U. VII

18/h

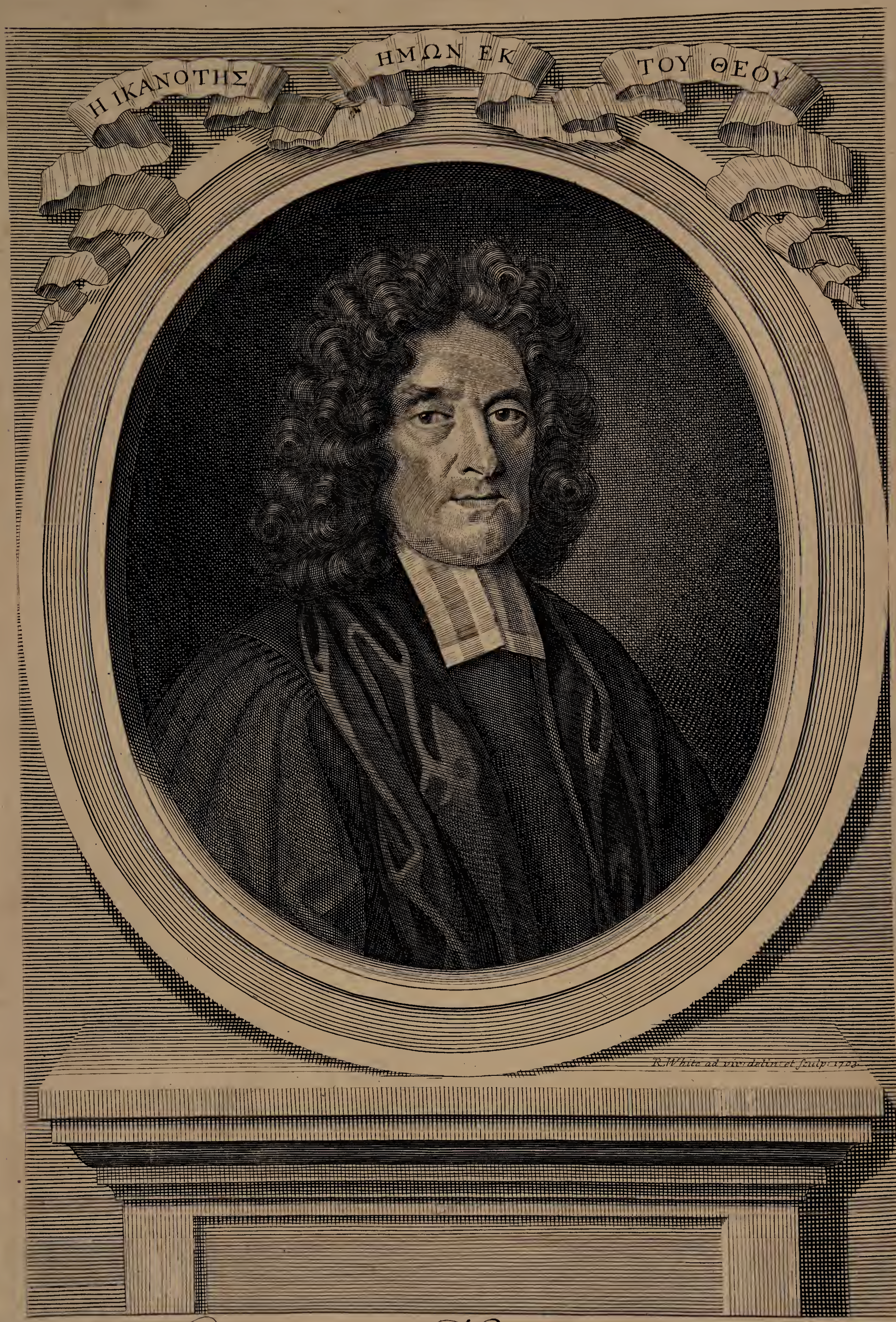

GEORGIUS HICKES S.T.P.

Non ita pridem Collegii Lincoln. in Academia Oxon. Socius, ex Canonico Ecclesiæ Cathedr. Wigorn. factus Decanus Octobris die 13. A.D. 1683.

80875

Linguarum Vett. *SEPTENTRIONALIUM* THESAURUS GRAMMATICO-CRITICUS ET ARCHÆOLOGICUS.

Auctore *GEORGIO HICKESIO*, S.T.P.

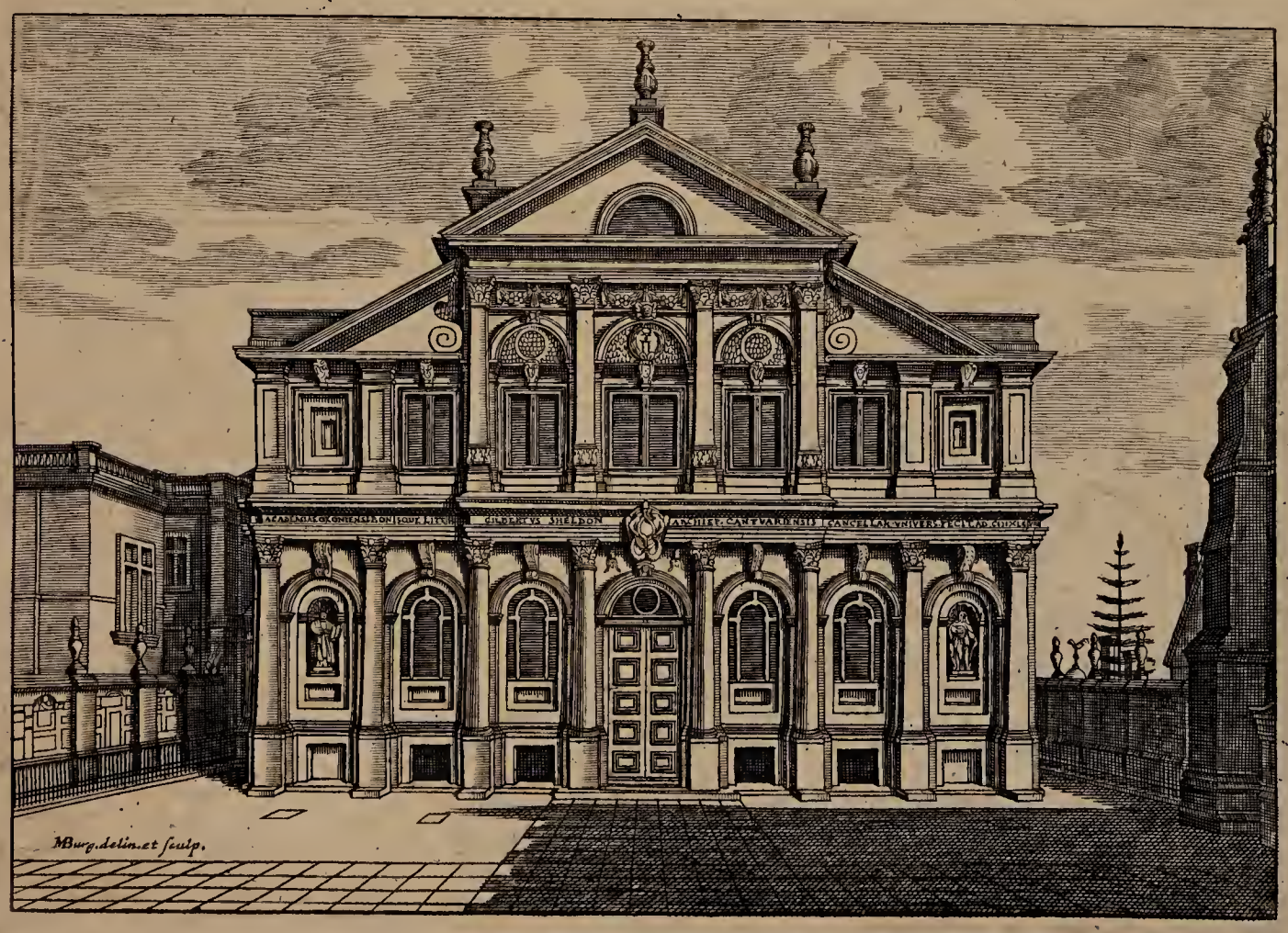

OXONIÆ.

E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCV.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

ANTIQUÆ LITERATURÆ

SEPTENTRIONALIS

LIBRI DUO.

QUORUM PRIMUS

Georgii Hickeſii, S. T. P.

Linguarum *Vett.* Septentrionalium Theſaurum Grammatico-Criticum & Archæologicum, Ejuſdem de antiquæ Literaturæ Septentrionalis Utilitate Diſſertationem Epiſtolarem,

ET

ANDREÆ FOU-NTAINE

Equitis Aurati *Numiſmata* Saxonica & Dano-Saxonica *complectitur.*

ALTER CONTINET

HUMFREDI WANLEII

Librorum *Vett.* Septentrionalium, qui in Angliæ Biblioth. extant, Catalogum Hiſtorico-Criticum; nec non multorum *Vett.* Codd. Septentrionalium alibi extantium notitiam, cum totius operis ſex Indicibus.

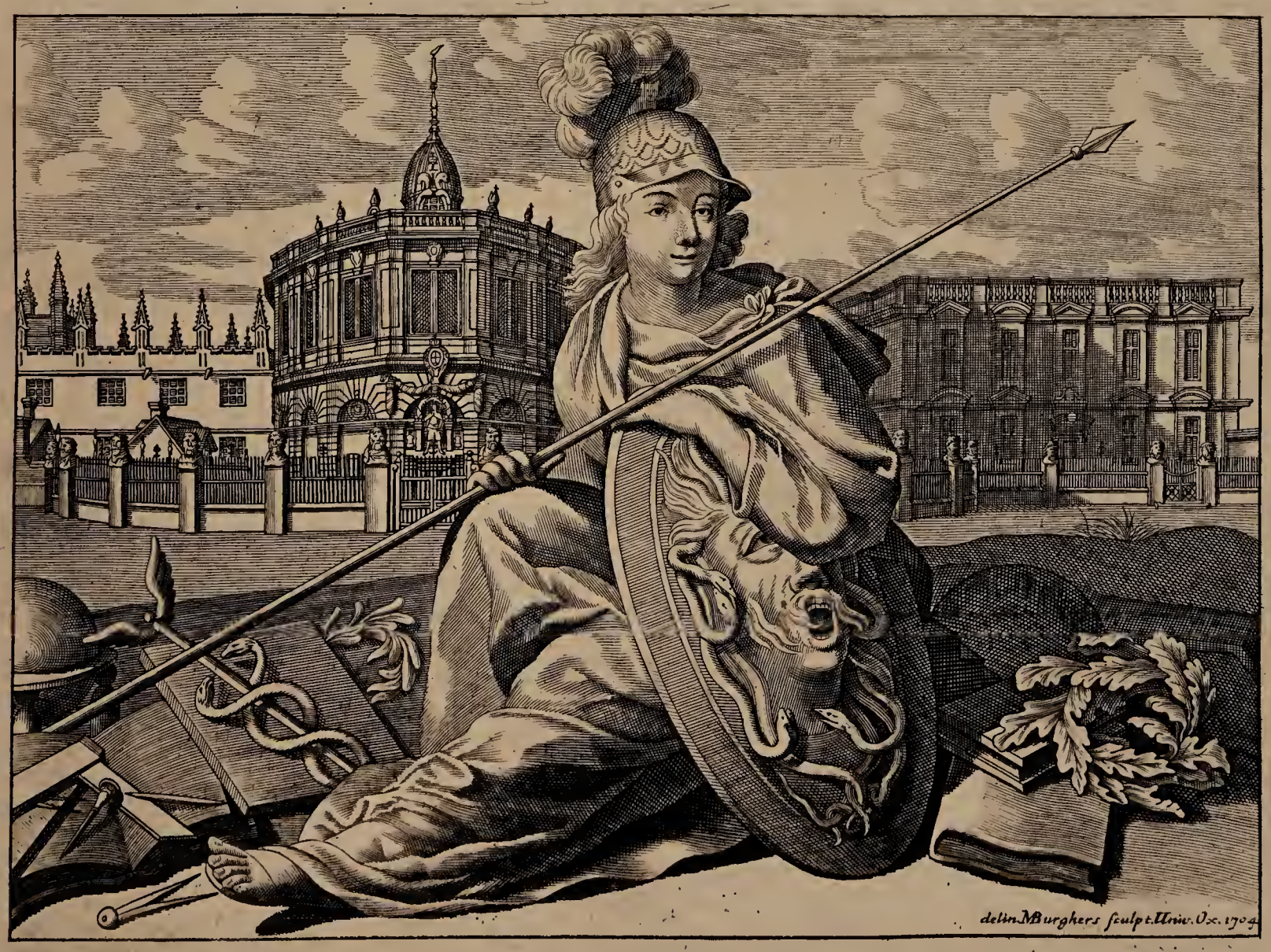

OXONIÆ,

E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCV.

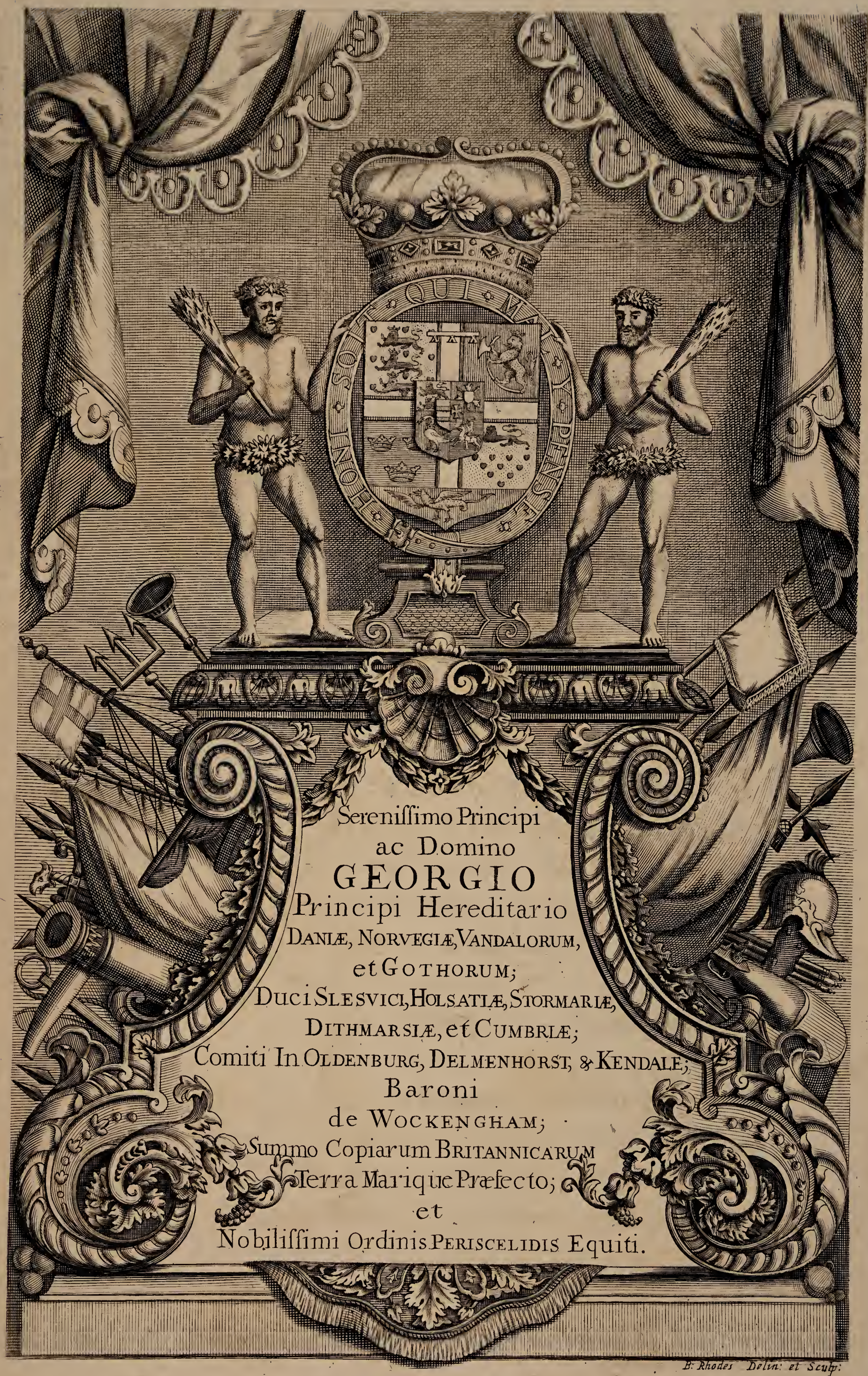

Serenissimo Principi
ac Domino
GEORGIO
Principi Hereditario
DANIÆ, NORVEGIÆ, VANDALORUM,
et GOTHORUM;
Duci SLESVICI, HOLSATIÆ, STORMARIÆ,
DITHMARSIÆ, et CUMBRIÆ;
Comiti In OLDENBURG, DELMENHORST, & KENDALE;
Baroni
de WOCKENGHAM;
Summo Copiarum BRITANNICARUM
Terra Mariq; Præfecto;
et
Nobilissimi Ordinis PERISCELIDIS Equiti.

B: Rhodes Delin: et Sculp:

SERENISSIME PRINCEPS,

INGUARUM Veterum *Septentrionalium* idoneo de Patrono ut primum cogitavi, e Regia Veſtra DANORUM & GOTHORUM Familia *Mæcenatem* illis quærendum judicabam, Cui a me quaſi vitæ reſtitutas in Clientelam & Fidem commendarem. DANIÆ enim Reges ab ODINI, Principis ASARUM, Filio SKIOLDO & Genus & Nomen *Gentilitium* ducunt, SKIOLDIADÆ, *Gothice* SKIOLDINGI ab eo Patronymice nuncupati; quem JUTIÆ Regem præfecit Pater, Dux ille longinqui itineris, quod e Septentrionalibus *Minoris Aſiæ* partibus ad Aquilonares Europæ plagas cum Profectionis Sociis confecit. Eos paſſim in locos, tam citra, quam ultra Mare *Balticum* ſitos, ſcilicet in *Germaniam*, *Jutiam*, *Sælandiam*, *Scandiam* i. e. *Norvegiam* & *Sueoniam*, Mores, Inſtituta, & præcipue *Linguam* ſuam vetuſtiſſimam novi Advenæ induxerunt. Quæ quidem

illarum Omnium, quas, Deo juvante, veluti Mortuas excitavi, *Parens*, nondum forsan GOTHICA dicta, nondum in Dialectos partita, sed *una, pura, simplex*, ad antiquissimam ASIATICAM illam proxime accedebat, quam Japeti natu maximus GOMERUS, ab Eoque oriundi Filii & Nepotes locuti sunt; qui, confusis Linguis, a *Babele* Septentrionem versus contendentes, in Asiæ finibus consederunt. Illinc ODINUS, nescio quoto cognationis gradu a *Gomero* ortus, cum Suis profectus in *Orbe Arctoo* Regna *Gothica* condidit. Primum in *Saxonia* moratus, Illam, ut Veteres Vestri Scriptores tradunt, inter Filios quosdam Suos distribuit. Deinde in JUTIAM profectus, quam REIDGOTOLANDIAM, i.e. *Equitum Strenuorum Terram* appellabant, Illam, ut dixi, SKIOLDO Filio, Gentis Vestræ Principi, dedit. Postremo *Sueoniam* Borealium Nationum Victor ingressus oblatum ab *Indigenis* accepit Imperium. Quorum Majores jamdudum, ut opinor, ante *Odinum* ex *Asia* quoque Ductu & Auspiciis alicujus Principis profecti, deductis *Gomeridarum Asiaticorum* Coloniis, Primi omnium *Scandiam* occupabant. *Odinus* ille, Majoribus nostris *Vodenus*, præclare apud *Sueones* omnia administrans, ulterius versus Oceanum in *Norvegiam* pertendit, cui *Semingum* Filium præposuit. Cujus ex Fratre Nepotes *Skioldiadæ* antiquum *Norvegiæ* regnum Jure Sanguinis translatum non ita pridem acceperunt. Alii vero, SERENISSIME PRINCEPS, Augustam Vestram Familiam a SKIOLDO Nepote DANI, *Danicæ* Gentis Nominisque Conditoris, qui *Snorronis* seu *Humbli* Regis *Scandiæ* filius fuit, SKIOLDINGORUM Nomen sortitam esse volunt. A *Dano* autem Jutæ *Dani*, & Jutia *Dania* & *Danemarchia*, nuncupati sunt. Cujus tamen Meridionalis Provinciæ Frater ejus ANGUL

Domi-

Dominus conſtitutus, Illi nomen indidit ANGULIÆ, a quo ANGLIA vocabulum, progrediente tempore, factum eſt. *Angliæ* illi veteri a meridie proximus *Saxonum* populus erat in tres Provincias diviſus. Quarum Illa quæ tunc *Anglis* a meridie confinis erat, nunc *Holſatiæ* Ducatus eſt. Hi tres fortiſſimi Populi, *Jutæ*, *Angli* & *Saxones*, primo a *Britannis* acciti, deinde Sua ſponte, ſedibus relictis, in *Britanniam* navigarunt: cujus omnis, exceptis, quæ montibus aſperæ & impeditæ ſunt, Occiduis *Cornubiæ* & *Cambriæ* Regionibus, cum immortali Nominum Suorum gloria, Dominium Sibi acquiſiverunt. JUTÆ Veſtri *Cantium*, *Vectam* inſulam, & Provinciæ partem, quæ e regione *Vectæ* jacebat, occupabant. *Eſſexiam*, *Middleſexiam*, quæ tum Unum Regnum faciebant, & quæ cum *Suthreia* Auſtralium *Saxonum* ad tempus etiam erant regnum, *Suthſexiam*, Provincias a ſe nominatas, cum aliis Pagis ampliſſimis, qui Occidentalium *Saxonum* Imperii pars erant, SAXONES ſortiti ſunt. ANGLI cæterarum *Britanniæ* Provinciarum ſunt potiti, quas Orientalium *Anglorum*, *Merciorum*, & *Northanhymbrorum* latius patentia Regna complectebantur. Ex his Populis, Jutarum & Anglorum aut idem fuit, aut non multum diverſus Sermo, qui *Danicus*, & *Cimbricus*, & *Scandicus*, & *Gothicus* a ſcriptoribus appellatur. Ab hoc etſi Saxonum Sermo in multis differt, non ita tamen diſſimilis Ingenii ab Illo eſt, quin qui utramvis Linguam recte norit, haud multo ſtudio ac labore ad Alterius notitiam pervenire poterit. *Saxonicæ* Soror eſt veterum *Francorum* Lingua, quam *Franco-Theotiſcam* vocant, ut quæ ab una eademque Parente ortum ducit; nempe ab antiquiſſima illa Lingua, qua *Gothorum* Veſtrorum Poſteri in *Mœſia* ſibi expugnata, ante mille & ter centum

plus

plus minus annos, ſeu *Teutones* potius in *Germania* degentes, uſi ſunt.

Hæ, PRINCEPS ILLUSTRISSIME, Linguæ ſunt, quæ in hoc Duorum Librorum opere, quaſi ab Inferis revocatæ ad Auguſtum Patrocinium Tuum confugiunt, CELSITUDINEM TUAM, me oratore, per *Aſas* omnes, *Aſniaſque*, ſummiſſe rogantes, ut Illas Redivivas quaſi tot Pupillas, Cognationis jure, legitimæ Tuæ Tutelæ commiſſas, Auctoritate Tua defendere digneris: quo nihil Sibi Renatis gratius & jucundius, nihil honorificentius, nihil adverſus livorem magis ſecurum Aſylum, nihil denique Suæ vetuſtiſſimæ & clariſſimæ ab *Aſis* Originicon-venientius eſſe poſſe arbitrantur. Quamobrem offerri Se, opuſve, cujus beneficio reſpirant, dedicari Alii, quam Principi; Principique qui a communi Suo Parente *Odino* genus trahit, ea de re pluries Sententiam rogatæ, Se nolle ſemper reſpondebant. Immo vero immane nefas a me factum putarent, ſi hoc Suo cum Theſauro, Librorumque Catalogo Suorum, Alii cuipiam Principi ab *Odino* oriundo, quam Tibi Illas devoviſſem; Cui ut SKIOLDINGO, Tribulique Suo, omne Suum Obſequium jure debitum exiſtimant. Quinetiam, PRINCEPS OPTIME, vere mihi videor eſſe dicturus *Linguas* has antiquas, me obſtetricante, in lucem apud *Anglos* tandem emiſſas, CELSITUDINIS TUÆ Patrocinium jure quodammodo expectare, ſi non Sibi vendicare propterea poſſe, quod SKIOLDINGUS es Civitate *Anglicana* donatus, qui *Saxonum* & *Danorum* nationes, STUARTORUM & SKIOLDIADARUM deſtinatas Imperio Gentes, Auguſto & ſanctiſſimo Connubio conjunxiſti: quo, ut *Saxonum* & *Danorum* Soboli, Populo Anglicano, Te conjunctius nihil; ita nihil charius factum eſt, aut jam

per

per xx annos & eo plus, magis in honore fuit. Præterea *Jutas*, *Anglos*, *Saxones*, qui, ut varia elementa, expugnatis *Britannis*, in unum Corpus, unumque demum Imperium coaluerant, *Dani* Veſtri pariter expugnantes, Populos iſtos uno *Anglorum* nomine notos *Dano-Saxonicos*, & SAXONICUM tum fere Communem illorum ſermonem etiam *Dano-Saxonicum* fecere. Id maxime factum eſt a CNUTO Magno *Suenonis Tiugoskeggii* Filio, *Haraldi* Nepote, *Skioldingorum* tunc Gloria; quo Imperatorem fortiorem, meliorem Regem, aut Legiſlatorem magis ſapientem Arctous orbis nullo tempore habuit. Hic fœdere pacto Regnum adeptus, *Anglorum* Imperium amplificavit, auxit *Anglicani* nominis Gloriam, Legeſque optimas, quæ *Saxonice* etiamnum ſuperſunt, tam Eccleſiaſticam quam Civilem Rempublicam ſpectantes, condidit; & utramque, ea quidem juſtitia, ſapientia & moderatione animi, bello paceque adminiſtravit, ut *Angli* Illum, dum viveret, non minus, quam Sui colerent, & mortuum perinde Moerentes deplorarent. Ob bellicam virtutem, reſque proſpere & præclare in bello geſtas, *Fortis*; ob nominis & imperii Sui ſplendorem *Magnus*; ob benignitatem, munerumque largitionem, *Dives*; & ob aſſiduum Dei immortalis cultum, & venerabundum, quem tum in res, tum in perſonas ſacras gerebat, animum, *Pius*, & a Veſtris, & a Noſtris Scriptoribus erat nuncupatus. His virtutibus ita Majorum noſtrorum animos conciliabat, ut ab Illius temporibus, *Danos* non ut *Exteros*, ſed ut *Familiares* & propinquos Sibi conjunctiſſimos *Angli* ſemper naturali quodam amore dilexerunt, & cum ſingulari ſtudio & humanitate tractarunt ac amplexi ſunt. Porro, aucta eſt utriuſque Populi, arctiorque quam antea facta illa Neceſſitudo, adventu *Normannorum*;

mannorum; qui *Dani* etiam origine cum eſſent, *Dano-Saxones* Majores noſtros etiam magis *Danos* fecerunt.

Quamobrem, SERENISSIME PRINCEPS, cum antiquæ *Literæ*, Muſæque Septentrionis Tuæ ſint, & tot cognationis Nominibus Celſitudinem Tuam attingere videantur, ne mirum, nedum offenſio Tibi ſit, quod e mortuis ſuſcitatæ in Te, tanquam in communem Suum *Phylarchum* oculos conjiciant, Teque Patronum Sibi aſciſcere velint; cui per tot propinquitatis principia, *Nationis*, *Gentis*, *Linguæ*, *Majorum*, Se maxime Tibi conjunctas arbitrantur. Etenim quemadmodum Exules aut Captivi, poſt longam & continuam abſentiam, in Patriam reverſi, Diis patriis & Penatibus ſalutatis, id imprimis curant, ut propinquos, ſive nepotes, ſive pronepotes, abnepoteſve, præſertim qui illuſtrioris loci & nominis ſunt, adeant, a quibus maxime Opem & Præſidium petant: ſic in Arctoas Suas Sedes, quaſi poſtliminio redeuntes Antiquæ Septentrionis Linguæ, ad Te tanquam ad Principem Sibi conjunctiſſimum ſupplices veniunt, Opem & Patrocinium Tuum flagitantes, quo munitæ & maxime honeſtatæ, Auguſtique Tui Nominis ſplendore Clariores factæ, majori ſimul cum Fidentia & Gratia in publicum prodibunt, non tantum Cognatos apud populos, *Anglos* & *Danos*, ſed apud *Suecos*, *Belgas*, *Germanos*, *Gallos*, *Italos*, *Hiſpanos*, omneſque alias Nationes, ubi in moribus, inſtitutis, inſcriptionibus, provinciarum, urbium, oppidorum, hominum, rerum nominibus *Gothi*, Gentium domitores, quibus appellationibus cunque noti, Imperii ſui veſtigia reliquerunt.

Hæc ad Celſitudinem Veſtram, AUGUSTE PRINCEPS, Muſarum Veterum Arctoarum, quaſi totidem *Aſiniarum*, monitu, præſenti animo dixi. Quæ me etiam

Laudum

Laudum Tuarum heic præconem eſſe volunt: quod tamen ut facerem, etſi ab Illis imperatum, a me impetrare nequeo, quamvis Illarum, quaſi tot Syrenum illecebris captus, graviſſimos labores exantlavi, non tantum curans, ut ab Orco revocatas literario Orbi ſpectandas exhiberem; ſed omni Ope & Opera etiam enitens, ut cum magnificentiſſimo Librorum Suorum Apparatu decoratas, vere Doctis colendas oſtenderem, qui Libros propter Se, & Linguas propter Libros unice amantes, illarum ſcientiam nocturno diurnoque ſtudio aſſequuntur. Verum enimvero, etſi Illarum gratia tot tantaque feci, ea tamen una res eſt, in qua illis morem gerere non poſſum, tum quod virtutes in Celſitudine Tua conjunctæ, tanquam Sidus, ſuo ſplendore conſpicuæ omnium oculos in Se convertant; tum etiam quod ingenii exiguitatis conſcius non eum me *Apellem* eſſe cenſeam, qui dignus ſum, ut Tantum Principem meis verbis depingam, cujus Inclytas Virtutes majorum gentium Hiſtorici Noſtri Literis non poterunt non prodere; &, qui dicendi facultate maxime præcellunt, Oratores, ſingularem Præſtantiam cum meritis Laudibus prædicare. Prudentiam, Conſtantiam, Reverentiam Sacrorum, aſſiduum Dei immortalis Cultum in Te laudabunt, & veram Animi Magnitudinem cum ſumma Humanitate, Clementia, Manſuetudine, Modeſtia, & Facilitate Morum conjunctam. In Te etiam laudabunt præclaram Vitæ Sanctimoniam, Fidemque conjugalem, in corruptiſſimo ſæculo, omnis labis immunem; nec non Principe Viro maxime dignam Mentem illam ſtabilem Tuam, nunquam non quietam & tranquillam; quæ nec cupiditate aliqua vinci, nec metu frangi, nec ægritudine exacerbari, nec iracundia accen-

di,

di, nec humano aliquo casu de gradu, ut dicitur, Suo dejici unquam potuit. In Te quoque magnopere celebrabunt divinam illam Animi Moderationem, & Honorum, de quibus nullo tempore contendisti, Contemptum vere Christianum. Qui Principatus nunquam cupidus, Imperia, Magistratus & Gloriam, quæ propter Se plerique admirantur, propter *Remp.* solam expetenda ducis. Ad quam Administrandam, Servandamque pro Modestia Tua rogatus tandem & quasi invitus accessisti, ad Animam tamen pro Illa profundendam nullo non tempore paratus, quo mortem oppetendo Ei Te profuturum credas. Denique præclarum illud & immortale Facinus, quo Regem Fratrem e confertissimis hostium turmis, ubi laborabat, ereptum Tua Virtute servasti, ad perpetuam Celsitudinis Tuæ Gloriam non poterunt non scriptores Nostri prædicare. Quibus igitur ego has, aliasque plurimas Virtutes Tuas, propter quas Te omnes colunt & mirantur, cum magna sua voluptate, laudeque Tua sempiterna celebrandas relinquo; tum quod illas a me heic amplius dici summa Tua Verecundia & Modestia vetent; tum etiam quod a specie adulationis abesse velim meam ad Te orationem; tum vero quod potius Sacerdotis in precando pro Tua salute, quam Oratoris in Te laudibus ornando, partes mihi agendas putem.

Quamobrem D. O. M. Principum Custodem ac Præsidium, suppliciter & obnixe rogo, ut Te sanum & incolumem servet; ut clarissimi Nominis Tui splendorem augeat; & post beatam & longævam maxime Vitam, cum a mortalibus migraveris, ut ad immortales & divinos animos justorum qui perfecti sunt, & beatissimum Angelorum cœtum, & Novi Fœderis Auctorem

Jesum

DEDICATIO.

Jeſum aſcendens, ſumma illa Hieroſalymæ Cœleſtis beatitudine fruaris, quam in *Eddæ* ſuæ parte *Woluſpa* dicta ante multa ſæcula *Iſlandice*, i. e. *Gothice*, ex vetuſtis veſtris monumentis metrice deſcripſit *Sæmundus* FRODE, i. e. *Sapiens*, dictus:

Sal ſier hun ſtanda ſolu fegra	*Aulam illa videt Sole clariorem,*
Gulle thaktan a Gimle havum.	*Auro tectam in ſublimi Cælo:*
Thar ſkulu dygvar drotter byggia/	*In qua proborum gens habitabunt,*
Og vm alldur daga yndis niota.	*Et æterna voluptate fruentur.*

Animum Tuum e Cuſtodia, Vinculiſque corporis ſero & facile evolantem, ut ad Beatorum illam Sedem perducat, ad ſupremum omnium Principem & Rectorem, qui preces ſuorum non aſpernatur, preces quotidianas fundit *Regiæ Tuæ Celſitudini* ſummo obſequio & obſervantia deditus & devotus

GEORGIUS HICKESIUS.

AD

REVERENDUM VIRUM

ADAMUM OTTLEY

S. T. P.

Archidiaconum *Scrobbesburienſem*, & Eccleſiæ Cathedralis Hereſordenſis Canonicum, *Auctoris* de opere ſuo Præfatio.

QUUM rebus, quæ in *Anglia* geſtæ ſunt ante tredecim annos, factum fuerit, ADAME OTTLEY, ut mihi nihil eſſe loci, neque in Eccleſia, neque in muneribus Sacerdotalibus publicis viderem, relicta, cui viginti annos non ſine fructu ſtudueram, ſcientiarum principe *Theologiâ*, ad linguas veteres *Septentrionales* recolendas omnem meam operam, & curam converti; tum ut *Inſtitutiones Anglo Saxonicas*, & *Mæſo-Gothicas* noſtras denuo edendas, quod multi flagitabant, recenſerem; tum maximè quod nulla res alia, earum ſtudio mirificè delectatum animum moleſtiis levare magis poſſet, &, quibus affici cœperat in caſibus nobis tam acerbis, à moerore & ſollicitudine abducere. Repetitis iſtis in ſtudiis cum non mediocres feciſſem progreſſus, Te etiam in iis verſari & excellere à *Wilhelmo Bromeo* Tuo accepi, qui mihi auctor eſſe voluit, ut nonnulla, quæ elucubraveram, Tecum communicanda illi darem; quibus, quoniam ipſe linguam *Saxonicum* & utramque *Goth.* perfecte aſſecutus, admodum erat delectatus, & Tibi illa fore jucunda exiſtimabat, dicam, an prædicebat, cum res non aliter, atque putârat, acciderit. Tu enim illa perlecta laudaſti, conſiliumque noſtrum de recudendis *Grammaticis noſtris Septentrionalibus* expoſitum non comprobâſti ſolùm, ſed pro Tuo in *arctôam* literaturam amore, & beneficentia ſingulari, æs etiam ad levandos ſumptus, qui in iis recudendis ponendi erant, primus omnium & optimis ominibus largiter contuliſti. Quocirca cùm præfatio mihi operi, quemadmodum atrium domui, multis de cauſis præſtruenda ſit, eam Tuo nomine inſcriptam gratus voluit animus; non tantum ut meritorum in me Tuorum magnitudinem, verum me etiam eorum ſemper fore memorem ut cognoſcerent quotquot aut caſu librum noſtrum inſpiciant, aut conſilio quæſitum ſtudioſè pervolvant. Id etiam cur faciam in cauſa eſt magnus ille, quem in Te perſpexi, literarum & antiquitatum *Septentrionalium* amor cum ſumma diligentia conjunctus. Ex quibus certus quidem ſcio neminem Te aut magis aſſiduum, aut magis peritum lectorem ad librum noſtrum acceſſurum; adeo ut de illo, quæ dicenda ſunt, apud Te præfando, lectores plane omnes, qui aut *Philo-Gothi*, aut *Philo-Saxones*, aut denique *Philo-Teutones* ſunt, vel eſſe, vel ſe haberi volunt, compellare videar.

In ſcribenda vero præfatione noli credere me in iis redarguendis opera abuſurum, qui *Grammaticas* ſcribere *S. Theologiæ Doctoris* dignitatis eſſe negant. contra quos non multis verbis hic dicendum exiſtimo, quod contra illorum opinionem longa ſatis oratione diſputavimus in præfatione, quam *Inſtitutionibus Grammaticis Anglo-Saxonicis, & Mæſo-Gothicis*, præpoſuimus, quæ ante XIII. annos *Oxoniæ* prodierunt. Ibi Clariſſimorum pallii togæque virorum, *Platonis*, *Ariſtotelis*, *Theophraſti*,

Julii Cæsaris, Ciceronis, Varroniſque exemplis oſtendimus, non alienum eſſe à ſapientiſſimi maximive cujuſvis exiſtimatione, aut dignitate, *Grammaticalibus* ſe addicere, aut libros *Grammaticos* faciendo literarum ſtudium promovere. Quinetiam exemplis **Caroli Magni imperatoris*; [a] *Ælfrici Archiepiſcopi Cantuarienſis*; [b] *Georgii Schottelii*, qui Sereniſſimo *Brunſwicenſium* & *Luneburgenſium* duci à conſiliis erat; denique *Johannis Walliſii* S. T. P. ob matheſeos ſcientiam per totum literarum orbem præclari, id confirmavimus. Ad quos jam eruditione, & auctoritate ſua venerabiles accedant, [c] *Theodorus Beza*; [d] *Johannes Cheekus, eques Palatinus*; [e] *Rogerus Aſchamus, Elizabethæ* R. Angliæ præceptor; [f] *Robertus Bellarminus* Cardinalis; [g] *Franciſcus-Maria Maggius* Panormitanus; & [h] quotquot alii à collegio *Romano* de propagandâ fide ad exteros longinquoſque populos, prædicandi Evangelii cauſa miſſi, barbararum linguarum inſtitutiones *Grammaticas* cum ingenti literarum beneficio ediderunt. Poſtremo accedant non minus auctoritate graves, *Jobus Ludolfus*, qui *Grammaticam* Linguæ *Amharicæ*, quæ vernacula eſt *Habeſſinorum*, cum *Lexico-Amharico-Latino* ante quatuor annos *Francofurti* ad *Mænum* publicavit; [i] *Gulielmus Bonjour Toloſanus* ordinis Eremitarum *S. Auguſtini*, qui *Grammaticam Ægyptiacam* nuper confecit; ſummæque tum dignitatis, tum auctoritatis homo prænobilis & doctiſſimus *Franciſcus à Meſgnien Meninski* S. S. *Sep.* Eques *Hieroſolymitanus*, & Sac. Cæſareæ Majeſtati Conſiliarius, qui Lexicon *Turcico-Arabico-Perſicum cum Grammatica Turcica* ſuis Typis & ſumptibus impreſſum *Viennæ Auſtriæ* edidit, *A. D.* MDC.LXXX. Idem etiam Onomaſticon *Latino-Turcico-Arabico-Perſicum*, *Viennæ Auſtriæ*, Anno Salutis, MDCLXXXVII publicum fecit. & in concluſione prooemii ad primum opus ſuum incredibilem ſuum literarum *Turcicarum* amorem, & quantopere, & quam obſtinato animo reip. literariæ prodeſſe cupiebat, his verbis deſcribit: *Quanti ſumptus ad incidendos, fundendoſque exoticos Characteres, ad erigendam à fundamentis Typographiam requiſiti, & erogati fuerint, novit exhauſtum meum peculium. Quantam autem moleſtiam mihi ipſa operis impreſſio peperit, vel ex hoc judica, quod & compoſitorem Turcico-Perſico-Arabicorum, & impreſſorum foliorum reviſorem & correctorem, ipſe agere, & ne latum unguem à typographis diſcedere coactus ſum. Hæc autem omnia ſubii libens, non vanæ gloriæ ſtimulo agitatus, viles enim & ſuomet nomine obſcuri videntur hoc ſæculo hujuſmodi grammaticales labores, - - - - non ſpe lucri lactatus, (ſumptus enim ad hoc opus edendum liberaliter expenſus diſtractione omnium etiam exemplarium refundi, aut compenſari mininè poteſt) ſed ſolo de principe, de rep. literaria, de te* (Lector Studioſe) *bene merendi deſiderio, ſtudioque compulſus.*

Ex auctore doctiſſimo, qui barbaram linguam, qua non tantum religionis *Chriſtianæ*, ſed humaniorum literarum hoſtes loquuntur, hæc quorundam gratia tranſcripſi. qui *Græcis* & *Latinis* literis eruditi, *Arctôas* penitus contemnunt, pene mirantes ſtultitiam meam, qui iſta volui ſcribere, quæ, ut clamitant, nec indocti intelligere poſſunt, nec docti legere curabunt. Id etiam in me temerè nimis, & curiosè reprehendunt, quod tantum ſtudium, tamque multam operam in explicandis *barbaris*, horridiſque, & incultis expoliendis ſermonibus poſuerim. Quod tamen ferendum eſſe, ſi moderatior & temperantior in ſcribendo, minus temporis pretioſi, minus operæ malè collocatæ, minus denique perituræ chartæ in-

---

* Qui *Grammaticam* patriæ ſuæ linguæ *Franco-Theotiſcæ* compoſuit. a Hic præcepta *Grammatica* ex *Priſciano, Donatoque* collecta, *Saxonicè* tranſtulit in uno libro, cui gloſſarium *Saxonico-Latinum* adjecit. b Hic opus ex quinque libris *Grammaticis* conſtans de *Germanica* lingua *Germanicè* edidit. A. MDCLXIII. c Hic Scholia de *Germaná Græcæ* linguæ pronuntiatione ſcripſit, quæ ab *Antonio Cevellerio* recenſita *Genevæ* excudit *Paulus Stephanus*, A. D. MDC. in libello cui titulus *Alphabetum Græcum & Latinum.* d Hic *diſpp.* de pronuntiatione linguæ *Græcæ* ſcripſit, quæ *Baſiliæ* prodierunt MDLV. e Hic librum *Anglicè* confecit, quem inſcripſit **The School-Maſter, or the plain way of teaching Children the Latine tongue.** qui Londini prodiit, MDLXXX. f Hic Linguæ *Hebrææ Grammaticam* compoſuit. g Hic Linguarum *Orientalium*, quæ in *Georgiæ* regionibus audiuntur, inſtitutiones *Grammaticas* Romæ excuſas publicas fecit. MDCLXX. h E quorum numero ſunt *Fr. Didacus Colladus* ordinis prædicatorum, qui *Grammaticam* Linguæ *Japonicæ*, in gratiam eorum qui prædicandi Evangelii cauſa ad *Japoniæ* regnum ſe conferebant, compoſuit; ipſe in illo regno fidei, quam *Catholicam* vocant, propagandæ miniſter. Romæ prodiit hic liber typis & impenſis Sac. Congregationis impreſſus, MDCXXXII. i An vero in lucem adhuc prodiit hic liber, neſcio, de quo ſic auctor ſcribit in exercitationis ſuæ brevis in monumenta *Coptica* ſeu *Ægyptiaca*. bibl. *Valicanæ* p. 25. *ne interim lectoris ſtudium reſtinguat hæc in monumenta Ægyptiaca exercitatio, eum moneo me jam abſolviſſe Grammaticam Ægyptiacam.* Accedat liber qui Inſcribitur REGULÆ *quædam pro difficillimi* CONGIENSIUM *idiomatis faciliori captu ad Grammaticæ normam redactæ.* A F. *Hyacintho Bruſciotto*, &c. Regni Congiæ Apoſt. Miſſionis præfecto. Romæ. 1659.

ſumptiſ-

ſumpſiſſem in faciendo libro, quem neque mihi, neque reip. literariæ utilem fore exiſtimant, haud ſine aliquo mei contemptu, ſibique plus æquo tribuentes, dicunt. Sic faſtidioſi illi, & delicatiſſimi homines, qui literas *Septentrionales*, quas neſciunt, vituperant; quoſque offendit noſter in iis excolendis minimè nobis injucundus labor, quo literato orbi me ſimul & profuturum, & placiturum, quicquid illi contra ſentiant, diſſerantve, ſperare jubet animus, neſcio qua auguratione permotus. Quid enim illorum, qui literas, libroſque, quos nondum intelligunt, damnant, cenſuram pertimeſcerem? præſertim cum id faciendo præſtantiſſimorum hominum famam cum noſtra graviter lædant, qui *Gothicas*, *Saxonicas*, *Francicaſque* literas, quæ ad hanc ætatem jacuerant, non excitarunt modo, ſed literarum *Latinarum* lumine, tam apud nos, quam apud exteros illuſtrarunt. Quamobrem ab iſtis literaturæ *Septentrionalis* obtrectatoribus id impetrare velim, ut meminerint, cum de illa, aut de nobis obloquendi animo quid aliquando dicturi ſint, in *Lelandum*, *Matth. Parkerum* Cantuarienſem, *Joh. Seldenum*, utrumque *Spelmannum*, *Th. Mareſchallum*, *F. Junium* F.F. ut innumeros alios præteream, qui apud nos *Saxonicis*, apud exteros *Gothicis* literis jam incumbunt, ſe iniquos fore, illorumque exiſtimationem, & dignitatem ſummam, trajectis lateribus noſtris, graviter vulneraturos. Quare tantorum virorum exemplis, & præſidio tutus, id genus hominum faſtidia, & obtrectationes tantum contemno, quantum illi antiquas literas *Boreales*, noſtramque in iis docendis exornandiſque diligentiam aſpernantur. *Græcas* ergo *Latinas*que linguas, & auctores & homines mirentur per me, quantum velint; modo à linguis, quibus majores ſui locuti ſunt, libriſque quos ſcripſerunt, non abhorreant. Quæ res apud illos geſtæ ſunt, & qui illorum mores fuerunt jucundum ſit iis legere; modo quas hi pace belloque geſſerunt, inſtitueruntque, quaſque leges, & conſuetudines vim legum obtinentes habuerunt, ſcire non dedignentur. Quid vero cum iſtis hominibus tantopere pugno, ADAME OTTLEY? cum Te propugnatorem habeam, ne delicatis iſtis *Græcarum*, & *Latinarum* literarum ſcientia cedentem; quas, neque faſtiditis, neque ſpretis, neque denique vituperatis inique vetuſtis linguis *Aquilonaribus*, aut earum doctoribus, quod ſuum eſt utriſque tribuere ſciens volenſque, non neſcis mirari, & laudare. Quamobrem cùm Tibi æquo arbitro antiqui illi ſermones, quos *Barbaros* contumeliosè vocant, dulces adeo ſint; magna mihi ſpes eſt, illos à me *Latinis* literis mandatos, explicatoſque dulcedine ſua allecturos eſſe lectores etiam ex iſtis faſtidioſæ gulæ hominibus; quibus non invidia, malave aliquâ voluntate, ſed uſu, & falſis opinionibus venit, ut avitis *Arctôi* orbis linguis tam acerbi, & iniqui ſint. Quapropter auctor iis eſſe velim, ut rudes iſtos, ferreoſque, quos putant, linguarum iſtarum ſcriptores, vel primoribus, quod aiunt, labris delibare non graventur. Quo impetrato, auſim iis ſpondere, ſe, ut ut *Græcis*, *Latiniſque* literis eruditos, *Arctôas* veteres non amplius contempturos, meve culpatum ire, qui multos annos laboravi, ut opera, ſtudiis, laboribuſque meis, & Populares mei, & Exteri literarum ſcientiam facile adipiſcerentur; quas, qui ante nos vixerunt, docere non ſciverunt; quas etiam jam præceptis Grammaticis criticiſque traditas *Gothicæ* ſtirpis hominibus tantum non turpe erit ignorare. Quinimò Muſarum *Arctôarum* nomine omnibus eas neſcientibus auſim polliceri ſe literas iſtas non tantum inter diſcendum gratas ſuaveſque percepturos; ſed etiam iis perfectè cognitis, & intellectis, non minus, quam *humaniorum* literarum ſcientia, quas adeò extollunt, vehementer iri delectatos. Id ſane doctorum multorum exemplis expertus ſum, qui me auctore, ad literarum *Saxonicarum* ſtudium animos adpellentes tam mirificè delectabantur, ut nunquam ab illo avelli potuiſſent. Hi etſi in *Græcis*, *Latinis*que verſatiſſimi, nullos tamen è ſuis ſatis eruditos putant, quibus patriæ antiquitates ignotæ ſunt: in illis hoc merito admirantes, quod ſermone, qui ante mille plus minus annos vernaculus patriæ fuit, rebuſque graviſſimis, lectuque digniſſimis, quæ in illo ſcriptæ ſuperſunt, non vehementer gaudeant, qui fabellas *Græcas*, *Latinas*que cum incredibili voluptate legunt; & cur in monumentis *Angliæ* vetuſtis *Saxonicis*, *Dano-Sax.* & *Normanno-Sax.* cæcutire contenti ſunt, qui in *Græcis*, *Latiniſque* ſcriptoribus Lynceos eſſe totis viribus contendunt. Quocirca ut *Græcarum*, *Latinarum*que literarum cultoribus, quæ ſummo ſuo ſtudio, ingenioque digna ſunt, *Arctôas* membranas ſuppeditare oſtenderem, de Linguarum veterum *Septentrionalium* uſu, & delectatione plurimis verbis ſcripſi in Epi-

ſtola ad clariſſimæ, & ſuaviſſimæ memoriæ virum *Barth. Shower*, Equitem Palatinum, & juris *Anglicani* peritiſſimum; qui ferè neminem è politioris literaturæ, & ingenii hominibus ad eas diſcendas prius acceſſurum credebat, quam argumentationibus ei ſatisfactum foret ſe in iis ſtudendis,condiſcendiſque cum voluptate,fructuque operam poſiturum. Eum etiam in finem *Codd. Vett. Septentrionalium*, præſertim *Saxonicorum* noſtrorum Catalogum *hiſtorico-criticum*, quà fieri potuit, perfectiſſimum, non abſque magnis impenſis reip. doctorum exhibendum curavi. In illo conficiendo *Humphredi Wanley*, divini ingenii hominis, & illuſtrandis antiquis literis nati, conſilio, manu, opera uſus ſum. Qui, pro magno ſuo cum in me, tum in *Arctôas* literas amore, id operis in ſe ſuſcepit; quo non de nobis tantum, ſed de doctorum univerſitate optimè meritus eſt. Eruditis viris, qui in literaturâ *Septentrionali* hoſpites cum ſint, ſecus forsàn ac nos, de ejus dignitate ſentiant, author eſſe velim, ut catalogum illum, ſi non cum diligentia ſumma, cum aliqua tamen pervolvant. Id facientes de rep. literaria me bene meruiſſe non inficiabuntur, qui docendis obſcuris literis dedi operam, in quibus libros varii generis exaratos in haud exiguo numero ſupereſſe cernent, qui lectorum ſuorum diligentiam cum multarum rerum, quæ maximè ſimul placent, & proſunt, ſcientia compenſabunt.

Præterea ne Popularibus meis in aliquo deeſſe viderer, quo ad veterum *Arctôarum* literarum ſtudium eorum animos accenderem, nonnullos doctiſſimos viros tum è noſtris, tum exteris, alios mihi in ſubſidium vocavi, alios ſua ſponte in auxilium nobis venientes libenter, & more officioſo, amplexus ſum. Inter illos honorifice nominandus ob multijugam eruditionem, ſpeciatim ob literarum *Septentrionalium* ſcientiam clarus, reverendus admodum præſul D. *Gulielmus Nicolſonus*, nuper Archidiaconus, & nunc Epiſcopus *Carleolenſis*. Qui pluries à nobis in difficilibus, & obſcuris, tanquam oraculum planè conſultus, ſemper ad nos reſponſa lucis plena, quibus omnia explicabat, ſumma cum humanitate, & ſine mora dedit. Ingenio, humanitate & eruditione ſua præclarus *Andreas Fountain*, eques auratus, *Numiſmatibus Saxonicis*, ſuis ſumptibus multo accuratiùs & auctius, quàm prius, editis, opus noſtrum augere, & ornare voluit. *Gulielmus Elſtob*, Collegii Univerſitatis, apud Oxonienſes, Socius, Ælfredo Rege, quem fundatorem prædicant, digniſſimus, à nobis rogatus *Lupi Epiſcopi* ſermonem *Saxonicum* verſione *Latina*, & notis illuſtravit. *Gulielmus Hopkins* S. Th. Profeſſor, non ita pridem Eccleſiæ Cathedralis *Wigornienſis* Canonicus, & decus maximum, à quo impetravi, ut Commentarium de *Sanctis in Anglia Sepultis* ab incerto quodam auctore *Saxonicè* ſcriptum, à ſe in Latinum converſum notis adornaret. Denique *Edm. Gibſon* meritis ſuis maximis in rempublicam literariam notiſſimus, qui Leges *Saxonicas Æthelberhti. I. Hlotharii* & *Eadrici* RR. Cantiæ à *Joh. de Laet*, latine verſas, notiſque elucidatas mecum bona ſua cum venia publicandas communicavit. Ad illos etiam accedat poſt nullos mihi cum laude prædicandus *Edwardus Thwaites*, Collegii *Reginæ* in Academia *Oxonienſi* Socius, cujus tum in me, tum in literas *Septentrionales*, tum denique in librum meum merita cum conſiderem, vix plane à me impetrare poſſum, quin exemplum ſequar *Petri Franciſci Giambullarii*, qui librum ſuum [a] de linguæ *Florentinæ* origine ſcriptum, à *Johannis Baptiſtæ Gellii*, viri ſibi amicitia & ſtudiis conjunctiſſimi, cognomine, quem in ſcribendo ſocium & conſiliarium habuit, [b] IL GELLO nuncupari voluit. Perinde quidem & mihi THWAITESII nomine librum noſtrum inſcribendo, ſi per modeſtiam ejus liceret, nobis faciendum eſſet. Etenim ille cum literarum *Arctôarum* ſcientia, quas cum Græcis & Latinis conjungere non dedignatus eſt, tum ſummo ingenio, & honeſtate vitæ mihi charus, & jucundus, ſchedas noſtras tam imprimendas, quam impreſſas reviſendi, & corrigendi, ut & typographos, chalcographoſque quotidiè dirigendi, inſtituendique, quinque annorum cura, & diligentia de codice noſtro ita meruit, ut ſi illum mecum ejuſdem auctorem, cujus adjutor maximus fuit, prædicarem, id tantum

---

a Origine della lingua Fiorentina, altrimenti IL GELLO di M. Pier. Franceſco Giambullari, Academico Fiorentino. *In Fiorenza. Appreſſo Lorenzo Torrentino* M.D.XLIX. b Pag. 8. *Nelquale, & maſſime nel Principio hô introdutto a parlare il noſtro Giovan Batiſta Gelli, ſi, perche egli è molto virtuoſo, & tanto amico mio, che dal cognome ſuo volio Chiamare queſta opera* IL GELLO.

facerem,

facerem, quod ſine arrogantia ſibi aſſumere, & jure ſuo quodammodo vendicare poſſet. Accedat etiam meus, ſive Tuus potius *Gulielmus Bromeus Ewithingtonenſis*, vir egregius, dotibus ingenii, & politioris literaturæ, præſertim numiſmatum antiquorum cognitione clarus: quem in opere noſtro mecum ſocium & conſortem fuiſſe, ſi non facerem ut omnes ſcirent, eo ſane committerem, ut neque honeſtus, neque gratus, neque denique vir bonus à quoquam mererer exiſtimari. Is enim, ut operam noſtram levaret, chartas plurimas noſtras non tantum recenſere & deſcribere voluit, quod moleſtum admodum erat; verum etiam ut colligeret typographicos errores, & quinque Indices conficeret, ſtatim atque rogatus, id *Herculei* operis ſe facturum libente animo, beneque de me merendi numquam non ſtudioſo, & verbis officioſis, pro humaniſſimo ſuo more promiſit.

Apud exteros, qui operi noſtro faverunt, memori beneficiorum animo mihi etiam recordandos exiſtimo doctiſſimos & humaniſſimos viros *Sueciæ* ſuæ, & reip. literariæ ornamenta, *Jonam Nicolai Salanum*, in Gymnaſio *Aroſienſi* Hiſtoriæ, & Moralis Philoſophiæ prælectorem, & *Johan. Peringskioldum* regiorum Archivorum *Stockholmiæ* cuſtodem. Erga quos, ut quaqua pervenerit liber noſter, quam gratiſſimus eſſe cognoſcerer, mihi propterea faciendum puto, quod ſuorum *Codd. Scano-Gothicorum* notitiam mecum communicantes, Gazas noſtras *Saxonicas* & *Dano-Saxonicas* cum ſuis augere voluerunt. Gazas noſtras (inquam) *Saxonicas*, *Dano-Saxonicas*que. Sic enim voco *Codd. Saxonicos* & *Dano-Saxonicos*, & quos complectuntur tractatus, qui, monaſteriis *Angliæ* ſtrage maxima à *Danis* primo ambuſtis & vaſtatis; dein à *Nort-mannis* miſere expilatis; denique ab *Henrico* ſui nominis octavo rege, maximo omnium direptore, fœdiſſimè ſpoliatis & everſis; ut de nupero bello civili, in quo magna pars eorum periit, nihil dicam, in *Anglorum* bibliothecis, archiviſque diſperſi etiam nunc ſuperſunt. Horum Catalogum, quam fieri potuit locupletiſſimum, magnis ſumptibus ideo curavi conficiendum, ut notiores & illuſtriores forent, quum noſtris, qui eos in tam magna copia extare neſciunt; tum exteris, qui tam pretioſo Theſauro *Angliam* jam gaudere minimè cognoſcunt. E numero autem exterorum, qui tot *Codd. Saxonicorum* & *Dano-Saxonicorum* theſauros in Bibliothecis noſtris inveniendos eſſe ignorant, eſt *Gallus* ille, auctor procœmii, quod ante *Menagii* Dictionarium Etymologicum linguæ *Gallicæ* ponitur. Hic & in lingua hodierna noſtra, & in avita *Saxonica*, *Anglicarum*que originum notitia æque hoſpes, ita ibi ſcribit, ac ſi *Codd. Saxonicorum* ea apud *Anglos* eſſet penuria, quæ quidem non tantum *Francicorum*, * ſed veterum *Gallicorum* apud *Franco-Gallos* eſt. Verba ſunt, "Les monumens de la langue *Saxone*, que l'on a pris de l' hiſtoire "du *venerable Bede* & de quelques autres, nous ont donné la clef de cette ancienne "langue, dont *l'Anglois*, & *l'Eſcoſſois* d'aujourd'huy ne ſt qu'une corruption. Tout "ce qui fâche les Etymologiſtes *Anglois*, c'eſt que pour rendre raiſon du ſyſteme de "leur langue, il faille avoir beſoin de la *Francoiſe*. Pour peu qu'on examine l'air "chagrin dont ils en parlent, ils ſemblent qu'ils ayent honte de leur origine; & "il eſt aiſé de penetrer, qu'ils s'en paſſeroient volontiers, s'ils ne craignoient d'eſtre "bientoſt dementis par leur loix, & leur bareau, qui ſe ſentent encore de la venuë "de *Guillaume* le Conquerant, Duc de *Normandie*, lequel y porta avec les armes Nor-"mandes, l'art & les termes de la chicane.

Ex quibus quidem verbis conſtat iſthunc ſcriptorem non modo non habuiſſe notitiam *Codd. Saxonicorum*, & *Dano-Saxonicorum*, qui nondum in publico apparuerunt; ſed eorum etiam neſcium eſſe, qui in publicum, priuſquam ille ſcripſerat, diverſis temporibus prodierunt. Quod ſi illos ſciviſſet, prout à cenſore linguarum librorumque, qui ſcriptor honeſtus videri velit, cognoſcendi erant; longe aliter ſcribendum illi eſſet: nempe origines *Anglicanæ* linguæ accerſendas eſſe ab hiſtoria *venerabilis Bedæ*, quam *Ælfredus* Rex in *Saxonicum* tranſtulit, plurimiſque aliis monumentis Saxonicis, quorum haud exiguum numerum docti ex *Anglis* in magnum bonarum literarum beneficium, ſuæque gentis gloriam è tenebris in lucem evo-

---

* Sed, quod tertio loco adjuvare notat, majoris forſan videbitur momenti, nempe quo tempore inſtrumenta publica *Gallico noſtro idiomate* primum confici cœperunt. Ego vero nullum inveni antiquius Inſtrumento *Ludovici* VI *Francorum* R. pro civibus *Bellovacenſibus* anno M.CXXII, &c. *Mabillon* de re diplomatica, Cap. I. Sect. XIII. Pag. 60. A.

carunt. Quod verò contumelioſius ſcribit *Anglis moleſtum & grave fore ſermonis ſui origines propterea oſtendere, quod à lingua Nortmannica revocandæ ſunt*, id non minus falsè & inhoneſtè, quam ineptè, inſulsè, & pueriliter à ſe dictum ſciat. Etenim tantum abeſt, ut à *Normannicis* originibus linguæ ſuæ cauſas expoſituri *Angli* abhorreant, ut ſuarum vocum, quæ *Normannicam* matrem agnoſcunt, ab iis, quæ à *Saxonico*, vel *Dano-Saxonico* fonte derivandæ ſunt, diligenter ſemper & curioſè diſtinguant. Quod me autem ſpectat, in hoc opere, de dialecto veteri *Normanno-Saxonicâ*, ſive *Gallo-Normannica*, quâ poſt victoriam *Normannicam Angli* uſi ſunt, adeo ne quidem vel ſubinvitus, ut facile, data opera, & ſine aliquo tædio, aut ignominiæ ſenſu non modo ſcripſi; ſed ejuſdem ſpecimina in magno ſatis numero, cum ſumma delectatione exhibui. Cur enim *exiguam* ſuorum etymorum partem *Anglos* à *Normannica*, quam *univerſa* fere ſua à lingua omnium corruptiſſima *Ruſtica Romana* Gallos repetere, magis puderet, pigeretve, per *Menagii ſui manes* rationem dicat miſellus ille, & in ſermonem noſtrum iniquus præfationis ſcriptor. *Exiguam* (inquam) ſuorum Etymorum partem, cum vix quidem decima quæque vox linguæ *Anglicanæ*, *Gallicæ*, *Gallo-Normannicæve* originis eſt, quemadmodum *Oratio dominica* apud nos jam vulgo uſitata demonſtrat:

Our Father which art in heaven, hallowed be thy Name. Thy kingdom come. Thy will be done, in earth, as it is in heaven. Give us this day our dayly bread. And forgive us our treſpaſſes, as we forgive them, that treſpaſs againſt us. And lead us not into temptation, but deliver us from evill. So be it.

In hac precandi formula tria tantum vocabula *Gallo-Normannicæ* ſunt originis. Cætera vero ab avita lingua *Anglo-Saxonum* manifeſtè petenda ſunt. Præterea lingua Anglorum hodierna avitæ *Saxonicæ* formam in pleriſque orationis partibus etiamnum retinet. Nam quoad *particulas caſuales*, *quorundam caſuum terminationes*, *conjugationes verborum*, *verbum ſubſtantivum*, *Formam paſſivæ vocis*, *pronomina*, *participia*, *conjunctiones*, & *præpoſitiones omnes*; denique quoad *idiomata*, *phraſiumque* maximam partem, etiam nunc *Saxonicus* eſt Anglorum Sermo, quamvis, *Wilhelmo*, *Nortmanno* victore jubente, Leges *Gallicè* conditæ, Cauſæ *Gallicè* actæ, *Gallicuſque* ſermo in aula, ſenatu, foroque integer auditus erat. Tantummodo nomina verbaque nonnulla à *Nortmannis* illata in *Saxonicam* irrepſerunt. Quæ, tantum abeſt, quod ille affirmat, ut erubeſcamus agnoſcere ea ſilentio præterire volentes, ut qui de cauſis, & primordiis linguæ *Anglicanæ* apud nos, ſive in Gloſſariis, ſive in Lexicis juris, ſive in Etymologicis ſcripſerunt, ſumma diligentia, non ea ſolum quæſiverint, verum, iis inventis, mirifice delectati fuerint. *Hybrida* quidem lingua *Anglicana* eſt, ex *Saxonica* & *Gallo-Nortmannica* orta. *Hybrida* quoque non minus *Gallica*, in qua *Latino* ſubtemini tramam *Francicam* intertextam eſſe, velint, nolint, *Franco-Gallis* agnoſcendum eſt. Porro ut ſuum dicendi morem ſatis probroſum in *Gallum* exprobrantem retorqueam, adventum *Francorum* in Galliam, illorumque imperium, *Franco-Gallicam* linguam etiamnum ſapere, quiſquis illorum linguam vel primis, quod aiunt, labris deguſtaverit, ex vocibus, phraſibuſque ejus facile percepturus eſt. Id Grammaticæ noſtræ *Franco-Theotiſcæ* multis in locis demonſtravimus; verum ſine aliquo noſtro linguæ *Gallicæ*, *Gallorumve* convitio, cujus cauſas procul habeo. Multo minus de lingua *Gallicâ*, quemadmodum hic de *Anglicâ* cum contemptu, vituperio, & malignitate, quid locutus ſum. Contrà vero, de *Gallis*, eorumve ſermone mentionem ubicunque faciens, quum hunc, tum illos, ſi non honorificè, ſaltem abſque vituperio & probro appello; ſemper ſentiens civi reip. literariæ, vel Eccleſiaſticæ id imprimis curandum & ſtatuendum eſſe, ne quando quid acerbè, libidinosè, aut injuſte ſcribat dicatve, quo ſine juſta alterum cauſa laceſſat, aut honorem, & exiſtimationem ſive perſonæ, ſive parentum, ſive patriæ alicujus lædat, qua honeſto viro nihil charius eſſe poteſt. Quod maxime etiam obſervandum iis ſcriptoribus puto, quibus cum aliis de re aliqua certamen, & controverſia eſt;

ſiquidem

ſiquidem iſtis in *repp.* jura belli ſunt, quæ violare quidem immanis & væſani ſcriptoris eſt, præſertim quando quis cum altero in certamen veniat honoris tantum & dignitatis. Quale id ſane eſt, quod de linguarum præcellentia, & de gentibus, quæ ingenio maxime præſtant, cum aliis nationibus, & præſertim cum *Anglis Galli* jamdudum habuerunt. Denique quod *Gallus* ſcribit, "*Anglos* ex eo prodere ſe lin-"guæ ſuæ originem *Gallo-Normannicam* ſibi pudori & opprobrio ducere, quod de "ſermone *Gallico* verba facere graventur; eumque ſi per forenſes voces phraſeſque "liceret, matrem eſſe abnegarent; id plane falſum, & contumelioſum eſſe *Humphredi Wanleyi* noſtri *Catalogus* quoque oſtendit; in quo priſcos *Codd.* Chartaſque, quotquot in Archivis & bibliothecis reperit, tum *Gallicos*, tum *Gallo-Normannicos* omnes, cum *Saxonicis* non invitus conjunxit; ut *Suos*, *Gallos*que perinde habens, utriſque ſuas origines ſcire volentibus, quantum poſſet, æquo animo prodeſſet.

Hæc, *Doctiſſime* OTTLEY, contra *Gallum* qui non tantum nobis, ſed patrio noſtro ſermoni, tanquam *Sorbierus* alter, convitia fecit, ſine convitio tamen mihi ſcribenda exiſtimavi; ad ea dicenda progrediens, quibus qui præfationes adhibent maxime ſunt inducti, ut eas operibus, ſive ſuis, ſive alienis poſthumis præmittant. Illorum autem tria genera ſunt; quorum primum eſt eorum, quæ ad corrigendos, retractandoſve errores, quibus auctor forte lapſus eſt, adhibenda ſunt. Secundum eorum eſt, quibus additis, auctor defectus & omiſſiones operis ſui ſupplet. Tertium vero eorum eſt, quibus ſecundas ſuas cogitationes ad primas explanandas in re aliqua obſcura expromit; vel quibus in re aliqua incerta, quæ ſcripſerat, aliorum argumentis, & auctoritate firmat, aut convellit; vel denique quibus, quæ ab aliis auctoribus contraria ſcribuntur, redarguit, & refutat. Adde quod auctoribus uſu venit, ea etiam præfari, aut quibus lectores doceant quemadmodum maximo cum fructu libros ſuos legant; aut quibus apud illos quæ minus pure proprieve, vel minus aptè vel minus clare & diſtinctè à ſe dicta putant, excuſent; aut denique quibus faciant, ut literarum fautores, & patroni cognoſcantur, qui eas ad exantlandos ſuos labores penè jacentes excitaverint.

Ut ordiar igitur ab iis, quibus forte lapſus ſum. Primum, quod erroris ſuſpicione mihi venit emendandum, eſt nexus ille, ſive nota compendiaria T & H, nempe ŦH. In quo non ipſe, ſed alii me allucinatum putant, quod in *Gramm. Anglo-Saxonicæ* p. 2. ψ, *Mæſo-Gothorum* THETA ab eo natum eſſe judico. In eo numero ſunt, qui ψ *Mæſo-Gothicum* à *Scano-Gothico* Þ circumducta rotunda linea, factum eſſe contendunt; quamvis ſunt qui hoc ab illo potius formatum arbitrantur. Alii ab altero compendio T & H nempe Ƀ curva parte in ſiniſtram hoc modo circumducta ↀ, ψ accerſendum judicant. Alii à T. I. & Aſperationis *Græcæ* ſurſum ſpectantis compendio ϕ, perpendiculari linea notam aſperationis tranſecante, ψ factum credunt, ſive neſcientes, ſive forte non recordantes aſperationis *Græcam* notulam, *Ulphila* florente, nondum eſſe inventam. Verum *Edwardus Thwateſius* noſter, cujus auctoritas apud me plurimum valet, ψ *Mæſo-Gothorum*, ↀ geminum compendio ſcriptum eſt exiſtimat, propterea quod in declinatione nominum quæ in recto deſinunt in ψ, id in obliquis vertunt in ↀ: ut ΥΙΤϗΨ ΥΙΤϗↀΙS. ΛΙΠhΛΨ ΛΙΠhΛↀΙS. ſententiam ſuam aliis id genus exemplis ſollerter confirmat. Sic enim x Græcorum à ϗK, per ſcribendi compendium ✳ factum, natum eſſe conjectat. Sic à ΠΠ Compendioſe ſcripto ⫼, Φ ortum ducit. Ex eo probabilior hæc conjectura videatur, quod inter monumenta *Auguſtæ Vindelicorum* à *Marco Velſero* edita, APPIUS in antiquo lapide hoc modo ſcribitur AΦIUS. Sic Ψ. τϛ Π & rotundi *ζῖγμα* compendium Elegantiæ & Brevitatis cauſa factum cenſet. Sic etiam ꝏ ſeu ω ab oo, & Ω ab ↀo vel ϱ gemini *Omicri* nexu formatum putat. ubi literarum jugum uſu & conſuetudine longa excluſit literas, quarum vices pedes τϛ Ω ſupplent. Ita quoque à cc Latinorum hoc modo poſitis ↄc, dein à compendioſe ſcribentibus per terga conjunctis, *Latinum* ↄ natum arbitratur. Itidem à z z hoc modo poſitis ᶻz duplex ƶ conflatum exiſtimat. Denique, quod ſententiam ejus maxime confirmat, ⊡ antiquam notam Δ Δ in ⊙ vel ⊙ poſtea verſam, à ⧅ hoc eſt, à Δ∇ connexis creatum eſſe cenſet. Græcum H quoque ab duobus EE, quæ ſic ſcribi ſolebant ꟾ, inde Hπ. Hæc ille pro excellenti ſuo ingenio in literis ad me datis, quæ non potui non cum eruditis, & curioſis viris, qui cauſas rerum ſcire amant, propterea communicare, quod vero multò magis ſimilia ſunt, quam quæ de *Græcarum* literarum originatione à ſe ſapienter & ſcienter dicta putat

Joh. Petrus Ericus in libro ſuo *Patavii* edito An. MDCLXXXVI. Cui epigraphe, *Renatum è myſterio principium philologicum.* Verum enim vero, *doctiſſime* OTTLEY, tametſi hæc acute omnia dicta ſunt, verique ſpeciem præ ſe magnam ferant, facit tamen, ut etiamnum putem ψ à ΗΗ petendum eſſe iſtius Elementi figura, quæ in * *Argentei Codicis* ſpecimine, quod ſub notula numerali (I). ſubjectæ Tabellæ exhibuimus, multo propius ad ΗΗ accedit, quam quæ *typis Junianis* exprimitur. Quam diverſis autem modis, vel quot factis variationibus à ΗΗ, ψ ductum cenſeam, quæ ſub ejuſdem Tab. nota (II) ſculpta aſpicis, oſtendunt. Varias etiam notas, quibus *Thorn*, ſeu *Theta Anglo-Saxonum* in vetuſtis noſtris MSS. deſcriptum cernitur, ſub Tab. nota numerali (III) aſpiciendas ſubjeci, ne ψ à ΗΗ tot interjectis diverſæ formæ notis naſci improbabile Tibi videretur. Idcirco etiam varios nexus, quibus ET *Latinorum*, tam in quadrata, quam in rotunda manu deſcribere ſolebant antiqui ſcriptores, ſub nota (IV) exhibendos curavi, ut iis ſpectatis ψ à ΗΗ ſi mecum non oriri, ſaltem poſſe eſſe ortum exiſtimares.

Quod Gramm. *Anglo-Sax.* Cap. XXII. R. XVIII. de (ſ) illiuſque cum (t) nexu diximus; nempe & (ſ) & (ſt) è *Gallia* in *Angliam* inducta fuiſſe; id quidem de iis in elegantiſſima hâc forma deſcriptis intelligendum eſt. in rudiori vero forma exarata, nonnunquam, ſed rarius, ſpectantur in vetuſtioribus *Codd.* qui ante ſcripti erant, quam *Ælfredus* R. *Gallica* manu delectatus ſcribendi rationem apud ſuos innovaverat. De hoc monendos eſſe lectores duxi, ne aut ipſe erraſſe viderer, aut, me auctore, alii errarent.

In eodem cap. *Hominem* in [a] antiquo opere *Ælfredi* R. delineatum, aut *Jeſ. Chriſti*, aut pontificis *Romani* imaginem eſſe, tum ex ſumma oris gravitate, tum ex binis ſceptris poteſtatis, tam in cœlis, quam in terris datæ ſymbolis, mihi perſuaſum eſſe dixi. Verum ex quo tempore in MS. codice Evangeliorum *Decani* & *Cap. Licetfeldenſis*, qui liber *S. Ceaddæ* dicitur, Sanctum LUCAM eadem ſpecie, eodemque fere ritu delineatum viderim, hominem iſtum, nutante animo, pene adductus ſum, ut crederem, eſſe S. *Cuthbertum* Epiſcopum, *Ælfredi* R. Patronum, qui, [b] à Domino miſſus, ejuſdem noctis una eademque hora & illi, & matri, dum dormirent, apparuiſſe, & læta nuntiaſſe traditur. Statim, inquam, atque conſpexeram D. *Lucam*, ea ſpecie, eoque fere ritu in vetuſto illo Codice deſcriptum, adductus fere eram, ut cenſerem etiam hominem in *Ælfredi* pretioſo opere delineatum potius eſſe S. *Cuthbertum* Epiſcopum, ſanctitate morum & miraculis apud *Anglos* clarum, cum gravi, triſtique & ovatæ figuræ vultu delineatum, ad communem ſpeciem moremque, quo antiqui ſanctos exhibebant; ut Icon S. *Lucæ* atque alia nummuli antiqui quæ ſub nota Tabellæ (V) ponuntur, cum illa, quæ exhibetur in Fig. I. pag. 142. *Gramm. Anglo-Sax.* collatæ facile oſtendent.

In eodem etiam cap. neſcio quo caſu lapſus, à Chartâ WILHELMI Conqueſtoris, ſub reg. XIII. exhibitâ, regiſque monogrammate munitâ, ſigillum magnum pendere dixi. Qui immanis quidem error eſt. In Charta quoque ipſa, typographi latâ culpâ, ȝehinþæþæ pro ȝelimpæþæ, (*Saxonicè* ȝelimpaðˑ) & æmeȝ pro æniȝ vel aniȝ. (*Saxonicè* æniȝeȝ, aniȝeȝ) mendosè imprimuntur.

Quinetiam in eodem Cap. ſcilicet in margine p. 146. ANGLO-SAXONES pro WEST-SAXONES, vel WISI-SAXONES bis forte impreſſum eſt. Quemadmodum & in linea, quæ à fundo paginæ 219 quinta eſt, POST pro ANTE à nobis alio forte convertentibus animum ſcriptum excudi quoque contigit.

Grammaticæ *Franco-Theotiſcæ* p. 17. l. 11. Lectorem candidum, ut emendatricem manum adhibens E in A convertat, oro. Quæ ejuſdem Grammaticæ pagina 44, paginæque linea 39, de vocis HUERGIN, vel HUERGEN derivatione diximus, mihi retractanda videntur. Etenim non à *Mœſo-Gothicis* ⊙ΛRGΛ & ΛINS, id pronominis accerſendum jam puto; ſed à *Scano-Gothico* huorge, *nuſpiam*, (quod à huergr, *neuter*) & ein vel en *unus*. Unde huergen, quaſi huorgeȝen, huorgen, à *Franconibus*, me judice, dictum eſt.

---

* Specimen hoc *Argentei Codicis* celeberrimi per totum Literarum orbem, O. *Rudbeckii* manu accuratiſſime deſcriptum, *Humfredo Wanleyo* dedit *Ericus Benzelius*, Archiepiſcopi Upſalienſis filius. a Antiquum hoc, & pretioſiſſimum quum ob artem tum ob vetuſtatem opus poſſidet vir Ampliſſimus *Nathaniel Palmer* Armiger in *Com. Somerſetenſi* militiæ civili præfectus. Quem populus illius Com. qui vices ſuas gereret in *Domo* vel *Senatu Communium* pluries procuratorem uno conſenſu elegerunt. b Vid Hiſtor. *Ingulphi Oxoniæ* Editam, p.26. & *Will. Malmsburienſem* de Geſtis R R. *Ang.* fol. 23. b.

In

I. *Specimen Codicis Argentei. Matth. VI, 9.* *Præf. pag. VIII.*

ΛTTΛ ПNSΛRΨn ïN hiмïNΛM ϒЄïhNΛï NΛMS ΨЄïN.
ЦïMΛï ΨïnΛINΛSSПS ΨЄ͂T͂S. ϒΛïRΨΛI ϒIΛGΛ ΨЄïNS.
SϒЄ ïN hïMïNΛ GΛh ΛïRΨΛï, hΛΛïF ПNSΛRΛNΛ ΨΛNΛ

V. *Icon. D. Lucæ.*

II.
TH. Ꜿ. ꝑ. Ꝓ. Ψ. p. 8

III
Ð Ꝺ. ᵭ. ᵭ. ƿ. ƌ. ƕ. p. 11

IV.
Ɛ. Ɇ. Ɛ. Ɛ. Ɇ. Ɛ. p. 8

VI. p. 13

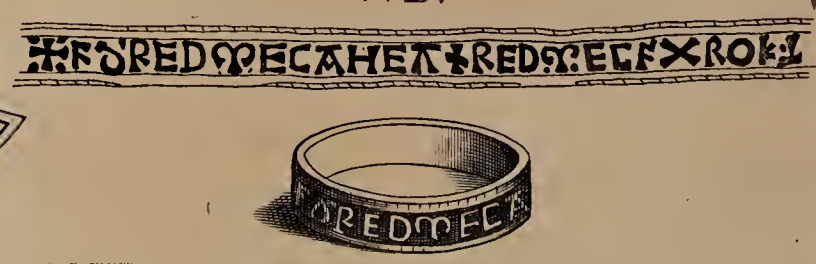

VII. *Antiqua Hunnorum Elementa.* p. 17.

f e e d cs cz b A

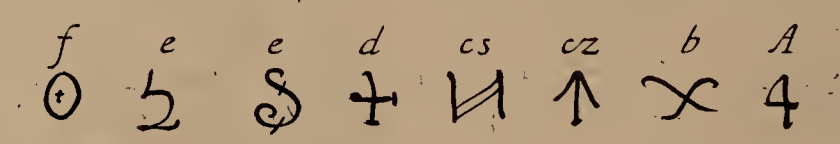

l ly k finale h gy gh

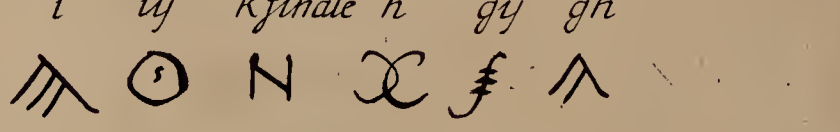

R p o o ny n m t k j

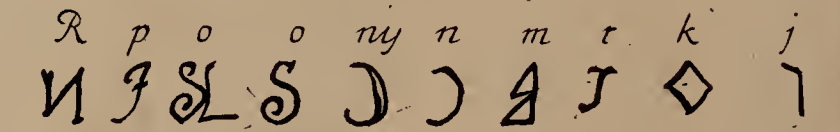

sz i cz/s z v ű u s

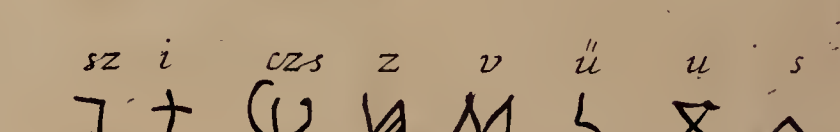

tf t

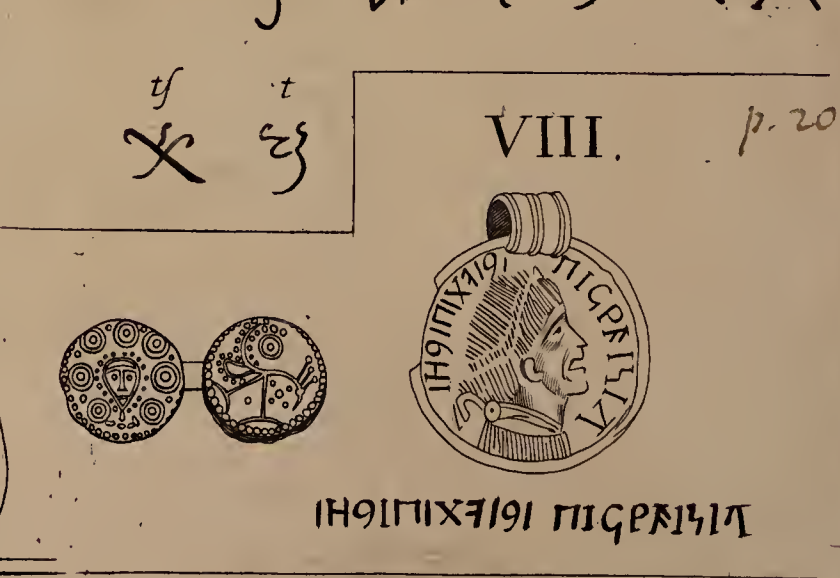

VIII. p. 20

IX. *Inscriptio cornu Puseyensis.* p. 25

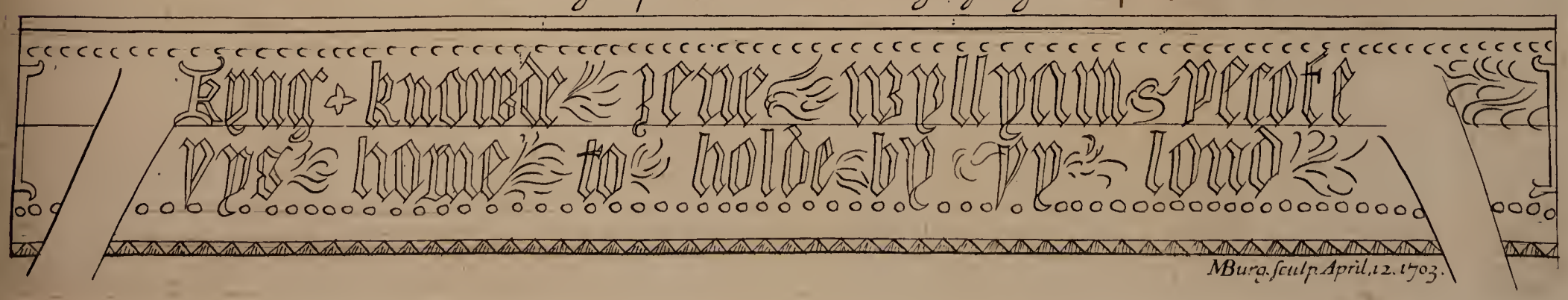

MBurg. sculp. April. 12. 1703.

In margine pag. quintæ DISSERT. EPISTOLARIS, contendo morem nondum fuiſſe apud *Anglo-Saxones*, *Canuto* regnante, chartas literaſve ſigillis penſilibus, ſive cereis ſigillorum impreſſionibus munire. Sunt autem qui ſecus ſentientes, me allucinatum credunt, freti teſtimonio MS. Codicis fundationis monaſterii S. *Auguſtini Cantuarienſis*, in Bibliotheca *Aulæ S. Trinitatis* Cantabr. depoſiti. In cujus foliis 9. & 10. ſic ſcribitur.

Nec moveat aliquem, quod nec Rex Ethelbertus, nec etiam alii Reges de Gente illa in Cartis ſuis prout mos inolevit modernis temporibus ſigilla cerea imprimebant: cum tam rudis ac barbarus Populus ad Chriſti fidem à perfidia converſus, ſignum Crucis in teſtimonium ſuæ Converſionis omnibus ſuffeciſſe credebat. Non enim uſque poſt Conqueſtum à tempore fundationis hujus monaſterii, excepta Carta Regis Knuti, *qui fuit alienigena, & Conqueſtor, aliqua in munimentis reperimus* Sigilla Cerea; *ſed ſolummodo Crucis ſigna. Nec mirum cum tanta ac talis poſſeſſio, tantique ac tales Teſtes in principio renaſcentis Eccleſiæ Anglicanæ, velut noſtræ ſalutis primitivum ac publicum Inſtrumentum, fracto Dampnationis chirographo, poſteris Catholicis ſufficere potuerint: ubi ſigillum cereum per lapſum temporis aut per negligentiam perdi, aut propter antiquitatem ſive corruptionem in pulverem poſſit labi. Poſt adventum vero Normannorum in Angliam, tam Reges, quam alii Domini & magnates* laminas cereas *membranis apponebant Cartarum, Crucis ſignum in laminis cereis imprimentes: de Capillis Capitum vel Barbarum in eadem cera aliquam portionem pro ſigno poſteris relinquentes. Iſta patent in multis monaſteriis poſt conqueſtum Regni iſtius fundatis, ut eſt in monaſterio Sancti* Pancratii *de Lewes de Carta Willelmi primi Comitis* Warenniæ, *in quâ crines Capitis uſque in præſens ejuſdem Comitis permanent. Similiter in Monaſterio de* Caſtelacre, *quod eſt ejuſdem fundationis in Dioceſi Norwicenſi; Comes Lincoln. qui pluribus poſſeſſionibus eandem Eccleſiam dotavit, hæc in fine intulit Cartæ ſuæ. In hujus (inquit) rei evidentiam* ſigillum dentibus meis impreſſi *Teſte* Muriele *Uxore mea, ubi uſque in præſens in eadem cera apparent dentium veſtigia pro ſigillo. His etiam ſimilia in pluribus aliis monaſteriis ſunt reperta. Dicitur enim per diminutionem à ſigno ſigillum. Quod ſecundum Iſidor.* [a] *Eth. 19°. c. 12°. à Prometheo, qui primus annulorum fuit inventor, originem habuit. Scripta vero ſignis non ſigillis notantur, ut inferius de deſcriptione ſignorum dicitur.*

Verum quo minus Codicis hujus teſtimonio à ſententia mea dimovear id obſtat, quod nullius ferme auctoritatis codex eſt: utpote in quo multa ſuſpecta, falſa, & à genuina vetuſtate abhorrentia traduntur, quæ nullam fidem merentur. Id genus ſunt, quæ notavit *Hen. Spelmannus*, Concil. Vol. 1. p. 124, 125. Id genus igitur haud immerito quis ſuſpicari poteſt Chartas iſtas R. *Cnuti* ſigillis cereis dictas eſſe confirmatas, quòd omnium illius chartarum, quæ in magno ſatis numero etiam nunc extant, nulla eſt, quæ aut ſigillum cereum habet, aut ſe habuiſſe olim per aliquod ſignum oſtendit. Quamobrem non dubito, quin chartæ iſtæ *Cnuti* R. quæ in munimentis monaſterii Sancti *Auguſtini Cant.* olim extabant, Chartæ eſſent commentitiæ privilegiorum, libertatum, & exemptionum, quæ cum iſtius furfuris aliis multis, ſi jam nunc ſupereſſent, plurimis indiciis fictæ eſſe aut corruptæ eſſe conſtarent.

In margine paginæ 22. verba ꝥe ꝛegilda ꝥe ne ꝛeꝛece morgen-ꝛpæce, ſic tranſtulimus: *Socius qui exequiis ejus, vel concioni funebri non interfuerit.* Jam vero ſic vertendum cenſeo: *Socius qui poſtridie diei, quo in ſepulchro conditur, ſodalitii concilio non interfuerit.* MORGEN enim, ut me *Thwaiteſius* meus pro ſummo candore ſuo monuit, ſignificat *cras*, πρωὶ, *mane craſtinæ diei*, vel *ineuntem poſterum diem.* Unde MORGEN-SPÆCE non poteſt, quin ſignificet *ſodalium concilium*, quod poſtridie ſepulturæ defuncti Socii, vel ad comprecandum pro anima illius, vel ad concionem funebrem habendam, vel forſan ad novum ſocium in illius locum cooptandum pro more convenire ſolebat. Unde quoque MORGEN-GIFE non poteſt denotare *donationem* aliquam, quam die nuptiarum, ſed quam poſtridie nuptiarum, vel poſtera à nuptiis die ſponſæ ſponſus propter nuptias dabat: quemadmodum *Courtinus*, auctor verſionis *Gallicæ*, in quam transfunditur liber *H. Grotii* de jure belli & pacis, in indice, ſub voce MARIAGE MORGENGABIQUE. MARIAGE MORGENGABIQUE, *eſt celui où tout l' avan-*

a Lege, *Etymol.* verba citata reperiat Lector in libro Orig. XIX, XXXII.

tage de la femme conſiſte en un preſent que ſon mary lui fait le lendemain des nopces, comme pour le prix de ſa Virginité. Morgen *en Allemand c'eſt l'endemain,* gab *c'eſt preſent, & c'eſt une eſpece de ce que nous appellons* Douaire. *Et même en Allemagne dans la plus part des Païs on appelle le* Douaire MORGENGAB. *A l'égard de ce mariage* [a] *morgengabique, ce preſent ainſi fait le lendemain de la conſommation du mariage conſiſte en une deſignation d'une certaine portion de biens, que la femme & les futurs enfans de ce mariage peuvent prendre après la mort du mary (cette portion par la loy des Lombards ne pouvoit monter plus haut, que la quatriéme partie des biens du mary) & moyenant ce preſent la femme & ces futurs enfans ſont exclus de toute autre pretention dans l'heredité du mary. Ces ſortes de mariages ſe pratiquent d'ordinaire en Allemagne, par des gens qui ont été déja mariez & qui ont des enfans du premier lict à qui ils veulent conſerver leur ſucceſſion, & par des gens de qualité qui épouſent des femmes d'une condition inferieure. On appelle cela parmy le vulgaire épouſer de la main gauche, ce qu'ils font pour ne pas fruſtrer des biens, droits & honeurs de leur maiſon, leurs enfans s'ils en ont d'un mariage precedent, ou leurs heritiers. Quelques-uns appellent auſſi ce mariage* morganatique *le derivant de* morgen & *de* gnade *qui ſignifie grace, que l'on fait pareillement le lendemain, mais ce n'eſt que la méme choſe.*

Præterea ſunt, qui vehementer negant id verum eſſe, quod tradidi Diſſert. Epiſtolaris p. 109, 110. de nummis argenteis, ſeu *Peningis* Anglo-Saxonum in ſemiſſes, & quadrantes à mercaturam facientibus ſcindi, aut rumpi ſolitis: non quod illos facile bipartiri, aut quadripartiri potuiſſe inficiuntur; ſed quod illorum talia fragmenta in abacis nummariis nondum à ſe viſa clamant. Verum doctos iſtos, ut per candorem ſuum dicant, rogatos velim, an non ingenii ſubpervicacis, & nimium ſuſpicioſi eſt, quæ ipſi non viderint, poſſe eſſe pernegare; vel, quod perinde ab æquo alienum eſt, Probitate & doctrina cl. viris de rebus illis, quæ ſe vidiſſe dicunt, nullam fidem adhibere? An reges, quorum ipſi nummos non viderint, idcirco monetam percuſſiſſe pernegabunt; idoneiſve teſtibus fidem omnem abrogabunt, qui codices, quos forte ipſos videre non contigit, ſe pervolviſſe affirmant? Hæc ut apud ſe candide & ingenuè cogitent, velim. Siquidem teſtem locupletiſſimum habeo in ſuperioribus laudatum *Andream Fountaine* Equitem auratum, antiquitatis nummariæ ſcientiſſimum; qui partes, ſeu fruſta, in quæ denarios *Anglo-Saxonum* à nundinantibus partitos eſſe credebat, ſe vidiſſe fidem mihi dedit.

Præterea, OTTLEYE, Tuus meuſque *Bromeus*, revisâ diſſertatione noſtrâ epiſtolari, præter errores, quos in indice ſuo notavit; & aliorum me monuit haud quidem multorum; ſed quos, majoris momenti quum ſint, ut in præfamine ponerem, quum illius ſumma cura ac diligentia, tum mei muneris ratio requirit.

Ex horum numero eſt *n̄ ille*, quod diſſert. epiſt. p. 38. l. 7. redundat. huic adde *habuiſſe*, pro *non habuiſſe*, p. 42. l. 6. *Sed quam* pro *ſed aliquanto quam*, p. 66. l. 1. *Decimviratus* pro *duodecimviratus*, alibi ſemel. ȝeƿeƿtnoðe pro ȝeƿeƿtnoðe, p. 62. l. 5. DCCCLXXX. pro DCLXXX. p. 79. l. 46. *Dicere* pro *diſcere*, p. 88. l. 44. Iſta etiam, quæ leguntur in verſione legis 59. p. 91. nempe, *ſin ſit intra veſtes, ſimilibus ſcættis* XXX *emendetur*, ſic corrige, *ſi ſit intra veſtes, unaquæque plaga* XX *ſcættis emendetur.* In verſione legis 75. p. 92. pro *is compenſet patrocinium violatum*, ſubſtitue *duplici emendatione compenſetur violatum patrocinium.* Legem 10. p. 93. ſic reſtitue, ȝif man mannan on oþþeƿ fleƿƿe manƿpaþa haƿeþ. Sic verte: *ſi quis aliquem in alterius domo perjurum vocet.* Iſta p. 97. l. 23. *Si mulier illa, de qua ante liberos non peperit*, ſic emenda, *ſi mulier illa liberos non peperit.* P. 116. col. 2. l. 46. lege *Mildredæ.* Denique pro iſtis: *Regis ſimplum Weregildum eſt* VI *mille Tainorum Weregildum eſt in Myrcenorum laga*, quæ mendoſa lectio eſt MS. *Cottoniani*, quem citavi, pag. 110. l. 34. 35. deletis *mille* & *eſt*, ſic emenda, *Regis ſimplum Weregildum eſt* VI *Tainorum Weregildum in Myrcenorum laga.* Etenim ſic ut emendetur locus, jubent quæ immediate ſequuntur, *hoc eſt*, XXX *millia Sceata* i.e. *totaliter* CXX *libræ.* Adde huc DCCLXIX quod p. 80. l. 22. forte imprimitur pro DCCLXVIII. & DCCCXII pro DCCCXIV.

---

a *Morgengabique* apud veteres *Scanos*, *Iſlandos*que vocabatur **Lynſie**, i. e. *Concubitus præmium*, quod imminutæ ſponſæ ſponſus dare ſolebat. **Þad kvolld gieck hann ad brudkaupe med Brynhillde, en ad morgne, er hann ſtod upp, Þa gaſt han Brynhillde ad Lynſie gullbaug,** *eadem veſpera nuptias cum Brynhilda celebrat, mane autem ſurgens Brynhildæ, Muneris nuptialis nomine, annulum aureum dedit.* Vide *Eddæ* Iſlandorum Mythologiam LXXIII. Vide etiam Mythologiam LXXIV.

ejuſdem

ejuſdem p. l. 23. Quibus accedat in lin. penult. p. 79. DCLXIX, quod Typographi culpâ forte contigit excudi pro DCLXXIX.

Inſuper, OTTLEYE, ſcire te velim, quod carminum *Anglo-Sax.* & *Dano-Sax.* ſtructuram attinet, me paulum de illa mutaſſe ſententiam. Quæ enim, Grammaticæ *Anglo-Sax.* Cap. XXIII ſcribens, *Pindaricis* verſibus ſimillima putabam, jam ad *Anacreonticorum* dulciores numeros propius accedere judico.

Hactenus enumerandis majorum gentium erroribus operam dedi, quibus aut ego me, aut Tu potiùs librarios meos, typothetamve lapſum eſſe cenſeas; & quod errores, quos meos eſſe putas, attinet, oratum non Te ſolum velim, ſed lectores omnes, qui Tuo candore ad librum noſtrum legendum accedent, rogo & obteſtor, quemadmodum *Ariſtarchus Homeri* verſus, quos non probavit, eſſe negabat; ſic vos id omne, quod non vero rectove conſentaneum in *Codd.* noſtris reperitis, ne putaretis meum. Etenim non *auctoris* errores ſunt, qui errores, quantum in ſe erat, vitare curavit; ſed *antiquarii*, cujus via tenebricoſa & lubrica; ſed *hominis*, cujus eſt errare, labi, falli, etiamſi nil niſi verum rectumque, quo nihil pulchrius & amabilius, ſemper ſcribere totis viribus contendat. Quamobrem omnibus, quibus à me ut antiquario vel homine erratum eſt, quo, ut alii errarent, forte commiſi, qua auctor iis abrenuncio; Deum hominesque teſtans me non conſilio, ſed caſu; non ſcienter, aut ex arrogantia, ſed ignoranter nihil non ſcripſiſſe, in quo allucinatus lectorem forte in errores ducam. Quinetiam ne aut ipſe fortè deciperer, aut alios errore aliquo præeuns deciperem, ſummam curam, & ſtudium adhibui; adeo ut quamvis ab erroribus non ſum liber, à culpa tamen immunis ſum. Æquo igitur animo errores, quotquot in ſcriptis noſtris inveneris, non modo ut excuſes; operamque des, ut alii illos Tuo exemplo mihi humaniter condonent, rogo: verum etiam, ut vobis indicantibus lapſus meos cognoſcam; & Te, & illos poſco flagitoque. Etenim cum animo corrigendi, emendandi, retrahendi, nihil non ſcripſi; lectoribus non ſolum concedens; ſed ab iis petens, ut in lapſus meos animadvertentes, eos libere caſtigent univerſos; modo humaniter id faciant, meræque veritatis cauſa, erranti, licet non erroribus, meo exemplo parcentes; qui (abſque invidia dictum velim) in aliis redarguendis non cavi modo ne quod offenderet, dicerem; verum etiam curavi, ut, illa dicendo quæ ad illorum laudes haud injuſte dici poſſent, mihi gratiam & benevolentiam conciliarem.

Errorum, quibus lapſus cunque ſum, *doctiſſime* OTTLEY, humanæ imbecillitatis excuſatione probrum apud Te deprecatus; ad ea addenda pergo, quibus aut operis noſtri defectus ſuppleri; aut quibus, tanquam novo accedente lumine, quæ obſcurè, dubieve in eo traduntur, illuſtrari poſſunt.

Primo igitur quatuor illas figuras *Saxonici* THETA nondum verſatis MS. codicibus, mihi prorſus ignotas, & in impreſſis non antehac expreſſas, gaudeo me ſub tabellæ notula numerali (III) exhibuiſſe; quod earum notitiam tyronibus æque gratam fore, ac mihi fuit jucunda earum inventio, haud ſine cauſa exiſtimem. Ex quo etiam caput primum *Gramm. Anglo-Saxonicæ* de literis & literarum *regg.* Typographo imprimendum dedi, dum in Bibliotheca *Bodleyana* Codd. *Saxonicos* perſcrutarer, inveni pervetuſtum librum MS. cujus nota, NE. D. 2. 19. in quo quidem libro nonnullæ lectiones è veteris teſtamenti LXXII. interpretum verſione *Græca*, cum *Latina* tranſlatione ex adverſo in alterâ columnâ ſcripta, *Saxonicis* literis deſcribuntur: è quibus à curioſo lectore nonnulla obſervari poſſunt, quæ literarum *Saxonicarum*, ſi non omnium, ſaltem quarundam oſtendunt poteſtatem; quam qui ante nos ſcripſerunt, quaſi intactam præterierunt. In hujus libri lectionibus *Græcis* per elementa *Saxonica* expreſſis (ꝺ) diphthongus *Græcorum* fere nunquam non exprimitur per (u) ſimplicem: ut in ᴛu, uɲanon, ᴛheu, ɣu. τῦ, ὐρανὸν, Θεῦ, σῦ. (η) fere ſemper exprimitur per [a] (ı) ut in ᴛın ʒın, τὴν γῆν. ı ᴅe ʒı, ἡ δὲ γῆ. ᴛıɣ ʒıɣ, τῆς γῆς. Ferè ſemper inquam, quia exprimitur aliquando per (e) ut in lectione *Iſaiæ* prophetæ, p. 32. epı ᴛeɣ ʒeɣ, ἐπὶ τῆς γῆς. Diphthongus (αι) fere nunquam non deſcribitur per (e) ſimplicem: ut in conjunctione ce, καὶ, ᴅıceÿ, δίκαιοι, &c. Eſt tamen ubi per (æ) & (ae) redditur: ut in lectione *Iſaiæ* prophetæ, p. 33. b. cæ, cae, καὶ. & in eɣᴛae, ἔχει. p. 30. b. ĸ, κάππα,

---

a Vide Tabell. *Grammaticæ Anglo-Saxonicæ* pag. 168.

ſemper per (c) exprimitur; unde conſtat (k) decimum elementum in Alphabeto recentiori *Anglo-Saxonum* eſſe adventitium, & ſupervacaneum. Diphthongus (ea) per (ı) ſimplicem etiam exprimitur, ut in ecne, ἐκείνη. ıpen, εἶπεν. eci, ἐκεῖ. ıȝ, εἰς; quæ occurrunt in ſubjectis lectionibus. verum quamvis (ı) ſimplex uſurpatur ad exprimendum longam (η) & diphthongum (ea), paſſim tamen adhibetur in exprimendo ıȣ̃πα brevi in ȣ̓πὸ, quod ſemper ſcribitur *Saxonicis* literis epı. pepı, ϖεὶ, &c. Diphthongus (oı) etiam ſæpiſſime exprimitur per (ẏ) *Saxonicum*, ut in *epẏıȝen, ἐπείησεν. y, ὀı. thıpıẏȝ, ϑηέλοις. aȝıẏ, ἅγιοι, &c. Uſurpatur tamen ad exprimendum (υ) ut in ẏıon, υἱῶν. in opẏxa, ὤρυξα. thẏgaterpon, θυγατέρων. (φ) ſemper per (ꝼ) exprimitur. Supra dixi (ȣ) ferè nunquam non exprimi per (u) quia nonnunquam exprimitur per (o) ut in pepıbalometha, πεȣβαλώμεθα. nonnunquam etiam per (oı) ut in boıle, βȣλῇ. (κυ) bis exprimitur more *Latino* per (qui) in lectione *Iſaiæ* Prophetæ, p. 33. b. in quıpıoȝ, κύȣλος; quıpıon, κύȣλον. Scribitur etiam kıpıoȝ, in lectione ejuſdem prophetæ, p. 32. b, cum κάπηα *Græcorum*. *More*, inquam, *Latino* ſcribitur per (qu) nam (q) & (qu) reapſe *Latinorum* ſunt, qui ſcripſere *cocus* & *coquus*; *cottidie* & *quotidie*, &c. Quos ergo *Anglo-Saxones* imitantes ſcripſere qual-ȝtop, *ſtragis locus*; qualu, pl. *internecio*; quean, *vacca ſterilis*; queaptepn, *carcer*; quebol, *dica*; quena, *fœmina*, *uxor*; quic-beam, *fraxinus*; quice, *gramen*; quiþa, *matrix*; quiþunȝ, *queſtus*; quulmepe, *peſtilentia*; pro cpeal-ȝtop, cpælu, vel cpalu, cpeaptepn, &c.

Hæc breviter: Ex quibus liquet (u) vocalem longam *Anglo-Saxonum* prolatam fuiſſe, ut hodie apud *Germanos*; ſcilicet prout (ȣ) vel (ου) *Græcorum*. (ı) vocali longæ idem valor erat, ac (η) *Græcorum*. (e) longæ eadem poteſtas, ac (αι) *Græcorum*, vel (æ) *Latinorum*. τȣ̂ (c) eadem plane poteſtas, quæ τȣ̂ (k) fuit. (i) longæ, quæ (ea.) (ꝼ) eundem valorem cum *Latinorum* (f) ac *Græcorum* (φ) obtinebat. (o) longum & craſſum, ob affinem cum (u) longo ſonum, idem fere valuiſſe ac ȣ, vel ου *Græcorum* conſtat; quemadmodum apud nos in **rood**, *crux*; **ſtood**, *ſtabam*; **mood**, *cujuſque mores*, *animus*, *genius*, *ingenium*, & id genus aliis, cum duplici (oo) vel (o) longo ſcriptis. quæ proferuntur rȣd, ſtȣd, mȣd: quibus adde **root** *radix*, quem pronuntiamus plane ut **rout**. Quod (y) attinet, triplex videtur apud *Anglo-Saxones* habuiſſe miniſterium. Nam primo vicem ὑψίλȣ *Græcorum*, vel (u) tenuis ſuſtinebat: ut in opẏxa. Secundo duplex (ij) combinatum exprimebat: ut in pẏc, *Iſlandice* **vík**, *vicus*; unde ob ſoni affinitatem ad exprimendum (oı) *Græcorum* ſumptum eſſe videtur. Tertio, (i) brevis valorem habuit: ut conſtat ex kıpıoȝ, quod ſcribitur pro kẏpıoȝ. Cui quidem, ex eo quod æquipollet quıpıoȝ, ſi quis contendat cȝa, cpe, cpı, cpo, cpẏ, pro quibus *Latino* ritu ſcribebant, *qua*, *que*, *qui*, *quo*, *quy*, *Anglo-Saxonibus* ſonuiſſe ka, ke, kı, ko, kẏ, non vehementer adverſabor. Certe à cpıþ, vel quıþa, *Angli Boreales* dicunt **kíte**. cpoþ, *dixit*, multi jam efferunt **coth**, **koth**: & à cpellan, *occidere*, fit *Anglicum* **kíll**. His adde quæ in *Libb. Vett. Septentrionalium* Catalogo deſcripſit *H. Wanley*, Cod. MS. Cott. qui inſcribitur *Domitian.* A. XVIII.

Hæc, Cl. OTTLEYE, de elementorum *Saxonicorum* valore, quibus Tu, cui Deus non magnum tantum ingenium, ſed otium literarium dedit, alia rectiùs addere poteris, ex ſubjectis lectionibus, quæ cum haud paucis aliis vetuſti Codicis, tam in *Græcis* majuſculis, quam in *Saxonicis* minuſculis exaratis, doctis viris, præſertim LXXII interpretum verſionis critice ſtudioſis, aliis uſibus eſſe poſſunt.

[Ex MS. Cod. *Bibl. Bodl.* cujus nota NE. 2. 19. p. 34. b. Geneſ. XXII.]

Lectıo ȝeneſeoȝ

[1.] O theuȝ epıȝaȝen ton habȝacham ce ıpen pȝoȝ auton habȝacham habȝacham ce ıpen ıdu ego [2.] ce ıpen labeto ẏon ȝu ton aȝapeton on egapeȝaȝ ton ıȝac ce poȝeutheti ıȝ ten ȝen ẏpȝelen ce pȝoȝenencon auton eci ıȝ olocaȝpoȝın ıȝ ena oȝoȝ on ȝẏ ıpo [3.] anaȝtaȝ de habȝacam to pȝohı------.

[*Ex eodem Codice* MS. *Pſalm.* XLII.]

Reſponſoȝium pȝalmı ϛ ϛ

[1.] On tȝopon epıpothıe elaȝoȝ epı taȝ peȝaȝ ton ẏdaton utoȝ epıpothı a pȝuche mu pȝoȝ theuȝ [2.] edıpȝıȝen e pȝẏche mu pȝoȝ ton theon ton zonta pote ıxo cae optheȝome tu pȝoȝopu tu theu [3.] egenethe mẏ ta dacȝẏa mu aȝtoȝ emeȝaȝ cae nẏctoȝ

[*Ex eodem Cod.* MS. *p.* 30, *b. Geneſ.* I.]

[26.] Phẏıȝomen anthȝopon cat ıcona ce cath omoẏoȝın ımeteȝan ce aȝcheto ton ıcthẏon tıȝ talaȝaȝ ce ton petınon tu uȝanu ce ton ctınon ce paȝȝeȝ tıȝ ȝıȝ ce panton ton heȝpeton ton heȝponton epı tıȝ ȝıȝ ce egeneto utoȝ [27.] ce ephẏıȝen o theoȝ ton anthȝopon cat ıcona theu epẏıȝen auton aȝen ce thılẏ epẏoeıȝen autoȝ [28.] ce euloȝıȝen autuȝ leȝon auxaneȝthe ce plıthẏneȝthe ce plıȝoȝate tın

* Quod etiam ſcribitur ephẏıȝen, & ephıẏoeıȝen.

ʒin ce catacẏɲieuʃate autiʃ ce aɲchete ton icthẏon tiʃ thalaʃʃiʃ ce ton petinon tu uɲanu ce ton panton ctinon tiʃ ʒiʃ ce panton ton eɲpeton ton eɲponton epi tiʃ ʒiʃ [29.] ce ipen o theoʃ ibu eboca ẏmin panta choɲton ʃpomonɲi (*lege* ʃpoɲimon) ʃpiɲon ʃpeɲma o eʃtin epano paʃʃiʃ tiʃ ʒiʃ ce pan xulon o echi en cauto capɲon ʃpeɲmatoʃ ʃpoɲimu ẏmin eʃtae iʃ bɲoʃin [30.] ce paʃʃin tẏʃ thiɲiẏʃ tiʃ ʒiʃ ce paʃin tẏʃ petiniʃ tu uɲanu ce panti eɲpeto eɲponti epi tiʃ ʒiʃ o echi en cauto pnoin zoiʃ ce panta choɲton cloɲon iʃ bɲoʃin ce ẹgeneto utoʃ [31.] ce ẏben o theoʃ ta panta oʃa ephẏiʃen ce ibu cala lian ce ẹgeneto heʃpeɲa ce ẹgeneto pɲohi himeɲa ecti

[*Ex eodem Codice* MS. *p.* 33, *b. Iſaiæ* LV.]
lectio Iſaiae pɲophetæ

[1] Y biɲʃonteʃ poɲeueʃthe eʃ ẏbop ce oʃẏ men uc ecethe aɲʒẏɲion badiʃanteʃ aʒopaʃete ce piete aneu aɲʒẏɲiu cæ timiʃ ẏnon ce ʃteaɲ [2.] imati timaʃthe aɲʒẏɲio ke ton miʃthon ẏmon uch i plifmoni acuʃate mu cae ʃaʒeʃthe ta aʒatha ce tɲiẏfiʃi en aʒathẏʃ i pɾẏchi ẏmon [3.] pɲoʃechete tẏʃ oʃin ẏmon ce epacoluthiʃate teʃ obẏʃ mu accuʃate mu cae ziʃte en aʒathẏʃ i pɾẏchi ẏmon cae chathiʃome ẏmin biathicin eonion ta oʃia bauid ta piʃta [4] ibu maɲtẏɲion auton bedoca ethneʃin aɲconta ce ɲoʃtaɲʃonta ethneʃin [5.] ethni a u eidiʃan ʃe epicaleʃonte ʃe ce ẏ laẏ ẏ uc epiʃtanto ʃe epi ʃe cataʃeuxonte enecen tu theu aʒiu iʃɲahel oti edoxaʃen ʃe.

[*Ex eodem Cod.* MS. *pag.* 32. *b. Iſaiæ* IV.]
lectio eʃaie pɲoʃhetae

[1.] Ce epilempʃonte epta ʒẏnecef enoʃ anthɲopu leguʃe ton aɲton emon ʃaʒometha ce ta imatia emon pefibalometha plen to onoma ʃu cechite ef emaʃ afele ton onidiʃmon emon [2.] te de emefa ecine empilampʃi o theuʃ en boile meta doxef epi tef ʒef tu ẏpʃoʃe ce doxaʃe to catalipthen tu iʃɲahel [3.] ce eʃte to ẏpoliptben en ʃion ce to catalipthen en hieɲuʃalem aʒiẏ cletheʃonte panteʃ ẏ enʒɲaphenteʃ iʃ zoen en hieɲuʃalem [4.] oti ecpluni kiɲioʃ ton ɲupon ton ẏion ce thẏʒateɲen ʃion ce to aema eccathaɲi ec meʃʃo auton en pneumati cliʃeoʃ ce en pneumati cauʃeoʃ 5.] ce exi ce eʃte apaʃ topoʃ tu oɲuʃ ʃion ce panta ta peɲi cẏclo auteʃ ʃciaʃi neɸele emeɲaʃ cae oʃ capnu ce ʃotoʃ pẏɲoʃ ceomenu nẏctoʃ paʃe te doxe ʃcepaʃthefete [6.] ce eʃte iʃ ʃcian apo caumatoʃ en ʃcepe ce en apocɲẏfo apo ʃcelefiotetoʃ ce ẏetu [*Iſaiæ* v. 1.]. Aʃo de to aʒapameno aʃma to aʒapeto to ampeloni mu Ampeloʃ eʒeneto to ecapemeno en cefiati en topo pioni [2.] ce ʃnaʒmon peɲietheca cae echaɲiacoʃa ce ephẏteuʃa ompelon ʃoɲiec ce ocodomeʃa pẏɲgon en meʃo autu ce pɲolenion oɲiẏxa en auto ce emina tu pẏefe ʃtaʃẏlen epẏefen de acantaʃ

Præterea librarios *Saxonicos* in ſcribendis, deſcribendiſve *Codd.* virgulam [ʹ] ad deſignandas vocales longas uſurpâſſe, dum caput iſtud contexerem, aut plane neſciebam, aut non obſervaveram. Verum in citerioris antiquitatis membranis notula iſta acutitona, ſyllabarum diſtinguendarum gratiâ, à grammaticis introducta non raro occurrit: ut in ʒóð, bonus; ʒeɲéfa, aliter ʒeɲeoɾa, *præpoſitus*; á & áá, *ſemper*.

Anglo-Saxones, *Danis Dominis*, diſcendis *Runis* operam dediſſe, iiſque in ſcribendo cum ſuis literis ſtudioſe uſos fuiſſe in Gramm. *Anglo-Saxonicæ* cap. XXII. non inidoneis argumentis probavimus. Ex quo vero caput iſtud conſcripſi, in MS. Cod. *Cott.* qui DOMIT. A. XVIII. inſcribitur, inveni *Saxonicam* crucis epigraphen, nempe, Rỳnaʃ Dɲihtneʃ, *myſteria domini*, literis *Runicis* deſcriptam. Quam in *H. Wanleyi* Catalogo libb. *Vett.* Septentrionalium exhibitam videre eſt. *Annulum* etiam *aureum* me vidiſſe contigit, in cujus exteriori perimetro cernitur inſcriptio *Saxonica*, in qua elementis *Saxonicis Runæ* immixtæ exarantur eo modo, quo in *Tab.* nota [VI] exhibentur. Annulum hunc jam poſſidet multis mihi nominibus colendus *Hans Sloan*, M. D. Soc. Reg. Secretarius, hujus ævi *Plinius*; non ſolum Hippocraticæ artis, in qua excellit; ſed rerum naturalium, & præſertim rei herbariæ Scientia per totum literarum orbem illuſtris. Inſcriptio autem Saxonicis literis expreſſa, ſic, me judice, legenda eſt:

ÆÞREDMEꞖAHEANREDMEꞖAGROFT

Sic autem in voces diſtinguenda:

ÆÞRED MEꞖA HEANRED MEꞖ [a]AGROFT.

Æthredus conjux Heanrædæ me cælavit. i. e.
cælari juſſit.

Dum exſcriberem quod in Gramm. *Anglo-Sax.* pagg. 181, 182, legitur epinicion, quo *Saxones* Angliæ *Æthelſtani* ſui R. & *Edmundi* Clitonis [b] victoriam canebant, quam ab *Anlafo* pagano, & *Conſtantino* Scotorum R. reportaverant, non in mentem mihi ve-

a Lectionem hanc confirmant quæ in teſtamento *Wynfledæ*, ſequuntur: anð hio becpiðð Æþelfɬæðe hỳne ðehtep hỳne aʒnaʃenan beah, *& Æthelfledæ filiæ ſuæ annulum* (ſive *armillam*) *ſuum cælatum legavit.* b Vide *Ingulphi* Hiſt. *Croyland.* Edit. *Oxon.* pag. 37.

nit antiqua illa ejus *latina* verſio, auctore *Henrico Huntindonienſi*, hiſt. lib. V. pagg. 203, 204, qui *Saxonicos* verſus verbum fere verbo reddidiſſe ſe affirmat.

Rex Adelſtan,
Decus ducum,
Nobilibus torquium dator,
Et * frater ejus Edmundus [* al. *filius*]
Longa ſtirpis ſerie ſplendentes,
Percuſſerunt in bello,
Acie gladii,
Apud *Brunesburh*,
Scutorum muros fiderunt.
[a] Nobiles ceciderunt,
[b] Domeſticæ reliquiæ
Defuncti Edwardi.
Sic namque iis ingenitum fuerat
[c] A genubus cognationum,
Ut bellis frequentibus [d] ab infeſtis
Nationibus * defendere [* l. *ut defenderent*]
Patriæ theſauros, & domos,
[e] Pecunias, & xenia
Gens vero [f] Hibernenſium,
Et [g] puppium habitatores
Fatales corruerunt.
[h] Colles reſonuerunt,
Sudaverunt armati.
Ex quo ſol mane prodiit
[i] Micans hilariter,
Lætificans profunda,
Dei luminare, fax creatoris,
Uſque quo idem nobilis ductor
Occaſu ſe occulit.
[k] Ibi viri jacuerunt,
Multi à Dacia oriundi
Telis perforati,
Sub ſcutis lanceati,
Simul & Scotti bello fatigati.
[l] Gens vero Weſtſexe
Tota ſimul die prius electi,
Poſt indefeſſi,
Inviſæ gentis
Globos ſtraverunt.
Viri elegantes haſtas cedebant.
[m] Viri Mercenſes acuta jacula mittebant
Duro manus ludo.
[n] Sanitas ibi nulla his, qui cum *Anlavo*
Trans maris campos
In ligni gremio
Terram petierunt
Marte morituri.
[o] Quinque occubuerunt in loco belli
Reges * juvenis [* lege *juvenes*]
Gladiis percuſſi;
Duceſque ſeptem Regis Anlavi.
Abſque numero ceciderunt Scoti.
Deperiitque Normannorum tumor.
Nec enim paucos ad litem belli
Duxerant ſecum. cum paucis vero
In maris fluctus Rex navi profectus
Intrinſecus gemebat.
Simul & *Froda*, ductor Normannus,
Cumque ſuis notis dux Conſtantinus,
De Martis congreſſu jactare nequierunt,
Ubi cognationis ſuæ fragmen apparuit,
Ubi amici ſui corruerant
In ſtatione Populi
Bello proſtrati,
Et filium ſuum in loco prælii
Vulneribus demolitum charum reliquit.
Nec *Gude* Dacus declamare potuit,
Licet verbis blandus, & mente venuſtus.
[p] Nec *Anlaf* ipſe cum reliquiis ſuis
Mentiri potuit, quod ad hoc negotium
Sui præſtiterint in campo belli,
Ictuum immanitate,
Telorum transforatione,
In concilio proborum.
Matres vero, & nurus planxerunt
Suos belli alea
Cum Edwardi filiis luſiſſe. [labefactus
Cum Normanni navibus clavatis, & Anlaf

Ultra

---

a *Sax.* heaþolinde, *alta vexilla.* b *Sax.* aſaran *comites, aſſeclæ.* c Id eſt, *à majoribus.* d *Sax.* ƿiþ laðra, *contra inviſos*, i. e. *latrones.* e *Sax.* hettend cynngun. *Invidiam exterorum.* f *Sax.* Sceottа, *Scotorum.* g *Sax.* Scipflotan, *navium claſſis.* h *Sax.* ƿelð, *campi.* i *Sax.* Mæne tungol, *magnum ſidus.* vel *princeps ſidus.* Integram vero pericopen ſic redde: *Ex quo ſol princeps ſidus, Dei Æterni Domini Candela clara, hilaris ſuper Horizontem oritur, donec nobilis illa creatura ſedem repetebat.* k Sic autem, qui ſequuntur, V. verſus emendandi ſunt: *ibi è Septentrionalibus hominibus multi milites telis perforati; &, tranſfixis ſcutis, vulnerati jacuerunt; quemadmodum & Scoti execrandum belli incrementum.* l Sic verte: *Weſt-Saxonum ſelectæ Copiæ profectæ ad prælium inſtabant veſtigiis inviſarum gentium, à tergo valde cædentes fugientem exercitum acutis & cruentatis gladiis.* m Redde, *Mercii non metuebant à duro manus ludo.* i. e. *à prælio.* n *Tum Salus nullis, qui cum Anlavo per mare mixtum in navis gremio terram petierunt prælio morituri.* o *Quinque occubuerunt in loco prælii juvenes Reges gladiis interempti; quemadmodum & ſeptem duces Anlavi, cum innumero exercitu navali & Scotorum, ibique fugatus eſt Nortmannorum dominus; et ad proram navis compulſus eſt parvus jam factus exercitus. Sonabat navis fluctu et Rex egreſſus in mare flavum, vivus evaſit. Sic etiam ſapiens ille Septentrionalis Conſtantinus dux veteranus ipſe ſuorum reliquiis fuga ad ſuos reverſus, qui caſtris proſtratus, et bello ſuperatus, filium ſuum vulneribus attritum in ſtragis loco reliquit, fruſtra comites ſuos plorabat, fruſtra amicos perditos lugebat.* p *Nec magis Anlafus dux flavicomus, cædis bipennis, in bello juvenis,* (tyro,) *ſenex ingenio, cum ſuis reliquiis merito gloriari, aut jactare potuit ſe ſuperiores in prælio fuiſſe, aut dum contra Edweardi comites telis miſſis certarent victores abiiſſe ex certaminis loco, ubi duces ſunt congreſſi, et ſigna ſignis adverſa, armaque viciſſim capta ſunt. Tum pudore ſuffuſi inde diſceſſerunt in clavatis navibus mæſtæ qui fuerant in reſono Abi* [Humbri] *Æſtuario telorum reliquiæ, aquilonares viri ad petendam trans profundum Dublinenſem urbem, ſuamque terram. ambo etiam fratres rex*

clitoque

Ultra profundum flumen
Terras suas mæsto animo repetissent.
Postea frater uterque
Rediit WESTSEXE belli reliquias
Post se deferentes,
Carnes virorum in escam paratas.
Ergo corvus niger ore cornutus,
Et buffo livens, aquila cum milvo,
Canis, Lupusque mixtus colore,
His sunt delitiis diu recreati. non fuit bellum
Hac in tellure majus patratum
Nec cædes tanta præcessit istam,
Postquam huc venerunt trans mare latum
Saxones & *Angli*, *Brittones* pulsuri,
Clari Martis fabri
Walenses vicerunt, reges fugaverunt.

Hæc HENR. HUNT. qui de versione sua sic loquitur. "*De cujus prælii magnitudine* "*Anglici scriptores*, quasi carminis modo proloquentes, & *extraneis tam verbis*, *quam fi-* "*guris usi*, *translatione* fida donandi sunt, ut pene de verbo in verbum eorum interpre- "tantes Eloquium, ex gravitate verborum gravitatem actuum & animorum gentis il- "lius condiscamus.

De extraneis illis verbis, figurisque quibus poetas *Saxonicos* usos esse dicit, egimus: de illis in Gramm. *Anglo-Sax.* cap. XXI. de his in cap. XXIII. Quorum vero cum ille neque sensum, neque vim, neque verum usum rite intellexit, versionem ejus emendatam in margine quasi novam feci, ut ex ea, lector *Philo-Saxo*, tanquam ex prælibamento quodam, *Anglo-Saxonicæ* poëseως ingenium persentisceret.

In condendo hoc opere, ita scribere imprimis curavi, ut è popularibus meis lectores, quotquot id diligenter legerint, patrii sermonis originem, & ad Henrici II. usque tempora progressum, & quas in progressu subiit mutationes, scirent. Ob eam præcipue causam non modo institutiones grammaticas *Mæso-Gothicas* cum *Anglo-Saxonicis* una serie contexuimus; verum tam in *Dissertatione Epistolari*, quam in Gramm. *Anglo-Saxonica*, specimina haud pauca *Dano-Saxonicæ*, & *Normanno-Saxonicæ*, sive *Anglo-Normannicæ* dialecti edenda diligenter etiam curavimus. Quapropter etiam ne Viris doctis, qui de origine, & progressu linguæ *Anglicanæ*, pro dignitate ejus, in posterum forte sive *Latine*, sive *Anglice* scripturi sint, desim, aut deesse videar; alia id genus exempla hic adjicienda censeo. Horum primum locum non immerito vendicat apographum chartæ literarum patentium *Wilhelmi Conquestoris*, quibus certa quædam jura & privilegia dedit Monasterio S. Augustini *Cantuar.* Quod cum antiqua earum literarum versione Latina ad me descriptum è folio 64. supra citati *Cod.* MS. Aulæ Trin. misit vir doctiss. *Tho. Baker* Coll. D. *Johan.* apud *Cantab.* Soc. dignissimus.

Charta Wilhelmi *Regis Conquestoris de* Saca ⁊ Socna.

Willm̄ Kinᵹ ᵹnet mine biscopes. ⁊ mina eorlef. ⁊ ealle mine þeᵹnaf fnencisce ⁊ enᵹlisce on þan scýnan þeſ sc̄us Auᵹustinus hefo land inne fneondlice. ⁊ ic cýðe eop ꝑ ic habbe ᵹe-unnan Gode and sc̄e Auᵹustine. ⁊ þam hipebe þe þenco hýneð. ꝑ hieo bien heore face peorðe ⁊ heora socna. ⁊ ᵹnidbnýcef. ⁊ hamsocna. ⁊ sorstallef ⁊ infanᵹenes þeofes. ⁊ flemenefenm̄de ofen heora aᵹene men binnan burᵹh and butan. tolles and teames. on stnande ⁊ on stneame. ⁊ ofen spa fele þeᵹna spa ic heom to ᵹe-leten habbe. ⁊ ic nelle þat anᵹ man anᵹ þinᵹ þeon on-teo butan heom. ⁊ hepe picnepes þe hpo hit beo-tecen pillan. fon þam þe ic hebbe fon-ᵹifen ᵹode. ⁊ sc̄e Auᵹuſtine þas ᵹenihte minne saple to alýfednesse. ealspa Eadpond kinᵹ min meᵹ æn efte. ⁊ ic nelle ᵹeþafian þæt ænᵹ man þis abnecan be minan fnendscipe. God eop ᵹehelð. amen.

Ego Wilhelmus rex saluto omnes meos epos̄ & comites, & omnes meos optimates francigenas & anglicos, in illis comitatibus ubi Sanctus Augustinus terram habet Notum vobis esse volo me annuisse Sancto Augustino suæque congregationi, ut habeant suum *Sake* & *Sockne*, & pacis fracturam & pugnam in domo factam, & viæ assaltus & fures in terra sua captos, & latronum susceptionem super suos proprios homines intra civitatem, & extra * ------ in litoribus & in marinis fluctibus, quod Anglice dicitur *teames* & super omnes *allodiarios* suos. Et ego nolo consentire, ut aliquis de aliqua re se intromittat exceptis semetipsis, & suis præpositis, quibus ipsi commiserunt, vel committere voluerunt. Concedo enim istas rectitudines Deo & S. Augustino, meæ animæ ad redemptionem, sicut Edwardus meus consanguineus, & sui antecessores reges fecerunt. Et ego nolo consentire, ut aliquis istud frangat, qui de mea amicitia curet. Valete.

Huic succedat altera haud dissimilis ejusdem *Wilhelmi* I. R. charta, cujus copiam mihi fecit vir clarissimus *Thomas Smithus* S. T. P. bibliothecæ Cottonianæ curator,

---

clitoque vel victoriam deplorantes, West-Saxonum terram patriam suam una repetebant, post se relinquentes cornicem carnivoram, liventem bufonem cædis avidam, nigrumque cornei oris corvum et raucum illum bufonem, aquilamque cum voraci milvo præliorum assecla, glaucaque fera illa, sylvestri lupo cum alba cæsorum esca saturandos. Nunquam antehac, quam commemorant veterum historicorum libri, major in hac insula strages, plureſve gladio prostrati, ex quo Angli et Saxones feroces belli auctores huc ab oriente profiſciſcentes, Britanniamque per salum latum petentes, Britannos honore præstantes superabant, terræque possessionem adepti sunt.

* Implenda videtur lacuna cum verbis, *et theloneum.*

quo nihil non clauſum patefaciente, ad diplomatum omnium notitiam perveni, quæ *Saxonicè*, *Dano-Saxonicè*, vel *Normanno-Saxonice* ſcripta in theſauro illo MSS. vere inæſtimabili, & jam publici juris facto, æternitati conſecrantur.

Wıllm̄ Kınꝯ ꝸnet Goꝺꝼꝼıeꝯꝺ Scıꝼꝯepeꝼan ⁊ eal-
le þa Buꝼh-þaꝼu bınnan Lunꝺene ꝼꝛeonꝺlice ⁊ ıc
beoꝺe eoꝼ þ ꝸe on Lanꝼꝛanceꝼ lanꝺe Aꝼcebıꝼceopeꝼ
þe ꝸebẏꝛaꝺ ınꝺo Heꝛꝯan ne nıman ne Heoꝛꝺ. ne
Hınꝺan. ne Hꝛan, ne ꝸe nateꝼ hꝼon ꝺæꝛınne æniꝯ
ꝺinꝯ huntıan butan ꝺam he ꝼẏlꝼ bebẏꝺ oꝺꝺe
leoꝼe toꝯẏꝼꝺ.

Willelmus rex Goisfredo Vicecomiti, & ceteris Lundonienſibus fidelibus ſuis ſalutem. Mando & præcipio vobis ne in terris *Lanfranci* Archiepiſcopi, quæ ad Hergam ſuum manerium pertinent, cervos vel cervas nec capreolos capiatis, nec omnino aliquam venationem in eis faciatis, præter eos quibus ipſe præceperit, vel licentiam dederit.

Ad chartas patris, accedat alia filii R. Henrici *Primi; quam etiam è membrana bibliothecæ* Cott. *deſcripſimus.*

H. dei gratia rex Anglorum epiſcopis, &c. ------- H. þuꝼh Goꝺeꝼ ꝸıuu Æniꝯlelanꝺeꝼ Kẏnınꝯ ꝸnet ealle mine Bıꝼcopeꝼ. ⁊ealle mine Eoꝛlef. ⁊ealle mine Scıꝼꝯepeuan. ⁊ealle mine ꝺeꝯenaꝼ. Fꝛæncıꝼce ⁊ Æniꝯlıꝼce on ꝺam Scıꝼan þe Anꝼelm Æꝛceb̄ ⁊ ꝼe hıꝛeꝺ æt Xp̄ eꝼ cıꝛcean on Cantꝼaꝛebeꝛıꝯ habbaꝺ lanꝺ ınne ꝼꝛeonꝺlice. ⁊ ıc kẏꝺe eoꝼ þ ıc hæbbe heom ꝸeunnon þ hi beon ælc þaꝛe lanꝺe ꝼuꝛþe þe hi Eaꝺꝼoꝛꝺeꝼ kẏnꝯeꝼ ꝺæꝯe. mineꝼ mæꝯeꝼ. ⁊ on ꝼıllelmeꝼ kınꝯeꝼ ꝺæꝯe mineꝼ ꝼæꝺeꝛ. ⁊Sac ⁊Socne. on ꝼtꝛanꝺe ⁊on Stꝛeam. Gꝛeꝺ-bꝛeceꝼ. ⁊hamꝼocne. ꝼoꝛtelleꝼ eꝛ hıꝼ eaꝯene mæn bınnan buꝛꝯan ⁊ butan. ꝼꝛa ꝼul ⁊ ꝼꝛa ꝼoꝛꝺ ꝼꝛa mineaꝯene ꝼıcneꝛaꝼ ꝺeꝯena ꝼꝛa ıc heom to ꝸe n habbe. ⁊ ıc nelle þ æniꝯ man æniꝯ ꝺine þæꝛ ẏo butan þe hıt bettecan ꝼıllaꝺ. ne Fꝛæncıꝼc ne Æniꝯlıꝼc. ꝼoꝛꝺan þıcꝯan þe ıc hæbbe Cꝛıꝼte mınꝛe Saꝛle to eceꝛe alẏꝼeꝺneꝼꝼe. ealꝼꝛa Eaꝺꝼoꝛꝺ Kẏnꝯ ⁊mın ꝼæꝺeꝛ æꝛ hæꝼꝺon. ⁊ ıc nelle ꝸeꝺaꝼıan þ æniꝯ man þıꝼ ꝸebꝛece be mınan ꝼullan ꝼꝛeonꝺꝼcıp. Goꝺ eoꝼ ꝸehealꝺe.

Chartis RR. *Wilhelmi* I, & *Henrici* I, adjiciatur non abſimilis alia pronepotis illius, hujus vero nepotis, *Henrici* II. quam infra exhibeo, accurate deſcriptam è membrana, & regio ſigillo munitam: cujus copiam mihi fecit ob ſummum pariter candorem, ac eruditionem notiſſimus *Georgius Harbin*, illuſtriſſimo D^no. D^no. THOMÆ THYNNE Vicecom. de *WEYMOUTH*, Mæcenati *Anglicano*, à Sacris.

H. þuꝼh ꝸoꝺeꝼ ꝸefu æniꝯlelanꝺeꝼ kınꝯ ꝸnet ealle mine bıꝼceopaꝼ. ⁊ ealle mine eoꝛlaꝼ. ⁊ ealle mine ꝼcıꝛꝛepeuan. ⁊ealle mine þeınaꝼ Fꝛencıꝼce ⁊ Enꝯlıꝼce on þan ꝼcıꝛan þe teobalt eꝛceb̄. ⁊ ꝼe hıꝛet æt x̄ peꝼ chẏꝛchen on Cantuaꝛıabꝛıꝯ habbaꝺ lanꝺ ınne ꝼꝛeonꝺlice. ⁊ ıc keþe eoꝼ þ ıc hebbe heom ꝸeunnen þ hi beon ælc þ ıꝛe lanꝺe ꝼuꝛþa þe hi eaꝺon en Eꝺwaꝛꝺeꝼ kınꝯeꝼ ꝺæꝯe. ⁊ on Wıllelmeꝼ kınꝯeꝼ mineꝼ ꝼuꝛþuꝛ ealꝺefaꝺeꝛ. ⁊ on Henꝛıceꝼ kınꝯeꝼ mineꝼ ealꝺefaꝺeꝛ. ⁊ ꝼaca ⁊ ꝼocne on ꝼtꝛanꝺe ⁊ on ꝼtꝛeame. on ꝼuꝺan ⁊ on felꝺan. tolleꝼ ⁊ theameꝼ. ꝸnıthbꝛıcheꝼ. ⁊ hamꝼocne. ⁊ foꝛꝼtalleꝼ. ⁊ ınfanꝯeneꝼ thıafeꝼ. ⁊ flẏmene fẏꝛmtha. ofeꝛ heoꝛe aꝯene men. bınnan buꝛꝯan ⁊ butan. ꝼꝛa ful ⁊ ꝼua foꝛꝺ ꝼꝛa mine aꝯene ꝼıcneꝛeꝼ hıt ꝼechan ꝼolꝺen. ⁊ ofeꝛ ꝼua fele þeınaꝼ ꝼꝛa ıch heom to leten habban. Anꝺ ıc nelle þ enı man eniꝯ þinꝯ þeꝛon theo. butan hi ⁊ heaꝛa ꝼıcneꝛeꝼ þe hi hıt bı-
techan ꝼıllaꝺ. ne Fꝛencıꝼce ne Enꝯlıꝼce foꝛ þan þın-
ꝯan þe ıch habbe cꝛıꝼte þaꝛ ꝸeꝛıchtan foꝛꝯıꝼan mın-
ne ꝼaule to eche alıꝼenꝺneꝼꝼe. ⁊ ıc nelle ꝸeþauıan þ eniꝯ man þıꝼ abꝛece bı mınan ꝼꝛenꝼcıpan. Goꝺ ꝸeau ꝸehealꝺe.

H. Rex Anꝯl. ⁊ dux Noꝛm̄. ⁊ Aquıt̄. ⁊ Com̄ Anꝺ. Epi'ſ. Com̄. Baꝛ'. Iuſtıc̄. Vıc̄. Ceti'ſq; ſuis fi-
ꝺelıbꝫ. fꝛanc̄. et Anꝯ. ı̄ omíbꝫ. Comıtatıbꝫ. ı̄q̄ bꝫ † teob̄. Archıe'pſ ⁊ monach̄ ecclǣ xpı̄ t'ꝛnaſ habent amıcabıl'eꝛ ſa̅l Not̄ uob̄. facıo me conceſſiſſe teob̄. Aꝛchıep'o ⁊ monachıſ Cantuaꝛ̄. Om̄ ſ t'ꝛnaſ qaſ tem-
poꝛ Reꝯ. Eꝺwaꝛꝺ ⁊ Reꝯ. Wıllı̄ ꝼꝛoauı mei et Reꝯ. H. aui mei hū eꝛt' ⁊ ſaca ⁊ ſocne. on ſtꝛanꝺe ⁊ ſtꝛeame. on ꝼuꝺe ⁊ felꝺe tolneſ ⁊ theameſ ⁊ ꝸnıth-
bꝛeceſ ⁊ hamſocne. ⁊ foꝛſtelleſ. ⁊ ınfanꝯeneſ thıofeſ. ⁊ flemenefẏꝛtha ſupeꝛ ſuoſ hō̄ıeſ ıſꝛa buꝛꝯoſ et ex-
tꝛa ın tanto et tā̄ plen're ſic̄ ꝼꝛopꝛıı mınıſtrı mei atqꝫeꝛe ꝺebent, et etıā̄ ſupeꝛ toꝛ thanoſ qꝰt eıſ conceſſit Rex Wılls̄ ꝼꝛoauuſ meuſ. Et nolo ut alıqꝫſ hō̄ıum ſe ınt̄ꝛomıttat nꝫ ıpſi ⁊ mınıſtꝛı eoꝛum qꝫbꝫ ıpſi Co̅mıtt'e uoluebꝛunt. nec fꝛancꝫ. nec Anꝯlꝫ. ꝼꝛoptebea qꝫa eꝯo conceſſi xpō̄ ⁊ ecclǣ Cantuaꝛ. ⁊ aꝛ-
chıepō̄ ⁊ monachıſ ſuıſ haſ lıb̄ tateſ ⁊ conſuetuꝺıneſ ꝼꝛo ꝛeꝺemptıone aĩæ meæ ⁊ ꝼꝛo anımabuſ anteceſ-
ſoꝛum meoꝛum. Et nolo patı ut alıqꝫſ eaſ ınfꝛınꝯat ſi non uult peꝛꝺeꝛe amıcıtıam meam. teſt' Ph̄ ep'o Baꝯoc̄. & Arnulfo Epiſcopo Lexovienſi, & Thoma Cancellario, & Reginaldo Comite Cornubienſi, & Ran. Comite. Legr̄: & H. de Eſſex Conſtabulario, apud Eboracum.

Ad hæc accedant, quæ *Anglo-Normannice* carminis magici formulæ *Semi-Saxonice* præmittuntur manu *Normannica* exarata in membrana Eccleſiæ Dunelmenſis.

Ure ꝺꝛıthın kam fra the flum Iuꝛꝺan metꝛe he ſante Peter ın the burch [a] Habraham. Coth ure ꝺꝛıhtın uuat ıſ te Peter. Wı bıꝯınneſ thu ſa. Lauerꝺ coth Peter I ſale neꝺe, for ıt ıſ the ꝺꝛıft me ꝺꝛıueſ. that uurthe the to bote coth ure ꝺꝛıhtın. ant alle ꝺa manne that thiſe uuoꝛꝺe for neꝺe cuetheſ.

Hæc dicat [[b]nue frebri]citans, zarizaro. zebita. pori. poro. ſinai. manai. albus vel niger &c.

Les plaies qui deu priſt
qui lunois li fiſt.
[c] Seit tumas les mania.
deu meime les charma.
qui plai ne deoille.
ne Ranche ne ceoille.
ne ſane new iſſe.
nu face il ici
de ceſt voſtre chaiſtif. N.
& Poſt dic Pater. N.

† Id eſt, *Theobaldus*. a Id eſt, *Hebron*. b *Omnis Febri--*. c *Seint Tomas*.

In

In Gramm. noſtris literas *Gothicas*, ſive *veteres Runas*, quibus utebantur antiqui *Scano-Gothi*, in diverſis alphabetis deſcriptas exhibuimus. His ut adjicerem antiqua priſcorum *Hunnorum* 34 elementa, quibus ad ſiniſtram in ſcribendo more orientalium utebantur, docti nonnulli me rogarunt. Illa igitur ante XXV annos *Joh. Harſanyi*, *Hungari*, manu delineata ſub tab. nota num. (VII) exhibenda rogantibus morem gerentes curavimus. Quod ſi, OTTLEYE, ſcalpta ea Tibi quoquo modo delectationi, ſeu etiam adjumento eſſe poterint, de beneficio illo non mihi, ſed operis noſtri fautori ſingulari, *Johan. Millio*, Aulæ S. *Edmundi* apud *Oxonienſes* Principali, literarum divinarum humanarumque ſcientia præclaro, cui ea accepta gratus refero, à Te agendæ gratiæ ſunt.

In Gramm. *Anglo-Sax.* pag. 152. XXIII. dixi multas voces *Gallo-Normannicas* in *Ælfrici* Gramm. *Latino-Saxonica*, quam MS. apud me habeo, inter lineas manu *Normannica* eſſe ſcriptas. Id genus ſunt ueiɲe, *vitrum*. mauueis *degener*. hoſtel af brebeƶ, *ovile*. reddeuable, *obnoxius*. aliance, *pignus*. uſurie, *foenus*. ic luƿiƶe, io aim. þu luƿaſt, tu aimeſ, &c. *amor*, ic eom ƶeluƿod, io ſui amet, &c. *utinam amer*, ceo auenƶe que io ſei amet. ic cẏɲɲe, io béiſ. ic adliƶe, io æſuaniſ. ic tæhte, io enſeignoe. *doceor*, io ſui enſeine. ic ƿede, io nuriſ. *ſerpo*, ic rampiſ. cum innumeris aliis. Cauſam autem hujusmodi interlineationum cognoſcere mihi contigit ex verſione, quam fecit *Joh. Treviſa*, *Ranulphi Higdeni* Polychronici. lib. 1. cap. 59. *de incolarum linguis*, cujus ex MS. bibliothecæ collegii *S. Joannis* ſua manu deſcriptæ copiam mihi fecit ſupra merito laudatus *Thomas Baker*, iſtius florentiſſimi collegii Socius. Et ad fidem illius apographi, dignam omnino quæ ederetur judicavi, quum quod Sermonis *Anglicani* primum ex *Anglico* in *Normannicum*, dein ex *Normannico* in *Anglicum* mutati cauſas exponat; tum maxime, quod illius egregium ſpecimen ſit, prout Anno M.CCC.LXXXV. majores noſtri eo loquentes utebantur.

[1] As it is knowe how meny maner Peple beeth in this Lond. There beeth alſo ſo many dybers longages and tonges. Notheles Walſche men and Scotts that bæth [2] nought medled with other nations, holdeth wel nyh hir firſte longage and ſpeche; but [3] yif the Scottes that were ſometime confederat, and woned with the Pictes drawe ſome what after [4] hir ſpeche; but the Flemynges, that woneth in the weſte ſide of Wales, habeth left her ſtrange ſpeche and ſpeketh Sexonliche now. Alſo Engliſhe men, they had from the bygynnynge thre maner ſpeche, Northerne, Sowtherne and Middel ſpeche in the middel of the Londe, as chey come of thre manner Peple of Germania. Notheles by comyxtion and [5] mellynge firſt with Danes, and afterward with Normans, in meny the contrary Langage is [6] apayred, and ſom uſeth ſtrong [7] wlafferynge chiterynge hartynge and gartinge grisbayting. this [8] apayrynge of the burthe of the tunge is bycauſe of tweie thinges, * oon is for children in ſcole agenſt the uſage and maner of all other nations bæth compelled for to lebe hire owne Langage, and for to conſtrue hir leſſons, and here thynges in Frenche, and ſo they habeth ſethe Normans come firſt into Engelond. Alſo gentilmen children bæth taught to ſpeke Frenſche from the tyme that they bæth rokked in here cradel, and [10] kunneth ſpeke and play with a childes broche, and [11] uplondiſſche men wil likne hym ſelf to gentilmen and † fondeth with græt beſyneſſe for to ſpeke Frenſche for to be told of. [[12] Trevisa. This maner was moche uſed to for firſt [13] deth, and is ſithe ſum [14] del changed. For John Cornwaile a maiſter of grammer changed the [15] lore in grammer ſcole, and conſtruction of Frenche into Engliſche: and Richard Pencriche lerned the manere techynge of him as other

---

1 Latine, *ut patet ad ſenſum*. 2 Lat. *impermixti*. 3 *Sax.* ƶif. 4 Infra **here**. i e. **their**. *Sax.* heopa, hiopa. 5 *Lat.* meðleð autem & mellyngе, ab antiquo Danico meðal, *quod medium eſt*, & ſecundario *mixtum*. Significat etiam *inter*, quod in medio duorum eſt. unde *i mille*, vel *i millum* in codd. veruſtis, *inter*. i. e. *in medio*. Hinc antiquum Anglo-Normannicum noſtrum to meðle, *miſcere*; & mellyngе, quaſi meðlyngе, *mixtio*. Hinc etiamnum to meðle, *alienis negotiis ſe intermiſcere*. Et *ardelio curioſus* apud nos dicitur a **medling fellow**, quippe qui omnium *negotiis ſe intermiſcet*. 6 *Lat.* corrupta, à *Sax.* pæþan, apæþan, *pervertere*. 7 Lat. *boatus*, & *garritus*. HARTINGE autem quaſi harðingе, *dure*, *aſpere*, & *ferociter loqui*. *Garryngе*, à veteri *Danico* vel *Norm.* **garru-gu-**, *ſcurra*, *morio*. GRISBAYTING, *Sax.* ƶniſtbitunƶ, *ſtridor dentium*, *ſtridula voce loqui*. 8 Lat. *Hæc quidem nativæ linguæ corruptio*. * Sic Ingulphus in hiſtoria Croylandenſis cœnobii, Edita Oxon. pag. 71. 10 *Sax.* cunnan, connan, *ſcire*. **Childesbroche**, nunc a **hobbyhorſe**. Sax. cild, *infans*, *puer*; & broce, *caballus*. 11 Lat. *Rurales homines*, **uplandiſhmen**. Sax. uplanð, *terra montoſa*, *regio mediterranea*; & uplandiſcman, *ejuſmodi regionis incola*. † *Sax.* ƿandian, *tentare*, *dare operam*. 12 Quod hic intra uncos concluſum vides, deeſt totum in polychronico à *Thoma Gale*, Oxoniæ edito, in libro quem inſcripſit *Hiſtoriæ Britanniæ ſcriptores* XV. 13 *Deth*, ni fallor ſignificat *tempus*, & derivandum eſt à Sax. tið. Unde *tith*, *teth*, *deth*. 14 Dæl. *Sax. pars*. 15 Læþe, *doctrina*, à læþan, *docere*, *erudire*.

men of Pencriche. So that now the yere of our Lorde a thousand thre hundred and foure score and fyve, and of the seconde kyng Richard after the Conquest nyne, and alle the Gramere scoles of Engelond children lereth Frensche, and construeth, and lerneth an Englische, and haveth thereby avantage in oon side, and disavantage in another side. Here avantage is that they lerneth her Gramer in lasse tyme, than children were woned to doo: Disavantage is that now children of Gramer scole conneth na more Frensche than can hir lift hæle, and that is harme for [1] hem, and they schulle passe the sæ and travaille in strange landes, and in many other places. Also Gentilmen habith now moche left for to teche here children Frenche.] R. Hit sæmeth a græt wonder how Englische men and her owne langage and tonge is so dyverse of sown in this oon ilond, and the langage of Normandie is [2] comlynge of another lande and hath oon maner soun amonge alle men that speketh hit arigt in Engelond. [†Trevisa. Nevertheles there is as many diverse maner Frensche in the ræme of France as is dyvers manez Englische in the ræme of Engelond.] R. Also of the forsaide Saxon tonge that is [3] deled athræ, and is abide scarceliche [4] with fewe uplonddisshe men is græt wonder. For men of the Est with men of the West is as it were undir the same partie of hevene acordeth more in sownynge of speche than men of the Norrth with men of the South. Therefore it is that Mercii, that bæth men of myddel Engelond as it were parteners of the endes, understondeth bettre the side langages Northerne and Southerne, than Northerne and Southerne understondeth either other. Wm. de Pont. Li°. 3°. [5] All the langage of the Northumbers and specialliche at York, is so scharp, slitting, and [6] frotynge and unschape that we Southerne men may that langage unnethe understonde. I trow that that is bycause that they bæth nyh to strange men and nations, that speketh strongliche, and also bycause that the kinges of Engelond woneth alwey fer from that cuntrey, for they bæth more torned to the South contray, and yif they goeth to the Northe contray they gooth with græt helpe and strengthe. The cause why they bæth more in the Southe contrey than in the North, for it may be better corne londe more peple, more noble citæs, and more profitable havenes.

Trevisa's whole Booke concludes thus, God be thonked of al his nedes this translation is ended in a thorsday the eygtenthe day of avril, the yere of our Lord a thousand thre hondred four score, and sevene. The tenthe yere of King Richard the second after the Conquest of Engelonde. The yere of my lordes age Sire Thomas of Berkley that made me make thys translation fyve and thrytty.

In *Anglo-Saxonicæ* Gramm. Cap. XXIII. multa diximus de præpostera vocum apud *Anglo-Saxones* in stricta oratione dispositione, metri & numerorum causa. quæ non solum à collocatione verborum in simplici sermone numeris carente; sed in oratorio, qui suos numeros habet, maxime aliena est. Poëtica hæc verborum transpositio ab ordine naturali maxime abhorrens se etiam ostendit æque in versibus veterum poetarum, qui *Scano-Goth.* cecinerunt, ut exemplis, quæ sequuntur, videre est.

3 2 1 4 5 10
* Sua fræ ek hitt at hova
11 16 18 17
horg-briotur i stad morgum
8 7 6 9 13
opt kom hrafn Þars heiptum
12 14 15
hloÞ val-kostu bloÞi

20 22 23 24
Endur let Jamta kindir
21 28 29 27
Allvaldur i stir falla
32 30 25 26
Vandist hann oc Vinda
31 34 35 33
Viggrimmur a Þat suimma.

Communis ordo vocum in soluta oratione.

Ek fræ sua hitt, at hrafn kom opt, Þars hova horgbriotur hloÞ heiptum valkostu bloÞi, i morgum stad: Endur allvaldur let Jamta kindir oc Vinda falla i styr, hann Viggrimmur vandist suimma a Þat.

---

1 Him Sax. *illis.* 2 *Lat.* adventitia. Comlynge autem à Sax. Cuma vel Cumling, *hospes, advena,* à cuman, *venire.* † Et hoc omne uncis inclusum desideratur in editione *Th. Gale.* 3 *Sax.* dæled. *divisus, partitus,* à dælan, partire, dividere, distribuere, unde in usu chartarum to deal, chartas distribuere. 4 *Lat.* in paucis agrestibus. vide not. 11. in priori pag. 5 *Lat.* tota lingua Northumbrorum maxime in *Eboraco* ita stridet incondita. 6 Fremitus à *Normannico*, vel *Scano-Gothico* frata *fremere.* * Historiæ Olai *Triguæ* filii editæ *Upsalæ* 1691. p. 267, 268.

VER-

VERSIO LATINA.

"Percepi quoque beſtias carnivoras una cum rapacibus volucribus in eum locum ſe congre-
"gaſſe, ubi Ethniciſmi templorum & idolorum Ethnicorum deſtructor cruentos cadaverum acer-
"vos multis in locis zelotypus congeſſerat. Celeberrimus ille rex, & Iamtas, & Vandalos bello
"ſuperavit. Idem Ethnicorum fanis infenſiſſimus in prima juventute id curavit faciendum.

7 9 12 11
*Onnar for oc einum
14 2 10
Vnn-viggs kongnr ſunnan
3 4 1 5 6
Sverþ rauþ mætur at morþi
8 13 15
Meiþi ſiotyio skeipa:

21 27 25
Þa-er hunlagar hreina
23 22 24
Hafþi Jarl ofkrafda
18 19 16 17
Satt geck ſeggia ættar
20 26 28
Sundar konunga fundar.

Ordo vocum in ſoluta oratione.

Mætur kongur (ſa er) ſverþ rauþ at morþi onnar meiþi for ſunnan einum oc ſiotyio unn-viggs skeipa; ſeggia ættar ſatt gecc ſundar Þa-er Jarl hafdi ofkrafda hreina konunga hunlagar fundar.

1 "Rex egregius, qui rubefecit gladios ſanguine cæſorum, è meridie profectus eſt navibus actuariis
"LXXI. Tum humanæ ſtirpis concordia rumpebatur, cum 2 Comes à 3 regibus puris impe-
"traſſet, ut navali prœlio congrederentur.

Grammaticam *Franco-Theotiſcam* cum orſus eſſem, nihil in *Libb.* vetuſtis, ſive *Francice*, ſive *Francica* aliqua manu *Latine* ſcriptis, ex quo, quæ literarum *Francicarum* poteſtas, ſciri poſſet, prorſus inveneram. Verum, OTTLEYE, ex eo tempore, quo exordium iſtius operis, in quo de elementis *Francicis* tractatur, typothetæ dedi imprimendum, MS. *Latinum* Bibliothecæ publicæ *Cantabr.* *Francica* manu exaratum, & nonnullis in locis *Francicis* verbis interlineatum verſavi, in quo *Oratio dominica*, *Doxologia*, *Symbolum*que *Conſtantinopolitanum*, vulgo *Nicænum* dictum, literis *Latino-Francicis* deſcribuntur, quemadmodum infra impreſſa cernuntur.

Oratio Dominica.

4 PAtir imon oen tiſ uraniſ agiaſtito to onoma ſu elitheto
iuaſſilia ſu. genithito to thelima ſu oſen uarno ke epitiſ
giſ. ton arton ton epiuſion doſ imin ſimeron. ke afeſ
iminta ofelimata imon oſ ke imiſ afiomentiſ ofileteſ
imon. ke mi imaſ iſ piraſmon. Alla riſe imai apotu
poniru. A ↄ—C I N:

Doxologia, ſive *hymnus Angelicus*.

DOxa enipſiſtiſ theo. ke epiſ giſ ÿrini enantropiſ euɒochia
enumenſe euloguménſe proſ kinumenſe ɒoxologuménſe
eucharíſ tu menſi ɒiatin megalinſu ɒoxan. kÿrrie baſileu
epuranie the epatir panto crator kÿrrie ÿe monogeni
iſu xpe. ke agion pneuma. kÿrrie otheoſ o amnoſ tutheu
oioſ tu patroſ. O erantiſ amartian tu coſmu eleiſon
imaſ. O erantiſ amartian tu coſmu proſ ɒexetin ɒeiſini
mon. O catimenoſ en ɒexian tu patroſ eleiſon imaſ. Otiſ
ſimonoſ agioſ. ſi monoſ kirrioſ. ſi monoſ ipſiſtoſ. ÿſoſ
criſtoſ. ſin agioſ pneumatin. iſ ɒoxan theu patroſ amin.

* In notarum cap. LXII. p. 87. per dictum *Olaum Trigguæ fil.* 1 *OlausTriggueſonus.* 2 *Sigvaldus.* 3 Scil. ab *Triggueſono* rege *Norregiæ*, *Olao Sanska Suecorum* rege, & *Suenone Danorum* Rege. 4 In *Codd.* Sacramentorum *Joſeph Mariæ Thomaſii*, qui *Romæ* prodierunt M.DC.LXXX. oratio dominica *Latinis* literis ſic deſcribitur: Pater. ymon. oentis. uranis. agiaſti. totonomaſu.eltato. ibaſili. aſu. geniti. totelimaſſu. oſſe. uranu. kae. pitiſgis. tonarton. ymin. omoyſion. doſymin. ſymero. kae.aphiſ. ymin. thaothelamata. ymon. us kae. ymin aphionem. tauphelemata. ymon. kae.mys. ymin. kis. ymas. ſpiraſmo. alariſſe. ymas. apotuponeru.

Symbolum *Conſtantinopolitanum*, vulgo *Nicænum* dictum.

PIſteuɣoıſenan theon patıran
panto cratoran pγıtın uranu ke ɣıſ oraton te
panton ke aoraton ke ıſena kγrrıon ıſon chriſton
ton ıon tu theu ton monoɣenın. ton ek tu patroſ
ɣenıthenta propanton ton eonon theon ek theu
foſ ek fotoſ theon alıthınon ek theu alıthınu
ɣenıthenta upγıthenta omo uſion to patrı ɒıuta
panta eɣeneto ton ɒimaſtuſ anthropoſ keɒıatını
meteran ſotırıan katelthonta ekton uranon keſ
ſarchothenta ekpneumatoſ aɣıo kemarıaſ tıſ par
thenu keen antropıſ anta ſtaurothenta te
γperımon. epı pontıu pılatu kepatonta ketafenta keanaſ
tanta tıtrıtı katataſ ɣrafaſ kenelthonta ıſtuſ
uranuſ ke kate zomenon en ɒoxıan tu patroſ kepalın
erchomenon meta ɒoxıſ krıne zontaſ kenecruſ utıſ baſılıaſ
ukeſteloſ ke ıſ topneumaton aɣıon. to kγrrıon kezo
opıon to ektu patroſ keıo ek poreuɣomenon ton ſin patrı
keıo ſinproſ kγnumenon keſin ſinɒoxa zomeno to
lalıſan ɒıaton prophıton ıſmıan aɣıan katholıkγn
ke apoſtolıcın eccelſian. Omo loɣo en baptıſma ıſa
pheſin amartıon. Proſ ɒoko anaſtaſin necron ke
zoıntumellontoſ eonoſ. A ɔ--c I N.

Codex MS. in Quarto, è quo hæc deſcribuntur, continet carmina varia & opera quædam miſcellanea omnium fere poetarum *Chriſtianorum*. Incipit à *Juvenci preſbyteri* hiſt. IV. Evangg. Fol. 421, habetur *doxologia*, *oratio dom.* & *ſymbolum Nicænum*. Fol. 422, habetur etiam *decalogus* Græce, literis *Latino-Francicis* ſcriptus, una cum Alphabeto *Græcanico*. Fol. 427, cernitur tractatus *de laude pudicitiæ* & *ſobrietatis*, *ſtudio Milonis* coenobitæ beati Chriſti præſulis. ut & *Hughbaldus* de *laude calvorum*, fol. 467.

In noſtro ſymbolo πιστεύω ſcribitur PISTEUGO, quemadmodum & in ſpecimine *Franco-Gallici* codicis, qui olim fuit *Dionyſiani* prope *Pariſios* monaſterii, quod exhibet [a] D. *Joh. Mabillon*, quem nominare maxime laudare eſt. Sic quoque in noſtro hoc ſymbolo πορευόμενον ſcribitur poreugomenon, ubi G non habet valorem τοῦ Γ tertii *Græcorum* & *Mœſo-Gothorum* elementi, ſed [b] τοῦ Ϛ ſeptimi *Mœſo-Gothorum*, quod eodem olim modo ſonabat ac I; quomodo & ipſum G, ante E vel I pronuntiant *Franco-Galli*; & in Ω exprimendo adhibetur ad producendum ſonum *Francici*, vel *Franco-Latini* O, perinde ac H apud Germanos uſurpatur ad producendum E. Quod cætera attinet, quæ ex his & id genus aliis ſpeciminibus ad eliciendam literarum Francicarum poteſtatem obſervare licet, ea doctis, præſertim *Franco-Germanis* & *Franco-Gallis*, qui noſtrum exemplum in illuſtrando *Saxonicorum* elementorum valore ſequi non gravabuntur, brevitati ſtudens relinquo.

In Gramm. *Iſlandicæ* Cap. I. elementa *Runica* undique quæſita & in variis alphabetis ſcalpta non ſine ingenti opera & ſumptu exhibuimus; ut ſi quid forte *Runicæ* ſcripturæ, ſive in pergamenaceis, ſive in ſaxeis, ſive in metallicis monumentis exaratum inciſumve lectori curioſo occurreret, id, inſpectis tabulis noſtris, ab illo facilius indagaretur. Verum ex quo caput iſtud impreſſum eſt, penſilem quandam icunculam auream, quoad formam haud nummis iis diſſimilem, quos in tabulis expreſſos edidit *Elias Brennerus*, à ſe delineatam mecum communicavit *Humphredus Wanleyus*. In cujus inſcriptione *Runæ* nonnullæ cernuntur, quarum notitiam neque ex alphabetis noſtris, neque aliunde hactenus aſſequi potuimus. Id ergo monilis, icunculæve cum ſua inſcriptione ad tab. literas numerales (VIII) exhibuiſſe operæ pretium me feciſſe ſpero. Quo Tu, Teve qui in *Runis* magis *Oedipi*, ſive in *Daniâ*, ſive *Sueoniâ* ſint, in ignotis iis characteribus explicandis operam veſtram felicius, quam ego meam, collocetis.

---

a Liber V. de re diplom. p. 366. b Vide *F. Junii* Alphabetum *Goth.* p. 3.

Differ-

Diſſertationis Epiſt. p. 29. illa pleniſſimam firmitatem habuiſſe apud *Anglo-Sax.* quæ in curiis acta & teſtata erant, oſtendimus. Paginaque 76, unam eandemque chartam pluribus exemplaribus apud eos in eadem membrana confici ſolitam; modumque, quo membrana iſta bipartiri, tripartiri, aut multipartiri ſolebat, docuimus. & in pag. 85. de vario jure, quod donans donatario contulit in prædiis, iiſque, quæ ad prædiorum exemplum dabantur, nonnulla diximus. Quæ omnia cum una charta illuſtret, & confirmet, illam ab exemplari *Cottoniano* deſcriptam hic *Philo-Saxonum* gratia exhibendam cenſuimus.

✠ Hep ꝛputelaƀ on ƀiꝛꝛum Leppite [þæt] Eþelꝛtan Biꝛceop ȝebohte æt Leoꝼꝛice æt Blacepellon ꝼiꝼ hiƀe lanƀeꝛ æt Intebyꝛȝan be Æþelheƀeꝛ Cyneȝeꝛ leaꝼe. ⁊ be Ælꝼeȝeꝛ Aꝛcebiꝛceopeꝛ ȝepitneꝛꝛe ⁊ be Pulꝼꝛtaneꝛ Aꝛcebiꝛceopeꝛ. ⁊ be ealha þæha Witena þe ƀa on Engla-lanƀe liꝼeꝛ pæꝛon. miƀ ten Punƀan heoƀeꝛ Golƀeꝛ ⁊ hpiteꝛ Seolhneꝛ. unꝼoꝛbobeh ⁊ unbeꝛacan. to ȝeoꝛene ⁊ to ꝛyllanne æꝛ ƀæȝe ⁊ æꝼteꝛ ƀæȝe. ꝛibban oƀƀe ꝼhemƀam þæꝛ him leoꝼoꝛt pehe :· And ꝛe Cinȝ het þone Aꝛcebiꝛceop Pulꝼꝛtan þæꝛ to Boc ꝛettan. ⁊ Æþelꝛtane Biꝛceope Boc anƀ Lanƀ betecan unnanƀeꝛe heoꝛtan :· þa æꝼteꝛ þýꝛan maneȝum ȝeaꝛum. ꝛoc Pulꝼꝛtan anƀ hiꝛ ꝛunu Pulꝼnic on ꝛum þæt Lanƀ. þa ꝼeꝛƀe ꝛe Biꝛceop to Scipe-ȝemote to Wiȝeꝛan-ceaꝛtꝛe. ⁊ ƀꝛaꝼ þæꝛ hiꝛ ꝛꝛhæce. þa ꝛealƀe Leoꝼꝛine Ealƀoꝛman ⁊ Hacc.. ⁊ Leoꝼꝛic. ⁊ eal ꝛeo Scip hiꝛ Lanƀ clæne þa he hit unꝼoꝛbobaꝛ ⁊ unbeꝛacan behæt ⁊ ꝛettan ƀæȝ to þæt man to ƀam Lanƀe ꝛcolƀe ꝼaꝛan. ⁊ þa ilcan þe him æꝛ Lanƀ Gemæne lædƀon hit E[þelꝛt]an. ⁊ cpæƀan ȝif ƀa Lanƀ-ȝemæne ealꝛꝛa pæꝛon ꝛꝛa man heo on ꝼꝛuman lædƀe þæt ꝛe Biꝛceop þæt Lanƀe ꝼul nihte ahte :· Ða com ꝛe Biꝛceop þæꝛ to. ⁊ ꝛe þe him Lanƀ ꝛealƀe. ⁊ þa he him to[pit]neꝛꝛe pæꝛon. ⁊ com Pulꝼꝛtan ⁊ hiꝛ ꝛunu. ⁊ þa þe hyna Geꝼeꝛan pæꝛon. ⁊ heo ealle þa þa Lanƀ ȝemæne. ȝeniƀan eal ꝛꝛa heo man on ꝼꝛuman þam Biꝛceope lædƀe. ⁊ heo ea le cpæƀan þe [hýne] pæꝛon þæt ꝛe Biꝛceop ꝼul nihte þæt Lanƀe ahte :· Ða ꝛe þæꝛ ȝeanþýnƀe pæꝛ þe him Lanƀe ꝛealƀe :· Spæcon ƀa Leoꝼꝛiceꝛ ꝼneonƀ ⁊ Pulꝼꝛtaneꝛ ꝼneonƀ. þæt hit beteꝛe pæne þ heoꝛa ꝛehte toȝæƀ[ƀne ƀý]ƀe þonne hý æniȝe Sace hým betpeonan heolƀan. ꝛohtan þa hýna ꝛehte. þæt pæꝛ þæt Leoꝼꝛic ꝛealƀe Pulꝼꝛtane ⁊ hiꝛ ꝛuna an Punƀ ⁊ tpeȝna þeȝna aƀ. ⁊ pæne hýmꝛýlꝼ ꝼniƀƀe. þæt he ƀam ilcan polƀe beon ȝehealƀen. ȝif ꝛeo ꝛpæc to Leoꝼꝛice eoƀe ꝛꝛa ꝛꝛa heo þa pæꝛ to Pulꝼꝛtane ȝeȝan. Ðiꝛ pæꝛ upe ealna Seht :· Pulꝼ-ꝛtan ⁊ hiꝛ ꝛuna ꝛealƀon þa þæt Lanƀ clæne Leoꝼꝛic. ⁊ Leoꝼꝛic ⁊ Pulꝼꝛtan ⁊ Pulꝼnic þam Biꝛceope clæne Lanƀe ⁊ unbeꝛacan. æꝛ ƀæȝe ⁊ æꝼteꝛ. to ȝyꝼanne þæꝛ him leoꝼoꝛt pæne :· Hep ꝛputelaƀ ꝛeo ȝepitneꝛ ⁊ ꝛe boꝛh þe þæꝛæt pæꝛon :· Ðæt pæꝛ æꝛeꝛt ꝛe Biꝛceop. ⁊ L[eoꝼꝛic]e. anƀ Pulꝼꝛtan. ⁊ Bꝛihtpine. ⁊ Cynꝛiȝ. ⁊ Wýnꝛtan. ⁊ Æȝelpiȝ munuc. ⁊ Ælpine mæꝛꝛe-ꝛꝛeoꝛt. ⁊ Ælmæꝛ mæꝛꝛe-ꝛꝛeoꝛt. ⁊ Pulꝼnic mæꝛꝛe-ꝛꝛeoꝛt. ⁊ Cýneꝛoꝛƀ æt Pebbeꝛuꝛƀý. ⁊ Ælehiȝ [æt] Sec[can]ham. ⁊ Eaƀꝛiȝ hiꝛ mæȝ. ⁊ Pulꝼnic æt Cloƀƀeꝛheale. ⁊ Sæꝛoꝛƀ æt Uꝛtuný. ⁊ Pulꝼnic æt Býnninȝtune. ⁊ Wulꝼniȝ Maƀƀinȝ. ⁊ mæniȝ ȝoƀ Cnihte to eacan þýꝛan :· Nu ꝛýnƀan þiꝛ-ꝛa Geꝛꝛiti ꝛꝛeo. An on Wiȝeꝛna-Ceaꝛtꝛe æt Sca Maꝛian þæꝛ þæt lanƀ to hæꝛƀ. ⁊ oþeꝛ on Hepeꝼoꝛƀa æt Sce Æþelƀꝛihte. anƀ ꝛꝛiƀƀe á miƀ þam þe þæt lanƀ on haaƀe ꝛtanƀe :· Goƀ ælmihtiȝ þone ȝehealƀe þe þiꝛ pille nihte ice healƀan. ⁊ ȝif æniȝ man þonne ꝛeo þe þiꝛ apenƀan pille. Goƀ ælmihtiȝ ⁊ Sca Maꝛia. ⁊ ealle hiꝛ leoꝼan halȝan þæne aniƀeꝛniȝe æȝþæꝛ ȝe heꝛ on liꝼe. ȝe þæꝛ þæꝛ he lænȝaꝛt punian ꝛceal. butan he hit þe ƀeoppoꝛ æꝛ ȝebete ꝛꝛa Biꝛceop him tæce :·

✠ CYROGRAPHVM

In *Diſſert. Epiſtolaris* p. 80. c. 2. Marg. hæſi in voce ꝛuanȝeneꝛa, cujus ſenſum me latere tum confeſſus ſum. Verum ex eo tempore mihi in mentem venit, vocem illam pro ꝛuȝanȝeneꝛa eſſe ſcriptam, quæ *Suibus* vel *porcis præfectum* denotat. ꝛuȝa enim, in obliquis ꝛuȝan, *ſuem* apud *Anglo-Saxones* ſignificat.

Monetæ ſpecies cum enumerare & explicare ſatagerem *diſſert. epiſt.* pagg. 109. 110, *&c.* Neſcio quo caſu contigit me nullam SICLI mentionem feciſſe: qui apud *Anglo-Saxones* nummus certe vel *cuſus* vel *computatitius* erat. *Ecgbertus* in [a] dialogo ſuo de Eccleſiaſtica inſtitutione ſic ſcribit: *Quiſquis vero* fratrum *contra interdicta venerabilium canonum transfugam clericum, vel monachum, ſine literis pacificis ſuſceperit, & conventus in hac obſtinatione perduraverit, reddat quod ſtatutum eſt,* XXX *quidem* SICLOS. XV. *vero Epiſcopo loci,* XV. *Abbati. Quicunque vero ex laicis, qui monaſteriis præeſſe noſcuntur, taliter aliquem ad ſe minime pertinentem ſuſceperit, reddat debitum ſtatutum, regi quidem* X. SICLOS, X. *vero Abbati.* Quod ad valorem autem hujus nummi attinet, illum duobus denariis argenteis valuiſſe idem [b] *Ecgbertus* innuere videtur: *Sed duplicata* XXX *Siclorum pecunia, hoc eſt,* ſexaginta argenteos *volumus dare Eccleſiæ adulterantes.* At in

a Edit. Londinenſis, quæ prodiit MDC.XC.III. p. 272. b Dialogi p. 273.

charta *Æthelſwithæ* reginæ, quam citat *Edwardus Cocus* in præfatione ante Sextam partem commentariorum juris, quindecies centum SICLI, mille quingentis ſolidis argenti & auri valuiſſe dicuntur. *Dabo* Cuthwulfo ----- *terram quindecim manentium in loco, qui dicitur* Laking, *pro ejus obedientia, atque pecunia pacabili*, hoc eſt, *mille quingentis ſolidis argenti & auri, vel quindecies centum* SICLIS. Per hanc ergo chartam *Siclus* valebat ſolido argenti & auri apud *Anglo-Saxones*, hoc eſt, undecim ſolidis argenteis, ſi aurum apud illos decuplo tantum valore argentum ſuperabat. Tu, OTTLEYE, pro perſpicaci Tuo ingenio judicioque, perpendas quid de immani hac differentia de SICLI *Saxonici* valore inter *Ecgberti* dialogum & chartam *Æthelswithæ* ſtatuendum ſit. Ego enim in re tam difficili, aleæque plena, vix audeo ſententiam meam interponere, nodum neque ſolvere ſciens neque volens ſcindere.

Multa etiam in ejuſdem *diſſertationis* p. 50, iiſque quæ ſequuntur, de *teſtamentis*, & *teſtamentorum* factione apud veteres *Anglos* tradidimus; quæ quia vim & lucem ex aliqua parte à *teſtamento Wynflædæ* accipiant, id quoque ex *Cottoniano* exemplari deſcriptum exhibere operæ pretium me facturum ſpero.

✠ Ꝑẏnfl æð cẏð hu hio þile ẏmbe þæt hio hæfð ofep hẏne dæg. hio becþ into Cẏncan hẏne Ofþing-f...u. ⁊ hẏne betepan Ofþing-rceat. ⁊ hẏne Rode. ⁊ into Bedepn-hipun tpa Seleſnene cuppan. ⁊ hẏne to ꝑaul-rceatte ælcon Lodep þeope Mancoſ Goldep. ⁊ butan þam Ceoldnẏþe i Mancuſ. ⁊ Oðelbẏnhte ⁊ Elfe ⁊ Æþelſ..eþe. ⁊ an punð to þiltune þam hipum. and Fuge le anne Mancuſ: And hio becpið Æðelflæde hẏne dehtep hẏne agnafenan Beah. ⁊ hẏne Mentel pneon. ⁊ þ land æt Ebbelefbupnan ⁊ þa boc on ece ẏnfe. to ateonne ꝑa hẏne leofoꝛð ꝛy: ⁊ hio [a]n [hẏ]ne ðana manna ⁊ þæꝛ ẏnfeꝛ ⁊ ealleꝛ þæꝛ þe þæp þanne on bið. butan þæt man ꝛcel fop hẏne Saulle þæp of·don æghep ge an mannon ge an ẏnfe: ⁊ æt Ceoplatune hio hẏne an ealꝛpa þepe manna ⁊ þæꝛ ẏnfeꝛ b..an þam Fneot mannon. ⁊ þæt man finde of þam ẏnfe æt Ceoplatune [healfeꝛ] Pundeꝛ pẏnðne Saul-ꝛceat to Mẏlenbupnan. ⁊ healfeꝛ Pundeꝛ pẏnðne Saul-ꝛcet fnam Lẏnnuc to Gẏfle ⁊ Eadmæne þæt land æt Coleꝛ [h]ẏlle ⁊ æt Inggeneꝛhamme: ⁊ hio an him eac þæꝛ landeꝛ æt Faccancumbe hẏne Mongen-gifu peꝛ hiꝛ dæg. and ofep hiꝛ dæg gẏf Æþelflæd leng lẏbbe þonne he. þonne fo hio to þam lande æt Faccancumbe. ⁊ ofep hẏne dæg [g]a hit eft an Eadpoldeꝛ hand. ⁊ gif God pille þæt Eadpold peonþe to þam gepexen an hiꝛ fædep þæt he land healdan mæge. þene bid ic Eadmep þæt he him læte[an] þapa tpega landa ofep to. ofþe æt Colleꝛhẏlle oð æt Eadbupggebẏnig ⁊ ofep hiꝛ dæg buta: ⁊ hio pile þæt man finde æt Inggeneꝛham[me h]ealfeꝛ Pundeꝛ pẏnþne Saul-ꝛceat to þanetinge fop hẏ. ⁊ æt Colleꝛhẏlle. ⁊ finde man of þam ẏnfe. LX. penegga-pẏnð to Scnifenanhamme. LX. to Colle[ꝛhẏ]lle. LX. to Cillapið e. ⁊ fneoge man Ꝑulfpape folgẏge þam þe hẏne leofo[ꝛt ꝛẏ]ttẏþe eal ꝛpa. ⁊ fneoge man Ꝑulflæde on þæt genað þæt hio folgige Æþelflæde ⁊ Eadgẏfe: ⁊ hio becpeð Eadgẏfe ane Lpencep tpan. ⁊ ane Semeꝛ[tpan] ofep hatte Edgẏfu. ofep hatte Æþelẏfu: ⁊ fneoge man Lenbupg ⁊ Mifcin ⁊ hiꝛ.....el, ⁊ Bunhulfeꝛ dohtup æt Cinnuc. ⁊ Ælfꝛige ⁊ hiꝛ pif ⁊ hiꝛ ẏldpan dohtop. ⁊ Ceolꝛtaneꝛ pif: ⁊ æt Ceoplatune fneoge man Pifuꝛ ⁊ Edpẏne ⁊ ..e..an pife: ⁊ æt Saccancumbe fnioge man Ædelm ⁊ Man ⁊ Iohannan ⁊ Sppop ⁊ hiꝛ pif. ⁊ En[e]fætte ⁊ Genꝛande ⁊ Snel: ⁊ æt Colleꝛhẏlle fneoge man Æþelgẏþe ⁊ Biccan pif ⁊ Æffan ⁊ Bedan ⁊ Gunhanneꝛ pif. ⁊ fneoge man Ꝑulfpaneꝛ ꝛpẏꝛtop Bnẏhtigeꝛ pi[f] ⁊i.... þẏrne pẏnhtan. ⁊ Ꝑulfgẏþe Ælffpẏþe dohtop: ⁊ gif þæp hpẏlc pite þeop man ꝛẏ butan þẏꝛon þe hio gedeopede. hio gelẏfð to hẏne Beapnon þæt hi hine pillon lẏhtan fop hẏne Saulle: ⁊ Ælfpolde hẏne tpegen pepend Hopnaꝛ. ⁊ an Hopꝛ. ⁊ hẏne neade Gitelð: ⁊ hio becpẏð Eadmæne an hliðfæꝛ þe Cuppan. Ofþe Æðelflæde. ⁊ bit þæt hi finden betpeox him tpa ꝛmicepe ꝛcencing Cuppan [i]nto Beodepn fop hi ofþe hẏne ahgene ienedan Cuppan geiccon hẏꝛẏn .....ec..an anon Punde. þonne polde hio þæt man dẏde innon æghepe Cuppan healf Punð Penega. ⁊ agẏfe man Eadpolde hiꝛ agene. II. ꝛẏlepenan Cuppan: ⁊ hio becpið him hipe golð Fagan Tneopenan Cuppan þæt he ice hiꝛ Beah mid þam Lolde ofþe hi mon æt him gehpeopfe mid. XVI. Mancuſſum neadeꝛ Goldeꝛ ꝛpa micel þæp iꝛ to gedong: and hio becpiþ him tpa Mẏdpecan ⁊ þæp an innan an Bed-neaf eal þæt to anum Bedde gebẏne ð: ⁊ agẏfe Eadmæn Eadpolde ꝛpa micel ẏnfe ⁊ ꝛpa fela manna ꝛpa [to] him æp æt Hafene becpæð, ⁊ [n]e hiꝛ Fædep ꝛẏðdan ꝛpa he pille ⁊ be þan Lande æt Cinnuc hit agon þa hipan æt Sceaftepbẏnig ofep hẏne dæg. ⁊ hio ah þæt ẏnfe ⁊ þa men þenne an hio þan hẏpum þapa gebupa þenn þam Gafol-lande ꝛitta ð ⁊ þepa þeoppa manna hio an hẏne ꝛẏna dehtep Eadgẏfe. ⁊ þæꝛ ẏnfeꝛ butan þam Saul-ꝛceatte ðe man to gifle ꝛẏllan ꝛceal: ⁊ hio pile þ man læte on þan Lande ꝛtandan. VI. Oxfan. ⁊. IIII. Cẏ mid feopep Cealfon: ⁊ of [þa]m ðeopan mannan at Cinnuc hio·becpið Eadpolde Ceolꝛtan Ettaneꝛ ꝛunu ⁊ Æffan ꝛunu. ⁊ Bupbpẏnne Mæptin ⁊ hiꝛ fig: ⁊ hio becpiþ Eadgẏfe þæp angean Ælffige þene Coc ⁊ Tefl paneburgan dohtop. ⁊ Hepeꝛtan ⁊ hiꝛ pif. and Ecelm ⁊ hiꝛ pif ⁊ hiopa Cild. ⁊ Cẏneꝛtan. ⁊ Ꝑẏnfige. ⁊ Bꝛẏhtꝛiceꝛ ꝛunu. ⁊ Edpẏnne. ⁊ Buneleꝛ ꝛunu. ⁊ Ælffepeꝛ dohtop: ⁊ hio becpið Æþelf[læde] Elhhelmmeꝛ dehtep Ælffepeꝛ dohtop þa geonpan. ⁊ hẏꝛi tpili bꝛocenan Cẏnꝛtel ⁊ oðepne Linnene ofþe linnen-peb: ⁊ Eadgẏfe tpa Mẏdpetan

ðnetan ⁊ þæp Aninnan hýpe betýþe Beð-pahpiſt ⁊ Linnenne-ſupan. ⁊ eal þæt Beð-ſeſ þe þæpto ȝebype ð. ⁊ hýpe betýtan ðunnan Tunecan. ⁊ hýpe betepan Mentel. ⁊ hýpe tpa tpeopenan ȝeꝛplottuðe Cuppan. ⁊ hýpe ealðan ȝepipeðan ppeon ir an. vi. Mancuſſum. ⁊ ſýlle man hýpe. iiii. Mancuſſaſ oþ hýpe Saule-ſceatte . . . . . beȝe ⁊ an lanȝ heal þahpiſt. ⁊ oþep Sceopt. anð þpio ſet Hpæȝl :· ⁊ hio an Ceolðpýþe hýpe blacena Tuncena ſpa þep hýpe leoſpe beo. ⁊ hýpe betýð Halipýſt. ⁊ hýpe betýþan Binðan [⁊ Æþelſ] læðe þiſſe hpitan hýnecine ðaðe nan Cýntel ⁊ Cuſſian ⁊ Binðan :· ⁊ ſinðe Æþelſlæð ſýððan an hýpe Nun-ſcnuðe. loce hpæt hio betýð mæȝe þulſſlæðe ⁊ Æþelȝiſe ⁊ ice miþ Golðe. þæt hýpa æȝþep hýpu hæbbe. lx. Penenȝ . . . . p. ⁊ Ceolpýnne. ⁊ Eðbuþȝe. þæt ſý. xxx. peneȝa pýnð. ⁊ þæp ſýnt tpa micle Mýðep can. ⁊ an hpæȝl cýſð. ⁊ an lýtulu Top mýðepce. ⁊ eac tpa ealðe Mýðepcan :· þenne an hio Æþelſlæðe on ælcum þinȝum þe þep unbecpeðen bið on Bocum :· ⁊ an ſpilcum lýtlum :· ⁊ hio ȝelýſð [þ]æt hio pille hýpe Saulle ȝeþencan. ⁊ þæp ſýnt eac ſahpiſtu ſum þe hýpe pýnþe bið. ⁊ þa lætan hio mæȝ ſýllan hýpe pimmannon :· ⁊ hio becpið Cýneluſe hýpe ðæl þepa pilðepa Hopſa þe miþ Eaðmepe ſýnt :· ⁊ hio an Æðelſlæðe hýpe Hýſa . . . . . Cuppe ⁊ þapa Anðlumena. ⁊ ealpa þepa ȝetæſa þet þæp binnan beoð. ⁊ eac ðæſ popþiȝeſ ȝiſ hiſ hype ſe Cinȝ an ſpa ſpa Eaðpeapð Cinȝ æp hiſ Býhtpýnne hýpe meðep ȝeuðe. ⁊ hæbbe Eaðpolð ⁊ hiſ ſpeoſtop hýpe taman Hopſ ȝemæne . . . . . .e hiſ aȝene toſopan :·

In ejuſdem diſſertationis p. 149, & deinceps, ſpecimina nonnulla dedimus errorum, in quos lapſi ſunt viri doctiſſimi, qui *Vett. Septentrionales* linguas, aut plane nullas, aut non omnes, aut ſi forte aliquam, eam tamen non ſatis bene, intellexerunt. Illis, *Philo-Saxonum*, *Philo-Gothorum*que gratia, viſum eſt & alios adjicere, qui, in rep. literaria, quamvis magni nominis homines, in quibuſdam allucinati ſunt. In quibus tamen, ſi linguas iſtas ſciviſſent, minime aut ipſi erraſſent, aut errorum aliis auctores fuiſſent. Horum primas tenet operibus ſuis inter doctos clarus JOHANNES HARDUINUS, qui in *pagg.* 34,35, *chronologiæ* ſuæ *veteris teſtamenti*, quæ Amſtælodami edita erat An. MDCC. ſic de *Anglo-Saxonica* noſtra ſcribit: *At* Saxonica, *quæ in quibuſdam dubiæ* (*ut* Coptica) *fidei monumentis extat, nihil aliud, quam* Germanica *illius ævi eſt, quo ſunt hæc* (Coptica) *exarata characteribus ab artifice excogitatis, diverſis certe ab his, quibus* OFFA REX *ſuos olim nummos inſcripſit; qui ſunt omnino Latini, quales ii, quibus id nomen hic exhibemus. Ejus autem linguæ eſt* Saxonica Ælfrici *nomine homilia de* Euchariſtia, Ratramni *ſenſu, ſtilo, atque ipſo ſubinde ſermone conſcripta, hoc eſt* hæretico. *At* Ælfricus *non* Anglicum, Saxonicum*ve nomen eſt, ſed* Hebræum, DEUS REDEMPTOR. Nam אֵל deus *eſt: quod nomen, quoniam nihil intereſt, utrum* ÆL *an* AL *efferas, ideo &* ÆLFRICUS & ALFRICUS *in libris ſcribitur.* פָּדָה redimere *eſt ex vulgato interprete, pſalm.* CXXXV, 24. *quem tum ob peritiam viri ſingularem, tum aliis de cauſis, talium nominum architecti ſequuntur.*

In *Harduini* iſtis, tot fere ſunt errores, quot lineæ. Primo enim *Gallus* iſte in bibliothecis noſtris hoſpes in hoc fallitur, quod *Anglo-Saxonicam* non niſi in paucis quibuſdam monumentis extare putet; cum contrà ingentem *Codd.* MSS. numerum, ut illos, qui impreſſi ſunt, ſilentio tranſeam, *Grammatica* noſtra *Anglo-Saxonica*, & *diſſertatio epiſtolaris* citatos ſupereſſe oſtentat, quos *Harduinus*, cum Indicem tertium perluſtraverit, præproperam hanc cenſuram ſuam protinus retractabit. Secundo autem in illo fallitur, quod monumenta noſtra *Saxonica* dubiæ fidei eſſe ſcribat. Etenim extare apud nos & dubiæ fidei, & commentitia quædam monumenta *Saxonica*, præſertim *chartas*, ſive *diplomata*, adeo non negamus, ut quæ id genus aut ſunt, aut eſſe cenſemus, in opere noſtro paſſim notaverimus: quod & *Wanleyus* noſter in *libb. Sax.* catalogo; in quo etiam alia occurrunt quamplurima exploratæ fidei notæque præſtantiſſimæ, ad quæ doctum hunc virum mittimus. Tertio in eo errat, quod monumenta *A.S.* omnia ejuſdem ævi cum *Copticis* affirmet; ſiquidem nonnullos *Codd. Saxonicis* characteribus habemus ante annos DCCCC. ſcriptos, quorum nonnullos in Grammatica *Anglo-Sax.* citavimus, ut *Codd.* evangeliorum *Rushworthianum* & *Cottonianum* verſionibus *Dano-Saxonicis* interlineatos; Codicem bibl. Bodl. Oxon. cujus nota NE. D. 2. 19. è quo ſpecimina veteris manus *Saxonicæ*, quæ apud Anglos ante Ælfredi R. tempora in uſu erat, exhibuimus p. 168. Codicem *Philippi presbyteri*, cujus ſpecimen dedimus p. 176. Denique, qui mille annorum antiquitatem ſpirat, codicem *Evangg.* Eccleſiæ Licetfeldenſis, librum S. *Ceadæ*, dictum cujus ſpecimen Grammaticæ Franco-Theotiſcæ p. 2. videre eſt expreſſum; præter alios, quos *Humphr. Wanleyus* in catalogo ſuo notavit. Qui quidem *Codd.* omnes, cum cæteris ſive genuinis, ſive ſpuriis, qui temporibus *Anglo-Saxonum* diverſi generis & non unius ſeculi manibus exa-

rati ſunt, *Harduinum* quoque immanis, & tantum non ridiculi erroris arguunt, qui monumenta *Saxonica*, quæ pauca, quæ dubiæ fidei eſſe prædicaverat, etiam characteribus ab artifice pro arbitrio excogitatis ſcripta temere, & abſque omni judicio non erubuerit affirmare. *Anglo-Saxones* autem ſcribendi rationem ſuam, perinde ac ſuam *Gallos*, habuiſſe non uno loco obſervat hiſtoriæ *Croylandenſis* auctor, qui ritus & conſuetudines *Anglicanas*, quas *Nortmanni* innovaverant, recenſens ita ſcribit: *ipſum etiam idioma tantum abhorrebant* [Normanni] *ut modus etiam ſcribendi Anglicus omitteretur, & modus Gallicus in chartis & in libris omnibus admitteretur.* Et alibi: *detuleram etiam mecum Londonias, chartas & chirographa, & præcipua monumenta noſtri monaſterii, quæ cuncta manu Saxonica ſcripta erant. Chartas etiam - - - quæ partim duplicate tam · anglicana manu, quam Saxonica ſcribebantur.* At pro arbitrio & ingenio artificis excogitatas eſſe literas *Saxonicas* vult *Harduinus*, quod diverſæ ſunt ab his, quibus OFFA REX ſuos olim nummos inſcripſit, qui ſunt omnino *Latini.* Quod ſi *omnino Græci* eſſent, an igitur ſequetur & monumenta *Saxonica*, ſcilicet diplomata, & codices ab eruditis *Anglo-Saxonibus* eſſe ſcriptos characteribus ab artifice excogitatis? Membranæ veteres *Franco-Gallorum* ſcriptæ ſunt literis longe diverſis ab iis, quibus numiſmata eorum inſcripta ſunt, an igitur characteribus incertis, & pro arbitrio artificis excogitatis exaratæ ſunt? Verùm quarto, in eo errat *Harduinus*, quod *Offæ Regis* nummos literis inſcriptos dicit, qui *omnino Latinæ* ſunt. Tantum enim abeſt, ut omnino *Latinæ* ſint; ut ductum paulo diverſum habeant ab iis, quæ omnino ſunt *Latinæ*, ſpeciem præ ſe ferentes invenuſtam, à majuſculis iſtius ævi *Latinis*, etſi non plane abhorrentem, plane tamen haud parum alienam.

Quod *Ælfrici* homiliam *paſchalem*, *Saxonice* ſcriptam, hæreticam inique vocat, id non moror, quippe qui non ut Theologus, ſed ut *Saxonicæ* linguæ præceptor, hic cum illo controverſiam habeo. Verùm cum ÆLFRICVM non *Saxonicum*, ſed *Hebræum* nomen eſſe dicit, eo ſe deridendum omnibus propinat, qui *Saxonicis*, *Franco-Theotiſcis*ve literis eruditi, ſciunt *Ælfricum* (haud ſecus ac *Ælfredum*, vel *Aluredum*, *Alricum*, *Alredum*, *Aldredum*, *Alberhtum*, *Alwinum*, cum id genus aliis) eſſe nomen proprium *Saxonicæ* originis, non *Alfrico* homiliſtæ Archiepiſcopo Cantuarienſi ab aliquo nominum architecto ob peritiam viri ſingularem inditum; ſed illi cum aliis *Anglo-Saxonibus* commune: ut *Ælfrico*, cui cognomen *Bata*, *Ælfrico* Merciorum duci, *Ælfrico* Eaſt-Anglorum Epiſcopo, & *Ælfrico* Archiepiſcopo Eboracenſi.

A nominum architectis, quos apud *Saxones* noſtros fuiſſe ſomniat *Harduinus*, occaſionem ſibi oblatam arbitratur ad monendum lectorem de fraude artificum, qui unam literulam mutando ad diſſimulandam malitiam, voces ignotas interdum confingunt. *Quod* (inquit) *eſt inprimis à non nemine præſtitum, cujus librum ante annos ſex didicimus manuſcriptum alicubi aſſervari ſub ementito nomine* Ασιδαιε, *cum ſcriptor ſit ſæculi* XIII; *Qui poſtquam captum* à Francis Byzantium *eſt*, *in* Galliam *appulit*, *ubi eodem*, *quo* Calviniani *hodiè aguntur adverſus ſacrum Epiſcoporum ordinem*, *odio agitatus*, *ac præſertim in eos*, *qui titulos quoſdam habent in* Gallis *honorum*, *ac dignitatum illuſtrium*, *ſcripſit eos multo delectari magis* [a] Δεκεναεἰε, *quam Epiſcopi nomine. Quo de vocabulo interrogati*, *amico conſulenti patefecimus hominis improbitatem*, *qui*, *ne ſtatim ea pateret*, *mutata litera* Π *in proximam conſonantem* N, *pro voce Gallica ex duobus conflata* Δεκεπάεἰ, DVC & PAIR, *ſcripſerit* [a] Δεκεναεἰ. Hæc ille, criticæ laudis ſtudio vehementer nimis affectus, inepte, temere, & fidenter. Nam tantum abfuit, ut *Aſidæus* ille Δεκλωάεἰον pro compoſito vel potius decompoſito *Gallico* Δεκεπάεἰον prave & malitioſe ſcripſerit, ut [b] antiſtites, qui *Paulo Samoſateno* Epiſcopatum ſuum abrogârunt, criminibus ejus id annumeraverint, quod Δεκλωάεἰος quam Ἐπίσκοπος mallet vocari.

Ad *Harduinum* accedat P. *Franciſcus Giambullarius* à nobis antea laudatus. Qui, cum prius floreret, quam *Septentrionales literæ* notæ eſſent, in erroribus multis verſatus eſt, quos, ſi jam in vivis eſſet, quiſque *Philo-Teuton*, *Philo-Gothus*ve illi facile poſſet oſtendere. Id genus eſt, quod de *Tuiſcone*, quem Tacitus *Tuiſtonem* vocat, gigante dicit, à quo ortos *Germanos* ſcribit, p. 59. *Il ſecondo anno di coſtui cominciarono ad abi-*

---

a Lege Δεκλωαεἰε & Δουκηνάεἰος. b *Euſeb.* hiſt. Eccleſiaſt. lib. VII. c. XXX. p. 229. edit. *Pariſiis*, MDCLXXVIII. v. etiam vocem Δεκηνάεἰ in Gloſſario *Car. Dufreſnii* ad ſcriptores mediæ & infimæ *Græcitatis*, & in appendice ad *gloſſarium*.

tarſi

tarſi la Spagna, & la Francia. il XV°. *la Germania per Tuiſco gigante, uno de figlivoli di Noe, nato dopo il diluvio, da'l quale duro ancor oggi il nome Todeſco, quaſi Toëſco, poco alterato da 'l primo ſono.* Pag. 117, & deinceps multas voces *Italicas* quæ plane ſunt *Gothicæ* & *Teutonicæ* originis ab *Hebræo* fonte derivat, ut Ambaſciata: *diciamo noi adunque, Ambaſciata, Ambaſciatore, & Ambaſceria, da Baſcer, che à loro ſignifica nunziare.* Quum tamen, *Ambaſciata* à Gothico ΛNΔЬΛhTS: Apud *Cæſarem* in commentariis, *Ambactus*, miniſter; unde *Anglo-Saxonibus* embiht, embihtan; *Alamannis* ambaht, ambahtan, *miniſter* & *miniſtrare* accerſendum eſt.

Giambullarium ſequatur vir doctiſſimus *Angelus Rocca*, qui ſextam columnam paraſtaticam bibliothecæ *Vaticanæ*, *Gothicæ* linguæ inventorem nimirum ULPHILAM repræſentantem deſcribens, ſic loquitur; *prima hujus paraſtaticæ columnæ facies Ulphilam Gothorum epiſcopum habitu epiſcopali indutum*, Gothicarumque literarum inventorem *repræſentat. Hinc ſupra ejus caput Alphabetum conſpicitur, & ad ejuſdem pedes hæc legitur inſcriptio*; ULPHILAS EPISCOPUS GOTHORVM LITERAS INVENIT. Alphabetum autem, quod ſupra caput *Ulphilæ* in bibliotheca Vaticana conſpicitur, non iſtud eſt à *Græcis* & *Latinis* literis ſumptum, in quo *Evangg.* Gothicam ſuam verſionem exaravit; ſed ut ex literis delineatis conſtat, Alphabetum quoddam *Runicum*, ſive *Scano-Gothicum*, quod aut ipſe *Angelus Rocca*, aut aliquis alius bibliothecæ Apoſtolicæ ante eum præfectus, inter linguas, literaſque *Scano-Gothicas*, & *Mæſo-Gothicas* quid diſcriminis eſſet nondum ſciens, ſupra caput Epiſcopi *Mæſo-Gothorum* nec ſcite, nec convenienter depinxit.

Ad *Angelum Roccam* accedat *Gul.* noſter *Camdenus*, quo auctore, morem donandi terras *ſine ſcripto*, cum gladiorum, & id genus ſymbolorum ſolemni traditione, *Anglis* veteribus ante ingreſſum *Nortmannorum* fuiſſe probavimus in diſſert. epiſt. p. 48. exemplo R. *Canuti*, qui prædium *Puſeyenſe* tradito cornu dediſſe fertur. Quod, à majoribus de *Puſey* nuncupatis acceptum prædii dominus, *Carolus Puſey*, poſſidet. id nimirum ante aliquot annos, cum Cancellariæ præſideret honorabilis dominus *Georgius Dom. Jefferyes*, cauſa in foro acta, conſecutus. In illa lite, ut accepi, exhibitum in *Cancellaria* fuit ipſummet *cornu*, de quo controverſia erat; & cum magnâ omnium admiratione, ut illud ipſum *cornu*, quo, veluti *charta*, terras *Puſeyenſes* ante DCC fere annos *Canutus* donaverat, acceptum, admiſſum & probatum. Cornu autem quod attinet, *bovinum* eſt, mediocris magnitudinis, quod in medio habet cingulum argenteum auro oblitum, duobus pedibus *canis venatici*, quibus ſepoſitum ſuſtentatur, affabrè commiſſum. In illo cingulo ſcalpitur inſcriptio, quæ hæc eſt.

I kyng knowd yeve WIlyam Pecote
pys horne to hold by þy lond.

In apice etiam habet *canis venatici* caput cochleati operis ex argento deaurato factum. Quo per ſtrias circumverſo, clauditur os apicis; reverſo vero & exempto, aperitur. Hinc binos in uſus deſtinatum id cornu exiſtimo. Nam aperto apice in flatum buccinæ *venatoriæ* ad homines, & canes convocandos; operto vero, *poculi* vices ſuſtinuiſſe videtur: ſed in venationis uſum id primario fabricatum eſſe, non ſolum *venatici* canis caput pedeſque ſupra deſcripti; ſed duo annuli, per quos à loro intromiſſo, cornicinis ad latera pendebat, ut credamus, faciunt.

Hæc obiter, Ornatiſſime OTTLEY, de Cornu, quod oſtentant domini de *Puſey*. Quod tamen non eſſe, ſaltem non poſſe evinci eſſe illud ipſum cornu, quo *Canutus* R. prædia *Pyſeyenſia* donabat, inſcriptionis *Sermo*, quo ante tercentum vel CCCL. annos *Angli* locuti ſunt; & *Characteres*, quibus ea circiter tempora uſi ſunt, in Tab. notâ numerali [IX] exhibiti demonſtrant. Equidem quam primum illos delineatos conſpexi, Epigraphen cornu collegii *Reginæ* apud Oxonienſes florentiſſimi, non potui non in mentem revocare. quæ cum illa *Puſeyenſis* cimelii non ita diſſimilibus literis exarata eſt, ut qui utramvis norit, ambas noverit.

Denique agmen claudat ingenio excellens, & humaniorum literarum, præſertim dramaticæ poëſeως ſcientia clarus *Thomas Rymer*, qui literaturæ *Saxonicæ* prorſus ignarus, commentitium inſtrumentum ante ducentos circiter annos fictum, ſigilloque *Malcolmi* R. Scotorum munitum eſſe ſimulatum, quo rex ille S. *Eadwardo* II. Anglorum regi, tanquam *Scotiæ* ſuperiori domino, homagium, ligium & fidelitatem ſpoſpon-

diſſe, & profeſſus eſſe dicitur, cælatura ſplendidè expreſſum, quaſi ad pompam, edidit. Quod tamen, non dicam, ſi linguam, antiquitates & ſolennia verba; ſed ſi vel literas, manuſque *Saxonicas*, typorumque ſcutariorum originem cognoviſſet, adeo tanquam genuinum & verum edere noluiſſet, ut id plane uti figmentum primo intuitu, & omni procul dubio damnaſſet. Etenim manus ipſa, qua inſtrumentum ſcriptum eſt; vox [a] PARLIAMENTUM, quod ante annum XXVIII. *Henrici* III. regnantis, in monumentis *Anglicanis* non ſcriptum occurrit; voceſque feudales, *ligii ſubditi, litis, gia fidelitas, homagium ligium, jus directum, recorda coronæ*, omnes ante victoriam Normannicam *Anglis* ignotæ; ut de ſigillo, quod ſcuti regii ſymbolum gentilitium eſt; ut de tempore in quo eſſe confectum & ſigillatum fingitur, nihil dicam; id falſum eſſe evincunt. Equidem viri cæteroquin doctiſſimi non potui non dolere vicem, qui membranam iſtam publicando, ſe Scotis caſtigandum expoſuit. Quorum unus vir eruditus *Georgius Ridpath* clientelarem illam *Malcolmi* Regis profeſſionem merum eſſe commentum oſtendit in præfatione, quam præmiſit libro, quem **Scotlands Soveraignity aſſerted**, inſcriptum Londini edidit, A. 1695.

Denique adde huc quæ obſervare fas eſt de [b] TROPERE, facto à *Latino* [c] TROPARIUM vel Troparius, *Græce* [d] TROΠΑΡΙΟΝ, quod *hymnarium, hymnologium*, ſive librum *hymnorum* ſignificat. Id genus eſt Cod. ille Latinus MS. bibl. *Bodleyanæ*, qui in col. 1. p. 135 catalogi librorum MSS. qui in magnum reip. literariæ beneficium Oxoniæ prodiit An. Dom. MDCXCVII. ſic inſcribitur: Codex elegantiſſimè ſcriptus, qui TRO-PARIUM appellatur: continet quippe *tropos* ſive hymnos ſacros, viz. *Alleluia, tractus, modulamina, Proſas per anni circuitum in feſtos & dies dominicos: omnia notis muſicis antiquis ſuperſcripta.* Pro hac verò voce antiqua *tropere*, ſive librarii, ſive typothetæ errore mendoſe TOPER excuditur in *R. Hovedeni* annalium p. 283. Quem locum exſcribens cl. *Johan. Seldenus* in pag. 147, [e] libelli, qui inſcribitur *Jani Anglorum facies altera*, vocem ſibi ignotam nigris in literis deſcripſit, eam lectori notandam & explicandam relinquens. Verba hiſtorici hæc ſunt: *In craſtino colloquii venit Thomas Archiepiſcopus ad curiam regis in capella ejus, & ſtatim petiit ab eo licentiam transfretandi ad Alexandrum papam, qui ea tempeſtate moram faciebat in Francia, & habere non potuit. Dixit enim ei Rex, tu prius reſpondebis mihi de injuriâ, quam feciſti* Johanni Mareſchallo *meo in curia tua. Conqueſtus enim erat regi idem* Johannes, *quod cum calumniatus eſſet in curiâ Archiepiſcopi terram quandam de illo tenendam jure hæreditario, & diu inde placitaſſet, nullam inde potuit aſſequi juſtitiam, & quod ipſe curiam Archiepiſcopi ſacramento falſificaverat ſecundum conſuetudinem regni. cui Archiepiſcopus reſpondit: nulla juſtitia defuit* Johanni *in curia mea: ſed ipſe, neſcio, cujus conſilio an propriæ voluntatis motu, attulit in curia mea* [f] *quendam* TOPER, *& juravit ſuper illum, quod ipſe pro defectu juſtitiæ à curiâ meâ receſſit, cum ſtatutum ſit in regno veſtro, quod qui curiam alterius falſificare voluit, oportet eum jurare ſuper ſacraſancta evangelia: Rex quidem non reſpiciens ad verba hæc juravit, quod ipſe haberet de eo juſtitiam. Et Barones curiæ Regis judicaverunt eum eſſe in miſericordia regis.* Verum anonymus ille, ſive is *Adamus Littleton* S. T. P. ſive quis alius fuit *Saxonicæ* linguæ rudis, qui [g] *Janum Seldeni* in *Anglicum* convertit, in vocem ſic abſurdè ſcribit: **I know what the Adverb** [h] **TOPER ſignifyes amongſt the Antient Latines, but what the word means here, I confeſs I am in the dark. it doth certainly ſtand for ſomething (I was thinking a TAPER) which he brought with him into court, and ſware upon it, as he ſhould have done upon the holy Goſpels. I cannot imagine that by** quandam TOPER, **ſhould be intended ſome woman or girl, whoſe name was** TOPER, **whom he brought along with him, and in defyance to the court, laying his hand upon her, took his oath as formally, as if he had done it upon the holy Evangeliſts.**

In *differt. epiſtolaris* p. 121. *Britanniæ Saxonicæ*, & *Romano-Saxonicæ* topographiam à nemine niſi qui literaturæ & antiquitatis *Anglo-Saxonicæ* peritus eſt, literato orbi,

---

a *R. Bradei* liber qui inſcribitur, **An Anſwer to Mr. Petits Rights of the Commons aſſerted. p. 71, 72.**
b Quod vide in librorum vett. Septentr. Cat. p. 80.
c Quod vide in *Du-freſnii* Gloſſario *Latino-barbaro.*
d Vid. *Watſii* gloſſarium ad finem operum *Matthæi Paris.* excuſ. Londini. 1640. Et *Du-Freſnii* Gloſ. *Græco-Barbarum.* e Edit. Londini. 1661. f In *Seldeni* libro male *quandam.* g In libro *Londini* edito, Anno. MDCLXXXIII. cui titulus **Traus written by John Selden of the inner Temple Eſquire.** h *Topper*, Feſt. ex *Næv.* i. e. *cito, celeriter*, quaſi toto opere, πάχα, ἀυτάκα, **immediatly, quickly, in all haſt.** Linguæ *Latinæ* dict. opera & ſtudio *Adami Littleton.* Londini, 1681.

qui

qui illam jam dudum desiderat, dari posse ostendimus. Ibi quoque de iis, quæ typographici hujus operis conditori curanda & facienda sunt, sententiam nostram breviter explicuimus. præsertim quo pacto locos ab illo describendos existimamus uno atque altero exemplo monstravimus. Verum dum de exemplis dandis cogitaremus, in mentem mihi non venerat *Joh. Seldeni* in *Cygneam* suam *cantionem* commentarius, in quo egregia multa, eaque locorum descriptorum luculentissima exemplaria, alphabetico ordine digesta, inveniet, quisquis ille fuerit, Britanniæ *Anglo-Saxonicæ* & Romano-Saxonicæ descriptor, quæ ei ad imitandum propono. Id genus opus animo molitus est L. *Noel*, vir in literatura *Saxonica* versatissimus, ut par est conjicere ex *Angliæ Saxonicæ* tabula chorographica, quam illius manu delineatam, *Saxonicis*que locorum nominibus descriptam cernere est in bibl. *Cott. Domit. A.* XVIII.

Cum ea, quæ de etymis & origine linguæ *Anglicanæ* tradiderim *dissert. epist.* p. 255, scriberem, OTTLEYE, constituebam aliquot centenas supra mille voces, quæ nobis in usu sunt, alphabetico ordine digestas, & à sermone *Cimbrico*, seu *Scano-Gothico* solo petitas, in *præfatione* nostra, quasi in prospectum producere. Verum illius magnitudo, quæ jam nunc ad majorem quam credideram, molem surrexit, facit ut consilium mutarem, ne porta vegrandis domum superaret.

In omnibus ferè partibus, quæ opus nostrum constituunt, tantum abfuit, ut aliquam omitterem, ut nullam non occasionem, quam mihi ad danda vetustarum manuum specimina arbitrabar oblatam, captaverim & amplexus sim. Verum *Humphredus Wanleyus*, qui ea pauciora esse censet, quam majorum nostrorum honos, operisque dignitas postulat; sparsimque insuper, & sine ordine hic illic posita dolet; auctor mihi esse voluit, ut nova specimina à se secundum seriem Temporum delineata exhiberem. Quæ ergo *Tui*, omniumque φιλαρχαίων gratia, *Colendissime mî* OTTLEYE, non sine magnis impensis ad calcem præfationis in tabulis scalptis vobis cum delectatione aspicienda adjicere non gravatus sum.

Hactenus in iis scribendis operam posui, quæ ad corrigendos errores majoris momenti, quibus forte fui lapsus; & ad supplendos operis nostri defectus, maxime conducere ratus sum. Jam ergo ad confirmanda aliqua, quæ tradidimus, aliorum scriptorum auctoritate; & quæ ab aliis scribuntur nostris contraria redarguenda progredior; in producenda paulo ulterius præfatione, neque Tibi, neque iis qui Tuo affectu venerabilem antiquitatem colunt, quod spero, molestiam creaturus.

In *dissertatione Epist.* Literaturæ & antiquitatis *Saxonicæ* quam utilis scientia est, ut ex aliis, sic ex eo præsertim ostendimus, quod *Chartularium* vel *Cartarium Anglo-Saxonicum* & *Normanno-Saxonicum* rite condere, vel *Britanniæ Anglo-Saxonicæ*, & *Dano-Saxonicæ Topographiam* recte scribere nemini fas est, qui id genus literarum scientiam non bene assecutus fuerat. Utriusque futuris auctoribus, chartarum veterum usum perinde necessarium fore monstravimus. Speciatim pag. *Dissert. Epist.* 81. quemadmodum *tempus*, sic & *locos* in chartis suis solitos esse notare *Anglo-Saxones*, *Dano-Saxones*que, præcipuè *Reges* & *Episcopos*, nonnullis exemplis probavimus. Quamobrem meo inducere consilio velim illorum alterutrum, qui fortè primus ad scribendum surrexerit, ex Regum & Episcoporum *Angliæ* veteris diplomatibus, de eorum *Aulis* & *Villis* tractatum scribere, *Johannis Mabillonii* ad exemplum, qui *de regum Francorum palatiis, villisque regiis*, quorum notitiam ex vetustis eorum chartis hausit,[a] librum φιλαρχαίοις gratissimum conscripsit.

Præterea cum literarum *Septentrionalium* utilitatem ostendere satagens, de libris faciendis aut recudendis agerem, qui in *Saxonicis* versatissimos auctores postulant, nescio quo casu *Chronici Saxonici* oblitus sum, quod tertiam editionem, *Edmundi Gibsoni* secundâ illâ multo quidem auctiorem desiderat. Adsurgat ergo Vir ille literaturæ *Saxonicæ* scientissimus, & ad recensendum *Chronicon suum* sine mora se accingat. Id literarius orbis, id annales omnes, & chronica, sive *Latine*, sive *Anglo-Sax.* & *Gallo-Normannice* scripta, tam quæ excusa sunt, quam quæ in archivis delitescentes nondum excuduntur, flagitant & expectant; quasi gestientes ab illo diurnâ nocturnaque manu versari & pervolvi; ut ex iis diligenter perlectis *Chronici sui* lacunas, sive vacuos annos, ut & semiplenos res gestas decerptas addendo impleat, plenosque dictos etiam pleniores, quatenus licebit, pleniissimos reddat. Hoc pacto opus *historico-politicum* & reip. literariæ gratissimum, & suo nomine dignum facturus erit. Cujus

a Quartus est de re *diplomaticâ*.

perficiendi, dum anni, dum vires ſinunt, utinam nolit committere, ut illi uſque, & forſan uſque craſtinanti, fortè quis alter gloriam præripiat.

Ea in parte *Diſſert. epiſt.* ubi de *Donationibus Anglo-Saxonum* tractavimus,ab homine, qui in literis, & antiquitatibus veteris *Angliæ* eruditus eſt, & à nemine alio, cæteroquin doctiſſimo, *Panchartarium Anglicum*, modo quem deſcripſimus, ſcribendum eſſe oſtendimus. Interea vero dum quis talis, Mecænatem ſuſcœpto parem nactus, ad Herculeum id opus ſe accingat, utinam aliquis literaturæ *Septentrionalis* ſcientia præclarus ad chartarum veterum *cenſuram*, ſeu *librum criticum* componendum exurgat. In quo *cenſoris diplomatici* officio fungens, *inſtrumenta* à veteribus *Anglo-Saxonibus*, *Anglo-Normannis*que, quovis ſermone, ſermoniſve dialecto confecta, tam ex iis, quæ excuſa, quam quæ nondum excuſa ſunt, dubia à certis, falſa & falſificata à veris, apographa ab auctographis, denique converſa ex alia in aliam linguam ab Originalibus, & corrupta, adulterata, interpolata à puris, & ſinceris, pro virili ſuo & ſine partium ſtudio diſtinguat & ſecernat. Hujus generis quis ſcribendo librum literaturæ *Septentrionalis* utilitatem ſimul oſtendet, & literatum orbem ſibi devinciet; gloriam immortalem inſuper acquiſiturus id faciendo, quod omnes antiquitatis cultores maximè deſiderant; planeque nullus, qui *rem diplomaticam* hactenus apud nos coluit, aut præſtitit aut præſtare potuit. Homini critica iſta manuum, ſermonumque, pro loco & tempore differentium, & id genus rerum ad antiquitates *Anglicas* ſpectantium notitia inſtructo, *Chartarum omnium*, ſive regum, ſive epiſcoporum, ſive monaſteriorum, ſive denique privatorum hominum, quas *Marculfus* PAGENSES vocat, cenſuram paucis, crede mihi, expedire licebit.

Ex. gr. Chartam *Bertulphi* R. *Merciorum* quam in hiſtoria ſua *Croylandenſi Ingulphus* exhibuit ad examen vocanti ſic paucis breviter damnare fas erit: *Charta* Bertulphi *R. Merciorum*, *quam* Ingulphus *confectam eſſe dicit anno incarnationis* DCCCLI. *ex eo commentitia eſſe conſtat, quod in illa Abbati & Monachis Croylandenſis Monaſterii Rex confirmaſſe dicitur* regulam S. Benedicti. *Confirmo* (inquit) *vobis & ſucceſſoribus veſtris regulam S. Benedicti* ſub habitu veſtro *tam nunc profeſſis, quam poſt vos profeſſuris. Per habitum intelligit Ingulphus habitum* Nigrorum monachorum, *quorum mentionem facit in Charta Æthelbaldi R. ficta, Hiſtoriæ ſuæ p. 3. ut & in p. 5. ubi tradit Offam R. Merciorum fundaſſe monaſterium* Nigrorum *monachorum in Verolamii civitate. In iſtis vero temporibus regulam S.* Benedicti *habitumque nigrum à quo monachi* Nigri *appellabantur nondum innotuiſſe ipſe Mabillonius* concedit de re diplomaticâ lib.1. p.30. Præterea Chartam hanc non eſſe Bertulphi evincunt voces phraſeſque plane Nortmannicæ, in his quæ ſequuntur: *De dono Fregiſti* [a] *militis. De dono Algari militis. Ad Seweram de Aſendyk. De eodem feodo. Mariſcum duarum leucarum. Octo quarentenas in latitudine.* Quibus forte addas *feriam ſextam in hebdomada Paſchæ.* Siquidem *feriæ* rara aut nulla mentio in deſignationibus Temporum, quibus ſaltem vetuſtiores *Anglo-Saxonum* chartæ confectæ eſſe notantur.

Ibidem chartam confirmationis *Ædredi* R. fictam eſſe hæc monſtrant: *Cœnobium nigrorum monachorum ordinis S. Benedicti à nobili rege Merciorum* Ethelbaldo *fundatum, in perpetuam & puram eleemoſynam illis monachis, & omnibus ſucceſſoribus eorum ſub eadem regula, & eodem habitu S. Benedicti ibidem Deo ſervientibus.* Quibus adde WEIF & STRAY, quæ ad *Saxonica* SOCHA, SACHA, TOL & TEM accedunt. Ut &, *Mariſcum duarum leucarum. Sex maneriis. Cum advocatione eccleſiæ. A ſecta in ſchyris. Affidare ſuos nativos. Omnibus catallis. Pro quo catallo. Centum librarum legalis monetæ.* Quæ omnia *Saxonibus* nondum ſaltem audita, *Nortmannici* fori & ſermonis eſſe judicanda ſunt.

Chartam etiam à *Thoroldo*, anno Dominicæ incarnationis MLI factam eſſe dictam, falſitatis arguunt *Nortmannica*, quæ ſequuntur. *Totum manerium. Tenementis & averiis. Bonis & catallis. In villa de Spaldyng. In liberam & perpetuam eleemoſynam. Lef-*

---

a Iſtiuſmodi multa ſunt in chartis ab *Ingulpho* exhibitis: ut in *Beorrhedi* chartâ, *De dono Mercardi militis mei.* Cum tamen *Militis* titulo, quatenus equitem denotat, nemo inſigniri ſolebat apud *Anglo-Saxones*, apud quos RIDER, *eques*, *miles*, non cenſus, civiliſque conditionis & *Dignitatis*, quemadmodum apud *Nortmannos*; ſed potius *Emancipationis* nomen erat; plane ut apud veteres *Germanos*, ſecundum *Tacitum*, qui in libro de moribus Germanorum, ſic ſcribit: *Tum in ipſo conſilio, vel principum aliquis, vel pater, vel propinquus ſcuto frameaqve juvenem ornat. Hæc apud illos toga, hic primus juventæ honos: ante hoc domus pars videtur, mox reipublicæ.*

ſtanium

ſtanium carpentarium. Quibus accedant homines binomines, ut *Gunterus Liniet. Outy Grimkelſon. Turſtanus Dubbe. Elmerus de Pyncebek. Gouſe Gamelſon.* Quæ *Nortmannicos* mores, ne quidem inoleſcentes, ſed jamdudum prævalentes plane ſapiunt.

Sic chartam *Ædgari* R. primam, quam exhibet *Ingulphus*, fictam eſſe probant Nortmannica: *Meremium Regalibus maneriis in perpetuam eleemoſynam. Communa paſturæ. Pro tenentibus ſuis.* Wlaif and Strays. *Omnia tenementa.*

Denique chartam *exemptionis*, quam *Ædgarum* R. monaſterio *Petroburgenſi* conceſſiſſe tradit *Ingulphus*, ſi non falſam, ſupſectam ſaltem eſſe evincit ipſa *exemptio*, quæ ſic ſe habet: *Ego itaque per gratiam S. Petri, tantique patris charitatem, atque animæ redemptionem, concedo gratantiſſime illud Sanctum & Apoſtolicum coenobium in perpetuum eſſe liberum ab omni ſeculari cauſa & ſervitute, ut nullus eccleſiaſticorum, vel laicorum ſuper ipſum, vel ipſius Abbatem, ullum unquam habeat dominium . . . . . Ab omni mundiali jugo tam ſecurum æternaliter conſiſtat, quam liberum ab Epiſcopali exactione & inquietudine, ex apoſtolica libertate, & reverendiſſimi Archiepiſcopi noſtri Dunſtani auctoritate.*

Dixi ſi non falſam eſſe evincere, ſaltem ſuſpectam reddere hanc chartam *exemptionem ipſam*, quâ non tantum ab omni ſeculari cauſa liberum redditur coenobium *Croylandenſe*; ſed etiam ab omni Epiſcopali inquietudine, ita ut *nullus eccleſiaſticorum*, ſive Epiſcopus, ſive quis ejus vices gerens, in ipſum, vel ipſius Abbatem *ullum unquam* habeat dominium. Quo quidem ab epiſcopali juriſdictione libertatis genere, ante adventum *Nortmannorum*, *Anglorum* coenobia non gaudebant. Accedat dicundi juris planè abſoluta, & ἀνάπυξις poteſtas in *Undale* ejuſque hundredo, qua donatus eſſe dicitur Abbas. A cujus ſententia neque ad epiſcopum & vicecomitem, neque ad regem ipſum, neque ad ullam majorem minoremve perſonam appellare licebat. Huc adde voces phraſeſque *Nortmannicas*: *Præter* Chriſtianitatem *attinentium parochiarum. Telonium de tota* WILLESMERE. *Ad hundred de* NORTMANNESCROS. *Ad aquam de* NEENE. *Aqua de* OPBETHE, &c.

Hæc ex *Ingulphi* hiſtoria *Croylandenſi*, qui non ut *Anglo-Saxo* natus, ſed ut *Nortmannus*, vel *Anglo-Nortmannus*, *Saxonicarum* literarum rerumque imperitus nihil non ſcripſit: ſic *Saxonicum* CROYLAND, *crudam* & *cœnoſam terram* ſignificare dicit.

Præſertim vero in deſcribendis ſtatutis & ordinationibus, quas *Turketulum* Abbatem in monaſterio ſuo *Croylandenſi* obſervandas dediſſe ſcribit, omnia pro moribus *Nortmannicis*, & temporibus *Turketuli*, qui mortuus eſt anno Chriſti incarnati DCCCCLXXV, prorſus aliena tradit.

Etenim in iis recenſendis, tertiæ claſſis monachos ſeniores, ſcilicet *quinquagenarios*, SEMPECTAS eſſe vocandos *Turketulum* ſtatuiſſe dicit. cum tamen vox illa *Anglo-Saxonibus* ignota, in nullis inſtaurati monachiſmi regulis vel monumentis, ante conqueſtum occurrat; ne quidem in iis, quorum *Edgarus* & *Dunſtanus* fuerunt auctores, quibus *Turketulus* erat coævus. Id genus multa alia vocabula *Franco-Nortmannica* in *Turketuli* ſtatutis *Ingulphianis* ſcripta leguntur: ut, *Pitanciarus. Garcion, Froccus.* Quibus adde *Indenturam*: in his: *Turketulus quarto die lecto decumbens totum conventum in cameram ſuam convocavit, & coram omnibus Dominum Egelricum tunc proviſorem ſuum ſtatum domus tam in theſauris quam in jocalibus aliis juſſit oſtendere, & de univerſis poſt obitum ſuum per* INDENTURAM *conventui reſpondere.* Indenturæ vero ſive *Chartæ indentatæ* non niſi poſt adventum *Nortmannorum Anglis* notæ erant. *Henricus Spelmannus* chartarum *indentationem* apud nos ſe non reperiſſe ante *Henrici* III. ætatem, qui regnare cœpit anno MCCXVI, & tunc quidem rariùs, ſcribit. Nos *indentatas* chartas alias protulimus *diſſert. epiſt.* p. 77. quarum prima eſt *Stephani* Archiep. Cantuarienſis, qui electus erat regnante *Johanne*, anno MCC.VIII. & diem obiit ſupremum anno MCCXXVIII.

Hæc *Amiciſſime* OTTLEYE ex *hiſtoria Croylandenſi.* Quæ, cum aliis alibi à nobis animadverſis, faciunt ut tantum non credam, aut *Ingulphum* falſarium & chartarum corruptorem fuiſſe, aut coenobium *Croylandenſe* hiſtoriam *Croylandenſem*, ejus nomine honeſtatam in indocto ſæculo orbi obtruſiſſe.

Prodiit nuper *Londini* Liber FORMULARE ANGLICANUM inſcriptus. In quo Auctor THOMAS MADOX, magna cum diligentia, nec minori judicio, vetuſtas diverſi generis chartas ſecundum ſeriem temporum ab adventu *Nortmannorum*, & ſub XVIII. titulis digeſtas & diſpoſitas, in rei antiquariæ illuſtrationem, archivorum juris *Anglicani* honorem, ejuſque ſtudioſorum beneficium, ſuique laudem edidit. In præfatione libri populares ſuos ad antiquorum inſtrumentorum ſtudium magnopere ad-

hortatur. Illis præſertim, qui legibus noſtris ſtudendis operam navant, auctor eſſe velit, ut in antiquitatum Anglicarum ſtudiis ſe diligenter exerceant, quarum notitiam iis ad multas res utilem fore non ſine ratione pollicetur. Id fecimus in Diſſertatione noſtra Epiſtolari, in qua plurimis argumentis, & præcipuè exemplis multorum, qui vetuſtatis Anglicanæ rudes in multis lapſi ſunt, veterum *Angliæ* & linguarum & monumentorum cognitionem, juris imprimis ſtudioſis & profeſſoribus idcirco contendi fore neceſſariam, quia admodum fructuoſam. Quod de donatione terrarum ſine ſcriptis dicit præfationis ſuæ p. 1. id corroborat quod ſcripſimus noſtræ diſſertationis epiſt. pagg. 83, 84. Nomina, ſive appellationes, quibus *Anglo-Saxones* inſtrumenta donationum inſignire ſolebant, notavimus diſſertationis noſtræ pag. 43. in marg. quemadmodum ille in ſuæ præfationis pag. 2. niſi quod appellationum numerus, quem nos dedimus, eo, quem ipſe exhibuit, multo major eſt. Quod ille de *feudorum inveſtitura* per ſymbola donationis ſcripſit, ſuæ præfationis p. 9. à nobis traditum eſt noſtræ diſſert. epiſt. pagg. 83, 84, 85. Quod de factione chartarum, aut factarum conſignatione in curiis, quibus prædia donabantur, recte obſervat præfationis ſuæ p. 24. nos non de donatione ſolum, ſed de emptione & venditione terrarum, & de teſtamentorum factione paſſim in noſtra diſſertatione animadvertimus. Eamdem chartam apud *Anglo-Saxones* duobus vel tribus codicibus confici eſſe ſolitam, & quo id ritu factum erat *diſſertat. noſtræ* pagg. 76, 77. oſtendimus; quod ille pluribus verbis deſcribit præfationis ſuæ pagg. 28, 29. De temporis notatione, in quo chartæ confectæ & conſignatæ ſunt multa (ſecus tamen ac ille in præfationis ſuæ pag. 30.) noſtræ diſſertationis pagg. 79, 80 ſcripſimus: alibi etiam & chartas multas *ſine temporis deſignatione* confectas eſſe oſtendentes; quod ille quoque in loco citato obſervat. Illa quæ ad *Ingulphum* redarguendum protulimus diſſert. epiſtolaris pagg. 74, 75. confirmat ille prælationis ſuæ p. 32. ubi probat in conficiendis ſuis diplomatis veteres *Angliæ* ex *Nortmannica* ſtirpe oriundos reges ſingularem non rarò teſtem adhibuiſſe. Teſtamentum *Leofwini*, *Wulſtani* filii, Saxonice factum An. Dom. DCCCCXCVIII. quod primum exhibuit ſub *titulo teſtamentorum*, id confirmat, quod tradidimus *diſſertationis* noſtræ epiſtolaris p. 57. nempe in ordinandis teſtamentis morem inſtituendi curatores, ſive adminiſtros exequendæ ultimæ voluntatis, quos EXECUTORES vocamus *Anglo-Saxonibus* non fuiſſe. Pagg. 77, 78, diſſertationis epiſtolaris, chartas *Anglo-Saxonico* ritu aliquandiu poſt *conqueſtum* confectas pluribus exemplis demonſtravi. Idem ille etiam probat aliis exemplis *præfationis ſuæ* pagg. 27, 28. Verum ut in his ſententiam noſtram cum ſua roborat: ita aliis in nonnullis à nobis forte differt, ut in præfationis ſuæ p. 3. ubi auctoritate *Ingulphi* fretus, vocem *forenſem* ſeu diplomaticam, *chartam* vel *cartam*, non uſu receptam fuiſſe apud *Anglo-Saxones* ſe exiſtimare ſcribit. Sed *Ingulphum* erroris arguimus in margine diſſertationis noſtræ p. 63. ubi duorum regum *Saxonicorum* diplomata citavimus, quæ *cartæ* nuncupantur; quibus addi poteſt iſtud Eadgari R. cujus in fine ſic legitur ſcriptum: *Anno dominicæ incarnationis* DCCCCLXX.VIII. *ſcripta eſt hæc* CARTA. Neque crede mihi, OTTLEYE, vel fingere animo poſſum τὸ *charta* uſu ſatis receptum non fuiſſe apud *Anglo-Saxones*, quibus *cartula* vel kartula maxime in uſu erat. quod tamen ille affirmat, non niſi rarò occurrere in codicibus donationum, qui *Anglo-Saxonum* temporibus Latine facti erant. *Cartula*, inquam, frequenter legitur in codicibus diplomaticis *Anglo-Saxonum*, præſertim in iis Eccleſiæ *Roffenſis*, qui in *textu Roffenſi* deſcribuntur; & quorum exemplaria haud pauca in bibliotheca *Cottoniana* etiamnum conſulenda extant. Quamobrem, me judice, non obſtare debet *Ingulphi* auctoritas, quo minus & diplomaticum iſtud *Carta* ſatis in uſu *Anglo-Saxonibus* fuiſſe credamus. Siquidem *Croylandenſis hiſtoriæ* ſcriptorem iſtum (ſive is *Ingulphus* fuit, ſive potius aliquis *Ingulphi diſcipulus*) in rebus *Anglo-Saxonicis* hoſpitem, & in iis quæ antiquos *Anglo-Saxonum* mores ſpectant, erraſſe non loco in uno probavimus. Verum *Madoxus H. Spelmannum*, quemadmodum ille *Ingulphum* ſecutus, videtur putare *Latinâ Anglo-Saxonum* diplomata, in quibus legitur *Carta*, non exemplaria eſſe habenda; ſed *Saxonicorum* exemplarium verſiones *Latinas* poſt conqueſtum ſcriptas. Verum quo minus in hanc ſententiam eam id facit, quod membrana *Cottoniana*, quam citavi in *diſſertationis epiſt.* p. 63, *originalis inſtrumenti* ſpeciem præ ſe omnino ferat; videatque, ſi velit, *Madoxus*, an *Eadgari* illam, quam ille exhibet libri ſui p. 174, in *Eadgari* temporibus ſcriptam eſſe manus non oſtendat? ficta quidem charta eſſe poteſt; ſed eſſe *Latinam* è *Saxonico* converſam ut credam, à me non poſſum impetrare. Collatis,

Collatis iis,quæ de chartis Anglo-Saxonum ſcripſimus,cum *Madoxi formularum* libro; illa etiam conferenda cenſemus cum libris *de re diplomatica*, quos ſcripſit *Joh. Mabillonius*; quocum ut in multis convenimus; in nonnullis etiam diſſentimus.

In lib. primi c. 1. de veterum inſtrumentorum ratione,formulis & auctoritate agens magnam illum à re publica gratiam initurum dicit, quiſquis certas & accuratas conditiones ac regulas tradiderit, quibus inſtrumenta legitima à ſpuriis, ab incertis ac ſuſpectis certa & genuina ſecernantur. Quapropter, OTTLEYE, me in colenda materia, & argumento non vulgari tractando laboraſſe gaudeo, quo, ſi de Re noſtra Publica benè non meritus ſum, ſaltem ſtudui bene meruiſſe. Etenim multo veterum chartarum, atque archivorum noſtrorum uſu, perinde ac linguarum antiquarum ſcientia inſtructus *Canones*, ſeu potius criteria nonnulla dedimus in *diſſertatione epiſtolari*, quibus in re noſtra diplomatica vera à falſis, certa & indubitata ab incertis, & ſuppoſititia ac interpolata à genuinis ac ſimplicibus diſtingui poſſe exiſtimabam. Hos canones vel regulas cum ſparſim, ubi de ſingularibus forte inſtrumentis à me agitur; tum in peculiari commentatione de *donationibus Anglo-Saxonum* tradidimus. Ad quos tanquam ad tot indices, chartas haud paucas revocatas, damnavimus alias; earum alias vero liberavimus.

In laude ergo noſtra, quantumvis exigua, ponatur, me rem arduam, & antehac propemodum intactam tractâſſe, meoque exemplo iis præiviſſe, qui noſtros defectus ſupplere volentes, erroreſque emendare, ad ſpartam hanc fæliciùs exornandam tandem aliquando ſurrecturi ſunt.

Quæ in lib. 1. cap. II. ſcribit *Mabillonius* de *Pariclis*, ſive chartis *Pariculis* veterum *Franco-Gallorum*, maxime cum iis conveniunt, quæ pluries obſervavimus in [a] *diſſert. Epiſt.* ſcilicet idem inſtrumentum eodem tenore in duobus vel tribus membranis ſcribendi morem fuiſſe apud *Anglo-Saxones*. In eodem loco oſtendit ex *pariclis*, *indentatarum* chartarum natam eſſe originem, iiſque ſucceſſiſſe apud *Franco-Gallos*. A quibus valde probabile eſt *Franco-Nortmannos*, quos INDENTURARUM auctores apud *Anglos* fuiſſe [b] diximus, primum illarum uſum recepiſſe. Quod vero vir maximus chartas *indentatas* ſæculo nono apud *Anglos* in uſu fuiſſe ſcribit, in eo *Ingulphi*, ſeu malis, *Pſeud-Ingulphi* autoritate fretum erraſſe ſupra probavimus.

In eodem cap. ne ex coenobiorum & eccleſiarum archivis ſæpius *autographa* efferre neceſſe eſſet, notat inventos fuiſſe duos libros, qui autographorum vice fungerentur. Horum primus fuit codex CHARTULARIUM vel CHARTARIUM dictus, in quem diplomata, aliæque chartæ integre referebantur, aliquando in *rotulum* redactæ. Alius fuit liber CENSUALIS, POLYPTYCHUS dictus, qui eccleſiæ, ſeu monaſterii prædia annuoſque cenſus ſummatim exhiberet. Id genus vetuſtiſſimum librum cenſualem habere coenobium *S. Germani à pratis* dicit, ſibique *polyptycha* antiquiora videri *chartulariis*, ex quibus nullum invenit conditum ante ſæculum X. verum è tot tantiſque MSS. naufragiis, quæ *Anglia* noſtra paſſa eſt, nullum, quod ſcio, decimi ævi *chartarium*, nulluſque omnino *polyptychus* liber reſtat ante adventum *Nortmannorum* ſcriptus. Habuiſſe tamen ante illud tempus id genus cenſuales libros, qui in illorum archivis perdiu extiterunt, monaſteria vetera *Anglo-Saxonum*, nulli dubium eſſe poteſt, qui conſideraverit magnam chartarum ſegetem, quas poſt *conqueſtum* monachi ubique commenti ſunt; quas tamen illos comminiſci potuiſſe abſque iſtiuſmodi monumentis, aut chartis autographis, quæ fugientibus literis laceræ reſtabant, fidem omnem ſuperat.

Quæ de donationibus terrarum apud *Anglo-Saxones* ſine ſcripto tradidimus *diſſertationis epiſtolaris* p. 83, 84, confirmat ille libri ſui primi cap. v. p. 21. Præterea quæ de conficiendarum chartarum antiquitate apud *Anglo-Saxones* contra *Joh. Marſhamum* ille ſcripſit,pluribus chartarum exemplis corroboravimus *diſſert. epiſtolaris* p. 79. Verba *Marſhami* in propylæo Monaſtici *Anglicani* hæc ſunt: *Cautè itaque intuendæ ſunt iſtiuſmodi chartæ, quæ fidem habent eo minorem, quo majorem præ ſe ferant antiquitatem. Rudis olim & iners gens noſtra abſque ſcripto donationes conferre ſolebat. Ex Beda ſane non conſtat ſcripturam adhuc illius ætate in transferendis prædiis, aut concedendis privilegiis uſurpatam eſſe.* Contra autem loco citato *Æthelberhtum* I. R. *Cantwarorum*, *Sebbi* R. orientalium *Saxonum*, *Lotharium* & *Witharedum* RR. etiam *Cant.* ſeptimo ſæculo terras ſcriptis de-

---

a Pag. 8. 57. 76. 77. b Pag. 77.

disse commonstravimus. Hunc etiam *Marshami* errorem ex *Bedæ* ipsius epistola ad *Ecgbertum* refellit *Mabillonius*, ad cujus [a] verba mitto lectorem.

In lib. I. cap. VIII. de veteribus instrumentis in membrana scriptis duo observanda dicit vir clarissimus. I. *Aliquando unum idemque instrumentum duabus constare membranis simul consutis.* Sed inter diplomatum, testamentorum, idque genus Instrumentorum reliquias, quæ *Latine*, vel *Saxonice* ante adventum *Nortmannorum* scripta apud nos supersunt, sive ea autographa, sive apographa sunt, ne quidem *unum* mihi videre contigit, quod in duabus pluribusve membranis consutis, aut alio modo conjunctis exaratum est. Alterum est, *Paucas admodum, sed tamen aliquas reperiri chartas* OPISTHOGRAPHAS. i.e. *quæ scripturam præferant in posteriori, seu aversâ parte.* Contra autem è chartis *Anglo-Saxonum*, tum *Latinis* tum *Saxonicis* multæ cernuntur, quæ in tergo seu aversa parte exaratæ scripturæ portionem, cum consignantium testium nominibus contineant. Id genus haud paucæ extant in chartarum Sylloge magna *bibl. Cott.* Augustus A. 2. Ut & inter eas, quas collectas magno rei antiquariæ beneficio servat honorificè mihi semper nominandus vir ille summus Honorabilis *dom.* JOHANNES *dom.* SOMERS, Baro de *Evesham*, non solum juris scientia, sed humaniorum literarum, veterumque instrumentorum cognitione celeberrimus.

Variam vero *materiam* quod attinet, in *qua* diplomata, librosque suos *Anglo-Saxones* scribere solebant, una illa eademque videtur fuisse, nempe *Membranacea.* Nihil enim ab illis exaratum vidi in *Corio* vel *pellibus piscium*; multo minus in peregrina materia, ut in *corticibus ligneis*, vel *papyro Ægyptiaca*, de quibus multa *Joh. Mabillon.* l. I. cap. VIII. Præterea quoad materiam, quâ instrumenta *Anglo-Saxonum* scripta sunt, ea ex iis, quæ supersunt, solum *Atramentum* esse videtur. Nihil enim instrumentorum, quod verum & genuinum est, in rubris, viridibus, aut splendentium colorum literis ab illis scriptum conspexi. Adeo in splendentibus literis integra exarare diplomata illis mos non erat, ut vel in subscribendis nominibus, aut pingendis crucis signis, *minio*, aut *argenteo*, *aureove liquore* usos esse illos ego minime censeam, qui tot illorum *chartas* explorante oculo inspectas diligenter animadverti & scrutatus sum. Verum *Johannes Mabillonius* Carolum Calvum insigne diploma, non solum *aurea bulla*, sed etiam *rubris* literis muniviss lib. I. c. x. scribit. Sed Imperatorem hoc feciss suggerit, non tam ex more *Francorum*, quam quod *Græcas* sectaretur glorias, qui modo *Francico*, modo *Græcanico* habitu utebatur. De cætero se nullum apud suos vidisse instrumentum *rubricatum* ait, præter chartam GALTERI cujusdam militis datam anno MCLXXXIV. cujus prima litera N minio scripta est.

Porro neque *aureo* vel *argenteo* liquore, quod supra dixi, in scribendis diplomatibus usi sunt *Saxones* nostri ante tempora *Nortmannorum.* Perinde neque *Mabillonius* ex auro scripta ab antiquis *Francis* vel *Franco-Gallis* ulla profert. Sed aureis exaratum literis diploma quoddam *Ariperti* Longobardorum Regis fuisse, testante [b] *Paulo Warnefridi*, dicit; & ex [c] monastico *Anglicano* Eadgari R. *Anglorum* diploma *aureis* characteribus scriptum citat, quod nos meritò damnavimus *dissert. epist.* p. 82. Ubi nunquam non suspectas esse habendas chartas *Anglo-Saxonum* esse putatas ostendi, quæ rubris aureisve literis, vel rubris aureisve crucis signis splendentes imperitorum oculos delectant.

In cap. XI. libri I. Ubi de veteris scripturæ variis generibus agit vir antiquariæ artis peritissimus, *Romanam* duplicem esse dicit. Una constabat literis majusculis, quæ *unciales*, *grandes* & *quadratæ* ab antiquis appellatæ sunt. Alia constabat *minoribus* literis, licet ejusdem essent formæ cum uncialibus, non tamen ejusdem magnitudinis. Hinc *minutæ* literæ apud veteres dictæ, imò, ut quibusdam placet, *minutissimæ* & *rotundæ*; quæ scilicet ob celeriorem scriptionem conformatæ essent. Hæc duo scripturæ genera in usu erant ante mille, imo ante nongentos annos apud nostros *Anglo-Saxones*, qui à *Romanis* ad fidem Christianam conversi, cum religione salvifica *Romanas* literas, *Romanumque* scribendi genus acceperunt. Operosâ *uncialium* scripturâ in exarandis librorum inscriptionibus, primisque forsan & secundis paginis describendis utebantur, deinde usque ad fines librorum minoribus literis ejusdem formæ cum uncialibus utentes; ut videre est in *Latinis* codd. MSS. *Evangg.* præsertim *Liccetfeldensi*; in *Cottoniano* interlineato cum versione *Dano-Saxonica*; & *Rushworthiano* Oxoniensi cum

---

a De re diplomatica, p. 18. b In Hist. Longobard. lib. 6. c. 28. c Tom. I. p. 211.

Dano-

Dano-Saxonica verſione pariter interlineato. Tertia etiam multo minutior à celeriter ſcribentibus uſitata erat apud vetuſtiores *Anglo-Saxones*, quam, cum rudior eſſet, & lectu difficilis, in elegantiorem & magis delectabilem & politam manum reformavit, teſtante *Croylandenſis* hiſtoriæ ſcriptore, Rex *Ælfredus*, *Romano* ſui temporis *Gallicoque* ſcribendi more inſtitutus, quemadmodum oſtendimus *Gramm. Anglo-Sax.* cap. XXII. & *diſſert. epiſt.* pp. 65, 66. *Romano* ſcripturæ genere uſos eſſe ad fidem converſos *Anglo-Saxones* dixi, quæ tamen nonnihil veteris characteris *Runici* habebat intermixtum, quo ut videtur nondum converſi in ſcribendo utebantur. Sic in ſpecimine ſcripturæ vetuſtiſſimi Cod. *Liccetfeldenſis*, quod exhibuimus *Gramm. Franco-Theotiſcæ* p. 4. nonnulli *Runicæ* formæ characteres cernuntur.

Libri II. c. XXII. p. 169. apud *Anglos*, tam Reges, quam Epiſcopos, ac privatos homines ante *Wilhelmum* Conqueſtorem ſigno crucis uſos eſſe oſtendens, cruces *aureas* manibus regum depictas in principiis Inſtrumentorum aliquando fuiſſe poſitas, auctore *Matth. Pariſio* in vitis Abbatum S. *Albani*, probat *Mabillonius*. Verba *Matthæi*, quæ citat, hæc ſunt: *Cumque inſpicerentur Regum Anglicanorum* Offæ *ſcilicet ac cæterorum ſcripta, in quibus pro ſigillis novo more dependentibus, veteri conſuetudine*, cruces aureæ *manu regum depictæ in principio poſitæ erant, &c.* Verum, auctore *Pariſio*, qui *Saxonicæ* linguæ & antiquitatis expers & ignarus erat, à ſententia diſcedere non poſſum, quam *diſſert. epiſt.* p. 82. mihi inſidere animo declaravi: ſcilicet ſemper pro ſuſpectis habendas eſſe *Anglo-Saxonum* chartas, quæ aureis crucis ſignis nitent. Etenim OFFÆ R. aliorumque haud paucorum regiæ dignitatis apud *Anglo-Saxones* inſpexi chartas; ſed exceptis iis, quas commentitias eſſe conſtabat, plane nullam contigit mihi videre, quæ in initio depictum minio aurove crucis ſignum habebat.

Ex eodem loco, quæ ſequuntur exſcribenda propterea duximus, quod quæ *diſſert. epiſt.* pp. 63, 77, 78, à nobis, pluribus exemplis probata ſunt, confirmant. *Hanc demum ſigni crucis ſubſcriptionem mutavit* Wilhelmus Conqueſtor, *referente* Ingulpho *Abbate in hiſtoria Croylandenſi. Nam Chirographorum* (ſic *diplomata* vocabant) *confectionem Anglicanam, quæ antea uſque ad Edvardi tempora fidelium præſentium ſubſcriptionibus, cum crucibus aureis, aliiſque ſacris ſignaculis firmæ fuerant, Nortmanni condemnantes, chirographa chartas vocabant, & chartarum firmitatem cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum ſub inſtillatione trium vel quatuor teſtium adſtantium conficere conſtituebant. Et tamen poſtea idem Wilhelmus ſigno crucis uſus eſt, ex* [a] *Orderico Vitali, & ex Monaſtici Anglicani* [b] *Tomo I. tum Henricus primus R. Anglorum anno* M.CXIII. *chartam pro Uticenſibus monachis ſigno crucis ſignavit cum aliis, teſte eodem* [c] *Orderico. Ejuſdemque diploma ſignis crucis munitum refertur in eodem Tomo* [d] *Monaſtici. Item Henricus ſecundus in quodam diplomate quod refertur in Monaſtici Anglicani* [e] *Tomo III. Has donationes confirmarunt, & cruce ſignarunt Henricus rex, & Mathilda regina, & quidem regio ſigillo, ut puto, inſuper adhibito. Apud* [f] *Matthæum Pariſium Robertus Abbas S. Albani ad literas de ejus ſubjectione erga Epiſcopum Linc. ſibi objectas reſpondet: Se quidem literas iſtas nec ſcripſiſſe nec ſcribi juſſiſſe, nec crucem antepoſitam propria manu annotaſſe. Quod argumento eſt crucis ſignum etiam tunc, id eſt, ſub finem ſæculi XII. in ſubſcriptionibus uſitatum eſſe.* In *diſſertatione epiſt.* p. 79. *annum* INDICTIONIS ſemper ſolum, aut tantum non ſemper ſolum, in datione chartarum ſeptimi ſæculi adhibitum fuiſſe dixi. Quam meam conjecturam à *Mabillonio* in operis ſui *de re diplomatica* p. 178, invenire confirmatam gaudeo: *Indictionis uſus Romanis ab initio*, i. e. *à tempore Conſtantini; apud Anglos à miſſione Auguſtini per Gregorium magnum; à Caroli magni imperio invaluit apud Francos.* qui etiam primus omnium regum *Franco-Gallorum* ſecundæ ſtirpis, *anno incarnationis* uſus eſt in epiſtolis ſuis, ut ex epiſtola ejus quæ capitulis ad legem *Longobardicam* anno DCCCI. præfixa eſt, præſtantiſſimus ille vir probat operis ſui p. 189. F. *Karolus divino nutu coronatus eſt*, &c. *anno ab incarnatione Dom. noſtri Jeſu Chriſti* DCCCI. *Indict.* IX. *Anno verò regni noſtri in Francia* XXXIII. *In Italia* XXVIII. *Conſulatus autem noſtri primo.*

In *diſſert. epiſt.* pp. 79, 80, plurium diplomatum teſtimoniis annum incarnationis apud *Anglos* ad indictionis annum acceſſiſſe, exeunte ſeptimo, vel inito octavo ſæculo oſtendimus. Quod idem, vir doctiſſimus Galliæ maximum ornamentum ſuo calculo comprobat in operis ſui p. 208. ubi ſic ſcribit. *Quo tempore Angliæ reges diplo-*

---

a Lib. 6. p. 602, 603. b. P. 230. c Lib. 11. p. 840. d P. 161. e P. 7. f In Vitis Abbatum p. 49. col. 2.

matibus ſuis annos incarnationis appoſuerint, non conſtat inter eruditos. [a] Spelmannus *exiſtimat defuiſſe chartis, & privilegiis* VII *ſæculi, quemadmodum in epiſtolis ſancti Gregorii, & in diplomatibus regum Franciæ. At regibus Anglicanis longè prius quam Romanis pontificibus, & regibus Francorum hunc calculum veniſſe in morem pro comperto eſſe debet*: nec valet alterorum ad alteros comparatio. *Annos incarnationis ante venerabilem Bedam in diplomatis locum raro aut nunquam habuiſſe veri ſimile eſt. Withredus quippe tantum regni ſui annos cum indictione adhibet apud* [b] *Spelmannum. At ſæculo octavo tritus eße cœpit calculus ab incarnatione, ut patet ex diplomatibus relatis ab* Ingulpho, Dubleto, *& aliis. Atque ut præteream concilium* Cloveſhovienſe, *cui præfigitur annus dominicæ incarnationis* [c] DCCLVII. *ſicuti* Celichitenſi [d] *annus* DCCCXVI. *Certe in* Celichitenſis cap. IX *ſtatuitur*, ut unuſquiſque Epiſcoporum debeat deſcribere judicium illud, quod in qualicunque ſynodo conſtitutum eſt, vel ad illius parochiam pertineat, ut & cum ratione & ordine deſcribat, QUALIS ANNUS DOMINI computatur. *Cum ergo in chartis apud Ingulphum alioſque relatis legamus annos incarnationis à ſæculo octavo; non minus in Regiis, quam in Epiſcopalibus actis hunc ritum viguiße dicendum eſt.*

In *Diſſert. Epiſt.* p. 23, 24, 25, 26, &c. de ratione & origine *cognominum* apud *Anglos*, & de tempore quo primum nominibus addi cœperunt, diſſertavimus. Ille pariter tempus, quo cognomina obtinuerint apud *Francos*; & undenam peti atque imponi ab illis ſolerent in libri ſui II, cap. VII, ſolerter inveſtigavit. Quo in capite quæ ab illo dictæ ſunt, cum iis, quæ de hac materia ex noſtræ nationis vetuſtis monumentis ſcripſimus, per otium cum licuerit, ſi contuleris, OTTLEYE, id Te & cum delectatione, & cum fructu facturum audeo Tibi ſpondere.

Deniq; quoad regulas, quas in veterum inſtrumentorum cenſura obſervandas tradit [e] *Mabillonius*, eas rite explicatas comprobo, & amplector omnes; utpote quas ipſe in examinandis chartis veteribus noſtris, quarum nonnullas damnavi, operam dedi obſervare.

Nam PRIMO concedo *Magna prudentia ac moderatione opus eſſe doctis viris, qui vetera inſtrumenta legitime examinare velint; nec cuivis in re antiquaria ut ut erudito, id temere tentandum.* Sed ex parte altera etiam cavendum eſt ne doctiſſimi viri exemplum ſequentes, ſub *prudentiæ, moderationis*, & *æquitatis* prætextu inſtrumenta falſa aut corrupta liberemus, quæ merito damnari debent: ſequentes, inquam viri doctiſſimi exemplum, qui in lib. III. cap. II. contra fortiſſima quidem argumenta cum argumentorum umbris, *Dagoberti* de immunitate Monaſterii S. *Dionyſii* diplomatis *Dubletianum* exemplar, tanquam verum & genuinum, æquitatem & moderationem obtendens, propugnat.

II. *Semper cum favore judicandum eſſe, ubi res longâ poſſeſſione firmata eſt, ut leges civiles & canonicæ præcipiunt.* Verum regula hæc OTTLEYE judicem forenſem præcipue, & *quà* forenſem ſpectat. Qui non obſtante charta donationis, quam forſan ut *antiquarius* ſpuriam corruptamve eſſe noſcit, res tamen in eâ datas, ſive mobiles, ſive immobiles, propter *uſucapionem*, vel longi temporis *præſcriptionem*, aliamve juſtam acquiſitionis cauſam, *reo* in jus ab *actore* vocato adjudicare, & jure confirmare poteſt. Monachi enim aliquando neceſſitate adacti, ad propugnandas, quas *ſine ſcriptis* datas longo tempore poſſediſſent terras, diplomata, ut poſſeſſionis cauſas, quas adverſarii poſcebant, ſine *ullo dolo malo*, quia ſine alterius damno aut injuria, fingebant. Ad tutandas etiam terras *ſcriptis* datas, quæ tamen caducitate ſua, vel gravi aliquo caſu, ut bello, vel incendiis periiſſent, diplomata *citra tamen crimen falſi*, aliquando machinabantur. Quæ ſanè diplomata, etſi ab *antiquario* ut commentitia & ſpuria rejicienda ſunt, quippe quæ quoad *formam* mera figmenta ſunt; tamen cum *veræ* eſſe conſtant quoad materiam, judex forenſis, nulla fictionis habita ratione, pro rerum vere donatarum dominis, qui, tantum ad ſe ſuaque defendenda contra malorum injurias, chartas effingebant, ſententiam ferre debet. Id genus figmentum *Ingulphianam* chartam fundationis cœnobii *Croylandenſis* eſſe exiſtimo, quam monachi fundatoris ſui nomine *Æthelbaldi* R. *Merciorum* ad id à Nortmannis chartas requirentibus coacti comminiſcebantur. Nam *Nortmanni*, qui pro ſuo ſatis imperio aliam ferme nullam poſſedendi terras juſtam cauſam præter chartas à Monachis accipere voluerunt, *Chartas*, inquam, *Chartas* ab iis poſtulabant. Qui igitur alio pacto prædia ſua propugnare neſcientes, aut novorum dominorum

---

a Conc. Tom. I. Pag. 125. b Ibid. p. 193, 198. c Non DCCLVII ſed DCCXLII. vide Spelmanni Concitior Tomum I. pag. 230. d Ibid. 327. e Libro III. capite VI.

inju-

injurias propulsare,illos facile commentitiis instrumentis,sine fraude tamen decipiebãt. Verum progrediente tempore à machinandis instrumentis, quibus aliorum injurias vitabant, processerunt ad fingendas & corrumpendas chartas, quibus aliis injurias faciebant. chartas nimirum privilegiorum, quibus se à potestate regum & episcoporum immunes esse voluerunt. Id genus esse constat chartam [a] INÆR. quam ad cœnobium suum liberandum à jure, quod in illos habebat Episcopus *Fontanensis*, Monachi *Glastonienses* post Conquestum commenti sunt. Præterea exemplaria chartarum tam verarum, quam quæ fictæ fuerant, *privilegiorum*, *immunitatum* & *exemptionum*, clausulas adjiciendo ampliarunt, & vitiaverunt. Cujusmodi technarum haud pauca in Archivis *Angliæ* supersunt exempla.

Longe hic plura dicenda forent, *Colendissime mî* OTTLEY, si controversiæ, quam cum *Papebrochio Mabillonius* de vetustorum instrumentorum privilegiis habuit, me intermiscere liceret. Qui in antiquitatibus *Franco-Gallicis* hospes cum sim, istius litis competens judex nec esse, nec haberi possum. Præeunte tamen [b] *Baudeleto* domino *Daiwalensi*, qui à *Papebrochii* & *Petiti* partibus stat, liceat mihi pace maximi viri dicere,illum de immunitate Monasterii Dionysiani *Dubletianum* diploma male defendisse, tum quod affirmat id *Thuanei*, à quo immane quantum differt, ratihabitionem, & confirmationem esse; quod quidem de corrupto quovis diplomate dici potest; tum quod *Marculfi* formulam tertiam, quæ *EMUNITAS Regia inscribitur, æque disciplinæ Ecclesiasticæ repugnantem esse dicit, ac *Dubletianum* exemplar diplomatis *Dionysiani*; tum denique quod ad vindicandam *Dubletiani* exemplaris clausulam, quâ *Dionysianum* cœnobium à Regia & Episcopali auctoritate immune declaratur, appellat ad privilegium chartæ, quam [c] Edwardus R. concessit *Westmonasterio*, eo pacto: *Ut*

---

a Monast. *Angl.* Tom. I. p. 13. b De l' utilité des Voyages Tom. II. pp. 440, 441, &c. * *Emunitas hæc* nihil aliud est quam id genus chartarum una, quibus Reges *Anglo-Saxonum* privilegia forensia Episcopis concedere solebant. Scilicet ut in terris suis haberent SAC & SOC, GRIÐBRYC, HAMSOCN, &c. Sic hac immunitatis formula indulgetur Episcopo, ut ipse & ejus successores villis Ecclesiæ soli valerent dominari, & ut præter illos nemo ingrederetur ad audiendas causas,aut ad *fredam* de qualibet causa exigendam, &c *Statuentes ergo jubemus, ut neque vos, neque juniores vestri, aut successores, neque ulla publica judiciaria potestas quoquo tempore in villas - - - - Ecclesiæ ad audiendum altercationes ingredi, aut fredam de aliqua causa exigere, vel mansiones, vel* paratas *tollere præsumatis*. Quid hæc ad *Dubletianum* monasterii S. *Dionysii* privilegium, quo *Dagobertus* R. non se solum & successores suos, sed Episcopos & Archiepiscopos legitima in monachos spoliat potestate. Verba sunt: *Jubemus atque constituimus, ut neque nos, neque successores nostri, nec quilibet Episcopus, vel Archiepiscopus, nec quicunque de Judiciaria potestate accinctus in ipsam Sanctam Basilicam vel immanentes in ipsa nisi per voluntatem Abbatis & suorum monachorum ullam unquam habeat potestatem. Sed sit hæc sancta mater,Ecclesia videlicet peculiaris nostri domini & magni Dionysii, libera & absoluta ab omni invasione, & inquietudine omnium hominum cujusque ordinis, vel potestatis esse videantur.* c Ad chartam hanc, quam *Reynerus Apost. Benedict.* p 60, *secundam*; & *Henricus Spelmannus* I *Vol. Conc.* p. 632. *tertiam Edweardi* chartam vocat, perperam appellat vir doctissimus Siquidem clausula immunitatis, qua ab episcopali potestate monachi *Westmonasterienses* eximuntur in diplomate, quod confectum esse dicitur, exeunte fere undecimo sæculo ob ficta chartarum privilegia famoso, ad corroborandam id genus clausulam diplomatis, quod septimo sæculo datum esse legitur, nullo argumento adhiberi potest, etsi ab omni dubio & suspicione,quam quod maxime, tam remotum esset. Verum enimvero charta hæc (quemadmodum & duæ aliæ, quas *Spelmannus* primam & secundam S. *Edwardi* confessoris vocat, eodem loco & tempore datæ esse dictæ) adeo certa non est, ut jure meritoque in dubium vocetur; & corruptionis, si non falsitatis suspicione laborare quis eam sine temeritate affirmare potest. Etenim fere nihil non in ejus stylo *Nortmannica* tempora sapit E. gr. fabulosa illa historia dedicationis Ecclesiæ *Westmonasterienses* per ipsum B. *Petrum* Angelorum satellitio stipatum, *Bedæ*, quamvis miraculorum facile scriptori, prorsus ignota, prout traditur à monachis *Anglo-Nortmannicis*, à rege *Eadwardo* recitatur. *Bullatæ* pontificis *Romani* literæ ad regem datæ esse dictæ *Bulla* Papæ *Nicolai* in ipso diplomate inscribuntur. propter quod, ne in suspicionem charta veniret, *Reynerus* eas *Rescriptum Nicolai Pontificis ad regem* in margine inscripsit

In exordio Epistolæ Regis ad Pontificem sic legitur: Eadwardus dei gratia *Anglorum* Rex *Summo universalis Ecclesiæ patri Nicolao debitam subjectionem*, & OMNIMODUM SERVITIUM. Quod ne epistolam suspectam redderet, *Reynerus* OMNIMODUM SERVITIUM in OBEDIENTIAM convertit. Propterea quod sciebat pontificem *Romanum* verbis adeo officiosis salutandi regibus nondum morem fuisse. In rescripto Papæ leguntur voces *Nortmannicæ*, *Barones*, & *Advocatio* ecclesiarum, ut *jus patronatus* in communi jure *Anglo-Nortmannico* post Conquestum dici cœpit. Adde quod *Leo* Papa vocatur APOSTOLICUS, quemadmodum & APOSTOLUS in prima charta: regisque ista: *Ter beati Petri*, de tres heureux Pierre; *Parentum meorum*, des mes parents; phrases *Gallo-Nortmannicæ* sunt. Huc etiam adde, quæ de *Westmanasterio* loquitur Pontifex,*quia regia antiquitus sedes est, ---- concedimus ut amplius in perpetuum regiæ constitutionis & consecrationis locus sit, atque repositorium regalium insignium*: & quod precatur *Deum*, *ut regem confirmet in paterno Solio, & propria hæreditate*, qui tamen regni *Anglicani* hæres non erat. Huic concinit illud primæ dictæ chartæ non minus in suspicionem vocandæ: *Adeo ut periclitata sit hæreditaria regum successio*: &, *Ne forte in via deficerem hæreditariis regibus Angli carerent*.

Præterea chartam in suspicionem merito inducit, quod Papa dicitur *concessisse regi & posteris suis non solum Ecclesiæ Westmonasterienses, sed omnium totius Angliæ ecclesiarum advocationem, ut vice sua in concilio episcoporum, & abbatum, quæ justa sunt, constitueret*. Porro neque prætereundus est *militis* titulus, quo quatuor ultimi testes, qui chartæ subscripsisse dicuntur,

Ut neque nos, neque ſucceſſores noſtri, nec quilibet Epiſcopus, nec quicunque de judiciaria poteſtate in ipſam Sanctam Baſilicam, vel in manentes in ipſa ullam unquam habeat poteſtatem.

III. *Non ex ſola ſcriptura, neque ex uno ſolo characteriſmo, ſed ex omnibus ſimul, de vetuſtis chartis pronuntiandum.* Sed hic maxime cavendum eſt, ne chartam plures characteriſmos habentem, unum ſolum habere dicamus ad *auctoris* hujus regulæ exemplum, qui in Cap. VII. Lib. I. vindicare volens *Ingulphianas Æthelbaldi* & *Eadredi* chartas, in quibus *Monachorum* NIGRORUM fit mentio, ſic ſcribit: *vocem* NIGRORUM *additam indubitanter exiſtimo, non ab ipſo quidem Ingulpho, ut veriſimile eſt, cujus tempore necdum recepta fuiſſe videtur; ſed à recentiori quodam monacho*; quem in exſcribendis iſtis diplomatibus vocem illam temerè adjeciſſe, non minùs temerè arbitratur. Nam diplomata iſta pluribus characteriſmis eſſe commentitia, *diſſert. epiſt.* p. 66, 67, 68, & 73, demonſtravimus; ut & ſupra in hac præfatione, quo remitto lectorem.

IV. *Unum aut alterum defectum, modo eſſentialis non ſit, legitimis autographis obeſſe non debere.* Hujus etiam regulæ incertus utique ſenſus tantiſper erit, dum inter rei di-

---

more etiam *Anglo-Nortmannico* ſe conſignantes inſigniebant. Quamvis enim bonæ fidei diplomata ante adventum *Nortmannorum* confecta, quæ ab aliis falſitatis aut ſuſpicionis notis immunia ſunt, *Miles ſubſcriptus*, quod *Sithcundum hominem*, Saxonice ȝiþcunðman, vel ȝeȝiþcunðman, *exercitus ductorem*, ſignificare poteſt, per ſe non afficit; in judicandis tamen *Anglo-Saxonum* chartis, quæ aliunde vocantur in ſuſpicionem, pondus ſuum habet.

Diſplicent quoque iſta ob eandem rationem ab *Anglo-Saxonico* foro, ſtyloque diplomatico aliena: *Reinbaldus regis cancellarius relegi & ſigillavi.* ---- *Ego Alfgeatus notarius ad vicem Reinbaldi regiæ dignitatis Cancellarii hoc privilegium ſcripſi & ſubſcripſi.* Quin etiam neque veri ſpeciem præ ſe fert, regem *Eadwardum* tribus ſimul diplomatibus Eccleſiæ *Weſtmonaſterienſis* ab integro inſtauratæ, eodem ſolenni loco & tempore datis, privilegia muniviſſe. Quorum ſecundum, tertiumque, demptis Regis Papæque literis, fere idem ſunt, ut quæ datum *exemptionis* privilegium in prorſus eadem verborum formula ſcriptum concedunt. Præterea Wulfricus, Sywardus, Godricus, quorum quiſque *tertio* diplomati, ut ſupra obſervatur, teſtimonium adhibere dictus, ſe MILITEM (hoc eſt *equitem*, Saxonice & Nortmanno-Saxonice Riðeȝ) appellat: *ſecundum* conſignantes, quaſi titulum iſtum aſpernantes, *ſimpliciter* ſubſcripſiſſe cernuntur. Integra etiam paragraphe tertii diplomatis, quam lunulis notatam uncis incluſit *Spelmannus*, apud *Binium* deſideratur, qui aut eam præterire voluit, aut ab exſcriptore ſcienti forte præteritam non deſcribere voluit, qui eam prætermittendam duxit, quod ſequiora ſæcula oleret. Charta quoque, quæ in *Spelmanni* Conc. Vol. I. *prima* dicitur, primam utique non fuiſſe iſta oſtendunt: *Novam à fundamentis baſilicam conſtruxi, & conſtructam dedicari feci.* v. *Calend. Januarii.* Quum tamen AD ULTIMUM & cætera quæ ſequuntur ad finem ſecundæ chartæ his intercluſa notulis †‡ ſubjunguntur in fine chartæ primæ, quaſi partes ejus eſſent.

Hæc omnia quamvis animadvertere non poſſent non *Reynerus* & *Mabillonius*, ſilere tamen voluerunt, quod per chartarum iſtarum, præſertim per tertiæ exiſtimationem, ab aliis ea ſciri non liceret. Quapropter etiam *ſecundæ* chartæ, quæ, quoad exemptionis privilegium à rege concedi dictum, quum verbis, tum re cum tertia convenit, nullam mentionem ſeu hic, ſeu ille fecit. Inſuper hic, quænam charta *Eadwardi* illa eſſet, quam citabat; quonamve in codice, archiove quærenda eſſet; vel denique quis regum omnium iſtius nominis, qui *Angliam* tam ante, quam poſt adventum *Nortmannorum* rexerunt, *Eadwardus ille* erat, qui *chartam exemptionis* ab epiſcopali poteſtate Monaſterio *Weſtmonaſterienſi* dediſſe perhibitus eſt, dicere prætermiſit; plane quod illius data opera id erat celare, cujus non intererat notum facere.

Hæc de tribus chartis, quas eodem *loco*, nempe in *Weſtmonaſterio*; eodemque *tempore*, ſcilicet v. Kal. *Januarii*, die SS. *Innocentium*, anno dom. incarn. MLXVI, indictione tertia, annoque regni ſui vigeſimo quinto S. *Edwardus Confeſſ.* Eccleſiæ *Weſtmonaſterienſi* dediſſe fertur. Quas quidem omnes poſt *Conqueſtum* Monachos *Weſtmonaſterienſes* finxiſſe, tribus ab aliis chartis, quas idem rex eidem Eccleſiæ, eodemque loco & tempore dediſſe dicitur, inducor, ut procul omni dubio credam.

Harum UNA in archivis Eccleſiæ *Weſtmonaſterienſis* extat, ejuſdem plane tenoris cum tertia *Spelmanniana*. Sed tamen ab ea in multis differens; præſertim in hoc, quod amplior, & auctior, multis additis, eſt, ſpeciatim his, quæ ſequuntur.

Nomina Conſuetudinum Anglice præcepi ponere. Scilicet Munbþýce. Fuhhbnice. Miskænninȝe. Sceapinȝe. Hlæſtinȝe. Fniþſokne. Flymenaſýnmþe. Feȝelðeoſ. Uthleap. Foſſrænȝe. Fýhſrænȝe. Fýnðpite. Fihtþýte. Feaðþýte. Hænȝepýte. Hamſokne. Foſtall. Inſanȝeneþeoſ. Saka. Socna. Tol ȝ Team. ---- *Comitum, vicecomitum, procuratorum, ſeu aliorum regum clientium, vel alia quælibet magna, vel parva perſona, paſtum, cenſum, vel impenſionem caſtrorum, vel pontium reædificationem, Xenia, ſeu munuſcula, vel aliud quidlibet ab eccleſia illa, vel à terris ad eam pertinentibus, per vim, aut per conſuetudinem exigat. Non opera, non tributa, vel expeditiones ad ſe trahat; ſed excluſa penitus exactione vel angaria cunctarum conſuetudinum, omnia ſicut in manu mea habueram, melius, plenius, & liberius, ita cum omnimoda libertate ſunt conceſſa eidem eccleſiæ in terra & in aqua, in urbe & extra, in domo & extra, in villa & extra, in* Placito, *in Soka et Saka, in Theloneo, in furis apprehenſione et emiſſione, in Sanguinis effuſione*, &c.

Hanc ergo cartam meæ donationis & libertatis in die dedicationis prædictæ Eccleſiæ recitari juſſi coram, &c. *Idoneos teſtes annotare, atque ſigillo noſtro juſſi ſigillare.*

Sigillum vero ab hac charta pendet per funiculum tortum bombycinum coccinei coloris, qui membranam in ſcriptura penetrat: & ſummo margini conſutam etiam cernitur fimbria, vel lacinia involucri bombycini, ſuper quod carta circumplicari ſolebat. Quæ omnia novitatis aut ſequioris ſæculi, & proinde falſitatis, ſigna ſunt.

Præterea poſt nomina teſtium ſcribitur aliena manu, alioque atramento; *Conſentientes ſubſcripſimus. Stabilita apud Weſtmonaſt. An. dom. Incarn.* M.LXVI. &c.

ALTERA, non ita pridem bibliothecæ *Hattonianæ* peculium, habetur impreſſa in *Monaſt. Angl.* vol. I. p. 59. quam quatuor ultimi teſtes, qui in tertia *Spelmanniana*, *militis* titulo inſigniti cernuntur, nominibus ſuis ſimpliciter ſcriptis conſignaſſe oſtenduntur.

TERTIAM in bibliotheca *Cottoniana*, quæ jam clauſa eſt, me vidiſſe memini magno ſigillo pendente munitam. In cujus fine tempus, locuſque datæ chartæ in ſimili, ſi non prorſus eadem verborum formula quæ *tertiam Spelmannianam* concludit, & ſi non male memini, in *aliena* pariter manu ſcribuntur.

plomaticæ

plomaticæ peritos non convenerit, quinam chartarum habendi ſunt *defectus eſſentialis*, qui vero non. Utinam vir egregius, ſi quis unquam alius, *nigrorum Monachorum* clypeus, & ornamentum, *eſſentialem defectum*, ſive *lethale vitium*, cum quo ſolo diploma conſtare nequit, definiendo explicuiſſet; ut in diſceptando de veteribus inſtrumentis, illorumque fide, ipſe ſua definitione poſſet eſſe definitus. Privilegium Epiſcoporum pro *Curbionenſi* monaſterio conditum dicitur *tempore Theoderici regis*, quod tamen ille conditum eſſe fatetur tempore *Chilperici*. Id vero, illo judice, non eſſentiale vitium diplomatis eſt, quo perimitur privilegium; ſed error ſcriptoris non admodum periti, cui proclive fuit errare.

V. *Hiſtoricorum aut inſcriptionum teſtimonia legitimis chartis non ita præjudicare debere, ut illorum præferatur auctoritas.* Hanc autem regulam ſanius in his verbis versùs finem ſectionis exprimit: *non ſemper in diplomatum præjudicium citari debent hiſtorici & tituli, quamvis authentici & æquales.* Quod quidem de hiſtoricis & titulis publicis dici verè poteſt, qui tamen, experientia docente, ferè ſemper in diplomatum præjudicium citari ſolent à criticis, qui ad illos in causâ diplomaticâ rarius fruſtra appellant.

VI. *Additiones incarnationis, indictionis, gloſſematum, aliorumque ſimilium, maxime in exemplis, ſeu apographis non officere inſtrumentorum veritati.* Sed meo judicio, OTTLEYE, fallax & doloſa eſt hæc regula. Primo in hoc, quod dicit, *additiones* incarnationis, &c. Secundo in hoc, quod ait, maxime in apographis. Quibus via ſternitur ad vindicandum quodvis falſiſſimum, corruptiſſimumve donationis diploma, etſi *autographum*, in quo forte neque annus incarnationis cum tempore donatoris; neque indictionis annus cum anno incarnationis convenit. Hoc enim cum accidat, facile tamen ab omni mala fide diploma liberatur, dicendo cum *Mabillonio* inſtrumentum iſtud vitioſum eſſe apographon, in quo imperitus exſcriptor annos incarnationis & indictionis temerè de ſuo adjecit. Tertio, in illo fallax videtur regula, quod non conſtat an de additionibus iſtis ſeorſim, vel omnibus ſimul ſumptis illam intellectam eſſe velit: præſertim ſi phraſin (*aliorum ſimilium*) conſideres, quæ ad tot, quot quiſque vult, diplomatis vitia ſignificanda ampliari poteſt. Idem etiam, ait, dicendum eſſe de nominibus propriis male in aliquo inſtrumento ſcriptis. Siquidem ex veris, *unius primæ literæ compendio* ſcriptis, à ſciolo aliquo exſcriptore illa male eſſe reddita docet. Ut verbo dicam, ita libri ſui *de re diplomatica* à doctiſſimo auctore comparati ſunt, ut nullum ferè tam grave crimen in *reum diploma* intentari poteſt, quod illo patrono, aut illius artibus facile depelli nequit. Si ex *manu* forte, conſtat diploma aliquod eo tempore, quo confectum eſſe atteſtatum eſt; non eſſe ſcriptum, tum ex ſola ſcriptura de vetuſtis chartis non eſt pronunciandum, quia non unum eſt in uno ſæculo unaque provinciâ ſcripturæ genus. Si Hiſtoricorum, & titulorum teſtimonia tempori vel loco datæ chartæ contradicant, illorum tamen auctoritas, non præferenda eſt, quantumvis ſint authentici, & æquales, quippe quod errata non levia auctoribus aliquando ſubrepunt. Si voces, phraſeſque, vel forte utræque non in uſu fuerunt, quo tempore chartam eſſe conditam teſtatum eſt, tum charta iſta *Apographa* dicenda eſt, in qua ex imprudentia & levitate librarius nonnulla exemplaris vocabula immutavit; aut forte ſciolus tranſcriptor *exemplaris* verba non capiens, alia ſui temporis pro illis ſubſtituit; aut gloſſemata falſa adjecit. Si quando chartæ, quæ in iis ſæculis confecta erant, in quibus per *annos regni*, vel per annos regni, *annoſque indictionis*, tempus ſcripti ſemper denotari ſolebat; annus *Chriſti*, & aliquando cum illo concurrentis, & epactæ anni objiciuntur: depellitur ſtatim objectio, dicendo interpolatorem inſtrumenti, ſtudio juvandi poſteros, aut forte ex imprudentia & levitate annos iſtos adjeciſſe. Dici inſuper cum *Mabillonio* poteſt, addendi annos Chriſti maxime occaſionem dediſſe *Chartulariorum* uſum. In quibus inſtrumenta cujuſque Eccleſiæ aut Monaſterii ſecundum ſeriem temporum ordinata ſunt; obque id vetuſtioribus literis adjecti ſunt anni incarnationis ad ſeriem iſtam demonſtrandam. In *reum* aliquod diploma, ſi fraudis crimen ex falſo quopiam proprio nomine intentetur, illo etiam magiſtro, proclive eſt dicere, falſum, ſeu per errorem male ſcriptum nomen, factum eſſe à vero per compendium exarato, ab imprudenti & ignaro aliquo exſcriptore, qui veri nominis compendium non intelligebat. Si falſum eſſe inſtrumentum conſtat ex vitioſis ſubſcriptionibus, ſeu teſtium nominibus, quorum duo forte pluresve, in nullo eodem tempore ſimul vixerunt; vel ſaltem tempore, quo factum inſtrumentum eſt; cuivis ad ejus exemplum tale quodpiam inſtrumentum defendere vo-

lenti in promptu erit dicere, id non originale, ſed originalis exemplum ſeu apographum eſſe, in quo librarius ex imperitia, temerè, & inconſulto aliqua teſtium nomina addidit; aut alia pro aliis, quorum forte fugientes literas non potuit dignoſcere, ſine conſilio, ſed ſine dolo malo ſubſtituit. Eo pacto & evitantur argumenta, quibus impugnatur quodvis diploma, in quo unus aliquis, pluresve teſtium, anno quo dabatur inſtrumentum, iis non gaudebant dignitatibus, quorum titulis inſigniti diplomati ſubſcripſiſſe leguntur. Quinetiam hoc pacto, & eludi poteſt argumentum, quo quis probatum it quamlibet chartam eſſe commentitiam, in qua vel tempori, quo floruit auctor chartæ, vel ſaltem quo dignitate illa gaudebat, cujus titulo in illa ſua charta inſignitur, *dationis* annus adeo non convenit, ut illi maximè repugnet. Denique ſi à materia, ſcilicet à [a] *cortice arboreo*, in quo diploma ſcriptum eſt, contra ipſum ſumatur argumentum, tum ad tanti magiſtri exemplum facile erit reſpondere, pleroſque recentiorum corticem ex ligno cum papyro Ægyptiaca, quæ corticis ſpeciem habet, confundere: dein magna eruditionis ſpecie, & dicendi pompa, probatum iri, papyrum Ægyptiacam, quæ corticis nomine comprehendi poteſt, in codicibus, & diplomatis antiquis ſcribendis adhibitam aliquando fuiſſe.

His regulis hanc addit obſervationem: nempe *Multas eſſe chartas falſas, quarum notæ chronologicæ veræ ſunt; multas item veras, quarum notæ ſunt vitioſæ.* & primum quidem deprehendi poſſit diverſitate ſtili ab eo tempore alieni, aut aliquâ circumſtantiâ hiſtoricæ veritati repugnante, quæ obſervatio non levis eſt momenti, multiſque exemplis illuſtrari poſſet. Unum hîc affero ex Hiſtoria *Parthenonis* beatæ Mariæ Sueſſionenſis; nempe deſcriptionem bonorum ejuſdem *Parthenonis*, in Synodo Epiſcoporum, Carolo Calvo præſente, factam: cujus tenor ac ſeries nonnihil bonæ antiquitatis ſapit, convenitque prorſus cum genio ſæculi noni: tametſi Chronologici characteres, & quædam ſubſcriptiones vitiatæ ſint. Hæc deſcriptio facta dicitur, *anno dominicæ Incarnationis* DCCCLVIII, *Indictione* VI, *regni verò domini Karoli Imperatoris* XXXII. Ubi annus regni Caroli Calvi Regis, non Imperatoris, haud convenit cum anno Chriſti DCCCLVIII, ſed cum anno DCCCLXII. Vitioſæ ſunt etiam aliquæ ſubſcriptiones, ut noſter *Michaël Germanus* in ea hiſtoria obſervavit: inter quas cenſenda eſt ſubſcriptio *Adelardi Abbatis Corbeienſium. ubi expungenda eſt vox* Corbeienſium, cùm longè ante id tempus *Adalhardus* Abbas Corbeienſis deceſſiſſet; tunc vero ageret in vivis Adelardus Abbas Sancti Vedaſti, aliique ejus nominis; ex quibus unus hîc reſtituendus eſt. Cæterum optimæ notæ eſt (ut jam dixi) [b] contextus ipſius monumenti, & omnium eruditorum judicio genuinus, tametſi alicubi vitiatus. Ex hoc facilis eſt æquis ac doctis hominibus aliorum ſimilium conjectura. Hæc *Mabillonius*.

Denique (inquit) hîc addenda eſt alia regula ex tomo ſecundo Martii Bollandini, expoſita his verbis: *Falſa charta continet veram aliquando expoſitionem, vera falſam.* Fit enim ſæpe, ut chartarum conditores in commemoranda vetere hiſtoriâ hallucinentur: contra vero falſarii rem accuratiùs enarrent. Neque verò ſolum in chartis, etiam originalibus, errata ſubrepere poſſunt, ubi facti alicujus poſt multa ſæcula fit mentio: ſed etiam in rebus haud ita pridem elapſis falli, aut fallere poſſunt Notarii etiam imprudentes. cujus rei exemplum eſt in variis chartis, maximè in iis quæ de prima eccleſiarum ſeu monaſteriorum conditione agunt, in quibus nonnunquam incerta referuntur de tempore, aliiſque circumſtantiis conditionis, maxime quando monumenta illa longo poſt intervallo facta ſunt.

Hactenus de effugiis *Mabillonii*, ſive eludendis & evitandis criteriis aut characteriſmis ſeorſim ſumptis, ex quibus in diplomata falſitatis crimen impingi ſolet. Quod ſi dices, OTTLEYE, ex iis omnibus ſimul ſumptis de chartis eſſe pronunciandum concedere *Mabillonium*; quæſo dic mihi per rei diplomaticæ ſcientiam, quam in Te maximam eſſe ſcio, ubi terrarum, inſtrumentum etſi falſiſſimum reperire eſt, in quo non dicam omnes ſimul falſitatis notas, ſed tantum non omnes videre eſt. Supponamus vero aliquam talem quam deſidero, chartam, in qua omnes fraudis characteres concurrunt. Propter omnes tamen coeuntes famoſa iſta charta, ſi *Mabillonii* excuſationes juſtæ & legitimæ ſunt, non rejici aut damnari debet. Quemadmodum enim

---

a Vide lib. I. c. VIII. *de re diplomatica.* b De contextu hoc viſo gemino, & ſtylo à ſæculo quo charta data fuiſſe ſcribitur non alieno fruſtra hoc obſervatur à *Mabillonio*, qui infra docet falſarios ſæpe res accuratius enarrare, quam verarum chartarum conditores.

in

in cauſa capitis, ſi ex ſingulis accuſationis articulis læſæ majeſtatis crimen probari nequit; neque omnes ſimul ſumpti ad id in judicio aſſurgent: ſic plane in cauſa *rei* diplomatis quis in id actor perperam univerſas fraudis notas in judicio ſimul proferet, ſi ſingulæ illius ſinceritati non officere poſſunt. Equidem non poſſum quin fatear *Mabillonium* eſſentiales defectus, propter quos damnandæ chartæ ſunt, à non eſſentialibus diſtinxiſſe. Sed hoc quidem diſcrimen, quod *verbo* ponit, *re* tollit; ſiquidem, illo auctore, nullus defectus adeo eſſentialis eſſe poteſt, quem per *notarium*, *librarium*, vel *exſcriptorem* diplomati *accidiſſe* dicere non licebit. *Interpolationes*, *vitioſæ ſubſcriptiones*, *gloſſemata*, *mutationes*, *alia pro aliis ſubſtituta*, eaque non ex mala aliqua intentione, dolove malo; ſed *imprudentia*, *imperitia*, *temeritate*, & non raro ex *ſtudio juvandi poſteros* nata: ad hoc *prudentia*, *moderatio*, & *æquitas*, quibus in examinandis chartis opus eſſe dicit: hæc omnia *pharmacopoea* Mabillonii ſunt, ex qua ad ſananda, ſi liceret, vel lethalia ſui ordinis diplomatum vitia, medicamenta deprompta velle videtur.

Hæc ego, OTTLEYE, contra *Mabillonium*, qui plus ſatis verſutus, quibus technis, & ſubterfugiis commentitiæ ſuæ chartæ propugnandæ ſunt, monaſtici ordinis homines docuit. Hæc, inquam, contra *Mabillonium*, nihilo fere minus *Mabillonii* cultor, & prorſus ab omni in monachos malevolentia immunis. qui monaſteria in *Anglia* non cum religione reformata, ſed cum ſuis archivis, omni auro magis pretioſis, everſa, & ſacrilegis manubus direpta periiſſe doleo.

In diſſert. epiſtolaris p. 110, 111. de valore *Thrimſæ* apud veteres *Anglos* egi, occaſionem amplexus, quæ mihi oblata fuit, à *Weregildo* regis, qui apud illos communi jure æſtimabatur (nam apud *Mercios* alia regis æſtimatio erat) *triginta mille Thrimſis*, i. e. *tringinta mille tremiſſibus*. Nam *Thrimſam* à *tremiſſe* derivatam etiamnum judicamus. Recte etiam ex LL *Burgund.* & *Rip.* tertiam partem *ſolidi* fuiſſe *Thrimſam* ſtatuimus. Sed cum ſolidus eſſet vel aureus, vel argenteus, in eo jam hallucinatus mihi videor, quod argentei ſolidi tertiam partem, ſeu trientem, illam eſſe affirmabam.

Hujus erroris (ſi certe tamen error eſt) notitiam acceptam refero *Claudii Boterovei* Galli excellentiſſimo libro, Pariſiis edito, MDCLXVI, qui inſcribitur *Recherches curieuſes des Monnoyes de France.* In quem quidem librum ſumma diligentia à nobis fruſtra quæſitum fortè incidi ferme poſt annum, à quo tempore *diſſert. epiſtolaris* impreſſa eſt. Auctor ille libri ſui p. 175, & deinceps, aureo de ſolido *Francorum* & *Franco-Gallorum* veterum diligenter tractans, eum valuiſſe [a] *quadraginta denarios argenteos* ex lege *Salica* demonſtrat. Cum *Boteroveo* de ſolidi aurei valore convenit etiam rei nummariæ peritiſſimus *le Blanc*, in libri ſui de *Galliæ* nummis, cujus epigraphe *Traitte hiſtorique des Monnoyes de France*, editionis Amſtelodamenſis pag. 40.

Semiſſis ergo ſolidi aurei valebat xx denarios argenteos; Tremiſſis, unde Anglorum *Thrimſa*, tredecim cum tertia parte unius denarii, qui valebat noſtræ monetæ argenteæ duos denarios & ½. *Solidus* ergo vett. *Francorum aureus* valebat noſtræ monetæ argenteæ XIII. ſolidos duoſque denarios; Semiſſis ejus VI ſolidos & ſeptem denarios; Tremiſſis vero, apud priſcos *Anglos thrimſa*, IV ſolidos & IV denarios cum tribus denarii partibus. *Thrimſarum* ergo triginta mille, regis apud *Anglos* æſtimatio, valore æquabant noſtræ monetæ argenteæ ſex mille, quingentas, nonaginta & tres libras cum quindecim ſolidis. En vero, OTTLEYE, calculum noſtrum prout, me rogante, in tabulas illum retulit aurifex quidem *Gallus*, rei nummariæ ſcientiſſimus.

Monnoyes de Francois				*Monnoyes d' Angleterre.*			
Le ſol d'or fin. -------	8	7	10	Le ſol d'or fin ----------	0	13	2
Le demi ----------	4	3	11	Le demi ----------	0	6	7
Le tiers ----------	2	16	0	Le tiers ----------	0	4	¾
Le denier d' argent ----	0	2	6	Le denier d' argent ----	0	0	2½

Soiſante & douze grains d'or, ou d'argent, pois de *Marc*, ne peze que 60 grains de pois d'argent, ou d'or en Angleterre. L'once pois d' Angleterre peze plus de

---

a Le ſol d'or Francois par la Loy ſalique valoit quarante deniers d' argent. au 1. *art. ſi eum ſunnis non detinuerit*, DC. *denariis*, *qui faciunt ſolidos* XV. *culpabilis judicetur.* Quinze fois quarante font ſix cens. Les demy ſols valoient vingt deniers, & les tiers en valoient treize & un tiers. au Tit. 40. *Art.* 10. In Cod. LL. antiquarum, quas edidit Frid. Lindenbrogius *art.* XIII. *ſi quis admiſſarium alienum ſine conſenſu domini ſui ſpadaverit* DC *denariis*, *qui faciunt ſol.* XV. *culpabilis judicetur*, *& per unumquodque jumentum*, *quæ ille continere conſueverat*, *trianen* (*tria en*, in dicto LL. antiquarum codice) *componat*, *quod eſt tertia pars ſolidi*, id eſt, XII *denarii*, *et tertia pars unius denarii.*

11 grains que celui de France. En France l'once peze 576 grains. En Angleterre l'once peze 480 grains.

Hæc Tecum, quem ad lectoris vicem in præfatione noſtra gerendam ſelegi, operæ pretium communicare duxi de tremiſſis, vel *Thrimſæ* valore apud veteres *Anglos*, quibus cum antiquis *Franco-Gallis* frequens commercium intercedebat. Adde quod tremiſſis aurei ſolidi apud hos nummus percuſſus erat, cujus in citatis ſupra auctoribus icones videre eſt. apud illos vero, aut ſummam computatitiam fuiſſe; aut ſi ſignatus, & commercii nummus erat, quemadmodum jam nunc moneta *Galliæ* tam *aurea*, quam argentea, cujus uſus apud nos eſt, tum ad *Anglos* à *Francia* advenarum, præſertim mercatorum interventu, allatum illum fuiſſe affirmandum eſt.

Ad me in præloquio provectum opportune allatum eſt JOH. O. STIERNHÖÖK *De Jure Sueonum & Gothorum vetuſto*, opus vere aureum, quod ex variis monumentis, inſtrumentis, hiſtoricorum fragmentis, cum primis vero ex *legg.* provinciarum particularibus condidit, illuſtriſſimo domino MAGNO GABRIELE DE LA GARDIE, Comite de Lackdd, Cancellario regni, auctore. In hoc opere nihil fere occurrit, quod antiquitates *Anglicas* non illuſtrat. Libri primi caput 11. omne illud in *diſſertatione epiſt.* de curiis *comitatus*, *trithingorum*, & *hundredorum*, vel centenarum traditur, multa luce perfundit. Illis, quæ ſcripſimus de cauſarum *duodecimvirali* judicio, multum lucis accedit ab iis, quæ ille de NEMBDÆ initio & conſtitutione tradidit in libri 1. cap. IV. Ubi quæ nos ex aliis auctoribus, de NEMBDA diximus *diſſert. epiſt.* p. 37. ille illuſtrat & confirmat. Sententiam quoque noſtram corroborat de *duodecim juratorum* origine *Nortmannicâ* his verbis: *hæc* nembdæ *ratio etiam hodie non in Dania tantum, ſed etiam in Anglia ſuperſtes eſt, ex eo proculdubio jure, quod Dani, & Normanni in Angliam invexerunt.* Perinde *etiam ut nos, eligunt ex viris ſcilicet honeſtis, qui in vicinia habitant; perinde etiam ut nos, & habent, & nominant*, Tolfman. Alibi etiam in illo capite oſtendit *officium* Nembdæ *in vetuſtis temporibus fuiſſe, factum tantum examinare, explicare, & judici certum reddere. Quamvis in initio tam de jure, quam de facto judicaſſe* Nembdarios arbitratur. quæ noſtræ de duodecim juratorum inſtitutione, & origine opinioni minime repugnant. Cum illis etiam, quæ *diſſert. epiſtolaris* p. 8. diximus de cauſis, ſummariè ſimplicique modo agi ſolitis apud *Anglo-Saxones*, ſine cauſidicis, aut ſolennioribus juris formulis, concordat, quod in libri 1. cap. VI. ab illo ſcriptum eſt. ſcilicet *vett. Sueonibus* procuratores, & advocatos prorſus ignotos fuiſſe, tam in civilibus cauſis quam criminalibus, & quod tam citantibus, quam citatis ad curiam in perſona comparendi neceſſitas in civilibus erat. Maxime autem conjecturæ noſtræ de origine *brevium originalium* favent, quæ in illo capite dicit de modo citandi, quo partes litigantes in judicium apud *vett. Sueones* vocabantur. Etenim apud illos judex aliquando, ſed rarius; ſæpius actor ipſe citationem edebat, non per ſcripturam, ſed per teſtes, utpote qui ad domum rei cum binis teſtibus profectus *dicam, diem*que dixit. In cap, VII. luculentiſſime ſcribit de *duelli judicialis* origine. quibus in cauſis, & quibus conditionibus, ac modis admiſſum; ac quando, ac quare ſublatum oſtendit. De *ordalii*, ſive ferri igniti contrectatione non minus perſpicue, docteque ſcribit in VIII. capite; ut & in nono de probatione per *Sacramentales*, quæ *vadiatio legis* apud nos dicitur. De modis exequendi ſententiam, & pœna veterum, ſpeciatim de executione, quam veteres *Sueci* NEMA, Anglo-Saxones NAM, unde *Withernamium*, quod nos *repreſſalias*, vel *repriſalias* vocamus, agit in cap. X. In cap. XI. de poena pecuniaria, atque obiter de ſpeciebus, & ratione veteris monetæ *Suecicæ* tractat. ubi omnia ab iis, quæ de generibus nummorum *Saxonicorum* ſcripſimus, fere toto, quod aiunt, cœlo differunt. In libri II. cap. 1. de nuptiis veterum *Sueonum* & jure conjugali præclare ſcribit. ubi multa occurrunt, quæ donum *Morgengabicum*, de quo in ſuperiori præfationis parte, amplius explanant, & mirifice illuſtrant morem, quo *Anglo-Saxonum* ſponſos in futuri conjugii contractibus ſponſis prædia ſimpliciter, & ut *feodum ſimplex*, ſolitos eſſe dare oſtendi. *Dotalitium* (inquit) *fuit in mobilibus vel immobilibus, allodialibus vel acquiſitis - - - - Quicquid autem ſic datum fuit, non tempore vitæ, aut ad uſum fructum tantum manſit, ut in Regum, principum hodie, & nobilium* Morgennaticis; *ſed abſolute tranſlato plene dominio, ut mulieri eſſet facultas de iis pro libitu diſponendi, eaque mortua inteſtata, tranſiret ad ejus hæredes.* In ejuſdem libri cap. II. pulchre agit de jure parentum, & liberorum. In cap. III. de Succeſſionibus. In cap. IV. de jure dominorum & ſervorum, ubi oſtendit emptionem,

hem, & venditionem ſervorum, ut pecudum, per *mediatores*, & *teſtes* fieri eſſe ſolitam, ut ſemper fiebat apud *Anglo-Saxones*. Quod emptionis, & venditionis ſervorum chartæ à nobis exhibitæ commonſtrant. In capp. v. & vi. de contractibus, & eorumdem ratione, & differentiis tractat. In cap. vii. de fundorum cultu. In viii. de veneratione. In ix. de jure ſuppetiarum in caſibus paupertatis ex incendio, naufragio, morbo, *&c.* accurate ſcribit. Pars poſterior libri ii. quæ in octo *capp.* de criminalibus agit, apprime iis utilis eſt, qui leges *Saxonicas* recte ſcire, & intelligere cupiunt. Præſertim illi neceſſaria erit, qui legum Saxonicarum novam, ſeu tertiam editionem iſto, quem præſcripſimus, modo reip. literariæ daturus eſt. Hæc de STIERNHOOKII opere, quod ob ejus præcellentiam, Tibi, cunctiſque, qui in ſtudendo jure *Angliæ Saxonicæ* vetuſto proficere cupiunt, præcipue vero juris noſtri civilis ſtudioſis notum facere, & commendare volui, ne libri iis tam utilis ingenti beneficio carerent.

Dum hæc ſcriberem (Cl. OTTLEYE) allatæ etiam à R. viro *Geo. Harbin* ad me ſunt duæ epiſtolæ, altera *Sim. Dewesii*, altera *Fr. Junii FF.* ad *Joannem Seldenum* datæ. Quarum illam integram, hujus partem, quia ex iis cognoſcamus quanti literaturam Saxonicam faciebant excellentes illi viri, & quam bene in ea diſcenda, & amplianda ſe operam poſuiſſe, credebant, ego, qui de Septentrionalium literarum utilitate diſſertationem ſcripſi, non potui non publicare.

Viro clariſſimo, amico colendiſſimo, JOANNI SELDENO.

AB exegetico illo, Clariſſime Seldene, opera induſtriaque *Alexandri Noëlli* pridem concinnato, tantum Lexico noſtro *Theutonico-Latino-Anglico* duobus comprehenſo tomis acceſſit incrementi; ut tam inſigni à Tuâ humanitate accepto beneficio indignum me omninò æqui æſtimarent arbitri, niſi gratitudinis noſtræ hoc Te penes reſideret teſtimonium: imo ut cumulatiùs nos Tibi devincires, vetus illud ex pergamenâ fragmentum MS. Regum *Edgari* & *Canuti* leges *Anglo-Saxonicas*, aliaque eodem continens idiomate, generosè nobis nec expectantibus dono dediſti; unde pars non contemnenda vigiliarum noſtrarum in bonum publicum ſuſceptarum lucem eo maturiùs aſpectura eſt; nec parum id mihi fuit volupe, quod vir eruditione modeſtiâque eximius *Franciſcus Junius* Te conatus noſtros animitùs probare nuper teſtatus ſit. Incluſum hunc *Tiberii* Imperatoris aureum indubiæ vetuſtatis nummum, non compenſationis vice, ſed grati duntaxat animi ergô, Tibi deſtinatum, inter Tua reponere dignator cimelia. Vale, vir clariſſime, & labores in re antiquaria noſtros fovere pergas.

Viſimonaſterii, poſtridie Kal. Feb.
CIↃIↃCXLIIX.
Juliani --- CIↃIↃCXLIX.

Tibi devinctiſſimus

SIM. DEWESIUS.

To my much honored freind, Mr. John Selden.

..... The long ſtay I made the laſt year in Germany, occaſioned me to take ſome pains in excuſſing ſome old *Francick monuments*, though I lighted but on very few: but haveing met here in theſe our parts with four *MS. gloſſaria*, beſides 26 *Hymnos veteris eccleſiæ cum antiquâ interlineatione Theotiſca*, I begin to think my ſelf now ſo wel inſtructed with good ſubſidyes, as that I ſhal be bold to try how to ad ſomething to what *Goldaſtus* and *Freherus* have commented in that kind. In the meane while have I here *Anglo-Saxonick types* (I know not whether you call them Punchons) a cutting, and hope they will be matriculated, and caſt within the ſpace of ſeven or eight weeks at the furtheſt. As ſoon as they come to my hands, I wil ſend you ſome little ſpecimen of them, to the end I might know how they will be liked in England, and afterwards goe in hand with the forementioned *gloſſaries*, illuſtrateing and comparing them one by another; but eſpecially with the *Anglo Saxonick*; and ſo goe in hand with ſome of theſe *Anglo-Saxonick* monuments I tranſcribed by your favour out of divers Cottonian *MSS.* The mutual collation of both, I am ſure, will give much light to both. As for *STROZZA* or *SFORZA de condenda urbe novâ*, I could not meet with him any where, neither found I here as yet any Stationer that knew him. I ſhall not forbear to continue looking after that book; and you may be ſure to have it, if it be to be found here, or at Leiden. Elzevier meaneth ſhortly to begin with

that great work of *Vossius* his *Origines*, and his *Pelagiana historia* much augmented. But I thinke ye stayeth till my Kinsman be returned out of Suede, we looking for him to be here within four, or five weeks: as yet no great matters is printed of old *Vossius*: but (as it seemeth) they will shortly fall to it with better times, which God grant us to meet with.

Amsterdam. the 8 May.
St. Novo. 1654.

Your assured Freind,
and most Humble Servant,
Fr. Junius.

O Utinam superstites etiam nunc essent inclytus ille doctorum triumviratus, qui *Septentrionalium* literarum nihilo secius, quam *Græcarum* & *Latinarum*, studio gaudebant. O utinam, inquam, me jam scribente illos florere contigisset, quos non modo ingentis operæ, quam promovendo *Arctôarum* literarum studio dedi, socios haberem; sed operis etiam nostri excudendi fautores & patronos: quos cum haud exiguo præstantissimorum hominum numero, quibuscum me eodem ævo vixisse gaudeo, posteritati, & quantum tam mediocris scriptor potero, sempiternæ gloriæ commendarem. Illos intelligo, qui patriarum antiquitatum amatores ad imprimendum grande hoc opus, non suos solummodo nummos liberaliter contulerunt; sed ut alii tam è clero, quam è populo, bonarum literarum, & literatorum *Mæcenates*, suis etiam symbolis juvarent, auctores esse voluerunt. Etenim de antiquis linguis Septentrionis, illarumque utilitate & præstantia, scribendi institutum nostrum sic omnibus commendarunt; ut qui diligentissime, valdeque ex animo res aliorum, quibus bene volunt, commendare solent. Idcirco cum eximiorum horum virorum commendationes tantum nobis ad hanc rem utilitatis, quantum & ipse sperabam, nec ipsi dubitabant, attulerint; gratum & benefactorum memorem animum in me quum illi, tum boni omnes merito requirerent, si, qui tales sunt, silentio præterirem. Id etiam si facerem, ingrato mihi succenserent *Musæ* meæ *Septentrionales*; dolerentque graviter *Asæ*, & *Asiniæ* omnes, qui arctôas terras primi *runas* docuerunt. Quinetiam non tantum illorum, qui in linguis *arctôis* ante multa sæcula libros scripserunt; verum illorum etiam, quorum studio in lucem apud nos, & exteros olim prodierunt, infensos manes haberem.

En igitur, OTTLEYE, chariſſima nomina, quæ eo ordine, quo in *albo* nostro fortè scripta sunt; eoque consilio heic tanquam in tabulas publicas refero; ut doctis nota, maximis suis in remp. literariam meritis, laudem idoneam consequantur.

R. admodum pater supra laudatus *Gulielmus* Episcopus *Carleolensis*, scriptis suis in magnam rei antiquariæ beneficium, & amplificationem editis celeberrimus. R. vir *Joseph. Kelsey*, S. T. B. Archidiaconus *Sarum* & Ecclesiæ Cathedralis *Sarisburiensis* Canonicus residentiarius, non solum divinarum literarum sed Matheseως, præsertim Algebræ scientiâ summâ præclarus. R. vir *Gulielmus Grahm*, S. T. P. Ecclesiæ Cathedr. *Carleolensis* Decanus dignissimus, & Ecclesiæ Cathedr. *Dunelmensis* Canonicus. RR. viri, *Georgius Wheler*, eques auratus, & S. T. P. *Johannes Moreton*, S. T. P. *Johannes Smith*, S. T. P. Ecclesiæ Cathedr. *Dunelmensis* tres Canonici; omnes ob merita sua in rempublicam literariam, meumque hoc susceptum memorandi. R. & doctissimus vir *Richardus Parsons*, LL. Professor, Dioeceseως *Gloceſtrienſis* Cancellarius dignissimus, disciplinæ Ecclesiasticæ labascentis strenuus vindex, & scientia antiquitatum Pagi, & Ecclesiæ Cathedralis *Gloceſtrienſis* præclarus, operis nostri promotor eximius. R. & eruditus vir *Henricus Hickes*, A. M. Ecclesiæ Paroecialis de *Stretton* in Com. *Warwic.* Rector dignissimus. R. & doctissimus vir *Edwinus Sandys*, S. T. B. Archidiac. *Wellensis*, & Ecclesiæ Cathedralis *Wellensis* Canonicus. Cl. vir *Richardus Healy*, LL. Professor doctissimus, Decani & Cap. Wellensis Cartophylax, & Seneschallus, operis nostri cum primis fautor. Honorabilis admodum Dom. *Richardus* Dom. *Annesly*, Vicecomes de *Altham*, Ecclesiæ Cathedralis *Exonienſis*, non ita pridem Decanus. Doctissimus, & Reverendus admodum pater in S. *Ceaddæ* Cathedra sedens *Johannes* Episcopus *Licetfeldenſis*, & *Coventrienſis* Episcopus, non ita pridem cum Ecclesiæ Cathedr. Canonicus esset, à nobis in maxima existimatione habitus. Qui, pro summa sua humanitate, amorisque stabilitate, & constantia non vulgari, idem mihi in adversis, qui in prosperis rebus amicus fuit, etsi de rep. tam Ecclesiastica, quam Civili non

idem

idem prorſus ſentiremus. Quo nihil laudabilius, nihil præclaro viro dignius, qui cum vere magnum animum, & excelſum gerat, ab amico circa res ſacras civileſque forte ſecus, ac ipſe, ſentiente non ſolum ſine diſſidio, ſed ſine acerbitate poteſt diſſentire. R. & doctiſſimus vir *Carolus King*, A. M. Ædis Chriſti apud *Oxonienſes* Socius, omne genus literaturæ, & imprimis *Saxonicæ* peritiſſimus. R. vir *Humphredus Prideaux*, S. T. P. Eccleſiæ Cathedralis *Norwicenſis* Decanus, qui ad augendam rempublicam literariam, in qua magnam ſibi gloriam operibus ſuis comparavit, ut noſtrum accederet, id comprobando fecit. Cl. vir *Hans Sloan*, M. P. Regiæ Societatis Londinenſis Secretarius, multis nominibus nobis & reipub. literariæ maxime colendus. R. vir *Jonathan Kimberley*, A.M. Eccleſiæ Parœcialis S. & individuæ Trinitatis in Civitate *Coventrienſi* vicarius, & Eccleſiæ Cathedr. *Liccetfeldenſis* Canonicus doctiſſimus. Cujus in opus noſtrum beneficia, quæ contulit, ut commemorem gratus jubet animus. R. vir *Willhelmus Higden*, A. M. Eccleſiæ *Anglicanæ* Presbyter (forenſi noſtra voce utor) *deprivatus*. qui reip. literariæ & Eccleſiaſticæ, deo volente, operibus ſuis profuturus, in hoc faciendo nos interdum languentes, & ferme animum deſpondentes magnopere confirmabat. Prænobilis, & humaniſſimus vir *Franciſcus Anneſly* de Interiori Templo *Londinenſi* armiger, cauſarum actor juris peritiſſimus, de nobis, & opere noſtro præclare meritus. Honorabilis admodum Dom. *Johannes* Dom. *Somers*, Baro de *Eveſham*. cujus amicitia firma, conſtans, ſtabiliſque res proſperas noſtras ſplendidiores fecit, & adverſas leviores. Doctiſſimi, & RR. viri *Daniel Hill*, & *Johannes Wyville*, Eccleſiæ Cathedr. *Roffenſis*, ſeu Hroffenſis Canonici A. MM. ambo ſuis vicibus in Synodis provinciæ *Cantuarenſis*, quæ *Londini* nuper convenerunt, Decani & Capituli *Roffenſis* Procuratores. *Rogerus Sheldon* Armiger, Reverendiſſimi in Chriſto patris, *Gilberti* non ita pridem Archiep. Cantuar. τῦ μακαρίτυ ex fratre nepos, amicus mihi ob præclaras virtutes plurimum colendus. R. vir *Gulielmus Cave*, S. T. P. Eccleſiæ *Vindeſorenſis* Palatinæ Canonicus, libris ſuis in reip. literariæ beneficium ingens editis ſempiternam gloriam adeptus. Cl. vir *Bartholomæus Shower*, eques auratus, medii Templi *Londinenſis* non ita pridem Socius, nuper vita defunctus. cujus deſiderio, etſi me moveri fatear tali amico orbatum; illius tamen non plango deceſſum: quippe cui immortalitatem aſſecuto nihil mali accidiſſe puto. *Mihi autem accidit id mali, quod accidit*. verum ſuis incommodis graviter angi non amicum, ſed ſeipſum amantis eſt. Doctiſſimi, & RR. viri *Gulielmus Hopkins*, S. T. P. non ita pridem Eccleſiæ Cathedr. *Wigornienſis* Canonicus; & *Johannes Jephcott*, S. T. P. ejuſdem Eccleſiæ Canonicus, Par amicorum clariſſimum, tum amoris vinculo, tum etiam virtutum ſocietate inter ſe junctorum. quorum ille mihi, quanquam eſt ſubito ereptus, vivit tamen, ſemperque vivet: hic mihi ſemper plurimum colendus. Doctiſſimus & R. vir *Gulielmus Biſhop*, Coll. *Baliolenſis* apud *Oxonienſes* Socius, ante duodecim annos cum magno Collegii detrimento *deprivatus*. R. vir *Radulphus Lowndes*, A. M. Eccleſiæ *Anglicanæ* Presbyter *deprivatus*. qui in umbra & ſeceſſu degendo non poteſt facere, quin virtute & eruditione ſua ſplendeſcat, quæ celari non poſſunt. R. vir *Edmundus Gibſon*, S. T. P. pluries à nobis in hoc opere, de quo optume meruit, honorifice memoratus. R. & doctiſſimus vir *Whiteus Kennett*, S. T. P. Archidiaconus *Huntingdonenſis*, & Eccleſiæ S. *Botulphi* juxta portam *Londinenſem*, ALDGATE vocatam, parochus. qui ſæpe mecum ante ſeptennium agebat, ut de antiquis literis *Septentrionalibus* ad hoc operis me accingerem. quæ cum omnium cognitione dignæ illi viſæ ſint, in illius ædibus libros noſtros ſine mora inchoabam. in quibus tandem ad finem perductis, ſi, quo reip. literariæ profuerim, quid fecerim, id illi, tanquam auſpici, omne tribuendum eſt. Ornatiſſimus vir *Thomas Bowdler* armiger, nobis tum propter cauſam amicitiæ, *Virtutem*; tum propter ejuſdem non mediocre condimentum, *Morum ſermonumque ſuavitatem*, inprimis charus. qui in nonnullis obſcuris & difficilibus nobis Oedipus fuit. Digniſſimus vir *Richardus Snow* de *Clipſham* in agro *Rutland*. armiger, & in officina Magna Cancellariæ ſcribarum unus, forenſium negotiorum ſcientia & humanitate ſumma clarus, operis noſtri fautor & promotor maximus. Honorabilis vir *Carolus Holt*, de Aſton in Com. *Warwicenſi* Baronettus, eruditionis cum pietate & humanitate ſingulari junctæ magnum exemplum. cujus veterem initam mecum amicitiam non poſſum, quin commemorem, quod ejus memoriam vellem fore ſempiternam. Ornatiſſimus vir, nobilitate ſtirpis, & humanitate ſumma clarus, *Gulielmus Longueville*

armiger, Interioris Templi *Londinenſis* Socius, & cauſarum patronus Juriſconſultiſſimus, inter primos, qui literis *Septentrionalibus* à nobis excultis bene voluerunt, cum grato animo, & ſummo honore memorandus. R. vir *Thomas Turner*, C. C. C. apud *Oxonienſes* Præſidens, & Eccleſiæ Cathedr. *Elienſis* Canonicus digniſſimus, qui eruditionis, virtutis, ingenii, morum, ſtudiorum, omniſque denique præſtantiæ ſuæ ut fructum caperem, ab incunabulis noſtræ veteris amicitiæ ſemper facere voluit. *Johannes Forteſcue* de Medio Templo *Londinenſi* armiger, cauſarum actor, juris, & literaturæ *Saxonicæ* peritiſſimus. qui à *Johanne Forteſcue* milite, *Regii Banci*, regnante Henrico Sexto, Juſtitiario capitali, & dein magno *Angliæ* Cancellario, ob ſingularem juris peritiam, & librum *de laudibus legum Angliæ* ſcriptum, longe celeberrimo, recto ſtemmate genus ducit. R. vir *Johannes Younger*, S. T. P. Eccleſiæ Cathedr. *S. Pauli Londinenſis* Canonicus Reſidentiarius, nobis fere à juventute ob conſtantis fidei amicitiam, moderationem animi, morum candorem, & eruditionem præcellentem, maximi æſtimatus ſemper, & inter primos charus. *Charlwood Lawton* armiger, juris conſultus: Qui ſepoſito partium ſtudio, ex omni populo bonos diligit, à bonis omnibus dilectus. Qui etiam pro amicitia, ſeu potius charitate ſua, quæ non anguſta aut contracta res eſt, *miſeros*, perinde alienos, quam *propinquos*, tam qui diverſum, quam qui idem ſecum de *rep. & religione* ſentiunt, adjuvare ſtudet. Qui denique animum tam moderatum, beneque conſtitutum habet, ut aliorum ferre opiniones, qui ſuas nequeunt, facile poſſit. Ornatiſſimus juvenis *Alexander Denton* armiger, Medii Templi *Londinenſis* alumnus, juris ſtudioſus, linguæ *Saxonicæ* cum primis peritus. Doctiſſimus, & R. vir *Thomas Brown*, S. T. P. Collegii *D. Johannis* apud *Cantabrigienſes* Socius. cujus auctoritas, quæ apud eruditos omnes plurimum merito valet, multos operis noſtri fautores conciliavit, qui ad id excudendum argentum liberaliter contribuebant. Doctiſſimus, & reverendus admodum in Chriſto Pater *Franciſcus Turner* non ita pridem Epiſcopus *Elienſis*, ὁ Μακαρίτης. cujus amicitiæ recordatione ſic ſuperſtes fruor, ut beate vixiſſe videar, qui cum illo conjunctiſſime vixerim. Ampliſſimus, & antiqua virtute, fideque vir *Robertus Atkins* de *Pinbury-park* in pago *Gloceſtrienſi*, eques auratus, cujus amicitiam meminiſſe hic juvat, quod maxime è raro illo, & pene divino genere hominum eſſe eum ſum expertus, qui in amicitia ſe graves, ſtabiles, & conſtantes præſtant. Nam abſque ulla amoris & benevolentiæ remiſſione, perinde in adverſa, ac proſpera fortuna per triginta jam continuos annos me diligere perſiſtit Clariſſimus, & ampliſſimus vir *Samuel Pepys* armiger, Matheſeωs, reique navalis longe peritiſſimus, non ita pridem ſub Carolo II. & Jacobo II. Angliæ Regg. Admiraliæ à ſecretis, de bonis literis, & de patria, hoc eſt, de regno & eccleſia *Anglicana* optume meritus. Venerabilis canitiei vir *Robertus Jones*, S. T. B. Eccleſiæ paroecialis *Leckhamptonenſis* in pago *Gloceſtrienſi* per multos anteactos annos rector, & archipresbyter ruralis vigilantiſſimus. cui tantum quidem me debere fateor, quantum fere fas eſt hominem homini debere. R. & Doctiſſimus vir *Nath. Spinckes*, A. M. Eccleſiæ Cathedr. *Sarisburienſis* Canonicus *deprivatus*, linguæ & antiquitatis *Saxonicæ* ſcientiſſimus, propter veterem & ſinceræ fidei amicitiam mihi chariſſimus. cujus doctrina & conſilio in faciendis his libris ſæpe uſus ſum. R. & doctiſſimus vir *Georgius Martin*, S. T. B. Eccleſiæ paroecialis S. Mildredæ de *Poultrey* in Londino Rector, & Eccleſiæ Cathedr. *Norwicenſis* Canonicus. cujus promptiſſimam erga me benevolentiam ſine ingrato animo, non poſſum ſilentio præterire. R. & doctiſſimus vir *Gulielmus Moore* A. M. Eccleſiæ paroecialis *Aldburienſis* in Com. *Oxonienſi* Rector digniſſimus, nobis ſemper honorifice memorandus. R. vir *Wilhelmus Thornton*, S. T. B. Aulæ *Cervinæ* in Academia *Oxonienſi* præfectus, Eccleſiæ *Anglicanæ*, fidei Catholicæ, Apoſtolici regiminis, & diſciplinæ, quæ omnia Chriſto aut Apoſtolis gaudent auctoribus, contra innovatores propugnator ſtrenuus, veterum dogmatum, & ſcriptorum Eccleſiaſticorum, ſi quis alius, ſcientiſſimus. Cl. vir *Johannes Lawſon*, M. P. *Saxonicæ* & *Runicæ* literaturæ peritiſſimus. qui, cum vehementer ægrotans ante XXVIII annos illum *Æſculapium* feliciter haberem, in convaleſcentis animo mirabilem *vett.* Septentrionis linguarum amorem adeo excitavit, ut, quam primum otium *Wigorniæ* nactus fuerim, ad illarum ſtudium me diligentiſſime converterem. Reverendus, & doctiſſimus vir *Nicolaus Martin*, A. M. Aulæ *Cervinæ* apud *Oxonienſes* Viceprincipalis. cujus in *libb.* hos noſtros excudendos maxima merita meminiſſe mei muneris eſſe exiſtimo. Accedant RR. & doctiſſimi

viri,

viri, *Curateres* proeli Academiæ *Oxonienſis* de bonis literis, & rep. literaria, quam *libb.* potiſſimum MSS. excuſorum ingenti copia amplificaverunt, optime meriti, mihique ſemper honorifice gratoque cum animo memorandi, quod ad excudendum hoc opus typos ſuos *Junianos*, ſine quibus quidem excudi non poterat, roganti facile accommodarent. Ampliſſimus & Nobiliſſimus Dominus Carolus Dom. *Fanſhaw* Vicecomes *Donoghmore* ob humanitatem ſummam, antiquos mores, bonarum literarum ſcientiam præclarus. qui viginti mihi *nummos argenteos Saxonicos* rari generis, in numiſmatum tabellis ſculpendos, liberaliter dono dedit. R. & præſtantiſſimus vir *Johannes Robinſon*, non ita pridem Coll. *Orielenſis* in *Oxonia* Socius, rerum Anglicarum in *Aula Suecica* per multos præteritos annos adminiſtrator feliciſſimus. cui ego *libb. vett. Sueo-Gothicorum* notitiam *Peringskioldianam*, & Academia *Oxonienſis* monumentum *Runicum* unum atque alterum acceptum fert, quod dignum cenſui quod Gramm. *Iſlandicæ* p. 3. ſculptum exhiberetur. Prænobilis & illuſtriſſimus vir *Robertus Harley* de *Bramton-Brian* in agro *Herefordenſi* armiger, rerum civilium uſu, & bonarum omne genus literarum ſcientia inſtructiſſimus. qui Senatus *Anglicani* Cathedram petiit nunquam, gaudente tamen populo *Anglicano*, factus eſt *Orator* ter: qui non ſolum ſtudia mea ductu & auſpiciis ſuis lucidiora & alacriora reddidit; ſed opus hoc noſtrum cum vetuſtis multis, quæ mihi voluit impertire, auxit & exornavit. Nobiliſſimus & honorabilis vir, Patricio genere natus, *Heneage Finch* armiger, Jacobi II. R. non ita pridem cohorti prætoriæ præfectus fideliſſimus, cui unum atque alterum rariſſimum nummum *Saxonicum* publici juris in tabb. faciendum mecum communicare placuit. Prænobilis & ampliſſimus vir, *Robertus Cotton* de *Gidding* in Com. Huntingdon. armiger, nepos Roberti & filius Joannis Cotton, Baronettorum, ab avo & patre, duo conjuncta & ampliſſima virtutis & honoris patrimonia nactus. Qui pro gentilitio ſuo in antiquas literas, & præcipue in rem nummariam amore, decem e rariſſimo genere denarios Sax. numiſmatum tabellis inſculpendos mecum communicare voluit. Huc etiam accedant tres lectiſſimæ, atque ornatiſſimæ fœminæ, ſiquidem libri noſtri, cui plus quam illis debeant, habent fere neminem. Prænobilis matrona *Dorothea Grahme*, apud ſuperos ante annum immortalitatem conſecuta, *Jacobi Grahme* de *Levins* prope *Kendall*, in Com. *Weſtmorlandiæ*, armigeri conjux optuma, virtutibus clariſſima, & memoria ſempiterna digna. Nobilis & veneranda matrona *Suſanna Hopton* de *Kington* in Com. Hereford. *Chriſtianæ* pietatis præclarum exemplum, & Eccleſiæ *Anglicanæ* magnum decus. quæ rerum divinarum, & præcipue ſacrarum literarum ſcientiam non vulgarem aſſecuta, libros nonnullos anonymos edidit, qui in piorum piarumque manibus teruntur. quibus tamen editis clareſcere noluit, pro modeſtia ſua inexpugnabili, utpote quæ mallet doctam & bonam ſe eſſe quam videri. Præſtantiſſima & honeſtiſſima matrona *Catherina Bovey* de *Flaxley* in argo Gloceſtrienſi, *Angliæ* noſtræ *Hypatia Chriſtiana*. de qua nulla laus tam modice, quin ejus ſummam graviter offendat modeſtiam; nec tam alte & magnifice dici poteſt, quin eam virtutes ejus æquent, ſi non exſuperent. Præſtantiſſimorum hominum hoc agmen claudat vir vere Apoſtolicus, & reverendus admodum in *Chriſto* pater *Wilhelmus LLoyd*, Epiſcopus *Norwicenſis* ante XIII annos, cum Eccleſiæ *Anglicanæ* magno damno, gregiſque ſui graviſſimo dolore, diœceſi ſua deprivatus. cujus ſummæ quidem eruditionis & ſapientiæ præſulis cum amicitia, quod poſſum comparare, ex omnibus rebus, quas mihi aut natura aut fortuna dedit, equidem fere nihil habeo.

Hæc apud Te (Clariſſime vir) quem exiſtimavi dignum, qui lectoris perſonam ſuſtineres, de libro meo præfanda putavi. qui in longe majorem, quam credebam, molem accrevit, cum meo quidem magno damno; ſed doctorum, qui *Ἀρετῶν* literaturæ ſtudioſi ſunt, ni male auguror, non minori tum emolumento futuro, tum etiam voluptate. Magno, inquam, cum meo damno detrimentoque, ſive bonæ valetudinis jacturam, quam in eo ſcribendo feci, conſiderem; ſive ingentes proeli ſumptus, in quos, præter magnam pecuniam, quam ad illum imprimendum bonarum literarum *Mæcenates* contulerunt; quod *deprivato* ſuſtentando ſupererat, tantum non integrum abiit peculium. Verum enim vero, quamvis ea eſt, quam vides, operis noſtri nimia, ut multis forſan videbitur, magnitudo, id tamen non majus prodiiſſe non poſſum quin doleam. Etenim conſtitueram *Scaccarii*, *Arcis*que *Londinenſis* archiva diligenter perſcrutari, & quæ in illis deliteſcunt *Saxonicorum* & *Normanno-Saxonicorum* inſtrumentorum, quotquot antiquitatibus noſtris illuſtrandis inſervirent, ſeu in-

tegre, ſeu partim, pro re natâ deſcripta, cum id genus monumentis, quæ *Bibliothecæ* nobis ſuppeditarunt, è tenebris ſuis in lucem protuliſſe. Verum id volenti facere, cum neque per labefactatas vires, neque per graveſcentem ætatem, neque per numerorum defectum liceret; nil reſtat, quin D. O. M. ſupplex precer, ut aliquem *Philo-Saxonem* rei antiquariæ peritum excitare velit; qui, quæ præſtare aut perficere non potuimus in hoc opere, in alio tandem ſuppleat, & perfecta reddat. Quinetiam faxit immortalis idem triunus Deus, ut grande hoc opus, in quo ſtruendo ſex annos poſuimus, *Septentrionalis* literaturæ ſaltem æque placeat cultoribus, ac, ex quo natum & cretum eſt, grammaticale illud opuſculum, tyronibus etiamnum perutile, quod ante XV annos *Oxoniæ* edidi, placebat. Cui *Teſtimonia* & *Eulogia*, quæ docti, cum è *Noſtris* tum *Exteris*, dederunt, ſubjungere propterea volui, quod ad novos hos exantlandos labores iis mirifice excitatus eſſem. Denique finem Præfationis facturus, Deum ſervatorem pro incolumitate, vitaque Tua longæva non poſſum non orare, illumque etiam atque etiam fuſis precibus rogare, ut Te genere, modeſtia, vitæ ſanctitate, ſuavitate morum, prudentia, rerumque tam divinarum quam humanarum ſcientia clarum; ut Te, inquam, *Sacerdotii* ornamentum, ad *Sacerdotii* faſtigium, hoc eſt, ad Eccleſiæ gubernaculum, quo nihil citra cœlos ſanctius; non Tui, qui privatam vitam agere cupis; ſed Eccleſiæ ſuæ cauſa, quæ tanquam navis in procelloſo mari jactatur, provehere dignetur. Vale.

Londini Calend.
anuar. MDCC.II
III.

TESTI-

TESTIMONIA
DE
Georgii Hickeſii
GRAMMATICA ANGLO-SAXONICA, *&c.*

Teſtimonia Exterorum Latine.

Supplementum ad Acta Eruditorum edita Lipſiæ, *Tom.* I. *p.* 522.

Inſtitutiones Grammaticæ Anglo-Saxonicæ & Mæſo-Gothicæ, auctore GEOR. HICKESIO *Eccleſiæ Anglicanæ Presbytero.* Oxonii è Theatro Sheldoniano. 1689 *in* 4to.

QUALEM jamdudum eruditus orbis deſideravit, & *Thomas Mareſchallus*, collegii Lincolnienſis in academia Oxonienſi, dum viveret, rector clariſſimus promiſerat, Grammaticam Anglo-Saxonicam atque Gothicam *Georgius Hickeſius* tandem laudando ſtudio compoſuit, publicique juris fecit. Cum enim vir hic doctiſſimus deprehendiſſet, antiqua Saxonum Gothorumque monumenta, quorum in Anglia inprimis haud exigua copia hodieque ſupereſt, à theologis æque ac jureconſultis & philologis legi merito debere; pauciſſimos vero eſſe, qui ſine Grammaticæ adminiculo facere id ſeu velint, ſeu cum ſucceſſu poſſint: id laboris in ſe ſuſcepit, ut linguam, quam barbaram & incultam plerique putant, ipſe vero diſertam & ad elegantiam Græci ſermonis aſpirantem laudat, certis diſciplinæ regulis ſubjiceret. Sed de hoc inſtituto ſuo ipſe in præfatione uberius diſſeruit, harum rerum ſtudioſis omnino legenda. Cæterum Grammaticam hanc, de qua in compendio plura dici non poſſunt, excipiunt in eodem hoc volumine tria adhuc opuſcula alia. 1. *Runolphi Jonæ* rudimenta Grammaticæ Iſlandicæ, A. 1651 Hafniæ jam edita: ſed quibus nunc dictionariolum ab *Hickeſio* noſtro concinnatum acceſſit. 2. Catalogus veterum librorum Saxonicorum atque Gothicorum, tum qui typis exſcripti ſunt (quorum quidem illos, qui à *Joſſelino*, *Somnero*, *Mareſchallo* & *Junio* editi fuere, puros ac emendatos; reliquos vero omnes, etiam quos *J. Seldenus* & *H. Spelmannus* ediderunt, mendoſos prodiiſſe, in præfatione ductor noſter monuerit) tum qui in bibliothecis, Angliæ inprimis, manuſcripti magno ſatis numero aſſervantur. 3. *Edwardi Bernardi*, celeberrimi ſæpiuſque nobis laudati viri, Etymologicum Britannicum, è diſſertatione, quam de orbis eruditi literatura apparat, decerptum; quod ſpecimen tale eſt, ut diſſertationem integram non poſſint non docti omnes quam avidiſſime exſpectare.

JOANNES GEORGIUS GRAEVIUS, *in vita Franciſci Junii F. F.*

POST *Junium*, cum ille viam muniiſſet ad has quatuor linguas, longo ſitu ſqualidas & ſepultas, revocandas in lucem rei literariæ bono, vir pereruditus *Georgius Hickeſius* eccleſiæ Anglicanæ Presbyter, ſemitam à *Junio* factam ingreſſus, inſtitutiones Grammaticas Anglo-Saxonicas & Gothicas conſcripſit, quibus adjecit *Runolphi Jonæ* Grammaticam Iſlandicam, & catalogum veterum librorum ſeptentrionalium *&c.*

Multi præterea ſcriptorum Anglo-Saxonicorum veteres codices, ut & multorum ἀνεκδότων, quæ ipſe *Junius* manu ſua ex veteribus membranis excerpſit & deſcripſit, in illa Biblio:heca Oxonienſi cuſtodiuntur, quorum indices habes in appendice *Cl. Hickeſii* ad Grammaticam Iſlandicam, *p.* 139, & ſequentibus.

Teſtimonia Noſtrorum Latine.

EDMUNDUS GIBSONUS *Coll. Reg. apud Oxonienſes Socius, in præfatione ante* Chronicon Saxonicum *ab ipſo editum.*

SUMPTO in manus opere, facile ſtatim perſpexi, qua præſertim difficultate, præter cæteras, implicaretur. Ante iſtud tempus nemo Grammaticam Saxonicam ediderat: adeoque circa ſingulas pœne voces hæſi, veritus ne iis ſubeſſet idiotiſmi neſcio quid, mihi adhuc non quidem plane incogniti, ſed tamen haud ſatis bene intellecti. Verum cum re prope deſperata totum conſilium tantum non abjeciſſem, omne hoc incommodum opportune ſuſtulit *Cl. Georgius Hickeſius*, edita Grammatica, quæ iſtius linguæ arcana luculenter aperuit. Magnum hoc erat beneficium, ſed mecum orbi commune.

Reverendus vir THOMAS SMITHUS *S.T.P. in Bibliothecæ Cott. hiſtoria & ſynopſi.* p. 37.

NEQUE hic Conſilium illud, cum id mihi hac de re ſerio deliberanti ſumma ratione niti videatur, quod juvenibus quibuſdam ingenuis ac bonæ indolis, quorum animi hiſtoriæ Anglicanæ Amore & ſtudio incenduntur, qui me in ædibus Cottonianis in catalogo contexendo occupatum, Bibliothecam videndi cauſa, adibant, inter alia dederam, propalare piget pudetque, ut ſi penitiorem noſtrarum rerum, præſertim ante Normannorum adventum, cognitionem aſſequi voluerint, ante omnia & quaſi fundamenti vice, uſum linguæ Anglo-Saxonicæ ſibi familiarem reddant: aliter vix antiquariorum cenſu reponendos; aliter nobilem hiſtoriæ Anglicanæ partem mancam fore, & plane deſiderandam; ne tempora quidem Normannorum

TESTIMONIA.

Angliæve ſtatum, quando illorum præda & lubibrium fieret, omnino patefieri; nec ſe linguæ Anglo-Saxonicæ addiſcendæ difficultates & anguſtias, quas tanquam tot ſpectra & terriculamenta timidiuſcule objiciunt, abſque injuria & ingrati animi nota cauſari poſſe, quibus tot ſubſidia & quaſi manuductiones, quæ viam ad illius abditiſſima penetralia apertam, planam ac facilem muniunt, ex D. *Somneri dictionario*, & D. *Hickeſii* Grammatica ſuppeditantur.

EDWARDUS THWAITES *Coll. Reginæ apud Oxonienſes Socius, in Epiſtola, qua* Heptateuchum *Ælfrici à ſe editum auctori dedicat.*

CUI vero dono hunc libellum? *Hickeſi*, tibi, literaturæ hujus omnis inſtauratori maximo. Cujus unius præceptionibus factum, ut ſcripta iſta, reliquaque id genus oculis paulo doctioribus contemplemur, & expromamus in publicum. Nempe——— ita cum hiſce literis actum eſt, ut tibi uni Grammaticas debeant inſtitutiones; hoc eſt, vitam & immortalitatem. Utramque enim conſecutæ ſunt ex nobiliſſimo tuo opere grammaticali; docto, ſi quid uſquam, & laborioſo. Sed neque *Anglo-Saxonicis Gothiciſque* duntaxat excolendis ſiſtitur; etiam *Francicæ* ſeu *Francotheotiſcæ* veteris elementa tradidiſti, juſto volumine; quod una cum aliis quibuſdam tuis in hoc genere locubrationibùs nobiſcum jam communicatum voluiſti.

Teſtimonia Noſtrorum Anglice.

The Reverend Dr WHITE KENNET *in the Life of* Mr William Somner, *p.* 29.

WE have had methodical, and accurate inſtructions of Grammar by the learned Doctor GEORGE HICKES, *ſo that now to be ignorant of that Tongue is not the misfortune of a Scholar, but his fault. Common induſtry, and an eaſie application ſerves.* See other ample Teſtimonies of the Saxon-Grammar from the ſame hand, *p.* 30, 31, 54, 55.

The Right Reverend Dr WILLIAM NICOLSON *Biſhop of* Carliſle, *in his Engliſh Hiſtorical Library*, Part. I. p. 101.

BISHOP FELL *was earneſt with Doctor* MARSHALL (*late Rector of Lincoln Colledge,*) *to draw up a* (Saxon) *Grammar; and he devolv'd the work upon* †*one much more unfit for the Employment, who had made ſome Collections to that purpoſe. His endeavours were ſuperſeded by the excellent performance of Doctor* HICKES, *who has publiſhed his* Inſtitutiones Grammaticæ Anglo-Saxonicæ, &c. *The book diſcovers an accuracy in this Language beyond the attainments of any that had gone before him in that Study; and will be of moſt neceſſary uſe to ſuch, as ſhall apply themſelves to the right underſtanding of the Antient Hiſtory, and Laws of this Kingdom.*

† The learned Author himſelf.

Teſtimonium ſingulare Doctiſſimi CHRISTIANI WORMII *Olai nepotis, de* GEORGII HICKESII *Gramm.* MS. *Francica, in Literis ſuis ad Auctorem datis Id. Nov.* M.DC.XC.VI.

LEGI, iterumque relegi Grammaticam tuam Francicam, per errorem, ut patet, ad me delatam. Placuit hercle mihi hiſce in Sacris non omnino hoſpiti, reddidiq; eam demum invitus; reddidiſſem ſane ægerrime, niſi ſpem foviſſem certiſſimum fore, ut eam typorum beneficio publici juris factam propediē uſurparem.

Teſtimonium ſingulare J. P. PALTHENII *Grypeſwaldenſis, in Literis ſuis ad amicum Oxonienſem datis*, Feb. 18. 1699.

GRAMMATICAS *Hickeſii* dici non poteſt quantopere videre cupiam, cum plurimis noſtrorum hominum, qui iſta Studia linguarum Septentrionalium amant. Ego ipſis commemorare non deſiſto, quantum Auctori doctiſſimo debituri ſumus, ut Grammaticæ emendatiſſimæ denuo prodeant, ampliſſimis pulcherrimiſque ſupplementis exornatæ.

Ordo

Ordo hujus Operis.

I.

LInguarum Vett. Septentrionalium Thesauri &c. Pars Prima, seu *Institutiones Grammaticæ Anglo-Saxonicæ, & Mœso-Gothicæ.*

II.

Ejusdem Pars Secunda, seu *Institutiones Grammaticæ Franco-Theotiscæ.*

III.

Ejusdem Pars Tertia, seu *Gramm. Islandicæ Rudimenta.*

IV.

De Litteraturæ Septentrionalis Utilitate, sive de Linguarum vett. Septentrionalium usu Dissertatio Epistolaris, cum Numismatibus *Saxonicis.*

V.

Antiquæ Litteraturæ Septentrionalis Liber alter, seu librorum vett. Septentrionalium &c. Catalogus Historico-Criticus &c. Cum totius operis sex Indicibus.

VI.

Addenda & Emendanda.

Linguarum Vett. *SEPTENTRIONALIUM* THESAURI GRAMMATICO-CRITICI ET ARCHÆOLOGICI

PARS PRIMA:

SEU

Institutiones Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, & *Mæso-Gothicæ*:

Auctore *GEORGIO HICKESIO*, S. T. P.

Semper aut discere, aut docere, aut scribere dulce habui. Bed. Eccl. Hist. pag. 492.
Me ꝑymble ꝑꝑete ⁊ ꝓinꝑum ꝑæꝛ. ꝧ ic oððe Leoꝛnode oððe Læꝛde. oððe ꝑꝛite. *Regius interpres.*

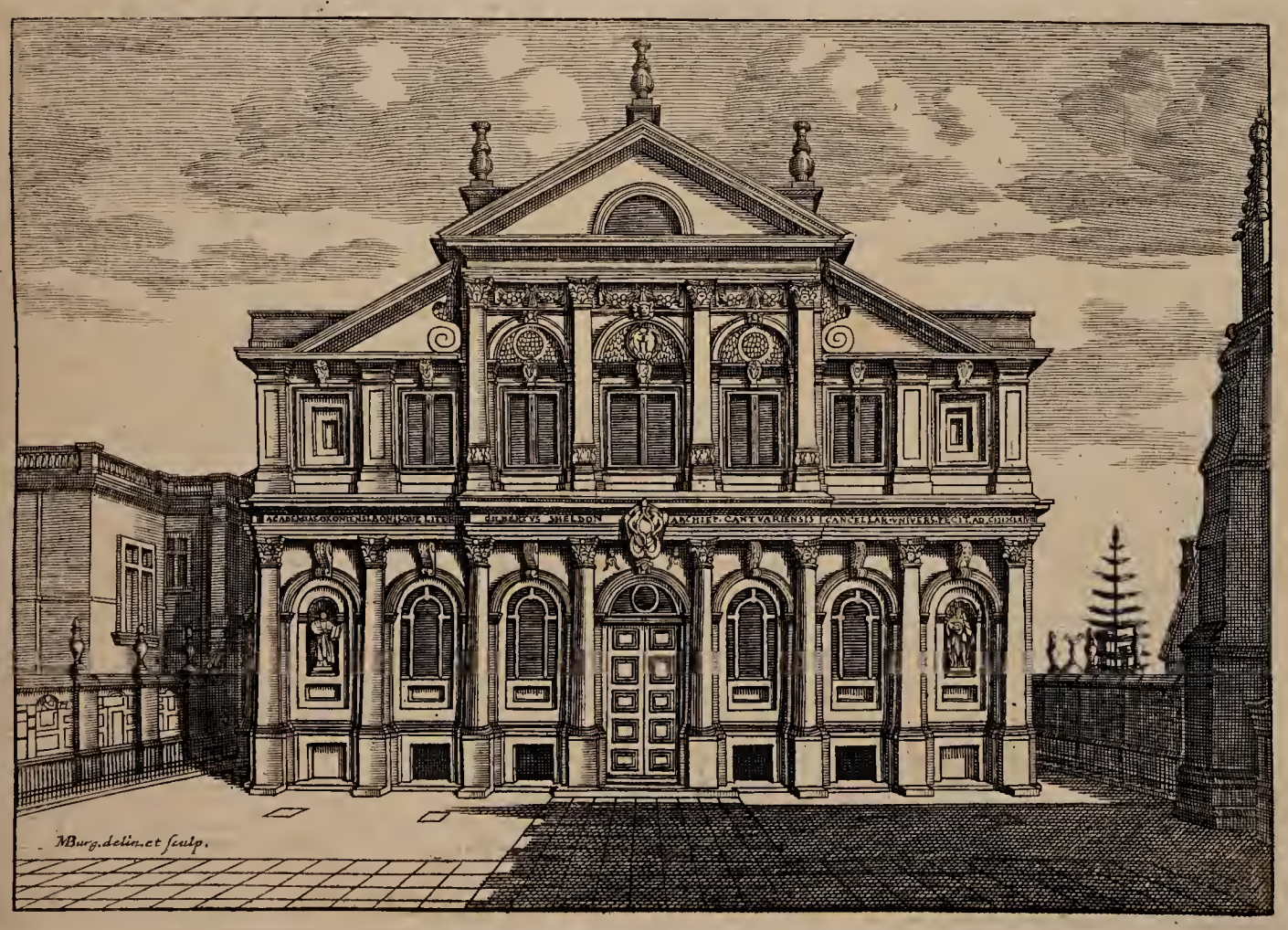

OXONIÆ,

E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCIII.

A D

Ampliſſimum & Honorabilem Virum,

JOHANNEM PAKINTON,

De *Weſtwood* in pago Wigornienſi, Baronettum,

GEORGII HICKESII

De Inſtitutionibus ſuis Grammaticis *A. Saxonicis, & Mœſo-Gothicis,*

PRÆFATIO.

IN conficiendis Grammaticis hiſce Inſtitutionibus, *Nobiliſſimè Johannes Pakintone*, pro ingenii mei modulo maximopere laboravi, ut *Popularibus* meis, *Scotiſque*, quos etiam *Populares* dici velim, diligentia mea ſtudioque ad linguæ *Anglo-Saxonicæ* ſcientiam facilis aditus pateret. Imprimis autem iis texendis eò operam dedi, ut ex utroque populo *Nobiles* liberaliter inſtituti, quotquot patrias antiquitates, vernaculique ſui ſermonis origines ſcire cupiunt, auſpiciis, ductu, & laboribus meis uſi, abſque magno nimis ſtudio, multave ſua opera ad illarum cognitionem quàm celerrime pervenire poſſent. Abſque magno nimis, inquam, ſtudio; quoniam ad diſcendam linguam *Saxonicam*, quæ communis noſtra mater eſt, legenti Inſtitutiones noſtras paululum admodum induſtriæ ſtudioſo viro ſufficiet. Deinde illa bonis avibus cognita, ad *aviam Mœſo-Gothicam* intelligendam, negotiorum duntaxat intermiſſiones, &, qui multi dantur à muneribus vitæ, ad ſtudia reditus, ad ſuperiorem doctrinæ Septentrionalis gradum ſcandere volenti abunde quidem erunt. Quinetiam illis, quibus linguas diſcendi facultas eſt, ipſæ pene ſubſecivæ horæ ad ſuperandas non unam, alteramve; ſed plane omnes antiquas Septentrionis linguas, quod ſatis eſt temporis ſuppeditabunt. Quod cum apud Patrem Tuum, virum ingenio præſtantiſſimum ſæpius dicerem; Ille, qui quid in re quaque veriſſimum eſſet, acutiſſime potuit videre, rationibus meis adductus, quam primum per editas Inſtitutiones *Grammaticas* liceret, linguæ *Saxonicæ* ſtudere ſtatuebat; quippe quod *nobili Anglo*, bonis literis erudito, tam commode, laboreque tam exiguo linguam nolle diſcere, quæ vernaculæ ſuæ fons eſſet, turpe ducebat. *Hen.* & *Joh. Spelmanni, Roberti Cottoni, Sim. Deweſii*, & *Rog. Twiſdeni*, ſui cenſus & ordinis hominum exempla & auctoritatem illi proponebam. quibus ad *Saxonicorum* ſtudia, quorum egregii illi viri incredibili cum labore, quia ſine Inſtitutionibus Grammaticis, ſcientiam ſunt adepti, animum ejus accendebam. Utebar etiam argumentis, quæ maximam partem faciunt præfationis, quam Inſtitutionibus noſtris *Grammaticis Anglo-Saxonicis* tum primum in lucem proditurus præmitti oportere duxi. Verum Illo præpropera morte nobis ante abrepto, quam Inſtitutiones iſtæ ederentur, divinus ejus animus è cuſtodia, vinculiſque corporis liberatus, neque antiquum iſtum ſermonem, quem intelligere ſtudebat, neque hodiernum, quo æqualium ſuorum nemo aut purius, aut dulcius, aut ornatius, aut denique aptius copioſiuſve dicere potuit, amplius curans, immortalitatem in cœlis aſſecutus, linguis angelorum loqui cœpit, par angelis factus.

Doluit Illius mortem non civitatis tantum, ſed totius pagi *Wicciorum* quum populus, tum maxime clerus. Qui quam mirifice Patrem Tuum, ſeu potius GENTEM PAKINTONIAM amarent, eo teſtificabantur, quod Illius filium unigenitum, hujus ſpem unicam, & reliquias, Te, quamvis minorennem, XIX annos, aut eo minus natum, eligere voluerunt *Procuratorem*, cui per ſyngrapham datæ auctoritatis vices ſuas in *Communium* ſenatu demandarent. Doluit, inquam, Patris Tui obitum *Wicciorum* quum populus, tum maxime clerus; quem quod gentilitia obſervantia ſemper coleret, ſingulari pietate diligeret, & auctoritate ſua dignitatem ſacerdotii tueretur, eo fecit, ut tanquam Eccleſiæ & cultus divini apud *Wiccios* propugnator maximo cum honore, & conſtanti fide à clero pariter coleretur. Imprimis autem Illum Eccl. Cath. *Wigornienſis*, Epiſc. & clerus ſemper diligebant. Quibus cum vicina PAKINTONIA *gente* à reformata religione ad mea uſque tempora conſtantes amicitiæ, & perpetuæ, eæque conjunctiſſimæ familiaritates, atque neceſſitudines intercedebant.

Majoribus Tuis nihil illis charius; *Illis* nihil Majoribus Tuis aut magis in amore, aut exiſtimatione, aut deliciis erat. Mutua charitas, mutua benevolentia, mutua hoſpitia, mutua conſilia, auxilia mutua, & ut verbo dicam, mutua, honeſtaque officiorum certatio ſacram Eccleſiæ familiam Veſtramque vicinam *Weſtwoodenſem* ſtabili amicitia conjungebant. Ante omnia vero una in religione utriuſque mens, unus in cultu divino mos & conſenſus, idemque prorſus tuendæ, amplificandæ, quidni dicam, & manumittendæ Eccleſiæ *Anglicanæ* ſtudium alteram olim alteri perfecto amore conglutinabat. Tu pariter majorum veſtigiis inſiſtens, & quaſi traducem in Eccleſiam charitatem, quæ omnes omnium fidelium charitates una complectitur, in corde gerens, Comitiis non ita pridem in Publicis Eccleſiæ ſuam libertatem à ſervitute, qua ante longinquum tempus per Regem *Henricum* VIII. mancipata fuit, ſumma cum laude Tua vindicare tentaſti. Id alio forſan magis opportuno tempore Tibi, Tuique ſimilibus, qui Eccleſiæ ſua primæva jura reſtituta velint, denuo tentandum erit. De quibus quidem juribus conſervandis *privilegium latum* etiam num extat legendum in *Chartæ, Magnæ* dictæ, primo Capite, ubi imprimis Rex *Henricus* ille III. perinde ac regis Chriſtiani officium requirebat, *Confirmat pro ſe, & hæredibus ſuis in perpetuum, quod Eccleſia Anglicana libera ſit, & habeat omnia jura ſua integra, & libertates ſuas illæſas.*

Hæc de Patre Tuo dicere mihi fas ſit, quocum amantiſſime & conjunctiſſime vixit; quanta aliquorum hominum eſſet admiratio, vel querela, qui in laceranda omni ſcelere Eccleſia, eaque funditus, quoad poſſent, delenda tum occupati erant. Hæc etiam de Illo ſcribere per leges amicitiæ mihi quaſi parentanti liceat, cui omnia, ut ſecum, loqui ſolebat, animique ſui penetralia aperire: quem Sibi ægrotanti à ſacris eſſe voluit; & à quo porro in ſepulchrali majorum cavea, ut conderetur, moriens præcipiebat. Præterea neque quis non iniquus cenſor à præfationis inſtituto prorſus alienum putet, Genitorem Tuum me commemoraſſe, qui *Philo-Saxo* à me prius factus erat, linguæque *Saxonicæ* voto ſtudioſus, quàm diem obiit ſupremum. Accedat, quod amicitiæ noſtræ *memoriam ſempiternam* eſſe velim; & quod in laudibus Ejus prædicandis *vicinitatis* etiam ex officio ac jure recte apteque feciſſe me ipſe mihi videar. Addo ex vicinitatis jure, quam cum Terentiano illo ſene *in propinqua parte amicitiæ*, ego puto; qui tribus & viginti abhinc annis *Eccleſiæ Wigornienſis* Canonicus, deinde, haud tribus aliis interjectis, à Canonico factus *Decanus*, Penatibus veſtris *Weſtwoodenſibus*, ad quos hoſpes gratus nunquam non adveni, *vicinus* longo tempore degebam. Neque vero hoc à me arroganter dictum à Te exiſtimari velim, ſed *propter dulcem loci recordationem*, quem *Hammondo*, *Gunningo*, aliiſque multis, *quibus non dignus erat mundus*, tam è populo, quam è clero præſtantiſſimis viris, adverſus perduellionum furorem, ſalutis perfugium Avus Tuus, Aviaque fecerunt. *Avus Tuus*, qui erga CAROLOS reges Magnæ *Britanniæ* omni officio & pietate ſtabilis, & illuſtris, in regia cauſa ſuſtentanda propugnandaque per XIX annos plus facultatum impendit, quam aut filio reliquit, aut Tibi nepoti jam nunc, etſi ſatis large, ſuperſunt. In *Avia* vero Tua illuſtriſſimi *Thomæ* domini *Coventry*, magni ſigilli cuſtodis, filia, virtutum omnium, imprimis illarum, quæ in actione vitæ *Chriſtianæ* conſiſtunt, ſplendor maximus erat cum ſummo ingenio, & pure, apte, diſtincte, ornateque dicendi facultate conjunctus. Quibus adeo excelluit, præſertim in æquabili & temperato ſcribendi genere, ut libri de OFFICIO HOMINIS *Anglice* ab anonymo Editi, & ob mirificam operis in ſuo genere perfectionem per totum orbem Chriſtianum notiſſimi, auctrix & dici, & haberi mereretur. Sacras literas, rerumque divinarum ſcientiam, omniaque quæ à Philoſophis ſive profanis, ſive Chriſtianis de *Officio* gravia & utilia tradita ſunt, æque ac ſe ſcire dicebant viri doctiſſimi *Hammondus*, *Morleyus*, *Fellus*, & *Thomaſius*. In patriis etiam antiquitatibus adeo Illam hoſpitem non fuiſſe audivi, ut eas fere cum primis ſciret. Neque id adeo mirum, cum virum longe doctiſſimum *Nortonem Knatchbull* Baronettum, Tutorem & inſtitutorem Adoleſcens haberet; & conjux facta clariſſimum *Hammondum*, alioſque illius æquales, maximos viros, ſibi quos audiret, adſciſceret.

Neque porro hæc de Genetrice Tua ad rem minus dicta à ſapienti quoquam putari velim: quando nullum majus, naturæve hominis aptius ad virtutem, & vitæ honeſtatem incitamentum eſſe poſſit, quam poſteris majorum, & præcipue liberis, imitanda parentum exempla, & memoriam colendam prodere. Denique adeo non præter inſtitutum, horum quicquam à me dictum arbitror, ut plane nihil iis aptius, magiſve ad propoſitum ſcribere poſſe mihi videar, quibus Tibi ſuadere aut poſſim, aut velim ita facere, ut in Paternis ædibus, ubi humanæ, & divinæ literæ non ita pridem floruerunt, *Saxonicæ*, & *Dano-Saxonicæ*, tum literæ, tum antiquitates, Te auſpice, apud *Wiccios* refloreſcant. Qui olim legendis *Hebræis*, *Græcis*, *Latiniſque* literis fauſtus, & amicus erat; ſtudendis *Saxonicis* adverſus, & contrarius non poteſt eſſe locus. Ibi porticus, atria, propylæa, horti, ambulacra clauſa & ſubdialia, recta & ſinuoſa, omnia ſtudiis commoda. Ibi luci, ſylvæ, nemora, prata, ſaltus, planities, paſcua, & nihil non, quod animum pene à literis abhorrentem ad legendum, audiendumve, & quoviſmodo diſcendum componere & conciliare poteſt. Ibi igitur cum neceſſariis negotiis, curiſque vacuus aut ſis, aut eſſe cupias, Inſtitutiones has *Grammaticas* in manus Tibi ſume. Lociſque beatis in iſtis Tuis, *Daphnes Antiochenſium*, aut *ipſius Elyſii* æmulis, Muſarum quidem domiciliis, natura & arte ad ſtudia comparatis, finge *Saxonicas Muſas* Tibi ſemper propitias adeſſe. Finge in illorum viretis, & quaſi ſacris umbraculis, *Cuthberhtum*, *Cædmonem*, *Bedam*, *Guthlacum*, *Ælfredum*, *Ætheldrytham*, *Æthelſwitham*, *Æthelfledam*, *Edgitham*, & imprimis *Wigornienſes* veſtros Epiſcopos *Oſwaldum* & *Wulfſtanum*, tanquam tot præſentes deos, deaſque Tibi *Saxonicis* literis operam danti ſemper præſentes fore.

Ad

Ad harum ſtudium Te, per illorum Sacros manes ; & Tecum, quorum perſonas hac in præfatione ſuſt ines, *nobiles Anglos*, ut meo ductu animos Veſtros appellatis, hortor & obteſtor. Meminiſſe Vos oportet, Vobiſque ob oculos ponere, majorum & minorum gentium populares, qui in hoc ſtudio, ſive potius palæſtra, ſine inſtitutionum grammaticarum ullo, ſi dicam, *Ariadnæo filo*, ſuis exemplis Vobis præluxerunt. Turpe ſibi duxit Patricius vir *Chriſtophorus* Dominus *Hatton*, ut *Robertum Cottonem Brucæum*, alioſque præteream, Saxonicam literaturam, quaſi contemptui habendam, ignorare. *Henricus Spelmannus* è re familiari ſua minerval annuum dedit *Abrahamo Wheloco*, ut in Academia *Cantabrigienſi* literas *Saxonicas*, publice legendo, & *Codd.* MSS. edendo, quaſi ab orco revocaret. Exteri quoque præclari homines & auctores, *Gerard. Johan. Voſſius*, *Olaus Wormius*, *Patricius Junius*, *Johan. De Laet Antuerpenſis*, Alterque *Caſaubonus*, *Saxonicas* noſtras literas & antiquitates, ut, quoad ipſis liceret, intelligerent ; & ad *Græcas* & *Latinas* adjungerent, omnibus viribus contenderunt. Vobis autem ad illarum cognitionem aditu facto, non amplius jam difficilis, multo minus inſuperabilis, ſed facilis, plana, & expedita via eſt. Facilis, inquam, recta, & expedita via *Saxonicæ* literaturæ opere hoc noſtro ſtrata eſt. Cujus pars hæc prima ad literarum *Saxonicarum* ſcientiam ; totuſque liber ſecundus, quem meo auſpicio ductuque curavi ſcribendum, ad librorum, qui *Saxonice* ſcripti ſunt, notitiam ducit ; tam eorum, qui in lucem emittuntur ; quam qui in membranis exarati jacentes opem Veſtram flagitant, qua tandem aliquando typis edantur. Surgite igitur quotquot eruditi eſtis & Inſtitutionum *Grammaticarum* præceptis generoſos Veſtros animos imbuite ; iiſque ſufficienter parati & muniti, ad libros *Anglo-Saxonum*, *Dano-Saxonum*que, à quibus magna Veſtri pars genus ducitis, evolvendos, qua par eſt diligentia, procedite. Id Vobis faciendum eſt, ſi ſermonis *Anglicani*, in quo tot è Vobis dicendi magnam vim, & facultatem aſſecuti eſtis, origines ; ſi vocum, quibus loquimini, cauſas ; quibus gaudetis libertatum, legum, morum, & conſuetudinum magnæ partis ſi primordia rect e ſcire velitis ; id Vobis omni ſtudio laborandum eſt. Quid enim per Majorum monumenta & imagines, per ſigna, tabulas, & toreumata, cæteraque inſignia gentilitia Veſtra Vobis dignius, quam honeſtiſſima ea ſtudia præcipue colere, quibus maxime ab humilis & agreſtis generis hominibus, *bubulcis*, *paſtoribus*, ac *idiotis*, viri generoſi ac nobiles diſtinguuntur? Nam inter nobiles, & vulgus hominum hoc maxime intereſſe videtur ; quod hi tantum, quantum ſenſu moventur, ad ea ſolum, quæ adſunt, & quæ præſentis uſus ſunt tanquam pecudes ſe accommodant : Nobiles autem, qui liberales, & ſublimes animos bonis artibus, & diſciplinis inſtitutos habent, principia, & cauſas rerum vident ; earumque progreſſus, & anteceſſiones facile perſpiciunt, ſimilitudines comparant, vetuſta novis, præſentibus præterita adjungere ſcientes, atque etiam quæ ventura ſunt. Hæc autem in avitarum literarum ſtudiis, quibus Vos Voſmet exercere velim, potiſſimum feceritis. Quæ quam jucunda, quam libero homine digna, & quam fructuoſa ſunt ; in *diſſertatione* ſingulari, quæ hujus operis pars quarta eſt, multis argumentis oſtendi. Hanc in *Saxonicis* aliquouſque progreſſi, ut diligenter, & æquo animo legatis, à Vobis impetrare velim ; & ſi de antiquæ literaturæ Septentrionalis utilitate ; & imprimis ſi de fructibus ex *Saxonicæ* linguæ ſtudio capiendis in meam pedibus eatis ſententiam ; tum per ſacros Majorum manes, per *Aſas Aſiniaſ*que omnes, per *Angliæ Scotiæ*que *Saxonicæ* notitiam, per jura, moreſque vetuſtos, per veterum codicum pretioſas membranas, &, quæ *Chriſtiano* homine obſecratio magis digna eſt, per *Evangelia Saxonica* vos oro, & obteſtor, quotquot vel in palatio, vel in ſenatu auctoritatem aliquam habetis, & Te imprimis, *Johannes Pakintone*, id omni ope & opera eniti, ut *Collegium aliquod antiquitatum*, quale *Holmiæ* apud *Suecos* eſt ; ſaltem ut prælector aliquis in altera, vel utraque potius Univerſitatum (quibus Orbis pares non habet) quamprimum inſtituatur, qui juventutem *Anglicam* antiquas *Septentrionales* linguas, & præcipue *Saxonicam* doceat, Codiceſque *Saxonicos* MSS. publicandos curet ; & cujus porro curæ fideique poſthumi quorundam doctorum libri rem *Saxonicam*, & antiquitates *Anglicas* ſpectantes, & præſertim quos *F. *Junius* F. F. Academiæ *Oxonienſi* legavit, impenſis publicis edendi demandentur. Crede mihi, Vir ornatiſſime, nihil *Anglicano* nomine indignius, gentive doctæ honeſtæque turpius opprobrium nullum eſſe poteſt, quam, majorum codices, antiquitate ſua venerandos, mucorem & ſitum contrahere, aut pulvere fœdari, aut blattis rodi, aut carie corrumpi ; aut, quod reip. literariæ perinde damnoſum eſſet, tanquam malos angelos in æternis vinculis ſub caligine ſervari, æquo animo ferre poſſe. Quod quidem neque *Galli*, neque *Batavi*, neque *Dani*, neque, qui monumentis ſuis *Sueo-Gothicis* vetuſtis publicandis ad gloriam ſui nominis maxime operam dant, *Sueci* tolerare vellent, id ferre, id pati, id ſinere poſſe *Anglos*, qui eruditione, ac ingenio præſtant, *Anglum* quidem piget dicere. Quamobrem, *clariſſime Pakintone*, cum antiquæ *Septentrionis* literaturæ, & potiſſimum *Saxonicæ* inſtauratio, res tam pulchra, tam honeſta, & liberaliter eductis hominibus tam digna ſit ; pene nunquam quicquam fingere animo licet, quo aut Vobis majorem laudem, aut majorem patriæ Veſtræ gloriam comparare poteritis, præſertim qui *Senatores* eſtis ; quam ita agere, ut per Vos literæ iſtæ quaſi poſtliminio in *Angliam* ſuam revocentur. Illarum theſaurum omnium longe locupletiſſimum *Cottonianum* lege lata ſalvum, ſtabilem, ſecurumque reip. literariæ fore voluiſtis :

---

* Linguæ Anglicanæ Etymologicum magnum. Tatiani Harmon. Evangelic. Francice. Lexicon Saxonicum, Gothicum, Runicum, Iſlandicum, Francicum, *&c.*

ſupereſt pariter privilegio de illis lato, ut cum *Hebræis*, *Græcis*, & *Latinis* à publicis prælectoribus doceri eas faciatis. Id a Vobis ſuaviſſima Majorum memoria; & ab AUGUSTA magnum, à quo genus ducit, *Ælfredi* nomen videtur flagitare. cui parem in animi magnitudine, omne genus eruditione, dicendi, ſcribendique facultate, diligentia, conſtantia, patientia, pietate in deum, numeroque etiam victoriarum, quas de bellicoſiſſimis hoſtibus reportavit, ſi unum excipias *Julium Cæſarem*, antiqua tempora neminem habuerunt.

Verumenimvero, *Johannes Pakintone*, Te non tantum ut *nobilem Anglum*, ſed etiam ut *nobilem Wiccium*, cum omnibus *Wiccii pagi* nobilibus, quos pariter ac Te in hac præfatione compello, ad *Saxonicarum* literarum ſtudium, ſimul & patrocinium *maxime adhortor*. Etenim ut †*Wiccius pagus*, qui **Merciæ*, omnium *Angliæ Saxonicæ* regni longe ampliſſimi, pars, incolarum frequentia, Eccleſia Epiſcopali, & conciliis, quæ GEMOTAS dicebant, celebris erat: ſic *Saxonicæ* literaturæ & vetuſtatis reliquiæ & veſtigia ad *Wiccium* populum ſpectantes; oppidorum, vicorum, fluminum, ſylvarum, camporum, viarum nomina; adhæc voces, phraſeſque, quas à locis, in quibus uſurpantur, *topicas* vocamus; denique chartæ, teſtamenta, acta curiarum, obituaria, terminorum prædialium chorographicæ deſcriptiones; & id genus quidem multa pretioſa, nobilium *Wicciorum* indagatione imprimis digna, quæ in *Saxonicis* verſatum lectorem requirunt; rapinæ *Nortmannorum*, bellorum civilium vaſtationibus, everſis Monaſteriis, factæque etiam contra *Carolum* I. regum optumum rebellionis furori, etiamnum ſuperſunt. Cum de his Sermones cum *Johanne* Patre Tuo haberem, memini quam erant Illi dulces, & *literarum Saxonicarum* quam mirabiles amores in illo excitabant. Me tum primum locorum nonnullorum nomina *Saxonica* recitantem, vocabulumque unum atque alterum *Wicciorum* & finitimorum populorum ad origines *Saxonicas*, rogatu ſuo, revocantem incredibili voluptate audiebat. Nomina locorum, quæ recenſebam, hæc & hujuſmodi fuerunt: Pigopenaceaſtep, *Wigornia*, *Britannis Cear-Wrangen*, vel *Caer-Gorangon*, una ex XXVIII civitatibus nobiliſſimis, quibus, ut Beda loquitur, *Britannia* inſignita erat, *antiquitate*, *longa Epiſcoporum ſucceſſione*, *comitumque ſerie*; *Eccleſia Cathedrali*; *monaſterio in collegium Decani & Canonicorum converſo*; *ſitu ad Sabrinam fluvium amœniſſimo*; *platearum nitore*; *pavimentorum æquabilitate*; *civium humanitate & induſtria ſumma*; *aere ſaluberrimo*; *victuum omne genus copia*; *pannificio incomparabili*; *ſideque ſua in Carolum* II *regem*, *cum perduellionibus de regno armis decertantem*, *urbs cum primis celebris*. Pipia *ſylva* quernea, ſic vocata; Nunc **Pirrywood**, prope Wigorniam arboribus ſpectabilis, juxta quam Rex Carolus II. in adverſo prælio cum perduellionis *Cromwelli* copiis congreſſus eſt. Eouepham, nunc *Evesham* municipium antiquum, olim ob majorum gentium monaſterium celebre; nunc titulo Baronis, quo inſignitus eſt *Johannes* dominus *Somers*, nobilitatum & illuſtre factum. Benning-peopð, Benning-popð, (forſan à Pending-peopð) **Benning-worth**, **Benning-wyrth**, **Bening-wurthe**, nunc **Benge-worth**, olim caſtellum, nunc viculus ad caput pontis *Eoveshamenſis*. Fleotan-bypig, Flodan-bypig, Flodan-bupgh, Fledanbypg, *Fledanburh*, *Fledibiry*, nunc **Flatbury**, vicus ob amœniſſimum ſitum in ripa *Avonis* fluminis celebris. Heanbypig, *Heanbyri*, nunc **Hanbury**. Enihta-tun, **Cnihton**. Eapdulfep-tun, **Earlſton**. Momela, **Bamble**. Epoh-leag, Epohleah, **Crowle**. Snodep-leag, Snodep-leah, nunc **Snodesbury**. Oding-leag, Odinc-leah, *Oduncaly*, *Oduncley*, **Ddingley**. Sceappep-tun, *Sceapweaſtun*, *Scipeſton*, **Shipſton**. Hepe-fopd-tun, *Hereforton*, *Hertfortune*, nunc **Herbington**. Scipenac, **Shurnock**. Lapenn, *Latine Lauuerna*, *Lawern*, **Lauhern**. CROMBA, *Crombe*, **Crome**. Tres loci ſunt in pago *Wicciorum*, qui hoc nomine gaudent: **Crome youngs**, **Crome earls**, & **Crome hill**, alias **Youngs Crome**, **Earls Crome**, **Hill Crome**: Omnes, illuſtriſſimæ *Coventreyorum* familiæ ampliſſimi patrimonii pars. Quorum unum hic *Saxonice* deſcriptum gratia honoratiſſimi Domini, *Thomæ* Dom. *Coventrey*, qua par eſt obſervantia, exhibeo.

V. Hiba æt CROMBAN.

Of pintepbupne onblanz þæf oð hit cymeð to þam Mæpeheze. onblanz þam of þ hit cýmeð upon þa bune. of þæf pertpeapð oð þ hit cýmeð to þæpe ealdan dic peartpeapdpe.

† A *Saxonico* Fic, Fice *ſinus*, vel *angulus terræ latus breviſque*, *ripa* vel *littus incurvum*, *ſive fluminis ſinus*. Wiccii, *Saxonice* Ficpapa, Fic-rætan nomen ſumpſerunt. A Ficpapa vero, & ceaſtep, *urbs*, Wicciorum Civitas Ficpapnaceaſtep, Ficpapenaceaſtep, & abinde per corruptionem Figopa-ceaſtep, Figepa-ceaſtep, Figpa-ceaſtep (unde *Nortmannis* **Wirecester**, à quo **Wurcester**, **Worcester**) Figopena-ceaſtep, Fiagopen a-ceaſtep, Feogopena-ceaſtep, Feogopna-cea ſtep, Figopna-ceaſtep, unde urbs *Latine Wigornia* vocata eſt.

* *Saxonice* Mýpce, Mýpcan, *Mercii*. Mýpcenaland, Mýpcnaland, Mýpcenelanð, *Mercia*. Mýpcenapice, Mýpcnapice, Mýpcene-pice, *Merciorum regnum*. Et Mýpcenalage, Mýpcnalage, Mýpcenelage, *Merciorum ditio*, vel ea Angliæ pars, quæ *Merciorum* legibus regebatur. Mýpce autem, vel à Meapc *terminus*, *finis*, quòd reliquorum *Heptarchiæ* regnorum, ut quod mediterraneum regnum eſſet confinis *Mercia* fuit; vel à Mæpe, *Dano-Gothicè* Mior, *magnus celebris*, & Rice *regnum*, quod *magnum* κατ' ἐξοχὴν *regnum* eſſet, dictum aliqui putant.

þ hit cýmeð on þone mæþepeig. onðlanг þæг þ hit cýmeð on Bicceгettan. onðlanг þæг þ hit cýmeð on þ litle niþig. on þæг a be nolðan þ hit cýmeð on þone aceгhæge. onðlanг þæг on nippanleag. onðlanг þæг miðpeaгðpe þ hit cýmeð to þam lýtlan pege. onðlanг þ oð þ hit cýmeð on Ægleгlonan. onðlonг þat oð þ hit cýmeð eгt in þa bnгnan:.

Bpegneг-гoгð, **Braunford.** þulгeгðeг-hlæpe, *Wulferdeſlawe, Wulferdilea, Wulferieſlay*, nunc **Wulverley.** Loððan-hpicge, *Coddaricge, Coddaricce*, **Codderige, Cotherige.** Biccег-гoгð, Beccег-гoгð, **Beſſeford.** Cujus incolæ, ut puto, in *Crombæ* deſcriptione Biccег-гetan vocantur. Prænobili *Seabrihtorum* familia clarus jam diu eſt hic locus; quam à *Saxonibus* genus duxiſſe vel nomen ipſum oſtendit: quod à *Saxonicis* Se beopht, vel Se bipht, in compoſitione per literarum metatheſin *Sebriht*, omni fere proculdubio derivatum videtur. Idque nominis, vel cognominis, quod *Illuſtrem Illum* ſignificat, præclarus aliquis Saxo, forſan hujus familiæ princeps, præclaris ſuis moribus, rebuſve geſtis apud ſuos meritus eſt. Hpeoð-Mæг-leag, *Hrydmærlege, Hrydmarlege*, **Redmarley.** Týnðebicga, nunc **Tarbeck.** pitleag, pitleah, *Witlaege*, **Witley.** In occidentali parte *Com. Wigorn.* ultra Sabrinam flumen, qua Septentrionem ſpectat, duo propinqui hujus nominis loci ſunt: Quorum alter viri ingenio, doctrina, & humanitate præſtantiſſimi, *Thomæ Foley* armigeri, *Stratfordiæ* in Senatu *Comm. Angliæ* procuratoris digniſſimi, ſedes paterna eſt. Quam per antiquos ſuos limites *Saxonice* duobus modis deſcriptam, ut ſummam erga dominum obſervantiam cognitam facerem, hic exhibitam eſſe volui.

Pitleag. Oг þþim gemæpan peгtpiht on þa ðic. onðlanг þæг on cýllanhpicg. oг þam on Sýlpeg. onðlanг þæг on þa Næþihtanleag ⁊ гpa on þæt гule гluh. oг þæг oгeр buttingaгpaг on Ecclegbnoc. onðlanг þæг on Dopepic. *Iterum.* Oг . . . . mæpun on Sihгeгð. oг þam on гeapnhæge. oг þam on ginðpege. oг ðam to гicacan. oг þam to þnigemæpum. oг þam to cýllanhpicge. onðlanг þæг to þæpe ealðan ðu. oг þæг on гtanbnoc. onðlanг þæг on tæcleгbnoc. oг þam on Bæгepic. oг þam on ðoгepic. onðlanг þæг on гæгepn.

Saldeгeг-Foгða, Saltegeг-Foгða, **Sawford.** Beonet-leag, Beonetleah, **Bentley.** Heopt-lanbýnig, nunc **Hertlebury**, Bpaðincota, **Bradicott.** Pipitun, **Pirton.** Ludileag, Ludileah, *Cuddilea*, **Cudley.** pulгpintun, **Wulvertun.** Accatun *ultra Tamedam fluvium*, nunc **Acton-Beauchamp.** Teoðingtun, **Tedington.** Meapanclif, **Warnclibe, Warncliff.** Uгepabýnig, **Overbury.** Fepretna-tun, **Fepſinton, Fepſton.** penðleг-clif, **Wendlefcliff.** Biphtanpýlla, **Brihtwell.** pica, **Wic.** Gpiman-leag, **Grimley.** Morleag, **Mauſley.** Canulгegtun, nunc **Alſton.** Decег-leag, **Dexley.** Æpfleag, **Apſley.** Hymeltun, *Humeltun, Himmelton*, **Himbleton.** Hpita-hlinc, **Whitelenche.** Hlinc apud *Saxones aggerem limitaneum* ſignificat, quo agri ſive privatorum, ſive publici diſterminantur. hinc tot nomina locorum, præſertim in pago *Wicciorum*, ſumpta: ut **Whitelench, Athlench, Churchlench, Hoblench, Rouſlench.** Elm-*retan, incolæ vici, ut ego judico, qui olim Elmlaege, nunc vocatur **Elmley.** Ombeгretenan, incolæ vici, cui nomen **Ombergley**, Tuo qui *Weſtwoodo* propinquus eſt. Apepe, fluvius ſic dictus, qui oppidum à ſe *Arvechurch*, vulgo **Alchurch** appellatum, noſtras non ita pridem delicias, præterlabitur. pic, **Wyche**, alias **Droit-wyche**, quod à *Dritwyche*, (*drit* autem vox *Nortmannica*, idem nunc ac **dirt** denotat) municipium antiquum ſalſis aquis celebre; & **Wychebolle**, *Saxonice* picanbottle, vel picanbyttle, vel picanbolð, i. e. *villa* vel *aula Wicenſis*, proximo Tibi notiſſima. Hægleag, Hægleah, **Hagley**, vicus prænobili & antiquæ virtutis ac fidei homine, *Carolo Littleton* Baronetto, domino ſuo clarus. Salepeappa, Salopoppa, **Salewearp**, vicus Tuo *Weſtwoodo* proximus, nobiliſſimo domino ſuo ob antiquos mores, & antiquam gentem, unde genus ducit, celeberrimo, *Johanne Talbot* Baronetto clarus, cujus avita ſedes eſt. Locum hunc, qui à vicino fluvio nomen ſortitus eſt, per limites ſuos *Saxonice* deſcriptos hic quin exhiberem, non potui; ut teſtificarem honorem, in quo illum ab amicitiæ noſtræ incunabilis ſemper habui, & habiturus ſum.

Salepeappan. Onðlonг þæpe ea Salopeappe in Lolгoгð. oг þæг in Nælegbnoc. onðlonг þæг Sihtpan in þone Ealðan Secgmop. oг þam onan betpenan ac-puðu ⁊ pulleleah. ⁊ гpa æгpe betpýx þam tpam puðan in Alnabnoce. onðlonг þæг in þone oðepne Lolгoгð. ⁊ гua eгt on Salopoppan:. *Iterum.* Æt Lolгoгða onðlanг þæг гtpeameг. onðlanг þ oð þ hit cýmeð þæp Doгepðæl ⁊

---

* Apud *A. Saxones* aliaſque gentes *Septentrionales*, per Setan & Setenan *Incolæ* exprimuntur, unde nata mihi eſt opinio *Urbes An-ſetenſes* vel *Aen-ſætenſes* non à noſtro Ans vel Anſt, *Goth.* ANSTS, *favor, gratia*, ut olim ſentiebam; neq; à *Franciſci Junii* hANSA, ita dictas eſſe: ſed à *Cimbrico* A, *flumen, aqua*, in regimine Aen, (cujus gen. plur. Anna) & Seat vel Sæt, *ſedes, habitaculum.* unde in compoſitione An-ſæt, An-ſeat, *urbs maritima* vel *fluminea*; Latino-Barbare, Urbs *Anleatica* & *Hanſeatica.* Etenim alias *Germanice* Urbes iſtæ *Anſeaticæ*, An-geſteeden vel Aen-geſteeden dicuntur. Sæt autem vel Seat ſignificare ut Steð, ſtað, ſtæð, ſtat, *ſtationem, ſedem, habitaculum*, & per ſenecdochen *urbem, oppidum, Saxonica* Sumurſætar, *Sumur-ſetenſes*, Doг-ſætar, *Dor-ſætenſes*, vel ſi uſus vellet, *Sumur-ſeatici, Dor-ſeatici*, luculente demonſtrant. Doг-ſæt autem eſt ejuſdem plane ſignificationis ac An-ſæt, Aen-ſæt, Aen-ſeat, ſcil. *oppidũ maritimum* vel *flumineum*, ex *Brit.* Dwr vel Dur, *aqua*, & *Sax.* Sæt, compoſitum. Huc quoq; ſpectant *Sax.* Dun-ſæta, *habitacula in montibus*; Dene-ſæta, *ſedes* vel *manſiones in vallibus*; & *Germanicum* Holt-ſata, *Holtſatia*, vulgo *Alſatia*, quod *Sedes* aut *Habitacula in ſylvis* denotat. *Græce* καθήμενος, οἰκούμενος.

Salepopp tozebepe licgað. onblonz þæp Dopepdæleр onzean rtpeam to Picpopda. rua onblanz þæp dicep onbutan þone pudu. ꝧ rua onblanz þæp dtpæte ymb Lollhill ꝧ rua on Salepeappan. † onb æt Hunizbupnan tpezen Feopþiap. ⁊ xi æcepaр Eaпþlandeр. ⁊ æt Heanleaz iiii æcepaр. ⁊ æt Bipnebupnan ꝧ medpelande to Bæplæzepice. ⁊ on Bpadanmedpad xii æcepaр medlandeр. on Pictune ꝧeopðа dæl pudulandeр: V hida to Fæperleaze. of þæpe rtpæte ðe rceot to Heoptlabýpiz on þa dic. onblanz þæp on þone mop. of þam onblonz zeapdeр on ꝧ lipzeat. of þam on Elmeretene zemæneр. onblanz þæp on Ombepretene zemæneр. onblanz þæp on þa Poptrtpæt. onblanz þæp on Hacedeр-rtubbe. of þæp on Lumbpanpylle. of þæp on Fazan-rtane. of þæp on Æþelnoþeр-cnopt. of þæp anblanz þæp zemæneр ept on þa dic:.

Alii *Saxonicæ* appellationis, ſi non originis, vici, viculique ſunt plurimi in Wicciorum pago, ejuſque confiniis, qui in legendis *Saxonicis* mihi occurrerunt: ut Pulfepdeрhlæpe, *Wulferdiſlea*, *Wulverdeſlawe*, *Wulwardelege*, *Wulfarieſlay*, **Wulverley.** Halleз, *Halleg*, **Hallow.** Spoecр-leaz, Spoercleah, **Spæchley.** Pepercope, Peperсopa, Peprcope, Peprcopa, **Perſhore.** Alii etiam loci multi ſunt, *Saxonicis* nominibus gaudentes, quos in vetuſtis *Sax.* membranis aut non repperi, aut non obſervavi: ut in regio cenſu, **Domesday-book** inſcripto, Bpameр-Lpæf, **Bromeſgrove. Grafton**, in *Saxonicis* ſeculis citra controverſiam Lpæf-tun, vel Lpaf-tun, inclytæ gentis TALBOTORUM ſedes, nunc Carolo, illuſtriſſimo *Salopiæ*, mihi liceat potius dicere, *Scrobisburiæ*, duce, ſplendidior facta & ornatior. Holm, unde *Holm-Caſtle*, vulgo **Hamcaſtle**, nobilis familiæ *Jeffreyſiorum* antiqua ſedes: quæ jam gaudet *Henrico Jeffreys* armigero domino ſuo pererudito. qui privatam vitam publicæ anteponens, avitas ædes, quaſi in Muſæum convertit, ubi reip. adminiſtrandæ poteſtatem aliis laudemque concedens, nobili otio, bonarumque & optimarum artium, & ſcientiarum ſtudio ſe totum quietus & ſuo contentus dedit. Accedant Hind-hlip, *i. e. curſus cervarum*; **Hindlip**, *Thomæ Abington* armigeri, ob *Anglicarum* antiquitatum, & potiſſimum *Wicciarum* Scientiam præclari, avita ſedes. De qua mentio facta eſt in deſcriptione loci *Saxonica* Pendleр-Lliр vocati, quam cum aliis exſcriptam penes me habeo. Fepretnatun, *Fepſinton*, **Fepſton.** Eoplanzelade, i. e. *Compitum* [bivium, trivium, vel quadrivium] *Eowla*. Hujus loci etiam deſcriptionem *Saxonicam* habeo; *Eowla* vero vel *Eowlæ Compitum*, an idem ſit, ac **Yewell**, illuſtriſſimi *Otheri* domini *Windſor*, Comitis de *Plymouth*, paterna ſedes, ex ejus deſcriptione judicent è *Wiccii*, quibus locus iſte notus eſt.

EOPLAN-LELADE.

Of Eoplan-zelade onblanz þæp Bladene. of þæp niðizeр ꝧ rua on Fuzelmæne. of þam on Lilðbeorh. of þam onblanz þæp Sealrtpæt to þan rtan. of þan to þan oþepan rtan. ꝧ rua to þan þniddan rtan. ⁊ to þan reoppðan rtan. of þam to þæne zpenan rtize. of þam to Laxepcanbeorh. of þam on þone aldan peze ꝧ rua oxep þone bpoc. ꝧ ept on þone ealdan pez. of þæp ꝧ rorð onblanz dune a bi heaxdan. onblanz ꝧ oð ꝧ hit cýmeð to þan ealdan rlo. of þam to þam lytlan beorh. of þam on ꝧ ric. anblanz þæp oxep þone bpoc to Heoptpellan. of þæp to Hpetepellan. of þæp a bi þan eaþðland to þan tobpocenan beorz. of þam rorð on zeniht on ꝧ ric. of þam be þan heaxdan, onblonz ꝧ oð ꝧ hit cýmeð to Bladene. onblanz ꝧ oð ꝧ hit cýmeð ept to Eoplanzelade:.

Hactenus, *Johannes Pakintone*, tum ut nobilem *Anglum* Te, tum ut *Wiccium* adfatus, *Saxonicas* literas utrovis nomine à Te addiſcendas eſſe, quod illarum Scientia quàm jucunda, tam utilis; tum maxime quod honeſta, & liberali homine digna ſit, plurimis verbis contendi. Verum enim vero hic mihi temporare nequeo, quin ulterius progreſſus experiar etiam, an Te ut Nobilem, *ſtirpis antiquitate* illuſtrem, ad literaturæ *Septentrionalis*, & potiſſimum ad *Saxonicæ* ſtudium, per Majorum Tuorum manes provocare poſſim? Quanto enim quiſque vetuſtiori ſtirpe ortus eſt; tanto magis illi omni ope, & opera enitendum eſt, ut ſermonem, moreſque temporum, in quibus majores ſui floruerunt, aut à quibus prope vixerunt, ſciat; quippe quos ſane neſcire liberali homini & illuſtri loco nato tantum non turpe, certe indecorum, & natalibus ejus prorſus indignum eſt. Quid in longinquis terris, & temporibus, apud Græcos Romanoſque dictum, factumve ſit, illorum libris diligenter incumbentes nobiles noſtri liberaliter inſtituti, ut cognoſcant, quaſi æmuli certant. Quid vero domi ante ſexcentos, vel octingentos annos ab atavis ſuis, quove ſermone dictum eſt; quid ab iis factum, quove linguarum genere, vel quibus in membranis, quas geſſerunt res poſteris proditæ ſcribuntur, adeo ſcire non avent, non curant, ut ea plane quaſi à ſe penitus aliena nonnunquam maxime aſpernentur. *Romulum*, *Numam*, *Brutos*, *Scipiones*, *Catones*, *Cæſares* crepant, qui à quibus ortum & nobilitatem ſuam ducunt ignorant, veteraque *Græcorum*, *Romanorum*que *Codd.* fragmenta mirantes auro pretioſiora habent; dum monumenta à majoribus ſibi relicta, antiquaſque literas, quibus committuntur, parvi & fere nihili æſtimantes, tineis & blattis turpiter dedunt; &, quod pudet dicere,

† Hic deſcripti *Salewearpæ* finis eſſe videtur. Quæ ſequuntur aliorum prædiorum locorumque adjacentium deſcriptiones, meo judicio habendæ ſunt.

non

non raro piſtoribus, & cocis, non ſine maximo majorum contemptu, ſuique ingenti dedecore, illorum copiam faciunt; aut ſi facta ſit ab aliis, graviter non ferunt. Ita qui foras aquilæ eſſe cupiunt, domi eſſe talpæ contenti ſunt; & contra id, ad quod natura hominis comparata eſſe videtur, è nobilibus noſtris multi, qui ſtirpium ſuarum vetuſtatem, & propter eam, ſe magni faciunt; vetuſtos tamen majorum *Codices*, vetuſtos mores, vetuſtique ſermonis progreſſus, quo locuti ſunt, tantum abeſt, ut ſcire ſtudeant; ut illorum ſcientiam modico ſtudio aſſequi, neque operæ pretium, neque dignitatis ſuæ, neſcio quomodo quaſi prava opinione ducti, arbitrentur. Verum longe ſecus, ac hujus ingenii nobiles, *Chriſtoph.* Dominus *Hatton*, cæterique *Philo-Saxones*, quos è noſtris ſupra memoravi, claris & antiquis familiis oriundi, de rerum iſtarum ſtudio ſentiebant. Idem cum illis minime ſentiebat nunquam ſatis laudandus *Dufreſnius* Gallus, Dominus *du Cange* ex antiquo & nobili genere profectus. Porro longe ſecus, ac illi, de literatura *Septentrionali* jam ſentit *Sparvenfeldus* Suecus, ſuorum decus, exterorum admiratio & deliciæ, claris parentibus ortus, qui ad *Gothicas* literas & antiquitates illuſtrándas, illarumque remp. ampliandam, magnam antiqui orbis partem ſub auſpiciis ſui Regis nuper peragratus eſt. Denique, ut par eſt credere, neque prænobilis ille *Gulielmus Pakinton*, qui fortiſſimo illi imperatori ante trecentos & triginta annos, *Richardo Burgidalenſi*, NIGRO dicto, principi quum à ſecretis, tum ab ærario fuit, literarum *Saxonicarum* notitiam quantum hujus ſeculi nobiles, tantum contemnere potuit, aut tam pingui, & plane plebeio more de illis cogitare & loqui. Ille enim qui Regum *Angliæ*, *Johannis*, *Henrici* III. & *Edwardi* II. vitas ſcribere, reſque ab iis geſtas *literis Gallicis* prodere voluit, quibus uſa eſt *Anglia Saxonica*, & *Nortmannica*, Sermones Sermonumque dialectos non potuit, me judice, non intelligere, atque ſuperiorum temporum membranas ſcrutari. At neque à doctiſſimo *Gulielmo* illo *Pakintoniam gentem* originis ſuæ initium ſumpſiſſe Tu bene noſti, qui in archivis habes duas antiquas chartas; alteram *Roberti Specheſl* pictoris *Wigorn.* quæ, ut ex manu conjicere licet, ante cccc. annos confecta erat; alteram autem *Roberti* de *Witinton* clerici, quæ quingentorum annorum antiquitatem, tum in ſcriptura, tum in cera pendente nondum cum ſcuto gentilitio ſignata, præ ſe fert. Ambæ hæ chartæ antiqui ſplendoris, & nobilitatis familiæ tuæ monumenta ſunt. Nam illa obſignata erat, præſentibus, cum aliis, teſtibus *Ricardo* de *Specheſl*, & Hugone de PAKINTON *militibus*. Hæc vero præſentibus (verba chartæ pono) *dominis Petro de Wike*, *Hugone* de PAKINTON, *Alexandro* de *Abbetot militibus*. Ex horum *Hugonum* juniore *Gulielmus ille* ante memoratus ortum duxiſſe, quemadmodum à ſeniore, cujus nepos pronepoſve fuit, junior ille Hugo genus traxiſſe videtur. Præterea neque Hugo ille grandior ætate familiæ veſtræ Caput magis exiſtimandum eſt, quam ſuæ fuit *Alexander ille* de *Abbetot*, qui citra controverſiam ab *Urſo* de *Abbetot* Vicecomite *Wigorniæ*, quem ſecum *Gulielmus Conquæſtor* dictus, in *Angliam* duxit, oriundus eſt. Huic ſententiæ noſtræ id maxime favet, quod, regnante *Henrico* I. *Conquæſtoris* filio, cum *Angli Saxonice* loquerentur, ex charta fundationis Monaſterii *Kenelworthenſis*, quam in archivis ſuis ſervat rei antiquariæ magiſter ſupra laudatus *Th. Abigtonus*, gentem *Pakintoniam* floruiſſe conſtat. Mitto dicere de avo Tuo *Johanne*, Baronetto. quem adeo dilexerunt *Wiccius* populus, ut cum perduelliones in illum coram quæſitoribus ſuis litem capitis ob id intenderent, quod in exercitu, quem Rex *Carolus* II. prope *Wigorniam* luſtrabat, turmæ præfectus equitaret; nemo tamen ex iis reperiri potuit, qui minis, præmiiſve denuntiatis adductus, contra illum de hac re teſtimonium ferre voluit, unde liberatus erat. De majoribus Tuis, viris, in ſuis temporibus, ampliſſimis, qui regnantibus *Elizabetha* Regina, & *Henrico* VIII Rege claruerunt, mitto etiam loqui. Quorum ex numero erant *Johannes Pakinton*, eques auratus, & *Johannes* ejus filius, quos forte commemoravit R. *Bradeyus* p. 35. adpendicis ad librum ſuum de *Burgis* Anglice Scriptum, & inſcriptum. Hi originem traxerunt à *Johanne Pakinton* equite aurato, cui Rex *Henricus* VIII Sanctimonalium *Weſtwoodenſium* prædia conceſſit. Quæ Ille *Thomæ Pakinton* equiti etiam aurato ex fratre nepoti ſuo reliquit. Cujus filius *Joh. Pakinton* eques etiam auratus, ædibus *Weſtwoodenſibus* ſtructis, hæredem reliquit *Johannem Pakinton* ex filio nepotem ſuum, qui factus Baronettus eſt. Genus, ſtemmata, majorum monumenta, imagines, ſigna, vix Tua Te vocare ſcio, qui non ex fortunæ donis, quæ ſapientibus cum inſanis communia ſunt; ſed ex ſolis animi bonis, quæ auferri, quæ eripi, quæ amitti non poſſunt, homines æſtimandos putas: qui etiam laude dignum gerere animum, quam ex antiqua & ampliſſima familia fortuito eſſe natum, multo nobilius, & clarius ſemper exiſtimaſti. Hoc etſi cognoſcerem, de proſapia Tua aliquid tamen mihi dicendum eſſe cenſui, quod ad antiquiſſimam & nobiliſſimam majorum colendam linguam hortari antiquiſſimi & ampliſſimi generis hominem ad præfationis inſtitutum maxime fore judicavi.

Quamobrem cum ex ſtirpe tam antiquâ profectus ſis, & jure ſucceſſionis tot præclaros viros repræſentes, quibus *lingua Saxonica*, & *Normanno-Saxonica* vernacula erat: jus ipſum repræſentationis, tot tantorumque ſuperiorum memoria, quæ officio vacare non poteſt; pium illud, & laudabile ſtudium cognoſcendi qui illorum mores, quis qualiſque ſermo, & quis *genius* illorum, tam ante, quam poſt conquæſtum fuit; ut verbo dicam, illud ipſum, quod ex his rebus conflatur, & efficitur *honeſtum*, Te ex atavis ſeu *Anglo-Saxonicis*, ſeu *Anglo-Normannicis* editum, ut utriuſvis populi literis, & antiquitatibus intelligendis des operam, flagitare videntur. Quemadmodum igitur *Gulielmus* ille *Pakinton*, neſcio à quoto cognationis gradu Superior Tuus, iis in ſtudiis, ut opinor, Suo Tibi anteivit exemplo: ſic Tibi id curandum eſt, ut *Tuos* Tuo

in iisdem præcedas. *Tuos* dico imprimis natos & nepotes; tum etiam Populares *Wiccios* universos, tum maxime ex iis, qui ad hæc studia ætate aptiores sunt, summæ spei adolescentem *Thomam Seabriht* Baronettum, & ornatissimos fratres *Littletonos*. Surge igitur, & ad legendam Grammaticam nostram *Anglo-Saxonicam*, Te, quamprimum à negotiis vacaveris, accinge. *Anglo-Saxonicam*, inquam, Grammaticam lege usque ad finem XVII, seu potius XVI Capitis, ubi in literarum *Saxonicarum* studio tyronibus sistendum est. In istis etiam legendis *Capp.* omnia quæ ad *Mœso-Gothicas* literas docendas traduntur, studiose Tibi prætereunda sunt, ut solis *Saxonicis* discendis sine perturbatione animum adpellas, quam incommodus, & sine ordine confusus utrasque simul discendi mos Tibi certissime creabit.

Perlectis istis *Capp.* præceptisque in iis traditis mediocriter instructus, ad legenda Evangelia *Saxonica*, quæ *Th. Mareschallus* Dordrechti edidit, quamprimum Te confer, ut quæ *Foxianis* multo castigatiora, magisque discentibus commoda sunt. His facile superatis, ad Psalmos *Saxonicos* à *Johanne Spelmanno* editos procedas. Quorum justa parte explicita, ad Heptateuchum *Saxonicum*, quem *Edw. Thwaitesius* noster purissimum *Oxoniæ* publicavit, cum spe & animo pertendas. Deinde *Ælfrici* dissertatiunculam de veteri & novo testamento, & ejusdem homiliam paschalem ordine ad legendam pergas. Hinc ad Regis *Ælfredi* versionem Ecclesiasticæ historiæ *Bedæ* paraphrasticam summa cum expectatione progrediaris, utpote quâ nunquam ipse *Cæsar*, *Cicero*ve in mediocri dicendi genere quicquam perfectius scripsit. Ab hac ad aliam sive ejusdem Regis, sive *Werefrethi* Episcopi *Wigornienſis* Paraphrasticam translationem, scilicet librorum *An. Man. Sever. Boetii* de Consolatione Philosophiæ, quam accuratissimam *Oxoniæ* in lucem emisit *Christoph. Rawlinson* Armiger, *Plantagenetiades*, imperterritus proficiscaris. Qua tandem perlecta Canones & Leges, quas in primo Conciliorum tomo *Saxonice* edidit *Henricus Spelmannus*, facile percurras; inde ad Archaionomian *Lambardi*, sive quam *Ille*, sive potius quam *Whelocus* denuo edidit, bonis avibus ascensurus.

His tandem non indiligenter lectis, ad harum Institutionum præcepta *Mœso-Gothica* perlegenda constanti animo progredere. Quibus sufficienter eruditus, ad Evangelia *Gothica*, quæ cum *Anglo-Saxonicis* excudi curavit *F. Junius* F.F. cum summa delectatione perlegenda ut properes jubeo, si linguæ *Anglo-Saxonicæ*, *Francicæ*ve causas scire, aut illarum cognitionem, quam Logici *demonstrativam* vocant, adipisci velis. Harum enim linguarum & dictæ *Mœso-Gothicæ* eam senties esse cognationem, ut alterarum alteram *Communem matrem* esse habendam mecum non poteris, quin propterea judices, quod veteris Angliæ Germano-Saxonicus sermo, Francicusque, quem Franci in Germania Galliaque usurparunt, Gothicam istam, quam magnis viris auctoribus, *Mœso-Gothicam*, & *Ulphila-Gothicam* vocavi, tum forma & facie, totiusque quodammodo corporis specie, tum moribus, si dicam, & ingenio, quemadmodum filia parentem, refert. Quod cum apud me diligenter sæpius, & attentius perpenderem, existimare cœpi aut ULPHILAM Mœsiæ Antistitem, ejusque populum à Græcis fortasse *Gothos* dictos, reipsa *Teutones* fuisse; aut, quod magis credo, *Teutonem* aliquem Uphilæ sive æqualem, sive illo forsan superiorem, *Argentei Codicis* esse Auctorem. Dico *forsan superiorem*, quia Germanos doctrinam Christianam ante *Irenæi* tempora amplexos esse constat ex ejus verbis lib. I. cap. III. Καὶ ὅτε αἱ ἐν Γερμανίαις ἱδρύμεναι ἐκκλησίαι ἄλλως πεπιστεύκασι. Verum præterquam quod istius codicis sermo, à *Bon. Vulcanio*, *Usserio Armachano*, F. *Junio*, & *Mareschallo* Gothicus vocatus, pervetustus *Teutonicus* esse videtur, accedunt rationes, propter quas Teutonicus homo istius Græcorum *Evangg.* traductionis auctor haberi; & probabiliter dici potest. Nam Primo, † *Monasterii Germanici* liber, Codex Argenteus erat. Secundo, nulla in illo *Areianæ hæreseos* vestigium, cujus *Ulphilam Mœso-Gothicum* fuisse suspectum historici tradunt. Tertio, Argentei Codicis literæ *Runis* Scandinaviæ & circumjacentium regionum, unde Gothi in Mœsiam profecti sunt, & *figura*, & *ordine*, & *numero*, *numeraliumque notarum* usu longe diversæ sunt. Quarto multis in locis liber is convenit cum Græco Evangeliorum Codice * *Bezæ Cantabrigiensi*, quem Latinæ Ecclesiæ librum fuisse, tum *Latina* versio, tum manus in qua describitur, tum etiam plurimæ lectiones, ab omnibus Ecclesiæ Græcæ vetustis *Evangg.* Codicibus differentes, ostendunt. De-

---

† Vid. lib. qui Anglice inscriptus **The life of the most Reverend Father in God** JAMES USHER, *&c. Londini* prodiit MDCLXXXVI. p. 563. Argenteus ille codex membranaceus, qui quatuor Evangelia aureis & argenteis literis *Gothice* descripta continebat, ad *Werdeni* sive *Werdinensis* monasterii bibliothecam pertinuit in regione *Bergensi* quatuor fere à *Colonia* Germanicis miliaribus distantis. * Sed Codex *Bezæ* vetustissimus, cujus lectionem non raro noster imitatur, habet ὕδατος ψυχροῦ. *Mareschalli* observat. de versione *Gothica*, p. 403. Firmat tamen hanc nostram conjecturam, quod vetustiss. *Bezæ* Codex, cujus vestigia hic noster frequenter premit, in Gr. legerit διὰ τῶν μαθητῶν. Latine *per discipulos*. *Ibid.* τὰς τελέους αὐτοῦ *Goth.* **STAIGRS GRÞS ÞNSARIS**, *Semitas Dei nostri*, sic Codex *Bezæ* vetust. in Gr. τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. In Lat. *Dei nostri*. p. 413. Inter variantes Codicum Evangeliorum lectiones in Bibliorum Polyglottorum Tomo VI notatas me Codice *Bezæ* vetustissimo haud parum adjutum fuisse in lectione illa *Græca*, quam ob oculos habuisse videtur *Interpres Gothicus*, discernenda, & ego libenter recognosco, & citationes pervetusti illius monumenti frequentiores abunde testantur. p. 484

nique

nique ſi curioſus lector literas Argentei Codicis cum *Græcis* & *Latinis* Codicis *Laudenſis* Actorum SS. Apoſtolorum, qui in Bibl. *Bodleyana* adſervatur, conferre velit, ſentiet illas exceptis ⊙ & ψ ex iſto, vel alio id genus Latinæ Eccleſiæ libro omnes eſſe ſumptas, quemadmodum in Gramm. *Anglo-Saxonicæ*, & *Mæſo-Gothicæ* cap. I. oſtendimus. Dico *ex iſto*, vel *alio* id genus *Latinæ Eccleſiæ libro*, quippe quod codicem illum haud ſecus ac *evangg.* Bezanum *Cantab.* quum *Latina* verſio, tum manus tam *Græca* quam *Latina Latinæ* Eccleſiæ librum fuiſſe probant. Ad *Germanicam* etiam bibliothecam perinde ac *Codicem Argenteum* olim pertinuiſſe, atque ex *Germania* ad ſempiternæ memoriæ Archiepiſcopum codicem *Laudenſem* eſſe tranſmiſſum, in una literarum quas ad Univerſitatem *Oxon.* dedit ὁ Μαικήνας, ſe legiſſe me certiorem fecit *Humphr.* noſter *Wanleyus*. Quod porro ut argumentum, meo quidem judicio, non contemnendum, adduci poteſt, ad probandum Græcorum *Evangg.* Gothicæ dictæ verſionis doctum, qui illam patriæ temporiſque ſui literis partim ad *Græcas*, partim ad *Latinas* formatis deſcripſit, *Teutonem* aliquem fuiſſe auctorem.

Verum ut eo revertatur, unde paululum declinavit oratio, Evangeliis his ſive *Mæſo-Gothicis*, ſive *Teutonicis*, ſtudioſe perlectis, Grammatica *Iſlandica* Tibi diligenti manu verſanda eſt, ſi huc uſque progreſſus ad purioris *Anglo-Saxonicæ*, & Argentei Codicis antiquiſſimæ linguæ ſcientiam, & *Dano-Saxonicæ* doctrinam velis adjungere. Hujus Grammaticæ regulis recte inſtitutus ad ſtudioſe legendam juſtam aliquam *Bibliorum Iſlandicorum* partem pergendum eſt; imprimis Evangelia, quæ cum *Ulphilæ* putata Evangeliorum *Græcorum* verſione *Gothica Latinis* literis impreſſa, *Stockholmiæ* excudit doctiſſimus *Georgius Stiernhielmus* Anno MDCLXXI. Hinc progredere ad legendam EDDAM *Iſlandorum* à *Petro Johanne Reſenio* Hafniæ publici juris factam, vel quamvis SAGARUM, *i. e.* hiſtoriolarum, quas in haud exiguo numero *Dani*, *Suecique* cum magna ſua laude publicaverunt.

Præcipue vero liber Heims Kringla inſcriptus verſione gemina per *Johann. Perinskioldum* illuſtratus Tibi cum primis legendus eſt. quippe qui continet hiſtorias Regum Septentrionalium à *Snorrone Sturleſonio Iſlando-Gothice* conſcriptas. Quas quis *Gothicæ* linguæ rudimentis mediocriter tantum inſtructus non ſolum ſine tædio, ſed cum magna voluptate poſſit legere. Etenim crede mihi, *Johannes Pakintone*, in id genus librorum lectione aliquo modo exercendi ſunt, qui *Dano-Saxonicam* dialectum, & quæ *Dano-Saxonice* ſcripta apud nos ſuperſunt, recte intelligere cupiunt. Imo linguæ *Gothicæ*, ſive ea *Iſlandica*, ſive *Scandica*, ſive *Norvegica*, *Suecica*ve dicenda eſt, non tantum admodum utilis, ſed quodammodo neceſſaria aliqua ſcientia illis eſt, qui illorum cognitionem aſſequi volunt, quæ de dialecto *Dano-Saxonica*, partim ligatam metricamque orationem, partim ſolutam ſpectanti in Inſtitutionibus noſtris tradidimus. Quibus à lectore rite lectis, & intellectis, cum fructu, & delectatione facile leget tam quæ in ſtricta, quam quæ in ſoluta oratione *Dano Saxonice* ſcripta, poſteris majores noſtri prodiderunt.

In illo genere ſermonis ſcripti ſunt verſus veri illius *Cædmonis*; quorum ſpecimen, quod *Beda* nobis reliquit, deſcriptum ex antiquiſſimo Codice cernas in *Humphredi Wanleyi* Catalogi p. 287. Quod Tibi obſervandum eſt, propterea quod Specimen iſtud *Bedanum*, ſeu potius *Ælfredanum* in multis ab illo differt, quod ex impreſſo *Wheloci* libro deſumptum exhibuimus Grammaticæ *Anglo-Sax.* p. 187. In illo, inquam, ſermonis genere ſcripta erant veri *Cædmonis* Carmina; ſcilicet in ſermone *veterum Anglorum*, qui *Jutis* tum confines, tum cognati erant, ac quorum proinde Sermo ad veterem *DANICUM proxime accedebat, ut *Cædmonis* verſus à *Wanleyo* deſcripti & aliquibus vocibus *Danicis*, & voces ſcribendi ratione demonſtrant. Hinc fit, ut veterum *Anglorum* Sermonis, qui in Borealibus *Angliæ* partibus conſederunt, tam ſimilis ſit poſteriorum temporum *Dano-Saxonica* dialectus, in qua etiam ſcripta eſt *Geneſeos paraphraſis poetica*, quam editor ejus *F. Junius* & Sermonis metrique, & argumenti ſimilitudine deceptus *Cædmoni* adjudicavit. In hac etiam dialecto, quæ *Angliam* fere omnem perſonabat, multa alia condita ſunt poëmata, quorum haud paucorum, quæ jam extant, notitiam, *Humphr. Wanleyi* librorum Catalogus Tibi ſuppeditabit.

Quoad dialectum, quam in his Inſtitutionibus *Nortmanno-Saxonicam*, & nonnunquam *Anglo-Nortmannicam* dixi, nihil plane aliud eſt, quam *Dano-Saxonicæ* corruptior pars. Etenim *Nortmanni*, qui *Angliam* à *Danis* dominis *Dano-Saxonicam* factam ſibi ſubjecerunt, quamvis à *Neuſtria* huc profecti, origine *Dani* & *Norvegi* erant, ante à majoribus ſuis depravatam *Saxonicam* linguam vocibus novis exoticis, tam *Danicis*, quam *Gallicis*, & *Franco-Gallicis*, data opera, contaminabant; & quoad poſſent, & liceret, extinguere conabantur.

Supereſt, *Johannes Pakintone*, ut quæ in hac altera Inſtitutionum *Anglo-Saxonicarum* editione acceſſerunt, paucis dicam. In capitibus ſingulis à principio primi ad decimi ſeptimi finem, plurima tum præcepta Grammatica, tum lectiſſima exempla lectoribus imprimis utilia, tum vero tabellæ *ſculptæ* haud paucæ adduntur. Quæ, ſi illarum primam cum ſecunda hac editio-

---

*DAN & ANGUL, à quibus *Danorum* cœpit origo patre HUMBLO procreati. - - - ex quibus *Angul*, à quo Gentis *Anglicæ* principia manaſſe memoriæ proditum eſt. --- cujus ſucceſſores poſtmodum *Britannia* potiti priſcum Inſulæ nomen novæ patriæ ſuæ vocabulo permutarunt. *Saxo Gr.*

ne

ne diligenter contuleris, non ſine aliqua voluptate clariſſime cernes, quantum hæc illam ſuperat; opuſque ipſum ad incudem revocatum, quod non arroganter dictum puta, ſingulari opera & non abſque laudabili quadam artis ſpecie jam tandem elaboratum dicas.

A capite *undevigeſimo* ad finem omnia nova ſunt. Verum in hæc parte nonnulla quæ dicuntur capita tractatus juſti ſunt, præcipue vigeſimum tertium de *Poëtica Anglo-Saxonum* inſcriptum, quod in *beßalibus Chartis* ſi cum præfatione per ſe foret excuſum, juſtum librum putares. Quod *tabellas, chartas, characteres ſeu typos novos*, aliaque *vetuſtatis Saxonicæ* monumenta attinet, quæ hanc alteram Gramm. *Anglo-Saxonicæ* editionem, & imprimis nova illa capp. exornant, & illuſtrant, ſi non omnia prorſus neceſſaria, magno tamen uſui diſcentibus fore; lectoreſque, præſertim qui curioſi ſunt, fructum cum animi oblectatione ex iis capturos, niſi me de meis fallat augurium, cenſebitis & Tu, & quotquot Tui candore ſimiles, æqui rerum arbitri ſunt. Qui aliter ſentiunt, ſiqui forte tam duri cenſores ſunt, oratos illos velim, ne exiſtiment me inani gloria, aut aliqua oſtentationis cupidine ductum, illa eam ob cauſam exhibuiſſe, ut ſplendidior, & auguſtior iis facta Grammatica noſtra prodiret; multo minus ut illorum ſplendore captos iri lectores putarem; ſed quod φιλαρχαίοις, præſertim *Anglis Scotiſque* fore illa jucunda ſimul, & utilia ſpectatu judicarem; tum maxime quod tot præclara majorum monumenta, ut in tenebris perire ſinerem, à me non facile poſſem impetrare.

Præterea monendus es, ſi *harum Inſtitutionum* lector eſſe velis, illarum quaſi partem haberi debere de *antiquæ literaturæ Septentrionalis utilitate diſſertationem epiſtolarem*, quam ut ſcriberem *Bartholomæus Showere*, eques auratus, vir juris *Anglicani* prudentiſſimus, plurimis argumentis ſuadebat. Imprimis autem illam à me ita comparatam eſſe voluit, ut ſi mea ars id efficere poſſet, in ea legenda ad linguarum *vett.* Septentrionalium ſtudium juris noſtri civilis ſtudioſi potiſſimum excitarentur. Quem ad finem auctor etiam mihi eſſe voluit, ſi unquam quidquam in monumentis ſive *Anglo-Saxonicis*, ſive *Anglo-Nortmannicis* obſervaſſem, quod rem noſtram foreſem, judiciariamque ad illuſtrandam aliquo modo conduceret, ut id omne in iſta diſſertatione proferrem. Quamobrem de *Curiæ Comitatus* dignitate & auctoritate, quæ apud *Anglo-Saxones, Dano-Saxonesque* fuit, & *duodecimvirali* cauſarum judicio, ejuſque apud nos origine, tanto viro morem gerens ibi multa diſputavi; verum an recte apteque, an ſecus, candori Tuo judicandum relinquo. Tum, cum de his ſcriberem, actorum in Curia Com. *Cantiana*, regnante *Stephano* Rege, hanc tabulam non vidiſſem, quam hic porro exhibere viſum eſt, quod rei antiquariæ ſtudioſis non poteſt non eſſe grata, & quod in illa acta eſſe dicta *juratorum duodecimviralium* de exordio, & origine quæ ſcripſimus illuſtrare, & confirmare videntur.

Ælwardintune eſt terra Monachorum aeccleſiae Chriſti Cant. & de menſa eorum. Iſta terra dat 4 lib. & 10 ſol. ad victum eorum, & 3 ſol. ad altare Chriſti pro omnibus ſervitiis & conſuetudinibus quae ad terram pertinent. De iſta eadem terra, quidam Vicecomes Radulfus Picot nomine, Scottum & Denegeldum & de Murthru & cetera quae de terris reddi ſolent, exigebat injuſte. Tandem autem poſt multos ſermones & Placita inde habita, ventum eſt in Comitatum quod idem Radulfus apud Caſtainers tenuit. Et ibi *per judicium totius Comitatus* oſtenſum & diratiocinatum eſt à *Juſticiis vel miniſtris Regis*, vel ab alio aliquo nichil omnino de praedictis exigi vel accipi debere, nec aliquam poteſtatem ſuper eandem terram habere praeter Monachos aeccleſiae Chriſti Cant. quia Dominica terra eorum eſt. Iſti nominatim praeſentes fuerunt in Comitatu ubi hoc diratiocinatum fuit. Actum eſt autem hoc tempore regis STEPHANI, & Archiepiſcopi THEODBALDI ſub praedicto Vicecomite apud Caſtaners, anno ab incarnatione domini noſtri IHV̄ Chriſti M°. C°. L. III°. Radulfus Picot, Aſcketinus de Retlinga, Ricardus Caſtel, Thomas de Sancta Margareta, Malgierus, Willelmus de Ticheſei, Reginaldus Dapifer, Willelmus filius Ansfridi, & Radulfus frater ſuus, Hunfridus de Wotringeburgh, Philippus de Tanga, Rogerus Folet, Turſtanus Dapifer Epiſcopi, Gerardus de Hardes, Rodbertus de Cloevile, Guido le Napier, Willelmus de Heſetesford, Stephanus de Kennardintune, Thomas de Eſſendune, Rodbertus le Vethel, Petrus de Otteham, Hugo Brutin, Thomas de Ledeſinge, Heielnoth praepoſitus de Hollinga, Florent de Boſentune, Alanus de Retlinga, Remberd, Hugo filius, Thomas de Bockynga, Rodbettus le Arbleſtir, Rodbertus Pel de Du, Æielwinus de Cliva.

Accedunt etiam ad *Diſſertationem Epiſtolarem*, tanquam ſupplementum ejus, ſeu magnum potius decus, viri humaniorum literarum maxime gnari *Andreæ Fountaine*, equitis aurati, numiſmata *Saxonica*, quæ Tibi tam grata fore ſpero, quam quod gratiſſimum, & *Saxonicæ* literaturæ amore accenſura eſſe lectoris animum.

Denique Te rogo, ut *Gramm. Anglo-Sax.* p. 88. l. 5. poſt *Extat*, addere velis *nonnullas iſtorum temporum Chartas*. Quæ verba, qui autographum noſtrum exſcripſit, caſu prætermiſit. Quod reſtat, D. O. M. obnixe precor, ut Te patriæ diutiſſime conſervare velit; & cum poſt plurimos annos tandem è corpore exceſſeris, ut facilis Tibi ſit ad Superos curſus. Inſuper Familiæ Tuæ dignitatem & amplitudinem ut Pater cœleſtis ſemper etiam conſervet, tueatur & augeat, quotidianis precibus ab Illo ſupplex petit Tuus *Georgius Hickeſius*. Vale.

Londini IV idus Jun.
A. D MDCC.III

Index *Capp.* Grammaticæ Anglo-Saxonicæ & Mœso-Gothicæ.

Cap. I. *De Literis & Literarum regulis.* pag. 1.
Cap. II. *De Articulo* definito, *ſive Pronomine demonſtrativo.* p. 6.
Cap. III. *De Nomine.* p. 9.
Cap. IV. *De Adjectivis.* p. 16.
Cap. V. *De Pronominibus.* p. 20.
Cap. VI. *De Nominibus Numerorum.* p. 31.
Cap. VII. *De Verbo.* p. 35.
Cap. VIII. *De Verbo Activo Regulari.* p. 39.
Cap. IX. *De Verbo Paſſivo.* p. 48.
Cap. X. *De Verbo Impersonali* p. 52.
Cap. XI. *De Verbis Anomalis, ſive Irregularibus.* p. 53.
Cap. XII. *De Adverbiis.* p. 56.
Cap. XIII. *De Conjunctionibus.* p. 61.
Cap. XIV. *De Præpoſitionibus.* p. 63.
Cap. XV. *De Interjectionibus.* p. 71.
Cap. XVI. *Regulæ Syntaxeωs.* p. 72.
Cap. XVII. *Supplementum ad Grammaticam.* p. 78.
Cap. XVIII. *Paralleliſmi lingg.* Goth. & Sax. *cum* Iſland. p. 82.
Cap. XIX. *De Linguæ* Anglo-Sax. *Dialectis.* p. 87.
Cap. XX. *De Dialecto* Dano-Sax. *in Soluta Oratione.* p. 88.
Cap. XXI. *De Dialecto Poetica, præſertim de Dialecto Poetica* Dano-Saxonica. p. 101.
Cap. XXII. *De Dialecto* Nortmanno-Saxonica. p. 143.
Cap. XXIII. *De Poetica Anglo-Saxonum.* p. 177.
Cap. XXIV. *De Poetica* Semi-Saxonica, *ſive corrupta Poeſi* Anglo-Saxonum. p. 222.

CAPUT PRIMUM.

De Literis, & Literarum Regulis

UEMADMODUM philoſophi, qui corporum naturam tradunt, primum de elementis, ac poſt de iis, quæ ex elementis naſcuntur, ordine ſolent auditores ſuos inſtituere: ſic *Grammaticis*, quos non minus quam philoſophos, ſive phyſicos, ſive mathematicos, ut ordine quæque tradant, docendi ratio requirit, prius de literis, quæ ſunt elementa vocum, & primordia orationis, & de earum numero, forma, & poteſtate tractandum eſt, quam ad orationis partes, & partium orationis ſyntaxin procedere eis liceat: nempe quia una omnium artium, & ſcientiarum præceptoribus lex eſt, ut iſta ſemper, quamvis parva, primo loco tradenda ſint, ſine quibus magna, & cognitu digniora, nec ſciri, nec conſiſtere poſſunt.

Quamobrem *Inſtitutiones* haſce *Grammaticas Anglo-Saxonicas*, & *Mœſo-Gothicas* ab elementorum ſcientia inchoare recte docentis eſſe arbitratus, literas utriuſque ſermonis in exordio operis ponendas exiſtimavi: præſertim *Saxonicas* iſtas, quas, quod non unius formæ, ductuſque ſunt, in variis alphabetis exprimendas curavi; plura forſan alibi exhibiturus, prout *Saxonicæ*, quod aiunt, *manûs* variationes ex MSS codicibus ſeu caſu, ſeu conſilio poſthac inſpiciendis, ſcire contigerit.

ALPHABETUM ANGLO-SAXONICUM.

Figura. A B C D E F G H I K L M N O P R S T Ð þ U Ƿ ƿ X Y Z.
Poteſtas. A B C D E F G H I K L M N O P R S T TH U W X Y Z.

Figura. a b c ↄ e f g h ı k l m n o p ꝑ ɾ ſ t ð þ u ƿ x ẏ z.
Poteſtas. a b c d e f g h i k l m n o p r ſ t th u w x y z.

ALPHABETUM MOESO-GOTHICUM.

Figura. 𐌰 𐌱 𐌲 𐌳 𐌴 𐌵 𐌶 𐌷 𐌹 𐌺 𐌻 𐌼 𐌽 𐌾 𐌿 𐍀 𐍁 𐍂 𐍃 𐍄 𐍅 𐍆 𐍇 𐍈.
Poteſtas. *a b d e f h i k l m n o p r ſ t th u w ch z.*

ɾ reſpondet *Græco* r figura & poteſtate. ȝ enuntiatur ut J conſonum in *Gallico* jour, vel ut ȝ in *Anglico* **your.** & aliquando ut tertium hujus alphabeti elementum. ⊙ ſonat ut hƿ *Anglo-Saxonum*, **wh** *Anglorum*, vel **quh** *Scotorum*, in **quihte, quhether, quhat, quhy, quhilk.** ȣ initiale *Anglo-Saxonibus* valebat cƿ. in medio vero vocum perſæpe valebat c. ſed qui plura velit de poteſtate elementorum *Gothicorum*, adeat alphabetum *Gothicum* clariſſimi *Franciſci Junii*, & *Verelii* manuductionem ad *Runographiam Scandicam*, cap. 3. & 13. ƿ formam & in mediis vocibus vim *Græci* υ ψιλοῦ obtinet, ut in **SYNΛΓΩΓΕIN. ΒYSSΛMMI. SΠYΚΕIΔΛNS.**

REGULA PRIMA.

Alphabetum iſtud, quod ſupra poſuimus, *Anglo-Saxonicum* commune eſt librorum *Anglo-Saxonice* in *Anglia* excuſorum. verum in MSS *Anglo-Saxonicis*, quorum haud exiguus numerus cum *Latine* tum *Saxonice* apud nos etiamnum ſupereſt, aliæ occurrunt literæ diſſimilis faciei, & formæ, quas adjecta tabella lectori antiquitatum ſtudioſo exhibet; in qua etiam oſtenditur, communis alphabeti quinque elementa, nempe ȝ. ƿ. ꝛ. ꞇ. ꝑ. cum þ. formata & deducta eſſe à *Latinis* ſui nominis, & valoris literis.

Alphabetum etiam *Mœſo-Gothicum* cum alphabeto *Latino*, & *Græco* MS *Bodleiani* in hac eadem tabella exhibere operæ pretium exiſtimamus, ut curioſus lector cum his illud conferens, cernat, *Ulphilam* partim ex *Latinis*, partim ex *Græcis* literis alphabetum ſuum integrum ſumſiſſe; adeo ut literarum *Mœſo-Gothicarum*, exceptis ſolis ⊙ & ψ, non inventor, ſed collector, & conſarcinator plane dicendus ſit.

Ex hac tabella conſtat Ƿ. Ȝ. h. Ƙ. S. è *Latino*, Β. Γ. Ɛ. ï. Κ. Λ. Μ. Ν. Π. Τ. Χ. Ζ. è *Græco* alphabeto eſſe ſumptas. ⅄ deducitur à primo cujuſvis alphabeti elemento paulum mutato: ⅅ à quarto *Latini* alphabeti elemento, linea (ut ita dicam) diagonali parum prolongatâ. Ꝙ videtur factum pro more ſcribendi O apud antiquos, nempe ducendo in unum circulum duas ſemilunulas; quas quidem *Ulphilæ* ita conjungere placuit, ut unius cornu inferius alterius cornu tranſecaret. alii natum arbitrantur ab Ω *Græco*, pedibus in unum contractis. ᑎ eſt U *Latinorum* inverſum. Ꝟ vel eſt *Latinorum* Ꝙ i. e. Q. quod in vetuſtis MSS occurrit; vel XV elementum *Latini* alphabeti, linea perpendiculari decurtata. ⊙ eſt *Latinorum* vel *Græcorum* O cum puncto centrali; quod quidem punctum ſpiritus aſperi valorem, vel ʿ *Græcorum*, videtur habere; unde ⊙ poteſtatem habeat ho, vel hoo, vel hꝑ. *Anglo-Saxonum*. ψ eſt purum *Ulphilæ* commentum. natum fortaſſe ex ⊞, quo TH quaſi per compendium ſcribitur. forſan *Ulphilas* ⸸ *Græcum* in alium uſum tranſmutaverit.

II. *Anglo-Saxones* abbreviate ꝯ vel ⁊ frequenter ſcribebant pro anꝺ, item ꝓ pro ꝓæꞇ vel ꝓaꞇ. necnon ł pro *vel Latino*, & oꝺꝺe *Saxonico*; præſertim in verſionibus paraphraſticis & gloſſatis, quales ſunt duæ illæ celeberrimæ evangeliorum interlineatæ; quarum altera in bibliothecâ *Bodleiana*, altera in *Cottoniana* extat. ł vero videtur truncatum à uł', quod in vetuſtis MSS ſcribitur pro *vel*. uſurpatur etiam ł pro lice, ut ꝑıꞇuꝺł pro ꝑıꞇuꝺlice, ꝛoꝓł pro ꝛoꝓlice. ſenſum *Anglo-Saxones* imperfectum denotabant unico puncto, at perfectum tribus punctis in triangularem formam hoc modo ∴ diſpoſitis, & haud rarò hoc ⁘ ſigno. *Gothi* ſenſum imperfectum denotant unico puncto, perfectum verò duplici.

III. *H. Spelmannus* in alphabeto *Anglo-Saxonico*, quod primo conciliorum tomo præmiſit, hæc etiam notavit: Ð ꝺ & ȡ in nonnullis MSS. proprie reor pronuntianda ut ⊙ in Θεὸς, & ꝺꝯ in thing *Anglico*. ꝓ þ tanquam ꝺꝯ in that vel this: ſed confunduntur hi characteres à ſcriptoribus. Notetur inſuper, quod in *Anglo-Saxonicâ*, haud ſecus ac in [1] *Ulphila-Gothica*, & [2] *Runicâ*, vocalis ſæpe abſorbetur à conſonante, præſertim in fine dictionum; ſed tum vocalis, quam conſonans includit, aut vocalis proxima ſubintelligitur: ut in nemꝛꞇ. cenꝺ. ȝeꝑꝑıxl. ꝛuꝛl. neoꝑxna. hæꝥꝛꞇ. ad hæc obſervandum eſt, quod ẏ vocalis, quam *Græciſcam* i. e. *Græcam* vocat [3] *Ælfricus*, in vetuſtis MSS ſcribitur ſine puncto in vertice.

IV. Præterea notandum, & monendum *Anglo-Saxones*, nonnullas literas, præſertim vocales, & diphthongos ſæpe confudiſſe, eaſque indifferenter uſurpaſſe. *v. g.* a & æ: ut ac & æc, *quercus*; aceꝑ, æceꝑ, *ager*. item æ & ea: ut æ, ea, *aqua*; æc, eac, *æternus*. item æ & œ: ut æȝhꝑeꝑ, œȝhꝑæꝑ, *ubique*; æȝhꝑılc, œȝhꝑılc, *unuſquiſque*. item æ & ẏ: ut ælc, ẏlc, *quiſque*. item e, ı & ẏ: ut eȝlanꝺ, ıȝlanꝺ, ẏȝlanꝺ, *inſula*; eꝥel, ẏꝥel, *malus*; elꝺan, ılꝺan, ẏlꝺan, *cunctari*; embe, ımbe, ymbe, *circa*, *circum*. hinc comparativa apud eos indifferenter exeunt in aꝑ, æꝑ, eꝑ, ıꝑ, oꝑ, uꝑ, ẏꝑ; & ſuperlativa in aꝛꞇ, æꝛꞇ, eꝛꞇ, ıꝛꞇ, oꝛꞇ, uꝛꞇ, ẏꝛꞇ; participia præſentis temporis in anꝺ, ænꝺ, enꝺ, ınꝺ, onꝺ, unꝺ, ẏnꝺ; præteriti vero in aꝺ, æꝺ, eꝺ, ıꝺ, oꝺ, uꝺ, ẏꝺ; pro varia ſcilicet vel ævi, vel loci dialecto.

Literarum *Ulphila-Gothicarum* ea eſt poteſtas, & pronuntiatio, quam in alphabeto per literas *Latinas*, *Græcas*, & *Anglo-Saxonicas* expreſſi. Sed præterea notandum eſt ᚫI legi ut E, ut in ïᚫISᚢS, *Jeſus*. ᚫᚫIᚠI, *Levi*. ᛖI, ut I, ut in ⅅᚫᚠᛖIⅅ, *David*. ᚫᚢ, ut O, ut in ᚠᚴᚫIᛏᚫᚢKIᚫ, *prætorium*. ᛊᚫᚢᚫᚢᛗᛟᚱᚢ, *Solomon*. ᚠᚴᚫᚢᚮᛖᛏᛖᛊ, *propheta*. ᚠᚫᚢKᚠᚫᚢKᚫI, πορφύρα, *purpura*. ᚫᛚᛚ ſonat ut ANG. ut in ᚫᛚᛚIᚫᚢS, *Angelus*. ᚫIᚠᚫᛚᛚᚫIᚫIᛟᚱᚢ, *evangelium*. ᚫᛚᛚᚠᚢ, *angusta*. Ex his exemplis conſtat ᚫI, & ᚫᚢ nonnunquam breves eſſe diphthongos, apud *Mœſo-Gothos*; nec mirum, cum apud [4] *Cimbros* au vel ᚬ uſurpatur ad ex-

---

[1] *V. g.* ᛒᚫᛚᛗS. ᚫIᛚᚴ: [2] Vide *Olai Wormii* liter. *Danic.* cap. 30. [3] To ȝıꝛum ıꝛ ȝenumen ꝛe Ꝉnecıꝛca ẏ ꝛoꝓ ınꞇınȝa Ꝉnecıꝛcna namena. ꝯ ꝛe ẏlca ẏ ıꝛ on Ɛnȝlıꝛcum ȝeꝑꝑıꞇum ꝛꝑıⅆe ȝepunelice. *hiſce additum eſt Græcum* ẏ. *gratia Græcorum nominum*, &c. *Ælfric.* Gramm. cap. de litera. [4] Vid. *Gudmundi Andreæ Iſlandi* Lexicon *Iſlandicum* in Ꝛ.

pri-

TABELLA.

a aa b c d e f g h i k l m n o p r s t þ ð u w x y z æ ƕ
ę ę 7 ƿ þ t: *ad exemplar Evangeliorum Dano-Saxonice, in Bibl. Cottoniana, Nero D.4. Codex S. Cuthberti.*

a aa b c dd ee ef g h i k l m n oo p r ſ t þ ð u v x y
z æ ę 7 þ t *ad formam Evangeliorum Dano-Saxonice, in Bibl. Bodleiana, Codex hic fuit, ut dicitur, ven. Bedæ.*

a b c d ee f g h i l m n o p r ſ t þ ð u x y z æ 7 *ex Codice Iuniano 23.*

a b c d e f g h i k l m n o p r s t þ ð u x y z æ 7: *ad modum Codicis Cottoniani, Tiberius, B.u. qui Pastorale D. Gregorii ab Ælfredo R. Saxonice redditum continet.*

a b c d e f g h i k l m n o p r s t þ ð u x y z æ 7 ma na mi: *è Codice Bodleiano ejusdem Pastoralis A. S. Hatt. 88.*

a b c d e f g h i k l m n o p r s t þ ð u x y z æ: 7 þ *ad speciem Hexaemeri MS.i S. Basilii, in Bibl. Bodleiana, qui inscribitur Hattoo.*

a b c d e f g h i l m n o p r s t þ ð u x y z w 7 þ *ex libro Homiliarum Bodl. NE.F.4. u N.B. 7 affine est τῷ 7 pro et, in notis Tyronis et Senecæ.*

a b c d e f g h i l m n o p r s t þ ð u x y æ
7 þ t *vel* ꝯ *è Boethio Alfrediano. Bod. NE.C.3. u. t affine est τῷ 4 vel, in notis Tyronis et Senecæ.*

a b c d e f g h i k l m n o p r ſ t þ ð þ u x
y z æ 7 þ þ *è Libro Iuniano 1.o qui continet historiam Evangelicam cum commentario. vocatur Ormulum ab nomine auctoris, qui Orm et Ormin appellatus est.*

a b c d e f g h i l m n o p r s t þ ð u x y æ
7 þ þ *è Libro Homiliarum, Bodl. NE.F.4.12.* {*Derivatio literarum quas H. Spelmanus putavit esse pure Saxonicas.* G g g 7. R R R r. S s ſ r. T t τ t. V. Y y y. D ð ð d. Þ þ þ.

a b c d e f g h i k l m n o p r s t þ ð u x
y z æ 7 þ *Secundum formam quatuor Evangeliorum in Bibliotheca Bodl. quæ Hattoniana vocantur.*

a b c d e f g h i l m n o p r s t þ ð u x y z
æ 7 þ *è Libro Homiliarum, Bodl. Iun. 24.o*

* *è Cod. MS. qui continet vitas quarundam Sanctarum Virginum, Semi-Saxonice Bodl.*

* a b c d e f g h i k l m n o p r s t þ ð w x y z 7 þ

Λ. Β. Γ. Δ. Ε. F. G. h. i. l. K. Λ. M. N. Ξ. Π. Θ. Ρ. S. T.
ψ. n. ω. γ. χ. ζ. *Alphabetum Mœso-Gothicum, è cod. argenteo sumtum, per Franc. Iunium, F.F.*

a b c d e f g h i l m n o p q r s t u v x y
y z. *Alphabetum Latinum, e Codice M.S. Bibliothecæ Bodleianæ. Laud. F. 82.*

Α Β Γ Δ Ε Ζ Ζ Η Θ Ι Ϊ Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ S Τ Υ Υ
Φ Φ χ Ψ Ω. *Alphabetum Græcum, ex eodem M.S.o continet ille Codex actus Apostolorum Græce ac Latine, in literis uncialibus.*

Burghers sculp.

primendum Æ mixtum ſeu breviſſimum, quod Hebræorum *Hhateph patach*, vel *Kametz chatuph* reſpondet: ut in aumur, *miſer.* auga, *oculus.* Þav, vel Þau pro Þe, *hæc, ea*, pluraliter. aullum pro ellum, faurum pro forum, haunum pro henum. unde ſæpe accidit, ut a breviſſimum in au movetur: ut, amma *avia* in gen. aumnu.

V. Nec vocales, & diphthongi ſolum, ſed & conſonantes quædam confunduntur apud *Anglo-Saxones.* exempli gratia, b. f. u: ut obeſ, ofeſ, oueſ, *ſupra, ſuper, ultra, trans.* beboſ, beforſ, *caſtor.* ebolſan; efolſan, *blaſphemare.* ifig, iueg, *hedera.* fot, uot, *pes.* c. & g: ut Þonceſ, Þongeſ, *cogitationes.* ſinc, ſing, *vir, mas, fortis, præſtans.* geongne, geocne, *juvenem.* item c. & k: ut cyning, kyning, *rex.* cyð, kyð, *cognatio.* aceſ, akeſ, *ager.* item c. & q: ut [1] cpen, quen, *regina, uxor, mulier.* cpið, quið, *matrix.* c quoque non raro vertitur in h, & hh: ut in rtreht on *ſtraverunt*, à rtreccan. Math. xxi, 8. ſic etiam g, & i conſonans: ut gagulſpilan, iagulſpelgan, *gargarizare.* geo, ieo, *olim.* geogud, ieogud, *juventus*, cum multis aliis. g liqueſcit etiam in h: ut in hepetoha pro hepetoga, *dux.* dahum pro dagum, *diebus.* etiam in p: ut in gerupode, *obmutuit*, à gerpigan, *tacere, obmuteſcere.* Math. xxii, 12. g etiam ante n ſæpe ſupprimitur: ut in dyrne pro dyrigne, ænne pro ænigne. ſic h vice verſa quandoque vertitur in g: ut in Þag pro Þah, [2] Gothice ψλιh, *crevit, profecit*, à Þean: cnihd peox ⁊ Þag, *creſcebat & proficiebat puer.* Cædm. lvii, 20. Lucæ autem ii, 52. re hælend Þeah on pirdome, *Jeſus proficiebat ſapientia.* Ratio autem propter quam c [vel k] g & h tam facile invicem mutantur hæc eſſe videtur, quod apud veteres elementum h nunc lenius nunc aſperius proferri ſolebat, ac proinde duplicem quaſi habuiſſe valorem. quando aſperius ſonare faciebat ſyllabam, ſonum edebat ut ח *Hebræorum* vel hh; unde poteſtatem quaſi obtinebat elementi c vel k, quod loco g etiam uſurpari apud veteres ſolebat. ȝ, inquit [3] *Gudmundus Andreæ Iſlandus* inter Runas veterum, neque nomen, neque figuram habuit peculiarem, ſed ejus loco nunc f *F*, nunc h uſurparunt. Poſtea autem Runarum reformatores *F*, nempe kaun punctatum, hujus loco induxerunt, & ſtungen kaun [i. e. kaun punctatum] iſtud nuncupavere. cum his conferantur quæ de h ſcribit, ubi oſtendit elementum iſtud ſæpe proferri ut k, vel q. & apud veteres ante n, h & k promiſcue in uſu fuiſſe. Quam diverſa verò erat apud *Anglo-Saxones* ſcribendi ratio unius vocis exemplo *multitudinem* vel *turbam* ſignificantis conſtat. ſcribitur enim (inquit clariſſimus *Mareſcallus*) viginti modis: [4] mænigeo, mænio, mæniu, menio, meniu, mænigo, mænego, manigge, menigo, manegeo, mænegeo, menegeo, mænygeo, menigeo, manegu, mænigu, menegu, menego, menigu, manigo. Sic quadrifariam ſcribitur pro *fodit* dielf, dealf, delf, dalf. pro *paſcentes* lærpende, lærpigende, lærgende, lærende. pro *ejiciam* ic puppe, ic peoppe, ic pyppe, ic peppe. ſic ſcribitur pro *homo* [5] man, & mon; pro *poſſit* mæge, & muge; pro *illi, illis* Þam, Þan, Þon. rig, ri, rie, re, rio, reo, *ſit.* rinden, renden, rienden, rint, rient, rind, rin, rien, reon, *ſunt*, cum multis aliis, quæ nobis ſuppeditant codd. *A. Saxonicorum* cum variis lectionibus editiones, quæ nuperæ prodiere è theatro *Sheldoniano.*

VI. Literas k, & q. rariſſime uſurparunt *Anglo-Saxones*, ſed earum vice c. & cp. vel cu. voces in *Anglo-Saxonica* quandoque ſyncopantur euphoniæ gratia: ut gefyldan pro gefylledan. ængum pro ænigum. rpaðef pro rpahpæðef.

VII. Li *Anglo-Saxonum* in initio, medio, & fine vocum apud *Anglos* ſæpiſſime in y, vel i liqueſcit. In initio: ut in yeman à [6] geman; year à geare; yoke à geoc; yelde olim, nunc yeilde, à gelde, *ſolvo, præſto, reddo*; ut in iſto,

Yet will I yelde again, if I ſo much have.

liber ſatyrarum, qui inſcribitur Peirce Plowman. fol. 27. b. In medio: ut in fail à fægl; fnail à fnægl; tail à tægl; fair à [7] fægef. In fine: ut in day à dæg; poppy à papig. Aliquando liqueſcit in w, ut in auſtrali own, borealibus awn, ab agen; law à laga. Et demum quomodo *Anglo-Saxonicæ* voces factæ ſunt *Anglicæ*, mutando literas ejuſdem organi, aſperando lenes, & leniendo aſperas, vocales, diphthongos & interdum conſonantes leviter mutando, auferendo initiales & finales ſyllabas, præſertim terminationem modi infinitivi, præterea addendo, tranſponendo, & interponendo literas, & voces quoque ſyncopando, non abs re forſan fuerit, nec curioſo lectori ingratum ſubjectis exemplis docere.

Exempla nominum ſubſtantivorum.

Froſt, *gelu*, à forfr. loaf, *panis*, à hlafe, *Goth.* hλλιbs, vel hλλιfs. bow, *arcus*, à boga. cart, *currus*, à cpæt. youth, *juventus*, à geogud. widow, *vidua*, à peodepe, pidepe. *Goth.* γιdχγχ. maw, *ſtomachus*, à maga. ſhæt, *lodix*, à rceat. barn, *horreum*, à bere-æfn. ſoul, *anima*, Eboracenſibus ſawl, à ſapel, *Goth.* sλιγλλλ. womb, *venter, uterus*, *Scoticè* wamb, à pamb, *Goth.* γλmbλ. neighbour, *vicinus*, nechebupa. raven, *corvus*, à hnæfen. bird, *avis*, à bnidde. chaffe, *palea*, à ceaf. ſalve, *emplaſtrum, unguentum*,

---

[1] *Goth.* uens, ueins, ueinx, *uxor, mulier.* [2] Luc. ii, 52. [3] In *Lexico Iſlandico.* [4] *Gothice* mλnλrei. [5] A *Gothico* mλnnλ. [6] Quære aliam hujus vocis originem in *Gothico* rλngs, *ingens alicujus regionis tractus.* Gloſſ. *Goth.* [7] A voce *Gothica* fλrk. à realf,

à ϸealϧ, *Goth.* ϚΛΛΒϘΝS. **rugge**, *læna*, à ϸeope. **foam**, *ſpuma*, à ϧæm. **heaven**, *cælum*, à heoϧen. **iland**, *inſula*, ab ıglanꝺ. **fowle**, *volucris*, à ϧuglel, *Goth.* ϷΠΓΛϘS. **meal**, *farina*, mealepe, vel melepe. **ring**, *annulus*, hϸıng. **ſtirk**, vel **ſtere**, *buculus*, ϸtÿϸıc, vel ϸtÿϸc. **ſhovel**, *ligo*, *pala*, ϸcoϧel. **lapwing**, *upupa*, lepepınc. **ſty**, *hara*, ϸtıge. **wæk**, *hebdomas*, puca vel uca. **thumb**, *pollex*, ϸuma. **witch**, *lamia*, picce. **nether** Eboracenſibus, *coluber*, næꝺꝺa. **nauger**, *terebrum*, naueglan. **wain**, *plauſtrum*, *vehiculum*, pagen, vel pæn. **tilt**, *tentorium*, *tabernaculum*, telt. **droſſe**, *ſcoria*, ꝺꝺoϸna. **gander**, *anſer maſculus*, glanꝺa, vel glanϸa. **radiſh**, *rhaphanus*, ϸædic. **ruſh**, *ſcirpus*, ϸırc. **aſh**, *fraxinus*, ab æϧc. **clock**, *horologium*, cluggan, *campana*. **yive**, *taxus*, ab ıϸ. **lobſter**, *locuſta*, loppeϧtre. **ridge**, *dorſum*, *ſtriga*, *tectum*, hϸıcge. **edge**, *acies*, ab ecge. **ſeal**, *phocas*, ϸıole. **hoaſt** Eboracenſibus, *tuſſis*, hꝺoϸta. **marrow**, *medulla*, mepg. **fole**, *pullus*, ϧola, *Goth.* ϷΠΛΛ. **guilt**, *reatus*, gılt. **prieſt**, *ſacerdos*, ϸpeoϸt. **body**, *corpus*, boꝺıg, *ſtatura*. **halter**, *capiſtrum*, hælϧtre. **cheek**, *mala*, *gena*, ceac. **boſom**, *ſinus*, boϸme. **hail**, *grando*, hagol. **ſnail**, *limax*, ϸnægol. **ſpur**, *calcar*, ϸpuϸa. **munc**, *monachus*, munuc. **yoke**, *jugum*, geoc, *Goth.* ΓΛϘΠK. **honey**, *mel*, hunig. **ſhrine**, *ſcrinium*, ϸcϸın. **gall**, *fel*, gealla. **biſhop**, *epiſcopus*, bıϸcop. **law**, *lex*, laga. **comb**, *pecten*, camb. **wheat**, *triticum*, hpæte, *Goth.* ΘΛITS. **ſwarm**, *examen*, ϸpeaϸm. **worm**, *vermis*, pÿϸm, *Goth.* ϒΛΠKM. **ſæd**, *ſemen*, ϸæꝺ. **light**, *lux*. leoht, *Goth.* ΛIΠhΛd, vel ΛIΠhΛϕ. **wound**, *vulnus*, punꝺ, *Goth.* ϒΠΠd. **laughter**, *riſus*, hleatoϸ, *Goth.* hΛΛhGΛN, *ridere*. **thigh**, *crus*, ϸeoh. **even**, *veſper*, ab æϧen. **father**, *pater*, ϧæꝺeϸ. **brother**, *frater*, bꝺoϸoϸ, *Goth.* ΒRϘΨΛR. **ſparrow**, *paſſer*, ϸpeaϸϸa, *Goth.* ϚΠΛRϒΛ. **hawk**, *accipiter*, haϧuc. **mother**, *mater*, moꝺoϸ. **nephew**, *nepos*, neϧa. **whetſtone**, *cos*, hpetϸtan. **well**, *fons*, *puteus*, pÿl, vel pala. **craft**, *ars*, *ſcientia*, cpæϧt. **nut**, *nux*, hnutu. **ax**, *aſcia*, ab æx, *Goth.* ΛUIZI. **threſhold**, *limen*, ϸæϸϸcpalꝺ. **head**, *caput*, heaꝺ, *Goth.* hΛΠBIΨ. **lord**, *Scotice* **laird**, *dominus*, hlaꝺoϸꝺ. **foot**, *pes*, ϧot. **ox**, *bos*, ab oxa. **ram**, *aries*, ϸom. **leaſow**, *paſcuum*, lærϸe. **whore**, *ſcortum*, huϸe, vide *Goth.* hϘRS, **hew**, *ſpecies*, hiepe, vel hipe. **harveſt**, *meſſis*, hæϸϧeϸt. **York**, *Eboracum*, (urbs,) Eoꝺoϸpic. **fiſh**, *piſcis*, ϧıxa, *Goth.* ϷISK. **fright**, *terror*, ϧÿϸhto, *Goth.* ϷΛΠKhTΛN, *timere*. **whey**, *ſerum lactis*, hpæg. **kettell**, *cacabus*, cÿtel. **hive**, *alveare*, hÿϧe. **itch**, *pruritus*, gıcha. **galowes**, *crux*, *patibulum*, galg, vel galga, *Goth.* ΓΛΛΓΛ. **ottez**, *lutra*, ab otoϸ. **boar**, *aper*, baϸ, vel baϸe. **ſow**, *ſus fœmina*, ϸugu. **bitch**, *canis fœmina*, bıcge. **cow**, *vacca*, cu. **bee**, *apis*, beo. **droan**, *fucus*, ꝺϸan. **waſp**, *veſpis*, pæϸp. **hornet**, *crabro*, hÿϸnet. **fly**, *muſca*, ϧleoge. **flea**, *pulex*, ϧleo. **louſe**, *pediculus*, luſa. **toad**, *bufo*, taꝺıge. **adder**, *coluber*, ab ættoϸ, vel ættep. **nædle**, *acus*, næꝺl, *Goth.* NEϕAS. **bytte** Wigornienſibus, *uter*, bÿtte; **butte**, *dolium*, ab eâdem origine. **counter**, vox Londinenſis pro *carcere urbano*, cpeaptepn, *carcer*. **orchard**, *hortus*, ab oꝼcıꝺ, *Goth.* ΛΠKTIΓΛKAS. **thirl**, in agro Eboracenſi **noſe-thirl**, *naris*, & [1] **Turle** nomen angiportûs in Oxoniâ, per quam itur ex urbe in pomœria borealia; & forſan per metathefin literarum **drill** inſtrumentum fabrile, quo foramina tranſadiguntur, à ϸÿϸel, vel ϸÿϸl, quod *foramen* ſignificat. **way**, *via*, pæg, *Goth.* ϒIRS. **wind**, *ventus*, pınꝺ, *Goth.* ϒINDS. **winter**, *hyems*, pıntep, *Goth.* ϒINTRNS. **fæ**, *feudum*, ϧeoh, *Goth.* ϷΛIhn. **miſt**, *nebula*, mıϸtaϸ, *tenebræ*. **embaſſy**, *Gallice* ambaſſade, ab ambÿht-ϸegga, *nuncius*, vel ambÿht, *legatio*; vid. gloſſarium *Gothicum*, in ΛNDΛBΛhTS. Locus ille editus, Londinum meantibus remeantibuſque conſpicuus in agro *Middelſex*. una cum eccleſiâ in ejus ſummitate poſitâ, vulgò, **Harrow o'the Hill**, nomen ſumit à voce heapg, ſeu hæpg, quæ tam *lucus*, quam *fanum* vel *templum* ſignificat. ſi eccleſia à loco, præferenda eſt prior vocis ſignificatio; ſi vero locus à templo, vel eccleſiâ denominatur, poſterior. ϸa pıgbeꝺe anꝺ ϸa heapgaϸ ꝺeoϧolgÿlꝺa, *aræ*, *& templa idolorum*, Bed. H. E. p. 143. Auſtrales *Angli* vocant inſulam flumineam **an eight**, ab ıggaϸ quod *inſulam* ſignificat. hı ϧlugon oϧep Temeϧe on ænne ıgga[ð], *tranſvolaverunt Tameſin in inſulam*. chron. *Sax.* in Ann. ꝺccclxciii. Templum ſanctæ *Mariæ* in ripâ Thameſis *Suthricenſi* poſitum vulgò vocatur **St. Mary Overs**, i. e. *Sancta Maria ripenſis*, ab oϧep, vel oϧϸe, *ripa*, in gen. oϧepeϸ vel oϧϸeϸ. ıϸ heopa ealꝺoꝼ-buϸh nemneꝺ Lunꝺen-ceaϸtϸe on oϧϸe gepetteꝺ þæϸ ϧoϸepϸpecenan ϸtϸeameϸ, *illorum metropolis*, *Londinenſis urbs*, *eſt ſuper ripam præfati fluminis poſita*, Bed. H. E p. 116. Sic eccleſia *omnium ſanctorum* in colle juxta turrem Londinenſem (cujus non ita pridem munificentiâ *Gulielmi* archiepiſcopi *Cantwarenſis* curatus eram) poſita, vulgo vocatur **Allhallowes Berkin**, à [2] bepgen, quod eſt denominativum vocis bepg *collem* ſignificantis. hæc obiter captandi lectoris gratiâ.

Exempla nominum adjectivorum.

Naked, *nudus*, à nacoꝺ, *Goth* NΛUΛϕS. **bright**, *clarus*, beoϸht, *Goth.* BΛIRhT. **fain**, *lætus*, ϧægen, vide *Goth.* ϷΛΓINϘN, *gaudere*. **ſmooth**, *glaber*, ϸmeꝺe. **rough**, *aſper*, ϸeoh, *Goth.* RIh. **it**, *iſtud*, hÿt, *Goth.* ITΛ. **quick**, *vivus*, cuce, vide *Goth.* UIϒΛIZG. **worſe**, Eboracenſibus **warſe**, *pejor*, ϸÿϸϸ, *Goth.* ϒΛIRS. **beſt**, *optimus*, betϸt, *Goth.* BΛTISTΛ. vide gl. *Goth.* in voce BΛTIZϘ. **freſh**, *recens*, ϧepϸc. **right**, *rectus*, ϸıht, vide *Goth.* ΓΛ-

[1] Niſi potiùs ſit à *turrella*. [2] *Gothice* BΛIRGΛhEIN. bepgahen, *montanus*, Luc. 1, 39, 65.

RΛIhTS.

ᚳᚣᛁᚻᛏᛋ. own, *ſuus, proprius*, Eboracenſibus awn, ab agen, *Goth.* ᚣᛁᚴᛁᚾ, vel ᚣᛁᚻᛁᚾ. vide gl. *Goth.* in voce ᚣᛁᚴᚣᚾ, *habere.* ought, *aliquid*, ab aht. nought, *nihil*, naht. all, *omnis*, ab eal, ᚣᚣᚣᛋ. mickel *Anglis* aquilonaribus, *multus*, mycel, MIKIᚣᛋ. little, *parvus*, lytel. ſhort, *curtus, brevis*, rceopt. long, Eboracenſibus lang, lanz. any, ab æniz. glad, *lætus*, zlæd. gray, *glaucus*, zpæz. ſharp, *acutus*, rceapp. more, Eboracenſibus mare, *plus, amplius*, mare. naſh Wigornienſibus, *mollis, delicatulus*, nerc. aware, unaware, *paratus, impa-ratus*, zearpe, unzearpe. whole, *integer*, palz, palhz, palh, vel pallız. emty, *vacuus*, ab æmtiz.

Exempla verborum.

To kiſſe, *oſculari*, à cyrran, *Goth.* ᚳᚾᚳᚷᚣᚾ. to follow, *ſequi*, [1] rolzian. to chide, *objurgare*, cidan. to lend, *accommodare, mutuum dare*, lænan. to haſp, *claudere*, hæprian. to ſwallow, *glutire*, rpelzian. to dry, *ſiccare*, vel *tergere*, ab adrizan. to row, *remigare*, neorian. to aſk, *inquirere, percontari*, ab axian, vel ahrian. to knoll, *pulſare campanam*, cnyllan. to ring, *pulſare campanas*, hringan. to æk, *augmentare*, ab ican, *Goth.* ᚣᚾᚳᚣᚾ. to rain, *pluere*, nerian, *Goth.* ᚳᛁᚱᚾᚣᚾ. vide gl. *Goth.* in voce ᚳᛁᚱᚾ. to threſh, *triturare*, þeprcan. vide ᚱᚣᚠᚳᚣᛋᚳ, vel ᚠᚳᚣᛋᚳ. to run, *currere*, ab aprian, vel potius à *Goth.* ᚳᛁᚾᚾᚣᚾ. to ſcrape, *ſcalpere*, fit à rcneopan. to carve, *reſecare, ſculpere*, ceorfan. to ſhove, *detrudere*, bercufan. to live, *vivere*, liban, vel leofan, ᚣᛁᛒᚣᚾ. to ſwell, to kill, *occidere*, cuellan. to buy, *emere*, bycgan, ᛒᚾᚱᚷᚣᚾ. to abide, *manere, expectare*, anbidian. to borrow, *mutuari*, borgian. to reap, *metere*, nipan. to laugh, *ridere*, hlihan, *Goth.* hᚣᚣhᚷᚣᚾ. to war, *crebrcere*, peaxan, *Goth.* ᚠᚣhᛋᚷᚣᚾ. to wake, *vigilare*, & *expergefacere*, pacian, *Goth.* ᚠᚣᚳᚣᚾ *vigilare*, & *Goth.* ᚠᚣᚳᚷᚣᚾ *expergefacere*. to weald, *regere*, pealdan, *Goth.* ᚠᚣᚣᛞᚣᚾ. to ward, *cuſtodire*, peardian, *Goth.* ᚠᚣᚱᛞᚣᚷᚣᚾ. to wæn, *opinari*, penan, *Goth.* ᚠᛖᚾᚷᚣᚾ. to winnow, *ventilare*, pændpian. to waſh, *lavare*, pærcan.

Exempla indeclinabilium.

When, *quando*, à hpænne, *Goth.* ⊙ᚣᚾ. enough, *ſatis*, zenoh. vide *Goth.* ᚱᚣᚾᚷh. ſo, *ſic*, rpa, *Goth.* ᛋᚠᛖ. then, *tunc*, þon, *Goth.* ᚿᚣᚾ. whether, *num, nunquid*, hpæþer. *Goth.* ⊙ᚣᚿᚣᚱ. hither, *huc*, hiþer, *Goth.* hiᛞᚣᚱᛖ. thither, *illuc*, þiþer. but, *niſi, excepto*, butan. if, *Scotice* gif, *ſi*, zif, *Goth.* ᚱᚣᚾ, vel ᚱᚣᛒᛖi. there, *ibi, illic*, þær, *Goth.* ᚿᚣᚳh. at, *apud, ad*, ab æt. why, *cur*, hpi, *Goth.* ⊙ᚣ. whither, *quo*, hpyþer, *Goth.* ⊙ᚣᛞᚣᛖ. where, *ubi*, hpær, *Goth.* ⊙ᚣᚱ. after, *poſt*, ab æftep, *Goth.* ᚣᚠᛏᚱᚣ, ſignificat idem quod after that apud *Anglos* i. e. *denuo, rurſus, iterum.* from, *à, abs, ex*, rpam. among, *inter*, zemanz. betwixt, *inter*, betpux. through, *per*, þurh, *Goth.* ᚿᚣᛁᚱh. ober, *ſuper*, ab ofep, *Goth.* ᚢᚠᚣᚱ. oft, *ſæpe*, ab ofte, *Goth.* ᚢᚠᛏᚣ. ſoon, *illico*, rona, *Goth.* ᛋᚢᚾᛋ. yea, *etiam*, zea, *Goth.* ᚷᚣ, vel ᚷᚣᛁ. yes, *etiam*, zyre, quod occurrit *Math.* XVII, 25. þa cpæþ he. zyre. he bed. long, ab andlanz, *in longum, per*: ut, rop re here up andlanz Sizene, *perrexit exercitus longo tractu per Sequanam.* chron. *Saxon.* anno DCCCLXXXVII. about, *circum, circiter*, ab onbutan. ȝ rlozon monize men æt Hocneratune. and þær onbutan. *Anglice*: and ſlew many men at Hocnortun, and there abouts.

Caput Secundum.

De articulo, ſive pronomine demonſtrativo, quod grammaticorum vulgus articulum vocant definitum.

I. Linguæ *Anglo-Saxonica*, & *Gothica*, quam *Mæſo-Gothicam* vocamus, pro ingenio ſuo, haud ſecus, ac *Græca*, articulo, ſeu pronomine præpoſitivo delectantur, qui variatus per caſus in utroque numero nominibus præfigitur.

II. Articulus *Anglo-Sax.* re, reo, þat, ὁ, ἡ, τὸ ſignificat. re autem præponitur maſculinis, reo fœmininis, þat neutris: ut, reo rapel yr ma þonne mett. and re lichama ma þonne þat neaf, *anima plus eſt, quam eſca, & corpus plus quam veſtimentum*, Luc. XII, 23.

---

[1] Vel rilizean, quod idem denotat. unde vox *Cimbrica*, quæ toties occurrit in *Wormii* monumentis *Danicis*, rilaga, *comes, ſocius*, fellow *Anglice*. vide *Stephanidis* notas in præfationem *Saxonis Grammatici*, pagg. 4, 5. & *Olai Wormii* monumenta *Danica*; libro III. capite 4.

Nume-

Numerus ſingularis			*Numerus pluralis.*		*** *Francice*
Nom. Se. ὁ. ye. ἡ. þat & þæt. τό.	}	}	Nom. Ða. οἱ, αἱ, τά.		thero, therro,
Gen. þæꝛ. * þæꝛe. þaꝛ & þæꝛ.			Gen * þæꝛa.		thiro, thirro,
Dat. þam. * þæꝛe. þam.			Dat. þam.		thera, theru,
Acc. þone. þa. þat & þæt.			Acc. þa.		ther, der.
Abl. þam. þæꝛe. þam.			Abl. þam		

Uſus articulorum exemplis explanatus.

Nom. ꝛe, maſc. ꝛe Hælend him andꝛꝛaꝛode, *reſpondet illi Jeſus*, Joh. xix, 11. ꝛe dæg pæꝛ mæꝛe neꝛte-dæg, *erat enim magnus dies ille ſabbati*, Joh. xix, 31. æfꝛe paꝛ ꝛe fadeꝛ. ⁊ æfꝛe paꝛ ꝛe ꝛunu. ⁊ æfꝛe paꝛ ꝛe halga gaꝛt an ælmihtig God, *pater ſemper erat, & filius ſemper erat, & ſanctus ſpiritus ſemper erat unus deus omnipotens*, MS. bibl. *Bodl.* in Hom. cui tit. *de fide catholica.*

Gen. þæꝛ. ne caꝛt þu þæꝛ Caꝛeneꝛ fꝛeond, *non es amicus Cæſaris*, Joh. xix, 12. þa ꝛe Hælend onfeng þæꝛ eceder, *cum accepiſſet Jeſus acetum*, Joh. xix, 30. ꝛe ꝛunu iꝛ þæꝛ fadeꝛ ꝛiꝛdom..... ꝛe halg gaꝛt iꝛ. ꝛꝛa pe æꝛ cꝛædon. pilla ⁊ foꝛ luꝛu þæꝛ fædeꝛ. ⁊ þæꝛ ꝛunu, *filius eſt ſapientia patris: & ſanctus ſpiritus, ut antea diximus, eſt voluntas, & genuinus amor patris & filii*, Hom. *de fid. cath.*

Dat. þam. and cꝛæþ to þam Hælende, *& dixit ad Jeſum*, Joh. xix, 9. ætfoꝛan þam dom-ꝛetle, *coram tribunali*, Joh. xix, 13. þa aꝛn heo. ⁊ com to Simone Petꝛe. ⁊ to þam oþꝛum leoꝛning-cnihte, *tum cucurrit, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum*, Joh. xx, 2. ꝛe Hælend ꝛtod on þam ꝛtꝛande, *ſtetit Jeſus in littore*, Joh. xxi, 4. niꝛ na þ fyꝛ oꝛ þæꝛe beoꝛhtnyꝛꝛe. ac ꝛeo beoꝛhtnyꝛꝛe oꝛ þam fyꝛe, *non eſt ignis ex ſplendore, ſed ſplendor ex igne*, Hom. *de fid. cath.*

Acc. þone. þa ledde he ut þone Hælend, *adduxit foras Jeſum*, Joh. xix, 13. þuꝛh þone piteg-an, *per prophetam*, Matth. i, 22.

Nom. ꝛeo, fœmin. hit þæꝛ ꝛeo fyxte tyd, *erat hora ſexta*, Joh. xix, 14. ꝛeo Magdale-niꝛce Maꝛia, *Maria Magdalena*, Joh. xx, 1. ꝛeo ꝛunne þe ofeꝛ uꝛ ꝛcinþ iꝛ lichamlic gefceaft. ⁊ hæfþ ꝛꝛa deah þꝛeo agennyꝛꝛe on hiꝛe. an iꝛ ꝛeo lichamlic edpiꝛt. þ iꝛ þæꝛe ꝛunnan tꝛen-del. oþeꝛ iꝛ ꝛe leoma oddde beoꝛhtnyꝛꝛe. ꝛeo þe onlihtd ealne middaneaꝛd. dꝛidda iꝛ ꝛeo hætu. þe mid þam leoman becymþ to uꝛ, *ſol, qui ſupra nos lucet, eſt creatura corporea, nihilominus tres habet proprietates: una autem eſt, ſubſtantia corporea, hoc eſt, ſolis orbis: altera eſt lux, ſive ſplendor, qui illuminat totum terrarum orbem: tertia vero eſt calor, qui una cum luce ad nos perfertur*, Hom. *de fid. cath.*

Gen. þæꝛe. on Heꝛodeꝛ gebyꝛd-dæge tumbude þæꝛe Hæꝛodiadiꝛcean dohtuꝛ befoꝛan him, *die natali Herodis ſaltavit filia Herodiadis in medio, vel coram illo*, Matth. xiv, 6. ꝛe lichama þæꝛe aꝛꝛuꝛdan femnan, *corpus venerabilis virginis.* vide cap. iv. reg. i. gaꝛt þæꝛe ꝛoþfæꝛt-nyꝛꝛe. þe oꝛ minum fædeꝛ gaþ, *ſpiritus veritatis, qui procedit à patre meo.*

Dat. þæꝛe. on þæꝛe ꝛtope. þe iꝛ genemned liþoꝛtꝛatuꝛ, *in loco qui dicitur lithoſtratus*, Joh. xix, 13. ꝛeo ꝛtop pæꝛ gehende þæꝛe ceaꝛtꝛe, *prope civitatem erat locus*, Joh. xix, 20. oꝛ þæꝛe tyde, *ex eo tempore*, Joh. xix, 27. ꝛꝛa ꝛꝛa Auguꝛtinuꝛ be þæꝛe halgan þꝛynneyꝛꝛe tꝛahte-node, *quemadmodum Auguſtinus de ſancta trinitate tractavit*, Hom. *de. fid. cath.*

Acc. þa. he ꝛylf bæꝛ hiꝛ node mid him on þa ꝛtope. þe iꝛ genemned Heafod-pannan ꝛtop, *& bajulans ſibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum*, Joh. xix, 17. þa ꝛtodon pid þa node, *ſtabant juxta crucem*, Joh. xix, 25. nu habbad ge gehyned þa halgan þꝛynneyꝛꝛe. ge ꝛcylun eac gehyꝛan þa foþan annyꝛꝛe, *modo de ſancta trinitate audiviſtis, audietis etiam de vera unitate*, Hom. *de fid. cath.*

Nom. þat. neut. gif þ ꝛealt apyꝛd, *ſi ſal evanuerit*, Matth. v, 13. þ þæt halige gepꝛit ꝛi gefylled, *ut ſacra ſcriptura impleretur*, Joh. xix, 24.

Acc. þat. lætaþ þat nett, *mittite rete*, Joh. xxi, 6. nim þat cild, *accipe puerum*, Matth. ii, 13.

Nom. plur. þa. þa þegnaꝛ pundon þyꝛnenne cyne-helm, *miniſtri plectebant coronam de ſpinis*, Joh. xix, 2. þa þa biꝛceoꝛaꝛ ⁊ þa þegnaꝛ hyne gefapon, *cum vidiſſent eum pontifices & miniſtri*, Joh. xix, 6. þ þa lichama ne punodon on node, *ut non remanerent in cruce corpora*, Joh. xix, 31.

Gen. þæꝛa. manega þæꝛa Iudea næddon þiꝛ gepꝛit, *hunc titulum multi Judæorum legerunt*, Joh. xix, 20. an þæꝛa cempena, *unus militum*, Joh. xix, 34. foꝛ þæꝛa Iudea ege, *propter Judæorum metum*, Joh. xix, 38. buton ic gefeo þæꝛa nægla fæꝛtnunge on hiꝛ handa, *niſi videro in manibus ejus figuram clavorum*, Joh. xx, 25.

Dat. þam. þa cꝛæþ he to þam Iudeon. heꝛ yꝛ eoꝛeꝛ cyning, *tum dixit Judæis, ecce rex veſter*, Joh. xix, 14. on þam dagum com Iohanneꝛ, *in diebus illis venit Joannes*, Matth. iii, 1.

Acc. þa. bꝛingad þa fixaꝛ, *afferte piſces*, Joh. xxi, 10. Heꝛodeꝛ clypode þa tungel-pite-gan, *Herodes vocavit magos*, Matth. ii, 7.

III. Articulus apud *Anglo-Saxones* non ſolum appellativis, ſed & propriis nominibus præmittitur prorſus ut ὁ, ἡ, apud *Græcos*; & *il*, & *la* apud *Italos*. etenim ut hi dicunt ὁ Αλέξανδρος, *il Taſſo* &c: ſic illi dicunt ꝛe Iohanneꝛ, *Matth.* iii. 4. foꝛ þæne Heꝛodem, *Matth.* ii. 22. þæꝛ Hælendeꝛ modoꝛ, *mater Jeſu*, qui vocatur Hælend ab hælan, *ſanare*. ꝛe Sibba mid ealle hiꝛ folce, *Sibba cum omnibus ſuis*, Bed. H. E. p. 251. Nonnunquam etiam præponitur nomini divino, ad denotandam divinæ naturæ excellentiam; ut, ꝛe God punaþ on þꝛynneyꝛꝛe untodæled-

lic. ȝ on anre ȝoðcunðnẏrre, *deus indiviſus manet in trinitate, & in unâ divinitate*, Hom. *de fid. cath.* Præfigitur ab *Ælfrico* nomini *ſatanæ*: ut, þa pæȝ eac ȝpilce ze [1] ȝcucca him betpux. to þam cpæþ Dnihten. Hpanon come þu. ze ȝceocca anðpẏnð. Ic ȝeþðe ȝeonð þaȝ eoȝþan ȝ hi be-eoðe, *inter quos etiam erat pariter ſatanas, ad quem dixit dominus, Unde venis? ſatanas reſpondet, Circuivi terram, & perambulavi eam.* lib. *Job.* cap. 1.

IV. Pro þone ſcriptum legitur þæne, & þene. exempla reperiet lector *Marc.* XII, 41. XIV, 27, 71. VI, 45. ðẏ etiam in *Dano-Saxonicis* occurrit ſcriptum pro þone: ut, piþ þu ȝoȝȝelðe þẏ lætmeȝt ȝeoȝþunȝ, pro þone lætmeȝtan ȝeoȝþunȝ, *donec ſolveris ultimum quadrantem.* In *Dano-Saxonicis* etiam ſcribitur þæn pro þone: ut, in cod. *Rush.* bibl. *Bodl.* Math. VIII, 28. ȝpa þætte nænig mæhte ȝaȝan þẏȝh pæge þæn, *adeo ut nemo illac ire poſſet.* pro þam etiam non rarò occurrit ſcriptum þan.

V. Pro ze, ſecundum primi capitis quartam regulam occurrit zio, ut in *Otheri* periplo frequenter. pro ze etiam aliquando reperitur þæȝ, ut þonne onginneð þæȝ ẏn acenneð beon. ...þonne bið ongiten þæȝ ẏn gefȝemeð beon, *tunc peccatum incipit naſci.* ...*tunc peccatum cognoſcitur perfici.* ðæȝ iȝ Greca heahbuȝg. ȝ heoȝa cẏneȝtol, *hæc eſt urbs metropolitica, & imperialis Græcorum.* Boeth. cap. 1. unde, ut opinor, genitivus þæȝe, pro quo occurrit þeȝe; & pro þa accuſativo ꝛ̃ ze, legitur þæne, *Marc.* V, 32. ubi, *circumſpiciebat videre eam, quæ hoc fecerat*, ſic redditur, þa beȝeah hine. þæt he ȝeȝape þæne þe þat ðẏðe.

VI. Pro ze maſculino etiam legitur zeo: ut zeo papa, *papa.* zeo biſcop, *epiſcopus.* zeo abbat, *abbas.* Spelman. concil. p. 164, & 166. & alibi: ut & in chron. *Sax. Gibſ.* An. DCCLXXV. at þiȝ ȝepitnezze pæȝ zeo kininȝ Offa. ȝ zeo kininȝ Egfeno. ȝ zeo æncep. Hẏȝebeȝt, *hujus rei teſtis fuit rex Offa, rex Egferdus, & archiepiſcopus Hygebertus.* Pronomen etiam aliquando præmittitur articulo, majoris emphaſeos & diſcretionis cauſâ: ut, cpæþ he ze biſcop him to, *epiſcopus ei dixit.* cpæþ heo zeo abbuðizze to him, *dixit ei abbatiſſa.* on þinum þam halȝum naman ȝeðon me halne, *in tuo ſancto nomine*, &c. cod. MS. de officiis diurnal. & nocturn.

VII. Ðe etiam occurrit præfixum nominibus per omnes caſus, & in utroque numero, haud ſecus, ac apud nos monoptoton the: ut, ze heoȝenlica fæðeȝ anð þe ȝunu anð þe halȝa ȝaȝt ȝeunne uȝ, *pater cæleſtis, & filius, & ſpiritus ſanctus concedat nobis.* Iohanneȝ þe ȝulluhtene cpæþ, *Johannes baptiſta ait.* þat iȝ þe meðeme pæȝtm þæne ðæðbote, *hic eſt fructus dignus pœnitentiæ.* hu mæg þe læce hælan þe punð, *qui poterit medicus ſanare vulnus*, Bed. H. E. p. 343, 344. Sic in chartâ *Henrici* tertii, cujus clariſſ. *Somnerus* nobis copiam fecit in dictionario ſuo, ſub voce Unnan; ȝoȝ þe ȝneme oȝ þe leonðe, *pro bono gentis.* anð ȝchullen ðon in þe popþnezze oȝ Gode, *& facturi ſunt in honorem dei.* Sic in *Spelm.* concil. p. 165. anð hpilc abbet þe beþ ðæȝ coȝen oȝ ðe munecan, *& quiſquis abbas ibi electus ſit à monachis.* Pro zeo etiam occurrit þeo: ut, þeo ȝoðe ðæðbote ne bið heo na æȝtez ȝeaȝa ȝune ȝeȝcpiȝen, *vera pœnitentia non erit poſt anni curriculum adimpleta*, Bed. H. E. p. 344. ðeo eoȝþe ȝoðlice pæȝ ẏðel ȝ æmtig, *terra enim erat inanis & vacua*, Gen. 1, 2. in cod. *Cantabr.* verſionis *Ælfrici.*

VIII. Ðẏ etiam occurrit non raro uſurpatum loco ðam: ut, to ȝunðeneȝ cilðeȝ ȝoȝtze þẏ ȝoȝman ȝeaze ȝeȝẏlle ȝix ȝcill. þẏ æȝtezan ȝeaze tpelfe. ðẏ þȝiddan XXX. *ad puerum expoſitum enutriendum dabuntur anno primo ſolidi ſeni, ſecundo duodeni, tertio triginta.* Cuðpæð ȝeȝeaht ðẏ tpelftan ȝeaze hiȝ ȝiceȝ pið Æþelbalð, *anno regni ſui duodecimo contra Æthelbaldum pugnavit Cuthredus*, chron. *Sax.* mid ðẏ birceope ðone þe hi hine zealðon, *cum epiſcopo, quem ei dederant*, Bed. H. E. p. 76. ze pæȝ mid ðẏ manfullan pæpne acpealde, *qui ſica nefanda peremtus erat*, p. 131. mid þẏ ȝoneȝȝpecenan birceope he ræt æt hiȝ undeȝn-ȝpæȝendum, *cum præfato epiſcopo ſedit ad prandium*, p. 174. ðẏ ȝipte Tuda pæȝ oȝ middanȝeaȝde ȝenumen, *hac plaga Tuda raptus eſt è mundo.* ðẏ upplican ðome ȝtitigende, *ſuperno diſpenſante judicio*, p. 262.

IX. [2] Articulus *Mæſo-Gothicus* SA, ô, SX, ô, ΨATA, tô, declinatur in hunc modum.

---

[1] *Gothice* SKXhSAA, *dæmones.* [2] Exempla, in quibus articulus *Græcus*, & *Mæſo-Gothus* perinde uſurpantur. *Math.* V, 16. ATTAN ISVAKANA ΨANA IN hIMINAM. τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. *Math.* V, 24. AFAET GAINAK ΨX GIBA ΨEINA. ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου. *Math.* VI, 1. FKAM ATTIN IZVAKAMMA ΨAMMA IN hIMINAM. παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. VI, 2. ΨAI AINTANS. οἱ ὑποκριταί. SX AKMAhAIKTIΨA ΨEINA. ἡ σοῦ ἐλεημοσύνη. hAIFNSAKANA ΨANA SINTEINAN. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον. AINhAΨ ΨATA IN ΨNS KIUIS. ΨATA KIUIS ⊙AN FIAN. Τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον; ATTINS MEINIS ΨIS IN hIMINAM. τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ΨATA ΨKNTSFIAA IS. αὐτοῦ ἡ λέπρα. GAh AAAANS ΨANS NBIAhABANDANS. καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας. ΨATA GAMEAIDX. τὸ ῥηθέν. ΨXS MITXNINS IZE. τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν. AN ΨAIM SIIXNGAM IS. τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. SA AISAKEIS IZVAK. ὁ διδάσκαλος ὑμῶν. ΨX NATGA SEINA. τὰ δίκτυα αὐτῶν. IN ΨIZXS MANAGEINS. διὰ τὸν ὄχλον. ΨAN ΨIZAI BANKT GAINAI. ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. *Marc.* VI, 11. NNTE ΨIZEIST ΨInDANGAKDAI GXΨS. τῶν γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. *Marc.* X, 14. UAΨAN ΨAIM GAINAK. λέγει τοῖς ἐκεῖ. *Math.* XXVI, 71. IΨ GAINAIM ΨAIM NTA. ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω. *Marc.* IV, 2. ⊙AS SA TEKANDS MIS. πῆς ὁ ἁψάμενός μου. *Luc.* VIII, 45.

Num-

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. ᛋᛚ, ὁ. ᛋᛦ, ἡ. ᚿᚨᛏᚨ, & ᚿᛦ, τό.		Nom. ᚿᚨᛁ, & ᚿᛦ, οἱ. ᚿᛦᛋ, αἱ. ᚿᛦ, τά.	
Gen. ᚿᛁᛋ. ᚿᛁᛉᛦᛋ. ᚿᛁᛋ.	}	Gen. ᚿᛁᛉᛖ. ᚿᛁᛉᛦ. ᚿᛁᛉᛖ.	}
Dat. ᚿᚨᛗᛗᚨ. ᚿᛁᛉᚨᛁ. ᚿᚨᛗᛗᚨ.	}	Dat. ᚿᚨᛁᛗ.	}
Acc. ᚿᚨᚾᚨ. ᚿᛦ. ᚿᚨᛏᚨ.	}	Acc. ᚿᚨᚾᛋ, & ᚿᛦ. ᚿᛦᛋ. ᚿᛦ.	}
Abl. ᚿᚨᛗᛗᚨ. ᚿᛁᛉᚨᛁ. ᚿᚨᛗᛗᚨ.	}	Abl. ᚿᚨᛁᛗ.	}

X. Pro ᛋᚨ, legitur per-ſæpe ᛋᚨh, & ᛋᚨᛖᛁ, &, ni male memini, ᚿᚨᚾᚨ. ſic quandoque apud *Anglo-Saxones*, ƿone & ƿæne, occurrit, pro ƿe. ut in fragm. hiſt. *Judith.* p. 25, næƿ ƿeah eoƿla nan. ƿe ƿone ƿiggend apeccan dorfte. oððe gecunnian hu ƿone cumbol-figan fiþ ƿa halgan mægð hæfde gefoƿden metodes meoƿlan, *nemo tamen comitum bellatorem expergefacere audebat, aut explorare, quid imperator in ſanctam virginem dei pudicam commiſerat.* ſic cod. *Rush.* in bibl. *Bodleiana*, Matth VI, 1, elcuƿ ge ne habbaþ lean ł meaƿde mid eoƿen fadeƿ ƿæne ƿe in heofenum iſ, *alias non habebitis præmium, vel remunerationem apud patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* ſic etiam apud *Iſlandos* veteris *Cimbricæ* ſive *Scandicæ* conſervatores, Þann legitur pro ſa, vel ſa en: ut, Þar fyrer ſett Þu einn Kong yfer oſſ, Þann yfer oſſ kann að dæma, *conſtitue igitur nobis regem, qui nos poteſt judicare*, 1. Reg. VIII, 5. ſic Gen. XXI, 3, og Abraham kallade ſinn ſon Þann henum var fæddur, *& Abraham appellavit filium, qui ſibi natus erat.* vide etiam Gen. XXII, 22. Pro ᚿᚨᛗᛗᚨ, [1] ᚿᚨᛗᛗᚿh, *Joh.* X, 3. pro ᚿᚨᚾᚨ, ᚿᚨᚾ, ut in *Marc.* XV, 44. & ᚿᚨᚾᚿh, *Joh.* VI, 27. & haud raro ᚿᚨᛗᛗᚨ, vide *Luc.* VI, 42. ᚿᚨᛗᛗᚿh legitur etiam pro ᚿᚨᛗᛗᚨ dativo.

XI. In plurali pro ᚿᚨᛁᛗ legitur ᚿᚨᛁᛗᛖᛁ. & pro ᚿᚨᚾᛋ, ᚿᚨᚾᛉᛖᛁ.

XII. Pro ᛋᛦ, legitur ᛋᛦh, *Luc.* II, 2. & ᛋᛁ, [2] *Luc.* I, 29. & ᛋᚨᛁ. Pro ᚿᛁᛉᛦᛋ, ᚿᛁᛉᛦᛉᛖᛁ. pro ᚿᛁᛉᚨᛁ, ᚿᚨᛗᛖᛁ, *Marc.* IX. pro ᚿᛦ, ᚿᚨᚾᛖᛁ.

XIII. ᚿᚨᛏᚨ incerti generis nominibus præponitur: ut, ᚿᚨᚾᚿh ᚿᛖᛁᛚᚨᛏᚿᛋ ᚿᛋ-ᚨᚾᚿᛒᛁᛞᚨ ᚴᛁᛒᚨᚾ ᚿᚨᛏᚨ ᚨᛖᛁᚴ, τότε ὁ Πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα. ᚺᛖᛗᚿᚾ ᛒᛁᛗᚨᛁᛏᚨᚾ ᚿᚨᛏᚨ ᛒᚨᚱᚾ, ἦλθον ἐξεπεμῆν τὸ παιδίον.

XIV. Obſervandum item eſt, in linguis hiſce cognatis, præſertim in matrici, articulum præpoſitivum cum demonſtrativi, tum relativi pronominis vim & naturam obtinere, ut in capite quinto fuſiùs dicetur. Pro ᚿᚨᛏᚨ, legitur ᚿᚨᛏᚿh. pro ᚿᛦ, legitur ᚿᚨᚾᛁᚿ, *Luc.* X, 21. pro ᚿᛁᛋ, ᚿᛁᛉ. pro ᚿᛦ, etiam ᚿᚨ quandoque occurrit

XV. Hactenus de articulo definito, vel demonſtrativo. Indefinitus autem eſt an ſingularis; & ƿum tam ſingularis, quam pluralis numeri: ut infra oſtendetur in cap. VI.

CAPUT TERTIUM.

De nomine.

I. NOmen eſt vel ſubſtantivum, vel adjectivum. Subſtantivum vel ſimplex eſt, vel compoſitum. ſimplex, ut piꝛe, *pœna.* huſ, *domus.* hiꝛe, *domus* vel *familia.* ȝedale, *diviſio.* Compoſitum: ut piꝛe-huſ, *domus ſuppliciorum.* hiꝛ-ȝedale, *repudium.* henne-æȝ, *gallinæ ovum.* (ex henne & æȝ.) butan an henne æȝ, *niſi unum gallinæ ovum*, Bed. H. E. p. 226. Et ut linguarum nulla, ne ipſa quidem *Græca*, in componendis nominibus frequentior eſt, ita nec quidem felicior, quam *Anglo-Saxonica*: utpote quæ res omnigenas, rerumque affectiones, & reſpectus abſque omni ambage ſuis συζυγίαις clarè, & eleganter ſolet exprimere. Quiſquis vel primis labris *Anglo-Saxonicam* attigerit, hanc compoſitorum & decompoſitorum emphaticam elegantiam non ſine ſumma voluptate percipiet. en prælibamina quædam! nomina ſcilicet, quibus ſua varietate ludens *Cædmon* expreſſit *arcam Noæ.* meꝛe-huſ, *domus marina.* ꝑudu-fæꝛten, *ligneum caſtrum.* meꝛe-cieſte, *arca marina.* ſund-ꝑeced, *aula marina.* pæȝ-bodꝺ, *tabernaculum in fluctibus.* pæȝ-ꝑele, *tabulatum in fluctibus.* ſtꝛeam-ꝑeall, *fluctuum murus.* hꝛoꝛ-ȝefoꝛ, *tectum mobile.* quibus adde liꝛ-fꝛea, *vitæ dominus.* ȝaſt-ȝedal, *ſpiritus ſeparatio*, i. e. *mors.* eþel-ſtol, *patria.* heolſtoꝛ-ſceaꝺo, *antrum tenebroſum*, i. e. *chaos.* Hic obſervandum eſt priorem vocem in compoſitis nominibus, & duas priores in decompoſitis [3] adjectivi naturam habere, & per adjectivum debere reddi *Latinè*; aut ubi deſunt adjectiva, per ſuum genitivum, vel

---

[1] Fortaſſe ex ᚿᚨᛗᛗᚨ & ᚿh euphonico. [2] Et *Luc.* VII, 44, 45. *Marc.* VI, 24. [3] Subſtantivam vocem in compoſitis adjectivè poſitam celeberr. *Johan. Walliſius* in ſuâ Gramm. *Angl.* aptè vocat adjectivum reſpectivum, utpote quo reſpectus alii ferè omnes, præter eos qui adjectivo poſſeſſivo innuuntur, ſignificari ſolent.

periphraſin adjectivo æquipollentem. ex. gr. ıꝛeꝛn-benꝺ, *vinculum ferreum.* bıꝛceop-ꝛcıꝛe, *parœcia*, hodie *diœceſis*; verbum verbo, *præfectura epiſcopalis.* ꝛcıꝛe-bıꝛceop, *epiſcopus diœceſanus.* Ꝓılꝛeꝛþe pæꝛ aꝺꝛıꝛen oꝛ hıꝛ Bıꝛcopꝛettle, *Wilfredus pulſus eſt à ſede ſua epiſcopali.* Lonꝺon-ceaꝛtꝛe-bıꝛcop, *Londinenſis epiſcopus.* Lantpaꝛabupȝcẏꝛnicea, *eccleſia Cantuarienſis.* nıht-buttep-ꝛleoȝ, *blatta*, quod ſit quaſi nocturnus papilio.

II. Nomina apud *Anglo-Saxones* variantur per caſus, perinde ac apud *Græcos*, & *Latinos*. Subſtantiva verò variantur (quatenus mihi hactenus obſervare licuit) ſex modis, ac proinde dici poſſint declinationes apud *Anglo-Saxones* eſſe ſex.

III. Prima declinatio eſt nominum, quæ faciunt genitivum ſingularem in eꝛ, dativum in e, nominativum pluralem in aꝛ, genitivum in a, & dativum in um: ut,

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ꝛmıꝺ, *faber.*	Nom. * ꝛmıꝺaꝛ.
Gen. * ꝛmıꝺeꝛ.	Gen. ꝛmıꝺa.
Dat. ꝛmıꝺe.	Dat. ꝛmıꝺum.
Acc. ꝛmıꝺ.	Acc. ꝛmıꝺaꝛ.
Voc. eala þu ꝛmıꝺ.	Voc. eala ȝe ꝛmıꝺaꝛ.
Abl. ꝛmıꝺe.	Abl. ꝛmıþum.

IV. Secunda declinatio eſt nominum, quorum nominativus ſingularis exit in a, genitivus, dativus, accuſativus, & ablativus in an; nominativus etiam pluralis, in an, genitivus in a, & dativus in um: ut,

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. pıtezȝa, *propheta.*	Nom. pıtezȝan.
Gen. pıtegan.	Gen. pıtezȝena.
Dat. pıtezȝan.	Dat. pıtezȝum.
Acc. pıtezȝan.	Acc. pıtezȝan.
Voc. eala þu pıtezȝa.	Voc. eala ȝe pıtezȝan.
Abl. pıtezȝan.	Abl. pıtezȝum.

Propria exeuntia in a eodem modo declinantur: ut, Nom. Mapıa. Gen. Mapıan. Dat. Mapıan. Acc. Mapıan. Voc. eala þu Mapıa. Abl. Mapıan. on þa ẏlcan tıꝺ he pæꝛ abẏꝛȝaꝺ mıꝺ heꝛıȝum ȝeꝛeohtum pıꝺ Blæꝺlan, anꝺ Attılan Huna cẏnınȝum, *graviſſimis eo tempore bellis cum Blædla, & Attila Hunnorum regibus erat occupatus*, Bed. H. E. lib. 1, cap. 2.

1 Notandum autem eſt, ſecundam hanc declinationem non ſolum pro ſpecie declinationis habendam eſſe, ſed etiam pro communi forma declinandi, in qua flectuntur nomina omnium declinationum, terminando nominativum ſingularem in a, & pluralem in an. ſic à pıtezȝ, quod frequens occurrit in codice evangeliorum interlineato *Cottoniano*, fit pıtezȝa, *propheta.* ab heoꝛt, heoꝛta, *cor.* ab ẏlꝺꝛe ł ælꝺꝛe, plur. num. ẏlꝺꝛan, *majores natu.* à bꝛẏꝺȝum, *ſponſus*, bꝛẏꝺȝuma. Utrumque enim legitur, Matth. xxv. cod. *Cotton.* ꝛuıȝo uutetlice ꝺẏꝺe ðe bꝛẏꝺȝum, *moram autem fecit ſponſus.* verſ. 5, heonu bꝛẏꝺȝuma cpom, *ecce ſponſus venit.* Præterea collatis, quæ cùm in evangeliis impreſſis, tum in dicto codice *Cottoniano* legi, cum eis, quæ à *Runolpho* in rudimentis ſuis *Iſlandicis* traduntur de declinationibus & nominibus compoſitis cap. 11, & 111, perſuaſum mihi eſt nomina hac formâ declinata æquipollere quoad ſignificationis emphaſin, ſi non ſemper, maxima certe ex parte, nominibus compoſitis apud *Iſlandos*; quibus ita conjunguntur articuli, ut ambo per omnes caſus utriuſque numeri in unum coaleſcant. Multa exempla conjecturam hanc noſtram corroborant: ut, æꝛtep coꝛtnunȝe ꝺaȝana ðaꝛa, *poſt tribulationem* [*tentationem*] *dierum illorum*, pro ꝺaȝa, Matth. xxıv, 29. mıꝺ ðẏ ȝeheꝛaꝛ ȝeꝛehto ȝ poeno ȝeꝛehtana, *cum audiveritis prælia & opiniones præliorum*, pro ȝeꝛehta ł ȝeꝛeohta, Matth. xxıv, 6. ȝıe poꝛhton þa ılca coꝛu ł ȝꝛæꝛe ðeaꝛena, *vos feciſtis illam ſpeluncam latronum*, pro þeaꝛa ł ðeoꝛa, Matth. xxı, 13. ne ȝeþencaꝛ ꝛıꝛ hlaꝛana, *neque recordamini quinque panum*, pro ðæꝛa ꝛıꝛ hlaꝛa, Matth. xvı, 9. hꝛı ꝛoꝛȝımaꝺ ðıne leoꝛnınȝ cnıhtaꝛ uꝛe ẏlꝺꝛena laȝe, *quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum?* Matth. xv, 2, verſionis impreſſæ. codex enim *Cott.* habet ælꝺꝛa. Ðæꝛa etenꝺꝛa pæꝛ tal ꝛıꝛ ðuꝛenꝺðæꝛa peaꝛana, *manducantium fuit numerus* v *millia virorum*, pro peaꝛa ł peꝛa, Matth. xıv, 21. acaꝛ to pẏꝛtꝛuma tꝛeuna ȝeꝛetet ıꝛ, *ſecuris ad radicem arborum poſita eſt*, pro tꝛeua ł tꝛıꝛa, Matth. 111, 10. la næꝺꝺꝛena cẏn, *progenies viperarum*, Matth. 111, 7, verſionis impreſſæ, & in verſione interlineata cod. *Cott.* æteꝛna cẏn, pro ðæꝛa næꝺꝺꝛa, & ðæꝛa ættꝛa cẏn. Ꝉꝛıꝛtbıotunȝ toðana, *ſtridor dentium*, Matth. xıı, 50, cod. *Cott.* in impreſſo verò, toþa. Aliquando autem majoris, ut videtur, emphaſeos cauſa, articulus præmittitur nominibus hac forma inflexis: ın hꝓomum ðaꝛa

---

** Inde in noſtratium ſermone, nominum ſubſtantivorum genitivus ſingularis & nominativus pluralis exeunt regulariter in ȝ vel ꝯȝ: ut in **ſtoneȝ**, quod *lapidis* & *lapides* ſignificat. 1 Quæ hic ſubſequuntur prætereat tyro nondum *Anglo-Saxonicis* literis aliquantulum imbutus.

plæcena,

plæcena, *in angulis platearum*, Matth. vi, 5, cod. *Cott.* pro ðaɲa plæca. hiſce addas, en lıomana ðınɲa, *unum membrorum tuorum*, Matth. v, 30, in cod. *Cott.* in impreſſo evang. *Sax.* an ðınɲa lima. Ða ꝼoɲma ðoeȝe ðaɲa ɲoɲoꝼena mæta, *in die azymorum*, pro, on ðam ꝼoɲman ðaȝe ðæɲa ðeaɲꝼ-mæta ł ðæɲꝼ-mæta, Matth. xxvi, 17. ðatte peɲon ȝeꝼýlleð ɲɲıoto pıtȝana, *ut implerentur ſcripturæ*. in verſione impreſſa, þ ðæɲa pıteȝena halȝan ȝeɲɲıtu rýn ȝeꝼýlleðe, Matth. xxvi, 56. Notandum quoque eſt, nominativum ſingularem hujus declinationis aliquando occurrere terminatam in an, more obliquorum: ut in exemplo ſupra dicto cap. ii, reg. 10. cumbolpıȝan, pro cumbolpıȝa. ſic *Cædm.* xlviii, 3. næꝼɲe ȝeɲeꝼan ɲæðað þıne eaꝼoɲa ýɲꝼe, *villicus nunquam dominabitur tuæ hæreditati*. ſic p. 105, 7, ðu eaɲt hæleða helm. ȝ heoꝼen ðeman. enȝla oɲðꝼɲuman, *tu es heroum protector, cæli judex, angelorum auctor*. & lin. 12. legitur, þone peɲeȝan, pro ꝛe peɲeȝa, *malignus, vel execrabilis*. n autem nominativo addi cenſeo juxta morem nominum compoſitorum apud *Cimbros*, de quibus infra in cap. xx, & xxi. ut enim ab herra, apud *Cimbros* fit herran: ſic à ðema, *Cimbrice* ðeman.

V. Tertia declinatio eſt nominum, quæ variantur ad exemplar primæ declinationis, excepto nominativo plurali, qui terminatur in u: ut,

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. anðgıt, *ſenſus.*	Nom. anðgıtu.
Gen. anðgıteꝼ.	Gen. anðgıta.
Dat. anðgıte.	Dat. anðgıtum.
Acc. anðgıt.	Acc. anðgıtu.
Voc. eala þu anðgıt.	Voc. eala ȝe anðgıtu.
Abl. anðgıte.	Abl. anðgıtum.

Dat. & ablat. ſingularis in hâc & prima declinatione aliquando terminantur in a: ut, þæꝼ ꝼann ýꝼ on hıꝼ hanða, *cujus ventilabrum in manu ſua eſt*, Matth. iii, 12.

Terminatio pluralis u ſecundum *reg.* 3. *cap.* 1. non raro mutatur in o & a, ut ȝemæɲo & ȝemæɲa, pro ȝemæɲu, *fines, termini*. & nonnunquam in æ.

VI. Quarta declinatio eſt nominum neutri generis, quæ variantur prorſus ut in prima, niſi quod * nominativus pluralis eandem plerumque ſortiatur terminationem cum ſingulari. plerumque, dico; nam aliquando terminatur in e, & a.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ɲoɲð, *verbum.*	Nom. ɲoɲð.
Gen. ɲoɲðeꝼ.	Gen. ɲoɲða.
Dat. ɲoɲðe.	Dat. ɲoɲðum.
Acc. ɲoɲð.	Acc. ɲoɲð.
Voc. eala þu ɲoɲð.	Voc. eala ȝe ɲoɲð.
Abl. ɲoɲðe.	Abl. ɲoɲðum.

Sic beaɲn, cılð, pıꝼ, faciunt in plurali beaɲn, cılð, pıꝼ.

VII. Quinta declinatio eſt nominum, quæ inflectuntur per omnes caſus, ut in prima; niſi quod genitivum ſingularem emittant in e, & nominativum pluralem in a. e. o. u: ut,

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. pıln, *ancilla.*	Nom. pılna. e. o. u.
Gen. pılne.	Gen. pılna.
Dat. pılne.	Dat. pılnum.
Acc. pıln.	Acc. pılna.
Voc. eala þu pıln.	Voc. eala ȝe pılna.
Abl. pılne.	Abl. pılnum.

Terminata in nere, nerre, nýrre, hoc modo declinantur omnia. Sic ꝛpuɲtoɲ, & ꝛpeoɲtoɲ *ſoror*, faciunt in *plur.* ꝛpuɲtna, ꝛpeoɲtna, ȝeꝛpeoɲtna, *ſorores*.

VIII. Sexta declinatio eſt nominum, quorum nominativus ſingularis exit in u, genitivus in a, dativus, accuſativus, in u, & a, vocativus in u, & quæ in plurali formantur ut in quinta. ex. gr.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ꝛunu, *filius.*	Nom. ꝛuna.
Gen. ꝛuna.	Gen. ꝛuna.
Dat. ꝛunu. a.	Dat. ꝛunum.
Acc. ꝛunu. a.	Acc. ꝛuna.
Voc. eala þu ꝛunu.	Voc. eala ȝe ꝛuna.
Abl. ꝛunu.	Abl. ꝛunum.

IX. Quædam tamen occurrunt irregularia, & planè heteroclita. Sic ꝼæðeɲ, *pater*, eſt monoptoton in ſingulari, in plurali verò ſequitur formam primæ declinationis. *Dano-Saxonice* tamen

---

* Sic nomina neutra apud *Iſlandos* habent nominativum pluralem ſimilem nominativo ſingulari.

legitur ꝼeꝺoꝼeꝼ, in gen. ſing. Math. XXVIII, 20, cod. interl. evang. *Cott.* ubi quoque vide Joh. VI, 39. [1] Leꝼcẏ, *calcei*, eſt plurale monoptoton. Sic bꝛoþoꝛ, *frater*, & moꝺoꝛ, *mater*, ſunt heteroclita, quæ faciunt in obliquis ſing. num. bꝛoþoꝛ, & bꝛeꝺeꝛ, moꝺoꝛ, & meꝺeꝛ. bꝛoꝺoꝛ autem in plur. ſequitur formam tertiæ declinationis, reddens bꝛoꝺꝛu & ȝebꝛoþꝛu. Hiſce addantur ꝼoꝳ, *pes*, boc, *liber*, quæ faciunt in recto & accuſ. plur. ꝼeꝳ, [2] bec. Monoſyllaba in æ deſinentia ſunt quoque monoptota in ſing. num. ut ꝼæ *mare*, æ, *lex*. Man, *homo*, cum compoſitis, facit in dativo ſing. & in nom. & accuſ. plur. men: ut, nıꝼ na ȝoꝺ þıꝼum men ana to punıanne, *non eſt commodum, ut hic homo ſolus ſit*, Gen. II, 18. ⁊ ȝepoꝛhte ꝑ nıbb to anum pıꝼmen, *& ædificavit coſtam in mulierem.* men puꝛꝺon þa ȝemenıȝꝼılꝺe. þa ȝeꝼapon ȝoꝺeꝼ beaꝛn, *quum homines multiplicati eſſent, viderunt filii dei*, Gen. VI, 1. æg, *ovum*, cealꝼ, *vitulus*, faciunt in nom. & accuſ. plurali æȝꝛu, cealꝼꝛu: ut, þa þe on þaꝳ halȝan tıꝺe cẏꝛe. ⁊ æȝꝛu. ⁊ ꝑın. ⁊ ꝼıꝛc ꝼoꝛȝan, *qui vero hoc ſancto tempore, caſeo, & ovis, & vino, & piſcibus abſtinere poſſint*, Spelm. concil. p. 614. ẏmbꝺꝛẏmꝺon me cealꝼꝛu manıȝe, *circumdederunt me vituli multi*, Pſalm. XXI, 22. luꝳ, *pediculus*, muꝳ, *mus*, in plur. faciunt lẏꝳ, mẏꝳ: ȝıꝼ nu ȝe ȝeꝳapen hpelce muꝳ. ꝑ pæꝛe hlaꝼoꝛꝺ oꝼeꝛ oþꝛe mẏꝳ, *jam vero ſi murem quempiam videretis, qui dominus eſt aliorum murum*, Boeth. p. 32. cu, *vacca*, in plur. facit cẏ. ⁊ aȝeꝼe men to Lımınȝe L eapa. ⁊ X cẏ, *& dabuntur Limingi* L *oves*, *&* X *vaccæ*. Anꝺ men ꝳelle hım to þæm lanꝺe IIII oxan. ⁊ II cẏ, *& dabuntur in uſum prædii* IV *boves*, *&* II *vaccæ*, teſtament. cujuſdam *Abbæ* vicecomitis MS. quod incipit, IC Abba ȝenoeꝼa. bibl. *Cott. Auguſtus*, A. 2. Ratio autem horum anomaliæ patet ex *Iſlandicâ* Grammaticâ *Runolphi Jonæ*, ad quam mitto lectorem.

Nota etiam, quod nomina propria *Latina* non raro immutata, & ſuo more finita inveniuntur apud *Anglo-Saxones*, tam in recto, quam in obliquis: ut, Laıuꝳ ꝛe Laꝳepe oþꝛe naman Iuliuꝳ. Llauꝺıuꝳ ꝛe Laꝳepe ꝛe pæꝳ ꝼeoꝛþa ꝼꝛam Auȝuꝛto. þone æþelan Albanum ꝛe peꝛtmbenꝺe Bꝛẏton ꝼoꝛþbepeꝺ. ꝛeo hepȝunȝ pæꝳ þuꝛh Alapıcum cẏnınȝ ȝepoꝛꝺen. He ealꝺeꝛlıcneꝛꝛe onꝼenȝ ꝼꝛom Bonıꝼatıo þam papan. Excipe ab hâc regulâ caſum genitivum, qui fere ſemper exit in eꝳ: ut, þa comon þa æpenꝺꝛacan to Albaneꝳ huꝛe. ꝛe pæꝳ acpealꝺ ꝼoꝛ Lnıꝛteꝳ ȝeleaꝼan. & unum nominativum Lnıꝛt, nam Lhꝛıꝛtuꝳ, quantum quidem mihi obſervare contigit, haud legitur in avitâ linguâ.

Non rarò etiam appellativa *Latinorum* leguntur in ſermone *Anglo-Saxonico*, more *Latino* terminata: ut, þẏ tpelꝼtan ꝺæȝe kalenꝺaꝛum Auȝuſtaꝛum, *die XII. calendarum Auguſti*, Bed. H. E. p. 130. ꝛe mæꝛꝛe-ꝑꝛeoꝛt opatıonem apæꝺꝺe, *presbyter orationem dabat*. ȝoꝺ hẏꝛꝺe pæꝳ Petꝛuꝳ, anꝺ ȝoꝺ hẏꝛꝺe pæꝳ Paulus, anꝺ ȝoꝺe pæꝛon þa Apoꝳtolı, *bonus paſtor erat Petrus, bonuſque paſtor Paulus, bonique erant Apoſtoli.*

X. Terminationes ſubſtantivorum in lingua *Anglo-Saxonica* plures ſunt, quàm quæ regulis ſubjici poſſunt; ne tamen hâc in re penitus deſim curioſis, ſequentes obſervationes ſubjungendas duxi. Quædam exeunt in ꝺom, vel ꝺome, quod primò *munus*, & *officium* denotat cum *ditione*, & *dominio*: ut in cẏn-ꝺome, vel cẏnınȝ-ꝺome, *regnum*. ealꝺoꝛ-ꝺome, *præfectura comitis*. bıꝛceop-ꝺome, *munus epiſcopale*. abboꝳ-ꝺome, *abbatia*, &c. unde in hodierno ſermone *Anglorum*, **popedome**, *papatus*. **dukedome**, *ducatus*. **Chriſtendome**, *Chriſtianiſmus*. ſecundò denotat *ſtatum, conditionem, qualitatem, proprietatem*: ut ꝼꝛeoꝺom, *libertas*. ꝑeoꝛ-ꝺom, *ſervitus*. ꝺẏꝛıȝꝺom, *ſtultitia*. halıȝꝺom, *ſanctimonia*. huꝛe-ꝺom, *meretricium*. ꝑıccunȝꝺom, *magia*. ꝛꝑıcꝺom, *fraus*. ꝑıꝛꝺom, *prudentia*. ꝑıtıȝꝺom, *ſapientia*. ꝑıteꝺom, *prophetia*. inde noſtratia, **thraldome**, **wiſdome**, **whoredome**, & ſimilia.

XI. Quædam etiam *munus*, & *dominium* ſignificantia producuntur in ꝑıce, vel ꝑıc: ut, cẏnꝑıc, *regnum*. bıꝛceop-ꝑıc, *epiſcopatus*. unde noſtrate **biſhop-rick**. ſed hæc & hujuſmodi potius pro compoſitis habenda ſunt; quia ꝑıce, vel ꝑıc *dominium, ditionem*, & *imperium* ſignificat.

XII. Non pauca producuntur in haꝺ, vel haꝺe, quod etiam *ſtatum, conditionem*, & *qualitatem* ſignificat: ut, [3] mæȝꝺ-haꝺe, vel mæꝺen-haꝺ, *virginitas*, &c. hinc noſtratium terminatio in **head**, & **hood**: ut in **maidenhead**, **childhood**, **knihthood**, *virginitas, pueritia, dignitas equeſtris*. ſed ſi quis hæc & alia hujuſmodi potius ad compoſitorum claſſem reducenda contenderit, eo quod haꝺ *ordinem, ſexum, gradum, ſtatum, & qualitatem* ſignificet, non reclamabo.

XIII. Nonnulla terminantur in ꝛcẏꝑ, vel ꝛcẏꝛe: ut ȝeꝼeꝑ-ꝛcẏꝛe, *ſodalitas*, tun-ꝛcẏꝛe, *villicatio*, vel *villici munus*. niſi hæc etiam & alia hujuſmodi quoque compoſita potius cenſenda ſint, quia ꝛcẏꝑ, vel ꝛcẏꝛe *præfecturam, curam, munus, negotium*, & *occupationem* ſignificet.

XIV. Quædam deſinunt in ꝛcẏp, vel ꝛcıpe: ut ȝeꝼeꝑ-ꝛcẏꝛe, *ſocietas*. þeȝn-ꝛcıpe, *thani dignitas*, vel *munus*. ȝebeoꝑ-ꝛcẏpe, *convivium*. peoꝑꝺ-ꝛcẏpe, *dignitas*, &c. hinc noſtratium terminatio in **ſhip**: ut in **ſteward-ſhip**, *villici munus*. **alderman-ſhip**, *munus ſenatoris urbani*, &c.

XV. Multa terminantur in a: ut cempa, *miles*. oxa, *bos*. ȝeþaꝼa, *fautor*. ȝepeꝼa, *comes*. ȝeꝼepa, *ſocius*. nama, *nomen*. pana, *defectus*. æmta, *otium*. quorum non pauca fiunt *Anglica*, abjiciendo a finalem, vel mutando a in e.

XVI. Alia à ſubſtantivis profecta finiuntur in ꝑeꝺen, pæꝺen, ꝑeꝺenn, pæꝺenn: ut, ȝeꝼeꝑ-ꝑeꝺenn,

---

[1] *Goth.* ΓΛSKȤh, in gen. ΓΛSKȤhЄ. [2] Boc etiam reddit bec, in dativ. vel abl. ſing. ut, on ꝺæꝛe ılcan bec, *in eodem libro*. [3] A *Gothico* MΛΓΛΨ, *virgo*. *Iſlandice* meẏ, *virgo*. *ſocietas*.

ſocietas. mæʒ-ɲeƀen, *cognatio.* ƫeon-ɲæƀen, *injuria.* hıp-ɲeƀenn, *familia.* ʒecpıƀ-ɲæƀenn, *pactum.* Quædam exeunt in elƀe: ut, à ƿæɲ, *iter*, ƿæɲelƀe, *via, iter, greſſus.* Nonnulla ab aliis quoque derivata exeunt in elƿ: ut ɲecelƿ, *thus*, à ɲec, *fumus, vapor, ſuffitus.* ƿæƫelƿ, *pera, marſupium*, à ƿæƫ, *vas.* ɲæƀelƿ, *ænigma*, à ɲæƀ, *conjectura.* Quædam more *Francico* terminantur in ƿceaƿƫ: ut hẏʒeƿceaƿƫ, *animus, mens*, ab hẏʒe. meƫoƀƿceaƿƫ, *deitas, divinitas*, à poetico, meƫoƀ, *deus.* exempla; ƿɲẏnƀ ƿınƀ hie mine ʒeoɲne holƀe on hẏɲa hẏʒeƿceaƿƫum, *hi ſunt maximè amici mei, ſuis animis fideles*, Cædmon VII, 15. ɲınƫɲa hæƿƀe ƫpa hunƀƫeontıʒ] ƿıƿe eac. ƿa he ƿoɲ'ðʒepaƫ mıƿƿeɲum ƿɲoƀ meƫoƀƿceaƿƫ ƿeon, *annos natus erat ducentos & quinque, quum longævus ad videndam deitatem ex hac vita diſceſſit*, Cædm. XXXIX, 7. Nonnulla fœminina terminantur in ẏƿƿ, ıƿƿ, eƿƿ, ẏƿƿe, ıƿƿe, eƿƿe: ut, cneoɲıƿƿe, cneoɲẏƿƿe, *generatio, familia.* ælmeƿƿe, *eleemoſyna.* blıƿƿe, *lætitia.* Quædam etiam occurrunt in o terminata, ut ƿɲeoh, vel ƿɲeo, maſc. *liber, dominus.* ƿeoh, vel ƿeo, neut. *pecunia, pecus, opes.* quæ flectuntur in hunc modum:

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*	
Nom. ƿɲeoh, ƿɲeo.	Nom. * ƿɲeoƿ.	* Eodem modo declinatur ƿeoh, niſi quod in nom. & accuſ. plur. facit ƿeo: & o in a verſo, ƿea.
Gen. ƿɲeoƿ.	Gen. ƿɲea.	
Dat. ƿɲeo.	Dat. ƿɲeum.	
Acc. ƿɲeoh, ƿɲeo.	Acc. ƿɲeoƿ.	
Abl. ƿɲeo.	Abl. ƿɲeum.	

Exempla. Gehlobon him to huðe hoɲðpeaɲðna ʒeƫɲeon. ƿea] ƿɲeoƿ ʒelæððon, *onerabant ſe, ut ſpoliis, quæſtorum theſauris, nummos etiam & dominos* [nummorum] *abducebant*, Cædm. LXXVI, 17. hpæt ƿu ƿonne mæne mıð ƿæɲe ʒıƫɲunʒe ƿæƿ ƿeoƿ, *quid tu igitur pro avaritiæ tua doles propter pecuniæ* [opum] *jacturam?* Boeth. p. 69. mıð hu micclan ƿeo, *quanta cum pecunia?* mıð unaɲımeðum ƿeo, *innumeris cum nummis.* p. 88.

XVII. Plurima verbalia terminantur in anʒe, ınʒe, onʒe, unʒe: ut, bıʒanʒe, *cultus.* onbɲẏɲðınʒ, *compunctio.* ƿoƫoɲunʒ, *ploratus.* bırmeɲunʒe, *illuſio.* hæƿƫnunʒe, *captivitas.* leaɲunʒe, *mendacium.* quibus adde [1] onƿƫınʒ, cujus ſenſum non ſatis aſſequutus clariſſimus *Spelmannus*, tanquam inexplicabilem præteriit in [2] epiſtolâ *Agathonis* papæ, quâ certas quaſdam immunitates conceſſit monaſterio *Medeshamſtedenſi*, vel *Petroburgenſi*; ubi hæc verba, ƿaƫ ne kẏnnınʒ. ne bırcop. ne eoɲl. ne nan man have nan onƿƫınʒ, ſic vertit: *ut nec rex aliquis, aut epiſcopus, aut comes, aut quiſquam alius* onƿƫınʒ *exigat, vel percipiat*: ex adverſo tamen in margine addit, fortè *hoſpitium.* Somnero eſt *tributum, vectigal.* certè STIΓUΛN apud *Gothos*, ƿƫınʒan *Sax.* unde vox derivata videtur, ſignificat *cum magno comitatu & pompa procedere*; unde forſan onƿƫınʒ ſignificat *dominium* vel *jus hoſpitii ad dominum pertinens*, quod rex, epiſcopus vel alius aliquis dominus ſibi & ſuis vendicat, vel *tributum*, & *viaticum*, quod miniſtrare ſolent vaſalli domino, quum magno ſtipatus comitatu proficiſcatur. Hæc obiter. Nota autem, quod nomina terminata hoc modo ſunt fœminina omnia.

XVIII. Haud pauca fœminina ab adjectivis nata exeunt in neƿ, neɲɲe, vel nẏɲɲe: ut, ðẏɲʒneɲɲe, *ſtultitia*, ƿɲıneɲɲe. *trinitas.* ʒelıcneɲɲe, *ſimilitudo.* ɲoƿƿæɲƫnẏɲɲe, *veritas.* Retinetur adhuc fœminina hæc terminatio apud noſtrates, in **whiteneſſe**, *albedo.* **hardneſſe**, *durities.* **newneſſe**, *novitas*, **greatneſſe**, *magnitudo*, & mille aliis. apud *Gothos* multa fœminina terminantur in NS, quod per primi capitis reg. 2. valet NES: ut, ΓΛΛΛΠΒEINS, *fides.* ΓΛMEΛEINS, *ſcriptura.* ΓΛKΛIhTEINS, *juſtitia.* ΓXΛEINS, *ſalutatio.* hinc, ni fallor, neɲɲe *A. S.*

XIX. Quædam verbalia exeunt in ƿ vel ƿe: ut, mæʒƿ, *poteſtas.* mæʒðe, *provincia, cognatio.* ɲɲẏmƿe, *principium.* ƿıeƿƿe, *furtum.* ʒeɲıðe, *viſio.* ʒeɲælƿe, vel ʒeɲẏlƿe, *fœlicitas.* mẏnƿe, *hilaritas.* hinc terminatio *Anglica* in **th**, vel **the**: ut in **drougth**, vel **drought**, *ariditas.* **growth**, *incrementum.* **mouth**, *os, oris.* **tithe**, *decima.* **mowth**, *demeſſio.* **tooth**, *dens.* **broth**, *juſculentum.* **oath**, *juramentum.* [3] **death**, *mors.* [4] **heath**, *planities inculta, ericetum.* **breadth**, *latitudo.* **depth**, *profunditas.* Apud *Gothos* quoque Ψ, & ΨΛ eſt terminatio nominum; ut in ΓXΨ, *Deus*, Guð *Anglo-Saxonicè.* UIΨ, *uterus.* MΛΓΛΨ, *virgo.* ΛIΨΛ, *artus*, lið *Anglo-Saxonice.*

---

[1] *Gul. Nicolſonus* archidiaconus *Carleolenſis*, in ſeptentrionalibus literis vir maximus, putat hanc vocem potius contrahi ab onƿettunʒ, quod ab onƿettan, *inhabitare*; unde *Northymbris* **onſet** idem eſt, quod *manſus, toftum.* hæc ille. ſed quo minus ab opinione meâ recedam, facit uſus verbi ƿtınʒan, in chron. *Sax. Gibſ.* anno DCXCIV. ƿat nan læɲeðe man nah mıð ɲıhte to ƿtınʒan hine an anɲe cınıcan. na anan ƿaɲa ƿınʒan ƿe to cẏɲcan belımpð. quod ſic verto: *quod nullus laicus jure debet ad eccleſiam quamvis, aut aliquam poſſeſſionem, quæ ad eccleſiam ſpectant, militari ordine, aut magno ſtipatus comitatu, ut dominus, procedere.* Ratio, propter quam, ſic locum vertimus, ſumitur ab iis quæ ſequuntur: anð ƿoɲ ƿı ƿtɲanlıce pe ʒeɲettað] ðemað] on Guðeɲ naman ƿeɲ ealmıhtıʒeɲ] on ealɲa halʒena pe ƿoɲbeoðað ... eallan læɲeðan mannum æuɲe ænne hlauoɲðɲcıpe ouep cẏɲcan, *idcirco nos firmiter conſtituimus, ac decernimus, & Dei omnipotentis nomine, omniumque ſanctorum interdicimus omnibus laicis in perpetuum dominatione omni in eccleſias.* [2] Concil. tom. 1. p. 164. [3] *Goth.* ΔΛnψnS, *mors.* [4] *Goth.* hΛIψGR, *ager.*

ᚪᛁᚴᚠᚪ, *terra*, cujus *Anglo-Saxonice*, **earth** *Anglicè*. ᛗᛖᚴᛁᚠᚪ, *rumor*. Et quis dubitare potest, quin þ, & þe *Anglo-Saxonum* orta sit à *Goth.* ᚠ, & ᚠᚪ.

XX. Multa masculina exeunt in ep, vel epe: ut, ᵹoᵭᵹpellep, *evangelista*. ꝼulluhtep, *baptista*. ꝛæᵭepe, *seminator*. hic, ut alicubi observat *Thomas Marescallus*, monendum est particulam finalem ep forsan per aphæresin euphonicam fieri à voce [1] pep, quæ *virum* significat; ac si ꝼulluhtep, v. gr. contraheretur ex ꝼulluht-pep. equidem non video, quin *baptista* dici possit ꝼulluht-pep eodem sensu, ac *agricola* dicitur æcep-man: ac apud [2] *Cimbros* veteres *jurisperitus*, laga-madur. *prædo*, stiga-madur, **an high-way-man.** viderint critici, quid de hâc re statuendum sit. certè huic conjecturæ favet, quod *Scoti* in multis *Saxonizantes* vocant *jurisperitum* **a law-wer,** ac si olim *Saxonicè* scriberetur laᵹ-pep. & in nostrâ etiamnum linguâ omne verbum format substantivum agentis in **er**: ut in **builder,** *ædificator*. **pleader,** *causidicus*. **swearer,** *dejurator*. **drinker,** *compotator*, &c.

XXI. Haud pauca (quorum magna pars sunt diminutiva) etiam formantur in linᵹ: ut, hæꝼtlinᵹ, *captivus*. helꝼlinᵹ, *dupondium*. ꝑæplinᵹ, *captivus, seditiosus*. cnæplinᵹ, *adolescens, puellus*. æþelinᵹ, ut videtur, per crasin, ab æþel-linᵹ, *princeps, nobilis juvenis*. & lẏtlinᵹ, pro lẏtel-linᵹ, *parvulus*. retinetur & hoc affixum finale apud *Anglos*: ut in **nestling** (à **nest,** *nidus*) *pullus tenellulus* postremo excluſus, & nido, postquam cæteri pulli avolarint, adhærens. **hireling,** *mercenarius*, ab **hire,** *merces*. **suckling,** *lactens*. nisi quis talia potius in adjectivorum classe ponenda censeat. quædam etiam ab adjectivis, quæ in negativum vel privativum leaꝛ finiuntur, venientia, terminantur in leaꝛt vel leꝛte: sic à beaꝛn-leaꝛ, *improles*, baꝛn-leꝛt, *orbitas liberorum*. manᵹe habbaᵭ ᵹenoᵹ ᵹeꝛællice ᵹepiꝼoᵭ. ac ꝼoꝛ beaꝛnleꝛte eallne þone pelan ᵭe hi ᵹeᵹaᵭepiᵹaᵭ. hi lætaᵭ ꝼꝛæmᵭum to bꝛucanne, *multi satis fæliciter uxores ducunt, sed præ orbitate liberorum, opes, quas corradunt omnes, alienigenis relinquunt*, Boeth. p. 19.

XXII. Nomina masculina apud *Anglo-Saxones* formant sua fœminina in eꝛtpe, ıꝛtpe, ẏꝛtpe. ut nomina masculina apud *Latinos* in *or* exeuntia formant fœminina in *ix*. ex. gr. ꝛẏnᵹeꝛtpe, *cantrix*. ꝛæᵭẏꝛtpe, *seminatrix*. ꝑæᵭẏꝛtpe, *lectrix*. læꝑẏꝛtpe, *doctrix*. bæceꝛtpe, *pistrix*. ꝑeccꝛtpe, *rectrix*.

XXIII. Patronymica desinunt in ınᵹ: ut, Ɛleꝛınᵹ, [3] *Elisides*, vel *filius Elisæ*. Lenꝼuꝛınᵹ, *Cenfusides*, vel *filius Cenfusi*. Iᵭa pæꝛ Ɛoppınᵹ. Ɛoppa pæꝛ Ɛꝛınᵹ. Ɛꝛa Inᵹınᵹ. Inᵹın Anᵹenpıtınᵹ. Anᵹenpıt Alochınᵹ. Aloc Beonocınᵹ. Beonoc Bꝛanᵭınᵹ. Bꝛanᵭ Bælᵭæᵹınᵹ. Bælᵭæᵹ Ẏoᵭenınᵹ. Ẏoᵭen Fꝛıþopulꝼınᵹ. Fꝛıþopulꝼ Fınnınᵹ. Finn Loᵭpulꝼınᵹ. Loᵭpulꝼ Leatınᵹ. *Ida fuit Eoppæ filius: Eoppa Esæ: Esa Ingini: Inginus Agenwitæ: Agenwita Aloci: Aloc Beonoci: Beonoc Brandi: Brandus Bealdægi: Bealdægus Wodeni: Wodenus Frithowulfi: Frithowulfus Finni: Finnus Godulfi: Godulfus Geatæ.* chron. *Sax.* ad calcem histor. eccles. *Bedæ*. p. 510. anno DXLVII. vid. quoque p. 514. an. DCXXVI. & p. 510. an. DLII, DLX. & p. 512. an. DXCVII. *Bedæ* hist. eccl. p. 6, 7. Notandum autem hic est terminationem patronymicorum in ınᵹ secundum *Olaum Rudbeckium* deducendam esse ad **iung,** vel **ing,** *juvenis*. unde *Cimbrice* at **ynga,** *parere*, & **ungar,** vel **yngver** *pulli, fœtus*. unde de quavis fœmella gravida ex brutis animalibus *Angli* dicunt, **she is with young.** & in *Snorronis* Edda, *Niordi* quidam filius occurrit dictus **ynge,** à quo tota regia stirps vocata est **ynlungar.** & in *Suedia* primorum liberi, si mares sunt, **yngwar, yngkarar,** & **iungkarlar;** sin fœmellæ, aut virgines, **yngfruer, iungefruer,** vocantur. Atlanticæ cap. IX, p. 366. certe apud *Islandos* **unge** est *pullus*, **ungr,** *juvenis*, **iungkiære, iunckiære, iunkr,** *generosus juvenis*, & **iungfru,** *virgo eximia intacta*. notandum quoque est multa verbalia terminari in ınᵹ: ut, tæcnınᵹ, pıꝛcınᵹ, quod supra docuimus in reg. 17.

XXIV. Participia præsentis temporis absolutè posita substantivè significant: ut, ᵭemenᵭe, *judex*.

XXV. Si quis perpendat summam illam cognationem, quæ *Anglo-Saxonicæ* cum *Mæso-Gothicâ* est, dubium ei esse non potest, quin, ut illius, sic & hujus linguæ substantiva regulariter per sex casus, & sub diversis inflectendi formulis varientur. sed quum *Ulphila-Gothicæ* versionis, quæ extant, reliquiæ ne satis quidem exemplorum ad colligendas regulas grammaticales suppeditent, rogandus est pro humanitate suâ curiosus lector, ut quantillum in hâc re præstitero, æquo animo accipiat. en, perlustratis iterùm atque iterùm *Gothicis* evangeliis, unum atque alterum integrum exemplum; cætera manca sunt vel casu, vel numero, vel utroque.

Exemplum I. **himins,** *cœlum*.		Exemplum II.	Exemplum III.
Num. sing.	*Num. plur.*	*Num. sing.*	*Num. sing.*
n. [4] himins.	n. [5] himinas.	n. ꝛaaanᵹeins, *fides*.	* hnnsastaps, *altare*.
g. himinis.	g. himine.	g. ꝛaaanᵹeinais.	g. hnnsastadis.
d. himina.	d. himinam.	d. ꝛaaanᵹeinai.	d. hnnsastadai.
a. himin.	a. himinans.	a. ꝛaaanᵹein.	a. hnnsastad.
v. ᛟ himins.	v. ut nom.	v. ut nom.	v. ut nom.
a. himina.	a. himinam.	a. ꝛaaanᵹeinai.	a. hnnsastadai.

* ankaknastaps *candelabrum*, facit in ablativo ankaknastapin, *Matth.* v, 15.

---

[1] *Goth.* ᚹaiᚱ, *vir*. [2] Vide Lexicon *Runicum Olai Wormii*. [3] Haud diſſimiliter apud *Latinos*: ut in *libertinus, Auguſtinus*, i. e. *filius liberti, Auguſti*. [4] *Cælum. Iſl.* Himen, *Suec.* Himmel. [5] Neutra terminantur in a. ut in ᚹanᚲdaa, *verba*. ᚹanᚱstᚹa, *opera*.

Exem-

Exemplum IV.

Num. sing.	
n. ᚦᚨᚾ, *dominus.*	
g. ᚦᚨᚾᛁᚾᛋ.	
d. ᚦᚨᚾᛁᚾ.	
a. ᚦᚨᚾ.	
v. ᚦᚨᚾ.	
a. ᚦᚨᚾᛁᚾ.	

Exemplum V.

Num. sing.	*Num. plur.*
n. hᚨᚾᛞᚢᛋ, *manus.*	n.* hᚨᚾᛞᚢᚾᚾᛋ.
g. hᚨᚾᛞᚨᚾᛋ.	g. [1] hᚨᚾᛞᛁᛃᛖ.
d. hᚨᚾᛞᚨᚾ.	d. hᚨᚾᛞᚢᛗ.
ac. hᚨᚾᛞᚢᚾ.	ac. .....

* ᛋᚢᚾᚾᛋ facit ᛋᚢᚾᚷᚢᛋ in nom. plurali.

Exemplum VI.

Num. sing.
n. ïᚨᛁᛋᚢᛋ.
g. ïᚨᛁᛋᚢᛁᛋ.
d. ïᚨᛁᛋᚢᚨ.
a. ïᚨᛁᛋᚢ.
v. ïᚨᛁᛋᚢ.
a. ïᚨᛁᛋᚢᚨ.

Exemplum VII.

Num. sing.	*Num. sing.*	*Num. plur.*
n. hᚨᛁᚱᛏᛉ, *cor.*	n. ‡ ᚨhᛗᚨ.	n. ᚨhᛗᚨᚾᛋ.
g. hᚨᛁᚱᛏᛁᚾᛋ.	g. ᚨhᛗᛁᚾᛋ.	g. ᚨhᛗᚨᚾᛖ.
d. hᚨᛁᚱᛏᛁᚾ.	d. ᚨhᛗᛁᚾ.	d. ᚨhᛗᚨᛗ.
Num. plur.	a. ᚨhᛗᚨᚾ.	a. ᚨhᛗᚨᚾᛋ.
n. hᚨᛁᚱᛏᛉᚾᚨ.	v. ᚨhᛗᚨ.	v. ᚨhᛗᚨᚾᛋ.
d. hᚨᛁᚱᛏᚨᛗ.	a. ᚨhᛗᛁᚾ.	a. ᚨhᛗᚨᛗ.

Exemplum VIII ᚨᛗᛗᚨ, *ſpiritus*

‡ huc refer.

n. ᚦᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᚨ, *villicus.*
g. ᚦᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᛁᛋ.
d. ᚦᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᛁᚾ.
a. ᚦᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᚨᚾ.
v. ᚦᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᚨ.
a. ᚦᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᛁᚾ.

Exemplum IX.

Num. sing.
n. †ᛋᛏᚨᚾᚨ, *judicium.*
g. ᛋᛏᚨᚾᛉᛋ.
d. ᛋᛏᚨᚾᚨᛁ.
a. ᛋᛏᚨᚾᚨ.
a. ᛋᛏᚨᚾᚨᛁ.
Num. plur.
n. ᛋᛏᚨᚾᛉᛋ.
† huc refer
n. hᚨᛁᚠᚷᛉ, *ager.*
g. hᚨᛁᚠᚷᛉᛋ.
d. hᚨᛁᚠᚷᚨᛁ.

[2] Exemplum X.

Num. sing.
n. ᚨᛁᚠᚨᚱᛏᛖᛚᚷᛉ, *evangelium.*
g. ᚨᛁᚠᚨᚱᛏᛖᛚᚷᛉᚾᛋ.
d. ᚨᛁᚠᚨᚱᛏᛖᛚᚷᛉᚾ.
huc refer, *Num. sing.*
n. ᚱᚨᚷᚾᚴᛉ, *parabola.*
g. ᚱᚨᚷᚾᚴᛉᚾᛋ.
d. ᚱᚨᚷᚾᚴᛉᚾ.
ac. ᚱᚨᚷᚾᚴᛉᚾ.
Num. plur.
n. ᚱᚨᚷᚾᚴᛉᚾᛋ.
d. ᚱᚨᚷᚾᚴᛉᛗ.

Exemplum XI.

Num. sing.
n. ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᛁ, *pax.*
g. ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᚷᛁᛋ.
d. ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᚷᚨ.
a. ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᛁ.
a. ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᛁ.
Num. plur.
n. .....
g. ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᚷᛖ.
d. ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᚷᚨᛗ.
ac. .....
ab. .....

Exemplum XII.

Num. sing.
n. * ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚷᚨᚴᚨᛁ, *regnum.*
g. ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚷᚨᚴᚨᚷᛉᛋ.
d. ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚷᚨᚴᚨᚷᚨᛁ.
ac. ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚷᚨᚴᚨᚷᚨ.
* huc refer, n. ᛗᚨᚠᛁ, *puella.*
g. ᛗᚨᚾᚷᛉᛋ. d. ᛗᚨᚾᚷᚨᛁ.

Exemplum XIII integrum.

Num. sing.	*Num. plur.*
n. ᛋᛁᚾᛉᚾᛖᛁᛋ, *diſcipulus.*	n. ᛋᛁᚾᛉᚾᚷᛉᛋ.
g. ᛋᛁᚾᛉᚾᛖᛁᛋ.	g. ᛋᛁᚾᛉᚾᚷᛖ.
d. ᛋᛁᚾᛉᚾᛁ.	d. ᛋᛁᚾᛉᚾᚷᚨᛗ.
a. ᛋᛁᚾᛉᚾᛁ.	a. ᛋᛁᚾᛉᚾᚷᚨᚾᛋ.
v. ᛋᛁᚾᛉᚾᛖᛁᛋ.	v. ᛋᛁᚾᛉᚾᚷᛉᛋ.
a. ᛋᛁᚾᛉᚾᛁ.	a. ᛋᛁᚾᛉᚾᚷᚨᛗ.

Exemplum XIV.

Num. sing.	*Num. plur.*
n. [3] ᚢᛁᚾᛉ, *mulier.*	n. ᚢᛁᚾᛉᚾᛋ.
g. ᚢᛁᚾᛉᚾᛋ.	g. ᚢᛁᚾᛉᚾᚷ.
d. ᚢᛁᚾᛉᚾ.	d. ᚢᛁᚾᛉᛗ.
a. ᚢᛁᚾᛖᛁᚾ.	a. ᚢᛁᚾᛉᚾᛋ.
a.	a. ᚢᛁᚾᛉᛗ.

Exemplum XV.

Num. sing.	*Num. plur.*
n. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁ, *turba.*	n. ᛗᚨᚾᚨᚱᚨᛁ.
g. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾᛋ.	g. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾᛉ.
d. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾ.	d. .....
a. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾ.	a. .....
a. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾ.	a. .....

XXVI. Horum exemplorum alia creſcunt in genitivo, & faciunt declinationes imparisyllabicas; alia non creſcunt, & faciunt pariſyllabicas; & quantum quidem conjicere licet, haud multa occurrent, quæ ad aliquod XV exemplorum non reduci queant. Ad primum inflectuntur ᚴᚨᛁᛋᚨᚱ, ᚴᚨᛁᛋᚨᚱᛁᛋ, ᚴᚨᛁᛋᚨᚱᚨ, *Cæſar.* ᚨᛁᚾhᚨᚠ, ᚨᛁᚾhᚨᛞᛁᛋ, ᚨᛁᚾhᚨᛞᚨ, *lux.* ᚱᚷᚠ, ᚱᚷᚠᛋ, pro ᚱᚷᚠᛁᛋ, ᚱᚷᚠᚨ, *Deus.* ᛞᚨᚱᛋ, ᛞᚨᚱᛁᛋ, ᛞᚨᚱᚨ, *dies.* ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᛋ, ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᛁᛋ, ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚨ, *rex.* ᛒᚱᚷᚠᚨᚱ, *frater*, à cujus nominativo plurali ᛒᚱᚷᚠᚴᚨhᚨᚾᛋ vel ᛒᚱᚷᚠᚴᚾᚾᛋ deducitur brethren, in noſtro ſermone. ᛋᚴᚨᚨᚴᛋ, *ſervus.* ᚨᚾᚠᛁᛞ, *eremus, ſolitudo.* ᛒᚨᚱᛗᛋ, ᛒᚨᚱᛗᛁᛋ, ᛒᚨᚱᛗᚨ, *arbor.* ᛉᛁᛏᚷᚠ, ᛉᛁᛏᚷᛞᛁᛋ, ᛉᛁᛏᚷᛞᚨ, *lex*, &c. Secundum exemplum ſequuntur omnia deſinentia in ᛖᛁᚾᛋ. ut ᚨᚾᚨᛋᛏᚷᛞᛖᛁᚾᛋ, *principium.* ᚱᚨᚴᚨᛁhᛏᛖᛁᚾᛋ, *juſtitia*, &c. Ad quartum variatur ᚦᚷᚾ, ᚦᚷᚾᛁᚾᛋ, ᚦᚾᚾᛁᚾ, *ignis.* Quintum ſequuntur exeuntia in ᚾᛋ, ut ᚷᚱᛁᛋᛏᚾᛋ, *Chriſtus.* ᛋᚾ-

---

[1] Sic leguntur ᚦᚷᛏᛁᛉᛖ, ᛋᚾᚾᛁᛉᛖ, ᚠᚨᚾᚴᚾᛁᛉᛖ, ᛉᛁᚾᛏᚴᚨᛁᛉᛖ, & ᚨᛁᚠᛁᛉᛖ, à ᚨᛁᚠᚨ. [2] Vide exempl. XIV. perfectum. [3] Ad illam formam, perficiendum eſt exempl. imperf. X.

NNS, *filius*. ΠRΛNÞETNS, *propheta*. NÞΛRΛSSNS, *abundantia*. hϪKINΛSSNS, *meretricium*. ГNΔGINΛSSNS, *ſacerdotium*. ψINΔΛNΛSSNS, *regnum*. KΛΛKINΛSSNS, *adulterium*. Item ЦIψ, *uterus*, & NΛBΛNΔ, *camelus*. Ad ſeptimum variatur ΛNГϪ, *oculus*. Ad octavum ΛTTΛ, ΛTTINS, ΛTTIN, ΛTTΛN, *pater*. ϒΛTЄ, ϒΛTINS, ϒΛTIN, *aqua*. Ad nonum ΛIKψΛ, *terra*. Ad undecimum ÞΛNKΛГΛГГGI, *villici munus*. ϒΛΛΔNÞNI, *poteſtas*. Ad XIV. BKINNϪ, *febris*, &c.

XXVII. Nomina diminutiva, & blandientia apud *Gothos* occurrunt formata in [1] ΛΛ, & ΛϪ. ſic à MΛГNS, *puer*, fit MΛГNΛΛ, *puerulus*, Joh. VI, 19. à MΛϒI *puella*, MΛϒIΛϪ, Marc. V, 41. à BΛKN *infans*, BΛKNIΛϪ. & ſic forſan à ϒNΛÞS, *lupus*, ϒNΛÞIΛΛ nomen epiſcopi *Mæſo-Gothorum*, quod *Græci* ſcripſere οὐλφίλας. Sic etiam apud *Iſlandos* à blað, *folium*, bleðell, *foliolum*, cum multis aliis. Nec non apud *Francos*, ut videre eſt gram. *Francicæ* cap. III, 19.

Genitivus pluralis ſemper formatur in Є: ut MΛNNЄ, *hominum*. ÞϪTIϒЄ, *pedum*, à ÞϪTNS, *pes*. SIПϪNGЄ, *diſcipulorum*. ΛhMΛNЄ, *ſpirituum*. Excipe tamen genitivos plurales nominum exeuntium in Ϫ, vel ϪNS. ut NNhNΛψϪNϪ, *dæmoniorum*, ab NNhNΛψϪ. UINϪNϪ, *mulierum*, à UINϪ. & [2] ГΛBKNKϪ, *fragmentorum*. ПΛΛПGϪ, *platearum*. Math. VI, 5.

De generibus nominum, quæ per articulos, adjectiva, participia, & pronomina indicantur, hic nihil tradimus. obiter tamen obſervet lector, ut ut minuta res ſit, *ſolem*, [ſunna, vel ſunne] in *Anglo-Saxonicâ* eſſe fœminini generis, & *lunam* [mona] eſſe maſculini. ſeo ſunna ȝeteacnaþ uſne Hælend Chriſt. ſe mona þe peaxþ. and panaþ. ȝeteacnaþ þaſ andþeaſtan ȝelaþunȝe. *Sol noſtrum S. Chriſtum, luna quæ creſcit, & decreſcit, eccleſiam præſentem deſignat*, Bed. H. E. *p.* 144. ſic apud *Cimbros* ſol, & ſunna ſunt fœminini generis, mane vero maſculini, ſecundum iſtud *Volu-ſpæ*. ſtroph. 5.

Sol Þad ne viſſe huar hun ſal atte — *Sol neſcivit, ubi palatia poſſideret,*
Mane Þad ne viſſe huar [3] han megne atte. — *Luna vires ſuas neſcivit.*

Ratio autem, propter quam veteres ſeptentrionales *lunæ* maſculinum, *ſoli* vero fœmininum genus attribuebant, petenda eſt ex mythologia IX Eddæ *Snorronis*, ubi ſic legimus; homo quidam *Mundilfare* nominatus duos genuit liberos, tam pulchræ, & venuſtæ formæ, ut filium *Manam*, filiam vero *Sunnam* appellaret, quam nuptum dedit viro, qui [4] *Glemur* vocatur. ob hanc arrogantiam dii irati arripuerunt fratrem & ſororem, eoſque in cœlo collocarunt, ut *Sunna* equos agitaret currum ſolis trahentes, & *Mana* regeret curſum lunæ. concinnitas ſcilicet fabulæ requirebat, ut liberorum formoſior & pulchrior filia, minus autem pulcher & venuſtus filius haberetur; & ut formoſior ſolis, minus autem formoſus lunæ auriga conſtitueretur. Monendus autem hic, & exorandus es lector, ut conſulas ſupplementum ad hoc caput, quod capite XVII continetur, ante quam ad caput quartum procedas.

CAPUT QUARTUM.

De adjectivis.

I. ADjectivum vel eſt ſimplex, ut eaðiȝ, *dives*. æȝen, *æqualis*. vel compoſitivum, ut ðiȝeaðiȝ, *dominatu excellens*. eȝen-ece, *coæternus*. eȝen-ſpeðelic, *conſubſtatialis*. quæ omnia ſecundùm ſubjectum exemplum declinantur:

	Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom.	Ґoð, *bonus, um.*	ȝoðe, *bona.*	Nom. [6] ȝoðe, *boni, æ, a.*
Gen.	ȝoðeſ.	ȝoðre.	Gen. [7] ȝoðra.
Dat.	ȝoðum.	ȝoðre.	Dat. ȝoðum.
Acc.	ȝoðne, ȝoð.	ȝoðe.	Acc. ȝoðe.
Voc.	[5] ȝoða.	ȝoðe.	Voc. ȝoðe, an.
Abl.	ȝoðum.	ȝoðre.	Abl. ȝoðum.

Hîc obſervandum eſt, primò accuſativum ſingularem maſculini generis formari à nominativo, addendo ƿò ne. ſecundò gen. dat. & abl. ſing. adjectivorum fœminini generis ter-

---

[1] Sic apud *Latinos* in *la*, & *lla*. *lus*, & *llus*. *lum*, & *llum*. ut in *animula, ſpecula* à *ſpes, puella, lectulus, regulus, libellus, regniculum, ſpecillum*, &c. Diminutiva quædam apud *Græcos* terminantur in λϴ, ut ναυπήλϴ, *nautila*. [2] Hiſce addantur BΛNGϪ, *ulcerum*. ΔKΛNhSNϪ. *micarum*. ψINΔϪ, *gentium*; quorum nom. plurales BΛNGϪS. ΔKΛNhSNϪS. ψINΔϪS, cujus nom. ſingularis ψINΔΛ. inde forſan in Λ deſinentia, ad exempli noni formam, faciunt genit. plur. in Ϫ: [3] Alias huar han meigins atte. [4] Significat *gaudium*. [5] Vid. *Matth.* XXV, 21. XXIII, 26. XIX, 32. *Marc.* X, 7. [6] Nom. plur. aliquando terminatur in a, o & u: ut, ealla hiſ æhta, *omnia ſua bona*, Boeth. p. 64. oſer oþru þinȝ, *præ cæteris rebus*, p. 52. ealle þa oþru ȝoð, *omnia alia bona*, ib. verum p. 15. ymb þa oþre ȝoð, *de aliis bonis*; ubi cod. *Cot.* oþru. [7] Hinc in veteribus noſtris auctoribus leguntur aller, & euphonice alder, ut apud Satyrographum: And ſith I am your

minari

minari in ne. tertiò dat. & abl. ſingul. adjectivorum maſculini & neutrius generis terminari in um, ut & dativum & ablativum pluralem. quartò genitivum pluralem terminari in na. notandum inſuper, quod adjectiva, pronomina, & participia cujuſvis generis non rarò terminentur in *a* proſtheticum, aut finalem ſuam vocalem in a mutent, & tum declinentur ut ſubſtantiva ſecundæ declinationis exeuntia in a. ſic à foreſprecen fit foreſprecena; ut, re foreſprecena cyninʒ; *præfatus rex.* ſic à ʒodcunde *divinus*, fit ʒodcunda, ut, mid þy ʒodcundan fultume forlæten wæs, *divino auxilio deſtitutus erat.* Hiſce addas, re ylca ʒeriþ, *idem comes.* men rendon heora dohtor to ʒeþeodenne þam heorlican bridʒuman, *filias ſuas ſponſo cæleſti deſponſandas mittebant.* on þam ytemeſtan dæle, *in ultimâ parte.* Þat leoht þa halʒan raule fram þam bendum ðæs lichoman onlyſde, *lux illa ſanctam illam animam à carnis vinculis abſolvit.* re lichoma þære ansundan fæmnan, *corpus venerabilis virginis.* on þam ylcan mynſtre, *in eodem monaſterio.* on S. Stephanes cyricean þæs æreſtan and þæs eadiʒan martyres, *in eccleſia beati protomartyris Stephani.* Maximè obtinet hæc regula in adjectivis *demonſtrativè, emphaticè,* & *vocandi* caſu poſitis: ut in ſequentibus. Oſwald re Cristenesta cyninʒ Northan-hymbra-rice, *Oſwaldus Chriſtianiſſimus rex Northanhymbrorum.* þat re cynelica had þæs halʒan weres ece ʒemynd hæfde, *ut regia viri ſancti perſona memoriam haberet æternam.* Acca re arwyrþa biſceop, *Acca reverendiſſimus antiſtes.* twæʒen wæron biſcopas. and twæʒen mæſſe-preoſtas. ealle þa reliʒtan, *duo erant epiſcopi, & duo presbyteri, omnes præclari.* ſic in genitivo plur. ðis is nu biren þara roþena ʒerelþa, *hoc eſt exemplar verarum divitiarum.* hwi nis nu anwealdo to tellanne to rumum ðara hertena ʒoda ðisſes andweardes lifes, *cur non poteſtas penes nos eſt animos applicandi ad aliquod illorum præſtantiſſimorum bonorum.* ealra þara weorþyndþertena ðinʒa ʒeʒaderunʒa, *collectio omnium harum pretioſiſſimarum rerum.* huelc fremu is þe ꝥ þu pilniʒe þiſra andweardena ʒeræla oferniet, *quid tibi proficit ſupra modum cupere hæc præſentia* [hujus vitæ] *bona?*

II. Adjectiva gentilia & patria deſinunt in isc: ut Lyrenisc, *Cyrenæus.* Iudeisc, *Judæus.* Enʒlisc, *Anglus.* Nazerenisc, *Nazarenus.* Romanisc, *Romanus.* Driecisc, *Græcus.* Ledenisc, *Latinus.* Londenisc, *Londinenſis.* Tyrisc, *Tyrius.* Sidonisc, *Sidonenſis*, Matth. xv, 21. Moabytisc, *Moabita*, Gen. xix, 36. Hinc gentilia noſtra in iſh: ut Daniſh, *Danus.* Sueðiſh, *Suedus.* Scotiſh, (contracte Scotch) *Scotus.* Legitur SANKAIFYNISKA, *Syro-phœniſſa*, Marc. vii, 26. & ab hAIWGX *ager*, hAIWIVISK *agreſte*, Marc. i, 6. & huic terminationi in ISKS, ISKA, ISK, reſpondet gentilium terminatio apud *Iſlandos* in ſker: ut in Danſker, *Danicus*, à Dan. Nota tamen quod in lingua *Anglo-Saxonica* gentilia nonnunquam alio modo exprimantur: ut, Iudeaſ, *Judæi.* Sidelheappen vel Silheappen, *Æthiops*, vel *Æthiopicus*: ut, Maria ʒ Aaron cidden wiþ Moiſes for hiſ Sidelheappenan wif, *locuta eſt Maria, & Aaron contra Moſen propter mulierem ejus Æthiopiſſam, vel Cuſchitam*, Num. xii, 1. Seo ymbʒæð eall þæra Silheappena land, *qui* [fluvius] *circumit totam terram Æthiopiæ*, Gen. ii, 13. Sic in Cædmon. vi, 16, 17. Moabita dicitur Moabitaſ, & Ammonita, Ammonitaſ. & in verſione *Boethii* Grec eſt *Græcus.* Alias quandoque periphraſtice deſcribuntur ope præpoſitionis: ut, Ioſeph fram Arimathia, Joh. xix, 38. Ioſep of Arimathia, Marc. xv, 43. notandum quoque eſt, patronymica nonnunquam formata legi in isc; ſic *Herodias*, *Herodis filia*, vocatur Herodiadisca, & Herodiadiſcea, Marc. vii, 22. Matth. xiv, 6. quibus addas dunlendisc, *montanus.* utlendisc, vel utlændisc, *extraneus, peregrinus.*

Quædam finiuntur in bæſ: ut, luſtbæſ, *delectans, jucundus.* fæſtmbæſ, *fœcundus.*

Supra dixi in reg. I. adjectiva emphatice, & demonſtrative uſurpata plerumque terminare nom. ſing. in a, & tum declinari, ut ſubſtantiva II. declinationis. Ita ſane fere ſemper terminantur, & flectuntur; excipienda tamen ſunt ſequentia aliaque id genus exempla. Ðu þe eart rio hehſte frofer eallra peniʒra moda, *tu qui es fatigatarum omnium mentium ſupremum ſolatium*, Boeth. p. 47. forþam pe cweþaþ ꝥ þæt hexte ʒod rie þe hexta hroſ eallra ʒoda, *quamobrem affirmamus ſummum illud bonum eſſe ſupremum culmen omnium bonorum*, p. 85. Ða cweþ he. hwæt ic þonne æfter ræde ꝥ ꝥ hexte ʒod. ʒ rio hexte ʒeræl an wære, *tum ait illa, num modo dixi ſummum illud bonum, & ſummam beatitudinem unum eſſe?* forþam ic recʒe ꝥ þat rie þat hexte ʒod on hiſ aʒenre ʒecynde ꝥ te fruma is eallra þinʒa, *quare affirmo id ſuæ natura ſummum bonum eſſe, quod principium eſt omnium rerum*, p. 83. ubi quoque legitur: ʒif þonne hwelc þinʒ toʒeaden biþ fram þam hextan ʒode. þonne ne biþ ꝥ no ꝥ hexte ʒod, *ſi quid ergo diſtinctum eſt à ſummo bono, id ipſum non poteſt eſſe ſummum bonum.*

III. Multa formantur ex ſubſtantivis, addendo affixum negativum, vel privativum [1] leaſ, vel leaſe: ut, necce-leaſ, *negligens.* ſcomleaſ, *impudens.* eʒeleaſ, *impavidus.* ſac-leaſ, *ſine culpa, inſons.* hinc apud nos careleſſe, *ſupinus.* fatherleſſe, *patre orbus.* motherleſſe, *matre orbus.* friendleſſe, *amicis deſtitutus.* ſhameleſſe, *impudens.* ſacleſſe, *innocens*, & ſimilia. Sciendum verò eſt

---

aller hed, I am your aller hele. *Saxonice*, forþam þe ic eam eowra ealra heafod, ic eam eowra ealra hæl. Sic in Prologis *Chauceri*,

------ſhall have a ſuper at our alder coſt.

Up rode our hoſt and was our alder cock.

[1] Apud veteres *Cimbros* à dad, *virtus*, dadleiſe, *vitium, improbitas.* à log, *lex*, logleiſe, actio *illegitima.* à ſak, *cauſa, crimen*, ſaklaus, *innocens.*

leaf *Anglo-Saxonicum* deduci à *M. Goth.* ΛΛΠS, quod ſignificat *liber, ſolutus, vacuus,* & in compoſitione privationem, vel defectum denotat: ut in ΛKKΛNΛΛΛΠS, *fructuum experis.* ΛΛΠSUIΨKΛNS, *jejuni.* ΛΛΠSHΛNΔGΛN, *inanem,* Marc. XII, 3. vide *Junii* gl. *Goth.* in voce ΛΛΠS. Sic apud *Iſlandos* maallaus, *mutus.*

IV. Denominativa terminantur in lic, vel lice: ut, peplic, *virilis.* ælic, *legitimus.* fælic, *marinus.* pilic, *muliebris.* cild-lic, *puerilis.* heofonlic, *cœleſtis.* eorþlic, *terreſtris.* hanc terminationem hodie mutavimus in like, vel ly: ut in godlike, vel godly. heavenlike, vel heavenly. fatherlike, vel fatherly. Denom. *materialia* producuntur in [1] *en*: ut, ab æſc, *fraxinus,* æſcen, *fraxineus.* à beorce, *tilia,* beorcen, *tiliaceus.* à ſtan vel ſtæn *lapis,* ſtænen *lapideus, petræus.* Auguſtinus tractauit, quod Petrus in figura ſignificat eccleſiam. quia Chriſtus petra, petrus populus chriſtianus. æp þan ſýþſt pæſ hiſ nama Simon. ac onihten him gerette þirne naman Petrus. þat iſ ſtænen. to þi þat he hæfde getacnunge Criſtes gelaþunge. Criſt iſ cpæden petra: þat iſ ſtan. and of þam naman iſ gecpeden Petrus eal Criſten folc. Criſt cpæþ. þu eart ſtænen. and ofer þirne ſtanan. þat iſ ofer þam geleafan þe þu nu andettert. ic getimbrige mine cyrcan. *Auguſtinus tractavit, quod Petrus in figura ſignificat eccleſiam, quia Chriſtus petra, Petrus autem populus Chriſtianus. Ante hoc tempus nomen illi Simon fuit, ſed Dominus hoc nomen Petrus illi impoſuit, id eſt, petræus, in hoc ſcilicet, ut Chriſti eccleſiæ typum haberet. Chriſtus dicitur Petra, hoc eſt lapis, & de hoc nomine dicitur Petrus, ſcil. populus Chriſtianus. Chriſtus dixit, tu es* [2] *Petrus, & ſuper hanc petram, hoc eſt ſuper fidem illam, quam tu nunc confeſſus es, ædificabo eccleſiam meam.* Sumpſi hoc exemplum ex pag. 237. E. H. *Bedæ,* à clariſſimo *Wheloco* edit. In illa & ſequenti pagina, alia haud pauca occurrunt lectu digna, quæ facile evincunt *Romano-Saxonicam* eccleſiam idem docuiſſe de Petro, quod nos etiamnum docemus. utinam ſtudio partium ſepoſito, aurea iſta analecta conſulere dignetur pontificius lector. à treop *arbor,* treopen *ligneus,* &c.

Quædam terminantur in cund: ut, godcund, *divinus.* deofulcund, *diabolicus.* eorþcund, *terrenus.* poplocund, *mundanus.* exempla. ne ðearf þe þær earfoþan ſceomigan. ac ic þam mago-þince mine ſylle godcunde gife, *nulla tibi cauſa erit, propter quam filii te pudeat, puero enim eximio dabo divina mea dona,* Cædm. I, 24. gepat þa ſe deofulcunda galſeþhþ, *tum libidinoſus ille diabolicus diſceſſit,* fragm. hiſt. *Judith.* p. 22. ſic etiam denominativa *Gothice* exeunt in KNNAS. ut in ſKALKNNAS, Luc. XIX, 12. ſNMALKNNAIZE, Luc. II, 92. HIMINALKNNAIS, Luc. II, 13.

V. Multa exeunt in ig: ut, dreorig, *mæſtus.* ſcyldig, *reus.* myrig, *hilaris.* æniġ, *quiſpiam.* & numeralia trentig, þrittig, feopertig, fiftig, ſixtig. hæc terminatio apud nos hodie vertitur in y: ut in dreary, *lugubris.* any, *ullus.* twenty, *viginti,* &c.

VI. Multa exeunt in ſum: ut à lang *longus,* formatur langſum *valde,* vel *nimis longus.* hæc terminatio retinetur apud nos in hodiernis fulſum, *valdè turpis.* toilſum, *valdè laborioſus.* troubleſum, *valdè moleſtus.* wholeſum, *ſalubris,* & in multis aliis.

VII. Adjectiva poſitivi gradûs formant ſua comparativa in [3] ep vel epe, ap, æpe, ip, op, up, yp, & ſuperlativa in [4] aſt, vel aſte, æſt, eſt, iſt, oſt, uſt, yſt, ut antea obſervatum eſt in regulâ tertiâ capitis primi: ſic à rihtwiſe, *juſtus,* fit rihtwiſere, *juſtior,* rihtwiſaſt, eſt, iſte, *juſtiſſimus.* Quædam autem irregulariter comparantur: ut, god, *bonus,* betere, betera, *melior,* betemeſt, betemeſta, betſt, betſta, *optimus.* micel, *magnus,* mara, mære, *major,* mæſt, mæſta, *maximus.* yfel, *malus,* pæpla, pierpre *pejor,* pierpreſt, *peſſimus.* Quædam poſitivo carent: ut, uttep, yttre, *exterior,* yttreſt, ytemeſt, ytemeſta, *extremus.* horum nonnulla ab adverbiis comparantur: æreſt, æreſta, *primus,* ab ær, *prius.* fyrmeſt, fyrmeſta, *primus,* à *Cimbrico* adverbio fyr, vel fyrr, *prius.* unum ſuperlativum forma, *primus,* neque poſitivum, neque comparativum habet. unumque comparativum ſcilicet furþor, furþur, furþre, furþra, *ulterior, major, ſuperior,* neque poſitivum, neque ſuperlativum habet. Nota quòd adjectivum [5] fæſt mutet ſubſtantivum cui adjungitur per modum affixi epitatici in adjectivum, & illius ſignificationem auget, ut *valdè* apud *Latinos.* ſic apud *Cædm. Deus* dicitur roþ-fæſt ⁊ rpiþ fenom, i. e. *valdè verax, & valdè præſtans,* vel *veraciſſimus, & præſtantiſſimus,* p. 1, l. 6. ſic *cælum* dicitur puldor-fæſt pic, *valdè glorioſa,* vel *glorioſiſſima arx.* Sic etiam vox tir vel tyr, (*Cimbrice* Tir, Tiir, nomen idoli, vel unius *Aſarum* filii *Odini,*) adjectivis præpoſita, eorum ſignificationem pro more *Cimbrorum* maximè adauget: ut in tireadig, *beatiſſimus.* tirfæſt, *præſtantiſſimus, maximus.* ſic apud veteres *Cimbros,* tyrſpakur *inſtar Tyri ſapiens,* i. e. *ſapientiſſimus.* vide Eddæ *Snorronis* mythol. de *Tyro.* XXIII. *Ol. Wormii* faſt. *Dan.* p. 51. & *Runolphi Jonæ* lex. *Iſland.* in voce Tyr.

---

[1] Sic quædam materialia apud *Latinos* & *Græcos* formantur in *inus* & ινος: ut *cedrinus, faginus,* κεδρίνος. [2] *Saxonice* Petrus. [3] Emphaticè in epa, apa, *&c.* [4] Et emphaticè in aſta, æſta, *&c.* [5] Fæſt, *firmus, ſtabilis.* multa ſunt tam ſubſtantiva quam adjectiva terminata in fæſt, quæ omnia adjectivorum naturam induunt, niſi & ea pro compoſitis potius habenda ſint: ut hæðfæſt, *providus,* vel *conſilio firmiter adhærens.* ſeamfæſt, *verecundus.* þrimfæſt, *magnificus.* pifæſt, *conjugatus.* ſtaþolfæſt, *conſtans.* ſtedfæſt, *ſtabilis.* æfæſt, *pius.* anfeſt, *pius,* (cui opponitur anleas, *impius.*) & nerteſæſt, ut nerteſæſt beon, *altum dormire,* apud *Cædm.* IV, 24.

VIII. Ad-

VIII. Adjectiva, ut videtur, in lingua *Ulphila-Gothica* declinantur in hunc modum.

	Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
n.	ΓΛΝΚS, *hic triſtis.* / ΓΛΝΚ, *triſte.*	n.	ΓΛΝΚΑΙ, *hi triſtes.* / ΓΛΝΚΑ, *triſtia.*	n.	ΓΛΝΚΟS, *hæ triſtes.*
g.	ΓΛΝΚΙS.	g.	ΓΛΝΚΑΙΖΟS.	g.	ΓΛΝΚΑΙΖΟ.	g.	ΓΛΝΚΑΙΖΟ.
d.	ΓΛΝΚΑΜΜΑ.	d.	ΓΛΝΚΑΙ.	d.	ΓΛΝΚΑΙΜ.	d.	ΓΛΝΚΑΙΜ.
a.	[1]ΓΛΝΚΑΝΑ, / ΓΛΝΚ.	a.	ΓΛΝΚΑ.	a.	ΓΛΝΚΑΝS. / ΓΛΝΚΑ.	a.	ΓΛΝΚΟS.
v.	[2]ΓΛΝΚΑ, / ΓΛΝΚ.	v.	ΓΛΝΚΑ.	v.	ΓΛΝΚΑΙ. / ΓΛΝΚΑ.	v.	ΓΛΝΚΟS.
a.	ΓΛΝΚΑΜΜΑ.	a.	ΓΛΝΚΑΙ.	a.	ΓΛΝΚΑΙΜ.	a.	ΓΛΝΚΑΙΜ.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ƐRΑΥΛΝRhTS, *peccator.*	Nom. ƐRΑΥΛΝRhTΑΙ.
Gen. ƐRΑΥΛΝRhTIS.	Gen. ƐRΑΥΛΝRhTΑΙΖΕ.
Dat. ƐRΑΥΛΝRhTΑΜΜΑ.	Dat. ƐRΑΥΛΝRhTΑΙΜ.
Acc. ƐRΑΥΛΝRhTΑΝΑ.	Acc. ƐRΑΥΛΝRhTΑΝS.

ƐRΑΥΛΝRhTΑ, *peccatrix*, Luc. VII, 37.

IX. Hæc eſt (ni fallor) ſola, ſaltem maximè communis forma variandi adjectiva ſimpliciter, & abſque notabili emphaſi poſita. Aſt adjectiva & participia emphaticè & demonſtrativè poſita aliter terminantur, & flectuntur. Nam primò adjectiva maſc. gen. (quod de *Anglo-Saxonicis* anteà obſervavimus) emphaticè & demonſtrativè poſita, Λ proſtheticum ſibi adſciſcunt: ſic, quamvis legatur ΒΛΓΜS ΝΒΙΛS, δένδρον σαπρόν, *Mat.* VII, 28. cum articulo legitur SΛ ΝΒΙΛΛ ΒΛΓΜS, τὸ δένδρον σαπρόν, verſ. 17. Item, ΥΙΓS SΛ ΒRΙΓΓΛΝΔΛ, ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα, verſ. 13, 14. ΨΙΝΨΙΔΛ SΛ UIMΛNΔS IN NΛMIN ƐΛNINS, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, *Marc.* XI, 9.

Declinantur autem emphatica demonſtrativa, in Λ finita, ſecundum exemplum VIII. ut, nom. ƐΛIKNGΛ, ὁ παλαιός. gen. ƐΛIKNGIS, τοῦ παλαιοῦ. dat. ƐΛIKNGIN, τῷ παλαιῷ. *Plur.* nom. ƐΛIKNGΛNS, οἱ παλαιοί. Sic, nom. NINGΛ, ὁ νέος. gen. NINGIS, τοῦ νέου. dat. NINGIN, τῷ νέῳ. Huc refer ΝSΛIΨIN, τῷ παραλυτικῷ. *Mat.* IX, 2. *Marc.* II, 5.

Multa etiam pluralia nom. caſ. ut, ΓRΕΔΛΓΛΙ, πεινῶντες, *Luc.* VI, 25. ΝΝΛΕΔΛΙ, πλωχοὶ, *Mat.* XI, 5. ƐRΑΥΛΝRhTΑΙ, ἁμαρτωλοὶ, *Luc.* VI, 34. emphaticè poſita terminantur in ΛNS, ut, ΨΛΙ ΓRΕΔΛΓΛNS, οἱ πεινῶντες, *Luc.* VI, 21. GNS ΝΝΛΕΔΛNS, οἱ πλωχοὶ, *Luc.* VI, 20. ΨΛΙ ƐRΑΥΛΝRhTΛNS, οἱ ἁμαρτωλοὶ, *Luc.* VI, 33.

X. Adjectiva fœm. emphaticè & demonſtrativè poſita, terminantur in Ο, ut, ΨΙΝΨΙΔΟ ΨΝ ÏN UINOM, ἐυλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, *Luc.* I, 28. ⊙Ο SO ΛΛISEINO SO NINGO, τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; declinantur autem ad exemplum X. ut, ΛIUEINO ΛIBΛINS, ἡ ζωὴ αἰώνιος, *Joh.* XVII, 3. ƐRΑΥΛΝRhTON, τῇ ἁμαρτωλῷ, *Marc.* VIII, 38. ΓΛKΛIhTON, τῶ δικαίαν, *Joh.* VII, 24. ΛΛh ΨO hΛNΔNUΛNKhTON, τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, *Marc.* XIV, 58. ΛIUEINOS hΛEIΨKOS, τὰς αἰωνίους σκηνὰς, *Luc.* XVI, 9.

XI. Neutra etiam emphaticè & demonſtrativè poſita terminantur in O, ut, *Luc.* V, 37. ubi οἶνον νέον redditur UEIN NINGΛTΛ, per reg. 12. ὁ νέος οἶνος redditur ΨΛTΛ NINGO UEIN. Sic, ΛΛMB MEIN ΨΛTΛ ƐKΛΛNSΛNO, τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. ΨΛTΛ ΝΝMΛhTEIGO ΛT MΛNNΛM. MΛhTEIS ÏST ΛT GOΨΛ, τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ. *Luc.* XVIII, 27. Vide etiam *Marc.* IX, 43. & V, 40. *Luc.* XVIII, 14, 15.

Ex prædictis conſtat adjectiva, & participia apud *Mæſo-Gothos* bifariam terminari; vel ut ſupra docuimus in exemplo ΓΛNKS, ſcilicet quando ſimpliciter uſurpantur; vel in Λ, & O, quando emphaticè ponuntur: nempe maſculina in Λ, fœminina, & neutra in O. exempli gratia,

ΨΙΝΨΙΔS, ΨΙΝΨΙΔΛ, ΨΙΝΨΙΔ, } emphatice & demonſtrative, { ΨΙΝΨΙΔΛ. ΨΙΝΨΙΔO. ΨΙΝΨΙΔO.

XII. Adjectiva *neutra* apud *Mæſo-Gothos* non rarò producuntur in ΛTΛ. ut in MEINΛTΛ, ΨEINΛTΛ, GΛINΛTΛ, SEINΛTΛ, NINGΛTΛ, ΛΛΛΛTΛ, &c. *meum, tuum,* ἐκεῖνο, *ſuum, novum, omne.* ΓΛBΛIKhTIΔΛ ΨEINΛTΛ NΛMO, *manifeſtavi nomen tuum*, Joh. XVII, 6. vide Marc. XIV, 15. Matth. V, 29, 30. & VI, 22, 23. & IX, 8, 17. & XI, 7. Luc. IV, 5.

---

[1] Λ finale aliquando abjicitur: ut, ΨΛN, ΛΛNShΛNΔGΛN, pro ΨΛNΛ, ΛΛNS-hΛNΔGΛNΛ, *&c.* [2] ΛΛISΛKI ΨINΨEIΓΛ, apud Marcum, X, 17.

Nota, quod per neutra ſingularia producta in ᚩᛏᚩ *Græca* pluralia redduntur in *Ulphilanâ* verſione: ut videre eſt *Luc.* XVIII, 21, 28. & XIV, 17. & V, 11.

XIII. Comparativa formantur à poſitivis in ᛁᛉᛟ, vel ᛟᛉᚩ. ut ᛗᚩᚾᚩᚱᛁᛉᛟ à ᛗᚩᚾᚩᚱᛋ, *multus*. ᚦᚴᛟᛞᛁᛉᛟ à ᚦᚴᛟᛞᚩ, *ſapiens*. ᛋᛩᛁᚾᚹᛟᛉᚩ à ᛋᛩᛁᚾᚹᚩ, *fortis*. Superlativa verò formantur à comparativis in ISTS, & emphaticè in [1] ISTᚩ. ut ᛒᚩᛏISTS, ᛒᚩᛏISTᚩ, *optimus*, à ᛒᚩᛏᛁᛉᛟ. ᚦᚴᚢMISTS, ᚦᚴᚢMISTᚩ, *primus*. ᛗᚩᚾᚩᚱISTS, ᛗᚩᚾᚩᚱISTᚩ, à ᛗᚩᚾᚩᚱᛁᛉᛟ. hᚩᚢhISTS, *altiſſimus*, hᚩᚢhᛁᛉᛟ, *altior*, hᚩᚢh, *altus*. ᛗᚩISTS, *maximus*, ᛗᚩᛁᛉᛟ, *major*. Leguntur etiam ᚩᚢhᚢMISTS, & ᚩᚢhᚢMISTᚩ, *altiſſimus*. ᛋᚷᛞISTᚩ, *noviſſimus*. hINᛞᚢMISTᚩ, *extremus*. MINISTᚩ, *minimus*. ᚩᚦᚢMISTS, & ᚩᚦᚢMISTᚩ *ultimus*, quorum comparativa non extant in pretioſis argentei codicis reliquiis.

CAPUT QUINTUM.

De Pronominibus.

I. PRonomen primitivum primæ perſonæ (ᛁᚳ, *ego*, ᛈᛁᛏ, *nos duo*, ᛈᚷ, *nos*) declinatur in hunc modum:

Num. ſing.	*Num. dualis.*	*Num. plur.*
Nom. Ic, *ego*.	Nom. [2] ᛈᛁᛏ, *nos duo*. ᚹᚪ, ᚹᛟ.	Nom. ᛈᚷ, *nos*.
Gen. ᛗᛁᚾ.	Gen. uncᛈᚱ.	Gen. uᛈᚷ.
Dat. me.	Dat. [3] unc, unᛉᚷ, & uncᛈum.	Dat. uᛋ.
Acc. me, [4] mec.	Acc. ᛈᛁᛏ.	Acc. uᛋ.
Abl. me.	Abl. unc, unᛉᚷ, & uncᛈum.	Abl. uᛋ.

Pro ᛈᚷ, *nos*, legitur in *Dano-Saxonicis* ᛈoᛖ, & uᚱh, ut, ᚹoᚻhuon ᛈoᛖ ł uᚱh ᚠᛁᛖᛏᚪᚹ, *quare nos jejunamus*, Matth. IX, 14. cod. MS. interl. *Cott.* Hic libet ſubjicere unum, & alterum exemplum pronominis primæ perſonæ in duali numero. *Luc.* XXIII, 41, alter latronum ad alterum, ᚩ ᛈᛁᛏ ᛈᛁ-ᛏoᛞlice bẏ uncᛈᚱ æᚱ-ᛞæᛞum onᚠoᛞ, *& nos quidem ſecundum quod fecimus, recipimus*. uncᛈᚱ ᚱilᚠᚹa ᚱiþ, inquit Adamus ad Evam, *Cædm.* p. 19. l. 23. *Matth.* III, 5, Jeſus ad baptiſtam ſic loquitur; Læᛏ nu. ᚹuᚱ unc ᚷeᛞaᚠenaᚹ ealle ᚹihᛏᚹiᚱniᚹᚹe ᚷeᚠẏllan, *ſine modò, ſic enim nos decet implere omnem juſtitiam*. Matth. XX, 31, duo cæci clamant ad Chriſtum; ᚷemilᛏᚱa unc Dauiᛞeᚱ ᚱunu, *miſerere noſtri, fili David*. Marc. X, 37, Jacobus & Johannes ſic Chriſtum affantur, ᚱẏlle unc. ᚹaᛏ ᛈiᛏ ᚱiᛏᛏon on ᚹinum pulᛞᚷe, *da nobis*, &c. *Luc.* II, 48, ſic alloquitur Maria Chriſtum; ᚱunu hᚹi ᛞiᛞeᚠᛏ ᚹu unc ᚹuᚱ. ᚹin ᚠæᛞeᚹ anᛞ ic ᚱaᚹiᚷenᛞe ᚹe ᚱohᛏon, *fili, quid feciſti nobis ſic, ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te*. Luc. XII, 13. ᚱeᚷe minum bᚱeᛞeᚹ. ᚹaᛏ he ᛞæle uncᛈᚱ æhᛏa ᛈiᛞ me, *dic fratri meo, ut dividat mecum noſtram hæreditatem*. ᚹuᚹh uncᛈᚱ bᚱoᚹeᚹ-ᚹæᛞenne ic ᚱecᚷe ᚱoᛞ, *per fraternitatem noſtram verum loquor*. Nota etiam, quod à *Goth.* ᚢNSIS, *Francice* legitur [5] uᚱic, uᚱich, uᚱih, pro *nos*, & *nobis*. Hiſce addas exemplum gen. plur. uᚱe. nu Aᛞam can ẏᚠel ᚩ ᚷoᛞ ᚱᚹa ᚱᚹa uᚱe ᚱum, *nunc Adamus ſcit bonum & malum, ſicut unus ex nobis*, Gen III, 22.

II. Pronomina poſſeſſiva primæ perſonæ (ᛗin, *meus*, ᛗine, *mea*, &c.) ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. ᛗin, *meus, um.*	Nom. ᛗine, *mea.*	Nom. ᛗine, *mei, æ, a.*
Gen. ᛗineᚱ.	Gen. ᛗinᚹe.	Gen. ᛗinᚹa.
Dat. ᛗinum.	Dat. ᛗinᚹe.	Dat. ᛗinum.
Acc. ᛗinne, ᛗin.	Acc. ᛗine.	Acc. ᛗine.
Voc. ᛗin.	Voc. ᛗine.	Voc. ᛗine.
Abl. ᛗinum.	Abl. ᛗinᚹe.	Abl. ᛗinum.

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. uᚹe, *noſter, um.*	Nom. uᚹe, *noſtra.*	Nom. uᚹe, *noſtri, æ, a.*
Gen. uᚹeᚱ.	Gen. uᚹᚹe.	Gen. uᚹᚹa.
Dat. uᚹum.	Dat. uᚹᚹe.	Dat. uᚹum.
Acc. uᚹne.	Acc. uᚹe.	Acc. uᚹe.
Voc. uᚹe.	Voc. uᚹe.	Voc. uᚹe.
Abl. uᚹum.	Abl. uᚹᚹe.	Abl. uᚹum.

Pro uᚹe, legitur uᚱeᚹ, uᚠᚱeᚹ, *noſter, noſtras*, à *Goth.* ᚢNSᚪR. vel potius *Francico* unſer: ut, neᚹᚷenᛞ uᚱeᚹ, *redemptor noſter*, Cædmon XIII, 21. hẏlᛞleaᚱeᛁᚠ uᚱeᚹ liᚠe, p. 82. l. 21. pro uᚹum

---

[1] *Runice* BRᚪᚾIᚢTᚪ, bradiſta, *latiſſimus*, planè ad formam *Græcorum* in ιϛω, ut in ἄριϛος, κάλλιϛω, &c. [2] *Goth.* ᚹIT: [3] *Goth.* ᛁᚴ-ᚴIS: [4] Mec ᚱoᚹᚷ ᛞᚱeᚳaᛞ, *me dolor vexat*, Cædm. p. 47. l. 24. Mec derivatur à *Gothico* MIK: [5] ᛋiᛞᛞan ᛞu uᚱic unᛞeᚱ æhᛏa læᛞ-ᛞeᚱᛏ. ᚹu uᚱic polᛞeᚱᛏ ᚠacne becẏᚹᚹan, *Cædm. p. 57. l.* 24. vide caput vigeſimum.

occurrit

occurrit ſcriptum uſſum, *Bed.* H. E. p. 81. & pro uſer, uſſer, p. 86, in margine uſſum etiam occurrit, p. 122. & uſſe pro uſne. ſe liſde oþ uſſe tide, *qui ad noſtra tempora vixit*, p. 149. þicſiendum uſſum þam æſterran hlaſordum, p. 300. on uſſum anpealde, *in noſtra poteſtate*, Boeth. p. 25.

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. uncer, [1] *noſter.*	Nom. uncre, *noſtræ.*	Nom. uncre.
Gen. uncrer, pro uncerer.	Gen. uncerrer.	Gen. uncerra.
Dat. uncrum.	Dat. uncerre.	Dat. uncrum.
Acc. uncerne.	Acc. uncere.	Acc. uncre.
Voc. uncer.	Voc. uncere.	Voc. uncre.
Abl. uncrum.	Abl. uncerre.	Abl. uncrum.

Matth. xx, 33, clamant ad Chriſtum duo cæci: ðuihten. þæt uncre eagan ſyn ſeoponede, *domine, ut aperiantur oculi.* vide *Luc.* xii, 13. ſereo þat he ir æfenð-recg uncrer heafdan, *percipio illum eſſe nuncium noſtri domini*, inquit Eva ad Adamum, *Cædm.* xvi, 19, & 25. ſemuna þu þiſſe tide, and uncrer ſerhtæcer, *memento hujus temporis, ac loquelæ noſtræ*, angelus ad *Edwinum*, Bed. H. E. p. 139.

III. Pronomen primitivum primæ perſonæ *Mæſo-Gothicum* ïK, *ego*, declinatur in hunc modum:

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. ïK, *ego.*	Nom. ᚹIT, *vũi, vó.*	Nom. [2] ᚹEIS, *nos.*
Gen. MEINᛦ.	Gen. ᚢᚱKIS, vel ᚢᚱᚱKIS.	Gen. ᚢNSᚨKᛦ.
Dat. MIS.	Dat. ᚢᚱKIS.	Dat. ᚢNS, & ᚢNSIS.
Acc. MIK.	Acc. ᚹIT.	Acc. ᚢNS, & ᚢNSIS.
Abl. MIS.	Abl. ᚢᚱKIS.	Abl. ᚢNS, & ᚢNSIS.

Exempla dualis numeri petantur ex *Joh.* xvii, 22. *Marc.* x, 37. *Matth.* ix, 27. *Luc.* vii, 20.

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
n. MEINS, *meus.* / MEIN, *meum.*	n. MEINᛦ, *mea.*	n. MEINAI, *mei.* / MEINᛦ, *mea.*	n. MEINRS, *meæ.*
g. MEINIS.	g. MEINᛦIZRS.	g. MEINᛦIZE.	g. MEINᛦIZR.
d. MEINᛦMMᛦ.	d. MEINᛦI.	d. MEINᛦIM.	d. MEINᛦIM.
a. [3] MEINᛦNᛦ, / MEIN.	a. MEINᛦ.	a. MEINᛦNS, / MEIN.	a. MEINRS.
v. MEINS, MEIN.	v. MEINᛦ.	v. MEINᛦI, MEINᛦ.	v. MEINRS.
a. MEINᛦMMᛦ.	a. MEINᛦI.	a. MEINᛦIM.	a. MEINᛦIM.

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
n. ᚢNSᚨK, *noſter*, / *noſtrum.*	n. ᚢNSᚨKᛦ, *noſtra.*	n. ᚢNSᚨKᛦI, *noſtri.* / ᚢNSᚨKᛦ, *noſtra.*	n. ᚢNSᚨKRS, / *noſtræ.*
g. ᚢNSᚨKIS.	g. ᚢNSᚨKᛦIZRS.	g. ᚢNSᚨKᛦIZE.	g. ᚢNSᚨKᛦIZR.
d. ᚢNSᚨKᛦMMᛦ.	d. ᚢNSᚨKᛦI.	d. ᚢNSᚨKᛦIM.	d. ᚢNSᚨKᛦIM.
a. ᚢNSᚨKᛦNᛦ, / ᚢNSᚨK.	a. ᚢNSᚨKᛦ.	a. ᚢNSᚨKᛦNS, / ᚢNSᚨKᛦ.	a. ᚢNSᚨKRS.
v. ᚢNSᚨK.	v. ᚢNSᚨKᛦ.	v. ᚢNSᚨKᛦI, &c.	v. ᚢNSᚨKRS.
a. ᚢNSᚨKᛦMMᛦ.	a. ᚢNSᚨKᛦI.	a. ᚢNSᚨKᛦIM.	a. ᚢNSᚨKᛦIM.

Ab ᚢᚱKIS proculdubiò eſt poſſeſſivum ᚢᚱᚢᛦᚨK, νωίτερος, ſed deeſt exemplum in argenteo codice lacunis pleno.

IV. Pronomen primitivum ſecundæ perſonæ (þu, *tu*, ᚷyt, σφῶι, ᚷe, *vos*) declin. in hunc modum:

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. Ðu, *tu.*	Nom. * ᚷyt, σφῶϊ, σφώ.	Nom. ᚷe, *vos.*
Gen. þin.	Gen. incer.	Gen. eoper.
Dat. þe.	Dat. incrum, & inc.	Dat. eop.
Acc. þe, þec.	Acc. inc.	Acc. eop.
Voc. eala þu.	Voc. eala inc.	Voc. eala ᚷe.
Abl. þe	Abl. incrum, & inc.	Abl. eop.

Exempla dualis numeri in pronomine ſecundæ perſonæ: *Cædm.* p. v. ſic affatur Deus Adamum, & Evam: inc ſceal ſealt pæter punian on ᚷepealde, *ſub veſtrâ ditione erit ſalum.* inc

---

[1] Νωίτερος, de duobus nimirum dicitur. [2] *Runice.* ᚹIR, *weir. Germ.* Wir. gen. unſer. dat. uns. acc. uns. abl. uns. [3] Legitur ᚢEINNᛦ, *Matth.* xi, 10. & ᚢEINᛦMᛦ, *Luc.* xx, 13. tam in codice impreſſo, quàm apographo *Junia-no*, quod extat in bibl. *Bodleiana.* * Et incit, *Cædm.* lxii, 2. þerfaþ incit hep, *manete vos hic.* incit autem compoſitum eſt ex inc & ᚷyt.

hẏpaþ eall, *vobis omnia obedient.* papniaþ inc piþ þone pæꝛtm, *cavete vobis ab illo fructu*, VI, 4. *Matth.* IX, 28, ait Chriſtus ad duos cæcos: ȝelẏfe ȝẏt þat ic inc mæȝ ȝehælan, *creditiſne, quod ego poſſim vos ſanare. v.* 29, ꝛẏ inc æfteꝛ eoppum ȝeleaꝛum, *ſecundum veſtram fidem fiat vobis.* in aliquot codicibus, ꝛẏ inc æfteꝛ incꝛum ȝeleaꝛum. *Matth.* IV, 19, Chriſtus ad Petrum, & Andream: cumaþ æfteꝛ me. ⁊ ic þo þæt ȝẏt beoþ manna fiſceꝛaf, *venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum. Matth.* XX, 22, Chriſtus ait ad Zebedæi filios: ȝẏt nẏton hpæt ȝẏt biþþaþ. maȝe ȝẏt þincan þone calic þe ic to þincenne hæbbe, *neſcitis quid petatis: poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* denuò *v.* 23, piþoþlice ȝẏt minne calic þincaþ, *calicem quidem meum bibetis.* to ꝛẏttanne on mine ꝛpiþꝛan healfe. oþþe on þẏnꝛtꝛan. nẏꝛ me inc to ꝛẏllene, *ſedere autem ad dextram meam, vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis.* conſule etiam *Marc.* X, 39, 40. & *Luc.* II, 42. biþ ȝemæne incꝛum opleȝ niþ, *inter vos* (inquit Deus ad Serpentem & Evam loquens) *erit perpetua inimicitia*, Cædm. XXII, 16. Hic libet adjicere exemplum gen. plur. numeri, quod rariùs occurrit: Ꝺoþ com þ he polde ꝼanþian eopeꝛ, *venit Deus, ut vos probaret*, Exod. XX, 20. Occurrit þec pro þe, quod proculdubio formatur à *Cimbrico* þig, vel *Francico* thec, *Gothice* ψnK. Pro eop non raro occurrit ȝeop, ut in præfatione *Ælfredi* regis ad *Wulſigeum*, quam præmiſit paſtorali ſancti *Gregorii*, ꝼoꝛ þi me þinȝaþ beteꝛe. ȝiꝼ ȝeop ꝛꝛa þincaþ, *quapropter mihi optimum viſum eſt, ſi tu quoque ita exiſtimas.* Legitur etiam aliquando ȝep: ut, pe ꝛenden ȝep, *mittimus vobis*, chart. *Hen. III.* quam publici juris fecit *Somnerus* in lexico ſub voce Unnan. In *Dano-Saxonicis* pro eop occurrit ſæpe juch, juh, juih, more ſcilicet *Francorum*, ut in cap. XX. amplius docebitur.

V. Pronomina poſſeſſiva ſecundæ perſonæ ſunt þin, *tuus, tuum*, þine, *tua*, quæ declinantur ut min, & mine, *meus, meum, mea.* & eopeꝛ, *veſter, um*, eopeꝛe, *veſtra*, quæ ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. Eopeꝛ, *veſter, um.*	Nom. [1] eopeꝛe, *veſtra.*	Nom. eopeꝛe, *veſtri, æ, a.*
Gen. eopeꝛeꝛ.	Gen. eopeꝛꝛa.	Gen. eopeꝛꝛa.
Dat. eopeꝛum.	Dat. eopeꝛꝛe.	Dat. eopꝛum.
Acc. eopeꝛne, *&c.*	Acc. eopeꝛe, *&c.*	Acc. eopeꝛe, *&c.*

Denique inceꝛ, σφωΐτερος, ον. inceꝛe vel incꝛe, σφωϊτέρω, quæ declinantur ut unceꝛ, & unceꝛe. incꝛe cẏnne, *Cædm.* V, 8.

VI. Pronomen primitivum ſecundæ perſonæ *Mæſo-Gothicum* declinatur in hunc modum:

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. ψn, *tu.*	Nom. ΓIT, σφῶϊ, σφώ.	Nom. ïZVIS, *vos.*
Gen. ψeINʌ.	Gen. [2] ïrUIS, & ïrrUIS.	Gen. [3] ïZVʌKʌ.
Dat. ψnS.	Dat. ïrUIS.	Dat. ïZVIS.
Acc. ψnK.	Acc. ΓIT.	Acc. ïZVIS.
Voc. ψn.	Voc. ΓIT.	Voc. ïZVIS.
Abl. ψnS.	Abl. ïrUIS.	Abl. ïZVIS.

Exempla dualis numeri in caſibus obliquis occurrunt *Marc.* X, 36. & XI, 2. *Luc.* XIX, 31. In recto vero non reperitur exemplum in argenteo codice, quod tamen conjecturâ ſupplevi; ut enim VIT reſpondet ϖ̧ pit in perſona primâ; ita ſuadet analogia ut ϖ̧ ȝẏt reſpondeat ΓIT:

VII. Pro ψn occurrit ψnZEI, item pro ψnS occurrit ψnZEI, *Luc.* III, 22. *Marc.* I, 11. Pro ïZVIS etiam non raro occurrit GnS, & [4] GnZEI. & ïZVIS GnS reperitur *Luc.* VI, 25.

VIII. Pronomina poſſeſſiva ſecundæ perſonæ ſunt ψeINS, *tuus*, ψeINʌ, *tua*, ψeIN, *tuum*, quæ declinantur ut MeINS, MeINʌ, MeIN. ïZVʌK, *veſter*, ïZVʌKʌ, *veſtra*, ïZVʌK, *veſtrum*, quæ declinantur ut nNSʌK, nNSʌKʌ, nNSʌK. Et ïrrUʌK, *veſter duorum*, quod occurrit *Matth.* IX, 29. Huic ïrrUʌK proculdubiò reſpondet ïrrUʌKʌ, *veſtra duorum*, & declinantur ut ïZVʌK, & ïZVʌKʌ.

IX. Pronomen primitivum tertiæ perſonæ (viz. he, *ille*, heo, *illa*,) declinatur in hunc modum:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. he, *ille.*	Nom. heo, *illa.*	Nom. hi, *illi.*	Nom. hi, *illæ.*
Gen. hẏꝛ, hiꝛ.	Gen. hiꝛe.	Gen. hiꝛa.	Gen. heoꝛa, hiꝛa.
Dat. him.	Dat. hiꝛe.	Dat. him.	Dat. him.
Acc. [5] hine.	Acc. hi.	Acc. hi.	Acc. hi.
Abl. him.	Abl. hiꝛe.	Abl. himꝫ.	Abl. him.

X. Pro hi, *illi*, in nominativo & accuſativo plurali occurrit non rarò hẏȝ. Hio etiam ſcriptum occurrit pro hi, *illi*, & hioꝛa, heoꝛa pro hiꝛa: ut, ælþeoþiȝe men ȝiꝼ hio hioꝛa hæ-

---

[1] *Vel* eoppe. [2] *Legitur* ïrVIS, *Marc.* I, 17. [3] Vide *Luc.* XIV, 33. [4] GnZEI, *qui*, οἵ, *Luc.* XVI, 15. [5] ᚼIK, hin, in *Runicâ* lingua, ſignificat *ille*, ut obſervare licet in monumentis *Runicis.*

meþ

ineð nihtan nyllað, *alienigenæ verò, qui de ſuo adulterio non volunt reſipiſcere*, Spelm. conc. p. 194. Occurrit etiam hepe, & hep pro hipa: ut, hi polðen ðpohtian hep lif on anceprettle, *vellent vitam ſuam agere in anachoreſi.* hia quoque legitur pro hi, *illi*: ut, ſoðlice manega he gehælde ðuf þat hia pærðon on him, *multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum*, Marc. III, 10. Heo etiam reperitur pro hi, *illi*: ut, pe haten ealle upe tpeope in þe tpeopþe þæt heo uf agen, *præcipimus fidelibus noſtris per fidem, quam nobis debent*, charta *H.* III. ſuprà citata. unde heom quoque pro dativo plurali him: ut, ðem þu heom Loð, *Judica illos, Deus*, Pſ. v, 11. Sic in chartâ modò citatâ, of heom, *illorum*, vel *ex illis*. ubi etiam heom videtur poni pro hi, *illos*: ut, þæt ealle upe tpeope heom healðan ðeaðlicheirtan, *ut omnes fideles noſtri eos habeant infenſiſſimos*. Occurrit etiam hi-heom, *illi ipſi*, & ab hoc heom pro hi, *illos*, forſan deducitur hem, quod in veteribus noſtris auctoribus ſemper occurrit pro them. Pro hi *illam*, non rarò occurrit hig, quod à *Gothico* IGA deducitur. exempla videat lector *Matth.* IX, 18. & XXII, 28. *Marc.* V, 33. A genitivo plurali hipa & heopa deducitur pervetuſtum illud her, quod in antiquis auctoribus ſignificat their: ſic in libro cui titulus [1] The viſion of Pierce Plowman, legitur:

Hermets on a heape with hoked ſtaves
Wenten to Walſingham, and her wenches after. &,
Cokes, and her knaves crýden, hote pyes, hote.

ubi obiter notetur, quòd knave ab *Anglo-Saxonico* cnapa proveniens, *puerum*, vel *ſervum* ſignificat. A genitivo ſingulari hipe, venit her in moderno ſenſu.

XI. Pronomen primitivum tertiæ perſonæ in linguâ *Anglo-Saxonica* non habet poſſeſſivum declinabile, ſed ſenſus poſſeſſivus ſemper exprimitur per genitivos primitivi in utroque genere, & numero, nimirum per hif, hipa, hipe, heopa, quæ etiam reciprocè uſurpantur, uti videre eſt *Matth.* III, 17. *Luc.* III, 17. & IV, 16. & V, 25. *Matth.* VI, 29. & VII, 24, 26. & VIII, 22. Senſus tamen reciprocus non rarò exprimitur per rin, & rine, *ſuus, a, um*: ut in *Spelm.* conc. p. 196. gif erne ðeð hif naðe þær ðagef VI rcill. pið ðrýhten gebete oððe rine hýð, *ſi ſervus hâc die itineraverit, domino ſex ſolidos pendat, aut ſuum corium.* rpræc healic porð ðollice pif ðrihten rinne, *locutus eſt temere verbum ſuperbum contra dominum ſuum*, Cædm. VII, 20. brego engla bereah eagum rinum, *angelorum princeps oculis ſuis intuebatur*, Cædm. XXIII, 20. Hæc vox rin manifeſtè derivatur à *Gothico* SEINS, *ſuus*, ut & *Gallorum* ſien, ſienne; cum articulo, le ſien, la ſienne. Notandum tamen hic eſt aliquando legi heopum, *ſuis*: ut, on heopum tidum, *in ſuis temporibus*. unde ſuſpicor poſſeſſivum heop, hýp, hip, hep, ab heopa, hýpa, hipa, inter legendum, ut apud *Francos*, etſi rarius, occurrere. & forſan in exemplo ſupra poſito in reg. 10. hep lif *vitam ſuam*, hep, non pro genitivo plurali primitivi he, ſed pro hep poſſeſſivo ſumendum eſt. vid. gram. *Francicæ* cap. V, 17.

XII. Quemadmodum articulus SAH, vel SA *Gothorum*, induens pronominis naturam, ſignificat οὗτος, *hic*, αὐτὸς, *ipſe*, ἐκεῖνος, *ille*: ſic pe articulus *Anglo-Saxonum* uſurpatur pro pronomine tertiæ perſonæ: ut, pe þe þeof orrlihð. pe mot gecýþan pif af, *qui furem occidit, is juramento debet affirmare, &c.* LL. *Inæ* c. 16. pe þe hlof becogen ry. gerpicne pe hine, *qui turmæ accuſatur, is ſe culpâ purgato*, LL. *Inæ* c. 14. Sic *Marc.* XII, 3, 5. þa rpungon hi þæne, *tum eum ceciderunt*. and hi þæne orrlogon, *& illum occiderunt*.

XIII. Pronomina primitiva tertiæ perſonæ apud *Gothos* ſunt tria, IS, αὐτὸς *ille*, GAINS, ἐκεῖνος, *ille*, & SIS, ἑαυτοῦ, *ſui*. IS autem & fœmininum ejus SI, declinantur in modum ſequentem:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. IS, *ille.*	Nom. SI, *illa.*	Nom. EIS, *illi.*	Nom. IGAS, *illæ.*
Gen. IS.	Gen. IZOS.	Gen. IZE.	Gen. IZA.
Dat. IMMA.	Dat. IZAI.	Dat. IM.	Dat. IM.
Acc. INA.	Acc. IGA.	Acc. INS.	Acc. IGAS.
Abl. IMMA.	Abl. IZAI.	Abl. IM.	Abl. IM.

Pro EIS legitur IGA *Luc.* II, 50. unde *A. S.* hýg, pro hi, *illi*. Pro IM frequenter occurrit IN. ut *Luc.* VI, 13, 39. Ab accuſ. IGA, derivatur hig *A.S.* pro hi, *illam*. Pro dat. IZAI occurrit IZAIZE.

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. GAINS, *ille.*	Nom. GAINA, *illa.*	Nom. GAINAI, *illi.*	Nom. GAINOS, *illæ.*
Gen. GAINIS.	Gen. GAINAIZOS.	Gen. GAINAIZE.	Gen. GAINAIZA.
Dat. GAINAMMA.	Dat. GAINAI.	Dat. GAINAIM.	Dat. GAINAIM.
Acc. GAINANA.	Acc. GAINA.	Acc. GAINANS.	Acc. GAINOS.
Abl. GAINAMMA.	Abl. GAINAI.	Abl. GAINAIM.	Abl. GAINAIM.

[2] SIS, *ſui*, declinatur in hunc modum: Nominativo caret. Genitivo, Dativo SIS, *ſui, ſibi*. SEINOS, ἑαυτῶν, *Luc.* XVIII, 13. Accuſativo SIK, *ſe*. Ablativo SIS, *ſe*. A Pronomine reci-

[1] Hujus auctorem infra per *Satyrographum* non raro deſignamus. [2] Occurrit hoc pronomen in lingua etiam *Runicâ*, quam veterem *Norreno-Gothicam* nonnulli auctores appellare ſolent.

proco SIS fit poſſeſſivum [1] SEINS, SEINA, *ſuus, ſua,* quod declinatur ut MEINS, MEINA:

XIV. Ab SVES, *ſubſtantia, facultates, bona alicui propria,* fit pronomen vel adjectivum SVES, SVESA, quod in verſione *Ulphila-Gothica* redditur ἴδιος, ία, ον, *ſuus, a, um,* & *A. S.* hiꝛ aȝen, & ſic decl.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. [2] SVES.	Nom. SVESAI.
Gen. SVESIS.	Gen. SVESAIZE.
Dat. SVESAMMA.	Dat. SVESAIM.
Acc. SVESANA.	Acc. SVESANS.
Abl. SVESAMMA.	Abl. SVESAIM.

SVESA, utì ego exiſtimo, declinatur ut MEINA, MEINAIZOS, MEINAI, MEINA, *&c.*

XV. Pronomen ðiꝛ vel ðeꝛ, ðeoꝛ, ðiꝛ, *hic, hæc, hoc,* declinatur in modum ſequentem:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
n. ðiꝛ, ðeꝛ, *hic, hoc.*	n. ðeoꝛ, *hæc.*	n. ðaꝛ, *hi, hæ, hæc.*
g. ðiꝛeꝛ, ðiꝛꝛeꝛ, þeres, & þæꝛ.	g. ðiꝛꝛene.	g. ðiꝛena, þiꝛꝛena.
d. ðiꝛum, & [3] þiꝛ.	d. ðiꝛꝛene.	d. ðiꝛum.
a. ðiꝛne, *hunc.* þiꝛ, þeꝛ, *hoc.*	a. ðæꝛ, þaꝛ, þeoꝛ.	a. ðaꝛ.
a. ðiꝛum.	a. ðiꝛꝛene, þiꝛene.	a. ðiꝛum.

Ðat, ðæt etiam uſurpatur ut þiꝛ, þeꝛ, neutrum, & declinatur ut ſupra in cap. ſecundo de articulo. Notandum autem genit. rũ þæt, þat, viz. þaꝛ, þæꝛ euphonice dici pro þatꝛ, þætꝛ.

Obſervandum etiam hic eſt pronomina demonſtrativa maſculini, & fœminini generis þiꝛ, þeoꝛ, þiꝛ, præmiſſa nominibus, articulorum naturam nonnunquam induere: ut ꝛenð uꝛ on þaꝛ ꝛþyn, *mitte nos in porcos,* Marc. v, 12. commate autem 13, ða eoðon þa unclænan ȝaꝛtaꝛ on þa ꝛþyn, *tum ſpiritus immundi introierunt in porcos.*

Notandum quoque þiꝛ, þeꝛ, ſignificare *iſte, iſtud,* æquè ac *hic, hoc,* & þeoꝛ *iſta,* æquè ac *hæc.* pro þiꝛum, þyꝛum, þyꝛon, occurrit þiꝛ: ut, on þiꝛ anðpeaꝛðan liꝛe, *in hac præſenti vita,* Boeth. p. 117. pro þiꝛꝛene reperitur þiꝛꝛe, ut, ȝe on þiꝛꝛe poꝛulðe ȝe on þæne ðopeaꝛðan, *quum in hoc mundo, tum in futuro.* on þiꝛꝛe ilcan bec, *Boeth.* p. 96. on þæne ilcan bec, p. 94. & pro þiꝛꝛena, þiꝛꝛa, *Matth.* XIII, 22, ⁊ þonne ȝeoꝛnꝛulneꝛ þiꝛꝛe poꝛulðe, ⁊ leaꝛunȝ þiꝛꝛa ꝛeoꝛulð-pelena ꝛoꝛþþyꝛmaþ þat poꝛð, *& tunc ſollicitudo ſæculi hujus, & fallacia divitiarum ſuffocat verbum.* ꝛoꝛ þiꝛꝛa ðiða ꝛþecenniꝛꝛe. *Bed.* H. E. p. 158. pro þiꝛꝛa autem denuo per apocopen occurrit þiꝛꝛ, vel þyꝛꝛ: ut, anum þyꝛꝛa lytylna manna, *uni ex minimis iſtis,* Matth. x, 42. Sic in præfat. *Ælfr.* ad *Wulf.* þiꝛꝛa (pro þiꝛꝛe) poꝛulð þinȝa, *hujus mundi res.* Ðat *vel* þæt ſignificat etiam *id, illum, iſtud,* perindè ac *hoc.* Quinimo þiꝛ, þeꝛ, þeoꝛ, þat, emphaticè ſignificant *iſtic, iſtæc, iſtoc.*

XVI. Apud *Anglo-Saxones* ꝛe, ꝛeo, & þe, þeo, þat, & apud *Gothos* [4] SA, SR, [5] ΨATA, demonſtrativè ſignificant, ut þiꝛ, þeoꝛ, þat, *hic, hæc, hoc,* & ut *is, ea, id,* vel *ille, illa, illud,* apud *Latinos.* Nota etiam, quod ablativo þæne poſtponatur aliquando præpoſitio on: ut, Cniꝛt ȝeꝛett þiꝛ ȝebeð. ⁊ ꝛpa beleac mið ꝛeapum poꝛðum. þæt ealle une neoða aȝþeꝛ ȝe ȝaꝛtlice ȝe lichamlice ðæꝛon ꝛynð belocene, *Chriſtus hanc orationem præſcripſit, & tam paucis verbis concluſit, ut omnia nobis neceſſaria, tam corporalia, quàm ſpiritualia eâ comprehenderentur,* cod. MS. pe pil-

---

[1] *Runicè* enim SIS eſt ᚾᛁᛋ, ſin: ut ᚦᚢᚢᚱ: ᚢᚠ: ᚢᚢᚱ: ᚱᛁᚾᚦᚢ: ᛋᛏᛁᚴᛅ: ᚦᛁᚾᛁ: ᚢᚹᛏᛁᚱ: ᛅᚾᚹᚢᛏ: ᛘᛒᛅ: ᚠᛁᚢᚱᚠᛅ: ᚾᛁᚴ. Dulfr ug Ulfr riſdu ſtino diſi uftir Oſmut liba filaga ſin, *i. e. Dulfer, & Ulfer lapidem hunc erexerunt Oſmuto dilecto ſuo ſocio,* Ol. Worm. mon. *Dan. l.* 3. *c.* 4. ᛏᛅᚢᚠᛅ: ᚱᛁᚾᚦᛁ: ᛋᛏᛁᚴᛅ: ᚦᛁᚾᛁ: ᚢᚹᛏᛁᚱ: ᚠᛅᚹᛅᛁ: ᛒᚢᛏᛅ: ᚾᛁᚴ. Taufa riſdi ſtino diſi uftir Gamai buta ſin, *Taufa lapidem hunc poſuit in memoriam Gamai cognati ſui.* Sic paſſim BRUÞUR ᚾᛁᚴ. brudur ſin; & ᚠᛅᚦᚢᚱ ᚾᛁᚴ, fadur ſin; *&c.* ᚾᛁᚴᛅ BRᛅᛏᚼᚢR, ſina brothur, *ſuum fratrem,* Ol. Worm. regum *Dan.* ſerie alterâ

[2] Hinc adverbium *Anglo-Saxonicum* ꝛpæꝛlice, vel ꝛpeꝛlice, *propriè.* pe anðettað æꝛteꝛ haliȝum ꝛæðeꝛum ꝛpæꝛlice ⁊ ꝛoþlice, *confitemur, ſecundum ſanctos patres, propriè, & veraciter patrem, filium, & ſpiritum ſanctum,* &c. *Bed.* H. E. p. 301. A *Gothico* SVES, *ſuus,* petendum exiſtimo *Francicum* ſuaſo, *domeſticus*: inti fianta mannes ſin hus ſuaſo, *& inimici hominis domeſtici ejus,* Tatian. XLIV, 23. oba ſie then hiuuiskes fater Belzeebub hiezun uuio mihhilo mer ſine ſuaſon, *ſi patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domeſticos ejus,* ibid. 17.

[3] On þiꝛ anðpeaꝛðan liꝛe, *in hac præſenti vitâ,* Boeth. p. 117.

[4] Pro SA, occurrit SAN, *Joh.* IX, 19.

[5] Nota quod ΨATA ob majorem, ut opinor, emphaſin, etiam cum maſculinis & fœmininis jungatur; quemadmodum etiam neutrum ðat *Anglo-Saxonum*: ut, ȝiꝛ pe bepeꝛiaþ þat cennynðe piꝛ, *ſi enixam mulierem prohibeamus,* Bed. H. E. p. 89, hpæt pe piton anð leoꝛniað on Cniꝛteꝛ bocum. þat þat piꝛ þe pæꝛ þneopienðe bloðeꝛ ꝛlopnyꝛꝛe. heo eaðmoðlice pæꝛ cumende æꝛteꝛ ðpihtneꝛ bæce. ⁊ ȝehnan þ ꝛæꝛ hiꝛ hpæȝeleꝛ, *novimus namque quod mulier, quæ fluxum patiebatur ſanguinis, poſt tergum* &c.

lað

laƀ eop recgan rume rputelunge nu be þam halgum tiðum þe pe healðaƀ. þæt ge rum andgyt ðæþon to cnapan magon, *cod.* MS. in ſermone ad populum in octav. Pentecoſtes. Non dicitur tamen þænon *pro* on þæne, vel þamon *pro* on þam.

XVII. Hyt, vel hit (à quo, rejectâ aſpiratione derivatur noſtrum **it**) eſt pronomen * neutri generis, *id* ſignificans: ut *Matth.* I, 20, ðat on hiþe acenneð iſ. hyt iſ of þam halgum gaſte, *quod ex ea natum eſt, id ex ſpiritu ſancto eſt.* vide *Matth.* VI, 19. *Marc.* X, 21. XI, 24. Huic hyt reſpondet apud *Mæſo-Gothos* ΪΤΛ. exempla videat ſtudioſus lector *Marc.* IV, 16. IX, 36. XV, 46. IV, 37. Nota vero quod hyt, quamvis neutri generis, uſurpetur maxime in reſpondendo quæſtioni, qua quis ſit aliquis, interrogatur, pro he, & heo: ut, ic ſæðe eop ƿ ic hyt eom: ſe hælend cpæþ. ic hyt eom, *Joh.* XVIII, 8.

XVIII. Pronomen relativ. hpilc, hpilce, *qui, quæ, quod*, à G. ΘΕΛΕΙΚS, vel ΘΙΛΕΙΚS, ſic decl.

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. hpilc, *qui, quod.*	Nom. hpilce, *quæ.*	Nom. hpilce, *qui, quæ, quod.*
Gen. hpilceſ.	Gen. hpilceſe, hpilcre.	Gen. hpilcra.
Dat. hpilcum.	Dat. hpilceſe, hpilcre.	Dat. hpilcum.
Acc. hpilcne.	Acc. hpilce.	Acc. hpilce.
Abl. hpilcum.	Abl. hpilceſe, hpilcre.	Dat. hpilcum.

Hpilc etiam ſignificat, *quis, qualis, quiſque.* ſpa hpilc ſpa, *quiſquis*: ut ſpa hpilcne ſpa hi bæðon, *quemcunque rogaverint*, Marc. XV, 6. à hpilc, eliſo *l*, eſt *Angl.* **which**, in veteribus **whilc**. Nota etiam quod æghpilc [euphonice pro ælchpilc, ut ægheþer *ubique*, pro ælchþæþer] ſit pronomen diſtributivum, quod reddendum eſt per *quiſque, unuſquiſque, quilibet, quivis, ſinguli*: ut ægheilc ðæg hæfþ genoh on hir agenum ymb-hogan, *cuilibet diei ſufficiunt ſuæ perturbationes*, Matth. VI, 34. legitur quoque gehpilc, unde gehpilcneſſe, *qualitas.* anra gehpilc, *unuſquiſque.*

Præterea, ſe, ſeo, [1] þe, þeo, þat, apud *Anglo-Saxones*, induunt naturam pronominis relativi *qui, quæ, quod*, ex. gr. Æneaſ ſe oueſſriþe Turnum, *Æneas, qui vicit Turnum.* ⁊ gyt þaſ ſona gemetaþ arſan ſolan ofer ðæne nan man gyt ne ſæt, *invenietis pullum ligatum, ſuper quem nemo hominum adhuc ſedit.* ſe pæſ, *qui erat*, Luc. I, 23. ſe ir genemneð Zelotes, *qui vocatur Zelotes*, Luc. VI, 15. ſe pæſ læra, *qui erat proditor*, verſ. 16.

Ðe poſtpoſitum pronominibus omnium perſonarum ſignificat *qui.* ut, ic þe ſtande beforan gode, *qui aſto ante deum*, Luc. I, 19. þu þe gelyfdeſt, *qui credidiſti.* ſe þe com on dihtneſ naman, *qui venit in nomine domini*, Marc. XI, 9. ſe mihtig ir, *qui potens eſt*, Luc. I, 48. fæderſ ure þu þe eart on heofenum, *pater noſter qui es in cœlis.* ſic ge þe, *vos qui.* ælc þe, *omnis qui*, Matth. XIX, 20. ealle þa þe hyt gehyrdon, *omnes qui audierunt*, Luc. I, 66. Alia exempla in plurali numero quærat lector, *Marc.* X, 39, 42. Matth. II, 16. III, 11. Hiſce addas: ſe man ſe þe hir gepealneſ mannan ofſlea, *is qui volens ſervum occiderit.* ſe þe hine nedeſ ofſloge, *is qui eum coactus occiderit*, Spelm. concil. p. 356. 13. ſe þe deð apeg middan eardeſ ſinne, *qui tollit peccata mundi.* Nota tamen, quod pro ſe þe occurrat þe þe: ut þe þe on me belyfþ, *qui credit in me.* ðe þe mid eallum mode on Criſt getryped, *qui tota mente in Chriſtum confidit*, Bed. H. E. p. 344. vid. cap. II. reg. 7.

Notandum etiam eſt, quod pro þat vel þæt non rarò occurrit þatte, þætte, þat te, þæt te: ut, ælc edrit, þatte God nir. þat ir geſceaft, *omnis ſubſtantia, quæ non eſt Deus, eſt creatura.* Ðat etiam aliquando antecedens, aliquando relativum eſt, aliquando utrumque concurrit: ut, pit ſculon ſpa þeah ſecan ƿ ƿ pit æfter myntan, *nihilominus debemus id quærere, quod modo memoravimus.* Nu ic ongite ƿ ƿ ic æfter ymbe tweode, *nunc id intelligo, de quo modo dubitavi.* Aliquando etiam ob majorem emphaſin ter eleganter occurrit in oratione: ut, hæt pæſ ƿ ƿ ic æfter ſæde ƿ ic nyſte, *quid id erat, quod modo dixi me ignoraſſe.* ſic non minus eleganter geminatur ſe ante þe: ut, foſþam ſe ſe þe hine foſþencþ. ſe biþ ofmod. ac ſe ſe þe hine ſceamiaþ. ſe bið on ſneofrunga, *ille, qui de ſe malè exiſtimat, fit deſperans*; *quem vero ſui pudet, hic reſipiſcit*, Boeth. p. 15.

Apud *Mæſo-Gothos* pariter articulus per omnes caſus & in omni genere, & in utroque numero, vicem pronominis relativi ſupplere ſolet, ſyllabicâ nimirum particulâ productus: exempli gratia:

---

* *Neutri* pro *Neutrius* habet Varro, ſecundo de Analogia. & Auſonius in epigrammate XLIX. ut,

Rufus vocatus rhetor olim ad nuptias,
Celebri ſit ut convivio,
Grammaticæ ut artis ſe peritum oſtenderet,
Hæc vota dixit nuptiis:
Et maſculini & fœminini gignite,
Generiſque neutri liberos.

[1] Supra notavimus ðe uſurpari demonſtrative, ſicut hîc relative; quem morem ſequuntur antiqui noſtri ſcriptores, præſertim *Robertus Langeland*, auctor XX ſatyrarum, quibus titulus, **The viſion of Pierce Plowman.** exempla in plurali numero, **To lyth the lays, tho lovely fowles made.** ubi **tho** à ða, ut **bone** à ban. **ſtone** à ſtan. ſic etiam legitur in alio loco, apud eundem, **wher tho thre dwell. But tho that faine hem foles.** ſic ex þa, *tum, tunc*, fit conjunctio **tho** pro **then**, ut, **Peter quoth the Prieſte tho. I can no pardon fynde. I thanked Thought tho, that he me thus taught.** Cum multis aliis ejuſmodi.

Numerus singularis.

n. SÆEI, & SÆIZE, *qui.*	n. [2] SÆEI.
g. [1] ÞIZEI.	g. ÞIZÆZEI.
d. ÞÆMMEI.	d. ÞIZÆIEI.
ac. ÞÆNEI.	ac. SÆEI.

Numerus pluralis.

n. [3] ÞÆIEI.	n. [5] ÞÆSEI, ÞÆZEI.
g. ÞIZEEI.	g. ÞIZÆEI.
d. [4] ÞÆIMEI.	d. ÞÆIMEI.
ac. ÞÆNZEI.	ac. ÞÆSEI, ÞÆZEI.

Numerus singularis.

Nom. } ÞÆTEI, ÞÆEI, *quod.*
Acc. }

Numerus pluralis.

Nom. } [6] ÞÆTEI, ÞÆEEI, ÞÆEI, *quæ.*
Acc. }

Nota quod ÞÆMMEI, ÞÆNEI, ÞÆTEI, contrahantur ex ÞÆMMÆEI, ÞÆNÆEI, ÞÆTÆEI: ÏZEI etiam significat *qui* apud *Gothos* in singulari, *Joh.* VIII, 40. XII, 4. XIX, 12. & ÏZE in plurali, *Luc.* VIII, 13.

XIX. Sylf, *idem, ipse, ipsemet. ipsummet,* rylfe, *eadem, ipsa, ipsamet,* declinantur in hunc modum:

Numerus singularis.

Nom. [7] Sylf, *ipse, ipsum.*	Nom. rylfe, *ipsa.*	Nom. rylfe, *ipsi, ipsæ, ipsa.*
Gen. rylfer.	Gen. rylfre.	Gen. rylfra.
Dat. rylfum.	Dat. rylfre.	Dat. rylfum.
Acc. rylfne.	Acc. rylfe.	Acc. rylfe.
Abl. rylfum.	Abl. rylfre.	Abl. rylfum.

Sylf, & rylfe, componuntur cum aliis pronominibus: ut icrylf, *egomet.* minrylfer, *meimet.* perylfe, *nosmet.* uperylfra, *nostrûmmet.* herylf, *ille ipse.* hyrrylfer, *illius ipsius.* hirylfe, *illi ipsi.* hiparylfra, *illorum ipsorum.* heorylfe, *illa ipsa.* hipeylfre, *illius ipsius.* heoparylfra, *illarum ipsarum.* hytrylfe, *Luc.* XI, 17. Componuntur cum nominibus: ut, Petpurrylf, *ipse Petrus,* &c.

Sylf, & rylfe, oriuntur à *Gothicis* SIÆBÆ, & SIÆBÆ, *ipse, ipsa.* quæ sic declinantur:

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. SIÆBÆ, *ipse, a.*	Nom. SIÆBÆNS, *ipsi, æ.*
Gen. SIÆBINS.	Gen. SIÆBÆNE.
Dat. SIÆBIN.	Dat. SIÆBÆM.
Acc. SIÆBÆN.	Acc. SIÆBÆNS.
Abl. SIÆBIN.	Abl. SIÆBÆM.

Genitivum singularem & pluralem, unà cum dativo plurali, non ex certâ scientiâ, sed quatenus liceret per analogiæ regulas, me hic posuisse lectorem moneo, & τῦ SIÆBÆ nullos extare obliquos casus, saltem quos animadverti, in *Ulphilanæ* versionis reliquiis; sed credo variari ad formam Exempli X, vel XIV. in cap. 3.

Componuntur etiam SIÆBÆ, & SIÆBÆ, cum aliis pronominibus: ut SI SIÆBÆ, *ipsa,* Luc. VII, 12. ÆF MISSIÆBIN, *à me ipso,* Joh. VIII, 28. ÞNKSIÆBÆN, *teipsum,* Joh. VII, 4. ÏZÞIS SIÆBÆNS, *vos ipsos,* Luc. XVI, 15. Præterea MISSÆ vox pronominalis immediatè postposita pronominibus pluralibus eundem valorem obtinet apud *Gothos,* ac particula *met* apud *Latinos* in *nosmet, vosmet*; & pariter significat, ac SIÆBÆ, & SIÆBÆ. ut ÆN SIS MISSÆ ÆNÆKNNNÞN, *inter semet disputaverunt.* MIÞ ÏZÞIS MISSÆ, *inter vosmet,* vel *vos ipsos.* Legitur [8] ÞNS MISSÆN, *teipsum,* Luc. X, 27. SÆMÆ etiam apud *Gothos* significat idem ac rylf, & ylca apud *Anglo-Saxones,* & τὸ αὐτὸ apud *Græcos*: ut ÞÆTÆ SÆMÆ, *idem,* vel *id ipsum,* Matth. V, 46, 47. ÏN ÞÆMMÆ SÆMIN ÆÆNÆÆ, *in illâ ipsa regione,* Luc. II, 8. ÞIZÆI SÆMÆN MITÆÆGÆN ÞIZÆIEI MITÆÆ, *eâdem mensurâ, quâ mensi fueritis,* Luc. VI, 38. ab hoc SÆMÆ, & forsan SÆMÆ, est *Anglicum* same.

Masculinum etiam ylc, *emphaticè* ylca, & fœmininum ylce eandem habent significationem, ac eodem modo usurpantur apud *Anglo-Saxones,* & sic declinantur:

Num. sing.	*Num. plur.*	*Num. sing.*	*Num. plur.*
Nom. Ylc.	Nom. ylce.	Nom. ylce.	Nom. ylca.	Nom. ylcan.
Gen. ylcef.	Gen. ylcre.	Gen. ylcra.	Gen. ylcan.	Gen. ylcra.
Dat. ylcum,	Dat. ylcre.	Dat. ylcum.	Dat. ylcan.	Dat. ylcan.
Acc. ylcne.	Acc. ylce.	Acc. ylce.	Acc. ylcan.	Acc. ylce.
Abl. ylcum.	Abl. ylcre.	Abl. ylcum.	Abl. ylcan.	Abl. ylcum.

Se ylca, *ille ipse,* reo ylce, *illa ipsa,* þar ylcan. *illius ipsius,* þære ylcan, *illius ipsius, &c.*

---

[1] Pro quo occurrit ÞIZE, Luc. VIII. 41. [2] Occurrit quoque SEI, per crasin, pro SÆEI, Luc. II, 5. & VIII, 2. [3] Et ÞÆIMIZEI, *Matth.* VII, 5. & ÞÆÏZE, *Marc.* IX, 1. [4] Et ÞÆM, *Matth.* IX, 15. [5] Et ÞÆZE, *Marc.* XV, 41. [6] ÞÆTEI etiam significat *qui* & *quæ* plur. *Luc.* XX, 45. VII, 22. vide notam 5. p. 24. [7] *Runicè* ᚺᛁᛅᚱᚠ, sialf. [8] Ni fallor pro ÞNK:

XX. Spilc,

XX. Spilc, *qualis*, declinatur ut hpilc, & rpilce, ut hpilce. hpilc, rpilc, *talis, qualis*. þiſlic etiam *talis* ſignificat. rpilc etiam uſurpatur ad ſignificandum incertum numerum, qui tamen ad certum, vel in defectu vel exceſſu, proxime accedit: ut, ⁊ bpohte pyrt-ȝemanȝ anð alepan rpilce hundteontiȝ boxa, *& ferebat aromata, aloaſque, quaſi centum libras*, Joh. xix, 39.

SYΛΛEIKS, *hic talis*, SYΛΛEIKΛ, *hæc talis*, SYΛΛEIK, *tale*, apud *Gothos* ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
n. SYΛΛEIKS.	n. SYΛΛEIKΛ.	n. SYΛΛEIKΛI.	n. SYΛΛEIKR.
g. SYΛΛEIKIS.	g. SYΛΛEIKΛIZR.	g. SYΛΛEIKΛIZE.	g. SYΛΛEIKΛIZR.
d. SYΛΛEIKΛMMΛ.	d. SYΛΛEIKΛI.	d. SYΛΛEIKΛIM.	d. SYΛΛEIKΛIM.
ac. SYΛΛEIKΛNΛ.	ac. SYΛΛEIKΛ.	ac. SYΛΛEIKΛNS.	ac. SYΛΛEIKR.

Ad hujus exemplum declinatur ΘEΛEIKS, ΘEΛEIKΛ, *hic*, & *hæc qualis*. [1] Ðyllic & þylc, þyllice, & þylce, *hic*, & *hæc talis*, declinantur etiam ut hpilc & hpilce, *Matth.* viii, 5. Spa hpilc rpa anne þylicne onfehþ, *quiſquis unum talem accipit*, Luc. ix, 9. næfre pe þylicne ȝerapon, *nunquam talem vidimus*, Marc. ii, 12. vide *Luc.* ix, 9.

XXI. Hpa, indefinitum, & interrogativum, *qui, quis, quæ*, & hpæt, *quod*, ſic declinantur: Nom. Hpa, hpæt. Gen. hpæf. Dat. hpam, hpæm. Acc. hpæne, hpone. Abl. hpam, hpæm. exempla: hpa realde þe ðirne anpealð, *quis tibi dedit hanc poteſtatem*, Matth. xxi, 23. ȝertyned pæf all þiu ceartre cueþende. hua ir þir, *commota eſt univerſa civitas dicens, quis eſt hic?* cod. evang. interl. *Cott.* raȝa me. hpa dyde þ runne rtod ane tid dagef. Ic þe recȝe. lorue, *Quæſt. & Reſp. inter Adrianum & Ritheum.* ms. *Cott.* hpæf runu ir he, *cujus eſt filius*, Matth. xxii, 42. Hpæne rece ȝe, *quem quæritis*, Joh. viii, 4, 7. hi ȝefeah on hpæne hiȝ onfærtnodon, *videbunt in quem transfixerunt*. ȝif hpa þurh lare and þurh bodunȝe ȝodef bebода hpone rþam hir po ȝecyþþeþ, *ſi quis per doctrinam & prædicationem divini mandati quem ab errore ſuo convertat*, Spelm. Conc. p. 612. Hpæt, *quid*: hpæt yfeleſ did he? *quid mali fecit*, Marc. xv, 4. Item, *aliquid, paululum*: ut, hpæt mare, *aliquid amplius*. ⁊ þæf man lyrpæf hpæt ȝedo, *& ſi quis illic aliquod damnum intulerit*, concil. *Spelm.* p. 128. ȝif þirfef hpæt ȝelimp, *ſi tale aliquod accidat*, id. p. 370. Item, *quis, quæ, quid, qualis, quale, quantum*: ⁊ hlotu purpon. hpæt ȝehpa name, *& ſortem mittebant, quid, vel quantum, quiſque tolleret*. ⁊ þohte hpæt reo ȝretinȝ pære, *& cogitabat, qualis iſta ſalutatio eſſet*. penſt þu hpæt byþ þir cnapa, *quis putas, erit iſte puer?* ⁊ hi þa rþyrpedan hpæt, ⁊ hponan he pæf, *& tum inquirebant, quis, & unde eſſet*, Bed. H. E. pag. 103. hpæt etiam præpoſito verbo loca, i. e. *videſis*, ſignificat univerſaliter, & indefinite *omne quod, quicquid, quodcunque*: ut, rona rua hi rþam þrimranȝ ȝanȝon. þyncen loca hpæt þonne þeaþf ry, *quam primum à cantu matutino venerint, in omne opus neceſſarium incumbant*. þyncen riþþan on [2] non loca hpæt him man tæce, *deinde ad nonam* [horam] *in opera quæcunque mandata incumbant*, reg. monach. xlix. uſurpatur etiam à quærentibus de aliquo, *quis ſit?* pro hpa: ut, hpæt ir he? *Joh.* xiii. 25. huæt ir þef manneſ runu, *Joh.* xii, 34. hpæt huȝu, hpæt hpeȝu, hpæthpeȝ, *Dano-Saxonice* huot-huoeȝo, *aliquid, aliquantulum, parum, paulum*, him bif hpæf hpeȝ pana, *aliquid illi deeſt*, Boeth. Ælfredi p. 81. pilnað ælce dæȝ hpæt hpeȝ þireſ populð penan, *quotidie aliquid deſiderat divitiarum harum mundanarum*, p. 57. legitur etiam hpæt hpeȝuninȝa: ut, ne miht nanpuht libbendef þære eorþan bucan ne þæf pæteref. ne on nauþþum eardiȝan for cyle. ȝif þu hi hpæt hpeȝuninȝa pið fyr ne ȝemenȝdeft, *nihil vitam habens poſſet neque terrâ neque aquâ frui, neutramve earum habitare, niſi tu eas modice cum igne temperaſſes*. occurrit etiam hpæt hpæȝanunȝef: ic pene þeah þ ic hpæt hpeȝanunȝef þe upahofe of þære unfotnerre, *videor mihi tamen te ex triſtitia parum elevaſſe*, Boethius Ælfredi, p. 78. legitur etiam æȝhpa, & æȝhpæt euphonice, pro ælchpa, & ælchpæt *quiſque, quæque, quodque*; *quilibet, quælibet, quodlibet*; *quivis, quævis, quodvis*; *omnis, omne*: ut Ȝod æȝ-hpæf pealt, *deus omnia gubernat*; vel *deus quodque gubernat*. he rceal on æȝhpæt hine teon, *ad quodlibet ſe ducet*. huc etiam referendum eſt, rpa hpa rpa, *quicunque, quiſquis*. ut, rpa hpa rpa mið fullon pillan hir mod pent to þam yflum. ðe he æf foplet, *quiſquis cum plenaria voluntate animum ſuum ad mala vertit, quæ prius deſerebat*, Boethius Ælfredi, p. 102. forþam ðe rpa hpæt rpa þurh dyrige ȝedon bif, *quoniam quicquid ſtulte fit*, Boeth. p. 37. denique legitur ȝehpa, & ȝehpæt: ut, ne mæȝ hæleþa ȝehpæm huf on munte lanȝe ȝelæftan, *nemini diu manſura eſt domus in monte ſtructa*. rpa bioþ anra ȝehpæf monna modrefam micclum apeȝede, *ſic cujuſlibet ex hominibus ſolis mens elevata eſt*, Boeth. Ælfredi. ðonne rcealt þu ȝeornne ȝeþolian ȝehpæt þæf þe to heora pillan belimpþ, *tum quodcunque illi forte volunt, tibi id ferendum eſt*, Boeth. elleſ hpæt, *illud, iſtud, alterum, aliud*: ðonne luſaþ rum þæt. rum elleſ hpæt, *tum alter hoc, alter iſtud amat*, vel *tum ille alterum, hic autem aliud amat*. Boeth. p. 74.

ΘAS, *quis, aliquis*, ΘR, *quæ, aliqua*, apud *Gothos*, & ΘR, *quid, aliquid*. ΘAS, & ni fallor ΘR & ΘΛ, ſic declinatur: Nom. ΘAS. Gen. ΘIS. Dat. ΘAMMΛ. Acc. ΘANΛ. Abl. ΘAMMΛ. ΓΛBΛI ΘIS ΘΛ ΛFhRΛIdΛ, εἴ τινός τε ἐσυκοφάντησε, *Matth.* xix, 8.

---

[1] Apud *Chaucerum* thilk, thik, thuk. [2] Noſtra eſt hora tertia pomeridiana, non cujuſque diei, ſed *diei æquinoctialis*, ut loquitur *Plinius*, Naturalis Hiſtoriæ, ii, xcvii.

legitur ⊙Ꝺ pro *quid*. ⊙ʌkꝺʌ, & ⊙ʌkꝺꝳ, *quis, quæ, quid*, vel *quod*, unde gen. ⊙ʌkꝺꝳ, ꝺis, dat. ⊙ʌkꝺʌmmʌ, & acc. plur. ⊙ʌkꝺʌns, *quos*. Significant etiam *unuſquiſque, unaquæque, unumquodque*. Pro ⊙ꝳ etiam legitur ⊙ꝳnꝳ *Marc.* vi, 2. ʌinⓄʌkꝺʌnꝳ, ἕνα ἕκαστον, *ſingulos, unumquemque*, Luc. xvi, 5. à nominativo ʌinⓄʌkꝺʌ.

XXII. Ðehpa, *quiſque*, ðehpilce, *quæque*, ðehpilc, *quodque*. Hpa & hpilc ſupra declinantur.

XXIII. Ꝺpahpa, *quiſquis*, ꝼpahpilce, *quæquæ*, ꝼpahpilc, *quicquid*.

XXIV. Æniðˇ, *quiſpiam, quodpiam*, æniðe, *quæpiam*, variantur in modum ſequentem:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. Æniðˇ.	Nom. æniðe.	Nom. æniðe.
Gen. æniðeſ.	Gen. æniðre.	Gen. æniðra.
Dat. æniðum.	Dat. æniðre.	Dat. æniðum.
Acc. æniðne.	Acc. æniðe.	Acc. æniðe.
Abl. æniðum.	Abl. æniðre.	Abl. æniðum.

Pro æniðˇ legitur [1] æni, *Spelm.* conc. p. 469, 7. ne mæð æni lece, *non poteſt medicus quiſpiam*. ex ne & æniðˇ fit næniðˇ, *nullus nemo*: næniðˇ alðeſmanna, *nullus ſenatorum*. Spelm. conc. p. 183.

Ælipic, vel ælipiðˇ, *ſinguli, ſingularis*, & ælipiðe, *ſingulæ, ſingularis*: Nom. Ælipiðˇ, ælipiðe. Gen. ælipiðeſ, ælipiðre. Dat. ælipiðum, ælipiðre. Acc. ælipiðne, ælipiðe. Abl. ælipiðum, ælipiðre. Ðehpæð. *modicus, a, um, paulus, paululus, a, um*: ut, eala ðe ðehpæðeſ ðeleaꝼan, *o vos modicæ fidei!* Matth. vi, 30. Ic eom ðehpæð tið mið eop, *modicum tempus vobiſcum ſum*, Joh. xiii, 34.

XXVI. [2] Ꝺum, *aliquis, quidam, aliquid, quoddam*, & ꝼume, *aliqua, quædam*, ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. Ꝺum.	Nom. ꝼume.	Nom. ꝼume.
Gen. ꝼumeſ.	Gen. ꝼumre.	Gen. ꝼumra.
Dat. ꝼumum.	Dat. ꝼumre.	Dat. ꝼumum.
Acc. ꝼumne.	Acc. ꝼume.	Acc. ꝼume.
Abl. ꝼumum.	Abl. ꝼumre.	Abl. ꝼumum.

Ꝺum etiam non raro idem ſignificat, quod τὸ an indefinite ſumtum denotat; ut, anð þa pæꝼron ꝼume cyninᵹaꝳ. þære ꝼume pæꝳ Æþelhere, *& aliqui erant reges, ex quibus unus Æthelherus fuit*. ſic in numero ſingulari: on Heroðeꝳ ðaᵹum Iuðea cyninᵹeꝳ pæꝳ ꝼum ꝼaceþð on naman Zachariaꝳ, *fuit in diebus Herodis, regis Judææ, ſacerdos nomine Zacharias*. Ða pæꝳ ꝼum conſul þ̄ pe heretoha hataþ. Boetiuꝳ pæꝳ haten, *tum conſul erat (nos ducem vocamus) nomine Boetius*. Boeth. cap. 1. Significat etiam incertum numerum, ſed ad certum proxime accedentem: ut, ða pæron hi ꝼume ten ᵹeaꝳ on þam ᵹerinne, *circiter decem annos bellum gerebant*, Boeth. p. 114.

Aliquis etiam apud *Anglo-Saxones* exprimitur indefinitè per man: ut, ᵹiꝼ cyniᵹ æt maneꝳ ham ðrincæþ, *ſi rex in domo alicujus compotaverit*, Spelm. conc. p. 127, 128. *Aliquid, aliquantum*, vel *paululum*, exprimitur etiam per hpæthuᵹu, hpæthpuᵹu, hpæthpeᵹa, hpæthpiᵹu: ut, Bꝛeotene hpæthpuᵹu ꝼæc ꝼibbe hæꝼde, *Britannia per aliquod tempus pacem habuit*, Bed. H. E. p. 8. ubi pro hpæthpuᵹu legit codex *B*. ꝼum. Hpilce huᵹu etiam idem valet, ac ꝼum: ut, haꝼaþ þat mode hpilce huᵹu ꝼcyldo, *habet iſte animus aliquem reatum*, p. 95. æthpæð etiam ſignificat *aliquid*, æthpeᵹa, ðu, *aliquantum*.

Ꝺum, & ꝼume *A.S.* reſpondent ᛋᚢᛗᛋ, & ᛋᚢᛗᚨ apud *Gothos*, quæ declinantur hoc modo:

Numerus ſingularis.	
Nom. ᛋᚢᛗᛋ, *quidam, quoddam.*	Nom. ᛋᚢᛗᚨ, *quædam.*
Gen. ᛋᚢᛗᛁᛋ.	Gen. ᛋᚢᛗᚨᛁᛉᚱᛋ.
Dat. ᛋᚢᛗᚨᛗᛗᚨ.	Dat. ᛋᚢᛗᚨᛁ.
Acc. ᛋᚢᛗᚨᚾᚨ.	Acc. ᛋᚢᛗᚨ.
Abl. ᛋᚢᛗᚨᛗᛗᚨ.	Abl. ᛋᚢᛗᚨᛁ.

ᛋᚢᛗᛋ, & ᛋᚢᛗᚨ, ſignificant etiam *unus, a, um*.

XXVII. An, æn, *unus, unum*, & ane, *una*, declinantur in hunc modum: Nom. An, æn, ane. Gen. aneꝳ, anre. Dat. anum, anre. Acc. anne, ane. Abl. anum, anre.

Eodem modo nan, *nullus*, pro quo occurrit aliquando noan: ut in chartâ *Hen.* III. ſuprà citatâ. Ab an, *unus*, deducitur etiam ana, aneꝳ, anum, *ſolus*: ut, pe ꝼceolun on hine ᵹelyꝼan. ꝼor-

---

[1] Inde Acc. Ænine. [2] Nota quòd ꝼum denotet incertam aliquam perſonam τὸν δεῖνα, *Matth.* xxvi, 19. & incertum quendam numerum: ut, ꝼume hunð ꝼcipa, *centum circiter naves*.

þon he ıꝛ ꝛoþ Ꮀoꝺ. ȝ ana almıhtıȝ, *debemus in illum credere, quia verus deus eſt, & ſolus omnipotens*, MS. cui titulus, *de fide cath.* in bibl. *Bodl.*

An, ane, indefinite aliquando ſumitur: ut, he polꝺe aꝺꝺræꝛan ænne æþelınȝ ꝛe pæꝛ Ꮀyneheaꝺ haꝺen, *voluit expellere quendam clitonem, qui Cyneheardus nuncupatus erat*, chron. *Sax. Gibſ.* an. CCLV. Deducitur autem hoc numerale à *Goth.* ΛINS, ΛINΛ, ΛIN, quæ ſic declinantur:

Numerus ſingularis.

Nom. ΛINS, ΛIN.	Nom. ΛINΛ.
Gen. ΛINIS.	Gen. ΛINΛIZꝘS.
Dat. ΛINΛMMΛ.	Dat. ΛINΛI.
Acc. ΛINΛNΛ, ΛIN.	Acc. ΛINΛ.
Abl. ΛINΛMMΛ.	Abl. ΛINΛI.

Notandum, quòd ΛINS, ΛINΛ, ΛIN, non tantùm ſignificet *unus*, ſed etiam *ſolus*; & quòd ab eo fiant alia pronomina: ut, ΛINΛhΛ, *unicus*, ΛINꝘhꝘ, *unica*. NIΛINShnn, *nemo*. ΛInnMMehnn, *nemini*, Joh. XVIII, 9. ΛINΘΛKGΛNEh, *unicuique*, Luc. IV, 10. ΛINꝘhnn, *ullus*.

XXVIII. Aȝen, & aȝene, *proprius, a, um*, à *Goth.* ΛIГIN, vel ΛIhN, *propria*, vel *peculiaris poſſeſſio*, ſic declinantur: Nom. Aȝen, aȝene. Gen. aȝeneꝛ, aȝenꝛe. Dat. aȝenum, aȝenꝛe. Acc. aȝenne, aȝene. Abl. aȝenum, aȝenꝛe.

Hpæne, hpon ἄλλο, *aliquantum, paululum*: ut, pẏꝛcenꝺe hpon, *operarii pauci*. hpon ȝecoꝛeno, *pauci electi*, codd. interlin. evang. *Rushw.* & *Cott.* Inde *Anglorum* Borealium whune, pro *exiguo numero, parvo parcoque pondere*, aut *menſura*. occurrit etiam hpene.

XXIX. Ꮀall, & ealle, *omnis, omne, totus, a, um*, obſervamus in hunc modum eſſe declinata:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. [1] Ꮀall.	Nom. ealle.	Nom. ealle.
Gen. ealleꝛ.	Gen. ealꝛe.	Gen. ealꝛa.
Dat. eallum.	Dat. ealꝛe.	Dat. eallum.
Acc. ealne.	Acc. ealle.	Acc. ealle.
Abl. eallum.	Abl. ealꝛe.	Abl. eallum.

Ꮀall, æll, vel all, in compoſitione [2] *præſtantiam, perfectionem, & plenitudinem* denotat: ut in ællmıhtıȝ, allꝛalꝺa, *omnipotens*, Dei epitheta, apud *Cædm.* p. 7. l. 18. hinc apud *Anglos* Almighty, allſufficient, allſeeing, *&c.*

In linguâ *Gothicâ*, ΛΛΛS, ΛΛΛΛ, ΛΛΛ, *totus, a, um, omnis, omne*, ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. ΛΛΛS.	Nom. ΛΛΛΛ.	Nom. ΛΛΛΛI, ΛΛΛꝘS.
Gen. [3] ΛΛΛIS.	Gen. ΛΛΛΛIZꝘS.	Gen. [4] ΛΛΛΛIZE, ΛΛΛΛIZꝘ.
Dat. ΛΛΛΛMMΛ.	Dat. ΛΛΛΛI.	Dat. ΛΛΛΛIM.
Acc. ΛΛΛΛNΛ.	Acc. ΛΛΛΛ.	Acc. ΛΛΛΛNS, ΛΛΛꝘS.
Abl. ΛΛΛΛMMΛ.	Abl. ΛΛΛΛI.	Abl. ΛΛΛΛIM.

Cum ΛΛΛΛI jungitur ΛΛΛKGꝘ, majoris emphaſeos gratiâ, ac ſi *Latinè* diceretur *omnes omnino*, Marc. XI, 32. vide etiam *Luc.* IV, 22.

XXX. Ælc, ælce, *omnis, omne, quiſque, quæque, quodque*: ut, ælc þæꝛa þe biꝺ. he onꝛehꝺ, *quiſquis enim petit, accipit*. ælc ȝoꝺ ꝺꝛeoꝛ bẏꝛþ ȝoꝺe peꝛꝺmaꝛ, *omnis arbor bona fructus bonos gignit*, Matth. VII, 8, 17. ælc Lnıꝛten man ꝛceal æꝛꝺeꝛ nıhte cunnan æȝꝺeꝛ ȝe hıꝛ pateꝛ noꝛꝺeꝛ ȝe hıꝛ cneꝺan. MS. bibl. *Bodl.* cui titulus, *de fide catholica*. Nom. Ælc, ælce. Gen. ælceꝛ, ælcꝛe. Dat. ælcum, ælcꝛe. Acc. ælcne, ælce. Abl. ælcum, ælcꝛe.

XXXI. Æȝhpılc, æȝhpılce, *unuſquiſque, unaquæque, unumquodque*, declin. ut hpılc, hpılce. vid. ſupra R. 18. Lehpæþeꝛe, *uterque, promiſcuus*. þæꝛ pæꝛ mẏcel pæl ȝeꝛlæȝen on ȝehpæþeꝛe honꝺ, *ex utrâque parte ſtrages magna erat*, chron. *Sax.* Ꝺpa hpæþeꝛ, & ꝛpa hpæþeꝛ ꝛpa, *uter, utervis, utercunque*, & pro ꝛuahpæþeꝛ, per ſyncopen, ꝛuæþeꝛ.

XXXII. Oþeꝛ, oþeꝛe, *alter, a, um, alius, a, ud*, declinantur ſecundum communem formam, ut & naþeꝛ, napþeꝛ, naþoꝛ, *neuter*. uſurpatur autem pronomen oþeꝛ in orationis conſtructione ut *alter* apud *Latinos*: ut, anꝺ hẏ pæꝛon on ꝺpam ȝeꝛẏltum. on oþꝛum pæꝛ Bachꝛeȝ ȝ Healꝛꝺene þa hæþenan cẏnınȝaꝛ. ȝ on oþꝛum pæꝛon þa eoꝛlaꝛ, *diviſi autem erant in duas turmas*,

---

[1] Ab eall, vel all, fit allıc, *catholicus*. þone allıcan ȝeleaꝛan, *fidem catholicam*, Bed. H. E. p. 302. þæꝛ allıcan ȝeleaꝛan, *fidei catholicæ*, ibid. in margine, eallıcan. [2] Vide Grammaticæ *Francicæ* cap. V, 30. [3] ΛΛΛΛIS, *Luc.* XVIII, 12. [4] Legitur ΛΛΛΛIM, πάντων, *Luc.* IV, 20.

quarum

quarum alteri præfuerunt Bachſegus & Healfdenus, pagani reges, alteri comites. chron. *Sax. Gibſ.* an. DCCCLXXI. oþeþ, & oþeþe, reſpondent in *Gothicâ* ᚨᚾᚹᚨᛈ, & ᚨᚾᚹᚨᛈᚨ, quæ ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
n. ᚨᚾᚹᚨᛈ.	n. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨ.	n. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᛁ.	n. ᚨᚾᚹᚨᛈᛉᛋ.
g. ᚨᚾᚹᚨᛈᛁᛋ.	g. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᛁᛉᛉᛋ.	g. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᛁᛉᛖ.	g. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᛁᛉᛉ.
d. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᛗᛗᚨ.	d. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᛁ.	d. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᛁᛗ.	d. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᛁᛗ.
a. [1] ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᚾᚨ.	a. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨ.	a. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᚾᛋ.	a. ᚨᚾᚹᚨᛈᛉᛋ.
a. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᛗᛗᚨ.	a. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᛁ.	a. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᛁᛗ.	a. ᚨᚾᚹᚨᛈᚨᛁᛗ.

XXXIII. [2] Æᵹþeþ, *uterque*, ut, nim into þe oꝼ eallum clænum nitenum ꝼeoꝼen ⁊ ꝼeoꝼen æᵹþþeꝼ ᵹecynðeꝼ ..... ⁊ oꝼ ꝼuᵹelcinne ꝼeoꝼen ⁊ ꝼeoꝼen æᵹþþeꝼ ᵹecynðeꝼ, *ex omnibus animalibus mundis tolles ſeptena & ſeptena, utriuſque generis; & de volatilibus ſeptena & ſeptena, utriuſque generis.* pro æᵹþeþ occurrit ſæpe auþeþ, ouþeþ, opþeþ: ut, ne can þaþa iðeꝛa opþeþ ᵹieta beoþna neapeꝛt, *neutra virginum adhuc conſortium virorum novit*, Cædm. LIII, 16. heoþa æᵹþeþ, *alteruter.* æᵹþeþ ᵹe, ᵹe, *tam, quam*: ut, æᵹþeþ ᵹe miþ piᵹe. ᵹe miþ piꝛðome, *tam ſapientiâ, quam prudentiâ*, præfat. *Ælfred.* ad *Wulſig.* Declinatur ſecundum communem formam æᵹhpæþeþ, *idem*: ut, æᵹhpæþepe þaþa pæþon on ðnohtnunᵹe munuc-liꝼeꝛ ᵹeoþnlice, ⁊ pæl ᵹeleꝛneð, *utrique monachicæ vitæ diſciplinâ ſtudioſè, & probe erant inſtructi*, Bed. H. E. p. 276. ⁊ þa munecaꝛ þæþ ᵹeꝛtaþeloð, þe he oꝼ æᵹhpæþeþan cynne ᵹeꝛomnoðe. ⁊ miþ him bꝛohte, *& monachos inibi collocavit, quos de utrâque natione collectos adduxerat*, ibid. Nohpæþeþ, *ne aliquid, nihil*: þaꝛ bepeꝛneðe þaꝛ nohpæþeþ þÿꝛꝛa beon ne ꝼceolðe, *prohibuit, ne aliquod horum fieret.* Aliter aliquando ſcribitur nahpæþeþ:

XXXIV. Apihꝛ, vel apuhꝛ, & per aphæreſin [3] pihꝛ, puhꝛ, & per contractionem auhꝛ, & uhꝛ, ſignificat [4] *aliquid*: ut, ꝼoꝛþam ic ne ðuꝛꝼ ᵹeðÿꝛꝛtlæcan þæꝛa minꝛa apuhꝛꝼeala on ᵹeꝛꝛita ꝼettan, *quoniam non audebam præſumere meorum aliquid ſcripto committere.* Hinc [5] napihꝛ, nopihꝛ, nauhꝛ, vel nahꝛ, *nihil*: ut, naᵹe heo ÿꝼꝛeꝛ napihꝛ, *nihil habeat hæreditatis*, conc. *Spelm.* p. 367. ⁊ hiᵹ nanon men nahꝛ ne ꝼæðon, *Marc.* XVI, 18. ðeoꝼol moꝛ ælceꝛ manneꝛ aꝼandian hpæþeꝛ he [6] ahꝛ ꝼÿ oððe nahꝛ, *diabolo licet unumquemque probare, an aliquid ſit, vel nihil.* ne biꝛnoðe þe nan man. ꝼoꝛþam þe nan æꝛ þe næꝛ þaꝛa þe auhꝛ oððe nauhꝛ poꝛhte, *nemo tibi exemplum præbuit, propterea quod eorum, qui aut aliquid, aut nihil operati ſunt, nemo ante te erat*, Boethius *Ælfredi.* p. 77. legitur in plurali nauhtaꝛ: ut, þonne ne biþ hi nauhtaꝛ buton anlicneꝛ þ̄ mon mæᵹ ᵹeꝛion þ̄ hi ᵹio men pæꝛon, *tum nihil aliud ſunt, niſi imagines, quibus videatur ipſos olim homines fuiſſe*, Boethius *Ælfredi.* p. 113. Hinc etiam ælc-uhꝛ, *quicquid*, & nan-uhꝛ *nihil.* Ad ahꝛ & nahꝛ proximè accedunt *Anglica* ought, nought. Apihꝛ *Anglo-Saxonicum* proximè etiam accedit ad ſuam originem ᚠᚨihT, *res quævis, aliquid*, quod ſic decl.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ᚠᚨihT.	Nom. ᚠᚨihTINS.
Gen. ᚠᚨihTᚨIS.	Gen. ᚠᚨihTE.
Dat. ᚠᚨihTᚨI.	Dat. ᚠᚨihTIM.
Acc. ᚠᚨihT.	Acc. ᚠᚨihTINS.

Ex NI & ᚠᚨihT fit NIᚠᚨihT, *nihil*, Marc. VII, 12. Luc. III, 13. Joh. XV, 5.

XXXV. ⊙ᚨShᚾᚾ, *quiſquam.* NI⊙ᚨShᚾᚾ, *nemo, nullus.* ⊙ᚨZnh, *omnis.* ⊙ᚨSnh SᚨEI, & Sᚨ ⊙ᚨSnh SᚨEI, *quiſquis, quicunque.* quod eſt *Francice*, ſo hwaz ſo. *Sax.* ꝛpa hpa ꝛpa, ⊙ᚨKGIZnh, *omnis, unuſquiſque, ſinguli.* ⊙ᚨKGᚨTᛉ, *omnis.* ᚹIS⊙ᚨMMEh SᚨEI, *quicunque.* ᚹIS⊙ᚨMMEh ᚹEI, *cuicunque.* ᚹIS⊙ᚨNᛉh SᚨEI, *quicunque.* ᚹIS⊙ᚨᚹᚨTEI, *quodcunque.* ᚹIS⊙ᚨZnhEI, *quicunque.* ᚹIS⊙IZnhᚹEI, *quodcunque.* ᚹIS⊙ᚨhᚹEI, *quicquid, quæcunque.* ᚹᚨTᚨ⊙ᚨᚹEI, *quodcunque.* NIMᚨNNᚨhᚾᚾ, *nemo.* MᚨNhᚾᚾ, vel MᚨNNhᚾᚾ, *nemo.* ⊙ᚨᚹᚨK, *quis?* & *quid?* interrogativè de duobus. NI⊙ᚨNNᚾᚾ, *nemo*, Joh. VII, 46.

Ætᵹæðepe uſurpatur aliquando pronominaliter pro *ambo*: exempli gratia, ætᵹieðpe biðon ᵹehalðen, *ambo conſervantur*, Matth. IX, 17. in MS. codice evangeliorum interlineatorum *Cottoniano.*

---

[1] ᚨᚾᚹᚨKᚨNNᚾ, *Luc.* VII, 19, 20. [2] Inde *Anglicum*, either. [3] ꝛihꝛ & puhꝛ ſignificant etiam nominaliter *rem, creaturam, animal*: ut, ne mæᵹ ic nane cꝛica puhꝛ onᵹitan þe unᵹeneð luꝛꝛ ꝼoꝛꝼeoꝛþan, *nulla animantia cognoſco, quæ ſua ſponte cupiunt perire.* Boeth. *Ælfredi.* p. 89. ælc puhꝛ ꝼꝛom Dꝛoðe, *omnis creatura à Deo*, ibid. p. 7. ælceꝛe puhte iꝛ ᵹecynð, *cujuſque rei natura eſt*, p. 92. [4] TIᚨ forſan ſignificat *aliquid*, Luc. VI, 7. [5] Legitur & næniᵹ puhꝛ: ut, þæꝛ næniᵹ puhꝛ pÿl ᵹeꝛꝛpinᵹeꝛ on ᵹeꝛepen beon mihꝛ, *ibi nihil putei fontani ſperandum erat.* [6] Eadem phraſis apud *Latinos* reperitur: *namque tu ſolebas Meas eſſe aliquid putare nugas*, Catull. Τὶ ἐινα apud *Græcos* ſignificat etiam *eſſe alicujus pretii.*

Regulæ.

Regulæ.

1. In linguâ *Goth.* quando nominativus maſculinus adjectivi, vel pronominis adjectivi naturam habentis, deſinit in S poſt aliam conſonantem, formatur neutrum ſingulare abjiciendo S finale: ut, à MEINS, *meus*, MEIN, *meum*.

2. Neutrum plurale fit à ſingulari addendo A. ut à MEIN, *meum*, MEINA, *mea*.

3. Neutrum ſingulare, & plurale in obliquis formatur ut maſculinum, excepto accuſativo, qui ſemper ſimilis eſt nominativo: ut in exemplis GAGS, & MEINS. in aliis exemplis ubi neutrum non exprimitur, brevitatis gratiâ, ſemper ſubintelligitur.

4. Quando maſculinum deſinit in ſimplicem conſonantem, neutrum etiam in eâdem terminatur: ſic UNSAR ſignificat *noſter*, & *noſtrum*.

CAPUT SEXTUM.

De nominibus numerorum.

QUum ad faciliùs addiſcendam Linguam *Anglo-Saxonicam* maximè *Philo-Saxonibus* interſit ſcire numeralia, quæ proximè ad pronominum naturam accedunt; rem non ingratam diſcentibus me facturum ſpero, ſi ea hîc appoſuero.

Cardinalia.

I. An, ane, an, *unus, a, um. Goth.* AINS, AINA, AIN. *Ang.* one. *Run.* ᚼᛁᚴᚱ, ᚼᛁᚴ, ᚼᛁᛏᛏ, *einer, ein, eitt. Iſlandice* eyrn, eyn, eitt, vel einn, ein, eitt. Tpeȝen, tpiȝ, *duo*, tpa, *duæ. Goth.* TVAI, TVAIR, TVA, *duo, æ, o.* TVADAGE, *duorum.* TVAIM, *duobus.* [1] TVANS, *duos. Ang.* two. *Run.* tueir, tuær, tuo, vel tu. Ðpy, þpeo, *tres, tria. Goth.* ΨKRINS. *Ang.* three. *Run.* Þryr, Þryar, Þriu, vel Þry. [2] Feopep, *quatuor. Goth.* FIDVOR, FIDVR. *Ang.* fower. *Run.* ᚠᛁᚢᚻᚢᚱ, *fiuhur*, vel fioorer, fioorar, fiogur. Fiꝼ, *quinque. Goth.* FIMF. *Ang.* five. *Run.* ᚠᛁᚠ, *fem*, vel fimm. Six, *ſex. Goth.* SAIhS. *Ang.* ſix. *Run.* ᚼᛁᚨᚻᛋ, *ſiahs*, vel ſex. Seoꝼon, *ſeptem. Goth.* SIBUN. *Ang.* ſeaven. *Run.* ᚼᛁᚨᚢ, *ſiau*, vel ſio. Eahta, *octo. Goth.* AHTAU. *Ang.* eight. *Run.* ᚨᛏᛏᚨ, *atta*, vel aatta. Niȝon, *novem. Goth.* NIUN. *Ang.* nine. *Run.* ᚾᛁᚢ, *niu*. Tyn, *decem. Goth.* [3] TAIhUN, de quo *Junius*: primitùs forte fuerit DAIKA, & mutato K in aſpiratam, DAIhA, TAIhA, TAIhUN, & contractè tyn. Ac fortaſsè quoque ex Ang. non modò TAIhUN, ſed & TIG olim dixerint *Gothi*, quod poſtea videri poſſunt obſervâſſe in cardinalibus minoribus: ut TVAIMTIG, *viginti*, q. d. *bis decem*, &c. In majoribus verò numeris cardinalibus TAIhUNDA, vel TEhUNDA, poſtponebant loco TIG, ut in AhTANTEhUNDA, *octoginta.* NIUNTEhUNDA, *nonaginta.* TAIhUNTAIhUNDA, vel TAIhUNTEhUNDA, *centum.* quæ tantundem ſignificant, ac ſi dicas, *octies dena, novies dena, decies dena. Anglo-Saxonice*, tyn. *Ang.* ten. *Run.* ᛏᛁ, ᛏᛁᚢ, *ti, tiu.* Endlufan, ændlefan, *undecim. Ang.* eleven. *Run.* ᚨᛚᛚᛁᚠᚢ, *allivu*, vel ellefu. Tpelf, *duodecim. Goth.* TVALIF. vel TVALIF, numerus (inquit *Junius*) in quo unitates duæ [4] relinquuntur ſupra denarium, unde tota numerandi ratio de novo planè reſumitur, ac veluti redintegratur. Pari modo endlufon, vel anlufon *Anglo-Saxonibus* ſunt *undecim.* Tpelf. *Ang.* twelve. *Run.* ᛏᚨᛚᚠ. *tolf.* Ðpeotyne, *tredecim. Ang.* thirteen. *Run.* ᛏᚱᛁᛏᛏᚨᚾ, *threttan.* Feopertyne, *quatuordecim. Ang.* fourteen. *Run.* ᚠᛁᚢᚱᛏᚨᚾ, *fiurtan*, vel fioortan. Fiftyne, *quindecim. Ang.* fifteen. *Run.* ᚠᛁᚠᛏᚨᚾ, *femtan.* Sixtyne, *ſexdecim. Ang.* ſixteen. *Run.* ᚼᛁᚨᚱᚼᛏᚨᚾ, *ſiaxtan.* Seoꝼontyne, *ſeptemdecim. Ang.* ſeventeen. *Run.* ᚼᛁᚨᚢᛏᚨᚾ, *ſiautan.* Eahtatyne, *octodecim. Ang.* eighteen. *Run.* ᚨᛏᚱᛏᚨᚾ, *atrtan.* Niȝontyne, *novemdecim. Ang.* nineteen. *Run.* ᚾᛁᚢᚾᛏᚨᚾ, *niuntan.* Tpentiȝ, *viginti. Ang.* twenty. *Run.* ᛏᛁᚢᚱᚢ, *tiuhu.* An ȝtpentiȝ, *viginti, & unum.* Ðpittiȝ, *triginta. Goth.* ΨKRINSTIGUNS. & ΨKIGETIGI: SVE GEKE ΨKIGETIGIVE, *quaſi annorum triginta*, Luc. III, 23. *Ang.* thirty. *R.* ᛏᚱᛁᚨᛏᛁᚼᛁ, *thriatihi.* Feopertiȝ, *quadraginta. Goth.* FIDVORTIGUNS. *Ang.* forty. *Run.* ᚠᛁᚨᚢᚱᚨᛏᛁᚼᛁ, *fiauratihi.* Fiftiȝ, *quinquaginta. Goth.* FIMFTIGUNS. *Ang.* fifty. *Run.* ᚠᛁᚠᛏᛁᚼᛁ, *femtihi.* Sixtiȝ, *ſexaginta. Ang.* ſixty. *Run.* ᚼᛁᚨᚱᚼᛏᛁᚼᛁ, *ſiahſtihi.* [5] Hundfeofontiȝ, *ſeptuaginta. Goth.* SIBUNTIGUNS.

---

[1] TVEIhNOS, TVEIhNAIM, etiam leguntur. [2] Numeralia à IV ad C ſunt omnium generum. [3] DRAKMANS TAIhUNGA, *drachmas decem*, Luc. XV, 8. [4] Belifan, vel lifan apud A. S. ſignificat *reliquum eſſe, ſupereſſe*, inde laflafe, *reliquum. Goth.* ALIBOS, ab AFALIFNAN, vel ALIFNAN, *reſtare, ſupereſſe.* [5] Hìc notandum, quòd ab hoc numero LXX, hund apud *Anglo-Saxones* præponitur uſque ad hundtpelftiȝ, CXX.

Ang. ſeventy. *Run.* ᚺᛁᛗᚫᛏᛁᚼᛁ, *ſiavatihi.* Hundeahtatiȝ, *octoginta. Goth.* ᚫhtᚫntᛖhᚢᚾᛞ. *Ang.* eighty. *Run.* ᚫᛏᛏᛁᛏᛁᚼᛁ, *attitihi.* Hundniȝontiȝ, *nonaginta. Goth.* ᚾᛁᚾᚾᛏᛖhᚢᚾᛞ. *Ang.* ninety. ïN ᚾᛁᚾᚾᛏᛖhᚢᚾᛞᚫS ȝᚫh ᚾᛁᚾᚾᛖ ᚴᚫKᚫihᛏᚫiZᛖ, *ſuper nonaginta novem juſtis*, Luc. xv, 7. *Run.* ᚾᛁᛗᛏᛁᚼᛁ, *niutihi.* Hundteontiȝ, *centum. Goth.* hᚢᚾᛞ. *Joh.* vi, 7. *Luc.* vii, 41. *Marc.* xiv, 5. Item ᛏᚫihᚢᚾᛏᚫihᚢᚾᛞ, vel ᛏᚫihᚢᚾᛏᛖhᚢᚾᛞ, q. d. *decies decem*, Luc. xvi, 6, 7. xv, 4. Sed (inquit ſagaciſſimus *Gloſſographus*) quotidiani ſermonis uſus difficilem polyſyllabicæ vocis pronuntiationem averſatus, poſtremam longioris appellationis partem retinuit. Valdè quoque ſuſpicor poſterioris ævi ſcribas, non obſervatâ hujus reduplicationis causâ, corruptè ſcripſiſſe ᛏᚫihᚢᚾᛏᚫi hᚢᚾᛞ, vel ᛏᚫihᚢᚾᚾᛏᛖ hᚢᚾᛞ, pro ᛏᚫihᚢᚾᛏᚫihᚢᚾᛞ, vel ᛏᚫihᚢᚾᛏᛖhᚢᚾᛞ. Ac ſimiliter ᚫhtᚫntᛖhᚢᚾᛞ, vel ᚾᛁᚾᚾᛏᛖhᚢᚾᛞ diviſim ſcripſiſſe, ᚫhtᚫntᛖ hᚢᚾᛞ, & ᚾᛁᚾᚾᛏᛖ hᚢᚾᛞ, atque adeò ex hâc *Gothicorum* librariorum depravatâ ſcripturâ credo etiam *Anglo-Saxones* (quum non viderint quorſum *Gothi* poſtponerent hᚢᚾᛞ, perperàm ab integrâ cardinalis numeri denominatione reſectum) illud hᚢᚾᛞ potiùs præpoſuiſſe majoribus numeris cardinalibus, necnon ipſi quoque centenario hᚢᚾᛞteontiȝ. nam utut teontiȝ per ſe denotet *denadecies*, i. e. *centum*, præpoſuerunt tamen ei veluti ex ſupervacuo illud hᚢᚾᛞ, quod per *Gothicorum* amanuenſium oſcitantiam à numeris cardinalibus avulſum poſtponebatur. *Centum*, Ang. an Hundred. *Run.* ᚼᚢᚾᚱᚱᚫᛏᚫ, *hundrata.* Hundenluſontiȝ, *centum, & decem.* Hundtpelſtiȝ, *centum, & viginti.* Tpahund, *bis centum. Ang.* two hundred. Ðpeohund, *ter centum. Ang.* three hundred. Ðuſend, *mille. Goth.* ᚠᚢᛋᚾᚾᛞ, per multiplicem contractionem, ut conjecturat *Gloſſator*, factum ex ᛏᚫihᚢᚾᚾᛋ, vel ᛏiᛏᚱS hᚢᚾᛞ. *Ang.* a Thouſand. *Run.* ᛏᚼᚢᚾᛁᚴᛏᛁ, *thuſinti.* Tpa ðuſendo, *bis mille*, Marc. v, 13. *Goth.* ᛏᚹᚱS ᚠᚢᛋᚾᚾᛞᚫȝᚱS : ᛏᚫihᚢᚾ ᚠᚢᛋᚾᚾᛞᚫȝᚱᛗ, ᛏᚹimᛏiᛚᚢᚾᛗ ᚠᚢᛋᚾᚾᛞᚫȝᚱᛗ, *decem millibus, viginti millibus*, Luc. xiv, 31.

Ordinalia.

II. Se ſorma, ſe ſýrmeſta, *Ang.* the formoſt. ſe æreſta, ſe ærra. *primus. Goth.* ᚠᚱnmiST, ᚠᚱnmiSTS, ᚠᚱnmiSTᚫ. *Ang.* the firſt. *Run.* ᚠᚫRᚢᛏ, *fyrſt.* Se oðer, ſe æftera, *ſecundus. Goth.* ᚫᚾᚹᚫᚱ, ᚫᚾᚹᚫᚱᚫ. *Ang.* the ſecond. Se þriðða, *tertius. Goth.* ᚹᚱiᛞᚫȝᚫ, ᚹᚱiᛞᚫȝᚱ. *Ang.* the third. Se ſeorðða, *quartus. Ang.* the fourth. Se ſifta, *quintus. Ang.* the fifth. Se ſixta, *ſextus. Goth.* SᚫihSTᚫ, ᚱ. *Ang.* the ſixth. Se ſeofoða, *ſeptimus. Ang.* the ſeaventh. Se eahteoða, *octavus. Ang.* the eighth. *Goth.* ïN ᛞᚫᛚᚫ ᚫhtᚢᛞᚫiM, *in die octavo*, Luc. i, 59. Se niȝoða, *nonus. Goth.* niᚾᚾ-ᛞᚫᛚ, ᚱ. *Ang.* the ninth. Se teoða, *decimus. Ang.* the tenth. Se ᵗenðlufta, *undecimus. Ang.* the eleventh. Se tpelfta, *duodecimus. Ang.* the twelfth. Se þreoteoða, *decimus tertius. Ang.* the thirteenth. Se ſeoſeorteoða, *decimus quartus. Ang.* the fourteenth. Se ſiftеoða, *decimus quintus. Goth.* ᚠiMᚠTᚫihᚢᚾᛞᚫᛚ. *Ang.* the fifteenth. Se ſixteoða, *decimus ſextus. Ang.* the ſixteenth. Se ſeofonteoða, *decimus ſeptimus. Ang.* the ſeventeenth. Se eahtateoða, *decimus octavus. Ang.* the eightеenth. Se niȝonteoða, *decimus nonus. Ang.* the ninetеenth. Se tpenteoȝoða, *viceſimus. Ang.* the twentieth. An, and tpenteoða, *viceſimus primus.* Se þrittiȝoða, *triceſimus. Ang.* the thirtieth. Se ſeoſeorteoȝoða, *quadrageſimus. Ang.* the fortieth. Se ſiftеoȝoða, *quinquageſimus. Ang.* the fiftieth. Se ſixteoȝoða, *ſexageſimus. Ang.* the ſixtieth. Se hundſeofontiȝoða, *ſeptuageſimus. Ang.* the ſeventieth. Se hundeahtatiȝoða, *octogeſimus. Ang.* the eightieth. Se hundniȝonteoȝoða, *nonageſimus. Ang.* the ninetieth. Se hundteonteoȝoða, *centeſimus. Ang.* the hundredth. Se ymteneſta, *poſtremus* : ut, maneȝa ſýrneſte beoþ ytemeſte. ⁊ ýtemeſte ſýrneſte, *Matth.* xix, 30.

His adde.

III. Ba, beȝen, ꝫ batpa, butu, butpu, *ambo. Goth.* ᛒᚫi, ᛒᚫ, ᛒᚫȝᚱᚹS. *Luc.* v, 38. ᛒᚫȝᚱᚹᚾᛗ, *Matth.* ix, 17. *Anglicè* both. Nom. Ba. Gen. beȝna. Dat. bam. *Goth.* ᛒᚫiM. Acc. ba. Abl. bam. Nu ir heona beȝna luſu him bam æſne ȝemæne, *nunc horum amborum amor (patris, ſcilicet, & filii) utrique eſt communis*, Ælfric. de veteri teſtam. p. 3. tpin, & ȝetpin, *geminus.* eallſa ſela, *totidem.* eall ſua micel, *tantundem.* eſt ſa micel, *tantidem.* hpilcene, *quotus.*

Anſealð, *ſimplex, Goth.* ᚫiNᚠᚫᚫᚹ : tpýſealð, *duplex.* þrýſealð, *triplex.* ſeopenſealð, *quadruplex, Goth.* ᚠiᛞᚢᚱᚠᚫᚫᚹ : manigfealð, *multiplex, Goth.* MᚫNᚫᚱᚠᚫᚫᚹ. *Ang.* twofold, thræfold, fourfold, manyfold. hundſealð, *Goth.* ᛏᚫihᚢᚾᛏᚫihᚢᚾᛞᚠᚫᚫᚹ. *Ang.* an hundred-fold.

Deſcriptis numeralibus, inſtituti noſtri fore arbitror, morem unum atque alterum, quo in rebus numerandis majores noſtri uſi ſunt, in hoc loco oſtendere. Primus conſiſtit in appoſitione numeralium cum alio nomine, vel pronomine, conjunctione copulativa non intercedente : ut, anð þær ymb iii pucan com ſe cyning Godþun þrittiga ſum þapa monna þe in þam hepe peoſ-

---

[1] Variè ſcribitur, enðleſta, ænlýſta, ællýſta. [2] Ex ᛒᚫi ᛏᚹᚫi, & ᛒᚫ ᛏᚹᚫ, vel ba tpa-

þuſt

þurt þæþon, *hinc autem hebdomadis circiter tribus pervenit Gudrunus rex cum triginta plus minus hominum, qui in exercitu fuerunt præſtantiſſimi,* chron. *Sax. Gibſ.* an. DCCCLXXVIII. Brocmail pæt ȝehaten heopa ealdop-man. ꝑe ætbæpꝑt þanon ꝑixtiga ꝑum, *Brocmail dictus eſt eorum dux, qui cum quinquaginta plus minus inde evaſit.* chron. *Sax. Gibſ.* an. DCVII. Secundus ſpectat uſum, & ſignificationem vocis numeralis healfe, *dimidium,* quæ non auget numerum cui apponitur, vel poſtponitur apud *Anglo-Saxones,* ſed tantum de eo demendum docet *dimidium.* ex. gr. oþep healf; *unum cum dimidio,* vel *ſeſquialterum,* þþeo healf, *vel* þþiddе healfe, valet II *cum dimidio*: ut; of þþiddan healfne hýde, *ex duobus coriis, & dimidio.* ꝑeopþe healfe; *Latinè* valet III, & *dimidium*: ut, ꝑeopþe healfe ȝýnd, *tres virgatæ, & dimidium.* ꝑeopþe healfe hund ꝑcipe, *naves tricenæ, & quinquaginta.* †oþep healf hund birċopa, CL *epiſcopi.* pulchre etiam illuſtrant chron. *Sax. Wheloc.* & *Gibſ.* inter ſe collata, in anno DCCCXCIII. ubi illud, mid þþiddе healf hund ꝑcipa, hoc autem, mid CCL. ꝑcipa legit. Ita *Græci* τρίτον ἡμιωβόλιον, dicebant pro *duobus obolis, & ſemiſſe.* ἕκτον ἡμιτάλαντον pro *ſex talentis, cum dimidio.* Nullus dubito, quin hanc numerandi rationem *Anglo-Saxones* à *Gothis,* & *Gothi,* vel *Getæ,* à *Græcis* acceperint. Eodem modo apud *Latinos* quoque *Seſtertius* dicitur quaſi *ſemis tertius,* teſte Varrone, IV, de LL. & notat * *duos aſſes librales* cum *tertio ſemiſſe,* ut obſervatum videmus à *Vitruvio,* III, 1. [1] Veteribus etiam *Cimbris* hæc numerandi ratio in uſu erat: ut, ᛦᚨᚱ ᛋᚨᛚᚠᛏᚱᛁᚦᛁᚾᛩ ᛏᚢᚾᚨᚴᚦᚨ ᚢᛏᚦᚱᚨᚠ ᛋᛁᚾᚠᛁ ᚠᛁᚦ ᚠᚢᛏᚨᚴᚢᚾᛩ ᚺᛁᚴᚢᛩ, Aar halftridium tuſanda utdrog Helge mid Gutanum ſinum, *anno bis milleſimo quingenteſimo exiit Helgo cum Gothis ſuis.* [2] Hodierni quoque *Iſlandi* hanc numerandi rationem obſervant: ut, i thein biskopsdom halft fiorda hundrad kyrckna, *in hâc diœceſi CCCL. parochiæ.* ſic Exod. XXV, 10, hun skal vera half þridiu alnar ad leingd, *erit* [*Arcæ*] *longitudo duûm cubitorum & dimidii.* hann var half fertugur þa hann vard kongur, *triginta quinque annorum erat, cum regnare cœpiſſet,* III. Reg. XXII. vid. Gramm. *Iſlandicæ* cap. VI. de numeralibus. *Scoti* etiam veterem *Danicam,* & deinde *Anglo-Saxonicam* à majoribus noſtris tempore Conquæſtoris edocti, quærentibus *quota eſt hora?* amant etiamnum reſpondere, it is half ten, quod *Latinè* valet *ſeſquinona eſt.* it is half twelve, quod valet, *ſemihora eſt poſt undecimam.* it is half one, hoc eſt, *duodecima eſt, & dimidia.* Tertius refertur ad τὸ an, & ꝑum, vel ꝑum, & ꝑum, quæ diſtributivè uſurpantur, ut *unus,* & *alius,* vel *alter,* & *alter:* ut, anum he ꝑealb ꝑixꝑ punð. ꝑumum tpa. ꝑumum an, *uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum.* ꝑume hi beoton. ꝑume hi ofꝑlogon, *quoſdam cecîderunt, alios vero occiderunt.*

IV. hu micel, *quantus?* ꝑpa micel, *tantus.* hu ꝑela, *quot?* ꝑpa ꝑela, *tot. Goth.* ᛟᚨᚾ ᚠᛁᚨᚾ ᛋᚹᚨ ᚠᛁᚨᚾ ᛋᚹᛖ. ᛟᚨᚾ ᛗᚨᚾᚨᚱᚨᚾᛋ ᛋᚹᚨ ᛗᚨᚾᚨᚱᚨᚾᛋ ᛋᚹᛖ:

V. *Gothi* notas arithmeticas, more *Græcorum,* alphabeti literis exprimunt, niſi quòd carentes literâ ᴢ, (pro quâ utuntur ᚴᛋ,) LX. per ᚷ deſignant: ſic *Marc.* IV, 8. ᚨᛁᚾ ᚨ. ᚷᚨh ᚨᛁᚾ ᚷ. ᚷᚨh ᚨᛁᚾ ᚴ. *unum* XXX, *& unum* LX, *& unum* C. Sic δώδεκα ἔτη ſunt *Gothice* ᛁᛒ ᚹᛁᚾ-ᛏᚴᚾᚾᛋ, *duodecim hyemes,* quòd cum *Anglo-Saxonibus,* annorum numerum per *hyemes* computabant. τεσσαρσίων δηναρίων, ᛏ ᛋᚴᚨᛏᛏᛖ, *Joh.* XII, 5. πέντε ἄρτους καὶ δύο ὀψάρια, ᛖ hᚨᚾ-ᛒᚨᚾᛋ. ᚷᚨh ᛒ ᚠᛁᛋᚴᚨᚾᛋ, *Joh.* VI, 9. ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε, ἢ τριάκοντα, ᛋᚹᛖ ᛋᚷᚨᚾᚴᚨᛖ ᚴ ᚷᚨh ᛖ. ᚨᛁᚹᚨᚾ ᚨ: quæ notæ lectori in hoc ſchemate repræſentantur:

ᚨ, ᚨ.	ᚴ, ᚴ.	ᛁᛒ, ᛁᛒ.	ᛏ, ᛏ.	ᛒ, ᛒ.	ᛖ, ᛖ.	ᚴ, ᚴ.	ᚷ, ᚷ.
30.	100.	12.	300.	2.	5.	20.	60.

ſed ut hæc planius, & pro ſua dignitate plenius oſtendantur, XIII cap. doctiſſimi *Olai Verelii* manuductionis ad Runographiam *Scandicam,* integrum hic adjungendum putamus.

"*Ulf-hilanas* & domeſticas noſtras *Runas* diverſas fuiſſe, ſed utrarumque uſum eundem, & "quidem duplicem, nempe ut ſermoni inſervirent, & notis numerorum ſupra monui. de priori "ſtrictim jam actum. in altero etiam lectoris curioſitati, quatenus documentorum penuria per- "mittit, inſerviemus. Qui *Runarum Ulf-hilanarum* fuerit ordo, ex capitum verſuumque evan- "gelicorum diſtinctione dignoſci antea dixi, fallente ſcilicet memoria lecti pridem auctoris, ne- "que enim *Ulf-hilæ* exemplar ad manus tum fuit. Quod cum aliter ſe habeat, hic correctum "volo. Nam codex argenteus *Ulf-hilæ* continuo texitur ſtylo per totum, ſine ulla capitum "verſuumque diſtinctione; aureis tantum literis ſententiarum illuſtrium aut narrationum diver- "ſarum initia exprimentibus; marginibus autem, à principio ad finem cujuſque evangeliſtæ, in- "dices locorum parallelorum, quos alii *canones* vocant, elementis alphabeticis adſcripti ſunt, qui "documentum illuſtre exhibent ordinis alphabetici & computationis *Ulf-hilanæ.* Infra textum "vero, quatuor arcuata frontiſpicia exhibent paginæ ſingulæ, & ſui nomine evangeliſtæ unum- "quodque notatum, indicibuſque marginalibus impletum, qui evangeliſtarum harmoniam mon- "ſtrant. Et cum *Franciſcus Junius* in codice argenteo *Ulf-hilæ* edendo, veterique lingua *Go-*

---

† *Germani* dicunt anderthalb, drittehalb, *&c.*

* Inde vetus nota ſeſtertii apud *Valerium Probum,* hæc eſt, ⱢⱢS. à qua HS deflectitur. [1] *Olai Worm.* monument. *Danic.* lib. V, p. 451. [2] Ex veteri MS. *Iſlandico* ad calcem libri *Olai Worm.* qui gerit titulum, *Regum Daniæ ſeries duplex.* [3] *Marc.* X, 30. [4] ᚴᚨᚾᛁᛗᚨᚾᛞᚨᛋ ᚹᚨᚾ ᚹᚨᚾᛋ ᛁᛒ, *aſſumens autem* XII. Luc. XVIII, 31.

" *thica* exinde illuſtranda, nunquam ſatis laudatam impenderit operam, ut hoc nomine à popu-
" laribus noſtris, omnibuſque *Gothicarum* rerum æſtimatoribus inſigniter ſit meritus; miror cur
" hoc cæteræ diligentiæ ſuæ deeſſe voluerit, ut indicum & numerorum iſtorum rationem negle-
" xerit! An quia rem iſtam tanti non putavit? Nam cætera oculatum perſpicacemque, hanc non
" obſervaſſe quis credet? Mihi autem viſa eſt hæc antiquitatis particula, ut ut exigua, lucem pub-
" licam mereri. & cum *Ulf-hilæ* illa computandi ratio *Græcæ* in pleriſque conveniat, eas hic ad
" invicem collocabo, additâ ſimul *Scandicâ* noſtrâ antiquâ, quæ cum illis nihil quicquam habet
" commune: indicio ſatis manifeſto, hanc neutri illi originem ſuam debere, ut ſupra oſtendi.

" De *Græcorum* numerorum ordine in præſen-
" tia nihil; de *Ulf-hilano* vero pauca hic addam:
" ac illud quidem primum; ut inter primam, &
" ſecundam decadem novem priora elementa re-
" petuntur; & denariæ notæ ι adjunguntur, ita
" porro continuari inter ſingulas decades, uſque
" ad decimam, ſive centum. Abſolutis deinde,
" ordine alphabetico, ſequentibus novem deca-
" dum notis, I. K. λ. M. N. ϛ. ᚾ. Π. ϙ. quæ
" ſequitur ᛕ nota eſt centenarii, vel decies decem.
" quæ hanc porro ordine alphabetico ſubſequun-
" tur, uſque ad mille, centenariæ ſunt; ita ut po-
" ſterior priori centum ſemper ſuperaddat, hac
" progreſſione, S, 200. T, 300. Ꝼ, 400. ᛟ, 500.
" ᚢ, 600. ſuperſunt duo elementa literaria *Ulf-*
" *hilana* aſteriſco notata, ⊙ & ᚷ. ſed utrum or-
" dine prius ſit, deficientibus indicibus marginali-
" bus, ſtatuere non poſſum. incertum proinde
" utrum ⊙ notet 700, ᚷ 800, vel contra. Quæ
" item fuerit nota numeri 900, & 1000, juxta ne-
" ſcio; cum, finito ordine alphabetico, unico ele-
" mento deſignare nequeant; niſi forte aliquibus,
" hanc ſolùm in rem, præter ordinaria, inventis
" uſurpatiſque: & infra millenarium numerum,
" qui maxime rotundus & perfectus, conſiſtere
" computationis ejus notas vero non eſt ſimile.
" cur autem, pro *Græcâ* numeri 600, notâ ξ,
" *Runam* ᚸ repoſuerit *Ulf-hila*, miratur vir cl.
" *Thomas Mareſchallus* in obſerv. de verſione *Go-*
" *thica*, p. 423. & rationem ejus rei indaganti hæc
" viſa eſt potiſſima, quod *Gothi* non haberent *Ru-*
" *nam*, quæ reſponderet *Græco* ξ. ſed ejus loco
" binis uterentur ᚴᛋ. ſonum autem *Gothicæ* li-
" teræ ᚸ proxime accedere ad *Græcæ* illius ξ. id-
" eoque pro ipſa in numeris ſubſtitutam. Aſt nul-
" lus ejus rei ſcrupulus cl. viro ſuboriri potuiſſet,
" ſi ad ordinem alphabeti *Ulf-hilani* attendiſſet,
" qui ex indicibus marginalibus colligi debet, &
" inſertis aliquot novis *Runis*, ab ordine alphabeti
" *Græci* nonnihil diſcrepat. Numeri autem *Ulf-*
" *hilani* digeſti ſunt ad ordinem alphabeticum

Græca.		*Ulf-hilana.*	*Scandica.*
1.	α.	ᚫ. *a.*	ᚠ. f.
2.	β.	ᛒ. *b.*	ᚢ. u.
3.	γ.	ᚵ. *g.*	ᚦ. tzh.
4.	δ.	ᛞ. *d.*	ᛟ. o.
5.	ε.	ᛂ. *e breve.*	ᚱ. r.
6.	ϛ.	ᚳᚢ. *qu.*	ᚴ. k, g.
7.	ζ.	ᛉ. *z.*	ᚼ. h.
8.	η.	ᚺ. *h.*	ᚾ. n.
9.	θ.	ᚹ. *tzh.*	ᛁ. i.
10.	ι.	ᛁ. *i.*	ᛅ. a, æ.
11.	ια.	ᛁᚫ.	ᛋ. s.
12.	ιϐ.	ᛁᛒ.	ᛏ. t, d.
13.	ιγ.	ᛁᚵ.	ᛒ. b, p.
14.	ιδ.	ᛁᛞ.	ᛚ. l.
15.	ιε.	ᛁᛂ.	ᛘ. m.
16.	ιϛ.	ᛁᚳᚢ.	ᚬ. au.
17.	ιζ.	ᛁᛉ.	ᛅᛚ. al.
18.	ιη.	ᛁᚺ.	ᛦ. m,m.
19.	ιθ.	ᛁᚹ.	ᚠ. tzh.
20.	κ.	ᚴ. *k.*	
30.	λ.	ᛚ. *l.*	
40.	μ.	ᛘ. *m.*	
50.	ν.	ᚾ. *n.*	
60.	ξ.	ᚸ. *ghi.*	
70.	ο.	ᚢ. *u.*	
80.	π.	ᛈ. *p.*	
90.	ϙ.	ϙ.	
100.	ϱ.	ᚱ. *r.*	
200.	σ.	ᛋ. *ſ.*	
300.	τ.	ᛏ. *t.*	
400.	υ.	ᚠ. *f.*	
500.	φ.	ᛟ. *o.*	
600,	χ.	ᚢ. *w & y.*	
700.	ψ.	⊙*. *hw, qhu.*	
800.	ω.	ᚷ*. *ch.*	
900.	ϡ.		
1000.	ϰ.		

" genaria nota ϙ hoc tenendum; cum in fragmentorum, quæ ſuperſunt, codicis argentei textu,
" eam non obſervaverit *Fr. Junius*, in alphabetum *Ulf-hilanum* non recepit: quem ſecuti, vigin-
" ti quinque tantum elementa ſuprà, capite III. diximus. At cum in indicibus marginalibus ſuum
" habeat locum, & inter literas *Ulf-hilanas* anonymi recenſeat à *B. Vulcanio* editus commentarius
" in codicem argenteum, qui eo forſan integriori eſt uſus, ſex & viginti elementis alphabetum
" *Ulf-hilanum* conſtare recte dicemus. *Scandicis* autem nominibus numeros ſuos extuliſſe *Gothos*
" & *Ulf-hilam*, indicio ſunt, quæ habemus fragmenta codicis argentei, in quibus legas, ains ſtriks,
" ains gota, *unum jota.* tuos raſta, *duo miliaria.* trim ſindam, *ter.* triga hunda, *trecenta.* niund,
" *novem.* taihund, *decem.* fimtaihund, *quindecim.* tuaimtigum, *bis decem*, vel *viginti.* trigetigive,
" trimſtiguns, *triginta.* fidvortiguns, *quadraginta.* fimtiguns, *quinquaginta.* ahtautehund, *octogin-*
" *ta.* niuntehund, *nanaginta.* taihundtehund, *decies decem*, vel *centum.* fimhunda, *quingenta.* tuos
" Þuſundios, *duo millia.* fidvorÞuſundios, *quatuor millia.* fimÞuſundios, *quinque millia.* tuaimtigum-
" Þuſundios, *viginti millia.* De *Scandianorum* numerandi ratione antiqua, quæ obſervavimus in no-
" tis ad Hervarar ſaga, pag. 168. legi poſſunt, hic haud repetenda. De notis autem nume-
" rorum, *Runis* inquam, haud uſui deputatis, hic fuiſſet differendi locus, ſi ea ſuppeterent do-

" cumenta,

" cumenta, quæ nobis aliiſque ſatisfacere poſſent; ſed cum ea nobis ſubduxerit ſuperiorum tem-
" porum imprudentia, cogimur pauculis illis acquieſcere, quibus anni enneadecaëteridis in ca-
" lendario *Runico* diſcernuntur. eæ autem notæ ultra novendecim non progrediuntur; cum plu-
" res non requireret periodi iſtius ratio. ſed cum vigenarius numerus *Scandianis* maxime fuerit
" rotundus; & nihil illis frequentius, quam per vigenas computare, vigenariâ etiam notâ illos
" uſos fuiſſe extra dubium eſt. An deinde novendecim iſtarum repetitione, & ad vigenariam ad-
" ditione, numerorum rationem continuaverint, vel integris vocabulis numerum quemque ex-
" preſſerint, indictum relinquere malo, quam conjecturis incertis lectorem circumducere.

CAPUT SEPTIMUM.

De Verbo.

I. DUO ſunt verba ſubſtantiva apud *A.Saxones*; ut apud *M.Gothos*, *Franco-Gothicæ* & veteris *Scandico-Gothicæ* conſervatores *Iſlandos*; quorum ope formatur vox paſſiva; beon ł peran, *Gothice* ᛉISᚨᚾ *eſſe*; & peorþan vel ȝeþeorþan, *Gothice* ᛉᚨᛁᚴᚠᚨᚾ, *fieri*:

Modus indicativus.

	Num. ſing.	*Num. plur.*
Temp. præſ.	Eom, *ſum.*	ꝑynd ł ꝑind, *ſumus.*
	eaꝑt, *es.*	ꝑynd ł ꝑind, *eſtis.*
	ꝑyꝛ ł iꝛ, *eſt.*	ꝑynd ł ꝑind, *ſunt.*

II. Pro eom legitur eam & am in cod. evang. interlin. *Cott.* & iſtiuſmodi *Saxonico-barbaris.* beom etiam non raro occurrit in cod. *Cott.* pro eom: ut, ðeꝛ ic am ł beom in middum heoꝛa, *ibi ſum in medio eorum*, Matth. XVIII, 20. beom autem videtur euphonice dictum pro beon ł beone, à beon, *eße*, ut ðom *facere* vel *faciam* pro ðon, à ðon vel ðoan, *agere*, *facere*: hpæt ꝑonn ðom ic, *quid igitur faciam?* Matth. XXVII, 22. Ex beom iterum fit beo, *ſum.* ðyȝ, & ꝑy etiam uſurpatur pro eom: ut, hpeꝑeꝛ ic hyt ꝑy; *nunquid ego ſum?* Matth. XXVI, 25. Pro eaꝑt, *Cimbrice* ert, à prima perſona er; *ſum*, fere nunquam non occurrit aꝑþ, in cod. evang. *Cott.* ðu aꝑþ vel aꝑþ þu ꝛe þe to-cymende pæꝛ, *tu es qui venturus?* Matth. XI, 3. Occurrit etiam biꝛt: ut, ꝓaðeꝛ uꝛeꝛ þu aꝑþ vel þu biꝛt in heoꝓnum, *pater noſter, qui es in cœlis*, Matth. VI, 9. Biþ vel byþ, & ꝑyȝ, ꝑy, pariter occurrunt pro yꝛ: ut, Ðat ꝛoþlice ꝓꝛom þaem poꝛðum maniȝ-ꝓalðna iꝛ ł biþ, *quod autem his abundatius eſt, vel his verbis*, cod. *Cott.* hpæne ꝛecȝaþ menn þ ꝑy manneꝛ ꝑunu, *quem dicunt homines, eße filium hominis*, Mat. XVI, 13, 15. þæt nan æꝛyꝛt ne ꝛiȝ, *non eße reſurrectionem*, Matth. XXII, 23. pro ꝑynd, *ſumus*, ꝑynt, ꝑyndon, ꝑynduꝛ, & ꝑyn, *Matth.* VI, 1, 2, 25. pro ꝑynd, *ſunt*, beoþ, ut hiȝ beoþ innane ꝓeaꝓiende pulꝓaꝛ, *intus ſunt lupi rapaces*, Matth. VII, 15. Pro tribus etiam ꝑynd, frequenter occurrit biþon in cod. *Cott.* ut, eadiȝe biþon ꝑibꝛume, *beati pacifici.* eadiȝe biþon þa þe ȝemænaꝛ nu. ꝓoꝛþon þa ȝe-ꝓꝛoeꝓneð biþon, *beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* ſic ȝeꝓylleð biþon, *ſaturabuntur.* biþon, autem contractum videtur à beoþon, ut beoþ euphonice à beonþ, quod denuo à beonoþ factum videtur. pro ꝑynd, *ſunt*, etiam frequens legitur aꝑon in cod. *Cott.* ut, þe aꝑon vel biþon ȝeloꝛað, *perimus*, Matth. VIII. 25. eadiȝe aꝑon ȝe miþ þy yꝓel hia ȝecuoeðaꝛ iuh, *beati eſtis cum maledixerint vobis.* pro aꝑon ȝieꝛ vel aꝑon ȝe, non raro legitur [1] abjecta N finali, aꝑo ȝe, & per coaleſcentiam utriuſque vocis, aꝑoȝe: ut, ꝛ oꝓ ȝepeðo huæt ȝemende aꝑoȝe, *& de veſtimento quid ſolliciti eſtis*, Matth. VI, 28. maꝛe moniȝe aꝑoȝe be him, *plures eſtis illis.* ȝetaloð aꝑon vel ꝑint, *numerati eſtis*, Matth. X, 30. And huon aꝑon þa þe onꝓindeꝛ þa ilco, *& pauci ſunt, qui inveniunt eam*, Luc. VII, 14. Legitur etiam & ꝑie pro ꝑint, *eſtis*: ut, ȝie aꝑon vel ꝑie leht miðdan ȝeaꝑðeꝛ, *vos eſtis lux mundi.* quod autem ad aꝑon iſtud attinet, unde antiquum noſtrum ᚨᚱᚾ, quod nunc eſt ᚨᚱᛖ, manifeſte formatur à [2] *Cimbrico* illo ᛁᚴ, *er*, quod in plurali facit ᛁᚱᚢᛉ, *erum*, ᛁᚱᚢᚦ, *erud*, ᛁᚱᚢ, *eru.* Et notandum eſt, quod nonnunquam ſcribitur aꝑun: ut, ne þa þe ꝛendeð aꝑun, *non qui miſſi ſunt*, Præfat. *Hieronymi*, in codice *Cottoniano.* Quod autem ᚨᚱᚾ vel ᚨᚱᚾᛖ in uſu olim fuit apud noſtros, probat iſtud *Satyrographi*,

Right ſo flatterers and foles arne the Feudes diſciples,
To entice men, through hir tales, to ſinne and harlottrye.

Sic in *Boethio Chauceriano.* **Heeres hore aren ſhad overtimeliche upon my head.** Verum

---

[1] Vide capitis octavi regulam primam. [2] Vide Grammaticæ *Iſlandicæ* caput octavum.

ne exemplorum multitudine obtundam potius, quam inſtituam ſtudioſum lectorem, en paradigma quoddam, in quo quis uno intuitu omnem varietatem cujuſque perſonæ facile poterit perluſtrare.

	Numerus ſingularis.			*Numerus pluralis.*
	Eom, eam, am, beom, beo, ar, ꝛý, ꝛı, *ſum.*	eaꝛt, aꝑð, bıꝛt, eꝛ, ꝛı, *es.*	ýꝛ, ıꝛ, býþ, bıþ, ꝛı, *eſt.*	ꝛýnð, ꝛınð, ꝛınt, ꝛın, ꝛıen, ꝛıe, ꝛýnðon, ꝛýnðun, aꝑon, bıþon, beoþ, *ſumus, eſtis, ſunt.*
III. Temp. præt. imperf.	pæꝛ, *eram.* pæꝑe, *eras.* paꝛ, *erat.* R. ΨAR, *war.*			pæꝑon, un, *eramus.* pæꝑon, un, *eratis.* pæꝑon, un, *erant.*

Notandum autem hic eſt in verbis *Anglo-Saxonicis*, præteritum, & pluſquam perfectum idem eſſe cum imperfecto, adeo ut pæꝛ etiam ſignificet, *fui, fueram*; pro pæꝛ, pæꝑe, pæꝑon, ſcribuntur in *Dano-Saxonicis*, præſertim in cod. evang. interlin. *Cott.* peꝛ, uueꝛ, vieꝛ, væꝛ, peꝑe, peꝑon. Pro pæꝑun, legitur quandoque pæꝑum, & poeꝑon, in codicibus *Dano-Saxonicâ* dialecto ſcriptis.

IV. Tempus futurum.	Beo, *ero.* býꝛt, *eris.* bý ð, *erit.*		beo ð, *erimus.* beo ð, *eritis.* beo ð, *erunt.*

Beo, formatum per aphæreſin euphonicam à beom, ut ðo à ðom, eſt etiam præſentis temporis: ſed hic ponitur ut paradigma futuri, quod in eo tempore frequentius occurrit uſurpatum. Hu lanᵹe beo ıc mıð eoꝑ, *quouſque ero vobiſcum*, Matth, xvii, 17. eoꝑ ne býþ æniᵹ ðinᵹ unmihtelıc, *nihil vobis erit impoſſibile.* ꝛe bıþ læꝛt ᵹenemneð on heoꝛenan ꝑice, *minimus vocabitur in regno cœlorum.* eaðýᵹe ꝛýnð þa þe ꝛoꝑ ꝑihtꝑıꝛneꝛꝛe hinᵹꝑıaþ ⁊ þýꝑꝛtaþ. ꝛoꝑþam þe hı beoþ ᵹeꝛýlleðe, *beati, qui eſuriunt, ac ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*, Matth. v, 6. In cod. *Cott.* legitur beom, à beon, pro beo: ut, ıc hal beom, *ſalvus ero*, Matth. ix, 22. pæꝛ etiam ibi legitur pro bıþ: ut, ⁊ bið ł pæꝛ ðiu hlætmeꝛto ðuolu pýꝑꝛe ꝛꝑom æꝑꝑu, *& erit noviſſimus error pejor priore.* bıþon etiam occurrit pro beoþ, *erunt.* vide regulam ſecundam hujus capitis.

Modus imperativus.

V.	Beo ðu, vel ꝛı ðu, vel ꝛıᵹ ðu, *ſis, eſto.* býþ he, vel ꝛı he, vel ꝛıᵹ he, *ſit, eſto.*	Beon pe, vel ꝛın pe, *ſimus.* beoþ ᵹe, vel ꝛın ᵹe, *ſitis, eſtote.* beon hı, vel ꝛın hı, *ſunto.*

Beo ðu onbuᵹende þinum ꝑıþeꝑꝑınnan hꝑaþe, *eſto protinus conſentiens adverſario tuo*, Matth. v, 25. ꝛý eopeꝛ ꝛꝑꝑæc hýt ıꝛ. hýt ıꝛ, *ſit ſermo veſter, eſt, eſt*, verſ. 37. ꝛı þın nama ᵹehalᵹoð, *ſanctificetur nomen tuum*, Matth. vi, 9. beoþ ꝛulꝛꝑemeðe, *eſtote perfecti.* Pro beo ł ꝛı þu, occurrit peꝛ þu, *Luc.* i, 28. *Matth.* xxvii, 29. *Marc.* xv, 18. ſic pæꝛ aꝑꝛæꝛt, *eſto pius*, Cædm. lx, 22. pæꝛ þinum ꝛcealcum pel eaþmoðe, *eſto deprecabilis ſuper ſervos tuos.* cod. ms. canonum. Pro ꝛı ł ꝛıᵹ, legitur ꝛiende: ut, ne ᵹýt ꝛiende maꝛꝛeꝑe, *neque etiam ſit mercator.* ib. Pro beoþ ᵹe vel ꝛın ᵹe, legitur peꝛe ᵹe: ut, *hale peꝛe ᵹe, *ſalvete*, Matth. xxviii, 9. & poꝛaꝛ ᵹe: ut, poꝛaꝛ ᵹe hoᵹe ꝛua neðꝑo, *eſtote prudentes ſicut ſerpentes.* poꝛaꝛ ᵹe ðonn iuh ꝑıꝛꝛæꝛt, *eſtote vos perfecti*, cod. evang. interlin. *Cott.* legitur etiam poꝛað: ut, poꝛað ᵹie hal, *avete*, Matth. xxviii, 9. Beo etiam occurrit pro beoð [1] poſtpoſito prononime: ut, beo ᵹe na hoᵹiende ýmb þa moꝑᵹenlıcan neoðe, *de craſtino*, hoc eſt, *de futuro, ſolliciti eſſe nolite.* pro ꝛın ł ꝛýn, occurrit ꝛien: oꝛ cıꝑıcan aꝛcaðene ꝛien, *ab eccleſia arceantur*, Spelm. concil. p. 195. & ꝛıon, p. 106.

Modus optativus, potentialis & ſubjunctivus.

VI. Temp. præſens.	Beo, ꝛı, *ſim.* býꝛt, ꝛı, *ſis.* beo, ꝛı, *ſit.*	beon, ꝛın, *ſimus.* beon, ꝛın, beoð, *ſitis.* beon, ꝛın, *ſint.*

Hꝑæt ꝛecᵹe ᵹe þ ıc ꝛı, *vos autem, quem me eſſe dicitis?* Matth. xvi, 15. þæt þu ne ꝛý ᵹeꝛepen ꝛꝑam mannum ꝓæꝛtende, *ne videaris hominibus jejunans*, Matth. vi, 18. þæt ᵹe ꝛýn eoꝑneꝛ ꝓæðeꝛ beaꝑn, *ut ſitis patris veſtri filii.* ꝛoꝑþam ıc ꝛecᵹe eop. þ ᵹe ne ꝛýn ımbhýðıᵹe, *ideo dico vobis, ne ſolliciti ſitis*, Matth. vi, 25. ðæt þın ælmeꝛꝛe ꝛý on ðıᵹlum, *ut eleemoſyna tua ſit in abſcondito.* ðæt hıᵹ ꝛýn ᵹehýꝑeðe, *ut exaudiantur.* nota autem quod pro ꝛı, & ꝛın, ſæpe occurrunt ꝛıo, ꝛeo, ꝛıon, ꝛeon: penꝛt ðu nu þ ꝛe anpealð ⁊ þ ᵹeniht ꝛeo to ꝛoꝑꝛeonne, *putas ne potentiam & ſufficientiam eſſe contemnendas.* þa ꝓıꝓ þinᵹ þe pe æꝑ ýmbe ꝛꝑꝛæcon. þeah

---

* Inde derivatur *Anglicanum* **waſſail**, *ſalve*, peꝛe hale:. [1] Vide capitis octavi regulam primam.

hi tohembe feon mib porbum. þat hit ir eall an þing, *hæc quinque, de quibus modo locuti sumus, etsi verbis distinguantur, revera tamen unum sunt*, Boethius Ælfredi p. 73, 74.

Temp. præt. imp.	pære, *essem, fuerim, fuissem.*	pæron, an, en, un, *essemus, fuerimus, fuissemus.*
	pære, *esses, fueris, fuisses.*	pæron, *essetis, fueritis, fuissetis.*
	pære, *esset, fuerit, fuisset.*	pæron, *essent, fuerint, fuissent.*

And eallum on hyra heortan þincendum hpæþer he Crist pære, *cogitantibus omnibus in cordibus suis, ne forte ipse esset Christus.* gyf ge of middaneard pære, *si de mundo fuissetis.* buton þa dagar gerycyrte pæron, *nisi breviati fuissent dies*, Matth. xxiv, 22. Perfectum tempus, & pluſquam-perfectum tempus coincidunt plane, in utroque numero, cum tempore præterito imperfecto.

Modus infinitivus.

VII. Beon & peran *esse, existere, fore.* to [1] beonne, to bionne & to peranne, *existendi, existendo, existendum.* Saxo-barbare etiam pora, & porra *esse*, & to poranne, *existendi, do, dum.* nellaþ ge þonne pora gelic him, *nolite ergo assimilari eis*, Matth. vi, 8. cod. evang. interlin. *Cott.* God yr ur here to beonne, *bonum est nos esse hic*, Matth. xvii, 4. God ir ur her to porranne. cod. evang. interlin. *Cott.* pilniaþ rimle to bionne, *cupiunt semper existere*, Boeth. *Ælfredi*, p. 92. Anpeard, [2] *præsens.* topeard, vel re þe rceal beon, *futurus.* notandum etiam eſt in cod. interlin. *Cott.* legi etiam pere à *Cimbrico* wera, pro *esse*: ut, mæte ronþon ðir pora ł pere beboht in micel reh, *potuit enim istud venundari multo*, Matth. xxvi, 9. occurrit etiam in iſto codice, rie, à *Francico* [3] siin, *esse*: ut, huelc meh rie gie recgar, *quem me esse dicitis*, Matth. xvi, 13. Hinc obſervare obviam eſt, ryndon, ryntr, rint, rin, ri, à siin vel sie; beom, beo, byrt, byþ, beoþ, à beon; pær à peran; & pære, pæron, à were vel wera, formari & ducenda eſſe.

Conjugatio verbi auxiliaris peorþan, gepeorþan, *fieri, esse.*

Modus indicativus.

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
VIII. T. præſ. & fut.	ic peorþe, purþe, & pyrþe.	þe peorþon, an, en. & peorþaþ, vel purþaþ.
	þu peorþerst, purþerst.	ge peorþeþ. aþ.
	he [4] peorþe, purþe, & pyrþe.	hi peorþon, an, en, un, & peorþaþ, vel purþaþ.

Ðat hi anrede peorþan. ⁊ God rihst lurian, *ut concordes sint, vel fiant, & Dei justitiam* [5 fas] *ament.* and hit pyrþe tpeor, *& fit arbor*, Matth. xiii, 32. and þ pyrþe þære þeode eal to unþearfe, *& istud erit omnino genti præjudicium*, cod. ms. canonum. Drihten ne gepurþe þ, *domine non erit hoc*, Matth. xvi, 22. hit gepyrþ him of minum fæder, *fiet illis à patre meo*, Matth. xviii; 19. ræge ur hpænne þar þing gepurþun, *dic nobis quando hæc erunt?* Matth. xxiv, 3. þu rprecan ne miht oþ þone dæg þe þar þing gepurþaþ, *non poteris loqui usque in diem, quo hæc fiant*, Luc. i, 20. ne nane gepurdaþ, *neque fient*, Marc. xiii, 19. ubi ð pro ð; *media* ſcilicet pro *asperâ. lenes* enim & *mediæ* frequenter occurrunt pro *asperis.*

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
IX. Temp. præt.	ic peaþ.	þe purdon, an, en. & peordon, an, en.
	ðu peaþerst.	ge purdeð.
	he peaþ.	hi purdon, an, en. & peordon, an, en.

And leoht peaþ gepohte, *& facta est lux*, Gen. i, 3. Ða peaþ mycel rtyrung geporden on þære ræ, *tum motus magnus factus est in mari.* and þær peaþ micel gefeoht tupa on geare, *ibique uno anno bis commissum erat acre prælium*, Gibſ. chron. *Sax.* an. 885. and þa peaþ þat rice todæled on fif, *fuit autem illud regnum divisum in quinque partes.* þa he peaþ gedofen, *cum cæpisset mergi*, Matth. xiv, 30. and hi þær afly mede purdon. ⁊ þær peaþ feala offlegena, *ibi autem fugati erant, & multi occidebantur*, Gibſ. chron. *Sax.* an. 1001. hi purdon gedrefede, *turbati sunt*, Matth. xiv, 26. peordon to edrceafte, *renovata erant.* Boeth. *Ælf.* p. 90. Tempus futurum circumſcribitur etiam per auxiliare rceal; ut, ic rceal gerlagen purden, *occisus ero.* þu rcealt, &c.

Modus imperativus.

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
X.	peorðe, purðe, vel pyrþe ic.	peorðon, an, en, pe.
	peorða ðu.	peorðe ge.
	peorðe, purðe, pyrðe he.	peorðon hi.

Gepeorðe leoht, *fiat lux*, Gen. i, 3. gepurðe nu fæftnir, *fiat firmamentum*, Gen. i, 6. ga ⁊ gepurþe ðe rpa ðu gelyfdeft, *vade, & sicut credidisti, fiat tibi*, Matth. viii, 13. gepeorþe þe ealrpa þu

---

[1] Vid. cap. viii. reg. 13. [2] Quaſi *præesſens*, ut *absens* quaſi *abesſens*. [3] Vid. Gram. *Franc.* cap. viii. [4] Feorþeþ. *Cædm.* xxxix, 17. folde peorþeþ þeodland monig þine gefylleð. & 48, 7, gien ðe runu peorþeþ bearn of bryde ðurh gebyrd cumen, [5] God riht, *fas*, Ælfric.

pylle,

pylle, *fiat tibi ſicut vis*, Matth. xv, 28. ne puꝛþe næfne pæꝛtm oꝛ þe acenneð, *nunquam ex te fructus naſcatur*, Matth. xxi, 19. Æꝛ þam þe calle þaꝛ þinȝ ȝepuꝛþon, *donec omnia fiant*, Mat. xxiv, 34.

Modus optativus, potentialis, ſubjunctivus.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis*
XI. Temp. præſens.	ic peoꝛðe, puꝛþe, vel pyꝛþe. ðu peoꝛðeꝛt. he peoꝛðe, puꝛðe, pyꝛðe.	pe peoꝛðon, an, en. ȝe peoꝛþe. hi peoꝛðon, an, en.

Ðæt æniȝ man to lanȝe unbiꝛcopað ne pyꝛþe. *ut nemo confirmatione epiſcopali nimium diu deſtitutus ſit.* nyꝛ ꝛoþlice nan þinȝ ðyhle þ ne puꝛþe ȝeꝛputelod. ne nan ðihle þinȝ þ ne puꝛþe ȝeopenod, *nihil enim eſt opertum, quod non revelabitur, aut occultum, quod non ſcietur, vel apertum erit*, Matth. x, 26. þa ȝeꝛeah Pilatuꝛ þ ȝepuꝛþe maꝛe ȝehlyd, *videns autem*; Mat. xxvii, 24, &c.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
XII. Temp. præteritum.	ic puꝛde. ðu puꝛdeꝛt. he puꝛde.	pe puꝛdon, an, en. ȝe puꝛdeð, að. hi puꝛdon, an, en.

Ealna baꝛna betꝛt þe æfꝛe ȝeboꝛen puꝛde, *omnium infantium, qui unquam nati, optimus*, MS. *Jun.*

Modus infinitivus.

XIII. ꝼeoꝛþan, ȝepeoꝛþan, & poꝛþan, *fieri, eſſe.* to peoꝛþanne, *exiſtendi, exiſtendo, exiſtendum.*

Participium.

ꝼoꝛden, ȝepoꝛden, *factus, a, um.* Ðeah þe he piꝛ ȝepoꝛden pæne, *tametſi certus eſſet factus.* Ða pæꝛ rumne niht ȝepoꝛden ȝꝛim ꝛtoꝛm, *facta eſt nocte quâdam ſæva tempeſtas.* ȝepoꝛdenne ȝecpyðnæðenne, *conventione factâ*, Matth. xx, 2.

XIV. Reperitur hoc verbum in diverſis modis & temporibus apud antiquos noſtros auctores, maxime in egregio Satyrarum libro, qui inſcribitur **The viſion of Pierce Plowman**: ut,

> Much [1] wo worth the man, that miſruleth his [2] inwitte.
> And ſaid mercy madam, your man ſhall I worth.
> And well worth Pierce Plowman that purſueth god in doinge.

Similia frequenter etiam occurrunt exempla apud *Galfridum Chaucerum* noſtratem, ut II. de *Troilo*:

> Wo worth the faire gemme vertuleſſe,
> Wo worth that herbe alſo that doth no bote.
> Wo worth the beauty that is routhleſſe,
> Wo worth that wight that trede ech under fote.

XV. Duo ſunt Verba ſubſtantiva ap *Mæſo-Gothos*: ᚹISAN, *eſſe*; & ᚹAIKᚠAN, *fieri, eſſe*.[3]

ᚹISAN, *eſſe.*

Modus indicativus.

	Num. ſing.	*Num. plur.*
Temp. præſ.	ïM, *ſum.*	SIGUM, *ſumus.*
	ïS.	SIGUþ, uð.
	ïST.	SIUð.

Pro ïST, occurrit SIGþ, *Marc.* xiii, 29. pro SIUð, SIUðAN, *Luc.* viii, 21. SIGþ, SIGUM, SIGUþ, videntur deduci ab obſoleto SIGAN, ſiquidem apud *Alamannos* Sein, & apud *Francos*, eorum majores, Siin, *eſſe* ſignificat.

XVI. T. præt.	ᚹAS, *eram.*	ᚹESUM.
	ᚹAST.	ᚹESUþ.
	ᚹAS.	ᚹESUN.

ᚹAIKᚠAN, *fieri, eſſe.*

Modus indicativus.

	Num. ſing.	*Num. plur.*
T. præſ.	ᚹAIKᚠA, *fio.*	ᚹAIKᚠAM.
	-ᚠAIS, vel ᚠIS.	ᚹAIKᚠAIþ.
	-ᚠEIþ, vel ᚠIþ.	ᚹAIKᚠAUð.

In numero duali occurrunt etiam ᚹAIKᚠUS, & ᚹAIKᚠATS: & ᚹAIKᚠIþ, aliter ſcribitur ᚹAIKᚠIþ, & pro ᚹAIKᚠAIþ, ᚠAIKᚠAIð. De numero duali conſulat lector cap. VIII. *reg.* 17.

Temp. præt.	ᚹAKᚠ, *fiebam.*	ᚹAUKᚠUM.
	ᚹAKᚠ.	ᚹAUKᚠUþ.
	ᚹAKT.	ᚹAUKᚠUN.

Pro ᚹAST, legitur ᚹAKST, *Joh.* ix, 34. pro ᚹAS, occurrit ᚹAKᚠI: pro ᚹESUN, ᚹEKUN:

---

[1] Id eſt, *male illi contingat, qui*, &c. [2] Id eſt, **inward ſenſe**. *Sax.* inpit. [3] *Belgæ* & *Germani* dicunt **werden** & **worden**. **Worth up if thou wolt**, *aſcende ſi placet*, Chauceri Boeth.

Temp. futur.	[1] SIGAN, *ero.*	SIGAIMA.
	[2] SIGAIS.	SIGAIÞ.
	SIGAI.	SIGAINA.

XVII. *Modus imperativus.*

SIGAIS, *sis, esto.*	SIGAIMA, *simus.*
	SIGAIÞ.
[3] SIGAI, *sit, esto.*	SIGAINA.

XVIII. *Modus optativus, potent. subjunctivus.*

Temp. præs.	SIGAN, *sim.*	SIGAIMA.
	SIGAIS.	SIGAIÞ.
	[4] SIGAI.	SIGAINA.
Temp. præt.	VESGAN, *essem.*	VESEIMA.
	[5] VESEIS.	VESEIÞ.
	[6] VESEI.	VESEINA.

Modus infinitivus.

Absolutus: VISAN, & SIGAN, *esse.*
XIX. Cum præpositione: AN VISAN, *ad existendum.*

Participium.

VISANDS, *existens, cùm sim,* &c. *Græce,* ὤν, οὖσα, ὄν. quod *Italico* sermone dicitur *essendo.*

Temp. fut.	VLIKÞAN.	VLIKÞAIMA.
	VLIKÞAIS.	VLIKÞIÞ.
	VLIKÞAI.	VLIKÞAINA.

Modus imperativus.

VLIKÞAIS, *sis, esto, factus.*	VLIKÞAIMA.
	VLIKÞIÞ.
VLIKÞAI.	VLIKÞAINA.

Modus optativus, potentialis, subjunctivus.

Temp. præs.	VLIKÞAN.	VLIKÞAIMA.
	VLIKÞAIS.	VLIKÞIÞ.
	VLIKÞAI.	VLIKÞAINA.
Temp. pr.	VLNKÞAN.	VLNKÞEIMA.
	VLNKÞEIS.	VLNKÞEIÞ.
	[7] VLNKÞEI.	VLNKÞEINA.

Modus infinitivus.

Absolutus: [8] VLIKÞAN, *fieri, esse.*
Cum præpositione: AN VLIKÞAN, *ad existendum.*

Participium.

VLNKÞANS, γενόμενος. VLNKÞANA, γενομένη. VLNKÞAN (emphaticè VLNKÞANX) γενόμενον.

CAPUT OCTAVUM.

De verbo activo regulari.

I. VErbum activum est personale, vel impersonale; personale autem est regulare, vel irregulare.

Paradigma verbi activi regularis LUFIAN, *amare.*

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Temp. præs. & fut.	Ic lufige, *amo.*	pe lufiaþ, *amamus.*
	þu lufast, est, fst.	ge lufiaþ.
	he lufaþ, eþ, fþ.	he lufiaþ.

Terminatio tertiæ sing. þ aliquando, euphoniæ gratiâ, vertitur in t: ut apist *resurget.* Matth. XV, 19. Cùm infinitivus exit in AN purum, personæ plurales desinunt in iaþ: ut, hingiaþ, þyriaþ, þoliaþ, *&c.* Quod si exeat in eon, tum formantur in eoþ: ut, gefeoþ, à gefeon. Cùm verò consonans præcedit AN, exeunt in aþ: ut, þynstaþ, pepaþ, ælaþ, biddaþ, *&c.* Ig ante AN in formandis temporibus liquescit plerumque in h: ut in pæhþ, *trutinat,* à pægan: Notandum autem hic est desinentia in dan *vel* tan in infinitivo, formare tertiam singularem præsentis in þ abjiciendo AN. D autem, maximè in dan desinentibus, mutatur sæpe in t. Aliter: Communis terminatio tertiæ singularis in aþ, eþ, þ, in desinentibus in infinitivo in dan, mutatur in t. sic fedan, *pascere, nutrire,* facit fet, *pascit*: ut, eopep heofenlico fadep hig fet, *Matth.* VI, 26. Sic scrydan, *vestire,* format scrýt, *vestit*: gif æcepes peod God spa scrýt: eala ge gehpæbes geleafan þam mycle ma he scrýt eop, *Matth.* VI, 30. Sic bidan, *rogare;*

---

[1] SIGAN &c. formata videntur ab infinitivo SIGAN, quod corruptè extat in *Francico* Siin, tametsi non occurrat in *Ulphilana* versione. [2] Pro SIGAIS occurrit SINDA, *Luc.* V, 10. [3] *Luc.* XX, 16, & SIG, *Matth.* V, 37. [4] Pro SIGAI, legitur SIAI, *Luc.* VIII, 25. & SIAN, *Luc.* XIV, 31. [5] Pro VESEIS, occurrit VEISEIS: [6] Pro VESEI, legimus VEISI: [7] Pro VLNKÞEI, legitur VLNKÞI: [8] VLIKÞAN FKNMIST, γινέσθαι ἤρξατο; *Marc.* X, 44.

format bit: ut, ælc þapa þe bit he onfehþ. &, gif hif funu hine bit hlafef, *Matth.* vii, 7, 8. Sic gyldan, *ſolvere*, format gylt: ut, eopef lafeop ne gylt he gefol, *Matth.* xvii, 24. Sic forlætan, *dimittere*, facit forlæt; & gefeoðen, *copulare, conjungere*, gefeot: ut, forþam fe man forlæt fæðef ⁊ moðef. ⁊ hine to hif pife gefeot, *Matth.* xix, 5. Sic quoque healdan, *regere*, format healt & helt; gefrefnedan, *percipere*, gefrefnet. porro notandum eſt tres perſonas pluralis numeri ſæpiſſime terminari, ut prima ſingularis, quando pronomina iis poſtponuntur: ut, Nellen ge eornoftlice beon ymbhydige þuf cpeþende. hpæt ete pe, oððe hpæt ðrince pe. oððe mid hpam beo pe oueþfrogenne, *nolite vero eſſe ſolliciti, dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?* Matth. vi, 31. Nu fleo ge fnam hellebome, *quomodo fugietis à judicio gehennæ?* Ne beo ge na hogiende ymb þa morgenlican neode, *nolite ſolliciti eſſe in craſtinum.* Ne ga ge, *non intrabitis.* Nu mæge pe þæne pæg cunnan, *quomodo poſſumus viam ſcire?* Nuæðef pille ge þ ic eop agife Bapaban. oððe þone Hælend, *quem vultis dimittam vobis Barabban, an Jeſum?* Hpæt do pe, *quid faciemus?* Sic etiam poſtpoſito pronomine dualis numeri: ut, mage gyt ðrincan þone calic, *poteſtis ne bibere calicem?* Hpæt pille gyt þ ic inc do, *quid vultis, ut faciam vobis?* Regula hæc clarius eluceſcet, ſi primum exemplum, *Matth.* vi, 31, conferatur cum loco parallelo, *Luc.* xii, 22, 29, ubi pronomen præcedit verbum: ut, ne beo ge ymbhydige hpæt ge etan, oððe ðrincon. Generalis autem non eſt regula, quamvis maxima ex parte obtinet: ut, hu þincþ eop, *Matth.* xxi, 28. Sic in dialecto *Dano-Saxonica* ape ge, & apon ge, *eſtis*: ut, of gepeðo huæt gemende apoge, *de veſtimento quid ſolliciti eſtis?* eadige apon ge mif þy yfel hio gecuoeþaf iuh, *beati eſtis, cum maledixerint vobis.* Valet etiam hæc regula in aliis temporibus, & modis: ut, ne fæðde ge, *nonne legiſtis?* pro fæddon ge, *Matth.* xxii, 31. Sic in cod. evang. interl. *Cott.* ne leornade gie, *nonne didiciſtis?* pro leornadon:. hpæt fmeðde ge be pege, *Marc.* ix, 33.

Denique notandum perſonas plurales præſentis, ſive futuri temporis, terminari nonnunquam in en, on, un: ut, ge ne cunnon halige gefpiftu *neſcitis ſacras ſcripturas*, Matth. xxii, 29. in cod. interl. *Cott.* ge nuuton:. ge pitun þ fumef yf gehende, *ſcitis, quod prope eſt æſtas*, Matth. xxiv, 32. legitur autem, pitaþ þ gif fe hipeðef ealdor pifte on hpilcepe tide fe þeof topeapð pære. in cod. *Cott.* ge putaf:. Sic: ge nyton on hpylcepe tide eopef hlafopð cuman pile. *v.* 42.

Præt. imp.	Ic lufode, ede, *amabam.*	pe lufodon, *amabamus.*
	[1] ðu lufodeſt, *amabas.*	ge lufodon, *amabatis,*
	he lufode, *amabat.*	hi lufodon, *amabant.*

Verba habentia f. l. m. n. p. r. t. ante terminationem infinitivi, ſæpè contrahunt ſua præterita: ut, adpæfan, gefcrynan, quæ faciunt adpæfde, gefcrynde. Eadem ſynæreſis accidit participiis præteriti temporis. Unum eſt præteritum, nempe ic pat, à pitan, *ſcire*, quod præſentis ſignificationem habet: ut, ic pat, *ſcio*, þu paſt *ſcis*: ðu paſt þ ic þe lufige, *tu ſcis, quod amo te*, Joh. xxi, 15, 16. Paſt autem per contractionem, & tranſpoſitionem euphonicam fit à patefte, hoc modo: patefte, patfte, paſt. Notandum etiam eſt tempus imperfectum non raro *Cimbrice* formari ope verbi auxiliaris pær, ut, he pær bodiende gofpel þær picef, *prædicabat evangelium regni.* he pær hælende ælc adle *ſanabat omnem languorem.* Sic in cod. *Cott.* hia pophte ł hia pær pyncende, *operata eſt*, Matth. xxvi, 10. Gefylged vel fylgende pær, *ſequebatur*, verſ. 58. cum multis aliis.

II. Perfectum, & pluſquam perfectum ſe habent, ut imperfectum. Formantur etiam per participium præteriti temporis & hæbbe, vel hæfd, quorum illud eſt præſens indicativi, hoc præteritum auxiliaris verbi hæbban, *habere.* Formatio ꝛ̄ hæbbe.

Ic hæbbe.	pe hæbbað.
ðu hæbbeſt.	ge hæbbað.
hi hebbað.	hi hæbbað.

Pro hæbbe, occurrit haſa, & haue. pro hæbbeſt; haſaſt & hauſt. pro hæbbaþ; haſaþ & haueþ. pro hæbbaþ *plur.* haſan, & hauen. Et nota quòd noſtrum ꝺaꝺe deducitur ab hæbbe, haſa, vel haue.

Exempla formandi tempus præteritum per auxiliare hæbbe, & participium præteriti temporis: Sume þaſ pace pe habbaþ getpahnod, *partem hujus narrationis tractavimus.* ic hef geſet hæbbe, *hîc poſui.* ic haue geheofod, *audivi.* ſpa ge hit ſpræcene hauen, *ſicut locuti eſtis.* foplice fela ic hæbbe gefoled to dæg, *multa quidem paſſa ſum hodiè*, Matth. xxvii, 19. Me God haſað gehæfted be þam healſe, *Deus me collo ſtrictum vinxit*, Cædm. ix, 24. Nu ic mineſ þeodeneſ haſa hyldo foppopht:.

Num. ſing.	*Num. plur.*
Ic hæfod.	pe hæfdon.
ðu hæfodeſt.	ge hæfdon.
he hæfod.	hi hæfdon.

Pro hæfdon legitur heafdon; & hæddan, in *Gibſoni* chronico *Saxonico*, anno dcccLxxi.

---

[1] In ſecundâ perſonâ non tantum ſæpe occurrit contractio, ſed metatheſis: ſic pro pealdeſt, vel pealteſt, occurrit peltſt; & pro peltſt, occurrit ſæpe pelſt, *Boethius Ælfred.* p. 77, 78.

Exempla

Exempla formandi tempus pluſquàm perfectum per auxiliare hæfoð (*Anglicè* had) & perfectum præteriti temporis: Ða hiȝ hæfdon hỳna loffanȝ ȝefunȝenne, *poſtquam hymnum ſuum cantaſſent*, Matth. xxvi, 30. Þu hiſ bꝛeþꝛe heafdon ꝓꝓohꝛ an mỳnſtꝛe, *ut fratres ejus monaſterium condidiſſent*. ⁊ þeȝ hi hiꝛ heafdon ȝefſꝓeoð, *illúdque immune conſtituiſſent*, Spelm. concil. p. 164. he onȝeaꝛ ðaꝛ he þa þeodе to Cꝛiſtеſ ȝeleafan ȝecỳnꝓꝓeð hæfde, *comperit, quòd gentem ad Chriſti fidem converтiſſet*, Bed. H. E. p. 223.

III. Futurum formatur ut præſens: *Matth.* i, 21, Ꝼiꝛodlice heo cenþ ſunu. ⁊ þu nemſt hiſ naman Hælend. Ne ſoþlice ſolc hal ȝedeþ ſꝓam hiꝛa ſinnum, *pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jeſum; ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Vide etiam *Marc.* xvi, 17, 18. *Luc.* i, 13, 14, 15, 16, 17, 32, 33, 34. ðu naſt nu hꝛæt ic dо, ac þu paſt ſỳððan, *quod ego facio, tu neſcis modò; ſcies autem poſteà*, Joh. xiii, 7. Formatur etiam futurum per auxiliare ſceal, (unde noſtrum ſhall, *Belgicum* ſullen, *Germanicum* ſollen.) quod eſt præſens indicativi, verbi ſceoldan, *debere*, utì conſtat ex *Luc.* xvi, 5. & ſic declinatur:

Ic ſceal, *debeo.*	pe [1] ſceolon, un, an, *debemus.*
ðu ſcealt, *debes.*	ȝe ſceolon, *debetis.*
he ſceal, *debet.*	hi ſceolon, *debent.*

Exempla formandi futurum indicativi, per *auxiliare* ſceal: þeah þe ic ſceal ealle pucan fæſtan, *quamvis integram ſeptimanam jejunavero*, vel *jejunaturus ſim.* Mæden ſceal ȝeacnian, *virgo concipiet*, vel *conceptura eſt.* eaꝛt þu þe to cumenne eaꝛt oððe pe oþꝛeꝛ ſceolan abiðan, *an tu is, qui venturus es, an alium expectabimus?* ſceal ic hon eopeſne cỳninȝ, *regem veſtrum crucifigam?* Joh. xix, 15. Sic in chartâ *Hen.* iii. ðaꝛ loanðeꝛ folc on uſe Kỳnſice hebbeð idon. ⁊ ſchullen ðon, *quod populus regni noſtri fecerint, vel facturi ſint.* Formatur etiam per pille, præſens indicativi verbi pillan, *velle*: ut, ic pille luſian, *amabo*, vel *amaturus ſum.* ic pille to dæȝ on þinum huſe punian, *hodiè in domo tuâ manebo*, vel *manſurus ſum.* Notandum autem hic eſt auxiliaria ſceal, & pille, ſæpe legi cum elleipſi verbi principalis, quod ſignificare facit in futuro tempore: ut, in rubricis evangeliorum: Ðiſ ȝoſpel ſceal on Anðꝛæaſ mæſſedæȝ, ſubintellige, beon ȝeꝛaden, *hoc evangelium debet legi, vel legendum eſt, in feſto ſancti Andreæ.* Sic in *Cædm.* xviii, 12, hie to helle ſculon on þone ſꝓeaꝛtan ſiþ, *ad infernum proficiſcentur nigrum illum carcerem*, i. e. ſculon ſaꝛan, vel iſtiuſmodi. ſoꝛþỳ iſ beteꝛe þæt ſeoh þætte næſſe loſian ne mæȝ. þonne þæt þe mæȝ ⁊ ſceall, *quamobrem divitiæ illæ, quæ perdi non poſſunt, præſtantiores eis ſunt, quæ perdi poſſunt, & perituri certo ſunt*, Boeth. p. 21. heꝛ ic pille nu ſtandan. nelle ic nu næſſe hionon, *hic manebo, non hinc faceſſam.* p. 104.

Futuri formati per pille non extat exemplum in literaturâ *Gothicâ*, utpote quod videtur *Anglo-Saxonibus* peculiare: ſed futurum per ſceal formatum, manifeſtè ſumitur à cognatâ phraſi, quâ *Gothi* futuri temporis adjacentiam, vel rei alicujus futuræ neceſſitatem, ſive naturalem, ſive moralem, ſignificant: ut, *Luc.* xvii, 25, δεῖ ὠὐτὸν πολλὰ παθεῖν, SKALA MANAGI ΨNAN. *Luc.* xix, 5, ὲν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι, ANA GAKAN ΨEINAMMA SKALA IK ΨISAN. *Joh.* xix, 7, κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, BI ΨAMMA ΨITRAN NNSAKAMMA SKALA GASΨIATAN. ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι, SNNS MANS SKNAS IST ATTIBAN. ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, SAEI SKNALA UIMAN. τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; OA SKNAI ΨATA BAKN ΨAIKΨAN. τοῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι; OAAKE SA SKNAI GAGAN, αὐτός ἐστιν Ηλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, SA IST hEAIAS SAEI SKNALA UIMAN, *hic eſt Elias qui venturus eſt.* Lector his non contentus adeat *Gothicum* gloſſarium *Junii* in SKALA, & SKNALA. ubi plura poterit exempla reperire.

Modus imperativus.

IV.

Luſa ðu, *ama, amato tu.*	luſion pe, *amemus.*
luſiȝe he, *amet ille.*	[2] luſiȝ ȝe, *ametis.*
	luſion hi, *ament.*

Multa ſunt anomala ſecundæ perſonæ, quæ deſinunt in conſonantem: ut, alỳſ, *libera.* tæc; *doce.* ſoꝛȝiſ, *condona.* apuꝛp, *abjice.* aceoꝛſ, *abſcinde.* læt, *relinque.* cum; *veni.* bꝛinȝ, *adfer.* Et in e, ut, ſỳle, *da.* biðe, *ora.* þꝛean facit þꝛeah. Modus imperativus quandoque circumſcribitur per læt, *ſine* vel *ſinas*, & infinitivum verbi principalis: ut, læt ðeaðan bebỳꝛiȝean hỳna ðeaðan, *ſepeliant mortui ſuos mortuos.* quod ſonat *Anglice*; let the dead bury their dead. Secunda pluralis ſæpe terminatur in en, on, un: ut, nellen ȝe ſỳllan ƿ haliȝe hunðum. ne ȝe

---

[1] Nota, quòd pro ſceolon legitur ſchullen.

[2] Pro luſiȝe ȝe; legitur abſolute luſiaþ, non poſtpoſitis pronominibus: ut, luſiað eoꝛþe ſỳnd, *diligite inimicos veſtros.* ſaꝛaþ ⁊ axiaþ, *ite, & interrogate.* hælaþ unꝛþume, *infirmos curate.* cỳmaþ to þam ȝỳftum, *venite ad nuptias.* ea certe terminatio à lingua *Mœſo-Gothica* dimavit, in qua legitur SXKEIΨ, & SXKIΨ IZVIS, *quærite.* occurrit etiam apud *Chaucerum*:

And cryed, awaketh, wonder hye:

ne puppen eoppe mepeȝpotu toforan eoppum ruinum, *nolite dare ſanctum canibus, neque mittatis margaritas veſtras, coram veſtris porcis*, Matth. cap. VII, verſ. 6.

Modus optativus.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
V. Temp. præſ.	eala ȝif ic nu lufiȝe, *utinam amem.* eala ȝif ðu nu lufiȝe. eala ȝif he nu lufiȝe.	eala ȝif pe nu lufion, an, *utinam amemus.* eala ȝif ȝe nu lufion, an. eala ȝif hi nu lufion, an.

Verum poſtpoſitis pronominibus, tres perſonæ pluralis numeri terminantur, ut prima ſingularis.

Temp. imperfect. perf. pluſq. perfect.	eala ȝif ic nu lufode, *utinam amarem* eala ȝif ðu nu lufodeſt. eala ȝif he nu lufode.	eala ȝif pe nu lufodon. eala ȝif ȝe nu lufodon. eala ȝif hi nu lufodon.

Tempus præteritum formatur ut in indicativo.

Temp. futur. | eala þat ic lufiȝe ȝyt, *utinam amavero.* eala ƿ þu lufiȝe ȝyt, *utinam*, &c.

Modus ſubjunctivus.

VI. Temp. præſ.	ðonne ic nu lufiȝe, *cum amem.* ðonne þu nu lufaſt. ðonne he nu lufaþ.	ðonne pe nu lufiaþ, *cum amemus.* ðonne ȝe nu lufiaþ. ðonne hi nu lufiaþ.
Temp. imperfect. perf. pluſq. perfect.	ðonne, ł þa þa ic lufode. ðonne þu lufodeſt. ðonne he lufode.	ðonne pe lufodon. ðonne ȝe lufodon. ðonne hi lufodon.

Tempus futurum. | ðonne ic lufiȝe ȝyt, *cum amavero.* þonne þu lufiȝe ȝyt, *cum amaveris*, &c.

Modus potentialis.

VII. Modus potentialis vel eſt purus, vel circumſcriptus ſeu periphraſticus. purus formatur plane ut optativus: ſic, aſtiȝe nu of node ƿ pe ȝefeon ȝ ȝelyfon, *deſcendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus.* ðe ir betteре ƿ an þinra lima forþunþe, *expedit tibi, ut pereat unum membrorum tuorum.* ƿ ȝe eallunga ne ſpeſion, *ut non omnino juretis.* he ſpæc mid þara ſacerdа ealdormannum and ðuguþe-aldorum hu he hyne hym ȝefealde, *locutus eſt cum principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, quemadmodum illum traderet eis*, Luc. XXI, 4. And he ſmeade hu he hyne digellice fealde, *Marc.* XIV, 11, *& quærebat quomodo clanculum illum traderet.* Hoc autem circumſcriptive exprimitur, *Matth.* XXVI, 16. he ſmeade ȝeornlice ƿ he hyne polde belæpan, *quærebat opportunitatem, ut illum traderet.* Modus igitur potentialis circumſcriptus vel periphraſticus eſt, qui potentiam, & facultatem agendi, vel patiendi, ſive naturalem, ſive moralem, auxilio certorum [1] verborum deſignat, quæ modi potentialis auxiliaria haud improprie dici poſſunt, Sunt autem apud *Anglo-Saxones.* mæȝ, miht, pold, nold, ſceold, quibus reſpondent apud nos **may, might, would, ſhould**; & per [2] mot, (quod adhuc retinetur in ſermone ruſtico occidentalium *Anglorum*) ut & per moſt, ejuſdem ſignificationis.

VIII. Mæȝ eſt præſens, & miht imperfectum indicativum verbi maȝan, *poſſe*; & ſic formantur:

Ic mæȝ. ðu mæȝeſt. he mæȝ.	pe maȝon, un, an, ȝe maȝon. hi maȝon.	Ic miht. ðu mihteſt. he miht.	pe mihton. ȝe mihton. hi mihton.

Exempla formandi modum potentialem ope horum auxiliarium: man ne mæȝ ſpilc þinȝ foſþbringan, *nemo tale proferat*, Spelm. concil. p. 578. ſpa pe ſecȝan ne maȝon, *adeò ut exprimere non poſſimus*, Ælfr. de V. T. p. 14. Ða þu mihteſt pæðan be þiſſepe pace, *ubi legeres, vel poßes legere, de hâc re.* hi mihton ða pel habban piſ on þam ðaȝum, *bene tamen ſub iis ſeculis uxore fruerentur*, concil. *Spelm.* 574. ða hæfde he nan ſettle hpaſ he ſittan miht, *tum nullam ſedem habuit in quâ ſederet*, Ælfr. de V. T. p. 4. hiſ ſet ne mihton fulfon ahpæſ ſtandan, *ibid.* on þæре cyricean Auȝuſtinuſ lic. and ealra Cantpara birceopa ſomod and heora cyninga ȝeſette beon mihten, *in hâc eccleſiâ, Auguſtini, & omnium epiſcoporum Cantuarienſium,*

---

[1] Quæ verba etſi perfecta ſunt, ſuaſque habeant ſignificationes, adhibentur tamen in linguis ſeptentrionalibus ad circumſcribendum modum potentialem: ut hæbbe, & hæfde, ad circumſcribendum tempora imperfectum, perfectum, & pluſquam perfectum. ſceal, & pille, futurum tempus circumſcribunt. [2] *Belgæ* dicunt moet. atque alicubi in *Anglia* dicunt, I mot I mout.

ſimul

simul & regum Cantii corpora condi possent, Bed. E. H. p. 102, Ita loquuntur etiam *Gothi*, ᛊᛉᚨ ᛊᚹᛖ ᚾᛁ ᛗᚨᚻᛏᚨ ᛗᚨᚾᚾᚨ ᚾᛊᚨᛖᛁᚠᚨᚾ ᚠᛚᚨᛁᚴᚻ ᚠᚢᚾᚨ ᚤᛁᚴ ᚷᚨᛁᚾᚨᚾᚨ, ðpa þat nan man ne myhte þurh þone deg. Mæg, miht, *&c.* usurpantur cum ellipsi principatis verbi quod circumscribunt: ut, ge þe pille godcundne pisdom secan, ne mæg he hine sylf ofermetta, *qui divinam sapientiam vult quærere, ne se elevet cum superbia*, subintellige igitur upahæbban, vel istiusmodi verbum. swa swa oferdrincen man wat þ he sceolde to his huse, and to his bedde. ⁊ ne mæg þeah ðider ateran, *quemadmodum ebrius bene novit, quod eundum ei est ad domum, & lectum, verum eo non potest se recipere*, Boeth.

IX. Wolde est imperfectum indicativum ab verbo willan, *velle*, & formatur in hunc modum:

Ic wolde.	we woldon.
ðu woldest.	ge woldon.
he wolde.	hi woldon.

Exempla: se cyning answarede. þat he ægþer ge wolde ge sceolde þam geleafon onfon þe he lærde, *rex respondebat quòd & vellet, & deberet fidem, quam docebat, amplecti*, Bed. H. E. p. 141. swa God þa gesceafta gescop þe he gescippan wolde, *certè tum Deus, quæ crearet, creavit*, Ælfr. V. T. p. 4. Wite ge þ to sodan. þ se hiredes ealdes racian wolde. gif he wyrte þone timan. hwænne se deof come. his hus to brecanne, *Hom.* super illa verba, *Vigilate ergo*, &c. Ne nolde þa habban his scippend him to hlaforde, ne he nolde þurh-punian on þære soð-fæstnysse þær soðfæstan Godes sunu, ac wolde mid wiccedome him wice gewinnan, *tum creatorem suum dominum habere noluit*, [vel *non haberet*] *neque manere in veritate veri filii Dei, sed per proditionem regnum sibi quærere voluit*, ibid.

Nolo fit per crasin, ex ne, & wolo, & secundum illius exemplar declinatur: ut, unc sealdo God ysse forþon þit him noldon on heofenrice hnigan mid heafdum, *Cædm.* p. 18. l. 18.

X. Sceolde est [1] imperfectum verbi sceolan, *debere*, atque formatur in hunc modum:

Ic sceolde.	we sceoldon.
ðu sceoldest.	ge sceoldon.
he sceolde.	hi sceoldon.

Exempla: Dat se dema sceolde forgyfan þam folce ænne forwyrhtne mannan swilcne hig habban woldon, *ut judex populo dimitteret unum vinctum, quem vellent*, Matth. XXVII, 15. ðat hig ealle leoda læran sceoldon, *ut omnes gentes docerent*. ða þuhte him to huxlic þat he hyran sceolde ænigam hlaforde, *tum turpe illi videbatur ut alicui domino obediret*, Ælfr. de V. T. p. 4. he wiste hwa hyne sceolde belæran, *sciebat quisnam esset, qui traderet eum*, Joh. XIII, 11. wiste þat hie Godes yrre habban sceoldon, *Cædm.* XVII, 17. Non absimilis est locutio apud *Gothos*: ut, ᚹᚨᛏ ᚢᚨᚹ ᛒᚨᚾᛞᚤᚷᚾᛞᛊ ᛟᛁᚨᛖᛁᚴᚨᛗᛗᚨ ᛞᚨᚾᚻᚨᚾ ᛊᚴᚾᛚᛞᚨ ᚱᚨᛊᚤᛁᚨᛏᚨᚾ, *hoc dixit significans quâ morte esset moriturus*, Joh. XVIII, 32.

XI. Mot, *possum*, vel *licet*, (atque hoc quoque derivatur à magan, *posse*;) formatur in hunc modum:

Ic mot.	we moton.
ðu motest.	ge moton.
he mot.	hi moton.

Exempla: Ne nan preost mot beon æt þam bryðlacum, *nullus sacerdos interfit nuptiarum solennitatibus*. nu we hit habban ne moton, *quum jam illud habere nos non possimus*, Cædm. p. x, 16. Most synonymum cum mot infra declinatur. En autem exempla: he geornlice wilnade þ he for hine þrofian moste, *multum cupiebat, ut pro illo pateretur*, Bed. E. H. p. 34. forgeaf him agenne cyne. þat hi moston þurhpunian on ecere gerælþe þurh gehyrsumnesse. ⁊ mihton eac þa gerælþa forleosan, *proprium illis arbitrium dedit, ut in æterna felicitate per obedientiam permanerent, possentque etiam felicitatem illam perdere*, Bed. H. E. p. 65. þat gif hi from wifum clæne wæron. þ hi moston onfon. ⁊ þicgean þa forwetenysse hlafas, *ut si à mulieribus mundi essent, panes propositionis acciperent, & gustarent*, vel *accipere, & gustare possent*, Bed. H. E. p. 93. He forgeaf him þa lysnesse þ he moste mid feoh hine alysan gif he mihte. Bed. H. E. p. 317.

XII. Verùm quamvis modus potentialis sæpè circumscribitur in *Anglo-Saxonico* sermone per antedicta auxiliaria & infinitum verbi, cui inserviunt, tamen monendus est iterum lector ipsum habere peculiare præteritum, quo sensus potentialis exprimitur: ut *Marc.* XVI, 1, Bohton syntgemang þat hi comon. and hine smyredon, *emerunt aromata, ut venientes ungerent illum*. þat þu oncnape þara worda soðfæstnesse of þam þe þu gelæred eart, *ut cognoscas eorum verborum, quibus eruditus es, veritatem*, Luc. I, 4. He com to Rædwolde Eart-Engla cyninge. and hine bæd þat he his life gescilde wið swa micles ehtenes setnungum, ⁊ hym seoph hyrde wære, *venit ad Rædwaldum East-Anglorum regem, & ipsum obsecrabat, ut se defenderet à tanti persecutoris insidiis, & animam suam servaret*, Bed. H. E. p. 136. bæd hine þat he hyt sam lande tuge, *rogavit illum, ut ipsam paululùm à ripâ reduceret*. swæcon betwux him hwæt hig

---

[1] Ut constat *Luc.* VII, 41, an sceolde six hund penega. ⁊ oðer fiftig, *unus debebat* D. *denarios*, &c.

þam Hælende ðýdon, *colloquebantur ad invicem quidnam facerent Jesu.* Ða comon þa hi hine ȝehýrdon, ⁊ pæron oꝼ hýra aðlum ȝehæleðe, *qui venerant, ut audirent eum, & sanarentur à languoribus suis.* Ðat he us hæle-hopn apæpde---- ⁊ us alýreð oꝼ upum ꝼeondum, *ut erigeret nobis cornu salutis, & eriperet nos ex inimicis nostris,* Luc. 1, 69, 70. þat pe hým þeopian, *ut illi serviamus,* Luc. 1, 74.

Notetur, quòd mæȝ & mot formant tempus præsens modi potentialis; & miht, & ꝼceolð tempus præteritum; & quod futurum fit addendo ȝýt ad tempus præsens: ut, ic mæȝ ȝýt luꝼian, *Anglicè,* I may love hereafter. Obſervandum etiam eſt auxiliaria mæȝ, mot, mopt, miht, polð, cum verbi principalis ellipſi interdum uſurpari: ut, and hi hinðan oꝼ-piðan ne meahte. æꝑ hi on þam ꝼæꝛtenne pæron ðæpe him man to ne meahte, *verum eos assequi haud potuit, priusquam in propugnaculum pervenißent, ubi nullus ad eos venire posset.* ſubintelligitur enim COMAN, aut iſtiuſmodi verbum. Ða realðe re hepe him ȝirlar. ⁊ micel aþar þat hi oꝼ hir pice polðan, (ſubaudi, ȝepitan) *tum exercitus illi obsides dedit & fidem solenniter juratam, se ex illius regno discesßuros.* [1] Sic auxiliare *Gothicum* ᚴᚨᛗᛟᛊᛏᛖᚭᚾᚾ uſurpatur cum ellipſi verbi principalis, *Marc.* 11, 2, ᛊᛃᚨ ᛊᛃᛖ ᚾᛁ ᚴᚨᛗᛟᛊᛏᛖᚭᚾᚾ ᚾᛁᚺ ᚨᛏ ᚭᚨᚾ-ᚴᚨ, (ſubaudi ᚢᛁᛗᚨᚾ, vel ᚾᛖᛟᚨ ᚢᛁᛗᚨᚾ.) *adeo ut non posent ad ostium accedere.* Sic in libro Satýrarum cui titulus, the vision of Peirce Plowman, noſtrum would uſurpatur cum ellipſi verbi principalis: verbi gratia; would pro would goe. Exemplum hoc ſit:

And asked him with that whetherward he would;
To holy kirk, said he, for to heare masse.

Modus infinitivus.

XIII. Duo ſunt infinitivi in linguâ *Anglo-Saxonicâ,* quorum alter reddendus eſt per præſens infinitivi *Latini,* alter verò per ſupina, vel gerundia, vel participia finita in *rus,* & *dus.* Quamobrem ille poteſt dici infinitivus primitivus, hic derivativus; ille purus, vel ſimplex, hic ſupinalis, gerundivus vel participialis.

Infinitivus primitivus, [1] luꝼian, vel luꝼiȝean. *amare.* tæcan, *docere.* beꝼpinan, *interrogare.*

Infinitivus derivativus, to luꝼienne, vel to luꝼiȝenne, *amatum, tu, amandi, do, dum, amaturus, amandus.*

Exempla: com ðu us to ꝼopꝼpillanne, *venisti nos perditum?* Marc. 1, 24. Luc. IV, 34. hýt ir eaþelic to cpeþanne, *facilè est dictu.* hýt ir time to luꝼienne, *tempus est amandi.* me ir to luꝼienne, *amandum est mihi.* us ir to pæðenne, *legendum est nobis.* hæꝼt ðu æceꝑaꝛ to epiȝenne, *habes ne agros, ad arandum?* Matth. 111, 15. ⁊ he hým anpealð realð untpýmneꝼꝼe to hælanne, ⁊ ðeoꝼol-ꝼcocneꝼꝼa ut to aðpiꝼanne, *& dedit illis potestatem curandi infirmitates, & ejiciendi dæmonia.* Heporeꝼ recaþ þat cild to ꝼopꝼpillanne, *Herodes quærit puerum ad perdendum eum.* ne elca þu to ȝecýꝑꝑanne to Gode, *ne sis tardus in convertendo ad Deum.* ꝼop þeoꝼ he býþ to ꝼꝑoꝼꝑianne, oððe to alýꝼanne, *fur morti tradendus, aut redimendus est.* to ꝼýllenne hiꝛ ꝼolce hæle-ȝepit, *ad dandam scientiam salutis plebi suæ,* Luc. 1, 72, 77. eaꝑt þu þe to cumenne eaꝑt, *an tu is, qui venturus es.* pitoðlice manneꝼ ꝼunu ýꝼ to cumenne on hiꝛ ꝼæðꝑ pulðre, *filius enim hominis venturus est in gloriâ patris,* Matth. XVII, 27.

Quinimò manifeſtè diſtinguuntur hi duo infinitivi in *Luc.* 1, 72, 73, 76, 77. ubi infinitivus, quem dico, primitivus, uſque reſpondet præſenti infinitivi *Latini* in vulgatâ verſione, & infinitivus, quem dico, derivativus, gerundiis, vel participiis in *dus.* Nota vero, lector, quod linguæ *Cimbro-Gothica,* & *Mæſo-Gothica* infinitivum, quem voco gerundivum vel participialem non agnoſcunt; *Franco-Theotiſcæ* tamen cum *Anglo-Saxonica* communis eſt: ut ex iſtis *Keronis* manifeſtum eſt: ze hlauffanne, *ad currendum*; za ſinkanne, *ad cantandum*; keban ſin dei kebanne ſint, *dentur, quæ danda sunt*; za teilanne *dividendi sunt*; kepetan ſin dei ze pittane ſint, *petantur, quæ petenda sunt.*

XIV. Attamen hic notandum eſt gerundia in *dum,* & participia in *dus* finita, reddi etiam *Anglo-Saxonicè* per moꝼt, *debeo,* & verbum infinitum. moꝼt verò ſic formatur:

Ic moꝼt, *debeo.*	pe moꝼton.
ðu moꝼteꝼt.	ȝe moꝼton.
he moꝼt.	hi moꝼton.

Exempla: ⁊ þæꝛ nan þinȝ beliꝼan ne moꝼte oꝼeꝛ niht, *& nihil relinquendum est ultra noctem,* Ælfr. ſerm. Paſch. p. 12. ða ȝemettan ne moꝼton þæꝼ lambeꝼ ban ꝼcænan. ne þa cempan ne moꝼton to bꝛæcan hiꝛ halȝan ꝼceancan, *comestoribus non frangenda erant agni ossa, neque militibus frangenda erant sancta illius crura,* p. 14. on þæpe ealðan æ moꝼt ꝼe biꝼcop niman him ane clæne mæðen, *in lege veteri pontifici sumenda erat pura virgo.*

---

[1] Quædam exeunt in eon: ut, beon, beonne. ȝeꝼeon, ȝeꝼeonne, ateon, ateonne. & ejuſmodi. In *Runicâ* & *Iſlandicâ* modus infinitivus exit in ᚨ, a: ut, ᚨᚦ ᚹᚨᚱᛏᚺᚨ, ad wartha, *esse.* ᚨᚦ ᚦᚱᛁᛒᚨ, ad dripa, *occidere.* ad haſa, *habere.* ad elska, *amare.* ad bidia, *precari.* ad huerba, *evanescere.*

Parti-

Participium futurum in *rus* etiam circumſcribitur per ꝛceal, & pille, & infinitum verbi principalis: ut, ic ꝛceal luꝓian, ic pille luꝓian, *amaturus ſum.* Item per verba motûs ꝓaꝓan, & gan: ut, ic gan ðpincan, *bibiturus ſum*; ic ꝓaꝓe huntian, *venaturus ſum.* ſimiles loquendi formulæ in lingua *Latina* occurrunt:

Hoc vide, in mea vita tu tibi laudem is quæſitum, Scelus. Terent. Heautont. II, 3.
Occiperes túte amare, & me ires conſultum male. Plaut. Bacchid. I I.
Qui poſtquam audieret non datum iri filio uxorem ſuo. Terent. Andr. I, 2.

Perfectum; & pluſquam perfectum infinitivi *Latini* redduntur per conjunctionem ðat, & perfectum indicativi: ut, *ſciò te amaviſſe Deum,* ic piꝛt ðat þu luꝓoðeꝛt God:.

Participium præſentis temporis luꝓigende, *amans.*

Hoc participium fit nomen ſubſtantivum dempto *e* finali. Sic ab ageotende, *fundens*, fit ageotend, *fuſor*; à bebeoðende, *præcipiens*, bebeoðend, *præceptor*; à begymende, *procurans*, begymend, *procurator.* ab hælende, *ſanans, ſervans*, hælend, *Servator Jeſus.*

Aliquando etiam vim obtinet gerundii in *do*: ut, þædende ic tæce, *legendo doceo.* luꝓigende ꝓegenoðon, *amando gaudebant.* Ab hoc etiam participio, & verbo ſubſtantivo eom, formantur tempora verborum, præſertim verborum *motûs*: ut, he pæꝛ ꝛyligende, *ſecutus eſt.* þeoꝛ ꝛpeoꝛtep þa hit ðagian ongan pæꝛ utgangende oꝛ hipe cleoꝛan, *hæc ſoror, incipiente crepuſculo, egreſſa eſt de cubiculo ſuo.* ⁊ þæꝛ ealleꝛ nopiht him ꝛylꝛum pæꝛ gehealðende, *nihil horum omnium ſibi reſervavit.* cpæþ he þat hiꝛ ꝛapul mið mycele beoꝛhtneꝛꝛe pæꝛe utgangende oꝛ lichoman, *dixit, quòd anima ejus cum magno ſplendore eßet egreßura de corpore.* ꝛe gꝛimmeꝛta hungoꝛ þat ꝓolce pæꝛ pæcende, *fames accrbiſſima plebem oppreſſit.* he mið him ꝛpꝛecende and gleopiende pæꝛ, *cum illis loquebatur, & jocabatur.* on æꝛenne þæꝛe niht þe he oꝛ poꝛulde gangende pæꝛ, *veſpere noctis, quâ de ſeculo exivit.* nu þu þuꝛ glæðlice to uꝛ ꝛpꝛæcende eaꝛt, *nunc nobis tam hilariter loqueris.* ⁊ þa ꝛylꝛan hꝛægel mið ponðoꝛlicum luꝛan cyꝛꝛende pæꝛ, *& ipſum indumentum miro deoſculabatur affectu.* hpæþeꝛ pen pæꝛe þat pe þat ealonð gepecean mihton þe pe æꝛ ut oꝛgangende pæꝛon, *ſi fortè ipſam, de quâ egreſſi eramus, inſulam repetere poßemus.* he pæꝛ biðdende ꝓoꝛ uꝛe hælo, *pro noſtrâ ſalute precabatur.* ꝛeo neþneꝛ þæꝛ ꝛtoꝛmeꝛ pæꝛ blinnende, *ſævitia tempeſtatis ceſſabat:* on me ꝛylꝛum ic pæꝛ ongitende, *in meipſo expertus ſum.* Sæpiſſime occurrit periphraſticum hoc præteritum in verſione *Boethianâ*: ut, ða þ mod þa þillic ꝛaꝛ cpeþende pæꝛ. ⁊ hiꝛ leoþ ꝛingende pæꝛ. ꝛe pirðom þa ⁊ ꝛeo gepceaðpiꝛneꝛ him bliðum eahum onlocoðon, *dum mens iſtiuſmodi querimonias ſuas ediceret, & canticum caneret, philoſophia & ratio placidis oculis me intuebantur.* Maxime autem omnium *Cimbricum* hoc præteritum affectat ille *Pſeudo-Nicodemus*, in evangelio ſuo fictitio, quod publici juris fecit, pro ſuo in *Saxonicas* literas amore, *Edw. Thwaites.* Exprimitur etiam per hoc participium, & infinitum verbi ſubſtantivi beon, participium futurum in *rus*: ut, ðone ꝛylꝛan þim pintþa hine hæbbende beon oꝛt he æꝛ hiꝛ monnum ꝓoꝛeꝛæde þat he mið onꝓꝛigeneꝛꝛe hiꝛ ꝛpeꝛneꝛ ongeat, *quem ſe numerum annorum fuiſſe habiturum ipſe jamdudum ſomnii revelatione edoctus, ſuis prædicere ſolebat*, Bed. de *Theodoro* archiepiſc. *Cantw.* l. 5. c. 8.

Participium præteriti temporis luꝓoð, geluꝓoð, *amatus.* de quo amplius in cap. IX, reg. I.

XVII. Augmenta illa initialia, ſive præpoſitione, quas vocant inſeparabiles, a, be, ꝓoꝛ, ge, to, præfiguntur verbis, verbalibus, & participiis, quamobrem ſæpè evenit, ut ſimplicia, quæ pura & per ſe non extant, cum his augmentis compoſita occurrant: ut, Genýþeꝛian, cujus augmentum initiale ge, venit à *Gothorum* augmento ΓΛ, quibus tamen ΓЄ aliquando uſurpatum eſt loco augmenti ſyllabici ΓΛ: ut in ΓЄSЄΘПN, *viderant*, Luc. XIX, 37. Nota, quod A vel BE augmenta quandoque, ſed rariùs, participiis præteritis præponuntur: & quod augmentum ſyllabicum ΓΛ reduplicatur. *Marc.* VII, 23. in ΓΛΓΛMΛINGΛNÐ, *coinquinant.* Nota ſecundo has præpoſitiones ſæpe invicem commutari, præſertim ge, be, & a: ut, in gecunnan, becunnan, acunnan, *experiri, explorare.* Tertio ſæpe mutant ſignificationem verbi, quocum componuntur, præſertim be, & ꝓoꝛ, de quibus in cap. XIV. Sic à cuman, *venire*, fit acuman, *tolerare, portare, pati*: ut, ac ge hýt ne maꝛon nu acuman, *ſed non poteſtis portare modo*, Joh. XVI, 12. Acumenðlicꝛe biþ Soðoma lanðe, *tolerabilius erit terræ Sodomorum*, Matth. X, 15. a ꝛpiman, *natare*, beꝛpiman, *ad natandum ducere, natare facere.* Quarto ſæpiſſime augent, intendunt & ampliant ſignificationem verbi, cui præponuntur, eamque magis perfectam & emphaticam reddunt, reique ſuſceptæ, vel agendæ finem, effectum, & ſucceſſum denotant: ut, bæð hine Cꝛiꝛtenne beon, ⁊ eac [1] abæð, *oravit ſe Chriſtianum fieri, atque etiam exoravit*, vel, *impetravit.* he ꝓanðoðe þa. ⁊ aꝓunð þæꝛ, *tum tentavit, & ibi invenit.* Acꝛian, ahꝛian, axian, *interrogare, quærere*; geahꝛian, *interrogando exquirere.* Bliꝛꝛian, *lætari*; gebliꝛꝛian, *exultare*, χαίρειν χαρᾷ.

---

[1] Sic apud *Iſlandos*, a nonnunquam vim intendendi obtinet: ut in afall, *impetus*, afeingt, *fortis potus*, anauð, *magnum malum.* avoxtur, *fructus.* frequentia alia ſunt exempla.

De verbo activo apud Gothos.

XVIII. Paradigma SΧΚϚΛN, *quærere*, ζητεῖν. *Francice*, ſuochan.

Modus indicativus.

	Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Temp. præſ.	SΧΚϚΛ, *quæro.* SΧΚϚΛIS, vel ϚIS. [2] SΧΚЄIψ, vel ΚIψ.	SΧΚϚΧTS, ζητεῖτον. SΧΚϚΛTS, ζητεῖτον.	[1] SΧΚϚΛM, *quærimus.* SΧΚЄIψ, vel ΚIψ. SΧΚϚΛNd.

Exempla dualium primæ perſonæ occurrunt, *Marc.* x, 35. ubi ψnK ΒIdϚΧS, *rogamus te nos duo.* Joh. xiv, 23, ubi Chriſtus loquens de ſe, & ſuo patre, dicit, ϚΛh dn ïMMΛ ΓΛΛЄIψΧS. ϚΛh SΛΛIψΥΧS ΛT ïMMΛ ΓΛTΛnϚΧS, *& ad eum veniemus nos duo, & manſionem apud eum faciemus.*

Dualia ſecundæ perſonæ terminata occurrunt (ut obſervavit acutiſſimus *Thom. Mareſchallus*) I. in ΛTS. ut, ΓΛΓΓΛTS, *ite vos duo.* Marc. xiv, 13. II. in ïTS. ut, ΛTTInhITS, *adducite vos duo,* Marc. xi, 2. III. in nTS. ut, ΓΛSЄΥnTS, *vidiſtis vos duo,* Luc. vii, 22. IV. in nψS. ut, ΥITnψS, *ſcitis vos duo,* Marc. x, 38. V. in ΛITS. ut, UIψΛITS, *dicite vos duo,* Marc. xi, 3. & *dicetis vos duo,* Luc. xix, 31. VI. in ЄITS. ut, ΥIΛЄITS, *vultis vos duo,* Marc. x, 36. Aliquoties tamen verba pluralia de duobus uſurpata reperiuntur; ut, ΛNdΒINdAIψ, *ſolvite,* Joh. xi, 44. Obſervet etiam curioſus lector verba ſecundæ perſonæ ſingularis ſæpè terminari in IS, & ΛIS. ut, hΛΒΛIS, ΓΛNIMIS, ΓΛΒΛIKIS, ΓKΛMΒIS. & verba ſecundæ perſonæ pluralis ſæpiſſimè terminari in Iψ, Id, ΛIψ, ΛId:

Notetur inſuper, quòd tertia perſona pluralis producitur in Λ. ut in nΓKnnNΛNdΛ, Joh. xiii, 35. TKndΛNdΛ, *Luc.* vi, 44. ΛISΛNdΛ, *Matth.* vii, 16. Aliquando etiam, per paragogen τῦ [3] n, in ΛN. ut in STΧϚΛINdΛN, *Luc.* vi, 37. Atque ita producta paſſivè accipitur. vide cap. ix, reg. 15.

		Num. ſing.	*Num. plur.*
XIX.	Tempus præteritum imperfectum, perfectum, pluſquam-perfectum.	SΧKIdΛ. SΧKIdЄS, ЄIS. [4] SΧKIdΛ.	SΧKIdЄAnM. SΧKIdЄAnψ. SΧKIdЄAnN.

Duo dualia ſecundæ perſonæ occur. *Luc.* vii, 22. ſcilicet ΓΛSЄOnTS, ΓΛhΛnSIdЄAnTS:

Præteritum etiam formatur à *Gothis* per reduplicationem vel augmentum ſyllabicum, more *Græcorum*: ſic ab ΛnKΛN, *augere*, occurrit ΛIΛnK. ex ΒIΛΛIKΛN, *illudere*, ΒIΛΛIΛΛIKnN. ex ΓKЄITΛN, *flere*, ΓΛIΓΧΤnN. ex ΓΛhΛN, *capere*, ΓΛIΓΛh. ex ΓΛΛdΛN, *plicare*, ΓΛIΓΛΛψ. ex hΛITΛN, *jubere*, hΛIhΛIT. ex hΛhΛN, *ſuſpendere*, hΛIhΛh. ex MΛITΛN, *concidere*, MΛIMΛIT. ex TЄKΛN, *tangere*, TΛITΧK. ex ΛЄTΛN, *ſinere*, ΛΛIΛΧT. ex SΛIΛN, *ſerere*, SΛISΧ. ex SΛЄПΛN, *dormire*, SΛISΛЄП, & cum augmento ΓΛSΛISΛЄП: Sed forſan quæret grammaticalibus intentus lector cur non dicendum eſt *Gothicè* SЄSΛЄП, & TЄTΧK potiùs quàm SΛISΛЄП. & TΛITΧK. Ratio eſt, ut obſervavit egregius ille Literator *Mareſchallus*, quòd *Gothi* exprimere ſolebant valorem ε *Græcorum* per ΛI: ut in ZΛIΒΛIdΛInS, ΒΛIΛIΛZΛIΒnK. inde pro more ſuo reduplicatio præteriti ad exemplum *Græcorum* non facienda erat per Є, ſed ΛI. Præterea notet lector in *Ulphila-Gothicæ* verſionis reliquiis ne quidem unum exemplum occurrere præteriti formati per auxiliaria hΛΒΛ, & hΛΒΛIdΛ, & participium paſſivum verbi principalis. Unde mihi ſuſpicio oritur apud *Mœſo-Gothos* id genus præteritum in uſu non fuiſſe, quamvis *Scandia-Gothi*, & ab iis *Anglo-Saxones* eo maximè gaudebant.

Notet denique Lector quòd præteritum formatur in ΛIdΛ, & non in IdΛ, quoties conſonans, & non Ϛ, præcedit terminationem infinitivi ΛN: ut in hiſce verbis hΛΒΛN,

---

[1] In *Runicâ* terminatur prima pluralis in nΨ, um: ut in ΥΛMMnΨ, kollum, *vocamus.* ΨIΓInΨ, higium, *putamus. Goth.* hnΓϚΛN eſt *putare arbitrari.* [2] Nota quòd in tertiâ perſonâ aliquando retinetur Ϛ. ut in TΛnϚIψ, à TΛnϚΛN. STΧϚIψ, à STΧϚΛN: aliquando non; ut in SΧKЄIψ, à SΧKϚΛN. KΧdЄIψ, à KΧdϚΛN. vide *Joh.* vii, 4, 18, 19. & viii, 50. Hæc regula etiam valet in ſecundâ plurali præſentis indicativi, & imperativi. [3] Vide gloſſ. *Goth.* in n, vel nh: [4] Legitur MΛhTIdЄ, *potuit*, Luc. xiv, 29. & ad hujus formam veteres *Norræno-Gothi* terminabant tertiam præteriti in Є. ut in SKIПΛdЄ, *creavit.* SKΛTTΛdЄ, *ſubjugavit*, vel *tributarium fecit*, (*Anglo-Saxonibus* enim ꝩceaꝳ, vel ꝩceoꝳ, & *Gothis* SKΛT eſt *pecunia, cenſus*) nec non hodierni *Iſlandi: ut in* elſkaðe, *amavit.* giarðe, *fecit*, *à* giara facere, unde illud *Eboracenſium* to gar, *cogere*; quod adhuc retinetur.

ΓΛΛЄI-

ΓΛΛΘΙΚΛΝ, quæ faciunt ΗΛΒΛΙΔΛ, ΓΛΛΘΙΚΛΙΔΛ, cum multis aliis ejuſmodi.

	Num. ſing.	*Num. plur.*
Tempus futurum	SϏΚϽΛΝ.	SϏΚϽΛΙΜΛ.
	SϏΚϽΛΙS.	SϏΚϽΛΙΨ.
	SϏΚϽΛΙ.	SϏΚϽΛΙΝΛ.

A ϒΚϏΗϽΛΝ, *accuſare*, ϒΚϏΗΙΔΘΔϽΛΝ, *accuſabo*, & ϒΚϏΗΙΔΛ *accuſavit*, Joh. v, 45. contra regulam & analogiam grammaticalem.

Sed quamvis futurum indicativi, perinde ac præſens habet peculiarem formam apud *Mæſo-Gothos*, nihilominus affectant illi deſignare futurum tempus per verba auxiliaria SΚΛΛΛΝ, ΜΠΝΛΝ, ΗΛΒΛΝ: Primò per SΚΛΛΛΝ: ut, SΚΛΛ ΨΠS ΟΛ ϋΙΨΛΝ, *aliquid tibi dicturus ſum*, Luc. VII, 40. ΝΛΠΗ ΓΛΝϏΗ SΚΛΛ ϋΙΨΛΝ ΪΖϒΙS, *Joh.* XVI, 12. ΟΛ SΚΠΛΙ ΨΛΤΛ ΒΛΚΝ ϒΛΙΚΨΛΝ, τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσαι, *Luc.* I, 66. SΛΘΙ SΚΠΛΔΛ ϋΙΜΛΝ, ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, *Matth.* XI, 14. Plura exempla ponuntur ſuprà in reg. 3. Futurum etiam ſcribitur per SΚΠΛΔS ΪST. ut, SΠΝΠS ΜΛΝS SΚΠΛΔS ΪST ΛΤΓΙΒΛΝ ΪΝ ΗΛΝΔΠΝS ΜΛΝΝΕ, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, Luc. IX, 44. Secundo per ΜΠΝΛΝ: ut, ΠΝSIS ΜΠΝΛIS ΓΛΒΛΙΚΗΤϽΛΝ ΨΠΚ SΙΛΒΛΝ, *nobis manifeſtaturus es teipſum*, ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, *Joh.* XIV, 22. ΛΝΔ ΨΛΤΛ ΜΠΝΛΙΔΛ ΨΛΙΚΗΓΛΤΤΛΝ, *illâc cogitabat tranſire*, vel *illâc erat tranſiturus*, δι' ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι. ΚΠΝΝΛΝΔS ΨΛΤΕΙ ΜΠΝΛΙΔΕΔΠΝ ΠSΓΛΤΤΛΝ γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι, *cognoſcens quod venturi erant*, Joh. VI, 15. Tertiò per ΗΛΒΛΝ verbo infinitivo adjunctum, inſervit futuro tempori, ac denotat quid adhuc fieri debet: ut, SΙΛΒΛ ϒΙSSΛ ΨΛΤΕΙ ΗΛΒΛΙΔΛ ΤΛΠϽΛΝ, *ipſe ſciebat, quid eſſet facturus*. ΨΛΚΕΙ ΪΜ ΪΚ. ΨΛΚΠΗ SΛ ΛΝΔΒΛΗΤS ΜΕΙΝS ϒΙSΛΝ ΗΛΒΛΙΨ, *Anglo-Saxonice*, min þen byþ þæp þæp ic eom. Qui plura deſiderat exempla adeat inſtauratorem *Mæſo-Gothicæ* linguæ in gloſſ. Notetur etiam, quòd verba *Græca* futuri temporis redduntur ſæpe in verſione *Gothicâ* per verba præſentis: ut, *Luc.* XIX, 40, 43, 44. & XX, 13, 16, 18. *Joh.* VI, 45. & X, 16. & XI, 23, 24, 25. Unde etiam conſtat in lingua omnium Septentrionalium matrice *Gothicâ*, perinde ac in ſuis filiabus, *Anglo-Saxonica*, & *Franco-Theotiſca*, futurum formari, ut præſens tempus.

Modus imperativus.

XX.	SϏΚϽΕΙ ΨΠ, *quære.* SϏΚϽΛΙ ΪS.	* SϏΚϽΛΜ ϒΕIS, & * SϏΚϽΛΙΜΛ. [1] SϏΚΕΙΨ, ΚΙΨ ΪΖϒIS. SϏΚϽΛΙΝΛ ΕIS.

Secundùm formam τοῦ SϏΚϽΕΙ, occurrunt ΝΙ ΓΛΠΚΗΤΕΙ, *noli timere*. ΓΛΛΛΠΒΕΙ, *crede*, Luc. VIII, 50. ΠSΛΛΠSΕΙ, ΠSSΛΤΕΙ, *Luc.* XVII, 6. ΜΛΠϒΕΙ, verſ. 8. Exit etiam aliquando in ΛΙ. ut in [2] ΛϏΜΛΙ, *&c.* At Anomala formant ſecundam perſonam ſingularem imperativi in conſonantem: ut, ΛΓΛΕΤ, *relinque*. ΛΤΒΛΙΚ, *adfer*. ϒΛΙΚΠ, *abjice*. ΛΓΜΛΙΤ, *abſcinde*. Aſt ϏΓΛΝ, *timere*, facit ϏΓS: Exeuntia in ϏΝ in imperativo formant ſecundam perſonam ſing. in Ϗ. ut, SΛΛΒϏ, *unge*, Matth. VI, 17. ΓΛSΠΙΛΛϏ, *annuntia*, Luc. IX, 60.

Secundùm formam τοῦ SϏΚϽΛΙ, occurrunt ΓΙΒΛΙ, *det*, Matth. VI, 31. ΪΝϒΙΔΛΙ, ΝΙΜΛΙ, ΛΛΙSTϽΛΙ, *Marc.* VIII, 34. ΓΛΗΛΠSϽΛΙ, *Matth.* XI, 15. *Marc.* IV, 9.

At leguntur ΛΤSTΕΙΓΛΔΛΠ, *deſcendat*, Matth. XXVII, 42. ΛΛΠSϽΛΔΛΠ, *liberet*, Matth. XXVII, 43. de quibus conſulas cap. IX, reg. 15.

Notetur etiam, quod modus imperativus habet dualem numerum: nam *Matth.* IX, 30, inquit Jeſus ad duos cæcos, SΛΙΟΛTS ΕΙ ΜΛΝΝΛ ΝΙ ϒΙΤΙ, *videte ne quis ſciat*. Sic ΓΛΓΓΛTS, *ite*, de duobus, *Luc.* IX, 30. vide regulum 18.

Modus optativus, potentialis, & ſubjunctivus.

XXI. Tempus præſens in hiſce tribus modis nequaquam differt à futuro modi indicativi.

XXII.	Præteritum imperfect. perfectum, pluſquam perfectum.	SϏΚΙΔΕΔΙ. SϏΚΙΔΕΔΕIS. SϏΚΙΔΕΔΙ.	SϏΚΙΔΕΔΕΙΜΛ. SϏΚΙΔΕΔΕΙΨ. SϏΚΙΔΕΔΕΙΝΛ.

à ΔΙSΤΛΗΙΔΛ, *diſpergebat*, ΔΙSΤΛΗΙΔΝΔΙ, *Luc.* XVI, 1.

XXIII. Apud *Goth. modus infinitivus*, ut antea obſerv. vel eſt abſolutè dictus, vel cum præpoſitione.

** *Matth.* VI, 31. [1] *Exemp.* cum ΠΗ emphatico, ϒΙΤΛΙΔΠΗ, aſpero mutato in lene. [2] ΛϏΜΛΙ ΜΙΚ, *miſerere mei*. Marc. X, 48. Hoc illuſtrat locum D. *Auguſtini*, epiſtola CLXXVIII. quæ eſt altercatio inter *Auguſtinum* & *Paſcentium*: *Si licet dicere, non ſolum Barbaris lingua ſua, ſed etiam Romanis*, Sihora armen, *quod interpretatur*, Domine miſerere; *cur non liceret in conciliis patrum, in ipſa terra Græcorum, unde ubique deſtinata eſt fides, lingua propria* ὁμόσιον *confiteri*? loquitur *Auguſtinus* de ſuo ſæculo, quo *Gothicam* linguam *Roma* capta didicerat. Hoc tamen in loco (inquit *Junius* in *v.* ΛϏΜΛΝ) *armai* reſtituendum eſt pro *armen*.

Abſolutè dictus, ᛋᚱᚴᚷᚫᚾ; *quærere*; cum præpoſitione, ᚪᚾ ᛋᚱᚴᚷᚫᚾ, *ad quærendum*. Infinitivus, quem dixi, derivativus, vel gerundivus *Anglo-Saxonum*, ab hoc poſteriore infinitivo deducitur, ut ſequentia exempla docent: τὸ καθίσαι enim *Marc.* x, 40, redditur ᚪᚾ ᛋᛁᛏᚫᚾ: ᚪᚾ ᚪᚾ ᚴᛁᛒᚫᚾ *ibid.* in *Anglo-Saxonicâ* verſione, to ryllenne :· πρὸς τὸ θεαθῆναι, Matth. vi, 1, ᚪᚾ ᛋᚫᛁᚩᚫᚾ. τοῦ πεκεῖν, ᚪᚾ ᛒᚫᛁᚴᚫᚾ, *Luc.* ii, 6, ðat heo cenðe, in *Anglo-Saxonica* verſione. ᚫᛉᛖᛏᛁᛉᚱ ᚪᚾ ᚢᛁᚹᚫᚾ, eþþe to recgenne, *Marc.* ii, 9. τοῦ ἀφεπμεῖν, ᚪᚾ ᛒᛁᛗᚫᛁᛏᚫᚾ, *Luc.* ii, 21. ᚻᚫᛒᚫᚾ ᚠᚫᚫᚾᚦᚾᛁ ᚪᚾ ᚻᚫᛁᛚᚷᚫᚾ, *habere poteſtatem ſanandi*, anpealðe to hælanne, *Marc.* iii, 15. *Luc.* viii, 5.

XXIV. *Participium præſentis.*

ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛋ, *hic quærens*. [1] ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛖᛁ, *hæc quærens*. ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞ, *hoc quærens*; & emphaticè ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚱ, *hoc quærens*. Accuſativo ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛖᛁᚾ, *hanc quærentem*.

Nom.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛋ.	Nom.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᚾᛋ.
Gen.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛁᚾᛋ.	Gen.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᚾᛖ.
Dat.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛁᚾ.	Dat.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᛗ.
Acc.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᚾ.	Acc.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᚾᛋ.
Nom.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚱ.	Nom.	ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚱᚾᚫ.

Participium præſentis temporis maſculini generis in ᚫᚾᛞᛋ, exphaticè poſitus, mutat ſuam terminationem in ᛞᚫ. ut, *Joh.* xi, 27. vi, 14. ᚹᚻ ᛁᛋ ᚷᚱᛁᛋᛏᚾᛋ ᛋᚻᚾᚾᛋ ᚴᚱᚹᛋ ᛋᚫ ᛁᚾ ᚹᚫᚾᚫ ᚦᚫᛁᚴᚩᚾ ᚢᛁᛗᚫᚾᛞᚫᛚ. vide *Marc.* xi, 9. Idem accidit adjectivis maſculinis in recto ſingulari, præſertim emphaticè, & demonſtrativè poſitis: ut, *Joh.* x, 11. ᚻᚫᛁᚴᛞᚫᛖᛁᛋ ᛋᚫ ᛚᚱᛞᚫᚫ, *bonus paſtor*. Nota autem quod ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛖᛁ participium declinatur ſecundum paradigna xv, cap. iii. ᛗᚫᚾᚫᚷᛖᛁ:

Participium præt. temporis ᛋᚱᚴᚷᛁᛞᛋ, ᛋᚱᚴᚷᛁᚹᛋ, *quæſitus*. De quo fuſius in cap. ix, reg. 14.

Porro curioſo lectori oſtendam, quàm conformis eſt flexio verborum in lingua *Mæſo-Gothica* & *Latina*, planè quaſi una eademque eſſet utriuſque parentela. Conformitas hæc flexionum patebit, ſi *Ulphila-Gothicum* exemplar *Latinis* literis expreſſero hoc modo:

Præſens indicativi.	Haba, *habeo*.	Particip.	[2] Habands, *habens*.
	habais, *habes*.		habandis, *habentis*.
	habaith, *habet*.		habandin, *habenti*.
	habam, *habemus*.		habandan, *habentem*.
	habaith, *habetis*.		habandans, *habentes*.
	haband, *habent*.	Præterit.	habaida, *habuit*.

XXV. Notandum eſt haud pauca infinitiva linguæ *Gothicæ* terminari in ᚱᚾ: ut, ᚻᚱᚴᛁᚾᚱᚾ, *mœchari*. ᚷᚫᛋᛁᛒᚷᚱᚾ, *reconciliari*. ᛋᚷᛁᛚᚫᚱᚾ, *narrare*. ᚹᛁᚾᛞᚫᚾᚱᚾ, *regnare*. ᚴᛖᛁᚴᛁᚾᚱᚾ, *principari*. ᚫᛁᚻᛏᚴᚱᚾ, *mendicare*. ᛋᚫᚫᛒᚱᚾ, *ungere*. ᚦᚫᚷᛁᚾᚱᚾ, *gaudere*. ᚫᚦᚻᚱᚫᚱᚾ, *defraudare*. ᚻᚫᛏᛁᛉᚱᚾ, *indignari*. ᚷᚾᛞᚫᚷᛁᚾᚱᚾ, *ſacerdotali officio fungi*, & ſimilia, quæ per omnia tempora, & modos ſuum ᚱ ſervant: ut, ᛋᚫᚫᛒᚱ, ᛋᚫᚫᛒᚱᛋ, ᛋᚫᚫᛒᚱᚹ. ᛋᚫᚫᛒᚱᛞᚫᛚ, ᛋᚫᚫᛒᚱᛞᛖᛋ. plur. ᛋᚫᚫᛒᚱᛞᛖᛞᚾᚾ. imperat. ᛋᚫᚫᛒᚱ, *unge*.

Caput Nonum.

De Verbo paſſivo

I. Verbum paſſivum formatur apud *Anglo-Saxones* per verbum ſubſtantivum & participium præteriti temporis, quod parum differt à præterito tempore indicativi, vocis activæ, niſi quod ei, diſcriminis cauſâ, plerumque præfigitur *augmentum* ᚷe: ſic à luᚹoð, *amabam*, fit ᚷeluᚹoð, eð, uð, *amatus*. Excipe participia præterita *anomalorum*, quorum magna pars exeunt in an, vel en: ut, ᚷebunðen, *vinctus*. ᚠunðen, & ᚷeᚠunðen, *inventus*. Alia ſervant præteriti terminationem: ut, oᚠeᚹᚹoh, *tectus*, ab oᚠeᚹᚹoh, (quod ab oᚠeᚹᚹehan) *tegebam*. Quæ autem

---

[1] *Marc.* v, 25, 26, 27, 30, 31, 33. [2] A *Gothico* ᚻᚫᛒᚫᚾᛞᛋ, & *Anglo-Saxonico* habbanð, *habens*, derivatur *Scoticum* **havand**, *habens*; eadem plane terminatione retenta: ut, **Havand diſdene ane brig.** *G. Douglaſius. Pontem indignatus.* Virgilius Æneid. lib. viii.

autem in infinitivo terminantur in ᵭan, & ᵵan, in præterito, & participio præteriti temporis plerumque euphoniæ cauſa finale eᵭ abjiciunt: ut in beoᵵ, ᵹebeoᵵ, *verberabam, verberatus*; aᵹeᵭ, *nutrivi, nutritus*, pro beoᵵeᵭ, ᵹebeoᵵeᵭ, aᵹeᵭeᵭ.

Paradigma verbi paſſivi.

II. *Modus indicativus.*	Tempus præſens.	Ic eom ᵹeluᵹoᵭ, *amor.*
III.	Tempus præteritum-imperfectum. perfectum. pluſquam-perfectum.	Ic pæᵹ ᵹeluᵹoᵭ.
IV.	Tempus futurum.	Ic beo ᵹeluᵹoᵭ, ł ic {ᵹceal / pille} beon ᵹeluᵹoᵭ.
V. *Modus imperativus.*	Tempus præſens.	Si ᵭu ᵹeluᵹoᵭ, *amare. amator.*
VI. *Modus optativus.*	Tempus præſens.	Eala ᵹiᵹ ic eom ᵹeluᵹoᵭ.
	Temp. præterit. imperf. perfect. pluſq. perfectum,	Eala ᵹiᵹ ic pæᵹe ᵹeluᵹoᵭ.
	Tempus futurum,	Eala ᵹiᵹ ic beo ᵹeluᵹoᵭ,
VII. *Modus ſubjunctivus.*	Tempus præſens.	ᵭonne ic nu eom ᵹeluᵹoᵭ.
	Tempus præter. imperf. perfect. pluſq. perfectum.	ᵭonne, ł ᵹa ᵹa ic pæᵹ ᵹeluᵹoᵭ.
	Tempus futurum.	ᵭonne ic beo ᵹeluᵹoᵭ.
VIII. *Modus potentialis.*	Tempus præſens.	ic mæᵹ beon ᵹeluᵹoᵭ.
	Temp. præterit. imperf. perfect. pluſq. perfectum.	ic miht, polᵭ, ᵹceolᵭ, moᵵ beon ᵹeluᵹoᵭ.
	Tempus futurum.	ic mæᵹ ᵹyᵵ beon ᵹeluᵹoᵭ.

Modus infinitivus.

Quo meliùs dignoſcat lector ingenium linguæ *Anglo-Saxonicæ*, hic operæ pretium erit oſtendere quomodo infinitivus *Latinus* paſſivæ vocis in omnibus ſuis temporibus *A.S.* vertendus eſt.

IX. *Amari*, beon ᵹeluᵹoᵭ. Exempla. Ic pille nu beon ᵹeluᵹoᵭ, *volo amari.* ic polᵭ nu beon ᵹeluᵹoᵭ, *vellem amari.* polᵭon hi ȝ pilnedon æᵵ heoᵹa ᵹæᵭeᵹ lice oᵭᵭe Gode liᵹian. oᵭᵭe ᵹonᵭᵹenende ᵭæᵹ bedyᵹiᵹede beon, *volebant & cupiebant ad corpus ſui patris, Deo vivere, aut morientes ibi ſepeliri*, Bed. E. H. p. 227.

X. *Amatum eße*, vel *fuiße.* Exempla. Ic polᵭ ᵭaᵵ ᵭu pæᵹe ᵹeluᵹoᵭ, *volui te amatum eſſe*, vel *fuiße.* ic ᵹehyᵹᵭ ᵭaᵵ ᵭu pæᵹe ᵹeluᵹoᵭ, *accepi te amatum eſſe*, vel *fuiſſe.*

XI. *Amatum iri.* Exempla. ᵮilᵵ ᵭu beon ᵹeluᵹoᵭ ᵹyᵵ, *viſne amatum iri.* ic pille beon ᵹeluᵹoᵭ, *volo amatum iri.*

XII. *Amatus*, ᵹeluᵹoᵭ.

XIII. *Amandus.* Exempla. *Ille eſt amandus*, he iᵹ ᵵo luᵹiᵹenne. *hic liber eſt legendus*, ᵭiᵹ boc ᵹceal beon ᵹeᵹæd. *ille, qui vapulandus eſt*, ᵹe ᵭe ᵹceal beon beᵹᵹunᵹen:

De verbo paſſivo Gothorum.

XIV. Verbum paſſivum apud *Mæſo-Gothos* formatur variis modis: Primò per verbum ſubſtantivum, & participium paſſivum præteriti temporis, quod undecim habet terminationes: ψS, vel ᛞS, & NS maſculini generis; ψ, & N, vel majoris exphaſeos, & demonſtrationis ergo, ᛞᛉ, & Nᛉ neutri generis; Nᛚ fœminini; & ᛞᛚ, & ᛉᛚ, vel per adjectionem [1] n paragogici, euphoniæ gratiâ, ᛞᛚn, & ᛉᛚn communis. Exempla ᛞᛚnnIψS, *baptizatus.* ᚴᛚSᚹEKIᛞS, vel ᚴᛚSᚹEKᛚIᛞS, *glorificatus.* ʁnNᛞᛚNS, *vinctus.* ᚴᛚMEᛚIψ, & ᚴᛚMEᛚIᛞᛉ, *ſcriptum.* UIψᛚN, & UIψᛚNᛉ, *dictum.* nSᛞKIʁᛚNᛚ, *ejecta.* hᛚITᛚᛞᛚ, & hᛚITᛚᛉᛚ, *vocatus, a, um.* SᛚTᚷᛚIᛞᛚn, *poſitus, a, um.* Notetur hîc à lectore neutrum formari à maſculinis auferendo S finale, ut in ᚴᛚMEᛚIψ, UIψᛚN; vel quum emphaſis, & demonſtratio poſtulet, illud mutando in [2] ᛉ, ut in ᚴᛚMEᛚIᛞᛉ, UIψᛚNᛉ:

---

[1] Vide gloſſarium *Gothicum* in n, vel nh. [2] Vide regulam undecimam capitis quarti.

Exempla illuſtrata.

ψS, ΔS. NI ΓΛΛЄVIψS VЄSGΛN ïnΔΛINM, *ut non traderer Judæis*, Joh. XVIII, 36. ЄIKS ψIS ƑΛIKOΛNS ΛƑΔXMIψS VΛKψ, *princeps hujus mundi judicatus eſt*, Joh. XVI, 11. Ei NSKΛMIψS VЄSI, *ut crucifigeretur*, Marc. XV, 15. ïK MΛNNΛ ïM NƑ VΛΛΔNƑNGΛ ΓΛSΛTIΔS, *homo ſum ſub poteſtate conſtitutus*, Luc. VII, 8. NN ΓΛSVЄKΛIΔS VΛKψ SNNNS MΛNS, *nunc glorificatus eſt filius hominis*, Joh. XIII, 31. Exempla pluralis numeri [1] ΓΛhΛIΛIΔΛI VΛNKψNN, *ſanati erant*, Luc. XVI, 18. VЄSNN ΛƑΔΛNïΔΛI, *erant vexati*, Matth. IX, 36. Ei MЄΛIΔΛI VЄSЄINΛ, *ut conſcriberentur*. VЄSNN KΛNKIΔΛI SΛЄПΛ, *gravati erant ſomno*. Notetur hîc quòd participium paſſivum in ψS, vel ΔS aliquando contrahitur, ut in KNNψS, à KNNNΛN, *noſcere*. MNNΔS, à MNNΛN, *putare*.

NS. MΛNNΛ hΛITΛNS ïΛISNS, *homo qui vocatur*, [vel *vocatus*] *Jeſus*, Joh. IX, 11. ƑKΛΛNSΛNS VΛS. GΛh BIΓITΛNS VΛKψ, *perditus erat, & inventus eſt*. BNNΔΛNS VΛS ЄISΛKNΛ BΛNΔGXM, *vinciebatur catenis ferreis*. Exempla pluralis numeri, VЄSNN ƑKΛVΛNKПΛNΛI, *erant projecti*, Matth. IX, 36. [2] ΛTTIBΛNXS VЄSNN ïMMΛ BXKXS, *traditi ſunt illi libri*, Luc. IV, 17.

ψ. MЄINΛTΛ MЄΛ NINΛNh NSƑIΛΛIψ ïST, *meum tempus nondum impletum eſt*, Joh. VII, 18. VΛS NƑΛKMЄΛI NƑΛKMЄΛIψ, *inſcriptio ſuperſcripta erat*, Marc. XV, 26. Legitur participium deſinens in ψ maſculini generis, ſcilicet KΛhNIψ, *reputatus*. GΛh MIψ NNSIBGΛIM KΛhNIψ VΛS, *cum iniquis reputatus eſt*, Marc. XV, 28. Sed non incredibile eſt aut tranſcriptorem argentei codicis, aut typographum *Junianum* S finale præ incuriâ, aut caſu omiſiſſe. Exempla pluralis numeri, ΛNΔ ψΛIM ψXЄI KXΔIΔΛ VЄSNN BI ïNΛ, *ſuper his, quæ dicebantur de illo*.

ΔX. MΛTGΛIψ ψΛTΛ ƑΛNKΛΛΛГIΔX ïZVIS, *manducate quod apponitur vobis*, Luc. X, 8.

N. UIψΛN ïST ψΛIM ΛIKIZΛM, ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, *dictum eſt à veteribus*, Matth. V, 21.

NΛ. ψΛNNh ψΛN NSΔKIBΛNΛ VΛKψ SX MΛNΛГЄI, *& cùm ejecta eſſet turba*, Matth. IX, 25.

NX. ψΛTΛ UIψΛNX ψΛIKh ïΛIKΛIMIΛN ПKΛNƑЄTN, *quod dictum eſt per Jeremiam prophetam*. ГΛSΛIΘΛNΔΛNS ψX VΛNKψΛNX, *quod factum eſt videntes*, Matth. XXVII, 9, 54. ΛKKΛ hΛBΛIΔΛ GΛh ψΛTΛ ïNVΛNKПΛNX BΛK, *oculum habebat, &, quod immittebatur, portabat*. VΛNKΔ ψΛTΛ ïNSΛIΛNX, *verbum, quod ſeminatum eſt*, Marc. IV, 15.

ΔΛ. maſcul. NN SΛ KЄIKS ψIS ƑΛIKΘΛNS NSVΛIKПΛΔΛ, *princeps hujus mundi ejicitur foràs*. fœminin. Ei ƑΛhЄψS ïZVΛKΛ SIGΛI NSƑNΛΛIΔΛ, *ut gaudium veſtrum ſit plenum*. neutr. ΛΛΛ BΛГMЄ NSMΛITΛΔΛ GΛh ïN ƑXN ΛTΛΛГGΛΔΛ, *omnis arbor excidetur, & in ignem mittetur*, Matth. VII, 19. ψΛKEI SΛIΛΔΛ ψΛTΛ VΛNKΔ, *ubi ſeminatur verbum*, Marc. IV, 15. fœminin. iterum, SVΛIhKX SEIMXNIS VΛS ΛNΛhΛBΛIΔΛ BKINNXN MIKIΛΛI, *ſocrus Simonis tenebatur magnâ febri*. GΛh STΛINΛ NƑΛKΛΛГIΔΛ VΛS NƑΛKX, *& lapis ſuperpoſitus erat*. Plural. fœminin. ΛINГΛΔXS VЄSNN, *dabantur* (ſcilicet fœminæ) *ad nuptias*. [3] Notetur, quòd ΔΛ purè fœminin. formatur à ſuo maſculino ΔS, vel ψS ſecundùm regulam 8. cap. IV. & in hoc videtur diſcrepare à ΔΛ maſcul. & neutr. quòd cum eo ſemper expreſsè ponitur verbum ſubſtantivum in eadem oratione. Apprime notetur etiam quòd ΔΛ maſculin. fit à ſuo maſculino ΔS, vel ψS, mutando S finale (& leniendo aſperam ψ) in Λ ſuffixum, quod omnium temporum, & perſonarum verbi ſubſtantivi inſtar videtur habere (ut infrà clariùs patebit.) quamobrem ſemper legitur ſine verbo ſubſtantivo, cui æquipollet in eâdem oratione. ΔΛ neutrum pariter formatur à Δ addendo ſuffixum Λ, &, haud ſecùs ac ΔΛ maſcul. legitur ſine verbo ſubſtantivo, cujus inſtar habet, in eâdem oratione. Non abs re forſan fuerit hanc obſervationem de Λ ſuffixo pluribus exemplis illuſtrare: GΛh ΛhMINS VЄIhIS ГΛƑПΛΛGΛΔΛ, *& Spiritu ſancto replebitur*, Luc. I, 15. ΛƑNIMΛΔΛ ΛƑ ïM SΛ BKПψƑΛψS, *auferetur ab eis ſponſus*, Matth. IX, 15. ΛNΔΛГS ïST ΘΛZNh SΛЄI NI ГΛMΛKZGΛΔΛ ïN MIS, *beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me*. ψINψIΔΛ SΛ UIMΛNΔΛ, *benedictus, qui venit*. SΛЄI hΛITΛΔΛ XKISTNS, *qui vocatur Chriſtus*, Matth. XXVII, 17. in quibus omnibus Λ eſt ſuffixum vices gerens verbi ſubſtantivi.

ZΛ. Fit mutando terminationem maſculinam ΔS in ſuum æquipollens Z, & ei adjiciendo Λ ſuffixum paſſivum: ПKΛNƑЄTЄS hΛNhISTINS hΛITΛZΛ, *propheta altiſſimi vocaberis*, Luc. I, 76. ïN KΛKKΛKΛ ГΛΛΛGΛZΛ, *in carcerem mittaris*, Matth. V, 15.

ΔΛN, & ZΛN, fiunt ex ΔΛ, & ZΛ, per additionem N paragogici, ut ſupra notatum: ΛNΛ ΛNKΛKNΛSTΛψIN SΛTGΛIΔΛN, *ſuper candelabrum ponatur*, Marc. IV, 21.

---

[1] A ГΛhΛIΛIψS, vel ГΛhΛIΛIΔΛ: [2] A fœminino ΛTTIBΛNΛ: [3] Vide reg. 18.

NI

NI ƀULΓIN ψΛTEI NI ΓΛKNNNΛIdΛN, *nec occultum, quod non cognoſcatur*, Luc. VIII, 17. NIΨΛIhT ΛNK ïST ΓΛhNΛIψ ψΛTEI NI ΛNdhNΛGΛIdΛN, *nihil autem eſt apertum, quod non revelabitur.* ψΛTEI NI ΓΛBΛIKhTGΛIdΛN, *quod non manifeſtetur*, Marc. IV, 22.

Hactenùs de formatione verbi paſſivi apud *Mœſo-Gothos* per participium paſſivum, & verbum ſubſtantivum, vel verbi ſubſtantivi vicarium ſuffixum Λ, vel ΛN, quorum illud ſuffixum purum, hoc paragogicum, ſive euphonicum dici poteſt.

XV. Secundò igitur formatur verbum paſſivum apud *Mœſo-Gothos* adjiciendo ſuffixum purum, vel paragogicum perſonis verbi activi in utroque numero: ſic à hΛITΛIS, *vocas*, fit, mutato S in Z, euphoniæ gratiâ, hΛITΛIZΛN. ΛK ψΛN hΛITΛIZΛN, *cùm vocatus fueris.* A ΓΛSΛIOΛIS, *vides* vel *videas*, fit ΓΛSΛIOΛIZΛN, *videaris*: EI NI ΓΛSΛIOΛIZΛN, *ne videaris.* Huc refer, [1] NI ΛINΓΛNd. NI ΛINΓΛNdΛ, *neque nubent, neque nubentur*, Marc. XII, 25. ΛƀΛETΛNdΛ ψNS ƀKΛΨΛNKhTEIS ψEINΧS, *remittuntur tibi peccata tua*, Luc. V, 20. GΛh BΛΓΧΨS ΓΛƀΛSTΛNdΛ, *& ambo conſervantur*, Luc. V, 38. ψKNTSƀIΛΛΛI ΓΛhKΛINGΛNdΛ, *leproſi mundantur.* NNΛEdΛI ΨΛIΛΛMEKGΛNdΛ, *pauperes evangelizantur*, Luc. VII, 22. TΨΛI SΠΛKΨΛNS ΛSSΛKGΛN BNΓΛNdΛ, *duo paſſeres aſſe væneunt*, Matth. X, 29. Hiſce addas [2] EI ΓΛNMGΛINdΛN, *ut videantur*, Matth. VI, 5. EI ΛNdhΛNSGΛINdΛN, *ut audiantur*, verſ. 7. ΓΛSΛIOΛINdΛN, *videantur*; [3] quæ videntur formari à ΓΛNMGΛNdΛ, *&c.* interponendo I, quaſi characteriſticum modi potentialis. Terminatio tamen verborum pluralis numeri in ΛNdΛ, vel ΛINdΛ, occurrit promiſcuè uſitata in *Ulphila-Gothicâ* verſione, tam in ſecundâ, quàm tertiâ perſonâ: ut, NI STΧGId. EI NI STΧGΛINdΛN. NI ΛƀdΧMGΛId. GΛh NI ΛƀdΧMGΛNdΛ. ƀKΛΛETΛId. GΛh ƀKΛΛETΛNdΛ, Μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε καὶ ἀπολυθήσεσθε, *Luc.* VI, 37. quibus adde, EI dΛNNGΛINdΛN, *Marc.* X, 38.

Neſcio an ad rem hîc fuerit, ex [4] gloſſario *Georgii Stiernhielmi* obſervare, quod Λ eſt *Gothica* monoſyllaba EST ſignificans. Hanc inter abſtruſas, & multis ignoratas radices numerat, in quibus eruendis multum ſe laboris, & ætatis inſumſiſſe gloriatur doctus ſenex. Certè inducor ut credam, ſuffixum purum Λ, vel paragogicum ΛN non ſolum EST præcisè ſignificare, ſed etiam in ſe implicitè complecti nihil non, quod verbum ſubſtantivum in toto ſuo ambitu temporum, & perſonarum, per omnes modos ſignificat. Hoc præter alia, ſuadent [5] exempla ſuprà allata. Viderint tamen critici, & quid de hâc re ſtatuendum ſit, judicent: ego enim de re tam obſcurâ nihil præcipio.

Vox nƐhΛΧhGΛNdΛ, γελάσετε, *ridebitis*, Luc. VI, 21. non eſt integra, ſed pars integræ nƐhΛΧhGΛNdΛNS. Ego (inquit *Junius* in gloſſario) ſuppleveram nƐhΛΧhGΛNdΛ ΨΛIKψIψ. At doctiſſimus *Mareſchallus* ſuſpicatur ſcriptum fuiſſe nƐhΛΛhGΛN dnΓINNId, prout ejuſdem capitis paragrapho 25, legimus, ΓΛnnΧN GΛh ΓKETΛN dnΓINNId, πενθήσετε, καὶ κλαύσετε. Si verò locus per ΨΛIKψIψ ſupplendus eſt, ut opinatur *Junius*, non nƐhΛΧhGΛNdΛ, ſed nƐhΛΧhGΛNdΛNS, vel nƐhΛΛhGΛNdΛNS ΨΛIKψIψ ſcribi debet.

At intactum præteriit *Junius* locum illum perplexum *Matth.* XXVII, 42, 43. [6] ubi pro ΛTSTEIΓΛI, & ΛΛNSGΛI in paſſiva formâ, leguntur, ΛTSTEIΓΛdΛN, *deſcendat*; ΛΛNSGΛdΛN, *liberet.* ΛTSTEIΓΛdΛN NN Λƀ ψΛMMΛ ΓΛΛGIN, *deſcendat nunc de cruce.* ΛΛNSGΛdΛN NN ïNΛ, *liberat nunc illum.* Græcè καταβάτω, à καταβῆναι, à καταβαίνω, & ῥυσάσθω à ῥύσαι, quod ab ἐρρυσάμην à ῥύομαι, quæ in paſſivâ formâ ideo reddenda duxit interpres, ut ego opinor, quòd, activa quum ſint, paſſivorum tamen formam ſequantur.

XVI. Tertiò formatur verbum paſſivum in *Mœſo-Gothicâ* ab activo, mutando terminationes infinitivi GΛN, vel ΛN, in NΛN, vel interponendo N ante ΛN. Sic à dΛKΧBGΛN, *turbare*, ſit dΛKΧBNΛN, *turbari*; ab nSƐnΛΛGΛN, *adimplere*, nSƐnΛΛNΛN, *adimpleri*; ab nSΛnKΛN, *aperire.* nSΛnKNΛN, *aperiri*; à ΨEIhΛN, *ſanctificare*, ΨEIhNΛN, *ſanctificari*; à ΓΛhΛIΛGΛN, *ſanare*, ΓΛhΛIΛNΛN, *ſanari*; ab ΛƐOΛnGΛN, *ſuffocare*, ΛƐOΛnNΛN, *ſuffocari*; à ƐKΛUISTGΛN, *perdere*, ƐKΛUISTNΛN, *perdi.* dISTΛIKΛN, *diſcindere, rumpere*, dISTΛIKNΛN, *rumpi.* Sic etiam verba activa apud veteres *Cimbros*, & *Iſlandos* paſſiva fiunt, vertendo finalem infinitivi a in na: Sic ab at ðoða, *ſtupefacere*, fit at ðoðna, *ſtupefieri*; ab at Þverra (à Þor, *aridus*) *aridum facere*, at Þverna, (in præt. Þornaðe,) *aridus fieri*; ab at rifa, *lacerare*, at rifna, *lacerari*; ab at bata vel bæta, *meliorare*, *in melius mutare*, at batna, *meliorari*, *in melius mutari.* Sic legitur at Þykna, *incraſſari*, *craſſus fieri.* Ita adhuc apud *Anglos*, to thicken, *denſari*, *incraſſari*; to lengthen, *longus fieri*; to darken, *tenebreſcere*, vel *tenebroſus fieri*; to brighten, *lucidus*, *ſplendidus fieri*, vel *ſplendeſcere*; to batten, *meliorari*, vel *melior fieri.* to batten, apud *Anglos* Boreales, dicitur de infante, vires acquirente.

---

[1] Vide *Marc.* XIII, 25. *Luc.* I, 20. [2] *Matth.* VI, 2. [3] Vide ΛƐΛETΛINdΛN, *Marc.* VI, 12. *v. Luc.* II, 35. [4] In voce hΛBΛN. [5] Quibus adde ΓΛBΛIKΛdΛ, hΛITΛdΛ, *Luc.* I, 35. [6] Vide capitis octavi regulam 19.

Exempla quædam illuſtrata.

NI ïNdKRBNAI ïZVAK hAIKTR, *non turbetur cor veſtrum*, Joh. XIV, 1. NSAnKNRdeAnn ïM ARGNA, *aperti ſunt eorum oculi*, Matth. IX, 30. EI NSFNLLNAI GAKdS MEINS, *ut impleatur domus mea*, Luc. XIV, 23. VEIhNAI NAMR ΨEIN, *ſanctificetur nomen tuum*. AFOLIINRdeAnn ïN MAKEIN, *ſuffocabantur in mari*, Marc. V, 13. ΨEI VAIhTAI NI FKAUISTNAI, *ne aliquid pereat*, Joh. VI, 12.

Præterea, notandum eſt iſtiuſmodi paſſiva formare ſua præterita, & participia, ut infinitiva exeuntia in NR, vel R. Sic à GAdKRBNAN, formatur GAdKRBNRdA, *Luc.* I, 12. Plura ſiquis exempla velit, conſulat *Luc.* I, 29, 80. *Matth.* V, 29. *Luc.* II, 47. & I, 64. *Matth.* VI, 9. *Marc.* VI, 11, 35. *Joh.* XVIII, 28. *Luc.* VIII, 47, XIV, 23, VIII, 14. & V, 6.

XVII. Quartò etiam verba activa immutata non rarò paſſivè à *Mæſo-Gothis* uſurpantur: ut, ANAMELGAN, *Luc.* II, 5. NSUIMAN, NKKEISAN, *Luc.* IX, 22. GAKKRTAN, *Luc.* XX, 18. dAnnGAN, *Luc.* III, 7. GASVIKNNΨGAN, *Luc.* XIX, 11. ATTIBAN, *Luc.* IX, 44. VASGAN, *Matth.* VI, 25, 31. GAAEIKRN, *Matth.* VI, 8. FKABNGAN, *Marc.* XIV, 15. NSKINSAN, *Marc.* VIII, 31. *Luc.* XX, 17. Sed quando verba activa, cujuſcunque linguæ ſint, paſſivè uſurpantur, hoc iis accidit aut vi ſignificationis, ut in *tabeo*, *putreo*, *inſanio*, apud *Latinos*, vel per elleipſin, ut in *vapulo*, *væneo*, quæ implicant [1] reciprocum loquendi modum, quo paſſio in pleriſque linguis ſignificatur, ut apud *Gallos* in *je m'etonne*, *attonitus. ce livre ſe vend à Paris*, *liber iſte vænet* (i. e. *ſe vænet*) *Pariſiis*. Sic NKKAN ΨAN ïRSEF NS GAAIAAIA ANAMELGAN MIΨ MAKIïN, i. e. ANAMELGAN SIK MISSR, *Græcè*, ἀπογράψασθαι, *Luc.* II, 4, 5.

Corollarium.

XVIII. Supra obſervatum eſt in reg. XIV. de finitis in dA, quod participium paſſivum finitum in A purè fœmininum ſecundum reg. 8. cap. IV. in hoc diſtinguitur à maſculinis, & neutris in A ſuffixum finitis, quod cum illo verbum ſubſtantivum ſemper expreſsè conjungitur in eadem oratione, hæc vero ſemper leguntur ſine verbo ſubſtantivo, quippe quod A ſuffixum ejus vices gerat. Obtinet hæc regula etiam in participiis fœmininis in A ſuffixum finitis, quæ diſtinguuntur à participiis in A purè fœmininum terminatis, in eo, quod illa ſine, hæc cum verbo ſubſtantivo leguntur in oratione: ut *Luc.* II, 4. ïN BANKh dAVEIdIS. SEI hAITAdA BEΨAAIhAIM, *in civitate David, quæ vocatur Bethlehem.*

Notetur etiam, quòd finitis in A, ſuffixum I aliquando adjicitur, me judice, euphoniæ gratiâ: ut in GAdKAnsGAzAI, *Luc.* X, 15. Ψn KAFAKNAnM. Ψn nNd hIMIN nshAnhidA. nNd hAAGA GAdKAnsGAzAI, *tu Capharnaum, tu uſque ad cœlum exaltata, uſque ad infernum demergeris.*

Hactenus non ſine maximo tædio in re prorſus intentatâ ſudavi, ut *Mæſo-Gothorum* verbum paſſivum, ſuâ nocte obvolutum, in lucem proferrem, nè quod mihi diù crux erat, & tantum non à diſcendâ *Ulphila-Gothicâ* deterruerat, foret offendiculo tyronibus, quibus intricatiora, & inventu difficilia non rarò in cauſa ſunt, ut incæptis præproperè valedicant.

CAPUT DECIMUM.

De verbo imperſonali.

I. HActenus de verbo perſonali, quod certis perſonis diſtinguitur. Jam de imperſonali agendum eſt, quod nulli certæ perſonæ aſtrictum indefinitè, & incertè ſignificat. Exprimitur autem vel per MAN, *homo*: vel per pronomen plurale, hi, *illi*: vel per pronomen hÿt, *id*, & verbum ſubſtantivum: vel per verbum tertiæ perſonæ abſolutè poſitum.

Primò per man: ut, man bꝑohte ðа hiꝛ heaꝛoð on anum ðiꝛce, *allatum eſt caput ejus in diſco*, Matth. VI, 10. ⁊ man oꝛꝛloh mæꝛt ealne hiꝛ heꝑe, *& exercitus ejus penè totus delectus fuit.* nÿꝛ hÿt na ȝoð þat man nime beaꝑna hlaꝛ, *non eſt bonum ſumere panem liberorum*, Matth. XV, 28. man hꝑÿmðe, *clamatur*, vel *clamor factus eſt*, Matth. XXV, 6. ⁊ heom man þæꝑ ÿꝛel ȝeðo, *& his illic injuria inferatur*, Spelm. concil. p. 127. Ita majores *Gallorum*, ut ſcribit *H. Stephan.* dixerunt *Hom court*, ac ſi *Latinè* diceretur *homo currit*: [2] unde *h* ablato, & *m* verſo in *n*,

---

[1] Vide cap. XVI. r. 6. [2] Hanc *H. Stephani* conjecturam confirmant verba Sacramenti, quod *Ludovicus Germaniæ*, *Carolo* fratri, *Galliæ* regi præſtitit apud *Argentoratum* anno DCCCXLIII. ſicum *om* por dreit ſon fradre ſalvar diſt, *ut homo jure fratrem ſuum ſervare debet.*

factum

factum est, ut ille putat, hodiernum *on*. Sed si quis tamen pace tanti viri dixerit *on* potiùs fieri ab Italico *uno*, non refragabor. Certè nos dicimus, **one told me**, *mihi dictum est*: **one ought not to do so**, *non sic fieri debet*: **one had better kæp awake, than sleep after dinner**, *à prandio salubrius est vigilare, quàm dormire*.

II. Secundò impersonalis significatio exprimitur per hi, *illi*: ut, ne hi ne ælaþ hýna leohtfæt, ȝ hýt undeр cýfe ſettaþ, *neque accendunt lucernam, & ponunt illam sub modio*, Matth. v, 15. *Gothi* vero exprimunt impersonalem sensum per verbum passivum: ut ubi versio *Anglo-Saxonica* habet, Cpiſt þu ȝaderaþ man þin-berian of þornum. oððe fic-æppla of þýrn-cynnum, *nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus*: *Ulphila-Gothica* habet, ïƀƛI ƛISƛNdƛ ƛF ψƛNKNNM ϒEINƛƀƛSGƛ. ƛIψψƛN ƛF ϒIFƛdEINXM SMƛKKƛNS, *Matth.* VII, 16.

III. Tertiò per pronomen hýt, & verbum substantivum: ut, hýt þunrode, *tonabat*. hýt ȝecweden wæs, *dictum erat*, Matth. v, 21. on rumera hiht biþ wearm, *Boeth.* p. 46. hýt wæs cealð, *Goth.* KƛƛdϒS, *frigescebat*, Joh. XVIII, 18. Hoc modo exprimuntur verba, quorum actio extra nos & nostram potestatem est: ut, *ningit, pluit, vesperascit, tonat*.

IV. Quartò per verbum tertiæ personæ absolutè positum: ut, ðus unc ȝedafenaþ ealle rihtwisnesse ȝefillan, *sic decet nos adimplere omnem justitiam*, Matth. III, 15. us bisceopum ȝedafenað, *nos episcopos decet*, Ælfrici epistolarum prioris initium MS. forþam þe his hine lýst ofer ealle oþre þinȝ, *quia hoc præ omnibus cupit*, Boeth. *Ælfredi*. p. 74. rpa me þincþ, *ita mihi videtur*.

CAPUT UNDECIMUM.

De verbis anomalis, sive irregularibus.

I. MUlta sunt verba in linguâ majorum, quæ à normâ dati paradigmatis deflectunt: ut, ȝanȝan, vel ȝan, *ire*, quod in præterito facit eode, vel ȝeode. hinc apeȝ-eode, *abiit*: forþ-eode, *processit*: in-eode, *intravit*: of-eode, *exiit*: þurh-eode, *pertransivit*: us-eode, *ascendit*. hwý eode ȝe ut ȝesean, *cur exiistis videre*, Matth. XI, 8. Sic apud *Mæso-Gothos* ƓƛIƓƛN cum suis compositis, ut ƞSIƛIƓƛN, faciunt in præterito ïddGƛ & ƞSïddGƛ. ȝanȝan, facit in imperativo ȝa, *ito*, Luc. v, 14. Ne ȝa ȝe, *non intrabitis*, Matth. v, 20.

II. Gebindan, *vincire*, & hujusmodi, ut, ȝesprinȝan, *flagellare*: awindan, *intexere*: biwindan, *involvere*: findan, *invenire*: formant præteritum in AND, & participium passivum in UNDEN: sic à biwindan, legimus biwand, *involvit*, Matth. XXVII, 59. & à cæteris ȝebunden, ȝesprungen, awunden, funden. Sic apud *Mæso-Gothos* BIVINdƛN, facit BIVƛNd, *Matth.* XXVII, 59. & ƓƛBINdƛN, ƓƛBƞNdƛNS, *Marc.* XV, 7. * Tæcan, *docere*, facit in præterito tæhte, *docebat*, (*Anglice*, **taught**) in imperativo tæc, *doce*. * Feohtan, *pugnare*, facit feaht, *pugnabat*. in plur. fuhton, ȝefuhton, *pugnabant*. * Faran, *ire*, & forþfaran, *mori*, faciunt feore, & forþfeore. * Faran tamen, & afaran faciunt etiam for, & afor: ut, Ceolpulf biscop and Ealdpald biscop of þam lande afaran, *Ceolwulfus episcopus, & Eadwaldus episcopus ex natione emigraverunt*. hes Æþelheard arcebiscop ȝ Cýnebriht biscop foran to Rome, *hoc anno Æthelheardus archiepiscopus, & Cynebrihtus episcopus Romam profecti sunt*. * Týþian, *concedere, donare*, facit in præterito týþde, & týdde. * Unnan, *dare, concedere*, regulariter in præterito facit unnade, per contractionem unde, ex quo euphonicè uðde, *concessit*. Simili processu cunnan, *scire*, format cuþe, *sciebat, scivit*. * Brucan, *frui*, in præt. dat bneac *Luc.* I, 8. & bnæc. * Getan, *confirmare, obtinere*, facit in præt. ȝeot, ȝeotte. plur. ȝeoton. * Wiþwacan, *negare*, facit wiþwoc in præterito. * Coman, cuman, cpiman, *venire*, facit in præterito com, in plurali cumon, comon. * Setten, *ponere*, in præterito reddit seotte, *posuit*. * Arisan, onrisan, nýþerrisan, *dilabi, occidere*, in præterito reddunt arað, onrað, nýþerrað, & ð in h liquescente, arah, &c. * Cnapan, *cantare*, cneop, *cantabat*. * Gemetan, *invenire*, ȝemette, *invenit*. * Ofslean, *occidere*, in præterito format, ofsloh, pro ofsloð, ab ofslæȝan, vel ofslaȝan, ejusdem significationis. * Gemunan, *recordari*, dat ȝemune, & ȝemunde in præterito, plur. ȝemunon. * Slitan, *scindere*, facit slat, *scidit*. * Hengan, *pendere*, facit henȝ, *pendebat*, plur. henȝon, *pendebant*. * Bedriſan, *fugare, pellere*, bedraf. * Ahneoran, *ruere*, ahneor, ahnur. plur. ahnuron, *ruerunt*. * Feallan, *cadere*, feoll, *cadebat*. * Hweorfan, ahweorfan, *vertere*, hwurf, ahwurf. plur. hwurfan. * Onȝýtan, *intelligere*, onȝeat, *intellexit*. plur. onȝeatun. * Aris an, *surgere*, aras, *surrexit*. * Onridan, *inequitare*. onrad. * Secȝan, sæȝȝan, sæcȝan, *dicere, loqui*, facit in præterito sæcȝde, & sæde, *dicebat*. * Arnian, arnan, ýrnan, *currere*, in præterito, facit arn, plur. urnon. * Scippan, ȝescippan, *creare, formare, facere*, in præterito ȝescop. * Gewæccan, ȝewacan, ȝewæcean, *afficere*, facit in præterito ȝewæhte, ȝewahte. * Ahebban *elevare*, ahof, upahof, *elevavit*, Marc. IX, 27. Ahof autem potius ab ahafan, *levare*. * Streccan,

can, *ſternere*, ꝛtꝛeht. plur. ꝛtꝛehton, *ſtraverunt*. * Leꝛꝛiȝan, *ſilere*, *tacere*; ȝeꝛuꝺ, *tacuit*, *obmutuit*. * Leceoꝛan, *eligere*, ȝeceaꝛ, *elegit*. * Teon, *ducere*, in præterito facit tuȝe, & teh, *Joh.* xxi, 11. (veteribus *Cimbris* toga eſt *attrahere*) in imperativo teoh, vel teo, (inde nautarum toiu) *Luc.* vi, 42. Et ſimplicis formam compoſita, ut, ateon, ſequuntur. * Leꝛean, *virum* ꝺe, in præterito facit ȝeꝛah, *Luc.* ix, 32. ȝeꝛeah, *Luc*, xviii, 43. ȝeꝛeh, *Matth.* iv, 18. occurrit etiam ȝeꝛeaȝ, & ȝeꝛaȝ. ȝeꝛepen, *viſus*, Spelm. concil. p. 573. Sic apud *Gothos*, ΓΛSΛIOΛN facit ΓΛSΛO, *Marc.* i, 10. * Belȝan, ȝebelȝan, *iraſci*, facit in præterito bealh, ȝebealh, *Luc.* xiii, 14. & xv, 28. * A ꝛapan, *ſerere*, formatur in præterito ꝛep, *Marc.* vi, 4. in participio ꝛapen. *Goth.* SΛIΛNΛNS, à SΛIΛN. * Speꝛian facit ꝛpoꝛ, *Luc.* i, 73. ubi SVΛRΛN etiam facit SVXR. * Hniȝan, *inclinare ſe*, à hNΛIΓΛN, vel hNEIVΛN, facit in præterito hnah, & hnaȝ, ut in unꝺeꝛhnaȝ, *ſubii*. * Stiȝan, in præſenti ꝛtih, *Luc.* xvii, 31. in præterito ꝛtah, ut in compoſitis aꝛtah, ȝeꝛtah. STEIΓΛN facit in præterito STΛIΓ, *Joh.* vii, 14. * Foꝛꝛẏꝛncean, vel ꝼoꝛꝛẏꝛncan, *perdere*, *deſtruere*, in præterito ꝼoꝛꝛoꝛhte. * Beatan, *verberare*, in præterito beot, *Luc.* xviii, 13. * Hlihan, *ridere*; hloh, *riſit*. *Goth.* hΛΛhȝΛN, hΛXh, *ridere*, *riſit*. * Beoꝛȝan, *cavere*, *defendere*, facit beoꝛh in præterito, *Cædm.* p. 56. l. 22. * Ab abuȝan, *incurvare*, fit abeah in præterito, *Joh.* viii, 6. & à buȝan, buȝean, vel biȝean, beah, *Spelm.* conc. p. 574. & biȝꝺe, *Bed.* E. H. p. 162. ȝebuȝan, vel ȝebuȝean, facit in præterito ȝebiȝꝺe, in participio ȝebeȝꝺ, ȝebeȝeꝺ. * Aꝺꝛeoȝan, *pati*, *ducere*, in præterito aꝺꝛuȝon, *Ælfricus* de veteri Teſtamento, p. 1. * Apacean, *expergefacere*; apeahte, *expergefecit*. * Stanꝺan, *ſtare*, in præterito ꝛtoꝺ, & ſimplicis anomalian compoſita ſequuntur. Sic STΛNDΛN, cum comp. facit STXψ. Ða miꝺ þam he on hiꝛ ȝebeꝺum ꝛtoꝺ, *Hom.* in Nat. *Johannis* B. * Fenȝan, *capere*, in præterito ꝼenȝ, Præf. *Ælfr.* ad *Wulſig*. * Leꝛlaȝan, *percutere*; ȝeꝛloh, *percuſſi*, ſcilicet à ȝeꝛloȝ, ȝ in h liqueſcente. * Oꝼeꝛꝛꝛean, *tegere*, facit in præterito paſſivo oꝼeꝛꝛꝛoh, *tectus*. Spiꝛan, *ſpuere*, facit in præterito ꝛpaꝛ; ut, SNEIVΛN, SNΛIV, *Joh.* ix, 6. * Lꝛinꝺan, ad formam ȝebinꝺan, in præterito ȝꝛanꝺ. in plurali ȝꝛunꝺon, *Pſ.* xxxiv, 19. * Ðencan, *cogitare*, in præterito þohte vel þuhte, *Luc.* i, 3. *Pſ.* xl, 7. Sic ψΛΓKȝΛN facit ψΛhTΛ, *Luc.* i, 29. * Ꝛeoꝛcan, *operari*, in præterito poꝛhte, *Pſ.* xliii, 2. Sic VΛNKKȝΛN, in præterito facit VΛNKhTΛ, *Joh.* ix, 6. * Bebẏcȝean, *vendere*, bebohte, *Pſ.* xliii, 13. Sic BNΓȝΛN, facit in præterito BΛNhTΛ. * Delꝼan, *fodere*; ꝺulꝼe, *Pſ.* lvi, 8. part. ꝺolꝼen. * Lehelpan, *auxiliari*; ȝehulpe. * Scinan, *lucere*; ꝛcean, *Luc.* ii, 9. * Bꝛinȝan, *ferre*; bꝛohte, *Matth.* ii, 11. Sic BKIΓΛN facit BKΛhTΛ. * Bepæcan, *fallere*; bepæhte, *Matth.* ii, 16. * Secan, *quærere*, *petere*, ꝛohte. plur. ꝛohton, ȝeꝛohton, *quærebant*, *petebant*. * Beꝼꝛinan, *interrogare*; beꝼꝛan, *Matth.* ii, 7. Et, Ða beꝼꝛan he hiꝛ leoꝛninȝ cnihtaꝛ hu poꝛulꝺ men be him cꝛiꝺꝺoꝺon, *Hom.* de *Petro*, & *Paulo*. Ða beꝼꝛan ꝛe apleaꝛa, *Hom.* de *Alexandro*, *Eventio* & *Theodulo*. * Biꝺꝺan *orare*; bæꝺ, & baꝺ. Sic BIΔCȝΛN facit BΛψ. * Æt-hꝛinan, *tangere*; in præterito æt-hꝛan. * Liþan, *navigare*; laþ. Sic ΛEIψΛN facit ΛΛIψ, ut in nEΛKΛΛIψ, *transfretavit*, Matth. ix, 1. * Onȝinnan, *incipere*; onȝan, *Luc.* vii, 15. Sic ΔnΓINNΛN facit ΔnΓΛN. * Niman, *capere*; nam, *cepit*. Sic ΓΛNIMΛN facit ΓΛNΛM. Particip. numen, ȝenumen. * Liꝼan, *dare*; ȝaꝼ. ut, ΓIBΛN facit ΓΛꝼ. * Sittan, *ſedere*; ꝛæt, *ſedit*. Sic ΓΛSITΛN, ΓΛSΛT: * Maȝan, *poſſe*, in imperfecto miht. Sic MΛΓΛN facit MΛhTΛ. * Aþpean, *lavare*, in præterito aþpoh, *lavabat*. Sic ψVΛhΛN facit ψVXh, *Joh.* xiii, 12. * Healꝺan, *tenere*; heolꝺ, *tenebat*. * Hanȝen, ahanȝen, *ſuſpendere*; hoh, ahoh, ab hΛhΛN, quod à hΛnh, *altus*, unde etiam hXN, *ſuſpendere*. * Leotan, *effundere*; ȝut. plur. ȝutan, *effuderunt*. * Fenȝan, beꝼenȝan, *capere*, in præſenti ꝼeh, à ꝼΛhΛN, unde etiam ꝼon, *capere*. * Dẏrꝛan, *audere*, in præterito ꝺoꝛꝛte, *Matth.* xxii, 46. *Gothicè* ΓΛΔΛnKSTΛ, *Marc.* xii, 34. * Apꝼeah, *revelavit*, fit ab apꝼeon, *revelare*, *Ælfricus* de novo Teſtamento, p. 25. * Aꝛpanan, *allicere*; aꝛpon. particip. paſſ. aꝛponnen. * Reccan, *curare*; ꝛoht. plur. ꝛohton. * Dꝛeccan, *vexare*; ꝺꝛoht. plur. ꝺꝛohton. * Acpencan, *extinguere*; particip. acpenꝛt, acpanc, acpinen, *extinctus*. * Ꝛeꝺan, *inſanire*, in præterito peꝺꝺe, *inſanivit*. Ða penꝺon hi þaꝛ he peꝺꝺe, *æſtimabant eum inſanire*, Bed. H. E. p. 143. * Lelæcan, *appropinquare*; ȝelihte, *ibid.*

III. Hiſce addas: Aȝan, *poſſidere*, quod in plurali præſentis indicativi reddit aȝun, vel aȝan, *habemus*, *tis*, *ent*, in præterito ahꝛ. plur. ahton. Don, *agere*, *facere*, ſic formatur: in præſenti indicativi ꝺo, ꝺeꝛꝛ, ꝺeþ, ꝺẏꝛꝛ, ꝺẏþ. plur. ꝺoþ, *facimus*, *itis*, *iunt*. præterito ꝺiꝺ, ꝺiꝺe, ꝺẏꝺe. præſ. potentialis ꝺo, ꝺo, ꝺo. plur. ꝺon, *faciamus*, *atis*, *ant*. can, *ſcio*, [1] *ſcit*. pille, à pillan, *volo*, *vult*. nelle, *nolo*, & *nonvult*; nellen, *nolite*. Vide gramm. *Iſland.* cap. viii.

IV. Notandum autem hic eſt, lector ſtudioſe, anomalorum, quæ ſupra ponuntur, haud exiguam partem id genus eſſe, quæ formant præteritum abjiciendo ultimam præſentis, & mutando vocalem penultimæ in aliam vocalem, maxime autem in a: ſic à ȝiꝼe, *do*, ȝaꝼ, *dabam*, *dedi*; à biꝺꝺe, *jubeo*, baꝺ, *jubebam*, *juſſi*; à liþe, *navigo*, laþ, *navigabam*, *navigavi*; à nime, *capio*, nam, *capiebam*, *cepi*; à hlihe, *rideo*, hloh, *ridebam*, *riſi*; ab ahaꝼe, *levo*, ahoꝼ, *levabam*, *le-*

---

[1] Ꝑa ðam ðe ȝoꝺcunꝺne heoꝛꝺe ꝼehþ. anꝺ heoꝛꝺe ðe he healꝺan ꝛceolꝺe. anꝺ pẏꝛꝛ þam naþeꝛ ȝehealꝺan ne can. ne hi ꝛẏlꝼne. ne ða ðe can anꝺ nele:.

vavi;

vavi; ab ayrpane *allicio*, ayrpon, *alliciebam*, *allexi*. à ƀelƒe, *fodio*, ƀulƒe, *fodiebàm*, *fodi*; & iſtiuſmodi innumera alia, quæ forſan magis proprie ſecundam conjugationem verborum conſtituere videantur, quam inter anomala recenſeri. Quamobrem in [1] grammatica *Francica* id genus verba ad ſecundam conjugationem tanquam ad ſuam claſſem reduximus.

Verbà anomalà apud Gothos.

V. * ƑRΛϒIΛϒΛN, *rapere*, ƑRΛϒΛΛϒ, *arripiebat*, Luc. VIII, 29. * ΓΛΓΓΛN, *irè*, cum compoſitis: ut, ΠSΓΛΓΓΛN, faciunt in præterito [2] ïddGΛ, ΠSïddGΛ, ΛTïddGΛ, ΓΛïddGΛ. plur. ïdGeΠM, ïdGeΠψ, ïdGeΠN: * ΛNdƀINdΛN, *ſolvere*, in præterito ΛNdƀΛNd. plur. ΛNdƀΠNdΠM, ΛNdƀΠNdΠψ, ΛNdƀΠNdΠN: * NIMΛN, *capere*, præterito NΛM, plur. NeMΠM, NeMΠψ, NeMΠN: * ΓIƀΛN, *dare*; ΓΛƑ. plur. ΓeƑΠM, ΓeƑΠψ, ΓeƑΠN: * uIMΛN, *venire*, in præterito uΛM, uΛMT pro uΛMST, uΛM. plur. ueMΠM, ueMΠψ, ueMΠN: * ΓΛSITΛN, *ſedere*; ΓΛSΛT. plur. ΓΛSeTΠM, Πψ, ΠN: * ΓΛNISΛN, *ſanari*; ΓΛNΛS. plur. ΓΛNeSΠM, Πψ, ΠN: * ΛNΛƑIΛΛhΛN, *cuſtodiæ tradere*; ΛNΛƑΛΛh: * ƑΛNKSNIϒΛN, *prævenire*; ƑΛNKSNΛN: * ƀIΓITΛN, *invenire*; ƀIΓΛT. plur. ƀIΓeTΠM, Πψ, ΠN: * ƑINΨΛN, *ſcire*; ƑΛNΨ. plur. ƑΠNΨΠM, Πψ, ΠN: * ΠKKINNΛN, (euphonice pro ΠTKINNΛN) *exire*; ΠKKΛN: * ΓΛSϒIΛTΛN, *mori*; ΓΛSϒΛΛT: * ΓΛΛISΛN, *colligere*; ΓΛΛΛS. plur. ΓΛΛeSΠM, Πψ, ΠN: * ΠSSIΓΓϒΛN, *legere*; ΠSSΛΓΓ. plur. ΠSSΠΓΓϒΠM, Πψ, ΠN: * dKIΓΓKΛN, *bibere*; dKΛΓK. plur. dKΠΓKΠM, Πψ, ΠN: * ΓΛϒIΨΛN, *conjungere*; ΓΛϒΛΨ: * ƀISTIΓuΛN, *irruere*; ƀISTΛΓΓ. plur. ƀISTΛΓΠM, & ƀISTΠΓuΠM, Πψ, ΠN. Sic ΠSƀΛIΓΓϒΛN, *cædere*, facit in præterito ΠSƀΛΛΓΓ. plur. ΠSƀΛΠΓΓϒΠN, *cæderunt*. * ΛIΓΛN, *jacere*; ΛΛΓ: * SIΓΛN, ΓΛSIΓΛN, *delabi*, SΛΓ, ΓΛSΛΓ: * ΓΛƀKIKΛN, *rumpere*; ΓΛƀKΛK. plur. ΓΛƀKeKΠM, Πψ, ΠN: * uIΨΛN, *dicere*; uΛΨ. plur. ueΨΠM, Πψ, ΠN: * ΠKKINNΛN, facit in num. plurali ΠKKeNΠM, Πψ, ΠN: * SIΓuΛN, *mergere*, vel *mergi*; SΠΓuΠN, *mergebantur*. Anomalia hæc in præterito indicativi efficit ſimilem anomalian in præterito potentialis, vel optativi: ut, * ΓΛNeMI, ΓΛNeMeIS, ΓΛNeMI. plur. ΓΛNeMeINΛ, ΓΛNeMeIψ, ΓΛNeMeINΛ. à ΓΛNΛM, ΓΛNΛMST, ΓΛNΛM. plur. ΓΛNeMΠM, Πψ, ΠN:

Ex ſuprà poſitis exemplis hanc regulam ſtatuere forſan non temerarium erit, *viz.* habentia I breve in penultimâ infinitivi formant præteritum mutando I in Λ, & abjiciendo ultimam; ſic à ΛIΓΛN, abjecto ΛN, fit ΛΛΓ: & in plur. Λ mutatur in e; ſic à NΛM formatur plur. NeMΠM, Πψ, ΠN:

VI. Et ex infra poſitis forſan ſtatuenda eſt hæc regula: habentia eI, vel I longum in penultimâ infinitivi faciunt præteritum mutando eI, vel I longum in ΛI, & abjiciendo ultimam. Sic ΛNdƀeITΛN, *increpare*, facit in præterito ΛNdƀΛIT: * ΓKeIΠΛN, *prehendere*; ΓKΛIΠ: * ïNϒITΛN, *adorare*; ïNϒΛIT: * ΠƑSNeIΨΛN, *occidere*; ΠƑSNΛIΨ, ΠƑSNΛIST, ΠƑSNΛIΨ: * STeIΓΛN, *ire*, *vadere*; ƧTΛIΓ. plur. ƧTIΓΠM, Πψ, ΠN: * ƀISKeINΛN, *fulgere*; ƀISKΛIN: * ΠKKeISΛN, *reſurgere*; ΠKKΛIS: * ΨKeIhΛN, *comprimere*, ΨKΛIhΠN, *comprimebant*. * ΠƑΛKΛeIΨΛN, *transfretare*; ΓΛΛeIΨΛN, *ire*; ΛƑΛeIΨΛN, *diſcedere*; ΠƑΛKΛΛIΨ, ΓΛΛΛIΨ, ΛƑΛΛIΨ. At ϒΛITΛN, *circumſpicere*, non facit in præterito ϒΛΛIT, ſed ϒΛΛITXdΛ, *Marc.* V, 32.

VII. * ϒΛhSGΛN, *creſcere*, facit in præterito ϒXhS: * ΨϒΛhΛN, *lavare*, facit ΨϒXh. plur. ΨϒXhΠN, *laverunt*. * ϒΛIΛN, *ſpirare*, facit ϒΛIϒXΠN, *flaverunt*. Matth. VII, 25, 27. * SΛΛhΛN, *percutere*; SΛXh: * hΛΛhGΛN, *ridere*; ƀIhΛΛhGΛN, *irridere*, faciunt hΛXh, ƀIhΛXh. plur. ƀIhΛXhΠN, *irriſerunt*. * hΛƑGΛN, *tollere*. ΛNdhΛƑGΛN, *reſpondere*, faciunt hXƑ, ΛNdhXƑ: Aſt hΛIƑGΛN, *lamentari*, facit hΠƑ, *Matth.* XI, 17. * SϒΛKΛN, *jurare*; SϒXK: * ΓΛSKΛΠΛN, *facere*; ΓΛSKXΠ: * ΓΛSΛKΛN, *arguere*; ΓΛSXK: * ΠShΛhΛN, *ſuſpendere*, ΠShΛIhΛh, *ſuſpendit*.

VIII. * ƀITIΠhΛN, *circumire*, in præterito ƀITΛΠh: ΛTTIΠhΛN, *adducere*; ΛTΓΛΠh. plur. ΛTTΛΠhΠM, Πψ, ΠN: * ΛNΛƀIndΛN, *jubere*, facit ΛNΛƀΛΠψ, *juſſit*. * ΓΛTIΠhΛN, *nuntiare*; ΓΛTΛIh. plur. ΓΛTΛIhΠM, Πψ, ΠN: * ΠSKIΠSΛN, *ejicere*; ΠSKΛΠS. plur. ΠSKΠSΠM, Πψ, ΠN: * ΓΛΨΛIΠhΛN, *fugere*; ΓΛΨΛΛΠh. plur. ΓΛΨΛΛΠhΠM, Πψ, ΠN: * ΓΛΛΠKΛN, in præterito ΓΛΛΛΠK. plur. ΓΛΛΠKΠM, Πψ, ΠN: * dKIΠSΛN, *cadere*; dKΛΠS. plur. dKΠSΠM, Πψ, ΠN: * ƀIndΛN, *jubere*; ƀΛΠd. *juſſit*. * ΓΛNIΠTΛN, *capere*; ΓΛΠΠTΠN, *ceperunt*. * ΓΛSΛIΘΛN, *videre*; ΓΛSΛΘ. plur. ΓΛSeΘΠM, Πψ, ΠN:

IX. * STΛNdΛN ſimplex, *ſtare*; & compoſita, ut ΠSSTΛNdΛN, *reſurgere*, in præterito STXψ, ΠSSTXψ:

X. * ϒΛΠKKGΛN, *operari*. ΓΛϒΛΠKKGΛN, *facere*, in præterito ϒΛΠKhTΛ, ΓΛ-

---

[1] Cap. XI. [2] ïddGΠh, *Luc.* VII, 6. ut ïψ ïΛISΠS ïddGΠh, *& Jeſus ivit*

ϒΛΠKhTΛ.

ᚹᚪᚱᚳᚻᛏᚪ. Inde præteritum in noſtrâ linguâ **wrought**, ab infinitivo **to work**. * ᛗᚪᚹᚪᚱᚳᚻᛏᚪᚾ, *poſſe*; ᛗᚪᚻᛏᚪ: * ᛟᚱᚪᚾ, *timere*; ᛟᚻᛏᚪ. plur. ᛟᚻᛏᛖᚩᚾᛗ, ᚾᚹ, ᚾᚾ. Legitur ᚾᚻᛏᛖᚩᚾᚾ, *Marc.* xi, 32. * ᚪᛁᚱᚪᚾ, *habere*, præterito ᚪᛁᚻᛁᚩᚪ, & ᚪᛁᚻᛏᚪ. præſ. indicativi, ᚪᛁᚻ, *habeo*. plur. ᚪᛁᚻᚾᛗ, *habemus*, ᚪᛁᚱᚾᚾ, *habent*. * ᛒᚳᛁᚱᚱᚪᚾ, *ferre*; ᛒᚱᚪᚻᛏᚪ. plur. ᛒᚱᚪᚻᛏᛖᚩᚾᛗ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚹᚪᚱᚳᚷᚪᚾ, *cogitare*; ᚹᚪᚻᛏᚪ: * ᛒᚾᚱᚷᚪᚾ, *emere*; ᛒᚪᚾᚻᛏᚪ: * ᚳᚾᚾᚾᚪᚾ, *noſcere*; ᚳᚾᚾᚹᚪ, & ᚳᚪᚾᚾ, *novi*. * ᚠᚱᚪᚪᛁᚾᛊᚪᚾ, *perdere*; ᚠᚱᚪᚪᚪᚾᛊᚩᚪ: * ᛗᚾᚾᚪᚾ, *cogitare*; ᛗᚾᚾᚩᚪ, & ᛗᚾᚾᚪᛁᚩᚪ. plur. ᛗᚾᚾᚩᛖᚩᚾᛗ, & ᛗᚾᚾᚪᛁᚩᛖᚩᚾᛗ:

XI. ᚾᛊᚹᚪᛁᚳᚠᚪᚾ, *ejicere*, in præterito ᚾᛊᚹᚪᛁᚳᚠ, & ᚾᛊᚹᚪᚾᚳᚠ. plur. ᚾᛊᚹᚪᚾᚳᚠᚾᛗ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚪᛏᛒᚪᛁᚱᚪᚾ, *offerre*; ᚪᛏᛒᚪᚱ. plur. ᚪᛏᛒᛖᚱᚾᛗ, ᚾᚹ, ᚾᚾ:

XII. ᚠᚱᚪᚻᚪᚾ, *reſciſcere*, & ᚠᚱᚪᛁᚻᚾᚪᚾ, *interrogare*, in præterito ᚠᚱᚪᚻ, & ᚠᚱᚪᛟᚻ. plur. ᚠᚱᛖᚻᚾᛗ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚠᚱᛖᛏᚪᚾ, *comedere*; ᚠᚱᚪᛏ. plur. ᚠᚱᛖᛏᚾᛗ, ᚾᚹ, ᚾᚾ:

XIII. Et forſan habentia ᛖ breve in penultimâ infinitivi, formantur in præterito ut habentia ᛁ breve, de quibus præceptum eſt reg. 5.

XIV. Huc refer omnia formata in præterito per reduplicationem; de quibus cap. viii, reg. 19. quibus adde ᚹᚪᛁᚹᛟᚾᚾ, *flaverunt*, à ᚹᚪᛁᚪᚾ, *flare*, Matth. vii, 25, 27.

XV. Ex ſupradictis forſan haud temerè ſtatui poſſent duæ conjugationes verborum apud *Gothos*: Una eorum quæ formant præteritum indicativi, mutando ultimam præſentis in ᛁᛞᚪ, ᚪᛁᛞᚪ, ᛞᚪ, ᛞᚪ, quomodo à ᛊᛟᚳᚷᚪ, ᚻᚪᛒᚪ, ᛊᚪᚪᛒᛟ, formantur ᛊᛟᚳᛁᛞᚪ, ᚻᚪᛒᚪᛁᛞᚪ, ᛊᚪᚪᛒᛟᛞᚪ: Altera eorum, quæ formant præteritum abjiciendo ultimam præſentis, & mutando vocalem, vel diphthongum penultimæ in aliam vocalem vel diphthongum, quo modo formantur à ᚾᛁᛗᚪ, ᚾᚪᛗ; à ᚳᚱᛖᛁᚠᚪ, ᚳᚱᚪᛁᚠ; à ᚳᚪᛊᚪᚳᚪ, ᚳᚪᛊᛟᚳ; ᛞᚳᛁᚾᛊᚪ, ᛞᚳᚪᚾᛊ; ᛒᚪᛁᚳᚪ, ᛒᚪᚳ; ᚠᚱᛖᛏᚪ, ᚠᚱᚪᛏ; ᛊᛏᚪᚾᛞᚪ, ᛊᛏᛟᚹ; ᚾ abjecto, & tenui ᛞ in aſpiratam ᚹ mutato euphoniæ gratiâ. Et nota, quod omnia ſecundæ conjugationis faciant præteritum paſſivum in ᚾᛊ: ut, ᛒᚾᚾᛞᚪᚾᛊ, ᚳᚪᛒᚪᚾᚳᚪᚾᛊ, *natus*.

Notetur etiam, quod ad priorem conjugationem reducenda ſint omnia decimæ regulæ exempla, utpote quæ anomala tantum fiunt per contractionem euphonicam ut, in ᛗᚾᚾᛞᚪ, à ᛗᚾᚾᚪᛁᛞᚪ. at in contractis præteritis ſolvuntur radicales ᚳ, & ᚳ in ᚻ, & media ᛏ mutatur in tenuem ᛞ ulterioris euphoniæ causâ ut in ᚹᚪᚾᚳᚻᛏᚪ, pro ᚹᚪᚾᚳᚳᛞᚪ, à ᚹᚪᚾᚳᛁᛞᚪ, *&c.* In voce tamen ᚳᚾᚾᚹᚪ, à ᚳᚾᚾᚾᚪ, ᛞ mutatur in aſpiratam ᚹ:

Quædam etiam & contrahuntur, & mutant vocalem vel diphthongum penultimæ præſentis: ſic à ᛒᚳᛁᚳᚳᚪ formatur ᛒᚳᚪᚻᛏᚪ, pro ᛒᚳᚪᚳᚳᛞᚪ, à ᛒᚳᚪᚳᚳᛁᛞᚪ:

XVI. Denique coronidis loco notetur, quod à quibuſdam verbis formentur alia, quæ vim obtinent verborum *Hebræorum* in hiphel. Sic à ᚦᚪᚳᛁᚾᛟᚾ, *gaudere*, formatur ᚦᚪᚻᚷᚪᚾ, *gaudio afficere*, *oblectare*; à ᚳᚾᚾᚾᚪᚾ, *noſcere*, ᚳᚪᚳᚾᚾᚷᚪᚾ, *notum facere*.

Caput Duodecimum.

De Adverbiis.

I. ADverbia temporis: Ꮆeꝼẏꝛn, *pridem*. nıpan, *nuper*. ıu, vel ȝeoh, ȝeo, *olim*. ȝeaꝛa, *olim*. ıuȝeꝛa, *olim*. beꞇpıh ꝥaꝛ ꝥınȝ, *interea*. æꝛ, *antea*. æꝼꝛe, *ſemper*. næꝼꝛe, *nunquam*. æꝛandæȝ, *nudiuſtertius*. [1] ȝẏꝛꝛtandæȝ, & ȝeoꝛꝛtendæȝ, *heri*. æt ꝛumum cẏꝛꝛe, *aliquando*. oꝼt, ȝelome, *ſæpe*. oꝼt and ȝelome, *perſæpe*. to dæȝ, *hodie*. to meꝛıȝen, *cras*. nu, *nunc*. ꝥẏdæȝeꝛ, vel ıdæȝeꝛ, *eodem die*. æt nextan, æt nẏhꝛtan, *tandem*, *demum*. ðа ðа, *quando*. ðonne, *tunc*, *quando*. hpænne, & ahpenne, *quando*. hpılon, *aliquando*, *olim*. ðæꝛ ꝥe, *ex quo*. oþ ꝥıꝛ, *huc uſque*. ȝıꝼ æꝼꝛe, *ſi aliquando*. ꝛẏmbel, & ꝛẏmle *ſemper*. á & áá, *ſemper*. aliquando á ter repetitum occurrit, ut, ꝛı ꝥe loꝼ ȝ puldeꝛ nu ȝ ááá to poꝛuldе butоn æȝhpılcum endе, *Boeth. Ælfredi*, pag. 149. ꝛınȝallıce, *ſemper*. á butan endе, *ſine fine*. nuȝena, *adhuc*. hpædıncȝo, *brevi*, *citò*. on á poꝛuld, *in ſeculum*, Luc. v, 55. ꝼæꝛenȝa, vel ꝼæꝛlıce, *ſubitò*. ꝛemnınȝa, ꝛemnunȝa, *ſubitò*, *continuò*. ðe leꝛ hpenne, *ne quando*. ꝛpa ꝛpıꝥe, *tantiſper*. on hꝑæꝑonеꝛꝛe, *brevi*. ꝛpa micelum, *tantiſper*. ecelıce, *æternum*. ꝛona, *ſtatim*. ınꝛtæpe, *immediatè*, *illico*. ꝛona ınꝛtæpe, *citò*. Nota, quòd ꝛona regat genitivum: ut, ꝛona ꝥæꝛ ꝥınꝛeꝛ, *ineunte hyeme*. ȝ he ðæꝛ ꝼoꝛꝥꝼeꝛde ꝛona ꝥæꝛ ꝥınꝛeꝛ, *& ille ibi obiit ineunte hyeme*. Suppl. ms. ad Chron. *Sax*. Hinc ꝛona ꝥæꝛ ꝥe, *quàm primum*: ut, ðа ꝥæꝛ ꝛona ꝥæꝛ ꝥe hı eodan, *& factum eſt quam primum intraverunt*, Bed. E. H. c. 16. pelhpæꝑ, ȝepelhpæꝑ, *ubique*, *paſſim*. late, *tardè*. lanȝ, *diu*. ȝete, ȝet, *modò*, *adhuc*. með mẏcel hpıl, *pauliſper*. an læꝛt, anlaꝛte, *è veſtigio*. lanȝe,

---

[1] *Anglice* **yeſterday**. *Gothis* tamen ᚱᛁᛊᛏᚱᚪᛞᚪᚱᛁᛊ eſt *cras*: unde vero *Gothi* dixerint *cras* ᚱᛁᛊᛏᚱᚪᛞᚪᚱᛁᛊ nulla (inquit *Junius*) conjecturâ potui aſſequi.

diu. hpaþe, *cito*: ut, þeoc langę adlaþ. oððe hpaþe þpilt, *æger diu langueſcit, vel cito moritur*, MS. *Cott.* de obſervatione *Lunæ.* þpýþe hpaþe, *ſtatim*: ut, nu biþ þpýþe hpaþe antichriſto to hpaþe, *nimium cito.* þelden, *rarò.* ðahpile, *dum.* ne læþ æfter, *non multò poſt.* mid þý þe, *quam primùm, quando.* æðre, *illico, confeſtim.* him ða æðre God anſparedde, *tum illi Deus confeſtim reſpondit*, Cædm. p. 21. l. 20. on laſte, *tandem.* apa, *ſemper.* apa to aldre, *in ævum*, Cædm. p. 23, l. 71. Quibus addantur: ðæn niht, *confeſtim.* fulofte, *perſæpe.* heodæg, *hodie.* ðenden, *dum, quoad, quamdiu*; ut, ðenden þu her leafaſt, *dum hic moratus fueris.* ðæron, þarin, *illico.* her, in chronicis, *hoc anno.* þa *tum*, & þa þa, *tum quum.* longe on dæg, *die provecto.* dæghpamlice, *quotidie.* to lange, *nimium diu.* lungre, *protinus, ſtatim.* fnelre, *celeriter.* fnude, *confeſtim, ſine mora.* heononforþ, *à modo, ab hoc tempore.* feldhpenne, feldhpænne, *raro.* feldhpænne oððe næfre, *raro aut nunquam.* reg. mon. cap. LIV. hpilum, *nunc*: ut hpilum on ane halfe. hpilum on ælce healfe, *nunc ex una tantum parte, nunc vero ex omni.* gode hpile, *diu, ſpatio temporis bene magno.* chron. *Sax.* DCCCXXXVII; ær i ar, *mane.* ærne mergen. ur mýrgen, vel ar in morne, *primo mane*, gloſſ. R. 94. Cod. interl. *Cott.* Marc. XXVI, 2. Spire ær, *valde diluculo*, ibid. *Marc.* I. 35. ymbalýtel, ymblýtel, *brevi.* þær, *abhinc, deinde.* on niht, *noctu.* gelomlice, *crebro.* þa þa, *quamprimum.* Notandum autem eſt ædre, lungre, & fnude, quibus maxime delectantur poetæ, eſſe *Francica* origine. His adde hpiltidum, *modo, nunc.* hpylan, *quondam, aliquando.* Ðahpile, *dum, donec, quamdiu.* ða hpile þe, *idem.* Ahpænne, *aliquando.* Neo hpilum, *non ita pridem.* Nahponan, *non aliunde.*

Loci: hidep, *hùc*, ðidep, *illùc.* hpidep, *quo.* hep, *hic.* ðær, *illic.* hpær, *ubi.* tohpær, *ubique.* nohpær, *nuſquam.* æghpær, *ubique.* þær þær, *quo in loco.* hpidep hpega, *alicubi.* ðonan, þonon, *inde.* ellende, *procul.* bufan, bufon, *ſupra.* beneoþ, beneoþan, *infra.* dunepeard, *deorſum.* hampeard *domum verſus.* pertpeard, *occidentem verſus.* on bæc, on bæclinc, *à tergo.* Nehpær, *ubique.* uppeardes, *ſurſum.* innanpeard, *intus, interiora verſus.* utan, *exterius.* Ahpar, *alicubi.* hponan, ahponan, *undecunque.* ahponanutan, *ab extra.* nahponan, *à nullo loco*, nahponan utan, *non ab extra.* æghpanon, *undique.* heonon, *hinc.* þanon, *illinc.* hpanon, *unde.* Suþan, *ab auſtro.* Norþan, *ab aquilone.* gehend, *prope.* forneah, *propè.* forneah, *prope.* on þir healfe, *hâc.* on þa healfe, *illâc.* piþufan, *ſupra.* nýþer, & piþýþan, *infra.* piþutan, *extra.* binnan, *intus.* begeondan, *ultra.* beheonon, *citra.* upp, *ſurſum.* niþer, *deorſum.* adun, adune, *deorſum.* on þa fpýþran healfe, *dextrorſum.* on þa pýnftran healfe, *ſiniſtrorſum.* ellerhpider, *aliorſum.* ufan, *ſupra, ſurſum, deſurſum.* neoþan, *deorſum.* ellor, *allibi.* beneoþ, beneoþan, *infra.* gehpære, *undique.* fpa hpær fpa, *ubicunque.* fpa hpider fpa, *quocunque.* æghpider, *quaquaverſum.* up, *ſurſum.* dune, *deorſum.* ute, *extra.*

Hortandi: uton, *age, agite, agedum.* uton nu gehýran hu ure dihten pær fprecende, *Homil.* in dominic. II, in Quadrageſima. uton eornoftlice fleon to heofunge forþre dædbote ða hpile þe pe moton. ær þam þe re fæplica flæge ur arfpecce: uton gemunan fpa hpæt fpa pe dpeligende agýltan. ⁊ uton mid pope gepitnian ꝑ þæt pe manfullice adpugon: uton forfadian Godes anýne on andetnýrre. fpa fpa re piteza ur manaþ: uton ahebban ure heoftan mid handum to Gode, *Hom.* in Natal. *Gregorii P.* Occurrit etiam utan: ut, leofan men utan don. fpa ur mycel ðearf ir. habban anræde geleafan, cod. can. MS.

Dehortandi: parna þat, *cave ne.*

Excipiendi: buton, [1] *niſi*, butan, *abſque.* eller, *aliter, aliàs.* ælcor, *alias.* þý læs, *nè.* nýmre, *niſi, præter.* nýmre pen pære, *ni forſan.* nemne (*Iſlandis* nema) *niſi.* forpan, *tantùm.* naler, *nihilominus.* noht ðon læs, *nihilominus.*

Negandi: ne, *non.* no, nocht, noht, *non.* ne ne, *non*, inde forſan *Gallorum* nenny. natershpon, & natebærhpon, *minime, haud.* næfre, *nunquam.* on nan pirum, *nullo modo.* nere, vel næs, *non.* na, *non.* naller, *non.* na læs, *ne.* nohpæder, *nec, nullâ ex parte.* nere nere, *nequaquam.* næs næs, *idem.* Hic notandum eſt, NE, per aphæreſin ne E, coaleſcere in unam vocem cum nominibus, & verbis: ut in nænigum, pro ne ænigum. næfdon pro ne hæfdon. [2] nýr, nir, vel næs, pro ne ir, ut, næs ic na gedýrtig, *non audebam*, Hom. in Nat. *Mariæ* V. nan God nir butan þu ana, *Hom.* in paſſ. *Petri* & *Pauli.* nille, pro ne pille. nabbaþ, pro ne habbaþ. Quod turpiter ignorans editor *Chauceri* ita præfatur lectorem: **Chaucer many times underſtands his verb, as I WOT what men him call: for I KNOW WOT:** Cum tamen **not**, vel **nat**, veterum coaleſcat ex ne pat, **I know not, or wot not.**

Notandum etiam eſt, quod in lingua *Anglo-Saxonicâ* negatio enuntietur per duo negativa: ut, *Matth.* XXII, 23. ſecgaþ Saducei þat nan æriſt ne fiſ: Ne om ic na Criſt, *non ſum ego*

---

[1] Hinc in veteribus noſtris auctoribus **but** à *Dano-Saxonico* buta, pro butan, buton, nunquam non ſignificat *niſi*; apud Satyrographum enim noſtrum hæc & ſimilia exempla occurrunt:

And beate Beton therwith, but if ſhe will werk.
Unbleſſed arte thou bruer, but if the Gode helpe.

[2] Sic apud *Gothos* **NIST** contrahitur à **NI ïST**, vel **NIh ïST**, *Luc.* IX, 13. Et in Satyrographo noſtro, **naroos** pro **ne aroſe**, ut, **That he naroos.** ——

Chriſtus,

Chriſtus, Joh. I, xx. hẏpa nan næƿ aclænƿuð, *Luc.* IV, 27. Addam etiam & alterum exemplum (à quo orthodoxa doctrina eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ* de Euchariſtia dignoſcatur) ex *Ælfrici* monachi epiſtolâ ad *Wulſtanum* archiepiſcopum *Eboracenſem*, lectoris *Pontificii* gratiâ: Ne biþ ƿe liƿlica hlaƿ lichamlice ƿpa þeah ne ƿe ẏlca lichama ðe Cpiſt on ðpopoðe. ne þæt haliġ pin næƿ þæƿ Mælenðeƿ bloð ðe ƿoƿ uƿ aġoten pæƿ on lichamlican ðinġe. ac on ġaſtlicum anðġẏte, *Nihilominus panis ille vitæ non eſt corporaliter idem corpus in quo paſſus eſt Chriſtus, neque ſanctum illud vinum eſt Jeſu ſanguis, qui pro nobis effuſus erat, in corporali ſtatu* (vel *conditione*) *ſed in ſpirituali ſenſu.* Hoc & quæ deinceps ſequuntur in Gulielmi *de Inſulâ* excerpto impreſſo vel codice MS. qui extat *Oxoniæ* inter libros *Junianos*, hoc, inquam, & ſequentia, quam repugnantia ſint doctrinæ concilii *Tridentini* de S. Euchariſtiâ, penes lectorem eſto judicium. Sed, ut eò redeam unde eram digreſſus; editor *Chauceri*, nihil *antiqui* ſapiens, dicit ipſum imitatum fuiſſe *Græcos* in vehementiùs negando per duo negativa, tametſi *Chaucerus* literarum *Græcarum* ignarus, more ſui temporis, in quo *Saxoniſmus* penitus non exoleverat, duobus negativis uſus eſt: ut, **I ne ſaid none ill.** Occurrunt perſæpe tria negativa *Joh.* I, 18, ne ġeƿeah næƿƿe nan man Ġoð. Cpiſt iƿ ġecpeðen hlaƿ þuƿh ġetacnunġe. ȝ lamb. ȝ leo.---- ac ƿpa ðeah æƿtep roþum ġecẏnðe niƿ Cpiſt naþoƿ ne hlaƿ. ne lamb. ne leo:. Et, Ðeah þi piƿ þe hpane topƿeġe. ne ġeþaƿa þu. ne ne ġelẏƿ ðu na to hpaþe. ƿoƿ þam hẏ peoƿþaþ maneġum to ƿẏnð, MS. *Voſſii* moralia præcepta continens. Occurrunt etiam quatuor: ne nan ne ðoƿƿte oƿ þam ðæġe hẏne nan ðinġ maþe axiġean, *Matth.* XXII, 46. ſic in MS. *Bodl.* in homiliâ, cui titulus *de fide catholicâ*, ne nan Cpiſten man ƿ næƿƿe ne ƿceal ġelẏƿan:. Sed, ut editorem *Chauceri* denuò perſtringam, quàm inſulsè etiam lectorem docet *Chaucerum* ſuum ſcripſiſſe **gon** pro **began, leve** pro **beleve, loveden** pro **did love, woneden** pro **did won,** quo nihil putidius. Certè non poſſum non dolere vicem noſtratis *Ennii*, utpote cui contigit habere editorem *Anglo-Saxonicarum* literarum prorſus imperitum. Præterea monendus eſt *Philo-Sax.* lector regulam hanc de modo negandi per duo, vel plura negativa, non adeo generalem eſſe, quin exceptionem admittat. Nam in chronologiâ *Saxonicâ* rarius occurrunt duo negativa; in *Regiâ* Hiſt. Eccleſ. *Bedæ* paraphraſi multò crebriùs negatur per ſolitarium negativum, quàm per duo, vel plura, etiam in dictis vehementiſſimè negantibus; ut, ubi deſcribens, quàm pertinacitèr *Britanni* inhæſerint ſuis traditionibus contra preces, & increpationes *Auguſtini*, interpres ſic ſcribit Rex: * hi him hẏpan ne polðan. ne hi polðon pihte Eaſtpan healðan:. Atque paulò poſt, * ne hi Auġuſtineƿ laþum. ne hiƿ benum. ne hiƿ ðpeam anð hiƿ ġeƿepena æniġe ðinġa ġeþaƿiġean polðon, p. 110. Et pagina ſequenti, cpæðon hi þat hi næniġ þẏƿƿa ðon polðan. ne hine ƿoƿ aƿcebiƿceope habban polðon. Dicentes ad invicem: ġiƿ he nu ƿoƿ uƿ apiƿan ne polðe. mẏcel ma ġiƿ pe him unðeƿþeoðde beoþ. he uƿ ƿoƿ nopiht ƿoƿþẏġeþ, *Bed.* H. E. l. 2. c. 2. In *Cæmoniană* paraphraſi (ni malè memini) nunquam non negatur per ſimplex negativum, ut & in *illo* paragrapho chronologiæ *Saxonicæ* ad annum DCCCCXXXVIII. quem, cum duobus aliis ad annos, ſcil. DCCCCXLII. & DCCCCLXXV. auctor, quiſquis fuit, *Cæmonis* non inſulſus imitator, *Cædmonianis* [1] verbis, & *Cædmonianâ* verborum [2] pompâ grandiloquus compoſuit. Proferamus exemplum: ne peaƿþ pæl maþe on þiƿ Eiġlanðe æƿƿe ġẏta ƿolceƿ ġeƿẏlleð, *in hâc inſulâ haud unquam major populi ſtrages facta eſt.*

Denique *Ulphila-Gothica*, ad quam proxime accedit vetuſtiſſima dictio *Cædmoniana*, ſemper utitur ſimplici negativo, quamvis in multis aliis Græciſſet. Hæc adnotare lectorum gratiâ viſum eſt mihi, relicta iis libertate judicandi, an modus iſte negandi per duo, plurave negativa adeo antiquus ſit, & primò advenientium *Saxonum*, & *Anglorum* temporibus coævus; an potiùs, interjecto tempore, ortus ſit, prout uſus voluit,

Quem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi.

Affirmandi: Ia, *etiam.* ġẏƿe, *etiam.* pitðlice, *profecto, quippe, nempe.* buton tpeon, *proculdubiò.* ġepiƿlice, *ſcilicet.* ƿoþ, ƿoþlice & ƿulƿoþ, *certe.* hpæt ðonne, *tum certè.* ġeġnunġa, *omnino,*

---

* * Imò ſanè hic vehementiſſime negatur. Nam, ut ſcribit hiſtoricus, lib. 2. cap. 20. *uſque hodiè moris ſit Britonum, fidem, religionemque Anglorum pro nihilo habere, neque in aliquo eis magis communicare, quam paganis.* Regius interpres: Bpẏtta þeap iƿ þat hi Anġelcẏnneƿ ġeleaƿan. anð æƿeƿtnẏƿƿe ƿoƿ nopiht habbaþ. ne him an æniġum ġemænƿumian pilaþ ðon ma þe hæþenum mannum. Noluit ſcilicet *Eccleſia Britannica*, per D. circiter annos libera, (quia non licebat ſalvâ libertate,) cum *Romano-Saxonica* communicare. [1] Qualia ſunt. metoð. pinc. hæleþ. beoƿn. opleġ. noðoƿ. ġeoƿon. ƿpea. ƿpeġl. toƿht. noƿe. tiƿ. &c. quæ explicabimus cap. XXI. [2] Hpẏ ƿceal ic æƿteƿ hiƿ hẏlðo ðeopian. buġan him ƿpilceƿ ġeonġeƿðomeƿ. ic mæġ peƿan ġoð ƿpa he. biġƿtanðaþ me ƿtpanġe ġenentaƿ. þa ne pillaþ me æt þam ƿtpiþe ġeƿpican. hæleðaƿ heaƿðmoðe. hie habbað me to heaƿƿan ġecoƿene noƿe pincaƿ. *Cædm.* VII, 11, 12, 13. Non horrida hæc, ut putat *Whelocus*, ſed Poetica, ſed magnifica, & orationis poeticæ *vere ſublimes* venuſtates, & elegantiæ. Aſt excuſandus erat vir cl. utpote cui nondum in manus inciderat ineditus liber Poeticus, *Geneſeos* ſcilicet *paraphraſis Poetica*, quem *Cædmoni* monacho inſcriptum edidit *Fr. Junius* F. F. *Amſtelodami.* M. DC. LV.

planè,

planè, certò, prorsus. Ðæꝛ ap ꝛecgaþ þat hit gegnunga fꝛom Lode come, *Nuncius hic dicit hoc à Deo eſſe*, Cædm. p. 17. l. 10. fuꝛþon, *etiam, quidem.* gea, ea, *etiam*: ut, gea ðꝛihten, *Joh.* xxi, 15, 16. eoꝛnoꝛtlice, *certe, profectò.* Luþlice, *nimirum, quippe, certe.* Eallunga, *omnino, jam enim, certò*; ut, eallunga ig ꝛe ax to þæꝛa tꝛiwa fuꝛtꝛumum agett, *jam certè ſecuris ad radices arborum poſita eſt.* Matth. iii, 10. gyꝛe gyꝛe, vehementius affirmat, ut yeg yeg, apud *Anglos*, & ſæpe eleganter occurrit, ut etiam neꝛe neꝛe, in *Boethiana* verſione.

Optandi: eala gif *utinam.*

Dubitandi: penunge, *forſan.* pen, *fortè, forſan.* tꝛinigendlice, *forſitan, fortaſſis.* ðelæꝛ, ſeu ðyleꝛ, *ne fortè*, nimþe pen pæꝛe, *ni forſan.*

Diverſitatis: ælcoꝛ, *alias.* elleꝛ, *aliter, ſecus.* na elleꝛ, *haud ſecus, non aliter, non alias.*

Diſtantiæ: gehende, *prope.* nean, *prope.* feoꝛꝛan, *procul.* gehendoꝛ, & gehendꝛe, *propius.* gitbeheonan, *citerius.* getbehionam, *idem.* ut, hidejeꝛ oððe getbehionam, *citerius*, gl. *Ælfr.* heanon, *hinc*, & heonon. vide adverbia loci.

Quantitatis: ut, micclum, *multum.* genoh, *ſatis.* micelum, *multum, nimium.* ꝛpa lang ꝛpa, *quamdiu.* ꝛpa micelum, *tantiſper.* ꝛpa ꝛpiþe, *tantiſper.*

Segregandi: on ꝛunðꝛan, *ſeorſim.*

Sitûs adverbia quære inter adverbia loci. quorum pauca à nobis ſupra enumerantur.

Tranſitionis: uton, *porro, deinde, præterea, denique.* hpæt, *porro, adhuc.*

Intentionis & comparationis: ꝛpiþe, *valde.* to ꝛpiþe, *nimium.* pel, *valde, ſatis*: ut, pel manega, *valde multa*, LL. *Inæ* c. 43. ma, *magis.* ma þonne, *magis quàm.* Nu monige on Noꝛþanhymbꝛa þeode ge æþele ge un-æþele hy ꝛylfe. ⁊ heoꝛa beaꝛn ma gyꝛnaþ on mynꝛteꝛ ⁊ on Lodeꝛ þeoꝛdom-had to ꝛyllanne. ðonne hi ꝛynd bigonginde poꝛuldlicne camp-had. ꝛeo piꝛe hpylcne ende hæbbende ꝛy ꝛeo æfꝛꝛe ylda gefyþ ⁊ ꝛceapaþ. Hæc contra creſcentem indies exceſſum monaſteriorum, & monachorum ipſe *Beda* monachus *H. E.* lib. 5. cap. 24. Eodem tendit, quod valetudinarius ſcripſit paulo ante obitum in epiſtolâ ad *Egbertum* antiſtitem, quam edidit clariſſimus *J. Waræus* eques auratus A. D. MDCLXIV. In hâc epiſtola graviter taxat prævalentem condendi monaſteria conſuetudinem, quæ *per incuriam Regum*, ut ipſe ſcribit, *præcedentium, donationeſque ſtultiſſimas*, ad longè majorem numerum, illo vivente, excreverant, quàm quem reſpublica ſive *civilis*, ſive *eccleſiaſtica* pati aut poſſet, aut deberet. Ðeaꝛle, *multum, nimis vehementer.* micclum, *multum, nimiùm.* eallunge, *prorſus.* fæꝛlinga, *ſubitò, illico.* bet, *melius.* pyꝛꝛe, *pejus.* mid ealle, *omnino.* hpædlice, *actutùm.* genoh, *ſat, ſatis.* ꝛpiþoꝛ, & hpaþoꝛ, *magis.* ꝛecene, *cito, ſtatim, confeſtim.* elleꝛ, *plenariè.* elleꝛ to ꝛpiþe, *ultra modum.* elleꝛ to gelange, *nimium diu.* elleꝛ to fæꝛte, *nimium tenaciter.* eallum gemettum, *omnimodè.* heapmælum, *acervatim.* ma, *magis.* þe ma þe, *magis quàm.* hlude, *clamoſe*, ut clypa hlude, ⁊ heꝛe up ðine ꝛtemne, *Hom.* in Dominic. 1. in XL^a. to þan, *tam, adeò.* ne ꝛy nan man to þan anleaꝛ. þat he Adam pyꝛige, *ne quis tam improbus ſit, ut Adamum execretur*, Bed. H. E. p. 674. lytegtne, *penè*: ut lytegtne eall hiꝛ peoꝛod, *omnis pene ejus exercitus.* hneconlice, *cito.* hnaþe, *cito.* hnæding, *cito, brevi.* tohnædlice, *nimis feſtinanter.* geoꝛnlice, *ſedulo.* hpæthpaꝛa, *paulo amplius.* Ðæꝛ þe ma, þæꝛ þe maꝛe, *eo magis.* geaꝛe, geaꝛa, *bene, valde, ſatis*, cum verbis ſenſus: ut, gemunan, cennan.

Remiſſionis: lytlum, *paulatim.* ꝛtund-mælum, *ſenſim.* ꝛticce-mælum, *paulatim.* ꝛoftte, *ſuaviter.* fægeꝛe, *gradatim, pedetentim.* hpon, *paululum.* hpæt-hpega, hpæt-hug, hpæt-hpug, hpæt-hpyg, *pauliſper, pene.* hponlicoꝛ, *minus.* pona, pana, *minùs.* aneꝛ pana, *uno minùs.* hpon, *paulum, parumper, raro.* hpene, *vix paulo, paulum.* lyt, *parum, minus.* lythpon, *parumper.* to lyt, *minus.* hug, hugdæl, *parum.* hponlic, *parumper.* hpæthug, hpæthpeg, hpæthpeganing, *aliquantum, paulum, parum, modice.* exempl. vide in capitis quinti regula 21.

Congregandi: ꝛamod, *ſimul.* ætgedeꝛe, *ſimul.*

Qualitatis, & modi: pel, *bene.* geaꝛa, *benè, valdè, ſatis.* yfele, *malè.* fægeꝛe, *pulchrè.* unceapenga, *gratis.* appunga, à *Goth.* ᚨᚱᚾᚷᛟ, *gratis.* æninga, *neceſſario.* ꝛputolice, *expreſsè.* eapunga, vel eapunge, *coram, palam, publice.* deaꝛnenga, deaꝛnunga, *clam, furtim, occultè.* ꝛundꝛon, *ſecreto.* ælcoꝛ, *alias.* holinga, holunga, *nequicquam.* todæledlice, *ſeorſim, diviſim.* digellice, *ſecretè.* ꝛnoteꝛlice, *prudentèr*, à ꝛnotoꝛ, *prudens.* heaꝛdlice, *duritèr*, à heaꝛd, *durus.* ꝛihtlice, *rectè*, à ꝛiht, *rectus.* Hic notandum omnia adjectiva poſitivi gradûs, qualitatem, vel modum rei ſignificantia adverbiaſcere in LICE, quod apud Nos vertitur in **ly**: ut in **rightly**, *rectè.* Præterea notandum eſt, abverbia qualitatis, quia qualitates ipſæ intenduntur, & remittuntur, per gradus etiam comparari: ut, à ꝛnotoꝛlice, *prudenter*; ꝛnotoꝛlicoꝛ, *prudentius*; ꝛnotoꝛlicoꝛt, *prudentiſſime.* A ꝛihtlice, *rectè*; ꝛihtlicoꝛ, *rectius*; ꝛihtlicoꝛt, *rectiſſime.* huceaꝛeꝛ, *qualitercunque.* beꝛtæl, *clam, furtim.* Ang. **beſtealth**. Æninga, *neceſſario*: ut, gif þa cnihtaꝛ æninga offꝛlagene beon, *ſi neceſſe eſt pueros interfici. Bed.* H. E. p. 299. Ðæꝛ onbead þ hi æninga gedyden þ Wilfꝛid pæꝛe onfongen on hiꝛ B.ꝛciꝛe, *& juſſit, ut illi ea facerent, quæ neceſſaria eſſent* [quæ neceſſitas poſtularat] *ut Wilfridus in epiſcopatum ſuum reciperetur.* Ælce healfe, ælce piꝛe, *omnifariam.*

Similitudinis: ꝛpa, *ſic.* ealfꝛa, *ſic, ſimiliter.* ðuf, *ſic, ita.* þuf gefad, *talis, hujuſmodi.* ꝛpa ꝛpa, *ſicut, quaſi, uti.* eacꝛpilce, *conſimiliter.* ꝛpa gelice, *ſimiliter, ſic.* ꝛameylca ꝛpa, *ita, taliter.* ꝛpilce, *quaſi, ac ſi.* Spilce God hi neadige to yfel dædum, *quaſi illos Deus ad malefacta co-*

geret, Bed. Hiſt. Eccl. p. 64. ꝺemeꝛ, *pariter, ſimiliter.* ac buȝon ealle ꝺemeꝛ to Ꝺoꝺ, *ſed omnes pariter ad Deum convertebantur.*

Opponendi. onȝean, onȝeon, & ȝean, ȝeon, *adverſus, contra, adverſum, ex oppoſito*, &c.

Ordinis: ðæꝛ ꝓihꞇ, *confeſtim, rectà.* anꝺ ðæꝛ ꝓihꞇe peaꝛþ ꝛe man ȝeclænꝛoꝺ ƿnam hiꝛ ƿulan ȝaꝛꞇe, *Hom.* in Paſſ. S. *Barthol.* ꝛiððan, *deinceps, poſtea.* nexꞇan, *poſtea.* nexꞇan, *tandem, pene.* on bæc, *retro.* eƿꞇ, *iterum.* oð þiꝛ, *hactenus.* uƿoꝛ, *ſuperius.* uƿemeꝛꞇ, *ſupremo.* æꞇnexꞇan, *poſtremo, noviſſime, tandem.* ⁊ ȝehu-elleꝛ, *& cætera,* vel *ſimilia.* oꝛ þam, *inde.* hꝑýnƿꞇum, *viciſſim.* hýnꝺan, *retro, poſt.* behinꝺan, *id.* on bæc, on bæclinȝ, *à tergo, pone.* þæꝛæƿꞇeꝛ, *poſtea.* anꝺ ꝛꝑa ƿoꝛþ, *&c. deinceps.* ac cꝑýþ uꝑe ƿæꝺeꝛ. anꝺ ꝛꝑa ƿoꝛþ ealle ðа poꝛꝺ þe þæꝛæƿꞇeꝛ ƿýliaþ, *ſed dicit* Pater Noster, *& deinceps omnia verba, quæ poſtea ſequuntur.* cod. ms. *Jun.* Nu ȝeꞇ, nu ȝeꝺ, *hactenus.* miꝺþýþe, *ſimulac.* æꝛþamþe, *priuſquam.* æꝛeꝛꞇ *prius, primum, primo.* æꞇ næxꞇan, æꞇ nehꝛꞇan, *poſtremo, noviſſime, denique.*

Demonſtrandi: eꝛne, hæꝛ iꝛ, þeꝛ iꝛ, nu heꝛ, eællenȝe, *en, ecce.* heonu, henu. *en, ecce.* loca, loca nu, *vide ſis.* ꝛihþe, *vide, ecce.* henu ł ꝛihþe, ł heꝛiꝛ ƿæmne in innoþe ł in hꝛiƿe hæƿþ, *ecce virgo in utero habebit,* cod. *Rush.* bibl. *Bodl.* Matth. 1, 23.

Interrogandi: hꝑý, *cur?* ƿoꝛhꝑý, ƿoꝛhꝑýȝ, ƿoꝛhꝑon, *quamobrem?* ꞇohꝑý, *quare?* humeꞇa, *quomodo?* cꝑýꞇ ðu, vel cꝑýꞇula, *an, num?* hu oƿꞇ, *quoties?* ꞇo hꝑan, ꞇo hꝑon, *quorſum? quouſque?* cpeþe pe, *nunquid,* Matth. xii, 24. cpeþe ȝe, *nunquid,* Matth. ix, 15. hu ne, ah ne, *nonne?* Ah, *nunquid.* Ah ic hiꞇ am, *nunquid ego ſum,* Matth. xxvi, 22. cod. evang. interl. *Cott.* Ah huu, *quomodo.* ah huu biþ ȝeƿýlleꝺ ꝑꝛioꞇo, *quomodo implebuntur ſcripturæ,* verſ. 54. hu lanȝe, *quouſque?* hꝑæꝺeꝛ, *nunquid?* hꝑænne, *quando?* hꝑæꝛ, *ubi?* hꝑæþeꝛ, *an?* hꝑanon, *unde?* hꝑiꝺeꝛ, *quo?* ꞇo hꝑon, *quid, cur?* hꝑæꞇ, *num, an?*

Numeralia: æne, *ſemel,* ꞇuua, *bis.* ðꝛiꝑa, *ter.* ƿeoꝛeꝛ ꝛiþon, *quater*, &c. on ꞇꝑa ꝑiꝛan, *bifariam.* on þꝑeo ꝑiꝛan, *trifariam.* on ælceꝛ ꝑiꝛan, *omnifariam.* SIBNNSINΨΛM, *ſepties,* Luc. xvii, 4. ꞇýnꝛiþon, *decies.* ꞇꝑa hunꝺ ꝛiþon *ducenties.* ꞇꝑa ꝑiꝛan, on ꞇꝑam healƿe, *bifariam.* ȝien, *iterum.* ƿuꝛþon, ƿuꝛþum, *quinetiam, præterea.* ȝeꞇ ma, *præterea.* ꞇoƿoꝛan þam, *præterea.* eƿꞇꝛona, *iterum.* on ꞇꝑa, *in duas partes.* Ang. **in two.** Porroque notandum eſt, multa abverbia à nominibus adjectivis eſſe nata, & inſtar adjectivorum comparari in oꝛ, & oꝛꞇ: ut, ꝺiꝛꝛtelice, *audacter,* ꝺiꝛꝛtelicoꝛ, *audacius,* ꝺiꝛꝛtelicoꝛꞇ, *audaciſſime.*

Denique unicum eſt adverbium apud *Anglo-Saxones,* ſcilicet ȝelonȝ, quod verbo ſubſtantivo præpoſitum *occaſionem, cauſam, culpam, conſilium* & *datam operam* ſignificat per quæ aliquid fit vel contingit: ut, ȝiꝛ þu penꝛꞇ ꝑ hiꞇ on þe ȝelonȝ ꝛe ꝑ ðа poꝑulꝺ ræl̃þa on þe ꝛꝑa onpenꝺa ꝛinꞇ. ðonne eaꝑꞇ þu on ȝeꝺpolan, *tu, ſi putas te in cauſa eſſe* [*tua culpa evenire*] *quod fortuna adeo in te ſit mutata, erras,* Anglice, **if thou thinkeſt that it is long of thee,** &c. at forſan aliquis ȝelonȝ inter adjectiva aptota potius, quam adverbia, numerandum fore contendat.

Adverbia Gothica.

Loci: hEK, *hic.* GΛINΛK, *illic.* GΛINdΨΛIKΨS, *illuc.* ΨΛK, & ΨΛKnh, *ibi, illic.* ΨΛKEI, *ubi.* ΨΛdEI, *ubi, quo.* ΨISOΛdnh ΨΛdEI, *quocunque.* FΛIKKΛ, *longe, procul.* ïnn, *ſurſum.* dΛΛΛΨ, *deorſum.* ΛΛGΛΨ, *aliorſum.* ΛNdΛΛΛ, *ubique, undique.* OΛΨ, vel OΛd, *quo.* ΨnSOΛdnh, *ubicunque.* OΛdKE, *quo.* hIddKE, *huc.* GΛINd, *illuc.* nT, nTΛ, *extra, foras.* ΨISOΛdnh ΨEI, *quocunque.* ΨISOΛKnh ΨEI, *quocunque, ubicunque.* GΛINΨKX, *inde.* OΛΨKX, *unde.* ïnnΛΨKX, *à ſummo.* FΛIKKΛΨKX, *à longè.* ΛΛGΛΨKX, *aliunde.* dΛΛΛΨKX, *de deorſum.* Quibus addi poſſunt adverbia verbalia vocantis ſimul, & accerſentis: hIKI, *huc, in hunc locum,* δεῦρο. hIKGIΨ ad plures, δεῦτε, *huc agite.* hIKGΛTS ad duos, *huc agite.* ïBnkΛI, & ïBnkΛnΛ, *retro.* BISnnGΛnE, *in proximo, in circuitu.* ΛΛΛΛΨKX, *undique.* ΨΛΨKX, *hinc.* ΛΛGΛΨ, *aliò, aliorſum.* ΛFTΛNX, *retro, retrorſum.* ïNNΛΨKX, *ab intus.* nZΛΨKX, *ab extra.* nZΛΨKX MΛNS, ἔξωθεν τῶ ἀνθρώπω.

Temporis: SnnS, & SnnSΛIV, *confeſtim, ſtatim.* Gn, & GnΨΛN, *jam, nunc.* ΛNΛKS, *ſtatim, ſubito.* FKΛMVIrIS, *ſemper.* ΨΛN, *cùm, quando.* ΨΛNdE, *dum.* dΛrOΛNXh, **dΛrΛOΛMMEh, quotidie.* hITΛ, vel hIMMΛ dΛrΛ, *hodie.* rISTKΛdΛrIS, *cras.* ΛIKISΨΛn, *olim.* NINΛnh, *nondum.* OΛNhnN, *unquam.* NI OΛNhnN, *nunquam.* dn ΛIVΛ, ïN ΛIVIN, nNd ΛIV, *ſemper, in ſeculum, in æternum.* NIΛIV, *nunquam.* ΨΛN, *tum, tunc.* Nn, *nunc.* SINTEINX, *ſemper.* FKnMIST, *primum.* nhTVX, *mane.* nNd ΨΛTEI, *donec.* SVΛ ΛΛrΛ OEIΛΛ SVE, *quamdiu.* nFTΛ, *ſæpe.* nKKIΨE, ὁπως, *quum.* FΛnKΨIZEI, *priuſquam.* FΛnKΨIS, *priùs.* NΛnh, ἔτι. ΛIV, & NI ïN ΛIVΛ, *nunquam.* Marc. ii, 12. ix, 33. NΛnh ΨΛNnh, *nondum.* NI NΛnh ΨΛNnh, *nondum.* nNd hITΛ, *uſque nunc.* FKΛM hIMMΛ, *à modo, ex hoc.* BI ΨE, ὕστερον. hINΛ dΛr, *hodie.* ΨΛΨKX, *ex eo, hinc.* ΨΛΨKX ΨΛN, *poſtea.* ΛIKIS ΨΛN, *olim.*

Adverbia qualitatis apud *Gothos,* magnâ ex parte, formantur ab adjectivis neutris, in ΛBΛ,

---

* Inde vox *Anglo-Saxonica* ðæȝhpamlic, *quotidianus,* uꝑne ðæȝhpamlican hlaƿ, *Matth.* vi, 11.

vel

vel ᛒᚨ : ut à ᚠᚱᚷᛞᚨ *ſapiens*, ᚠᚱᚷᛞᚨᛒᚨ *ſapienter*. à ᚴᚨᛏᛁᚨ *opportunum*, ᚴᚨᛏᛁᚨᚨᛒᚨ *opportune*. à ᛏᚱᛁᚴᚴᚤᚨ *fidele*, ᛏᚱᛁᚴᚴᚤᚨᛒᚨ *fideliter*. à ᚴᚨᛁhᛏ, ᚴᚨᛁhᛏᚨᛒᚨ. ab ᚨᛒᚱ *validum*, *vehemens*, ᚨᛒᚱᚨᛒᚨ *valde*, *vehementer*. ab ᚨᚴᚨᚾ *difficile*, ᚨᚴᚨᚾᛒᚨ *difficulter*. ab ᚨᚾᚨᚨᚨᚾᚴᚾ *occultum*, ᚨᚾᚨᚨᚨᚾᚴᚾᛁᛒᚨ *occultò*. à ᛊᚤᛁᚴᚢᚾᚠ *manifeſtum*, ᛊᚤᛁᚴᚢᚾᚠᚨᛒᚨ *palam*. ab ᚢᛒᛁᚨ *malum*, ᚢᛒᛁᚨᚨᛒᚨ *male*. à ᛒᚨᛁᚴhᛏ, *ſplendidus*, ᛒᚨᛁᚴhᛏᚨᛒᚨ, *ſplendide*. Huc refer, ᚴᚨᛒᚨᚾᚴᚷᚨᛒᚨ, *libenter*. ᚨᚱᚴᚾᛁᛒᚨ; *caute*. ᚴᚨᚨᚴᚴᚤᚾᛒᚨ, *diligenter*, *accurate*. ᛒᚨᚨᚠᚤᚨᛒᚨ, *aperte*, *libere*, *Joh.* VII, 13. ᚾᛊ-ᛊᛏᛁᚾᚴᛁᛒᚨ, *luxurioſe*. ᚨᚾᛞᚨᚾᚴᛁᛒᚨ, *manifeſte*, *palam*. ᛒᚨᛁᛏᚴᚨᛒᚨ, *amarè*; quorum adjectiva non occurrunt. ᛊᚾᛁᚢᛖᚾᚾᛞᚷ, *cum feſtinatione*. ᚨᚾᛞᚨᚾᚴᚷᚷ, *manifeſte*. ᚠᛁ-ᚾᛒᚷᚷ, *clanculum*. ᚾᛊᛞᚨᚾᛞᚷ, *ſollicite*, ᛊᚷᚴᚨᚾᛏᚷ, *cito*. ᚾᚾᚨᚴᛖᛁᚾ, ἀφόβως, *ſine timore*. ᛗᚨᛁᛊᚤᛖ, *multo*. ᛗᚨᛁᛊ, *magis*. ᛊᚨᛗᚨᚨᛖᛁᚴᚷ, *ſimiliter*.

Reliqua ponuntur promiſcue : ᛊᚤᚨᚴᛖ, *temere*, *abs re*. ᚨᚠᛏᚴᚨ, *denuo*. ᚨᚨᚨᛁᛊ, *omnino*. ᛒᛁᛊᚢᚾᚷᚤᚨᛁ, *vere*. ᚾᚨᚢh, ᚾᚨᚢhᚠᚨᚾ, ᚾᚨᚢhᚠᚨᚾᚾh, *adhuc*. ᚾᛁᚾᚨᚢh, *necdum*. hᚨᚢhᛁᛊ, *ſuperius*, *altius*. ᚠᚨᚾᚨᛗᚨᛁᛊ, *adhuc*, *amplius*. ᚷᚢᚠᚤᚨᚾᚨᛗᛖᛁᛊ, *adhuc*. * ᛊᚨᛁ; *ecce*. ᚠᚤᚨᚾᚨᛊᛖᛁᚠᛊ, *ultra*, *amplius*. ᚾᛁᚠᚤᚨᚢ, ᚾᛁᚠᚤᚨᚢh, *non*. ᚾᛁᚠᚠᚤᚨᚾ, *non*, *neque*. ᚾᛁᚠᚠᚤᚨᚾ ᚾᚨᚢh *nondum*. ᚨᚠᛏᚨᚴᚷ, & ᚨᚠᛏᚨᚾᚷ, *retrò*. ᚠᚱᚨᛗᛁᛊᚨᛖᛁᛏᛁᚨ, *puſillum*. ᚴᚨhᚨhᚷᚷ, *deinceps*. ᚠᚤᚨᛏᚨᛁᚾᛖᛁ, *tantum*. ᛊᚾᚾᛞᚨᚴᚷ, *ſegregatim*. ᚨᚠᛏᚨᚾᚨ, *retro*. ᚠᚨᚾᚴᚠᛁᛊ, & ᚠᚨᚾᚴᚠᛁᛉᛖᛁ, *priuſquam*. ᛊᚨᛗᚨᚾ, ᛊᚨᛗᚨᚾᚨ, *ſimul*. ᚨᛁᚠ, ᚾᛁᚨᛁᚠ; ᚾᛁ ᛁᚾ ᚨᛁᚠ, *nunquam*. ᚷᚨhᚠᚨᚢ, *forſan*, *forſitan*. ᛖᛁ ᚨᚢᚠᛏᚷ, *ſi forte*. ᛁᛒᚨᛁ ᚠᚢ, & ᛁᛒᚨᛁ ᚨᚢᚠᛏᚷ, *alioquin*, *ne forte*, *numquid*. ᚾᛁᚢ ᚨᚢᚠᛏᚷ, *ne forte*. ᛊᚤᚨ, *ſic*. ᛊᚤᚨ-ᛊᚤᛖ, *ſicut*, *prout*, *ita*. ᛊᚤᚨᛖᛁ, *ita ut*, *itaque*. ᚷᚨh, *etiam*, *certe*. ᚾᛖ, *non*, ᚾᛁ, vel ᚾᛁh, *ne*, *ni*. ᚾᛁᚠᚤᚨᚢ, &, ᚾᛁhᚠᚤᚨᚢ, *nequaquam*. ᚠᚤᚨᚴᚢh, *ibi*. ᚾᛁᚢ, *non*, *nonne*. ᛞᚢᛟᛖ, & ᛞᚢᚠᚠᛖ, *quare*. ᚾᛁᚾᚢ, *non*, *ne*. ᛒᛁᛊᚢᚾᚷᚨᚾᛖ, *in proximo*. compoſita hæc vox videtur ex præpoſitione ᛒᛁ, & ᛊᛁᚾᚢ, *viſus*, *viſio*; unde ᛞᚢ ᚠᚤᚨᛁᛗ ᛒᛁᛊᚢᚾᚷᚨᚾᛖ hᚨᛁᛗᚱᚾ, *ad vicos in conſpectu*, vel *circuitu*. ᚴᛖᛁhᛊᚨ ᛒᛁᛊᚢᚾᚷᚨᚾᛖ, *caſtella in conſpectu*, vel *quæ in proximo ſunt*. An minero anſiunne, *in conſpectu meo*, Willeram. ᚨᛁᚠᚤᚨᚢ, εἰ ᵓ μήγε. ᛒᛁᚠᛖh ᚠᚤᚨᚾ ᚷᚨh, *atque inſuper*. ᚾᚾᛞᛟᚨᚾᚠᛁᚨᚢ, *quanto magis*. ᚢᚠᛏᚷ, *forſitan*. ᚠᚤᚨᚢ, *an? nonne?* ᚷᚾᚠᚤᚨᚾᚨᛊᛖᛁᚠᛊ, *deinceps*. ᚢᚠᚨᚴᚨᛊᛊᚨᚢ, ὑπερπελισσῶς, *abundantius*. ᚷᚨ, ᚷᚨᛁ; *ſic*, *certe*, *ſane*, *ita eſt*. ᚠᚤᚨᚴᚢh, *ergo*. ᚴᚨᚢᛊᛏᚨᚷᚨᚾᛖ, *perfectè*. hᚨᚢᛁᛊ, *ſuperius*. ᛁᛒᚨᛁᛖᛁ, *nunquid?*

CAPUT TERTIUMDECIMUM.

De conjunctionibus.

COpulativæ: anᵭ, onᵭ, *&*. eac, *etiam*, *item*, *quoque*. eft, *porro*, *iterum*. hpæt, *&*. Diſcretivæ, & disjunctivæ: oᵭᵭe, *vel*, *aut*, *ſive*. ne, *nec*, *neque*. aþoꝛ oᵭᵭe, *ſive*, *aut*. oᵭᵭon, aþoꝛ oᵭᵭon, *idem*. æᵹþeꝛ, ouþeꝛ, *vel*, *ſive*. hpæþeꝛ, *ſive*, *utrum*. nehpæ-þeꝛ, *neque*. ꝛpa hpæþeꝛ ꝛpa hẏt ꝛẏ, *ſive*. nana, *neque*. ac, *ſed*. ꝛam, *ſive*: ꝛam hi fæſten: ꝛam hi ne fæſten, *ſive jejunent*, *ſive non jejunent*, Reg. Monach, cap. XLIII. Sam pe pillan: ꝛam pe nẏllan, *ſive nobis volentibus*, *ſive nolentibus*, Boeth. p. 92. Nen, *neque*. ꝛpa hpæþeꝛ ꝛpa ꝛpa, *ſive*, *ſive*. oþeꝛ tpeᵹa oᵭᵭe, *aut*, *vel*: foꝛþam oþeꝛ tpeᵹa oᵭᵭe hi næfne to na-num men ne becumaþ. oᵭᵭe hi þæꝛ næfne fæꝛtlice ne þuꝛpuniaþ ꝛpelca ꝛpelce hi æꝛ to coman, *quoniam* [beatitudines mundanæ] *aut nunquam hominibus obveniunt*, *aut nunquam tales manent*, *quales prius advenerunt*, Boeth. p. 19. hpæt ælc þaꝛa þe þaꝛ poꝛulᵭ-ᵹeꝛælþa hæfþ: oþeꝛ tpeᵹa oᵭᵭe he pat þat he him fꝛompeaꝛᵭe beoþ. oᵭᵭe he hit nat, *ad hæc is qui mundana felicitate fruitur*, *vel ſcit eam à ſe eſſe tranſituram*, *vel id neſcit*. Boeth. p. 22.

Interrogativæ : hꝛi, *cur?* foꝛhẏ, foꝛhẏᵹ, foꝛhꝛon, *quare?* la, *ne*, *necne*, *anne*, *nonne?* Exemp. unᵭeꝛꝛtanᵭeꝛt þu la, *ſcntis ne?* ꝛilt þu la, *viſne?* cẏþꝛt þu, cẏꝛt þu, cẏꝛt þu la, *num*, *anne*, *nonne?* † penꝛt þu, *num*, *anne*, *nonne?* † cpæþ ᵹe, *num*, *anne*, *nonne?* cpeþe pe, *nunquid?* Matth. XII, 24. hpæþeꝛ þe, *num?* hu, humeta, *quomodo?* hunu, *nonne*: ut, hunu ᵭꝛiht, *nonne dominus? Pſ.* XXXVIII, 11. *ſed*, *etiam*, *ſimiliter*, *utpote*.

Completivæ: anᵭ, *ſed*, *autem*. ꝛoþlice, ꝛitoᵭlice, *autem*, *vero*, *quidem*. eac, *autem*, *vero*, *equidem*, *utique*. hpæt, *quid multis?* þat, þatte, þat te, *quod*. hpæt þa, *verum*. ꝛpilce. ꝛpa hit pæꝛ, *utpote*. uton, uton nu, *ſed*, *præterea*, *porro*, *denique*, *nunc demum*. ꝛpilce eac, *quin &*, *etiam*, *præterea*. eac ꝛpilce, *præterea*, *quoque*. fuꝛþon, fuꝛþum, *etiam*, *quinetiam*.

Adverſativæ: ᵭeleꝛ, *ne*. ᵭeah, *quamvis*, *tametſi*. hpæþeꝛe, hpæþeꝛ, hpæᵭeꝛ, *tamen*, *veruntamen*. ᵭeah hpæþeꝛe, *ne vero*, *veruntamen*. naleꝛ--ac, *non ſolum--ſed*. ꝛpilce, *etiam*, *quidem*.

---

* Derivatur à verbo *Mæſo-Gothico* ᛊᚨᛁᛟᚨᚾ, *videre*. †† *Matth.* XXIV, 45. *Marc.* II, 19.

ac, *ſed.* piþ þon ðat, *dummodo.* to þon þat, *adeo ut.* ðeah þe, *quamvis, ac, etiam.* ſpa þeah, *tamen, veruntamen.* ðeah þe, *etſi, quanquam, licet.* and, *at, aſt, ſed.* ægþer ge, ge, *cum, tum, tam, quam.* ða pæron ægþer ge ſpiſtpan. ge unpealtpan, *erant autem cùm velociores, tum minus mutantes,* chron. *Sax.* ðær gefleamde ge þa Pealaſ ge þa Denircan, *ibi cum Britannos, tum Danos fugabat,* chron. *Sax.* an. dcccxxxv. he bebead ægþer ge on ðære ealdan æ'. ge on þære niþan æ', *juſſit tam in veteri lege, quam in novâ lege,* ms *Voſſii,* de officio hominis Chriſtiani. ge aliquando eleganter ter repetitur: Ðeah nu Lod gefýlle ðaþa peleghra manna pillan ge mid golde. ge mid ſeolfre. ge mid eallum deoppýþneſſum. ſpa ðeah ne beoð þuſſt gefýlled heopa gitſunga, *Etſi, deus divitum appetitum quum auro, tum argento, tum etiam omne genus pretioſiſſimis, expleret, nihilominus eorum avaritia ſatis non extingueretur,* Boeth. p. 14. Na læſ ðat an--ac, *non ſolum-verum etiam*: ut, ſpa þat na læſ ðat an ealle þine eal-dran. ac ealle cýningaſ ofepſtigeſt, *ita ut non ſolum omnes tuos progenitores, ſed omnes Reges tranſcendas.* na læſ þat an hpilce dæg. ac eac ſpilce hpilce compeſ, *non ſolum qua die, verum etiam quo genere certaminis.*

Conditionales: gif, *ſi.* gif æfre, *ſi quando.*

Exceptivæ: buton, *niſi.* nýmþe, nemne, *niſi.* nýmþe þ, *niſi quod.* hupu-þinga *ſolum, ſolummodo.*

Illativæ: foſþan, foſþam, foſþanþe, foſþamþe, *quia, quoniam, quamobrem.* foſþe, *quia.* * foſþi, foſþi þe, *propterea, idcirco.* eornoſtlice, pitodlice, *ergo, igitur.* ðæſ, *propterea quod.* ðý, *propterea, ideo, quia, quamobrem, quoniam.* ða, & þa þa, *quapropter, quamobrem.* foſþi þon-ne, *quamobrem.* hpæt, *itaque, at vero, autem.* aþý, *Cimbrice* a Þvi, *ideo, eo quod,* & cum ðe, *propterea quod.* hpelc gefceadpiſ mon mihte cpeþan þæt he aþý peoſþþa pære ðeah he hine peoſþode, *quis prudens jure poſſit dicere ſe eò digniorem eſſe, quod iſte* [Nero] *eum honorificaret,* Boeth. p. 62. ut autem þý à *Cimbrico* Þvi vertitur in þe: ſic aþý ſcribitur aþe. penſt þu þ hi aþe deoppýþþan reon. ðe hi to þinre note galende pæron, *putaſne quod pretioſiora ſunt, propterea quod tibi ad utendum accommodata erant.* geþenc nu hpæþer æniġ mon beo aþý un-peoſþþa ðe hine manige men foſfreon, *cogita cum animo tuo an quis indignior ſit, propterea quod multi eum deſpiciant,* p. 62.

Diminuentes: hupu, *ſaltem,* & hupuþinga, *Matth.* xiv, 36. hpæga, *ſaltem,* Otheri periplûs pag. ult.

Cauſales: ðý, *propterea, quia, ideo.* þat, *ut.* foſþam, *quoniam.* mýð þý, *quum.* mið ðý þe, *ſimulac.* þý þe, *quoniam.* piþ ðone þat, *ita ut, dummodo.* ðatte, *quod.* to þon, *ut, eo fine*: to þon þat unlæredne rýn gelæredne, *ut indocti doceantur.* foſþig, *quamobrem*: foſþig ne býþ nan bot naht. butan þæſ beo gerpicneſſe, *quamobrem nulla pœnitentia valet, ſine ceſſatione,* Cod. ms. *Jun.* foſþi, *idem.* Ðæſ, *quod, eo quod, propterea quod, ex quo.* ðæſ þý, *quippe.* þæſ ic polde of ſelde ſunu meotodeſ dpihten adpifan, *quòd dominum Dei filium ex aulâ* [cœleſti] *vellem expellere.* verba *Satanæ* apud *Cædm.* xcv, 7.

Conjunctiones Gothicæ, *promiſcuè poſitæ.*

ΛΨΨΛΝ, *autem, enim, verò.* ΛΠFTX, *utique.* ÏΨ, *autem, verò, &, ſi, ergo.* ϽΛh, *&.* ΛKEI, *ſed.* ÏBΛ, *numquid?* ÏBΛI, *numquid?* ÏBΛIEI, *numquid?* ΨΛΝ, ΓΛΨΛΝ, *forſitan,* ΨΛΝhϽΛBΛ, *quanquam.* ΨΛΝ, *an? quàm.* ΨEEI, ΨI, *quia, ut.* BI ΨE, *quum.* ΛN ΨE, ΛNhΨE, ΛN ΨEh, ΛN ΨEEI, ΛNΨ ΨE, *ideo, quamobrem, eo ut, præterea.* NNTE, *quod, enim, quia, quoniam.* NΨΨΛN, *quidem.* ϽΛBΛI, *ſi.* ΛIΨΨΛN, *autem.* ΛIΨΨΛN, vel NΨΨΛN, *aut.* ϽΛBΛI, *ſi.* SVEΨΛN, *tamen, veruntamen.* NIBΛ, *niſi.* NIBΛ ΨΛN, *niſi forte.* ΛΛΛIS, *enim, quidem.* ΛK, ΛKEI, *ſed.* ϽΛN, ΓΛN, *ſi.* ΨΛN, *cùm, autem.* ΨΛNΛE, ΨΛNΛEI, *quia, quod, dum.* NN, NNh, *ergo, igitur.* ΛΛϽΛ, *ſed.* ΨΛNNh, ΨΛNNNh ΨΛN NN, *ergò, igitur, cùm, tunc.* ΨΛKNh, *ergo, autem.* EI, *ut, quòd, quaſi.* ΛNK, *enim, etenim, etiam, quippe.* NKKIΨE, *quum.* NΛNh, *adhuc.* NIN, *nonne?* NNTE, *donec.* KΛIhTIS, *igitur.* ΨΛNΛE, *ſi autem.* ΨΛNΛEI, *quia.* NSϽΛ, *niſi, excepto.* ΨΛMMEI, ΛN ΨΛMMEI, *quòd.* NNTE, *quòd, quia, quoniam.* ΨΛNEI, *ut.* MIΨ ΨΛNEI, *dum.* NIN ΛΠFTX, *nè fortè.* NIhΨΛN, *neque.* ϽΛh ΨΛN ΛNK, *etenim.* ÏNNh, *&,* Joh. vii, 32. ΘΛIVΛ, *quomodo.* ΨΛTEI, *quòd.* NhΨΛN, *enim, ergo.* ΛTNh, *vero.* NΛNhΨΛNNh, *adhuc.* ΛN, aliquando præponitur interrogationibus: ut, ΛN ΘΛS MΛT ΓΛNISΛN, *quis poteſt ſalvus fieri,* Luc. xviii, 26. *v.* Joh. ix, 36. xviii, 37. EIΨΛN ϽΛBΛI, *alioquin.* NSϽΛ, *niſi.* ÏΨ ϽΛBΛI NI, *ſin autem.* SIΛN, *ei, an.* ΛΛΛIS ΨΛN, *cum enim.* NNTE KΛIhTIS, *quoniam, enim, quandoquidem.* ΛNK KΛIhTIS, *enim, etenim.* KΛIhTIS, *quidem, vero.* ΛΠFTX, *utique.* EI ΛΠFTX, *ſi forte.* ÏBΛI ΛΠFTX, *ſi forte, alioquin.* SVEΨΛN, *quidem, veruntamen.* ÏN ΨIZEI, *propterea quod, eo quod, quoniam.* ϽΛBΛI ΨΛNΛE, *ſi vero.* ΨΛNΛE NN, *ſi autem.* ΛN ΘE, *quare.* ϽN, μὲν, *quidem.*

---

* ΨΛRITΛN, fore thy, in *R.* extat hæc conjunctio in ſatyrogr. Forthy bewere ye wiſe men.

CAP-

CAPUT QUARTUMDECIMUM.

De Præpoſitionibus.

I. PRæpoſitiones *Anglo-Saxonicæ* conſiderantur vel in conſtructione, vel in compoſitione.

II. In conſtructione, vel regimine, Præpoſitionum quædam regunt accuſativum; quædam ablativum vel dativum; & quædam utrumque.

III. Præpoſitiones, quæ regunt accuſativum caſum, eæ ſunt, quæ immediate ſequuntur:

Toȝeanes, *contra, erga, adverſus*: ut, toȝeanes hyne, *Pſ.* XII, 4. toȝeanes hiꝛ ꝓýnð he ȝæþ. Teh, *contra*: teh hine ðа ꝓeꝓdon, *tum contra illum venerunt.*

Be, *in, ad*: Æꝓeꝛt ꝛulh-ælmeꝛꝛan XV niht oꝓeꝓ Eaꝛtꝓan. ȝeoȝoþe-teoþunȝe be Pentecoꝛten. Rom-ꝓeoh be Peꝛꝓeꝛ mæꝛꝛan. eoꝛþ-pæꝛtma be ealꝓa halȝena mæꝛꝛan. cyꝛicꝛceat to Maꝛtinuꝛ mæꝛꝛan. ⁊ leoht-ȝeꝛceatu ðꝛipa on ȝeaꝛe. æꝓeꝛt, on Eaꝛteꝓ-eꝓē. ⁊ oðꝛe ꝛiþe on Landel-mæꝛ-ꝛe æꝓen. ðꝛiddan ꝛiþe on ealꝓa Halȝena mæꝛꝛeeꝓen, *primùm arationis eleemoſyna quindecim dies poſt Paſcha; fœtuum decimæ in Pentecoſte; nummus papæ pendendus ad Petri feſtum; terræ fruges, in omnium Sanctorum feſto; eccleſiæ cenſus in feſto Sancti Martini; nummi autem candelares ter in anno; primo in vigiliis Paſchæ, ſecundo in vigiliis feſti purificationis B. Mariæ, tertiò in vigiliis feſti omnium Sanctorum.* Cod. MS. Canonum, inter libros *Junianos.*

ðiðdan, *poſt*: ut, ꝛiðdan miꝛꝛeꝓa poꝓn, *poſt certum annorum numerum*, Cædm. XXVII, 22.

Emb, embe, vel ymb, ymbe, *circum, circa, ſuper, de*: ut, emb hyne, *Luc.* XI, 54. ymbe Loꝛeꝛ ꝛice, *Hom.* in aſcenſione *Domini.* ymbutan, *circum*: ut, ymbutan hine, *circum ſe*, Matth. VIII, 18.

Foꝓ, *pro, vice*, ut, ȝebýðde eoꝓeꝓ ælc ꝓoꝓ oþeꝓne, *alter veſtrûm pro altero oret*, Bed. E. H. p. 342. On æꝓen timan upe ðꝛihten oꝛꝛꝓoðe. æt æꝓenȝeꝓeoꝛðe ⁊ ðælde hiꝛ ðiꝛcipulum ðuꝓh haliȝ ȝeꝓine hlaf anð þin ꝓoꝓ hiꝛ ꝛýlꝓeꝛ lichaman. ⁊ ꝓoꝓ hiꝛ aȝen blod, *in veſpertino tempore Dominus noſter immolabat: in convivio ſuo veſpertino diſtribuit diſcipulis ſuis per ſanctum myſterium panem & vinum, pro ſui ipſius corpore, & pro proprio ſanguine*, Cod. can. MS. ſub Rubricâ de officiis diurn. & noct. cap. XXXI. Et ne fortuitò hoc dictum videatur, idem in iiſdem verbis ſæpiùs occurrit quaſi conſultò: ut fol. MS*pti* 37. a. Lꝛiꝛt pæꝛ ꝓꝓeꝛbýteꝓ. ða ða he nam hlaf. ⁊ heolð betꝓeoх hiꝛ handum. ⁊ þone calic eac ꝛꝓa. ⁊ to heoꝛonum beꝛeah. ⁊ to hiꝛ fæðeꝓ clýꝓoðe. ⁊ ðancienðe bletꝛoðe to huꝛle. ⁊ ꝛýþþan hit hiꝛ ðiꝛcipulum ꝛealðe to ðicȝanne ꝓoꝓ hiꝛ ꝛýlꝓeꝛ lichaman. anð ꝓoꝓ hiꝛ aȝen blod. vide quoque fol. 38. b. Et ſi Dominus panem pro ſui ipſius corpore, & vinum pro proprio ſanguine diſtribuit; dicant nobis Papiſtæ, quî potuit dare ſui ipſius ipſummet naturale corpus, & corporis ipſummet naturalem ſanguinem diſcipulis edendum, & bibendum. Huc ſpectat etiam quod legitur MS*pti* fol. 39. a. Sé mæꝛꝛe-ꝓꝓeoꝛt ȝetacnaþ Lꝛýꝛtꝛýlꝓne. ⁊ þæt altaꝛe ȝetacnaþ Lꝛiꝛteꝛ ꝓoðe. ⁊ ꝛeo oꝛlete ȝetacnaþ Lꝛiꝛteꝛ lichaman. ⁊ þin ⁊ pætep on þam calice ȝeꝛputelaþ ða haliȝneꝛꝛa þe oꝛ Lꝛiꝛteꝛ ꝛiðan ut-ꝛleopan. ðæt pæꝛ blod. ⁊ pætep, *ſacerdos ſignificat Chriſtum ipſum, & altare ſignificat Chriſti crucem, & panis euchariſticus ſignificat corpus Chriſti, & vinum cum aqua in calice indicat ſanctum illud, quod ex Chriſti latere fluxit, id erat ſanguis, & aqua.* Ealle hiȝ hæꝓðon Johannem ꝓoꝓ anne piteȝan. *omnes habent Johannem, ſicut prophetam.* ꝓoꝓ, *propter*: ut, ꝓoꝓ eoꝓꝓe laȝe, *propter traditionem veſtram*, Matth. XV, 3, 6. ȝebiddaþ ꝓoꝓ eoꝓꝓe ehteꝓaꝛ ⁊ tælendum eoꝓ. *Matth.* V, 44. ubi utrique caſui inſervit illud ꝓoꝓ.

Beꝓoꝛan, *coram*: ut, beꝓoꝛan ðine anꝛýne, *coram facie tua. Luc.* VII, 27.

Ꝛiþæꝓtan, *poſt, pone*: ut, piþæꝓtan hiꝛ ꝓet, *Luc.* VII, 38. piþæꝓtan þa meniȝu, *Marc.* V, 27,

Ðuꝓh, *per, trans, ultra*: ut, ðuꝓh þa ceaꝛtꝛe, anð þat caꝛtel. ðuꝓh ȝebeoꝛꝛcipaꝛ ꝓiꝓteȝum, *Luc.* IX, 14. ꝛe mæꝓa cýninȝ Salomon. ⁊ ꝛe piꝛeꝛta manna ȝehpýlceꝛ þ ꝓoꝛme tempel æꝓeꝛt on Hieꝛim Loðe to loꝓe ȝehalȝoðe. ꝛꝓa upe Dꝛihten ꝛýlꝓ þuꝓh þone halȝan ȝaꝛt him ȝetæhte, *Hom.* in dedicatione eccleſiæ.

On, *in*, vel motum ad locum, ða comon ꝛꝓam eaꝛt-ðæle to ȝebiddenne hi on Ieꝛuꝛalem, *devenerunt ex plaga orientali orandi cauſa, Hieroſolymas*, chron. *Sax.* Gibſ. An. CCCXLVII. & ut *inter, ſuper*, ſignificat: ſic, on ða þoꝛnaꝛ, *Luc.* VIII, 7. on læcaꝛ, *Luc.* VIII, 43. on þa ꝛceaþan, *Luc.* X, 30. on ðone heoꝓen beꝛeah, *Luc.* IX, 16. on anne munt, *v*, 28. hoc ſenſu eleganter caſui ſuo poſtponitur: ut, þæꝛe halȝan ꝓoðe. þe upe ðꝛihten on þꝛopoðe, *Hom.* de invent. crucis.

Oꝓeꝛ, *ſuper, ſupra, trans, ultra*: ut, oꝓeꝛ þiꝛne meꝛe, *Luc.* VIII, 21. oꝓeꝛ mine mýꝛan, *Luc.* XXII, 30. oꝓeꝛ þone muþan, *Marc.* V, 21. oꝓeꝛ þa ȝoðan, anð oꝓeꝛ ða ýꝓelan. he behealð on ða tacna þe he poꝛhte oꝓeꝛ þa untꝛuman menn, *Hom.* in *Abiit Jeſus trans mare Galileæ.* oꝓeꝛ týn ceaꝛtꝛa, *Luc.* XIX, 17. oꝓeꝛ, *poſt, contra:* ut, oꝓeꝛ Eaꝛtꝛon ȝeꝓoꝛ Æþeꝛeð cýninȝ, *poſt paſcha deceſſit Ætheredus rex.* oꝓeꝛ tꝛelꝓtan niht, *poſt epiphaniam.* Anð ȝiꝓ þ huſ oꝓeꝛ hýt ꝛýlꝓe biþ toðæleð, *& ſi domus ſuper ipſam diſpertiatur*, Marc. III, 25.

Onȝean, *in, contra, adverſus*: ut onȝean Lalileam, *Luc.* VIII, 26. onȝean haliȝne ȝaꝛt,

Luc. XII, 10. ongean þone bryðguman, *Matth.* XXV, 1. Saul. Saul. Hpi ehrt þu min. yfel bið þe rylfum. þ ðu rpuprne ongean ða gaðe, *Hom.* de paſſ. S. *Pauli.*

Onteonan, *in, adverſus, contra aliquem,* vel *contra alicujus voluntatem & mandatum*: ut, him ða Adam eft andrpaðe. me ða blæda on hand brýð gerealde. fneolicu fæmne. fnea dnihten min. ðe ic ðe onteonan gebah, *tum ei iterum Adamus reſpondebat: O domine mi, libera fœmina ſponſa mea fructum illum, quem contra voluntatem tuam edebam, mihi tradidit in manum,* Cædmon XXII, 1. Sic ibidem, lin. 6, ða þu gitrienðe on beam gnipe. blæda name on treoper telgum. ⁊ me onteonan æte þa unfneme. Adame realdeft pærtme, *quod tu concupiſcens ſuſtuleris ex arbore fructum, eum rapiens ex arboris ramis, & contra meum mandatum ediſti, & tradidiſti Adamo perniciosum fructum.*

Neah, neh, *fere, prope, juxta*: neah trelf pintre, *Luc.* VIII, 42. neah eahta dagar, *Luc.* IX, 28. Ita, fop nean: ut, fop neah ðneo þurenð. fop neah þnittig geapa. neh cýfnicean þapa eadigfpa Apl'a, *juxta Eccleſiam beatorum Apoſtolorum.*

Buton, butan, *præter, ultra, extra*: ut, buton Petrum and Johannem, *Luc.* VIII, 51, buton fif hlafar, and tpegen fixar, *Luc.* IX, 13.

Oþ, *uſque ad, tenus*: ut, oþ ða dnorna, *uſque ad fæces.* oþ æfen, *uſque ad veſperum.* oþ ende. oþ cnihт-hade. oþ þa hýlta, *capulo tenus.* oþ deaþ. oþ þone rpuþan. oþ þa rceancan. oþ þa ancleop.

Undef, *ſubter*, ut, undef heah nodope, *ſubter ſublimi cælo*, Cædm. IV, 10.

In-undef, *in, intra*: ut, eodon rona in-undef edopar, *illico in domum profecti ſunt*, Cædm. LIV, 5. ða cumun æfterte in-undef edopar. *ibid.* 3.

Innan, *in, eis*: ut, heo abeah nýþef. ⁊ befeah innan ða býfgenne, *inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum*, Joh. XX, 11.

Uppan, *ſuper*: ut rete þine hand uppan hig, *impone manum tuam ſuper eam*, Matth. IX, 18. Ledon hýra neaf uppan hig, *impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua*, Matth. XXI, 7.

Mid, *cum, inter*: ut, ic Pulfere kýning mid ðar cýningar. ⁊ mid eorlef. ⁊ mid hereto-gar. ⁊ mid þægnar þar gepitnerre miner gifef, *Ego Wulferus rex cum regibus, & cum comitibus, & cum ducibus, & cum thanis teſtibus mei muneris*, chron. *Sax. Gibſ.* An. DCLVI. Ðæt rie almihtig dnihten dema mid unc trig, *de hoc ſit omnipotens dominus judex inter nos duos*, Cædm. XLIX, 10, 11. Spa mid nifar tra Nilur rceadeþ, *qua Nilus* [Ægyptum] *duos inter rivulos diſtinguit*, Cædm. XLVIII, 13. Sic, mid haligre hand, *Cædm.* LXXIII, 4. mid þif pefode, *Cædm.* IX, 17. ðeah he enige hif land mid þurend rula, *quamvis fundum ſuum vertat mille aratris*, Boeth. p. 58.

Gemang, *inter*: ut, rpa rceap gemang pulfar, *Matth.* X, 16. Sic comp. ongemang: ða ýfelan habbaþ rimle hpæt hpegu godes on gemong hiora ýfel, *mali ſemper quid boni intermixtum ſuo malo habent*, Boeth. p. 118.

Betpux, betpeox, betpox, betpix, betpýh: ut, rpa rpa lamb betpux polfar, *Luc.* X, 3. betpux eop alle, *Luc.* IX, 48. and Mellitus betpýh hi æt þam rýnoþe ræt, *& Mellitus inter eos in Synodo aſſedit.*

Utan, *circum, circa:* ut, ða bertodon ða Iudeas hine utan, *Joh.* X, 24.

Agen, agean, *contra, adverſus*: ut, agen manner runu, *Luc.* XII, 12. agen oþerne cýning, *Luc.* XIV, 21. agen hýne ajn, *Luc.* XV, 20.

Geond, geondan, begeond, begeondan, *per, ultra*: ut, geond XXX geara fæc, *Hom.* in paſſ. *Jac.* apoſt. geond rtopa. geond dagar. begeondan Humbre, Præf. *Ælfr.* ad *Wulfig.* begeondan ræ he ir. Legitur & eond: ut, eond ealne middan gearð. *Evang. Nic.* p. VIII. XVIII. eondfaran. p. XIX. eond þa muntar. ibid.

Fiþgeondan, *circa*: ut, piþgeondan Iordanem, *Matth.* III, 5.

Fið, *juxta, cum, contra, adverſus, pro, circa, circiter, erga, a, ab:* ut, geribruma piþ ðinne bropер, *Matth.* V, 24. Lod gercýld ur piþ deofol. piþ hane-cræd, *circa galli cantum.* piþ þa ceap-rtræt, *circa forum.* piþ hig, *juxta illos.* piþ þa ræ Adriaticum, *juxta mare Adriaticum*, Hom. in dedicatione eccleſiæ *S. Michaelis.* rtaniend piþ heofonar, *cælum aſpectans.* tregen penar piþ hine, *Luc.* IX, 30. piþ þone peg, *Matth.* XXI, 30. piþ feoh rýllan, *pretio vendere.* piþ ðone þat, *ita ut, dummodo.* rpa rpa pe forgifaþ þam þe piþ ur agýltaþ :· Lýmaþ, ⁊ parniaþ piþ ælce gýtrunge, *videte, & cavete ab omni avaritiâ*, Luc. XII, 25.

Fiþutan, *extra*: ut, apurpon piþutan ðone pingearð, *ejecerunt extra vineam*, Matth. XXI, 29.

Hiſce addas, andlong, andlang, ondlong, *per, in longum*: ut, andlang ræ, *per mare.* andlang Signe, *per Sequanæ flumen.* fop re here up ondlong Mære, *exercitus per flumen Mæſæ perrexit*, chron. *Saxon.* andlang dic þæt on Horra-broc, *in longum foſſæ uſque ad rivulum Equorum dictum*, Chart. MS. *Edgari* Regis.

IV. Præpoſitiones, quæ regunt vel ablativum vel dativum, ſunt, quæ ordine ſuo ſubſequuntur.

Be, *de, ſupra, ſecundum, pro, propter, juxta, circiter, in, ex*: ut, be þam Hælende, *Luc.* VII, 3. be eallum ðýrum þingum, *v.* 18. on ealdum dagum men hioredon be heora agenum luftum to rpiþe. æfter Lhriftes tocýme. Epiſt. *Ælfrici* ad *Clerum.* in Bibl. c. c. c. *Cant.* be gefeohte. be midre nihte. be ðære apoftolican lare. be Tamere. be þam menn ic rprece. be rce Martines merran, LL. *Inæ*, c. 4. ða pæron gerett be Fihtgares dæge. and be oðra

cing-

ðinga dæge, *quæ fuerant constituta Wihtgari diebus, aliorumque regum diebus.* Occurrit etiam bi & aliquando big, quæ significant *de, juxta, prope, circum*: bi Johanne, *de Johanne.* hi ageorab bi ðæm neht, *reddent de eo rationem.* se Biscep ðe him big sæt, *Episcopus qui juxta eum sedebat.* big þær halgan gastes cyme, *de adventu Spiritûs sancti.* Be hyra wæstmum ge hig oncnapaþ, *ex fructibus eorum cognoscetis eos*, Matth. VII, 20.

To, *ad, in, usque*: ut, to hym, *Luc.* VII, 3. to þam Hælende comun, *v.* 4. ða cwæþ Moyses to þam cenan Iosue [lege cempan Iosue] *Hom.* de Orat. *Moysis.* to ðe, *Luc.* VII, 7. to ðinum huse, *Luc.* VIII, 39. TIL, til, * vox *Cimbrica, ad, usque*, significans, aliquoties occurrit: ut, geappian til etanne, *parare ad edendum.* cwæþ til him Hælend, *dixit ei Christus*: at til in vet. *Norrena* & hodierna *Islandica* regit *gen.* Notandum etiam est to apud *Anglo-Saxones*, ut apud *Anglos* to, finalem causam denotare: ut, ðy ilcan geare gebocude Æþelwolf cyning teoþan dæl his landes ofer eall his rice Gode to lofe. ⁊ himselfum to ecere hælo, *eodem anno Æthelwolfus rex decimam partem terræ suæ per totum ejus regnum charta donavit deo in laudem, & sibi in æternam salutem*, chron. *Sax. Gibs.* An. DCCCLIV.

Mid, miþ, *cum, apud, penes, inter*: ut, mid mycelum ⁊ fremsullum gesceades todale, *cum magna ac subtili nationis* [lege *rationis*] *discretione*, Proëm. regularis concordiæ monachorum Sanctimonialium in *Anglia*, in Spicilegio *Seldeni, Lat.* & *Sax.* mid gnotesum gmeagende pesede, *prudenti discutiens examine*, De officiis monachorum *Lat.* & *Sax.* in Spicilegio dicto. ubi pésede a sciolo quodam reponitur pro næde, quasi *examen* in hoc loco *turbam* denotaret. Zacheus ða on ðam gebeorscipe mid bliþum mode clypode to þam Hælende, *Hom.* de *Zacchæo.* meancodon ða þuh mid insegle, *Hom.* in *Pascha.* mid hyse, *Luc.* VII, 16. mid him, *v.* 12. mid hnescum neatum gescipne, *v.* 25. mid hyse teatum, *v.* 38. mid godum peorcum. mid demum, *penes Judices.* miþ hnescum genelum, *mollibus vestimentis*, Matth. XI, 8, cod. evang. interl. *Cott.* In usu erat hæc præpositio mid apud majores nostros *Anglos*: ut in Satyrographo,

and al the might myd him is. & and makes hem merry therinyd.

Lemang, *inter, apud*: ut, ða ne for se Hælend na openlice gemang þam Iudeon, *Jesus ergo jam non in palam ambulabat apud Judæos*, Joh. XI, 54. gemang brobþrum, *Joh.* XXI, 23.

Amang, onmang, ut gemang: amang ðam þe hig þur gesprecon, *inter eos, qui sic locuti sunt*, evang. *Nic.* p. 15. XXVII. onmang þam ðe hig pæron ingangende, *inter eos qui intrabant.* idem p. 3. v. Sic comp. ongemang: ut, þ he ne miht ongemang oþrum mannum beon, *ut non posset aliorum ferre præsentiam*, Boeth. p. 100.

Undes, *sub, subter, infra*: ut, undes anfealde. undes me, *Luc.* VII, 8. undes feleum heora, *Ps.* XIII, 5. undes mine ðecene, *Luc.* VII, 6. undes þam sic-treope, *Joh.* I, 48. undes ðam sylfum portum.

To-middes, *inter, in medio*: ut, and stod to middes hym, *& stetit in medio eorum*, Joh. XX, 26. gesunþe nu sæstnis tomiddes ðam sæteum, *fiat firmamentum in medio aquarum*, Gen. I, 6. omiddan, *in medio*: ut, omiddan Neorxena pange, *in medio paradisi*, Gen. II, 9.

Togeanes, *contra, adversus, erga, obviam.* ða urnon him togeanes, *occurrebant ei.* þa eode eall seo ceastes-papu togeanes ðam hælende, *tum tota civitas exivit obviam Jesu*, Matth. VIII, 28, 34. faraþ hym togeanes, *exite obviam ei*, Matth. XXV, 6.

Ongean, ongen, *contra*: ut, ongean þeode, *contra gentem*, Matth. XXIV, 7. ongen hyse swegre, *adversus socrum suam*, Matth. X, 35. Betwux, *cum*: ut, betwux þam bocerum, *cum scribis*, Marc. XV, 31.

Of, *à, ab, abs, de, ex, extra, ultra*: ut, tregen of his leornincg-cnihtum, *Luc.* VII, 19. manega of æðlum, *v.* 21. of pitum. and of yfelum gastum, *ibid.* sum of þam sundes-halgum, *v.* 36. an ses of ðære manegu, *Luc.* IX, 30. of apyþgedum gastum. and untrumnessum, *Luc.* VIII, 2. Legitur tamen apud *Spelm.* Conc. p. 165. of Christ. and of S. Peter. and of ðone Abbot. and of ðone Muneca. Of Iordane, *ultra Jordanem*, Marc. X, 2.

On, sine motu significans, *in*: ut, on westenne, *Luc.* VII, 24. on heorþpurþum neare. and estum, *v.* 25. on bigspellum, *Luc.* VIII, 10, 27. on hymsylfum, *Luc.* VII, 30. on ðære ceastre, *v.* 37. on eauum, *in aquis*, Basilii *Hexaëmeron.* Bysnar on gehpilcre stope gesihþ. sume fæcednysse getacnaþ. On hoppe speartan sittan. anxumnesse getacnaþ, MS. *Cott.* de *Somniorum* diversitate. similia sunt ea judicia his Astrampsychi, ἄνθρωξι βαίνειν ἐκθελκὴν δηλοῖ βλαβήν. & ἵππους μελαίνας ἢ καλὸν πάντως βλέπειν. Pro On aliquando occurrit An, à *Goth.* ΛΝΛ, *in.*

Ætforan, † toforan, onforan, *ante, coram, præ*: ut, ætforan ðære sunnan. ætforan ðam Hælende. ætforan Godes ðrimsettle, *coram Dei tribunali*, Hom. in Nat. omnium SS.

---

* Legitur hæc Præpositio in veteribus nostris Scriptoribus. ut in carmine *Chauceri*, quod inscribitur **the Testament of Creseide.**

A doly seasun til a carefull dite
Should correspond———

† Nota, quod particula to non rarò ponatur inter foran, & casum nominis, quem regit: ut, her on þisum geare foran to middum sumera for cyning mid fierde to Snottingham, *Hîc, anno hoc, ante mediam æstatem Rex cum exercitu Snottingham profectus est.* A toforan, **tofore** in veteribus nostris, ut in Satyrogropho,

And made a vowe tofore God.

toforan eallum þirum, *Luc.* xxi, 11. ðat eop toforan aret ir, *Luc.* xix, 8. hpæt ic hym to-foran lecge, *Luc.* xi, 6. toforan eallum Galileircum, *Luc.* xiii, 2. ætforan ðære dura he rtent. ætforan eop he rtent. onforan pintere, *ante hyemem.* toforan Godef domrettle, *coram dei tribunali.*

Betpux, *inter*: ut, betpux pira beapnum, *Luc.* vii, 28. betpux him, *v.* 32. betpux ðam altare, and þam temple, *Luc.* xi, 51. betpux þam temple. and þam peofode, *Matth.* xxiii, 35. betpyh him hæfdon ribbe. and lufan, *Bed.* H. E. p. 110.

Fra, fram, *à, ab, abs, de, ex*: ⁊ þone hetolan deofol him fram adræfde, *Hom.* dominic. iii. in xl. Se Hælend pær gelæd fram þam halgan garte to anum pertene. to þi þ he pære gecortnod fram deofle, *Hom.* in illud, *Ductus eſt Jeſus in deſertum.* Lir on tide non þun-naþ fram norþdele. apendungе þeoda ⁊ pæpna gepuxlu ⁊ nipe torýnar folcna hit getacnaþ, ms. *Cott.* de *Tonitruum* conſideratione. cujus textus *Latinus* ſic ſe habet, *ſi hora nona tonitruaverit ab aquilone, mutationes gentium, & armorum ſtrepitus, & novos concurſus populorum ſignificat.* fram þam Hælende gefullod:· beo apoppen fram ealdum. ⁊ ealdormannum. ⁊ fram bocepum, *Luc.* ix, 22. gehalgod fram Eanbalde, *conſecratus ab Eanbaldo.* fram pildeorum re þe hine gerihþ ehtan. fram feondum be biþ ofepprþed, ms. *Cott.* de ſomniorum diverſitate.

Be-æftan, *pone, poſt, retro*: ut, be-æftan þære manigeo, *Luc.* xxii, 5. per craſin bæftan, bæfton: ut, gang bæftan me Satanaf, *vade poſt me, Satana,* Matth. vi, 22.

Æt, *apud, ad, à, ſub, pro*: ut, æt hir fotum, *Luc.* viii, 35. æt Lendicef ofan, *Ælfr.* fragm. hiſt. Reg. *Weſtſax.* æt anum hpýþere, *pro unâ vaccâ,* æt me. æt ðinum hufe. æt uf, *Ælfr.* de vet. teſtam. Animaþ þ punð æt him, *tollite ab eo talentum.*

Fof, *præ, ob, propter, ex, ab, pro, ultra, præter, contra*: ut, fof hpylcum ðinge, *Luc.* viii, 47. fof Gode. and fof pofulde, *Ælfric.* ibid. fof mannum ic gebide. fof eage ic ne deapp, *præ timore non audeo.* Se halga apoftol Paulus læreþ ælcum mærrepreoрte. ðe Godef folce to lareope gerét biþ. þ heora nan ne pandige fof nanref manref ege. ne fof lufe. ne fof rceame. ne fof nanum rceatte, *Tractatus* de Presbyterorum converſatione.

Befopan, *coram*: ut, befopan eallum folce, *Luc.* viii, 47. befopan Gode, *Luc.* xii, 6. be-fopan Godef englum, *v.* 8. befopan hpilcum rcip-men, LL. *Inæ* c. 8.

Binnon, binnan, *intus, intra, ad*: ut, binnan pagum, *Spelm.* Conc. p. 391. binnon peallum. binnon þam gemæpum upef picef, LL. *Inæ* c. 10. binnan Londenbýrig tobpohton, *Londinum adducebant,* Chron. *Sax.* aliquando videtur genitivum regere, ut binnan rix ⁊ trentigra geara, *intra ſex & viginti annos,* Hom. ms. notandum eſt ἔκθεσιν hic fieri vocis fæce ł fýrft, *ſpatium.* binnon autem & binnan contrahuntur ex beinnon, beinnan, de quo infrà in innon, innan.

Butan, * buton, *ſine, abſque*: ut, butan beapnum, *Luc.* xx, 28. butan beapne, *v.* 30. butan obrum mannum, *Spelm.* Conc. p. 598. butan anigre hære, *ſine quolibet juſſu.* butan anum Brýttiscum girle, *unico obſide Britanno excepto*, Chron. *Sax.* p. 522. an. dccxviii. re ælmihtiga rcippend re ðe ealle gerceafta butan ælcum antimbre þurh hif pirdome gercop, *Hom.* de Adnun. M. V.

Abuton, *circum, circa, in circuitu*: he cpæþ þa behealdende þe hym abuton pæron, *tum aſpiciens illos, qui circa eum ſtabant, ait*; vel, *circumſpiciens eos, qui in circuitu ejus erant, ait*, Marc. iii, 34.

Betpeonan, betpýnan, *inter*: ut, ða cpædon hif leornincg-cnihtaf hym betpýnan, *Joh.* xvi, 17. andettaþ georne eorre rýnna eop betpeonan, *Hom.* de *Letan. majore.*

Innan, innon, *in, intus, intra:* ut, innan hufe. innan Samaritana ceartre, *Matth.* x, 5. in-nan eart-Engle, Chron. *Sax.* innon Lent, *in Cantio.* Innan ðære cýrican, *in eccleſia.* on-innan, *idem*: ut, oninnam me relfum, *in me ipſo.* legitur etiam beinnan: ut beinnan ðam carcerne, *in carcere,* Boeth. cap. i.

Bufan, bufon, *ſuper, ſupra*: ut, hæt me gan þe bufan ðam pætere, *jube me adire te ſuper aquam,* Bed. H. E. p. 236.

Uppan, up, uppe, *ſuper, deſuper*: uppan hnofum, *Matth.* x, 27. uppan tampe arrene. and hýne folan, *Matth.* xxi, 5.

Ofer, *ſuper, cum*: ut, ma ðonne ofer nigon. ⁊ hund-nigontigum nihtpirna, *magis quam ſuper nonaginta novem juſtis.* Luc. xv, 7. ofer genum boge, *ſuper fronde viridi.* gerapen ofer rince ralo hlifian neced ofer neadum golde, *videbant palatia argento, aulaſque eminere conſpicuas cum rutilante auro,* Cædm. lii, 10.

Æfter, *poſt, infra, pro*: ut, æfter þirrum ðingum, *Luc.* xvii, 30. æfter ðam bitan,

---

* Ab butan, *ſine*, fit vetus *Scoticum* **but**, *abſque*, quod in præfatione *Æneidos Douglaſiæ* occurrit; ubi opus *Virgilii* à *Gawino Douglaſio* interprete laudatur in hunc modum:

Bot thy werke ſhall endure in laude and glorie,
But ſpot and falt, condigne eterne memorie.

Reperitur ſæpius certe in eadem præfatione: **but ony indigence**, *ſine omni defectu*; **but ſentence or ingine**, *ſine judicio, aut ingenio*; **but ſpot of crime**, *ſine nota criminis*; **but doubt**, *ſine dubio.*

Joh.

Joh. XIII, 27. æfter upum hadum, *Spelm.* conc. p. 586. æfter niccelre mid-heortnyrre dinre. *Pſ.* L, 1. Æfter interdum ſignificat ut into: he lytle penede unedelice æfter pudum fon ⁊ on mon-fæftenum, *ille autem parvo cum exercitu difficulter in ſylvas, & montana propugnacula ſe recepit.* chron. *Sax. Gibſ.* An. DCCCLXXVIII.

Æf, *ante*: ut, æf dam Eaftron. &, æf dam fymbel dæge, *Homilia* in Dominica *Palmarum.*

Of, *uſque, ad, tenus*: of Daniele dam piteegan, *Ælfric.* de vet. Teſt. p. 13. ofanum, *Pſ.* XIII. 2.

Unfeor, *propè, non longè*: ut, unfeor dam hufe, *non longe à domo, Luc.* VII, 6. feor proculdubio regit eundem caſum.

Into, *in*, & *ad*: ut, into dam bane, *Ælfr.* de vet. Teſt. p. 32. ic gang into dære bydige. ic gang into dinum hufe dryhten. into Godes hufe, *Luc.* VI, 4. da on anum ſeften dæge com fe Hælend into heom, *Hom.* dominicâ 1ª. poſt *Paſcha.*

Fid, *cum, contra, juxta, ad, erga, pro, ex, circa, circiter, adverſus, pone*: ut, pid hir dægef porce, *Matth.* XX, 2. ne recge du leaf gepitnefre pid dinum nehftan. pid dam dom-ſetl ic ſitte, *pone tribunal ſedeo.* pid dam monad, *circiter calendas.* pid dam dat, *ita ut, dummodo*: dat hir engel ongan ahebban pid hir heafdan, *quod Angelus ſuus cepit librare ſe contra dominum ſuum*, Cædm. p. 7. l. 19. pid dam hungre andlyfen fecan, *contra famem alimentum quærere.* Bed. E. H. p. 89. ⁊ com mid unmæte peorode pid him to gefeohte:. hu ne come du to me pyrceanne pid anum peninge, *nonne ex denario mecum conveniſti.* Matth. XX, 13.

Beheonan, *cis, citra*: ut, beheonan Rome, *citra Romam.* beheonan muntan. beheonan dæfe ſtræt.

Gehend, *propè*: ut, gehend dam eh-dyrle ic prite, *propè feneſtram ſcribo.*

Todeand, *verſus, ad*: ut, on undern timan Crift dær to deade forddemed. and todeand dære node geled, *tempore antemeridiano condemnatus erat Chriſtus, & ad crucem ductus*, Cod. MS. canonum, & conſtitutionum eccleſiaſticarum in rubrica de officiis diurn. & nocturn. horarum, cap. XXVIII. da liggan todand Huntendune porte, *quæ jacent verſus Huntenduni oppidum*, chron. *Sax. Gibſ.* DCLVI.

V. Ex his præpoſitionibus, quædam utrumque caſum regunt: ut, befopan, on, ofer, butan, of, betpux, pid, gemang, ongemang, for, ongean, betpux, togeane, mid, innan, uppan, undef.

Notandum etiam eſt apud *Anglo-Saxones*, haud ſecus ac apud *Latinos*, præpoſitiones aliquando elliptice ſupprimi in oratione: ut, hine Abraham on hir agene hand beacen fett fua him bebead Metod, *in eum Abrahamus ſignum* [circumciſionis] *impoſuit propria manu, ſicut deus illi juſſerat*, Cædm. LIX, 18. Sic, hie him realdon, ⁊ him da abar fpopan:. & paulo ſuprà: he lytle penede for:.

Quædam etiam præpoſitiones regunt genitivum: ut, pid, andlang: hpi murcaf [murcnaft] du pid min, *quid contra me murmuras?* Boeth. p. 12. Sequitur tamen paulo poſt, hpæt reofaft du pid me, *quid me querimoniis vexas?* Sic p. 77. Ne gemet he hine. ne fuppon pihtne peg pid hir ne apedad, *neque inveniet illum, neque etiam viam rectam ad eum ducentem inveniet.* and fpa uppeardef gnepp of done ftemn. ⁊ fidðan andlang dæf pidan. ⁊ andlang dære pinde of done helm arppingd, *& ſic ſurſum creſcit in caudicem, & dein per medullam & corticem ſurgit in calamum*, p. 90. da fmeforde he pid min. ⁊ cpæd, *tum in me ſubridens, ait*, p. 93. da befeah he hine undef bæc pid dæf pifef, *tum retroſpiciebat verſus* [vel *in*] *mulierem*, p. 102.

VI. Notandum præterea eſt præpoſitiones *Anglo-Saxonicas*, perinde ac *Latinas* & *Græcas* abſolutè poſitas adverbiaſcere, & poſtponi haud rarò nominibus, quæ regunt: ut, ic ftande on daf healfe. ⁊ du ongean, *ego ex hâc parte ſto, tu contrà.* fe Angel hine fram gepat, *Luc.* I, 38.

De præpoſitionibus in compoſitione.

VII. Præterea notandum eſt, præpoſitionum alias componi cum nominibus, & verbis, alias non. Præpoſitiones quæ componuntur, ſunt; emb, vel ymb, duph, ongean, of, betpux, agen, geond, pid, to, be, mid, undef, of, tofopan, fram, æt, for, uppe, ofef, æftef, æf.

VIII. Emb, & ymb, componuntur cum nominibus, & verbis, & idem valent in compoſitione, ac *circum* apud *Latinos*: ut, emb-hpyrft, vel ymbhpyrft, *circuitus*, vel *orbis terrarum*, ab emb-hpyrfan, vel ymb-hpyrfan, *ambire, circumire.*

IX. Duph, componitur cum nominibus, & verbis. Nominibus junctum excellentiam ſignificat, & *Latinè* redditur *per, præ, valde*: ut, duph-beorht, *perſpicuus, perilluſtris, prænobilis.* Verbis vero præpoſitum exponitur *per, trans, ultra*: ut, duph-holian, *perforare*: duph-punian & *permanere*: duph-faran, *tranſire*: duph-pundian, *tranſigere.*

X. On, in compoſitis ſignificat ut *in* apud *Latinos*, & quandoque ut *Angl.* **un**, particula negativa, vel privativa, quæ extra compoſitionem non invenitur: ut on-ageotan, *infundere*: on-alædan, *inducere*: on-æhte, *inops*: on-geapo, *imparatus*: on-gepirre, *incertus*, **unwiſe.**

XI. Ongean, in compoſitis idem valet, ac *iterum*, & redditur plerunque in compoſitione per *re*: ut, ongean-bringan, *referre*: ongean-fendan, *remittere*: ongean-ftandan, *reſiſtere.*

XII. Of, in compoſitione ſignificat *de, ab, ex, à*: ut, of-feallen, *deficere*: of-hebban, *extollere*: of-flean, *aufugere*: of-fpeorian, *abjurare.*

XIII. Betpux, & betpỳ vel betpỳh, (pro betpỳx) & betpeonan, in compoſitis ſignificat ut *inter* apud *Latinos*: ut, betpỳx-apoppennỳrre, *interjectio*: betpux-cuman, *intervenire*: betpỳ-ȝerittan, *interponere*.

XIV. Aȝen, in compoſitione vim habet *rẽ adverſus*, & *rẽ iterum* apud *Latinos*: ut, aȝen-coman, *occurrere*, & *revertere*: aȝen-hpỳrȝan, *redire*: aȝen-ſtanden, *obſtare*, *opponere*. Sed compoſita ex aȝen præpoſitione, & aȝen pronomine *ſuum*, *cuique proprium* ſignificante, à diſcentibus diſtinguenda ſunt.

XV. Geond, in compoſitis redditur per præpoſitionem *per*: ut, ȝeond-faran, *pertranſire*: ȝeond-ȝeotan, *perfundere*: ȝeond-ſcinan, *perluſtrare*, *perlucere*.

XVI. Wið, in compoſitione nunc ſignificat idem ac *cum*: ut in piþmetan, *conferre*, *comparare*. Nunc ut *contra*, & *adverſus*: ut, piþ-ſtandian, *adverſari*, *reſiſtere*. ne piþcpeþe pe, *ne contradicamus*, Hom. de Aſſump. B. M. V. Nunc autem ut *in* in *Latino injuſtus*: ut, piþ-coren, *improbus*: piþ-fecȝan, *inficiari*. Aliquando ut * *de*: ut in piþ-teon, *detrahere*: piþ-lædan, *deducere*. Plerunque verò †adverſatricem ſignificationem habet: ut in piþ-pinnan, *oppugnare*: piþ-ſcufian, *repellere*: piþ-ſacan, *contradicere*, *abrenuntiare*: piþ-cpeþan, *contradicere*.

XVII. To, in compoſitis quandoque exceſſum denotat: ut in to-ſeceleaf, *nimis incurioſus*: to-læt, *ſerò nimis*: to-anpillic, *nimium pertinax*. Inde noſtrum **too**: ut, **too careleſſe, too ſtudious**. Quandoque ſignificat ut Præp. *diſ* apud *Latinos*, in compoſitione: ut in to-cnapen, *diſcernere*: to-ȝoten, *diffuſus*: to-lỳſan, *diſſolvere*. Ut plurimum autem exponitur per *ad*: ut, to-cuman, *advenire*: to-bæran, *adportare*: to-fealden, *applicare*: to-beȝỳman, *attendere*: to-ȝecỳȝan, *advocare*. Non raro etiam ut a, & ȝe, eſt merum augmentum ſyllabicum nihil ſignificans.

XVIII. Be, in compoſitione nunc eſt merum præfixum, quod verbis, verbalibus, & præteriti temporis participiis præponitur: Nunc habet vim præpoſitionum, *circum*, *prope*, *re*, *con*: ut, befenge fe Hælend ealle Galilæam, *circuivit Jeſus totam Galilæam*, Matth. iv, 23. bepende hỳne, *converſus*, Matth. ix, 22. Sic bi, biȝ, vel bỳȝ in compoſitione *circum*, *prope*, *juxta* ſignificant: ut, biȝſtandaþ me ſtranȝe ȝeneatas, *me circumſtant ſtrenui ſervi*, Cædm. vii, 12. vide gloſſ. *Goth.* in BIMAITAN.

XIX. Mid, in compoſitione exprimitur per *co*, *con*, *com*, *cor*, in compoſitis *Latinis*: ut in mid-þolian, *compati*: mid-punungе, *conſortium*: mid-ſpeȝian, *conſonare*. Sed hic à diſcentibus cautè diſtinguenda ſunt compoſita cum mid præpoſitione, à compoſitis cum mid, pro middel, *medius*, *a*, *um*. Obſervandum etiam eſt adverbium ſamod, *ſimul*, vel *unà* ſignificans, eundem uſum habere in compoſitis ac mid: ut in ſamod-ariſan, *conſurgere*: ſamod-cỳman, *convenire*: ſamod-ȝefleт, *concertatio*: ſamod-ſpeȝen, *conſonans*.

XX. Of, valet in compoſitione *à*, *abs*, *de*, *ex*: ut, of-ceorfan, *abſcindere*: of-adriſan, *abigere*: of-animan, *auferre*. Aliquando tamen ut merum affixum ſimplicis ſignificationem non variat: ut in of-torfian, *lapidare*: of-ſlean, *occidere*.

XXI. Toforan, in compoſitis ſignificat *ante*, *præ*: ut in toforan-beon, *præeſſe*: toforan-faran, *præire*.

XXII. Æt, in compoſitione plerunque exponitur per *ab*, *è*, *ex*, *de*: ut in æt-bræden, *auferre*, *eripere*: æt-berȝtan, *aufugere*, *evadere*. Interdum redditur per *ad*: ut in æt-beon, *adeſſe*: ætſtanden, *adſtare*.

XXIII. For. Quando for non eſt merum augmentum initiale, redditur per præpoſitiones *per*, *re*, *de*, *dis*, *ex*, *ab*, *con*, *ultra*, *præter*, *contra*, & ſæpe dat compoſito ſignificationem, quæ ſimplicis ſignificationem peſſundat, & in malum ſenſum vertit: ut, à doen *facere*, forndoen *interficere*: à niman *capere*, *ſumere*, fornniman *conſumere*: à liȝȝan *jacere*, *cubare*, forliȝȝan *fornicari*, *adulterari*. In compoſitis etiam ſæpe fore, *præ*, *pro*, *ante*, ſignificans, confunditur cum for: ut, fore-ȝeritnỳrre, *falſum teſtimonium*.

XXIV. Up, vel uppe in compoſitis exponitur per *ad*, *ex*, & per voces, quæ ſignificant motum ſurſùm, locum ſuperiorem, & res ſupernas: ut, up-abroden, *elatus*: up-abrỳcan, *erumpere*, *effringere*: up-ahebban, *extollere*: up-flerinȝ, *cœnaculum*: up-ariſan, *aſſurgere*: up-land, *regio montana*: up-para, *ſuperi*.

XXV. Ofer, in compoſitis plerumque denotat exceſſum: ut in ofer-drincan, *plus æquo bibere*: ȝif hỳlc Birceop oððe mærre-preoſt hine ſỳlfne næðlice oferdrince. oððe he ðær ȝerice. oððe hiſ haðeſ ðoliȝe, *cod. can.* MS. Hiſce addas ofer-æt, *nimia ingluvies*: ofer-bliþ, *ſupra modum lætus*: ofer-modian, *ſuperbire*: ofer-hoȝian, *contemnere*. Quando non exceſſum ſignificat reddendum eſt per *trans*, *in*, *ſuper*, *per*, *præter*, *præ*, *de*: ut in ofer-climan, *tranſcendere*: ofer-faran, *tranſire*: ofer-flean, *ſupervolare*: ofer-ȝildan, *inaurare*: ofer-hlinan, *incumbere*: ofer-hneoran, *irruere*: ofer-næðan, *perlegere*: ofer-ðeon, *præſtare*: ofer-penan, *præſumere*.

XXVI. Ær, in compoſitis redditur per *ante*, *prius*, *præ*, *primùm*: ut in ær-boren, *primogenitus*: ær-ȝeðon, *anteactus*: ær-leoht, *primum-mane*: ær-ȝenemneð, *prænominatus*.

---

* In hodierno ſermone noſtro **to withdraw** eſt *detrahere*, *ſubducere*; **to withhold** eſt *detinere*. †Retinemus adhuc **with** in eodem ſenſu: ut **to withſtand**, *reſiſtere*, *oppugnare*.

XXVII. Æf-

XXVII. Æfter in compoſitione exponitur per *poſt*, ut in æfter-boren, *poſthumus*, &c.

XXVIII. Præter has præpoſitiones, quæ tam in conſtructione, quàm in compoſitione uſurpantur, aliæ ſunt, quas * inſeparabiles vocant, utpote quæ extra compoſitionem non occurrunt, & disjunctæ à vocibus, cum quibus coaleſcunt, nihil ſignificant: ut, eð, em, un, or, mis: quibus adde fore, quæ rarò extra compoſitionem occurrit, & Æ.

XXIX. Eð, *Francice* it, in compoſitione idem valet ac *re* apud *Latinos*: ut in eðcenneð, *renatus*. eðnian, *renovare*. eðfæft, eðfeaft, *palingeneſia, renovatio, recreatio*.

XXX. Em, ſcribitur per apocopen pro embe, & per ſyncopen pro efen, vel efn, *æquus, æqualis*. Quando ſtat pro embe redditur ut ſupra in Reg. 8. Quando autem pro efen ponitur, valet *par, æquus, a, um*: ut in emniht, *æquinoctium*: emlang, *paris longitudinis*. Emne etiam ſignificat *æqualis, æquus, par*, unde compoſita cum emn: ut, emn-feole, *condiſcipulus*: emn-ðeop, *conſervus*.

XXXI. †Un, in vocum compoſitione negativè, privativè, & contrariò ſignificat, & exponitur per *in, de, dis, ex, à*, & per voces ſimplici in ſignificatione contrariò, vel privativè oppoſitas: ut, unacenned, *ingeneratus*: unacumenðlic, *impoſſibilis*: uncnyttan, *diſſolvere*: unfriþ, *diſcordia*: unfreða, *paupertas*: unheapfa, *ſervus*: un-tryforþ, *falſitas*: un-bræð, *anguſtus, parvus*: unlytel, *magnus*: un-menn, *i. e.* un-menigu, vel unmeniu, *pauci*. Sic *Scoti* dicunt **unwell**, *ægrotus*; atque *Angli* **uneven**, *ſcaber, aſper, ſalebroſus*: **unſound**, *inſincerus*: **unſtable**, *vacillans*: **unskilfull**, *imperitus*: **unrighteous**, *injuſtus*. Quod ſanè loquendi genus primitùs venit à *Gothis*, in quorum linguâ occurrunt iſtiuſmodi non pauca: ᚾᚾᚨᛚᛈᛖᛁᚾ, *imperterritè*: ᚾᚾᛒᚨᛁᚴᚨᚾᛞᚨᛋ, *ſterilis*: ᚾᚾᛒᚨᚴᚾᚨᚺᛋ, ἄπεκνος, *qui non habet liberos*: ᚾᚾᚹᛁᚾᚹ, *malum*: ᚾᚾᛋᛖᚨ, *nequam*: ᚾᚾᚨᛖᛞᚨᛋ, *pauper, &c.*

Or, in compoſitione ſignum eſt plerunque privationis (inquit *Somnerus*) vel negandi particula: ut in or-punfe, *ignominia*: or-fyte, *impunè*: or-trupian, *diffidere*: or-mæt, *immenſus*: or-leahtre, *inculpatus*: or-geporden, *increatus*, Cædmon. p. 1. Præpoſitio hæc inſeparabilis deducitur à *Cimbrica* or, vel vr, quæ *de, è, ex* ſignificat in regimine.

Oð, in compoſitione ſignificat *à, ab, de, ex*: ut in oþpendan, *aufugere*: oþgnypan, *eripere*: oþfcyttan, *deflectere*.

Mis, à *Goth.* **MISSA**, in compoſitione inſinuat defectum, errorem, corruptelam, diſſimilitudinem, *&c*: ut in mis-bæð, *maleficium*: mis-boren, *abortus*: mis-cpeþan, *maledicere*: mis-lician, *diſplicere*: mis-hynan, *inobedire*: mis-lic, vel misfren-lic, *diverſus*. Ita *Gothis* **MISSA-LEIKS**, *varius*: **MISSADEDAINS**, *offenſæ, delicta*: **MISSAQUISS**, *diſſenſio*. Inde noſtratia **misdeed**, *delictum*: **to misbecome**, *dedecere*: **to miſcarry**, *perire*, non aſſequi, quod quis intenderat: **to miſtruſt**, *diffidere*. Hiſce addas ᚠᛁᚾᚠᚨᛁᚾ, miſmæle, vocem *Cimbricam*, quæ errorem linguæ ſignificat, à ᚠᛁᚾ, mis, & ᚠᚨᚨᛚ, maal, *ſermo*. *Goth.* **MALFAL**. & ᚠᛁᚾᚠᚱᚢᚾᚨ, miſgruna, *diffidere*. Inde etiam à veteri *Francicâ*, quæ ſoror erat *Anglo-Saxonicæ*, *Gallorum* illud *mes*, & per apocopen *mé*, in *méconnôitre, mécontent, médiſance*, & ſimilibus. Vide miſſa in evang. *Iſland*. Marc, XIII, 24. & At miſſa in *Gudm. Andreæ* Lexico *Iſlandico*.

XXXII. Fore, redditur per *præ, pro, ante*: ut in fore-cpæðan, *prædicere*: forecyn, *anteceſſores*: fore-niman, *præ-occupare*: fore-pitung, *præſagium*: fore-gehat, *promiſſum*.

Æ *privationem*, vel *negationem* denotat: ut in ægylð, æmenne, æmelle, æmoðe. Aliquando tamen præteriti temporis participiis præponitur, more a, be, for, ge: ut in æceleð, apynd.

XXXIII. Præter præpoſitiones ſeparabiles, & inſeparabiles, quæ compoſitionem ingrediuntur, ſunt & aliæ voces, quæ in compoſitione, præpoſitionum naturam induunt, & per præpoſitiones *Latinè* exponuntur: ut, efen, eft, piþer, anð, quibus adde ofð, full.

XXXIV. Efen, à *Goth.* **IBN**, eſt adjectivum ſignificans, *æquus, æqualis, par*, & in compoſitione idem valet, ac *co, col, com, con, cor*, &c. *Latinorum*: exemp. gr. efen-biſceop, *coëpiſcopus*: efen-ðnopian, *compati*: efen-pynhta, *cooperator*: efen-þeopa, *conſervus*, &c.

XXXV. Eft eſt adverbium, quod *poſtea, porro, iterum* ſignificat, & in compoſitione idem plerumque ſignificat, ac *re*, & *retro*: ut in eft-cuman, *revertere*: eft-cynnan, *recurrere*: eft-gecygan, *revocare*.

XXXVI. Piþer, à *Goth.* **WIDRA**, eſt vox adverbialis ſignificans *adverſum, contra*, & facit ſimplex malè ſemper ſignificare, & maximâ ex parte oppoſitionem implicat: ut à cofen *electus, dilectus*; piþer-cofen *reprobus, maledictus*: à fecgan *dicere*, piþer-fecgan *contradicere*: à faca *cauſa*, piþer-faca *cauſæ adverſarius, à cauſa profugus, apoſtata*.

XXXVII. And. Tametſi hæc vox apud *Anglo-Saxones* ſolùm obtinet naturam conjunctionis copulativæ, apud *Gothos* tamen eſt præpoſitio *in, coram, contra, adverſus* ſignificans. Quod quamprimum didiceram, mirari ampliùs deſii, quòd tot nomina, & verba in *Anglo-Saxonicâ* occurrentia, quibus and præfixum erat: ut in andfeaſt, *præſens*, à *Goth.* [1] **ANDA**, ἀντὶ, *contra*,

---

* Quales ſunt apud *Latinos*, ut, *di, dis, re, ſe, con*. † A, o, & N, u, apud veteres *Cimbros* eundem in compoſitione obtinent valorem: ut in **AHABB**, ohapp, *infortunium*: **AFIHBIN**, okeipis, *gratis, ſine emtione*: **ANNIFA**, olucka, *infelicitas*: **AHAIFK**, ohæfa, *nefas*: **AHAFI**, oſome, *dedecus*: **AFIRFAK**, owerkan, *malefactum*: **NFAIRT**, ufært, *impervium*: **NFRIANIR**, ufrialſer, *ſervi*. [1] Vel **ANDAK**. quod apud *Gothos* idem valet.

& ᛉᚣᛁᚴᚠᚣᚾ, unde peoꝑꝑan, *eſſe*, quod nimirùm præſentes *coram* adſtent, & *contrà* ſiſtant ſe veluti ex adverſo. Hinc ᚣᚾᛞᛉᚣᛁᚴᚠᛁᛋ, *contra*, & ᚣᚾᛞᛉᚣᛁᚴᚠᛁ, *facies*, *præſentia*. Sic anꝺpẏꝑꝺ eſt *reſponſum* à *Goth.* ᚣᚾᛞᛉᚣᚾᚴᛞ, vel ᚣᚾᛞᚣᚣᚾᚴᛞ, quod fit ex ᚣᚾᛞ, vel ᚣᚾᛞᚣ, *adverſum*, *contra*, & ᛉᚣᚾᚴᛞ, *verbum*; ut anꝺpẏꝑꝺ proprie ſit ſermo, quem reſpondens regerit percontanti. Sic ᚣᚾᛞhᚣᚠᚷᚣᚾ, eſt *reſpondere*, ab ᚣᚾᛞ, *contra*, & hᚣᚠᚷᚣᚾ, *tollere*, quaſi dicas, vocem ad reſpondendum contra tollere. In eâdem ſignificatione occurrunt veteres * *Cimbricæ* voces: ᚣᚱᚦᚢᛁᚦᚱᚾ, advidre, *ventus contrarius*: ᚣᚱᚦᛏᚣᚠ, andtof, *remigatio in adverſum*: ᚣᚱᚦᚣᛁᚢᚢᛋ, andſælis, *contra ſolem*: ᚣᚱᚦᚠᚣᛁᚱᛁᚢ, andhæris, *adverſo crine*. Quibus adde, *Angl.* to answer, *reſpondere*, ex anꝺ, & *Cimbricâ* ᚢᚢᚣᚱᚣ, ſuara, *reſpondere*, compoſitum. videſis and in dictionario *Iſlandico* Gudmundi *Andreæ*.

† Oꝛꝺ ſubſtantivum eſt, quod in *Saxonicâ*, & *Francicâ* linguâ *ordium*, *initium*, *principium* ſignificat. Inde compoſitione idem valet, ac *primus*, *primitivus*: ut in oꝛꝺ-ꝼꝛuma, *author*; oꝛꝺ-bana, *homicida primus*; ut *Cain* vocatur in *Cædmonis* paraphraſi. plura de hac voce commentati ſumus in cap. XXI.

Full vero adjectivum eſt, quod *plenus* ſignificat, & in compoſitione, tam verborum, quam nominum, ſignificationem valde auget, & perficit: ut in ꝼulȝanȝan, ꝼulꝼæꝛnian, ꝼulꝼꝛemian, ꝼulbeoꝛe. Adjectiva autem, & ab eis profecta adverbia quaſi in ſuperlativo gradu collocat: ut, maneȝe beoþ ðeah æȝþeꝛ ȝe ꝼullæþele. ȝe ꝼullpeliȝe. ȝ beoþ ðeah ꝼullunꝑoꝛe, *multi ſunt valde nobiles, & valde divites, qui tamen ſunt valde triſtes*. Boeth. p. 19.

Præpoſitiones Gothicæ.

XXXVIII. ïN. ᚠᚣᚾᚴ, vel ᚠᚣᚾᚴᚣ. ᚣn. ᚾᚾᛞ, vel ᚾᚾTᛋ. ᚠᚴᚣᛗ. ᚠᚣᛁᚴᚴᚣ. ᛒᛁ. ᚣᚠ. ᚣᚠᚣᚴ. ᚾᛋ. ᚣᚾᚣ. ᛗᛁᛉ. ᚣᚾᛞ. ᚣT. hᛁᚾᛞᚣᚾᚣ, vel hᛁᚾᛞᚣᚴ. ᚾᚠ. ᚾᚾᛞᚣᚴ, vel ᚾᚾᛞᚣᚴᛉ. ᛉᛁᛉᚴᚣ. ᚾᛋΘᚣ. ᛉᛁᛉᚴᚣᛉᚣᛁᚴᛉ. ᚾᚠᚣᚴ. ᚾᚠᚣᚴᛉ. ᚠᚴᚾᛗᚣᚾ. ᚾᛉᚣᛉᚴᛉ. ᚾT, vel ᚾTᚣ. ᚾTᚣᚾᚣ. ïᚾᚾh. ᛉᚣᛁᚴh:

ïN, ſignificans, ἐν, *in*, regit ablativum, aliquando accuſativum. ſignificans autem εἰς, *in*, *ad*, *inter*, regit accuſativum aliquando ablativum: ſignificans verò διὰ, ἕνεκεν, *per*, *propter*, *ergô*, regit genitivum; *Marc*, II, 27. III, 9. VI, 26. & VIII, 35.

ᚠᚣᚾᚴ, vel, ᚠᚣᚾᚴᚣ, quando ſignificat πρὸ, *ante*, vel παρὰ, *juxta*, *ſecus*, regit accuſativum: quando ſignificat ὑπὲρ, *pro*, regit ablativum. quando verò ἔμπροσθεν, *ante*, regit genitivum. Significat etiam ἀπὸ, *à*, *ab*, & διὰ, *præ*, & tum regit ablativum, *Luc.* III, 7.

ᚣn, ſignificat πρὸς, ἐπὶ, vel εἰς, *ad*, ἐν, *in*, & regit dativum: ut, ᚣn ᚣhMIN ᛉEIhᚣMMᚣ, ἐν τῷ πνεύματι ἁγίῳ, *Marc.* XII, 36. in quem locum videſis *Thomæ Mareſchalli* obſervationes. διά π etiam redditur ᚣn ΘE, & διὰ τέτο, ᚣn ᛉE:

ᚾᚾᛞ, vel ᚾᚾTᛋ, ἕως, ἄχρι, *uſque*, *uſque ad*, regit accuſativum. Legitur tamen ᚾᚾᛞ ïᛉhᚣᚾᚾᛋ, *Matth.* XI, 13. At ᚾᚾᛞ ïᛉhᚣᚾᚾᛋᚾ, *Luc.* XVI, 16.

ᚠᚴᚣᛗ, ἀπὸ, ὑπὸ, παρὰ, ὑπὲρ, περὶ, ἐκ, *à*, *ab*, *apud*, *pro*, *de*, *ex*, regit ablativum caſum.

ᚠᚣᛁᚴᚴᚣ, μακρὰν, ἀπὸ, *longè*, *à*, *ab*, regit ablativum.

ᛒᛁ, ſignificans ἐπὶ, *in*; μετὰ, *cum*; ἐν, *per*; κατὰ, *ſecundum*; regit ablativum. Significans autem ὑπὲρ, *pro*; περὶ *circum*, *circa*; κατὰ, *adverſum*, *ſecundum*; διὰ, *poſt*; regit accuſativum. Significans verò περὶ, *de*, regit quum accuſativum, tum genitivum. Denique ſignificans ἐπὶ, *ſuper*, regit nunc accuſativum, nunc ablativum. In compoſitione autem perſæpe ſignificat *circum*.

ᚣᚠ, & ᚣᛒn, ἀπὸ, *à*, *ab*, *abs*, regit ſemper ablativum.

ᚣᚠᚣᚴ, μετὰ, *poſt*, ſignificans, regit accuſativum. ᚣᚠᚣᚴ autem ὀπίσω, *poſt* vel *retro*, & ἐπὶ, *in* ſignificans, regit dativum vel ablativum. Legitur ᚣᚠᚣᚴnh, *Luc.* I, 24.

ᚾᛋ, ἐκ, ἐξ, *ex*, *de*, *ab*, & ἔξω, *extra* ſignificans, ſemper regit ablativum. Pro ᚾᛋ, per proſtheſin euphonicam legitur ſæpe ᚾᛉnh; vide *Luc.* XX, 4. In compoſitione autem cum ver-

---

* *V.* Lexicon *Runicum* Ol. Wormii. † Ord certe G. *Chaucero* denotat *exordium*, *principium*, *initium*; ſiquidem in gemino G. *Chauceri* loco crediderim ord pro word, reſtituendum: ut

Lucan to thæ this ſtory I commend,
And to Sueton, and Valerie alſo,
That of this ſtory writen ord and end.

Ita duntaxat legendum videtur, non autem word and end, ut in editis omnibus habetur: &

Ye goeth him home, and gan full ſone ſend,
For Pandarus, and all this new chaunce
And of this broch he told him ord and end,
Complaining of her harts variaunce.

Manifeſtiſſimum in his eluceſcit veſtigium *Cædmonianæ* paraphraſios, LXXVIII, 16, in quo loco occurrunt hæc verba: ꝼona onȝeaꝳ. ꝼꝛiþmoꝺ cynınȝ. oꝛꝺ anꝺ enꝺ. ðæꝛ ðe him ẏpeꝺ pæꝛ, *ſubito percepit animoſus rex initium ac exitum ejus, quod ei manifeſtatum erat.*

bis

bis incipientibus ab ᚴ. ᚾᛋ euphonice vertitur in ᚾᚴ: ut in ᚾᚴᚴᛖᛁᛋᚪᚾ, *ſurgere*, ᚾᚴᚴᛁᚾᚾᚪᚾ, *exire*.

ᚪᚾᚪ, ὑπὸ, ἐπὶ, εἰς, ἐν, ἀπὸ, *in, ſuper, de* ſignificans, regit ablativum. Significans verò ἐπὶ, *ad*, & ϖερὶ, *circum*, gaudet accuſativo.

ᛗᛁᚹ, & aliquando ᛗᛁᛞ, μετὰ, *cum*, ſignificans, etiam ἐν, & ϖερὸς, *inter*, requirit ſemper ablativum.

ᚪᚾᛞ, ἐν, εἰς, κατὰ, διὰ, *in, per* ſignificans regit ſemper accuſativum. Significans verò ἐπὶ, *ſuper*, ἐν, *in*, regit ablativum, *Luc.* VI, 48. & XIX, 5. In compoſitione reſpondet *Anglo-Saxonico* un: ut in ᚪᚾᛞᚻᚾᚪᚷᚪᚾ, *detegere*, quod *Anglo-Saxonicè* eſt unhælan. ᚪᚾᛞᛒᛁᚾᛞᚪᚾ, *ſolvere*, unbindan *Anglo-Saxonice*.

ᚪᛏ, παρὰ, ϖερὸς, *ſecus, apud, ad* ſignificans gaudet dativo.

ᚻᛁᚾᛞᚪᚾᚪ, vel ᚻᛁᚾᛞᚪᛚᚴ, πέραν, ἀπὸ, *trans, à, ab*, ὀπίσω *pone*, regit accuſativum. ᚻᛁᚾᛞᚪᛚᚴ etiam ſignificat *inter*, vel *apud*, ut onder *Belgarum*: ut, ᚾᛁᛋᛏ ᚻᛁᚾᛞᚪᛚᚴ ᚾᚾᛋ, *non eſt apud nos*, Luc. IX, 13.

ᚾᛈ, & ᚾᚾᛞᚪᛚᚴ, ὑπὸ, *ſub*, regit ablativum: & quandoque accuſativum. ᚾᚾᛞᚪᛚᚴᛉ, ὑποκάτω, regit etiam ablativum. Pro ᚾᛈ, occurrit ᚾᛒᚻ, *Luc.* XVIII, 38.

ᛘᛁᚹᚴᚪ, πρὸς, *ad*; παρὰ, *ſecus, juxta*; κατὰ, *adverſum*, & ὑπάντησιν, *occurſum* ſignificans gaudet accuſativo.

ᚾᛖᛟᚪ, *juxta, prope, ſecus*. Quemnam caſum regat hæc præpoſitio non docent pretioſæ argentei codicis reliquiæ.

ᛘᛁᚹᚴᚪᚹᚢᛚᛁᚴᚹ, ἀντιπέραν, *contra*, regit accuſativum.

ᚾᛈᚪᚴ ſignificans πέραν, *trans*, gaudet accuſativo. Quum vero ſignificat ἐπὶ, vel ὑπὲρ, *ſuper*, gaudet dativo; & aliquando accuſativo: ut *Luc.* VI, 40. ᚾᛈᚪᚴ ᚪᛚᛁᛋᚪᚴᚷᚪ: at *Matth.* X, 24. ᚾᛈᚪᚴ ᚪᛚᛁᛋᚪᚴᚷᚪ: ᚾᛈᚪᚴᛉ, ἐπάνω, *ſupra*, regit etiam accuſativum, & genitivum, *Luc.* X, 19.

ᚾᛉᚪᚹᚴᛉ, ἔξωθεν, *extra*, regit genitivum.

ᚾᛏ, ᚾᛏᚪ, ᚾᛏᚪᚾᚪ, ᚾᛏᚾᚾ, ἔξω, *extra*, regit tam genitivum, quàm accuſativum.

ᛁᚾᚾᚻ, ἄνευ, χωρὶς, *ſine*, ἐν, *in*, ἕνεκεν, *propter*, regit ablativum & quandoque accuſativum. genitivum vero, quoties ſignificat, *propter*.

ᚹᚪᛁᚴᚻ, διὰ, *per*, regit accuſativum.

Hiſce adde ᛗᛁᚹ ᛏᚹᛖᛁᚻᚾᚪᛁᛗ, ἀνὰ μέσον, *Anglo-Saxonibus* betweonan, betwynan, betweoh, betwih, betwuh, betwux, betwix, *Anglis* betweæn, betwixt, *inter duo*, vel *in medio duorum*, quæ regunt dativum. *Marc.* VII, 31. ᛗᛁᚹ ᛏᚹᛖᛁᚻᚾᚪᛁᛗ ᛗᚪᚴᚴᚷᛗ, *inter medios fines*. Nota quod præpoſitio ᛞᛁᛋ occurrit in compoſitione: ut in ᛞᛁᛋᛞᚴᚪᚾᛋᚷᚪᚾ, ᛞᛁᛋᛏᚪᚻᚷᚪᚾ, *&c.*

CAPUT QUINTUMDECIMUM.

De Interjectionibus.

INterjectiones dolentis, pa: ut, paiʀ me, *væ mihi*! pam me, *heu mihi*! * pala pa, *heu*! *proh dolor*! eop, *heu*! eop me, *væ mihi*! hiʒla, *heu*! hiʒla me, *heu mihi*. eala eap, eala ea, hela pa, *eheu*!

Gaudentis, & Exultantis: pel me.

Abominantis: pala pe, *vah*! Marc. XV, 29. on peʒ, *apage*.

Vocantis: eala, eala þu, *ô*? hlyſt eala beapn bebooa lapeoper. ȝ ahyld eape heoptan þinpe, *auſculta, ô fili, præcepta magiſtri, & inclina aurem cordis tui*, Regula *Bened.* MS interlin. *Cott. Lat. Sax.* hyþſt þu, *heus*! † la, la ðu, *heus*! O la, *ô*! *eho*! Libet hic proferre duo exempla lectu jucundiſſima; alterum ſublimis, alterum autem mediocris dicendi generis; in quorum illo, EALA; in hoc LA, per anaphoram elegantiſſimam repetuntur. Primum tibi exhibet, lector, lamentationem *Satanæ* in tartaro obſerati, *Cædm.* XCV. Secundum autem continet Heller, i. e. *Hecates* queremoniam ad *Satanam*, in ornatiſſimo illo *Nicodemi* pſeudo-evangelio, quod ob orationis nitorem, & ſuavitatem, vir mihi amiciſſimus publici juris fecit cum heptateucho *A. Saxonico*. M.DC.XC.VIII. Eala ðrihtenes ðrym. eala ðuguþa helm. eala meotodes miht. eala middan eapð. eala dæʒ leoþa. eala ðream ʒodes. eala engla ðreat. eala up heofon. eala þ ic eam. eales leas. ecan ðreamas. þ ic mid handum ne mæʒ. heofon ʒeræcan. ne mid eaʒum ne mot. up locian. ne huþu mid eaþum ne rceal. æfre ʒeheran. ðær byrhtertan. beman rtefne. ðær ic polde of-

---

* Hæc interjectio frequenter tropice ponitur pro dolore, præcipue in ſcriptis Satyrographi, ut,

Wote no wyght what warre is, ther that peace reineth,
Ne what is witerly weale, till welaweye him teache.

† La amat præponi & poſtponi interrogativis. pro eala legitur æla, & æala maxime in poëticis,

ſelde. ſunu meotodeſ. ðnihten aðniſan. ⁊ aȝan me ðæſ ðneameſ ȝepalð. puldpeſ ⁊ pynne. me ðæp pynſre ȝelamp. ðonne ic to hihte. aȝan moſte. nu ic eom aſceaden. ſnam ðæne ſcinan ðniht. alædeð ſnam leohte. in ðone laðan ham. ne mæȝ ic þ ȝehicȝan. hu ic in ðæm becpom. in ðiſ neople ȝenip. mid ſynnum ſáh. apoppen oſ populde, *ô domini* [Jeſu] *majeſtas! ô virtutum corona! ô dei* [patris] *potentia! ô munde! ô lux diei! ô jubilum dei*, vel *apud deum! ô angelorum caterva! ô cœli cœlorum! ô me miſerum! quod æterno gaudio omnino carituruſ ſum, quod ne vel manibus quidem cœlum attingere poßum, neque oculis id aſpicere, & quod auribus nunquam auditurus ſum melodiæ clariſſimæ vocem, propterea quod vellem ex auld* [cœleſti] *dominum, dei filium expellere, & mihi vindicare* [cœleſtis] *jubili gaudium, & gloriæ imperium. Inde mihi pejus accidit quàm expectarem, ſiquidem ex purâ familia* [ſocietate] *ſeparatus ſum, abjectus à luce in hanc domum abominabilem; neque poſſum vel cogitando fingere, quomodo in eam ingreßus ſum, quomodo peccatis inimicus* [vel *diſcoloris*] *factus, in hanc nebuloſam abyſſum ſum dejectus, ab omnibus reprobatus.* Ða cpæþ ſeo helle to ðatane. La ðu ealdoſ ealne ſopſpyllednyſſe. ⁊ la ðu opdſnuma ealna yſela. ⁊ la ðu ſæder ealna ſlymena. ⁊ la ðu þe ealdoſ pæne ealle deaþeſ. ⁊ la opdſnuma ealne modignyſſe. ſoſ hpig ȝedyſtlæhteſt ðu ðe þ ðu þ ȝeþanc on þ ludeiſce ſolc aſendeſt þ hig ðyrne Hælend ahenȝon. ⁊ ðu him nænne ȝyld on ne oncneope. ⁊ ðu nu þuſh þ tſyſ ⁊ ðuſh ða node hæfſt ealle þyne blyſſe ſopſpylled. *tum inquit* Morta [Hecate] *ad Satanam: ô tu princeps perditionis! ô auctor omnium malorum! ô profugorum* [apoſtatarum] *omnium pater! ô qui fuiſti princeps omnis interitûs! ô omnis ambitionis auctor! cur præſumebas indere in mentes Judæorum, ut Jeſum, quem ſciebas eße innocentem, crucifigerent, quando quidem per ligneam illam crucem tuam, omnem delectationem perdidiſti.* Evang. Nicod. p. 17. §. xxix. Hiſce quoque libet adjungere quæ *F. Junius F. F.* in Lexico ſuo v. linguarum habet in voce la. la, vocandi vox, *ô*. hola, *idem.* la leoſ, *dilecte.* la hu oft, *quoties?* pilt ðu la, *viſne?* Item interrogandi, la hu ne, *nonne?* la hpilc, *quis?* la, *en, ecce!* la nota vocativi. *Matth.* xxxvii, 7, 5. xii, 34. xxii, 12. & deinceps. Reg. *Bened.* interl. in prologo, la videtur poni pro eala. Sic *Pſ.* xxx, 23, habes, la hu micel, *ô quam magna!* quanquam abundare videtur in la hpilc, *Pſ.* xxxviii, 6. La videtur aliquando eſſe intenſivum; ita maxime ſibi neceſſariam operam ſuppliciter exigentis eſt illud: bidde ic ða la, *Bed.* cxxii, 13. Adſtruentis, & magis affirmantis eſt illud: ðat la pæſ ſæȝeſ, *Cædm.* civ, 4. Optantis, vel ſedulo hortantis, uton la ȝeþencan, *Cædm.* civ, 24. Inſultantis vel ſarcaſtice exprobrantis, la ðuſ beo nu on yſele. noldeſ æſ teala, *Cædm.* cvi, 8. Graviter dolentis, pa la pa, *heu, proh dolor!* Beda ii, 1. *Marc.* xv, 29. *Cædm.* ix, 16. La hpideſ mæȝ ic nu ſleon, *quo nunc fugiam!* Bed. xi, 12.

Optantis: eala ȝif, *ô ſi!* pa la, *utinam, ô ſi!* pa la ahte ic minra handa ȝepealð, inquit Satanas in barathro vinctus jacens, *Cædm.* p. 9. l. 15.

Hortantis, vel Laudantis: pella pel, *age, agite*: uton, *age, agite, agedum*: do, *age, agedum.* ute nu, *age*: ut, ute nu tellan, *age, dicamus.* Boeth. uton aniſan æt ſumum cyſſe, *exurgamus ergo tandem aliquando*, Regula *Benedicti* interlin. ms. *Cott.* quæ verba verſio alia *Saxonica* ſic reddit; uton eornoſtlice on ſumne timan aſtandan:.

Admirantis: eala hu, *ô quam!* Demonſtrantis: heonu, eſne, ſe, *ecce.*

Laudantis; beo bliþe, ȝebliſſa ðu, pylcyma, ſelðe, *euge.* Eala, eala, *euge, euge.*

Interjectiones Gothicæ.

Vocantis, & admirantis: ᚱ, *ô, vah.* Dolentis, & execrantis ſeu imprecantis: ᚹᚨᛁ, *væ.*
Demonſtrantis: ᛋᚨᛁ, ᚹᚨᚴuh, *ecce.*

Caput Sextumdecimum.

Continens regulas quaſdam ſyntaxeωs promiſcue poſitas, cum miſcellaneis quibuſdam obſervationibus.

I. Ablativus abſolutè ponitur apud *Anglo-Saxones:* ut, ȝebiȝedum cneopum him to cpæð, *& genu flexo dixit illi*, Marc. i, 40. Sic *v.* 31. hyne handa ȝeȝpipenne, *apprehensâ manu ejus.* ðe eac adpæſctum ſeondum þinum on ſoðe cyneſice ȝehateð, *te regem futurum extinctis in veritate promittit*, Bed. H. E. p. 138. Plura occurrunt exempla, *Matth.* xvi, 4. xvii, 5. x, 1. ix, 43. *Marc.* xiv, 52. *Matth.* vi, 6. xiii, 6. *Marc.* xvi, 2. Sic apud *Gothos*, Matth. viii, 16. ᚨᛏᚨᚾᛞᚨᚾᚨᚺᛏᚷᚨ ᚠᚨᚾ ᚠᚨᚾᚴᚠᚨᚾᚨᛗᛗᚨ. *veſpere autem facto.* ᚴᚨᚢᚾᛗᚨᚾᚨᛁᛗ ᚠᚨᚾ ᛁᛗ, *Matth.* xxvii, 17. vide & comma 19. & *Marc.* v, 35. etiam *Marc.* x, 17, 46. *Luc.* vi, 48. vii, 24.

II. Verba

II. Verba acquisitivè posita regunt dativum: ut, ȝif hpa him þihteþ biddе, *si quis sibi æquum postulaverit*, LL. *Inæ*, c. 6. Cyninȝes hopþ-pealh þe ðe him mæȝ ȝe-æþendian, *equiso regis, qui potest ejus mandata deferre.* Foþȝif uþ uþe ȝiltaþ þa þa þe foþȝifaþ þam ðe uþ aȝyltaþ: nellen ȝe ȝoldhoþdian eop ȝoldhoþdaþ on eoþþan; ita apud *Gothos*: ΑΠΑΕΤ ΠΝS--SΥΛ SΥΕ ȝΛh ΥΕIS ΑΠΑΕΤΛΜ ΨΛIM SKΠΛΛΜ ΠΝSΛKΛIM, & NI hΠSdȝΛIΨ ÏZΥIS hΠSdΛ ΛNΛ ΛIKΨΛI. doþ pel ðam ðe eop yfel doþ, aft *Gothi Græcisantes* dicunt, ΨINΨȝΛIΨ ΨΛNS ΥKIKΛNd ΛNS ÏZΥIS, χαλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς; *Matth.* v, 44. buton þe ȝan. ȝ uþ mete bicȝon anð eallum ðiffum pefeðe, *Goth.* ΨΛTEI ΥΕIS ΓΛΓΓΛNdΛNS ΒΠΓȝΛIMΛ ΛΛΛΛI ΨIZΛI MΛNΛΓEIN MΛTINS, *Luc.* ix, 13.

III. Verba imperandi, & obsequendi regunt dativum: ut, he bebeaþ ðam unclænan ȝafte, *Marc.* viii. ða beaþ he þam unclænan ȝafte, *Luc.* viii, 29. unclænum ȝaftum bebýt. ȝ hi hýfumiaþ him, *Marc.* i, 27. ic bebeoðe eallum minum ȝefeþum, *Spelm.* conc. p. 396. þat hi Coðe hýran, *ib.* p. 514. finðaþ anð fæ him hýfumiaþ, *Marc.* i, 27. Valet hæc regula apud *Gothos*: ut *Marc.* i, 17. ΛhMΛM ΨΛIM ΠNhKΛINȝΛM ΛNΛBINdIΨ. ȝΛh ΠEhΛNSȝΛNd ÏMMΛ. Verbum autem pealðan regit genitivum: ut, ealðoþ-men pealðaþ hýra ðeoða, *principes gentibus suis dominantur*, Matth. xx, 25. Cuð æȝhpæt pealt, *Deus omnibus dominatur.* Ðu fæðeft þ ðu onȝeate ðat te Cuð peolðe ðiffeþ miðdan-ȝeaþeþ. ac ðu fæðeft þat ne mihte pitan humeta he hiþ peolðe, *dixisti te intelligere Deum mundum gubernare; quomodo autem eum gubernaret, te non posse scire dixisti*, Boethius *Ælfredi.* p. 94.

IV. Verbum fylian, vel fylizean, *sequi*, gaudet dativo: ut, ðaþ tacnu fylieþ ðam þe ȝelyfeþ, *Marc.* xvi, 17. ða fceap him fylizeaþ---ne fylizeaþ hiȝ uncuþum, *Joh.* x, 4, 5. Petpuþ fylizde ðam Hælende, *Joh.* xviii, 15. fe þe folȝode ðam Apoftolum, *Ælfr.* de vet. Teft. p. 25.

Verba 1 dandi, 2 miniftrandi, 3 reddendi, 4 ferviendi, 5 objurgandi, 6 vetandi, 7 favendi, 8 nuntiandi, 9 refpondendi, 10 commodandi, 11 credendi, 12 judicandi, 13 gratias agendi, & 14 regendi, 15 tentandi, 16 nocendi, requirunt dativum: I. Nellan ȝe fyllan þat haliȝe hundum, *Matth.* vii, 6. Sic apud *Gothos*: ut, ΓIÞ hΛnhEIN ΓXΨΛ, *Joh.* ix, 24. II. ȝ heo ðenoðe him, *Marc.* i, 31. Sic apud *Goth.* ȝΛh ΛNdΑȂhTIdΛ ÏM: III. ȝ bpohte þa ðpittiȝ fcyllinȝaf to ðæpa facenða ealðpum, *Matth.* xxvii, 3. *Goth.* ΓΛΥΛNdIdΛ ΨΛNS ΨKINSTIΓNNS SIΛNΒKINΛIZE ΓNdȝΛM, ȝΛh SINISTΛM: IV. Ne mæȝ nan ðeop tpam hlafopðum ðeopian, *Luc.* xvi, 13. *Goth.* NIΛINShNN ΨIΥE MΛΓ TΥΛIM ÞKΛNȝΛM SKΛΛKINXN: V. ða cuðon hiþ leoþning-cnihtaf ðam ðe hi bpohton, *Marc.* x, 13. *Goth.* ïΨ ΨΛI SIΠXNȝXS ÏS SXKNN ΨΛIM ΒΛIKΛNdΛM, vide *Luc.* xix, 39. VI. ȝ ne fopbeoðe ȝe him, *Marc.* x, 14. vide & xxxviii, 39. ubi in verfione *Goth.* ȝΛh ΥΛKIdEdNN ÏMMΛ---NI ΥΛKȝIΨ ÏMMΛ: VII. Pilatuþ polðe ða ðam folce ȝecpeman, *Marc.* xv, 15. *Goth.* ïΨ ΠEIΛΛTNS ΥIΛȝΛNdS ΨIZΛI MΛNΛΓEIN ÞNΛΛÞΛhȝΛN: VIII. fpa fæðef me fæðe, *Joh.* xii, 50. fpa he fpfæc to upum fæðefum, *Luc.* i, 55. ic fæȝ ðiffum, *Luc.* vii, 8. *Goth.* SΥΛ SΥΕ KXdIdΛ dN ΛTTΛM NNSΛKΛIM. ȝΛh uIΨΛ dN ΨΛMMΛ: IX. Anfpapaft ðu fpa ðam bifceope, *Joh.* xviii, 22. *Goth.* SΥΛh ΛNdhΛÞȝIS ΨΛMMΛ KEIKISTIN ΓNdȝIN: X. ðeof boc mihte fpemian iungum cilðum, *Ælfr.* in præf. ad gramm. Ne mæȝ hýt him ȝehelpan, *Spelm.* conc. p. 607. Sic apud *Gothos*: ⊙Λ ΛNK BXTEIΨ MΛNNΛN, hpæt fpemaþ men, *Marc.* viii, 36. XI. Foþþam ðu minum popðum ne ȝelýfeðeft, *Luc.* i, 20. *Goth.* dN ΨEEI NI ΓΛΛΛNBIdES ΥΛNKdΛM MEINΛIM: XII. ðu ne fcealt næfne ȝelice ðeman ðam þican anð þam heanan. ðam fpeon anð þam þeopan. ðam ealðan anð ðam ȝeonȝan. ðam halan anð þam unhalan: ðemaþ him be eoppe æ. *Joh.* xviii, 31. Legitur tamen *Joh.* vii, 51. cpyft ðu ðemþ upe æ ænigne man. forfan mendose. XIII. on hiþ heoftan he Cuðe ðancie eallef ðæf ðe he him fonȝeaf, *Spelm.* conc. p. 605. Sic *Gothi*: ΛΥILIndX ΨNS, *Luc.* xviii, 11. XIV. ðat hiȝ ellef ne mihton manezum ȝe-fteopan, *Spelm.* conc. p. 390. Recan tamen, & ȝefæccan R. accufativum: ut videre eft *Matth.* ii, 6. *Pfal.* lxvi, 4. XV. hpi fandiȝe ȝe min, *quid me tentatis?* Matth. xxii, 18. fandoðe hýf, *tentavit eum*, Matth. xxii, 35. Nu on populðe hef monnum ne ðefiaþ mane aþaf, *in hoc feculo non hominibus nocent perjuria.* verfiones poeticæ *Cott.* ad calcem *Boetii A. Sax.* redditi p. 154.

V. Quædam verba regunt duplicem accufativum: ut, ȝ ȝedo hine þihtef þýnþe, *& jus ei faciat*, LL. *Inæ*, c. 8.

VI. * Multæ funt reciprocæ locutiones in veteri *Anglo-Saxonum* idiomate: ut, ðat hiȝ hiȝ ȝebæðun, *ut orarent*, Luc. xviii, 10. hiȝ æteopðon hiȝ manezum, *apparuerunt multis*, Matth. xxvii, 53. læfe uf uf ȝebiddan, *doce nos orare*, Luc. xi, 2. ne aðfæðe ȝe eop, *nolite timere*, Luc. xii, 7, 31. ða bealh he hýne, *tum indignatus eft*, ib. xv, 28. ða he hýne befeah, *cum circumfpiceret*, Luc. xxi, 1. Cpift hýne ȝefeft, *Chriftus conquievit*, conc. *Spelm.* p. 355. ic

---

* Hujufmodi phrafes reciprocæ non funt omnino à *Latino* alienæ: ut, *mihi placebat, fi firmior eſſes, ut te Leucadem deportares, ut ibi te plane confirmares*, M. T. C. Epift. fam. lib. xvi. ep. v.

me hyngpeðe. ic me ðyrpte, *eſurivi, ſitivi*, Matth. xxv, 35. þe comon uſ him ġeeaðmeðenne, *venimus adorare eum*, ib. ii, 2. he æteyðe hine, *apparuit*, Marc. xvi, 14. ġif þiþ-þeop Engliſc mon hine ꝑoprtaliġe, *ſi Anglus ſervus foriſfactus furetur*, LL. *Inæ* c. 23. ġif hpam oþþe ſcyne hine bertæle, *ſi quis in aliená provinciá lateat*, LL. *Inæ* c. 39. Hoc ſanè loquendi genus à *Gothis* deduxere majores noſtri, ut conſtat ex paucis hiſce exemplis, quæ literaturæ *Gothicæ* ſtudioſi gratiâ, hic ſubjeci: ψκλƀSTEI ψNK, θάῤσει, *Matth.* ix, 1. *Joh.* xvi, 33. ΓλψλNdGλINλ SIK, ἐπιῤῥέψασι, *Marc.* iv, 12. ΓλUEMNN SIK, συνάγονται, *Marc.* vii, 1. ƀλIKKλ hλBλIψ SIK, πόῤῥω ἀπέχει, *Marc*, vii, 6. SKλMλIψ SIK MEINλ, ἐπαισχυνθῇ με, *ibid.* viii, 38. NI ƀλNKhTEIψ ïZYIS, μὴ ἐκθαμβεῖσθε. UEMNN hλIλGλN SIK, *venerunt*, *ut ſanarentur*, Luc. vi, 18. λTNEOIdλ SIK, ἤκουεν, *ibid.* x, 11. ƀKλ-YλNKhTλ MIS, ἥμαῤτον, *Luc.* xv, 18. ïdKEIRX MIK, μεθύνω, *ibid.* xvii, 4. NI XTEIψ ïZYIS, μὴ φοβεῖσθε, *Joh.* vi, 20. & xii, 15. λTλNTIdλ SIK hELIλS, Ηλίας ἐφάνη, *Luc.* ix, 8. Præter reciproca jam obſervata, ſunt & alia hujus generis in verſione *Ulphilanâ*, & iſtiuſmodi etiamnum ſunt multa in hodiernâ *Gallorum* linguâ; ut, *je me repens*, pœnitet me: *il ſe trompe*, fallitur: *je me réjouis*, lætor: *vous vous égarez*, vagamini: *il ſe vêt*, amicitur: *ils ſe promenent*, ambulant: ubi notandum eſt, verba paſſiva, & neutro-paſſiva *Græcorum*, & *Latinorum*, phraſibus reciprocis quandoque verti poſſe apud *Gallos*, haud ſecus, ac apud *Gothos*: ut *Matth.* vi, 29, NIh SλNλlNMXN IN λλλλMMλ YNλψN SEINλMMλ Γλ-YλSIdλ SIK SYE λINS ψIZE, *nec Solomon in omni glorid ſuâ coopertus eſt, ſicut unum ex iſtis.* Marc. iv, 12, NIBλI ΘλN ΓλYλNdGλINλ SIK, *nequando convertantur.* Ex quibus conſtat reciprocas locutiones linguæ *Gallicæ* eſſe planè *Gothiciſmos*, vel *Theotiſciſmos*, quos *Franco-Galli* avitam linguam jamdiu dediſcere conati, quaſi inviti retinent, tanquam manifeſta originis ſuæ indicia. Etenim reciprocas locutiones veteribus *Francis* vernaculas fuiſſe, ſcriptores *Francici* oſtendunt: ut, wonderon ich mich, *je m'étonne.* frequentes etiam occurrunt in ſcriptis *Runicis*, ut à doctis vocantur, veterum *Iſlandorum*, *Scandicorum*, & *Cimbrorum*; à quibus *Normanno-Galli* originem ſuam trahunt; & in *Iſlandica* quoque recentiori, quæ nihil fere veteris *Runicæ*, præter ipſas *Runas*, mutavit. *Itali* quoque, quos *Gotho-Romanos* jure meritoque vocemus, ut de *Goth-Hiſpanis* nihil dicam, hunc loquendi morem retinent: ut,

Verranno i Teucri al regno di Lavinio	..... *In regna Lavini*
..... Ma bentoſto d' eſſervi	*Dardanidæ venient* .....
Si pentiranno ..... Annibal. Caro.	*Sed non & veniſſe volent* .... Æn. vi. *v.* 85.
Amiam, che 'l Sol ſi muore & poi rinaſce,	..... *Amemus*,
A noi ſua breve luce	*Soles occidere & redire poſſunt*;
S' aſconde, e 'l ſonno eterna notte adduce.	*Nobis, quum ſemel occidit brevis lux,*
Taſſo Amint.	*Nox eſt perpetua una dormienda.* Catull.
La morte s' appreſſa, & il viver fugge.	*Mors imminet, & vita fugit.* Petrarch.
Quién bien te hará, o ſe yrá, o ſe morirá.	*Amici aut abibunt, aut interibunt.* La *Vida* de Lázaro de Torme.
Tiémpo viéne, que ſe arrepiénte.	*Tempus veniat cum ſui pœniteret.*

VII. Verbum Ðolian, þoliġean, *pati, luere*, regit genitivum: ut, oððe he ꝑceal ðæꝑ haþeꝑ ðolian, *aut gradu privabitur*, Spelm. conc. p. 593. ðoliġe hiꝑ hyþeꝑ. oððe hiꝑ hyþ-ġilþeꝑ, *corio* [i. e. *corpore*] *luat, vel corium redimat*: ſcil. *nè vapulet.* ꝑpiġea ðoliġe hiꝑ ꝑpeoteꝑ. oððe ꝑiꝑtiġ ꝑcillinġeꝑ, *liber libertate ſuâ privetur, aut* l *ſolidos dependito.* Sed hæc locutio proculdubio eſt elliptica, ſuppreſſo accuſativo nominis æꝑpyþþlan, quod *damnum, detrimentum, mulctam, ſupplicium* ſignificat, vel pite, quod *pœnam, mulctam, ſupplicium* etiam ſignificat. Sic helpan, *auxiliari, adjuvare*, regit genitivum: ut, helpaþ min ꝑpa ic myċele ðeaꝑꝑe ah. Ġoð ælmihtiġ helpe upe, *i. e.* min untꝑumneꝑꝑe. upe untꝑumneꝑꝑe, cod. ms. can. cap. XIX. Sunt multæ id genus conſtructiones, ut in *Græcâ*, & *Latinâ*, ſic in *Anglo-Saxonicâ*: ut *Matth.* xi, 3. eaꝑt ðu he ðe to cumenne eaꝑt, oððe pe oþþeꝑ ꝑceolon abiðan, in quibus certe vocibus mihi videtur ſubintelligi aliud nomen, quale eſt ċyme, vel to-ċyme, *adventus*; ac ſi diceretur, oððe pe oþþeꝑ to-ċyme ꝑceolon abiðan, *an tu is, qui venturus, an alterius adventum expectabimus?* Sic verba rogandi & appetendi *Græco* more requirunt genitivum rei rogatæ: ut *Matth.* vii, 9, 15. ġif hiꝑ ꝑunu hine biꝺ hlaꝑeꝑ, oððe ġif he biꝺ ꝑiꝑceꝑ, *ſi petierit filius ſuus panem, aut ſi petierit piſcem.* ġif hpa him þihteꝑ biðde, *ſi quis ſibi æquum fieri petierit*, in quibus exemplis, vox ġife, *donum, gratia*, ut opinor, ſubauditur. Sic apud *Gothos*: ut, *Matth.* xxvii, 58. BλIψ ψIS λEIKIS, *petiit corpus.* ƀλN * ψIS ΓλIKNEIψ, *dominus hunc deſiderat*, Luc. xix, 31. ƀKEhNN ïNλ †ψIZXS ΓλGNKXNS, *interrogaverunt eum parabolam*, Marc. vi. 10. dN λNSTXN ïZXS, *ad concupiſcendum eam*, Matth. v, 28. Sic onbitan,

---

* Subintellige in hoc loco *operam.* † Subaudire potes hîc *ſenſum, mentem, ſignificationem.*

delibare

delibare, deguſtare, poſtulat genitivum per ellipſin ꝛ̄ ðæl, *pars, portio*, hpæt, *quid*, hpon, vel hponðæl, *paululum*, vel iſtiuſmodi: ut, ðæt nænig man nanef metef onbite, *ut nemo cibum deguſtet*. ðæf *pinef onbyfigde, guſtabat vinum*, Joh. II, 9. Sic apud *Goth.* ut *Marc.* IX, 9. ΨΛΪΖΕ ΝΙ ΚΛΠSϚΛΝΔ ΔΛΠΨΛΠS, *qui non guſtabunt mortem*. Sic quoque verbum ȝemiltfian, *miſereri*, quandoque regit genitivum per ellipſin alicujus nominis, quod *ærumnam*, vel *conditionem* ſignificat: ut *Marc.* IX, 22. upe ȝemiltfoð, *noſtrî miſertus*, i. e. *conditionem*, vel *ærumnam noſtrî miſertus*: aliàs autem regit dativum, ut *Matth.* XVIII, 33. hu ne ȝebyfiede þe ȝemiltfian ðinum efenþeopum. Ꝉoð ælmihtiȝ uf eallum ȝemiltfiȝe, *Spelm.* conc. pag. 560. ȝemiltfa me finfullum, *id.* p. 599. Hiſce addas, tyþiȝean, *concedere*: ut, pihte if ðat ppeorta ȝehpilc fulluhtef ⁊ fcipteſ tyþiȝe. fona fpa man ȝyfne, *i. e.* fulluhtef ⁊ fcipteſ ȝefyne. Sic etiam æt-hpinan, *tangere*, quandoque regit genitivum per ellipſin: ut *Joh.* XX, 17. ne æt-hpin ðu min. ubi ſubintelligi videtur lice, vel lichama, *corpus*, Matth. IX, 21. ȝyf ic hif feafef æt-hpine, ubi videtur ſubintelligi fnæd, *fimbria*. alibi autem regulariter, ut verbum tranſitivum, regit accuſativum: ut in *Marc.* XXX, 31. *Luc.* VII, 14, & V, 13. Sic etiam cepan, *curare*, per ellipſin ꝛ̄ ðinge, vel id genus nominis, quod πρᾶγμα, *rem*, vel *negotium* ſignificat, regit genitivum: ut, he fleamef cept, *meditabatur fugam*. he cept populdlicne hepunge, *curavit mundanam gloriam*. ðe ænigef cpiftendomef cepaþ on heopa life, *Ælfric.* de nov. teſt. Sic quoque ætfacan, *negare*, regit genitivum per ellipſin n̄ō lape, vel iſtiuſmodi nominis, in *Luc.* XX, 27. ða ætfacaþ þæf æpiftef, *qui negant eſſe reſurrectionem*. Sic in *Matth.* XXVI, 34, 35. ðpipa ðu pipfæcft min. *Marc.* XIV, 31. ne ætface ic ðin; in quibus exemplis, ſubintelligi videtur aliquod nomen *cauſam*, vel *notitiam* ſignificans, ut mihi ſuggerit locus iſte *Luc.* XXII, 57. ða ætfoc he, anð cpæþ. eala pif. ne ΓΑΝ ic hine. Aſt ubi ſenſus non eſt ellipticus, hæc verba, utpote verè tranſitiva, requirunt accuſativum, uti videre eſt *Matth.* X, 33. & XVI, 24. vide reg. 14.

VIII. Verba infinitivi modi accuſativum ante ſe ſtatuunt: ut *Luc.* XXIV, 39. ȝaft næfþ flæfc anð ban. fpa ȝe ȝefeoþ me habban. *ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me habere videtis*. verſ. 23. ða fecȝaþ hyne libban, *qui dicunt eum vivere*. Apud *Anglo-Saxones* (ut & apud *Franco-Theotiſcos*) pronomen tertiæ perſonæ verbis tranſitivis, & neutris per pleonaſmum eleganter, & quaſi acquiſitive, poſtponitur: ut, ȝepiton him ða eaftan, *tum ab oriente diſceſſerunt*, Cædm. XXXVII, 9. ȝepat him ða mið cnofle ofef Ealdea folc fæðef Abfahamef, *tum pater Abrahamus cum prole ſuâ tranſiit ultra Chaldæos*, XXXVIII, 25. Ða fe eadiga beplat finc ofef exle, ⁊ him ðæf fom ȝefeah unfeof þanon ænne fcandan, *tum beatus vir* [*Abrahamus*] *reſpexit, ibique vidit non procul ſtantem arietem*, LXIII, 1. Soffȝeðon batpa anð him oft betuh ȝnofnfoft ȝenȝðon, Ꝉoðef him onðfeðon, *dolebant ambo, & mutuas lamentationes multiplicabant à Deo metuentes*, XIX, 9. Onȝunnon him ða bȳtlian. ⁊ heofa bufh næfan, *tum ædificare cæperunt, & urbes excitare*, XLI, 23. ðat me if fofȝa mæft þ Adam fceal minne fcfongfican ftol behealðan, pefan him on pynne, *id maximè me vexat, quod Adamus ſolium meum eximium aſpecturus eſt, & in beatitudine manſurus*, IX, 14. Ic hæbbe me fæftne ȝeleafan up to ðam ælmihtiȝan Ꝉoðe, *firmiſſime Deo omnipotenti confido*, XIII, 25. Sic, ðu meaht þe fofþfapan, *faceſſas hinc*, ibid.

IX. Apud *Gothos* nomina partitiva, aut partitivè poſita, & certa numeralia poſtulant genitivum: ut, ſΠΜΛΙ ÞΛΚΕISΛΙЄ, *Luc.* XIX, 39. ΟΛΚȤΛΜΜЄh hΛЬΛΠΔΛΝЄ ΓΙЬΛΔΛ, *v.* 26. ÏΝ ſΠΜΛΜΜΛ ΔΛΓЄ ȤΛΙΝΛΙΖЄ, *Luc.* XX, 1. ΟΛΚȤΙS ΨΙΖЄ ΥΛΙΚΨΙΨ ЦЄΝS, *v.* 33. ΔΛΓЄ ÞΙΔΥΧΚΤΙΓΠΝS, *Marc.* I, 13. ΜΛΝΛΓΛΙ ΨΙΖЄ SΙΠΧΝΖЄ ÏS, *Joh.* VI, 60. ΛΠΨΛΚ SΙΠΧΝΖЄ, *Matth.* VIII, 21. ΛΙΝhΠΝ ΛЄΙΚЄ, *Marc.* XIII, 20. ΝΙΛΙΝShΠΝ ÏST ΨΙΖЄ ΛÞΛЄΤΛΝΔΛΝЄ, *Luc.* XVIII, 29. ȤΛh ÏΝ ΨΧЄΙ ЬΛΠΚΓЄ ΓΛΓΓΛΙΨ, *ib.* X, 8. ΝΙ ΥΛΙhΤЄ ΛΙΝΧhΠΝ, *ib.* V, 19. ΛΛΛ ЬΛΓΜЄ ΓΧΔΛΙΖЄ, *Matth.* VII, 17. ΟΛΚȤΙΖΠh ЬΛΓΜЄ, *Luc.* VI, 44. ΟΛΖΠh ΓΠΜΛΚΠΝΔΛΙΖЄ, *ib.* II, 23. vide ulterius *Joh.* XVIII, 29. *Marc.* IX, 49. *Luc.* VII, 41. *Joh.* XV, 2. *Luc.* XVI, 19. & V, 12, 17. & VI, 30. ÞΥΛΝS SΙΠΧΝΖЄ SЄΙΝΛΙΖЄ, *Luc.* VII, 19. Non rarò occurrunt ſimiles locutiones apud *Cædm.* ut, engla fum ufan cyðe, *p.* 62. *l.* 16. eadiga ȝehpam, *p.* 63. *l.* 8.

X. Superlativa cum *Latinè* exponuntur per *è, ex*, aut *inter*, genitivum ſibi adſciſcunt: ut, ΛΛΛΛΙΖЄ ΓΧΛSЄ MΛIST, *omnium olerum maximum*, Marc. IV, 32. MINNIST ΛΛΛΛΙΖЄ ÞΧΛΙVЄ, *omnium ſeminum minimum*, *v.* 31. vide *Marc.* IX, 35. & XII, 28. Sic apud *Anglo-Saxones*, ealna pynta mæft. ealna fæða læft.

XI. Comparativa cum *Latinè* exponuntur per *quàm*, & *Anglo-Saxonice* per ðonne, ablativum adſciſcunt: ut, MΛNΛΓΛIM SΠΛKVΛM ЬΛTIZΛNS SIGnΨ ȤnS, *multis paſseribus meliores eſtis vos*, Matth. X, 31. MΛNΛΓIZΛ ΠKΛnÞЄTΛn, *majus propheta*. MΛNΛΓIZΧ ÏST ΛΛΛΛIM ΨΛIM ΛΛΛЬKnnSTIM, *majus eſt omnibus holocauſtis*, Marc. XII, 33. *Anglo-Saxones* hunc ſenſum nunc per conjunctionem ðonne & nominativum exprimunt, nunc verò per ablativum: ut, fynt felfan ðonne manega fpeappan. if mape eallum onfægð-

---

* Subaudienda eſt aliqua vox in hoc loco, qualis eſt calic, *poculum*, aut ejuſmodi.

nÿrrum, *Luc.* VII, 28. MAIZA ïXhANNE ψAMMA dANTGANdIN ···· MINNIZA ïMMA ···· MAIZA ïMMA.

XII. Interrogativum ⊙A genitivum poſtulat: ut, ⊙A NBIAIS, *quid mali?* Marc. XV, 14. ⊙A ψANKdE, *quid eſt hoc verbum*, Luc. IV, 36. ⊙A AANNE, *quid mercedis*, ibid. VI, 32, 33. ⊙A TAIKNE, *Joh.* VI, 30.

XIII. Legitur Nominativus abſolutè poſitus: GAh ψANKψANS dArS rATIAS, καὶ γενομένης ἡμέρας ἐνκαίρου, *Marc.* VI, 21. Poſt ablativum abſolutè poſitum occurrit immediatè nominativus abſolute poſitus, *Luc.* III, 1. KArINXNdIN TTNTIAN TEIATAN ïnAIA, GAh ÞIdNKrArINGA ψIS rAAEIAIAS hEKXdES. ÞILITTANZnh ψAN BKXψKS ïS ÞIdNKrArINGA ψIS ïTNKAIAS, *tetrarchâ autem galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarchâ Iturææ.* Legitur etiam accuſativus abſolutè poſitus, *Matth.* VI, 3. ïψ ψNK TANGANdAN AKMAIXN, σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην. Sic *Marc.* V, 18. GAh ïNrArrANdAN ïNA ïN SKIT, καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον. Sic *ib.* VI, 22. GAh ATrArrANdEIN ïNN dAnhTAK hEKXdAIAdINS. GAh TAINSGANdEIN. GAh rAAEIKANdEIN hEKXdA:

XIV. Multa etiam verba apud *Gothos* per ellipſin genitivo gaudent: ut, hIATAN, *adjuvare*, Marc. IX, 22, 24. hABAN, *ib.* IV, 5. BIAEIψAN, *relinquere*, Luc. XX, 31. BEIdAN, *expectare*, Matth. XI, 3. Marc. XV, 43. ÞKAIhNAN, *interrogare*, requirit gen. rei quæſitæ: ut ÞKAIhNA ïZVIS AINIS VANKdIS, *Luc.* XX, 3. ψANKBAN, *indigere*, Matth. IX, 12. Marc. XIV, 63. Luc. IX, 11. rAMNNAN, *meminiſſe*, Luc. I, 72. NSAEIψAN, *tranſire*, Marc. IV, 35. rAÞAhAN, *capere*, Luc. XX, 20. NIMAN, *capere*, Marc. XII, 2. rKEITAN, *prehendere*, ib. XIV, 51. NSVENGAN, *ſperare*, Luc. VI, 35. Simplex tamen VENGAN regit accuſat. *Luc.* VII, 19, 20. Item verba ſenſus: ut, KANSGAN, *guſtare*, Luc. XIV, 24. Marc. IX, 1. SIAdAAEIKGAN, *admirari*, Luc. XX, 26.

XV. Verba hæc ſequentia regunt dativum vel ablativum: BIdGAN, *orare*, Matth. VI, 6. rAANKAN, *claudere*, ib. rIÞAN, *dare*, ib. *v.* 12. AÞAETAN, *remittere*, ibid. ATTEKAN, *tangere*, cap. VIII, 3, 15. NÞhANSGAN, *obedire.* ANdhANSGAN, *idem.* rAMXTGAN, *obviam ire.* NSUIMAN, *occidere.* ÞKAUISTGAN, *perdere.* Sic NSUISTGAN, *Marc.* XI, 18. ANdhAITAN, *confiteri.* ANABINdAN, *præcipere.* ÞANKBINdAN, *præcipere.* ATVAIKNAN, *projicere.* GA⊙XTGAN, *objurgare.* VITAN, *obſervare, cuſtodire.* rASAKAN, *corripere.* NÞBKIKAN, *irritum facere, ſpernere.* VAKGAN, *prohibere.* BIAEIψAN, *relinquere.* SKAIdAN, *ſeparare.* SAKAN, *arguere, increpare.* ÞKAψGAN, *ſcire, cognoſcere.* rAÞKANGAN, *dominari.* rAVAAdAN, *dominari, habere* vel *exercere poteſtatem.* KNKGAN, *oſculari.* ïdVEITGAN, *exprobrare.* rASKAψGAN, *nocere.* rAhXKINXN, *mœchari.* rAhXKINXdA ïZAI ïN hAIKTIN SEINAMMA, ſed hic ante ïZAI, MIψ videtur ſubintelligi. hANSGAN, *audire.* ÞNAAAÞAhGAN. *Marc.* XV, 15. NSAANBGAN, *permittere, licentiam dare.* ÞKAUIMAN, *conſumere.* AÞUIψAN, *renuntiare.* ÞKAAINSAN, *perdere.* ÞKAAETAN, *remittere.* AVIAINdXN, *gratias agere.* NSArAGAN, *ſuggillare.* rAAANBGAN, *credere.* NSVAIKNAN, *ejicere.* NSψKINTAN, *moleſtum eſſe.* * NSdKEIBAN, *ejicere.* NÞAKSKAdGAN, *obumbrare.* NBIAVANKdGAN, *maledicere.* rAψAAIhAN, *amplecti.* ψINψGAN, *benedicere.* KEIKINXN, *gubernare.* AÞVAIKNAN, *abjicere.* STKAVAN, *ſternere.* VAIATANGAN, *benefacere.*

XVI. Cùm adjectivum vel pronomen refertur ad duas perſonas, quarum altera eſt maſculini, altera fœminini generis & ſingularis numeri, adjectivum iſtud, vel pronomen apud *Gothos* ponitur in neutro genere & plurali numero: ut, *Luc.* I, 5, 6. ZAKAKIAS, GAh UEINS ïS AIAEISABAIψ ···· VESNNNh ψAN rAKAIhTABA. ···· rArrANdXNA ïN AAAAIM ANABNSNIM ÞANINS NNVAhA. verbum verbo: *Zacharias, & uxor ejus Elizabeth --- erant autem* juſta *ambo, &* incedentia *in omnibus mandatis Domini inculpatè.* Sic *Luc.* II, 43, 44. NI VISSEdNN ïXSEÞ, GAh AIψEI ïS hNrGANdXNA ïN rASINψGAM ïNA VISAN, *non cognoverunt Joſeph & mater ejus*, exiſtimantia *illum eſſe in comitatu.* Sic *v.* 45. GAh NI BIrITANdXNA, *& non* invenientia. *v.* 48. SAI SA ATTA ψEINS (inquit mater Jeſu) GAh ïK VINNANdXNA SXKIdEdNM ψNK, *ecce pater tuus, & ego* dolentia *quærebamus te. v.* 50. GAh ïGA NI ÞKXψNN ψAMMA VANKdA, *& ipſa non intellexerunt verbum iſtud.*

XVII. GAh, conjunctio copulativa in *Luc.* cap. VII, 21, copulat diſſimiles caſus: rAhAIAdA MANArANS AÞ SANhTIM. GAh SAAhIM. GAh AhMANE NBIAAIZE: *Luc.* VIII, 2. VESNN rAAEIKINXdE AhMANE ÞNBIAAIZE GAh SANhTAIM. AN GEKAN ψKIN GAh MENXψS SAIhS, *Luc.* VI, 25. Sed ambæ hæ locutiones pro *ellipticis* potius ſunt habendæ, utpote in quibus ſubintelligi videtur vox aliqua in ablativo caſu, per quam ἐνέργεια ſignificatur, à qua dependere τὸ AhMANE videtur.

XVIII. Verba compoſita regunt caſus ſuarum præpoſitionum in utrâque lingua: ϶ eallum

---

* Regit accuſativum, *Marc.* IX, 28, NSdKEIBANdS AAAANS NT, *ejiciens omnes.*

hiſ

hiꝛ poꝛdum piþcpædon, and piþpunnon, *& cunctis, quæ dicebat, contradicebant, & oppugnabant.* Ða æꝛtepꝛyligde þam ðnihtneꝛ pepe Cuþbeꝛhte ꝛe appuꝛþa pepe Æþelpolð, *ſucceſſit autem viro domini Cuthberto vir venerabilis Æthelwoldus*, Bed. H. E. p. 367. ΛΓΓΙΛΝS ÞΛNINS ΛNΛUΛM ÏNS. ϚΛh ϒNΛΨNS ÞΛNINS ΒISKΛIN ÏNS. *Luc.* II, 9.

XIX. Amant *Anglo-Saxones* ſubſtantivum ponere inter duo adjectiva cum eo concordantia in caſu, genere, & numero: ut, na læꝛ on eoꝛþlicne ꝛnætpæðnyꝛꝛe and ȝepitendne, *non in terrenis, & caducis ornamentis.* ðæꝛ ꝛopeloꝛenan manneꝛ, and ȝeniþeꝛeðan, *perditi illius, & damnati hominis*, Bed. H. E. p. 222, 224. Oꝛpio ꝛe cyninȝ ȝnimme heꝛȝunȝe and unaꝛæꝛnendlice ðnopaðe, *Rex Oſwio acerbas, & intolerabiles irruptiones paſsus eſt*, p. 229. pæꝛ he ꝛe cyninȝ in ða tið becumen on ꝛpa mycle luꝛan ðæne Romaniꝛcan cyniꝛcean ȝeꝛetnyꝛꝛe, and ðæne apoꝛtolican, *rex eo tempore, tanto tenebatur amore inſtitutionis Romanæ, & apoſtolicæ eccleſiæ.*

Verbum ȝepitan, *decedere, diſcedere, tranſire, abire*, eleganter & aliquando per pleonaſmum præponitur in conſtructione aliis verbis in infinitivo poſitis, & præcipuè verbis cognatæ ſignificationis: ut, ȝepiton him ða eaꝛtan æhta læðan, *tum ab oriente diſcedentes bona ſecum ferebant.* Sic, ȝepaꝛ him ðaꝛ miþ cnoꝛle oꝛep Ealðea-ꝛolc ꝛepan miþ ꝛeoꝛme pæðeꝛ Abꝛahameꝛ, *tum pater Abrahamus cum prole ſua, & bonis diſceſſit ex Chaldæis.* Sic, him ða Abꝛaham ȝepaꝛ æhte læðan. Sic etiam, him þa ȝyt ȝepaꝛ Abꝛaham eaꝛtan eaȝum plitan on land-cyꝛt:.

Notandum etiam eſt eundem uſum verbi ðoen, vel ðon, *agere, facere*, olim apud *Anglo-Saxones* fuiſſe, qui nunc obtinet apud *Anglos*, ut, *Marc.* VIII, 6. ubi hæc verba, *& dabat diſcipulis, ut apponerent; & appoſuerunt turbæ*, ſic vertuntur; and ꝛealðe hiꝛ leoꝛninȝ-cnihtum **þ hiȝ toꝛoꝛan hym aꝛetton, and hiȝ ꝛpa ðyðon;** *Anglice*, **and he gave to his diſciples, that they ſhould ſet before them, and they did ſo.** Quemadmodum enim mos apud *Gallos* obtinuit utendi pronominibus *celui*, & *celle*, ad tollendam nominum in eadem ſententia repetitionem; ſic *Anglo-Saxones*, & *Franco-Theotiſci*, ad evitandam verborum repetitionem, in eodem membro orationis, invenerunt haud diſparem uſum verbi ðon, nec minus elegantem; quo ejuſdem verbi in una periodo concurſus, tanquam ſcopulus evitatur: ut, in iſta *Evæ* ad *Adamum*: Ðu meaht hit me pitan. pine min Adam. poꝛdum ðinum. hit ðe þeah pyꝛꝛ ne mæȝ on þinu [ðinum] hyȝe hneopan. ðonne hit me æt heoꝛtan deð, *mî dilecte Adame, me jure meritoque poſſis verbis tuis increpare, etſi te non magis in animo tuo hujus facinoris, quam me animitus pæniteat*, Cædm. XX, 19. *Anglice* autem ſic: **My dear Adam, you may well chide me, though in your ſoule you cannot repent more of this dæd, than I from my heart do.** Notandum autem eſt iſtiuſmodi phraſes eſſe ellipticas, ut conſtat ex eo, quod ſequitur: hpæt eac ꝛe bnoc. ðeah he ꝛuiþe oꝛ hiꝛ niht-pyne. ðonne þæꝛ micel ꝛtan pealpiende oꝛ þam heahan munte on innan ꝛealþ. ȝ hine toðælþ. ȝ him hiꝛ niht-pyneꝛ piþꝛtent. ꝛua doþ nu ða þeoꝛtno ðinne ȝeðneꝛeðneꝛꝛe piþꝛtandan minum leohtum lapum, *porro quemadmodum in torrentem juſto ſuo alveo tumentem, ingens ſaxum ex ſumma rupi ſolutum volvitur, eumque dividens recto illius curſui reſiſtit; ſic tenebræ perturbati animi tui noſtræ doctrinæ claritati obſtant*, Boeth. p. 9.

XX. Affectant *Anglo-Saxones* iſtiuſmodi phraſes, in quibus retrahitur præpoſitio à nomine vel pronomine, cui præponi debet per ordinem conſtructionis, verbo in fine orationis adjungere: ut, oꝛep ealle ða ꝛcipe þe he on ꝛcꝛiꝛe, *pro* oꝛep ealle þa ꝛcipe on ðe he ꝛcꝛiꝛe, *per totam diœceſim, in qua pœnitentias injungit.* Lob ꝛpa ȝeðemaþ uꝛ. ꝛpa pe hepe ðemaþ þam ðe pe on eoꝛþan ðom oꝛep aȝan, *pro* þam oꝛep þe pe on eoꝛþan ðom aȝan, *Cod.* Canonum MS. Sic, ȝ ealle hiꝛe men ðe hiꝛe miþ polðon, *pro* ȝ ealle hiꝛe men þe miþ hiꝛe polðon, *Supplem.* MS. ad chron. *Sax.*

XXI. ÏST non raro apud *Mœſo-Gothos* ſubintelligitur: ut, ΘΛN ΛΓΓYN ΨΛTΛ ΔΛNK, *quam anguſta (eſt) porta*, Matth. VII, 14. ΨΛTΛ KIUIZ ΘΛN ÞILΛN, *quantæ (ſunt) illæ tenebræ?* ib. VI, 23.

XXII. *Mœſo-Gothi* modum ſubjunctivum eleganter reddunt per participium: ut, MΛNNΛ ϒISΛNDS, *homo cum ſis*, Italicè, *eſſendo huómo*, Joh. X, 33. ϒISΛNDS ÏN ΒΛΛϒEINIM, *cum eſſet in tormentis*, Italice, *eßendo in tormenti*, Luc. XVI, 33.

XXIII. Verbum ſæpe ab ΛT præpoſitione divellitur: ΛT ÏST ΛSΛNS, *adeſt meſſis.* ΛÞTKΛ ΛT ÞILΛN MΛNΛΓΛI MΛNΛΓEIN ϒISΛNDEIN, *iterum cum multa turba adeſſet.* Tmeſios iſtius, quâ particula ΛT à verbo ſuo avellitur, innumera paſſim exempla occurrunt in argenteo codice, quæ attentus Lector per ſe facillime poterit obſervare: ut in *Matth.* VIII, 16. ubi ΛT debet ſeparari ab ΛNDΛNΛhTGΛ.

XXIV. ΛΛND poſtpoſitum adverbiis aut nominibus videtur (ut obſervat *Junius*) comparationem inſinuare: ut in SϒΛΛΛND, *Joh.* XIV. 9. *Matth.* VIII, 10. *Luc.* VII, 9. SΛMΛΛΛND, *Luc.* VI, 34. ϚNΓΓΛΛΛND, *Luc.* XIV, 51. *Marc.* XVI, 15.

ÞΛΨS, vel ÞΛDS, in compoſitione nominibus poſtpoſitum ſignificat ſummam rei totius diſpoſitionem, procurationem, curam: ut in hNNDΛÞΛDS, *centurio.* ΨNSNNDIÞΛΨS, *tribunus.* ΒKNΨÞΛΨS, *ſponſus.* SϒNΛΓΧΓΛÞΛDS, *archiſynagogus.*

XXV. ϒΛIKΨ, vel ϒΛIKΨS, in compoſitione poſtpoſitum vocibus reſpondet Latino *verſùs, contra.* Hinc *Anglo-Saxonibus* eaꝛtpeaꝛð, peꝛtpeaꝛð, *orientem, occidentem verſus. Angli* ſimiliter **eaſtward, weſtward** dicunt, ut & **forward, backward, upward, downward.**

CAPUT SEPTIMUMDECIMUM.

In hoc capite, tanquam in appendice, continentur ſupplementa quædam haud ab inſtituto noſtro aliena, quæ, ut majorem cum ſtudioſo lectore inirem gratiam, hic adjungere viſum eſt.

Supplementum ad caput I.

Ex MS. Codice Bibl. Bodl. Digby, 63. de computo eccleſiaſtico. *Exaratus eſt codex à* Reginbaldo *ſcriptore de* Wigornia *circa nonæ centuriæ initium.* *Hæc ſunt Specimina manuum, quas* Ælfredus R. *mutavit in* Gallo-Romanam. *vide cap. xxii, reg. xviii et xxii.*

Alphabetum Majusculum.		*Alphabetum Minusculum.*	
a.	μ.	a.	n.
b.	o.	b.	o.
c.	p.	c.	p.
d.	q.	d.	q
e.	R.	e.	r.
f.	S.	f.	s.
g.	T.	g.	t.
h.	v.	h.	u.
i.	x.	i.	x.
k.	y.	k.	y.
l.	z.	l.	z.
m.		m.	

Paſtorale Gregorii Alfredanum. MS. Hatton. Bibl. Bodl.

† DEOS BOC SCEAL TOPIOGORA CEASTRE:-

ÆLFred kyning hatte giwitan pawisscipe bircep hyr popdum luf lice gefreondlice. ⁊ de cydan hatte dæt me comfpide oft ongemynd hpelce piotan ⁊y pæpon giond angel eynn. ⁊ eden gegodcundpa hada / gepopuldcundpa. ⁊ hu ge pælizlica tida da pæpon giond angel eynn. ⁊ hu da ge-ningap dedone onpald hæfdon dæp folcep gode ⁊ hiepend pipecum hyp priwedon. ⁊ hue eden gehiopa pibbe. ge-hiopa piodo ge-hiopa on pcald hunan bondep ge-hioldon. ⁊ eac ut hiopa

MBurg. ſculpt. Univ. Ox.

Supple-

Supplementum ad caput II.

Nota, quòd in hujus capitis *reg.* 12. poni debet ψΛΤΛ ante ψχ in numero plurali. Nam *Marc.* VI, 2. τῶνδε redditur *per* ψΛΤΛ.

Supplementum ad caput III.

Quædam ſubſtantiva apud *Anglo-Saxones* ſunt dubii generis. Nota quod in *reg.* 25. Exempl. V. hΛNdNS facit gen. plur. in IVE: ut, hΛNdIVE: Ita conjicio, quia leguntur FXTIVE à FXTNS: SNNIVE à SNNNS: ψΛNKNIVE à ψΛNKNNS: VINTKΛIVE à VINTKNS: Leguntur etiam ΛIψIVE à ΛIψΛ, & TNNψIVE à TNNψS, quæ forſan ſunt heteroclita. Nota etiam quod hΛNdNS facit in vocativo ſingulari hΛNdΛN: Sed quamvis facit in nominativo plurali hΛNdNNS; SNNNS tamen facit SNNGNS; & ΛRRIΛNS, ΛRRIΛGNS, *Marc.* XII, 25. & ΛRRIΛEIS, *ib.* I, 13.

Notetur inſuper, quòd prima tria exempla, *ſcilicet*, hIMINS, RΛΛΛNBEINS, hNNSΛΛSTΛψS, me judice, conſideranda ſunt tanquam unum idemque paradigma ejuſdem declinationis, quæ facit genitivum ſingularem in IS, & ΛIS; dativum ſingularem in Λ, & ΛI; nominativum pluralem in ΛNS, χS, & EIS; dativum pluralem in ΛM, & IM; accuſativum pluralem in ΛNS, & INS:

Exempla genitivorum ſingularium exeuntium in ΛIS; MΛhTΛIS, *Marc.* XIV, 62. dNΛψΛIS, *Luc.* II, 42. ΛNSTΛIS, *ib.* IV, 22. ΛNdΛNNMETΛIS, *Luc.* IX, 51. ΛEK. *medicus*, facit ΛEKEIS, *Matth.* IX, 12. & pro dNΛψIS vel dNΛψΛIS, occurrit dNΛψNS, *Joh.* VII, 14. Quædam in genitivo ſingulari occurrunt ſyncopen paſſa: ut, BΛNKRS pro BΛNKRIS, *Luc.* VII, 12. NΛhTS pro NΛhTIS, *ib.* II, 8. ψINdΛNS pro ψINdΛNIS, *Luc.* I, 5. RΛBEINS pro RΛBEINΛIS, vel RΛBEINIS, *Marc.* IV, 19.

Exempla dativorum ſingularium exeuntium in ΛI; ΛNSTΛI, *Luc.* II, 52. TΛIKNΛI, *ib.* II, 34. MΛhTΛI, *ib.* IV, 14. ΛNψIdΛI, *ibid.* III, 16. Λ finale aliquando abjicitur à dativo ſingulari: ut in MITΛd, BΛNKR, FKΛIV, pro MITΛdΛ, BΛNKRΛ, FKΛIVΛ:

Exempla nominativorum pluralium exeuntium in χS, & EIS; ψINdΛNχS, VΛIKχS, BχKχS, hNNdχS, STΛINχS, VINdχS, hΛIMχS, MΛhTEIS, BΛΛGEIS, FKΛVΛNKhTEIS:

Exempla dativorum pluralium exeuntium in IM; RΛKdIM, BΛNKRIM, VΛNKTIM, SΛNhTIM, FKΛVΛNKhTIM, STΛdIM, ΛhΛKIM, ΛΛΛΛBKNNSTIM, ΛNΛBNSNIM:

Exempla accuſativorum pluralium deſinentium in INS; TΛIKNINS, *Joh.* VII, 31. VΛIhTINS, *Luc.* I, 1. ΛKMINS, *ib.* II, 28. MΛhTINS, *ib.* III, 11. MITχNINS, *Luc.* V, 22. Sic pro linguæ *Mœſo-Gothicæ* genio vocales facile tranſmutantur in aliis declinationibus: ut in hΛNdΛNS pro hΛNdNNS, *Marc.* XIV, 46. hΛNdΛM pro hΛNdNM, *Luc.* I, 71. SΛNdGΛNdIN pro SΛNdGΛNdΛN, *Joh.* XV, 21. ψIZΛ, *ibid.* X, 16. & XVIII, 13. ni fallor pro ψIZN:

Appendix exemplorum.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ΛΛISΛKIS, *magiſter.*	Nom. ΛΛISΛKGχS.
Gen. ΛΛISΛKIS.	Gen. ΛΛISΛKGE.
Dat. ΛΛISΛKGΛ.	Dat. ΛΛISΛKGΛM.
Acc. ΛΛISΛKI.	Acc. ΛΛISΛKGΛNS.
Voc. ΛΛISΛKI.	Voc. ΛΛISΛKGχS.
Abl. ΛΛISΛKGΛ.	Abl. ΛΛISΛKGΛM.

Declinatur ΛΛISΛKIS ut SIIχNEIS, excepto dativo & ablativo ſingulari. hΛIKdEIS, *paſtor*, facit hΛIKdGχS, *Luc.* II, 8. & hΛIKdGχNdS, *v.* 20.

Numerus ſingularis.

Nom. ïχhΛNNES, *Johannes.*
Gen. ïχhΛNNES, *Matth.* IX, 14. *Luc.* V, 33. ïχhΛNNIS, *Marc.* II, 18. *Matth.* XI, 12.
Dat. ïχhΛNNE, *Matth.* XI, 4, 13. ïχhΛNNEN, *Luc.* VII, 18, 22.
Acc. ïχhΛNNEN. ïχhΛNNΛN, *Luc.* IX, 4.

Num. ſing.	*Num. plur.*	*Num. ſing.*	*Num. plur.*
Nom. MΛNNΛ, *homo.*	Nom. MΛNS.	Nom. VΛSTGχ, *veſtis.*	Nom. VΛSTGχS.
Gen. MΛNS.	Gen. MΛNNE.	Gen. VΛSTGχS.	Gen. .....
Dat. MΛNN.	Dat. MΛNNΛM.	Dat. VΛSTGΛI.	Dat. VΛSTGχM.
Acc. MΛNNΛN.	Acc. MΛNS.	Acc. VΛSTGΛN.	Acc. .....

Occurrit MΛNNΛ in dativo ſingulari. Gen. & acc. pl. non occurrunt.

Supplementum ad caput IV.

Nota in *reg.* 6. hujus capitis, quòd adjectiva non ſunt omnia *materialia*, quæ formantur in en: ut docent mıðlen, *medioxumus*, ruþeaſteþen, *euro-auſtralis*, cum multis aliis. Quod animadvertendum eſt à lectore.

Nota etiam in *reg.* 7. quòd ȝoð, mycel, & lytel irregulariter comparantur: ut, ȝoð, betepe, betſt, & ſelofſt; micel, mape, mæſt; lytel, læſſe, læſt. Quibus addas, eaþlic, eaþne, eaþeſt. adverbium tamen regulariter comparatur: ut, eaþlice, eaþlicoþ, eaþlicoſt.

Regula adjectitia.

Adjectiva *Anglo-Saxonica* in E definentia, in maſculino genere, ſervant eandem terminationem in fœminino, & neutro, & ſunt communis generis: ut, ðeſ, ðeoſ, anð ðiſ piſe, *hic, hæc*, & *hoc ſapiens*. Sic ſeliȝe eſt *hic, hæc*, & *hoc fælix*.

Supplementum ad caput V.

Nota in *reg.* 6. quòd pronomen ψN ſignificat ὁ, *qui*, *Anglo-Saxonicè* ðu ðe. Et plur. ȝNZEI, οἱ, *qui*, *Anglo-Saxonicè* ȝe ðe ſignificat, ſcilicet *qui* in utroque numero, ſed ſolum quatenus refertur ad *ſecundam perſonam* ſingularem vel pluralem præcedentem in eâdem oratione.

Obſervetur ad *reg.* 9. quod he pronomen demonſtrativum uſurpatur quandoque relative, ut articulus vel pronomen demonſtrativum ðe: ſoſma monaþ. hine ſolc mycel Ianuaſiuſ ȝeſim heton, *primus menſis, quem magnus populus* [*Romanus*] *Januarium Calendarii vocabant.* ſintes biþ cealðoſt. lencten hſimiȝoſt. he biþ lenȝeſt cealð. *hyems eſt frigidiſſima. ver autem, quòd diutiſſime manet frigidum, maxime pruinoſum eſt.* Hoc autem pro more veterum *Cimbrorum*, & *Iſlandorum*, apud quos hinn pronomen demonſtrativum relative non raro uſurpatur.

Nota de pronomine SIΛЬA ſub *reg.* 19. hujus capitis, quòd, quamvis facit accuſativum ſingularem in ΛN, ut videre eſt *Marc.* III, 26. *Luc.* IV, 23. c. IX, 23. *Joh.* VIII. 54. c. X, 33. c. XIV, 41. & alibi, occurrit tamen accuſativus ſingularis terminatus in Λ, *Luc.* XIV, 11. & bis in commate 14. cap. 18. quod librarii errore factum puto.

Ad notas pag. XXIV. Vir eſt nomen neutrum, ut in omnibus linguis Septentrionalibus, ita ſpeciatim in *Anglo-Saxonica*, ut obſervatum eſt ad regulam ſextam capitis tertii. Exemplum ideo quod adductum eſt ad probandam regulam in imo margine datam, ad notam numeralem 5, ut falſum & plane ineptum rejiciendum eſt. Quamobrem, quòd errori huic ſuo forte non intenderit auctor, quum opus ſuum percenſeret, de eo hîc loci monere candidum lectorem, & veniam ab eo rogare, ſui arbitratus eſt.

Supplementum ad caput VI.

Inter numeralia reponas ȝetpinne, *bini*, quæ vox occurrit in *Ælfrici* gramm. *Romano-Saxonicâ*.

Supplementum ad caput VII.

A VISΛN, *eſſe*, formatur, ut ego exiſtimo, præſens tempus modi optativi hoc modo:

Num. ſing.	*Num. plur.*
VISΛn, *ſim.*	VISΛIMΛ.
VISΛIS.	VISΛIψ.
VISΛI.	VISΛINΛ.

Nota etiam, quòd, ut κατηχέω redditur per VKXhIdEdGΛn, à VKXhGΛN, contra regulam & analogiam grammaticæ: ſic ἐλάλησα redditur per KXdIdEdGΛn, à KXdGΛN æque irregulariter, *Joh.* XVIII, 21.

Nota denique in regula 24. quod pro FKIGXNdΛNS legitur FKIGXNdS, *Luc.* VII, 6. pro FIGΛNdΛNS, FIGΛNdS; pro nSVENGΛNdΛNS, nSVENΛNS, *Luc.* VI, 35. & pro ЬISITΛNdΛNS, ЬISITΛNdS, *Luc*, VII, 17. Et participia ita ſyncopata in plurali, ni male auguror, fiunt nomina.

Supplementum ad caput XVII.

XXVI. Adjectivum apud *Anglo-Saxones* abſolute poſitum non raro poſtulat genitivum: ut, paſt þu auht oþſeſ bi þe ſelfum to ſecȝanne, *noſtine quid aliud de teipſo dicere?* ðu foſ þinum ȝoðan pillan pendeſt þ nan puht unſihtlicef þe on becuman ne mihte. *tu, pro probitate tua, putabas nihil injuſti tibi accidere potuiſſe.*

XXVII. Adjectivum etiam abſolute poſitum ſubſtantivum fit: ut, heoſa fæȝeſ hit iſ. næſ þin. hpæt faȝnaſ þu þonne heoſa fæȝeneſ, *hoc eſt eorum ſplendor, non tuus, quid ergo eorum ſplendore gloriaris?* Behealð nu mið hu heſigſe ſacentan ðyſigeſ ȝ ungefælþa hi ſint ȝebunðene, *ecce*

quam

quam gravi catena inſipientiæ & infortunii vincti ſunt, Boeth. p. 107. Me þincþ ȝet maþe punðoꝛ þ ıꝛ þatte ðyrıȝ. ȝ unꝛıhtꝛıꝛneſ nu ꝛıcraþ oꝼeꝛ ealne miððan eaꝛð, *ad hæc magis miror, quod ſtultitia, & injuſtitia regnant per totum terrarum orbem*, p. 103.

XXVIII. In præterito periphraſtico, participium non raro ſequitur formam adjectivorum, cum ſubſtantivo non numero tantum, ſed caſu, & genere conveniens: ut, ðu me hæꝼꝛt aꝼꝛneꝼꝛnoðne, *me conſolatus eſt*. ðu me hæꝼꝛt nu ȝeꝛetne ȝ oꝼeꝛcumenne miþ þınꝛe ȝeꝛceaþꝛıȝneꝼꝛe, *enandaſti, & viciſti me tuis ratiociniis*, Boeth. p. 47.

Obſervationes generales.

I. ᚨ finale ab accuſativo ſingulari adjectivorum maſculini generis aliquando per apocopen, euphoniæ gratiâ, aufertur: * ut in hᚨITᚨNᚨN pro hᚨITᚨNᚨNᚨ, *Luc.* vi, 15. ᚠᚨNᚨ SYINᚠᚨN pro SYINᚠᚨNᚨ, *&c.* Hinc forſan MEINNᚨ, *Matth.* xi, 10. per errorem ſcribæ literas tranſponentis ſcriptum erat in argenteo codice pro MEINᚨN. Idem etiam accidit ſubſtantivis in accuſativo ſingulari terminatis in ᚨ: ut in SEIMXN, *Luc.* vi, 15. pro SEIMXNᚨ, *Marc.* v, 18.

II. M, & N, in motione nominum tam ſubſtantivorum quàm adjectivorum facilè invicem mutantur: ut in ᚴᚨUNMᚠIM, *Luc.* iv, 15. ᚴᚨUNMᚠIN, *Matth.* ix, 35. Sic leguntur MᚨNᚨᚴᚨIM, & MᚨNᚨᚴᚨIN; MEINᚨNᚨ, & MEINᚨMᚨ; ïM, & ïN, *Luc.* vi, 13. *Marc.* x, 24. MᚨNᚨᚴEIN, & MᚨNᚨᚴEIM: ᚨKINSᚨNᚨᚨM pro ᚨKINSᚨNᚨᚨN: MᚨhTEᚨNN pro MᚨhTEᚨNM; ᚴᚨGNKXM, & ᚴᚨGNKXN; ᚨᚨᚨᚨMᚨ, & ᚨᚨᚨᚨNᚨ, vide *Joh.* vii, 23. *Luc.* iii, 7. & iv, 11.

III. N, & Nh, non ſolum verbis, atque adverbiis, ut obſervat *Junius* in *Gloſſario*, ſed & nominibus, & pronominibus adjicitur, euphoniæ gratiâ: ſic legitur SEIMXNN, *Simona*, ex SEIMXN, & N, vel per craſin ex SEIMXNᚨ, & N. inde etiam SEIMXNᚨN, *Luc.* v, 4. Sic leguntur ᚨNhGXᚨᚨN pro ᚨNhGXᚨᚨᚨ, *ſeditione*; & ᚨNhGXᚨN, pro ᚨNhGXᚨ, *ſeditionem*. Quibus adde SKNᚨᚨN, ᚠᚨTNh, ᚠıZNh, &c.

Nota etiam, quòd ex Nh, vel N, & finali ſyllabâ vocis cui adjicitur, aliquando fit ſynæreſis: ut in SNMᚨIh, *Marc.* viii, 28. *Joh.* vii, 41. pro SNMᚨINh. ïᚨᚨGNh pro ïᚨᚨGᚨNh, *Luc.* vii, 6. ᚨNᚠᚨKᚨNN pro ᚨNᚠᚨKᚨNᚨN. vide cap. xi, reg. 5. in margine, & cap. v. reg. 32. in margine.

IV. ᚨ, & X, facilè mutantur in linguâ *Gothicâ*: ut, ᚴᚨKᚨZNᚨNS, *Luc.* xv, 6. ᚴᚨKᚨZNXNS, *v.* 9. ᚨIYEINᚨN pro ᚨIYEINXN, *Joh.* vi, 27.

V. Occurrunt etiam in *Ulphilanâ* verſione irregularia nonnulla, & quaſi extravagantia, de quibus ratio vix reddi poteſt, & quæ regulas, & præcepta grammatica prorſus reſpuunt. Sic ἐν γαϛεῖ redditur (regulariter) ïN KIᚨᚠEIN, *Luc.* i, 31. ïN KIᚨᚠX, *v.* 24. & ïN KIᚨᚠXN, *c.* ii, 5. εἰς πλῶσιν, ᚨN ᚨKNSᚨEI, *Luc.* ii, 34. forſan pro ᚨN ᚨKNSᚨI, vel ᚨKᚨNSᚨI. ïZYᚨKᚨIZXS ᚴᚨKᚨIhTEINS, pro ïZYᚨKᚨ. hKᚨINGᚨI cum G, à hKᚨINS, forſan quia hKᚨINS eſt à hKᚨINGᚨN. Hæc, & hujuſmodi irregularia dicenda ſunt, niſi potius numeranda quis cenſeat inter errores *librarii*; quorum haud exiguum numerum en tibi, lector candide, exhibeo: ut totidem exemplis diſcas nullâ curâ ſtudiove præveniri poſſe, quo minus in correctiſſimis, & maximè venerabilibus manuſcriptis, perinde ac præſtantiſſimis, & virtutis nomine reverendiſſimis hominibus ſui defectus contingant.

Luc. x, 1, ᚨNᚠᚨKᚨNᚨ pro ᚨNᚠᚨKᚨNS: *Luc.* x, 2, ïMMᚨ pro ïM: *ib.* iv, 27, hᚨIᚨEISᚨNᚨ pro hᚨIᚨEISᚨIᚨ: *Marc.* viii, 6, ᚠıZE pro ᚠıZᚨI: *ibid. v.* 12, ᚴIBᚨIᚨI pro ᚴIBᚨIᚨᚨ: *ibid. v.* 38, YEIhᚨM pro YEIhᚨIM: *Marc.* ix, 3, ᚴᚨITMNNGᚨNᚨE pro ᚴᚨITMNNGᚨNᚨᚨNS: *ib.* x, 8, ᚨN ᚨEIKᚨS ᚨIN pro ᚨN ᚨEIKᚨ ᚨINᚨMMᚨ: *Luc.* x, 6, ᚠᚨMMEI YESINᚨ pro ᚠᚨIMEI YISᚨNᚨᚨM: *Marc.* x, 13, ïNᚨ pro ïMMᚨ: *Joh.* x, 14, KNNNXN pro KNNNᚨNᚨ: *Marc.* xvi, 7, ᚨN ïNᚨ pro ᚨNNNS; & pro ᚨN ïZYIS, *Marc.* xvi, 7. *Luc.* ix, 26, YEIhᚨME pro YEIhᚨIZE: *v.* 48. ᚨᚨᚨᚨN pro ᚨᚨᚨᚨIM: *cap.* xv, 22. SEINᚨME pro SEINᚨIM: *Luc.* xvii, 6, ᚨNᚨhᚨNSEIᚨEI pro ᚨNᚨhᚨNSEIᚨEᚨI: *Marc.* xi, 1, YEMNN pro YESNN: *Luc.* i, 86. ᚨᚴᚨNS pro ᚨᚴᚨNS: *Marc.* xi, 17, YᚨIᚨEᚨGINS pro YᚨIᚨEᚨGINE, & BIᚨX (ut & in *Luc.* xix, 46,) forſan pro BIᚨXS, niſi potiùs ſit genitivus pluralis à BIᚨᚨ, ſecundum obſervationem in margine ad finem capitis III. ac ſi legeretur in codice, quem tranſtulit *Ulphilas*, non οἶκῳ ϖνευχῆς, ſed οἴκῳ ϖνευκῶν. *Marc.* ix, 23, ᚠNS pro ᚠNK: *ibid.* xvi, 1. ïNYISᚨNᚨIN pro INYISᚨNᚨIS: *cap.* xii, 22, Sᚨ pro SX: *cap.* xv, 1. ᚴNᚨGᚨNᚨS pro ᚴNᚨGᚨNS: *Luc.* xv, 10. ᚨᚴᚴIᚨNM pro ᚨᚴᚴIᚨIYE: *cap.* iv, 18, ᚠKᚨhNNᚠᚨNᚨIS pro ᚠKᚨhNNᚠᚨNᚨIM: *v.* 40, SᚨᚴN pro STᚨIᚴN: *Luc.* viii, 42, ᚴᚨᚨEIᚠᚨNTI pro ᚴᚨᚨEIᚠᚨNᚨᚨN: *cap.* vii, 35, SEINᚨMᚨ pro SEINᚨIM: *cap.* v, 34, MᚨᚴNᚨ pro MᚨᚴNN: *v.* 17, hᚨIMX pro hᚨIMᚨ, dat. ſing. vel hᚨIME, gen. plur. *Luc.* viii, 29, EISᚨKNᚨ pro EISᚨKNᚨIM: *v.* 49, ᚠEIN pro ᚠEINᚨ: *Luc.* vi. 26, ᚨN SINXNGE SEINᚨI pro ᚨN SINXNGᚨM SEINᚨIM: *cap.* xv, 23, YISᚨM pro YISᚨIM: ᚴᚨᚠᚨᚨNhNNᚨEI, pro ᚴᚨᚠᚨᚨNhNN. *Marc.* xv, 8.

His, cum paucis aliis, inter legendum obſervatis, exiſtimavi ſubinde in aliis quidem fortè latere figuras dictionis, ſcilicet, *ſyncopen, epentheſin, apocopen, paragogen, metaplaſmum, metatheſin*, &c. in aliis verò unam figuram conſtructionis *antiptoſin*. Sed cùm conſiderarem iſtiuſmodi figuras rariùs locum habere in ſolutâ & ſimplici oratione, ea ſphalmata habenda duxi, quæ ex argenteo codice in ſuum apographum tranſcripſit clariſſimus *Junius*: partim quòd minutias grammaticas nondum excuſſerat, gloſſario ſuo intentus; partim quòd, pro more ſuo, religio illi erat in tam vetuſto & venerabili codice, ne vel unum apicem mutare.

CAPUT DUODEVIGESIMUM.

In quo, inſtitutis quibuſdam paralleliſmis, linguæ Anglo-Saxonica & Mœſo-Gothica cum Iſlandica, ſive Scandia-Gothica conferuntur.

ATque hìc quidem tantùm non laſſato, & ſuſcepto operi finem imponere volenti ecce mihi allata eſt multum deſiderata grammatica *Iſlandica Runolphi Jonæ*, quam *Hafniâ* petitam pro humanitate ſua mihi tranſmiſit reverendus & ornatiſſimus vir *Joan. Meckenus*, illuſtriſſimo *Georgio*, *Daniæ* & *Norwegiæ* principi hæreditario, à ſacris domeſticis. Avidè perlegi *Iſlandicæ* linguæ rudimenta, utpote in quibus, & quæ erudirent, & delectarent curioſos lectores me inventurum ſperarem. Neque res multum aliter, atque expectavi, evenit. Nam aurea multa & quæ præſertim oſtendunt propinquitatem *Anglo-Saxonicæ*, & *Mœſo-Gothicæ*, cum veteri *Cimbro-Gothicâ* inter legendum ſe obtulere, quam inſtitutis certis quibuſdam paralleliſmis, ſive collationibus, linguarum & antiquitatum arctoarum ſtudioſis non gravabor in peculiari capite ob oculos ponere.

Collatio prima, quæ eſt articulorum.

I. Art. *Anglo-Sax.* Se, ꝑeo, ꝑat. Art. *Mœſo-Goth.* ᛋᚨ, ᛋᛟ, ᚦᚨᛏᚨ. Art. *Iſlandicus* Sa, ſu, thad.

	Numerus ſingularis.			*Numerus pluralis.*		
Nom.	Sa.	ſu.	thad.	Nom. their.	thair.	thaug.
Gen.	theſs.	theirrar.	theſs.	Gen. theirra.	theirra.	theirra.
Dat.	theim.	theirre.	thui.	Dat. theim.	theim.	theim.
Acc.	thann.	tha.	thad.	Acc. thaa.	thær.	thaug.
Abl.	theim.	theirre.	thui.	Abl. theim.	theim.	theim.

Docet *Runolphus* articulos *Iſlandicos* (inter quos enumerat pronomen ſecundæ perſonæ, quod præponitur vocativis) ex pronominum promptuario eſſe ſumptos. Nos vero obſervavimus articulos *Anglo-Sax.* & *Mœſo-Goth.* quum demonſtrativi, tum relativi pronominis vim, & uſum obtinere, & diſcentibus in idem redit utraque præceptio.

Collatio ſecunda, quæ eſt adjectivorum.

II. *Runolphus* in cap. IV. docet apud *Iſlandos* omnia adjectiva in omni genere bifariam terminari, vel ſecundum certas quaſdam regulas, quas ibi tradit; vel in e, & a, ſi articulus præponatur. Exempli gratia. Docet diſſyllaba, & polyſyllaba in ur in fœminino abjicere ur, & in neutro ad terminationem fœmininam adjicere t. ſic à goodur *bonus*, fit good *bona*, & goodt *bonum*. à blydur *blandus*, fit blyd *blanda*, & blydt *blandum*. Præmiſſis vero articulis adjectivum maſculinum terminatur in e, fœmininum, & neutrum in a: ut à blydur, fit ſa & thu blyde, ſu & thad blyda. Sic participia in ande, ſub unâ terminatione omnis generis ſunt, ſed præeunte articulo terminatio iſta mutatur in e, & a: ſic ab elskande, *hic, hæc, & hoc amans*, fit ſa & thu elskande, ſu & thad elskanda. His non abſimile quid notavimus in regula X. capitis IV. noſtræ grammaticæ, ubi obſervavimus adjectiva & participia *Gothica* emphatice, demonſtrativè, & vocandi caſu poſita, terminari, ſi ſint maſculini generis, in ᚨ; ſi fœminini vel neutrius in ᛟ; quod etiam in idem ferè redit cum regulâ *Runolphi*, quum neque demonſtretur, neque emphaticè quid dicatur ſine præmiſſis articulis, neque quis quem vocare vel invocare poteſt in *Anglo-Saxonicâ* non præpoſito pronomine ðu, quod inter articulos numerat Auctor noſter.

De comparatione adjectivorum in *Iſlandicâ* hæc eſt regula generalis, quod ab adjectivo fœminino in a formatur comparativum & ſuperlativum, illud addito re, hoc addito ſtur: ut ab haala fit haalare, haalaſtur. Quod quàm conſonum ſit iis, quæ tradidimus in regula VII, & IX, capitis IV. penes lectorem eſto judicium.

Porro

Porro docet grammaticus noſter adjectivorum quædam terminari in lingar, ingar, & iugar. quædam in leg, & legur; quædam in sker, præſertim *Gentilia*, quæ exorandus eſt curioſus lector, ut conferre dignetur cum iis, quæ obſervavimus in cap. III, reg. XX. & in cap. IV, r. II, III, IV.

Tradit etiam diminutiva deſinere in ull: ut à bagge, per diminutionem fit [1] boggull, quod quàm prope accedit ad morem formandi diminutiva apud *Mæſo-Gothos* viderit lector, cap. III. reg. XXVIII.

Denique tradit adjectiva, cujuſcunque terminationis fuerint in nominativo, vocativum ſingularem ſemper terminare in e, ut nos docuimus adjectiva *Anglo-Saxonica*, & *Mæſo-Gothica* ſemper emittere vocativum in a, & ᚨ:

Collatio tertia, quæ eſt pronomium.

III. Cognatio pronominum patebit conferentibus ea, quæ tradidimus cap. V. cum ſequentibus:

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. Ęg, ic, *ego*, G. ïK.	Nom. wid, pit, G. ᚢIT.	Nom. wier, ł war, G. ᚢEIS.
Gen. myn.	Gen. ockar.	Gen. worra.
Dat. mier.	Dat. ockur.	Dat. oſs.
Acc. mig.	Acc. ockur.	Acc. oſs.
Abl. mier.	Abl. ockur.	Abl. oſs.

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. [2] thu, *tu*.	Nom. thid.	Nom. their.
Gen. thiin.	Gen. yckar.	Gen. [3] ydar.
Dat. thier.	Dat. yckur.	Dat. ydur.
Acc. thig.	Acc. yckur.	Acc. ydur.
Voc. thu.	Voc. thid.	Voc. thier.
Abl. thier.	Abl. yckur.	Abl. ydur.

Sing. Plur. Nominat. caret. Genit. ſon, *ſui*. Dat. ſier. Accuſat. ſig. Ablat. ſier.

Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. [4] hann, *ille*.	hun, *illa*.	thad, *illud*.	Nom. theyr, *illi*.	thær, *illæ*.	thaug, *illa*.
Gen. hanns.	hennar.	theſs.	Gen. theirra.	theirra.	theirra.
Dat. honum.	henne.	thui.	Dat. theim.	theim.	theim.
Acc. hann.	hana.	thad.	Acc. thaa.	thær.	thaug.
Abl. honum.	henne.	thui.	Abl. theim.	theim.	theim.

Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. hinn, *iſte*.	hin, *iſta*.	[5] hitt, ł hid, *iſtud*	Nom. hiner.	hinar.	hin
Gen. hins.	hins.	hins.	Gen. hinna.	hinna.	hinna.
Dat. hinum.	hinum.	hinum.	Dat. hinum.	hinum.	hinum.
Acc. hinn.	hina.	hitt, ł hid.	Acc. hina.	hinar.	hin.
Abl. hinum.	hinum.	hinum.	Abl. hinum.	hinum.	hinum.

Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. [6] huer, *quis*.	huer, *quæ*.	huort, *quid*.	Nom. huorier, *qui*.	huoriar.	huer.
Gen. huers.	huorrar.	huers.	Gen. huorra.	huorra.	huorra.
Dat. huorium.	huorre.	huoriu.	Dat. huorium.	huorium.	huorium.
Acc. huorn.	huoria.	huert.	Acc. huoria.	huoriar.	huor.
Abl. huorium.	huorre.	huoriu.	Abl. huorium.	huorium.	huorium.

Singulariter.			*Pluraliter.*		
N. [7] ſiaalfur, *ipſe*.	ſiaalf.	ſialft.	Nom. ſialfer.	ſialfar.	ſialf.
Gen. ſialfs.	ſialfrar.	ſialfs.	Gen. ſialfra.	ſialfra.	ſialfra.
Dat. ſialfum.	ſialfre.	ſialfu.	Dat. ſialfum.	ſialfum.	ſialfum.
Acc. ſialfann.	ſialfa.	ſialft.	Acc. ſialfer.	ſialfar.	ſialf.

[1] In motione nominum a breve mutatur in o breviſſimum apud *Iſlandos*: ſic kanna, *cantharus*, facit in genitivo & dativo ſingulari kennu, in nominativo plurali kennur, in dativo kennum. [2] Ðu, ᚦᚢ. [3] ïZᚤᛚᚴᛚ. [4] ᚷᛚᛁNS, ᚷᛚᛁNᛚ. [5] ïTᛚ, hyt. Hinn tranſit in naturam articuli præpoſitivi: (quod non obſervatum eſt à *Runolpho Jona*) ut, til hins thridia dags, *Goth.* ᚢNᛞ ᚦᛚNᛚ ᚦᚴIᛞᚷIN ᛞᛚᛉ, *Matth.* XXVII, 64. hiner blindu, ᚦᛚI ᛒᛚIN-ᛞᛚNS, *Matth.* IX, 28. *v. Matt.* V, 25. [6] ᛜᛚS, & ᛜᛚᚴᚷIS. [7] Syſf, SIᛚᛒᛚ.

Pronomina poſſeſſiva.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
N. [1] minn, *meus.*	myn, *mea.*	mitt, *meum.*	Nom. miner.	mynar.	myn.
Gen. myns.	minnar.	myns.	Gen. minna.	minna.	minna.
Dat. mynum.	minne.	mynu.	Dat. mynum.	mynum.	mynum.
Acc. minn.	mina.	mitt.	Acc. myna.	mynar.	myn.
Abl. mynum.	minne.	mynu.	Abl. mynum.	mynum.	mynum.

Eodem modo declinatur thinn, *tuus*: ſyn, vel ſẽn, *ſuus*.

Ockar, *noſter, noſtra*: ockart, *noſtrum*, de duobus ſcilicet; ut unceſ *Anglo-Sax.* ᚢᚾᚳᚢᚫᚱ *Goth.*

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. [2] wor, *noſter.*	wor, *noſtra.*	wort, *noſtrum.*	Nom. worer.	woraz.	wor.
Gen. wors.	worraz.	wors.	Gen. worra.	worra.	worra.
Dat. worum.	worre.	woru.	Dat. worum.	worum.	worum.
Acc. worn.	wora.	wort.	Acc. wora.	woraz.	wor.
Abl. worum.	worre.	woru.	Abl. worum.	worum.	worum.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
N. yckar, [3] *veſter.*	yckar.	yckart.	Nom. yckrer.	yckar.	yckar.
Gen. yckars.	yckrar.	yckars.	Gen. yckara.	yckara.	yckara.
Dat. yckrum.	yckare.	yckru.	Dat. yckrum.	yckrum.	yckrum.
Acc. yckarn.	yckra.	yckart.	Acc. yckra.	yckar.	yckar.
Abl. yckrum.	yckare.	yckru.	Abl. yckrum.	yckrum.	yckrum.

Eodem modo declinatur ydar, *veſter*, ᛁᛉᚤᚣᚱ.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
N. [4] theſſe, *hicce.*	theſſe, *hæcce.*	thetta, *hocce.*	Nom. theſſez.	theſſar.	theſſe.
Gen. theß, theſſa.	theſſarar.	theß, theſſa.	Gen. theſſara.	theſſara.	theſſara.
Dat. theim.	theirre.	thui.	Dat. theſſum.	theſſum.	theſſum.
Acc. thann.	thaa.	thad.	Acc. theſſa.	theſſar.	theſſe.
Abl. theim.	theirre.	thui.	Abl. theſſum.	theſſum.	theſſum.

Collatio quarta, quæ eſt numeralium.

IV. Cognatio numeralium cardinalium patebit, ſi cap. VI. cum his, quæ ſequuntur, conferatur.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. eyrn, *unus.*	eyn, *una.*	eitt, *unum.*	Nom. tueiz, *duo.*	tuær.	tuo.
Gen. eyns.	eyrnraz.	eyns.	Gen. tueggia.	tueggia.	tueggia.
Dat. eynum.	eyrnre.	eynu.	Dat. tueimur.	tueimur.	tueimur.
Acc. einn,	eyna.	eitt.	Acc. tuo.	tuær.	tuo.
Abl. eynum.	eyrnre.	eynu.	Abl. tueimur.	tueimur.	tueimur.

	Pluraliter.			*Pluraliter.*		
Nom. thryz, *tres.*	thriar.	thriu.	N. fiorez, *quatuor.*	fiorar.	fiogur
Gen. thriggia.	thriggia.	thriggia.	Gen. fiegra.	fiegra.	fiegra.
Dat. thremuz.	thremor.	thremur.	Dat. fiorum.	fiorum.	fiorum.
Acc. thriaa.	thriaar.	thriu.	Acc. fiora.	fioraz.	fiogur.
Abl. thremur.	thremur.	thremur.	Abl. fiorum.	fiorum.	fiorum.

Reliqua uſque ad *centum* ſunt indeclinabilia: ut, fimm, ſex, ſio, aatta. nyu. tyu, ellefu, toolf, threttan, fiortan, *&c.* Tuttugu, *viginti.* thriatyu, fiorutyu, fimmtyu, ſextyu, ſiotyu, attatyu, nyutyu, tiutyu. [*Goth.* ᛏᚨihᚢᚾᛏᚨihᚢᚾᛞ] vel hundrad: quod ſic declinatur:

---

[1] Min, MEINS. [2] Upe. [3] De duobus. [4] *Anglo-Saxonice* ðiſ, ðat, *Gothice* ᚦᚨᛏᚨ.

Num.

Num. ſing.	Nom. hundrad.		*Num. plur.*	Nom. hundrud.	
	Gen. hundrads.			Gen. hundrada.	
	Dat. hundrade.			Dat. hundrudum.	
	Acc. hundrad.			Acc. hundrud.	
	Abl. hundrade.			Abl. hundrudum.	

Sic compoſita cum declinabilibus: tuo hundrud, tueggia hundrada, tueimur hundrudum, *&c.* in quibus utrumque declinatur. At in reliquis ſolum poſterius, cum prius ſuâ naturâ ſit indeclinabile: ut, fimm hundrud, fimm hundrada, *&c.* Sic ſex hundrud, ſio hundrud, aatta hundrud, nyu hundrud. thuſund, quod ſic declinatur:

Num. ſing.	Nom. thuſund.		*Num. plur.*	Nom. thuſunder.	
	Gen. thuſundar.			Gen. thuſunda.	
	Dat. thuſund.			Dat. thuſundum.	
	Acc. thuſund.			Acc. thuſunder.	
	Abl. thuſund.			Abl. thuſundum.	

Propinquitas *ordinalium* ex ſubjectis oſtenditur: Firſtur, vel firſte, *primus*: firſt, vel firſta, *prima*: firſt, vel firſta *primum*. plural. Firſter, *primi*: firſtar, *primæ*: firſt, *prima*.

Annar, *ſecundus*: onnur, *ſecunda*: annad, *ſecundum*. plural. adrer, *ſecundi*: adraz, *ſecundæ*: onnur, *ſecunda*.

Thridie, *tertius*: thridia, *tertia*: thridia, *tertium*: gen. dat. acc. abl. thridia, thridiu, thridia. plural. thridiu, per omnes caſus. Sic declinantur fioorde, fimtte, fiotte, fiounde, aattunde, nyunde, tiunde, elleffte, toolffte, threttande, fimtande, ſextande, *&c.* tuttugaſte, thritugaſte, fertugaſte, fimtugaſte, ſextugaſte, ſiotugaſte, attatugaſte, nytugaſte, hundradaſte, *&c.*

Idem etiam *multiplicativa* demonſtrant, ut, einfalldur, vel eynfallde: eynfolld, vel eynfallda: eynfallt, vel einfallda. Simplex: tuefalldur, threfalldur, *&c.*

V. *Quinta collatio, quæ eſt verborum, & imprimis verbi ſubſtantivi, cujus auxilio formantur verba paſſiva apud* Iſlandos.

Modus indicativus.

	Sing.	*Plur.*			*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	Er, *ſum.*	erum.		Perfect.	War, G. ᚢᚨᛋ, *eram.*	worum.
	ert.	erud.			warſt, ᚢᚨᚱᛋᛏ.	worud.
	er.	eru.			war, ᚢᚨᛋ.	woru.

Eg er elskadur, *amor*, vel *amatus ſum*. | Eg war elskadur, *amabar*, vel *amatus eram*.

Imperativi præſens.

Sing.	*Plur.*
were eg.	werum wid, wier.
wer thu.	were thid, thier.
were hann.	were theyr.

Were, vel ſie eg elskadur, *ſim amatus*.

Conjunctivus, vel potentialis.

	Sing.	*Plur.*			*Sing.*	*Plur.*
Temp. Præſ.	ſie, G. ᛋᛁᚷᚨᚾ.	ſieum, G. ᛋᛁᚷᚨᛁᛗᚨ.		Temp. Imper.	wære, pæpe.	wærum, pæpon.
	ſiert.	ſieud. ᛋᛁᚷᚨᛁᚠ.			wærer.	wærud.
	ſie.	ſieu. ᛋᛁᚷᚨᛁᚾᚨ.			wære.	wære.

Að eg ſie elskadur, *ut ſum amatus*. | Að eg wære elskadur, *ut eſſem amatus*.

Infinitivus.

Præſens tempus. Að wera, *Gothice* ᚢᛁᛋᚨᚾ: Participium præſentis. Werande, *Sax.* peranbe, *Gothice* ᚢᛁᛋᚨᚾᛞᚨᛋ, ων. Participium præſentis paſſivum. Wered, γενόμενος.

Vox paſſiva.

Modus indicativus.

Temp. præſ.			Imperf.	
werd, *fio*, ᚢᚨᛁᚴᚠᚨ.	werdum, ᚢᚨᛁᚴᚠᚨᛗ.	ward, ᚢᚨᚱᚴᚠ.	wrdum,	ᚢᚨᚿᚴᚠᚿᛗ.
werdur.	werdid.	wardſt.	wrdud.	
werdur.	werda.	ward.	wrdu.	

Imperativi præſens.

werde eg, ᛉᚪᛁᚴᚠ:	werdum wid, wier.
werder thu.	werde thid, thier.
werde hann.	werde their.

Conjunctivus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	werde.	werdum.	Imperfect.	yrde.	yrdum.
	werder.	werded.		yrder.	yrdud.
	werde.	werde.		yrde.	yrde.

Ad eg werde, *ut fiam.* Ad eg yrde, *ut fierem.*

Infinitivi præſens: * Ad werda, ᛉᚪᛁᚴᚠᚪᚾ, peorþian.
Particip. præt. wordenn, ᛉᚪᚿᚴᚠᚪᚾᛋ, porden.

Præterea lingua *Iſlandica* ſequentia auxiliaria habet communia cum *Anglo-Saxonicâ*, heffe, wil, skal, maa, quæ conjugantur, ut infra ordine ponuntur:

Modus indicativus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	heffe, *habeo.*	† hoffum	Præteritum.	haffde.	hofdum.
	heffur.	haffed.		hafder.	hofdud.
	heffur.	haffa.		haffde.	hoffdu.

Eg heffe elskad, *amavi.* Eg heffe wered elskadur, *amatus fui.* Eg haffde elskad, *amaveram.* Eg haffde wered elskadur, *amatus eram.*

Conjunctivus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	hafe.	hofum.	Præteritum.	hefde.	hefdum.
	hafer.	hafed.		hefder.	hefdud.
	haffe.	haffe.		hefde.	helde.

Ad eg hafe elskad, *amaverim.* Ad eg hafe wered elskadur, *amatus fuerim.* Ad eg hefde elskad, *amaviſſem.* Ad eg hefde wered elskadur, *amatus fuiſſem.*

Infinitivi præſens: Ad hafa. Ad hafa elskad, *amaviſſe.* Ad hafa wered elskadur, *amatum fuiſſe.*

Modus indicativus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	wil.	wilium.	Temp. præt.	willde.	willdum.
	willtt.	wilied.		willder.	willdud.
	will.	wilia.		willde.	willdu.

Eg wil elska, *amabo.*

Modus indicativus.

Tempus præſens.	skal.	skulum.
	skalltt.	skulud.
	skal.	skulu.

Conjunctivus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ. vel futur.	skule.	skulum.	Temp. præt.	skillde.	skilldum.
	skuler.	skuled.		skillder.	skildud.
	skule.	skule.		skillde.	skillde.

Eg skal elska, *amabo.* Ad eg skule elska, *amavero.* Ad eg skule werda elskadur, *amatus fuero.*

---

* Ad werda, vel wera elskadur, *amari.* † Sic apud *Mæſo-Gothos* vocales ſæpe mutantur in motione verborum: ut in ᚮᚱᚪᚠ, plur. ᚮᚱᛟᚠᚢᚾ. ᚾᚪᛗ, plur. ᚾᛖᛗᚢᚾ, *&c.*

Nun

Mun etiam apud *Islandos*, ut apud *Mœso-Gothos* MUNA, in constructione cum aliis verbis, futuri temporis adjacentiam indicat, &, haud secus ac skal, efficit orationis structuram non absimilem illi, quam habet *Græcorum* μέλλω: ut, eg skal giora, eg mun giora, *faciam*; vel *facturus sum*. Sic autem conjugatur.

Indicativi præsens.

Sing.	*Plur.*	*Sing.*	*Plur.*
* mun.	munum.	mune.	munum.
muntt.	munud.	muner.	mune.
mun.	munu.	mune.	mune.

Eg mun elska, *amabo*. Eg mun werda elskadur, *amatus ero*. Að eg mune elska, *amavero*. Að eg mune werda elskaduz, *amatus fuero*.

Nota etiam quod skal, & mun sola nihil signif. apud *Island.* & quod mun apud septentrionales *Anglos* & *Scotos* gerundivam vim etiam habet, conjunctum cum aliis verbis: ut, I mun gò, *abeundum est mihi*.

Indicativi præsens. *Conjunctivi præsens.*

Sing.	*Plur.*	*Sing.*	*Plur.*
maa.	meigum.	meige.	meigum.
maatt.	meigid.	meiger.	meiged.
maa.	meiga.	meige.	meige.

Eg maa elska: Að eg meige elska.

Islandi etiam circumscribunt tempus futurum per eg aa, *debeo*, ab að † eiga, *habere*: & eg ætla, *destino, statuo, certum mihi est*: ut, Eg aa giora thad, eg ætla giora thad, *ego faciam*, vel *facturus sum hoc, certum est mihi hoc facere*. Hujus vocis ætla manifesta sunt vestigia in sermone *Eboracensi*: ut, I never etled that, *nunquam hoc intendi*: I never etled you't, *nunquam hoc tibi destinavi*.

VI. Denique *collatio* indeclinabilium ostendit linguas *Anglo-Saxonicam* & *Mœso-Gothicam Islandicæ* esse propinquas: ut adverbia huar, hpæp. thar, ðæp. hiodra, hiðep. thadra, ðiðep. nidre, nyðop. huadan, ΟΛΨ, vel ΟΛd. idag, iðæzep. iia, zea, ZAh, *&c.*

Præpositiones: til. til. innan, innan. af, of, AF: wmm, ymb. ofann, uppan, *&c.*

Conjunctiones: og, eac. edur, aþop, *&c.*

Hic gradum sistet Tyro in Anglo-Saxonicis; *etenim quæ sequuntur non in usum novitiorum scripta sunt; sed iis destinata, qui in hac lingua mediocrem saltem peritiam sunt consecuti.*

CAPUT UNDEVIGESIMUM.

De Linguæ Anglo-Saxonicæ *Dialectis.*

I. HActenus de *Anglo-Saxonico* sermone, quem in auctoribus, qui in australibus, & occidentalibus nostræ *Britanniæ* partibus floruerunt, habemus purum, suavem & regularem, tractavimus. Jam restat, ut de ejusdem linguæ Dialectis, in sequentibus nonnihil commentemur; siquidem varias apud proavos nostros extitisse suæ linguæ Dialectos nemini in *Saxonicis* monumentis vel mediocriter versato dubitandi locus esse potest. Hoc ut *Philo-Saxonum* gratiâ in alterâ editione facerem, *G. Nicolsonus* vir in Septentrionali literatura & antiquitatibus summus, cum in literis suis ad nos datis, tum in egregio opere suo, cui titulus * The English Historical Library, auctor primus fuit; non solum nostri fore instituti ratus, ut de *Dano-Saxonicâ* Dialecto singulare caput adjungerem, sed id ad ipsas *Institutiones* nostras, si non perficiendas, saltem adornandas, desiderari clamat, & ut effectum darem, plurimis verbis contendit.

II. Morem igitur doctissimi viri precibus gerens, ut ut ingravescente ætate, & adversis rebus pene fractus, ad opus me accingo, ingens quidem studio & operâ, etsi mole exiguum. Et ne in atrio operis lectorem candidum diutius officiosis verbis, quam par est, detineam; pro tribus linguæ *Saxonicæ* epochis totidem Dialectos censeo esse statuendas: Prima est, quam majores nostri locuti sunt à primo suo in *Britanniam* ingressu ad *Danorum* usque introitum, per trecentos

---

* Vide *Fr. Junii* glossarium *Gothicum* in MNNAIDEANN, & regulam XIX cap. 8. † Vide capitis VII regulam 19. * Pagina 110, partis primæ.

& triginta ſeptem annos, quo tempore *Pictis* & *Britannis* ſe immiſcentes, parum ſimplicitatis, & puritatis linguæ ſuæ patriæ non potuerunt forſan non amittere. Sed cum nulla, proh dolor! iſtius ævi literaria monumenta, neque membranis inſcripta, neque lignis ſaxiſve inciſa extent quæ ſcio, præter veri *Cædmonis* fragmentum quod in lib. IV, cap. 24. E. H. *Bedæ* regia verſione extat, & forſan Harmoniam evangeliorum *Cottonianam* poetice, & paraphraſtice ſcriptam; de hoc, quod *Britanno-Saxonicum* dicendum eſſet, idiomate, nihil plane habemus dicere.

III. Secunda eſt, quæ in uſu erat à *Danorum* in *Britanniam* ingreſſu ad *Normannorum* adventum, per bis centum ſeptuaginta quatuor annos, præſertim in locis *Angliæ* ſeptentrionalibus, & auſtralibus *Scotiæ*, quibus victores longe ante incubabant *Dani*, quàm ſub *Canutis* R.R. univerſam Angliam ſubjugaverunt; & de hac Dialecto, binis [1] evangeliorum verſionibus inſignitâ, quarum alteram interlineatus codex *Rushworthianus*, alteram interlineatus codex *Cottonianus* conſervat, in proximo capite cum Deo tractaturi ſumus.

IV. Tertia illa eſt, quam locuti ſunt majores noſtri à *Normannorum* ingreſſu ad *Henrici* ejus nominis ſecundi tempora. Hanc *Normanno-Dano-Saxonicam*, & versùs hujus periodi finem, *Semi-Saxonicam* vocandam cenſemus, & de eâ, quoniam [2] monumentis literariis ex quibus exempla ſumenda ſunt, uti fruique nobis contigit, ut pauca etiam tradam, inſtituti noſtri rationem poſtulare judicamus.

CAPUT VIGESIMUM.

De Dialecto Dano-Saxonica, *in ſoluta oratione.*

I. HIſce, de variis linguæ *Anglo-Saxonicæ* Dialectis & Dialectorum epochis, prælibatis; de *Dano-Saxonicâ*, quæ & *Germano-Saxonica*, vel *Theotiſco-Saxonica* dici poteſt, tractandum eſt. Etenim ut magnam gentium colluviem, quas *Northmannos*, *Ethnicos*, & *Piratas* chronographi, & hiſtorici *Saxonici* vocabant, cum *Cimbris* ſive *Danis* ſuis, ad novas in *Anglia* ſedes quærendas, ſecum diverſis temporibus duxerunt profectionis Duces: ita *Dano-Saxonica* Dialectus, de qua jam agitur, non ex *Cimbricis* tantum vocibus, ſed etiam *Theotiſcis* tam nominibus & pronominibus, quàm verbis, cum *Saxonicis* intermixtis conſtat, ut lector in *Franco-Theotiſca* lingua haud omnino hoſpes in exemplis regularum, quæ ſequuntur, facile poterit obſervare. Porro non exoticas tantum voces, ſed exoticum genus ſcribendi, exoticas phraſes, & præceptorum grammaticalium, quibus purior *Saxonica* gaudebat, contemptum omnimodum & deſuetudinem introduxit colluvies illa hominum; adeo ut Dialectum hanc, ſi voces ſpectes, barbaram; ſi ſcriptionem vocum, magis barbaram; ſi vero phraſes exteras & idiotiſmos conſideres, & ut grammaticæ, pari feritate, quâ illi omnes *Angliæ*, partes devaſtavit, ipſa barbarie magis barbaram jure meritoque poſſis dicere.

II. Primo igitur purioris *Saxonicæ* nitorem & elegantiam cum externarum vocum barbarie dehoneſtavit *Dano-Saxonica* Dialectus. Sic in codice *Cottoniana* legimus mec, mek & meh, pro me, *me*, à *Francico* mich, mik, mih, vel *Cimbrico* mig, i in e mutatâ: ðaſ þe alle ic ȝello ȝif ðu ȝalleſt ł ȝliohtaſ to poſþenne mec, *hæc tibi omnia dabo, ſi cadens adoraveris me.* Ne iſ meh pÿnþe, *non eſt dignus me.* oſeſ meh, *ſuper me.* Se þe [4] onſoeſ iuh, meh onſoeſ, *qui recipit vos, me recipit*, Matth. x, 41. Eaðig iſ ſe ðe ne bÿþ onſpÿnnende in mec, *beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me*, Matth. xi, 6. Sic etiam legitur þec & þeh, pro þe, *te*, à *Cimbrico* þig, vel *Franco-Theotiſco* thich, thigh, thih: ſende þeh uſe hiðune, *mitte te deorſum*, Matth. iv, 6. engłum hiſ bebeað oſ þe ȝ in hondum ȝenimmeſ þec, *angelis ſuis mandavit de te, & manibus tollent te*, ib. Sic juh pro eop, *vos, vobis*: ut, ſoſȝeſeſ ȝ iuh, *dimittet & vobis*, Matth. vi, 14. & iueſ, iueſſe, *veſter, veſtra*, à *Francico* jûuuer, jûuuere, *Sax.* eoſeſ: ut, ſuæ lehteþ leht iueſ, *ſic luceat lux veſtra.* ſaðeſ iueſ, *pater veſter.* ſoſȝeſeſ ȝ iuh ſaðeſ iueſ heoſenlic ſÿnna iueſſa, *dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra.* ne ſaðeſ iueſſe ſoſȝeſeſ ſÿnna iueſſe, *nec pater veſter dimittet peccata veſtra*, Matth. vi, 14, 15. Sic uſic, uſich, uſiȝ, uſih, *nos*, pro *Sax.* uſ. *Francice* unſich, unſih, unſihh, unſig: ne inlæð uſih in coſtnunȝe, ah ȝeſniȝ uſich ſrom ÿſele, *ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo.* ðnihten hæl uſih, *domine ſalva nos*, Matth. ix, 25. ðu cuome hiðeſ æſ tið to pinenne uſih, *veniſti huc ante tempus torquere nos.* ȝif ðu poſſeſ uſiȝ ſend uſiȝ, *ſi ejicis nos, mitte nos.* Sic

---

[1] De his codd. mss. tractat *Tho. Mareſchallus* in obſervationibus ſuis in verſionem evangeliorum *Anglo-Sax.* p. 491, 492. De *Cottoniano* autem codice conſulendus eſt reverendus vir *Thom. Smithus* de rep. literaria & eccleſiaſtica præclare meritus, in ſua Bibliothecæ *Cottonianæ* hiſtoria & ſynopſi. [2] Qualia ſunt nonnullæ *Chartæ.* liber *Ormulum* inſcriptus. Eccleſiæ cathedralis *Roffenſis* codex, *Textus Roffenſis* dictus. & in biblioth. *Coll. Trin. Cantab.* Rythmi cujuſdem poetæ *Semi-Saxonice.* quique etiam extant in bibl. *Bodl.* Digb. A. 4. [3] Vid. R. xiv. [4] Vid. R. xiv.

uſe

uſe & uſeꝛ, *noſter. Francice* unſer, uſer, uſſer, uſſe, uſe, pro *Sax.* uſic. ƒaðeꝛ uſeꝛ þu aꝛþ i ðu biſt in heoƒnum, *pater noſter, qui es in cœlis.* cod. *Rush.* Joh. III, 11, ⁊ cẏþniſſe uſe i uſeꝛꝛa ne onƒeaſ ȝe, *& teſtimonium noſtrum non accipitis.* Joh. IV, 12, ahne aꝛþ þu maꝛa ƒeðeꝛ uſum Iacobe, *anne major es patre noſtro Jac.* hlaƒ uſeꝛꝛe oƒeꝛꝛiſtlic ƒel uſ to dæȝ. ⁊ ƒoꝛȝeƒ uſ ſcẏlda uſꝛa ſuæ ue ƒoꝛȝeƒon ſcẏldȝum uſum, *panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie, & dimitte nobis debita noſtra, ſicut nos dimittimus debitoribus noſtris.* ðe ilċo untꝛẏmneꝛe i unhælo uſꝛu onƒenȝ, *ipſe infirmitates noſtras accepit,* Matth. VIII, 17. Nota autem quod iuh pro eoꝛ, *vos, vobis,* ſcribitur etiam iuh, iꝑh, iuch, iuih, *Francice* juich, juch, juh, juu, ju. oƒ iuh an ðivl iſ, *ex vobis unus Diabolus eſt.* ich cueþo iꝑh, *dico vobis,* Matth. XXVI, 21. anð ic ȝeðo iuih, *& faciam vos,* Matth. IV, 19. ic cuæþ iuch, *dico vobis.*

Lneo, ut cneoꝛiſſe, *generatio:* ƒꝛom Daviþe oððe to ƒæꝛenniſſe Babẏlonie ƒeoꝛeꝛtene cneo ſint. ⁊ ƒꝛom ƒæꝛeniſſe Babilonie oððe to Kniſte kneoꝛiſſe ſint ƒeoꝛeꝛtene, *à David uſque ad tranſmigrationem Babylonis quatuordecim generationes, & à tranſmigratione Babyloniis uſque ad Chriſtum* XIV *generationes,* cod. *Rush.* Matth. I, 17. Sic in eodem cap. ƒæꝛe, & ƒæꝛenniſſe, *tranſmigratio.*

Beoþan, pro beoþ: ut in cod. *Rush.* cumaþ æƒteꝛ me. anð ic ȝeðom þ ȝit beoþan monna ƒiſceꝛeſ, *venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum,* in cod. impreſſo; ⁊ ic ðo þ ȝit beoþ manna ƒiſceꝛaſ:.

Iuich, iuch, iuih, iuh, iꝑh, in cod. *Rush.* ſcribitur eoꝛic & ioꝛih, & ȝe ioꝛ, *ipſi vos.* ut in evang. Matth. capite quinto, Eaðiȝ ȝe beoþ ðonne eoꝛic pæꝛȝaþ menniſce eoꝛeꝛ hettende beoþan, *beati eſtis cum maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint.* ðoeþ pell ðæm ðe eoꝛic hateþ, *benefacite his, qui oderunt vos.* Sic Joh. I, 26, ic ƒulꝑo ioꝛih in pætꝛe, *ego baptizo vos in aqua.* cap. III, 28, ȝe ioꝛ me cẏþniſſe þeꝛhtꝛẏmeſ, *ipſi vos mihi teſtimonum perhibetis. Saxonice* ȝe ſẏlƒe me ſẏnð to ȝepitneſſe:.

Ðeȝen, vel ðeȝn, *diſcipulus.* cod. *Rush.* Joh. II, 11, 7. ȝeleƒðun in hine ðeȝnaſ hiſ, *& crediderunt in eum diſcipuli ejus.* & *v.* 17. ȝimẏndiȝe pæꝛun ðeȝnaſ hiſ, *recordati ſunt diſcipuli ejus.* In hac ſignificatione non raro uſurpatur vox in primæva *Anglo-Saxonica* ſive *Francice* ſcripta harmonia Evangeliorum *Cottoniana.*

Fær, *Cimbrice* vos. neut. gen. *humor, mador, aqua, humectatio.* vaſa, & veiſa, idem. vasbære, *aquarius.* vasfata, *hydria.* cod. *Rush.* Joh. II, 9, ȝipiſtun ða ðe bipilaðon pær i þ pætꝛe, *miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant laticem, vel aquam.* Sic enim legendum puto pro bipilaðon i pær þ pætꝛe. Nota autem quod à *Cimbrico* vos, vaſa; *locus paluſtris* & *humidus* vocatur a waſh. Inde etiam apud nos to ouſe, per metatheſin pro woſe, *humorem emittere.*

Sie, & poꝛa vel poꝛꝛa, *eſſe,* à *Francico* ſijn, [*Goth.* ut videtur, SIGAN] peꝛan, *eſſe.* ⁊ ic ȝeðo iuih ꝛie i poꝛa ƒiſceꝛaſ manna, *& faciam vos fieri piſcatores hominum,* Matth. IV, 19. poꝛaſ ȝe hoȝo ſuæ neðꝛo, *eſtote prudentes ſicut ſerpentes,* Matth. X, 16, vide etiam poꝛa, infra.

Scuia, ſcua, *umbra.* quod *Cimbrice* eſt skugge, & skugga. *Francice* ſcûuua. *Saxonice* ſcaðe. ðæm ſittendum in lænð ⁊ ſcuia ðeaþeꝛ, *ſedentibus in regione & umbra mortis:* in cod. *Rush.* ðam ſittendum in ðeoðe lonðe anð ðeað ſcaðe i ſcua:.

Aꝛþ, *es.* ert *Cimbrice.* aꝛon, *ſumus, eſtis, ſunt. Cimbrice* erum, erud, eru; ab er, *ſum.* cod. *Rush.* Joh. I. hpelc aꝛþ þu, *quis es?* pitȝa aꝛþ þu, *eſne propreta?* ȝiƒ ðu ne aꝛþ Lpiſt, *ſi non es Chriſtus.* Exempla alia è cod. *Cott.* quære in cap. VII.

Lunꝛumboꝛ, *thus,* ꝑecelꝛ *Saxonice;* ȝebꝛohton him ðinȝa. ȝolð cunꝛumboꝛ ⁊ ꝑecelꝛ, *obtulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham.* Matth. II, 11.

Heꝛa, & haꝛꝛa, *dominus. Sax.* ðꝛihten, vel laƒoꝛð. *Cimbrice* etiam & *Francice* hera & herra.

Bæꝛtꝛeꝛe, euphonice pro Bæꝛꝛtꝛeꝛe, *baptiſta. Sax.* ƒulluhtꝛeꝛe: cuom Iohanneſ Bæꝛtꝛeꝛe i ƒuluitꝛeꝛe, *venit Johannes baptiſta.* A bæꝛtꝛeꝛe autem infra bezeꝛe. in cod. *Rush.*

Lamell, *Camelus.* aƒ hæꝛum ðæꝛa Lamella, *de pilis Camelorum. Sax.* oƒ olƒenda hæꝛum, *Matth.* III, 3.

Fꝛaiȝan, ƒꝛaꝛan, ȝeƒꝛaꝛan, *ſciſcitari, interrogare. Sax.* axan vel ƒꝛæȝnian. *Francice* fraſan. *Goth.* FRAISAN, *tentare.*

Foꝛtꝛaþ, *eſca, cibus. Cimbrice* ad foſtra, *enutrire, nutrire:* foſtre, *nutritius;* foſtur, *educatio, nutritio.* met i ƒoꝛtꝛaþ hiſ pæꝛ locuꝛtæ, *eſca ejus erat locuſtæ,* Matth. III, 4.

Leonduuꝛðe, & ȝeonduaꝛðe, *Matth.* XI, 4, *reſpondit.* ðe ȝeonduuꝛðe ⁊ cuoeþ, *qui reſpondens dixit,* Matth. IV, 4. *Goth.* ANDAVANKA. *Cimbrice* andyrdi, *reſponſum,* plane ab AND vel ANDA, *adverſum, contra,* & VANKA, poꝛð, *verbum.*

Rieteꝛ, *porriget. Cimbrice* ad rieta vel rietta, *porrigere.* ⁊ ȝiƒ ðone ƒiꝛc pilniaþ vel ȝiuiaꝛ cuiðeꝛtu þa neðꝛie ꝑieteꝛ him, *aut ſi piſcem petit, ſerpentem porriget ei,* Matth. VII, 10. *Saxonice,* oððe ȝiƒ he bitt ƒiꝛceꝛ ſẏlꝛt ðu him næðꝛan:.

Uulƒeꝛ, *lupus. Cimbrice* ulfr. *Sax.* pulƒ. hinepeaꝛð uuteðlice ſint uulƒꝑeꝛ *ƒoꝛende, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces,* Matth. VII, 15. *Sax.* ac hiȝ beoþ innane ꝑeaƒiende pulƒaꝛ:.

Lamboꝛ & lamboꝛo, *agnos.* more *Cimbrorum,* qui terminant nom. & accuſ. maſc. & fœmin. plur. in ur, er, ar, & neutrorum in ur exeuntium, in ur. ƒoeð lamboꝛ mino, *paſce agnos meos,* Joh.

---

* Mendoſe ſcriptum, ut videtur; omnino enim in eo loco legendum eſt noƒende:.

xxi, 15. ȝehala ł ꝓoeð lamboꝓo mino, *cura vel paſce agnos meos, v.* 16. *Sax.* healð mine lamb:.

Doȝoꝓ, plur. *dies. Cimbrice* dagar. ꝓoꝓꝓon ðꝺio ðoȝoꝓ æt-ȝeeꝼeꝓ huunaꝛ mec miꝼ, *quia biduo jam perſeverant mecum*, Matth. xv, 32. *Saxonice*, ꝓoꝓꝼam hiȝ ꝼꝓẏ ðaȝaꝛ miꝺ me punoꝺon:. Tꝛeo, *arbor. Cimbrice* trin, i in e, & u in o converſa. paſſim in cod. *Cott. Saxonice* ſemper ꝳꝛiꝓ:.

Ðiꝳ, barbarè pro ꝳiꝺ, *hora*: ut, ȝehæleð pæꝛ cnieht in ðiꝳ ðæm, *ſanatus eſt puer in illa hora*, Matth. viii, 13.

Bæꝓꝛuiniȝ, bæꝓꝛuinih, bæꝓꝛẏnꝺiȝ, bæꝓꝛumniȝ, bæꝓꝛunniȝ *publicanus. Cimbrice* autem bærſyn-ðugr, & berſyndugr, *flagitioſus, ſceleſtus, peccator ingens*: à bar, *nudus, manifeſtus, palam factus*, & ſyn-ðugr, *peccator*, quaſi dicas, *peccator publicus*. Ðe æꝓeꝛt vel ꝓoꝓma alꝓa iꝛ bæꝓꝛuiniȝ Matthæus, *primus omnium eſt Matthæus publicanus*. præf. *Hieron.* ad novum teſt. *Aldrædo* interprete. Ꝺeonu moniȝo [1] bæꝓꝛuiniho anꝺ ꝛẏnꝼullo cuomun ȝeꝓæꝛtun miꝼ ðone Ꝺælenꝺ, *ecce multi publicani [ſceleſti] & peccatores venientes diſcumbebant cum Jeſu*, Matth. ix, 10. Sic in verſione *Saxonica*, ða comun maniȝa manꝼulle ȝ ꝛẏnꝼulle anꝺ ꝛætun miꝺ ðam Ꝺælenꝺe. Sic *Luc.* xviii, 10, 13, in verſione *Sax.* transfertur manꝼul. & ꝛe manꝼulla:. *Luc.* iii, 12, *publicani* redditur, ða manꝼullan:. *Luc.* vii, 34, *Amicus publicanorum*, manꝼulꝓa ꝼꝓeonꝺ:. *Matth.* ix, 10, 11, *publicani* & *publicanis* vertuntur manꝼulle, & manꝼullum:. *Marc.* ii, 15, *multi publicani*, maneȝa manꝼulle:. At *Matth.* v, 47, *publicani* vertitur hæthene *ethnici*. Ex his conſtat neque *Aldrædum* noſtrum, qui vir fuit pius, magis quam doctus, neque etiam *Anglo-Saxonicos* evangeliorum interpretes, etſi *Aldrædo* multo doctiores, quid *publicanus* ſignificaret, quodve genus hominum eſſent *publicani*, intellexiſſe. Sed quoniam animadvertiſſent mentionem eſſe factam eorum in evangeliis, ut peſſimi generis hominum, quibus infamiæ nota erat inuſta, ideo eos bæꝓꝛuiniho, manꝼulle, hæþene i. e. *ſceleſtos* & *infideles* vocarunt. Notavi ſupra, *Cimbricum* bærſyn-ðugr compoſitum eſſe à bar, *manifeſtus*, & ſyndugr, *peccator*, quod ſane confirmat verſio *Fermanni Dano-Sax.* in cod. *Rush.* Marc. ii, 15, 16, ȝ ȝeꝓoꝛꝺen pæꝛ miꝺ ꝼẏ ȝehlionaꝺ in huꝛe ðæꝛ. moniȝe openlice ꝛẏnniȝe vel hehꝛunne ȝ ꝛẏnꝼulle ætȝeðne ȝeneꝛton hleonaðum miꝺ ðon Ꝺæł. ȝ ðeȝnum hiꝛ peꝛon. ꝓoꝓꝼon moniȝu ða ðe ȝ ꝼẏliȝðun vel ꝼẏlȝenðe peꝛun him. ȝ uꝼꝓutu ȝ ða alðu ȝiꝛeȝun ꝓoꝓꝼat ꝼæt he ett vel ettenðe pæꝛ miꝼ ðæm ꝛẏnꝼullum ȝ bæꝓꝛẏnniȝum. hie cpeðun ðeȝnum hiꝛ. Foꝓhꝼon miꝼ bæꝓꝛunniȝum ȝ ꝛẏnꝼullum eteꝛt anꝺ ðꝓincer laꝓop ꝛopeꝓ, *& factum eſt, cum accumberet in domo illius, multi publicani & peccatores diſcumbebant cum Jeſu & diſcipulis ejus: erant enim multi, qui & ſequebantur eum; & ſcribæ & phariſæi videntes quia manducaret cum publicanis, & peccatoribus, dicebant diſcipulis ejus, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat, & bibit magiſter veſter?* Hic notandum eſt *publicani* verſum eſſe per openlice ꝛẏnniȝe, quaſi diceret, *Infames peccatores. Publicanis* autem per bæꝓꝛẏnniȝum & bæꝓꝛunniȝum redditur; unde conſtant bæꝓꝛẏnniȝ *publicum* & *notorium peccatorem* ſignificare, ut notatio nominis quoque confirmet. *Tatiani* monoteſſaro *Francice* tranſlato, *publicani* vocantur firnfolle & firnfollan man, i. e. *ſceleſti*. quamun tho thie firnfollan man, *venerunt & publicani*. cap. xiii, 17. eno ni tuont thaz thie firnfollun man, *nonne & publicani hoc faciunt?* ſenu tho manage firnfolle inti ſuntige, *ecce multi peccatores, & publicani*. cap. lvi, 2. Inti thiu firnfollun man, *& publicani*; firnfollero inti ſuntigero friunt, *publicanorum, & peccatorum amicus*. cap. lxiv, 8, 14.

Mot, *numiſma, cenſus.* [2] Æðepaꝛ me mẏnnittꝛe vel mot ðæꝛ [3] cẏninȝ vel ðæꝛ ȝꝓeoꝼa, *oſtende mihi numiſma cenſus. Saxonice*, ætẏpaꝼ me ðæꝛ ȝaꝼoleꝛ mẏnet. Eſt autem *Goth.* ΜΑΤΑ vel ΜΑΤΑSTΑᚦ, *telonium.* ΜΑΤΑΚΕIS, *publicanus.*

Ȝemniꝛe, *valentibus.* ꝛoþ Ꝺælenꝺ þ ȝeheꝛnꝺe cueþ. Ne iꝛ ðaꝓꝼ þæm halum vel ȝemniꝛe to lece vel ꝼꝓom, *at Jeſus audiens ait, Non eſt opus valentibus medico*, Matth. ix, 12. *Saxon.* ȝ ꝛe Ꝺælenꝺ cpæþ ðiꝛ ȝehẏꝓenꝺe. Nẏꝛ halum læceꝛ nan þeaꝓꝼ:. ȝemniꝛe autem iſtud derivatum videtur à *Goth.* ΓΑΝΑSGΑN, ΓΑΝISΑN, *Francice* geneſan, *ſanare.* ꝼꝓom etiam *medicus*, barbarum eſt.

Eheꝓu, *ſpicas. Francice* aher, *ſpica.* ðeȝnaꝛ uuteðlice hiꝛ hiu hinceꝓðon onȝunnun [4] ȝenioma eheꝓu, *diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas*, Matth. xii, 1. *Sax.* hẏꝛ leoꝓninȝ-cnihtaꝛ hinȝꝓeðe. anꝺ hiȝ onȝunnun pluccian ða eaꝓ:.

Biom, *ero. Francice* bium. ic nieꝼꝓa ȝeonꝺ-ꝛꝓẏꝓnaꝺ biom, *nunquam ſcandalizabor*, Matth. xxvi, 33. *Sax.* ic næꝼꝓe ne ȝe-unꝛꝓeoꝓriȝe:.

Biꝛeno, *cæci.* biꝛeno ȝeꝛeaþ, *cæci vident*, Matth. xi, 5. blinꝺ ȝeꝛeoþ, in verſione impreſſa.

Aꝓȝ, *adultera.* à *Cimbrico* argur, per metatheſin ragur, (unde noſtrum rogue apud auſtrales, & rague apud boreales *Anglos*) vel à *Francico* arg, *piger, deſes, timidus, meticuloſus, igna-*

---

[1] *Fermannus* autem, codicis *Rushworthiani* Interpres & gloſſator, multo aptius reddit vocem *publicani* per ȝeꝼel-hꝓoeꝼ, & *publicanis* per ȝaꝼel-ȝehꝛeꝼum: anꝺ henu moniȝe ȝeꝼel-hꝓoeꝼe ȝ ꝛẏnꝼulle cpomon ȝ hlionaðun miþ Ꝺælend:. ꝼoꝓhꝼon laꝛeuꝓ eoꝓeꝓ miþ ȝaꝼel-ȝehꝛeꝼum ȝ ꝛinꝼullum eteþ, *ecce multi publicani venientes diſcumbebant cum Jeſu. Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter?* Sic in cap. x, *Matthæus publicanus* vertitur, Maþeuꝛ ꝛe ȝaꝼel-ȝeꝓoeꝼe. verum *Marc.* ix, 15, 16, reddit *publicani* openlice ꝛẏnniȝe, & *publicanis*, bæꝓꝛunniȝum, ut infra oſtenditur. [2] Vide reg. xiv. [3] Vide reg. xiv. [4] Vide reg. x, & xiii.

vus

vus, imbellis, pravus, improbus, ineptus, inutilis, perverſus, ſtrenue & ignominioſe malus. Hinc *Ericus* rex *Daniæ*, qui ſucceſſit *Olao* juniori, *Suenonis* filio, dictus erat hin argaſta, *ignaviſſimus, flagitioſiſſimus.* Hinc *arga* quoque *Latino-barbarum*, quod *Henr. Spelmannus* exponit per *uxoris adulterio infamem, currucam, qui ſpurios pro ſuis liberis legitimis nutrit, & educat.* ſecundum iſtud *Aldrædi* noſtri, cneoniſſe yfelo ⁊ arg, *generatio mala & adultera.* Sax. yfel cneoryf ⁊ forliger, Matth. XIII, 39.

Sunep, *grex.* and henu neced eode all fpin funep nipep peapde in fáe, *& ecce ferebatur totus grex porcorum præceps in mare*, cod. *Rush.* Matth. VIII, 32. & *v.* 31, fend uric in dar funnae fpin, *mitte nos in gregem porcorum.*

Falfan, *blaſphemare.* cod. *Rush.* Matth. IX, 3, þær he falfaþ, *hic blaſphemat. Iſlandice* falsa, *fraus, falſitas, dolus.* falfare, *impoſtor.* at falfa, *impoſturis fallere.* falskur, *falſus, doloſus.*

Biræc, *pera. Francice*, i. e. *Franco-Gallice* beface, vel biſſac, forſan quaſi *bis ſaccus, mantica*, cod. *Rush.* Matth. x, 10, ne fculon ge agan gold. ne fylfun. ne feoh in gyndelf eorfnum. ne biræc on pege, *nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris, non peram in via.* In evang. impreſſis, ne codd on pege:.

Byan vel bya, *Cimbrice* at bua, *habitare. Goth.* ΒΛΝΑΝ. cod. *Rush.* Joh. I, 28. lafop hpæf byef to [pro tu] vel punaf. *magiſter, ubi habitas vel manes?* & cod. *Cott.* Matth. IV, 32. magon undep fcua hif fuglaf heofenef bya vel punia. Apud *Herefordenſes*, ruſtici pulſantes oſtium ſolent dicere where by ye. i. e. *ubi habitatis, vel manetis.*

Lapp, *rupes, petra.* cod. *Rush.* Joh. I, 42. du arþ Symon funu Ioh. du birt giceged Cephaf dæt if gitnahtod capp, *tu es Symon filius Johanna, tu vocaberis Cephas, quod interpretatione eſt petra.*

Middum. *Saxonice* to middef, *in medio, inter.* middum putudlice ioppe gifted þone ge iof ne cunnon, *ſed in medio veſtrûm ſtat, quem vos neſcitis, Joh.* I, 26.

Bipiligan, vel bipilan, *haurire.* cod. *Rush.* Joh. I, 8. bipiligaþ nu ⁊ bpengaþ þæm aldofmen, *haurite nunc, & ferte architriclino.* & 9. da embihtmenn putudlice gipiftun da þe bipiladon þ pæf vel pætep, *miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant humorem, vel aquam.*

Sexo & ſex, pro ſix, *ſex*: ut cod. *Rush.* ftenene fato ſexo, *lapideæ hydriæ ſex.* feopentig and fex pintep, *Saxonice* on fix and feopentigon pintfon, *quadraginta, & ſex annis.*

Seel, fel, *tempus, opportunitas*: and æftep don he fohte da feel, *& exinde quærebat opportunitatem*, Matth. XXVI, 16. *Saxonice*, ſecundum veterem vulgatam vel *Italicam* verſionem, ⁊ fiddan he fmeade geofnlice þ he hine polde belæpan:.

Untale, *malum.* huæt to untala dyde he, *quid mali fecit?* Matth. XXVI, 23. *Sax.* hpæt yfeles dyde der:. Untale autem ex un particula privativa, & til, *Goth.* ΤΙΛS, *bonus*: he pæf felfa til, *ipſe erat bonus*, Cædmon. XXXVI, 13. on dæpe mægþe pæfon men til, *iſtius ſtirpis erant homines boni*, Cæd. XXXVII, 5. vide ΓΛΤΙΛS, in Gloſſario *Gothico.*

Ebul, *malum. Francice* ubil. *Goth.* ΠΒΙΛS, in geebulfadon. Geebulfadon hine, *blaſphemabant eum*, Matth. XXVII, 39. *Sax.* hyne byrmefedon:.

Snude, *denuo.* cod. *Rush.* Joh. III, 3, foplice ic cpeofo þe. buta hpelc acenned fie fnude ł niopunga. ne mæge gifea fice godef, *amen dico tibi, niſi quis renatus, vel de novo natus fuerit, non poteſt videre regnum dei.* occurrit vox non raro apud poetas, & verti etiam poteſt, *cito, protinus, illico.*

Oeþigan, *ſpirare.* Joh. III, 8. gaft def pill oeþiga, *ſpiritus, ubi vult, ſpirat.* Opedaþ, *ſpirat. Sax.* Æftep dafrum, *Saxonice* æftep dyron, *poſthæc.* cod. *Rush.* Joh. III, 22.

Lifian, fian, *odiſſe, odio habere. Francice* fian, fihan, *Goth.* FIGAN. *Joh.* III, 20, in cod. *Rush.* Se de yfle vel mif doeþ, gifiaþ þ leht, *omnis, qui mala agit, odit lucem.* de hac voce iterum in cap. de dialecto poetica.

Sæflice, *jam.* cod. *Rush.* fæflice gidoemed if fopfon ne gilefeþ on noma dæf ancenda funu godef, *jam condemnatus eſt, qui non credit in nomen unigeniti filii dei*, ſoh. III, 18.

Bezepe, bezepa, *baptiſta.* cod. *Rush.* Matth. XI, 11. ne betpeon pifa beafnum mafa Iohanne dam bezepe, *non inter natos mulierum major Johanne baptiſta.* & verſu 12. fpom dagum donne Iohannef bezepa, *à diebus Johannis baptiſtæ*, Matth. III, 1. in þam foplice dagum cuom Iohannef fe bezepa. Bezepe autem euphonice à bæftepe, quod alibi legitur. at bæftepe à bæpftepe, ut alibi notavimus.

Diu dy vel da, *quæ.* ſing. *Francice* thiu vel tha. Linca diu dy vel da ofep ftaþelfæftan dihtnef ftefne gefetted if, *eccleſia quæ ſupra petram domini voce fundata eſt.* præfat. Hieronym. ad novum teſt. in *Aldrædi* verſione.

Neinxna-pong, neonxna-pang, neonxena-pang, *paradiſus.* Neinxna-pong ongelic, *paradiſi inſtar.* præf. *Hieron.* ad novum teſtament. Extat hæc vox quoque in *Cædmone*, & ſignificat *elyſium quietis.* Vox decompoſita eſt, cujus poſterior pars, ut *Junius* obſervat, manifeſte venit à *Cimbrico* vang, *campus, planities.* Prior autem neinxn vel neonxn, ex ne, & vetere *Cimbrico* virk vel yrk, *opus, labor.* Inde *Iſlandis* að yrka, *laborare*, & ſpeciatim *arare.* virker dagar, *feriæ, quibus laborare licet*: virkar dagr, *dies non feſtus.* yrknada fa, *avaria*, vel *jumenta operibus ruſticis adhibenda.* Ab yrk autem, noſtrum irkſome, *operoſum*, & ex ne & virk, vel ne & yrk, in gen. neyrks vel ex ne, & *Sax.* peonc, in gen. peoncf, formatur adjectivum neincfen vel neoncfen: ut, une

eapd ſoþlice ıſ neopcrena panz, *Hom. Sax.* MS. de epiph. Dom. Inde cſ in x mutato, neıþxen, neıþxn, neopxen, neopxn, *laboris expers* vel *liber*, *à labore ſolutus, quietus.* Inde neıþxna vel neıþxenapon, *quietorum & otio fruentium campus, beatorum elyſium, paradiſus. Saxonice* on paþadıſo, *Luc.* XXIII, 43. *in paradiſo.*

Đınz, *munus, oblatio*; *Cimbrice* thing, *res pretioſa.* zıf ec zebpenzeſ ðınz þın to pızbeð, *ſi ergo offeres munus tuum ad altare*, Matth. v, 23. *Sax.* eoþnoſtlice zıf þu bþınzſt ðın lac to peſoðe:.

Đẏ uſurpatur pro omnibus articulis; unde forſan ẏ in e verſo, ðe *Anglo-Saxonum* omnibus utriuſque numeri nominibus præfigi cœpit. zehuelc tþe ðẏ nı vel ne doeþ pærtm zoð, *omnis arbor quæ non facit fructum bonum.* pıþ ðu ſoþzelðe ðẏ lætmeſt ſeoþðunz, *donec ſolviſti ultimum quadrantem.* zıf hpa ðec ſlaeſ ın ſuıþþa ceıca ðın. ſel hım ȝ þẏ oþþe, *ſiquis te percuſſerit in dextram maxillam, præbe illi & alteram.* ðẏ betrpa vel þẏ ſelpa, *meliores*, Matth. x, 31. Sepe, *eſſe. Cimbrice*, wera, ut cod. *Rush.* Joh. I, 12. ſalðe hım mæhte ſunu zoðeſ pepe, *dedit illis poteſtatem filios dei fieri.* plura vid. exempla è cod. *Cott.* cap. VII.

Soſa, *eſſe. Francice* uueſan: cod. *Rush.* Joh. I. oſ Nazapeth mæze hpæt hpoezne zoð poſa, *à Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?*

Hẏſe, hẏſſe, *vir, mas, maſculus.* cod. *Rush.* cod. *Cott.* 102, & 193. & in paraphraſi geneſeos p. LXXIX, 22. LXXX, 19.

Hẏſe-bepþlınze, *puerperium*, cod. *Rush.* ðezhẏſſaſ, *clientes*, cod. *Cottonianus*, pag. 43.

Heahſtealð & hæzſtealð, *cœlebs, virgo.* vox hæc occurrit in cod. *Cott.* & in *Cædmonis*, ut dicitur, paraphraſi. p. LXIX, 24.

Lıxan, *lucere.* ða ſoþfıeſt ſcıneſ ȝ lıxeþ ſuæ ſunna, *tunc juſti fulgebant ſicut ſol*, Matth. XIII, 43. occurrit etiam vox in paraphraſi geneſeos.

Đpopunzum, *paſſeribus.* Oſ monıgum ðpopunzum ðẏ betrpa vel ðẏ ſelpa ze bıþon ıuh, *multis paſſeribus meliores eſtis vos*, Matth. x, 31. Scilicet, ut *Aldrædus* locum intellexit, *ex multis paſſionibus meliores eſtis vos.* Cenſuit enim vir bonus *paßer* eſſe nomen verbale, à *patior, paſſus*, atque adeo ſatis orthodoxe ut theologus, etſi non ſatis perite ut grammaticus, *paſſeribus* [ſpeapþan] per ðpopunzum vertit. Ignorantia hæc, ut ut craſſa, non hominis fuit, ſed [1] ſeculi, in quo vixit, humaniorum literarum ad ſtuporem rudis, & barbarie ipſa magis barbari; quod & id genus errores, qui infra ponuntur, curioſum lectorem plus ſatis docebunt? nam *vox in Rama audita eſt*, Matth. II, 8, vertitur, ſtepn ın tuızza zehæpeð pæſ. Et *Matth.* VI, 6, *intræ in cellam tuam*, redditur, betuıh vel ınzeonz ın cotte ðınum; ubi incertus hærebat gloſſator, an verbum vel præpoſitio eſſet illud *intra.* Et *Matth.* VI, 19, verbum *demolitur* ex terminatione paſſivæ vocis eſſe exiſtimans, ſic interpretatur, *ubi ærugo & tinea demolitur*, ðæp hpuſt ȝ mohþe ſpeten bıþ ȝ zeſpılleð; etiamſi verſu XX vere reddiderat locum, ðæp ne hpuſt ne ec mohþe zeſpılleſ. Sic *Matth.* VII, 16, *nunquid colligunt de tribulis ficos*, cuıþeſ tu [2] ſomnınzaſ oſ ðoſnum ſceapþum uvaſ vel oſ haȝaþoſnum ſıcbeamaſ, i. e. *ficos arbores*, pro ſıc-æppla. Sic *Matth.* VII, 4, reddit verbum *ſine* per præpoſitionem buta, *Saxonice* butan: anð hu cuıþeſ tu bpoeþeſ ðınum. buta ıc poſpe mot vel ſtpe oſ ego [3] ðın. *quomodo dices fratri tuo, ſine, ejiciam feſtucam de oculo tuo.* Sic *væneunt* transfert per cumaſ, *veniunt*, Matth. x, 29. ahne tuoeȝe ſtapaſ vel hponðſpapuaſ oſ anıſ cumaſ, *nonne duo paßeres aſſe væneunt?* Sic etiam *Matth.* XII, 44, *vacantem* per ſeſtende exponit, loco æmtıȝ, *vacuam.* Ic ceapſo, vel ıc pılle ceapſe ın huſ mın ðonu ıc cuom. ȝ cuom ınſanð vel beȝat ſeſtende vel licende mıþ beſmum ȝeclenſeð, *revertar in domum meam, unde exivi, & veniens invenit vacantem & ſcopis mundatam.* Sic incertus an *ſpinas*, Matth. XIII, 7, *ſpinas dorſi* necne ſignificaret, locum ita gloſſavit; oðpo uutetlice ȝeſeolon ın ðoſnum vel hẏȝum anð poxon ða ðoſnaſ vel hẏȝaſ, *alia autem ciciderunt in ſpinas, & creverunt ſpinæ.* Sic Matth. VII, 16, cuıþeſ tu ſomnınzaſ oſ [4] hẏȝum vel oſ ðoſnınum ſceapþum uvaſ, *nunquid colligunt ex ſpinis uvas?* Haud minus perite nomen *ſatis* pro *ſatis* adverbio male capiens, *Matth.* XIII, 33, ſic locum vertit, ın mealo ȝenoh ðpım, *in farinæ ſatis tribus. Saxon.* on ðpım ȝemetum melepeſ:. *Manus* etiam mendoſe pro *munus*, ab *Edfrido* ſcriptore exaratum, *Matth.* XV, 5. ſic locum vertit, ſuahuelc vel ſua hua cuæþaſ ðæm ſæðep vel ðæp moeþep, honð anð ſua huæt ıſ oſ me ðe ıſ behoſlıc, *quicunque dixerit patri vel matri. Manus eſt quodcunque ex me tibi proderit.* Matth. XVII, 24. reddit *ſolvit* per unbanð, loco ȝẏlt vel ȝẏlðaþ; lapua ıuþ ne unbanð Laſepınȝ vel Laſepeſ ȝæſel, *magiſter veſter non ſolvit didrachmam?* ubi *ſolvit* præſentis temporis, pro *ſolvit* [*diſſolvit*] præteriti male etiam intellexit. *Cædebant ramos*, Matth. XXI, 8, reddit, hıa ȝeðepſcon ł hıa ȝeſuınȝðon tuıȝȝo, ſcilicet *tundebant* vel *verberabant ramos.* pro, hıa heopun tpıȝȝo. Sic neſciens an adverbium an pronomen *quidem* eſſet, *Matth.* XXII, 8, ſic locum gloſſat, *nuptiæ quidem paratæ erant*, ſæſmo ſum vel ec ȝeȝeapuuð ſınðon; i. e. *nuptiales epulæ quædam, vel quidem paratæ ſunt.* Sic in præfatione *Hieronymi*, verba illa, *qui dominum quidem ipſe non vidit*, ita interpretatur, ðe ðpıhten ſume he ſeolſ ne ȝeſeah. i. e. *qui dominum quidam ipſe non vi-*

---

[1] Vide *Ælfrici* præfationem, ante grammaticam ſuam *Latino-Saxonicam.* [2] Vide regulam XIV. [3] Vide reg. XVI. [4] Liqueſcente nimirum ȝ ex hẏȝum, quod frequentiſſime factum eſt.

dit.

dit. & *multarum eccleſiarum legationibus*, vertit, monıʒpa cıpıca hepʒum, i. e. *multarum eccleſiarum legionibus.* Sic incertus quid per *panes propoſitionis* intelligendum eſſet, *Matth.* XII, 14, per ʒetemeprda hlaꝼaſ, i. e. *cribratos panes*, vel *panes ex peræribrata farina factos*, vertit; hu ıneabe ın huſ Lobeſ ȝ hlaꝼaſ ʒetemeprda vel ꝼopeꝼetene ʒebpec, verbum verbo, *quomodo intravit in domum Dei, & panes percribratos, vel propoſitos comedit.* Incertus pariter an *major*, Matth. XI, 12, adjective vel ſubſtantive ſumendum eſſet, ſic verba, *dico vobis non ſurrexit inter natos mulierum major Johanne baptiſta*, vertit, ıc cuebo ıuh ne apaſ betuih ꝼunum pıꝼa mapa ł hepa ꝼpom Iohanne ꝼulluıtepe:. Similia his occurrunt etiam in cod. *Rushworthiano*: ut, bpohtun him lac. ʒolb. pecelſ ȝ muppa. þ ıſ ſmepennıſ, *obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham*, i. e. *ſmerennis*, quod *unguentum* ſignificat. ita enim gloſſatores *Fermannus*, & *Owenus* μύρον & *myrrham* confundebant. In legendis autem *Dano-Saxonicis* evangeliorum verſionibus, quas utinam quis è *Philo-Saxonibus*, cui eruditio, & opes ſuppetunt [1] *Rawlinſonii* ſecutus exemplum, in publicum emitteret, multa alia vocabula occurrunt peregrinæ originis, quæ, ne in molem excreſceret hoc caput, prætereunda exiſtimavi. Verum lector, iis quæ notavimus, inſtructus ea facile omnia dignoſcet, præſertim cum in *Cimbricis*, & *Franco-Theotiſcis* aliquouſque progreſſus fuerit.

III. Porro, ut apud veteres *Cimbros* vel *Dano-Gothos*, ex nominibus cum articulo vel pronomine in fine affixo oriuntur nomina compoſita, totidemque nominum compoſitorum declinationes, quot ſimplicium, ut in ſuis linguæ *Iſlandicæ* rudimentis docet *Runolphus Jonas*: ſic iſtiuſmodi nominum & declinationum compoſitorum haud pauca veſtigia extant apud [2] *Dano-Saxonicos* ſcriptores, præſertim in plurali numero. Quomodo autem affixa illa finalia ex articulis vel pronominibus abſcinduntur, & dein nominibus in fine addita in unam cum eis vocem coaleſcunt, ex iis quæ ſequuntur haud arduum erit diſcere. Ex **hann**, *ille*, abſcinditur **nn**, quod, ut vocale fiat in fine nominum in conſonantes exeuntium, vertitur in **enn**. Sic ab **ande**, *ſpiritus*, fit compoſitum **andenn** τὸ πνεῦμα. ex **Gud**, *Deus*, fit compoſitum **Gudenn** ὁ Θεός. Ex genitivo **hans** abſcinditur **ns**, quod, ut vocale fiat poſt conſonam, vertitur in **ens**. Sic ex **anda**, *ſpiritûs*, fit **andans** τῦ πνεύματος. ex **Guds**, *Dei*, **Gudſenns** τῦ Θεῦ. A dativo vel ablativo **honum**, abſcinditur pariter finale **num**, unde ex **anda**, *ſpiritui*, fit **andanum**, τῷ πνεύματι· ex **Gude**, *Deo*, **Gudenum**, τῷ Θεῷ. Ex **hann**, *illum*, **nn** abſecatur, unde ex **anda** *ſpiritum*, **andann**, τὸ πνεῦμα· ex **Gude**, *Deum*, **Gudenn**, τὸν Θεόν. Ex fœminino **hunn**, *illa*, abſcinditur **nn**, quod, ut vocale fiat poſt conſonam, fit etiam **enn**, unde ex **kuinna**, *mulier*, fit **kuinnann**, ἡ γυνή· ex **vomb**, *venter*, **vombenn**, ὁ γαστήρ. Hujus genitivum eſt **hennar**, ex quo abrumpitur **nnar**, quod ut vocale fiat poſt conſonam, fit **ennar**, unde ex **kuinnu**, *mulieris*, fit **kuinnunnar**, τῆς γυναικός· ex **vambar**, *ventris*, **vambarennar**, τῦ γαστρός. Ex dativo & ablativo **henne** ſimiliter abſcinditur **nne**, quod ob dictam rationem mutatur in **enne**: ſic ex **kuinnu**, *mulieri*, **kuinnunne**; ex **vombe**, *ventri*, **vombenne**, &c. Sic ex neutro **hitt** vel **hid** abſcinditur **d**, quod ob prædictam quoque rationem fit **ed**: ſic ex **auga**, *oculus*, fit **augad**, ὁ ὀφθαλμός· ex **blad**, *fruges*, **bladed**. Ex hujus genitivo **hins**, abſcinditur **ns**, quod, ut vocale ſit poſt conſonam, fit **ens**, ſic ab **auga**, *oculi*, fit **augans**; à **blads**, *frugis*, **bladſens**. Verum finale dativi & ablativi **hinum** vertitur in **nu**, & poſt conſonam in **enu**, ut in **auganu**, *oculo*, **bladenu**. In plurali pariter ex maſculino **hiner**, *illi*, abſecatur **ner**, quo affixo, ex **andar**, *ſpiritus*, formatur compoſitum **andarner**. Ex fœminino **hinar**, abſcinditur **nar**, quo affixo, ex **kuinnur**, *mulieres*, formatur **kuinnurnar**, ex **vamber**, *ventres*, **vambernar**. Ex neutro **hin** *illa*, **nn** abſecatur, quod poſt conſonam vertitur in **enn**, & **n**, ut in **bledenn**, **augun**, à **blad**, **augu**. Ex genitivo & dativo vel ablativo communi **hinna**, **hinum**, abſcinduntur **nna** & **num**, quibus affixis, formantur nomina compoſita, ut in **Gudanna**, **Gudunum**, ex **Guda**, **Gudum**, *Deorum*, *Diis*: **andanna**, **endunum**, ex **anda**, **endum**, *ſpirituum*, *ſpiritibus*: **vambanna**, **vombunum**, ex **vamba**, **vombum**, *ventrum*, *ventribus*: **kuennanna**, **kuinnunum**, ex **kuenna**, **kuinum**, *mulierum*, *mulieribus*. Hanc autem compoſitorum formam veteri linguæ *Danicæ* propriam quadantenus imitatur *Dano-Saxonica* dialectus: ſic à **dæme**, *Sax.* **dema**, *judex*, fit **dæmen**, unde in plurali **dæmenaſ**: ut, Ða dæmenaſ bıþon ıuopa, *ipſi judices erunt veſtri*, Matth. XII, 27. *Sax.* hıȝ ſylꝼe beoþ eoppe demas. Sic, æꝼtep coſtnunȝe dazana þæpa, *poſt tribulationem dierum illorum*, Matth. XXIV, 29. *Sax.* æꝼtep þæpa daȝa ȝedpeꝼydnyſſe:. Enne ıomana denpa, *unum membrorum tuorum*, Matth. V, 30. *Sax.* an ðinpa lıma:. In huommum ðapa plæcena, *in angulis platearum*, pro plæca. ȝnıſtbıottunȝ topana, *ſtridor dentium*, Matth. XIII, 50. verſu autem 42 legitur ȝnıſtbıottunȝ topa:. Ðæpa etendpa pæſ tal ꝼıꝼ ðuſend ðæpa peapana, *manducantium numerus fuit* V *millia virorum*, Matth. XIV, 21. *Sax.* ðæpa etendpa ȝetæl pæſ ꝼıꝼ ðuſenda pepa:. Ne ȝeþencaſ ꝼıꝼ hlaꝼana, *ne recordamini quinque panum*, Matth. XVI, 9. *Sax.* ȝe ne ȝeþenceaþ ðæpa ꝼıꝼ hlaꝼa:. Lıe pophton ða ılca coꝼu vel ȝnæꝼe ðeaꝼena, *vos feciſtis illam ſpeluncam latronum*, Matth. XXI, 13. ȝe pophtun þ to ðeopa cote:. Mıððy ȝıe ȝehepaſ ȝeꝼehte ȝ poeno ȝeꝼehtana, *cum audiveritis prælia & opiniones præliorum*, Matth. XXIV, 6. *Sax.* pıtoðlice ȝe ȝehyſpaþ ȝeꝼeoht anð ȝeꝼeohta hlıſan:. Acaſ to pyſtpuma tpeuna ȝeꝼette ıſ, *ſecuris ad radi-*

---

[1] Qui ſuis ſumtibus edidit *Anglo-Sax.* verſionem *Boethii* ab inclyto rege *Aluredo* concinatam.

[2] Vide quæ ſupra animadvertuntur in ſecundam declinationem nominum. cap. III.

cem arborum poſita eſt, Matth. III, 10. *Sax.* ꝛeo æx to ðæꝛa tꝛýꝛa puꝛtꝛumum aꝛett iꝛ:. Luiþeꝛ tu ꝛomningaꝛ oꝛ hꝛýum vel oꝛ ðoꝛninum ꝛceaꝛꝛum uvaꝛ, *nunquid ex ſpinis colligunt uvas?* Matth. VII, 16. cꝛýꝛt ðu gaðeꝛaþ man pin-beꝛian oꝛ ðoꝛnum? Æteꝛna cýn, *progenies viperarum*, Matth. III, 7. cui reſpondet & *Saxonica* verſio, næddꝛend cýn:. Sic in cod. *Rush.* Matth. II, 2, hꝛæꝛ iꝛ ꝛe ðe akenneð kýning luðeana, *ubi eſt, qui natus eſt rex Judæorum?* in evang. impreſſ. hꝛæꝛ iꝛ ꝛe luðæa cýning ðe acenneð iꝛ:.

IV. Tertio, purioris *Saxonicæ* nitorem & ſuavitatem non tantum externarum vocum barbarie, ſed *barbarographia* & exotico ſcribendi genere deturpat *Dano-Saxonica* dialectus. Sic nalðe, palðe, ꝛteaꝛꝛa, bian, hia ſcribuntur, pro noldе, poldе, ꝛteoꝛꝛa, beon, heo; ubi a pro o. & viciſſim noma, pomb, ondꝛueꝛe, geondeton, geneolocеþon, oc, ſcribuntur pro nama, pamb, andꝛuaꝛe, geandetton, genealæhton, ac; o nempe pro a poſito. Etiam a pro e ponitur: ut in ceaꝛtꝛa pro ceaꝛtꝛe, ꝛulpa pro ꝛulpe. Atque a uſurpatur pro ea: ut in allum, pro eallum, am pro eam. & pro eo: ut in am pro eom:. Є uſurpatur pro a; ut in gebeðe pro gebeddа, ec pro ac, pitge pro pitga, à pitega. e pro u: ut in ðeꝛh pro ðuꝛh, ꝛune pro ꝛunu. negele pro negule vel negula. & pro æ: ut ðeꝛum pro ðæꝛum, peꝛ pro pæꝛ. occurrit etiam pro ea: ut in ego pro eage. & pro eo: ut in ꝛleh, *fuge*, pro ꝛleoh. i uſurpatur pro e: ut in hia, pro heo, cliopenðe, pro cleopenðe, biꝛoꝛa pro beꝛoꝛan: & pro u: ut in ꝛuluihteꝛe pro ꝛulpuhteꝛe:. ẏ pro e: ut in ꝛtẏð pro ꝛteð. ẏ pro i: ut in ðꝛýia pro ðꝛige. & pro u: ut in pýꝛtꝛuma pro puꝛtꝛumum. o pro a: ut ſupra obſervatur. & pro æ: ut moꝛa pro mæꝛꝛa, *miſſa*. pro e: ut in cuoeþo pro cuæþe, ꝛaego pro ꝛæcge, gepoꝛðeno pro gepoꝛðene, ego pro eage, ꝛello pro ꝛelle. uſurpatur etiam pro ue vel pe: ut in togе pro tuege vel tꝛege, *diſcordia*. coðaꝛ pro cueþaꝛ, *dicetis*. u pro a uſurpatur: ut in heoꝛenu *cælorum*, pro heoꝛena. pro p: ut in uæꝛ, pæꝛ; uæꝛteꝛn, pro peꝛtenne; uiꝛton pro piꝛton. atque hoc etiam *Cimbricum*: nam veteres *Dani Theotiſcum* w, & *Anglo-Saxonicum* p non norunt, ſed voces proavorum à p incipientes per ꟼ, v, ſcribere ſolebant: ut pexan, vogſa, *creſcere*. pýnþe, virdur, *dignus*. peaꝛð, varður, *cuſtos*. cpeþan, cueþa, *dicere*. u quoque ſcribitur pro ẏ: ut in bupig pro bẏꝛig. & pro o: ut, hiuꝛa pro hioꝛa:. U etiam occurrit ſcriptum pro pe: ut ꝛtou pro ꝛtope:. U etiam pro pi: ut, uþuta vel puþuta pro uþꝛita, *ſcriba*. ubi quoque in antepenultima u pro pu.

V. Sic inter diphthongos & bivocales, æ pro a: ut ꝛuæ pro ꝛua. pro e brevi: ut apeccæ pro apecce, genimmæ pro genimme, bꝛoeþꝛæ pro bꝛoþꝛe. au pro ap: ut ꝛauel, ꝛaul, pro ꝛapel, ꝛapl. ae pro a: ut ꝛaeꝛaꝛ pro ꝛaꝛaþ *vadit*. & ae pro æ diphthongo more *Cimbrico*: ut Ꝺaelenð pro Ꝺælenð, ðaem pro ðæm. ea pro eo: ut ineaðon pro ineoðon, eaðe pro eoðe. ea pro æ; ut meaꝛa pro mæꝛꝛa. ea pro i: ut, hea pro hi vel hig. & ẏ; ut ongeata pro ongẏtan, *intelligere*. ee, pro e longo; ut gee pro ge, *vos*. ei pro i longo; ut geceigeꝛ pro gecigeþ. pro æ: ut ꝛoꝛleita, pro ꝛoꝛlætan, *dimittere*. eo pro a; ut geong pro gang. pro e: ut ꝛeolꝛ pro ꝛelꝛ:. eo pro e: ut peoꝛum pro peꝛum. cpeoþo pro cpeþe. pro i vel ẏ: ut heo pro hi vel hig, eoꝛꝛæ pro ẏꝛꝛe. pro o: ut pæneon pro pæꝛon, *erant*. etiam pro ẏꝛ vel ip: tꝛeo pro tꝛýꝛ vel tꝛip:. eu pro eo: ut cneuꝛiꝛe pro cneoꝛiꝛe vel cneoꝛiꝛꝛe, ꝛteuꝛꝛa pro ꝛteoꝛꝛa, pꝛeuꝛt pro pꝛeoꝛt, geuðon pro geoðon. eu pro æ: ut gegeuðꝛeðon pro gegæðeꝛeðon vel gegeðꝛeðon. ia pro i: ut hia pro hi vel hig. ie pro æ: ut, ꝛoþꝛieꝛt pro ꝛoþꝛæꝛt. & pro e longo: ut, gie pro ge, *vos*. etiam pro i longo: ut cnieht pro cniht. io pro a: ut, ioꝛnenðe pro aꝛnenðe. etiam pro i: ut niomanne pro nimanne, ðioꝛne pro ðiꝛne. denique pro e: ut genioma pro geneman. io pro eo: ut, gehꝛioꝛðaðon pro geꝛeoꝛðeðon. iu pro i: ut, hiu pro hi, vel hig. oa pro o; ut, onꝛoanne pro onꝛonne. oe pro e longo; ut, geðꝛoeꝛeð pro geðꝛeꝛeð. oeþel pro eþel, *patria*. gepoendon pro gependon. ꝛoeꝛðe pro ꝛeꝛðe. oehtniꝛꝛe pro ehtniꝛꝛe. boec pro bec. voe pro ve, *vos*. poene pro penan, *putare*. ðoeme pro ðeman, *judicare*. tꝛoege pro tꝛege:. oe pro æ; ut, cuoeðon pro cuæðon:. oe pro o: ut, beꝛoen pro beꝛon. oeꝛeꝛt pro oꝛꝛt. behoeꝛe pro behoꝛ:. oe pro pe; ut, ꝛoeꝛnum pro ꝛpeꝛnum:. oi pro o: ut, onꝛoiæ pro onꝛoæ, ab onꝛoan, n finali abjecto. ue pro æ; ut, cꝛueꝛt pro cꝛæꝛt, *ars*. ui pro p. ut huiæt pro hꝛæt:. iæ pro a, & æ: ut, ꝛuiæ pro ꝛꝛa vel ꝛꝛæ. huiæt pro hꝛat, vel hꝛæt:. uu pro pi; ut, uutetlic pro pitoðlic:. uu pro ope: ut, eðeuu pro æteope:. pe pro ue; ut, ꝛpeꝛnum pro ꝛueꝛnum:. po pro pi: ut potetlic pro pitoðlic:. puo pro pi: puotetlic pro pitoðlic:.

VI. Єau pro eou vel ẏ: ut, ætðeauðe pro æteouðe vel ætẏðe. oea pro eo: ut, poeaꝛ pro peoꝛ. eupu pro eoꝛ vel ẏ: ut ætðeupuðe pro æteoꝛðe vel ætẏðe:.

VII. B pro ꝛ uſurpatur: ut ðiobul pro ðeoꝛul; quod etiam ſcribitur in cod. *Cott.* ðepl, ðipl, ðiopl, ðiopol, ðiul. c pro g: ut, hẏnceꝛðon pro himgeꝛðon. h pro g; geꝛæh pro geꝛege, *vidit*. c pro hꝛ: ut ceꝛꝛðe pro hꝛýꝛꝛðe, *rediret*. ch pro h: ut ꝛuachua pro ꝛuahua vel ꝛua hꝛa. ð pro ð: ut, læðaꝛ, *oderunt*, pro læðaꝛ. ð pro ð: ut, mið pro mið. moeðeꝛ pro moðeꝛ. Daviðe pro Daviðe. h finale pro a vel æ finali: ut onꝛoh pro onꝛoa, vel onꝛoæ, *Matth.* I, 20. *Cott. Rush.* h pro c: ut, ah pro ac. ðeh pro ðec. meh pro mec. eah pro eac. h & hh pro g: ut beꝛinniho bæꝛꝛuiniho vel bæꝛꝛinnihho pro bæꝛꝛinnigo bæꝛꝛumnigo bæꝛꝛinðigo, *publicani*. þꝛittih pro þꝛittig. h nonnunquam ab initio vocis tollitur: ut in iꝛ pro hiꝛ. & non raro additur; ut in huꝛ pro uꝛ, *nobis*. huætð betuih huꝛ ȝ ðe, *quid nobis & tibi*, Matth. IX, 29. unde Borealium *Anglorum* ꝟuȝ pro us. Sic legitur hinepeaꝛð & hinapeaꝛð pro inpeaꝛð. hu pro

p: ut

p: ut in huunaf pro punaþ, *manent*. k pro c: ut Kpirt pro Cpirt. kneopirrum pro cneopirrum. l pro n: ut bloeþnæ, pro bnoþnæ, vel bnoþne, *fratres*, in cod. *Rush*. Matth. cap. 1. m pro n: ut ðom pro ðon, unde ðo, *facio, faciam*; beom pro beon, unde beo, *ſum, ero*: ðo autem a ðon, & beo a beon per reg. x, aut xiv. n, ut apud *Cimbros*, præponitur in nominibus ante n finale: ut, in epepn pro epen, *veſper*. fæftepn pro fæften, *jejunium*. poefteþn pro peften, *deſertus*. bepepn pro bepen, *horreum*. rr pro r: ut in porra pro pora, *eße*. & viciſſim r pro rr: ut, mearа-pneoftaf, mora-pneoftum pro mærra-pneoftaf, mærra-pneoftum. t pro þ: ut tu pro þu. & pro ð: ut niotetlice pro nitoðlice. v pro p: ut væf pro pæf. avnat pro appat. v & u promiſcuè: ut væf uæf, *erat*. u quoque pro f: ut piue pro pife: ⁊ fengf piue hif, *& accepit conjugem ſuam*, Matth. cap. 1. cod. *Rush*.

VIII. Frequens etiam occurrit metatheſis literarum: ut tintepgе pro tintpegе, *gehennæ*. ðirða pro ðriðða.

IX. Monoſyllaba quandoque in diſſyllaba vertuntur: ſic à *Sax*. pnaþ fit panaþ: ut fnom topeanð panaþo, *ab ira ventura*, Matth. iii, 18. Sic legitur ðopopenðe am pro ðnopenðe eom, *paſſa ſum*, Matth. xxvii, 19. Et in cod. *Rush*. Joh. 1, bupugpeopum pro bupgpapum.

X. Literæ quoque finales non raro abjiciuntur: ut, b in pom, pro pomb. ð in Helen pro Hælenð. g in pe pro peg, vel pæg. Sed maxime abjicit *Dano-Sax*. dialectus n finalem: ut in buta, & a in e verſo, bute pro butan, *ſine*. biropa pro beropan, *coram*. feopna pro feopnan, *procul*. pitga, & a in e mutato, [1] pitge, pro piteган, *prophetam*. bege & tpege pro begen & tuegen, *ambo, duo*. ego pro egon, *oculi*. præſertim vero obtinet hæc regula in verbis infiniti modi, qui tametſi in linguis cæteris ſeptentrionalibus terminatur in n, apud veteres *Cimbros* finitum erat in a: ut in BMAA, blota; *Anglo-Sax*. blotan, *ſacrificare*. FRIBA, greipa; *Anglo-Sax*. gnipan, *apprehendere*. ✱ABA, ✱AFA, haba, hafa; *Anglo-Sax*. haban, *habere*. Porro præ mutabili vocalium natura, a finale in modis infinitis *Cimbrorum* in *Dano-Saxonica* mutatur in æ, e, i, o, u; imo nonnunquam & in h, ut infra oſtendetur. ſed maxime in e breve; unde verba infinita in noſtra lingua (quæ plane ab *Anglo-Saxonica* proxime derivatur) in e breve terminantur; ut **to write, to have, to gripe.**

XI. Porro ab n finali adeo abhorret *Dano-Saxonica* dialectus, ut illius gratiâ non raro abjicit finalem ſyllabam, quando vocalis ſequitur n: ut in eftro pro eftrona. Ante alias conſonantes etiam abjicit n: ut in cyniг pro cyninг, *rex*. Hoc etiam pro *Cimbrorum* genio. Sic à ſtingo, *pungo*, apud *Iſlandos Cimbricæ* conſervatores, formatur in præterito ſtack. à [2] ſpringa, *rumpor*, ſprack. Pro *Anglo-Saxonico* gang, *Iſlandicum* gack, *Luc*. v, 7, 8. Sic pro ðpencan, dreckan *potare*. pro benc, beck *ſcamnum*, cum multis aliis. Abjicit etiam non raro *Cimbricus* ſermo n ante t, & ð: ſic à bind, *ligo* formatur in præt. batt; à vind, *glomero*, vatt; à ſannur, ſonur, *verus, vera*, in neutro ſatt. Sic FAHR, madur, *homo*, pro mandur, ut apparet ex genitivo mans. Huc refer & muſter pro munſtur, *monaſterium, eccleſia, templum*.

XII. Duæ ſyllabæ breves contrahuntur in unam: ut in gneora pro genera. ædepaf me mynnytne ðæf gneora, *oſtende mihi procuratoris numiſma*. Sic kyng, pro cyninг: ut Henoðef kyng pæf geðnoefeð, *turbatus erat Herodes rex*, Matth. cap. 11. cod. *Rush*.

XIII. Inter omnes autem exoticos ſcribendi modos, quos *Dano-Saxonica* introduxit, maxime eſt obſervanda terminatio modi infinitivi in a, abjecto n, & præ facili mutatione vocalium in alias vocales & diphthongos, ut in æ, e, i, o, u, & nonnunquam in h, ut ſupra notavimus. Nalde hea gebrenge ł gelæða, *noluit eam traducere*, Matth. 1, 19. palde deiglice foplætu hea, *voluit occulte dimittere eam*, ib. nelle ðu ondnede, *noli timere*, Matth. 1, 20. heonu hehftalð in hnif fcal habba, *ecce virgo in utero habebit*, Matth. 1, 23. of þon ł ðonu ongunn Hælenð bodige ⁊ cuoeða, *exinde cæpit Jeſus prædicare & dicere*, Matth. iii, 17. ic gedo iuih fie vel pora fifcepaf manna, *faciam vos fieri piſcatores hominum*. nellaf gie poenæ, *nolite putare*. ne mæg bufig gehydu vel gedeiglu, *non poteſt urbs abſcondi*. foppon funna hif apire doþ ofep gode ⁊ yfle, *qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & impios*. nellaþ gie ðonne gemande gefie, *nolite ergo ſoliciti eſſe*. nellaþ ge doeme, *nolite judicare*, Matth. vii, 1. gelefef ge foppon ic mæg ðif gedoa, *creditis quia poſſum hoc facere*, Matth. ix, 28. ðe ic ðapp huelchuego in album bocum to ecanne, gefuiga, gegemu, *qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere*, prolog. x. can. interprete *Aldrædo*. nellaþ ge gepence, *nolite cogitare*, Matth. ix, 19. fuppon nehtlic if hine offlæ, *quia oporteret eum occidi*. nellaþ huertna, vel mirrpræca, *nolite murmurare*, Joh. vi, 13. ongunnun genioma ða eheru; *cæperunt vellere ſpicas*. gefea hpeþef cyme Eliaf gefniega hine, *videamus an veniat Elias liberare eum*? Sic pro onfon vel onfoan non ſolum onfoa, *Joh*. iii, 27. *Cott*. ſed onfoiæ, & onfoh, *Matth*. 1, 24, *Cott*. & *Rush*. Sunu Davipef ne ondpeð ðu ðe onfoh vel onfoia Mapia pife ðinum, *fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam*. foppon ðe ðu ne meht ænne loc hpitne gepince oððe blæcne, *quia non potes unum pilum album, vel nigrum facere*. Et *Matth*. x, 14. fpa nyle onfo eop, *quicunque non receperit vos*. Et *Joh*. iii, 27, ne mæge mon onfoa æniг. buta fe him falð of heofne, *non poteſt homo accipere quicquam, niſi ei datum fuerit de cælo*; *Saxonice* ne mæg man nan ðing undepfon

[1] Vide regulam xvii. [2] Inde nata eſt locutio illa nautarum ſatis frequens, **to ſpring a maſt.**

buton hÿt beo hÿm oƒ heoƒenum ȝeƒcalð. *Joh.* iv, 7, ƒel me ðpinca, *da mihi bibere. Saxonice*, ƒÿle me ðpincan. *Matth.* xi, 14. he ip ƒe Elias ƒe ðe cume ƒceal, *hic eſt Elias, qui venturus eſt. Saxonice*, he ip Helias ðe to cymenne ip:

Prima quoque pluralis imperativi vel optativi modi in an vel on deſinens, abjicit n finale: ut ſupra, ȝeƒea hpeþeƒ, *videamus an?*

XIV. Denique exoticum ſcribendi genus, quo gaudet *Dano-Saxonica* dialectus, non tantum cernitur in terminationibus verborum infiniti modi, verum etiam in terminationibus verborum aliorum modorum. Sic in præſenti vel futuro tempore modi indicativi, prima perſona ſing. [1] vel in a, more verborum primæ conjugationis apud *Cimbros*; vel in o, more [2] *Theotiſco* exit: ut, ic ƒulpa iuih, *baptizo vos.* ic ƒpom ðe nehtpa ip ȝeƒulpie, *ego à te debeo baptizari.* ic ƒoþlice cueþo to iuih, *ego autem dico vobis.* ða ł þon ic anðeto him vel ðæm, *tunc confitebor illis.* ic ƒendo enȝil min, *mitto angelum meum*, Matth. xi, 20. anð ic apecco hine on ðaem hlæt-mertre dæȝe, *& ego ſuſcitabo illum in die noviſſimo*, Joh. vi, 54. ȝ ic hioƒo ƒope ðæm ƒaðeƒ, *& ego vivo propter patrem*, Joh. vi, 57.

Secunda perſona ſing. deſinit in eƒ & aƒ: ne eƒt ƒceapeƒ ðu plit vel onƒiun manna, *non enim reſpicis perſonam hominum.* ȝif þu ƒalleƒ ȝ ƒliohtaƒ, *ſi cades & adorabis.* Sic in cod. *Rush.* ȝif ðu ƒallende to me ȝebiddeƒ, *ſi cadens adoraveris me.* & Joh. i, 38, laƒop hpæp byeƒ to vel punaƒ, *magiſter, ubi habitas?*

Tertia ſingularis terminatur, ut verba primæ conjugationis apud *Cimbros*, in o; & mutando vocalem, in u, & in eƒ, ip & aƒ: ut ƒuahua cueþeƒ vel cueþa, *quicunque dixerit*, Matth. xii, 32. ƒe ðe ƒeapaƒ vel ƒeapa ða, *qui ſeminavit ea*, Matth. xiii, 39. ȝecenneƒ potetlice ƒunu, *pariet autem filium*, Matth. i, 21. ðe ilca hal ȝepynƒaƒ folc hiƒ, *ipſe ſalvum faciet populum ſuum.* ib. ðæp ne hnuƒt ne ec mohþe ȝeƒpilleƒ, *ubi neque ærugo, neque tinea demolitur*, Matth. vi, 1. ƒaðeƒ iuep heoƒenlic ƒoeðaƒ ða ilco vel hia, *pater veſter cæleſtis paſcit illa*, Matth. vi, 26. anð ðe þipða dæȝ eƒt apiƒaƒ, *& tertio die reſurget.* ic cueþo ðiƒƒu vel ðaem. ȝaie ȝ ȝaieƒ vel ȝanȝaƒ vel ƒaepeƒ, *dico huic, Vade, & vadit*, Matth. viii, 9. ȝ hpinȝaƒ hæfiƒ, *& annulos habet.* proleg. x can. ƒop þaem ȝ Haelenð ƒpecieƒ, *de quibus & dicit Salvator.* ib. Sic in cod. *Rush.* Joh. i. ðiƒ ip ƒe ðe [3] ȝipulpaƒ in ȝaƒte halȝum, *hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto*, Joh. iii, 8. ȝaƒt ðep pill oeþiȝa, *ſpiritus, ubi vult, ſpirat.*

Prima pluralis exit quoque in aƒ & eƒ: ut, ƒaðeƒ pe habbaƒ Abpaham, *patrem habemus Abrahamum*, Matth. iii, 9. ȝ pe ȝeleƒeƒ him, *& credimus ei.* Matth. xvii, 42.

Secunda pluralis exit etiam in aƒ & eƒ: anð mið ðÿ ȝe him ƒindaƒ. ƒecȝaƒ me, *& cum inveneritis, renuntiate mihi*, Matth. ii, 8. ȝif ȝe luƒiaƒ ða ilca ða ðe iuih luƒȝaþ, *ſi diligitis eos, qui vos diligunt.* ȝif ȝe hælo beaðaƒ ł pilcumaƒ bnoþepa iuepna ane. huæt ƒoþþon ȝeðoaƒ vel pÿncaƒ? ahne eƒpice vel apoþþane ðiƒ ðoaƒ, *ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantum, quid amplius facitis? nonne Ethnici hoc faciunt?* ȝif ȝe habbaƒ ȝeleaƒo ƒuæ vel ƒuelce coþn ƒineþeƒ. ȝie coþaƒ moþe ðiƒum, *ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic*, Matth. xvii, 20. Sic in cod. *Rush.* i. ƒtefn cliopenðe on peoƒtenne. nehtaƒ poeȝ ðpihtneƒ, *vox clamantis in deſerto, dirigite viam domini.* hpæt ƒoecaƒ ȝe, *quid quæritis?*

Denique tertia pluralis etiam exit in eƒ & aƒ: eaðiȝe biþon ða þe ȝemænaƒ, *beati, qui lugent.* eaðiȝe biþon ða ðe hÿneȝneþ ȝ ðÿƒtaƒ, *beati, qui eſuriunt & ſitiunt.* Ðæp þeaƒaƒ oƒðelfeƒ vel hnÿpeƒ vel ƒoƒtealaƒ, *ubi fures effodiunt & furantur.* ȝ ðæp þeoƒaƒ ne oƒðelfeƒ ne ƒoƒ-ttelebþ, *ubi fures non effodiunt nec furantur.* Ic cueþo ƒoþlice iuih to. ðatte moniȝe ƒpom eaƒt-ðæl vel eaƒtu ȝ poeƒtu cymaƒ ȝ ȝeƒettaƒ mið Abpaham, *dico autem vobis, quod multi de oriente & occidente venient, & recumbent cum Abrahamo*, Matth. viii, 11. Biƒeno ȝeƒeah. halto ȝeonȝeƒ. licþnouneƒ ȝeclenƒað apon vel biþon. ðeafo ȝeheƒaƒ. ðeaðo apiƒaƒ vel apeccaƒ, *cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt*, Matth. xi. 5. ne oncnauaƒ hia, *non intelligunt*, Matth. xiii, 14.

Secunda etiam perſona ſing. in præterito terminatur in eƒ: ut, la ƒpeonð huu hiðeþ innea-ðeƒ ne hæfðeƒ ðu peðe vel neoƒ bnÿðlic, *amice, quomodo huc veniſti non habens veſtem nuptialem*, Matth. xvii, 20. ðene þu ȝeƒohteƒ, *cum quærebas.* proleg. x. canon.

Secunda quoque pluralis imperativi terminatur in eƒ vel aƒ: ȝaeƒ ȝ ȝefƒnaȝneƒ, *ite & interrogate*, Matth. ii, 8. ȝeapƒaƒ poeȝ Dnihtneƒ. nehta ðoeþ vel pÿncaƒ ƒtiȝa hiƒ, *parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus.* Nellaƒ ȝe poenæ, *nolite putare.* Ic ƒoþlice cuoeþo to iuih. luƒaƒ ȝe ƒionðaƒ iuƒƒe. uel ðoeþ vel ðoaƒ ðaem ða ðe læþaƒ vel læðeðon iuih, *ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros, & benefacite his, qui oderunt vos.* poƒaƒ ȝe ðonne piƒfæfte, *eſtote ergo perfecti.* ƒtƒionaƒ ȝe ƒoþlice iuh ƒtƒiona, *theſaurizate autem vobis theſauros.* Matth. vi, 20.

XV. Quarto, *Dano-Saxonicæ* barbaries in hoc oſtenditur, quod verbum præſentis vel præteriti temporis abſolute ponit pro participio præſentis temporis, vel pro verbo præteriti temporis cum pronomine relativo ðe, vel ða ðe; vel cum conjunctionibus ða, þaþa, anð: ut, ȝeonð-

---

[1] Vide *Runolphi Jonæ* grammaticæ *Iſlandicæ* rudimenta. cap. viii. [2] Vide grammaticam noſtram *Franco-Theotiſcam.* [3] Lipulpaƒ pro ȝifulpaƒ, ab ȝifulpan *baptizare.*

uaþðe

uaꝛde ꝛoþlice Hælend cuoeþ him, *reſpondens autem Jeſus dixit ei*, Matth. III, 15, pro ða geonduaꝛde ꝛoþlice Hælend ⁊ cuoeþ him. *Sax.* ða andꝛpaꝛode ꝛe Hælend him ⁊ cꝛæþ:. Sic ⁊ geneolacede ðe coꝛtene cuoeþ him, *& accedens tentator dixit ei.* regulariter, geneolácende þe coꝛtene cuoeþ him, vel, ða geneolacede ðe coꝛtene ⁊ cuoeþ him:. Gefeh tuoigge bꝛoþeꝛu gefendon nett in ꝛæ, *vidit duos fratres mittentes rete in mare*, Matth. IV, 8. regulariter, gefeh tuoigge bꝛoþeꝛu ða þe gefendon, vel gefendende. *Sax.* he gefeh tꝛegen gebꝛoþꝛu ſendende hyꝛa nett on ꝛæ:. Ymbeade Hælend alle Galilea læꝛde in ꝛomnungum hioꝛa, *circumibat Jeſus totam Galilæam docens in ſynagogis eorum*; pro læꝛende, vel þa ymbeade Hælend. ⁊ læꝛde:. Gefeh putotlice ðꝛeataꝛ gefꝛag in moꝛ, *videns autem turbas aſcendit in montem*, Matth. V, 1. pro pitodlice ða he gefeh ðꝛeataꝛ, ða gefꝛag he in moꝛ. *Sax.* ða ꝛe Hælend gefeh ða menigu he aftah on ðone munt:. And cuom gebyde ðeꝛ in ceaꝛtꝛe, *& veniens habitavit in civitate.* pro cuomende, vel he cuom ða, ⁊ gebyde:. And peꝛeon gefulpad in Ioꝛdanem fꝛom him geondeton fynna heoꝛa, *& baptizabantur in Jordane ab eo, confitentes peccata ſua*; pro geondetende, vel ⁊ geondeton:. Gefeh ꝛoþlice monigga Phaꝛiſæoꝛum ⁊ Sadducæoꝛum cuomun to hiꝛ fulpiht cuoeþ him, *videns autem multos Phariſæorum & Sadducæorum venientes ad baptiſmum ſuum dixit eis. Sax.* ꝛoþlice ða he gefeh manigga ðæꝛa Phaꝛiſæoꝛum ⁊ Sadducæoꝛum to hiꝛ fulluht cumende he cꝛæþ to him:. And untynde muth hiꝛ gelæꝛde hea cuoeþ, *& aperiens os ſuum docebat eos dicens.* regulariter, and untynde muþ hiꝛ ⁊ gelæꝛde hea and cuoeþ, vel untynende muþ hiꝛ he gelæꝛde hea ⁊ cuoeþ. Sic cod. *Rush.* Matth. cap. II, ⁊ gefomnade ealle aldun ꝛacendaꝛ ⁊ bokenaꝛ ðaꝛ folceꝛ. ahꝛade fꝛom heom. hpæꝛ Cꝛiꝛt pæꝛ akenned, *& congregavit omnes principes ſacerdotum & ſcribas populi, percontatus eſt, ubi Chriſtus naſceretur.* regulariter, ⁊ gefomnade. ahꝛende. vel ⁊ gefomniende. ahꝛade. vel and gefomnade ⁊ ahꝛade. Sic *Matth.* cap. V. ⁊ ontynde hiꝛ muþ læꝛde hie cpeþende, in cod. impreſſo. ⁊ he ontynde hiꝛ muþ. and læꝛde hi ⁊ cpæþ, *& aperiens os ſuum docebat eos dicens.* Suæ legenaꝛ ða ðe luꝛaꝛ in ꝛomnungum ꝛtondeꝛ vel ꝛtandende to gebiddanne, *ſicut hypocritæ, qui amant in Synagogis ſtantes orare*, Matth. VI, 5. *Sax.* ꝛpylce licetenaꝛ ða luꝛiaþ þ hig gebiddon hi ꝛtandende in gefomnungum:. Huælc uutetlice iuꝛꝛe geþencef mæge to ece, &c. *quis autem veſtrum poteſt cogitans adjicere*: pro geþencende:. Cod. *Rush.* Matth. cap. II, ⁊ ontynden heoꝛa gold hoꝛd bꝛohtun him lac, *& apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera*; regulariter, ontynden. ⁊ bꝛohtun. in evang. impreſſ. ⁊ hi untyndon hiꝛa gold-hoꝛdaꝛ ⁊ him lac bꝛohton:. Nellaþ gie ðonne gemende gefie gecuæþaꝛ. Huæt ꝛalla pe eta, *nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes, Quid manducabimus?* Matth. VI, 31. *Sax.* nellen ge eoꝛnuꝛtlice beon ymbhydige ðuꝛ cpeþende. Hpæt ete pe? Ðylaꝛ hiu getnede ða ilco mid fotum hioꝛu ⁊ gepoendo vel geceꝛdo toꝛlitaꝛ iuh, *ne forte conculcent eas pedibus ſuis, & converſi diſrumpant vos*, Matth, VII, 6. *Sax.* þe-læꝛ hig mid hyꝛa fotum hig foꝛtꝛedon. and hig ðonne ongean gepende eoꝛ toꝛliton:. Fæꝛ foꝛþon læꝛde hiu ꝛuæ mæhte hæfde ne ꝛuæ vel neller ꝛuæ vel ꝛuelice uþuta hioꝛu, *erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut ſcribæ eorum*, Matth. VII, 29. *Sax.* læꝛende. mæht vel anpealð hæfende:. He uoꝛþade hine cueð. Dꝛihten gif ðu pilt þu mæht mec geclienꝛige, ⁊ aþenade vel gefꝛinnade hond gehꝛan hine þuꝛ cueþ, *adorabat eum dicens, Domine ſi vis, potes me mundare, & extendens manum, tetigit eum* Jeſus, *dicens*, Matth. VIII, 2, 3. regulariter, he uoꝛþade hine cueþende. ⁊ ða aþenade vel gefꝛinnade hond. ⁊ gehꝛan hine Hælend ⁊ ðuꝛ cueþ, vel ðuꝛ cueþende. *Sax.* hine to him geeaþmedde and ðuꝛ cpæþ. Ða aꝛtꝛehte ꝛe Hælend hiꝛ hand. and hꝛepode hine ⁊ ðuꝛ cpæþ:. Gebꝛohton him menigo diobleꝛ hæfdon, *obtulerunt ei multos dæmonia habentes.* regulariter, ða ðe diobleꝛ hæfdon, vel diobleꝛ hæfende:. And gefegon Phaꝛiſæi cuedon to þegnum hiꝛ, *& videntes Phariſæi dicebant diſcipulis ejus.* regulariter, and ða gefegon Phaꝛiſæi þa cuedon, *vel* ⁊ gefegon Phaꝛiſæi ⁊ cuedon, *vel* gefegende Phaꝛiſæi cuedon:. Cuom ſunu manneꝛ ettef vel ettende ⁊ dꝛingef vel dꝛingende, *venit filius hominis manducans & bibens.* Oſtendit hoc exemplum cum nonnullis aliis, præteriti temporis verbum & participium præſentis in *Dano-Saxonica* perinde uſurpari. Ðegnaꝛ pitodlice hiꝛ hyncendon ongunnan genioma ða ehepu, *diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas.* regulariter, hyncendon ⁊ ongunnan:. Sic, ⁊ gehendon teno ꝛpaþe pefon, *& audientes decem indignati ſunt*, Matth. XX, 24. regulariter, and ða ða gehendon teno hi ꝛpaþe pefon, vel ða gehendon teno ða hi ꝛpaþe pefon, vel denique, ⁊ gehefende teno hi ꝛpaþe pefon:. La fꝛeond hu hideꝛ ineadeꝛ ne hæfdeꝛ þu pede ł neaꝛ bꝛydlic, *amice, quomodo huc veniſti non habens veſtem nuptialem?* Matth. XXII, 12. regulariter, and næfdeꝛ, vel næfende. *Sax.* la fꝛeond humeta eodeꝛt ðu in ⁊ næfdeꝛt gifꝛtlic neaꝛ? Suigo uutetlice dyde ðe bꝛydgum, *moram autem faciente ſponſo.* regulariter, ða ðe bꝛydguma ꝛuigo dyde, vel ꝛuigo deondum þam bꝛydguman. *Sax.* ða ꝛe bꝛydguma ydde. *Matth.* XXV, 5. Sic in cod. *Rush.* Matth. cap. IX, 8, gefegon ða menigu ⁊ dꝛeoꝛdun heom ⁊ puldꝛædun god, *videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum.* regulariter, ða þa gefegon menigu. ða ondꝛedon, *&c.* Hujuſmodi exempla non raro occurrunt in *Tatiani* Monoteſſaro *Francice* verſo: ut, uuantun in uueſan in thero ſamnaferti, quamun eines tages uueg, inti ſuohtan inan, *exiſtimantes illum eſſe in comitatu venerunt iter diei, & requirebant eum.* regulariter, ut videtur, uuenende in uueſan, cap. XII, 3. Inti giſamanota then herduom thero biſcofo, inti thie gilerten thes folkes eiſgata fon in uuar Chriſt giboran uuari, *& congregans principes ſacerdotum*

& ſcribas populi, ſciſcitabatur ab iis, ubi Chriſtus naſceretur. ubi giſamanota, pro giſamanondi. vel alias, eiſgota, pro inti eiſgota, cap. VIII, 2.

XVI. Quinto, *Dano-Saxonicæ* barbaries in eo ſe manifeſtat, quod non tantum negligit terminationes nominum caſuales, quibus *Anglo-Saxonica* cum linguarum politiſſimis, *Græcâ* & *Latinâ*, gaudet; ſed etiam caſus nominum penitus ſæpiſſime confundit contra ſyntaxeos regulas, caſum alterum pro altero ponens. ſic meaþþe nabbaþ ge miþ faðeþ ıuþþe þe ðe ın heofenaþ ıþ, *mercedem non habetis apud patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* regulariter, miþ faðeþ ıuþþum, vel eoþþum faðeþ. þe ðe ın, vel on heofenum ıþ:· In monıgfolð þþec hıþ bıþon gehenеð, *in multiloquio ſuo exaudiantur.* regulariter, monıgfoldum hyna þþece. *Sax.* þ hıg ryn gehyred on hyna manıgfealdan þþæce:· Salomon ın all puldre hıþ, *Solomon in omni gloria ſua.* regulariter, allum vel eallum:· And hu cueþeþ tu bnoeþep ðınum. Bute ıc þonne mot vel ttre of ego ðın, *& quomodo dices fratri tuo: * ſine ejiciam feſtucam ex oculo tuo.* regulariter, ðınum ego, vel ðınum eagan:· And ðaem cnyrende untuneð bıþ, *& pulſanti aperietur*, pro ðam cnyrendum:· Monıge palle gecuoda to me ın ðaem dæg. Dnıhten dnıhten ahne ın noma þınne vel þınum pe gepitgedon. ȝ ın noma ðınna vel ðınum dıobleþ fondnıfon ł fopþonon. ȝ ın nomu ðınum mæhto monıgo pe dydon, *multi dicent mihi in illo die, Domine, domine, nonne in nomine tuo prophetavimus*, &c. regulariter, naman: Falle etiam pro pıllon, & ahne pro hune, in hoc exemplo ponuntur. Geefneþ bıþ ł gelıced bıþ vel geteled bıþ pep þnotte, *aſſimilabitur viro ſapienti*, regulariter, þnottum pepe, vel ðam pepe þnottan:· Fope noma mınne, *propter nomen meum.* regulariter, fope naman mınum:· In huſum vel ın huſa cyninga beoþon, *in domibus regum ſunt*, Matth. XI, 8. Ic þendo Engil mın, *mitto angelum meum.* regulariter, mınne engil:· Nu mæg æneg ıngeonge ın huſ þtronг and fato ł mæþmaſ hıþ ofgenimma vel fnom genimma. buta æfeſt gebinde ðone þtronga, *quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi prius alligaverit fortem*, Matth. XII, 29. regulariter, in huſ þtronger vel þtrongan, & gebinde ðone þtrongan. Fıþ gaſt halig, *contra ſpiritum ſanctum*, pro pıþ gaſt haligne:· Ne ın ðıſſum lıf. ne ın ðæm topæno lıf, *neque in hoc ſeculo, neque in futuro:* regulariter, topænðum, vel topeanðan lıfe:· And genom to feofenum oðþe gaſtaſ miþ hine, *& aſſumpſit ſeptem alios ſpiritus ſecum.* regulariter, feofen miþ him:· In tal vel negol ðone forma, *in canone primo.* pro ın þam forman tale vel negulan. Sic ın negula ða æftena, *in canone ſecundo.* ın tal vel negla þa þırða ðnea, *tres in canone tertio.* ın negele ða feaþa, *in canone quarto.* ın tal ða fifta, *in canone quinto*, pro ın þam æftenan, þırðan, feaþan *&c.* Sic, ın tal ða fifta tuoe, *in canone quinto duo.* ın negula ða reifta tuoige, *in canone ſexto duo.* ın tal ða feofunda tuoige. ın negula ða aehteþa tuoige. ın negula ða nioþa tuoige. ın negula ða teiþa funðnig. pro ın ðam fiftan, *&c.* Ongelic ıþ nic heofenu þtnion togedegledе, *ſimile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito.* regulariter, togedegledum þtnione:· Eft ongelic ıþ nic heofenu regne þende ın fæ of all vel eghuelc cynno fiſca fomnende vel geaðnigende, *iterum ſimile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, ex omni genere piſcium congreganti.* regulariter, þendenum, fomnıendum, geaðnigendum, vel fe ðe þenden ıþ, ȝ fomniaþ of allum ł eghuelcum cynnum:· Dnıhten hal mec doa, *Domine ſalvum me fac,* pro halne me do:· Sic, ł doeþ tre god ȝ fæftm hıþ god. vel doeþ fæt tre yfel ȝ fæftm hıþ yfel, *aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum, aut facite arborem malam, & fructum ejus malum.* regulariter, fæftm godne, fæftm yfelne:· Nabbaþ pe hep buta fif hlafum ȝ tpeg fiſcaſ, *non habemus hic niſi quinque panes & duos piſces.* regulariter, hlafaſ vel hlafa:· In mealo genoh þþım, *in farinæ tribus † ſatis.* regulariter, mealeþ vel melepeþ:· Miþ mægne menigo, *cum multa virtute*, pro mægene mænigum:· Ofep ðaþ þtan, *ſuper hanc petram*, pro ðıſne þtan:· Befopa hıa, *ante eos*, Matth. XVII, 2. regulariter, befopan him, & *v.* 4 befope hine, pro befopan him, *ante eum.* Nænigne man gefegan buta anum ðæm Hælend, *neminem viderunt niſi ſolum Jeſum.* regulariter, nænigne, & butan anne ðone Hælend:· And ðe þırða dæg apıraþ, *& tertio die reſurget.* regulariter, on ðam þnıddan dæge:· Sic cod. *Rush.* Matth. cap II, ðurh oþep pege gependun, *per aliam viam reverſi ſunt.* regulariter, ðurh oþepne peg:· Sic, forþon gepriten ıþ. þ he hıþ Englum bebeodeþ be ðe. þatte he þe gehealden ın allum peogaþ ðıne; pro allum peogum þınum:· Sic, cap. VII, 24, he bıþ lic pepe ðam þnottpa, *aſſimilabitur viro ſapienti*; regulariter, pepe þam þnottpan. ut in evang. impreſſis, ðam pıran pepe:· Sic *v.* 26, ða gelic bıþ pepe dyrig ł dolum, *aſſimilabitur viro fatuo.* regulariter, pepe dyrigum vel dolum: in evang. impreſſis. ðam dyrigan men:· Sic cap. VIII, 17, ðurh Eraiam þe pitgu, *per Iſaiam prophetam.* regulariter þone pitgu. in evang. impreſſis, ðone pitegan:· Sic *Matth.* cap. IX, 2, cpæþ to þem loma, *dixit paralytico.* at *v.* 6, cpæþ to þam loman:· Sic iterum in cod. *Cott.* þe þe onfoaſ anum litlum cnæhtum ðurlic ın noma mınum, *qui ſuſcipit parvulum talem in nomine meo*, Matth: XVIII, 5. regulariter, anne litlna cnıht ðurlicne:· ðat ın muþ tuoe pitnefra vel þnea, *ut in ore duorum teſtium vel trium*, pro tuegna oððe ðneona:· cuoeþ hlafond ðæne pingeande, *dixit dominus vineæ*, pro

---

* *Aldredus* noſter cenſuit *ſine* eſſe præpoſitionem. Vide regulam II. in voce ðnopungum:·

† *Satis* adverbium eſſe putavit *Aldredus* noſter. Vide ſupra in ðnopungum. regula II.

ðæno

ðæne pinzeapdef:· Ic pillo ȝ ðirrum hlietmefto realа rua ȝ ðe, *volo & huic noviſſimo dare ſicut tibi*, pro þirrum hlietmæftum:· Fnom fedef min, *à patre meo*, Matth. xv, 23, pro fnom minum fadef:· Da zefomned penan aldef racendaf ȝ ða aldna ðæf folcef, *tum congregati erant principes ſacerdotum, & ſeniores populi.* regulariter, ða aldnaf vel ðá ealdnaf þæna racenda:· In cefeftun ðæf aldon racendaf, *in atrio principis ſacerdotum*, pro þæf aldnef, vel aldonef, vel ealdnef racenda:· And þu miþ þone Hælend Galilefcan pefe, *& tu cum Jeſu Galilæo eras.* regulariter, mid þam Hælende:· Fonþ þæf zibohta, *pretium appretiati*, pro þæf * zebohtan:· Sic, pim ðæf ilca zodfpellefef, *numerus ejuſdem evangeliſtæ*, pro þæf * ilcan:· Alexandnefca cinica ðe fonma bifcop, *Alexandrinæ eccleſiæ primus epiſcopus.* regulariter, ðæne * Alexandnefcan cinican:· Of haliz zaft, *ex ſpiritu ſancto*, Matth. i, 18. of zaft haliz. *v.* 20. regulariter, of þam halzan zafte:· Lefæzen penon zledniffe miclo, *gaviſi ſunt gaudio magno.* regulariter, mid miclne vel micelne zledniffe:· Ðefh oþef poez, *per aliam viam*, Matth. ii, 12. pro oþefne pez:· Ic ceizde fonu min, *vocavi filium meum*, pro minne funu:· In allum zemæno hine, *in omnibus finibus ejus*, Matth. ii, 16. pro allum zemænum:· And bifon mancpalmo, *& erunt peſtilentiæ*, pro mancpalmaf vel mancpealmaf:· Stefn cliopende, *vox clamantis.* regulariter, ftefn cliopendef:· Iohannef hæfde zyndilif fellenu, *Johannes habebat zonam pelliceam.* regulariter, zyndil fellenne:· Fnom topeond punaþo, *ab irâ venturâ.* regulariter, fnom ðam topeandan punaþan, vel pnaþan:· Ne iuich zefulpaf in haliz zaft ȝ fyfef, *ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto & igne.* regulariter, in vel on þam halzan zafte and fyfe:· Ða halmaf fonbefnef in fyfef unþnyrnende, *paleas comburet igni inextinguibili.* regulariter, in vel on fyfe unþnyrnendum:· Appiten if. Ne in hlaf ane hlifef monn. eah in alle ł æzhuelc pond þ rodlice cuom of muþ Godef, *ſcriptum eſt, non in pane ſolo vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei.* regulariter, hit if appiten. Ne in hlafe anum hlifeþ monn. eah in allum vel æzhuelcum ponde þ rodlice cuomþ of muþe Godef, *Matth.* iv, 4. Ða zefenze hine diobul in haliz ceaftne, *tunc aßumſit eum diabolus in ſanctam civitatem*, pro in halzan ceaftne:· Sic in mon heh ruiþe, pro in mon hehne, vel heahne ruiþe, *in montem valde excelſum.* And zebnohton him alle ða yfle hæfdon miþ manizfalde unhælo, *& obtulerunt ei omnes male habentes cum variis languoribus*, pro miþ manizfaldum unhælum:· Ne ofzæft tu ðona. þiþ ðu fonzelde ðý lætmæft feonþunz, *non exibis inde, donec reddas noviſſimum quadrantem*, pro ðone lætmæftan feonþunz. *Sax.* ðone ytemeftan feonþlinz:· Cod. *Rushworthianus* non tantum nominum caſus, ſed etiam numeros ſæpe confundit: ut, ontynden heona zold-hond, *aperuerunt ſuos theſauros*, pro zold-hondaf, ut in impreſſo codice. Ðyleſ þu andfpurne æt ftane þinum fotum, *ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*, regulariter, þin fot. in impreſſo codice; þe-læf þe þin fot æt ftane ætfpornne:·

Huc etiam ſpectat, quod nominativus non raro abſolute ponitur pro ablativo vel adverbio temporis cum verbo: ut, þu uutedlice pyncende þa ælmeffa, pro ðe pyncendum, vel ðonne þu pyncaft, vel ða ðu pyncaft:· And zefpappedo dure þin zebiddu, *& clauſo oſtio tuo ora*, pro ðinna dure zefpappadne. *Sax.* ðinne duna belocenne:· And offtizende hine ł ða he offtaz in lytlum fcype, *aſcendente eo in naviculam.* regulariter, offtizendum hym:· Efenn uutedlice ponden zepæfh, *veſpere autem facto*, pro ða ofenn zepefh. *Sax.* ða hyt æfen pæf:· And butatuia zefundena pimaf þa en þu zebecnadef. onfindef ȝ ftopa, *& ſine mora; repertis numeris, quos ante ſignaveras, reperies & loca.* regulariter, zefundenum pimum, vel þa ðu pimaf zefundene hæfeft:· And fonleopt ceaftna Nazupedef, *& relicta civitate Nazareth*, pro fonleoptenne ðæne ceaftne, Matth. cap. viii.

XVII. Supra obſervavimus ſub regulis x, xi, xii, *Dano-Saxonicam*, haud ſecus ac antiquam *Danicam*, maxime abhorrere ab n finali; quamobrem non patitur nomina ſua poni in ſecundâ, quam † emphaticam voco declinationem, ſi excipias nominativum ſingularem & genitivum ac dativum pluralem, quoniam cæteri omnes caſus utriuſque numeri terminantur in n. præter exempla ſuprà in xv regula notata, innumera alia occurrunt: ut, zenemne ðu noma hif Hælend, *vocabis nomen ejus Jeſum.* regulariter, noman, vel naman:· Ðefh ðone pitzo, *per prophetam*, pro ðone pitezan:· And onfenz zebed hif, *& accepit conjugem ſuam*, pro zebedan. *Sax.* ȝ he onfenz hyf zemæccan:· And ne cunnade hea pid zecende funu hine fnumcende, *& non cognoſcebat eum, donec peperit filium ſuum primogenitum.* regulariter, hine funu fnumcennedan:· Unief pif ðæf cempa, *Uriæ militis uxor*, pro ðæf cempan:· Lefezon pe fonþon ftefnu hif, *vidimus enim ſtellam ejus*, pro hif fteonnan, *Matth.* ii, 2. ſic, *v.* 10, zefezon piotedlice fteannа, *viderunt autem ſtellam*, pro fteonnan:· Ða zefenz hine diobul in haliz ceaftna, *tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem*, regulariter, in þa halzan ceaftne:· Fonþon funna hif annfe doeþ ofef zode ȝ yfle, *etenim ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos*, pro ofef ða zodan ȝ ða yfelan:· And pinneþ ofef fodfæfta ȝ unfodfæfta, *& pluit ſuper juſtos, & injuſtos*, regulariter, ða fodfæftan ȝ þa unfodfæftan:· Se þe onfoef þone pitze in noma pitzef meanþ pitzef he onfoeþ, *qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet*, Matth. x, 41, *Sax.* fe ðe undefehþ pitezan on pitezan naman:· Fnom feifta þonn tid, *à ſexta horâ*, Matth. xxvii, 45. regulariter, fnom ðæne ‡fixtan tide:·

*** Vide regulam xvii. † Vide capitis iii regulam iii. ‡ Sexta hora *meridiem* ibi deſignat.

XVIII. Sexto, quam ſit barbara *Dano-Saxonica*, ex hoc patet, non tantùm quod caſus nomi-num & caſuales terminationes contra ſyntaxin confundit, ſed etiam, quod non raro contra ſe-cundam regulam concordiæ partium orationis, adjectiva diverſi generis cum ſubſtantivis in ora-tione connectit: ut, ðý leaf ðu piþfpuſne to ſtane foꝛ þinne, *ne offendas in lapidem pedem tuum.* Ubi foꝛ þinne, pro foꝛ þin; maſculinum ſcilicet pro neutro. *Matth.* iv, 6. foꝛe on-ſionne ðin, *ante faciem tuam*, pro ðine onſione; neutrum ſcilicet pro fœminino. ahebbaf ȝeoc minne, *tollite jugum meum*, pro min ȝeoc; maſculinum iterum pro neutro. E contra. Ic on-týno in biſenum muþ min, *aperiam in parabolis os meum*, pro muþ minne; neutrum nempe pro maſculino. middum uutedlice nieht, *medià autem nocte*, pro middeſne vel middne næht; maſculinum pro fœminino. ȝecliopade ðe Hælend ſtefne miclum, *clamavit Jeſus voce magnâ*, pro micceſne ſtefne; maſculinum iterum pro fœminino.

XIX. Septimo, in *Dano-Saxonica* nunc deficit articulus, nunc etiam redundat. deficit: ut ȝe-feh uutedlice þſeataf, *videns autem turbas*, Matth. v, 1. pro ða ðſeataf:. Nelleſ ȝe ſelle haliȝ hundum, *nolite dare ſanctum canibus*, pro þ haliȝ iſ:. Laſteſ uutedlice ebulſunȝ vel efulſonȝaf ne biþ foſȝefen, *ſpiritus autem blaſphemia non remittetur*, Matth. xii, 31. regula-riter, ðæſ ȝaſteſ:. Of heaſte unȝaaf ſmeunȝe yfle, *de corde exeunt cogitationes malæ*, Matth. xv, 19, pro of ðæſne heaſtan:. Ȝeſomneð peſon aldoþ ſaceſdaf, *congregati ſunt principes ſa-cerdotum*, Matth. xxvi, 3. regulariter, ða aldaſ ðæſa ſaceſda:. redundat: ut, ða ðe ſalleſ of beað þeſa laſeſda hioſu, *quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.* ubi ðeſa ſupervacaneum eſt. ða i ſoþ ða vel hia nioman þe ðone Hælend ȝelæðon to Laiphan, Matth. xxvi, 57, *at illi ferentes Jeſum duxerunt ad Caiphan*, ubi ðe ðone, pro ðone:.

XX. Pronomen pariter nonnunquam redundat: ut, piþ he cýme ſunu manneſ, *donec veniat filius hominis*, Matth. x, 23. *Sax.* æſþam þe manneſ ſunu cume:. And þæm ðe he pelle ðe ſunu æðeuua, *& cui voluerit filius revelare*, Matth. xi, 27. *Sax.* and ðam ðe ſe ſunu ſýle onſneon:. Foſþon ſunnadaȝum meaſa-ſneoſtaf in temple ſunnadaȝ hia pidlaf, *quia ſabbatis ſacerdotes ſabbatum violant*, Matth. xii, 5. *Sax.* ðæt þa ſaceſdaf on neſtedaȝum ȝefemmaþ ðone neſte-dæȝ:. Foſhuon ðeȝnaf þine hia oſeſȝeaf vel oſeſhoȝaf ſelineſe i ſetneſa þaſu ældſa, *quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum*, Matth. xv, 2. *Sax.* hſi foſȝýmaþ þine leoſnin-cnihtaf uſe ýldſena laȝe:. Ða þe ne ſuppaf hia deaþ, *quia non guſtabunt mortem*, Matth. xvi, 28. *Sax.* ðe deaþ ne onbýſiȝaþ:. And ða eſneſ þa uf þu dýdeſt, *& pa-res illos nobis feciſti*, Matth. xx, 12. *Sax.* ȝ ðu dýdeſt hiȝ ȝelice uf:. Sic in cod. *Rush.* cap. ix, 3, ðæſ he falſaþ, *hic blaſphemat.* in evang. impreſſis, ðeſ ſſpýcaþ birmon-ſſpæce:.

XXI. In hac quoque dialecto verba activa ſæpe paſſive uſurpantur: ut, ne mæȝ buſuȝ vel ceaſtſu ȝehýdu vel ȝedeiȝlu oſeſ mon ȝeſetted, *non poteſt civitas abſcondi ſupra montem po-ſita.* regulariter, beon ȝehýd vel ȝedeiȝlod. *Sax.* beon behýd:. Ȝehuelc tſe þý ni vel ne doeþ pæſtm ȝod ȝecoſſen biþ vel ȝeceaſſaf ȝ fýſ biþ ȝeſended i ȝeſendaf, *omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*, Matth. iii, 10. ȝif ec ſoðlice ſſam peſtm tſeo oncnaua eaþa mæȝ, *ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur*, Matth. 12, 39, pro beon oncnauen, vel oncnapen:. Foſþon neht-lic iſ hine vel he ȝeȝae Hieſuſalem ȝ feolo ȝeþoliȝa ſſom aldſum ȝ uſuttum ȝ aldoſmannum ðaſa ſaceſda ȝ oſſlæ, *quod oporteret eum ire Hieroſolymam, & multa pati à ſenioribus, & ſcribis, & principibus ſacerdotum, & occidi*, Matth. xvi, 21. regulariter, beon oſſleȝen:. betſu ðe iſ to liſe inȝae unhal vel halt. ðone tua handa i tuoeȝe foet hæbbende fende in fýſ ece, *bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum*, Matth. xviii, 8. regulariter, beon aſend, vel fý aſend:. Luſaþ and hia ceiȝa vel hia ȝenemna ſſom mannum, Laſuaſ, *amant vocari ab hominibus, Rabbi*, Matth. xxiii, 7. regulariter, þ hia ſie ȝeceiȝed, vel ȝenemned; *vel* þæt menn hiȝ laſeopaſ ȝeceiȝon vel ȝenemnon:. Lehat foſþon ȝehalda vel þatte ſie ȝehelden býſȝen, *jube ergo cuſtodiri ſepulchrum*, Matth. xxvii, 64. Sic in verſione *Sax.* hat nu healdan ða býſȝene:. And nolde ſſoſſa, *& noluit conſolari.* regulariter, nolde be-on ſſoſſned, vel ȝeſſoſſned: in *Saxonica* verſione, nolde beon ȝeſſneſſned:. Sic in cod. *Rush.* Matth. cap. viii, 3, ȝ aþennende Hælend honda hiſ. and æthſan him. cpæþende. Ic pille ȝe-clænſiȝe, *& extendens Jeſus manum, tetigit eum, dicens, volo, mundare.* in evang. impreſſis: ic ýlle. beo ȝe-clænſod:.

XXII. Porro in hac dialecto, quæ univerſas fere grammaticæ regulas aſpernit, numerus ſingu-laris verborum cum plurali confunditur: ut, andſuefne onſeinȝ, þ hia eſt ne ceſdon vel ne ceſde to Heſode, *acceperunt reſponſum, ne redirent ad Herodem. Sax.* hi aſenȝon andſſaſne, þ hi eſt to Heſod ne hſýſſdon:.

XXIII. Dialectus quoque hæc mutat aſ terminationem nominativi & accuſativi pluralis pri-mæ declinationis in eſ: ut in cod. *Rush.* ȝif ðu ȝodeſ ſunu ſiæ. ȝecpæþ ðæt þaſ ſtaneſ hlaſeſ beon vel ȝepænþe, *ſi filius es dei, dic ut lapides hi panes fiant*, Matth. cap. iv. Sic ſupra in reg. ii. Monna ſiſceneſ, pro manna ſiſceneſ:. Mutat etiam eſ terminationem genitivi ſin-gularis primæ declinationis in aſ: ut cod. *Rush.* Matth. viii, 20, ſoxeſ hole habbaþ. ȝ ſuȝlaſ heoſunaſ ſeleſcota, *vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos.* regulariter, heoſuneſ. in evang. impreſſis, heoſonan ſuȝlaſ:.

XXIV. In hac etiam dialecto nunquam non negatur negatione ſimplici: ut, ða onȝann he aþu-

aþurtþiga ȝ ſueþiga. ðætte ne cuþe þone manno, *tunc cæpit deteſtari & jurare, quia non noviſſet hominem*, Matth. xxvi, 74. regulariter, þ he næfre ðone man ne cuþe, ut in *Saxonicâ* verſione. Æniȝ man ne mæȝ tuaam hlafenðum hena, *nemo poteſt duobus dominis ſervire*, Matth. vi, 24. *Sax.* ne mæȝ nan man tpam hlafopðum þeopian.

XXV. Porro verba tranſitiva & tranſitive poſita quæ accuſativum in puriore *Saxonica* regunt, in *Dano-Saxonica* cum dativis vel ablativis junguntur: ut cod. *Rush.* Matth. viii, 21, ðnihten læt æniȝt ȝangan. ȝ bebyniȝen fæðen minum. in evang. impreſſis, alyfe me æneȝt to fanenne, ȝ bebyniȝean minne fæðen, *domine permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum.* Genitivi quoque poſt verbum tranſitivum leguntur: ut, boðeðe ȝoðſpelleȝ niceȝ, *prædicabat evangelium dei*, cod. *Rush.* Matth. ix, 35. In cod. evang. impreſſo; niceȝ ȝoðſpel:. Verba etiam dicendi, quæ dativum regunt in puriori *Saxonica*, in *Dano-Saxonica* regunt nominativum vel accuſativum cum præpoſitione to: ut, ða cpæþ to leonneȝaȝ hiȝ, *tunc dicit diſcipulis ſuis.* regulariter, ða cpæþ leonneȝum hiȝ: ut, ða he fæðe leonninȝ-cnihtum hiȝ. in evang. impreſſis. Matth. ix, 37.

Denique nominativus pro genitivo ponitur: ut cod. *Rush.* Matth. x, 1, anð þa to fomne ciȝende tpælf hiȝ leonneȝaȝ. falðe heom mæhtæ ȝaftaȝ unclænna, *& convocans diſcipulos duodecim ſuos, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum.* regulariter, mæhtæ unclænna ȝafta. ut, unclænna ȝafta anpealð, in evang. impreſſis.

Caput Vigesimumprimum.

De dialecto poetica, præſertim de dialecto poetica Dano-Saxonicâ

I. Hactenus de dialecto *Dano-Saxonica*, & de iis, quæ inter illam & puriorem *Saxonicam* diſcrimen ponunt. Jam reſtat, ut de dialecto poëtica: præſertim *Dano-Saxonica* illa, quæ in poëmatis borealium *Saxonum* legitur, tractem. Nam in poëticis *Anglo-Saxonum* ſcriptis, voces à ſoluta oratione alienæ, *Cimbricæ, Franco-Theotiſcæ* & aliæ exoticæ, quas, quod earum origo nondum mihi nota eſt, dubias & incertas appello; maxime autem in iis, quæ ſeptentrionales, & forſan orientales poëtæ contexuerunt, qui ex vetuſtioribus poëtis, *Cimbrorum* nempe [1] *Scaldis*, & *Theotiſcæ* gentis verſificatoribus, plane multa, ut par eſt credere, ſumpſere. Hinc tot vocabula phraſeſque quæ nunquam occurrunt in ſoluta oratione, in [2] metricis codicibus & fragmentis leguntur, iis communia cum *Eddicis* carminibus, & vetuſto illi ſive *Saxonico* ſive *Francico* evangeliorum quadruno codici metrice ſcripto, quem poſſidet bibliotheca *Cottoniana*. Quinimo *Anglo-Saxonum* poëtæ non vocabulis tantum phraſibuſque, quæ iis cum *Cimbrorum Scaldis* communia ſunt, utuntur; ſed etiam ad eaſdem fabellas & appellationes alludunt, quæ, ut *Edda Snorronis Sturleſonii* demonſtrat, ex vetuſtiſſima ſeptentrionalium gentium poëſi, tanquam ex communi quodam theſauro depromptæ ſunt. Hinc a [3] *Baldro* laudatiſſimo illo & optimo *Cimbrorum* heröe, *Odini* filio, *Aſarum* omnium ſapientiſſimo & benigniſſimo, qui corporis ſpecie & nitore vultûs præcellebat, quem quidem *Loki* inſidiis peremtum lugebant omnes *Aſæ*: princeps, dominuſve quiſque formæ ſpectabilis, & à ſuis ob fortitudinem magni factus, & ut ἐνεργέτης & ſapientiâ inſignis æſtimatus, [4] Balðoȝ metonymice vocatur à poëtis *Anglo-Saxonum*. Sic in fragm. *Judith*, *Holofernes* dux appellatur ȝumena balðoȝ, niȝena balðoȝ, ninca balðoȝ, i. e. *hominum præſtantium, bellatorum & heroum dux & princeps*. Sic in Geneſeos paraphraſi p. lviii, 6. poeta

---

[1] *Cimbrorum* mythologia dicit hominem quendam ex ſputo Deorum factum, cui Kuaſar (quaſi kuaðſer vel kuæðſer, i. e. kuæðſ-wer, *cantûs* vel *carminis auctor*) nomen, primum inventorem poëſeos fuiſſe, atque ex ejus ſanguine cum melle miſto mulſum fuiſſe factum: ex quo qui bibit fit ſkallð & frœdemaður, i. e. *poëta* & *multiſcius*. Edda *Snorronis Sturl.* mythol. lx. [2] Paraphraſis poëtica geneſeos, *Alſtelodami*, typis & ſumptibus *Fr. Junii* edita, 1655. cujus exemplar extat in bibl. *Bodl.* inter codd. *Junianos*. Fragmentum hiſtoriæ *Judith*, cujus exemplar extat in bibl. *Cott.* Vitellius A. 15. 6. Apographum, *Fr. Junii* manu deſcriptum, inter libb. *Junianos*, in bibl. *Bodl.* repoſitos. Kalendarium poëticum, quod initium eſt *Abingdonenſis* Chronici, in bibl. *Cott.* Tiberius B. deſcripſit quoque hoc kalendarium *Fr. Junius*, ejuſque apographon extat inter libb. *Junianos* in bibl. *Bodl.* æviternitati conſecratos. [3] Edda *Snorr. Sturleſ.* cap. xx, & xliii. [4] Sic nomen *Jofur*, qui fuit unus filiorum *Halfdani*, rebus geſtis celebris, pro cujuſlibet regis egregii nomine apud *Skaldos* uſurpatur: ut in iſta ſtrophe, Harvar. ſag. cap. vi drecka fur með Jofri Jarla meingi, *multitudo procerum compotant cum rege*. Eadem plane ratio eſt nominum Buðlungur & Iofðunga vinur, ſtroph. 22, & 24. cap. vii, ejuſdem libri. Quæ licet propria ſint, pro appellativis tamen & communibus in carmine uſurpantur, ut obſervat *Ol. Verelius* in auctario notarum in Hervarar Saga, pag. 21.

introducit *Abrahamum* ad *Abimelech* ita loquentem: ac ic me ȝumena baldop ȝuþ bopdeȝ ſpeng: leodmaȝum ȝeop, lape ȝebeaph, *ego vero, ô hominum domine & clypeorum flagrum, procul à meis* [profectus] *me conſilio tutabar.* Hinc in cantico immanis cujuſdam monſtri è foſsâ *Jomsburgana* emergentis, quod habetur in hiſtoria *Styr-Biornonis*, occurrit **vil-balldr**: ut, **ætgur wiga weige vil-balldurs fodurillan**, *inſtigatores cædium interficiant principes ſtrenui malum patrem.*

Hinc etiam *Tyrus* vel *Tirus*, nomen *Aſarum* apud *Cimbros* principis, metonymicè transfertur ad ſignificandum quum magnum quemque ducem, principem ac dominum, tum imperium, principatum, dominationem, victoriam, poteſtatem & gloriam: ſic in dialogo metrico inter *Oddurum* & *Hialmarum* cap. v. **Hervarar ſag.** inquit *Oddurus*: **er Þeir geingu utan að osfum tyrar lauſer, ero tolf ſaman**, *ſunt una duodecim, qui proficiſcuntur ducis expertes verſus naves.* Cui *Hialmarus*: **ganga haler hrauſter af herskipum tolf ſaman tyrar giarner**, *duodecim viri fortes ex navi piratica exeunt, victoriæ avidi.* Ubi notandum quod à proprio Tyr in gen. Tyrs, vel Tys, fit appellativum tyr. tyrar. Sic in fragm. *Judith*: Ueppec me nu mihtiȝ dryhten tophт-mod tirer bryttа, *potentiſſime domine, ſpiritus clariſſime, gloriæ princeps, nunc me vindica.* Ða pær hyra tirer æt ende eader ȝ ellen dæda, *tum finis aderat eorum domini nationis rerum proſperarum & facinorum præclarorum.* Eop yr puldor-blæd tophtlic topeard. ȝ tir ȝifeþe þæra læddа. Ðe ȝe lanȝe druȝon, *vobis venturus eſt præſtantiſſimus gloriæ fructus; & in inviſos imperium, quos diu tolerâſtis, vobis dabitur.* fynd findon eopepe ȝedemed to deaþe. ȝ ȝe dom aȝon tir æt tophtan. ſua eop ȝetacnod haſaþ mihtiȝ Dryhten. Ðurh mine hand, *inimici veſtri ad mortem condemnantur, & per manum meam vos jam victoriam reportatis à principe illuſtriſſimo, ſicut potentiſſimus Deus vobis prædixit.* Sic apud paraphraſten Geneſeos, *Deus* vocatur tophт tire: ut, ða he ȝebolȝen peanþ. berloh ryn rceaþan. riȝore ȝ ȝepealde. dome and duȝeþe ȝ dream benam. hir ſeond ſniþo. ȝ ȝeſean ealle. tophт tire. ȝ hir topn ȝeppæc, *tum iratus factus Deus* [*illuſtris princeps*] *ſceleſtum adverſarium percuſſit, & eum, jam hoſtem factum, principatu, imperio, poteſtate, & virtute, & jubilatione, & pace, gaudioque omni ſpoliavit, & iracundiam in eum effudit,* p. 2. 11. Sic p. 34, 15. tymaþ nu ȝ tiedraþ. tirer brucaþ mid ȝeſean ſnyþo ſyllaþ eorþan. eall ȝeiceaþ eop ir eþel-ſtol holmer hlæſt. ȝ heoſon ſuȝla. ȝ pilda deor on ȝepeald ȝerealð. eorþe all-ȝrene. ȝ eacen ſeoh, *creſcite nunc, & propagate, implete terram, maxime augeſcite, & imperio (quod vobis dedi) gaudete: veſtræ enim poteſtati ſubjeci piſces, proventum vel merces maris, volatilia cæli, feras & pecora fæta, & patriam vobis dedi terram florentiſſimam.* Sic, p. 93, 15. nir her eadiȝer tir, *non eſt hic beati imperium.* Sic p. 51, 21, *Deus* quoque dicitur tir metod, *dominus creator*, & tir-fæſt metod, p. 25, 11. hine paldend on tir-fæſt metod tacen ſett, *dominus creator maximus ſuper eum poſuit ſignum.* tir-fæſt etiam attribuitur patriarchis *Abrahamo*, *Iſaaco*, & *Jacobo*: ut, p. 82, 1, ne ſorlæt ðu uric ana ece dryhten. ſor ðam miltrum. ðe ðec men hliȝaþ. ȝ ſor ðam treoprum. ðe ðu tirrum-fæſt nira nerȝend ȝenumen hæfdeſt to Abraham. ȝ to Iſaac. ȝ to Iacobe. *unice domine æterne, noli nos relinquere ob miſericordiam tuam, propter quam homines in te præſidium ponunt; & ob fidem, quam tenuiſti erga præſtantiſſimos patriarchas, Abrahamum, Iſaacum, & Jacobum, ô nepotum eorum ſervator.* Sic harmoniæ evangeliorum *Cottonianæ*, cap. 11. quad that hie im tyreas ſo filo an Godes rikea ſorȝeban uuoldi, *dixit ſe ei in regno dei tot dominationes daturum.* Et cap. xiv, cuningo craftiȝoſt Criſt, imforth ȝiuuet an Galileo land, Godes eȝan barn, fuor im te them friundun thar hie afuodid uuaſ tirlico atoȝan, *regum potentiſſimus Chriſtus, dei proprius filius, deceſſit in Galilæam terram, proficiſcens ad conſanguineos, apud quos Auguſtus natus & educatus erat.* Sic cap. xxxi, thie tha eȝan uuili aldar lanȝan tir hohheban riki endi huldi Godes, *qui habere vellent vitam æternam, & gloriam excelſi regni cæleſtis, & favorem Dei.* Tir etiam adjectivis junctus * perfectiſſimam iis dat ſignificationem, & in gradum ſuperlativum provehit, ſecundum iſtud *Snorronis*, Mythol. xxiii. de Tyro. Hinc ſermo ille fluxit **Tyrhrauſter**, (i. e. *inſtar Tyri audax*) *qui præ cæteris animoſus eſt*, & *qui nihil metuit.* Vulgo etiam dicitur **tyrſpakur** (i. e. *inſtar Tyri ſapiens*) *qui maxime ſapit.* Pariter apud *Saxonicos* poëtas legitur tir-eadiȝ, *potentiſſimus, excellens, inclytus*: ut, in calend. *Cott.* And ðæs embe fif niht ðætte fulpiht tiid eces dryhtnes to ur cymeþ. ðæne tpelfta dæȝa tir-eadiȝe hæleþ heaþu nore hataþ on Britene, *& quinque abhinc diebus* [*epiphania*] *tempus, in quo baptizatus erat æternus dominus, ad nos viſendos veniet. hanc diem* xii. *Britanniæ potentiſſimi heroes, & clari principes nuncupant.* tir etiam, cujus gen. tirs, **tirs**, cum adjectivis componitur apud *Franco-Theotiſcos*; unde forſan per metatheſin literarum, apud *Franco-Gallos* compoſita *tresheureux*, *tresbon*, & id genus innumera adjectiva, quæ illud *tres* ad gradum ſuperlativum evehit.

II. Nomen quoque † viri cujuſdam, quem ex *fraxino* (*Cimbrice* **askur**, *Sax.* æſc) Dii primum condidere, metonymice uſurpatur ad ſignificandum virorum ſexum & humanum genus. Sic in fragm. hiſt. *Judith*, vocantur *principes Judæi* eorlaſ æſc-noſe, *viri*, vel *magnates clariſſimi.* Sic *Deus* appellatur Æſca-tir, apud Geneſeos paraphraſten. pær ðu ȝepunþod on pera pime ſor ðæs eaȝum þe ðe Æſca-tir æt ȝuðe ſorȝeaf, *ſis tu in faſtis, inter fortes viros, celebratus, ob militarem perſpicacitatem, quam tibi hominum princeps dedit.* p. 46, 11. Hinc Æſc-tyn ab-

---

* Vide capitis iv regulam 7. † Conſule hac de re Eddam *Snorronis*, mythologiâ ſeptimâ.

ſolute

ſolute ſignificat *magnum principem*, cui multi viri ſubjecti ſunt: ut in Paraphraſi Geneſeos, p. 45. 17. ꝛıȝoꝛ eꝼꝳ ahꝛeaꝛꝼ oꝼ Noꝛþmonna nıþ ȝeꝳeone Æꝛc-tıꝛ peꝛa Abꝛaham ꝛealꝺe, *victor reverſus eſt à Northmannis princeps*, vel *imperator fortium virorum Abrahamus, & graves injurias rependit.* Ab hoc *Asko*, vel *Æſco*, primo condito homine, venit proprium nomen Æꝛc. apud *Anglo-Saxones*: ut *Hengiſti* filii in chron. *Sax. Gibſ.* pp. 13 & 14. Æꝛc-pıne etiam, i. e. *hominum amicus, humanus*, eſt proprium nomen apud *Anglo-Saxones*, chron. *Sax. Gibſ.* pp. 16, 41, 44. Sic Æꝛc-pıȝe i. e. *hominum dux*, vel *vir heroicus*, eſt nomen epiſcopi, p. 127. De primi autem parentis creatione ſic canit **Wolu-ſpa** in Edda *Sæmundi*, ſtroph. 17, 18.

[1] Vnſt þrıar komu vr þuı lıde	*Donec tres venerunt ex illo agmine*
Aufflgir og [2] Aſtgıer Aſer, ad huſe	*Præpotentes & amabiles Aſæ, ad domum quandam*
Fundu a lande lyte meigande	*Offenderunt in littore* [5] *miſeros*
Aſk og Emblo, orløg lauſa,	*Askum & Emblam,* [6] *omni conatu deſtitutos,*
[3] Aund þau nıe atta, od þau ne hoſdu,	*Animam nec poſſidebant, rationem nec habebant,*
La, nıe lœte, nı lıtu goda.	*Nec ſanguinem, nec ſermonem, nec faciem venuſtam.*
[4] Aund gaff Odınn, od gaff Hœner,	*Animam dedit Odinus, rationem indidit Hœnerus,*
La gaff Lodur, og lıtu goda.	*Lodurus ſanguinem addidit, & faciem venuſtam.*

Æꝛc etiam per metonymiam materiæ ſumitur pro *clypeo, ſcuto, umbone*: Ða ꝛe halȝa heht hıꝛ heoꝛþ peꝛoð pæpna onꝼon. he Ðæꝛ pıȝena ꝼanð æꝛc-beꝛenꝺꝛa XVIII ȝ CCC. eac 7 þeonꝺen holꝺꝛa, *tum ſanctus vir* [*Abrahamus*] *juſſit domeſtico ſuo exercitui arma ſumere: è quibus diſpoſuit trecentos decem & octo milites ſcutigeros, qui domino fideles erant.*

III. *Snorro Sturleſonius*, in ſecunda ſuæ Eddæ parte, docet *terræ* appellationes in Eddicis *Cimbrorum* ſcriptis eſſe **foll**ð, **grun**ð, **moll**ð, **vangur**, quæ omnes quoque occurrunt in *Anglo-Saxonicis* poëmatis: ſic apud Geneſeos Paraphraſten, p. 3. 15. heꝛ æꝛeꝛt ȝeꝛceop ece ꝺꝛıhten. helme eall pıhta. heoꝼon ȝ eoꝛþan. ꝛoꝺoꝛ aꝛæꝛꝺe. ȝ Ðıꝛ ꝛumelanꝺ ȝeꝛtaþelode ꝛtꝛanȝum mıhtum ꝼꝛea almıhtıȝ. [8] ꝼolꝺe pæꝛ þa ȝẏta ȝꝛæꝛ unȝꝛene. ȝaꝛꝼecȝ Ðeahte. ꝛpeaꝛt ꝛẏnnıhte ꝛıde ȝ pıde, *tum primum æternus dominus, creaturarum omnium corona, creavit cœlum & terram; & firmamentum erexit, & ſpatioſam hanc terram ſtabilivit firma ſua poteſtate omnipotens dominus: nondum enim erat terra, herba nondum viridis, nec oceanus factus; ſed longe lateque perpetuæ noctis nigredo.* Sic p. 4, 10, ꝼolꝺ pæꝛ aꝺæleꝺ unꝺeꝛ heah ꝺoꝺoꝛe, *terra erat diviſa ſub ſublimi firmamento.* dein ſequitur, Ða com oꝼeꝛ ꝼolꝺan ꝼuꝛ ꝛıþıan mæꝛe moꝛȝen Ðꝛıꝺꝺa. næꝛon metoꝺe Ða ȝẏta pıꝺ lanꝺ ne peȝaꝛ nẏtte. ac ꝛtoꝺ beꝛꝛıȝen ꝼæꝛte ꝼolꝺe mıꝺ ꝼloꝺe, *tum tertius dies ſuâ vice expeditus illuxit celebris ſuper terram, nondum enim inventa* [*depicta, menſurata*] *erat arida, & mare utile; ſed terra cum aqua tecta erat.* Sic in Kalendario, on ꝼolꝺan heꝛ, *in hac terrâ.* oꝼeꝛ ꝼolꝺan panȝ, *ſupra planitiem terræ.* hæꝛꝼæꝛt cumaþ. butan anꝛe panan plıtıȝ pæꝛtmum hlaꝺen. pela bẏþ ȝeẏpeꝺ ꝼæȝeꝛe on ꝼolꝺan, *advenit meſſis formoſa ab omni indigentiâ libera, fructibus onuſta, & divitiæ telluris revelatæ ſunt.* Sic in fragm. *Judith*; he ȝeꝼeoll to ꝼolꝺan, *in terram cecidit.* Sic etiam in *exorciſmo ad reddendos agros fertiles*, bibl. *Cott.* Caligula, A. 7, 2. hel peꝛ Ðu ꝼolꝺe ꝼıꝛa moꝺeꝛ, *ſalve hominum mater terra.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. LI, uuirthit thiu tid cuman that ıꝛ afſtanꝺan nı ſcal ſten oƀar oƀron ac ıt fellit te foldu, *tempus venturum eſt, quo in eo non relinquetur lapis ſuper lapidem, ſed ad terram ruet.* Sic cap. LXVIII, Endi an ȝraf leȝȝian foldu bifelahan, *& in ſepulchro ponere terrâ conditum.* De cæteris non eſt ut eis immorer, utpote quæ à propria ſignificatione ad *terram* ſignificandam tranſlatæ ſunt; lectorem tamen monere vellem, has voces apud veteres noſtros poetas reperiri: præſertim apud omnium principem *Satyrographum*; qui in *Anglo-Saxonum* poetis omni procul dubio verſatus erat. Sic in Satyrâ primâ, *Paſſus primus* inſcriptâ:

> And when [9] it had of this fold fleſh and blood taken.
> The moſt miſchiefe on mould is mounting well faſt.
> The money of this moulde, that men ſo faſt holdeth.

Sic in ſecundâ ſatyrâ, quæ *Paſſus ſecundus* inſcribitur, hæc carmina ſubſequentia occurrunt:

> And men on this mould, that mainteneth truth.
> Of many maner men, that on this mould lybbeth.
> Shall neber man on this mould mainpriſe the leaſte.

IV. *Snorro* etiam obſervat, quod *viri* apud poetas nationum ſeptentrionalium, præſertim *Cim-*

---

[1] Vns. [2] Audga. [3] Ond. [4] Ond. [5] *Impotentes.* [6] *Sine fatis.* [7] Pro þeoden. [8] *Woluſpa.* ſtroph. 3.

Ar var allda Þa er ymer bygde.	*Principium erat ſeculorum, cum Ymerus conderet;*
Vara ſandur ne ſær nie ſualur vm.	*Erat nec terra, nec mare, nec circumſpirantes auræ:*
Jord fanſt æfa nie uphimen.	*Nondum inventa erat terra, nec altum mare,*
Gap var ginnunga, enn gras huerge.	*Immenſum erat ſpatium, & nulla omnino herba.*

[9] Intelligit auctor in hoc loco *Principem pacis*, quem ille ibidem vocat, the Plans of peace.

brorum appellantur, I. * Reckar, i. e. *ſtrenui milites*, & per poeticam ſynecdochen, *viri*, *homines*. *Saxonice* ꝑincaꝛ. Nam ut *Cimbrorum* [1] beckur & dryckur, *Saxonice* ſunt benc, ðꝛync; Sic reckur, ꝑinc:· II. Verar, i. e. *milites præſidiarii*, *propugnatores*, *Saxonice* peꝑaꝛ, à *Cimbrico* veria. *Sax.* peꝑan, *ſervare*, *defendere*. III. Gumar vel gumnar, *gubernatores*, *duces*. *Sax.* [2] ȝumaꝛ, ȝuman; vel in declinatione [3] compoſita ȝumenaꝛ:· IV. [4] Segger, *ex humili ſtatu in viros magnos evaſi milites*, & per ſynecdochen poeticam *viri*. *Sax.* ꝛecȝaꝛ vel ꝛeȝȝaꝛ:· V. Lidar, *comites viarum*. *Sax.* [5] leoðaꝛ. Quæ omnia etiam leguntur apud *Anglo-Saxonum* poetas, apud quos per ſynecdochen ſpeciei pro genere, non raro etiam [6] generaliter, & aliquando hyperbolice ſignificant omnis [7] ſtatus & conditionis viros; ut & eoꝛle, æþelinȝ & ꝓiȝa in poeticis libris; lord apud *Satyrographum*; & bar, vel baro in *Francico* evangeliorum libro quadruno metrice ſcripto; & reddenda ſunt omnia ſive in generali ſive in ſpeciali ſignificatione, prout poetæ ſenſus ſcopuſque & tropus requirunt. Aliquando etiam nomina illa magnifica neque in ſpeciali ſenſu neque generali præciſe; ſed medio quodam ſenſu, quatenus præſtantes, nobiles & eximios viros cujuſcunque ſtatûs & conditionis denotant; quod à lectore poetarum ſtudioſo imprimis obſervandum eſt. En autem exempla: ða ðæꝛ ꝓinceꝛ ꝛe ꝓica onȝan. cynnȝ coꝛtiȝan. cunnoðe ȝeoꝛne. huilc þæꝛ æþelinȝeꝛ. ellen pæꝛe, *tum* [8] *virum hunc* [9] *rex potens cœpit tentare, ſtudioſe explorans, qualis* [10] *virtus hominis eſſet*, Paraphraſt. *Gen.* p. 61. 8. Ne ðuhte ða ȝeꝛynne. noðoꝛa peaꝛðe. ꝑ Adam lenȝ ana pæꝛe. neoꝛxena-panȝeꝛ. nippe ȝeꝛceaꝛte. hynð ȝ healðeð. ꝛoꝛþon him heah cynnȝ. ꝛꝛea almihtiȝ. ꝛultum tiðe. piꝛ apeahte. anð ða naþe ꝛealðe. liꝛeꝛ leoht ꝛꝛuma. leoꝛum ꝓince, *non conveniens putavit cœlorum præpoſitus, ut Adamus paradiſi, qui recens factus erat, cuſtos & cultor diu ſolus maneret. quamobrem Dominus omnipotens excelſiſſimus rex* [11] *uxorem illi excitavit, & adjutrici vinxit, quam protinus vitæ lucis Auctor dilecto viro tradiderat*, p. IV, 20. Occurrit etiam in compoſitione, ða maȝo-ꝓincaꝛ meðoðe ȝeþunȝen Abꝛaham ȝ Loth, *Abrahamus & Lotus patrueles Deum religioſe colebant*, p. 38, 17. Sic p. 46, 9. ꝑ pæꝛ ꝛe mæꝛa Melchiꝛeðec leoða biꝛcop ꝛe mið lacum com ꝛýꝛð-ꝓinca ꝛꝛuman ꝛæȝꝛe ȝꝛetan Abꝛaham aꝓlice ȝ him onꝛette ȝoðeꝛ bletꝛunȝe ȝ ꝛꝛa ȝýððoðe. pæꝛ ðu ȝepuꝛþoð, *hic erat magnus ille Melchiſedecus gentis pontifex, qui cum muneribus venit honorificenter ſalutare venerabilem Abrahamum* [12] *exercitus ducem, eique benedixit, ſic canens: ſis tu honoratus*, &c. Sic p. 35, 10. haꝛene pæꝛon ꝛuna Noeꝛ Sem ȝ Ham ȝ laꝛeþ ðꝛiðða. ꝛꝛom ðam ȝum-ꝓincum ꝛolc ȝeluðon anð ȝeꝛýlleð peaꝛþ eall ðæꝛ miðdanȝeaꝛð monna beaꝛnum, *vocabantur autem Noachi filii Sem & Cham & tertius Japhet. ex his* [13] *patriarchis homines exierunt, & repletus eſt hominibus totus hic terrarum orbis*. Sic in Kalendario: ðæne heꝛiaþ pel in ȝeꝛꝛitum piꝛe-ꝓincaꝛ pæȝolꝛæꝛte, *hunc magnopere celebrant in libris ſapientes viri regulares*. i. e. *monachi*. Sic in fragm. *Judith*: heꝛ ȝe maȝon ꝛꝛeotole ꝛiȝe-poꝛe hæleþ leoða pæꝛꝛan on ðæꝛ laþeꝛtan hæþeneꝛ heaþo-ꝓinceꝛ heaꝛoð ꝛtapian Holoꝛeꝛneꝛ unlýꝛiȝendeꝛ. ðe uꝛ monna mæꝛt moꝛþꝛa ȝeꝛꝛnemeð, *hic, ô victoriâ clari, & excellentes populi principes! conſpicuum poteſtis aſpicere inviſiſſimi gentilis ducis Holofernis jam mortui caput, qui omnium maxime noſtros clade affecit*. Sýlꝛne bꝛohton eoꝛlaꝛ æꝛc-poꝛe Holoꝛeꝛneꝛ ꝛꝛeoꝛð ȝ ꝛꝛatiȝne helm ꝛꝛilce eac ꝛiðe býꝛnan ȝeꝛenoðe neaðum ȝolðe. ȝ eal ꝑ ꝛe ꝓinca balðoꝛ ꝛꝛiþ-moð ꝓinceꝛ ahte, *clariſſimi viri ipſum Holofernis gladium & ſudabundam galeam, pariter ac promiſſam loricam rutilante auro adornatam adferebant, & quicquid virorum dux magnanimus theſauri poſſidebat*. Sic in Harm. evang. *Cott.* thuo hie ſo hardo ȝiboð Eroðes oðar is riki heð thuo is rinkos faran cuninȝ thero liuðo, *tum Herodes ſævus rex gentes per totum regnum ſuum mandavit, & juſſit homines ſuos ire*. Sic cap, XVI, quað thað oc ſaliȝa uuarin thia rinkos, thia reðto *dicebat & homines fore felices, qui juſtitiam colerent*. Sic cap. XXVI, thie ꝓinc upp aſað thað barn an thero barun, *juvenis ille, ille filius in feretro ſe tollebat*.

IV. Vox peꝛ etiamſi poetis apud *Cimbros* [14] propria ſit, non eſt tamen, ut ad illam illuſtrandam

---

* In ſingulari numero reckur. extat vox in dialogo poetico, cap. VII, Hervar. Sag. ſtroph. 6, Birdum ey fælaſt Þott elldar brenni: latum ey ockur lýtið ſaka recka ſlýka rœdum fleira. *armentariis animum non terrefaciat ignis flamma, non ſinamus nos duo tales homines parvi cauſa damnari plurimorum ſermone*. vid. infra in marg. ad ſignum VI. [1] Vide capitis XX, reg. XI. [2] ꝛn-MEINS *mas*. [3] Vide cap. XX, reg. III. [4] In ſing. num. ſeggur: ut in ſtrophe prima cap. XVII. Hervara ſag. Ingack Þu ſeggur i ſal hafan, I *intrò homo in palatium ſublime*. Sic in Gretla; ut Þotta eg hæfur að hrotta Hreggindi fyrer ſeggium, *ego Hreggindi antea videbar hominibus aptus ad prœlia*. Sic etiam in ſtrophe cap. XIX. Hervarar Sag. ut Mikið er Þeirra meinge. ſex ein eru ſeggia ſilki, *magna eorum eſt multitudo, ſex enim ſunt virorum* [militum] *cohortes*. [5] In num. ſing. leoðe *gens*, *natio*, *populus*. [6] Hoc obſervatur in ſecunda parte Eddæ *Snorronis* de voce reckur: ut Reckar voru kallader Þeir menn, er fylgdu Alfi kongi, og aff Þeirra nafni eru kallader hermenn, og er rett að kalla ſvo alla menn, *Reckar vocati ſunt Alfi regis commilitones, & ab eorum nomine milites nuncupantur* [reckar] *ſed recte etiam ſic vocari poſſunt omnes homines*. Scaldorum hanc figuram, per quam nomina individuorum pro ſpecie, & ſpeciei pro genere uſurpant, iterum, lectoris gratia, iterumque inculco. [7] Vide cap. XXIII. reg. 26. [8] *Abrahamum*. [9] *Deus*. [10] Vel *indoles*. [11] Vel *adjutricem ducens*, *uxorem illi excitavit*. [12] *Militum*. [13] *Principibus*, *auctoribus*, vel forſan *viris*. [14] Ver, m. g. *vir*, *maritus*. poeticum eſt. G. *Andr.* in Lex. *Iſl.*

exempla

exempla proferam, utpote quæ apud *Anglo-Saxones* ſolutæ ac metricæ orationi communis eſt.

Quamobrem ad tertiam Eum vel ȝuma tranſeo, cujus unum atque alterum accipe exemplum. ȝe maȝa pæȝ. on hiȝ mæȝþe. mine ȝeȝneȝe. ȝuma on ȝeoȝoþe. Ianeð haten, *filiolus hic in ſua gente, cum juvenis eßet, ut ego reſcivi, Jared erat vocatus*, Paraphraſt. Gen. p. 27, 24. Ðe ȝua hatte. bneȝna Babiloniȝe. Ðæne buȝȝe peanð. anne manlican. oȝen metoðeȝ eȝt. ȝyld oȝ ȝold. ȝumum anænðe. ȝon þam he ȝleap ne pæȝ. ȝumpicaȝ peanð, *prorſus ut jußerat, erexit durus Babyloniæ urbis * cuſtos † viris ſtatuam, & ex auro numen, contra Dei voluntatem, quia non erat ſapiens regni cuſtos*, i. e. *ſapiens rex*, p. 71, 22. Apehte Ðone pæl-niþ pena aldon ȝnea Babiloneȝ bneȝo on hiȝ bunhȝteðe Nabochoðonoȝon Ðuþh Niþhete þ he recan onȝan reȝan ȝehyȝdum hu he Iȝnaelum eaþmoȝt meahte þuþh ȝnomna ȝanȝ ȝuman oþ-þȝinȝan, *Nebuchadonoſor hominum princeps dominuſque & Babylonis rex, tyrannidem adeo in ſua urbe exercuit, ut præ invidia, cogitationibus pervolvere cœpit, quomodo facillime poſſet viros* [*Iſraeliticos*] *crudelitate opprimere.* Sic in Kalendario. Ne hyneð ic ȝuman aþynn ænigne æn æȝne bninȝan oȝen ȝaltne mene ȝelnan lane, *non ego prius accepi virum quenquam per ſalum attuliße doctrinam magis ſalutarem.* Sic Harm. evang. *Cott.* cap. IV, Thuo bigan im the uuiſo man ſuitho ȝoð ȝumo loſeph an is muoðe thenkean, *tum ſapiens ille optimuſque vir Joſeph cœpit cum anima ſua cogitare.*

Quarto poſtulat vocabulum Secȝe, id ut exemplis illuſtrem. primo autem ex paraphraſte. Ðæn hlihende huþe ȝefeðon recȝaȝ ȝ ȝeniþaȝ, *tum gaudentes ſpolia referebant* [Abrahamo] *magnates & comites*, p. 45. 17. Sic in fragm. *Judith.* ȝtopon cyne-noȝe recȝaȝ ȝ ȝeniþaȝ, bænon Ðuȝaȝ, *profecti ſunt regii ſatrapæ & comites vexilla portantes.* Sic in harmonia evangelica *Cottoniana*, cap. XXV, ina enig ſeȝȝio ni meȝ handon ȝihelian, *nemo illum potuit manibus ſanare.*

Hinc ad vocabulum Leoðe tranſeamus, cujus exempla haud pauca occurrunt in legendo paraphraſte. Sic p. 84, 23, Lebeað Ða ȝe bnænna Babylone peanð. ȝniþ-moð ȝinum leoðum, *tùm durus Babylonis cuſtos comitibus vel ſatellitibus ſuis iratus juſſit.* l. 14, leoða cyninȝeȝ, *comites vel ſatellites regis.* Sic p. 85, 17, cuþ iȝ me þ Daniel. Ðyȝlan ȝueȝner. ȝoþ ȝeȝeðe. þ æn ȝniþ oþȝtoð. maneȝum on moðe. minna leoða, *notum eſt, quod Daniel oculti ſomnii veritatem mihi enarravit, quod multis valde in mente hæſit meorum magorum.* Sic eâdem pag. l. 10. Ða ȝe Ðeoðen onȝan ȝeðinȝeȝ Ðyncan. het Ða to ȝomne ȝine leoðe, *tum cœpit rex concilium convocare, convenire jubens comites ſuos.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. VI, fundun ſan folco drohtin liudo herron, *protinus invenerunt populi dominum, hominum regem.* cap. VII, im haƀda for liuuan liudo herro, *illis conceſſerat hominum dominus.* cap. XII, Iohannes an Iordana ſtrome allan langan daȝ liudi manaȝa ðoph *Johannes toto die longo multum populum* [multos homines] *baptizabat.* Sic cap. XLVII, thuo hie te them uuerode ſprac te allon them erlon, *tum locutus eſt ad turbam illam, ad omnes illos homines.* Endi ſia at eriſt erl mid is handon ſten auuerpe, *& vir ille cum manibus ſuis primum lapidem jaciat.* Sic cap. XXVI, helithos quamun thia liudi te lande, *homines terram appulerunt.*

His adjice Ðeoð, Ðeoða; *Francice* theod, thiud, *gens, natio, populus*, & per ſynecdochen poeticam *homines, viri, humanum genus.* harm. evang. *Cott.* cap. VI, nu iſt thie helaȝo Criſt, uualdand ſelƀo an theſan uuih cuman to aloſannea thia liude thia hier nu langȝo bidun an theſaro middilȝard manaȝa huila thuſtiȝ theoda, *nunc Chriſtus ipſe ſanctus dominus profectus eſt in templum ad redimendum populum, & indigentes* (Servatoris) *homines, qui jam diu, & multoties eum expectaverant in hoc mundo.*

Huc quoque referenda ſunt, ut ſupra dixi, eople, piȝa & æþelinȝ. punðon Ðam æþelinȝe. eaȝopan acende. in Babilone. beapn aȝeðeð. ȝneolicu tu. ȝ Ða ȝnumȝapan. hæleþ hiȝe-noȝe. hatene pæpon. Abpaham ȝ Aapon. Ðam eoplum pæȝ. ȝnea enȝla ban ȝneoð ȝ aldoȝ, *huic nobili viro in Babylone poſteri nati ſunt, & ingenui duo filii geniti, & vocati erant Abraham & Aaron, hi patriarchæ & heroes magnamini, his ambobus principibus dominus angelorum ſervator erat atque pater.* paraphr. 38, 18. Sic 46, 7, ȝepat him ȝnea leoða. eaplum beðnopen. Abpaham recan. ȝneondo ȝeȝceaȝt, *egreſſus eſt rex magnatibus* [vel *viris*] *orbatus, amiciſque nudus ad quærendum Abrahamum.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. VI, An them ahtoðen ðaȝe erlos manaȝa ſuitho, *in octavo die valde multi homines.* cap. IX, nu thie cuninȝ ni leƀit erl oƀarmuodi, *nunc non vivit rex, homo ille ſuperbus.*

In fragm. *Judith*, Holofernes vocatur bynn-piȝena bneȝo, *loricatorum militum dux.* Ni hnaþe ȝnemeðon ambyht ȝcealcaȝ ȝpa him heopa ealðoȝ bebeað bynn-piȝena bneȝo, *confeſtim fecerunt nuntii, ſicut illis mandaverat eorum dominus, loricatorum virorum princeps.* i. e. *dux* vel *imperator.*

Horum autem haud exigua pars in antiquis noſtris poetis, præſertim in *Satyrographo* leguntur, & in *Scoticis* auctoribus; ut in *Virgilii* Æneadum verſione *Duglaſſiana*, in cantico quod inſcribitur **Chriſt's kirk on the green**, in libro cui titulus **the life of William Wallace**, & apud *Chaucerum* noſtrum.

---

* Intelligitur *Nebucchadonoſor.* † Id eſt *Satrapis, ducibus, principibus, provinciarum præſidibus*, &c.

Kink occurrit in poematio *Jacobi*, ut creditur, primi, *Scotorum* regis, cui titulus, **Christ's kirk on the græn**; at reliqua exempla ſubſequentia è *Satyrographo* noſtro deſumſi:

Kink.

Then Stephen came ſtepping in with ſtends,
Noe rink night him arreſt.

Gome vel Gomme.

Therefore God of his goodneſs the firſt gome Adam
Set him in ſolace, and in ſovereign mirth.
I gluton, quod the gome, giltye me yelde.
Nay ſo God me help ſeyd that gome than.
And if the gommes grutch then, bid hem go ſwynke.
And I will go with this gomme, if God will give me grace.

Segge.

I have ſeen ſegges, quoth he, in the city of London
Beare byghes full brycht about their neckes.
That every ſegge ſhall ſay I am ſiſter of your houſe.
In enſample tho ſegges, ye ſhould done the better.
I muſt ſit ſayd the ſegge, or els I muſt næds nap.
I am a ſurgeon ſayde tho ſegge, and ſalves can make.

Leode vel Ladde.

Among theſe lettred leodes this Latin is to meane
That fyre ſhal fal, and brenne all to blo aſhes.
Therefore have I no liking with tho leodes to wonne.
Till late was and longe, ere they a leode mette.
To tel Latin thou learnedſt leode in thy youth.
Was never wight as I went, that me wiſh could
Wher this ladde lenged, leſs or more.

Hic obſervare eſt etymologiam Anglici **ladde**, quod *virum*, *maſculum*, *adoleſcentem*, *birquitallum* ſignificat. Nec miretur lector **leode** & **ladde** diverſimodè ſcribi ab auctore noſtro, cui nihil magis in uſu eſt, quam vocabula non diverſa diverſis modis ſcriptitare: ut **abſoyle** & **aſſoyle**; **graundmercy** & **grammercy**; **gomes** & **gommes**; **pelure**, **pelore**, **pelyre**, [nunc **pearle** vel **perle**] & infra **girle**, **gyrle**. A **ladde** autem jampridem in uſu apud noſtros derivatur **laddeſſe**, pro quo per contractionem uſurpatur hodierno die **laſſe**, *adoleſcentula*.

Wye *ab* Vigа.

He light down of liard, ladde him in his hand,
And to the wye he went, his woundes to beholde.
For went never wye in thys world through the wildernes.
And as theſe wiſe wyes weren togythers,
In an houſe al beſhette, and the doors barred,
Chriſt came in, &c. [wiſe wyes, i. e. apoſtles.]

Hiſce addas **reuke**, **freke**, & **girle** vel **gyrle**, quæ ſunt omnia appellativa virorum, in veteribus noſtris auctoribus, præſertim in *Satyrographo* omnibus, me judice, anteponendo. Primi etymologiam à *Cimbrico* **reckur** ducendam cenſeo. Secundum derivandum puto à *Cimbrico* **frægur**, *celebris*, vel **frekur**, *aſper*, *ſtrenuus*: *Snorro* enim, in ſecunda ſuæ Eddæ parte, res ab his, quæ iis accidunt & attribuuntur, appellationes ſumere, nos docet. Tertium autem manifeſte venit à *Saxonico* ceopl, *vir*, *mas*. En vero exempla:

Reuke.

Therefore I red you reukes, that rich be on this earth.
For may no reuke there reſt have, for rattons by night.
And riche reukes right ſo gaderen and ſparen.

Freke.

Freke.

And if thou find any freke, that fortune hath apaired.
The freke, that fedeth himself with his faithfull labour,
He is blessed by the boke, in body and in soule.
It is not four dayes, that this freke, before the Dean of Poules,
Preached of penaunce. ——————

Girle, vel Gyrle.

Aristotle and other moe to argue I taught,
Grammer for gyrles I garde first to write.
Through wine and women ther was Loth accombred,
And ther gat in gluttony, girles that were cherells.

Ita enim *Moab* & *Ammon, Lothi* filii, à poeta appellantur; qua vero catachresi accidit ante multos annos, *adolescentulas* apud nos ita vocari me plane latere fateor; nisi girle, *adolescentula*, derivetur forte à carlinna vel karlinna, quod *fœminam* apud *Cimbros* significat. Hæc obiter ex *Satyrographo* nostro, cui *Anglo-Saxonum* poetæ adeo familiares fuerunt, ut non solum eorum verbis versus scripsit, sed tinnitum illum consonantem initialium apud eos literarum imitatus est, & nonnunquam etiam versus tantum non *Saxonicè* condidit; ut,

And I hote the, quod hunger, as thou thy hele wilneste.
And ic ðe hate, cueþ hungor, þua ðine hæle ðu pilnerte.

Denique vates hic noster, in seculo suo doctissimus & acerrimus morum vindex, Clericis, quos in omnibus satyris, ipso summo Pontifice non intacto, perstringit; Clericis, inquam, utriusque nominis, quid propter peccata eorum, hypocrisin, avaritiam, luxum, terrenorum cupidinem, defectum charitatis, beneficiorum & reddituum abusum, desidiam & turpem gregum neglectum, in postero tempore eventurum erat, ante ducentos circiter annos, quàm evenerit, non uno in loco prædixit in iis quæ sequuntur. *

Litle had Lords to done, to give lands from her heirs
To religious, that have no ruth, if it rain on her alteres
In many places ther they persons be, by himself at ease,
Of the pore have they no pity, and that is her charitie.
And they letten hem as Lords, her lands lye so brod.
And there shal come a King, and confess you religious,
And beate you as the Bible telleth for breking of your rule;
And amende moniales, monkes, and chanons,
And put hem to her penaunce, ad pristinum statum ire.
And barons with erles, beat hem through, beatus vir.

And then shal the Abbot of Abington, and all his issue for ever
Have a knocke of Kynge, and incurable the wound:
That this worth soth seke ye, that oft overse the bible.

——That rode they honoure,
That in grotes is graven, and in nobles:
For covetous of that Crosse, men of holy kyrke
Shal turn as Templars did, the time approcheth nere,
Wyt ye not ye wyse men, how tho men honored
More treasure them trouth, I dare not tell the soth,
Reason and rightfull dome, the religious demed
Kyght so you Clarkes, for your covetise ere long
Shal they deme Dos ecclesie, and your pride depose.

Ex his, Lector Christiane, mecum perpende præfinitum esse tempus, ultra quod non tardat punire justus naturâ Deus, quum ad vindictam surgens non peculio suo, sive populo, sive clero, non unctis suis, sive regibus, sive sacerdotibus, parcet, impios impiis castigandos tradens, & peccatores peccatoribus perdens; quemadmodum figulus, in furore suo urceum urceo, & vas honoris vas iræ tandem factum vase ignominiæ & contumeliæ frangit. Sapite igitur O sacerdotes; sapite & vos

* Vide titulum, The suppression of Abbeyes, in satyra quæ inscribitur *Passus decimus*.

reges, erudimini vos qui judicatis terram; osculamini supplices Filium, ne irascatur, & pereatis; cum enim exarserit furor ejus, quasi virga ferrea vos conteret, & veluti vasa figulina vos vobiscum confringet, & tum beati omnes, qui in eo confidunt.

Sed ut redeam Grammaticus, unde Theologus digressus sum, dictus *Snorro* in secunda suæ Eddæ parte, inter poeticas appellationes quibus *Cimbrorum Scaldi* usi sunt, enumerat, I. * brynia, *Sax.* byrn vel byrna, *lorica, thorax ferreus.* II. sefe vel seffe, *Sax.* reaxa, *mens, animus.* III. mund, *Sax.* mund, *manus.* IV. brage, *Sax.* brego, *rex, dux, dominus, imperator.* V. mogur vel mægur, *Sax.* mago, *gnatus, filiolus.* VI. alldur, *Sax.* aldor, ealdor, *vita.* VII. raund, *Sax.* rand, *clypeus.* VIII. [1] logur, laugur, metonymice, *aqua, mare, diluvium.* IX. kollur, kollner, *galea.* colla, *Sax.* X. gullbriotur, *aurum distribuens*, tropice, *rex, princeps. Sax.* goldes brytta, rinces brytta. XI. niðdur, *filius, nepos*; unde per synecdochen poeticam, *Sax.* nidar vel niðdar, *homines, mortales, posteri à majoribus descendentes.* XII. salur, *domus. Sax.* sal, *domus, aula.* XIII. leið, *navis. Sax.* lid. XIV. firar, & firðar, proprie *præsides, viri præfecti*, per synechdochen autem poeticam, *viri. Sax.* firas. Quæ omnia exemplis munienda sunt.

Primi autem exempla suppeditat fragm. hist. *Judith.* nempe, sra him heora aldor bebead byrnsigena brego, *sicut eis jusserat dominus suus loricatorum heroum imperator.* Sic, and læddon to ðære beorhtan byrig Bethuliam. helmas and hussreax. hare byrnan. guðrceapp gumena. golde geskrætepod. *& ad illustrem urbem Bethuliam vexerunt galeas & gladios, & ducis loricas auro adornatas.*

Secundi exempla accipe quæ sequuntur. Ne sealdest ðu me sunu. sorhson mec sorg ðeceþ. on sefan suiþe, *non mihi dedisti filium, quamobrem dolor animi valde me excruciat.* Paraphrast. 47, 24. Ac heo geapum scod ðone hleaþor-cyþe hurce belegde on sefan suiþe, *sed senex facta oraculum in animo ignominiose valde mendacii insimulavit*, p. 52, 25. Sic p. 77, 23, ða him unbliþe anspareðon. deosol sitgan. næs him ðom geapu. to asecganne. sprecen cyningе. hu magon pe sua digle. dsihten ahicgan. on sefan ðinne. hu ðe spellede. oððe þýrda gesceaft. sirðom buðe. gif ðu his æfest ne meaht. os aneccan, *tum illis responderunt [2] Diaboli vates, quod sibi in promptu non erat narrare regi somnii mysterium, dicentes, quomodo possimus domine exscrutari rem absconditam, aut dicere quomodo sapientia somnium menti tuæ indidit, aut fatorum decreta revelavit, si tu ejus initium non potes nobis explicare.* Sic p. 78, 6. ge sueltaþ deaþe. nimþe ic ðom site. soþan sueðner. ðæs min sefa mynegaþ, *moriemini, nisi sciam mysterium veri somnii, cujus mens me commonet.* Sic p. 72, 5. nymþe hilc. ðæs snottor. in sefan peorþe. þ he ana mage. ealle genimman. stanes on eorþan. steorran on heofonum, *nisi quis tam sapientis animi fuerit, ut solus possit enumerare omnes terræ lapides & stellas cœli.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. LXVIII, thiu uuiþ soragodon an iro sebon suuitho, *valde mæstæ erant mulieres in suis animis.* Sic cap. LXXI ejusdem harmoniæ, quat hie ist inc iamer hugi sebo sora gonofull, *inquit ille, num vobis est animus mæstus, dolorum plenus.* iro muod sebo, *animus ejus*, cap. v.

Tertium mund legitur in *Voluspa* sive Edda *Sæmundi*, strophe 55. **Iætur hann moge huedrungs mund ofstanda.** quem versum sic *Gudmundus Andreæ* reddit, *facit is nato Cyclopum manum insistere*: deinde in notis sic scribit, **mund**, *manus*, olim frequens, unde **mundlog**, *malluvium*; **mundhangur**, *turtina.* Idem notat ad vocem in Lexico suo *Islandico.* Sic apud Paraphrasten, p. 31, 19, him on hoh beleac. heofon picef peapð. mese-huref muþ. mundum sinum sigora paldend.] segnade. eapce innan. agenum spedum. nepgend ursep, *regni cœlestis custos manibus suis marinæ domus ostium in superna parte illi obseravit, & servator noster bona sua intra arcam signavit.* Sic p. 34, 23, ic monnef feoh. to slagan seþe. ðæs ðe blod-gyte, pæll-fyll penef. pæpnum gefpeðeþ. mopþ mið mundum, *ego vitam hominis occisori (carnifici) trado, qui sanguinis effusionem, & cædem hominis armis perpetrat, aut manibus suis homicidium.* Sic p, 25, 9, gif manna huelc. mundum sinum. aldre beneotaþ. hine oncymeþ. æftef ðære sinne. reofon fealð ppacu. site æftef peonce, *si quis hominem manibus suis vita deprivat* [i. e. homicidium committit] *post pecatum istud, post facinus septemplex vindicta & supplicium illum adsequetur.*

Quartum brego occurrit non raro in Paraphraste: ut in p. 5, 1, ubi *Deus* dicitur brego engla, *rex angelorum.* Sic p. 80, 20, *Nebuchadonosor* vocatur Babilone brego, *rex Babylonis*: & in fragm. *Jud. Holofernes* vocatur beorna brego: ut, mynton ealle þ re beorna brego. and seo beorhte mægþ in ðam plitegan tpæfe pæpon ætsomne, *meminerunt omnes dominum & formosam virginem fuisse simul in splendido tentorio.*

---

* Sic in dialogo illo metrico inter *Oddurum* & *Hialmarum*, cap. v. Hervar. Sag. ut Hialmur. er þin hoggvin en a hlið brynia, *galea tua est cæsa, & in latere lorica.* Sar hef eg sextan, oc flitna bryniu, *vulnera habeo sedecim & ruptam loricam.* [1] Logur nobis est quod *Latinis* est *liquor*: certe ea vox *aquam* significat, & sæpius pro *pelago* tropice ponitur *Gudmundo Andreæ* in hæc verba, vm log lyder. *Voluspæ* strophe 51. hinc quoque istud, laugur er landa bellte, *mare est terrarum cingulum.* [2] Harioli, magi, Chaldæi, &c.

Quin-

Quintum maga legitur in *Voluſpæ* ſtrophe 1. ſignificat autem *filium, propinquum, cognatum.*

Hliods bid eg allar helgar kinder — *Silentium jubeo omnes ſanctæ creaturæ,*
Meire og minne megu Heimdallar. — *Majores minoreſque filios Heimdalli.*

de hac voce megur ſic *Gudm. Andreæ* in notis ad *Voluſpæ* ſtrophen 51. megur antiquis eſt *filius.* primus hoc nomine *Majus,* à *Maiâ* matre vel *Mercurii* vel alterius primarii dictus eſt *filius,* deinde quilibet *filius* per ſynecdochen ſpeciei, ſeu partis pro integro. Hinc à ſignificatione *filii* denuo per ſynecdochen generis ſignificat *propinquum, cognatum*: ſic *Cædm.* p. 24. he ða unſæden folmum gefremede. freo-mæg ofsloh. broþor sinne, *ſcelus manibus perpetravit, germanum occidit fratrem ſuum.* Sic p. 25, 7, ne ðearfst ðu ðe ondræban. ðearf bregan. feorh-cælm nu giet. ðeah ðu from scyle. freo-magum feor. fáh gepitan, *non neceſſe habes mortis terrores, interfectionem timere, etſi à cognatis procul exoſus diſcedere debueris.* Sic in compoſitis apud poëtas frequentiſſimis, *ſanguinis propinquitatem* & *neceſſitudinem* denotat: ut in cneo-magaſ vel cneop-magaſ, *cognati, gentiles*; hleo-magaſ *fratres conſanguinei.* mago-pincaſ, *eodem genere vel ſtirpe creati.* Quibus addi poteſt fæðern-magaſ, *agnati.* Sic in Hervar. Sag. cap. xi., mag fadr konu mans, *ſocer.* & in notis *Ol. Verelii* ad locum, dottr mag, *gener.* syſtr mag, *affinis.* mag-kona, *mulier affinitate conjuncta,* ut frænd-kona, *conſanguinea quælibet,* & infra in cap. xvii,

Hier er Hlaudr komin, — *Hlaudurus huc venit,*
Heidreks arfi, — *Heidreki hæres,*
Broder þinn, — *Frater tuus,*
Hin baudskar. — *Ille cruentus.*
Mikill er sa mogur — *Ingens videtur ille propinquus*
A mars baki, — *Supra dorſum equi,*
Vill sa þundur — *Vult autem vir*
Vid þig mæla. — *Tecum loqui.*

In harm. evang. *Cott.* cap. xxv. than findis thu gisundan at hus magu jungan, *tunc domi invenies juvenem filium ſanum factum.* Sic cap. xxvi, sprac the man uuid is magos, *allocutus eſt vir ille conſanguineos ſuos.*

Sextum aldor, ealdor, *vita*; ut in Paraphraſte inquit *Sarah* ad *Abrahamum*: gif ic pealdan mot næfre Ismael þiþ Isace þiþ min agen bearn ýfre dæleþ on larte ðe ðonne þu of lice aldor arendeft, *ſi ego poſſim prævalere, Iſmael nunquam cum Iſaaco meo filio hæreditatem dividet.* Sic in fragm. *Jud.* ða pæf nefgendef ðeopen ðrymfull ðearle gemyndig hu heo þone ætolan eaþeft mihт ealdre benæman, *tum magnifica Dei ſerva valde in animo agitabat, quomodo facillime odioſo vitam eriperet.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. xlvii, thiu idis uuas bifangan an farlegarniſſe uuas iro lifes ſcolo thaт ſia firio barn ferahu binamin ahtin iro aldras ſo uuas an iro euue giſcriban, *deprenſa in fornicatione, mortis rea erat, adeo ut homines ei animam eripere vitam tollere poſſent*; *ſicut in eorum lege ſcriptum eſt.* Sic cap. l, thaт man aldra biloſie, *ut homo vitam perdat*, vel, *ut vita perdatur.*

Septimum þanð, *clypeus*, ſæpe legitur in compoſitis: ut þonð piggende, *clypeati milites.* in fragm. *Judith*: þonð piggenð comon to ðam þican-þeodne fepan folcef þæfpan, *milites imperatorem exercitus ducem adierunt.*

Octavum lago: ut in Paraphraſte p. 4, 17, ða gefunðþoð pæf lago þiþ landе, *tum diviſa erat aqua à terra.* Sic p. 5, 16, *fluvii* dicuntur lago-ýþnende, *currentes aquæ.* Sic diluvium vocatur lago-flod, & lago-ſtream, & lago-þiþ, *ſemita, via maris*: ut oþ ic ðæfre lafe lago-þiþa eft þýman pille, *donec ſuperſtitibus* (inquit Deus ad Noachum) *viam ex maris ſemitis aperuero*, p. 31, 9. Sic harmonia evangelica *Cottoniana*, cap. lii, thiu thar mid lago-ſtromon liudi farteriða bi Noes tideon, *quod in diebus Noachi homines perdidit cum aquarum fluctibus.*

Nonum, colla, *galea.* vide fephþ:.

Decimum goldef brýtta, rincef brýtta. frequens occurrit in fragm. *Jud.* ubi *Deus* vocatur tophtmod tiref brýtta, *illuſtris majeſtatis vel imperii rex. Holofernes* quoque appellatur rincef-brýtta, *auri diſpenſator, dominus*, i. e. *princeps, dux*: & morþþef-brýtta, *cædis auctor, princeps.* Sic in Paraphraſte, 58, 24, cpæþ ða eft naþe oþþe popde to Sarran rincef brýtta, *tum rex* [ſcilicet Abimelech] *confeſtim alia verba ad Sarram locutus eſt.* Hinc brýttan, brýttian, & brýttigan, *poſſidere ut dominus, libere uti, frui, rei dominium habere*: ut Paraphraſ. p. 28, 25. 38, 2. 70, 24. Inde brýtta, *dominus, auctor*: ut paraphr. iii, 20. Metod engla heht. lifef brýtta. leoht fopþcuman, *creator angelorum, vitæ dominus, juſſit lucem prodire.* vide l. 24, ejuſdem paginæ.

Undecimi habes exempla in Paraphraſte: ut p. 5, 23. on ðære eþýl týnf nið ðaf findaþ-nean] feorran. gold] gým-cynn, *in hac terra homines* vel *poſteri offendunt aurum & omne genus gemmas.* Sic p. 81, 12. ða Azarias. in gebancum. hleoþrade halig. ðurh hatne lig. dæda georn. dihten henede. per pommaleaf.] ða popd acpæþ. Metod al pihta. hpæt ðu eart. mihtum frið niþaf to nefgenne, *tunc ſanctus, immaculatus & fortis Azarias reſonans in ardente*

igne dominum laudabat, hæc verba dicens: Creator omnium, ecce quam potentiſſimus eſt ad ſervan-dos mortales. Hinc etiam *Deus* vocatur niþa nepȝenð. p. 82, 1. & *mortales* niðða beoþna plurimis in locis. Sic in fragm. hiſt. *Judith. Holofernes* vocatur, niþ heaþð, *durus homo*, & moðiga niþ, *vir animoſus*.

Duodecimum occurrit quoque in Paraphraſte: ut, p. 41, 24, onȝunnon him ða byðlian ⁊ heoþa buþh þæþan ⁊ * ſele ſettan. ſalo nipian peþaſ on ponȝe pibeð ſetton. neah ðam þe Abþaham aþæþde hiſ palðende, *tunc cæperunt viri ſibi aſtruere & ædificare habitacula, & ponere ſedes & domus novas, & in planitie altare ponere prope illud, quod Abraham domino ſuo conſtruxerat.* Sic p. 52, 10. ȝeſapon oſeþ ſince ſalo hliſian. þeceð oſeþ þeaðan ȝolde, *videbant palatia argento, & aulas rutilare rubro auro.*

Tertiumdecimum † lið, *navis*, legitur in Paraphraſte p. 31, 3. Ic ðe ðæſ mine. monna leoſoſt. pæþe ȝeſýlle. þ ðu peȝ nimeſt. ⁊ ſeoþa ¹ ſærl. ðe ðu ſeþian ſcealt. ȝeonð ðeop pætep. ðeȝþimeſ poþn. on liðeſ boſme. læð ſua ic ðe hate, *quamobrem hominum dilectiſſime, te admonitum velim, ut abeas, &, ut jubeo, animalium pabulum, quod habere debes in diluvio, poſt aliquot dies in navem* [*arcam*] *vehendum cura.* Sic p. 32. 15, ða ȝemunde Ȝoð. meþe liþende. ſiȝoþa palðenð. ſunu Lamecheſ. ⁊ ealle ða pocþe. ðe he piþ pætþe beleac. liſeſ leoht ſþuma. on liðeſ boſme, *tum Deus dominus* ² *dominantium recordatus eſt Lamechidæ per mare navigantis, & omnium animalium, quæ ab aquâ obſeraverat in navigio vitæ glorioſus princeps.*

Quartumdecimum ſæpe legitur in metrorum *Boethianorum* verſionibus *Cottonianis*: ut, p. 156. Ne mæȝ eac. ſiþa nan. piſðom timbþiam. ðæþ ðæþ poþulð ȝitſunȝ. beoþȝ oſeþ-bþæðaþ, *nemo poteſt ſapientiam adſtruere, ubi fundamentum avaritia pervadit.* Sic p. 158, Ne ſuþþum ſiþ nan ymb ȝeſeoht ſþþecan, *ſed neque quiſquam de bello loquitur.* Hinc toties apud poetas πολυθρύλλητον iſtud ſiþa beaþn, pro *hominibus* vel *humana gente*: ut in *Cædm.* p. 20, 20, þonne moton pe hie uſ to ȝeonȝþum habban ſiþa beaþn, *tum poterimus habere homines noſtros diſcipulos.* Sic in poëtica *Runarum* explicatione, infra, cap. XXII. ſeoh byþ ſþoſup ſiþa ȝehpilcum, *pecunia eſt conſolatio omnibus hominibus.* Sic etiam in metrorum *Boëthianorum* verſionibus *Cott.* p. 154, ſiþum uncuþ. hþi ſio þýþð. ſþa po penðan ſceolde. & p. 156, ne mæȝ eac ſiþa nan. denique p. 140, ne ſuþþum ſiþa nan. & in *exorciſmo* quodam *ad reddendos agros fertiles*, bibl. *Cott.* Caligula, A, 7, 2. hal peſ ðu ſolde. ſiþa moðoþ. beo ðu ȝþopende. on ȝoðeſ ſæþme. ſoðþum ȝeſýlleð ſiþum to nýtte, *ſalve terra, mater hominum, floreas in dei ſinu, pabulo in uſum hominum repleta.* Vide *Olai Verelii* notas in hæc verba, frækin með fiðdum, cap. VI. Herv. Sag. p. 87. fyrar & fyrðar, proprie *præſides, præfecti.* poetice *viri.* ut *Gudmundus Andreæ Iſlandus* in voce. occurrit fyrar inter *virorum* appellationes parte 2. In harm. evang, *Cott.* nihil etiam frequentius occurrit, quam firiho barn, firiho barno, firio barnun, allaro firio fruma. firio ðrihten. allaro firio faðer.

Verum præter has voces, quas à poetis *Cimbrorum* uſurpatas fuiſſe animadvertit *Snorro* in ſecunda ſuæ Eddæ parte, aliæ occurrunt obſervatione dignæ in carmine Eddico ³ *Voluſpa* inſcripto, quam publici juris fecit, *P. Joh. Reſenius, Hafniæ*, anno 1665. cum *Stephani Olai Iſlandi* verſione & notis. Voces autem quæ *Voluſpæ* & fragmentis *A. S.* poeticis communes ſunt, infra ſequuntur.

Fþoð. *Cimbrice* fraður, *ſapiens, prudens, eruditus*; à verbo at fræða, *erudire.* Hinc *Ara Iſlandus* vocabatur Are preſti hin froðe, *Ara presbyter ille doctus.* Hinc apud poetas *Anglo-Sax. Senex* vocatur ȝeaþum fþoð, *annis eruditus*, vel *ſapiens factus.* Sic Paraphraſeos p. 51, 23. *Sarah* ita dicitur: ut, ða þ piſ ahloh. peþeða ðpihtneſ. nalleſ ȝlæðlice. ac heo ȝeaþum fþoð. ðone hleoþoncpýðe. huſce beleȝðe. on ſeſan ſþiþe, *tum fœmina non alacris deridebat exercituum Deum, ſed ſenex facta*, &c. ut ſupra. in eâ pagina dicitur etiam per ſynecdochen omnibus Septentrionalibus gentibus communem pintþum fþoð: ut, ðe ſceal pintþum fþoð. to poþulð bþinȝan. ðaþþa ſunu, inquit angelus ad Abrahamum; *tibi annoſa Sarah filium in lucem pariet.* Sic etiam in eadem pagina *Abraham* dicitur miſſaþum fþoð, per metalepſin troporum. Ut enim pintep per ſynecdochen partis pro toto, ponitur pro ȝeape; ſic ⁴ miſſape vel miſſepe *anni dimidium*, vel *ſemeſtre* ponitur pro pintep. en exemplum, he ða metoðe oncpæþ miſſaþum fþoð, *tum ille ſenex Deum alloquitur.* Plura vide exempla, p. 39, 6. 51, 7. 64, 7. Hinc quoque p. 27, 22. riððan miſſepa poþn, *poſt certum annorum numerum.* Hinc apud *Francorum* poetas fþuoðon & ȝifþuoðon, *ſeneſcere*: ut in harmonia evangeliorum *Cotton.* cap. XLII. Sum biȝinnit thann oc furthor thann hie iſt fruodto, *aliquis tardius incipit, quando ſeneſcit.* Sum uuirðit than ſo ſuitho ȝifruodto, *aliquis autem eſt tam grandævus.* cap. III, quam fruoð ȝumo ut fan them alahe, *ſenex è templo exiit.*

---

* A ſetle, *ſedes*: ut, bole a botle. † Lið etiam skip, *navis*, *Gudm. Andreæ* in ſtrophen *Voluſpæ* 16. ¹ *Cimbrice* fæðſla, *pabulum*, ut & fæða, & fæde, ab at fæða, *paſcere*: inde noſtrum food. ² *Triumphantium.* ³ Id eſt *Vaticinium volæ.* ⁴ Miſſape, *Cimbrice*, miſære vel miſſere, *ſemeſtre*, Gudmund. *Andreæ*, in Ar. Ar. m. g. *annus*; miſere, *ſemeſtre anni ſpatium.* Miſſere, quaſi midzere, n. g. *ſemeſtre.* Smidur nockur kom til Aſa og baud ad giora Þeim borg a Þrim miſſerum, *qui ad civitatem illis ædificandam ſeſquianni tempore obtulit.* Edda *Snorronis.* Mythol. XXXVI. vid. Miſſape, infra. ubi plura occurrunt hanc vocem explicantia.

Fæl, pæle, *cædes, clades, ſtrages. Cimbrice* valir. N. G. *cadivum, cadavera cæſorum in acie.* Hinc [1] *Odinus* Mavors *Cimbrorum* vocatur **Vólſodur**, i. e. *ſtragis auctor* vel *parens*; & ejus *aula, cælum bello cæſorum*, **Vallholl** vocatur. Hinc exercitus *Nebuchadonoſoris* vocatur pælhþeop þeoð, *exercitus cruentus.* Paraphraſ. p. 76, 11. & p. 32. 4. pællgþim niþe, *livor pernicioſus.* Vox etiam extra compoſitionem frequens occurrit apud poetas.

Gin, per epentheſin gien, & emphatice giena, *chaſma, abyſſus, vaſtum ſpatium*, & in ſenſu adjectivo *amplus, latus, ſpatioſus, vaſtus, immenſus*, à *Cimbrico* at **gina**, *hiare, hiſcere.* Inde **ginnunga**, *vaſtus hiatus, chaſma* vel *ſpatium immenſum, abyſſus*, & **gina**, *chaſma nubium.* Hinc immenſum illud *vacuum* vel infiniti *vacui ſpatium* ante mundum conditum vocatur in [2] *Voluſpa*, **gap-gynnunga** vel **gab-gynnunga**, *vaſta capedo, fovea* vel *hiatus ille vacui ſpatii immenſus.* Hinc etiam apud Paraphraſten p. 5. 24. vaſtus *Æthiopicæ* terræ tractus vocatur gin-þice: ut, þonne þeo æfre. Ethiopia land. ⁊ leodgeard. beligeþ uton. ginne-þice, *tum ſecundum* [flumen] *ambit terram & regionem Æthiopicam, regnum vaſtum vel ampliſſimum.* p. LX. 15. Speotol iſ ⁊ giſene. þ ðe foþ Metod. on gefriðde iſ. fpegler aldor. fe ðe figor feleþ. fnyhtfum mihtum. ⁊ ðin mod tþymeþ. godcundum gifum. foþþon ðe giena fpeop. ðæf þu piþ. fne- ond oðde feond. fpemman ongunne. popdum oðde dædum, *manifeſtum & viſum eſt, quod ætheris rector, verus deus, qui animum tuum corroborat divinis donis, & pro ſapientia & potentia ſua victoriam tibi dat, eſt tibi comes, quippe quod tibi magnopere ſuccedit, quod in amicum vel inimicum verbis factiſve, incipis facere.* Sic p. LXII, 22. ginfæftum gifum, *ampliſſimis donis.* Sic p. LXXII, 1. ðonne befæþman mæge. foldan fceafaf. eoþþan ymbhpyrfft. and up-podor. gafrecgef gin. ⁊ ðeof geompe lyft, *quam ulnis quis amplecti poteſt, telluris angulos, terræ circuitum, & cælum quod ſupra eſt, oceani intercapedinem, & hunc murmurantem aera.* Sic in fragm. *Judith.* lungre het gleau-hydig pif gumena fumne of ðæne ginnan bypig hyre togeanef gan, *prudens fœmina ſtatim jubebat aliquem virum ex ampla urbe ei obviam ire.* Hinc quoque gin in compoſitione, *valde, vaſte, immenſe* ſignificat. Sic *Deus* apud Paraphraſten vocatur gin-fæft God, *firmiſſimus, veraciſſimus, immutabilis Deus.* Et in *Voluſpæ* ſtrophe 6. *deaſtri Cimbrorum* vocantur **gin-heilog God**, *numina ſanctiſſima.* Perperam igitur omnia, quæ de hac voce ſcripſit *Gudm. Andreæ*, in *Voluſpæ* ſtrophen ſextam, & in lexico ſuo *Iſlandico.*

Fæfl, *Cimbrice*, **fadſla**, *pabulum, eſca, victus*: ut par. XXX, 17. ðæp fceal fæfl pefan. epic lifigendra. cynna gehpilcef, *ibi pabulum reponetur omnis generis animantium.*

Har, ut apud *ſcaldos* **hara**, & **herra**, *dux*, appellatur, ſic in ſecunda Eddæ parte inter regum appellationes. **hara edur herra hertuge heiter eirnenn ſuo iarl, ſein kongur. hara** vel **herra** *dux* appellatur tam *jarlus* quam *rex.* & in cap. de regiorum nominum origine, *rex* vel *dux* dicitur nominari **hari** vel **herra** à nono *Halfdani* regis filio. occurrit vox har in paraphr. p. LXVI, 24. pigend unfohte. hare heora pulfar. hilde gnetton, *imperterriti eorum duces, militares lupi prælio gaudebant.* Sic ſupra tranſtuli hare byrnan, *ducum loricas.*

Hom vel ham, *Cimbrice* **hamur**, *induviæ, exuviæ*, & per ſynecdochen, *quodlibet corporis indumentum, exterior forma, tegumentum*: Occurrit hæc vox in *Voluſpæ* ſtroph. 41.

Varð af þeim ollum einna nokur
Tunglis tiugare i trolls hame.

Factus eſt ex illis omnibus unus aliquis
Lunæ infeſtator [3] *formâ giganteâ.*

Hinc in Edda *Snorronis*, Mythol. LII. [4] *Lokus* accipitris exuvias [**valshamr**, & in compoſita declinatione **valshamenn**] indutus *Jotunheimos* advolavit. Hinc vox varie componitur in Paraphraſi: ut, p. 17, 2. gefeo ic him. hif englaf. ymbehpeorfan. mið feþeþ-haman ealra folca mæft. peneða pinfumaft. *video illum cum angelis ſuis, cum plumigeris illis circumcinctum, qui omnium cœtuum maximi, omnium exercituum glorioſiſſimi ſunt.* Occurrit eadem vox in concione, quam *Satanas* habuit ad ſuos, p. 11, 1. þ he mið fæðeþ-homan fleogan meahte pindan on polcne, *ut pennis indutus poſſit volare & in aera gyrare.* Sic p. 32, 5, *corpus humanum* vocatur flæfc-hom: ut, ppæcon anlearna feorh. of [5] flæfc-homan, *impiorum animas è corporibus vindictam ſumentes expulerunt.* Sic p. 82, 14, *ſchema angelicum* vocatur puldor-ham, *forma glorioſa*: ut, fpa fe halga peþ. hefgende pæf metodef miltfe. ⁊ hif mihta fpeð. nehte ðurh neorðe. ða of nodefum pæf. engel æl-beorht. ufan onfendeð. plite-fcine pene. on hif puldor-haman. fe him cpom to fnofne. ⁊ to feorh nefe, *dum ſanctus ille vir juſtâ* [*ſuâ*] *linguâ celebraret Dei miſericordiam & omnipotentiam, deſuper mittebatur è cœlo angelus fulgentiſſimus in glorioſis ſuis indumentis decore lucens, qui venit ad illum conſolandum, & vitam ejus* [6] *ſervandam.* Hinc quoque in *Dano-Saxonica*, gihaman, *tegere, tegumento munire*; ut, Aldred ðif boc gihamaði, *Aldredus hunc librum tegumento munivit.* in fine codicis *Cott.* IV. evang. *Dano-Sax.* Sic harm. evang.

---

[1] Vide *Voluſpæ* ſtroph. 1. & Eddam *Snorronis* in Mythol. XXXI, 33. [2] Strophe 3. [3] Vel *gigantis indutus exuviis.* [4] *Mercurius* technarum & inſidiarum ſtructor, apud *Aſas.* Vide Eddæ *Snorronis* Mythol. XXVII. [5] In gloſſis, cild-hama, *uterus.* Hinc hert-hamon, *præcordia*, in legibus *Friſionum*, Tit. XXII. §. 48, *ſi quis præcordia*, i. e. hert-hamon, *gladio tetigerit*, XVIII *ſolidis componat.* quem locum (inquit *Junius*) temere nimis ſuſpectum habuit *F. Lindenbrogius*; nob. *Spelmanno*, ut videtur, non diſſentiente. vide Gloſſ. *Spelmanni.* [6] *Liberandam.*

Cott. cap. XIX. fuglon thia hier on thesaro uueroldi sind farat an feðer-hamon sia ni cunnon enig sihu uuinnan, *volucres, quæ in hoc mundo sunt, & induuntur plumeis induviis, hæ non possunt quid pecuniæ lucrari vel sibi acquirere.*

Hleop, *Cimbrice* hlyre, poetice *frater, socius, consors,* & synecdochice *vir, homo*: ut paraphr. XLIII, 10. Næfre hleop lopa. æt eopihtan. æfre peorþeþ. feorh beþendpa. forht and acol. mon for metode. ðe him æftep. á ðurh gemynda freð. mod ⁊ dædum. porde ⁊ gepitte. pire ðance. oþ hir ealdor gedal. oleccan pile, *nunquam discipulus* [vel *disciplina vir institutus*] *è viventium numero, probrorum* [i. e. *culpæ*] *magis timens metueusque erat dei causa, utpote qui illi postea pro sanctitate mentis, animo & officiis, verbo & intellectu usque ad animæ* [*à corpore*] *divortium servire super vellet.*

Feorh, *Cimbrice* fior, *Francice* ferah, ferahu, ferhu, ferh, *vita, anima, vis vitalis*; *Voluspæ* strophè 42, fillest hann fiorve feigra manna, *saturatur vita morientium hominum.* Sic Paraphr. p. 5, 2. of ðam porhte god fneolicu fæmnan feorh indyde ece raula. heo pæpon englum gelice, *ex qua* [*costa*] *Deus fecit liberalem virginem vitâ inditâ & immortali anima, erant* [*Adamus & Eva*] *angelis similes.* Sic harmon. evang. *Cott.* cap. XLVI, uuas iro libes scolo that sia firio barn ferahu binamin ahtin ira aldras, *obnoxia erat morti, adeo ut homines animam illi & vitam eripiendi jus haberent.* Sic cap. XLVII. Ef hie that giquat hi that sia quika lietin friðodi ira fepahe, *si hoc diceret, quod illi eam vivam dimitterent, & vita in pace fruentem.* ac lietun sia standan thar ena thar inne, endi im it utt thananan gengun gram harda ludeo liudi, en after oðron, ant that iro thar enig ni uuas thes fiondo folkes thia iro ferahes thuo thero idis aldar lagio ahtean uueldi, *& siverunt illam ibi solam manere in domo, & inde exierunt crudeles Judæi singulatim alius post alium, usque dum nemo inimicorum, qui fœminæ isti vitam eripere vellent, ibi maneret.* & cap. L, ni uuitin uuerod ludeono, that hier ist betera rad barno gihuilicon, that man hier enna man aldra biloſie, endi that hie thuru iûuua dadi drorah sterabe furi thit foleſcipi ferah farlate than all thit liud uuerod farloran uuerthe, *nonne cognoscitis ô Judæi quod multo melius singulis futurum est, ut unus vitam amittat, & per facinora vestra moriatur, & animam perdat, quam ut universus hic populus perdatur.* bithiu hie so uuar gisprak bilcop thero liudio huo scolda that barn alla irmin thiod mid is enes ferhu mid is libu aloſean, *quamobrem sacerdos populi adeo vere prædixit, ut vir ille miserum omne humanum genus cum sua solius anima cum vita sua redimeret.* Sic cap. XXII, thoh sia hebbean iûuues ferhes giuualð, *quamvis habeant in vitam vestram potestatem.*

Fýnde *Fata, Parcæ.* Ða hit forhæfed gepeapþ þ hie ræðon frefn cýnincge pýrda gepýnu, *dum prohibitum erat, quo minus somnium & fatorum secreta regi ostenderet,* Paraphraseos p. 78, 10. *Francice,* uurdi est *Fatum, Parcæ.* harmon. evang. *Cott.* cap. XLI, thuo quamun ok uurdi gi-scapu them odagen man orlag huila, *tum Parcarum decreta & fatale tempus ad divitem venerunt.* [1] *Cimbrice* vrdrest, nomen unius *Parcarum*; alterius, verdande; ut tertiæ, skuld. Hinc in *Duglassiana Virgilii* versione, *Fata* semper redduntur werdes: ut,

Thar war hir armes, and here stude eik her chare;
This goddes ettled, gif werdes war not contrare,
This realme to be superior and maistres, &c.

Virgilius: ——————— *Hic illius arma,*
Hic currus fuit: hoc regnum dea gentibus esse,
Si qua fata sinant, jam tum tenditque fovetque.

Hleop, hleoþ. *Cimbrice* hle vel hliæ, *locus à sole ventove immunis, umbra, umbraculum*; & per translationem, *refugium, asylum, hospitium, domus.* Sic Paraphr. p. 53, 5, ða to forum Loth. ðam gierstum hnah. ⁊ him georne bead. nerte ⁊ genedde hleop. ⁊ ðegnunge, *tum Lothus ad genua hospitum procumbens, magnopere eos obtestatus est, ut apud se cœnare & pernoctare dignarentur, & suæ domus hospitium & officia æquo animo acciperent.* Sic p. 59, 4, he pær leof Lode. forþon he ribbe. gerelig dneah. and hir rcippende. undep rceade gefon. hleop fedpum ðeaht. hep ðenden lifde, *charus erat Deo* [Abrahamus,] *quamobrem pace beatus vitam egit, & sub umbra Creatoris sui peregrinatus est, dum* [2] *hic vixit,* [3] *refugio illius pennarum tectus.* Plura habes exempla. p. 64, 22. 89, 24.

Mirrape, ut supra in Fnod, *semestre spatium, anni dimidium.* & synecdochice, *annus. Cimbrice* missere: ut Harvarar Saga. capite XI, pagina 131, a þeim misserum ol Suafa son þan Hlaudur hiet, [4] *in semestri spatio Suafa peperit filium, qui Hlaudurus vocatus erat.* Sic in *Aræ* multiscii schedis. p. 2. fra misseris tali, *de anni computo.* Sic in Gautrýks Saga. ut, sitter Rolf k. i Suiþiod mið mikili gledi, oc frýdi þau misseri, *regnavit Rolfo rex in Suecia cum magno gaudio ac pace aliquot annos.*

Lind, *vexillum, labarum, insigne militare,* per metonymiam materiæ à [5] lind, *Cimbrice* lind,

---

[1] Vide *Voluspæ* strophen 19. & *Gudmundi Andreæ* in eam notas. vide etiam Eddæ *Snorronis* Mythol. 15. [2] *In terris.* [3] *Sub alis divinæ majestatis.* [4] Id est *intra.* [5] Legitur hoc nomen in *Satyrographo*: ut, And under a lynde on a land leaned I a stounde.

tilia

tilia arbor. *Voluſpæ* ſtrophe 45. *Steph.* Hrymur ekur auſtann heffur lind, *Hrymur aurigat ab ortu, levat vexillum.* & non reddendum ut *Steph.* reddit: *intumeſcit aqua.* Sic Paraphr. p. 45, 5. ðapa ðe he pyrte. þ meahte pel æghpilc. on fyrd pegan. realpe linde, *quorum bene novit unumquemque in exercitu vexillum album portare poſſe.* Sic p. 68, 11. hponne rib-boda. fæ-rtreamum neah. leoht ofep lindum. lyft-edopaf bpæc, *quando* [1] *lux, expeditionis dux, prope mare ſupra vexillum æthereas domos perrupit.* Sic in carmine cap. XVII Hervar. Sag. ut, breſta mun adur broder i blichuita lind, oc kalldur geir koma vid annan, oc margur gunni i gras hnigga, adur eg Tirfing i tuent deile, mun þeir Humlingur halfan arf giefa, *deficiet prius frater, & frigida tela convolabunt circum vexilla candore nitentia, & multi milites ceſpitem rodent; prius Tirfingum* [*gladium*] *in binas partes diſpartiam; quam dimidium hæreditatis tibi dedero.* Sic etiam p. 69, 11. hofon hepe cyrte. hpite linde. fegnaf on fande, *levarunt milites delecti alba vexilla, ſigna in littore.* Vexillum etiam dicitur lindcnoda. i. e. *tiliæ germen* vel *ramus*, p. 44, 7. punðon Sodom-pape. ȝ Gomoppe. golder-bpyttan. leofum bedpopen. æt ðam lind-cnodan, *Sodomæ & Gomorrhæ reges ſuis hominibus orbati ſtabant ad vexilla.* Sic in fragm. *Judith.* benaþ linde fopþ, bopð fop bneortum. ȝ byrn-homaf, *vexilla, clypeos & loricas efferunt.* rtopon heaðo-mincaf beornaf to beadope bopðum beþeahte hpealfum lindum, *principes viri, duceſque clypeis tecti, & ſinuantibus vexillis profecti ſunt ad bellum.*

Beopn, beopna, *vir primarius, ſatrapa, princeps, nobilis, in ſuo ſtatu & dignitate antecellens, heros, dux*: & per ſynecdochen generis pro ſpecie apud poetas frequentiſſimam; *vir, homo, maſculus.* Exempla habes bene multa in *Somneri* Lexico è paraphraſte deprompta, quibus iſtud addam ex Fragmento hiſt. *Judithæ.* Beopnaf rtoðon ymbe hyna ðeoðnef tpæf, *ſatrapæ circumſtabant imperatoris ſui tentorium.* Et chron. *Sax. Gibſ.* An. DCCCCXXXVIII. Æþelftan cyning beorna beah-gifa, *Æthelſtanus rex, princeps, monilium largitor.* Quoad vocis hujus derivationem, petenda videtur à *Cimbrico* beorn, biorn, bearn, biarn, *urſus*, qui ob bellicam virtutem apud ſeptentrionales gentes, ferarum eſt princeps; vel forſan per ſynecdochen ſpeciei pro genere, ab heroibus & principibus viris, qui ſe *Beornar*, ſcil. *Urſos* vocatos voluerunt. Apud gentes enim boreales præſtantiſſimi quique, & fortiſſimi viri honorificum ſibi duxerunt ferarum, URSI præſertim ac LUPI, nominibus inſigniri. Hinc in hiſtoriis iſtarum gentium tot nobiles & primarii viri, qui *Beorn, Biorn, Ulfur* vel *Wulfur* nuncupantur. In *Aræ* ſchedis celebrantur Ketil=Biorn, *Ketilli filius.* Biarn=hartur, unde *Latinum Bernhardus*, i. e. *Urſus fortis.* Ibi etiam legitur de morte *Godrodi* cujuſdam magni Bearnar ſonar, i. e. *Beornonis filii*; & de *Beornone* quodam, qui vocabatur Biarn hinn ſpaci, i. e. *Biorno ſapiens.* Omnium autem, qui hoc nomine gaviſi ſunt, maxime celebratur *Suecicus* ille heros è regio ſtemmate oriundus, Beorn vel Biarn vocatus; quem rex *Sueciæ Eiricus* [2] propter fortitudinem & ferociam ſuam Styr=Biorn, *Styrbiornonem*, i. e. *bellicoſum urſum* cognominavit. ſive igitur per metaphoram poetis *Saxonicis* uſitatam; ſive per ſynecdochen ab inclyto & inſigniſſimo iſtius nominis heroe, ad heroem & principem ſignificandum Beorn vel Biorn transfertur; ſive denique heroem ſignificat, quod heroibus & magnatibus tam commune nomen erat; perſuaſum mihi eſt *primarios viros* & *duces*, ab iſto Beorn vel Biorn, Beopnaf apud *Saxonicos* poetas vocari.

Manlic, monlic, emphatice manlica, monlica. *Goth.* MANLAIK, MANLEIK, *Marc.* XII, 16. *Cimbrice* mannlyka, monnlyka, *ſtatua, imago, effigies humana.* Voluſpæ ſtroph. 10.

Thar Motſogner er mætſtur vm ordenn	*Hic Motſognerus primas obtinuit,*
Sverga allra, enn Durenn annar,	*Inter nanos omnes, Durimus autem ſecundas,*
Their mannlykan morg vm giordu	*Qui nanorum multas fecerunt imagines,*
Sverga ur iordu ſem Durenn ſagde.	*Ex terra ſicut dixit Durinus.*

Sic in Paraphraſi p. 55, 17. Se monlica þ ir mæne rpell, rtille punode ðæp hie rtpang begeat pite, *hæc ſtatua* [ſcilicet uxoris Lothi] *immota manſit, quæ hiſtoria celebris eſt, ubi grave ſupplicium eam occupavit.* Sic p. 78, 22. ðæpe bupge peapð anne manlican ofep metoder ert gylde of golde gumum apænde, ut ſupra in Gum.

Vig *ſacrum*, tam *templum*, quam *idolum*. Paraphr. p. 79, 11. oft hie to bote. balde gecpædon. þ hie ðær pigef. pihte ne pohton, *præterea audaces dicebant, quod idolum nihili faciebant.* & l. 16. ðegnaf ðeodne rægdon. þ hie ðæpe geþeahte pæpon. hæftaf heapan. in ðirre hean byrig. ða ðir [3] hegan ne pillaþ. ne ðirne pig pupþigeon. *Regi* [Nebuch.] *thani dicebant, quod excelſi captivi in hac excelſa urbe ejus conſilii eſſent, ut neque ſimulacrum illud, neque idolum honorare vellent.* pig autem primario *ſacrum, conſecratum* ſignificat; unde idolum illud aureum, alias abſolute gyld dictum, vocatur pig-gyld, *ibid.* l. 2. hæþne ðeode pupþedon pig-gylde. unde

---

[1] Scilicet *præcedens noctu columna ignis.* [2] Enn adur enn Beorn for ut lande, gaf Eirekur kongur honum widur nesni af hardfeinge sinne og styrioll, og kallade hann Styrbiorn, *verum antequam Biorno regione excederet, dedit Eiricus rex ipſi cognomen à ferocia ſua & bello, vocavitque Styrbiornonem*, Hiſtor. *Styrbiornonis, Suecici* herois, extans in commentar. Chriſt. *Wormii* in *Aræ* ſchedas. [3] Forſan mendoſe: atque legendum, ut videtur, hepgan:.

 pig-bod,

ꝑɪȝ-boꝺ, vel ꝑɪ-boꝺ, *altare*. ꝑɪȝ autem *Cimbrice* væ, eſt *Gothice* ᚿᛖᛁᚺᛋ vel ᚿᛖᛁᚺᛦ emphatice; *Francice* wiho, *ſacer*, wihan; *Cimbrice* at veiga, *conſecrare*. Inde uuih, *ſacrum templum*, in harm. evang. *Cott.* Qui plura vult, conſulat *F. Junium*, in ᚿᛖᛁᚺᛋ. & *Gudmundi Andreæ* notas, in veberg, *Voluſpæ* ſtroph. 52.

Oꝑleȝ, *fatum*, & in compoſitione *fatalis*: ut paraph. XLIV, 19, ꝛe ꝥ oꝑleȝ peoꝑc. ðam Ebꝑeiꝛcan. eoꝑle ȝecẏþꝺe, *vir qui fatale facinus*, vel *eventum Hebræo narrabat*. Hinc paraph. p. 50, 2, *Ismael* vocatur oꝑleȝ-ȝiꝼꝑe, *fati* vel *mortis*, i. e. *cædis avidus*. Componitur autem vox ex *Cimbrico* vrð, vel *Francico* urdi, *fatum*, & leȝ, *Cimbrice* laug vel log, *lex*. Inde euphoniæ gratia uꝑloȝ, & u in o mutato oꝑloȝ. occurrit vox in *Voluſpæ* ſtroph. 6. & in harm. evang. *Cott.* cap. LV, orlaȝies uuord, *fati decretum*; & in cap. XLI. ſupra citato, orloȝ huila, *fatalis hora*. vide ſuprà, in pẏꝑꝺe.

Fæȝe, *moribundus*, *morti appropinquans*, *ad moriendum deſtinatus ac expoſitus fatis*; cui extrema Parcæ jam nunc fila legunt. *Cimbrice* Feigur: ut in ſupra citato verſu *Voluſpæ*. filleſt hann fiorve feigra manna, *ſaturatur vita expirantium hominum*. Sic in colloquio iſto inter *Giſſorum* & *Angantyrum*, cap. XIX, Hervarar Sag.

Feltur er ẏdar fylke,
Feigur er ẏdar vẅſir,
Gnæfur ẏdar * gunnfani,
Grammur er ẏdur Odin.

Metuit veſter exercitus,
Morti vicinus eſt dux veſter,
In alto poſitum eſt vexillum veſtrum,
Iraſcitur tamen vobis Odinus.

Sic in fragm. *Judith*. fæȝe ꝼꝛumȝaꝑaꝛ ꝼẏnꝺ ꝛinꝺon eopeꝑe ȝeꝺemeꝺ to ꝺeaꝼe anꝺ ȝe ꝺom aȝon tiꝑ æt toꝑhtan, *hoſtes veſtri*, *principes fato moribundi ad mortem condemnati ſunt*, *& à Deo judicantur*. Sic paraph. LXXII. 16. laꝼe cẏnmꝺon. lẏꝼt up ȝeꝛpeaꝛc. fæȝum ꝛtefnum, *clamabant moribundis vocibus inviſi*, *uſque ad cæli nubes*. Sic iterum in fragm. *Judith*. ðæꝛ ꝛe hlanca ȝeꝼeah pulꝼ ın palꝺe ȝ ꝛe panna hꝑæꝼn pæl ȝiꝼꝑe ꝼuȝel peꝛtan beȝen ꝥ him ða ðeoꝺȝuman ðohton tilıan ꝼẏlle on fæȝum, *propter hoc gaudebant in ſylvis*, *quum famelicus lupus*, *tum famelicus corvus cadaverum in acie cæſorum avida avis*, *qui ex occidente ambo venerunt*, *eo quod credebant ſe deſtinatis cædi hominibus ſaturatos iri*. Sic in compoſitione ꝛleȝe-fæȝe *ad cædem deſtinatus*, *cæde periturus*: ut, ꝛleȝe-fæȝe hæleþ ꝛlæpe to-bꝑeꝺon, *cæde morituri duces ſomnum protrahebant*.

Gen, poetice ȝien. *Cimbr.* quoque ſcribitur gen, *iterum*, *denuo*. Occurrit hæc vox *Voluſpæ* ſtroph. 25.

Gen geingu Reigen oll a tokſtola
Gin-heilog God ——— ———

Denuo acceßere Dii omnes tribunalia
Sanctiſſima numina ——— ———

Sic Paraphr. p. XLVII, 14, ða ȝen Abꝑahame. eopꝺe ꝛelꝼa. heoꝼona heah cẏninȝ, *tum iterum ſe oſtendit Abrahamo excelſus cælorum rex*. Sic XLVIII, 7, ȝien ðe ꝛunu peoꝑþeþ. beaꝑn oꝼ bꝑẏꝺe, *tibi denuo filius erit ex ſponſa natus*.

Yldaꝛ, eldaꝛ, *homines*, *viri*. ꝛe maȝo-ꝑinc ꝛceal. mid ẏldum peꝛan. Iꝛmahel haten *& eximius ille filius vocabitur apud homines Iſmael*, Paraph. p. 50, 2. Hinc ẏlda beaꝑn, ẏldo beaꝑn: ut, Paraphraſ. XII, 3, ꝥ ðæꝑ ẏldo beaꝑn. moꝛte onceoꝛan. ȝoꝺeꝛ ȝ ẏꝼeleꝛ, *ut ibi homines* [nempe Adamus & Eva] *eligerent bonum & malum*. alibi, ꝥ pæꝛ ꝺeaꝼeꝛ beam. ꝛe bæꝑ bitꝑeꝛ fæla. ꝛceolde bu pitan. ẏlda æȝhpilc. ẏꝼleꝛ ȝ ȝoꝺeꝛ, *hæc erat mortis arbor*, *quæ acerbis onuſta erat*, *ut* † *terra* [habitaculum] *& hominum quilibet ſcirent bonum & malum*. Sic p. LIII. 19. æꝑ ȝe ꝛceonde piþ ȝeꝛceapu ꝼꝑemman unȝẏꝼꝑe ẏꝼel ẏlda beaꝑnum, *antequam abominabile in homines ſcelus contra naturam perpetretis*. Occurrit eadem phraſis *Cimbrice*, *Voluſpæ* ſtroph. 21.

Thær log logdu, Þar lyff furu
Allda bornum. ——— ———

* *Hæ leges ſanxerunt*, *hæ vitam diſpenſarunt*
Mortalibus. ——— ——— ———

& in harm. evang. *Cott.* cap. IV, thie ſcal Helanð to naman eȝan mið elðion, *qui Jeſum nomen habebit inter homines*. Sic cap. VI, thoh hie ſi cuninȝ oðar all erðun endi himiles endi oðar eldi barn uueroldes uualdand, *& ſi ſit rex totius terræ*, *& cæli*, *& dominus hominum*, *qui in mundo ſunt*. Sic cap. XIII, ni muȝun elðiu barn, quaþ hie enuualðeꝛ broðes liuði libbean, *non poterunt*, *inquit ille*, *homines ex ſimplici pane vivere*.

---

* Vox compoſita videtur ex *Cimbrico* vel *Scandico* gunn, *prælium*, & fani, *Sax.* ꝼana, *vexillum*. Inde apud *Anglo-Saxones*, ȝuþꝼana, *vexillum militare*, *labarum*. At *Verelius* reddit gunnfani, *Suecice* konung *regem* i. e. *belli dominum*; à gunn, & fan, *dominus*, quod apud boreales *Gothos* in communi uſu non erat; penes tamen lectorem ſit judicium. præterea notetur, quòd ut munne *os*, *oris*, apud *Anglo-Sax.* eſt muþ, à *Gothico* ᛗᚢᚾᛋ; Sic gunn, *bellum*, *prælium*; *Sax.* eſt ȝuþ; & utrumque forſan à ᚴᚢᚾᛋ, quod, ut par eſt credere, apud auſtrales *Gothos* in communi uſu erat. † Alias *ambo*, ſcilicet Adamus & Eva. * Scilicet *Parcæ*.

Oꝑ,

Oꝑ, oꝑð. *Cimbrice* ar. n. g. in compoſita declinatione arð, *initium, principium, quod primum eſt, origo. Voluſpæ* ſtroph. 3. ar var allda, Þa ymer bygde, *principium erat ſeculorum, cum Ymerus habitavit*, vel potius, *ædificavit*. alias, ar var allda, Þa ecke var, *principium erat ſeculorum cum nihil extaret*. Sic in verſione interlin. evang. *Cott.* oꝑ ł ꝼꝑumo peꝑceo ðaꝛ, *initium dolorum hæc*. Marc. XIII, 8. Sic initium harmon. evang. *Cott.* inſcribitur OR EVANGELIUM. Sic etiam *Gregor.* Paſtoral. XLIX, 4, ȝebiþ miþ ðæꝑe anꝼꝑaꝑe, oð ðu piꝛe ðæꝛ þin ꝼꝑꝑæc hæbbe ȝe oꝑð vel oꝑ ȝe enðe, *differ reſponſum, uſque dum noris ſermonis tui initium & finem*. Sic paraphr. LXXVIII, 1, ȝif ðu hiꝛ æꝑoꝛꝛ ne meahꝛ. oꝑ aꝑeccan, *ſi tu ejus principium narrare non potes*. Sic quoque in paraphraſi legitur oꝑð & enðe, bis térve. ſpeciatim p. LXXVIII, 16, ðaꝛꝛe ꝼona onȝeaꝛ. ꝼꝑiþmoð cynincȝ. oꝑð ȝ enðe. ðæꝛ ðe him ẏpeð pæꝛ. *adeo ut ſtatim magnanimus rex principium & finem intelligeret ejus quod ei oſtenſum* [in ſomnio] *erat*. Sic p. XVII, 19. vocatur *Adamus* oꝑð moncynneꝛ. & p. 30, 1, ꝼolc-mæȝþa cynincȝ ȝ æþelincȝa oꝑð:. *Cain* quoque vocatur oꝑð bana, *primus homicida*. Gudm. *Andreæ, Stephanides* & *Verelius Cimbricum* ar abſciſſum putant à *Græco* ἀρχὴ, ab eoque derivandum putant ÆRA *Latinum*. *Junius* quoque in obſervationibus in *Willeram*. p. 248, cognationem notat inter *Saxonicum* oꝑð, & *Latinum ordiri* & *ordium*. oꝑð tamen *Cimbricum* eſſe conſtat à nomine compoſito arð, plane ut oꝑ à ſimplici ar, vel ut ꝼelð & ꝼele, *aula*, à *Cimbrorum* ſæl vel ſel, in compoſita declinatione ſælð, ſelð.

Alðoꝑleȝe, vel ut forſan ſcribi debet, alð-oꝑleȝe, *fatum*. ȝe me ꝼæȝðon. ȝ þ ȝecpæðon. þ ȝe cuðon. mine alð-oꝑleȝe. ꝼꝑa me æꝼꝛeꝑ peaꝑþ, *mihi dixiſtis & declaraſtis, quod noſceretis ſeculi mei fata, & quod mihi eventurum eſſet*, Paraphr. LXXVIII, 4. Oꝑleȝ autem, vel ut alias ſcribitur oꝑlæȝ, eſt quod *Cimbrice* orlog, *fatum*. Sic *Voluſpæ* ſtroph. 16, Fundu -----Aſk og Emblu orlog lauſa, *invenerunt Aſcum & Emblam* [vel virum & fœminam] *ſine fatis*. Hinc *Gudm. Andreæ* in locum: [1] orlog, *fatum*, ab or vel ar, *primordium*, & log, *leges*, quaſi *cujuſlibet lex*. Hinc ſtrophe de tribus Parcis additur, Þær log logdu Þær [2] log furu, Allda børnum, *hæ leges poſuerunt, hæ leges elegerunt ſeculi filiis*. inde iterum *Gudm. Andreæ, Nota quam manifeſte hic ponitur vox* orlog *pro* fatis; *quibus ego addo*; *nota quam manifeſta eſt cognatio inter* log allda bornum & aldorleg. Hinc Eddæ *Sturl.* Mythol. XII. og beid Þa at dæma med ſier orlog manna, *juſſit, ut ſecum judicarent fata hominum*. Sic etiam *Daniel* ad *Balthaſarem*. Paraphr. p. XCI, ac ðe unceapunȝa. oꝑlæȝ ꝛecȝe. poꝑða ȝeꝑẏnu. ða ðu penðan ne miht. *ſed tibi gratis oſtendam fatum, verborum myſteria; quæ tu avertere non poſſis*. Oꝑlæȝ etiam ſignificat *cædem, bellum, prælium, contentionem*; ut in Paraphraſte de *Iſmaele*, p. 50, 1, ꝛe maȝo þinc ꝛceal. miþ ẏlðum peꝛan. Iꝛmael haten. ꝛe bẏþ unhẏꝛe oꝑlæȝ ȝiꝼꝛe piþeꝑ-bꝑeca, *puer ille fortis erit, & à majoribus Iſmael vocabitur: indomitus hic erit, belli cupidus adverſarius*. Sic p. XXII, 18. bẏþ ȝemæne incþum. oꝑleȝ niþ. á ðenðen ꝛtanðeþ. poꝑulð unðeꝑ polcnum, *inter vos ſemper erit fatalis, vel bellica malevolentia, dum mundus ſub æthere extabit*. Sic etiam Pſalm. LXVIII, 32. bibl. *Iſland.* ſundur dreiff Þu folked ſem giarnan vill hafa orlog, *diſſipe gentes, quæ bella vel fatalem cædem volunt*.

Benn, *homo*. in ſecundâ parte Eddæ *Snorronis* inter hominis appellationes bænn. Paraphr. p. LXXXIV, 14, pæȝon ða benne ꝼoꝑbuꝑnene. ðe him on banum. laȝon laþ ꝛeaꝑo. leoða cẏnincȝeꝛ, *tum odioſi homines, ſatellites regis, qui ligna poſuerunt ad eos interficiendos, combuſti peribant*.

Reȝn, vox poetica. bis legitur in *Voluſpâ* reiginn vel reginn. I. in ſtrophe 12, Viu hef eg dverga reiginn oc radſvidur riett vintallda, *nunc ſunt à me nanorum virtutes, & in conſiliis prudentia rite enumerata*. ita *Steph.* II. in ſtroph. 6. Þa geingu Reiginn oll a tokſtola gin heilog God, *tum petebant Dii omnes tribunalia, ſacroſancta numina*. Scribitur etiam ragn, rægn & regn: ut in ragna rockur, *crepuſculum deorum*, ſive *ultimus cataclyſmus univerſi*; de quo vid. Mytol. XLVIII. Eddæ *Snorronis*. Βαλευτὴς, *Marc.* XV, 43, Latine *decurio* redditus, *Gothice* vertitur ΚΑΤΙΝΕΙS. & *Luc.* III, 1. ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου, ΚΑΤΙΝΧΝΔΙΝ ΠΟΝΤΙΛΝ ΠΕΙΛΑΤΛΝ. Sic *Luc.* II, 2. ΚΑΤΙΝΧΝΔΙΝ ΚΥΡΕΙΝΙΛΙΝ, *præſidente vel præſide Cyrenio*. Hinc conſtat ΚΑΤΙΝΧΝ ſignificare, *præſidere, præpollere, præeſſe, eſſe præfectus, eſſe dominus* vel *princeps*. Inde, me judice, ſic verti debet prius exemplorum ſupra citatum. *Nunc ſunt à me Nanorum præſides & conſiliarii* vel [3] *rectores rite enumerati*: & poſterius ſic, *tum principes omnes ſacroſancti* [i. e. dii majorum gentium] *tribunalia petebant*. Inde in Paraphraſte *fures improbi*, & *regnorum raptores & direptores* vocantur ꝛeȝn-ðeoꝼaꝛ. LXXIV, 6, muꝑnaþ on moðe man-huꝛ piton ꝼæꝛt unðeꝑ ꝼolðan. ðæꝑ biþ ꝼẏꝑ anð pẏꝑm. open ece ꝛcꝑæꝼ. ẏꝼela ȝehpilceꝛ. ꝛpa nu [4] ꝛeȝn-ðeoꝼaꝛ nice ðælaþ. ẏlðo oððe æꝑ ðeaþ, *omne genus ſcelera lamentantur illi animis fixi in domo ſupplicii, ubi ignis & ſerpens, ſpelunca æterna patens; tametſi fures dominantes* [improbi] *ad ſenectutem uſque extremam regna diſtribuunt, vel regiones largientur*. i. e. *tametſi dominantes fures uſque ad mortem regnabunt*. Sic harm. evang. *Cott.* XIX, huanð it rotot hier an roſte enði reȝin thieðos forſtelat, *quoniam hic conſumitur ærugine, & fures furantur*. Sic cap. LXIV. laȝ thar oc an benðion an thero burȝ innan en ruob reȝin-ſcatho, *jacebat ibi vinctus in urbe latro, princeps latronum* vel *famoſus latro*. Sic cap. LXV, *milites* qui de *Chriſti* tunica inconſutili ſortiebantur,

---

[1] Vide aliam derivationem ſupra in oꝑloȝ. [2] Alias lyff *vitam*. [3] *Cimbrice* enim ar ræða eſt *regere*. eg ræðe, *rego*. [4] Alludere videtur poeta ad *Danos* per *Angliam* olim graſſantes.

vocantur quoque regınſcathon. Sic cap. XLII, *decretum divinum* dicitur regınu ȝiſcapu, ut in eod ȝiſcapu, cap. XXVI. & XLIII. *duo cæci* qui vocibus canoris à *Chriſto* prætereunte, ut oculos ſanaret, petebant, vocantur regini blindon i. e. *inter cæcos principes*, vel *maxime cæci*, *oculis prorſus capti.* Sed non tantum vocabulis & phraſibus *Scaldorum* utuntur *Anglo-Saxonum* poetæ, verum etiam ad eorum fabulas & hiſtorias mythologicas alludunt. Supra oſtendimus in Ƿyrde, *fata*, Paraphraſten ad parcas Eddicas plane reſpexiſſe; & auctor additamenti ad paraphraſin, quiſquis ille fuit, poeta eximius, in deſcribendo *Tartaro*, in quem Deus Satanam cum angelis præcipitaverat, plane alludit ad viperinam illam *Scaldorum* Gehennam, quam *Snorro* mythologia ſuæ Eddæ XLIX, ſic depingit. [1] *Multæ tum manſiones bonæ ſunt, multæ etiam malæ: ſed poſt hæc eventa, optimum erit in cœlo manere, ubi nectar generoſiſſimum abunde ſuppeditatur iis, qui eo delectantur in aula, quæ Brymer appellatur, quæ in Okolno ſita eſt. Suavis eſt hæc aula, & in* [2] *montibus voluptatum ſita eſt, fabrefacta ex rutilante auro, quod Sindri vocatur. In hujus aulæ manſionibus boni juſtique habitabunt. In* [3] *Na-ſtrandis vero aula eſt magna & mala, cujus fores Boream ſpectant. Hæc tota contexta eſt ex* [4] *tergis ſerpentum, quorum capita introrſum ſpectant, & virus ſufflant, ita ut amnes veneni per aulam decurrant, in quibus vadant perjuri & homicidæ: ſicut dicitur.*

Sal veit eg ſtanda	*Aulam novi ſtare*
Solu fiarre	*A ſole remotam*
Na-ſtrandum a,	*In Naſtrandum,*
Nordur horffa dyr,	*Ad boream ſpectant fores,*
Galla eitur dropar	*Illabuntur veneni guttæ*
Inu vmm liora.	*Per feneſtras.*
Sa er vndenn ſalur	*Hæc eſt aula contorta*
Orma hryggium;	*Ex ſpinis ſerpentum;*
Skulu Þar vada	*Illic vadabunt*
Thunga ſtrauma	*Per Stygia fluenta*
Menn mein-ſuarar,	*Homines perjuri,*
Og mord-vargar.	*Et homicidæ ſicarii.*

In iiſdem vere verbis & verſibus pingitur hæc viperina Gehenna in *Voluſpa*, ſtroph. 37, 38, 39. in [4] quam *Gunnarum* projici mandavit rex *Atla.* Mythol. LXXV. & ad quam non uno in loco manifeſte alludit toties ſupra citatus poeta *Chriſtianus* in proſopopœa Satanæ ad ſocios in Tartaro concionem habentis: ut, p. 93, 19. Nagan pe ðæſ heolſtſeſ. Þ pe uſ ȝehyðan magon. in ðiſſum neoplan ȝenipe. heſi iſ neðpan ſueȝ. pynmaſ [6] ȝepunaðe, *non poſſidemus hanc ſpeluncam, ut in hac abyſſo nebuloſa nos abſcondamus, ubi eſt colubrorum ſibilatio & viperarum manſio,* vel *habitaculum.* Sic p. 94, 7. ſpa ſe peneȝa ȝaſt. popðum ſæðe. hiſ eaſtoþo. ealle æt ſomne. ſah in ſynnum ſyſ leoma ſtoð ȝeond Þ atol ſcnæſ. attpe ȝeblonden, *ſic dixit malignus ſpiritus vel in igne hoſtis, ſuis, qui triſtes convenerant, dum flammans ignis veneno mixtus per totum fœdum antrum ardebat.* & paulo poſt; hpilum nacoðe men. [7] pinnaþ ymb pynmaſ. iſ þeſ pindiga ſele. ealle inpeapð. [8] atole ȝeſylleð, *nunc vero ſerpentes nudos homines circumcingunt, totaque hæc ventoſa aula eſt ſanie repleta.* Sic etiam p. 98. 9. vocatur Satanæ habitaculum, ſlop attpe peol, *pavimenti vortex venenoſus*, vel *pavimenti venenoſi vortex.* & paulo poſt; ðæp iſ pom ȝ pop. piðe ȝeheneð. ȝ ȝniſt bitunȝe. ȝ ȝnoſtnunȝe mecga. nabbaþ pe to hyhte. nymþe cyle ȝ ſyſ. péan ȝ pitu. ȝ pynma ðneat. ðnacan ȝ næððan. ȝ ðone ðimman ham, *ubi horror, & ploratus, & ſtridor dentium, & gemitus ſociorum late audiuntur: nihil habemus ſperare, niſi frigus & ignem, mœſtitiam & ſupplicia, viperarum cœtum, baſiliſcos & colubros & tenebroſum hunc locum.* Hæc ad orcum Eddicum vel *Scaldorum* infernum reſpiciens poeta noſter; qui in hac ſuâ inferorum deſcriptione omnes poetas quum *Græcos* tum *Latinos* longe ſuperat: *Miltonoque* noſtro, optimo poetæ, ſed peſſimo civi, qui in carmine vere rhythmico, quod inſcripſit **Paradiſe loſt**, tartarum & cacodæmonum mores depinxit, æquandus, me judice, ſi non anteferendus. Sic in fragm. *Judith*, de *Holoferne* decollato, læg ſe ſula leap ȝeſne beæſtan ȝæſt ellon hpeapſ undeſ neopelne næſ. ȝ ðæſ ȝenyþeſtað pæſ ſuſle ȝeſæled. ſyðdan pynmum beponden. pitum ȝebunden. heapde ȝehæſted in helle bſynne æſteſ hinſiþe ne þeapſe. he hopian no ðyſtſum ſopſylmeð þæt he ðonan mote oſ ðam pynm ſele. ac ðæſ punian ſceal apa to aldre butan ende ſopſ in ðam heol ſtſum ham hyht pynna-leaſ, *jacebat impurus truncus, ſpiritus vero remeabat, alio abiens ſubter barathrum non habens fundum, eóque damnatus ſulphuri erat traditus, dein ſerpentibus æternum involutus, & ſuppliciis vinctus arcte cuſtoditus fuit in inferni igne. adeo ut poſt mortem fruſtra ei ſperare eſſet, ut tenebris liberatus inde ex aula viperina exiret; ſed ibi ſemper manebit in ſecula infinita, in voraginoſâ illa domo, quam* pinna-leaſ *vocant.* i. e. *acherontem.*

Huic autem à *Scaldis* deſcripto Tartaro vel Gehennæ, operæ pretium erit annectere & *cœli* apud illos deſcriptionem in verbis *Snorronis Latio* donatis, Mythol. XV. *In auſtrali cœli cardine, palatium eſt omnium ornatiſſimum & ſole clarius, quod vocatur* **ſimle.** *hoc, deſtructis cœlo & terra, manebit, & in eo habitabunt viri boni & juſti in ſecula ſeculorum.* Sicut in *Voluſpa*, ſtroph. 58 dicitur.

---

[1] Scil. poſt mundi conflagrationem. [2] Al inde fiollum. [3] Id eſt *in cadaverum littoribus*; tropice vero, *in mortuorum terris* vel *regionibus.* [4] Or orma hryggum. [5] Gunnare liet hann kaſta i ormagard, *Gunnarum projici juſſit in carcerem viperinum.* [6] Forſan mendoſe pro ȝepunðene. [7] Conjecturæ ſi ſit locus, ſindað forſan eſt vera lectio. [8] Id eſt atope.

Sal

Sal veit eg ſtanda ſolu fegra
Gulle þaktan i Gimle;

Than skulu digvar drotter byggia
Ogvm alldur daga ynder niota.

Palatium ſtat clarius ſole
Auro tectum in Gimle;

Illud colent integri vitæ,
Et per omne ævum voluptate fruentur.

Sed præter voces ex Eddicis fabulis depromtas, & aliæ occurrunt *Cimbricæ* originis, apud *Saxonicos* poetas: iſtiuſmodi nonnullæ ſupra cum Eddicis miſcentur. plures hic ſequuntur, quas raro aut nunquam invenies in purâ ſcriptorum ſoluta oratione. Hujuſmodi ſunt heɒɒa, & per epentheſin poeticam metri cauſa heaɒɒa, *Francice* herro, *dominus*, quod * innumeris vicibus occurrit in paraphraſi.

Cpæft vel cpaft, *Cimbrice* kraptur, *Francicè*, craft, *poteſtas, potentia*: ut paraphr. VII, 2, 4. ðuhte him ſylfum. þ he mægen ⁊ cpæft. mæðe hæfde ðonne ſe halga god habban mehte. *putabat ſe majorem potentiam & poteſtatem habiturum, quam ſanctus Deus habere poſſit.* ðohte ðuph hiſ anef cpæft. hu he him ſtɒengliepan. ſetol gepophte, *cogitabat, ut per ſuam ſolius potentiam, ſibi præſtantiorem cathedram fabricaret.*

Hæle, *Cimbrice* halur, *vir egregius*, & hæleþ. in ſenſu ſpeciali, *vir ſtrenuus; ob res geſtas clarus, heros, dux*, & per metonymiam ſpeciei pro genere poetis communem, *vir omnis ſtatus & dignitatis.* verbalia ſunt ambo, ut mihi videtur, à *Cimbrico* at hæla, *laudibus evehere, commendare.* Boetiuſ ſe hæle hatte, *hic vir Boetius vocatus erat*, metrorum *Boeth.* verſiones *Cott.* p. 151. Sic in iſta ſtrophe, cap. 5. *Hervar. Sag.* p. 68, Ganga haler hrauſter af herſkipum tolf ſaman, XII *viri fortes ex navali exercitu ſimul deſcendunt.* Sic paraphr. VII, 13, ða ne pillað me. æt ðæm ſtɒiþe. gefpican hæleþaf heaɒomode, *heroes fortes, qui nolunt me in prælio relinquere.* Sic XVIII, 6, Hæleþa foploþ, *hominum perditio.* Si plura requiris exempla, conſulas velim paraphraſten in p. XXVIII, 4. XLVII, 11. LVI, 21. præter alia multa, quæ reperies in calendario, fragmento hiſt. *Judithæ*, & metrorum *Boethianorum* verſionibus *Catton.* p. 156. 157. 161. 168. 182. 193. Sic harm. evang. *Cott.* cap. 1. habda im ualdand god them helithon an iro herton helagna geſt faſto bifolhan, *dominus deus viris iſtis ſanctum ſpiritum firmiter commiſerat.* cap. v. hiet man that all thia elilendiun man iro uodil ſuohtin elithos iro hand mahal, *mandatum eſt, ut omnes peregrini homines peterent ſuam patriam & urbes.* So ima ſcolda geldan gihuie helitho fan is habde, *prout quiſque pro ſuo capite ſolvere deberet.* cap. VI. helithos giſpracun, *homines loquuti ſunt.*

Hýge, *animus, mens, cogitatio, affectus.* *Cimbrice* huge & hugur. *Francice* hugi, hiugi. paraphr. p. 9. 3. ðatan maþelode. fopgiende fpræc. ſe ðe helle fopþ. healdan ſceolde. gyman ðæf gſundef. pæf æf Godef engel. hpit on heofne. oþ hine hif. hýge fopfpeon. ⁊ hif ofepmet to. ealna fpiþoft. þ he ne polde. peneda ðpihtnef popð puɒþian, *Satanas concionem habuit, dolenſque locutus eſt*, vel *Satanas concionem habuit mæſtam; hic qui deinceps infernum regere debebat, & iſtius ditionis fore curator, non ita pridem Dei angelus erat ſplendens* [vel *innocens*] *in cœlo, donec maxime omnium animum ſuum adeo extulit & arrogantiam, ut nollet domini exercituum dicto obedire.* Sic ibid. l. 25. fpa ic pat he minne hýge cuþe, *ſcio enim quod cogitationem meam novit.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. IV, thuo uuarth thes uuiþes hugi after them arundie all gihuorban an godes uuilleon, *tum virginis animus nuntiis dictis totus converſus erat in Dei voluntatem.* ni lat thu thinan hugi tuiflan, *ne ſinas mentem tuam dubitare.* cap. VI, oft uuarahta hie thar lof gode mid hluttro hiugiu, *ibi ſæpe laudavit Deum cum puro animo.*

Gegenge [à *Cimbrico* geingur, *bene procedit, ſuccedit, evenit*; unde geinge, *ſucceſſus bonus, quod ſecundo numine fit.*] *quod felix fauſtumque ſuccedit.* Ac unc gegenge ne pæf þ pit him on ðegn-fcipe ðeopian polðan, *ſed non ita nobis fauſte feliciterque evenit, ut in ſatellitum* [Thanorum] *dignitate ei ſervire contenti eſſe poſſemus.*

Ðingan, *concionem habere, perorare, loqui, forum celebrare*; *Cimbrice* at Þinga. Him ða bnego engla godfpedig gaft gean ðingade, *tum ei rex angelorum ſpiritus benigniſſimus concionans reſpondet.*

Dogop, *Cimbrice* dagur, *dies.* Ece ðpihten ofep uf gefton and gebleftode bilepitne heap ðogþa gehpilcne, *præſidebat nobis, & quotidie benedicebat innocentium cœtui æternus dominus.* Sic in Calendario, ðæf embe ehta ⁊ nigon ðogopa, *hinc* XVII *diebus.* & in fragm. *Judith.* þ pæf ðý feopþan ðogope ðæf þe Iudith hine gleap on gebonce ides ælf-fcinu æneafte gefohte, *hoc evenit quarto die, ex quo ſagax Judith mulier nymphæa* [vel ſemideæ] *formæ primum illum conſulto quærebat.*

Hpæp, *Cimbrice* hræ, *Francice* hreu. Land ðpýpmýðe deaðpa hpæpum, *terra mœſta ſit mortuorum cadaveribus.* Sic harmon. evang. *Cott.* cap. XLIX. thuo hiet thie helago cpiſt andlucan thia hlea that hie moſti that lik ſehan hreu ſcauuoian, *tum ſanctus Chriſtus jubebat ſepulchrum aperiri, ut corpus* [Lazari] *videret, & cerneret cadaver.* Sic in capite XXVI. harm. *Cott.*

---

* Lector dignetur conſulere *Cædm.* pag. VI, 24. VII, 7, 13. XVI, 20. XVII, 7. XIX, 10. &c.

ſaun ſia thar enn hreo ðraȝan liſloſan lichamon, *videbant ibi cadaver trahi, corpus vitæ expers.*

Ȝrindle. *Cimbrice* grind, *clathrum, crates. Snorr.* Mythol. xxxix, og var da a vollum nockrum til grind fyrer hlydum, *& à certa diſtantia clathrum ante fores poſitum erat.* Þor gieck a grindena og fieck ei upploked, *Thorus impetum faciens in cratem, aperire nequiit.* Sic Paraphr. p. 9, 24, inquit *Satanas*, lȳȝaþ me ymb heaþoþ ıþener hate ȝerlæȝene ȝrindlaſ ȝheate, *circumeludunt me ingentes crates ex duro ferro candentes percuſſæ.*

Scio. *Cimbrice* skie, *fio, factus ſum*, ab infinitivo at skie, *fieri, evenire, contingere.* Þa skier Þad allt i epter liȝkingum, *in parabolis omnia fiunt*, Marc. iv, 11. oc Þad skal ydr skie, *& fiet vobis.* Joh. xv, 7. Sic paraphr. p. 36, 22, ða him cpealm ȝerceod. re maȝo þærpa. mæȝþe rinþe. domaſ ræȝde. oþ þ hiſ doȝoþa pær. þim aurnen, *cum ille mortuus erat* [Cham] *filius* [Chus] *præfuit genti ſuæ, uſque dum numerus ſuarum dierum expletus erat.* Sic & p. lxxxix, 19, pær Balþazar. buȝa aldor. peold pera þicer. oþ þ him plenco ȝerceod. oferhyd egle, *Balthaſar erat urbis rex, gubernans regnum, donec ei accidit inſolentiæ & ſuperbiæ malum.* Sic p. 26, 16, Inquit *Lamech* ad uxorem, micel æfter mane mine rceal ruiþor. mid ȝrimme ȝrȳre. ȝolden porþan. fyll ȝ feorh-cpealm. ðonne ic forþrcio. *poſt magnum hoc facinus meum, cædes & interfectio cum atroci horrore mihi graviter rependetur, quum mortuus ſim* vel *fuero.* Ut enim forþȝepitan & forþfaran, ſic forþrcian *mori* ſignificat.

Ond, *Cimbrice* * ond, *anima, ſpiritus.* ða he ðaſ porulð ofȝeaf. ond Ȝeaſed þa. ȝleapum læfde. land ȝ leodpeaſd. leofum þince, *tum veneranda anima mundum hunc derelinquens, terras & dominium gnaro & dilecto viro reliquit*, paraphr. xxviii, 10. Hinc derivatur aynd vel end, quod *Scotis* eſt *anima, ſpiritus.* ut conſtant ex his verſibus *Gaweni Douglaſii*:

That arrow ſmate him right in at the hals bone;
The lopperit blude ſtoppit his aynd anone,
And cloſit in of life the tender ſprete.

Virgilius: ——— *Hæſit ſub gutture vulnus, & udæ*
Vocis iter tenuemque incluſit ſanguine vitam.

And thare withall the naturall hete outquent,
And with ane puft of end the life forth went.

Dilapſus calor, atque in ventos vita receſſit.

Hleoþ, *jugum montis. Cimbrice* hlȳð, *latus clivi* vel *latus montis.* paraphr. xxxiii, 15. pæron rteap hleoþo bepprȝen mid pætrum, *præcipita montium juga aquis tecta erant.* vide hlioþ, infra.

Ðraȝe, *diurnans, diu idem vigens, manens, perennans*; & adverbiaſcens, *diu, longum.* à *Cimbrico* Þrauge, *diurnatio*; at Þrauga, *diurnare, continuare, diu in eodem ſtatu florere, diu idem manere.* Paraphr. 28, 22, ðraȝe rıðdan Meþuſal heold. maȝa ynfe fe on lichoman lenȝeft þifre populd dreama bneac popn ȝeftrynde æf hiſ fryl-dæȝe funa ȝ dohtra, *dein Methuſalah hæreditatem tenuit, diu idem florens, qui diutiſſime vivens, hujus mundi bonis fruebatur, & ante obitum, cætum genuit filiorum & filiarum.* he ðæf þraȝe bad, *hunc diu expectabat*, lix, 22. ac ðu lanȝe ðraȝe. heofta hlȳpum. ȝeond holt punaft, *ſed diu manens in cervorum ſaltibus, in ſylvis manebis*, lxxxvii, 15. Occurrit vox iterum bis, p. xxxii, 22, 24. Et in metrorum *Boeth.* verſionibus *Cott.* quater. viz. p. 151. 177. 181. 190.

Byn. *Cimbrice* byr, bur, *filius.* hinc obiria, *ſterilis*, burdur, *fœtus, nativitas, genus, familia.* ab at bera, *parere.* paraphr. p. 29, 4. him bynaf pocan. eafopu ȝ ıdefa. he ðone yldertan Noe nemde, *filii ei nati erant, ſobolis autem natu maximum Noachum nominavit.*

Lyfte, *Cimbricè* lopt, *camera, fornix, hypæthra*; item *æther, aer.* Paraphr. p. 11, 21, pand him up ðanon. hpeaſf him ðufh. ða hell-dopa. hæfde hyȝe rtraȝne. leolc on lyfte. laþ pende mod. rpanȝ þ fyn on tpa. feondef cpæfte, *inde ſe gyris levans, remeavit per inferni fores, & habens, inſtar leonis, fortem animum, in camera* [Tartarea] *avolavit, odioſam habens mentem, & virtute diabolica ignem in duas partes* [volando] *flagellavit.*

In *Scaldorum* carminibus, *pugna* vel *prælium* appellatur † vedur vopna, *armorum nimbus, procella.* hars vedur, *ducis* vel *Odini tempeſtas*; Hiadninga vel Hiadinga vedur, *Hedinorum procella.* & vidris vedur, *adverſa tempeſtas.* holmur quoque, *Saxonice* holme, *inſula*; tropice certè eſt *locus metis certis circumſeptus*, qualis eſt locus duelli. Inde halmgaga, *duellum*; at ganga a holm vid annan, *duello cum aliquo congredi. Pugna* etiam poetice vocatur hod, hoden. Et har, ut alibi oſtenditur, *dux.* Quæ omnia videre mihi videor, paraphr. p. lxv, 15, heofen candel bapn. nipe niht peapd. nyde rceolde. pician ofep pepedum. ðy læf him perten. ȝnynne hap hæð. holmeȝum pedepum ofep clamme. fephþ ȝetpæf. quæ ad populum Iſraeliticum à fronte mari Erythræo, à tergo Ægyptiaco exercitu, montibus ab utroque latere, quaſi in loco duelli, vel are-

* Vide ſupra in Æfc. † Vide ſecundam partem Eddæ *Iſland.* in ſectione *de pugnæ nominibus.*

na

na undique incluſos ſpectantia, ſic, me judice, haud inepte reddi poſſunt: *cœleſtis candela* [nempe *columna ignis*,] *novæ vigiliæ nocturnæ, ardebat, manere juſſa ſupra populum, ne deſertum & horrendus prælii dux* [Pharaoh] *eos duellico certamine ſuperando perderet*, vel *quaſi duelli loco circumſeptos prælio opprimeret.*

Ꞇeneᵹan vel ᵹenoᵹan, *multiplicare*, à *Goth.* ᚴᚨᚾᚷh, *multus, ta, tum. Sax.* ᵹenoh & ᵹenoᵹ. *Cimbrice* gnog, *ſatis, affatim, ubertim, copioſe.* gnoglega, gnogt, & noglega, nogt, nægt, *abundantia, copia.* at gnæga vel at næga, *ſufficere*; at anæga, *ſatisfacere.* Paraphr. p. 19, 9. ꝼoꞑᵹeᵭon baᵵpa Aᵭam ⁊ Ꞓue ⁊ him oꝼᵵ beᵵuh ᵹnoꞑn-poꞑᵭ * ᵹenᵹᵭon, *Adamus & Eva ambo dolebant, & querimonias* [invicem] *inter ſe multiplicabant.*

Feᵭan. *Cimbrice* at ſæᵭa vel at ſeᵭa, *parere.* paraphr. p. 25, 17. ᵭæꞑ him ꝼneolicu mæᵹ. ıᵭeꞑ æꝼᵵeꞑ æþelum. eaꝼoꞑan ꝼeᵭᵭe, *ibi uxor ejus generoſa illi* [natu] *nobili natos poſt hæc peperit.* Sic p. 26, 3. eaꝼoꞑan ꝼeᵭᵭon Aᵭa anᵭ Ꞩella, *liberos pepererunt Ada & Sella.* & l. 17, ᵭa peaꞑþ Aᵭame. on Abeleꞑ ᵹÿlᵭ. eaꝼoꞑa on eþle. oþeꞑ ꝼeᵭeᵭ. *tum Adamo alius filius nobilis in loco Abelis natus erat.*

Racu, *Cimbrice* ꝛaƙia, *pluvia, unda, humor*, ſynecdochice *inundatio.* Paraphr. xxxı, 14, ıc pille on pepaꞑ ꝼᵵælan. ⁊ miᵭ pæᵹ-ᵭꞑeate. æhᵵa ⁊ aᵹenᵭ. eall acpellan. ᵭa beuᵵan beoþ. eaꞑce boꞑᵭum. ᵭonne ꝼpeaꞑᵵ ꝛacu. ꝼᵵiᵹan onᵹinneþ, *improviſos homines invadam, & fluctuum caterva omnes poſſeſſiones & poſſidentes, qui extra arcæ navigium fuerint, occidam, quum tenebroſa inundatio inchoaverit.*

Ꞓᵹoꞑ, in eᵹoꞑ-heꞑe, *maris* vel *aquarum exercitus.* eᵹoꞑ ꝼᵵꞑeamaꞑ, *maris* vel *aquarum fluenta.* Quibus vocibus utitur Paraphraſtes in deſcribendo cataclyſmo. Gloceſtrienſibus & aliis eager eſt *æſtus marinus*, vel *acceſſus maris*; omnia plane à *Cimbricis* ægur, *æquor, oceanus, pelagus*, vel ogur, *fretum.*

Hꞑino, *vociferatio, exclamatio, ejulatio, rugitus, vox ſtentoria. Cimbrice* hrina, verbale ab at hrina, *exclamare, vociferari, ejulare, grunnire.* Paraphr. xxxıı, 10, pætpeꝛ bꝛoᵹan. hæꝛᵵe hꝛinnon, *aquæ terrores, æſtus vociferationes* vel *tumultuationes.*

Monneꝛ-eln, *cubitus, ulnæ menſura*; *Cimbrice* mundaꞃaln, à veteri *Cimbrico* mund, (quod & mun ſcribitur) *manus*, & aln, *ulna.* Paraphr. xxxıı, 11, ꝼıꝼᵵena ꝛᵵoᵭ. ᵭeop oꝼeꝛ ᵭunum. ꝼæ ᵭꞑence ꝼloᵭ. monneꝛ-elna. ꝑ ıꝛ mæꝛo pẏꞑᵭ, *diluvium altum extabat ſupra montes quindecim cubitus, hoc eſt memorabile fatum.* Hæc (monneꝛ-eln) eſt vox agrimenſoria; ſcilicet qua uſi ſunt Gromatici apud gentes boreales in finibus regundis.

Mæᵹ. *Cimbrice* † mægr, mogr, *filius.* Paraphr. lvı, 21, mæᵹ pæꝛ hıꝛ aᵹen ᵭꞑiᵭᵭa, anᵭ hę ꝼeoꝛþa ꝛẏlꝼ, *tertius ſuus erat filius ipſe ille quartus.* vide ſupra, maᵹa.

Hlioþ, hleoþ, *latus clivi, latus montis*, tropice *mons. Cimbrice* hlïᵭ, Paraphr. xxxııı, 6, ᵭæꝛ ᵭe he heah hlioþo hoꝛᵭe onꝼenᵹon, *ex quo alti montes gazophylacium* [arcam] *exceperunt.* Sic l. 16, ac pæꝛon ꝛᵵeap hleoþo bepꝛıᵹen miᵭ pætꝛum, *ſed acclives montes tecti erant aquis.* vid. hleoþ, ſupra.

Ꞓlẏpan, *Cimbrice* at ƙlïpa, *torquere forfice, unguibus, digitis.* Paraphr. xxxv, 19, ᵭa him heaꝛᵵan clẏꝛᵵe, *tum eum cor torquebat.*

Ꞩoþan, *Cimbrice* ſoddan, *hoc* vel *iſto modo, taliter, ita, ſimiliter, talia.* Paraphr. xlı, 2, ᵭu himi ꝼæꝛᵵ-hel ꝛoþan ꝛꝑꝛæce ꝛpa ᵭu minum ꝛcealᵵ ꝼeoꝛe ᵹebeoꝛᵹan, *tu maxime ſecreta ita loquere, ut vitam meam ſerves*: inquit ad *Saram Abrahamus.*

Lẏᵵ, *Cimbrice* lit, ut andlit, auglit, *vultus, facies.* Paraphraſ. xlı, 20. ꝼæᵹeꝛꝑo lẏᵵ ıᵭeꝛe ꝛunnon, *vultus fœminæ pulchrioris ſole.*

Mẏn, in pıꝼ mẏne. nam ita vocatur *Pharaonis* piaculum, cujus reus erat propter *Saram* ſibi aſſumtam. Paraphr. xlı, 14, hpæþeꝛe ᵭꝛihᵵen peaꞑþ ꝼꝛea Faꞑaone ꝼah ⁊ ẏꝛꝛe ꝼoꝛ pıꝼ mẏne:. Mẏn autem vel *Saxonice* man eſt à mein, quod *Cimbrice* eſt *nocumentum. Francice* eſt *nefas, ſcelus.*

Ðeᵹᵭ, *nobis cognitus*; à ᵭoᵹan, *Cimbrice* at Þeckia, *cognoſcere.* Ei Þecke eg Þan man, *non novi hominem*, Matth. xxvı, 72. Paraphr. xlıv, 9, him on ꝛpaᵭe ꝼeollon æþelinᵹa beaꞑn ecᵹum oꝼ ᵭeᵹᵭe pıll ᵹeꝛıᵭᵭaꝛ, *voluntarii comites nobiliſſimi gladiis* [forſan *alacritate*] *noti, per viam in eos impetum fecerunt.*

Ꞩnuᵭe, *protinus, confeſtim, cito*; *Cimbrice* ſnuᵭugr, ſnuᵭuglega. ᵭa peaꞑþ ꝛnellꝑa peꝛoᵭ ꝛnuᵭe ᵹeᵹeaꞑꝑoᵭ cenꝑa ᵵo campe, *tum exercitus fortium expeditorum protinus paratus erat ad bellum.* fragm. *Jud.* ᵭa ꝛeo ꝛnoᵵeꝛne mæᵹþ ꝛnuᵭe ᵹebꝑohᵵe ᵭæꝛ heꝛe pæþan heaꝼoᵭ on ᵭam ꝼæᵵelꝛe, *tum ſapiens virgo protinus imperatoris caput portabat in pera.* ibid. vide vocem infrà.

Fleᵵᵵ, *Francice* flett, *aula, cœnaculum. Cimbrice* flet, *lectus, cubile, ſtratum, ſcamnum, cubiculum.* Paraphr, p. 53, 6, eoᵭon ꝛona. ꝛpa him ꝛe Ebꝛıꝛca. eoꝛle pıꝛaᵭe. in-unᵭeꝛ eᵭoꞑaꝛ. þæꝛ him ꝛe æþela ᵹeaꝛ. ᵹleapꝼeꝛhþ hæle. ᵹıeꝛᵵlıþnıꝛꝛe. ꝼæᵹꝛe on ꝼleᵵᵵe, *ſtatim ibant angeli, prout Ebræus heros* [*Lothus*] *direxit, in tecta, quibus nobiliſſimus prudentiſſimuſque vir hoſpitium præbebat in aula* vel *lecto ſpecioſo.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. xxıv, uuas thar erlo ᵭrom faᵹar an fleᵵᵵie, *ibi heroum erat hilare gaudium in aula.* & cap. xxxııı, ᵭruoᵹ man uuin anfleᵵ ſciri,

---

* Id eſt ᵹeneᵹᵭon. † Vide Eddæ *Snorronis* partem ſecundam in cap. *de heroum nominibus.*

ferebatur vinum purum in cœnaculum. thaᴛ ſia thar for them ȝeſtion ȝaman aſhuoƀi faȝar an fleᴛᴛie, *ut ibi coram hoſpitibus in aula choreas lætas ageret.*

Sien, *Cimbrice* ſion, ſien, *viſus, viſio.* Paraphr. LIV, 4, anƀ ðа oɼɼᴛlice. anna ȝehpilcum. ẏmɼᴛanƀenƀna. ɼolceɼ Soƀoma. ɼæɼᴛe ɼonnæᴛon. heaɼoƀ ɼiena, *& tum feſtinanter* [angeli] *viſum firmiter obſtruxerunt unicuique populo Sodomæ, qui circumſteterunt* [Lothi domum.]

Heaɲ. *Cimbrice*, har, *altus, celſus, ſublimis.* Paraphr. LVI, 8, oƀ ƿ hie be hliƿe. heaɲe ƀune. eonƿ-ɼcɲæɼ ɼunƀon, *donec juxta clivum excelſi montis, antrum in terra invenerunt.* Sic LXXIX, 15, ðeȝnaɼ ðeoƀne ɼæȝƀon. ƿ hie ðæɲe ȝeƿeahᴛe pæɲon. hæɼᴛaɼ heaɲan. in ðiɼɼe hean bẏɲiȝ ða hiɼ * heȝan ne pillaƿ. ne ðiɼne piȝ punƿiȝean, *ſatellites regi dixerunt, quod erant captivi* [*ſuperbi*] *excelſi, in hac urbe protecti, qui iſtius conſilii erant, ut neque hoc ſimulacrum, neque hoc conſecratum idolum adorare vellent.*

Dɲeoɲe, *Cimbrice* dreyre, *Francice* dror, *cruor, ſanguis.* raudr ſem dreyre, *inſtar cruoris rubens.* Olafr helti vt ſinum dreyra, *Olaus effudit ſanguinem ſuum.* Sic Paraphr. LXII, 16, polðe hiɼ ɼunu cpellan. ɼolmum ɼinum. ɼiɲe ɼencan. mæȝeɼ ðɲeoɲe, *voluit filium ſuum* [Abrahamus] *manibus ſuis occidere, & ignem extinguere filii cruore.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. LVII, uuas im is huȝi druoui bi thera menniski muod ȝihruorid, iɼ flesk uuas an farahᴛun, fellun im ᴛrahni drop, is diurlic ſueᴛ alſo dror cumiᴛ uualla fan uuûndon, *mens ei ſollicita animuſque perturbatus erat diſcipulorum causâ, corpus erat in tremore, & lachrymarum guttæ ab illo ſtillabant, & pretioſus ejus ſudor manabat quemadmodum ſanguis cruorque ex vulneribus.* Sic cap. LXI, ik hebbiu mines ðrohᴛines droru ȝicopoᴛ, *domini mei ſanguinem vendidi.* Sic cap. LXVI, is bloƀ ran an ertha ðror fan uſon ðrohᴛine, *ſanguinis ejus nempe cruor à domino noſtro in terram defluebat.*

Sca, *Cimbrice* skar & skarr, ska, skatt, *eximius, a, um, excellens, præſtans*; unde ska, *præſtantia*, Paraphr, XCVI, 17, ᴛo ðæm æƿelan. hniȝan him ɼcaɼ. ɼiȝeᴛoɲhᴛ aɲaɼ, *& nobiliſſimo* [Chriſto] *ſe ſubmittebant præſtantes triumphanteſque angeli.*

Aƿoɲ, *Cimbrice* addre, *ſublimior*, vel forſan *prior, anterior. Cimbrice*, adur. Paraphr. CV, 10, iɼ ɼẏlɼ cẏniȝ. ealɲa aƿoɲ in ðæɲe ecan ȝeɼceɼᴛ, *ipſe eſt rex omnibus ſublimior* [prior] *in cælo.*

Eɼɲecnan, *exaſperari. Cimbrice* at freka, *aſperare.* frekнaſt, *exaſperatur.* frekr, *durus, ſævus.* Paraphr. p. LXXXIX, 3, ɼɲa hẏɲa alƿoɲ ƿẏƿe máne ȝemenȝoƀ. moƀe ȝeɼɲecnoƀ, *quemadmodum ſuus fecit rex ſcelere taminatus, mente exaſperatus.*

Eɼnan; *Cimbrice* at efna, *præſtare, implere quod promiſsum, facere quod ſtatutum eſt.* Paraphr. LXXXIX, 2, eɼnƀon unɲihᴛ ƀom. ɼɲa hẏɲa alƿoɲ ƿẏƿe. máne ȝemenȝoƀ. moƀe ȝeɼɲecnoƀ. ɼɲæmƀe ɼolc mæȝen. ɼɲa hẏɲa ɼɲea æɲeɼᴛ. unɲæƀ eɼnƀe, *nefas, haud ſecus ac rex ſuus, qui ſcelere erat taminatus, mente exaſperatus, perpetrarunt; prædeſtinatum nempe ſcelus, quod dominus ſuus prius perpetraverat, populus commiſit.*

Fẏɲɼcẏƀe, in iſto Paraphraſtæ p. LXXXI, 1, ac ðæᴛ ɼẏn ɼẏɲɼcẏƀe, *ſed ignis ille ignem obumbrabat*, vel *ignis ille ſibi umbram faciebat. Cimbrice*, at skygga, at skugga, at skya; & *Francice* ſcuian eſt *umbram facere.*

Dɲihᴛ, *Francice* druht. *Cimbrice* drott. de quo ſic *Gudm. Andreæ.* drott. f. g. *familia, plebs, populus, turba*; inde in *Havamal*, ſal=drott, *domeſtica familia*; vig=drott, *exercitus, excubatores:* inde quoque drotten, *dominus*, quaſi *familiæ dominator, herus familias.* Paraphr. XXIV, 8. hɲinon heaɲm ᴛanaɼ. heaɲðe ȝ ɼaɲe ðɲihᴛa beaɲnum, *tetigerunt nociva vimina, humano generi duritiem & dolorem inferentia.* hinc compoſitum, ɼolc-ðɲihᴛ, *comitatus.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. XII, Iohanneɼ ſᴛuoƀ ðopᴛa allan ðaȝ ðruhᴛ folc mikil uueroƀ an uuaᴛere enði oc uualƀan Criſt herren heƀan cuniȝ, *ſtabat Johannes per totum diem baptizans in aqua, populum, ingentem cœtum, & rectorem Chriſtum, dominum, cœli regem.*

Na, ne; *Cimbrice* nar; de quo ſic idem *Gudmundus.* nar, nas, na, nae in obliquis, *cadaver, cadivum*: inde compoſitum in Paraphraſte LXVI, 15, ðɲihᴛ-neaɼ, *populi cadavera.* hie ȝeɼapon oɼ ɼuƿƿeȝum. ɼẏnð Faɲaoniɼ. ɼoɲƿ onȝanȝan. oɼeɲ holᴛ peȝan. eoɲeð lixan. ȝaɲaɼ ᴛɲẏmeðon. ȝuƿ hpeaɲɼoðe. blicon boɲð hɲeoƿan. bẏman ɼunȝon. ðuɼaɼ ðunian. ðeoð meaɲc ᴛpeðan. onhpæl hpneopan heɲe ɼuȝelaɼ. hilðe ȝɲeðiȝe. ðeapiȝ ɼeðeɲe. oɼeɲ ðɲihᴛ neum, *videbant exercitum Pharaonis ex auſtro per vias ſylveſtres procedere, legiones fulgere ad prælium parantes; bellum undique agebatur, coruſcabant clypeati, canebant tubæ, vexilla explicabant, populus conterminus* [*Ægyptii*] *inſtabant, caſtrenſes volucres, belli cupidæ roſcidis alis circumcirca, populi cadiva, cædem expectantes percupiebant.*

Sancer blanð, verbum verbo, *aggregationis mixtio*, i. e. *aggregatio mixta* vel *collectio mixta*; ita enim *promiſcuum vulgus*, Hebraice *mixtio* dictum, vocatur à Paraphraſte LXIX, 15. Sanc autem forſan eſt verbale à *Cimbrico* ſanka, quaſi ſamka, *colligo, aggrego*: & blanð, *mixtio, mixtura*, pariter verbale *Cimbricum* à blanda, *confundo.* pæɼ ɼeo eoɲla ȝeðɲihᴛ. aneɼ moðeɼ. ɼæɼᴛum ɼæƿmum ɼɲeoƿo pæɲe heolð. nalleɼ hiȝe ȝehẏɲðon. haliȝeɼ laɲe. ɼiððan leoɼeɼ leoƿ. læɼᴛe neaɲ. ɼpeȝ ɼpiƿɲoðe. anð ɼanceɼ blanð. locus ſane plus ſatis obſcurus, ſed qui ſic forſan verti poteſt: *heroum dominus, nobilis & ſolers præfectus* (Moſes,) *firmo ſinu conſtans erat; at familia* (populi) *ſancti viri documentis non obediens erat. poſtea vero amabilis ultimum pæana* vel *paræ-*

---

* Neſcio an locus ille corrigendus ſit. at forſan reſcribi hic debet helȝan vel heɲȝan.

neſin

neſin ortus propius clamor & mixta multitudo, (i. e. clamor mixtæ multitudinis) *ſuperabat.*

Run, *litera, runa*; *Cimbrice* run; unde lingua *Cimbrica* appellatur *Runica*, ſcilicet à vetuſtis illis literis, quas patrio ſermone Runer, *Runas* vocabant. Paraphr. p. LXXIII, 23. ȝiꝼ onlucan þile. liꝼeþ pealhȝtoð beoþhт on bneoȝtum. bánhuȝeþ peaþð. ȝinꝼæȝten ȝoð. ȝaȝteþ cæȝon. þun biþ ȝepecenoð, *ſi vitæ interpres verax deus, lucidus pectore reſerare vult mentem ſpiritus clavibus*; *litera* [literalis ſenſus] *erit expoſita.* vide infrà, in Lætan:. Run etiam ſpecialius apud *Cimbros* ſignificabat *literam* & *characterem magicum*; unde Runa capitule inſcribitur *de magicis artibus libellus*, quem cum *Havamal* edidit *P. J. Reſenius.* Paraphr. p. 90, 21. Ne mihton apæðon. þun-cnæꝼtiȝe men. enȝleþ æþenðbec. æþelinȝa cyn. oþ þ Daniel com. ðnihtne ȝecoþen. ꝼnotoþ ȝ roþꝼæꝼt. in þ ꝼelð ȝanȝan. Ðam pæþ on ȝaȝte. ȝoðeþ cnæꝼt micel. to ðam ic ȝeoþne ȝeþþeȝu. ȝyꝼum ceapian. buþh-ȝepeaþðaþ. þ he him boc-ꝼtaꝼaþ. apæðde and apehte. hpæt ꝼeo þun buðe, *magorum principes non potuerunt explicare angeli commonitorium, donec Daniel Deo electus, ſapiens, veraxque in cœnaculum venit. Illi erat in ſpiritu ſcientia divina multa*; *ab eoque, ut ſtudioſus didici, donis impetrare voluerunt primores urbis, ut ipſis ſcripturam exponeret, & quid literæ* [magicæ] *ſignificarent, indicaret.*

Sigoþ, *victoria, triumphus, victor*; & ꝼigoþa, *dominus*, à *Cimbrico* ſigur, *victoria*; unde at ſigra, *triumphare*; ſigurſæll, *victorioſus*; ſigurlaus, *victus*; ſigradur, *triumphatus, victus*; ſigrari, *victor.* En exempla ex Paraphraſte: ꝼpeotol iꝼ ȝ ȝeꝼene. þæt ðe ꝼoþ metoð. on ȝeꝼiðde iꝼ. ꝼpeȝleꝼ aldoþ. ꝼe ðe ꝼigoþ ꝼeleþ, *manifeſtum eſt & conſpicuum, quod Deus verus cæli dominus, qui dat victoriam, in comitatu eſt.* beꝼloh ꝼynꝼceaþan. ꝼigoþe ȝ ȝepealðe, *ſempiternum adverſarium victoria & poteſtate pulſavit.* Ne aþ ꝼpeþeþ. enȝla ðeoðen. þynða palðenð. ȝ peþeða Goð. roþꝼæꝼt ꝼigoþa. ðuþh hiꝼ ꝼylꝼeꝼ liꝼ, *quandoquidem angelorum rex, fatorum dominator, & exercituum Deus, verax dominus per vitam ſuam, jusjurandum jurat.* ꝼete ꝼigoþeꝼ tacn ꝼoþ on ȝehpilcne. pæpneð cynneꝼ, *pone domini verum ſignum* [circumciſionem præputii] *ſuper unumquemque marem.* Sic in fragm. *Jud.* ꝼoþȝiꝼ me ꝼpeȝleꝼ ealðoþ. ꝼigoþ ȝ ꝼoþne ȝeleaꝼan. þ ic miþ ðyꝼ ꝼpeoþðe. mote ȝeheapan. ðiꝼne moþþneꝼ bnyttan, *da mihi domine victoriam & veram fidem, ut cædere poſſim hoc gladio hunc cædis auctorem.* & in locis innumeris *Deus* quoque vocatur, ꝼigoþa ꝼettenð, *victoriarum* vel *triumphorum arbiter.* ꝼigoþa palðenð, ꝼigoþa cyninȝ. ꝼigoþa ðnihten, *victoriarum rex* & *dominus.* Imo à *Gothis* ad fidem converſis, ſimpliciter * SIГЯK vel SIHЯK vocabatur *Auguſtino.* Epiſtola CLXXVIII. ᚺIᛗᚴ, Siar autem & ᚺIᚴ, Sir, occurrit in monumentis *Runicis*; nec dubitandum eſt quin noſtrum Syr vel Sir, quo omnes dominos & dignitatis viros; & *Sire*, quo *Galli* ſupremum dominum *regem* ſolum compellant, à Siar & *Sihor* derivanda ſint. Ut autem *Galli* abſolute *Sire* utuntur, cum regem compellant; ſic noſtri olim *regem* compellantes, dicere ſolebant Syr King: ut in iſtis ſatyrographi:

> Chriſt kepe the, Syr King, and thy kingriche.
> Let thy confeſſour, Syr King, conſtrue this.
> Daniel ſayd, Syr King, thy dreames betoken. &c.

Hiſce addas Fuȝ, *Cimbrice* fus, *promptus, cupidus, lubens*; & ꝼyȝan vel ȝeꝼyȝan, *Cimbrice* at fyſa, *inſtigare, calcar addere, incitare, feſtinare, quid prompte aggredi, expedire.* Exempla petas à Paraphraſte. p. IV, 12: X, 17: XXVI, 15: LII, 7: LXI, 16, 21: LXV, 9. Sic in *Calendario*, æþele Anðpeaȝ upon þoðeþum hiꝼ ȝaȝt aȝeaꝼ on ȝoðeȝ pæpe ꝼuȝ on ꝼoþþ-peȝ, *Andreas in Dei cauſa inſignis, cœlis reddidit ſpiritum ſuum promptus ad moriendum.* Sic in fragm. *Jud.* nu ic ȝumena ȝehpæne. ðyꝼꝼa buþhleoða. biddan þylle. þanðpiȝȝenðþa. þ ȝe þecene. eoþ ꝼyȝan to ȝeꝼeohte, *jam oratos velim ſingulos milites è civibus hujus urbis, ut confeſtim ad prælium promti contendatis.* Sic in harm. evang. *Cott.* min ȝeſt is ȝaþo an ȝoðes uuilleon fus te feranne, *ſpiritus meus paratus eſt ad faciendam Dei voluntatem, & promtus ad patiendum.*

Calla; *Cimbrice* kall, ut karl, *vir.* Inde hilðe-calla, *vir belli, dux.* Paraphr. p. LXVIII, 11. ahleop ða ꝼoþ hæleþum hilðe-calla, *tum militibus præcurrit dux.*

Ðenȝel, apud *Cimbricos* poetas Pengill, *rex*; ut in Paraphr. LXVI, 20, manna ðenȝel, *rex hominum.*

Mece, meca, *Cimbrice* mæki, *Francicè* maki, *machæra, gladius.* eac hit ȝeꝼælðe ðæt ꝼe ilca het aȝene bnoðoþ. and hiꝼ moðoþ miþ meca ecȝum. billum oꝼbeatan, *etiam accidit eundem* [Neronem] *fratrem & matrem ſuam gladii acie, ſecuri percuſſiſſe*, Metrorum *Boethianorum* verſiones *Cott.* p. 160. Sic in Hervarar Sag. cap. VII, 20 & 26. Ek mun hirda, oc i haund nema huaſſan mæki, *opportet me reportare, & ſervare acutum gladium* [Tirfingum.] Sic, 8. Vekur þu Hervor, ſel þu mer ur hauge hardan mæki, *ſurge Hervor, da mihi ex tumulo durum gladium. Gothis* etiam *Tauricam Cherſoneſum* incolentibus *mycha* eſt *gladius*, ut *A. Busbequius* oſtendit, Epiſt. IV. vide etiam *Olai Verelii* notas in vocem mæki, in Hervar. Sag. p. 69. Sic harm. evang. *Cott.* cap. XXXIV. huo habða thie luðeono cuninȝ manno thena mariſton makies eȝȝion hobðu bihauuan, *ut rex Judæorum celeberrimum hominem gladii acie decollaverat.*

---

* Vide Gloſſarium *Goth. Franciſci Junii* F. F. in voce ᚫKMᚫN, ubi de voce ꝼigoþ agit auctor.

Speot, *Cimbrice* ſveit, *certa pars plebis, regionis* vel *comitatûs, cohors, multitudo, comitatus, ſatellitium.* Og med honum mikel ſveit, *& cum eo multa turba.* Marc. XIV, 43. var Þar hia einglenum marg fiolde himneskra her-ſveita, *erat ibi cum angelo multitudo cœleſtis militiæ.* Sic in Paraphr. p. LXV, 21. ȝerapon pandpiȝan. pihte ſtpæte. reȝn ofep ſpeoton, *videbant clypeati milites ſignum rectà ſupra turmas impendens.* Sic p. LXXV, 2. hofon hepe ðpeatap. hlude ſtefne. fop ðam dæd-peorce. dpihten hepedon. pepap puldpep ſanȝ. pif on oþþum folc-ſpeota mæſt, fýnd leoþ ȝalan, *militares catervæ canoram vocem elevabant, propter * ſuppetias latas* [vel *præclarum facinus*] *dominum laudabant, & mulieres ex altera parte, quæ maxima multitudo erant, pæana, & epinicium cantabant.*

Hild. *Cimbrice* Hillder, *Bellona,* poetis *pugna, prælium.* Sic in cantico immanis illius monſtri è foſſa *Jomsburgana* emergentis, quod in hiſtoria *Styr-Biornonis* extat, leguntur hilldur ſtendur huerian myrgin Gialldurs under raudum skilde, *pugna* vel *prælium committitur quovis mane, Bellonæ ſub rubro ſcuto.* hinc in Paraphraſte hilde-ſpelle, p. LXXV, 25. & hilde-calla, de quo ſuprà. & in fragm. *Jud.* hilde-nædpan, *militares ſerpentes, jacula* vel *ſagittæ,* à forma & ſtimuli ſimilitudine vocantur. hie ða ſnomlice. leton fopþfleoȝon. flana ſcupap. hilde-nædpan. of hopnbogan, *tum ſtrenue evolare fecerunt ſagittarum nimbos, ex corneis* [vel *corni-formibus*] *arcubus, militares viperas.*

Hadre; *ſerenus*; *Francice* hedro. à *Cimbrico* heide *ætheris ſerenitas*; unde heider, *ſerenat.* vox frequens occurrit in metris verſionis *Boethianæ*: ut, ðonne heo ſunne on hadpum heofone beophtopt ſcineþ. &, ðonne ſeo ſunne hadpopt ſcineþ. & in harm. evang. *Cott.* cap. VIII, ut, huan ſia ȝiſahun thena cuning ſterron cumbal leohtan hedro fan himile, *quum* [magi] *viderent regiam ſtellam ſignum ſerenum ex cælo lucere.*

Hæfa, ut apud *Franco-Theotiſcos,* pro hæbbe, vel hafe *habeo.* ðeodnep hafa hýldo foppophte, *regis favorem perdidi.* Paraphr. XXI, 1. hafa ajna ðanc ðapa ðe ðu unc bude, *ago tibi gratias de honoribus, quibus nos decoraſti,* LIII, 2.

Gamol vel ȝamul. *Cimbrice* gamall, gomull, gamallt, *vetus, annoſus, ſenex*: ut in Kalendario, ȝamol bip ſnotepopt, *ſenex ſapientiſſimus eſt.* Hinc *Abrahamus* plus quam centum annos natus vocatur ȝamol-fepþ, à Paraphraſte, p. LXI, 19. onȝan ða hiſ eſolaſ bætan. ȝamol-fepþ ȝoldep bpýtta, *tum ſenex patriarcha cœpit aſinos ſuos parare.*

Ðýſſ, *Cimbrice* Þurs vel Þus, *gigas, cyclops, ſpectrum*; ut in Kalendario, ðýſſ ſceal on fenne ȝepunian, *ſpectrum* [ſcilicet *ignis fatuus*] *in locis paludoſis amat habitare.* vel forſan reddendum eſt ðýſſ, *latro, prædo.* Þuſs enim vel Þurs, ut vargur, primario notat *lupum*, nempe rapax iſtud & maleficum animal: inde per tropum, *latrones, fures* improbi & *raptores*, qui pacem hominum ſuis latrociniis turbant, Þuſſar vel Þurſar *Cimbrice* appellati ſunt. Inde etiam in *Cimbricis, Scandicis* & *Iſlandicis* libris *gigantes* illi veteres è prædonum & homicidarum grege, vocantur Þuſſar, Þuſs ablendingar, [1] totnar, [2] riſar, [3] berg-riſar, [4] half-riſar, [5] bergbuar, [6] troll, [7] half-troll. Secundum autem hanc ſignificationem ſtẽ ðýſſ, locus ſic vertendus eſt: *latro in paludoſis locis amat habitare.* etenim inacceſſi loci paludoſæ terræ, ſunt latronum refugia; quemadmodum in *Hibernia*, ubi latrones publici à locis paludoſis vocantur **Moſſe-troopers.**

Abal. *Cimbrice* Aſl, *robur, fortitudo*: ut Paraph. XII, 25, cpæþ þ ðin abal ⁊ cræft. and ðin modfefa. mape pupde. *dicit robur & potentiam & animum tuum præſtantiora fore.* Sic Herva-rar Saga. cap. VII, p. 95, Far-vel dotter, fliot giof eg Þier tolfinanna fior, ef Þu trua nadir aſl, oc eliom, alt hid goda er ſyner Angrims epter leifdu, *vale filia, protinus tibi daturus ſum duodecim virorum vitas, robur etiam corporis ac fortitudinem animi, & omne id boni, quod poſt ſe reliquerunt Angrymi filii, ſi poſſis credere.*

Mil. ni fallor ut *Cimbrica* i mille, i millum, a mille *inter*: ut Paraphr. LXVI, 19, Folc pæſ ȝehæȝed. hpilum of ðam pefode. plance ðeȝnaſ. mæton mil paþaſ. meapa boȝum, *populus* [Iſraeliticus] *jam obſeptus erat exercitu* [Ægyptiorum] *& ſuperbi illi homines in confinium angulis inter ſemitas eum inveniunt.*

Foþ; *Cimbrice* fuþ, fud, *matrix, vulva*; ſic in Paraphraſte. fop-fopþȝan pýnd æftep ðiſrum popd ȝemeapcum, *vulvæ apertio*, i. e. *primogeniti partus fiet, ſecundum quod deſignavi his verbis.*

Liſt, *ars, ſcientia, peritia, aſtutia.* inde liſtum, *perite, affabre, ſolerter, ingenioſe.* à *Cimbrico* liſt, *ars, ſcientia*: unde liſtugur, *artificioſus*, & liſtumadr, *inſignis artifex.* lædde hie ſpa mid ligenum. and mid liſtum ſpeon. ideſe on þæt unſiht, *ſic mendaciis duxit, & aſtutiis allexit mulierem ad iſtud peccatum.* Paraph. XV, 2. he þ andpeorc of Adames lice aleoþode. and him liſtum ateah ſib of ſiðan, *materiam ex Adami corpore ſumſit, & ex ejus latere coſtam artificioſe abſtraxit*, Paraphr. IV, 24. Sic in fragm. hiſt. *Judith.* ȝenam ða ðone hæþenan mannan. fæſte be feaxe ſinum. teah hine folmum pið hýſe-peaſd býſmeſlice. ⁊ ðone bealofullan liſtum alede laþne mannan ſpa heo ðæſ unlædan eaþoſt miht pel ȝepealdan, *tum firme*

---

* *Cimbrice* dad, *virtus*, & *amica officia*; unde at drygdia dade, *ſuppetias ferre.* [1] Id eſt *Titanes, gigantes, Cyclopes.* [2] Id eſt *gigantes.* [3] Id eſt *montani gigantes.* [4] Id eſt *ſemigigantes.* [5] Id eſt *monticulæ.* [6] *Monſtra*, *immanis & giganteæ ſaturæ homines, dæmones.* [7] *Semigigantes.*

pre-

prehendens gentilis hominis comam, horrendum cuſtodem ſuum ſe verſus manibus ſuis traxit, & execrabilem inviſum hominem, quatenus impurum per vires facillime movere licebat, ſolerter abduxit. Francice etiam liſt eſt *ars, peritia*, ſecundum iſtud *Otfridi*:

Tho quam oſtano in thas lant	Sterrono giruſti
Thie irkantun ſunnum fart	Thas uuarun iro liſti.

tum qui ſciebant ſolis motum & ſtellarum curſum, quod eorum ars erat, venerunt in hanc terram. Hinc in gloſſ. *Keronis*: kiuuizidu deru liſti, *ſcientia artis.* inde quoque liſtar & liſt-meyſter, *artifex*; ut in iſto *Willerami*, thie thar geſmithot ſint mit galeredes liſtmeyſteres hand, *quæ fabrefacta ſunt periti artificis manu.*

Þpæc. *Cimbrice* Þrek, *corporis robur, cum animi fortitudine & audacia.* Inde in Paraphraſi Compoſita ðpæc-pokɛ & ðpæc-pigɛ: ut p. XLIV, 23, bæd him ðpæc-pokɛ. ða pincaſ ðæſpæð ahicgan. þ hiſ hỳlde mæg. ahpeð pupde. beopn mið bpỳde, *rogabat viros ſtrenuos & inſignes* [Abrahamus,] *ut de hoc conſilium expedite darent quomodo cognatus ejus dilectus princeps* [Lothus,] *cum uxore ſua liberandus foret.* Sic p. LVI, 24, ðuþrtigɛ ðpæc pigeþ, *avidi certaminis in quo vires oſtenderent & probarent.* Occurrit etiam ðpaca, *vehemens, fortis.* p. LXIX, 23, ðpaca pæſ on ope. heapð hetað plega. hægſtealð modigɛ. pigenð unſophte, *vehemens in principio erat prælium, tyro animoſus, dux intrepidus.*

Apop; *Cimbrice* afur, *odioſus, inviſus, injurius.* ɲe galmoda egeſſul ȝ apop, *libidinoſus ille* [Holofernes] *terribilis & odioſus.* fragm. *Judith.*

Spipan. *Cimbrice* ſvipan, *cito agere, volvere, raptare*; unde ſvipan, *motus ſubitus, cita raptatio*; at ſvipa ſier, *ſubito ſe vertere.* Paraphr. LXXIII, 18, laþe cỳnmðon. lỳſt up gepreanc. fægum rtefnum. flod blod gepoð. nanðbỳnig pæpon nofene. noðep rpipode. mene ðeaþa mæſt, *infeſti* [Ægyptii] *morituris vocibus ad nubilum æthera clamabant; fluctibus ſanguis ſupernatabat; clypei erant rapti; aerque cito agitabat mare* [Erythæum] *mortibus nobilitatum.*

† Dnepe, in ðeaþ-ðnepe, *violenta mors, internecio, occiſio, lethi cauſa.* Paraphr. LXXIII, 9, ðỳ ðeaþ-ðnepo ðnihte rpæfon rỳnfulna rpeoſ, *populus peccatorum turba lethali occiſione conſopiti ſunt.*

Geðneoran, *cadere, procidere, ruere, corruere.* vide Gloſſ. *Goth.* in ᚨᚴᛁᚾᛋᚨᚾ: Paraphr. LXXIII. 11, rið ðan hie on bogum mode pæga mæſt mægen eall gedneaſ, *deinde iratorum fluctuum maxima potentia ſuper illos arcuatim ruebat.*

Gætan, *conjecturam facere,* cum verbo cognatæ ſignificationis, *ænigma ſolvere, obſcurum explicare. Cimbrice*, at gata. unde Paraphr. LXXIII, 25, gif onlucan pile. liſeſ pealhtoð. beophſ on bneoſtum. bán huſeſ peanð. gin-fæſten God. gaſteſ cægon nun biþ gepecenod. næð foſþ-gæſt, *ſi Deus, ſapiens & ampliſſimus vitæ interpres* [intellectum] *domus oſſeæ* [cranii] *cuſtodem ſpiritus clavibus reſerare vult, exponetur litera & ænigma ſolvetur.* ubi ut at gata gatu apud *Cimbros*, ſic hic næð foſþgæſ:.

Sceo, in rceo-gold, forſan quaſi ska-gold, i. e. *aurum præſtantiſſimum,* à *Cimbrico* ska, *præſtantia*, de quo ſupra. rceo-gold, ȝ god-peb, *puriſſimum aurum & purpuram.* Paraphr. LXX, 7.

De *Cimbricis* jam ſatis. Procedamus igitur ad *Francicas* voces, quæ *Anglo-Saxonum* poetis cum ſolutè ſcribentibus in dialecto *Dano-Saxonica* communes ſunt. Hujuſmodi ſunt pronomina ðec, uſic, uſeſ, uſſeſ, de quibus in ſuperiori capite, & quorum exempla habes in quam plurimis locis Paraphraſeos: ut p. LXXXI, 16, 25. LXXXIII, 5. LVII, 23, 25. XIII, 22. XXX, 2, 7. XLI, 4. XXI, 2. XXIII, 7. XXVI, 22. XXXIX, 20. XXXV, 22. LIII, 5. Sic in metri v. lib. 11. *Boeth.* verſione *Cott.* Eala ðæſ hit puſde. oððe polde god. þ on eoſþan nu uſſa tida. geond þaſ pidan peoſuld. pænen æghpæſ rpelce. undeſ runnan, *utinam ita nunc comparatum eßet in terris. ut tempora noſtra prorſus talia forent, per latum hunc mundum, qui ſub ſole eſt.* i. e. per totum terrarum orbem.

Geſceapu. *Francice* giſcapu, *mandatum, decretum*; ſpeciatim, *Dei, naturæ mandatum*: ut Paraph. LIII, 19, æſ ge rceonde. piþ geſceapu fnemmen * ungifne ỳfel. ylda beapnum, *priuſquam contra naturæ mandatum in homines ſcelus perpetratis.* Sic in harm, evang. *Cott.* leſtun thia berehtun giſcapu ualdandes uuilleon, *implebant juſtum mandatum & voluntatem domini.* & cap. XXVI, *fatalis hora* vocatur metod giſcapu, & reginu giſcapu, cap. XLII, ſcilicet *decretum divinum.*

Gingna, geongna, *diſcipulus, ſubditus.* Vox jungro, jungron, frequens occurrit in codice *Francico* evangeliorum quadruno, metrice ſcripto; & in *Tatiani* monoteſſaro nunquam non jungiro eſt *diſcipulus*: ut Tho gihortun inan thie jungiron ſprechantan, *tunc audierunt eum iſti diſcipuli loquentem.* cap. XVI, 2. inti fon ſinen jungiron zuene, *& ex diſcipulis ejus duo.* ib. 1. Sic in Paraphraſte p. 102. 14, 16. Ða ic gongan gefnægn. gingnan æt romne. ealle to Galileam. hæfdon gaſteſ blæd. haligne Godeſ runu. rpa heo gereȝon. hpæn runu Meotodeſ. ða gingnan on upſtod ece dnihten. God in Galileam. ðæſ gingnan ðideſ. ealle upnon. ðæſ re eca pæſ feollon on foldan. ȝ to fotum hnigon. ðancedon ðeodne. ðæt hit ðuſ gelomp. þ hi rceapodon rcỳppend engla, *dein, prout fama, diſcipuli convenerunt omnes in Galilæa, ubi præſen-*

---

† *Cimbrice* drep, *lethale morbi nocumentum.* ab ad drepa, *occidere, interficere.* * Ab ungifne *impius*, comparativum ungifne. attamen in ſenſu ſuperlativo accipiendum & exponendum eſt.

hæþnum. hoȝeðon ȝeorne. ðæt æ ȝoðeſ. calle ȝelæȝte. ⁊ ne apacoðon. peneða ðrihtne. ne ðan mæȝen hpýrȝe. in hæþen ðom. ne hie to ȝacne. ȝneoþo pilneðan. ðeah þe him. re bitepa ðeaþ. ȝeboðen pæne, * *verum viri doctrinæ ethnicæ obedire, vel in cogitatione nolebant, solicite curantes, ut legem Dei implerent, neque à domino exercituum præ infirmitate deſciſcebant, neque majeſtatem ejus Idololatria, neque fidelitatem fraude contaminare cupiebant.* Sic in exemplo ſupra allato, angeli cum *Lotho* hoſpitantes vocantur ȝæle ȝneoþo-ȝcealcaȝ, *fideles, ingenui amoris & obedientiæ miniſtri.*

Cnæȝt, *vis, potentia. Francice* craft, craht. *Iſlandice* kroftr, *vires, robur.* krapta-verk, *miracula.* Paraphr. p. LXVI, 22, ȝoȝȝiþ me mennen. minna leoða. ðe ðu ahnebðeȝt. henȝeȝ cnæȝtum. pæna pæl-clommum, *redde mihi ſervos è meo populo, quos liberaſti ex turmarum potentia & cruentis militum unguibus.* Sic XCV, 23, he þ ȝecýðde, þ he mæȝencnæȝt hæȝde. mihta micle. ða he ða mænezo aðnaȝ. hæȝtaȝ oȝ þæm hean ȝelðe, *declaravit ſe vires & potentiam habere* [i. e. *maximam potentiam,*] *ingentemque virtutem, in ejiciendo ex ſublimibus ſedibus multitudinem illam victorum* [*angelorum.*] Sic CIII, 19, þ ir monezum cuð. þ he ana ir. ealna ȝercearta. pýnhta ⁊ palðenð. ðuph hiȝ pulðneȝ cnæȝt, *omnibus notum eſt, quod ille ſolus omnium creaturarum opifex & dominator eſt, per glorioſam ſuam potentiam.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. 1, thuru is ena craht uualðanð, *dominus per ſolam ſuam potentiam.* cap. III, thuo uuarð ſan after thiu maht ȝoðeȝ ȝicuthið is craft mik uuarth, *tum brevi poſtea poteſtas Dei, & ejus potentia mihi nota facta erat.*

Scua, *umbra.* in niht ſcua, Paraphr. LIX, 13. & LXV, 15, neople nigh ſcupan. & alibi.

Liȝeþe peonþan ł beon. *Francicè* gifithig, gibithig, giðidi, giðithig werthan vel uueſan, *dari, impetrari, concedi.* Paraphr. XLVIII, 21, me ðæȝ ȝonȝýnnde. palðend heoȝena. þ ic mæȝbuȝe. moȝt ðinne. nim miclian. nodenum undeȝ. eaȝonan ðinum. nu ic eom onnena. þ unc ȝeo eþýlȝtæȝ. æȝne peonþe liȝeþe ætȝedene, *me de hoc præmonuit dominus cœlorum, quod cognationis tuæ numerum ſub firmamento filiis tibi multiplicarem. nunc autem deſpero, ne hæc progenies nobis unquam conjugibus detur.* Sic in harmon. evang. *Cott.* cap. L, ne uuas im thiu fruma ȝibithiȝ that ſia heban-riki hebbian muoſtin, *non iis conceßum erat hoc beneficium, ut regnum cœlorum obtinerent.* Sic cap. III, ſcolða im erði uuarð ſuithuo ȝoðcunð ȝomo ȝiðidi uuerthan barn an burȝeon, *ei dandus eſt hæres valde divinus, in urbe.*

Feon, ȝean, *odiße, odio habere. Goth.* FIGAN, FIAN. inde FIAND, FIGAND, *inimicus. Francice* fiiant. *Sax.* ȝeond. *Cimbrice* fiand, fiand-madur. Đe þat piȝ ȝeoþ. hataþ undeȝ heoȝnum. ⁊ ðin heaȝod tnedeð. ȝáh mið ȝotum ȝinum, *mulier te odio habebit, & à te ſemper abhorrebit, & inimica pedibus ſuis tibi caput conculcabit,* Paraphr. XXII, 16.

Lod-peb, *purpura.* ȝceo-ȝold ⁊ Lod-peb Ioȝepeȝ ȝeȝtneon, *aurum præſtantiſſimum & purpuram, Joſephi Theſaurum. Francice* autem goto-uuebb, *purpura*; inti intuuatitun inan lahhanes inti gotouuebbes, *exuerunt eum chlamydem & purpuram,* Monoteſſar. *Tatiani,* cap. 200, 4. Inde gotouuehhbin, *purpureus*; ut, giuuatitun inan mit gotouuehhbineru tunihun, *induerunt eum tunicam purpuream*, ib. cap. 200, 1. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. XLI, ȝaromiðu ȝolðu endi mið ȝoðu uuebbiu faȝaron fratohon, *periſtromata pulchra ex auro & purpura contexta.*

Teȝo, *dexter, tra, trum. Francice* zeſo & zeſeuua; *Gothice* TAIhSVX, i. e. *Tehſwo.* Araugta ſih imo Gotes engil ſtantenti in zeſo thes altares, *oſtendit ſe illi angelus domini ſtans à dextra altaris.* Tatiani Monoteſſ. cap. 2, 4. ſentin in zeſo thes skefes nezi, *mittite in dextram navigii rete,* cap. 236, 3. Inti ſaz in zeſo Gotes, *& ſedit à dextra Dei,* cap. 244. Sic in Paraphraſte, LXXX, 20. Đa ȝe liȝ ȝepanð on laþe men hæþne oȝ halȝum. hýrraȝ pæȝon bliþemoðe. bupnon ȝcealcaȝ. ymb oȝn utan †alet ȝehpeapȝ teonȝullum on teȝo, *tum flamma in odioſos ethnicos retorta, gaudebant* [tres] *pueri, ardebant autem ſervi, igne extra fornacem circum circa in dextram malignorum reverſo.*

Porro non tantum voces *Francicas* affectat Poetica dialectus, ſed voces *Saxonicas* amat *Francico* more terminare; ſic format verba in tertia perſona præſentis indicativi in oþ; ut in ſuperioribus ȝneoþ, ȝeoþ; & adjectiva in nominativo ſingulari in u & o: ut ðrihtlicu pro ðrihtlice. Paraphr. LX, 1, ða cpæþ ðrihtlicu mæȝ. bryð to beonne:· Fneolicu pro ȝneolice; v, 2, oȝ ðam ponhte ȝoð. ȝneolicu ȝæmnan:· ȝcieno, per epentheſin poeticam, pro ȝcine; ut, mæȝælȝ ȝcieno, LVIII, 25. quod iterum ȝcinu; ut, iðeȝ ælȝ ȝcinu:· Sic in Kalend. ben-tyð bnemu, *feſtum ſolemne.* þ ir healic ðæȝ ben-tyð bnemu:· Sic æþelo in plurali pro æþele. ȝlod on ȝund ahoȝ eance ȝnam eonþan. and ða æþelo mið:·

Jam vero à *Cimbricis* & *Francicis* vocibus, ut ad eas pergamus, quas dubias & incertas vocavimus, ordinis ratio poſtulat. Hujuſmodi ſunt metoð, metuð, per poeticam epentheſin, meotoð, meotuð. *Francice* metad, metoð, *Deus,* omnium creator. Hoc verbale forſan eſt à metan, quod *Saxonice* & *Francice* ſignificat *invenire, pingere, metiri, trutinare*; ideoque ſenſus quadam prærogativa denotare videtur *ſummum omnium inventorem menſoremque,* qui res omnes ſecundum imagines & ideas, quas ab omni æternitate in mente ſua pinxerat, in tempore forma-

---

* Vel *viri vero familiæ ethnicæ, doctrinæ obedire,* &c. † *Cimbrice* elldr. *Sax.* æleð, elð, *ignis & pabulum ignis. Cimbrice* etiam elldæ, *igne coquere, ignibus torrere.*

vit;

& ſoꝛleð. Ac liggaþ me ymb ipen benda. piðeþ pacentan ſal, *ferrea vincula me circumdant*, [inquit Satanas] *onerant nigræ catenæ*, Paraphr. ix, 17.

Ƿoꝛan, *eſſe*: ni male memini, occurrit in Paraphraſi, ut & in verſionibus evangeliorum *Dano-Saxonicis*.

Ende, *&*: ut, ſinc ende ƿæꝛlod, *aquarum collectio & diluvium*. Paraphr. xxxiii, 4.

Ðæꝛe *Francice*, *qui*: Ælc hine ſelfa æꝛeꝛt. begrindeþ gaꝛteꝛ dugeþum. ðæꝛe þe mið gaꝛeꝛ oꝛðe. oþþum aldoꝛ oþ ðꝛingeþ, *ſe ipſe primum animæ excellentia deprivat, qui alteri cum gladii mucrone vitam eripit*, Cædm. xxxiv, 21.

Genoh, *Goth.* ᚷᚨᚾᚨh, *multus, ta, tum, amplus, a, um*. Ða ðæꝛ Euan ƿꝛæcn ælmihtig God. hƿæt ðꝛuge ðu ðohtoꝛ dugeþa genohna, *tum interrogavit Evam Deus omnipotens, quid te turbat filia multorum ornamentorum?* i. e. *filia multis virtutibus decorata?* ⁊ hiꝛ paldende. on ðam glæd-ſtede. gild onſægde. lac geneohe, *& in jucundo illo loco, domino ſuo munus amplum, ſacrificium immolavit*. Paraphr. lxi, 6.

Fꝛea; *Francice* fraho, *dominus*; *Goth.* ᚠᚱᚨᚾᚲᚨ. creberrima occurrit vox in Paraphraſte: ut ƿꝛea almihtig. ƿꝛea ðꝛihten. heoꝛona ƿꝛea. ƿꝛea engla. &c. *Noachus* quoque dicitur ƿlot manna ƿꝛea:. *Eva*que *Adamum* compellans ſic loquitur: Adam ƿꝛea min. quemadmodum & *Sarah* vocat *Abrahamum* min ƿꝛæꝛ ƿꝛea. Sic in calendario: Siððan ſintſeꝛ dæg. ſide gangeþ. on ſÿx niht ſigol-beoꝛhtne genimþ. hæſƿæꝛt mið heꝛige. hſimeꝛ. and ſnaꝛeꝛ ƿoꝛƿte gefetetaþ. be ƿꝛean hæꝛe, *dein hyems cum pruinæ niviſque exercitu poſt ſex dies late graſſans autumnum gemmeis fructibus ſplendidum excipit, ſecundum domini mandatum glacie vinctus*. Sic in fragm. *Jud.* him feng ðꝛihten God. fægꝛe on fultum. ƿꝛea almihtig, *eis ſubſidium tulit propitius dominus Deus*. Sic in harm. evang. *Cott.* thuo bigan eft niuſon endi nahor gieng unhiuri fiond othar ſithu fandoda is frahon, *tum cæpit immorigerus diabolus iterum viſere, & propius accedens ſecunda vice tentabat dominum ſuum*. tho ſprak eft the helago criſt allero barno beſt, ſo is oc an buokon giſcriƀan, quat hie that thu tihardo ni ſcalt herren thineꝛ fandon thineꝛ frahon, *tum reſpondit ſanctus chriſtus, omnium hominum optimus; ſic in bibliis, inquit, ſcriptum eſt, quod tu impudentiſſimus non tentabis principem dominum tuum*. Legitur etiam non raro frohe: ut cap. lxi, mið is frohon. & lxiv, umbi thines frohon. Huic adde ƿꝛeo, *Francice* frio, *domina*: Paraphr. ii, 25, he Adam ƿunde. ⁊ hiꝛ piꝛ romeð. ƿꝛeo fægꝛoꝛte:. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. vi, fodda ina thuo fagaro frio, ſconioſta thiu muoder, thuru minnea managero, drohtin helag, himilirc bapn, *tum formoſa domina, pulcherrima mater, pro ſuo in hominet amore peperit dominum ſanctum, cæleſtem infantem*. Sic cap. lxviii, ſo thia fri habdun gegangan te them gardon, *ut dominæ* [*duæ Mariæ*] *profectæ eſſent ad hortum*.

Alh. *Goth.* † ᚨᛚᚺ. *Francice* Alah, *templum, baſilica*. In compoſita declinatione more *Cimbrico* alȳn; ut Paraphr. lxxi, 7, ðæꝛ eꝛt ꝛe ſnotꝛa. ſunu Dauideſ. puldoꝛ-fæꝛt cyning. pitgan laꝛum. getimbꝛede tempel gode. alhn haligne. eoꝛþ cyninga. ꝛe piꝛeꝛta on poꝛuld ꝛice. heahꝛte ⁊ haligoꝛt. hæleþum gefꝛegoꝛt. mæꝛt ⁊ mæꝛoꝛt. ðaꝛa ðe manna beaꝛn. ſiꝛa æftep foldan folmum gepoꝛht, *poſtea ſapiens ille Davidis filius, glorioſiſſimus princeps, & regum terreſtrium longe ſapientiſſimus, prophetæ hortatu templum illud Deo condidit in regno ſuo altiſſimum, maxime ſacrum, inter homines celeberrimum, & omnium, quæ hominum filii per terrarum orbem manibus conſtruxere, maximum & inſigniſſimum*. Hinc quoque compoſita alhꝛtede & ealhꝛtede, p. lxxxix, 16, 24. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. li. quathun, that ni uuari guodlicero alah oƀar erthu, thie io thuru erlo hand, thuru manneſ giuuerc mið megin craftu racod arihtid, *dicebant, quod in terra non erat templum magis ſpecioſum, quod virorum manibus, & humana opera cum potentia magna conſtructum, & fabricatum erat*. Sic caput iii, quam fruod gumo ut fan them alahe, erlos thrungun nahor, *exiit è templo ſenex, hominibus propiùs prementibus*.

Fꝛeon; *Francice* frihan, friehan; *Goth.* ᚠᚱᛁᚷᚱᚾ, *vere* & *integerrimè amare*: inde *Goth.* ᚠᚱᛁᚷᚱᚾᚨS. *Francice* friunt. *Sax.* ƿꝛeond, *amicus*. Ne ƿoꝛlæte ic ðe ðenden piꝛ liƿiaþ bu aꝛnaleaꝛe. ac ðu ðin agen moꝛt mennen ateon ꝛpa ðin mode ƿꝛeoþ, *non ego te* [inquit *Abrahamus* ad *Saram*] *quoad ambo ſimul vixerimus, inhonoratam derelinquam, ſed tu,* * *prout animus tuus amat, ancillam tuam poſſis diſponere*. Sic harm. evang. *Cott.* cap. xvii. friehan is friundo gihuena, *amare omnes ſuos amicos*. A ƿꝛeon autem, verbalia illa ƿꝛeoþe, ƿꝛeoþo, & ƿꝛeþo, ƿꝛiþo. *Goth.* ᚠᚱᚨᛁᚹᚷᚨ, *dilectio, benevolentia, ingenuus amor, pax, favor*: etiam adjective, *dilectus*; & metonymice, *ingenuus* vel *ingenue amans*, & *præ animi ingenuo amore fidelis, obediens*. ac ic ƿoꝛƿoꝛhte hæbbe heoꝛena heah cyninge. hylde ðine luꝛan. and ƿꝛeode, *verum celſe rex cælorum perdidi favorem, affectum & benevolentiam tuam*, Paraphr. xxv, 1. & p. xxvii, 15, ꝛiðdan on ƿꝛiþo ðꝛihtneꝛ. gleap-feꝛhþ hæleþ. geogoþe ꝛtꝛynde. ſuna ⁊ dohtꝛa, *poſtea ſapiens juvenis in favore domini genuit filios filiaſque*. Sic, gepit on ƿꝛeþo. gangan ut oꝛ eaꝛce. and on eoꝛþan beaꝛm. oꝛ ðam hean ꝛoꝛe. hipan læd ðu, *exi* vel *procedas in pace ad exeundum de arca, & ex alto tecto educ domeſticos tuos in terræ gremium*, Paraphr. xxxiv, 4. Sic ii, 23, ða pæꝛ foþ ꝛpa æꝛ. ꝛibb on heoꝛnum. fægꝛe ƿꝛeoþo ðeapaꝛ, *tum quidem, ſicut prius, pax erat in cælis, & honeſti ingenuique mores*. Sic lxxix, 24. noldon ðeah ða hÿꝛꝛaꝛ. hÿꝛan laꝛum. in hige

† De hac voce, vide obſervat. *Junii* in *Willeramum*. * *Prout animus tibi eſt*, vel *pro affectu tuo*.

hæþnum. hoȝeðon ȝeoɲne. ðæt æ ȝoðeſ. ealle ȝelæɼte. ȝ ne apacoðon. peɲeða ðɲihtne. ne ðan mæȝen hɼýɲɼe. in hæþen ðom. ne hie to ɼacne. ɼɲeoþo pilneðan. ðeah þe him. ɼe bi-teɲa ðeaþ. ȝeboðen pæɲe, * *verum viri doctrinæ ethnicæ obedire, vel in cogitatione nolebant, ſolicite curantes, ut legem Dei implerent, neque à domino exercituum præ infirmitate deſciſcebant; neque majeſtatem ejus Idololatria, neque fidelitatem fraude contaminare cupiebant.* Sic in exemplo ſupra allato, angeli cum *Lotho* hoſpitantes vocantur ɼæle ɼɲeoþo-ɼcealcaſ, *fideles, ingenui amoris & obedientiæ miniſtri.*

Cɲæɼt, *vis, potentia. Francice* craft, craht. *Iſlandice* kroſtr, *vires, robur.* krapta-verk, *miracula.* Paraphr. p. LXVI, 22, ɼoɲȝiɼ me mennen. minɲa leoða. ðe ðu ahɲeððeɼt. heɲȝeſ cɲæɼtum. pæɲa pæl-clommum, *redde mihi ſervos è meo populo, quos liberaſti ex turmarum potentia & cruentis militum unguibus.* Sic XCV, 23, he þ ȝecýðde, þ he mæȝencɲæɼt hæɼde. mihta micle. ða he ða mæneȝo aðɲaɼ. hæɼtaſ oɼ þæm hean ɼelðe, *declaravit ſe vires & potentiam habere* [i. e. *maximam potentiam,*] *ingentemque virtutem, in ejiciendo ex ſublimibus ſedibus multitudinem illam victorum* [*angelorum.*] Sic CIII, 19, þ ir moneȝum cuð. þ he ana ir. ealɲa ȝeɼceaɼta. ɼýɲhta ȝ paldend. ðuɲh hiſ puldneſ cɲæɼt, *omnibus notum eſt, quod ille ſolus omnium creaturarum opifex & dominator eſt, per glorioſam ſuam potentiam.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. I, thuru is ena craht uualðand, *dominus per ſolam ſuam potentiam.* cap. III, thuo uuarð ſan after thiu maht ȝoðeſ ȝicuthið is craft mik uuarth, *tum brevi poſtea poteſtas Dei, & ejus potentia mihi nota facta erat.*

Scuia, *umbra.* in niht ɼcuia, Paraphr. LIX, 13. & LXV, 15, neople niȝh ɼcupan. & alibi.

Liɼeþe peoɲþan ł beon. *Francicè* gifithig, gibithig, giƀidi, giƀithig werthan vel uueſan, *dari, impetrari, concedi.* Paraphr. XLVIII, 21, me ðæɼ ɼoɲɼýnnde. palðend heoɼena. þ ic mæȝbuȝe. moɼt ðinne. ɲim miclian. noðeɲum undeɲ. eaɼoɲan ðinum. nu ic eom oɲɲena. þ unc ɼeo eþýlɼtæɼ. æɼne peoɲþe ȝiɼeþe ætȝeðeɲe, *me de hoc præmonuit dominus cœlorum, quod cognationis tuæ numerum ſub firmamento filiis tibi multiplicarem. nunc autem deſpero, ne hæc progenies nobis unquam conjugibus detur.* Sic in harmon. evang. *Cott.* cap. L, ne uuas im thiu fruma ȝibithiȝ that ſia heban-riki hebbian muoſtin, *non iis conceſſum erat hoc beneficium, ut regnum cœlorum obtinerent.* Sic cap. III, ſcolða im erƀi uuarð ſuithuo ȝoðcunð ȝomo ȝiƀiði uuerthan barn an burȝeon, *ei dandus eſt hæres valde divinus, in urbe.*

Feon, ɼean, *odiße, odio habere. Goth.* FIGAN, FIAN. inde FIAND, FIGAND, *inimicus. Francice* fiiant. *Sax.* ɼeonð. *Cimbrice* fiand, fiand-madur. Ðe þat piɼ ɼeoþ. hataþ undeɲ heoɼnum. ȝ ðin heaɼoð tɲeðeð. ɼáh mið ɼotum ɼinum, *mulier te odio habebit, & à te ſemper abhorrebit, & inimica pedibus ſuis tibi caput conculcabit,* Paraphr. XXII, 16.

Loð-peb, *purpura.* ɼceo-ȝolð ȝ Loð-peb loɼeɲeſ ȝeɼtɲeon, *aurum præſtantiſſimum & purpuram, Joſephi Theſaurum. Francice* autem goto-uuebb, *purpura*; inti intuuatitun inan lahhanes inti gotouuebbes, *exuerunt eum chlamydem & purpuram,* Monoteſſar. *Tatiani,* cap. 200, 4. Inde gotouuehhbin, *purpureus*; ut, giuuatitun inan mit gotouuehhbineru tunihun, *induerunt eum tunicam purpuream*, ib. cap. 200, 1. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. XLI, ȝaromiðu ȝolðu endi mið ȝoðu uuebbiu faȝaron fratohon, *periſtromata pulchra ex auro & purpura contexta.*

Teɼo, *dexter, tra, trum. Francice* zeſo & zeſeuua; *Gothice* ΤΛIhSΥX, i. e. *Tehſwo.* Araugta ſih imo Gotes engil ſtantenti in zeſo thes altares, *oſtendit ſe illi angelus domini ſtans à dextra altaris.* Tatiani Monoteſſ. cap. 2, 4. ſentin in zeſo thes skefes nezi, *mittite in dextram navigii rete,* cap. 236, 3. Inti ſaz in zeſo Gotes, *& ſedit à dextra Dei,* cap. 244. Sic in Paraphraſte, LXXX, 20. Ða ɼe liȝ ȝepanð on laþe men hæþne oɼ halȝum. hýɼɼaɼ pæɲon bliþemode. buɲnon ɼcealcaɼ. ymb oɼn utan †alet ȝehpeaɲɼ teonɼullum on teɼo, *tum flamma in odioſos ethnicos retorta, gaudebant* [tres] *pueri, ardebant autem ſervi, igne extra fornacem circum circa in dextram malignorum reverſo.*

Porro non tantum voces *Francicas* affectat Poetica dialectus, ſed voces *Saxonicas* amat *Francico* more terminare; ſic format verba in tertia perſona præſentis indicativi in oþ; ut in ſuperioribus ɼɲeoþ, ɼeoþ; & adjectiva in nominativo ſingulari in u & o: ut ðɲihtlicu pro ðɲihtlice. Paraphr. LX, 1, ða cpæþ ðɲihtlicu mæȝ. bɲýð to beoɲne:. Fɲeolicu pro ɼɲeolice; v, 2, oɼ ðam poɲhte ȝoð. ɼɲeolicu ɼæmnan:. ɼcieno, per epentheſin poeticam, pro ɼcine; ut, mæȝælɼ ɼcieno, LVIII, 25. quod iterum ɼcinu; ut, ideɼ ælɼ ɼcinu:. Sic in Kalend. ben-týð bɲemu, *feſtum ſolemne.* þ ir healic ðæȝ ben-týð bɲemu:. Sic æþelo in plurali pro æþele. ɼlod on ɼund ahoɼ eaɲce ɼɲam eoɲþan. and ða æþelo mið:.

Jam vero à *Cimbricis* & *Francicis* vocibus, ut ad eas pergamus, quas dubias & incertas vocavimus, ordinis ratio poſtulat. Hujuſmodi ſunt metod, metud, per poeticam epentheſin, meotod, meotud. *Francice* metad, metoð, *Deus,* omnium creator. Hoc verbale forſan eſt à metan, quod *Saxonice* & *Francice* ſignificat *invenire, pingere, metiri, trutinare*; ideoque ſenſus quadam prærogativa denotare videtur *ſummum omnium inventorem menſoremque,* qui res omnes ſecundum imagines & ideas, quas ab omni æternitate in mente ſua pinxerat, in tempore forma-

---

* Vel *viri vero familiæ ethnicæ, doctrinæ obedire,* &c. † *Cimbrice* elldr. *Sax.* æled, eld, *ignis & pabulum ignis. Cimbrice* etiam elldæ, *igne coquere, ignibus torrere.*

vit;

vit; & terræ cœlique universitatem, atque singula, quæ in eis sunt statuminavit, suisque limitibus & figuris circumscripsit, omnia faciens in numero, pondere & mensura. vox hæc, quâ poetæ *Anglo-Saxonum* summum omnium inventorem, pictorem & geometram designaverunt, centies occurrit in suspecto *Cædmone*, Paraphraseos auctore: ut, ᵹe hælo abeaᵭ Maꝛian mÿcle ᵭ heo Meotoᵭ ᵹceolde cennan cÿninga betᵹt, *qui plurimum salutans Mariam nuntiavit, quod paritura esset Deum creatorem regum optimum.* Sic, Philippuꝛ & Iacob modiga maga ᵭegnaꝛ ᵹeoꝛh agefan foꝛ Meotuᵭeꝛ lufan, *Philippus & Jacob fortes cognati discipuli vitas obtulerunt pro suo in Deum amore.* Sic, ᵭuꝛh ᵹunu Meotuᵭeꝛ, *per filium dei.* Sic, ᵹꝛa him bebeaᵭ Meotuᵭ, *sicut ei Deus jussit.* &, Meotoᵭ ana paᵭ, *Deus solus novit.* extat quater vel quinquies in Kalendario; sæpe in fragmento hist. *Judith*; ut, eoꝛ iꝛ Metoᵭ bliþe, *Deus vobis est propitius.* & in iis quæ dormiens canebat verus & indubitatus *Cædmon* apud *Bedam.* histor. eccl. lib. IV. Nu ᵹe ᵹceolan hefigean heoꝛon micel ᵹeaꝛd Metoᵭeꝛ mihte ⁊ hiꝛ mod ᵹeþanc ᵹeoꝛc puldoꝛ fædeꝛ, *nunc laudare debemus auctorem regni cælestis, potentiam Creatoris, & consilium illius, facta patris gloriæ.* Sic harm. evang. *Cott.* mikila maht metodes, *magna Dei potentia.* & *fatalis hora* vocatur Metoᵭ ᵹiscapu, cap. XXVI. & Paraphr. LXXXVII, 18, ᵭ ᵹie an metoᵭ. eallum mannum ᵹeccend ⁊ ᵹice ᵹe on ᵹodeᵹum iꝛ, *ut sit unus deus omnibus rex & gubernator, ille qui in cælis est.*

Roᵭeꝛ, ᵹoᵭoꝛ, *Francice* rador, *firmamentum, æther, cælum*; forsan à *Cimbrico* raudur, *ruber, rufus*, sic dictus à rutilante ætheris colore. ᵹold pæꝛ aᵭæled unᵭeꝛ heah ᵹodeᵹe. Paraphrast. IV, 10. oþ ᵭat ᵭu ᵹelÿfeꝛt ᵭ ᵹie an Metoᵭ eallum mannum ᵹeccend ⁊ ᵹice ᵹe on ᵹodeᵹum iꝛ, Paraphr. LXXXVII, 18. Legitur etiam & up-ᵹodeꝛ, *cæli cælorum*, LXXIV, 9. ᵭonne he roþfæᵹtna ᵹapla lædeþ eaᵭige ᵹeꝛtaꝛ on up-ᵹodeꝛ:. Sic in Kalendario, up on ᵹodeᵹum, per translationem metricam, pro on up-ᵹodeᵹum. & in fragm. *Jud.* fædeꝛ on ᵹodeᵹum, & ᵭæꝛ ry ᵭam leofan. Dᵹihtne ᵹuldoꝛ. to ᵹiᵭan aldᵹe. ᵭe ᵹeꝛceop ᵹind ⁊ lÿfte. ᵹodeᵹaꝛ and ᵹume ᵹᵹundaꝛ:. Sic harm. evang. *Cott.* cap. LXXVIII, 10. so thiu fri habdun ᵹe-ᵹangan te them ᵹardon, that sia te them ᵹraue mahtun ᵹilehan selᵭon, thuo thar suoᵹan quam engil thes alouualdon oᵭana san radure faran, an fetherhamon, that all thiu folda ansciann, thiu ertha dunida, *quam primum fœminæ profectæ sunt in hortum, ut ipsæmet inspicerent sepulchrum, dum præ-co, angelus omnipotentis Dei desursum ex cælo descendit in plumeis induviis, tota terra tremente, ipsa tellure sonante.* Sic cap. XI, after quam thar uuoꝛd san himile hlud san them hohon radore, *postea venit verbum de cælo, vox canora ex sublimi æthere.*

Huꝛce. *Francice* hoꝛce, *contumelia, opprobrium, convitium.* Paraphr. LI, 23, ᵭa ᵭ miꝛ ahlohe peneda ᵭihtneꝛ. nalleꝛ ᵹlædlice. ac heo ᵹeaꝛum ᵹnod. ᵭone hleoþoꝛcᵹÿde. huꝛce beleᵹde. on ᵹeꝛan ᵹmiþe. roþ ne ᵹelÿfde. ᵭ ᵭæne ᵹᵹnæce. ᵹned ᵹolᵹode, *tum illa fœmina* [Sarah] *non læta deridebat hominum Dominum, sed senex facta in animo oraculum contumelia afficiebat, neque veritati credebat, & ut narrationem successus sequeretur.* Sic harmon. evang. *Cott.* Iudeon ᵹpracun ᵹelp mikil habdun it in te hoscе, *Judæi effutientes multum arrogantiæ, id illi exprobrabant.* Endi ina an iꝛ uuanᵹun sloᵹun an iꝛ hlier mid iro handon, all uuas im that te hoske ᵹiduan, *& eum in gena & maxilla feriebant, & id omne ei in opprobium factum erat.* Sic cap. LXIII, hietun im thuo te hoske huit ᵹiuuadi umbi is lithi leᵹᵹian, *tum in contumeliam, juvebant veste albâ corpus ejus vestiri.* Iudeon faᵹanodon thuo sia ina te hosche hebbian ᵹisahun erlos oᵭermuoda, *Judæi superbi gaudebant cum illum opprobrio habitum viderent.*

Tibeꝛ, *sacrificium, victima, oblatio.* cÿninᵹ eall pihta. Lainer ne polde. tibeꝛ ᵹceapian, Paraphr. p. XXIV, 1. ᵭu ᵹcealt Iꝛaac me onᵹecᵹan ᵹum ᵭinne ᵹÿlf to tibᵹe, LXII, 6. pit heꝛ fÿꝛ and ᵹpeoꝛd. fᵹea min habbaþ. hᵹæꝛ iꝛ ᵭ tibeꝛ. verbale forsan est à *Francico* ziberan vel tiberan. *Sax.* to-beꝛan, *adferre, offerre.* Hinc *superficies* vel *planities terræ*, quòd munera fert vel frugifera sit, dicitur tibeᵹceaca, [forsan mendose pro tibeᵹceata] & metonymice *hemisphærium* seu *planitiem terræ* visibilem vel Horizonte terminatam denotat: ut Paraphr. IV, 3, ᵭa ᵹeo tid ᵹepat. oᵹeꝛ tibeᵹceacan. middanᵹeaꝛdeꝛ, *hoc die per hemisphærium mundi* [*superficiem orbis terrarum horizontalem*] *præterito.*

Cneoꝛ, cneo, in *Dano-Saxonicis* evang. versionibus, *generatio.* Paraphr. LXXXIX, 18, ᵭa in ᵭæne ᵭeode. apoc hiꝛ ᵭ ᵭᵹidde cneoꝛ, *tum in hac natione tertia ejus generatio orta est.*

Sᵹegel, ᵹᵹegl, *Francice* suuigli, *cælum, æther*: ut Paraphr. XXXII, 19, lago ebbade. ᵹᵹeaꝛt undeꝛ ᵹᵹegle, *diluvium nigrum subter cælo recedebat.* XXXIX, 16, ᵹᵹiᵹende ᵹceal. mæᵹþe ᵹinne. monᵹim peꝛan. ᵹᵹiþe undeꝛ ᵹᵹegle, *sobolis tuæ numerus, multitudo, valde sub cælo germinabit.* Hinc composita, Sᵹegl-boꝛmaꝛ, *gremia* vel *mansiones cælestes.* Sᵹegl-toᵹht, *quid cælestis splendoris particeps.* Sᵹegl-buan, *cælicola.* Sᵹegl-cÿninᵹ & ᵹᵹegliꝛ aldoꝛ, *Deus*; & in harm. evang. *Cott.* Suuigli lioht, *sol*, i. e. *lux cæli:* ut cap. LXXVII, thuo uuarth it cuth oᵭar all, huo thiu Sunna uuarth ᵹisuarkan, ni mihta Suuigli lioht sconi ᵹiscinan, *tum ubique notum erat, ut Sol obscuratus erat, non potuit lux cæli splendida lucere.* vide quoque vocem infra.

Hÿᵹᵹa, hÿᵹᵹe, hÿᵹe, *vir, masculus, hirquitallus.* Paraphr. LXXX, 4, 18, het ᵭa hiꝛ ᵹcealcaꝛ ᵹcuꝛan ᵭa hÿᵹᵹaꝛ in bæl blÿᵹe beoᵹnaꝛ ᵹeonᵹe, *jussit servis suis præcipitare viros, heroas, juvenes in pyram flammantem.* hÿᵹᵹaꝛ pæᵹon bliþmode, *pueri gaudebant.* Sic LXXXIV, 11. het ᵹe ᵹe cÿninᵹ to him cnihtaꝛ ᵹanᵹan hÿᵹᵹaꝛ heaᵹde. & 19, hÿᵹᵹaꝛ heᵹedon ᵭihten. Sic tres apud *Danielem* pueri vocantur à Paraphraste.

Meople, meopla. denotat hæc vox *fœminam*, virtute, forma, dignitate, & præſertim vitæ puritate præſtantem *virginem*, vel *virgineæ caſtitatis heroinam*. bis dicitur de *Judith*, in fragm. Eodon ða ꝛtepceð ꝓeþhþe hæleþ heoꝑa heaꝑꝑan cyþan þ pæꝛ ꝛeo haliȝe meople ȝebꝑohꝛt on hiꝛ bup-ȝetelðe; *tum fortes ſatellites domino ſuo nuntiarunt, quod ſancta heroina ducta erat in ejus tentorium.* næꝛ ðeah eoꝑla nan. ðe ðone piȝȝenð. apeccan ðoꝑꝛte. oððe ȝecunnian hu ðone cumbol piȝan piþ ða halȝan mæȝþ hæꝓðe ȝepoꝑðen metoðeꝛ meoplan, *nihilominus nemo magnatum imperatorem* [*Holofernem*] *expergefacere audebat aut experiri, quo modo cum belli duce egerat ſancta virgo, Dei heroina.* quo in loco *Juditha* quamvis vidua, dicitur halȝa mæȝþ, & meople, ut in ſuperiori exemplo haliȝe meople; adeo ut nomen Meople *virginem* vel *virginiæ caſtitatis & verecundiæ fœminam* ſignificare videatur. In Paraphraſte *ſponſa* Patriarchæ *Malalelis* meople etiam vocatur. *Cædm.* XXVII, 23, him bꝑyð ꝛunu meople to mannum bꝑohte, *ei ſponſa virginea filium maſculum peperit.* & p. LXXV, 3, vox videtur eſſe compoſita ex *Cimbricis* **meÿ** vel **mey**, *virgo*, & **oll**, f. g. *omnis*, unde facili mutatione meople pro **meyoll**, *integra virgo.*

Iðeꝛ, iðeꝛe, *omnis ſtatus & conditionis fœmina, mulier, puella.* In fragmento hiſt. *Judithæ*, tam *Juditha* ipſa, quam *pediſequa* ejus ita nuncupantur. Eoðon ða ȝeȝnum ðanonne. ða iðeꝛa ba. ellen ðꝑꝛte, *exinde abierunt proſpere ambæ fœminæ indolis audaciſſimæ*, i. e. *fortiſſimæ.* Paraphraſtes quoque ita vocat quum *Hagaram*, tum *Saram*, tam *uxorem*, quam *filias Lothi.* & in Kalendario cum * ꝓæmne, quod *verecundam* ſignificat, jungitur: iðeꝛ ꝛceal ðyꝑne cꝑæꝓt ꝓæmne hiꝑe. ꝓꝑeonð ȝeꝛecean, *fœmina verecunda ſecretis artibus amantem ſuum petet.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. IV, iðis enſtio ful, *virgo* vel *mulier gratiæ plena.* thuo ſprak im thiu maȝat anȝeȝin uuiþ thena enȝil ȝoðeꝛ iðiſeo ſconioſt ellero uuiðo uulitiȝoſt, *tum virgo omnium mulierum pulcherrima, omnium fœminarum formoſiſſima Angelo dei reſpondebat.* thuo habða eſt is uuorð ȝaro Enȝil thes alpallðen thero iðiſi teȝeȝnes, *tum omnipotentis angelus paratum habuit reſponſum ad virginem.* Apud *Scaldos*, ut docet *Gudmund. Andreæ*, **eiða** eſt *mater*, **iða**, *filia*, **id**, *fœtus.* unde forſan iðeꝛ, cognatum ejuſdem originis.

Feꝑhþ, & per poeticam epentheſin, ꝓeoꝑhþ, *animus, mens, ſpiritus.* exempla quærat lector apud *Somnerum.* Componitur, quemadmodum moð, cum aliis vocibus, præſertim cum adjectivis, ad indicandos animi affectus: ut ꝛtiþ-ꝓeꝑhþ, alias ꝛtiþ-ꝓꝑihþ, *gravis, conſtantis & immoti animi*, i. e. *gravis, æquanimis, conſtans, immotus.* On ðone eaȝum plat ꝛtiþ-ꝓꝑihþ cyninȝ. and ða ꝛtope beheolð. ðꝑeamaleaꝛe, *hoc* [nempe Chaos] *oculis circumſpiciebat æquanimis rex* [Deus,] *& locum mœſtum contemplatus eſt*, Paraphr. III, 13. Sic *Patriarcha Cainan* vocatur ȝleap-ꝓeꝑhþ hæleþ, i. e. *vir ſapientis animi* vel *ſapiens*, XXVII, 14. *Abrahamus* nuncupatur ȝamol-ꝓeꝑhð, LXI, 19. *Sara* quoque dolens ob retentam *Hagaram*, dicitur ꝛaꝓ-ꝓeꝑhþ, i. e. *mœſti ſpiritus* vel *mœſta.* In fragm. *Judith. Satellites Holofernis* vocantur ꝛtepceð-ꝓeꝑhþe, *rigidorum* vel *fortium animorum*, i. e. *rigidi* vel *fortes.* *Juditha* & *ancilla* ejus dicuntur collen-ꝓeꝑhþe, (vel à call, in compoſita declinatione callen vel † collen, ſive à colle poëtice *galea*,) i. e. *viragines* vel *bellicoſæ.* *Holofernes* ipſe nuncupatur ȝal-ꝓeꝑhþ, i. e. *vir libidinoſæ mentis* vel *libidinoſus*; & à ꝛtal-ꝓeꝑhþ, *chalybei animi homo* ſive *fortis*, vel forſan ꝛtaþol-ꝓeꝑhþ, *ſtabilis & firmi animi, vir*; vel denique ꝛtolt-ꝓeꝑhþ, *magnanimus*, iſtud **ſtalwart**, in verſione *Æneidos* nunquam ſatis laudandâ; *Duglaſſio* epiſcopo apud *Scotos Dunkellenſi* auctore: ut, P. 11. B. **Stalwart bodyes lyes warpit**, *fortia corpora volvit.* P. 14. l. ult. **Stalwart Cloanthus**, *fortem Cloanthum.*

Ellen, apud poetas *Cimbricos* **elun**. *Francice* ellan, & per epentheſin poeticam ellean, *animus, animoſitas, ſtrenuitas, ſtudium, labor, opera, virtus, vis, robur.* ðe ðæꝛ pincep ꝛe pica onȝan. cyninȝ coꝛtiȝan. cunnoðe ȝeoꝑne. hpilc ðæꝛ æþelinȝeꝛ. ellen pæꝛe, *tum potentiſſimus rex* [Deus] *cœpit tentare inclytum virum* [Abrahamum,] *bene noſcens qualis herois virtus eſſet*, Paraphr. LXI, 8. ellen ꝛceal on eoꝑle. ecȝ ꝛceal piþ helm hilðe ȝebiðan, *virtus in horoe gladiuſque contra galeam actus prælium ſuſtentabunt*, Kalendar. Reperitur ſæpiſſime in compoſitione: ut in ellen-ðæða, Paraphr. XIII, 14. ellen-ꝑoꝛ, *in potentia præſtans, fortis & clarus.* Sic *Adamus* vocatur beoꝑn ellen-ꝑoꝛ, Paraphr. XXVI, 23. & de *Abrahamo* dicitur, XL, 1. XLI, 6. Sic, hi ða ꝛe heꝛta ðema æððꝑe mið elne onbꝑyꝑðe, *tum eam ſupremus judex protinus fortitudine inſpiravit*, fragm. *Judith.* Sic in cantico illo, cap. XII. **Hervar. Sag.** ſtroph. 27. **far vel dotter, fliott gief eg þier tolf manna fiör, ef þu trua nædir; afl oc elion, alt hid goda, er ſyner Angrims epter leifdu**; quæ ſic Latine verto: *vale, filia, cito dabo tibi vitas* XII *hominum, ſi poſſis credere*; *robur etiam ac fortitudinem, & omne id bonum, quod filii Angrymi poſt ſe reliquerunt.* Hic autem **afl**, *corporis robur & vires*; **elun**, *animi fortitudinem* notat; quæ recte conjunguntur à poeta in viragine ſeu fœmina Martii ingenii; ut obſervat *Ol. Verelius* in locum. Sic in harm. evang. *Cott.* quam Simon Petꝛus erl ellen roſ, *venit Simon Petrus princeps magnanimus.* Nu uuiꝛ ſus ȝifruoðoꝛ ſinð habiꝛ unc elði binoman ellðan ðaði, *jam nunc adeo grandævi ſumus, & nobis ſenectus ſuſtulit robur & vires.* & cap. XXXVII. habða im ellen ȝuoð thriſta ȝithahti, *habuit fortitudinem & cogitationes generoſas.*

---

* **Feyma heiter ſu kona, er ofram er ſvo ſem ungar meyar eru**, *Feyma vocatur mulier, quæ verecunda eſt, quales ſunt virgines juniores.* Edda *Snorronis*, pars II. † Inter *galeæ* appellationes, in II parte Eddæ *Snorronis*, leguntur **kollner** & **kollur**; ſcilicet à forma capitis vel cranii ſic vocantur; ut apud nos *mitræ illæ* vel *tiaræ*, quas **commodes** dicunt, vocantur **womens-heads**.

Eðoꝑ,

Eðoþ, *domus, tectum*: Paraphr. LIII, 7, eoðon þona. þpa him Ebpiþca. eople piþaðe. in-unðoþ eðopaþ, *tum ſtatim in tecta ſe receperunt, ſicut inſtructi erant ab Hebræo homine* vel *heroe*, ſcil. *Abrahamo*. Sic LIV, 1. him þýlþton pel. ȝýþtaþ þine. ⁊ hine oþ ȝþompa ðaˊ cuman áþ þæþte. clommum abþuȝðon. in-unðeþ eðopaþ, *opem ei opportune ferebant hoſpites, eumque advenæ venerandi manibus in domum trahebant*. Sic harm. evang. *Cott.* cap. LIX, quamun fan themo berȝe ti burȝ thar iro biſcop uuas iro uuihes uuarð. thar leddun ina uulanca mannerlos under ederos, *profecti ſunt à monte in urbem, ubi eorum pontifex, templi præfectus erat, & arrogantes ibi homines eum* [Jeſum] *duxerunt in principis* [ſacerdotis] *domum*.

Roþe vel þoþ, *clarus, inſignis, excelſus, illuſtris*; ut in oratione iſta apoſtatæ Archangeli jam bellum Deo denuntiaturi: hþý þceal ic æþtep hiþ hýlðo ðeopian. buȝan him þpilceþ ȝeonȝoþðomeþ. ic mæȝ peþan Loð þpa he. biȝ þtanðaþ me. þtþanȝa ȝeneataþ. ða ne pillaþ me. æt ðam þtþiþe ȝeþpican. hæleþaþ heaþð moðe. hie habbaþ me. to heappan ȝecopene. þoþe þincaþ, *cur ſervus ero ei* [*Deo*] *fidelis, cur officia præſtabo talis ſubjectionis, cum ipſe poſſim eſſe quemadmodum ille, Deus. me circumſtant ſtrenui vaſſalli, qui me fortes in certamine non relinquent: præclari athletæ me dominum elegerunt*, Paraphr. VII, 14, Sic p. XXXVIII, *Abraham* & *Aran* vocantur hæleþ hiȝe-þoþe, *viri magnanimi*. & p. XLVII, *Abrahamus* nuncupatur ðæðþoþ ðþihtne þinum. Ter vox legitur in fragm. *Judith*. Sed non opus eſt pluribus exemplis, in *Saxonicis*. In *Francica* autem harm. evang. *Cott.* ſemel tantum occurrit vox, nempe in cap. LXX, ſan after quam Simon Petrus erl ellen-ruof, *cito dein venit Simon Petrus vir* [*princeps*] *ſtrenuus, inſignis*.

Faȝ, *rutilans, rutilus*; metaphorice apud poetas *cruentus*; à þaȝan, *rutilare*. þaȝaþ unþoðlic heoþon, *rutilat triſte cælum*, cod. evang. interlin. *Cott.* Matth. XVI, 3. þloh ða punðen loce þone þeonðþ ceaþan þaȝum mece, *tum plexis crinibus* [Juditha] *gladio rutilante percuſſit hoſtem inimiciſſimum*. þýllan þolc-toȝan. þaȝum þpeoþðum. þþumȝaþaþ, *duces principes cruentis gladiis ceciderunt*. fragm. hiſt. *Judith*.

Balo, bealo, forſan à *Cimbrico* **baul** vel **bol**, *malum, noxa, moleſtatio, dolor*. unde **at bolua**, *maledicere, imprecari*; **boluan**, *diræ, imprecationes*; **boluaðr**, *dirus, execrandus*; **bolvaulegr**, *execrabilis*. occurrit autem balo, bealo & bealope, ſæpe in compoſito bealoþull, bealoþulla; quod eſt epitheton *Holofernis* in fragm. hiſtor. *Judith*. & ſignificare videtur, *dolorificus, peſtiferus, ater, horrificus, terribilis, malignus, dirus, execrabilis*. Sic in paraphraſi p. 106. 13, *Satanas* vocatur blac bealope ȝaþt, *ater malignus* vel *execrabilis ſpiritus*. Sic p. 73, ðatte þiþ heopo. þecȝan moþte. boðiȝean æþteþ buþȝum. bealo þpella mæþt, *qui eorum* [*Ægyptiorum*] *profectionem narraret, & traderet poſteris hiſtoriam mœſtiſſimam*, vel *maxime diram*. Sic harm. evang. *Cott.* cap. XVI, *peccata* vocantur balu dadi. & cap. XX, *maledicta* vel *blaſphemiæ* vocantur balo ſpraca. & *inſanabiles morbi*, balu ſuhteo, cap. XXVIII. Sic cap. LVII, *Judas* vocatur balo huðiȝ man, *malum* vel *execrandum meditans*. Balo huðiȝ autem, quaſi balo huȝðiȝ, quo epitheto inſignitur *Caiaphas*, cap. LX. Sic cap. LXVI, ni mihte thi ſelbon uuihte balouues ȝibuotian:.

Receð, *aula, palatium, baſilica*. Sic Paraphr. LXXVI, 14, beþeaþoðon ða þeceða puldoþ. þeaðan ȝolðe. þince ⁊ þeolþþe. Salomoneþ templ, *diripiebant hi baſilicarum gloriam, templum Solomonis, quod auro, obryzo & argento rutilabat*. p. XXXI, 5, *Arca Noachi* vocatur, þunðþeceð, *palatium marinum*: * Onð ðu þeoþene ȝenim. on þ þund-þeceð. tuðþa ȝehpilceþ. ȝeteleð þimeþ. ðaþa ðe to mete mannum liþiȝe. anð ðaþa oþeþþa ælceþ tþa, *ſume in arcam ſeptem numero animantia, cujuſque propaginis, quæ hominibus in eſcam permittitur, & aliorum duo*.

Sinc; ni fallor, *eſt rerum omne genus, collectio, ſtrues, cumulus, congregatio, cœtus & coacervatio*; & per ſynecdochen ſpeciei, *theſaurarium, gazophylacium*, & quicquid ob pretium *theſaurus* vel *gaza* dici meretur. Sic in Paraphraſi, XXXIII, 4, *collectio aquarum in diluvio* vocatur þinc: ut þa þanðoðe þoþþ. peaþð þciþeþ. hpæþeþ þinc enðe. þæþlod ða ȝýt. pæþe unðeþ polcnum, *tum navarcha* [Noachus] *probabat an aquarum congregatio & diluvium adhuc ſubter nubibus extaret*. Sic p. XLIV, *Sodomitæ, Lothus* & reliqui, qui captivi ducebantur à quatuor regibus, vocantur þuþmanna þinc, *auſtralium cœtus*. Aſt alibi ſignificat *opes* & *divitias*, ut *aurum, argentum, gemmas*; utpote quæ coacervari, recondi, & theſaurizari ſolent: hie ða pintþa þelá populð bþýttedon þinc ætþomne, *hi vero multis annis, mundanis opibus ſimul fruebantur*. i. e. *ſimul vitam duxerunt*. Sic *reges* apud poetas vocantur, quod ſupra notavi, þinceþ bþýttan: *Deus*que *Abimelecho* perituro, denuo imperium & divitias offerens, ſic loquitur, p. LVII, 17, þ ic ðe liþþa. liþiȝendum ȝiet. on ðaȝum læte. ðuȝuþa bnucan. þinceþ ȝeþunðne, *ut te ſoſpitem & vivum ſinam frui pace, imperio & divitiis*. Sic harm. evang. *Cott.* cap. XIX, than ni ſamnoþ ȝi hier ſinc mikil ſiluðres ne ne ȝolðes, *quare nolite hic coacervare magnum argenti aurive theſaurum*. thar iſt allaro manno ȝihues muoð-ȝithahti huȝi endi herta thar is horth liȝit ſinc ȝeſamnot, *cujuſlibet hominum cogitationes, mens & cor ibi eſt, ubi theſaurus ſuus reponitur, & gazæ congregantur*.

ðpeȝl, þpeȝel, *æther, cœlum*. Kalend. þumoþ þun plitegoþt. þpeȝel býþ hatoþt, *in æſtate ſol eſt pulcherrimus, & aer calidiſſimus*. Paraphr. XXXIX, 16, ðuþh ðe eopþ-buende. ealle onþoð þolc-beaþn. þþeoþo ⁊ þþeonðþcipe. blitte minne. ⁊ bletþunȝe. on poþulð þice. þþiþende þceal.

---

* *Cimbrice* **end**, *anima*, Synecdochice autem omnia *animantia* cujuſcunque generis ita vocantur.

mæʒþe ðinre. monrum peran. rriþe unden rreʒle, *per te omnes incolæ terræ, populuſque percipient favorem & beneficium lætificationis & benedictionis noſtræ: erit multitudo in terris gentis tuæ, quæ ſub cælo valde fructificabit.* Sic XXXII, 18. pill-flod onʒan, lytlizan eft. laʒo ebbade. rpeart unden rpeʒle, *porro torrens cœpit minui, receſſit diluvium ſub cælo furvum.* De origine vocis vide Gloſſ. *Goth.* in SVIRAGANS. vide vocem ſuprà.

Holm, *mare, aqua.* heofon peardef ʒaft pær ofer holm boren, *ſpiritus dei ferebatur ſuper aquas*, Cædm. III, 20. ofer holmef hrineʒ, *ſuper maris ambitum*, XXXII, 8.

Ædre, *illico, ſtatim, cito, confeſtim, protinus.* and ða on bæl ahof. Iſaac ʒeonʒne. ⁊ ða ædre ʒeʒnap rpeord be ʒehiltum, *& tum Iſaacum in pyram levans, ſtatim prehendit gladii manubrium*, Cædm. LXII, 14. hi þa re herta dema ædre mid elne onbryrde. rpa he deþ anra ʒehpilcne heþ buendra. ðe hine him to helpe recaþ, *tum illam protinus cum fortitudine inſtigavit [inſpiravit] ſupremus judex, qui omnibus ab illo auxilium ſibi patentibus opem ferre ſolet*, fragm. hiſtor. *Judith.*

Snude, *ſtatim*, &c. ða peaþ rnellra pered. rnude ʒeʒearepod cenra to campe, *tum celerum & alacrium exercitus cito ad bellum paratus erat.* hie ða on nerten ʒebrohten rnude ða rnotran ides, *tum prudentem virginem illico ad lectum adducebant*, fragm. hiſt. *Judith.* ſignificat etiam *denuo*, ut ſupra in cap. XX. & ſic aliquando vertendum eſt.

Lunʒre, *ſine mora, ſtatim, quamprimum, confeſtim.* Paraphr. p. 53. eode lunʒre ut, *ſtatim exiit.* & in fragm. hiſt. *Judith.* p. 23, ides ellen nof pær ða eft cumen. leof to leodum and ða lunʒre het. ʒleap hydiʒ pif. ʒumena rumne. of ðære ʒinnan bynig. hyre togeaner ʒan, *ſtrenua & dilecta fœmina reverſa eſt ad conterraneos, & confeſtim juſſit prudens mulier, ut ex ampla urbe aliquis ei obviam veniret.*

Heaþo, *culmina.* gloſſ. *Cott.* 60. hinc apud poëtas tam in compoſitione, quam extra, *celſum & ſublime quid* ſignificat: ut heaþorincaf, *celſi viri, ſublimis ſtatus & conditionis homines.*

Ðorþr, corþeр, *multitudo, ſatellitium, comitatus, pompa*: forſan à *Francico*, corter vel chortar, *grex.* Paraphr. LIII, 11. comon Sodom-pare. ʒeonʒe and ealde. ʒode unleofre, corþrum miclum, *veniebant inviſi Sodomæ cives juvenes ſeneſque in comitatu magno.* XLIV, 1, hæleþ onetton. on mæʒen corþrum, *viri feſtinabant cum potenti multitudine.* LXXII, 19, modiʒe rpulton cyninʒaf on corþre, *reges pompa ſuperbi peribant.* LXXVII, 6, ðær re hæþena ræt. cyninʒ corþreр ʒeorn, *ibi rex pompa ambitioſus ſedebat.*

Fratoh, fratoho, *tapes, aulæum, peripetaſma, periſtroma.* Extat vox, ſi recte memini, in Paraphraſi; & in harm. evang. *Cott.* cap. XLI, hie habda uuelono ʒenoh ſinkes ʒiſamnot, endi im ſinnon uuas ʒaro midi ʒoldu endi mid ʒodduebbiu faʒoron fratohon, *habuit opes multas, & theſauros magnos coacervatos; & ei ſemper parata erant periſtromata pulchra ex auro, & purpura contexta.* Sic cap. XLVI, mid ʒoldu endi mid ʒuodu uuebbiu diurion fratohon.

Torht, *clarus, illuſtris, inſignis, ſplendidus, præſtans.* Hinc in fragm. hiſtor. *Judith.* vocatur *Juditha*, torhta mæʒþ. *angelus*que in ſomnio *Nebuchadonoſori* viſus vocatur torhtan, Paraphr. LXXXVI, 7. *Deus* ipſe quoque paſſim in Paraphr. vocatur torht-tire & puldor-torht. & in fragmento *Judith* torht-mod tirer bryttа, & fæder on rodenum torht-mod; ubi quoque à torht, torhtlic. Eor ir puldor-blæd. torhtlic toreard. and tir ʒifeþe. Sic in Kalend. *ſol* vocatur tunʒla torhtarт. On þam ʒim artihþ on heforer up hyrton ʒeare tunʒla torhtarт:. Probabile autem eſt hanc vocem torht, quæ in codice evang. harmonico bibl. *Cott. Francice* ſcripto, ſemper exaratur toroht, *Franco-Theotiſcæ* eſſe originis. Hinc in *Tatiani* monoteſſari verſione *Francica*, ougo * zorhtan, giougozorhtan, ougozorohtan, *manifeſtare*, i. e. ſecundum notationem vocis, *ſe alterius oculis clarum & conſpicuum reddere.* After thiu giougozorhta ſih ther Heilant abur, *poſtea manifeſtavit ſe iterum Jeſus*, cap. 235, 1. In thiu ju thrittun ſtuont giougozorohtot uuas ther Heilant then jungiron, *hoc jam tertio manifeſtatus eſt Jeſus diſcipulis*, 237, 6. Inti ougozorhton imo mih ſelbun, *& manifeſtabo ei meipſum*, cap. 164, 6. Gibot in thas ſie inan ougozorahtan ni tatin, *præcepit iis ne manifeſtum eum facerent.* cap. LXIX, 8.

Torn, *ira, iracundia*; exempla ex Paraphraſi collegit *Somnerus*, in voce, quibus addas iſtud in fragm. *Jud.* me ir ður torne on mode hate:.

Lumbol, cumbl, *Francice* Cumbal, *ſignum*; ſpecialiùs *ſignum militare & teſſera militaris.* Paraphr. LXXIX, 1, ða hleoþor cpom bryman rtefne ofer burh-pare. ða hie for ðam combl on cneopum ræton. onhniʒon to ðam † herize. hæþne ðeod purþedon pih-ʒylð, *cum tubæ vox perſonuiſſet inter cives, tum ſigno dato inclinabant genu flectentes coram falſo numine, ethnici idolum adorabant.* LXVI, 21, Lumbol lixton pizer on penum, *inſignia fulgere faciebant prælium expectantes.* Sic in fragm. *Judith.* eall þæt ða ðeod ʒuman. ðrymme ʒeeodon. cene under

---

* Hic notet lector; quod t *Anglo-Saxonum* ſæpiſſime apud *Franco-Theotiſcos* exprimitur per z & s. † Apud *Cimbros* haurg *numen*: unde à recepta religione *Chriſtiana* eſt *numen ethnicum*, *profanum*. Significat etiam *lararium*, *fanum*, *ſacellum*; ut *Anglo-Saxonicum* hæpʒ vel heapʒ. Secundum iſtud *Voluſpæ*, ſtroph. ſeptima.

Hittuſt Aſer a Ida velle
Their ed horg og hof hatymbrudu.

Conveniebant Aſæ in Ida campo,
Qui lararia, & delubra alte ſtruxerunt.

cum-

cumblum. ȝ comp piȝe. ðuþh Iudithe. ȝleape laþe. mæȝþ modiȝþe. hi to mede hýþe bþohton, *quicquid populares magnifici, ſub vexillis alacres, duceſque belli per magnanimæ virginis Judithæ prudens conſilium victores acquiſierant, id omne ipſi præmii nomine ex ſpoliis ad eam referebant.* Hinc etiam *exercitus imperator, Holofernes*, bis à poeta vocatur cumbol-piȝa:. Chron. *Sax. Gibſ.* p. 113, 24, hie beadu peoþca betþan puþdon on campþtede cumbol-ȝehnaðeþ *in caſtris ſuperiores erant, bellico conflictu, & vexillis victoriâ captis.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. viii, hie fraȝoda after thiu huan ſia an oſteruuegon erift ȝiſahun thena cunniȝ ſterron cumbal leohtan hedro fan himile, *poſtea ſciſcitatus eſt* [Herodes] *quando primum in itinere ab oriente viderent regis ſtellam, ſerenum ſignum, ex cælo lucere.* thuo ȝenȝun eft thiu cumbal forth uuanum under thiu uuolcan, *tum iterum ilico prodiit ſignum in æthere.* Antkendun ſea thiu cumbal ȝodes, *agnoſcebant divinum ſignum.* In vetuſtis libris *Iſlandicis* & *Scandicis* herecuml vel herecumbl eſt *teſſera militaris.*

Ȝombon. Paraphr. xliii, 22, ða pintþa xii. Noþþmonnum æþ. mede þceoldon. ȝombon ȝieldan. ȝ ȝaþol þellan, *tum duodecim per annos, ante quam * gentibus borealibus neceße eſſet tributum ſolvere & vectigal dare.*

Rædpa, *præſes, princeps, dux, dynaſta, dominus*; exempla habentur bene multa ex Paraphraſte apud *Somnerum*; quibus addas iſtud è fragm. *Judith.* comon to ðam pican ðeodne þepan þolcef pædpan, *ad dominum ſuum ac principem duces populi proficiſcebantur.*

Eft, *amor, gratia, charitas, favor, benevolentia*, & metonymice, *charitatis* & *amoris officium.* Paraphr. li, 12, ic Iſmael. eftum pille. bletrian nu. þpa ðu bena eapt. ðinum þþum-beapne, *Iſmaeli primogenito tuo, quemadmodum rogas, gratioſe benedicam.* xxix, 11, 12, oþ ðæt beapn Godef bpyda onȝunnon on Cainef cynne þecan pepȝum þolce. ȝ him ðæp pif cupon. oþep metodef eft, *donec filii Dei cœperunt ex execrabili populo, Cainis genere, ſponſas quærere, & ſibi uxores elegerunt contra Deo debitum amoris officium. Cimbrice* aſt eſt *amicitia*, item *amor inter ambientes conjugium*, & *amor inter conjugatos. Francice* Anſt vel enſt eſt *gratia*, favor, benevolentia. *Gothice.* ᚫNSTS.

Oht, ut oȝa, & eȝen, *timor, terror, horror, metus.* Oht autem videtur eſſe verbale à *Francico* ogan, *timere*; *Goth.* ᚷTᚫN. Paraphr. lxv, 24, ða pæf þeopþe pic. panðpiȝena pæft. be ðan þeaðan þæ. ðæþ on þýþð hýþa þæþ þpell becpom. oht inlende. eȝran þtodon. pælȝpýþe penoda ppæc mon ȝebað, *tum juxta mare erythræum, quarta manſio, & ſtatio armatorum* [Ægyptiorum] *erat, ubi de exercitu eorum ſubitaneo nuntio ſuperveniente terrefacti littore incluſi Iſraelitæ metum habebant, & expectabatur vindicta & horrenda cædes populi.* xl, 23, ic me on aȝen mæh. þ me ppaþna þum. pæpneþ ecȝe. þoþ þheond mýnde. þeoþe beneote, *metuendum mihi eſt, ne eorum qui mihi iraſcuntur aliquis, pro amica ſua in te mente, me gladii acie vita deprivet.*

Þæþa; in compoſito hepe-þæþa, *dux, exercitus imperator.* ða þeo þnotepe mæȝþ. þnude ȝebpohte. ðæþ hepepæþan heaþod þpa blodiȝ on ðam þætelpe, *tum prudens virgo ferebat ducis caput, ut cruentum erat, in ſacco*, fragm. *Judith.* ða þeo ȝleape het. hýþe ðinenne. þancol mode. ðæþ hepe-þæþan. heaþod onppiþa. ȝ hýt blodiȝ ætýpan. ðam buþleodum, *tum ſagax provida* [virgo] *juſſit ancillæ ſuæ imperatoris caput* [è Sacco] *eximere, idque civibus oſtendere*, ibid.

Paða, in ſolutâ oratione, *bufo, rubetum majus*; aſt in ſtrictâ, volucrum, qui cadivis in prœlio veſcuntur, appellatio eſt, qua Poetæ utuntur forſan ad indicandam illarum *immundam* & *abominabilem naturam*: ut, in anno dccccxxxviii, chron. *Sax. Gibſ.* lætan him ȝehýndan. hþæþn bþýttian † ralupi paðan. ȝ ðone þpeaptan hpeþn. hýþneð nebban. ȝ ðane haþean paðan eapn. æptan hpit æþef bþucan. ȝpædiȝne ȝuþ-haþoc. ȝ þ ȝpæȝeðeop pulf on pæalde, *poſt ſe reliquerunt corvum, ſalignei coloris bufonem, & nigrum illum corvum corneo roſtro, aquilamque ravum illum bufonem cum voraci milvo, & ſylveſtri ferruginei coloris lupo, alba eſca* [ſcil. humanis cadaveribus] *uti, frui*, Sic in fragm. *Judith.* on ðæt ðæȝpeð þýlf ðýneðan þcilðaþ. hlude hluin mon. ðæþ þe hlanca ȝeþeah. pulf in palde. ȝ þe panna hpeþn. pæl ȝifþe þuȝel. peptan beȝen. þ him ða ðeod ȝuman. ðohton tilian. þýlle on þæȝum. ac him þleah on laþt. eapn æteþ ȝeopn. upiȝ þeþepa. ralopiȝ paða. þanȝ hilde leoþ. hýþneð nebba, *in ipſa aurora reſonabant clypei, & canore clamabant homines. propter hoc jejunus in ſilva lupus, corvuſque luridus, cædis avidus ales, ex occidente ambo, gaudebant, quod multos homines lacerare ſe credebant, morituris ſaturandi: denique etiam advolabat aquila, famelicus canus ales, ſalignei coloris bufo, corneo roſtro, ad claſſicum canendum.*

Bæpan, bepan, *excellere, præpollere, præcellere, eſſe celeberrimus* vel *princeps*: ut, ða ðe piccunȝðom pidoþt bæpon, *qui in præſtigiis maxime præpollebant*, i. e. *magorum celeberrimi*, Paraphr. lxxvii, 20. Sic p. lxxviii, ða ðe pifðom bepeþ, *qui ſunt ſapientiſſimi*, ſcil. *magorum, ſapientiæ magicæ principes*, vel forſan, ut ȝebæpan, *ſe gerere, prætendere, ſimulare*, & ſic, ða ðe pifðom bæpaþ, vertendum eſt, *qui ut ſapientes ſe gerunt, qui ſe ſapientes eſſe ſimulabant* vel *prætendebant.*

Laþtaþ leȝȝan vel lecȝan, *feſtinare, properare.* Paraphr. lii, 8, haliȝe ȝaþtaþ. laþtaþ loȝðon, *ſancti ſpiritus* [*angeli*] *properabant.* Sic lv, 2, Da onette. Abpahameþ mæȝ. to ðam peþtenne. þeþe ne þpaþode. eopl mid idepum. ac he ofþtum þoþþ. laþtaþ leȝde, *properabat itaque*

---

* Scil. *regi Sodomæ*, & *ſociis ſuis.* † Alias þalo vel þalupiȝ padan, *militarem* vel *prælii aſſeclam bufonem.*

Abrahami nepos ad deſertum cum uxore & filiabus, pedibus non parcebat heros, ſed ocyus feſtinabat. Sic LXI, 9, ȝepit ðu oꝼeꝛtlice. Abꝛaham ꝼeꝛan. laꝛtaꝛ lecȝan, *diſcede Abrahame hinc celeriter, & propera.*

Mætinȝe, *ſomnium.* Paraphr. LXXVIII, 5, ne ȝe mætinȝe. mine ne cunnon, *neque ſomnium meum ſciviſtis.* à verbo, ut videtur, mætan vel ȝemætan, *ſomnium habere, in ſomnio videri* vel *videre*: ſecundum illud quod ſequitur ibidem. l. 14. him ȝoð realðe. ȝiꝼe oꝼ heoꝼnum. ðuꝛh hleoþoꝛncpiðe. haliȝeꝛ ȝaꝛteꝛ. þ him enȝel ȝoðeꝛ. eall aꝛeȝðe. ꝛꝛa hiꝛ man ðꝛihten. ȝemæted peaꝛþ, *Deus ei ex cælo gratiam, per ſpiritus ſancti revelationem, dedit, ut angelus Dei omnia ei ediceret, quemadmodum dominus ejus in ſomnio habuiſſet.* Sic p. LXXVII, 21, het ða to ꝛomne. ꝛinꝛa leoða. þa piccunȝðom. pioꝛt bæꝛon ꝼꝛæȝn þa þa mæniȝeo hpæt hine ȝemættte, *tum convocavit illos è conterraneis ſuis, qui longe latéque in præſtigiis excellebant.* [i. e. magorum principes,] *& interrogavit homines, quid ſomnii vidiſſet.* Hinc in Satyrog. **to meten** eſt *ſomnium habere*, **to dream**: ut,

Than gan I to Meten a merbelouſe swiven.
And Joſeph Met marbeilouſly, how the Moon and the Sunne
And the xi Starres halſed him all.
I fell efte ſones a ſlepe, and ſodaynely me Mette,
That Pierce the Plowman, was painted all bloudye.

Hinc quoque derivanda eſt ea vox **metell** & **metall**, quæ notat *ſomnium*, **a dreame**: ut,

Muſinge on theſe Metales, and my waye ich yede.
Many times theſe Metals, hath made me ſtudy
Of that I ſe ſleppinge. ——————
And all this maketh me on theſe Metals to thinke.

Ȝeoꝼon, *Francice* geban, *mare, pontus.* harm. evang. *Cott.* CLII, ȝꝛimmid thie ȝꝛoto ſeu uuirkit thie ȝebanes ſtꝛom uȝiſon mid is uthion ercthbuændion, *magnus oceanus, maris unda cum terribilibus ſuis fluctibus terrorem incutiet telluris incolis.* Sic cap. XXXV, oðar theſon ȝebanes ſtꝛom. Sic in Paraphr. XXX, 22, ȝeꝼeah ða ymb pintꝛa poꝛn. pæꝛꝼæꝛt metoð. ȝeoꝼon huꝛa mæꝛt. ȝeaꝛo hliꝼiȝean. innan and utan. eoꝛþan lime. ȝeꝼæꝛtnoð piþ ꝼloðe. ꝼæꝛ Noeꝛ, *tum veraciſſimus Deus, poſt certum annorum numerum, cernebat vehiculum Noachi, marinarum domorum maximam, in altum erectum, & contra diluvium, intus & extra, bitumine munitum.* Sic LXXV, 4, on ȝeoꝼoneꝛ ꝛtaþe, *in littore maris.*

Aꝼoꝛa, Eaꝼoꝛa, *Francice* abara, auaro, *filius, proles, ſucceſſor.* Adameꝛ ȝ Evan. aꝼoꝛan pæꝛon. ꝼꝛeolicu tꝛa. ꝼꝛumbeaꝛn cenneð. Cain and Abel, *Adamo & Evæ filii* [*nati*] *ſunt duo ingenui, proles primogenita, Cain & Abel.* Sic metrorum *Boeth.* verſiones *Cott.* p. 189, pæꝛ ꝛe Apollinuꝛ. æþeleꝛ cynneꝛ. loþeꝛ eaꝼoꝛa, *erat hic Apollo nobilis proſapiæ, Jovis filius.* In plurali eaꝼoꝛan, *poſteri, ſucceſſores.* Sic in harm. evang. *Cott.* XXVI, thuo uuarth thot cuth oðar all abaron Iſraelos, *tum notum id erat per omnes filios Iſraelis.* & cap. XXV, quat that hie an Iudæon huereȝin unðer Iꝛꝛaele auaꝛon ni fundi ȝimacon thes mannes, *dixit ſe inter Judæos, inter Iſraelis progeniem non inveniſſe iſtius hominis parem.* Sic cap. XXXVI, eriſt ſcal ik Iſrahelos abaron uuerthan folcſcipie te fruman, *primum Iſraelitarum populo & progeniei profuturus ſum.* Aꝼoꝛa autem forſan verbale eſt ab aꝼaꝛan, (quod in præt. facit aꝼoꝛ) *exire, emigrare.* Inde aꝼoꝛ, ut apud nos in ſenſu forenſi *exitus, proſapia, progenies.* vide autem ᚫᚹᚫᚱ. in gloſſ. *Goth.*

Beaðu, beaðuꝛ, beaðo, beaðoꝛ, *bellum, prælium, cædem, ſtragem, crudelitatem* & *homicidium* denotat; forſan quaſi beatu, à beatan, *percutere, cædere.* ða ꝛeo ȝleap het. ȝolde ȝeꝼꝛætepoð hyꝛe ðinenne ðancol moðe ðæꝛ heꝛe pæþan heaꝼoð onꝛꝛiþan. ȝ hyt to behþe bloðiȝ ætyꝛpan ðam buꝛh-leoðum hu hyꝛe æt beaðupe ȝeꝛꝛeoꝛ, *tum* [Juditha] *prudens, auro ornata, & perita juſſit miniſtræ ſuæ imperatoris* [Holofernis] *caput explicare, idque civibus cruentum in ſignum oſtendere, ut ei in* [perpetranda] *cæde ſucceſſit.* fragm. hiſt. *Judith.* p. 24. Sic paulo poſt; ꝛtopon heaþo pincaꝛ. beoꝛnaꝛ to beaðope boꝛðum beþeahte, *proceſſerunt ad prælium clypeis tecti viri principes & primarii.* Sic p. 25, ꝛum to þam aꝛoð ðaꝛa beoða-pinca þæt he in ðæt buꝛ-ȝeteld niþ heaꝛð neþðe ꝛꝛa hine nyð ꝼoꝛðꝛaꝼ, *unus militum* [crudelium ſatellitum] *conjectavit, quod vir fortis* [Holofernes] *dormiret in tentorio, prout eum neceſſitas coëgit.* Sic in metrorum *Boethianorum* verſionibus *Cott.* p. 150, ða pæꝛ Romana pice ȝepunnen. abꝛocen buꝛȝa cyꝛt beaðu-pincum pæꝛ, *tum ſubjugatum erat Romanorum imperium, & magnifica maxime urbium expugnata militibus erat.*

Hiſce adde Cneaꝛ vel cneaꝛꝛ, *navis, navigium.* bis extat vox, ni fallor *Hibernica*, in chron. *Sax. Gibſ.* An. DCCCCXXXVIII, ȝepitan him ða Noꝛþmen næȝleð cneaꝛꝛum, *diſceſſerunt viri aquilonares in navibus clavatis.* cꝛeað cneaꝛum ꝼlot cynin ȝ ut ȝepat on ꝼealene ꝼloð, *claſſis dux in vehementer vocatis navibus exiit in gilvum mare.*

Verum non ſolum, quoad voces *exoticas*, ſcilicet *Cimbricas, Francicas*, & quas *ignotas* voco, poetica Dialectus *Anglo-Saxonum* plane *Dano-Saxonica* eſt, ſed etiam quoad alia nonnulla, quibus

Dano-

Dano-Saxonicus iſte ſermo à puriori *Saxonico* diſcriminatur, *Dano-Saxonicæ* nomen meretur.

Primo enim à puriori ſcribendi more nonnunquam deflectit, & orthographiam purioris *Saxonici* in haud paucis, in barbarographiam quaſi convertit: ut in monig pro manig; noma pro nama; ƿnom pro ƿnam; ƿneo pro ƿnea; æþelu pro æþela; ðeoſtnæ pro ðeoſtno, vel ðeoſtnu; haƿuſ tu pro haƿeſ tu; unneonðaðon pro annеonðaðon, vel potius anðneonðaðon; nio & neo pro ni vel nig; hio vel heo pro he, hi vel hig; ah pro ac; nitga & nitgan pro nitega, nitegan; egra pro egera; eðge pro eðige; liƿge pro liƿige; oþþen pro æghen; anðrpenaðon pro anðrpanedon; no pro nu; na pro no; gionгenrcipe pro geongenrcipe; benæman pro beniman.

Secundo, nominibus cum articulo compoſitis, pro more *Cimbrorum*, aliquando utitur: ut in fragm. *Judith.* Sect. x. ða pær nengenðeſ ðeopen ðnymƿull ðeanle gemyndig hu heo þoen atolan eaþoſt mihte ealðne benæman æn re unryƿna pomƿull apoce, *tum magnifica Dei ſerva* [Juditha] *vehementer animo volvebat, quomodo tetrum* [Holofernem] *facillime poſſit vita ſpoliare, priuſquam impurus ille terribilis expergefactus eſſet.* Sic Paraphr. lxxi, 6, runu Dauiðeſ. puldonƿæſt cyning. getimbnoðe tempel Loðe. alhn haligne, *filius Davidis, glorioſiſſimus rex, Deo templum ſtruxit, baſilicam ſanctam.* Sic xxix, 15, ða neonðaðe. noðona palðend. ƿnaþ moncynne. and ða ponðe cpæþ. ne rындon me on ƿenhþe. ƿneo ƿnom gepitene. cneonirn Lainеſ. ac me þ cynn haƿaþ. raне abolgen, *tum ætheris dominus, humano generi iratus, locutus eſt, hæc verba dicens: Progenies Cainis non mihi erit à pœna immunis, quia generatio iſta graviter me provocavit.* Sic, hi ða on nerten gebnohten rnuðe þa rnotenan iðeре, *tum protinus ad lectum ducebant ſapientem virginem.* fragm. hiſt. *Judith.* Sic *Cædm.* xciv, 8. rpa re nenegа gaſt. ponðum ræðe. ƿah in ƿynnum, *ſic malignus ſpiritus* [Satanas] *verbis concionatus eſt in igne,* [Deo] *adverſarius.* Sic xxi, 18, ic ƿneo me hen. pæðaleарne. liƿ ƿnea min. leaƿum ðecce. rcylðƿull mine. rceaþen, *ô domine vitæ* [inquit *Adamus* ad *Deum*] *hic me nudum tego, foliis, reus protego thecam* [i. e. *corpus*] *meam.* In primo horum exemplorum legitur ðeopen pro reo ðeope; in ſecundo, alhn pro re alh; in tertio, cneonirn pro reo cneonir vel cneoniре; in quarto, rceaþen pro reo rceaðe. Hinc quoque venit, quod ðnihten communiter uſurpatur pro re ðnihт; relð, à releð, pro þ relð; & id genus alia. Innumera etiam occurrunt exempla pluralis numeri, quæ, quod à ſecunda declinatione *Saxonica* diſtingui non poſſunt, prætereunda cenſeo.

Tertio, *Dano-Saxonicam* barbariem in hoc etiam non raro imitatur, quod verbo præſentis vel præteriti temporis utitur vice participii præſentis temporis, vel loco verbi præteriti temporis, cum pronomine relativo, vel conjunctionibus ða, ða ða, vel and: ut, hen æneſt gerceop ece ðnihten helm eallpihta heoron ȝ eonþan. noðon anæne ȝ ðir numelanð gertaþelode rtnangum mihtum, *hic primo æternus dominus cœlum, omnium rerum tectum, & terram creavit, omnipotentia ſua firmamentum erigens, & hanc ſpatioſam tellurem ſtabiliens.* Sic in chron. *Gibſ.* An. dcccclxxv. hen geendode. eonþan ðneamaſ. Eadgap Engla cyning. ceaſ him oþen leoht. plitig ȝ pynrum. and ðir pace ronlet. lire, *hoc anno finivit terræ gaudia Eadgarus rex Anglorum, aliam ſibi lucem pulchram & jucundam eligens, vitamque hanc fragilem relinquens.* Sic quoque Paraphr. xlii, 1, 2, ða pertan com ðæn re eadga ert. ecan ðnihtner. nipan rtefne. noman peonþade. tilmodig eonl. tiben onræge. ðeodne engla. ðancode rpiþe. lirer leohtfnuman. lirre and ana, *tum beatus ille ab occidente venit illuc, ubi, novo mandante oraculo, æterni domini nomen adorabat, ſacrificium offerens regi angelorum, & maximas gratias agens vitæ lucifero auctori propter libertatem & vitæ neceſſaria.* Plura qui deſiderat, conſulat velim Paraphraſeos xl, 17, 18. xlii, 2. xlv, 7. xlvii, 14. xlviii, 10. lviii, 2, 3. lxi, 18. vi, 24, 25. ix, 12, 13. xi, 21. xxxvii, 3, 4. xxxix, 5, 6, 7. lxxx, 18, 19. Hujuſmodi plura quoque leguntur in *Kalendario* & fragmento hiſtoriæ *Judith*, ut & in chron. *Sax. Gibſ.* Ann. dcccxxxviii. dccccлxxv. Quæ *Paraphraſeos* ut & *Kalendarii* & *fragmenti* adeo ſtylum ac genium ſapiunt, ut auſim dicere omnia eſſe ejuſdem ſeculi, ſcilicet exeuntis milleſimi. Hoc ſatis oſtendit dialecti poeticæ qua boreales poetæ uſi ſunt, cum *Dano-Saxonica* fere in omnibus convenientiam, quæ ſane tanta eſt, ut utraque dialectus pro eadem habeatur, niſi quod illi fere eſt religio violare Syntaxeos regulas, quas hæc multo magis negligit & aſpernit. *Cædmone* igitur abjudicandam Paraphraſin cenſeo quam ei * inſcribit vir maximus *Fr. Junius*, & tantum non adjudicat in obſervationibus ad *Willeramum* p. 248. Ibi eam vocat hiſtoriarum veteris teſtamenti perantiquam Paraphraſin, dicitque innumera in eâ occurrere, quæ penitiorem ſapiunt antiquitatem. Denuo eam vocat reconditum antiquitatis theſaurum; eamque citaturus utitur plane *Cædmonis* nomine; quaſi, ſe judice, verè *Cædmonis* eſſet, quam citerioris ſeculi poeta aliquis *Anglo-Saxonum* ſeptentrionalis contexuit, *Cædmonis*, quoad operis argumentum, quiſquis fuit, non infelix imitator. Quod enim ſtylum geniumque operis attinet, is idem eſt in fragmento hiſt. *Judith.* Calendario, & in additamento illo, quod in fine Paraphraſeos extat, p. 91. quod tamen eſſe citerioris antiquitatis, operis argumentum demonſtrat: de deſcenſu *Jeſu* ad inferos, de perruptis ab eo Inferni januis, de raptis ab eo inde animis, qui per *Mariam* Virginem, opem & miſericordiam ejus prius imploraverant. Omnia nimirum ſecundum *Karini* & *Leutici* fabulam iſtam in Pſeudo-evangelio fictitio

---

* *Cædmonis* monachi Paraphraſis poëtica *Geneſios* ac præcipuarum ſacræ paginæ hiſtoriarum, abhinc annos mlxx. *Anglo-Saxonice* conſcripta, & nunc primum edita à *Fr. Junio*, F. F.

Nicodemi, quod poſt *Normannorum* ingreſſum ab auſtrali aliquo *Anglo-Saxone*, ut ut elegantiſſime fuiſſe ſcriptum, oſtendunt inter alia voces illæ repetitæ, capta & ꝑiht hanð, quarum illam *Gallicæ* originis, & hanc ad *Gallorum* ſermonem, qui *dextram* tunc temporis *la droict hand* vocabant, formatas eſſe conſtat.

CAPUT VIGESIMUMSECUNDUM.

De dialecto Normanno-Saxonica *ſive* Anglo-Normannica; *& de dialecto* Semi-Saxonicâ.

1. HActenus de dialecto *Dano-Saxonica*, quâ, tam ſolutâ, quàm vinctâ oratione qui ſcripſerunt, uſi ſunt *Boreales Angli* imperio *Danorum* ſubjecti; quibuſcum diuturna conſuetudine & mutuis conjugiis ſociati, tandem in unum quaſi populum, ut *Sabini* & *Romani*, coierunt. Ordo igitur poſtulat, ut de dialecto *Normanno-Saxonicâ* tractemus. Verum ut quæ ei elucidandæ ſerviunt clarius & diſtinctius tradamus, de dialecto *Semi-Saxonica*, ut vocatur, dicendum eſt; in quam auſtralis illa *Saxonica* (ſub qua ſemper & occidentalem comprehendo,) quam puriorem *Anglo-Saxonicam* ſupra vocavimus, tandem, pariter ac purior ille ſermo antiquorum * *Anglorum* qui *Northymbriam* veterem incoluerunt, in *Dano-Saxonicam* mutata & corrupta erat. *Semi-Saxonicam* autem eam docti nominant, quòd medius quaſi ſermo, vel pene medius eſſet, inter puriorem *Anglo-Saxonicum*, & *Anglicanum* illum, qui majoribus noſtris ante centum & quinquaginta annos vernaculus erat. Quemadmodum enim *vinum aceſcens*, nondum tamen in acetum converſum, *ſemivinum* & *ſemiacetum* dici, uſu adprobante, poſſit; ſic auſtralium noſtrorum *Saxonum* medium illum, vel ad medium accedentem ſermonem *Semi-Saxonicum*, & ſi uſus vellet, *Semi-Anglicum* haud abſurde nuncupandum eſſe judicamus.

Quinimo labefactatus ille auſtralium *Saxonum* ſermo, ſi uſus pateretur, *Dano-Saxonicus* auſtralis dici haud improprie poſſit. *Dani* enim longe latéque per auſtrales & occidentales *Angliæ* partes continuo peragrantes, eaſque, præſertim exeunte nono, & decimo ſeculo ineunte, circum, circa navigantes, atque tandem quum mari, tum terrâ, ſummâ rerum potiti, novâ linguâ, novis, moribus, noviſque inſtitutis *Anglo-Saxonum* loquelam, ex ſimplici hybridam, ex ſincera mixtam, & ex pura corruptam adeo & barbaram fecerunt; ut verſus ſeculi decimi finem, & deinceps ad introitum *Nortmannorum*, non tantum apud boreales, ſed etiam auſtrales *Saxones*, *Anglo-Saxonicum* ſermonem in ipſo *Anglo-Saxonico* ſermone quæreres. Porro etiam *Canuto* totius *Angliæ* monarcha imperante, par eſt credere clerum *Saxonicum* cum patriciis & equeſtris ordinis hominibus, ut domino ſuo placerent & gratificari viderentur, ejuſque gratiæ velificari, *Danicam* linguam, quæ jam tu aulam perſonabat, ſtudioſe didiciſſe. Hoc ut credam faciunt *runarum Danicarum*, tam ſimplicium, quam duplicium deſcriptio quædam poetica, *Anglo-Saxonice* explicata; quæ in bibliotheca *Cott.* extat, *Otho* B. 10. p. 165. quamque vix antea & ne vix obſervatam, nedum publici juris factam, plane quaſi ab omnibus doctis ſpectatu dignam, hic cum *runis* ære inciſis, operæ & ſumptûs pretium exhibere judicamus, *Latinis* additis ex adverſo elementis, ad oſtendendam *runarum* poteſtatem, una cum iis nominibus quibus appellantur ipſæ *runæ*.

---

* Chron. *Sax.* bibl. *Cott.* Anno DCCCXLIX. ꝑa cpomon ða men of ðným mægðum Germanie. of Ealðreaxum. of Engłum. of Geatum oððe Iotum :· Of Iotum cpomon Cantpara. and Pihtpara. ꝑ ir reo mægþ ðe nu eapðiað on Piht. ⁊ ðat cyn on Peartreaxum. ꝑe nu gýt to dæg Iutna cyn het :· Of Ealðreaxum cpomon Eartreaxa. ⁊ Suþreaxa. and Pertreaxa :· Of Engle cpomon re a rýððan rtod pertig betpeox Iutum ⁊ Seaxum. Eartengla. ⁊ Miðelengla. ⁊ Mearca. and ealle Norþhýmbra. *Ac venerunt viri de tribus Germaniæ provinciis, de Antiquis Saxonibus, de Anglis, de Gothis ſive Jutis. Jutis oriundi ſunt Cantwari & Vectuarii; hæc eſt ea gens quæ nunc incolit Vectam, quæque gens apud Occidentales Saxonas adhuc vocatur Jutarum progenies. Ab Antiquis Saxonibus originem duxerunt Orientales Saxones, & Auſtrales Saxones, & Occidentales Saxones. Ab Anglis (quorum patria ab eo uſque tempore manſit deſerta inter Jutas & Saxonas) originem duxerunt Angli Orientales, Mediterranei, Angli, Mercii, ac omnes Northhymbri.* vide etiam chronicon *Saxonicum Gibſoni*, in eodem anno.

E Codice MS. Bibliothecæ Cottonianæ, *cujus nota, Otho, B.* 10.

f feoh
u ur
ð ðorn
o os
r rad
c cen
g gyfu
w wynn
h hægl
n nyd
i is
j ger
eo eoh
p peorð
x eolhx
s sigel
t tir
b beorc
e eh
m mann dæg
l lagu
ng ing
œ epel
d dæg
a æc
æ æsc
y yr
ia io
ea ear cearr
cw cweorð
q

býþ fnoful. fina gehpylcum. rceal ðeah manna gehpylc. miclun hýt dælan. gif he file. for dnihtne domef hleotan:·
býþ anmod. ⁊ ofen hýnned. fela fpecne. deon feohteþ. mid hofnum. mæne mon rtapa. þ if modig puht:·
býþ ðearle rceanp. ðegna gehpylcum. anfen-gýr ýfyl. ungemetun neþe. manna gehpylcun. ðe him mid nerteð:·
býþ ondfnuma. ælcne fppæce. firdomef pnaþu. and pitena fnofun. and eofla gehpam. eadnýr and to hiht:·
býþ onnecýde. finca gehpylcum. refte and fpiþhpæt. ðam ðe fitteþ on-ufan. meane mægen heandum. ofen mil paþaf:·
býþ cpicena gehpam cuþ on fýne blac and beophtlic býnneþ ofturt ðæf hi æþelingaf inne nertaþ:·
gumena býþ gleng and henenýr. pnaþu ⁊ pýnþfcýpe ⁊ pnæcna gehpam, af and ætfirt ðe býþ ofna leaf:·
ne bnuceþ ðe can peana lýt fafef and fonge and him fylfa hæfþ blæd ⁊ blýrre and eac býnga geniht:·
býþ hnitunt cofna. hpýnft hit of heofonef lýfte. pealcaþ hit findef fcuna. peonþeþ hit to pætene fýðdan:·
býþ nearu on bneoftan peonþeþ hi ðeah oft niþa beapnum to helpe and to hæle ge hpæþne gif hi hif hlýftaþ æfon:·
býþ ofen cealdunge metum flidon glifnaþ glæf hluttun gimmum gelicuft. flon fonfte ge ponulit fægen anfýne:·
býþ gumena hiht ðon god læteþ halig heofonef cyning hnufan fyllan beonhte bleda beonnum and ðeanfum:·
býþ utan unfmeþe tpeop. heand hnufan fæft hýnde fýnef. pýntpumun undepnneþýð pýnan on eþle:·
býþ fýmble plega. and hlehtef plancum ðaf pigan fittaþ on beof fele bliþe æt fomne:·
feccand hæfþ ofturt on fenne. pexeð on patune. pundaþ gnimme. blode bneneð beonna gehpylcne ðe him ænigne onfeng gedeð:·
fe mannum fýmble biþ on hihte ðonn hi hine fepiaþ ofen fifcef beþ oþ hibnim hengeft bningeþ to lande:·
biþ tacna fum healdeð tnýpa pel. piþ æþelingaf a biþ onfænýlde. ofen nihta genipu. næfne fpiceþ:·
býþ bleda leaf. beneþ efne fpa ðeah tanaf butan tuddep. biþ on telgum plitig. þeah on helme hnýfted fægene. geloden leafum lýfte getenge:·
býþ fof eonlum æþelinga pýn. hopf hofum planc. ðæf him hæleþe ymb. pelege on picgum ppixlaþ fppæce. ⁊ biþ unftýllum æfne fnofun:·
býþ on mýnge hif magan leof. fceal þeah anpa gehpylc obfum fpican. fof ðam dnýhten pýle dome fine þ eanme flæfc eonþan betæcan:·
býþ leodum langfum geþuht gif hi fculun neþun on nacan tealtum. ⁊ hi fæ ýþa fpýþe bnegaþ. and fe bnim hengeft bnidef ne gým:·
pæf æneft mid eaft denum. ge fepen fecgun. oþ he fiððan eft. ofen pæg gepáf pæn æftef pan. ðuf heandingaf ðone hæle nemdun:·
býþ ofen leof. æghpylcum men. gif he mot ðæf. pihtef and genýfena on bnucan on blode bleadum oftaft:·
býþ dnihtnef fond. deone mannum. mæne metodef leoht, mýnsþ and to hiht eadgum and eanmum. eallum bnice:·
býþ on eonþan. elda beapnum. flæfcef fodof fepeþ gelome ofef ganotef bæþ gapfecg fandaþ. hpæþef ac hæbbe æþele tpeope:·
biþ ofen heah. eldum dýne. ftiþ on ftaþule. ftede pihte hýlt. ðeah him feohtan on finaf monige:·
býþ æþelinga ⁊ eonla gehpæf. pýn and pýnþmýnd. býþ on picge fægef. fæftlic on fæpelde. fynd geacepa fum:·
býþ ea fixa. and ðeah abnuceþ. fodfef onfalðan. hafaþ fægenne eand. pætne bepopfen. ðæf he pýnnum leofaþ:·
býþ egle eonla gehpylcun. ðonn fæftlice flæfc onginneþ. hnapcolian hnufan ceofan blac to gebeddan bleda gedneofaþ. þýnna gepitaþ pefa gefpicaþ:·

Stan st z Gar g

Hos characteres ᛈᛁᚻᚹᛏᛉᚠᚱᚾᚷ *ad alia festinans studioso lectori interpretanda relinquo.*

II. Extat & altera literarum *Dano-runicarum* deſcriptio, cum explicatione *Anglo-Saxonica*, in eadem bibliotheca, (*Domitianus A.* 9.) quam in tabella lectori ſtudioſo hic infra offero:

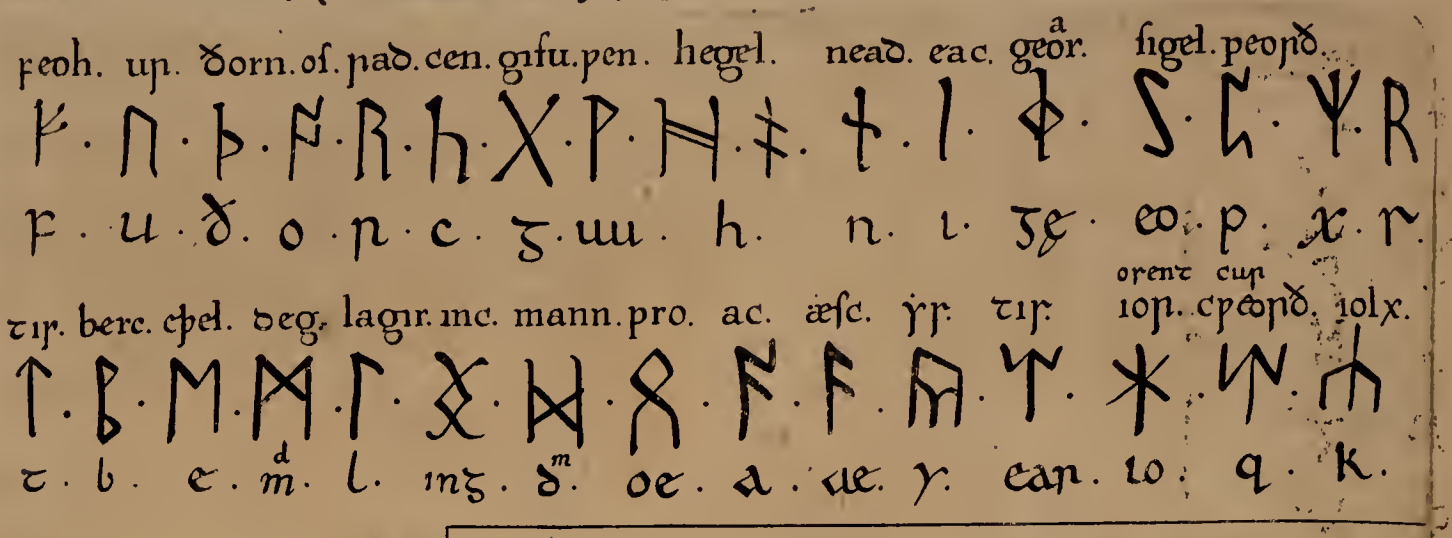

Mich. Burghers ſculp.

Sequentia, manu recentiori

f. feoh. i. pecunia.	*g. gifu. i. grahà.*	*h. hegel. i. grando.*
e. ethel. i. patria.	*d. deg. i. dies.*	*th. thorn. i. ſpina.*
m. man, vel mann. i. homo.	*a. ar. i. reverentia.*	*ae. aesc. i. fraxinus.*
ea. gear, vel ear. i. annus.	*ſt vel z. ſtan. i. lapis.*	*r. rad. i. conſilium.*
b. berc. i. cortex.	*i. ſigel. i. velum.*	*u. ur. i. noſter.*

Ex his, tanquam ex idoneis teſtibus, valde probabile eſt *Anglo-Saxones* diſcendis *runis* operam dediſſe. Neque mirum eſt victos victorum, ſervos dominorum linguam didiciſſe, in qua, cum aliquid rogarent, ab iis ſe gratiores audiendos eſſe, & quæ peterent, facilius impetraturos ſcirent.

III. Præterea cum in poteſtate *Danorum* tandem *Saxones* auſtrales eſſent, non mirum eſt eorum ſermonem ſub *Danico* imperio languentem fatiſci cæpiſſe, & cum *Saxonicis* rebus in deteriorem partem abiiſſe. *Saxones* fregerunt *Dani*, fregitque paulatim *Anglo-Saxonicam* loquela *Danica*, & quaſi ſtatum illius mutando in alteram pene mutavit. Quemadmodum autem *ſtatûs mutatio*, quam diminutionem capitis veteres *Romani* vocabant, triplex fuit; maxima, minor & minima: ſic à *Danis* in *Anglia* prævalentibus, & deinceps uſque ad finem ſeculi ſecundi decimi, puriori auſtralium *Saxonum* ſermoni quaſi triplex accidit *mutatio ſtatûs*; minima quoad ſcripturam, quoad voces & phraſes major, & maxima quoad ſyntaxin; quo jus omne ſuum, ſub *Normannis* dominis, cum *Saxonica* civitate & libertatibus, adeo perdidit, utnomen ſuum retinere non permiſſum eſſet.

Secundum hanc igitur triplicem ſtatûs mutationem, auſtralium *Saxonum* linguam in *Semi-Saxonicam* labaſcentem tripliciter conſiderandam eſſe judicamus. primò quoad ſcripturam, vel ſcribendi rationem mutatam. ſecundò quoad voces phraſeſque, quæ jam tum peregrinæ introire cœperunt. denique quoad ſyntaxin, quæ cum tempore primum ſub *Danis*, dein ſub *Normannis* dominis, non ſolum in concordantiæ regulis, ſed in omnium partium orationis conſtructione, quas antea erat religio temerare, maxime violata eſt.

IV. Primum igitur, in quo *Anglo-Saxonica* auſtralis, quaſi ſuæ dignitatis immemor, in *Semi-Saxonicam* degeneraſſe cernitur, eſt veteris ſcribendi moris in novum converſio, nonnullas permutando literas, ex quibus voces ſolebant formari. Sic ȝ in i vel y vertitur in principio, medio, & fine dictionum. In principio: ut iunȝe pro ȝeonȝe, chron. *Sax. Gibſ.* p. 168, 1. and eller ampyndon manȝe iunȝe men. Sic p. 37. 11, 13. iatepeapd bis legitur pro ȝatepeapd. Sic quoque iæp legitur pro ȝap, 231. 2, 10. iet pro ȝyt, 232. 42. iap pro ȝap, iuen & iauen pro ȝifen, 242. 37, 38, 46. he ſuop on haliȝdom. ⁊ ȝirler ƿand. þ he alle hir carteler ſculde iuen up. ſome he iap up. ⁊ ſome ne iap he noht. ..... ⁊ bꝛohten hine into Oxenꝛoꝛd. ⁊ iauen hine ðe buſch. Sic quoque ieden pro ȝeoden, *iverunt*. 22, 4, 46. In medio: ut cæie pro cæȝe, *clave*, 38, 29. æiþþe pro æȝþþe, *utrâque*, 153, 25. ƿeinaſ pro ƿeȝnaſ, *pluvias*, 219, 30. Quibus adde ðæieſ pro ðæȝeſ, bebyſnied pro bebyſnȝed vel bebyſniȝed, *ſepultus*, ƿneide pro ƿneȝde, *accuſabat*, & id genus multa. In fine: ut ðæi, *dies*, pro ðæȝ; ælmihti, *omnipotens*, pro ælmihtiȝ; tpenti, *viginti*, pro tpentiȝ; hæui pro heƿiȝ, *gravis*; mai pro mæȝ, *poßum*; lai pro laȝ, *jacebam*; æni pro æniȝ, *ullus*; byſi pro byſiȝ, *urbs*; & iſtius modi innumera alia: ut ðeineſ pro ðeȝneſ; iſelleð pro ȝeſelleð; ipitneſſe pro ȝepitneſſe; ibidden pro ȝebeddan; quæ omnia leguntur in charta quadam *Edwardi* confeſſoris dicti, quæ in *Latinis* (þ & p exceptis) literis tranſcripta extat, inter alias haud paucas in archivis eccleſiæ cathedralis *Wellenſis*.

EDuuard King gret Harold Erl and Tavid minne ſchyre-refen and alle mine þeines inne Sumirſæten frendliche. And ich keþe eu þat Alfred havet iſeld Giſe biſſop his land at Hlytton ſacleas and clane toforen me ſilven æt *Peddredan* on mine ipitneſſe and Eadithe mine ibidden, and on Haroldes ærles.

V. Sic

V. Sic etiam c in k vertitur: ut in kinꝛ & kinꝛeſ, pro cynꝛ, cynꝛeſ; muneker pro munecer; bnoke pro bnoce; maken pro macan; makede pro macede vel macode; akynnednyrre pro acennednyrre; kenþ pro cenþ; taken pro tacen vel tacn; & in multis aliis.

VI. Sic ƿ mutatur in u & v: ut in æuertlice pro æƿertlice, *quam celerrime*; have pro haƿe, *habeo*; leove pro luƿu, *amor*; live pro liƿe, *vita*; luvede pro luƿiade, *amabat*; ſeoven pro ſeoƿon, *ſeptem*; heouene pro heoƿene, *cælo*; heruert pro hæpƿert, *autumnus*, *meſſis*; neue pro neƿa, *nepos*; æupe pro æƿre, *ſemper*; næupe pro næƿre, *nunquam*.

VII. A finale vertitur in e: ut in ðape & ðære pro ðæra, gen. plur. articuli vel pronominis ſe, ſeo, ðæt. Lantpape pro Lantpapa, *Cantiani*; oþre pro oþra, *aliorum*; tpeꝛre pro tpeꝛra, *duorum*; Lantpapebyri, *Anglice* **Canterbury**. bnothre & ſpuſtre, pro bnoþra & ſpuſtra, *fratrum* & *ſororum*. Hinc a finale in e breve verſum nonnunquam in fine omittitur: ut in ꝛepiten pro ꝛepitena, læpeð pro læpeða, lapeð pro læpeða vel lepeða: ut, be hiſ ꝛepiten pæð. læpeð. ⁊ lapeð. ðe on hiſ kynepice pæpon:.

VIII. Æ in æ mutatur: ut in Daniſcæ pro Daniſce, *Dani*; innæ pro inne, *in*; ꝛepihtæ pro ꝛepihte, *jus*; pæll pro pel, *bene*, *valde*. cyþæ, pro cyþe *oſtendat*; ænde pro ende, *finis*. ænd pro and, *&*, &c.

IX. L & ꝛ vertuntur in ch: ut chilð pro cild; ða oncneopan hio be ðam popðen. ðe heom ꝛeræd pæſ be ðam childe. . . . . æfter ðam ðe ehta daꝛeſ ꝛeſeld pæpon þ ðæt chyld embyriden pæpe, *Luc.* II, 17, 21. evang. *Hatton*. Sic peſchen pro peopcan; piche ppo pice; cheſtre pro ceaſtre; ich pro ic; cheſu pro ceaſu; ut, he ꝛadeped hyſ hpæte on hiſ beapn. ða cheſu he ſopbæpneþ on unadpercendlice fyſe, *Matth.* III, 12, evang. *Hatton*. Sic mychel pro micel; bupch pro bupꝛ; & ſimilia.

X. D & ð invicem tranſmutantur: ut Dauiðe pro Dauide, *Davide*; ꝛechyrð pro ꝛecyrð, *convertet*; ꝛadeped pro ꝛadepað vel ꝛadepð:.

XI. F ante m abjicitur: ut in pimman pro piſman, *mulier*, *fœmina*. hlammæſſe vel lammæſſe pro hlaſmæſſe *primitiarum feſtum*. h non raro ponitur ante voces à leni incipientes: ut in hiſ pro iſ, *eſt*; hupe pro upe, *noſter*; huppon pro uppon, *ſuper*; holde pro olde:. n finale etiam haud raro vertitur in m: ut in indom pro indon, onꝛem pro onꝛen:.

XII. Aſ terminatio nominativi & accuſativi pluralis primæ declinationis vertitur in in eſ: ut in ſtaneſ pro ſtanaſ, *lapides*: ut cpæþ þ ðaſ ſtanaſ ſyen to hlaſe ꝛepopðan, *Matth.* IV, 3. in evang. impreſſis, cpeþ þ ðaſ ſtanaſ to hlaſe ꝛepuþþon:. Sic, rodlice maneꝛe ða ðe him ſolꝛdon paſen bokepeſ:. Hpi ſæſted Iohanneſ leopninꝛcnihteſ. roðlice ða daꝛeſ cumeð:. Iſtiuſmodi plurima occurrunt in chron. *Sax. Gibſ.* ut bircopeſ, eopleſ, cinꝛeſ, utlæꝛeſ, & ſimilia.

XIII. ƿ in uu vertitur: ut in uuſeide, *accuſavit*, pro ſſeide, chron. *Sax. Gibſ.* 237, 5. uuolde pro polde. ibid. 6, 13, 14. uuaſt pro paſt; quod etiam pro paſþ vel peaſþ, ibid. 26. uſurpatur etiam poſt introitum Normannorum pro u: ut in pncſæ pro uncle, pſ pro uſ, Bpteſmæpe pro Buteſmeſe, quæ omnia extant in hac charta Gullhialmi, Conquæſtoris dicti, quæ magno ſigillo appendente munita extat in Bibliotheca *Cottoniana*. vid Dictionar Epiſtolar p. 72

✠ IC pillæm cininꝛæ ꝛpæt pælcælm birſcop ⁊ huꝛæn ðæ poſt ⁊ eadpaſd ſcip ꝛæſæſæn ⁊ eallæ hiſ ðæꝛnaſ on hæmpton ⁊ on pilton-ſcipæ ſſeondlicæ ⁊ cpiaþæ eop þa ic an ðæſ landæſ æt bptæſmæſæ to ðæm ealdan hieſædæ on pintanceaſtſæ to hæbbænnæ ⁊ to bpuccannæ eallæ ſpa ſſeolſ þa hiæ hæbbænnæ on plpiæ moncan dæꝛæðæꝛæ hit rældæn into ealdan munſtſæ on pintanceaſtſæ on cininꝛ cænut dæꝛæ ðæ hæ monancæn becæmæ. þonnon ic pillan ðæ hiæ hæbæn eallæ ſpa ſſeo mid eallæ ðæ ðinꝛæ ðæ to ꝛæ hinpæþæ þ hiæ hældon on cænut ⁊ eadpaſd cininꝛæ dæꝛæ on lænd ⁊ on ſiſænðæ on pidæn ⁊ on ſældæn and on læſan ⁊ eallæ pitæ læſſæ ⁊ mæſæ ſpa ſſiꝛoſt hæſdon on æmæſ cininꝛæſ dæꝛæ oþæ birſcopæſ dæꝛæ ðæ ætſopan ſſ pæſon. ꝛæppitæ æt london on pncſæ ꝛæmotæ ꝛæpitænæſſæ ðonnon birceop pælcælm odan ælꝛælſi ſaplſ ælſſi ⁊ eadric; ✠

$$\frac{\overline{p}}{c\bar{o}} \left| \frac{\overline{ill}}{\bar{q}r.} \right.$$

XIV. In *Normanno-Saxonicis* t legitur pro þ: ut in tatt pro þatt, *id*, *quod*. tæſ pro þaſ, *ibi*. teꝛꝛ, pro þeẏẏ, *Anglice* **they**, *illi*. Et ut ꝛ in *Semi-Saxonicis* convertitur in i vel ẏ, quemadmodum ſupra oſtendimus: ſic in *Normanno-Saxonicis* non raro pro his vocalibus ſtat, earumque poteſtatem vel valorem exprimit: ut in Maſꝛe pro Maſie, *Maria*, teꝛꝛ pro teẏẏ, *Anglice*, **they**, *illi*. teꝛꝛre pro teẏẏre, *Anglice*, **their**, *eorum*, *ſuos*. ꝛede & ꝛeden pro iede, ie-

den,

den, *Sax.* ȝeode, ȝeodon, *ibat, ibant.* Quæ omnia occurrunt in homiliarum libro quodam in Bibliotheca *Badlejana* ORMULUM inſcripto, columna 330, ubi deſcribuntur nuptiæ, ad quas *Jeſus* & ejus diſcipuli vocati erant. excerpta hæc conſulat lector *Latine* hunc in modum reddita:

to ðe ðniddе dæȝ belamp. rpa rum ðe ȝodrpell kyþeþ. þ in þe land of ȝalile paſ an bnirpell kyþeþ. þ in þe land of ȝalile paſ an bnidale ȝannkeð. ȝ itt parr ȝannkeð inn an tun ðatt parr cana ȝehaten. ȝ cnirter modonn manȝe parr att tatt bnidalerr ræte. ȝ cnirt parr clopeðð till þatt hurr niþ hire lennincnihhterr. and teȝȝne pin parr ðrunken rpa. þatt tæn narr þa na mane. ȝ cnirter modenn com till cnirt. ȝ reȝȝde him þurr niþ ponde. þirr pin ir ðrunken to þe ȝrund. ȝ nirr hen nu ne mane. ȝ une laxend leru cnirt reȝȝde till hir modenn. phat xalleþ þirr till me niþ ðe pimman þatt tu mælerte. Abid abid þimman abid. ne com nohht ȝet mi time. ȝ rante manȝe ȝede anen. ȝ reȝȝde to þe birlerr. doþ þatt tatt he rhall bidden ȝup. ne be ȝe nohht tæn ȝenerr. þeȝ haxxden rexe xetlerr þæn att tat bnidalerr ræte þatt pæren. rum þe ȝodrpell reȝȝþ. rexe rtanene xetlerr. rpillke rum þatt ludirrkenn xollk parr punedd i þ time to parrhenn oxxe þeȝȝne lic. to clenren hem þ pire. ȝ tpaxald ohne þnexald mett þa xætlerr alle token. ȝ cnirt badd tatt teȝȝ rholden ȝan ȝ xillen þeȝȝne xetlerr niþ patenn. ȝ teȝȝ ȝeden till. ȝ didenn þ he reȝȝde. ȝ xilledun up till þe bnend niþ patenn þeȝȝne xetlerr.

die tertia contigit, ſicut in quodam evangelio traditur, quod in terra Gallilæorum paratum eſſet epulum nuptiale, & paratum quidem erat in oppido quodam Cana dicto. Chriſti autem Mater in epulo iſto nuptiali diſcumbebat, imò Chriſtus ipſe ad domum illam [in qua nuptiæ celebratæ erant] *cum diſcipulis ejus vocatus erat. vino vero eorum ita exhauſto, ut nihil amplius reliquum eßet, mater Chriſti ad eum venit, dicens: vinum ad fundum eſt exhauſtum, & ejus nihil amplius reſtat. Dominus autem noſter Jeſus matri reſpondet: quid mihi & tibi eſt, quod dicis mulier! Expecta, expecta mulier, expecta, nondum enim venit hora mea. Sancta igitur Maria ſola ſecedens, dixit miniſtris; quodcunque vobis dixerit, facite, neque adverſamini. In epulo autem nuptiali poſita erant ſex vaſa, quæ, quemamodum evangelium quoddam refert, lapidea erant, in quibus Judæi ſecundum conſuetudinem, corpora ſua lavabant in iſtiuſmodi temporibus, ad ſe id faciendo purificandos. Singula autem vaſa capiebant binas vel tres metretas* [amphoras;] *atque Chriſtus jubebat, ut irent atque implerent vaſa ſua, cum aqua, & abeuntes illi, quod ille juſſerat, fecerunt, vaſa ſua uſque ad labra adimplentes.*

Hinc etiamnum apud *Scotos*, ȝ in ȝ mutatum ſcriptum non raro legitur pro **y**: ut in **ȝit** pro **yet**, *tamen, hactenus*; **ȝe** & **ȝou** pro **ye** & **you** *vos*; **ȝeris** pro **yeris**. *Anglice* **yeares**, *anni*; **disdenȝe** pro **disdenye**, *Anglice* **disdein** *contemptus*; **fenȝe** pro **fenye**, *Anglice*, **feigne**, *diſſimulare*; **failȝeit** pro **failyeit**, *Anglice*, **failed**: ut **I have failed**, *defui.* Quæ omnia occurrunt in *Douglaſii* præfatione, ante verſionem ſuam *Æneidos Virgilianæ*: ut,

Pane is nor was nor ȝit ſal be trow I.
And that ȝe knaw at quhais inſtance I tuke
For to tranſlat———————
And git forſoith I ſet my beſy pane
As that I couth to make it brade and plane.
——— quhen twelf ȝeres he had been diligent.
Quharfor ȝou gentill Redaris, I beſeiche.
His twelf ȝeris labours war not worth ane myte.
That never ȝit na ſinfull liſt refuſe.
In caiſe I fail have me not at disdenȝe
Thocht I be lewt, my leile hart cannot fenȝe.
Gif I have failȝeit, baldlie repreif my rime.

XV. ȸ etiam in *Semi-Saxonicis* videtur uſurpatum nonnunquam pro h: ut in ȝeȝeaȝ, ȝeȝen pro ȝeȝeah vel ȝeȝah, ȝeȝehen; heaȝ, pro heah; & heaȝeȝteȝ pro heahȝteȝ, vel hehȝteȝ; heaȝeȝtan, pro heahȝtan.

XVI. Porro ſyllabicum iſtud augmentum ȝe, quod verbis, verbalibus, & præteriti temporis participiis apud *Anglo-Saxones* præponitur tum ornamenti cauſa, tum non raro ad augendas eorum ſignificationes, amat *Semi-Saxonica*, haud ſecus ac elementum ȝ, in ı vel ẏ vertere: ut in ılæpeð pro ȝelæpeð; ẏlæȝteð pro ȝelæȝteð; ıol pro ȝeol; ıclepeð pro ȝeclepeð; *&c.* Quinetiam id quaſi aſpernens *Semi-Saxonica* amat abjicere: ut in ȝæneniet, *Saxonice* ȝeannıaþ pro ȝeȝeannıaþ, *parate*; nılnunȝe pro ȝenılnunȝa *cupiditates*; mæccheu pro ȝemæccan, *uxorem*; mæȝnıan pro ȝenıdmæȝnıan, *diffamare.* Sic in evang. *Hatton.* Læneniet dnihtneȝ neiȝ, *Marc.* 1, 3. *Saxonice* ȝeȝeannıaþ dnihtneȝ neȝ:· Oȝ enmþe ȝ ȝnicdome neonld nelene. ȝ oþne nılnunȝe, *Marc.* IV, 19. *Saxonice* oȝ ẏnmþe ȝ ȝnicdome nonuld nelene. ȝ oþne ȝenılnunȝa:· And nolde hıo mæȝnıan, *Matth.* 1, 19, *Saxonice*, ȝ nolde hı ȝenıdmæȝnıan. *v.* 24, he onȝenȝ hẏȝ mæccheu. *Saxonice*, he onȝenȝ hẏȝ ȝemæccean:·

XVII. Um

XVII. Um etiam terminationem tum ſubſtantivorum dativi pluralis, tum adjectivorum in dativo utriuſque numeri, *Semi-Saxonica* non raro mutat in *en*, & quandoque in *an*: ut in evang. *Hatton. Luc.* 1, 5. on Hepode dagen. *Sax.* on Hepodef dagum. &, of Aaponef dohtpen. *Sax.* of Aaponef dohtpum. *v.* 17. to heopa beapnan. *Sax.* to hypa beapnum. *v.* 28. ðu ept gebletped on pipen. *Sax.* ðu eapt gebletpud on pipum. *v.* 44. on minen eapen. &, on minen innoþe. *Sax.* on minum eapum; on minum innoþe:.

XVIII. Supra obſervavi p *Saxonicum* in *Gallo-normannicum* uu eſſe verſum, chronici *Saxonici Gibſ.* pag. 237, 5. nempe in anno MCXXII. qui fuit *Henrici* I. XXXI. Nec mirum cuiquam videatur monachum *Petroburgenſem*, qui hoc chronicon partim tranſcripſit, & partim compoſuit, ſive is *Hugo Candidus*, alias *White*, qui floruit Anno 1130. ſive qui poſt eum floruit anno 1245. *Robertus Swapham*, ſive quis alius fratrum fuit, *Saxonicam* ſcripturam in nonnullis immutaſſe; cùm, * *Ingulpho* teſte, *modus ſcribendi Anglicus* [i. e. *Saxonicus*] *Gulielmo* ſuo regnante *omitteretur, & modus Gallicus* [i. e. *Gallo-Normannicus*] *in chartis & libris omnibus admitteretur.* Imo *manus Saxonica* tunc temporis, †eodem auctore, *inuſitata penitus & inviſa, ac maxime cum gente ſua contemptui habita, & nimium inacceptata erat; & manus Gallicana, quia magis legibilis & aſpectui prædelectabilis præcellebat, frequentius indies apud omnes Anglos complacebat.*

Verum ut ſcripturæ *Anglo-Saxonicæ*, in *Gallicam* ſive *Italicam*, mutationem altius repetam, ſciendum eſt ab *Ælfredi R.* temporibus, qui à *Gallis* doctoribus in literis inſtitutus erat, *manum Saxonum*, quæ in ſcribendis omnibus antea uſitata erat, in deſuetudinem abire cœpiſſe, & *manum Gallicam*, quæ nitidior & magis oculos delectare videbatur, apud *Anglos* inoleviſſe. Hoc magnopere tradit *Ingulphus* in hiſtoriæ ſuæ *Croyland.* editæ *Oxonii*, ** pag. 85. ubi ſcribit chartas *Eldredi R.* monaſterii *Croylandenſis* inſtauratoris, *Edgari* & aliorum *R. R.* qui iis ſucceſſerunt, uſque ad ſua tempora duplicate, quum *Saxonica*, tum *Gallicana* manu ſcriptas fuiſſe, ſeque omnia monaſterii ſui monumenta, tam hâc quam illâ conſcripta, coram domino ſuo *Gullhialmo Conq.* exhibuiſſe, qui ea diligenter perlecta & examinata benigniſſime ſuo diplomate confirmabat. Hinc tot *RR. Anglo-Sax.* chartas *Latine* ſcriptas, in manu *Gallica* nitentes, etiamnum in archivis videmus. penes me habeo à digniſſimo viro *Edwino Sandys* archidiacono *Wellenſi* miſſum apographum accuratiſſimum chartæ *Eadredi R.* quâ monaſterio *Glæſtingabyrienſi* quandam villam XXV caſſatorum, *Pucelcyrcam* vocatam, pro animæ ſuæ & fratris *Edmundi* ſalute donat, in literis *Gallicis* integre, ſi ÿ *Saxonicum* excipias, exaratam. Termini autem terrarum *Saxonice*, & in *Saxonica* manu, in eadem charta, integre deſcribuntur. excepto Gallico ſ, quod cum Saxonico ꝛ, non raro per totam deſcriptionem, intermiſtum cernitur; præſertim in voce ſpa, & in ſyllabis quæ ab ſt ordiuntur. Hinc etiam eſt quod in ††charta *Eadgari R.* qua Anno Dom. DCCCCLXIV. terræ quandam portionem *Beorhtnotho* comiti dat, non tantum ſ longum, ſed s curvum & rotundum, quum in principio, tum in medio & fine vocum occurrit. ut in hoc ejus Apographo cernere eſt.

✠ ANno ab incapnatione dnī nrī ihū xpī. DCCCCLXIIII. ego eadgap diuina allubescente gpatia pex et ppimichepiup albionis pupis quandam papticulam binip ab accolip estimatam manſiunculis beophtnoþe comiti mihique ppæ quibusdam cetepip dilecto libepam ppetep apcem pontem expeditionemque ppo ſua lapgipflua mepitopum Inpenſione in loco qui uulgap ꝑamine dicitup culnan clip ut temporibus uitæ suæ felicissime utatup. hisque tpansactis in peppetuum ius hepedi cuicumq; placuepit depelinquat libentep admodum lapgitus sum. Quod ſiquisque quod non optamus huiuscæ donationis scedulam uel in minimo inꝑpingepe temptauepit hoc ni digno ppius dempsepit penitemine. ſe sentiat pepennitep passum in cpuciamine. Et his limitibus ppæfatæ tellupis papticula quaqua uepsum cipcumgipapi uidetur Æpeſt of upmepe on heaſecan-beoph. of ðan beophge on cuþpedes-tpeop. of ðan tpeope on þa dic ylang dic ðæt on ſtupe ðonne of ſtupe ðæt ept on ða dic ylang dic ðæt on hopsa bpoc ylang bpoces on cenunga fopd of ðan fopda utan pip ðone pudu ðæt to cyneſapes ſtane of þan ſtane on hoccan ſtige of ðæpe ſtige on mæp pylle of ðæm pylle on ða dic y lang dic on ſtupe of ſtupe on mæpdene ylang dene to pind-opne of

---

* Edit. *Oxon.* p. 71. †P. 85. ** *Manus Saxonica ab omnibus Saxonicis & Merciis, uſque ad tempora R Ælfredi, qui per Gallicanos doctores omnibus literis apprime inſtructus erat, in omnibus chirographis uſitata, à tempore dicti domini regis deſuetudine viluerat, & manus Gallicana, quia magis legibilis, & aſpectui perdelectabilis præcellebat, frequentius indies apud Anglos omnes complacebat.* †† Extat hæc charta cum iis quæ continuo ſequuntur in Arch. Eccl. *Wigornienſis*.

pinð-oppe on ðone ſtapol of ðan ſtapole on ðone peg anðlang peges in þæt ſlæð of ðæm ſlæðe on lytlanðune anðlang peges ðæt ept on uſmepe. Hi teſtes præfatæ uideban-tur lapgitiuncule quorũ inſcriptiur titulatim nomina cappaxapi uidentur.

✠ Ego eaðgar rex hoc ðonum lagitus sum.
✠ Ego ðunſtan archiepiſcopur conſenſi et ſubs.
✠ Ego oſcytel archiepiſcopus conſenſi et ſubs.
✠ Ego ælfſtan lunðaniensis epīs coñs et ſubs.
✠ Ego pynſige licetfelðenſis epīs cons et ſubs.
✠ Ego eþelpolð uuentaniensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego aſpolð uuigornensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego alfpolð scira burnensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego alfpolð cridiensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego eaðelm ſelinensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego beorhthelm fontaniensis epīs cons et ſ.
✠ Ego oſulf ſunnungnensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego ælfſtan hrouenſis epīs cons et ſubs.
✠ Ego aþulfhelm hamnensis epīs cons et ſubs.
✠ Ego ælfhere ðux cons et ſubs.
✠ Ego aþelſtan ðux cons et ſubs.
✠ Ego ælfheh ðux cons et ſubs.
✠ Ego beorhtnoð ðux cons et ſubs.
✠ Ego æþelpine ðux cons et ſubs.
✠ Ego beorhtfærð mins cons et ſubs.
✠ Ego ælfpine mins cons et ſubs.
✠ Ego orðpolð mins cons et ſubs.
✠ Ego æþelſige mins cons et ſubs.
✠ Ego alfpolð mins cons et ſubs.
✠ Ego pulfſtan mins cons et ſubs.

Hinc quoque eſt, quod in charta Oſwaldi *archiepiſcopi A. D.* 990. *non tantum* ſ, *ſed* r *&* t Gallicum *vel* Romanum *cum* Saxonico p *intermiſta leguntur. ut ex hoc tranſcripto cernitur:*

✠ Disponente regi regum cuncta caeli ſecr&a nec non quae ſub caeli culmine aput homines mutantur miro ordine gubernante cuiuſ incarnationiſ humanae anno ɔccco.xc. indictione. iii. haec donatio quae in iſta cartula ſaxonicis ſermonib; appar& confirmata & donata erat. In uſſeſ ðnihtnep noman haelenðep cniptep ic orpalð epce bircup cýþu þ reo hiopæðden æt pioxepna ceaſtre ge ealðe ge iunge me gehafeðan þ ic morte gebocian tpega hiða lonð on moptune on ðpiopa manna ðæg minum tpæm ge-tpiopum mannum biopnage ⁊ býncſtane tpæm gebpoþpum ⁊ re elðra hæbbe ða þpio æcepaf ⁊ re iungra ðone feoþþan ge innop ge uttep ſpa to ðæm lande ge býrige þ mon nemneþ oþre noman uppþpop ⁊ pe alle halſiaþ on goðef noman þ hio nænig mann þær ne bepeafige ða hpile þef lifien ⁊ ofep hiopa ðæg cerre to þær honða þe hio betyt unnen ⁊ hit reo ðonne þæm agen æghpær to bpucenne to fpio tpegra mannum ðæg butan þæm circ rceatte ⁊ ic cýþe þ ða gebpoþpa tpegen me gerealðan iiii punðlic pýnþer feor piþ fullan unnan. & nunc obſecramuſ per miſericordiam dī qui eſt propriuſ & ueruſ dñſ omniũ terrarũ quae ad eccłam dī pertinent & per amorem ſcãe mariae cuius nomine conſecratum eſt monaſterium in peogerna ceaſtre in quo ſeruire debemus. ut haec nrã largitio ſiue conſentio inuiolata permanere queat. & ſiquiſ de nrīſ ſucceſſorib; hoc in aliquo foedare temptauerit & nrãe fraterne congregationiſ licentiam diſrumpere ſciat ſe rationem redditurum in tremendo examiniſ die ni priuſ ſatiſ faciendo emendet. ðir rýnðan ðapa bpoþpa noman ðe ðar rýlene gehafeðan anð gerealðon ⁊ mið cniptef þoðe tacne gefærnedon.

✠ orpalð aþce birespecup.
✠ æþelrtan pri' mõ.
✠ ælfpige pr̄.
✠ eaðgar pr̄.
✠ pirtan pr̄.
✠ æþelpige pr̄.
✠ æþelrtan pr̄.
✠ goðinc diãc.
✠ leofftan diãc.
✠ pulfpaþð diãc.
✠ æþelric diãc.
✠ cýneþen cł.
✠ pulfpine cł.
✠ pulfgar cł.
✠ leofpin moñ.
✠ pulfric cł.
✠ pulfnaþ cł.

Ab hujus chartæ ſcriptura haud adeo abſimilis eſt iſta charta lacera Wulfſtani *archiepiſcopi, A. D.* M.XVII. *in qua non ſolum* Gallica f, r, ſ, s, t, cum *Saxonicis* f, p, r, t, *communia uſurpantur; ſed etiam* Runicum ᚾ *cum* Saxonico ∈ *cernitur uſurpatum.*

✠ Xp.....i propriarum omnia ubiq; regna ſuo in pondere & menſura .....
ſca..... precipui cultoreſ ſuiſ hoc ſtatuerunt dominatib; quæ ... quia .....
uellent ..... neceſſitatib; litterarũ apicib; necteretur, ne forte in poſteriſ rationeſ minueret con-

conpactaſ oblivio ſiue potiuſ inſidioſa frauſ ſuccedentium deleat. Propter quod ego pulꝑſtanuſ dei omnipotentiſ prouidentia archipontifex meo ȝermano fratri utenti nomine elꝑpiȝe aliquam telluris partem. id eſt. vi. † manſiaſ in loco quem uulȝuſ appellat beonet leah cum omnib; ad eundē locum rite pertinentibuſ. þæt ir ſe oncearb æt n....ſceon ⁊ ðá hagan þe þær to ȝebyrigaþ. þ ſyndon þa betweox ælꝑ....eſ..... ⁊ eadpineſ æddan ſunan ⁊ æ..... ſplott be eaſtan ſæꝑeſn ꝑornehean hyltun ⁊ tpeȝen o...aſ æt ðære ſealt pic. ob eiuſ erga me benimerita ..... bum libenti animo condono ut ipſe uita comite poſſibeat ſalubriterque perfruatur. L..... illius tranſacto duob; quib; cumq; eleȝerit in ſua tamen progenie poſt ſe derelinquat hæredib;. Deincepſ autem ꝑcē matri pigornenſi reddatur eccleſiae maneat igitur prenominata telluſ libera ab omni mundiali ſeruitute tributorum exceptiſ ſcāe matriſ aeccleſiae neceſſitatib;. aut communi expeditione ł pontiſ arciſue reſtauratione. Scripta eſt etiam haec kartula anno dominice incarnationiſ milleſimo ſeptimo decimo hiſ teſtib; adſt.... buſ quorum nomina inferiuſ carraxata cernuntur. hiſ etiam limitib; prefata circumȝyratur telluſ.

Dir ſyndon þa land ȝemæru to beonet leaȝe. oꝑ ſæꝑeſn in bæle. andlanȝ bæle in ꝑulebꝑoce. oꝑ ꝑulebꝑoce in ſihtꝑynþ. oꝑ ſihtꝑynþ in þa ealdan ꝑode. andlanȝ þære ealdan ꝑode to þære nyþer boȝenan ac. oꝑ þære nyþer boȝenan ac eꝑt in þa ealdan ꝑode. andlanȝ ðære ꝑode to þrymȝemære. oꝑ þrym ȝemære in ða ealdan dic. andlanȝ þære ealdan dic in laȝȝe burnan. oꝑ laȝȝe burnan in cynepardeſ ȝemære. oꝑ cynepardeſ ȝemere in doꝑeric. andlanȝ doꝑeric eꝑt in ſæꝑeſn.

Ego pulꝑſtan in humilitate eccleſiarcheſ cum caractere crucif conſignavi.
Ego ȝodrine epſ conꝑirmaui.
Ego æþelſtan epſ adquievi.
Ego brihtpold epſ adnuo.
Ego aꝑa abbaſ.
Ego ælꝑpeard abb.
Ego leoꝑrine monach.

Ego eadric. DUX.
Ego leoꝑrine. DUX.
Ego norþman MIN.
Ego eadric MIN.
Ego eadrine MIN.
Ego æþeric diac.
Ego ælꝑȝar MIN.
Ego æȝelperd. MIN.
Ego leoꝑric. MIN.

Ego brihtrine.
Ego beoꝑnoþ.
Ego pirtan. diac.
Ego eadric. prb.
Ego ȝodrine. prb.
Ego pulꝑrine. prb.
Ego æþelrine. prb.
Ego ælmær. prb.
Ego pulꝑriȝ. prb.

Ego ælꝑȝar. diac.

Titulus in Dorſo. ȝean boc to beonet leaȝe.

Hinc etiam eſt, quod in charta quadam *Edwardi* Confeſſoris, quæ in inferioribus exhibetur, *Saxonicum* Neꝑtan ſcribitur cum *Gallico* ꝑ, ut & middelꝑexen in charta *Eadwardi* Confeſſoris, quæ in Bibl. *Cotton.* loculis aſſervatur, hic infrà deſcriptâ, ubi quoque *Gallorum* non tantum ſ longum, ſed rotundum iſtud s finale cum *Anglo-Saxonico* ꝛ locum obtinent.

✠ Eadpard kyngȝ ȝret alle mine birceopeſ. ⁊ mine eopleſ. ⁊ mine þeȝeneſ on Bapꝑoccꝛcirne. ⁊ on middelꝑexen ꝑreondlice. ⁊ ic kyþe eop þ ic habbe ȝeȝeꝑan cirte. ⁊ rancte petre into pertmynſtre pindleſopan. ⁊ ſtane. ⁊ eall þ ðær to herþ. binnan burh. ⁊ butan * mid pica. ⁊ mid rocne. mid tolle. ⁊ mid teame. ⁊ mid inꝑanȝenum þeoꝑe. on pude. ⁊ on ꝑelde. be ſtrande. ⁊ be lande. on ſtræte. ⁊ oꝑ ſtræte. ⁊ on eallan þinȝan ꝛpa ꝑull. ⁊ ꝛpa ꝑorþ. ꝛpa hit me ſylꝑan ꝛtod. ⁊ ic nelle ȝeþaꝑian þ þær ani man ænine onꝛtync ðær oꝑer habbe on æniȝe þonȝan butan ꝛe Abb. ⁊ þa mynekas to rancte petreſ neode. Lod eop ȝehealde.

Chartæ huic membranaceæ appendet, lemniſco ex ipſa membrana exciſo, ſigillum, in cujus altera facie Rex in ſolio ſedens dextrâ crucem, ſiniſtrâ orbem tenet; in altera vero, ſolio inſidens dextrâ haſtam, cui columba ſupereminet, tenet, & ſiniſtrâ gladium vibrat. Inſcriptio circa limbum in utraque facie; SIGILLUM EADWARDI ANGLORUM BASILEI.

† Poſterior hujus vocis pars non apparet in membrana. * Alias, mid ꝛaca and mid rocne.

Huic etiam chartæ annectere lubet & aliam *Aldredi* epiſcopi ſub *Edwardo* Confeſſore confectam, intra annum M.XLIX. nimirum annum conſecrationis *Aldredi* in epiſcopum *Wigorn.* & an M.LVIII. quo *Manni* abbas *Eveshamienſis* cœnobii regimen ſponte depoſuit; propterea quod ꝛ ſ & ꝛ s in eadem ſyllaba oſtendit, & novi etiam ductus s in hac forma ſ delineatam exhibet.

IN NOMINE DNI. Þeꝛ ꝛputelaþ on ðiꝛſum ȝeꝛꝛite. þæt ealdꝛeð. ƀ. hæfþ ȝeunnen æþeꝛtane fætttan ꝛumne ðæl landeꝛ ꝑ ꝛÿnd tꝛa hida. mid þam þe he æꝛ hæfde. ⁊ mid þam hꝛof-leoꝛan lande. ⁊ he hiȝ eac péꝛiȝe foꝛ tꝛa hida to þam foꝛepeaꝛdum. ꝑ he hit hæbbe ⁊ pell bꝛuce hiꝛ ðæȝ. ⁊ æftꝛeꝛ hiꝛ ðæȝe tꝛam ÿꝛfepeaꝛdum. þam þe him betꝛt to ȝeaꝛnian pÿlle. ⁊ þiꝛſ land iꝛ on þam tune þe fꝛam cuþū mannum. hÿlle iꝛ ȝehaten. ⁊ æftꝛeꝛ þiꝛſeꝛa þꝛeoꝛa manna foꝛþfoꝛe. ȝanȝe þæt land eft into piȝeꝛa ceaꝛtꝛe to þam þinȝan þe ꝛe pÿlle. þe þonne biꝛceoꝛeꝛ pealde. butan ælcan piþeꝛ cpÿde. ⁊ þiꝛꝛ pæꝛ ȝedon be eadꝛaꝛdeꝛ cÿnȝeꝛ leafe. ⁊ be hiꝛ fullan unnan. ⁊ þiꝛſeꝛ iꝛ to ȝepitnÿꝛſe eall ꝛe hiꝛed on piȝeꝛa ceaꝛtꝛe. ⁊ manni abb. ⁊ ꝛe hiꝛed on eoꝛeꝛ hamme. ⁊ ælfꝛic abb. ⁊ ꝛe hiꝛed on peꝛꝛceoꝛan. ⁊ leoꝛꝛic eoꝛl. ⁊ odda. ⁊ ælfꝛic. hiꝛ bꝛoþoꝛ. ⁊ bÿꝛhtꝛic ælfȝaꝛeꝛ ꝺunu. ⁊ æȝlꝛic þæꝛ. ƀ. bꝛoþeꝛ. ⁊ leoꝛ-ꝛic. ⁊ opine. ⁊ paȝan. ⁊ atꝛuꝛ. ⁊ ceolmæꝛ. ⁊ oꝛdpiȝ. ⁊ pulfꝛic. ⁊ ælfꝛic æt cumbꝛin tune. ⁊ ȝodꝛic ꝛinc. ⁊ beꝛhtꝛine. ⁊ cola. ⁊ ealle þa þeȝnaꝛ on piȝeꝛa-ceaꝛtꝛeꝛciꝛe. ðeniꝛce ⁊ enȝliꝛce. ⁊ ꝺÿ þiꝛꝺ land ælceꝛ þinȝeꝛ ꝛfeolꝛ. butan peall ȝepeoꝛce. ⁊ bꝛÿȝc ȝepeoꝛce. ⁊ ꝛefo ꝛocne. ⁊ ciꝛic-ꝺceatte. Ꝺod ælmihtiȝ þone ȝehealde þe þiꝛs ȝehealde. ⁊ ꝛe þe hit apende. oððe on æniȝum þinȝum ȝepaniȝe. hæbbe him piþ ȝod ÿlfne ȝemæne. butan he ȝeꝛꝛice. ⁊ to pihte ȝeceꝛꝛe.

Denique, hinc etiam eſt, quod inſcriptio *Saxonica* antiqui operis, quod in uno codicum, quos TRANSACTIONES PHILOSOPHICAS vocant, [N. 247.] exhibendum curavit vir pereruditus & humaniſſimus *Hans Sloane* M. D. Regiæ ſocietatis ſocius & ſecretarius, *Saxonici* ductûs duas tantum literas habet, nempe Ꝉ & Ꝼ; ut inſpicere volenti hic infra patet:

AELFRED MEꝈ HEFT ꝈEWϗRꝈAN.

ÆLFREDUS ME JUSSIT FABRICARI.

Præſtantiſſimi autem hujus operis ab omnibus ingenioſis quum propter artem, tum propter antiquitatem, in magno pretio habendi, tres icones hic damus. Prima repræſentat prototypi ſuperiorem planitiem, ſive obverſam frontem, non ut ſculptam eam exhibuerunt *Tranſactiones Philoſophicæ*, ſed ut eam à ſe graphicè delineatam cœlari fecit vir inſigniſſimus, & ab omnibus doctis, præſertim φιλαρχαίοις cum honore ſemper nominandus, *Robertus Harley*, armiger, prænobilis & perantiquæ *Harleyorum* gentis in comitatu *Herefordienſi* hæres, & ingens Patriæ ornamentum:

In hac ſuperioris ſive obverſæ frontis icone multa adumbrantur. primo limbus, qui in prototypo totus ex auro factus, retiformi & foliato ſuo artificio notabilis, à perimetro protenditur ad inſcriptos characteres, qui præpoſitâ cruce ex auro formati, oblique in tumorem ſurgunt, & tam

ſua

ſua prominentia quam fulgore ſpectabiles, ſecundo loco intuentis oculos perſtringunt. Ultra characteres adumbratur lamella figuræ quaſi pyramidalis vel potius coniformis ex auro quoque facta, quam in ſe conſpicuam, etiam obſervabilem reddunt duæ lineæ, quarum quæ propior characteribus eſt ſimplex, quæ remotior autem punctata ſive lacinioſa eſt. Intra lamellam hanc pyramidalem ſeu coniformem, continetur area plana & æqua, quæ per chryſtallum hominem gravis & triſtioris vultûs, caput in dextram parum inclinantem, brachia nudum, ambabuſque manibus bina ſceptra tenentem repræſentat, quæ infra delineati hominis pugnos in circulo coeuntia, ſurgunt ſupra humeros in duo diviſa faſtigia, quibus cum lilio aliqua ſimilitudo eſt. Denique vertex hujus iconis non minus ſpectabilis eſt, ob caput piſcis alicujus, vel belluæ marinæ, quod repræſentat; ex cujus rictu tubus exit, cujus orificii diametrum paxillulus aureus tranſecans, in eum finem aptatus videtur, ut prototypus, ejus ope retinaculi pendens, ad libitum geſtantis ſpectandus dependeret. Notandum porro eſt belluino iſti capiti, ſive quid reale repræſentet, ſive fictum ab artifice fuerit, deeſſe inferiorem mandibulam, cujus vicem in prototypo ſupplet planities parum extans, in qua quaſi ſquamæ delineatæ videntur, ut oſtenditur in icone II.

Porro lineæ omnes, quibus, ſive in encauſto, ſive in aſſula gemmea, puta ſmaragdi, hominis facies, brachia, manus, oculi, (qui jam ſine orbitis vacui ſpectantur) ſceptra, pileus delineantur, & nihil non præterea, quod album in delineati hominis ectypo apparet, in prototypo ex auro omnia ſolida ſunt. Literæ etiam *inſcriptionis*, quæ in ectypis I & III, paulo majores quam in prototypo ſunt, ut ſpecioſius ſe oſtenderent, exhibentur, ad limbi laminam (quæ utrinque perpetua fabrica eſt) & lamellam coniformem interiorem hinc illinc continuantur, & ſe inter etiam junctæ videntur in locis prototypi interlinearibus, quos puncta interlinearia hic infra deſignant.

✠ A.E.L.F.R.E.D.M.E.L.H.T.G.E.W.ϒ.R.L.A.N

Ob majorem quoque illius firmitatem, *Romanum* iſtud ſive v ſive y in ultima voce inſcriptionis quaſi in cornua, ſive floris formam infra ſupraque divaricatum formatur, ut vicinos utrinque characteres commodius prehenderet. porro quod elegantem operis ſtructuram oſtendit, chryſtallo, quæ nitet per interſtitia, quæ literas aureas intercedunt, ſpectantium oculi mirifice delectantur.

Icon ſecunda, quam ad me delineatam pro humanitate ſua miſit doctiſſimus *Muſgravius*, inferiorem planitiem ſive faciem averſam prototypi oſtendit, quæ in ambitu undique, quàm obverſa, paulo extenſior, quaſi fundus integri operis conſiderari poteſt.

In hac vero planitie cernitur *lilium*, lamina in aurea affabre cœlatum, è cujus radice emergens caulis duo emittit folia; dein flores, qui ſupremam laminam pertingunt, quæ quidem lamina perinde ac chryſtallus, qui delineato homini in ſuperiori operis planitie obducitur, foliolis aureis limbi undique conſtricta in ſuo fixus & ſtabilis loco tenetur.

Icon III. quam ad me etiam miſit *Muſgravius*, profunditatem operis oſtendit, ut & alterum limbi literarum, & lamellæ coniformis duabus cum lineis inſignitæ proſpectum. Dimenſiones autem ſi requiras operis,

			Poll.
Longitudo ejus inter. A & B.	icon. I, II.	eſt	2, 44.
Latitudo inter C. & D.	icon. I, II.	eſt	1, 20.
Profunditas inter E. & F.	icon. III.	eſt	0, 46.

ſin autem quantum pendeat ſcire velis, totum in aurificis ſtatera examinatum tredecim circiter drachmas pendere judicatur; at deducto chryſtalli vel aſſulæ gemmeæ, in qua homo delineatur pondere, unciam plus minus. Repertum erat prope * **Aſhelney**, pagi *Somerſetenſis* oppidum, ab *Ælfredo* R. frequentatum. Prototypum poſſidet honorabilis Vir —— *Palmer*, Tribunus militum, qui *Fairfeldi* in eodem pago degit, quo humaniter indulgente, eum pluries inſpexerunt *Harleyus* & *Muſgravius*, quibus humaniſſimis viris ejus deſcriptionem gratus refero ac-

---

* Vel *Achelney*. *Sax.* Æþelinga-ieġe, & Æþelinga-ýġe. de quo ſic chron. *Sax. Gibſ.* in anno M.D.CCCLXXVIII. And þæt on Eaſtron ſoþhte Ælfred cyning little peneþe ġeweorc æt Æþelinga-ieġe. De Æþelinga-ieġe autem ſic in nominum locorum explicatione Cl. *Gibſ.* Æþelingaeġ, Aſ. Æþelingaeieġe, F. Adelingia, *M.* Eþelingeie, *Hunt. W.* Edelingeheie, *E.* Eþelingheie, *B.* i. e. nobilium inſula, Hodie Achelney in agro Sumerſætenſi. de quo hæc habet Aſſerius Menevenſis: Nam cum de neceſſitate animæ ruæ ſolito cogitaret. inter cæteras diuturna] nocturna bona quibuſ arridue] mazime ſtudebat. duo monaſteria conſtruere impenauit: unum monachorum in loco qui dicitur Æþelingaeġ. quod per maxima ġronnia paludoriſſima] intranſmeabili] aquiſ undique circum cingitur. ad quod nullo modo aliquiſ accedere poteſt niſi cauticiſ. aut etiam per unum pontem qui inter duaſ aliaſ arceſ operoſa protelatione conſtructuſ eſt. in cuiuſ pontiſ occidentali limine arx munitiſſima præfati regiſ imperio pulcherrima operatione conſita eſt. in quo monaſterio diuerſi ġeneriſ monachoſ undique congregauit] in eodem collocauit:.

ceptam. Quoad opificium autem, tam elegans quidem id eſt & perfectum, ut ejus antiquitatem in dubium vocandi doctis nonnullis occaſionem dederit, etſi *Ælfredi* regis hoc olim fuiſſe peculium, ex quo primum vidi, nunquam dubitavi. Quoad hominem in eo delineatum, certe ſumma ea in ejus ore gravitas & bina ſceptra poteſtatis, quam *Chriſto* Pater tam in cœlis quam in terris dedit, ſymbola, faciunt ut credam eam *Jeſu* eſſe imaginem, quem forſan dum *Romæ* verſaretur, ab egregio aliquo artifice delineatum eſſe voluit, pro pietate ſua *Ælfredus*. Vel forſan *Papæ* imago eſſe poſſit, qui eum *clitonem* unice amavit, & quaſi prophetici ſpiritus plenus in regem apud *Romam* conſecravit, viventibus adhuc fratribus *Æthelbaldo* & *Æthelbryhto*.

Sed ut eo redeam, unde hujus monumenti gratia digreſſus eram, non chartæ tantum, ſed codd. qui poſt *Ælfredi* tempora ſcripti ſunt, *Gallicas* vel *Italicas* literas in uſu fuiſſe apud *Anglo-Saxones* oſtendunt. Scriptura * *S. Dunſtani*, qui floruit ab anno dom. D.CCCC.LXXXVIII. quam ex MS. cod. bibl. *Bodl.* NE. D. II. 19. cum picto ab eo *Jeſu*, ad cujus pedes ipſe provolutus cernitur, hic exhibemus, id luculente monſtrat; utpote in qua ſ longum, & ſt occurrunt: Codex etiam *Wigornienſis*, qui inter *codd. Junianos* in eâdem bibliothecâ reponitur id monſtrat, ubi in initio, medio & fine vocum, ſt. ſr. s. r. f. g. frequenter occurrunt: ut, p. 43. a. Lpiſt ir ealler mancynneſ fultum. ----- ⁊ him aþancian ðæþe milðheortnyſſe. & b. Deuſ in adiutorium meum intende domine ad adiuuandum me feſtina. Sic in *Capp. Canonicorum.* IV. be cineſtole. XIII. be preoſtan. XVIII. Item ad ſacerdoteſ. XXV. de officiiſ diurnalium nocturnalium orarum. XXXV. be cirican. XL. be ðær mæſſe ꝑꝑeoſteſ ȝeſceadþirneſſe. Codicem autem *Wigornienſem* poſt *Eadgari* R. exceſſum ſcriptum eſſe conſtat ex X. cap. be ȝeþeaſan, ubi ſic legitur; ſyððan Eadgar ȝeendode. *Eadgarus* autem mortuus eſt an. dom. D.CCCC.LXXV. In capitulo etiam XX. SINODALIA DECRETA, inſcripto, verſus finem mentio fit *Dunſtani*, in his verbis: Dunſtan ȝedemede ꝑ re mæſſe ꝑꝑeoſt. *&c.* Sic quoque in tomo III homiliarum *Sax.* qui aſſervatur inter *codd. Junianos*, eædem literæ paſſim occurrunt: ut, ſ. r. f. ſt. g. in hac periodo. on ðere ilcan niht ȝodeſ engel undyde ða loca ðæſ cpeartenneſ. ⁊ bodiaþ þam folce lifeſ poſð. Sic in alio loco, þera Apoſtola forþyrd; & alibi, fela ſind þera rihtpiſra gedrecceðneſſa. occurrunt etiam eædem literæ in computo ſcripto ante librum homiliarum, qui extat inter *libb. Junianos* 99. qui quidem computus ſcriptus erat ab *Edrico*, monacho *Wigorn.* ut conſtat ex IX calend. decembris; ubi paulo, ut videtur, recentiori manu hæc verba ſcripta leguntur: *Obiit Edricus monachus, & ſacerdos, qui ſcripſit hunc computum.* occurrunt quoque in ipſo libro, præſertim in iis, quæ *Latine* ſunt ſcripta. Et in exemplari *Ælfredanæ* verſionis eccleſ. hiſt. *Bedæ*, quod extat in bibl. *C. C. C. Oxon.* ſ. quoque cernitur in initio, medio, & fine vocabulorum: ut, in ſyx. ſpa. biſcope. lareopaſ. ſt etiam ſæpe occurrit: ut in ſtþeam. ſyxſta. æꝑæſtnese. s etiam ſcribitur in principio, medio, & fine: ut in spyþe. scs. ꝑæste. þysse. mæsse. pæs. ſylꝑes. ꝑꝑiþes. st etiam occurrit, ut ſupra in ꝑæste. ſr etiam in iſto MS. cernitur: ut in bliſrienðe. þyſrum. *&c.* Quibus addas rubricas in majuſculis Italicæ, vel Romanæ formæ ſcriptas: ut INCIPIT ECCLESIASTICE HISTORIE GENTIS ANGLORUM LIBER QUINTUS. Porro occurrunt hæ literæ in quamplurimis aliis MSS. bibl. *Bodleyanæ*: ut in evang. *Hatton.* in *Ælfrici* pentateucho, *Laud.* E. 19. in codice *Canones pœnitentiales* inſcripto, *Laud.* F. 17. in chronico, *Laud.* E. 80. in evangg. *Sax.* NE. F. III. 15. & in cod. MS Sermonum *Saxonicorum*, qui extat in bibl. *Lambethana*: ut in criſt, iuſtificatuſ, Fol. 53. b. & ſimilia in aliis locis. Denique hujus *Gallico-Romanæ* manus, quæ primum *Ælfredo* regnante apud Anglos inolere, dein ſub *Eadwardo*, confeſſore dicto, obtinere cœpit, & demum *Gullhialmo* primo ſummâ rerum potito, prorſus obtinuit, multa exemplaria extant, quæ non multo ante *conquiſitionem* ſub *Eadwardo*, Confeſſore dicto, qui in *Normannia* enutritus in *Gallum* quaſi tranſiit, vel haud multo poſt eam ſcripta eſſe conſtat. Poſſident *Wellenſis* eccleſiæ Decanus & Capitulum, nobiliſſimum hujus manûs exemplar, quod, ut cum *Ingulpho* loquar, *pulcherrimum, maxime legibile, & aſpectu jucundum eſt*: & ad me mittendas curavere humaniſſimi & doctiſſimi viri *Edwinus Sandys*, & *Richardus Healy*, illius eccleſiæ alter archidiaconus, alter ſeneſchallus, nonnullas chartas, quas integra infra dabo, in hac manu exquiſitiſſime deſcriptas, quarum ſpecimen habeo, fig. I.

Hujus etiam manus exemplar pulchrum ſupereſt in libro illo *Scaccariæ* cenſuali, vulgo dicto † doomes day book, cujus etiam ſpecimen, ut lectori antiquorum ſtudioſo gratiſſimum in

* In eadem pagina habetur hæc nota in manu paulo, ut fas eſt credere, recentiori: *Pictura & ſcriptura hujus pagine ſubtus viſa, eſt de propriâ manu ſci Dunſtani.* † De quo ſic chron. *Sax. Gibſ.* Anno M.LXXXV. Æꝑter ðiſum hæꝑde re cyng mycel ȝeþeaht. and rþiþe deope rþæce piþ hir pitan ymbe þir land hu hit pæne ȝerett. oððe mid hpilcon mannon. Sende ða oꝑer eall Engla land into ælcere rcire hir men. ⁊ lett aȝan ut hu ꝑela hundnet hyda pæꝑon innon ðære rcire. oððe hpet re cyng him rylꝑ hæꝑde lander. ⁊ opꝑer innan ðam lande. oððe hpilce ȝerihtæ he ahte to habbanne to tpelꝑe mondum oꝑ ðære rcire. Eac he lett ȝerꝑitan hu mycel lander hir Ancebircopar hæꝑdon. ⁊ hir leod-bircopar. ⁊ hir abbotar. ⁊ hir eorlar. and þeah ic hit lenȝre telle. hpæt oððe hu mycel ælc mann hæꝑde ðe lande-rittende pær innan Engla lande. on lande oððe on opꝑe. and hu mycel ꝑeor hit peare purþ. rpa rþyþe nearpelice he hit lett ut arpyrian. ꝑ nær an ælriȝ hide. ne an ȝyrde

fig.

Pictura S^ti. Dunstani, è Cod. MS Bibl. Bodl. OX. NE. D. II. 19.

Pictura et scriptura huius pagine subtus
uisa est de propria manu scī dunstani.

Pag. 144. Gram. Sax.

SPECIMINA SCRIPTVRÆ GALLICO-ROMANÆ.

Fig. I. Ex Archivis Ecclesiæ Cathedralis Wellensis.

Edward king gret Harold erld. 7 Ælnod abbot. 7 Godwine. 7 ealle mine þeynes on ſumſeten freondlich. Ich queþe eou þich willeþ Gyſe biſſop heo þiſſes biſſoprices Werthe heer inne mid eou. And alch þare þinge. þe þas þar mid richte to ſe hyrad himan porte 7 buran. mid saca. 7 mid ſocna. ſwo wol 7 ſwo wod ſwo hit em biſſop hym to uoren forme ſt hamed on ealle þing. And ich bidde eou alle þat ſe hym beon on fultome Cristendom te ſpekene loc Whar hit þarf ſy. 7 eower fultumes beþurfe ealſyo ich ſecroyyentho eoy habben þat ſe hym on fultume beon willen. And gif What ſy mid unlage out of þan biſſoprice ſeyden. ſy hit londe oþer an odd þinge þar fulſtan hym vor mindan luuen þ hit in on seyn cume ſyo ſyo ſe for gode witen þat hat richt ſy. God eu ealle sehealde.

Fig. II. Ex Libro SCACCARIÆ *censuali, vulgo* DOOMS-DAY-BOOK.

Vy TERRA ECCLE DE ABENDONE ~~In Oxeneford hund.~~ ~~Abbatia de Abendone~~ hē in ~~hille~~ .u. hid. q̄ſ enuit ab de feudo Turchilli. 7 Warin⁹ ten' de abbe. tra. ē. iij. car. Ilc in dñio .ii. car. 7 .v. uilli. tn. viij. bord hñt .i. car' lbi .xii. ac' p̄ti Valuit .xx. ſolid'. Modo .xl ſolid.

Vm TERRA ECCLE DE BERTONE. In Cmeshelle hd ~~Abbatia de Bertone~~ ten in ~~Aldvlvestreu~~ .ll. hid. almid ſtralē. iii. car. In dmō. ciuna 7 vi. uilli 7 iii. oorſ cū .ii. car. T.R.E. uall xb. ſol. 7 poſt. x ſol. Modo .xxx. ſolid. anc tra dedit leuric com cui eccle.

Ux TERRA Eccle De malmesberie. ~~Abbatia De Malmesberie ten~~ ~~Huvebold~~ .ii hid tra .i. car. Ibi in dño .ii. car 7 iiij ſeru. 7 viij. uillani cū .iij. bord hñt .iij. car' lbi molin' de .viij. ſolid. 7 xvi. ac' p̄ti. Valuit xx. ſolid Modo .l. ſolid. Vluum⁹ monach tenuit 7 ipſe ded eccle gelo faccul ē monachus.

B. *SPECIMEN chartæ historicæ de* Wulstano *Episcopo, ex archivis Ecclesiæ Cathedralis* Wigornienſis.

Largitua dr omipotentis gra p̄ ordinante. & beata sep̄q: uirgine maria uitas ē credere ſuffragante aduncta ſimul beati oſwaldi mrcelline. ALDRED archi epc uenerabilē uirū Wulſtanū nondū adepiſcopat apicē electū ecclesiæ constituit uuigornenſi ecclie. Uidit enī illo castitatē iugere. aliaſq: diuerſas uirtutes in eo mansionē habere. Illū laude dignissimoꝝ; p̄dicū fore. nec ſuā uitā ceteroꝝ. ducere more. Mundanā omnino pompā despicere & cēleſtē dūtaxat inhiare concupiſcere. Unde nſolū ab ipſo alfredo archi epō. uerū etiā abeisdē regib; nobilib; & ducib; & p̄cipib; honorabat & ſūmo _____ &c.

A. *SPECIMEN è codice* Wigornienſi *ſumptum, qui inter libros* Iunianos *extat,* Oxon.

Anno ab incarnatione dñi mill' Lxx. vi. Indictione xiiii. Regnante in brittannia glorioſiſſimo rege willelmo p̄ſidente cantuariæ lanfranco totius brittanniæ p̄mate. in eboraco ū thoma archi epō. eo tñ anno in kl's ap'lis habita ē ſinod' wintonie. cūocata a beodē cantua rienſis eccle p̄mate. In q̄ fr̄is nr̄is ailrici ciceſtrenſis q̄ndā epi cauſa canonicē definita. & adcertū finē p̄ducta ē. Decretūq; ē ut null' canonic' uxorē habeat. Sacerdotū ū in caſtellis t in uicis habitantiū habentes uxores n cogant' ut dimittant. n habentes int̄dicant' ut habeant

C. *Alphabetum ſumptum ex originali charta fundationis ecclesiæ* Norvicenſis.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. L. M.
N. O. P. R. S. T. V. U. W. X.

MBurg. ſculp.

Specimen desumptum ex originali charta fundationis Ecclesiæ Norvicensis. pag. 144.

NOMINA: ARCHIEP̃ORVM: ET: EP̃ORVM:

EGO ÆLFSELGVS ARCHIEP̃S CANTVARIE SVBSCRIPSI. ✝

EGO GERARDVS EBORACENSIS ARCHIEP̃S SVBSCRIPSI. ✝

EGO WULFOLPHUS ROFFECESTRENSIS EP̃S SVBSCRIPSI. ✝

EGO MAURICIUS LONDONIENSIS EP̃S. SVBSCRIPSI. ✝

EGO ROBERTUS LINCOLNIENSIS EP̃S SVBSCRIPSI. ✝

EGO SAMPSON WIGORNECESTRENSIS EP̃S. SVBSCRIPSI. ✝

EGO JOHANNES BATHONIENSIS EP̃C SVBSCRIPSI. ✝

D. *Specimen charta R. Ethelredi de fundatione Ecclesiæ Eyneshamensis.*

Carta Regis Æthelredi de fundatione huius Ecclesie.

DOminante pclâ unanima omnium cuatore xpo
salvatore nro unanimiterq; creatore. Æthelredus
gra di eiq; miscdiatr & rector regni anglor &
devotus sce ecclie defensor humilisq; admtor oib;
eccliastice pietatis ordinib; seu sclaris potentie dig-
nitatib; in xpo dno pacis & beatitudinis premia
consid'ans pacifico pie mentis intuitu cu bonavo-
luntate una cu di sacerdotib; & consiliar⁹ nr⁹
ram plus solito seu centis di muos. eu placare cu gemma bonor opum
gratitudine & ab ei⁹ laudib; nunq̃ desistere decrevi & qa in mis ceptis

Fig. IV. *Specimen desumtum ex codice consulto Coll. Trin. Cantab.*

Ihu crist le fiz marie ki ke ert le munde fust. de nul ert pure
ewes si li plest. ke nos alnes ne seit dampnes p̃ ul' mauvest.
Loud ert you haucst ul boust. you madest al yis World of noust.
We bidet ye Wid Word ãt youst gsel ãt red. yat oure sole
ue be fur lore for no qued.
Sire deu u̇ cristes del. pere de tere ede cel. plus douz ke mel
kaũt il est chaud. à u̇ u̇ deuũ oblig' sire au haut.
Loud ert al you art hig. fad' ãt soue of alle yig you yes ul
alle god eudeuig ãt ti soue. yat We mode to yi blisse alle cõm.
d un piler fu he. e p̃ u̇ p̃cheurs d̃mere. sire nin par charite
par am̃ ke u̇ ne sein acumbie nuyt ne iour.
Jboũden e Wal to à piler. ãt al to torn Wal il her. sire nin
pcharite fur godes loue milde bet yi sWece cheres marie soue.
Wort de sour la croit sufferi marie e seit tou le ui. e seke pẽ
derent en couste de li le du laron. le un li cria mes il ourt
pdoñ. li autre aual cheit en pu par fũd.
Weet he yolede up ou ye tre ãt Wnden boyen dWo ãt yre.
to saue yo yat hise ben ert hider ben comen. ihũ yi
blisse us bi see for yi sWece moder loue. Amen.

Fig. V. *Aliud ex Eodem Cod.*

Quant sein micholas out done.
quanke il out p̃ la mour de de.
A mir dreit soun chemin tint.
qnt il en la cite par uint.
O uz les euekes del regne.
estreyent iluc a semble.
Kar li erceuekke ke mort estreit.
ke cel onour tenu aveit.
I lucel erent asemble.
aky dorreient le ueche.
N e saueient ou doner
ne se poeient acorder.
C il le oustraient cil le voleient.
alle graucient cil de diseient.
A n ceint erceueske ke i aveit.
ke le meister fere deveit.
C ũ maunda graũt oreisount.
fere agraunt affliccioun.
K e deu apertement moustreit.
aki le eueschie durreit

R. Sposforth Sculp:

Fig VI. *E Codice MS.o Bibliothecæ Lambethanæ.*

hic dicendum est de quadragesima
ece nūc tempus acceptabile ecce nūc dies
salutis & cetera · Gode men nu beoð icumen
þa bi cumeliche dasel 7 þa halie dasel utten us
sifre yullet us seolue þet is þet ye magen on
þisse gastliche dasen iberen ure sunne þet ye
abbet idon ersunse þurh þe liccome lust has
dasel beoð iset us to muchele helpe 7 to fre
fre al moncun · al swa moyses þe hehte heom
feste þes dasel uppon þe mūte of sýnai þet he
nefre ne ete mennisses metes for drihtenes
lufe · 7 ec crist sit valde habben idon · eft þan
drihten him bi talhte þa stanene tables breode
on hyrulche godalmihti heofde iwriten þa ten
lase wes a isrlisce folc sceolde halden þa heheom
lede of egipte londe · her weren i wer odres tables
sunderliche · iii · ibode þa weren · Audi isrl · Dūs deus
tuus unus est · Sed Hon habebis nomen dei tui
inuanum Tercium Observa dem sabbati
þet is on englis shered se isilisce beo þet nis bu
ten an god on heofene 7 on eorðan 7 ouer alle
þing hine se scule yurhan 7 her sumen 7 luui

Gram. A. Sax. p. 144.

Fig VII. *Ex Eodem Cod Bibl: Lambethanæ*

þa
nem nostrum cotidianum da nobis ho
die · Gif us todei ure deies bred · Lauð god
al ure red Gif us ure liuenaðe 7 to þe fleste
scrud 7 clað · Bred on gastliste is lar spel to us
fulliyis for alse me fet si fleis yið uten mið
mete mid claðe al abuten · swa bi houeð
þe saule fode · mid godes yordes mid gode
mode · Godes songes beoð alle gode to here
saule heo senden fode · þe hit aȝen to geme ·
7 god solf þer mid iqueme · þeme meiure
saule liken · si ure lauerd us hus hauеð ige
uen · þe luste nulleð þesne red yiscliche he
scal yurðeu ded · for þe saule of him · is fre
loren · 7 þe sorȝe is him biforen · 7 fereð in
to helle mið eche ȝa · ut ne cumeð he nefre
ma · Alhlauð god her ure bone for ure
sunne make us clene · si he us ȝeue alswa
he mei · si us bihoueð uleche dei · to liue 7 to
saule ure fode · ~~Ure fode~~ 7 him luuien mid
clene mode ·

Fig. VIII. *Alphabetum è Cod Semi-Sax. Bibl. Cott. D. 5.*

Specimen E Cod. MS. consuto Coll. Trin. Cant.

Lucifer eece cecidit fous ille sophie.
Quo pia mota pie spiranit martha marie.
Vnx hic robertus p pastorale cacumen
Fingiens aquilam solis penetrante acumen
P altorones refouens. qi pingmetania cella
Signatu orhabens · commista labella.
Hou caput hic oleo frandis 9 uentor nuxti
laudib; ypocris non luce nephania supplic
Ex torquere uolens Vga vigilante tuuorem
P lus cu allexit modauuine pacis amorem
Virgute didicit scelerū cohibere sophistas.
Syreues fugiens · fugientī ethanitas.
Calib; adustis coultans atleta pbatus.
Flouit. uc palma qi cedrus multiplicat.
Celicus indulta sic pticipans monimenta.
Fenore multiplici solut quulla talenta.
P langtib; hic dign" plus · plangend" r uno
Sobrietas pietas. facundus fama. fauor es.
Itremitas · anior modancia. unn" honores.
Forma. facellia. magnificēa. regla mor ·
Gra · gla · spualia dona bonorum.
Singla que fuerant hi illust" a vigente.
I pō subiecto parit cecidere cadente.
Ergo sequax pet bē patrasse videt".
Iu pet" solum Jam soli: clante ire t".

Alme pr. doctor mor · forma for libidor · Vita. Vbo · ope.
Informator tui gregis. Vbo dece. actu regis. Vita dasplice
Carne pui? carni dni? carne domas aspre.
Jam solutus carne tui? celo gaudes vbere.
Cuo Roberte. pr. pce. p sui? trunsgere.

fig. II. exhibendum curare mei muneris esse existimo. Specimen hoc Domesdayanum sequuntur alia nonnulla, è quibus ob nitorem suum exemplaria quoque esse à me addenda æquum puto. Horum agmen ducit istud concilii *Winton.* quod extat codicis *Wigornienſis* folio 4. Dein sequitur specimen chartæ illius historicæ de sancto *Wulstano* episcopo, quam, auctore viro maximo *Gulielmo Hopkins* S. T. P. & ecclesiæ Cath. *Wigorn.* præbendario, in *Anglia* sua *Sacra* publicavit immortalis memoriæ *H. Whartonus.* Tertio specimen dandum etiam censemus ex elegantissima charta originali fundationis ecclesiæ *Norwicenſis*, quæ facta erat per *Herbertum* episcopum, Anno Dom. M.CI. regnante *Henrico* primo, qui chartam signavit & confirmavit. Hujus chartæ mihi copiam fecit cl. vir *Th. Tanner* A. M. coll. Omnium Animarum, quod Oxoniæ est, Socius digniſſimus, & antiquæ literaturæ apud *Anglos* instaurator egregius. Quarto sequitur specimen chartæ *R. Æthelredi* de fundatione ecclesiæ *Eyneshamenſis*, prout descripta extat in vetusto registro cœnobii *Eyneshamenſis*, quod jam possidet Decanus, & cap. ecclesiæ Cath. Christi apud *Oxonienſes*. Hæc autem omnia ordine ponuntur fig. III. A. B. C. D. His alia succedunt ex cod. MS. consuto Coll. *Tr. Cant.* fig. IV, V. & è cod. pulcherrimo MS. homiliarum *Semi-Sax.* qui extat in bibl. *Lambethana*, fig. VI, VII. & VIII, Alphabetum codicis MS. *Semi-Sax.* bibl. *Cott.* Titus, D. 15. Literæ manûs, in quibus rhythmi, sive potius pseudorhythmi illi *Semi-Saxonici* codicis compacti, qui asservatur in bibl. Coll. *Trin. Cantabr.* ex quo nonnulla in hoc capite, & cap. XXIV, transcripsimus, istis cod. *Cott.* fig. VIII. expressis haud multum absimiles sunt, retentis adhuc *Saxonicis* p. ð. þ. ƿ. quæ in omnibus *Anglo-Normannicis*, *Gallicanâ* manu scriptis, usitata diu manserunt. In omnibus, inquam, *Anglo-Normannicis* usurpata diu fuerunt post *conquiſitionem* ista elementa; sed in *Normannicis* nunquam occurrunt MSS, quod eorum sonum & potestatem *Gallica* lingua, ut jam nunc non agnoscit; ita nec in anteactis istis temporibus agnovit. p autem & uu vel w, ut antea tradidi, promiscue in *Anglo-Normannicis* post expugnatam à *Normannis Angliam* usurpata erant. Hujus exempla peti possunt ex cod. Coll. *Trin. Cantabr.* compacto supra citato, ubi in homilia de *Adventu* p. 1. Sic legitur: to ðai is cumen ðe holie tið ƿ me clepeþ aduent. þanked be ure louerd ihu cst ða haueþ isend. and hit lasteþ þre wuke fulle. ⁊ sum del more. sequitur autem paulo post: ðe oþer pas on þe hold laȝe. ⁊ ðe ðridde pas on ðe nepe laȝe. Sic quoque, men þe þaren punede. pule ȝefare toȝenes him. t etiam & t in *Anglo-Normannicis* promiscue usurpantur, ut ex superiori exemplo patet. th etiam & þ vel ð pariter leguntur in istis MSS. & *Saxonicum* ⁊ quum ut in *Saxonicis* libb. excuditur, tum ut parum ab ista forma cum virgula transversa in aliam formam mutatur, (hoc modo * ⁊) in iis occurrit.

Hactenus de mutatione *Saxonicæ* manûs vel scripturæ, in *Gallicanam*; cujus postremum specimen ex archivis *Wellenſibus* ad me etiam ab iisdem præstantissimis viris missum habes fig. IX. & si iis opus esset, & per sumptus liceret, etiam ex aliis MSS. specimina pulcherrima dare facile esset. Apud me enim habeo *Ælfrici* grammaticæ *Latino-Saxonicæ* exemplar vetustum, quod mihi vir literarum omnium, & speciatim *Saxonicarum* peritissimus *Agenhoenſis* ecclesiæ in pago *Northamptonienſi* Rector digniſſimus, *Matth. Hutton* S. T. P. pro sua humanitate, præstantissimi viri, & ejusdem ecclesiæ patroni *Thomæ Cartwright* armigeri nomine, à quo id acceperat, accommodavit. In quo quidem codice, quum in margine, tum in linearum intercapedine, multa vocabula & *Latina* & *Normannica* manu *Gallicâ* nitide scripta cernuntur. Nam †*Ingulpho* teste, quem monasterio *Croylandenſi* præfecit *Normannus Conquæſtor*, adeo exoleverat *Saxonica* manus, & neglecta plane viluerat, quod plurima chirographa *Saxonicâ* manu exarata, & ex chartaria desumpta junioribus tradi jusserit, ut ex iis ad legendum & scribendum *Saxonice* instructi, monasterii monumenta contra adversarios suos scirent allegare.

Ex iis autem, quæ in hoc capite dicta, & primi capitis tabella descripta sunt, constat ab *Ælfredi* temporibus, ex quibus *Saxonicam* manum in desuetudinem abiisse scribit *Ingulphus*, *Gallica* sive *Latina* elementa f. r. s. s. t. st. w. x. quibus addas q. g, quæ nonnunquam in *Semi-Saxonicis* & *Anglo-Normannicis* occurrunt, apud *Anglo-Saxones* recepta fuisse. imo *Italicum* ȧ, & ab eo factum a, & *Italicum* e cum majusculis R. S. post *Ælfredum* ab exteris reducem, è *Romano* in *Saxonicum* alphabetum irrepsisse conjicio; propterea quod elementa ea me observasse non me-

---

landes. ne. ꝑuꝑon hit is ꝛceame to tellanne. ac hit ne þuhte him nan ꝛceame to donne. an oxe. ne an cu. ne an ꝛpẏn næs belẏꝑon. ƿ næs ȝeꝛett on his ȝeppite. ⁊ ealle þa ȝeppita pæꝑon ȝebꝑoht to him ꝛẏþþan :· Sic in anno M.LXXXVI. He pixade oꝑeꝑ Englæ land. ⁊ hit mid his ȝeapꝛcipe ꝛpa þuꝑh-ꝛmeade. ƿ næs an hid landes innan Englæ land. ƿ he nẏꝛte hpa heo hæꝑde. oððe hpæs heo puꝑþ pæs. ⁊ ꝛiðdan on his ȝeppit ȝeꝛætt. Vide quoque *Ingulphi* hist. *Croyland.* edit. *Oxon.* p. 79, 80. ex his penes lectorem sit judicare, An *Gulielmus* I, conquæstor dictus, in victos *Anglos*, necne, jure victoris usus est. * Character is, quo ET *Latinum* & *Anglo-Saxonicum* AND significantur, jugatus est, atque originis, ut videatur, *Runicæ.* coalescentibus enim duabus *Runis* ᛁE, ᛅT, nascitur illud ⁊. hoc est, quoad literas, ET; quoad sensum, AND. ipsa certe ligatura occurrit in *Runico* quodam monumento, ad *S. Brigidæ* fanum apud *Cumbrenſes* prostanti. adeo ut inter elementa composita, quæ *vefjur* & *ſlitrur* vocat *Wormius*, (lit. *Run.* cap. V.) illud ⁊ numerandum est. † Historiæ suæ paginâ 98.

 min

mini in chartis ante id tempus ſcriptis, quales ſunt, charta lacera *Æthelredi Merciorum* R. circa A. D. DCXCII. Charta *Osheri* reguli *Huicciorum*, circa A. D. DCXCII. Charta *Uhtredi* reguli *Huicciorum*. A. D. DCCLXVII. Charta *Offæ R. Merciorum*, A. D. DCCLXXV. Charta *Cænwulfi R. Merciorum*, A. D. DCCCXVI. Quæ omnes in archivis eccleſiæ *Wigorn.* laceræ, exeſæ, aut hic illic obliteratæ, exceptâ chartâ *Offæ R. Merciorum*, quæ integra extat, etiamnum aſſervantur.

XIX. A mutatâ autem ſcribendi ratione, quâ ab *Anglo-Saxonica* puriori *Semi-Saxonica* & *Anglo-Normannica* ſe diſtinguunt, procedamus ad voces & phraſes obſervandas; imprimis ad notandas voces, quarum ingenti numero, tam Borealium, quam Auſtralium *Saxonum* ſermonem dialecti iſtæ & ante & poſt *Conquæſtum* corruperunt.

Harum tria genera ſunt. Nam aliæ ſunt *Gallo-Francicæ*, aliæ *Gallo-Latinæ*, aliæ denique *Danicæ*; quarum duo priora genera univerſa, vel tantum non univerſa, *Nortmanni*, qui vernaculum avitum ſuum dediſcentes, omnia fere *Gallice* loqui diu affectarant, ſecum in *Angliam* introduxerunt. De *Danicis* autem, quarum haud exigua copia apud *Nortmannos* non potuit non manere, non tam facile judicatu eſt, quænam ex iis ante, & quæ poſt *Conquæſtum*, quem ſcriptores noſtri vocant, in uſu eſſe cœperunt, exceptis forenſibus paucis, & aliis nonnullis, quæ in chartis & iſtiuſmodi monumentis *Nortmannicis* occurrunt. Incipiamus autem à *Gallo-Francicis*, quale eſt **grabe**, *Francice* grab, *ſepulcrum*: ut in *Tatiani* harmonia *Francica*, cap. 220, quom tho Simon Petrus folgenti ino inti ingieng in thas grabe, *venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in ſepulcrum.* Tho ingieng ther jungero thi ther er quam zi themo grabe, *tunc introivit & ille diſcipulus, qui venerat primus ad ſepulcrum.* *Saxonice* autem ſic vertuntur; pꝛoblice Simon Peꝛpuꝛ come æfꝛeꝛ him. ⁊ eode into ðæne bẏꝛgene. per bẏꝛgen etiam *Saxonice* redditur *ſepulcrum* vel *monumentum* in hiſtoria *Lazari* ſepulti & à mortuis reſuſcitati, *Joh.* XI. Hujuſmodi eſt **to roſt**, *aſſare*, & **roſt-meat**, *caro aſſa.* nam *piſcis aſſi*, Luc. XXIV, 42, in *Tatiani* harmonia vertitur ȝiroſtites fiſges; *Saxonice*, ȝebꝛeddeꝛ fiꝛceꝛ. Sic in *Ælfrici* heptateucho, *Exod.* XII, 8, 9. & *comedent carnem illam aſſam igni*; & *ſed aſſum tantum igni*, redduntur, and eaꝛon ealle ꝑ flæꝛc on fẏꝛe ȝebꝛædd; &, ac ꝛẏȝ hẏꝛ eall on fẏꝛe ȝebꝛædd. Hujuſmodi etiam eſt **cider**, *Gallice* du cidre, *vinum pomatium*, proculdubio à *Francico* cidari, *cicera*; ut in *Tatiani* harmonia; inti uuin noh cidari trinchit, *& vinum ciceramque non bibet.* nihil linguis univerſis communius eſt, quam vocum generalium in ſpecialem ſignificationem, uſu præſcribente, tranſitio. **Softe**, *lenis*, *facilis*, *mitis*, chron. *Sax. Gibſ.* M.LXXXVII. *Francice* ſamft, ſanft, *Kiliano* ſaft, ſaecht; unde *Francicum* unſamfꝛ, unſemfꝛ, unſenfꝛ, unſanfꝛ, *arduus*, *difficilis*. Ant, *&*, *Francice* enti. Wou, *Anglice* **how**, *Francice* wio, wiou. wou ho ꝑoledon martirdom, in vita ſanctæ *Margaretæ*, *Normanno-Saxonice*, vel *Anglo-Normannice*, in MS. cod. conſuto coll. *Trin. Cantabr.* Meſſagers, ibid. *nuntii*, *Anglice* **meſſengers**, i. e. *menſagers*, vel forſan *mitſagers*, verbale à mitſagan, metſagan, medſagan. Aſe, aſa, nunc **as**, *ſicut*, *Francice* als. ib. **wune**, *gaudium*: ðe Noꝛice hiꝛe fedde wiþ well muchele wune, ibid. *Francice* wunna, winna, *gaudium.* de quo *Junius* in obſervationibus in *Willeramum* p. 51. Leuemon, *Anglice* **lemmon**, *concubina*, ibidem. ho ſcal be my leuemon, **ſhe ſhall be my lemmon.** &, meiðan mẏ leuemon ẏou ſcal be. ibid. *leuemon* autem videtur componi ex *Francico* lief vel lif. *Tatian.* XIV. liob. *Sax.* leoꝛ, *dilectus*, *gratus*, *acceptus*, & mon, man, *homo.* vel ex leue, *amor*, & mon, man; nam in *Anglo-Normannicis* tam *amaſium*, quam *amaſiam* ſignificat. Snelle, *celeres*, *diligentes*, *agiles*, ibid. *Francice* ſnell, ſnello, *celer.* ꝑe ſeꝛgaunz weꝛen ſnelle ant bꝛotten hiꝛe ſon. *Angl.* **the ſervants were quick and ſoon brought her.** **To curſe**, **curſed**, *maledicere*, *execrari*, *maledictus*, *execratus.* Chron. *Sax. Gibſ.* In *Saxonicis* ſemper apẏȝan, apẏꝛȝed. unde *Semi-Saxonicum* awaꝛied: awaꝛied woꝛþe þine ȝodeꝛ, **curſed be thy gods**, vita *S. Margaretæ*. Barun, baron, *vir*, *maritus*, *homo*; *Francice bar*, *baro*; ut in evang. harmon. *Cotton.* ſive in *Francicum*, ſive in vetuſtiorem *Saxonicum* verſo, *Petrus* apoſtolus bis vocatur bar uuꝛdiȝ ȝumo, vel bar uuûꝛdiȝ ȝumo; XXXV, & LV, *dignus ille vir Petrus.* Hic autem bar & ȝumo ſynonyma poetice junguntur in eadem oratione, ſecundum cap. XXIII, reg. XXIV. Inde adhuc termini apud nos *forenſes* baron & femme, *vir* & *uxor*; & *proceres* regni, qui, ut cum *Feudiſtis* loquar, *homines regis* ſunt, & regiæ majeſtati hominium vel homagium jurant, *Barones regis* & *regni* vocantur.

* Seẏntz voſ ke alez par mer, — *Vos qui per mare peregre proficiſcimini,*
De ceꝛ †barun oiez parler, — *Audite, dum loquar de hoc viro,*
Ke tanꝛ eſꝛ par tuꝛ ſocurable, — *Qui ubique ſuccurrere poteſt,*
Eke en mer eſꝛ tanꝛ aiðable. — *Et qui per mare tantus eſt ad ſuppetias ferendas.*

Hæc ex antiquo carmine de vita *Sancti Nicolai*, de quo infra. Tenꝛepie, *cenſus*, chron. *Sax. Gibſ.* anno MCXXXVII. *Stephano* dominante. hi læiðen ȝæilðeꝛ on þe tuneꝛ æuꝛeu pile. ⁊ clepeden it tenꝛepie, *impoſuerunt tributa oppidis valde frequenter, & impoſitionem iſtam vocarunt* tenꝛepie. De hoc autem tenꝛepie ita pro modeſtia & candore ſuo doctiſſimus interpres, nondum in *Francicis* verſatus: *hujus vocis ſignificatio mihi plane incognita.* Vox enim *Franco-Theotiſca*

---

* Nunc *Seigneurs.* † Scilicet de *Sancto Nicolao*, è cujus vita *Gallice* conſcripta hæc hauriuntur.

eſt,

eſt, ex *Francico* tenſe vel tinſe, *tributum, cenſus*; & *rice*, quod quum *regem*, tum *regnum* ſignificat, compoſita. tenſerice autem in tenſerige verſum, liqueſcente g, mutatur facile in tenſerie, ut *Saxonicum* ðuþþice, ſcriptum ðuþþige, facile tandem mutatum erat in noſtrum **Surrey**. vel forſan hybrida vox eſt, ex tenſe & *Gallico* rei, nunc roi, compoſita. & ſic *cenſum* vel tributum regis denotat. Quod vero *tenſe* ſignificationem *cenſûs* habet, conſtat ex harmonia evangg. *Cott.* xxxix, quamun into Kapharnaum, thar fundun ſia enna cuningeſ thegan uulancan under tham uuerode. thiu ðymon Petruſe quat that hie uuaþi giſendid tharod, that hi thar gimanodi manno gihuilican thero hoðid ſcatto, thia ſia te them hoðe ſcoldun tinſi gelðan, *venerunt ad Capernaum, ubi invenerunt quendam miniſtrum Imperatoris inſolentem inter populum, qui dicebat ſe eſſe Cæſaris primarium & egregium miniſtrum: dein Simonem Petrum allocutus, dixit ſe eo mißum eſſe, ut omnes homines moneret cenſûs capitis,* [didrachmatis,] *quem tributi nomine aulæ ſolvere deberent.* ðo thu that eriſt mugi fiski fahan, ſo tiuh thu thena fan them fluode, te thi ant-klemmi im thiu kinni, thar maht thu undar them kaſton niman guldina ſcattoſ that thu forgelðan maht them manne te gimuodie minan endi thinan tinſeo ſo huilican ſo hie uſ toſuokit, *piſcem, quem primum capere poſſis, è mari extrahe; tum unco genas prehende, ubi inter fauces ſumes aureum nummum, quem homini pro meo & tuo tributo poſſis dare, quantumcunque ſit, quod à nobis requirat.* Sic xlvi, nu uui thi fragon ſculun riki theodon, huilik reht habit thie Keſur fan Rumu, thi im to te theſon Kuninge-herod tinſi ſuokit, *nunc à te percontari debemus rex patriæ, quodnam jus habet imperator Romanus, qui ſibi in hoc regno cenſum quærit.*

XX. A *Gallo-Francicis* autem tranſeamus ad *Gallo-Latinas* voces, quas in *Semi-Saxonicam Normannica* lingua intulit. id genus ſunt, quæ in chron. *Saxon. Gibſ.* leguntur, nomina menſium *Latina*, ut in anno mxiii, toforan þam monþe Augurt. anno mxliv. on ðirum ilcum geare forþferde Ælfrtan Abbot rce Augurtine, non. Julii. mxiv, iii non. Febr. mxlii, ⁊ ða pæſon Cartron on iii. non. Apr. mxlvii, on ðirum geare forþferde Lodpine eorl on xvii. Kl. Mai. mlxi, on ðirum geare forþferde Lodpine. b. æt rce Martine on vii idur M̄. mlxx. he par gehadod iv kal. reptembrir. m.c.vii. idur Ianuarii. mcxvii. on ðære nihte kl. Decembrir. Huc referenda etiam ſunt feſtorum nomina *Latina*; ut parche vel parcha, chron. *Sax. Gibſ.* mxii. on ðone runnan efen octabar parchæ. mxv. ða toforan Natiuitar rce Marie marran. mlxxvii. anre niht æf Arrumptio rce Marie. m.xcix. ⁊ Ormond birdcop of ðcarbyrig innan Aduent forþferde. mcii, mcv, mcvi, *Natalis Domini*, quod *Saxonice* midpintres mæſſe-dæg, *Semi-Saxonice* cnirtes mæſſe vocatus erat. Natiuited *Gallo-Latine* dicitur. Sic anno mcxviii, *feſtum Circumciſionis & baptiſmi Domini* vocatur theophanie; on ðiron geare on ðære pucon Deophanie pær anes æfenes rpiþe micel lihting. mxxiii. ꝑ pær þes dæiges Annuntiatio r. Marie. mx. Dir pær on ðam dæg prima arcenrio Dmi̇. Alia etiam nomina *Latina*, & à *Latinis* formata occurrunt, quæ huc ſpectant: ut anno mxii, on rcs Paulus mynrtre. mxxiii, Æþelnoþ Arceb. feſtede rce Ælfeges heliquiar to Cantpara byrig of Lundene. mlxx, ⁊ bebead þam birdcopan ðe þæs cumene pæſon be þar Arceb. L. hære ða reſtire to * ðonde. mlxx, Concilium; ut toforan eallan þam Concilium ðe ðar gegadered par. Sic anno mcxix, re riddan to rce Lucas mæſſan evangelirta com into France to Ræms. and ðæs heold Concilium. Anno autem mcxxv, *Concilium* emollitur in *Concilie*; ut and riddan he heold his Concilie on Lundene. Sic autem à ge-mot & mot, quæ *Conventus* tam eccleſiaſticos, quam civiles apud *Anglo-Saxones* ſignificabant, *Normanno-Saxonice* ventum eſt ad *Concilium* & *Concilie*, nunc **Council**. Hujuſmodi etiam ſunt *capitulan*; ut, Aner dages re abbot eode into capitulan. ⁊ hi comon into capitulan, mlxxxiii. Chor, ut, þa frencirce men bræcen þone chor. ibid. Cnapan; ut rpa ꝑ blod com of þam peofode uppon þam gnapan, ibid. Clepecer, clepe & clepe-hader man, m.lxxxv, mcxiii. Corona, de quo infra, nunc **crown**, mlxxxv. hes re cing bæs his corona. Cœna ðomini mcvi. Mid proceſſion mciii. Cartelar. mlxix. Cartelmen, mlxxv, & Cartele. *ibid.* Candel, in Candelmæſſan, mxiv. Capelein; ut, þær cyngeſ capelein, mcxiv. infra kingeſ hirð clepe, mcxxiii. Litania major, mcix. prior, mc.vii, mcxxiii. On octabar rce Iohannis euangeliſtæ, m.cxiv. ðepulchrum domini, mcxx. legat; ut, on þa ilca tyma com an legat of rome, mcxxiii. legat autem alibi *Saxonice* dicitur, ranger man. Market: ut, at anne market, mcxxv. Canceleſ; ut, ða hpile ꝑ re Arcebircop pær ut of lande geaf re cing ðone birdcop-rice of Baþe þer cpener canceleſ Lodefneiþe pær gehaten, mcxxiii, mcxxxvii. Prioreſ, Canoniar, Æfce-decneſ, cellar, mcxxix. Iuſtice; ut, ⁊ na Iuſtice ne ded, *neque malos ſupplicio afficiebat*, mcxxxvii. Capited; ut, ⁊ heold micel Capited in the huſ, *& hoſpitio apud ſe omnes liberaliter excepit*, m.cxxxvii. Renteſ, priuligeſ, plantede, miracleſ, *ibid.* Empefie, cunteſſe; ut, ðeſ efter com þe kinges dohteſ Henriefi. ðe hæfde ben Empefic on Alemaine. ⁊ nu pær Cunteſſe in Angou. ..... and ræhtleden pyd þempefice, *& fœdus fecerunt cum Imperatrice*, mcxl.

Hic autem duo notanda ſe offerunt, lector benevole; primo, morem non fuiſſe apud *Anglo-*

---

* *Semi-Saxonice* pro ðonne, vel ðoenne, ut ſupra in charta *Gullhialmi Conquæſtoris* riofæn- ðe pro riofenne. & infra, to ðeminde pro to ðemenne. Occurrunt alia ejuſmodi.

Saxones ante *conquæſtum*, magnatum & principum uxores virorum ſuorum titulis inſignire. Nata *regina* vocata erat ¹ðæƒ cyninȝeƒ cpen, *regis conjux*, & non cyningenna; & *imperatrix* vel *auguſta*, ðæƒ caƒeƒeƒ cpen, *imperatoris uxor*, & non ut ſupra emperic, vel empeƒice. Uſu vero obtinente tranſiit tandem communis vox cpen, *uxorem* ſignificans, in ſpecialem ſignificationem ad denotandem *regis uxorem*, i. e. ²*Reginam*. Quæ etiam emphatice vocari ſolebat, ƒeo hlæfðiȝ, hlæfðiȝea, hlæfðia, *Semi-Saxonice* hlæfði, hlavði, nunc **lady**. *domina*. Sic in duabus chartis *Edithæ R.* quæ deſcriptæ extant in manu *Gallica*, in MS. eccleſ. Cath. *Wellenſis*, altera ſic incipit: Eðith ſeo hlavedi Eaðwarðes kinges lefe gret, *&c.* Altera autem ſic: Eaðgyþ ſe hlavidiȝe gret Harold Erl min broðor. Quo nomine quoque *Procerum* omnium *conjuges* in ſcriptoribus non raro honorificantur. Verum la roÿne, nunc la reine, la ðucheƒƒe, la cunteƒƒe, nunc la counteſſe, la maƒquiƒe, la chancelieƒe, & id genus omnia, à *Normannis* ſive *Gallis* in ſermonem noſtrum allata ſunt, qui novâ linguâ, novis moribus, novis inſtitutis & legibus labeſcentem prius auſtralem *Saxonicam*, ex *Semi-Saxonica* quam voco dialecto, in *Anglicanam* planè converterunt. ſecundo notandum eſt à vocabulis *Emperic* & Iuſtice, c apud *Anglo-Normannos* in *Gallo-Latinorum* fine ſonuiſſe ut s *Romanorum*. Unde forſan in *Runarum* alphabeto quod extat in bibliotheca *Cotton. Vitellius*, A. 12. tertium elementum, quod reſpondet *Latinorum* & *Anglo-Saxonum* c, deſignatur per *Cimbrorum* veterum ſigma ᛋ. ut in hæc tabella videre eſt:

A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L.M.N.O.P.Q.R.S.T.V. X.Y.Z.

ᛕ.ᛒ.ᚻ.ᚦ.ᛗ.ᛉ.ᚷ.ᚾ.ᛇ.ᚹ.ᛚ.ᛘ.ᚾ.ᚩ.ᛈ.ᛩ.ᚱ.ᛋ.ᛏ.ᚢ. ᚻ.ᚤ.ᛯ.

ᚴ.ᛒ.ᚺ.ᚠ.ᛗ.ᚠ.ᚺ.ᚽ.ᛁ.ᚷ.ᚴ.ᚿ.ᛇ.ᚩ.ᚯ.ᚱ.ᚳ.ᛏ.ᚣ. ᛝ.ᚠ.ᛯ.

ᚲ.ᛒ.ᚺ.ᚩ.ᚠ.ᚠ.ᚸ.ᛁ.ᚴ.ᚴ.ᚿ.ᚸ.ᚾ.ᚩ.ᚱ.ᚳ.ᛏ.ᚣ. ᛝ.ᛦ.ᛯ.

ᛉ.ᚷ.ᚳ.ᚴ.

ſuperioribus addas paiƒ, nunc **peace**, MCXXXV. ƒpeƒoƒ, M.CXXXVII. cuƒƒ, *Anglice* **court**, à *Latino cors*, *chors*, *cohors*. Norice, nunc **nurſe**, *nutrix*, & noriceſcep: ut enim *Franci* habent land, & landſcepi, *regio*, & iſtiuſmodi multa: ſic *Franco-Galli*, & ab iis Normanni norice, & noriceſcep. þe norice hire fedde ... aſa witte iƒ noriceſcep; vita *S. Margaritæ*, *Normanno-Saxonice*, vel *Anglo-Normannice*, quæ extat in MS. cod. conſuto bibl. *Trin. Coll. Cantabr.* Sergaunz, nunc **ſergeantes**, *ſervientes*. Se ſergaunz eden aſe he am bed, *Anglice* **the ſerjeants [ſervants] went as he bid them.** Se ƒergaunz deden ar ernde, **the ſerjeants did their errand.** ib. pine, pin, *pœna*, *dolor*, *tormentum*, *cruciatus*. pinan, *torquere*, piner, *tortor*, chron. *Sax. Gibſ.* MCXXXVII. & in vita *S. Margaretæ*:

Đo ſpec Olibrius. bi hire þet he ſtod
Meidan † M. if ðiſ þine ȝod.

Conſiler, *conſiliarius*, Angleſ, *Angeli*, ioie, nunc **joy**, *gaudium*, ab antiquo *joco*, *jogo*. poutte, nunc **pity**, à *pietas*. ſtourbing, nunc **diſturbance**, *perturbatio*. vie, *vita*. ibid. en exemplum:

Here i mai tellen ou. wid wordes feire ant ſwete.
Đe vie of one meidan. waſ hoten Maregrete.

deliuure, *Anglice* **deliver**. ibid. cum nonnullis aliis. Multa hujuſmodi erui etiam poſſunt è vetuſtis *Gallorum* monumentis, quale eſt carmen de vita *S. Nicolai*, *Gallicè*, vel *Gallo-Normannice*, quod etiam extat in præfato Manuſcriptorum *Coll. Trin.* theſauro, antiquorum cultoribus

---

¹ Ratio, propter quam *regis uxorem*, *reginam* appellari noluerunt *Anglo-Saxones*, traditur ab *Aſſerio Menevenſi*, in his verbis: *Æthelwulfus Juditham Caroli R. filiam, quam à patre ſuo acceperat, juxta ſe in regali ſolio ſine aliqua nobilium ſuorum controverſia, & odio uſque ad obitum vitæ ſuæ, contra perverſam illius gentis conſuetudinem, ſedere imperavit. Gens namque occidentalium Saxonum Reginam juxta Regem ſedere non patitur, nec etiam* REGINAM *appellari, ſed* REGIS CONJUGEM *permittit. Quam controverſiam, imo infamiam, de quadam pertinaci & malevola ejuſdem gentis Regina ortam fuiſſe majores illius terræ perhibent.* Orta autem eſt occaſio notandi uxores regum apud *Anglo-Saxones* iſta quaſi ignominiâ, ut pergit narrare *Aſſerius*, ab *Eadburga*, Offæ R. *Merciorum*, regina, quæ tyrannidem in proceres regni exercens eorum haud paucos conſilio, & regem ipſum caſu veneno extinxit. ² Sic in charta fundationis eccleſiæ *Eyneshamenſis*, quæ nunc *Ædis Chriſti Oxon.* peculium eſt, ſubſcriptio *Ælfgifæ* poſt illas *Æthelredi R.* & clitonum, ſic ſcripta extat. EGO ÆLFGIFU REGINA SCIENS TESTIMONIUM ADHIBUI. * hæc duo elementa ſic exarata cernuntur in Alphabeto *Runico Arngrimi Jonæ*, *Crymogææ* capite tertio. † Maregrite. Sic enim vocatur *S. Margareta*.

plurimi

plurimi faciendo. Ibi leguntur lai, *laici*, *Anglice* **laity, lay-men**; riche, richeſſe, nunc **riche, riches**; antiquite; empire; deſirer; conqueſt, *conquiſitum, acquiſitum, bona acquiſita*; Bachilerſ, nunc **bachelers**; bounte, **bounty**; poure, pouerte, **poor, poverty**; conſeil, **counſell**; plente, **plenty**; creatour; marier, **to marry**; cite, **city**; aſembler, **to aſſemble**; acorder, **to accord**; afflictioun; honour; ioie; charite; humilite; almeſ; eſcole, **ſchool**; marinarſ; paſſer, **to paſſe**; ſage; port; ewe, *aqua*, unde noſtrum **ewer**, gutturnium, aqualis. Sucurer, **to ſuccour**, à *ſuccurrere*; aide; meſere, **miſery**; pardoun, **pardon**; & *Latinæ* ſtirpis ſexcenta alia. In hoc MS. carmine, etiam leguntur, deuſ, nunc *dieu*; eleſ, nunc leſ; &, nunc *il, le*,; ia, nunc *je*; out, nunc *ait*; cum, nunc *comme*; auum, nunc *avons*; dirrum, nunc *dirons*; oum, nunc *on*, quod demonſtrat *on* non ab *Italico uno*, ſed ab antiquo *houm* vel *houme* derivandum eſſe, de quo tamen quaſi dubitavimus, cum decimum caput ſcriberemus, quem locum videas.

Souent ſe claiment cheitiff e laſ.	*Sæpe miſelli & laſſi clamantes,*
Souent dient ſein Nicolaſ.	*Sæpe dicebant, ſancte Nicolae,*
Sucurez nuſ ſein Nicholaſ ſire.	*Succurre nobis domine ſancte Nicolae,*
Si tel eſ cum * oum dire.	*Si, quem dicunt, is es.*
A taunt unſ houme lur aparutt.	*Tandem iis apparuit homo,*
Ke en la nef iuſte euſ ſe eſtutt.	*Qui in nave juxta eos ſtetit.*

A nobis autem minime prætereundum eſt *Latino-Gallicum* capta, *charta*, & per metonymiam materiæ, *Anglice* **charter**, *ſcriptum, diploma, chirographum*, (*Anglo-Saxonibus* ſemper ȝeppit) de quo hæc †*Ingulphi* lectu digna ſunt: *chirographorum confectionem Anglicanam, quæ antea uſque ad Edwardi Regis tempora fidelium præſentium ſubſcriptionibus cum crucibus aliiſque ſacris ſignaculis firma fuerunt, Normanni condemnantes chartas vocabant, & chartarum firmitatem cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum, ſub intitulatione trium vel quatuor teſtium aſtantium, conficere ſolebant.* Legitur autem capta in evangelio *Nicodemi*, multis in locis: ut §. XX. hiȝ ða ſpa ðeah beþohton þ hiȝ him ſeoſon peþaſ ȝecuþon. ðe loſeþeſ ſpýnd pæþon. ⁊ him to ſendon. ⁊ an captan mid him. ſeo pær þur appiten. Sib riȝ mid ðe loſeph. Sic XXIII. pe pýllaþ eac. ſýllaþ uþ eac ða captan þ pe hit maȝon on appitan þ þæt pe ȝehýndon. ⁊ eac ȝeſapon: Ða ealdaſ þa. ⁊ ða mæſſepneoſtaſ heom captan ſundon. ⁊ eall þæt þæto ȝebýnede. Kaþinuſ and Leuctiuſ heom pæþon þa þa captan onſonde heoþa æȝþeþ ane. Sic XXXIII. hiȝ up aþiſon. ⁊ ða captan. þe hiȝ ȝeppýten hæfdon þam ealdþum aȝeaſon. Æque demonſtrat hæc vox capta, ac ſupra niht hand, pſeudo-evangelium iſtud *Saxonice* poſt † *conquæſtum* à nonnemine verſum fuiſſe, qui ex eorum numero erat, qui in literatura *Saxonica*, *Normanno* imperante, neglecta, perinde ac in *Latina* juvenes inſtructi *Saxonice* ſcripſerunt, quemadmodum docti *Græce* & *Latine* ſcribere jam ſciunt. Quinetiam ſententiam hanc noſtrum confirmat iſte Galliciſmus ejuſdem verſionis capitulo XXX. niht hand, nunc **right hand**, *dextera manus*, qui *Anglo-Saxonibus* nunquam non ſpýþne hand: ⁊ ſe hælend ða Adam be ðeſne niht hand ȝenam. ⁊ hým to cpæþ. Hic etiam notandam ſe offert vox coþona, nunc **crown**. chron. *Sax. Gibſ.* 216. 35. on ðiſon ȝeaſe ne bæþ ſe cýnȝ Henſi hiſ coþonan to cniſteſ mæſſan ne to eaſtþon, ne to pentecoſtem, *hoc anno coronam ſuam non induit* (hoc eſt, comitia regni non convocavit) *rex Henricus, neque in natalibus, neque in paſcha, neque in pentecoſte.* Pagina autem 190. 6. *Saxonice* exprimitur per cýne-helm. ðniſa he bæþ hiſ cýnehelm ælc ȝeaſe. ſpa oft ſpa he pæſ on enȝlande. on eaſtþon he hine bæþ on Sinceaſtre. on pentecoſten on Seſtmýnſtre. on mide-pintre on Gleapeceaſtre. *ter* [Gullhialmuſ I.] *geſtavit ſuam coronam ſingulis annis, quoties eſſet in Anglia; ad paſcha eam geſtavit Wintoniæ, ad pentecoſten Weſtmonaſterii, & ad natales Gloceſtriæ.*

XXI. In ſuperioribus, de vocibus *Gallo-Francicis*, & *Gallo-Latinis*. Jam ad *Danicas* procedamus, quæ, *Danis* & *Normannis* è *Dania* & *Norvegia* oriundis, *Angliæ* dominantibus, Auſtralem *Saxonicam* temerantes, paulo minus corruperunt, quam borealem dudum antea corruperat *Danorum* ſermo, qui primi *Northymbriam* expugnabant. Incipiamus autem ab iis, quas à *Normannis* introductas fuiſſe monumenta eorum oſtendunt. Id genus procul omni dubio ſunt ðpenȝeſ clacleſ & bpaue in charta *Ranulphi* qui ex *Gullhialmi, Rufi* dicti, capellano factus erat epiſcopus *Dunelmenſis*, anno M.XCIX. Chartam autem à doctiſſimo viro *Gullhialmo Nicolſono* eccleſiæ *Carleolenſis* Archidiacono ex eccleſiæ *Dunelmenſis* archivis deſcriptam & ad me miſſam cum verſione noſtra *Latina* hic infra appono.

R. birceop ȝneteþ pell alle hiſ þeineſ ⁊ ðpenȝeſ oſ Ealondſcire ⁊ oſ Noſhamſcire. Sitte ȝe þ ice habbe ȝetýþed Stē Luhtbeſht þ lond in [2] Elſedene. ⁊ all þ þæſ to belimpeþ clæne ⁊ clacleſ. ⁊ [3] Halipaſcſtelle. ic habbe ȝetýþed Stē Luhtbeſht hiſ aȝen into hiſ cýncе. ⁊ hua ſua bpaueſ ðiſſeſ bpave. Cpiſt hine þiſſeſ liueſ hele ⁊ heofne niceſ miſde:

---

* In libro autem MS. *fœmina* inſcripto, (de quo infra) ſcribitur *lom* i. e. *loum*, pro *le oum* vel *le houm*, cum articulo præpoſitivo, unde modernorum *lon*, quod tamen exoleſcere cœpit. † Edit. *Oxon.* p. 70. [1] Vide *Ingulphi* hiſtoriam, p. 98. [2] Hodie Allerden. [3] Halipaneſtelle legendum.

*R. Epiſcopus omnibus ſuis miniſtris, & * militibus Lindisfarnenſis inſulæ, & pagi Norhamenſis ſalutem dicit: Scite me conceſſiſſe Sancto Cuthberhto terram Elredenſem cum omnibus ad eam ſpectantibus immunem & à lite quietam, ut & piſcariam* hali-paȝe-ſtelle *dictum. Hæc S. Cuthberhto, plane ut ſua, in uſum illius eccleſiæ conceſſi, & quiſquis has literas ſpoliaverit, Chriſtus eum quum ab hujus, tum à cœleſtis vitæ ſalute peſſundato.*

In hac verſione þrenȝeȝ reddidi *militibus*, & eadem gaudere ſignificatione cenſeo, in hiſtoria familiæ de *Sharnburn*, quæ extat in *Reliquiis Spelmannianis*, à cl. *Gibſono*, *Oxoniæ* nuper editis. In hoc non vulgari, ut à *Spelmanno* vocatur, monumento, ſic ſcriptum legimus: *propter quod idem rex* (ſcil. *Gullhialmus conquæſtor*) *præcepit, ut omnes illi, qui ſic tenuerunt ſe in pace, in forma prædicta, quod ipſi retinerent omnes terras & dominationes ſuas, adeo integre & in pace, ut unquam habuerunt & tenuerunt, ante conquæſtum ſuum, & quod ipſi in poſterum vocarentur* DRENGES, i. e. ut ego puto, *milites*. à *Cimbrico* dreingr, *vir ſtrenuus, fortis*, & Synecdochice, *miles*. Sic in Edda *Iſlandorum*, mythol. XLII. Thor gieck vt vm Aſſgard ſem vngur dreingr, *Thorus ex Aſgardio profectus eſt in forma juvenis militis*. Sic in hiſtoria *Styrbiornonis Suecici*, quod extat in commentariis *Chriſtiani Wormii* ad *Aræ multiſcii* ſcedas: nu er dan markar drotten i dreingia lid geingenn, *nunc profectus eſt Daniæ rex ad militum copias*. Sic etiam in Olafs Saga:

Gaek attu inn, quad eckia, — *Intro i, inquit vidua,*
Armur drengr. — *Miſelle miles.*

Sic denique in Hervarar Saga, cap. v. p. 68. en þar voru ſuo goder dreingir, *& ibi erant ſtrenui milites*. & p. 69. eirn skal vid eirn oroſto heya hraustra dreingia nemur hugurbili, *alter robuſtorum militum contra alterum pugnabit, niſi animus fatiſcat.*.

Llacleȝ, *Saxonice* ſacleȝ, *quietum* verti. *Cimbrice* enim at klaga eſt *accuſare, conqueri*, & klagan, aklagan, klagamal, *accuſatio*; & g in k verſo, klaklauſt, *à carmine & damno immunis*.

Halipaȝcſtelle, mendoſe eſſe ſcriptum pro Hali-paȝe-ſtelle, me pro humanitate & eruditione ſua ſingulari, *Th. Comber*, S. T. P. Decanus *Dunelmenſis*, quem conſului, docuit. decompoſitum autem eſt ex haliȝ, quod *ſanctus, ta, tum*; & *Cimbrico* var, ſeu ver, in gen. varar, quod primùm *labium* vel *labrum*, deinde *oram portus*, ubi navigia appellunt, vel *crepidinem* quam aqua alluit, denotat; & *ſtelle*, quod etiamnum apud *Dunelmenſes*, *alveum*, ad quem fluxus maris accedit, ſignificat; unde ſecundario *piſcariam* ſignificat, quia iſtiuſmodi *alvei* loci ſunt ad piſcandum maxime commodi. Piſcaria autem ad cœnobium *Dunelmenſe* pertinens, quæ fuit ad ripas auſtrales fluvii Tweed, vocata fuit Halipaȝe-ſtelle, i. e. *ſanctæ crepidinis piſcaria*; propterea quod ad eccleſiam ſpectaret. Verum Halipaȝeſtelle, & non Halipaȝcſtelle ſcribendum eſſe teſtimonio ſuorum Archivorum probat vir doctiſſimus, in quibus exaratur **Haliwereſtelle.**

Braue etiam tranſtuli *literas*, à *Cimbrico* bref, quod *epiſtolam, literas, chartulam, diploma, tranſacti inſtumentum* ſignificat. Sic Bibl. *Iſland.* II. Cor. III, 3. Þier erut vort bref skrifad, *epiſtola noſtra vos eſtis ſcripta*. Sic I Cor. XVI, 3. hueria hellſt Þier kioſit met brefin, *quos per epiſtolam elegeritis*. A bref etiam venit verbum at briefa, *exſcribere, literas actis* vel *tabulis mandare*. Inde quoque noſtrum breif, quo nomine jam nunc *ſchedulas*, aut *literas principis* vocamus, quibus pecunias in pauperum ſublevamen colligendas mandat.

Hujus quoque claſſis eſt ſiþenbæ, *mare*, in ſupracitata charta *Gullhialmi* I. on lænd ȝ on ȝiþenbæ, *terrâ marique*. ȝiþenbæ vero barbare ſcribitur pro ȝiþenne; ut boenbe, pro boenne; & ȝiþenne idem eſt ac *Cimbricum* ſirenn, nomen III declinationis compoſitæ à ſimplici ſir, ſar, ſior, *mare*; Bibl. *Iſland.* Joh. VI, 18, enn ſiorenn tok at æſaſt upp af miklu vedre, *mare autem, vento flante, exurgebat*. verſu etiam 17. og ſtigu a skip, og komu yfer um ſiorenn, til Capernaum, *& cum aſcendiſſent navim venerunt trans mare in Capernaum*. Huc etiam, me judice, ſpectant vetera *Danica*, quæ in carmine de vita Sanctæ *Margaretæ*, *Normanno-Saxonice* vel *Anglo-Normannice* condito: ut may, mai, *Cimbrice* meij, mei, may, *virgo*; *Gothice* autem ΜΑΓΑΨ:

Ðe eitteþe was Maregrete, Criſteſ may of heuene.
Olibriuſ heitte þe mai ut of priſun don.

Felawe, *ſocius*, nunc dierum fellow, quod eſt *Cimbrice* felagi, fiælegi, felaga, *ſocius, par, æqualis*:

Ir felawel þat hire biſeten. ful ȝerne hire behulde.
He barſt a two peces. felawe nauete he nan.

To call, quod eſt à *Cimbrico* verbo at kalla, *vocare*; ut in hoc verſu, in vita Sanctæ *Margaretæ*:

Ðe heie King of heuene, to him wol ic calle.

O, quod eſt *Cimbrice* a, & I vel ȳ, *Cimbrice* autem i, *in*: ut, ho ſcal leuen o mine godeſ. &,

Aſe Ieſu Criſt waſ ȳmſelf ȳ þe † flem Iurdan.

---

* Epiſcopos, qui ab omni ſervitute ſeculari immunes erant, ante *conquæſtum*, *Gullhialmus* I. ſub ſervitute militari ſtatuit, inrotulans ſingulos epiſcopatus pro voluntate ſuâ quot militis ei & ſucceſſoribus ſuis, hoſtilitatis tempore, voluit à ſingulis exhiberi. *Matth. Paris.* Edit. *Londini* 1640. p. 7. † A *flumen* hæc vox derivatur; Italice autem eſt *fiume*.

Sic

Sic in chron. *Sax. Gibſ.* p. 239, 28. Ða pæꝛ coꝛn þæꝛe. ⁊ ꝛleꝛc. ⁊ ceꝛe. ⁊ buteꝛe. ꝛoꝛ nan ne pæꝛ o ðe lanðe. Sic in *Pſeudo-Cædmone*, p. 20, 23, ðaꝛ hiꝛ o min mod ȝeꝛpeoðe, *ut de eo in animo meo dubitarem. Normannos* quoque puto primos intuliſſe verbum dubban, *Cimbrice* at dubba, in phraſi iſta ðubban to piðeꝛe, *equitem creare* ſeu *conſtituere*; *Cimbrice* at dubba til riddara. ꝛe cyniȝ ðubbaðe hiꝛ ꝛunu henric to piðeꝛe ðæꝛ, *ibi filium ſuum Rex* [*Gullhialmus Baſtardus*] *equitem creavit.* chron. *Sax. Gibſ.* An. MLXXXV. Sic in Orms Wilkina ſaga. pag. 45. Rikard dubbaðe Bering til riddara, *rex Beringum equitem creavit.* ibid. etiam p. 122. kongrin hann dubbar til riddara, *rex ipſum equitem creat.* Eg dubbaðe hann til riddara, *ego ipſum inter equites retuli.* Hinc dubbaðr riddare, *eques cataphractus.* Doctiſſimus *Olaus Verelius*, at dubba til riddara, *Suecice* vertit, ſla en til riddare, i. e. *percutere aliquem in equitem*, ſcilicet *percutiendo aliquem equitem creare.* at dubba enim primario ſignificat *cædere, verberare, percutere*; ac quod moris erat à gentibus *Scandicis*, ut opinor, profecti, juvenem juſtæ militiæ candidatum gladio cinctum manu percutiendo, vel gladio ſtricto feriendo * equitem creare, propterea creatio equitis per hoc verbum denotari contigit, poſt introitum *Normannorum.* Etenim ante id tempus apud *Anglo-Saxones* mos erat, non per *dubbationem* à rege, ſed per *conſecrationem*, militiam legitimam ambientem, *abſolutum* prius ab omnibus peccatis, quæ ei confitenda erant, & in eccleſia totam noctem vigiliis & orationibus intentum, craſtino die miſſam auditurum, gladiumque ſuper altare offerentem, tandemque ſacrorum in miſſa participem factum à ſacerdote, ſive is epiſcopus, ſive abbas, ſive monachus, vel quis alius è presbyteris eſſet, gladium collo ejus cum benedictione imponente, equitem, ut *Ingulphus* tradit, creari. Hunc autem conſecrandi militis modum *Normanni*, ut idem ſcribit, abominati ſunt, talem non militem legitimum exiſtimantes, ſed equitem ſocordem & degenerem.

XXII. Verum præter voces *Danicas*, quas *Normannos* è *Dania* & *Norvegia* oriundos, è *Neuſtria* in *Angliam* tranſtuliſſe conſtat, aliæ id genus ſunt, de quibus haud adeo certe definire poſſumus, an ante, vel poſt ingreſſum *Normannorum* in uſu apud auſtrales *Angliæ Saxones* eſſe cœperunt. Hujuſmodi ſunt ꝛꝛa, apud *Anglos* boreales adhuc, fra, *de, è, ex, ab, abs*: ut in diplomate iſto *Semi-Saxonice* per falſarium illum monachum *Petro-burgenſem* condito, chron. *Sax. Gibſ.* anno DCLVI. Fꝛa eꝛendic to þ ꝛteode þe man cleopaþ ꝛeþeꝛmuþe. ⁊ ꝛꝛa þ niht peie. x mila lanȝ to ȝuȝȝedic. ⁊ ꝛꝛa to naȝȝeꝛilh. and ꝛꝛa naȝȝeꝛilh v mile to þe niht æ ðe ȝaþ to ælm. Sic in anno MCXL. and te cuen oꝛ ꝛꝛance. todælde ꝛꝛa ðe kinȝ. ⁊ ꝛcæ com to þe iunȝe eaꝛl Henꝛi.

Liþ, *Saxonice* ꝛcip, *navis*, & liþꝛ-man, *Saxonice* ꝛcippeꝛ, *nauta*, chron. *Sax. Gibſ.* p. 154. l. 27, 30. 160, 35. 161, 11. 166, 10.

Bunda, *Cimbrice* buande, contracte bonde, *qui ruri domum habet, ruſticus, colonus, villicus*; ut burgeis, *civis urbanus.* Hinc etiam *Semi-Saxonice* †huſbanda, *Cimbrice* husbonde, vel husbondi, *pater familias, herus.* chron. *Sax. Gibſ.* p. 162. 25, ða com an hiꝛ manna. ⁊ polde pician æt aneꝛ bundan huꝛe hiꝛ unþanceꝛ. ⁊ ȝepundode ðone huꝛbondan. ⁊ ꝛe huꝛbonda oꝛ ꝛloh ðone oþeꝛne. Verum quum vox bonda occurrat in *Canuti R.* II. 70, 74. & bonda & ðeȝen opponantur in tractatulo *de variis Caſibus*, probabile eſt & huſbanda ante *Normannicum* conquæſtum apud *Anglo-Saxones* jus civitatis obtinuiſſe.

Mal, *ſermo, loquela*; *Cimbrice* mæl, maal, mal, (*Alamannice* mahal) *ſermo*; & mæle, male, *loquor. Gothice* MΛΨΛGΛN, & *Anglo-Saxonice* mæþlan, meþelan, maþelan, *ſermocinari, ſermonem habere*; mæþel, *ſermo.* chron. *Sax. Gibſ.* ðæꝛ bæꝛ Lodꝛine Eorl up hiꝛ mal, *ibi concionem habuit Godwinus comes.* p. 168, 12.

** Snacca, *navis*; *Cimbrice* ſneckia, forſan *anguiforme genus navigii.* and he ꝛoꝛ to Scotlande mid XII ꝛnaccum, chron. *Sax. Gibſ.* 172. 15.

Sahtlan, *reconciliare*; ꝛahtnẏꝛꝛe, *reconciliatio*; *Cimbrice* ſætt, ſaatt, at ſætta, & ſættaſt, *litem componere.* chron. *Sax. Gibſ.* 173, 24. Ða eoden gode men heom betpenen. ⁊ ꝛahtloden heom. ȝeaꝛ ða ðane kinȝ XL. marc ȝolder to ꝛahtnẏꝛꝛe. Sic 183. 41. heꝛ on ðiꝛum ȝeaꝛe puꝛðon ꝛæhte Fꝛanca cyniȝ. ⁊ Fillelm Engla landeꝛ cyniȝ.

Cnaꝛan, *Cimbrice* at kreſia, *poſtulare, jure poſcere, peremptorie rogare*, nunc to crave, *petere.* chron. *Sax. Gibſ.* 175, 11. ða ða landꝛꝛanc cnaꝛede ꝛæꝛtnunȝe hiꝛ ȝeheꝛꝛumneꝛꝛe mid aþꝛꝛeꝛunȝe. & 177, 2. Ða aȝann ꝛe Aꝛceb. L. atẏꝛian mid openum ȝeꝛceade. ðæt he mid niht cnaꝛede ðaꝛ ða he cnaꝛede :.

Hæcce, hacelo, hæcla, hæcile, *pallium, chlamys, ependytis. Cimbrice* hekla. de quo ſic *Gudmundus Andreæ*, in lexico ſuo *Iſlandico*: Hakla, *palliolum breve, inde mons in Iſlandiâ nomen eſt ſortitus, eo quod perpetua fere nive ceu pallio ſit obtectus.* chron. *Sax, Gibſ.* 177, 42. ðæt pæꝛ þone hæcce, *nempe ependytis.* & 176, 33. nam ða be nihte eall þ he mihte. þet pæꝛon cꝛiꝛteꝛ bec. ⁊ maꝛꝛa hakeleꝛ, *noctu ſubduxit, quicquid poſſet, Chriſti nempe libros & caſulas.*

Stoꝛ, *Cimbrice* ſtor, vel ſtoor, ſtott, ſtoott, *magnus, ingens, grandis*; at ſtæra, *magnificare*; ſtærre, ſtæſtur, ſtætkar, *grandeſcit, majus ſit, incrementum ſumit.* chron. *Sax. Gibſ.* p. 187. 37. ꝛꝛa ꝛtoꝛ ðunꝛinȝ ⁊ lætte pæꝛ. ꝛꝛa þ hit acpealde maniȝe men, *tam magnum fuit tonitru & fulgur, ut eorum impetu multi homines occiſi fuerint.*

---

* *Seld.* Titles of honour. part. II. LVI. †Nunc husband, *maritus.* ** N in M verſo, a ſmack.

Niþinȝ, *homo nequam, nefarius, ſceleſtus*; *Cimbrice* at nida, *vitiare, depravare, convitiis lædere.* nidingr, *apoſtata, fœdifragus, qui turpe & deteſtabile facinus perpetravit.* nidingskapur, *ſcelus.* nidingsvig, *cædes turpiſſima, parricidium.* nidingsverk, *nefaria & infamia ſcelera.* Extat vox in un-niþinȝ, chron. *Sax. Gibſ.* 195, 26. ⁊ bæd þ ælc man þ þene un-niþinȝ ſceolde cuman to him, *& juſſit unumquemque, qui non eſſet proditor* [deſertor, perfidus,] *ad ſe venire.*

Stiapað, *diſpenſator, œconomus, procurator*; *Cimbrice* ſtivardur. de quo ſic *Gudmundus Andreæ.* ſtivardur, *œconomus*: *à* ſtia, *operæ, quæ ſtando currendóve in agris & rure peraguntur,* & vardur *vel* vordur, *cuſtos, vigil, quaſi præfectus operis. unde vero Scotorum* ſtuart? *id ſcio in noſtris hiſtoriis frequens eſſe* ſtivardur, *pro præfectis operum.* Chron. *Sax. Gibſ.* 199, 23. ðe þær ðær eorlef ſtivard, *qui fuit comitis procurator.* ⁊ ſuþe manega of ðær cyngef hired. ſtiapdar. ⁊ buþenar. ⁊ byrlar, *& quamplurimi ex aula, diſpenſatores, & promi, & victualium præfecti.* Ubi quoque buþen, ex *Cimbrio* bur, *promptuarium, penuarium,* & þen, *miniſter*; & byrla, quaſi byrgla, verbale à *Cimbrico* at byrga, *victualia ſuppeditare,* ut inter *Danica* cenſeantur, poſtulant.

Orrest, *Cimbrice* orusta, orrusta, oroſto, *pugna, prælium.* Supra eirn skal vid eirn oroſto. chron. *Sax. Gibſ.* 204. 8. ðæþ beteah Gosfrei Bainard ofer Willelm of Ou. ðæt cinges mæg. ðæt he hæfde gebeon on þæt cinges ſpicdome. ⁊ hit him on gefeaht. ⁊ hine on orrest ofercom, *ibi accuſavit Gosfrei Bainard Willelmum de Ou, fuiſſe in conjuratione contra regem, & cum eo pugnavit, eumque prælio ſuperavit.*

Pniſun nunc priſon. *Cimbrice* priſund, de quo ſic *Olaus Verelius* in indice ſuo linguæ veteris *Gothicæ*; priſund, Gautr ſaga, cap. 41. Olafs ſaga, cap. 229. vilkin ſaga, pag. 5. *carcer,* inde *Gall. priſon.*

Byrstful, *valde deficiens*; *Cimbrice* breſtur, *defectus,* ab at breſta, *deficere, deeſſe.* chron. *Sax. Gibſ.* ðis þær ſpiþe byrstfull gear on corne, *hic annus fuit frugibus valde deficiens.* p. 220, 25.

Ðæfnod, *privatus*; *Cimbrice*; at þuera, *deficere,* paſſive at þverna, & at þorna, *diminui, conſumi, privari*; inde participium þornad, *diminutus, privatus.* chron. *Sax. Gibſ.* p. 222, 3. and he ðus his Arcebiscoprices ðæfnod, *adeoque Archiepiſcopatu privatus.*

Spein, *Cimbrice* ſveinn, ſveirn, *puer, ſervus, miniſter, adoleſcens.* chron. *Sax. Gibſ.* 232, 48. oc se eorl peaþ gefundod at an gefeaht fram an ſpein, *& comes fuit vulneratus in prælio à quodam ſervo.* ubi quoque oc, *Cimbrice* og, ok, *&, atque, etiam.*

Fyrst, nunc first, *primus, Cimbrice* fyrre, fyrſtur, *prior, primus.* fyrſt, *primum.* chron. *Sax. Gibſ.* se fyrste fare, *prima expeditio.* & p. 238, 1. al se fyrst Baldpin de Reduers. *omnium primus Baldwinus de Reduers.*

Hærnes, apud *Anglos* boreales harnes, *cerebrum.* Apud *skaldos* vel *skaldros,* veterum *Cimbrorum* poëtas, hiarne, *cranium, caput. Gothicè* ᛟᚨᛁᚱᚴ. Me ðide cnotted ſtrengef abuten hefe hæued. ⁊ uuriþen to þ it gæde to þe hærnef, *illorum capita laqueo arcte ligarunt, & torſerunt adeo, ut cerebrum tactum eſſet.* chron. *Sax. Gibſ.* 239, 1.

Verum, ne ulterius, quam opporteat, in his progrediar; quàm numeroſa *Danicorum* cohors primum à *Danis*, dein à *Danorum* progenie, *Nortmannis*, in *Anglo-Saxonicam* linguam irrepſit, eamque ex ſimplici & meracâ in farraginem, quam *Normanno-Saxonicam* vel *Anglo-Normannicam* voco, convertit; diligens lector ex ſolis *Scandicis* & *Iſlandicis*, ſive in *Runis*, ſive in *Romanis* exaratis, maxime autem ex bibliis *Iſlandicis Gudbrandi Thorlakſonii*, *Holæ Iſlandorum*, anno Chriſti MDLXXXIV. impreſſis, ſcire poterit; utpote ex quibus non minus fere, quam ex *Saxonicis* monumentis, vernaculæ noſtræ origines petendæ ſunt, & ſine quibus quis *Anglicanæ* vel *Scoticanæ* linguæ etymologicum, aut gloſſarium ſcripturus, opus ſuum adeo non perficiet, ut ei certò par non eſſe poteſt.

XXIII. Quinetiam etſi voces, quas *Normanni è Neuſtria* ſua ad majores noſtros jam tum *Semi-Saxonice* locutos detulerunt, ad tria genera reduxerimus; ſcilicet ad *Gallo-Francicas*, *Gallo-Latinas*, & *Danicas*: notandum tamen eſt haud paucas in *Anglo-Normannicis* occurrere, de quibus ſtatuere non poſſum, an *Danicæ* vel *Gallo-Francicæ*, an alîus forte originis ſint. hujuſmodi multæ occurrunt in *Ælfrici* Grammatica *Latino-Saxonica*, quam apud me habeo, *manu Gallica* ſive *Normannica*, ut ſupra memoravi, multis in locis interlineata: ut Pron, *Sax.* ðalc, *ſpinther.* Nuſcheber, *Sax.* mỳne, *monile.* Io *æſuanir, *Sax.* ic abligge, *fruſtror, langueo.* Io defrein, *Sax.* ic hneorfe, *ruo.* Io debut, *Sax.* ic ſceorfe, *trudo.* Ic me † eſcrat, *Sax.* ic clifnige, *ſcabo.* Io eſſuuerch, *Sax.* ic ætflibe, *labor.* Co, *utinam.* keinable, *Sax.* getinge, *diſertus.* Hancha, *Anglice* haunche, *Sax.* hỳpe, *clunis.* Pulmeau de la jamba, *Sax.* lipa, *pulpa.* Cheuilla, *Sax.* ancleop, *Angl.* ancle, *talus.* Cuſings ¹meis, *Sax.* ſiblinȝ, *conſanguineus.* Ciſel, *Sax.* gnæf-fæx, *ſcalpellum.* Baubecre, *Sax.* ſtamup, *balbus.* Chacius, *Sax.* ſupegebe, *lippus.* Mauaux, *Anglice* a mavis, *Sax.* ðrofle, *Anglice* etiam throſtle, *merula.* Hefil, *Sax.* hagol, *grando.* Tuf,

---

* Vox forſan hybrida, ex *Latina* præpoſitione *ex*, & *Francico* uuan vel uuana, *deficiens*, unde uuanan, *minuere, deſcreſcere.* † Forſan à *Latino exrado*, ut in proxime ſequente linea *io eſrat, uello*, ab *exradico*.. ¹ *Semi-Saxonice* mai, *cognatus*; chron. *Sax. Gibſ.* p. 232, 8. and ſe cing het him iette. ſoþþi he þær his mai, *atque id ei rex conceſſit, quod erat ipſius cognatus.* mai autem à *Saxonico* meg. liqueſcente g in i, aut in ỳ. quod in multis vocibus fit, ut anteà notatum.

Sax.

Sax. [1] ſpolaþ, *æſtus.* Barahans, *Anglice* **barrennes**, *Sax.* unpæſtmbæpnyſſ, *ſterilitas.* Spec, *Sax.* ſpina, *ficus*, avis quædam. Faucun, *Anglice* **falcon**, *Sax.* pealhaſuc, *Latino-barbarè falco.* Sincerelæ, *Sax.* ſnæt, *cynips*, *culex.* Sardine, *Sax.* hæpinſ, *halec.* Aloſa, *Sax.* ſcealſa, *rubellio*, piſcis. * ſereina, *Sax*, loppeſtpe, *locuſta.* Teiſſim, *Sax.* bpoc, *taxo* vel *melus.* Bul, *Sax.* bỳpc, *populus*, arbor. [2] Ære, *Sax.* ſlop, *Angl.* **floor**, *pavimentum.* Emit, *Sax.* ſculdophpæſl, *ſuperhumerale.* Maiſun, *Sax.* huſ, *Anglice* **houſe**, *domus.* Io rampil, *ſerpo.* Dameſca, *aper.* Morter, *Anglice* **morter**, *Sax.* anbpeopc, *cementum.* Io be, *bio.* Io taſt, *palpo.* Io creſ, *crepo.* Io aiarun, *circundo.* Io ti, *nexo*, *Angl.* **to tye**. De cæteris autem facile dignoſcitur cujus ſint originis, & ad quamnum claſſem reducendæ ſunt: ut mauuais, *degener*, à *Lat. malus.* Ueire, *Sax.* ſlæſ, *Anglice* **glaſſe**, *Latine vitrum.* Stel, *Anglice* **ſteel**, *chalybs*, *Cimbrice* ſtaal. Seruiſe, *obſequium*, *Latine ſervitium.* Uſurie *fœnus*, à *Lat. uſura.* Aliance, *pignus*, ab *alligo. Cubile*, oſtel, ab *hoſpitor*, *hoſpitium*; & alberge, *Francice* alaberga, i. e. *commune hoſpitium.* [3] Io aim, *ego amo.* [4] Cil aimet, *ille amat.* Cil autem ab *Italico* quello, *Latine*, *hic ille.* Cil aimerent, *amaverunt.* Par la imperatif met, *modo imperativo.* Par le tems preſent, *tempore præſenti.* Par la optatif met, *optativo modo.* La mei volentet, *utinam*: ut, la mei volentet ameraie io, *utinam amarem.* Par le preterit parfet, *præterito perfecto.* Par le preterit met perfet, *præterito imperfecto.* plus que parfet, *plus quam perfectum.* Ouſes, ouſſex, ouſt, ouſent, *utinam*; ut, ouſes tu amet, *utinam amaviſſes.* ouſt icil amet, *utinam amaviſſet.* ouſſex vos amet, *utinam amaviſſetis.* ouſent icil ame, *utinam amaviſſent.* manifeſte omnia ſunt *Cimbricæ* originis, ut *Anglica* **wiſh**, **wiſhes**, **wiſheth**, *opto*, *optas*, *optat*, à *Cimbrico* verbo at oska, optare. Ceo auenge qui, *utinam*: ut, ceo auenge qui nos amaim, *utinam amemus.* Ceo auenge autem, *Latine* ſignificat, *hoc adveniat.* Par la conjunctif mot, *modo ſubjunctivo.* Cum io ama, *cum amem.* Cum tu amaes, *cum amares.* Par la non fimer meſura, *modo infinitivo.* aler amera ł eſtre alet amer, *amatum ire*, *vel amaturum eſſe.* eſtre ale amer, *amatum iri.* Par la infinitif mot, *infinitivo modo.* Gerundif, *gerundia.* Participiel, *participium.* Io ſu, *ſudo.* Io nag, *navigo.* Io uenc, *triumpho*, *Angl.* **vanquiſh**. Io criblæ, *cribro.* Io [5] appai, *ſedo*, *Angl.* **appeaſe**. In eſquat, *quaſſo.* Io [6] prec, *evangelizo.* Io cuual, *vexo*, à *Francico* cuuellan, *cruciare.* Io fri, *frico.* Io reſplends, *mico.* Io deſpli, *applico.* Io arif, *Angl.* **arrive**, *appello.* Io eſtois, *ſto.* Io enſemble ſtois, *conſto.* Ic [7] parmain, *perſto.* Io [8] beiſ, *oſculor.* Io blam, *criminor*, *Angl.* **blame**. Io ment, *adulor*, id eſt, *mentior.* Io vai, *vagor*, id eſt, *vado.* Io acheiſun, *cauſor.* Io enquir, *percunctor.* Io ſuſpet, ł io meſcrei, *ſuſpicor.* Io [9] eſtrang, *peregrinor.* Io peſc, *piſcor.* Io achet *negotior.* Io attempre, *moderor. Angl.* **temper**. Io enſein, *doceo.* nous enſeignums, *docemus*, i. e. *monſtro*, *monſtramus*, ex *in* & *ſignum.* Io ſui, *oſculor*, *ſuavio.* tu ſuiueſ, *ſuavias.* Io engendre, *gigno.* Io fremis, *fremo.* Io tiſ, *texo*, unde *Anglicum* **tiſſue**, *texturæ opus.* Io coil, *meto*, i. e. *colligo.* Io eſcruiſ, *ſtrepo*, *clamo.* Io nuriſ, *alo. Angl.* **nurriſh**, & **nurs**. Io repun, *occulo*, i. e. *repono.* Io [10] cant, *promo.* Surtreire, *demere.* Aurner, *comere*, *ornare.* Io carp, *carpo.* Io re, *rado.* Io ruu, *rodo.* Io enbat, *illido.* Io lecchiſ, *Angl.* **lick**, *lingo.* Teindre, *tingere.* Puindre, *pungere.* Peindre, *pingere.* Poter, *Angl.* **potter**,, *figulus.* Io rechin, *ringo.* Io forfar, *delinquo.* Le mei volunte, *utinam.* Io oi, *audio.* oir, *audire.* Outance, *ambiguitas.* [11] demuſtre, *exhibere*, *demonſtrare.* Egælid, *Angl.* **eylid**, *palpebra.* Nuriceſ, *nutrix. Angl.* **a nurſe**. Vizdama, *primas*, i. e. *vicedominus.* Campiun, *Angl.* **champion**, *athleta*, *Francice* kempa & kempan, *miles*, *pugil.* Parlareſſa *procus.* Orfeure, *aurifex.* Tumbere, *Anglo-Sax.* & *Francice* tumber, à tumban *ſaltare*, *Angl.* **tumler**, *hiſtrio.* Bleſerre, *blæſus*, Glu, *Angl.* **glue**, *gluten.* Endebbla, *debilis.* Luiſ, *ſtrabo.* Renummet, *famoſus.* renume, *fama*, *Angl.* **renowned**, **renoun**. Cigiunna, *ciconia.* Scarbot, *ſcarabæus.* Delfinſ, *delfin.* Muluel, *mullus.* Raia, *raia*, piſcis. Martina, *martes.* Chiſemuſ, *Francice* ſiſemus, *glis*, *gliris.* Ver, *aper*, i. e. *verres.* Leſarda, *Angl.* **lizard**, *lacerta.* [12] Coldre, *corylus.* Mürer, *morus.* [13] Vix, *vites.* Stane, *Angl.* **ſtank**, *lacus*, nunc apud *Gallos*, etang, ab eſtang. Egue, *latex*, *aqua.* Lihtſtan, *laterna.* Pailla, *acus*, *eris.* i. e. *palea.* Pettrel, *antilena*, i. e. *pectorale.* Eſcumine, *profanus.* i. e. *excommunicatus.* Sarcu, *ſarcophagus.* Hæc autem *Franco-Gallorum* gratia. Quæ quidem maximis viris, *Menagio* & *Dufreſnio*, qui, vernaculæ ſuæ originibus ſcrutatis, etymologica ſcripſerunt, tam grata, ſi apud mortales jam nunc verſarentur, ſcio, quam quod gratiſſimum.

Præterea nonnulla *Normannica* leguntur in chron. *Sax. Gibſ.* quorum fontes me ignorare liberaliter fateor, eos poſthac forſan inventurus. Hujuſmodi ſunt on, one, *cum.* tpucobe, & tpucobon, à tpucan, *deficere*; [14] ſcæ, *Angl.* **ſhe**, *illa.* [15] ſcatepan, *Angl.* **to ſcatter**, *diſſipare*, *diſpergere*, *profundere.* ſotlice, *ſtulte*, a ſot ſtultus, nunc apud *Anglos* & *Gallos* **ſot**.] ſop he

---

[1] A ſpolþ, contracte à ſpolaþ, *Angl.* **ſoultry**, *calidus.* * Forſan quaſi ſe-reina, *capella marina.* [2] Forſan ab *Area.* [3] Nunc *je.* [4] Nunc *qu'il.* [5] Appaiſer, ex ad, & paiſ, *pax.* [6] A *præco.* [7] A *permaneo.* [8] A *baſium.* [9] Id eſt *exterraneus* ſum. [10] Cant autem à *condus.* unde noſtrum **decant**, *expromere*, de vaſe in vas promere, vel haurire. [11] Muſtre à monſtrare, idem, unde noſtrum **to muſter**, vel **to muſter a troop, a regiment, an army**, militum turmas, cohortes, exercitum luſtrare, recognoſcere, exhibere. [12] Id eſt *Corltre. Corylus*, arbor. [13] Id eſt *vits.* [14] Scribitur etiam *Anglo-Norm.* **ſche**. [15] Forſan derivanda eſt hæc vox à *Latina* præp. *ex* in *es* verſâ, & *Francico* gaderan, *colligere*, *congregare.* eſgater, eſcater, ſcater. iſtiuſmodi multa in ling. *Gallica.*

hað ȝet hiſ tþeyoþ. ac he toðælðe it ⁊ ſcattepeð ſotlice, *verum etſi adeptus eſſet ejus theſauros, eos tamen ſtulte & diſtribuit & diſſipavit.* Tuþnan nunc **to turne**, *vertere, convertere.* legitur etiam hæc vox frequenter in antiquis *Norman.* & *Anglo-Norman.* ſic in vita *S. Nicolai, Gallo-Norman.*

Sein Nicholaſ ſen ua a taunt, Ke turne fu de pouertie,
Li houmez remÿſt leez e joiaunt, E ſes files de mauueſte.

Sic in vita *S. Margaritæ* eadem hæc vox non ſemel occurrit: bringeţ hire before me. ic tuþne hir moð ful ſone. &, ———turnen e wolðe ir moð.

Multa etiam, quæ diſquiſitionem noſtram pene ſuperant, legenda ſunt in tractatu quodam antiquo *Gallo-Anglico* [1] FOEMINA inſcripto. Qui quidem tractatus ultimus eſt in Manuſcriptorum ſylloge, quæ extant in libro conſuto coll. *Trin.* apud *Cantabrigienſes.* En nonnulla, quæ curioſo antiquorum indagatori lectu non moleſta fore ſpero, è capite primo, quod hunc titulum habet, *Caput primum docet rethorice loqui de aſſimilitudine beſtiarum:*

Primez ou ceruez ſont aſemble, Firſt when hartez beþ aſſembled,
Un [2] herðe ðonque eſt apelle. An herde þanne hyit is appeled.

Dez grues enſy vn herðe, Of cranes alſo an herde,
Et dez grinez ſanz h. erde. And of feldfares without h. [3] erde.

[4] Nye ðez feſauntez, coueye ðez perðryz, A nye of feſauntes, a coueye of pardryȝ,
Dame ðez alowez, [5] eipe ðez [6] berbyz. A dame of larkes, a eipe of ſhep.

[7] Sounðre ðez porks & eſtarnyz, A ſondre of hogges and of ſtares,
Deueye dez heronez, & pipe de oſeaux. A deueye of herone, a pipe of bryddys.

Greyle dez geleynez, [8] torbe dez cercieles, A Gryle of hennes, a turbe of teles,
Lure ðe faukonez & ðemezelez. A lure of faukones and damezeles.

Oſthele ðit homme en batayle, An hoſt ſeiþ a man in batayle,
Fuſon ðit homme ðe vif [9] amayle. Fuſon ſeiþ man of quyk beſtayle.

[10] Haraz dit homme dez poleynez Haraȝ ſeyþ man of Coltys
[11] Folie ðit homme ðez vileynez. Foleye ſeyþ man of cherlys.

[12] Summe ðu ble, ſumme ðu bienez, Summe of corn, ſumme of goud,
[13] Mace dargent, fume dez fuez. Mas of ſiluer fume of fier.

[14] Mut ðez chiens vos ðirrez, A mut of houndes ye ſhall ſay,
Quant vint racchez [15] enſemble couptez. When xx racchez ycoupled togedyr.

Un [16] leſe ðez leurerz eſt nomme, A leſe of grahoundes yſ ynamed,
Quant tres en leſe ſount enſemble. When iii en leſe beþ togedere.

Et vn bras eſt ðez leurers, And a bras of grahoundes ys,
Quant ðeux en leſe ſount entiers. When ii en leſe beþ togedere.

Brut ðez barones ðoit homme nomer, A brut of barones ſhall man name,
Frap des clerkes & ðroit ðeuer. A frap of clerkes wit ryit [17] deuere.

Aray dit homme dez chivalers, Aray ſeyþ man of knyittys,
Route dit homme ðez eſquiers. A Route ſeyþ man of ſquiers.

In capite jam citato, lector, tanquam in exemplari, multa *Northmannica* & *Anglo-Normannica* occurrunt, quorum parentelam, (ne ſcire, quæ neſcio, videar) plane ignoramus. Ratio autem propter quam aciem noſtram effugiunt quorundam vocabulorum id genus ortus, ea eſſe

---

[1] In hujus libelli initio hæc leguntur: *liber iſte vocatur* FEMINA; *quia ſicut* FEMINA *docet infantem loqui maternam: ſic docet iſte liber juvenes rethorice loqui Gallicum prout inferius patebit.* [2] Þeɼð. *Angl.* **ȝerd**, *grex.* [3] Eeɼð, *Sax. habitaculum,* ab eaɼðian, eaɼðiȝan, *habitare.* [4] Nÿe, forſan à *nidus,* ut coueye à *conventus.* [5] Eipe. *Sax.* & *Francice* heap. *cætus, turma, grex.* [6] Nunc *brebis. berbyz* autem à *vervex.* [7] Sonder, *Francice, grex.* [8] *Latine* turba, unde per metatheſin *Italicum* troppo, *Gallicum* trop, & troupe. [9] A Latino *animal.* [10] Videtur accerſendum à *Sax.* vel *Francico* heɼȝe, heaɼȝe, in plurali heɼȝaɼ, *cætus, legio.* Engla heɼȝaɼ, *angelorum legio.* [11] Nunc apud *Gallos* foule *multitudo, Francice* (ut par eſt credere à **ꝼIAN**) felo, ꝼeala, ꝼela, *multus, multum.* [12] Vide *Car.* du *Freſne.* [13] *Latine* maſſa. [14] *Sax. Francice,* mot, ȝemot, *conventus.* [15] Adſcribitur hæc nota in margine cod. MS. DEUX ET DEUX. [16] *Collectio.* verbale eſt à *Francico* liſan, *Sax.* leſan, *Goth.* **ᚳISᚳN**, *colligere.* [17] Nunc *devoir.*

conſtat,

conſtat, quod aliunde veniunt, quam ex trinis, quos ſupra memini, fontibus; vel quod ſi ex eorum aliquo veniant, adeo tamen curſu mutantur, ut non facile, quod exinde profluxerint, poſſum diſcernere.

Prioris generis eſſe cenſeo iſtud þyþþe, [1] *bellum*, in FOEMINA [2] werre, *Gallo-Normannice* guerre, gerre, gere, *Latino-barbare* guerra, werra. Apud *Anglos* jam nunc war vel warre; quod è *Celticâ* proſapia oriundum exiſtimo, quia ut neque *Latinæ*, neque *Danicæ* originis eſt; ita neque *Francicæ* eſſe, ut credam, faciunt iſta verba in *Caroli* capitulis tit. 24. cap. 15. *Rixas, & diſſentiones, ſeu ſeditiones, quas vulgus* werras *nominat, commovere.* Sic vox barbycan, propugnaculum ante-murale, quam *Galli* ab *Italis*, & academici *Cruſcani* ab *Arabibus* accerſendam putant, *Normanni* ad nos deduxerunt, ut in iſtis FOEMINÆ:

Homme ſiche ſon baner en terre,
Pur le *barbycan* defendeir.

A man ſtrikyþ hys banner in grounde;
For the barbycan to defende.

poſterioris autem generis ſunt quiſton, kiſton, nunc apud nos kitchin, *culina, coquina, Normannice* quiſton, quiton, à cuire, *coquere,* quod ſic formatur, cuir, cuis, cuiſt, unde verbale quiſton, pro quo jam cuiſine. FOEMINA:

Ale a quiſton one tout-hauet,
Et eſtriez le hagys du poſnet.

Go to the quiſton wyþ þynn fleſhhok,
And drawey out the hagys of the poſnet.

Inter hujuſmodi etiam recenſendum eſt *Norman.* cheſtun, (dein cheſcun, vel chaſcun, nunc chacun) ab *Italico* queſto uno vel queſtuno, quod à *Latinis* HIC ISTE, *unus, unuſquiſque, quilibet.* FOEMINA.

Cheſtun de eux & cheſtune,
Solonque qui ſa nature done.

Eury of hem he and ſche,
After þat har nature yeueth.

Hæc pro modulo inſtituti noſtri. quamvis argumenti dignitas his non contenta, per genium, per amorem in antiquas linguas noſtrum, denique per copiam verborum, quæ è re eccleſiaſtica, forenſi, feciali, militari, veſtiaria, venatoria, culinari, fabrili, herbaria, piſcatoria, & fere omne genus artibus, in *Dano-Saxonicam* borealium, & auſtralium *Anglorum Semi-Saxonicam Normannica* invexit, ſimul & *Saxonicorum* loco ſubſtituit, ne hic ſiſtemus, orans & obteſtans, nos tantum non ſuis precibus expugnat.

XXIV. Hactenus de vocibus, quibus auſtralium *Saxonum* ſermonem *Dani*, & *Danorum* poſteri *Normanni* corruperunt, & in alium quaſi convertere. Jam ordo requirit, ut ad phraſes notandas procedamus, quas aut novas intulerunt, aut rarius & ſpecialius antea uſurpatas nimium affectantes fere ſemper, utendo communes fecerunt.

Prioris generis ſunt ꝼaꝑan of ðiꝼꝼe live, pro, ꝼoꝑþꝼaꝑan, *mori.* ðiꝼ ðæi, pro, todæȝ, *hodie.* Hi poꝑdon vel pæꝑon aꝼiꝑhte, vel aꝼeꝑede, pro, hi ondꝑædon, *timuerunt.* Beꝑan pitneꝼꝼe, vel pitneꝼꝼe to beꝑenne, pro, cyþan ȝepitneꝼꝼe, beon to ȝepitneꝼꝼe, *teſtari, eſſe teſtis.* Maxime autem imperſonalis ille loquendi modus per ME, quod factum videtur per aphæreſin, * à *Saxonico* men, vel per apocopen truncatum à *Gallico* HOMME vel HOUME: ut chron. *Sax. Gibſ.* na ȝod ne dide me ꝼoꝑ hiꝼ ꝼaule ðaꝑoꝼ, *cujus animæ nihil boni eo factum erat.* Me henȝed up bi ðe ꝼet, *pedibus ſuſpenſi erant.* And ꝼahtlade ꝼua þ me ꝼculde leten ut þe kinȝ of ꝑꝑiꝼun ꝼoꝑ þe eoꝑle, *ea conditione pacem fecerunt, ut liberatus eſſet carcere rex pro comite.* And me læt hiꝑe dun one niht of ðe tuꝑ mid ꝑaꝑeꝼ, *& demiſſa erat noctu è turri per funes.* Sic in vita S. *Margaretæ*: þo ho com wiðoute þe toune þer me ir ſculde ſclo, *cum extra urbem ad locum veniret, ubi occidenda eſſet.* Sic etiam in FOEMINA:

Owne jangle, ſars jaroyle,
Mez il ad garoyle, & jaroyle.

Goos jangleth, gander grulleþ,
But me haþ garoyle and jaroyle.

Yl y ad flour de ſwortye,
Ge as lez enlez fait grant aie.

We haþ flour of the rode,
Dat to eyen doþ gret helþ.

Il y ad meſſier & meiſſeir,
Entenduz en diuers maner.

We haþ meſſier and meiſſeir,
Underſtande in divers maner.

Poſterioris autem generis ſunt; primo, in quibus uſurpatur præpoſitio of cum ablativo caſu, pro genitivo poſſeſſivè poſito: ut, an of heom, pro an heoꝑa, *unus ex illis*; an of eop, pro

---

[1] Chron. *Sax. Gibſ.* p. 220, 33. þæꝼ cynȝeꝼ þyþþe of Fꝑance, *bellum à rege Franciæ ſuſceptum.*

[2] Quant le faukoun volant by quere,
Mez deuant vne ville en gere.

Whanne þe faukonn fleynge hyr ſecheþ
But afore a town in werre. FOEMINA.

* Huic conjecturæ favet apprimè quod infra in vita S. *Margaritæ*, Vepme ſcribatur pro Vepmen.

an eoper, *unus è vobis*. birceop of ꝑoꝼe-cæꝼtꝑe, cyng of ꝼcotlande, pro ꝑoꝼeceꝼtꝑeꝼ birceop, ꝼcotlandeꝼ cing. plane ut Iudea cyninġ, *Matth.* 2, 2. Iꝼꝑahela cyninġ, XXVII, 42. ꝼuþ-dæleꝼ cpen, *Matth.* XII. 42. manegꝑa ðeoda ꝼadeꝼ, *Gen.* XVII.

Secundo, in quibus præpoſitio mid, ut *Cimbrorum* med, accuſativo jungitur: ut mid land ⁊ mid huſeꝼ, *cum terris & manſionibus*. Mid juꝑꝑe ꝼingꝑe, *cum veſtris digitis*. & innumera alia.

Tertio, in quibus tempora verborum formantur per participium & verbum ſubſtantivum, more *Cimbrico*: ut ðe ꝼꝑa manig ungelimp pæꝼ ꝼoꝑþbꝑingende, *qui tot infortunia peperit*. chron. *Sax. Gibſ.* 188, 46. Hujuſmodi locutiones maxime leguntur in evangelio *Nicodemi Saxonice* verſo. In hoc evangelio, quod ſupra probavi poſt *conquiſitionem*, ut *Matth. Paris.* loquitur, *Anglo-Saxonice* tranſlatum fuiſſe, interpres, qui in ſchola monaſterii cujuſdam, *Saxonicam* perinde ac *Latinam*, didiciſſe videtur, nunquam fere non utitur hoc loquendi more; qui apud *Cimbros* in communi uſu erat: ut, ꝛe ꝑynel ða ꝼꝑa dide. ⁊ micelum oꝼꝼte pæꝼ ꝼoꝑþ ẏꝑnende. ⁊ ðone Hælende gemetende. ⁊ hine geeaþmedende, *ita fecit curſor, & multa cum feſtinatione excurrens, Jeſu obviam venit, eumque adoravit.*

Quarto, huc reducendæ ſunt phraſes, in quibus *Anglo-Saxonicæ* voces uſurpantur ad exprimendas conſuetudines *Normannicas*: ſic profeſſio illa fidei & obſequii, quam quis, ut cliens, vel vaſſallus domino ſuo feudali præſtare apud *Normannos* ſolebat, *homage*, & *Latino*-barbare *homagium* & *hominium* dicta, *Normanno-Saxonice* per MAN & MAN BEON & MAN WEORTHAN denotatur: ut chron. *Sax. Gibſ.* 181, 27. and ꝛe cyng Melcolm com. ⁊ gꝛiþade piþ ðone cyng Fillelm. ⁊ giꝛlaꝼ ꝛealde. ⁊ hiꝛ MAN pæꝼ. Rex etiam [*Scotiæ*] *Melcolmus* accedens pacem iniit cum rege *Gulielmo*, & obſidibus datis, ei *cliens*, *vaſſallus* vel *homo* factus eſt. Sic juramentum fidelitatis, quo clientes domino ſuo feudali ratione feudorum, quæ tenebant, ſtricti erant, vocatur *Saxonice* HOLD-AÞ: ut, chron. *Sax. Gibſ.* 187, 10. Sẏððan he ꝼeꝑde abutan. ꝛꝑa þ he com to lam-mæꝼꝛꝑan to Seaꝑbẏꝑig. ⁊ ðæꝑ him coman to hiꝼ pitan. ⁊ ealle ða landꝼittende men: ðe ahteꝼ pæꝑon oꝼeꝑ eall England. ⁊ ealle hi bugon to him. ⁊ pæꝑon hiꝼ menn. and him hold-aþaꝼ ꝛpoꝑon. þ hi poldon ongean ealle oþꝑe menn him holde beon, *poſtea ſic itinera diſpoſuit, ut in feſto primitiarum ad Searbyrig profectus ſit, ubi ad eum venerunt ejus proceres, & quotquot per totam Angliam melioris notæ eſſent, feoda tenentes, & omnes illi ſe ſubmittentes facti ſunt ejus* HOMINES, *ac ei fidelitatis juramenta præſtiterunt, ſe contra omnes alios ei fidos futuros.* Fieri etiam *alterius cliens* vel *homo*, *Saxonice* dicitur man-ꝑæden don: ut chron. *Sax. Gibſ.* 218, 44 he dide þat ealle ða * heaꝼod-men on Noꝑmandige dẏdon man-ꝑæden ⁊ hold-aþaꝼ hiꝼ ꝛunu Fillelm, *coegit omnes ſummos viros Normanniæ homagii ſolemnem profeſſionem facere, & juramenta fidelitatis præſtare filio ſuo Willelmo.* Huc etiam ſpectat phraſis bæꝑan cẏnehelme, vel bæꝑan coꝑonam, de qua ſupra in reg. XX.

Quinto, huc phraſes ſpectant, in quibus modus infinitivus, ablato N finali, in vocale terminantur: ut hpanen iꝛ me ðiꝼ þ mineꝼ dꝑihtneꝼ modꝑ ꝛcolde to me cume. *Sax.* to me cumen, vel cuman. evang. *Hatt. Luc.* cap. 1. Sic, *Marc.* 11, 45, bẏe, pro bion, bẏon, beon, vel bien. ꝛꝑa þ he ne mihte openlice on ða ceaꝛtꝑe gan. ac bẏe ut on peꝛten ꝛtopen. *Sax.* ac beon ut on peꝛtum ꝛtopum:.

XXV. In ſuperioribus, ut auſtralium *Saxonum* ſermo primo *Danorum*, dein *Normannorum* linguis, moribus & inſtitutis, quoad ſcripturam, voces & phraſes mutatus, & innovatus eſt; atque tandem in dialectos *Semi-Saxonicam*, & dein *Normanno-Saxonicam*, quam *Anglo-Normannicam* etiam voco, converſus eſt, oſtendi. Jam igitur demonſtrandum reſtat, quantum ab indole ſua iis etiam immutatus eſt quoad ſyntaxin, cujus omnia præcepta, quæ purus ſervavit, adeo corruptus neglexit & contemſit, ut quum trium, quas vocant Grammatici, concordantiarum regulas, tum regimen præpoſitionum, tum denique duorum ſubſtantivorum diverſæ ſignificationis concurrentium, & verborum tranſitivorum accuſativum exigentium, conſtructionem barbarus factus amandavit.

Regulam etiam de verbis acquiſitivis, quæ in omnibus linguis dativum adſciſcunt, adſpernit jam in *Semi-Saxonicum*, & *Normanno-Saxonicum* converſus *Anglo-Saxonicus* ſermo. En autem exempla promiſcuè poſita, quibus hæc demonſtrantur! and he ett oꝼ ða oꝼꝼꝑungen-hlaꝼeꝛ. pro oꝼꝼꝑungen-hlaꝼum, evang. *Hatt. Saxonice*, ⁊ he ætt þa oꝼꝼꝑungen hlaꝼaꝛ. evang. impreſſ. *Marc.* 11, 26. hẏo hẏm on ꝛcẏpe ðenedon ꝼoꝛ ðæꝑe manigeo, evang. *Hatt. Saxonice*, hi him on ꝛcẏpe ðenodon ꝼoꝛ ðæꝑe menigum. evang. impreſſ. *Marc.* III, 26. Evang. *Hatt.* hu maig ðathanaꝛ ðathana utadꝑiꝼen. *Saxonice*, hu mæg ðatanaꝛ ðatanan ut-adꝑiꝼan. *v.* 23. Evang. *Hatt.* ealle ꝛẏnne ꝛende manne beaꝑne ꝼoꝛgeꝼene. *Saxonice*, ealle ꝛẏnna ꝛẏnd manna beaꝑnum ꝼoꝛgiꝼene, *v.* 28. Evang. *Hatt.* he ꝼædeꝑan heoꝑtan to heoꝑa beaꝑnan gecẏꝑꝑe. and ungeleaꝼulle to ꝑihtꝑiꝛe gleauꝛcipe. *Saxonice*, he ꝼædeꝑa heoꝑtan to hẏꝑa beaꝑnum gecẏꝑꝑe. ⁊ ungeleaꝼulle to ꝑihtꝑiꝛꝑa gleauꝛcipe. *Luc.* 1, 17. Evang. *Hatt.* ꝛꝑa he ꝛꝑꝑæc to uꝑe ꝼædeꝑen. *Saxonice*, ꝛꝑa he ꝛꝑꝑæc to uꝑum ꝼædeꝑum, *Luc.* 1, 55. Evang. *Hatt.* ða on ðam

---

* Occurrit alibi hæc vox in chron. *Sax.* ut, 209, 20, And þa ꝛona ðæꝑ aꝼteꝑ puꝑdon þa heoꝼod-men heꝑ on lande piþeꝑ-ꝑæden togeaneꝛ ðam cẏnge, *& ſtatim poſt hæc facti erant viri ſummi hoſtes regis.* Sed vox pro conſuetudine *Normann.* melius reddatur *in capite tenentes.*

ehtoþe

ehtoþe taiȝe hyo comon þ chylð to embrcniðen. ȝ nemðen hine hir fæðeþ name Zachapian. *Saxonice*, ða on þam ehteoþan dæȝe hiȝ comon þ cylð ymbrniþan. and nemðon hine hir fæðeþ naman Zachapian, *v.* 59. evang. *Hatt.* Spa he rpnæc þuph hir halȝene piteȝene muþ. *Saxonice*, rpa he rpnæc ðuph hir haleȝna piteȝena muþ. *v.* 55. evang. *Hatt.* ðæt pe buton eyȝe of upe feondon handen alefde hym ðeopian on haliȝnerre befopen him eallen upe daȝen. ȝ ðu cnapa ȝæft. ȝ beoft þar heaȝefte piteȝa ȝenemneð. *Sax.* ðæt pe butan eȝe of upe feonda handa alyfeð him þeopian on haliȝnerre befopan hym eallum upum daȝum. And ðu cnapa birt ðæf hehrtan piteȝa ȝenemneð. *v.* 74, 75, 76. evang. *Hatt.* Iacob ȝefthynede Ioreph Mapie pef. *Sax.* Iacob ȝefthynde Ioreph Mapian pef. *Matth.* 1, 16. evang. *Hatt.* hyo pær ȝemet on innoþe hæbbende of þam halȝe ȝafte. *Sax.* of ðam halȝan ȝafte. *v.* 18. evang. *Hatt.* ða ȝeȝadenede Henoðef ealle ealðnef ðape racenðæf. *Sax.* ða ȝeȝadenode Henoðef ealle ealðnaf ðæna racenða. *Matth.* 11, 4. evang. *Hatt.* ðuph Ieneme ðanne piteȝa. *Sax.* ðuph Hienemiam ðone piteȝan. *v.* 7. evang. *Hatt.* ðuph yria ðanne piteȝa. *Sax.* ðuph Eraiam ðone piteȝan. *Matth.* 111, 3. evang. *Hatt.* on unaðpæfcendlice fyne. *Sax.* on unaðpæfcendlicum fyne, *v.* 12. evang. *Hatt.* he ȝefeah tpeȝen ofne ȝebnoþnum Iacobum Zebedei. ȝ Iohannem hir bnoðef. *Sax.* he ȝefeh tpeȝen ofne ȝebnoþnu. Iacobum Zebedei. and Iohannem hir bnoþun. *Matth.* 1v, 21. evang. *Hatt.* to hir aȝene he com. *Sax.* to hir aȝenum he com. *Joh.* 1, 11. Be al hir ȝepiten næð, chron. *Sax. Gibſ.* p. 34, 17. *Sax.* be ealna hir ȝepitena næde. And feotte ða dæi hponne man fceolde þ mynftne ȝehaleȝon. ða man halȝode feo mynftne. ða pær feo cyninȝ ðæn. p. 35, 10, 11. *Sax.* halȝode þ mynftne: fe cyninȝ. Sic, cpæð luddon ftefne. *Sax.* cpæþ luddne ftefne. Sic, ic ȝif ðone Abbod, and ða munecaf. *Sax.* ðam Abbode and ðam munecum. Sic, þ pætef nenneþ to feo fonefppecone Norþbuph. *Sax.* to ðam fonefppecenan Nonþbuph. Sic, butan to ða munecan ane. *Sax.* butan to ðam munecan anum. Sic, on upe bnihtner halfe. *Sax.* on uner bnihtner healfe. Sic, leidon ða ȝoder cunf. ȝ ealna halȝane cunf. ȝ al chnirtene folcef. *Sax.* ȝ læȝdon ȝoder apyniȝednefre. ȝ ealna halȝena apyniȝednefre. ȝ ealler chnirtener folcef. Sic, ða rende feo kyninȝ to feo papa. *Sax.* ða renð fe cyninȝ to ðam papan. Sic, munec of ðe felue mynftne. *Sax.* ðær feluef mynftnef muneca ł munec of ðam feluon mynftne. Hæc & fexcenta iſtiuſmodi ex fictitia ea charta *Semi-Saxonica*, quam falſarius ille monachus *Petroburgenſis* nobis obtrudit in chron. *Sax. Gibſ.* ad annum DCLVI. Ejuſdem furfuris eſt & iſta charta in anno DCLXXV, ut & iſta, anno DCCCCLXIII. Quas omnes mentitus in ſui temporis *Semi-Anglicana* conſcripſit miſellus falſificator, à *Normannis* tamen non explorandus, qui immane quantum ab *Anglo-Saxonica* illa *Semi-Saxonica* ſive quoad ſcribendi rationem, ſive quoad voces phraſeſque, ſive denique quoad ſyntaxin differret, tantum *Gallice* & *Latine* gnari nullo modo ſcire potuerunt.

Ejuſdem quoq; naturæ facile etiam ex ſtylo ſuo *Semi-Anglico* eſſe dignoſcitur *Ægelredi* regis charta in archivis bibliothecæ coll. *D. Johannis* baptiſtæ apud *Oxonienſis*, qua, ſi falſario monacho credendum eſt, eccleſiæ *Dorobernenſi* donavit terras ſuas, *viz.* SANDWICH & ÆSTREE in uſum monachorum.

IC Ægelnef ðuph Godef ȝeue ȝe ealna Einȝlalandef ane kinȝ. ȝ ealna ðepe ylande. ðe ðæpto beliȝȝat. fop mine ſaule alirendnefre. ȝean cnirtef chirican inne Thantpapebepi landaf on mine ȝepihte. þ iſ to pitenne Sandpich ȝ Æftre. to ðepe monckên biȝleue in ðe rilue minftre ȝode fepuiende. fpom alle popldliche ðeudome ȝ kinȝef ȝeue. pipute bniȝȝe ȝ cartelpunke. And ȝif æniȝ iſ ðæt ȝepilnat ofþe to bnekenne ofþe to ȝerlitende mid todundene modiȝnefre ðaf upe ȝefertnunȝe. pite he hine rilfne amanfumod fpam ȝode, ȝ fpam eallen hir halȝen mid ða fonepopfpenen inne domef deie a chnirtef rpinftne hand ȝeloȝed undepfanȝ ðone dome of fondemdnefre mid ðam deofle and hir ænglea. butan he tofopan ðam deaþe mid punþe bepeufinȝe ȝebete þ he unnihtpirliche fonȝilde. Deof landboc pef ȝepniten on ðan neoȝan undned ȝeapo ȝ neoȝan ȝ reofentiȝ fpam uner lauopdef Helende cnirtef akennednefre:

DCCCC

Sic autem *Latine* ſe habet:

Ego Egelredus rex, gratia dei, totius Britanniæ monarcha, pro ſalute animæ meæ, concedo eccleſiæ Chriſti in Dorobernia terras juris mei, ſc. Sandwich & Eſtre, ad opus monachorum, in eadem eccleſia Deo ſervientium, liberas ab omni ſeculari ſervitio, pontium & caſtrorum conſtructione. Quiſquis hanc meam largifluam munificentiam violare præſumpſerit, eam cum reprobris in die judicii à ſiniſtris Chriſti collocatus accipiat ſententiam dampnationis cum diabolo & angelis ſuis.

Quamvis autem in anteriorum temporum annalibus, quæ poſteriorum dialectis ſcripta reperiuntur, ſuorum auctorum fraudes facilè eſſe apparent; ex altera tamen parte, non adeo conſtat, ut ſpuria ſemper & fictitia rejicienda eſſe ea, quæ in poſteriorum temporum monumentis, priorum idiomatis ſcripta, extant. Nam in omnibus fere corruptæ eloquentiæ temporibus, ali-

qui emicuere egregii viri, qui ſi non pure & proprie, ſaltem tamen non tam prave & barbare ſcripſerunt, quam æquales ſui: ut, *Gothis* in *Italiâ* regnantibus, apud *Romanos Boëthius*; & ſub *Normannis* dominis, qui ex *Latino* in *Saxonicum* convertit evangelium *Nicodemi*. Etenim exceptis temporum verborum circumſcriptionibus *Danicis*, quibus nimium indulget iſte interpres, & uno atque altero vocabulo, quo utitur, *Normannico*, omnia proprie adeo pureque tranſtulit, ac ſi *Ælfredo* regnante ſcripſiſſet, eumque habuiſſet præceptorem.

Sed ut eo, unde digreſſi ſumus revertamur, innumera alia occurrunt * in chron. *Sax. Gibſ.* quæ, etſi in characteribus *Saxonicis* ſcripta, *Saxonicæ* tamen orationis partium ſtructuram, qua veterum probatiſſimi *Anglo-Saxonum*, tum in ſcribendo, tum in loquendo uſi ſunt, penitus ſubvertunt, ad *Anglicanum* ſermonem propius accedentia. Caſus enim pro caſu; genus pro genere, & numerus pro numero in iis ponuntur: ut p. 173, 5, on hiſ dæg pæſ ealle bliſſe. ⁊ ealle ȝode on buſh. ⁊ he paſ leoſ eall ſolc, ſpa þ ſe cyning ȝeaſ ſancte Peteſ. ⁊ him þ abbotſnice on byſtune. ⁊ ſe oſ couentſe. þ ſe eoſl leoſſic. ðe pæſ hiſ eam. æſ heaſde macoð. ⁊ ſe oſ cſulande. ⁊ ſe oſ ðoſneie. Sic 176, 27, ſe cyning heaſde ȝyſen þ Abbotſnice an ſſancisce Abbot. *Sax.* to anum ſſanciscum Abbote. Sic 37, to ðone Abboð Tuſolde. *Sax.* to ðam. Sic 44, ſoſbæſnden ealle ða munece huſeſ. *Sax.* ealle þæſa muneca huſaſ. Sic p. 177, clumbon upp to þe halȝe node. *Sax.* to ðam halȝan node. Oſ uſe ðſihtneſ heaſoð. *Sax.* oſ uſeſ ðſihtneſ heaſode :. Ðpa nan man ne mæi oſeſ tellan. *Sax.* ne mæȝ oſſum tellan :. Mið ealle ða ſonenſppecena ȝeſrume. *Sax.* mið eallum ðam ſoneſppecenan ȝeſruman :. ſæſ ðone hæcce. *Sax.* ſe hæcce :. Sic 185, 26, ðpeo ðæſ pæſon oſſlaȝene to deaþe. *Sax.* ðpý. Sic 195, 20, Roȝeneſ eoſleſ þpeo ſunan. 214, 1, 2, piþutan ðam eoſle. ⁊ ſeapa oþſe. *Sax.* ⁊ ſeapum oþſum. 189, 12, 13, ſe ſceaſpa deaþ ---- ſeo hine ȝenam. *Sax.* ſe hine ȝenam. 225, 38, ſſom ſe biſcop. 230, 19, ſſom þone biſcop. *Sax.* ſſam ðam biſcope :. Sic 227, 30, oſ þa oðſe, & 229, 35, oſ þone pape. *Sax.* oſ þam oþſum. oſ þam pape :. 230, 5, þe cpen. *Sax.* ſeo cpen. 234, 28, ȝeaſ ðone Abbot. *Sax.* ðam Abbote. 235, 16, ða ſoneſppecon biſcopeſ. *Sax.* ða ſoneſppecenan biſcopaſ :. MCXXIV, on ðiſ ȝeaſe. *Sax.* on ðiſon ł þiſum ȝeaſe :. 242, 7, ðe kinȝeſ bſoþaſ. nunc, **the kings brother.** *Sax.* autem, ðæſ cyninȝeſ bſoþoſ. 30, þ nouþeſ ſcülde beſuiken oþeſ, *Anglice*, **that neither ſhoulde betray the other.** *Sax.* vero, þ næȝþeſ oþeſne ſceolde beſuican. 241, 3, in ðe mynſtſe. nunc, **in the minſter.** *Sax.* in ðam mynſtſe.

XXVI. Traditis tandem, deo adjuvante, iis, quæ opus eſſent ad monſtrandum quibus quaſi gradibus auſtralium *Saxonum* ſermo, indies in deterius ruens, primo in *Semi-Saxonicam* ut vocant, dein in *Normanno-Saxonicam*, ſive *Anglo-Normannicam* linguam mutatus eſt; jam neſcio quo impellente genio percitus urgeor, ut è vetuſtis utriuſque dialecti monumentis nonnulla expromam, in quibus ſe exerceat ſtudioſus lector, & quæ per regulas à nobis in ſuperioribus datas examinet, & exploret. Incipiam igitur à charta *Eadvardi Confeſſoris* dicti, quam extracta forte capſula ductile in bibliotheca *Cottoniana*, cum altera *Gullhialmi*, quam ſupra exhibui, *conquæſtoris*, inter alias repperi, & quæ præmiſſo ſigno crucis ſic ſcripta legitur.

✠ Eadpeaſd kyng ȝſet Rodbeſd biſcop. ⁊ Oſȝodclapa. ⁊ Ulſ ſciſeȝeſeuan. ⁊ ealle mine ðeiȝneſ. ⁊ mine holdan ſſeond. on Middelſexan. ſſeondlice. ic kyþe eop þ ic pille ⁊ þ ic ann þ Sancte Peteſ. ⁊ ða ȝebſoþſa on Weſtmynſtſe to heoſa [1] bileouen þ land æt Cealchylle. ⁊ ealle ðaſe ðinȝa. ðe þæſto mið ſihte ȝebuſaþ. mið landе. ⁊ mið [2] loȝe. mið pude. ⁊ mið ſelde. mið mede. ⁊ mið [3] læſe. mið [4] mæſte. ⁊ mið [5] æueſan. ⁊ mið eallum

---

* Quod vero idioma *Saxonicum* in ea parte, quæ vitas tradit *Hardicnuti* ac *Edwardi* confeſſoris, haud parum immutari incipit, ac rejectis vocalibus, ſyllabis item quibuſdam, ad noſtrum efferrendi modum paulatim vergere, id etiam pro nobis facit. Iis enim temporibus revera mutari cœpiſſe teſtem habemus *Edwardi* confeſſoris numiſma, in quo Regis iſtius nomen EDWARD exaratur; cum tamen nominis origo & antiqua ſcriptio EADWEARD poſtulent. ejuſdem numiſmatis pars adverſa, in qua LEFWINE ſcriptum conſpicitur, pro Leoſſine, idem teſtatur. Res geſtæ *Wilhelmi conquæſtoris* deſcribuntur ſtylo à præcedentibus longe diverſo, & ad ſermonem noſtri temporis multo propius accedente. Idioma in pleriſque *Gallicum*; in ſcribendo brevitas conciſa, ſive *Gallica*; *Gallica* etiam vocabula paulatim ſubrepunt. [1] *Sax.* biȝ-leoſan, *convictum, cibum, annonas.* [2] *Aqua Cimbrice* ᛘᚢᚹᚱ, vel ᛘᚹᚱ, *laugr, lágr, Dano-Saxonice* laȝo. Inde at lauga, *lavare.* laug, *lavatio*, vide in cap. XXI, laȝo. [3] *Sax.* læſpe. [4] Per metatheſin à *Gothico* MATS, *eſca, cibus*, unde mæſtan, ȝemæſtian, *ſaginare*, & verbale mæſte ad ea denotanda, quibus aluntur & ſaginantur porci ſylveſtres, ut nuces, glandes, caſtaneæ, juglandes, baccæ, mora rubi, & id genus fructus arborei. [5] *Cimbrice* aveſt, avoſtr, *fructus.* verbale ab at vaſa, *creſcere, augeri*, in præt. voſ, vel oſ, & præfixa intendende a. *Saxonice* autem peaxan, *creſcere, augeri, Francice* uahſen, uuaſſen, unde forſan cum præfixo a in æ verſo, æueſa, *fructus.* verum potius à *Cimbrico* auest accerſendum eſt.

ðingum.

ðingum. rua full. ⁊ rpa forþ. rpa ðurrtan min hurkaill hit furmerr of me heold. and into ðære halgan rtoppe geaf. And ic ðær fullice geuþe. ⁊ ic an heom eorr ealrpa þ hy habben þær ofer raca ⁊ rocna. toll ⁊ team. infangene ðeof. ⁊ flemene fyrmþe. and ealle oþre genihtu on eallum ðingum ðe ðar upp arppingaþ. and æac rpilce to ðeorum lande mid fullan fpeodome ic ann þ ðridde tpeop. ⁊ þ ðridde ı rpun of æuerran ðær nerttan puder ðe liþ to kyngerbyrig. re ir gemæne. rpa he on ælðum timum gelæged pær. ⁊ forr ðan ic nelle naterhpon gedafian. þ æni man ætbride oððe geutige an æker lander of pude oððe of felde. ðe he hæf ðyder inn gegyfan. oððe þ ðær æni man æninè onrtynge hæbbe on æningum ðingum. oððe on ænige timan. butan re Abbod ⁊ þa gebroþra to þær myntrer neode. And ic pille. ⁊ fæftlice bebeode be fulne pite. þ þeor mundbyrdnerre beo rtranг ⁊ rtaþelfært into ðære halgan rtope a on ece efre. Amen.

*Ego Eadwardus Rex Rodberdo Epiſcopo, & Oſgodclapæ, & Ulfo vicecomiti, & omnibus meis Thanis, & fidelibus amicis, in Middelſexia, benevole ſalutem dico. Vobis notum facio me velle, & conſentire, ut Sanctus Petrus & fratres Weſtmonaſterienſes in eorum convictum habeant prædium iſtud, quod eſt in Cealchylle, omniáque jure ad illud pertinentia, cum terra, & cum aqua, cum ſylva & cum agro, cum prato & cum paſcuo, cum porcorum eſcâ & cum fructibus & cum omnibus emolumentis, tam plenè & liberè, quam præfectus meus palatinus Thurſtanus ea primo ex me tenuit, & ſacro dein loco donavit. Quod quidem donum ego plane corroboro, iis iterum etiam concedens, ut inſuper habeant * privilegium tenendi curiam ad cauſas cognoſcendas, & dirimendas lites inter vaſſallos & colonos ſuos ortas, cum poteſtate tranſgreſſores & calumniæ reos mulctis afficiendi, eaſque levandi. porro etiam ut ibi habeant in vendendis & emendis mercibus à [2] tolneto immunitatem, cum [3] privilegio habendi totam ſuorum ſervorum propaginem; poteſtatem etiam [4] fures in terra ſua cum*

---

[1] Id eſt ſuum M in N verſo, & p pro u poſito. ſuum autem alias ſaum, *Latino-barbare* ſauma, *Saxonice* ream, *Gallice* & *Teutonice* ſomme, *Germanice* ſom, *Belgice* ſoom, *onus* vel *ſarcina jumentaria*, quantum jumentum vel equus ferre poteſt. Inde apud *Gallos*, ſommier olim ſaumier, ab antiquo *Gallico*, ſaume, *equus clitellarius*, vel *ſarcinarius*. * Ita reddo SACA, & SOCNA, ſak enim ubique in vetuſtis legibus *Danicis* & *Scandicis cauſam, actionem, litem, culpam* ſignificat, & ſakadr, *reus*. ſokn etiam in LL. paſſim deſignat I. *actionem* vel *conventionem judicialem*. II. etiam *rei judicatæ* vel *mulctæ exactionem*. Inde ſoknar, *executor litis*, & konungs ſaknar; biſcops ſoknar, *executor litium regis* & *epiſcopi*; & ſoknarmen, *mulctarum exactores*. SACA aliter RICA dicitur ſupra in charta, qua *Edwardus*, confeſſor dictus, *Windeſoram* & *Stane*, nunc Staines, abbati & monachis *Weſtmonaſt*. donat. RICA autem *Cimbrice* rici, *ditionem, juriſdictionem, poteſtatem* denotat, & junctum cum SOCNA, *juriſdictionem forenſem* non poteſt non denotare. SACA, igitur, ut ejus ſynonymum RICA, *juriſdictionem*, ſive *poteſtatem tenendi curiam* denotat. contrariè autem gloſſographi noſtri forenſes allucinati fere omnes, SACA pro SOCNA, vel SAC pro SOC invicem confundentes ſumunt. Sic gloſſator ille, (qui terminos hos in charta MS. concordiæ, arbitro *Joanne* epiſcopo *Lincolnienſi*, factæ inter abbatem & cœnobium *Ouſneyenſe* ex una parte, & ex altera majorem & communitatem civitatis *Oxon.* explicare voluit) SAC ut SOC, & SOC ut SAC errore mutuo interpretatur in iis, quæ ſequuntur. SOK, *hoc eſt, ſecta de hominibus in curia veſtra ſecundum conſuetudinem regni*. SAC, *hoc eſt, placitum, & emenda de tranſgreſſionibus hominum in curia veſtra*. SAC *etiam* forfeyt. Quæ verba excuſa etiam leguntur in libro cui titulus LES TERMES DE LA LEY, qui altera editione prodiit *Londini*, 1685. [2] Ita quoque gloſſator modo memoratus, in verbis huc ſpectantibus: TOLL. *hoc eſt, quòd vos & homines veſtri de toto homagio veſtro ſitis quieti in omnibus mercatis de Tolneto, de rebus venditis & emtis.* [3] Ita etiam gloſſator iſte in ſuis *Barbaro-Latinis*. TEM, *hoc eſt, quod habeatis totam generationem villanorum, cum eorum ſectis & catallis, ubicunque in Anglia fuerint, inventis, except. quod aliquis nativus, quietus per unum annum & diem in aliqua villa privilegiata manſerit.* [4] Ad eundem ſenſum gloſſator. INFANGHTEEF, *hoc eſt, quod latrones capti in dominio veſtro vel feodo veſtro de latrociniis convicti in curia veſtra indicentur.* Quibus addit, DANGELD, *hoc eſt, quietus eſſe de quadam conſuetudine, quæ currit aliquo tempore, quam quidem levaverunt in Anglia Dani.* Vel ſic, *eſt* TALLAGIUM *datum quondam Danis* I. III D. *de qualibet bovata terræ.* Charta prædictæ *concordiæ*, ex qua hæc citare placuit, extat in MS. cod. inſcripto the Regiſter of Duſney, qui in florentiſſimæ Ædis Chriſti *Oxon.* archivis adſervatur. Tempus autem ſcriptæ chartæ ſubſignatum eſt in his verbis: yeven at London the xrii day of february the yere of the reign of our Sovereign Lord the king Edward the third ſens the Conqueſt that is to ſey of Engelond Cynquant primer, and de Fraunce trente octiſme.

re furtivâ deprehenſos in jus vocandi & puniendi, cum privilegio fugitivos ſuſcipiendi, & omnia alia jura, quæ omnimodo exinde oritura ſunt; præterea quoqae una cum hoc prædio liberrime dono tertiam quamque arborem, & tertiam quamque ſarcinam jumentariam fructuum, qui naſcuntur in ſylva proxime ad kyngesbyrig ſita, quæ, ſicut antiquis temporibus lege cautum erat, eſt communis. Quamobrem omnino nolo permittere, ut quis ſive ex ſylva, ſive ex agro, quæ is Thurſtanus illi loco dedit, unum jugerum auferat, vel excludat, vel ut quis jus habeat eo proficiſcendi ad ſumendam rem ullam, vel ullo tempore, præter Abbatem & fratres, quibus indultum eſt eo proficiſci ad ſumenda, quæ monaſterio opus ſunt. Volo igitur & firmiter mando, ſub pœna graviſſima, ut hæc confirmatio noſtra in loco illo ſancto æternæ hæreditatis vim & firmitatem ſemper obtineat. Amen.

Charta, quam hic Latio donavimus, cerâ ſigillo impreſſâ, & ligamine ſerico, pro [1] more *Normannorum*, pendente firmata eſt, cujus in prima fronte extat effigies regis dextra crucem, ſiniſtra orbem tenens; in aversâ autem, eadem effigies, dextrâ haſtam, cui ſupereminet columba, & ſiniſtrâ gladium geſtans. Inſcriptio autem in utraque facie eſt, SIGILLUM EADWARDI ANGLORUM BASILEI.

Chartæ huic *Cottonianæ Edwardi* confeſſoris etiam nonnullas alias adjicere lubet *Semi-Saxonice* ſcriptas, quas ex archivis *Wellenſis* eccleſiæ in *Gallica* manu exaratas, & nitidiſſimè deſcriptas ad me mittendas curaverunt præfati digniſſimi viri, *Edwinus Sandys* & *Ri. Healy*, ejuſdem eccleſiæ alter canonicus, & alter ſeneſchallus.

EAdward king gret Harold Erl & Tovid minne Schyre-refen & alle mine þeines inne ſomerſæten ꝼrendliche. And ich keþe eu þat Alꝼred hauet yſeld Giſe biſſop his land at hlytton ſacleas and clæne toforen me ſilven æt peddredan. on mine ıꝑıtneſſe. and on Eadithe [2] mine ıbıdden. & on Haroldes ærles ȝ on maneȝꝑa oþra manna. þe mid me þæꝼ waren. Nu wil ich þat ſe biſſop beo þaꝼ londeꝼ worthe into his biſſopriche þe he under honde hauet. and alch þare þinȝe þas þe þarto mid richte ȝebyrað. mid ſaca and mid ſocna. ſwo ful ȝ ſpo furth. ſwo hit ænıȝe biſſoppe formeſt on honde ſtodon ællen þinȝan. And ȝyꝼ þar ſy anni þinȝ out ȝedon þas þe þaꝼ mittbyrþ. ich beode þat man hit lete in onȝean comen. ꝑ non oþer ne ſy.

Edwardus rex Haroldo comiti, Tovid vicecomiti, & omnibus Ballivis ſuis Sumerſæt. ſalutem. Sciatis quod Aluredus vendidit Giſoni epiſcopo terram ſuam de [3] Lutton, pacifice & quiete, teſte meipſo, coram nobis apud Perret, & teſtibus Editha conjuge noſtra, Haroldo comite, & multis aliis, qui una nobiſcum illic aderant. Volumus quoque, quod idem epiſcopus terram illam cum omnibus pertinentiis habeat, cum epiſcopatu, quem poſſidet, & Saca & Socna, ita plene ſicut unquam aliquis epiſcoporum prædeceſſorum ſuorum in omnibus habuit, & ſi quid inde contra juſtitiam fuerit ſublatum, rogamus, ut revertetur, nec aliter fiat.

Ante vero, quam veterem verſionem ſupra datam receperamus, ſic tranſtulimus hanc chartam.

Ego Edwardus R. Haroldum comitem, & Tovidem meum vicecomitem, & omnes Thanos meos Somerſætenſes benevole ſaluto. Ego vobis notifico Alfredum terras ſuas in Hlytton litis immunes & quietas Giſoni epiſcopo coram me ipſo Peddredanæ vendidiſſe. Teſtibus meipſo & Eaditha regina mea & Haroldo comite, & aliis multis, qui mecum ibi adfuerunt. quamobrem volo ut epiſcopus confirmetur in epiſcopatu, quem poſſidet; & poſſeſſione omnium rerum quæ ad eum jure pertinent, cum poteſtate cognoſcendi cauſas & dirimendi lites inter ſuos ortas, & tranſgreſſores ac columniæ reos mulctis puniendi, tam plenè ac libere, quam ullus priorum epiſcoporum omnino eis graviſi ſunt. Et ſi quid eorum, quæ ad hæc pertinent exinde alienatum ſit, jubeo, ut reſtituatur, nec aliter fiat.

EAdward king gret Harold Erl, & Aylnoð Abbot, & Godwine ſchyrereuen, & alle mine þeynes on Sumerleten frendliche. And ich kyþe eop þat ich habb [4] gevinen Giſan minan preſteo þes Biſſopriche her mid eop, and alre þate þinge þas þe ðær mid richte ȝebyrað on

---

[1] *Rex autem Edwardus natus in Anglia, ſed nutritus in Normannia, & diutiſſime immoratus pene in Gallicum tranſierat, adducens ac attrahens de Normannia plurimos, quos variis dignitatibus promotos in immenſum exaltabat..... Cœpit ergo tota terra ſub rege & ſub aliis Normannis introductis Anglicos ritus dimittere, & Francorum mores in multis imitari; Gallicum ſcilicet idioma omnes magnates in ſuis curiis tanquam magnum gentilitium loqui, chartas & chirographa ſua more Francorum conficere, & propriam conſuetudinem in his & aliis multis erubeſcere.* Hiſt. *Ingulphi.* Edit. *Oxon.* p.62.
[2] *Sax.* minne ȝebeddan. [3] *Lutton* vel *Lytton*: nunc eſt præbenda eccleſiæ *Well.* [4] *Sax.* ȝeunnen.

pode

þoþe anþ on ƿelþe miþ Saca anþ miþ Sokna binnon porte & buton ſþo ful & ſþo forth ſþo Duduc biſſop oðð anẏ biſſop hit firmeſt him toforen havede on ællem þinȝan. Anþ gif her ani lanþ ſẏ out of þam biſſopriche geðon ich pille þ hit cume in onȝeæn other þ man hit of-gó on hiſe [1] ȝemoð ſþo man with him [2] bet findo mage. Anþ ich biþþe eou allen þ ge him fulſtan to þriuan Goþes gerichte lock huen hit neoþ ſẏ and heo eopper fultumes biþurfe. Anþ ich nelle nanne man geþefien þ him vram [3] honðe þeo anige þare þinge þas þe ich him unnen habben.

Edwardus rex Haroldo comiti, Ailnodo Abbati, Godwino vicecomiti & omnibus Ballivis ſuis Somerſet. ſalutem, ſciatis nos dediſſe Giſoni presbytero noſtro epiſcopatum hunc apud vos cum omnibus pertinentiis, in boſco & plano, & Saca & Socna, in villis & extra: ita plene & libere in omnibus ſicut epiſcopus Dudocus aut aliqui prædeceſſorum ſuorum habuerunt. & ſi quid inde contra juſtitiam fuerit ſublatum, volumus quod revocetur, vel quod aliter ei ſatisfaciat. rogamus etiam vos, ut auxiliari eidem velitis ad chriſtianitatem ſuſtinendam, ſi neceſſe habuerit. nolumus autem ut ullus hominum ei auferat aliquid eorum quæ ei contulimus.

EDwarþ king gret Harolþ erl. ȝ Aylnoþ abbot. ȝ Goþwine. & ealle mine þeines on Sumerſeten. frendliche. Ich queþe eou þ ich wille þ Gẏſe biſſop beo þiſſes biſſopriches wrthe heer inne miþ eou. Anþ alch þare þinge. þe þaſ þar miþ richte to ge-byraðð binnan porte ȝ butan. miþ Saca. ȝ miþ Socna. ſwo uol ȝ ſwo vorðð ſwo hit eni biſſop him to-uoren formeſt haueþ on ealle þing. Anþ ich biþþe eou alle þ ge him beon on fultome Criſtenþom te ſprekene loc whar hit þarf ſẏ. ȝ eower fultumes beþurfe eal ſþo ich getroppen tho eop habben þat ge him on fultume beon willen. Anþ gif what ſẏ mid unlage out of þan biſſopriche geyþon. ſẏ hit lonþe oþer an oðð þinȝe þar fulſtan him vor minan luuen þ hit in on-geẏn cume ſþo ſþo ge for gode witen þat hat richt ſẏ. Goþ eu ealle gehealþe.

Edwardus rex Haroldo comiti, Ailnodo abbati, Godwino, & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. ſignificamus vobis nos velle quod epiſcopus Giſo epiſcopatum apud vos poſſideat cum omnibus dictum epiſcopatum in villis & extra de jure contingentibus; cum Saca & Socna adeo plene & liberè per omnia ſicut ullus Epiſcoporum prædeceſſorum ſuorum unquam habebat. Rogamus etiam vos, ut coadjutores ipſius eſſe velitis ad fidem prædicandam & chriſtianitatem ſuſtinendam pro loco & tempore ſicut de vobis fideliter confidimus vos velle idipſum. Et ſi quid de dicto Epiſcopatu ſive in terris ſive in aliis rebus contra juſtitiam fuerit ſublatum, adjuvetis eum pro amore noſtro ad reſtitutionem, prout juſtum fuerit, habendam. Conſervet vos Dominus. Vetus verſio.

EAdward king gret Harold erl & Ailnod abbot & Tovid ſchirereue & alle mine þeines on Sumerſeten frendliche. & ich kẏþe eop þ ich habbe ȝeȝefen Giſo ƀpe þæt lanþ æt Ƿeoþmore & ælch þæþe þinȝa þar þe þæþ inne miþ pichte tobẏreð inne to his clerken bilæva æt Sancte Andrea æt pillan. miþ Saca & miþ Socna. ſþo full & ſþo forth. ſþo hit me ſẏlven on hanþe ſtoþ. miþ eallon þa forpẏrhtan. þe me oþer minon æxteþȝenȝan to honþa bogen pẏllon on eallen þingan. for mine ſaple & for mines faþer & for allra minra ẏlþrena ſaplan þe þone ƀp-ſtol geſtaþeloðon. Anþ gif anig man ſig þat mine gife apenþan pẏllen apenþe hine Goþ almihti fram his anſẏne & fram ælre criſtenne manna.& ich pille þ ſe ƀ. þichte privilegiũ þærto bi minon fullan gelifan.

Edwardus rex Haroldo comiti, Ealnodo abbati, & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. Sciatis me dediſſe Giſoni epiſcopo ad ſuſtentationem cleri, eccleſiam beati Andreæ in Well. terram de [4] Wedmore cum omnibus pertinentiis ſuis, adeo plene & libere, ſicut unquam plenius mihi manu ſtetit, aut alicui prædeceſſorum meorum per omnia. pro anima patris mei, & animabus anteceſſorum meorum, qui dictam ſedem epiſcopi ſtatuerunt. Si quis autem hanc meam donationem præſumpſerit

---

[1] *Sax.* ȝemoð. [2] *Cimbrice* bet. *Sax.* beðe. [3] *Sax.* honðe. [4] Terræ fere omnes apud **Wedmore** olim ad eccleſiam *Wellenſem* pertinebant; nunc vero tantum reſtant *decimæ* loci, quæ quidem decimæ ad Decanum *Wellenſis* eccleſiæ hodierno die pertinent.

evertere, avertat eum Dominus à conſpectu ſuo, & à conſpectu omnium fidelium. Volo & quod idem epiſcopus iſto gaudeat privilegio, & vos amici mei ipſius ſitis coadjutores. Vetus verſio.

Charta Eadithæ Edwardi Confeſſoris relictæ.

EAdgith ſeo hlavedı Eadwardes kınges lefe gret al þat hundred at Wedmore frendlıche. And ıch Cyþe eop þat ıch habbe gegefen Gıſo b. þat land at Merketun. & alch þare þıngа þæs þe þar mıd rıchte tobırıd ınto hıs canõcan æt Sancte Andrea æt Pyllan mıd Saca and mıd Socna ſpo full and ſpo forth. ſpo hit me ſylfen on honde ſtod for Eadwardes kinges ſaple. & for mine. And ıc bıdde eop þ ge deme me richtne dom of pudemann þe ıc hors bıtachıte & mı gauıl hauıð of healden ppa geaf eıðen gehımıg & eac feoch. & eac feoth. God eop gehealde.

Editha domina regis Edwardi relicta Hundredo de Wedmore, Salutem. ſciatis me dediſſe Giſoni epiſcopo ad ſuſtentationem canonicorum eccleſiæ Sancti Andreæ in Wells. terram de [1] *Merke cum omnibus ipſam jure contingentibus, cum Soka & Sake, ita plene & libere, ſicut mihi plenius manu ſtetit, pro anima regis Edwardi & anima mea, &c.* Vetus verſio.

Charta Haroldi Regis.

HArold kıng greet Aılnoð & Tovıd & alle mıne þeınes on Sumerſeten frendlıche. And ıc cyeð eou þ ıc pılle þ Gıſo b. beo hıs Saca perð & hıs Socna. ofer hıs lond & ofer hıs mannen. & tolles perð & temes & infangenes þefes bınnen burekh & butan. ſwo full & ſwo forth. ſwo he furmeſt was on Edward kınges dage on alle þıngan. And ıch bıdde eou alle þ ge bıen hım on fultume at thys criſtendome Godes [2] yerichtten for to ſetten & to driven, loc þar hym neð ſy. & heo eoppes fultumes bıþyrfe ſpo ſpo ıch yetpuþan to ep habbe þ ue pyllan for mına luuen. And ıch nelle yeþefien þ man hım æt anıe þıngan anye unlag beoðe. God eop gehealde.

Haroldus rex Ailnodo, Tovid & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. ſciatis nos velle quod epiſcopus Giſo habeat Saca et Socna de terris ſuis & hominibus & Toll & Team & Infangenethef in Vill. & extra, ita plene & libere in omnibus; ſicut unquam habuit tempore regis Edwardi. Rogamus etiam vos, quatenus eidem ſi neceſſe fuerit auxiliari velitis ad Chriſtianitatem ſuſtinendam, ſicut de vobis confidimus idipſum velle. Nolumus autem ut ullus hominum ei in aliquo inferat injuriam Valete.

Altera charta Edwardi R.

EDpard ging gret Harold & Ægelnoð abbð. & Godpıne ſcyregerefan, & alle mine þegenas on Sumerſæten freondlıche. & ıc cyðe eop þ ıc pylle þ Gıſo bp. [3] pepyge on hıs lande æt chyp ælſwo hys foregenga ætforen hım ær dyde, ⁊ ıc nelle geþafian þat man hym ænige unlage beode.

---

[1] Maneria de **merke** olim pertinebant omnia ad Decanum *Wellenſem*, nunc vero ſolæ decimæ ad eum pertinent. [2] Gerichte *Sax.* zepihte, & emphatice zepihtan, in hac charta yerichten, i. e. *jura, canones, veritates, rectitudines.* Inde Godes zepichte, vel Godes yerichten, ut Godef zepihta, in LL. eccl. *Canuti* R. 14. *jura, veritates, rectitudines dei.* i. e. *jura eccleſiæ* vel *Chriſtianitatis*, prout *Chriſtianitas* & *Chriſtiani* in mediæ antiquitatis ſcriptoribus, *Clericatum* & *ordines eccleſiaſticos*, præſertim *functionem*, *juriſdictionem* & *audientiam epiſcopalem* denotat. And ıch bıdde eop alle þ ge bıen hım on fultume at thys [hys] criſtendome Godes yerichten to ſetten & to driven loc þar hym neð ſy. *& vobis omnibus jubeo, ut quoties neceſſitas poſtulet, eum adjuvetis in ſua juriſdictione ad ſtabiliendas & propagandas veritates & jura divina.* To driuen autem reddidi *ad propagandas*, à *Cimbrico* at dreifa, *diſpergere.* [3] In vetuſto regiſtro terrarum, quod etiam eſt in archivis Decani & cap. *Wellenſis*, extat charta ab hac non adeo abſimilis in his verbis: Edward kynge gret Hapolb eorl ⁊ Egelnolb abbod ⁊ Godwyn ſcherrue and alle mynes þægenes on Somerſet. froendlych. ⁊ ich cuþe how þat ıch wolle þat Gyſo biſſchop pe-pıe now hiſs lond alſo hir foprgenge apopen hym er bude. and ıch nelle ruðden þat man hym eny unlawe beode. In margine hujus chartæ pepıe redditur *libere teneat*, ut pepıge ſupra *poſſideat.* Ego autem puto pepıge, & pepıe vertenda eſſe *defendat, ſepiat*, vel *ſepimentis muniat.* Hinc ab at varia, *defendere*, in vetuſtis *Scandicis* varn, *ſepes.* & in libris LL. varnælag, *plurium pagorum ad communem agrum ſepiendum obligatio.* varna-ruf, *ſepimenti ante legitimum tempus ablatio & deſtructio*, per quam vicinis damnum infertur. varnkalladrskog, *ſylva conſepta.* Huic noſtræ conjecturæ favet caput VIII. *veteris Conſuetudinis Normanniæ de* BANON & *Ead-*

Eadwardus rex Haroldo comiti, Aelnodo abbati, Godwino vicecomiti, & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. ſciatis me velle quod Giſo epiſcopus poſſideat terram ſuam apud [1] chyw, ſicut fecerunt prædeceſſores ſui. Nec autem impune feram quod aliquis ei injuriam inferat, aut moleſtiam. Vetus verſio.

Charta altera Eadithæ Reginæ.

EAdgiþ ſe hlauedige gret harold erl mine broðar. ⁊ touid. ⁊ ealle ure [2] þepena on Sumerſeatan freondliche. ⁊ ic cyðe eop þ ic pille þ Giſo b. beo þaeſ londeſ purðe æt [3] Milferton. fpo full. ⁊ ſpo forð. ſpo hit me ſelfon æn hondе ſtod to þan foreparden þæt peo geporht habbað. ⁊ gyf þar hpa ænig land habbe hut buidan oððe geboht of þam þe þar mid richte inte gebyrað ic pylle þat man hyt læte in ongean cuman ⁊ ſpece ſe mann pið þone mann þe him æþ land ſealde. Vetus verſio ſequitur:

DEFFENS inſcriptum, quod ſic ſe habet: Terres ſont aucun temps en DEFFENS, & en autre ſont communes. Toutes terres cultivees ſont en DEFFENS. de quoy beſtes peuent legierement tollir les fruitz. vuides terres ſont en DEFFENS depuis la my mars juſques a la ſainte croix en ſemptembre. en autres temps elles ſont communes, ſe elles nec ſont cloſes d'anciennete. ſi commes des hayes ou telles choſes. le temps en quoq les terres ſont communes eſt apelle temps de BANON en quoq les beſtes peuent aller communement par les champs ſans paſtour. ..... Nulle ne peut defendre ſa terre en temps de BANON ſi elle neit cloſe d'anciennete. excepte le DEFFENS des bois qui praus & per conſtumes ſont toujours en DEFFENS. BANON doit eſtre oſte de toutes terres: en quoq la blee eſt appariſſant, qui pourroit eſtre empiree par auoirs ſi quil ny endoit point auoir. Hinc a *Gallico* DEFFENS, *ſepes*, apud nos vocatur **a fens**, vel **fence**, & *ſeptum*, **a fenced ground**, & *ſepem ſegeti prætendere*, **to fence inn the corn**. Occurrit etiam vox pepigan in altera chartarum R. *Canuti*, bibl. *Cott.* Tiberius, B. 4. 2. qua Archiepiſcopus *Cantwarenſis* libertatem, ut ego cenſeo, agros vel terras quaſdam arabiles *ſepimentis muniendi* conceſſit. Cnut cyngе gret Eadrige b. ⁊ ælfrtan abb. ⁊ ægelric. ⁊ ealle mine þegnar on cent fneondlice. ⁊ ic cyþe eop þ ic pille þ æþelnoð arceb. pepige hir landare into hir birceoppice nu ealra he dyde æt ægelrice pæne genera. and riðða he genera pær forð oð þir. ⁊ ic nelle na geparan þ man þam birceope ænige anlage beode. beo genera re þe beo:. Ita chron. *Sax. Gibſ.* an. MXVI, ⁊ hir rice he heapdlice pepode þa hpile þe hir tima pær, *& ſuum regnum is difficulter defendebat, quo tempore illud tenuit.* pæpan, *defendere.* LL. eccleſiaſticæ *Canuti* R. 20. ubi *Bromtonus* pæpan interpretatur *exaltare.* ita ut ſuſpicetur lector eum legiſſe þæpan pro pæpan. Notandum autem hic eſt in cap. de BANON & DEFFENS, praus ſcriptum eſſe pro *per uſe*, & *auoirs* ſignificare ut Barbaro-*Latinum aueria.* Nota etiam, quod *Landare* in charta *Canuti* ſignificat *terras arabiles*, à land, *terra*, & ar, quod *Cimbrice*, *aratio*, *aratrum* ſignificat. Ar autem verbale eſt ab eria, yria, *Sax.* erian, erigean, *arare.* Sequitur antiqua verſio, cap VIII. veteris conſuetudinis *Normanniæ* de BANON & DEFFENS. *Quodam autem tempore terræ ſunt defenſivæ, quodam communes. Defenſivæ ſunt omnes terræ cultæ quarum fructus per beſtiarum acceſſum credentur ex facili deperire. Terræ vero vacuæ à medio martio uſque ad feſtum ſanctæ crucis in ſeptembri defenduntur, alio vero tempore ſunt communes, niſi clauſæ fuerint, vel ex antiquitate defenſæ, ut* haye, *& hujuſmodi. Tempus autem quo terræ ſunt communes tempus Banonii vulgariter nuncupatur: quo tempore animalia ſine paſtore herbas depaſcunt per campos communiter, ac decurrunt. Quædam ſunt animalia quæ nullum habent Banonium, ſed omni tempore debent cuſtodiri, & ad dampnum illaturum detineri, ut capræ, quæ corrodunt germina vinearum, productiones arborum, & porci, qui ſata & prata ſuffodiunt, & omnino animalia fractiva, & malefiçioſa, quæ ſemper cuſtodiri debent, & mala quæ faciunt, reſtitui. Nullus in tempore Banonii terram ſuam poteſt defendere, niſi clauſa fuerit* [ex antiquitate] *exceptis illis deffenſis boſcorum, quæ ex uſu conſueto ſemper habent deffenſionem. A terris autem in quibus ſeges eſt apparens, quæ per aueria poſſet pejorari, amovendum eſt Banonium, nec in iis debent haberi.* De banon & deffens, hoc eſt, *de agris & eorum ſepimentis.* Ban *enim* (unde banon & banonium) in veteri *Gotho-Scandico* ſive *Danico*, pro *agro*, & *territorio* haud infrequenter accipitur, auctore doctiſſimo *Carolo Lundio* in *academica ſua diſſertatione*, cui titulus ZAMOAEIS, *primus Getarum legiſlator*, cap. v. §. v. p. 115. Inde tempus quo agri communes ſunt tempus Banonii, id eſt tempus agri, vel tempus quo agri liberè depaſcuntur, nuncupatur. Sic animalia nociva in forenſi ſermone *Nortmannorum* dicuntur habere nullum Banonium, id eſt, nullo agro gaudere, vel nullam in agris habere paſcendi libertatem. Sic à terris in quibus ſeges apparet amovendum eſt Banonium, hoc eſt agri libertas, ſive communis agri depaſcendi liber uſus tunc temporis denegandus eſt. [1] Manerium *Chywenſe* olim ad epiſcopum *Wellenſem* pertinebat. Nunc vero alios dominos agnoſcit. [2] G in p ſoluto pro þegena. [3] **Milferton** nunc eſt corpus præbendæ quæ ad Archidiaconum *Tauntonenſem* pertinet.

Editha domina Haroldo comiti fratri ſuo, & Tovid & omnibus Ballivis Sumerſet. ſalutem. ſciatis me velle quod Gyſo epiſcopus habeat terram de Milvertone ita plene & libere, ſicut mihi plenius modo ſtetit. Si qua autem terra ipſam jure contingens ſublata vel quoque modo diſtracta fuerint, volo quod revocetur.

Ego vero hanc *Edithæ* Reginæ chartam ſic *Latinam* prius feceram, quam veterem verſionem recepi; *Ego Eaditha Regina fratri meo Haroldo Comiti, & Tovido & noſtris Thanis omnibus in Com. Somerſeatenſi amice ſalutem. Ego vobis notifico me Gyſoni epiſcopo has terras, quæ apud Milferton ſunt, tam plene & libere dediſſe, quam egomet eas unquam habui. ex quo primum eas acquiſivi. & ſi quis aliquem fundum alienari fecerit, vel eorum, quæ ad eas jure pertinent, quid emerit, volo ut reddatur, & emptor in venditorem actionem ſuam intendat.*

Hiſce adjici poſſunt ex evangeliis *Hattonianis* haud pauca *Semi-Saxonice*, præter ea, quæ in ſuperioribus afferuntur: ut, ⁊ ða ȝeſẏlleðen ðaȝen þa hẏo aȝen ȝehpuɲſon. belaſ ſe hælenð on Ieɲuſalem. ⁊ hẏſ mæȝeſ ðet nẏſton. penðe þ he on heoɲe ȝeſeɲɲeðe pæɲe. ða comen hẏo aneſ ðaiȝeſ ſeoɲ. ⁊ hẏo hine ſohte betpeoxe hiſ maȝeſ, ⁊ hiſ cuþan. *Sax.* ⁊ ȝeſẏlleðum ðaȝum ða hiȝ aȝen ȝehpuɲſon belaſ ſe hælenð on hieɲuſalem. and hiſ maȝaſ þ nẏſton. penðon þ he on hẏɲa ȝeſeɲe pæɲe. ða comon hiȝ aneſ ðæȝeſ ſæɲ. and hine ſohton betpux hiſ maȝaſ. ⁊ hiſ cuþan, *Luc.* II, 48, 44. Sic, hpa atepeðo eop þ ȝe ſleon ſnam þam topeaɲðan ẏɲɲe, *Luc.* III, 7. *Sax.* hpa ætẏðe eop þ ȝe ſleon ſnam ðam topeaɲðan ẏɲɲe:. ſnam haliȝe ȝaſte ȝelæð, *Sax.* ſnam haliȝum ȝaſte ȝelæð. *Luc.* IV, 1. ealle ða ɲice eoɲþe. *Sax.* ealle ɲica eoɲþan. *v.* 5. 7. ⁊ hẏm ane þeopaſt. *Sax.* ⁊ him anum ðeopaſt. *v.* 8.

XXVII. Hactenus ea, quæ, ut ſermo *Anglo-Saxonicus* auſtralis in *Semi-Saxonicum* ante *Normannorum* introitum, declinavit, oſtendunt. Jam igitur jure expectanda ſunt à lectore φιλαεχαι ſpecimina quædam *Normanno-Saxonicæ*, vel *Anglo-Normannicæ* dialecti, quæ hic pariter daturus ſum, incipiens à mandato *Gullhialmi* conquæſtoris, miſſo ad *Gullhialmum* de *Curtello* comitem vel vicecomitem, ut videtur, *Somerſætenſem*, de ſolvendis Sancti *Petri* denariis; quod ad me a doctiſſimis, & humaniſſimis viris *Edwino Sandys* & *Ri. Healy* cum chartis ſupra exhibitis *Gallica* vel *Normannica* manu accuratiſſime non deſcriptis dico, ſed depictis miſſum, tantum non ovans accepi.

Willelm kẏnȝ Willelme ðe Curtello. and ic biðde þe þat þu ðo þ þiſ ɲom-feoh forð cume of minan mann. ⁊ ſẏððan ælchene þeȝene. and hire mannum æt þiſſe Michaeliſ maſſen bifullan pite. ⁊ tan cẏþe þiſ to Montachut and to Briſtope. ðæt man þe hit unðon habben þ hit ðon. ⁊ þæt hit forð ne cumeð. ſeche ſe b. and þu þaɲafter. ⁊ æc ic beoðe þ nani mann ne ſẏ ſpo þearf þ nẏme ænigȝe *name in Gẏſe bp. landɛ ær hẏt toforan hẏm ſẏle cume. Ne ðu. ne nan þinre manna. Goð þe ȝehealðe. Vetus verſio.

Willelmus rex Willelmo de Curtell ſalutem. Mando tibi, quatenus † intromittas, ut denarii Rom ſolvantur ad inſtans feſtum Sancti Michaelis de hominibus veſtris, & poſt de liberis. Et hoc notum facias apud Monteacutum & Briſtollium, ut qui nondum ſolverunt, ſolvant, & de hiis, qui non ſolverunt per dominum epiſcopum, & poſtea per te fiat inquiſitio. prohibeo & ut nullus ſit tam temmerarius, quod capiat namium ſuper terram Giſonis epiſcopi, antequam veniat coram eo, nec tu nec aliquis tuorum, Vale.

---

* Pecora vel ob debitum vel ob delictum apud *Normannos* capta ſive diſtricta, forenſi nomine vocantur NEMPS, NAMS, & aliquando M in N verſo NANS. NAMPS autem cum *Latino-barbaro* NAMPTA, videtur factum à namfes, namfs, per contractionem à plurali nam-feos vel namfeohs, quod *pecora diſtricta* ſignificat; ut namfæ, in vetuſtis *Danicæ* & *Scandicæ* linguæ libris. NAMS vero vel eliſo p. à namps, vel potius à *Saxonico* & *Francico* plurali names, apud antiquos Danos namer, in ſingulari name, nam, *Latino-barbare namium*, accerſendum eſt. Name vero & Nam verbalia ſunt, *Sax.* & *Francice* niman, neman, *Cimbrice* at nema, *Goth.* NIMAN, *capere, auferre*; & in ſenſu forenſi, à debitore vel reo quid ſolutionis loco auferre vel diſtringere, ſpeciatim pecora ob non ſolutum Domino terræ reditum, vel damnum alicuicunque ab iis illatum, diſtringere. De his namiis complura leguntur in veteri conſuetudine *Normanniæ*, cap. VII. *de deliurance de namps*. Inter alia: Len doit ſauoir, que celui qui tient namps, ne leur doit pas donner a manger, mais il doit purvoir de les mettre en lieu convenable quilz nempirent, par la raiſon des lieu ou ilz ſont, ne par la villaine maniere de les tenir. † Hic videtur deeſſe TE, ut in charta *Henrici* I. qua archiep. *Willelmo* & monachis eccl. *Chriſti Cantuar.* omnes terras quas tempore *R. R. Edwardi Confeſſ.* & *Gullialmi* I. habuerunt, confirmat, *& nolo ut aliquis hominum ſeſe intromittat.* Eadem phraſis occurrat in charta *Henrici* II. archiep. *Theobaldo*, & iiſdem monachis conceſſa. *Intromittere* autem idem ſignificat, ac *Gallicum* s'entremettre, negotio ſe interponere, ſuſcipere aliquod negotium, curare ut res fiat. *Anglicè* **to intermeddle, to meddle with.** **Meddle** autem & **intermeddle**, à *Gallicis* ſe mettre, & s'entremettre,

Verſio

Verſio autem à nobis facta, antequam veterem iſtam â doctiſſimo viro *Ri. Healy* LL. D. & eccleſiæ *Wellenſis* ſeneſchallo miſſam Tabellarius adtulit, ſic ſe habet:

Willelmus rex Willelmo de Curtell, ſalutem. Ego graviſſima pœna tibi mando, facias, ut denarii S. Petri ſolvantur à meis vaſallis, & dein ab omnibus thanis, & eorum villanis in curia comitatus proximo S. Michaelis feſto tenenda. Tum proclama hoc Montacuti & Briſtoliæ, ut qui non ſolverunt eos, ſolvant, & de iis qui ſolvere neglexerint, Epiſcopo & Tibi inquirendum erit. Porro jubeo ne quis, ſive Tu (ſive aliquis miniſtrorum tuorum) adeo inconſultus ſit, ut pecus aliquod namii nomine prius capiat in Gyſonis Epiſcopi terris, quam ſe coram illo ſiſtat. Deus Te conſervet.

Has *Normanni* victoris literas proxime ſequantur *Anglo-Normannicæ* ſpecimina ex paraphraſi quadam evangeliorum bibliothecæ *Bodleyanæ* ORMULUM inſcripta; atque imprimis ea, quæ quis auctor, & cur codicem ità inſcripſit in fine præfationis oſtendunt. Icc þ þiſſ Enȝliſſh haſe ſett Enȝliſſhe men to laſe. icc haſſ þæſſ icſiſtneð ORMIN bi name nemneð. ⁊ ic [1] ORMIN full inſenðliȝ piðð muð. ⁊ ece piðð heſte heſ biðde þa cſiſtene menn þatt heſenn oððe ſeðenn þiſſ boc. hem biðde icc heſ þatt teȝȝ foſſ me þiſſ beðe biðdenn. þatt broþerr þatt þiſſ Enȝliſſh-ſpite allſ æfterr ſpat ⁊ ſpohte. þatt broþerr for hiſ ſpinc to læne foð bliſſe mote finden. Alibi etiam: ðiſ boc iſſ nemneðð ORRMULUM. for þi þatt ORRM itt ſpohte. ORMIN autem vel ORM noſter ORMULUM ſuum *Waltero* cuidam, triplici nomine fratri ſuo dedicat, in iis, quæ ſequuntur: Nu broþerr palterr broþerr min affterr þe flæſherr kinde. ⁊ broþerr min i cſiſtendom þurſh fulluhht ⁊ þurſh tropſpe. ⁊ broþerr min in Godes huſſ ȝet o þe ſpiðe piſe. þurſh þatt pitt haſenn takenn ba an neȝhell boc to follȝhenn undes kanunkeſſ-had ⁊ liſ. ſa ſumm ſannt appſtin fette. Canonicus etiam noſter ex ordine S. *Auguſtini* non caſu ſed conſulto, per binas conſonantes ſcribendi ratione per integrum ſuum *Ormulum* uſus eſt, ut ex monitione ad ſcriptorem, quæ proxime ſequitur, conſtat: tatt he loke pell þatt he an bocſtaff ſpite tpiȝȝes æȝȝhpær þær itt upp o þiſſ boc iſſ ſpitten þætt piſe. loke he pell þatt het ſpite ſa. foſſ he ne maȝȝ nohht ellesſ on Enȝliſſh ſpitenn niht te poſſ. þatt pite he pell to roþe.

A præfatione autem ad librum procedamus. col. 368. foſſ þatt ðnihhtin piſte pell þatt adam ſhollde ȝillten. ⁊ ſhollde poſſþenn poſſpenn utt of paſadiſes niche inn till þiſ midellæſð tatt iſ o foppne daleſſ dæledd. foſ þi nam God. tatt pit tu pell. þe fiſſſte ſtafeſſ alle ut of þa nameſſ þ he ſand upp o þe fiſſſt man hiſſ name ofſ alle foppne. foſ þ hiſ ſtſenn all ſhollde ben todriſenn ⁊ to ſkeȝȝned in all þiſſ midellæſð. tatt iſſ o foppne daleſſ dæledd. ærtdale ofſ all þiſſ pelld iſſ anatole ȝehaten. ⁊ ofſ þ name toc ðnihtinn an ſtafſ Allfa ȝehaten to timbrenn till ðe fiſſſte man hiſſ name of ſtafeſſ foſſne. pertdale of all þiſ pelld iſ dȳriſ bi name nemneð. ⁊ ofſ ðatt name toc ðnihhten an ſtafſ delta ȝehaten to timbrenn till ðe fiſſſte man hiſſ name of ſtafeſſ [2] foppne. &c. Sic *col.* 309. *Joh.* 1, 26. On an oðer dagȝ ſannt lohan bapptiſſte ⁊ tpeȝȝen ſtodenn þær þ him ofſ hire leoſſningcnihhteſſ. ⁊ he ſahh upe laſeð ȝan. ⁊ ſeȝȝde þuſſ þ poſð. Loc here. ðiſſ iſſ ȝoderr lamb. ⁊ ta tpa leoſſningcnihhteſſ herden þ poſð ⁊ ȝeden foſþ afftefſſpaſſð upe laſeſſð. ⁊ eft him tuſſnde hem. ⁊ ſahh hem baðe. ⁊ ſeȝde. phat ſeke ȝitt? ⁊ teȝ him ða ðuſſ ȝaſen ſpare onȝeneſſ. Leſ maȝrtre phære biȝȝeſſt tu? ⁊ upe laſeð ſeȝȝde þuſſ till hem baþe. cumeþ nu ⁊ lokeþ phære i beȝȝe. ⁊ teȝ ða ȝeden foſþ þ him till ðær he paſſ att inne. and pæren all þ dagȝ þ him. ſpa rum ðe ȝoddrpell kȳdeþ. þat time þ ta tpeȝȝen men till upe laſeð comen paſſ niht ſpa rum itt ofſ þætt dagȝ þe tende time pære. ðymoneſſ broþer rant Andrep. he paſſ an ofſ ða tpeȝȝen. þatt comen till ðe laſeð cſiſt ðær he bi ȝate ȝede. ⁊ rant Andrep rad alle fiſſſt rymon hiſſ aȝenn broþer. ⁊ cpaþ till him. pe funden nu merrȳam þ bitacneþ roð cſiſt. roð

---

facili elementorum ejuſdem organi mutatione, fiunt. Porro conſtat has literas ſcriptas eſſe dum Epiſcopus & Vicecomes unà jus dicerent, & cauſas cognoſcerent in curia comitatus, & forſan antequam leges terræ ſtatutáque *Anglicorum* Regum lingua *Gallica* tractarentur, ut *Ingulphus* loquitur in hiſtor. *Croyland.* Edit. *Oxon.* p. 71. Denique notandum eſt in his *Conquæſtoris* literis, ut & in chartis, quæ eas præcedunt Biſceop abbreviatim eſſe ſcriptum, per ꝺp. & ꝺ. haud ſecus ac in vetuſtis MSS. *vel* abbreviatim ſcribitur per uł & ł, & *Saxonicum* and in *Heptateucho Sax.* per ꝺ & ꝺ. Eodem etiam modo ſcribuntur voces in *Græcis*, *Latinis*, & *Rabbinicis* codd. per abbreviationum abbreviaturas. [1] Ormin patronymicum eſſe videtur à veteri *Danico* Ormur, unde abjecta terminatione, Orm, *Sax.* pyrm, *Anglice* worm, *vernis*, *anguis*. *Ormin* igitur noſter *Ormii* cujuſdem filius vel nepos, ut par eſt credere, è *Danica* ſtirpe oriundus, recolendi mihi gratam occaſionem præbet cl. *Wormiorum* gentem, de literatis omnibus & præcipue de ſeptentrionalis literaturæ cultoribus optime meritam, quæ apud *Danos* jam diu floruit, & ſemper utinam efflorcat. [2] Similia pene occurrunt apud Chryſoſtomum Orat. v. de *Creatione*: ἐπειδὴν ἔμελλε τὸ πάσαρξ κλίμαξ ἐξ αὐτῆ [ἀνθρώπε] πληροῦσθαι, τίθησι τὸ ὄνομα τοῦ ἀδάμ· ἄλφα, ἀνατολή· δέλτα, δύσις· ἄλφα, ἀρκτος· μῦ, μεσημβρία. ex verſione *Latina* hæc deſumta ſunt ab homiliſtâ.

ȝoðerr rune ȝoðð. þatt cumen irr to manne. ⁊ toce ⁊ leðde him rone ropþ anan till upe laxepð. ⁊ cpirt papnd eȝe up on rymon ⁊ reȝȝde him þirr piðð peopðe. ðu nemnedd apt rymon. ⁊ tu þurnh iohana parr rtpened. nu rhallt tu ben nemnedd cexar þt [1] ȝup bitacneð peterpn. ⁊ riðden oþ oþer daȝ toc leru cpirt. &c.

Sic col. 145. quatuor [2] animalia quatuor evangeliſtas repræſentantia, deſcribuntur in iis, quæ ſequuntur. An oxx ða ropnne irr rant maþþep ⁊ he par ecan poſſtell. anoþern ȝoddrpell-pnihhte parr mancurr bi name nemnedd. ⁊ he parr ȝoddrpellpnihhte ȝod. aec he ne parr na poxtell. &c. ⁊ hep haxe i nemnedd nu till ȝup ða ropnne ȝoddrpellpnihhterr. þt pænenn urr bitacnedd pell þurnh tale oxx roppep hundred ror þeȝȝne lix xullxnemed parr inn alle ȝode dederr. all rpa re tale ox hundred irr xullxnemed tale nemnedd. tire ropnne pænenn ec þurnð ropnne der bitacnedd. þatt ȝoderr þepp ezechiel rahh þurh ȝartliche rihhþe. þirr illke ezechiel parr an purnþxull ⁊ heh pnoxete xull mikell pnerrt bixonan þ þ cpirt com hen to manne. ⁊ he rahh æneff ropnne den ðurnh halix ȝart inn hexxne. abuten ðnihhtin hexxnerr kinȝ. þæn he rat on hir rætе. ronn þatt teȝȝ rhollden tacnenn ur þa ropne ȝoddrpellpnihhterr. ðatt pnitenn oxx þe laxepð cpirt ȝoddrpell o ropne bokerr. þatt an den oxx ða ropnne den parr innan mannerrlike, ronn þatt itt rhollde tacnenn urr maþþep ðe ȝoddrpell-pnihhte. þatt pnat urr onn hirr ȝoddrpellboc. ox cpirterr mennrrcnerre. oxx þatt tatt cpirt parr purnþen mann. ronn all mann-kinne nede. rpa þ he parr rob ȝodd and ec rob man. i lix ⁊ raple. ⁊ ec oxx all þ hallȝe penne þ cpirt on enþe pnohhte. inn upe bodiȝ þ he toc. oxx rante manȝerr kinde. An oþenn den parr reȝenn þæn in an leunerr like ronn þ itt rhollde tacnenn urr manncum ðe ȝoddrpellpnihhte þatt pnat urr onn hirr ȝoddrpellboc hu cpirt narr upp oxx dæþe onn uhhtenn tid te þnidd daȝȝ. rpa þ he rpalt o node. ⁊ tatt parr nihht tatt le parr rett onnȝænn þatt ȝoddrpell-pnihhte þatt pnat oxx hu þe laxond nar. ðe ðnidde daȝȝ oxx dæþe. ronn lenerr phellp þæn þen itt irr phellpedd tæn liþ itt rtille. þne daȝerr allr it pæne dæd. ronn cpirterr dæþ to tacnenn. ⁊ o þe ðnidde dæȝȝ itt irr paceneðd. ox rlæp. ⁊ neȝȝredd. ðurnh þatt te xadenn ȝaþ ðæn to ⁊ rtinneð itt. ⁊ paceneþ. all all rpa rum þe laxannd narr ðe ðnidde daȝȝ oxx dæþe. all ðurnh hir hallȝe xadenn mahht. ⁊ þurnh hir aȝen mahht. ðe þnidde den þatt he þæn rahh parr inn ann kallxerr like. ronn þatt it rhollde tacnenn urr Lucam þe ȝoddrpellpnihhte þat pnatt urr on hirr ȝoddrpellboc. oxx cpirterr dæþ o node þæn he parr oxxnedd lac ronn urr to lerenn utt oxx helle. ⁊ tat parr nihht tatt callx parr rett onȝænn þt ȝoddrpell-pnihht þatt pnat oxx hu þe laxepð cpirt parr oxxnedd upp o node. ron kallx parr ðirr to xulle roþ an lac amanȝ þa lakerr ðatt pænenn oxxnedd dnihhtin ȝodd. bixonen cpirterr come. ðe xeonþe den þ he ðæn rahh parr in an æpnerr like. ronn ðatt itt rhollde tacnen urr lohan ðe ȝoddrpellpnihhte þatt pnat urr onn hirr ȝoddrpellboc oxx cpirterr ȝoddcundnerre. oxx hu ðe laxepð leru Lpirt in hirr ȝoddcunde kinde [3] aȝȝ parr ⁊ irr ⁊ æxne beoþ hirr xadenn æxen-mete allmahhtiȝ and allpældennd ȝodd. ðatt alle rhaxxte pnohhte. piðð xadenn ⁊ piðð haliȝ ȝart. all an i ȝoddcundnerre. ⁊ tatt parr nihht tatt æpn parr rett onȝænn þ ȝoddrpellpnihhte. þatt mart pnatt on hir ȝoddrpellboc oxx cpirterr ȝoddcundnerre ror i þ tatt he pnat oxx rpillc he xlæh upp inn till heoxxne þurh þ he pnat hen i ðirr lix oxx ȝoderr depe kinde. ⁊ tæn parr he xull lic piðð æpn þ xleȝeðð upp xull heȝe þurr pænen þurh ða ropnne deon þa ropnne men bitacnedd þ pnite oxx ðe laxepð cpirt. ȝoddrpell ox ropnne bokerr. &c.

Ormulanis ſuccedat ſymbolum *Nicænum*, quod in pagina olim vacua recentiori manu ante initium *Codicis Wigornienſis*, jam *Bodleijanæ* bibliothecæ peculii pretioſi, ſcriptum extat in his verbis.

Ic ileue on enne ȝod xæden almihti. punchend heouene ⁊ eorþe. ⁊ alle ireienliche ðinȝ ⁊ unireienliche. ⁊ on enne cpirt helend dnihten. þene ancenneden ȝoder runu. ox ðæne xæden akenned æn alne ponlde. ȝod ox ȝod. liht ox liht. roþ ȝod ox roþ ȝode. akenned nout ippot. exenedpirtlicne ðan xædn. þ þene beoð alle þinȝ ippouht. þe ron ur mannen ⁊ ron une hæle niþenartaih ox heouene. ⁊ peanþ ixlerchomod ox þen holi ȝorte ⁊ ox manian ðen meidene. ⁊ peanþ mon ipunþen. he ðnopede eæc rpillc on node ahonȝen ron ur. ⁊ he par ibunied. ⁊ he anore on ðan þnidde deie ro ro ippite reȝȝeð. ⁊ he arteih to heouene. ⁊ he rit æ nih hand hir xæden. ⁊ he exþ cumeþ mid pulde [4] to deminde þen cpike and ðam deaden. ⁊ hir niche ne bið non ende. ⁊ ic ileue on ðene holi ȝort þene liffertan ȝod. ðe ȝeþ ox þen xæden. ⁊ oxx þen runu. ⁊ he ir mid þan xæden ⁊ mid ðan runu ibeden ⁊ ipulned. ⁊ he rpæc þ piteȝen. ic andette þa onan halpen ⁊ ða ileaxxulle. ⁊ ða aporrolican ilaþunȝe. ⁊ on ronȝiuenerre runna. and ic abide apirte deadne monne ⁊ ðer eche liuer ðæne roupande ponlde. beo hit ro.

Id genus quoque ſunt & iſta cujuſdam homiliæ *Semi-Saxonice* bibl. *Bodl.* in hæc verba: *audi filia & vide, & inclina aurem tuam*, &c. Davið ðe pralmpnuhte rpeked i þe raptep topart ȝoder rpure. þat ir euch meiden þ haueþ meuþ-þeaper. ⁊ reiþ. hep me dohtep. bihald and

---

[1] *Sax.* eop. [2] Vide *Irenæi* opera adverſus hæreſes. Edit. *Feuardentii*, Colon. *Agripp.* anno M.DCXCVI. lib. III. cap. XI. pag. 259. [3] *Sax.* eac, ac. [4] *Sax.* to demenne.

bei

bei þin eaȝ. ȝ ꝓoꝛȝet ti ꝓolc. ȝ timeꝛ ꝓeaðeꝛ huꝛ. Nim ȝeme hꝑet each poꝛð beo ꝛunðeꝛliche to ꝛeȝȝen. heꝛ me ðohteꝛ he ꝛeiþ. ðohteꝛ he cleopeþ hiꝛe ꝓoꝛ þi þ he unðeꝛꝛtanðe. &c. Iſta etiam alterius homiliæ, quæ inſcribitur heꝛ biȝine ꝛauleꝛ paꝛðe in hæc verba, *ſi ſciret pater familias in qua hora*, &c. uꝛe laueꝛð i ðe ȝoðꝛpel teacheþ uꝛ ðuꝛh a biꝛne hu pe ahen peaꝛluche to bipiten uꝛ ꝛeoluen piþ ðe unꝛihт oꝛ helle. ȝ piþ hiꝛ peꝛucheꝛ. ȝeꝛ ðeꝛ laueꝛð piꝛte he ꝛeið hpenne ȝ ¹ hpuch time ðe ðeoꝛ palðe cume to hiꝛ huꝛe he pulðe pakien. ȝ ne nalðe he naꝑt þolien þe ðeoꝛ ꝓoꝛ to bꝛeoken hine :.

Hæc in manu *Saxonica*: in *Gallica* autem manu multa id genus ſcripta extant, ut fol. 1. a. b. libri homiliarum *Semi-Sax.* membranacei, qui in bibl. *Lambethana* aſſervatur. *Cum appropinquaſſet Jeſus Ieroſoliman.* &c. Goðemen hiт iꝛ an heſte ðei to ðei þe iſ on xii monþe. þiſ goðſpel ſeð hu ðe helenð nehlecheðe toparð ierim ðare burh to ðei mið hiſ apoſtles ȝ ec mið oðere floc manna ða he com to ðere ðune oliueti hiſ ihaten ða ſende he iſ ii. leoꝛninc-cnihteſ ȝ oþeð to heom ȝaa in ðane caſtel þeт iſ on-ȝein eou ȝ ȝe finðeð reðliche par ane aſſe ȝebunðen mið hire colт. unbinðeð heo ȝ leaðeð heo to me. ȝif eni man ſeið eapihт to eou ſeggeð ðeт þe lauerð haueð þar-of neoðe ȝ reðliche heo eou leteð fere ðer mið. Euntes autem discipuli fecerunt ſicut præcepit illis Jeſus, *&c.* ða apoſtles eoðen ȝ ðeðun alſpa ðe helenðe heom heт heo nomen ðe aſſe ȝ here colт ȝ leðden to him. ȝ heo ðuðen heore claþeſ huppon ðe aſſe fole ȝ ure ðrihten ſeoðþan rað þeron uppen toparð ierim. ða peſ hiт cuð ouer al þe buꝛh ðeт þa helinð peſ ðiðerparð. heo urnen on-ȝein him al ða hebreiſce men mið goðere heorte ȝ ſumme mið ufele ðeonke, moni of þan floc manna ðe ear þan fulieðen ure ðrihten ȝ ec þe ȝe-leafulle of þere burh heo nomen heore claþeſ ȝ ðe beſte þeт heo hefðe ȝ ſtrehiten unðer ða aſſa feт þer ðrihten rað inne ðe peye. him to luue ȝ heriȝinge. ða oþre men ðe reil nefðen heo ſtiȝen uppeon ðe goðeſ cuuneſ treope. ȝ nomen ða tpigga ȝ ða bloſtme ȝ ðuðen unðer ðe aſſa feт ȝ biſtrepeðen al ðane peye him to purþſcipe ȝ al þe hebreiſce folc þe eoðe efter him ȝ biuoren him ſumgun þiſne loſ ſong hehliche to heringe ȝ cpeþen. Oſanna filio ðauið benedictus qui venit in nomine ðomini. þeт iſ he iſ ibletſoð ðe ðe her cumeт on ðrihtneſ nome. ðuſ ha hine hereðen a ðe ðe rað in eт þan eſtȝate ðere burh. ðeт ȝate me hat Specioſa porta ðeт hiſ ðeт faire ȝet me hat hiт. ȝ ſeoðþan þe Criſtin ðom peſ nefre ouer xii monþe niſ hiт unðon buте to ðei al þat folc eoðe þarforð to proceſſium, to munте oliueti: ȝ in al ſpa. Nu leoue broðre nu ic eou habbe þeт goðſpel iſeið anfanðeliche ðeт hiт bitacneт. ge iherðen er on þe goðſpel hu ure ðrihten ſende hiſ ii apoſtleſ petrum ȝ iohannem ongem þene Caſtel þ heo unbunðen þat aſſa ȝ hire fole. leoue broþre ȝ ſuſтre ge hihereð hu muchel eðmoðneſe ure ðrihten ðuðe for uſ. he mihте riðan gif he palðe on riche ſteðe ȝ palefrai ȝ mule ȝ arabiſe nalðe he no. na for thon uppon ða muchele aſſa agc uppon þa lutthle fole þat geт peſ kinde ne ber hiт neſ nefre nane burðene ne hiт neſ nefre ifuleð of nane oðre aſſa. In ſpa muchele eðmoðneſſe goð almihti hine ðuði for uſ ȝ ece ſete uſ biſne þag habbe pele to ouerſtohpenneſſe on ðiſſe liue ne beo þu þeruore pruð ne pilð ne ſterc ne pemeð ne ouermoði ah þeſ þe pe heoueðen mare pele on þiſſe liue þeſ pe ahte to beon þe eðmoðre. ða mare imete alſpa hiт ure pele nere. ȝ ðonkien hiт ure ðrihten þe hiт uſ lenðe ȝ ðon þan monna ðereof. &c. In hom. prima in Adventum.

Iſtiuſmodi quoque eſt oratio illa fervens, ſive allocutio ad Jeſum in fine hujus MS. ut ex his conſtat. Ieſu ſoð goð. goðes ſone. Ieſu ſoð goð. ſoð mon. mon meadene-bern. Ieſu min hah loue. min ſikere ſpetneſſe. Ieſu min heoꝛte. mi ſel. mi ſaulehele. Ieſu ſpete. Ieſu mi leof. mi lif. mi leome. min halwi. min ² huniter. ðu al þ ic hopie. Ieſu mi peole. mi punne. mine bliþe breoſteſ bliſſe. Ieſu teke þ tu art ſe ſofte. ȝ ſe ſpote. ȝettet to ſpa leoflic. ſpo leoflic anð ſpa luſum þ te engleſ. á biholðeð þe. Ne beoþ heo neuer fulle. for to lokin on þe. Ieſu al feira. ȝein hpam ðe ſunne niſ boten a ſchaðwe.

His quoque accenſendæ ſunt vitæ *SS. Margaritæ & Catherinæ, A. Normannice* ſcriptæ, in MS. cod. bibl. *Bodl.* NE. A, III, 11. quarum illius initium, hujus autem finis infra ordine ſequuntur.

Exordium vitæ *S. Margaritæ, Normanno-Saxonicè.*

I þe feaðereſ ȝ i þeſ ſuneſ ȝ i þeſ hali gaſteſ nome her beginneþ þe liflaðe & te paeſiun of ſeinte margarete. Efter ure laueꝛðeſ pine ȝ hiſ paſſiun ȝ hiſ ðeaþ o roðe ȝ hiſ ariſte of ðeaðð. ant efter hiſ upaſtihunge aſ he ſteah to heouene peren monie martyrs pepme ba ȝ pummen to ðeaþeſ miſliche iðon for þe nome of ðrihtin. ȝ aſ i cuðde kempen ouercomen ȝ ³ akeſten hare þreo cunne uan þe ueont ȝ teos pake porlt ant hare licomeſ luſtes. ȝ penðen of þeoſ peanen to peole ȝ to eche punne ierunet to criſte.

Finis vitæ *S. Catherinæ, Nortmanno-Saxonice.*

Heo pið þeoſ ſteuene ſtrahte uorð ſpiftliche þe ſuah pite ſpire. ȝ cpeþ to ðe cpellere. Mi lif ȝ mi leoꝛ mon ieſu criſt mi lauerð haueþ nu icleopet me ðo nu ðenne hihentliche þ te

---

¹ Nunc **which**. hpuch autem fit à hpulc pro hpilc, eliſo *L.* ² *Sax.* hunigeꝛteaꝛ, huniteaꝛ, idem ac huniȝeꝛ ðropa, *mel ſtillatitium*, item *nectar.* ³ Forſan legendum eſt akeaften. vide **akafe**, & **akiefð**, & **akafr.** in Lex. *Run. Runolph. Jonæ.* & **akaft**, & **akafaſt** in *Olai Verelii* indice, &c.

ıʃ ıhaten. ant he as ha het him hef þ heatele ʀpeoɒ up [1] ʀpiptе hire þ heaueð —— þuʃ þende þe eadıe meiðen Katerine ıcrun to criſt from eorþliche pinen. 1 Nouembres moneþ ðe ʃiʃ ⁊ tpentuþe ðei ⁊ friðei on te under 1 þe ðei ⁊ 1 þe tune þ hire ðeoþe leoʃmon ıeſu ure lauerð leaſðe liſ o þoðe for hire ⁊ for uʃ alle. beo he aſ healent ıheret ⁊ ıheıet ın alre porlðe porlt a on ecneſſe. AMEN.

Ex libro etiam compacto homiliarum Coll. *Trin. Cantabr. Anglo-Normannice* ſcripto, quem lectu & perlectu dignum exiſtimavit [2] *Abrahamus Whelocus*, nonnulla proferenda ſunt, lectoris φιλαεχαίᾳ gratiâ, cui ex homilia IN ASCENSIONE inſcripta hæc præſento: Alſe ſeint ambroſie ſeið þuſ queþende Receptus að ſeðem ðei. he ſteh to heuenliche hehſettle. anð þiche ſtriðeſ he makeðe ðunparð. & eft upparð. þ ſeið ðācs ðalomon þe piſe. ⁊ ðuſ queð, ecce uenit ſaliens in montibus, ⁊ tranſiliens colleſ. here he cumeð ſtriðende fro ðune to ðune. ⁊ 3 ouerſtit ðe cnolleſ. Septem igitur ut ita dicam ſaltus dedit. E celo ın uirginiſ uterum. Inde ın præſepium. Inde ın crucem. Inde ın ſepulchrum. Inde ın ınfernum. Inde ın mundum. Et hinc ın celum. Seuen ſtriðeſ he makeðe. on of heuene ınto ðe maiðeneſ [4] ınneðe. oðer þenne ınto þe ſtalle. ðriðde ınto ðe holi rode· feorþe ðanne ınto þe ſepulceri. fifte ınto helle. ſixte ınto þiſ middenerð. þe [5] ſeueð eft ınto heuene ac þo he to helle com. ðe engleſ þe mid ınn comen clepeden to þe deuel ⁊ ſeiden. tollite portaſ &c. maſter-linʒeſ of þeſterneſſe opened [6] giper gaten. ðe king of bliſſe pile fare her ın. Ðe ſtefne herden ðe piteieſ þe þeɒ ınne peren ⁊ on of hem þ paſ ðauið anðſpereðe þuſ. ðominuſ fortiſ &c. ðe lourð þe ıſ ſtrong. ⁊ mihti ⁊ on fehte. ⁊ ðiðe ure lourð alſe þe boc ſeiđ. portaſ ereaſ contriuit & uecteſ ferreoſ confregit ⁊ ðediţ lumen hiſ qui erant ın peniſ tenebrarum. ⁊ ligauit ſatanan ⁊ captiuam ðuxit ın captiuitatem. ⁊ ure helenðe brac þo þe ırene heite ⁊ al to ſhiureðe þe [7] giaten. ⁊ ın-penðe. þo paſ helle liht eneſ ⁊ nefre eft of heuene-liht. ⁊ bounð te holðe ðeuel. ⁊ hereðe helle of ðo ðe him haðden her er-quemeð. alſe ðe ſalmprihte ſeiðð. et ðuxit eoſ &c. ⁊ he brac hepe bendeſ ⁊ leðde hem ut of þeſterneſſe. ⁊ of ðeaþeſ ſhaðepe. ⁊ roſ of ðeaðe þe þriðde ðai. þiſ eſtrene ðai. ⁊ puneðe mið hiſ ðicipleſ noht alegate ac ſtunðmele. for te þe [8] ſuperti ðe ðai. þ iſ to ðai. ⁊ þo he ðiðe alſe þe holi boc ſeiðð. Eleuatiſ manibuſ ferebatur ın celum et benedixit eis. he heueðe up hiſ honð. ⁊ giaf hem hiſ bleſcinge. ⁊ ſpo ferðe to heuene alſe ðauið ſeiðð. Aſcendit ðominus ın iubila &c. ðrihten ſteh on [9] porðleſe ſonge. ⁊ on bemene ſtefne.

XXVIII. Supra in R. XVIII. magnopere laboravi, & pene totus fui in oſtendendo, ut *Anglo-Saxonicæ* ſcripturæ apud exteros inſtructus R. *Ælfredus* primus innovator erat; & in tradendis criteriis, quibus nova illa *Ælfredi* quaſi *Gollo-Romana* manus, quæ pulchritudine ſua adeo ipſos Anglos delectabat, & in qua omnes fere MSS. codd. qui ſuperſunt, nitent, à veteri illa *Saxonica*, quæ ante *Ælfredi* tempora ab omnibus *Saxonibus* & *Merciis* in uſu erat, dignoſci & diſtingui poſſet. Jam igitur reſtat, ut vetuſtiorem illam manum *Saxonicam*, quæ ante *Ælfredum*, R. factum uſitata rarior in Bibliothecis reperitur, quaſi è tenebris ſuis, ubi veluti præ pudore deliteſcere videtur, exhibeam. Hujus autem perantiquæ manûs, quæ nec *tam legibilis*, nec *oculis tam delectabilis*, ab ipſis *Saxonibus*, introducta à ſuo rege manu *Gallicana*, aſperari cœpit, nonnulla forte exemplaria conſervata ſuperſunt in cod. MS. bibl. *Bodl.* NE. D. 2. 19. In cujus codicis fol. 20. a. extat brevis narratiuncula in miniatis hujus manus literis *Latine* ſcripta de invento, à quodam *Britanno*, Alphabeto; quam cum ipſis Alphabeti literis in ære Sculptam oſtendit fig. I. In fol. 22. a. extat aliud hujus manus exemplar, quod exhibet fig. II. In fol. 23. a. alterum habetur exemplar, cujus ſpecimen videre eſt Sculptum fig. III. In folio autem 24. a. Incipiunt pauca ex prophetarum libris excerpta tam *Græce* in literis *Græcis* uncialibus, quam *Latine* in hujus pervetuſtæ manus characteribus in duabus parallelis columnis exarata, quorum utriuſque, ut & Alphabeti *Græci* & *Saxonici*, quod in ſiniſtro margine à ſumma ad imam paginam pingitur, ſpecimen oſtentat fig. IV. In folio autem 28. b. Incipiunt lectiones ex *Geneſeos* libro ſumptæ, quæ columnatim etiam parallelæ ſcriptæ ſunt, in hac manu tam *Latine*, quam *Græce*, ut repræſentat fig. V. Deinde lectionibus ex *Geneſi* ſumptis ordine ſequuntur aliæ ex libb. *Exodi*, & prophetarum ſumptæ, quas omnes quum *Latine*, tum *Græce*, in hac pariter manu exaratas alibi deo vitam, & vires largiente, publico forſan daturus ſum.

Iſtiuſmodi etiam manus, nempe minus venuſtæ, delectabiles, & quæ ab hujus codicis ſcriptura non adeo abſimiles ſunt, cernuntur in chartis quidem pervetuſtis quorundem RR. qui ante *Ælfredum* aut natum, aut factum regem, terras dederunt *eccleſiæ Wigornienſi*, quæ, dum

---

[1] A *Cimbrico* at ſvipa, *cito agere*, vel at ſvipta, *cito raptare*. [2] Hic in ſumma pagina, quæ Codicis tegmini interior conglutinata hæret, teſtimonium ſuum ſic ſcriptum reliquit; HIC CODEX MS. FIDEM PROTESTANTIUM IN PERMULTIS MULTUM ORNAT. LEGI, ET PERLEGI. A. W. [3] *Sax.* oxeꝛꝛtiȝð. [4] *Sax.* innoð. [5] *Sax.* ꝛeoxoðe. [6] *Sax.* eopeꝛ. [7] Forſan mandoſe pro graten. [8] *Sax.* ꝛeopeꝛtiȝeð. [9] Porðleſe ſonge, ſic explicat homiliſta in iis quæ ſequuntur: porðleſ ſong ıſ þe her te michele bliſſe. þe heo haueþ of hevenliche þinȝe. ⁊ ne mai þereoffe be ſtille. ne mið porðe hem atellen. ſpiche ben þe ſongeſ þe me ſingeð hege ſageſ alſe Alleluiah. ⁊ ſpiche oðer. ðpo ðiðe þe apoſteleſ ſo hie behelðen ure helenð. þo þe to heuene ȳeaðe. ⁊ folgeðen him mið egen. þo hi mið lichame ne mihton.

ei

Fig. i. Ex MS codice Bibl. Bodl. OXON. N. D. II. 19. *Pag. 168. Gram. Sax.*

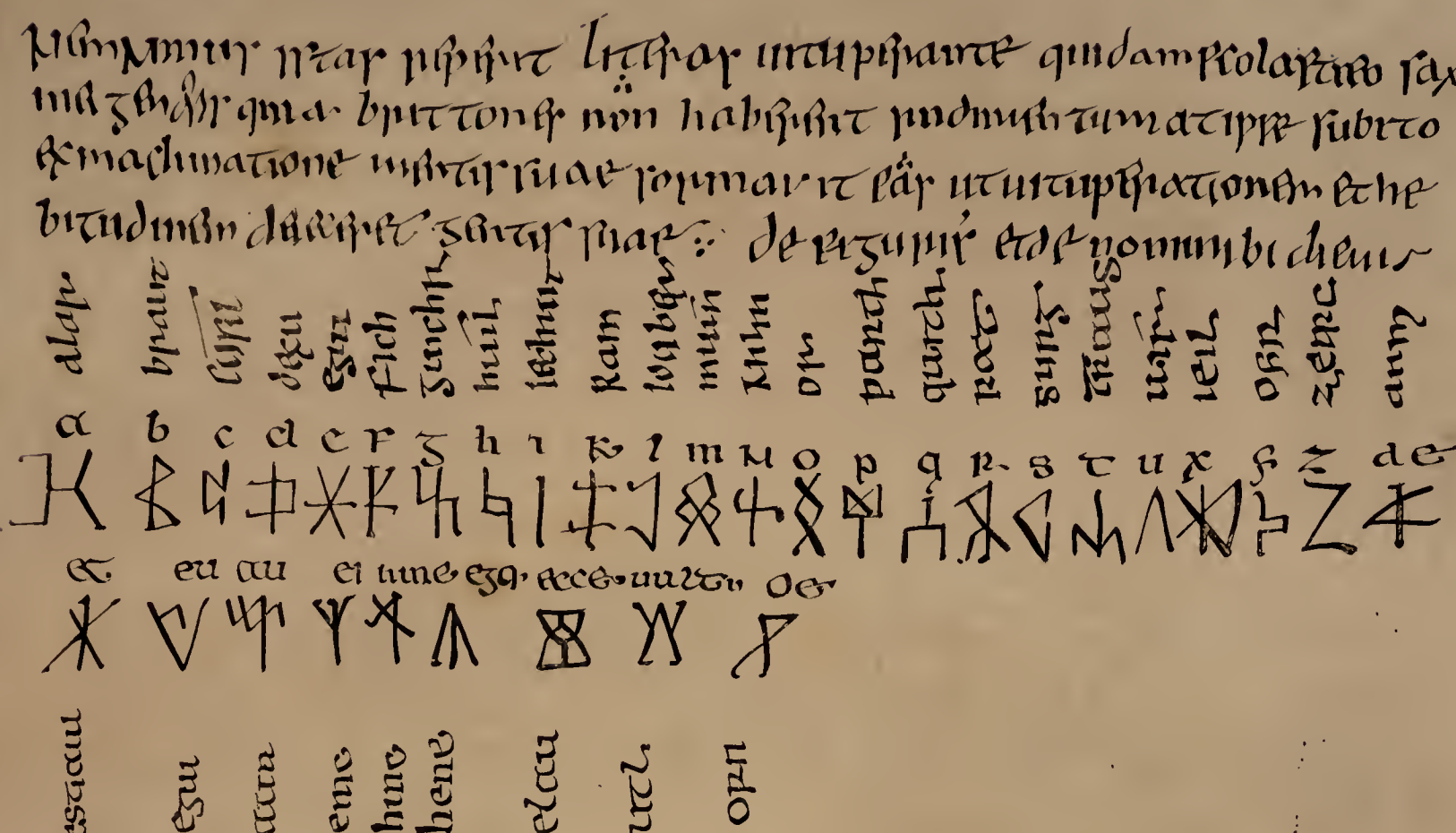

Fig. ii. Ex eodem MS codice. Folio 22. a.

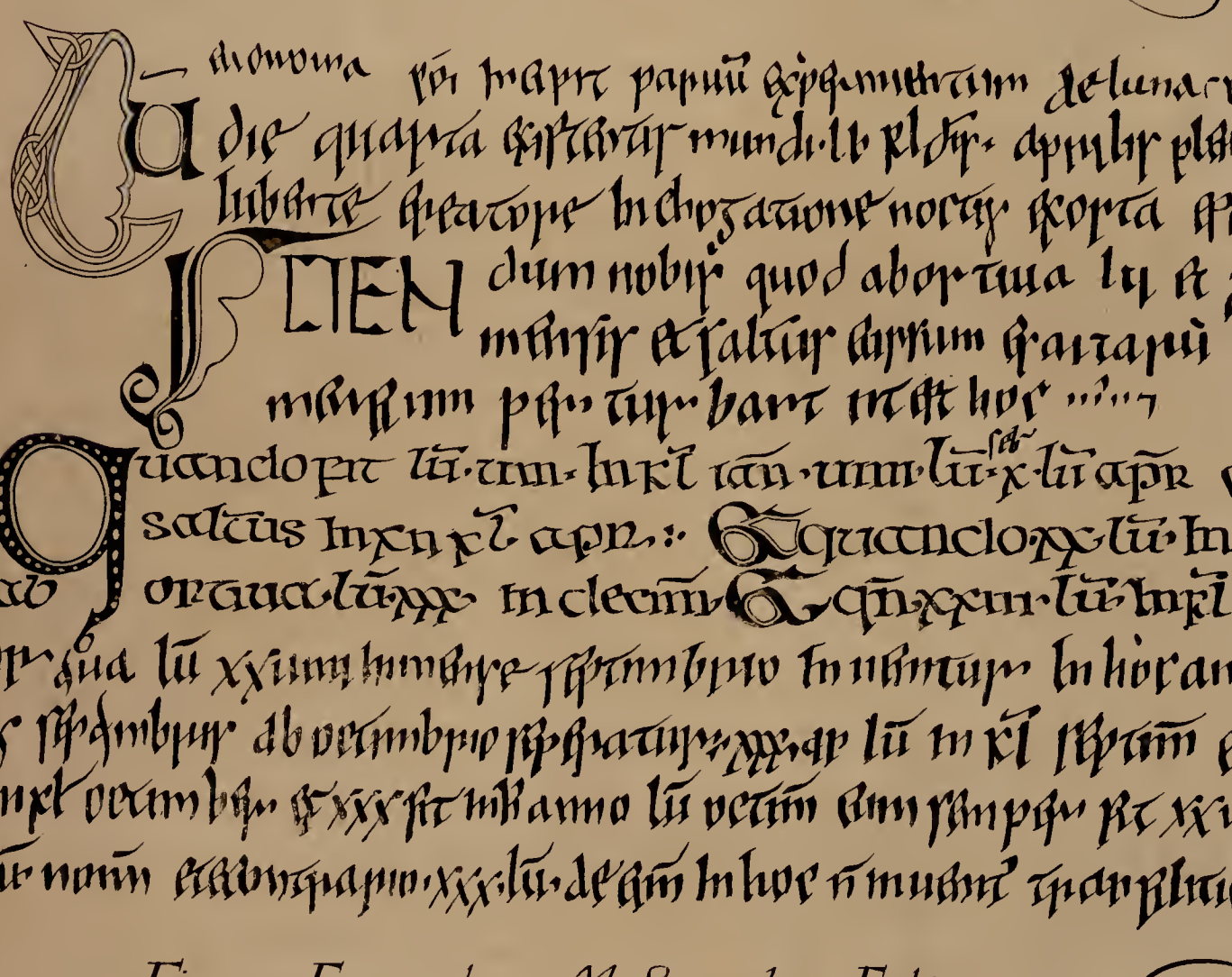

Fig. iii. Ex eodem MS codice. Folio 23. a

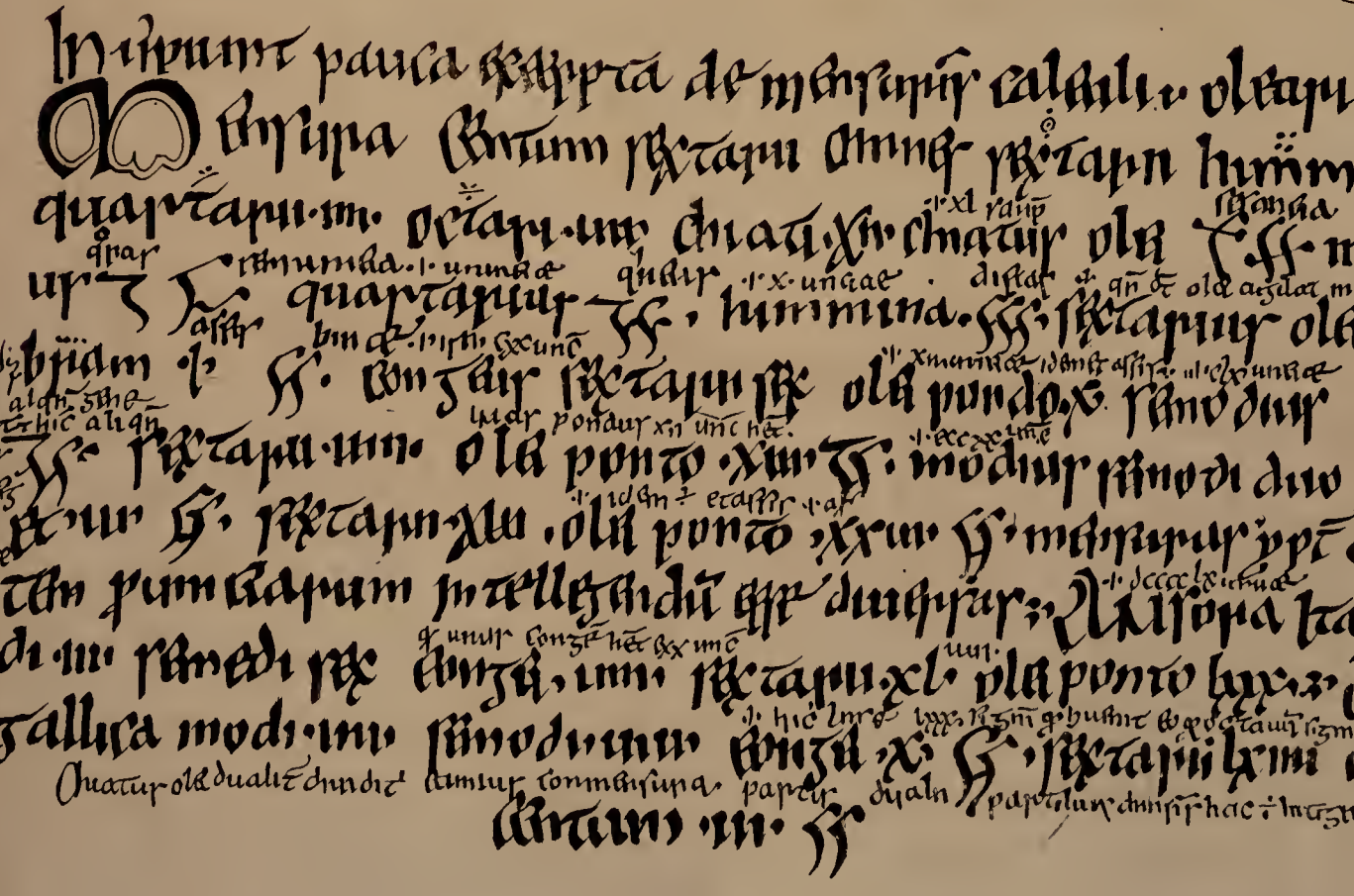

MBurghers Transc. et sculp.

Fig. iv. Ex eodem MS codice. Folio. 24. a.

ad pag. 168.

Α	a	Μἠρυιτ pauca δḟηιzma de rṙbaar libry ſ ſpcla lu	
Β	b	Και διάτε μοβαιτοις εντε εγcevd	Rdiſponam ṫḟ millo die
Γ	g		
Δ	d	Διάτεχεμ ⸗ αρμοι	tẗamentum
Ε	ee	μετατομ τεvιομ τοι	ſi̇ bḟtṙ aʒy
Ϛ	z	καιμετατομπετεſμοιι	etiam uoluṁibuṙ
Η	h	το γυανιοc ⸗ τεcγεc	ſaeli ⸗ tẗrae
Θ	th	καιμετατομ ευπετομ	ſtiam ſḟipṫntibuṙ
Ι	i	Ακοι cατε λογομ κε̄ι ου ιcραηλ	Audite uḟbū dn̄ ſili iſrahel
Κ	k		
Λ	l	οτιχριccιcτοκο̄τιοcτοις	q iudicium dn̄o adh̄ſiṙtaṙ
Μ	m	κατοṙ κομιτας τεμγεμ	q inhabitant tẗram
Ν	n	Διοτιοι ρεcτιν ελεοc	qm n̄ ÷ miſeṙicordia
Ξ	x.	οδε δ)ε θιδ ⸗ γεc	uerḟ uſitaṫ
Ο	o	οδε επιγιοcιc θ̄ι επιτεc	neq; aʒnḟ di ſuṙ tẗram
Π	p	δια και πηειδοc	maladicti etinſidiatum
Ϙ	q	καιπηοιιοc καιχλοπε	et cede et ſuṙtum
Ρ	r	καιμοιχειαι κεχυται	et adultiṙ effuſa ſunt
Ϲ	s	επιτεcγεc	ſuṙḟṙ tẗram
Τ	t	καιαιματα εφαιμαcιν	et ſanguina ſuṙ ſanguina
Υ	u	μιcτοιcιν	miſcuunt
Φ	f	Διατουτοπεν τεcειται	ꝓp̄ea lugebit tẗra
Χ	c	χυμπαcιτοις κατοιχοις	cum omnib; q̄inhabitant
Ψ	ph.	εμαυτεν ⸗	mea.
Ω	oo	Καιεcται κτοωλαcυc	Et fiet ꝓpulſuṙ
ϡ	st. nit. an. ae	ουτοc καιεγειc	ſic ſacṙdoſ
Ϡ		Οδυριουcιν προcμε λεγοντεc.	Deluculo urgilabunt ad me dicentḟ
		ποδευτωcεν	etamuſ

Fig. v. Ex eodem MS codice Folio. 28. b.

.....Incipit latio ꝓmiua ẜcṙiptuṙ tam ꝑ ſḟ latiña. q. ꝑ ẜkeca. linguaṁ

Ιν principio ꝓcit dṙ
Cælum et tẗram
Tẗra te erat inuiſibilis ⁊ inꝑfecta.
et tenebrae erant ſup abyſſum
et ſp̄ṙ dṙ ferebatuṙ ſup
aquas
Dixit dṙ fiat lux
et facta eſt lux
et uidit dṙ lucem quod bona eſt
et diuiſit dṙ inter
lucem et tenebras
et uocauit dṙ lucem diem
et tenebras uocauit noctem
et factū ÷ ueſpe et factū ÷ mane
dies una. Finit opus primus

Quam chriſtoſtm otheoṙ
ton uranon ce tinzn
Ideſt in auratoṙ ce dicatoṙ ce uaſ toṙ
ce ſtoṙ in tẗano tiṙ abyſſi
ce pneuma then tẗeẗeto
tẗano ti ydatoſ
ce ipſm otheoṙ ẜcheth toſoṙ
ce ẜcne toſoṙ
ce idm otheoṙ toſoṙ oti kalon
ce diechoriſm otheoṙ anamecſon
tu ſoṙoṙ ce anamecſon tu ſtoṙ
ce kaiſm otheoṙ toſoṙ himſpan
ce toſtoṙ kaiſḟ nſ-ſtan
ce ẜcneto hiſpa. ce ẜcneto phi
himſpa. mea. Iaiſpt opuṙ.n.

MBurg. Transſ. et ſculp.

ei præſiderem, à pulvere, & tineis ereptæ, in Archivis, ut ut laceræ & exeſæ, repoſitæ fuerunt.

Denique quoniam harum chartarum nulla exhibetur in Monaſtico *Anglicano*, cum rerum antiquarum ſtudioſis me initurum gratiam exiſtimo, ſi eas omnes excuſas, quatenus jam legi poſſunt, hic loci interſeruero.

Carta lacera Æthelredi *Merc̄ Regis circa A. D. 692.*

APoꝛtoluꝛ Paluꝛ de extꝛemo iudicio manifeꝛtiſſime loquenꝛ ita dixit omneꝛ enim ſtabimuꝛ ante tꝛibunal xꝛi̇ ut ꝛecipiat unuſquiſque ꝓout ſeſſit ſiue bonū ſiue malū. etiam ipſe dñꝛ in euanſ̄ ſuo manifeſtat dicenꝛ ibunt impii in ſuppliciū æteꝛnam iuſti autem in uitam æteꝛnam. hoc ſane tꝛemendum ȝ teꝛꝛibile dī omnipotentiſ iudiciū omnibuſ eſt nobiſ peꝛhoꝛꝛeſcendū. Quapꝛopteꝛ ego aethelꝛed xpō donante ꝛex Meꝛcenſiū ꝓo abſolutione cꝛiminū meoꝛū ȝ ꝓo amoꝛe dī uiuentiſ teꝛꝛam qui uetuſto uocabulo nuncupatuꝛ heanburȝ ȝ in alio loco æt̄ auſtin hoc eſt ciꝛciteꝛ in illiſ duobuſ locis xxx caſſatoꝛū [1] oꝛtꝛoꝛo meo ueneꝛabili epiſc. in ꝓꝛoꝛꝛiam poſſeſſionem tꝛadidi ad illam eccleſiam beati Petꝛi [2] ꝓincipiſ apoſt. quæ ſita eſt in uueoȝoꝛna ciuitate cum antiquiſ conſiniiſ ȝ captuſa piſcium ȝ cum omnibuſ utilitatibuſ campo ł in ſilua ł in ſlumine ad ſe ꝓꝛe peꝛtinentibuſ illi ..... peꝛꝛꝛuantuꝛ in æuū. ſimiliteꝛ etiam ab ſeculaꝛibuſ omnibuſ ſeꝛuitutibuſ ..... leuiſ. ſint in peꝛꝛpetuum libeꝛati niſi tantū .... ȝ expeditione contꝛa hoſtes ñ ſt̄ ..... ſeꝛuantibuſ minuentibuſ ueꝛo ł con..... ſempiteꝛna. Amen.

✠ Ego aethilꝛed ꝛex ꝓꝛoꝛꝛiā donationem coꝛꝛoboꝛanſ titulo ſcǣ cꝛucis ſubſcꝛipſi.
✠ Ego headda epiſ. conſen. ȝ ſubſ.
✠ Ego toꝛhtuualb ꝺꝛen. ȝ ſub.
✠ Ego eaduualb ꝺꝛen ȝ ſub.
✠ Ego cille conſen ȝ ſub.
✠ Ego oſſꝛith conſen. ȝ ſub.
✠ Ego ecȝfꝛith conſen. ȝ ſub.
✠ Ego tuddul conſen. ȝ ſub.
✠ Ego ȝuthlac conſen. ȝ ſub.
✠ Ego ſiȝuualb conſeꝛ. ȝ ſub.
✠ Ego oſtꝛoꝛ epiſc. donationem quam a ꝛeȝe ..... ꝓꝛoꝓꝛia manu ꝺnotaui.
✠ ..... conſen. ȝ ſub.
✠ ..... conſen. ȝ ſub.

Carta Osheri *reguli* Huuiccioꝛum, *circa A.* 692.

✠IN nomine dn̄i nꝛi̇ Ihū xꝛi̇. Omnia enim ut ait ap̄ quae uidentuꝛ tempoꝛalia ſunt quae autem non uidentuꝛ aeteꝛna ſunt. ꝓo qua ꝛe ego Oſheꝛe ꝛex Huuiccioꝛum ꝓo ꝛemedio animae meae cū aedilheaꝛdo filio meo dabo teꝛꝛam quae ꝺicitur penitanham quindecim tꝛibutaꝛioꝛū cū dylla uuidu caſſatas conſentiente comite meo Lutbeꝛhto ad conſtꝛuendum monaſteꝛium Lutſuidae abbaē cum campiſ ſyluiſque cum piſcaꝛiſ ꝓꝛatiſque et cum omnibuſ .... aꝛiſ quae ad eam ſunt peꝛtinentia hanc cum omnibuſ hiſ iuꝛe poſſidendam in peꝛpetuum peꝛdonabo.

✠ Ego oſheꝛe ſubꝛadictus [3] ꝛex conſentiens et ſubſcꝛipſi ſignū ſalutaꝛe.
✠ Ego aedilhaꝛd conſentiens et ſub.
✠ Ego ediluuaꝛd conſentiens et ſub.
✠ Ego ædilbeꝛht conſentiens et ſub.
✠ Ego ediline conſentiens et ſub.
✠ Ego oſuuudo conſentiens et ſub.
✠ Ego oſtoſoꝛiſ epiſcopus conſentiens ꝓꝛoꝓꝛia manu ſig̃ conſcꝛipſi.
✠ Ego edilſeduſ conſentiens.
✠ Ego beꝛetuualduſ aꝛchi epiſcopus conſentiens ſubſcꝛipſi.
✠ Ego uuilfꝛiduſ epiſ. conſ. ſſ.
✠ Ego headda epiſ conſentiens ſub.
✠ Ego tyntel epiſ conſentiens ſub.
✠ Ego ..... de epiſc conſentiens ſub.
✠ Ego beduuin epiſ conſentiens ſub.
✠ Ego ȝelmund epiſ. conſentiens ſub.
✠ Ego alꝛicus epiſ. conſenſi et ſub.
✠ Ego cuinꝛicus conſenſi et ſub.
✠ ego ſehthaetiuſ conſenſi et ſub.

---

[1] Oſtfoꝛus epiſcopus conſecratus, ſede cantuarienſi vacante, poſt mortem *Theodori*, Anno Dom. 692. obiit an. 693. [2] Eccleſiam hic loci primitus in ſedem epiſcopi fundatā, in honorem *D. Petri* fuiſſe conditam facile liquet ex hac *Æthelredi* donatione. [3] Id eſt, regulus.

ðiquiſ hanc ðonationem minuetuſ. ſciat ſe ɲebðituſū ɲationem in ðie Iuðicii, et paɲtem eiuſ eſſe cū peccatoɲibuſ et cum Iuða tɲaðitoɲe, cɲuciatuſ ſine ſine in inferno cum ðiabulo.

In nomine ðī ſummi. Tempoɲa tempoɲibuſ ſubeunt. abiit et uenit aetaſ ſola ſcōɲū ɣlo. ɲia ðuɲat in xɲō. Ideoque ego eaðilheaɲðuſ et aeðiluueaɲðuſ. ðabimuſ tibi cuðſuiðae teſ. ɲam quae ðicituſ inɣinn v manentium quam tu à nobiſ ꝑɲoꝑɲio ꝑɲaetio ɲeðemiſti id eſt ðc. ſolidſ ut in tua poteſtate ſit habendi et ðonandi cuicunque uolueɲiſ. ðiquiſ in hanc ðonationem auɣeɲe uolueɲit ampliet ðſ paɲtem eiuſ in ɲeɣione uiuentiū. ſiquiſ e con. tɲaɲio minueɲe temptaueɲit euellet eum ðſ ðnſ̄ e ɲeɣno ſuo et paɲtem eiuſ ponet cum peccatoɲibuſ. nomina hic teſtium ſubteɲſcɲipta ſunt.

✠ ðiɣnum manuſ coenɲeði.
✠ ðiɣnum manuſ aeðilheaɲði.
✠ ðiɣnum manuſ aeðiluueaɲði.
✠ ðignum manuſ cuthbeſti.
✠ ðiɣnum manuſ ecuuini.

Carta Uhtredi *reguli* Huicciorum.

IN nomine ðnī nī ihū xɲī. Leɲtiſſime itaque abſque ðubitatione conſtat omnia quae uiðentuſ tempoɲalia eſſe, et quae non uiðentuſ aeteɲna eſſe. iðcirco ego uhtɲeðuſ ðo ðonante ɲeɣuluſ huuiccioɲum cogitaui ut ex accepta poɲtione teɲɲiɣenit ɲeɣni a laɲgi. toɲe omnium bonoɲum aliquið quamuiſ minuſ ðignum ꝑɲo ɲemeðio animae meae in uſuſ eccleſiaſticae libeɲtatiſ epoɣaɲem. unde ſibeli meo miniſtɲo aeþelmunðo uiðelicet ſilio in. ɣelði qui ſuit ðux et ꝑɲaefectuſ aeðilbalði ɲeɣit cum conſenſu et licentia offani ɲeɣit meɲcioɲum ſimulque epiſcopoɲum et ꝑɲincipum eiuſ teɲɲam quinque tɲibutaɲioɲum id eſt uicum qui nominatuſ eaſtun iuxta ſluuium in ..... qui ðicituſ ſaluuaɲɲe iuɲe eccle. ſiaſtico poſſiðendam libentiſſime ꝑɲo ðnō omnipotenti ðonabo. quam iſ ſempeɲ poſſiðeat et poſt ſe cui uolueɲit heɲeðum ɲelinquat. inſupeɲ ðigno ꝑɲaetio ab eo ſuſcepto ꝑɲo ɲe. meðio animae noſtɲae et ꝑɲo amoɲe coeleſtiſ patɲiae ſciat unuſquiſq; hanc teɲɲam libe. ɲam eſſe ab omni tɲibuto paɲuo uel maioɲe publicalium ɲeɲum et a cunctiſ opeɲibuſ uel ɲeɣiſ uel ꝑɲincipiſ ꝑɲaeteɲ inſtɲuctionibuſ pontium uel neceſſaɲiiſ beſenſionibuſ aɲcium contɲa hoſteſ. omnimodo quoque in ðī ompſ̄ nomine inteɲðicimuſ, ut ſi aliquiſ in hac ꝑɲae. nominatam teɲɲam aliquið ſoɲaſ ſuɲaue.... alicui ſoluɲe aliquið niſi ſpecialiteɲ ꝑɲetium ꝑɲo ꝑɲetio að teɲminum að penam nihil. ſoɲaſ auɣentem hoc meum ꝑɲaeceptum omnipo. tenſ ðſ ſua auɣeɲe bona in aeteɲnum non ceſſat. minuentem quoð non optamuſ ſciat ſe ante tɲibunal xɲī ɲationem ɲeððituɲum. niſi ante ea ðo et hominibuſ ſatiſ emenðaueɲit. conſcɲipta eſt haec ðonatio anno ab incaɲnatione ðnī nī ihū xɲī ðccLxvii. Indic. vi Iun. v.

✠ Ego oſſa ðī ðono ɲex meɲc̄ huic ðona. tione ðſenſi et ſubſcɲipſi.
✠ Ego uhtɲeðuſ huic̄ ɲeɣuloſ meam libeɲ. tatiſ ðonationem coɲɲoboɲanſ ſcɲipſi.
✠ Ego aldɲeð ſubɲeɣul. huuic. ðſenſi et ſuðſ.
✠ Ego milɲeðuſ epi huic̄ ðſenſi et ſuðſ.
✠ Ego eaða ðſenſi et ſuð.
✠ Ego bɲoɲða ðſenſi et ſuðſ.
✠ Ege beɲhtpalð ðſenſi

Carta Offæ *regis* Merc̄. & Aldredi *ſubreguli*. *A. D.* dcclxxv.

✠ IN Nomine ðnī nɲī ihū xɲī. ſummo quiðem mentiſ ꝑɲopoſito unicuique penſandum eſt et cogitandum. quatinuſ ut cum huiuſ ſaeculi caðuciſ ac labentibuſ ɲebuſ man. ſuɲa aeteɲnitatiſ ꝑɲoemia adipiſcaī. Quaɲɲopteɲ ego oſſa ði ðono ɲex meɲc̄ ðe animae meae aeteɲno ɲemeðio cogitanſ ceɲtiſſime ſcienſ mihi in ſutuɲo multum ꝑɲoðeſſe quic-

quið

quid de donis et de rebus propriis quibus meam paruitatem pius omnium bonorum largitor ditare dignatus est xpi ecclesiis impertiri. Unde rubregulo meo Aldredo uidelicet duce prophetiae gentis huicciō aliquem terrae portionem pro dnō libenter donans attribuo id est uiculus qui nuncupatur aetregcerbeatuue IIII mansiones qui situs est in australi occidentalique parte torrentis qui uocatur eregburna sunt enim termini agelli istius ab oriente gemaere post a meridie thornhyrst ab occasu stanbergar ab aquilone nuanberg ea duntaxat conditione donabo illi ut re uiuente habeat et cuicunque uoluerit post re libera utens potestate iure ecclesiastico possidendam relinquat Tertium ergo et consentientium episcoporum ac principum meorum signa et nomina pro firmitatis stabilimento hic inscripta notabo.

✠ Hanc meae donationis munificentiā ego offa xpi gratia rex uexillo crucis munio.
✠ Ego eadberhtus di gratia epi oren ⁊ rub.
✠ Ego tilhesus humilis antis oren ⁊ rub.
✠ Ego aldberhtus electus ponti oren ⁊ rub.
✠ Dig man curani abb.
✠ Dig man cnedan abb.
✠ Dig man uuillan abb.
✠ Dig man tilberhti abb.
✠ Dig man bacolan abb.
✠ Dig man gudheardi abb.
✠ Ego beorhthunus rusticus epi oren ⁊ rub.
✠ Ego ceolulfus sacerdos di orenri et rub.
✠ Ego botuuine abbas consenri et rub.
✠ Dig man brordan princ.
✠ Dig man eadbaldi princ.
✠ Dig man berhtuualdi princ.
✠ Dig man erneis princ.
✠ Dig men ceolberti princ.
✠ Dig man eadbaldi princ.

Nunc ergo ego aldredus dnō dirpenrante huicciorum regulus terram praescriptam et manu tertium rubrignatam quam mihi offa rex pro remedio animae suae iure ecclesiastico possidendam tradidit libenter pro domino omnipotenti et pro remedio animae meae ad ecclesiam beatae genetricis di et dni npi ihū xpi quae sita est in peogorna ciuitate largitus sum. et hoc cum subscriptione principum meorum muniendo munio.

✠ Ego aldredus reg huicc. propriā meam donatione rigno crucis notaui.
✠ Dig man. cynebehti p f.
✠ Dig man. cudredi p f.
✠ Dig man. uualer p f.

Scriptum est hoc anno ab incar xpi dccLXXIIIII. Indict. XV. ann decen XVIII Iun XV.

Titulus in dorso: to recgerbeatepe. Offa cyng.

Concordia inter Heathoredū *episcopum &* Vulfheardū *facta in Synodo apud* Celcyth, *& confirmata in Synodo apud* Cloues hoc *de quibusdam terris.*

SAeculi namque labentis tempora uelocius uento aerem transanant: ideoque omnes firmas statutiones retiae lictenarum adnotamus ne forte in posterum aliquis ignorantiae auaritiaeue ea decreta infringere praesumat. quae uenerabilium uirorum fiunt uerbis confirmata. *Anno dominici incarnationis dccLXXXVIIII indictione uero † XII qui est an. XXXI. regni offan strenuissimi Merc regis factum est pontificale conciliabulum in loco famosa qui dicitur celchyth praesidentibus duobus Arc episc Iambehto scilicet et ‡ Hygbehto mediante quoque offan rege cū uniuersis principibus suis; ibi inter alia plura aliqua conventio facta est inter heathoredum epis et pulfheardū filium curran de haereditate hemeles et dudae qđ post obitum suorum nominaret ad Veogorna caestre hoc est intanbeorgas et bradanlege uoluisset ergo uuulfheardus illum agellulum auertere ab ecclesia

* Conferenda est haec carta cum notis Cl. D. H. *Spelman* ad conc. *Calcuth.* concil. Tom. I. p. 364. † Errore scribae, Indict. XII. legitur pro VII. ‡ *Hygbertus* hic Archiepiscopus dicitur, & in subscriptione titulum assumit, contra quod, apud *Spelmannum*, p. 302, legimus,

ꝑnaeꝼata in peoȝoꝑna caeꝛt̄ cum ıȝnoꝛantıae et ınꝛıpıentıae ..... illum ꝑe-
ꝼutabat cum hıꝛ teꝛtıbuꝛ qui eoꝑum nomına ınꝼꝑa ꝛcꝛıpta lıqueꝛcunt coꝑam ꝛẏnodalı te-
ꝛtımonıo. et aıebat quod eı ꝑectum non ꝼıeꝑet ullı alıo poꝛt ꝛe tꝑabeꝑe ꝑnaeteꝑ et .....ctā
cıuıtatem hoc eꝛt peoȝꝑına cæꝛtoꝑ et ꝑꝑopteꝑ eoꝑum ꝑꝑece et amoꝑe que illam teꝑꝑam
.... eꝛıeꝑunt et ad eccleꝛıam ꝑꝑeꝼatam dedıꝛꝛent illı ꝛenatoꝑeꝛ ꝼamılıae conꝛentıenteꝛ ꝼue-
ꝑunt ut illud cuꝛtodıꝑet et habeꝑet dıem ꝛuum. Tunc aꝑc̄ epıꝛc̄. ꝛımul cum unıueꝛꝛıꝛ
ꝑꝑouıncıalıbuꝛ epıꝛc̄ ıta ꝼınem compoꝛueꝑunt et ꝑeconcılıaueꝑunt. ut pulꝼheaꝑduꝛ [1] teꝑꝑam
poꝛꝛıdeꝑet tam dıu uıueꝑet et poꝛtquam uıam patꝛum ıncedeꝑet ꝛıne alıqua contꝛadıctıo-
ne ..... Ꝛeoȝoꝑnenꝛe t..... teꝑꝑaꝛ atque lıbelloꝛ cum ꝛemetıpꝛo neddeꝑet .....
..... ✠ ..... Ꝼgo oꝛꝼa ꝑex Meꝑc̄ oꝛentıendo ımpoꝛuı.

✠ [2] Ꝼgo Iambeꝑht dı̄ ȝꝛatıa aꝑc. ep. oꝛ. et ꝛubꝛ.
✠ Ꝼgo hẏȝebeꝑht ꝛımıt aꝑc̄ ep. oꝛen. et ꝛubꝛ.

✠ Ꝼgo ceolꝑulꝼ ep̄ oꝛ̄ et ꝛubꝛ.	✠ Ꝼgo cẏnebeꝑht ep̄.	✠ Ꝼgo uulꝼheaꝑd ꝛımul ꝛubꝛ̄ atque oꝛıꝑmaui.
✠ Ꝼgo heaꝑdoꝑed ep̄ oꝛ̄ et ꝛubꝛ.	✠ Ꝼgo peꝑmund ep̄.	✠ ..... beꝑht ..... pꝑ̄.
✠ Ꝼgo unuuona ep̄ oꝛ̄	✠ ..... ꝑꝑın.	✠ ..munꝺı p̄.
✠ Ꝼgo heaꝺoꝑed ep̄ oꝛ̄	✠ Ꝼgo bodume aꝺ.	✠ ꝺıȝ. alhmundı p̄.
✠ Ꝼgo ceolmund ep̄.	✠ Ꝼgo utel aꝺ.	✠ ꝺıȝ ceolmundı p̄.
✠ Ꝼgo aeꝺelmod ep̄.	✠ Ꝼgo ꝼoꝛꝺoꝑed	

✠ ꝺıȝ. aeꝺelhaꝑdı p. ✠ ꝺıȝ Bẏnnan.

✠ In nomıne ꝺnē nꝛı̄ ıhū xꝑı. Ꝼa quae ꝛecundum eccleꝛıaꝛtıcam ꝺıꝛcıplınam ac ꝛẏnoda-
lıa ꝺecꝑeta ꝛalubꝛıteꝑ ꝺeꝼınıuntuꝑ quamuıꝛ ꝛoluꝛ ꝛeꝑmo ꝛuꝛꝼıceꝑet tamen ꝑꝑo euıtando
ꝼutuꝑı tempoꝑıꝛ ambıȝuetate ꝼıdelıꝛꝛımıꝛ ꝛcꝛıptuꝑıꝛ et ꝺocumentıꝛ ꝛunt ꝺmendata.

Qua ꝑꝑopteꝑ eȝo ꝺenebeꝑhtuꝛ epıꝛ̄ ꝼui memoꝛando ꝑꝑıꝛtꝑınæ locutıonıꝛ anteceꝛꝛoꝑıꝛ
mei hıothoꝑedı epıꝛ̄. et pulꝼheaꝑdı cıꝑca teꝑꝑam illam aet [3] ıntanbeꝑȝum ꝛımul etıam aet
bꝛadanleaȝe tunc pulꝼheaꝑduꝛ ıteꝑum coꝑam ꝛẏnodalı teꝛtımonıo conꝼıꝛmauıt cum ꝛıȝno
cꝛucıꝛ xꝑı̄ ꝺenebeꝑhto epı. et eıuꝛ ꝼamılıae ın peoȝoꝑna cıuıtate ut ılle noluıꝛꝛet umquam
ab eccleꝛıa ante nomınata ꝑꝑaeteꝑ ut ante ueꝑacıteꝑ ac ꝼıꝑmıteꝑ ꝺeꝼınıtum habeꝑet ut
hoc peꝛ omnıa ꝼıꝑmum et ꝼıxum peꝛꝑetuo ınteꝑ eoꝛ peꝛmaneꝑet. Haec commemoꝛatıo ꝼacta
eꝛt ın loco qui ꝺıcıtuꝑ cloꝛeꝛhoꝛ aꝛ̄ ꝺomınıc̄ Incaꝑnat̄ ꝺccc III Inꝺıc̄. XI. ꝺıe II noꝛ̄ octob.

✠ Ꝼgo aeꝺelheaꝑd aꝑc ep̄.	✠ Ꝼgo alheaꝑd ep̄.	✠ Ꝼgo beoꝑnoꝺ ꝑꝑın̄ oꝛ̄.
✠ Ꝼgo alꝺulꝼ ep̄.	✠ Ꝼgo tıdꝼeꝑꝺ ep̄.	✠ Ꝼgo ceolꝑaꝑd ꝑꝑın̄ oꝛ̄.
✠ Ꝼgo peꝛenbeꝑht ep̄.	✠ Ꝼgo oꝛmund ep̄.	✠ Ꝼgo cẏnehelm ꝑꝑın̄ oꝛ̄.
✠ Ꝼgo eaꝺuulꝼ ep̄.	✠ Ꝼgo peꝛemund ep̄.	✠ Ꝼgo ꝑıcȝa p̄ oꝛ̄.
✠ Ꝼgo ꝺenebeꝑht ep̄.	✠ Ꝼgo ꝑıhtun ep̄.	✠ Ꝼgo ꝑıȝeaꝑd p̄ oꝛ.
✠ Ꝼgo pulꝼheaꝑd ep̄.	✠ Ꝼgo coenpulꝼ ꝑex Meꝑc̄ oꝛenꝛı et ꝛubꝛ.	✠ Ꝼgo bẏꝑnꝑalꝺ p̄. oꝛ.
✠ Ꝼgo uuıȝbeꝑht ep̄.		✠ Ꝼgo elꝺoꝑed p̄ oꝛ.
✠ Ꝼgo alhmund ep̄.	✠ Ꝼgo heabeꝑht ꝑꝑın̄ oꝛen.	

In dorſo.

✠ Ceolulꝼ ꝑex ꝑılnaꝺe ꝥaeꝛ lonꝺeꝛ aet bꝛemeꝛȝneꝼan to heabeꝑht bıꝛc̄ ⁊ to hıꝛ .....⁊
ꝺa ꝛenꝺe he hıꝛ eꝑenꝺꝑꝑeocan to [4] pulꝼheaꝑd to ıntan beoꝑȝum ⁊ heht ꝺaet he cuome to
him ⁊ ....m hıȝum ꝺa ꝺeꝺe he ꝛꝑae ꝥa hıo him to ꝛꝑꝑaecon ꝛe bıꝛcop ⁊ hıꝛ peotan ẏmb

---

[1] Terras iſtas eccleſia *Wigorniæ* non poſſidet hodierno die. [2] Attendendum ſubſcriptionibus epiſcoporum hic, & apud *Spelmannum*. [3] Aet Intanbeꝑȝum, hodie ni fallor **Inchbarrow**. [4] Ꝛulꝼheaꝑd. Haud exiſtimo Vulfheardum in hac cartâ nominatum fuiſſe epiſc. *Herefordiæ*; 1. quia appellatur filius *Cuſſan*, omiſſo titulo epiſcopi. 2. quia inter *Eſnam* epiſcopum, qui obiit. an. 785, & *Ulfheardum* numerantur *Celmund* & *Utellus*; qui *Utellus* hic inter abbates ſubſcribit, uti & apud *Spelmannum*. nihilominus habetur in eccleſia *Herefordenſi Preb.* de **Inchbarrow**.

ꝥæt

þæt lonð þæt he hiſ him ȝeuþe þæt hio meahten þone ſpeoðom beȝeotan ȝ þa paeſ he eaþ-moðlic onðeta þæt he ſpæ pulðe ȝ to him pilnende pæſ þætte hio him ſunden ſuelce lonð-aþe ſpelce he miþ aþum on . . eon maehte ȝ hiſ pic þæþe on býſniȝ on hiſ liſe. ðа ſende he monn to þæm æþce biſcope ȝ to eaðbeþhte ȝ to ðýnne ȝ him heht ſeȝcȝan þæt he pil-naðe ðæſ lonðe æt Intanbeoþȝan. ðа ſe æþce biſcop ȝ eaðbeþht hit pæþon eþnðiende to cýninȝe ðа cuom ðýnne to ȝelæþðe þone cýninȝ ðæt he hiſ no ȝeþæſ pæſ þa pæſ hiȝen ȝ hlaſoþðe lonð unbeſliten æȝhuæſ ȝ ſioððan á oþ hiſ ðaȝa enðe.

Titulus in dorſo intanbeoþh. bþaðaleah. bþemeſȝþaſ. * Oſſani peȝiſ.

Carta Cœnwulfi *regis Merciorū A.* 816.

✠ GUbeþnante altitþono tonanti cunctaque mundi monaþchia moðeþanti qui eſt eᵹ qui eþat et qui uentuþuſ eſt. cuiuſ melliflua ȝþatia aðþiðenti. eᵹo Loenpulf þex Meþc̄ peȝimina ſceptþi cum conſilio et conſenſu pantoþum þþoceþum þþaetoþumque meo-þum quoþum inſþa caþaxata liqueſcunt uocabulae meo þþaeclaþo atque ‡ þþaeponito pontiſ̄. Denebeþhto uiðelicet et eiuſ ðelecta uueᵹoþnenſiſ aecleſia conᵹpeᵹationi, hoc libeþtatiſ et ex-pediționiſ þþiuileᵹium ðe iſtiſ teþþitoþiiſ componeþe ðecþeui. hoc eſt † huitinᵹtun et ſpea-cleahtun et teolopalðinᵹeoto et haec ab oþiente eſt ſluminiſ ſaebþino et hiſ luculentiſſimiſ eſt liquiðata conſiniiſ ab aquilone et oþiente amniſ illa þþotenðenſ quae eſt ſalopeoþþe et ðe ea in heaðleaᵹe et ſic in peliquoſ ðuðum aſcþiptoſ teþþitoþioþum teþminoſ. et iteþum in occiðente..... teþþa eſt in peoᵹoþnea leaᵹe xxx manenteſ ita ciþcumquaque teſimi-nat ..... þimiſ. oſ Moſeleaᵹe in ðubbinᵹþic. et ðeinðe in lapeþn exin ceſte in haᵹan quae poſt ſe tþahituþ in Temeðan. libeþam quoque teþþam iſtam conſcþipſi ab omniðuſ aliiſ ſaeculaþibuſ þebuſ ðuþiſque ſeþuitutibuſ moðiciſ et maᵹniſ notiſ iᵹnotiſ þþeteþ tan-tum hiſ tþibuſ cauſiſ aþciſ et pontiſ conſtþuctione et expeðitione atque a paſcua þeᵹiſ et þþinciþiſ uel ſubðitoþum eoþum. ſimiliteþ hanc quoque xxv manentium in alia loca qui ðō aet ceaðþeſleaᵹe cum eaðem libeþtatiſ þþiuileᵹio campiſ ſÿluiſ omniðuſ moðiſ ſic libe-beþam conſcþipſi. Et ſi maluſ homo in apeþta ſceleþe tþibuſ uiciðuſ ðeþþehenſuſ ſit að uicum þeᵹalem þeððatuþ. Þþopteþ hanc uiðelicet libeþtatem iſtam epiſcopuſ et eiuſ ꝑa-milia mihi tþaðiðeþunt xiiii manenteſ ðuoðuſ in cuþtiſ in loco quæ appellatuþ aet ſtupe. Peþacta eſt autem haec ðonatio anno ðominice incaþnationiſ ðccccxvi Indictione namque nona þe-ᵹni ueþo noſtþi a ðeo conceþſi xx auᵹentem veþo uel ſeþuantem hanc noſtþae ðonationiſ

---

* Nomen *Anglo-Saxonicum* fecit *Latinum* ſtudioſa notarii affectatio. eodem plane modo venerabilis BEDAE nomen ab ingenuitate neſcio cujus ſcribæ productum occurrit in bibliothecæ *Bodleianæ* MS codice vetuſto. in quo certe expoſitionem in epiſtolam *S. Judæ* apoſtoli à BEDA presbytero conſcriptam hæc verba claudunt: EXPLICIT EXPOSITIO BAEDANI PRESBYTERI IN EPISTULA JUDAE APOSTOLI. AMEN. Pari etiam ratione *Lucas* à *Latinis* librariis ſcribitur *Lucanus*, in Tribus MSS codicibus *Lat.* evangeliorum; uno bibl. *Cottonianæ*, teſte cl. *Tho. Smitho*; altero bibliothecæ *Auguſtinianorum*, *Neapoli*; tertio in bibl. *Bobienſi*, teſtante Mabillonio, in *Itinere* ſuo *Italico* litterario, p. III. Accuſativi caſus BAEDAN, OFFAN, reddi poſſunt per BAEDANUM, OFFANUM; quemadmodum KATA AOYKAN redditur SECUNDUM LUCANUM. ne lectorem perturbat, quod BEDÆ nomen nunc per AE, nunc per E, ſcribatur; *Saxonicum* enim BEDAN, *precari*, *orare*, unde deductum eſt nomen, quandoque per AE, quandoque per E effertur. adeo ut BEDA ſeu BAEDAS ſit *Orator*. † Horum nihil hodie penes eccleſiam *Wigorn.* remanet, niſi forte iſtæ terræ quæ inter *Lawernam* & *Temedam* deſcribuntur. ‡ Videat lector inclinatæ *Latinitatis* ſolœciſmos.

libertatem omnipotens deus diet suas et uita hic et in futuro augeat. corroborat. et benedicat. minuentem utique uel frangentem hanc in magno seu in modico eius dirtrite examen eius nisi ante cum satisfactione emendauerit.

✠ Coenulf rex Merc. ✠ uulfred arc. epi. ✠ heresine epi. ✠ waerhun epi. ✠ denebert epi. ✠ Uulfheard epi. ✠ eadulf epi.

✠ aelfwyn regina. ✠ wigbert epi. ✠ aedelulf epi. ✠ tidferð epi. ✠ ribba epi. ✠ beornmod epi. ✠ aedelnoð epi.

✠ ... ilheard ab. ✠ ... mund ab. ✠ .... red ab. ✠ ..... nt ab. ✠ .... peot prs. ✠ eadbert dux. ✠ wigheard dux.

✠ mucel dux. ✠ rigred dux.

✠ pulfred dux. ✠ eadferð dux. ✠ pulfred dux. ✠ alhheard dux. ✠ heardbert dux. ✠ beornoð dux. ✠ dynne dux.

Titulus in Dorso: libertas aet wigerna caertes. caedder laehge.
Kenulf rex.

Carta Werfrithi *Epi. A.* 892.

ANno ab incarnatione redemptoris nri ihū xpi dcccxcii Indictione xi. Ego uuerfrith gra đi p dirtinante episcopus terram thium manentium ubi aurthalis heffeld dicitus ab illa familia quæ rita est in Geogornaceastre humili pce deprecatur sui. Tunc omnes fratres de illa congregatione rene et iuuenes uoluntariam licentiam et firmam thaditionem unanimites mihi concedebant. b..... ut port obitum meum libertam potestatem habeam thib; hæredib; quib;cunq; uoluerim donandi thadendiq; cū antiquis terminib; in siluis in campis in parcuis et in omnib; utilitatib; quæ ad illam terram in antiquis diebus pertinebant. Et etiam unum pratum ad mensuram fere xii segetum ł amplius ubi hreod halh uocitari solet ad hanc supra dictam terram conscribserunt. Et ut hæc largitio eo stabilior sine motatione et diceptatione preuenet omnes unanimites obsecrantes rogabant ut nullus ł episcopus ł alicuius perrone sequentis ordinis homo hoc in aliquo fedare temptauerit. Sin enim quis ñram obsecrationem per sacrilegam audaciam frangendo uiolare præsumat sciat se rationem redditurum in themendo examinis die nisi prius digna satisfactione emendare uoluerit. Hii sunt uero testes huius donationis quorum uocabula in alia parte istius cartulæ karaxata scribtunt qui signaculo scæ crucis hoc donum roborando confirmabant.

✠ Ic werfreð biscop mid minre agenre honda. ⁊ cristes rodetacne þis gerefenesse gefæstnigu.

✠ beornfero prb. ✠ orlac diac. ✠ cynehelm ✠ pulfric ...
✠ berhthun prb. ✠ ecferð diac. ✠ ....r..... ✠ cynelaf.
✠ werfreð prb. ✠ berhthelm. ✠ ..... ✠ pulflaf.
✠ eadmund prb. ✠ pigheard. ✠ pulfhun. ✠ pulfric.
✠ tidbald prb. ✠ ..... ✠ deornf... ✠ oenferð.
✠ eadpulf prb. ✠ ..... ✠ eardpulf.

✠ Ec re heorod mid cristes rode tacne .... ine gefestnode ... mm ... enfepeardum pere á elc þara monna unberecen onþem ... undum pere de ... me ge preotan to ðem dege ðe me unnende gerelde.

Titulus in dorso: Suð heð felder boc: Ælfred rex.

Carta Wilfrith *Epis. A.* 922.

DIsponente regi regum cuncta coeli recreta nec non quae sub coeli culmine apud homines notantur mirro ordine gubernante cuius incarnationis humanae anno dcccxxii indictione x haec donatio quae in irta cartula Saxonicis remmonibus apparet confirmata ac donata

nata eſat. In uſſeſ bꝛỳhtneſ ꝺomaꝺ haelenꝺeſ cꝛiſteſ. Ic pilfꝛiꝺ biſcop cỳꝺu minum aeſ-teſ fỳlgenꝺum ꝺaet ic ỳlle ſumne ꝺael lonꝺeſ aet cliffonꝺa hiġen to hionꝺa biꝺe aet peoġenna ceaſtne on ece enfepeanꝺneſſe miꝺ monnum ȝ miꝺ allum ꝺaem nỳtneſſum ġe on fixnoꝺum ġe on meꝺum ꝺe ꝺaenꝺo belỳmpaꝺ on ꝺaet ġenaꝺ þ min ġemỳnꝺ foſ ġoꝺe miꝺ him þỳ faeſtlicſ ſio ȝ hio aelce ġene of ꝺaem lonꝺe ec be ſumum ꝺaele ġeminꝺgien ꝺa tiꝺe mineſ fonþꝛiꝺeſ miꝺ ꝺaem nỳtneſſum ꝺe hio on ꝺaem lonꝺe beġeten. ȝ nu þe halġiaꝺ ꝺuꝛh ġoꝺeſ milꝺhionꝺtneſſe alle une aefteſfỳlgenꝺ ġoꝺcunꝺna haꝺa ȝ peonlꝺcun-ꝺna þ þioſ une ſỳlene ſtaþulf feſtlice ꝺuꝛh punian mote ȝ ġif aenġeſ haꝺeſ mon ſio une aefteſfỳlgenꝺna ſꝛa pemne pifcaꝺ þ ꝺaeſ une ſỳlene on aenġum pifum ġepemmin oꝺꝺe ġepa-nian pille pite he hine niht aġelꝺenꝺne beforan ġoꝺe on ꝺaem foꝛhtiġenꝺlican ꝺomeſ ꝺaeġe bu-tan he hit aeſ ġoꝺe ȝ monnum ỳnþlice ġebete. þiſſeſ lonꝺeſ ſionꝺ tꝛa hiꝺa binnan þiſſum ġe-maeſum aefiſt up of ſtufe fuꝺ onlonġ ꝺiceſ on ꝺone heꝛꝛaꝺ on lonġ heꝛꝛaþeſ to peſt tun-ninġa ġemaene ſꝛa on lonġ ġemaeneſ noꝛþ þ in afene up onlonġ afene eft on ſtufe in ea ꝺic-

Cartula hiſtorica de Uulſtano *epiſcopo.*

LArgiflua dī omnipotentiſ gra̅ præordinante. & beata ſemperque uirgine maria ut faſ eſt credere ſuffragante; adiuncta ſimul beati oſuualꝺi interceſſione ALDREDUS archi epc̅ uenerabile̅ uirū WULFSTAN̅ nondū ad epiſcopatus apice̅ electū edituū conſtituit uuigornen-ſiſ eccleſiæ. Uidit enī in illo caſtitate̅ uigere. aliaſq; diuerſaſ uirtuteſ in eo manſione̅ ha-bere. Illū laude dignif moꝛibus prædituū fore. nec ſua̅ uita̅ ceteroꝛū ducere more: Munda-na̅ omnino pompa̅ deſpicere & celeſte̅ duntaxat inhianter concupiſcere. Unde n̅ ſolū ab ipſo aldredo archi epō. uerū etia̅ ab omnibus regib; uidelic& ducib; & principib; honoꝛabatuꝛ & ſummo affectu diligebatuꝛ. Dignif eū quique attollebant honoꝛib; & ob religionif cultū diligebant præ omnib; quoſ ipſe mutua caꝛitate ut eꝛat colūbinæ ſimplicitatiſ in xpī com-plectebatuꝛ uiſceꝛibus: De die uero in die̅ ad meliꝛa pꝛoficienſ. ðiq; adiutoꝛio uiꝛtuteſ uiꝛ-tutib; addenſ pꝛioꝛatū uuigoꝛnenſiſ ecclæ diſpenſatione diuina coactuſ eſt ſuſcipeꝛe. Qꝺ ta-men potiuſ cauſa obedientie qua̅ adipiſcendæ ſuſcepit glæ. Uenerabilis interea comitiſſa Lod-giua fama bonitatiſ eiuſ audita, totiſ illū cepit diligeꝛe uiſceꝛib; & in diuerſiſ huiuſ ſecli ſub uenire neceſſitatib; cuiuſ ſiquide̅ pꝛecib; comeſ Leofꝛicuſ coniunx uidelicet ſuuſ duaſ teꝛ-raſ Blacauuella & Uulfoꝛdilea uocataſ illi donauit quaſ antea dani ceteriq; dī aduerſarii ui ab-ſtuleꝛant & ab ipſa uuigoꝛnenſi eccla penituſ alienaueꝛant. Alteꝛam quoq; teꝛꝛam quam in-cole illiuſ inkacumb nuncupant filiuſ pꝛæfati comitiſ ælfġaruſ nomine a quibuſda̅ optinuit & pꝛo ſuæ remedio animæ pꝛedicti uiꝛi ꝺi iuꝛi tꝛadidit. Cꝛnenſ aute̅ ueneꝛanduſ archi epſ̅ ALDRED9 hunc ſeꝛuū ꝺi boniſ opeꝛib; inſudaꝛe nichil de teꝛꝛenis cuꝛaꝛe, ſolum modo cele-ſtib; inhiaꝛe, in epiſcopatū uuigoꝛnenſiſ ecclæ decꝛeuit eum ſulleuaꝛe. Qꝺ ſicut diſpoſuit men-te lic& multū ꝛeniteꝛetuꝛ ille n̅ multo poſt impleuit opeꝛe. Suſcepto itaq; tanti ho-noꝛiſ culmine. qualiteꝛ illud dō ſe pꝛotegente tenueꝛit. qua̅ ſcis̅ opeꝛib; decoꝛaveꝛit. nulluſ edicere poteꝛit. Manſit aute̅ in epiſcopatu XXXII anniſ menſib; IIII & III ſeptimaniſ. Pꝛio-ratū uero uuigoꝛnenſis ecclæ ſuſcepit pꝛo ipſo fꝛateꝛ illius ælfſtan9 nomine qui teꝛꝛaſ tꝛeſ lenc uidelicet & ꝺunhāſtede & peceſlea ſua adq̄ſiuit ſtꝛenuitate. Ipſe etia̅ ſeꝛuuſ ꝺi Wlſtan9 in hac quâ manemuſ heꝛemo adhuc manenſ omnib; omnia fiebat ut omneſ xpō lucꝛaꝛi poſſet.

ideoq; quicunq; nomen eius uel facta audiebat illū summopere diligebat. A Wilelmo quoq; rege ceteris ampliuſ amabatur. ceteris amplius maioris & minoris glæ uiris pro uitæ ſuæ merito honorabatur. Cui poſcenti dedit terram duorū caſſatorū quæ cullaclif dicitur & alteram xv caſſatorū quæ ælfeſtun nominatur. Haſ inſuper terraſ myttun ſcilicet & eaſtun & duaſ Linderycgeaſ & penhỳll & grimanleah ſibi reddidit quæ ille omnia Thomæ uenerabili priori, qui prioratū poſt ælfſtanū optinuit, commiſit. Molendinū quoq; apud noꝛþþican & iiii partē terræ ad uſuſ fratrū donauit. & monaſteriū qđ in uueſtbỳrig ſitū eſt ejuſdē prioriſ Thomæ cuſtodie mancipauit. qđ uidelicet monaſteriū beatꝰ oſuualduſ priuſ exſtruxit. monachiſ ſtabiliuit & terriſ hominibuſq; illas excolentibuſ ditauit. Uerū poſt mortē illius ſic a peruerſiſ diaboli filiiſ ſcilic& a piratiſ uaſtatū eſt ut n̄ remaneret in eo niſi unus ſolummodo presbiter qui diuinæ ſeruitutiſ officiū raro expleuit. At recordandæ memoriæ uulſtanꝰ poſt ſuſceptū epiſcopatꝰ honorē illud reædificauit terriſ hominib; & ueſtimentiſ ad đi ſeruitiū pertinentib; nobilitauit. ibidemq; ſecundū loci poſitionē monachoſ coadunauit & monaſteriu cū omnib; quæ ibi erant eccłæ uuigornenſi ſubiugauit.

Titulus in dorſo: be pulſtane biſcope. Þu pulſtane þ. manige land..... Willelm ſenior.

Jam ut omnia ea poſſim in omni genere ſuggerere, quæ *Philo-Saxoni* uſui eſſe poſſunt, duo jam alia ex manuſcriptis antiquæ ſatis ſcripturæ ſpecimina hoc in loco ſubjungere mihi viſum eſt:

Specimen e libro Philippi Presbyteri *ſuper* Iob. *M.S. Bodl. NE. E. 7. 8. Ante* Alfredi *M. tempora ſcriptum.*

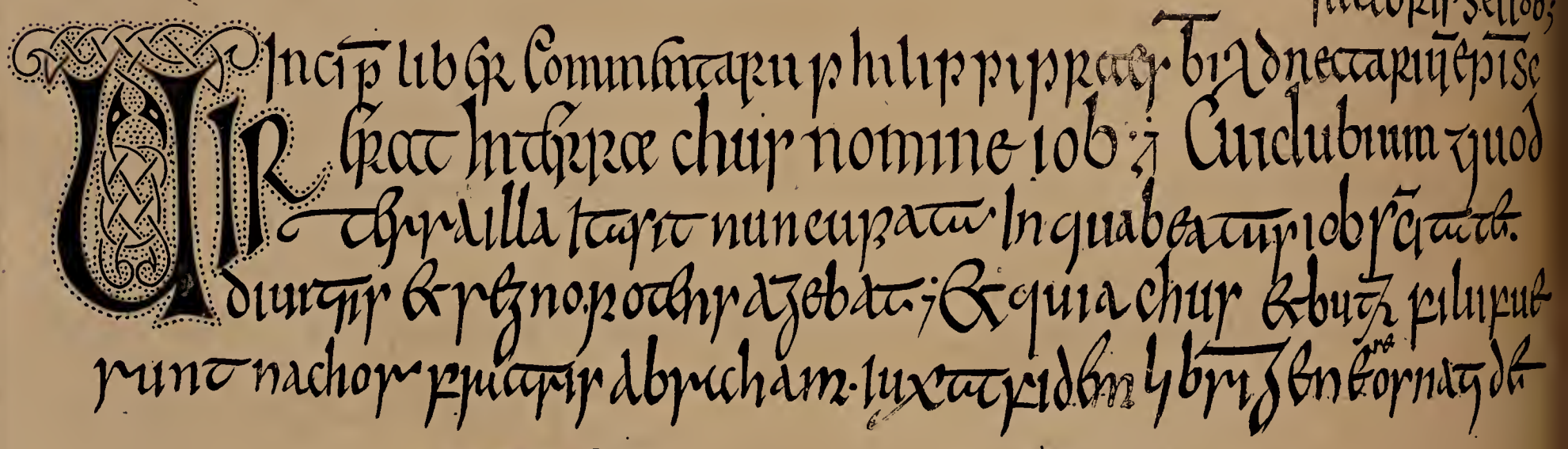

Specimen aliud ex M.S. Bodl. De Officio Miſsæ.

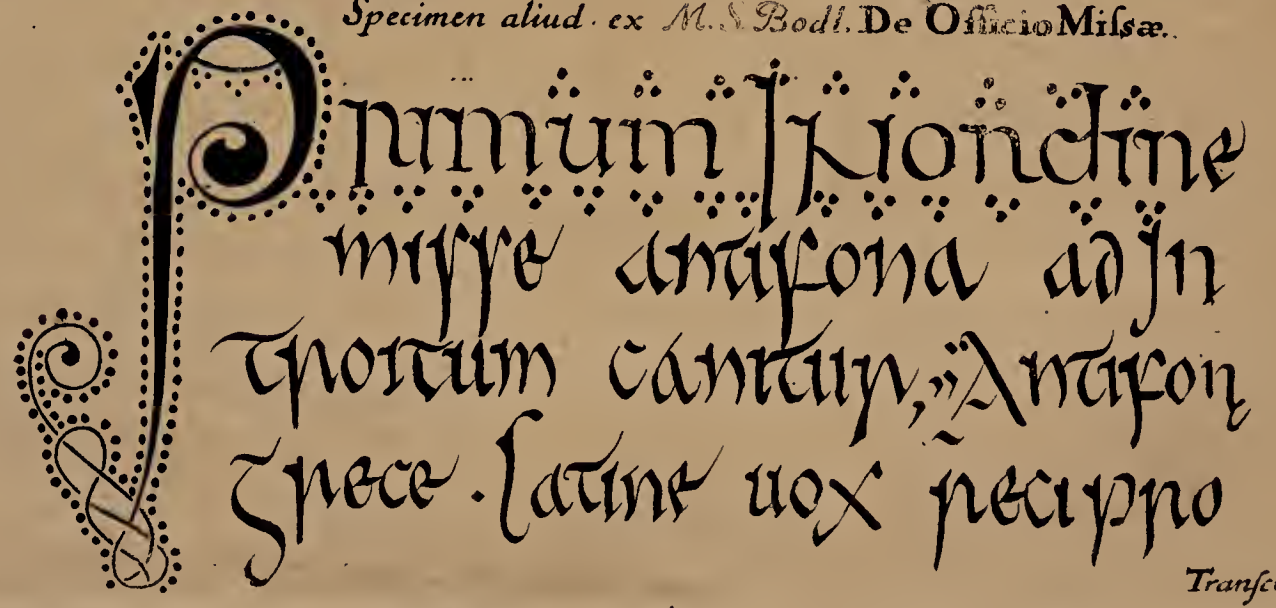

Tranſcri: MBurg. ſculp. Univ. Oxon.

XXIX. Supra etiam in R. XXVI. Chartas haud paucas Eccleſiæ *Wellenſis* ex archivorum tenebris in lucem protulimus, quibus RR. *Eadwardus Conf. Haroldus, Wilhelmus Baſtardus,* & *Edgitha Eadwardi* conjunx, terras & privilegia *Giſoni* epiſcopo *Wellenſi* dedere. Certe tot tantarumque donationum dignitas, ut aliquid de tanto præſule dicatur, flagitat, in quem tot principes, maximi eum facientes, beneficia ſucceſſive contulerunt. Breviter igitur, *Lotharingus* fuit ille *Giſo, Wellenſis* eccleſiæ xv epiſcopus, de territorio *Hasbanienſi*. Capellanus erat *Eadwardi* confeſſoris,

Nicholaus episcopus seruus seruorum dei dilectis filiis Iohanni diacono cardinali et cooperatori ecclesie Vrbanensis huius sedis ecclesie et presbiteris ibidem ecclesie et presentibus in perpetuum

Ecclesiastica utilitatibus prudere et iustis desideriis de petitionibus prompto animo fauere. Unde et primitiarum humilitatis nostre episcopale consecratione adepte in ipsa basilica patriarchii nostri petitis a nobis karissime confratres ut predecessoris nostri pulegii pagina tue ecclesie

et tibi tuisque successoribus perpetualiter confirmaretur omnia quecumque patenter ecclesie uestre et legaliter competunt iuxta petitionem tuam gratanter annuentes per huius nostre constitutionis decretum auctoritate apostolica sed liberale eductum ratificamus et confirmamus tibi sicut predecessoribus tuisque successoribus

ibidem canonice promouendus in perpetuum; quicquid prenominate ecclesie episcopio primum tamque in presentiarum possidet quaque in futurum iuste poterit adipisci cum omnibus rebus et possessionibus ad eam pertinentibus

mobilibus et immobilibus. Et specialiter mouentibus. Castrum. Castrum S. Vitum. territorium ecclesie cum primitiis et decimationibus et cum omnibus que ei pia deuotio fidelium iuste contulerit oblationibus tam pro salute uiuorum quam etiam mortuorum statuentes per huius nostre apostolice edictalis

Cui dono auctoritate predecessoris auctoritate et nostri edicti inuiolabile constitutione. ut nullus rex. dux. marchio. comes. uicecomes. aut alia magna parua quelibet cuiuscumque dignitatis uel ordinis persona contra hoc nostrum pulegium presumat ita dictum episcopium. aut te

karissime confrater tuosque successores in perpetuum de bonis suis diuertere. aut inquietare. aut aliquid ibi contra sacros canones constituere ordinare. uel hanc tuam episcopalem confirmationem in aliquo ledere uel minuere aut retardare. Si quis igitur quod non optamus

contra hoc nostrum pulegium uenire temptauerit. et sic dicte apostolice auctoritate precepta et corroborata est. atque canonice admonitionem adquieuerit. sciat se auctoritate apostolica anathematis uinculo innodandum nisi forte resipuerit dignoque satisfecerit.

Cui uero pio intuitu obseruata in omnibus extiterit custodiens huius nostri pulegii constituta ad cultum diuine pietatis benedictione. gratiam misericordissimi domini dei nostri beatorumque petri principis apostolorum et uite

eterne participem esse meretur.

+ CONFIRMA HOC DEVS QVOD OPERATVS ES IN NOBIS

PETRVS PAVLVS

BENE

Datum Rome. vii. kl MAI. anno dominice incarnationis M. LXI. per manus Humberti sancte ecclesie Siluestre Candide epi et apostolice sedis bybliothecarii. Anno. iii. pontificatus domni PAPE NICHOLAI sedis. INDICT. XIII.

ad Paginam 177.

MBurghers sculpt. Univ. Oxon.

feſſoris, *qui ipſum* (ut verbis *chartæ utar) *Romæ cum commendatitiis literis directum ordinatione Nicolai papæ functum recepit.* In *Saxonicis Giſo* & *Giſa* & *Giſe* quandoque nominatur. An. Dom. MLXX. *Lanfrancum* conſecravit. An. MLXXV ſynodo *Londinenſi* interfuit. An. MLXXXVIII obiit. Conſecratus autem eſt epiſcopus, Anno MLXI. XV die *Aprilis*, vel XVII Kal. *Maii*, nempe die paſchæ, à *Nicolao* papa ſui nominis ſecundo; à quo, eodem in die, privilegium impetravit, quod æri inciſum hic exhibeo, quum quod non extat in *Bullario Romano*, tum quod antiquum, pulcherrimum, & nobiliſſimum ſcripturæ *Italicæ* exemplar ſit, in quo cernere eſt literas, quibus in uſu apud *Anglo-Saxones* eſſe incipientibus, vetus manus *Saxonica* in manum *Gallicanam*, ut eam vocat *Ingulphus*, i. e. in manum *Gallo-Italicam* converſa eſt. Literæ eæ ſunt. a. a. e. e. f. k. Q. q. r. ȝ. ſ. idem ſ vittatum vel capiſtratum, quod cernitur in libro *Wigornienſi* & aliis. S. t. ſt. V. cum abbreviationibus finalibus 9. 4. quæ *us*, & *rum* denotant.

CAPUT VIGESIMUMTERTIUM.

De Poetica Anglo-Saxonum.

I. POetica *Anglo-Saxonum* conſideranda eſt, vel reſpectu *ſermonis*, in quo poemata ſcribuntur; vel reſpectu *metri*, cujus tota ratio verſatur circa pedes vel quantitatem & menſuram ſyllabarum, quæ poemata à prosâ ſcriptis diſtinguit; vel tertio reſpectu *rythmi*, qui conſiſtit in ſyſtemate ſeu collectione pedum, quorum tempora aliquam ad ſe invicem habent rationem ſeu aptam proportionem, ex diverſorum temporum vel motuum concinna & convenienti menſura compoſitam; vel denique reſpectu *eorum quæ carminibus accidunt*, præſertim vero iſtorum, quæ poeticè ab *Anglo-Saxonibus* ſcripta tam ſpinoſa & intellectu difficilia reddunt.

II. Quoad ſermonem autem in quo poemata *Anglo-Saxonum*, ſaltem ea quæ extant, ſcribuntur, vel eſt purior ille *Saxonicus*, vel *Dano-Saxonica* dialectus, de quâ fuſe ſatis egimus ſuprà, in cap. XX, & XXI. Poemata, quæ in *Saxonico* puriori contexuntur, poemata *Saxonica*, quæ autem in *Dano-Saxonicâ* dialecto panguntur carmina, *Dano-Saxonica* vocanda cenſemus.

III. Poemata *Saxonica*, perinde ac ea, quæ purius in proſa oratione ſcribuntur, ab exoticis plerumque vocibus immunia ſunt, ut & à barbariſmis illis, qui in *Dano-Saxonicis* interdum vel ſyntaxin ipſam depravant vel depravare videntur. Imo non ſolum ab exoticis plerumque vocibus immunia ſunt, ſed ab iis vocibus quæ à ſoluta oratione alienæ ſunt, ſi excipias quæ *Dano-Saxonicis* & *Saxonicis* poetis communes ſunt, imo quæ iis cum *Francica* evangeliorum harmonia metrice ſcriptâ omnino, & cum *Cimbricis* etiam poematis magna ex parte communes ſunt, quas ergo jure poeticas nuncupandas judicamus. Hujuſmodi ſunt, quæ ſequuntur: metod, nodoſ, ƿold, mold, hæle, hæleð, ȝumſinc, ƿinaſ, beadu, ƿnaȝe, ſund, ſunð, meca, beoſn, uſriht vel uſſich, uſſeſ, heaðo, lixan, doȝoſ, riȝoſ, bneȝo, peſod, vel peoſod, eȝoſ, hadre, vel hadno, ſinc, ſeƿa, ƿeſhƿe, ƿeoſh, toſht, hild, tir, laȝo, maȝo, ƿnea, eaƿoſa, lif, liƿa, balo, eoſƿre, lirt, ȝodpeb, hnuſa. Quibus addas ex his compoſitas: ut beadu-ſinc, maȝo-ſinc, ȝum-ſinc, &c. & voces certam quandam *conditionem*, ſtatum vel ordinem hominum propriè ſignificantes, metonymicè tranſlatas ad *hominem* in genere ſignificandum: ut, eorle, beorn, leod, bearn, ȝeƿere, eld, ƿeȝn, ſcealc; ut in cap. XXI. obſervatur.

IV. Poematum *Anglo-Saxonicorum* codicem nobis dedit cl. vir juvandis bonis literis natus *Chriſtoph. Rawlinſon* in metrorum *Boethianorum* verſionibus Poeticis è codice *Cottoniano* deſcriptis: horum nonnulla pura adeo ſunt, ut in iis non invenias vel unum à ſoluta oratione abhorrens vocabulum; ut in iſto, quod ſequitur: *Verſionum Cottonianarum* paginâ CLIII.

Ææla on hu ȝnimmum	Nir aȝen leoht.	Sƿa ir ðirrum nu.
And hu ȝnundleaſum.	An ƿorlæteð.	Mode ȝelumpen.
Seaðe ſrinceð.	And mid uua.	Nat hit mare ne pat.
Ðæt ſreorcende mod.	Forȝit ðone.	For Gode ȝodef.
Ðonne hit ða ſtrongan.	Ecan ȝeƿean.	Buton ȝnorrunge.
Storrmaſ beatað.	Ðrinȝ ƿon ða ðiorſro.	Fremdre porulde.
Feorulð birȝunga.	Ðirre porulde.	Nim ir ƿorƿne ðeanf.
Ðonne hit sinnende.	Sorȝum ȝeſſencead,	

---

* Conſulere poteſt lector apographon illius chartæ in *G. Dugdalii* Monaſtico *Anglicano* p. 188.

Sic in longiſſimo illo carmine, quod incipit in dextra columna, p. 173. multi verſus continui occurrunt, in quibus haud invenire eſt vel unicum verbum ſolutè ſcribentibus inuſitatum: ut,

Spa ðeþ monnef ſaul.
Hpeole ȝelicoſt.
Hpæſſeð ymbe hý ſelfe.
Oft ſmeaȝende.
Ymb ðaf eoſþlican.
Dſihtnef ȝefceaftа.
Daȝum ⁊ nihtum.
Hpilum hi ſelfe.
Secende ſmeað.
Hpilum eft ſmeað.

Ymbe ðone ecan Dod.
Sceppend hiſne.
Scſiþende fæſtð.
Hpeole ȝelicoſt.
Hpæſſð ymb hi ſelfe
Donne hio ymb.
Hiſne ſcyppend.
Mid ȝefceaf ſmeað.
Hio bið upahæfen.
Ofef hi ſelfe.

Ac hio biþ eallunȝa.
An hiſne ſelfne.
Donne hio.
Ymb hi ſelfe.
Secende ſmeað.
Hio biþ ſriðe fiof.
Hiſne ſelfne beneoþan.
Donne hio ðæf lænan.
Lufaþ ⁊ pundaþ.
Eoſþlicu ðinȝ. &c.

Sic in carmine iſto ſatis longo, quod in pag. 191. incipit ab his verbis, hpý ȝe æfne ſcýlen. duæ tantum leguntur proſæ orationi extraneæ voces, liſtaf & ſinca. In illo quod ſequitur in ſiniſtra columna, pag. 192. duæ itidem tantum occurrunt, hæleþ & toſht. Quod incipit in ſummæ paginæ columna dextra, pag. 194. quatuor poeticas tantum dat, hæleþ, toſht, hſura, metod. In carmine, homeſuf pæf eart. pag. 197. nullas niſi ſolutæ orationis voces & pure *Saxonicas* invenies, ut & in ultimo carmine, hpæt ðu meaht onȝitan, nullas prorſus præter hſura & metod. Hujuſmodi eſt elegans illud carmen in bibl. *Cott. Vitellius*, D. 20. & mondoſe impreſſum in *Simeonis Dunelmenſis* hiſtoria de Sancto *Cuthberto*. apud hiſt. *Anglican.* x ſcriptores, p. 76. & ibid. ad finem gloſſarii *Somneri* correctius, cum ejus verſione, de ſitu *Dunelmi* & ſanctorum reliquiis, quæ ibidem habentur, compoſitum. Quod cum verſione, & notis reverendi viri *G. Nicolſoni* Archidiaconi *Carleolenſis*, multis nominibus mihi colendi, hic plane quaſi pulpamentum appono:

Iſ ðeoſ buſnch bſeome.
Leond bſeoten ſice.
Steopa ȝefta ðolad.
Stanaf ymb utan.
Sunðſum ȝepæxen.
Seoſ ymb eoſnað.
Ean ýðum ſtſonȝ.
And ðeſinne punað.
Fiſca ſeola kinn.
On ſloda ȝemonȝ.
And ðeſe ȝepexen.
Suda ſeftefn mycel.
Sunað in ſem ſicum.
Silda deoſ monige.
* In deopa ðalum.
Deoſa unȝeſim.
Iſ im ðeſe biſi.
Eac beaſnum ȝecíðeð.
De aſſefta eadiȝ Cuðbefcht.
And ðef clæne cyninȝef heofud.
Ofualdef Engla leo.
And Aidan biſceop.
Æðbefcht. ⁊ † Æðſſid.
Æðele ȝeferef.
Iſ ðeſinne mid heom.
Æðelpold biſceop.

Eſt illa urbs inſignis,
Ultra Britannorum *regnum,*
Situ acclivis,
Rupibus cincta,
Miris abundans.
Were *circumfluit,*
Rivus fluctibus potens.
Atque huic inſunt
Piſcium varia genera
Inter fluctus degentium.
Ibique creſcit
Sylvarum ſaltus ingens.
Sinus poſſident
Terræ quàm plurimæ.
In vallibus profundis,
Damarum turba innumera.
Eſt in hac Urbe etiam
Hominibus bene notus
Venerabilis S. Cuthbertus;
Eſt & caſti regis caput
Oſwaldi, Anglorum leonis;
Et Aidanus Epiſcopus;
Ædberchtus & Ædfridus,
Nobiles ſocii.
Eſt ibidem cum his
Æthelwold epiſcopus;

---

* In deope ðalum. *Somnerus* una voce deepdale tranſtulit; quo nomine totam antiquitus regionem quandam *Britannicam* vocatam notat *Camdenus* in *Dobunis*. Horum nomen factum credit à *Britannico* DUFFEN, quod maxima ex parte *loca jacentia* & *depreſſa ſub collibus* inſidebant; unde in univerſos nomen tranſiit; & ab ejuſmodi ſanè ſitu *Bathieia* in *Troade*, *Catabathmos* in *Africa*, *Deepdale* in *Britannia*, nomina acceperunt. Quoniam verò *ſaltus de Deepdale* longius à *Dunelmo* diſtet, in partibus ſcilicet agri *Eboracenſis* occiduis (vulgò **Weſtrideing**) poſitus, ego voces deope ðalum appellativè potius legendas puto. † *Ædfridus* epiſcopus *Lindisfarnenſis*; *Godwino*, *Egbertus*; aliis *Egfridus*. Huic *Beda* vitam *S. Cuthberti* inſcripſit. *Camdenus* noſter (Reliquiarum paginâ 22) evangelia *Saxonica* Gloſſata ſe vidiſſe meminit apud *R. Bowyer*, ab hoc epiſcopo conſcripta, & ſecundum canonem *Euſebianum* diviſa.

And

And bpeoma bocepa Beda.
And * Boipil abbet.
De clæne Cudbepchte.
† On zichedde lepde lupcum.
And he hip lapa pel zenom.
Eapdiad æt dem eadize.
In indem mynptpe.
Unapimeda peliquia.
Dæp monize pundpum zepupdad.
De ppita regged.
Mid dene dpihtnep pepdomep bided.

Et celebris ſcriptor Beda;
Boiſiluſque abbas,
Qui caſtum Cuthbertum
Juvenem docuit gratanter;
Hicque facile fit eruditus.
Repoſitæ cum his ſanctis,
In interiori monaſterio,
Innumeræ reliquiæ;
Quæ plurima edunt miracula,
Quæ hiſtorici tantiſper memorabunt,
Dum Domini judicium veridicum expectant.

Sic omnes hymni, qui habentur in ** Capitulo XXV, fol. 41, *Codicis* MS *Wigornienſis*, qui extat inter *Codd. Junianos*, bibl. *Bodl.* pure *Anglo-Saxonici* ſunt, ut paraphraſis hæc rythmica doxologiæ ad *Triunum* deum confitendum recitari ſolitæ, quam ſpeciminis nomine infra exhibeo, vel in poëticis nondum verſato oſtendit.

Gloria Patri.

Sy de puldop ȝ lop.
Fide ȝeopenod.
Leond ealle deoda.
Danc ȝ pylla mæȝen ȝ mildpe.
And ealler moder lufu rop-fæptna rib.
And þiner rylfer dom.
Fopulde ȝeplitezod.
Spa du pealdan miht.
Eall eorþan mæȝen ȝ uplyfte.
Find ȝ polcna.
Fealdeſt eall on piht.

Patri Et Filio Et Spiritui Sancto.

Du eapt fpofpa fæder.
And feorh hyfde.
Lifer latteop.
Leohter pealdend.
Aſyndpod fnam ſynnum.
Spa din runu mæne.
Durh clæne ȝecynd cynincz ofer ealle.
Beald ȝebletfod.
Boca lareop.
Heah hize fpofpe ȝ haliz ȝaſt.

Sicut Erat In Principio.

Spa pær on fruman.
Fnea man-cynnes.
Ealre populde plite.
And fpofpe clæne ȝ cpæftiz.
Du ȝe-cydeſt þ.
Da du ece ȝod ana ȝeppohteſt.
Durh haliȝe miht.
Heofonar ȝ eordan.
Eapder ȝ uplyfte.
And ealle dinȝ du ſetteſt on foldan.
Spyfe feala cynna.
And to-ſyndpodoſt hiz.
Sidd on mænezo.
Du ȝeppohteſt ece ȝod.
Ealle ȝerceafta.
On fyx dazum.
And on done feofodan du ȝeneſteſt.
Da pær ȝefordad din fæȝene peopc.
And du funnan dæȝ.
Syle halȝodeſt.
And ȝemænſodeſt hine manezum to helpe.
Done heahan dæȝ.
Healdad ȝ fneodiaþ.
Ealle þa de cunnon cpiſtene deapar.
Haliȝne heopt lufan.
And þær hehrtan ȝebod.
On dpihtneſ namon.
Se dæȝ ir ȝepunded.

Et Nunc Et Semper.

And nu ȝ fymble.
Dine fodan peopc.
And din mycele miht.
Manezum rpytelad.
Spa dine cpæftaſ heo.
Lyfdaþ pide.
Ofer ealle popula ece ſtandeþ.
Loder hand ȝepeopc.
Lnopeþ ſpa du hete.
Ealle þe hepiaþ.
Haliȝe dneamar.
Llænre ſtefne ȝ cpiſtene bec.
Eall middan eard.
And pe men cpedaþ.
On ȝrunde hep.

---

* *Boiſilus.* Non fuit is abbas ſed præpoſitus (*Sax.* ppafart ȝ peozolpeapd) monaſterii de **Mailros.** Videſis vitæ *S. Cuthberti* à Ven. *Bedâ* ſcriptæ caput 6, & 8. Et ejuſdem hiſt. eccleſ. lib. IV, cap. 27. Fuit etiam & *S. Cuthbertus* ipſe præpoſitus ejuſdem eccleſiæ. to ppafortе ȝefet, Homil. MS. in natale *S. Cuthb.* in bibl. *Bodl. Boiſilum* autem abbatem poſt *Eatam*, *Cuthbertum* ibidem *Boiſili* (in eodem præſulatu) ſucceſſorem ſtatuit Auctor Tractatus **Rites** &c. **of Durham.** pag. 106. Corpus & Veſtimenta *S. Boiſili. Sim. Dunelm.* in continuat. hiſt. col. 68. obiit, A. D. 664. *Fl. Wigorn.*
† On zichedde. Rectiùs forte *Cl. Somnerus*, on ȝeoȝodе, *in juventute.* ** Inſcribitur hoc cap. de officus diurnalium nocturnalium oparum.

Lobe lof anb ðanc.
Anb ðin agen bom.

ET IN SECULA SECULORUM.

Ànb on populb apopulb punaþ.
Anb þixað cyninʒ innan pulbre.
Anb hiſ ða ʒecoſenan.
Neah ðnýnneſſe haliʒeſ ʒaſteſ.
Flitiʒe enʒlaſ.
Anb pulbon-ʒýſe.
Soðe ſibbe.
Sapla ðanʒunʒ.
Modeſ miltre.
Ðæſ iſ ſeo mæſte luſu.
Haliʒ bomaſ heoſonaſ ſýndon.
Ðuſh ðine ecan æʒhpæſ ſulle.
Spa ſýndon ðine mihta oſeſ miðban ʒeapð.
Sputele ʒ ʒeſýne þ þu hý ſýlf ſoſhteſt.

Nihil in his *Dano-Saxonicæ* barbariei, nihil labefactatæ ſyntaxeos, nihil abhorrentium vocum à communi uſu ſolute ſcribentium, præter unam bneome ł bneoma in priore, & ſolðan in poſteriore exemplo. Cætera vero in utroque tam eſt carmen familiare quam proſa oratio, & æque facile intellectu. Seculi duodecimi manus videtur, in qua ſcriptum ſeu potius deſcriptum eſt de ſitu *Dunelmi* carmen ab aliquo ſuperioris antiquitatis exemplari.

V. Hactenus de poematis *Saxonicis*, à quibus quantum differant *Dano-Saxonica*, quæ boreales poetæ contexuerunt, oſtendi ſupra in capite XXI, atque ampliùs etiam obiter oſtenditur, in iis quæ infra de hac re traditurí ſumus. verum quamvis magnum eſt inter ea diſcrimen quoad *Sermonem*, in *metro* tamen ambo plane conveniunt, ut ex verſibus utriuſque ſermonis infra diviſim & ſeparatim poſitis, prout in exemplaribus interpunctione diſtinguuntur, lectori, quamvis in poeticis *Anglo-Saxonum* hoſpiti, facile conſtabit. Percipiet enim in exemplis, quæ infra damus, carmina *Anglo-Saxonum*, quum *Saxonica*, tum *Dano-Saxonica* conſiſtere ex verſibus, ſeu potius verſiculis trium, quatuor, quinque, ſex, ſeptem, octo, & quandoque novem ſyllabarum, & qui excedunt, ordine ſane non certo, ſed concinne valde & rythmice conjunctis. maxime autem in iis cernuntur verſiculi tetraſyllabi & pentaſyllabi, quibus pauciorum, pluriumve ſyllabarum verſus, ad placitum, ut mihi videtur, & abſque regula, interſperguntur. Imo in nonnullis carminibus & carminum locis, præſertim aſyndetis, ubi incaleſcens poeta præcipitare videtur orationem, multi tetraſyllabi, & pentaſyllabi continuò leguntur, hic illic raro interpoſitis plurium ſyllabarum verſibus: ut moris plerunque eſt apud metrorum *Boethianorum* tranſlatorem in uerſionibus *Cottonianis*, & non raro apud *Cædmonem*, p. 72. Quemadmodum iſta oſtendunt, quæ disjunctim hic infra ponuntur, more *Pindaricorum*, quibus haud uſque adeo abſimilia ſunt:

Folc pæſ aſæpeð.
Flob egſa becpom.
Laſtaſ ʒeompe.
Leoſon beaðe hpeop.
Fæpon beoſh hliðu.
Blobe beſtemeð.
Holm healſſne ſpap.
Hpeam pæſ on ýþum.
Fæteſ pæpna ſul.
Fæl-miſt aſtah.
Fæpon Egýpte.
Eſt oncýnðe.
Fluʒon ſoſhtiʒende.
Fæſ onʒeton.

Folbon hepe bleaðe.
Hamaſ ſindan.
Lýlp peaſð ʒnoſnſa.
Him onʒen ʒenap.
Atol ýða ʒepealc.
Ne ðæſ æniʒ becpom.
Hepʒeſ to hame.
Ac behindan beleac.
Fýnð mið pæge.

Sic in Pagina 73.

Egýptum peaſð.
ðæſ bæʒ peoſceſ.

Deop lean ʒeſceoð.
Foſ ðam ðæſ hepiʒeſ.
Ham eſt ne com.
Ealleſ unʒſundeſ.
Æniʒ to laſe.
Ðætte ſið heoſo.
Secʒan moſte.
Bodiʒean æſteſ buſʒum.
Bealo ſpella mæſt.
Hoſð peaſða hſýſne.
Hæleða cpenum.
Ac ða mæʒen þneataſ.
Mene beaþ ʒeſpealh.
Spel bodan.

Sic quoque in fragmento hiſtoriæ *Judith*. p. 24.

Ða peaſð ſnelſna peſoð.
Snube ʒeʒeaſepoð.
Lenſna to campe.
Stopon cyne noſe.
Secʒaſ and ʒeriþaſ.
Bæſon ðuſaſ.
Foſon to ʒeſeohte.
Foſð on ʒenihte.
Hæleþ undeſ helmum.
Oſ ðæne haliʒan býſniʒ.
On þæt dæʒned ſýlf dýnedan
ſcýldaſ.
Hlude hluin mon.
Ðæſ ſe blanca ʒeſeah.
Fulf in palde.
And ſe panna hneſn.

Fæl ʒifſne ſuʒel.
Fertan beʒen.
Ðæt him ða ðeod ʒuman.
Ðohton tilian.
Fýlle on fæʒum.
Ac him fleah on laſt.
Eaſn æteſ ʒeoſn.
Uniʒ feþena.
Salopiʒ paða.
Sanʒ hilde leoþ.
Hýþned nebba.
Stopon heaðo ſincaſ.
Beoſnaſ to beadope.
Boſdum beþeahte.
Hpealfum lindum.
Ða ðe hpile æſ.

Elþeodiʒna edpit þoledon hæþenſna hoſf.
Him þ heaſde peaſþ.
Æt þam æſc pleʒan.
Eallum foſʒolden.
Arriſium.
Syððan Ebſeaſ.
Undeſ ʒuþfanum.
Leʒan hæfdon.
To þam fýndicum.
Hie ða fſomlice.
Leton foſþfleoʒan.
Flana ſcýnaſ.
Hilde nædſan.
Of hoſn boʒan.

VI. Dif-

VI. Porro verſus ſex ſyllabarum frequentiores occurrunt, quam triſſyllabi. Heptaſyllabi etiam & ogdoſyllabi crebriores leguntur quam enneaſyllabi, qui quidem rariores ſunt. At qui enneaſyllabos ſuperant, rariſſime omnium occurrunt in *Anglo-Saxonum* poematis, & forſan mendoſe ſcribuntur ſine punctis metricis, quibus in plures verſus diſtinguendi ſunt, ut longus iſte ſuprà poſitus, elðeoðiȝþa eðpiт þoleðon hæþenþa hoꝛp.

VII. Difficile etiam eſt ſcire ex quot ſyllabis verſus aliquando conſtat ob diverſas cauſas: primò, quòd neſcimus ſyllabarum quantitatem, ac proinde ignoramus quo in loco duæ breves longæ locum ſupplent: ſecundo, quòd neſcimus quarundam ſive bivocalium, ſive diphthongorum poteſtatem, ut ea, eo, io, in his & hujuſmodi vocibus, ꝛтeap, heoꝛoð, ꝛpeoꝛð, hleop, ðeop, bꝛeome, hio, ꝓioꝛ: tertio, quod non conſtat quomodo voces in e fœminino vel obſcuro terminatæ pronuntiandæ ſunt in carmine: ut bꝛohтe, poꝛhтe, ꝓæȝe. quæ metrice forſan nunc ut monoſyllaba, nunc ut diſſyllaba edenda ſunt. ex quibus incertum eſt. e. g. an verſus hleopmaȝo þeop, *Cædm.* p. xxxvi, l. 8, tetraſyllabus, vel hexaſyllabus habendus ſit: an, ꝛeop ꝛæða ꝓela, p. xxxv, 14. pentaſyllabus ſit vel hexaſyllabus: an, hexaꝓoð-ꝛpima p. xix, tetraſyllabus vel pentaſyllabus ſit; denique an, ꝛunu mið ꝛþeoꝛðeꝛ ecȝe, inter ogdoſyllabos vel heptaſyllabos numerandus ſit. Sic ambigitur, pæꝛтmaꝛ bꝛohтe, p. xxxv, l. 15, triſſyllabus an tetraſyllabus ſit; & an, ꝛтeape ðune, p. lxi, l. 11, pro tetraſyllabo vel diſſyllabo, quod vix credo, habendus eſt.

VIII. Denique nullæ in hiſce carminibus, etſi lyricorum plane ſpeciem præ ſe ferant, quas ego invenire potui, ſtrophæ, antiſtrophæ vel epodi ſunt, ex certo verſuum numero conſtantes: verum ſi quæ ſint, labor certe plus quam herculeus erit in continuæ ſcripturæ codicibus eas invenire.

Ut autem carmina, quæ majores noſtri, tam *Saxonice* quam *Dano-Saxonice* condidere, in metro conveniant, & quam veræ ſint obſervationes, quas in regulis dedimus, & daturi ſumus, magis eluceſcat, uberioribus exemplis confirmanda omnia cenſemus. Carmina ideo & *Saxonica* & *Dano-Saxonica* adjungam, inter quæ magnum primo intuitu diſcrimen deprehendatur.

Vid Prefat p. 14

Æthelſtanus victor. Cap. in Chronico *Saxonico Gibſoni.* * Anno Domini dcccc.xxx.viii.

Hep Æþelꝛтan cyninȝ.
Eoꝛla bꝛihten.
Beoꝛna beah-ȝyꝛa.
And hiꝛ bꝛoðoꝛ eac Eaðmunð æþelinȝ.
Ealðoꝛ langne тyꝛ.
Gefloh ȝon æт fecce.
Sþeoꝛða ecȝum.
Ymbe bꝛunan-buh.
Boꝛð-peal cluꝛan.
Heopan heaðolinde.
Hamoꝛa laꝛan.
Aꝛaꝛan Eaðpeaꝛðeꝛ.
Sþa him ȝeæðele pæꝛ.
Fꝛom cneo-mæȝum.
Ðæт hie æт campe oꝛт piþ laþꝛa ȝehpæne.
Land [1] ealȝoðon.
Hoꝛð ȝ hamaꝛ [2] hettend cꝛunȝun.
Sceotta leoða.
And ꝛcip-ꝓlotan.
Fæȝeꝛ ꝓeollan.
Feld ðynede [3] fecȝaꝛ hpate.
Syððan ꝛunne up on moꝛȝen тid.
Mæꝛe тuncȝol.
Glad oꝓeꝛ ȝꝛundaꝛ.
Godeꝛ condel beoꝛht eceꝛ Dꝛyhтneꝛ.
Oðð ꝛio æþele ȝeꝛceaꝓт.

Sahто fetle.
Ðæꝛ læȝ fecȝ mænȝ.
Gapum aȝeted.
[4] Guma noꝛþeꝛna oꝓeꝛ fcyld fcoten.
Spilce fcittiꝛc eac.
Feꝛȝ [5] piȝeꝛ fæð.
Feꝛт feaxe ꝓoꝛþ.
[6] Onðlonȝne dæȝ.
Eoꝛod cyꝛтum on laꝛт leȝðun.
Laðum ðeoðum.
Heopan heꝛe-ꝓlyman.
Hinðan þeaꝛle mecum [7] mylen fceaꝛꝛpan.
Myꝛce ne pynnðon.
Heoꝛðeꝛ hond plegan.
Næle þa nanum þaꝛa þe mið Anlaꝓe.
Oꝓeꝛ [8] æꝛa ȝeblond.
On liðeꝛ boꝛme.
Land ȝefohтun.
Fæȝe to ȝeꝓeohte.
Fiꝛe legun on ðam camp-ꝛтede.
Lyninȝaꝛ ȝeonȝe.
Sþeoꝛðum aꝛꝛeꝓede.
Sþeolce feoꝓene eac eoꝛlaꝛ Anlaꝓeꝛ.
Unꝛim heꝛiȝeꝛ.
Flotan and fceotta.
Ðæꝛ ȝeꝓlemed peaꝛð noꝛðmanna [9] bꝛegu.

---

* In cod. *Cott.* & in *Matth. Weſtmonaſt.* Anno 937. *Hybernenſium* multarumque inſularum rex *Anlaffus* paganus, à *Scotorum* rege *Conſtantino* invitatus, oſtium *Humbri* fluminis cum valida claſſe ingreditur. cui rex *Anglorum Æthelſtanus* & frater ejus *Eadmundus* cum exercitu occurrentes, in loco, qui *Brunenburgh* nuncupatur, à diei principio uſque in veſperam, prœlio protracto, v regulos & vii duces ex adverſariis peremerunt, tantumque ſanguinem ibidem fuderunt, quantum in nullo *Angliæ* prœlio fuſum eatenus audierunt. Reges vero *Anlaffum* & *Conſtantinum* ad naves fugere compellentes, cum glorioſo triumpho ad propria remearunt. [1] In cod. *Cott.* ȝealȝoðon. [2] Cod. *Cott.* heтeð. [3] Cod. *Cott.* fecȝa fpaтe. [4] Cod. *Cott.* ȝuman noꝛþæꝛnne. [5] Cod. *Cott.* piȝeꝛ ꝓæð. [6] Cod. *Cott.* ȝ lanȝne. [7] Cod. *Cott.* myċel fceaꝛꝛpum. [8] Cod. *Cott.* eaꝛ ȝeblanð. [9] In Codice autem *Cottoniano* legitur bꝛegо.

Nyde gebæded to hider ftefne litle penede
[1] Fnead cneapon flot cyninG.
Ut gepat on fealene flod.
Feorh genenede.
Spilce þæn eac fe fnoda mid fleame com.
On hif cyddde nord Conftantinuf.
[2] Haf hylde [3] finG.
Hneman ne dorfte.
[4] Mæcan gemanan.
Ne pæf hif mæga fceafd.
Fneonda gefylled on folcftede.
Berlagen æt fecce.
And hif funu fof-let on pæl-ftole.
Fundum forfgfunden.
[5] Leonge æt gude.
Lylpan ne dorfte.
Beorn blanden-feax.
[6] Bilge flehtef ealdin pidda.
Ne Anlaf dy ma.
Mid heora [7] hefe-lafum.
[8] Hlehan ne dorftan.
Dæt hie beadu peorca betefan pundon
on camp-ftede cumbelgehnadef.
Landmittinge.
Lumena gemotef.
Fæpen gefprixlef.
Dæf de hie on pæl-felda.
Fid Eadpeardef.
Aforan plegodan.
Lepitã him þa norþ men [9] nægled cneaffñ.
Dfeorig [10] dafa da laf.
On dinnef mefe.
Ofef [11] deop pætef.
[12] Difelin fecan.
[13] And heofa land æpifcmode.
Spilce da gebrodef.
[14] Begen æt famne.
LyninG and æfelinG.
Lyddde fohton.
Feft-Seaxna land.
Fifef [15] hneamie.
Lætan him behyndan.
[16] Hnæfn Bryttian falu pipadan.
And done fpeaftan hnefn.
Hynned nebban.
And dane hafean padan eafn.
Æftan hpit æfef brucan.
Lnædigne gud-hafoc.
And þ gnægedeof pulf on pealde.
Ne peaf d pæl mafe.
On dif eiglande.
Æfef gyta.
Folcef gefylled.
Befopan diffum.
Speondef ecgum.
Dæf de uf fecga d béc.
Ealde udpitan.
Siddan eartan hidef Engle and Seaxe.
Up becomon.
[17] Ofef bryndum bnad.
Bryttene fohton.
Flance pigfmidaf.
Fealleff ofef-comon.
Eoflaf aphpate.
Eand begeatan:.

Philoſophia Cantans, in Metrorum *Boethianorum* Verſionibus *Cottonianis.* p. 156.

Da fe pifdom eft.
Fond hond onleac.
Sang fod cpidaf and dur felfa cpæd:.
Donne fio funne.
Speotolorf fcined.
Hadnorf of hefone.
Hnæfe biod adiftnod.
Ealle ofin eond an.
Odne fteonnan.
Fof dæm hiona.
Binhtu ne bid.
Auht to gefettane.
Fid dæne funnan leoht.
Donne fmolte blæpd.
Sudan and pertan.
Find undef polcnum.
Donne peaxed hna de.
Felded blodtman fægen dæt hi moton.
Ac fe fteapca ftonm.
Donne he ftfong cymd.
Nordan and eartan.
He genimed hna de.
Dæf nofan plite.
And eac da puman fæ.
Nordepne yft.
Nede gebæded.
Dæt hio ftfange.
Leond ftydned.
On fta du beatef.
Eala þ on eond an.
Auht fæftlicef.
Feoncef on popule.
Ne puna d æfne:.

Deus tentans fidem Abrahami. paraphr. Geneſeos, p. 61.

Lepit þu ofeftlice.
Abnaham fefan.
Laftaf lecgan.
And de læde mid.
Din agen beafn.
Du fcealt Iſaac me.
Onfecgan funu dinne.
Sylf to tibfe.
Siddan du gefttigeft.
Steape dune.
Hpincg þæf hean landef.
De ic þe heonon getæce.

---

[1] Cod. *Cott.* cneat cneaf on flod feorh genefede fpilce þæf. [2] Cod. *Cott.* hal.' [3] Rinc. [4] Mæcga. [5] Cod. *Cott.* geongne. [6] Cod. *Cott.* bill geflihtef ealdinpuda. [7] Hefe leafum. [8] Hlybban. [9] Cod. *Cott.* dægled on gafum. [10] Cod. *Cott.* dafed a. [11] Cod. *Cott.* deopne. [12] Diflig. [13] Eft ýna. [14] Bege æffunne. [15] Hnemige. [16] Hna bryttinga falopig padan done. [17] Ofef bnade bnimu. Has & hujuſmodi lectiones alias exhibet codex *Cottonianus.*

Up

Up ðinum agnum fotum.
Ðæf þu fcealt.
Að gegæppan.
Bæl-fýf beapne ðinum.
Anð blotan fýlf.
Sunu mið fpeonðef ecge.
Anð þonne fpeaptan lige.
Leofef lic fopðæpnan.
Anð me lac bebeoðan:
Ne fopfæt he þý fiþe.
Ac fona ongann.
Fýfan to fope.
Ðim pæf fpea engla.
Fopð on ðnýfne.
Anð hif palðenð leof.
Ða fe eaðga.
Abpaham fine.
Niht-pefte of geaf.
Nalleſ nefgenðef.
Hæfe piþ hogoðe.
Ac hine fe halga pef.
Gýnðe gnæfan fpeonðe.
Gýððe þ him.
Gafta peapðef egefa.
On bfeoftum funoðe:
Ongan þa hif efolaf bætan.
Gamol fefhþ golðef bnýtta.
Heht hine geonge tpegen.
Men mið fiþian.
Mæg pæf hif agen þfiðða.
Anð he feonþa fýlf.
Ða he fuf gepat.
Fnom hif agenum hofe.
Iſaac læðan.
Beapn un-peaxen.
Spa him bebeað metoð.
efftte þa fpiþe.
Anð onette.
Fopþ fold pege.
Spa him fnea tæhte.
Fegaf ofef pefften.
Oþ þ pulðof-topht.
Dægef þfiððan.
Up ofef ðeop pæteſ.
Opð apæmðe.

Ða fe eaðga pef.
Gefeah hlifigan.
Hea ðune.
Spa him fægðe æf.
Spegleſ alðof:
Ða Abpaham fpfæc.
To hif ombihtum.
Rincaf mine.
Reftath incit hef.
On ðifrum picum.
Fit eft cumaþ.
Siððan pit æfende.
Uncef tpega.
Gaft cýninge.
Agifen habbat:
Gefat him þa fe æþelinge.
Anð hif agen funu.
To þæf gemeapcef.
Ðe him metoð tæhte.
Faðan ofef pealðaf.
Fuða bæf funu.
Fæðef fýf anð fpeonð:
Ðe ðæf fpicgean ongann.
Fef pintfum geong.
Fopðum Abpaham.
Fit hef fýf anð fpeonð.
Fnea min habbað.
Hpæf if þ tibef.
Ðæt ðu topht gode.
To ðam bnýne-gielde.
Bpingan þencefт.
Abpaham maðelode.
Hæfde on an gehogod.
Ðæt he gedæde.
Spa hine ðnihten het.
Him þ foð cýning.
Sýlfa findeð.
Moncinnef peapð.
Spa him gemet þinceð:
Gefrtah ða fтið hýðig.
Steape ðune.
Up mið hif eafopan.
Spa him fe eca bebeað:
Ða he on hnofe gefтod.
Hean landef.

On þæfe þe him fe fтhangа tos
Fefffæft metod.
Fopðum tæhte.
Ongan ða að hlaðan.
Æled peccan.
Anð gefetefnode.
Fet anð honða.
Beapne finum.
Anð ða on bæl ahof.
Iſaac geongne.
Anð ða æðfe gegnap.
Speoft be gehiltum.
Fold hif funu cpellan.
Folmum finum.
Fýfe fencan.
Mægef ðfeofe.
Ða metoðef ðegn.
Ufan Engla fum.
Abpaham hlude.
Stefne cýgde.
He fтille gebað.
Afef fpfæce.
Anð ðam engle oncpæð:
Him ða offtum to.
Ufan of nodefum.
Fulðof gaft godef.
Fopðum mælde.
Abpaham leofa.
Ne fleah ðin agen beapn.
Ac ðu cpicne abnegd.
Fniht of áde.
Eafopan ðinne:
Him án puldef god.
Mago Ebnea.
Ðu medum fcealt.
Ðuph hæf halgan hanð.
Heofon cýningef.
Soþum figof-leanum.
Selfa onfon.
Fin fæftum gifum.
Ðe pile gafta peapð.
Gýffum gilðan.
Ðæt ðe pæf leofna hif.
Sibb anð hýldo.
Ðonne ðin fýlfef beapn.

Boethius mutatam fortunam plorans. Metr. Boeth. Verſ. Cott. p. 152.

Hpæt ic hioða fela.
Luftlice geo.
Sanc on fælum.
Nu fceal fiofigende.
Fope gepægeð.
Fneccea giomof.
Singan fafcpiðaf.
Me ðiof ficcetung.
Hafaþ agæleð.
Ðæf geocfa þ ic.
Ða geð ne mæg.
Lefegean fpa fægne.
Ðeah ic fela gio ða.
Sette foþ cpiða.

Ðonne ic on fælum pæf:
Oft ic nu mifcýnne.
Luðe fpfæce.
Anð ðeah uncuþne.
Æf hpilum fonð me.
Ðaf populð fælþa.
Fel hpæf blindne.
On ðif ðimme hol.
Dýfine foplæddon.
Anð me ða befýpton.
Ræðef ȝ fnofne.
Fof heopa untheopum.
Ðe ic him æfne betft.

Tfupian fceolde.
Hi me topendon.
Heopa bacu bitepe.
Anð heopa blifre fnom.
Fonhpam polde ge.
Feopulð fnýnð mine.
Secgan oððe fingan.
Ðæt ic gefællic mon.
Fæfe on peopulde.
Ne fint ða popð roþ.
Nu ða gefælþe.
Ne magon fimle.
Lepunigan:

NERO, *sive Fortuna peſſimos ad imperium provehit. Metr. Boeth.* p. 159.

Hpæt pe ealle piton.
Hpelce æplerte.
Leneah ge feop.
Nepon pophte.
Rompapa cynincg.
Ða hiſ pice pæf.
Hehrt undep heofonum.
To hnyſne monegum.
Pælhneoper gepeð.
Pæf ful pide cuð.
Unpiht hæmeð.
Aplearta fela.
Man and mopþop.
Mirðæða popn.
Unpihtpiref inpið ðoncaf.
He het him to gamene.
Leapa fopbæpnan.
Romana bupig.
Sio hiſ picef pæf.
Ealler eðelrtol :.
He fop unfnyttpum.
Polde fandian.
Lif þ fyn meahte.
Lixan fpa leohte.
And fpa longe eac.
Reaðna fettan.
Spæ he Romane.
Secgan gehenðe.
Ðæt on fume tide.
Troia bupg.
Ofep togen hæfde.
Lega leohtorf.
Lengerf bupne.
Hama undep hefonum.
Næf þ heplic bæð.
Ðæt hine fpelcef gamenef gil-
pan lyfte.
Ða he ne eapnade.
Eller puhte.
Buton ðæt he polde.
Ofep pep ðeode.
Hiſ anef hupu.

Anpalð cyðan.
Eac hit gefælde.
Æt fumum ciepne.
Ðæt fe ilca het.
Ealle acpellan.
Ða picortan.
Romana pitan.
And ða æþeleftan.
Eopl gebyndum.
Ðe he on ðæm folce.
Lefpigen hæfde.
And on uppan.
Agene bnoðop.
And Hiſ modop.
Mið meca ecgum.
Billum of beatan.
He hiſ bnyde offlog.
Self mið fpeopde.
And he fymle pæf.
Micle ða bliþna.
On bneoft cofan.
Ðonne he fpylcef mopþpef.
Mærf gefnemede.
Naller fopgode.
Hpæþep fiðdan á.
mihtig Dnihten.
Ametan polde.
pnece be gepynhtum.
Foh fnemmendum.
Ac he on fepþe fægn.
acnef and feapupa.
Fælhniop punode.
Fiold emne fpa.
Ðeah eallef ðirref.
Mænan middan geandef.
Spa fpa lyft and lagu.
Land ymb clyppað.
Lapfecge embe gynt.
Lumena mice.
Secge ritlu.
Suð eaft and pef.
Oþ ða nopþmeftan.

Næfran on eopþan.
Ecall ðæt nepone.
Nede oððe luftum.
Heaþopinca gehpilc.
Hepan fceolde:.
He hæfde him to gamene.
Ðonne he on gylp aftag.
Hu he eopð cyningaf.
Ymbe ȝ cpelmde.
Penft ðu þ fe anpalð.
Eaðe ne meahte.
Loðef ælmihtigef.
Done gelp fcaðan.
Rice bepædan.
And bepeafian.
Hiſ anpaldef.
Ðuph ða ecan meahte.
Oððe him hiſ yfeleſ.
Ellef gefcioman.
Eala gif he polde.
Ðæt he pel meahte.
Ðæt unpiht him.
Eaðe fopbiodan.
Eapla þ fe hlafopð.
Hefig gioc.
Slepte fpape.
On ða fpyfnan.
Sinna ðegena.
Ealna ðapa hæleða.
Ðe on hiſ tidum.
Leond ðaf lænan popold.
Liban fceoldon.
He on unfcyldgum.
Eopla blode,
Hiſ fpeopð felede.
Spiðe gelome.
Ðæp pæf fpiðe fpeotol.
Ðæt pe fædon oft.
Ðæt fe anpalð.
Ne deð apiht godef.
Lif fe pel nele.
Ðe hiſ gepealð hafað :.

Noachus vino ſuperatus, Paraphr. Geneſ. p. 35.

Ða Noe ongan.
Nipan ftefne.
Mið hleo-magum.
Ham ftaðelian.
And to eopðan him.
Æteſ tilian.
Þon and pophte.
Fingeapð fette.
Seop fæda fela.
Sohte geopne.
Ða him plite beophte.
Fæftmaf bnohte.
Leaptophte gife.
Lfnene folde:.
Ða þ ge eode.
Ðæt fe eadega pef.
On hiſ picum peapð.

Fine bpuncen.
Spæf fymbel pefig.
And him felfa fceaf.
Reaf of lice.
Spa gefynfne ne pæf.
Læg ða lim-nacod.
He lyt ongeat.
Ðæt him on hiſ inne.
Spa eafme gelamp.
Ða him on hpeðpe.
Heafod fpima.
On ðæf halgan hofe.
Heoftan clyfte.
Spiðe on flæpe.
Sefa neappode.
Ðæt he ne mihte.
On gemynd opepen.

Hine handum felf.
Mið hpæglе pnyfon.
And fceome ðeccan.
Spa gefceapu pæpon.
Pefum and pifum.
Siðdan puldef ðegn.
Urrum fæðef ȝ medef.
Fynene fpeopde.
On lafte beleac.
Lifef eðel.
Ða com æfert.
Lam infidian.
Eafopa noef.
Ðæf hiſ aldof læg.
Fefhðe fopftolen.
Ðæf he fneondlice.
On hiſ agenum fæðef.

Ane

Ape ne polde.
Leyrceapian.
Ne ða rceonde hupu.
Hleo-magum helan.
Ac he hlihende.
Bnoþþum rægde.
Hu re beopn hine.
Reyte on necede.
Hie ða naðe rtopon.
Heopa andplitan.
In bepprigenum.

Unden loðum liytum.
Ðæt hie leoyum men.
Leoce gepnemede.
Lode penon begen.
Sem and layeð:
Ða oy rlæpe onbnægd.
Sunu Lamechey.
And ða rona ongeat.
Ðæt him cyne godum.
Lham ne polde.
Ða him pæy ape ðeany.

Ænige cyðan.
Hylde and tpeopa.
Ðæt þam halgan pæy.
Sap on mode.
Ongan þa hiy relyep beapn.
Fondum pynigean.
Lpæð he peran rceolde.
Hean unden heopnum.
Hleo-maga ðeop.
Lham on eondan:

Boethius Deum laudans. Metr. Boeth. pag. 153.

Æala ðu rcippend.
Scippa tungla.
Heyoney ȝ eondan.
Ðu on heahretle.
Ecum picrayt.
And ðu ealne hnæþe.
Heyon ymb hpeanyeyt.
And ðuph ðine.
Haligе miht.
Tunglu genedeyt.
Ðæt hi ðe to hena ð.
Spylce reo runne.
Speantna nihta.
Ðiortno adpærceð.
Ðuph þine meht.
Blacum leohte.
Beophte rteonnan.
Mona gemetgað.
Ðuph ðinna meahta rpeð:
Hpilum eac ða runnan.
Siney benead ð.
Beophtan leohtey.
Ðonne hit gebyrigan mæg.
Ðæt rpa geneahrne.
Nede peondaþ.
Spelce ðone mæpan.
Mongenrteonnan.
Ðe pe oðpe naman.
Æyenrteonna.
Nemnan hena ð.
Ðu genedeyt ðone. [pitige.
Ðæt he þæpe runnan rið be-
Leapa gehpelce.
He gongan rceal.
Beyopan yepan.
Hpæt ðu yædey.
Pencyt rumuy.
Langе dagay.
Spiðe hate.

Ðæm pintey dagum.
Fundpum rceopta.
Tida getiohhayt.
Ðu ðæm tpeopum releyt ruþ-
an and pertan.
Ða æy re rpeapta rtopm.
Nopðan ȝ eartan.
Benumen hæyde.
Leapa gehpelcey.
Ðuph done laþpan pind.
Eala hpæt on eopðan.
Ealla gerceayta.
Hyna ð ðinne hæye.
Doð on heoyonum.
Spa rome.
Mode and mægne.
Butan men anum.
Se pið ðinum pillan.
Þynceð oytoyt.
Fella ðu eoa.
And ðu ælmihtiga.
Ealpa gerceayta.
Sceppend ȝ neccend.
Apa ðinum eapmum.
Eondan tudne.
Monna cynne.
Ðuph ðinna mehta rpeð.
Hpi ðu ece Lod.
Æyne polde.
Ðæt rio pynd.
On gepill.
pendan rceolde.
Yylum monnum.
Ealley-rpa rpiðe.
Hio ful oyt.
Depeð unrcyldegum.
Sitta ð yele men.
Lionð eondpicu.
On heah retlum.

Halige ðpicca ð.
Unden heopa rotum.
Finum uncuð.
Hpi rio þynd.
Spa po pendan rceolde.
Spa rint gehydde.
Hey on populde.
Leond bupga rela.
Beophte cpæytay.
Unpihtpire eallum tidum.
Habba ð on hoype.
Ða ðe him rindon.
Rihtey pirpan.
Ricey þynþpan.
Bið þ leare lot.
Lange hpile.
Bepprigen mid ppencum.
Nu on populde hey.
Monnum ne depia ð.
Mane aðay.
Lir ðu nu paldend.
Ne pilt pipde rteopan.
Ac on relf pille.
Sigan lætey t.
Ðonne ic pat.
Ðæt te pile.
populd men tpeogan.
Leond rolðan rceat.
Buton yea ane.
Eala min Dryhten.
Ðu ðe ealle ofepyihyt.
populde gerceayta.
plit nu on moncyn.
Mildum eagum.
Nu hi on monegum hey.
populde yðum.
þynna ð and rpinca ð.
Eapme eondpapan.
Apa him nu ða:

Chron. Sax. A. D. DCCCCLXXV. *Eadgarus R. Merciorum moritur; Eadwardus filius in regno succedit.*

Hey geendode.
Eondan dpeamay.
Eadgap Engle cyninг.
Lear him oðey leoht.
plitig and pinrum.
And ðir pace roplet.
Lyr ðay læne nemna ð.
Leoda beapn.
Men on moldan.

Ðæne mona ð gehpæp in ðirre æðel tyr.
Ða ðe æy pæpan.
On pim cpæyte.
Rihte getogene.
Luliuy noma ð.
Ðæt re onga gepat on done eahtateoþan dæg.
Eadgap of life.
Beopna beah.
Lyra.

Anð ƒenȝ hiƒ beaƿn ƿýþþan to cýne-ƿice.
Lýlð unpeaxen.
Eoƿla ealdoƿ.
Ðam pæƒ Eadpeaƿd nama.
Anð him týƿƒæƒt hæleð.
Týn nihtum æƿ.
Oƒ Bƿýtene ȝepat.
Biƒcop ƒe ȝoda.
Ðuƿh ȝecýndne cƿæft.
Ðam pæƒ Lýnepeaƿd nama.
Ða pæƒ on mýƿce.
On mine ȝeƒƿæȝe.
ƿide and pel hpæƿ.
Paldendeƒ loƒ.
Aƒýlled on ƒoldan.
Feala peaƿð to-dƿeƒed.
Gleaƿƿa ȝodeƒ ðeopa.
Ðæt pæƒ ȝnoƿnunȝ micel.
Ðam ðe on bƿeoftum.
Pæȝ býƿnende luƒan.
Metodeƒ on mode.
Ða pæƒ mæƿðа ƒƿuma.
To ƒƿiðe ƒoƿƒrepen.
Sigoƿa paldend.
Rodeƿa ƿædend.
Ða man hiƒ ƿiht to-bƿæc.

Anð ða peaƿð eac adƿæfed.
Deoƿmod hæleð.
Oƒlac oƒ eaƿde.
Oƒeƿ ýða ȝepealc.
Oƒeƿ ȝanoteƒ bæð.
Lamol ƒeax hæleð.
Pir and poƿd ƒnotoƿ.
Oƒeƿ pæteƿa ȝeðƿinȝ.
Oƒeƿ hpæleƒ æðel.
Nama beneaƒod.
Anð ða peaƿð ætýped.
Uppe on nodenum.
Steoƿƿa on ƒtaðole.
Ðone ƒtið ƒeƿhðe.
Hæleð hiȝe ȝleape.
Natað pide.
Lometa be naman.
Lnæfttȝleape men.
Pire roðboƿan.
Pæƒ ȝeond peƿ ðeode.
Paldendeƒ ƿƿacu.
Fide ȝeƒƿæȝe hunȝoƿ oƒeƿ hƿuƿan.
Ðæt eft heoƒona peaƿð ȝebette bƿeȝo Engla ȝeaf.
Eft blirre ȝehpæm eȝbuendƿa ðuƿh eoƿþan peftm.

IX. Ex iis quæ præcedunt manifeſtum eſt ab exemplis, *Anglo-Saxonum* carmina, quam quæ *Saxonice*, tam quæ *Dano-Saxonicè* conduntur, in metro convenire, & quod verſiculis maximâ ex parte triſyllabis, tetraſyllabis, pentaſyllabis, & hexaſyllabis conſtant, quorum maxime certi & conſpicui ſunt, tetraſyllabi è duobus, & hexaſyllabi è tribus ſpondæis compacti: ut

Verſus ex quatuor ſyllabis conſtantes.

Anpalð cýðan. | Foh ƒƿemmendum.
Æleð peccan. | Hiƒ anpaldeƒ.
Fepfæft Metod. | Men on moldan.

Verſus ex ſex ſyllabis conſtantes.

Ðam pæƒ cýnepeaƿð nama. | Ða peaƿð eac adƿæfed.
Anð ðæƒ ȝnoƿnunȝ micel. | Ða pæƒ mæƿþa ƒƿuma.
Ða man hiƒ ƿiht tobƿæc. | Eadgaƿ Engla cýninȝ.

Quum autem ſpondæos dico, loquor equidem de veris ſpondæis, quæ ſecundum proſodiæ regulas ex duabus longis ſyllabis conſtant. Nam quamvis *Anglo-Saxonum* poetæ nonnullas proculdubio ſyllabas communes habeant, non tamen ſyllabarum quantitatem ſpernunt, quemadmodum hodierni noſtri verſificatores, qui ad libitum longas, imo naturâ longas corripiunt; & breves, quidni dicam breviſſimas producunt: ut in iſtis, quæ infra ponuntur.

Cowleius.

With the full choice of thine own happineſs.
And loves his own contemporary trees.
When Babylons high walls erected were.
And ſoon hold back fit opportunities.
Unto the mulberry træ fair Thisbe came.
His blood had dropt upon the mullberries.
But when ſhe ſaw the berries changed were.

Ita quidem noſtri, ita etiam exteri, per totam *Europam* poëtæ, apud quos una carminis lex eſt, certum & definitum ſyllabarum numerum obſervare, nulla tamen obſervata ſyllabarum quantitate. Hoc ſolum jam verſum facit, cujuſcunque vero naturæ & temporis iſtæ ſyllabæ fuerint, id perinde eſſe creditur, modo certum ſyllabarum numerum coacervaverint. Abeſt itaque ab hodiernis carminibus pedum *metricorum* obſervatio, qui ſi ullibi occurrunt, caſu ſane id fit, non arte, aut ſtudio, cum promiſcue licitum ſit cujuſvis menſuræ ſyllabas cuilibet aptare loco, adeo ut de hujus ſeculi verſibus dici poſſit, illos uno tantum pede decurrere. Aſt in *Anglo-Saxonum* poematis, ut par eſt credere, non ita negligitur ſyllabarum quantitas, vel pedum metricorum obſervatio, etſi forſan non tam ſtricte habent temporum & numerorum poeticorum rationem, quam heroici veteres *Græci*, & *Latini* poetæ. Habere tamen me ſuadent haud contemnendæ rationes:

Primò, quod verſus ſuos *pſeudo-rythmis* illis, quos *Rimas* vocant, ſive ſimiliter ſonantibus ra-

ro

ro terminant. *Pſeudo-rythmos* voco, quoniam rythmi vocantur, etſi cum eis nihil omnino commune habent, niſi quod rythmi defectum apud aures tinnitu *rimarum*, ſive battologia vulgaris rythmicæ corruptas, locum ſuppleant. Quum igitur hoc ſonorum ὁμοιοτελεύτων *Pſeudo-rythmo* ubivis fere careant uerſus *Anglo-Saxonum*, argumentum haud ſpernendum eſt eos non tantum ex pedibus qui temporibus diſcrepant eſſe factos, ſed ex apta & legitima illa pedum metricorum diſpoſitione, in qua rythmi natura & poteſtas conſiſtit.

Secundò, hoc ut credam facit, in *Anglo-Saxonum*, ſi dicam, *Pindaricis* audax illa & libera vocum, non ſolum à ſimpliciter loquentium, ſed ab ornate dicentium ratione inter oratores maxime aliena tranſpoſitio, qua opus, ut videtur, non foret, niſi lex aliqua metri diverſorum temporum & pedum obſervationem requirens, eam à Poetis poſtularet. Triplicem enim eſſe dictionum in oratione diſpoſitionem omnes docti æque noſcunt; alteram nempe in ſimpliciter loquentium & ſcribentium oratione, alteram in oratione oratoria, & tertiam in poetica vel metrica oratione. Harum prima ad dictionum ordinem naturalem proxime accedit, à quo ſecunda magis, & tertia maxime recedit.

Triplex hæc collocatio vocum plane cernitur, ut in omnium gentium, ſic in *Anglo-Saxonum* ſcriptis, ubi oratores, qui & ſuos numeros habent, à naturali verborum ordine multo remotiores abeunt, quam ſimpliciter vel ſine arte cultuve loquentes & ſcribentes; & poetæ pariter ab ordine, in quo verba collocant oratores tantum recedunt, quantum hi ab illo, quo ſimpliciter ſine omni numero loquentes utuntur. Hoc autem cur facerent *Anglo-Saxonum* poetæ, nulla, ut videtur, alia cauſa aſſignari poteſt, quam quæ, ut idem facerent, *Græcos* & *Latinos* Poetas coegit; nempe metri lex, quæ obligat poetas non tantum ad temporum & pedum obſervationem, ſed ut ea ita diſponant, requirit, ut mutuum habeant partium inter ſe conſenſum, quo concinne moveantur verſus; & motus in affectibus, quos excitare intendit Poeta, convenientes habeant. Hinc oritur, prout ratio jubet credere, in *Anglo-Saxonum* Poematis illa vocum diſpoſitio non ſolum à naturali, verum etiam ab oratorio ordine, tam remota, ut eorum orationem obſcuram, & mentem Poetæ in eis intellectu difficilem efficiant; quod uno atque altero exemplo patebit:

Veri Cædmonis *ſpecimen* Aluredanum. Bed. *H. E.* L.IV. cap. 24.

Nu pe ſceolon heriġean.
Heofon ricef peard.
Metodef mihte.
And hiſ mod ġeðanc.
Feorc puldor fæder.
Ðra he rundra ġehpæf.
Ece drihten ord onſtealð.
Ðe æreſt ſcop.
Eorðan bearnum.
Heofon to hofe.
Haliġ ſcippend.
Ða middanġeard.
Moncynnef peard.
Ece drihten æfter teode.
Firum foldan.
Frea ælmihtiġ.

In collocationem metricam verborum hujus ſpeciminis à communi ordine quum loquentium, tum ſcribentium tam diverſam, ſic, ubi ea tranſtulerat, *Beda* animadvertit: *Hic eſt ſenſus, non autem ordo verborum, quæ dormiens* [Cædmon vel Ceadmon] *ille canebat.*

Sic in *Paraphraſi* Geneſeωs, p. LXXI. l. 5.

Ðær eft ſe ſnottra.
Sunu Dauides.
Fuldor-fæſt cyninġ.
Fitġan lanum.
Getimbrede temple ġode.
Alhn haliġne.
Eorð cyninga.
Se ſirſta.
On populd rice.
Heahſt and haliġoſt.
Hæleðum ġeſræġoſt.
Mæſt and mæſoſt.
Ðara ðe manna bearn.
Fira æfter foldan.
Folcum ġeophte:.

Ibi poſtea prudentiſſimus ille Davidis filius, glorioſiſſimus Rex, terreſtrium principum ſapientiſſimus, mundano in imperio celſiſſimus, & ſanctiſſimus, hominibuſque celebratiſſimus, Prophetæ monitis Deo conſtruxit palatium ſacrum, maximum eorum & clariſſimum, quæ hominum filii virique per terrarum orbem diſperſi manibus unquam perfecerunt.

E Paraphraſi quoque alia, p. LXII. l. 24. *&c.*

Að ſtod on æleð.
Hæfde Abrahame.
Metod mon cynnef.
Mæġe Lotheſ.
Breoſt ġeblifſad.
Ða he him hiſ bearn foſtġeaf.
Iſaac cnicne:.
Ða ſe eaðeġa beflat.
Rinc ofeſ exle.
And him ðæſ.
Rom ġeſeah.
Unfeoſ ðanon.
Ænne ſtandan.
Broðoſ Aroneſ.
Bremdum fæſtne.
Ðone Abraham ġenam.
And hine on áð ahoſ.
Ofeſtum miclum.
Foſ hiſ aġen bearn:.

Igne autem ſtante ſuper pyram, [*ſtruem ligni,*] *humani generis conditor lætificabat cor Abrahamo, Lotis propinquo,* [*avunculo,*] *reddens ei filium ſuum ſalvum. Tum beatus ille vir, frater Aronis, reſpiciens ſupra humeros, vidit ibi arietem, non procul abinde ſtantem, in vepreto implicatum, atque illum confeſtim levavit in pyram, loco filii ſui.*

E Paraphraſi Geneſeωs, p. xxxix. l. 11.

Ðu ȝebleᵵſaþ ſcealᵵ. Liſ ðe æniȝ. Ic hine peȝðo on.
On munð-bẏrðe. Eorð-buendna. Mine ſette.
Minne lẏſtan:· Mið pean ȝnetteð. Anð moð hete. &c.

Tu benedictus vives in præſidio meo. Siquis terræ incolarum te malo afficiat, ego in eum execrationem meam cum furore & diuturno odio effundam.

Unde autem, quæſo, tam præpoſtera vocum in oratione collocatio, ſcilicet adjectivorum à ſuis ſubſtantivis, nominum à verbis quæ regunt, præpoſitionum denique à nominibus quibuſcum conſtruuntur, contra omnem ordinem remotio & avulſio, niſi metri & numerorum harmonicorum causâ. Si vero certus tantum & determinatus ſyllabarum numerus, nulla quantitatis in iis habita ratione, contexendo carmini ſufficeret, ut apud hodiernos Poetas, cur nulla cauſa impellente adeo partes orationis contra ordinem ſolutæ orationis tranſponerent *Anglo-Saxonum* poetæ? cur inquam non ſolum à ſimplici oratione numeris carente, ſed ab oratoria, quæ ſuos numeros habet, oratio poetica tantum quoad vocum diſpoſitionem differret, ſi poetis *Anglo-Saxonum* perinde ac noſtris breves producere, & longas ad libitum corripere liceret?

Tertiò, *Anglo-Saxonum* poetas non ex cujuſcunque menſuræ ſyllabis promiſcue, ut noſtros carmina condidiſſe hoc quoque ſuadere vult, quod eorum lingua non adeo conſiſtit ex monoſyllabis, quæ metro plane inepta ſunt, ut quæ nunc eſt vernacula, quæ monoſyllabis abundat. E contra uberrimo diſſyllaborum & polyſyllaborum, quum nominum, tum verborum, tum etiam indeclinabilium ſupellectile gaudebat, quæ pedibus metricis apta erant, ut norunt ii, qui hanc linguam primis, quod aiunt, labris deguſtarunt.

Variatione verborum & nominum per tempora & caſus, & augmentorum ſyllabicorum ope, monoſyllaba in diſſyllaba, & diſſyllaba in polyſyllaba convertebant. Adhæc, patronymica, gentilia, poſſeſſiva, denominativa, compoſita, & decompoſita, carmini omnia ſunt apta, in quibus adeo eſt dives *Anglo-Saxonica*, ut poſt *Græcam Latinæ* æmula ſecundum, ſaltem tertium locum inter linguas vindicare ſibi videatur. Non in hac ut in noſtra ſcribentes Poetæ coacti erant octo vel decem monoſyllaba ſimul in verſu coacervare, ideoque ſyllabarum quantitatem & pedes metricos, ut multum ſaltem negligerent, ratio non patitur, ut credamus. Prima & ſecunda periodus Paraphraſeos Geneſeωs continent octo verſiculos, in quibus numerantur xxv vocabula, ex quibus octo tantum monoſyllaba ſunt, cætera diſſyllaba & triſſyllaba ſunt, ut infra videre eſt.

Uſ ir niht micel. Forðum hefigen. Heaſoð ealna heah ȝeſceaſta.
Ðæt pe noðepa peaſð. Modum luſien:· Fnea ælmihtiȝ:·
Fefeða uldor cininȝ He ir mæȝna ſpeð. .....

Noſtrum magnum eſt officium verbis laudare & animis amare cælorum cuſtodem, exercituum [cæleſtium] gloriam. Ille enim eſt dominus omnipotens, virtus efficax, & ſublime caput omnium creaturarum.

Certe quibus tantus eſt verborum metro aptorum delectus, non æqua incumbit neceſſitas quantitatem ſyllabarum & leges metricas negligendi, ac iis qui monoſyllaborum quaſi mancipia ſunt, quiq; numeros poeticos reſpuunt, & naturæ carminis adverſantur.

X. Hactenus de metro, cujus tota ratio conſiſtit in quantitate & menſura ſyllabarum, ex quibus pedes conſtant. Jam de rythmo, qui ex apta pedum conſtitutione oritur, quorum tempora ad ſe invicem habent proportionem. Hæc autem apta pedum in carmine conſtitutio & proportio, eſt quaſi anima metri, ex qua non tantum vita, ſi ita dicam, ſed decor & venuſtas, imo & omnis illa virtus, qua animum & affectus carmen movet & ſedat, & ſupra omnem efficaciam ſolutæ orationis ſurgit: ut verbo expediam, metrum ſine rythmo verſum facit vitioſum, incompoſitum & inconditum, ut in iſto, ubi pedes temporibus diſcrepantes invicem miſcenrur:

Optime, maxime, quis niſi tu divum atque hominum rex?

Quam inconcinnus eſt inceſſus hujus carminis, in quo motus & percuſſiones pedum inepte & abſque temporis proportione male conjunctorum aures offendunt, haud ſecus ac motus & percuſſiones uniroti ſarraci, dum per ſalebras & ſaxa trahitur vel protruditur. In *Anglo-Saxonum* vero poematis, ſive *Saxonicis*, ſive *Dano-Saxonicis*, aptam pedum metricorum in verſibus conſtitutionem, ac numerorum & temporum rythmum harmonicum, ubivis fere percipiet lector, ex concinno iſto carminum motu, quo carmina ſtatim ac leguntur, vel non prænoſcentibus eſſe carmina, ſentiuntur. Equidem cum in *Saxonicis* tyro eſſem, & in legendo chronico *Saxonico* ventum eſſet ad annum DCCCC.XXXVIII protinus ex carminis decoro inceſſu, quo me pro viribus rythmi afficiebat, orationem percipiebam eſſe metricam, etſi continuò ſcripta erat, inſtar liberæ orationis. Etenim quamvis verborum ſenſum tum neſciebam, ut & quantitatem ſyllaba-

rum

rum & tempora pedum, venuſtam tamen partium quandam ſymmetriam in iſto poemate diſcernebam, verſuſque eſſe quos legi intelligebam, ex vi numerorum, quam in libera & numeris metricis carenti aliorum annorum oratione non ſentiebam. Quis itidem vel in *Saxonicis* hoſpes primo viſu non deprehenderet metrica eſſe quæ ſequuntur ex concinno eorum motu & harmonica in eis verborum diſpoſitione?

Quædam deſumta è *Paraphraſi*, XXVIII. 14.

Se ꝑinc heonon.
On lichoman.
Lirre rohte.
Dꝑihtner ðuguðe.
Naler ðeaðe rpealt.
Miðdan ȝeaꝑðer.
Spa heꝑ men ðoð.

Geonȝe anð ealðe.
Ðonne him ȝoð heoꝑa.
Æhta anð ætꝑirt.
Eoꝑðan ȝertꝑeona.
On ȝenimeð.
Anð heoꝑa alðoꝑ romeð.
Ac he cꝑic ȝepat.

Mið cyninȝ enȝla.
Of ðirrum lænan.
Lire ꝑꝑean.
On ðam ȝeappum.
Ðe hir ȝart onꝑenȝ.
Æꝑ hine to monnum moðoꝑ
bꝑohte:.

Hic vir [*Enoch*] *hinc in corpore dimiſſionem obtinuit, domini potentiâ, ne morte moreretur. quemadmodum hujus mundi homines, quum juvenes, tum ſenes, cum deus iis ſimul & poſſeſſiones & ſubſtantiam opeſque terreſtres & vitam aufert. verum vivus ex hac vita miſella, cum rege angelorum, vitæque domino diſceſſit, in apparatu* [*veſtibus*] *iſto, quem anima ejus aſſumſit, antequam eum inter homines mater produceret.*

Certe ſi hæc & hujuſmodi multa alia maxime ἔνρυθμα non forent, non merus eorum inceſſus vel ſenſum verborum ignoranti uſque adeo placeret, & carmina ea eſſe tam ignaro, quam gnaro declararet.

Longe aliter ſe res habet in noſtri ſeculi poematis, à quibus abeſt rythmus & pedum vere metricorum obſervatio. In iis enim continuo ſcriptis ſine ὁμοιοτελεύτων pſeudorythmis, vel finientibus, quas vocant, *Rimis*, ne quidem intelliget quis verſus eſſe, quos legit, licet linguam in qua ſcribuntur perinde intelligat ac vernaculam. Quamobrem cum legenti, & non intelligenti, rythmus, & ſymmetria partium ſe prodit in *Anglo-Saxonum* carminibus, manifeſtum eſt eos verſus ſuos ex pedibus ſyllabarum & temporum legitima menſura, & juſto ordine diſpoſitis conſtruxiſſe, atque id imprimis curaſſe, ut metro rythmus, corpori ſcilicet anima, in ſuis carminibus jungeretur.

XI. Ex iis, quæ protulimus, exemplis, è carminibus *Anglo-Saxonum*, conſtat *pentaſyllabos* verſiculos dactylicis numeris gaudere, quorum qui à dactylo incipiunt, carmen illud faciunt, quod *Adonicum* Grammatici vocant, qualia ſunt, ſaltem eſſe videntur, hujuſmodi quæ ſequuntur.

Rinc ofer exla.
Ferreða puldor.
Aldor arenderr.

Lirena ðꝑihten.
Ðama beneafod.
Eafora remer.

Fæðera Lother.
Ðæleða paldend.
Ðicce ȝefylled.

XII. Imo non dubito, quin in *Anglo-Saxonum* carminibus, omnes illi pedes, quos ſimplices, forſan & quos * compoſitos magiſtri vocant, & metrica ratio, prorſus ut in *Pindaricis*, perfecte explicari poſſent, ſi modo ſyllabarum quantitatem ſciremus; cujus unius ignorantia obſtat, quo minus *Anglo-Saxonicæ* poëſios ſecreta, quâ metrica, quid ſi dicam, quâ lyrica, aperire poſſimus.

Hoc quaſi *Pindaricum*, *Lyricumve* genus carminis, ſi non invenit verus ille *Cædmon*, dictante numine, ſaltem, numine dictante, eo prius à vetuſtioribus *Scaldis* invento uſus eſt; ut ex fragmento ſupra citato manifeſtum eſt. *Lyricum* autem genus carminis voco, quod lyræ & cantui aptum, pro veri carminis genio ac indole, ab inſpirato Poeta cantari ſolebat, ſuorum poematum vel odarum cantore. Idem enim & carmina condere, & canere erudiente ſpiritu docebatur.

Eodem genere carminis etiam uſus eſt veterum *Germanorum* quiſquis ille fuit qui *Francice* compoſuit harmoniam illam IV evangeliorum, quæ LIBER CANUTI inſcribitur, in bibl. *Cott.* Caligula, A. VII, 1. Nam tametſi codex ille continuo ſcribatur, more liberi ſermonis, & ſine punctis metricis, quæ in continuæ ſcripturæ *Codd.* verſus diſtinguere ſolent, tamen carmina *Cædmoniani* generis eſſe, quæ in eo leguntur, conſtat ex motu & inceſſu metrico orationis, quo poemata à proſa inſigniter diſtinguuntur. res exemplis manifeſta erit.

EXORDIUM LIBRI.

Manega Waron, the ſia iro mod ge-ſpon, that ſia bigunnun uuord Godoſ reckean, that giruni that thi riceo criſt undar mancunnea maritha, gifrumide mid uuordun, endi mid uuercun. that uuolda tho uuiſara filo liudo barno labon

Extiterunt multi, qui animos ſuos appulerunt ad enarrandum verbum dei, nempe myſterium illud, quod dominus Chriſtus inter homines verbis prædicavit, factiſque perfecit. Multi etiam è ſapientiſſimis hominum præconizare voluerunt doctri-

* De quibus ſcholiaſtæ veteres in *Pindari* Olympia, Pythia, Nemea, Iſthmia, quos conſule-

lera criſteſ haleg uuord godaſ, endi mid iro handon ſcriben berethlico an buok, huo ſia ſcoldin if gibodſcip frummian. firiho barn than uuarun thoh ſia fiori te thiu undar thero menigo, thia habdon maht godeſ, helpa fan himila, helagna geſt, craft fan criſtie. ſia uurdum gicorana te thio, that ſie than euangelium enan ſcoldun an buok ſcriban, endi ſe manag gibod godeſ helag himiliſc uuord. Sia ne muoſta helitho than mer firiho barno frummian neuan that ſia fiori te thio thurucraft godaſ gecopana uurdun. Matheuſ endi Marcuſ. ſo uuarun thia man hetana. Lucaſ endi Iohanneſ. ſia uuarun Gode lieba uuirdiga ti them giuuirkie; habda im uualdand God them helithon an iro hertan helagna geſt. faſto bifolhan endi ferahtan hugi ſo manag uuif-lic uuord, endi giuuit mikil, that ſea ſcoldin ahebbean helagaro ſtemnun godſpell that guoda, that ni habit enigan gigadon huergin.

nam Chriſti, ſanctum dei verbum, & cum manibus ſuis in libris ſtudioſe ſcribere, quo pacto homines mandata ejus facerent. Verum quatuor ex cœtu, qui cœlitus habuerunt potentiam, & auxilium divinum, ſanctum ſpiritum, & virtutem à Chriſto, ad hoc electi erant, ut evangelium libris ſcriptum mandarent, ſcilicet multiplicia dei mandata, ſanctumque cœleſte verbum. Hi quatuor autem egregii viri non potuerant hoc efficere, niſi ad hoc per potentiam divinam electi fuiſſent. Nomina vero eorum hæc fuerunt: Matthæus, Marcus, Lucas, Johannes, *qui deo dilecti, & operi pares erant; utpote quibus in cordibus Dominus Deus concrederat ſpiritum ſanctum cum timore & ſapientia. Adhæc tot verba perſpicua, tantumque ingenium iis indidit, ut ſancta voce extollerent bonum illud evangelium, quod par nullum habet, id eſt incomparabile.*

Solus Deus Adorandus. cap. xiii.

Liet ina thuo, an thena triddeon ſith thena thiet ſcathon gibrengean uppan enon berage them hohon, thar ina thie blau uuiſo liet all obar ſean irmin theoda uunod ſamna uuelon, endi uuerold riki, endi all ſulic odaſ, ſo thiuſ ertha birid, fagararo frumuno, endi ſprak im thuo the fiond angegin quat, that hie im that all ſo guodlic fargeban ueldi hoha heriduomoſ, ef thu uuili hnigan te mi, fallan te minon fuoton, endi mi frahon habiſ, bedoſ te minon barme, than lato ik thi brukan uuel allaſ thieſeſ oduuelon, theſ ik thi hebbiu giogid hier. thuo ni uuelda theſ lethon uuord langron huila horean thie helago criſt, ac hie ina if huldi fordref ſataneſe for-ſuep. Endi ſan after ſprak allaro barno beſt quat, that man bedon ſcoldi te them alomahtigon gode, endi enen thionon ſuitho thiolico thegnoſ managa helithoſ, after if huldi thar if thiu helpa gilang manno gihuilicon.

Tum hominum adverſarius, maligne prudens, tertia vice ſuſtulit illum in montem excelſum, ubi cernere illum fecit miſerorum mortalium labore collectas opes, & mundi regna, & omnes tales ſplendentium principum divitias, quales terra fert, & tunc adverſarius eum allocutus eſt dicens; Omnia *hæc principatûs magnifica & pretioſa tibi dabo, ſi vis caput inclinare, & pedibus meis obvolutus, dominum me agnoſcere. Adora coram me [verſus ſinum meum] & tum dabo tibi frui omnibus hiſce bonis, quæ tibi hic oſtendi. Tum ſanctus Chriſtus diutius audire noluit abominabilis verba, ſed à favore ſuo Satanam abigens profligavit. porro continuo locutus omnium hominum optimus dixit, quod deus omnipotens hominibus adorandus eſſet, & quod illi ſoli ſervire deberent omnes excellentes homines, ſecundum illius patrocinium, in quo auxilium omnibus præſto eſt.*

Oratio Dominica. cap. xix.

Pater Noster. Fader if uſa firio barno. thu biſt an them hohen himilo rikie. giunihid ſi thin namo uuordu gihuilicu. cume thin craftiga riki. uuerthe thin uuilleo, obar theſa uuerold. alla ſo ſamo an erdu, ſo thar uppe if an them hohon himilo rikie. gib uſ dage gihuiliceſ rad, drohtin thie guodo, thina helaga helpu. endi alat uſ hebaneſ uuard manegaro menn ſculdio, alſo uuiodron mannon duan. ni lat uſ farledean letha uuihti ſo forth an iro uuilleon, ſo uui uuirdiga ſind. ac hilp uſ uuidar allon ubilon dadeon.

So ſculon gi biddean, than gi te bedu hnigat, uueroſ mid iuuuon uuordon, that iu uualdand God lethef alate an liudcunne.

Pater Noster, *hoc eſt pater noſtrûm, qui homines ſumus. tu rex es in excelſo cœlo. ſanctificetur in omni verbo nomen tuum. Adveniat regnum tuum potentiſſimum. fiat voluntas tua, ſic in terra per univerſum mundum, ſicut ſupra in excelſo cœlo. da nobis quotidie, optime domine, conſilium auxiliumque tuum ſanctum. Et dimitte nobis, ô cœli rector, omnia debita noſtra, ſicut & nos aliis dimittimus debitoribus noſtris. ne ſinas peccatores, [abominabiles perſonas,] quatenus ſeduci meremur, eatenus nos in ſuam voluntatem ſeducere. ſed adjuva nos adverſus omnia mala.*

Sic precari debetis, ô viri, cum vocibus veſtris, cum proni inclinatis ad precandum, ut dominus deus vos in humana gente liberet à peccato.

Petrus Christum Confitens. cap. xxxvii.

Thu biſt thie uuaro, quat petruſ, uualdendeſ ſuno, libbiandeſ godeſ, the thit lioht giſcop, criſt cuning euuig. ſo uuelliat uui quethan alle iungron thina, that thu ſif got ſelbo, helendero

Tu es, inquit Petrus, domini dei viventis verus filius, Chriſtus, rex æternus, qui lucem hanc creavit. ſic nos omnes diſcipuli tui confitebimur, quod tu es deus ipſe, ſervatorum omnium ma-

beſt.

beſt. Thuo ſprac im eft iſ herro angegin: ſalig biſ thu, Simon, quat hio, ſuno Ionaſeſ; ne mahtaſ thu that ſelbo gihuggian gimancon an thinon muob githahtion, ne it ni mohta thi manneſ tunga uuordon giuuiſan, ad deda it thi uualdand, ſelbo fader allaro firio barno, that thu forth giſpraki ſo deopo be drohtin thinan, diurlic ſcalt thu theſ lon antfahan. Hluttro habiſ thu an thinan herton gilobon. hugiſceſti ſind thina ſtena gilica, ſo faſt biſt thu ſo feliſ thie harbo, hetan ſculun firio bann ſce peter. obar them ſtene ſcal man minan ſeli uuirkean helag huſ godeſ, thar ſcal iſ hiuuiski tuo ſalig ſamnon, ni mugun uuid them thinon ſuitheon crafte ant hebbean helli portun. Ik fargibu thi himilriceaſ ſlutila, that thu muoſt after mi allon uualdan Criſtinon folke. cumat alla te thi gumono geſtoſ. thu habi grotan giuuald, huena thu hier an erthu eldi barno gibindan uuellieſ, them iſt be thiu giduan himil riki bilokan, endi hellia ſind im opana brinnandi fiur. ſo huena ſo thu eft antbindan uuili, ant heftean iſ hendi, them iſt himilriki antlocan liohto meſt, endi lib euuig, gruoni godeſ uuang met ſulicoro. ik thi gibu uuelliu lonon thinon gilobon.

ximus. Tum illi dominus ſuus reſpondit; Beatus es, inquit ille, Simon fili Jona; non poteras tu ipſe hoc opinari, neque in cogitationibus tuis definire, neque potuit hominis lingua hoc tibi monſtrare, at dominus ipſe, pater omnium hominum, auctor fuit ut tam profunda de domino tuo eloquereris. præmium hujus confeſſionis pretioſiſſimum reportabis. Sinceram habes in corde tuo fidem. Cogitationes tuæ petræ ſimiles ſunt, & tam firmus es ipſe, quam durum Saxum. Te vocabunt homines ſanctum Petrum. Super hanc petram ædificabitur domus dei, palatium meum, in quo familia ejus congregabitur, adverſus quam præ tua virtute inferni portæ non poterunt pollere, & prævalere. Ego tibi dabo peſſulos regni cæleſtis, ut poſt me omni Chriſtiano populo imperare poſſis. ad te proficiſcentur omnium hominum ſpiritus. Magnam utique poteſtatem habiturus es, & quemnam mortalium hic in terris ligaveris, illi ea propter regnum cæleſte obſeratum erit, & inferni flammans ignis patebit. quemcunque etiam ſolveris, eique manus reſtrinxeris, illi regnum cæleſte maxime lucidum, & vita æterna, nempe paradiſus Dei reſerabitur. Cum iſtiuſmodi donis ego tibi rependam fidem tuam.

Paschæ Institutio. cap. lvi.

Giuuet im thuo ut thanan inuuidieſ gern Iudaſ gangan, habda im grimman hugi thegan uuid iſ theodan. uuaſ thuo iu thiuſtri naht ſuitho giſuorcan ſuno drohtineſ uuaſ im an them gomon forth endi iſiungron thar uualdand uuin end brob uuihida be thiu helgoda heban cuning mid iſ handon brac, gaf it under them iſ iungron, endi gode thancoda ſagda them alat them thar all giſcuop uuerolb, endi uuunnia, end ſprac uuord manag: gilobeat gi theſ liohto, quat hie, that thiet iſt min * lichamo endi bloud ſo ſamo: gibu ik iu hier be thiu ſamad etan endi drincan: thit ik an erthu ſcal geban endi giotan, endi iu te godeſ rike loſian mid minu lichamen, an lif euuig, an that himileſlioht. Gihuggeat gi ſinnon, that gi that fulgangen. thia ik an theſon gomon duon marient thitt for thero manigi. thit iſt mahtig thing, mid thiuſ ſculun gi iûuuon drohtine diuritha frummean. hebbeat thit min te gihugdion helag bilithi, that it eldi barn after leſtian uuaron an theſaro uueroldi, that that uuitin alla man obar theſan middilgard, that it iſt thuru mina minnia giduan herren te huldi.

Tum inde faceſſit Judas, mali ſtudioſus, & contra dominum ſuum crudelia meditatus eſt. Nox tum erat valde tenebroſa, & fuliginoſa, cum filius dei & diſcipuli ejus in cœnâ diſcumberent, ubi dominus cœli rex cum ſuis manibus quum vinum tum panem conſecrans, & ſanctificans inter diſcipulos ſuos diſtribuit, & deo gratias egit, illi propter refectionem grates perſolvens, illi qui univerſum mundum & lætitiam fecerat, multa verba addens: Hoccine facile creditis (inquit) quod hoc eſt corpus meum pariter ac ſanguis; do vobis hic ambo ſimul edere & bibere. Hæc in terra daturus & effuſurus ſum, & vos cum corpore meo ad regnum dei, in vitam æternam, in cœleſte illud lumen redempturus ſum. Conſiderate in animis veſtris, ut hoc comprehendatis. Quæ in hoc convivio facio declarate coram populo. Magna enim res hæc eſt, quacum debetis dominum veſtrum glorificare. retinete ergo in memoriis veſtris hoc ſanctum meum † exemplum, [vel hanc ſanctam meam repræſentationem,] ut rite in hoc mundo obſervetur à poſteris, & ut omnes homines per univerſum hunc orbem ſciant, quod id mei gratia, ſcilicet in domini obſequium obſervatum eſt.

---

* *Saxonicè* lichama, *corpus*. eſt etiam lic, *corpus*. atque hæc duo confunduntur. Primitus tamen inter hæc duo nomina notabilem fuiſſe diſtinctionem nullus dubito. ſiquidem lic illud videtur *corpus inanimatum* denotare, atque ab *Gothico* ΛΕΙΚ derivatur. lichama autem *corpus animatum* ſignificet, quaſi ΛΕΙΚΛhMΛ ſcriberetur, atque tractum eſſet à ΛΕΙΚ, *corpus*, & ΛhMΛ, *ſpiritus*. † Bilithi, quod alias ſcribitur bilidi, pilidi, bilethe, belidi, bild, *Kiliano* beeld, beld, bild, *Saxonice* bilið, *exemplar, exemplum, icon, imago, ſimulacrum, typus, ſignum, effigies, ſtatua, ſimilitudo, repræſentatio*, & ſpecialiter ab hoc auctore pro *parabolâ* alibi ſemper uſurpatur. Hinc apud *Kilianum* beelden, *imaginem fingere, effigiare*. Beeldinge & Beeldeniſſe, *imago, ſimulacrum, ſignum*. Beeldener, *typus, figura, archetypus, exemplar, exemplum*. Hæc de voce, quam bifariam tranſtuli. Locus enim vel inſtitutionem *S. Cœnæ* reſpicit, vel ipſam *S. Cœnam*. prioris reſpectu bilithi per *exemplum* vertendum cenſeo, quippe quòd *S. Cœnæ* inſtitutio à ſer-

Eodem metro conditum forte reperi fragmenti poëtici ſingulare folium, in codice MS. homiliarum *Semi-Saxonicarum* qui extat in Bibliotheca *Lambethana*. Fragmentum autem ſubſequitur.

* * * * * * * * * * * * * * * *
* nar bỳnnaƀ. [ȝeonȝ cỳninȝ.
Næfne hleoþnoƀe ƀa heapo
Ne ƀiſ ne ƀaȝaƀ Eaſtun.
Ne hepƀnaca ne fleoȝeƀ.
Ne hep ƀiſſe healle hopnaſ ne bỳnnaƀ.
Ac hep fopþbepaƀ.
Fuȝelaſ ſinȝaƀ.
Gỳlleƀ ȝnæȝhama.
Guƀ puƀu hlỳnneƀ.
Sċỳlƀ ſcefte oncpỳƀ.
Nu ſcỳneƀ þeſ mona.
Waƀol unƀep polcnum.
Nu apiſaƀ pea-ƀæƀa.
Ðe ƀiſ ne folceſ niƀ.
Fnemman pillaƀ.
Ac on pacniȝeaƀ nu.
Wiȝenƀ mine.
Habbaƀ eoppe lanƀa.
Hie ȝeaþ on ellen.
Þinƀaƀ on opƀe.
Weraƀ on moƀe.
Ða apaſ mæniȝ ȝolƀhlaƀen ƀeȝn.
Gỳnƀe hine hiſ ſpunƀe.
Ða to ƀuna eoƀon.
Dnihtlice cempan.
Siȝefepƀ anƀ Eaha.
Hỳna ſpopƀ ȝetuȝon.
Anƀ æt oþþum ƀupum.
Opƀlaf anƀ Guþlaf.
Anƀ Henȝeſt ſỳlf.
Hpeanf him on laſte.
Ða ȝỳt Ganulf.
Guƀepe ſtỳnƀe.
Ðæt he ſpa fneolic feorh.
Fop-man ſiþe.
To ƀæpe healle ƀupum.
Hỳnſta ne bæpan.
Nu hỳt niþa heanƀ.
Anỳ man polƀe.
Ac he fnæȝn ofep eal.
Unƀeapninȝa.
Deopmoƀ hæleþ.
Hpa ƀa ƀupu heolƀe.
Siȝefepþ iſ min Nama cpeþ he.
Ic eom ſecȝena leoƀ.
ſnecten piƀe cuƀ.
Fæla ic peuna ȝebaƀ.
Heonƀna hilƀa.
Ðe iſ ȝỳt hepfitoƀ.
Spæþep ƀu ſỳlf to me.
Secean pỳlle.
Ða pæſ on healle.
Wæl-ſlihta ȝehlỳn.
Sceolƀe Celæſ bopƀ.
Genumon hanƀa.
Banhelm bepſtan.
Bupuhƀelu bỳneƀe.
Oƀ æt ƀæpe ȝuƀe.
Ganulf *ȝecpanȝ.
Ealna æpeſt.
Eopƀbuenƀna
Guƀlaſeſ ſunu.
Ymbe hỳne ȝoƀna fæla.
Hpeanfſlacna hnæſ.
Hnæfen panƀnoƀe.
Speanſt anƀ ſealo bpun.
† Spunƀ-leoma ſtoƀ.
Spỳlce eal Finnſbupuh.
Fỳnenu pæpe.
Ne ȝefpæȝn ic.
Næfne pupþlicop.
Æt pepa hilƀe.
Sixtiȝ ſiȝebeopna.
Sel ȝebæpann.
Ne neſſe ſpa noc hpitne meƀo.
Sel fopȝỳlƀan.
Ðonne hnæfe ȝulƀan.
Hiſ hæȝſtealƀaſ.
Hiȝ fuhton fiſ ƀaȝaſ.
Spa hỳna nan ne feol.
Dnihtȝeſiƀa.

---

vatore noſtro *exemplum* vel *exemplar* eſt, ad quod conformanda erant in futuris eccleſiæ ſeculis omnes aliæ ſacræ ſynaxes & euchariſtiæ adminiſtrationes: poſterioris autem reſpectu, per *repræſentationem* reddidi, in quo vocis ſenſu *S. Cœna* eſt *ſimulacrum*, *ſimilitudo* & *repræſentatio* paſſionis domini, in qua nimirum panis illius corpus, vinum ſanguinem, & vini effuſio effuſionem ſanguinis repræſentat. hebbeaƀ ƀhiƀ min ƀe ȝihuȝƀion helaȝ bilihƀi, *conſervate in memoriis veſtris hoc ſanctum meum dati pro vobis corporis & effuſi pro vobis ſanguinis ſignum & imaginem*; vel *conſervate in memoriis veſtris hoc ſanctum meum adminiſtrandæ ſacræ Cœnæ exemplum*. In utroque quidem ſenſu locus accipi poteſt. Tu vero, lector, in quovis accipias, *Eccleſiæ Romanæ* non placebis adverſariis noſtris, qui non tantum primævum adminiſtrandæ *S. Cœnæ* morem ſecundum *Chriſti exemplare* inſtitutum, denegando fidelibus calicem, mutarunt & perverterunt, ſed de ipſa *S. Cœna* novas & fidei contrarias doctrinas excuderunt; de quibus forſan poëta noſter, cujus ſcripta grandævam antiquitatem redolent, nunquam fando audivit. Certe, ſi de *S. Cœna* ita olim ſentiiſſet, ac jam ſentit ac definit *Eccleſia Romana*, non tam jejunam, quidni dicam frigidam nobis reliquiſſet myſterii deſcriptionem, qui alibi quaſi inſpiratus res ſupra quod juſtum eſt more poëtico cum omni verborum ſublimi apparatu & troporum pompa & ſplendore deſcribit. * *Occubuit*, *ſuccubuit*. ȝecpanȝ, ȝecponȝ, *mortuus*, *occiſus*. cpanȝ etiam ut ȝecpanȝ. fæȝe cpunȝon, *fato deſtinati occubuerunt*, Paraphraſ. *Geneſios* p. 73, l. 2. Sic Chron. *Sax. Gibſ.* p. 112, anno DCCCCXXXVIII, cpunȝun Sceota leoƀa, *Scotorum gens occubuit, periit.* cpanȝ autem, *mortuus, occiſus*; & verbum cpanȝan, ȝecpanȝan, *occumbere, ſuccumbere, perire*, à *Cimbrico* frankur, frank, frankt, *æger, ægrotus*, accerſenda ſunt. † Spunƀ-leoma, *ſplendor gladiorum*; communis hæc Metaphora *Scaldis*, apud quos multa de *gladiorum coruſcatione*: ut iſtud *Voluſpæ*, ſtroph. 85. ſkyn aff ſverde ſol Valtiffa, *radiat inſtar ſolis gladius Valtiffæ*. Hinc in ſecunda parte *Eddæ Iſland. gladius* nominatur elldur, lios, ſiome, (*Sax.* lioma,) ſtiarna Odins, *ignis, lumen, lux, ſtella Odini.* nominatur etiam brand & glad, vel glod, (*Sax.* ȝleƀ,) *titio, torris, pruna ignita*, & *Odini* aula dicitur ſtrictorum gladiorum ſplendore ſolo illuminari. Hinc originem *gladii* poſt doctiſſimum *Stiernhielmum*, à glad, gladur, glod, quæ omnia verbalia ſunt, à gloa, glia, glea, *ſplendere* accerſendam putat Vir magni acuminis pariter ac eruditionis *Nicolaus N. Salanus Weſtmannus*, in diſſertatione philologica, cui titulus GLADIUS SCYTHICUS, quem vide pag. 6, 7, &c. ubi inter alia multa obſervat, quod veteres, quoties gladios fabricarent, eos in ignis flammantis ſpeciem formarunt. Hinc à brand, *Anglice* to brandiſh a ſword, *gladium ſtrictum vibrando coruſcare facere.* Simili figurâ, *aurum*, apud *Pindarum*, *ardenti igni* comparatur: Olymp. I, 2, χρυσὸς, αἰθόμενον πῦρ.

Ac

Ac hiʒ ða ƀuþu heolƀon.
Ða ʒepat him punƀ hæleƀ.
On pæʒ ʒanʒan.
Sæƀe þ hiſ ƀýþne.

Abþocen pæþe.
Heþe rceoþþum hþoþ.
Anƀ eac pæſ hiſ helm ƀýþl.
Ða hine ſona ſþnæʒn.

Folcef hýþƀe.
Hu ða piʒenƀ hýþa.
ſunƀa ʒenæron.
Oƀƀe hpæþeþ ƀæþa hýrra.

Metro haud multum diſſimili carmina ſua ſcripſit, *Scaldus* ille, auctor libri, cui titulus HERVARER SAGA, (quem edidit cl. *Olaus Verelius*) ut conſtat [1] ex dialogo illo inter *Hervaram* & *Angantyri* patris ſui manes, à quo ad tumulum ſtans, ut *Tirfingum* gladium cum eo ſepultum daret, rogat.

HERVOR.

Waknadu Angantyr,
Vekur þig Hervor
Einka dotter
ycker Suafu.
Sel þu mer ur hauge
Hardan [2] mækir,
Þan er Suafurlama
Slogu [3] duergar.
Hervardur, Hiorvardur,
Hrani, oc Angantyr,
Vek eg öþr alla,
Vidar under rotum.
Med hialmi oc brinin
Oc huoſſu ſuerdi,
Raund oc reida,
Oc rodnum geiri.
Ero miog vordner
Andgryms ſyner

Mein-giarnar að
Molldar auka!
Að eingi gior ſona
Eyvor við mig mæla
Vr munar heimi!
Hervardur, Hiorvardur.
Suo ſie öþur aullum
Innan riſia
Sem er í [4] maura
Mornið hangi,
Nema ſuerð ſelier,
Það er ſlogu duergar
Samyra draugum;
Syrt um fetla.

ANGANTYR.

Harvor dotter
Huij kallar ſuo,
Full feikiuſtafa,
Fer þu að illu?

[5] Öð ertu ordin,
Oc orvita,
[6] Vill-higgiandi
Vckia dauda menn.
Grofu mig ey fader
Nie frændur aðrer.
Þeir hauſðu Tirfing
Tueir er lifðu,
Varð þo eigandi
Einn af ſiðan.

HERVOR.

Satt mæler þu ecki:
So lati [7] Ás þig.
Heilan ihaugi,
Sem þu haſir eigi
Tirfing með þier.
Trautter þier að veita
Arf Angantyr
Einka barne.

HERVOR. Awake Angantyr, Hervor the only daughter of thæ and Suafu doth awaken thæ. Give me out of the tombe, the hardned sword, which the dwarfs made for Suafurlama. Hervardur, Hiorvardur, Hrani, and Angantyr, with helmet, and coat of mail, and a sharp sword. with sheild and accoutrements, and bloody spear, I wake you all, under the roots of træs. Are the sons of Andgrym, who delighted in mischeif, now become dust and ashes. can none of Eyvors sons now speak with me, out of the habitations of the dead! Harvardur, Hiorvardur! so may you all be within your ribs, as a thing that is hanged up to putrifie among infects, unlesse you deliver me the sword which the dwarfs made **** and the glorious belt. ANGANTYR. Daughter Hervor, full of spells to raise the dead, why dost thou call so? wilt thou run on to thy own mischief? thu art mad, and out of thy senses, who art desperatly resolved to waken dead men. I was not buried either by father or other freinds. Two which lived after me got Tirfing, one of whome is now possessor thereof. HERVOR. Thou dost not tell the truth: so let Odin hide thæ in the tombe, as thu hast Tirfing by thæ. Art thu unwilling, Angantyr, to give an inheritance to thy only child?

---

[1] Cap. VII. p. 91. [2] De hoc nomine sic *Car. Lundius* in libro, *Zamolxis, primus Getarum legislator*, inscripto, p. 31. *Machæra* Plauto *gladius* est: *machæria, gladioli*, à *Gothico* Mæker, unde & *Græcum* μάχαιρα. [3] De *Duergis* sive *Nanis*, qui humanæ scientiæ & formæ compotes intra terram & in Saxis habitabant, vide *Eddæ Islandorum* myth. XIII. [4] Maur, *formica*; species metonymice pro genere. Maur *Islandicum* sonat ut mor. in lingua autem *Cymræca*, morgrugin, *formica*: morgrug, *formicæ*: Bibl. *Cymr. Oxon.* 1690. Prov. VI, 6, cerdda at y morgrugyn, tydi ddïogyn, *vade ad formicam, ô piger.* & Prov. XXX, 25, Nid yw 'r morgrug bobl nerthol, etto y maent yn derparu eu lluniaeth yr hâf, *formicæ populus infirmus, qui præparat in meſse cibum ſuum.* De hac voce *Cymraecâ*, sic *Joan. Davies*: morgrug, sing. morgrugyn, *formica, myrmex. Arm.* merienem. Morgrug est potius *tuberculum formicarum*, quod demonstrat myrdwin, à myr, *formicæ*, & twyn. nam mor & myr est *formica. Plur.* morion & myrion. *Angl.* boreales: **piſmoor**, *formica*: **moorhill**, *tuberculum formicarum.* [5] Ödr, öd, ödt, *furiosus, sa, sum*, veluti furiosa *sibylla*, cum ab *Apolline* acta versus esset prolatura. derivatur nomen à verbo ataða, *furere.* [6] Vill, à villur, *erroneus, ferinus, ferus.* Hinc substantivum vil, sumitur quam maximè pro *desperatâ mente* & *feroci animo.* [7] Famosus ille *Odinus* & ejus assecla se pro deastris seu diis aut semidiis venditantes ex ASIA oriundi sunt. Itaque AS, in plurali ASER, diis septentrionalibus nomen gentile erat. ÆSA vel ASA & ASINIA etiam dea. fuerunt autem ÆSER proprie numero XII; quorum ipse *Odinus* princeps, & κατ' ἐξοχὴν AS, & helgi AS.

ANGANTYR.

Seige eg þier, Hervor,
Þad vera mun,
Sa mun Tirfungur
(Ef þu trua mætter)
Æt þinni nær
Allre spilla.
Muntu son gieta
Þan siidar mun.
Tirfing hafa,
Oc trua marger
Hann manu Heidrek
Heita lyder.

HERVOR.

Eg of=kingi
So uirda dauda
Ad þier þoled
Alldrey kyrrer,
Nema Angantyr
Selier mier Tirfing,
Hlyfum hættan,
Hialmars bana.

ANGANTYR.

Mær qued eg unga
Monnum lÿka,
Er um hauga
Huarlar a nottum,
Grofnum geiri
Med gotta malum,
Hialm oc briniu
Fyre hallar dyr.

HERVOR.

Madur þotter þu
Menskur tilforna
Adur eg sali
ydra tok kanna.
Sel þu mier ur haugi
Þan er hatar brinju
[1] Suerga smidi,
Suger þier ey ad leina.

ANGANTYR.

Liggur mier under herdum
Hialmars bani,
Allur er han utan
Elldi sueipinn;
Mey veit eg aungua
Molld a huorge
Er þan hior þori
Hond i nema.

HERVOR.

Eg mun hirda
Oc i haund nema
*Huassan mæki,
Ef eg hafa gnædi.
Hugg eg eige
Elld brenna þan.
Er framlidnum firdum.
Leikur um sioner.

ANGANTYR.

Heimsk ertu Hervor,
Hugar eigandi.
Er þu ad augum
Jelld hrapar,
Helldur vil eg suerd þier
Selia ur haugi,
Mær en unga,
Mun eg þig eyleina.

HERVOR.

Vel giorder þu,
Vikings nidur,
Er þu sender mier
Suerd ur haugi.
Betur þikiumst nu,
†Budlungur, hafa,
Enn eg Noreyge
Mede allre.

ANGANTYR.

Veistu ey ad
Uppsol ertu,
Mala, flarad kona,
Þui þu fagna skalt.
Sa mun Tirfingur
(Ef þu trua næder)
Ætt þinne mær
Allri spilla.

HERVOR.

Eg mun ganga
Til gialfur manna.
Hier mun ey mær
I hug godum.

I will tell thæ, Hervor, what will come to paſſe: this Tirfing will, if thou doſt beleibe me, deſtroy almoſt all thy ofspring. thou ſhalt have a ſon, who afterwards muſt poſſeſſe Tirfing, and many think that he will be called Heidrek by the people. HERVOR. I do by enchantments make, that the dead ſhall never enjoy reſt, unleſſe Angantyr deliver me Tirfing ******* ANGANTYR. Young maid, I ſay, thou art of manlike courage, who doſt rove about by night to tombes with ſpear engraven with magicall ſpells, with helmet, and coat of mail before the door of our hall. HERVOR. I took the for a brave man, before I found out your hall. give me out of the tombe the workmanſhip of the dwarfs, which hates all coats of mail; it is not good for thæ to hide it. ANGANTYR. The death of Hialmar lies under my ſhoulders, it is all wrapt up in fire; I know no maid in any country that dares this ſword take in hand. HERVOR. I ſhall kæp, and take in my hand, the ſharp ſword, if I may obtain it. I do not think that fire will burn, which plays about the ſight of deceaſed men. ANGANTYR. O conceited Hervor, thou art mad. rather than thou in a moment ſhouldſt fall into the fire, I will give thæ the ſword out of the tomb, young maid, and not hide it from thæ. HERVOR. Thou didſt well thou ofspring of heroes, that thou didſt ſend me the ſword out of the tomb. I am now better pleaſed, O Prince, to have it, than if I had got all Norway. ANGANTYR. Fals woman, thou doſt not underſtand, that thou ſpeakeſt fooliſhly of that, in which thou doſt rejoice. for Tirfing ſhall, if thou wilt beleibe me, maid, deſtroy all thy ofspring. HERVOR. I muſt go to my ſeamen.

[1] Supra ſlogu duergar. hic *gladius* vocatur duerga ſmidi, opus fabrile *Nanorum*. Notandum autem veteres per *Nanos* non intellexiſſe monſtra humana in defectu debitæ quantitatis peccantia, aut gibbo deformata, ſed quoddam ſaxicolarum, & monticolarum genus artificiorum fabrilium, perinde ac cyclopes, perquam gnarum, ut antiqua monumenta paſſim teſtantur. *Hinc inter nomina *Eddica* gladii occurrit huesſingur. †Nomen *Eddicum* regis. ut, Bodle er Budlungur eru frakomner. pars II. *Eddæ Iſlandorum*. nomen proprium uſurpatur pro communi.

Lit

Lit rake eg Þad
* Lofdunga vinar
Huad ſyner miner
Sijdan deila.

ANGANTYR.

Þu skalt eiga
Oc unna leingi,
Hafdu ad huldu
Hialmars bana.
Tak tu ad eggium,
Eitur er ibadum,
Sa er mans matadur
Miklum verri.

HERVOR.

Eg mun hirda,
Oc i haund nema,
Huaſſan maki,
Er mig hafa latid:
Vgge eg eye Þad,
Vlfa greinir,
Huad ſyner miner.
Sijdan telia.

ANGANTYR.

Far vel dotter,
Fliott gief eg Þier
Tolf manna fior.
Ef Þu trua nædir,
Afl oc eliom
Alt hid goda
Er ſyner angryms
Epter leifdu.

HERVOR.

Bui Þier aller,
Burt mun eg skiotla,
Heiler i hauge,
Hiedan fyſer mig.
Helſt Þottunſt eg
Heima i mill,
Er mig umhuerfis
Elldar brunnu.

here I have no mind to ſtay longer. Little do I care, O Royall freind, what my ſons hereafter quarrell about. ANGANTYR. Take and kæp Hialmars bane, which thou ſhalt long have and enjoy. touch but the edges of it, there is poyſon in both of them, it is a moſt cruell devourer of men. HERVOR. I ſhall kæp, and take in hand, the ſharp ſword, which thou haſt let me have: I do not fear, O ſlain father! what my ſons hereafter may quarrell about. ANGANTYR. Farewell daughter, I do quickly give thæ twelve mens death. if thou canſt beleive with might and courage. even all the goods, that Andgryms ſons left behind them. HERVOR. Dwell all of you ſafe in the tombe, I muſt be gon, and haſten hence, for I ſæm to be, in the midſt of a place where fire buzns round about me.

XIII. Hactenus de Poematis *Anglo-Saxonum*, quoad ſermonem, quoad metrum, & quoad rythmum tractavimus, ducem, quem in his inviis ſequeremur, neminem habentes, at qui nos ſequentur majori cum ſucceſſu multos, quod optamus, habituri. Jam vero ad ea, quæ eorum carminibus accidunt, progrediamur; quorum imprimis ſe obſervandum offert dictionum ab eadem † initiali litera incipientium uſus non infrequens, quæ harmoniam carminis augere & quodammodo regere videtur. In hoc autem *Anglo-Saxones* & *Græcos* & *Latinos*, quemadmodum noſtri *Anglo-Saxonum* Poetas imitantur; vel potius *Muſis* ipſis magiſtris, omnes idem faciunt, quùm in omnibus omnium gentium poëmatis initialium illa conſonantia auditur, ut ſequentia oſtendunt.

Ex *Pindaro*.

Πάπταινε πόρσιον. | Ἄσσῃ ἀείζηλος, ἀλήθινον | ——μεγάλων δ' ἀέθλων | Πίομαι ἀνδράσιν αὐχμητᾶισι, πλέκων.
Κάδμειο κύδεος. | Ἀνδρὶ φέγγος. —— | Μοῖσα μεμνᾶσθαι φιλεῖ. | Ποικίλον ὕμνον ——

Ex *Homero*.

Αὐτὰρ ὁ βῶν ἱέρευσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Πίονα πενταέτηρον. ——— ———

Πατρί τε τῷ μέγα πήμα, πόλῃ τε, πάντι τε δήμῳ.
Ὄφρα ἴδῃς ωθτερόν τε πόσιν, πηόν τε, φίλον τε.

Ex *Heſiodo*.

Ἄρχεσθ' ἀμητοῦ, ἀρότοιο τε δυσομεώων.

Ἀεὶ δ' ἀμβολιερὸς ἀνὴρ ἄτοισι παλαίει.

Ex *Dionyſio* Characeno.

Κηφισσῦ μέγα χεῦμα καλεχόμενον κελαρύζει,
Δαναῶν τ' ἄσπετος αἶα καὶ ἀλκήενλες Αλανοί.

Ἀνδρῶν ἀνλιπάρηθεν ἀγαυῶν Ἀμπλάων.
Χωρὶς μὲν Κόρος ἐστὶ μέγας, χωρὶς δὲ Χάασπις.

Ennius.

Brundyſium pulchro præcinctum præpete portu.

---

* Nomen *Eddicum* regis: Lofde er Lofdungar. pars II. *Eddæ Iſlandorum*. † Notat *Voſſius*, Inſtitut. orat. lib. IV. ipſam rei naturam aliquando exigere, ut crebrior ſit ejuſdem literæ initialis concurſus in eodem verſu; ut in his & ſimilibus:

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νῶν, τά τ' ὄμματ' ἔι. Sophocl.
O Tite, tute Tati tibi tanta tyranne tuliſti. Enn.
Non potuit paucis plura plane proloqui. Plaut.
Libera lingua loquuntur ludis liberalibus. Næv.

Catullus.

Theſea cedentem celeri cum claſſe tuetur
Indomitos in corde gerens Ariadna furores.

Plangebant aliæ proceris tympana palmis,
Aut tereti tenues tinnitus ære ciebant.

Lucretius.

Ductores Danaum delecti prima virorum.

Virgilius.

Mæonia mentum mitra crinemque madentem.
Aſcanius clari condet cognominis Albam.

Prima petit ——————————
Pectora plauſa cavis, & colla comantia pectunt,

Eadem plane carminis affectio obſervanda eſt in *Iſlandorum* poematis, ut videre eſt in omnibus *Voluſpæ* ſtrophis, ubi literæ initiales harmoniam regunt. Exempli gratia hæc appono carmina:

Vor ok nide nordre, ſudre,
Auſtre, weſtre, alÞiofur dvalinn,

Bivor, oc bavor, bumbur nore
Aan ac annar, ae, miodvitnar.

Sic etiam in *Semi-Saxonicis* verſibus, in bibl. *Bodleianâ*, *Digby*, 4. mutua cernitur initialium χέσις: ut,

Þe mai him ƿope aþƿeben,
Ðæt he ðanne oƿe biddе ne muȝen,
Uoƿ þ bilimƿeð ilome.
Þe iƿ piƿ þ bit and bote
And bet biuoƿen dome.
Deað com on ðiƿ midelaƿd
Ðuƿð ðæƿ deƿleƿ onde,
And ƿenne and roƿȝe and iƿƿinc,
On ƿe and on londe.

Valde ei timendum eſt,
Ne miſericordiam exoret,
Nam ſæpe id ita accidit.
Quare ſapiens eſt qui precatur & emendat,
Et melioreſcit ante judicium.
Mors veniebat in hunc mundum
Per invidiam diaboli,
Et peccatum & dolor & ærumna,
In mare & terras.

Sic noſtrorum Principes Poetæ: ut celebris ille *Satyrographus* qui ſe **Pierce Plowman** vocat:

In a ſomer ſeaſon, when ſet was the ſunne,
I ſhope me into ſhroubs, as I a ſhepe were,
In habite as an harmet, ungodly of werkes,
Went wyde in in thys world, wonders to hear.
And on a may morning, on Malverne hills,
Me befell a ferly, of fayry me thought,
I was wery of wandering, and went me to reſt,
Under a brode benk by a bourne ſide,
And as I leanid and lokid on the water,
I ſlombred into a ſleping, it * ſwyzed ſo merye.

Chaucerus.

It is full harde to halten uneſpied,
Before a crepil, for he can the craft.
Creſeide when ſhe redy was to ride
Full ſorrowfully ſhe ſighed, and ſaid alas.
And he full ſoft and ſlighly gan her ſeie
Now hold your day, and doe me not to deie.

Spencerus.

Her wanton Palfrey all was overſpread
With tinſel trappings, woven like a wave.
Whoſe bridle rung with golden belts and boſſes brave.
As where th' Almighty's lightning brand do's liht
It dims the dazled eyne, and daunts the ſenſes quite.
So far as doth the daughter of the day
All other leſſer lights in light excell.

---

* Ab ƿpiȝan *reſonare*. ȝ *Anglo-Sax. in* ʒ *Anglicum* commutatur, ſecundum reg. XIV. cap. XXII.

Pe

Ne may with ſtorming ſhowers be waſht away;
Ne bitter breathing winds with boiſtrous blaſts.

Donne.

Then with new eyes I ſhall ſurvey, and ſpy
Death in thy cheeks, and darkneſs in thine eye.

Denham.

Now private pity ſtrove with publick hate,
Reaſon with rage, and eloquence with fate.
Nor fire, nor fate their bays ſhall blaſt,
Nor death's dark veil their day orecaſt.

Waller.

Like faulcons theſe, thoſe like a numerous flock
Of fowls, which ſcatter to avoid the ſhock.
Illuſtrious acts high raptures do infuſe,
And every conquerour creates a muſe.

Drydenus.

In freindſhip falſe, implacable in hate,
Reſolv'd to ruine, or to rule the ſtate.

Cowleius.

The inundation of all liquid pain,
And deluge dropſy thou doſt drain.

Sic muſis inſpirantibus etiam *Anglo-Saxonum* Poetæ vocum ab iiſdem initialibus incipientium harmonia gaudebant. id genus ſunt, in vero *Cædmone*, numine afflato, heniȝean heoron niceſ peaꝛd:· Metodeſ mihte ȝ hiſ mod ȝedanc:· ꝑeoꝛc puldoꝛ ꝓædeꝛ:· Finum ꝓoldan. ꝓnea ælmihtiȝ:· Sic in ſuſpecto *Cædmone*, mæſt and mæꝛoſt:· Metod mancynneſ:· Fina æftes ꝓoldan:· quæ ſupra leguntur. & quæ ponuntur infra: æhta ȝ ætniſt:· ꝓola ꝓnum beaꝛne:· niſ ȝ nillan:· ſneaꝛt undeꝛ ſneȝle:· dome ȝ duȝeđe:· ꝓeoh ȝ ꝓuȝlaſ:· lađna lind:· beoꝛhť blinno:· đeȝnaſ đnymꝓæſte:· ꝓinena ꝓnemman:· næꝛan on nodeꝛum:· * nide and ſneȝle-toꝛht:· peꝓan ȝ peccean:· plite ȝ puldꝛe:· eaꝛnce ꝓꝛom eoꝛþum:· æꝛ to mannum modoꝛ bꝛohte:· demdon dꝛihtneſ duȝeđum:· mid ȝꝛim ȝꝛine:· bꝛad ȝ bꝛeſne. beaꝛna tudꝛe:· † næđꝓæſt neđꝛan ȝ necene ȝenam:· holm pæſ heonon peaꝛd:· aꝓeꝛ ſtꝛeam-ſtađe ſtæꝛ-pan moꝛton. puldoꝛeſ ealdoꝛ puꝛd to Noe:· tymađ nu ȝ tiedꝛađ. tineſ bꝛucađ:· beaȝaſ ꝓꝛom Bethlem. ȝ botl ȝeſtꝛeon:· & ſexcenta alia.

His accedunt ejuſdem verſus ſimiliter conſonantes partes; ut in *Pſeudo-Cædmone*: nide anđ ſide:· ȝleam ȝ đneam:· on ȝepald ȝeſtald:· ȝeſeah đeoꝛc peoꝛc:· lædađ ȝ ꝓædađ:· ꝓeꝛede ȝ neꝛede:· liſſe ȝ blinne:· ſceaꝛeſ ȝ ȝeaꝛeſ:· oꝛ ne ꝓoꝛe:· & id genus alia. Hanc verborum in uno eodemque verſu conſonantiam, ἐπισυνέμπλωσιν vocant *Græcorum* rhetores & grammatici, quam inter vitia carminis notant: ut ‡ *Euſtathius* in iſtud *Homeri*, Iliad. Υ. v. 116.

Πολλὰ δ' ἄναντα, κάταντα, παρῳνάδα τε, δεκμιά τ' ἦλθον.

Verum quamvis hæc ἡ συμφώνων ἐπαλληλία in *Græcorum* & *Latinorum* heroicis merito damnanda eſt, in *Anglo-Saxonum* tamen carminibus, quæ alius indolis ac ſtructuræ ſunt, venuſtatem, nitorem, & nonnunquam majeſtatem metricæ orationi conciliat, hic illic ad recreandum animum & affectus excitandos, tanquam ſymphonia concinentium, interpoſita.

Ab his nonnunquam proceditur ad ſimiliter ſonantia & cadentia in fine diverſorum verſuum, ſive ad ** ὁμοιοτέλευτα & ὁμοιόπλωτα illa, quæ noſtri *Rimas* vocant; ut in veri *Cædmonis* fragmento: middanȝeaꝛd. mancynneſ peaꝛd:· & in fragm. Hiſtor. *Judithæ*. ſnylce eac neđe ſtſneamaſ. ȝ ſneȝleſ đneamaſ:· & apud *Pſeudo-Cædmonem*, XLII, 10, 20. ſeo pæſ pætſum peaht. ȝ pæſt-

---

* Hujus literæ frequentatio polyſigma ſeu σιγματισμὸς nominatur. † Antiqui rhetores frequentem hujus elementi repetitionem ῥωπακισμὸν ſeu ῥωπασμὸν dixere. ‡ Πέντε ἢ ἓξ ἀσῶν κακιῶν τοῦ ἔπους, κακίζεται καὶ τὸ, πολλὰ δ' ἄναντα, καὶ ἑξῆς. καὶ λέγεται ἡ τοιαύτη ἐπικὴ κακία, ἐπισυνέμπλωσις, ἅτινα λέξεων ὁμοιοκαλαληξία, καὶ τὸ αὐτῶν συμφώνων ἐπαλληλία. ** Grammaticis eſt ἁρμονικὴ ἀνομοίωσις, ταυτότητος τελευτῶν ἢ κώλων

mum ðeahte. lagu ſtpëamum leohte:· Sed hæc & hujuſmodi quamvis rariſſime occurrentia, erant forſan *Rimarum* principia, in fine carminum, quæ * labaſcente indies puriori *Saxonica*, veri rythmi jacturam quodammodo compenſabant, ut in proximo capite oſtendetur.

XIV. Jam reſtat, ut ad ea tradenda tranſeamus, quæ carmina *Anglo-Saxonum* tam obſcura reddunt, & intellectu adeo ardua, ut neglecta ubique & inculta jaceant à *Philo-Saxonibus*; cum quibus igitur me initurum gratiam ſpero, ſi *Anglo-Saxonum* carmina in lunari quaſi ſplendore poſuero, tametſi non potero ſolari perfundere. Quamobrem ut è tenebris ſuis pene *Cimmeriis*, & è craſſa, quâ obvolvuntur, nocte ea eripiam, notanda à me omnia ordine ſunt, quæ ad obſcuritatem illam aliquid contribuunt: inter quæ vocabula à communi oratione aliena primas partes tenent. ſed de iis tractavimus in antepenultimo capite, ad quod remitto lectorem.

XV. Poſt vocabula, notandæ veniunt vocabulorum tranſpoſitiones; de quibus ſupra diſſeruimus. Lectori igitur, qui cum fructu poetas legere velit, ſtudioſe in ſecundo loco exquirendus eſt communis & magis naturalis ordo vocum; utpote qui neceſſarius eſt, ad inveniendam vocum in oratione conſtructionem grammaticam, & ad ſenſum autoris recte capiendum. Etenim vocabulorum poſitione in oratione metricâ ad ordinem ſimplicem & magis communem converſa, quaſi ex ſe liquebit vera conſtructio, & ex conſtructione Poetæ mens; ut in his quæ ſequuntur:

Nu pe rceolon hepigean. heofon picef peapð. metodef mihte. ⁊ hif mod geðanc. peopc puldop fæðep. rpa he punðpa gehpæf. ece ðpihten opð onftealð. he æpeft rcop. eopþan beapnum. heofon to hofe. halig rcippend. ða miðdan geapð. moncynnef peapð. ece ðpihten æfter teode. finum foldan. fpea Ælmihtig.

In hoc veri *Cædmonis* ſpecimine, primo voces, quæ à communi ſermone alienæ ſunt, ſecundum regulam præcedentem, ſpectandæ ſunt, ut Metodef. opð. finum. foldan. fpea. De quarum ſignificatione ope indiculi conſulendum eſt caput XXI. Inventis vocum ſignificationibus, dein ad communem ordinem reducendæ ſunt; hoc modo: Nu heofon picef peapð metodef mihte ⁊ hif mod geðanc [⁊] peopc puldop fæðep pe hepigean rceolon rpa punðpa gehpæf he opð [⁊] ece ðpihten onftealð:· he eoprðan beapnum to hofe heofon halig rcippend æpeft rcop. ða finum foldan miðdan geapð moncynnef peapð [⁊] ece ðpihten [⁊] fpea Ælmihtig æfter teode.

Sic in fragmento Hiſt. *Judith.*

And ða fpomlice lind piggende lædan ongunnon ða tophtan mægð to tpæfe ðam hean ðæp re pica hyne nefte on rymbel nihtef inne nepgende lað Holofepnuf:· ðæp pæf eall gylden fleohnet fægep ⁊ ymbe ðæf folctogan beð ahongen þ re bealo fulla mihte plitan ðuph pigena baldop on æghpylcne ðe ðæp inne com hæleþa beapna ⁊ on hyne nænig monna cynnef nymþe re modiga hpæne niðe nofpa him ðe neap hete pinca to pune gegangan:· In duabus his periodis, voces, à quibus communis abhorret ſermo, ſunt lind, in compoſito lindpiggende. topht. toga, in folctogan. tpæfe. bealo. baldop. hæleð. niþe. nof. pinc. quæ omnes exquirendæ ſunt in indiculo Grammaticæ noſtræ adjuncto. Vocum ſignificationibus inventis dein invenienda eſt earum conſtructio grammatica, ex ordine magis ſimplici, qui ſimpliciter & libere loquentibus in uſu eſt; qualis hic eſt: ⁊ ða lindpiggende ða tophtan mægþ fpomlice lædan ongunnon to tham hean tpæfe. ðæp inne on rymbel nihtef hyne nefte nepgende lað holofepnuf:· Ðæp pæf eall gylden fægep fleoh-net. ⁊ ymb þæf folctogan beð ahongen þ on hæleða beapna æghpylcne ðe ðæp inne come miht ðuph plitan re bealo fulla pigena baldop ⁊ on hyne nymðe hpæne niðe nofpa pinca him ðe neap hete re modiga to pune gegangan, *tum vero militares viri gnaviter cæperunt ducere egregiam virginem ad ſublime tentorium, in quo † ſemper noctu dormitare ſolebat odioſus dominus Holofernes. inibi erat ſpecioſum canopæum aureum, quod circa lectum ducis ſuſpenſum erat, ut execrabilis ille imperator in unumquemque hominum* [omnes,] *qui intraret perſpicere poſſet; in illum vero nemo perſpicere audebat, niſi quem ex inſignioribus viris juberet ad ipſum prope accedere ſuſurrandi gratia.* Sic Paraphr. Gen. XLII, 13. Ða ic aldop gefpægn. Elamitapna. fpomne folctogan. fynd gebeodan. Onlahomap. in hoc membro una vox eſt poetica, quærenda in indiculo. ſcilicet aldop· deinde facienda eſt conſtructio in hac poſitione vocum: ða gefpægn ic Elamitapna al-

* In *Græcis Latiniſque* verſibus, pſeudo rythmus apud antiquiſſimos ex penthemimeri & ultima compoſitus quandoque occurrat. ut habent *Homerus*: Ex γὰρ Κηφίων νέος εὔχομαι εὐρειάων. *Heſiodus*: Χαίρεις πῦρ κλέψας, καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας. *Virgilius*: *Ætnæos fratres cœlo capita alta ferentes.* Et: *Vinaque fundebat pateris animamque vocabat.* alia quoque carmina ſimilia reperire eſt. hujuſmodi ſunt *Neroniana* illa à *Perſio*, in ſatyrâ primâ notata. *quod genus carminis* (inquit *Iſaacus Caſaubonus* in *Perſium*) *ita probatum eſt, cum latè regnum occuparet barbaries, ut tota cœnobia* μοναζόντων *poematis fuerint adimpleta ejuſdem farinæ.* Corruptionem *Latinæ*, eidem origini, cui nos illam *Saxonicæ* poeſeos attribuit *Caſaubonus*, *Cum igitur vitio & affectatione paucorum ſciolorum, ab his principiis, corrupta fuiſſet vera ac legitima poeſis, paulatim creſcente imperitorum numero, ſolida vero eruditione languente ac tandem deficiente, in locum legitimæ poeſeos, corrupte la illius & fucus ſuccedere cœpit.* † Vel *nocte quaque ſolenni.*

ðoꝑ ꝼꝓomne ꝼolctoȝan Oꝑlahomaꝑ ꝼýꝼð ȝebeoðan, *tum accepi Orlahomarum, Elamitarnorum Regem, ſtrenuum illum ducem, exercitum conſcribere.* Sic Paraphr. XLVII, * hꝑæt ȝiꝼeꝛt ðu me. ȝaꝛta pældend. ꝼꝓeo manna. to ꝼꝓoꝛꝼe. nu ic ꝼuꝛ. ꝼea ꝛceaꝼt eom. ne ꝼeaꝛꝼe ic ýꝓꝼe ꝛtol. eaꝼoꝓan býtlian. ænegum minꝓa. ac me æꝼteꝛ ꝛculon. mine poꝓuld maȝaꝛ. pelan bꝓýttian. Quorum eaꝼoꝓan. maȝaꝛ. bꝓýttian. poetica ſunt. Ordo autem magis communis & ſyntacticus: ȝaꝛta paldend. hꝑæt ꝼꝓeo manna ȝiꝼeꝛt ðu me to ꝼꝓoꝛꝼe ne ðeaꝓꝼe ic ænegum minꝓa eaꝼoꝓan ýꝓꝼeꝛtol býtlian. ac mine poꝓuld maȝaꝛ ꝛculon æꝼteꝛ me pelan bꝓýttian, nu ic ðuꝛ ꝼea ꝛceaꝼt eom, *Domine ſpirituum, quid liberorum dabis mihi in ſolatium? non enim neceſſe habeo ædificare alicui filiorum meorum domum hæreditariam, verum coævi mei cognati me mortuo opes meas occupabunt, quandoquidem liberorum orbus ſim.* Sic XXV, 11, hine paldend on. tiꝓꝼæꝛt metod. tacen ꝛette. ꝼꝓeoðo beacen ꝼꝓea. ðý læꝛ hine ꝼeonda hꝓilc. mid ȝuð ꝑꝓæce. ȝꝓetan doꝓꝛte, ꝼeoꝓꝓan oððe nean. Quorum tiꝓꝼæꝛt. metod-ꝼꝓea. ȝuð. ꝑꝓæce. à communi oratione aliena in cap. XXI. quærenda ſunt. ordo autem ſyntacticus hic eſt: paldend, tiꝓꝼæꝛt metod, ꝼꝓea on hine ꝼꝓeoðo beacen tacn ꝛette. ðý læꝛ ꝼeonda hꝓilc ꝼeoꝓꝓan oððe nean hine mid ȝuð ꝑꝓæce ȝꝓetan doꝓꝛte, *Dominus potentiſſimus creator, & princeps in eum,* [Cainum,] *libertatis ſignum, notam, poſuit, ne quis inimicorum procul aut prope auderet eum duello adoriri.*

XVI. Tertio, poemata *Anglo-Saxonum*, perinde ac iſta *Pindari*, obſcurant periphraſes & tropi, ſc. metaphoræ, ſynecdochæ, metonymiæ, & troporum in eodem vocabulo multiplicatio, quam metalepſin vocant. Quibus ergo diligenter à Lectore attendendum eſt, ut poetas cum fructu legat. Sic mare vocatur hꝓon ꝑade, *balænæ iter.* ȝanoteꝛ bæð, *fulicarum balneum.* hꝑæleꝛ æþel, *balænæ patria.* & *piſces maris*, bꝓim hlæꝛt, *merces* vel *proventus maris*, *Cædm.* v, 9, Inc ꝛceal ꝛealt pæteꝛ. punian on ȝepealde. ⁊ eall poꝓulde ȝeꝛceaꝼt. bꝓucað blæd daȝa. ⁊ bꝓim hlæꝛte. ⁊ heoꝛon ꝼuȝla:. Inc iꝛ halig ꝼeoh. ⁊ pilde deoꝛ. on ȝepealð ȝeꝛealð. ⁊ liꝼiȝende. ða ðe land tꝛeðað. ꝼeoꝓh eaceno cynn. ða ðe ꝼlod pecceð. ȝeond hꝓon ꝑade. Inc hýꝑað eall, *ſalum manebit in poteſtate veſtra, cum omni mundana creatura*; † *fruimini fructu dierum, & piſcibus, & volatilibus cæli. vobis jumentum mundum, feræ etiam beſtiæ in poteſtatem datæ ſunt, animantia quum quæ vivipara terram calcant, tum quæ fluctus movent per oceanum, vobis omnia ſubjiciuntur.* chron. *Sax. Gibſ.* ad ann. DCCCCLXXV, ða peaꝓþ eac aðꝓæꝼed. deoꝓmod hæleð. Oꝛlac oꝼ eaꝓde. oꝼeꝛ ýða ȝepealc. oꝼeꝛ ȝanoteꝛ bæð. ȝamol ꝼeax hæleð. piꝛ ⁊ poꝓð ꝛnotoꝓ. oꝼeꝛ pæteꝑa ȝeþꝓinȝ. oꝼeꝛ hꝑæleꝛ æþel. hama beꝓeaꝼod, *tum princeps chariſſimus Oſlacus, canus ſenex, ſapiens & ſermone prudens, expulſus erat patria per volventes fluctus, per fulicæ balneum, per aquarum ſtrepitum, per balænæ patriam, lare ſpoliatus.* Cædm. XXXIV, 17, eoꝓ iꝛ eðel-ꝛtol. holmeꝛ hlæꝛt. ⁊ heoꝛon ꝼuȝla. ⁊ pildu deoꝛ. on ȝepealð ȝeꝛealð. eoꝓþe æl-ȝꝓene. ⁊ eacen ꝼeoh, *vobis patria eſt florentiſſima terra, piſces & volatiles cæli, & feræ & pecus fœtum in poteſtatem tradita ſunt.* Sic *anima* vocatur bꝓeoꝛta hoꝓd, *pectoris theſaurus.* & *ſtirps, progenies* vel *familia*, heoꝓþ-peꝓod, *focularis cætus*, Cædm. XXXVI, 13, 14. XLV, 3. Sic LXXIII, 24, *animus* vel *mens* vocatur banhuꝛeꝛ ꝑeaꝓd, *oſſeæ domûs cuſtos.* ȝiꝼ onlucan pile. liꝼeꝛ pealhꝛtod. beoꝓht in bꝓeoꝛtum. banhuꝛeꝛ ꝑeaꝓd. ȝinꝼæꝛten ȝod. ȝaꝛteꝛ cæȝon, *ſi verax deus, pectore lucidus, vitæ interpres, vult mentem reſerare ſpiritus clavibus.*

Sic *ſuperficies* vel *exterior pars terræ* vocatur à *Cædmone*, tibeꝛ-ꝛeaca, i. e. [1] *oblationum quaſſatrix*; quod colentibus fruges ſuas quaſi munera & dona offert. ða ꝛeo tid ȝepat oꝼeꝛ tibeꝛ-ꝛeacan middan-ȝeaꝓdeꝛ, *poſtquam hic dies per orbis terrarum ſuperficiem tranſiit.* Sic *ſol* vocatur, ꝛolca ꝼꝓið-candel, *homines animans* [2] *Candela*, LV. 5. &, ȝodeꝛ candel beoꝓht, chron. *Sax. Gibſ.* ad ann. DCCCCXXXVIII. vocatur etiam abſolute, puldoꝓ toꝓht, *gloria præcellens*, LXI, 24. *Mare* etiam, ob tumorem ejus ſphæricum, vocatur holm, *collis*, *mons*: ut oꝼeꝛ [3] holmeꝛ bꝓinȝ, *per maris ambitum.* Sic *bellum* vocatur paſſim apud Poëtas, æꝛc-pleȝa, *ludus clypeorum.* heaꝓd handpleȝa, *durus manûs* [4] *ludus.* & in fragmento hiſtoriæ *Judith.* p. XXIV, *ſagittæ* vocantur, hilde nedra, *militares colubri.* leton ꝼoꝓð ꝼleoȝan ꝼlana ꝛcuꝓaꝛ. hilde næðꝓan, *evolare*

---

* Verba ſunt *Abrahami* ſe improlem eſſe querentis. † *Dominamini.* [1] Apud *Græcos* poetas γαῖα vocatur, quoad eundem ſenſum, πολυφόρβη, φερέσβιος, πολύβοσκος, πολύκαρπος, ὀλβιόμοιρος, βωκάνεια, ὀπωροφόρος, φιτύζοος, πυροφόρος, καρποδότειρα, &c. horum nullum ἔπιθετον ad audaciam *Cædmonianam* adſurgit. unicus *Callimachus* ſimile quiddam affectat, qui γῆν vocat πολύβωμον. Neſcio an alludat *Cædmon* ad ſacrificia AGITATIONIS. [2] *Solem* vocat *Orpheus*, ſimili pene tropo, κόσμε τὸ πᾶν ὀμμα. [3] Hanc metaphoram doctiſſ. *Olaus Verelius* in notis ad Harvarar Saga, cap. I. antiquis uſitatam fuiſſe demonſtrat, qui *mare* belte denominare ſolebant, quod undique ſtringat, circundet, ac liget terram continentem inſulaſque, ſecundum iſtud Laugur er landa belte, *mare eſt terrarum cingulum*; unde à *Græcis* γαιήοχος appellatur oceanus. Ibi quoque citat carmen einari Skulaſon ſkaldi, è Lexico *Runico* magni *Olavi, Iſlandi*, in quo mare quater appellatur belte, i. e. *balteus.* quater etiam linda. i. e. *faſcia.* ſexies gyrdill, gyrde, videgyrdell, i. e. *zona.* ter itidem vingiord, i. e. *cingulum* vel *vagina.* quater ſile, i. e. *helcium.* ſemel baugur, i. e. *Annulus.* men quater, i. e. *torques.* helſe itidem ſemel. i. e. *monile.* fiotur bis, id eſt *compedes.* & hringur bis, i. e. *annulus.* à belte autem *ſinus Balticus* nomen ſuum accepit. Huc ſpectat myth. *Eddæ Iſland.* de *Formungando*, angue orbem terrarum cingente. de quo iterum in Myth. XLI.

fecerunt ſagittarum imbres, militarium illorum anguium. Sic *milites* vocantur, hilðe pulfar, *pſeudo-Cædm.* XIV, 8. Sic à hleo vel hleop, quod primario *locum à ſole ventóve immunem*, deinde *aſylum, hoſpitium* & *domum* ſignificat, & maga, *filius*, hleo-magar, fratres, i. e. *ejuſdem domus filii, Cædm.* XXV, 25. XXXVI, 8. Ape ne polde. gefceapian. ne ða fceonde hupu hleo-magum helan, *reverentiam non voluit oſtendere, neque pudenda à fratribus occultare.* Sic p. XXXVI, cpæþ he peran fceolde. hean undep heofnum. Ham on eorþan. hleo-maga theop, *dixit, quod Cham dum viveret, foret ſub alto cælo fratrum ſervus.* Idem ſignificat hneo-maga, ex *Cimbrico* hneo, *generatio*, & maga, *filius.* Sic fnoð fýrn dagum, pintfum fnoð, mirfefum fnoð, *ſapiens diebus anteactis, annis ſapiens*, paſſim *ſenem* ſignificant. huc ſpectant Engla helm, pro *deo*, & gumena Baldop, Æþelinga helm, Dyncef bryttа, & iſtiuſmodi periphraſes metaphoricæ *regem* ſignificantes, & id genus alia multa.

XVII. Quarto, lectoribus poetarum moram & negotium facere poſſunt aſyndetæ orationes, in quibus nomina & verba quaſi bifrontia, tam quod præceſſerit, reſpiciunt, quam quod ſequitur, proſpiciunt: ut in Paraphr. *Gen.* VIII, 3. fe feond mið hif gefefum eallum. feollon þa ufon of heofnum. ðuph longe fra þreo niht ⁊ dagar. ða englar of heofnum on helle. ⁊ heo alle fomfceop dryhten to deofulum, *Cacodæmon ille, cum Sociis omnibus, per tres longos dies, pariter ac noctes, deſurſum ex cælis decidebant; angeli ſcilicet cœlitus in tartarum, quos omnes Dominus in diabolos tranſmutavit.* Sic in fragm. hiſt. *Judith.* Ðe uf manna mæft mordþa gefremede fandra forga, *qui hominum maxime inter nos homicidia perpetravit, & luctuoſa mala.* Sic Paraphr. *Gen.* XXV, 13, 14. Heht ða from hfeonfan. medep ⁊ magum. man fcyldigne. cnofle finum, *tum ſceleſtum juſſit decedere à matre & fratribus & parentela ſua.* Sic in calendario: hafuc fceal on glofe. pilð gepunian. pulf fceal on beafope. eafn on haga. eofor fceal on holte. tof mægenef thum, *accipiter in clivis, lupus in nemore, aquila in campis, & aper dentium robore valens, in ſylva feri manebunt.*

XVIII. Hiſce addenda ſunt in aſyndetis orationibus nominum appoſitio, præſertim ſynonymorum, rem eandem denotantium. ſic in fragm. hiſt. *Jud.* het ða nipa geblonden ða eadigan mægð ofttum fetigan to hif bed-nefte beagum gehlæfte hringum gehfodene, *tum vir corruptus adduci juſſit beatam virginem ad lectlicam ſuam armillis oneratam, annulis onuſtam.* Sic in *Cædmonis* Paraphr. LI, 12, of ðam leod-fruman. bnad folc cumað. bnego peafda fela. nofe afrað. ficef heafdaf. populd-cyningaf. fide mæfe, *ex quo patriarcha, vaſtus populus orietur, reges multorum principum, præclari regni paſtores, mundani reges celeberrimi excitabuntur.* Sic XIV. 12. Ic hebbe me fæftne geleafan. up to tham ælmihtegan gode. ðe me mið hif eafnum pophte. hef mið handum finum, *firmam fidem repono in Deo omnipotente, qui me brachio ſuo, ſuiſque manibus hic creavit.* Sic XXV, 4, ic hif blod ageat. dreof on eorðan, *ego ſanguinem ejus fudi, cruorem, in terram.* Sic XXVI, 1, oð ꝥ aldor gedal. fnod fýrn dagum. fnemman fceolde. lif of lætan, *donec ſenex paſſus fuerit vitæ divortium, vitam relinqueret.* Sic XXVI, 9, ða hif pifum thæm. popdum fægde. Lameh feolfa. leofum gebedðum, *tum ipſe Lamech verbis dixit ad uxores ſuas duas, dilectas conſortes tori.* Sic ſupra, ofef ẏða gepealc. ofef ganotef bæð. ofef pætona gefþing. ofef hpæleſ æðel. Aſyndeta autem communiſſima ſunt: ut, ðegnaf ðrymfæfte. ðeoden hefenon. fægðon lufttum lof. heofa lifffean. demðon dryhtnef ðuguðum. pæfon fpiðe gefælige. fynna ne cuðon. finena fnemman, *miniſtri magnificentiſſimi regem laudabant, alacriter laudes canebant vitæ ſuæ domino, erant valde beati, peccata non norunt flagitioſa committere.* Sic XLII, 24. punode fiðdan. be lofdane. geafa mænego. ðæf folc ftede. fægfe pæfon. men afleafe. metode laðe. pæfon Sodomifc cynn. fynnum ðrifte. dædum gedpolene. drygon heofa felffa. ecne unfæd, *habitavit poſtea, ubi erant urbes pulchræ, Sodomitarum gens, homines turpes, peccando audaces, actionibus errantes dabant ſuæ ſtultitiæ pœnas.* Sic V, 1, of ðam pophte god. fneolicu fæmnan. feoph in dyde. ece faula, *ex qua creavit deus liberalem fœminam, indidit vitam, æternam animam.*

XIX. Quinto, apud *Anglo-Saxonum* poetas, *Dano-Saxonice* præſertim ſcribentes, verba in aſyndeta oratione ſæpe *participialem* habent ſenſum, & per participia reddenda ſunt vel per conjunctiones copulativas, quod lectori in metricâ oratione hoſpiti moram facere poteſt. Sic in *Cædm.* Paraphr. VI, 23. ne mihte him bedyfnes feofðan. ꝥ hif engil ongan. ofefmod feran. ahof hine fið hif heafnan. fohte hete fftæce. gylpfoð ongean. nolde gode ðeofian. cpæð ꝥ hif lic pæfe. leoht ⁊ fcene. hfit ⁊ hiop-beofht. quæ ſic verto: *non ab eo celari potuit, quod angelus ſuus cœpit ſuperbus eſſe, levans ſeipſum contra dominum ſuum, petens colloquium odioſum, verba glorioſa incœptans, nolens deo ſervire, ſed dicens quod corpus ſuum erat leve & lucidum & forma ſua clara:* plane quaſi ſcriptum eſſet, ahebbende, fecende, ongynnande, nillende, cpæþende. Sic LXXX, 18, ða fe lig gepend. on laðe men. hæðne of halgum. hyfraf pæfon blifðe mode. bufnon fcealcaf. ymb ofn utan alet. gehpeaff teon-fullum on tefo, *tum flamma extra fornacem demiſſa, & dextrorſum infeſte rediens, torquebat ſe à ſanctis in odioſos ethnicos, pueris gaudentibus, & ardentibus* [*carnificibus*] *ſervis.* Sic enim locum vertendum puto, ac ſi ſcriptum eſſet; ða fe lig ymb utan ofn alet. ⁊ gehpeafþende teon fullum on tefo on laðe men hæðne fe gepand. ða hyfraf blifðe mode pæfon ⁊ fcealcaf bufnon:· Sic IX, 10. Næfð he ðeah. fnihf gedon. ꝥ he uf hæfð befielled. fyne to botme helle ðæfe hatan. heofon fice benumen. hafað hit gemeafcod. mið moncynne. to gefettanne, *non tamen quod juſtum*

juſtum fecit, quod nos præcipitavit ad ignis fundum, & regno cæleſti ſpoliavit, decrevitque illud genere humano inſtaurare. Sic XL, 17, him ða pıꝩ-hẏðıȝ. Abꝛaham ȝepat. on Eȝẏpte. ðꝛihtne ȝecoꝛen. ðꝛohtað ꝛecan. ꝑleah pæꝛ-ꝑæꝛt pean. pæꝛ þ pıte to ꝛtꝛanȝ. Abꝛaham maðeloðe. ȝeꝛeah Eȝẏpta. hoꝛn ꝛele phıte. ȝ hea bẏꝛıȝ. beoꝛhte blıcan, *tum ſapiens Abrahamus à Domino ductus in Ægyptum abiit ad convictum quærendum caute fugiens miſeriam, dum famis ſupplicium prævaleret, videns autem Abrahamus faſtigia palatiorum alba, & ſublimes urbes, clare ſplendere, concionari cœpit.* Sic XLII, 1, ðæꝛ ꝛe eaðȝa eꝛt. écan ðꝛihtneꝛ. nıꝛan ꝛteꝛne. noman peoꝛ-ðaðe. tıl-moðıȝ eoꝛl. tıbeꝛ on ꝛæȝðe. ðeoðne Enȝla. ðancoðe ꝛpıþe. lıꝑeꝛ leohtꝑꝛuman. lıꝛꝛe ȝ aꝛa, *ibi beatus, bonus, heros nomen æterni domini nova oratione adorabat, ſacrificium immolans Regi Angelorum, & gratias agens vitæ auctori propter liberationem & conſervandæ vitæ neceſſaria.* vel ſic, cum conjunctione copulativa: *ibi beatus, bonuſque heros æterni domini nomen renovata oratione adorabat, & regi Angelorum ſacrificium immolabat, & gratias agebat vitæ auctori propter libertatem & conſervandæ vitæ neceſſaria.* Sic XLV. 5. Him ða Abꝛaham ȝepat. ȝ ða eoꝛlaȝ þꝛẏ. ðe him æꝛ. tꝛeoꝛe ꝛealðon. mıð heoꝛa. ꝑolce ȝetꝛume. polðe hıꝛ mæȝ huꝛu. Loth alẏnnan, *tum Abrahamus volens ſervitute liberare ſaltem cognatum ſuum, profectus eſt cum tribus principibus, qui cum ſuis cohortibus fidem ei dabant.* Sic XLVII, 14, ða ȝén Abꝛa-hame. eoꝛðe ꝛelꝑa. heoꝛona heah cẏnınȝ. halıȝe ꝛpꝛæce. tꝛẏmeðe tılmoðıȝne. ȝ him to peoꝛðoðe. Meða ꝛẏnðon. nıcla ðına, *tum iterum excelſus rex cœlorum ſeipſum oſtendit Abrahamo, bonum ſacra allocutione corroborans, & ad illum dicens, ampla ſunt præmia tua.* vel ope conjunctionis copulativæ *& bonum ſacro colloquio corroboravit, & ad illum dixit.* Sic in chron. *Sax. Gibſ.* An. DCCCCLXXV. heꝛ ȝeendoðe. eoꝛþan ðꝛeamaꝛ. Eaðȝaꝛ Enȝla cẏnınȝ. Leaꝛ him oþeꝛ leoht. plıtıȝ ȝ pınꝛum. ȝ ðıꝛ pace ꝛoꝛ-leꝛ. lẏꝑ ðaꝛ læne nemnað. leoða beaꝛn. men on molðan, *hoc anno Eadgarus, Anglorum Rex, finivit terreſtres triumphos, aliam ſibi lucem eligens pulchram & lætam, & hanc fragilem relinquens vitam, quam tranſitoriam vocant gentium filii, homines in terra degentes.* alias per copulam: *& elegit, & reliquit. Cædm.* Paraphr. LII, 7, ȝe-pıton him ða. æðꝛe elloꝛꝑuꝛe. æꝑteꝛ ðæꝛe ꝛpꝛæce. ꝛpeðum ꝑeꝛan. oꝑ þam hleoðoꝛ ꝛteðe. halıȝe ȝaꝛtaꝛ. laꝛtaꝛ leȝðon. him pæꝛ leohteꝛ mæȝ. ꝛẏlꝛe on ȝeꝛıððe. oð þ hıe on Soðo-man. peall-ꝛteaꝛe buꝛȝ. plıtan meahton. ȝeꝛapon oꝑeꝛ ꝛınce. ꝛalo hlıꝑıan, *tum *ſancti ſpiritus alio tendentes poſt hoc colloquium propere abierunt ex oraculi loco feſtinantes. quibus †ipſe lucis filius comes erat, donec in Sodomam muros altos habentem urbem ſpectare poſſent, videntes palatia auro rutilare.* Notandum vero hic eſt, quod participium, per quod in aſyndetis verbum eſt reddendum, poni nonnunquam debet in ablativo caſu abſolute poſito; ut ſuprà, buꝛnon ꝛcealcaꝛ, *ardentibus ſervis.*

XX. Morari poſſent lectorem in poeticis non verſatum quædam quaſi ſyntaxeos violationes, quæ tamen eſſe viſæ tales revera non ſunt. Id genus ſunt, primo *ſubſtantiva compoſita*, quorum prius à poſteriori poſſideri viſum, in genitivo poni debere videtur: ut, pulðoꝛ cẏnınȝ. po-ꝑulð cẏnınȝ. heoꝛen ꝑıce. ꝑolc ȝeꝛtæl. heoꝛen ꝛtolaꝛ, *ſedes cæleſtes.* ꝛpeȝl-boꝛmaꝛ, *cœli ſinus.* Leoðꝛceaþa, *humani generis hoſtis.* hellꝛceaðða, *hoſtis tartareus.* Soꝛȝpoꝛð, *doloroſa verba, querelæ.* eoꝛðꝑıce, *terræ dominium.* handꝛceaꝛt, *manuum opus.* handȝepeoꝛc, *idem.* Æꝑendꝛæcȝ, *nuntiorum præco, nuntius.* Moðꝛoꝛȝ, *animi dolor*, & id genus multa. Quæ quod non ſcribuntur cum nota unionis, videntur poni pro pulðoꝛeꝛ uel pulðꝛeꝛ cẏnınȝ. poꝛulðeꝛ cẏnınȝ. ꝑolceꝛ ȝeꝛtæl. Secundo, terminatio nominativorum in ſingulari numero ſecundæ declinationis in an. ut in iſtis *Cædmonianis*, ðu eaꝛt hæleða helm. ȝ heoꝛen ðeman. enȝla oꝛð-ꝑꝛuman, *tu es principum corona* [rex,] *& cæleſtis judex, creator Angelorum.* Sic Paraphr. *Gen.* CV, 13, þo-ne peꝛıȝan, pro ꝛe peꝛıȝa. Tertio, compoſitio adjectivorum cum ſubſtantivis in qua adjectiva immota manent, per omnes caſus, ut, næȝleð cneaꝛꝛ. cꝛeað cneaꝛ, chronicon *Sax. Gibſ.* DCCCCXXXVIII. ȝeꝛıtan him ða noꝛð men næȝleð cneaꝛꝛum, *fugerunt viri aquilonares in clavatis navibus.* cꝛeað cneaꝛon ꝑlot cẏnınȝ. ut ȝeꝛat on ꝑealene ꝑlod, *in navibus optatis rex navigans evaſit in gilvum mare.*

Verum ꝑẏꝛene videtur poni pro ꝑẏꝛenum, in his quæ ſequuntur: him on laꝛte beleac. lıþ-ꝛæ ȝ pẏnna. hıhtꝑullne ham. halıȝ Enȝel. be ꝑꝛeam hæꝛe. ꝑẏꝛene ꝛpeoꝛðe, *poſtremo ſanctus angelus, domino mandante, quietis & gaudii jucundiſſimum locum eis gladio flammante obſeravit.* Sic quoque oꝑꝛleȝene & beꝛlæȝene videntur poni pro oꝑꝛleȝenum, beꝛlæȝenum, in ſequentibus: *Gen.* Paraphr. XLIV, ȝeꝛıton ꝑeoꝛh heoꝛa. ꝑꝛam ðam ꝑolc ꝛtẏðe. ꝑleame neꝛȝan. ꝛec-ȝum oꝑꝛleȝene, *diſceſſerunt à caſtris, ut vitas ſuas fugiendo ſervarent, militibus occiſis.* Fꝛeon-ðum beꝛlæȝene. ꝑꝛom hleop ꝛtole. hettenð læððon. ut mıð æhtum. Abꝛahameꝛ mæȝ. oꝑ Sodoma bẏꝛıȝ, *incaleſcentes eduxerunt cum bonis ſuis Abrahami nepotem ex urbe Sodoma, ſociis occiſis.*

XXI. Septimo, phraſes elleipticæ, maxime in orationibus ubi verba auxiliaria ſunt, occurrunt non raro apud poëtas *Dano-Saxonice* ſcribentes: ut *Gen.* Paraphr. XCIX, 7, blæð bıð æȝhpæm. ðæm þe hælenðe. heꝛan þenceð. ȝ pel ıꝛ ðam þe þæt mot. ſubaudi ðon. *præmium omnibus*

---

* Tres Angeli cum Abrahamo collocuti.
† Scilicet tertius ille Angelus qui æternus λόγος erat, in præludium carnis ſe manifeſtans. Angelus ille increatus. Angelus fœderis.

erit,

erit, qui Jesu obedire putant, & bene illis est, qui hoc possunt facere. xc, 20, rohton þa rpiþe. in resan gehydum. hpæt reo hand pnite. haligas gastes. subaudi getacnian mot. *tum in cogitationibus internis quærebant, quid scriptura illa sancti spiritus significaret.* xlii, 10, pit rynt gemagas. unc gemæne ne rceal. (*subaudi* peran) elles apiht. nympe eall tela. luru langrumu, *nos sumus duo consanguinei, nihil aliud præter quod optimum est, amor diuturnus, inter nos erit.* Ibid. 23, him ða eand gecear. ȝ eðel-retl. runu Aronef. on Sodoma bypig. æhte rine. beagas fpom Betlem. ȝ botl gestpeon. pelan pundun gold. subaudi fepende. *tum habitationem & sedem sibi elegit filius Aronis in Sodoma urbe, possessiones, supellectilem, & gazas secum ferens.*

XXII. Octavo, nominibus cum articulo compositis, de quibus tractavimus cap. xx. reg. 3. & xxi. versus finem, nonnunquam utuntur *Anglo-Saxonum* poetæ: ut, Alhn pro alh. *Gen.* Paraphr. lxxi. 6. fipenum pro fipum, ci, 16. pro quo fipnum, c, 18. ðeopen pro ðeop. fragm. hist. *Judith.* 22.

XXIII. Nono, operæ pretium forsan est de epentheſibus poeticis, quibus voces à se mutatæ molestiam aliquando faciunt tyronibus, lectorem admonere: Sic heold legitur pro hold. heopotas pro heontas. gielp pro gelp. gield pro geld. heanna & hienna pro henna. gien pro gen. niede pro nede. meotod pro metod. rtpienan pro rtpynan. giet pro get. gieta pro geta. riem pro rem. recgeað pro recgað. fneom pro fnom. rpreocan pro rpræcan. beonan pro benan. rienðon pro rinðon. giestum pro gestum. &c. Metatheses etiam nonnunquam occurrunt, ut rppyrt pro rpyprt. & syncopationes vocum non raro: ut edge pro eadige. edga pro eadiga. nengan pro nenigan. egra pro egesa. lifge pro lifige. *Dano-Saxonice* etiam scribentes Poetæ orthographiam nonnunquam in plateasmum quasi convertunt: ut in æðelo pro æðela. fneolicu pro fneolice. heligu pro heliga. hafur pro hafer, quod pro hafert. ðeortnæ pro ðeortno i ðeortnu. opþen pro ægþen. sed de barbarographia *Dano-Saxonice* scribentium satis in superioribus capitibus.

XXIV. Notandum quoque est *Anglo-Saxonum* poetas maxime gaudere in jungendis synonymis quum substantivis, tum adjectivis, ad denotandam rem in suo genere esse summam & perfectissimam: ut Paraphr, xxii. 2. fnea drihten min, *supreme mi domine!* Istiusmodi sunt mægen-cræft, *maxima potentia, omnipotentia*; feond rceaða, *hostis inimicissimus.* puldor-torht, *glorioſissimus, splendidissimus*; & innumera alia.

XXV. Gaudent etiam non raro omnes Poetæ in enallage numeri, præsertim qua pluralis pro singulari ponitur: ut in Paraphr. liii. 7. eodon rona. rpa him Ebrirca. Eorl pirade. in-under edorar, *ibant statim intro subter tecta, prout instructi erant ab Ebræo viro, vel heroe*; scilicet *Abrahamo.*

XXVI. Porro ab iis, qui Poetas *Anglo-Saxonum* cum voluptate legere cupiunt, primo observandum est *humanum genus* vel *homines* in genere ab eis denotari, tam absolute, quam in compositione, per nomina multitudinis: ut leod, leoda, *gens, populus, turba*; ðeod, ðeode, *gens, populus, natio, provincia*; peneð, penod, *cætus, exercitus, agmen, chorus*; dryht, *familia, plebs, populus, turba*; folc, folce, *vulgus, populus, plebs, familia*; dryht-folc, *idem.* Quibus addas nomina quæ *omne genus hominum* comprehendunt; ut eorlar & ceorlar, *nobiles* & *ignobiles.* penar ȝ pif, *viri*, & *fœminæ.* Secundo aliquem *numerum hominum*, vel *aliquem hominem singularem* denotari per nomina ordinem, status, & conditiones hominis significantia; ut eorl, *dux, comes, satrapas*; gerið, *comes, socius, comes palatinus, satrapas, nobilis.* Æþelinȝ, *nobilis, splendidus, inclytus.* ðegen, *thanus*; piga, pigend, *dux, bellator*; genefa, *vice-comes, præfectus, tribunus, decurio, villicus.* pine, *dilectus, amicus*; gefena, *socius, sodalis*; * rcalc, *servus.* &c. Horum tamen nonnulla, ut eorl, æþelinȝ, gerið, *homines* in suo statu & conditione præcellentes nonnunquam specialiter denotant.

XXVII. Hucusque in iis explicandis laboravimus, quæ in legendis poeticis lectores excruciant; quibus ultimo studiose curandum est, ut metricas orationes in suas periodos; periodosque in sua membra, in codd. quum impressis, tum mss. recte distinguant, nulla habita punctorum metricorum ratione, quæ non orationem in singulas partes, sed carmen in metra tantum dividunt. hinc inter substantivum & suum adjectivum, inter præpositionem & casum quem regit, inter nomen possessivum & id quod ab eo possideri videtur, denique inter nominativum & verbum quod præcedit, ubique interveniant, ut quæ sequuntur docent exempla: Paraph. *Gen.* xii, 1, ȝ him bi tpeȝin. beamar rtoðon, *& juxta eos, duæ arbores erant.* xi, 19, hpeanf him þurh. ða hell ðorna, *regressus est per inferni fores.* xv, 9, heo ða ðær ofæter æt. alpaldan bnæc. porð ȝ pillan, *tum de fructu illo comedebat, omnipotentis mandatum & placitum rumpens.* xxvi, 3, ðarna anum pær. labal noma, *horum alteri Jabal nomen erat.* Præterea in eodem membro plurales fere semper occurrunt interpunctiones metricæ: ut, xxv, 6, ic apyngeð rceal. þeoden of gerynðe. ðinre hpeonran, *ego, domine, maledictus è conspectu tuo discessurus sum.* xxvii, 5, ða peanþ Seme. runa ȝ dohtra. on porulð nice. porn afeded, *tum Semo cætus filiorum & filiarum in mundano suo regno natus erat.* xxxix. 11. Ðu gebletrað rcealt. on mund-bynde. min-

---

* *Gothice* SKALKS: Ab hac voce, quædam nomina propria, ut *Godesscalcus*, &c. derivantur.

ne

ne liꝼiȝan, *tu beatus ſub præſidio meo vives.* Quinimo punctum iſtud metricum nonnunquam ponitur inter ejuſdem vocis ſyllabas: ut, Paraphr. *Gen.* Ða ȝinȝpan on upp. ꝼtoð éce ðꝛihten. Ꮀoð in Ꮀalileam, *tum in Galilea Deus æternus dominus ſurrexit inter diſcipulos.*

XXVIII. Supra dixi lectoribus poetarum ſtudioſe curandum, ut metrica ſcripta in periodos ſuas recte diſtinguant, quum in MSS. tum in impreſſis codd. quoniam aliquando accidit periodos ſive perfectæ diſtinctionis notas (:· & ·:) poni, ubi ponendæ non ſunt, & omitti itidem ubi poni debent. Prioris exemplum habes, Paraphr. *Geneſ.* 1, 6, poſt heolð, ubi non ponenda eſt plena diſtinctio, ſed poſt ȝaꝛta peaꝛðum, lin. 8. & p. LXI, 1, 2, ponitur (:·) poſt eaꝛð-ꝼæꝛt, ubi non eſt plena diſtinctio, ſed poſt ꝼꝛemðum, l. 3. Poſterioris exemplum habes, LVIII, 18, ubi poſt ȝeꝛtah deeſt (:·) quod tamen ibi poni debet. poni etiam debet poſt beaꝛn, LXI, 10, Et poſt punðe, l. 19. & poſt punðꝛa miht, XCI, 16. & in omnibus locis, quibus ſententia perfecta eſt, etiamſi notæ periodi non ponantur.

Hactenus tui gratia, lector benevole, omnem operam navavi in tradendis regulis, quæ, ſi ad eas deligenter animum intendas, non tantum facilia tibi reddent *Anglo-Saxonum* carmina, ſed lectu jucunda ac utilia. & ne tibi jam præceptis munito deeſſent, in quibus diligentiam & ingenium tuum exerceas, tractatulum metricum, quoad ſermonem *Dano-Saxonice* ſcriptum in calce hujus capitis ſubjungere viſum eſt, in quo legendo regulas à nobis datas probare poteris, & an votis noſtris & expectationi tuæ reſpondeant, experiri. Hoc quoque ut facerem, tum pulchritudo carminis, & librorum metricorum infrequentia, tum aliquorum doctorum preces moverunt, qui me iterum iterumque rogarunt, ne *Calendarium* hoc, ſive *Menologium* elegantiſſimum, ſine verſione *Latina* in publicum prodiret.

CALENDARIUM
SEU
MENOLOGIUM
Poeticum,

Deſcriptum ex codice Manuſcripto Bibliothecæ *Cottonianæ.* codicis autem nota eſt, *Tiberius*, B. 1. 2.

Ꮀꝛiſt pæꝛ acennyð.
Ꮀyninga pulðoꝛ.
On miðne pinteꝛ.
Mæꝛne ðeoden.
Ece ælmihtiȝ.
On þy eahteoþan ðæȝ.
Hælend ȝehaten.
Heoꝛonꝛicaꝛ peaꝛð.
Spa ða ꝛylꝼan tið.
Siðe heꝛiȝeaꝛ.
Folc unmæte.
Habbað ꝼoꝛe peaꝛð ȝeaꝛ.
Foꝛ ðy ꝛe kalenduꝛ.
Ꮀymeþ ȝeþincȝeð. [tune.
On þam ylcan ðæȝe uꝛ to
Foꝛma monað.

Hine ꝼolc mycel.
Ianuaꝛiuꝛ ȝeꝛim heton:·
And þæꝛ embe ꝼiꝼ niht.
Ðæt te ꝼulpiht tið.
Eceꝛ ðꝛihtneꝛ.
To uꝛ cymeþ.
Ðæne tpelꝼta ðæȝ.
Tiꝛ eaðiȝe.
Hæleþ heaðu ꝑoꝛe.
Hatað on Bꝛytene.
In ꝼolðan heꝛ:· [can.
Sþylce embe ꝼeoꝑeꝛ pu-
Ðæt te ꝼol-monað.
Siȝeð to tune.
Butan tpam nihtum.
Spa hit ȝetealðon ȝeo.

Febꝛuaꝛiuꝛ ꝼæꝛ.
Fꝛoðe ȝeꝛiðaꝛ.
Ealðe æȝleape:·
And þæꝛ embe ane niht.
Ðæt pe Maꝛian.
Mæꝛꝛan healðað.
Ꮀyninȝeꝛ moðoꝛ.
Foꝛþan heo Ꮀꝛiꝛt.
On þam ðæȝe.
Beaꝛn pealðenðeꝛ.
Bꝛohte to temple:·
Ðænne þæꝛ embe ꝼiꝼ niht.
Ðæt aꝼeꝛeð byþ.
Ꝼinteꝛ oꝼ picum.
Anðꝛe piȝend þa æꝼteꝛ ꝛeo-
Sþylc ðꝛoꝛaðe. [ꝼentynu.

Interpretatio.

Chriſtus, rex gloriæ, dominus illuſtris, æternus, omnipotens, regni cœleſtis præfectus, natus erat in media hyeme, octavo [à natali] die Jeſus vocatus. Quo quidem tempore iniens annus, turbis undequaque concurrentibus & magnis frequentiis gaudet, propterea quod eo ipſo die adveniunt celebratæ calendæ, nempe primus menſis, quem magnus populus Januarium calendarii vocabant. Et quinque abhinc noctibus, æterni domini feſtum baptiſmale venit, quod hîc diem duodecimum florentiſſimi, excelſi & præclari homines Britanniæ vocant. Dein elapſis, duas ſi demas noctes, quatuor ſeptimanis ingreditur ſolmonath, quemadmodum ferum Februarium vocabant veteres homines, antiqui legum (Aſtronomicarum) periti. Tum abhinc poſt unam noctem obſervamus Mariæ domini parentis feſtum, propterea quod in hoc die filium Dei ad templum ferebat. Tum, quinque noctibus elapſis, hyems terrefacta aufugit è vicis, & deinde poſt ſeptemdecim dies ephemerios,

Niht ȝeſumeſ.
Neſȝendeſ ðeȝen.
Mathiaſ mæſe.
Mine ȝeſſæȝe.
Ðæſ ðe lencten on tun.
Leliden hæfde.
ſeſum to ſicum:
Sylce eac iſ side cuð.
Ymb ðreo ⁊ tra.
Ðeodum ȝefelhæſ.
Hiſ cyme Kalend.
Leoſlum ⁊ eoſlum.
Butan ðænne biſeſ.
Lebolden ſeoſðe.
Feoſðan ȝeare.
Ðænne hi ſuſðoſ cymeð.
Uſoſ anre niht.
Uſ to tune.
Hſime ȝehyſſted.
Haȝol ſcuſum ſæſð.
Leond middan ȝeaſd
Maſtiuſ ſeðe.
Hlyda healic:
Ðænne ſe halȝa.
Ðæſ emb xi niht
Æðele ſcynde
Lneȝoſiuſ.
In ȝodeſ ſære.
Bſeme in Bſytene:
Sſylce Benedictuſ.
Embe nigon niht.
Ðæſ neſȝend ſoht.
Heaſd ⁊ higeſtſanȝ.
Ðæne heſiaþ pel.
In ȝeſſitum ſiſe.
ſealdendeſ ſeoſ.
Rincaſ ſæȝol fæſte:
Sſylce eac ſymcſæftiȝe.
On ða ylcan tid.
Emnicht healdað.
Foſſan pealdend ȝod.
ſoſhte æt fſymðe.
On ſy ſylfan dæȝe.
Sunnan and monan.:
Hſæt ymb ſeoſeſ niht.
Fædeſ onſende.
Ðæſ ſe emnihte.
Eoſlaſ healdað.
Heáh enȝel hiſ.
Se hælo abead.
Maſian mycle.
Ðæt heo meotod ſceolde.
Lennan cyninȝa betſt.
Spa hit ȝecyðed peaſð.
Leond middan ȝeaſd.
ſæſ þ mæſe pynd.
Folcum ȝeſſæȝe:
Sylce emb ſeoſeſ and
ſſeo niht ȝeſumeſ.
Ðæt te neſȝend ſent.
Appelif monað.
On ſam oftuft cymð.
Seo mæſe tid.
Mannum to fſoſſe.
Dſihtneſ æſift.
Ðænne dſeam ȝeſift.
Fel side ȝehſæſ.
Spa ſe ſiteȝa ſanȝ.
Dif if ſe dæȝ.
Ðæne dſihten uſ.
Fifſæft soſhte.
ſeſa cneoſifſum.
Eallum eoſðſaſum.
Eadigum to blifſe:
Ne maȝon pe ða tide.
Be ȝetale healdan.
Daȝena ſimeſ.
Ne dſihtneſ ſtiȝe.
On heoſonaſ up.
Foſſan he hſeaſfað áá.
ſifſa ȝeſyndum.
Ac ſceal ſintſum fſod.
On cifcule cſæfte.
Findan haliȝe daȝaſ:
Sculan ſe hſæſene.
Lyt maſtifa ȝemynd.
Ma aſeccan.
Fſecan ſoſdum foſð.
Fifſe ȝeſinȝan.
Ðæt embe nigontyne niht.
Ðæſ ſe eaſtef monað.
To uſ cymeð.
Ðæt man ſeliquiaſ.
Reſan onginneþ.
Haliȝa ȝehyſſte.
Ðæt if healic dæȝ.
Ben tid bſemu:
Sſilce inbuſh naðe.
Smiceſe on ȝeaſſum ſu-
dum and ſyntum.
Lymeþ ſlitiȝ ſcſiðan.
Ðſymlice on tun.
Ðeaſfe bſinȝeð.
Maiuſ micle ȝeond meni-
ȝeo ȝehſæſ.
Spa ſi ylcan dæȝe æðele
ȝefeſan.
Philippuſ ⁊ Iacob.
Feoſh aȝefan.
Modiȝe maȝo ðeȝnaſ.
Foſ meotudeſ luſan.
And ſæſ embe tra niht.
Ðæt te tæhte ȝod.
Elenan eadigſe.

Interpretatio.

ex quo ver ad homines profectum eſt, illuſtris Matthias, ſervatoris apoſtolus, ut traditum accepi, paſſus eſt. Deinde etiam, poſt quinque noctes, omnibus ubique gentium & cujus conditionis cunque hominibus bene notus eſt adventus Kalendarum Martii, niſi quolibet quarto anno biſſextus intercaletur. Tum vero, ferox Martius, hlyda inſignis, pruinis phaleratus, per terrarum orbem grandinis nimbis allatus ſerior, & uno die poſterior init. Tum, elapſis abhinc undecim noctibus, Gregorius, in Dei exercitu apud Britannos celebris, inſignis præcellebat. Præteritis novem pariter noctibus, Benedictus magnanimus & fortis Domini ſervus, quem domini ſervi eruditi, regulares homines [monachi] in ſcriptis celebrant, ſervatorem petebat. Eodem die, in calendario vel arte computandi tempora periti æquinoctium celebrant, quòd dominus deus in principio Solem & Lunam eo ipſo die creavit. Porro poſt quatuor noctes, ex quo æquinoctium homines celebrant, pater archangelum ſuum miſit. heros hic magnus annuntiabat Mariæ, quod paritura eſſet regum optimum Deum, ſicut nota facta erat celebris illa prædictio & audita ab hominibus per terrarum orbem. Poſt ſeptem dein calendarii noctes, ex quo [archangelum] deus mittebat, menſis Aprilis & celebre iſtud feſtum, Reſurrectio domini, in ſolatium hominum, cum feſtinatione venit. Tum gaudium ubique eſt congruum, ſicut cecinit propheta: hæc eſt dies, quam fecit ſapientiſſimus dominus hominum generationibus, omnibus terræ incolis, ut in ea exultarent. Neque hoc autem feſtum, neque aſcenſionem domini in cœlum obſervare fas eſt pro numero dierum ephemerino, utpote quod ſemper redit ſecundum computum ſapientum, prout ſenes aſtronomiæ [vel circuli paſchalis] periti ſanctos dies inveſtigant. Nobis tamen reſtat imprimis exponere, verbis enarrare, & notas cantando facere martyrum memorias, nimirum quòd, noctibus ab ingreſſu menſis Aprilis novemdecim, ſanctorum reliquiæ, (ſacra illa ornamenta) levandæ ſunt. dies hic eſt ſolennis & ſupplicationibus feſtum notandum. Tum etiam protinus Maius hoſpes multa beneficia ferens, decoratis arboribus & herbis elegans, venuſtus, magnificus, ad homines, qui ubique ſunt, commeat. In eodem quoque die Philippus & Jacobus, nobiles ſocii, pro ſuo in deum amore animas tradiderunt.

Æþe-

Æþelurt beama.
On ðam ðrophofe.
Deoden engla.
Fop manna lufan.
Meotud on galgan.
Be fæder leafe:
Sþylce ymb fyfirt fucan.
Butan anre niht.
Dæt te yldum bringð.
Sigel beorhte dagar.
Sumor to tune.
Fearme gefyðenu.
Dænne pangar hraðe.
Blortmum blopað.
Sþylce blir artihð.
Leond middan geard.
Manigra hada
Lpiceра cynna.
Lyninge lof reccað.
Mænifealdlice.
Mæðre bremað.
Ælmihtigne:
Dær emb ahta ȝ nigon.
Dogera rimer.
Dæt te dryhten nam.
In oðer leoht.
Agustinus.
Blipne on bneortum.
Dær þe he on Bryttene her.
Eaðmode him.
Eorlar funde.
To godes pillan.
Spa him re gleapa bebead.
Lnegorius.
Ne hyrde ic gumã * apyrn.
Ænigne æp.
Æfre bringan.
Ofer realtne mere.
Selran lare.
Birceop bremran.
Nu on Bryttene rert.
On Lantparum·
Lynertole neah mynrtre mærum.
Dænne monaþ bringð.
Ymb tra ȝ ðreo.
Tuda lange.
Æfra liða.
Ur to tune.
Iuniur on geard.
On ðam gim artihð.
On heofenar up.
Hyhrt on geare.
Tungla torhtart.
And of tille agrynt.
To rete rigeð.
þyle ryðdan leng.
Lrund behealdan.
And gangan latop.
Ofer folcan pang.
Fægerurt leohta.
þopuld gerceafta.
Dænne puldrer ðegn.
Ymb ðreotyne.
Deodner dyrlinȝ.
Iohanner in geardagan.
Fearð acenned.
Tyn nihtum eac.
Fe ða tuð healdaþ.
On midne rumor.
Mycler on æþelum.
Fide ir gefeorðod.
Spa þ pel gefirt.
Haligra tið.
Leond hæleða beorn.
Petrur and Paulur.
Hpæt ða apoftolar.
Deoden holde.
Dropedon on Rome.
Ofer midne rumor.
Micle gefirre.
Furðor fif nihtum.
Folc bealo ðrealic.
Mærne martyrdom.
Hæfdon mænige æf.
Fundra geforhte
Leond pær ðeoda.
Sþylce hi æfter ðam
Unrim fremedon.
Sputelra and gerynra.
Ðurh runu meotudef.
Ealdor ðegnar.
Dænne æðre cymð.
Emb tra niht ðær.
Tidlice ur.
Iuliur monað.
On ðam Iacobur.
Ymb feoper niht.
Feorh gercealde.
On trentigum.
Trum in bneortum.
Frod and fæftnæd.
Folca lareop.
Zebedef afera.
And þær rymle refið.
Ymb reofon niht ðær.
Sumere gebrihted.
Feodmonað on tun.
Fel hpæt bringeð.
Agustus ymnen ðeodum.
Hlaf-mæran dæg.

Interpretatio.

Et abhinc duabus noctibus, Deus beatæ Helenæ revelabat nobilissimum lignum, in quo, pro amore in homines suo Rex angelorum, patre permittente, creator in cruce passus est. Deinde etiam post spatium septimanæ, una dempta nocte, æstas ad homines fert tempestates calidas & gemmei nitoris dies. Tunc autem campi floribus alacres germinant, & dum ovatio omne genus viventium ascendit per terrarum orbem, Laudem multiplicem domino offerunt, Magnum *celebrantes omnipotentem. Abhinc septemdecim noctibus numeratis, Dominus in alteram lucem sustulit placidi pectoris Augustinum, eo quod hic humiles Britannos ad Dei voluntatem flexisset sicut sapiens Gregorius ei præceperat. Nunquam accepi quenquam hominum, aut episcopum insigniorem antea unquam per salum attulisse meliorem doctrinam. Requiescit jam in Britannia apud Cantwarenses in magna ecclesia juxta thronum regium. Tum hic mensis, post quinque longos dies, habitacula nostra ineuntem ducit ad nos Junium mensem, Ærra litha dictum. In hoc autem mense, sol, astrorum fulgentissimum, altissime ascendit in cœlis, unde descendit ad abyssum, ut in eo occidat; posteaque terras longum aspiciet per telluris campos, tardior proficiscens, lucentium & creatorum omnium pulcherrimus. Tum post viginti & tres noctes ephemerinas, glorioſus apostolus Johannes, Domini dilectus, natus erat. festum istud in media æstate observamus, & longe lateque ab hominibus magnopere celebratur, prout maxime decet sanctorum festa apud homines celebrari. Præterea post quinque, ultrà mediam æstatem, noctes, magna cum celebritate Petrus & Paulus Deo fideles, illustre passi sunt Romæ martyrium, cum inter gentium populos malignos & serviles miracula operati essent principes Apostoli, sicut postea innumera alia evidentiora & manifestiora per filium dei fecerunt. Tum interjectis abhinc duabus noctibus, opportunus protinus ad nos venit Julius mensis, post cujus introitum viginti & quatuor noctibus elapsis, Zebedæi filius Jacobus, firmi pectoris vir, sapiens & constans populi doctor, vitam tradidit. Dein etiam post septem æstivas noctes, gloriæ plenus Augustus, Weodmonath dictus, primitiarum festum ad egenos homines tempestive semper ducit.*

---

* *Cimbricum* eirn huor, vel einhuor, *aliquis*, facit in acc. einhuorn, pro quo hic, ut ego conjicio, apynn.

Spa þæʃ hæþʃeʃt cýmþ.
Ymb oðeþ ʃpýlc.
Butan anþe panan.
þliʒ pærtmum hladen.
þela býð ʒeýpeð.
Fæʒeþe on ʃolðan.
Ðænne ʃoþþ ʒepat.
Ymbe þþeo niht ðæʃ.
Ðeoðne ʒetþýpe.
Ðuþh maþtýnðom.
Mæþe ðiacon.
Laupentiuʃ hæfþ nu liʃ
piþ ðan.
Mið puldoþ ʃæðeþ.
Feoþca to leane.
Spýlce þæʃ ýmb fiʃ niht.
Fæʒenuʃt mæʒða.
Fiʃa puldoþ.
Sohte peþoða ʒoð.
Foþ runa ribbe.
Siʒefæʃtne ham.
Neoþxna panʒe.
Hæfðe nefʒend ða.
Fæʒeþe foʃtoþlean.
Fæmnan foþʒolden.
Ece to ealoþe.
Ðænne eallinʒ býð.
Ymb týn niht ðæʃ.
Tið ʒepeoþðað.
Baþðolomeuʃ.
In Bryttene heþ.
Fýnð pel ðunʒen.
Spýlce eac piðe býð.
Eoþlum ʒeýppeð.
Æþelinʒeʃ ðeað.
Ymb feopeþ niht.
Se ðe fæʒeþe iu.
Mið pætene ofeþþeaþþ.
þuldeʃ cýne beaþn.
fiʒa peoþðlice.
Be him pealðend cpæð.
Ðæt nan mæþþan man.
Leond middan ʒeaþð.
Betpux piʃe ⁊ pene.
þuþde acenned.
Ond þæʃ ýmbe þþeo niht.
Leonð ðeoða feala.
Ðæt te haliʒ monð.
Hæleðum ʒeþinʒeð.
Fenedð to folce.
Spa hit fope ʒleape.
Ealde uð-pitan.
Æfteþ fundan.
Septembeʃ fæþ.
And þý reofoþan dæʒ.
Ðæt acenneð peaþð.
Epena feloft.
Dnihtneʃ modoþ.
Ðænne daʒena poþþn.
Ymbe ðþeotýne.
Ðeʒn un-fop-cuð.
Lodfpelleʃ ʒleape.
Laft on fende.
Matheuʃ hiʃ.
To metod fceafte.
In ecne ʒefean.
Ðænne eallinʒ cymð.
Ymb ðþeo niht ðæʃ.
Ðeodum pide.
Emnihteʃ dæʒ.
Ylda beaþnum.
Hpæt pe peoþðiað.
Fide ʒeond eoþðan.
Heah enʒleʃ tiid.
On hæþfeʃte.
Michaeleʃ.
Spa þ manizo pat.
Fiʃ nihtum uʃoþ.
Ðæʃ ðe folcum býð.
Eoþlum ʒeýpeð.
Emnihteʃ dæʒ.
And þæþ embe tpa niht.
Ðæt fe teoða monð.
On folc fepeð.
Fnode ʒeþeahte.
Octobeþ on tun.
Uʃ to ʒenihte.
Finteþfýlleð.
Spa hine pide cizð.
Izbuende enʒle ⁊ ðeaxe.
Fepaʃ mid piʃum.
Spýlce pizena tiid.
Ymb tpentiʒ þæʃ.
Tpeʒna healdað.
And fiʃ nihtum.
Samod ætʒædepe.
On anne dæʒ.
Fe ða æþelinʒaʃ.
Fýnn ʒefþunan.
Ðæt hý fope-mæne.
Simon ⁊ Iudaʃ.
Sýmble pæþon.
Dnihtne ðýne.
Foþþon hi dom hlutan.
Eadizne up pæʒ.
And þæʃ oftum bþinʒþ.
Embe feopeþ niht.
Folce ʒenihtfum.
Blotmonað on tun.
Beoþnum to pifte.
Nouembþiʃ.
Niða beaþnum.
Eaddizneffe
Spa nan oþeþ na deð.
Monað maþan.
Miltfe dnihtneʃ.
And ðý ylcan dæʒe.

Interpretatio.

Tum poſt alias (ſeptem) tales, Autumnus formoſus, fructibus onuſtus abſque omni defectu venit, pulchris ejus opibus in tellure manifeſtatis. Tum, tribus abhinc noctibus præteritis, illuſtris diaconus Laurentius, domino fidelis, obiit Martyr, vitâ nunc apud patrem gloriæ fruens, operum ſuorum mercede. Dein etiam interjectis quinque noctibus, pulcerrima virginum, fœminarum gloria, propter filii conſanguinitatem, deum exercituum & victoriæ [gloriæ] locum paradiſum petebat, ſervatore virgini formoſæ educationis præmium in vita æterna rependente. Tum prorſus decem noctibus elapſis dignum & bene frequentatum Bartholomæi feſtum hic in Britannia celebratur. Porro etiam poſt quatuor noctes, hominibus longe lateque notum eſt illuſtris hominis martyrium, qui pura olim cum aqua regem gloriæ perfundebat. vir digniſſimus erat, de quo dominus dicit, quod ex conſortio viri & fœminæ nemo major natus erat. Dein tribus abhinc noctibus, Septembris ferus, halig monath dictus, apud homines celebris, ad populum proficiſcitur, quemadmodum præſcii veteres aſtronomi inſtituerunt. Et dein ſeptimo die, mulierum optima, Jeſu mater nata erat. Tum poſt numerum tredecim dierum, bonus apoſtolus & evangeliſta Matthæus animam ad Deum miſit, in æternum gaudium. Tum prorſus, tribus noctibus elapſis dies æquinoctialis ad homines ubique gentium proficiſcitur. Porro quinque noctibus ultra tempus, quo æquinoctialis dies plebi & patriciis [omne genus hominibus] notificatus eſt, feſtum Archangeli Michaelis in autumno celebramus. Et poſt duas abhinc noctes, decimus menſis October, conſilio prudens, Winter filleth, ſicut Angli & Saxones inſulares, viri cum fœminis, eum late vocant, ad populum veniens ubertatem nobis affert. Dein etiam poſt viginti & quinque noctes, duorum Apoſtolorum feſta ſimul celebrant in uno die, Etenim de viris inclytis, Simone & Juda, ab antiquo accepimus, quod ſtrenui domino ſemper charique erant. quamobrem finem ſortiti ſunt beatum ſurſum evecti. Tum abhinc quatuor noctibus elapſis, November uberrimus, blotmonath dictus, hominibus ad epulas copiam omnibus adeo, dei elementia, adfert, ut nullus alius menſis majorem. Et eodem die [nempe Kalendis novembris]

385 Eal-

385 Ealna þe healdaþ.
Sancta ymbel.
Þana þe yþ oþþe æn.
Fonhtan in ponulde.
pillan bnihtnes.
390 Siþþan pintnes dæg.
pide gangeþ.
On yx nihtum.
Sigel beonhtne genimþ.
Næfest mid henige.
395 Nnimes and snapes.
Fonste gefetenaþ.
Be fnean hæne.
Æt us punian ne mot.
pangas gnene.
400 Foldan fnætupe.
Þæs ymb feopes niht.
Æt te Mantinus.
Mæne geleonde.
Fes pommaleas.
405 Fealdend fohte.
Up engla peaud.
Þænne emb eahta niht.
And feopesum.
Æt te fangode.
410 Befenctum on fæ gnund.
Sigefæstne pes.
On bnime hanan.
Þe iu beonna feldu.
Llementes ost.
415 Llypiaþ to deanfe.
And þæs embe feofon niht.
Sige bnihtne los.
Æþele Andneas.
Up on nodesum.
420 Nis gast agead.
On goder pæne.
Fus on fondþeg.
Þæne folcum bningþ.
Mongen to mannum.
425 Monaþ to tune.
Decembnis.
Dnihta beannum.
Ænna iula.
Spylce ymb eahta and tpelf.
430 Niht genimes.
Æt te nengend sylf.
Þnisthydigum.
Thomase fongeas.
Fiþ eanfeðum.
435 Ece nice.
Bealdum beonn pigan.
Bletsunga his.
Þænne emb feopes niht.
Æt te fæden engla.
440 Nis sunu sende.
On þas sidam gesceaft.
Folcum to fnofne.
Nu gesindan magon.
Haligna tiid.
445 Þa man healdan sceal.
Spa bebugeþ geboð geond bnyten nicu.
Sexna kyningas.
On þas sylfan tiid.

† Lyning sceal nice healdã

450 Leartna beoþ feonnan geryne.
Onþanc enta geneonic.
Þa þe on þisse eonþan syndon. [peonc.
Fnætlic peall stana gepind byþ on lyfte sniftust.
455 Þunas byþ þnagum hludast.
Þnymmas syndan Cnistes mycle.
Fynd byþ snidost.
Finten bið cealdost.
Lencten hnimigost.
460 Ne byþ lengest cealð.
Sumon sun plitegost.
Speges byþ hatost.
Næfest hneþ eadegost.
Nælegum bningeð.
465 Lenes pætmas.
Þa þe him god sendeð.
Soð bið snicolost.
Sinc bið deonost.
Lolð gumena gehpam.
470 And gomol snotenost.
Fynu geanum fnoð.
Se þe æn feala gebideð.
Fea bið pundnum clibbon.
Folcnu scniþaþ.
475 Leonge æþelinge.
Sceolan gode gesiþas.
Bylgan to beadupe
And to beah gife.

INTERPRETATIO.

*omnium ſanctorum, qui in omni tempore Dei voluntatem fecerunt, feſtum obſervamus. Dein poſt ſex noctes hyems late ubique graſſans, gemmeum autumnum, gelu rigida, cum exercitu pruinæ & nivis, deo præcipiente, expellit, adeo ut in virentibus campis, telluris tapetibus, non poſſimus manere. Dehinc poſt quatuor noctes, vir immaculatus, illuſtris Martinus diſcedens, deum ſupernum angelorum dominum petebat. Deinde poſt duodecim noctes captum invicti ſſimum virum Clementem, quem utique invocant homines, in agrorum beneficium, in fundo maris, in fluctibus ſpuma caneſcentibus ſubmerſerunt. Abhinc etiam ſeptem noctibus elapſis, nobilis Andreas, promptus ad moriendum in dei cauſa animam in cœlos tranſituram reddidit domino, in gloriæ domini honorem. Tum craſtina dies ad homines introducit menſem Decembrem ærra jula dictum. Deinde poſt viginti noctes ephemerinas, [vel viginti noctibus numeratis,] ſervator ipſe rex æternus, difficilis fidei Thomæ audaci illi Apoſtolo, ægre benedictionem ſuam dedit. Tum poſt quatuor noctes, Angelorum pater filium ſuum in hunc ſpatioſum mundum hominibus ſolatio miſit. Nunc autem invenire poßumus ſanctorum feſta, quæ obſervanda ſunt in propriis temporibus, quemadmodum obligat poteſtas per Saxonum Regis Britannicum imperium. † Gubernabit rex regnum. Urbes ingenioſa principum opera, qui in hâc terra vitam degunt, mœnibus è cæſis lapidibus conſtructis, è longinquo ſpectabuntur. ventus in aere omnium eſt ocyſſimum. tonitrus fragor eſt maxime ſonorus. Ingens eſt majeſtas Chriſti. fatum eſt fortiſſimum. hyems frigidiſſima. vernum tempus frigidum permanens maxime pruinoſum eſt. Æſtivus ſol eſt formoſiſſimus. æther eſt calidiſſimus. tempeſtivus autumnus anni fructus ad homines ferens, quos ad eos deus mittit, beatiſſimus eſt. verus facillime decipitur. theſaurus *regibus eſt chariſſimus, & ſenex anteactis annis grandævus, qui pridem multa eſt expertus, ſapientiſſimus eſt. Mœror eſt graviſſima ſarcina. Nubes ultro citroque commeabunt. Boni comites juvenem principem ad bellum & munificentiam inſtigabunt.*

---

† Calendario jam finito ſubjungitur hoc carmen quaſi *dithyrambicum*, cujus primus verſus in majuſculis miniatis exaratus nitet. In eo autem mores hominum, affectus animantium & inanimatorum naturæ; res itidem alius generis, civiles, ethicæ, theologicæ deſcribuntur in gnomis & ſententiis aſyndetis, quarum elegantia, ſplendor & proprietas *Latine* exhiberi non poſſunt. *Forſan *avaris*, vel *theſaurariis*, ſcilicet qui *nummos condere* cupiunt.

Ellen rceal on eorle.
Hilde gebidan.
Haruc rceal on glore.
Fylde gepunian.
Fulr rceal on bearope.
Earn an haga.
Oror rceal an holte.
Tor mægener trum.
Til rceal on eðle.
Domer pyncean.
Daroð rceal on handa.
Lar golde fah.
Lim rceal on hringe.
Standan rteap ⁊ geap.
Strream rceal on yðum.
Mecgan mere flode.
Mært rceal on ceole.
Segel gyrd reomian.
Sprord rceal on bearme.
Drihtlic irenn.
Draca rceal on hlæpe.
Fnoð frætum planc firc rceal on pætene.
Lynnan cennen.
Lyning rceal on healle.
Beagar dælan.
Bena rceal on hæðe.
Ealo ⁊ egerfull.
Ea or dune rceal.
Folc gnæg fenan.
Fyrd rceal æt romne.
Tirfærtra getrum.
Treop rceal on eorle.
Firdom on pene.
Pudu rceal on foldan.
Blædum blopan.
Beorh rceal on eorðan.
Lrene rtandan.
Lod rceal on heofenum.
Dæda demend.
Dupu rceal on healle.
Rum necedef muð.
Rand rceal on rcylde.
Fært fingra gebeorh.
Fugel uppe rceal.
Lacan on lyfte.
Leax rceal on pæle.
Mid rceote rcridan.
Scur rceal on heofenum.
pinde geblanden.
In ðar porulð cuman.
Deor rceal gangan.
In ðyrtrum pedepum.
Ðyrr rceal on fenne gepunian.
Ana innan lande.
Ider rceal ðynne cnæfte.
Femne hine fheond gereccan.
Lif heo nelle.
On folce geþeon.
Ðæt hi man beagum gebycge.
Brim rceal realt peallan.
Lyft helm ⁊ lagu flod.
Ymb ealra land gehpylc.
Flopan fingen rtreamar.
Feoh rceal on eorðan.
Tyðran ⁊ tyman.
Tungol rceal on heofenũ.
Beorhte rcinan.
Spa him bebeað meotud.
Lod rceal pyð yfele.
Leogoð rceal pið ylde.
Lif rceal pið deaðe.
Leoht rceal pið þyrtrum.
Fyrd pið fyrde.
Feond pið oðrum.
Lað pið laþe.
Ymb land racan.
Synne rtælan.
A rceal rnotor hycgean.
Ymb þyrre populde gepinn.
Fearh hangian.
Fægene on gilban.
Ðæt he æn facen dyde.
Manna cynne.
Meotod ana pat.
Hpyder reo rapul rceal.
Syðdan hpeorfan.
And ealle ða gartar.
Ðe for gode hpeorfaþ.
Æfter deað dæge.
Domer bidað.
Fæder fæðme.
Ir reo rorð gerceaft.
Digol and dyrne.
Drihten ana pat.
Nergende fæder.
Næni eft cymeð.
Hider under hrofar.
Ðe þ her for roð.
Mannum recge.
Hpylc ry meotoder gerceaft.
Sige folca gefeta.
Ðær he rylfa punað:

INTERPRETATIO.

Virtus in duce, & gladius cum galea, bellum tolerabunt. Accipiter in clivo, lupus in nemore, aquila in campo, & aper dentium robore valens in ſylva feri manebunt, vel habitabunt. Bonus civis juſtitiam faciet. gladius & haſta auro adornata in manu, & gemmæ in annulo circumcirca obſitæ eſſe debent. fluvius exundans faciet diluvium. Malus in navigio antennas ſuſtinebit. Gladius domini, [vel liberi ferrum] in ventre recondetur. Vafer draco variegata pelle ſuperbus in locis umbroſis, & piſcis in aqua fœtum pariet. Rex in palatio dona diſtribuet. In incultis vetus, & terribilis urſus manebit. Aqua de montibus irruens inundationem luteam faciet. conſcribentur fortiſſimorum exercitus & cohortes. fides in principe & in homine ſapientia eſſe debet. Sylvæ in terris fœcundæ florebunt. Montes terræ virides permanebunt. Deus factorum judex in cœlis, oſtium, cœnaculi ſpatioſi os, & firmum digitorum tutamen, umbo, in clypeo erit. Volucres ſupra in aere ludent, ſalmo & raia in gurgitibus hinc illinc vagabuntur. Nimbi vento mixti in aere, in terram irruent. Fur in tenebris exibit. Latro ſolivagus, terræ indigena, in paludoſis manebit. Virgo ſecrete aſtu ſibi amaſium adipiſcetur, ſi non vult publice ita facere, ut à viris pretio redimatur. Mare ſale æſtuabit. Aerei imbres, diluvia & tranſgreſſi fluvii inundabunt omnes terras. Pecus in terris procreabit & pariet. Luna in cœlis, ſicut ei juſſit deus, clara lucebit. Bonum adverſus malum, juventus adverſus ſenectam, vita contra mortem, lux contra tenebras, exercitus adverſus exercitum, inimicus contra inimicum, qui odit contra quem odio habuerit, contendent ubique & ſemper ſe obfirmabunt. In mundanis rebus prudens ſemper conari debet, ut exlex ſuſpendatur, & ut ei bene rependantur injuriæ, quas humano generi prius fecerat. Deus ſolus novit quo anima, & omnes ſpiritus, qui pro deo diſcedunt, abeunt poſt mortem, in ſinu patris diem judicii expectantes. Is ſtatus valde eſt occultus & ſecretus: ſolus dominus, redemtionis auctor novit eum, ſiquidem nemo huc invecta reverſus eſt, qui hic hominibus pro certo dicere poteſt, qualis dei ſit conditio, vel glorioſum habitaculum, in quo ille ipſe manet.

NOTÆ IN CALENDARIUM.

Verſ. 3. On mıðne pıntep, *media in hyeme*] Scilicet octavo calendas *Januarias*, vel *Decembris* die XXV. qui duplici nomine celebris apud arctoas gentes fuit, quum quòd principem noctem illam, quam **mǽdrenecht**, vel **modrenecht**, i. e. *parentem* aliarum *noctium* omnium vocabant, à qua annum ſuum inchoabant, ſequeretur; tum quòd ad fidem converſæ natalem domini multa cum celebritate in eo cum eccleſia obſervabant. Indè *natale Domini* apud *Anglo-Saxones* vocatum erat mıðpỳntpeſ mæſſe-dæg. ut *feſtum S. Joannis* baptiſtæ vocatum erat mıðſumeneſ-mæſſe-dæg. *Feſtum nativitatis domini* vocatur etiam in monumentis *Saxonicis* Geol, Geola, & in *Dano-Saxonicis* Iol, Iul, & etiamnum apud boreales *Anglos* & *Scotos*, **Yule**, ut in Liturgiæ eccleſiæ *Scoticanæ* rubricâ, quæ pſalmos quatuor magnis feſtis legendos deſignat, ſcriptum rubris literis cernitur, **Youle or Chriſtmas day.**

V. 6. On ðỳ eahteoðan dæg, *octavo (à natale) die*] Vel *octavo Juliorum die*, quaſi poſt eahteoðan, ſcriptum eſſet geolðeg, ut in menologio biblioth. *Cott. Julius*, A, 10. on ðone eahteðan geohhelðæg bıð þaſ monðeſ ſpuma. ðe mon nemneð Ianuapıuſ. Þ ıſ on upe geðeode ſe æftep geola. ðıſ ıſ æpeſta geapeſ monað ge mıð pompapum ge mıð uſ:.

V. 13. Kalenduſ geþıncgeð, *celebratæ calendæ*] ſive *multa celebritate obſervatæ*. de quibus in 1. lib. *Faſtorum* poëta. *Proſpera lux oritur linguiſque animiſque favete*, & *Salve feſta dies meliorque revertere ſemper*. Obſervatus erat hic dies apud veteres *Chriſtianos*, non ut *feſtum circumciſionis domini*, de quo hic nulla mentio, ſed in comeſſationibus, cantilenis, ſaltationibus, ludis, ſtrenis invicem datis, & iſtiuſmodi boni anni auguriis, quæ ex fidelium cœtu tollenda omnia boni epiſcopi & presbyteri ſemper contendebant, utpote ad ingens religionis detrimentum, & populi magis damnationem, quam ſalutem tendentia.

V. 17. Folc mỳcel, *magnus populus*] hoc eſt, ut ego puto, *Romanus*, mỳcel ab auctore dictus.

V. 18. Ianuapıuſ gepım, *calendarii Januarium*] Sic enim gepım, ut **rîm** apud *Cimbros* veteres, *calendarium*, *faſtos*, *ephemerida* denotat. **Rîm**, inquit *Gudm. Andreas* in lexico ſuo *Iſlandico*, N. gen. *calendarium*, *faſti*. Hinc, ut *Ol. Wormius*, Faſt. *Dan.* lib. 1. cap. 2. ſcribit, veteres *Dani* lignea illa inſtrumenta, quibus faſtos ſuos incidebant, **rimſtocke** vulgo vocarunt. **rim** enim (inquit) quamvis noſtro ſeculo *verſus* ſeu *carmina* notet, *Danis* & *Iſlandis* plures rythmi, viz. XX, XXX, LX, nomine collectivo ſingulariter *Rima* dicantur; antiquitus tamen *calendarium*, cui anni decurſus, menſium tenor, dierumque ordo eſſet commendatus, deſignabat. Cujus rei mihi teſtis eſt membrana perantiqua in cujus fine hæc lego:

ᛅᚾᚾ. ᚦᚢᚾᚠᛅᚱᛏ. ᛅR. ᛅᚠ. ᚦᚱᚢᚾ.	Att duſant ar, og dry
ᚼᚢᚾᚴᚱᛅᚦ. ᛅᚱᛅ. ᛅᚠ. ᛅᛁᚢ-	Hundrat ara og tiu-
ᚼᚢ. ᛅR. ᛅᚠ. ᛅᚾᚾ. ᛅR. ᚢᛅRᚢ.	hu ar og ata ar varu
ᛁᚦᛁᚴ. ᛅᚠ. ᚠᚢᛚ. ᛒᚢᚱᚦ. ᚦᛅ. ᚼᚴ.	Liden af Gus byrd da en
ᚦᛁᚾᚾᛅ. RIᚠ. ᚢᛅR. ᚺᚠRIᚠᛅᚾ.	Ditta Rim var skrivat.

Mille triceni viginti octo anni elapſi erant à nativitate Chriſti, cùm hi faſti literis mandarentur.

Primus autem anni menſis haud inepte *Januarius calendarii* vocatur, ſecundum iſtud *Ovidii* in 1, lib. faſtorum: *primus enim Jani menſis, quia Janua prima eſt.*

V. 19. Anð ðæſ embe fıf nıht, *& quinque abhinc noctibus*] Sic per totum hunc faſtorum eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ* libellum, embe feopeſ pucan, *elapſis quatuor ſeptimanis*. ðæſ embe ane nıht, *dein una nocte præterita*, &c. In quibus præpoſitio embe non ſignificat *circiter*, tempuſvé *certo proximum* denotat, ſed ut **vm** apud *Cimbros*, tempus *abſolute certum*, vel totidem præciſe dies, noctes, ſeptimanas, menſes, annos, quot adjectivum numerale deſignat. Sic in bibliis *Iſlandicis pernoctarunt*, *Gen.* XXIV, 54, redditur, **Þeir voru Þar vm nottina.** Sic in **Olafs Saga.** cap. 117. **Þridiu veitzlo hafdi han vm paska**, *tertiam vero paſchatis tempore comeſſationem inſtituit*. Sic *Gen.* XVI, 16. **ſex vm aatrat**, *octaginta ſex*. Sic IV. Reg. VIII, 17, **han hafde tuo vetur vm Þrituſt**, *triginta duorum annorum erat*. Et verſ. 26, **Ahaſia hafde tuo vm tuitugt.** *Ahaſias viginti duorum annorum erat*, vel *viginti duos annos natus erat Ahaſias*.

V. 19. Fıf nıht.] Veteres arctoæ gentes annos, menſes & ſeptimanas, non per dies ſed noctes computare ſolebant, ut ante nos obſervavit Verſteganus, cap. 3. & *Olaus Wormius*, Faſt. *Dan.* lib. 1. cap. XII. Hinc etiamnum apud *Anglos* **ſennight**, i. e. *ſeptem noctes*, & **fortnight**, i. e. *quatuordecim noctes*, *ſeptimanam*, & *duarum ſeptimanarum tempus* denotant.

V. 20. Fulpıht tıið, *feſtum baptiſmale.*] Sive feſtum *epiphaniæ* domini, quæ duplex fuit: altera quæ Magis facta eſt per ſtellam, altera in die baptiſmi quæ & *Theophania* dicitur, quia SS. Trinitas tum apparuit, Pater in voce, Filius in carne, & Spiritus ſanctus in columba. His tertiam aliqui addunt, nimirum manifeſtationem, qua Deum ſe eſſe declaravit Chriſtus, mutando aquam in vinum. Hanc domini manifeſtationem *Bethphaniam* dicunt ritualiſtæ, quia facta fuit in *domo*, quum nuptiis intereſſet. Inde propter triplicem Chriſti manifeſtationem hac die factam, apud antiquos *dies* vel *feſtum epiphaniarum* ſemper legitur, verum in hiſce faſtis ſecun-

dæ tantum mentio fit, ſcilicet epiphaniæ in die baptiſmi, utpote cujus obſervatio omnium antiquiſſima, & celeberrima eſſet ſecundum ea Chryſoſt. hom. 161. Tom. 5. p. 979, ubi ſeptem enumerat Chriſtianorum feſta. De duobus autem prioribus ſic ſcribit, πρώτη γὰρ ῥίζα τῶν ἑορτῶν, Χριστὸς ἡ κατὰ σάρκα γένεσις. δευτέρα ἑορτὴ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καθ' ἣν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ παραγινόμενος, ἔδειξε πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς ἀφάτου αὐτοῦ ἐυσπλαγχνίας τὴν συγκατάβασιν, *primum atque omnium feſtorum præcipuum, Chriſti ſecundum carnem nativitas; ſecundum feſtum, apparitio Chriſti, Dei noſtri, qua ad Jordanem accedens, omnibus hominibus ineffabilis miſericordiæ ſuæ condeſcenſionem oſtendit.* De *baptiſmo Chriſti,* ἐπιφάνειαν intelligit iterum *Chryſoſtomus*, hom. 74. Tom. 5. p. 524. Τίνος ἕνεκεν οὐχὶ ἡμέρᾳ καθ' ἣν ἐτέχθη, ἀλλ' ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐβαπτίσθη ἐπιφάνεια λέγεται; *quam ob cauſam non dies quo natus, ſed quo baptizatus eſt* ἐπιφάνεια *dicitur?* Et mox reſpondet: Ἐπειδὰν οὐχ ὅτε ἐτέχθη, πᾶσιν ἐγένετο καταδηλος, ἀλλ' ὅτε ἐβαπτίζετο. μέχρι γὰρ τούτης ἠγνοεῖτο τῆς ἡμέρας τοῖς πολλοῖς· καὶ ὅτε ἠγιόων αὐτὸν οἱ πολλοὶ καὶ οὐκ ᾔδεισαν ὅστις ποτὲ ἦν, ἄκουσον Ἰωάννου. c. 1. 26. *Quoniam non cum fuiſſet natus, omnibus innotuit, ſed cum fuiſſet baptizatus; ad illum enim diem uſque multis erat incognitus; & quod eum multi non agnoverint, nec ſciverint quiſnam eſſet, audi Joannem,* &c.

V. 23. Dæne þelfta dæg hataþ. *diem duodecimum vocant.*] Dies iſte etiamnum vocatur apud *Anglos* **the twelfth day**, nempe computando excluſive à die ineuntis anni, vel natale Chriſti; at in veteris eccleſiæ *Danicæ* faſtis *Runicis*, quos nobis exhibet *Olaus Wormius* in lib. III. Faſt. *Dan.* vocatur incluſive computando ÞRIMMIKI ÞIKR *threttandi dahr*, i. e. *dies tertiuſdecimus*. In chron. *Sax. Gibſ.* An. MLXVI. vocatur þelfta mæſſe-dæga.

V. 28. Sol-monaþ.] i. e. *Solaris menſis*. Nam apud *Cimbros* ſol vel ſola, *ſolem* ſignificat, ut in iſto *Voluſpæ*, ſtroph. 63. ſal ſer han ſtanda, *ſolu ſegra, palatium videt ſtare ſole pulchrius*: & in ſtroph. 4. ſol ſkein ſunnan a ſalar ſteina, *ſol ex meridie illuminabat lapides palatii.* Dictus autem erat *Februarius*, menſis ſolaris, quod ſol tum conſpicue verſus tropicum æſtivum regrediens dies longiores, clariores, & calidiores facit.

V. 33. Februarius fæþ, *ferus Februarius*] Fæþ apud *Anglo-Saxones* duplici gaudet ſenſu. primo enim ſignificat, ut Far apud *Cimbros*, & eſt *fortis, ferus, impetuoſus*; ſecundo ſignificat *vacuus, inanis, caſſus* à *Cimbrorum* far, *paucus, parvus*; & in utroque ſenſu, fæþ haud inepte dici poteſt. In primo ſenſu dicitur fæþ, haud ſecus ac *Septembris* infra, quod ventoſus, pluvius, & procelloſus plerumque menſis eſt; in ſecundo etiam, qui maxime proprius eſt, fæþ appellari jure poteſt, quod menſis quaſi vacuus, & deficiens eſt; utpote pauciores habens dies, quam reliqui omnes anni ſive pleni, ſive cavi menſes, præſertim anni, qui non biſſextilis eſt.

V. 37. Marian mæſſan, *Mariæ feſtum*] i. e. Feſtum purificationis *Mariæ*, quod nos **Candelmaſs**, & faſti veteris eccleſiæ *Danicæ* ſupra citati, ÞIKTINYIN *tindelmeſs* vocant.

V. 45. *Hyems terrefacta aufugit*] i. e. Ver incipit. A nono autem Februarii, ſeu quinto iduum, veris initium computant faſti *Romanorum*, ſecundum iſtud *Ovidii*, faſt. lib. II.

Quintus ab æquoreis nitidum jubar extulit undis
Lucifer, & primi tempora veris erunt.

V. 71. Hlyda healic, *hlyda inſignis*] *Martius* menſis vocatur apud *Anglo-Saxones* hlyð-monaþ. à verbo hlyðan, *Cimbrice* at hlioða, *reſonare, clamare, tumultuari*, quod procelloſus & nimboſus menſis eſt.

V. 205. Ærra liða, *prior litha*] *Junius* apud *Anglo-Saxones* vocatus eſt ærra liða vel liða, & *Julius* æfterra liða, *ſecundus litha*, vel *lida*. Sic dicti autem ſunt duo illi menſes, vel à *Saxonico* lið, *mitis, blandus*, unde liðan, *fovere, lenire*; vel à liðan, *transfretare, navigare*; nempe quod in iſtis duobus menſibus blanda & mitis ſit aeris ſerenitas, & navigari ſoleant æquora. he oferr fær lað in Gallia rice, *navigavit in Galliam. Bed.* E. hiſt. III, 19.

V. 222. Deodnes dyrling, *domini dilectus*] Poëta Johannem apoſtolum cum Johanne baptiſta hic confundere videtur.

V. 265. Feoð-monaþ] Ita Auguſtus ab *Anglo-Saxonibus* vocatus erat. apud antiquos autem *Anglos* peiden-monaþ, *weiden monath*, quod, ut *Beda* ſcribit de temporum ratione, cap. 13, Zizania, vel malæ herbæ maxime in hoc menſe abundarent.

V. 268. Hlaf-mæſſan dæg, *primitiarum feſtum*,] In *Anglorum* faſtis ante reformatam religionem **Lammas day.**

V. 484. Fægerust mægþa. risa wuldor, *pulcherrima virginum, fæminarum gloria.*] Supra autem beata virgo à poeta tantum vocatur Cyninges modor, *domini mater*, & infra cpena selost, *fæminarum optima*. De *Maria* enim virgine tam ſobrie ſentire & loqui ſolebat Eccleſia *Anglo-Saxonica*, ut ne poetæ quidem, ſupra quod opportebat, de ea ſcriberent. Sic etiam poeta ille, quiſquis fuit, qui ſervatoris res geſtas in harm. Evang. *Cott.* tradebat, nihil non de virgine, matre domini, ſanum & modeſtum ſcripſit, imò quum in ejus laudes furore quaſi poetico efferri videretur. Sæpiſſime eam vocat ſimpliciter *virginem, fæminam, mulierem, Mariam*: ut, thuo ſprac im thiu magat angegin, *tum reſpondebat virgo.* thuo habda eft if uuord garo Engil thef aluualden thero idefi tegegnef, *tum omnipotentis angelus mulieri reſpondebat.* thiu thiorna all forſtuod uuiſef manneſ uuord, *virgo bene capiebat omne ſapientis verbum.* Maria all bihelð, *Maria recondebat omnia.* &c. Altius aſſurgens eam vocat *virginem monialem*; *fæminam caſtam*; *ſanctam virginem*; *mulierem bonam*; *bonam virginem*; *beatam virginem*; *Dei virginem*; *omni-*

omnipotentis matrem; *mulierum, hominum, virginum pulcherrimam*: ut, munelica Magaƀ thar Maria uuaſſ miƀ iro ſunie ſaliȝ thiorna mahtigeſ moƀer, *ibi Maria, monialis virgo, beata virgo, mater omnipotentis erat cum ſuo filio.* endi ina thaƀ uuiƀ bihilƀ thiu thiorna githiudo, *& eum fœmina benedicta illa virgo aſpexit.* Ideſe ſconioſt ellero quiuo uulitigoſt, *fœminarum pulcherrima, formoſiſſima omnium mulierum.* Ni uuiſ thu quaƀ hie manum uureth theornum thinero ſiu iſ githungan uuiƀ, *noli, inquit ille, iraſci virgini tuæ, ea eſt enim caſta mulier.* therú helagun thiernum Marium thero guoƀun, *ſanctæ illius, & bonæ virginis Mariæ.* biuuanƀ ina miƀ uuaƀi uuiƀo ſconioſta fagoron fratohon, *fœminarum pulcherrima cum veſtimento, cum ornamentis ſpecioſis eum involvebat.* Fagar heleȝ thiorno thiu magaƀ, *virgo pulchra adoleſcens.* miƀ thero godeſ thiornun, *cum Dei virgine.* Ibiſ thero guoƀun, *bonæ mulieris.* thuo ni uuaſ langȝ te thiu thaƀ it ſan antfunƀa firio ſconioſta criſteſ muoƀer, *tum non longum tempus præteriißet, antequam id invenit mater Chriſti hominum pulcherrima.* Maxime autem furens duntaxat, *immaculatam mulierem*, & *ſanctam conjugem regis cœleſtis* vocat: ut, gruotta hie thuo Iohanneſ anƀ hieƀ thaƀ hie iru fulgengi uuell minniƀi ſia ſo milƀa ſo man iſ muoƀer ſcal iƀiſ unuuemma, *tum blandus eam compellabat Johannes, promittens, ſe immaculatam mulierem tam perfecte amaturum, quam quis matrem ſuam amare debet.* Liuuitun im thuo eſt an Galileo lanƀ Ioſeph endi Maria helaȝ hiuuiſki heƀan cyninges, *tum in Galilæam terram reverſi ſunt Joſephus & cœleſtis Regis conjux Maria.* Hæc paulo ſublimius, quam par erat, poeta ſupra ſe raptus; quæ tamen ſano & ſobrio ſenſu capi poſſunt; quem prorſus reſpuunt, non ſolum *Anſelmi, Bernardi* & aliorum ſcriptorum *Romanæ* eccleſiæ, ſed ipſius etiam eccleſiæ *Romanæ* ſacrorum officiorum de beata virgine blaſphema, quæ in libro *Anglice* ſcripto, cui titulus, *ſpeculum beatæ virginis*, congeſta hic piget recitare.

V. 315. Halig monaƀ] Id eſt *menſis Sacrorum.*

V. 255. Pinteр fylleƀ] *October* ſic ab antiquis *Anglis* dictus erat, quod in hoc menſe hyemalia tempora incipiebant. *Menſem quo hyemalia tempora incipiebant*, (inquit *Beda*) *Winterfylleth appellabant, compoſito novo nomine ab hyeme & plenilunio, quia viz. à plenilunio ejuſdem menſis hyems ſortiretur initium.*

V. 362. Anƀ fiр nihtum] Ita MS. ſed videtur deeſſe vox ƀрeo. Nam feſtum SS. *Simonis & Judæ* in omnibus antiquis martyrologiis deſignatur v. cal. Novemb. vel die XXVIII. *Octobris.* legendum ergo putamus ƀрeo] fiр nihtum.

V. 376. Blotmonaƀ] *November* vocatus eſt blotmonaƀ, à *Gothico* ᛒᛚᚹᛏᚨᚾ, *Cimbrice* ᚨᚾ ᛒᛚᚨᚾ, at blota. *Saxonice* blotan, *immolare hoſtias, ſanguine litare*; omnia autem à ᛒᛚᚹᚦ, ᛒᛚᚨᚦ, blod, *ſanguis. Blothmonath menſis immolationum*, (inquit *Beda* de temporum ratione, cap. XIII.) *quod in eo pecora, quæ occiſuri erant, diis ſuis voverent.*

V. 428. Æрра Iula, *prior Jula.*] Nam *Januarius* dictus erat æfteра Iula, *ſecundus Jula*; ut poeta *Dano-Saxonice* ſcribens vocem exaravit. à *Cimbrico* iol vel iul. de quo *Gudmundus Andreæ* in voce. Unde igitur iol originationem ſumpſerit in tanta vetuſtatis caligine non licet eſſe lynceum. *Anglo-Saxonice* autem ſcribitur geola, & dicuntur menſes æрра geola & æfteра geola; eoſque ſic dictos putat *Somnerus*, quòd alter præcedit & alter ſubſequitur *natale domini*, quod geol apud *Anglo-Saxones* appellatum eſt. Recte ſane. quia Chriſtianis placuit *natali domini* noſtri antiquum ſacrorum & feſtivitatis gentilium nomen IOL vel GEOL, tribuere; ut antiquum nomen eaſter ł eorтро ł eorтuр, ad *paſchale* feſtum denotandum tranſtulerunt. verum ut *Aprilis* vocatus eſt Eoſturmonaƀ, ut teſtatur * *Beda*, à dea Eoſtre, cujus feſtum celebrabant veteres arctoæ gentes, antequam nomen gentilis feſtivitatis ad ſignificandam *Chriſtianam* transferretur; ſic ab *Jolenſibus* ſacris & feſtivitatibus *December* primus, & *Januarius* ſecundus geola vel iula dictus eſt, apud eas gentes, antequam ad fidem converſæ nomen geol, geola, giul, iol, iola ad deſignandum feſtum *nativitatis* tranſtulerunt. Verum ob quam rationem arctoarum gentium *Saturnalia*, vel mediæ hyemis ſolennitates id nominis ſortitæ ſunt non convenit inter doctos. Alii, quorum ſententiam explodit Loccenius lib. I. cap. 5. Antiquit. *Sweo-Goth.* putant *Julias* has feſtivitates in honorem *Julii Cæſaris* primitus inſtitutas fuiſſe. *Georgius Buchananus* putat *Britannos Saturnalia Romanorum, Julia* vocaſſe, *Cæſaris* nomine pro *Saturno* ſubſtituto. Alii vocem Iul petitam volunt à *Græco* Ἴυλος, quod *hymnum* ſignificat quem lanificæ Mercurio cantare ſolebant, ut ex iſto verſu liquet:

Δενδαλίδας πύχουσα καλὰς ἤειδεν ἰούλους.
Farque parans ſalſum ſcitos cantabat iulos.

Didymus ait hymnum in laudem *Cereris* fuiſſe, quod ex *Semo Delio* annotat etiam *Athenæus*, lib. 14. & indicat *Theodoretus* libro de materia & mundo, ſic inquiens: *Ne cantemus Julum cereri, nec Baccho Dithyrambum.* Quod ſane optime ſenſui noſtro, & ludis iſtis *Jolenſibus* noſtratium competit, qui aut celebrantur poſt completa jam *cerere* horrea, aut quod novus jam annus

* Vide venerabilis *Bedæ* librum, quem de temporum ratione ſcripſit, cap. 13. Eoſturmonaƀ, *qui nunc paſchalis menſis interpretatur, quondam à dea illarum, quæ Eoſtre vocabatur, & cui in illo feſta celebrabant, nomen habuit: à cujus nomine nunc paſchale tempus cognominant, conſueto antiquæ obſervationis vocabulo, gaudia novæ ſolennitatis vocantes.*

ac verum tempus inſtet, *Cereri* denuo faciendum operandumque. Sed inquies, unde vox exotica & *Græca* & adeo exoleta boreæ populo eſſe nota aut familiaris poterit? Reſpondeo, alia & magis remota à *Græcis* tracta, quæ *Dani*, hodieque uſurpamus. Quid? nonne *fød* noſtras, i. e. *natus*, à *Græco* φύω *naſcor*, eſt? Nonne *kerling*, *vetula*, à χέρας? *Sinnep*, *ſanapi*, à Σινήπη? Et quo nihil utimur frequentius, *Smor*, *butyrum* à μύρον, & adjecto σ, σμύρον, *unguentum*? ſicut *Attici* pro μικρὸν dicunt σμικρόν. Hanc *Pontani* ſententiam ex *Stephani Stephanii* literis ad ſe miſſis citat *Olaus Wormius*, in lib. I. faſt. *Dan.* cap. VII. Improbatur vero à doctiſſimo *Olao Wormio* in notis ſuis ad cap. IV Hervarar Saga in verba iola apton, hiſce verbis; *Rectiſſime hæc à Pontano aſſeruntur, niſi quod vox* iul *Latioris aliquanto ſit ſignificationis, quam ut ſolum Cereris hymnum notet.* Revera enim in honorem & laudem *Cereris*, quæ noſtris Frigga vel freia, iol celebratum, ut auctor noſter cap. 14, & Olafs Saga, cap. 107 oſtendit; at non ſolo cantu ac hymno, ſed ludis etiam, compotationibus & omnibus feſtivi gaudii ſignis, ac bonis ominibus. Inde iola *genio indulgere*, iæla & iala, *confabulari*.

Porro ad hæc *Verelii* adjici poteſt ad refellendam *Pontani* ſententiam, iul iſtud *Cimbricum*, apud *Antiquos Anglos*, ante *Bedæ* tempora ſcriptum fuiſſe Giuli, & *Anglo-Saxonice* ȝeol, ȝeola, ȝehol, ȝehul, ȝeohol, quæ parum, aut nihil affinitatis cum *Græco* Ἴουλος habent. E contra *Cimbricum* iul vel iol deducendum videtur ab *Anglo-Saxonico* ȝeol, ȝehul; ȝe in í converſo, ut in iſur, *Saxonice* ȝeruƿ, *peracerbus*; igrænn, *Sax.* ȝeȝrene, *valde viridis*; & ſic in dialecto *Dano-Saxonica* præfixum ȝe in ı liqueſcit: ut in ıula vel ıul, à ȝehul vel ȝeul vel ȝeol, emphaticè ȝeula, ȝeola. Quamobrem ad rite inveſtigandam originem *Cimbrici* iul vel iuſa, indaganda prius eſt *Anglo-Saxonici* ȝeol vel ȝeul origo, de quo mox tractatum ibimus.

Gudmundus Andreæ, in *Angl-Saxonicis* etiam hoſpes, qui omnia ſua ab *Hebræo* fonte derivare affectat, iol neut. gen. plur. dupliciter conſiderat, vel ut in recentiori ſenſu idem ſignificat, ac iola dagr, iola hatïð, nempe feſtum natalitiorum Chriſti, vel ut ſignificat *ſolemnia hyemalia* longe ante Chriſtum natum, apud *gentiles*, imo apud giganteum genus, quod à *Canaanitis* transfugis oriundum tradunt, celebrata. In priori ſenſu dicit vocem ad *Iol*, vel *Hebræum* יֶלֶד *parvulus*, *puerulus*, non inepte referendum eſſe, ſcilicet, cum *nova progenies cœlo demittitur alto.* In ſecundo autem ſenſu de voce ſic ſcribit: *Quid ergo reſtat, niſi hos (nempe gigantes à Canaanæis oriundos) à jubilo Hebræorum ſibi ſumſiſſe exemplum & etymon rei.* feſtum enim Jubilæum à יוֹבֵל i. e. *productio*, & *intenſio clangoris buccinarum*, quæ ſunt cornua arietina, dictum eſt. Sed hæc tam perperam, ut refutatione non indigeant.

Olaus Wormius Faſt. *Dan.* lib. I. cap. XIV. non minus perperam iul à *Danico* huile, *quies*, deducendum cenſet. Menſes giuli (inquit) à converſione ſolis in auctum diei, quia unus eorum præcedit, alius ſubſequitur, nomina accipiunt. Hæc, ut verba *Bedæ*, integra citat. deinde conjecturas ſuas apponit in verbis, quæ ſequuntur. *A ſolſtitio hyberno, ni fallor, quod tum ſol quaſi quieſcere videatur antequam ad æquatorem propius accedat,* Huile *etiamnum apud nos quietem denotat*; at huile *quieſcere*, *facilis autem mutatio* h *in* g; *cum in ordine alphabetico vicinæ exiſtant, ac creberrime talium permutationem typothetæ feſtinans committat manus etiam in aliis. Quod ſi cum Scaligero* Giuli *legas, non incommode à feſto, quod tum temporis à noſtratibus celebrabatur, ac etiamnum* iuel *vocatur, derivabis.* Hic doctiſſimus vir, linguæ *Anglo-Saxonicæ* ignarus in qua *Danicum* iul, olim iol dictum, ſcribitur ȝeol, *&c.* ut ſupra oſtenditur, pro giuli, contra omnem analogiam, huile legendum vult. Præterea duos iſtos menſes, nimirum Decembrem & Januarium, à veteribus *Anglis* dictos *giuli* ſcribit *Beda*, non à viſa ſolis in ſolſtitio brumali *quiete*, ſed ab ejus *converſione* in auctum diei; ad *Anglo-Sax.* hpeol, hpel, vel ȝe-hpeol, ȝehpel; *Iſlandice* hiol, & huel, *rota*; manifeſte alludens. Quamobrem fruſtra ſunt omnia, quæ de facili permutatione h & g, & typothetæ errore ſcribit vir magnus. Nec minus diſplicet, quod ait nempe Giuli, τῶ Giul *plurale*, ſi ita legendum cum *Scaligero* eſt, à *Cimbrico* iul derivandum eſſe. cum ſupra oſtendi ex aliorum exemplorum analogia iul à giul potius petendum eſſe.

Quare jam ad inquirendum procedamus unde Giul *Anglorum* veterum, qui cum *Jutis* & *Saxonibus* in *Angliam* venerunt, & *Saxonum* ȝeol, emphatice ȝeola, deducenda ſunt. *Beda*, ut ſupra ejus verba teſtantur, à hpeol, hpel, cum ſyllabico augmento ȝehpeol, ȝehpel, *Cimbrice* hiol & huel, Giul & Geol derivanda putat. Ejuſdem opinionis videtur eſſe auctor menologii, quod extat ſoluta oratione *Anglo-Saxonice* ſcriptum in bibl. *Cott.* Tiberius, B. I. verba ejus ſunt: on ðam ðpelfran monðe byð an ȝ xxx daga. ſe monað is nemned on Leden Decembris. ȝ on ure ȝeðeode ſe ærra ȝeola, forðan ða monðas ðpegen rynon nemde anum naman. oðer ſe ærra ȝeola. oðer ſe æfterra. forðan de hyra oðer ȝangeð beforan ðæra runnan. æfter þe heo cyrre hiȝ to ðær dæȝes lenge. oðer æfter, *In duodecimo menſe ſunt dies*, XXXI. *Menſis hic vocatur Latine December, noſtra vero lingua prior Geola, quoniam duo ſunt menſes qui uno nomine gaudent, alter Geola prior, alter poſterior eſt.* Horum enim alter præcedit ſolem, priuſquam convertat ſe ad longitudinem diei, alter ſubſequitur. Hanc *Bedæ* ſententiam de nomine Giul, à hpel vel ȝehpel, hpeol vel ȝehpeol, confirmat, quod *Saxonice* ſcribitur cum h, ȝehul, & ȝehol, ut in legg. *Aluredi* R. cap. 39. duodecim à feſto Natalis domini dies vocantur XII dagas on ȝehol. Eam etiam iſtud corroborat, quod obſervat *Loccenius*, lib. I. cap. 5. Antiquit. *Sueo-got.* nempe in ſcipione *Runico-Norvagico* ad nativitatis Chriſti feſtum *Rotam* eſſe ad-

adpictam. Ultro id largitur *Verelius* in notis ad cap. IV Hervarar Saga, cui *Bedæ* ſententia non ſatisfacit. Non negat *Scandianos* Solſtitium utrumque *rota* deſignaſſe, uti in Calendario quopiam (inquit) ad Solſtitium æſtivum *rotam* inciſam vidi; ſed juxta nego eos propterea vocabulum Iul, quo antiquitus uſi, quoque jam eodem ſignificatu utimur, à converſione ſolis circa æquinoctium deduxiſſe. Alia converſio circa æſtivum Solſtitium iul dici debuiſſet.

Verelius igitur vocis originem & ſignificationem aliunde petendam cenſens, multis teſtimoniis contendit iul & iol antiquitus *commeſſationum* & *feſtivi gaudii tempus* denotaſſe, & quoniam commeſſationes iſtæ brumalibus ſacrificiis peractis inſtitutæ maxime publicæ & ſolennes eſſent, ideo iol, iolabod & iolaveitzla, κατ' ἐξοχὴν vocatas fuiſſe. Sententiam ſuam primum confirmat ex Olafs Saga, cap. 117.

Sigurdr var Þui vanr medan heidni var ad hafa Þren blot huern vetr; Eitt at vetrnottum; annat at medium vetri, Þridia at ſumri. En ſidan er Sigurdr tok vid Kriſtni hellt han teknunt hætti um veitzlornar: hefdi han a hauſt vinabod, en Jolabod a vetrin, oc baud Þa enn til ſin morgum monnum; Þridiu veitzlo hafdi han um paska oc hafdi Þa en fiolment, *conſuevit Sigurdus tria ſacrificia peragere qualibet hyeme, (anno,) unum ineunte hyeme, alterum media hyeme, tertium ineunte æſtate. poſtea vero quàm Chriſtianus factus eſt Sigurdus, conſuetum morem retinuit, quoad commeßationes: ita ut in autumno amicos ad ſe invitaret, media vero hyeme commeſſationes Jolenſes, invitatis quamplurimis celebraret; tertiam vero paſchatis tempore commeßationem inſtitueret, & eam quidem hominibus ſatis frequentem.* *Non pauca* (inquit) *hic obſervare licet; hyemis quidem nomine totum annum deſignatum, deinde tria ſingulis annis ſacrificia peracta, & in ſingulis ſacrificiis commeſſationes publicas inſtitutas; eam itidem, quæ media hyeme fiebat, cæteris longe ſolenniorem & vocatam* iolabod, *i. e. invitationem convivialem.*

Deinde ex Olafs Saga, cap. 108. citat *Alveri* reſponſum ad regem *Olaum craſſum*, qui indignanter accepiſſet *Trandhemenſes* midvetarblot & blotveitzlor inſtituiſſe: At hænder voru uſanner at Þeſſari ſauk, haufum ver ſagni han iolabod, oc vÿda i heraudum ſamdrykkiur. Ætla bænder ei ſua hnept til iolaveitzlor ſinnar, at ei verdi ſtor afhlaup, oc druckio menn Þad leingi ſiÞan. Er a more mikill hafud ſtadur, oc hus ſtor, en bygd mikil umhuerfis. Þicker monnum Þar gott til gledi, at drecka morgum ſaman. negabat ruſticos iſtius criminis reos eſſe. Celebravimus, inquit, feſtiva gaudia, & hilaria Iolenſia, atque compotationes late per territoria; non enim tam parce inſtruunt ruſtici convivia ſua Iolenſia, ut non ſuperſint magnæ reliquiæ continuandis compotationibus. præcipua hic in More civium eſt multitudo, & ædificia ampla, frequenſque circum circa vicinitas, quæ omnia ad augendam lætitiam faciunt, ut multi una compotationibus indulgeant. *Ex his jam* (inquit *Verelius*) *manifeſtum eſt*, iol, iolabod, & iolaveitzla *comeſſationes fuiſſe ſacris hyemalibus, quæ* midvetrar blot & haufud blot *dicebantur.* Deinde addit, *vocavere menſes illos* [Decembrem & Januarium] *Angli pariter ac Scandiani ex ſacrorum conviviorum feſtivitate* iol; *non vero à converſione ſolis vel rota, Giuli priorem & poſteriorem. Denique*, inquit vir doctiſſimus, & ſeptentrionalium antiquitatum indagator ſummus, *totum hoc gaudiorum Iuliorum tempus cornu erecto & Cereali liquore impleto in calendario Runico expreſſerunt.* Multa etiam alia citat huc facientia, ut iſta ex Olafs Saga, cap. 144, Þar var Jolaveitzla mikil oc ſamburdar aul; marger voru bænder Þar i torpinu oc druku aller ſamt um iolin, *apparata ibi erat commeſſatio Iulia, & compotatio ex collatis ſymbolis, frequenſque in prædio iſto ruſticorum turba unà compotabant per feſtivitatem Iuliam.* Oc er komo midiol, for Þorar, oc aller frulſingiar mid honum til maga ſins, ſkyldi han Þar dreka en efra hlot iolanna, *conſumpta dimidia parte* iol, *profectus eſt Thorrerus cum omnibus ingenuis ad affinem ſuum, ut ibi quod ſupererat de* iol, *compotando traduceret.*

Hæc *Verelius* ad probandum, id quicquid eſt vocis, iol *commeſſationes, compotationes, convivia, ſympoſia* indicare ſacris hyemalibus haberi ſolitas. Sed miror virum maximum vocis originem pro ſuo acumine in ol, *cereviſia*, & metonymice *convivium*, *compotatio*, non vidiſſe. In Lexico ſuo *Scandico* ol, inquit, proprie eſt *cereviſia*, ſed ſæpius accipitur pro *convivio.* Inde olgiora, *convivium inſtruere*; olſtemna, *convocatio ad convivium*; olbodiu, *invitatus ad convivium*; & ſupra ſamburdar aul, i. e. ol, *compotatio, ſympoſium ex ſymbolis.* Imo *cornua* illa emblematica *Cereali liquore* repleta, quibus *julia* feſtivitas in calendario *Runico* expreſſa erat, ad derivandum iol ab ol plane quaſi indigitant. Quinimo *Gudmundus Andreæ* aliquid τοῦ ol in ſuo iol videre ſibi videbatur, *feſtum autem* (inquit) *hoc ab* ol, *cereviſia, tanquam Bacchanalia ipſis auſpicari injunxit.* Sed dices hic forſan, quid *Verelio* adeo viſum obſtruit, ut iol ab ol derivandum non cerneret? *Reſp.* præfixum ȝ, quod eſt augmentum ſyllabicum adaugens vocum ſignificationes quibus præfigitur, & eas emphaticas reddens. Audi, quid dicit *Gudmundus Andreæ*, in notis ſuis ad ſecundam ſtrophen *Volu-ſpæ*: ȝvide: *præfigitur vero* ȝ *quod eſt particula intenſiva, velut & in vocibus* igilldе, intenſum pretium; iſurt, perquam acerbum; igrænn, valde viridis. particulæ autem intenſivæ ȝ apud *Cimbros* & *Scandianas* gentes reſpondet ȝe *Anglo-Saxonum*, de quo diximus ſupra, cap. IX. reg. 17. quod auget, intendit, & ampliat ſignificationem verbi, cui præponitur, eamque magis perfectam & emphaticam reddit. Inde evenit, quod i=ol *Cimbricum*, *Anglo-Saxonice* ſcriptum ȝeol, & *Dano-Saxonice* iul, o in u facile mutato, ope intenſivi præfixi i & ȝe, faciunt ol, ol, *commeßatio, compotatio, convivium, ſympoſium*, Emphatice & κατ' ἐξοχὴν deſignare *commeßationes* & *conviviales iſtas ſolennitates*, quæ ſacris hyemalibus conjunctæ erant, utpote omnium principes & maxime publicas. Verum iterum forſan objiciens quæres,

cur *Beda*, ſi ita res eſt, aliunde veterum *Anglorum* Giul deducendum cenſeret; nempe à hpel, ȝe-huel vel hiol? *reſpondeo. Beda* de temporum ratione ſcribens, ut mathematicus, aſtronomicam notationem, quæ retrogradum ſolis motum ſive converſionem ejus in auctum diei ſubindicaret, Grammaticæ prætulit. Nam, *Bedâ* florente circa annum DCC. cùm Solſtitium in XVII diem Decembris incideret, die XXV ejuſdem menſis, cum *Julia* celebrarentur, Sol jam tum in auctum diei, quinque dierum curſu, à tropico brumali, verſus æſtivum, reverſus erat. Hactenus de ſacris iol, iul, ȝeol, ȝiul, dictis, à quibus duodecimus & primus menſis anni Juliani, primus & ſecundus ȝeola vel iola denominati erant. Duodecimus vero ſic denominatus eſt, quòd in ejus die XXV, octavo nempe Calendas Januarias, quem cum Solſtitio brumali coincidiſſe credebant antiqui, & anni ſui caput fecerunt, prima iol ſive feſtivitates Iolenſes celebrari cum ſuis ſacris cœperunt. Continuari autem ſolebant hæ feſtivitates per multos dies, uſque, ut putat *Verelius*, ad XIII diem Januarii, & deinde cum ſacrificiis ſuis renovari & repeti circa finem Januarii & initia Februarii, unde ſecundus ȝeola vel iola, apud *Anglo-Saxones*, *Januarius* dictus eſt.

Supra dixi Antiquos *Arctoi orbis* incolas *Solſtitium* ſive medium hyemem in XXV diem Decembris, ſive octavum calendas Januarias incidere, credidiſſe. Nam, ſolemnia hæc longe ante Chriſtum natum celebrata ſunt apud ethnicos, imo forſan tum primum celebrari cœperunt, cum Solſtitium in XXV diem Decembris cadebat, nempe circa annum conditi mundi MMMDLVIII. hoc eſt ante natum Chriſtum CCCXC.

Quinimo *Gudmundus Andreæ* ſolennitatem hanc gentilem primitus, non in XXV die Decembris, ſed in Januario, ut nunc ſunt periodi, ſub ingreſſu ſolis in Aquarium, nempe in initio menſis *Thorri*, cum Solſtitium brumale in id tempus incideret, celebratam fuiſſe putat; quod fidem ſuperat, quia Solſtitium brumale incidit in initium Januarii, ſive *Thorri*, vel *Thoræ* circa annum mundi conditi MMDCX. hoc eſt ante Chriſtum natum ann. MCCCXXXVIII. utcunque vero hæc res ſe habeat, certum eſt ante multa retro ſecula & Januarium habuiſſe ſua iol, unde æftepa ȝeola, vel æftepa iula, menſis ille dictus eſt.

V. 443. Nu ȝeſinðan maȝon. haliȝſa tiid. þe man healðan ſceal. ſſa bebuȝeð ȝeboð. ȝeonð Bpÿtenpica. Saxna Lÿninȝeſ, *nunc autem invenire poſſumus ſanctorum feſta, ſicut poteſtas Saxonum Regis ea obſervanda jubet per Britanniam.*] oſtendunt hæc verba, Primo Menologium hoc noſtrum commune vel *Pananglicum* eſſe, in quo particularium ſanctorum & martyrum nomina, quos *topicos* vocant, in Eccleſiæ *Anglo-Sax.* faſtos nondum reducta erant. Secundo oſtendunt menologium eccleſiæ *Anglo-Sax.* fuiſſe proprium, quod ſanctis exteris & peregrinis faſtos ſuos non amplificavit. Quare fruſtra in eo quæruntur nomina multa ſanctorum, quæ in menologio *Cottoniano* altero, quod infra in ſecundis notis citatur, congeruntur. Tertio ex iis non minus conſtare videtur hos eſſe veros ac indubitatos eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ* faſtos, ex ſoluta oratione duntaxat in vinctam converſos, qui à privato nullo pro libitu ordinati erant, ſed jubente rege, quiſquis ille fuit, &, ut ex more gentis *Anglo-Saxonicæ* par eſt credere, non Rege ſolo auctore, verum etiam accedante conſenſu ſenatus, qui MYCEL GEMOT vel WITENA GEMOT vocari ſolebat, ſine quo regibus, quod regnum & eccleſiam ſimul ſpectaret, ſtatuere aliquid, pacis maxime temporibus, mos non erat. Quarto oſtendit hic locus menologium ſcriptum fuiſſe, poſtquam uni monarchæ, Regulis deletis, tota *Anglo-Britannia* ſubjecta erat. Denique notandum eſt cum menologium hoc à rege & ſapientibus ſuis conſtitutum eſſet, non ingens volumen eccleſiæ faſtos poſtulaſſe, creſcente vero cum tempore ſanctorum oſtentandorum ſuperſtitioſa eccleſiarum æmulatione, adeo creſcebat etiam numerus ſanctorum, ut non modo ſinguli fere dies rubrica notarentur, ſed unus idemque dies duorum pluriumve ſanctorum martyrumve memoriæ ſacraretur. Porro obſervandum eſt, quàm parum ſit diſcriminis inter Eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ* & *Anglicanæ* reformatæ faſtos. Iidem fere ſancti in ambobus, & non multùm diſpar feſtorum numerus. Sic etiam Deo cogitationes, & actiones hominum, ipſis inſciis, regente, Reformatores noſtri eadem de SS. *Euchariſtia* ac Paſchalis illa homilia, Eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ*, quæ quater apud nos edita fuerit, definiverunt.

V. 483. Haſuc ſceal on ȝloſe ȝepunian, *accipiter in clivo vel rupe habitabit.*] vel in fiſſuris clivorum aut rupium. Nam apud *Cimbros* klif, n. g. in gen. klifs, eſt *rupes*, *clivus*, & *trames in clivo ſaxoſo difficilis*. *Rupes* autem klif dicitur à klif, *findo*, quod facit in præt. klauf; Inde verbalia, klofe, *fiſſura*; & ſynecdochicè *fiſſura montis*; klauf, *ungula fiſſa*, *fiſſura biſida*; hliufr, vulgo gliufr, h in g mutato, *montium* & *rupium hiatus* & *fiſſuræ*, per quas flumina præcipitantur; klof, *fœmorum intercapedo*; denique *Anglo-Saxonicum* ȝlof, *chirotheca*, à fiſſuris vel intercapedine digitorum ſic dicta. An vero ȝloſe in hoc loco *clivos* & *rupes*, in quibus ſopiunt, nidificant, & pullos alunt accipitres, an falconarii *chirothecam*, an denique aliud quid deſignet, mihi incognitum, penes lectorem ſit judicium.

Hacte-

Hactenus quæ notare viſum eſt in Eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ* faſtos, *Dano-Saxonice*, regnante *monarcha* aliquo, ſcriptos. Jam autem concludere omnia lubet cum Tabella, in qua nomina menſium anni *Juliani* ſive menſium *ſolarium* ſeptentrionalia ob oculos lectoris ponuntur.

Nomina menſium ſolarium Septentrionalia.

	Anglo-Saxonica	*Francica Carli M. Imp.*	*Iſlandica.*	*Danica.*	*Suedica.*
Januarius.	Se ꝼoꝛma monaþ, æꝼtepa ȝeola ł iula.	Uuinter-monath vel uuinter-monat.	Midſvetrar-manudr.	Glugmanet, Iſmanet.	Thora, thorri.
Februarius.	Solmonað.	Hornug vel hornung.	Foſtengangs-manudr.	Goie, blinde-manet.	Goia.
Martius.	Hlyda ł hlydmonað.	Lentzin-monath vel lentzmonat.	Jaffndegra-manudr.	Thormanet.	Blida.
Aprilis.	Eaꝛtepmonaþ.	Oſtarmanoth ł oſtermonat.	ſumar-manudr.	Faremanet.	Varant.
Maius.	Maiuꝛmonað.	Uuinne-monath vel uuunne-monat.	Fardaga-manudr.	Maymanet.	Maji.
Junius.	Sepe-monað. mid-ꝛūoꝛ-monaþ, Æꝛꝛa liþa, Iuniuꝛ monaþ.	Brach-manoth, Brach-monat.	Nottley ſa manudr.	Skerſommer.	Hovilt.
Julius.	Medmonað, Mædmonað. Æꝼtepa liþa, Iuliuꝛ monað.	Heuuin-manoth vel heuumonat.	Madka-manudr.	Ormemanet.	Hoant.
Auguſtus.	ꝼeod-monað, Auȝuꝛtuꝛ monað.	Aran-manoth ł Arn-monat.	Heyanna-manudr.	Heſtmanet.	Skortant.
September.	Haliȝ-monað, haꝛꝼæꝛt monað.	Uuintu-manoth herbſtmonat.	Addrata-manudr.	Fiskmanet.	Hoſtmonat.
October.	Se teoþa-monað, haliȝ-monað.	Uuindu-manoth, Uinmonat.	Slatrunar-manudr.	Sede-manet, riid-manet.	Slactemonat.
November.	Blot-monað.	Herbiſti-manoth. uuindemonat.	Rydtrydar-manudr.	Slagte-manet. Winter-manet.	Winter-monat.
December.	Midpinteꝛmonaþ, Æꝛꝛe Ȝeola vel Iula.	Heilag-manoth, Helig-monat.	Skamdeigeſ-manudr.	Chriſt-manet.	Jula-monat.

Verum quoad nomina, quæ *Karlus Magnus* menſibus impoſuit, eorum nonnulla paulo aliter ſcripſit *Fr. Junius* F.F. id gloſſario ſuo MS *Francico*, quod ſervatur in bibl. *Bodleiana*; hoc modo:

Januarius. Uuintermonet vel uuindermanoth.
Februarius. Hornung, vel hormunc vel orming.
Martius. Lentzmonet vel lentzinmanoth.
Aprilis. Oſtermonet, vel oſtarmanoth.
Maius. Uuûnnemonet vel uuinnemanoth.
Junius. Brachmonet vel brahmanoth.
Julius. Heumonet ł heuuin-manot ł vain-M.
Auguſtus. Arnmonet vel aranmanoth.
September. Herbſtmonet vel uuintumanoth.
October. Uueinmonet vel uuindrumanoth.
November. Uuindmonet vel herbiſtmanoth.
December. Heiligmoneth vel heilagmanoth.

Nominibus menſium *Solarium* ſeptentrionalibus libet quoque & *Lunarium* adjicere nomina, quæ apud antiquos *Anglorum* populos, ut * *Beda* memorat, habuerunt. Hæc autem exhibet XIII menſium *Lunarium* annus *intercalaris*, ut in ſubjecta tabella depingitur:

Januar.	Giuli poſterior.	*Julius.*	II. Lida.
Februar.	Solmonath,	† *Emboliſmus.*	III. Lida.
Martius.	Rehdmonath.	*Auguſtus.*	Weidmonath.
Aprilis.	Eoſturmonath.	*September.*	Haligmonath.
Maius.	Trimilchi.	*October.*	Winterfyllith.
Junius.	I. Lida.	*November.*	Blotmonath.
		December.	Guili prior.

Lunaris hic annus, cum emboliſmus eſſet, à tribus *lidis* TRILIDI dictus erat, & in eo, hoc obſervandum eſt, quod Lunares menſes ſolaribus non reſpondeant. Nam primus incidit in Januarium & Februarium, ultimus in Decembrem & Januarium, & ſic de cæteris, quorum quiſque partem ab uno ſolari, partem ab alio ſumit, niſi accedat emboliſmus, qui uno ſolari totus clauditur. Hoc animadvertendum duxi, ut docti videant, an auctorum veterum *enantiophaniæ* de ſacrorum hyemalium **midvetrar blot** dictorum, & feſtivitatum *Jolenſium* tempore, quæ tot eruditorum ingenia exercuerunt, hujus unius conſideratione, nempe quod menſium initia mobilia fuerint, conciliari poſſint.

Inter Lunares autem menſes, *Martius* vocatus eſt *Rehdmonath*, à deâ illorum *Rhedâ*, cui in illo ſacrificabant. & Maius *Trimilchi*, quod tribus vicibus per diem in eo pecora mulgebantur. Ita *Beda*. Ego vero cum menologiſta noſtro *martium* potius *Rehdmonath* denominatum cenſeo à *Saxonico* ꝑeꝺe, *ſævus, ſeverus*: ꝺænne cẏmeꝺ hꝑime ȝehẏꝑꝛteꝺ. haȝol-ꝛcuꝑum ꝼæꝑꝺ. ȝeonꝺ miꝺꝺan ȝeaꝑꝺ. Maꝑtiuꝛ ꝑeꝺe. Cæterorum menſium nomina, quatenus ego potui indagare, ſic explicata paucis accipe. Inter nomina *Carolina*, *Januarius* dicitur *Uuintermanoth*, ab hyeme tunc maxime rigida. *Februarius*, *Hornung*, &c. i. e. *Mœrens, plorans, flens.* pluviæ enim ob quas Februarius notabilis, cœli *Lachrymæ* ſunt. *Martius*, *Lentzinmanoth*, id eſt *veris menſis*. Aprilis, *Oſtarmanoth*, i. e. *paſchalis menſis*. *Maius*, *Uuûnne manot* vel *Uuinnemanoth*, i. e. *gaudii menſis*. Junius, *Brachmanoth*. de quo ſic *Kilianus*: **Braeck-maend**, *Junius menſis, quo agri repaſtinantur, arvaque & vineta aratris & ligonibus paſſim franguntur. Julius Heuu-monat*, i. e. *fœni menſis. Auguſtus*, *Aran-manoth*, *ariſtarum menſis. September*, *Herbſtmanoth*, *autumni*, *vel meſſis menſis*: & *Uuintumanoth. October*, *Uuindumemanoth*, *vindemiæ menſis*; & *uuinmonat*, *vini menſis. November*, *Uuindtmonat*, *ventoſus menſis*, & *Herbiſti-manoth. December*, *Heilag-manoth*, *ſacer menſis*. nempe à *natali Jeſu Chriſti*, & *feſtis* quæ continuo ſequuntur. Inter *Iſlandica* nomina *Januarius* vocatur **miðſvetrarmanuðr**, i. e. *mediæ hyemis menſis*; *Februarius*, **foſtengangsmanuðr**, ut ego conjicio, à *proceſſione* in capite jejunii quadrageſimalis, vel *die Cinerum*; *Martius*, **jaffndegramanuðr**, *æquinoctii menſis*; *Aprilis*, **ſumarmanuðr**, quod ab eo computant *Iſlandi æſtivum anni dimidium*; *Maius*, **farðagamanuðr**, *ſerenorum dierum menſis*, vel dierum itineribus opportunorum menſis, vel forſan à **fær**, *Danice* **faar**, *ovis*, quod tum parere in *Iſlandia* oves inciperent; *Junius*, **Nottleyſamanuðr** *menſis ſine noctibus*; *Julius*, **maðka manuðr**, *vermium menſis*, qui ingentem vermium & inſectarum copiam producere ſolet; *Auguſtus*, **heyannamanuðr**, *fœni menſis*; *September*, **Aðdraatamanuðr**; *October*, **ſlatrunarmanuðr**, *Cædis menſis*, utpote in quo pecora occidebant; *November*, **Rýðtrýðarmanuðr**; *December* **Skammdeiges manuðr**, i. e. *curtorum dierum menſis*.

Dani vocant *Januarium* **Jiſmanet**, *glaciei menſem*, & **Glugmanet**, *feneſtrarum* vel *foraminum menſem*, quæ tum temporis claudi ſolent. *Februarium*, **blidemanet**, *blandum menſem*, & **Goie**, vel **Goe**, de quo ſic *Gudmundus Andreæ*: **Goe**, f. g. Nomen menſis, quo ſol piſces permeat, ita denominatus à filia *Thori* regis *Finlandiæ* vetuſtiſſimi. *Martium*, **Thormanet**, de quo ſic *Arngrimus Ionas Iſlandus*, crymogeæ lib. 1. cap. 4. A *Thorre* (quem *Thorronem* vocant) *Gotlandiæ*, *Finlandiæ*, *Kuenlandiæ rege*, &c. Menſis *Norvagorum* & nunc *Iſlandorum* nomen habet **Thorre**. Et *Gudmundus Andreæ*: **Þorre**, proprium nomen Regis olim *Quenlandiæ*, à quo menſis, dum Sol Aquarium peragrat, nomen adhuc retinet. Sequens vero **Goe** ab ejus filia. Sed apud *Danos* **Goe** præcedit. *Aprilem* vocant **faremanet**, ab **at fara**, nunc **að fare**, *Saxonice* ꝼaꝑan, *proficiſci*; utpote qui menſis eſt itineribus aptus. *Maium* autem nominant **May-manet**, non à *Danico* verbo **at Maye**, ut putat *Olaus Wormius*, ſed à *Maio* Latinorum, à quo verbum **at Maye**, *frondibus* ac *floribus decorare*, derivandum eſt. Sic enim *ſpini flores*, qui in *Anglia* ineunte Maio germinare ſolet, **May** i. e. *Maium* vocant *Angli*, & **to go a Maying** eſt *Kalendis Maiis ad carpendos & colligendos flores & frondes, & cædendos vireſcentes ramos exire. Junium*, **ſkerſommer**, hoc eſt *claram* & *ſerenam æſtatem* vocant. Et *Julium* **ormemane**, i. e. *Anguium* vel *vermium menſem*, qui tunc quaſi redivivi prodire ſolent, & animalia reliqua infeſtare. *Auguſtum*, **Høſtmanet**, *autumni menſem* vocant. Et *Septembrem* **Fiskmanet**, quaſi *piſcationibus idoneum menſem*. *October*, **Sædemanet** dicitur, quod tum *frugum ſemina ſerere* ſolent, & **rýðmanet**. *November* vocatur **ſlagtemanet**, quod tum *occidere* ſolent *pecora*; & **wintermanet**, ab *ineunte hyeme*. Et *Decembrem* vocant à *Chriſto* nato **Chriſtmanet**.

---

* Vide librum *Bedæ*, De temporum ratione, cap. XIII. † Vel menſis intercalaris.

Apud

Apud *Suedos*, *Januarius* Thora, & *Februarius* Goia, à *Thorre* & ejus *filia*, dicuntur. *Martius*, blida vocatur, forsan quod apud eos *blandus* est *mensis*. *Aprilis* Varant, ut apud *Danos*, faremanet dicitur, scilicet quod mensis *itineribus* commodus est. Maij est à *Maio*. *Junius* Hovilt. *Julius* hoant. *Augustus* vocatur skortant, i. e. *deficiens*, vel *abbrevians*, quod tum dies deficere, & abbreviari sentiuntur. *September* Hostmonat, *autumni mensis*. *October* Slactemonat, ab *occisis pecoribus*. *November* wintermonat, ab *ineunte hyeme*. Et *December* Jylamonat, à festo *Julio*, dicitur.

Denique ut ultimam huic capiti de poëtica *Anglo-Saxonum* manum admoveam, coronidis loco, lubet adjicere regulas & observationes nonnullas de veteri poësi *Danica*, ex *Olai Wormii* literarum *Runicarum* appendice, quia *Anglo-Saxonum* poësi aut plane conveniunt, aut ab eâ usque adeo non alienæ sunt.

Rhythmorum veterum infinita fere sunt genera..... nec inter hæc recensebatur illud genus, quo jam ludunt nostrates totum artificium in ὁμοιοτελεύτοις ponentes.

Certis vero stropharum numeris hoc metri genus alligatum non est, sed materiæ ubertas legem numero præscribit, adeo ut quandoque unica sufficiat.

In his artificium spectatur, tam rhetoricum, quam poeticum. Poeticum in quantitate & harmonia consistit.

Harmonia quæ rhythmum reddit sonorum, & suavitatem ei conciliat, in literis & syllabis consistit.

Harmonia in literis hæc est, ut in quovis districho tres sint trium vocum initiales literæ plane similes.

Has literas peculiari nomine ᚼᛁᚦᚺᛅᛚᚦᛁᚱ, *seu* literas sonoras *vocarunt, eò quod magna pars suavitatis soni ex iis dependeat. Harum autem, ut legitimus fiat usus, hæ regulæ attendendæ veniunt.*

1. *Consonantes sonoræ prorsus debent esse eædem tam in priori, quam posteriori versu.*

2. *Illarum duæ sunt in priori, una in posteriori versu, vel vice versa, una in priori, & duæ in posteriori, nunquam omnes tres simul in eodem. Hinc versus* *ᚼᛁᚾᛞᛁᚾᚴ, hending *dicti dividuntur in* ᚺᚾᛁᚦᚼᛁᚾᛞᛁᚾᚴ, snidhending, *seu* semicomprehensionem; *&* ᛅᛚᚼᛁᚾᛞᛁᚾᚴ, *seu* totalem comprehensionem. *ac in districho prior versus* ᚺᚾᛁᚦᚼᛁᚾᛞᛁᚾᚴ, snidhending *dicitur, quia* partem *saltem continet artificii; posterior* ᛅᛚᚼᛁᚾᛞᛁᚾᚴ, alhending, *qua priori cùm adjungitur totam complet structuram.*

3. *Vocales omnes eandem reddunt harmoniam. Quarum una, si bis ponatur in priori, & semel in posteriori versu, perfecta est harmonia, vel si in priori versu ponas A, E, in posteriori I, nil refert, nec turbatur harmonia, quia omnes vocales ejusdem sunt valoris in Harmonia.*

Valet etiam hæc *Wormii* regula de diphthongis, quæ eandem inter se, & cum vocalibus reddunt harmoniam. Et perinde se ostendit, quod observationem fugit nostram in *Anglo-Saxonum* carminibus, ac in *Scaldorum*: ut in istis paraphraseos *Geneseos*:

Ac he bið a þice.	Ac liggað me ymbe.	Adam and Eue.	Ac ic can.
Ofer heofon.	Innen benda.	On eorþþrice.	Eall þra geape.
Ibe and unnyt.	Him ða Adam.	Oððæt he Adam.	Engla gebynðo.
On ðone eagum plat.	Eft anfpaþode.	On eorþðrice.	Oð þ Adam.

Harmonia in syllabis ea est, qua in quovis versu præter literalem harmoniam duæ ponuntur ejusdem soni syllabæ.

Harum autem syllabarum consonantia, vel exacta est, vel aliqualis.

Exacta censetur in qua syllabæ harmonicæ iisdem tam vocalibus, quam consonantibus constant: ut in illo Ciceronis, non instituti, sed imbuti.

Aliqualis dicitur, quando in consonantibus est similitudo, sed in vocalibus discrepantia: ut in

---

* De quo sic *Olaus Verelius* in voce. Hending in *Edda* est *harmonia*, cum unus rythmus adprehendit alterum, & pro diversa collocatione rythmi in carmine *Scaldico* diversa sortitur nomina. E. g. Adalhending, vel Alhending, *plena harmonia*, & ponitur in secundo versu. Snidhending, *semiplena harmonia*, & semper est primus versus cujusque distichi; hinc diversæ figuræ carminis & nomina. Allhent, detthent, dunhent, frumhent, hluthent, lidhent, oddhent, ridhent, samhent, skialfhent, skothent, snidhent, stamhent, vidhent, þrihent. Nomina hæc sunt carminis heroici, sed pro diversa collocatione rythmi in quolibet membro, v. *Eddæ* partem Hliods grein. Hactenus *Verelius*. *Hendingorum* autem sive distichorum literas sonoras habentium exempla in qualibet *Volu-spæ* strophe habes: ut

Meire og minne	Gab Ginunga	Sol skein sunnan	Nott oc Nidum
Mogu heimdallar.	Enn Gras huerge.	A salar steina.	Nofn vngafu.

Istiusmodi sunt omnia *Satyrographi*, si versus illius in distichis, ut structura postulat, scribantur: ut,

I shope me into shrubs,	Went wide in this world,	In setting and sowing,
As I a shæp were.	Wonders to hear.	Swonken full hard.

Carmina multa etiam alia istiusmodi in *Anglo-Saxonum* libris poeticis hic illic reperiuntur: ut,

Sceop ða ȝ scyppende.	Ham ȝ heahgetl.	Helle hearar.	Leond golen gyn.
Scippend upe.	Heofena picer.	Heapde niðar.	And fæn cyle.

illo

illo ejuſdem auctoris, non docti, ſed facti, *ubi* o *&* a *diſcrepantiam gignunt, ac ſemiconſonantiam conſtituunt. Heic obſervandæ veniunt hæ regulæ.*

In priori diſtichi verſu ſufficit conſonantia aliqualis, ſed in poſteriori ſemper debet eſſe exacta.

Dictiones, in quibus harmonia conſiſtit, ſe immediate ſubſequi non debent.

Artificium oratorium in rythmis obſervandum concernit tam res ipſas quam verba.

Verba ſunt ſelecta, emphatica, tropis variis, & allegoriis modificata.

In hiſce nec Græcis cedunt, nec Latinis; Metaphora enim, ſynecdoche, & metonymia illis uſitatiſſima, fabulas habent proprias in libro Eddæ deſcriptas, ad quas alluſiones fiunt frequentiſſimæ.

Ex diſcurſu Magni *Olavii* de poëſi veteri *Danorum*, ſive *Iſlandicâ*.

Nec in poëſi noſtra pauciores cautiones, licentiæ, tropi & figuræ uſurpantur, quam in re metrica apud Latinos *poëtarum principes. Tot præterea in veterum cantilenis (quas ſtudioſe affectarunt) pulchra inveniuntur hyperbata, ut unico ſæpe rhythmo duas vel plures materias alternatim ſibi reſpondentes concluſerint. Tot in illis logogryphi & luſus metaphorici ingenioſe confecti animadvertuntur, ut ipſis etiam Rhythmiſtarum coryphæis nodus pene ſit Gordius, & lectores verba quidem intelligentes, rei parum aut nihil ſapiant.*

Etſi enim formulæ Eddicæ, appellationes rerum multiplices & longe petitæ quodammodo deſcribi, & Latine *nominari queant; vocum tamen ſplendor, elegantia grandis, & genuina proprietas, prout in lingua noſtra ſonat, exhiberi & oſtendi nequaquam poteſt. dulcius hic ex ipſo fonte bibuntur aquæ.*

Quantum hæc cum iis, quæ ſupra tradidimus, conveniunt facile lector animadvertet. Verum una eſt *Wormii* obſervatio, quæ noſtra manifeſte impugnat de ſyllabarum quantitate: *Heic*, inquit, *nec ſyllabarum attenditur quantitas ut apud Latinos.* Canon hic verus necne ſit, nobis in *Scaldica* poeſi haud adeo verſato judicare non licet. In iis forſan tenet, ubi ordo verborum, ut in iis quæ *Wormius* citat, ad ordinem communem loquendi prope accedit. at in *Scaldicis*, ubi diſpoſitio verborum præpoſtera & convulſa eſt, & non tantum à ſimpliciter loquentium, ſed ornate dicentium ordine, ut in *Anglo-Saxonicis* ſemper, maxime aliena eſt, fallere hanc *Wormii* Regulam, vero ſimillimum eſt. Nulla enim ratio dari poteſt cur voces in carminibus ita contra, non naturam tantum, ſed artem loquendi rhetoricam, tam intricato & turbato ordine tranſpoſitæ eſſent, niſi id lex metri, & pangendorum carminum ratio requireret.

NOTÆ SECUNDÆ IN MENOLOGIUM DANO-SAXONICUM,

Deſumptæ ex alio Menologio *Saxonico* ſoluta oratione ſcripto, quod mutilum etiam extat in bibliotheca *Cottoniana*, *Julius*, A. 10. 2.

V. 6. On ðy eahteoðan dæg] Sic *Menol. Sax.* on ðone eahteðan geohheldæg bip þær monþeſ fruma. ðe man nemneþ Ianuarius. þ ir on ure geþeode. re æfterra geola. ⁊ on þone eahteþan dæg rceopan Criſt naman æfter ealdre piran. re nama pær on Iudeirc IHS. and on Greciſc SOTER. ⁊ on ure geðeode HÆLEND:.

V. 20. Fulpiht tiid ecer dpihtner] *Menol. Sax.* on ðone rextan dæg ðær monþeſ bið re micla ⁊ re mæra dæg ðone Cnecar nemnaþ Epiphania. ⁊ Rompare hine nemnað Aparitia dni. þ ir on ure geþeode Dpihtneſ ætýpneſſe dæg. on þam dæge he gecýþde mid þam mærtum pundrum reoperum. þ he pær roð god. þ æreſt pundor. pær þæt ðreo tungol cpæftigan coman fram eaſtdæleſ mægþum to Criſte. ða he pær cild. *** ⁊ on ðone dæg Criſt onfeng fulpiht on Iordane fram Iohanne ðam fulpere. *** ⁊ on ðone dæg on rumum bryðþýngum Criſt gecerpde rex fatu full peteres to þam betertan pine. *** ⁊ on ðone ilcan dæg Criſt gereorde fif ðurenda of fif hlafum ⁊ of tpam fixum. eac pifum ⁊ cildum ðara pær ungerim. ⁊ ðara hlafgebpoct pær to lafe tpelf binna fulle:.

V. 70. Martiuſ neþe] *Menol. Sax.* on ðæm ðridda monþe on geare bið an ⁊ þrittig dagra. ⁊ re monað ir nemned on læden Martiuſ. ⁊ on ure geþeode hredmonaþ:.

V. 74. Æþele rcýnde gregoriuſ] *Menol. Sax.* on ðone tpelftan dæg ðær monþeſ bið rcē Cregorier geleorner uſer fæder. re ur fulpiht onrænde on þar Brytene:. Se ir ure altor. ⁊ pe rýndon hir alumni. ðæt ir ðæt he ir ure fertenfæder on Criſte. ⁊ pe rýndon hir fertenbearn on fullpihte:.

V. 78. Spilce Benedictuſ] *Menol. Sax.* on ðone an ⁊ tpentegþan dæg *** on ðone ilcan dæg bið rcē Benedicter geleorner ðaſ halgan abboder. re pær acenned on Nurria ðære mægþe. ⁊ rona on hir cnithade he pilnade þ he gode anum licade:.

V. 97. Heah engel hir re hælo abead Marian mycle] *Menol. Sax.* on þone fif ⁊ tpentegðan dæg ðær monþeſ com Gabriel æreſt to rcā Marian mid Godeſ ærende. ⁊ on ðone dæi rcā Maria pær eacen geporden on Nazareth þære Learpe ðurh ðær Engleſ popd ⁊ ðurh hire earena gehýrneſſe rpa þar tpeopa þonne hi blortmiaþ þurh þær pinder blæd:.

V. 138. Ðær ðe earteſmonaþ ta ur cýmeð.] *Menol. Sax.* on ðæm feorþan monþe on

geare

ȝeaɲe biþ þɲitiȝ ðaȝa. þone monað man nemneð on Læden Appelir. and on uɲe ȝeþeode Eaɲtep-monað :.

V. 149. Ðeaɲƒe bɲinȝeþ Maiur micle. ɲpa þý ylcan dæȝe æþele ȝeƒepan Philippur ȝ Iacob.] *Menol. Sax.* ðonne on ðone ƒiƒtan monaþ on ȝeaɲe biþ an and ðɲitiȝ ðaȝa. ɲe monaþ iɲ nemneð on Leden Maiaɲ ȝ on uɲe ȝeþeode Ðɲymilce. ƒoɲþon ɲpilc ȝenihtɲumner pæɲ ȝeo on Bɲytone. ȝ eac on Leɲmania lande. oƒ ðæm Onȝla þeod com on þaɲ bɲeotone. þ hi on ðæm monþe þɲipa on dæȝe mylcedon heoɲa neat :.

On þone æɲeɲtan dæȝ þæɲ monþeɲ biþ ɲcē Philipper tid þæɲ Apoɲtoleɲ. ȝ þæɲ Loder æɲendþɲecan. hiɲ nama iɲ ȝeɲeht on Læden *os lampadis*. þ iɲ on uɲe ȝeþeode leohtƒæteɲ muþ :. *hic autem nulla mentio S. Jacobi.*

V. 184. In oþeɲ leoht Auȝuɲtinuɲ.] *Menol. Sax.* on ðone ɲix and tpentegðan dæȝ ðæɲ monþeɲ biþ ɲcē Auȝuɲtaneɲ ȝemynd þæɲ birdoɲeɲ. ɲe æɲeɲt ƒullpiht bɲohte on þæɲ Bɲeotone. on anȝla þeode ȝ hiɲ birdoɲeɲtl pæɲ on Doɲobeɲnenɲiɲ þæɲe Leaɲtne. þ pæɲ on Lantpæɲæbyɲȝ. ond hiɲ ponðoɲ pæɲ þ he realde blindum menn ȝeɲihþe. ond hiɲ ɲiþƒataɲ ealle to bɲeotone. ȝ hiɲ ȝaɲtlice laɲe ɲyndon appitene on Engelcynneɲ ɲteoɲe. þ iɲ on Nɲtoɲia Anȝloɲum :.

V. 205. Æɲɲa liþa uɲ to tune Iuniuɲ on ȝeaɲd.] *Menol. Sax.* on þæm ɲyxtan monþe on ȝeaɲe bið þɲitiȝ ðaȝa. Se monaþ iɲ nemneð on Læden Iuniuɲ. ȝ on uɲe ȝeþeode ɲe æɲɲa liþa ƒoɲ þon ɲeo lyƒt biþ þonne ɲmylte ȝ þa pinðaɲ. ond monnum bið þonne ȝepunelic ðæt hi liþaþ ðonne on ɲæɲ bɲyme :.

V. 224. Iohanneɲ peaɲþ acenneð.] *Menol. Sax.* on þone ƒeopeɲ and tpentegþan dæȝ þæɲ monþæɲ biþ ɲcē Iohanneɲ acenneɲ þæɲ ƒulpeɲeɲ. ɲe pæɲ acenneð ɲex mondam æɲ Lniɲt. ȝ Labɲiel ɲe heah enȝel bodade hiɲ acenneɲɲe. ȝ ɲægde hiɲ ƒæðeɲ hiɲ noman æɲ þon he acceneð pæɲe.

V. 265. Þeodmonaþ on tun pel hpæt bɲinȝeþ Aȝuɲtuɲ.] *Menol. Sax.* on ðam eahtoþan monþe on ȝeaɲe bidan xxxi ðaȝa. þone monað mon nemneð on Leden Auȝuɲtuɲ monað. Romana ðuȝuþ hine nemnde æþyɲt þý noman. ƒoɲ ðon þý æɲeɲtan dæȝe þæɲ monðeɲ he ȝetɲymede Romana cynedom. ȝ oƒeɲɲɲiþde þa þe æɲ ðæt topuɲɲon. ȝ on uɲe ȝeþeode þe nemnað þone monað peodmonað. ƒoɲ þon þe hi on þam monþe mæɲt ȝepeaxað.

V. 279. Mæɲe diacon Lauɲentiuɲ.] *Menol. Sax.* on þone X^an^. dæȝ þæɲ monþeɲ biþ ɲcī Lauɲentiuɲ ðæɲ aɲchidiaconeɲ. ɲe realde moneȝum blindum men ȝeɲiðde :.

V. 302. Æþelinȝeɲ deaþ. ɲe þe ƒæȝeɲe iu. mid pæteɲe oƒeɲɲeaɲɲ. puldeɲ cynebeaɲn.] *Menol. Sax.* on ðone xxviii. dæȝ þæɲ monðeɲ biþ ɲcƒ Iohanneɲ ðɲopunȝ þæɲ miclan ƒulpihteɲeɲ. ðone het Nepodeɲ beheaɲdian. ƒoɲ ðon þe he him loh þ he hæƒde hiɲ bɲoðoɲ piƒ him to ciƒeɲe. ȝ þ heaƒod het beɲan on diɲce ȝ ɲellan anɲe ɲcattiȝan hiɲe pleȝan to mede ðæɲ pæɲ ðæɲe hiɲ ciƒeɲe dohteoɲ: &c.

V. 315. Halig monað ɲeptembɲeɲ ƒæɲ.] *Menol. Sax.* on ðæm niȝoþan monþe on ȝeaɲe bið xxx ðaȝa. ɲe monaþ hatte Leden Septembɲiɲ. and on uɲe ȝeþeode Halig-monað. ƒoɲ þon ðe uɲe ylðɲan ða ða hi hæþene paɲon on ðam monþe hi ȝuldon hioɲa deoƒol-ȝeltun :.

V. 323. Acenned peaɲð ðɲihtneɲ modoɲ.] *Menol. Sax.* In ðone viii. dæȝ ðæɲ monþeɲ bið ɲcā Maɲian acennedneɲ. hyɲe ƒæðeɲ pæɲ nemneð Ioachim. ȝ hiɲe modoɲ Anna. &c.

V. 330. Laɲt onɲende Matheuɲ hiɲ.] *Menol. Sax.* on ðone xxi dæȝ ðæɲ monðeɲ biþ ðæɲ apoɲtoleɲ tid ɲcƒ Matheuɲ. ɲe pæɲ aɲeɲt mid Iudeum theloniaɲiuɲ þæt iɲ ȝaƒoleɲ moniend ȝ picȝeɲeƒa. ac Lniɲt hine ceaɲ him to ðeȝene. &c.

V. 341. Heah enȝleɲ tid on hæɲƒeɲte Michaeliɲ] *Menol. Sax.* on ðone xviiii. dæȝ þæɲ monðeɲ biþ ɲcē Michaeliɲ Linican ȝehalȝunȝ in Tɲacla ðæɲe Leaɲtne hieɲacle ðæɲe mæȝþe :. Feonda menigo com to ðæɲe Leaɲtne. *** on ðone dæȝ ðe pe mæɲɲiað ɲcē Michaeleɲ ȝemynd :.

V. 355. Octobeɲ on tun uɲ to ȝenihte pinteɲƒyllet.] on ðam teoðan monðe on ȝeaɲe bið xxxi ðaȝa. ðone mon nemneþ on Leden Octembeɲ. ȝ on uɲe ȝeðeode Pintenƒyllet.

V. 368. Simon ȝ Iudaɲ.] *Menol. Sax.* on ðone xxviii dæȝ þæɲ monðeɲ ðaɲa apoɲtola tid Simoniɲ ȝ Thaddeoɲ. Simoniɲ pæɲ ɲcā Maɲian ɲpyɲtoɲ ɲunu Lniɲteɲ modɲian ɲunu. ɲeo pæɲ nemned on Lniɲteɲ bocum Maɲia. cleopode ðonne pæɲ Thaddeoɲ oðeɲ noma Iudaɲ ðaɲ apoɲtolaɲ. &c.

V. 376. Blotmonaþ on tun beoɲnum to piɲte Novembɲiɲ.] *Menol. Sax.* on ðam endlyƒan monþe on ȝeaɲe bið xxx ðaȝa. ɲe monað iɲ nemneð on Leden Novembɲeɲ. ȝ on uɲe ȝeðeode blotmonaþ. ƒoɲþon uɲe ylðɲan ða hy hæþene pæɲon. on ðam monþe hy bleoton á. þ iɲ þæt hy betæhton ȝ benemdon hyɲa deoƒolȝyldum ða neat ða þe hy poldon ɲyllan.

Hæc animadvertere viſum eſt ex menologio *Saxonico*, quod libera oratione ſcriptum fuit, poſtquam inolevit mos peregre eundi ex occidentalibus *Europæ* partibus ad viſendum ſepulchrum *Domini*. Nempe poſt inchoatum bellum, *ſanctum* dictum, quod à Chriſtianis ſuſceptum eſſet ad propugnandam *Hieroſolymam*, & ſanctum, quod in ea Urbe erat, ſepulchrum contra *Saracenos*. Hoc conſtat ex iis, quæ ſequuntur: on ðone ɲeoƒon ȝ tpentegðan dæȝ þæɲ monþeɲ [ſcilicet *Martii*] bið ɲe dæȝ on ðone uɲe ðɲihten oƒ deaðe aɲaɲ. ȝ æƒteɲ hiɲ æɲeɲte hine tyn ɲiðum monnum ætypde. ɲpa hit on hiɲ ȝodɲpelle appiten iɲ. ȝ mid hiɲ ðegnum æt ge-

bpæone ꝼiꝼe. ⁊ hunigeꝛ beo bpeaꝺ. ⁊ him æꝺẏpꝺe ꝺa punꝺa on hiꝛ hanꝺum. ⁊ on hiꝛ ꝼotum. ⁊ ꝺa gepunꝺeꝺan ꝛiꝺan. þ hi ꝺẏ roꝺlicoꝛ ongeaton. þ hit pæꝛ roꝺlice hiꝛ agen lichoma. ꝺæt þæꝛ oꝼ ꝺeaþe apaꝛ. ꝺeo bẏꝛgen iꝛ on Hieꝛuꝛalem. ꝺe he oꝼ apaꝛ. þiꝛ ꝛinopalthuꝛ acoꝛ-ꝼen oꝼ anum ꝛtane. on ꝺæm magon nigon men ꝛtanꝺenꝺe hine gebiꝺꝺan. ⁊ hit iꝛ ꝛpa heah þ hit biꝺ manneꝛ oꝺꝛeꝛ healꝼeꝛ ꝼoteꝛ gemet buꝼan ꝺæm heaꝼꝺe. ⁊ ꝛe ingang iꝛ eaꝛtan in. ⁊ on ꝺa ꝛpiþꝛan healꝼ ꝺæm ingange. þ iꝛ on ꝺa noꝛþhealꝼe. iꝛ ꝛtænen beꝺꝺ ꝛeoꝼon ꝼota lang ꝺꝛẏm † munꝺum hieꝛꝛa þonne ꝺæꝛ huꝛeꝛ ꝼloꝛ. on ꝺæm beꝺꝺe-neꝛte ꝺꝛihtneꝛ lichoma on ꝛceꝛen bepunꝺen. ꝺa he pæꝛ ꝺeaꝺ ꝼoꝛ uꝛ:. Sic ſancti *Georgii* feſtum, quod ante *Bellum* iſtud *ſanctum* in faſtos non relatum erat, deſcribit menologiſta idem die XXIII Aprilis in his verbis: on ꝺone ꝺꝛeo ⁊ ꝛpenteg̃ꝺan ꝺæg̃ þæꝛ monꝺeꝛ biꝺ ꝛc̄ Geoꝛgiuꝛ tiꝺ þæꝛ æþelan peꝛeꝛ. ꝺone Datianuꝛ ꝛe Laꝛeꝛe ꝛeoꝼan geaꝛ miꝺ unaꝛecgenꝺlicum pinum hine ꝺꝛeaꝺe þ he Cꝛiꝛte piþꝛoce. ⁊ he nohpæþeꝛe hine oꝼeꝛꝛpiꝺan mihte. ⁊ ꝺa æꝼteꝛ ꝛeoꝼon geaꝛum het he hine beheaꝼꝺian:. Ða he ꝺa pæꝛ læꝺeꝺ to þæꝛe beheaꝼꝺung̃a. ꝺa com ꝼẏꝛ oꝼ heo-ꝼenum. ⁊ ꝼoꝛbæꝛnꝺe þone hæꝺnan Laꝛeꝛe. ⁊ ealle þa miꝺ hine æꝛ tinteꝛgeꝺon þone hal-gan peꝛ:. And he ꝛc̄ Geoꝛgiuꝛ him to ꝺꝛihtne gebæꝺ. ⁊ ꝺuꝛ cpæꝺ. Hælenꝺe Cꝛiꝛt on-ꝼoh minum gaꝛte. ⁊ ic ꝺe biꝺꝺe þ ꝛpa hpilc man ꝺe min gemẏnꝺ on eoꝛþan ꝺo. ꝺonne aꝼẏꝛꝛ þu ꝼꝛam ꝺæꝛ manneꝛ huꝛum ælce untꝛumneꝛꝛe. ne him ꝼeonꝺ ꝛceꝺꝺe. ne hungoꝛ. ne cpẏlꝺ. ⁊ giꝼ mon minne naman genemnaꝺ on ænigne ꝼꝛecenniꝛꝛe. oꝺꝺe on ꝛæ. oꝺꝺe on ꝛiꝺꝼæte. þonne geꝼẏlge ꝛe ꝺinꝛe milꝺheoꝛtneꝛꝛe:. Ða com ꝛteꝼn oꝼ heoꝼonum. and cpæꝺ to him. cum þu gebletꝛoꝺa. ꝛpa hpælc ꝛpa on ænigne ꝼꝛecenneꝛꝛe minne naman þunh ꝺe geceg̃þ. ic hine geheꝛe. ⁊ ꝛiꝺꝺan þiꝛꝛeꝛ halgan peꝛeꝛ mihta pæꝛon oꝼt micle geciþeꝺ. þ mæg ongetan ꝛe ꝺe ꝛæꝺeþ ꝛc̄ Apculꝼeꝛ boc. þ ꝛe man pæꝛ ꝛtꝛanglice gepitnaꝺ ꝛe ge-naꝛaꝺe ꝛc̄ Geoꝛgieꝛ anlicneꝛꝛe. ⁊ ꝛe pæꝛ piꝺ hiꝛ ꝼeonꝺum geꝛcilꝺeꝺ betpech micle ꝼꝛe-cenneꝛꝛe ꝛe ꝺe hi to geþingum ꝛohte:.

Ex his conſtat, Fabularum, pro ſui ſeculi credulitate, egregium fuiſſe venditorem menologi-ſtam noſtrum; qui non ſolum fictitios ſanctos in Faſtos ſuos retulit, ſed in iis, de ſanctis Ve-ris, multas falſas narrationes tradidit: præterea quàm humaniorum literarum, ſcientiæ Aſtrono-micæ, & computi Paſchalis rudis erat, non id ſolum oſtendit, quod de ſancto *Georgio* ſcripſit, & quod diem certum *feſto reſurrectionis* Domini aſſignavit, ſcilicet diem viceſimum ſeptimum menſis Martii; ſed etiam quod feſtum Pentecoſtes tertio die Maii abſurdiſſime deſignavit. Ut ex his videre eſt.

On ꝺone ꝺꝛiꝺꝺan ꝺæg̃ *** on ꝺone ilcan ꝺæg̃ biꝺ ꝛeo tiꝺ monþeꝛ. biþ ꝛe micla ꝺæg̃ ꝺe iꝛ nemneꝺ Pentecoꝛten. ꝛe ꝺæg̃ pæꝛ mæꝛe on þæꝛe ealꝺan æ' æꝛ Cꝛiꝛteꝛ cume. ꝼoꝛ þon ꝺe God ꝛpꝛæc to Moẏꝛe oꝼ heoꝼenum. geheꝛenꝺum eallum Iꝛꝛahela ꝼolce. ⁊ eꝼt æꝼteꝛ Cꝛiꝛteꝛ uppaꝛtigneꝛꝛe to heoꝼenum. ꝺẏ ilcan ꝺæg̃e he onꝛenꝺe hiꝛ ꝺeg̃num þone halgan gaꝛt. ⁊ ealꝛa þaꝛa monna pæꝛ on huꝛe hunꝺ teontig ⁊ tꝛentig. *** ꝺæm gaꝛte æghpelc geꝼullpaꝺ man nu onꝼehþ þunh biꝛcopa hanꝺa onꝛetneꝛꝛe.

Dies, qui *Ælfredo* jubente, *Anglo-Saxonibus* feſti & magis ſolennes erant.

Be mæꝛꝛe-ꝺæg̃e ꝼꝛeolꝛe.

Callum ꝼꝛeopum mannum ꝺæꝛ ꝺæg̃eꝛ ꝛẏn ꝼoꝛgiꝼene. butan ꝺeopum monnum ⁊ eꝛne-pihtum:. xii ꝺaga on gehol. ⁊ þone ꝺæg̃ þe Cꝛiꝛt þone ꝺeoꝼol oꝼeꝛꝛuiþꝺe. ⁊ Seintuꝛ Cꝛeg̃oꝛiuꝛ gemẏnꝺe ꝺæg̃. ⁊ vii ꝺagaꝛ to Caꝛtꝛon. ⁊ vii oꝼeꝛ. ⁊ an ꝺæg̃ æt Seint Pe-tꝛeꝛ tiꝺe ⁊ Seint Pauleꝛ. ⁊ on hæꝛꝼeꝛte ꝺa ꝼullan pucan æꝛ Sanctan Maꝛian meꝛꝛan. ⁊ ealꝛa haliggꝛa peoꝛþung̃e an ꝺæg̃e:. And ꝼeopeꝛ poꝺneꝛꝺagaꝛ on ꝼeopeꝛ ẏmbꝛen-pucan. þeo-pum eallum ꝛẏnꝺ ꝼoꝛgiꝼen. ꝺæm þe him leoꝼaꝛt ꝛẏ to pẏllanne. æghpæt þæꝛ þe him man ꝼoꝛ goꝺeꝛ naman geꝛẏlle. oþþe hi on ænigum heoꝛa hpil-ꝛticcum ge-æꝛnian magon ꝛ *L.* 41.

Præceptum *Edgari* regis de obſervandis die dominico, feſtis & jejuniis Eccleſiæ.

Be ꝼꝛeolꝛ ꝺæg̃um ⁊ ꝼæꝛtenum.

Healꝺe mon ælceꝛ ꝛunnan ꝺæg̃eꝛ ꝼꝛeolꝛ ꝼꝛam nontiꝺe ꝺæꝛ Sateꝛneꝛ ꝺæg̃eꝛ oꝺ þæꝛ monan ꝺæg̃eꝛ lihting̃. be ꝺam piꝛe þe ꝺom-boc tæcþ. ⁊ ælcne oþeꝛne mæꝛꝛe-ꝺeg̃ ꝛpa he beboꝺen beo:. And mon beboꝺen ꝼæꝛten healꝺe miꝺ ælcꝛe geoꝛnꝼulneꝛꝛe. *L.* 5.

De feſtis, jejuniis & nefaſtis diebus, qui, *Canuto* ſtatuente, apud *Anglo-Saxones* obſervati erant.

And ealle goꝺeꝛ geꝛihta ꝼꝛiꝺige mon geoꝛne. eallꝛa hiꝛ ꝺeoꝛꝼ iꝛ. ꝼꝛeolꝛa ⁊ ꝼæꝛtena healꝺe man. ælceꝛ Sunnan-ꝺæg̃eꝛ ꝼꝛeolꝛung̃a ꝼꝛam Saterneꝛ ꝺæg̃eꝛ none oꝺ monanꝺæg̃eꝛ

---

† Munꝺ vox *Anglo-Saxonica* ab *Cimbris* ac-cepta. Mund *Cimbrice*, *manus*. inde mundlaug, *malluvium*. mundhangur, *trutina*. mundrid, plur. mundridar, *anſa in clypeo, ſcuti manubrium*.

hli-

hhtinge. and ælcne oþerne mærredæg rpa he beboden beo:· And ðunnan dæga cypinge pe forbeodað eac eornerthice. ⁊ ælc folc-gemot. buton hit for mycelre neodþearfe ry. and huntað fapa. ⁊ ealpa populðlicpa peorca on ðam halgum dæge gerpice man georne:· And ðat man ælc beboden fersten healde. ry hit ymbren-fersten. ry hit lengcten-fæsten. ry hit eller oþre fersten mid ealpa geornfulnerre:· And to ðcam Mapiam mærran ælcere. ⁊ to ælcer Aporcoler mærran fæsten. butan Philippi and Iacobi. pe ne beoðað nan fæsten for ðam Eastenlican fneolre. ⁊ ælcer fnigdæger fæsten. buton hit fneolr ry:· And ne ðearf man fæsten fnam Eastran oð Pentecosten. buton hpa gercpyfen ry. oððe he eller pille fæsten. ⁊ of middan pintre oð Octabar Epiphaniæ:· * And pe forbeodaþ ordal. ⁊ aþar fneolrdagum. ⁊ ymbran-dagum. ⁊ lencten-dagum. ⁊ pihr-fersten-dagum. ⁊ fnam Aduentum domini oð re eahtoþa dæg agan ry ofer tpelfradæg:· And fnam Septuagirrima oð fiftenenihr ofer Eastran:· † And ðcē Eadpeardes mærre-dæg pitan habbað gecosen. þ man fneolrian rceal ofer eal Engla land on 15 Kł. Appił. ⁊ **ðcē. Dunstanes mærredæg on 14 Kł. Iunii. ⁊ beo þam halgan tidum. ealra hit pihr ir. eallum Cnirtenum mannum ryb ⁊ rom gemene. ⁊ ælc facn totpæmed. ⁊ gif hpa oþrum rcyle borh. oððe bote æt peorðlicum ðingum. gelæst hit him geornе ær. oððe æfter. LL. 14, 15, 16, 17.

Supra obſervavi Calendarium ſubſequi carmen quoddam quaſi dithyrambicum, in quo naturæ rerum anima carentium, animantium affectus, & mores hominum in aſyndetis verſibus abſque omni plane connexu deſcribuntur. Genus autem iſtud ſcribendi dithyrambico haud diſſimile eſt, quod è MS. Eccleſiæ *Exonienſis* pulcherrimo, ſed in principio & fine (eheu!) mutilo, qui carmina varia & miſcellanea ſine punctis metricis continet deſcriptum, *Philo-Saxonum* gratia, ſubjunxi.

Forrt rceal fneoran fyn puðu meltan eorþe gnopan ir bryccian pæter helm pegan pundrum lucan eorþan cirðar an rceal inbinðan forrter fetre fela meaztiz god. pinter rceal gepeorpan peder eft cuman rumor rpegle hat runð unrtille deop deaða pæg dyrne biþ lengerr holen rceal inæled yrre gedæled deader monner dom birð relart. cyninz rceal mid ceape Cpene gebiczan bunum ⁊ beazum bu rceolon æfterr geofum god peran. guð rceal in eorle piz gepeaxan ⁊ pif gepeon lof mid hyre leoðum leoht mod peran rune healdan rum heort beon mearum ⁊ maþmum. meodo næðenne forgefirð mægen rymle æghpær eoder æþelinge æfterr gefrætwan for man fulle to fnean hond nicene genæcan and him næd pitan bold agendum bæm ætromne. rcip rceal genæzled rcyld gebunden leoht linden borð leof pilcuma fnyran pife ðon flota rtondeð birð hir ceol cumen ⁊ hyre ceorl to him agen æt geofa. ⁊ heo hine inlaðaþ pærceð hir parniz hnægl ⁊ him rylеð pæde nipe lið him on londe ðær hir lufu bædeþ. pif rceal piþ per pære gehealdan oft hi mon pommum behlið. fela biþ fæstr hydigna fela bið fynfet geonra fneoð hy fnemde monnan ðon re oþer feor gepiteð lida bið longe on rife á mon rceal re ðeah leofer penan gebidan ðær he gebædan ne mæg. hponne him eft gebyrne peorðe. ham cymeð gif he hal leofað nefne him holm gestyneð mere hafað mundum mæþ egran pyn ceap eadiz mon cyninz pic ðon leodon cypeþ. ðonne liðan cymeð puda ⁊ pætter nyttað þon him biþ pic alyfed mete bygeð gif he manan ðearf æfþon he to meþe peoþe. reoc re bið þe to relðan ieta'ð þeah hine mon on runnan læde. ne mæg he be ðy pedre peran ðeah hit ry peapm on rumera ofercumen biþ he ær he a cpele gif he nat hpa hine cpicne fede mæzen mon rceal mid mete fedan morðor under eorþan befeolan hinder under hpuran ðe hit for helan þenceð. ne biþ þæt gedefe deaþ þonne hit gedyrned peorþeþ. hean rceal gehinzan adl gerizan nyht nozian næd byð nyttort. yfel unnyttort þ unlæd nimeð. god biþ genge ⁊ piþ god lenge. hyge rceal gehealden, hond gepealden. reo rceal in eazan rnyttro in bneortum þær birð ðær monner modgeðoncar muþa gehpilc mete ðearfe mæl rceolon tidum gongan golð gerireð on guman rpeorde rellic rige rceorp rinc on cpene god rcop gumum gaf nið perum piz to piþre pic fneoþa healdan. rcyld rceal cempan rceaft. neafere rceal bryde beag bec leornere hur. halgum men hæþnum rynne poden porhte peor puldor alpalda rume nodepar þ ir nice god. ryle ro'ð cyninz rapla nengend re ur eal forgeaf ðæt pe onlifgaþ ⁊ eft æt ðam ende eallum pealdeþ monne cynne þ ir meotud rylfa.

Ræd rceal mon recgan. rune pritan. leoð gerinzan. leofer geapman. dom apeccan. dæger onettan. tilmon tiler ⁊ tomer. meaper cuþer ⁊ gecorter ⁊ calc ronder. nænig fira to fela gertryneþ.

---

* Dierum certe nefaſtorum origo apud majores noſtros hic primum memoratur. † Eadwardus hic Rex interfectus erat XV. Kal. April. apud Corfeſgate. vide chron. *Sax. Gibſ.* Anno D.CCCC.LXXVIII. Et *Bromtonum* inter X ſcriptores p. 873, 874, &c. ** *Dunſtanus* Archiepiſcopus mortuus eſt Anno D.CCCC.LXXX.VIII. ut chronicon *Sax.* & ſecundum *Florentium Wigorn.* XIV. Kal. Junii. unde conſtat Menologium ſive Calendarium noſtrum ſcriptum fuiſſe ante annum D.CCCC.LXXVIII. quod feſta neque *Eadwardi* R. neque *Dunſtani* archiepiſcopi in eo notantur.

CAPUT VIGESIMUMQUARTUM.

De Poetica Semi-Saxonica, *ſive corrupta poeſi* Anglo-Saxonum.

SUpra in cap. XXII. oſtendimus puriorem, quam dixi, *Saxonicam* partim pro ingenio Linguarum, quæ in ſola ſui mutabilitate conſtantes cum tempore facile mutantur, partim quod veteris *Danicæ* mixturâ labefactata eſſet, à ſtructura ſua in *Semi-Saxonicam* declinaſſe, quæ variationibus nominum & verborum & ſyllabicis augmentis perditis, monoſyllabis, iiſque maxima ex parte ſcabris, & aſperis, & numeris poeticis ſive metro rythmoque ineptis tota fere conſiſtere cœpit. Hoc monoſyllaborum pondere oppreſſi poetæ, ex certo & determinato ſyllabarum numero, nullâ habitâ quantitatis metricæ ratione, coacti fuerunt carmina conſtruere, ac metri rythmique defectum cum ὁμοιοτελεύτων ſimiliter deſinentibus ſonis, apud aures jam non amplius metricorum pedum harmoniæ conſuetas, qualitercunque reſarcire. Extant hujuſmodi carmina in Bibliothecis noſtris; ſpeciatim in Bibl. *Bodleiana* aſſervatur Codex *Semi-Saxonicus*, (*Digby*, A. 4.) continens CXCI *ſtrophas, quarum ſingulæ ex quatuor verſibus conſtant; è quibus ſecundus & quartus in ſimiliter deſinentibus clauſulis, quas *Rimas* vocamus, ſibi invicem reſpondent. dignus quidem eſt quum propter vetuſtatem pſeudorythmorum, quos in labefactato *Anglo-Saxonum* ſermone poſt conquæſtum exhibet, tum præcipue propter argumenti gravitatem, ut integer in lucem prodeat. Sed brevitati & tui & mei gratia ſtudens, lector benevole, ſtrophas potius nonnullas excerpendas cenſeo, quas hic tibi in manus trado:

I.

Ic [a]am elden ðanne ic per,
A pintre ⁊ [b]ec a lore.
Ic [c]ealdi more ðanne [d]ic dede,
Mi pit [e]ohte to bi more.

II.

[f]Vel longe ic habbe child [g]ibien,
[h]On porde and on dede.
Degh ic bi [i]on pinter eald,
To [k]giung ic am on [l]nede.

XIII.

[m]Se þ [n]hine relue [o]uorget,
[p]Uor piue oþer [p]uor childe.
Ne ral comen on euele rtede,
Bute god him bi milde.

XIV.

[q]Sende rum god biuoren him,
Men þ pile to heuene.
For betere ir on elmerre [r]biuore,
Danne ben [s]exter reuene.

XV.

Ne hopie pif to hire pere,
Ne pere to hir piue.
[t]Bi for him [u]relue [x]eurich man,
[y]Der pile he bied alíue.

XXXI.

[z]Eurich man mid þ he haued,
Mai [a]beggen heueriche.
[b]Se de lerre ⁊ re de more,
Here aider iliche.

XXXII.

[c]Al ruo on mid hir panie,
[d]Spo oder mid hir punde.
Dæt ir ri pondeplicherte pare,
Dæt ani man [e]eure uonde.

XXXVI.

Heuene and erde he oueriried,
Hir [f]eghen bid rulbriht.
[g]Sunne ⁊ mone ⁊ alle rterren,
Bied diertre on hir lihte.

XXXVII.

Nir him ec nobing uor hole,
Spo muchel bied hir mihte.
Nir noding rpo dierne idon,
Ne on rpa dierkre nihte.

XXXVIII.

He pot hpet denched and hpet dob,
Alle quike pihte.
[h]Nir no louerd rpich ir Xirt,
Ne no king rpich ir dribte.
Bod gemed de hir bien,
Bi dale and bi nihte.

XXXIX.

---

* Extant etiam in principio cod. compacti coll. *Trin. Cantabr.* & in bibl. *Lambethanæ* cod. MS homil. *Semi-Sax.* fol. 59, b. ubi incipiunt in rubrica. Lectiones Cod. Coll. *Trin. Cantab.* *a* Am nu. *b* deeſt. *c* pealde. *d* idude. *e* oh. *f* to. *g* iben. *h* a porde ⁊ a dade. *i* a. *k* iung. *l* nade. *m* de de. *n* him relf. *o* forgiet. *p* for. *q* rende god birporen him man þe hpile he mai to heuene. *r* birporen. *ſ* afterr. *t* be. *u* relf. *x* arric. *y* þe hpile. *z* arrich. *a* bugge heuerniche, infra heuenriche. *b* þe þe more haued and þe þe lerre bore ailiche. *c* alre on hir penie. *d* re oþer. *e* deeſt. *f* eien. *g* Nir him no þing rorholen, Spo muchel ir hir mihte. Ne bie hit no rro derne idon, Ne on rro burtre nihte. *h* Nir louerd rpilch ir Crirt, Ne king rpilch ure driht. Bod gemed de hir bien, Bi dale and bi nihte.

XXXIX.

Heuene ȝ eꝼðe ȝ all ðat iꝼ,
Biloken iꝼ on hiꝼ [i] honde.
He deð al þ hiꝼ pille iꝼ,
[k] On ꝼea and ec on londe.

XL.

He piteð ȝ pialdeð alle ðinȝ,
He iꝼcop alle ꝼcaꝼte.
He ppohte ꝼiꝼ on ðeꝼ ꝼae,
And ꝼoȝeleꝼ on ðaꝼ leꝼte.

XLI.

He iꝼ opð [l] albuten opde,
And ende [l] albuten ende.
[m] He one iꝼ euꝼe on eche ꝼtede,
Fende [n] peꝼ ðu pende.

XLII.

He iꝼ buuen uꝼ and bineðen,
[o] Biuoꝼen and [p] ec bihind.
[q] Se man þ ȝodeꝼ pille deð,
Hie mai hine aihpaꝼ uinde.

XLIII.

[r] Eche ꝼune he iheꝼð,
And pot eche dede.
He ðuꝼh-riȝð ſecheꝼ iðanc,
[s] Fai hpat [t] ꝼel uꝼ to ꝼede.

LVIII.

Se man * neuꝼe nele don ȝod,
Ne neuꝼe ȝod liꝼ † leden.
[x] Eꝼ deð ȝ dom [y] come to hiꝼ dune,
He ȝmai him ꝼoꝼe [a] adꝼeden.

LIX.

[b] Ðæt he ðanne oꝼe bidde ne muȝen,
Uoꝼ þ bilimpeð ilome.
He iꝼ piꝼ þ bit and bote,
And bet biuoꝼen dome.

LXXXV.

[c] Ðo ðæt habbeð pel idon.
[d] Eꝼteꝼ hiꝼe mihte.
[e] To heuene-piche hi ꝼullen ſ uaꝼe,
Uoꝼð mid uꝼe dpihte.

LXXXVI.

[g] Ðo þ ppohten do ꝼleyc peꝼc,
And peꝼen ðeꝼinne iuende.
Ðo ꝼullen uaꝼe uoꝼð mid him,
Into helle ȝꝼund.

LXXXVII.

[h] Ðeꝼ hi ꝼullen ponien ai,
Buten opе and ende.
[i] Ne bꝼekeþ neuꝼe eꝼt Cꝼt̄ helle duꝼe.
[k] To aleꝼen hi oꝼ bende.

XCIV.

[l] Deað com on ðiꝼ midelaȝð,
Ðuꝼð ðeꝼ deꝼleꝼ onde.
And ꝼenne and ꝼoꝼȝe and iꝼpinc,
On ꝼe and on londe.

XCVI.

[m] Hunȝeꝼ ȝ ðuꝼꝼt hete ȝ chele,
Ecðe and all unhelðe.
Ðuꝼh deð com on ðiꝼ midelaȝð,
And oðeꝼ uniꝼelðe.

CXXXVIII.

Ne mai non heꝼte hit [n] iþenche,
Ne no tunȝe telle.
[o] Hu muchele pinum and hu uele,
Bieð inne helle.

CXLVIII.

[p] Louie God mid uꝼe [q] hieꝼte.
And mid all uꝼe mihte.
And uꝼe emcpiꝼtene [r] ꝼpo uꝼ ſelꝼ,
Spo uꝼ ſleꝼeð dpihte.

CXLIX.

[s] Al ðæt men ꝼet and ꝼinȝð
Biuoꝼen ȝodeꝼ boꝼde.
Al hit [u] honȝeþ and halt,
[w] Bi ðiꝼ tꝼam poꝼde.

CL.

[x] Godeꝼ laȝe he uoluelð,
Ðo niepe and ðo healð.
Ðæt thoꝼ tꝼo loue haueð,
And pel hi pile healde.

CLXXI.

Ne mai non euel ne [y] ne pane,
[z] Bi in heueꝼiche.
Ðeȝ ðeꝼ bi ponunȝe uele,
[a] Ech oðeꝼ uniliche.

CLXXII.

[b] Sume ðeꝼ habbeð leꝼꝼe meꝼȝðe,
And ꝼume [c] ðeꝼ habbeð moꝼe.
[d] Ech eꝼteꝼ ðan þ he dede,
Eꝼteꝼ þ he ꝼpanc ꝼoꝼe.

---

i Honden. *k* A patepe ȝ a londe. He makeþ ðe ꝼiꝼꝼeꝼ in þe ꝼa. þe ꝼueleꝼ on þe loꝼte. he pite ȝ pealdeð alle þinȝ. ȝ he ꝼop alle ꝼaꝼte. *l* abuten. *m* he iꝼ aꝼꝼe. *n* ðaþ. *o* biꝼopen. *p* deeſt. *q* ðe ȝodeꝼ pille doþ aihpaþ he maiȝ him ꝼinde. *r* elche ꝼune heꝼþ. ȝ he pot alle dade. *ſ* elcheꝼ manneꝼ ðanc. *t* pi. *u* ꝼal. * naꝼꝼe. † lade. *x* aꝼe deað. *y* cumeð. *z* maiȝ. *a* adꝼade. *b* ðat he ne muȝe þanne bidden. ope ꝼoꝼ þat ꝼat ilome. ꝼoꝼþi he piꝼ þe bit ȝ biȝiet. ȝ bet biꝼope dome. *c* þo þe. *d* aꝼteꝼ hepe. *e* heueꝼiche. *f* ꝼapeꝼoꝼþ. *g* ðo þe diueleꝼ habeþ idon. ȝ ðaþ inne beð iꝼunde. hie ꝼulle ꝼape ꝼoꝼð mid hem into. *h* ðaþ hi ꝼulle ꝼunien abuten. *i* bꝼecþ naꝼꝼe. *k* ꝼoꝼleꝼen hem. *l* deaþ cam in ðiꝼ midðaneaꝼð. ðuꝼh ealde deueleꝼ onde. ȝ ꝼenne ȝ ꝼoꝼeȝe ȝ iꝼpinc. a patepe ȝ londe. *m* ðuꝼꝼt ȝ hunȝeꝼ chele and hete. ȝ alle unhalþe. ðuꝼh deað cam in ðiꝼ midðaneaꝼð. ȝ oþeꝼ uniꝼalþe. *n* ðenche. ne tunȝe hit ne mai telle. *o* hpu muchele pine ne hpu ꝼele ꝼenden in helle. *p* luue þe. *q* hepte. *r* elꝼe. *ſ* tached. *t* al ðat me naðeþ ȝ ꝼinȝed biꝼope. *u* hanȝeð. *w* in ðeꝼe. *x* Alle Godeꝼ laȝeꝼ hie ꝼulleþ. þe nepe ȝ ðe ealð. þe þe þoꝼ tꝼo luueꝼ halt. and pile heꝼ pel healde. *y* non. *z* ben in Godeꝼ piche. þeh ðaꝼ ben ponunȝeꝼ ꝼele. *a* elck. *b* ꝼume þaꝼ habbeþ laꝼꝼe bliꝼꝼe. *c* ðaꝼ. *d* elch aꝼteꝼ þat he dude hep aꝼteꝼ þane þe ꝼpanc ꝼope.

CLXXIII.

[e] Ne ſel ðeſ bi bſeð ne þin,
Ne oþeſ kenneſ eſte.
God one [f] ſel bi echeſ liſ,
And blisce and [g] eche neſte.

CLXXIV.

[h] Ne ſal ðaſ bi ſcete ne ſcſuð,
Ne poſlðeſ pele none.
Ac ſi meſgþe þ men uſ bihat,
All ſall ben god one.

CLXXV.

Ne mai no meſgþe bi ſþo [i] muchel,
Spo iſ goðeſ [k] iſihðe.
Hi iſ roþ ſune and bſiht,
And ðai [l] bute nihte.

CLXXVI.

Ðeſ iſ pele bute pane,
And neſte buten [m] iſſinche.
Se þ mai and nele ðeðeſ come,
Sone hit ſel [n] uoſðenche.

CLXXVII.

Ðeſ iſ blisce buten tpezge,
And liſ buten ðeaðe.

Ðet euſe ſullen punie ðeſ,
Bliðe hi bieþ and eaðe.

CLXXVIII.

Ðeſ iſ [o] zeuzeþe buten elðe,
And elðe buten unhelþe.
Niſ ðeſ roſzge ne roſ non,
Ne non [p] uniſelðe.

CLXXIX

Ðeſ me ſel ðſihten iſen,
Spo aſe he iſ mið iſiſſe.
He one mai and ſel al bien,
Englef and manneſ blisce.

CXC.

To ðaſe blisce uſ bſinz god,
Ðet ſixeð buten ende.
Ðanne he uſe ſaula [q] unbint,
Of lichamlice bend.

CXCI.

Lſiſt zeue uſ lede ſſich liſ,
And habbe ſſichne ende.
Ðet pe moten ðiðeſ cumen,
Ðanne pe [r] henneſ pende.

In fine etiam vitæ *Sanctæ Julianæ* (in veteri MS codice Bibliothecæ *Bodleianæ* NE, A, 3, 11.) extant hi verſus, quorum duo primi & tres ultimi ſimiliter finientibus clauſulis terminantur:

Hpen ðſihtin o ðomeſ ðei ſinðpeð hiſ hpeate,
And peſpeð ðæt ðuſti cheſ to hellene heate.
He mote beon acoſn í zoðeſ zulðene eðene,
Ðe * tuſðe ðiſ oſ latin to enzliſche leðenne.
† Ant he þ heſ ** leaſt onſſat ſſa aſ he cuþe. *Amen.*

Rhythmos hos vel potius pſeudo-rhythmos dignum eſt quod ſequatur carmen *Anglo-Normannicum* de paſſione *S. Margaretæ*, quod ex libro conſuto Coll. *Trin. Cantabr.* deſcriptum, quum quod dialecti *Normanno-Saxonicæ* omnium longe nobiliſſimum ſpecimen, tum quod corruptæ *Anglorum* poëſeωs, ſive rhythmi in *Rimam*, ut vocamus pſeudo-rhythmum, mutati præclarum exemplum ſit, hic locum ſibi vendicans, & non poſtremo loco dignum, ponendum eſſe integrum exiſtimo.

VITA SANCTÆ MARGARETAE.

1 Olde [a] ant yonge [b] i preit [c] ou oure folieſ for to lete.
Ðenchet on god þat yef ou wit oure ſunneſ to [d] bete.
Here i mai tellen ou. wið worðeſ feire ant ſwete.
Ðe [e] vie of one meiðan. waſ hoten Maregrete.
2 Hire faðer waſ a patriac. aſ ic ou tellen may.
In auntioge [f] wif echeſ i ðe falſe [g] lay.
Deve goðeſ ant ðoumbe. he ſerveð nitt ant ðay.
So ðeðen mony oþere. þat ſinget weilawey.
3 Theoðoſius waſ iſ nome. on criſt ne leveðe he noutt.
He leveðe on þe falſe goðeſ. ðat peren wið honðen wroutt.
Ðo þat childð ſculðe chriſtine ben. it com him well in þoutt.
[h] E beð wen it were ibore. to beþe it were ibſoutt.

---

[e] Ne ſal þaſ ben bſeað ne þin. [f] ſal ben ach liſ. [g] ache. [h] ne ſal þaſ ben ſoh ne zſai. [i] micle. [k] zeriþe. [l] butan. [m] zeſſinc. [n] ſoſðenc. [o] zeozoðe. [p] unzeſelþe. [q] unbinðe. [r] heonan. ab henneſ eſt hodiernum hence. * Sic MS. at proculdubio pro *Gallo-Normannico* tuſnðe, vel euphoniæ gratia, more veterum *Danorum*, qui, ut oſtendimus, n ante ð non amabant proferre; vel errore potius ſcribentis, qui ultimum verſum ſui gratia videtur adjeciſſe. † Recentiori manu. ** *Ultimò*, id eſt laſt. [a] *Francice* ant, and. [b] *Francice*, berechte, perechte, prehte, preit, *inſtituo, dirigo.* [c] ou, oure. *Saxon.* eop, eopeſne. [d] *Sax.* beten. [e] *Gallice* la vie. [f] *Sax.* piſ zecaſ, *uxorem elegit.* [g] laza. [h] e pro i *Cimbrice*, in.

4 Ðe

4 Đe moder waſ an heþene wif. þat hire to wyman bere.
Đo þat child ibore waſ. nolde ho hit [i] furfare.
Ho ſende it into aſye. wid meſſagerſ ful yare.
To a [k] norice þat hire wiſte. ant ſette hire to lore.
5 Đe norice þat hire wiſte. children aheuede ſeuene.
Đe eitteþe waſ maregrete. criſteſ [m] may of heuene.
Taleſ ho ani tolde. ful feire ant ful euene.
‡ Wou ho [n] þoleden martirdom. ſein Laurence ant ſeinte Steuene.
6 Đe norice hire fedde. wid wel muchele [o] wunne.
Alle loueden hire in þe toun þer [p] ho waſ inne.
Ho toc hire to ihū. chriſt. ant leuede al hire [q] cunne.
Đo ho couþe of wiſdom. ho hatede muche ſunne.
7 Sone ſo þe maidan waſ of þrettene winter elde.
Ho wiſte hire norice ſcep. daieſ i þe felde.
Hir [r] felaweſ þat hire biſeten. ful [ſ] yerne hire bihulde.
Wou ho makede ir [t] bone. to ihū þat al mai [u] welde.
8 Olibriuſ waſ [x] louerd. aſe þe boc uſ telle.
He haued auntioge. [y] to yeuen ant to ſelle.
He ſeruede nitt ant day. fendeſ in helle.
Alle þat leueden on ihū chriſt. [z] e heitt hem aquelle.
9 From aſie to auntioge. bet mileſ tene ant ſiue.
Foꝛ to ſlen chriſtene men. [a] he hiede him biliue.
[b] Є ſei maiden Maregrete. ſcep biforen hire driue.
Sone wolde þe ſarezin. habben hire to wiue.
10 He ſaid to hiſ ſerjaunſ. a maidan ic iſee.
[c] Faret ſomme of myne men. ant fatchet hire to me.
Bi my lay yef ho iſ boren. of [d] cumraden free.
Oꝛ all hire [e] cunne. beſt ſcal hire bee.
11 Ant for ir feirneſſe. þau ho bee comen oꝛ [f] þrelle.
Hire wedlac ne ſcal ho nout leſen all.
Ful wel ic ſcal ir cloþen. wid * ciclatoun ant * pelle.
Ho ſcal be my † leuemon. ſo me hire ſcal calle.
12 Đe ſergaunz [g] eden aſe he am bed. to meidan Maregrete.
[h] Aſ a wiſt ir norice ſcep. nout fer from þe ſtrete.
Sone muchele a hire boden. ant more a hire bihete.
Đe trouþe oꝛ hire herte: nolde ho nout furlete.
13 Đe ſergaunz deden [i] ar ernde. feire ant fele ſiþe.
Meidan Maregrete nulle we nout mitte fike.
Olibriuſ iſ louerd. of auntioge þe riche.
He wil het þe to wiue. wel it may þe like.
14 Maidan Maregrete. [k] britt ſo eni leme.
Sone [l] ham onſwerede. wid wel milde [m] ſteuene.
[n] Ic abbe yeuen my maidan hod. ihū chriſt of heuene.
He me wite to day. for iſ nomen ſeuene.
15 Ihū chriſt my louerd. [o] dat deet þolede for uſ alle.
Đe heie king of heuene. to him wol ic [o] calle
Of mine ſtable herte. ne lete ir neuer at falle.
Ne lete neuere my bodi to dai in ſunne falle.

---

i Saxonice, ꝼoꝛꝼaꝛan, *perire, perdere.* *k Gallo-Latinum.* nunc **nurſe.** *l Sax.* laꝛe. *m Cimbrice* **mey** vel **meÿ**, *virgo.* ‡ *Franc.* wiou, *quomodo.* *n Sax.* þoledon, *paſſi ſunt*; à þolian, *pati.* *o Franc.* wunna, *gaudium.* *p Sax.* heo, *illa.* *q Sax.* cynne, *genus, ſtirps.* *r Cimbr.* **felaga**, *Socius.* *ſ Sax.* ȝeoꝛn, ȝeꝛn, *ſtudioſus.* *t Sax.* bene, *precatio.* unde apud Boreales noſtros **to clapp benne**, *manibus plaudentibus precationem ſignificare.* **clapp** autem à *Cimbrico* **at klappa**, *manibus mulcere, plaudere.* *u Sax.* pealdan, *regere.* *x Sax.* hlaꝼoꝛd, *dominus.* *y Sax.* to ȝeꝼenne. *z Sax.* he heit heom acpellan. *jussit eos occidi.* *a* heide, *festinabat*, à *Sax.* hiȝan, *festinare.* biliue, *confestim, protinus.* *b* Є iterum pro he. *c* ꝼaꝛed, à ꝼaꝛan, *ire.* *d Sax.* cynneꝛed, nunc **kindred**, *cognatio.* *e Sax.* cynne, *genus.* *f Sax.* þꝛal, þꝛæl, *servus, servitus.* * * ciclatoun eſt vox *Gallo-Norman.* quam non intelligo. pelle autem idem eſt, ac infra pall, à *Lat.* pallium, nunc **robe.** De hac voce in ſuperiore cap. *g Sax.* eodon, *ibant.* *h Angl.* **as ſhe kept her nurſes ſhæp.** *i* ar, infra hore. *Sax.* heoꝛa. ernde. *Sax.* æꝛende. ar ernde, *ſuum nuntium.* *k Sax.* beoꝛhte, vel beꝛhte ꝛꝑa æniȝ leoma, *ſicut quævis lux, clara.* *l Sax.* heom, *eis.* *m Sax.* ꝛteꝛn, *vox.* *n Sax.* ic habbe ȝeȝeꝼen, *dedi.* *o* à *Cimbrico* **at calla**, *vocare*, noſtrum **to call.**

16 Ihū̄ chriſt mi louerd. to þe ic wile me ẏelde.
Đou *p* neuedeſt bigunne. ne neuer neuedeſt ende.
q Yef þi wille were. þe holi goſt þou me ſende.
Đat from þe ſareſinz. i mitte me defende.
17 Al mẏ cun i furſake. to þe *r* niþe cne.
Ihū̄ chriſt mẏ louerd. to þe i take me.
For þi loue here. martir woll i bee.
Đeſ hounded habbet me biſet. ne mai ic *ſ* henne fle.
18 Đe ſargaunz *t* aẏein eden. ant ſeiden *u* here ſawe.
Of alle þine mitte. ne ẏeued ho word *w* ati hawe.
Of all þat we ſaiden. al ir þunchet *x* plawe.
Ho leued on ihū̄ chriſt. to waraunt ho him drawet.
19 Đenne ſpec olibriuſ. *y* awarie him ſonne ant mone.
Of alle mine ſergaunſ. gode *z* nabbi none.
Bringet hire bifore me. ic turne hir mod ful ſone.
Ho ſcal *a* leuen o mine godeſ. er halfueẏ *b* to none.
20 Đe ſergaunz aẏein eden. ant *c* cunnen hire imete.
Ho leiden honden hire upon. ant ledden ir to þe ſtrete.
Ho com biforn Olibriuſ. ant he hire *d* con grete.
He asked what ir nome waſ. ho ſeide Maregrete.
21 Meidan Maregret. mẏ *e* leuemon þou ſcal bee.
Ant habben þe to wive. ẏef þu art of cunne fre.
Yef þou art of þnelleſ. ic ẏeue þe gold ant *f* fee.
Đou ſcalt be mẏ leuemon. ſo long ſo ic be.
22 Đe meidan him onſwerede. ſwiþe feire anon.
Chriſtine wiman ic am. *g* iheuen of þe fonſton.
Ihū̄ chriſt mẏ louerd. to him ic wille gon.
h I nule *i* leten if loue. for oþer neuer on.
23 Leueſtou on ihū̄ chriſt. men deden him *k* o rode.
Yef þou leueſt þat e leuet. ic holde þe for wode.
Oþ if ſide *l* orn adoun. þe water ant te blode.
Đe croune waſ of þorneſ. þat on if * heued ſtode.
24 Đe meidan him anſwerede. aſe þe angel hire *m* kende.
Ye deden him on rode. al chriſtine folc ta mende.
Ant ſeþen in to helle. þe holi goſt he ſende.
n To aleſen chriſtine men. ant þider þou ſcalt wende.
25 Đo *o* i ſei þe ſareſin. þat him ueſ no bot.
To ſtruen wid þat meidan. ir herte waſ ſo god.
He bed þat ho bounden hire. *p* boþen hond ant fot.
Ant depe into priſun don. turnen e wolde ir med.
26 Meidan Maregret. one nitt in priſun lai.
Ho com *q* biforn olibriuſ. on þat *r* oþer dai.
Meidan Maregrete. lef up on mẏ laẏ.
Ant ihu þat tou leueſt on. þou do him al aweẏ.
27 Lef on me ant be mẏ wif. ful wel þe mai ſpede.
Auntioge ant aſie. *ſ* ſcaltou han to mede.
Diclatoun ant purpel pal. ſcaltou haue to wede.
Wid alle þe meteſ of mẏ lond. ful wel i ſcal þe fede.
28 Alle þine *t* redeſ. ido ut of mẏ þoutt.
Ant take me to ihū̄ chriſt. þat me haued iwrott.

---

p Sax. neꝑdeꝑt, *non habuiſti.* *q Sax.* ȝif, *ſi.* *r* niþe, forſan à nẏþan, *deorſum*; ut bute, à butan *niſi.* unde niþe cne, *genubus flexis.* *ſ Sax.* heonan, *hinc.* *t Sax.* aȝen eoden, *redierunt.* *u* hore ſawe, *Sax.* hiꝑe ꝑaȝa, *ejus dictum.* ſcilicet *quod dixerat.* *w* æt all, *omnino.* *x Sax.* pleȝa, plæȝa, *luſus.* *y Sax.* apẏꝑȝe, *maledicat.* him, *Sax.* heom, *illis.* *z Sax.* nabbe, næbbe, *non habeo.* *a Sax.* leaꝑan, ȝeleaꝑan, *credere.* *b Sax.* non. *hora* ſcil. *diei nona*, apud *Saxones*; apud nos *tertia pomeridiana* *c Invenerunt eam. Sax.* enim ȝemetan eſt *invenire.* *d Sax.* ȝan, vel onȝan ȝnetan. *e* de hac voce in ſuperiori cap. *f* ꝑeoh, *argentum, Sax.* *g Sax.* ȝeheoꝑen, *levatus, ſublatus.* *h Sax.* ic nille, *nolo.* *i Sax.* lætan, ꝑoꝑlætan, *relinquere.* *k Sax.* on ꝑode. O autem à *Cimbrico* a, quod ſignificat ut *Angl.* **in, on.** *l Sax.* aꝑnian, *currere.* * *Sax.* heoꝑod. heaꝑud, *caput.* *m* kende *Cimbrice*, *docebat* ab **at kenna**, *docere.* *n Sax.* leꝑan, alẏꝑan, *liberare.* to leꝑenne, to alẏꝑænne, *ad liberandum.* *o Sax.* ȝeꝑeah, ȝeꝑap, *videbat.* *p Cimbrice* **bade**, *cum, tum.* *q Sax.* beꝑoꝑen, *coram.* *r Sax.* ꝑe oþeꝑ, *ſecundus.* *ſ Sax.* ꝑcalt tu to mede haꝑan. *Angl.* **thou ſhalt have, for reward.** *t Sax.* ꝑæd, *conſilium.* ꝑædan, *conſilium dare.*

For

For he all þiſ [a] middelerd. makede of rett nouꝛꝛ.
Ant [b] ꝛeþen mid iſ ſwete fleſc. of helle he uſ bouꝛꝛ.
29 Denne ſpec olibriuſ. nou it ſcal ben ſene.
Upon [c] wam þou leueſt. ant wi þou art ſo kene.
Honget ir up bi þe fet. hire louerd to [d] tene.
Wid ſcourgeſ betet hire fleiſc, þat ho ir deet [e] wene.
30 De ſergaunz deden þat he bed. on hire gunne ſtriue.
Wid [f] ſwopen ant wid ſcourgeſ. boþe [g] ful riue.
De blod ron of hire fleiſc. wnder liche [h] ſwiþe.
Alle ho [i] wenden. þat brouꝛꝛ [k] a were of liue.
31 Do ſpec olibriuſ. bi hire þer he ſtod.
Meidan Maregrete. iſ þiſ [l] pine god.
Lef nou on mi godeſ. [m] ant ſone wend ti mod.
Haue merci of þi fleiſc. me ſpillet þi blod.
32 Ihū chriſt mi louerd. waſ born ine bedlehem.
On þe holi meidan. he ſende [n] litt ant glem.
Dou deſt aſe techet. ſatanaſ [o] þin em.
Me benchet þeſ pine ſwete. ſo eni milc [p] rem.
33 Do ſpec olibruſ. [q] nauet ho none care.
Of al þilke pine. al ir þunchet [r] plawe.
Wid oure ſcarp nailes. ir [ſ] hude al to drawe.
Aſe clene from þe fleiſc. ſo hound it hede [t] ignawe.
34 De ſergaunz deden ſo. to hire gonnen go.
Al þet [u] fel from þe fleiſc. gunnen ho to flo.
Al þet blod þat in hire waſ out it [ꝛ] ede þo.
Al þiſ ho þolede. ant oþere pinen mo.
35 Summe þat ter ſtoden. ar herte waſ ful ſore.
For hire [x] wite fleiſc. ant ſor ir ȝelewe here.
Maidan Maregrete. of þe we habbet care.
Lef on him ant be hiſ wif. ne þoele þou ſo nan more.
36 Awei þe euele conſilerſ. [ɣ] wi ſaid þe ſo.
Mit ſwopeſ ant mit ſcorgeſ. habbe ȝe me flo.
Ihū chriſteſ angleſ. comet me to ant fro.
Al þiſ iſ mi ioie. ne do ȝe me ſo wo.
37 Denne ſpec olibriuſ. þiſ iſ oure [a] pouſte.
Er hauedeſtou eyen. nou maiſtou nout i ſee.
Lef on me ant be mi wif. ful wel i [b] rede þe.
Yef þou leueſt oþerweiſ. [c] ſclawen ſcaltou bee.
38 De godeſ þat tou leueſt on. are dede aſe a ſton.
Of mi louerdeſ ioie. ne mai tellen no mon.
Nou þou haueſt pouſte. of mi fleiſce ant bon.
To [d] deruen mine ſoule. pouſte naueſtou non.
39 Olibriuſ [e] heiſt. þat [f] mai in priſun don.
De holi goſt from heuene. to hire com ful ſon.
Ant þe rode in hiſ hond. þat chriſt waſ on idon.
Ant [g] ſcon aſe britt. ſo ſonne abouten none.
40 Meidan Maregrete. ne drede þou [h] nowid.
Di [i] ſeȝe iſ maked in heuene. biforen ihū ful britt.

---

u Sax. middelȝeapd, *mundus.* *b Sax.* ꝛiþþan, *poſtea.* *c Sax.* hpam, *Angl.* **whome.** *d Sax.* teon. *contumelia.* *e Sax.* penan *putare, opinari.* *f Cimbr.* ſvipa, *ſcutica, flagellum*; plur. ſvipu-num, *flagellis*, in declinat. comp. *g* forſan hinc *Angl.* **full drive.** *h* ꝛpiþe, *valde, magnopere.* *i Sax.* penden, à penan, *opinabantur.* *k* ex *ho* fit *o*, & *o* dein vertitur in *a.* *l Sax.* pin, pineþe, pinian, *pæna, tortor, punire.* *m Sax.* ⁊ ꝛona þin mod pend, *& animum tuum protinus verte.* *n Sax.* leoht ⁊ ȝleam, *lucem & fulgorem* vel *gaudium.* *o Sax.* þin eam, *tuus avunculus.* i. e. *majores vel nos.* *p Sax.* þeam, *cremor lactis*, apud boreales *Anglos* **ream.** *q Sax.* naꝛeð, næbbþ, nabbaþ, *non habet.* *r Sax.* plæȝa, *luſus.* *ſ Sax.* hyd, hyde, hude, *corium, pellis, cutis.* *t Sax.* ȝeȝnæȝed, *roſus, morſus.* *u Sax.* ꝛel, ꝛelle, *cutis.* *x* nunc **white,** à *Sax.* hpite. *albus.* *y Sax.* eode, *ibat.* *z* nunc **why.** à *Sax.* hpi, *cur.* *a* pouſte eſt *Gallo-Latino-Normannicum.* à *poteſtas.* *b* i rede, *conſulo.* *c Sax.* ꝛlaȝen. *d Sax.* deþian, *nocere.* to deþienne, *ad nocendum.* *e Sax.* hett, *jubebant.* *f Cimbrice* **mey,** *virgo.* *Scoti* jam dicunt **the quæns meys,** *reginæ ancillæ.* apud quos etiam in adagium abiit, **there are ma meys, than Margery.** *g* nunc **ſhone.** à *Sax.* ꝛcinan *ſplendere.* *h Sax.* napiht, naphт, *nihil, nil*; nunc **naught, nought.** *i Gallo-Normannicum. Gallicum* hodie ſiege *ſedes, ſedile, ſella.*

Niſ no tonȝe an erþe. ne non eyen litt.
Ðat mai telle þe ioie. þat wai maket of þe to mitt.
41 Meiðan Maregrete. britt ſo enẏ *k* leme.
Ibleſſet wort þou to ðai. of al þat i con neme.
Ðe heie king of heuene. ful wel hauet herðe þi ſteuene.
Ne þe ſende þiſ *l* croiſ. þine *m* fou to *n* aferene.
42 Bleſſeð be ihū chriſt. þat me *o* bote ſende.
Ant iſ holi angel. to me þat he wende.
Fader ant ſone ant holi goſt. þat alle uſ mai amende.
Ne lete neuer to ðai. mẏne herte wende.
43 Meiðan Maregrete. lokeðe hire bi ſiðe.
Ho ſei a foul ðragun. *p* ine þe hurne gliðe.
Berninðe aſe fur. ant *q* goninðe ful wiðe.
Ho wert aſe grene. ſo greſ ine ſomereſ tiðe.
44 Ðe *r* fur flei of iſ mouþe. ſo * leie of brenſton.
Ho fel ſ to þen erþe. ant quakeðe uich bon.
Ne *t* nom ir in iſ mouþe. ant ſwalen hire anon.
Ne barſt a two peceſ. felawe nauede he non.
45 Meiðan Maregrete. upon þe ðragun ſtoð.
Bliþe waſ ir herte. ioiful waſ ir moð.
u Ðclawen waſ þe ðragun. þoru þe uertu of þe roð.
Bleſſeð be ihū chriſt. iſ mitten iſ ſo goð.
46 Meiðan Maregret. þe ðragun eðe fro.
Ho ſei anoþer ðeuel. þer inne þo.
Ȝ heueðe eien on iſ *x* cleu. ant eken on iſ to.
Ne mitte foulore þinȝ. neuer erþe go.
47 Ho wende to þe loþe þing. þe roðe in hire honð.
Ðoru þe mitte of ihū chriſt. *y* wið her wempel ȝho *a* hin *b* bonð.
Ho toc him bi þe *c* toppe. abouten ho him ſwong.
Ðette ir fot in iſ necke. ant to þen erþe wrong.
48 Ðai me *d* nouþe wat tou art. þou foule loþe þinȝ.
Upon wam þou bileueſt. ant wo iſ þi kinȝ.
Ant wo þe hiðer ſende. to maken *e* ſtourbing.
Tel me nou ſwiþe. ant into helle ſpring.
49 *f* Leueði for þe roðe loue. þat iſ i þine honðe.
Nef up þi fot a littel. þat ine mẏn necke ſtonð.
Muchel ic habbe iwalken. bi water ant bi lonðe.
g Naſ ic neuer ibounden. in ſo harðe bonðe.
50 Ruffin waſ mẏ broþer. þat tou here ſclowe.
Ðe wile e waſ aliue. ecouþe ſunneſ inowe.
Ȝ ðeðe men to ſunne. þere fore we louðe lowe.
Ant ẏelð here ſeruiſe. ofte mið muchele wowe.
51 In a ðragoneſ liche. i ſende him to þe.
To turne þine herte. ant apaie me.
Ne iſ iborſten a two. ibounden haueſtou me.
A maiðain hauet uſ ouercomen. nout nis oure pouſte.
52 Belſebug iſ mẏ nome. i ne maẏ þe nout lie.
Ne mai ic longe þolien. þe pine þat i *h* ðrie.
Al ic wolðe *i* biſwike. þat iſen mitte mið eie.
k Nab ic none mitte. þe nou to *l* ſtruẏe.

---

k Sax. leoma, *lux.* *l* croiſ, *Gallice* la croix, *crux.* *Sax.* per ꝓoð vertitur. *m Gallice* nunc **foy**, *fides.* *n Sax.* afæþan, *terrere*; hic autem *terrendo explorare, probare.* *o Sax.* bote, *compenſatio, reparatio, remedium.* to bote ſendan, *quid compenſationis gratia*, & *reparationis*, vel *remedii nomine alteri mittere.* *p* in the hurne, *Anglice.* **in the corner.** *Sax.* hẏrn. *Cimbr.* **horn.** *q Sax.* ȝeonan, ȝinan, ȝinian. *Cimbr.* at **gina**, *hiare, hiſcere, oſcitare. Angl.* **to yawn.** ȝoninde **gaping, yawning.** *r* nunc **fire.** *Sax.* fẏr. *Cimbr.* **fur.** * leie apud *Scotos* & *Boreales Anglos* **lowe**, *flamma*; à *Cimbrico* loga. *ſ Sax.* to þam eorþan. *t Sax.* nam, *ſumebat*, à neman, *capere, ſumere.* *u* nunc **ſlain.** *Sax.* ſlaȝen, ȝeſlaȝen. *x* **claws.** *Sax.* clapu, *ungues.* *y* **with her girdell.** *z* ho. *Sax.* heo *illa.* *a* hin *Sax.* hina *illum* *b Angl.* **bound.** *c* top, *faſtigium, vertex.* *d* nouþe, forſan ut *Sax.* niþinȝ, *nequam.* *e* vox *Gallo-Normannica*, ab *Ital.* ſturbar, ſtorbar, *diſturbare.* ſturbar, autem ab *ex* & *turbo.* *f Sax.* hlafðiȝ, hlafði, hlauði, *domina*, nunc **lady.** *g Sax.* næf, pro ne pæf, *non eram.* *h* ðreoge. *Sax. ſuſtineo*, à ðreoȝan. *i Sax.* berpican, *ſupplantare, decipere, ſeducere.* *k Sax.* nabbe ic, *non habeo.* *l* nunc **deſtroy.**

53 Wen ic wiſt a wif. [m] ſculde be bet of berne.
Ic com þider ſone. ſwift aſ an [n] erne.
Ant wen i þider come. to croke fot [o] oþer arme.
Ant te wif ir ſelue. [p] i fonde to furfarne.
54 Haue þi paiſ þou foule þing. þou fli into helle.
Ne be þou ſo hardi. lengore þat tou duelle.
I bidde ihū chriſt. þi mitte þat he [q] felle.
Ðou fal into helle. ſo ſton deet in to welle.
55 Upon þet oþer dai. alute biforn non.
Olibriuſ heitte þe mai. ut of priſun don.
Ðe ſergaunz were * ſnelle. ant brouttten hire ſon.
Wið þe rode on hire honde. þat chriſt waſ on idon.
56 Ðo ſpec olibriuſ. i wiſ e waſ ful [r] wroet.
Ant ſaide to iſ ſergaunz. wonder wou ho goet.
Leſ on me Maregrete. ant haue mete ant cloet.
Do after me ant be mỳ wif. ne be þe þi lif ſo loet.
57 [s] Awaried worþe þine godeſ. þat tou leueſt inne.
[t] Ho weren ỳare awaried. ant al ful of ſunne.
Ho beet al of helle. of ſatanaſ cunne.
[u] Wene þou weneſt beſt to liue. to him awollet þe winne.
58 Ac do nou wel ant lef on him. þat made þe to mon.
Fader ant ſone ant holi goſt. þat þiſ world bigon.
Ant let þe folewen. in holi fonſton.
Aſe ihū chriſt waſ ỳmſelf. [x] ỳ þe [y] flem iurdan.
59 Ðenne ſpec olibriuſ. a [a] pine ic chulle kenne.
[b] Wellinde laumpeſ. letet on hire [c] renne.
From þe necke to þe to. [d] ſcalden ir aſ an henne.
Bote ho turne hire mod. to deþe ỳe ſculen ir [e] brenne.
60 Ðe ſergaunz deden al ſo. [f] elỳ letten ho welle.
Heie upon ir heuede. wallinde letten ho felle.
It [g] orn on hire wite fleiſc. ſo water det of welle.
Ðe holi goſt ir wiſt. ne mitten ho hire [h] aquelle.
61 Alle weren þe ſareſinz. ſo boc iſ writen wið enke.
To bringen hire of liue. ho gunnen hem biþenke.
In a [i] fet ful of water. ho gunnen hire adrenche.
Ant [k] bote ho turne hire mod. þer a ſcal adrenche.
62 Louerd ỳef þi wille iſ. a water ic iſee.
Ðrin ic chulle deien. for þe loue of þe.
Ðet fet bigon to berſten. þe folc bigon to fle.
Ðe engel ir nom of þe water. þat alle ic mitten iſee.
63 Ðer bileueden on ihū chriſt. a þouſend ant fiue.
Al wið outen children. ant wið outen wiue.
To don ham to deþe. he [l] hiede [m] biliue.
For ho leueden on ihū chriſt. he brouttte hem of liue.

---

m ſculd be bet of bern, ni fallor, **ſhould be labouring in child-birth.** verbum verbo, **ſhould be expecting a child.** *Cimbrice* enim at bida vel byda; *Sax.* bidan eſt *expectare.* *n Cimbr.* ern. *Sax.* eapn, *aquila.* *o Sax.* ouþep *vel*, nunc **or.** *p Sax.* ic to ꝑopꝑapan ꝑonde, **I endeavoured to deſtroy.** *Sax.* ꝑundian, *niti.* ꝑopꝑapan, *perdere.* *q Cimbrice* at **fella**, *proſternere.* * *Francice* & *Sax.* ꝛnell, *celer*, *acer*, *expeditus.* *r* à *Sax.* ꝑꝑaþe, *ira. Angl.* **wrath.** ut infra cloet, à claþ, nunc **cloth**, *pannus.* loet à laƀ, *odioſus*, *inviſus.* *ſ Sax.* apỳꝑgeƀ puꝑþon þine godaf, *maledicti ſint dii tui.* *t* ho weren, ho beet. *Sax.* hi pepon, hi beoþ, *erant*, *ſunt.* ut enim ho ponitur pro heo, *illa*, in *Anglo-Norm.* ſic non raro legitur pro hi *illi.* *u Sax.* hpenne þu penerт, *cum putes.* *x* ỳ, pro *Cimbrico* i, *in*; ut i **kirkium**, i **hollini**, *in templo*, *in palatio.* *y Gallo-Latino-Norman.* à *flumen. Ital.* fiume. *a Gallice* nunc à peine, *vix.* a pine ic chulle kenne, *vix noſcam*, vel *ſentiam.* kenne enim ab at **kenna**, *noſcere*, *ſentire.* *b Sax.* pealande, *æſtuantes*, *ferventes*, à peallan, *æſtuare.* *c Cimbr.* at **renna**, *fluere.* *d Angl.* **ſcald her as an hen.** **to ſcald** autem *Anglice* ſignificat *aqua fervida calvum* vel *glabrum quid facere.* à *Cimbrico* at **skallda**, *calvum facere*, *glabrare*; à cujus participio **skallaðr**, fit noſtrum **skall'd** in **skall'd head**; & à nomine ᚼᚱᛅᛚᛘ, **skalle**, *calvicies*, *caput.* à **skall.** *e* brennan, *urere.* *f Sax.* ele, *oleum.* *g* ut ſupra, arn. *h Sax.* cuellan, cpellan, acpellan, *necare*, *occidere.* unde *Angl.* **to cwell.** *i Sax.* ꝑat, ꝑata, ꝑæt, *vas.* *k Sax.* butan. *Semi-Saxonice* bute, *niſi.* *l feſtinabat. Sax.* hiȝade, hiȝede. à hiȝan, *feſtinare.* *m* biliue, *protinus*, *ſtatim.*

64 Wel ſey þe ſarezin. ne mitte hire *n* þere.
Є clepeþe forþ malcuſ. if *o* monquellere.
Þe beþ leþen hire wiþ oute toun. oþer hire bere.
Ant bringen hire of liue. wiþ ſworþe oþer wiþ ſpere.
65 Þo ho com wiþ out þe toun. *p* þer me ir ſculþe ſclo.
Al ſiweþe hire. þat euer mitte go.
Þe winþ bigun to blowen. þe ſonne wert al blo.
Þet folc fel to þen erþe. ne wiſten ho hire nout þo.
66 Ure lorþ ſenþe to hire. a ful feire ſteuene.
Ant gon hire greten. ful feire ant wel euene.
Bleſſeþ be þou *q* þai. miþ al þat ic con nemme.
To þay þou ſcalt ben icrounet. biforn þe king of heuene.
67 Malcuſ herþe þeſ worþeſ. he ſette him *r* acue.
Meiþan Maregrete. þi louerþ hat ſpeke wiþ þe.
Ant a þouſent angleſ. aboute þe iſee.
Spreþ þin honþ. ant *ſ* nym my ſwerþe. ant haue merci of me,
68 Þo ſpec þat meiþan. ſeinte Maregrete.
Broþer yef þi wil if. abiþ alutel yet.
t Þe wile i make my bone. to him þat may bete.
Biþþe wat tou euer wile. ic it wole gete.
69 Alle þat my lif. wollet heren oþer reþe.
Oþer for me cirche ſette. miþ almeſ þeþe.
Ihū chriſt my louerþ. *u* mit monſcipe þou am feþe.
Þe heie bliſſe of hiuene. habben ho to meþe.
70 Alle þat habbet me aþay. ine memorie.
Oþer miþ goþe herte. iheret myne vie.
Ihū chriſt my louerþ. ſone ſainte Marie.
Haue merci of þe ſouleſ. leie were þe boneſ lye.
71 Ihū chriſt my louerþ. *w* wen wiman bet ſcal be.
x Iher hire bone. yef ho *y* clepet to me.
Deliure hir *z* myþ menske. for þe loue of þe tre.
Þat tou þeþeſt þi boþi on. to maken uſ alle fre.
72 Þo ſpec ure louerþ. ſeinte Marie ſone.
Bi heuene bi erþe. bi ſoune bi mone.
Maiþan Maregrete. i cuiþe þe þi bone.
Lum in to þe ioie. þer þou ſcalt euer wone.
73 Maiþan Maregrete. ir bone haueþe þenne.
Malcuſ ſmit of myne heueþ. fur yeuen if þe þe ſunne.
Þat ne þuþe ic nout. for al þiſ worlþeſ wune.
Þi louerþ haet igrete te. þat tou leueſt inne.
74 *a* Bote þou þo aſe i biþþe. ne ſcalt tou neuer haue.
Þe ioie þat if in heuene. ne lif boute care.
Malcuſ þiſ *b* iherþeſ. if ſwerþe e gon · out þrawe.
Smot of hire heueþ. þat weſ *c* hore lawe.
75 Michael ant gabriel. ant raffael here fere.
Cherubin ant ſerafin. a þouſenþ þer were.
Mit tapreſ ant mit ſenſerſ. to heuene *d* he ir · bere.
To hore louerþeſ bliſſe. ho waſ ym *e* leſ ant þere.
76 Theoþoſiuſ þe clerc. he wrot hire vie.
Hire nource þat hir wiſt. i þe toun of aſie.

---

n Sax. þeþian, *nocere.* *o* monquellere, ex mon, *homo*, & quellepe, vel cuellepe verbali (à cuellan, *occidere*,) *homicida*, *carnifex*. legitur hæc vox in libro cui titulus, **the third part of a treatiſe intituled of the Converſions of England**, cum in epiſt. dedicat. **John Ziſca was a common manqueller**; tum in lib. p. 261. **that moſt notorious murtherer and manqueller John Ziſca.** liber autem iſte ſcriptus erat à noſtrati **Parſons** è Soc. *Jeſu.* *p* Locutio imperſonalis, in qua *me* ſignificat ut *houme*, *houm*, unde *Gallicum* on, vel ut *Sax.* man. ſcilicet, *ubi occidenda eſſet.* *q* hic deeſſe videtur *to.* *r Gallice*, au cul. *ſ Sax.* nim *cape*, *ſume.* *t* **the while.** *u Cum humanitate*, *humaniter.* *w Angl.* **when women ſhall be in labour,** ut ſupra. *x Angl.* **hear their prayer.** *y Sax.* cleopeþ, clypeþ, *invocat.* à cleopan, clypan, *invocare.* *z* deliure hire miþ monske. *Angl.* **deliver her of a man-child.** à *Sax.* mennipc. *Goth.* **MANNISK**, *homo.* * *Sax.* punian, *habitare.* *a Niſi feceris, prout jubeo.* *b Sax.* ȝehypþert. *Angl.* **Malcus, didſt tho hear this.** *c* hore lawe. *Sax.* hipe laȝa. **her order, or command.** *d Sax.* hi, *illi.* *e Sax.* leop, *dilectus, gratus, amicus.*

Ho ir þider beren. mid gode memorie.
Ant makeden an chirche. ant þerine maden hire to lie.
77 Alle þat *f* seke weren. ant þider wolde go.
g Hore hele haueden. are aheden ir fro.
De heie king of heuene. lef us to don so.
Dat we habben þe blisse. *h* þat lest ouer ant oo.
78 Of þe swete meidan. þis is hire vie.
i De twenteuþe dai is hire. i þe time of iulie.
Ihū chriſt þat was born. of seinte Marie.
Far seinte Maregrete loue. of us haue mercie.
Amen Amen. *k* checun die Amen.

Dum de claudendo hoc capite, quod, ut longius, quam vellem, protraherem, argumenti & novitas & fœcunditas fecerunt, cogitarem; traditus mihi inopinanti erat cod. MS. consutus, *Anglo-Normannica* multa, cum nonnullis *Normannicis* & *Latinis*, complectens; quem ad me pro humanitate sua misit, qui ab omnibus antiquorum studiosis, de quibus optime meruit, summo cum honore nominandus est, *Tho. Tanner*, A. M. & coll. Omnium *Animarum* apud *Oxonienses* Socius & magnum ornamentum. In hoc codice primo se spectandam offert malevolentissimi cujusdam in monachos & moniales satyra; quam quia ad sermonem carminis de passione *S. Margaretæ* similitudine prope accedit, non potui, quin ut eam adjicerem, à me ipso impetrare.

Fur in see bi west spayngе.
If a lond ihote *l* cokaygne.
Der nis lond under *m* heuenriche.
Of *n* wel of godnis hit iliche.
Doy paradis be miri and briyt.
Lokaygn is of fairir siyt.
What is þer in paradis.
Bot grasse and flure and grenerisl.
Doy þer be ioi and gret *o* oute.
Der nis met bote frute.
Der nis halle *p* bure no bench.
Bot watir man is þursto quench.
Beþ þer no men but two.
Hely and enok also.
Linglich may hi go.
Whar þer woniþ men no mo.
In cokaygne is met and drink.
Wiþute care *q* how and *r* swink.
De met is *s* trie þe drink so clere.
To none russin and sopper.
I † sigge for soþ boute were.
Der nis lond on erþe is pere.
Under heuen nis lond i wisse.
Of so mochil ioi and blisse.

Der is mani swete siyte.
Al is dai nis þer no niyte.
Der nis *t* baret noþer strif.
Nis þer no deþ ac euer lif.
Der nis lac of met no cloþ.
Der nis man no woman wroþ.
Der nis serpent wolf no fox.
Horse no capil. kowe no ox.
Der nis schepe no swine no gote.
No non horwyla god it wote.
Noþer harate noþer *u* stode.
De land is ful of oþer gode.
Nis þer flei fle no lowle.
In cloþ in toune bed no house.
Der nis *x* dunnir slete no *y* hawle.
No non vile worme no snawile.
No non storm rein no winde.
Der nis man no woman blinde.
Ok al is *z* game ioi ant gle.
Wel is him þat þer mai be.
Der beþ riverss gret and fine.
Of oile melk honi and wine.
Watir seruiþ þer to noþing.
Bot to siyt and to wausling.

---

f Sick. *Sax.* seoc. *g Sax.* heopa hæl haueden, *salutem suam obtinuerunt.* *h Angl.* **that lasts ever and ay.** *i* **the twentieth day is hers.** *k* Phrasis *Gallo-Normannica.* *l* Nunc *coquin, coquine.* quæ olim apud *Gallos* otio, gulæ & ventri deditos, *ignavum, ignavam, desidiosum, desidiosam, segnem* significabant. Hinc *urbanos*, utpote à rusticis laboribus ad vitam sedentariam, & quasi *desidiosam* avocatos *pagani* nostri olim **Cokaignes**, quod nunc scribitur **Cockneys**, vocabant. Et poëta hic noster in *monachos* & *moniales*, ut segne genus hominum, qui *desidiæ* dediti, ventri indulgebant, & *Coquinæ* amatores erant, malevolentissime invehitur; monasteria & monasticam vitam in descriptione terræ *Cokaineæ*, parabolice perstringens. *m Sax.* heofenapice. *n* A *Sax.* pela, *opes.* *o* Infra *dedute*, nunc apud *Gallos*, *deduit.* de quo sic *Menagius* in etymologico suo dictionario, cui tit. *Origines de la langue francoise*: DEDUIT, *ce mot se prend pour plaisir. & en particulier pour la plaisir de l'amour.* *p* A *Cimbrico* **bur**, *domus penuaria.* *q* A *Sax.* hoga, *cura.* *r Sax.* yrinc, *labor.* *s* A *Gallico* trier, *seligere, delectum habere*, ex magno numero *quid eligere.* trié, *selectus, lectus, eximius, egregius.* † *Sax.* secge, *dico, affirmo.* *t* A *Cimbrico* **barattan** *prælium, pugna, lis, contentio*, quæ vox etiamnum in usu est apud *Gotho-Italos.* A *Dano-Normannico* autem *baret*, forenses nostræ **baretter, barettry.** *u. Cœtus equarum, Cimbr.* stod. *x Angl.* **thurder.** à *Cimbrico* duna, dynia, *tonare, intonare*; unde dunur, dynur, *sonitus, fragor, tonitur.* *y Sax.* hagle, *grando.* *z Sax.* gama.

Đer ıſ maner frute.
Al ıſ ſolaſ anb bebute.
Đer ıſ awel fair abbei.
Of white monkeſ anb of grei.
Đer beþ bowreſ anb halleſ.
Al of paſteuſ beþ þe walleſ.
Of fleiſ of fiſſe anb a rich met.
Đe likfullıſt þat man mai et.
Fluren cakeſ beþ þe ſchingleſ alle.
Of cherch cloiſter bouri anb halle.
Đe pinneſ beþ fat pobingeſ.
Rich met to princeſ ant kingeſ.
Man mai þer of et inoẏ.
Al wiþ riẏt anb noẏt wiþ [a] woẏ.
Al il commune to ẏung anb olb.
To ſtoute anb ſterne mek anb bolb.
Đer ıſ a cloiſter fair anb liẏt.
Brob anb lang of ſembli ſiẏt.
Đe pilerſ of þat cloiſter alle.
Beþ iturneb of criſtale.
Wiþ harlaſ anb capitale.
Of grene jaſpe anb rebe corale.
In þe praer ıſ a tre.
Swiþe likful for to ſe.
Đe rote ıſ gingeuir anb galingale.
Đe ſiounſ beþ al ſeb wale.
Trie maceſ beþ þe flure.
Đe rinb canel of ſwet obur.
Đe frute gilofre of gobe ſmakke.
Of cucubeſ þer niſ no lakke.
Đer beþ roſiſ of reb ble.
Anb lilie likful for to ſe.
[b] Đai [c] faloweþ neuer bai no niẏt.
Điſ aẏt be a ſwet ſiẏt.
Đer beþ IIII williſ in þe abbei.
Of tracle anb halwei.
Of baum anb ek piement.
Euer [d] ernenb to riẏt [e] rent.
Of þai ſtremiſ al þe molbe.
Stoniſ pretiuſe anb golbe.
Đer ıſ ſaphir anb uniune.
Carbuncle anb aſtiune.
Smaragbe. lugre. anb praſſiune.
Beril. onix. topoſiune.
Ametiſt anb criſolite.
Calcebun anb epetite.
Đer beþ birbbeſ mani anb fale.
Đroſtil þruiſſe anb niẏtingal.
Chalanbre anb wobwale.
Anb oþer bribbeſ wiþout tale.
Đat ſtinteþ neuer bi har miẏt.
Miri to ſing bai anb niẏt.

****

Hic aliqua videntur deeſſe.

Yite i bo ẏow mo to witte.
Đe Ceeſ [f] iroſtib on þe ſpitte.
Fleeẏ to þat abbai gob hit wot.
Anb [g] gredib geeſ al hote al hot.
Hi bringeþ galek gret plente.
Đe beſt [h] ibiẏt þat man mai ſe.
Đe leuerokeſ þat beþ cuþ.
Liẏth abun to man ıſ muþ.
Ibiẏt in ſtu-ful ſwiþe wel.
Pubrib wiþ gnigelofre anb canel.
Niſ no ſpech of no brink.
Ak take inoi wiþute ſwink.
Whan þe monkeſ geeþ to maſſe.
Al þe feneſtreſ þat beþ of glaſſe.
Turneþ in to criſtol briẏt.
To giue monkeſ more liẏt.
Whan þe maſſeſ beþ iſeind.
Anb þe bokeſ up ileind.
Đe criſtal turniþ in to glaſſe.
In ſtate þat hit raþer waſſe.
Đe ẏoung monkeſ euch bai.
Aftur met goþ to plai.
Niſ þer hauk no fule ſo ſwifte.
Better fleing bi þe lifte.
Đan þe monkeſ heiẏ of mobe.
Wiþ har ſleueſ anb har hobe.
Whan þe abbot ſeeþ ham flee.
Đat he holt for moch glee.
Ak naþeleſ al þar amang.
He bibbiþ ham liẏt to eueſang.
Đe monkeſ liẏtiþ noẏt abun.
Ac furre fleeþ into [i] ranbun.
Whan þe abbot him iſeeþ.
Đat ıſ monkeſ fram him fleeþ.
He takeþ maibin of the route.
Anb turniþ up hir white toute.
Anb betiþ þe taburſ wiþ ıſ honb.
To make ıſ monkeſ liẏt to lonb.
Whan ıſ monkeſ þat iſeeþ.
To þe maib bun hi fleeþ.
Anb geþ þe wench al abute.
Anb þakkeþ al hir white toute.
Anb ſiþ after her ſwinke.
Wenbiþ meklich hom to brink.
Anb geþ to [k] har collacione.
A wel fair proceſſione.
An oþer abbei ıſ þer bi.
For ſoþ agret fair nunnerie.
Up a riuer of ſwet milke,
Whar ıſ plente grete of ſilk.

---

a A *Cimbrico* vog, *trutina, ſtatera, pondus*, quod verbale eſt a vega, *trutinare, ponderare, librare.* *b Sax.* þa, *Cimbrice* Þaug, *qui, quæ.* plur. *c Angl.* falleth. *d Sax.* aprnienbe, *currens.* *e Curſus, fluxus.* à *Sax.* þennan, *currere, fluere.* *f* Geroſted *Francice.* *g Angl.* trieth. à *Gallo-Francico grider*, nunc *crier. Ital. gridare. Hiſp.* gridar, critar. *Gothico* ΓΚΕΙΤΑΝ, *clamare, flere.* *h* ȝebiht, *Sax.* *i* Randon *Gallice, rapidus curſus fluvii, fluminis rapiditas torrentis impetus.* à *Francico* rentdun, *torrens, cataracta, catadupa.* quod verbale eſt à rennan & dun, *fluere deorſum.* Hinc aller à grand randon, *inſtar rapidi torrentis cum feſtinatione & impetu currere, præcipiti curſu ferri.* Hinc etiamnum apud nos to run at random. de hac voce autem ſic *Menagius*: RANDON. *s'enfuir a grand randon. l'origine de ce mot ne m'eſt pas connüe. Du ſubſtantif randon, on a fait le verb randonner, pour s'enfuyr rapidement.* *k Sax.* heopa, hipa, *eorum, ſui.*

Whan

When þe ſomeriſ dai is hote,
Đe yung nunnes takiþ a bote.
And doþ [l]ham forþ in þat riuer,
Boþe wiþ oriſ and wiþ ſtere.
Whan hi beþ fur from þe abbei
Hi makiþ ham nakid for to plei.
And leiþ dune in to þe brimme,
And doþ ham ſleilich for to ſwimme.
Đe yung monkes þat hi ſeeþ.
Hi doþ ham up and forþ hi fleeþ.
And commiþ to the nunnes anon.
And euch monke him takeþ on.
And [m]ſnellich beriþ forþ har prei.
To þe mochil grei abbei.
And techiþ þe nunnes an oreiſun.
Wiþ [n]iambleuc up and dun.
Đe munke þat wol be ſtaluu gode.
And kan ſet a riyt his hode.
He ſchal hab wiþoute danger.
XII wiues euch yer.

Biſſop lorles. Kyng rebeles. Yung man rechles. Old man witles. Womman ſſamles.

I ſwer bi heuen kynge,
Đos beþ fiue liþer þing.

Al þroy riyt and noyt þroy grace.
For to do him ſilf ſolace.
And [o]þilk monke þat clepiþ beſt.
And doþ is likam al to reſt.
Of him is hope god hit wote.
To be ſone uadir abbot.
Whoſe wil com þat lond to.
Ful grete penance he mot do.
Seue yeriſ in ſwineis [p]dritte.
He mote wade wol ye iwitte.
Al anon up to þe chynne.
So he ſchal þe lond winne.
Lordingeſ gode and hend.
Mot ge neuer of world wend.
For ye ſtond to yure cheance.
And fulfille þat penance.
Đat ye mote þat lond iſe.
And neuer more turne a ye.
Pray we god ſo mot hit be.
Amen per ſeint charite.

Carmen inſuper hic loci Pſeudorhythmicum adjiciam, Symboli duntaxat Athanaſiani *verſionem, ut luculentius contempletur lector, quibus gradibus Poeſis noſtra Anglica ab antiquiſſimis principiis in hodiernum ſuum ſtatum paulatim declinavit.*

Symbolum S. *Athanaſii*, Anglicè. è Cod. MS. Bibl. Bodl. NE. E. 66. f. 69. b.

Who ſo wil be ſauf to blis	*Quicunque vult ſalvus eſſe.*
Before alle þinges nede to is	
Dat he hald with alle his miht	
Đe heli trauthe and leue it riht	
Whilk bot ilken to queme	*Quam niſi quiſque.*
Hole and wemles it yheme.	
Withouten drede bes þet forn	
Fro godes ſight in ai forlorn	
Sothelic þe heli trauht þis iſſe	*Fides autem.*
Dat o god inne þrinneſſe	
And þrinneſs in onneſſe	
Wurchip we þe more and leſſe	
Ne þe hodes oht mengande	*Neque confundentes.*
Ne þe ſtayelnes ſondrande	
For oþer hode of fader oþer of ſon	*Alia eſt enim.*
Oþer of heli goſt wil with am wun.	
Bot of fadir and ſon and heli goſte	*Sed patris & filii.*
On is godes toningue þat is moſte	
Heuen blis is til am þre	
Bi on in mikelhede to be	
Whilk þe fader whilk þe ſon	*Qualis pater talis.*
Whilk heli goſt wil with am wun	

l Sax. heom, unde ham, *illis*. *m Gallo-Francica* vox eſt, à *Francico* ſnell, *celer, acer*. *n* A veteri *Gallico* gambiller, quod, ut gambier, gambayer, & gambader, ſignificat *crura cum geſticulatione movere, crura in ſublime jactare, ſaltantes ſatyros imitari*. Hinc noſtrum **gambol**, & **gamboling**. *Gambier* autem & *gambiller* à *gambe* veteri; quod nunc *jambe* ſcriptum, *crus* ſignificat. *Gambe* autem ab *Italico* gamba, cujus originem habes in *Menagii* dictionario etymologico. *o Saxonice* hpilc. *p* A. *Cimbrico* dritt, *excrementum*.

Unſhapen fader unſhapen ſon is — *Increatus pater.*
Unſhapen yeli goſte in blis
Mikel fader mikel ſon ai — *Immenſus pater.*
Mekel yeli goſte niyt and dai.
Ai laſtand fadir ai laſtand ſon — *Æternus pater æternus filius.*
Ai laſtand yeli be uton
And þow be þer noyt þre ai laſtand — *Et tamen non tres.*
Bot on ai laſtand ouer al land
Als noyt þre unmade ne mikel þre — *Sunt non tres.*
But on unmade and on mikel is ye.
Als ſo almiytand fader almiytand ſon — *Similiter omnipotens.*
Almiytand yeli goſte to wun
And þowyeþer noyt almiytand — *Et tamen non tres.*
Bot on almiytand is licand
Als ſo god fader god ſone iſſe — *Ita deus pater deus.*
God yali goſt with am in blis
And þowyeþer noyt godes þre — *Et tamen non tres.*
Bot on is god and ai ſal be
For als ſengellic yode god oure louerd to be — *Ita dominus pater.*
Ðurgyt criſten ſotyenes lette ſal be
So þre godes or louerdes to kall — *Et tamen non tres.*
Ðurgyt yeli feſtnes forboden ar all
Ðe fadir of non made is ye — *Quia ſicut.*
Ne ſhapen ne kumed to be
Ðe ſone of only fader blis
Noyt ſhapen ne made but kumed is
Ðe yeli goſte of fadir and ſon miytand — *Pater à nullo eſt.*
Noyt ſhapen ne made bot forþ comand
Ðen o fader noyt fadres þre — *Filius à patre.*
O ſon noyt þre ſones to be
O yeli goſt and no mo — *Spiritus ſanctus à Patre.*
Of þam comand ne þre no two
And þis þrinnes þet with inne — *Unus ergo Pater.*
Noght firſt or latter noyt more or minne
Bot al þre perſones laſtand ai — *Et in hac trinitate.*
To þam and euenmette are þai
So þat bi alle als bifore ſaide is — *Ita ut per omnia.*
And þrinnenes in onnes
And onneſſe in þrinnes ai
We to wurſchip niyt and dai
Who þat þen wil berihed be — *Qui vult ergo.*
So of þe þrinnes leue ye
And nede at yele þat laſt ai ſal — *Sed neceſſarium eſt.*
Ðat þe fleſshede ai with al
Of oure louerd Jhu Criſt forþi — *Eſt ergo fides.*
Ðat ye trowe it trewli
Ðen is ever trault right
Ðat we leve withalle oure miyt
Ðat oure louerd Jhu Criſt in blis — *Deus ergo ex ſubſtantia.*
Godes ſone and man ye yis
Gode of kinde of fadir kumed werld biforn
Man of kinde of moder into werld born
Fulli god fulli man livand — *Perfectus Deus.*
Of ſchilful ſaule and mannes fleſshe beand
Euen to the fadir þurgyt god yede — *Æqualis patri.*
Leſſe þen fader þurgyt man yede
Ðat þof ye be god and man — *Qui licet Deus.*
Noght two þrwþyæþer is bot Criſt an
On noyt þurgyt wendinge of godyed in fleſshe
Bot þurgyt takynge of manyede in godneſshe
On al noyt be menginge of ſtayelnes — *Unus autem.*
Bot þuryt onyede of yode þat is
Ðat yholed for oure yele doun went til yelle — *Qui paſſus.*
Ðe þred dai ros fro dede ſo felle

Upſtegh til heuen ſittes on right hand — *Aſcendit ad.*
Of god fadir alle mighţand
And yhit for to come is he
To deme þe quik and dede þat be
Ate whos come alle men þat are — *Ad cujus adventum.*
Sal riſe with þaire bodies þare
And þelde ſal þai nil þai ne wil
Of þair awen dedes il
And þat wel haf doun þat dai — *Et qui bona egerunt.*
Sal go to lif þat laſtes ai
And iuel haf doun ſal wende
In fire laſtend withouten ende
Dis is þe trauht þat heli iſſe — *Hæc eſt fides.*
Whilk bot ilkon with miht hiſſe
Trewlic and faſtlic trowe he
Sauke ne mai he neuer be. — *A M E N.*

In his & hujuſmodi, Lector curioſe, hodiernæ noſtræ poeſeos prima rudimenta habes, quæ, ſi antiqua amas, & in iis origines rerum ſcire cupis, ac ex unius interitu alterius ortum indagare, tibi non ingrata, imo longe jucundiſſima fore hæc ſperamus; præſertim, ſi ex *Anglo-Saxonicæ* corruptione, ut *Anglica* generata ſit, te delectat cernere.

Grammaticas *Anglo-Saxonicam*, & *Mæſo-Gothicam* jam tandem, Deo favente, ad umbilicum perductas ſequuntur *Inſtitutiones Grammaticæ Franco-Theotiſcæ*, quas ne *Philo-Teutonum, Germanorum* præſertim, & *Franco-Gallorum* expectationi vel deeſſe viderer, tametſi rebus adverſis quotidie exercitatus, & alienis, quæ crebræ, & improviſo orta ſunt, negotiis præpeditus, unius anni curriculo, nocturnis diurniſque laboribus exegi. Hæc de opera. De opere vero, ne verbum quidem, ſiquidem auctori in gratiam eorum, quæ ab ipſo ſcribuntur, nihil quicquam dicendum eſt.

Quamobrem, lector benevole, calamum hic ſiſtens, rogo duntaxat, ut à *Saxonicis* progrediaris. Quæ, ſi te in legendo tantum, quantum in ſcribendo me delectaverint, ſcriptas fuiſſe mecum & vehementer gaudebis, & tibi gratulaberis. *Vale.*

Linguarum Vett. *SEPTENTRIONALIUM* THESAURI GRAMMATICO-CRITICI ET ARCHÆOLOGICI

PARS SECUNDA:

SEU

Institutiones Gramm. *Franco-Theotiscæ:*

Auctore *GEORGIO HICKESIO,* S. T. P.

Đe ꝼtæꝼcꝛæꝼt ıꝼ ꝼeo Cæg þe ðaꝛa boca anðgyt onlyc ð. *Grammatica clavis est librorum aperiens intellectū.*
Præfat. Grammaticæ ad explicandas literas *Latinas Anglo-Saxonice* ab *Ælfrico* scriptæ.

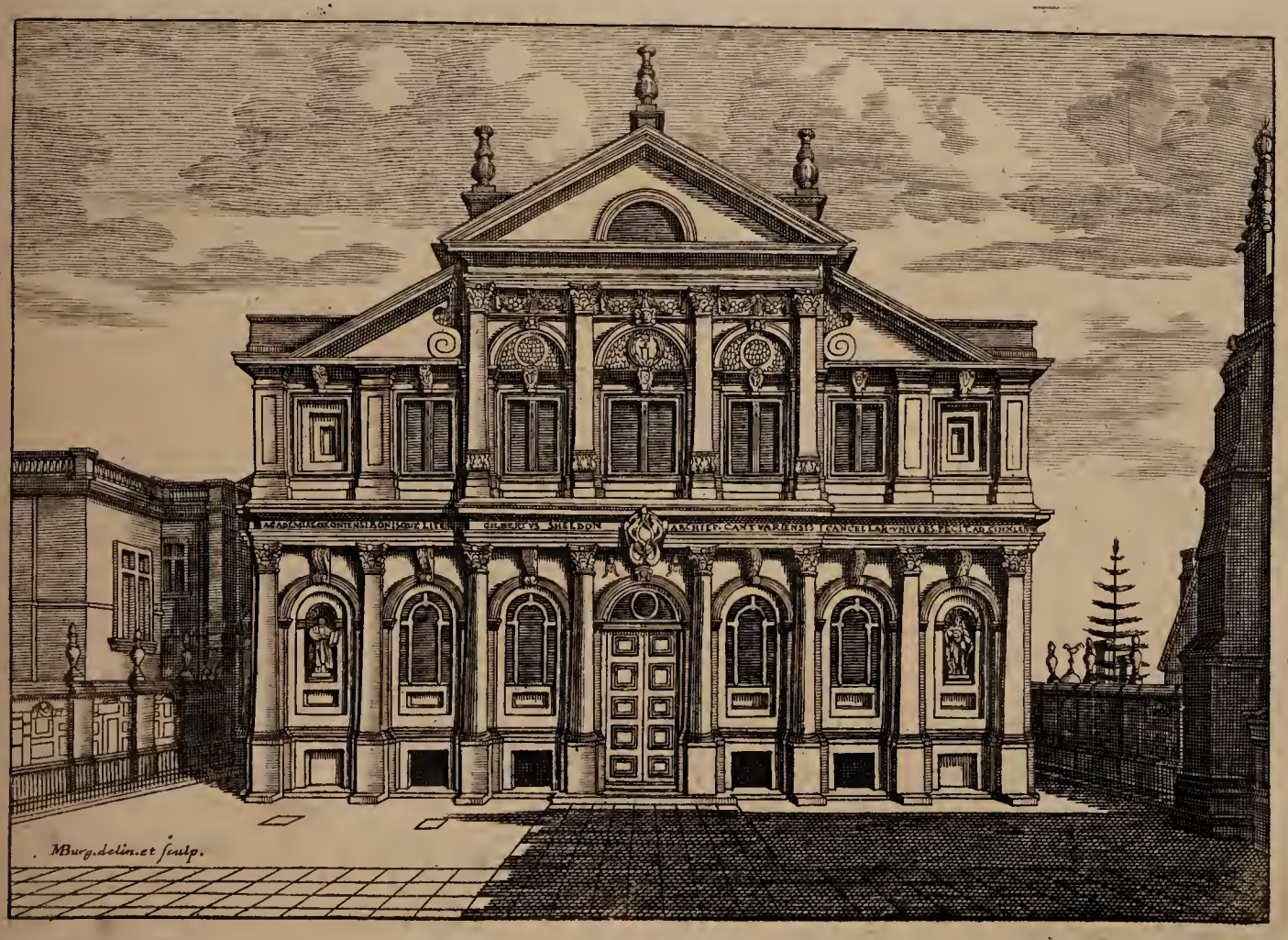

OXONIÆ,

E Theatro Sheldoniano, *An. Dom.* MDCCIII.

A D

Doctiſſimum & Reverendum admodum Patrem,

GULIELMUM NICOLSON,

Epiſcopum *Carleolenſem,*

GEORGII HICKESII

De Inſtitutionibus Suis *Franco-Theotiſcis*

PRÆFATIO.

Ne cui ſit veſtrum mirum cur parteis ſeni
Poeta dederit, quæ ſunt adoleſcentium.

ICEAT enim verſibus iiſdem affari Te, *Reverende Præſul,* quibus *Comicorum* Poëtarum princeps, cum jam ſenex factus, prologum recitaret, auditores ſuos affatus eſt. Etenim perinde ac in Theatro *Juvenes Prologos,* ut ad decorè venuſteque dicendum maxime idoneos, *Senibus Græci Romani*que præferebant: ſic Grammaticis & Lexicis faciendis minores ætate, ut multo magis laboris patientes, grandioribus longe aptiores ſapientes ſemper judicarunt. Iſtius ſententiæ cum eſſet ὁ Μαγιστρος *Johannes Fellus,* Epiſcopus *Oxonienſis,* Tibi, in quo cum firmitate corporis mirificas animi vires junctas perſpiciebat, ante viginti annos auctor eſſe voluit, ut Collegii Reginæ *Oxon.* tum Socius, Linguarum *Vett.* Septentrionis Inſtitutiones *Grammaticas* ſcriberes. Quod Te molitum, ad alia tamen vocatum non feciſſe, qui literarum *Septentrionalium* ſtudio bene volunt, omnes perinde mecum dolent. Ego vero pene Sexagenarius, quem jam tum enervare & affligere cœperat ſenectus, Inſtitutiones *Grammaticas* has *Franco-Teutonicas* ſcripſi, ſcriptas reviſi, reviſas proelo dedi; & quæ iis jam inde prodituris præmitti oportere cenſeo, ad Te, quem multis de cauſis lectoris perſonam ſuſtinere volui, Sexagenario major, &, qui cum † Elle luctor, plane miſer depontanus ſcribo. Apud Te, inquam, quæ Lectori prænoſcenda exiſtimo, præfari vult animus; tum quod maxime *Philo-Teuton,* veterem & hodiernum *Germanicum* ſermonem perfecte intelligis; tum etiam quod Arctoarum *Lingg.* ſtudium, quod jacebat apud nos, & exemplo præeuns, & argumentis inſtans, excitare contendiſti; tum maxime, quod huic operi incumbentem me conſilio, ingenio, doctrina, omnique præſtantia Tua adjuviſti; & ad id imprimendum, ut aurum, argentumque ſuum conferrent, tam è Clero, quam è Populo, quum in Senatu, tum extra, bonarum literarum patroni, Commendationis Tuæ & judicii pondere ac auctoritate effeciſti.

Longe enim aliter de illo ſentiebas, ac vir magnus, & celebris apud *Germanos.* Qui cum primum à quodam non vulgaris ingenii nobili *Anglo* acciperet, me *Grammaticam Franco-Theotiſcam* feciſſe; *Monſtrum,* inquiebat, *narras,* & *quod ab Extero recte fieri poſſe non puto: Grammatica Linguæ Franco-Theotiſcæ Theotiſcum hominem poſcit auctorem; alienigenæ vires ſuperat.* An uero alienigenæ id recte commodeque facere necne liceret, quod doctiſſimus ille a ſolo

† *Eddæ Iſland.* Mythol. XLI.

Theotiſco homine faciendum exiſtimabat, perlectis Inſtitutionibus noſtris, arbitrium Tuum, Tua exiſtimatio, qui *Germaniam* peragraſti, valebit & decernet. Dum hæc ſcriberem, opportune ad me allatæ ſunt è *Gallia* literæ, ex quibus intelligo virum vere magnum Doctiſſimum illum Abbatem, & S. Theologiæ doctorem Sorbonenſem *Pezronem* operibus ſuis clariſſimum, qui de linguæ *Celticæ* antiquitate librum nuper edidit, opus noſtrum maxime deſiderare. Penes quem igitur judicium eſſe velim rectene ſatis & commode, an ſecus Linguæ *Franco-Theotiſcæ* rudimenta tradidi; quæ ſolus ante me *Carolus Magnus* imperator præceptis *Grammaticis* explicavit, ſeu potius explicare perperam tentavit. *Inchoavit*, inquit, *Eginhartus* qui vitam ejus ſcripſit, *Grammaticam Patrii Sermonis*; non perfeciſſe tamen oſtendunt, quæ de Sermone iſto dicit in Prologo Evangeliorum à ſe rhythmis *Francicis* ſcriptorum *Otfridus* Monachus *Wizambergenſis*, qui ſermonem illum *barbarum*, *incultum*, & *indiſciplinabilem* vocat, atque *Grammaticæ artis fræno capi inſuetum* etiam dicit. Contra ego hujus linguæ periculum faciens, illam diſciplinæ *Grammaticæ* capacem eidemq; idoneam judicavi; reque longe ſecus, ac *Otfridus* ſcripſerat, reperta, tentare volui, an poſſem *Grammaticam Francicam* texere. Quod cum fieri poſſe expertus eſſem, congeſtis, quæ comparare liceret, libris *Francicis* ad Grammaticum hoc opus me accinxi. Cui, anno poſt, aut non tam longo tempore, quam illud orſus eram, ſupremam manum appoſui. Codices autem quibus in illo faciendo uſus ſum ſic deſignantur:

C. C.	denotat	Codicem Evang. *Cottonianum.*
S. Ann.		Vitam S. *Annonis.*
Otfrid. *vel* Ot.		*Otfridi* Evangeliorum librum.
W.		*Willerami* in Canticum Cant. paraphraſin.
Hymn.		Hymnorum librum.
Winſ.		*Winsbekii* paræneſin.
Gloſſ.		Gloſſarium *Francicum.*
Tatian. *vel* Tat.		*Tatiani* Harmoniam Evangelicam.
F. V. C.		Formulam veterem Confeſſionis.
Kero.		*Keronis* Monachi gloſſarium.

In illo autem faciendo ſudans, Te non habuiſſe proxumum, quem facile conſulerem, aut cl. virum *Johannem Schilterum*, *Argentoratenſem* advocatum Regium, quem ad illuſtrandam literaturam *Francicam* multa molitum eſſe acceperam, ſæpe quidem maxime dolebam. Veſtri enim utriuſvis ope, conſilio, ingenio fretum, rectius & perfectius me omnia ſcribere licuiſſe ſcio, quam ſcripſiſſe fas eſſe poſſet homini, non tantum non *Theotiſco*, ſed primo ſolique operis auctori; qui neque quem ſocium aut adjutorem haberem, neque quem ducem ſequerer, quenquam uſpiam poteram invenire. Verum quale quale opus hoc eſt, quorum cauſa multo cum labore & opera illud feci, *Philo-Teutones* omnes, Teque potiſſimum, æquo animo accepturos ſpero. Id autem imprimis rogo, quidni dicam, expecto à *Francorum poſteris*, *Gallis*, *Germanis*que, qui cis citrave *Rhenum*, *Moenum*ve degunt: quorum præſertim gratia labores maximos exantlavi, ut majorum ſuorum communis ſermonis cognitionem facile aſſecuti, bibliothecas ſuas ſcrutentur, earumque forulos excutiant; ut quicquid codicum *Francicorum* in membranis ibi forte etiamnum deliteſcat, in lucem evocent; illiſque quamprimum editis, literaturam & vetuſtatem Arctoam, ac imprimis *Theotonicam*, doctorum ex aliis gentibus Septentrionis exempla ſecuti, nobilitent & amplificent. Perperam multa multos illorum, quamvis viros doctiſſimos, ſcripſiſſe, quod *Francicam* linguam neſcirent, eamve haud ſatis intelligerent, in *Diſſert. Epiſtolari*, & in Præfatione generali ad *Adamum Ottley* ſcripta, plurimis exemplis oſtendi, In quorum numero etiam habendus eſt *Georgius Caſpar Kirchmayerus*, prof. publ. *Wittebergenſis*. Cujus commentarium in *Taciti* de ſitu, populis & moribus *Germanorum* libellum, mihi antea non notum, ad me ſcribentem hæc doni nomine miſit *Baſilius Kennett*, *Whitei* frater, C. C. C. apud *Oxonienſes* Socius, ſcriptis ſuis editis clariſſimus. In libro

bro illo, ad quem legendum hic ſiſto, doctiſſimus auctor, antiquitatis *Theotiſcæ* ſtudioſiſſimus, res, moreſque *Germanorum* à ſuis originibus cum magna ſua laude petere conatus eſt. verum in eo infoelix, quod *Francicam*, ſive veterem *Theotonicam* linguam, quæ ignorantia non hominis, ſed ſeculi fuit, neſciret, multa tradidit, in quibus illius ſcientiam valde requires. Conſule modò quæ de *Barritu*, *Aſciburgio*, *Framea*, *Valleda*, *Aurinia*, *Tuiſcone*, *Diæta*, *Freda*, *Saionibus*; denique quæ de origine *Malli* & Grave *Germanorum*, & de Dea *Tanfana* dixit; mecumque ſenties linguæ *Franco-Theotonicæ* doctrinam *Germanis*, *Gallis*que, qui ſuas origines & antiquitates recte ſcire volunt, æque utilem, imo æque neceſſariam fore; ac *Anglis*, *Scotis*que antiquitatum, originumque ſuarum ſtudioſis, *Anglo-Saxonicæ* ſcientiam utilem, & plane neceſſariam eſſe cognoſcis.

Quantus igitur Tu vir es, doctiſſime *Antiſtes*, qui utramvis, perinde ac vernaculam intelligis? quinetiam in quo ad humanarum atque divinarum literarum cognitionem & Arctoarum veterum omnium notitia acceſſit. Illarum plane ſcientiæ acceptum referre debes, quod BIBLIOTHECÆ ANGLICANÆ Hiſtoricos Tres egregios libros, & SCOTICANÆ unum, in utriuſque Populi ingens beneficium deinceps ſcribere potuiſti. Illis etiam perfecte intellectis debes, quod *Nort-Hymbriam Tuam veterem* moliri potes, quem quidem librum qui antiquitates Septentrionales in utraque natione colunt, avide expectant. His denique cognitis debes, quod *Volumina Regni*, quæ Rotulos Parliamentarios vocant, Te deſiderant idoneum lectorem, veterum & linguarum & rerum eruditione peritiſſimum. Crede mihi ad gloriam Tuam, qui jam ſuperioris ordinis Senator es, nihil majus poteſt accedere, quam ut ad antiqua Senatus acta, & monumenta diligenter perlegenda, Te ſine cunctatione accingas. Iis enim inſtructus & dignitatem tuam tuebere, & auctoritatem augebis tum Tuam, tum communem Epiſcoporum; qui cum ante centum aut plures annos, in rotulis vetuſtis verſati eſſent, eo fecerunt, ut in ſuam ſententiam cæteri proceres pedibus irent, conſiliique & dictorum pondere ſenatum facile gubernarent. ſuperiorum temporum exemplis, actis & monumentis, illarumque rerum auctoritate omnia tum magis, quam *voce magna*, *boniſque lateribus*, ut *Cicero* Tuus loquitur, *ſuadebant*; magnaque cum delectatione ſimul & reverentia tum imprimis audiebantur *Sacerdotii Proceres*, quos rerum civilium, perinde ac divinarum ſcientia ac uſu inſtructos ad id, quodcunque forte agebatur, vel diſputatum erat, ſcite, apte, & opportune poſſe dicere *Populi Proceres* cognoſcerent. Ante ſexdecim, aut eo plus annos, vixit vir ampliſſimus ſapientiſſimuſque, & ſui temporis juriſconſultus ſine Pare maximus, *Franciſcus* Dom. *North* Dominus *Guilford*, *Carolo* II. & *Jacobo* II. RR. Angliæ magni ſigilli cuſtos, qui me multum & familiariter utebatur. Itaque multa ab Illo prudenter diſputata, multa etiam breviter & commode dicta memoriæ mandabam, ut qui fieri ſemper ſtudebam Illius prudentia doctior. Is autem cum ſæpe multa narraret, tum præclare memini domi in coenaculo ſedentem, cum & ego eſſem una, & pauci familiares, in ſermonem de *Proceribus Sacerdotii* incidiſſe; in quo Epiſcoporum vicem magnopere dolebat vir maximus, utpote quorum auctoritatem diu in ſenatu labefactatam tum ferme jacere dicebat, ex eo, quod ad *Rotulorum Parliamentariorum* ſtudium, contra deceſſorum ſuorum, qui in anterioribus ſeculis floruiſſent, morem, minime animos appuliſſent. Memini etiam ſæpius audiiſſe Illum vehementer hortari egregios è clero viros, tum qui facti Epiſcopi erant, tum quos ad Epiſcopatum deſtinatos eſſe ſciebat, ut in *Rotulorum iſtorum* ſtudio, quos Senatoriarum rerum quaſi BIBLIA appellabat, nocte dieque ſe exercerent. Finge Tu Illum, qui tum & Fori, & Senatus oraculum erat, hoc Tibi conſilii dediſſe; Finge, inquam, Illum, qui *Philo-clerus* etiam maxime ſemper erat, ut id faceres Te hortatum eſſe; tantoque viro quaſi monitore ſurge, & ad eorum ſtudium animum appelle, qui *Francicæ*, *Saxonicæ*, *Dano-Saxonicæ*, & *Anglo-Nortmannicæ* antiquitatis notitia ad id maxime paratus & comparatus es. Tu, inquam, ad legendos ROTULOS Parliamentarios Tuo præi Reverendiſſimis Collegis præſtantiſſimo exemplo; omnique ope & opera enitere, ut per Te, *Epiſcoporum*, ut loquuntur, *Banco*

priſtina ſua dignitas Senatoria conſtet; ſummaque, quæ fuit ejus in præteritis temporibus, auctoritas & amplitudo, Tuo auſpicio, atque ductu ad antiquum ſtatum revocetur.

Virtutes Tuæ, & imprimis, quas in Te ſemper intellexi ſitas, ſumma animi moderatio & modeſtia faciunt, ut Te tam audacter moneam & familiariter. Quod ſi à me in re tam ſublimi liberius juſto & arrogantius id factum eſſe videatur, delictum non defendo, ſed veniam ſuppliciter rogans, me non à Te ſolo, ſed ab omnibus ſacerdotii Collegis Tuis, qui quo animo dixi conſiderabunt, facile veniam deprecaturum ſpero.

Dom. noſter Jeſus Chriſtus Te diutiſſime incolumem ſervet, novoque indies accedente virtutis & doctrinæ ſplendore exiſtimationem Tuam augeat. Tandemque cum ex hac vita gloriæ & annorum plenus migraveris, ad immortalis vitæ, quam beatorum animi in cœlis degunt, ineffabilem illam gloriam Te perducat. Sic quotidianis ſupplicationibus D. O. M. pro Te orandus mihi eſt; quem in amicitia conſtans, & ſtabilis perſtitiſti diligere & adjuvare, etſi de rep. non idem ſentiremus. Id Tui gratia honorifice dictum velim. Quoniam ea humanæ naturæ imbecillitas eſt, ut iſta quidem ex cauſa, quam ſingularis Tua humanitas neſcit, magna inter veteres amicos diſſidia nimis ſæpe exiſtere, & diuturnas familiaritates labefactatas non raro extingui ante noſtra tempora ſapientes obſervarint. Supereſt ut, quemadmodum hoc in opere laborans, de Te, quem maxime deſiderabam, quaſi die nocteque cogitabam: ita Tibi, cum *id*, ſive *alias Inſtitutiones noſtras* legeris, in mentem ſemper veniat Tui cum primis amantiſſimus & ſtudioſiſſimus cultor *Georgius Hickeſius*. Vale.

Londini Calend. Maias.
A. D. M.DCC.III.

Index

Index *Capp.* Grammaticæ Franco-Theotiſcæ.

Cap. I. *De Literis & Literarum Regulis.* pag. 1.
Cap. II. *De Articulis.* p. 10.
Cap. III. *De Nomine & Specialius de Nomine Subſt.* p. 14.
Cap. IV. *De Nominibus Adjectivis.* p. 20.
Cap. V. *De Pronominibus.* p. 26.
Cap. VI. *De Numeralibus.* p. 46.
Cap. VII. *De Verbis Auxiliaribus.* p. 49.
Cap. VIII. *De Verbis, quibus Vox Paſſiva formatur.* p. 57.
Cap. IX. *De Verbo & iis quæ Verbo Accidunt.* p. 62.
Cap. X. *De Conjugationibus Verborum.* p. 63.
Cap. XI. *De ſecunda Conjugatione Verborum.* p. 71.
Cap. XII. *De Verbo Paſſivo.* p. 71.
Cap. XIII. *De Verbo Imperſonali.* p. 73.
Cap. XIV. *De Verbis Reflexivis.* p. 73.
Cap. XV. *De Verbis Anomalis* p. 74.
Cap. XVI. *De Adverbiis.* p. 75.
Cap. XVII. *De Conjunctionibus.* p. 80.
Cap. XVIII. *De Præpoſitionibus in Conſtructione.* p. 82.
Cap. XIX. *De Præpoſitionibus in Compoſitione.* p. 86.
Cap. XX. *De Interjectionibus.* p. 87.
Cap. XXI. *Regulæ Syntaxeos*, &c. p. 87.
Cap. XXII. *De Poetica Veterum* Francorum. p. 101.

CAPUT PRIMUM.

De Literis & Literarum Regulis.

AMETSI quorundam * doctorum ſit opinio, veteres *Francos* aut nullas habuiſſe literas, ante receptam Chriſtianam fidem, aut nulla ante id tempus monumenta ſcripſiſſe; in contrariam tamen ut fere eam ſententiam, auctor eſt *Eginhartus*, *Karli* Magni gener & cancellarius, in † libro, quem de ejus vita compoſuit; ubi narrat *eum barbara & antiquiſſima carmina, quibus veterum regum actus & bella canebantur, ſcripſiſſe, memoriæque tradidiſſe.* Etenim *barbara* & *antiquiſſima*, ni fallor, vocat *carmina*, quibus veteres *Germanorum* poëtæ res geſtas ſuorum regum ducumque patrio ſuo ſermone deſcripſerunt. Quemadmodum enim veteres *Galli* & *Britanni* BARDOS ſuos DRUIDAS que, & *Cimbri* ſive *Dani* veteres SCALDOS ſive SCALDROS ſuos habuerunt, qui heroum præclara facinora, vitaſque canebant, & carminibus ſcriptis ante multa ſecula poſteris relinquebant: ſic priſcos *Germanos* & ſuos poëtas habuiſſe veriſimile eſt, qui principum ſuorum res geſtas celebrarent, & ſcriptis longe ante *Karli* M. tempora libris heroica majorum exempla nepotibus imitanda traderent. Sic apud ‡ *Tacitum* legimus, *Germanos* veteres *Arminii Cheruſcorum* principis laudes poſt mortem ceciniſſe, & ** *patrium ſuum Deum, filiumque ejus Mannum, gentis ſuæ conditorem, carminibus (quod unum apud illos annalium genus eſt) antiquis celebraſſe.*

Hæc antiquorum poetarum carmina *barbara* vocat *Eginhartus*, quod *Gothico*, ſive vetuſtiori ſermone *Germanico*, quo atavi & atavorum proavi uſi erant, ſcripta, non intelligebant magis iſtius ævi *Franco-Germani*, quam, qui jam degunt, eorum poſteri libros *Francice* ſcriptos intelligunt; aut *Anglorum* gens, *Saxonum* & *Danorum* nepotes, *Anglo-Saxonice* ſive *Dano-Saxonice* ſcriptos codices jam nunc facile intelligere poſſunt. Quemadmodum enim *Theotiſca* lingua, qua uſi ſunt *Francones, Karlo* M. regnante, vetus *Germanica* ſive *Theotonica* (alias *Teutonica*) nunc dicitur: ſic *Gothica* illa magis primæva ſive vetuſtior *Theotonica*, quam magnifico ore, non tantum *Arioviſto* regnante, ante M.DCCXL annos, ſed quam, *Faramundo* imperante, ante mille & ducentos

---

* Inter quos *G. Joh. Voſſius.* de hiſt. *Lat.* in *Hunibaldo. Nec enim veteres Germani geſta ſua mandabant literis, quas neſciebant. At ille ferrei oris & plumbei cordis Hunibaldus, non modo promit his indicta, ſed plane repugnantia. Quare Hunibaldus eo loco habendus eſt quo Beroſus, Annii, & ſimilis farinæ ſcriptores.* Vide etiam *Genebrardum* ad annum *Chriſti* CCCC.XXVIII. † *Petrus Lambecius* in comment. de bibliotheca *Cæſarea*, lib. II. cap. VI. p. 263, exhibet hujus libri loca nonnulla, non ut vulgo leguntur in impreſſis *codd.* ſed ita ut ea repperit in vetuſtiſſimo MS *Cæſareo.* ‡ In fine lib. II. Annal. *Ceterum Arminius -- dolo propinquorum cecidit, liberator haud dubie Germaniæ, & qui non primordia populi Romani, ſicut alii reges, duceſque; ſed florentiſſimum imperium laceſſierit, prœliis ambiguus, bello non victus. Septem & triginta annos vitæ, duodecim potentiæ explevit, caniturque adhuc barbaras apud gentes, Græcorum Annalibus ignotus, qui ſua tantum mirantur: Romanis haud perinde celebris, dum vetera extollimus, recentium incurioſi.* ** De mor. *Germ. Celebrant carminibus antiquis (quod unum apud illos memoriæ & annalium genus eſt) Tuiſtonem Deum terra editum, & filium Mannum, originem gentis, conditoreſque.*

circiter annos, locuti ſunt *Germani*, vetus quoque *Theotiſca* ſive *Germanica* non poterat non dici, quo tempore *Eginhartus* ſcripſit, nono ſcilicet ſeculo; carminaque & poëmata in eâ, quibus finge cunque literis ſcripta, non potuerunt non æque barbara apud *Francos*, nobiliſſimam *Germanorum* gentem, tunc temporis ſonare, ac *Otfridi* carmina ante octingentos circiter annos condita, apud poſteros eorum non tantum *Franco-Gallos*, ſed *Franco-Germanos*, jam nunc ſonant.

De tempore autem, quo ſcribere cœperunt veteres *Germani*, vel quibus uſi ſunt literis, ut nihil (eheu!) certi haberi poteſt; ita nihil pro certo tradimus. Certum id autem eſt, *Helvetios Germanorum* vicinos & ſocios, *Cæſare* in *Galliam* miſſo, *Græcis* literis uſos fuiſſe. Monumenta etiam tumuloſque, in confiniis *Germaniæ*, *Rhætiæque*, *Græcis* literis, ut quidam putabant, ab Ulyſſe inſcriptos, extitiſſe, [a] *Tacitus* ex aliorum fide narrat; *Græcas*que literas apud *Druidas*, *Gallorum* ſcriptores, in uſu quoque fuiſſe, in commentariis ſuis tradit *Cæſar*. Quidni ergo eorum [b] opinioni & ipſe accedam, qui *principes* & *ſacerdotes Germanorum Græcis* pariter literis, antequàm *Romanorum* jugo ſubderentur, monumenta ſcripſiſſe arbitrantur. Poſtea vero quam *Romanis* ſubacti jacebant *Germani*, & in eorum finibus non præſidia ſolum ponerentur, ſed ductæ etiam inter eos eſſent *coloniæ*; & ad jura tandem municipalia, ſedibus fixis, provinciales facti ſurgerent; non potuerunt ante receptam, [c] *Cludoveo* primo imperante, fidem, quin una cum lingua & literas *Romanas* acciperent, in quibus, ſi non in *Græcis*, nonnulla carmina aut carminum fragmenta principum res geſtas deſcribentia, ad *Karlum* tum *Græcorum*, tum *Latinorum* peritum, & antiquorum imprimis ſtudioſum, perferri poſſent forſan ab iis, quorum intererat ea exquirendo domino ſuo gratificari. Equidem non ignoro ſententiæ huic noſtræ impugnare id, quod à [d] *Tacito* dictum eſt: ſcilicet, *literarum ſecreta apud Germanos, viros pariter ac fœminas ignorare.* ſed per *literarum ſecreta*, literas ſive epiſtolas ſecretas, quibus ultro citroque miſſis, apud *Romanos* corrumpi fœminæ ſolebant, intelligi vult hiſtoricus; ſecundum iſtud *Suetonii* de *Nicid*, quum codicillos Memmii ad Pompeii uxorem de ſtupro pertuliſſet. Eum eſſe ſenſum verborum, quæ præcedunt & ſequuntur, manifeſtè probant, utpote in quibus [e] oſtendit, nulla apud *Germanos* muliebris pudicitiæ tentamenta neque ſpectaculorum, neque conviviorum, neque denique literarum ſecretarum, in uſu fuiſſe. Quare tantum abeſt, ut pro elementis orationis *literarum ſecreta* in loco iſto ſumenda ſint; ut [f] *Trithemium*, qui ſcripſit ante ducentos, decem ademptis, annos, [g] *Hunibaldo* auctore, tradere non puduit, *Francos*, qui *Marcomero* duce, de *Scytharum* finibus ante *Chriſtum* natum egreſſi ſunt; & ut ille ſcribit à *Saxonibus* fratribus ad oſtia *Rheni* ſedes acceperunt, bella cum *Romanis* & *Gallis* pene continua habuiſſe, & literas *Romanorum* tandem acceptas cum forma ſcripturæ ſervâſſe, & linguam eorum didiciſſe. Idem *Hunibaldo* etiam auctore, tradit *Waſtbaldum* quendam *Franco-Theotiſcum* res, quas gerebant reges, duces & principes, per annos ferme ſeptingentos & quinquaginta octo, patrio ſermone, ſed ſuis characteribus ſcripſiſſe. [h] Quos quidem characteres ſculptos in ſuo libro exhibuit *Trithemius*, monens lectorem ſe illos è codice, qui præ vetuſtate vix legi poterat, ſumſiſſe, atque ideo veritum eſſe, ne deceptus eos male effigiaſſet. Monet etiam eorum nonnullos *Græcis* eſſe ſimiles, ut elementum primum, quartum, ſeptimum, octavum, undecimum, decimum quintum, decimum ſeptimum, decimum octavum, viceſimum quartum. Cætera etiam fere omnia *Græca* ſunt aut tranſverſa, aut inverſa, ut ſecundum, tertium, quintum, decimum-tertium, decimum-ſextum. Duodecimum autem, quod ᴛ᷑ M reſpondet, *Runicum* eſt, ut in voce QUIDEM, quæ à ſcriptore vetuſtiſſimi codicis evangeliorum *Lychfeildenſis* in uncialibus ſic exarata ᛩᚢᛁᛏᛖᚺ conſpicitur, in initio evangelii *S. Lucæ.* Decimum nonum manifeſte formatur ex T & ᚻ. viceſimum eſt Y tranſverſum. Sextum autem, quod *Græcorum* ζ reſpondet, ut & viceſimum-primum, viceſimum-ſecundum, viceſimum-tertium, peculiaris formæ characteres ſunt, ut in adjecta tabella videre eſt.

Idem etiam aliud Alphabetum, in *Hunnibaldi* codice repertum, ſuis characteribus exhibuit ſic inſcriptum: ALPHABETUM FRANCORUM QUOD DORACUS INVENIT. vide appoſitam tabellam. [i] In hoc alphabeto, elementum primum & decimum-ſextum, quæ A & O reſpondent, cernuntur etiam abſque tranſverſa virgula in unciali ſcriptura cod. *Lychfeildenſis*, illud in [k] AUTEM, hoc in [l] QUONIAM, utrumque in [m] GENERATIO & [n] GENERATIONIS; quæ omnia ſic ſcribuntur, ᛩᚢᛏᛖᚺ. ᛩᚢᛟᚾᛁᚫᛗ. ᚷᛖᚾᛖᚱᚪᛏᛁᛟ. ᚷᛖᚾᛖᚱᚪᛏᛁᛟᚾᛁᛋ. Duodecimum autem media linea producta (Ψ) pro *Runico* habendum eſt, ut & decimum-tertium ſive M. alterum, ſi, ut iſtud in *Waſtbaldi* alphabeto, tranſverſum lineam haberet. Notandum quoque eſt

---

a In libello *de moribus Germanorum.* *b Germanos olim literas habuiſſe à Græcis plurimorum opinio tenet*; Johan. Trithemius abbas. lib. polygraphiæ ſexto. *c Cludoveus, Gallice Clouis*, baptizatus erat Anno Dom. cccc.xcvi. *d* In libro de moribus *Germanorum.* *e Ergo ſepta pudicitia agunt, nullis ſpectaculorum illecebris, nullis conviviorum irritationibus corruptæ. Literarum ſecreta viri pariter ac fœminæ ignorant. pauciſſima in tam numeroſa gente adulteria.* *f Polygraphiæ lib. ſexto.* *g* Scripſit *Hunibaldus* vel *Hunnibaldus* hiſtoriam ſuæ gentis. An. Dom. 944. *h* Ex his conſtat, *Trithemium*, virum ſeculi ſui doctiſſimum, non ita de *Hunibaldo* ſenſiſſe, ac *Gerardus J. Voſſius.* *i* Alphabeti hujus & ſuperioris, cum codicis *Lychfeildenſis*, ante M. annos ſcripti, uncialibus literis, convenientia oſtendit *Ger. Joh. Voſſium* haud adeo æquum *Hunibaldi* cenſorem fuiſſe. *k* In evangelio ſecundum *S. Matth.* I, 18. *l Luc.* I, 1. *m Matth.* I, 18. *n Matth.* I, 1.

tum

TABELLA

Alphabetum Nortmannorum, *è* Trithemio.

A. b. c. d. e. F. g. h. I. K. L. m. n. O. P. q. r. s. t. v. x. y. z. w.

α. B. γ. β. ϵ. P. ȝ. H. ϑ. ı. ıα. ıβ. ıγ. ſ. ıϵ. ıP. ıȝ. ıH. ıϑ. K. Kα. Kβ. Kγ. Kδ.

Alphabetum Wastbaldi.

λ. ʁ. L. Δ. ə. ⊏. ɦ. Ø. ɳ. ɦ. Λ. Ш. z. Ж. O. ⊏. P. ɕ. ȝ. ʎ. ƀ. ⋕. Ⱥ. ∞.

ï. ƀ. ɡ. d. e. ȝ. e. ʠ. ı. K. ɨ. m. n. ϰ. o. P. r. ɇ. t. y. ƥ. ȝ. ſ. ∞.

Alphabetum Francorum *quod* Doracus *invenit*

H. ıſ. Π. Ш. Ψ. Φ. Ո. Ω. Ч. E. ш. ш. ш. ɬ. H. Ғ. Ң. Ш. Ⅎ. ⊏. ш. Г. ɦ. ƀ. Ш. Ш. Ғ. Ⱥ. Ⅱ. X.

A. b. g. d. e. σ. F. ƀ. ı. k. ſ. m. m. n. n. o. p. Pƀ. Ч. r. s. ſ. t. ʠ. v. w. Þſ. x. y. ȝ.

Alphabetum Nortmannorum, *è Hrabano Mauro.*

æſe. birith. chen. thorn. ech. ſech. gibu. hagale. his gile. lagie. man. not othil. pere. chon. rehir. Sugil. tae. hur. halach. huyri. zia.

Ƙ. B. Ƥ. Ж. Ʌ. Ƥ. Ӿ. Ӽ. I. Ж. Ƭ. Ж. Ф. Ӄ. Ҟ. Ч. Ʀ. ſ. Ƭ. Ⴓ. Ƭ. Ψ. Ƭ.

Alphabetum Nortmannorum, *Bedanum.*

ʌ. ϑ. ψ. Ж. h. ƥ. x. Y. L. Ψ. ʌ. ш. ɬ. 4. Ⱨ. Ш. Ɐ. Ғ. Ⱶ. ⊥. ⌐. ɦ. γ. T. w.

a. b. c. d. e. f. g. ƀ. ı. K. L. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. ȝ. w.

Alphabetum Secretum Caroli M.

zı. ɬ. Ж. Π. co. Ⱨ. ƥ. ʌ. ɱ. ϕ. Ѫ. m. ɾ. ц. v. ʌ. ɣ. Ψ. 7. ϭ. ϱ. ϕ. щ. Ψ.

a. b. c. d. e. F. g. ƀ. ı. K. L. m. n. o. P. q. r. s. t. ƀ. x. y. ȝ. w.

Alphabetum Francicum, *è Codice* Cottoniano. *Caligula. A. 7.*

ⱥ A ʌ, B b, C ⊏, O D, ɕ E Ɇ, f, Ç G G, Ƀ H, I, K K, L L L, M M ꝏ, N N ꟻ,

a. b. c. d. ee. f. ȝ. hh. ı. kkk. l. m. n.

O O, P, Q Ꝗ, R, S, T T, V U u, W, X χ. Ƶ Ƅ.

o. pp. q. r r. ſ. τ. u u u. y. ɪ z. ƀ. ð. d. ʃc.

Alphabetum Francicum, *è* Iuniano *Codice. n°. 25.*

a. b. c. d. e. f. g. h. ı. k. l. m. n, firalis. o. p. q. r. ſ. t. u. w. x.

ⱥ cc. b. c. d d. e. f. g ȝ. h h. ı. ƙ. l. m. n ɲ ɒ. o. p. q. r. ſ. τ τ. u. uu. χ.

y. z. æ. ri. ſt. et.

ɣ. ɣ. ʒ. ⁊. ɳ. ſt. ⁊. *aliæ sunt etiam harum literarũ jugationes, quas omitto.*

Alphabetum ex numiſmatis.

A Λ A Λ Ⱥ Π Ⱥ X Ⱥ, B ß G, C Ɛ Ↄ Ғ Ⓒ Ⓒ, D P Þ ∂ ◻ Δ ▷, E Є Ɛ G I Ⓒ, F ⅄ R,

G ʕ C ⌣ ⌢ G Ɛ Є G, H h h K, I I, K K h R R R, L F ∟ ⅄ Γ L, M ጠ H ጠ ꝏ, N ℕ

И H N N H I I Z ת, O Ω Ш □ O ↄ, P Ⱶ ſ, Q Я, R Я R ת ת ∾ ⅄ R Я, S ∾ Ↄ

∽ Ƨ ʕ ∽ C, T T Ғ, V Y ∢ Y Ц, W Ƴ Ƴ W, X ⊬, Y, Z ⊰ ȝ.

dno. da. he. ma. mp. hp. ue. ih. te. us or os. vat. va. vs. vs. vr. rex. et. nth.

N. N̊. D. HE. M. MP. HP. NE. Θ. E. Ꝺ. VA. VA. W. VR. R. Z. NH.

Monaſterium. et ſculp.

tum duodecimum elementum quod denotat M, & decimum-octavum,quo PH denotatur, eodem modo formari, ſcilicet per ⲓⲓⲓ, ut in codice *Lychfeildenſi* m, & p, vel forſan ph, per ⲏ, ut conſtat per vocem QUONIAM in principio evang. *Luc.* & vocem SCRIPTUM ⲥⲥⲣⲓⲏtum. *Marc.* I, 2.

Hrabanus etiam *Maurus*, ad finem tertii voluminis operum ſuorum, literas *Marcomannorum*, quos & *Nortmannos* vocat, effigiatas poſuit; in hoc hallucinatus, quod *Runarum* neſcius, ſecretas eas eſſe putavit, in quibus carmina ſua magica, incantationes & divinationes ſcripſerunt, qui paganis ritibus utebantur. Non autem arcanæ ſive magicæ runæ, ſed communes & literariæ fere omnes ſunt, quibus peregrina, ſcilicet *Francica* nomina data ſunt, ad poteſtates earum ſignificandas, ut ex tabella conſtat. Alphabetum iſtud cum alio quodam *Nortmannorum* in multis convenit, quod apud *Bedam* repertum ſe exaraſſe ſcribit *Trithemius*. nec dubitandum arbitror, quin in omnibus exacte conveniret cum *Bedæ* dicto alphabeto, ſi characteres ejus vere & exacte exarati eſſent. In tabella autem videas quomodo apud *Trithemium* exarantur.

Hujus *Bedani* alphabeti quatuor primæ literæ, ut & ſexta, decima ſeptima & octava conveniunt plane cum iis ejuſdem formæ in *Hrabani* alphabeto; ſeptima etiam litera in utroque eadem eſt, niſi quæ in *Bedæ* alphabeto eſt tranſverſâ lineâ caret: ſic octavæ & decimæ in *Bedæ* alphabeto deeſt pars inferior, quæ cernitur in octava & decima *Hrabaniani* alphabeti litera. Differentias autem inter cæteras, quas præſertim in *Bedæ* alphabeto literarum mala poſitio & mali ductus faciunt, lectori obſervandas relinquo.

Ex his videtur *Francos* veteres, præter *Romanas* literas, *Gotho-Runicas* habuiſſe, ex quibus cum *Græcis* & *Latinis* maxime non ſuo loco interpoſitis, & non raro etiam truncatis, diſtortis, inverſis, duplicatis, conjunctis, dimidiatis, tranſpoſitis docti eorum ſecreta alphabeta fecerunt. Hujus generis *Karlus* M. teſte *Otfrido*, multa excogitavit, quibus per latiſſimum ſuum imperium ſecurus uteretur, cum ad duces & præfectos literas mitteret. E quibus id unum, quod *Otfridus* poſteris relinquendum cenſuit, utpote dignum quod reſuſcitetur & in novam lucem prodeat, hic exhibere eſſe noſtri arbitramur. Vide tabellam præcedentem.

Præterea ſimilitudo maxima, quæ eſt *Franciçæ* linguæ cum *Mæſo-Gothicâ* matre, argumento mihi eſt, & *Ulphilanas* characteres, ſive literas *Gotho-Græco-Romanas*, ante *Karli M.* imò forſan & ante *Cludovei I.* tempora, qui primus *RR. Francorum* Chriſtianus factus eſt, ad *Francorum* veterum notitiam pervenisſe. Certe auſtralium illorum *Gothorum*, qui è *Scandia* oriundi & profecti, tot nationes *Galliæ* vicinas, & ante, & poſt * *Ulphilæ* epiſcopi tempora, virtute ſua fregerunt, *Francos*, qui linguam eorum cognatam non potuerunt non intelligere, literas, quibus linguam, *Ulphila* auctore, ſcripſerunt, diu ignoraſſe, à me tantum abeſt ut probabile judicetur, ut contrarium potius, me judice, veri ſpeciem præ ſe ferre videatur. Sed de hoc quamvis nihil certi ſtatuere poſſumus, certum id tamen habemus, *Karlum* M. qui peregrinis literis operam ſtrenuè navarit, veterem *Gothicam* ſive avitam *Theotiſcam*, quæ ſuæ *Francicæ* parens erat, ſtudioſe didiciſſe; & antiquiſſima illa carmina, quæ in ea condita erant, & quibuſvis literis, ſive *Græcis*, ſive *Latinis*, ſive *Runis*, ſive *Ulphilanis*, ſcriptis, tanti feciſſe, ut ea plane tanquam dulciſſimas & pretioſiſſimas ſuperiorum ſeculorum reliquias non deſcribere tantum, ſed memoriæ mandare haud indignatus eſt utraque Pallade præſtantiſſimus *Cæſar*. Barbara, inquam, & antiquiſſima illa carmina *Theotiſca* quibuſvis literis ſcripta ex vetuſtis membranis deſcripſit, & memoriæ tradidit Imperator. Etenim carmina illa antiqua, quibus veterum RR. bella canebantur, ut & antiqua illa, quibus *Tuiſtonem* ſuum Deum celebrabant veteres *Germani*, pro carminibus ſcriptis intelligi poſſunt non minus, quam de hiſtoria ſcripta id accipi & poteſt & debet, quod à *Pſalmographo* ſcribitur: *Majores noſtri narraverunt nobis, quod operatus ſis in temporibus priſcis.* Certe ſi carmina ſua antiqui *Cimbri* ſaxis & rupibus inciderunt, quod unum, ut cum *Tacito* loquar, apud illos memoriæ & annalium genus erat; quidni affirmare auſus ſim, carmina illa antiqua, & barbara olim ſcripta fuiſſe, quæ ſcribere, hoc eſt, deſcribere, & memoriæ dein mandare MAGNUS haud gravatus eſt. O utinam jam extaret auguſta illa *Bibliotheca*, in quâ delicias has ſuas repoſuit imperator! O quam lubens, quam jucundus, ad extremos *Carolini* imperii fines proficiſcerer ad legenda antiqua illa, ut ut barbara carmina, in quibus tanquam in clariſſimo fonte perlucidas cernere quidem eſſet voces, phraſes, & deſcriptiones illas rerum poëticas, quæ in *Scaldorum*, & *Saxonicorum* poëtarum reliquiis & fragmentis opacæ jacentes nulla fere vel perſpicaciſſimi ingenii arte diſcerni queunt. Præterea veterem *Gothicam* ſive *Theotonicam* linguam non intellexit tantum MAGNUS, & in ea carmina, longe ante ſua tempora facta, ſcripſit, ſed *Francicam* ſuam jam tum inconditam, incultam, & à doctis ſuæ nationis neglectam, primus excoluit & expolire cœpit † *Grammaticis* inſtitutionibus, quarum ope, ad orthographiæ

---

* *Ulphilas*, *Mæſo-Gothorum* epiſcopus, floruit circiter quarti ſeculi medium. † *Trithemius* in libro VI. polygraphiæ ſic ſcribit: *Ex Grammaticis Otfridi Monachi Wiſſenburgenſis legimus, quod Carolus Rex Francorum, cognomento Magnus, nationis ſuæ miſertus barbariem, Nannone, Theobaldo, Albino,* (hoc eſt *Alcuino*) *& Berengero adjutoribus, linguam tentavit regulare Germanicam. Cumque, teſtante Turpino, tum arduum inchoaſſet opus, crebris bellorum incurſionibus retardatus non perfecit, ſed morte præventus imperfectum dereliquit; nec ſurrexit poſt eum alius, qui hujus rei curam ad animum revocaret. Otfridus autem jam dictus monachus, Rabani Ful-*

&

& ſyntaxeos regulas reduxit, & quaſi ex fero & agreſti ſermone in civilem & honeſtum convertit.

Proximus à MAGNO *Hrabanus Maurus*, qui anno Chriſti DCCC.XL.VII. ex Abbate *Fuldenſi* in archiepiſcopum *Moguntinum* eſt electus, linguam *Francicam*, quam & * *Franciſcam* nonnunquam vocamus, excoluit. Iſ enim, præter gloſſas *Latino-Theotiſcas* de partibus humani corporis à *Walafrido Strabo* ex dictantis ore exceptas, quæ à *Melchiore Goldaſto*, Tomo II. veterum de rebus *Alamannicis*, & inter *Hrabani* opera, (*Coloniæ Agrippinæ*, Anno Dom. M.DC.XXVII. ſex tomis in folio) editæ ſunt, compoſuit etiam integrum Gloſſarium *Latino-Theotiſcum* in Biblia ſacra veteris & novi teſtamenti, quod nondum editum eſt. Hujus egregii operis vetuſtiſſimum, & ipſa *Hrabani* ætate exaratum codicem membranaceum cum incredibili gaudio reperit *Petrus Lambecius*, arcis *Ambraſianæ* bibliothecam pervolvens, & repertum cum multis aliis præſtantiſſimis MSS. in Bibliothecam *Cæſaream Vindebonenſem* tranſtulit aſſervandum.

Poſt *Hrabanum* diſcipulus ejus *Otfridus Wizamburgenſis* maxime omnium perpolivit & elimavit patriam linguam, quam à ſuis, ut barbaram, adeo contemptam memorat, ut ab ea ſcribenda prorſus abhorrerent; aut ſi ſcribere dignarentur, in ſingulis fere verbis à recta ſcribendi ratione aberrare non verecundati ſunt. Is igitur *Theotiſcum* ſermonem iterum polire & reformare cupiens, *Grammaticam Francicam* à *Karlo* imperatore haud conſummatam auxit & perfecit, multaque præclara opera *Franciſce* compoſuit. *Petrus Lambecius* in comment. de [a] bibliotheca *Cæſarea*, mentionem facit pervetuſti codicis in membranis exarati, quem cum haud paucis aliis ex bibliotheca arcis *Ambraſianæ* in Auguſtam *Vindebonenſem* transferendum curavit; in quo extant *Otfridi* homiliæ quædam *Theotiſcæ* in evangelia, quarum *Johannes Trithemius* meminit, cum paraphraſibus *Theotiſcis* [b] *Eſaiæ prophetæ*; [c] *in canticum Ezechiæ regis Judæorum*; [d] *in canticum Hannæ*; [e] *in canticum Moyſis*; [f] *in canticum Habacuc prophetæ*; [g] *in canticum Moyſis*, AUDITE COELI; [h] *in orationem dominicam*; [i] *in canticum Zachariæ prophetæ*; [k] *in canticum beatiſſimæ virginis*; ac denique *in ſymbolum Athanaſii*, ut inſcribi ſolet. De hoc quidem pretioſo MS *Lambecius* promiſit ſe ex profeſſo tractaturum in libro tertio bibliothecæ *Cæſareæ Vindebonenſis*; ſed *Græcis* MS vetantibus quo minus fidem abſolveret, tractatum deſideratiſſimum, quem promiſit, fruſtra in libro tertio quæſivimus. *Otfridus* etiam carmen *Theotiſcum* ad monachos *Sancti Galli* compoſuit, quod, inquit *Petrus Lambecius*, *Trithemius* perperam vocat *librum*. [l] Extat hoc carmen integrum in antiquiſſimo codice MS. bibliothecæ *Cæſareæ* ſic inſcriptus: *Otfridus Wizamburgenſis Monachus Hartmuate & Werinberto, Sancti Galli Monaſterii Monachis.* Idem in Pſalterium tria magna volumina in *Franciſco* ſermone contexuit, ut *Trithemius* memorat, in catalogo illuſtrium *Germaniæ* virorum; & alia nonnulla, quæ abbatum & monachorum culpâ perdita, ad noſtra tempora non pervenerunt. Hujus Pſalterii ſpecimen publico dedit *P. Lambecius* ex authentico exemplari, nempe Pſalmi primi paraphraſin *Theotiſcam*, in commentariorum ſuorum de biblioth. *Cæſarea* lib. II. cap. V. Sed paraphraſin hanc, & verſionem Pſalmorum *Teutonicam*, *Notkero Labeoni*, Abbati *S. Galli*, qui ante ſeptingentos annos floruit, adjudicat *Jo. Schilterus*

---

denſis quondam auditor atque diſcipulus ſub Ludovico pio, Caroli filio, Grammatica illa quamvis imperfecte conſecutus, multa ſcripſit in lingua noſtra Germanica, quæ regularis inſtitutionis mirandam videntur ſonare gravitatem, carmina enim ad normam lucubravit plura heroico metro ſimul & elegiaco. Inſuper & proſaice nonnulla compoſuit ad Ludovicum R. Germaniæ, filium Pii Ludovici, & fratrem Lotharii imperatoris. ad Otgarium quoque Archiep. Moguntinum, ad monachos S. Galli, & alios. Hujus fragmenti Grammatices aſſecutus & ego præſentes Alphabeti characteres, de multis extraxi, ne penitus interirent.

* Ex gentili nomine FRANCO fecerunt veteres *Germani* FRANCISC, FRANCISG, alias FRANKISC, FRANKISG. Unde *Latinum* FRANCISCUS, quod ſæpe legitur in *Ernoldi Nigelli* poëmate elegiaco de rebus geſtis Imp. *Ludov. Pii*;

Si quis Franciſcam mavult reſerare loquelam.
Cuſpide Franciſco forte repletus eris.
Milite Franciſco rura repleta manent.
Coſlus erat quidem Franciſco germine natus.
Nort, quoque Franciſco dicuntur nomine, manni.
Extera namque cohors Franciſco more paratur.

Sic apud *Eginhartum*, in vita *Karli M.* legitur; *veſtitu patrio, hoc eſt Franciſco utebatur.* Teſtatur etiam *Iſodorus* Archiep. *Hiſpalenſis*, lib. XVIII. cap. VI. *ſecures oblongas, quibus Francones olim in bello uſi ſunt, appellatas fuiſſe Franciſcas.* Quinetiam *Otfridus*, lib. I. cap. I. *Linguam Francicam* vocat *die Frenkiſga Zungun. Petr. Lambecius*, in comment. de bibliotheca *Cæſar.* lib. II. cap. V. Verum ut à patriis Suenskur, & Danskur, abjectis durioribus literis ns, formantur *Latina, Suecus & Dacus*; & ab *Anglo-Saxonicis* Engliſc & Scotiſc, abjecta ſibilanti literâ, *Anglicus, Scoticus*: ſic à *Franciſc* vel *Frankiſc*, euphoniæ causâ, mediæ Latinitatis magiſtri fecerunt *Francicus*, quod magis obtinuit. *a* Lib. II. cap. V. p. 460. *b Eſaiæ* cap. XII. *c Eſaiæ* cap. XXXVIII. *d* I lib. *Regum*, cap. II. *e Exod.* cap. XV. *f Habacuc*, cap. III. *g Deuteron.* cap. XXXII. *h Matth.* cap. VI. *i Luc.* cap. I. *k Luc.* cap. I. *l* Vide *Petri Lambecii* comment. de bibliotheca *Cæſarea Vindebonenſi*, libro II. cap. V. pagina 418.

Argentoratenſis in inſcriptione libri, cujus editioni jam incumbit vir cl. de rep. literaria & Arctois, præſertim patriis, muſis optime meriturus. Hunc autem codicem Pſalmorum, in quo edendo operam navat *Schilterus*, eum eſſe credo, quem *Beatus Rhenanus* in libro ſecundo rerum *Germanicarum*, ubi de *Francorum* veterum agit lingua, teſtatur ſe vidiſſe apud *Johannem Huttichium*, *Argentorati*, ubi nunc è muſæo generoſi domini *de la Loubere* in publicum proditurus eſt.

Ex omnibus autem *Otfridi* operibus, quæ *Theotiſce* ſcripſit, maxime percrebuit volumen pſeudorythmicum evangeliorum in quinque libros diſtinctum. Hujus eſſe dicit **Petrus Lambecius* tria exemplaria; Unum *Friſigenſe* in principio mutilum, cui *Otfridi* nomen defuit, quod cognitum fuit *Beato Rhenano*, *Wulfgango Lazio*, & *Wiguleo Hundio*. Alterum quod *Matthias Flaccus Illyricus* mendis plenum edidit, Anno M.D.LXXI. & haud recte inſcripſit OTFRIDI EVANGELIORUM LIBER. Tertium autem Auguſtiſſima *Cæſarea* Bibliotheca poſſidet, quod *Illyrico* non innotuit, atque cum vetuſtiſſimo hoc codice *Cæſareo Illyricianam* ejus editionem diligenter contulit *Petrus Lambecius*, Bibliothecæ *Cæſareæ* cuſtos; cujus auxilio, in multis, ut par erat, caſtigavit codicem ab *Illyrico* editum, nonnullaque ſupplevit, quæ non eſt hic deſcribendi locus.

Otfridum merito ſequitur *Willeramus Abbas* † *Uſpurgenſis*, qui *Cantici Canticorum* paraphraſin *Francicam* ante quingentos annos fecit. Hanc primus edidit *Paulus Merula*, Anno M.D.IIC. eamque poſtea obſervationibus decoravit *Franciſcus Junius* F.F. Anno M.DC.LV. Inter codd. etiam *Franciſci Junii* in bibliotheca *Bodleijana* repoſitas, extat *Tatiani* harmonia evangelica *Latino-Francica*, manu doctiſſimi viri illuſtrata, prœlum heu jam diu expectans, cum ejus ad eam Annotatis, & Annotationum ſatis amplo Auctario.

Extat quoque in Bibliotheca *Cottoniana*, *Caligula*, A. 7. quaſi ex quatuor evangeliis conſarcinatus codex unus harmonicus, poeticus & paraphraſticus, qui res geſtas ſervatoris noſtri θεανθρώπου tradit; & qui quum metro, rythmoque, tum orationis ſtructura & ſtylo cum paraphraſi Geneſeos *Cædmoni* vulgo adjudicatâ convenit, ut in Grammaticâ *Anglo-Saxonicâ* obſervavimus, & inter *Franco-Theotiſcos* libros merito numerandus eſt. Inter *Franco-Theotiſcos* inquam libros jure recenſendus eſt ille codex, tametſi non deſunt, eáque non contemnenda argumenta, quæ me olim ut crederem induxerunt, eum ab aliquo antiquo *Anglo-Saxone* ſcriptum fuiſſe, qui florebat haud multo poſt receptam ab *Anglo-Saxonibus* fidem, circiter Annum DCI, ſcilicet ante ingreſſum *Danorum* in anno DCCXCIII. In hoc enim temporis intervallo, *Anglo-Saxones* non potuerunt non quaſi loqui & ſcribere *Franco-Theotiſce*, in puro illo & adhuc haud multum adeo mutato ſermone, quem majores eorum *Angli* & *Saxones* è *Germania* ſecum in *Britanniam* tulerunt. Verum ante aliquot menſes, lector benevole, ſententia mutata, ab *Anglo-Saxonibus* abjudicandum, & *Francorum* non nemini, qui circiter *Karli* M. tempora vixit, adjudicandum cenſui aureum illum codicem, quem ſive *Franco-Theotiſcus*, ſive *Anglo-Theotiſcus* ſit, plurimi facio; tum quod cæteros omnes *Franco-Theotiſce* ſcriptos, verborum copia & dictionis magnificentia antecellit, tum quod vetuſtate puriſſimi ſermonis proxime accedit ad *argenteum codicem*; cui ſoli, me judice, à veterum linguarum Septentrionalium ſtudioſis poſthabendus eſt. Ex his codd. ne alios memorem, conſtat *Francos* veteres, ſi non ante quam ad fidem converſi fuerint, literas habuerunt, ut docti quidam putant; cum fide tamen à religionis Chriſtianæ doctoribus literas accepiſſe; eâque tandem receptâ brevi animos appuliſſe, ut quæ propagando evangelio, ædificandæ Eccleſiæ, & morum ſanctitati promovendæ ſervirent, ea diligenter ſcriberent. *Karlus* quidem M. ‡ SS ſcripturas in patrium ſermonem verti juſſit, & ut ſpecimina, quæ nobis exhibuit vir maximus *Mabillonius*, demonſtrant, non aliis uſi ſunt Chriſtiani facti *Francones* literis cùm *Franciſcè*, quam cùm *Latine* ſcriberent; ſcilicet *Romanis* illis, quæ pro more temporis in uſu erant. *Francica Tatiani* harmonia evangelica, quæ *Oxonii* inter codd. *Junianos* repoſita eſt, deſcripta eſt recenti manu. Cottonianus autem codex ille evangg. harmonicus *manu* ** *Franco-Italica* exaratus eſt; cujus characteres cum majuſculos, tum minuſculos in tabella exhibuimus: inter quos conſpicuus eſt *Saxonicus* ð & đ, cujus valor aliquando eſt th, quod ſæpe etiam occurrit; & duæ peculiares *notæ*, nempe þ; & [a] ꝏ, quæ ter quaterve pro diphthongo improprio *uo* ponitur.

Huic duo alia Alphabeta *Francica* adjunximus; quorum alterum, quod etiam *Franco-Italicum* eſt, ex uno codd. MSS. *Franciſci Junii* F. F. Alterum autem è vetuſtis nummis deſumitur.

Reg. I. In his alphabetis, numiſmatum illo excepto, ut in pleriſque codd. ſive impreſſis, ſive MSS. quos mihi contigit inſpicere, duplex x deſideratur, perinde ac apud *Cimbros* & *Mæſo-Gothos*. pro ea apud *Francos* in uſu erat [b] *hs*: ut in uahs vel vahs, *coma*, *cæſaries*. uuahs vel wahs, *cera*. uuahſan, wahſan, *creſcere*. ahſla, *humerus*. ſehs, *ſex*. uuehſlan, *decipere*. In editis tamen à *Flacco Illyrico* evangg. libris occurrit aliquando duplex x.

II. In codice *Cott.* ut ſupra obſervatum eſt, frequenter occurrunt peculiares illæ notæ þ & đ vel ð, illi & linguæ *Saxonicæ* membranis communes. Peculiaris illa þ quandoque ut F, quan-

---

* Libro ſupra citato, p. 457. † *Willeramus Abbas Mersburgenſis* in *Trithemio*. ‡ Hiſtoriæ *Francorum* ſcript. Tom. III. per *Franc.* du *Cheſne*. ** *Franciſcus Junius* eum deſcriptum putat ab *Anglo-Saxone* quodam, cum alio tractatu *Anglo-Sax.* qui ad illius finem adjungitur, *de exorciſmis ad reddendos agros fertiles*. [a] Hanc priorem pro vocali v collocavit inter notas *Lombardicas* auctor libelli *de lingua Gothorum* à *B. Vulcanio* editus. [b] Apud *Cimbros* defectus ſ̃ x ſuppletur per ⁜.

doque

doque ut v conſonans pronuntianda eſt. pronuntiatur ut F in ſequentibus: uuiƀ, *mulier*. haƀda, *habuit*. heƀan, *cœlum*, forgaƀ, *dedit*. liƀ, *vita*. hoƀ, *domus*, *aula*; quod in C. C. ſcriptum etiam occurrit hof. In ſequentibus vero v conſonantis poteſtatem habet; ſcriƀan, *ſcribere*. oƀar vel oƀer, *ſupra*. oƀana, *deſuper*. graƀe, *ſepulchrum*; quod in C. C. ſcribitur etiam grave.

III. At ƀ vel ð perinde ut apud *Anglo-Saxones*, nunc ut TH, nunc ut DH pronuntianda eſt. pronuntiatur ut TH in ſequentibus: eƀil, *præclarus*. quaƀ, quod ſcribitur etiam quath, *dixit*. muƀ *os*, *oris*. uuarƀ, quod ſcribitur etiam uuarth, *factum erat*. effertur autem ut DH in iis, quæ ſequuntur: oƀer, *alius*. uurƀig, *dignus*. uuiƀ, *contra*. ſtaƀ, *littus*. ƀliƀ, *lætus*, & ſexcentis aliis.

IV. In codice *Cott*. vocalis i ſemper exaratur ſine puncto in vertice.

V. Conſonantium & vocalium numerum oſtendunt alphabeta, & ex vocalibus inter ſe junctis fiunt diphthongi, triphthongi, tetraphthongi. En, quos nos inter legendũ obſervavimus, ordine poſitos.

Diphthongi.

Aa. ut in raad. *conſilium*. aana, *abſque*. niſi duplex A pro A longo potius quàm diphthongo habenda ſit.

Au. ut in kalauba *fides*. rauûa, *quies*. Ei, ut in ſtein, *lapis*. meiſtar, *magiſter*.
Eo. ut in ſneo, *nix*. ſeo, *mare*. ſeola, *anima*. leoht, *lux*. ſeoc, *ægrotus*.
Eu. ut in ſeu, *mare*. Ie. ut in thie, *quæ*. hie, *hic*, *ille*. Ii. ut in ſiin, *eſſe*.
Jo. ut in jo vel joh, particula expletiva. Ju. ut in ju, juh, juch, *vobis*.
Oi. ut in haloian, *ducere*. duoian, *facere*. poeticè pro halan, duan.
Oo. ut in nood, *neceſſitas*. ſcoon, *pulcher*. Ou. ut in ouch vel ouh, *etiam*.
Ua. ut in huand, huant, huanta, *nam*, *enim*, *etenim*. guato, *bonus*. quaƀ, *dixit*. tua, *ad*. muat, *mens*.
Ue. ut in ſueran, *jurare*. tuena, *duo*.
Ui. ut in ſuin, *porcus*. ſuitho, *valde*. huilic vel huilc, *quilibet*. biſuichen, *prodere*.
Uo. ut in guodo, *bonus*. tuo, *ad*. ſuoken, *quærere*. muot, *poſſem*. giſcuop, *creavi*.
Uu vel w. Quamvis manifeſtum ſit veteres *Francos* uu vel w pro *vau*, præſertim ante u, ut * *Otfridus* in prologo obſervat, uſurpaſſe; non poſſum tamen quin credam illam in quibuſdam vocibus *Anglicæ* w, vel *Græcæ* ϒ poteſtatem habuiſſe, atque idcirco in diphthongorum claſſe ipſam etiam ponendam duximus.

Triphthongi.

VI. Uei. ut in tuein. uuo, ut in uuorolt, *mundus*. Uuû. ut in uuûnta, *vulnera*.
Uie. ut in huie, uui, uue, *nos*. Uoi, uoy. ut in gruoient, *creſcunt*. bluoyent, *florent*.

Tetraphthongi.

VII. Vuio, *quomodo*. vuie, in vuielih, pro uuelih, uuelich, *quis*, *qualis*.

VIII. Obſervandum quoque eſt à linguæ *Francicæ* ſtudioſis, non tantum in diverſis auctoribus pro ratione loci & temporis, in quibus vixerunt, ſed ſæpiſſime in uno eodemque auctore, vocales, diphthongos, & conſonantes aſperas, medias & tenues inter ſe confundi, & mutari; ut unius † vocis in margine ſcriptura varia, præter exempla, quæ ordine ſequuntur, monſtrat.

Vocales.

A. e. ut in doupha, douphe, *baptiſmo*. à nom. douph, *baptiſmus*. aphula, ephela, *poma*. cortar, corter, *grex*. armlich ermlich, *pauper*, *miſer*, einago, einego, einigo, *unicus*.
A. i. ut in fehtan, fehtin, *pugnare*; & in omnibus verbis infinitivi modi.
A. o. u. ut in hira, hiro, hiru, *illorum*, *arum*, *orum*. A. aa. gedan, gedaan, *factus*.
E. a. ut in under, untur, *ſub*, *ſubter*. crippe, crippa, *mandrum*, *præſepe*. legelich, lagilih, *unuſquiſque*, unbewollene, unpawollene, *immaculata*. ſyllabicum augmentum ge, ga, ke, ka.
E. æ. heizen, hæizen, *vocare*. cum multis aliis in *Stricheri* carmine.
E. i. ut in felis, filis, *lapis*, *ſaxum*. ze, zi, *ad*. over, ovir, *ſuper*. tegelich, tagilih, *unuſquiſque*. riche, riki, *regnum*. uuer, uuir, *quis*, *aliquis*.
E. o. himole, himolo, *cœlo*, à nom. himil. ſageta, ſageda, *dixit*. cribbe, cribbo, *præſepe*. vortheron, fordoron, *majoribus*. wie, wio, *quomodo*.
E. u. ephela, aphula, *poma*. afur, aber, *ſed*, *tamen*. E. ie. ſelan, ſielan, *animæ*.
I. ii. ſin, ſiin, *eſſe*. ſi, ſii, *ſit*. gelich, geliich, *ſimilis*.
I. e. ir, er, *vos*. wir, wer, *nos*. wiſan, weſan, *eſſe*. es, is, *id*. cuſti, cuſte, *oſculatus eſt*. ſprihhet, ſprehhet, *loquitur*. bilidi, bilethe, *exemplum*. karati, garode, *pararet*. peithi, peidi, beithe, *ambo*. diſi, diſe, *hi*. I. u. finſtarneſſe, funſtarneſſe, *tenebræ*. O. a. buon, puan, *habitare*. vide a, o.
O. e. zo, ze, *ad*. gioffonota, geophenota *aperuit*. vide e. o.

---

* Nam interdum tria uuû, ut puto, quærit in ſono; priores duo conſonantes, ut mihi videtur, tertium vocali ſono manente. † Buach, buah, buoch, buoh, puach, puah, puoch, puoh, *liber*.

O. u. tho, du, *quum, quando.* thero, theru, *horum, harum, horum.* ſido, ſitu, *mos, conſuetudo.* auor, auur, *ſed, tamen.* ſeo, ſeu, *mare.* io, ju, particula expletiva. O. oo. not, nood, *neceſſitas.* ſcon, ſcoon, *pulcher.* U. e. ſuochtun, ſuochten, *quæſiverunt.* U. o. vide o. u.

Diphthongi.

Au, ou. raûua, roûua, *quies.* kalauba, geloûua, *fides.* Ei. oi. zeigoti, zoigode, *oſtenderet.*
Eo, euu, *lex.* Ou. eu. froûuen, freûuen, *lætari.*
Ua, uo. huaten, huoden, *cuſtodire.* ſuahtun, ſuochten, *quæſiverunt.* muat, muod, *affectus, animus.*

Conſonantes aſperæ, tenues, mediæ.

B. f. ob, of, *ſi.* wib, wif, *mulier.* aber, afur, *ſed, tamen.* B. u. wib, wiu, *mulier.* wiba, wiua, *mulierum.* uber, ouer, *ſuper, ſupra.*

B. p. brunno, prunno, *fons.* beſueich, piſueih, *decepit.* bim, pim, *ſum.* bilidi, bilethe, piladi, *exemplum.* crippe, criobe, *præſepe.* beranne, peranne, *parere.* bi, pi, *juxta.* buon, puan *habitare.* unbewollene, unpawollene, *immaculata.* brot, prot, *panis.* beithe, peidi, *ambo*; ubi etiam d pro th, & i pro e. buoch, puoch, *liber.* geſcrib, geſcrip, *ſcriptura.* lob, lop, *laus.*

C. k. cunning, kuning, *rex.* cuman, kuman, *venire.* crippe, krippa, cribbe, kribbo, *mandrum, præſepe.* eiſcon, eiskon, *petere, rogare.*

C. g. Iuncfrouwan, jungfrouwan, *liberæ adoleſcentulæ.* cunni, gunni, *poſſim.* tac, tag, *dies.* fleiſc, fleiſg, *caro.*

C. h. fleiſc, fleish, *caro.* ſoſo thu imo gabi giuualt iogeuuelices fleishes, *ſicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis*; *Tatian.* CLXXVII, 1.

Ch. h. hh. mich, mih, *me.* ich, ih, *ego.* iuch, iuh, *vos.* nachlichito, *appropinquavit.* ſprichet, ſprihhet, ſprihet, *loquitur.* trinchan, trinhan, *bibere.* nechein, nehein, *nemo, nullus.* beſueich, piſueih, *decepit.* gelichniſſe, kilihniſſa, *ſimulatio, ſchema.* ruacha, ruahha, *cura.* iegelich, iigilih, *unuſquiſque.* lachan, lahhan, *pallium.* egeſlich, egeſlih, *terribilis.* pruchan, pruahhan, *uti, frui.*

Ch. k. denchet, denket, *cogitat, meditatur.*

Ch. gh. iethoch, iethog, *quanquam.* nechein, neghein, *nullus.* ſuochta, ſuoghta, *quæſivit.*

Ch. q. chenun, quenun, *mulieris.* chuit, quit, *dicit.*

D. t. gardo, garto, *hortus.* bodo, boto, *nuncius.* untar, under, *ſub.* viand, fiant, *hoſtis.* deda, teta, *fecit,* wordon, worton, *verbis.* liud, liut, *populus.* ſcado, ſcata, *umbra.* druhtin, trohtin, truchtin, *Dominus.* beluchande, piluchante. dac, tac, *dies.* gitan, gedan, *factus, a, um.*

D. th. duruh, thuruh, *per.* bilidi, bilethe, *exemplum.* fordoron, fortherin, *majoribus.* kedingue, gethingue, *coerceat.* frid, friđ, *pax.*

F. b. vuif, vuib, *uxor.* F. p. uuif, uuip, *mulier.*

F. v. fure, vure, *pro.* fon, von, *à, ab, è, ex, de.* fiant, viand, *inimicus.* forderon, vorderin, *majoribus.* afur, avur, *ſed.* hoƀde, hovde, *caput.* wif, wiu, *mulier.* fater, uater, *pater.*

F. ph. gioffonota, geophenota, *aperuit.* kemfa, kempha, *ſimiles.* F. h. craft, craht, *poteſtas.*

G. gh. thurg, thurgh, *per.* G. c. tag, tac, *dies.* G. h. ſlagente, ſlahente, *percutientes.*

G. k. ſyllabicum augmentum ge, gi, ga, ke, ki, ka. ut in kinado, genate, *propitius ſit.* geſaloda, kiſalota, *denigravit, decoloravit.* kalauba, gelaûua, *fides.* tak, dag, *dies.* egiſo, ekiſo, *terror.* karati, garode, *pararet.* diſge, diske, *menſa.* ghet, ket, *it, vadit.* kereſt, gehreſt, *deſideras.*

G. i. ſyllabicum augmentum ge liqueſcit nonnunquam in je, ut jegivan pro gegivan, *datus.*

G. q. guot, quot, *bonus*: ſi ſibbo mannon quotes uuillen, *ſit pax hominibus bonæ voluntatis. Tatian.* VI. 3. H. hh. ſprehhit, ſprehit, *loquitur.*

H. ch. nehein, nechein, *nullus.* ſuht, ſucht, *morbus.* lihamo, lichamo, *corpus.*

H. hh. lihamo, lihhamo, *corpus.* lantsheffi, lantſchoffi, *regio.* mihil, mihhil, *magnus.* ſuohet, ſuohhet. *quæritis.*

H omiſſa. iro, ira pro hiro, hira, *illorum, arum, orum.* imo pro himo, *illi.* obde pro hobde. *caput.* Hiet thuo the heritogo, obar them obde ſelbes Criſtes an cruce ſcriƀan, that that uuari cuning Judeono, *tum præſes juſſit, in cruce ſcribere ſuper caput ipſius Chriſti, quod eſſet rex Judæorum.*

H. etiam præponitur aliquando vocalibus, quæ aſperæ eſſe non debent: hunpuakkhie, *idiota.* Gloſſ. B. 28. cui (*inquit Fr. Junius*, in notis ad *Tat.*) vocabulo, ſi aſpirationem, quam rudiora ſecula initiis vocum à vocali incipientium præmittebant, ademeris, atque inſuper duas treſve literas in affines alias permutaveris, deprehendes, quod *idiota* noſtris diebus eſt *unbuokig.* q. d. *expers librorum,* & *qui nihil unquam vitæ communi utile ex libris hauſit.*

K. ch. werkon, werchon, *operibus.* riki, riche, *regnum.* K. c. vide c. k.

K. g. kimiſgetan, gemisketan, *mixtus.* ket, geht, *ambulat.* keiſtis, geiſtis, *ſpiritûs.*

K. h. skeff, sheff, *navigium.* gikalota, gihalota, *vocavit.*

M. n. ſconem, ſconen, *pulchris.* thiernum, thiernun, *virginis.* tuon, tuom, *facere.*

P. b. puzza, buzza, *puteus.* geſcrip, geſcrib, *ſcriptura.*

P. ph. up, uph. *ſurſum.* ephela, appele, *poma.*

Qu. ch. quenum, chenum, *mulieris.* quit, chuit, *dicit, ait.*

Qu. k. kecbrunnan, quecbrunnan, *aquam vivam.* S. z. thas, thaz. is, iz, *id, hoc.* zuei, tuei, *tuo.*

T. d.

T. d. berit, berid, *parit*, *fert*. hoiuet, hoiued, *caput*. trinchan, drinchan, *bibere*. touph, douph, *baptiſmus*. unte, unde, *&*. wat, wad, *veſtimentum*. kiwatotet, gewadodet, *veſtitus*. kiſalota, geſaloda, *decoloravit*. not, nood, *neceſſitas*. leithan, leidan, *pati*. giwalt, gewald, *poteſtas*. vide d. t.

T. th. gelathode, giladoti, *vocarem*. tur, đur, *fores*.

Th. d. thuruh, duruh, *per*. fortheron, fordoron, vorderin, *majoribus*. then, den, *illis*. thin, din, *tuus*. werthen, werden, *fieri*. peidi, beithe, *ambo*.

Tſ. ſt. uuets, uueſt, uuets thu, uueſt thu, *ſciſne*?

V. f. veghtan, fehtan, *pugnare*. auur, afur, *ſed*. vide f. v.

U. a. thiernum, thiernun, thiernan, *virginis*. U. uo. tur, tuor, *oſtium*.

Z. ſ. thaz, thas, *hoc*. iz, is, *is*, *id*. Z. t. thaz, that, *hoc*. cum multis aliis.

Z. ſt. muoz, muoſt, *poſſem*.

Z. zh. ut in belazh, *dimitte*. firlozhen, *dimittimus*. dazh, *ut*, *quod*. pro belaz, firlozen, daz. ſic izh pro iz, *id*. zheichen, pro zeichen, *ſignum*. *Petri Lambecii* comment. de biblioth. *Cæſ*. lib. II. p. 462.

IX. Præterea notandum eſt, non ſolum cognatas conſonantes invicem confundi in linguâ *Francicâ*, ſed in duplices etiam ejuſdem organi mutari: ut in wedan, watten, *veſtire*. deda, teta, dette, *fecit*. ſido, ſitu, ſiddi, *mos*, *conſuetudo*. thero, therro, *horum*, *harum*, *horum*. Huc ſpectat regula tyronibus imprimis obſervanda de *U* & *O* paragogico, quibus apud *Francos* voces producuntur, ut apud *Mœſo-Gothos* in †**n**, **nh**: ſic à gemes, *eamus*, duplicato ſ, gemeſſo; ambahtituno pro ambahtitun, *miniſtrabant*; hebbiu, pro hebbe, *habeo*; alliu pro alli ł alle, *omnia*.

X. Huc etiam referendæ ſunt regulæ de varia terminatione adjectivorum maſculini & fœminini generis in recto caſu ſingularis numeri. Regulæ etiam de multiplici terminatione adjectivorum dativi & ablativi caſus in plurali numero in an, en, in, on, un, am, em, im, om, um. Regulæ quoque de terminatione verborum in omnibus fere modis & modorum temporibus utriuſque numeri, præſertim de terminatione infinitivi in an, en, in, on. Regulæ denique de terminatione ſubſtantivorum omnium ferè declinationum in pleriſque caſibus utriuſque numeri; ex quibus percipiet lector curioſus, quam varia, incerta & inconſtans fuit apud *Franco-Theotiſcos* auctores, pro loco & tempore, ſcribendi ratio. Incertæ hujus incultæque ſcriptionis rationem ipſis *Francis* imputat *Otfridus* in ſua ad *Luitbertum Moguntiacenſem* Archiepiſcopum epiſtola, quam præmiſit rhythmicæ tranſlationi evangeliorum. In præfatione etiam *Franciſcam* linguam *barbaram*, *agreſtem*, *indiſciplinabilem* vocat, *ſcriptuque difficilem*, & *inſuetam capi regulari fræno Grammaticæ artis* affirmat, graviter de ſuorum negligentia querens, & de contemptu, in quo habebant *patriam linguam*, cum *Græcam*, & *Latinam* diligenter colerent, & pro ſummo dedecore haberent in eis ſcribendis, vel una literula orthographiam violare. Hanc autem querimoniam de majoribus ſuis *Otfridi* non injuſtam fuiſſe oſtendit fragmentum periphraſticum, & ut videtur, metricum, & pleudorythmicum infra poſitum linguæ *Francicæ* barbariſmis & ſolœciſmis plenum, quod *Petrus Lamb*. exhibet in comment. de biblioth. *Cæſarea*, lib. II. cap. 5. p. 383. Deſumpſit id vir doctiſſimus ex vetuſto codice, *Caroli Magni* tempore ſcripto. Continet autem diſputationem *Chriſti* cum muliere *Samaritana*, atque hic, quatenus fieri potuit per vetuſtatem linguæ & ſcripturæ barbariem, quibus lectu & intellectu difficile redditur, *Latinum* factum ob oculos lectori ponere ab inſtituto noſtro nec alienum, nec inutile duco:

Leſen uuir, that fuori ther Heilant fart muodi zeuntarne uuizzun thaz er zeinen brunnen kiſaz. Quam ſone Samario quein ena ſario ſcephan thaz uuazzer. Thannanoh ſo ſaz ar. vurbon ſina thegana beſina lipleita. bat er ſich ketrincan daz uip thaz ther thara quam. Biuuaz ketoſt thu guot man daz ih thir geba trincan. Ia ne nezant uuizze Xriſt thie judon unſera uuaſt. Uuip, obe thu uuiſſis uuielih Gotes gift is, unte den erkantis mit themo do koſotis tu batis dir unnen ſines kecprunnen. Diſiu büzza iſt ſo tiuf, zedero ih hei mina liuf, noh tu ne habis kiſcirres, daz thu des kiſcephes. uuar maht thu guot man neman quecprunnan. Ne biſt tu liuten kelop mer than Iacob ther ga-[-bita uns] brunnan tranc eran joh ſina man ſiniu ſmale ****** uuazzer. Ther trinkit thiz uuazzer der ****** der afar trinchit daz min lazit ****** Got imon pruſton in euuon mit luſton. Herro ih thi thichoze dir thaz uuazzer gabiſt du mir daz ih mer ubar tac ne liuſi hera durſtac uuib. Tu dih anne vært hole herra dinan virt. Siu quat ſus, libiti commen ne habiti. Uueiz ih daz du uuar ſegiſt, daz du commen ne hebiſt. du habitos her finfe dir zi uolliſte, dæz mattu ſichure ſin nu hebiſt ein der ni is din. Herro in thir uuigit ſcin daz thu maht. forunſergiborana betoton hia in berega. unſer altmaga ſuchton hia genada. tho hir ſagent kicorana thia bita in Hieroſolem:

Legimus, quod abiit Jeſus fatigatus itinere, ut docendi cauſa ſederet ſupra [*apud*] *fontem. venit mulier de Samaria diligenter haurire aquam. Cum ſic ſederet, abierunt illius diſcipuli, ut cibos ſuos emerent. Rogavit mulierem, quæ illuc venerat, ut ſibi potum daret. Quomodo tu (inquit illa) bone vir, poſcis ut tibi potum darem. . . . . (Reſpondit ille) mulier, ſi ſcires quodnam donum Dei eſt, & noſceres illum quocum nunc colloqueris, tu tibi peteres donum ejus aquæ vivæ. (replicat mulier) puteus hic adeo profundus eſt . . . . . neque tu habes ſitulam,*

† Vide Gloſſarium *Gothicum Franciſci Junii* F. F. in **n** vel **nh**. ubi multa huc ſpectantia.

quacum haurias; quomodo ergo, vir bone, potes habere aquam vivam. Secundum populi opinionem non es major Iacobo, qui dedit nobis fontem. ****** *qui bibit ex hac aqua, hic* ****** *qui autem biberit ex mea aqua, Deus in æternum in ejus pectore cum deliciis* ****** *Domine, supplico tibi, ut mihi des hanc aquam, ut non amplius huc quotidie curram sitibunda mulier. [dicit ei Jesus] tu autem vade, & voca dominum tuum virum. Sic respondit illa. ut viverem, virum non habeo. Novi verum esse, quod dicis, te non habere virum, quinque enim viros habuisti omnino, ut possis certus esse, te quendam nunc habere, qui non est tuus. Domine videris ..... majores nostri in hoc monte adoraverunt, nostri antiqui cognati hic gratiam quæsiverunt, etsi contradicant qui adorant [manent] in Hierusalem.*

XI. Notet etiam lector *Anglo-Saxonicæ* linguæ peritus, *Francos Anglo-Saxonum* A in EI plerunque mutare. sic pro an, *unus*, scribunt ein. Pro ban, *os, ossis*, bein. Pro dal vel dæle, *pars*, deil. Pro gast, *spiritus*, geist. Pro ham, *domus*, heim. Pro lað, *detestabilis*, leid. Pro man, *malus*, mein. Mutant etiam *Anglo-Saxonum* T, in z vel s; ut in thaz vel thas, pro that. hiz, his, iz, is, pro hit. ziohan, *ducere*, pro teohan. ze, zi, zo, *ad*, pro to. puz, *puteus*, pro pyt. zaharin, pro tæherum, *lachrymis*. gezelt, pro getelt, *tentorium*. heizan, pro hetan vel hætan, *jubere*.

CAPUT SECUNDUM.

De Articulis

I. ARTICULUS, ut cum *Grammaticis* loquar, est vel *definitus*, vel *indefinitus*.

II. Articulus definitus est pars orationis, quam è pronominum penuario mutuantur *Franco-Theotisci* ad determinandam vagam & incertam nominis substantivi significationem, sive ad denotandam rem aliquam certam, vel designandam alicujus rei excellentiam.

III. Triplex autem est articulus definitus. Masculinus, fœmininus & neuter. Masculinus ther, der, den, dir, thie, the, se. Fœmininus thiu, diu, thie, the, tha. Neuter thaz, thas, that; & sic declinantur.

Numerus singularis.

N. † Ther, der, dir, den, thie, the, se, *hic*, ὁ.	N. Thiu, diu, thie, the, tha, *hæc*, ἡ.	N. Thaz, thas, that, *hoc*, τό.
G. Thes, des.	G. * Thero, therro,-u, thiro, thirro,-u, thera, theru, ther, dera, der.	G. Thes.
D. Themo, demo, them, dem, tham.	D. * Thero, therro,-u, thiro, thirro,-u, thera, theru, ther.	D. Themo, them, & thiu.
Acc. Then, thene, thena.	Acc. Thiu, diu, dia, thie, the, tha.	Acc. Thaz, thas, that.
Abl. Themo, demo, them, dem, tham.	Abl. ut gen. & dat.	Abl. Themo, them.

Exempla generis masculini.

Nom. Ther, der, dir, den, thie, the, se. Thuo ther cuning gesaz upho sinemo stuole, *cum rex sederet in solio suo.* w. 16. Ther stanc thines mundes is samo ther suoten ephelo, *odor oris tui est sicut suavium pomorum.* w. 137. Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo selvemo, *non magis quam luna aliquid lucis à seipsâ habet.* w. 116. Hic notet lector quod †† *mano lunam* significans in *Francico* sermone est masculini generis, ut & *sunna solem* significans fœminini; sequitur enim in loco citato, also thiu sunna, *sicut sol.* Ther min *dilectus*, ther *verus Solomon*, ther mit sinemo dootha suona hauet gemachot *inter Deum & hominem, dilectus ille meus, ille verus Solomon, qui reconciliationem fecit inter Deum & hominem.* w. So dede imi Got also dir gollsmit düt, *ita cum illis Deus, sicut aurifaber, egit.* S. Ann. Zin Duringen du dir siddi was, *Thuringis tunc moris erat.* S. Ann. Was iru den sun drut, *erat ei filius charus,*

---

† Articulus *Germanicè* declinatus sic se habet:

Nom. Der.	Nom. Die.	Nom. Das.
Gen. Des.	Gen. Der.	Gen. Des.
Dat. Dem.	Dat. Der.	Dat. Dem.
Acc. Den.	Acc. Die.	Acc. Das.
Abl. Dem.	Abl. Der.	Abl. Dem.

** Poeticè therero & therera: quam engil ir himile, braht er therera uuorolti diuri si arundi. *venit angelus ex cœlo, portavit ad mundum tam gratum nuncium. Otfr.* kuning therero liuto, *rex populi.* Otfr. ††Vide Grammaticam *Anglo-Saxonicam.* cap. IV. regula 27.

Otfrid.

Otfrid. Ina thie kefar tharod fon Rumuburg riki thiodan fatta, *illum ibi imperator Romanus regem conſtituit*, C. C. Nu thie cuning, *nunc rex.* thie helago geſt, *ſanctus ſpiritus.* C. C. Tho antlingenti thie engil, *tum reſpondens angelus. Tat.* cap. II. 9. The floud anthabda thena man, ant that hie on if muode bigan andradan, *fluctus hominem ſuſtinuit, uſque dum in animo timere cæperit.* C. C. Thuo ſprak im aft the helago Criſt, *tum ſanctus Chriſtus illi reſpondit.* C. C. Se articulus *Anglo-Saxonicus* non raro occurrit in C. C. Thuo balg ina ſe biſcop, habda bittran hugi, *tum iratus eſt ſummus ſacerdos, & habuit amaram cogitationem.* Nu habit thit leoht ageban, quat hie, Herodes ſe cunning, *nunc, dixit ille, Herodes rex hanc lucem reliquit.* i. e. *mortuus eſt.* Hoc autem à lectore notatu non indignum eſt, linguam *Anglo-Saxonicam* articulum ther, þæp, à *Francica* itidem mutuari, ut Gramm. *Anglo-Sax.* cap. II. reg. 2. docuimus. adeo cognatæ linguæ par pari referre gaudent, & invicem gratias reddere.

Gen. Thes, des. ſino thaz bedde thes cuninges Salemonis, *en lectum regis Salomonis,* w. ſo is kuman thiu heÿderhed thes heyligan geloûuan ouer al thie wereld, *ſic ſanctæ fidei ſerenitas venit ſuper totum mundum,* w. Des rebeſnites zit iſt hiè, *tempus amputationis* (amputandi vineas) *adeſt.* w. Loſe unſih fone des tiufelis chorungen, *libera nos à diaboli tentationibus. Otfridus* apud *Lamb.*

Dat. Abl. Themo, them, tham. Min wino is gelich themo hindkaluo, *ſimilis eſt dilectus meus hinnulo.* w. Forſtuntun fan themo uuorte, *intellexerunt de verbo. Tat.* VI, 5. Thic kundent themo liude thie ruode mines bluodes thar mide icg ſie verlooſda, *qui indicant populo ruborem ſanguinis mei, quocum illos redemi.* w. Witer themo diuuel, *contra diabolum.* w. Thiu meniga *fidelium* is gelich themo geize cortare, *congregatio fidelium eſt ſimilis caprearum gregi.* w. Fan them anagine, *à principio,* C. C. Thuo uuarth thar geſamnod te them uuihe filo uuerodes, *tum congregata eſt in templo magna multitudo hominum.* C. C. Sie flugen iri gezelte ane dem berge Suedo, *fixerunt tentoria ſua in monte Suedo,* S. Ann. Thar fundun ſia enna cuninges thegan under tham uueroda, *invenerunt illic unum regis* (Chriſti) *diſcipulum.* C. C. Van themo graua ze himolo, *à ſepulchro ad cælum.* w. Under themo aphelderbouma, *ſub malo.* w. mit themo beſigatadin brunnen, *cum fonte ſignato.* w. Bezzere ſint thine ſpune themo wine, *meliora ſunt ubera tua vino.* w. Fon demo, ih jû quad, *de quo vobis dixi,* Tatian. Suntir irloſe unſih fona demo ubile, *ſed libera nos à malo. Otfr.* apud *Lamb.* Occurrit etiam thiro vel thero: giſentit uuard engil zi thiornun gimahaltere gommanne thiro namo was Ioſeph, *miſſus eſt angelus ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph.* Tat. III, 1.

Acc. Thene, thena, then. Thie the Chriſtanheyd cunnan beskirman with thene diuuel, *qui Chriſtianam eccleſiam poſſunt defendere contra diabolum.* w. Thuo uuarth thiu tid cuman the thar gitald habdun uuiſa man mid uuordun that ſcolda thena uuih Godas Zacharias biſehan, *tum adfuit à ſapientibus prædictum tempus, quo Zacharias templum dei viſeret.* C. C. An thena uuih, *in templum.* C. C. Ich meinoda then wingardon ther thie menigo thos liudes heuat. *intelligebam vineam multitudinem populi habentem.* w. Nemet then kelih ouh nu zi ju, *accipite jam & calicem vobis.* Otfr. apud Lamb. Thurh then uuizagen ſus quedantan, *per prophetam ſic dicentem,* Tat. cap. V, 9.

Exempla generis fœminini.

Nom. Thiu, diu, thie, the, tha. Thiu *eccleſia* is cuman, *eccleſia venit.* w. Thiu genatha thines *evangelii* ſuozer is than thiu *auſteritas* thero ewo, *gratia tui evangelii dulcior eſt auſteritate legis.* w. So thiu ſunna, *ſicut ſol.* w. Thiu idis uuas bifangan an farlegarniſſe, *mulier deprehenſa erat in adulterio.* C. C. Diu himiliſchi wunne, *cæleſte gaudium*, diu gotheliche wunne, *divinum gaudium,* S. Ann. Thie thornina *corona, corona ſpinea*, w. Ne is uns thie natha niet verſagat, *non nobis eſt gratia negata.* w. Ni gibit uns thaz alta, thaz diu jugund ſcolta: *non datura eſt nobis ſenectus, quod præſtitiſſe debuit juventus.* Otfr.

Gen. Thero, &c. ſtand upa van themo ſuozen ſlapho thero *contemplationis, ſurge à dulci ſomno contemplationis,* w. Thiu *auſteritas* thero ewo, *auſteritas legis.* w. Mich thero werelt verthruzet, *tædet me mundi.* w. Ef hie latat ina is muod ſpanan that hie hit biginne thera gernean thiu im gigangan ni ſcal, *ſi ſinat ipſum ſuum animum adeo applicare, ut illam tandem percupere incipiat, tum illam aſſequetur.* C. C. Thar uuas thes helithes hand mahal endi oc theru helagun thiernum Marium thera guodun, *ibi erant ſponſalia herois ac etiam ſanctæ virginis Mariæ illius bonæ.* C. C. Dazh izh zheicen ſi dera chriſtenlichen geloube, *ut ſignum ſit chriſtianæ fidei.* Otfr. apud Lamb. That Godes bedde bewarent in thirro wereld thimſterniſſe thie *ſancti doctores, lectum Dei in ſæculi tenebris cuſtodiunt ſancti doctores.* w.

Dat. Abl. Thero, &c. Ze thero doupha, *ad baptiſmum.* w. Min wino is gelich thero reion, *ſimilis eſt dilectus meus capreæ.* w. Vore thero porte, *in portâ.* w. After thero burg, *per urbem.* w. Bi thero reyno, *per puritatem.* w. Thuo ſprak eft uualdend Criſt thero idis anduuirdi, *tum reſpondit Chriſtus mulieri.* C. C. Thuo ſagda riki Criſt thero idis alomahtig opanon uuordon, *tum dixit Chriſtus Rex omnipotens mulieri.* C. C. Ther ouh unkuſti ni habet in thero bruſti, *qui nihil incaſtum habet in pectore,* Otfrid. Wio mag thaz ſin firlougnit, thaz himil thero woralti ougit, *quomodo hoc poteſt negari, quod cælum terræ oſtendit,* Otfrid. Ni uuas

lang ze thiu thaz man hobid brahta, endi iz thar thero thiornun forgab. *non longum erat, ante quàm caput allatum erat, & adoleſcentulæ traditum. C. C.* Waz giſeheſtu in ther verhundeton, *quid vides in captivâ?* w. Inti this iſt ther ſehſto manod thera thiu thar ginennit iſt unberenta, *& hic eſt ſextus menſis illi, quæ vocatur ſterilis.* Tatian. III, 8. In therru naht, *in nocte iſtâ.* Tat. CLXI, 2. Giuuitun im thuo ſuocan an ther uuoſtunia uualdandes ſuno Criſt, *tum abierunt ad quærendum Chriſtum Dei filium in deſerto. C. C.* Van thero cribbon, van thero douphe, *à præſepi, à baptiſmo.* w. Van thero gaue minero hande, *ex dono manuum mearum.* w. Mit thero ſuoze ſines *evangelii, cum ſuavitate ſui evangelii.* w In thero doupha, *in baptiſmo.* Bim ich geboran van thero magath, *natus ſum ex virgine.* w. Ob ir willit bekennin der burge anaginne, *ſi ſcire velitis urbis primordia,* S. Ann. Var tho ſancta Maria thiarna thiu mara mit ilu joh mit minnu zi ther iru maginnu, *tum ſancta Maria, virgo celebris, cum feſtinatione & amore profecta eſt ad cognatam ſuam.* Otfr.

Acc. Thiu, &c. Uphferit thurg thiu woſte, *aſcendit per deſertum.* w. Ande thero thorninan *coronam* thie himo *Judaica Gens* uphſazza, *& corona ſpinea, quam Judaica gens illi impoſuerunt.* w. Thie thornina coronan thie druog her gerno thurg juueren willan, *corona ſpinea, quam ille veſtri causâ ſuſtinuit.* w. Thaz bezeychnet thie hoghen, and thie *incomprehenſibilem majeſtatem Chriſti, quod ſignificat altam, & incomprehenſibilem majeſtatem Chriſti.* w. Ich weyz nu *in fide & ſpe* the genatha, the min noch beydet *in re, expecto nunc in fide & ſpe gratiam, quæ me manet in re.* w. Vane himile gaf her in diu craft daz ſi ubir-wunden diu heidenskapht, *à cœlo dedit illis virtutem, ut vincerent paganiſmum.* S. Ann. Unde in dia chorunga ne leitiſt du unſih, *& ne nos inducas in tentationem. Otfridus* apud *Lambecium.*

Exempla generis neutri.

Nom. Thaz, &c. Alſo thaz hoiued richtet *cætera membra, ſicut caput dirigit cætera membra.* w. Nu is thaz ungewedere thero *infidelitatis* fure, *nunc præteriit infidelitatis tempeſtas.* w. Sino thaz bedde thes kuninges, *ecce lectum regis.* w. Thaz eyno is auor ze merchene, thaz that eriſt vers hored *ad eccleſiam de gentibus congregatam, hoc unum vero obſervandum eſt, quod primus verſus ſpectat ad eccleſiam,* &c. w. Wanda geſcriven is thaz that middelothe thes diſches mit minnon geſlihtat ſie, *nam ſcriptum eſt, quod medium menſæ cum charitate lævigatum eſt.* Alſo thaz veld ungeerid, thie bluomen berid, *ſicut incultus ager, qui flores fert.* w. Tho uuard irfullit thiu zit thas ſaliga thiu alta thas kind tho beran ſcolta, *impletum eſt tempus, in quo beata ſenex puerum pareret.* Otfr. That menda mahtig Criſt barno that beſta, thuo hie that bilithi ſprak huo thar ze them uuingardon uurohtion quamun, *Chriſtus omnipotens, optimus ille hominum, hoc intelligi voluit, dum parabolam illam de operariis in vineâ loqueretur. C. C.* That mendun thia uuûruhteon thia an them uuingardon: adro an uhta arbidlico uuerc bigunnun endi thuru uuonodun forth erlos unt abband, *operarii in vineâ hoc ſignificarunt: alii in diluculo magnoperè laborare cæperunt, & ad veſperam uſque manſerunt fortes. C. C.*

Gen. Thes.

Dat. Abl. Themo, them, thiu. Thuo giuuet im uualdand Criſt forth mid thiu folcu innan Hieruſalem, *tum Chriſtus dominus profectus eſt cum populo ad Hieroſolymam. C. C.* Mid thiu Godes barnu, endi mid thero guodun thiornan, *cum Dei filio, & bonâ virgine. C. C.* Si ſprachun filu blide zi themo ſaligen uuibe, *valde gaudentes reſponderunt beatæ fœminæ.* Otfridus.

Acc. Thaz, &c.

Numerus pluralis communis omnium generum.

IV. N.* Thie, the, thiu, thio, thia, thea, tha, thu, dea. G. Thero, therro, there, ther, der. D. Then, them, thiem, dem, den. Ac. Thie, the, *&c.* Abl. Then, them, thiem, dem, den.

Nom. Thie, *&c.* Thaz thie diere gerno in thero hoghe ſint, *quod feræ alta affectant.* w. Thie *cancelli miſerationis.* w. Thuo thie *parentes* thus quathan, *dum parentes ſic locuti ſunt.* w. Thie bittera figon, *amari ficus.* w. Thie wingardon bluoyent, *vineæ florent.* w. Thie *legalia præcepta.* thie *angelica præſidia.* w. Kunde mir war the *veræ fidei doctores ſint.* w. So thu van him gelernes ſo ne werthent thine *auditores oves,* the *juſtos* bezeychnet, ſun der *hædi* the *peccatores* bezychnent, *adeo ut ab illis diſcas, ſic tui auditores non ſunt oves, qui juſtos ſignificant, ſed hædi, qui peccatores ſignificant.* w. Thiu wiif ſint *fragilioris ſexûs,* than thie man, *fœminæ ſunt fragilioris ſexûs, quàm viri.* w. Ze thiu thaz thiu wiif ſamſto ze themo diſche uph getredan muga, *eò ut mulieres facile ad menſam aſcendant.* w. Ich bim ſalo ſamo thiu hereberga Cedar, and ich bim auor wathelic ſamo thiu gezhelt Salomonis, *nigra ſum ſicut tabernacula Cedar, ſed formoſa ſum ſicut tentoria Salomonis.* w. Thiu geſperre, *tigna.* Thiu getauela, *laquearia.* w. Matheus endi Marcus ſo uuarun thia man hetana, *Matthæus & Marcus, ſic appellati erant homines. C. C.* Thio in uns gifulta ſint, *quæ in nobis completa ſunt.* Tat. procem. I. Dit ſint dae tyaen wird, *hæc ſunt* X. *verba,* ep. decal. Thea liudi ſtuodun umbi that helaga hus,

---

* *Germanice.* N. Die. G. Deren ł der. D. Denen ł den. Acc. Die. Abl. Denen, vulgò den.

populus

populus circum ſteterunt ſanctam domum. C. C. Thar gifran ik that ſia thu berehtun giſcapu mariun gimanodun, *ibi, ut ego reſcivi, manifeſta mandata nobiles illos monuerunt.* C. C.

Gen. Thero, *&c.* Withene thine zigan bi then herebergan thero herdon, *paſche hædos tuos juxta tabernacula paſtorum.* w. Will ich jemer gehugan thero ſinero micholen genathan, *ſemper memor ero illius magnorum favorum.* w. Thero allero jegelich hauet ſin ſuerd an handon, *quiſque omnium habet*, i. e. *ſinguli habent gladium ſuum in manibus.* Thero *Apoſtolorum prædicatio.* w. Samo thaz corter thero ſcorenon ſcaphon, *ſicut grex tonſarum ovium.* w. Ich bim veld bluome, and lilia therro dala, *ego flos campi, & lilium convallium.* w. Thero allero jegelich ne ſcal ſin ſuerd van ſinemo thike niet lazan, *nemo omnium ſuum gladium à femore ſuo dimittet.* Therro ther ein ze anderen *mutuâ charitate cohærent*, *Horum alter alteri mutuâ*, &c. w. Nah themo ſpore there herdniſſen, *poſt veſtigia gregum.* w. Alſo thiu binda ze ſamene thinguet thie maniga ther lokko, *quemadmodum vitta ſimul vincit multitudinem capillorum.* w.

Dat. Abl. Thie ſint gelich then ſcorenen ſcaphon, *qui ſimiles ſunt tonſis ovibus.* w. Withene thine zigan bi then herebergan, *paſce hædos tuos juxta tabernacula.* w. Then weynegen dieren *aſſimilatus*, *Parvis feris aſſimilatus.* Von thannon ſint mith then wiuon bezeychenet thie guode ſielan, *Quare per fœminas ſignificantur bonæ animæ.* w. Ze then linebergon, *cancellis.* w. Ze then thie nithana ſint, *iis qui deſurſum ſunt.* w. Mit then bezzeſton ſaluon, *cum optimis unguentis.* w. Bi then dugethen, *per virtutes.* w. Alſo thiu lilia is under then thornan, *ſicut lilium eſt inter ſpinos.* w. Sihet uz then venſtron, *deſpicit per feneſtras.* And wardet van then linebergon, *& proſpicit per cancellos.* w. An then *conventiculis*, *In conventiculis.* w. Ande van then dugathan quam guod liumunt, *& à virtutibus venit bona fama.* w. That mugat gi antkennian uuell an thiem is uuaron uuordon, *hoc vos poſſitis benè diſcernere ex verbis illius veris.* C. C. Lob thu in tugenlicher aht, und lat den kranken alſo leben als im von arte is geſlacht, *vivet tu in virtutis exiſtimatione, & ſine impotentes vitam inſtituere, prout illis à naturâ conſentaneum eſt.* winſ. Da uuir dih geſehen ſculen, unde den engilen geliche uuortine lib ane tot haben ſculen, *ubi te videbimus, & angelis ſimiles facti in cœlo convixerimus. Otfr.* apud *Lamb,*

Acc. Thie, *&c.* Thiu binda ze ſamene thuinget thie maniga ther lokko, *vitta colligat faſciculum capillorum.* w. Wanda ſiu thie ſconen, ande thie ſuozen ephela bired, *quia pulchra & ſuavia poma fert.* w. Her overſpringet thie huuela, *tranſilit colles.* w. Thie angelica *præſidia* hauon ich geſcaphat, *angelica præſidia ego feci.* w. Hiro kind vuchta ſo erneſthafto wither the Chriſtenen, *ejus liberi pugnabant tam vehementer contra Chriſtianos.* w. Geng im thuo uuid thia man ſprecan, *tum abiit ad loquendum contra homines.* C. C. So lerda thie helago Criſt thia is guodun jungron, *ſic docuit ſanctus Chriſtus bonos ſuos diſcipulos.* C. C.

V. Articuli in linguâ *Francicâ* eleganter præponuntur pronominibus poſſeſſivis, ut apud *Græcos* & *Italos*: ut, ther thin weyniga gardo, ther in Judæâ was, *hortulus tuus, qui in Judæâ erat.* w. Vone thannan thiu thin *dextra* wirthet vone mir gezieret mit *palmâ victoriæ*, *Quamobrem dextra tua à me ornata eſt cum palmâ victoriæ.* w. Einigh is thiu min duua, *unica eſt mea columba.* w. Thiu min *eccleſia catholica.* w. Wille ich jemer gehugan thero ſinero michalen genathan, *ſemper meminero magnarum ejus gratiarum.* w. So lerda thie helago Criſt thia is guodun jungron, *ſic docuit ſanctus Chriſtus bonos ſuos diſcipulos.*

VI. Articulus ponitur etiam eleganter inter ſubſtantivum & adjectivum: ut, Meſtar thie guodo, *bone Magiſter.* heland thie guodo, *ſalvator bone.* fromin thie guodo, *domine bone.* C. C. Thuo giuuet im oc mid is hiuuiskie Joſeph thie guodo, ſo it God mahtig uualdand uuelda, *tum diſceſſit cum ſuâ familiâ Joſephus bonus, ſicut Deus dominus omnipotens mandavit.* C. C. Thar uuas thes marien ſtuol an er dagon adal cuninges Dauides thes guoden, *ibi antiquitùs erat ſolium celebris illius patriæ regis Davidis boni.* C. C. Thar iro bethero uuas thes helithes hand mahal endi oc theru helagan thiernum Marium thera guodum, *ibi amborum erant (celebratæ) nuptiæ, herois & ſanctæ virginis Mariæ bonæ.* C. C.

VII. Articulus indefinitus apud *Franco-Theotiſcos* eſt nomen numerale, quod nomini ſubſtantivo præpoſitum, oſtendit ejus ſignificationem eſſe indeterminatam, ſive quod rem aliquam incertam ſignificat; eſtque duplex vel quantitatis *continuæ* vel *diſcretæ.*

VIII. Articulus indefinitus quantitatis *continuæ* eſt ſume, *aliquis*; præfigitur nominibus res per partes vel gradus diviſibiles ſignificantibus.

IX. Articulus indefinitus quantitatis *diſcretæ*, vel numeri, eſt ein, eyn vel en, *unus*; ſumelich, *quidam*; pluraliter ſumeliche. de quibus in capite de pronomine.

Exempla.

An enaro copſtedi, *in quodam foro.* C. C. Thuo fundun ſia ena thar fruodon man ſittean bi them ſeuue, *tum invenerunt ibi quendam ſapientem virum ſedentem juxta mare.* C. C. An ena uuoſtinnea giuuet Godes ſuno, *Dei filius abiit in quandam deſertum.* C. C. Sume ſtund *eſt tempus actionis*, ſume ſtund *tempus contemplationis.* w. Thuo waron ſumeliche *proceres* thie ther beythe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter obſervare*, *Tum erant quidam proceres, qui vellent & in me credere, & legem carnaliter obſervare.* w.

CAPUT TERTIUM.

De nomine, & ſpecialius de nomine ſubſtantivo.

I. NOMEN eſt vel ſubſtantivum vel adjectivum. Subſtantivum eſt, quod rem abſolutè vel ſine connotatione ſignificans poteſt præmitti verbo, ut ſubjectum orationis: ut man, *homo*; drohtin, *dominus*; himil, *cœlum*. Subſtantivum autem vel eſt commune vel proprium. Commune rem pluribus communem ſignificat; ut man, menniſco vel menniſc, *homo, humanum genus*. Proprium rem ſingularem ſignificat: ut Karle, *Carolus*; Leodawig, *Ludovicus*; Adalmunt, *Adalmundus*; Adalrat, *Adalradus*.

II. Subſtantivum iterum vel ſimplex eſt vel compoſitum: ſimplex, ut rok, *fumus*; fat, *vas*. compoſitum, ut rokfat, *thuribulum*. Compoſitum autem fit vel ex duobus ſubſtantivis, ut rokfat, *thuribulum*; vel ex adjectivo & ſubſtantivo, ut uuihrog vel uuihrok, *thus*; uuihbod, *altare*; quorum alterum componitur ex uuih, *ſanctus*, & rok, *fumus*; alterum ex eodem uuih, & bod vel beod, *menſa*.

III. In ſubſtantivis ſive ex duobus ſubſtantivis, ſive ex adjectivo & ſubſtantivo compoſitis, prior vox eſt pars ſpecificans; poſterior, pars ſpecificata; unde in *Latina* verſione nominum compoſitorum prior vox, quamvis nomen ſubſtantivum ſit, per adjectivum reddenda eſt, vel per ſuum genitivum, aut periphraſin aliam adjectivo æquipollentem, ut in Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* capitis tertii regulâ I, fusè oſtendimus.

IV. Nomina quum ſubſtantiva tum adjectiva variantur per caſus in Linguâ *Francicâ*, haud ſecus ac in *Græcâ* & *Latinâ*. Subſtantiva autem variantur (quatenus mihi hactenus obſervare licuit) quinque modis, ac proinde dici poſſint declinationes apud *Francos* fuiſſe quinque.

V. Prima declinatio eſt maſculinorum, quorum genitivus ſingularis exit in ES, & præ mutatione vocalium in IS & AS; Dativus & Abl. in E, & propter vocalium mutabilitatem in O & A. Nom. & Acc. plur. in E, & A. & in *C. C.* in OS. Gen. in A, & cognatam O. Dativus & Abl. in AN, EN, IN, ON, UN, UM.

Numerus Singularis	*Numerus Pluralis.*
Nom. Ther cuning, *rex.*	Nom. Thie cuninge, * a.
Gen. Thes cuninges, is, as.	Gen. Thero cuninga, o.
Dat. Themo cuninge, o, a.	Dat. Then cuningan, en, in, on, un, um.
Acc. Thene cuning.	Acc. Thie cuninge, a.
Voc. O thu cuning.	Voc. O ir cuninge, a.
Abl. Themo cuninge, o, a.	Abl. Then cuningan, an, en, in, on, un, um.

Exempla.

Nom. Ther cuning leydede mer in ſine genathema, *rex me duxit in ſua cellaria.* w. Min minna is ſamo ſtarc ſo ther dooth ingegen thich, *fortis eſt ut mors dilectio mea erga te.* w. Ther hals ze ſamene vogat thaz hoiuet ande then lichamo, *collum connectit caput corpori.* w. Ther win then thu meinoſt ther zimet minemo drute ze drinchene, *vinum, quod intendis, eſt dignum dilecto meo ad potandum.* w. Hic autem notandum eſt nom. ſingularem aliquando terminari in vocali, ut in firinari; zollanari, *publicanus*; conſtari, *tentator.*

Gen. Ande is auor thin vahs gedaan alſo cuninges purpura, *coma tua, ut purpura regis.* w. Hiuuiski heƀan cuninges, *familia regis cœleſtis. C. C.* Sino thaz bedden thes cuninges Salomonis, *ecce lectum Salomonis.* w. Thes helithes hand mahal oc theru helagun thiernum, *ſponſalia herois* [Joſephi] *& ſanctæ virginis. C. C.* Menigi himiliſches heres, *multitudo cœleſtis exercitus.* Tat. IV, 4. Min *ſponſus* thie the bitterheyd thes dothes thurg mich leyth, *ſponſus meus, qui amaritudinem mortis pro me paſſus eſt.* w. Haua je thoch jegen mich then ſido thero reion, ande thes hindkalues, *obſerva tamen erga me morem capreæ, hinnulique.* w. Geſceret haueſtu mir min herzo in einemo thinero ougan, other in einemo hare thines halſes, *vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum, aut in uno crine colli tui.* w. Ich mines wines minno ſiechon, *amore langueo mei dilecti.* w. Godis drut, *Dei dilectus.* helag uuord Godas, *ſacrum verbum Dei.* Thuru craft Godas, *per divinam poteſtatem.* That uuart all mid uuordon Godes faſto bifengan, *omne id verbo divino ſtabilitum erat.* Ni uueldun derbeas uuiht gifrummean, *nihil mali committere voluerunt. C. C.* Sin bilethe is alſo the bergas Libani, *ſpecies ejus, ut Libani montis.* w.

* Et in *C. C.* in OS, ut in Lingua *Saxonicâ* in AS. Vide Grammaticam *Anglo-Saxonicam.*

Dat.

Dat. & Abl. Ande thaz leyth ich thurg einen jegelichan *fidelium auditorum qui adhærent doctoribus*, alſo thaz vahs themo halſe, *& hoc paſſus ſum propter unumquemque fidelium auditorum, qui adhærent doctoribus ſicut coma collo.* w. Minemo wine bin ich hold, *dilecto meo ego ſum fidelis.* w. Quad Zacharias zi themo Engile, *dixit Zacharias ad Angelum. Tat.* Wis geliich thero reion, ande themo hindkaluo, *aſſimulare capreæ hinnuloque.* w. Samo geize corter thaz ther geet upho themo bergo Galaad, *ſicut grex caprarum, qui aſcenderunt montem Galaad.* w. Vox prædicantium, thiu is geliich themo bezzeſton wino, *vox prædicantium, quæ ſimilis eſt optimo vino.* w. Ther ſuoze ſtank an themo niwen ouaze, and an themo alden wine, *ſuavitas recentis fructûs & veteris vini.* w. Ther *verus pacificus* the ther mit ſinemo dootha *diſſolvit inimicitias inter deum, & hominem.* w. In himile in abgrunte ouh hier nidere, *in cælo & profundo [abyſſo] & hic infra. Otfr.* apud *Lamb.*

Ac. Gehuga miner minnon, thiu ingegen thich ſo ſtarc is, thaz ich ſelf then dooth thurg thinan willan leith, *memor eſto amoris mei, qui erga te tam fortis eſt, ut tui gratiâ mortem paſſus fuerim.* w.

Nom. Plur. Inti ambahta uuarun uuortes, *& miniſtri fuerunt ſermonis.* Tat. procem. 2. Ich geſcapho, thaz thie keyſere, and thie cuninga *adorabunt veſtigia pedum tuorum, Me auctore, imperatores & reges adorabunt*, &c. w. Helithos ſtuodun gumon umbi thena Godes ſuno, *egregii & eximii viri circumſteterunt filium Dei. C. C.* Thuo te thes uuateres ſtade ſamnodun thia geſithos Criſtes, the hie im habda ſelbo gicorana ſia tuelifi, *tum ad maris littus congregati erant diſcipuli Chriſti, quos ipſe elegerat illi duodecim.* Sic occurrunt rincos, uuûluos. *&c.* plura exempla videas in reg. 13.

Gen. Van thero ſpizzon thero hohen bergo Amana, ande Sanir, ande Hermon, *de vertice montium Amana, & Sanir, & Hermon.* That iro an them ſithe ſuno odan uuarth giboran an Bethlehem allero cuningo craftigoſt, *quòd illis in regione iſtâ filius natus erat in Bethlehem, partus omnium regum potentiſſimus.* Ac cumit fan allaro bomo gihuilicon ſulic uuaſtom ſo im fan ir uurtion gidregit, *ſed ab arborum quâque provenit talis fructus, qualis illi à radicibus trahitur. C. C.*

Dat. Abl. Ich ſiho vilo clare, min weythe is ouch an then bergan, *ego valdè clarè video, & paſtus meus eſt in montibus.* w. Untar mannum, *inter homines*, Otfrid. Din uuille giskehe in erda fone menniſgen, alſo in himile fone den engilen, *fiat voluntas tua ab hominibus in terra, ſicut ab angelis in cælo. Otfr.* apud *Lamb.* Mit engelon joh mannon in euuenigen ſangon, *cum angelis, & hominibus, in ſempiternis canticis. Otfr.* apud *Lamb.*

Acc. Minnot juwera fianta, *diligite inimicos veſtros.* Tatian.

VI. Secunda declinatio eſt neutrorum, quorum genitivus ſing. exit in ES, Dativus & Ablativus in E, A, O, U. Nominativus & Accuſativus plurales eandem ſortiuntur terminationem cum nominativo ſingulari; & præterea deſinunt in O & A. Genitivus in E, O. Et Dativus & Ablatiuus exeunt in ON, AN, EN, IN, UN, UM.

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Thaz word, *verbum*, werch, *opus.*	Nom. Thie word, werch, thie worda, wercha, wordo, wercho.
Gen. Thes wordes, werches.	Gen. Thero worde, werche, o.
Dat. Themo worde, werche, a, o, u.	Dat. Then wordon, werchon, an, en, in, un, um.
Acc. Thaz word, werch.	Acc. Thie word, werch. thie worda, wercha, wordo, wercho.
Voc. O thaz word, werch.	Voc. O thie word, werch, a, o.
Abl. Themo worde, werche, a, o, u.	Abl. Then wordon, werchon, an, en, in, un, um.

Exempla.

Nom. Sing. Ich gieng in then nuz gardon, thaz ich beſahe wie thaz ouaz in ther dala ſlahta worthan wara, *deſcendi in hortum nucum, ut viderem qualis erat fructus in valle.* w. Do wir thes wara of the wingardo bluoie, of nah thamo bluothe thaz wocher ſich geſcuphe, *videamus ſi floret vinea, ſi flores fructus parturiunt. an poſt florem fructus ſe formet.*

Gen. Ich gero thaz min wine kume in ſinen gardon, thaz her thar ezze thaz wocher ſines eigenen ouezes, *utinam veniat dilectus meus in hortum ſuum, ut ibi comedat fructum pomorum ſuorum.* w. Thuo ſprak ſan after thiu modor thes kindes, *tum ſtatim locutus eſt mater infantis, pueri. C. C.*

Dat. & Abl. So ich in ſulichemo bedde geligon mid minon winon, ſo is ſin winſtra under minemo hoyueda, and ſin zeſewa umbegriphed mih, *dum in tali lecto jaceam cum dilecto meo, læva ejus ſub capite meo, & dextra illius amplexabitur me.* w. Qui adhærent *mihi* alſo thie lokka themo hoiuede, *qui adhærent mihi, ut cæſaries capiti.* w. Mines wines winſtra liget under minemo hoiuede. w. An themo niwen ouaze, *in novo fructu.* w. Buomgardo ruodero ephelo mith allero ſlahto ouezo, *hortus pomorum rubrorum cum omne genus fructu.* w. Mid thiu Godes barnu, endi thero guodan thiornan, *cum filio Dei, & bonâ virgine. C. C.* Mith wochru thera reuuûn, *cum fructu pœnitentiæ.* Hymn.

Acc. Thaz hals ze ſamene vogat thaz hoiuet, ande then lichamo, *collum connectit caput & corpus.* w.

Nom. Pl. Alla ſine werch waron alſo mahtiga, alſo ſiu *procedebant ex potentiâ divinâ, Omnia ſua opera, ſicut procedebunt ex potentiâ divinâ, ſic magna erant.* w. So luchent mer allo thino word, and allo thino werch, *ſic mihi placent omnia tua verba, & omnia tua opera.* w. Alſo thiu wad then lichamon ziret an menniskon geſihte, ſamo zirent thich guode wercho an minero anſiune, *ſicut veſtis adornet corpus in conſpectu hominum, ſic te adornant bona opera in conſpectu meo.* w. Thiu word mines *ſponſi* ſint ſcone ſamo lilion, *verba mei ſponſi ſunt pulchra, ſicut lilia.* w.

Gen. Uuorto, *verborum*, in gloſſa *Hrabani Mauri* apud *Lamb.* biblioth. *Cæſ.* lib. II. cap. 5. Thiu vernumſt ſinero wordo is ſuper mel & favum, *perceptio illius verborum eſt*, &c. Thaz is al thaz geruſte guodero lero and guodero wercho, *id eſt omnis ille apparatus bonæ doctrinæ & bonorum operum.* w. Ih uuirdu Gote almahtigen bigihtig minero unrehtero uuorto, *confiteor deo omnia mea injuſta verba.* F. V. C.

Dat. Abl. In thinen werchon, *in operibus tuis.* w. Tho ich mich geeinoda thurgh mines wines willan *ſubire opus prædicationis*, tho richt ich mich uph ze guodon werchon, *quum ſtatuerim mei dilecti ergô ſubire opus prædicationis, erigebam me ad bona opera.* w. Wanda ich an allon minon werchon neheinen *humanum favorem* ne wille *expetere.* w.

Acc. Wanda ſia alla hiro werch duont thurgh wereldlichon ruom, *nam omnia ſua opera faciunt propter mundanam remunerationem.* w. Ande wanda thu alla thine werch feſtinas *munire* mit exemplis, *& quia omnia tua opera feſtinas munire cum exemplis.* w.

VI. Tertia declinatio eſt fœmininorum, que in genitivo ſingulari flectuntur in E, A, O, U. at in cæteris caſibus utriuſque numeri ſequuntur formam primæ declinationis, ut geſcripht, *ſcriptura.*

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Thiu * geſcripht, *ſcriptura.*	Nom. Thie geſcriphte, a, o.
Gen. Thero geſcriphte, a, o.	Gen. Thero geſcriphte, a, o.
Dat. Thero geſcriphte, a, o, u.	Dat. Then geſcriphton, an, en, in, un, um.
Acc. Thiu geſcripht.	Acc. Thie geſcriphte, a, o.
Voc. O thiu geſcripht.	Voc. O thie geſcriphte, a, o.
Abl. Thero geſcriphte, a, o, u.	Abl. Then geſcriphton, an, en, in, un, um.

Exempla.

Nom. Sing. Thiu geſcripht hauet ſamo thrada vard, *ſcriptura habet æque vehementem impetum.* w. Notandum hic autem eſt nom. ſingularem terminari non raro in e & i.

Gen. Under then lilian, thaz ſint thie luttere, and thie ſcona ſinne thero haligan ſcriphte, *inter lilia, quæ ſignificant clarum & pulchrum ſcripturæ ſenſum.* w. Thie bezeichenet cinnamomum, weynegaz boumelin, ande auor michelere creſte, ande ſuozes ſtankes, *quam cinnamomum ſignificat, parva arbuſcula, ſed magnæ virtutis, & ſuavis odoris.* w. Skeyne mith githes wilcharo doychene thinro crafto, thaz thu min niet vergezzan haueſt, *oſtende interdum aliquo ſigno tuæ virtutis, quod mei non oblitus es.* w. Vone thannan ther manlichero dugathe is, ther huodet gerno thes, thas her in vineâ Domini niet mercenarius ne ſi, *quamobrem qui virilis virtutis eſt, is cavet diligenter ne mercenarius ſit.* w. Thero ſlachta was thiu ſalua thar mide Maria Magdalena ſaluado *pedes Domini, Id genus erat unguentum, quocum Maria Magdalena unxit pedes Domini.* w. Van thero magathe wambon in the cribbon, *à virginis utero in præſepe.* w. Wanta er iſt edil Franco, uuiſero githanko uuiſera redinu, thaz duit er al mit ebin, in ſines ſelbes bruſti iſt herza filu feſti, *etenim nobilis eſt ille Francus prudentis animi, prudentis conſilii, quòd nihil non facit æquanimiter, utpote cor habens in ſuo pectore valde firmum.* Otfr. apud *Lambecium.* Vocales e, a, o, quæ terminant genitivum, nonnunquam omittuntur: ut, tauganiu dera naht, *ſecreta noctis.* Hymn. XV, 3.

Dat. Abl. Thie ſielan the ther jugethet ſint in thero doupha, *animæ quæ renovatæ ſunt in baptiſmo.* Van thero cribbon ze thero doupha, van thero douphe ze themo cruce, *à præſepi ad baptiſmum, à baptiſmo ad crucem.* w. In erdu ioh in himile, *in terrâ & cælo.* Otfr. apud *Lamb.* At in paraphraſi orationis dominicæ: Din wille giskehe in erda ſone mennilgen, *fiat voluntas tua in terra ab hominibus.* In anaginne uuas uuort, *in principio erat ſermo.* Tat. I, 1. Inti uuas in uuoſtinnu, *& erat in deſerto.* Tat. IV. 9.

Nom. Pl. Thar ſchinen aller ſlachte dugathe, *ibi fulgent omne genus virtutes.* w. Alſo *multa grana ſub uno cortice mali punici continentur*, ande an then aller ſlachta dugatha vunden werthent, ſamo in themo boumgardon aller ſlachta ouaz, *quemadmodum multa grana ſub uno cortice mali punici continentur, & in illis omne genus virtutes inveniuntur, ſic in horto omne genus fructus.* w. Cuninginnan, ande keueſe louenden ſie, *reginæ & concubinæ laudaverunt eam.* w.

---

* Alias giſcrib: Ni uueſtun ſie giſcrib, *non ſciebant ſcripturam.* Tat. cap. CCXX. 5. Arrekita in alle giſcribon, *interpretabatur illis omnes ſcripturas.* CCXVII. 3. vide R. 18. legitur etiam Giſcrip: Inti offonota uns thiu giſcrip, *& aperuit nobis ſcripturas.* CCXXIX. 1.

Gen.

Nom. Ahtzoh ſint thero keveſe, *octoginta ſunt concubinæ.* w. Thar mide machot ir ſie liumhaftig ſtadigare dugatha, *hac ratione redditis eam aſſiduarum virtutum famâ conſpicuam.* w.

Dat. Abl. Thrie ſtund hauon ich thich gelathot thaz thu wizzeſt thaz thu thurgnatigh ſcalt ſin an then thrin dugathen, *ter te vocavi [monui,] bene nôſti, ut perfecta eſſe debeas in tribus virtutibus, fide, ſpe, charitate.* w. Van then dugathan quam quod liumunt, *à virtutibus provenit bona fama.* w. Inti thas lioht in finſtarneſſen leuchta, *& lux in tenebris lucebat.* Tat. cap. I. 4.

Acc. So tharnah tho ich hiro geſcriphta thurg ſuohta, tho vand ich minen wine, *quam primum illorum ſcripta ſcrutatus ſum; inveni meum dilectum.* w.

VIII. Quarta declinatio eſt nominum fœminini generis, quæ in recto, accuſativo & vocativo ſingulari in E exeuntia, faciunt cæteros caſus utriuſque numeri, excepto vocativo ſingulari, in AN: ut genatha, *gratia*; thiorna, *adoleſcentula, virgo*; ſunna, *ſol.*

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Thiu genatha, *gratia.*	Nom. Thie genathan.
Gen. Thero genathan, un.	Gen. Thero genathan.
Dat. Thero genathan.	Dat. Then genathan, en, on, in, un, um.
Acc. Thiu genathan.	Acc. Thie genathan.
Voc. O Thiu genatha.	Voc. O thie genathan.
Abl. Thero genathan.	Abl. Then genathan, en, on, in, un, um.

Exempla.

Nom. Acc. Sing. Thiu ſelua genatha is thir gara, *eadem eſt gratia tibi paratâ.* w. Minemo drute leiſto ich trûuua, ande min wino leiſtet mir genatha, *dilecto meo ſervo fidem, & dilectus meus præſtat mihi gratiam.* w.

Gen. O *Synagoga* thu wundereſt thich thero genathan thiu mir geſchehan is, O *Synagoga! eſt tibi admirationi gratia, quæ mihi facta eſt.* w. Der man eſt ſalig, der in dero argon rat ne giene, ſo Adam teta, doer dero chenun rates volgeta uuider Gote, *beatus eſt vir, qui non abiit in conſilio impiorum, quemadmodum Adamus, qui conſilium mulieris ſecutus eſt contra Deum. Otfrid.* apud *Lamb.*

Dat. Abl. Thunket mir alſo ſcona ſo ther mano, wanda ſiu wole weiz thaz ſie *pulchritudinem virtutum* von hiro ſeluero niet ne hauet, ſunder von Godes genathan, niet te mer than ther mano jeht lightes hauet von himo ſeluemo, *mihi videtur æquè pulchra, ac luna; nam bene novit, quod pulchritudinem virtutum à ſeipsâ non habet, ſed à gratia Dei; quemadmodum luna nihil luminis à ſeipsâ habet.* w. Notandum autem hic eſt, terminationem AN, præ confuſione vocalium & conſonantium non raro mutari in EN, ON, UN, UM; ut ſequentia exempla in genitivo, dativo, & ablativo ſingulari oſtendunt: Ioſeph Davides ſunu ni curi thu zi nemanne Mariun thina gimahhun, *Joſeph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam.* Tat. v, 8. Thar uuas thes helithes hand mahal endi oc theru helagun thiernum Marium thero guodun, *ibi (celebrata) erant ſponſalia viri & ſanctæ virginis Mariæ illius bonæ. C. C.* Tho ni uuas lang te thiu that man an thia halla hobid brahta thes thiod gumen, endi it thar thero thiornun forgab, *tum non longum erat antequam caput utilis viri publicè allatum in aulam erat, & illic virgini traditum. C. C.* After is lerun, *ſecundum illius doctrinam. C. C.* Thie era ne hauon ich niet von einegan minan *meritis*, ſunder vone mines *ſponſi* genathon, *Hunc honorem non habeo à propriis meis meritis, ſed à ſponſi mei gratiâ.* w.

Dat. Sing. Nu wil ih ſcriban unſer heil, evangeliono deil, ſo uuir nu her beginnen, in frenkiſga zungun, *nunc in linguâ Franciſcâ deſcribam, prout hic ordior, integros evangeliorum libros.* Notandum autem hic eſt, accuſativum ſing. terminari etiam ut nom. in A.

Nom. Plur. Thie thiernan ſahon ſie, *filiæ viderunt eam.* w. Cuninginnan and keueſe lovenden ſie, *reginæ & concubinæ laudaverunt eam.* w.

Gen. Thero thiernan ne is nehein zala, *adoleſcentularum nullus eſt numerus.* w. Thero dugathen allero anaginna, *initia omnium virtutum.* w.

IX. Notandum quoque eſt, nomina primæ, ſecundæ & tertiæ declinationis emphatice & demonſtrative poſita ad quartam tranſire addendo A, ſi in conſonantem deſinant; vel ſi in E deſinant, mutando E in A: ut dugeth, dugetha, *virtus*; wunne, wunna, *gaudium*; ere, era vel eera, *honor.* Wunne thes euuigan liues, *gaudium æternæ vitæ.* w. Diu Goteliche uuûnna, *divinum gaudium.* S. Ann. Ther tod uuas in uuûnna thuruh Gotes minna, *mors iis erat gaudium propter dei amorem.* Otfrid. Mihil uuûnna, *magnum gaudium*, Otfrid. Michil ere, *magnus honor.* S. Ann. Thiſu uuorult era, *hujus ſæculi gloria.* Otfrid. Thie hauent ouch thar thie meyſto eera, *hi habent maximam gloriam.* w. Truhtin, *dominus*, emphatice truhtina: ut, thih truthinan gehemes, *Te dominum confitemur.* Hymn. M.

X. Præterea à tyronibus Linguæ *Francicæ* ſtudioſis obſervandum eſt, quòd nomina quartæ declinationis in A exeuntia ſæpe vertunt A in o, & in nom. & vocativo & in cæteris caſibus AN in ON: ut, want er iſt ſelbo brunno, ioh alles guates wunno, *nam ille ipſe fons eſt, & oble-*

ſtamentum omnis boni. Otfr. Wir ne willon niet vergezzan thaz thiu genatho thines *Evangelii* ſuozer is, than thiu *auſteritas* thero ewo, *non obliviſcemur, quòd tui evangelii gratia dulcior eſt auſteritate legis.* w. Thin wamba is ſamo weizes houph, *venter tuus eſt ſicut acervus tritici,* w. At in alio loco, min wambo erbeueda ze ſinemo angripho, *venter meus intremuit ad tactum ejus.* Sic, erfloigat hauet mich min gethanka, *conturbavit me anima mea.* w. Aſt alibi, wanda thurgh thaz hauon ich thir mine *corporalem præſentiam ablatam,* thaz al thine gethanco ſi ze therro werelde, *ubi regem in decore ſuo videbunt oculi beatorum; Nam propter hoc à te abſtuli corporalem meam præſentiam, ut omnis tua cogitatio ſit* (converſa) *ad illum mundum, ubi regem,* &c. Sic in eodem auctore legimus kere withere, kere wither verhundeta, *revertere, revertere captiva;* aſt alibi, waz ſiheſtu in ther verhundeton, *quid videbis in captivâ.* Wille ich jemer gehugan thero ſinero michelan genathon, *ſemper meminero magnæ illius gratiæ.* w. Sic quamvis fere ſemper ſcribitur *thiarna vel thierna, *virgo,* apud *Otfridum*; thiorno tamen magis placuit *Tatiano.*

XI. Quinta declinatio eſt maſculinorum, & neutrorum, quæ in recto & vocativo ſingulari in o exeuntia, formant cæteros caſus utriuſque numeri in on, ut wingardo, *vinea*; herzo, *cor.*

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Ther wingardo.	Nom. Thie wingardon, un.
Gen. Thes wingardon.	Gen. Thero wingardon, wingardono.
Dat. Themo wingardon.	Dat. Then wingardon.
Acc. Thene wingardon.	Acc. Thie wingardon, un.
Voc. O ther wingardo.	Voc. O thie wingardon.
Abl. Themo wingardon.	Abl. Then wingardon.

Exempla.

Nom. Acc. Sing. Unſer wingardo is an bluothe, *vinea noſtra floret.* w. Thu biſt wola ſlozhaft gardo ſueſter min, gemahela, gardo ſlozhaft, brunno biſegelad, *hortus concluſus es ſoror mea, ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus.* w. Thu biſt gardbrunnon, *tu fons hortorum.* w. Samo ther fliezende brunno, *ſicut fons ſaliens.* w. Ich gieng in then nuzgardon, *deſcendi in hortum nucum.* w. Thogh ich minon wingardon beuolan haue then winzurnelon, *quamvis vineam meam cuſtodibus commiſi.* w. Nota vero, quod accuſativus ſing. aliquando ſimilis nominativo factus terminatur in o.

Dat. Abl. Min drut is nither gegangan ze ſinemo gardon, *dilectus meus deſcendit in hortum.* w. In thinemo garden ſint gewaſſen *aromaticæ arbores,* and allero ſlahta bouma, thie uphon libano gewaſſen ſint, *in horto tuo creſcunt aromaticæ arbores, & omne genus arbores, quæ ſuper Libanum creſcunt.* w. Wanda aller ſlahta dugeth an thir quekkent, alſo in themo gardon aller ſlahta krud gruoient, *nam omnigenæ virtutes in te floreſcunt, ut omnigenæ herbæ creſcunt in horto.* w. At pag. 73. w. legitur in themo boumgardo, ſed *mendosè,* ut opinor, pro boumgardon.

Nom. Acc. Pl. Thie wingardon bluoyent, *vineæ florent.* Alſo thie diuren ſaluon thie vol ſint thes guodes ſtankes, *ſicut pretioſa unguenta, quæ ſunt plena boni odoris.* w. Muade ruacham lichimanun, *feſſa curis corpora.* Hymn. Sia badun ina helagna, that hie im iro ogun opana gidedi, *rogaverunt ſanctum, ut illis oculos aperiret.* C. C. Hren ſia thuo mid is handon deda is helpa thar tuo, that them blindon thuo bethion uurthun ogun giopanod, *tum manibus ſuis tetigit eos, opemque ita tulit, ut cæcis ambobus oculi aperirentur.* C. C. Thaz her giuuente herzun fatero in kind, *ut convertat corda patrum in filios,* Tat. ii, 7. Samo mit then guoden ſalvon geheiled wirthent thie gekniſedon, and thie ſiechon lichamon, *quemadmodum cum pretioſis unguentis contrita & languida corpora ſanantur.* w. Fahent uns thie luzzelon vohon, thie the wingardon hardo geargerent, *capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* w. Ther thin weinega gardo, ther *in Judæa* was ther hauet maniga gardon gemachot, *parvulus ille tuus hortus, qui in Judæâ erat, fecit multos hortos.* w. Ward forhta ubar allo iro nahiſton, *factus eſt timor ſuper vicinos eorum.* Tat. iv, 10.

Gen. Zuene thine ſpune ſint ſamo zuey zuinele kizze thero reion *duo ubera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli.* w. Nec it God ni giſcuop that thie guodo bom gumono barnon bari bitteres uuiht, *nec ordinavit Deus, ut arbor bona quid amari hominibus ferret.* C. C. Manage zilotun ordinon ſaga rachono, *multi conati ſunt ordinare narrationem rerum.* Tat. procem. 1. Cunni natrono, *progenies viperarum,* Tat. xiii, 13.

---

* Quod originem vocis hujus attinet, notandum eſt *Anglo-Saxones* pro *Francico* thionan, *ſervire, famulari,* dixiſſe ðenan ł ðenian, unde ðinen (& ðinenne) iis erat *ancilla, Marc.* xiv, 69. *Luc.* i, 38. *Joh.* xviii, 17. dicebant & ðinenþ. Ita legimus *Pſ.* lxxxv, 15. ſicuti & *Pſalm.* cxv, 6. ſunu ðinenþe ðin, *filium ancillæ tuæ. Pſalmo* vero cxxii, 3. eaȝan þienenþe, *oculi famularum.* Ab hoc ergo ðinenþ vel ðienenþn, per leviſſimam contractionem, factum eſt *Franco-Theotiſcum* thiorno, thiorna, thierna, thiarna; unde *Belgicum* deerne, quod nunc in malam partem acceptum, *ſcortillum* ſignificat: ut, een gemeyne deerne, *proſtibulum.*

Dat.

Dat. Abl. Ste wir fruo uph ze then wingardon, *mane ſurgamus ad vineas.* w. Mit then guoden ſaluon, *cum pretioſis unguentis.* w.

XII. Notandum etiam eſt terminationem ON hujus declinationis præ confuſione vocalium mutari quoque in EN, & UN: ut in exemplis ſupra poſitis; in thinemo garden; muade ruachom lichamun; & ſexcentis aliis. Præterea obſervandum eſt, Ut nomina quartæ declinationis non raro mutant nominativi & accuſativi ſingularis terminationem A & AN, in O & ON; Sic nomina quintæ ſæpe invicem vertunt O in A in nominativo; & in accuſativo ſingulari & in aliis caſibus, ON in AN; ut ſequentia exempla docent: geſeereſt haueſtu min herto ſueſter min, *vulneraſti cor meum ſoror mea.* w. Thie hiro herza an themo thinga geueſtenont, *qui cor ſuum in ſpe hâc fundant.* w. In minemo herzan thaz enzuiſchan minan bruſtan ligad, *in corde meo, quod inter mammas meas jacet.* w. Hauon ich *remotam* vone minemo herzon alle *contradictionem.* w. Thine huffelon ſin ſamo turtelduvan, *genæ tuæ ſunt ſicut turturis.* w. Sine huffelan ſint ſamo wurzbedde, thie ther geſezzet ſint von then cuſtigan pigmentaren, *genæ illius ſicut aromatum areolæ, quæ conſitæ ſunt à gnaris pigmentariis.* w. Thine ougan ſint douuan ougan, *oculi tui oculi columbarum.* w. Wende thine augon, *verte oculos tuos.* w.

XIII. Notandum inſuper eſt, nomina primæ, ſecundæ & tertiæ declinationis, emphatice, & demonſtrative poſita, in quintæ claſſem tranſire, addendo o finali conſonanti nominativi casûs; ſic ab engil, *angelus*, fit engilo; à uuer, *vir*, uuero; à uuard, *cuſtos*, uuardo; & in *C. C.* non raro faciunt nom. & acc. plurales in o s; ut, thia uueros aftergengun, *ſecuti ſunt viri.* Than gangat engilos Godes helaga heban uuardos, *tum profecti ſunt angeli Dei ſancti cæli cuſtodes.*

XIV. Hactenus de ſubſtantivorum declinationibus; jam, ut Grammatici loquuntur, de eorundem ſpecie tractandum eſt. Species autem ſubſtantivorum duplex eſt, *primitiva & derivativa.* Primitiva eſt, quæ aliunde non trahitur: ut himil, *cœlum.* man, *homo.* fiur, *ignis.* wif, *mulier*, Derivativa ſunt, quæ aliunde, ſive à nomine, ſive à verbo formantur; & duplicia ſunt, vel ſine peculiari terminatione formata, vel quæ peculiarem ſibi terminationem adſciſcunt.

XV. A nomine formata vel ab adjectivis vel ſubſtantivis formantur. Ab adjectivis formata trahuntur à recto, vel ſine terminatione, vel cum terminatione. Prioris generis ſunt ſcone ł ſcona, *pulchritudo*; à ſcon, ſcone, ſcona, *pulcher, a.* Ungilaufulli, *incredulitas*, ab ungiloubfol vel ungilouful, *incredulus.* Luttri, vel luttre, *puritas*; à lutter ł luzzer, luzzere, luzzera, *purus, a.* Huldi ł hulde, *obſequium fidele*; à huld, hulde, a, *fidelis, devotus, a.* Wathlicha, *excellentia*, à wathliche, *excellens.* Poſterioris generis ſunt in heit, heyd, heyt terminata, ut ſconheit, *pulchritudo*, luzzerheyd, *puritas*, wathelicheyt, *formoſitas.* Secundo in niſſe vel neſſe & niſs; ut lutterniſſe, *puritas*, gelicneſſe, *ſimilitudo*, arloſneſſe, *redemptio.* Tertio, in duom, tuom vel dom: ut, wiſduom, *ſapientia*, jungarduom, *ſtatus* vel *relatio diſcipuli ad magiſtrum.* Thuruh thin jungarduom, *propterea, quod tui diſcipuli ſumus. C. C.*

XVI. Subſtantiva ab aliis ſubſtantivis formata omnia peculiari terminatione finiuntur: ut, I. in burd: ſic à mund, *tutela* vel *patrocinium*, mundburd, *protectio, protector*; à cunne, *genus*, cunniburd, *genus, proſapia.* II. In skepi vel skepe & skip: ut à land, *terra*, landskepi, *regio.* fiond, *inimicus*, fiondskepi, *inimicitia.* à gibod, *mandatum*, gibodskepi & gibodſcip, *idem.* ab ambaht, *miniſterium*, ambahtſcepi, *miniſterium, officium.* III. In ſcaf ſchaf ſcaft, & ſcefti: ut, à land, *terra*, landſcefti, *regio.* à giuuiz, giuuitſcaf, giuuitſchaf, *teſtimonium.* à hugi, *cogitatio*, hugiſcefti, *idem.* IV. In hedi, heiti: ut à jugund, (*extrito* N) jugud, *juventus*, juguthedi, *idem.* à magath, *virgo*, magatheiti, *virginitas.* V. In niſſi, niſſe & neſſe: ut à forliggar, *adulter*, forliggarniſſi, *adulterium.* VI. In ſli: ut à doupha ł douphe, dopa ł dope, *baptiſmus*, dopiſli, *baptizatio*; à mende, *gaudium*, mendiſli, *lætamen.* VII. Fœminina à maſculinis facta, addendo terminationem inna vel ina recto ſingulari. ſic à coning, *rex*, fit coninginna, *regina*; ex meyſter, *magiſter*, meyſterinna, meiſtrinna, *magiſtra*; ex friund, *amicus*, friundina, *amica.* VIII. In buſti: ut ab eid, *juramentum*, eidbuſti. Denique quædam à ſubſtantivis formata terminantur in er; ere; eri; ar; ut à gart vel garto, *hortus*, garteri, *hortulanus*: ſio tho uuanenti thaz iz garteri uuari, *illa exiſtimans, quod hortulanus eßet.* Tat. CCXXI, 4. A trumba vel trumbo, *tuba, tibia*, trumbar, *tibicen, tubicen.* Ab arn, *meſſis*, arnar, *meſſor.* Lazet iogiuuedar uuahſan unzan ziarni, in thero arn ziti quidu ih then arnarin, *ſinite utraque creſcere uſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus.* LXXII, 6. Denique ſubſtantiva ab aliis ſubſtantivis formata terminantur in duom, tuom: ſic à rih, *rex*, rihtuom, *regnum, imperium*; ab her, *dominus*, hertuom, *dominium.*

XVII. A verbo formata vulgò *verbalia* dicta, formantur vel ab infinitivo, vel ab indicativo. Ab infinitivo deducuntur terminata in eri, ere vel er, *officium* ſignificantia; ut doperi, *baptiſta*, à dopen, *baptizare.* Suoner, *pacificus*, à ſuonen, *expiare.* Ther ſuoner hauet einon wingardon, *pacifico vinea eſt.* w. Notandum autem eſt à lectore eri, ere & er, mutari non raro in ari, æri & ar, ut in toufar, *baptiſta*, apud *Tatianum*, à toufen, *baptizare.* forliggar, *adulter*, à forliggan, *mœchari.* Ab infinitivo etiam deducta terminantur in no, vel n in m mutato, in mo: ut, uuahſmo, *fructus*, à uuahſan, *creſcere.*

XVIII. Ab indicativo formata vel à præſenti vel à præterito proveniunt. A præſenti provenientia vel ad primam vel ad ſecundam vel ad tertian ſingularem reducenda ſunt. Ad primam: ut breſta, *defectus*, à breſto, *deſum.* Thes wines iſt in breſta, *deſtituuntur vino.* Otfrid. Giſcrib, *ſcriptura*, à giſcribo, *ſcribo.* trinko, *potator*, à trinko, *poto.* Hriuuo, *pœnitentia*, à hriuuo,

me pœnitet. Geheyze, giheizi, *promiſſum*, à geheize, *promitto.* Beſwich, piſwich, *dolus*, à beſuicho, piluicho, *decipio.* Cumi, *adventus*, à cumo, *venio.* Minno vel minna, *amor*, à minno, *amo.* Freûui, e, *lætitia*, à freuuo, *gaudeo.* Mara, e, i, *rumor*, *fama*, à maro, *divulgo.* Waſſi, *ſagacitas*, à waſſo, *acuo.* Chundo, *nuntius*, *angelus*, à chundo, *indico*, *nuntio.* Bodo & poto, *præco*, *nuntius*, à bode, *declaro*, *nuntio.* Forachundo, *præco*, à forachundo, *præconizo.* Scirmo, *defenſor*, à ſcirmo, *defendo.* Ad ſecundam reducuntur cumſt vel cuomſt, *adventus*, à comeſt vel cuomeſt, *venis.* Kunſte vel konſte, *ſcientia*, à kunneſt, *ſcis*, & iſtiuſmodi. Ad tertiam reducitur gevarda, giferte, *apparatus*, gefert, *ſocius itineris*, fert, *iter*, à gefarit, gevarit, farit, varit, *it*, *proficiſcitur*, & lexcenta alia.

XIX. A præterito formata reducuntur itidem vel ad primam ſive tertiam perſonam ſingularem, quæ eodem modo in linguâ *Francicâ* formantur, vel ad ſecundam. Prioris generis ſunt Dugath vel dugatha, *virtus*, à dugada vel duchada vel dugade, *valui*, *valuit.* Geſcripht vel giſcripht, *ſcriptura*, à giſcribada, giſcribata, *ſcripſi*, *ſcripſit.* Freuuida, *gaudium*, à freuuida, *gaviſus ſum*, *eſt.* Martha, e, vel maritha, e, *bona diffamatio*, à marida, *diffamavi*, *diffamavit*, *divulgavi*, *vit.* Waſſid, *acies*, à waſſida, *acui*, *it.* Kiſuonida, *pactio*, à kiſuonida, *reconciliavi*, *it.* Irrida, *error*, ab irrida, *erravi*, *it.* Chundida, cundida, *indicium*, à chundida, *indicavi*, *it.* Gaue *donum*, gaf vel gab, *dedit.* Ad ſecundam reducitur vernumſt, *perceptio*, à vernamſt, *percepiſti*, & id genus alia. Nota etiam nomina ejuſdem rei non raro tam à præſenti quam à præterito formari: ut à diurian, *glorificare*, diuri & diurida, *gloria.*

XX. Verbalia quoque terminantur in ung: ut, ilung, *feſtinatio.* Arſtantenti Maria in then tagon, gieng in giburgu mit ilungu, *exurgens Maria in diebus illis*, *abiit in montana cum feſtinatione.* Tat. IV, 1. Heilizung, *ſalutatio*: uuard tho ſo ſiu gehorta heilizunga Mariun, *factum eſt autem cum illa audiret ſalutationem Mariæ.* Tat. IV, 2.

XXI. Diminutiva terminantur in * el, il, elo, ela, ilo, ila. Sic à tubi, *columba*, tubiel, *columbula*, *pullus columbæ*: zua gimachun turtilutubun edo zuei tubielin, *par turturum*, *aut duos pullos columbarum.* Tat. VII, 3. In ſo uueliha burg odo burgilun ganget, *in quamcumque civitatem*, *aut caſtellum intraveritis*, XLI, 7. Sic à shef vel shif, *navis*, shefila, *navicula*: ſteig tho in shifilin, *aſcendit tunc in navigium.* LIV, 1.

CAPUT QUARTUM.

De nominibus adjectivis.

I. ADJECTIVUM rem, ut alîus eſt, vel ut aliud connotat, ſignificans non poteſt præmitti, ut ſubjectum orationis; vel ut alii definiunt, adjectivum eſt nomen, quod unam rem ſignificat, & connotat alteram: ut Scon, *pulcher.* Gotelich, *divinus.* Himiliſc, *cæleſtis.* Erthiſc, *terreſtris.* Siluerin, *argenteus.* Guod, *bonus.* Ubil, ubil, *malus.*

Quamobrem tametſi adjectivi ſignificatio ſimplex ſit, utpote rem unam denotans; multiplex tamen eſt ejus connotatio. Connotat enim totum; partem; ſubjectum; adjunctum; cauſam efficientem; effectum; materiam; ſignum; objectum; dominum vel poſſeſſorem; habitum; privationem vel defectum; circumſtantiam, ut locum, tempus, ſitum; munus vel officium; materiam ex qua res fit, & rei formam; actionem & paſſionem.

II. Declinantur autem adjectiva per tria genera ſecundum paradigma infra poſitum:

Numerus Singularis.

N. †Sconer, ſcon, e, i, a, o, *pulcher.*	N. Scone, i, a, o, u, ſconiu, *pulchra.*	N. Scon, ſconaz, as, *pulchrum.*
G. Scones, is, as.	G. Sconero, a, u, ſconere, er.	G. Scones, is, as.
D. Sconemo, *more Gothico*; & ſconon, an, en, um, *more Saxonico.*	D. Sconero, a, u. ſconere, er.	D. Sconemo, ſconon, an, en, um.
Ac. Sconena, ina, ana, *more Gothico*; & ſconen, an, on, *more Saxonico.*	Ac. Scone, i, a, o, u.	Ac. Scon, ſconaz, ſconas.
V. Ut nom.	V. Ut nom.	V. Ut nom.
Ab. Sconemo, ſconon, an, en, um.	Ab. Sconero, a, u. ere, er.	Ab. Sconemo, ſconon, an, en, um.

---

* Vide Gramm. *Anglo-Saxonicæ* cap. III. 27.

† Nota vero, quod adjectiva, pronomina, & participia maſculina nom. caſûs ſingularis numeri rarius terminantur in er.

Exempla

Exempla per omnes caſus in genere maſculino.

Nom. Min wino is wiz, ande ruod, *dilectus meus eſt candidus, & rubicundus.* w. Ther ſuoze ſtank an themo niwen ouaze, *ſuavis odor fructûs recentis.* w. Thich ne minnot nieman, her ne ſii recht, ande nieman ne is recht, her ne minnot thich, *nemo te amat niſi juſtus, & nemo juſtus eſt niſi te amet.* Vel, *nemo te amat, qui non eſt juſtus, & nemo eſt juſtus, qui te non amat.* Nam *her* pro *ther* bis ſcriptum mendoſe eſſe ſuſpicor. Than uuas thar en mari berg bi thero burg utan, the uuas bred, endi ho, gruoni, endi ſconi, hetan ina Iudeo barn oliueti bi namen, *tum ibi juxta urbem* (ſitus) *erat mons celebris, qui latus & altus, viridis & pulcher erat, Judæi illum olivetorum montem appellaverunt. C. C.* Thie ubilo bom guodan uuaſtom ni gibit, nec it God ni giſcuop that thie guodo bom gumono barnon bari bittéres uuiht, *mala arbor bonum fructum non præbet, neque ordinavit Deus, ut bona arbor quid amari ferret hominibus. C. C.* Ubil boum berit thas, thaz imo iſt joh giſlachtaz, *arbor mala fert illud, quod generi ſuo conſentaneum eſt.* Otfrid. Hic tamen denuo notandum eſt, Adjectiva, pronomina, & participia maſculini generis in recto ſingulari produci nonnunquam more *Cimbrico* in ſyllabicum augmentum ER, vel R ejecto E: ſic à ſlaff, fit ſlaffer, *iners*; à muad, muader, *laſſus*; à biſuuichan, biſuichaner, *deceptus*; à zuawartent, zuawartenter, *intuitus*; à trieffente, *diſtillans*, trieffenter. Thine leffa, gemahela, ſint trieffenter wabo, *labia tua, ô ſponſa! ſunt favus diſtillans.* w. A zuakimanot zuakimanoter, *admonitus*; à kekarat kekarater, *præparatus*; ab habente, habenter, *habens*: giwalt habenter, *poteſtatem habens.* Tat. A keuuerdonte, kewerdonter: kewerdonter iſt, *dignatus eſt.* Kero. A min, miner, *meus.* A thin, thiner, *tuus:* ut, uuih ſi namo thiner, *ſanctificetur nomen tuum.* Otfrid. Guati ſo iſter hor her, ioh Gote filu Liuber, *bonus erit & magnus, & deo valde dilectus.* Otfrid. Tho uuard mund ſiner gar ſprachanter, *tum perfectè locutum eſt os illius.* Otfrid. Tho uuaro ther fater alter, Gotes uuihi irfulter, *tum erat pater annoſus domini ſpiritu impletus.* Otfrid. vide cap. XII. R. 5.

Gen. Ne ſeent thaz niet ana weliches leythes ich leuon, *non percipiunt, quam acerbè vivam.* w. Si thor ik muoſta thieſes erlo folcas giuualdan theſes uuidon rikeas gi ſculon mi te uuaron ſeggian far theſon liudeo folca bihui gi ſin te theſan lande cuman, *quandoquidem mihi incumbit, huic forti populo, huic amplo regno dominari, veſtri eſt mihi vere dicere coram hoc populo, cur huc veniſtis. C. C.* Than lato ik thi brukan uuel allas thieſes oduuelon, *tum ſinam te frui omnibus hiſce divitiis. C. C.* Gi ſculun niman lon alles thes unrehtes thes gi odron hier gileſteat, *recipietis retributionem omnis injuſtiæ, quam aliis feceritis. C. C.* Than is hie thes ferahes ſcolo all ſulicas urdeles ſo thie ander uuas, *tum eſt ille protinus mortis reus, & omnino talis condemnationis, qualis alter,* (dignus) *erat. C. C.* Thie ju dopan ſcal an juuas drohtines namo, *ille vos baptizabit in nomine domini veſtri. C. C.* Frumida ſinas Godes jungerſcepi, *perfecit dei ſui miniſterium. C. C.* Uſas uualdandes, *domini noſtri. C. C.*

Dat. Ab. Vone thannan ſint ſie gelich elphandinemo wiguſe, *quamobrem ſunt ſimiles eburneæ turri.* w. Ich beſueron jua thaz ir thie thes ne irret mit cheinemo wereldlichon *ſtrepitu, Adjuro vos ne illam ab hoc vagari faciatis cum aliquo mundano ſtrepitu.* w. Sunder joh hiro *poſteritatem* mit bitteremo fluoghe begreiph, *ſed illorum poſteritatem cum amara* (dirâ) *execratione conſtrinxit.* Diuremo giwate, *pretiosâ veſte.* Tatian. Tiuremo pluate, *pretioſo ſanguine.* Hymn. Hertuom habentemo Herode, *dominium habente Herode.* Tatian. Dativus, aut ablativus in emo exeuns, dativus vel ablativus *Gothicus* haud abſurde dici poteſt, quippe quod in linguâ *Gothicâ* dat. & abl. exit in ᚬMMᚬ, *amma*, ut docuimus grammaticæ noſtræ *Anglo-Sax.* & *Mæſo-Goth.* cap. IV. R. 7. Et præ mutatione vocalis o in u, definit etiam in emu: ut truhtinlichemu tage, *dominico die.* Kero. Lutteremu nemin, *puro nomine.* Kero. Sitiu kewonanemu, *more ſolito.* Kero. So ſculon gi mid juuuon leron liud folc manag uuendean after minon uuilleon, *ſic veſtrâ doctrinâ convertetis multum populum ſecundum meam voluntatem.* Vane then help mich mit thinan genathan, ſo ſcund ich andere ze thinemo wega, *quare auxiliare mihi gratiâ tua, & alios advocavero ad vias tuas.* w. Thu biſt an them hohen himilo rikie, *tu es in alto cœli regno. C. C.* uuerthe thin uuilleo obar theſa uuerold alla ſo ſamo an erdu ſo thar up iſt an them hoho himilo rikie, *fiat voluntas tua per totum hunc mundum, ſic in terrâ, ut in alto cœli regno.* In ſulichemo bedde geligon mid minon winon, *in tali lecto jaceo cum meo dilecto.* w.

Dativus, aut ablativus in on, an, en, um exeuns, Dativus *Saxonicus* haud improprie dicitur, quippe quod in linguâ *Anglo-Saxonica* definunt hi caſus in um, (quod facile vertitur in un, & deinde in on, & an,) ut capite citato quoque docuimus.

Acc. Accuſativum in ina, ena, ana definentem, accuſativum *Gothicum* voco, quòd iſte caſus apud *Mæſo-Gothos* in ᚬNᚬ, *ana*, formatur, ut in citato capite etiam docui; & inſuper hic notandum eſt terminationem ina, ena & ana haud raro contrahi in na: Almahtigna God ſuitho lobodun, *Deum omnipotentem valdè laudaverunt. C. C.* Tho uuarth thegno hugi blithi an iro brioſton that ſia fundan habdun helagna heban cuning, *tum diſcipulorum animus in ſuis pectoribus lætus erat, quòd inveniſſent ſanctum cœleſtem regem.* Endi ina mid iru folmon tuem ligda lieflico luttilna man that kind an ena cribbum, *& illum parvulum ipſum infantem ambabus manibus poſuerunt cum affectu in præſepi. C. C.* Giuuitun im thuo ſuocan an ther uuoſtunnia uualdandes ſuno craftigna criſt, *tum iverunt ad quærendum in deſerto domini filium omnipoten-*

tem Chriſtum. C. C. Siu bad thena craftigna drohtin helagna that hie iro helpa giredi, *petiit à Chriſto omnipotente & ſancto domino, ut illi ferret opem. C. C.* Kieſan im oðerna niudſamana namon, *elegerunt illi aliud gratum nomen. C. C.* Geng im thuo frithu barn Godes eft giſittian under thaT folc, endi ſagda filo langſamana rad, *tum diſceſſit pacificus Dei filius ad ſedendum inter populum, & longam concionem habuit. C. C.* Accuſativum in en, an, on deſinentem, accuſativum *Saxonicum* voco, quippe quòd iſte caſus ſermone *Anglo-Saxonico* deſinit in ne, quod contractum eſſe reor ab ene, cui haud diſſimile eſt terminatio en, & per mutationem vocalium, an, on. Thurgh thinen willon, *tui gratiâ.* Hebbeat juuuan willeon tharod liudi juuan giloƀon, *ibi habete amorem veſtrum, & veſtram fidem. C. C.*

Exempla per omnes caſus in genere fœminino.

Nom. wie ſcone, ande wie ziere thu biſt in thinen weleluſten, *quàm pulchra es & decora in tuis deliciis.* w. Scone biſtu *in fide*, ziere *in operatione.* Scona biſtu min friundina, mithewara, ande ziere alſo Hieruſalem, *pulchra es amica mea, ſuavis & decora, ſicut Hieruſalem.* Et paulo poſt; ſcona biſtu friundina min, mitheware biſtu ſamo Hieruſalem. w. Ich bim ſalo, *nigra ſum.* w. Magad zieri, *virgo eximia, compta,* Otfrid. Ne duor thes niet wara thaz ich ſo ſalo bim, *nolite conſiderare, quod fuſca ſim.* w. Einfaltu wunna, *merum gaudium.* Otfrid. Iah alt quena thinu iſt thir kind berantiu, *& uxor tua ſenex pariet tibi filium.* Otfr. Maria Magdaleneſgiu. Tat. CCXXI, 1. alias, Magdaleniſga: ut CCXVI, 2. Euua altiu, *lex vetus.* Hymn. VII, 2. Tiure ſela, *pretioſa anima.* S. Ann. Min thurghnatiga, *mea perfecta.* w. Thiu ſuoze thinere *gratiæ* is bezzera, than thiu skarphe thero *legis.* w. Hic tamen notandum eſt in auctoribus *Francicis* adjectivum fœminini generis indifferenter occurrere ſine vocalibus I, E, A, O; ut, ſcona biſtu min friundina egeſlich alſo wole gethrangada zéltſcara, *pulchra es amica mea, terribilis ut caſtra conferta.* Bezzer is thiu moderliche ſuoze mines *evangelii,* thánne thero aldon ewon *aſperitas.* w. Sæpe tamen abſcinditur vocalis à fine adjectivorum fœminini generis: ut, Auor *ipſa vox prædicantium, quæ per guttur intelligitur,* thiu is geliich themo bezzeſton wino. w. Thiu ſteyga tha man ze themo diſche uph ſcal gan, thiu is ruod. w. Ich bim ſalo, ande ich bim auor wathelich, ſamo gazheit Salomonis, *nigra ſum, ſed formoſâ, ſicut tentoria Salomonis.* w. Vide Reg. 13.

Gen. Ze thiu thaz ſie mugan *conſortes* werthan minero *paſſionis.* w. In minero muoder hus, *in domum matris meæ.* w. Miner muoder kind vuchtan wither mer, *matris meæ liberi pugnabant contra me.* w. Hic tamen obſervandum eſt terminationem ero contrahi haud raro in ro: ut, skeyne wilcharo doichene thinero caſtro, *oſtende aliqua ſigna tuæ poteſtatis.* w. Quinimo præ confuſione vocalium ſæpe in era vertitur: ut, herro thie guodo, quat hie, us is thinera huldi tharf te giuuirkeanne thinan uuilleon, *bone magiſter, inquit, nobis opus eſt tuâ gratiâ ad faciendam tuam voluntatem. C. C.* Vertitur etiam ob eandem rationem in eru, ut infra oſtendetur. Mith wirthegaro ruowon trahenen, *cum dignis pœnitentiæ lachrymis.* w.

Dat. Abl. Thine *cogitationes* thie ther *procedunt de mente,* alſo thaz vahs *de capite,* thie ſint geliich thero cuninglichero *purpuræ, Cogitationes tuæ, quæ procedunt de mente, ſicut coma de capite, ſimiles ſunt regiæ purpuræ.* w. Thuo hi te Lazaruſe hreop ſtarkero ſtemnun, endi hiet ina up ſtandan, *tum clamavit ad Lazarum forti voce, & juſſit illi ſurgere. C. C.* Heitareru zeſawan, *præclarâ dextrâ,* Hymn. Hiet that ik thi thoh gicutdi that thi kind giboran ſan thinera aldera idis odan ſcoldi vuerthan, *juſſit mihi tibi dicere, quod filius ex ſene tuâ uxore tibi naſceretur. C. C.* Iſt ſineru giburti ſih vuorolt mendenti, *mundus in ejus natalibus gaudebit.* Otfr. Zi mitter naht, *media nocte.* Tatian.

Acc. Thu behaldes thich alſo ſcona, *tu adeo pulchram te ſervas.* w. Saliga mich quedent alliu cunniu, *beatam me dicent omnes generationes.* Thie thiernan ſahon ſie, ande zaldon ſie ze aller wiuo ſaligoſta, *filiolæ viderunt eam & reputaverunt eam omnium fœminarum beatiſſimam.* w,

Exempla per omnes caſus in genere neutro.

Nom. Acc. Sin haar is ſuarz ſamo ein rauon, *coma ejus nigra ſicut corvus.* w. Vuanta iſt gibet thinaz fon druhtine gihortaz, *nam oratio tua à domino eſt audita.* Otfr. Er unthankes in zalta wio iz allaz weſan ſcolta, *invitus iis dicebat, quomodo id omne fieri deberet.* Otfrid. Thaz allaz druhtin was thiner dank, *omnia hæc, domine, tuæ gratiæ debemus.* Otfrid. Ubil boum birit thaz, thaz imo iſt joh giſlachtaz, *arbor mala fert illud, quod generi ſuo conſentaneum eſt.* Otfrid. Thie bezeichnet *cinnamomum* weynegaz boumelin, *quos ſignificat cinnamomum parvus frutex.* w. Wig hebigaz, *certamen grave.* Otfrid. Zuakihanganaz, *adpenſum.* Kero. Thar was ſtrit umbi thaz, ioh gefliz hebigaz, *de illo orta eſt contentio & certamen grave.* Welhſit jamarlichaz thing ubar theſan worolti ring, *ſuccreſcit res miſerabilis ſuper hunc mundi circulum.* Otfr.

Thie man thoh thie thar ſcantun, *Homines, qui miniſtrabant,*
Iz filo wola irkantun, *Valde bene noverunt,*
The iz wazzar luzzeraz was, *Aquam fuiſſe puram,*
Tho ſi vultun thiu vaz. *Dum vas impleverunt.* Otfrid.

Impri-

Imprimis mirari me ſubiit, cur neutrum recti ſingularis in linguâ *Francicâ* produceretur in AZ, antequam mihi in mentem venerit, neutrum ſingulare adjectivorum recti casûs produci apud † *Mœſo-Gothos* in ΑΤΑ, *ata*, unde ablatâ A finali reſtat AT, quod per cap. I. R, 15. mutatur in AZ; & AZ itidem per ejuſdem capitis R. 12. facilè mutatur in AS. unde in *Germanicâ* linguâ neutrum fit à maſculino, addendo s vel ES; ut à ſchon, *pulcher*, ſchons vel ſchones, *pulchrum*; à gut, *bonus*, guts vel gutes, *bonum*.

Dat. Abl. In einemo hare thines halſes, *in uno crine colli tui*. w. So ich in ſulichemo bedde geligon, ſo is ſin winſtra under minemo hoiueda, *In tali lecto dum jaceam, læva ejus eſt ſub capite meo*. w.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Scone, a, o, iu.	Acc. Scone, a, o, iu.
Gen. Sconero, ere, er.	Voc. Ut nominativus.
Dat. Sconen, in, an, on, un. & N in M mutatâ, em, im, am, om, um.	Abl. Sconen, an, in, on, un, em, im, am, om, um.

Exempla.

Nom. Acc. Thiu word mines *ſponſi* ſint ſcone ſamo lilion, *verba mei ſponſi ſunt pulchra, ut lilia*. w. Manega waron the ſia iro muod geſpon that ſia bigunnun uuord Godes reckean, *Multi fuerunt, qui animum ſuum appulerunt ad enarrandum verbum Dei. C. C.* Thie engilos haliga an himile, *ſancti angeli cæleſtes*. In *cypro* thar ſint ethelo reuon, *in cypro ſunt præſtantes vites. Reginæ*, thaz ſint thie ethele ſelan, *reginæ, hoc eſt, nobiles animæ*. The thar huſe ne hauent, ſunder okkerret wildesbuda, ande andere unwatheliche herebergan, *qui domos non habent, præter latebras ſilveſtres & iſtiuſmodi turpia tabernacula*. w. Giuuerbit manage, *convertit multos*. Tat. 11, 6. Saliga mih quedent alliu cunnu, *beatam me dicent omnes generationes*. Tat. Tauganiu muates, *occulta mentis*. Otfrid. Heitariu liohtfaz, *claras lampadas*. Hymn. Heitariu muat, *ſplendidas mentes*. Hymn. Unkiwarnotiu, unfeſtiu, *immunita*. Kero. Liſtlikhiu, *ſophiſtica*. Kero. Thie lutteres and thie ſcona ſinne thero haligan ſcripte, *puri & limpidi ſenſus ſanctarum ſcripturarum*. w.

Gen. Wir gehugega thinere ſpune ouer then win, *memores ſumus uberum tuorum ſuper vinum*. So war ſo ir ioh ainega juwera geluchon vindet, *ubicunque aliquam veſtrarum ſodalium inveniritis*. w. Ubi notandum eſt terminationem genitivi pluralis ERO verti etiam in ERA & ERU.

Dat. Abl. Si ſiu dura, vougen wir mit cedrinin tauelon, *ſi oſtium eſt, compingamus illud tabulis cedrinis*. w. Allem gernlicho, *omnibus diligenter*. Tat. Unchreftigem, *imbecillibus*. Kero. Frouuem muatum, *lætis mentibus*, Otfrid. Ruachon wanchontem, *curis laſcivis*. Otfr. Lauginem radum, *flammeis votis*. Hymn.

III. Adjectiva, præmiſſo articulo, aut alias emphaticè & demonſtrative poſita, in recto ſingulari deſinunt in o vel A; & in AN, ON, EN, UN, cæteris caſibus utriuſque numeri; excepto accuſativo ſingulari, quæ in fœmininis & neutris eſt nominativo ſimilis; & præter vocativum ſingularem, qui in maſculinis in o deſinit, in fœmininis in A, in neutris in AZ; & vocativum pluralem, qui in fœmininis deſinit in E, A, o. ut exemplar ſubjectum docet.

Numerus Singularis	*Numerus Pluralis.*
Nom. Ther, thiu, thaz ſcono, a.	Nom. Thie ſconan, on, en, un.
Gen. Thes, thero, thes ſconan, on, en, un.	Gen. Thero ſconan, on, en, un.
Dat. Themo, thero, themo ſconan, on, en, un.	Dat. Then ſconan, on, en, un.
Acc. Maſc. thena ſconan, on, en, un. Fœm. & Neut. thin, thaz ſcono, a.	Acc. Thie ſconan, on, en, un.
Voc. Maſc. ſcono. Fœm. ſcona. Neut. ſconaz.	Voc. Maſc. thie ſconan, on, en, un. Fœm. ſcone, a, o.
Abl. Themo, thero, themo ſconan, en, an, un.	Abl. Then ſconan, on, en, un.

Exempla promiſcua.

Ludouuig ther ſnello, thes uuiſduames follo, *Ludovicus ille alacer, ſapientia plenus*. Otfr. apud *Lamb*. in carmine quod dedicavit *Ludovico* imp. *Ludovici* pii Nepoti. Iz ſprichit ouch gilluaro *Hieronymus* ther maro, *id verum dicit Hieronymus ille magnus. Otfr.* apud. *Lamb*. Daz rinnenta uuazer iſt diu gnada des heiligen keiſtis, *aqua illa decurrens eſt gratia ſpiritûs ſancti*, Idem ibid. Unde ſi garo ce firgebenne dazh luzhila alſo er uuelle, dazh imo firgeben uuerde dazh michila, *& ſit paratus ad condonandum* [debitum] *illum parvum, quemadmodum vult, ut ipſi condonetur magnum iſtud debitum*. Fater unſir guato, biſt druhtin thu gimuato, O *pater noſter bone! Tu es dominus ille* ***. Biqueme uns thinaz richi, thaz hoha himilrichi, thara uuir zua io gingen, ioh emmizen thingen, *adveniat nobis regnum illud tuum, ſublime iſtud cœlorum regnum*,

† Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* & *Mœſo-Gothicæ* caput 4. Reg. 12.

ad quod ſemper tendimus, & quod jugiter ſperamus. id. ib. Dath izh zheichen ſi dero Chriſtenlichen gloube, *ut ſignum ſit Chriſtianæ fidei.* id. ib. This helithes hand mahal, endi oc thero helagun thiernum, *ſponſalia herous* [*Joſephi*] *& Sanctæ virginis. C. C.* So der boum der bi demo rinnenten uuazere beſezzet iſt, *ſicut arbor, quæ plantata eſt ſecus decurrentem aquam. Otfr.* apud *Lamb.* Thia dagelichun zuhti gib hiut uns, *panem quotidianum da nobis hodie. Otfr.* apud *Lamb.* Pediu ne irſtent die argon te dero urteile, *quare non reſurgunt impii in judicio.* id. ib. Noh die ſundigen ne ſizhzhent in demo rate dero rehtono, *neque peccatores ſedebunt in conſilio juſtorum.* Sint die uuirſiſten diſi ne ſint die bezhzheſten, *peſſimorum numero habentur, qui non ſunt optimi.* Die bezhzheſten irteilent den metemen, *optimi judicabunt mediocres.* So uuola ne dihent auer die argon, *ſic autem non creſcunt impii.* Unde dero argon uuart uuirt florn, *& impiorum iter peribit.* Got uueizh den uueg dero rehtona, *deus novit viam juſtorum.* Noh in dero ſuntigen uuege ne ſtuont, *neque ſtant in via peccatorum.* ib. id. Notandum autem hic eſt, gen. plur. terminari etiam in NO, more ſubſtantivorum quintæ declinationis; & cum ſic terminantur, quaſi ſubſtantiva habenda ſunt: ut, ſo Frankono cuning ſcal uber Frankono lant, *quemadmodum Francorum rex per terram Francorum. Otfr.* apud *Lamb.*

Porro, ut ego opinor, nominativi caſus ſing. num. adjectivorum, pronominum, & participiorum maſculini generis in R vel ER producti, emphaticam quandam ſignificationem, demonſtrationem, vel excellentiæ denotationem in ſe nonnunquam habent, aut ſaltem habere videntur: ut, God diuriſente inti quedenti, theſer man rehtlicho iſt, *glorificantes Deum & dicentes, hic juſtus eſt.* Fater unſir guato biſt thu in himile, io hoher uuih ſi namo thiner, *ô pater noſter bone, tu es in cœlo ſemper ille ſublimis, ſanctificetur nomen illud tuum.* Addo *ille, illud,* plane quaſi cenſerem finale iſtud augmentum ER aliquando eſſe, non communem terminationem, ſed potius pronomen demonſtrativum HER vel ER in fine adjectivorum affixum, more ſubſtantivorum in veteri lingua *Runica*, quibus articuli in fine affixi novam ſpeciem nominum compoſitorum efficiunt. Hoc, nonnunquam fere adducor, ut credam, ſed incertus nihil definio; quare penes lectorem ſit judicium. Certe pronomen HER ita coaleſcit cum aliis vocibus: ut niſter, pro niſther: niſter hier, *non eſt ille hîc.* Tat. CCXVIII. 3.

Exempla alia ordine poſita ad uberiorem ejus explicationem.

Nom. Sing. Thaz eino is auor ze merchene, *verum hoc unum eſt obſervandum.* w. Thie thornina coronan, thie druogher gerno thurgh juweren willan, *corona ſpinea, quam veſtri gratiâ tulit.* w. Thin chela ſmecket ſamo ther diureſto win, *guttur tuum olet, ſicut vinum optimum.* w. Ther liſno ſuthene wind waiet, *lenis auſter ſpirat.* w. Sin hoiued is aller golda bezzeſta, *caput ejus eſt aurum optimum.* w. Thie ubilo bom guodan waſtom ni gibit. *C. C.* Thuo ſprac im enn thero manno angegin obar bord ſcipes bar uuûrdig, gumo Petrus ſe godo, *tum Petrus ille bonus, vir dignus & magnus, unus diſcipulorum illi ex nave reſpondit. C. C.* Thuo ſprac eſt thie fruodo man, *tum iterum locutus eſt vir ſapiens. C. C.*

Gen. Engil thes aluualdan, *omnipotentis angelus. C. C.* Thiu wunne thes ewigan liues, *gaudium æternæ vitæ.* w. Gehuget allizana thero thorninan coronan, thie himo *Judaica gens* uphſazza, *memores ſemper eſtote ſpineæ coronæ, quam illi Judaica gens impoſuit.* w. Ich willo mich then nachan thie ther *carnem ſuam mortificant,* unde thie ther ouch mir thaz offer bringent thes goden willon, ande thes reinen gebedes, *illis appropinquabo, qui carnem ſuam mortificant, & qui oblationem mihi ferunt bonæ voluntatis & puræ orationis,* w. Mit themo uuithemo ſines haligan bloudes, *cum dote ſacri ſui cruoris.* w. Bezzer is thiu muoderlich ſuoze mines *evangelii* thie thu *prædicas* thanne thero aldon ewon *aſperitas, Melior eſt maternalis ſuavitas mei evangelii, quod tu prædicas, quam veteris legis aſperitas.* w. Ich hauo thaz ſtubbe thes ertheſcon gethancon af mir mith wirthegaro ruowon trahenen geflozet, *pulverem terrenæ cogitationis à me dignis pœnitentiæ lachrymis abſterſi.* w. So wen ſo min *dilectio perfecte inflammat,* ſiu machot hin contemptorem alles erthiſcan guodes, ande machot him giregan thes ewigan rihdûomes, *quemcunque mei dilectio perfectè inflammat, facit illum contemptorem omnis boni terreſtris & æternum regnum percupere.* w. Minon eigenen wingardon ne mochteich behoodan, *propriam vineam non potui cuſtodire* w.

Dat. Abl. *Vox prædicationis,* thiu is geliic themo bezzeſton wino. w. Thiu aana ſunda weſan ni magh ſie ſteigerent iethogh gerno mit hiro gelduuan ze themo ewenlichon liue, *qui ſine peccato non poſſunt eſſe, aſcendunt tamen per fidem ad vitam æternam.* w. Ther ſuoze ſtank an themo niuuen ouaze, ande an themo aldon wine, *ſuavis odor, qui fructui recenti & veteri vino ineſt.* w.

Acc. Maſc. Thine *doctores* thie vurebringent hiron *auditoribus* then claran drank *ſpiritualis dulcedinis.* Mit uuiu ther diuful ſo ſtrang biſuah then ereſtan man, *cum muliere diabolus prævalens decepit primum hominem.* Otfrid.

Acc. Fœm. Thie havent ouch thie meſta eera, and that ereſta geſithele, *maximum illi habent honorem & primam ſedem.* w.

Acc. Neut. Vone thannan bezeichenet her *perfectas animas,* thie ther thurgh thaz ewiga erue guod wirchont, *quare ſignificat hic perfectas animas, quæ propter æternam hæreditatem operantur.*

Voc.

Voc. Maſc. Thu druhtin eino es aller beſt, *tu, Domine, ſolus es omnium optimus.* Meſtar thie guodo, *bone magiſter!* C. C. Thuo uuid is drohtin, ſprac *Symon Petrus*, ne thunkit mi thit ſo methlic thing, quat hie, fruomin thie guodo, that thu mina fuoti thuohes, *tum Symon Petrus domino ſuo reſpondit, domine bone! non mihi adeo decens videtur, ut pedes meos tu lavares.* C. C. Heouandi gang Martha, endi uuid uualdand ſprak, thar thu mi herro min, quat ſiu, neriendero beſt nahor uuaris heland thie guodo than ni thorftig ik nu ſulic harm tholon, *& abiit flens Maria, & domino reſpondit, ſalvator bone! inquit illa, ſi tu herus meus, & ſervatorum optimus, mihi propior adfuiſſes, tum non cauſa mihi fuerat talis luctûs.* C. C. Fruomin thie guodo, quat ſiu, ef man thena ſelis nimid thena ſten antlukit thann uuaniu ik that thanon ſtank cume unſuoti ſuec, *domine bone, inquit illa, ſi lapis auferatur & recludatur ſaxum, tum, ut ego opinor, exinde fœtor proventurus eſt.* C. C.

Voc. Fœm. Min ſcoona ſtand uph, *ſurge mea pulchra.* w. Iof thu thines ſelues niet bekennes wiuo ſconeſta, *ſi ignoras te mulierum pulcherrima.* w. Kere withere, kere withere verhundeta, *revertere, revertere captiva.* w.

Nom. Plur. Thie wole gethrangadon hereberga forghtent thie viende, *conferta bene caſtra terrefaciunt inimicos.* w. Hier im thuo thia is guodun jungron nahor tuelifi gangan thia uuarun im triuuiſtun man obar erthu, *tum hîc boni ejus duodecim illi diſcipuli propiùs ad eum acceſſerunt.* C. C. Than ſcedit hie thia farduanun man thia far uuarahtun uueros an thie uuinſtrun hand, ſo duot oc thia ſaligun an thie ſuithrun half, *tunc ſegregabit ille improbos homines & peccatores à ſiniſtrâ, & à dextrâ cum beatis pariter aget.* C. C. Thie bittera figon vorecundent thaz thie riphon, ande thie ſuozen nach ſulen cuman, *amaræ ficus præmonſtrant maturas, & dulces brevi venturas.* w. Thie meyſton thruuo, *maximæ uvæ.* w. Mit then guoden ſaluon geheiled wirthent thie gekniſedon, ande thie ſiechon lichamon, *bonis unguentis ſanantur contrita & languentia corpora.* w.

Gen. Seſtogh bitherua knighta thero bitheruestan in Iſrael, *ſexaginta fortes milites ex fortiſſimis Iſraelis.* w. Samo thaz corter thero ſcorenon ſcaphon, *ſicut grex tonſarum ovium.* w. Thu wertheſt gezieret van thero ſpizzon thero hohen bergo Amana ande Sanir ande Hermon, *coronaberis de vertice altorum montium Amana & Sanir & Hermon.* w. Thu biſt puzza thero quekken wazzaro, *puteus es viventium aquarum.* w. Ther ſtanke thines mundes is ſamo ther ſuozen ephelo, *odor tui oris ſicut ſuavium pomorum.* w.

Acc. Fahent uns thie luzzelon vohon, *capite nobis vulpeculas,* w.

Voc. Ezzet, drinket, ande werthet drunkan mine lieueſton, *comedite, bibite, & inebriamini chariſſimi.* w. Ich beſueron juih guode ſielan, *adjuro vos bonæ animæ.* w. Ir heyliga ſielan, ir ther thurgdan ſint in Godes minna, *vos ſanctæ animæ, quæ perfectæ eſtis in Divino amore.* w.

Abl. Mit then guoden ſaluon, *cum bonis unguentis.* w.

Ex his exemplis abundè conſtat, adjectiva in linguâ *Francicâ*, perinde ac in * *Gothicâ, Saxonicâ & Iſlandicâ*, ſecus flecti à communi formâ, quum emphaticè & demonſtrativè uſurpantur; unde in Linguâ *Germanicâ* contingit, quòd adjectiva, quando articuli præponuntur, in recto ſingulari terminantur in E trium generum, cui in cæteris caſibus utriuſque numeri N additur, excepto accuſativo ſingulari, qui in fœmininis & neutris eſt nominativo ſimilis; & præter vocativum, qui in maſculinis in ER, in fœmininis in E, in neuttis in ES definit, ut ſequens exemplar oſtendit.

Singulariter.					*Pluraliter.*
N. Der,	Die,	Das,	Gute,	*bonus, a, um.*	N. Die Guten, *boni, æ, a.*
G. Des,	Der,	Des,	Guten,	*boni, æ, i.*	G. Der Guten, *bonorum, arum, orum.*
D. Dem,	Der,	Dem,	Guten,	*bono, æ, o.*	D. Den Guten, *bonis.*
A. Den Guten,	Die Gute.	Das,	Gute,	*bonum, am, um.*	A. Den Guten, *bonos, as, a.*
V. O du Guter,	Gute,		Gutes,	*bone, a, um.*	V. O ihr Guten, *boni, æ, a.*
A. Dem,	Der,	Dem,	Guten,	*bono, a, o.*	A. Den Guten, *bonis.*

IV. Hactenus de flexione adjectivorum per genera in utroque numero; jam de eorundem ſpecie, quæ duplex etiam eſt. primitiva & derivativa. Adjectivum primitivum eſt, quod aliunde, ſive à ſubſtantivo, ſive ab alio adjectivo non trahitur: ut ſcon, *pulcher*; guod, *bonus*; grim, *crudelis, ſeverus.* Derivativum eſt, quod aliunde vel à ſubſtantivo, vel ab alio adjectivo trahitur: ut ſconlic, *formoſus.* guodlic, *ſpecioſus.* grimlic, *torvum aſpectum habens.* Than togid hie juu en guodlic hus, hohan ſolari, thie iſt bihangan all fagoron fratohon, *tunc oſtendet vobis ſpecioſam domum, & ſublime cœnaculum* (ſolarium) *ſplendidis aulæis circundatum.*

V. Adjectiva derivativa variè terminantur. Quæ gentem, patriam, proprietatem, aut ſectam ſignificant, formantur in iſc, isk, iſg, iſch, eſc, eſg, esk, eſch: ut, Galileisk, *Galilæus.* Phariſeisk, *Phariſæus.* himiliſch, himiliſg, *cæleſtis.* ertheſc, ertheſg, *terreſtris.* farriſc, *taurinus.*

VI. Quæ qualitatem, ſtatum, geſtum, aut ineſſe vel adeſſe alicui quidpiam ſignificant, in lic, lich, ligh, lih: ut, Gotelich, *divinus.* jamarlich, *miſerabilis.* luſtlic, *amænus.* egeſlih, *terribilis.*

---

* Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, & *Iſlandicæ* caput 4.

VII. Quædam etiam terminantur in ich, igh, ig, ih, ech: Ginathigh *gratioſus*. Mahtig, *potens*. Armſtrangig, *manu fortis*. Wurdig *dignus*. Adeligh, *expers*. Flizech, *ſtudioſus*. Thie ſint flizech ze bilithene *exemplum meæ humilitatis, Qui ſunt ſtudioſi ad exprimendum exemplum* &c. Suntih, *flagitioſus*: uuanta ih ſuntih man bin, *quia* [homo] *peccator ſum*. Tatian.

VIII. Quæ copiam, ubertatem, & plenitudinem denotant, formantur in haft: ut, Spunhaft, *mammoſus*. Eerhaft, *inclytus*. Wackerhaft, *fertilis*. Treuhaft, *fidelis*. Slozhaft, *concluſus*. Haft autem ſæpe producitur in haftig: ut in liumhaftig, *celebris, bonam famam habens*.

IX. Quædam autem in bar, par, beer exeunt: unthacpar, *ingratus*. piderbeer, *utilis*.

X. Quædam etiam in ſam terminantur: ut friudſam, & frithuſam, *pacificus*. Luſſam (ex luſtſam) *delectabilis*. Wunniſam, *delectabilis*. Genihtſam, *copioſus*. Quædam etiam in fol, uol, terminantur: ut, ungiloubifol, *incredulus*, Tat. CCXXXIII, 6.

XI. Quæ privationem aut defectum ſignificant, deſinunt in los, ut apud **Anglo-Saxones* in leaſe, leaſ; apud *Mæſo-Gothos* in ΛΛΠS, & apud *Iſlandos* in leiſe: ut ſcaphlos, *informis*. ruachalos, *negligens*. treulos, *perfidus*. Hic autem notandum eſt los, à loſen, *ſolvere, liberare*, extra compoſitionem ſignificare *liber, ſolutus*, & regere genitivum: ut in uuameſlos, *immaculatus*. Hie ſted hier uuameſlos, *hîc ſtat hic immaculatus*. C. C.

XII. Quæ valdè augent ſubſtantivi ſignificationem, & rem per illum ſignificatam alteri intenſiſſime ineſſe denotant, terminantur in faſt, in linguâ *Saxonicâ* ƿæſt: ut in uuarfaſt, *verax*. So uuilliu ik thi ze leran geban uuordon uuarfaſton, *ſic te docebo verbis valdè veris*. C. C. Suothfaſt, *verax*. Ilu thu nu ofstlico, endi them erlon cuthdi bruothron minon that ik uſer bethero fader aluualdand juuuan endi minan ſuothfaſtan God ſuokean uuilliu, *feſtina nunc, & eximiis illis fratribus meis notifica, quòd utriuſque noſtri omnipotentem patrem, quum veſtrum, tum meum veracem Deum aditurus ſim*. C. C.

XIII. Materiam, ex quâ res fit, ſignificantia terminantur in EN, IN: ut, Gulden, *aureus*. Siluerin, *argenteus*. Thiu lineberga ze themo diſche, thiu is guldin, *reclinatorium menſæ erat aureum*. w. Thie ſule thar the disk upha lag, thie waran ſiluerin, *columnæ, quibus incumbebat menſa, erant argenteæ*. Ubi notandum eſt adjectiva ſine articulis, & cum ſubſtantivo, prædicati loco, vel in fine orationis abſolutè poſita primam terminationem recti ſingularis in maſculino genere in conſonantem deſinentem retinere in omnibus generibus utriuſque numeri: ut, Thiu ſteyga is ruod, *ſemita eſt rubra*. w. Thiu geſperre ſint cedrin, thiu getauela ſint cypreſſin, *tigna ſunt cedrina, laquearia cypreſſina*. w. Sic etiam in linguâ *Germanicâ* dicitur, dir mann is fromb, die fraw iſt fromb, das thier iſt fromb, das kind iſt fleiſſig, die kinder ſeind fleiſſig. Er iſt ſchon, ſie iſt ſchon, ſie ſeind ſchon.

De adjectivorum comparatione.

XIV. Adjectiva comparativa ſua formant in er, or, & ſuperlativa in iſt, eſt, oſt: ſic à ſcon fit ſconer, ſconor, ſconeſt, ſconoſt. Quædam tamen irregulariter formantur: ut, Guod, bezzer, beſt.

XV. Adjectiva diminutiva, haud ſecus ac ſubſtantiva, ſecundum cap. III. reg. 19. terminantur in il, el, ilo, elo; ut, lahan this tempales ziſlizzan uuas in zueli teil, *velum templi ſciſſum eſt in duas partes*. Tat. CCIX, 1. Ubi zueli, à zue. Tho antlingetun imo ſumelon ſon then boucharin, *tunc reſponderunt ei quidam de ſcribis*. LVII, 1. Ubi ſumelo, à ſum. Sic quoque à zuene ſit zuenel, zuinel, *gemellus*: ut, zuei zuinele kizze, *duo gemelli hædi*. w.

CAPUT QUINTUM.

De pronominibus.

I. PRONOMEN eſt nominis *vicarium*; ſive nomen, quod alîus vel aliorum nominum vicem in oratione obtinet. Dividitur autem pronomen vel reſpectu pronominum, quæ vicem gerunt, vel reſpectu nominis, quorum vices geruntur. Priori reſpectu pronomen vel eſt ſubſtantivum vel adjectivum. Subſtantivum: ut ich, *ego*; thu, *tu*; her, *ille*. adjectivum: ut ſeman, *aliquis*; nieman, *nullus*; uuiht, weht, jeweht, *quid, aliquid*, &c. Poſteriori reſpectu pronomen eſt vel univerſale, vel particulare, vel ſingulare. Univerſale eſt quod perſonas vel res omnes, de quibus eſt oratio, ſignificat: ut all, *omnis*; neghein, *nullus*. Particulare eſt, quod perſonas vel res aliquas, de quibus eſt oratio, ſignificat: ut ſum, ſumer, *quidam, aliquis*; ſumelich, *quidam*; &c. Singulare eſt, quod perſonam aliquam vel rem ſingularem, vel plures aliquas perſonas, vel res ſingulares, de quibus oratio eſt, ſignificat: ut ich, *ego*; wir, *nos*; thu *tu*; wir,

---

* Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* caput 4.

vos,

vos; her, *ille*; ſie *illi*, &c. Hic autem notandum eſt pronomen ſelf vel ſelbo, *ipſe*, & ther, thiu, thaz, *qui*, *quæ*, *quod*, æque ſignificare omnes perſonas, prout cum aliis nominibus vel pronominibus conjungi in oratione, aut ad ea referri contigerit. Pronomen etiam dividitur in *definitum* & *indefinitum*. Definitum, ut, ther, thiu, thaz, *hic*, *hæc*, *hoc*, &c. Indefinitum: ut, ein, *unus*, eine, *una*, ein vel einaz, *unum*. Sumer, ſum, *quidam*.

II. Denuo dividitur pronomen à Grammaticis in *primitivum*: ut, ik, *ego*; wir, *nos*; & *derivativum*: ut, min, *meus*; unſer, *noſter*, &c. Primitivum iterum ſubdividitur in *demonſtrativum*: ut, thiz, *hic*; her, *ille*. *relativum*: ut, ther, thiu, thaz, *qui*, *quæ*, *quod*. & *interrogativam*, wer, *quis*? waz, *quid*? welich, *qualis*? &c. Denique dividitur pronomen in *collectivum*, *diſtributivum* & *partitivum*. Collectivum eſt, quod plura collectim ſignificat: ut, all, *omnis*; manag *multus*; pluraliter managa, *multi*. Beithe, *ambo*, zuene *duo*; & omnia numeralia cardinalia, præter ein, *unus*, pronomen vel articulum indefinitum. Diſtributivum eſt, quod plura ſingulatim ſignificat: ut, egelich, *quiſque*; einegelich, *unuſquiſque*, &c. Partitivum eſt, quod unum è pluribus ſignificat: ut ſum, ſumer, *quidam*, *aliquis*; ſumelich, *quidam*; ander, *alius*; newether, *neuter*; forma, *primus*; oðar vel other, *ſecundus*; & omnia numeralia ordinalia. De quibus omnibus ſuo loco & ordine.

De pronomine primitivo ſingulari primæ perſonæ *Ich*, cum ſuis poſſeſſivis.

III. Pronomen primitivum ſingulare ich declinatur vel ad normam †*Gothicam* vel *Saxonicam*. Declinatio *Gothica* communis duali caret, quâ mihi obſervare licuit; at declinatio *Saxonica*, codicis *Cottoniani* quaſi peculiaris, duali gaudet.

Declinatio prima *Gothica*.

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
* Nom. Ich, ik, ih, *ego*.	Nom. Wir, wer, *nos*. *Cimbrice* weir; *Gothice* ᚹᛖᛁᛊ, unde *S* in *R* mutato, wir, weir.
Gen. Min.	Gen. Unſer.
Dat. Mir, mer.	Dat. Uns, unſich, unſih.
Acc. Mich, mik, mih.	Acc. Uns, unſich, unſih.
Abl. Mir, mer.	Abl. Uns, unſich, unſih.

Exempla.

Nom. Sing. Ich bim ſalo, *nigra ſum*. w. Ich beſueron juch jungfrouwon, *adjuro vos filiæ*. w. Ich mir clagon, *conqueror*. w. Ik is engil biun, Gabriel biun ik hetan, *ego ſum ejus angelus*, *Gabriel ſum vocatus*. C. C. Ni trinku ih fon nu, *non bibam amodò*. Tat. Ih inti thin fater, *ego & pater tuus*. Tat. XII, 6. Ih ben uuec, inti uuar, inti lib, *ego ſum via*, *veritas*, *& vita*. Tatianus CLXII, 3.

Gen. Ande in thinero *prædicatione* gehuge aller thickeſt min, *& in prædicatione tuâ mei ſæpiſſimè memor eſto*. w.

Dat. Thicco gehiez er mir ſine cuomſt, *ſæpe mihi promiſit ſuum adventum*. w. Miner muoder kind vuchtan wither mer, *matris meæ liberi pugnabant contra me*. Sage mir wine min war thu thine ſcaphe weythenes, *dic mihi*, *dilecte mî*, *ubi paſcas oves tuas*. w. Uuas mir giſehun, *viſum eſt mihi*. Tat. procem. 3.

Acc. Cuſſe her mich mit themo cuſſe ſines mundes, *oſculetur me oſculo oris ſui*. w. Zich mich nah thir, *trahe me poſt te*. w. Help mich mit thinan genathan, *adjuvâ me cum gratiâ tuâ*. w. Stiured mih mid jûuuan godan bilethen, *gubernate me bonis veſtris exemplis*. w. Ir heizet mih meiſtar, *vocatis me magiſtrum*. Tat.

Abl. So mir thin *corporalis præſentia per aſcenſionem* wirthet *ablata*. w. Skeythe opheno vane mir, *egredere palam à me*. w.

Nom. Plur. So louphen wir in themo ſtanke thinere ſaluon, *ſic curremus in odore tuorum unguentorum*. w. Ghie wir anne then akker, weſe wir alle wile in then thorpon, ſte wir fruo uph ze then wingardon, do wir thes wara of thie wingardo bluoie, *egrediamur in agrum*, *commoremur in villis*, *mane ſurgamus ad vineas*, *videamus ſi floreat vinea*. w.

Dat. Her quam uns jethoch *cum humilitate*. w. Ne is uns thie natha niet verſagat, *non nobis denegata eſt gratia*. w. Saga uns war is thin wino untwichan, *dic nobis*, *quò abiit dilectus tuus*. w. Biqueme uns thinaz rich, *adveniat nobis regnum tuum*. Otfrid. Kum unſich *in humanâ carne*. w.

Acc. Ande wer vreuwen uns ana thich, els an uns ſeluon, *lætabimur in te*, *non in nobis ipſis*. w. Ande her ſeluo unſich *humilitatem* lerda mith ſinemo bilithe, *& ille nos docuit humilitatem ſuo exemplo*. w. In then uuiſota unſih ufgang fon hohi, *in quibus viſitavit nos oriens ex alto*. Tat. IV, 18.

---

†† Vide Gramm. *Anglo-Saxonicæ* & *Mæſo-Goth.* caput quintum. * *Germanice*. Nom. Ich. Gen. Meiner. Dat. Mir. Ac. Mich. Abl. Mir. N. Wir. G. Unſer. D. Uns. Ac. Uns. Ab. Uns.

IV. Declinatio ſecunda *Saxonica.*

Num. Sing.	*Num. Dual.*	*Num. Plur.*
Nom. Ik, *ego,*	Nom, Uuiƀ, *nos, duo.*	Nom. Uui, uue, *nos. Sax.* pe.
Gen. Min.	Gen. Unker, o.	Gen. Uſe, a. upe, *Sax.*
Dat. Mi, me. *Sax.*	Dat. Unc.	Dat. Us, uns.
Acc. Mi, me. *Sax.*	Acc. Uuiƀ.	Acc. Us, uns.
Abl. Mi, me. *Sax.*	Abl. Unc.	Abl. Us, uns.

Exempla.

In numero ſingulari. Nom. Gabriel biun ik hetan, *Gabriel ſum vocatus. C. C.*

Gen. Te hui gi uuarlogań, quaƀ hie, fandoƀ min, *ô hypocritæ, dixit ille, cur me tentatis? C. C.* Niſt her min uuirdig, *non eſt me dignus.* Tat. XLIV, 24.

Dat. Uuerthe mi after thinon uuordon, *fiat mihi ſecundum verba tua. C. C.* Nis mi hugi tuiſli, *non eſt mihi dubia cogitatio. C. C.*

Acc. Neri us af theſaro nodi, *eripe nos ab hâc neceſſitate. C. C.*

In num. dual. Nom. Gen. Dat. Uuiƀ hier be thia tholod ſer thuru unca ſundiun. IS UNC unkero ſelbero dad uuordan te vuitie: hie ſted hier uuameſlos allaro ſundiono ſceur. *Nos duo ambo paſſi ſumus malum propter noſtra peccata. Nobis duobus noſtrimet facinus factum eſt ſupplicium, verum ille hìc eſt immaculatus & omnium peccatorum expers.* alter latronum ad alterum in *C. C.* In hiſtoria tamen duorum cæcorum, quibus oculos aperuit Chriſtus, pluralis numerus occurrit: ut, drohtin Dauides ſunu uuis us mid thinon dadion mildi, neri us af theſaro nodi, *domine, Davidis fili, propitius nobis eſto factis tuis, eripe nos ab hoc gravi malo. C. C.* In plur. num. Nom. Ne vui be thinon vuercon ni duoƀ, quathun ſia, thaƀ vui thi aldres tuo ahtian vuelliaƀ, ac vui duoƀ iƀ be thinon vuordon, huand thu ſulic vuah ſprikis, huand thu ſo maris, gihis for theſon ludeon, *non hoc facimus, inquierunt illi, ut te interimeremus propter opera tua, ac id facimus propter verba tua, ſiquidem talem blaſphemiam loqueris in eo quod ſic divulgas & affirmas coram hoc populo. C. C.* Alat us managaro menn ſculdio, allſo uui odron mannum duan, *remitte nobis multa debita, ſicut nos facimus* (remittimus) *aliis hominibus.* Thuo ſpracun im eſt tegegnes gumon oſtronea uuord ſpaha uueros, vui thi te uuarun mugan, quathun ſia, uſa arundi otho giſegian luothlico bihur uui quamun an theſan ſit herod fan oſtan te theſaro erthu, *tum reſponderunt illi homines orientales, ſapientes viri, poſſumus ſane, dixerunt illi, tibi vere negotium noſtrum dicere, & cur venimus huc ab oriente itinerantes in hanc terram. C. C.* In uns gifulta ſint, *in nobis completa ſunt.* So uns ſalthun, *ſicut tradiderunt nobis.* Tat. procem. 1, 2.

D. Saga us huat thu manna ſis, *dic nobis, qualis homo es. C. C.* Vuiſt thu thaƀ us giriſiƀ allaro rehto gihuilik te gifullanne, *noſtine, quod nos decet omnem juſtitiam adimplere.* Herro thie guodo us is thinera huldi tharf te giuuirkeanne thinan vuilleon, *domine bone, nobis opus eſt tua gratiâ ad operandum voluntatem tuam.*

Acc. Ni laƀ us forledean letha uuihti ſo forth an iro vuilleon, ſo vui uuirdiga ſind, ac help us uuider allon ubilon, *ne ſinas peccatores eatenus nos ſeducere, quatenus meremur, ſed auxiliare nobis contra omnes malos.*

V. A pronomine primitivo ſingulari I C H oriuntur tria poſſeſſiva. unum à genitivo ſingulari, Min. alterum à genitivo duali, unker et unke. tertium à genitivo plurali, unſer & us. De quibus ordine.

Numerus Singularis.

Nom. Min, i, e, o, *meus.*	Nom. * Min, i, e, o, a, u, *mea.*	Nom. Min, minaz, *meum.*
Gen. Mines, is, as.	Gen. Minero, u, minere, er.	Gen. Mines, is, as.
Dat. Minemo, u, minon, an, en, um.	Dat. Minero, u, minere, er.	Dat. Minemo, u, minon, an, en, um.
Acc. Minena, ina, ana, ona, en, an, on.	Acc. Min, i, e, a, o, u.	Acc. Min, minaz.
Voc. Min.	Voc. Min.	Voc. Min.
Abl. Minemo, u, minon, an, en, um.	Abl. Minero, u, minere, er.	Abl. Minemo, u, minon, an, en, um.

Exempla in genere maſculino.

Nom. Min wine is mir alſo ein gebundelin mirron, *dilectus meus mihi eſt, ſicut faſciculus myrrhæ.* Min mahtig fader, *pater meus omnipotens. C. C.*

Gen. Mines *ſponſi itinera.* w. Wanda ich mines wines minuo ſiechon, *quod dilecti mei amore langueam.* w. Giburt ſunes thines, drohtines mines, *nativitas filii tui, Domini mei.*

---

* Præſertim quando ponitur, ut prædicatum orationis. Vide caput IV. Reg. 13.

Dat,

Dat. Abl. Nah minemo raada, *ſecundum meum conſilium.* w. Samo was minemo ſponſo al ſin *operatio facilis.* w. Minemo wine bin ich hold, *dilecto meo ſum fidelis.* w. So ich in ſulichemo bedde geligon mid minon winon, *ſicut in tali lecto jaceo cum meo dilecto.* So ſculon gi mid jûuuon leron liud folc manag vuendean after minon uuilleon, *ſic veſtra eruditione convertetis multum populum ſecundum meam voluntatem. C. C.* In minemo herzan, thaz entuuiſchan minan bruſtan ligad, *in corde meo, quod inter ubera mea jacet.* w. Mid einegamo wereldlichon ſtrepitu, *cum aliquo mundano ſtrepitu.* w. Thes nachtes an minemo bedde, *per noctem in lectulo meo.* w. So is ſin winſtra under minemo hoiuede, *ſic læva illius eſt ſub capite meo.* w. Nu ik thi hier minemo ſcal jungron befalhan, *nunc ego te hic diſcipulo meo committam. C. C.* Karitte minemu, *equitatui meo.* gloſſ.

Acc. Haued her mich gewiſed thaz ich him ſeluon minne, ande minen *proximum, Me rogavit ut & ipſum amarem, & meum proximum.* w. Ich bim cuman in minen gardon, *veni in hortum meum.* w. Ich ſneyth thar minen mirran, *meſſui ibi mirrham meam.* w. Thurgh minon willon, *mei gratiâ.* w. Ir ezet, quad er, ana uuan lichamon minan, *edite vos, inquit ille, abſque defectu corpus meum. Otfr.* apud *Lamb.*

Voc. Minon ich thir, win mine, mine ſpune, *do tibi, mi dilecte, ubera mea.* w. Allerſlachta ouaz niwa, ande ald hauon ich thir gehaldon wine min, *omne genus fructus, recentes & veteres tibi reſervavi, mi dilecte.* w.

Exempla in genere fœminino.

Nom. Acc. Mit thero ich behaldon mine *interiorem pulchritudinem.* w. Wanda thiu heizza ſunna ne hauet mir benoman mino ſcona, *nam flagrans ſol non à me abſtulit meam pulchritudinem.* w. Ich beſueron juich thaz ir mine winian ni wecchet, *adjuro vos ne ſuſcitetis dilectam meam.* w. Wanda thiu heizza ſunna hauet mir benoman mino ſcona, *quia flagrans ſol mihi abſtulit meam pulchritudinum.* w.

Gen. In minero muoder hus, *in matris meæ domum.* w. Vone thero gauo minero hande, *ex dono manûs meæ.* w. Ze thiu thaz ſie mugan *conſortes* werthan minero *paſſionis.* w. Ich thar umbe mich nie ne gelouuon minere *virtuoſæ conſtantiæ, Quapropter non confido meæ virtuoſæ conſtantiæ.* w. Miner muoder kind vuchtan wither me, *matris meæ liberi pugnabant contra me.* w. Vone thannan gehuga miner minnon, *quare memor eſto mei amoris.* w.

Dat. Abl. Zirent thich guode wercho an minero anſiunne, *adornant te bona opera in conſpectu meo.* w. Ich drank thar minen win mit minero milicho, *bibi vinum meum ibi cum lacte meo.* w.

Voc. Stand uph friundina min ilego, *ſurge, propera, amica mea.* w.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Mine, a, o, iu.	Acc. Mine, a, o, iu.
Gen. Minero, ere, er.	Voc. Mine.
Dat. Minen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.	Abl. Minen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.

Exempla

Nom. Acc. Thar giuon ich thir, win mine, mine ſpunne, *ibi dabo tibi, ô mî ſponſe, ubera mea.* w.

Gen. Gehuge ouch minero wundon, thie ich in themo cruce thurgh thich leyth, *memor eſto vulnerum, quæ tui gratiâ in cruce tuli.* w. Herdan minero ſcaphe, *paſtores mearum ovium.* w. Ih uuirdu Gote almahtigen bigihtig, inti allen Gotes heilagon allero minero ſuntono, *confiteor deo & omnibus Dei ſanctis omnia mea peccata.* F. V. C.

Dat. Abl. Entwiſchan minan bruſtan wunot her, *inter ubera mea commorabitur.* w. Mit minen pimenton, *cum aromatibus meis.* Thin ſtemma skella in minon oron, *reſonet vox tua in auribus meis.* w.

Voc. Ezzet mine friunde, drinket, ande werthet drunkan mine lieveſton, *comedite, amici mei, bibite & inebriamini, mei chariſſimi.* w.

VI. *Pronomen poſſeſſivum duale,* vnker vel uncer & vnke, *noſter.*

Numerus Singularis.

N. Unker, unke, a, o, *noſter.*	N. Unke, i, a, o, u, *noſtra.*	N. Unker, unke, unkeraz, *noſtrum.*	N. Unke, a, o, iu. *noſtri, æ, a.*
G. Unkeres, unkes, is, as.	G. Unkero, kro, u. unkere, er.	G. Unkeres, unkes, is, as.	G. Unkero, kro, u, a, ere, er.
D. Unkeremo, ermo, unkon, an, en.	D. Unkero, kro, u. unkere, er.	D. Unkeremo, ermo, kon, an, en, un.	D. Unken, an, on, un, em, am, om, um.
A. Unkerena, ina, ana, ona. unkeren, an, on. unken, an, on.	A. Unke, i, a, o, u.	A. Unker, unkeraz.	A. Unke, a, o, iu.
V. Unker.	V. Unke.	V. Unker.	V. Unke,
A. Unkeremo, ermo, unkon, an, en.	A. Unkero, kro, u. unkere, er.	A. Unkeremo, ermo, unkon, an, en,	A. Unken, an, on, un, em, am, om, um.

Rarius occurrunt exempla hujus pronominis poſſeſſivi dualis in *Francicæ* linguæ codicibus, quos mihi perlegere contigit. Aſt unum atque alterum ſequens paragraphe præbet. Zacharias thuo gimalda, endi uuid ſelbo ſprak drohtines engil, endi im thero dadio bigan uundron thero uuordo: Huo mag that giuuerthan ſo, quat hie, after an aldre it is unc al ti lat ſo te giuuinnanne, ſo thu midi thinon uuordon ſprikis; huand uuit habdun aldres er efno tuentig uuintro an UNCRO ueroldi, er than quami that uuib ti mi: then uuarun uuit nu atſamne at ſiounta uuintro gibenkeon endi gebeddeon, ſithor ik ſea mi te brudi gicos: ſo uuit an UNCRO iuguthi gigernean ni mahtun that uuit erbi uuardegan muoſtin fuodan an UNCON fletttea nu uuit ſus gifruodot ſint. habit unc eldi binoman ellean dadi that uuit ſindan UNCRO ſiuni giſlekit, endi an UNCON ſidon lat fleskis unc afallan. fel unſconi is UNCA lud gilithan lik gidruſi not ſind UNCA andbari odarlicron muod endi megin craft ſo uuit ju ſo managan dag uuarun an theſaro ueroldi, ſo mi thes uundur thunkit hui it ſo giuuerthan mugi ſo thu mid thinon uuordon ſprikis: *tum locutus eſt Zacharias, & reſpondit ipſemet angelo Domini, & miratus quæ fecerat, & dixerat: Quomodo, inquit, poteſt hoc ita fieri, quoniam * nobis valde ſenibus nimis ſerum eſt, quo minis eo gaudeamus, quod tu verbis tuis enarras. Etenim ambo nos viginti annos ætatis noſtræ conſumpſeramus antequam ad me ducta eſt mulier illa: deinde conviximus ad menſam & thorum ſeptuaginta annos, ex quo illam in ſponſam elegerim! adeo ut hæredem, quem vehementer deſiderabamus in noſtrâ juventute,* [dum juvenes eſſemus,] *non poſſimus generare in paternâ noſtrâ ſede ſenectute adeo fracti. Senectus enim ita nobis abſtulit vires, ut viſu noſtro percuſſi ambo ſimus, & laterum noſtrorum caro jam tandem tabuit multa cum deformitate: præteriit* [deferbuit] *noſtra cupido: præ corporis ruinâ neceſſaria ſunt infœcunditas noſtra, & longe alius* [quam qui fuerit] *ſpiritus & vires, poſt tot dies â nobis in hoc mundo tranſactos, adeo ut mirum mihi videtur, quomodo fieri id poteſt, quod tu verbis nuntias tuis.*

VII. *Pronomen poſſeſſivum plurale,* unſer, unſe, uſe, *noſter.*

Numerus Singularis.

Nom. Unſer, unſir, unſe, uſe, uſſe, a, o, *noſter.*	Nom. Unſe, uſe, uſſe, i, a, o, u, *noſtra.*	Nom. Unſer, unſir, unſe, unſeraz, *noſtrum.*
Gen. Unſeres, unſes, uſſes, uſes.	Gen. Unſero, uſſero, uſero, u. unſere,er,uſſere,uſere,er.	Gen. Unſeres, unſes, uſes,uſſes.
Dat. Uuſeremo, ermo, unſon, uſon, uſſon, an, en.	Dat. Unſero, uſſero, uſero, u. unſere, uſſere, uſere, er.	Dat. Unſeremo, ermo, unſon, uſon, uſſon, an, en.
Acc. Unſeren, unſen, uſen, uſſen, an, on.	Acc. Unſe, uſe, uſſe, i, a, o, u.	Acc. Unſer, unſir, unſe, unſeraz.
Voc. Unſer.	Voc. Unſe.	Voc. Unſer.
Abl. Unſeremo, ermo, unſon, uſon, uſſon, an, en.	Abl. Unſero, uſſero, uſero, unſere, uſſere, uſere, er.	Abl. Unſeremo, ermo, unſon, uſon, uſſon, an, en.

Exempla in genere maſculino.

Nom. Unſer wingardon is an bluothe, *vinea noſtra floret.* w. Alſo deda unſer drohtin, *ſicut fecit dominus noſter.* w. Fater unſer guato. *Otf.* Uater unſir, du in himile biſt, *pater noſter, qui es in cœlis. Otfr.* apud *Lamb.* Thar uſa drohtin uuas ſelbo, *ibi dominus noſter fuit. C. C.*

Gen. Uſes uualdandes lera, *C. C.* Thuo ſprac engil hert man, the iro gaduling uuas, ni hiet er gio uuiht ſo, quat hie, aldoboranes uſes kunneas, *tum locutus eſt angelici cordis homo, qui illorum conſanguineus erat, nemo noſtræ antiquæ proſapiæ quondam ita vocatus fuit. C. C.* Thu ſcalt uſes drihtnes uueſan modor, *domini noſtri eris mater. C. C.* So anthlidun thuo himiles duru endi quam the helago geſt fan them aluualdan obona te criſte. uuas im an gilicneſſe iungras fugles diurlicaro dufun, endi ſat im uppan uſſes drohtines ahſla, *tum apertæ ſunt cœli portæ, & venit ſanctus ſpiritus ſurſum ab omnipotente ſuper Chriſtum; ſimilis erat tenero pullo columbæ, & ſedit ſuper humeros domini noſtri. C. C.*

Dat. Abl. Turtelduuan ſtimma is fernoman in unſermo lande, *vox turturis audita eſt in terrâ noſtrâ.* w.

Exempla in genere fœminino.

Nom. Acc. Unſer ſuſter is nogh weinigh, *ſoror noſtra parvula eſt.* w. Uui thi te uuarun mugun, quathun ſia, uſa arundi giſeggian, *tibi, dixerunt illi, poſſumus vere noſtrum negotium declarare. C. C.*

Exempla in genere neutro.

Nom. Acc. Unſe bedde is wole gebloomed, *lectulus noſter eſt floridus.* w. Unſir tagelich prot gib uns hiuto, *panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Otfrid.* apud *Lamb.*

---

* Sic reddimus *after an aldre,* ducti auctoritate & exemplo *F. Junii* in gloſſario *Gothico,* quod conſulas, ſi libet, in voce ᚦᚱᚨᛗᛚᚨᚷᚱᛉᛖᛁ.

Num-

Numerus Pluralis communis.

Nom. Unſere, unſe, uſe, uſſe, a, o, iu.	Acc. Unſere, ra, unſe, uſe, uſſe, a, o, iu.
Gen. Unſero, uſero, uſſero, a, u. uſro, a, u, ſere, er.	Voc. Unſe, uſe, uſſe, ſa.
Dat. Unſen, uſen, uſſen, an, on, un, em, am, om, um.	Abl. Unſen, uſen, uſſen, an, on, un, em, am, om, um.

Exempla.

Nom. Acc. Unde uſere skulde belazh uns, *& dimitte nobis debita noſtra. Otfr.* apud *Lamb.*

Gen. Thiu geſperre unſer huſero ſint cedrin, *tigna domorum noſtrarum ſunt cedrina.* Gib uns lera dera unſere ſela, *da nobis inſtructionem animarum noſtrarum. Otfr.* apud *Lamb.* Fon hentin unſero fianto, *de manu inimicorum noſtrorum.* Tat. Her unſara unmaht intphieng, inti unſa cumida truog, *ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portavit.* Tat. L, 2.

Dat. Abl. Skinent in unſen *conventiculis* beythe *doctores*, ande *auditores.* w. Alſo ouh firlazhen unſeren ſculdenaren, *ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Otfr.* apud *Lamb.* Ne lath unſih gichorit uuerden nah unſeren ſunden, *ne ſinas nos induci in tentationem à peccatis noſtris.* idem. So her ſprah unſen faterin, *ſicut locutus eſt ad patres noſtros.* Tat. II, 8.

De pronomine primitivo ſingulari tertiæ perſonæ, thu, *tu*, & ejus poſſeſſivis.

VIII. Pronomen primitivum ſingulare THU declinatur etiam vel ad normam *Gothicam* vel *Saxonicam.* Declinatio *Gothica* communis duali caret, at declinatio *Saxonica*, Codicis C. quaſi peculiaris, duali gaudet.

Declinatio prima Gothica.

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. † Thu, tu, *tu.*	Nom. * Ir, er, *vos.*
Gen. Thin.	Gen. Juwer, ar, jûuar.
Dat. Thir, ther, dir.	Dat. Juich, juch, juih, juuih, jûuuih, juh, juu, ju.
Acc. Thich, thigh, thih, dih.	Acc. Juich, juch, juih, juuih, jûuuih, juh, juu, ju.
Voc. O thu.	Voc. O ir, er.
Abl. Thir, ther, dir.	Abl. Juich, juch, juih, juuih, jûuuih, juh, juu, ju.

Exempla.

Nom. Sing. Thu ther nu biſt *in ſinu patris, Tu, qui es in ſinu patris.* w. Tu batis dir unnen ſines kecprunnen, *tu peteres tibi donum ejus aquæ vivæ.* fragm. diſp.

Dat. Abl. So willon ich thir skeinan *fortiſſimum fervorem amoris.* w. Si uns in dir raûua, *ſit nobis in te requies.* Otf. Thir ſcriban, *tibi ſcribere.* Tat. proœm. 3.

Acc. So ich thich muoz anne ſehan, *adeo ut te poſſem videre.* Gethingon ich, thaz thu mir nah thich bringos. *ſpero, quod me ad te duxeris.* w. Heilago geiſt quimit ubar thih, *ſpiritus ſanctus ſuperveniet in te.* Inti thes hohiſten megin biſcatuit thih, *& virtus altiſſimi obumbrabit te.* Tatian. III. 6. Ich gegriphon thich, ande wolle volgon thich unzen inne minero muoder hus, *apprehendam te, & ſequar te in domum matris meæ.* w. Thie rechte minnon thich, *juſti te amant.* w. Bure thigh northwind, *ſurge Aquilo.* w. Uuir dih geſehen ſculen, *te videbimus. Otfr.* apud *Lamb.*

Nom. Plural. Er O *ſanctæ animæ*! ir fragodot welich min *ſponſus* ſi *in humanitate, Vos ô ſanctæ animæ! vos interrogabitis, qualis ſit ſponſus meus in humanitate?* w. Ich beſueron juih guode ſielan, ir tha drephet *ad ſupernam* Hieruſalem, *Adjuro vos, ô bonæ animæ, vos quæ ſpectatis ad ſupernam Hieruſalem.* w. So war ir einege juwera gelichon vindet, *ubicunque aliquam ſodalium veſtrarum inveneritis.* w. Geet uz er jongfrouwan, ir tha bowet in Sion, *egredimini vos filiæ, vos, quæ habitatis in Sion.* Er guode ſielan, er thie ſin *poſitæ in ſpecula fidei*, ande er gethinge hauet, thaz er cumet *in atria cæleſtis Hieruſalem.* w. Mit then ju fluohhont inti hazzont jûuuih man, *cum maledixerint vobis, & oderint vos homines.* Tat. XX. 16.

Gen. So huilich ſo juwer, *quiſquis veſtri.* Inti ahtent jûuuar, *& perſecuti vos fuerint.* Tat. XX. 16. Uuelih jûuar, *quis veſtrûm.* cap. XXXVIII, 3. Simon Simon! ſenu Satanas geroto juuuer thaz ir juuih riho ſamo ſo uueizi, *Simon, Simon! ecce Satanas expetivit vos, ut vos cribraret, ſicut triticum.* Tat. CLX. 4.

Dat. Abl. Duot juich ſeluon eynan ruom, *vobiſmet ipſis unam hanc gratiam concedite.* w. Tho ſagode ich juh ſine *qualitatem.* w. Thar zuo lagon ich juh, *præterea vobis dico.* w.

---

† *Germanice.* N. Du. G. Deiner. D. Dir. Ac. Dich. V. Du. Ab. Dir. N. Ihr. G. ewer. D. euch. Ac. euch. V. ihr. Ab. euch. * Et iru: *Tat.* XL, 7. Mit thiu iru ubile birut, *cum ſitis mali.*

Nu vernemet thiu maara thiu ich ju vone himo ſagon, *nunc intelligite famam, quam ab illo ego vobis nuntio.* w. Leiſtet himo truwa, ſo leiſtet her ju thie genatha ſinero mithewiſte, *præſtate illi fidem, ſic præſtabit ille vobis gratiam ſuæ præſentiæ.* w. Neme then kelih ouh nu zi ju, *nunc etiam calicem ſumite vobis. Otfr.* apud *Lamb.* Giboran iſt ju hiutu Heilant, *eſt vobis hodie ſalvator natus.* Tat. VI. 2.

Acc. Ech beſueron juih jongfrouwan, *adjuro vos filiæ.* w. Thaz juih negheyn wereldlich *ſtrepitus* ne irre, *ut nullus mundanus ſtrepitus vos errare faciat.* w. Ich beſueron juch jongfrouwon. w. Thaz juich *cœleſtis gloria amplecteretur.* w. Alſo ſcal juh *panis verbi mei confirmare ad bona facienda.* w. That ik ſamad mid juu ſittean muoti, *ut ego vobiſcum ſedeam.* w. Nu ic juuues drohtines ſcal uuilleon ſeggian, *nunc veſtri domini voluntatem vobis dicam. C. C.* Thaz drinkan deilet untar ju, *potum illum diſtribuite inter vos. Otfr.* apud *Lamb.*

IX. *Declinatio ſecunda Saxonica.*

Num. Sing.	*Num. Dual.*	*Num. Plur.*
Nom. Thu, *tu.*	Nom. Gi꞉, gy꞉, *Sax.*	Nom. Gi, ge, *Saxon.*
Gen. Thin.	Gen. Inker, incer.	Gen. Juuuar, er, eopep, *Sax.*
Dat. Thi, the, *Sax.*	Dat. Inc.	Dat. Ju, eop, *Saxon.*
Acc. Thi, the, *Sax.*	Acc, Inc.	Acc. Ju, eop, *Saxon.*
Voc. O thu.	Voc. Gi꞉, gy꞉, *Sax.*	Voc. Gi, ge, *Saxon.*
Abl. Thi, the, *Sax.*	Abl. Inc.	Abl. Ju, eop, *Saxon.*

Exempla.

In numero ſing. Dat. Abl. That uuirðit thi uuerk mikil te githolanne, *hoc pati tibi grave erit. C. C.* Ik an them bendion mid thi bidan willie, *tecum in vinculis manebo. C. C.*

Acc. Samo looſen ich thi *per baptiſmum, Te pariter redimo per baptiſmum.* w. Thoh thi all thit helitho folc thina geſithos giſuican, *quamvis tota hæc nobilis caterva, comites tui te prodant. C. C.* Pro thi occurrit di: ut, hoed di uan tyefta, *cave à furto.* ep. decal.

In numero dual. Nom. So git her an Iordane ſtrome fiſcos gifahad: ſo ſculon git noh firio barn te incon handon that ſea an heƀan riki thuru inca lera lithan muotin faran folc manag, *quemadmodum hic in fluvio Jordane piſces capitis: ſic veſtris manibus capturi eſtis multos mortales, ut per veſtram doctrinam tranſeant & proficiſcantur in regnum cœleſte.* Sic *Andræam* & *Petrum* alloquitur *Jeſus* in *C. C.* Dat. Abl. Uuas im thuo Godes ſuno an iro geſithie ſamad, andi fragoda umbi huilica ſia ſaca ſpracin; hui gangat gi gornionda, quat hie, iſt inc ſamer hugi ſebo ſoragono full? *Dei filius unà erat in illorum comitatu, & ſciſcitatus eſt de quibus rebus loquerentur: cur adeo dolentes itis, inquit ille, & mœſta & luctuoſa eſt vobis cogitatio? C. C.* Verba *Jeſu* ad duos diſcipulos *Emmauntem* proficiſcentes.

In Num. Plur. Nom. Thar gi ina findan muotun an Bethlehem barno rikoſt, *illum invenire poſſitis in Bethlehem natorum maximum.*

Gen. So huilik ſo juuuer ano ſi ſlithia ſundiun eriſt ſten avuerpe, *quiſquis veſtrûm immunis ſit à peccato, mittat primum lapidem. C. C.* Nio that juuuar enig ni dua, *nemo veſtri hoc faciat. C. C.* Nu ſeggiu ik ju te uuaren hier that vuili jûuuer tuelifio enn treuon giſuican, *nunc hic vobis verè dico, quòd unus veſtrî duodecim verum prodet.* Sa farat fan them folke thie juuua frithо huirƀit eft an juuuer ſelƀaro ſith, *citò abierit ab iſto populo veſtra pax, revertetur in veſtrum ipſorum locum. C. C.*

Dat. Abl. Nu ſeggiu ik ju, *nunc vobis dico. C. C.* Ik ſcal ju liebera thing cuthian, *vobis quid gratius dicam. C. C.* Luſtonte luſta theſo oſtrun zi ezzanne mir ju, *deſiderio deſideravi manducare hoc paſcha vobiſcum. C. C.* Endi undar ju middeon ſted thoh gi ina ſelƀon giſehan ni vuelliat, *& inter vos medius ſtat, quamvis illum ipſi non vultis videre. C. C.*

X. A pronomine primitivo ſingulari THU, oriuntur tria etiam poſſeſſiva. unum à genitivo ſingulari, THIN; alterum à genitivo duali, inker vel incer; tertium à genitivo plurali, juwer. De quibus ordine.

Numerus Singularis.

Nom. Thin, i, e, o, *tuus.*	Nom. Thin, i, e, o, a, u, *tua.*	Nom. Thin, thinaz, *tuum.*
Gen. Thines, is, as.	Gen. Thinero, nro, a, u. thinere, er.	Gen. Thines, is, as.
Dat. Thinemo, u. thinon, an, en, um.	Dat. Thinero, ro, u. thinere, er.	Dat. Thinemo, u. thinon, an, en, um.
Acc. Thinene, ine, ana, ona, en, an, on.	Acc. Thin, i, e, o, a, u.	Acc, Thin, thinaz.
Voc. Thin.	Voc. Thin.	Voc. Thin.
Abl. Thinemo, u, thinon, an, en, um.	Abl. Thinero, nro, u. thinere, er.	Abl. Thinero, nro, u. thinere, er.

Exem-

Exempla maſculini generis.

Nom. Thiu hals ther iſt ſamo ſmithe ſcirethe, *collum tuum ſicut monilia.* w. Din namo uuerde geheiligot, *ſanctificetur nomen tuum. Otfr.* apud *Lamb.* Sic, din riche chome, din wille giskehe. Pro thin occurrit dyn: ut, Iſrael dyn God is een weer God, *Deus tuus ô Iſrael eſt unus verus Deus.* Ep. decal.

Gen. Iof thu thines ſelues niet bekennes wiuo ſconeſta, *ſi ignoras te, ó pulchra.* w. Thiu genatha thines *evangelii.* w.

Dat. Abl. In thinemo garden ſint gewaſſen *aromaticæ arbores.* w. Gihugi thu an thinemo herten huat thu habdos ju uuelono an uueroldi, *recordare tu quantum bonorum habuiſti in mundo. C. C.* Se ſeund ich andere ze thinemo wega, *ſic alios advoco in viam tuam.* w. Thu quithes auor in thinemo *evangelio, Tu vero dicis in evangelio tuo.* w.

Acc. So ich ſume wiila geruowet bim *à perſecutione,* ſo willon ich thes te meer bitherue skunan thurg thinan willan *in contemplatione,* &c. *Quum pauliſper requievero à perſecutione fortior tui gratia apparebo in contemplatione,* &c. w. *O ſponſe* thu mich heyzeſt ufsteen *de lecto contemplationis,* and thurg thinen willon *procedere ad publicum actionis.* w. Allmahtig druhtin forgib uns mahti, inti giuuizi thinan willon zi giuuircanne, *det nobis omnipotens dominus potentiam & ſapientiam ad operandam ejus voluntatem.* F. V. C. Wizzon wir thinen ſponſum, *cognoſcimus tuum ſponſum.*

Exempla generis fœminini.

Nom. Wanda thin ſtemma is ſuoza, ande thin anluzza ſcona, *nam vox tua eſt dulcis, & facies tua pulchra.* w. Verum in iſtiuſmodi exemplis thin forſan pro genitivo pronominis thu habendum eſt.

Gen. Doichene thinro crafto, *ſigna tuæ potentiæ.* w. Thiu ſuoze thinere *gratiæ, Suavitas tuæ gratiæ.* w. Uuahſmo thinero uuamba, *fructus ventris tui.* Tat.

Dat. Abl. Honig ande miloch is under thiner zungon, *mel & lac ſub linguâ tuâ.* Vone thinero lera wizzon wir thinen *ſponſum in naturâ divinitatis, filium de patre, Deum de Deo, lumen de lumine.* w. Hiet that ik thi thoh gicutdi that thi kind giboran fan thinera aldera idis odan ſculdi vuerthan, *juſſit mihi, tibi dicere, quod puer tibi ex ſenili tuâ uxore naſceretur. C. C.*

Exempla generis neutrius.

Nom. Acc. Biqueme uns thinaz richi, *adveniat nobis regnum tuum.* Otfridus.

Numerus pluralis communis.

Nom. Thine, a, o, iu.	Acc. Thine, a, o, iu.
Gen. Thinero, ere, er.	Voc. Thine, a, o, iu.
Dat. Thinen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.	Abl. Thinen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.

Exempla.

Nom. Thine huffelon ſint ſamo turtolduuan, *genæ tuæ ſicut turtura.* w. So luchent mir allo thine word, and allo thino werch, *ſic mihi placebunt omnia tua verba & omnia tua opera.* w.

Gen. Ther ſtank thinero wade is alſo wiroches ſtank, *odor veſtimentorum tuorum ſicut thuris odor.* w. Ande ſcalt allero thinero wordo, ande allero thinero wercho *intentionem* an mich keran. w. Wir gehugega thinere ſpune ouer then win, *memores ſumus uberum tuorum ſuper vinum.* w.

Dat. Abl. Thin einwaldicheyd skinet an allan thinan werkon, *ſimplicitas tua apparet in omnibus tuis operibus.* w.

Acc. Stiuri dina (*pro* thina) ſcalca, *guberna tuos famulos.* Hymn.

XI. Pronomen poſſeſſivum duale, inker vel incer, declinatur ut poſſeſſivum duale unker, ſupra. En exempla: Te incon handon, *ad manus veſtras.* Thuru inca lera, *per veſtram inſtructionem.*

XII. Pronomen poſſeſſivum plurale juwer, vel juuuer, vel juuar ſic declinatur.

Numerus Singularis.

N. Juwer, jûuer, juuuar, jûuar, ara, juuue, a, o, *veſter.*	N. Juwe, jûuar, juuuar, ara, vel juuue, a, o, u, *veſtra.*	N. Juwer, juuuar, jûuar, juuara, juweraz, juueraz, *veſtrum.*
G. Juweres, juuuares, juuares, juuues, is, as.	G. Juwero, u, juwere, er, jûuero, jûuere.	G. Juweres, juuares, juuues.
D. Juweremo, juuaremo, ermo, juuuon, an, en.	D. Juwero, u, juwere, er, jûuero, &c.	D. Juweremo, jûuaremo, ermo, juuuon, an, en.
A. Juweren, juuaren, an, juuuen, an, on.	A. Juwe, juuuara, jûuare, a, o, u.	A. Juwer, juuar, a, juweraz, juuaraz.
V. O juwer, juwe, a. o.	V. O juwe, a, o, u, jûuar, &c.	V. O juwer, juweraz.
A. Juweremo, juwaremo, ermo, juuuon, an, en.	A. Juwero, u, juwere, er, jûuero, &c.	A. Juweremo, juuaremo, ermo, juuuon, an, en.

Exempla

Exempla generis maſculini.

Nom. Uuet it juuua drohtin ſelf, *dominus veſter ipſe hoc cognoſcit. C. C.* So huat ſo gi dadun an juuues drohtines namon, that antfang juuua drohtin ſelbo, *quicquid feciſtis in veſtri domini nomine, id accipit veſter dominus. C. C.* Juuuar mieta iſt ginihtſam, *veſtra merces copioſa eſt.* Tat. XXII, 17. Soſo jûuuar fater ther himiliſcon, *ſicut pater veſter cæleſtis.* Tat. XXX, 10. Jûuer fater ther in himile iſt, *pater veſter, qui in cælo eſt.* Tat. XL. 7.

Gen. An juuues drohtines namon. *C. C.* Duot juich ſeluon eynen ruom thaz er ne gehuget allizana thero *myſteriorum* juweres *redemptoris*, *Facite vobis unam hanc gratiam, ne ſemper memores ſitis myſteriorum veſtri redemptoris.* w. Thie ju dopan ſcal an jûuuas drohtines namon an thena helagan geſt, *hic vos baptizabit in nomine veſtri domini in ſpiritum ſanctum. C. C.* Ni forhtiat iro fiondſcepi, thoh ſia hebbean juuues ferhes giuuald, *ne metuatis ab illorum inimicitiâ, tametſi habeant vitæ veſtræ poteſtatem. C. C.* Jûuuan oduuelon giðat gi them mannon the ina an theſaro ueroldi ne lonon, endi ruomot te juuues uualdandes rikea, *bona veſtra date hominibus, qui non retribuere poßunt in hoc ſeculo, & remunerationem accipietis in domini veſtri regno. C. C.* That ir kind ſint juuuares fater, *ut ſitis filii patris veſtri.* Tat. XXXVI. 3. Ni ſit ſorgfolle jûuares ferahes, *ne ſitis ſolliciti animæ veſtræ.* XXXVIII, 1.

Dat. Abl. So ſculun gi mid juuuon leron liud folc manag wendean after minon uuilleon, *ſic veſtrâ doctrinâ multum populum convertetis ad meam voluntatem. C. C.* Hugeat te juuuon liebon herren, *attendite domino veſtro dilecto. C. C.* Endi ſprikit thie helago geſt mahtig fan jûuuon muthe, *& loquetur ſanctus ſpiritus omnipotens ex ore veſtro. C. C.* Mit jûuaremo fater ther in himile iſt, *apud patrem veſtrum, qui in cælo eſt.* Tat. XXXIII, 1.

Acc. Thurg juweren willan, *veſtri gratiâ.* w. Ni latat juuuan hugi tuiflean, *ne ſinite veſtram cogitationem dubitare, C. C.* Deleat jûuuan oduuelon under thero thurftigan theod, *diſtribuite veſtras opes inter egenos. C. C.* Uuet mahtig God juuuan uuilleon, *omnipotens Deus novit veſtram voluntatem. C. C.* Thuru juuuaron herron, *veſtri domini gratiâ. C. C.* Inti diuriſo juuuaran fater, *& glorificent patrem veſtrum.* Tat. XXV, 3. In jûueran buoſum, *in ſinum veſtrum.* XXXIX, 4.

Exempla generis fœminini.

Nom. Acc. Latat juuua leoht mikil ſcinan, *luceat magnoperè lux veſtra. C. C.* So liuhte juuar lieht, *ſic luceat lux veſtra.* Tat. XXVI, 3. Wanta ir habet juuuera fluobara, *quia habetis conſolationem veſtram.* Tat. XXIII, 1.

Dativus & Ablativus. Than motun gi ina after te juuuero frumu findan.

Exempla generis neutrius.

Nom. Acc. Inti aruuerphen juuara namon ſama ſo ubil, *& ejecerint nomen veſtrum tanquam malum.* Tat. XX. 16. Uuartet ir thaz ir jûuar reht ni tuot fora mannon, *attendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus.* Tatianus XXXIII. 1.

Numerus pluralis communis.

Nom. Juwe vel juuue, a, o, iu. jûuare, jûuara, juuuare, juuuara.
Gen. Juwero, a, u, juwere, er.
Dat. Juwen, jûuaren, juuuaren, an, on, un, em, am, om, um.
Acc. Juwe, a, o, iu. juuare, jûuare, juuuare, juuuara.
Voc. Juwe, a, o, iu.
Abl. Juwen, jûueren, juuuaren, an, on, un, em, am, om, um.

Exempla.

Nom. Acc. Ni mugun juuua uuerc biholan uuerthan, *veſtra opera non poſſint abſcondi. C. C.* that thar man nigen thuru juuua gidadi bidrogen ni uuerthe biſuican thuru juuua ſundea, *ut nemo veſtris operibus ſeducatur & decipiatur veſtris peccatis. C. C.* Under juuua fuoti, *ſub pedibus veſtris. C. C.* Thaz ſie giſehon juuuaru gote uuerc, *ut videant veſtra bona opera.* Tat. XXV. 3. Minnot juuuara fianta, *diligite inimicos veſtros.* Tat. XXXII. 2. Noh ſentit ni jûuara merigrotta fori ſuin, *neque mittatis margaritas veſtras coram porcis.* cap. XXXIX, 8. Noh ni horit juuaru uuort, *neque audierit ſermones veſtras.* XLI. 9.

Gen. So war ſo ir einege juuuera gelichon vindet, *ubicunque aliquam veſtrarum ſodalium inveneritis.* w. Nu latat an juuuon muod-ſeðon juuuera ſelðan ſundea hreuuan, *nunc vos pæniteat, in veſtris affectibus, veſtrorum peccatorum. C. C.*

Dat. Abl. An juuuon muod-ſeðon. *C. C.* Stiured mih mid juwan goodan bilethen, *gubernate me bonis veſtris exemplis.* w. Ni latat thes melmes uuiht falgon an juuuon foton thanan the man ju antfahan ni uueli, ac ſcadeat it fon juuuon ſcohon, *non ſinite quid cœni in veſtris pedibus exportari eo loco, ubi vos non receperint homines, ſed excutite illud à calceamentis veſtris. C. C.* Uueſat gi eft an juuuon dadeon dufon gelica, *eſtote ſimiles columbis in operibus veſtris. C. C.*

Oft

Oft vurthun mi tharod helpa fan juuuan handon, *ſæpe illic mihi allata fuerunt auxilia à veſtris manibus. C. C.* Uuizzut guot zi gebanne juuueren kinden, *noſtis bona dare filiis veſtris.* Tat. XL, 7. Fon juuaren fuozen, *de pedibus veſtris.* XLI, 9.

De pronomine primitivo ſingulari tertiæ perſonæ HER, SIU, HIZ, ille, a, ud. *cum ſuis poſſeſſivis.*

XIII. Declinatur hoc pronomen ſingulariter in tribus generibus ſecundum ſubjectum paradigma.

Numerus Singularis.

N.* Her, hir, ir, er, hie, *ille, is.*	N. Siu, ſia, ſea, ſa, ſie, ſe, *illa, ea.*	N. Hiz, iz, hit, het, it, *illud, id.*
G. Sin, is vel es.	G. Hiro, u, a, iro, u, a.	G. Sin, is, es.
D. Himo, imo, imi, im.	D. Hiro, u, a, iro, u, a.	D. Himo, imo, imi, im.
A. Hina, hino, hine, ina, ino, ine, hinan, inan, hin, in, him.	A. Siu, ſia, ſea, ſa, ſie, ſe.	A. Hiz, iz, hit, het, it.
A. Himo, imo, imi, im.	Ab. Hiro, u, a, iro, u, a.	A. Himo, imo, imi, im.

Exempla generis maſculini.

Nom. Her is mir ſo hold, thaz her niet tholan ne wela, thaz mich jeman ſiner minnon irre mid eſnegamo wereldlichon *ſtrepitu, Adeo mihi amicus eſt, ut non permiſerit quenquam me ab illius amore abducere mundano ſtrepitu.* w. Inti hir iſt thir gifelo, *& ipſe erit gaudium tibi.* Tat. II, 6. Thicco gehiez er mir, *ſæpe promiſit mihi.* w. Johannes ſcal er heizan, *Johannes vocabitur.* Otfr. So er teta, *quemadmodum ille fecit.* Otfr. Satanas geroto juuuer, thaz ir juuih riho, *Satanas expetivit vos, ut vos cribraret.* Tatian. Allſo hie it fan them anaginne thuru is ena craft Waldand giſprak, *ſicut ille à principio id locutus eſt per ipſius ſolam potentiam dominus ipſe. C. C.* Hie giſah thar ena engil, *ibi vidit angelum. C. C.* Matheus uuas hie hetan, *vocatus erat Matthæus. C. C.* Fuor im te them friondon thar hie afuodid uuas, *ad amicos profectus eſt, apud quos natus erat. C. C.* Huat ik ju ſeggian mag, quat hie, geſithos mina, *quod vobis dicturus ſum, inquit ille, diſcipuli mei. C. C.*

Hic autem notandum eſt HIE eſſe pronomen *Saxonicum*, quod mutuatur lingua *Francica*, utviciſſim à lingua *Francica* pronomina ſubinde mutuatur *Anglo-Saxonica*, quemadmodum alibi oſtendimus.

Gen. Sin bilethe is alſo thes bergas Libani, *ſpecies ejus, ut Libani.* w. Sin chela is vilo ſuoze, *guttur ejus eſt valde ſuave.* w. Tho quad ſin muoter zi imo, *tunc dixit mater ejus ad illum.* Tat. XII, 4. Tho ich minon wingardon bevolan haue then winzurnelon ich duon ſin jethogh ſeluo allizana, *quamvis vineam meam cuſtodibus commiſi, tamen illam ſemper ipſe obſervo.* w. Huo ſia ſcoldin is gibodſcipi frummian, *quomodo mandatum illius perficerent. C. C.* Ina thia uuiderſacon fahan ni gidurſtin, ac mithun es, *adverſarii non auſi ſunt illum apprehendere, ſed evitarunt eum. C. C.* Endi thuo ti es jungron ſprac, *& tum locutus eſt ſuis diſcipulis. C. C.* Huand hie thit uuerold riki ertha endi upp himil thuru es enes craft ſelbo giuuarahta, *nam hoc mundanum regnum, terram, & cœlos ſupra ſuâ ſolius poteſtate ipſe fecit. C. C.* Es hie latat ina is muod ſpanan that hie hit biginne thera gernean, *ſi ſinat ſuam mentem flectere, adeo ut id percupere tandem cœperit. C. C.* Uuantun in uueſan in thero ſamantferti, *æſtimabant illum eſſe in comitatu.* Tat. XII, 3.

Dat. Abl. Ther cuning Salomon machoda himo ſeluemo eynan disk thes holzes van Libano, *rex Solomon ſibi fecit menſam ex ligno Libani.* w. Thie himo *adhærent per fidem*, alſo thaz har themo hoiuede. w. Thaz himo hungredo, *quòd eſuriret.* w. Ande ophenent himo the doichne thero geſcriphte, *& illi aperiunt arcana ſcripturarum.* w. Andera heyligon ni mugan himo geliic ſiin, *alii ſancti non ſunt illi æquiparandi.* w. Sum imo ok laſtar ſprak, *aliquis autem illum blaſphemavit. C. C.* Gabun imo gimirrotun win trinhan mit gallun gimiſgitan, *dederunt illi ad potandum vinum myrrhatum cum felle mixtum.* Tat. Thaz duit imo ubil herza, *hoc illi attulit malignum cor. Otfr.* apud *Lamb.* Druhtin kos imo einan wini, *dominus ſibi elegit unum dilectum.* So dedi imi Got alſo dir Goltſmit düt. *S. An.* Thar uuas thuo uualdendes megin craft gimarid huo ſcal allaro manno gihuilik ſuitho uuillendi is uuerold herren ſculdi, endi ſcattos, thia imi geſcerida ſint, gerno geldan, *tum divulgata erat Domini omnipotentia ad docendum, ut unuſquiſque homo Domino ſuo terreſtri debita & tributa, quæ illi impoſita ſunt, libentiſſime & ſtudioſè ſolveret. C. C.* Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo ſeluemo, *non magis, quàm luna aliquid lucis à ſeipsâ habet.* w. Her ſcal an himo ſeluemo bethuvan thes lichamon geluſte, *in ſeipſo reprimit corporis libidines.* w. Thuo thero tuelifio en Thomas gimalda, uuas im githuungan man, *tum locutus eſt duodecim unus, Thomas vir gravis. C. C.* Endi im ſelbo gicos tueliui, *& ſibi duodecim elegit. C. C.* Huo im an erl bigan an ertha ſaian hren corni mid is handon, *ut homo quidam cœpit in tellure ſuis manibus ſerere purum granum. C. C.*

---

* *Germanicè*, N. Maſc. Er. G. Seiner. D. Ihrer. D. Ihr. Ac. Sie. A. Ihr. N. Neut. Ihm. Ac. Ihn. A. Ihm. N. Fœm. Sie. Gen. Es. G. Seiner. D. Ihm. Ac. Es. Ab. Ihm.

Acc. Ande wiſda mich wie ich hina minnan ſule, *& me inſtruxit qualiter illum amarem.* w. Mit hiro wiisheyde ne moght ich hino vindan, *cum illorum ſapientiâ non poſſem illum invenire.* w. Ich vortheroda hine, and ne vand ſin niet, *quærebam illum, & non inveni eum.* w. Willo hine ſuochen, *quæram illum.* w. Tho ina thiu muoder nam biuuandina mid uuadi wiðo ſconoſta, endi ina mid iru folmon tuem legda lieflico luttilna man that kind an ena cribbun, *tum mater fœminarum pulcherrima prehendit illum faſciis involutum, & cum palmis ſuis duplicibus amanter poſuit puerum parvulum in præſepi. C. C.* Hiet ina thuo ledian thar Lazarus uuas fuldu befolhan, *juſſit, ut illum eo ducerent, quò Lazarus terræ commiſſus erat. C. C.* So wenan ſo ich cuſſe, ther iſt iz, fahet inan, *quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum.* Tat. Nahlito, thaz her man cuſti, *appropinquavit, ut oſcularetur eum.* Tat. Heiz inan Heilant, *voca eum Jeſum.* Otf. Suahtun inan heizo, *quærebant eum fervidè.* Otfr. Erloſit her inan nu, *liberet eum nunc.* Tat. That ſie giant wurtiten inan Gote, *ut ſiſterent eum deo.* Tat. Pro inan apud *Otfridum* non raro occurrit nan per aphæreſin: ut, tho batun nan thie liuti, *rogaverunt eum homines.* Hiazun in Heilant, *vocaverunt eum Jeſum.* Otfr. Ther cuning leydoda mich in ſinan winkelnere, ande wiſda mich wie ich inan minnan ſule. *introduxit me rex in cellam ſuam, & inſtruxit me, quomodo illum amarem.* w.

Exempla generis fœminini.

Nom. Acc. *Eccleſiam Chriſti* thie ich er *deteſtabar per ignorantiam*, therro ne magh ich mih nu uolle wunderan wie hoogh ſiu is, ande wie ſiu alliz anathihet *de virtute in virtutem.* w. Nu beſueret her auor *filias Hieruſalem* umbe ſine *ſponſam*, ſo wanne ſo ſiu ſlaaphe, thaz ſie ne wecchan eer ſiu ſelua wolla, ſo war ſo min *dilectio* is, thar ne is ſiu niet *ocioſa.* w. Thie thiernan ſahon ſie, ande zaldon ſie aller wiuo ſaligoſta, *viderunt eam filiæ, & prædicaverunt illam omnium mulierum beatiſſimam.* w. Ef hie that giquathi that ſia ſia quika lietin, *ſi ille hoc jubeat, ut vivam illam dimittent. C. C.* Sithor ik ſea mi te brudi gicos, *ex quo illam mihi in ſponſam elegi. C. C.*

Gen. Ande eer thes maneda ſie hiro *ſponſus*, *Et antehac monuit illam ejus ſponſus.* w. In minero muoder hus, and in hiro gegathema, *in domum matris meæ, & in conclave ejus.* w. Sazta inan in ira barm, *poſuit eum in ſinu ſuo.* Otfr. Inti ni uuard ira uuis, *& non cognoſcebat eam.* Tat. v. 10. Thiu idis uuas bifangan an farlegarniſſe, uuas iro libes ſcolo that ſia firio barn ferahu binamin, ahtin ira aldras, *deprehenſa fuit mulier in adulterio, vitâ mulctanda erat, ut jure homines animam illi auferrent, & morte afficerent. C. C.* Ef hie that giquathi that ſia quika lietin, fridodi ira ferahe, *ſi hoc jubeat, ut vivam illam dimitterent, & animam ejus liberet. C. C.* Anna uuas ſiu hetan, uuas iru githuungan uuiþ, *Anna vocata erat, erat mulier gravis*, vel *ætate provecta.*

Dat. Abl. Quad iru ther engil, *ait angelus illi.* Tat. Uuas iru then ſun drut, *tunc erat ei filius dilectus.* Hiet that ſiu vuihtes than er ni gerodi neuan that man iro Johannes hoþid gaþid aloſit fan is lichamon, *juſſit ut nihil illa rogaret, niſi ut caput Johannis ſibi daretur exciſum à corpore. C. C.* Inti quena imo fon Aarones tohterun, inti ira namo uuas Elizabeth, *& uxor illi de filiabus Aaron, & nomen ejus Elizabeth.* Tatian. 11, 1. Wanda ſiu wole weiz thaz ſiu thar *pulchritudinem virtutum* von hiro ſeluero niet ne hauet. w. Wand ſie thie craft, and then ſmak *ſupernæ dulcedinis* an hiro ſeluero hauet. w.

Exempla generis neutri.

Nom. Acc. Wanda hiz geskiede an ſinemo maheldaga, *nam id factum erat in die ſponſionis ejus.* w. Ih uueiz ouh thaz thu ir kenniſt, ioh thih iz unfarholan iſt, *ſcio te hoc noſcere, & quod tibi non abſconditum eſt. Otfr.* apud *Lamb.* Hit geſcagh ouch an themo dage ſinero freuwe, *factum erat etiam in die lætitiæ ſuæ.* w. Hiz duot mir michel nood, *cogit me gravis neceſſitas.* w. Ther iſt iz, *ipſe eſt.* Tat. Cundel iz mir, *renuntiate hoc mihi.* Tat. Er in zalta wia is weſan ſcolta, *iis dicebat, quomodo id omne fieri deberet. C. C.* Endi im uuar angegi ſuot ſpell ſagda, tho ſia ni vuarin ſo ſaliga, that ſia it ſo far fengin, ſo it iro fruma uuari, *& illis vera blandâ oratione reſpondit, tametſi illis non liceret eſſe tam beatis, ut illam caperent, prout commodum ſuum poſtularet. C. C.* Than ſalt thu that thin horth neman, ſalt thinon oduuelon allon forcopan diuna methmos endi delian het armon mannon, *tum theſaurum tuum prehendens, omnes divitias tuas cum pretioſiſſimis cimeliis vendes, & pauperibus diſtribues.* C. C. Thaz ih es bigunni in unſera gizungi, *ut id auſpicarer in noſtrâ linguâ. Otfr.* apud *Lamb.* Fuorun thar thia liudi thuo oþar all Galileo land, that Godes barn ſehan, dadun it bi them vundre, huanan im mohti ſulic vuord cuman, ſo ſpahlico giſprocan; that hi ſpell Godes ſo ſuodlico ſeggian cunſti, ſo craftlico giquethan, *tum profectus eſt populus per totam Galilæam, ad videndum filium Dei, mirati ſunt unde illi veniret tale verbum & tam ſapiens dictum, ut verbum dei ſciret tam veraciter dicere, tam potenter prædicare.* C. C. Leiti unſih in richi thin, thoh uuir es uuirdig ni ſin, *duc nos in regnum tuum, tametſi illo non ſumus digni. Otfr.* apud *Lamb.*

Gen. Thar er es miſta, *ubi hoc non deprehendit.* Tat. Sia ni vueldun es im horean, *non illi voluerunt in hâc re auſcultare.* C. C. Ni ſint ſia vuirðiga than that ſia gihorean juuua helag

uuord,

uuord, ef ſia ıs nı vuellıaƀ an ıro hugıe ƀhankean, *non ſunt digni, ut veſtrum ſanctum verbum audiant, ſi non de eo cogitare volunt. C. C.*

Numerus pluralis communis.

Nom. Sie, ſiu, ſio, ſia, ſea, ſi, ſe, *illi, illæ, illa.* Gen. Hira, hiro, hero, her, ira, iri; iro, iru, era. Dat. Him, hin, ıra, in, imo. Acc. Sie, ſiu, ſia, ſea, ſi, ſe. Abl. Him, hin, im, in.

Exempla

Nom. Acc. Thaz ſie ſe ne wecchan, *ne illæ eam expergefaciant* w. Ande thaz ſculon ſie duon *propter timores nocturnos, Et hoc facturi ſunt*, &c. w. Thie ſich anazuchon that ſie thine gefellon ſin, *qui ſe prætendunt eſſe tuos comites.* w. Siu cunnon alle maghtigan wole voghtan, *hi poſſunt omnes egregie pugnare.* w. Ni namun ſi gouma thera wiba claga, *non animadvertebant queremonias mulierum.* Otf. Thas quadun ſi, *hoc dicebant.* Otf. Huo ſia ſcoldin is gebodſcip frummian, *quomodo deberent mandata ejus exequi. C. C.* Sia vuurthun gecorana ƀe thıo thaƀ ſie ƀhan euangelıum enan ſcoldun an buok ſcrıƀan, *ad hoc electi erant, ut evangelium in libro ſcriberent. C. C.* Thaƀ ſcoldun ſea fiorı ƀhuo fingron ſcrıƀan, *id hi quatuor debuerunt digitis ſcribere. C. C.* Inti uuard mit thiu ſio in muote giforhte uuarun, *& factum eſt, dum mente conſternatæ illæ eſſent.* Tat. CCXVIII. 1.

Gen. In hira *conventicula* ne wille ich niet cuman, *in illorum conventicula non veniam.* w. Sunder hiro gewelich hauet ſine herdniſſe, *ſed eorum quiſque ſuum habet gregem.* w. Ande hiro neheyn latat ſin ſuerd van ſinemo thihe thurgh thie naght uorghta, *& illorum nemo gladium ſuum à femore diſcingit propter timores nocturnos.* w. Her allero jegelich hauet ſin ſuerd an handon, *horum omnium unuſquiſque habet gladium ſuum in manibus.* w. Thie hiro *auditores* lernent caſtitatem, *qui ſuos auditores docent caſtitatem.* w. Ik ſcal ım ƀhena vueg ruman, lerean ƀheſa liudı huo ſia era geloƀon haldan, *ego illis viam dilatabo, docebo populum, quomodo ſuam fidem tenebunt. C. C.* Si ſlugen iri gezelte ane dem berge Suedo, *fixerunt tentoria ſua in monte Suedo.* Iri beidere vorderin, *utrorumque proavi.* S. Ann. Habda ım vualdand God ƀhem helıƀhon an ıro herƀan helagna geſƀ faſƀo bıfolhan, *dominus Deus ſanctum ſpiritum viris illis in cordibus eorum commiſerat.* w.

Dat. Abl. Ande hin ouch *iter ſalutis* ougant, ande hin allizana *reficiunt* mit *heil-ſamo dranche *divini verbi*, ande hin ouch lernont *in præſenti* hauen *luctum propter æternam conſolationem.* w. In ın ſelbon, *in ſemet ipſis.* Tat. CLXXVIII, 5. Ih gab in thin uuort, *ego dedi eis ſermonem tuum.* Ibid. 6. Ih in in, *ego in eis.* CLXXIX, 2. Gif her in diu craft, *dedit illis virtutem.* S. Ann. Als im von arte iſt geſlacht *prout illis naturâ conſentaneum eſt.* w. Batun inan in ız zeigoti, *rogabant, ut ſibi id aliquis oſtenderet.* Otf. Gebet in thrato, *præcepit iis vehementer.* Tatian. Inti ſprah fon imo allen, *& loquebatur de illis omnibus.* Tat. VII, 10. IMO autem eſt pro IM, per appoſitionem paragogici o.

De pronomine reciproco tertiæ perſonæ SIN, *ſui.*

XIV. Tametſi pronomen primitivum tertiæ perſonæ HER in obliquis omnium generum & utriuſque numeri reciprocè uſurpetur, ut multis ſupra exemplis patet; nihilominus in uſu eſt apud *Franco-Theotiſcos* pronomen reciprocum SIN utriuſque numeri, quod ſic declinatur.

Gen. Sin. Dat. Himo ſelvemo, hiro & hiro ſelvero. Pl. Him & him ſelvon. Acc. Sich, ſih.

Exempla.

Wanda ſiu hauet ſich bekeret *ad verum lumen, Quoniam ſe convertit ad verum lumen.* w. Thiu ſich ſo verro gemeret, *quæ ſe in tantum multiplicant.* w. Alſo thiu *cacumina foliorum nardi* ſih zebreident in aher, *quemadmodum cacumina foliorum nardi ſe dilatant in ariſtam.* w. Hic tamen obſervandum eſt SIN & SICH haud ſemper reciprocè ſignificare, ſed non raro uſurpari ut IS & HINA abſque reſpectu ad id, quod in eâdem oratione præceſſit, aut per copulam iis annectitur.

XV. Præterea notandum eſt † Dativum ſingularem & pluralem pronominis tertiæ perſonæ in oratione aliquando eleganter redundare, præſertim poſt verba motus, ut ex codicis *Cottoniani* exemplis infra poſitis oſtenditur. Giuuet ım thuo umbı thrıa naht after thiu theſſaro thiedo drohtın an Galilea land, *tum poſtea circiter tres noctes gentis hujus Dominus diſceſſit in terram*

---

* Heilſamemo, heilſamo. † Credo etiam hanc regulam locum habere in dativis pronominum primæ & ſecundæ perſonæ, tametſi inter legendum mihi non occurrerunt hactenus exempla; at in *Ulphilana* evangeliorum verſione ἥμαρτον redditur ƑRAVANKTA MIS. Sic *conveniunt ad eum Phariſæi*, Luc. VII. 1. *Saxonice*, ða comon to him Fapıſeı. *Gothicè* vertitur, SAh GAUEMN SIK AN IMMA ƑAREISAIEIS:

Galilæam. Thuo giuuet im thie vualdandes ſuno forth, *tum Dei filius exiit.* Thuo giuuet im mahtig ſelf an ena barg uppan barno rikioſt, *tum omnipotens ipſe natorum princeps aſcendit in montem.* Huat ik ju ſeggian mag, quat hie, geſithos mina, huo im an erl bigan an ertha ſaian, *ego vobis dicam, inquit ille, comites mei, ut vir cæperit in terra ſerere.* Sat im thuo helag drohtin, *tum ſanctus dominus ſedebat.* Godes egan barn fuor im te them friondon thar hie afuodid vuas, *Dei proprius filius profectus eſt ad amicos, apud quos natus erat.* Fundon ſia ſittean bi them ſeuue Iacobe endi Iohanneſe, vuarun im junga man, *invenerunt ſedentes juxta mare Jacobum & Johannem; erant juvenes.* Anna uuas ſiu hetan, vuas iru githuungan uuib, *Anna vocata, erat mulier gravis,* vel *provecta in annis.* Ac vuarun im barnolos, *erant liberorum orbi,* ſcilicet *Zacharias* & *Elizabetha.* Habda im eft es ſpraka giuuald, *habuit iterum* (Zacharias) *loquendi id facultatem.* Giuuitun im thuo an Galilea land Ioſeph endi Maria helag hiuuiski heban cuninges, *tum in terram Galilæam profecti ſunt Joſeph & Maria familia regis cæleſtis.* Thuo giuuet im mahtig ſelf ſundar giſittean endi im ſelbo gicos tueliui treuhafta man, *tum omnipotens ipſe abiit ad ſedendum privatim, & elegit duodecim fideles homines.* Sum man than farlatit ſuara ſundiun, fahit im an ſalig thing, biginnit im thuru Godes craft godaro werco, *alius vero linquit gravia peccata, ad frugi ſe recipit,* & *divinam per potentiam orditur* [bona opera] *bona operari. C. C.* Notandum iterum eſt, reciprocum SIN, etiam abſolute uſurpari, ut HER reciproce. ſic Tat. I, 2. Alliu thuruh thas uuurdun gitan, inti uzzan ſin ni uuas uuiht gitanes, *omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.*

XVI. A pronomine primitivo tertiæ perſonæ HER oriuntur duo poſſeſſiva, ſin & hir vel her; illud à genitivo ſingulari, hoc à plurali. SIN autem declinatur ut MIN & THIN, ut ſequentia exempla docent.

Exempla numeri ſingularis in genere maſculino.

Nom. Sin bilethe is alſo thes bergas Libani, *ſpecies ejus, ut Libani.* w. Sin chela is vilo ſuoze, *guttur ejus eſt valde ſuave.* w.

Gen. Cuſſe her mich mit themo cuſſe ſines mundes, *oſculetur me oſculo oris ſui.* w. And cuſſe mich mit thero ſuoze ſines *evangelii.* w.

Dat. Abl. Nu ich ze ſinemo louuan bim cuman, *nunc perventus ſum ad illius fidem.* w. Mit ſinemo herige, *cum exercitu ſuo.* Tat. Ich ſaz under ſinemo ſcada, thes ich jegeroda, ande ſines ouezzes niedet mich, *ſedi ſub ejus umbrâ, quam percupivi, & oblectabat me fructus ejus.* w. Wither ze ſinemo louuan bringa, *ad illius fidem reducam.* w. Loſe unſih fone des tiufelis chorungen, unde fone ſinemo giuualte, *libera nos à tentationibus diaboli, & ab illius poteſtate. Otfr.* apud *Lamb.*

Acc. Wanda ich ſinen skirm jehafda, *nam ejus præſidio gaudebam.* w. Ther kuning leydoda mich in ſinan winkelnere, *introduxit me rex in cellam ſuam.* w. Willon ich negheyn arbeyd thurh ſinan willan ſcuvan, *nullam operam illius gratiâ recuſabo.* w. Ih quam man zi ſcheidanne widar ſinan fater, *veni ad ſeperandum hominem adverſus patrem ſuum.* Tat. Vannana iſt iz fromin, that ih es vuirdig bin thaz ih druhtine ſinan ſun ſouge, *unde eſt domine quòd ego digna ſim, ut domino ſuum filium lactarem.* Otfr.

Exempla in genere fœminino.

Nom. Acc. Her skeynet ſine *divinitatem.* w. Nu beſueret her *filius Hieruſalem* umbe ſine *ſponſam.* Von thes ſuor her *filias Hieruſalem,* thaz ſie ſine winian niet ne geirredan mid eynegemo ungeſtiuro, *quare adjuravit filias Hieruſalem ne dilectam ſuam excitarent aliquo ſtrepitu.* w. wir wizun alla ſina ſlachta, *novimus omnem ejus ſtirpem.* Otfrid.

Gen. An themo daga ſinero freuwe, *in die lætitiæ ejus.* w. So her thes innena werthed, thaz mich okkeret ſiner minnon geluſted, *ſic præcepit me ſolum ejus amore delectari.* w. Mit giuuelti ſineru henti, *cum potentiâ ſuæ manûs,* Otfr. Fon reue ſinero muater, *ab utero ſuæ matris.* Tat. II, 6.

Dat. Abl. Thar zuo ſagon ich juh, thaz ich ze ſinero friundſcephe niet ne quam *ullis præcedentibus meritis,* ſunder okkeret *gratuita gratiâ illius.* w. Mit ſinero helpho, *ope ejus.* w. Wanda ich mines *ſponſi* genatha verſteen in ſinero *vocatione.* w.

Exempla in genere neutro.

Nom. Acc. Ther thie ziloſit einaz, *qui ſolverit unum.* Tat. XXVI, 6. Thuo vuellia ik ju te vuaron ſeggian that gi im (keſare) ſin gebet, endi vualdand Gode ſelliat that that ſin iſt, *vobis vero bona fide dico, ut Cæſari ſuum reddatis, & domino Deo, quod ſuum eſt. C. C.* Thie in herzen ni eigen niheinaz wig, *qui in corde nullam habent contentionem.* Otfr. Ther ni thuinget ſinaz muat, *qui non coercet affectum ſuum.* Thaz her ſeluo zallei eriſt ſin *evangelium,* ande thiu *myſteria regni cæleſtis* furebringa. w. Ubar allaz ſinaz richi, *per totum ſuum regnum. Otfr.* apud *Lamb.*

Exempla numeri pluralis.

Nom. Acc. Stinkent ſine piementon, *aromata ejus olent.* w. Du her ſini troume ſagiti, *quum ſomnia ſua referret.* Otfr. Ubi ſini pro ſine. Ther figboum hauet furebraht ſina bittera figon,

ficus

ficus protulit recentes ſuos ficos. w. So giued her andera ſina *dona, ſic dabit alia ſua dona.* w. So giuet her andere ſine dona. w.

Gen. Thiu vernumſt ſinero wordo is *ſuper mel, Perceptio verborum ejus eſt ſuper mel.* w. Iof ich einech ſinro ſpore muga vindan, *ſi aliquod veſtigiorum ejus poſſem indagare.* w. Occurrit & ſino: ut ſino uuitagono, *prophetarum ejus.* Tat. IV. 15.

Dat. Abl. Her hauet vore-gegareuet ſinen holden einan disk thar ze himole, *præparavit ſuis fidelibus menſam cœlo.* w. Ande ſie thar nah ſinen *Apoſtolis* beuele *exponenda.* Alſo ther *ſponſus* ſeluo skeynede in ſinan daaden, *ſicut ſponſus ipſe ſuis factis oſtendit.* w. Ich hauo wola verſteen thaz himo aller niudeſt is an ſinan heyligon, *benè intellexi quod illi gratiſſimum eſt in ſuis ſanctis.* w.

XVII. Hir, hire, vel her & here declinantur ut cætera pronomina poſſeſſiva, more adjectivorum, ut conſtat ex ſequentibus exemplis. Wanda *Apoſtoli, & martyres,* thie ther mith hires ſelues bluode himolriche arnodan, thie hauent ouch thar thie meyſto eera, *nam Apoſtoli, & martyres, qui ſuo ipſorum ſanguine cœleſte regnum meriti ſunt, habent ibi maximum honorem.* w. Inti giſpentota allu iru, *& erogaverat omnia ſua.* Tat. LX. 3. Ich vand in hiran buochan thaz her is *verus Deus.* w. Wanda mit then *exhortationibus,* thie ich fand an hiran wordan, and an hiron geſcriftan ward ich ſo hardo geſeeret, *nam exhortationibus, quas in eorum verbis & ſcriptis inveni, tam graviter vulneratus eram.* Ande the ſo ſalich ſint, thaz thu in hiran herzan thir hereberga machoſt, *& qui adeo beati ſunt, ut tu in eorum cordibus tibi caſtra facias.* w. Thine *doctores* thie vurebringent hiron *auditoribus* then claren drank *ſpiritualis dulcedinis. Judæi* vuchtan ſo erneſthafto wither the Chriſtenen thaz ſie ſe driuen uz heran lando, *Judæi pugnaverunt tam acriter contra Chriſtianos, ut eos ex eorum terrâ expulerint.* w. Wanda geſtarchent thie *Hæretici* in hiron *perverſis dogmatibus.* w.

XVIII. *De pronomine* ſelf, ſelƀ, ſelƀo, ſelvo, ſelbo, *ipſe.*

Hoc pronomen, ut *ipſe* apud *Latinos,* eſt omnium perſonarum, ſive ex pronominibus ſolum trium perſonarum ſignificationem repræſentat: ut, ik ſeluo, thu ſeluo, her ſeluo. Sic autem declinatur.

Numerus ſingularis.

N. Self, ſelƀ, ſeluo, ſelbo, a, ſelƀo, a, *ipſe.*	N. Self, ſelƀ, ſeluo, a, ſelƀo, a, *ipſa.*	N. Self, ſelƀ, ſelvaz, *ipſum.*
G. Selues, ſelƀes, ſelbes.	G. Seluero, ere, er, ſelbero.	G Selues, ſelbes.
D. Seluemo, ſelbemo.	D. Seluero, ere, er, ſelbero.	D. Seluemo.
A. Seluon, ſelƀon, ſelben.	A. Self, ſelƀ, ſeluo, ſelƀo, a.	A. Self, ſelƀ, ſeluaz.
A. Seluemo, ſolbemo.	A. Seluero, ere, er, ſelbero.	A. Seluemo.

En exempla quædam promiſcuè poſita.

Zacharias thuo gimalda endi uuid ſelƀa ſprac drohtines engil, *tum Zacharias locutus eſt, & ipſe reſpondit domini angelo. C. C.* So gifran ik thaƀ thuo ſelƀo ſuno drohtines allaro barno beſt bilethi ſagda, *ſic reſcivi, quod tum ipſe filius domini natorum optimus parabolas locutus eſt. C. C.* Thar Maria vuas mid iro ſunie ſelƀo ſaligu thiorna, *ibi erat beata virgo Maria ipſa cum ſuo filio. C. C.* Thuo ſprac im eſt thaƀ fridu barn Godes ſan after thiu ſelƀo tegegnes, *tum illi protinus reſpondit ipſe pacificus dei filius. C. C.* Nam er tho ſelbo thaz brot, *tum accepit ille ipſe panem. Otfr.* apud *Lamb.* Inti Got ſelbo uuas thas uuort, *& Deus ipſe erat verbum.* Tat. I, 1. Quathun thaƀ im uualdand ſelf God Alomahtig forgiƀan habdi merun mahti, *dixerunt, quod omnipotens ipſe Deus illi dediſſet magnam potentiam. C. C.* Nu cume her ſeluo, *nunc ille ipſe veniat.* w. Unzen ſiu ſelua wolle, *quoad uſque illa ipſa voluerit.* w. Alſo ther *ſponſus* ſeluo skeynede in ſinan daadan. w. Unzen ſiu ſelf wolle. w. Turu is ſelbes craft, *per ſui ipſius potentiam. C. C.* Habdun ſelbes gihorid heƀan cuninges helaga lera, *audiverant ipſius regis cœleſtis ſanctam doctrinam. C. C.* Mit thines ſelbes mahtin, *cum tui ipſius potentia. Otfr.* apud *Lamb.* Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo ſeluemo, *non magis, quam luna aliquid lucis à ſeipsâ habeat.* w. Wanda her ſcal an himo ſeluemo bethuwan thes lichamon geluſte, *nam in ſeipſo reprimet corporis libidines.* w. Ther cuning Salomon machoda himo ſeluemo eynan disk, *rex Solomon ſibi ipſi facit menſam.* w. Uuas quidis thu fon thir ſelbemo, *quid dicis de teipſo.* Tat. XIII, 21. Huand thie duom cumid thena ſelƀon man, *quando judicium venerit ſuper illum ipſum hominem. C. C.* Thuo hie gihorda thia man ſprecan thaƀ ſia ina ſelƀon ſeggian gihordin gehan fur them gumſcipe thaƀ hie vuari Godes ſuno, *tum audivit hominem dicere, quod audiviſſent illum ipſum dicere & confiteri coram populo, quod filius Dei eſſet. C. C.* Siu wole weiz thaz ſiu thie *pulchritudinem virtutum* von hire ſeluero niet ne hauet, *Nam bene novit pulchritudinem virtutum ſe non à ſeipsâ habuiſſe.* w.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Self, ſelue, ſeluo, ſeluon, ſelbo, ſelbon, *ipſi, æ, a.* Gen. Seluero, ſeluere, er. Dat. Seluan, on, en, ſelben. Acc. Selue, ſeluo, ſelbo. Abl. Seluan, on, en, ſelben.

Exempla promiſcuè poſita.

The ſeluo *doctores ſint* ſmithe ſcirithe thero Chriſtanheyd, *idem doctores ſunt monilia* (ornamenta) *Chriſtianitatis.* w. Bi thero reyno, ande bi then dugethen thie ir ana juch ſeluon hauet, *per caſtitatem & per virtutes, quas in vobiſmet ipſis habetis.* w. Ande mache ſie *conſtantes in prædicatione*, thaz ſie ſelf thie *paganos* mit *aſſiduitate verbi* bekeran *ad fidem.* Under thero ſeluero *doctorum* zungon is honigh ande miloch. w. Thaz ſie beithe hin ſeluon joch hiro *auditoribus* ſezzen fure ze bilethene *virtutes, & exempla priorum patrum.* Mit ſelben Kriſtes ſegenon, *cum ipſis Chriſti benedictionibus.* Otfr. Thie thar ſon anaginne ſelbon giſahun, *qui ab initio ipſi viderant.* Tat. procem. 2.

XIX. Quamvis à pronomine trium perſonarum ſelbo non oritur poſſeſſivum, eſt tamen adjectivum pronominale eygen, egan, ogun, *proprius.* quod trium perſonarum poſſeſſivum dici mereatur; utpote quod omnium ſignificationem repræſentet: ut, min egan, thin egan, ſin egan, hir egan.

Exempla nonnulla promiſcuè poſita.

Godes egan barn diurlic drohtines ſunu, *Dei proprius filius domini dilectus filius. C. C.* Minon eygenen wingardon ne mochte ich behoodan, *propriam meam vineam cuſtodire mihi non licebat.* w. So huie ſo ogun ginimiȝ oðres mannes, *quiſquis alterius proprium aufert*, vel *quiſquis, quod alterius eſt, aufert. C. C.*

XX. Duo ſunt pronomina demonſtrativa ther, thiu, thaz, *hic, hæc, hoc*; de quo, in capite ſecundo, ut articulo præpoſitivo vel definito; & thiz, thiſe, thiz, *hic, hæc, hoc*; quod ſic declinatur.

Numerus Singularis.

N. Thiz, this, theſer, thes, dis, ditz, thes, thius, thies, *hic.*	N. Thiſe, theſe, a, o, u, thius, thus, *hæc.*	N. Thiz, thit, *hoc.*
G. Thizes, thiſes, diſes, theſes, thieſes.	G. Thiſero, theſero, theſere, thiſere, er.	G. Thizes, thiſes, theſes.
D. Thizemo, theſemo, thiſun, theſun.	D. Thiſero, theſero, ere, er.	D. Thizemo, theſemo.
A. Thizen, thiſen, diſen, theſen, an, on.	A. Thiſe, theſe, a, o, u. thius, thus, thas.	A. Thiz, thit.
A. Thizemo, theſemo.	A. Thiſero, theſero, thiſere, theſere, er, theſo.	A. Thizemo, theſemo.

Exempla nonnulla promiſcuè poſita.

Thiz is thiu ſtemma mines wines, *hæc eſt vox dilecti mei.* w. Ditz puoch iſt von chunich Karl unde von Ruolond gemacht, wieſi diu heidenſchaft uberchomen, *hic liber eſt de Carolo & Ruolando, qui ethnicos vicerunt*: Titulus carminis, *Strichero* auctore, apud *Petr. Lamb.* in comment. de Biblioth. *Cæſar.* lib. 2. cap. v. p. 385. Heliaſe ruofit theſer, *Heliam vocat iſte.* Tat. CCVII. 3. Thiſe wereldliche thimſterniſſe, *hæc mundana caligo.* w. Wer is thiſa thiu fureget, *quæ eſt iſta, quæ progreditur.* Thaȝ vui githolian ſculua ſo huaȝ ſo us thus thioda tuo bittres bringið, *ut pateremur quicquid mali nobis hæc natio infligeret. C. C.* Thius ertha berid, *hæc terra fert.* Geiſt uuares then thiſu uuerolt intfahan ni mac, *ſpiritus veritatis quem hic mundus capere non poteſt.* Tat. CLXII, 3. Thius vuerold is thie accar thiȝ breda buland barno mancunnies, *hic mundus eſt ager, latumque habitaculum natorum ex gente humana. C. C.* Sithor ik muoſta thieſes erlo folcas giuualdan thieſes vuidon rikies, *ſiquidem ego debeam gubernare hunc nobilem populum, & hoc regnum amplum. C. C.* Hie iſt thieſes cunnies, quathun ſia, *eſt hujus proſapiæ, inquiebant illi. C. C.* Ubar theſan vuorolti ring, *ſuper hunc mundi circulum.* Otfr. Luſtonte luſta theſo oſtrun zi ezanne mit ju, *deſiderio deſideravi manducare hoc paſcha vobiſcum.* Tat. Behui ledis thu mi theſa liudi tuo, *quare ad me ducis hunc populum. C. C.* Than lata ik thi brucan vuell allas thieſes oduuelon, thes ik thi hebbiu giogid hier, *tunc ſinam, ut fruaris omnibus hiſce divitiis, quas tibi hic oſtendi. C. C.* Ni trinku ih fon nu fon thiſemo berde winrebun, *non bibam à modo de hoc genimine vitis.* Thiſemo namon, *hoc nomine.* Tat. IV, 12. In theſemo forleganen cunne, *in generatione iſta adultera.* Tat. XLIV, 22. Inti abahio ſin ora thas zeſeuua, *& amputavit auriculam ejus dextram.* CLXXXV, 2.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Thiſe, thiſu, diſe, diſi, theſe, *hi, hæ, hæc.* Gen. Thiſero, thiſere, theſere, er. Dat. Thiſen, diſen, theſen, an, on. Acc. Thiſe, diſe, diſi, theſe. Abl. Thiſen, diſen, theſen, an, on.

Exempla.

Got mag theſe kiſila, joh alle theſe fiſila, joh theſe ſteina alle erquicken zi manne, *Deus poteſt omnes has cautes, & omnia hæc ſaxa, omnes hos lapides in homines vivificare.* Otfr. Af theſon ſtenum, *ex his lapidibus. C. C.* Noh diſe daz ſi urteilen, *neque hi ut illos judicent. Otfr.* apud *Lamb.*

Diſi

Diſi ne ſint die bezhzheſten, *hi non ſunt optimi.* idem. Thiſu thir ſagen, *hæc tibi evangelizare.* Thiſu uuerdent, *hæc fient.* Tat. II. 9. Quid thaz theſe ſteina zi brotu uuerden, *dic ut lapides iſti panes fiat.* Tat. XV. 3. Theſen mer giſihiſt thu, *majus his videbis.* Tat. XVI. 6.

De pronomine relativo ther, thiu, thaz, *qui, quæ, quod.*

XXI. Pronomen relativum ther, thiu, thaz, declinatur ut articulus definitus, vel pronomen demonſtrativum. En igitur, omiſſo paradigmate, exempla haud ordine poſita. That ir minimo *ſponſo* kundet minen ſiecheduom ther mir analiggat, *ut ſponſo meo notum faciatis languorem, qui me urget.* w. Der man is ſalig der in dero argon rat ne gienc, *beatus eſt vir, qui non ambulat in conſilio impiorum. Otfr.* apud *Lamb.* Ther uuas Enos, ther uuas Seth, ther uuas Adam, ther uuas Gotes, *qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.* Tat. v. 5. Ther hals ther dragat thaz ezzan in then buch, *collum, quod trahit edulium in ventrem.* w. Ther thie muothe is her leynet ſich gerno an thie lineberga, *qui laſſus eſt lubens reclinat ſe in cancellos.* w. Min *ſponſus* thie the bitterheyd thes dothes thurgh mich leyth, *ſponſus meus, qui amaritudinem mortis mei gratiâ paſſus eſt.* w. Ther win then thu meinoſt, *vinum, quod intendis.* Wer weret mich ouch thes, thaz ich thich then ich nu *intus* weiz *verbum in principio apud Deum* nogh *foris* geſehe *verbum caro factum.* w. Thu vuundereſt thich thero genathan, thiu mir geſchehan is, *eſt tibi admirationi gratia, quæ mihi facta eſt.* w. Wer is thiuſa thiu tha uphferit vone thero woſte? *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit à deſerto?* w. Her warth incarnatus *ex virginali caſtitate,* thiu ther mit themo elphondbeine bezeichnet is, *Incarnatus erat ex virginali caſtitate, quæ ebore ſignificata eſt.* w. Min duua thu the ther niſteles in ſteinlochoran, *columba mea, tu quæ nidificas in foramine petræ.* w. Thiu duua thie ther niſtelot in ſteinlochoran. w. Wie eerhaft is thiu *Eccleſia,* thiu ther ſamo thrado iled *ad terram viventium, Quam honorabilis eſt Eccleſia, quæ feſtinat,* &c. w. Thuo vuarth thiu tid cuman the thar gitald habdun vuiſa man mid vuordun, *tum ventum erat tempus, quod ſapientes prædixerant. C. C.* Sino thaz bedde thes cuninges *Salomonis,* thaz umbegeent thes nahtes ſeſzogh bitherua knehta, *en lectulum Solomonis, quod ſexaginta fortes ambiunt noctu.* w. Thaz aliquando etiam uſurpatur, ut pronomen relativum maſculini & fœminini generis vice ther & thiu: ut, tho ſprac *ſancta Maria* thaz ſin zi huge habeta, *tum reſpondit ſancta Maria, quæ illam recognovit.* Thaz thin naſa is ſamo wighus uffen *libano* thaz ther gekeret is ingegen Damaſcum, *naſus tuus eſt ſicut turris Libani, quæ reſpicit adverſus Damaſcum.* w. Quat that ſia ſaliga uuarin man thia her an iro muode uuarin arma, *dixit homines eſſe beatos, qui hic in ſuo ſpiritu pauperes ſunt. C. C.* That giruni that thie ricceo Criſt under mancunnea maritha, *myſterium, quod rex Chriſtus inter homines publicavit. C. C.* Kunde min *evangelium* allen then thu mugeſt, *prædica meum evangelium omnibus quibus fas eſt.* w. In minemo herzan thaz entuiſchan minen bruſtan ligad, *in corde meo, quod inter ubera mea poſitum eſt.* Willeramus. Her was Iſmaelis ſun van them Iſmaelitæ cuman ſin, the ther huſe ne hauan, *erat ille Iſmaelis filius, à quo Iſmahelitæ orti ſunt, qui domum non habent.* w. Kunde mir *ô ſponſe,* war the *fidei doctores ſint,* the thin ſcaph wiſan *ad paſcua vitæ.* Ande the ſo ſalig ſint, thaz thu in hiran herzan thir hereberga machoſt. Willeramus. Ich giuo thich ſuleche *doctores,* thie ther hauent *ſenſum ſapientiæ.* Willeramus. Er guode ſielan, er thie ſiit *poſitæ in ſpeculo fidei.* w. Geet uz er jungfrouwon, er tha bowet in Sion. w. In then ſorgan fundan mich thie waghtara thie the burgh umbegeent, *invenerunt me in dolore vigiles, qui circumeunt urbem.* w. Radfragoda ich *Prophetas, & Apoſtolos,* thie the Guodes burgh behuodent, *conſului Apoſtolos & Prophetas, qui civitatem Dei cuſtodiunt.* w. Ich biddon juch guode ſielan ir tha drephet *ad ſupernam Hieruſalem.* Thiu *divina eloquia,* thiu ther luzzer ſint ſamo thaz branda ſiluer, *divina eloquia, quæ ſunt pura, ut argentum igne probatum.* w. Thie ſielan the ther jugethet ſint, *animæ, quæ renovantur.* w. Bilaz ſunta thia uuir thenken, joh emmizigen uuirken, *dimitte peccata, quæ excogitamus, & continuo facimus. Otfr.* apud *Lamb.* Thiu ſteyga tha man ze themo diſche uph ſcalgan, thiu is ruod, *ſemita vel gradus, ſuper quem aſcenditur ad menſam, ruber eſt.* w. So willon ich thir skeinan *fortiſſimum fervorem amoris* met thero ich thich minnon. w. Ande andere ſine *dona* mit then ich *rationem mentis meæ* cunnan gerihtan w. Then ſprach ich ſus zuo, *quibus adeo locutus ſum.* w. In then uuiſota unſih ufgang ſon hohi, *in quibus viſitavit nos oriens ex alto.* Tat. IV, 18. Thu tha bouweſt in then gardon, *tu, quæ habitas in hortis. O ſponſa* thu ther fliz haueſt allizana *virtutum germina* ze phlanzene in thinen *auditoribus.* w.

XXII. Notandum hic etiam eſt vocabulum thar, thara, dar, habere vim pronominis relativi, atque ejus vicem ſupplere, præcipue in caſibus obliquis: ut, thar all giſcuop uuerold, *qui totum mundum creavit. C. C.* Ande ouch *accedunt ad prædicationem verbi* thar mide ſie gewinnont *ſpirituales filios, Accedunt etiam ad prædicationem verbi, quo ſpirituales filios gignunt.* Thie ſuule thar the disk upha lag thie waran ſiluerin, *columnæ, ſuper quas menſa jacebat, argenteæ fuerunt.* w. Duot wara thes cuninges *Solomonis,* ande thero coronan thar hin ſin muoder mide hauet geziret, *ſpectate regem Salomonem, & coronam, quâ mater ejus illum ornavit.* w. Thie kundent themo liude thie ruode mines bluodes thar mide ich ſie verlooſda, *declarant populo rubo-*

borem mei ſanguinis, quo illos redemi. w. Sunder thar mide machod ir ſie liumhaftigh ſtadigare dugatha, *ſed iis efficitis illam celebrem conſtanti virtute.* w. Thiu ſalua thar mide *Maria* ſaluado *pedes domini.* w. Thin hals is ſamo Dauithes wighus, thar thiu were ouene gewrocht is, *collum tuum eſt ſicut turris Davidis, ſuper quem armamentarium ædificatum eſt.* w. Wanda thie *doctores* cunnon thiu *Sacramenta ſcripturarum* thar man ana vindet thiu *firmiſſima munimenta præceptorum.* w. In thero douphe thar thu untfingeſt *remiſſionem peccatorum, In baptiſmo, in quo recipis,* &c. w. Thiu puzza thar uz man thaz wazzar ſcephet, *puteus ex quo hauritur aqua.* w. Thaz uuir ne miſſi gangen, thara ana ni gifallen, *adeo ut nec euntes erremus, nec in illam (diaboli viam) incidamus. Otfr.* apud *Lamb.* Er chom dar ana, er chom an den breiten weg, der ze dero hella ket, *qui in illam (viam peccatorum,* ſuntigen uuege) *venit, venit in latam viam ad mortem ducentem. Otfr.* apud *Lamb.* Suntir der iſt ſaliz des uuillo an Gotes eo iſt unde der dar ana denchet dac, unte naht, *ſed felix ille eſt, cujus voluntas in dei lege eſt, & qui in eam meditatur die & nocte. Otfr.* apud *Lamb.* Notandum quoque eſt vocem hiu pronominaliter, quum ut relativum, tum ut interrogativum, uſurpari: juvere kind in hiu uuerphent ſie, *filii veſtri, in quo ejiciunt.* Tat. LXII, 4. Sic zi hiu, & per craſin ziu, *propter quod? quid? quare?*

XXIII. Præterea notandum eſt pronomen tertiæ perſonæ, her, ſiu, hiz, etiam relativè uſurpari: ut, nieman ne magh *intrare portam regni cæleſtis* her ne werthe *per doctores baptizatus.* w. Thich ne minnot nieman her ne ſii recht, ande nieman ne is recht, her ne minnot thich. w. Bezzere ſint thine ſpune themo wine, ſie ſtinchent mit then bezzeſton ſaluon, *meliora ſunt ubera tua, quæ fragrant optimis unguentis, vino.* w.

XXIV. De pronomine indefinito & interrogativo, wer, *quis, quæ?* waz, *quid?* quod ſic declinatur.

Nom. Wer, huer, *quis, quæ.* waz, wat, huat, *quid.* Gen. Wes, hues, Dat. Wem, huem. uuemo, huemo. Acc. Wena, huena, wenan, huenan. Abl. Wem, huem.

Exempla haud ordine poſita.

Wer weret mich thes? *quis mihi hoc præſtabit?* Wer is thiuſa thiu tha uph ferit? *quæ eſt iſta quæ aſcendit?* Uuer biſt thu, *tu quis es?* Uuer biſt thu thanne, *quis es igitur?* Tat. Thanne thaz uuer ſin foraht ſezze furi ſina friunta, *quam ut animam ſuam quis ponat pro amicis ſuis.* Tat. CLXVIII, 1. Ob ir uuaz bittet then fater, *ſi quid petieritis patrem.* Tat. CLXXV, 1. It uuet all vualdand God hues thia bithurbin, thia im thienot, *dominus Deus benè novit, quo indigeant, qui illi ſerviunt. C. C.* Endi ſia fragon huena ſiu mid thiu geſithu ſokian quamun, *& interrogaverunt ad quem quærendum venerunt. C. C.* Bouchniton tho ſinemo fater uuenan her uuolti inan ginemnitan uueſan, *innuebant tunc patri ejus, quem vellet eum vocari.* Tat. VI. 12. Zuehonte fon uuemo her it quade, *dubitantes de quo diceret.* CLVIII, 7.

XXV. A wer fit gihuer, quod in conſtructione cum genitivo plurali reddendum eſt diſtributivè. Hie mag allero manno gihuena mengithahto ſundiono ſicoron, *ille poteſt ſingulos homines à pravis cogitationibus & peccatis purgare. C. C.* Huand thar iſt allaro manno gihues harta thar is * horth ligit, *nam ubi eſt uniuſcujuſque theſaurus ibi eſt cor ejus. C. C.*

XXVI. So huer ſo, *quiſquis, quicunque.* Quam thar manno filo angegin thena Godes ſuno, hie ſia gerno antfieng ſo huena ſo that mid hlutru hugiu helpa ſohta, *multi obviam venerunt dei filio, qui eorum quenquam lubenter amplexus eſt, qui purâ mente auxilium peteret. C. C.* So huer ſo farlaze ſina quenun, *quicunque dimiſerit uxorem ſuam.* Tat. XXIX, 1. So uuenan ſo hi cuſſe, ther iſt iz, *quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt.* So huat ſo ſiu gihorda iro barn ſprecan, *quicquid audivit filium ſuum loqui. C. C.* So huat ſo hie her guodes giduot, *quicquid boni fecerit. C. C.*

XXVII. Huat cum genitivo plurali reddendum eſt per *qualis*; ut, endi fragoda huat hie gumono uuari, huat biſt thu manno, quat hie, *interrogavit, qualis homo* [vel *quis*] *eſſet? Qualis homo es,* vel *quis es? inquit ille. C. C.* Sic *Angli* dicunt **what men are theſe? what man is that?** *quinam ſunt illi? quis iſte eſt?*

XXVIII. So huie ſo, *quiſquis, quicunque.* So huie ſo that men farlatit, *quiſquis peccatum deſerit. C. C.* So huie ſo habit hluttra treue up te them alomahtigon Gode, *quiſquis puram fidem habet in Deo omnipotente. C. C.* So huie ſo mi forlognit, *quiſquis me negat. C. C.* So hwaz ſo, *quiſquis. Goth.* SA ΘASNH SAEI: Gihuie, *quiſque.* Mid them ſcal ſimbla gihuie himilrice gihalon, *quibuſcum quiſque regnum cæleſte aſſequuturus eſt. C. C.*

XXIX. Sequuntur reſidua pronomina, quorum alia itidem ſubſtantiva ſunt, alia adjectiva. Subſtantiva ſunt Jeman, *aliquis*; Nieman, *nemo.* † Wiht, whet, jeweht, jeht, jet, *quid, aliquid,*

---

* Vel hord. † Nota tamen, quod wihti, wihta, wita, ſignificat *perſonam*: ut endi gangat im Diuball fert uuretha uuihti, *tum illum adit diabolus iracundus ille. C. C.* Than farlediat ina lethia uuihti, *tum ſeducit illum abominabilis perſona.* viz. *diabolus. C. C.* Uſes cnuoſles uuita, *noſtræ ſtirpis homo. C. C.* Vuold is latan coſton craftiga uuihti ſelbon Satanaſe. *Satanas ipſe potens illa perſona à ſuâ tentatione deſtitit. C. C. Saxonicum,* ÿfelpiht, *cacodæmon.*

res,

res. Niewiht, nieweht, nieht, niet, *nihil.* Quorum illa declinantur, ut man, *homo*, hæc ut nomina ſecundæ declinationis. Exempla. Thaz her niet tholan ne wela thaz mich jeman irre, *ut non permiſerit aliquem me ſeducere.* w. Wanda an hin nieman ne vindet jeweht unrechtes, *nam in illis nemo poſſit invenire quid injuſti.* w. Ni ſcal nieman hioht the it habit bihullean, *nemo debet abſcondere lumen, quod in ſe habet.* C. C. Endi ni latat thes melmes uuiht folgon an juuuon foton, *& ne permittite cœni aliquid adhærere pedibus veſtris.* C. C. Was ju joh wihtes wan? *num quid defuit vobis?* Tat. Wanda an hin nieman ne vindet jeweht unrechtes, jeweht ſcandliches, jeweht booſliches. w. Thu ſcameſt thich that thu jet skandlikes duoſt. w. Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo ſelvemo. w. Thaz mich niewehtes ne luſtet ne ware ſinero anſiune, *ut nihil mihi cupiendum præter faciem ejus.* w. Mich ne luſtet niewehtes, *niſi tantum diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* w. Samo ther wole geſeden moſt nieht unreines ni tholet under himo beliuan, *ut muſtum bene coctum nihil impuri patitur in ſe manere.* w. Thaz thu ni nieht anderes meynas, *quod nihil aliud intendis.* w.

XXX. Pronomina adjectiva ſunt, quæ more adjectivorum declinantur: ut, huilc, huilic, vuielih, wether, hueder, *qui, quis, quiſnam*; huether, *uter*; newether, *neuter*; ſum, ſumelich, *quidam, aliquis*; other, oder, *alter, alius*; ander, *alius*; eynig, enig, *ullus, aliquis.* Egelich, jegelich, *quiſque, unuſquiſque*; einjegelich, *unuſquiſque*; gewelich, gihuilic, *quilibet*; chein, *aliquis*; negheyn, nigen, nechein, nehein, *nullus*; welich, welic, uuelih, *qualis, quis*; ſulech, ſulich, *talis*; all, *omnis*; ſum, ſumer, *quidam, aliquis*; beythe, beide, bethiu, *ambo*; & omnia numeralia, quæ ſuo loco ponenda ſunt.

Exempla quædam ordine poſita.

Huilc, huilic, vuielih. That folc vuundroda endi ſuma mid vuordun ſprakun huilic that ſo mahtigro manno vuari, thar im ſo thie vuind endi thie vuag wordu hordin, *populus miratus eſt, & aliqui loquentes dixerunt, quis omnipotens hic eſt, cujus verbo ventus & fluctus auſcultant.* C. C. Endi fragodon ſan firiuuithico regini blindon huilik that rikiman under them folcſcipe furiſta vuari, *& interrogaverunt ſtatim inclyti cœci, quis princeps inter populum ibi eſſet.* C. C. Vuip obe thu vuiſſis vuielih Gotes gift is, *mulier, ſi ſcires quodnam donum Dei eſt.* Fragm. diſp.

Ad huilc referendum eſt ſo huilc ſo, *quiſquis, quicunque, quotquot.* ut, ſo duot liudeo ſo huilc ſo thes herren vuili huld gethienon, *ſic facit ex hominibus quiſquis domino velit gratus* (vel *fideliter*) *ſervire.* C. C. Endi forth giuuet an ſo huilicon thero lando ſo im than hioboſt uuas, *& in terram quamcunque profectus eſt, prout illi maximè lubebat.* C. C. So uueliche ſo inan intphiengun, *quotquot receperunt eum.* Tatian.

Ad Huilic etiam reducendum eſt gihuilik, *quilibet*: ut, ſo deda Drohtines ſun dago gihuilikes guod vuerc, *ſic quolibet die bona opera fecit Dei filius.* C. C. Vide infra in gewelich & welich.

Wether, newether, uueder, niuueder. Thuo bigan thie heritogo, thie heri Iudeono that folc fragnan thar ſia im foraſtuodun, huederon ſia thero tueio tuomian uueldin, ferahes biddian? *tum præſes Dominuſque Judæorum populum coram ſe adſtantem rogavit utrum duorum, petendo ejus vitam, eripere vellent?* C. C. Mit newetheremo mugad ir hiro gederan, *neutro poſſitis illi nocere.* w. Nu werthet her thes wola innena thaz ich thurgh hiro newether ne ſlafto *à virtutum conſtantiâ, Nunc benè percipit, quod neutrius horum gratiâ à virtutum conſtantiâ flacceſcam.* w.

Huc ſpectant Giuuedar, iogiuuedar: Latet iogiuuedar uuahſan, *ſinite utraque creſcere.* Tatian. Sum, ſumelich. Sume ſtund is *tempus actionis*, ſume ſtund *tempus contemplationis.* w. Adro an * uhtan, ſum quam thar thar oc an † undorn tuo, ſum quam thar an middian dag te them vuerke, ſum quam thar te ‡ nonu, thuo vuas thiu niguda tid ſumar langes dages; ſum thar oc ſithor quam an thia ** elliftun tid. thuo gang thar aband tuo ſunna te ſedle, *alii valde manè, alii hora tertiâ, alii vero meridie venerunt ad operandum; quidam autem NONA, quum nona hora eßet longioris in æſtate diei, venerunt; alii autem venerunt undecimâ horâ, quum ad occaſum ſolis veſpertinum tempus vergeret.* Endi ſuma mid vuordun ſprakun, *& aliqui loquentes dixerunt.* C. C. Sum ſagit, that thu Elias ſis, *quidam dicit te Eliam eſſe.* C. C. Sum ſo ſalig vuarth manno, *quidam hominum tam felices erant.* C. C. Sumon vuarun eft ſo letha lera Criſtes vualdandes vuord, *Doctrina Chriſtiana, & Dei verbum quibuſdam adeo abominabilis fuit.* C. C. Tho waron ſumeliche *proceres.* thie ther beythe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter obſervare.* w. Hiro ſumeliche *inſignes* waron. w. Hauon ich fundan ſumeliche, *inveni aliquos.* w. Ingengit zi ſumemo, *intrat ad quendam.* Tatian.

Other, oder, odar, oder, *alius, alter.* Endi ſuokeat ju burg odar, *& quærite vobis urbem aliam.* C. C. Thie thuru is hand megin habda biloſda erl oderna, *qui per manum ſuam potentem liberaverat virum alterum.* C. C. Ni im ni thorfta im thuo after thiu odaru vuordu

---

* *Goth.* ᚢᚺᛏᚹᛟ. *Anglo-Sax.* uht tid, uhten tid, uhtu tid, *diluculo, valde mane. Runico* Lexico ᛟᚾᚾᛟ, otta, eſt *vigilia matutina.* † Hora diei tertia, quæ nobis nona antemeridiana eſt. ‡ *Non.* eſt noſtra tertia pomeridiana. ** Noſtra quinta pomeridiana.

furthor gibiodan, *non illi poſthac opus fuit, ut iis amplius aliis (vel ſecundis) verbis præciperet. C. C.* kieſan im oðerna niudſamana naman, *eligant illi alium nomen gratum. C. C.* Duo allaro manno gihuilic odron manne ſo hie vuillie thaz im firio barn Guodes angegin duon, *quilibet homo alteri faciat quicquid vult boni ut viciſſim illi faciant homines. C. C.* So huaz ſo thu oðron giduos, *quicquid aliis facias. C. C.* Thuo bigan thero erlo gihuilic te oðremo ſcauuon, *tum virorum quilibet cæpit alter alterum aſpicere. C. C.*

Ander. Thiu apheldera ſconer is, than ander waldholz, *malus pulchrior eſt alio ligno.* w. Thaz thu nieht anderes thar mide ne meynas newara mina minna, *ut tu nihil aliud ius intendas præter mei amorem.* w. Inti Iudam andaremo namen Scarioth, *& Judam Scarioth alio nomine.* Tat. xx, 6. Far mit imo andere zuene, *vade cum illo alia duo.* Tat. xxx, 15. Odo her einan hazzer inti anderan minnot, *aut unum odio habebit, & alterum diliget.* Tat. xxxvii. 1. Ziu ſorget ir thanne thes andres, *quid de cæteris ſolliciti eſtis?* Tat. xxxviii, 3. Vnder anderen liuden, *inter alios homines.* w. Vnder anderemo waldholza, *inter alia ligna ſylveſtria.* w. Her is Godes ſun *per naturam*, andere *electi ſunt filii Domini per gratiam.* w. Tho wold ich jethogh minen *ſponſum* bekennan *per doctrinam Platonis*, and andero wereld wiiſan. w. So giuet her mich *in præſenti intellectum ſacrarum ſcripturarum* ande andera ſina *dona.* w. Mit bede, mit *Eleemoſyna*, & mit anderen woledadan. w. Ich geſcapho thaz thie keyſere, ande thie cuninga, ande andero wereldfureſtan, thaz ſie *adorabunt veſtigia pedum tuorum.* w. *Ego faciam ut imperatores & Reges, & alii mundani principes adorabunt veſtigia.* &c. Nu ſint andere *Eccleſiæ.* w. *Apoſtoli* ſazton me ze meyſtrinnan andero *Eccleſiarum. Apoſtoli præfecerunt me magiſtram aliis Eccleſiis.* w. Andera heyligon ne mugan himo geliic ſiin, *alii ſancti non ſunt illi comparandi.* w. Her is geſceythan van anderen heyligon, *differt ab aliis ſanctis.* w.

* Eynig, einig, enig, eynegh. Wanda alſo thaz Guold diurer is than eynegh ander geſmithe, *nam quemadmodum aurum pretioſius eſt ullo alio metallo.* w. Thurgh eynega hiro woledada, *causâ ullorum ſuorum bonorum operum.* w. So war ſo ir eynega juwera gelucha vindet, *ubicunque vos ullam ſodalium veſtrarum inveneritis.* w. Et alibi; So war ſo ir einege juwera gelichon vindet. Mid eynegamo wereldlichon *ſtrepitu.* w. Sin eineghe thie ther er thes waran *clari ingenio? Sunt ne ulli, qui antehac fuerunt clari ingenio?* w. Sin auor eineghe andere thie ther niet ne ſin *profundæ ſapientiæ, Sunt ne vero ulli alii, qui non ſunt profundæ ſapientiæ?* Notandum autem hic eſt vocabulum elcor eleganter cum hoc pronomine poni in oratione: ut, quaz thaz ſiu thar geba brahti merun mikilu, than elcor enig mannes ſuno, *dixit, quod illa multo majora dona dediſſet, quam ullus alius hominis filius, C. C.* Quathun thaz im vualdend God ſelf alomahtig forgeban habdi merun mahti than Elcor enigon mannes ſunie, *dixerunt Deum ipſum omnipotentem illi majorem potentiam dediſſe, quam ulli alii hominis filio. C. C.* Vocabulum iergen vel huergin, ſuaviter in oratione conjungitur cum hoc pronomine: ut, ir ni mag ju te enigaro frumu huerigin vuerðan, *hoc vobis non ullo commodo eſſe poteſt. C. C.* Gi ni thurbun an enegan ſorgan uueſan, an hugie huergin, *Non cauſa vobis eſt ullius doloris, aut ſollicitudinis. C. C* Thie ni habda enigon gimacon huergin err nec after, *qui non habuit ullam æqualem antea, nec poſtea habiturus eſt. C. C.* Huergin autem videtur derivandum à *Gothico* ⊙ΛRGΛ, quod legitur compoſitum cum ΛINS; ut, ΛINSΛRGΛNEh ïZE hΛNΔNS ΛNΛΛΛrΛNΔΛNS, *ſingulis illorum manus imponens.* Luc. iv, 10. ΛINSΛRGΛNNE ïZE, *ſingulis illorum.* Luc. iv, 40. ΛINSΛRGΛNR, *ſingulos, unumquemque.* Luc. xvi. 5. Quatenus autem conjecturâ aſſequi licet, ſuſpicor vocem huergin vel eſſe pronomen indeclinabile *quicunque, quæcunque, quodcunque* ſignificans, vel adverbium, quod *ubicunque* vel *uſquequaque* ſignificat.

Egelich, jegelic. Waz hiro aller egelich van himo kunde geſagan, *quid ſinguli poßent de illo dicere.* w. Her allero jegelich hauet ſin ſuerd an hando, *horum omnium unuſquiſque gladium ſuum habet in manu.* w.

Ein jegelich. Ande thaz leith ich thurgh einen jegelichan thinero *doctorum*, ande thurgh einen jegelichan *fidelium auditorum. Et hoc paſſus ſum propter unumquemque*, &c. w.

Gewelich, giuuelih, gihuilic. Sunder iro gewelich hauet ſine herdniſſe, *ſed eorum quilibet ſuum habet gregem.* w. Alibi; Sunder iro allero gewelich hauet ſine herdniſſe. w. Hie vuiſſa hugiſcefti manno gihuilices, *novit cogitationes cujuſlibet hominum. C. C.* Jogiuuelih, *omnis*: Jogiwelih uuort, *omne verbum.* Tat. iii, 9. Bithiu uuam iogiuuelih gommon barn, *quia quævis maſcula proles.* Tat. vii. 2.

Chein. Other chein *martyrium*, other chein *perfecta juſtitia.* w. Thaz ir thes ne irret mit cheinemo wereldlichon *ſtrepitu, Ne ab hoc hanc vagari faciatis aliquo mundano ſtrepitu.* w. Thie ther ne havent cheine *maculam gravioris peccati*, noh ne cheine *rugam callidæ duplicitatis.* w. Chein autem, me judice, factum eſt à ge-ein, vel ge-eyn, liqueſcente g in ch, & extrito e.

---

* Et apud *Tatianum.* eining, heining: ni habetos giuuald uuidar min eininga, *non haberes poteſtatem adverſus me ullam.* Tat. cxcvii, 9. Ih ni fundi in imo ni heininga ſahha, *ego in eo non invenio cauſam ullam*, ibid. 5. Unz niſt erloubit zi ſlahanne einingan, *nobis non licet interficere quenquam.* cxciv, 3. Inti ni antlingita imo zi neheinigemo uuorte, *& non reſpondit ei ad ullum verbum.* Tatianus, cxcviii, 5.

Negheyne,

Negheyn, nigen, nechein, nehein, negan. Ne willon ich negheyn arbeyd thurgh ſinen willan ſcuwan, *nullum operam illius gratia evitabo.* w. Negheyn meila ne is an thir, *nulla macula in Te eſt.* w. Ande hiro neheyn ne is unbarigh, *& illarum nulla ſterilis eſt.* w. Ande ſie negheyn gethinga ne hauan an him ſeluon, *& nullam ſpem in ſeipſis reponunt.* w. Wanda nehein *virtus* ne douch *ſine charitate, Nam nulla virtus valet ſine charitate.* w. Wanda thiu *corda credentium* necheinen *fructum* bringan ni mugan *ſine gratiâ ſpiritûs ſancti.* w. Wanda mit ſinemo bluode *facta eſt purgatio peccatorum,* thie ther ni moghta werthan mit neheynemo *ſanguine ſacrificiorum.* w. Endi filo ſagda vuararo vuordo, ſo niſt an theſaro vuerold enig an theſaro manno ſo ſpahi liudeo barno nigen, *& multa vera verba dixit* (populus;) *non eſt aliquis in hoc mundo, inter homines hoſce tam ſapiens, mortalium nemo. C. C.* Vuas im thar mid is jungron ſo ina thar Iudeono negen ni vuiſſa te uuaren, *erat ibi cum ſuis diſcipulis, ſed Judæorum nemo cognovit illum. C. C.* Nis thas tueho enig gumuno nigenon, *non eſt hoc dubium ulli hominum. C. C.* Thuo te thes vuateres ſtaðe ſamnodun thia geſithos Chriſtes the hie im habda ſelbo gicorana thuru iro treua guoda, ne vuas im tuehono nigen, *tum diſcipuli Chriſti congregati erant ad littus maris, quos ipſe ſibi elegiſſet propter eorum fidem firmam, nullum enim iis erat dubium. C. C.*

Welich, uuelih, uuilig, uuelig, ut huilc, huilich, *quis, qualis.* Nu vernim *ô ſponſa* weliche hals zirethe ich, ande mine *doctores* thir willon machon, *jam intellige ô ſponſa, qualia monilia ego & mei doctores tibi fecerimus.* w. Ther uuas thuruh giſtriti uuelihaz gibuntan, *qui erat propter ſeditionem quandam vinctus.* Tatian. Welich is thar thin Drut, *quis* vel *qualis eſt dilectus tuus?* w. Nu ſaga uns welich her ſi, *nunc dic nobis quis* vel *qualis ſit.* w. Uuelih uuari thas uuolaqueti, *qualis eßet ſalutatio.* Tatian. A uuelih vel uuilig, fit giuuelig, giuuelih; & deinde iogeuuilih, *unuſquiſque, quilibet, omnis.* Inti forun alle thaz bijahin thionoſt iogeuuelig in ſinero burgi, *& ibant omnes, ut profiterentur obſequium, unuſquiſque in ſuam civitatem.* Tat. v. 11. Iogiuuelih tal uuerde gifullit, inti iogiuuelih berg inti nollo uuerde giodmuotigot, *omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur.* Tat. XIII. 3.

Sulech, ſulik. Ich giuo thich ſuleche *doctores,* thie ther hauent *ſenſum ſapientiæ.* w. So ich in ſulichemo bedde geligon. w. Ne ſulik barn, ne ſulik bocon, *non talis infans, non tale ſignum. C. C.*

All. Alles guates wunna, *omnis boni oblectamentum.* Otfr. All thit helitho folc, *omnis hic nobilis populus. C. C.* Thie bluomen skeynent in allen themo ſande, *flores apparent per omnem terram.* w. Wanda thu alla thine werch *feſtinas munire cum exemplis.* w. So luchent mir allo thino word, ande allo thino werch, *ſic mihi placent omnia tua verba & opera.* w. Sus ſint thiu thing ellu, ſo ih thir hiar nu zellu, *ſic omnia ſunt, prout ego tibi dico. Otfr.* apud *Lamb.* Thie andere alle, *omnes alii.* ibid. Allen Gotes theganon, *omnibus Chriſti ſervis.* ibid. Sculd bilaz uns allen, *dimitte nobis omnibus debita.* ibid. Corn ſenafes iſt minniſta allero uuurzo, *granum ſinapis eſt minimum omnium olerum.* Tat. LXXIII. 2. Ande ſcalt allero thinero vuordo, ande allero thinero vuercho *intentionem* an mich keran, *& omnium verborum & operum tuorum intentionem in me vertes.* w. Kunde min *evangelium* allen then thu mugeſt, *prædica evangelium meum omnibus, quibus poſſis.* w. In allemo liute, *in univerſo populo.* w. Allaz in houf werfan, *omnia in acervum conjicere.* Otfr. Saliga mih quedent alliu cunniu, *beatam me dicent omnes generationes.* Tat. Allero minero ſuntono, *omnium meorum peccatorum.* F. v. c. Thu Drohtin eino es aller beſt, *Tu Domine omnium es optimus.* Otfr. Hic autem notandum eſt * All in compoſitione perfectionem & gradum ſuperlativum denotare: ut Alahuit, *maxime albus*; Alomahtig, *omnipotens*: ſo ſtodun im tegegnes thar engilos tuena an alahuiton vuanamon giuuadion, *adverſus eum ſteterunt duo angeli in candidiſſimis ſplendidis veſtimentis. C. C.* Ili thu nu ofstlico endi them erlon cuthdi bruothron minon, that ik uſer bethero fader alauualdan juuuan, endi minan ſuothfaſtan God ſuokian vuilliu, *propera nunc cito, & viris illis egregiis fratribus meis dic, me petiturum utriuſque noſtri patrem, veſtrum & meum, veracem Deum. C. C.* Thie thes meſter vuas adal ordfrumo alomahtig, *qui hujus magiſter erat eximius, ſine principio omnipotens. C. C.* Sum, ſumer, *quidam, aliquis.* Vuas in tagun Herodes thes cyninges Iudeono ſumer biſcofi, *fuit in diebus Herodis regis Judææ, quidam ſacerdos.* Tat. II, 1.

Beide, beidu, beithe, peidi, bethia, bethiu, bithiu, *ambo, ambæ, ambo.* G. Beidero, beithero, ere, er, bethero, bithero. D. Beiden, beithen, bithion, bethion, *&c.* Thuo ſalig barn Godes hiet that ſia giengin, bethia kin jungaman, *tum beatus Dei filius juſſit, ut ambo cognati juvenes accederent. C. C.* Uuanda ſie peidi ſundige ſint, *quoniam ambo peccatores ſunt. Otfr.* apud *Lamb.* Siu uuarun rehtiu beidu fora Gote, *erant juſti ambo apud deum.* Tatian. II. 2. Mit bithion handon, *cum ambabus manibus. C. C.* Bithion them bruodron, *ambobus fratribus. C. C.* Iri beidere vorderin, *amborum proavi.* S. An.

Jergen vel huergin, quod cum pronomine particulari eynig, ſuaviter in oratione conjungi ſupra diximus, jungitur etiam eleganter cum aliis pronominibus: ut, Saghet ir jergen minen wine? *num dilectum meum veſtri quis videt?* So thuo aband quam ſo vuarth thar all giſamnod ſeokara manno, haltaro endi habaro ſo huat ſo thar huergin vuas, *veſpere congregati erant omnes*

---

* Vide Grammaticæ noſtræ *Anglo-Saxonicæ* caput v. regul. 29.

ægroti, claudi, & ſurdi, quotquot ibi fuerunt. C. C. Thes lithes is nī vuas forlebit vuiht huergin an them huſe, *nihil ſiceræ permiſſum eſt* vel *erat in domo ejus.* Than faran vui thar alla tuo halan it mid uſſan handon, endi that hren corni leſan te ſamne, endi it an minon ſeli duoian, that it huergin ni mugi vuiht auuardian, *tum ivimus omnes ad id trahendum noſtris manibus, & ad colligendum purum frumentum, & illud reponendum in horreo meo, ne nonnihil corrumperetur. C. C.* Uſurpatur etiam huergin abſolutè: ut, than ni habes thu fritho huergin mundburd mid mannon, *tunc non habiturus es pacem ullam, vel protectionem inter homines. C. C.* Than niſt fritho huergon, *tunc non erit pax ulla. C. C.* Than lag thar an bendion en ruob regin ſcatho thia uuas mari megin thioſ, ni was thar is gimaco huergin, *tum ibi jacuit in vinculis latro, princeps ſicarius, qui fur celebris & potens erat, cujus non erat aliquis æqualis. C. C.*

Hiſce addas ſama, *idem,* quod in compoſitione occurrit, ut in thazſama, izſama, ſelbſama. *C. C.*

CAPUT SEXTUM.

De numeralibus

PROXIME ſequuntur nomina numeralia, quæ etiam inter pronomina annumeranda ſunt.

N. Eyn, ein, en, enn, *unus.*	N. Ein, eine, en, ene, *una.*	N. Ein, en, enn, einaz, *unum.*
G. Eines, enes.	G. Einero, enero, ere, er.	G. Eines, enes.
D. Einemo, enemo, enon, an, en.	D. Einero, enero, enaro, ere, er.	D. Einemo, enemo, enon, an, en.
A. Einen, an, enen, * enna.	A. Eine, ene, a, o.	A. Ein, enn, einaz.
A. Einemo, enemo, enon, an, en.	A. Einero, enaro, enero, ere, er.	A. Einemo, enemo, enon, an, en,

Exempla.

En giuuitig man, *vir ſolers. C. C.* En uuis cuning, *rex ſapiens. C. C.* Ein fon then zuein thie thar gihortun thiu uuorte, *unus è duobus, qui audierunt hæc verba.* Tat. XVI, 3. Uuanta thu ni maht ein har thes fahſes uuizaz gituon odo ſuarz, *quia non potes unum capillum cæſariei album facere aut nigrum.* Odo her einan hazzet, *aut unum odio habebit.* Tat. Man zuogiouhhon zi ſinero giuuahſti eina elina, *poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum.* Tatian. So ein fon theſon, *ſicut unum ex iſtis.* Tat. An is enes craft, *in ſui ſolius poteſtate. C. C.* An enaro copſtedi, *in telonio. C. C.* Thuo fundan ſia enna thar fruodon man ſittean bi them ſeuue, *tum invenerunt ibi ſedentem juxta mare virum ſapientem. C. C.* An ena vuoſtinnea giuuet Godes ſuno, *Seceſſit in quendam locum diſertum Dei filius. C. C.* Quat that man bedon ſcoldi te them alomahtigon Gode, endi enon thionon, *dixit debere homines Deum omnipotentem precari, eique ſoli ſervire. C. C.* An enon dage, *certo quodam die. C. C.* Ac ſia hietun thar ledian forth enn vuib, *ſed juſſerunt extra ducere quandam mulierem. C. C.* Thuo quam thar oc en vuib, *tum venit quædam mulier. C. C.* Ab ein, en, venit einigh, enig, *unus, unicus,* & eina, eino, *ſolus*: Criſt ſuno drohtines enig barn Godes, *Criſtus filius domini, unicus infans Dei. C. C.* Einigh is thiu min duuua, *una eſt columba mea.* w. Einigh is ſiu hiro muoder, *unica eſt matris ſuæ.* w. Siu is ouch einega hiro muoder thero *cæleſtis Hieruſalem.* w. Noba eino Got, *niſi ſolus Deus.* Tat. LIV. 5.

The vel ther forma, *primus.* Gihugdin that im that helage barn an thena formon ſith filo mid vuordon tocohtes gitalda, *putabant ſanctum filium pro primâ vice multa præclara dixiſſe. C. C.*

Ther furiſta *primus.* Fragodon huilik thar riki man under them folcſcipe furiſta vuari, *ſciſcitati ſunt, quis potens inter populum, & princeps ibi eſſet.*

II. Nom. Zuene, na, tue, tuei, zuei, *duo.*	Nom. Zuo, a, *duæ.*	Nom. Zuey, tuuei, tue, *duo.*
Gen. Tuuei, zuui, zueio, tueio, *duorum.*	Gen.	Gen.
Dat. Zuein, tuem, *duobus.*	Dat. Zuein, tuem, *duabus.*	Dat. Zuein, tuem, *duobus.*
Acc. Zuene, na, tue, tuei, zuei, zuui, *duos.*	Acc. Zuo, a, *duas.*	Acc. Zuey, tue, *duo.*
Abl. Zuein, tuem, *duobus.*	Abl. Zuein, tuem, *duabus.*	Abl. Zuein, tuem, *duobus.*

---

* *Pro* enena, *ut* ſaligna *pro* ſaligena. omiſſâ duntaxat literâ n ob brevitatem ſuam.

Exempla.

Exempla.

Zuene thine ſpune ſint ſamo zuey zuinele kizze thero reion, *uberæ tua ſunt ſicut duo gemelli hœdi caprarum.* w. Thuo quamun forth vuarloſa man tuena, *tum proceſſerunt duo falſi teſtes. C. C.* Thar ſatun tuena man bi vuege, blinda vuarun ſia bethia, *tum ſederunt in vid duo homines, ambo erant cœci. C. C.* Tuuei jarigen inti innan thes, *à bimatu & infra.* Tat. x, 2. Tua naht endi dagas, *duæ noctes & dies.* Hie bethia vuarun im giſueſter tua, *erant ambæ illi ſorores duæ. C. C.* Ina antleddun thanan drohtines engilos, endi is dohter tua, *angeli domini conduxerunt illum illinc, & illius filias duas. C. C.* Huederon thero tueio tuomian uueldin, *utrum duorum eripere vellent. C. C.* Mid iru folmon tuem, *cum illius duabus palmis, C. C.* So manag barn umbi Bethleem ſo filo ſo thar giboran uurdi an tuem jaro, *tot infantes circa Bethleem, quot ibi nati erant in duobus annis. C. C.* That menit huo ſia mahtig God an then ginne thuru is enes craft ſinhiuuun tue giuuarahta, *hoc monet, quomodo ipſos Deus omnipotens per ſuam ſolius potentiam conjuges duos fecit. C. C.* Zua gimachun turtilutubun, *par turturum.* Tatian. VII. 3. Edo zuei tubielin, *vel duos pullos columbarum.* ibid. Arſluog alle zuui jarigen, *occidit omnes à bimatu.* Tat. x. 1. Ther thie habet zua tunichun, *qui habet duas tunicas.* Tat. XIII, 16. Ein for then zuein, *unus è duobus illis.* Tat. XVI, 3. Gilah zuene bruoder, *vidit duos fratres.* Tat. XIX, 1. Nioman ni mag zuein herro thionon, *nemo poteſt duobus dominis ſervire.* Tatian. XXXVII. 1.

A zuene, fit zuinel *geminus, gemellus.* & zuer *binus.* Samo thaz cortes thero ſcorenon ſcaphon, thie ther uphgeent vone waſcha alla mith zuinelero zuchte, *ſicut grex tonſarum ovium, quæ aſcenderunt de lavacro, omnes cum gemellis fætibus.* w. Zuene thine ſpune ſint ſamo zuey zuinele kizze thero reion, *ubera tua ſunt ſicut duo gemelli hœdi caprarum.* w. Santa ſie zuero furi ſin annuzzi, *miſit illos binos ante faciem ſuam.* Tat. LXXVII. 1.

Ther odar, *ſecundus.* Guod iſt that man thi hier giuuirkie en hus, endi Moyeſe odar, endi Eliaſe thridda, *expedit, ut tibi ædificetur una domus, Moſi altera, & Eliæ tertia. C. C.* Ther ander, *ſecundus.*

III. Nom. Thrie, thri, thriro, iri, *tres, tria.*	Acc. Thrie, a, u, thri, tri, thriro.
Gen.	Voc.
Dat. Thrin, thrim.	Abl. Thrim, thrin.

Exempla.

Hiet that thar ti bedu forin thria man fan thuro theodo, *juſſit, ut tres homines à patriâ proficiſcerentur ad adorandum.* C. C. Umbi thria naht, *circiter tres noctes.* C. C. Hiet thuo thria mid im thegnos gangan, *juſſit tres diſcipulos ſecum ire.* C. C. Uuonata Maria mit ſiu thri manoda, *manſit Maria cum illa* [apud illam] *tres menſes.* Tat. IV, 9. Tri in zuei, in zuei in tri, *tres in duos, & duo in tres.* Tat. XLIV, 23. Zuei mez odo thriu, *metretas binas vel ternas.* XLV, 4. Thri taga inti thriro naht, *tres dies, & tres noctes.* LVII, 3. After thrin tagon, *poſt triduum.* Tat. XII, 4. An then thrin dugathen *fide, ſpe, charitate.* w, Thuo uppan thena berg giuuet ſundar mid them geſithon ſalig barn Godes mid them thegnon thrim, *tum aſcendit montem privatim cum diſcipulis beatus filius dei, cum tribus dilectis.* C. C. Uuard tho after thrin tagon, *& factum eſt poſt triduum.* Tatian.

Ther thridda, thritta, thrita, thritto, *tertius.* Endi Eliaſe thridda. Vide ſupra. An them thriddeon dage, *tertio die.* C. C. An thriddien dage. ib. On thritten tage, *in die tertio.* Tat. XIV. 1. Unzan thin thritan tag, *in diem tertium.* Tat. CCXV, 3. Thritto dag iſt hiutu, *tertia dies eſt hodie.* Tat. CCXXV, 3.

IV. Fiuuar, fiari, fiori, fioru, fyower, *quatuor.* Fiuuar naht endi dagos, *quatuor dies & noctes.* C. C. Thuo uuas ſiu vuidua after thiu fiuuar endi ahtoda uuintro, *poſthac vidua manſit octoginta & quatuor annos.* Neuan that ſia fiori te thio thuru craft Godas gecorana uurdun, *niſi quod hi quatuor ad hoc per potentiam divinam electi fuerint.* C. C. Than vuarun fiori gicorana te thiu that ſie than *evangelium* enan ſceldan an buok ſcriban. C. C. Thuo giuuet im thie vualdandes ſuno mid thiem fiuuarun, *tum Dei filius diſceſſit, cum iis quatuor.* C. C. Unzan fioru, inti ahtuzug jaro, *uſque ad annos octaginta quatuor.* Tat. VII, 9. Diſſe fyower beeden weren in eenre taefla, *hæc quatuor mandata erant in una tabula.* Ep. decal.

Fiorda, *quartus.* Thia fiorda tid, *quarta hora.* C. C.

V. Fif, fiui, finfe, fimf, fineui, *quinque.* Thuo ſprac Andreas, ſagda that ſia an iro giſithie than mer garoes ni habdin nouan gerſtin bruod fiui endi fiſcos tuena, *tum reſpondit Andreas, & dixit quod non haberent in ſuo comitatu plus in promptu, quam quinque panes hordeaceos, & duos piſces.* C. C. Hie and thar uuas ano vuib endi kind, vueros atſamna fif thuſendig, *nam ibi ſimul erant mulierum, puſillorum, & hominum quinque millia.* C. C. Du hebitos her finfe, *quinque enim habuiſti* [*viros.*] fragm. diſp. Inti tamgihta ſih fimf manoda, *& occultabat ſe menſibus quinque.* Tat. II, 11. Fon hinane ſint fineui ziteilte in einemo huſe, *erunt ex hoc quinque in domo unâ diviſi.* Tat. XLIV, 23.

Ther fifta, *quintus.* Thuo giuuet im thie vualdandes ſuno mid thiem fiuuarum forth, endi

im thuo ena fiftan gicos, *tum diſceſſit Dei filius cum hiſce quatuor, & quintum ſibi elegit. C. C.* Thar finfta: ut, In themo finfta-zehenten jare, *anno quinto decimo.* Tat. XIII. 1.

VI. Sehs, ſehſi, *ſex.* Stodun thar ſten-fatu ſehſi, *ibi erant hydriæ lapideæ ſex. C. C.* Giuuet im thuo that barn Godes innan Bethaniu ſehs nahton, er than thiu ſamnanga vuerthan ſcoldi, *tum profectus eſt Dei filius in Bethaniam ſex dies* (noctes) *antequam ſenatus conveniret. C. C.*

Ther ſehſta, *ſextus.* Ther ſehſto manod, *menſis ſextus.* Tat. III. 8. Fon thero ſehſtun ziti, *à ſexta horâ.* Tat. CCVII. Samoſo ſehſta zit, *quaſi hora ſexta,* Tat. CXCLVIII, 3.

VII. Sibun, ſibun, ſebun, ſebun, ſibin, *ſeptem*: Thuo fragoda Petrus allaro thegno beſt thiodon ſinan, huo oft ſcal ik them mannon thia vuid mi habbeat leth uuerc giduan liebo drohtin, ſcal ik im ſebun ſithon iro ſundea latan vurethero uuerco, er ik is eniga vuraca frummea lethes te lone? Thuo ſprak eft thie landes uuard angegin thie Godes ſuno guodo thegne, ne ſeggiu ik thi fan ſibunin, ſo thu ſelbo ſprikis, mahlis mid thinu muthu, ik duon thi mera thar tuo ſibun ſithon ſibontig. ſo ſcalt thu ſundea gihuem lethes alatan, *tum Petrus thanorum princeps regem ſuum rogavit inquiens, chariſſime Domine, quoties illi, qui mihi malum fecit, quoties, inquam, illius peccata & injurias dimiſero, ante quam mutuò vindicem ejus injurias? Tum reſpondit optimus Dei filius, terræ cuſtos, bone thane, non dico tibi ſepties, ſicut tu dicis, & loqueris tuo ore, ſed ego amplius addo ſeptuagies ſepties, ſic cuique peccata & injurias remittes. C. C.* Siben bete churchi ſin diſe, *hæ ſunt ſeptem petitiones eccleſiæ. Otfr.* apud *Lamb.* Inti nimit ſibun geiſte andere, *& aſſumit ſeptem alios ſpiritus.* Tat. LVII. 8. Ih bin eind thero ſibino thero Gotes drut-botono, *ego ſum unus ſeptem Dei dilectorum nuntiorum.* Otf.

Ther ſibuntha, *ſeptimus,* vel ſibunta: zi thero ſibuntin ziti, *horâ ſeptimâ.* Tat. LV, 7.

VIII. Ahto, ahtho, *octo.* So habda thuo vualdand Criſt for them erlon thar ahto gitalda ſalda, giſagda mid them ſcal ſimbla gihuie himil-rice gihalon, ef hie it hebbean vuili, *ſic dominus Chriſtus coram auditoribus numeravit, & pronuntiavit octo beatitudines, quibuſcum quiſque regnum cœleſte aſſequuturus eſt, ſi ejus fruendi animus illi foret. C. C.* After thiu tho argangena uuarun ahtho tago, *& poſtquam conſummati ſunt dies octo.* Tat. VII. 1.

Ahtoda, ahtoda, *octavus.* An them ahtoden dage, *in octavo die. C. C.* In themo ahtoda tage. Tatian. IV. 11.

IX. Niguni, *novem.* Thuo habda thero gumuno thar thie neriendo Criſt niguni gitalda treuhafta man, *quum hominum redemptor Chriſtus novem numeraßet fideles. C. C.*

Nigunda, niguda, niunta, *nonus.* An thia nigunda tid an thena vuingardon vuirkean quamun, *venerunt ad operandum in vineâ, horâ nonâ. C. C.* Sum quam thar te nonu, thuo vuas thui niguda tid. *C. C.* Inti umbi thie niuntun zit, *& circa horam nonam.* Tatian. CCVIII, 2.

X. Zehen, tyaen, tehan, *decem.* So huie ſo thar an theſaro uuaroldi giduot that hie thuru mina minnea mago giſidli liob forlatit, thes ſcal hie her lon niman tehan ſithon tehanfold, ef hie it mid treuon duot, *quiſquis ita aget in hoc ſæculo, ut mei gratiâ ſanguine propinquos, & habitaculum lubens dimiſerit, decuplam ille remunerationem decies recipiet. C. C.* Dit ſint dae tyaen wird, *hæc ſunt decem verba.* Ep. decal.

Zehenta, *decimus*: In themo finfta-zehenten jare, *anno quinto decimo.* Tat. XIII. 1. Tho uuas thir zehenta zit thes tages, *hora autem diei erat decima.* Tat. XVI, 2.

XI. Ellifu, *undecim.* Einliui, einlif, *undecim?* Sagetun theſiu alliu then einliuin uuofenten, *nunciaverunt hæc omnia illis undecim lugentibus.* Tat. CCXXII. 4. Inti fundun giſamonote thie einliui, *& invenerunt congregatos undecim.* CCXXIX. 2. Einlif jungeron giengun, *undecim diſcipuli abierunt.* CCXLI, 1.

Ellifta, *undecimus*: ſum thar oc ſithor quam an thia ellifun tid, *quidam eò ſerius venit horâ undecimâ.* C. C.

XII. Tueliui, tueliſi, zuelif, tuaelif, zuelui, zuuueliui, *duodecim.* Thuo hie jar-talu tueliui habda, *quum duodecim annos natus eßet,* vel, *quum numerum duodecim annorum aſſecutus eſſet.* C. C. Endi im ſelbo gicos tueliui, *& ſibi ipſe elegit duodecim.* C. C. Thuo gengun is geſithos tueliui gumon te thes Godes barne, *tum Dei filium adierunt diſcipuli ejus duodecim egregii viri.* C. C. Nu ſeggiu ik ju te vuaron hier that vuili juuuer tuelifio enn treuon giſuican, *nunc vobis hìc verè dico, quod unus è duodecim vobis veracem proditurus eſt.* C. C. Huilican hie thero tueliſio te thiu tellian vuoldi, *quem ex duodecim ad hoc nominaret.* C. C. Thiu her uuard tuaelif jaro, *cum factus eßet annorum duodecim.* Tat. XII. 2. Inti teta thaz uuarun zueliui mit imo, *& fecit ut eſſent XII cum illo.* Tat. XX. 5. Gibiotenti zueliuen ſinen jungiron, *præcipiens XII. diſcipulis ſuis.* XLIV. 30. Thar bluotes fluz tholeta zuelif jar, *quæ ſanguinis fluxum patiebatur XII annos.* LX. 3. Thomas einar fon then zuuueliuin, *Thomas unus ex duodecim.* Tat. CCXXXIII. 1. Uuas ſiu alt zuelif jaro, *erat autem annos duodecim nata.* Tat. Inti gihaloten zuelif jungiron, *& convocatis XII diſcipulis.* XLIV, 2. Tuelifta, *duodecimus.*

XIII.

XIV. Fiorzehen, *quatuordecim.* Uuarun fiorzehen giburti, *erant quatuordecim generationes.* T. V. 6.

XV. XVI. XVII. XVIII. XIX.

XX. Tuentig, zueinzug, *viginti.* Huand vuit habdun aldres er efno tuentig vuintro an uncro vueroldi, er than quami that vuib ti mi, *nam viginti annos nati eramus vitæ noſtræ, antequam ad me mulier ducta eßet.* C. C Mit zueinzug thuſuntin, *cum viginti millibus.* Tat.

XXI.

XXI. Thrittig, thriti, thrizug, *triginta.* Gihiet im that gumſcipi ſilober ſcatto thritig, *promiſerunt illi iſti homines triginta nummos argenteos. C. C.* Nam im thuo that is ſilubes an hand thriti ſcatto, *tum in manum recepit argentum ſuum, triginta nummos. C. C.* Thrittig habda vuintro, *triginta annos natus erat. C. C.* In ther ſelbo Heilant uuas ingonnenti ſamo ſo thrizug iaro, *& ipſe Jeſus erat incipiens, quaſi annorum XXX.* Tat. XIV, 1. Andarum thrizugfalto, *aliud triceſimum.* LXXI, 5.

XXII. Fiuuartig, fiortig, fiorzug, *quadraginta.* Ant that that fridu barn Godes fiuuartig habda dago endi nahto, *uſque dum pacificus Dei filius quadraginta dies & noctes natus eſſet. C. C.* Vuas im thie landes vuard an faſtunnea fiortig nahto, *jejunans fuit terræ dominus quadraginta dies.* C. C. Inti mit thiu her tho faſteta fiorzug dago, *& cum jejunaſſet quadraginta diebus.* Tatian. XV. 2.

XXIII. Fiftig, fiuitig, finfzug, *quinquaginta*: Zihenzug, inti finzug, inti thriu; *CLIII.* T. CCXXXVII, 2.

XXIV. Seſzogh, ſehzug, ſehſzug, *ſexaginta.* Thaz umbegeen ſeſzogh bitherua knehta, *quod circundant ſexaginta fortes.* W. Seſzogh ſint therro cuninginnan, *ſexaginta ſunt reginæ.* W. Stadiono zehenzug inti ſehzug, *ſtadiorum CLX.* Tat. CCXXIV, 1.

XXV. Sibontig, ſibunzug, *ſeptuaginta.* Sibun ſithon ſibontig, *ſeptuagies ſepties.* C. C. After thiu gizeichinota truhtin andere zuene in ſibunzug, *poſt hæc deſignavit dominus alios ſeptuaginta duos.* Tat. LXVII. 1. Andara ſehſzug falto, *aliud ſexageſimum.* LXXI. 5.

Sibonta, ſibunta, *ſeptimus*, & in C. C. ſiounta. Than uuarun uuit nu at ſamne at ſiounta uuintro gibenkeon endi gibeddeon, *tum convixeramus ad ſeptuageſimum annum ad thorum & menſam.* Sed litura in SIOUNTA ſuadet vocem mendoſe eſſe ſcriptam pro SIBUNTA, eraſa forte ſuperiori parte literæ B.

XXVI. Achtzogh, achtzogh, ahtuzug, *octoginta.* Achtzog ſint thero keueſe, *octoginta ſunt concubinæ.* W. Unzan fioru inti ahtuzug jaro, *uſque ad annos octoginta quatuor.* Tat. VII, 9.

Ahtoda, ahtoda, *octogeſimus.* Thuo vuas ſiu vuidua after thiu an them fridu vuihu fiuuar endi ahtoda vuintro, *tum poſthac vidua manſit in pace templi ad octogeſimum quartum annum* vel *octoginta, & quatuor annos.* C. C. Sed ſuſpicor AHTODA mendoſe hic eſſe ſcriptum à librario linguæ *Francicæ* planè haud gnaro pro ahtoteoda, vel ahtothoda.

XXVII. Niguntig, *nonaginta.*

XXVIII. Zehenzogh, zehenzug, zihenzug, hunt, *centum.* Zuie zehenzogh pheningo, *bis centeni denarii.* W. So uuas es zihenzug phunto, *quaſi libras centum.* Tat. CCXII, 6. Oh ſo zuuei hunt ſlinono uuas, *ſed quaſi cubitis.* C. C. Tat. CCXXXVI, 7. Inti gabun uuhſmon zehenzug falto, *& dabant fructum centeſimum.* LXXI. 5.

Tuehund, *ducenti, æ, a.* C. C.

XXIX. Thuſent, thuſant, tuſent, *mille.* An thero were hangent thuſent ſchilde, *in propugnáculo ſuſpenduntur mille clypei.* W. Bi then thuſent ſchilden hanget ouch allerſlachte wige-waphene, *juxta mille clypeos etiam pendent omne genus arma militaria.* W. Min win is erwelet vone manigon thuſendon, *dilectus meus eſt electus ex multis millenis.* W. Ther man ther giuet thuſent ſiluerinero phenningo thaz her thes windemodes muoze gebruchan, *homo, qui dabit mille argenteos nummos, ut vindemiâ fruatur.* W. Daz er tuſent boshæit begat, *ut mille nequitias invenerit. Strich.* Carm. Zua thuſanta, *duo millia.* Tat. LIII. 10. Oba her magi mit zehen thuſuntin themo ingegin faran ther mit zueinzug thuſuntin, quam zi imo, *ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe.* Tat. LXVII. 14. Mer thanne zuelif thuſunta, *pluſquam XII millia.* CLXXXV. 5. Hiſce addas wie vilo, *quot?* ſo wie vilo ſo, *quotquot.* So wie vilo ſo hiro ſi, *quotquot eorum ſint.* W.

CAPUT SEPTIMUM.

De verbis auxiliaribus, ſive *inſtrumentalibus.*

I. VERBA auxiliaria ſive inſtrumentalia ea voco, quæ circumſcribendis modis & modorum temporibus ſerviunt, aut quorum ope vox paſſiva periphraſtice formatur.

II. Verba autem auxiliaria, quæ modos & tempora circumſcribunt, ſunt ſex. Scilicet ich hauon vel haben, ich willon, ich ſcal, ich mag vel magh, ich kan, ich muſs vel muoz. Quæ vero vocem paſſivam formant duo ſunt, ſiin ſive ſin vel weſan *eſſe*, & werthan vel gewerthan, *fieri.* Horum igitur omnium inflexiones præmittendas cenſeo, quod verborum inflectiones in *Franciſcâ* linguâ abſque iis rite intellectis explicari non poſſunt.

III. *Conjugatio verbi auxiliaris*, ich hauon vel haben.

Modus Indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & futurum.	* Ich hauon, an, en, hauo, a, u, haben, an, on, habo, a, u, habbiu, haƀon, o.	Wir hauon, an, en, hauemes, habon, an, en, habemes. haƀon, an, en, haƀemes.
	Thu hauoſt, eſt, is, habeſt, habis, es, haƀis.	Ir hauet, habet, haƀet, ed.
	Her havet, habet, ed, haƀet, it, id, & habbiat.	Sie hauont, haboṅt, haƀont, ent, on, an, en, emes.

IV. Notandum tamen eſt in Codice *Cott.* numerum pluralem formari ſecundum normam *Saxonicam*: ut, uuir hebbiat, ſie habbiat vel hebbeat.

Exempla.

Thicco hauon ic gewiſet, *ſæpe viſi?* Ich hauo mine fuoze gethuagan, *lavi pedes meos.* w. Vone thiu hauon ich thich an allon haluon bewaret, *quare te ex omni parte cuſtodivi.* w. An thero were hangen thuſent ſcilde, thie ich thir ze ſcirmo ande ze warningham hauo geſcaphot, *in propugnaculo ſuſpenduntur mille clypei, quos tibi in tutelam cuſtodiamque formavi.* w. Than late ik thi brukan uuell allas thieſes oduuelon thes ik thi hebbiu giogid hier, *tum permittam te frui omnibus hiſce divitiis, quas tibi hic oſtendi.* C. C. Thie genatha the thu mir hauoſt geheyzan, *gratia, quam mihi promiſiſti.* w. Geſeeret haueſtu mir min herza, *vulneraſti mihi cor meum.* w. Ther hauet mich gefreuuet mith *vino reſurrectionis.* Haued her mich gewiſed, thaz ich him ſeluon minne *ex toto corde.* Willeramus. Thia liudi forla hebbiat vualdandes vuord, *populus rejecit verbum dei.* C. C. Wir hauon van thir vernoman thie *qualitatem ſponſi tui.* w. Bi then dugathen thie ir ana juch ſeluon hauet, *per virtutes, quas in vobiſmet ipſis habetis.* w. Thi ther hauent *ſenſum ſapientiæ.* w. Wanda ſie beithe ſint *abluti baptiſmo*, ande allen wereldlichen rihduom williго hinan hauan gewerfan. w. *Nam & baptiſmo abluti ſunt, & omnibus mundanis divitiis lubenter renuntiaverunt.* Huo oft ſcal ik them mannon thia uuid mi hebbeat lethuuerc giduan iro ſundea laten, *quoties ego hominibus, qui in me flagitia commiſerunt, peccata ſua dimiſi. C. C.* Uuir ni habemus cuning, niſi then keiſare, *non habemus regem, niſi Cæſarem.* Tat. CXCVIII, 4.

V.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præteritum imperfectum, perfectum, pluſquam perfect.	Ich hafda, haƀda, hauda, habeta, habta, habda.	Wir hafdon, an, en, un, in, habeton, an, en, un, in, haƀdon, habton, habdon, an, en, in, un, habetemes, tames, tomes.
	Thu hafdeſt, oſt, hafdos, es, haƀdeſt, habteſt, habdeſt, habetoſt, eſt, habetos, tes.	Ir hafdet, haƀdet, habetet, habtet, habit, ot, ed, id, od.
	Her hafda, haƀda, hauda, hebeta, habta, habda.	Sie hafdon, an, en, un, in, habeton, an, en, un, in, &c. ut in prima perſ. plur.

Exempla.

Gihugi thu an thinemo herten, quat hie, huat thu habdes ju vuelono on vueroldi, *cogita, inquit, in animo tuo, quantum divitiarum habuiſti olim in mundo* [i. e. mundanarum.] *C. C.* Habda methmo filo uuèlono giuuunnan, *acquiſiverat multos theſauros divitiaſque. C. C.* Vuiti tholoda Lazarus an them leohte, habda thar lethes filo, *dum vixit Lazarus, toleravit multas pœnas & injurias. C. C.* Habda ina thia ſmala thiod thuru is ſuotiun vuord vuerodu biuuorpan, that ina vuiderſacon under them folcſcipe fahan ne gidurſton, *plebs illum propter dulcem delectantem ſermonem ejus circumdederat, adeo ut inimici ejus inter populum* [*è populo*] *illum apprehendere non auderent. C. C.* Sie haƀda iro drohtine vuell githionod, *domino ſuo probe ſervierat. C. C.* So haƀda thuo vualdend Criſt thar ahto gitalda ſalđa, *ſic dominus Chriſtus octo beatitudines numeravit.* Ein habeta in imo diuula, *unus habebat dæmonia.* Tat. LIII, 3. Gelpmuoda Judeon ſpracun galp mikil, habdun it im te hoſce, *arrogantes Judæi multa ſuperbè locuti ſunt, id enim ſibi convitio vertebant. C. C.*

VI. Futurum etiam circumſcribitur per auxiliaria: ut, ich willon, ſcal, mag hauan, *habebo.*

---

* Occidentales *Angli*, præcipue agri *Dorſætenſis* incolæ, hodie aiunt, Ich have done, *ego feci.*

Impe-

VII. *Imperativus modus.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Habe, haue, hebbe, haƀe ich *habeam.* Habe, haue, hebbe, haƀe, a, o thu, *habe.* Habe, haue, hebbe, haƀe, a, o, *habeat.*	Hauon, habon, hebbon, haƀon, an, en, un uuir, *habeamus.* Hauet, habet, hebbet, haƀet, it, ed, id ir, *habete.* Hauon ſie, *&c. habeant.*
Temp. fut.	Ich ſcal, Thu ſcalt, Her ſcal, } hauan. { *habuero. habeto. habeto.*	Wir ſculan, Ir ſculed, Sie ſculan, } havan. { *habuerimus. habete. habento.*

Tametſi hoc verbum auxiliare, quatenus tale, imperativum non habet, utpote quod præteriti temporis circumſtantiam tantùm deſignat; hic tamen imperativi paradeigma ponendum cenſui, ne tyroni *Philo-Teutoni*, qui integrum forſan, quam truncatum exemplar malit, in aliquo deeſſe viderer.

VIII. *Modus optativus, conjunctivus & potentialis.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & fut.	Ich habo, haƀo, hauo, hebbo, a, e, *habeam.* Thu habes, haues, hauis, hebbes, *habeas.* Her habo, *&c. habeat.*	Wir habon, hauon, haƀon, hebbion, an, en, *habeamus.* Ir habet, hauet, haƀet, hebbiat, habit, ed, id, *habeatis.* Sie habon, *&c. habeant.*

Exempla.

Thogh ich mine *eccleſiam* bevolan haue *prophetis.* w. Wanda thu unſih umbe hin ſo beſuaran haues. w. That her *in vineâ domini* niet *mercenarius* ne ſi, ther in themo *vindemia* nein deil ne hauet, ſunder *Agricola*, ther beithe ſinemo herren uuirche, and her ſeluo an themo deil haue, *ut in vinea domini non mercenarius ſit, qui in vindemia nullam partem habet, ſed Agricola, qui quum domino ſuo laboret, tum partem etiam in fructu cum illo ipſe habeat.* w.

IX.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Tempus præter. imperf. perf. pluſquam perf.	Ich hafdi, haƀdi, haudi, habeti, habti, habdi, de, *haberem, habuerim, habuiſſem.* Thu hafdes, habetes, *&c. haberes*, &c. Her hafdi, *&c. haberet*, &c.	Wir hafden, habiten, ton, tan, tun, don, dan, dun, *&c. haberemus*, &c. Ir hafdet, habibet, habtet, tit, det, dit, *&c. haberetis*, &c. Sie hafden, *&c, haberent*, &c.

Occurrit etiam hadde vel haddi, pro hafde vel hafdi: ut, wanda thaz ich mit *obedientia prædicationis*, ande mit *caſtigatione corporis* mich himo hadde genachat, *propterea quod cum obedientia prædicationis, & caſtigatione corporis ad illum appropinquaſſem.* w.

X. Futurum etiam circumſcribitur per wille, ſcule, ſule, muga, kunne: ut, thogh ich ſcule hauan beuolan, *quamvis commiſero*, vel *commißurus fuero.*

Quinimo adeo officioſum eſt hoc verbum auxiliare, ut ipſe ſibi famuletur, & ſua tempora circumſcribat: ut, ich haue gehauod, *habui*; ich hafde gehauod, *habueram*; thogh ich haue gehauod, *quamvis habuerim*, &c.

Modus infinitivus.

XI. Hic modus vel eſt * *purus*, ſive primitivus ſine præpoſitione: ut hauen, haben, on, an; & in *C. C.* habbean, hebbian, *habere.* vel *derivativus* cum præpoſitione, ze, zi, te, ti: ut, ze hauenne, zi habenne, te hebbianne, *ad habendum.*

Participium præſentis temporis, hauandi, endi, ondi, hauande, ende, onte, hauanti, enti, onti, hauante, ente, onte, habenti, habente, endi, ende, habbenti, hebbendi, ente, ende, *habens.*

Participium præteriti temporis, gehauod, gehafod, gehabod, ad, ed, ot, at, et, *habitus.*

---

* Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* caput VIII, 3. & infra, caput IX, 11.

XII. *Conjugatio verbi auxiliaris,* ich willon.

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich willon, o, a, *volo.* Thu wilt, vuilld. Her will.	Wir willon. Ir willet, willed. Sie willont, on, ant, an, ent, en.

Exempla in numero ſingulari.

Willon ich himo thancan, *illi gratias agam.* So ich ſume wiila geruowet bim *à perſecutione,* ſo willon ich thes te meer bitherue skunan thurgh thinan willan *in contemplatione, Poſtquam aliquantiſper acquievero à perſecutione, fortiorem me oſtendam tui gratiâ in contemplatione.* w. Nu willon ich ufsteen, andè willo hine ſuochen, *nunc ſurgam, & quæram illum.* w. Nu willon ich hine ze mer neman, and willo hine *amplecti omni devotione, Nunc illum magis comprehendam, & omni devotione amplectar.* Ich willa varan ze themo mirrheberge, ande ze themo wirouch huuele, *vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* w.

Be thiu verſteen ich thaz thu niet ne wilt *vagari.* w. Mit thero thu all thie wereld gerno wilt *peragrare.* w. Thu ne wilt niet *fortis* weſan *ad terrena,* noh ne wilt neheine *ſpem* hauan in *caducis præmiis.* w. Ef thu vuilld ſo gileſtian thin vuord, *ſi promiſſum ita præſtabis.*

Exempla in numero plurali.

Wir ne willon niet vergezzan, *non obliviſcemur.* w. Nu vernim *ô ſponſa* weliche hals zirethe ich, ande min *doctores* thir willan machan, *nunc intelligo, ô ſponſa, qualia monilia ego & doctores mei tibi fecerimus.* w.

Thie ther al thaz ſie hauent thurgh minan willan willant verleſan, *qui omnia ſua mei gratiâ relinquent.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imp.	Ich wolda, welda. Thu woldeſt, weldeſt. Her wolda, welda.	Wir woldan, en, on, un, weldan, on, en, un. Ir woldet, ed, weldet. Sie woldan, on, en, weldan, on, en, un.

Exempla.

Thu woldeſt gerno allizana *in lecto contemplationis* ruowan, *Semper in lecto contemplationis lubenter acquieſceres.* w. Thes ne wolda her niet verneizan, *hoc non vellet intelligere.* w. Thaz her thiu bitterheyd thes dothes thurg mich wolda lithan, *quod mei gratiâ mortem pateretur.* w. Wanda her geboran wolda werthen van ærmon vortheron, *quod naſci vellet ex pauperibus parentibus.* w. Huand hie liudeo barn loſian wolda, halon fan helliu an himilriki, *quod mortales redimeret, & ab inferno tolleret in cœlum. C. C.* Thie ther beithe woldan joh *in me credere,* joh *legem carnaliter obſervare.* Thie ther *creatorem per creaturam* woldan bekennan. w. Mi thuukit mikil uunder, quat hie, ef gi mi lethes uueht leſtian vueldun, hui gi mi than ni fengin than ik under jûuuon folce ſtuod an themo uuihe innan; than vuas ſunnun ſcin diurlic dages lioht, than ni uueldun gi mi duon io uuiht lethes, *mirum mihi videtur, inquit ille, ſi mihi malum faciendi animus vobis fuiſſet, cur me non apprehendiſtis, dum in templo inter populum veſtrum verſarer, tum enim ſolis ſplendor, & diei lux grata oculos reficiebat, tunc vero noluiſtis mihi quid mali facere. C. C.*

Optativus, conjunctivus & potentialis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich wille, welle, wile, wele, wolle, a. Thu willes, welles, vuellies, wiles, weles, wolles. Her wille, welle, wile, wele, wolle, a,	Wir willan, wellan, wilan, welan, wollan, on, en. Ir willet, wellet, wilet, welet, wollet, ed. Sie willan, wellan, wilan, welan, wollan, on, en.

Exempla.

In hira *conventicula* ne welle ich niet cuman. w. Wille ich jemer gehugan thero ſinero micholen genathon, *ſemper memor fuero magnæ illius gratiæ.* w. Iof thu thine wathlicheyt neit

ne

ne willes behauan *intra conſcientiam.* w. Ich beſueron juch, thaz ir mine winian ne weched unzen ſiu ſelua wolle. w. Thiu ther werelde thurgh minan willan inſlaphan ſi, ande okkeret wolle *vacare contemplationi, Quæ mundo mei gratia velit dormire, & contemplationi tantùm vacare.* w. Thaz ſie ſi ne wecchan er ſiu ſelua wolla, *ne illam excitent, antequam lubeat.* w. Her is mir ſo hold, thaz her niet tholan ne wela, thaz mich jeman ſiner minnon irre, *adeo mihi amicus fidelis eſt, ut non paſſus fuerit quenquam me ab illius amore abducere.* w. Wanda ich an allon minon werchon neheinem *humanum favorem* ne wille *expetere.* w. Oc mag ik ju tellian, ef gi thar tuo welleant huggean, endi horean, *vobis etiam id dicam, ſi ei attenderitis, & auſcultaveritis. C. C.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich wolde, welde, i. Thu woldes, weldes, is. Her wolde, welde, i.	Wir, wolden, welden, in. Ir woldet, weldet, ed. Sie wolden, welden, in.

Infinitivus purus willon, an, en, *velle.* Infinitivus derivativus ze willene, *ad volendum.*

Participium præſentis, willande, *volens.*

XIII. *Conjugatio verbi auxiliaris,* ik ſcal.

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich ſcal. Thu ſcalt. Her ſcal.	Wir ſculan, en, on, Ir ſculet, ed. Sie ſculan, en, on.

Exempla.

Ich bim uze minen rockche geſlophan wie ſcal ich hine withere anegeduon? *exui tunicam meam, quomodo iterum illam induam?* Filo ſcal ik thar githolian hoskes gihorian endi harm ſpreki biſmarſpraca, *ibi paſſurus ſum multum convitii, & auditurus opprobria, & blaſphemias, C. C.* Ich hauo mine fuote gethuagan, ſcal ic ſie auor bewollan? *lavi meos pedes, num illos inquinabo.* w. Scal ich *officium prædicatoris repetere?* w. Thu ne ſcalt niet geran, thaz thu mine *divinitatem* in thirro werelde jeht *perfectè* mugas *intueri.* Thu thurg natigh ſcalt ſin an then thrin dugathen *fide, ſpe, charitate.* w. Duo thar thu duon ſcalt, *quod facturus es, fac. C. C.* Is an them euue geſcriban that man ſcal is fiond hatan, *in lege ſcribitur, quod homo odio habebit ſuum inimicum. C. C.* Thero allero jegelich ne ſcal ſin ſuerd van ſinemo thihe niet lazan, *quorum nullus à femore gladium ſuum ponet.* w. Thiu ſteyga tha man ze themo diſche uph ſcal gaan thiu is ruod, *gradus, per quem ad menſam aſcenditur, ruber eſt.* w. Therro dugathen allero anaginna ſcal ſin *aſſidua commemoratio gratiæ cœleſtis..* w. Ande thie ſculan erwelet ſin *ex fortiſſimis* Iſrael, *Et eligendi ſunt ex,* &c. Ande thaz ſculon ſie duon *propter timores nocturnos.* w.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich ſcolda, ſcolta. Thu ſcoldeſt, ſcolteſt. Her ſcolda, ſcolta.	Wir ſculden, ſculten, an, on, un. Ir ſculdet, ſcultet, ed. Sie ſculden, an, on, un.

Exempla.

Thiz ich ti chirichun ni quam ſo ih mit rehtu ſcolta, mina faſtun ni beheilt ſo ih mit rehtu ſcolta, *quod eccleſiam non frequentaverim, prout officium poſtulavit, jejunia non obſervaverim, prout officium poſtularet.* F. V. C. Thie ther *reliquam gentem* ſcolden *erudire.* w.

Modus optativus, potentialis, & conjunctivus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich ſcule, ſule. Thu ſcules, ſules. Her ſcule, ſule.	Wir ſculen, ſulen, an, on. Ir ſculet, ſulet, ed. Sie ſculen, ſulen, an, on.

Exempla.

Wie ich thanne ſcule zuiflan einegar ſlachten arbeid thugh ſinan willan lithan, *cur ego tum dubitarem alicujus generis ærumnam illius ergô pati.* w. Ande wiſda mich wie ich hina min-

nan ſule, *& inſtruxit me quomodo illum amarem.* w. Than ſculid ir *congaudere* *** ande mit, *jucunditate* ſculed ir allizana *eſurire, & ſitire juſtitiam.* w. Thar zuo raden ich ju *meo exemplo,* wie ir juch himo ſculet gelivan, *præterea conſilium do vobis meo exemplo, quomodo in illum credatis.* w. Nu is ouch thiu tid, thaz thie *prædicatores* mith *falcaſtro exhortationis* ſulen *amputare ſuperflua vitiorum.* Wanda alſo thie bittere figon vorecundent, thaz thie riphen, ande thie ſuozen nach ſulen cuman, *nam ut amaræ præmonſtrant coctas & dulces ficus brevi adventuras.* w.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich ſcolde, ſcolte. Thu ſcoldes, ſcoltes. Her ſcolde, ſcolte.	Wir ſcolden, ſcolten, in. Ir ſcoldet, ſcoltet, ed. Sie ſcolden, ſcolten, in.

Exempla.

Tho ich zuifleda of ich ſcolde fure kuman *ad publicum prædicationis, Tum dubitabam, an procederem ad publicum prædicationis.* w. Ich ſco de gebruchan, *fruerer.* w. Er in zalta wie is allat weſan ſcolta, *iis dicebat, quomodo id omne fieri deberet.* Tat. Thaz ſint *prophetæ & apoſtoli,* thie einon ſagodon hiz cumſtig welich ſin gebare ſcolde ſin *in humanitate, Hi ſunt prophetæ, & apoſtoli, qui ſoli declaraverunt epiphaniam, qualis illius geſtus (partus) eſſet in humanitate.* w. Hie im thuo bethion bifalah te giſeggeanne ſinon vuordon huo man himilriki gihalon ſcoldi widbredan vuelon, *tum ambobus illis dedit dicere ſuis verbis, quomodo regnum cæleſte, & ingentes ejus opes caperentur. C. C.* Endi mid iro handon ſcriban huo ſia ſcoldin is gibodſcip frummian firiho barn, *& manibus ſuis ſcribere, quomodo mortales mandata ejus exequerentur. C. C.*

XIV. *Conjugatio verbi auxiliaris,* ich magh.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich magh, mag. Thu magt, maht. Her magh, mag.	Wir mugan, en, on, un. Ir muget, ed, ad. Sie mugan, en, on, un.

Exempla.

Ik mag ju thuo gitellian, *vobis autem dicam,* vel *dicturus ſum. C. C.* Ik mag ju tellian, *idem.* Huar maht thu guot man neman quecprunnan, *unde potes tu, vir bone, habere aquam vivam;* fragm. diſp. Samo maght thu, of thu thin gethinga an mich ſezzeſt geneſan mith then *angelicis præſidiis, Sic * poſſis tu liberari* vel *ſervari, ſi in me ſpem collocas, angelicis præſidiis.* w. Thiu duua mag geneſan vore themo haueko, *columba † poteſt ſervari* vel *eripi ab accipitre.* w. Wie magh her je ze meeron ruowan cuman, thanne thaz her volle cume ad fontem *totius boni, ** Quomodo poteſt venire ad majorem quietem, quàm perveniendo ad fontem totius boni.* w. Thaz ſie nehein *acies humanæ mentis* ne magh *perfectè intueri.* w. Thaz ne magh niemer gewarthan, *non amplius hoc factum erit.* w. Nogh ne mugan ſie van thero ſtadigheyd thes gelouuon *concutere, Neque illos poterunt à conſtantiâ fidei concutere.* w. Ex hiſce exemplis patet auxiliare magh futuri temporis adjacentiam in ſermone *Francico* indicare.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich moghta, mochta, mohta, magta, mahta. Thu moghteſt, mochteſt, mohteſt, magteſt, mahteſt, as. Her moghta, mochta, mohta, magta, mahta.	Wir moghtan, mochtan, mohtan, magtan, mahtan, en, on, un. Ir moghtet, mochtet, ed, *&c.* & moghtan, un, more *Saxonico.* Sie moghtan, mochtan, mohtan, magtan, mahtan, en, on, un.

Exempla.

Je nogh ne mochta ich hino vindan, *neque potui illum invenire.* w. Selig biſt thu ſuno Jonaſe ne mahtas thu that ſelbo gihuggian, *beatus es, fili Jonæ, Tu ipſe non poteras hoc excogitare. C. C.* Thes ne moghta niet ſin, *hoc non potuit eße.* w. Hui mohta that giuuirthan ſo, *quomodo id fieri poſſit. C. C.* Heuige wazzare ni moghtan erleſcan thie minna, nogh thie aha berinnent ſie, *multæ aquæ non poterant extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* w. Ande ſo wie liſtliche hiro blandimenta wara, ſie ne moghtan jethogh an minen halden thaz fiur, and

---

* Vel *liberabere.* † *Eripietur* vel *eripienda eſt.* ** Vel *quomodo eventurus eſt.*

thaz

thaz ernoſt minero minnon erleſcan, *quam amœna cunque fuerunt illorum blandimenta, non poterant tamen extinguere ignem, & (vehementiam) zelum meæ charitatis.* Willeramus.

Optativus, potentialis & conjunctivus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich muga, e. Thu mugas, es. Her muga, e.	Wir mugan, on, en, un. Ir muget, ed, ad. & mugan, un, more *Saxonico.* Sie mugah, on, en, un, a.

Exempla.

Iof ich eynech ſinro ſpore muga vindan, *ſi aliquod ejus veſtigiorum poſſem indagare.* w. Thu gebiudeſt mir, *ô ſponſe*, thaz ich thin *evangelium* cundeghe allen then ich muge, *jubes mihi, ô ſponſe, omnibus, quibus poſſim, evangelium tuum prædicare.* w. Thu ne ſcalt niet geran thaz thu mine *divinitatem* in thirro werelde jeht *perfectè* mugas *intucri*, *Non cupies meam divinam naturam in hâc vitâ perfectè intelligere.* w. Wir thie ſo gethigan niet ne ſiin, thaz uns other *martyrium*, other chein *perfecta juſtitia* muga *commendare*, *Non eò uſque provecti ſumus, ut nos vel martyrium, vel aliqua perfecta juſtitia poſſit commendare*, vel *commendet.* Mit then man thie *adverſarias poteſtates* muga witherdriuan van minero burgh, *quibus adverſariæ poteſtates expellantur ab urbe meâ.* w. Ni biſt thu theſaro burgliudeo, quathun ſia, that mugun vui *an thinon vuordon endi an thinero vuiſun, that thu thieſes vuerodes ni biſt, *non es hujus civitatis, inquiebant illi, hoc enim ex tuo ſermone & geſtu poſſimus diſcernere, quod non ſis unus hujus catervæ. C. C.* Mit newetheremo mugad ir hiro gederan, *neutro duorum poſſitis illi nocere.* w. Hui vuelliat gi ſo ſlapan; ni mugun ſamad mid mi vuacon ena tid, *cur adeo dormire vultis, non poſſitis mecum vigilare vel unam horam? C. C.* Wanda thiu *corda credentium* necheinen *fructum boni operis* bringan ni mugan, *ſine gratiâ ſpiritûs ſancti.* w. So mugan ſie *triticum boni operis in patientiâ afferre.* w. Ze thiu thaz ſie mit *fortitudine fidei* cunnen, ande mugan hiro *auditores* beſchirman *contra hæreticos.* w. Thaz thie *volucres cœli* niet ne muga *tollere ſemen verbi.* w. Ze thiu thaz thiu wiif ſamfto ze themo diſche uph getredan muga, *eò ut mulieres facile aſcendant ad menſam.* w. Wanda thu neheine lukkon ne lazes then *malignis ſpiritibus*, thaz ſie *aditum deceptionis* muga vindan. w. So beginnent ſie getuan van hiro herzan *infidelitatis lolium*, thaz ſie muga *germinare perfectæ fidei triticum.* w. Ze thiu thaz ſie thar mide *ſordes peccatorum* ſamo garewa von him werphan muga. Willeramus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. perf.	Ich moghte, mochte, mohte, muote, muoze, i, a. Thu moghtes, mochtes, mohtes, muotes, muozes, is, as. Her moghte, i, a, *&c.* & magti.	Wir moghten, mochten, mohten, muoten, muozen, in. Ir moghtet, ed, *&c.* & moghtin, an, *vel* un, more *Saxonico.* Sie moghten, mochten, in, *&c.*

Exempla.

Minen eygenen wingardon ne mochte ich behoodan, *meam propriam vineam non potui cuſtodire.* w. Mit hiro wiisheide ne moghte ich hine vindan, *illorum ſapientiâ non poßem illum invenire.* w. So ich thich *fontem ſummi boni* muozes anne ſehan, *adeo ut te fontem ſummi boni viderem.* Ze thiu thaz ich *liberius* moghta *ſuſpirare ad præſentiam ſponſi.* w. Meſtar thie guodo, quat hie, huat skal ik mines duan, that ik hebanriki hebbean muoti, *bone magiſter, inquit ille, quid ex proprio faciam, ut regnum cœleſte habeam. C. C.* Thuo bigan ina Criſt ſehan an mid is ogun, en iſt thar noh nu, quat hio, vuan thero vuerco, ef thu is vuillion hab is that thu thionon muoti herron thinon, *tum cœpit Chriſtus illum oculis intueri; & unum, inquit, ex operibus tuis deeſt, ſi id eò cupias, ut ſervire poſſis domino tuo. C. C.* Ther man ther giuet thuſent ſiluerinero phenningo, thaz her thes windemode muoze gebruchan. w. Thanan mohta hie thena guodon ſcauuon Habrahame giſehan, *inde poßet bonum Abrahamum aſpicere & videre. C. C.* Hie it magti undar thenkian vuel that im thar unhold man after ſaida fiond fecni crud, *hoc poßet facile intelligere, quod inimicus homo, & hoſtis poſtea ſevit malas herbas. C. C.* Kere wither, kere wither verhundeta, thaz wir thich anaſihen muozen, *revertere, revertere captiva, ut te videamus.* w. Than ik ſittean cumu an thia mikilun maht an them mariun dage thar ik allon ſcall irmin theodon duomos adelean, than muotun gi mid juuuon drohtine thar ſelbon ſittean, endi muotun thera ſaca vualdan, muotun gi Iſrahelo edili folcon adelean after

---

* Hic deeſſe videtur kennan vel antkennan, niſi phraſis potius ſit elliptica ſecundum regulas III, & VIII. capitis VIII. Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ.*

iro dadeon, ſo muotun gi thar gidiurida vueſan, *cùm venero ad ſedendum in multâ majeſtate, in magno illo die, in quo judicavero miſeras gentes, tum poteritis ipſi cum domino veſtro ſedere, & cauſas dijudicare; præclarum Iſraeliticum populum ſecundum illorum facta judicaveritis, & ſic glorificari poteritis.* w. Thaz ſie lighto ze themo diſce uph getredan moghtan, *ut levi greſſu aſcenderent ad menſam.* w. Them blindon thuo bethion uurđun ogun giopanod, that ſia ertha, endi himil thuru craft Godes antkennian mohtun liohт, endi liudi, *tum ambobus cæcis oculi erant aperti, ut terram & cælum, lumen & populum per potentiam divinam viderent. C. C.*

Infinitivus Maghan, *poſſe.*

XV. *Conjugatio verbi auxiliaris,* ich kan.

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*		*Singulariter.*	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich kan.	Wir kunnen, an, on.	Temp. præt.	Ich kunda.	Wir kunden, an, on.
	Thu kanſt.	Ir kunnet, ed.		Thu kundeſt.	Ir kundet, ed.
	Her kan.	Sie kunnen, an, on.		Her kunda.	Sie kunden, an, on.

Modus optativus, potentialis, & conjunctivus.

IX.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich kunne.	Wir kunnan, en, on.
	Thu kunnes.	Ir kunnet, ed.
	Her kunne.	Sie kunnan, en, on.

Exempla.

Ze thiu thaz ſie cunnen hiro *auditores* beſchirman contra hæreticos, *eò ut defendant illorum* &c. w. Sin auor eineghe andere thie ther niet ne ſin *profundæ ſapientiæ*, ande ſie jethogh hiro auditores mit ſimplici doctrinà cunnon imbuere, *ſunt aliqui alii, qui non ſunt profundæ ſapientiæ, & qui tamen ſuos auditores poſſint imbuere ſimplici doctrinâ.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imp.	Ich kunde.	Wir kunden, in.
	Thu kundes.	Ir kunden, ed.
	Her kunde.	Sie kunden.

Exempla.

Eyn luzzel thar nach tho ich alle thurgſtreych was iro aller egelich mer vane himo kunde geſagan, tho vand ich minen wino, *paululum cùm pertranſiſſem eos omnes, ad inquirendum quid illorum quiſque de illo poſſet amplius dicere, tum inveni dilectum meum.* Willeramus.

XVI. *Conjugatio verbi auxiliaris,* ich muſs.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	Ich muſs.	Wir muſſen, an, on, in.		Ich muoſte, a.	Wir muoſten, in.
	Thu muſt.	Ir muſſet, ed.		Thu muoſtes, as.	Ir muoſted, et. *
	Her muſs.	Sie muſſen, an, on, in.		Her muoſte, a.	Sie muoſten, in.

Exempla.

Endi giuuald forgaf, that hie umbi is craft mikil coſton muoſta, *& illi dedit poteſtatem patiendi per ſuam potentiam multas tentationes. C. C.* Ubi notandum eſt *muoſta*, ut antea *mugun*, uſurpari ἐλλειπτικῶς, ſive verbo principale. Apud nos, *Herefordenſes*, precantes ut quid cuique bene ſuccedat, dicunt, **well muſt ye**, i. e. **well may ye do, well may ye ſucceed.** Et in evangeliis *Gothicis*, ΓΛΜΧSTЄΔΠΝ pariter ἐλλειπτικῶς uſurpatur †abſque verbo principali, *Marc.* 11, 2. Vuas im vuille mikil that ſea mid them Godes barne gangan muoſtin ſamad an is geſithie, *animus iis erat, ut cum dei filio proficiſcerentur ſimul in illius comitatu,* i. e. *animus iis erat concomitandi filium Dei. C. C.* Hie im giuuald forgaf that ſia muoſtin helhean

---

* Et more *Saxonico* muoſton. † Vide ſupra in muga. & Gram. *Anglo-Sax.* cap. VII. 3, & 8.

helta

helta, endi blinda, *dedit illis poteſtatem ſanandi claudos & cæcos. C. C.* Sia badun ina helagna that hie im iro ogun opana gidedi that ſia liudio drom ſuigli ſunnan ſcin giſehan muoſtin; *rogaverunt ſanctum illum, ut iis oculos aperiret, ut hominum gaudium* (delicias) *ſolarem ſplendorem viderent. C. C.*

Infinitivus muſſen *vel* muoſſen, *poße, oportere.*

Participium apud *Germanos* gemuſt.

XVII. Hiſce addas laz vel laaz *ſine*, & lazat vel laazat, ſive latat, *ſinite*, à lazan vel laazan *ſinere*, quæ in linguâ *Francicâ* primam & tertiam perſonam præſentis imperativi in utroque numero circumſcribunt: ut, laz that gewerthan, *fiat hoc.* w. Lazat juuua leoht mikil ſcinan, *magnopere luceat lux veſtra. C. C.*

CAPUT OCTAVUM

De verbis, quorum ope vox paſſiva formatur apud Franco-Theotiſcos.

I. DUo ſunt verba auxiliaria, quorum ope vox paſſiva in linguâ *Francicâ* formatur, ſcilicet ſiin ſive ſin vel weſan, *eße*, & werthan vel gewerthan, *fieri.*

II. *Conjugatio verborum* ſiin, *&* weſan *per omnes modos & tempora.*

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & fut.	Ich bim, pim, bion, bin, biun, bium, *ſum.*	* Wir ſiin, ſin, *ſumus.*
	Thu biſt, es, *ſis, es.*	* Ir ſiit, ſit, ſind, ſin, *eſtis.*
	Her is, iſt, eſt, ſi, *eſt.*	Sie ſint, ſin, ſind, ſindun, *ſunt.*

Exempla.

Ich bim ſalo ſamo thie hereberga Cedar, ande ich bin auor wathelich ſamo thiu gezheit *Solomonis.* w. Ih bin Gabriel, *ego ſum Gabriel.* Tat. II, 9. Ih bin ſtemma ruofentes, *ſum vox clamantis.* Tat. XIII, 21. Nu ik ſus gigamolod bion, *nunc adeo annoſus ſum. C. C.* Ik thes vuirdig ni bium, quat hie, herro thie guodo, that thu an min hus cumes, ſuokies mine ſelda, huand ik biun ſo ſundigman, *Domine bone, non ſum dignus, inquit ille, ut tu ad meam domum venias, vel meum tabernaculum petas, quippe tam magnus ſum peccator. C. C.* Ik is engel biun, Gabriel biun ik hetan. *C. C.* Az pim, *adſum.* Kero. At henti pim, *præſto ſum.* Gloſſ. Fater unſer guato biſt thu drohtin thu gimuato. *Otfr.* Thu Druhtin eino es aller beſt, *Tu Domine ſolus es omnium optimus. C. C.* Giſegenot ſis thu in uuiben, *benedicta tu in mulieribus.* Tat. III, 2. Miniſto iſt giheizan in himilo rihhi, *minimus vocabitur in regno cœlorum.* Tat. XXVI. 6. Ni ſit thanne ſoſo thie lihhizaru, *non eritis ſicut hypocritæ.* Tat. XXXIV, 1. Thiu ſuoze thinere *gratiæ* is bezzera, than thiu skarphe thero *legis.* w. Thin hals ther iſt ſamo ſmitheſcirethe, *collum tuum, quod eſt ſicut monilia.* w. Rebeſnites tiid is hie, *tempus amputandi vineas venit.* w. So wenan ſo ich cuſſe, ther iſt iz, fahet inan, *quemcunque oſculatus fuero, ille eſt, apprehendite eum.* Tat. Vuirdig iſt thie vuarihtio, that man ina vuel fuodie, *dignus eſt operarius ſuſtentatu. C. C.* Iſt thanne ther jungiſto irrido wirſero themo eriren, *erit tunc noviſſimus error pejor priore.* Tat. Thi that ginennit ſi thiſemo namon, *qui vocatur hoc nomine.* Tat. Gotes barn ſint ginennit, *filii Dei vocabuntur.* Tat. XX, 14. Ik giſiho that gi ſind edili gi-

---

* Leguntur etiam birumes, birut, *ſumus, eſtis*: that ſie ſin ein, ſoſo uuir birumes, *ut ſint unum, ſicut & nos ſumus.* Tat. CLXXVIII, 3. Iterum, CLXXIX. 2. So ſo uuir ein birumes, *ſicut nos unum ſumus.* Salige birut ir mit thiu ju fluohhont, *beati eſtis cum maledixerint vobis,* XXII. 16. Uue thie thar biſatote birut, *væ vobis, qui ſaturati eſtis,* XXIII, 2. Ir birut ſalz erda, *vos eſtis ſal terræ,* Tatianus XXIV, 1. Ir birut mittlegartes lioht, *vos eſtis lux mundi,* Tatianus XXV. 1. Ziu birut ir fortale, *quid timidi eſtis?* Tatianus LII, 5.

burdeon cunnies fan cnuoſle guodon, *diſcerno vos eſſe nobiles, ex regiâ proſapiâ oriundas.* C. C. Gi ſculon mi te uuaron ſeggian bi hui gi ſin te theſan lande cuman, *mihi vero dicetis, cur in hanc terram veniſtis?* C. C. Bezzere ſint thine ſpune themo wine. w. Her uuas Iſmahelis ſun, van then Iſmaelitæ cuman ſint. w. Thin huffelo ſin ſamo turtulduuan. w. Sin eineghe? *ſuntne aliqui?* Ne ſindon eniga geba betteron. C. C. Mendit thiu meniga, ſindun an iro muode fraha, *gaudet multitudo, ſunt animo eorum læti.* C. C. · So huat ſo gi dedun an Godes era them mannon thia hier min niſtun ſindun, *quicquid feciſtis Dei gratiâ illis, qui mei proximi* (mihi chariſſimi) *ſunt.* C. C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Tempus imperfectum & perfectum.	Ich was. Thu waſt. Her was.	Wir waran, en, on, un. Ir waret, ed, od, ud, ot, ut. Sie waran, en, on, un. & uuarunes. vid. infra, c.x.

Exempla.

Thero ſlachta was thiu ſalua thar mide Maria Magdalena ſaluado *pedes Domini, Id genus erat unguentum quocum M. M. unxit,* &c. w. Ne was im thiu fruma gibithig that ſia heban riki hebbian muoſtin, *non iis datum erat cœleſte regnum habere.* C. C. Tho waron ſumeliche *proceres ſynagogæ.* w. Thie ſuule ther the disk upha lag thie waran ſiluerin. So warun thia man hetana, *ſic vocati erant homines.* C. C. Than vuarun vuit at ſamne at ſiounta vuintro gibenkeon endi gibeddeon ſithor ik ſea mi te brudi gicos, *præterea convixeramus ad menſam ac thorum ſeptuaginta annos, ex quo ſponſam mihi illam elegi.* C. C. Thie thas gihorente uuarunes gifehente, *qui hoc audientes gaviſi ſunt.* Tat. CLIV. Uuanta ir fon anaginne mit mir uuarut, *quia ab initio mecum fuiſtis.* CLXXI, 2.

Tempus perfectum circumſcriptum. Ich hauon geweſen, *fui,* &c.
Tempus pluſquam perfectum circumſcriptum. Ich hafda geweſen, *fueram,* &c.
Futurum circumſcriptum. Ich magh, willon, ſcal ſiin, weſan, *ero,* vel *futurus ſum,* &c.

Exemplum.

Thie ſculan ſiin *in ſexagenario numero,* w.

Imperativus.

Singulariter.	*Pluraliter.*
Sii ł ſi ich, *ſim.*	Siin wir, ſin wir.
Siis, ſis, wis, wiſs thu, wes thu.	Sii, ſiit, ſit, uueſet, weſat ir, gi.
Sii, ſi her. uueſe her.	Siin ſie.

Exempla promiſcue poſita.

Wiſs geliic thero reion, *ſimilis eſto capreæ.* Heil uuis the gebono follu, *ave gratia plena.* Tat. III. 2. Uuis gihengig thinemo uuidaruuorton, *eſto conſentiens adverſario tuo.* cap. XXVII. 2. Uueſet miltherze, *eſtote miſericordes.* Tat. XXII, 9. Ni ſit forgfolle jûuares ferahes, *ne ſitis ſolliciti animæ veſtræ.* Tat. Fruget thanne uuer in there uuirdig ſi, *interrogate quis in eo dignus ſit.* Tat. After juuaremo gilouben uueſe ju, *ſecundùm fidem veſtram fiat vobis.* Tat. LXI, 3. Uuis us mid thinon dadeon mildi, *eſto nobis miſericors in tuis factis.* C. C. Wes mi than ginathig, *tunc eſto mihi gratioſus.* So huilik ſo juuuer ano ſi ſlithia ſundiun, ſo gango iro ſelbo tuo endi ſia at eriſt erl mid is handon ſten auuerpe, *quiſquis veſtrî expers ſit peccatorum, accedat ipſe ad eam, & primus ſuis manibus lapidem jactet.* C. C. Thann vueſat gi an juuuon dadon dubon gelica, *ſimiles eſtote columbis in veſtris actionibus.* C. C. Vueſe mir after thinemo uuorte, *fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Tat. III, 8. Inti ſit giuago, *& contenti eſtote.* Tatian. XIII, 18. Notandum quoque eſt à diſcentibus, quod imperativus etiam in præſenti tempore circumſcribitur per laz & lazat, & præſens infinitivi: ut laz mich weſan, laz ina ſiin, lazat uns ſiin.

Futurum imperativi cum futuro indicativi coincidit.

III. *Modus optativus potentialis & conjunctivus.*

Temp. præſ. & fut.	Ze thiu, thaz, wanda, thogh, thaz, &c.	Ich ſii, ſi, *ſim.* Thu ſiſt, ſis. Her ſii, ſi, uueſe.	Wir ſiin, ſint, ſin. Ir ſiit, ſit, ſint, ſin. Sie ſiin, ſint, ſin.

Auor thac ſo wie ſo ich mith *perſecutionibus* gequelet ſi, *quantum vero cunque perſecutionibus ſim vexatus.* w. Thu quithes thaz ich ſcona ſi. w. Endi quithis thaz ich thin herro ni ſi. C. C.

Ande

Ande ſo wie thu ze himole ſiſt geſtigan, *& quamvis ad cœlum aſcenderis.* w. Dazh du ſin ſun ſiſt, *ut tu ejus ſol ſis. Otfr.* apud *Lamb.* Thogh thu ſis *parvula numero,* w. Saga us huaz thu manno ſis, *dic nobis qualis homo [quis] ſis. C. C.* Sum ſagiz thaz thu Iohannes ſis, *quidam dicit te eſſe Johannem. C. C.* Giuuihit ſi truhtin Got, *benedictus ſit dominus Deus.* Tat. IV, 14. That her *in vineâ domini* niet *mercenarius* ne ſi. Thaz al thin gethanko ſi ze thero werelde. w. Thie ſich anazucchon thaz ſi thin geſellon ſin, *qui ſibi arrogant ſe eſſe tui comites.* w. Thaz vuir fon fianton irloſte unforahtenti ſin imo thiononti, *ut erepti ab inimicis, illi ſine timore ſerviamus,* vel *ſimus ſervientes.* Otfr. Thaz ir kind ſint juuuares fater, *ut ſitis filii patris veſtri.* Tat. XXII. 3. Thaz thar ih bin, thar ir ſit, *ut ubi ſum ego, ibi & vos ſitis.* CLXII, 1. Thaz ſie alle ein ſin, *ut omnes unum ſint.* Tatianus CLXXIX, 1.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf.	Ich wara, e, i, *eſſem.* Thu wares, is. Her wara, e, i.	Wir waren, in. Ir waret, ed, & *Saxonicè* waren, in. Sie waren, in.

Exempla.

Ir fragodet mih welich thar ware *dilectus meus.* w. Ir fragodet mih war min drut wara. w. Endi ſume mid vuordun ſprakun huilic thaz ſo mahtigro manno uuari, *& quidam loquentes dixerunt, qualis ex potentibus eßet. C. C.* Eiſgota ſon in uuar Chriſt giboran uuari, *ſciſcitabatur ab iis, ubi Chriſtus naſceretur.* Tat. VIII, 2.

Imperfectum etiam circumſcribitur per wolde, ſcolde, moghte, kunde, & muoſte, & præſens infinitivi ſiin vel weſan: ut, thaz ich ſcolde ſiin, *&c. ut eſſem, forem.* Hiez thaz ik thi thoh ſagdi thaz iz ſcoldi giſith vueſan heƀan cuninges, *juſſit me tibi dicere, quod diſcipulus foret cœleſtis regis. C. C.*

Tempus perfectum. Thaz, thogh, wanda, *&c.* ich haue geweſen, *&c. fuerim.*

Tempus pluſquam perfectum. Thaz, thogh, *&c.* ich hafde, vel hadde geweſen, *fuiſſem.*

Tempus futurum circumſcribitur per muga, kunne, wille, ſcule, ſule: ut thogh ich wille weſan, thogh ich ſcule ſiin, thogh ich ſule ſiin, *quamvis fuero.*

Infinitivus purus, ſiin, ſin, weſan, en, on, & nonnunquam woſan, *eſſe.*

Andera heyligon ne mugan himo geliic ſin. w. Uuio mah thas ſin, *quomodo fiet iſtud.* Tat. *In ſeculari actione,* thiu aana ſunda weſan ni magh. Willeramus.

Infinitivus derivativus, ze vueſanne, & woſanne, *ad exiſtendum.*

Guod iſt hier ze vueſanne, *bonum eſt eſſe hic. C. C.*

Part. præſ. Temp. weſende, *exiſtens.*

Part. præt. Temp. geweſen, *factus.*

IV. *Conjugatio verbi* werthan, uuerden, *fieri.*

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & fut.	Ic werthe, uuerde, wirthe, *fio.* Thu wertheſt, uuerdeſt, es, is. Her werthet, uuerdet, wirthet, wirđit, vuerđat, wirt.	Wir werthon, uuerdon, uuirdun, an, en, werthat. Ir werthet, uuerdet, uuirdet, at, ed, werthat, *Saxonice.* Sie werthent, uuerdent, end, en, uuirdun, ant, an, ont, on, werthat.

Exempla.

Thu wertheſt gezieret van thero ſpizzon thero hohen bergo Amana, *decoraberis de vertice alti montis Amana.* w. Thar vuirđit all gileſtid ſo gifrumit under them folke, ſo iz an furn dagon vuiſa man bi mi vuordon giſprakun, *ibi nihil non complebitur, ſicut inter populum in antiquis temporibus de me prophetæ dixerunt. C, C.* Thar vuer thaz mina hendi gibundan, fathmos vuer thaz mi thar gifaſtnod, *ibi vinctæ erunt meæ manus, palmæ mihi ibi erunt clavis fixæ. C. C.* Dauithes namo wirthet geantfriſtet armſtrangigh, *Davidis nomen exponitur manufortis.* w. Engaddi wirt geantfriſtot *fons hædi.* Vone thannan thiu thin *dextra* wirthet vone mir gezieret mit *palmâ victoriæ. Quare dextra tua à me coronatur,* &c. w. Fader vuez im eno helag an himile, elcor is iz biholon allon quicon endi dodon huan is cumi vuerthaz, *pater ſolus ſanctus cœleſtis hoc ſcit; alias, quando venturus eſt, omnes vivos & mortuos latet. C. C.* Er than thi magu

magu vuirđiƀ fan thinero aldero idis erla fuodiƀ kind jung giboran, *priuſquam mas puerilis, & tener infans ab uxore tuâ ſene partus, natus fuerit. C. C.* Wanda ſie in thero douphe gereynat werthent, *propterea quod in baptiſmo purificentur.* w. Vuirthiƀ an themo manen ſcin iac an thero ſunnun ſo ſamo giſuercaƀ, ſiu bithiu mid finiſtriu vuerthend bifangan, *ſplendor lunæ, ac ſolis pariter obfuſcabitur, ambo cum tenebris obruti erunt. C. C.* So her thes innena werthed, thaz mich thero werelde verthruzed, *ſi hoc reſciverit, quod me mundi tædet.* w. So einemo wirthet gegivan *ſermo ſapientiæ, Sic uni datur ſermo ſapientiæ.* w. Ik mag ju tellian, quaƀ hie, thaƀ noh vuirđiƀ thiu tid cuman, thaƀ is afstandan ni ſcal ſten oƀar ođron ac iƀ fellit te foldu, endi fiur nimiƀ gradag logna, thuo iƀ nu ſo guodlic ſi, ſo vuiſlico giuuarahƀ, *nunc vobis dicam, inquit ille, quod tempus venturum eſt, quum alter illius lapis ſuper alterum non extiterit, ſed in terram proſternabitur, Et ignis voraxque flamma illud occupabit, quam ſpecioſum nunc cunque videatur, quam eleganter cunque fabricatum ſit. C. C.* So wether ſo ſie gefremet werthent *per prælatos*, other *per ſubditos.* w. *Tabernacula* thiu werthen ex *pellibus mortuorum.* w. Thie uuerdent gifluobrit, *conſolabuntur.* Tat. Werthen ſie liumhaftig godero wercho, *bonorum operum famâ inclyti ſunt.* w. Ande an then allerſlahta dugatha vunden werthent, *& in quibus omne genus virtutes inventæ ſunt.* w. Ik mag ju thoh giƀellian huilic err ƀecan biforan giuuerthaƀ uundarlic er than hie an theſa uueruld cume an them marian dage, *dicam autem vobis qualia ſigna mirabilia præextitura ſint, antequam in hunc mundum venturus eſt in die magno. C. C.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf. & perfect.	Ich warth, uuard. Thu wartheſt, uuardeſt. Her warth, uuard.	Wir wurthan, uurdan, uurđan, uuurđan, on, en, un. Ir wurthed, et. Sie wurthan, uurđan, uuurđan, on, en, un.

Exempla haud ordine poſita.

Plebs Iſraelitica warth mith manigen zeichnen gelathod van *Ægypto ad terram promiſſionis.* w. Alſo min wino ze mer ſprach, tho warth min ſela zerennet, *ut locutus mihi eſt meus dilectus, anima mea liquefacta eſt.* w. Auor thiu *eccleſia de gentibus* ilet ſiu zo himo mith then dugathan, thie thar gebodan wurthan *in lege.* w. Tho wurthan maniga *incrementa virtutum per totum mundum.* Uurthan im is uuanga leohƀa blicandi, *genæ ejus erant ſplendidè micantes. C. C.* Thes uurđun thar vuiſa man ſuiƀho an ſorogon, *quapropter ſapientes valde doluerunt. C. C.* Tho gifrang ik thaƀ thar ƀe Criſƀe cumana uurđun bodon fan Bethanin, *tum reſcivi nuntios ex Bethaniâ ad Chriſtum veniſſe. C. C.* Vuurđun alla an forohƀon, fragon ni gidurſƀon er than thuo gibocnida bar vuurdig Gumo *Petrus, Terrefacti omnes fuere, nec auſi ſunt quid ſciſcitari, antequam digniſſimus baro, & vir Petrus ſignum daret. C. C.*

Tempus perfect. circumſcriptum, ich bim geworthan. *factus fui.* ex. gr. Alſo ſcona ſo thu biſt worthan in thero douphe, *ut pulchra facta fuiſti in baptiſmate.* Willeramus.
Tempus futurum circumſcriptum ich ſcal, willon, magh werthon.

Waz duo wir hiro nu, ſo ſiu hiro rades ſcal gegruozet werthan, *quid nunc illi faciemus, quum compellabitur de conſilii ſui ratione.* w.

Modus imperativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Warthe, werthe, uuerde, uuarde ich. Werthes, uuerdes, thu. Warthe, werthe, uuerde, uuarde her.	Werthen, uuerden, an, on wir. Werthet, uuerdet, ed ir. Werthen, uuerden ſie.

Vue vuarth thi Hieruſalem, *væ tibi Hieruſalem. C. C. Anglice* in dialecto Boreali, **wa wurth thæ o Jeruſalem.** Uuerthe thin vuilleo oƀar theſa vuerold alla ſo ſamo an erthu ſo thar uppe iſƀ an them hohen himilo rikie, *fiat omnis voluntas tua, ſicut in terrâ per hunc mundum, ſic in eo, quod ſupra eſt, alto regno cælorum. C. C.* Thine namo uuerde gihiligot, *ſanctificetur nomen tuum.* Otfridus. Soſo their uuarde, *ſic tibi fiat.* Tatian. cap. XLVII, 8.

Tempus futurum. Ik ſcal, thu ſcalt werthan, *&c.*

Modus optativus potentialis & conjunctivus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich wertha, o, e, & wirtha. Thu werthes, is, as. Her wertha, o, e.	Wir werthen, an, on, un. Ir werthet, ed. Sie werthen, an, on, un.

Exempla.

Exempla.

In hira *conventicula* ne wille ich niet cuman, thaz ich thar niet beſuican ni wertha mith *perversâ doctrinâ.* w. So ich mith *gloriâ reſurrectionis*, ande mit *palmâ victoriæ* wirtho *à patre coronatus.* w. Thaz duont ſie alſo lango unzhin ther dagh uphge, thaz is, thanne ſo ich im werthe *revelatus facie ad faciem, Hoc continuò faciunt uſque dum dies ſurgat, hoc eſt, uſque dum illi revelatus fuero*, &c. Nieman ne magh *intrare portam cœleſtis regni*, her ne werthe *per doctores baptizatus.* w. Ande thar nah geleget in thie *canales* thar ſiu mit *ſanguine conchyliorum* genezzet wirthe, *& poſtea in canales injicitur, ubi ſanguini conchyliorum humectata ſit.* Willeramus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf. & perf.	Ich wurthe, uurdi, uurde, vuurđi, uuirde.	Wir wurthan, uurden, in.
	Thu wurthes, is, uurdes, is.	Ir wurthet, uurdet, ed.
	Her wurthe, uurdi, vuurđi, uuirde.	Sie wurthen, uurden, in.

Exempla.

Jungron Criſtes badun iro herron, that hie an is hugie mildi vurdi te them vuiđa, *diſcipuli Chriſti rogaverunt ſuum dominum, ut mulieri foret propitius. C. C.* Bad that vuif iro vualdand Criſt an is muod ſeđon mildi vurdi, *rogavit mulier, ut dominus Chriſtus illi miſericors affectu foret.* Than vuet hie that te vuaron, that im vuari ođer thing bettera mikilu that hi giboran ni vuurđi libbiande te theſon liohte, than hie that lon nimid, *tunc verè hoc intelliget, quod melius illi cederet, non vivum fuiße natum in hac luce, quam quod mercedem iſtam reciperet. C. C.* Thaz giſcribin uuirde, *ut deſcriberetur.* Tat. v. 11.

Circumſcribitur etiam hoc tempus per wolde, ſcolde, mochte, kunde, werthan: ut, thaz ich ſcolde werthan, *ut factus eßem.* ex. gr. Her quam uns jethogh *cum humilitate*, wanda her geboran wolda werthen van armon vortheron, *venit tamen nobis cum humilitate, quippe naſci vellet ex pauperibus proavis.* w. Hiet that ik thi gicutdi, that thi kind giboran ſcoldi vuerthan, *juſſit mihi tibi notum facere, quod tibi filius natus eſſet.*

Futurum etiam circumſcribitur per muga, kunne, wille, ſcule, ſule: ut, ze thiu thaz ich ne wille werthan, *adeo ut non factus fuero.* Thogh ich ſcule werthan, *tametſi factus fuero*, &c. Thaz ich muga werthan, *ut factus ſim*, &c.

Infinitivus purus werthan, gewerthan, uuerdan, en, on, *fieri.* Ex. gr. Ni muoſta im erđi vuard an iro juguthedi giđithig vuerthan, *non poßet hæres iis in eorum juventute dari*, vel *iis dum juvenes eſſent, non dandus erat hæres. C. C.* Thes is unſih niud ſo hiz je er gewerthan magh, *quod nobis gratum eſt, ſi tamen citius fieri poſſit.* w. Ne lath unſih gichorit uuerden nah unſeren ſunden, *ne ſinas nos in tentationem induci à peccatis noſtris. Otfridus* apud *Lambecium.* Gruotta ina thie gerfiund, ef thu ſis Godes ſuno, quat hie, bihui ni hetis thu than vuerthan brod of theſon ſtenon, *tum illum allocutus eſt diabolus, inquiens, ſi filius dei es, cur non jubes panem fieri ex his lapidibus. C. C.*

Infinitivus derivativus, ze werthene: ut, thaz iſt famſt ze werthene, *hoc facile factu eſt.*

Participium præt. temp. Worthan, geworthan, giuuorthen, uuordan, uuortan, en, in, *factus, a, um.* lile ze mer min gemahela mit *dealbatione baptiſmatis* thaz thu thich alſo ſcona behaldes, alſo ſcona ſo thu biſt worthan in thero douphe, *feſtina ad me mea ſponſa cum candore baptiſmatis, ut tu te tam pulchram aſpicias, quàm pulchra facta eris in baptiſmate.* w. Da uuir dih giſehen ſculen, unde den engilen giliche uuortine libane tot haben ſculen, *ubi te videbimus, & angelis ſimiles facti una cum illis convixerimus. Otfr.* apud *Lamb.*

Hæc eſt officioſa auxiliarium verborum cohors, ad famulandum reliquis verbis apud *Franco-Theotiſcos* nata, quæ non ſolum ſibi invicem ſæpe famulantur, ſed & reliquis verbis. Quorum uſum clarius, & diſtinctius intellecturus eſt ſtudioſus lector ex ſequenti capite, in quo de verbis & eorum conjugationibus in utraque voce per omnes modos & modorum tempora tractaturus ſum.

CAPUT NONUM.

De verbo, & iis, quæ verbo accidunt.

I. VERBUM eſt pars orationis attributum de ſubjecto affirmans.

II. Convenit hæc definitio primariò verbo ſubſtantivo, ac proinde aliis verbis, quatenus verbum ſubſtantivum in ſe implicitè continent; ſic *lego* idem valet, ac *ego ſum legens*; *doces*, ac *tu es docens*; *audit*, ac *ille eſt audiens*.

III. Verbo accidunt quatuor, viz. Perſona, Numerus, Tempus, Modus.

IV. Perſona triplex eſt; prima, ut quando quis de ſeipſo quid affirmat; ſecunda, ut quando quis de alio, ad quem loquitur, aliquid affirmat; tertia, ut quando quis, de alio, ad quem non loquitur, quid affirmat. Notandum autem eſt apud grammaticos perſonam, quamvis rem aut ſuppoſitum ſignificare.

V. Numerus itidem triplex eſt; *ſingularis*, quando ab unâ aliquâ perſonâ, vel de unâ quid affirmatur vel enuntiatur; *dualis*, quando à duabus perſonis, vel de duabus quid affirmatur vel enuntiatur; *pluralis*, quando à pluribus perſonis vel de pluribus quid affirmatur vel enuntiatur. Dualis autem in linguâ *Francicâ*, ut in *Saxonicâ* & *Iſlandicâ*, ſolo pronomine diſtinguitur à plurali, quamvis in matrici *Gothicâ*, peculiari terminatione gaudeat, ut grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, & *Mœſo-Gothicæ* caput VIII. luculente oſtendit.

VI. Tempus idcirco verbo accidit, quòd attributum nunquam non de prædicato affirmetur in circumſtantia aliquâ temporis, præſentis, præteriti vel futuri. Sed quoniam homines in ſuos conceptus reflectentes obſervârint ſe de præterito nunc ut imperfectè, nunc ut perfectè, nunc vero ut pluſquam perfecte præterito loqui ſolere, ideo pro triplici hâc differentiâ triplicem verborum inflectionem invenere ad animi ſui ſenſa exprimenda; unde in linguâ *Latinâ* quinque orta ſunt tempora, præſens, futurum, & tria præterita. Totidem ſunt in *Anglicanâ*. aſt in *Francicâ* ſunt octo tempora; præſens; duo præterita imperfecta; duo perfecta, ut apud *Gallos Francorum* poſteros; unum pluſquam perfectum; & duo futura. Oritur autem hæc diverſitas temporum à bifariâ imperfecti, perfecti, & futuri formatione, omnia enim hæc tempora vel ſimpliciter formantur per inflexiones ſibi proprias, vel per verba auxiliaria. quæ inflexionum ope, ſive terminationibus ſolis formantur, *ſimplicia* voco tempora; at *circumſcriptiva* vel circumſcripta ea voco, quæ auxiliarium ope circumſcribuntur.

VII. Modus denique verbo accidit, quum quod attributum de ſubjecto diverſimodè affirmetur, tum quod homines de rebus loquentes haud raro neceſſe habeant, non ſolum quid de iis judicent enuntiare, ſed etiam quantum eas affectent, & deſiderent exprimere, aut quid de iis ſtatutum velint, aliis ſignificare. Inde orti ſunt quatuor vel forſan quinque modi dicendi; quando enim res de re pure & abſolutè dicitur, iſte modus dicendi à Grammaticis *indicativus* vocatur; quando vero res de re dicitur conditionaliter, vel cum particulis, quæ faciunt orationem eſſe *adverſativam*, *exceptivam*, *&c.* tum modus iſte dicendi *ſubjunctivus*, vel *conjunctivus* vocatur. Denuo modus loquendi, quo quis ſe velle rem in aliena poteſtate ſitam exprimat, dicitur *optativus*; & *imperativus* dicitur iſte modus, quo quis rem in ſua poteſtate ſitam fieri jubeat vel permittat; *potentialis* vulgo dictus à modorum numero, me judice, amandandus eſt; & viderint critici, an modus *infinitivus* dictus, ſiccine dicendus jure ſit, an potius *thema* verbi, ut aliqui contendunt. Equidem in modorum collegium grammaticorum communi ſuffragio cooptatum haud temerè expellendum cenſeo.

VIII. Verbum, ſecundum receptam partitionem, dividitur in *Activum*, *Paſſivum*, & *Neutrum*. Activum eſt quod actionem realem, ut *verbero*; vel intentionalem, ut *cognoſco*, *video*, ſignificat. Paſſivum, quod paſſionem ſignificat, ut *verberor*, *cognoſcor*, *videor*. Neutrum autem duplex eſt, vel quod actionem ſignificat, vel quod rem aliquam ſine actione ſignificat. Iſtud Neutro-activum dici poteſt, propterea quod actio, quam ſignificat, terminatur ab ipſo agente, & in illo recipitur, hujuſmodi ſunt *prandeo*, *cæno*, *curro*, & ſimilia, quæ diſtinguuntur ab activis, ſimpliciter dictis, quæ actionem ſignificant tranſeuntis naturæ, in alio ſubjecto, vel objecto terminatam.

IX. Neutra actionem non ſignificantia ſunt quæ qualitatem, ut *albet*, *viret*, *friget*, *tabet*, *valet*; vel ſitum, ut *ſedet*, *ſtat*, *jacet*; vel relationem ab locum, ut *adeſt*, *abeſt*; vel denique eſſentiam, exiſtentiam, aut ſtatum rei ſignificant, ut *eſt*, *exiſtit*, *quieſcit*, *ſilet*, *excellit*, *præeſt*.

Hæc eſt communis verborum diviſio, quam admittendam & à nobis eſſe duximus, tametſi lingua *Francica* non agnoſcat verbum paſſivum, utpote in quâ vox paſſiva non peculiari inflexione formatur, ut apud *Græcos*, & *Latinos*; ſed circumſcribitur in modis omnibus & modorum temporibus per participium præteriti temporis, & auxiliaria *weſen* & *werthen*, ut infra docetur.

CAP-

CAPUT DECIMUM.

De conjugationibus verborum apud Francos.

I. VERBO etiam accidit conjugatio; conjugationes autem verborum in *Franco-Theotiſcâ* ſunt tres.

II. Prima conjugatio eſt verborum, quæ formant præteritum indicativi mutando ultimam ſyllabam præſentis in *ada, oda, eda, ida,* vel in *ata, otâ, eta, ita,* ut ſequens paradigma oſtendit.

III. *Paradigma primæ conjugationis.*

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & futur.	Ich machon, an, en, un, o, u, iu, *facio, faciam.*	Wir machon, an, en, un, & machomes, ames, emes, umes.
	Thu machoſt, eſt, iſt, os, es, is, us.	Ir machot, et, it, od, ad, id.
	Her machot, at, et, it, ad, ed, id.	Sie machont, on, ant, an, ent, en, machomes, ames, emes, umes.

Exempla numeri ſingularis.

1. Vana thiu thencon ich, thaz her mer ouch volbringa *ad contemplationem ſuæ divinitatis.* w. Machon ich *tabernaculum deo.* w. Ne ſeent thiz niet ana weliches laythes ich levon, *non vident in quali acerbitate vivo.* w. Seent thaz ana thaz ich thar-umbe mich nie ne gelouuon minere *virtuoſæ conſtantiæ* mith thero ich behaldon mine *interiorem pulchritudinem.* w. Ich ſlaphon, ande min herza wachot. w. Ich beſueron juch jungfrouwan, ... ich biddon juh guode ſielan. w. Ich ſchenkan thich gepimentadon win, *dabo tibi vinum aromaticum.* w. Samo looſen ich thi *per baptiſmum à diabolicâ ſervitute,* ande volbringan thich *in terram viventium.* w. Er ich hino withero bringon in minero muoder hus, *donec illum introducam in matris meæ domum.* w. Ih tuon juuih uueſan manno fiſcara, *faciam vos fieri piſcatores hominum.* Tat. XIX, 2. Inti ih inan ſeliun ju, *& ego vobis eum tradam.* CLIV. 1. Ich bekenno min unkraft, *agnoſco imbecillitatem meam.* w. Er ich geſtiigan uphen then palmboum, ich meino an thaz *cruce, Donec palmam ſcandam, intelligo crucem.* w. Kunde mir, *ô ſponſe,* then ich mith allon crafton minno, *indica mihi, ô ſponſe, quem totis viribus amo.* Ich ſentu giheizi mines fater in iuuih, *ego mittam promiſſum patris mei in vos.* Tat. Ni trincku ich fon nu, *non bibam amodò.* Tat. Ik hier garu ſtandu, *hic paratus ſto. C. C.* Duot ſo ik ju leriu, *facite, ſicut ego vos doceo. C. C.* Than uuilliu ik ju ſeggean, *tum verbis dicam. C. C.* Allen zellu ih iu thaz, *hoc vobis omnibus dico. Otfr.* apud *Lamb.*

2. Mit then thu machoſt *ex peccatoribus juſtos, Quibus ex peccatoribus juſtos facis.* Uuaz toufiſt thu thanne, *quid ergo baptizas.* Tat. XIII, 22. Inti nennus thu ſinan naman, *& vocabis nomen ejus.* Tat. II, 5. Ther win then thu meinoſt ther zimet minemo drute ze drinchene, *vinum quod intelligis eſt dignum dilecto meo ad potandum.* w. *O ſponſe* thu mich heizeſt ufsteen *de lecto contemplationis.* w. Wanda thu in thinero *prædicatione* nieht ne meyneſt aana mina eera, *nam in tuâ prædicatione nihil intendis niſi meum honorem.* w. Thu ſcameſt thich thaz thu jeht skandlikes duoſt. w. Thu in hiran hertan thir hereberga machoſt, ande ſie beskiermes *ab omni fervore tentationis, Tentoria tibi facis in illorum cordibus, illoſque defendis ab,* &c. Thu quithes thaz ich ſcona ſi. w. Min duua thu the ther niſteles in ſteinlochoron, *mea columba, quæ nidificas in foraminibus petræ.* w. Sage mir wine min war thu thine ſcaph weythenes, war thu rouwes umbe middendach, *indica mihi, mi ſponſe, ubi paſcas oves tuas, ubi quieſcas in meridie.* w. Thu ni coſtos truhtin God thinan, *non tentabis dominum deum tuum.* Tat. XV. 4. Oba thu nidarfallenti betos mih, *ſi cadens adoraveris me.* Tat. XV. 5. Inti imo einemo thionos, *& illi ſoli ſervies.* ibid. Giloubes, *credis.* Tat. XVI. 6.

3. Alſo auor thiu uzera rinda *ejuſdem pomi* in wine drunchan dualm machot, *quemadmodum vero exterior cortex ejuſdem pomi cauſat ſtuporem.* w. Alſo thaz *pomum mandragoræ* machot thie ſlaaphloſon *dormire.* w. Thich ne minnot nieman. w. Min herſa wachot. w. Thie bluom machot ſuozen ſtank. w. Wanda ſiu hiro werch bilethot nah Godes willan, *nam opera ſua conformat ad dei voluntatem.* w. Ther hals ther dragat thaz ezzan in then buch, ande dragat auor thiu ſtemma uz. w. Alſo ther hals ze ſamene vogat thaz hoiuet, ande then lichamo. w. Hero nehein laazat ſin ſuerd van ſinemo thihe. w. Thaz bezeychenet thie hoghen ande thie

incomprehenſibilem naturam Chriſti. w. Sino war her ſeluo ſted hinder unſer wande, ande ſihet uz then venſtron, ande wardet van then linebergon, *en ubi ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, & deſpicit per feneſtras proſpiciens per cancellos.* w. Her skeynet ſine *divinitatem per miracula*, her neyget ſich nan uns *per humanitatis confeſſionem.* w. Her weythenet under lilion unze ther dagh cume. w. Than is imo ſo them ſalte them man te vuarpit than it te vuihti ni dog, *tunc illi erit perinde ac ſali qui abjicitur, quamprimum ſuam virtutem amittit, C. C.* In minemo herzan thaz enzuiſchan minan bruſtan ligad. w. Wer is thiuſa thiu thar uphferit. w. Wie eerhaft is thiu *eccleſia*, thiu ther ſamo thrado iled *ad terram viventium.* w. Alſo thaz veld ungeerit, thie bluomen berit. w. Sino ther min wine verid al in ſprungen, *ecce dilectus meus venit ſaliens.* w.

Exempla pluralis numeri.

1. Odo anteres beitomes, *en alium expectamus.* Tat. LXIV. 1. Inti zi imo comemes, *& ad eum veniemus.* Tat. CLXV. 2. Wahe goltchetenon in lampreythewiſe machon wir thir in wurmwiſe, *flexiles catenulas aureas tibi in murenularum formam vermiculatas fabricamus.* w. Louphen wir in themo ſtanke thinere ſaluon, *curremus in odore unguentorum tuorum.* w. Thiu giloubemes, *in hoc credimus.* Tat. Wer vreuwen uns ana thich, *lætabimur in te.* w. Then heizen wir Heilant, *quem vocamus Jeſum.* Otfrid. Uuir habemes fater Abraham, *patrem habemus Abraham.* Tat. XIII, 14. Uuaz tuomes uuir, *quid faciemus.* Tat. XIII, 17. in 18 autem, uuas tuon uuir; in 16 vero, uuas ſculun uuir tuom. Biſt thu ther zuo uuert is, odo anteres beitomes, *Tu is, qui venturus, an alium expectamus.* Tat. LXIV. 1.

Sic in *hymno magno Eccleſiæ*, quem hic integrum diſcentium gratia ponimus.

HYMNUS.

1. Thih cot lopemes	*Te Deum laudamus,*
Thih truhtinan gehemes,	*Te Dominum confitemur,*
Thih euuigan fater	*Te æternum patrem*
Eokiuuelih erda uuirdit. [eret.]	*Omnis terra veneratur.*
2. Thir alle engila, thir himila	*Tibi omnes angeli, tibi cæli*
Inti allo kiuualtido,	*Et univerſæ poteſtates,*
Thir Cherubim inti Seraphim	*Tibi Cherubim & Seraphim*
Unbilibanlicheru ſtimmo foraharent.	*Inceſſabili voce proclamant.*
3. Uuiher uuiher uuiher	*Sanctus ſanctus ſanctus*
Truhtin cot herro.	*Dominus Deus Sabaoth.*
Folliu ſint himila inti erda	*Pleni ſunt cæli & terra*
Thera meginchrefti tiurda thinera.	*Majeſtate gloriæ tuæ.*
4. Thih tiurlichar potono cart,	*Te glorioſus Apoſtolorum chorus,*
Thih uuizagono loplichiu ruaua,	*Te Prophetarum laudabilis numerus,*
Thih urchundono kaſconnot	*Te martyrum candidatus*
Lobot heri.	*Laudat exercitus.*
5. Thih thurah umbiuurſt erdono	*Te per orbem terrarum*
Uuihiu gihit ſamanunga,	*Sancta confitetur eccleſia,*
Fater ungimezenera meginchrefti,	*Patrem immenſæ majeſtatis,*
Erhaftan thinan uuaran einagu ſun,	*Venerandum tuum verum unicum filium,*
Uuihan auh troſt atum.	*Sanctum quoque paraclitum ſpiritum.*
6. Thu chuninc thera tiurido Chriſt,	*Tu rex gloriæ Chriſtus,*
Thu fateres ſimbliger piſt ſun,	*Tu patris ſempiternus es filius,*
Thu za arloſanne anfingi mannan.	*Tu ad liberandum ſuſcepiſti hominem,*
Ni leithlichetos thera magidi ref.	*Nec horruiſti virginis uterum.*
7. Thu kerihtemo [ubaruunnomo]	*Tu devicto*
Todes angul,	*Mortis aculeo,*
Int tati calaupentem	*Aperuiſti credentibus*
Richi himilo.	*Regna cælorum.*
8. Thu za zeſuuûn cotes ſizis	*Tu ad dexteram Dei ſedes*
In tiuridu fateres. [ſtiger.	*In gloriâ patris.*
Suanari kelaupanne piſt uueſan chum-	*Judex crederis eſſe venturus.*

9. Thih

9. Thih auûr pittemes — *Te ergo quæſumus*
Thinen ſchalchun hilf — *Tuis famulis ſubveni*
Thea tiuremo pluate archauftes. — *Quos pretioſo ſanguine redemiſti;*

10. Euuigero tua mit uuihen thinen — *Æternâ fac cum ſanctis tuis*
Tiurida lonot uueſan. — *Gloriâ remunerari.*

11. Kehaltan tua folch [liut] thinaz truhtin — *Salvum fac populum tuum Domine*
Inti uuihi erbe thinemu, — *Et benedic ereditati tuæ,*
Inti rihti ſie inti erheui ſie — *Et rege eos & extolle illos*
Unzi in euuin. — *Uſque in æternum.*

[thih,
12. Thurah einluze taga uuelaquhedemes — *Per ſingulos dies benedicimus te,*
Inti lobomes namun thinan — *Et laudamus nomen tuum*
In uueralti inti in uueralti uueralti. — *In ſæculum & in ſæculum ſæculi.*

13. Kiuuerdo truhtin tage deſamo — *Dignare Domine die iſto*
Ana ſunta unſih kihaltan. — *Sine peccato nos cuſtodire.*

14. * Milti unſer truhtin, — *Miſerere noſtri Domine,*
* Milti unſar. — *Miſerere noſtri.*

15. Si * miltida thiniu ubar unſih — *Fiat miſericordia tua ſuper nos*
Thiu mezu uuantumes in thih. — *Quemadmodum ſperavimus in te.*

16. In thih truhtin uuanta, — *In te Domine ſperavi,*
Ni ſi kiſcentit in euun. — *Non confundar in æternum.*

2. Sunder thar mide machod ir ſie liumhaftig ſtadigare dugatha, *redditis eam aſſiduarum virtutum famâ inclytam.* w. Geet uz er jungfrouwan, ir tha bouwet in Syon. w. Ich beſueron juch guode ſielan ir ther drephed ad ſupernam Hieruſalem. w. E tamen aliquando additur: ut, quemit zi mir alle thie giarbitite, *venite ad me omnes, qui laboratis.* Tat, LXVII, 9.

3. Thie ther cunnon *diſcernere inter bonum, & malum.* w. Minnon thich thie jungfrouwan. w. Thie hiro herza an themo thinga geueſtenont. w. Thie ther himo gewinnont geiſtliche kind *ex ſemine verbi.* w. Thie machont ſie dormire. w. Samo duont thie *doctores*, ſie ambechtant themo liude *cibum vitæ.* w. Inti tatunes thinc, *& concilium fecerunt.* Tat. CLIII, 4. Thie thas gihorente uuarunes gifehente, *qui audientes gaviſi ſunt*, CLIV. Wanda ſie Gott thes ze verror minnont. w. Thie ther thurgh thaz ewiga erueguod wirchont. w. Thine *doctores*, thie hiro *ſubjectis iter ſalutis* ougant. w. Ande ne ſcament ſich nieht mines *crucis*, ande minero martero ſunder ſie guodlichant ana, w. Her was Iſmaelis ſun van then Iſmaelitæ cuman ſin, the ther huſe ne hauan. w. Ande gehaue thich *ad hæreticos*, the niet ne herdan minero ſcaphe. w. Thine *doctores* thie kundent themo liude thie rode mines bluodes, thar mide ich ſie verlooſda. w. *In Cypro* thar ſint ethelo reuon thar ther anawaſſen thie meyſton thruuo. w. Engaddi is auor ein ſted thar ther waſſent *arbuſculæ balſamum deſudantes.* w. Samo duont *doctores tui, ô ſponſa*, ſie ambechtent themo liude *cibum vitæ*, ande ophenent himo thie doychene thero geſcriphte. w. Thie wingardon bluoyent. w. Wanda geſtarchent thie *hæretici* in hiron *perverſis dogmatibus.* w. Wanda bezzere ſint thine ſpune themo bezzeſton wine, ſie ſtinchent mit then bezzeſton ſaluon. w. Pikinnant, *incipiunt.* in gloſſa *Hrabani Mauri* apud. *Lamb.*

IV. *Obſervationes in tempus præſens & futurum indicativi.*

Tempus futurum ſimplex formari ut præſens in *Francicâ*, haud ſecus ac in matrici *Gothicâ*, ac ſorore *Anglo-Saxonicâ*, planius ac uberius demonſtrant ſequentia exempla: Thar giuon ich thir min wine mine ſpune, *ibi dabo tibi, ô ſponſe, ubera mea.* w. Ich gegriphon thich, *apprehendam te.* w. Ich ſchenchan thich, *dabo tibi poculum.* w. Saliga mih quedent alliu cunniu, *beatam me dicent omnes generationes.* Tat. Gibirit thir ſun, *pariet tibi filium.* Tat. Juueran cuning hahu? *veſtrum regem crucifigam?* Tat. Er ich thir wolle wardon, *priuſquam te perduxero.* Mit thiu fluohhon jûuuih man, *cum maledixerint vobis homines.* Tat. Fallaþ ſteorron huiþ heƀan þunglas endi hriſiþ erþa, biƀoþ þiu breda uueruld, uuirðiþ ſulicero bocno filo, grimmid þie groþo ſeu, vuirkiþ þie gebanes ſtrom ugiſon mid is uþhion erþbuandeon, *cadent ſtellæ albicantes aſtra cœleſtia, horrebit terra, tremet latus mundus, multa talia ſigna facta erunt: ingens mare iraſcetur, & æſtus illius funeſtus terrorem incutiet ſuis fluctibus incolis telluris. C. C.* Ik

---

* In alio quodam codice reperitur *Kinade.* * Codex alius *Kinade.* * Codex alius *Kinada.*

gangu im at eriſt tuo, quat hie, cuſſiu ina, endi queddiu that iſt Criſt ſelbo, *ego primus illum adibo, inquit ille, oſculabor illum, & dicam, quod hic ipſe eſt Chriſtus. C. C.*

Quando pronomen THU verbo ſecundæ perſonæ ſingularis numeri poſtponitur, abjectâ TH, cum verbo coaleſcit: ut in biſtu: ſino ſcona Biſtu. w. Haveſtu: geſeeret haueſtu mir min herzo ſueſter min gemahela. w. Siheſtu: ne ſiheſtu anderes nieht neware thaz thu ne geſiheſt in thinen *conventiculis*. Heyzeſtu: vone thannan heyzeſtu *filia principis*. w. Gewinnoſtu: ſamo gewinnoſtu mir, *ô ſponſa, ſpiritualem prolem*. w. Pronomen etiam tertiæ perſonæ HER, cum verbo coaleſcit, abjectâ h, ut gehieter, pro gehiet her, vel gehiet er. ICH etiam, & IR, verbis poſtpoſiti, cum iis coaleſcunt: ut, in woldich, pro wolde ich; mugadir pro mugad ir; machodir pro machodir; quod tyronibus obſervandum eſt.

Tertia ſingularis in *C. C.* Per epentheſin τῦ E, & τῦ I, deſinit in eat, & iat, ut in auuerdiat, felleat, pro auuerdat, fellat. Douch, *valet*, excisâ T finali, fit a doucht, per contractionem à douchet, quod à douchan, *valere*; *Saxonicè* dugan, unde dog pro douch in *C. C.* Prima pluralis legitur producta etiam in es: ut in iſto *Otfridi*; wir lazemes uns lichan man then filu richan, *ſinimus nos delectari viro valde divite*. Tenet hæc obſervatio & in aliis temporibus: ut, ſerentes ſuochtumes thich, *quæſivimus te dolentes*. Tat. Peculiare eſt iſtud, wir gehugega. w. p. 6. pro wir gehugan, *recordamur*.

Notandum denique eſt numerum pluralem in *C. C.* formari ut apud *Anglo-Saxones* in T: ut, Wir machat, ot. Ir machat, ot. Sie machat, ot. Prima ſcilicet & tertia perſona inflectuntur ut ſecunda in at, vel ot, & per epentheſin in iat, eat, iot, eot. En exempla: thuo ſpracun im eſt thia liudi angegin vuretha vuidarſacon, ne vui it bi thinon vuercon ni duot, quathun ſia, that uui thi aldres tuo ahtian vuelliat, ac vui duot it bi thinon vuordun, *tum reſpondit illi populus, & crudeles inimici, non eſt propter opera tua, quod te occidere velimus, inquierunt, ſed propter verba tua.* Giuuerthat oc ſaligh, quat hie, thes ju ſaca biodat liudi after theſon lande, endi leth ſprecat, hebbeat ju te hoske, endi harmes filo giuuirkeat an theſaro vueroldi, endi vuiti gifrummat, felgeat ju firinſpraca, endi fiondſcepi, logneat juuûa lera, duot ju lethes filo harmes thuru juuuaron herren, *facti eritis & felices, inquit ille, idcirco quod perſequetur vos populus in hâc terrâ, blaſphemantes vos, & opprobrio habentes, & in hoc ſeculo injurias vobis inferentes, & ſupplicio afficientes, & maledictis & inimicitiis vos inſequentes, & de doctrinâ veſtrâ falſum loquentes, & multas offenſas & injurias in vos committentes, domini veſtri gratiâ.*

V.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperfectum ſimplex.	* Ich machoda, machada, eda, ida, do. machota, ata, eta, ita, to, ti, te. Thu machodeſt, oſt, teſt, toſt, des, dos, tes, tos. Her machoda, ada, eda, ida, do. machota, tta, eta, ita, to, ti, te.	Wir machodan, en, on, un. & machodames, demes, domes, dumes. *& aliquando more Gothico,* machodidan. *&c.* Ir machodot, et, it, od, ed, id. *& more Gothico,* machodidet. *&c.* Sie machodan, en, on, un. *& more Gothico,* machodidan. *&c. & per appoſitionem* o *paragogici,* machodidano, eno, ono, uno.

Quære exempla in temp. perf. ſimplici.

	Singulariter		*Pluraliter.*	
Temp. imperf. & perf. circumſcrip.	Ich was Thu waſt Her was	machande.	Wir waron Ir waret Sie waron.	machande.

Exempla temp. præt. circumſcripti.

Buenti warun, *habitabant*. Otfrid. Thiu zuhi vuas vuahſenti in druthines henti, *crevit puer in manu domini*. Otfr. Inti uuarun imo folgente, *& ſecuti ſunt eum*. Tatianus XVI. 3.

	Singulariter	*Pluraliter.*
Temp. perf. ſimplex.	Ich machoda, &c. Thu † machodeſt, &c. Her machoda, &c.	Wir machodan, &c. *&* machodames, &c. Ir machodot, &c. Sie machodan, &c.

---

* Hic autem notandum eſt, præteritum tempus haud raro euphoniæ gratiâ contractionem pati, in quo nonnunquam tenues & mediæ in aſperas mutantur: ut in hafda, pro hauida; mochta, pro mogida; kunda pro kundida; ſcankta, pro ſcankida; vuegda, pro vuegida; brachta, pro bragda, à brangida; ſuochta, pro ſuochida; wiſda & wiſta, pro wiſida. † Tat. CCVII. 2. Legitur forlieza, *dereliquiſti*: Got min, Got min, bi thiu forlieza thu mih.

Exempla

Exempla ſing. num.

1. Thes naghtes an minimo beddo vortheroda ich minen wine, ich vortheroda hine, ande ne vand ſin niet, *noctu in lectulo meo quæſivi meum dilectum, quæſivi illum, & non inveni.* w. Wanda ich ſuleche, arbeyd ande ſuleche *perſecutiones* nu ne lithon, ſo ich er thes *in initio fidei* tholeda. w. Alſo ich *plebem Iſraeliticam per mare rubrum* wiſda *in terram promiſſionis.* w. Thurgh thinan willan tholido ich thie wundan *clavorum & lanceæ.* w. So uuaz ſo ih uuidar Gotes willan gilati, odo mir iz thuruh min kinthiſgi giburiti, odo thuruh ubartruncani, odo thuruh min ſelbes giſpenſti, odo thuruh anderes mannes giſpenſti girida. F. V. C. Ik thuruh Got iz dati ſoſo man mih bati, *cum deo ita feci, ut juſſus eram. Otfr.* apud *Lamb.*

2. Themo thu gewizſcaf ſagetos, *cui tu teſtimonium perhibuiſti.* Tat. Giſahun mine ougan thinan heilant, then thu giantwurtitos fora annuzze allero folco, *viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod parâſti ante faciem omnium populorum.* Inti minnotos, ſo thu mih minnotos, *& dilexiſti eos, ſicut me dilexiſti.* Tat. CLXXIX, 2.

3. Ther cuning machoda himo ſelvemo einan disk. w. Tho begunda min ſalfwurz meer, ande meer ze ſtinchene, wanda ſich Got van himole hare ze erthan gebrachta thurgh minon willon. w. Thiu mich eriſt ze gelouuan brachta. w. Ande thero thorninan Coronan, thie himo Judaica Gens uphſazta. w. Min wino rachta ſina hand in ze mer, and min wamba erbeveda ze ſinemo angripho, *dilectus meus miſit manum ſuam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus.* w. Thaz her muotheda, thaz her dodon erquikkeda, allarſlacta ſiechudom heileda thaz draph *ad divinitatem, Quòd fatigatus fuerit, quòd mortuos reſuſcitavit, & omne genus morbos ſanavit,* &c. w. Ther kuning leydoda mich in ſinan winkelnere. w. Thero ſlachta was thiu ſalua thar mide *Maria Magdalena* ſaluado *pedes domini.* Under themo aphalderbouma erquichto ih thich. w. Ther cuning leydede mer in ſine genathema. w. Nu vernimet wanan ſich thaz leythe geburede, *nunc intelligite, unde hæc acerbitas provenerit.* w. Samo thiu *plebs Iſraelitica* ilede van *Ægypto ad terram promiſſionis.* w. En adales man an is acker ſaidi hluttar hren corni handon ſinon. *C. C.* Unhold man ſaida. *C. C.* Sageta gewizneſſe, *perhibuit teſtimonium.* Tat. Gioffonota, *aperuit*; nahlihito, *appropinquavit.* Tat. Kiſalota, *offuſcavit.* gloſſ. Er irbleicheta, *palluit.* Otfr. Non raro ſyncopantur præterita: ut in Salta, pro ſalita, *tradidit.* Santa, pro ſantita, *miſit.* Satanas geroto juuuer, *Satanas expetivit vos.* Tatian.

Exempla pluralis numeri.

1. Uuir giſahumes ſinan ſterron in oſtarlante, inti quamumes inan zi betonne, *vidimus ſtellam ejus in oriente, & venimus adorare eum.* Tat. VIII. 1. Ih inti thin fater ſuohtumes thih, *ego & pater tuus quærebamus te.* Tat. XII, 6. Uuir alle intphahemes, *nos omnes accepimus.* Tat. XIII. 9. Uuir fundumes Meſſiam, *invenimus meſſiam.* Tat. XVI, 4. Uuir gihugitumes, *recordati ſumus.* CCXV, 2.

2. *O ſanctæ animæ* ir fragodot welich min *ſponſus* ſi *in humanitate.* w. Ir heyliga ſelan, ir thar drephet *ad viſionem pacis æternæ*, ir fragodet mich welich thar ware *dilectus meus.* w.

3. Wanda *Apoſtoli*, ande *martyres*, thie ther mith hires ſelues bluode himelriche arnodan. w. Sie ſeredan mich, w. Mine hande dropheden mirron. w. An then thie ruode mines bluodes mit *effuſione ſui ſanguinis* biletheden. w. Thie gauon mir thiu andewarde. w. Sie ſlogun ſin houbit, *percutiebant caput ejus.* w. Ni namun ſi gouma, *non advertebant animum.* Otfridus. Suahtun ina heizo, *quæſiverunt eum diligenter.* Riafun filu heizo, *vociferati ſunt ardentiſſime.* Otfr. Thie man thoh thie thar ſcanktun, iz filu wola irkantun, the iz wazar luteraz waz, tho ſi vultun thiu vaz, *verum miniſtrantes, hoc bene noverunt aquam fuiſſe puram, dum vaſa implerent.* Otfrid. Giengum tho zuo Gotes engila inti ambahtinuno imo, *accedebant tunc angeli dei, & miniſtrabant ei.* Tat. XV. 6.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
Tem. perfectum. circumſcriptum.	1. Ich hauon 2. Thu hauoſt 3. Her hauet	gemochod.	1. Wir hauon 2. Ir hauet 3. Sie hauont	gemachod.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
Temp. pluſquam perf. circumſcrip.	1. Ich hafda 2. Thu hafdeſt. 3. Her hafda	gemachod.	1. Wir hafdon 2. Ir hafdet 3. Sie hafdon	gemachod.

Temp. futurum circumſcriptum. Ich willon, ſcal, machan, *&c.*

Modus imperativus.

Prima & tertia perſona utriuſque numeri in præſenti tempore modi imperativi circumſcribitur per ſecundam perſonam imperativi verbi lazan vel laazan, *ſinere*; & infinitivum verbi principalis;

cipalis; ut laz thaz gewerthan *fiat hoc.* w. Laz mih thine ſtemma vernemen, *fac ut vocem tuam percipiam.* w. Latat jûuua leohт mikil ſcinan, *luceat magnopere lux veſtra.* C. C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	1. Mache, i, a, o, ich. *vel* laz mich machan.	1. Machen, machames, machomes, machemes, mache wir, vel laz, latuns machan.
	2. Mache, i, a, o, thu.	2. Machet, it, ot, ut, machent, ir.
	3. Mache, a, o, her. *vel* laz hina machan.	3. Machont, ent, on, en, ſie. *vel* laz ſie machan.

Notetur hic obiter, tres perſonas pluralis numeri tam in præſenti indicativi, quam imperativi & optativi, terminari non raro ut prima perſona ſingularis, quando pronomina iis poſtponuntur: ut, ghie wir anne then akker; weſe wir alle wile an then thorpon; ſtie wir fruo uph ze then wingardon; do wir thes wara of thie wingardo bluoie, *egrediamur in agrum; commoremur in villis; mane ſurgamus ad vineas; videamus ſi floret vinea.* w. vid. Gram. *A. Sax.* cap. VIII. R. I.

Exempla ſingularis numeri.

1. Mache ich thaz, *ô, ut faciam iſtud.* 2. Mache ſie *conſtantes, Fac eos conſtantes.* w. Sage mir win min. w. Kunde mir *ô ſponſe.* w. Iile ze mir min gemahela. Wende thin ougan vone mir, w. skeythe opheno van mir. w. In thinero *prædicatione* gehuge aller thickeſt min. w. Kere withere ze mer mino win. w. Gehuge ouch minero wundon. w. Gehuga thaz ich thie *angelica præſidia* hauon geſcaphat. w. Zoiga mer thin anluzza. w. Nu ſaga uns ouch welich her ſi *in naturâ humanitatis.* w. Untduo mir min ſueſter, *aperi mihi mea ſoror.* Scirmi, *defende,* Otfrid. Kaſcrimi, *defende,* idem. Loſi uns, *libera nos,* Kero. Stiuri dina ſchalcha, *guberna tuos famulos.* Hymn. Neri thich fan thero nodi, endi ni thes atuomi. C. C. Gifeſtino thine bruoder, *confirma fratres tuos.* Tat.

3. Cuſſe her mich, *oſculetur me.* w. Nu cume her ſeluo, ande cuſſe mich mit themo ſuoze ſines *evangelii.* w. Hahe, hahe man inan, *ſuſpendatur,* Tat. Liuhte juwar lioht, *luceat lux veſtra.* Tat. Thin ſtemma skella in minon oron, *reſonet vox tua in auribus meis.* Willeramus.

Exempla numeri pluralis.

1. Si ſiu mura, wirche wir uphe thie ſiluerine were, ſi ſiu dura vougen wir thie dura ze ſamene mit cedrinon tauelon, *ſi murus eſt illa, ædificemus ſuper eam propugnacula argentea; ſi oſtium eſt, compingamus oſtium tabulis cedrinis.* w. Ghie wir anne then akker, weſe wir alle wile in then thorpon, ſtie wir fruo uph ze then wingardon, do wir thes wara, *egrediamur in agrum, commoremur in villis, mane ſurgamus ad vineas, videamus,* w. Nu helphe wir hiro thus .... then ophene wir *ſcientiam ſanctarum ſcripturarum.* w. Farames zi Bethlehem inti giſehemes, *tranſeamus in Bethlehem, & videamus.* Tat. VI. 4.

2. Ezzet mine friunde, drinket, and werthet drunkan, mine lieveſton. w. Get in alle uueralt, predigot *evangelium* allera giſcefti, inti leret alle thiota toufenti ſie in naman fater, inti ſunes, inti thes heilagen geiſtes, *ite in mundum univerſum, prædicate evangelium omni creaturæ, & docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine patris, & filii, & ſpiritus ſancti.* Tat. CCXLII, 2. Nu vernimet wanan ſich thaz leythe geburede. w. Ir *doctores eccleſiæ* duot wara war ſich thie *hæreſes* aller eriſt buren. Minot juwera fianta. Tat. Underleged mich mid bluomen, umbeleged mich mid ephon. w. Stiured mich mid juwan goodan bilethen. w. Erot gi arman man, deleat juuuon odwelon, ne ruokeat ....ac hugeat. C. C. Gihuggeat gi, quat hie hund ju iſt that dad cuman. C. C. Ne duont thes niet wara, *nolite conſiderare.* w. Ne ſeent thaz niet. w. Fahent uns thie luzzelon vohon. w. Gihuggent gi ſimla hu ik ju hier gibiudi. C. C. Kumet gi, quithit hie, thia thar gicorana ſindun, endi antfahent thit craftiga riki thit guoda that hier gigeruuid ſtendit, that thar vuarth gumono barnon givuaraht fan theſaro vueroldes endie. Marient thit for thero menigi. C. C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Tempus futurum.	Ich ſcal Thu ſcalt } machan. Her ſcal	Wir ſculan Ir ſculed } machan. Sie ſculan

VI. *Modus optativus potentialis conjunctivus.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & futurum.	1. Ich mache, i, o, a.	1. Wir machon, an, en. & machomes, machames, machemes.
	2. Thu maches, is, os, as.	2. Ir mached, et, it, id.
	3. Her mache, i, o, a.	3. Sie machon, an, en. & mache, a.

Exempla

Exempla numeri ſingularis.

1. Haued her mich gewiſed, thaz ich himſeluon minne. w. Wer weret mich thes thaz ich thich ſehe, ande cuſſan muoze? w. Thes biddon ich ze thiu thaz ich newanne ne kume *in conventicula hæreticorum.* w. Ich ſtuont uph thaz ich minemo wino untdade. w. Sie riede en mir ouch thaz ich *mundiales curas* hinan worphe. w. Ich hauo mich geeinot thaz ich uphen then palmboum ze ſtigene thaz ich zidech ouaz thar nema. w. That ic waldand mer drohtin diurie eftho derbi thing firin were fellie, eftho fiundo nithſtrid widerſtande, *ut deum jam glorificem dominum meum, neque quid malignum aut facinoroſum perpetrem, & ut inimici* [diaboli] *invidiæ reſiſtem.*

2. Thaz thu forſtantes, *ut cognoſcas.* Tat. procem. 4. Wer weret mich thes thaz thu menniſco werthes, ande alle thiu *officia humanæ naturæ* an thir haues, ande thanne mith rechte min bruother heizes. w. Ande ſcalt allero thinero wordo, ande allero thinero wercho *intentionem* an mich keran, thaz thu niet anderes thar mide ne meinas newara mina minna. w. Thar gethingon ich thaz thu mir nah thich bringos, ande mir thar geleidos *in omnem veritatem.* w. Niete mer ne mugan thich geirren newether *pagani,* noch *mali Chriſtiani,* thu ne bluoyes allizana *in virtutibus.* w. Oba thu thar gihugis, *ſi ibi* vel *ejus recordatus fueris.* Tat.

3. Sunder Agricola, ther beithe ſinemo herron wirche, ande her ſeluo an themo deil haue. Wer weret mich thes thaz mich hinne fure nieman ne vorkuze. w. Nu beſueret her auor *filias Hieruſalem* umbe ſine *ſponſam* ſo wanne ſo ſiu ſlaaphe. w. Unze ther dagh uphge, ande thar naght ſcada hinan wieche. Min drut is neither gigangan ze ſinemo gardon, thaz her weythene in then gardon, ande her thie lilion ze ſamene leſe. w. Thu ſcames thich thaz thu jet ſcandlikes duoſt, ande thaz mir miſlicho. w. Thu niet ſcandliches ne duoſt, thaz minan ougan miſliche. w. Thaz her ſeluo zaller eriſt ſin *evangelium* ande thiu *myſteria regni cæleſtis* furebringa. Vana thiu thencon ich thaz her mer ouch volbringa *ad contemplationem ſuæ divinitatis.* w. Alſo is thaz *ſummum bonum,* thaz man an Godes anwarde cuma. w.

Exempla numeri pluralis.

1. Thaz uzzan forhta arloſte fon hentin unſero fianto thionomes him, *ut ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati ſerviamus illi.* Tat. IV. 15. Thionomes imo, *ſerviamus illi.* Tat. IV. 16.

2. Ich beſueron juch, thaz ir mine winian ni wecchet. w. Ich beſueron juch, thaz ir mine winian ni weched. w. Thaz ir mir leiſtit huldi, *ut mihi præſtetis obſequium fidele.* w.

3. Thaz ſie hiro *auditores* machon zaller eriſt *in fide florere.* w. Unze ther dagh cume, ande thie nacht-ſcadan hinan wiechen. w. Thaz ſie ilen *intrare ad vitam.* w. Thaz ſie beithe hin ſeluon jogh hiro *auditoribus* ſezzen fure ze bilethene *virtutes, & exempla priorum patrum.* Unzen ſie *paulatim* volle cuman *ad ſolidum cibum divini verbi.* The thornan ne mugan thie lilian behudan, ſiu ne waffen ande bluoye under him. Willeramus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf. perfect. ſimplex.	Ich machode, i, machote, i.	Wir machodan, tan, en, on, un, & machodidan, en, on, *more Gothico.*
	Thu machodes, tes, tis.	Ir machodet, tet, ed. & machodidet, *more Gothico.*
	Her machode, i, machote, i.	Sie machodan, tan, en, on, in. & machodidan, en, on, *more Gothico. & per appoſitionem paragogici* o machodideno, *&c.*

Exempla numeris ſingularis.

Tho ſagode ich ſine *qualitatem. Quum dicerem vobis illius qualitatem.* w. Ih vuirdu Gote Almahtigen bigihtig thes ik unrehtes giſahi, unrahtes gihorti, unrehtes githanki. F. V. C. Ni quam zi thiu thaz ih giladoti rehte, *non veni ad vocandos juſtos.* Tat.

Nu vernimet wanan ſich thaz leyth geburede. w. Hiet engil Godes that fruod gumo foroht ni wari, hiet that hie im ni andriede. Batun man in iz zoigoti. *Otf.* Denne ſih karati za peranne, *quum ſe pararet ad pariendum.* gloſſ. Gruotta hie thuo Iohannes an thiet hie iru fulgengu vuell minniodi. *C. C.* Quat that ina thurſtidi. *C. C.*

Exempla numeri pluralis.

That ſie giantwurtiten inan Gote, *ut ſiſterent eum deo.* Tat. Ni uuiſtun uuat ſie imo ant-uurtiten, *ignorabant quid reſponderent ei.* Tat. CXCII. 5. Thaz ſie ſich warnotin, *ut caverent ſibi.* Otfr. Ac bigan that folc undar im rincos radan huo ſia thena rikion Criſt vuegdin te uundron. *C. C.* Thiu heri Iudeono habdun thuo thia ara man alla giſpanana that ſia themo landſcathen lif abadin, githingodin them thioðe thie oft an thiuſtria naht uuam giuuarahta, endi vualdand Criſt zuelidin an crucie. *C. C.*

VII. Tempus imperfectum circumſcribitur etiam per auxiliaria wolde, ſcolde, mochte, kunde, & infinitivum verbi principalis: ut, huo ſia ſcoldın ıs gebodſcıp frunmian, *quomodo mandata ejus exequerentur. C. C.*

VIII. Tempus perfectum circumſcribitur etiam per auxiliare have & participium verbi principalis. Exempla quæras ſupra in cap. VII.

IX. Tempus pluſquàm perfectum circumſcribitur per auxiliare hafde vel hadde, & participium verbi principalis. Exempla quærenda ſunt in cap. VII.

X. Tempus futurum etiam circumſcribitur per auxiliaria ſcule, ſule, muge, kunne, wille, wolle, & infinitivum verbi principalis; ut plurimis exemplis ſupra oſtenditur in cap. VII.

Modus infinitivus.

XI. Modus infinitivus duplex eſt in linguâ *Franco-Theotiſcâ*, haud ſecus ac in *Anglo-Saxonicâ*; ſimplex & derivativus. Simplex, qui perinde ſignificat ac præſens infinitivi apud *Latinos*, terminatur in an, en, in, on, un, ut machan, machen, machin, machon, machun, *facere*. & aliquando N finale vertitur in M, ut in tuom, *facere*. Aliquando etiam finali N abjecta, terminatur in A ut apud *Cimbros*. Sic in epitome quâdam decalogi, quam lectoris gratia hic integram appono.

Dit ſynt dae tyaen wird.

Iſrahel dyn God is een weer God, him ſcheltu TIENIA, ende ſynera mit nene fraemde göden MENZIA. Iſrael dyn god ſcheltu neen byld MAKIA fan alle da creatura der bi data himel fliucht, jeſta op der eerde ſwerft, ende in da wettere ſuomt. want ick mine ontanck wreek al tyda fyarda, ende myne tanck laenie al toe da tyenda. Iſrahel dyn godes nama ſcheltu naet FORSWERA, ner to nene idelniſſe op tyaen ſonder need. Iſrahel dis ſonnendeis fira ſcheltu naet FORJIETA.

Diſſe fyower boeden weren in eenre taefla, ende diſſe ſex hyr ney folgiet weren in een ander taefla.

Iſrahel era dyn fader, ende dyn moder, hoe du lange libbe op der eerda. Hoed di uan hoerdom. Hoed di uan manſlachta. Hoed di fan tyeſta. Hoed di fan falſch tiuch. Hoed di uan onetter bijeringe alle der tingena deer dyn neeſta ægh mit mara riucht dan du.

Hæc autem potius inter *Semi-Francica* versùs hodiernàm *Theotiſcam* vergentia, quàm inter *Francica* vetera numeranda judicamus. So uuas iro uuiſa than thaт ſia thar thıa helagun tıd haldun ſcoldun. *C. C.* Ob willit bekennin, *ſi ſcire velitis*. S. Ann. Arabeiti lidin, *ærumnas ferre*. Terminatur etiam in *C. C.* per epentheſin poëticam in ean, ian, oian, ut in hebean, pro hebban; leſian, pro leſan; duoian pro duan; haloian, pro halan; & iſtiuſmodi haud paucis. Terminatur etiam infinitivus purus aliquando in *igean*, more *Saxonico*, ut conjicere par eſt ex verbo vuendigie, in Cod. *Cott.* Thes vuilleon nı habıт thaт hie ına aloſie, vuendigie fan theſaro vueroldı. *C. C.*

XII. Infinitivus derivativus, qui vim ſupinorum, gerundiorum, ac participii in *dus* habet, terminatur in *ene*, *enne*, *ane*, *anne*, præpoſitâ præpoſitione ze, zi, zo: ut, ze machene, ze machenne, ze machane, vel ze machanne. Exempla ſequuntur. So ſie ſint unſemfte ze verwinnene, *adeo difficiles ſunt victu*, vel *obtentu*. Thaz eyno is ze merchene, *hoc unum notandum eſt*. Wanda ſiu is liht ze vernemene, *quia eſt facilis perceptu*. Quamun zi biſnidonne thas kind, *venerunt ad circumcidendum puerum*. Tat. IV. 11. Wanda ſiu is unſemfte ze vernemene, *nam is eſt difficilis intellectu*. Wanda mir lief, ande luſtlich is thine ſtemma ze vernemene, *nam vox tua mihi eſt delectabilis, ac jucunda auditu*. Niedſam ſint ana ze ſohene, *ſunt jucunda viſu*. Thu ther fliz haueſt allizana ze phlanzene in thinen *auditoribus virtutum germina*, *Tu qui ſtudium habes plantandi virtutum germina in tuis auditoribus*. Allmahtig truthin forgib uns mahti, inti giuuizi thinan vuillon zi giuuarcanne, inti zi gifremene, *domine omnipotens, concedas nobis potentiam & facultatem operandi & adimplendi voluntatem tuam*. F. V. C. Ih quam man zi ſcheidanne widar ſinan fater, *veni ad ſeparandum hominem adverſus patrem ſuum*. Tat.

XIII. Infinitivus derivativus, qui & gerundivus, ſupinalis, ac participialis à nobis dicitur in Grammaticâ *Anglo-Saxonicâ*, terminatus etiam occurrit per proſtheſin poeticam in *ea*: ut, nu ıſт thıe helago Criſт cuman тo aloſannea thıa liude, *nunc venit ſanctus Chriſtus ad redimendum populum. C. C.*

XIV. Participium præſentis temporis terminatur in *de*, *te*, *di*, *ti*: ut, machande, machante, machandi, machanti, *faciens*. Miskenti, *miſcens*. Tat. Toufenti, doufenti, *baptizans*. idem. Stantenti, *ſtans*, ſehenti, *videns*. Tat. II. 4. Wieenti God, *benedicens Deum*. IV. 11.

XV. Participium præteriti temporis formatur in *at*, *et*, *ot*, *ad*, *ed*, *od*, præpoſito ſyllabico augmento, *ge*, *gi*, *ke*, *ki*, *ka*: ut, gemachat, gemachet, gemachot, gemachad, gemached, gemachod, *factus*, *a*, *um*. Syllabicum augmentum *ge* liqueſcit aliquando in *je*: ut in jegivan, pro gegivan *datus*, *a*, *um*. Et præterea notandum à tyronibus eſt, quod omnia verba non formantia præteritum indicativi in *oda*, *ada*, *eda*, *ida*, vel *ota*, *ata*, *eta*, *ita*, terminant participium præteriti temporis in *an*, vel *en*; ut in geboren, gefunden, à beran *ferre*, *parere*, findan *invenire*.

CAP-

CAPUT UNDECIMUM.

De ſecunda conjugatione verborum in lingua Francicâ.

I. CONJUGATIO ſecunda eſt verborum, quæ formant præteritum abjiciendo terminationem præſentis indicativi, & mutando vocalem vel diphthongum penultimæ ſyllabæ in aliam vocalem vel diphthongum. Sunt autem iſtiuſmodi verba duplicis generis, vel enim habent I vel E breve in penultimâ infinitivi; aut I vel E longum. Habentia I vel E breve in penultimâ infinitivi formant præteritum mutando iſtud I vel E breve in penultimâ præſentis indicativi in A: ſic à nemo, vel nemon, *capio*, formatur nam; à bero vel beron, *fero*, bar; à bido vel bidon, *peto*, bad; à ſpreco vel ſprecon, *loquor*, ſprac; à findon, *invenio*, fand; à brehhan, *frangere*, brah; à geban, *dare*, gab.

II. Habentia autem I vel E longum in penultimâ infinitivi formant præteritum mutando iſtud I vel E longum in penultima præſentis indicativi in diphthongum. Sic à litho vel lithon, *tolero*, formatur leith; à hefo vel hefon, *levo*, hoof; à klyfo vel klyfon, *findo*, klauf. Et cætera omnia, quæ ad hæc duo paradigmata non poſſunt reduci, merito pro anomalis habenda ſunt.

III. Quædam duplici præterito gaudent: Sic à geſchehan, *fieri*, formatur geskieda, & geſcagh; à ſaian, *ſerere*, ſaida & ſeu. En adales man an is acker ſaidi hluttar then corni handon ſinon, thuo geng thar is fiond after thuru dernian hugi, endi it all mid durthu obar ſeu mid vueodo vuiriſton. *C. C.*

CAPUT DUODECIMUM.

De verbo paſſivo apud Franco-Theotiſcos.

I. VERBUM paſſivum propriè loquendo in linguâ *Francicâ* nullum eſt, ſed vox paſſiva in in eâ formatur adminiculo verborum auxiliarium ſiin vel weſan, *eſſe*, & werthan vel gewerthan, *fieri*, de quibus ſupra in capite VII.

En paradeigma per omnes modos.

Modus indicativus.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. præſ.	Ich bin *vel* werthe *vel* uuerde Thu biſt *vel* wertheſt Her is *vel* werthet	gemachod.	Wir ſiin *vel* werthen Ir ſiit *vel* werthet Sie ſint *vel* werthent	gemachod.
	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. imp.	Ich was *vel* warth *vel* uuard Thu waſt *vel* wartheſt Her was *vel* warth	gemachot.	Wir waran *vel* wurthan Ir waret *vel* wurthed Sie waran *vel* wurthan	gemachot.
	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. præt.	Ich bin gemachot Thu biſt gemachot Her is gemachot	worthan.	Wir ſiin gemachot Ir ſiit gemachot Sie ſint gemachot	worthan.
	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. pluſ. perf.	Ich was gemachot Thu was gemachot Her was gemachot	worthan.	Wir waran gemachot Ir waret gemachot Sie waran gemachot	worthan.

Singulariter.

Tempus futurum. { Ich ſcal, *vel* willon gemachot / Thu ſcalt, *vel* willet gemachot / Her ſcall, *vel* will gemachot } ſiin, *vel* werthan.

Pluraliter.

Tempus futurum. { Wir ſculan, *vel* willon gemachot / Ir ſculet, *vel* willet gemachot / Sie ſculan, *vel* willont gemachot } ſiin, *vel* werthan.

Modus imperativus.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. præſ.	* Thaz ich ſii, *vel* werthe / Sii, *vel* wis, *vel* werthes thu / † Sii, *vel* werthe her	gemachod.	‡ Siin, *vel* werthin wir / Sii *vel* weſat, *vel* werthet ir / ** Siin *vel* werthent ſie	gemachod.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. fut.	Ich ſcal gemachod / Thu ſcalt gemachod / Her ſcal gemachod	ſiin, *vel* werthan.	Wir ſculan gemachod / Ir ſculet gemachod / Sie ſculan gemachod	ſiin, *vel* werthan.

Modus optativus potentialis conjunctivus.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. præſ.	Ich ſii *vel* wertha / Thu ſis *vel* werthes / Her ſii *vel* wertha	gemachot.	Wir ſiin *vel* werthen / Ir ſiit *vel* werthet / Sie ſiin *vel* werthen	gemachot.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. imp. ſimplex.	Ich wara *vel* wurthe / Thu waros *vel* wurthes / Her wara *vel* wurthet	gemachod.	Wir waran, *vel* wurthen / Ir waret *vel* wurthet / Sie waren *vel* wurthen	gemachot.

Tempus imperf. circumſcriptum. Ich wolde, ſcolde, mochte, kunde gemachot ſiin *vel* werthan.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. perf.	Ich ſii gemachot / Thu ſis gemachot / Her ſii gemachot	worthan.	Wir ſiin gemachot / Ir ſiit gemachot / Sie ſiin gemachot	worthan.

Singulariter.

T. pluſquam perfectum. { Ich wara, *vel* wurthe gemachot / Thu wares, *vel* wurthes gemachot / Her wara, *vel* wurthet gemachot } geweſen *vel* werthan.

Pluraliter.

T. pluſquam perfectum. { Wir waren, *vel* wurthen gemachot / Ir waret *vel* wurthet gemachot / Sie waren, *vel* wurthen gemachot } geweſen *vel* werthan.

Circumſcriptivè. Ich wolte, ſcolte, *&c.* gemachot ſiin, werthan.

T. futurum. Ich wille, ſcule, ſule, muge, kunne gemachot ſiin, werthan, *&c.*

---

* Vel, laz mich gemachod werthan. † Vel, gemachot werthan. ** Vel, laaza ſie gemachot lat hinan gemachot werthan. ‡ Vel, laazat uns werthan. *Auxilio verbi* lazan, *ſinere.*

Modus

Modus infinitivus.

II. Præſens, & imperfectum. Gemachot werthan, *fieri.*

III. Perfectum, & pluſquam perfectum. Siin gemachot worthan, *factum eſſe*, vel *fuiſſe.*

IV. Participium, ex quo vox paſſiva formatur. Gemachot, od, et, ed, *factus, a, um.*

V. Adjectiva & participia omnia tam activa præſentis temporis, quam paſſiva præteriti, cùm adduntur ſubſtantivis cum articulo indefinito EIN, vel poſt copulam iis poſtponuntur in oratione, moventur non raro tribus terminationibus, & tunc maſculinum deſinit in ER, fœmininum in E, & neutrum in EZ, AZ. ut, ein goter fader, eine moder, eine gotez hoiued. Eadem eſt ratio cum pronomina poſſeſſiva iis præponuntur. ut, min goter fader. Sed cum in oratione prædicati locum *naturalem obtinent, tum participia in conſonantem deſinunt; ſcilicet participium præſentis temporis in AND, vel ANT, & præteriti in OT, OD, ET, ED, EN, vel AN, in omni genere: ut, min fader is machand, mine muoder is machand, minaz hoiued is machand. Sed, ni fallor, tenet maximè hæc regula in citerioris antiquitatis auctoribus; locum enim non obtinet in omnium antiquiſſimo codice *Cottoniano*, in quo ne unum quidem aut participium, aut adjectivum in ER productum animadvertimus.

Præterea participia in eo adjectivorum moribus obſequuntur, quod emphaticè & demonſtrativè poſita poſt articulos terminentur in omni genere recti ſingularis in A, vel O, ut ſupra docuimus de adjectivis, cap. IV.

CAPUT TERTIUMDECIMUM.

De verbo imperſonali.

I. IMPERSONALIA dicuntur, quibus non præponitur certa perſona ich, thu, her, *&c.* Sed nomen MAN & pronomen HIZ: ut, man ſaged, *dicitur, dicunt*; hiz regnet, *pluit.*

II. Fiunt autem imperſonalia ab omnibus verbis, & quæ in *Latina* efferuntur verbis paſſivis, his præponitur nomen MAN: ut, ni duit man untar mannum, *non fit inter homines*, vel *ab hominibus*. Otfr. Hahe, hahe man inan, *ſuſpendatur.* Tat.

III. Quæ vero apud *Latinos* activis verbis redduntur, illis præponitur pronomen HIZ: ut, hiz ne verid nu ſo niet, ſo hiz eer deda, *non adeo nunc ſuccedit res, ut prius.* w.

IV. Nota tamen, quod HIZ omittitur, quando accuſativus vel dativus nominis vel pronominis perſonalis præmittitur, & nulla alia dictio præcedit: ut, mich ne luſtet niewehtes *niſi tantum diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* w. That himo hungreda, ande thurſta. w. Thuo fan them vuolcne quam helag ſtemna Godes, endi them helithon thar ſelbo ſagda that that is ſuno libbendero hoboſt an them mi licod an minon hugiſceftion. *C. C.* Thes brotes in ni briſtet. Si vero alia dictio præcedit, tum retinetur HIZ: ich weiz thaz hiz briſtet in thes wines. Meinet ir thaz hiz mich luſtet thus.

CAPUT QUARTUMDECIMUM.

De verbis reflexivis.

I. VERBA *reflexiva, ſeu reciproca fuerunt in uſu apud *Franco-Theotiſcos*, ut antea apud *Gothos*, & nunc apud *Franco-Gallos*: ut, wer vereuwen uns, *lætamur*; Gallicè, *nous nous rejouiſſons.* Thie ſich anazucchon, *qui ſibi arrogant*; Gallicè, *qui ſe vantent.* Balg ſih harto, *iratus eſt valde*; Gallicè, *il ſe fâche fort.* Nahit ſih himilo richi, *appropinquat regnum cælorum*; Gallice, *le royaume des cieux s' approche.* Wanda ſich Got van himole hare ze erthan gebrachta, *etenim Deus de cælo ad terram deſcendit*; Gallice, *parceque Dieu s'eſt conduit du ciel à la terre.* Bure thigh northwind, *ſurge aquilo*; *leve toy, vent du nort.* Tho richt ich mich uph ze guodan werchon, *tum erexi me ad bona opera*; *alors je me ſuis levé aux bonnes oeuvres.*

---

* Participium vel adjectivum tum dicitur obtinere locum ſuum naturalem prædicati, quum ſubſtantivum præcedit copulam in oratione, & adjectivum vel participium, de eo prædicatum, copulam ſequatur. † Vide Grammaticam *Anglo-Saxonicam*, cap. XVI. regul. 6.

O Synagoga thu wunderoſt thich, O *ſynagoga tu miraris*; *Tu t'étonnes*, O *Synagogue.* Therro ne magh ich mih nu volle wunderan; *je ne puis pas m'y aſſez étonner.* Thine *prædicatores* flizent ſich thie ze ſchenchene hiro *auditoribus*, *Student tui prædicatores hæc diſpenſare ſuis auditoribus*; *vos prædicateurs ſe piquent à diſpenſer cettes choſes à leurs auditeurs.* Ich hauo mich geeinot, *ſtatui*; *Je me ſuis reſolu.* Thar bewal ſich thin muoder, *ibi corrupta eſt mater tua*; *vôtre mere s'eſt corrumpue là.* Ef thu ſis Criſt Godes ſuno gang thi than fan them cruce, nitherſtopi thi fan them ſimon, *ſi tu es Criſtus filius Dei veni de cruce, deſcende de patibulo*; *ſi tu es Chriſt le fils de dieu, va t'en donc de la croix, fai toy deſcendre icy bas de la potence.* C. C. Alia exempla ſunt, ubi verba reflexiva poſt ſe habent dativum: ut, ne forhti thu thir Zacharias, *ne timeas Zacharia.* Tat. II. 5. Legitur tamen cap. v, 8. ni curi thu forhtan, *noli tamere.* & cap. VI. 2. ni curet ju fortari, *nolite timere.* verum cap. XI. 3. her forhta imo, *timuit.*

II. Reflexiva ſequuntur formam activorum, addendo ſemper accuſativum pronominis perſonalis, in omni perſona utriuſque numeri, de qua verbum uſurpatur, ut in ſequenti paradigmate obſervari poteſt.

Modus indicativus.

Tem. præſ. & fut. Ich wunderon mich, *miror.* Thu wunderoſt thich. Her wunderot ſich, *&c.*
Tempus imperfectum. Ich wunderoda mich. Thu wunderodeſt thich, *&c.*
Tempus perfectum. Ich hauon mich gewunderod, *&c.*
Tempus pluſquamperfectum. Ich hafda mich gewundrod, *&c.*
Tempus futurum circumſcriptum. Ich willon, ſcal mich wunderan.

Modus imperativus.

Tempus præſens. Thaz ich mich wundere. Wundere thich. Her wundere ſich, *&c.*
Tempus futurum. Ich ſcal mich wunderan. Thu ſcalt thich wunderan, *&c.*

Modus optativus potentialis conjunctivus.

Tempus præſens & futurum. Ich wundere mich. Thu wunderes thich, *&c.*
Tempus imperfectum, perfectum. Ich wunderoda mich, *&c.*
Tempus imperfectum circumſcriptum. Ich wolde, ſcolde mich wunderan.
Tempus perfectum circumſcriptum. Ich haue mich gewunderod, *&c.*
Tempus pluſquam perfectum. Ich hafde, vel hadde mich gewunderod, *&c.*
Tempus futurum. Ich, ih, ſcule, ſule, uuolle, kunne mich uunderan, *&c.*

Modus infinitivus.

Tempus præſens & imperfectum. Sich, ſih uunderan, *mirari.*
Tempus perfectum, & pluſquamperfectum. Sich gewunderot havon, *miratum eſſe*, vel *fuiße.*
Participium. Sich uunderandi, *mirans.*

III. Verum in *C. C.* & *Tat.* Wunderan vel uuonteran ſimpliciter & abſolute uſurpatur: ſia wundrodun alla huo io ſo kindiſc man ſulicha quidi, mahti gimahlean mid is muđu, *mirati ſunt omnes quomodo puer talia poßet loqui, & ſermocinari cum ore ſuo.* Bidun allan dag that uuerod for them uuihe endi uuundrodun alla bihui hie thar ſo lang frahen ſinan theonon thurfti, *expectabat multitudo per totum diem ante templum, & mirabantur omnes, quamobrem ille* [Zacharias] *ibi tam diu domino ſuo miniſtraret.* In *Tatiano*; inti uunterotun thaz her lazzſta in temple, *mirabantur quod tardabat in templo.* Vide quod de reciproco loquendi idiomate ſcripſimus Gram. *Anglo-Sax.* cap. XVI. reg. 6.

CAPUT QUINTUMDECIMUM.

De verbis anomalis, ſive *irregularibus.*

I. MULTA ſunt verba in lingua *Franco-Theotiſca*, quæ à paradeigmatis primæ & ſecundæ conjugationis deflectentia pro anomalis habenda ſunt.

Hujuſmodi ſunt tuon, *facere*; quod in præt. facit teta, tata: ut, uuizzet ir uua ih ju teta, *ſcitis quid fecerim vobis.* Ob ih uuerc ni tati in in, *ſi opera non feciſſem in iis.* Tat. Uuaſgan, *lavare*, quod facit uuoſc: ut, after thiu her uuoſc iro fuozzi, *poſtquam lavit pedes eorum.* Tat. Fiengan vel fengan, & giengan vel gengan, quæ cum compoſitis faciunt fieng, & gieng in præteritis: Inti intfieng ſin giuuati, *& accepit veſtimenta ſua.* Tat. Tho giengun ſin jungiron, *& abierunt diſcipuli ejus.* Tat. Sie ſtentan, ſtantan, *ſtare*, cum compoſitis faciunt ſtuont: ut, tho forſtuont ther Heilant, *tunc cognovit Jeſus*, niſi potius ad 2. R. c. XI. ſpectare videantur.

CAP-

CAPUT SEXTUMDECIMUM.

De adverbiis

Adverbia loci, ſitûs, diſtantiæ.

I. WAR, *ubi*. Mannes ſunt ni habet uuar her ſin huobit inthelde, *filius hominis non habet, ubi caput reclinet*. Tat. LI, 12. Jefthes war, *alicubi, in quibuſdam locis*. Añ thir is *ſcientia veritatis*, thiu ther *in ſacrâ ſcripturâ* jefthes war alſo ophenis, *ſermo* ther flezende bruno, wanda ſiu is light ze vernemene: jefthes war is ſiu alſo thiu puzza, thar uz man thaz wazzar mid arbeide ſcephet, wanda ſiu unſemfte is ze vernemene. w. Thar, *ubi*. Giuuet im an thena ſith thanan, vuenda an is vuilleon thar hie vuelon ehta bu, endi bodlos, *profectus eſt illinc, & eo tendebat ubi opes, oppida, & ædificia poſſideret*. C. C. Thar ther, *ubi*. Engaddi is em ſtad thar ther waſſent *arbuſcula*. w. Ich guode ſielan ir tha drephet *ad ſupernam Hieruſalem* thar ther is *viſio pacis æternæ*. w. Hiar, *hic*: ut, that uuill ih hiar gizellen --- ſo vuir nu hiar beginnen. *Otfr.* Heimortes, *domum verſus*. Thaz menigi thes liutes filari heimortes, *adeo ut multitudo populi domum verſus tenderet*. Otfr. Obana, ouana, oban a, obona, *ſurſum*: Alſo auor ther *acervus tritici* nithana breid is, ande ouana ſmal. Slitun thena ſeli oban a. C. C. Oban, *ſupra, in ſublimi*. Liet ina thuo ledean thana that hie an Hieruſalem te them Godes vuihe alles oban vuardan uppan giſetta. C. C. Bioban, *ſupra*. Lag thar en ſelis bioban, *ibi poſitus erat lapis ſupra*. Fon obana, *deſurſus*: thie thar fon obana quam, *qui deſurſum venit*. Tatian. XX, 7. Iogiuuanan, *undique*: Quamun zi imo iogiuuanan, *conveniebant ad eum undique*, XLVI, 5. So uuara ſo, *quocunque*: So uuara ſo thu ges, *quocunque iveris*. LI. 1. Ferranu, *à longe*: giſehenti tho then Heilent ferranu, *videns autem Jeſum à longe*. LIII, 6. Ferro, *longe, procul*. Uuas thar nalles ferro fon in, *erat non longe ab iis*. LIII, 9. Uuara, *quo*? tharo, *quo*: Truhtin uuara ueris? Tharo ih faru ni maht mir nu folgen, *domine, quo vadis? quo ego vado, non potes me modo ſequi*. Tat. CLXI. 1. Uuidarortes, *retrorſum*, giongun uuitarortes, *abierunt retrorſum*. CLXXXIV. 3. Nithana, *deorſum*. Nidine, *infra*: Her zoigit uns hi nidine welich lebin ſi in himole, *oſtendit nobis hic infra viventibus, qualis ſit vita in cœlo*. S. Ann. Nither, *deorſum*: min drut is nither gegangan ze ſinemo gardon, *dilectus meus deſcendit in hortum ſuum*. w. Wanan, vannana, *unde*: nu vernimet wanan ſich thaz leyth geburede. Vannana iſt iz fromin? *unde eſt domine*? Otfr. Thanan, thanana, *inde, illinc*. Thes dages fuarun thanana. Otf. Thana, *inde*: liet ina thuo ledean thana. C. C. Hinan, hinana. *hinc*. Oſtan, oſtana, *ab oriente*: oſtano quamun, *ab oriente venerunt*. Ueſtan, vueſtane, *ab occidente*. Hi, *hic*. Er iſt giueltig filu fram, ioh hera in worolt uns quam vuuntarlichen thingon hera vntar meniſgon. Otfr. Fram, *prorſum, antrorſum*. Hera, *hic, huc*. Herod, *hic, huc*. An herod, *huc*. Huarod, *alicubi*: ik for Gode ſtandu for them alovualden, ne ſi that hie mi an is arundi huared ſendean vuilhe. C. C. Uze, uz, uzzi, *extra, foris*. Then liut ther ginada thar uze beitota, *tum multus populus ibi foris expectabat*, Otfr. Hiutar, *huc*: quam tho harto Gotes euuarto, *tum huc diligenter venit dei ſacerdos*, Otfrid. Uzzi, *foris, extra*: uzzi betenti, *foris orans*, Tat. II, 3. Oba, *ſupra*: ſtuont oba thar thie kneht uuas, *ſtabant ſupra, ubi erat puer*. Tatian. VIII. 5. Inuuertes, *intrinſecus*: inuuertes ſint ſie raze uuolua, *intrinſecus autem ſunt lupi rapaces*. Tat. XLI. 1. Uzzi betonti, *foris orans*. Tat. 1. 3. Tharuze, *foris*. So war ſo, *ubicunque*. Forth, *extra, foras*. Eleganter verbis poſtponitur: ut, thuo quamun than at lezten forth an thena huarf vueros vuarloſa man tuena. C. C. Giuuitun im forth thanan fan them grabe. C. C. Saldun im ſine manag te thiu that ſia it ni ſagdin forth. C. C.

Adverbia temporis.

II. Er, eer, *antea, prius, olim*. Er than, *priuſquam, potius*. Er thes, *antehâc*. Allan langan dag, *per totum diem, Anglice*, **all the day long**. Uuas thar folc umbi allan langan dag. Waldand lerda allan langan dag liudi managa. C. C. Te naht, *hâc nocte*: thu thines thiodnes te naht thriuuo farlognis, *hâc nocte ter dominum tuum negabis*. C. C. An handon, *præſto*. *Ang.* **at hand**. Mi iſt an handon vuiti, endi vuunder quala thia ik for theſon vuerode ſcal tholon. C. C. Emmizigen, *jugiter, aſſiduè, protinus*: ſunta thia uuir thenken, ioh emmizigen uuirken. Otfr. Thara uuir zua io gingen, ioh emmizigen thingen, *ad quod jam tendimus, & quod jugiter ſperamus*. Otf. Unzan, unz, uns, uns thaz. Ant, ant that, *donec, uſque dum*; ant im is libes cumit aldres aband ---- ant that im is aband nahit is aldres, C. C. Uns thaz thuz giſches ala vuar, *uſque dum tibi hoc omne fiat*. Otfr. Than, thann, *tunc, tum*. Er thann,

ante id tempus, antequam & potius quam. Than than, *quum*: than gi vuilleon, quat hie, vueros mid juuuon vuordon vualdand gruottеon allaro cuningo craftigoſton, than quethat gi ſo ik ju leriu. *C. C.* Vuanom, *illico, confeſtim*; vuanom upparas Lazarus. Thuo gengun eft thiu kumbal forth vuanum under thiu vuolcan. Thuo vuarth morgan cuman vuanum te theſaro vueroldi. Bilibe, *protinus, confeſtim*; thuo ſprak eft thet barn Godes, ef gi ſia amerriat, quat hie, that hier ni muotun manno barn vualdandes craft vuordon diurian, than ſculun it hropan thoh hardo ſtenos for theſon folcſcipie feliſos ſtarca er than it io bilibe ni man is lofe ſpreke vuido after theſaro vueroldo, *tum iterum locutus eſt* [reſpondit] *filius Dei; ſi vos prohibetis, inquit ille, quo minus Dei potentia hic glorificetur, duri lapides illam proclamabunt coram populo, Saxa rigida longè lateque per totum mundum, potius quam nemo laudes illius jam confeſtim eloquatur. C. C.* Thuo, tho, do, du, *tunc, tum, quum.* Tho ther kuning geſaz tho begunda min ſælfwerz ze ſtinchene. w. So adam teta, do er dero chanun rates volgeta. Uuenda ina thuo ludas fan them vuerode. Hreopun thuo alla ſamad hludero ſtemnu, hietun flitlico ferahes ahtian Criſt mid qualmu endi an cruce ſlahan, vuegian te vundron. *C. C.* Du her ſini troue ſagiti, *quum ſomnia ſua referret.* Tat. Zin Duringen du dir ſiddi was, *Thuringis tunc moris erat.* S. Ann. Tho auor, *tunc vero.* Nu, *nunc.* Jemer, *ſemper.* Simbulum, *ſemper.* Tat. CLXXXVII. 2. So wanne ſo, *quandocunque.* So wanne ſo iu ſlaaphe, *quandocunque illa dormitaverit.* Lango, *diu.* Alſo lango, *tam diu.* So lango ſo, *dum.* Ein wiila, *pauliſper.* Allizana, *ſemper, omnino*: Ande ouch allizana *ſuſpirat ad viſionem pacis.* Wie hoogh ſiu is, ande wie ſiu allizana thihet, *de virtute in virtutem.* Unzen, unzin, unze, *uſque quo, quoaduſque.* Unze ther dagh uphge; unzin ther dagh uphge, *quoaduſque dies aſcendat.* w. So wen ſo, ſo wanne ſo, *quamprimum*: ſo wen ſo min *dilectio perfectè inflammat*, ſiu machot hin *contemptorem* alles erthiſcan guodes. w. Sumeſtund, *interdum.* Nun, *nunc.* Van then ſtunden, *ex quo.* Sum wiila, *aliquantiſper.* Thar nach ſo, *quum, poſtquam.* So thar nach ſo ich hiro geſcriphta thurgh ſuoghta. w. Eyn luzzel thar nach ſo ich ſie allo thurg ſtreych, *parum poſtquam omnes pertranſiſſem.* w. Githewanne, *nunc, ſubinde, aliquando*; ande thie man gitthewanne geſihet, *& illos aliquando homines vident.* w. Er thanne, *donec:* er thanne zifare himil inti erda, *donec tranſeat cœlum, & terra.* Er thanne ſiu elliu uuerdent, *donec hæc omnia fiant.* Tat. XXVI. 5. Er thanne thu gittis then jungiſton ſcat, *donec reddas noviſſimum quadrantem.* Tat. XXVII, 3. Noh nu, *nondum*: noh nu quam min zit, *nondum venit tempus meum.* Tat. XLV, 2. Simbulun, ſimblun, *ſemper:* inti ſimbulun nahtes inti tages, *& ſemper nocte & die.* LIII, 5. Ih ſimblun lerta in Samonunga, *ego ſemper docui in Synagoga.* Tat. Geſteron, *heri*: geſteron zi thero ſibuntin ziti forliet inan thas fiebar, *heri horâ ſeptimâ reliquit eum febris.* LV, 7. So largo, *quamdiu*: eno mugun thiu kind thero bruttoufti, ſo largo ther brutigumo mit in iſt, faſten, *nunquid poſſunt filii nuptiarum, quamdiu ſponſus eſt cum illis, jejunare?* Tat. LVI. 6. Sprato, *ſero*: mit thiu iz ſprato uuas, *cum eßet ſero.* Tat. CCXXX, 1. Jogiuuar, *ubique*, predigotun iogiuuar, *prædicaverunt ubique.* CCXLIV. After thizin, *poſtea*: thu uueiſt iz after thizin, *ſcies autem poſtea.* CLIII. 3. Uuanne, *aliquando:* inti thu ſih uuanne giuuentit, *& tu aliquando converſus.* Tat. CLX, 4. After thiu, *poſtea*: thu falges mir after thiu, *ſequeris autem poſtea.* Tat. Nûua, *modo*: ih quidu ju nûua, *dico vobis modo.* Tat. After thiu, *poſtquam*: after thiu ih arſtantu, *poſtquam reſurrexero.* Tat. Gitato, *quotidie*: gitato uuas ih mit ju lerenti in themo temple, *quotidie apud vos eram docens in templo.* Tat. Mit thiu, *cum.* Mit thiu ſie juuih ziskeident, *cum vos ſeparaverint.* Tat. * Giu, gio, *jam, nunc*: giu dera naht ſcato farlazzan iſt, *jam noctis umbra linquitur.* Otfr. Iu, & io, & eo, *jam, nunc.* Aliquando tamen eleganter redundant in oratione, ut particulæ expletivæ apud *Græcos.* † San, ſane, ſano, *cito, illico, confeſtim.* Hie vuarth garo ſane. *C. C.* Sia ſpracun im ſan angegin. *C. C.* Agleto, Agaleizo, *indeſinenter, aſſidue, protinus, continenter*: Agleto bad that vuib mid iro vuordon that iro vualdand Criſt mildi an is muod-ſebon uurdi. *C. C.* Framort, *amodò*: inti gerno buos ziu framort, *& amodò ſerio pœnitentiam agam.* Nu forth, *deinceps*: oc mag ik ju ſeggean giſithos mina that gi theſſaro weroldes nuforth ſculun lioht vueſan. *C. C.* Huilon, *dum*: huilon unmet het ſcinandia ſunna. *C. C.* After thius, *poſthac.* Umbi that an thia, *uſque dum*: ſo deda thie drohtines ſuno umbi that an thia is miklun maht thiu mer ni gilobdun. *C. C.* Furthor, *ulterius.* ‡ Io, *ſemper*: ut, ſint io ſtantenti, *ſemper ſtant. C. C.* Thar blyent thir io lilia inti roſæ, *ibi ſemper tibi ſpirant* [*florent*] *lilia, & roſæ.* Otf. apud Lamb. Sithor, *ſerius, poſtea.* Hiudu, *hodie.* Hiutu, huitu & huit, *idem.* Mergana, *cras.* Zi mergane, *in craſtino.* Nio fith, *nunquam.* Ac gan thu hel hinan lat thi an thinon hugie that thu nio fith after thius ſo ſundig ni vuerthes. *C. C.* Forn, furn, *olim.* An furn dagon, *antiquitus.* Huand, huana, huan, ut wanne, *quando*: Godes Engilos ni ſeggian ni mugan huand it giuuerthan ſculi. *C. C.* So huand ſo, *quandocunque.* Huand ſo huand, *quandocunque.* Moragan, *mane*: er than thius thiuſtre naht liude farliete, endi eft hioht cume moragan te mannon. *C. C.* Alalungan, *continuo*; **All along**: Ni vueldi gihuggean that ina mahti God ſo alalungan ſo hie fan eriſt vuas ſelbo giuuerkian ef hie ſo vueldi, *non animadverteret quòd Deus ipſe, ſi modo vellet, poterat illum mundum continuò creaße, prout à principio exti-*

---

* *Gothicum* autem adverbium, **ƍn**: † *Gothice*, **ſnns**: ‡ *Gothice*, **λiƴ**: *Anglice*, **ay**.

tit.

tit. C. C. Sniumo, *propediem, protinus.* Hie that gibod leſtu ſniumo. *C. C.* Thicco *ſæpe.* Aller thiccoſt, *ſæpiſſimè.* Fon inan, *ex hinc, ex hoc tempore, in futurum.* Fon danan, *exinde, ex eo tempore.* Noh thanne ni, *nondum*: noh thanne ni uuas giſentit, *nondum enim miſſus fuerat.* Tat. xx. 2.

Adverbia modi & qualitatis.

III. Wie, wio, huo, *quomodo.* Welicho, *qualiter.* Sulicho, ſulicu, *taliter.* Vuel, *bene.* Mit rechte, *rectè.* Ana ruahi, *temerè, ſine curâ.* An vuilleon, vel an vuillion, *lubenter*: quam im thar te gegnes filo vuerodes an vuileon. *C. C.* Endi lof-ſang ahuof that vuerod an vuillion. *C. C.* Thankes vel mines thankes, thines thankes, ſines thankes, *lubenter, gratis.* Ik gab ju mines thankes, *dedi vobis gratis.* Unthankes, *invitè*: er unthankes im zalda, *invitus iis dicebat.* Mines unthankes, *me invito*: ſines unthankes, *ipſo invito*: thaz ni uuarth alliz niet ſines unthankes, noven nah ſinemo willan, *hoc non factum eſt omnino ipſo invito, ſed ſecundum ejus voluntatem.* w. Taugno, touchno, vel douchno, vel tougelo, *clam.* Stillo, *clam.* Einfaltlicho, *ſimpliciter.* Ein muatlicho, *ſincerè, ſimpliciter.* Eerlicho, erlicho, erliche, *honorificè, honeſtè.* Eerhaftoſt, *honeſtiſſime.* Ruahchaloſo, *negligenter.* Liutzorahto, *publicè.* Samftero, *facilius.* Unſamfto, *difficulter.* Uaſſo, *acriter, acutè.* Suodlico, *verè.* Craftlico, *potenter.* Darnungo, *clam, clanculum.* Farungo, *ſubitò, inopinatò.* So farungo vuarth that fiur cuman. *C. C.* That hie ju ſlapanda farungo ni bifahe. *C. C.* Sniumo, *Goth.* SNIUMUNDA, *ſubito, cito*: ſliumo, *propere, cito, ſubito, leviter.* Ofstlicho, *properè, feſtinanter.* Gegnungo, *plane, prorſus, omnino, certe.* Fulgengi vuel, *optime*: grotte hie thuo lohannes, anthiet that hie iru fulgengi vuel minniodi. *C. C.* Mit ernuſti, *ſedulo.* Ze ernuſti, *omnino.* Ze flize, *certatim.* Ernuſtlicho, *ſtrenuè.* Zithuruhflachti, *omnino*: zithuruhflachti ni fuere man, *omnino ne jurètur.* Otfr. Filu wola, *optimè.* Filu uaſſo, *acerrimè, acutiſſime.* Gernlicho, *diligenter.* Et omnia adverbia cum filu, aller, zaller, ſignificant in ſupremo gradu. Emmi zigeſto, *inſtantiſſime.* M. Anderwiis, *aliter, Anglice,* **otherwiſe.** Anderuuis ni giloubit ir, *aliter non creditis.* Tat. lv, 3. Alles, *alioquin*; Alles brehhit niuuo uuin thie belgi, *alioqui rumpit vinum novum utres.* lvi, 8. Uuioſe, *quomodo*: inti uuioſe inan fuorſtuonun, *& quomodo cognoverunt eum.* Tat. ccxxix, 3. Zi uueliheru uuiſan, *quemadmodum*; zi uueliheru uuiſun fiu fliumo giheilit uuant, *quemadmodum confeſtim ſanata eſt.* Tatian. Nibi halt, *alioqui*: nibi halt imo noh thanne ferro farentemo, *alioquin adhuc illo longe agente.* Tat. lxvii, 14.

Adverbia quantitatis, & diſtantiæ.

IV. Verro, *longè*, verror, *ulterius.* Ferran, *longè, procul.* At hendi, *propè*: nu is hiro dod at hendi. *C. C.* Nah, *prope*, nahor, *propius.* Mit alla, *integrè, omnino.* Mit alla biſtu ſcona, *tota pulchra es.* w. Vide adverbia loci.

Adverbia ordinis, & confuſionis.

Ze eriſt, aller eriſt, zaller eriſt, *primum.* At eriſt, in eriſt, *imprimis.* Hinnefure, *deinceps.* thar nah, *poſtea, dein, deinde*: kunde ze eriſt *per temet ipſum*, thar nah *per doctores* thin *evangelium.* w. Ze eriſt nah him, an then thie ruode mines bluodes mit *effuſione ſui ſanguinis* biletheden, thar nah an then *conventiculis fidelium.* w. After thiu, *deinde, poſtea.* Sithon *tum, poſtea.* Obar that, *præterea, adhæc.* Sithor, *poſtquam, poſteaquam.* So duot im noh liudio barn vuido after thefaro vueroldi fithor im vualdand Criſt geliuhta mid is lerun. *C. C.* After thius, *poſthac*: that thu after thius ſo ſundig ni vuerthes. *C. C.* Reht ſo ſo, *ubi primum*: Reht ſo hie thuo is Drohtin giſah holdan herron, ſo vuarth im is hugi blithi, thes im thie vuillo giſtuod, endi ſprak im thuo mid is vuordon to. Alezten, *denique*: thuo quamun thar alezten forth an thena huarf vuero warloſa man tuena. *Tum denique in turbam prodierunt duo homines mendaces. C. C.* Ze eriſten, *primum.*

Adverbia ſimilitudinis.

V. So, *ſicut*: ſo Adam teta, *ſicut Adamus fecit. Otfr.* apud *Lamb.* Samo, *ſicut, veluti*: thine lephan ſint ſamo eine tuodobinda. w. So ſamo ſo, *tam quam*: ſie ſint ſo ſamo chuani ſelb ſo thie *Romani*, in felde, joh in walde, ſo ſint ſie ſamo balde. Otfr. Samon ſo, *haud ſecus ac.* Alſo ſamo, *quemadmodum, ſic*: alſo thaz veld ungeerid thie bluomen berid, ſamo bin ich *ſine virili ſemine* geboran man thero magath. Alſo ſamon ſo, *quemadmodum, ſic*: alſo thiu Apheldera ſconer is, than ander waldholz, ſamon ſo hauet min *ſponſus* ſunderlich ſcone *præ cæteris electis.* w. Samo ſo, *æque ac, ſimiliter, ſicut, tam quam*: min minno is ſamo ſtarc ſo ther dooth ingegin thich, is auor thin nith ſamo ſtrang ſo thiu helle ingegen mich. w. Samo ſo natrum, *ſicut ſerpentes.* So, *adeo, tam.* Thus, ſus, ſos, *ſic, ſicut, ita*: ſi vuillo thin hiar nidare, ſos er iſt ufan himile, *ſic ſit voluntas hic infra, ſicut ſupra eſt in cælo.* Sos ih juuih minnota, *ſicut ego dilexi vos.* Tatian. Sus duent thie io alle thes guaten uuillon fulle, *ſic faciunt ſemper bonæ voluntatis pleni. Otfr.* apud *Lamb.* Sus quedanti, *ſic dicens.* paſſim in Tatiano. So ſelf, *pariter.* Herro thie guodo, quat hie, us is thinera huldi tharf te giuuirkeanne thinan

vuilleon, endı thınero vuordo ſo ſelf. *C. C.* Alles aᴛ aftan, *prorſus ut*, *omnino*, *perinde ac* endı mid ıs vuordon gibod thaᴛ man them mannon ıro meidı forgulda alles aᴛ aftan them thar quamun aᴛ eriſt. *C. C.* So ſi, *quemadmodum*: ſo ſi Adam teta do er Got uuolta uuerden, *quemadmodum fecit Adamus, cum Deus fieri vellet.* *Otfr.* apud *Lamb.* So ne dihent ſi, *non ſic creſcunt.* idem.

Adverbia intentionis & remiſſionis.

VI. Huc ſpectant fere omnia adverbia qualitatis, ſiquidem qualitates intendantur & remittantur per gradus: ut, erneſthafto, *ſedulo.* Mit ernuſti, *ſedulò.* Za ernuſti, *omnino.* Ernuſtlicho *ſtrenuè.* Filu, *valde*: uuarun ſin bediu Gote filu drudiu, *erant ambo dei valde timentes.* Otfr. Harto, hardo, *valde*: nu thu thaz arunti ſo harto biſt firmonanti, *quandoquidem tu valde diffidis huic mandato.* Otfr. Zui ther ewarto dualeti ſo harto, *cur ſacerdos tam diu ibi manſit. C. C.* Gernlicho, *diligenter.* Gernlicho lerneta fon in, *diligenter didicit ab iis.* Tat. VIII. 2. Zi flize, *certatim.* Zi thuruh ſlachti, *omnino.* Flizlichor *ſtudioſiùs.* Vilo wola, filu wola, *optimè, egregiè.* Mer ande mer, *magis magiſque.* Gerno, *ſedulo.* Suitho, *valde.* Fel, *multum.* Wola, *bene, valde.* Wole, *idem.* Ze, zi, *nimis*: vuas ım thiu vuanamı ᴛe ſtrang, ᴛe ſuiᴛhı ᴛe ſehanne, *ſplendor erat fortior & validior, quam qui ſpectari poſſet. C C.* Meer, *magis*: ſo willon ich thes ze meer bitherue ſcunan thurgh thinan willan, *ſic eo magis excellens videbor tui gratiâ.* w. Ilego, *illico*, ab ilan, *feſtinare.* Thicco, *ſæpe.* Aller thiccoſt, *ſæpiſſimè.* Thrado, thrato, *vehementer, valde.* Thie ther ſamo thrado iled *ad terram promiſſionis.* w. Sifahun thrato, *gaviſi ſunt valde.* Tat. Ze thrader, vilo thrado, *vehementiſſime, fortiſſimè.* Jeht, *paulum, paulatim*: So ſie jeht *robuſtiores ſenſibus* wirthent. w. Sar, *omnino, integrè, valde, ſine defectu.* Was ſi after thiu mit iru far thri monodo thar, *manſit cum illâ tribus integris menſibus.* Otfr. Thes fater namon in min vuar, then firſagen ih ju far, *patris nomen profecto vobis valde interdico.* Otfr. Ein luzzel, *puſillum.* Zi thuruh ſlahti, *omnino*: thaz man zi thuruh ſlahti ni ſuere, *non jurare omnino.* Tat. XXX. 2. Mer, *magis, plus*: ouch mer uuirs habeta, *ſed deterius habebat.* Tat.

Adverbia affirmandi & jurandi.

VII. Te vuaron, *verè*: Habda ᴛho ᴛe vuaron vualdandes ſunu gilerıᴛ thıa liudı. *C. C.* *Sinnon, ſinmon, ſinmen, *profecto*: thoh thı all thaᴛ helıᴛho folc geſuican thına geſiᴛhos thoh ık ſinnon mid thı tholoıan vuilliu, ık bıun garo ſinnon, ef mı God laᴛıᴛh, thaᴛ ık an thınon fulleſᴛıe faſᴛo gıſᴛande. *C. C.* Hı ſagda ſimnen thaᴛ hı ſcoldı fan doðe aſtandan an thriddıon dage. *C. C.* †Ia, *etiam*, nen, *non*: Ef man huena ſaca ſuokıe, hıe ſeggıe thaᴛ vuord, queðe ja, ef ıᴛ ſi gehe thes thar vuar ıſᴛ, queðe nen ef ıᴛ nıſᴛ. Te ſuoᴛhen, *quidem ſanè.* Gegnungo, *certe.* Thıs ıs gegnungo jungro Criſᴛes, ıs ſelƀes geſiᴛh. *Certe hic eſt Chriſti diſcipulus, illius ipſius comes. C. C.* Uuâr, *certe, vere*: uuar quidu ih ju, *amen dico vobis.* Tat. Uuarlicho, uuarliho, *vere:* ſus quedente thaz trohtin arſtuont uuarliho, *ſic dicentes, quod ſurrexit dominus vere.* Tat. Ziſperiu, *etiam*: Simon Iohannis minnoſtu mih mer theſon? Quad imo ziſperiu trohtin, *Simon Johannis diligis me plus his? dicit ei, etiam Domine.* Tat. CCXXXVIII. Giuueſſo, *etiam, profecto, utique*: giloubet ir thaz ih ju thas tuom mugi? quadun ſie imo giuueſſo trohtin; *creditis quod poſſum hoc facere vobis? dicunt ei, utique domine.* LXI, 2. Giuueſſo quimit in juuih Gotes rihhi, *profecto pervenit in vos regnum dei.* LXII, 5.

Adverbia negandi.

VIII. Niet, *ne*, ne niet ł ni niet, *non.* Etenim apud *Francos*, ut apud ** *Anglo-Saxones*, duplici negativo negatur: ut, wir ne willon niet forgezzan, *non obliviſcemur.* Iof thu niet ne willes, thich ne minnot nieman. Ne nio, ni nio, nio ne, nio ni, *non:* Hıe ſuigondı ſᴛuod thuru oðmuodı ne anᴛuuordıda nıo. *C. C.* Nıo hıer ſulic nı vuarᴛh an theſan mıddılgard man. *C. C.* Ni ſuerie nio man enigan eth. Els, *non.* Wer uns vreuwen an thich, els an uns ſelvon. w. Nalles, *non.* Nie ne, *neutiquam, nequaquam*, unde *Franco-Gallorum*, *nenny.* Ne wanne, *nunquam*: thaz ich newanne ne kume. Niette meer, nietzemeer, nıetmeer, nejetèmer, *non amplius, non magis.* Simplici etiam negativo nonnunquam negatur: ut, minen eygenen wingardon ne mochte ich behoodan. w. Noch no, *neque.* Noch wachan no do, *neque excitetis.* w. Ni huergin, *non.* Ni huerigin, *non.* Ni huerigni, *non, nihil omnino*: ut, ıs nı vuas forleƀıᴛ vuihᴛ huergın an them huſe. *C. C.* Thuo ſprakeſᴛ vualdand Criſᴛ thıe gomo vuid ıs jungron; quaᴛ thaᴛ hıe an Iudeon huerıgnı under Iſraeles auaron nı fundı gımachon theſes mannes. *C. C.* Vel potius dicendum eſt huergin eſſe pronomen, ut, ni wiht huergin, *nihil quodcunque* [omnino.] ni funda gimachon huerigni *non invenit* [omnino] *quemcunque æqualem.* vid. cap. v. r. 30. in

---

* *Goth.* ᛋᚢᚾᚷᛚ, *veritas.* ᛒᛁᛋᚢᚾᚷᛚᚨᚾᛖ, *vere.* † ᛋᛚ, ᛋᛚᛁ, *ſic, certe, ſane, ita eſt. Anglo-Sax.* ȝea, ȝæ, ıa, ab ıa autem *Cimbricum* ᛇᛁᛇᛇ, & *Francicum* jahen, an, *affirmare, confiteri.* Grammatica certe Ælfrici, ubi de adverbio agitur, vim particulæ ıa proponit his verbis. *etiam*, ıa, *manducaſti hodie*, æᴛe þu ᴛo ᴅæȝe. *etiam feci*, ıa ıc ᴅýᴅe. ** Vid. Gramm. *A. Sax.* voce

voce *eynig*. Ni elcor, *non*: ut, ni menda ik elcor vuiht te bidernianne dadio minero wordo, ef tho worco. *C. C.* So duot sia megin sundiun an them mannes hugie thia Godes lera, ef hie is ni gomit vuel elcor. *C. C.* That it elcor so vuanlik vuer than ni mahti. *C. C.* Nio in altere, *nequaquam*: Anlingota tho sin muoter, inti quad, nio in altere, *respondit tum mater ejus & dixit, nequaquam.* Tat. IV, 11. Nio in altere bist thu minista, *nequaquam minima es.* Tat. VIII, 3. Nein, *non*: inti her antlingota, nein, *& respondit, non.* Tat. XIII, 20.

Adverbia interrogandi.

IX. Umbe waz, *quare*? wie, *quàm*? wie eerhaft is thiu ecclesia? wie, wio, *quomodo*? war, *ubi*? hui, *cur*? hueder, hueđer, *utrum*? *an*? sia fragodon hueder sia quelidin? *interrogaverunt, an illam occiderent*? biuuaz, *quare, quomodo*: biuuaz kerost thu got man daz ih thir giba trincan, *quomodo tu, vir bone, ut ego tibi potum ministrem, poscis.* Fragm. disp. Enoni, *nonne*? enoni birut ir furiron thanne sie sim, *nonne vos pluris estis illis*? Tat. XXXVIII, 2. Ziu, *quid*? ziu sorget, *quid solliciti estis*? ziu birut ir sorgfolle, *quid solliciti estis*? ibid. 3. Zihiu, *quid, quare*? zihiu gisehis thu thie fesun, *quid vides festucam*? Tat. Scribitur & divisim, zi hiu. Tat. LVI, 1. Eno, *nunquid.* Eno mugun thiu kind, *nunquid poßunt filii*? Tatian.

Adverbia demonstrandi.

X. Seno, sino, sinu, senonu, *ecce enim, & ecce, en, ecce.* Sinu huo thu nu gifastnod stes suitho giserid. *C. C.* Sino thaz bedde thes Cuninges Solamonis. w. Diuritha sinu, quathun sia, drohtine selbon an thiem hohoston himile rikea, endi frithu an erthu firio barnon, guod vuilligon gumon thie thia God ankenneat, *ecce gloria, inquiebant illi, Domino ipsi in excelsissimo cælorum regno, & pax in terrâ mortalibus, bonæ voluntatis hominibus, qui Deum agnoscunt.* Senonu so sliumo so stemma vard, *ecce enim, ut facta est vox.* Tat. IV. 4. Seno nu Elizabeth thin magin, *& ecce Elizabeth cognota tua.* Tat. III. 8. Seno nu thiorna in reue habet, *ecce virgo in utero habet.* Tat. V. 9. Girada, *ecce*, girado Gotes engil araugta, *ecce angelus dei apparuit.* Tat.

Adverbia iterandi.

XI. Withero, withere, *iterum*: ut, er ich hino withero bringon in minero muoder hus. Kere withere, kere withere, *revertere, revertere.* w. Eft, *iterum*: ut, than sprekit im eft that vuerod angegin. *C. C.* Mer, *denuo, amplius*: ut, Crist selbo gibod, that hie ni spreki thero vuordo than mer. *C. C.* Abur, *iterum*, inti gieng abur in Galilæam, *& iit iterum in Galilæam.* Tat. XX. 10. Ofto, *sæpe.* Ofto gibintan, *sæpe vinctus.* Tatian. LIII, 4.

Adverbia congregandi.

XII. Ze samene, *simul*: ut, that her thie lilian ze samene lese. w. At samna *simul*: ut, thar vuas gumono gitald ano vuib, endi kind vueros at samna sif thusendig. *C. C.* Samod, *simul*: ut, endi sia samod bethia gangon. *C. C.* At samne, *simul*: ut, hie fand thar managa man at samne. *C. C.* Untar in zuisgene, *ad invicem*: tho sprachun thie hirta untar in zuisgene, *tum pastores loquebantur ad invicem.* Tat. VI. 4. Untar zuisgen, *ad invicem*: quadun untar zuisgen, *dicebant ad invicem.* CCXVI, 3. Saman, *simul*: thie thar saman uuarun, *qui simul aderant.* CCXL. 3.

Adverbia separandi.

XIII. Sundar, *seorsim*: ut, thuo uppan thena berg givuet sundar mid them gesithon salig barn Godes. *C. C.* An tue, *in duas partes, bifariam*: ut, than after them vuordon te ferid that vuerod an tue, thia guodun, endi thia ubilun. *post hæc verba* [his dictis] *dividitur in duas partes multitudo*, scil. *in bonos, & malos. C. C.* Suntrigon, *separatim*: oh suntrigon biuuntan, *sed separatim involutum.* Tatian. cap. CCXX, 4.

Adverbia dubitandi.

XIV. Min odo uuan, *ne forte*: min odo uuan thih sele thin uuidaruuorto themo thuomen, *ne forte te tradat adversarius tuus judici.* Tat. XXVII, 2. Min odo uuan, *ne forte conculcent eas.* Tat. XXXIX, 8.1 Ja ni, *nunquid*? ja ni gibit her imo stein, *nunquid lapidem porriget illi*? Tat. XL,6.

Adverbia transitionis & concludendi.

XV. Zisperi, *porro*: zisperi oba ih iu Gotes fingere uuirphu diuuala, *porro si ego in dei digito ejicio dæmonia.* Tat. LXII, 5. Giuuesso, *siquidem*: giuuesso son themo uuahsmon ther boum uuirdit furstantun, *siquidem ex fructibus arbor cognoscitur.* ibid. 9. Thouuar, *veruntamen*: thouuar sagen ih ju, *veruntamen dico vobis.* Tatian.

Adverbia excipiendi.

XVI. Okkeret, *tantum.* Sunder okkeret, *ſed tantum.* Ne ware, ne wara, ne ware thaz, *niſi.* Thu giuuald oƀar mik hebbean ni mohtis ne vuare thaƀ it thi helag God ſelƀo forgavi. *C. C.* Mich niewehtes ne luſtet, neware ſinero anſiunne. w. Ne ſiheſtu anderes nieht neware thaz thu ne geſiheſt in thinen *conventiculis.* w. Elcor, *alioquin, alias*: ut, fader vuet im eno helagan himile, elcor is it beholan allon quicon, endi dodon, huann is cumi vuerthat. *C. C.* Neuan, neƀa, nouen, *niſi, præterquam, quin.* Hiet that ſiu vuihtes than er ni gerodi for them gumſcipie, neuan that man iro Iohannes an thero hallu innan hoƀid gaƀi aloſit fan is lichamen, *nihil petebat illa coram populo,* [convivis,] *præterquam quod caput Johannis ab ejus corpore ſolutum* [truncatum] *illi in cœnaculum adferretur. C. C.* Endi is fader gruotta mid is vuordon, ef it nu vueſan ni mag, quat hie, inari drohtin neƀa it for thit manno folc thiod quala tholoie, ik an thinan ſcal vuillen vuonian. *C. C.* Ni vuas im hugi tuifli neba hie it thuru oƀmuodi all githoloda. *C. C.* Thuo ſprac Andreas, ſagda that ſia an iro giſithie than mer garoes ni habdin nouan girſtin bruod fiui, endi fiſcos tuena. *C. C.* Botan, *niſi*: hie ſted hier vuammeſlos, allaro ſundiono ſicur, ſo hie ſelƀo gio firina ni gifrumida, botan that hie thuru theſes falkes nith vuillendi an theſaro vueruldi vuiti antfahid. Nis that gumono enig botan thie eno thie ther all giſuop. Ni ſi, ni ſi that, *niſi*: ni ſi thaz ginuhtſame jûuar riht mer thanne thero ſcribaro, *niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam ſcribarum.* Tat. xxv, 7. Ef nu uuerthan ni mag mancunni generid ni ſi that ik minun giƀe liobban, *ſi vero genus humanum redimi non poteſt, niſi ego tradam meam vitam. C. C.* Noba, *niſi*: noba imo iz gigeban uuerde fan himile, *niſi fuerit ei datum à cœlo.* Tat. xx, 5. Skorodo, *tantum*: skorodo in namen thes jungiren, *tantum in nomine diſcipuli.* xliv, 29. Ekkorodo, *tantum*: quid ekkorodo mit uuurtu, *tantum dic verbo.* xlvii, 4. Ekorodo, *tantum*: giloubi ekorodo, *crede tantum.* Tat. Nibi, *niſi*: inti ni liez einigan imo folgen nibi Petrum inti Jacobum, *& non permiſit quenquam ſequi ſe, niſi petrum, & Jacobum.* Tat.

Adverbia numerandi.

XVII. Thriuuo, *ter.* Zuuei, zuueio, *bis.* Thrittun ſtuont, *tertio*: In thiu jû thrittun ſtuont giougozorohtot was ther Heilant, *hoc jam tertio manifeſtatus eſt Jeſus.* Tat. ccxxxvii. 6. Alias, thritten ſtunt, ccxxxviii, 2. Thrie ſtund, *ter.* Triio ſtunt, *idem*: er thanne hano ſinge triio ſtunt forſehhis mir, *antequam Gallus cantat, ter me negabis.* Tatian.

Caput Septimumdecimum.

De conjunctionibus

I. Conjunctiones copulativæ. Ande, [*Goth.* ᚨᚾᛞ.] and, endi, end, inte, inti, unte, unde, unti, ind, *&*: ut, min wine verid al in ſprungen, ande an bergen, ande her ouerſpringet thie huuelc. w. Unde unſere ſculde belgzh uns, *& dimitte nobis peccata noſtra. Otfr.* apud *Lamb.* Helta, endi blinda. *C. C.* Mid vuordum endi mid vuercun. *C. C.* Simon Petrus vuarp an thena ſeo innan angel an uthion, end up gitoh fisk af fluode. *C. C.* Dages inte nachtes. Otfr. Truog thas gimis mirrum inti aloes. Tat. Ih vuirdu Gote almahtigen bigihtig, inti allen Gotes heylagon. F. V. C. Die ſterrin geberent uroſt unte hizze. Lif unti vuertſam, *charus, & venerabilis.* S. Ann. Michil unti vortſam, *magnus & terribilis.* S. Ann. Ande ouch, *ac etiam.* Joh, *&*, [ᚷᚨᚺ:] ut, want er iſt ſelƀo brunno, ioh alles guates wunno. Otfr. *nam ipſe eſt fons, & omnis boni oblectamentum.* Bethiu eleganter connectitur cum endi: Oc iſt im that vuerc gilik that man an ſeo innan ſegina vuerpit, fisknet an fluot, endi fahit be thiu ubila, endi guoda. *Ang.* **both good and bad.** In Godes minna, ind durh Chriſtianes folches, ind unſer bedhero gehalfniſſi, fon theſemo dage frammordes, ſo fram ſo mir God gewizei, indi mahd fargibit, ſo hald ih teſan minan bruoder ..... ſo ſo man mit rehtu ſinan bruoder ſcal. Quæ pro genio ſuo ſic Latine verti poſſunt. *Propter Dei amorem, & pro Chriſtiani populi, & noſtri amborum ſalute, ab hoc die deinceps, in quantum Deus mihi ſapere & poſſe dederit, in tantum fidelis ero huic meo fratri ..... quatenus homo jure fratri ſuo fidelis eſſe debet.* Ex juramento, quod *Carolus Ludovico* fratri *Theotiſce* præſtitit A. D. 842. Bethiu etiam eleganter conjungit cum ge, ge: ut, thuo ſagda Criſt, that hie ſelƀo vuas ſuno drohtines, bethiu ge liohr, ge liƀ liudio barnon. *C. C.* Ge, gie, *&*. Thuo hie Lazaruſe hreop ſtarkero ſtemnun, endi hiet ina uppſtandan, ge fan them graƀe gengan. *C. C.* Ge, ge, *&*, *&*. That oƀarbrin-

nendi

nendi fiur gie land, gie liudi logna farterida, *ignis ille, & flamma vehementer urens deſtruxit, & terram, & populum. C. C.* * Ja, *&*. Bethiu etiam ponitur eleganter in oratione cum ja: ut, hie im thuo bethiu bifalah te giſeggeanne ſinon vuordon huo man himilriki gihalon ſcoldi vuidbredan vuelon, ja hie im givuald forgaf that ſia muoſtin helican helta. *C. C.* Ouch, *etiam*, ouh, *etiam:* ouh in grebion, *ſed in monumentis.* Tatian. LIII. 1. Ouh quad imo, *ſed dixit ei.* LIII, 13.

II. Disjunctivæ. So wether ſo, *ſive*; other, oder, *ſive, aut, vel*: ut, ſo wether ſo ſie gefremet werthent per *prælatos*, oder per *ſubditos.* w. Er ſi ubel oder guot, *ſive malus ſit ſive bonus.* Strich. Carm. Newether, nogh, noch, noh, *neque*: ut, nietmer ne mugan thich geirran newether *pagani* noc *mali Chriſtiani.* Noh an dero ſuntigen uuege ne ſtuont, *neque in viâ peccatorum ſtant. Otfr.* apud *Lamb.* Inti uuin noh cidari trinhhit, *nec vinum, nec ciceram bibet.* Tat. II. 6. Noh ne, *neque*: noh ne wilt neheine *ſpem* hauan *in caducis præmiis, & laudibus.* Nec, *neque*: thie ni habda enigan gimacon huergin err, nec after. *C. C.* Nec enig firio barno ne ſuerie bi is ſelbes hobde. *C. C.* So, *ſive, aut*: ut, mi hebbiat theſa liudi fargeban vuerod Judeono that ik giuualdan muot ſo thik te ſpindianne an ſperes orde, ſo ti quellianne an crucium, ſo quican latan, ſo hueder ſo mi ſelbon ſuotera thunkit te gifrumianne. *C. C.* Ni ofte, *neque*: ni it ofte ni cunnon Godes engilos. *C. C.* Eftha, eftho, *aut, vel, ſive*: ut, than ik bi thuingian vuas thurſtu endi hungru, froſtu bifangan, ef tha ik feteron lag beclemmid an *carcere. C. C.* Odo, odo, edo, *vel, aut, ſive*: ut, ſo waz ſo ih widar Gotes willen gitati meinero eido, ubilero fluocho, liogannes, ſtelannes, huores, manſlahti, unrehtes girates, odo mir iz thuru min kinchiſci giburiti, odo thuru ubartruncani, odo thuru min ſelbes giſpenſti, *quicquid contra voluntatem divinam feci, per mea juramenta, malas execrationes, mendacia, furta, adulteria, homicidium, vel mala conſilia, ſive id mihi accidit, per meam pueritiam, ſive per ebrietatem, ſive per mei ipſius incitamentum*, hoc eſt, *per propriam meam cupidinem.* F. V. C. Zua gimachun turtulutubun, edo zuei tubielin, *par turturum, aut duos pullos columbarum.* Tat. VII, 3.

III. Conditionales. Iof, of, ef, oba, ob, *ſi.* Ef thu nu biſt that barn Godes, biſt thu than thoh Elias. *C. C.* Ob ir willit bekennan der burge anaginne, *ſi ſcire vultis urbis primordia.* S. Ann. Oba, *ſi, quod ſi*: ut, oba thu thar gihugis, *ſi hujus meminiſti.* Tat. Oba thu Chriſt ni bis noh Helias, noh uuizago, *ſi tu non es Chriſtus, neque Helias, neque propheta.* Tat. XIII, 22. Oba Karl then eid, then er ſinemo bruodher Ludhuuuig geſuor geleiſtit, inde Ludhuuuig min herro then er imo geſuor forbrechit, ob ih ina nes arwendin ne mag imo * ce folluſti widhar Karle ne † Wirdhit. Locus eſt corruptus, qui quatenus aſſequor, ſic vertendus eſt; *Si Carolus Sacramentum, quod ſuo fratri Ludovico juravit, conſervat; & Ludovicus dominus meus, violaverit id, quod ei juravit; non auxiliabor illum contra Carolum, ſi illum, ut revertatur, non poßum facere.* Pars Sacramenti, quod populus *Theotiſce* præſtitit, cum *Ludovicus* & *Carolus* fœdus mutuo percuſſerint. An. Dom. DCCC.XL.II. Oba Chriſtus ſi namo thin, *ſi Chriſtus ſit nomen tuum.* Otfrid. Oba thas ſalt aritalet, *quod ſi evanuerit ſal.* Tat. XXIV, 2. Oba thu bringis thina geba, *ſi offers munus tuum.* Tat. XXVII, 1. Oba, *quod ſi*: oba thin zeſuna ouga, *quod ſi oculus tuus dexter.* Tat. XXVIII.

IV. Cauſales vel illativæ. Vano thiu, vana thiu, *quamobrem, quapropter.* Vane then, *quare.* Vone thannan, *quapropter, ideo, quamobrem.* Be thiu, pediu, *ideo.* Pediu ne irſtent die argon ze dero urteile, *quare non reſurgunt impii in judicio. Otfr.* apud *Lamb.* Bithiu wanta, *quoniam, quoniam quidem, quia.* Bithiu wanta manage zilotun, *quoniam quidem multi conati ſunt.* Tat. procem. 1. Wanda huanda, wand huand, want huant, *nam, enim, etenim, quippe, quod, ſiquidem.* Bithiu, *propterea.* Bihui, *cur, quapropter, idcirco, quamobrem.* Thes, *eo quod, propterea quod, quod*: ut, thes ſcal ſiu geld niman ſuitho langſam lon thes ſiu ſulicon globon habit. *C. C.* Thuo ſagdun ſia lof Gode, diuridun is dadi thes ſia dages liohtes brucan muoſtun. *C. C.* Vue vuarth thi Hieruſalem thes thu te vuaron ni vueſt thia vuurd giſcapu thia thi noh giuuerthan ſculan. Thaz, *quòd, ut.* Ze thiu thaz, *eò ut.* So huie ſo that, *adeo ut.* Ze thiu daz, ze thiu thaz, ze diu dazh, *ut, ideo ut*; ne irſten ze diu dazh ſi irteilet uuerden, *non ideo reſurgunt, ut judicentur. Otfr.* apud *Lamb.* Ni quam zi thiu thaz ih giladoti rehto, *non veni ut vocarem juſtos.* Tat. LVI, 4. Uuarliho, *ergo*: *Judæi* uuarlicho uuant iz ** frigetag uuas, *Judæi ergo, quoniam paraſceve erat.* CCXI. 1. Giuueſſo, *quidem, enim*: uuas giuueſſo mihhil Sambaztag, *erat enim magnus ille dies Sabbati.* ibid. Inti thes eriſten giuueſſo brahun gibeini, *& primi quidem fregerunt crura.* ibid. 2.

V. Adverſativæ. Suntir, *ſed*: ut, ſuntir irloſe unſih fona demo ubile, *ſed libera nos à malo. Otfr.* apud *Lamb.* Suntir ſi zeuarent alſo daz ſtuppe dero erdo, *ſed prætereunt ſane, ut pulvis terræ.* ibid. Auor, auur, afur, in principio ſententiæ *ſed, verum, verum quoad*: ut, auor thiu *concordia utriuſque populi* thiu cumet vone thero gauo minero hande. w. Auor thiu *vox prædicantium* thiu is geliich themo bezzeſton wino. w. In proceſſu autem ſententiæ, auor ſignificat, *etiam, quoque.* Auor thach ſo wie ſo, *ſed quamvis*: ut, auor thach ſo wie ſo ich mith *perſecutionibus* van him gequelit ſi, ich hauo thach wathlicho *in virtutibus.* w. Alſo auor,

---

* Ze. † Uuirdhi lege. ** *Anglice* friday.

quemadmodum vero. Uzan, *ſed*: uzan ſin namo ſcal ſin Johannes, *ſed nomen ejus erit Johannes.* Tat. IV. 11. Uzouh, *ſed*, uzouh ther thie mih ſanta zi toufenne, *ſed qui miſit me baptizare.* Tatian. XIV, 6. Uzuh, *ſed*, *temen*, *attamen.* Tatian. VII, 5. Than, thanne, thanna, *quam:* ut, niet ze mer thanna, *non magis quam.* Niet ze einero nodo, *vel* niet ze einer genodo, *non tantum.* Noven joch, *vel* ſunder joch, *verum etiam:* ut, niet ze einero node an then thie thar nagh *anguſtam viam*, nouen jogh an then thie thar nogh geent *latas vias hujus ſæculi.* w. Thu ne biſt nieht ze einer genodo ſcona an then *doctoribus*, *& virginibus*, ſunder joh an then *continentibus & conjugatis.* w. Nouen, *ſed.* Sunder, *ſed.* Thoch, thogh, thoh, *quamvis*, *tametſi.* Iethoch, *nihilominus*; *tamen*: ut, thoch her ſi *circundatus fragilitate noſtræ carnis*, her skeynet jethoch ſine *divinitatem per miracula.* w. Thogh thu ſis *parvula numero*, thu biſt jethogh *primitiva eccleſia.* w. Beythe joh, joh, *quum tum*, *tam quam*: ut, tho waron ſumeliche *proceres ſynagogæ*, thie ther beythe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter obſervare.* w. Tho uuidaro, *quanquam*, *veruntamen.* Nibi, *ſed:* thoh uuidaro ther Heilant ni toufti, nibi ſine jungiren, *quanquam Jeſus non baptizaret*, *ſed diſcipuli ejus.* Tat. XX, 9. Thoh uuidaro uue ju otagon, *veruntamen*, *væ nobis divitibus.* Tat. XXIII, 1. Mer thanno, *plus quam*; ni ſi thaz ginuhtſame jûuar riht mer thanne thero ſcribaro, *niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam ſcribarum.* Tat. XXV, 7. Halt thanne, *potius quam*: halt thanne al thin lihhamo ſi giſentit in hellu fuir, *potius quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Tat. XXVIII, 3. Thanne, thanna, *autem*: thanne ih quida ju, & thanna ih quidu ju, *ego autem vobis dico.* Tatian, Min edo uuan, *alioqui*: min edo uuan lon ni habet, *alioqui mercedem non habebitis.* Tatian. XXXIII. 1. Halt mer, *potius*: ouh halt mer faret zi then ſcafon, *ſed potius ite ad oves.* Tat. XLI. 3. Halt, *potius*: ouh halt then, *ſed potius eum.* Tat. XLIV, 20. Uuarliho, *autem*: ſume uuarliho thar ſtantente, *quidam autem illic ſtantes.* CCVII. 3. Giuueſſo, *quidem.* vid. R. 4. Giuuiſſo, *vero*: Inan giuuiſſo ni fundun, *ipſum vero non invenerunt.* Tatian. CCXXVI, 2. Abur, ut auor, *vero:* ther thar abur ni giloubit, *qui vero non crediderit.* CCXLIII. 4. Ziſperi obe, *etiamſi*: ziſperi oba mir gilimphit mit thir ziſterbanne, *etiamſi oportuerit me mori tecum.* CLXI. 5. Ouch *etiam.* So wie ſo, *quamvis*, *tametſi*: ut, ſo wie ſo ich ne muga *altitudinem divinitatis ejus intueri*, ich bim jethogh van ſiner manungo an minemo herzen erwarmed. w. So auor, *ſed quum.* Thoh thoh, *quamvis tamen*: ut, thoh thit helitho folc giſuican thina giſithos, thoh ik ſinnon mid thi tholoian vuillu. *C. C.* Ac, *ſed.* Ac ſcudeat it fon juuuon foton, *ſed excutite illud à pedibus veſtris. C. C.* Ac ſia ſimla mer, endi mer hludo hreopun, *ſed canorè magis, magiſque clamabant continuò.* C. C. Ja, ja, *tam*, *quam*: ut, ja land, ja liudi. Ge, ge, *tam*, *quam*: thuo vuahſon ſia bethiu ge that corn, ge that crud. C C. Samo ſo, *tam quam*, *æque ac*: ut, min minna is ſamo ſtarc ſo ther dooth ingegen thich. Alſo ſamo, *tam quam*, *æque ac*: ut, alſo harde, ande alſo ungenathelick is ſamo ther *inferus*, ther nie manne ne kan *parcere.* w. So wie, *&* ſo wie ſo, *quamvis*, *tametſi*; ut, ſo wie min *ſponſus* nogh niet erskinan per *humanam naturam*, ich weiz thogh wola, thaz her menniſco wila werthan, *pro ſalute hominum.* w.

CAPUT DUODEVIGESIMUM.

De præpoſitionibus in conſtructione.

I. PRÆPOSITIONES regunt vel Accuſativum vel Ablativum ſive Dativum.

II. Præpoſitiones, quæ regunt Accuſativum, ſequuntur. Aana, aane, ana, ano, *præter*, *ſine*, *abſque*: ut, wanda thu in thinero *prædicatione* nieht ne meyneſt aana mina eera, ande *fraternam utilitatem*, *Etenim in prædicatione tua nihil intendis*, *præter honorem meum & fraternam utilitatem.* w. Thiu aana ſunda weſan ni magh, *quæ ſine peccato vivere nequit.* Aane thaz ſangleich thero gezelda, *præter choros caſtrorum.* w. Huand thar was gumono gitald ano vuiþ endi kind vueros at ſamna fif thuſendig, *etenim quinque mille hominum ibi numerati erant præter mulieres & infantes.* C. C. Thuo hie te them vuerode ſprac te allon them erlon ſo huilic ſo juuuer ano ſi, quat hie ſlithia ſundiun ſo gangan iro ſelbo tuo, endi ſia at eriſt erl mid is handon ſten auuerpe, *tum locutus eſt ad multitudinem*, *& ad omnes homines*, *quiſquis veſtrûm*, *inquiebat ille ſine gravibus peccatis*, [*vel* expers gravium peccatorum] *ſit*, *accedat ipſe ad illam*, *& primus in illam projiciat lapidem.* C. C. Liet ina gicunnan huilica craft habit thie menniſco muod ano thiu maht Godes, *fecit illum intelligere quantillam virtutem humana mens habeat ſine potentiâ divinâ.* C. C.

Ze, zi, zuo, zo, to, tuo, ſignificans rem ad locum vel perſonam ferendam: ut, thie liſet her ze ſich, *hos ad ſe colligit.* w. Ande gelocchet manigara menniſcon ze ſich, *& allicit ad ſe multos homines.* w. Behui ledis thu mi theſa liudi tuo. C. C. Nu lediat mi juuuera liudi tuo. C. C.

Nah,

Nah, *ad, a, ab*: ut, gethingon ich thaz thu mir nah thich bringos, *ſpero te me ad te ductûrum.* w. Ana, an, anne, ⁊ic, *ad, in*: kume min wine ghie wir anne then akker, *veni dilecte mi, egrediamur in agrum.* Willeramus. Fingar thiman dua ana mund minan, *pone digitum tuum in os meum.* Otfr. Er ich geſtigan uphen then palmboum ich meino an thaz cruce, *antequam aſcendero in palmam, hoc eſt, in crucem.* w. Seent thaz ana, *ad id ſpectant.* w. Ana thich, *in te.* Wither, widar, widir, wider, *contra, adverſus, trans, propter*, poſt verba emendi & vendendi: Iudæi vuchtan ſo erneſthafto wither the Criſtenen, *tam acriter pugnârunt Judæi contra Chriſtianos*: Uuidar Iordanem, *trans Jordanem.* w. Ih quam zi ſcheidanne man widar ſinan fater, *veni ad ſeparandum hominem adverſus patrem ſuum.* Tat. Sie lertin ſie widir ſunde vehtin, *docuerunt illos contra peccatum pugnare.* S. Ann. Nu ſeggiu ik ju, thaᴛ juuuer enn vuili mi farcopan under thiᴛ cunni Iudeono, wili giſellian wider ſilubre, *nunc vobis dico, quod unus ex vobis me vendet, & tradet Judæis propter argentum.*

Umbe, umbi, unbi, *circa, circiter, circum, de, per*: umbe middendach, *circiter meridiem.* w. Nu beſueret her *filias* Hieruſalem umbe ſinan *ſponſam, Nunc adjurat filias Hieroſolymitanas de ſponsâ ſuâ.* Umbi thena alah, *circa templum. C. C.* Thea liudi ſtuodun unbi thaᴛ helaga hus, *populus circumſtetit domum ſanctam. C. C.*

Thurgh, thurg, durch, thuruh, thuru, duruh, *ob, propter, erga, per*: ut, that her thiu bitterheyd thes dothes thurgh mich wolda lithan, *quòd mei gratiâ amaritudinem mortis pati vellet.* w. Thie ther thurgh thaz ewiga erueguod wirchont, *quæ propter æternam hæreditatem operantur.* w. Sie alla hiro werch duont thurgh wereldlichon ruom, ande thurgh ertheſco gefuore, *omnia opera ſua faciunt ob mundanas quæſturas, & terrenas commoditates.* w. Thuruh Eſaiam then uuizagen, *per Iſaiam prophetam.* Tat. Durch daz, *per iſtud. Strich.* Carm. Thuruh Gotes minna, *propter Dei amorem.* Otfr. Thaᴛ hie umbi is craft mikil coſton muoſta, *ut pro ſuâ magnâ potentia tentare poſſet*, vel *per ſuam magnam potentiam. C. C.* Uui thuruh jungerduom egan all lietun, *nos, propterea quod tui diſcipuli ſumus, omnia reliquimus. C. C.*

Entuiſcan, entuiſchan, *inter, in medio*: ut, in minemo herzan, thaz entuiſcan minan bruſtan ligad, *in corde meo inter ubera mea jacente.* w.

Tuiſc, *inter*: ut, tuiſc erthu, endi himil, *inter cœlum & terram. C. C.*

Upha, uffa, upho, uphen, uppan, *ſuper*: ich hauo mich geeinot uphen then palboum ze ſtigene, *ſuper palmam ſtatui aſcendere.* w.

Furi, fora, *ante*: ut, her ferit for inan, *ipſe præcedet ante eum.* Tat. II. 7. Furi inan, *pro eo.* Tat. VII. 5. Fora fuor ſie, *antecedebat eos.* Tat. VIII. 5. Ouga furi ouga, inti zan furi zan, *oculum pro oculo, & dentem pro dente.* Tat. XXXI. 1.

Unzan, unzen, inne, unt, *ad, uſque ad, uſque ad.* Ande wolle folgan thich unzen inne minero muoder hus, *& ſequar te uſque ad domum matris meæ.* w. Unᴛ aband, *uſque ad veſperam. C. C.*

Unzan Davidem, *ad Davidem.* Tatian. Unzan utfart, *ad tranſmigrationem.* Tatian.

Ant, *ad, uſque ad*: ut, mid thiu is aldar anᴛ thena endi cumiᴛ, *dum vita ejus ad finem perveniat. C. C.*

Ouer, oƀar, ubar, *trans, ſupra, ſuper, præ, per, poſt*: ut, ubar Iordanem, *trans Jordanem.* Tat. XX, 4. Unzan hiutlichan tag, *uſque ad hodiernum diem.* Tat. CCXXII, 4. Fiel ubar inan, *irruit ſuper eum.* Tat, II, 4.

Unzan anan, *uſque in*: unzan anan then hof thes heteſton biſcofo, *uſque in atrium principis ſacerdotum.* Tat. CLXXXVI, 1. Macche mich thir ze einemo inſighela ouer thin herza, and ouer thinen arm, *pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, & brachium tuum.* w. Wir gihugega thinere ſpune ouer then win, *memores ſumus uberum tuorum præ vino.* w. Mugan gi iᴛ marian oƀar middelgard, *promulgabitis id per terrarum orbem. C. C.* Oƀar ᴛua nahᴛ, *poſt duas noctes. C. C.* Ubar allaz ſinaz richi, ubar allo uuorolti, *per totum ſuum regnum, per totum orbem. Otf.* apud *Lamb.* Inti forhtana fiel ubar inan, *& timor irruit ſuper eum.* Tat. II. 4. Gefeſtinot ubar ſtein, *fundata ſuper petram.* Tat.

Ingegen, *verſus, adverſus, in, ex adverſo*: ut, min minno is ſamo ſtarc ſo ther dooth ingegen thich, *amor meus verſus te* [vel *in te*] *eſt fortis, ut mors.*

With, vuid, *contra, adverſus*: ut, thie the Chriſtanheyd cunnan beskirman with thene diuuel, *qui Chriſtianam religionem norunt defendere contra diabolum.* Ef enig gumono vuiđ ju ſundia giuuirkie, *ſi quis in vos peccet. C. C.*

Bi, pi, be, *juxta, apud, propter, præ, pro*: ut, bi unſich, *apud nos*, bi ſich, *apud ipſum*, pi libes arnungu, *pro vitæ merito.* Hi ſtuod im thuo bi enes vuateres ſtađe, *tum ſtetit juxta cujuſdam aquæ littus. C. C.* Bi ungres githingue, *præ famis gravitate. C. C.*

Fon, *de*: fon inan, *de illo.* Tatian. VII, 7.

Botan, *præter*: thar enig gumo ne ginas botan Loth eno, *ibi nemo evaſit præter Lothum unum. C. C.* Hinder, *poſt*: ut, ſino war her ſeluo ſted hinder unſer wand, *ecce ubi ſtat ipſe poſt parietem.* w.

Under, untar, undar, *inter, ſub, in*: nu skal ic ju ſendan after theſon landskipie ſo lamb under vuluos. *C. C.* Inti ſezzent iz untar mutti, noh untar betti, noh untar giborgana ſtebi, noh untar faz, *& ponunt eam ſub modio, neque ſub lecto, neque in abſcondito loco, neque ſub vaſe.* Tat. XXV, 2. Thaz trinkan teilet untar ju, *potum diſtribuite inter vos. Otfr.* apud *Lambec.*

Mid, mit, *cum*: endi ſia fragn huena ſiu mid thiu geſithu ſuokian quamin. *C. C.* Kunning niſt in uuorolti ni ſi imo thiononti, noh keiſar untar manne, nimo geba bringe, *non erit rex in mundo, quin illi ſerviturus eſt, neque imperator inter homines, quin illi dona obtulerit.* Otfr. Uuonata Maria mit ſiu, *manſit Maria cum illa.* Tatian. IV. 9. Uuone mit uns, *mane nobiſcum.* Tat. CCXXVIII. 1.

In, εἰς, *in*: dua ouh hant thina in thia zungun mina, *pone etiam manum tuam in linguam meam.* Otfrid. In managa taga, *in diebus multis.* Tat. VII, 9. verum, Tat. II. 2. In iron tagun. So ſie in ira huſs giang, *ſic in domum ejus ibat.* Otfr.

Innan, *intra*: thaz ſelba muater ſin giangi innan huſs min, *ut ipſa ejus mater in domum meam veniret.* Otfrid.

Uzzan, *ſine*: thanne ih juuih ſanta uzzan ſeckil, inti burdref, inti giſcuoh, *quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis.* Tat. CLXVI. 1. Uzzan mih ni mugut ir no uuiht duon, *ſine me nihil poteſtis facere*, CLXVII, 4. Uzzan hin, *ſine ipſo.* Tat. 1, 2. Uzzan laſter, *ſine querela.* II. 2.

Præpoſitiones regentes ablativum vel dativum.

III. Nah, *juxta, ſecundum, a, ab*: ut, nah thinemo gebode, *ſecundum tuum mandatum.* Zich mich nah thir, *trahe me poſt te*, w. Nah minemo raada, *ſecundum meum conſilium.* w. Ne lazh unſih gichorit uuerden nah unſeren ſunden, *ne patere nos in tentationem induci à peccatis noſtris. Otfr.* apud *Lamb.* Gangenti nah themo ſeuu Galileæ, *ambulans juxta mare Galilææ.* Tat. XIX. 1. Stuont her nah themo uuage, *ſtabat ipſe juxta ſtagnum.* XIX, 4.

Ze, zi, zo, zua, to, tuo, *ad*: Primo; in ſenſu acquiſitivo: thie ich thir ze ſcirmo, and ze warningan hauo geſcaphot, *quæ ego tibit utelæ, & munumento ordinavi.* w Macche mich thir ze einemo inſighela ouer thin hertan, *pone me tibi ut ſignaculum ſuper cor tuum.* w, Secundo; quando ſignificat cauſam paſſionis: ut, min wamba erbeueda ze ſinemo angripho, *venter meus intremuit ad tactum ejus.* w. Tertio; quando ſignificat objectum cogitationis: ut, thaz al thin gethanko ſi ze therro wereld, *omnes cogitationes tuæ ſunt de hoc mundo.* w. Quarto; quando ſignificat motum per medium: ut, min wino rahta ſina hand in ze mir ze einemo venſtre, *dilectus meus mihi immiſit manum ſuam per feneſtram.* w. Quinto; quando ſignificat perſonam in loco commorantem, vel motum ad perſonam, vel rem, vel locum: ut, jungfrouwan ze Hieruſalem, *filiæ Hieroſolymitanæ.* w. Thin ougan ſint ſamo wiare ze Eſebon, *oculi tui ſunt ſicut piſcinæ Eſebonis.* w. Angil floug zi himile, zi ſelbe druthine, *angelus in cœlum ad dominum volavit.* Otfr. Thie ereſtan *eccleſiam* thie ze Hieruſalem geplanto warth, *primitivam eccleſiam, quæ plantata fuit Hieroſolymis.* w. Min drut is nither gigangan ze ſinemo gardon, *dilectus meus deſcendit in hortum ſuum.* w. That ſie lighto ze themo diske uphgetredan moghtan, *ut facile ad menſam aſcenderent.* w. Ich wille varan ze themo mirrhebergo, ande ze themo wirouch huuele, *vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* w. Sexto; quando eſt particula caſualis: ut, therro ein ze anderen *mutua charitate cohærent.* w. Ther engil imo zua ſprac, *angelus locutus eſt ad eum.* Otfrid.

Under, untar, *ſub, inter*: ut, ich ſaz under ſinemo ſcada, *ſedebam ſub umbra ejus.* Sin winſtra is under minemo hoiueda, *ſiniſtra ejus ſub capite meo.* w. Alſo thiu lilia is under then thornan, ſamo biſtu under anderen dochteren, *ſicut lilium inter ſpinos, ſic es tu inter alias virgines.* w. Min ſponſus is houch under anderen heyligon, her is erwelet under anderen menniſcon. w. Untar worolt menigi, *inter mundi turbam.* Otfr. Ni duit man untar mannum, *non fit inter homines.* Otfr. Untar themo loube, *ſub folio.* Otfr. Untar mitten, *inter, in medio*: untar mitten then lerarim, *in medio doctorum.* Tatian.

Van, vano, vane, von, vone, fone, fan, fona, fon, *à, ab, ex, de.* Wanda thurg mich quam her van himole *in virginis uterum*; van thero magathe wambon in the cribbon; van thero cribbon ze thero doupha; van thero douphe ze themo cruce; van themo cruce ze then graua; van themo graua ze himolo, *etenim mei gratiâ venit de cœlo in virginis uterum, de virginis utero in præſepe, à præſepi ad baptiſmum, à baptiſmo ad crucem.* w. Fon thero ginuhtit thes herzen ſprihhit ther mund, *ex abundantia cordis os loquitur.* Tat. Fon jungendi, *à juventute.* Otf. Fon henti unſero fianto, *à manu noſtrorum inimicorum.* Tat. Fona Romu, *à Roma.* Otfrid. In erda fone menniſgen alſo in himile fone den engilen, *in terra ab hominibus, ſicut in cœlo ab angelis. Otfrid.* apud *Lamb.*

Ana, an, anne, ane, ἐν. Thin einvualdlicheyt skinet an allon thinon werkon, *ſimplicitas tua oſtenditur in omnibus tuis operibus.* w. Scona biſtu an reynon gethankon. Thu wunderoſt thich thero *virtutum* thie thu ane mir ſcouweſt. Ande alle thiu *officia humanæ naturæ* anne thir haues. w. Hie ſelbo an theſaro middelgard menniski antfeng flesk endi lichamon. *C. C.* That n'iſt bi werkon minon, ſundar rehto in uuaru bi thineru genadu, *hoc non fit per opera mea, ſed profecto per tuam gratiam.* Otfr.

Wither, vuider, *contra, adverſus*: ut, ther mit mir niſt, ther iſt uuidar mir, *qui non eſt mecum, contra me eſt.* Vone thiu hauon ich thich bewaret *angelicis præſidiis* werher themo diwel. w. Min muother kind vuchtan wither mir. w. Ik fulliſtiu ju vuider them fionde. *C. C.*

Bi, *juxta, prope, ad, in, per*: ut, withene thine zigan bi them Herebergen thero herdon, *paſce hædos*

hædos tuos juxta tabernacula paſtorum. w. Bi himile them habon. *C. C.* Bi Noes tideon, *in temporibus Noæ.* Ni ſuerie nio man.

After, *per, in, ſecundum*: after juuaremo gilouben uueſe ju, *ſecundum fidem veſtram fiat vobis.* Tat. After geuuonu, *ſecundum conſuetudinem.* Tat. 1. 3. Nu willo ich hind ſuochan after thero burg, *nunc quæram illum per urbem.* w. After them vuihe, *per templum*, vel *in templo. C C.* Nu ſcal ik ju ſendan after theſon landskipie ſo lamb under vuluos, *nunc mittam vos per hanc terram* vel *regionem, ſicut agnos inter lupos. C. C.* Muotun gi Iſrahelo edili folcon adelean after iro dadeon, *vos judicabitis nobilem* [peculiarem] *populum Iſraeliticum ſecundum ſua facta. C. C.*

Uffa, upha, upho, uppan, *ſupra, ſuper*: ut, thie ther geſezzet ſint upha guldinon fuozon. w, Thin vahs is ſamo geize corter thaz ther geet upho themo bergo Galaad. w. Uppan enon berage them hohon. *C. C.* Vide infra *oba.*

Uz, uze, uzen, uzzen, vuzan, *ex, extra*: ut, ſihet uz then uenſtron. w. Ich bim uze minen roche geſlophan. w. Uzen then ſeluon wordon driuphet thiu mirra. w. Ich ſchenkan thich moſt uzzen ruoduon ephelon. Uzan thero landsheffi, *extra regionem.* Tat.

Fore, vore, fora, furi, *præ*: ut, min *ſponſus* is hough under anderen heyligon; ſamo hough Libanus is fore anderen bergon. w. Thu ſcalt furi allon weſan vuiſbou giuuihid. *C. C.* Fore, vore, fora, ſignificant etiam *ante*: ut, vore thero porte, *ante portam.* Er ferit fora Chriſte; *præcedet ante Chriſtum.* Otfr. Significant quoque *a, ab, de*: ut, ſamo thie duuan in then luzzeron wazzeron cunnon *prævidere adventum accipitris.* And ſich vore himo bewaran. w.

For, *a, ab, de*: ut, bithiu ſculun gi thar lethes filo for vuerold cuningon vuities antfahan. *C. C.* Sia bigunnun ſprecan under him huo ſia mohtun ſo craftigna for enan cliſbe vuûrpin. *C. C.* For etiam ſignificat *coram:* ut, ſo huie ſo imi thon forlognit liudio barno helitho for theſaro heri, ſo duon ik an himile ſo ſelf thar upp for them alvualdon. *C. C.* For thero mikilun menigi. Wolan ina for ogun Criſtes bringan. *C. C.* Fora allemo folke, *coram omni populo.* Tat.

Teforan, *coram*: ut, ni ſculun gi ſuimon teforan juuue merigriotun macon. *C. C.*

Af, aua, aue, *à, ab, abs, de, è, ex*: ut, gihui ni hetis thu vuerthan af theſon ſtenon brod. *C. C.* Vuarpan thena ſeo innan angol an uthion enni upp giton fisk af fluode, *jecerunt hamum intra mare in fluctibus, & levarunt piſcem ex aqua.* C. C.

Vuid, *à, abs*: ut, dribun vuid ſelbun thena ſuno drohtanes. *C. C.* Cum verbo Vendendi aut emendi ſignificat *pro*, vel *propter*: ut, nam im thuo that is ſilubber an hand thriti ſcatto that man im er vuid is thiodne gaf, *tum in manum accepit triginta nummos, qui ei traditi ſunt pro ſuo rege.* C. C.

Tegegnes, *contra*: ut, thuo habda eſt is vuord garo engil thes alvandes thero idiſi tegegnes. *C. C.* Thuo hiet ina mohtig Criſt gangan im tegegnes. *C. C.*

At, *à, ab, inter, in, apud, ad*: ut, hie im ſelbo gibod that ſia at enigon inan meda ni namin diuria methmos, *illic ipſe præcepit illis, ne à quoquam mercedem, aut probroſa munera acciperent.* C. C. Geng im thuo Godes egan bern an them gaſt ſeli; hie im oc at them gomon vuas, iac hie thar gicudda that hie habda thar craft Godes. *C. C.* Quat that ſimla allara erlo gihuilic eriſt ſcoldi geban at is gomon that beſta lith .... hetis for thit man no folc alles thines vuines that vuiriſta thina ambahtman eriſt bringan at thinon gomon. *C. C.*

Mid, midi, med, mit, met, *cum*: ut, Andradan diop vuater thuo hie dribon giſah thena vueg met windu, *metuebant à profundo, cum viderent fluctum vento agitatum.* Thiedo drohtin antfeng ina mid is fadmon. *C. C.* Mit then ſaligon ſelon, *cum beatis animis.* Otfrid.

In, *in*: ut, in thinemo gardon is *mirrah* mit allen then hereſton ſaluon. w. In dagon eines kuninges. *Otfr.*

Innan, *intra*: innan mir. *Otfr.* So ſliumo ſo ich gehorta thia ſtimmun thina, ſo blidta ſih ingegin thir, thaz min kind innan mir, *quam primum audivi vocem tuam infans meus intra me de te lætatus eſt.* Otfr.

Ir, ur, *ex.* Tho quam boto fona Gote engil ir himile, *tum nuncius à Deo venit angelus ex cælo.* Otfridus.

Ingeging, ingegin, *adverſus, contra*: al thiu burg gieng ingeging themo Heilante, *tota civitas exiit obviam Jeſu.* Tat. cap. LIII, 10. Scalca liofun ingegin imo, *ſervi occurrerunt ei.* LV, 6.

Obo, *ſupra*: giſah thas ſueizt lachan, thas dar uuas oba ſinemo haubit, *& vidit ſudarium, quod fuerat ſupra caput ejus.* Tat. CCXX, 4.

Untar, zuiſgen, *ad invicem*: tho quadun ſume fon ſinen jungiron untar in zuiſgen, *dixerunt ergo quidam ex diſcipulis ſuis inter ſe invicem.* Tat.

Fram, *à, ab*: ut, framgengit from themo fater, *procedit à patre.* Tatian. CLXXI. 1.

CAPUT UNDEVIGESIMUM.

De præpositionibus in compositione, quæ extra compositionem raro, aut omnino non leguntur.

I. PRÆPOSITIONES in compositione sunt, quæ sequuntur: at, un, *int, unt, and, ant, er, ir, it, itu, ita, uolle, ful, far, ord, ord, mis, fram.

At, az, *ad:* at, az, in compositione respondet Latino *ad*: ut, atstantu fora Gote, *asto ante Deum.* Tat. II. 9. Sic atstantenti, *adsistens.* CLXXXVII. 4. Atqueme richi dinaz, *adveniat regnum tuum.* At-pim, *præsto sum.* Gloss. B. 36. alias, at henti pim, *præsto sum. Anglice,* I am at hand. Az ist heitarer tagastern, *adest clarus Lucifer.* Hymn. IV. 2. Az uuis uns truhtin, *adesto nobis domine,* Hymn. XVI. 6.

† Un: ut in unkusti, *incastus.* unholda, *perfidus,* emphaticè *diabolus.* unsamft, *difficilis.* uneben, *inæqualis, asper.* unbarig, unberenti, *sterilis, infœcundus.* unreht, *iniquus.* unbewollen, *immaculatus.*

Int, unt: ut, intsperran, *reserare.* Intuan, untduan, *aperire.* Untduo mir min suester, *aperi mihi soror mea.* Intteta then buoh, *revolvit librum.* Antworte intphanganemo, *responso accepto.* Intluchan, *pandere.* Intbindan, *solvere.* Untfingan, *recipere.* Untwichan, *declinare, decedere.* Andlucan, *aperire.* Antfengan *prehendere.* Anthebban, *sustinere, supportare.* Antlingan, *respondere.*

‡ Er, ir, ar: ut, erkoren, *electus.* Erqueccan, *vivificare.* Ercumen, *obstupescere.* Ich mich erquam, *obstupui,* erquam er, *obstupefactus est,* irquam ir, *obstupuit,* arquamun alle, *stupuerunt omnes.* Erhugan, *recordari* Erwelen, *eligere.* Erhahen, *crucifigere.* Erougan, *ostendere.* Irfulter, *impletus.* Irlosta, *redemit.* Arfirren, *auferre.* Arrofen, *exclamare.* Arlosan, *liberare.* Arferan, *discedere.* Arstandan, *exurgere.* Arstarban, *mori.* Arrekan, *interpretari.* Arfuoran, *discedere.* Argangan, *consumere.*

And, ant, v. int, unt.

1 It, ita, itu, in compositione valent, ut RE *Latinorum*: ut, itaruchen, itruchen, *ruminare.* Itlones dag, *dies retributionis.* Tat. Itporan, *renatus*: ut, itporan wird, *renascitur.* Hymn. *Anglo-Saxones* autem loco it, adhibent ed in compositione: ut, in edniþan, *renovare.* Edgyldan, *remunerare.* Ediæcan, *repetere.* Aliquando tamen simplicis adauget significationem: ut in itmalen, *solennis*; in itmalemo tage ostronon, *in die solenni paschæ.* Tat. XI. 2. Inde, itmalen tag. *dies festus.* After thero giuuonu thes itmalen tages, *secundum consuetudinem diei festæ.* ibid.

Uolle, ful: ut in uollecuman, *pervenire.* Uollewarden, *perducere.* Fulgangan, *perficere.*

Ord, ord: ordfrumo, ordfrumo, *æternus, carens principio.*

2 Far: ut in farloran, *perdere.* Farlust, *perditio, mors.* Farstandan, *resistere.*

3 Mis in compositione errorem vel defectum denotat: ut in mislichan *displicere.* Forsan deducenda est hæc præpositio à verbo, missen, *carere aliquâ re, per negligentiam erroremve à scopo suo aberrare, rem propositam non assequi, vel quæsitam non invenire*: ut, mistun thes kindes, *non invenerunt puerum.* Otfr. Hinc *mis,* vel *missi* plurimum in compositione significat naturalem, vel moralem aliquem defectum, vel errorem, aut aliquid semper deesse: ut in missidat, *peccatum*; missifiangen, *errare in judicando, aut eligendo*; missigiangen, *à rectâ viâ aberrare*; missitruwan, *diffidere.* Ab hoc *mis* vel *missi Franco-Theotiscorum,* provenit *Franco-Gallorum* MES: ut in mécontent, mépris, médire, pro mescontent, mespris, mesdire, *&c.*

Fram: solet illud fram sive adverbium, sive præpositio sit, sive conjunctum cum verbo, sive ab eo separatum, idem valere, ac Latinum *pro* in compositione: ut, framquam gibot, *prodiit edictum.* Tat. V. 2. Framgengit fram themo fuater, *procedit à patre.* Tat. CLXXI. 1. Framsazta in andera ratissa, *proposuit illis aliam parabolam.* LXXIII. 1. Giang *Pilatus* zi in tho fram, *processit tunc Pilatus ad eos.* Otfr. IV. 24, 21. ut, Framdihen, *prosperari.* Unde, framdihet elliu dei der boum bringet, *& omnia, quæ arbor illa fert, prosperabuntur.* Otfr. apud *Lamb.* Fram autem, quod in compositione progressum & incrementum denotat, videtur derivatum potius ab adverbio fram, quod, ut apud *Cimbros, prorsum, antrorsum,* significat: ut, thiu gigieng fram in managa taga, *hæc processerat in diebus multis.* Tat. VII, 9. verum cap. II, 2. Inti beidu framgigiengun in iro tagun, *& ambo processissent in diebus suis.* Hisce addas eban, eben, quod in compositione *con, to, cor,* Latinorum significat: ut, in eban uuircen, *cooperari.*

---

* *Goth.* ᚨᚾᛞ, ᚾᚾᛞ, *Sax.* and:. † *Gothice* 2 *Goth.* ᚠᚨᚾᚴ. *Sax.* fop:. 3 *Goth.* MIS. *Sax.* ᚾᚾ. *Sax.* on:. ‡ *Cimbrice,* or vel ur. 1 *Sax.* ed:. miſ. Vide Grammat. *Anglo-Sax.* cap. XIV. r. 30.

CAP-

CAPUT VIGESIMUM.

De interjectionibus.

INTERJECTIONES *execrantis*, vue, vuah, *væ*: ut, vue vuarth thi Hieruſalem, *væ tibi Hieruſalem. C. C.* Boreales *Angli* dicunt, **wa wurth thee**, *væ tibi.* Vuah vuarth thesaro vueroldi, quat hie, ef thu iro ſcoldis giuuald egan, *væ mundo, inquiit ille, ſi tu illum gubernares. C. C.*

Demonſtrantis. Vide adverbia *demonſtrandi.* Ut in aliis linguis, ita in *Franco-Theotiſca* colligantur in ordinem interjectiones Admirantis, Lætantis, Dolentis, Abominantis, Ridentis & Deridentis, Vocantis & Silentii, Jubentis, Exclamantis, Minantis, *&c.* quas brevitati conſulens omitto.

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

Continens regulas quaſdam Syntaxeos, & nonnullas obſervationes Linguæ Francicæ *genium & ingenium amplius explicantes.*

I. COMPARATIO in Linguâ *Franco-Theotiſcâ* duobus modis exprimitur, ut apud *Latinos*; vel per conjunctionem *than* vel *thanne*, quæ *quàm* ſignificat; vel per ablativum nominis rem minorem in comparatione ſignificantis: ut, thiu ſuoze thinere *gratiæ* is betera, than thiu skarphe thero *legis.* w. Thiu genatho thines *evangelii* ſuozer is than thiu *auſteritas* thero ewo. w. So mikilu is hie bettera than ik, *tanto me præſtantior eſt. C. C.* Wanda alſo thaz gold diurer is thanne eynig ander geſmithe, *nam quemadmodum aurum charius eſt ullo alio metallo.* w. Bezzere is thiu ſuoze mines *evangelii*, thanne thero aldon ewon *aſperitas.* w: Bettere ſint thine ſpune, than ther win. w. Wanda bezzere ſint thine ſpune themo wine. Willeramus.

II. Adjectiva Superlativi gradûs in conſtructione poſita regunt genitivum: ut, thuo vuas endigo allaro manno thes vuiſoſten, *tum vitam finivit omnium hominum ſapientiſſimus. C. C.* That is egeſlicoſt allaro thingo forohlicoſt firio barnon, *id omnium eſt maxime terribile, & metuendum hominibus. C. C.* That hus Godes allaro vuiho vuunſamoſt, *Domus illa dei omnium ſacrorum maxime delectabile. C. C.* Sic legitur, cuningo craftigoſt. Vuiuo ſconeſta; gumono beſta; Barno rikioſt. *C. C.* Adam thero gomono vuas manno eriſto. *Otfr.*

III. Nomina diſtributiva & partitiva, & diſtributivè & partitivè poſita regunt genitivum: ut, ſo war ſo ir joh eynega juwera geluchon vinded, *ubicunque aliquam veſtrarum ſodalium inveneritis.* w. Was hiro aller egelich mer vane himo kunde geſagan, *quid quiſquam illorum* (vel *unuſquiſque illorum*) *mihi de illo poſſet indicare.* w. Her allero jegelich hauet ſin ſuerd an handon, *illorum omnium quilibet tenet gladium ſuum manu.* And hero neheyn ni lazat ſin ſuerd van ſinemo thihe, *& illorum nemo dimittit* [*ſolvit*] *gladium à femore.* w. Ande ſie negheyn gethinga ne hauon an him ſeluon thurgh eynega hiro woledada, *& nullam fiduciam in ſeipſis reponunt propter ullum ſuorum bonorum operum.* w. Hiro nehein ne is unbarigh, *earum nulla eſt infœcunda.* w. In einemo thinero ougan, *in uno oculorum tuorum.* w. Thaz leith ich thurgh einan jegelichan thinero *doctorum*, *Hoc paſſus ſum gratiâ uniuſcujuſque tuorum doctorum.* w. Seſzogh ſint therro cuninginnan, aghtzogh ſint thero keueſe, *ſexaginta ſunt reginæ & octoginta concubinæ.* w. Ih bin ein thero ſibino thero Gotes drut botono, thie in ſineru giſihti ſint jo ſtantenti, *ego ſum unus ſeptem dei nuntiorum qui in conſpectu ejus ſemper ſtant.* Otfr. Ther man ther giuet thuſent ſiluerinero penningo, *homo, qui dabit mille nummos.* w. Therro ther ein ze anderen *mutuâ charitate cohærent.* Sagda ſuothlico huo iro ſuno ſcolda obar theſan middulgard managon vuerthan ſumon te fulle ſumon te frobro firio barno, *ſane prædixit, ut illius filius quibuſdam hominum offendiculo, quibuſdum vero conſolationi futurus eſſet per hunc terrarum orbem. C. C.* So duat liudeo ſo huilic ſo thes herren vueli huld githienan, *ſic omnis facit,* [vel *ſinguli ſic faciunt*] *qui domino fideliter ſervire velit. C. C.* Allaro barno gihuilic, *hominum unuſquiſque. C. C.* That hie unreht gimet odrum manne, *ut injuſtum faciat aliis hominibus. C. C.* Than fuorun im ok fan Hieruſalem thero jungrono tuena, *tum ab Hieroſolymâ ad illum profecti*

ſunt duo diſcipuli. C. C. Quat that hie vuari giſendid tharod that hie thar gimanodi man. no gihuilican thero hobid ſcatto, *dixit ſe eò miſſum fuiſſe, ut à ſingulis peteret pro capite nummum. C. C.* Andreas endi Petrus farlietan all ſamod ſo huat ſo ſea bi thero aho habdun giuuûnnanes, *Andreas & Petrus nihil non facultatum, quas acquiſiverant, juxta mare prorſus reliquerunt. C. C.* That ſia bi thes vuateres ſtade iro aldan fader farlietun, endi all that ſia thar fehes ehtun, *ut patrem ſuum ſenem, & quicquid bonorum poſſiderent, juxta lacus oram relinquerent. C. C.* Endi ni latat thes melmes vuiht folgon an juuuon foton, ac ſcuddeat it fan juuuon ſcohon, *& ne ſinite quid pulveris veſtris pedibus adhærere, ſed excutite illud à calceis veſtris. C. C.* Endi harmes filo giuuirkeat, *& multum mali facit. C. C.* Filu theſſes liutes in abuh irrentes iſt er ze Gotes henti vuola therenti, *multos ex hoc populo in iniquitate errantes bene ad manum Dei reducet.* Otfr.

IV. Multa adjectiva, ut quæ reatum, meritum, plenitudinem, *&c.* ſignificant, genitivo gaudent: ut huat vuilleat gi Iudeon thes adelian te duome ef hie dodes nu vuirdig bi ſulicon uuordon; that vuerod all giſprac folc Iudeono that hie vuari thes ferahes ſcolo, vuities ſo vuirdig, *quid? vultis ne, ô Judæi, hunc condemnare, ſi modo ob talia verba mortis dignus ſit: omnis multitudo, & populus Judæorum reſpondit, quod mortis reus, & ſupplicii dignus eſſet. C. C.* Antfahat ina than eft under juuua folcſcepi, ef hie ſi is ferahes ſcolo, im ſo adeliat ef hie ſi dodes vuerth, *tum ſi mortis eſt reus, recipite illum inter vos, & condemnate illum ſi mortis dignus eſt. C. C.* Nu ik mid theſon liudon ni mag findan mid thius folku that hie is ferahes ſi furi theſaro ſcolu ſculdig, *jam vero non poßum invenire cum hoc populo, & plebe, quod coram hâc multitudine* (vel *conventu*) *mortis reus ſit. C. C.* Guate thegana Gote thiononte, joh vuiſ domes folle, *boni ſervi deo ſervientes, & pleni ſapientiæ.* Otfrid.

Adjectivum abſolute poſitum fit ſubſtantivum, & ut tale, regit genitivum. Sic Tat. I. 2, Uzzan ſin ni uuas uuiht gitanes, *ſine ipſo factum eſt nihil.*

V. Verba recordandi, & obliviſcendi, expectandi, precandi, tentandi, curandi, cognitionis, & ſensûs, admirandi, cuſtodiendi, fruendi, & gaudendi, liberandi, & dimittendi, inveniendi, & percupiendi, implendi, regunt per elleipſim genitivum; ut ſequentia docent.

Verba recordandi & obliviſcendi: wir gehugon thinere ſpune, *memores ſumus uberum tuorum.* w. Wille ich jemer gehugan thero ſinero micholon genathon, *ſemper recordabor magnæ illius gratiæ.* Gehuge aller thickeſt min, gehuge ouch minero wundora. w. Wollent ſie erhugan *propriæ fragilitatis.* w. Min niet vergezzanne haueſt, *non oblitus es mei.* w.

Precandi: thes bidden ich, *hoc rogo.*

Tentandi: ſo is oc an buokon geſcriban, quat hie, that thu ni ſcalt herren thines fandon thines frahon, *pariter ſcriptum eſt, inquiebat ille, quod Herum, & dominum tuum non tentabis. C. C.* Te hui vuarlogan, quat hie, fandot min, *hypocritæ, inquit ille, cur me tentatis? C. C.*

Curandi: wanda thu veychenes, ande gelichniſſes niet ne ruocheſt, *quia fraudem, & ſimulationem non curas.* w. Min ruocheſt, *me curas.* w.

Cognitionis & ſensûs: iof thu thines ſelues niet bekennes wiuo ſconeſta, *ſi te ignoras, mulierum pulcherrima.* Ich ne warth niet innena thero *donorum*, thie thir thin *ſponſus* hauet *collata, Non percepi dona, quæ in te contulit ſponſus tuus.* w. Nu werthet her thes wola innane, *nunc rectè percepit hoc.* w. So her thes innena werthet, *ſi reſciverit hoc.* Her thes innen is worthan, *reſcivit hoc.* Vuas im thie landes vuard an faſtunnea fiortig nahto manno drohtin ſo hie thar muoſes ni anbet, *cuſtos terræ hominumque Dominus jejunaverat quadraginta dies, adeo ut ne quidem cibum guſtaret. C. C.* Nu ic ju ſcal ſeggean, that ic an theſaro vueroldi ni mot mid mannon mer muoſes anbitan furthor mid firihon, er than gifullid vuir thit himilo riki, *nunc vobis dicam me non amplius in hâc vita cum hominibus cibum guſtaturum, donec regnum cælorum completum fuerit. C. C.* Thine friunde horechent gerno thinero ſtemma, *amici tui avidè audiunt vocem tuam. C. C.* Thie ni vuoldun Criſtes gerno gihorian, *qui non voluerunt Chriſtum ſtudiosè audire.* Do wir thes wara, *videamus hoc.* w. Dot wara thes cuninges, *videte regem.* w.

Admirandi: thu vuundereſt thich thero *virtutum.* thie thu ane mir ſcouweſt. w. *Eccleſiam Chriſti* thie ich er *deteſtabar* therro ne magh ich mih nu volle wunderan. w. Thu wundereſt thich thero genathan thiu mir geſchehan is. w.

Cuſtodiendi: Thie thes wingardon huodent, *qui vineam cuſtodiunt.* w. Thes Criſtes grabes huaten, *Chriſti ſepulchrum cuſtodire.* Tat. Huatta des kindes, *cuſtodivit puerum.* Tat. Ich duon ſin ſeluo allizana wara, *illam ſemper ipſe obſervo.* w.

Fruendi & gaudendi: Agleto bad that wib Criſt, that ſiu iro barnes forthbrucan muoſti, *ſtatim mulier petiit Chriſtum, ut natâ ſuâ frueretur. C. C.* That vuib faginoda thes that ſiu iro barnes forthbrucan muoſti, *mulier in hoc gaviſa eſt, quod filiâ ſuâ fruitura eßet. C. C.* So nu thes thinges mugun mendean mancunni, *hoc nunc gaudendum eſt humano generi.* C. C.

Liberandi & dimittendi: That ſia drohtin ſundeono tomie, *ut Dominus illam à peccatis liberet.* C. C. That thu ſia af ſulicon ſuhteon atomies, *ut illam tu liberes à talibus affectibus. C. C.* That ju vualdand God lethes alate, *ut Deus vobis peccatum dimittat.* C. C. Ef gi than vuelliat alatan liudio gihuilicon thero ſundiono thia ſia vuid ju ſelbon hier vuretha giuuirkeat, *ſi vultis ſingulis peccata dimittere, quæ in vos ipſi irati faciunt.* C. C. Endi alat us hebanes vuard menegaro mennſculdio, *id eſt,* FIRIN VUERC managaro mennſculdio. *nam paulo poſt*

ſequitur.

ſequitur. Ef gi than vuellıat allatan liudeo gihuilicon thero ſacono endi thero ſundiono, than alatıt ju vualdand God fader alomahtıg FIRIN VUERC MIKIL managero mennſculdıo. C. C.

Inveniendi: ich ſuoghta hin and ne vand ſin niet, *quæſivi illum, ſed illum non inveni.* w. Legitur tamen, fundan mich thie waghtara; &, of ir minen wino vindet. w.

Percupiendi: Ef hie latıt ına ıs muod ſpanan, that hie ır beginne thera gernean, *ſinet ſe in id adeo affectum eſſe, ut illud percupiat, vel percupere incipiat.* C. C. Thuo vuiſda ſia after ıro vuilleon, hiet that ſiu vuihtes than er nı gerodi for them gumſcipie neuan that man ıro Johannes an thero hallu hobid gabi aloſit ſan ıs lichamon, *tum direxit illam ſecundum ſuam mentem, jubens ut nihil tunc efflagitaret coram omnibus, quin ut ſibi in aulam* (vel *cœnaculum*) *adferretur caput Johannis à corpore truncatum.* C. C.

Implendi: ni fullit er ſih vuines, ouh lides nih eines, *non implet ſe vino, neque cicerâ.* Otfr.

VI. Verbum etiam adſciſcit genitivum per elleipſin, quando pars ſignificatur nomine totius: ut, huem ık hier gebe mines muoſes, *cui hic daturus ſim de edulio meo.* C. C. Nam hie after thiu thes muoſes for them mannon, endi gaf ıs themo menſcathen Iudaſe an hand, *poſtea de edulio ſumpſit in conſpectu omnium, & fruſtum tradidit ſceleſto latroni Judæ. Franco-Galli* maximè adhuc affectant hoc loquendi genus: ut, donnez moy du pain; voulez vous boire du vin; au quell je bailleray icy de ce que je mange; apres il priſt de ce qu'il mangoit en preſence du monde qu'il y étoit, & en donna au mechant traitre Iudas.

Hiſce addas verbum Ahtean, cujus ſignificationem ſimplicem extra Syntaxim nondum ſatis aſſecutus ſum: ut, mi ſculun Iudeono noh unſcildigna erlos bindan.... ahtean mines aldres eggion ſcarpon, *Judæi me innocuum vincturi ſunt, & occiſuri mucronibus acutis. C. C.* Sagda ım an ſuefna ſlapandıon on naht bodo drohtines that that barn Godes ſlidmuod cunning ſuokean vuolda ahtean ıs aldres, *noctu angelus Domini illi dormienti & ſomnienti dixit, quod Rex crudelis infantem quæreret ad illum occidendum. C. C.* Nu habit thit leoht ageban, quat hie, Herodes ſe cuning, hie vuelda ıs ahtean. *Herodes, qui voluit eum occidere, nunc mortuus eſt, inquit ille. C. C.*

VII. Verba acquiſitivè poſita, ut & verba indicandi, dandi, fidendi, gratias agendi, promittendi, auxiliandi, & id genus plurima, regunt Dativum: ut, thu thir Hereberga machoſt, *tu tibi tabernacula facis.* Ther cuning Salomon machoda himo ſeluemo eynan disk thes holzes van libano, *menſam ſibi fecit rex Salomon de ligno Libani.* w. Ich ſtuont uph thaz ich minemo wino untdade, *ſurrexi, ut aperirem dilecto meo.* w. Thir ſinemo herren wirchde, *qui domino ſuo operando acquirat.* w. Kunde mir, ſage mir, *indica mihi, dic mihi.* w. Thie ich thir giuon, *quæ tibi dabo.* w. Ne gelounon ich minere *virtuoſæ conſtantiæ.* w. Willon ich himo thancan, *gratias illi agam.* w. Thicco gehiez her mir ſine cuomſt *per prophetas, Sæpe adventum ſuum mihi promiſit per prophetas.* w. Nu helphe wir hiro thus, *nunc illi ſic auxiliemur.* w.

VIII. Verba docendi duplicem accuſativum amant: ut, thar lernoſtu mich Drohtines gebode, *ibi me doces mandata dei.* w.

IX. Verbum vuerthan, haud ſecus ac verbum ſubſtantivum apud *Latinos*, duplici dativo gaudet: ut, mah hie mid ıs lerun vuerthan helithon te helpu, *eruditione ſuâ poteſt eſſe hominibus adjumento*, vel *commodo. C. C.*

X. Ut in veteribus linguis ſeptentrionalibus à nominibus primitivis alia ejuſdem ſignificationis deducuntur peculiari terminatione formata, (ut ſupra cap. III. r. 16 oſtendimus;) ſic obſervandum eſt idgenus nomina, maxime in auctoribus poëticis, inter legendum occurrere, præſertim in codice Cottoniano: ubi legere eſt, mundburd, à mund, *protectio, patrocinium*: ut, liudſcepi, à liud, *gens, turba, populus*: ut, that vuarth thuo all mid vuordon Godas faſto bifangan, endi gifrimid, after thiu huilic than liudſcepi landes ſcoldi vuidoſt giuualdan.

Folcſcepi, à folc, *populus*: ut, vuas ım vuilleo mikil, that hie ſulic folcſcepi frummean muoſti, that ſia ſimla gerno Gode thionodin. Antfahat ına than, under juuua folcſcepi ım ſo adeliat.

Erlſcepi, ab erl, poetice *homo, vir*: Thuo thiu magat habde ge thionnot ti thanke thiodcuninge endi allon them erlſcipie, &c.

Gumſcepi, à gum, *homo*: Hiet that ſia vuihtes than er nı gerodi for them gumſcipie neuan that man ıro Iohannes an thero hallu hobid gabi aloſit fan ıs lichamon. Gruotta ſia for them gumſcipie. Thar ſcoldi, fan Bethlehem cumen riki thi rihtan ſcal Iudeono gumſcepi.

Heriſcipi, à heri, *exercitus*, & poeticè *multitudo, turba*: thuo reop all ſaman heriſcipi Iudeono, thiu mikili menigi.

Landſcepi, à land, *regio, plaga:* nu vuelliu ık te vuaron hier marian huat ık menda that gi mina hiubat ouer all thit landskepi lera forſtandan.

Bodſcepi, à bod, *præceptum, mandatum*; thuo vuarth fan Rumuburg rikeas mannes ober all theſa irmin theod Octauianes ban endi bodſcepi ober thia ıs brèdan givuald cumàn.

Hugiſceftı, à hugi, *cogitatio*: that gi vuitan muotun an juuuon hugiſceftıon that mikil giruni.

XI. Obſervandus eſt elegans uſus, in linguâ *Francicâ*, verbi duon, *facere*, haud multum diſcrepans ab iſto verbi doen, *vel* don, apud * *Anglo-Saxones*; & Do apud *Anglos*; cujus ope evi-

---

* Vide Gammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, caput XVI. regul. 26.

tatur ejuſdem verbi in una ſententia repetitio, quâ aures offenduntur: ut, ther hals, ther dragat thaz ezzan in then buch, ande dragat auor thie ſtemma uz, ſamo duont doctores tui, ſie ambectent themo liude *cibum vitæ*, and ophenent himo the doychene thero geſcriphte; *Ang.* **the neck drawes the meat into the belly, and alſo drawes the voice out, as thy doctours DO, who miniſter the meat of life unto the people, and open unto them the myſteries of the ſcriptures.** *Crocus* liesket thaz brinnende fiever, ſamo duot *charitas* ſiu liesket multitudinem peccatorum: **Crocus quencheth the heat of a feaver, ſo DOTH Charity, which extinguiſheth a multitude of ſins.** Alſo thiu *lana, quæ vertenda eſt in purpureum colorem*, zaller eriſt ze ſamene gebunden wirthet, ande thar nah geleget in thie *canales*, thar ſiu genezzet wirthe, ſamo duont thine *filii, configunt timore meo carnes ſuas* and nitherent ſich in *canalibus humilitatis*: **As wooll, which is to be dyed into a pourple colour, is firſt of all bound together, and then laid in chanells, where it is moiſtned; ſo DO thy ſons, they unite themſelves together in my fear, and then debaſe themſelves in the chanells of humility.** Hiz ne verid nie ſo niet, ſo hiz eer deda, **it doth not go now ſo ill as it DID formerly.** Sihes thu wie hir tha ouene ſted ze then linebergon, ſo her ſprechan wila ze then, thie nithana ſint, and ſih nah hin neygent? alſo deda unſer drohtin *per viſcera miſericordiæ ſuæ viſitavit nos oriens ex alto*: **Seeſt thu how he ſtands above at the railes, and ſpeakes to thoſe, who are below, and bowes unto them? So DID our Lord, riſing on high out of the bowells of his mercy, viſit us below.** Ande wie hough is *eccleſia de gentibus*, thiu ther er was *deſerta*, ande *relicta adeo per idololatriam*, ande nu ilet *virtutum greſſibus de deſerto infidelitatis* alſo *plebs Iſraelitica* deda *per deſertum ad terram promiſſionis*: **And how high is the Church of the Gentiles, which was deſerted, and relinquiſhed by God for Idolatry, and now haſtens from the wilderneſſe of infidelity with virtuous paces, as the people of Iſrael DID through the deſert to the land of promiſe.** Bidun allan dag that vuerod for them vuihe, vundrodun alla bihui hie thar ſo lango loſ ſaligman ſuitho fruod gumo frahon ſinan theonon thorfti, ſo thar er enig theſno ni deda; **The multitude waited all the day before the temple, and all wundered that the bleſſed, and very wiſe man ſhould have occaſion to ſerve his Lord ſo long, as never any man DID before.** Endi alat us managaro mennſculdio alſo vui odron mannon duan: **And forgive us our manifold ſins, as we DO to other men.** Vui quamun hier an moragan, nu ni gibis thu us ſcatte, than mer thie thu them odron duos; **We came hither in the morning, but thu wilt give us no more money, than thu doſt to others.** Than ſcedit hie that farduanun mann thia farvuarahtun vueros an thia vumſtrun hand, ſo duot hie oc thia ſaligun an thia ſuidrun half: **Then he will ſeparate the loſt and ſinfull men on the left hand, as he will DO the bleſſed on the right.** Supra diximus haud diſſimilem uſum obtinuiſſe verbi don apud. *Anglo-Sax.* extat exemplum *Marc.* VIII. 6. *Et dabat diſcipulis, ut apponerent, & appoſuerunt turbæ*: and ꝑealde hiꝛ leoꝓnincgcnihtum ꝓ hiꝛ toꝛoꝓan him aꝛettton, ⁊ hiꝛ ꝛꝓa bydon: **and he gave to his diſciples, that they ſhould ſet before them [the multitude] and they DID ſo.** Peculiaris etiam videtur iſta phraſis DUON WARA, *obſervare, conſiderare, videre.* Ne duont thes niet wara *nolite hoc conſiderare.* Duo wara, *obſervate.* Duot wara thes cuninges, *videte, aſpicite regem.* Thaz ich wara dada of ther wingarda an bluothe wara, *ut viderem ſi floreret vinea.* Do wir thes wara, *videamus.* Ich duon ſin wara, *ego eam obſervo.* Hactenus de peculiari uſu verbi duon apud *Franco-Theotiſcos*; ſed an more *Anglorum* iſtud præponunt aliis verbis ad circumſcribendum tempus indicativi præſens, imperfectum & perfectum, ut in ſequentibus, **DO you love me,** *amaſne* (vel *amatiſne*) *me.* **DID you ſay it,** *dixiſtine hoc?* **I DID ſtrike him, while he was a writing,** *feriebam illum, dum ſcriberet*; vel *ſcribentem percuſſi*; nondum ſatis compertum habeo.

XII. Sequentem modum loquendi à *Franco-Theotiſcis* deductum retinent adhuc *Franco-Galli.* Thiu *concordia utriuſque populi in unâ fide*, thiu cumet van themo gaue minero hande; *L'accord de deux peuples dans une foy, il vient du don de ma main.* Thiu ſteiga tha man ze themo diſche uph ſcal gaan, thiu is ruod, *le chemin qu'on doit paſſer pour aller à la table, il eſt rouge.* w. Thie ſuulc thar the disk upha lagh, thie waran ſilverin, auor thiu lineberga, thiu was guldin: *les colonnes ſur les quelles la table eſt appuyée, elles etoient d'argent, mais les baluſtrades, elles étoient d'or.* Alle thiu genatha thie ich thir hauan beheizan, thiu ne wirthet er nieht vollighlico geleiſtet, er ich geſtygan uphan then palmboum, ich meino an that cruce: *toutes les graces, que je vous ay promiſées, ne ſeront pas accomplies entierement, devant que je monte ſur le palmier, c'eſt à dire, ſur la croix.*

Quinimo ut phraſin *Theotiſcam* in multis retinent *Galli-Francorum*, & *Normannorum* nobiliſſima progenies, ita verborum *Theotiſcorum* haud exiguus numerus in linguâ *Gallicâ*, ut & in *Italicâ* quamvis tot tantaſque mutationes ſubiit, adhuc ſuperſunt. En nonnulla, utriuſque linguæ, quæ originem *Theotiſcam* manifeſtè præ ſe ferunt.

VOCABULA nonnulla GALLICA, & ITALICA,

Quæ ab antiquis Lingg. *Septentrionalibus* accerſita Alphabetico ordine diſponuntur.

ADdobber, antiquum *Gallicum*. *Ital.* addobbare, *ornare*, *adornare*; proprie de veſtium ornatu; *Iſland. Scand. Saxon.* at dubba, dubban, *equitem creare*, vel *ad honorem equitis aliquem ſolenniter provehere*. Inde, quod equitem creatum veſtimentis & armis ſplendidis ornare ſolebant, *addobbare* in ſpeciali ſenſu, *adornare*. *Addobbare* autem ſic deducit pro more ſuo *Menagius*, *duplex*, *duplus*, *dupus*, *dobo*, *dobbo*, *dobbare*, ADDOBBARE.

Aggrappare, grappare. *Ital. unguibus* vel *uncis arripere*. olim apud *Franco-Gallos* grapir, unde grapin, *harpago*, *uncus*, à veteri Septentrionali gripan, *Sax.* ȝripan, *Francicè* gripan, *Cimbrice* at grypa, *rapere*, *arripere*; & non ut *Menagius*: Da *adrepere*, *repere*, *grepere*, *grapare*, *adgrapare*, quo nihil tanti viri amplitudine indignius.

Airain, *Gall. æs*, *Franco-Theotiſce* ar, *æs*; aren vel æren, *æneus*.

Aiſceau, *petit hache*; *Franco-Theotiſcè* acas, *ſecuris*; *Allamanicè* acus; *Gothice* ᚫᚢᛁᛋᛁ: *Anglice* ax.

Alabarda, *Ital.* Hallebarde, *Gall.* Halbard, *Ang.* Hallebard, *Germ.* vox manifeſte compoſita ex vetuſtis Septentrionalibus, quorum prius ſcribitur *Goth.* ᚫᚫh. *Cimbrice*, haul, holl. *Sax.* healh, halh, heal, hæl. *Latino-barbare* halla, *aula*, & bard vel barda, *ſecuris*, *bipennis*.

Aleſne, alene, *Gall. ſubula*; *German.* aelſene, elſene. *Anglo-Sax.* ale. *Ang.* awl; & borealibus *Ang.* elſen.

Aleu, *Gall.* aleu franc, vel franc aleu, à *Latino-barbaro allodium* vel *alodium*, quod ab adjectivo *Theotiſco* all, quod in compoſitione *perfectionem*, *plenitudinem* & *præſtantiam* denotat, & *Scando-Gothico* lod vel lood, quod *fundi proventum* & *fructum territorii annuum* cum uſufructu ſignificat. ef madur ſitr a otekenne jordu Þa a landr drottin lod alla, *ſequis retinet illocatum prædium*, *ad dominum terræ pertinet omnis proventus*. ex cod. legum cit. à *Gudmundo Andreæ*, in Lexico ſuo *Iſlandico*. Hafa ad heimela lodhalfa, *dimidia pars uſus fructus coloni eſt*. FroſtaÞings lagen, cap. 2, 3, cit. ab *Olao Verelio*, in indice ſuo veteris linguæ *Gothicæ*. Ex hiſce conſtat lod vel lood eſſe vocem forenſem *Gothicam*, *fundi fructum* vel *uſum fructum* ſignificantem, & denotare *lodium* duplicis generis; 1°. vel præſtantiſſimum omnium, quod *allalod* facit, & comprehendit *prædium liberum*, cujus poſſeſſor dominium directum cum utili habet, & *uſumfructum* cum proprietate conjunctum, & ab omni reditu & ſervitio immunem. unde lood à *Runolpho* in grammatica ſua *Iſlandica*, κατ' ἐξοχὴν vertitur *proprietaria ſoli poſſeſſio*; 2°. vel minus præſtans, aut minus perfectum, quando quis terram tenet non pleno, perfecto, & directo dominio, ſed ut *uſufructuarius*, vel *beneficiarius*, vel *feoditarius*, qui halfa lod, *dimidium lodii*, vel aliquam aliam ejus partem ſuperiori domino, nomine reditus, ſolvit; aut, ut tractu temporis accidit, vice reditus, fructuum cenſum, vectigal, aut penſionom pendit; vel ſervitium nobile ſive ignobile præſtat, ut conditionem tenendi terram vel prædium. Prius *lodium*, dicitur *allodium*; & prædia ab omni redditu, cenſu & ſervitio libera, *terræ allodiales* vocantur. Poſterius propriè conſtituit fœdum aut beneficium reditui, cenſui aut ſervitio ſubjectum. Hæc, pace maximorum virorum *Somneri* & *Bradæi* dicta velim, qui *allodium* ex *all*, & *had* derivandum cenſent, ut infra videbit lector.

Alte vel halte, *Gall.* Alto, *Ital.* vox caſtrenſis, qua milites *gradum ſiſtere* jubentur. *Germ.* halt vel halt ſtill. *Angl.* hold vel hold ſtill. A *Francico* holden. *Germ.* halten. *Sax.* healdan, *tenere*, *retinere*. Faire alte, *gradum ſupprimere*; faire faire alte, *jubere agmen ſubſiſtere*.

Ammutinare, ammutinarſi, *ſeditionem facere*. *Gall.* mutiner. Non à motu, ut *Octavius Ferrarius*, ſed à vetere *Septentrionali* mot, *Sax.* mot & ȝemot, *conventus*, *concurſus*; quod forſan à veteri *Gothico* moti, *contra*, *adverſum*; quod convenire ſolent homines maxima ex parte ad aliquid mali opponendum vel impugnandum. Vel potius mot eſt verbale, à metan, *concurrere*; à mot denuo motan idem ac metan, *concurrere*; inde *mutinare*, & cum præpoſitione *ad*, ammutinare, *concurrere*; & in ſpeciali ſenſu, *ſeditionis cauſâ concurrere* vel *ad ſeditionem faciendam convenire*.

Angoiſe, *Gall.* Angoſcia, *Ital. angor*, *anxietas*. *Sax.* anȝrumian, *angere*, *contriſtare*. Anȝrum, *triſtis*, *ſollicitus*. *Germ.* angſt. *anxietas*, *animi anguſtia*. *Cimbrice*, angr, *dolor*, *mœror*. angiſt, *anguſtia*. at angra, *angere*. at angraſt, *triſtari*.

Aringo, *Ital. locus certaminis*. Primario *circus* ſive *ſtadium* in quo equites haſtis concurrunt, & per tralationem *forum*, ſive *certamen oratorum*, in quo ingenio, & orationibus contenditur. Hinc verbum *rengare*, & *arengare*, & *aringare*, *orationibus in foro*, *comitiis*, & *ſenatu contendere*; *Gallice* haranguer, unde harangue *concio*, *oratio*; *Anglice* an harangue. A *rengare* etiam non tantum *locus concionis*, ſed *pulpitum*, ſive *ſuggeſtus*, renga & aringo & ringhiera appellatur. Quia etiam congreſſuri in ſtadio, & in foro dicturi, in ordinem, & ſeriem diſponebantur, *Galli* formarunt nomen rang, quod *perſonarum* & *rerum ordinem*, & *rectam diſpoſitionem* ſignificat; & verbum ranger, *ſuo quæque loco diſponere*. *Angl.* a rank, to range. *Aringo* autem, *Angl.* a ring, cum verbis *rengare* & *arengare*, omnia accerſen-

da ſunt à veteri *Gothico* ring vel hring. *Saxonice* hpinʒ, hpincʒ, & pinʒ; *Cimbrice* * hringr, & ringr, quod non tantum *annulum*, ſed *Gyrum*, *circum*, *circulum*, ſpecialiter *circulum hominum*, ſive *ſpectatorum* & *auditorum coronam* ſignificat; quod in Edda, manhring appellatur. Hinc commune dictum, a Þing oc a ring, de *cauſa*, quæ agitur in foro coram judice; & † ſlaa ring, aliquem *pugnaturum*, *concionaturum*, vel *vitâ privandum circulo includere*. Quam perperam autem de notatione vocis *Aringo*, *Octavius Ferrarius* & *Egidius Menagius*, videat lector linguarum veterum Septentrionalium qui fautor & patronus eſſe velit.

Arneſe, *Ital.* Harnois, *Gall. armatura*. *Cimbrice*, harneskia; *Francice*, harniſch, arniſch. Forſan in primario ſenſu pro *armatura capitis* vel *cranii*, quod *Gothice* eſt ⊙AIRNS; *Cimbrice*, hiarne; *Francice*, hirn.

Arreſtare, *Ital.* arreſter, *Gall. ſiſtere*, *morari*, *retinere*, *detinere*, & in ſenſu forenſi ſecundario *capere*, *comprehendere*, à præpoſitione Lat. *ad*, quæ Italis in compoſitione vocum uſitatiſſima eſt, & à veteri Septentrionali reſtan, *Francice*. pertan, *Sax. quieſcere*, *requieſcere*; unde verbale reſt. *Sax.* pert, *quies*.

Attaccare, *Ital.* attacher, *Gall.* attachiare, *Latino-barbarè*. in ſenſu forenſi, qui primarius eſt, *per lictores apprehendere*; & quia per lictores apprehenſi ligari, & vinciri ſolent, dein in ſenſu ſecundario civili, *ligare*, *vincire*. *Attacare* autem neque ab *adaptare*, *addattare*, *attacare*, ut fruſtra ludere ſolet *Menagius*; neque ab *affigitare*, ut *Ferrarius*; ſed à *Latina* præpoſitione *ad*, & veteri Septentrionali tacan, quod *Sax.* tæcan, *Cimbrice* taka, & takia ſcribitur, & *capere*, *levare*, *ſumere*, *accipere*, *tollere*, *auferre*, ſignificat. Inde apud veteres *Danos* tekia, *captura*, & tak, in plurali tøk, *luctantium prenſationes*, & *arreptationes*: ut, efre tok, nedre tok, lauſa tok, pro *modo luctæ*.

Auberge, *Gall.* hereberga. *Ital. hoſpitium*; à *Francico* hereberg, *tentorium*, *hoſpitium*; unde herebergan, *hoſpitio excipere*.

Aviſare, Ital. *monere*, *advertere*, etiam *monere quenquam ut advertat*; inde in ſenſu haud multum abſimili Gallicum adviſer, nunc aviſer, *deliberare*, *conſultare*, & reflexive, s'aviſer; *Italice*, aviſarſi, *advertere*, *animadvertere*. Aviſare autem olim adviſare, accerſendum eſt à *Latinâ* præpoſitione *ad*, & veteri Septentrionali *wiſan*, quod *Saxonice* piran, & *Cimbrice* viſa ſcriptum, ſignificat *monſtrare*, *docere*, *inſtruere*.

Aune, aulne, *Gall. Italice*, alna, *ulna*. *Saxonice*, eln, ælne. *Alam.* ele, elin.

B.

Bague, *Gall. annulus*. à *Francico* boug. *Gothice* baug. *Cimbrice* bagua. *Saxon.* beaʒ, beʒ, (quæ liquido ſatis derivanda ſunt à bigan, bugan, *flectere*,) *monile*, *armilla*, *gemma*, *ſertum*, *corona*.

Banc, *Gall. Ital.* banco, *ſcamnum*, *ſubſellium*; à *Franco-Theotiſco* benc vel banc. *Sax.* banc, *ſcamnum*, *ſedile*. inde bancquier, *Ital.* banchiero, *menſarius*, *argentarius*. Banc ergo non ab *abaco*, ut *Ger. Voſſius* & *Menagius*.

Bara, *Ital.* biere, *Gall. feretrum*. non à *vara*, neque à *Latino*, *ferendo*; ut *Menagius*; ſed à veteri Septentrionali, quod *Saxon.* eſt bær, bære; *Cimbrice* ber, & borur; *Francice* bara; quæ ſunt omnia verbalia à beran; *Sax.* bæran, beran. *Cimbrice* at bera, *ferre*, *portare*, *bajulare*, *offerre*; unde qui mortuos efferunt apud *Anglos* vocantur the bearers. ut *feretrum* a bier.

Baratta, *Ital. pugna*, *contentio*; *Iſlandice* & *Scand.* baratta, *prælium*, *pugna*, *contentio*; baratto madr, *pugnax*, *litigioſus*. barda fuller menn og fuſer til barattu, *pugnaces viri ad prælia liteſve ſunt prompti*. Inde barrater, & barratry, voces forenſes *Anglorum*, à *Normannis* deductæ.

Baron, *Ital.* Barone; *Hiſpan.* varon; *Angl.* baron, *inter nobiles inſignis*; *à proceribus* vel *primoribus regni*; *Latino-barbarè*, *baro*, à veteri *Theotiſco* bar, baro; *Goth.* ⋎AIR; *Saxon.* per, *vir*, *mas*, *homo*; unde *proceres* regni *barones* dicuntur, utpote quod *homines* principis eſſent, quibus *feoda* vel *terræ* ab eo dabantur, ut illi in bello ſervirent, ad tuendum regnum, vel ut aliquod caſtrum vel oppidum armis defenderent. *Gallis* etiam & *Anglo-Normannis*, *baro* eſt vox forenſis *maritum* ſignificans, ab eodem themate. *Baro* autem à *Germanis* accitum *Hirtius Panſa*, lib. I. de bello *Alexandrino*, civitate *Romana* donavit: *concurritur ad Caſſium defendendum*, *ſemper enim barones*, *complureſque evocatos cum telis ſecum* (more ſcilicet *Germanorum* principum) *habere conſueverat*.

Bateau, *ſcapha*, *navis*. à *Franco-Theotiſco* Bat.

Bec, nomen monaſterii quod in *Normandia* ſuper rivum quendam ſitum eſt. Vulgo *Abbayie de Bec*. *Bec* autem ad *Gallos* à *Nort-mannis* profectus eſt, haud ſecus ac à *Danis* ad *Anglos* boreales, apud quos beck, *torrentem* & *rivulum* denotat. *Iſlandice* & *Norvegice* beckur ſcribitur, de quo ſic *Gudmundus Andreæ*, in Lexico ſuo: Beckur, *rivus*, *torrens*, à πηγη. *Kiliano* ſcribitur beke. A Bec vero vel Beke multa nomina rivorum, & oppidorum quæ ſuper, vel juxta rivos in *Normannia* ſitum habent, ut Caudebec, oppidum galerorum opificio celebre, Latino-barbare *Caldum beccum*, à permeante rivo ſic vocatum. *Caldum beccum* vero ſignificat *rivum gelidum*. *Nort-mannice* kaldur beckur, & abjectis terminationibus *Cimbricis*, kald beck, vel kalde beck; unde L pro more *Gallorum* in U liqueſcente, Caudebec. Huc referenda ſunt Orbec, Robec, & id genus alia, in provinciis *Galliæ*, quorum *Nortmanni*, vel *Anglo-Nortmanni* domini fuerunt. Vide Menagii *Dictionaire Etymologique* in BEC.

---

* Vide vocem in *Lexico Iſlandico Gudmundi Andreæ*, & in *Olai Verelii* indice Linguæ veteris *Scytho-Scandicæ*, ſive *Gothicæ*. † *Anglicè*, ta make a ring, in eodem ſenſu.

Beſace,

Beſace, *Gall. mantica*; à *Franco-Theotiſco* bedelſac, betelſac, *mantica mendici*; inde *Gallorum, reduit à la beſace*, de *redacto ad paupertatem.*

Bidello, *Italice*, *apparitor*; Bedeau, *Gallice.* ſpeciatim *ſcholarum* & *profeſſorum miniſter.* ut, *bedeau de l' univerſite, academiæ bedellus.* Bidello autem non à *bedellus*, quaſi *pedellus*, à *pedo*, ſive *baculo*, quem geſtat; nec quod ſit alteri *à pedibus*, quaſi *pedarius*, ut *Voſſius* de vitiis ſermonis, lib. II, 3, & lib. III, 2. Sed tam *Bidello*, quam *bedellus*, à veteri Septentrionali *bidel* vel *bidele*, quod *Saxonice* ſcribitur bydel, bydele, derivandum eſt. *Saxonicum* vero bydel vel bydele, *præconem*, *nuntium*, & *exactorem* ſignificat, ſive *apparitorem minorem*, cujus erat, officia minus honeſta exequi. Vide Ducangii gloſſarium in voce *bedellus.*

Biever, *Gall. fiber, caſtor ponticus*; *Ital.* bivaro; *A.S.* beƿeƿ; *Angl.* **bever**; *Theotiſcè* bever.

Blanc, *albus*; *Iſland.* **blacr**, *ſubalbus, glaucus*; extrito N more gentium *Scandicarum*, qui N exterminant ante CK. ut in **rekur**, *vir. Saxon.* ƿenc. **beckr**, *ſcamnum*; *Saxonice* benc. **drecka**, *bibo*; *Saxonicc* ƿence. &c.

Blé vel bled, *frumentum*; *Latino-barbaré bladum. Sax.* bleð vel blæð.

Blond, *Ital.* (L in I, pro more gentis, mutata) biond, *flavus*; & biondello, *flavicomus, auricomus. Saxonice* blonden, *flavus, rutilus.* blonden-ƿeax, *flavicomus.*

Bloquer, *undique circumcludere*; à veteri *Theotiſco* belocan, quod ex be, & loc, *ſera, clauſura*, componitur.

Bord, *crepido, ora, ripa, margo*; & bord, *caſa mobilis*, *prædium* vel *tugurium beneficiarium*, *Franco-Theotiſcè* bord, *margo, ora, domus*; *Saxon.* innan boƿð and ut, *intra limitem & extra*, vel *intra domum & extra.*

Bote, *ocrea*; *Saxon.* byttа, *lagena coriacea*, unde butte, *poculum, dolium.*

Botega, *Ital.* boutique, *Gall. taberna, officina, apotheca, caupona.* Botega mihi videtur eſſe *Goth.* originis, à **bud**, **buda**, *taberna, tentorium, tabernaculum*; unde **tollbud**, *telonium*; ſed alii ab *apotheca, potheca, poteca, botega*, ut *Salmaſius* & *Menagius* accerſendum eſſe putant. Ego potius à **Bud**, **buding**, **budig**, **budiga**; ut à *Saxonico*, hene, henig, henigа, venit henga, *exercitus.*

Botte, *Ital. dolium. Lat.barb.* butta; *Græco-barbarè* βάτις, βάτης, βάτιον. Omnia à veteri Septentrionali butte. *Sax.* buttе, byttе. *Cimbrice* **bytta**, *dolium, orca, lagena, Anglice* a **butt**, *dolium.*

Bouc, *hircus.* à *Francico* buk, buka; *Saxon.* bucca. *Germanice* **bock.** unde bukelare, *ſcutum*, per metonymiam materiæ, quaſi à bukeſleder; *Flandrice* bockanleder, *hirci corium.* Bouclier, à *Francico* bukelare; Kiliano **bokelar. bockenlier.**

Bourg, *oppidum.* à *Francico* burg, *Sax.* burg, burge. *Germanice* **burg.**

Bout, *finis*, *terminus*; *Saxon.* onbutan, abutan, *in confiniis alicujus loci* vel *urbis, circa locum.*

Bozzo, antiquum *Italicum*, quod *nothum*, vel *inhoneſta matre procreatum* ſignificat. Multa de hac voce *Menagius* & *ferrarius*; ſed *Gothicis* **bæſingr**, & **buſta** originem ſuam videtur accepiam referre Bozzo; de quibus ſic *Gudmundus Andreæ*: *In antiquo legum codice* **Bæſingr heiter barn, er kona elur vid manne ſinum er ſekur er ordinn, skogar, og er ecki arfgeingt, dotter er kallud Buſta.** *Bæſingr & buſta, vocantur nati, quos uxor, viro exule facto, parit, nec enim in Legitimorum loco habentur, quibus parentum bona hæreditario jure competunt.* A **buſta** autem & **ar** *principium*, quod ſcribitur etiam **or**, & **ord**, **Baſtard**, quaſi **Buſta-ord**, vel **Buſtord**, *origine* vel *ortu non legitimus*, forſan accerſendum eſt. Peti etiam non inepte poteſt **Baſtard** nobis, *Franco Germanis, Franco-Gallis*, & *Gotho-Italis* commune, à **buſta**, & **art** vel **ard**, quod *naturam* & *indolem* ſignificat, quaſi diceres *natu vel natura non legitimus.* **Bæſingr** autem & **buſta**, *Franc.* boes, boeſe, boeſt, *pravus, a, um.*

Brando, *enſis*; **brandr** apud *Skaldros*, *enſis.* i. e. *titio, torris.* Sic dictus, ut alibi oſtendimus, à flammea ſpecie, & igneo ſplendore. Fruſtra in hujus vocis etymol. *Menagius* & *Ferrarius* laborant?

Brandon, *torris, titio, fax*; *Iſland.* **Brandur**; *Fran.* & *Saxon.* brand; *German.* **brandt.**

Breche, *fractura*; ut, faire breche à la muraille, *murum perfringere.* Planè à *Theotiſco* brecan vel breccan *frangere.*

Brida, *Ital.* bride, *Gall.* **bridell**, *Angl. Frænum, habena.* In hujus vocabuli origine laborat *Ferrarius*, in Septentrionalibus literis hoſpes, quam tamen manifeſtè habes in *Saxonico*, & *Francico* bridel, brydel, bridel, *frænum.*

Bronzo, *Ital.* bronze, *Gall. æs.* A veteri Septentrionali brand; *Sax.* brand; *Francice*, brand, brando; *Cimbrice* **brandr**, *pruna, titio, torris.* quæ ſunt omnia verbalia à brennan, brennan; *Cimbrice* **brenna**, *urere, ardere.* Brand autem in plurali facit Brands; unde *Veneti prunas* bronze vocant. *Germ.* **brantz**, & **bruntz**; unde à prunarum colore, bronzo, *æs, orichalcum.*

Bufet, *Gall. abacus, in quo pocula & alia ad menſam reponuntur.* Compoſitum eſt ex *Francicis*, vel *Sax.* beod, *menſa*; & fat, vel vat; *Sax.* fæt fat, *vas.*

Buſte, *Ital.* buſto, *effigies hominis uſque ad humeros* vel *pectus*; à *Theotiſco* bruſta, *pectus.*

C.

Cito, *Ital. puer, puella.* non ut aliqui, à *Græco* παῖς, neque ut *Ferrarius*, à Latino *ſcitus*; ſed exterminato N ante D, à *Franco-Theotiſco* neutri generis kind, kindo, ejuſdem ſignificationis. A Cito autem diminuta Citello, Citella, *puer, puella.* Vulgus *Inſubrum* etiam *puerum bene nutritum* ſchiatto & ſchiatello vocant. A *Cito* etiam quod pronuntiatur, ut *chito* apud *Anglos*, fit *Anglicum* **chit**, quod *pucrum protervum*, & *moleſtum*, & per tralationem *miſellum hominem* denotat. *Scoti* etiam inſanabili macie, & languore laborantem, luridique oris puerulum, ſpectroque pene ſimilem appellant a **ſchit**, & a **fairy-ſchit**, ac ſi puer tam tabidus, & mali aſpectus, lemurum ſive larvarum potius, quam hominum fœtus eſſet habendus.

Cloche, *Gall. campana. Fra.Theotiſcè* clugga; *Germ.* **clock**; *Belg.* **klokke**; *L. barbare* clocarium.

Coc vel coq, *gallus gallinaceus*; A *Franco-Theotiſco* coc.

Compagnon, *Gall. Italice*, compagno, *ſodalis, ſocius, æqualis, convictor*; manifeſtè à *Scandico* vel *Iſlandico* kompan ejuſdem ſignificationis; kompanskip, *ſocietas, conſortium*; Vide *Olai Verelii* Lexicon, quod *indicem* vocat Linguæ *Scytho-Scandicæ* à *Gothicæ*. Fruſtra in hujus vocis etymologia *Menagius*, & *Ferrarius*.

Crier, *Gall. clamare, clamitare, acclamare, vociferari, vocare. Italicè* gridare. *Hiſpanis* gridor. *Gothicè* ᚴᚱᛖᛁᛏᚨᚾ, *flere*.

D.

Drudo, *Ital.* Latino-barbare *drudus*, duo ſignificat. Primo, *fidelem vaſſallum*. Secundo, *Amatorem, Amaſiam, Concubinam*. Omnia forſan à veteri Septentrionali, quod *Cimbrice* ſcribitur truadr; *Francice* treowad, truad; *Saxonice* ᵹeoᵹaᵭ, *fidelis, fide ſtrictus*, quia non tantum vaſſalli dominis, ſed amantes amaſiis fidem dare ſolent. Drudo etiam *vaßallus* peti poteſt à *Goth.* drott, *familia, plebs, turba*, quod domini vaſſallis & clientibus in magno numero ſtipati incedere ſolebant. *Amatorem* vero & *Amaſiam* ſignificans deduci forſan haud inepte poteſt in ſecundaria ſignificatione à drotten, *dominus*, & drotta, *domina*, perinde ac apud *Anglos*, *Amaſia* vocatur a mistres, & apud Gallos *une maîtreſſe*.

E.

Elmo, *Ital. galea. Saxonice* & *Francice* helm. *Cimbrice*, hialmr.

Eſcrimer, *Gall. digladiari.* eſcrimeur, *laniſta.* à *Francico* ſcriman, *defendere*.

Eperon, eſperon, *calcar*. Vide ſperone.

Eſtafilade, *ictus baculi*; à *Franco-Theotiſco* ſtaff; *Sax.* ſtæf; *Germ.* ſtaf, *baculus, ſcipio, fuſtis, virga*.

Eſtafier, *pediſequus*; à ſtap, ſtip, *Sax.* ſtæp, ſtapa, *paßus, greſſus, veſtigium, inceßus*.

F.

Falda, *veſtis ruga, plica, veſtis extrema pars, ora, fimbria*. Non à *farciendo*, unde *fartum*, & leniore litera *faldum*, & *falda*, quod oræ ſuffipion aut lana farciri ſolet, ut *Menagius & Ferrarius*; ſed à veteri Septentrionali, quod *Francice* fald; *Gothice* ᚠᚨᛚᚦ; *Saxonice* ᚠealᵭ; *Cimbrice* faldur ſcribitur, & *plicam* ſignificat. Unde *Francicum* faldan; *Sax.* ᚠealᵭan, *plicare, complicare*. Inde numeralia in ᚠᚨᛚᚦ, ᚠalᵭ, ᚠealᵭ, quæ *Latine* in *plex* & *plus* exeunt.

Falo, *Ital. feſtus ignis, pyra, lignorum ſtrues lætitiæ cauſâ accenſa*; B in U, & U denuo in F mutato, manifeſte à *Gothico* bal; *Sax.* bal, bæl; *Francice* bal, balo, *rogus, flamma vehemens, pyra*. Inde etiam *Franco-Gallicum* Falot: de quo ſic *Academici*: FALOT, eſpece de grande lanterne, que l' on porte ordinairement au bout d' un bâton. *Allumer un falot*. On appelle, FALOT, dans la maiſon du Roy, des Princes, un grand vaſe qu' on emplit de ſuif, de poixreſine, & d'autres matieres combuſtibles, pour eclairer dans les cours.

Fante, *Italice*, *ſervus, ſerva*; inde etiam *milites qui pedibus ſtipendium mœrent*, fanti & infanteria. *Gallice*, l' infanterie, *peditatus*. Omnia à *Scandico* fantur, *ſatelles, famulus*; fanter, *ſatellites, famuli*.

Fel, *crudelis*: ut, fort fier & fel; *Anglo-Saxonicè*, ᚠelle. *Angl.* fell, *crudelis*; occurrit etiam in MS. quod penes me habeo, *felon* in eadem ſignificatione. *qui ſont vers lui* [viz. *le roi Richart.*] *ſi felons & crueux.* & poſtea; *& ne conſentez nieque je perde mon pais ne ma vie par ces felons traitres plains denuſe*. Inde forſan *Gallis* felon; *Italis* fellone; *Anglis* fellon, & *felo de ſe*, qui adeo in ſe *crudelis* eſt, ut mortem ſibi conſciſcat. Et *felonia*, ut accipitur quum pro omni *capitali delicto*, tum ſpecialius pro *delicto vaſſalli* in dominum, propter quod amittit feudum. *Crudelitas* enim noxius & pernicioſus eſt animi affectus, à quo omnia maleficia, præſertim majorum gentium, ut latrocinia, raptus, incendia, homicidia, & iſtiuſmodi procedunt. à fel ergo primogeniâ voce, *Latino-barbarum felo*; A *felo*, felon & fellone; & à felon denique *felonia*; prorſus ut à bar, *homo*, *Latino-barbarum baro*; A *baro*, baron; A baron, *baronia*, *Anglice*, a barony.

ᚠᛟᛞᚱ. *Saxon.* ᚠoᵭᵭeᚱ, *theca*, *Ælfr.* Gloſſ. *Latino-barbare, fotrum, fodrum, Gallice fourreau*.

Fol, *Gall. ſtultus, delirus, fatuus, inſanus, rationis expers*. Folie, *ſtultitia*. *Cimbrice* fol, *ferox, iracundus, fatuus, inſipiens. Anglice* fool. *Cimb.* follska, *ſtultitia. Ang.* folly. Þu fol talar ſem ein ſnapr, *impudenter loqueris fatue*. Þu er fol mikill, *ſtultiſſimus es*. Cod. *Orm.* hefr Þat verit mikill folska, *magna hæc fuit ſtultitia*. *Edda*. A fol quoque forſan *Italicum*, fola, *ineptiæ, nugæ, quid vanum, fatuum, fabuloſum*, ſtultorum *garrulitas*, & *loquacitas*. Inde verbum folare, *ineptias* aut *ſtultas* & *inanes fabulas recitare, nugas venditare*. *Menagius* autem, & *Ferrarius*, pro more ſuo, ſic *fola* deducunt. Da *fabula, faula, favola, faola, fola*, ut à *parabola, paraola, parola*. Penes lectorem ſit judicium.

Foudre *Gallice*, *fulmen*; & foudroyer, *fulmen vibrare, emittere*, *Cimbrice* fudr, *calor, celer motus*; At fudra, *efflagrare, moveri more fulminis*.

Foule, *Gall. turba, caterva*, folla, *Ital. multitudo hominum*. A *Francico* geƀula [i. e. gefula.] thar giſamnod uuarth megin folc mihil managero theodo, thoh ſia thar alla gilico geƀula ni quamun uueros thuru enan vuilleon, *congregata eo fuit ingens hominum multitudo ex multis regionibus, quamvis omnis caterva & homines* (i. e. *omnis caterva hominum*) *non propter eandem cauſam, eademve intentione, convenerant*. *C. C.* gefula autem aliquam affinitatem habet cum *Saxonico* ᚠela, *multi, multæ, multa. Francice*, filo. *Cimbricum* fiol, in verbis compoſitis notat *copiam*, & *multitudinem*; ut in fiolfindi, *multiſcientia*; fiolmæli, *omnium ſermone vulgatum*. fiolmenni, *multitudo, plebs, turba*. Hinc apud *Cimbros* at fiolga, *multiplicare*; fiolgaſt, *multi-*

multiplicari, augeri. Omnia plane a *Goth.* ᚠᛁᛚᚨᚾ, *multus multum.* Quam ridicula igitur iſta *Menagii*: Folla, *moltitudine.* dal lat. inuſitato *falla*, originato da *fullus*, detto per *fullo, fullonis.*

Fourage, *commeatus*, quaſi fodrage; A *Latino-barbaro*, *fodrum, pabulum*; quod à *Theotiſco* foder; *Saxon.* ꝼoꝺꝛe. *Ang.* fodder.

Fourbir *Franco-Gallice*; *Francice* furben, gifurben, *mundare, polire*: Findit mit biſemen gifurbit, *invenit ſcopis mandatam.* Tat. LVII, 7. *Angl.* to furbiſh, *renovare, reparare, ſarcire.*

Fra, præpoſitio *Ital. inter.* ut *Menagius*, & omnes alii, per aphæreſin pro *infra*, quod pro *intra*: ut, *infra octavum*, pro *intra octavum. Infra ſe* pro *intra ſe*; *Gallice*, à part ſoi, en ſoiméme. Ego vero cenſeo iſtud *infra* infimæ Latinitatis potius conflatum eſſe ex *Gothicis*, præpoſitione IN, *Saxonice, Francice*, in; & ᚠᚱᚨ, *Cimbrice* fra, *de, è, ex*; & ab hâc præpoſitione ᚠᚱᚨ, fra, *Italicum* fra, accerſendum eſſe. Conjecturæ noſtræ favent iſtiuſmodi phraſes, *fra me, fra me ſteſſo*, quod idem eſt, ac *fra di me, fra di me ſteſſo, de meipſo.* Fra che e poco, *brevi*; verbatim, *ex hoc breve eſt.* Præterea *fra* apud *Italos* uſurpatur in compoſitione ad augendam ſimplicis ſignificationem, perinde ac ᚠᚱᚨ, *fra*, apud *Mæſo-Gothos* & *Cimbro-Gothos*: ut in fracaſſare, *deſtruere, ingenti fragore evertere*, vel *labefactare*, ex *fra*, & *caſſare*, quod eſt à *Latino quaßare.* Sic apud *Mæſo-Gothos* ᚠᚱᚨᚷᛁᛚᚨᚾ, *reddere*; ᚠᚱᚨᛚᚨᛁᚾᛋᚨᚾ, *perdere*: ᚠᚱᚨᛚᚨᚷᛖᛏᚨᚾ, *remittere, dimittere*; aliaque id genus, ut frabær, *excellens, præcox, &c.* Deſtruit etiam ſignificationem ſimplicis, ut apud *Mæſo-Gothos*, & *Cimbro-Gothos*: ut, fraintendere, *male capere* aut *intelligere*; ſic apud *Mæſo-Gothos* ᚠᚱᚨᚹᚨᚾᚲᚲᚷᚨᚾ, *peccare*; ſic apud *Cimbro-Gothos* fraſnuen, *perverſus*, &c.

G.

Gagner, *Gall. acquirere, lucrari, vincere, prævalere.* In Lexico *Runico Olai Wormii*, Geingi exponitur *præſtantia, ſecunda fortuna. Anglo-Saxonicè* ᵹenᵹe beon eſt *prævalere, ſuccedere*; ut, ᚦeᚱ cynᵹeᚱ bene mið ðnihtne ᵹenᵹe þeþe, *preces regis apud deum valebant.* Unc ᵹeᵹenᵹe ne þeᚱ, *non nobis commodum erit.* Unᵹenᵹe, *nullius virtutis, ineptum, irritum.* Ge unᵹenᵹe ðýðon beboð ᵹoðeᚱ, *irritum feciſtis mandatum Dei. Iſland.* geingur, *procedit, ſuccedit.* Þa friette David huerſu bardagin geinge, *tum quæſivit David quomodo bellum ſuccederet.* Aff horne Þeſſe Þyker vel drucked eff i einum dryck geinger, enn ſumer ſpecka aff i tuimur, en eingenn er ſuo litel pickiumadur ad ei gange aff i Þreimur, *bene videtur bibere, qui uno hauſtu hoc cornu exinaniverit, quidam binis exhauriunt*, &c. *Goth.* ᚷᚨᚱᛖᛁᚷᚨᚾ, *lucrari, acquirere*, quaſi ᚷᚨᚱᛖᛁᚷᚾᚨᚾ:

Ganyf, *cultellus. Cimbrice*, ᚴᚾᚨᚠ, gnyf, *culter, Angl.* knife.

Garder, *Ital.* guardare, *ſervare, conſervare, cuſtodire, defendere*; & garde, *conſervatio, cuſtodia, præſidium, cura, obſervatio*; à *Francico* uuarden, *proſpicere, intueri, obſervare, cuſtodire*; nam *Galli* & *Itali* carentes w, ejus loco adhibent g vel gu.

Gaſpiller, *Gall. diſpenſer en debauche, bona male conſumere*; *Iſland.* ſpilla; *Saxonice* ᵹeᚹpillan, *conſumere, vitiare, corrumpere*; & ᵹoð-ᚹpillan, *bona conſumere.*

Gerbe, *Gall. faſciculus, manipulus ſpicarum.* Faire des gerbes, *ſpicas* vel *ſegetem in faſciculos componere.* Gerbier, *acervus frugum.* Gerbe autem *Picardis* eſt garbi. Occitanis garbo. *Latino-barbare* garba, *ſpicarum manipulus*; & garbagium, *præſtatio gerbarum.* omnia à *Theotiſco* Ripan, *metere*; rip, *meſſis*; rip, *ſeges*, cum præfixa otioſa particula ge, vel ge, vel ga. Unde in gloſſis *Lipſianis*, garivon, *Alemannis* gerven, *manipulus*; à garipan, *metere. Anglo-Saxonice* ᚹipan eſt *demetere ſegetes.* In *Francorum* lege *Salica, reffare ſegetem*, eſt *ſpicas vellere.* ᚹip & ᵹeᚹip, *ſeges.*

Ghirlanda, *Ital. Corona, ſertum. Cimbro-Gothice* gardland. *Anglice* garland. Gard autem in gardland verbale videtur à veteri Septentrionali verbo gyrdan vel girdan, *Cimbrice* giorda vel girda, *Saxonicè* ᵹyrðan, *cingere, nectere*; unde giord, *cingulum, cinctorium*; *Sax.* ᵹyrðel, ᵹyrðel. *Ghirlanda*, igitur videtur dictum, quaſi girdlhanda, ut *gardlanda*, quaſi gardel-handa, i. e. *ſertum manu curioſe* vel *affabre textum.* Hæc ſaltem Septentrionalium literarum gnaris vero magis ſimilia videbuntur, quam cum *Menagio* ſic vocem derivare: *gyrus, girus, girulus, girulare, girlare, ghirlare, ghirlandus, ghirlanda.*

Gramo, *Ital. mæſtus, triſtis*; & ſecundo ſenſu, *miſer.* Non à Latino *gramiæ*, ut *Ferrarius*, & *Menagius*; ſed potius à veteri Septentrionali gram, *Cimbrice* gramur, *Sax.* ᵹᚱam, *Francicè* gram, gramo; *Germ.* grahm, *iratus, iracundus, furioſus, moleſtus.* Quia vero *irati* & *moleſti*, *mæſti* & *triſtioris vultûs*, ſive *melancholici* ſemper & ſunt, & videntur, tranſlata ab *Italis* fuit vox ad *mæſtum* ſignificandum, unde verbum Gramare, *mæſtum facere, contriſtare.*

Groſs, *Gall. magnus, craßus, denſus.* à *Francico* gruoz vel groz, *magnus.*

H.

Hanter, *Gall. frequentare locum aliquem, in aliquo loco verſari*, vel *frequentare aliquam perſonam*, vel *cum aliqua perſona verſari*; à *Theotiſco* handelen, (quod à handele, *converſatio, negotium, actio,*) *conſueſcere, negotiari, verſari*; ut, handelen ende wandelen met jemanden, *alicui conſueſcere, cum aliquo verſari.* KILIAN.

Harde, troupeau de bétes; *Francice* horda; *Saxon.* heoꝛða, heoꝛð, *grex*, *Dan.* hirde; *Goth.* ᚺᛁᚱᛞᛁ:

Herdes, *Gall. ſarcina*; à *Theotiſco* hord, *Goth.* ᚺᚨᚾᚱᛞ, *Theſaurus, gazophylacium, armarium, abditorium, repoſitorium.*

Hardi, *Gall. fortis, audax.* per Metaphoram à *Cimbrico* & *Franco-Theotiſco* hard. *Gothice* ᚺᚨᚱᛞᛋ. *Ang. Saxon.* heaꝛð, *durus.* Unde *Theotiſce* hardo, harto, *valde, fortiter, diligenter*;

Unde *valde laborare*, *Anglicè* dicitur **to labour hard**; *& fortiter contendere*, **to ſtrive hard.**

Hrnois, vide Arneſe.

Haro, harou, ſeu clamor *de haro*, qui apud *Normannos* potiſſimum obtinuit, & inclamari ſolet dum crimen aliquod capitale perpetratur, ut *furtum*, *incendium*, *homicidium*. Haro vero, vel harou, non quaſi *ha Roul*, i. e. *O Rollo*, ut *Galli* ſcribunt; ac ſi clamor iſte ab inclamantibus primum edebatur tanquam *Rollonis* ducis auxilium implorantibus, cui hujus clamoris origo adſcribitur; ſed, ut ego puto, à *Cimbrico* **hior**, *Goth.* **hAIRNS**, **hairus**, *gladius*, quod, perſecutio malefactorum, contra quos inclamari ſolebat *haro*, vocata erat SPADA, i. e. *gladius*, nempe quia *gladio*, & *armis* erant reprimendi, ut conſtat ex cap. LIV. *de clamore qui dicitur haro* in libro de juribus & conſuetudinibus, quibus regitur ducatus *Normanniæ*. verba ſunt: *Ad hunc autem clamorem omnes debent exire, qui illum audierint, & ſi maleficium vitæ, vel membrorum periculum viderint, vel latrocinium propter quod malefactor pœnam deberet reportare amiſſionis vitæ, vel membrorum, ipſum debent retinere, vel clamorem poſt ipſum increſcere ſupradictum. Aliter enim tenerentur principi emendare, vel dereſnare, quod clamorem non audierint ſupradictum, ſi ſuper hoc fuerint accuſati. Si autem malefactorem detinuerint, eum juſtitiario reddere tenebuntur, nec eum apud ſe, niſi propter imminens periculum, niſi per unam noctem, poterunt detinere. Omnes quos Juſtiiiarius requiſierit ſibi ad malefactores hujus conſervandos, vel ad eos ad carcerem deducendos auxilium impartiri in villa in qua ſunt reſidentes per unam noctem, vel per unum eos diem deducendo ad carcerem debent ſubſidium proprii corporis, vel ſufficientis pro ipſis exhibere, & hujus placitum* **ſpade** *dicitur, eo quod in hujus querelis malefactores ſpada, gladio, & armis ſunt reprimendi, vinculiſque carceribus mancipandi. Gallice*, & ce eſt appelle le plet de l'eſpee. Car tels malfaicteurs doiuent eſtre refrenez à l'eſpee & aux armes, & doiuent eſtre mis en priſon, & lyez.

Harpe, *Gall.* Arpa, *Ital. cithara.* non à gente *Arporum*, ut fruſtra *Octavius Ferrarius*; ſed à veteri Septentrionali, quod *Saxonice* ſcribitur heappa, *Cimbrice* **harpa**, cithara.

Havre, *portus. Angl.* **Haven.** *Sax.* Hafene. *Iſland.* **havn** vel **hofn.** *Danice* **hafn.** Unde haure liqueſcente N in R. ut in *Londre*, à *London*, *Londinum*, urbs.

I.

Ja, *jam nunc*; in cod. MS. ut, ne vous haſtez ja, ſi de vous partiz. *Francice*, giu, gio, ju, jo, *jam*, *modo*, *nunc*.

Jardin, *Gall.* giardino, *Ital.* **garden**, *Angl. hortus. Gothice* **AIKTIRAKAS.** *Anglo-Sax.* opte-zapo; unde *Angl.* **orchard**, quod ex Latino *hortus* & **RAKAS**, vel zapo; vel *Gothico* **AIKTZA**, *colonus*, & **RAKAS**; *Saxon.* zeapo. *Cimbrice* **gardr.** *Francice* gard, gardo, primario *ſepes*, *agger*; ſecundario autem locus ſepe cinctus, & munitus, ut *cors*, *area*, *domus*, *arboretum*, *fundus ruſticus* ædificiis neceſſariis circumſeptus, etiam *urbs*, ſed maxime *hortus*, quod horti in frugum conſervationem ſepibus obduci ſolent. Ich bin cuman in minon gardon, *veni in hortum meum.* Willerami paraphr. Inde wingardo *vinea.* Quam fruſtra igitur *Menagius.* Giardino orto ἀπὸ τῦ ἰαρδένειν, quod eſt *irrigare.* Lo cava il *Monoſini* ſiccome il Franceſe *jardin* dal redeſco **garten**, che vale lo ſteſſo. Crede il Sr. *Ferrari* che'l Tedeſco **garten** derivi da *hortus*. Owero da *viretum*.

L.

Laiſſer, *ſinere*; *Francice* laazen, laaten; *Germ.* laſſen; *Sax.* lætan; *Flandrice* laeten.

Lation, *Hiſpan.* laton; (*Vandali* enim *Gothorum* gens erant *Hiſpaniæ* domini,) *ſpecies metalli*, *aurichalcum*; *Anglice* **Latten**, *ferrum ſtanno obductum.* Omnia à *Cimbrico* Latun, *aurichalcum*, quaſi gladtun, *à nitore ſplendido.* ut *Gudmundus Andreæ.*

Le mien, le tien, le ſien, *meus*, *tuus*, *ſuus*; *Franco-Theotiſce*, min, thin, ſin.

M.

Maint, vetus *Gallicum*: ut, maint buiſſon, *pluſieurs buiſſons*; maint amant, *pluſieurs amants*; maint chevaliers, *pluſieurs chevaliers*; maint perdus, *pluſieurs perdus.* Maint eſt à *Franco-Theotiſco* manigt, *multùm.* Occurrit centies hæc vox in MS. codice veteri, quem penes me habeo, cui titulus; *Hiſtoire du roi d' Angleterre Richard, traitant particulierement de la rebellion de ſes ſubjects, & prinſe de ſa perſonne, compoſee par un gentilhomme Francois, qui fuit à la ſuit du dict roy.* Extat etiam adhuc hæc vox in *maintez fois.* In MS. *maintefois*, quod *pluſieurs fois* ſignificat. In quibuſdam autem locis occurrit ſcriptum main't, cum ſigno contractionis, quaſi à manigt fuiſſe contractum denotante. Leguntur etiam mainte trompette, *pluſieurs trompettes*; & manis tonneaulx, *pluſieurs tonneaulx*; Ubi in voce manis manifeſta veſtigia *Gothici* **MANAT.** *Saxon.* manige. *Alam.* manige. *Anglicè* **many.**

Mano, *copia*, *multitudo*, *Ital.* non à *Lat. manu*, ut *Ferrarius*; nam mano à manu, Italice *ſcripturam* & *chirographum* denotat; ſed à *Gothico* **MANAIGI**; *Saxonice* & *Francice* manio mænio, menio, *multitudo*, *turba.* *Ang.* **a many.**

Manteau, *Gall.* mantello, *Ital. ſaccus*, *ſaculus*; *Latino-barbarum* mantellum; *Scandice* **mattul** vel **mottul**, *pallium*, more Septentrionalium *Gothorum*, qui ab N ante T vel D abhorrent. ut in **madur** pro **mandur**, *homo*; **vatt**, à **vinde**, *glomero*; **bat** à **binde**, *ligo*, &c.

Mareſchal, *caſtrorum Gallicorum præfectus*; à mare, *magnus*, *illuſtris*, *inſignis*; & ſcalc, *ſervus.* Mareſchal, *ſoliarum æquinarum faber*; à *Theotiſco* mare, *equus*, & ſcalc, *ſervus.*

Marque, *ſignum*, *nota*, *character*; & marquer, *ſignare*,

ſignare, notare; à *Theotiſco* mearca vel marca, *ſignum, nota*; & mearcan vel marcan, *ſignare, notare.* Marca etiam per Metonymiam ſignificat *limitem* vel *terminum*; hinc *Latino-barbarum* marca vel marcha pro *limite regni* vel alicujus *regionis*; unde *Gallorum* marchir, *conterminum eſſe*; & Marquis, à *Latino-barbaro marchio, qui eſt limitum cuſtos.*

Maſt, *malus navis*; *Theotiſcè* maſt.

Mignon, mignonne, *amaſius, amaſia*; à *Francico* minnon, *amare*; minno, *amor.*

N.

Namps, vox forenſis *Normannica, animalia ablata* & *diſtricta* ſignificans. Scribitur etiam nans & nams in veteri conſuetudine *Normanniæ.* Nam etiam in legibus *Anglo-Saxon.* ſignificat, quid *diſtrictum.* Omnia autem à veteri Septentrionali, quod *Gothice* NIMAN. *Francice* & *Saxonice* niman, neman; *Cimbrice* nema ſcribitur; & ut alibi oſtendimus, ſignificat *capere, auferre.*

Ne ja, *nunquam*; ut, n' en doubtez ja. in MS. codice ſupra dicto. *Gothice* NI AIV, *nunquam*, Franc. ni vel ne jo.

O.

Orlet, *Ital.* orlo, *limbus, inſtita in extrema parte veſtium.* Inde orler apud *Gallo-Francos, limbum facere* vel *conſuere*; omnia à *Scandico* hurle, (ex *Scandia* enim *Gothi Italorum* domini,) *ora, limbus, faſcia*, præſertim *pilei* opere Phrygionico. Quam perperam igitur *Menagius.*

Orlo, *Eſtrimita.* Da *ora* Latino. *Ora, orula.* & per metaplaſmum, *orulum, orlum, orlo.*

P.

Parc, ut, *parc de bêtes ſauvages*; *parc des brebis, parc ou bocage de murailles. Sax.* Paphuc, peaphuc, *ſeptum ferarum, ſaltus. Anguſtiores* & *minores clauſuræ* apud *Anglos* boreales vocantur Parruck's

Piece, *Gall.* pezza, *Ital. pars, portio, particula, membrum. Francice* blezza, plezza. Nioman blezza nauuas duoches nauuit, *nemo aſſumentum panni rudis aſſuit.* Tat. LVI, 7.

Place, *locus*, & κατ' ἐξοχὴν *forum.* A *Franco-Theotiſco* platz, inde *Latino-barbara* vox *placitare*, [platzitare,] *in foro contendere.*

Pleige, *fide-juſſor, vadimonium*: pleger, *pro aliquo ſpondere*; pleigment, *fide-juſſio, ſponſio pro alio*; *Saxon.* plihtan, eſt *ſpondere, Belgice* plechten vel plichten.

Poche, *ſaccus*; *Saxonice*, & *Franco-Theotiſce*, pocca, poccha, poha.

Pour, *pro*; à *Francico* fore, vore, furi. *Saxon.* for; *Germ.* vur.

R.

Robber, deſrobber. *Ital.* Robbare, rubbare, *ſpoliare*; *Saxonicè*, hippan & huhian; *Gothice*, RANBGAN; *Anglicè* to robb.

Robba, robbe, roba, *Ital.* Robe, *Gall. veſtis, toga*; vox proculdubio *Teutonicæ* originis, ut conſtat ex *Saxonico* heaf, hief, hæf, ejuſdem ſignificationis. *Matth.* IX. 16. ne doð hitoblice nan man niper claþer ſcýp on ealð heaf. he tobrýcþ hýf ſtede on þam heafe:.

Rocca, *Ital. colus.* Neque à *Latino colus, cola*, & per metatheſin *loca, roc, rocca*; neque à *colucus, corucus, coruca, ruca, roca, rocca*, ut Menagius; neque à diminutivis *colicula, colucula, lucula, rucula, ruca, rocca*, ut *Ferrarius*; ſed à veteri Septentrionali Rocc, & Rocca, *colus*, omnibus Septentrionis gentibus communi; unde quoque *Græco-barbarum* ῥόκα, *colus.*

Rotir, roſtir, *Franco-Gallice* un roti, roſti, *Francice* roſten, giroſtan, *aſſare, torrere*: ſie tho brahtun imo furi deil giroſtites fiſges, *at illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi.* Tat. CCXXI, 2.

Route, *via, iter*; *Iſland.* at rata, *viam noſcere, viam tenere.*

S.

Sale, *cœnaculum, aula, curia. Francice* ſal & ſeli. *Iſlandice* & *Cimbricè* ſalur, & ſal. *Germ.* ſaal. & notet hic lector *Gallus*, legem *Salicam* ita dictam eſſe, non à flumine *Sala*, ſed à *Theotiſco* nomine ſal, propterea quid in regum & principum *palatiis* & *aulis* leges ferri ſolebant.

Sale, *ſordidus, ſpurcus, fœdus.* à *Francico* ſal, ſalo, *niger, fuſcus.*

Samedy, *Franco-Gallice, dies Saturni*; *Francice* ſambaz-tag: Uuanta iz frige-tag uuas that ni bilibin in themo cruce thie lichamon in ſambaz-tag. uuas giuueſſo mihhil ther ſambaz-tag, *quoniam paraſceue erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbato*; *erat enim magnus ille dies Sabbati.* Tat. CCXI, 1.

Seier, *ſerra ſecare.* A *Theotiſco* ſawen, *ſerrare.*

Seneſchal vel ſenéchal. *Gall.* ſiniſcalco; olim ſeſcalco *Ital.* Latino-barbare, *ſeneſcalcus, ſeneſcallus*, etiam *ſineſcalcus, ſineſcallus, ſiniſcallus.* Imprimis *oeconomum*, vel *officialem* in aulis regum, vel procerum; atque adeo etiam privatorum, cui domûs cura incumbebat, ſignificat. Præterea *adminiſtratores* redituum totius fiſci dominici, *ſeneſcalci* ſunt nominati; ut & *dapiferi*, qui principibus à menſa, & dapibus erant, ſive *Regiæ menſæ præpoſiti. Seneſcalli* etiam dici ſolebant, quorum erat *jus reddere principis ſubditis*, & *curiis ſive majorum ſive minorum gentium præſidere. Equitatûs* etiam *caſtrenſis*, & dein *civilis præfecti, ſeneſcalci* vocabantur; unde *Turnebus* adverſariorum lib. XXVIII. cap. 11, *ſeneſcalcos* dictos putat, quaſi *Senes Caballi*, id eſt *equitatus*; ſed perperam: etenim de altera parte compoſiti, nempe *ſcalcus*, nemo jam dubitat, quin à *Franco-Theatiſco* ſcalc, quod *miniſtrum* vel *ſervum* ſignificat, derivanda eſt. Quod vero priorem attinet, *Voſſius* de vitiis ſermonis, *Lindenbrogium* ſequens, eam derivandam cenſet de *Alamanicis* ſon, ſenneſte, vel ſente, quæ *armentum* ſignificare dicit; ac ſi *ſeneſcalcus* primitùs *armentorum cuſtodem*; ut *Mareſcalcus, equorum*, ſignificaret: fruſtra vero & hic; cum tam vilem ſordidumque miniſtrum, ac *gregi* vel *ar-*

mento præfectum, ſeneſcalcum dictum unquam fuiſſe, nemo poſſit oſtendere. *Seneſcalcus* enim nomen honoris, & dignitatis erat; & inter officiales dominorum, ſive ii reges, ſive principes, ſive barones eſſent, ſemper primas *ſeneſcalli* tenebant. Aliqui aiunt conflatam eſſe vocem ex *ſen*, veteri verbo quod *juſtitiam* ſignificat, & *ſcalcus*, quaſi *juſtitiæ præfectus, ſeneſcalcus* eſſet. ſed neque conſtat de veteri iſta *ſen*; neque juri adminiſtrando dicundove præfecti erant omnes, qui dicebantur *ſeneſcalci*. Deridendi planè ſunt, qui *ſeneſcalcum* dictum volunt, quaſi *ſenum* ἀρχὴν, vel *coenarchen*, ex κοινὸν, *commune*, id eſt, *reſpublica*, & ἀρχὴ vel ἀρχός. Non dignæ quidem fuerunt, quæ à *Menagio* vel citarentur iſtæ Etymologiſtrorum ineptiæ. Doctiſſimus *Dufreſnius*, cujus gloſſario origines ſuas linguæ *Gallicæ* in altera editione auctas & emendatas, magna ex parte acceptas retuliſſe debuit *Menagius*, doctiſſimus, inquam, ille & in originibus vocum exquirendis, ſagaciſſimus, de hujus fonte nihil habet, incertæ adeo, aut obſcuræ ſignificationis priorem partem *ſine* vel *ſene* eſſe cenſuerit. Ego vero jamdudum opinatus ſum, *ſine* in *ſineſcalcus* accerſendum eſſe vel à veteri Septentrionali SINN, quod *vicem* vel *vices*; vel à pronomine SIN, quod *ſui* & *ſuus*, τὰ ἴδια ſignificat. Secundum priorem notationem, *ſeneſcalcus* idem eſt ac *miniſter domini vicarius*, vel *miniſter in aliquo munere* vel *officio, domini vices gerens*, vel *locum tenens*, ſive *miniſter*, cui à domino alicujus rei vel negotii cura commiſſa eſt: ſecundum quam quidem explicationem & aulis, & fiſcis, & menſis, & curiis, & equitatui, ſive caſtrenſi ſive civili, à regibus & principibus, & aliis miniſteriis, ab aliis dominis præpoſiti, eandem ab rationem *ſineſcalci* vocantur. Quod vero SINN *vicem* denotat, non ſolum Lexicographorum teſtimonia, ſed uſus vocis in probatis auctoribus oſtendit: at Þeſſu ſinne, *hâc vice*. Þriſuar ſinnum, *tribus vicibus*. Sic in Evang. *Iſland.* Jodru ſinne, *altera vice*. rurſum, *Joh.* IX. 24. ᚹᚷ Þo ᚼann briote ſio ſinnum, *ſi ſepties* (*ſeptem vicibus*) *in die peccaverit*. Luc. XVII, 1, ſinn autem formatur à ſind, quod à *Gothico* SINᚹ. Unde etiam abjecto N, *Anglo-Saxonicum* ᚹᛁᚦ, *vicem* ſignificat; haud ſecus ac à *Gothico* MᚱNᚹS, fit *Franco-Theotiſcum* mund, *Cimbricum* munne vel myne; & *Anglo-Saxonicum* muᚦ, *os*. Secundum poſteriorem derivationem, *ſeneſcalcus* appoſitè ſignificat, Primario *ſuorum præfectum* vel miniſtrum à domino *ſuis præfectum*, i. e. *oeconomum*, ſive *miniſtrum cui à domino domeſticorum*, τῶν ἰδίων, *cura commiſſa eſt*; & dein quia *oeconomo* aliarum rerum cura acceſſit, *ſeneſcalus* etiam ad ſignificandos *adminiſtratores redituum, dapiferos, curiarum præfectos*, & *aliis muneribus præpoſitos* tranſlatum eſt.

Senno, *Ital. judicium, ſapientia*; neque à *ſenio*, ut vult Menagius, quod ſenes juvenes ſapientia, & judicio ſuperant; neque à *ſenſu, ſenſo, ſenno*, ut *Ferrarius*; ſed à *Gothico* ſinne, *mens, affectus, ſenſus*. Unde affinna, ut apud *Italos*, forſennato, *mente captus, amens*; ſinniſveikia, *inſipientia, mentis alienatio*; At ᚼafa i ſinne, *animo pervolvere, concipere, meditari*: ut, ᚼan ᚼefur illi i ſinne, *concipit iniquitatem*.

Sillon, *ſulcus*. & ſillonner une terre, *ſulcare, ſulcos ducere in arvo*. *Sax.* ᚹyl, ᚹul, ᚹylh, ᚹulh, *aratrum*; ᚹulunᚷ ł ᚹulinᚷ, *aratrum terræ*, tanta nimirum fundi portio, quanta unico per annum aratro arari poterat. In veteri charta regis *Offæ*: *In nomine Jeſu*, &c. *Ego Offa rex*, &c. *Concedo Daniberht Archiepiſcopo aliquam partem trium aratrorum, quod Cantianis dicitur* three ſulinge.

Sire, ſieur, ſir, non ex *ſenior*, unde *Ital. ſignore*, & *Gallicum, ſeigneur*; ſed à *Goth.* SIHᚷR, *ſihor, dominus*. *Arme ſihor, miſerere domine*, barbarâ ſuâ linguâ, ut obſervavit *S. Auguſtinus*, *Gothici Chriſtiani* captæ *Romæ* dicere ſolebant. Sihor autem fit ex ᚹiᚷoᚹ, *triumphus, triumphator*, quod a ᚹiᚷe, *victoria*, ut autumat *F. Junius*. Et origo hujus vocis ᚼIR ᚼer, inquit *Wormius*, non uſque adeo magnam præ ſe fert antiquitatem, ſiquidem ejus loco ᚺIR, ſir, vel ᚺIᚪR, ſiar, poſitum in antiquioribus invenio. Vide *F. Junii* gloſſarium *Gothic.* in voce ᚪKMᚪN:

Snello, iſnello, *Ital.* unde vetus *Gallicum* iſnel, *velox, celer, agilis*. Non ut *Ariſtarchus* Italicus *Caſtelvetro*, ab *anello*; neque proprie à *Germanicô* ſnell vel ſchnell, ejuſdem ſignificationis, ut *Ferrarius*, & *Menagius*; ſed utrumque pariter petendum eſt, a *Franco-Theotiſco* ſnell, vel ſnello; *Saxonice* ᚹnel, *celer, pernix, acer, alacer, velox, citus*; unde verbum ᚹnellian, *accelerare, feſtinare*. *I* autem in *iſnello*, & *iſnel*, fit ab incæptivo ge, gi, ghe, ghi: *Saxonicè* ᚷe: *Gothice* ᚴᚪ: quod in I, vel Y, liqueſcere ſolet.

Sonder, *ſcrutari, exquirere, tentare*; ut ſonder la riviere, ſonder une playe, ſonder le deſſein de queſqu'un; à *Theotiſco* ſonderen, *diſtinguere, diſcernere*, vel potius à ſondan, *explorare maris profunditatem*; *Sax.* ᚹonᚦline, eſt *bolis*.

Souhait, *votum*; ſouhaiter, *voto poſcere, optare*; olim ſoubshait, & ſoubshaiter. vox *hybrida*, comp. ex ruſtico *ſoubs* & *haiter*; & *Teutonibus* priſcis heitan eſt *vovere*; heiting, *votum*, *Goth.* autem ᚼᚪITᚪN. *Angl-Sax.* haᚹan, ᚷehaᚹan eſt *rogare, poſtulare, poſcere*.

Soupe, *Gall. juſculum, panis jurulentus, ſorbillum, pulmentum*; *Cimbrice* ſoup, ſupa, ſappa, ſoppa. quæ omnia ſunt verbalia ab at ſupa, *ſorbere*; quod in præterito facit ſaup. Sic *Saxonice* ᚹype eſt, *ſorbillum*; & ᚹupan, *ſorbere, ſorbillare*.

Spanna, *Ital.* olim eſpan; nunc empan, *Gall.* Spithama, *palmus major*, ſive quantum eſt ſpatii inter ſummum pollicem, & longiſſimum digitum expanſos, vel extenſos; *Francicè* ſpan, ſpanna, *Sax.* ᚹpan. *Kiliano* ſpanne; *Cimbrice* ſpan, vel ſpon. *Germ.* ſpann. A verbo ſpanna, *Sax.* ᚹpannan, *extendere, diſtendere*; & ſecundario ſenſu *ſpithamâ metiri*. Quam perperam ergo *Menagius*, qui ſpanna à *Germanico* ſpann; & *Germ.* ſpann, à *Latino expalmus, expanmus, expammus, exſpannus, ſpannus, ſpann, ſpanna* derivat. Sed ita in etymologiis ſuis ludere ſolet vir magnus, in Septentrionali literatura (eheu!) non verſatus.

Spe-

Sperone, *Ital.* eſperon, eperon, *calcar. Franc.* ſpor, ſpora, ſporro, ſporo. *Saxonice* ꝛpop, ꝛpopa; *Kiliano* ſpore; *Angl.* a ſpurre. *Germ.* ſporen.

Stanga, ſtaggia, ſtaggo; *Ital. fuſtis, contus, vectis, trabs tranſverſa*; omnia etiam hæc ſignificat ſtanga, ſtang vel ſtong, *Scand.* & *Iſland.*

Stocco, *Ital.* eſtoc, *Gall.* a tuck, *Angl. gladius longus* & *anguſtius, punctim feriens*; verbale à *Gothico*, STIꝛꝛAN *ferire, pungere*; unde STIK vel STIKS, *punctum.* Sic à *Sax.* ꝛtican, *pungere*, *Angl.* to ſtick, ꝛtice, *punctio.* A ſtocco etiam ſtoccado; *Gall.* eſtoccade, *coup d' eſtoc, punctim inflicta plaga, cuſpide vulnus illatum.* Fruſtra igitur *Ferrarius* ſtocco à *ſtipe, ſtipicum, ſtoccum* petit.

Strale, *Ital. ſagitta.* Non à *trahere, traho, tractus, tragula, tragulis, extragulis, ſtragulis, ſtragule, ſtrale*; vel à *Germanico* ſtraal, quod *radium ſolis*, ſignificat, ut vult *Menagius*, petendum eſt; ſed à *Gothico* vel *Francico*,, ſtral, ſtrala, *ſagitta, telum, ſpiculum, jaculum*; *Saxonice* ꝛtꝛæla, ꝛtꝛæl, unde ꝛtꝛæl-boꝛa, *ſagittarius*; ꝛtꝛælian *ſagittare, jaculari*; & in metaphorica ſignificatione, *Germ.* ſtraal, *radius ſolis.*

Suite, *comitatus*, & *comitum cœtus*; *Scandice* ſueit, *multitudo, comitatus, ſatellitium, cohors, ſocietas*; og med honum mikel ſueit, *& cum eo multa turba*, Marc. XIV, 43. var Þar hia einglenum mang-følde himneſkra her ſueiti, *erat ibi cum angelis multitudo militiæ cœleſtis*, Luc. II, 13.

T.

Teton, *mamillæ*, *Ital.* & *Hiſpanice* tetta; *Anglice* teate; *Saxon.* ꝛiꝛꝛ. *Gothice* ᛞᛅᛞ:

Toccare, *Ital.* toucher, *Gall. tangere.* Non à *tangere, tango, tago, taco, tacco, taccare, toccare*, ut *Menagius*; ſed à veteri *Goth.* ᛏᛈᚴᚨᚾ. *Sax.* ꝛacan, ꝛæcan; *Cimbrice* taka, & takia, *tangere*; unde atekt, *tactus.*

Tomare, *Ital.* tomber, *Gall. Cadere.* non à *titubare, tubare, tumare, tomare*: ut *Menagius*; neque a *tumba*, veluti *in tumbam cadere*, ut *Ferrarius*; ſed a *Gothico*, vel *Cimbrico* tumba, *cadere, ruere, procumbere*: ut, han tumbar af heſtinum, *ex equo cadit.*

Tornare, *Ital. revertere*; *Scandice* & *Iſlandice* at turna, *convertere, circumagere*; inde turnreid vel turniment, idem quod *Italorum* torneamento, *ludus equeſtris*, vel *certamen equeſtre ludicrum*, Kong. *Sag.* Ridum i turnreid, *haſta certemus equeſtres. Wilk. Sag.* eingi riddari i ollu Vilkinalandi i turniment, *in tota Sueonia non reperitur eques, qui in ludis equeſtribus certare potuit.*

Touaille, *mantile, linteum manuale.* A *Francico* tuele, duele, duuahila, *mappa, mappula, linteum.*

Touer, *ducere, trahere*; ut *touer un vaiſeau*; à *Francico* ziohan. *Saxonice*, ᵹeohan, *trahere, ducere.*

Tourbe, *Gall.* turba, *Ital. gleba*, vel *ceſpes foſſilis*; *Angl.* turf. *Francice* zurb, zurf. *Latino-Theotiſce* * zurba, & turba; *Belgice* torfe; *Iſlandice, Scandice*, torf, *ima arvi gleba eruta ad alendum focum*; unde torfa, *ceſpes*; torf voler, *ſuggundia domus.*

Treves, *Ital.* tregua; *Angl.* truce. Pro quo treague habet *Spencerus*; *Latino-barbarè treuga.* Manifeſte deſumpta ſunt omnia à *Gothico* ᚦᚱᛁᚢᚷᚢᛋ, *pactum, fœdus. Cimbrice* trugth; *Iſland.* trigð, *fidelitas. Goth.* quoque ᚦᚱᛁᚢᚷᚨ, *fidelis.* Huc etiam referendum eſt *Gallorum* intrigue, quod *ſecretum commercium, ſecretè actum, pactum*, & *fidei commißum* ſignificat.

V.

Varech, werech, vox forenſis *Gallo-Normanica*, Latino-barbare *wreccum, res è naufragio in terram adductas* denotans; *Latino-barbarum wrechum. Angl.* wrack. A *Saxonico* ꝑꝛæcce vel ꝑꝛæcca, *advena, peregrinus, exul, miſer*, quòd bona è naufragiis ad littus à mari appulſa advenarum, peregrinorum & miſerorum, qui naufragio perierunt, bona ſunt.

Vaſſus, Latino-barbarè *cliens, fiduciarius, miniſter domino ſuo fide & ſacramento adſtrictus.* Unde τὸ *vaßus* aliqui quaſi *faſtus*, ᴛ in ꜱ facile mutato, non ſine ratione dictum putant. *Faſtus* autem & dein *faßus*, *vaſſus*, à veteri *Theotiſco*, faſt, & fæſt, *Saxonice* ꝛæꝛt, quod eſt *firmus, fixus, ſtabilis, conſtans*, accitum dicunt. Ego vero Latino-barbarum *Vaßus* à *Gothico* ᚠᚨᛞᛋ, *fads*, quod in † compoſitione reperitur, & ſignificat totius *rei*, vel *negotii procurationem*, & *curam*, accerſendum judicio. ᚠᚨᛞᛋ igitur à priſco aliquo verbo, quod reſpondet *Anglo-Saxonico* ꝓaðian, *ordinare, diſpenſare, diſponere*, profluxiſſe putat *Franciſcus Junius*, *F. F.* Certe *Orcadum præpoſitus*, quæ *Danorum* olim imperio ſubjectæ erant, faud, vel ꝓaað dicitur, & in legibus barbaris urbium, & regionum *præfecti*, qui è miniſtris imperatorum, & principum eligi ſolebant, *Thiufadi* appellantur, quaſi *thiufadi*, i. e. οἱ ἄρχοντες, *fads* in *fadus* verſo. Quoniam igitur miniſtris, & famulis Regum, & principum, munera fere omnia, & officia, ob quorum fidelem procurationem Beneficia (quæ poſtea feuda appellabantur) accipiebant, commiſſa erant; ideo à regibus, & principibus ad aliquod munus obeundum, vel officium fungendum conſtituti *fadſi*, & dein *faſſi*, & *vaſſi*, quod nomen dignitatis eſſet, appellati ſunt. *Baſſus* etiam pro *vaſſus* legitur; & fides, quam domino *vaſſus* præſtat, *vaſſaticum* dictum eſt; & quod apud *Anglo-Saxones Thanus*, id apud *Gothos, Francos*, & *Franco-Gallos* FADS, Latino-barbare *vaßus*, à *fadſus*, fuiſſe videtur. Porro, qui *vaſſi* vel *vaſſi dominici* dicuntur, nullo diſcrimine *vaßalli* vel *vaſalli* dominici appellan-

* Nota, quod z & ᴛ in multis invicem permutantur, & indifferenter uſurpantur apud *Francos.* ut ſupra oſtendimus. † Ut in ᚺᚾᚾᛅᛚ-ᚠᛚᛅᛋ *centurio*, ᚠᚾᛋᚾᚾᛅᛁ-ᚠᛚᛅᛋ *Chiliarcha.* ᛋᚤᚾᛚᛁᚱᚷᛁᛚ-ᚠᛚᛅᛋ, *Archi-Synagogus.* ᛒᚱᚿᚠ-ᚠᛚᛅᛋ, *ſponſus.*

tur. *Vaſallus* autem, vel *vaſſallus*, unde *vaſſal*, *Ital.* & *vaſſall*, *Gall.* & noſtrum **vaſſall**, non eſt diminutivum à *vaſſus*, ſed compoſitum à fads & *Francico* ſcalc, *miniſter*; unde Latino-barbare *vaſſallus*, quaſi *fads-ſcalcus*, plane ut *Mareſchallus*, quaſi *Mareſcalcus*. Hoc ex eo conſtat, quod idem fere ſemper ſignificant, paremque dignitatem denotant *vaſſus* & *vaſſallus*, ut innumeris exemplis oſtendit in ſuo gloſſario *Dufreſnius*, gloſſographorum poſt *Spelmannum* noſtrum facile princeps; ubi etiam notat *vaſſos*, ſive *vaſſallos* primitus fuiſſe regum vel principum *domeſticos miniſtros*, & *clientes*, quibus *negotia*, & *rerum gerendarum curam* mandabant. præterea *vaſſorum*, vel *vaßallorum* filii, *vaſletti*, quaſi *vaſſalletti* dicti ſunt, & dein, *valeti*, *valecti*. A *valetto* ergo, *valetto Italicum*, & Gallicum *valet*, olim *valecto*, *valect*; quod in antiquis noſtris corrupte **varlett** legitur, recte derivat *Ferrarius*. An vero à *vaſſis*, *valvaſores*, *vaſvaßores*, & *vavaſores* petenda ſunt, ut cenſet *Dufreſnius*, nondum mihi conſtat. *Vaſvaßor* pro quo *valvaſſor*, & dein *vavaſor*, forſan decompoſitum eſt, ex faſt, fads, & ſior, *dominus*; unde *vaſvaſſor*, quaſi faſt-fads-ſior, *domini fidelis miniſter, illius locum tenens*, vel *domino fide ſtrictus miniſter, & in aliquo munere ejus locum ſupplens.*

XIII. Apud poetas, qui metrice ſcribunt, I, E, & OI, ante alias vocales tum in nominibus, quum verbis, interponitur: ut in rikioſt, pro rikoſt; bruodier, pro bruoder; vuoſtiun, pro uuoſtun; wiceon pro wicon; dadeon, pro dadon; thriddeon, pro thriddon; vualdandies, pro vualdandes; felleat pro fellat; auuardiaτ, pro auuardaτ; hebbian, pro hebban; hebbie, pro hebbe; duoian, pro duan; haloian, pro halan; & alia ſexcenta in codice *Cottoniano*.

XIV. Poeticè etiam A additur in fine vocis ad eam producendam: ut in vuoſtunnia, pro vuoſtunni, vel vuoſtunne; aloſannea, pro aloſanne; forliggerniſſia, pro forliggerniſſi, vel forliggerniſſe; & alia haud pauca in codice *Cottoniano*.

XV. Apud *Otfridum* etiam occurrit frequens duarum vocum in unam coalitio vel contractio: ut in nu'ſt, pro nu iſt; ſi'uns, pro ſia uns; thu'z, pro thu iz; nu'b, pro nu ob; z'uru, pro zuo iru; vuas'mo, pro was imo; ni'mo, pro ni imo; er'nan, pro er inan; er'mo, pro er imo; n'ales, pro ni ales; man'nan, pro man inan; z'en, pro ze en; z'in pro ze in; z'imo, pro zi imo; er zeinen brunnen kiſaz, *ſedit apud fontem*. fragm. diſp. Haud diſſimiles vocum contractiones occurrunt, nonnunquam & apud alios: ut, uuidar ſanta'nan, pro uuidar ſanta inan, *remiſit eum*. Tatianus CXCVI. 7. In lingua etiam Alamannica communes ſunt iſtiuſmodi vocum craſes: ut inam, pro an dem; auffm, pro auff dem; auffs, pro auff das; im, pro in dem; ins, pro in das; vom, pro von dem; z'um, pro ze dem; z'ur, pro ze der. Etiam in *Belgicâ*: ut in 'tis, pro het is; 't volk, pro het volk; 'k hebbe, pro ik hebbe; 'ter, pro te der; ten, pro te den.

XIV. Vocum ſyncope etiam haud raro occurrit apud *Otfridum*, qui non tantum metricè, ſed rythmicè etiam ſcribit: ſic irk'natin, legitur pro irkenatin.

Ad exercendum lectoris Philo-Teutonis *ingenium, obiter huic capiti adjiciam hymnum matutinum veteris eccleſiæ, è ſchedis* Junianis *exſcriptum.*

1. Scinantes ortfrumo himiles	*Fulgentis auctor ætheris*
Du der manun leoht nahtim	*Qui Lunam lumen noctibus*
Sunnun tago lauſtim	*Solem dierum curſibus*
Kauuiſſemu kaſtudnos fade.	*Certo fundaſti tramite.*
2. Naht ſuuarziu giu furtripan uuirdit	*Nox atra jam depellitur,*
Uueralti ſconidiz itporan uuirdit,	*Mundi nitor renaſcitur,*
Niuuer ioh giu muates uuahſmo	*Novuſque jam mentis vigor*
Suazze in tati arrichtit.	*Dulces in actus erigit.*
3. Lop lutten giu dinu	*Laudes ſonare jam tuas*
Tak auûrprunganer motit,	*Dies relatus admonet,*
Antluzz ioh himiles ſlectera	*Vultuſque cœli blandior*
Unſaro heitarit pruſti.	*Noſtra ſerenat pectora.*
4. Midem eogalicha ſleffari,	*Vitemus omne lubricum,*
Kanige abahiu atum keiſt,	*Declinet prava ſpiritus,*
Lip kitati ni unreinnen,	*Vitam facta non inquinent,*
Zunga ſunta ni inkifalde.	*Linguam culpa non implicet.*
5. Uzzan ſunna tak denne kituat,	*Sed ſol diem dum conficit,*
Kilauba tiufiu ſtrede,	*Fides profunda ferveat,*
Uuan za keheizzam cacruaze,	*Spes ad promiſſa provocet,*
Criſte kafuage minna.	*Chriſto conjungat caritas.*

CAP-

CAPUT VIGESIMUMSECUNDUM.

De Poetica veterum Francorum

I. QUI poëticam *Francorum* veterum ſcire velit, carminumque genera, quæ apud illos in uſu fuerunt, in Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* capite XXIII. quæ ſcripſimus, ei imprimis legenda ſunt. Etenim in iſto capite de metro, de rhythmo carminum *Anglo-Saxonicorum*, & de eis etiam, quæ *Anglo-Saxonum* carminibus accidunt, fuſe tractavimus. Quibus omnibus, poëticam *Francorum* qui diſcere cupiunt, eamque recte intelligere, tanquam neceſſariis quibuſdam, quæ præcognoſcenda ſunt, ut diligenter ſtudeant, illis auctor eſſe velim. Præſertim quæ in capitis iſtius r. IX, & X. de metro, rhythmo, & pſeudo-rhythmo tradidimus, iis animos intendant poëtices *Francorum* ſtudioſi. Poemata enim veterum *Francorum* vel *rhythmica* ſunt, vel *pſeudo-rhythmica*. Rhythmica dico, in quibus non tantum quantitas & menſura ſyllabarum, quæ pedes faciunt, carminaque à proſâ ſcriptis diſtinguunt, habetur; ſed in quibus etiam eſt apta pedum conſtitutio, & proportio, cum numerorum, & temporum harmonia, quæ venuſtum, & concinnum carmen reddunt, ejuſque inceſſum adeo decorum etiam faciunt, ut carmen eſſe, vel non prænoſcentibus eſſe carmen, ſtatim ac legitur, ex venuſta partium ſymmetriâ, & concinno ejus motu ſentiatur. Ex adverſo pſeudo-rhythmica ſunt, in quibus certus, & definitus ſyllabarum numerus ſine ſyllabarum quantitate obſervatur, & in quibus etiam rhythmi defectus ὁμοιοτελεύτων ſimiliter deſinentibus ſonis, quos *rimas* Angli appellant, quodam modo, ſuppletur & reſarcitur. Prioris generis carmina omnia ea ſunt, quæ in Gramm. *Anglo-Sax.* cap. XXIII. ex Geneſeos paraphraſi, fragmento *Judith*, Verſibus *Boethii* ab *Aluredo* rege metrice verſis, & libro Bibliothecæ *Cottonianæ*, cujus nota *Caligula*, A. VII. 1. in quo res à *Jeſu Chriſto* geſtæ in lingua *Francica* metrice deſcribuntur, ut alia prætream, quæ in iſto capite aliunde in doctorum conſpectum producuntur. Poſterioris autem generis ſunt univerſa, quæ ex bibliothecis noſtris *Semi-Saxonice*, & *Dano-Saxonice* ſcripta in ejuſdem Grammatices capite XXIV proferuntur, quæ poematum *Francicorum* genium, verſuumque, ex quibus conſtant, ſtructuram, & ſtrophas inveſtigare ſtudentibus, tanquam ea quæ maxime profutura ſunt, ut commendarem etiam faciendum mihi putavi.

II. A *Philo-Teutone* etiam, quæ *de dialecto poetica* capite XXI. traduntur, diligenter legenda ſunt, ut carminum *Francicorum*, eorum maxime, quæ *rhythmice* conduntur, doctrinam & intelligentiam facilius aſſequatur. Quibus tandem munitus arduum iſtud poematum rhythmicorum genus, eorumque difficultates, quibus in poëtica dialecto conflictandum erit, cum minori multo operâ ſuperabit, & perrumpet.

III. Unicum autem, quod ſcio, poema rhythmicum *Francicè* ſcriptum extat, nempe aureum iſtud Bibliothecæ *Cottonianæ*, in quo quaſi in evangelio harmonico, res à *Jeſu* Salvatore geſtæ traduntur. Hujus poematis nonnulla Latine à nobis tranſlata dedimus Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, cap. XXIII. Et ne vel inſtituto noſtro, vel antiquiſſimæ & nobiliſſimæ *Germanorum* Genti, è qua maxima ex parte oriundi noſtri ſunt, deeſſe videar, alia ex eo *Latine* etiam verſa ſine punctis tamen metricis, quibus in continuæ ſcripturæ poematis verſus diſtingui ſolent, in hoc capite danda cenſemus. Eheu, inquam, ſine punctis metricis, quibus exemplar tameſi *Anglo-Saxonis* alicujus manu, ut videtur, deſcriptum, carens, cauſa eſt, quòd poeſeos ratio, quæ verſibus interpunctione metrica diviſis maxime ſe oſtendit, in iis quæ ſubſequuntur, non exhibetur.

Lucæ Cap. I. *Fuit autem in diebus Herodis Regis Judææ ſacerdos quidam nomine Zacharias*, &c.

1. Than uuaſthar en ȝiȝamaloƀ mann, thaƀ uuaſ fruoƀ ȝomo, habƀa ferehtan huȝi. pas fan them liuƀeon Leuiaſ Cunnas Iacobaſ ſumeaſ ȝuoƀero thiedo; Zachariaſ uuaſ hie hetan, thaƀ uuaſ ſo ſaliȝ man, huanƀ hie ſimblon ȝerno ȝoƀe theonoƀa, uuarahta æfter is uuilleon. ƀeƀa iſ uuiƀ ſo ſelu, uuaſ iru ȝialƀroƀ idiſ. ni muoſta im erƀiuuarƀ an iro luȝuthedi ȝiƀithiȝ uuerthan. libƀun im far uter laſter uuaruhtun loſ ȝoƀa, uuarun ſo ȝihoriȝa heƀan cuninȝe, ƀiuriƀan uſan ƀohtin, ni uueliƀun ƀerbeaſuuiht unƀer mancunnie meneſ ȝifrumean, ne ſacane ſunƀea.

1. *In illo tempore quidam ſenex erat qui fuit vir ſapiens, habens mentem religioſam. Erat ex populi Leuitico tribu* (i. e. *ſacerdos*) *& ex cujuſdam Jacobi honeſta gente, Zacharias vocatus erat, & beatiſſimus fuit, ut qui ſemper deo diligenter ſerviens, mandata ejus faciebat. Beata ejus uxor ita etiam faciebat, valde annoſa mulier. Dum autem Juvenes eſſent, non aſſequi potuerunt hæredem, etſi ſine labe coluerunt deum, & cælorum regi tam obedientes fuerunt, & glorificarunt dominum noſtrum, nolentes inter homines, quid piaculi, vel quicquam quo accuſari poſſent, perpetrare.*

2. Uuaſim tho an ſoroȝon huȝi, that ſea erbiuuarð eȝan ni muoſtun. Ac uuarun im barnolos.

3. Than ſcolða hie ȝiboð ȝoðeſ thar an Hieruſalem, ſo oft ſo iſ ȝiȝenȝi ȝiſtuoð that ina torohtlico tiði ȝimanoðun, ſo ſcolða hie at them uuihe ualðanðeſ ȝelð helaȝ bihuereƀan heƀan cuninȝeſ. ȝoðeſ Junȝerſcepi ȝern uuas hie Suitho that hie thuru ferahtan huȝi fremmean muoſti.

4. Thuo uuarth thiu tið cuman, the thar ȝitalð habðun uuiſa man mið uuorðun, that ſcolða thena uuih ȝoðaſ Zacharias biſehan. thuo uarth thar ȝiſamnað filo thar ti Hieruſalem Iuðeo Liuðo uueroðes te them uuihe thar ſea ualðanð ȝoð ſuithe, thiulica thiȝȝean ſcolðun her on iſ huldi, that ſea heƀan cuninȝ lethas alieti.

5. The liuði ſtuoðun unbi that helaȝa huſ, endi ȝienȝ im thie ȝieroðo man an thena uuih innan. that uueroð oƀer beð umbi thena alah utan Hebreo liuði, huan er thie fruoðo man ȝifrumið habði uualðanðes uuilleon. So hie thuo thena uuiroȝ broȝ alð after them alahe, endi umbi thena altari ȝienȝ mið iſ rokfaton rikeon theonon frumiða ferehtlico frohon ſinas ȝoðes Iunȝerſcipi ȝerno Suitho miði hlutro huȝiu, ſo man herren ſcal ȝeorno fulȝanȝan: ȝruri quamun im eȝiſon an them alahe, hie ȝiſah thar after thiu enna Enȝil ȝoðeſ an them uuihe innan hie ſprak him mið iſ uuorðon tuo. hiet that fruoð ȝumo foroht ni uuari; hiet that hie him ni anðriebe. thina ðaði ſinð, quat hie, ualðanðe uuertha, endi thin uuorð ſo ſelf. thin theonoſt is im anthanke, that thu ſulica ȝithaht haƀes an iſeneſ craft. ik iſ enȝil beon. Gabriel biun ik hetan thie io for Goðe ſtanðu anðuuarð for them alouualðen, neſi that hie me an iſ arundi huarað ſenðean uuillie.

6. Nu hiet hi mi an theſan ſiƀ faran. Hiet that ik thi thoh ȝicuði that thi kinð ȝiboran fan thinera alðera iðiſ oðan ſcolði uuerthan an theſaro uueroldi, uuorðon ſpahi, that ni ſcal an iſ liƀe ȝio lithes abitan uuines an iſ uueroldi. ſo haƀit im uurð ȝiſcapu metoð ȝimarcoð, endi maht ȝoðeſ. hiet that ik thi thoh ſaȝði that it ſcolði ȝiſith uueſan ƀeƀan Cuninȝeſ; hiet that ȝi it hielðin uuel tuȝin thuru treuua. Quaƀ that hie im tyreas ſo filo an ȝoðes rikea forȝeƀan uuoldi.

6. Hie quat that thie ȝuoðo ȝumo Johanneſ te Naman hebbean ſcolði. ȝibuð that ȝyt hietin ſo that kinð, than it quami. quaƀ that it Criſtes ȝeſith an thiſero uuiðun uuerold uuerthan ſcolðe iſ ſelƀeſ ſunieſ, endi quaƀ, that ſea ſniumo heroð an iſ ȝiboðſcipe bethia quamin.

7. Zachariaſ thuo ȝimalða, endi uuið ſelƀa ſprak ðrohtineſ Enȝil, endi im thero ðaðio biȝan uunðron thero uuorðo. huo maȝ that ȝiuuerthan ſo, quat hie, after an alðre. it iſ unc al ti lat ſo te ȝiuuinnanne ſo thu miði thinon uuorðon ſprikiſ, huanæ uuit habðun alðreſ er ef-no tuentiȝ uuintro an uncro uueroldi, er than quami that uuiƀ ti mi. than uuarun uuit nu at ſamne at ſiounta uuintro ȝibenkeon endi ȝibeððeon, ſi thor ik ſea mite bruði ȝicoſ.

2. *Sed animis contriſtati erant, quòd hæredem adipiſci non potuerunt, ſed liberorum orbi fuerunt.*

3. *Quoties vero cunque requireret ordo vicis ſuæ, quam tempora fulgentia (calendarii nempe rubricæ) deſignabant, toties ſecundum ſtatutum divinum ad Sanctuarium Dei, Templum Sacrum Hieroſolymitanum, illi proficiſcendum erat, qui valde ſtudioſus erat, ut cum religioſa mente dei miniſterio fungeretur.*

4. *Cum vero ventum eſſet tempus iſtud in quo prophetæ prædixerant à Zacharia templum dei videndum eſſe, tum Hieroſolymis in Sanctuario convenerunt Judæorum ingens multitudo, ut Domino Deo humillimè pro miſericordia ſua ſupplicarent, ut ille Rex cælorum peccata eorum dimitteret.*

5. *Populo autem circumſtante domum ſacram, templum intrabat reverendus ille vir. Coetus etiam ille populi Hebræi extrà circa templum uſque expectabat, dum quod præceptum à deo erat, ſenex eſſet executus. Dum autem thure templum fumigaret vetulus, aramque circuiret thuribulum, vas pretioſum geſtans, puraque cum mente religioſus dei domini ſui miniſterium tam diligenter functus quam quis mortalium hero ſuo ſervire poſſit, horror in Baſilicâ eum invadit protinus ut vidit angelum dei infra templum, qui eum voce ſua allocutus, ſic dixit.* Scilicet, *juſſit ne paveret, aut ab illo metueret. Quæ locutus es, inquit, pariter, ac quæ feciſti,* officio tuo fungens, *deo digna ſunt. Miniſterium tuum illi gratum eſt, propterea quod ſpem talem reponis in ejus ſolius virtute. Ego ſum angelus ejus, qui* Gabriel *ſum vocatus, quique ſemper adſto coram Deo, in ipſius omnipotentis conſpectu, niſi me interdum mandata ejus perferentem aliquò mittere placeat.*

6. *Modo mihi imperavit hoc iter ſuſcipere, in mandatis dans, ut tibi dicerem quod à vetula tua conjuge pariendus tibi filius eſſet, & in hoc mundo educandus, & ut verbis nuntiarem illum, dum viveret, neque ſiceram guſtaturum, neque vinum in mundo hoc bibiturum. Et enim ſic immutabile decretum,* inquit, *ſic creator omnium, ſic potentia dei ſtatuerunt. Juſſit etiam ut tibi enuntiarem illum fore Cæli regis Comitem, quod, etiam juſſit, ut vera fide valentes credaretis, aiens, ſe illi in regno dei tantam dominationem daturum.*

6. *Dixit etiam* inquit *quod bonus ille vir Johannem nomen haberet & ambobus veſtri mandat puerum iſtum, quam primum natus fuerit, ſic vocare. Præterea dixit, quod Meſſiæ, ſuiipſius filii per latum hunc terrarum orbem ſocius foret, & quod eorum ambo ad ejus mandata exequenda, huc brevi venirent.*

7. *Tum Zacharias locutus eſt, & domini Angelo ipſi reſpondit. Quomodo hoc poſſibile, ait, poſtquam in ſenectâ proceſſimus. Id quidem obtinere, quod tu verbis tuis ſic locutus es, nobis ambobus plane per annos non jam licet, ſiquidem* XX *annos nos ambo pares habuerimus, ante quam à me ducta erat illa mulier. Et ex eo tempore quo mihi eam elegi ſponſam per Septuaginta integros annos menſa & thoro conviximus.*

8. So uuit an uncro iuguthi gigernean ni mahtun, that uuit erbiuuardigan muoftin fuodan an uncon fletttea: nu uuit fus gefruodat find; habit unc eldi binoman ellean dadi; that uuit find an unero fiuni giflekit, endi an unkon fidon lat flesk if unc afallan, fel unfconi, if unca lud gelithan, lik gidrufi. not find unca andbari, odar-licron muod endi megin-craft, fo uuit iu fo managan dag uuarun an thefaro uueroldi: fo mi thef uundur thunkit, hu it fo giuuerthan mugi, fo thu mid thinon uuordon fprikis.

9. Thuo uuarth that heban Cuningaf bodon harm an if muode, that hie if giuuerkes fo uundran fcolda, endi that ni uuelda gihuggean, that ina mahti god, fo ala lungan fo hie fan erift uuaf felbo, giuuerkean ef hie fo uueldi.

10. Scerida him thuo te uuitie that hie ni mahta enig uuord gifprekean gimahlean mid if muthu, er than thi magu uuirdit fan thinero aldero idif erl afuodit, kind iung giboran Cunneaf guodef uuanom te thefaro uueroldi.

8. *Quamobrem cum in noſtra juventute promereri non potuerimus nos duo ut filium in thalamo noſtro procrearemus, jam nunc cùm in ætate tam provecti ambo ſumus; cùm nobis* (liberis operam dandi) *virtutem adeo abſtulit ſenectus, ut nobis genæ depreſſæ, & complanatæ ſint; cùm in lateribus utriuſque noſtri* [ſucculenta, quæ pridem extabat] *ſerotina caro lapſa ſit; cutiſque facta deformis; cùm vox utriuſque noſtri langueat; & corpora labaſcant; cùm noſtrî neutri, qui in hoc mundo tam diu ſumus verſati, neque fœcunditas neque appetitus, virtuſve ad ſuſcipiendos liberos utilis, ullus eſt, de hoc, quod voce tua dixiſti, non poſſum quin mirer, quo modo nempe fieri poteſt.*

9. *Tum Cœleſtis Regis legatus animo contriſtatus de hoc erat, quod Zacharias de illo ejus negotio dubitans adeo miraretur, & quod cum animo ſuo reputare nollet deum, qui idem erat, qui ab initio ſemper fuit, id, ſi vellet, poſſe facere.*

10. *Quamobrem hoc in eum* [incredulitatis] *ſupplicium inflixit*: nempe, *quod non prius verbum aliquod polleret dicere, & cum ore ſuo ſermocinari, quam à vetula ejus uxore decreto pareretur ille puerulus, & infantulus ille nobilis proſapiæ, hunc in mundum naſceretur.*

Angelus Gabriel miſſus ad B. Virginem Mariam Joſepho deſponſatam.

1. Thuo ni uuas lang after thiu ne it allfo gileftid uuarth, fo hie mancunnea managa huila god almahti forgeban habda, that hie if himilisk barn herod ti uuoroldi if felbes funo fendean uuolda, te thiu that hie hier alofdi alliud ftamna uuerod fon uuitie.

2. Uuarth if uuif-bodo an Galilea land Gabriel cuman, engil thes aluualdan, thar hie ena idif uuiffa munelica magat, Maria uuas fou hetan.

3. Uuaf iro thiorna githigan, fia en thegan habda Iofeph gimahlid guodef cunneaf man thia dauidef dohtor, that uuaf diurlic uuib idif andheti.

4. Thar fia the engil Godef a Nazareth burg bi namen felbo gruotta gegin uuardi, endi fia fan Gode quedda. Hel uuif thu Maria. quat hic, thu bift thinon herron lief ualdandi uuirthig, huand thu giuuit habif idif enftio ful. thu fcealt furi allon uuefan uuirbon giuuihid. ni habi uuekean hugi ni forohti thu thinon ferahe. ni quam ik thi te enigon frefon derod. Ne dragu ik eni drugi thing. thu fcealt ufes drihtnef uuefan modor mid mannon, endi fcalt thena magu fuodean, thef hohem himil cuningef funo, thie fcal Heland te naman egan mid eldion, endi ni cumid thef uuiden rikief giuuad, thef hi giualdan fcal mari thiodan.

5. Thuo fprak im thiu magat angegin uuid thena Engil, Godef idifeo fconioft, ellero uuibo uulitigoft. huo mag that giuuerthan fo, quat fiu, that ik magu fuodie, ne ik gio mannes ni uuarth uuif an minero uuerold.

6. Thuo habda eft hif uuord garo engil thef aluualden thero idefi tegegnef. An thi fcal helag gaft fan hebanuuange cuman thuru craft Godes. tha nan fcal thi kind oban uuerthan an

1. *Ab hoc non diu erat, antequam Deo omnipotenti placuit, prorſus ut humano generi ſæpe fidem dederat, Cœleſtem infantem ſui ipſius filium in hunc mundum mittere, ut hic omnem, qui ſermonis uſum habet, cœtum* [omnem humanam gentem] *à ſupplicio redimeret.*

2. *Venit igitur ſcientiſſimus ejus nuntius, omnipotentis angelus Gabriel in regionem Galilææam, ubi fœminam, quæ Maria dicta erat, monialem* [i. e. puram] *Virginem viſit.*

3. *Erat ea virgo adulta, quam nobilis quidam Joſephus nobilis generis vir deſponſaverat, ut quæ Davidis filia eßet, mulier illuſtris, & fœmina devota.*

4. *Hanc in urbe, quæ vocatur Nazareth, ex adverſo ſtans ipſe Dei Angelus ſalutabat, & ad eam, deo auctore, ſic dixit, inquiens, Aue Maria, tu es domino tuo dilecta, domino dominantium digna, quoniam ſapiens es. Tu, ô virgo gratiæ plena! præ omnibus mulieribus benedicta eris. Ne ſis jam infirmo animo, neque de vita tua paveas; non enim tibi adventus meus alicui nocumento erit, neque fero ego nuntium ullum mœſtum. Tu enim domini noſtri inter homines mater eris. Tu paries puerum illum excelſum Cœlorum Regis filium, qui Jeſus ab hominibus vocabitur, & imperii ejus ampliſſimi, cujus illuſtris dominus erit, non venturus eſt finis.*

5. *Tum Angelo Dei reſpondit virginum formoſiſſima, omnium mulierum maxime ſpecioſa, dicens, quomodo poteſt fieri, ut ego puerum pariam, quæ nondum virum cognovi?*

6. *Tum reſponſum paratum habens omnipotentis angelus, ad virginem replicuit. Spiritus ſanctus ab æthereis campis in te per potentiam divinam ſuperveniet, cujus ope infans tibi natus*

thesaro uuerolði. uualðanðes craft scal thi fan them hohoston heðan cuningę scaðoian mið Scimon, ni uuarth sconera ǯiburð ni so mari mið mannon, huanð siu cumit thuru maht Goðes an thesan uuiðun uuerolð.

7. Thuo uuarth thos uuiðes huǯi after them arunðie all ǯihuorban an Goðes uuilleon. than ik hier ǯaru standu, quat siu, te sulicon ambahtscipie so he mi eǯan uuili thiuuaa biun ik thieð-Goðes, nu ik thos thingesǯetruon. uuerthe mi after thinon uuorðon, allso is uuilleosi herren mines. Nis mi huǯi tuifli ne uuorð ne uuisa. so ǯifraǯn ik that that uuiþ antfienǯ that Goðes arunðe ǯerno suitho miðleohtu huǯi, enði mið loðon ǯuoðon, enði mið hluttron treuon.

erit. Domini virtus ab altissimo Cælo hic te cum splendore inumbravit, neque inter homines partus fuit, aut pulchrior, aut illustrior, ut qui per virtutem dei in hunc mundum venturus est.

7. *Tum mentem in ea, quæ in Dei nomine dicta erant, convertens mulier sic dicit: ad exequendum tale munus, & ministerium, quale me exequi vult Deus parata hic sto, quæ Dei patrii ancilla sum. Jam enim quod nuntiasti, credo, fiatque mihi secundum verbum tuum, atque prorsus ut domino meo placet. Non enim amplius mihi dubitat animus sive de re, sive de modo. Sic tandem, ut rescivi, mulier illa dei nuntium valde amplexa est cum mente clara, bona cum fide, & cum dubitationis pura fiducia.*

Johannes Baptizat Christum.

1. Bethania barn Israheles. quamun thar ti Manaǯ samnoða thar ti Iohanese cuningo ǯesithos liuði ti lerun, enði iro ǯiloðon antfienǯun. hie ðopiða sia ðaǯo ǯihuilikes enði im iro ðaði luoǯ uurethero uuilleon, enði loðoða im uuorð Goðes herran sines heðan-rikes.

2. Uuirthit, quat hie, ǯaro ǯumono sohuem so ti ǯoðe thenkit, enði an thena uuili hluttro ǯiloðean lestean is lera.

3. Thuo ni uuas lanǯ ti thiu that him fan Galilea ǯiuuet Goðes eǯan barn, ðiurlic ðrohtines sunu ðopi suokean. Uuas im thuo an is uuastme ualðanðes barn allso hie mið thero thieðo thritiǯ haðði uuintro an is uuerolði.

4. Thuo hie an is uuilleon, thar Iohannes an Iorðana-strome allan lanǯan ðaǯ liuði manaǯa ðopti ðiurlico, Reht so thuo is ðrohtin ǯisah holðan herron so uuarth im is huǯi bliði.

5. Thes im thie uuillo ǯistuoð, enð sprak im thuo mið is uuorðon to suitho ǯuoð ǯumo Iohannes te Criste. Nu cumis thu te minero ðopi ðrohtin fromin thieð-ǯumo best, so scolða ik te thinero ðuan, huanð thu bist allero Cuningo craftiǯost.

6. Crist selðo ǯiboð ualðanð uuarlico that hie ni spraki thero uuorðo than mer. uuest thu that us ǯirisit, quat hie, allaro rehto ǯi huilik ti ǯifullanne for uuerðes nu on ǯoðes uuillon. Iohannes stuoð ðopta allan ðaǯ ðruht folc mikil uueroð an uuatere, enði oc ualðanð Crist herren heðan Cuninǯ handon sinon an allero bethuo them beston, enði im thar te beðu ǯihneǯ an kneo.

7. Craftiǯ Crist up ǯiuuet faǯar fan them floðe friðu barn Goðes, hof liuðeo uuarð. So hie thuo that land of stuop, so anthliðun thuo himiles ðuru, enði quam the heloǯo ǯest fan them aluualðan oðona te Criste. uual im anǯelicnesse Iunǯras fuǯles ðiurlicaro ðufun, enði sat im uppan usses ðrohtines ahsla, uuonoða im oðer them ualðanðes barne, after quam thar uuorð fan himile hluð fan them hohon raðore enði ǯruotta thena helenð selðon Crist allaro Cuningo bestон, quat that hie ina ǯicorana haðði selði fan sinon rikea;

1. *Multi istûc in Bethania convenerunt filii Israelis, multi regum comites, multi è populo, ut instituerentur, ad Johannem venerunt, quos fidem suam confessos, quotidie baptizabat, & ab eorum facinoribus purgabat, dominique sui, Cælorum Regis verbum commendabat.*

2. *Paratus enim, inquit, ille est omni homini, qui de deo cogitat, in eumque vult sincere credere, & doctrinam ejus implere.*

3. Quibus utique dictis, *non diu erat, cùm ad baptismum petendum è Galilæa profectus est proprius dei filius, glorioſus domini gnatus, qui tum in statura sua adeo profectus erat, ut prorsus popularibus dominantis ille filius triginta annos ætatis habere videretur.*

4. *Tunc vero Johannes illius gratia multum populum per totum diem in flumine Jordano illustrissimus baptizans quàm primum vidit herum suum dominum supremum gavisus est animo.*

5. *Eum enim desiderabat vir bonus Johannes, & voce sua magnopere sic ad Christum locutus est. Honorande domine, hominum præstantissime, tu baptizandus ad me venis, qui à te omnium regum potentissimo baptizari debeo.*

6. *Tum quidem Christus ipse dominus imperabat ei ne his verbis utens amplius loqueretur. Nostin', inquit ille, quod nos jam decet, dei causa, omnem justitiam prompte implere? Johannes ergo in aqua manens ingentem turbam, hominunque Coetum, & eorum omnium optimum dominum Christum, qui Cælorum rex erat, cùm manibus suis baptizabat, & baptizatum genu flectens ibidem adorabat.*

7. *Tum pacificus dei filius, colenduſque hominum custos, omnipotens Christus, ut ex flumine venustus ascendit & in ripa pedem posuit, Cæli fores apertæ sunt, & sanctus spiritus ab universitatis rerum domino superne missus in Christum descendit. Similis ille erat juveni pullo nitentis columbæ, & sedens super domini nostri humeros morabatur super eum, qui Cæli terræque gubernator erat. Dein vox canora è Cælis auditur veniens è sublimi æthere, quæ Salvatorem ipsum Jesum, regum omnium præstantissimum salutabat dicens, scilicet, quod is erat, quem è regno suo elegerat,*

Quæ

Quot that im thie ſuno hitode beſt allero gi-
boranero manno; Quat that hie im uuari al-
lero barno leodoſt.

8. That muoſti Johannas allſo it guod uuell-
da giſahan endi gihorean. hie gideda it ſan af-
ter thiu mannon mari that ſia thar mahtina
herron habdun. that iſ, quat hie, heban-cu-
ningeſ ſuno. En alouualdan theſes uuilleo ik
urkundeo uueſan an theſaro uueroldi.

9. Huand it ſagda mi uuord Godeſ drohtineſ ſtemna, thuo hie mi dopian hiet uueroſ an uuatere, ſo huar ſo ik giſauui uuarlico thena helagna geſt fan heban-uuange an theſan middilgard emgan man uuaron cuman mid craftu, that, quat, ſcoldi Criſt uueſan diurlic drohtineſ ſuno, hie dopian ſcal an thena hela-gan geſt, endi helean manago manno men-dadi. hie habit tha maht fan Gode that he alatan mah liudeo gihuilicon ſaca, endi ſundea. thit iſ ſelbo Criſt Godeſ egan barn gumono beſta fridu uuid fiondon.

10. Uuela that iu theſ mag frah muod-hugi uueſan an theſaro uueroldi, thei iu thie uuillo geſtuod that gi ſo libbeandi thena lan-deſ uuard ſelbon giſahun.

11. Nu muot ſniumo ſundeono loſ manag geſt faran an Godeſ uuilleon tionon atomid, the mid treuuon uuili uuid iſ uuini uuirkean, endi anuualband Criſt faſto gilobean, that ſcalt te frume uuerthan Gumono ſo huilicon ſo that gerno duot.

quod filius ejus erat, quo, præ omnibus qui nati eſſent, maxime delectatus erat, & quod ei etiam eſſet filiorum omnium chariſſimus.

8. *Hæc oportebat Johannem, ſicut deus voluit, videre, & audire. Dein protinus hominibus, qui omnipotenti domino ibi præſenti gaudebant, ea explanavit dicens. Hic eſt regis Cælorum filius, quem, domino dominorum auctore, mundo notum facio.*

9. *Etenim dei verbum, domini vox, cum me homines baptizare in aqua juberet, hoc mihi dixit: nimirum, quandocunque revera viderem ſpiritum ſanctum de Cælo cum potentia in aliquem hujus terrarum orbis hominem certo deſcendere, quod eum opporteret eſſe Chriſtum glorioſum Dei filium, qui baptizabit cum ſpiritu ſancto, & medebitur multorum peccatis. Ille enim potentiam à deo habet conceſſam omnibus hominibus dimittendi crimina, & peccata. Hic profecto Chriſtus ipſe eſt, proprius dei filius, hominum excellentiſſimus, qui pacifici animi erga inimicos eſt.*

10. *Utinam vobis erga illum amicus hic animus eſſet, erga illum cujus voluntas fuit, ut vos ipſum patriæ fautorem (ſervatorem) viventes videretis.*

11. *Jam multi ſpiritus, per dei voluntatem peccatis abſoluti, & ſupplicio liberati poſſunt diſcedere, nempe eorum, qui cum amicis fidem ſervabant, & in dominum Chriſtum firmiter credere. Ea enim omnibus proderunt, qui ſtudioſe ea faciunt.*

In carminum rhythmicorum tribus his Speciminibus non tantum voces in exemplari continuo ſcriptas dividere, ſed orationem rhythmicam, quæ etiam abſque omni membrorum diſtinctione ſcripta eſt, commatis, colis, & periodis ſeparare viſum eſt, tum quod orationis contextum diſtinctionibus notatum commodius poſſem interpretari; tum etiam ut poëseos ſtylum aſyndetis, appoſitione nominum, & verbis participiorum officio fungentibus perturbatum lector magis perſpectum haberet.

IV. A rhythmicis jam ad pſeudo-rhythmica tranſeamus, quæ certum & definitum numerum ſine quantitate ſyllabarum obſervantes *finalium ſimiliter ſonantium tinnitu* aures delectant, atque eo modo veri metri rhythmique abſentium vices quaſi ſupplent, defectumque pro viribus ſuis compenſant. *Otfridus* Monachus *Weißenburgenſis*, *Rhabani Mauri* Abbatis *Fuldenſis* auditor & diſcipulus, volumen quinque librorum in id genus carminibus conſcriptum, quibus evangelicam hiſtoriam poëtice deſcripſit, ante annum Chriſti DCCCLXXVI compoſuit. Volumen iſtud evangeliorum pſeudo-rythmicum à *Flacio Illyrico* mendoſe editum Baſileæ, Anno MDLXXI. Verſione Latina, variis lectionibus, notiſque illuſtratum, & mendis omnibus purgatum denuo publicandum in ſe ſuſcepit, in *Francicis*, *Gothicis*, *Cimbricis*, *Anglo-Saxonicis*, & *Longobardicis* verſatiſſimus *Jo. Schilterus* Argentoratenſis. hujus operis ſpecimen ante biennium in publicum emiſit, nempe *Otfridi* ad Ludovicum I regem Franciæ Orientalis, voluminis ſui evangeliorum dedicationem; quod Lectori *Philo-Teutoni*, quoniam poëſeos pſeudo-rhythmicæ vetuſtiſſimum ſimul, ac aptiſſimum exemplum eſt, hic ponendum exiſtimo. Eſt autem hoc poema adeo artificioſe compoſitum, ut cujuſque tetraſtichi *prima* & *ultima litera* ſit eadem, principiumque ac finis omnium tetraſtichorum eundem infra-ſcriptum titulum in utroque carminis deſcendentis latere exhibeant.

LUDOVVICO ORIENTALIUM REGNORUM REGI SIT SALUS ÆTERNA.

1. Ludouuig ther ſnéllo
thes uuiſduames follo.
er Oſtarrichi rihtit al
ſo Francono Kuning ſcaL

Ludovicus alacer,
Sapientiâ plenus,
Is Orientale regnum (Francicæ) regit omne
Ut Francorum Regi decet.

2. Vbar frankono Lant gizalt
ſo gengit ellu ſin giuualt
thaz rihtit, ſo ih thir zellu,
thiu ſin giuualt ellV.

Super Francorum regionem inclutam
Progreditur omnis ejus poteſtas.
Hoc regit, quod ego tibi recenſeo,
Omnis ſua poteſtas.

3 Themo ſi jamer heili
joh ſalida gimeini
druhtin [a] hohemo thaz guat
joh [b] freuuemo [c] emmizen thaz muaT

Huic ſit ſemper ſalus
Atque Felicitas publica.
Dominus accumulet ipſi Bonum
Atque exhilaret ipſi jugiter animum

4 [d] Hohemo gimuato
jo allo ziti guato,
er allo ſtunta freuue ſih.
thes thigge io [e] mannogiliH.

Accumulet ipſi gratiam
Atque omnia tempora bona (felicia)
Is omnibus horis gaudeat.
Hoc voveat unuſquiſque.

5 Oba ih thaz iruuellu
[f] theih ſinaz lob zellu
zi thiu due ſtunta mino
theih ſcribe dati ſinO.

Etſi ego hoc proponerem,
ut ipſius laudes recenſerem,
(&) ad hoc collocarem horas meas
ut ſcriberem facta ejus.

6 Vbar mino mahti
ſo iſt al thaz gidrahti.
hoh ſint ſo ih thir zellu
thiu ſinu thinkan ellV.

Supra meas vires
utique eßet omne hoc intentum,
Grandia ſunt quæ ego tibi narro
Ejus facta omnia.

7 Vuanta er iſt edil Franko
vuiſero githanko.
vuiſera redinu
thaz duit er al mit ebinV.

Namque ipſe eſt nobilis Francus
Sapientum cogitationum.
Sapientum ſermonum
Idque facit is omne cum æquanimitate.

8 In ſines ſelbes bruſti
iſt herza filu feſti.
Managfalto guati.
bi thiu is ſinen er gimuatI.

In ſuo ipſius pectore
eſt cor multum ſtrenuum,
multiplex benignitas:
ideoque eſt ſuis gratioſus.

9 Cleinero githanko
ſo iſt ther ſelbo Franco.
ſo iſt ther ſelbo edelinc,
ther heizeit auur LudouuiC.

Subtilium cogitationum
Sic eſt ille ipſe Francus.
Sic eſt ille ipſe nobilis,
Qui appellatur rurſus Ludovicus.

10 Offto in noti er uuas inuuar
thaz bivuankota er ſar.
mit Gotes ſcirmu ſcioro
joh harto filu ziorO.

g Sæpe in neceſſitatibus is fuit revera,
Eas ſuperavit illico,
Per DEI protectionem certè, (commodè)
Et maximo cum decore.

11 Oba iz uuard uuanne
in not zi fehtanne.
ſo uuas er io thero redino
mit Gotes krefftin oborO.

Etſi fiebat aliquando
In anguſtiis ut dimicaretur,
Tamen erat is ea in cauſa
per DEI potentiam ſuperior.

12 Riat Gott imo offto in notin
in ſuaren arabeitin.
gigiang er in zala [h] uuergin thar
druhtin halff imo ſaR

Conſuluit ipſi DEUS ſæpe in neceſſitatibus
In gravibus laboribus.
[i] (Si) Verſabatur is in periculis fortè,
DOMINUS juvabat ipſum illico.

13 In notlichen uuerken,
thes ſcal er Gotte thanckon.
thaz thancke ouh ſin gidigini
joh [k] unſus mah uuidI,

In anguſtis rebus.
Propterea debet DEO gratias agere.
De hoc etiam gratias agat ejus comitatus,
Atque noſtri fratres conſecrati.

---

a Per poeticam craſim, pro *hohe imo.* *b* Pro *freue imo.* *c* Pro *emmizigen.* *d* Pro *hohe imo.*
e Pro *manno gihuilih.* *f* Pro *the ih.* *g* Strophen ſic potius vertendam cenſeo:

Sæpe quidem in neceſſitatibus fuit,
quas magnopere ſuperavit,
per Dei illuſtrem protectionem,
& audaciam maxime decoram, (laudandam.)

h Rectius legendum eſſe *uuegin* cenſet *Schilterus.* *i* Reddo hos duos verſus paullò aliter:

Superavit pericula
in quibus dominus ipſum valde juvabat.

k Rectius videtur legendum *unſere*, vel *unſe mahe.*

14 Er

14 Er uns ginadon ſine uualt.
thaz ſulichan Kunic uns * ghidalt
then ſpar er nu zi libe.
uns allen io zi liab*E*.

Qui (DEUS) nobis gratioſè ſervet ipſius potentiam,
ut talem Regem nobis ſalvum ſervet.
Hunc conſervet in vita
nobis omnibus ad favorem.

15 Nu niazen uuir dio guati
joh fridoſamo ziti.
ſines ſelbes uuerkon.
thes ſcullun vvir Gotte tanckoN.

Nunc fruimur his bonis
& pacatis temporibus.
Ejus ipſius factis (operibus)
de hoc debemus DEO gratias agere.

16 Thas mannilich nu gerno
ginada ſina fergo
von Gott er muazi haben munt,
jo uueſan lange giſun*T*.

Quo quilibet nunc lubenter
gratiam ejus ambiat.
A DEO is obtineat protectionem
Et ſit diu incolumis.

17 Allo citi guato
ſo leb er io gimuato.
joh bimide io zala
thero fianto fal*A*.

Omnibus temporibus bonus (felix) ſemper Auguſtus
Vivat hic gratioſus
Et evitet pericula
Inimicorum inſidias.

18 Lango Liobo, druhtin min,
laz imo thie daga ſin.
ſuaz imo ſin lib al
ſo manȝ er emo ſca*L*.

Longam vitam, Domine mi,
Fac ei dies ſuos.
Edulca ipſi ſuam vitam omnem
quàm varia (ea) debeat (eſſe)

19 In imo irhugg ih thrato
Dauides ſelber dato.
er ſelb thulta ouh in noti
jo manago arabeit*I*.

In ipſo recordor valdè
Davidis ipſius factorum.
Ipſe quoque toleravit in neceſſitatibus
& variis laboribus.

20 Vuant er uuolta man ſin,
thaz uuard ſid filu ſcin
thegan ſin in uuaru
in manigeru zal*V*.

Namque volebat vir eſſe, (virum ſe præſtitit,)
hoc fiebat mox in magnum exemplum
Militi ſuo revera
in magnis periculis.

21 Manag leid er tulta
umm thaz to Got gihanta
ubaruuuant er ſid ſar fram
ſo Gottes thegane giza*M*.

Multiplicem mœrorem toleravit
eò quod DEUS permiſerat,
Superavit tamen poſtea admodum longè,
ſicut DEI miniſtrum decebat.

22 Riat imo io gimuato
ſelbo druhtin guato.
thaz ſagen ih thir in ala uuar
ſelbo maht iz leſan tha*R*.

Conſuluit ipſi benignè
ipſe Dominus bonus.
Hoc dico tibi revera
Ipſe poteris id legere ibi.

23 Eigun uuir thia gnati
gilicha thegan rihti.
in theſes ſelben muate
zi managemo guat*E*.

Habemus (&) nos hanc gratiam,
Similem Heroem rectum,
In illius animoſitate
ad varii generis bonum.

24 Giuuiſſo thaz ni hiluh thich,
thultate er ſommolih,
arabeito ginuag
mit tulti iamer ouh firdrua*G*.

Certè non celabo te,
toleravit ille ſimiliter
Laborum ſatis,
cum patientia ſemper quoque pertulit.

25 Ni liaz er imo thuruh thaz
in themo muate then haz,
er mit thulti, ſo er bigan
al thie fiantha uberuua*N*.

Nec ſinebat ſibi propterea
in mente odium,
Ipſe tolerantiâ, quoties aggreſſus,
omnes hoſtes vincebat.

26 Oba es iaman bigan
thaz er uuidar imo uuan

Etſi quis auſus
ut contra Ipſum ſentiret,

---

* Mendoſe ſcriptum certè pro *gihalt* quod obſervavit in ſpecimine ſuo *Schilterus*.

Scirmta imo io gilicho
druhtin hoblichO.
Protexit tamen eum ſtatim
Dominus amicabiliter (gratioſe.)

27 Riat im io in notin,
ſuarin arabeitin.
gilitha imo ellu ſinu jar
thiu nan thuhtun filu ſuaR.
Auxiliatus ipſi in neceſſitatibus,
Gravibus laboribus.
Traduxit ipſi omnes ſuos annos
qui ipſi videbantur multum graves.

28 Vnz * er 'nan gilereta
ſin rih imo gibreita.
† bithiu mag er ſo analitun
thera Davides ſclahoV.
Uſque dum ipſum docuerat,
Ejus regnum ipſi ampliaverat.
Propterea poteſt ſic inducere
Davidis prælia.

29 Mit ſo ſammeliche
ſo quam er ouch zi riche.
uuas Gottes druter filu fram
ſo uuard ouh therer ſo gizaM
Æquali ratione
Pervenit quoque ad Regnum.
Erat DEI fidelis maximè (David)
ſic erat etiam hic ipſe prout decebat.

30 Rhitagener ſcono
thiu Gotes liuti in frono.
ſo thuit ouh therer ubar jar
ſo in Gotes zimet, thaz iſt uuaR.
Gubernabat Ille pulchrè
DEI populum in publico.
Sic facit & hic per annos,
Prout in DEO decet, hoc verum eſt.

31 Emmizen ziu guate,
joh heilemo muate
fon jare zi jare.
thaz ſagen ih thir zi uuarE.
Aſſiduus ad ſalutem
Et ſalutari animo,
De anno in annum,
Hoc dico tibi vere.

32 Gihialt Dauid turuh not
thaz imo druhtin gibot.
jo gifaſta ſinu ting,
ouh ſelb thaz rihi al umbi rinG.
Obſervabat David cum curâ
quod Dominus ipſi mandabat.
Atque ſtabiliebat ſua judicia,
ac ipſum regnum undiquaque.

Hujuſmodi quoque poemata duo; unum nempe ad *Solomonem* Epiſcopum Conſtantienſem, & alterum at *Hartmuatum* atque *Werinberthum* monachos *S. Galli*, ab *Otfrido* in tetraſtichis compoſita ſunt. Horum hoc editum etiam videre eſt in *Patri Lambecii* Comment. de Bibliothecâ *Cæſar.* lib. II. cap. 5. Ubi ultima duo tetraſticha in Editione *Illyrici*, quæ eodem artificio, quo præcedentia compoſita eſſe falſo credidit, valde corrupta, beneficio MSi. Codicis *Cæſarei* reformata edidit *Lambecius* in his verbis, quæ *Latina* fecimus.

** Xriſt halte Hartmuatan,
Io Werinbrihtan guatan,
Mit †† in ſi ouh mir gimeini,
Thiu Euuiniga heili.
Chriſtus conſervet Hartmuatum,
Et Werinberthum bonum,
Cum illis mihi etiam ſit communis
Æterna ſalus.

Io allen io zigamene,
Themo heilagen giſamene,
Thie dages ioh nahtes thuruh Not,
Thar Sancte Gallon thionont.
Et omni quoque conventui,
Sacræ illi congregationi,
Quæ die nocteque in neceſſitate (paupertate)
Sancto Gallo ſerviunt.

Digna ſunt etiam quæ hæc ſequantur, tetraſticha, quibus *Otfridus* orationem dominicam pſeudo-rhythmicè tranſtulit.

Pater noſter, &c.	*Adveniat regnum tuum*, &c.
Fater unſer guato,	Biqueme uns thinas richi,
Biſt druhtin thu gimuato,	That hoha himilrichi,
In himilo io hoher,	Thara uuir zua io gingen,
Uuih ſi namo thiner.	Ioh emmizigen thingen.

---

* Pro *er inan.* † Legendum forſan in hoc loco paullò aliter quam in impreſſis antea:

Bithiu mag er ſona liton
Thera Davides ſclahon.
Propterea poteſt citò tranſire (tranſcendere)
Davidis victorias.

** X in hâc voce non eſt *Latinum* X. ſed x *Græcorum*, quod uſurpatur pro *Ch.* †† Pro *im.*

Fiat

Fiat voluntas tua, &c
Si uuillo thin hiar nidare,
So ſer iſt ufan himile,
In erdu, hilf uns hiare,
So thu engilon duiſt nu thare.

Panem noſtrum, &c.
Thia dagalichun zuhti,
Gib hiut uns mit ginuhti,
Ioh follon ouh the iſt mera,
Thines ſelbes lera.

Dimitte nobis, &c.
Sculd bilaz uns allen,
So uuir ouh duan uuollen,
Sunta thia uuir thenken,
Ioh emmizigen uuirken.

Ne nos inducas, &c.
Ni firlaze uns thin uuara,
In thes uuidar uuerten fara,
Thaz uuir ni miſſigangen,
Thara ana ni gifallen.

Sed libera nos, &c.
Loſi unſih io thanana,
Thaz uuir ſin thine theganaſ
Ioh mit ginadon thinon,
Then uueuuon io bimiden.

Hæc ex *Otfridi* voluminis evangeliorum libri ſecundi cap. XXI. quibus addamus ex cap. X. lib. IV. ſacræ coenæ deſcriptionem in his verbis.

Et accipiens panem, &c.
Nam er tho ſelbo thaz brot,
Boteniz giſegenot,
Gibot thaz ſi es azin,
Allſo ſie thar ſazin.

Ir ezet, quad er, ana uuan,
Lichamon minan,
Allen zellu ih iu thaz,
Thaz eigit ir giuuiſſaz.

Similiter & calicem, &c.
Nemet then kelih ouh nu zi iu,
That drinkan deilet untar iu,
Thar trinket ir thaz minaz bluat,
Thaz iu in euuon uuola duat.

Iz heilit liuto uuunta
Ioh managera ſunta
Iz iſt managfaltaz thing
Yrloſit theſan uuorult ring.

His etiam quod adjungatur, dignum eſt poema de rebus geſtis *Caroli M.* & *Rulandi* antiquis pſeudo-rythmis *Germanicis* conditum, cujus auctor ipſe ſe *Stricherum* appellat. *Petrus Lambecius*, cum veneratione ab antiquorum cultoribus ſemper nominandus, principium ejus & finem exhibuit in Biblioth. *Cæſar.* lib. II. cap. v. quo mitto curioſum lectorem.

Denique *Annonis* Archiepiſcopi *Colonienſis* vita poëtice conſcripta, ut hic commemoretur à nobis jure poſtulat, utpote quæ *pſeudorythmorum veterum Germanicorum* ob delectum vocum, ſtyli nitorem, & ſuavem verſuum diverſitatem in quibus ſcribitur, citra omnem controverſiam princeps eſt. Quamobrem de hoc poemate, ut ut rerum ignorantia fabuliſque pleno, plane quod nobiliſſimum antiquioris pſeudo-rhythmicæ poeſeos ſpecimen, & exemplum eſt, in hoc capite, recudendo iterum iterumque cogitavi. Sed id quo minus facerem, heu ſumptus in eo recudendo faciendus prohibuit.

Quoad numerum ſyllabarum ex quibus verſus ejus conſtant, carmen quidem varium eſt. Alii enim *quinquiſyllabi* ſunt: ut, uon alten dingen. Da ſach her inne mort; roub, unti brant. Alii *Sex Syllabarum*: ut, Durch den ſinin uuillen. Den grauuin uualthundin. Alii *Hepta-Syllabi:* ut, Criſt dir unſer herro Gut. Da uuir jemer ſulin ſin. Die Troianiſchen Franken. Nu iſt zit das uuir denken. Alii *Octo-Syllabi*: ut, uuir horten ic dikke ſingen. Daz die gidouftin lichamin. Alii *Ennea-Syllabi*: ut, Da bi uuir uns ſulin beuuarin. Uan kerlingen unzan ungerin. Alii *Deka-Syllabi*: ut, uon den zuein ein uuerch daz der menniſch iſ. Diſſi zuei dine harti ſi uuarin gelich. Alii *Hendeka-Syllabi* ſunt: ut, diu ſpehin uuerch geſcuph ſo manigualt. Zden ſelben erin uuard Adam geſcaphin. Alſo geuuegete ſeint Anno diſin man. Alii vero *Dodeka-Syllabi* ſunt: ut, Daz her getiez ſich ziz uiantis trûuuin. Alii ſunt tredecim Syllabarum: ut, der hauite ein in uogit man hiez uolprecht. Zi demi gruaui da ſini uolt in doht hauin. Nonnulli quatuordecim: ut, in ſenti petiris ȝibote mit un zi urankin gan. Nonnulli etiam quatuordecim Syllabarum numerum excedunt: ut, her ni uuûrde mit geuuefinin uze dir burg uirtribin. O uui herro uuat tir erin unti genadin uolgit. Verum nullo certo ordine, aut ſerie obſervavi eſſe diſpoſitos hujus carminis, ex quotiſcunque Syllabis conſtent, verſus; ſed abſque omni arte & conſilio nunc per parium, nunc pauciorum Syllabarum verſus. Ii qui plures habent, præeunt, aut ſequuntur. Nondum, ut par eſt credere, in veteri Theotonica poeſi tam varia carminum, ac ſtropharum genera erant, quam nunc ſunt apud *Germanos*, eave rhythmorum, quos pſeudo-rhythmos voco, diverſitas, & tot eos in carminibus formandi locandique modi. Verum ex his rudimentis, & imperfectis initiis per varios gradus proceſſuſque cœpit, adolevit, & quaſi ad juventæ florem pervenit hodierna poeſis *Germanorum*. Quam qui ſcire velit, ei diligenter legendus de poetica *Germanica* liber quartus operis, quod *Juſtus Georgius Schottelius de Lingua Germanica* edidit An. M.DCLXIII. Partitur quartus iſte liber *de Poetica Germanica* in tres libel-

los. Quorum primo tractatur de quantitate Syllabarum. In ſecundo de ſcanſione, & iis, quæ ſcanſioni accidunt, ut & de rhythmis, ſcilicet *iis pſeudo-rhythmicis*, & rhythmificatione. Tractatur etiam in eo de genere carminum, & ratione pedum. Et in tertio de carminum generibus variis, ratione ſtropharum, rhythmorum, & materiæ. Tale quidem opus de lingua *Anglicana* & in eo de poëtica *Anglorum* qui ſcribat, ut è noſtris quis, *Anglo-Saxonicis* eruditus, tandem aliquando ſurgat, optandum quidem ab omnibus *Anglis*, imo ſperandum, ſi non expectandum eſt.

Coronidis loco unum atque alterum hymnum adjungam.

HYMN. AD NOCT. DOMINICIS DIEBUS.

1 Mittera nahti zite — *Mediæ noctis tempore*
Uuizaelichiu ſtimma manot — *Prophetica vox admonet*
Chuuedem lop truhtine — *Dicamus laudes Domino*
Fatere ſimbulum joh ſune, — *Patri ſemper ac Filio,*

2 Uuihemu ouh atume. — *Sancto quoque ſpiritui.*
Duruh nohtiu kauuiſſo driuuiſſa — *Perfecta enim Trinitas*
Joh dera einun capurti — *Uniuſque ſubſtantiæ*
Za lobone uns ſimbulum iſt. — *Laudanda nobis ſemper eſt.*

3 Egiſon zit daz hebit — *Terrorem tempus hoc habet*
Demu do uuaſtio poto chundo — *Quo cum vaſtator Angelus*
Egypte toda anaprahta — *Ægypto mortes intulit*
Fareneit eriſt poraniu. — *Deletis primogenitis.*

4 Diſiu uuila ſtunta rehtem heili iſt, — *Hæc hora juſtis ſalus eſt,*
Dea dare do poto — *Quos ibidem tunc Angelus*
Katurſtic ſclahan uuizinon ni uuas — *Auſus punire non erat*
Zeicha furihtanti pluates. — *Signum formidans ſanguinis.*

5 Egyptus uueinota ſtarchlicho — *Egyptus flebat fortiter*
Chindo chrimmiu reuuir. — *Natorum dira funera.*
Eino mandata — *Solus gaudebat Iſrael*
Lambes kaſcirmter pluata. — *Agni protectus ſanguine.*

6 Uuir auûr Iſrahel liut pirum — *Nos verò Iſrahel ſumus*
Frauuoem in dir truhtin — *Lætemur in te Domine*
Fiant farmanente inti ubil — *Hoſtem ſpernentes & malum*
Chriſtes kaſcirmte pluate. — *Chriſti defenſi ſanguine.*

7 Selbaz kiuuiſſo zit iſt — *Ipſum profecto tempus eſt*
Demu ſtimmi euangeliſceru — *Quo voce evangelicâ*
Chumſtiger prutigomo calaupit iſt — *Venturus ſponſus creditur*
Riches himiliſces felaho ſcheffo. — *Regni cœleſtis conditor.*

8 Inkagan louffant uuiho magadi — *Occurrunt ſanctæ virgines*
Cagan denne chumſti — *Obviam tunc adventui*
Tragente heitariu liot faz — *Geſtantes claras lampadas*
Mihileru froonte mendi. — *Magno lætantes gaudio.*

9 Tuliſco auûr pilibant — *Stultæ verò remanent*
Deo arlaſctiu eigun leot kar — *Quæ extinctas habent lampadas*
Aruûn hlochonte turi — *Fruſtra pulſantes januam*
Pilochaneru giu riches turiportun. — *Clausâ jam regni regiâ.*

10 Duruch uuacheem triulicho — *Pervigilemus ſobriè*
Tragante muat heitariu — *Geſtantes mentes ſplendidas*
Chuementemu daz heilante — *Advenienti ut Jheſu*
Uuirdige kakan lauffem kagani. — *Digni occurramus obviam.*

11 Joh dera naht mittera zite — *Noctiſque mediæ tempore*
Paul auh inti Sileas — *Paulus quoque & Sileas*
Criſt kabuntane in charchare — *Chriſtum vincti in carcere*
Samant lobonte intpuntan uurtun. — *Conlaudantes ſoluti ſunt.*

12 Uns deiſu uueralt charchari eſt. *Nobis hic mundus carcer eſt.*
Dih lobomes Chriſt Cot, *Te laudamus Chriſte Deus,*
Intpint pentir ſuntono *Solve vincula peccatorum*
In dih Chriſt kalaupantero. *In te Chriſte credentium.*

13 Uuirdige unſih tua chunine uuiho *Dignos nos fac Rex agie*
Chumſtiges riches tiurida *Venturi regni gloria*
Euuigem daz kafrehtohem *Æternis ut mereamur*
Dih lobum ſaman ſingan. *Te laudibus concinere.*

HYMNUS ALTER.

1 Euuiges leohtes ſceffento *Æternæ lucis conditor*
Leoht er ſelbo aller inti tak *Lux ipſe totus & dies*
Naht noc einiga intfindanter *Noctem nec ullam ſentiens*
Kapurt leohtes emazziges. *Natura lucis perpete.*

2 Giu intlazit pleichenti nahemu *Jam cedet pallens proximo*
Tage naht chumfti *Diei nox adventui*
Kagan pliuuanti leoht himil zeichano *Obtundens lumen ſiderum*
Az iſt inti heitarer tagaſtern. *Adeſt & clarus lucifer.*

3 Giu ſtroe frouue arſtames *Jam ſtrato læti ſurgimus*
Dancha ſingante inti dine *Grates canentes & tuas*
Daz plinta naht karihti [ſunna tak. *Quod cœcam noctem vicerit*
Auuar traganti [ł uuidarfuarinti] auûr *Revectans rurſus Sol diem.*

4 Dich nu noc fleiſges mendi *Te, nunc nec carnis gaudia*
Sclechtem untarſliufen hizzom, *Blandis ſubrepant æſtibus,*
Fizusheitim noh henge uueralta *Dolis nec cedat ſæculi*
Muat unſar uuiho pittames. *Mens noſtra ſancta, quæſumus.*

5 Kapuluht noc paga kakruuazze, *Iram nec rixa provocet,*
Kitagi noh uuamba kaanazze, *Gulam nec verter incitet,*
Ehteo piſturze noh hungar, *Opum pervertat nec fames,*
Unchuſger noc fluſc pifahe. *Turpis nec luxus occupet.*

6 Uzzan feſtemu muate urtructe *Sed firmâ mente ſobrii*
Cadiganemu uueſante lichamin *Caſto manentes corpore*
Allan kalaubigemu atume *Totum fideli ſpiritu*
Chriſte leittem deſan tak. *Chriſto ducamus hunc diem.*

Finitis jam tandem inſtitutionibus noſtris Gramm. Franco-Theotiſcæ, *inſtitutiones Gramm.* Iſlandicæ *ab* Runolpho Jona *compoſitas, & noſtris obſervationibus amplificatas lectori proximo loco exhibemus.*

Linguarum Vett.
SEPTENTRIONALIUM
THESAURI
GRAMMATICO-CRITICI
ET
ARCHÆOLOGICI
PARS TERTIA:

SEU

Grammaticæ *Islandicæ* Rudimenta

PER

RUNOLPHUM JONAM Islandum,

CUM

GEORGII HICKESII

ADDITAMENTIS AUCTA ET ILLUSTRATA.

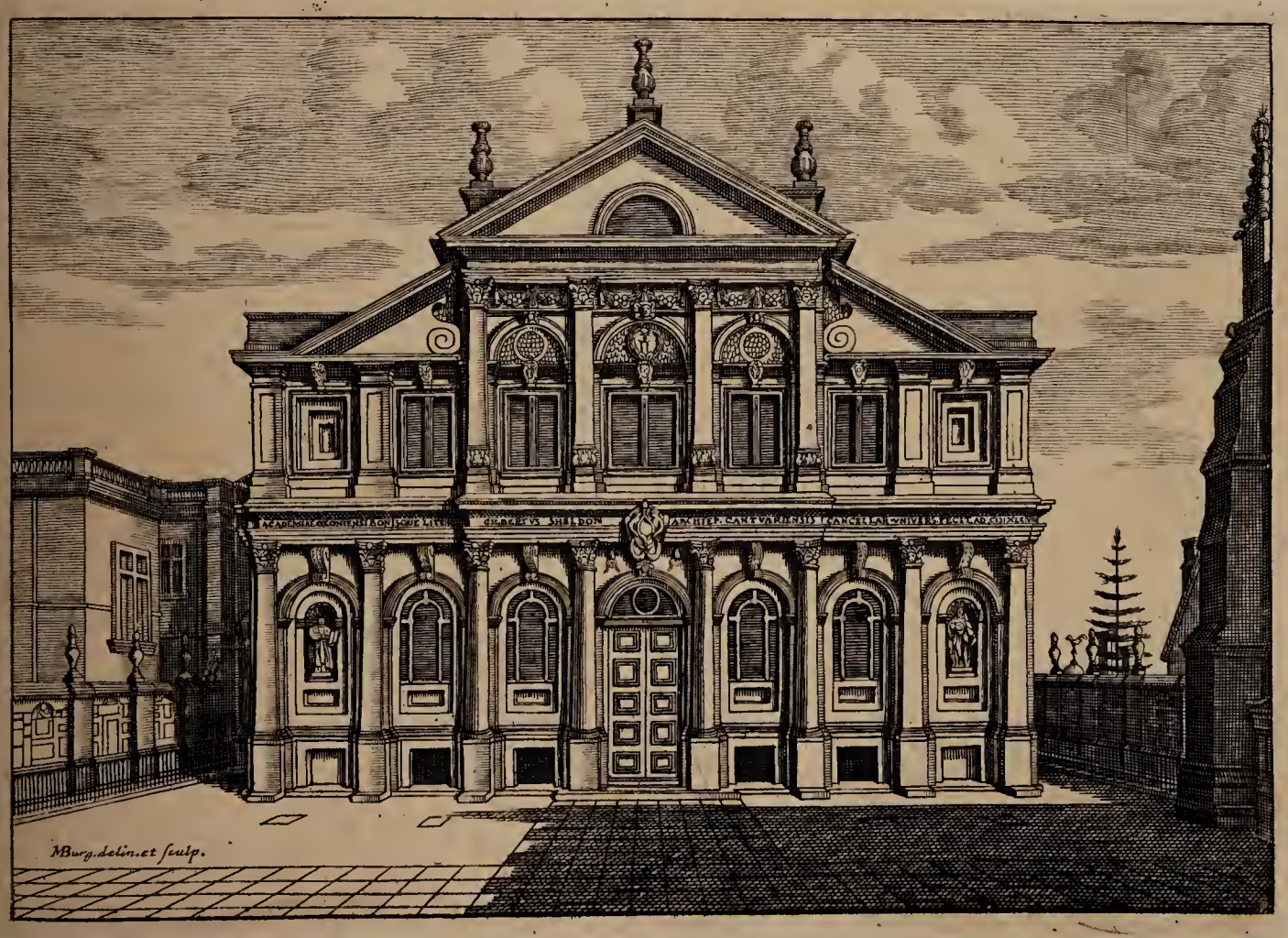

OXONIÆ,

E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCIII.

A D

Ornatiſſimum Virum

R O G E R U M S H E L D O N

Armigerum,

G E O R G I I H I C K E S I I

De hac Secunda Sua Grammaticæ *Iſlandicæ* Editione

PRÆFATIO.

CUM ſæpe multa jucundè & ſcienter mecum diſputares, *Colendiſſime Sheldone*, de Linguis Vetuſtis Septentrionis, non tantum egregie commodeque dicere ſolebas, quibus me in edendis his libris, qui illarum vim totam & præſtantiam exponunt, confirmaſti; ſed ea etiam ſciſcitari, quibus ipſe Tibi ſingularum ingenia optume poſſem reſpondens explicare. Maximè autem memini, cum unà domi Tuæ eſſemus, multa de Linguâ dicta RUNICA Te à me diligenter quæſiviſſe. Cui reddens dixi linguam veterem, quam alii *Danicam*, alii *Cimbricam*, alii vero *Scandicam* nuncupant, *Runicæ* tandem nomen eſſe ſortitam à RUNIS, hoc eſt, ab antiquiſſimis *literis*, quas Saxeis ſuis monumentis incidere, & quibuſcum Codices ſuos veteres Scandiæ populi, & ab iis oriundæ gentes, potiſſimum *Iſlandi*, ſcribere ſolebant. Dixi etiam continuo ſpiritu me propterea *Runolphi Jonæ* Grammaticam *Iſlandicam* cum meis excudiſſe, quod *Iſlandi*, ad quos raro Mercatores commeant, eodem fere vetere & genuino ſermone jamdudum utuntur, quo ante annos fere octingentos locuti ſunt, * cum, patria ſua *Norvegia* ob *Haraldi Pulchricomi* tyrannidem relicta, ſibi ſuiſque conſulentes in *Iſlandiam*, montibus, nivibus & ſylvis conſpicuam, navigare cœperint. Longum eſſet omnia referre quæ in ſermone iſto, quem de hac lingua habuimus, tum dicta ſunt. Tibi vero fuiſſe jucunda, quæ dicebam; atque *Runolphi* Grammaticam ita à me in hac altera noſtra editione comparatam eſſe, ut *Runæ*, quæ à recepta fide *Chriſtiana* exoleſcere cœperant, facile diſcerentur, Te gaudere, & verbis & vultu commonſtrabas. En igitur, *doctiſſime vir*, quæ omnibus Tuis de Sermone *Runico* tunc interrogatis pleniſſimè reſpondebit, Grammaticam *Iſlando-Scandicam* multis tabellis *Runicis* & obſervationibus noſtris auctam & illuſtratam. In quâ, ne quod noſtrum eſt *Runolpho* attribuere velle, aut quod *Runolphi* eſt nobis arrogare videar, ſcire Te velim maximam noſtrorum partem me in margine ponendam curaſſe. Quæ vero in textu addere oportebat, ea cum *lunulis notata*, diſcriminis cauſa, fecimus excudi. Cætera *Runolphi Jonæ* poſt *Arngrimum* Arctoï orbis fulgentiſſimi ſyderis univerſa ſunt. Cujus venerandis manibus ne injurius forem confundendo quæ ille tradidit, cum iis quæ adjecimus, hoc ut noſceres, imprimis faciendum mihi putavi.

Hæc apud Te Lectoris vices obeuntem præfari viſum eſt, qui forſan ſenex diſces *Runicas literas*; quemadmodum ſuperior ille *Cato*, cum Te ætate multo grandior eſſet, *Græcas* avidè didiciſſe fertur, doctrinæ juvenili cupiditate flagrans. Quidni igitur Tu, *Catonis* exemplum ſecutus, ad delectationem Tuam idem faceres, cum *Græcis* & *Latinis*, quorum ſcientiâ excellis, Runica conjungendo, ut humaniorum & barbararum quas durius vocant, literarum doctrinâ par eſſe poſſis? Senem quidem anni & imbecillum corpus Te fecerunt: ſed Juvenili robuſtoque animo frueris, quem in iis lectitandis, quæ Tibi placeant, facile poſſis exercere.

Verum Tuo etiam colendiſſimo mihi Nomine præfationem eſſe inſcriptam volui, ut in nullo non loco, ad quem pervenerint hi libri, amicitiam noſtram, Tuorumque erga me meritorum magnitudinem notam poſteritati facerem. Etiam crede mihi, *Sheldone*, Te habere amicum, virum

* Crymogææ *Arngrimi Jonæ* lib. I. cap. II.

ſtudio, doctrinâ, moribuſque ſapientem, qui id ſolum, quod honeſtum, bonum judicas, gloriæ mihi duco. Te, inquam, habere amicum non poſſum non gloriari; quem aſſecutum eſſe, quantum homo poteſt, naturam optimam rectè vivendi ducem, quibuſcum in florentiſſimo illo Collegio per quadraginta annos conjunctior vixiſti, ad unum omnes fatentur. Te laudant, quoties de Te loquuntur, ut tranquille, purè, & honeſtè actæ vitæ perfectum exemplum. Te, qui veritatis, & juſtitiæ cultor es; qui non Tibi, ſed aliis vivis; qui ad gravitatem humanitatem, ad morum ſanctitatem comitatem & facilitatem ita adjunxiſti, ut omnibus percharus ſis; qui denique animo magno res humanas deſpiciens omnia Tua in Te poſita eſſe ducis, humanoſque caſus virtute inferiores putas; meliorem prudentioremve virum aut fuiſſe quenquam, aut eſſe, aut fore negant. Ego qui multorum annorum conſuetudine & familiaritate præclara hæc in Te eſſe cognovi, nequeo mihi temperare, quin ea quaſi pleniore ore jam de Te prædicem: etſi ea dicta eſſe, multoque magis in publicum ſcripta prodire, pro verecundiâ Tuâ Te gravius ferre & laturum eſſe certo ſcio. Sed ignoſcas, quæſo, quod hoc mihi aſſumpſerim, ut clam Te hæc ſcriberem, atque cum maximo Tuo rubore etiam publicarem. Condona mihi hanc unam injuriam, quæ quidem amoris, ſtudii, & benevolentiæ injuria eſt: imo cujus mihi auctrix eſt juſtitia ipſa, quæ jubet, ut ſuum cuique tribuatur. Unam hanc noxam igitur mihi virtutibus Tuis provocato remitte, & ſi aliam unquam ullam admiſero, occidito, hoc eſt, mihi adimito omnem amorem Tuum, ſine quo vita mihi nequit eſſe dulcis. Reſtat porro, ut D. O. M. ſuppliciter rogem, ut Tibi det in leni, placidâ, & longæva ſenectute, bene, beateque vivere; & cum tandem excellens & humana contemnens animus Tuus è corpore exceſſerit, ut facilis illi pateat ad Cœlum aſcenſus. Sic pro Te quotidie precatur

Londini VIII Calend. Maias.
A. D. M I CC iii.

Tuus *GEORGIUS HICKESIUS.*

Index *Capp.* Grammaticæ *Iſlandicæ.*

Cap. I. *De Literis.*	Pag. 3.
Cap. II. *De Declinationibus Nominum Simplicium.*	p. 8.
Cap. III. *De Declinationibus Compoſitis.*	p. 26.
Cap. IV. *De Motione Nominum Adjectivorum.*	p. 28.
Cap. V. *De Heteroclitis*, ſeu *Anomalis*, item *Defectivis.*	p. 38.
Cap. VI. *De Genere, Specie, Figura, Numero & Caſu.*	p. 40.
Cap. VII. *De Pronomine.*	p. 44.
Cap. VIII. *De Verbo.*	p. 47.
Cap. IX. *De Participio.*	p. 67.
Cap. X. *De Adverbio.*	p. 68.
Cap. XI. *De Conjunctione.*	p. 70.
Cap. XII. *De Præpoſitione,*	p. 70.

GRAMMATICÆ ISLANDICÆ *RUDIMENTA.*

BENIGNO LECTORI SALUTEM.

UM ante biennium in ludo literario patriæ Borealis Linguarum Latinæ & Græcæ initiis, quæ Grammaticalia in Scholis dicuntur, juventutem patriam imbuerem, ibidemque pro juniorum captu, Scriptores Romanos, *Ciceronem, Terent. Virg. Horat.* alioſque vernacula lingua exponerem, verum eſſe deprehendi quod vulgò dici ſolet; *Nos docendo diſcere.* Etenim cum crebrò dictio Romana in noſtram, noſtraque viciſſim in Romanam vertenda eſſet, mox mira quædam linguæ maternæ ubertas & elegantia, antè mihi non obſervata, eluxit. Sumus enim plerunque eorum, quæ à natura ipsâ hauſimus, incurioſiores: nec cauſas rerum rationêſve ſcitamur, quæ ab ineunte ætate, unâ cum lacte materno nobiſcum quaſi coaluere. Habet enim maximæ evidentiæ inſtar inſitum naturæ dictamen. Hac verò occaſione cum tàm accuratas concinnaſque vocum inflexiones, tam elegantes conſtructionum modos, tam exquiſitos verborum delectus, tam miram ſententiarum varietatem, tam denique inſignem figurarum vim ac ſplendorem in lingua patria animadverterem, ut neutri illarum gravitate, neutri venuſtate cedere videretur; cœpi vehementiùs mirari, quî factum ſit, quod è tot præſtantibus ingenio & eruditione viris in hac lingua & natis & egregiè verſatis, nemo de eâ quicquam inſigne literis prodidiſſet: cum & vaſtiſſimum hujus materiæ copia ſufficiat oceanum, per quem judicii pariter ingeniique velis latiſſimè vehi potuiſſent, & nihil commendatius habere debuiſſent, quàm ut linguam patriam illuſtrandam ſuſciperent. At verò videre mihi videor tantis viris ab ingenio & arte paratis quid obſtiterit, quo minus & commodo patriæ hac in parte deſervierint & gloriæ. Nimirum prævidiſſe credo oleum operamque perditum iri. Paucos enim præſertim inter exteros fore, qui ejuſmodi lucubrationibus delectarentur; ac proinde famæ ſuæ nominiſque celebritati haud parum derogaturam Lectorum paucitatem. Mihi verò diligentiùs rem penſitanti, iſta excuſatio ad negandum

gandum ornandæ patriæ officium haudquaquam ſufficere videtur. Quanquam enim maximum fructum laborumque velut ſolatium ex eo capiant eruditi, quod ſua ſcripta à multis & legi & probari intelligant, pœniteatque induſtriæ, quoties diverſum evenerit; nihil tamen peræquè curandum exiſtimavi, ac ne noſtra culpa occidant, quibus æternitas debetur. Si qua alia, certè hæc noſtra lingua talis eſt, quæ ſua majeſtate meruit ab interitu vindicari. Nihil enim copioſius, nihil elegantius, nihil accuratius vidi. Quibus ego motus quod non ſolum in Hebræa, Græca, Latina dudum viri docti; ſed recens etiam in Germanica, Italica, Gallica, Anglica, &c. præſtiterunt, id in vernaculâ, licet impari ſucceſſu, tentavi. Voces magno & indigeſto numero in unum collectas ſigillatim examinavi. Quæ ſimilis erant inflexionis, ad unam declinationem retuli, anomalias exceptionibus reſervavi. Et quia quadruplicem inflexionum differentiam eſſe deprehendi, quatuor mihi natæ ſunt nominum declinationes. Erant tamen hæc adhuc omnia valdè imperfecta, rudia, inconcinna, ut ſolent præformari pictorum prima lineamenta. Verùm hoc inceptum variæ occupationes interruperunt, & in primis neceſſitas quædam mihi tum fortè injungebatur Academiam hanc regiam Hafnienſem, Athenas illas Danorum, reviſendi. Quæ res meum inſtitutum adeo perturbavit, ut omnes de eo cogitationes antè ſuſceptas animo abjicerem. Intereà loci non defuerunt magni nominis & auctoritatis viri, inter quos, quod honor & mirita eorum poſtulant, primo loco mihi nominandi ſunt Viri admodum reverendi, clariſſimi & excellentiſſimi, DN. D. *Olaus Wormius*, Facultatis Medicæ in alma Hafnienſium academia P. P. & DN. M. *Thomas Bangius* Sanctæ linguæ ibidem P. P. Viri in omni antiquitate verſatiſſimi, qui huic meo conatui album adjicebant calculum, monebantque ut in propoſito ſtrenuè progrederer, quodque ſtudioſo animo inchoaviſſem, conſtanti & magno abſolverem. Quid facerem? Avolarant priores conceptus, eoque minus ſui reliquerant, quo minores egerant in mente radices. Novum igitur & anteà non tentatum aggreſſurus videbar. Sed quia tantis viris tam honeſta jubentibus non parere ſummæ inhumanitatis & inertiæ videri poterat, ſuſcepi tandem hanc provinciam, & ad recolligenda, quæ antè in chartas diſſolutas ſparſim conjeceram, me applicui, adjectivorum motionibus, verborum conjugationibus auxi, reliquas etiam orationis partes ſtrictim perſecutus, ne quid etymologiæ ad ſui integritatem deeſſet. Quæ nunc omnia Tibi, lector candide, his pagellis exhibemus, illaborata quidem & impolita, utpote quibus ultimam limam adhibere feſtinatio non eſt paſſa; ſed (ut ſpero) talia, quæ alios longo hactenus otio indormientes excitare poterunt. Nec mihi metus eſt ne paucos aut fortè nullos habiturus ſim lectores. Nam hos forſitan aliquos, quanquam non materiæ, tamen novitatis gratia dabit. Nunc quid in hac editione obſervari à Te velim, lector humaniſſime, paucis accipe. Ac in primis quidem humanitatem tuam latere non debet, quod litera Alphabeti noſtri ultima, olim *thuſs* hodiè *thorn* appellata, in Typographia, qua in hoc opuſculo excudenda uſi ſumus, non extiterit, ideoque loco ejus *th* Danicum vel Germanicum uſurpare neceſſe habuerimus.

Deindè cave heîc expectes accuratam vocum Iſlandicarum interpretationem, quarum non exiguum numerum ideò paſſim inſeruimus, ut in promptu eſſent exempla, in quibus inflectendis & ad regulas applicandis linguæ noſtræ ſtudioſus ſe exerceret. Reperiuntur enim inter eas permultæ, quæ plurimas admittunt ſignificationes. Quarum unam aliquam, plerumque tamen propriam & primariam adduxiſſe ſatis putavi. Neque enim dictionarium ſcribere animus erat.

Ad extremum per candorem Tuum, mi lector, perque Chriſtianam, quam Tibi cordi eſſe nullus dubito, charitatem Te rogo, ſicubi in hoc proclaſmate à me peccatum eſſe deprehenderis, velis hoc non tàm incuriæ meæ quam imbecillitati humanæ imputare. Neque enim omnia ad hanc vel illam regulam ſpectantia primo intuitu circumſpicere potui, utpote nullis præviis veſtigiis adjutus, quorum ductu hæc avia & deſerta confragoſa eluctarer. Quô factum, ut δευτέραι φροντίδες ſæpè ea ſuggererent, quæ priori loco fuiſſent ponenda. Quod ſi quis ſe hiſce vilibus & imperfectis multo elaboratiora præſtare poſſe aut potuiſſe contenderit, ei non multùm refragabor, contentus, ſi his columbulis noſtris inter aquilas ſuas conceſſerit pennas. Bene vale, lector candide, & mihi in ſpem gratiæ Tuæ omnia honeſta aggredi parato, favere perge. *Hafniæ*, pridiè nonas decemb. An. 1651.

RUNOLPHUS JONAS *Iſlandus.*

CAPUT PRIMUM.

De Literis.

LITERAS lingua *Iſlandica* duplices habet: Veteres & Novas. Veteres *Runer* dictas fælici ſucceſſu ac immortali cum nominis ſui gloria ab interitu & oblivione jamdudum vindicavit Celeberrimus *Wormius*, opere, cui titulum fecit, LITERATURA RUNICA; "Quarum communiores, maximeque receptas figuras, *Latino* ordine diſpoſitas hic, lector, tibi exhibeo.

"Aar.	ᚨ.	A.	"Jis.	ᛁ.	I.	"Ridhr.	ᚱ vel ᛏ.	R.
"Biarkan.	ᛒ.	B.	"Kaun.	ᚴ.	K.	"Sol.	ᛋ.	S.
"Kneſol.	ᛦ.	C.	"Lagur.	ᛚ.	L.	"Tyr.	ᛏ vel ᚨ.	T.
"Duſs.	ᚦ vel ᛏ.	D.	"Madur.	ᛘ.	M.	"Ur.	ᚢ.	U.
"Stungen jis.	ᛇ.	E.	"Naud.	ᚾ.	N.	"Stungen fie.	ᚠ.	V & W.
"Fie.	ᚠ.	F.	"Oys.	ᚬ.	O.	"	ᛪᚢ	X.
"Stungen kaun.	ᚵ.	G.	"Stungen Birk.	ᛒ.	P.	"Stungen ur.	ᚤ.	Y.
"Hagl.	ᚼ.	H.	"ᚴ. & ᚴᚢ.		Q.	"Stungen duſs.	ᚦ.	TH.

"Genuina tamen ſeries *Runarum* apud veteres *Septentrionales* hæc fuit.

"ᚠ. ᚢ. ᚦ. ᚬ. R. ᚴ. ᚼ. ᚾ. I. ᚨ. ᛋ. ᛏ. B. ᛚ. ᛘ. ᛦ.

"In hoc Alphabeto, elementum v, vii, xv, xxi, xxii, xxiii. Stungen, i. e. *punctata* vocantur, "quod punctis ab aliis ejudem formæ & ductûs diſtinguuntur. Et inter alia monumenta *Runica*, "quæ in communibus ejus *runis* exarata ſunt, haud multis poſtponendum eſt Saxum iſtud, quod "cum altero, temporis dentibus exeſo, ſtans ſpecioſum in Atrio *Muſæi Oxonienſis*, ut in libro "noſtro locum haberet, me fixis oculis perluſtrantem, per venerabilem ſuam antiquitatem, & "pro mea in almam matrem Academiam pietate, quaſi oravit, & obteſtatum eſt.

Fig: 1.

Fig: 2

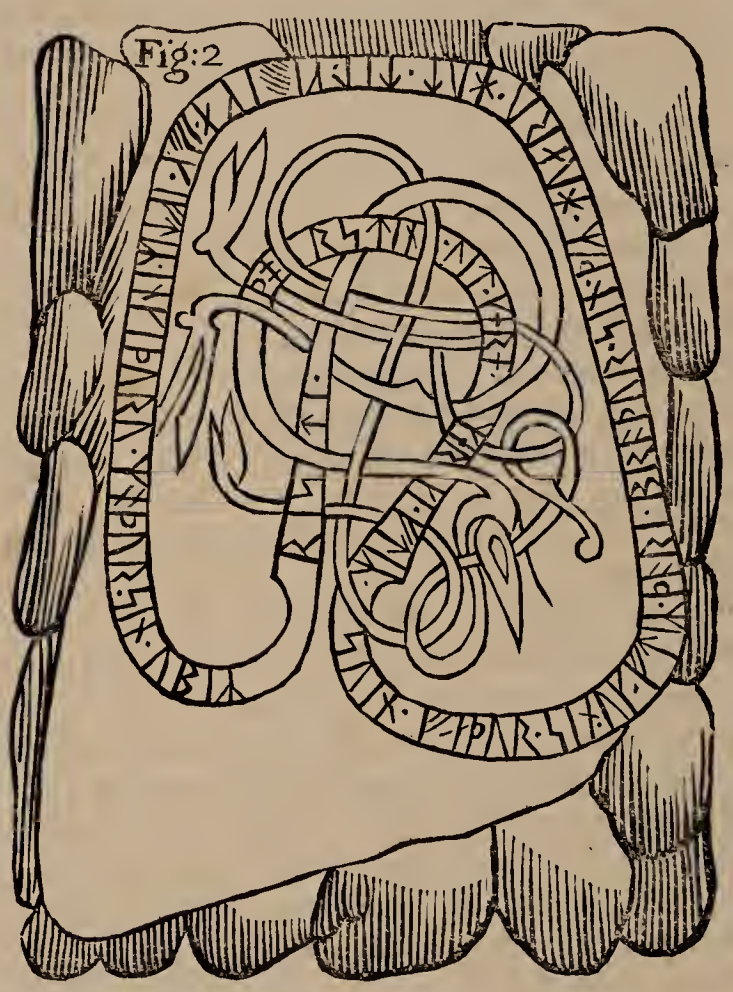

"Fig. I.

"ᛘᚦᚢᛘᚦᚨᚱ. ᛘᛏ. ᚨᚠᚢᚨ. ᚢᛏᛁᚴ. ᚬᚠᛏᛁ. ᛁᚢᛘᛒᛁᚱᚴ. ᚠᚨᚦ.

"Lithſmother lit akua ſtin aufti Julibirn Fath.

"*Lithſmotherus incidi fecit ſaxum in memoriam Julibirni Patris.*

"Fig. II.

"ᚦᚨᚱᚢᛏᛁᚴ. ᛘᛏ. ᚠᛁᚱᚨ. ᚠᛁᚱᚠᛁ. ᚠᛏᛁᚠ. ᚢᚢᛁᚴ. ᚠᚨᚦᚢᚱ. ᚢᛁᚴ. ᚢᚠ. ᚠᚨᛁᚱ. ᚦᚨᚱᛁ. ᛒᚱᚨᚦᛁᚱ. ᚢᛁᚴ.
"ᚦᛁᚱ. ᛫ᚢᚢᚨᚱᚢ. ᛫ᚢᚢᛏ. ᛏᛁᚾ. ᚠᚦ :: ᛁᚠᚨ. ᚢᚠ. ᛁᚠᛏᛁᚼ. ᛁᚴᚠᛁᚦᚢᚱᚢ. ᚠᚨᚦᚢᚱ. ᚢᛁᚴ. ᚢᛒᛁᚱ. ᚱᛁᚢᛏᛁ.

"Thorſtin lit gera merki ſtir Suin fathur ſin. uk ſtir Thori brothur ſin.
"Thir huaru hut til Gr::ika. ug iſtir Ingithuru mothur ſin. Ubir riſti.

"*Thorſtinus notas fieri fecit in memoriam Suini patris ſui. & in memoriam Thori fratris ſui.*
"*Iſti profecti ſunt in Græciam. & in memoriam Ingithuru matris ſuæ. Ubir incîdit.*

"In his autem monumentis, ut & in id genus fere omnibus, inſcriptionum *runæ* in *nodis*, ſive "*gyris nodorum* inſculptæ leguntur, propterea quod apud veteres Septentrionales gentes *nodus* "amoris, fidei, amicitiæ ſymbolum fuiſſe videtur, ut quod inſolubilem pietatis & affectus nexum "ſignificavit. Hinc apud Boreales *Anglos*, *Scotos*que, qui *Danorum* veterum tum ſermonem, "tum mores magna ex parte adhuc retinent, *nodus* in gyros curioſe ductus, fidei & promiſſio- "nis, quam *Amaſius* & *Amaſia* dare ſolent invicem, ſymbolum ſervatur, quodque ideo vocant "a truloveknot, à veteri *Danico* tru, *fides*, & at lofa, *promittere*, unde compoſitum at tru- "lofa, *fidem dare*, trulofa, *fidem do*; ut in evang. *Iſland.* til einrar meyar er trulofad var einum "manne, *ad virginem, cujus fides data erat*, vel *deſponſata erat viro*. Hinc etiam apud *Anglos* "*Scotosque* conſuetudo reportandi capitalia donata curioſe in gyros nodoſque torta à ſolennibus "nuptiis plane quaſi ſymbola inſolubilis fidei, & affectus, quæ ſponſum inter & ſponſam eſſe "debent. Quinimo ſodalitia hominum, qui mutua fide arctè vinciuntur, ſive probi ii, ſive "ſceleſti ſint, apud nos vocantur knots: ut, a knot of fellows, a knot of thieves, &c. "Et ita ſociati, & fide vincti dicuntur *Anglice* to be in a knot. Notandum quoque eſt *no-* "*dos*, qui ad denotandum inſolubile fidei & affectus vinculum, in monumentis *runicis* incidi ſo- "lent, ſæpiſſime *anguiformes* eſſe, quod ex omnibus ſerpentum duntaxat genus in *nodos*, & gy- "ros ſe torquere ſolet; & quum *nodus* anguiformis cernitur, tum caput lecturo primum inter "gyros exquirendum, utpote à quo *runarum* deſcriptio inchoanda eſt. Quum igitur apud ve- "teres *Danos* & *Norvegos*, *nodus*, aut in *nodum* gyratus anguis inſolubilis fidei & amoris ſymbo- "lum eſſet, non mirandum eſt regum ſui temporis maximum, qui *Angliam*, *Daniam*, & *Nor-* "*vegiam* in ſua poteſtate tenuit, ſe NODUM vocaſſe; id enim CNUTUS, *Danice* knutur, ſi- "gnificat. Ob eandem forſan rationem, apud iſtas gentes olim tot ſibi Ormi, vel Orms, in nom. "ormur, quod *ſerpentem* denotat, nomen ſibi aſcivere, quod in cognomen celeberrimæ apud "*Danos Wormiorum* gentis jamdudum tranſiit.

"Quum vero Alphabeta alia haud in exiguo numero extent, quorum *runæ*, cum ſuperioris "Alphabeti elementis ejuſdem nominis & valoris, aut fere univerſæ, aut earum magna pars, "aut ſaltem nonnullæ ſecus ductæ formatæque ſunt, ea quoque in trinam claſſem diſtributa hic "quoque exhibenda tui gratia, lector, cenſemus.

"Prima claſſis eorum eſt, quæ *runas* habent è vetuſtis monumentis Saxeis & membranis de- "ſcriptas, quorum illa tabellis XVI inſculpta hic ſe oſtentant in Fig. I. II. III. IV. V. VI. VII. "VIII. IX. X XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI.

"Secunda claſſis eſt eorum, quæ numero novem, auctoribus privatis quibuſdam doctiſſimis "viris, in publicum prodiere, & hæc totidem tabellis exhibentur. α. β. γ. δ. ε. ζ. η. θ. ι.

"Tertia claſſis eorum eſt, quæ *Nuda Alphabeta* voco, ut quæ in MSS, maxime in *Saxonicis* "noſtris ſolitaria abſque omni ſcriptura reperiuntur. Horum autem duodecim tabellæ ſunt, "nempe 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. Tabella (5) tria continet, quæ extant ad calcem "codicis MS. *Hrabani Mauri*, de computo ad dilectum fratrem *Macharium*, qui in manu Saxo- "nica exaratur. Hujus codicis uſum acceptum gratus refero reverendo doctiſſimoque viro na- "talibus, ingenio, & humanitate præclaro, *Ricardo Anneſly* digniſſimo Decano, & reverendis "fratribus Canonicis *Eccleſiæ Cathedr. Exonienſis*, & *Leofrici* fundatoris maximis ornamentis, "qui pro ſuo in antiquas literas amore, ex archivis eccleſiæ veterum membranorum quicquid "ibi *Saxonice* ſcriptum eſſet, in uſum noſtrum, rogati faciles miſerunt.

"Præterea cùm *runarum*, quæ in hâc triplici Alphabetorum claſſe ordinantur, magno in nu- "mero, magnaque etiam in diverſitate habeantur, Tabulam M M. adjiciendam duxi, in quâ "univerſa earum varietas collecta, *runarum* ſtudioſis ob oculos ponitur.

"Adhæc, cùm ex ſimplicibus *runis* compoſitæ ortæ ſint, quas, quia ex ſimplicibus contexun- "tur veſiur vocant, à verbo veff, *texo*; ideo præcipuos diverſas *runas* componendi modos, qui- "bus vel vocalis vocali, vel conſonans vocali, vel conſonans conſonanti jugari ſolet, in tab. N N. "exhibendos curavimus, cui etiam inſcriptionem Runicam baptiſterii *Bridekirkenſis*, in com. "*Cumb.* à Cl. *Nicolſono* emendatam ſubjunxi, propter jugationes *runarum*, quæ in ea cernuntur.

"Quinimo cum ejuſdem *runæ* diverſus adeo nonnunquam valor ſit, ut literarum plurium *La-* "*tinarum* poteſtates obtineat, mei quoque exhibere duxi famoſiores *runas* πολυσήμους, quas habes "in tabella P P.

"Porro ne quid ad inſtituendum tyronem *runarum* ſtudioſum, *Runolphi* noſtri Grammaticæ "deeſſet, in Tab. T. diphthongos, duplices, & ſyllabarum ac vocum quarundam notas plane "ut neceſſarias Alphabetorum appendiculas adjungere viſum eſt.

"Aliquid etiam ad origines *Runarum* dilucidandas ut adderem, ſi non tua expectatio, lector, "certe inſtituti noſtri ratio flagitare videtur. Quapropter *runicorum* ſtemmatum tabulam (Z) "delineatam volui, in qua ſingulas *Runarum* tribus claſſeſve, ſub *Latinis Græcis*que literis, tan- "quam ſub ſuis quaſque principibus, in ordinem redactas te cernere forſan delectabit. In qui- "bus quidem claſſibus, *Runæ*, quæ primum vel ſummum locum habent, à literis *Latinis Græ-* "*cis*ve, ductus & lineaturas mutando, ſcilicet rectos in obliquos, circulos in angulos vertendo, "ut & lineolas demendo, addendove, aliquando etiam diſtorquendo & invertendo, ortum pro- "ximè ducunt. Quæ in ſecundo loco, vel ordine ponuntur, ab iis, quæ in primo ſtant, iiſdem "modis, præſertim mutando ſitus literarum, earumque facies, quæ dextram ſpectant vertendo

"in

TABELLA I.

Alphabetum Runicum, ex muro Viburgico. I.

A. B. C. D. E. F. G. I. K. L. M. N. O. R. S. T.

Alphabetum Runicum, ex monumentis Scanicis. II.

A. B. D. E. F. G. H. I. L. M. N. O. P. R. S. T. V.

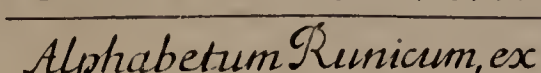

*Alphabetum Runicum, ex inscriptionibus Bergens.*is III.

A. B. D. E. F. G. H. I. L. M. N. O. R. S. T. V.

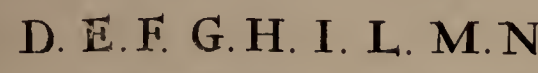

Alphabetum Runicum, ex monumento Ripensi. IV.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. R. S. T. V.

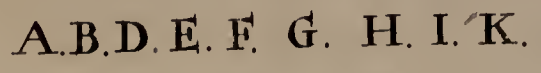

*Alphabetum Runicum, ex inscriptionibus Asloensib.*us V.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. R. S. T. V. Y.

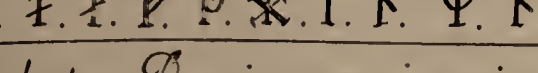

Alphabetum Runicum, ex inscriptione Islandica. VI.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. R. S. T. V.

Alphabetum Runicum, ex lapide Fionico. VII.

A. B. D. E. F. H. I. K. L. O. R. T. V.

Alphabetum Runicum è Saxis Alburgensibus. VIII.

A. E. F. G. I. K. M. N. O. R. S. T. Y.

*Alphabetum Runicum, ex inscriptionibus Arhusiensib.*us IX.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. O. R. S. T. V. Y.

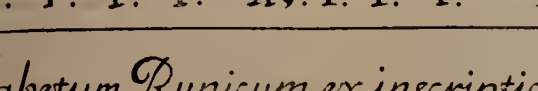

*Alphabetum Runicum, ex inscriptionibus Nidrosiens.*is X.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. R. S. T. V. Y.

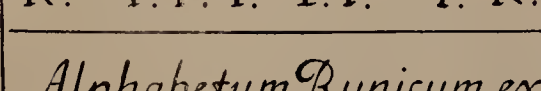

*Litteræ quædam Runicæ, ex inscription. Stavangriensib.*us XI.

A. D. E. F. G. I. L. N. O. R. S. T. V.

Alphabetum Runicum, ex incriptionibus Gothlandic. XII.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. R. S. T. V. Y.

Alphabetum Runicum, ex Norvegia. XIII.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

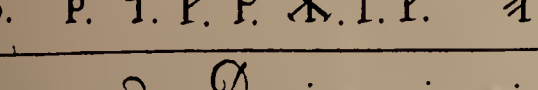

*Alphabetum Runicum ex antiquis monum. Island.*i XIV.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

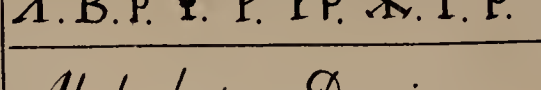

A. *Alphabetum ex ms. Calendario Runico desumptum.* v. Worm. de Lit. Run. p. 53.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X.

B. *Alphabetum Runicum, ex Legibus Scaniæ MS.*

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. R. S. T. V. Y. Z.

α. *Alphabetum Runicum Angrimi Jonæ.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. R. S. T. V. Y. Z. *oi.*

β. *Alphabeta bina, per Bonaventuram Vulcanium edita.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. &c.

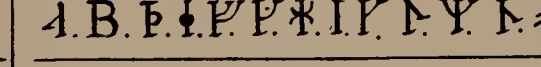

γ. *Alphabeta bina, per Christianum Johannis, Wormio transmissa.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

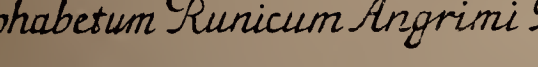

δ. *Alphabetum Runicum Haraldi Huitfeldij.* Worm. Lit. Run. p. 99.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. &s.

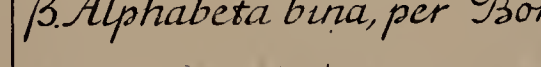

ε. *Alphabeti Runici pars, ex Wulfgango Lazio.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. æ.

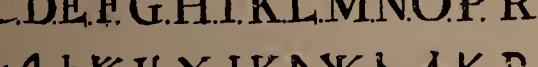

ζ. *Alphabetum Runicum Petri Lindebergij.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. *ei.*

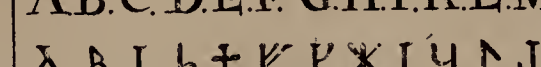

η. *Alphabetum Runicum, quo utebatur Nicolaus Petri.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

θ. *Alphabetum Ulfilæ secundùm Theodorum de Bry.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. ää.

1. *Alphabeta 4. ex Johanne Hepburno, scil.* 1. *Gothicum.* 2. *Geticum.* 3. *Scythicum.* 4. *Massageticum.*

	A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.	H.	I.	K.	L.	M.	N.	O.	P.	Q.	R.	S.	T.	V.	X.	Y.	Z.
1.	ᚨ.	ᛒ.	ᚳ.	ᛞ.	ᚷ.	ᚹ.	ᚸ.	ᚻ.	ᛁ.	ᚴ.	ᛚ.	ᛘ.	ᚾ.	ᛟ.	ᛈ.	ᛩ.	ᚱ.	ᛋ.	ᛏ.	ᚢ.	ᛝ.	ᛡ.	ᛉ.	ᛣ.
2.	ᚨ.	ᛒ.	ᚴ.	ᛞ.	ᛂ.	ᚠ.	ᚵ.	ᚺ.	ᛋᛁ.	ᚴ.	ᛚ.	ᛗ.	ᚿ.	ᛍ.	ᚿ.	ᛐ.	ᚱ.	ᛌ.	ᛐ.	ᚢᚿ.	ᚷ.	ᛃ.	ᛉ.	
3.	ᚨ.	ᛒ.	ᚳ.	ᚦ.	ᛏ.	ᚠ.	ᚠ.	ᚷ.	ᛁ.	ᛏ.	ᚿ.	ᛒ.	ᚴ.	ᚨ.	ᛒ.	ᛩ.	ᚱ.	ᚿ.	ᚻ.	ᚨ.	ᛍ.			
4.	ᛏ.	ᛒ.	ᛇ.	ᚦ.	ᛏ.	ᚠ.	ᚠ.	ᚷ.	ᛁ.	ᚠ.	ᚿ.	ᚠ.	ᛏ.	ᚨ.	ᛒ.	ᛩ.	ᚱ.	ᚻ.	ᛏ.	ᚢ.				

MBurg. sculpt. Uni. Ox.

TABELLA II.

Gram. Island. p. 4.

1. Alphabetum Anglicum, è Cod. MS. (Bibl. Bodleianæ) qui nuncupatur Ormulum, Jun. 1.

A.B.C.D.E.F. G.H.I.K.L.M.N.O.P.Q.R.S.T.V. X.

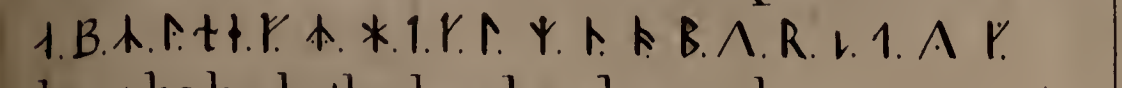

henc. he. ho. hethe. has. be. che. and.

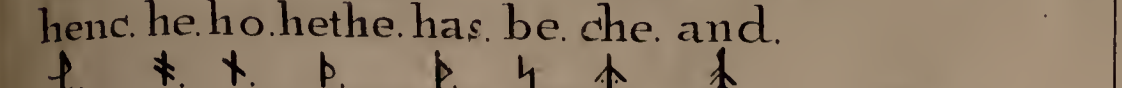

2. Alphabetum Runicum, è Cod. MS. Bibliothecæ Cottonianæ, Otho. B. 10.

A.B.C.D.E.F.G. H. I.L.M.N.O.P.Q.R.S.T.Ð.V.W.Y.Z.

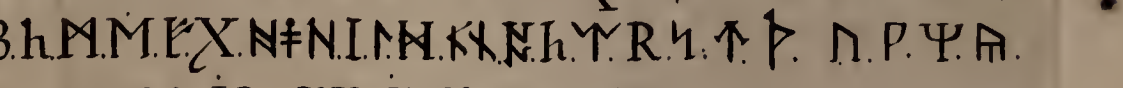

eo. oe. ae. io gæ. ing. ear. z.

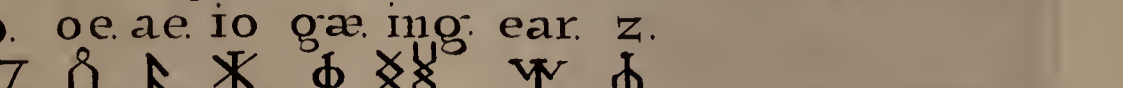

3. Alphabetum Runicum, è Cod. MS. Cottoniano Domitian. A. 9.

A.B.C.D.E. F.G. H.I.K.L.M.N.O.P.Q.R.T.Ð.V. W.X.Y.Z.

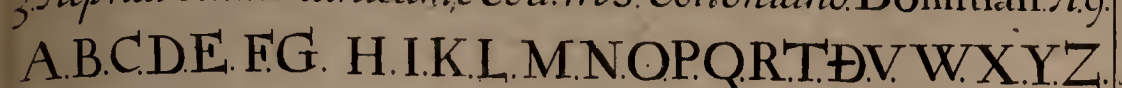

eo. oe. æ. io. gæ. ing. ear. z. ſe. ſt. et. g. calc.

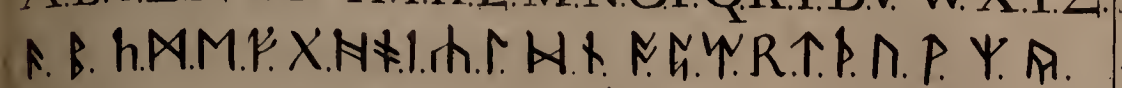

4. Alphabeta Runica duo, è Bibliotheca Gottorpiensi.

A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L.M.N.O.P.Q.R.S.T.V.X.Y.Z.

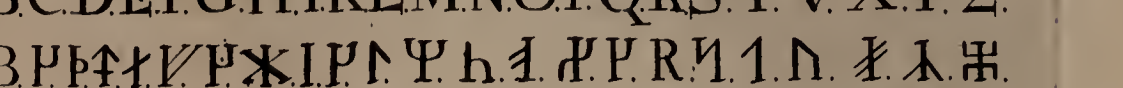

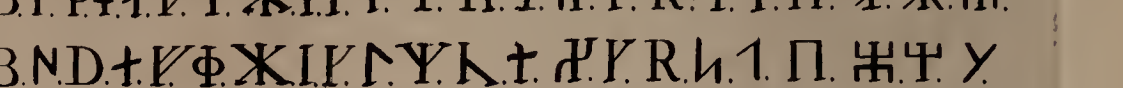

5. Alphabeta 3. quæ habentur ad calcem libri Hrabani Mauri de Computo, in antiquo Cod. MS. Exoniensis Ecclesiæ.

A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L.M.N.O.P.Q.R.S.T.V.X.Y.Z.

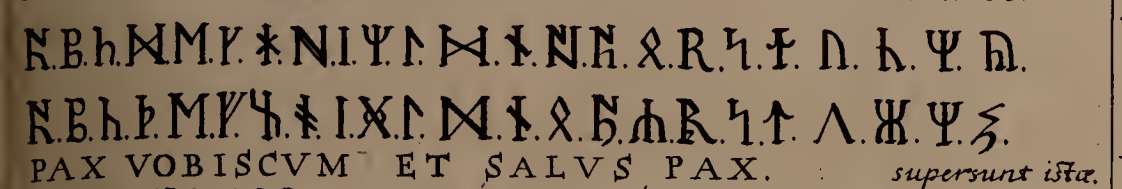

PAX VOBISCVM ET SALVS PAX.

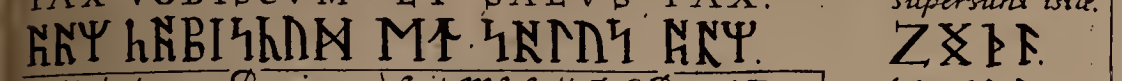

supersunt istæ.

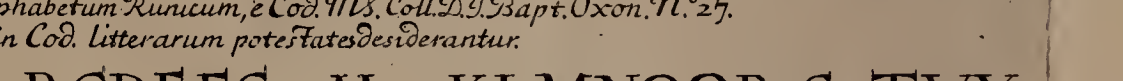

6. Alphabetum Runicum è, Cod. MS. Coll. D. I. B. Oxon. C. 27.

A.B.C.E.F.H.I.L.M.N.R. S.T. Ð.V.

7. Alphabetum Runicum è Cod. MS. Coll. D. I. B. apud Oxon. C. 27.

A.B.C.D.E.F.G.H.I.L.M.N.O.P.R. S.T.Ð.V.W.Y. ꝺ.

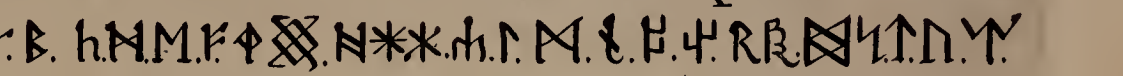

8. Alphabetum Runicum, è Cod. MS. Coll. D. I. Bapt. Oxon. N.° 27.
NB. in Cod. litterarum potestates desiderantur.

A. B.C.D.E.F.G. H. K.L.M.N.O.Q.R. S. T.V.X.

Y. Z. æ. œ. th. w. ing. (et.) (et.)

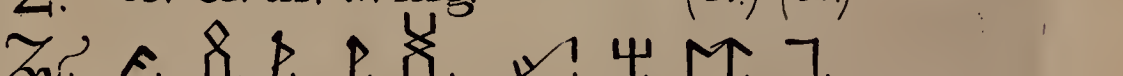

9. Alphabetum Runicum, è Cod MS. Coll. D. I. Baptistæ. Oxon. C. 27.

A. B.C.D.D.E. G. G.G.H.I.K.L.M.N.P.Q. S. T.

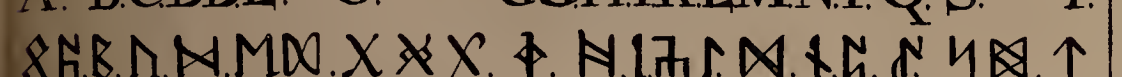

W.X.Y. IV. OE. EA. OE. INC. SVNT. VVLT. ET.

10. Alphabetum Runicum è Cod. MS. Coll. D. I. Bapt. apud Oxon. N.° C. 27.

A.B.C. D. E. F.G. H. I.K.L.M.N.O.P. Q.

R.S. T.Ð.V.X.Y. Z. oe. ear. ing.

11. Alphabetum Runicum è Cod. MS. Bibliothecæ Coll. D. I. Baptistæ Oxon. C. 27.

A.B. C.D.E.F G.H.I.K.L.M.N.O. P.Q.R. S. T.V.

Y.Z. ꝺ. eu. au. ei. hic. ego. ecce.

12. Alphabetum Normannorum secundum Bedam, ex Wormio. p. 49.

A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L.M.N.O.P.Q.R.S.T.V.X.Y.Z.

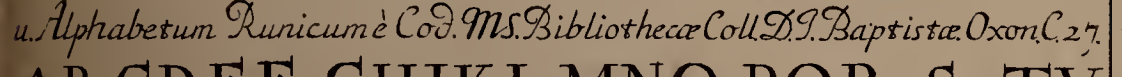

MM. Litterarum Runicarum varietas universa collecta.

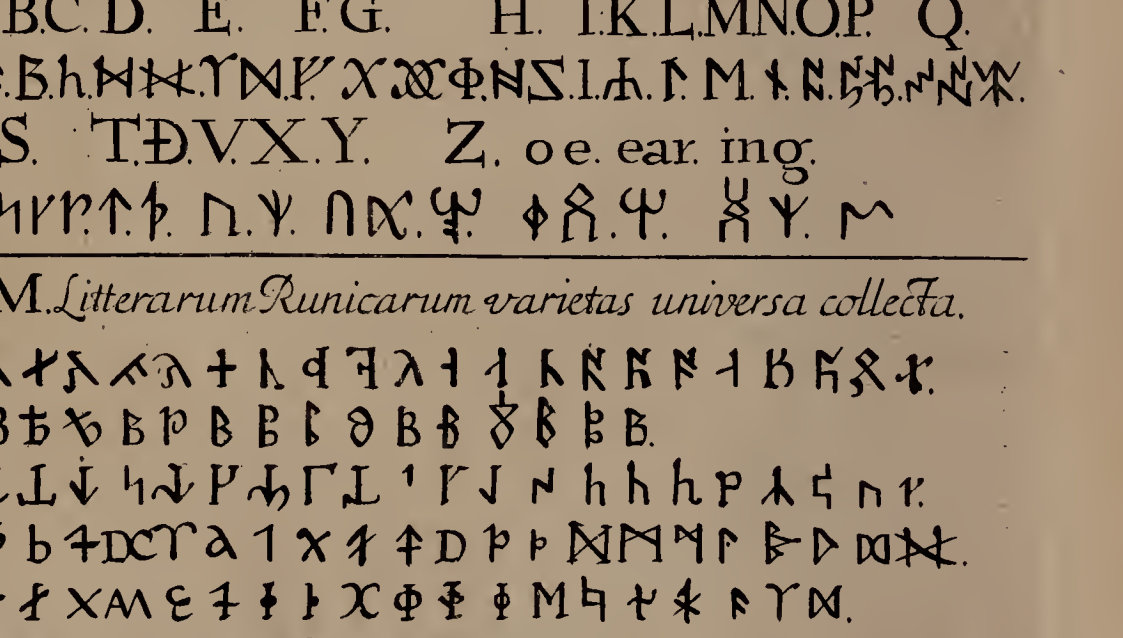

Jugationes Runarum Magis Communes ex Olai Worm. Lit. Run. p. 120.

	ᚠ	ᚢ	ᚦ	ᚨ	ᚱ	NN. ᚲ	ᚷ	ᚹ	ᚺ	ᚾ	ᛁ	ᛃ	ᛇ	ᛈ	ᛉ	ᛊ
ᚠ					ᛈ											ᛋ
ᚢ					ᚢᚱ			ᚢᚾ		ᚢ						
ᚨ	ᛋ		ᛅ		ᛅᚱ		ᛋ	ᛅᚾ					ᛋ			
ᚱ		ᚴ			ᚴᚱ			ᚴ								ᛋ
ᚾ		ᚾ		ᚾ												
ᛁ	ᛋ	ᚢ	ᛅ		ᛅᚱ			ᛁᚾ	ᚾ		ᛁ	ᛒ	ᛋ	ᛦ		ᛋ
ᛃ		ᛏ		ᛏ	ᛏᚱ											ᛏ
ᛇ		ᛦ		ᛦ				ᛦ								ᛦ
ᛈ	ᛋ	ᚢ	ᛅ	ᛏ	ᛅᚱ	ᛅᚴ	ᛋ	ᛁᚾ			ᛁ	ᛒ	ᛋ	ᛦ		ᛋ

Runæ πολύσημοι.

ᚭ. a. o.	ᛏ. d. e.	ᚼ. g. h. io.	ᚺ. q. r. y. z. o.
ᚬ. a. e.	ᛞ. d. m. dd.	ᚽ. g. che.	ᛦ. q. ear. x
ᛅ. a. e. o.	ᛗ. d. m.	ᛦ. i. k. m. x. y.	ᚾ. s. c.
ᚭᚾ. a. n.	ᚷ. e. i. et.	ᛚ. i. t.	ᛚ. l. s.
ᛁᛅ. c. m.	ᚽ. c. œ.	ᛊ. k. q. s. l.	ᛒ. s. z.
ᛁᚢ. c. z.	ᛁ. e. i.	ᚺ. k. z.	ᛏ. t. z.
ᛁᚨ. a. k.	ᛇ. e. g. m. x. gæ.	ᛉ. m. x. iv. ing.	ᚢ. v. y.
ᚼᚱ. c. n. s. t. be.	ᛈ. e. g. gg. gæ. œ.	ᚬ. l. n. oi. q.	ᛛ. z. ſt. ſe. svnt.
ᚴ. c. g. k. q.	ᛗ. e. m.	ᚾ. n. o.	ᛦᚢ. ea. ear.
ᛋ. c. s.	ᚼ. e. g. h.	ᚾᚢ. n. ho.	ᚳᚳ. d. p.
ᚴ. c. g. k. q.	ᚠ. e. æ. e.	ᛦ. o. x.	ᚦ. d. z. th.
ᚺ. c. n.	ᛉ. e. s.	ᚽᚽ. h. he.	
ᚢ. c. p.	ᛛ. e. m.	ᛟ. o. oe.	
ᚢ. c. v.	ᚷ. g. h. k. y. œ. io.	ᚴ. k. p.	

Inscriptio Baptisterii Bridekirkensis.

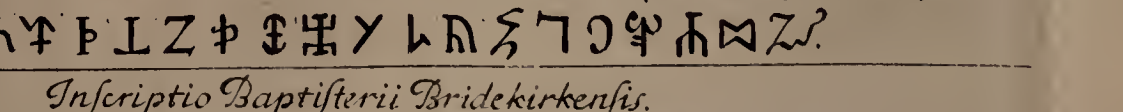

Er Ekard han men egrocten, and to dis men red wer Taner men brogten.
Hic Ekardus erat Conversus, et ad hujus hominis exemplum erant Dani adducti.

M Burg. sculpt. Univ. Oxon.

TABELLA III.

Gram. Island. p. 4.

T. I.° *Diphthongi.*

æ ᛅ ᛆ
au ᚣ
ea ᛠ
ei ᛚ ᛇ
eo ᛊ ᛋ
eu ᛝ ᛒ
œ ᛟ ᛅ ᚼ ᛤ ᚯ ᚮ
oi ᚬ

ıu ᛨ
ıo ᚼ ᚼ

II. *Duplices literæ.*

DD ᚺ
GG ᛵ
TH ᚦ ᚹ
W ᚹ
ᛥ ᚷ ᛯ ᛦ ᛯ ᛩ

III. *Syllabarum et vocum quà rundam Notæ.*

&c ᛇ
ſt^ſc ᚻ
be ᛋ
che ᛯ
ear ᛠ ᛡ
ing ᛝ ᛝ ᛟ ᛡ
gæ ᛜ ᛵ
has ᚹ

he ᚼ
hene ᛂ
hethe ᚦ
ho ᚻ
ego ᛝ
ecce ᛝᛝ
ıhc̄ ᚺᚺ

ſunt ᚻ
vult ᚷ
calc ᛉ

Z *Litterarum Runicarum deductio ex litteris Latinis & Græcis.*

A

B — pron. ut V; pron. ut P

C — pron. ut G; pron. ut H; pron. ut K; pron. ut S; pron. ut T.

Gothic. **D** dd aut ðh. Dut T.

E

F

Goth. Gut. K. **G** Gh.

H

I — I gem. I pro E. I pro V. I pro Y.

O — pro A.

Π sive **P**

K

L sive Λ Gr.

M

N — dupl.

ut HO ut K **Q** q

Ku, aut qu

V

F F sive V

X

pro C; **S**; pro ts

R

T

Z — y; ds; ts; y

Y — pro V

h s

pro s

Alphabetum Runicum è Cod MS, unà cum nominibus literarum

ᚨ ansor
ᛒ bircna
ᛚ laf
ᛆ dyfr
ᚼ hfðr
ᚠ forn
ᚵ gaupn
ᚼ hyrna
ᛁ iarn
ᚴ kaun
ᛪ xiðia
ᚱ rabatuna
ᛋ sabinubint
ᛏ oðr
ᚴ korhint
ᚢ upbobant
ᚠ fabu
ᚱ rykr
ᛘ madr
ᛏ logr
ᛇ ydyr
ᛪ Zorkur

---

e Cod. Cottoniano, Otho C. 5. p. 41.

ᚢᚾᛋᚾᚱᚱᚱᚢᛁᛘᛁᚢᚴᚼ

MBurg. Sculp.

TABELLA IIII.

MONIMENTVM RVNICVM.

Gram. Island. p. 4.

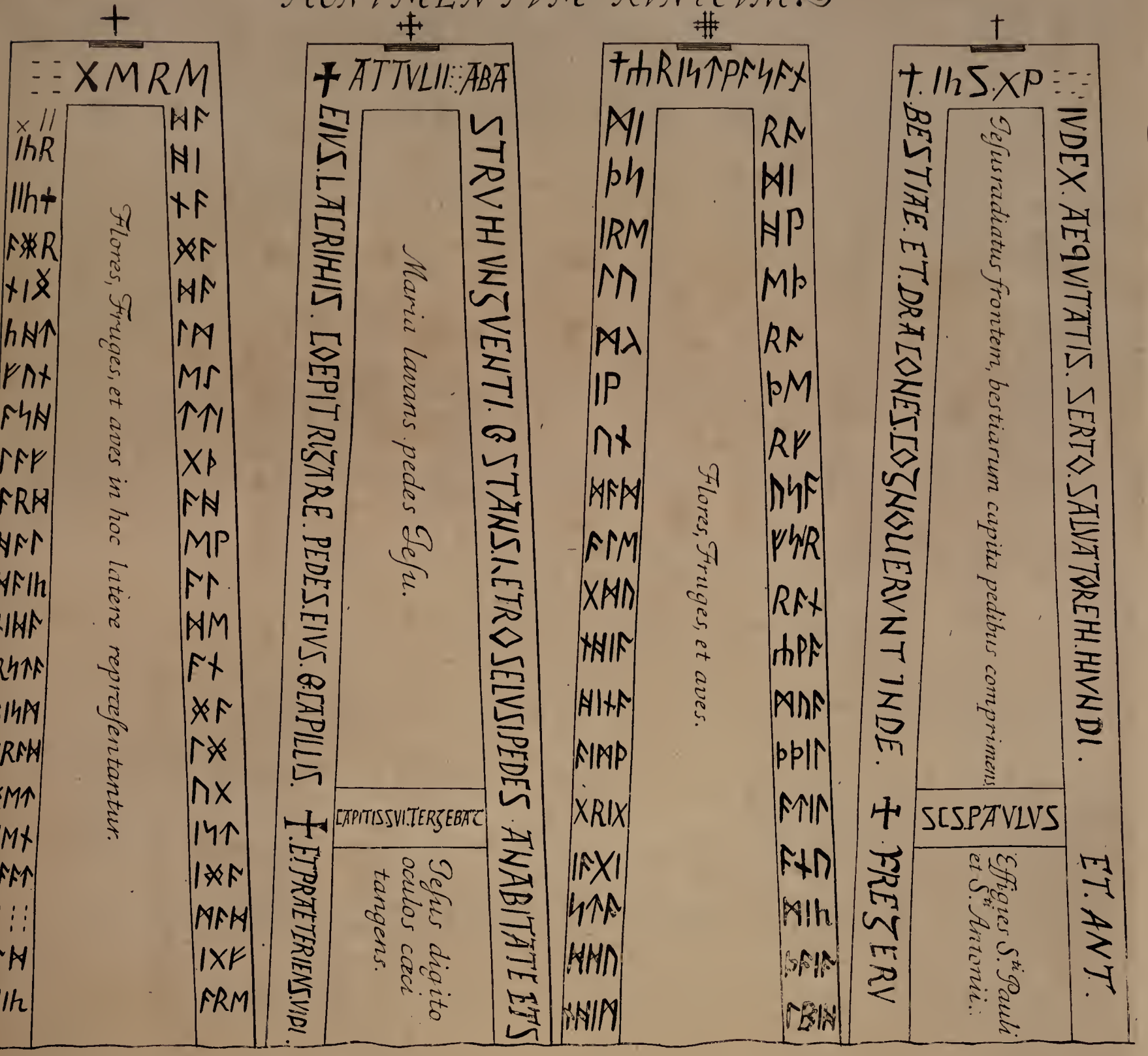

SPECIMEN

è Cod. MS. EXONIENSI.

C.

Dōmhꝑc cyned þyſla

þeodh þe ic nehabbe tealde þme hælend min onbocum bibead

lchaþ bnogdan ꝛceal gepeon ꝓſn pnæce haþ þe ic þod talde þah

monig beod ongemot læddad ꝓone onꝓne ecþ dlman þōn

h. cpacad. gehyned cyning mæd lan. nodha ꝓſhtend. ſpne

can nebepond þam þe hun ah in populde pace hýndon þeh

dan. M. Jh. ý haſt mahtan ꝓnoꝓne ꝓandan þahꝛceal

ꝓohte monig onhā pong ſtede þhig bidan lyſt hun ah

ah dædum dlman pille þna hna pidu bihꝛe. ꝑ. ꝛcæch

anhan ꝓnætpa. N. þah longe. T. plodum bilocen lif

pynna dæl. F. onfoldan þōn ꝓnætpe ꝛculon bypnan on

bæle &c.

MBurg. ſculp.

TABELLA V.

Gram. Island. p. 4.

SPECIMEN è Cod. MS. EXONIENSI.

D.

——— ſon mege dælad deopaſt ealra
ribbe torlitad rin hrinn tu micle mod lufan minre eal orlice
rapul onridfæt nat ic rylfa hrioh earoh uncyð ru orrceal
ic ſi rrum recan oſeme ange pyhtum gongan tu dædum
gemon hrebrifed · h · m · 7 · t · cyning bih nese rigora rylland
ſon rynnum pah · M · p · 7n · ac le bidad hpæt him æfter dæ
dum deman pille lifes tolætne · r · f · bewfad rewnad rorg
cenig ran al gimon rinna punde heic rih ofre ær gepoh
te hipopulde ſic popig reul tæppum machan ——— &c.

E.

Ic reah · ꝥR Ꝥ N · hyge plonene heapod beorhtne ſpiſ
ne orſh rælpong ſpibe ſnellun hæfde himon hyrgde
hilde ſhyrhe · t Ꝥ N · nægled ne mag Ꝥ R M ſ rid lafe ſe
nede ſyne ſcionig on mode nofne · h Ꝥ Ꝥ N · ſorhæf
ſe beorhtne ſpylcra rih fæt ragu hpæt ic hatte : 7 &c.

F.

Ic eom punoh licu pilt ſnæſne mine fæne hpilum
beonce ſpalund · hpilū blæce ſpa gat · hpilum gnæde ſpa
gor · hpilū gielle ſpa haroc · hpilū ic on hyhge ſone harran
rapn gud fuglas hleoſor · hpilum glidan ſeonde nube
ſtnehe · hpilum mærſ rong ſahic glado ritte · x · mæ
nennad ſpylce · Ꝥ · 7 · R · Ꝥ · fullæſted · N · 7 · l · nu ic hatan eom &c.

FF.

Ic pilt geſeah ombige ſhtan ſeo ſcir ſnæclice pundrum
gegirped hæfde ſcepene · fet undh ponne ſelfcupe
monn · h · p · Ꝥ · puf · æ · x · l · hef ſe hors : æxes upon onhyre
ge hæfde tuſihru ſcele eagan ſcir hæfdon ſaga hpæt hio
ſcine ſcinfloo pegar nefre ſ naſigul ana æfter ſcir æg
hpylcer æniga gelicne horſer monnes hundes fugles
ſeac pifes plite hupaſt gifhu conſt togere gumne ſ pe
rodpitan hu ſcine pihte pire gonge : 7 ——— &c.

Tranſcrip. MBurg. ſculpt. Univ. Oxon.

"in dextram, pariter quæ ſurſum ponuntur deorſum vertendo, & quæ deorſum, ſurſum, ut & "apertos ductus claudendo, clauſos aperiendo, lineaſque parallelas decuſſando, aliquando etiam "duplicando literam vel dimidiando, & dein dimidiatæ quid addendo, formatæ ſunt. Iiſdem "quoque modis, artibuſve ſcriptorum ſculptorumque, quæ tertio loco, ſeu ordine cernuntur, "ab iis, quæ in ſecundo delineantur ortum ſuum duxerunt, ut attentus lector facile dignoſcet.

"Denique infra poſui in quatuor tabellis. +. ‡. ✠. †. æri inſculptum nobiliſſimum monumen- "tum *Runicum*, quod à ſe *Ruthwelli*, vulgo *Revelli* apud Scotos, deſcriptum ad me miſit in "Septentrionali literatura, præſertim in *Runica*, ſingulariter eruditus, Reverendus *Wilhelmus Ni-* "*colſonus*, Archidiaconus *Carleolenſis*; qui, ut inter *Runica* noſtra prodiret rogatus, humaniſſime "conſentiit, in libro, *Northymbria vetus* inſcribendo, quem literato orbi daturus eſt, idem per- "fectius cum verſione & notis editurus. Id vero, ut hic publicandum rogarem, duo quidem "moverunt: primum, quod *Chriſtianum* monumentum cum ſit, ad ea debet accedere, quæ "*runas* apud Septentrionales gentes, poſt receptam ab iis Chriſtianam religionem, in uſu aliquan- "diu fuiſſe oſtendunt; dein quod præter *Communiores* primi Alphabeti *runas*, in quibus integrum "exaratur monumentum ſupra deſcriptum, haud exiguus numerus *runarum minus communium*, "quæ ſecus ac *magis communes* delineantur, in eo reperiuntur. Quæ in oblongo ſaxi ambitu, "tabb. ‡. †. Latinè ſcripta cernuntur, quod facile legi poſſunt, nec interpretem requirunt, nec "monitionem, niſi quod in tabb. ‡ quod SELVSI ſcriptum videtur, debet legi SECVS. In "legendis vero tabb. + & ✠ omnis eſt ſita difficultas, non quod ipſæ *Runæ* ſunt adeo ignotæ, "aut incertæ, ſed quod modus ſcribendi, & conſequenter legendi ordo involuta & incerta ſunt. "Doctiſſimus *Nicolſonus* Lectiones quidem ſuas non nobis invidus negavit, ſed pro modeſtia ſua "ante publicari noluit, quam cum exteris *runarum* peritiſſimis eas communicaſſet. Quamobrem "cum monumento à ſe deſcripto lectiones, verſionem, & notas ſuas ad magnos viros *Perinski-* "*oldum* Suecum, & *Windingum* Danum miſit, ut iis, quicquid de ſuo ſinguli poſſunt, cum illo "communicantibus, perfectiſſimum tandem, & rep. literaria digniſſimum prodeat monumentum, "non ſuas tantum *runas*, ſed earum deſcriptorem interpretemque æternitati conſecraturum.

"Monumentum *Ruthwellenſe* merito ſequuntur rhythmi quidam *Saxonicè* ſcripti in tabellis "C. D. E. F. FF. G. H. quos delineandos curavi è MS. quodam Carminum miſcellaneo, cujus "copiam mihi fecerunt, qui mihi cum honore ſemper nominandi ſunt, Decanus, & Canonici Ec- "cleſiæ *Exonienſis*; & ut inter *Runica* noſtra locum obtinerent fecere quidem quum literæ, tum "voces verè *runicæ*, hoc eſt [1] *myſticæ*, & occultæ, quas iis interſcriptas lectori *runarum* ſtudio- "ſo tam gratas fore arbitror, quam quod gratiſſimum.

"In Tab. C deſcribitur concluſio ſeculi, & adventus Chriſti ad judicium. Tab. D continet "perſonæ pœnitentiam agentis ſoliloquium de ſeparatione animæ & corporis. Tab. E quan- "dam, ſive rem, ſive perſonam, quaſi quid monſtri volantis, ænigmatice deſcribit. Tab. F "etiam rem aliquam, ſive perſonam tanquam monſtrum deſcribit, cujus nomen in *runis* ænigma- "ticè ponitur. Tab. FF quid, ut monſtrum multipes, quod ſex oculos, duodecim pedes, & "duas alas habens, partim homo, partim equus, partim canis, & partim volucris erat, ænigma- "tice deſcribit. Tab. G rem aliquam vel perſonam viſam myſticè deſcribit. Tab. H perſo- "nam celeri greſſu feſtinare viſam, fœminamque ſolitarie ſedentem deſcribit.

"Qui vero hæc omnia præſertim tot à ſe viſa adeo myſticè deſcribit, dramatis perſona eſt, "quæ de ſe etiam multa ænigmaticè dicit: ut, Mec ȝeſette ꝑoð ꝛiȝoꝑa paldenð Lꝑiꝛt to "compe ..... Ic ƿuꝑh muð ꝛꝑꝑæce monȝum ꝑeoꝑðum ꝑꝑencum ꝛinȝe ..... hꝑæȝl ıꝛ mın "haꝛo ƿaȝ hẏꝑꝛte beoꝑhte ꝑeaðe. ȝ ꝛcıꝑe on ꝑeaƿe. ıc ðẏꝛȝe ðpelle ȝ ðole hꝑette. unꝑæð "ꝛıþaꝛ oþꝑum ꝛtẏꝑe ..... halꝛ ıꝛ mın hꝑıt ȝ heaƿoð ƿealo ꝛıðan ꝛꝑa ꝛome ꝛꝑıƿt ıc eom "onƿeþe beaðo pæpen beꝑe me on bæce ꝛtanðaþ heꝑe ꝛꝑẏlce ꝛꝑe on leoꝑum hlıꝛıaþ tu eaꝑan "oƿeꝑ eaȝum oꝑðum ıc ꝛteppe ın ȝꝑenne ȝꝑæꝛ me bıð ȝẏꝑn pıtoð ȝıƿ mec onhælean on- "ƿındeþ. pælȝꝑım pıȝa ðæꝑ ıc pıc buȝe bloð mıð beaꝑnum ..... ıc eom munðboꝑa mınꝑe "heoꝑðe eoðoꝑ pıꝑum ƿæꝛt..... ıc eoın peoꝑþ peꝑum pıðe ƿunðen bꝑunȝen oƿ beaꝑnum ȝ oƿ "bunȝhleoþum oƿ ðenum ȝ oƿ ðunum ðæȝeꝛ mec pæȝun ƿeþꝑe on lıƿte ƿepeðon mıð lıꝛte "unðeꝑ hꝑoƿeꝛ hleo hæleð mec ꝛıððon baþeðan ın bẏðenne. *Me ad bellum, & certamina* "*ordinavit Chriſtus verè invictiſſimus dominus. Ego eloquens multis linguis loquor, multis modis* "*pſallo. Veſtimentum meum eſt raucum, variegatum, ſplendidum, rubrum; & clare veſtibus* "*ſtultos, deſipientes, & tardi ingenii homines acuo, in ſtultitiæ ſemitis alios corrigo. Collum meum* "*eſt candidum; & capita multa ampla habeo eáque decora; alacer, & celer ſum, arma fero,* "*quæ mihi à tergo ſunt. Mihi etiam in genis eminent duæ aures. Per medios mucrones in vi-* "*reta gradior. Valde mihi gratum eſt cùm quis crudelis tyrannus ſuo cum cruento ſatellitio me, ubi* "*domum poſui, invenit. Ego gregi meo ſum patronus, ſepes myrtis contexta. Ego dignis viris* "*longe latéque inventa ſum, proficiſcor ex nemoribus, ex urbibus, ex vallibus, ex montibus; alæ* "*diei me in æthera ſublimem tollunt, méque in tecta ſua lubenter ferunt homines quam primum* "*in dolio* [i. e. baptiſterio] *lavantur.* Ex quibus conſtat perſonam, quæ in hoc dramate *Saxo-* "*nico* loquitur, eſſe *Eccleſiam*; nam alii quæ ſupra vertuntur me judice, convenire non poſſunt.

---

[1] Vide *H Spelmanni* literas de origine vocis run, in pl. runer. *Olai Wormii* literaturæ *Runicæ* c. 1.

Jam de novis quæ cum tota ferè Europa *Iſlandis* communes ſunt: multorum tamen ſeculorum decurſu ab iiſdem uſurpatæ; adeò ut non ſatis conſtet, quandò earum uſus primùm invaluerit. Numerantur autem XXII. a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, r, ſ, t, u, x, y, z, þ.

Ex his XVII ſunt conſonantes, b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, p, r, ſ, t, x, z, þ. Quarum enunciatio *Iſlandis* eadem eſt, quæ cæteris Europæ populis: excepta ultima þ, quam ex *Runico* Alphabeto in hodiernum tranſtulerunt. Hæc enim duplicem habet ſonum. Nam in fine dictionis poſita, vel poſt vocalem in eadem ſyllaba, valet d; ex. gr. naath, naad, *gratia*: mathur, madur, *homo*. In initio autem dictionum collocata valere videtur Hebræorum *Thau*. Sonat enim non prorſus *Th*, ſed quiddam craſſius cum ſibilo quodam quaſi *Tsh*. Quæ pronunciandi ratio *Britannis* & *Gallis* hodieque non infrequens eſt. Nomen olim habuit Thuß / nunc thorn appellatur, "& ſæpiſſime in *Snorronis Sturlonidis* R R. Septentrionalium hiſtoriâ, quæ heims-kringla inſcri- "bitur, pro d ſcribitur, ut in eÞur, *ſive*; kolloÞo, *appellarunt*; aſgarÞ, pro aſgard, *nomen urbis*; "kallaÞur, *vocatus*; raÞa, *regere*; truÞo, *credebant*; OÞinn, *Odinus*; gerÞo, *fecerunt*.

De litera ſeu potius aſpiratione h notandum, quod eo nuſquam niſi in dictionum initiis *Iſlandi* utantur: niſi vox ſit compoſita, ut upphaf, *principium*, vel *initium*. Inveniuntur quidem in quibuſdam manuſcriptis *Norvegicis* conſonæ in medio vocum aſpiratæ. Ex. gr. in L. Parent. Þath er upphaf lagha varrha / id eſt, *hoc eſt initium legum noſtrarum*. Verum hanc ſcribendi rationem corruptius ſeculum introduxiſſe videtur. Cujuſmodi citato L. plura leguntur à puriore antiquitate aliena. Veteres, more Græcorum, tantum vocales aſpirârunt, ut haugur, *tumulus*, hugur, *animus*, &c. Moderni autem prætereà conſonis l, n, r, præponunt h, ut, hlaatur, *riſus*; hnottur, *globus*; hroſun, *commendatio*. Sic lutur, *res*; rutur, *aries*, item proprium Viri, veteribus abſque aſpiratione pingebantur: at modernis cum aſpiratione, hlutur & hrutur. Quarta conſonans apud *Iſlandos* biformis eſt, f, v. Poſterior figura ubique in antiquiſſimis codicibus obvia eſt: prior novitatem ſapit. Variant etiam, in pingendo, aliarum formas; ſed more, ut exiſtimo, ab exteris deſumpto.

Duplas x & z aliundè in *Literaturam Iſlandorum* irrepſiſſe exiſtimo: Earum enim poteſtatem diſtinctis literis gs & ß, fuiſſe expreſſam notatamque ex vetuſtiſſimis noſtratium manuſcriptis colligere licet.

Vocales ſunt quinque: a, e, i, o, u.

Ex his, e, ſimplicem unicúmque habet ſonum, qualem e *Germanorum*, *Danorumque*. A, i, u, duplicem; longum & brevem. A longum prorſus ac Latinorum dypthongus au effertur, ut haad, *irriſio*. Breve ut *Latinorum* vel etiam *Danorum* & *Germanorum* a, ut matur, *cibus*. Sic i longum eſt in voce frydur, *elegans*: Breve in fridur, *pax*. U longo conſtat vox fue, *putredo*: Brevi hlutur, *res* vel *portio*, & hoc mixtum quendam ex u communi & y ſonum obtinet. O triplex eſt: longum, breve, & breviſſimum. O longum in vocula goodur, *bonus*, legendum: Breve in forn, *vetuſtus*: Breviſſimum medio quodam tenore inter a & u enunciandum, ut Önd, *anima*.

Quamvis autem in pingendo, nullum inter vocalem longam & brevem diſcrimen vulgò faciant, cùm natura & conſtructio vocum ſuopte ingenio id ſuppeditet; nos tamen, vitandæ confuſionis ergo, in tradendis Linguæ *Iſlandicæ* rudimentis, longam à brevi geminata vocali diſtinguemus, hoc modo: aa, ij, oo, uu, longas denotabunt: a, i, o, u, breves. Verum o breviſſimum virgula tranſverſa (o) à reliquis ſecernet. Obiter heîc notandum, quod vocales longæ nunquam in fine vocum ponantur, niſi voces ſint monoſyllabæ, aut ex monoſyllabis compoſitæ. "Notandum etiam u breve in o breve ſæpiſſime mutari, ut in kolloÞo pro kolludu; logÞo pro "logdu; gerÞo pro gerÞu, vel gerdu.

Ex vocalibus inter ſe junctis fiunt Dyphthongi.

Dyphthongos *Iſlandi* proprias agnoſcunt tres, æ, au, & ei. Impropriam unam y. æ & au ita efferunt, ut utriuſque vocalis dyphthongum conſtituentis ſonus audiri poſſit: Ex. gr. ædur, *vena*, ſecus quam faciunt hodiè *Dani*, qui dypthongum æ per e exprimunt. Sic †au non ut *Latini*, ſed ut *Danorum* modernorum o *Iſlandi* efferunt, ut naud, *calamitas*. Ei vero & y communem conſuetudinem ſequuntur, ut neid, *calamitas*, ydur, *viſcera*.

"Hactenus doctiſſimus *Runolphus*, qui brevitati nimium ſtudens, haud pauca de literis lectu "ſimul jucunda, & utilia præteriit, quæ *Cimbricarum* literarum ſtudioſi maxime intereſt ſcire. "Iſtiuſmodi præſertim ſunt, quæ doctiſſimus *Gudmundus Andreæ Iſlandus* tradidit in Lexico ſuo "*Iſlandico*, quod *Hauniæ* non ita pridem neſcio quo fato mendoſe ſatis impreſſum, utinam quis "*Cimbricæ* literaturæ patronus correctius, & ſi ita viſum fuerit etiam & auctius denuo eden- "dum curaret. Iſtiuſmodi quoque ſunt, quæ Cl. *Chriſtianus Wormius*, *Olai Nepos* in literis ſuis, "dum *Oxonii Aræ Schedis* edendis ſudaret, ad nos datis ſcribere haud dedignatus eſt, & no- "biſcum pro humanitate ſuâ communicare, quippe quod eum certiorem feceram me jam tum

---

† Diphthong. au quandoque brevis eſt apud *Iſlandos*, utpote poſitum pro o, vel a breviſſimo: ut docet etiam *Gudmundus Andreas Iſlandus* in Lexico *Iſlandico*.

"in

" in eo pene totum esse, ut *Gramm.* Septentrionalium alteram, eamque longe perfectiorem editionem " literato orbi darem. ——Præterire (*inquit*) tamen non possum nonnullas prælo *Sheldoniano* deesse " literas, quas ut suppleret aliquis optarem. Id genus sunt diphthongi ǫ, ę, Æ, quarum ne " vola quidem aut vestigium hic apparet, cum tamen adeo sint necessariæ, ut nihil supra. Prima " fateor fronte videntur cum o oe coincidere; sed alia in prioribus latet emphasis, quam po- " steriores nesciunt exprimere. Quod unico saltem hic illustrare exemplo libet in *Ara*, quem " publici juris hic facimus. Est autem Byscopom ǫrum. Deerat hic litera; cujus vice, quam " credis me usurpasse? Certe non o, quod neutiquam in hac voce locum habet; sed duas li- " teras vo, ut adeo excudi fecerim vorum, & verterim *Episcopis nostris*; quæ vox licet cum " sensu auctoris plane conveniat, si pronuntiationem consideres, longe alia est ab eâ, quam nos " dedisse *Aram* credimus, cujus sonus delicatissimus, ni fallimur, fuerat, medium sibi inter o & vo " locum vendicans. Posterior diphthongus non ejusdem cum priori est momenti; in Mss. ta- " men occurrit frequentissima, ut in ętlon, in *Ara* nostro, pro quo tamen ætlon, & satis quidem " apposite, ni fallimur, impressum.

" Quod ad consonantes attinet, nec illas omni plane numero absolutas habetis. Deest plane " communissima illa inter f simplex, & duplex media, ut taceam eandem omnino literam " variis haud raro modis scribi. Ita illam *K* in Mss. antiquissimis, & optime Notæ expres- " sam videbis, ut alias taceam, quarum ductus, pro temporum diversitate toto ab hodiernis cœlo " distant, easque nisi quis ex Mss. aliquando eruerit, & in lucem protraxerit, difficillimum erit " tyronibus Mss. cujuscunque generis evolvere.

" Optarem præterea esset Grammaticæ *Islandicæ* adjectum singulare quoddam de abbreviatio- " nibus, & literarum inter se permutationibus caput, incredibili certe futurum usui. Ad prio- " res pertinet kungr pro konungr; mirþr pro myrdtur, & id genus aliæ numero tantum non in- " numeræ. Quod ad posteriores attinet, in unica voce nacquart, a, vocalem, cum o, & u; qv " cum k permutatas vides; legendum enim nockurt. in voce cairte, a cum e, i cum y, c cum k, " quod posterius frequentissimum est; ita & o cum u: haud raro permutatum observare licet, " præsertim in fine vocum; ut in scyllþo, quomo, pro scyldu, komu. Nihil autem frequentius, " quam d cum t, & þ permutari: ut, in þat, dauþur, pro þad, daudur. Est & alia non con- " temnenda, ut mihi videtur observatio ad grammaticam suo jure pertinens, totalem nonnulla- " rum literarum omissionem explicans, quæ ejus est naturæ, ut ad abbreviationes referri vix " possit: ita litera u frequentissime eliditur; ut, Nockrt pro Nockurt. Haud raro etiam litera n " abjicitur, præsertim in fine vocum, ut, han, man, pro hann, mann: aliquando etiam in medio: " ita madur pro mandur, *homo*. Et si quid de literarum in vocibus nonnullis pleonasmo. De " syllabarum præter necessitatem, præsertim in fine vocum, adjectionibus generaliores quædam " ex natura vocum elicerentur regulæ. Illæ sane ad etymologiam vocum felicius tradendam " haud parum conferrent. Hactenus pro acumine suo *Wormius* noster, cujus præceptiones ad " regulas quatuor reduci possunt, quarum singulas exemplis, quæ inter legendum occurrunt, " amplius illustrare nostri fore censemus.

I. " Primo igitur, in lingua *Islandicâ*, literæ invicem permutantur: sic gortha pro gierde, *feci.* " bæþi vel bæthi, pro bæde, *tum, cum, quoque*. meth, pro med. et, pro ed. tith, pro tíð. sego, " pro segu. ollom, pro ollum. father, pro fader, & fauder. veithi, veide, *venatio*. ero, eru, voro, " voru. scrifatha, scrifade, *scripsi*. bygthi, bygde, *habitabat*. dogom, dogum, *diebus*. mioc, miog. " amithli, amilli, *in medio, inter*. hafthi, haffde. mathr, madr. honum, honom. orthit, ordit, vrdit, " *jactus, a, um*. thottor, dotter, *filia*. borthost, bordust, *pugnabant*. conor, konur, *uxores*. unz, uns, " *donec*. hauftho, hefdu, *habebant*. æske, & æste, *opto*. at Vskia, vel Vsta, *optare*. hovom, hofum. " monom, munum. pave, pafe, *papa*. hatith, holith, pro hatyd, *festum*. lanns, pro lands. lyrt, " pro lykst, *clauditur*. vrkia, *metrificare*, facit in præt. orte.

II. " Secundo, omittuntur, & earum omissione voces abbreviantur: ens, pro hins, fadr, fau- " thr, faudr, pro fader, *&c.* Hverke, & hvarki, pro hvoruge. sonr, pro sonur. sem, ex sama- " veisla, pro veitsla, *convivium*. suerleic, pro suerd-leik, *bellicosus ludus*. i. e. *bellum*. Rausskeg- " giadur, *rubram barbam habens*, pro Raud-skeggiadur.

III. " Tertio, nonnunquam in vocibus redundant: ut in Agaztur, agezt, pro agiætr, vel agætr; " si non pro Agæleistr, & tum cadit sub regula 11. lanndi, pro landi. hollt, pro holt. stoll, pro " stol. sia, pro sa, *hic*. Huc referenda sunt, quæ duplices consonantes habent per simplices re- " ctius scribendæ: ut, scyllda, hilldur.

IV. " Quartò, redundant aliquando syllabæ, præsertim in fine vocum: sic legitur i brottu, pro " i brot, per metathesin pro i burt, quod verbis adjunctum significat *ex, trans, ab, dis*. Item " *longe, peregre*; aliquando vero occurrit burt absque i: ut, burt fara, *abire*. burt reka, *expellere*.

V. " Hisce addatur quinta de metathesi, sive transpositione literarum.

CAPUT SECUNDUM.

De Declinationibus Nominum Simplicium.

PARTES Orationis apud *Iſlandos* ſunt octo. Quatuor Declinabiles: Nomen, Pronomen, Verbū, Participium. Indeclinabiles itidem quatuor: Adverbium, Conjunctio, Præpoſitio & Interjectio.

Nomen eſt duplex: Adjectivum & Subſtantivum. Circa utrumque conſideranda veniunt: Declinatio, genus, ſpecies, figura, numerus & caſus.

De Nominibus autem tam Adjectivis, quàm Subſtantivis notandum, quod pro ſententiarum diverſitate, diverſimodè declinentur. * Nam cum certam & ſingularem aliquam rem quaſi digito demonſtratam volumus, vocem ſimpliciter inflectimus, præpoſito articulo vel pronomine demonſtrativo, ut, Sa madur, *iſte homo*, Þeſs mans, *illius hominis*. Quoties autem de re aliqua in communi ſermo eſt, non præmiſſo, ſed poſtpoſito Articulo voces declinamus, & quidem ita, ut Articulus cum ipſa voce, cui poſtponitur, in unam dictionem coaleſcat, ut, maduren er ſtilnings hluttakare, *homo eſt rationis particeps*. Heic ad Nominativi ſimplicis terminationem, madur, adjicitur Pronomen demonſtrativum hann, madurenn quaſi madur hann. Sic genit. manſens, quaſi mans Þeſs, vel mans hans.

Hinc duplex naſcitur Nominum Declinatio: Simplex ſive Nominum Simplicium, & Compoſita ſeu Nominum Compoſitorum.

Declinationem ſimplicem voco, juxta quam voces non adjecto in fine articulo declinantur, ut, ſa penne, *calamus*, Þeſs penna, *calami*. Compoſitam dico, ad cujus leges inflectuntur voces Articulo in fine auctæ, ut Þennenn, pennans; Madurenn, manſens.

De Declinationibus autem Nominum Simplicium, notanda ſunt: 1. Articulus præponendus. 2. Ipſa Nominum inflexio.

Articulos, quibus *Iſlandi* partim ad deſignanda Nominum genera, partim ad certitudinem aliquam rei, excellentiamque denotandam utuntur, è copioſiſſimo, quod poſtea patebit, Pronominum penuario mutuantur. Undè nos hic † unum depromemus, quod in ſequentibus Nominum Declinationibus noſtro inſerviturum eſt uſui. Eſtque ſa, ſu, Þad, *is, ea, id*. Declinatur autem hunc in modum:

	Singulariter.						*Pluraliter.*					
	Nom.	Gen.	Dat.	Acc.	Voc.	Abl.	Nom.	Gen.	Dat.	Acc.	Voc.	Abl.
M.	‡ Sa.	Þeſs.	Þeim.	Þann.		Þeim.	M. Þeir.			Þaa.		
F.	Su.	Þeirrar.	Þeirre.	Þaa.	Þu.	Þeirre.	F. Þair.	Þeirra.	Þeim.	Þær.	Þier.	Þeim.
N.	Þad.	Þeſs.	Þui.	Þad.		Þui.	N. Þaug.			** Þaug.		

* Verum non adeo accuratè hic diſtinguit doctiſſimus Grammaticus inter uſum *præpoſiti articuli*, qui cum nomine non componitur, & *poſtpoſiti*, qui cum nomine in unam vocem, ſive nomen compoſitum coaleſcit. Etenim poſtpoſitus articulus in fine nominum per omnes caſus utriuſque numeri facit ea *demonſtrativè*, ac *emphatice* ſignificare, imo *rem ſingularem* etiam non minus deſignat, quam præpoſitus articulus: ut, konan, SX UINX, Matth. IX, 22. Folked, SX MANAIGI, *v.* 25. Stulkan, SX MAVI, *v.* 24. Sic huſenu, Matth. VII, 25. *Domum certam*, ac *ſingularem* æque deſignat, ac að Þui huſe. *v.* 27. Idem dicendum eſt de i gieſta herbergenu, Luc. II, 7. Et og barnið liggia i jötunne, *v.* 12. Si quis plura deſiderat, conſulat *Luc.* XX, 1, 24, 25. *Joh.* VIII, 12, 36, 44. *Joh.* VI, 11, 35, 40, 44, 46, 51, 57, 59, 63. *Joh.* X, 10, 23. XI, 28, 31, 38. XIII, 16, 18. XIV, 6, 8, 26. † Pronomen hinn, hin, hitt, vel hið, haud rarius fere induit naturam articuli, ac ſa, ſu, Þad: ut, hinn ſiuke, *Marc.* II, 4. til hins iktſiuka, *v.* 5, 9, 10. hiner ſkriftlardu, *v.* 16. og ſagde til manſins, *Marc.* III, 5. hiner ſkriftlardu. *v.* 22. hann tok i hand hins blinda. *Marc.* VIII, 23. og hann kom til ſinna lareſuina. *Marc.* IX, 14. af Þeim hinum litlu, *ex his puſillis*, *v.* 42. Þeir kolludu a hinn blinda, *& vocabant cæcum*, Marc. X, 49. hinn blinde ſagde honum, *cæcus ei dixit*, v. 51. hinn ſkriftlardi, *Marc.* XII, 32. ortu Chriſtur ſonur hins bleſſada, *tu es Chriſtus filius Benedicti*. Marc. XIV, 61. Vide *Marc.* XV, 40. *Luc.* I, 32. Af Þui hinu nya, *ex vetere*. Luc. V, 36. VI, 6. o Þu hinn vantruade kynſlod, *ô generatio infidelis*! Luc. IX, 41. *v.* XIV, 18. Sic hið gamla teſtamented, *vetus teſtamentum*. hið nyia teſtamented, *novum teſtamentum*. Ubi obiter nota Articulum apud *Iſlandos* ob majorem emphaſin, & ad denotandam majorem excellentiam, ſive in bono, ſive in malo ſenſu, non raro etiam præponi nominibus compoſitis. ‡ Pro ſa legitur ſia: ut, her lyxt ſia boc, *hic liber iſte deſinit*. *Aræ* Sched. cap.X. Notandum etiam quod ſa aliquando, perinde ac ꝑe *A.Sax.* præponitur nominibus propriis: ut ſa Lazarus, *Joh.* XI. 2. Pro ſa occurrit Þann; exempla vide cap. II. reg. 10. Gramm. *Anglo-Sax.* pro Þann accuſ. occurrit Þennan: ut, thennan hafr Gud uppreiſtan, *quem Deus ſuſcitavit*. Act. II, 22. vid. quoque verſum 32, 36. ** Scribitur etiam Þau, & Þav, pro Þo. Male autem effertur, & ſcribitur Þaug ſecundum *Gudmundum Andreæ Iſlandum*, *Decli-*

Declinationes Nominum ſunt quatuor.

Prima Declinatio Simplex

Eſt nominum fœmininorum in a exeuntium, exceptis monoſyllabis in a longum finitis; cujus genitivus ſingularis ſemper terminatur in * u breve: ut kuinna, *fœmina*, genit. kuinnu, *fœminæ*.

Paradigma primæ declinationis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Nom.	Su Kuinna.	Þær †Kuinnur.
Gen.	Þeirrar kuinnu.	Þeirra kuenna.
Dat.	Þeirre kuinnu.	Þeim kuinnum.
Acc.	Þaa kuinnu.	Þær kuinnur.
Voc.	Þu kuinna.	Þier kuinnur.
Abl.	Af Þeirre kuinnu.	Af Þeim kuinnum.

Sic declinantur reliqua fœminina omnia in a.

Aska	*Cinis.*
bida	*vas oblongum, ſupernè acuminatum.*
biſſa	*ſcelopetum bellicum.*
bladra	*tenuis membranula, Spiritu incluſo tumida.*
boola	*furunculus*, item *bulla.*
bringa	*pectus.*
Dingia	*acervus.*
dufa	*columba.*
dryfa	*nivis deſcenſus.*
dyrfska	*audacia.*
Elska	*amor.*
eyga	*poſſeſſio.*
elia	*pellex.* [*ignitus.*
eyſa	*Cinis ſcintillans*, ſive
eynmyria	*idem.*
Fata	*hydria.*
freya	*rana.*
flaska	*lagena.*
frilla	*concubina.*
fyffa	*lana pratenſis.*
Gnypa	*ſummitas rupis*, vel *montis.*
giæfta	*benignitas.*
græfta	*malignitas.*
giæra	*pellis ovilla.*
giota	*ſcrobs.*
gridka	*ancilla.*
gaata	*ænigma.*
gata	*via.*
gidia	*dea.*
grenlægia	*vulpes.*
geimsla	*cuſtodia.*
grima	*capiſtrum.*
glyma	*lucta.*
giæfa	*bona fortuna.*
Hamingia	*idem.*
hafa	*mentum.*
hella	*petra.*
hetta	*capitis tegmen.*
helia	*interitus.*
hilla	*abacus.*
hoora	*meretrix.*
hæna	*gallina.*
hæru	*cani.*
huida	*impetus.*
hola	*ſpecus.*
hryfa	*raſtrum.*
Idia	*labor, ſedulitas.*
ida	*vortex aquæ.*
Kaapa	*pallium.*
kueiſa	*febris.*
kalda	*idem.*
kartappya	*candelabrum.*
kiſta	*ciſta.*
kuerra	*alea.*
kuedia	*ſalutis nuncium.*
kiſa	*felis.*
kiæna	*navicula.*
kiæra	*fœmina.*
Ladia	*lutum.*
ligna	*ſtagnans aqua.*
Migla	*ſitus.*
myla	*milliare.*
Negla	*ſtipamen navis.*
Orka	*vires.*
Pypa	*fiſtula.*
pitla	*ahenum exiguum.*
pylſa	*farcimen.*
pyla	*jacula.*
plaaga	*calamitas.*
puta	*ſcortum.*
peyſa	*indutium.*
Reka	*ligo.*
reckia	*lectus.*
ræna	*ratio.*
reinsla	*experientia.*
rifa	*rimas*
riupa	*perdix.*
reyſa	*iter.*
ræda	*oratio.*
rooa	*cauda.*
Soolskyfa	*Horologium ſolare.*
skirta	*interula.*
ſtulka	*puella.*
ſtada	*ſtatio.*
ſteffna	*dica.*
ſtiarna	*ſtella.*
Tooffa	*vulpes.*
threya	*thorax.*
Vinaatta	*amicitia.*
veitsla	*convivium.*
villa	*error.*
vgla	*noctua.*
veria	*armamentum.*
versla	*aqua quæ non congelatur.*
yſtra	*abdomen.*
Þoka	*caligo.*
Þootta	*tranſtrum.*
Þuffa	*tumor terræ.*

Et id genus alia.

---

in Lexico ſuo *Iſlandico*, & in expoſitionibus vocum ad *Volu-ſpæ*, Stroph. I. Non raro ſcribitur etiam Þa, ut apud *Anglo-Saxones*. * Et u in o. verſo in o breve: ut, Thorvaldr ſonr hans vas at Brenno Þorkels Blunketils ſonar, *Thorvaldus ejus filius una aderat, cum combureretur Thorkellus Blunketilli filius. Aræ* ſchedarum cap. 5. Poſtea autem nomen compoſitum uſurpatur: oc fleiri their at brennunni voro, *& plures, qui combuſtioni aſſiſterent.* † Et o in u mutato, kuinnor: ut, nema conor etha their mennes hann nemi fra, *præter uxores & viros, quos ille exceperat.* Aræ ſchedarum cap. 11. Conor autem à nom. ſing. cona, kona, *mulier, uxor.*

Obſervationes in primam Declinationem.

I. Si in penultima Nominativi Singularis Syllaba fuerit a breve, mutatur in o breviſſimum in omnibus obliquis ſingularis Numeri, & tam in obliquis quam rectis *Pl. Num.* excepto genit. qui a nominativi *Sing.* retinet, ut, Kanna, *cantharus*, gen. konnu, dat. konnu, &c. nom. *Plur.* Konnur, gen. kanna, dat. konnum, &c. Sic Amma, *avia*, gen. Ommu. Aliter ſe res habet cum aa longo in penult. quippè quod invariatum in reliquis Caſibus ubique manet, ut Gaata, *ænigma*, gen. gaatu.

II. Genitivus Pluralis in nonnullis interſerit n ante a finale Nominativi Sing. ut, Dufa, *columba*, gen. *Pl.* dufna. Excipiuntur deſinentia in na, ut, Vunna, *Virgo veſtalis*, gen. *Pl.* Vunna. Lina, *linea*, gen. *Pl.* lina. Et quædam in ia, ut, Gryſia, *fovea*, gen. *Plur.* Þeirra griſia. Feria, *navis vectoria*, gen. *Plur.* feria: quædam autem pro i recipiunt n, ut, Bilgia, *procella*, gen. bilgna. Silgia, *ornamentum muliebre*, ſilgna.

III. Peculiare hoc habet nomen kuinna, quod i penultimum nom. *Singul.* in gen. *Plur.* mutet in e, velut ex præmiſſo paradigmate liquet. Quam mutationem in reliquis nuſquam obſervavimus. Non enim dicimus keſtna à nom. *Singul.* kiſta, *arca*; Sed, retenta eadem vocali, kiſtna. Sic Skridna non ſkredna, *à* ſkrida, *ruina montis*, vel *rupis*. Kona, quod idem eſt ac kuinna, in utroque Num. regulariter flectitur, niſi quod genit. *Pl.* à cognato nomine kuinna, mutuetur kuenna.

Secunda Declinatio Simplex

Eſt Nominum fœmininorum Singularem in ar formantium: Complectiturque quindecim literas terminales: B, d, f, g, k, l, m, n, o, p, r, ſ, t, u, y, & monoſyllaba in a cum compoſitis; ut, vomb, *venter*, vambar in genit. Sing. Naad, *gratia*, naadar. Toff, *mora*, taffar. Borg, *civitas*, borgar. Skaak, *luſus latronum*, ſkaakar. Saal, *anima*, ſaalar. Skomm, *ignominia*, ſkammar. Baun, *faba*, baunar. Kloo, *unguis*, klooar. Greip, *ſinus digitorum*, greipar. Var, *labrum*, varar. Droos, *fœmina*, dróoſar. Ambaatt, *ancilla*, ambattar. Tru, *fides*, truar. Mey, *virgo*, meyar; & Aa, *amnis*, aar.

Paradigmata ſecundæ Declinationis.

I. in b.	*Sing.*	*Plur.*
Nom.	Su vomb.	Þær vamber,
Gen.	Þeirrar vambar.	Þeirra vamba.
Dat.	Þeirre vomb.	Þeim vombum.
Acc.	Þaa vomb.	Þær vamber.
Voc.	Þu vomb.	Þier vamber.
Abl.	Af Þeirre vomb.	Af Þeim vombum.

Sic declinatur Þomb alicujus rei extenſio, *&c.*

II. in d.	*Sing.*	*Plur.*
Nom.	Su Naad	Þær Naader.
Gen.	Þeirrar naadar.	Þeirra naada.
Dat.	Þeirre naad.	Þeim naadum.
Acc.	Þaa naad.	Þær naader.
Voc.	Þu naad.	Þier naader.
Abl.	Af Þeirre naad.	Af Þeim naadum.

Sic declinantur reliqua in d, ut

Aſynd	*Aſpectus.*
agyrnd	*avaritia.*
anaud	*ærumna.*
Bygd	*habitatio.*
bidlund	*expectatio.*
Dyrd	*gloria.*
dygd	*virtus.*
deilld	*lis.*
daad	*virtus.*
dælld	*terra ſubſidens.*
digurd	*craſſities.*
Eimd	*miſeria.*
Flærd	*falſitas.*
frygd	*libido.*
frægd	*heroica virtus.*
framkuæmd	*executio.*
ferd	*iter.*
fremd	*res laude digna.*
folld	Poet. *terra.*
fylgd	*comitatus.*
fegurd	*amœnitas.*
Giord	*opus*, item *cingulum.*
grund	*terra, fundus.*
girnd	*cupido.*
grimd	*furor.*
Hrigd	*triſtitia.*
hurd	*janua.*
hæd	*altitudo.*
hægd	*facilitas.*
hind	*cerva.*
Kird	*tranquillitas.*
Lygd	*mendacium.*
leyd	*via.* [*riens.*
lind	*Aqua fontana ſcatu-*
linkind	*commiſeratio.*
lood	*Proprietaria ſoli poſſeſſio.*
Mærd	*eloquentia.*
mynd	*imago.*
mølld	*pulvis.*
mergd	*multitudo.*
megurd	*macies.*
Nægd	*copia.*
neid	*anguſtia.*
naud	*malum.*
Offund	*invidia.*
øld	*ſeculum.*
Reyd	*equitandi actus.*
ryffd	*liberalitas.*
Saad	*granum.*
ſigd	*falx.*
ſloed	*via in nive trita.*
ſteid	*cocleare.*
ſnylld	*elegantia.*
ſtund	*hora.*
ſylld	*halec.*
ſtrond	*ora maris.*
ſtod	*columna.*
ſtaud	*res nihili.*
ſtigd	*offenſio.*
Trigd	*virtus, fidelitas.*
Villd	*voluntas.*
vareigd	*cautio, prudentia.*
vard	*jucunda quies.*
vegſemd	*honor.*
veſolld	*miſeria, calamitas.*
Þackargiord	*gratiarum actio.*
Þingd	*gravitas.*
Þægd.	*beneplacitum.*

Sing-

	Singulariter.	*Pluraliter.*
III. in f.	Nom. Su Toff.	Nom. Þær Taffer.
	Gen. Þeirrar taffar.	Gen. Þeirra taffa.
	Dat. Þeirre toff.	Dat. Þeim toffum.
	Acc. Þaa toff.	Acc. Þær taffer.
	Voc. Þu toff.	Voc. Þier taffer.
	Abl. Af Þeirre toff.	Abl. Af Þeim toffum.

Sic declinantur Gioff, *donatio*: groſ, *ſepulcrum*: grooſ, *lacuna terræ*: leyf, *reliquum*: sleyf, *cocleare*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
IV. in g.	Nom. Su Borg.	Nom. Þær Borger.
	Gen. Þeirrar borgar.	Gen. Þeirra borga.
	Dat. Þeirre borg.	Dat. Þeim borgum.
	Acc. Þaa borg.	Acc. Þær borger.
	Voc. Þu borg.	Voc. Þier borger.
	Abl. Af Þeirre borg.	Abl. Af Þeim borgum.

Sic declinatur Biorg, *adjumentum*: dogg, *pluvia*: laug, *balneum*: laag, *vallis*: taug, *funiculus*: taag, *vimen*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
V. in k.	Nom. Su Skaak.	Nom. Þær skaaker.
	Gen. Þeirrar skaakar.	Gen. Þeirra skaaka.
	Dat. Þeirre skaak.	Dat. Þeim skaakum.
	Acc. Þaa skaak.	Acc. Þær skaaker.
	Voc. Þu skaak.	Voc. Þier skaaker.
	Abl. Af Þeirre skaak.	Abl. Af Þeim skaakum.

Sic declinantur Block, *truncus ligneus*: hauk, *funiculus in formam circuli colligatus*: kueik, *prima cereviſiæ materia*: dosk, *votum*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
VI. in l.	Nom. Su Saal.	Nom. Þær Saaler.
	Gen. Þeirrar ſaalar.	Gen. Þeirra ſaalna.
	Dat. Þeirre ſal, vel ſaalu.	Dat. Þeim ſaalum.
	Acc. Þaa ſaal.	Acc. Þær ſaaler.
	Voc. Þu ſaal.	Voc. Þier ſaler.
	Abl. Af Þeirre ſaal, t ſaalu.	Abl. Af Þeim ſaalum.

Sic declinantur Suol, *mora*: fiol, *aſſer*: holl, *aula*: kuisl, *particula fluvii*, vel *amnis ſcaturiens*: mol, *ſpatium ſoli lapillis*, & *ſcrupulis obſitum*: miöll, *candida*, & *recens nix nondum condenſata*: pysl, *paſſio*: skaal, *phyala*: vll, *lana*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
VII. in m.	Nom. Su Skomm.	Nom. Þær Skammer.
	Gen. Þeirrar skammar.	Gen. Þeirra skamma.
	Dat. Þeirre skomm.	Dat. Þeim skommum.
	Acc. Þaa skomm.	Acc. Þær skammer.
	Voc. Þu skomm.	Voc. Þier skammer.
	Abl. Af Þeirre skomm.	Abl. Af Þeim skommum.

Sic flectuntur Vomm, *nævus*, *dedecus*: skalm, *genus enſis*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
VIII. in n.	Nom. Su Baun.	Nom. Þær Bauner.
	Gen. Þeirrar baunar.	Gen. Þeirra bauna.
	Dat. Þeirre baun.	Dat. Þeim baunum.
	Acc. Þaa baun.	Acc. Þær bauner.
	Voc. Þu baun.	Voc. Þier bauner.
	Abl. Af Þeirre baun.	Abl. Af Þeim baunum.

Sic declinantur Boon & bæn, *oratio*, *preces*: brun, *extremitas alicujus rei*: eign, *poſſeſſio*: fonn, *nix condenſata*: grein, *ramus*, item *ſententia*: gron, *labrum bovis ſuperius*: huon, *flos Angelicæ*: hæffn, *portus*: lauſn, *redemptio*: *ſolutio*: oogn, *terror vehementiſſimus*: onn, *mica*: orn, *aquila*: kaun, *experientia*, item *adverſitas*: ſogn, *fama*, & *rumor vulgi*: ſponn, *ſpithama*: tonn, *dens*: tiorn, *ſtagnum*, ſeu *lacus*: von, *ſpes*: vorn, *defenſio*, *munitio*: Run, *Runa*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
IX. in o.	Nom. Su Kloo.	Nom. Þar Klær.
	Gen. Þeirrar klooar.	Gen. Þeirra klooa.
	Dat. Þeirre kloo.	Dat. Þeim kloom.
	Acc. Þaa kloo.	Acc. Þær klær.
	Voc. Þu kloo.	Voc. Þier klær.
	Abl. Af Þeirre kloo.	Abl. Af Þeim kloom.

Sic flectuntur floc, *pulex*: loo *tormentum*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
X. in p.	Nom. Su Greip.	Nom. Þær Greipar.
	Gen. Þeirrar greipar.	Gen. Þeirra greipa.
	Dat. Þeirre greip.	Dat. Þeim greipum.
	Acc. Þaa greip.	Acc. Þær greipar.
	Voc. Þu greip.	Voc. Þier greipar.
	Abl. Af Þeirre greip.	Abl. Af Þeim greipum.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XI. in r.	Nom. Su Vor.	Nom. Þær varer.
	Gen. Þeirrar varar.	Gen. Þeirra vara.
	Dat. Þeirre vor.	Dat. Þeim vorum.
	Acc. Þaa vor.	Acc. Þær varer.
	Voc. Þu vor.	Voc. Þier varer.
	Abl. Af Þeirre vor.	Abl. Af Þeim vorum.

Sic declinantur for, *inter*: cor, *decubatio*: skor, *ſcabellum*: ſtor, *juncus*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XII. in ſ.	Nom. Su Droos.	Nom. Þær. Drooſer.
	Gen. Þeirrar drooſar.	Gen. Þeirra drooſa.
	Dat. Þeirre droos.	Dat. Þeim drooſum.
	Acc. Þaa droos.	Acc. Þær drooſer.
	Voc. Þu droos.	Voc. Þier drooſer.
	Abl. Af Þeirre dros.	Abl. Af Þeim drooſum.

Sic declinantur Gaas, *anſer*: kraas, *epulum delicatum*: kruus, *culullus*, vel *fidelia*: nos, *naſus*: raas, *diſcurſitatio*: roos, *roſa*: Þioos, *portio*, vel *ceti*, vel *alterius cadaveris partiti*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XIII. in t.	Nom. Su Ambaatt.	Nom. Þær Ambaatter.
	Gen. Þeirrar ambaattar.	Gen. Þeirra ambaatta.
	Dat. Þeirre ambaatt.	Dat. Þeim ambattum.
	Acc. Þaa ambaat.	Acc. Þær ambaatter.
	Voc. Þu ambaatt.	Voc. Þier ambaattez.
	Abl. Af Þeirre ambaat.	Abl. Af Þeim ambattum.

Sic declinantur Aaſt, *amor*: braut, *via*: droott, *populus*: magt, *potentia*: naudpurfft, *neceſſitas*: riſt, *crater*: ſoott, *morbus*: ſuoot, *mulier*: ſueit, *populus*, item *provincia*: ætt, *ſtemma*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XIV. in u.	Nom. Su Truu.	Nom. Þær Truur.
	Gen. Þeirrar truar.	Gen. Þeirra truua.
	Dat. Þeirre truu.	Dat. Þeirre truu.
	Acc. Þaa truu.	Acc. Þaa truu.
	Voc. Þu truu.	Voc. Þier truur.
	Abl. Af Þeirre truu.	Abl. Af Þeim truum.

Sic declinantur Bruu, *pons*: fruu, *matrona*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XV. in y.	Nom. Su Mey.	Nom. Þær meyar.
	Gen. Þeirrar meyar.	Gen. Þeirra meyia.
	Dat. Þeirre mey.	Dat. Þeim meyium.
	Acc. Þaa mey.	Acc. Þær meyiar.
	Voc. Þu mey.	Voc. Þier meyiar.
	Abl. Af Þeirre mey.	Abl. Af Þeim meyium.

Para-

Paradigma monoſyllaborum in a.

Singulariter.	*Pluraliter.*
Nom. Su Aa.	Nom. Þær Aar.
Gen. Þeirrar aa.	Gen. ſimplici caret.
Dat. Þeirre aa.	Dat. Þeim aam.
Acc. Þaa aa.	Acc. Þær aar.
Voc. Þu aa.	Voc. Þier aar.
Abl. Af Þeirre aa.	Abl. Af Þeim aam.

Sic declinantur Giaa, *hiatus terræ*: ſlaa, *mephytis*: raa, *antenna*, item *locus hypocauſti telæ textoriæ deſtinatus.*

Obſervationes in Secundam Declinationem.

I. Quoties ö breviſſ. in ultima Nom. Sing. occurrerit, mutatur in Genit. Sing. & Nom. Gen. Ac. & Vocat. Plur. N. in a breve, id quod è Parad. hujus Declin. III. liquidum evadit: nom. Sing. Töff, g. tafar. nom. plur. Täffer, g. tafa, ac. taffer & v. tafer. Sic Önd, *anima*, andar in g. Sing. & ander in nom. Pl. Excipe ör, *telum*, quæ ö in omnibus utriuſque num. Caſib. retinet. Sed de hac vocula vide plura Obſervatione VII. Fiödur, *calamus*, præter hanc mutationem ö penultimi in a, etiam r anteponit terminationibus, ar, er, a, & um, ut g. Sing. fiadrar non fiadar, (habet etiam invariatè fiödur) nom. Plur. fiadrer, g. fiadra, d. fiödrum, *&c.*

II. Quoties Dyphthongus au præcedit terminationem ng, mutatur in aa longum in gen. tam Sing. quàm Plur. ut, Staung, *haſta*, gen. S. ſtaangan, gen. Pl. ſtaanga. Spaung, *lamina*, ſpaangar, ſpaanga. Taung, *forceps*, taangar, taanga. Eadem in nom. acc. & voc. Plur. mutatur vel in aa nt ſpaanger, vel in ei ut ſpeingur, teingur, ſteingar. Utrumque enim in uſu eſt. Vide de his plura Obſervat. VIII.

III. Æ ante l mutatur in genit. Sing. & nom. gen. & voc. Plur. in á breve, ut Þiel, *lima*, Þialar: Þialer, Þiala, Þialer.

IV. Oo longum ante k, t, tranſit in diphthongum æ in nom. acc. voc. Plur. ut, Book, *liber*, bækur. Brook, *bracca*, brækur. Root, *radix*, rætur. Noot, *rete*, nætur. His adde glööd, *favilla*, glædur. Item Mooder, *mater*, & Dootter, *filia*, quæ dyphthongum æ etiam in genit. Pl. retinent, Mædra, Dætra. Excipe deſinentia in *geminum* t, ut, ſoott, *morbus*, droott, *populus*, in quibus oo invariatum in omnibus utriuſque numeri tam rectis quàm obliquis manet. Idem eandem in fine, nulla ſequente conſona, mutationem ibidem ſuſtinet, ut, floo, *pulex*, flær. kloo, *unguis*, klær. Excipe kroo, *taberna cereviſiaria*, & ſtoo, *focus*, quæ nom. acc. voc. Pl. formant adjiciendo ad oo finale nominativi ſingularis r: ut, Kroor, ſtoor. Id quod etiam monoſyllabis in aa longum ſolemne eſt, ut, flaa, *mephytis*, flaar. giaa, *hiatus terræ*, giáar. raa, *locus*, vel *angulus hypocauſti telæ textoriæ deſtinatus*, raar. loo, *floccus*, & roo, *quies*, carent Plurali Num.

V. Tria hæc: Önd, *anas*, örn, *aquila*, & hönd, *manus*, mutant ö in e in nom. acc. & voc. Plur. ut Ender, ernur, hendur, quanquam etiam höndur in uſu eſt. In reliquis primæ obſervationis ductum ſequuntur. Örn antiquis maſculini generis habebatur.

VI. Deſinentia in an breve, terminationem un b. etiam admittunt, & vice versâ, ut, Andvarpan, vel andvörpun, *ſuſpirium*, (ubi nota quoque mutationem à penult. in ö) bodan, *nuncius*, vel bödun. predikan vel predikun, *concio*. ſaurgan vel ſaurgun, *inquinatio* ylffran vel ylffrun, *ejulatio*. vingan vel vingun, *amicitia, favor*. skiemtan vel skemtun, *oblectamentum*. A priore terminatione, an, formantur nom. gen. acc. & voc. Plur. ut, Andvarpaner, andvarpana, andvarpaner, andvarpaner. A poſteriore un, dativus & abl. Plur. ut andvörpunum. Ab utraque omnes obliqui ſingulares, ut gen. andvarpanar vel andvörpunar, dat. andvarpan vel andvörpun, acc. voc. abl. idem. Genitivus tamen Singularis elegantius in unar finitur.

VII. Finita in ing, ung, & y formant nom. acc. & voc. Plur. in ar, breve, ut freiſting, *tentatio*, freiſtingar; hörmung, *ærumna*, hörmungar: Mey, *Virgo*, Meyar. His adde reim, *ligula*, reimar: naal, *acus*, naalar: dol, *funiculus coreaceus*, dolar: aar, *remus*, aarar. Egg, *acies*, dregg, *fex*, naudſyn, *neceſſitas*, præterquam quod eoſdem tres caſus in ar faciunt, etiam i anteponunt terminationibus ar, a, & um, ut genit. Sing. & nom. acc. & voc. Plur. Eggiar, gen. Pl. eggia, dat. & ab. Pl. eggium. Sic dreggiar, dreggia, dreggium: Naudſiniar, naudſinia, naudſinium. Ör, *jaculum*, ibidem v ponit Örvar, örva. Lifur, *jecur*, heic r interſerit, lifrar, lifra, lifrum. Sic Mædra, mædrum: Dætra, dætrium: Syſtra, ſyſtrum, à nom. Sing. Mooder, Dotter, Syſter. De quarum vocum gen. S. ut & nom Pl. vide Obſ. ſeq. ad num. 4.

Sequentia formant Nom. Acc. Voc. Plurales in ur:

VIII. 1. Quæ dyphthongos æ & au ante terminationem ng habent, ut Sæng, *lectus*, ſængur: ſtaung, ſteingur: ſpaung, ſpeingur: taung, teingur.

2. Habentia oo longum antè finales nd, k, & t, ut, hönd, hendur, vel hendur: önd, *anas*, endur: kind, *creatura*, kindur: book, bækur: brook, *bracca*, brækur: root, rætur: not, nætur. Noott,

 nox,

nox, habet in genit. Sing. nætur, vel naattar: dat. noott vel noottu, vel naatt: acc. noott, voc. noott, abl. noott, noottu, vel naatt. Nom. Pl. nætur, gen. naatta, dat. noottum, acc. nætur, voc. nætur, abl. noottum. Noot, *rete*, habet nom. acc. & voc. Plur. communes cum noott: aliàs regulariter formatur. Ab hac Regula iterum excipiuntur in t *geminum* terminata, ut, Sroott, ſoott, iproott, quæ analogiam ſequuntur.

3. Quæ Dyphthongum ei vel íi longum habent ante k, finale, ut Eik, *arbor*, eikur: ſteik, *aßum*, ſteikur: Bryk, *ſponda*, brykur: tyk, *canicula*, tykur: byk, *ſinus terræ*, bykur: flyk, *lacera veſtis*, flykur. His adde Seir, *capra*, ſeitur.

4. Cognationis Vocabula: Mooder, Sootter, Syſter: Mædur, Sætur, Syſtur. Et hæc gen. Sing. etiam in ur anomalõs faciunt, Sootur, Moodur, Syſtur. Id quod etiam in Miolk, *lac*, miolkur in gen. Sing. uſus approbavit. Sed hæc vox uti apud Latinos, ita *Iſlandos* caret Plurali numero.

IX. Anomala ſunt: ær, *agna*: kyr, *vacca*, quæ ſic declinantur: nom. ær, gen. ærennar vel aannar, quod utrumque compoſitionem ſapit. Cæteros caſus Sing. à vocula aa *amnis* mutuatur, ut dat. acc. & abl. aa. nom. & acc. Pl. ær, gen. aanna, dat. & abl. aam, itidem compoſitè. Sic Kyr, gen. kuar, dat. acc. & abl. kuu. Nom. acc. & voc. Plur. kyr, gen. kuua, dat. & abl. kuum.

X. Monoſyllaba in u nom. ac. & voc. Plur. formant adjiciendo ad terminationem nom. Sing. r. Fruu, *matrona*, facit Fruur: bruu, *pons*, bruur: truu, *fides*, truur.

XI. Muus, *mus*, & Lus, *pediculus*, nom. acc. & voc. Plur. formant in ys, Mys, Lys. Brun, *palpebra*, ibidem facit bryr. Reliqua quæ his Obſervationibus non comprehenduntur, præmiſſorum Paradigmatum amuſſim ſequuntur.

Tertia Declinatio Simplex

Eſt Nominum Maſculinorum & Neutrorum in d, l, n, r, ſ, x, & Neutrorum ſaltem in b, c, f, g, i, k, m, o, p, t, u finitorum. Hujus Genitivus Singularis regulariter terminatur in ſ, ut, Sa GUD, *DEUS*, Guds: Þad blad, *folium*, blads: ſa fugl, *avis*, fugls: Þad hiol, *rota*, hiols: ſa hraffn, *corvus*, hraffns: Þad bein, *os*, beins: ſa heſtur, *equus*, heſts: Þad haar, *crinis*, haars: ſa bas, *ſtabulum boum*, bäß: Þad glas, *vitrum*, glaß: ſa lax, *ſalmo*, laxs: Þad fax, *juba*, faxs. Sic Þad lamb, *agnus*, lambs: ſæde, *ſemen*, ſædis: haff, *pelagus*, haffs: trog, *linter*, trogs: hey, *fænum*, heys: bak, *tergum*, baks: kaam, *macula*, kaams: hroo, *lacera res*. hroos: skip, *navis*, skips: ſpiot, *haſta*, ſpiotß: bu, *res familiaris*, buß.

Paradigmata Tertiæ Declinationis.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
I. in d *Maſculinum.*	Nom.	Sa Gud.	Þeir Guder.
	Gen.	Þeß Guds.	Þeirra Guda.
	Dat.	Þeim Gude.	Þeim Gudum.
	Acc.	Þaun Gud.	Þaa Gude.
	Voc.	Þu Gud.	Þier Guder.
	Abl.	Af Þeim Gude.	Af Þeim Gudum.
II. in d *Neutrum.*	Nom.	Þad Blad.	Þaug Bled.
	Gen.	Þeß blads.	Þeirra blada.
	Dat.	Þui blade.	Þeim bledum.
	Acc.	Þad blad.	Þaug bled.
	Voc.	Þu blad.	Þier bled.
	Abl.	Af Þui blade.	Af Þeim bledum.

Ad hunc fermè modum declinantur reliqua Neutra in d.

Bad	*Balneum.*	halld	*manubrium.*	Skaalld	*Poeta.*
band	*ligamen.*	hlad	*platea.*	ſpad	*opſonium.*
bard	*extremitas rei.*	hliood	*vox, ſonus.*	ſpialld	*tabula.*
blood	*ſanguis.*	hoffud	*caput.*	ſprund	*fœmina.*
bod	*nuncius.*	Jood	*fœtus.*	ſod	*jus culinare.*
bragd	*deceptio.*	Keralld	*vas.*	ſtood	*Equi admiſſarii, & equæ quæ ad faciendum genus aluntur.*
braud	*panis.*	Land	*terra.*		
flagd	*monſtrum.*	laad	*ſolum.*		
fliood	*mulier*, Poët.	lood	*glans.*		
flood	*Aquarum inundatio, acceſſus maris.*	Mord	*cædes clandeſtina.*	ſtryd	*bellum.*
		Myd	*Rejectanea, contumelia.*	ſverd	*enſis.*
Graad	*maculæ.*			Tad	*Excrementum aridum.*
Haad	*irriſio.*	Ord	*verbum.*		
hafalld	*filum groſſum.*	Rod	*cuticula piſcium.*	Vad	*vadum.*

Singu-

		Singulariter.	*Pluraliter.*
III. in l *Maſcul.*	Nom.	Sa fugl.	Þeir fuglar.
	Gen.	Þeß fugls.	Þeirra fugla.
	Dat.	Þeim fugle.	Þeim fuglum.
	Acc.	Þann fugl.	Þaa fugla.
	Voc.	Þu fugl.	Þier fuglar.
	Abl.	Af Þeim fugle.	Af Þeim fuglum.

Sic declinantur aſl, *fornaas*: gabl, *terminus*: iaxl, *dens molaris*: vagl, *trabs*, &c.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
IV. in l *Neutrum.*	Nom.	Þad Hiool.	Þaug hiool.
	Gen.	Þeß hiols.	Þeirra hioola.
	Dat.	Þui hioole.	Þeim hioolum.
	Acc.	Þad hiool.	Þaug hiool.
	Voc.	Þu hiool.	Þier hiool.
	Abl.	Af Þui hioole.	Af Þeim hioolum.

Sic declinantur:

Baal	*Incendium.*	gil	*hiatus montium.*	skrimſl	*monſtrum.*
beiſl	*frænum.*	gool	*ululatus.*	ſel	*mappalia.*
briaal	*affectatio.*	Hagl	*grando.*	ſvingl	*vertigo.*
brixl	*exprobratio.*	hel	*lethum.*	ſpil	*luſus.*
Drægsl	*novitia.*	Jel	*nimbus.*	Tagl	*cauda equina.*
Fall.	*caſus.*	Kall	*vocatio, clamor.*	taal	*deceptio.*
fiall	*mons.*	kol	*carbo.*	troll	*gigas.*
fifl	*demens.*	Miol	*far.*	tungl	*luna.*
fool	*iracundus.*	maal	*ſermo, loquela.*	Viel	*cauda avis.*
fell	*acclivitas.*	Ol	*cereviſia.*	Þil	*ſponſa.*
Gall	*fel.*	Ragl	*lentum iter.*	Þol	*patientia, tolerantia.*
gagl	*mulier nauci & nihili.*	Skil	*diſtinctio, cognitio.*		

		Singulariter.	*Pluraliter.*
V. in n *Maſcul.*	Nom.	Sa Hrafn.	Þeir Hrafnar.
	Gen.	Þeß hrafns.	Þeirra hrafna.
	Dat.	Þeim hrafne.	Þeim hrofnum.
	Acc.	Þann hrafn.	Þaa hrafna.
	Voc.	Þu hrafn.	Þier hrafnar.
	Abl.	Af Þeim hrafne.	Af Þeim hrofnum.

Sic declinantur:

Aan	*Defectus.*	Offn	*fornax.*	Teirn	*lamina.*
Daun	*odor.*	Sveinn	*puer, miniſter.*	turn	*turris.*
daan	*ſervus.*	ſteirn	*lapis.*	Vagn	*currus.*
Rom-paan	*ſodalis.*	ſveffn	*ſomnus.*	Þorn	*fibula.*
		ſtafn	*prora,* vel *puppis.*		

		Singulariter.	*Pluraliter.*
VI. in n *Neutrum.*	Nom.	Þad Bein.	Þaug Bein.
	Gen.	Þeß beins.	Þeirra beina.
	Dat.	Þui beine.	Þeim beinum.
	Acc.	Þad bein.	Þaug bein.
	Voc.	Þu bein.	Þier bein.
	Abl.	Af Þui beine.	Af Þeim beinum.

Sic declinantur:

Aakarn	*Acus --ris.*	Kaun	*ulcus*	Raan	*ſpolium.*
Bann	*damnum, excommunicatio.*	korn	*fruges.*	ragn	*maledicentia.*
		kotun	*goſſypium.*	regn	*pluvia.*
barn	*infans puer,* l *puella.*	Laan	*mutuum, fortuna.*	Safn	*collectio.*
fen.	*puteus.*	laatun	*æs.*	skinn	*pellis.*
Gagn	*utilitas.*	loon	*ſtagnum.*	skryn	*ſcrinium.*
Horn.	*cornu, angulus.*	Magn	*vires, robur.*	Talfn	*branchiæ cetorum.*
Jaarn	*ferrum.*	Nafn	*nomen.*	Vopn	*arma.*

		Singulariter.	*Pluraliter.*
VII. in r *Maſcul.*	Nom.	Sa Heſtur.	Þeir Heſtar.
	Gen.	Þeß heſts.	Þeirra heſta.
	Dat.	Þeim heſte.	Þeim heſtum.
	Acc.	Þann heſt.	Þaa heſta.
	Voc.	Þu heſtur.	Þier heſtar.
	Abl.	Af Þeim heſte.	Af Þeim heſtum.

Sic declinantur:

Arngeir *Lancea.*
askur *vaſculum.*
arfur *hæreditas.*
attungur *Species menſuræ.*
Bæklingur *libellus.*
brandur *titio*, item *gladius*, Poët.
baukur. *lagena.*
Dagur *dies.*
dalur *vallis.*
domur *judicium.*
duergur *pumilio, nanus.*
draugur *ſpectrum.*
dreingur *famulus.*
draumur *ſomnium.*
dinckur *fragor.*
Elldur *ignis.*
Fiskur *piſcis.*
floor *cloaca.*
fauskur *lignum aridum.*
fontur *baptiſterium.*
fiordungur *quadrans*, vel *quarta pars.*
faakur *equus* Poët.
forleikur *jumentum.*
froodleikur *eruditio.*
fleigur *cuneus.*
Gridungur *taurus.*
gomur *palatum.*
gripur *armentum.*
gieſtur *hoſpes.*
glerungur *ſolum glacie rigens.*
glæpur *ſcelus.*
gickur *ſcurra.*
gardur *agger.*

glopur *ſtultus.*
gammur *draco.*
gaddur *clavus ingens.*
Halmur *paleæ.*
hattur *pileus.*
hagur *conditio.*
hvalur *balæna, cetus.*
hundur *canis.*
hamur *exuviæ.*
hrutur *aries.*
hvolpur *parvulus canis.*
hnyffur *culter.*
hialmur *galea.*
haaleiſtur *ſoccus.*
hoffrungur *delphinus.*
hriggur *dorſum.*
haugur *tumulus.*
hooffur *ungula equina.*
Jalkur *quod groſſum eſt.*
Kuedlingur *rythmus.*
kalffur *vitulus*, vel *vitula.*
kambur *pecten.*
klettur *rupes, cautes.*
kaleikur *calix.*
koppur *matula.*
kongur *rex.*
kroppur *corpus.*
kidlingur *hædus.*
kolffur *crotalus.*
kiafftur *os*, de beſtiis dicitur.
kueikur *lychamus.*
Latungur *homo ſuperbiens.*
laupur *ſcrinium, quo lanifices lanam ſervant.*
leikur *ludus.*

liuflingur *dæmon ſubterraneus mitis.*
Maagur *affinis.*
muunur *os, ris.*
madkur *vermis.*
Nyflungur *rex* Poët.
nidur *ſuſurrus.*
Oddur *mucro.*
Pillttur *puer.*
pittur *puteus.*
preſtur *paſtor.*
peningur *pecunia.*
punctur *punctum.*
pſalmur *pſalmus.*
Riffur *lignum tranſverſum, cui telam textores appendunt.*
roſtungur *aper marinus.*
reffur *vulpes.*
reidingur *ephippium, dorſuale.*
reikur *fumus.*
reikaffur *fornax.*
reikningur *rationes.*
reitur *ſpatium ſoli.*
rafftur. *lupus, furioſus.*
Strypur *nudus homo.*
skutur *puppis.*
ſylungur *trutta.*
slopper *album.*
ſtormur *tempeſtas.*
Tarffur *taurus.*
titlingur *avicula.*
Vargur *furioſus.*
Vlffur *lupus.*
Þioffur *fur.*
Þroſtulldur *limen*, &c.

Quibus tamen ſi qua ineſt varietas, obſervationibus monebitur.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
VIII. in r *Neutrum.*	Nom.	Þad Haar.	Nom. Þaug Haar.
	Gen.	Þeß haars.	Gen. Þeirra haara.
	Dat.	Þui haare.	Dat. Þeim haarum.
	Acc.	Þad haar.	Acc. Þoug haar.
	Voc.	Þu haar.	Voc. Þaug haar.
	Abl.	Af Þui haare.	Abl. Af Þeim haarum.

Sic declinantur:

Aar *Annus.*
Bær *bacca.*
bur *promptuarium.*
Dyr *animal brutum.*
Faar *periculum, inſania.*
far *itio*, item *navis* Poët.
flauſtur *navis* Poët.

Gler *vitrum.*
Haar *crinis.*
hreidur *nidus.*
Ilffur *ejulatio.*
Kier. *vas.*
kuer *libellus.*
Lær *femur.*
ledur *corium.*

Mollldur *murmur.*
Par *par.*
Skier *ſcopulus.*
ſpor *veſtigium.*
ſumar *æſtus.*
Vor *ver.*
Þor *audacia.*

Singu-

		Singulariter.	*Pluraliter.*
IX. in ſ Maſcul.	Nom.	Saa Baas.	Þeir Baaſar.
	Gen.	Þeß baaß.	Þeirra baaſar.
	Dat.	Þeim baas.	Þeim baaſum.
	Acc.	Þann baaß.	Þaa baaſa.
	Voc.	Þu baas.	Þier baaſar.
	Abl.	Aſ Þeim baas.	Aſ Þeim baaſum.

Sic declinantur:

Aas	*Lignum oblongum.*	Haus	*caput.*	Meis	*inſtrumentum ligneum quo fœnum portatur.*
Dans	*choreæ.*	hnaus	*cæſpes.*		
daus	*clunis.*	hals	*collum.*		
fans	*impedimenta.*	Krans	*corolla.*	Os	*oſtium fluviorum.*
foß	*cataracta.*	koß	*oſculum.*	Raß	*culus.*
Grys	*ſucula.*	kroß	*crux.*	Is	*glacies.*
glans	*ſplendor.*	Laas	*ſera.*	Þuß	*gigas.*

		Singulariter.	*Pluraliter.*
X. in ſ Neutrum.	Nom.	Þad Glas.	Þaug Glas.
	Gen.	Þeß glaß.	Þeirra glaſa.
	Dat.	Þui glaſe.	Þeim gloſum.
	Acc.	Þad glas.	Þaug glos.
	Voc.	Þu glas.	Þier glos.
	Abl.	Aſ Þui glaſe.	Aſ Þeim gloſum.

Sic declinantur:

Æß	*Veredus* Poët.	flis	*cachinnatio.*	Liods	*lux.*
fios	*bovile.*	Glis	*levis.*	Pills	*veſtis muliebris.*
flangs	*inſultatio.*	gras	*gramen.*	Skaß	*mulier impudica.*
flas	*præcipitatio.*	Huus	*domus.*	Vos	*puſtula.*

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XI. in ɤ Maſcul.	Nom.	Sa Lax.	Þeir Laxar.
	Gen.	Þeß laxs.	Þeirra laxa.
	Dat.	Þeim laxe.	Þeim loxum.
	Acc.	Þann lax.	Þaa laxa.
	Voc.	Þu lax.	Þier laxar.
	Abl.	Aſ Þeim laxe.	Aſ theim loxum.

XII. in ɤ Neutrum.	Nom.	Þad Fax.	Nom. Þaug Fox.
	Gen.	Þeß faxs.	Gen. Þeirra faxa.
	Dat.	Þui faxe.	Dat. Þeim foxum.
	Acc.	Þad fax.	Acc. Þaug fox.
	Voc.	Þu fax.	Voc. Þier fox.
	Abl.	Aſ Þui faxe.	Abl. Aſ Þeim foxum.

Sic declinantur: Fox, *vulpes*: Vax, *cera*, &c.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XIII. in b Neutr.	Nom.	Þad Lamb.	Nom. Þaug Lomb.
	Gen.	Þeß lambs.	Gen. Þeirra lamba.
	Dat.	Þui lambe.	Dat. Þeim lombum.
	Acc.	Þad lamb.	Acc. Þaug lomb.
	Voc.	Þu lamb.	Voc. Þier lomb.
	Abl.	Aſ Þui lambe.	Abl. Aſ Þeim lombum.

Sic declinantur: Drabb, *nugæ*: dramb, *ſuperbia*: Kvabb, *frequens & tædioſa petitio*: Rabb, *nugamentum*: Þamb, *tentigo*, &c.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XIV. in e Neutrum.	Nom.	Þad Sæde.	Nom. Þaug Sæde.
	Gen.	Þeß ſædis.	Gen. Þeirra ſæda.
	Dat.	Þui ſæde.	Dat. Þeim ſædum.
	Acc.	Þad ſæde.	Acc. Þaug ſæde.
	Voc.	Þu ſæde.	Voc. Þier ſæde.
	Abl.	Aſ Þui ſæde.	Abl. Aſ Þeim ſædum.

Sic declinantur:

æde	*Mus.*
Bæle	*lectus, recubatio.*
bræde	*furor.*
brine	*cos.*
Dæle	*vallis.*
Efne	*materia.*
eple	*pomum.*
enne	*frons.* [*ſus.*
erende	*negotium,* item *ver-*
einge	*pratum.*
Fæde	*pabulum.*
fære	*funis.*
fræde	*informatio.*
Gillde	*convivium, pretium.*
Hneppe	*quantum brachiorum amplexu includi poteſt.*
Innſigle	*ſigillum.*
Reyre	*lorum.*
klæde	*veſtis.*
knie	*genu.*
kuæde	*cantilena.*
Liene	*lamina.*
Mitte	*medium hominis.*
milltte	*ſplen.*
merke	*ſignum.*
Niſte	*ornatus muliebris.*
Rikte	*fama.*
ræſe	*cunicula,* ſeu *incile.*
Sæte	*ſedes.*
ſpie	*ludibrium.*
ſnære	*reſtis.*
ſkiæde	*materia calcei.*
ſinne	*affectus.*
Trie	*lignum.*
trine	*roſtrum.*
trippe	*equula.*
Vie	*ſacramentum, juſtitium.*

Hann Gierdiſt Vargur i Vie-Ðm/ Kialneſinga Saga/ *Violavit,* ſeu *exuit ſacramentum.*

vielinde	*gula.*
vige	*munimentum.*
veske	*ſcrinium, pixis.*
virke	*vallum.*
vellde	*potentia.*
Þiſe.	*furtum.*
Þuætte	*lotio.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XV. in f *Neutrum.*	Nom. Þad Haf.	Nom. Þaug Hof.
	Gen. Þeß hafs.	Gen. Þeirra hafa.
	Dat. Þui hafe.	Dat. Þeim hofum.
	Acc. Þad haf.	Acc. Þaug hof.
	Voc. Þu haf.	Voc. Þier hof.
	Abl. Af Þui hafe.	Abl. Af Þeim hofum.

Sic declinantur:

Bref	*Literæ.*	kloſ	*femorum intercapedo.*	ſkrof	*glacies rara & tenuis.*
Ef	*dubium.*	Laf	*ora veſtis.*	ſtef	*verſus intercalaris.*
Golf	*pavimentum.*	loſ	*laus.*	Vif	*fæmina.*
Hvolff	*lacunar.*	Nef	*naſus.*	vaf	*involutio.*
Kif	*contentio.*	Rif	*coſta.*	Þooff	*condenſatio.*
kloſ	*corpus.*	Skref	*paſſus.*	Þrif.	*nutritio.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XVI. in g *Neutrum.*	Nom. Þad Treg.	Nom. Þaug Treg.
	Gen. Þeß tregs.	Gen. Þeirra troga.
	Dat. Þui troge.	Dat. Þeim trogum.
	Acc. Þad treg.	Acc. Þaug treg.
	Voc. Þu treg.	Voc. Þier treg.
	Abl. Af Þui troge.	Abl. Af Þeim trogum.

Sic declinantur.

Biarg	*ſaxum.*	flagg	*vexillum navium.*	Nagg	*rixa.*
berg	*idem.*	Grugg	*fex.*	Plagg	*ſupellex.*
Egg	*ovum.*	Hregg	*imber.*	Sigg	*callus.*
Faang	*ſinus.*	Lag	*modus, tonus.*	Vyg	*cædes.*
farg	*preßura.*	leg	*cubatio.*	Þang	*alga.*

Þing *forum, res.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XVII. in y *Neut.*	Nom. Þad Hey.	Nom. Þaug Hey.
	Gen. Þeß heys.	Gen. Þeirra heya.
	Dat. Þui heye.	Dat. Þeim heyum.
	Acc. Þad hey.	Acc. Þaug hey.
	Voc. Þu hey.	Voc. Þier hey.
	Abl. Af Þui heye.	Abl. Af Þeim heyum.

Sic declinantur: By, *apis*; bly, *plumbum*: Dy, *puteus*: Grey, *canis*: My, *muſcæ*: Ny, *novilunium*: Sly, *ſtuppa*: sky, *nubes*: Þy, *mancipium*: Hræi, *cadaver*, &c.

Singu-

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XVIII. in k *Neut.*	Nom. Þad Bak.	Nom. Þaug Bok.
	Gen. Þeß baks.	Gen. Þeirra baka.
	Dat. Þui bake.	Dat. Þeim bokum.
	Acc. Þad bak.	Acc. Þaug bok.
	Voc. Þu bak.	Voc. Þier bok.
	Abl. Af Þui bake.	Abl. Af Þeim bokum.

Sic declinantur:

Bik	*pix.*	Lok	*operculum.*	ſuack	*tumultus, ſuſurrus.*
Dik	*curſus.*	lyk	*funus.*	ſuck	*lucta.*
Fiuk	*tempeſtas nivoſa.*	Mak	*maceratio, tranquillitas.*	ſlok	*heluatio.*
folk	*populus.*		Inde Omak *moleſtia*	Tak	*ictis.*
Hak	*uncinnus.*	mauk	*mixtio.*	tack	*clamor opilionum.*
hnauk	*labor.*	Ok	*jugum.*		Inde ad tacka *clamoribus gregem pellere.*
hrak	*res contemta.*	Rak	*ellychnium.*	Verk	*opus.*
hvik	*inconſtantia.*	rik	*pulvis.*	vik	*ſinus.*
Juck	*jus.*	Sparlak	*aulæum.*	Þak	*tectum.*
Kuak	*garritus.*				

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XIX. in m *Neut.*	Nom. Þad Kaam.	Nom. Þaug Kaam.
	Gen. Þeß kaams.	Gen. Þeirra kaama.
	Dat. Þui kaame.	Dat. Þeim kaamum.
	Acc. Þad kam.	Acc. Þaug kaam.
	Voc. Þu kaam.	Voc. Þier kaam.
	Abl. Af Þui kaame.	Abl. Af Þeim kaamum.

Sic declinantur: Fum, *feſtinatio*: Hrym, *pruina, ærugo*: Prym, *novilunium*: Klaam, *obſcænus ſermo*: Rym, *calendarium*: rum, *lectus*: Skrum, *jactantia*: skuum, *ſpuma*: ſtam, *balbuties*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XX. in o *Neutrum.*	Nom. Þad Hroo.	Nom. Þaug Hroo.
	Gen. Þeß hroos.	Gen. Þeirre hrooa.
	Dat. Þui hrooe.	Dat. Þeim hrooum.
	Acc. Þad hroo.	Acc. Þaug hroo.
	Voc. Þu hroo.	Voc. Þier hroo.
	Abl. Af Þui hrooe.	Abl. Af Þeim hrooum.

Sic declinatur Þioo, *femur*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XXI. *in* p *Neut.*	Nom. Þad Skip.	Nom. Þaug Skip.
	Gen. Þeß skips.	Gen. Þeirra skipa.
	Dat. Þui skipe.	Dat. Þeim skipum.
	Acc. Þad skip.	Acc. Þaug skip.
	Voc. Þu skip.	Voc. Þier skip.
	Abl. Af Þui skipe.	Abl. Af Þeim skipum.

Sic declinantur:

Draap	*Nex.*	hroop	*clamor, probrum.*	Saup	*ſorbillum.*
Geip	*jactatio, exaggeratio.*	Krap	*ejulatio.*	ſtaup	*poculum.*
grip	*rapina.*	Oop	*aqua nive mixta.*	ſorp	*quiſquiliæ.*
Hrip	*dolium.* [*lum.*	Reip	*reſtis.*	Varp.	*ora calcei, pullatio.*
hlaup	*curſus, ſaltus, coagu-*	raup	*jactantia.*	Þrep.	*pars parietis prominens.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XXII. *in* t *Neut.*	Nom. Þad Spioot.	Nom. Þaug Spioot.
	Gen. Þeß ſpioots.	Gen. Þeirra ſpioota.
	Dat. Þui ſpioote.	Dat. Þeim ſpiootum.
	Acc. Þad ſpioot.	Acc. Þaug ſpioot.
	Voc. Þu ſpioot.	Voc. Þier ſpioot.
	Abl. Af Þui ſpoote.	Abl. Af Þeim ſpiootum.

Sic declinantur:

Aat	*Eſus, comeſtio.*
andlit, auglit	*vultus, facies.*
aflaat	*indulgentiæ.*
Bit	*morſus.*
brot	*delictum, fractio.*
Drit	*excrementum.*
Fat	*veſtis, patina.*
fet	*pes* menſurâ.
flet	*lectiſternium.*
flot	*liquamen.*
froſt	*gelu.*
Gat	*foramen.*
Hafft	*compes.*
hollt	*ſalebræ, glabretum.*
hauſt	*autumnus.*
hret	*aeris in pejus mutatio*
Kaſt	*jactus*, item *veſtis muliebris.*
kiot	*caro.*
kot	*thorax, prædiolum.*
Laſt	*vituperutio.*
lierept	*linum.*
lofft	*aer, camera.*
laat	*geſtus, obitus.*
Maat	*exitium, exitus.*
mallt	*polenta.*
munngaat	*zythus.*
Naut	*bos.*
nauſt	*ſtatio navium.*
nollt	*curſitatio.*
Pluut	*ſupellex.*
Rit	*ſcriptio, nictatio.*
rot	*ictus, putredo.*
rollt	*vagatio.*
roſt	*cereviſia.*
Slot	*arx.*
ſpott	*ludibrium.*
ſkafft	*manubrium, ſcapus.*
ſkart, ſkraut	*ornamentum, mundus.*
ſkaut	*peplum, ſinus.*
ſkot	*jaculatio, angulus.*
Þrot	*defectus*, item *vocula juris mendicis egeniſque aplicari ſolita, qui proximorum bonis alendi ſunt.*
Vit	*ratio, ſcientia.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XXIII. *in* u *Neut.*	Nom. Það Buu.	Nom. Þaug Buu.
	Gen. Þeß buuß.	Gen. Þeirra buua.
	Dat. Þui bue.	Dat. Þeim buum.
	Acc. Það bu.	Acc. Þaug buu.
	Voc. Þu buu.	Voc. Þier buu.
	Abl. Af Þui bue.	Abl. Af Þeim buum.

Sid declinantur: Hiuu, *famulitium*: Ruu, *Cæſaries*, &c.

Obſervationes in Tertium Declinationem.

Inflexio nominum Maſculinorum Neutrorumque præſertim in ur exeuntium immane quantas habeat difficultates. Quanquam enim Regula illa generalis de terminatione *Secundi Caſus* frequentiſſimâ in ſ initio tradita non uſque adeo incerta eſt; tanti tamen tamque perplexi variationum labyrinthi heîc occurrunt, ut quid certò ſtatuendum ſit, præceptionum multitudine vix decerni queat. Sunt enim alia, quæ rejecta terminatione Nominativi ur Genitivum formant, additâ ad penult. Syllabam literâ s, ut heſtur, *equus*, heſts in Gen. heſte in dat. *&c.* Alia quæ ad Nominativi terminationem adjiciunt s, nulla rejectâ, quæ in recto caſu fuit, literâ, verbi causâ foodur, *pabulum*, foodurs; GUS, *Deus*, GUSS; ſvar, *reſponſum*, ſuars; hus, *domus*, huß; gat, *foramen*, gats, *&c.* Sunt denique haud pauca, quæ in formando ſecundo Caſu ur in ar mutant contra hujus Declinationis Analogiam; adeoque in Naturam Nominum Fœmininorum Secundæ Declinationis degenerare videntur. Quæ res eo minus mira cuiquam accidere debet, quo pluribus perſpectum eſt, ne Latinos quidem hanc ἐπεῴκλισιν ignorare. Quippe qui eaſdem voces nunc ad formam primæ, nunc ſecundæ, nunc etiam ſecundæ & tertiæ Declinationis variare vitio ſibi haud vertunt. Porro in Plurali hujus Declinationis Nominativo nihilo faciliores diſſimilium formationum ac obſervationum Mæandri ſeſe offerunt. Quædam enim in ar Analogῶς exeunt, ut heſtar: quædam in er, ut guder. Nec deſunt quæ terminationem Nominat. Pluralis ur è primâ Declinatione mutuentur, ut, fœtur à footur, *pes*. Ut ad ſtupendas illas variationes in præſenti conniveam, quæ penultimæ ſyllabæ in hoc Caſu haud rarò contingunt: Veluti cum ponitur æ pro o, a pro u. Item e & o loco a *&c.* Haſce & hoc genus difficultates, ſi non in ſolidum tollere, ſaltem lectori Linguæ noſtræ curioſo aperire ſumma ope nitemur. Quo conatu ſi non aliud obtinuerimus, certè aliis qualemcunque occaſionem elaboratiora in hac materia tentandi edendique præbebimus, qui fracta cortice ad nucleum faciliori negocio penetrare poterunt. Eſto igitur de Genitivo Singulari.

Reg. 1. Deſinentia in b, d, e, f, g, i, k, m, n, o, p, ar, aar, ær, aur, er, eir, yr, or, oor, & monoſyllaba in ur cum compoſitis, ſic in ſ Simplex, t, & u, Genitivum formant adjecta ad Nominativi terminationem literâ s, ut, Lamb Lambs, haad haads, klæde klædes, haf hafs, hregg hreggs, ny nyß, pak paks, kaam kaams, dun duns, hroo hrooß, skip, skips, far, *ponto*, fars, haar haars, lær lærs, aur aurs, einer, *juniperus*, einers, reir, *arundo*, reirs, pappyr pappyrs, hor hors, foor foorß, skur skuurs, hus huß, fat fats, buu buuß, Hæc autem Regula ut multa continet membra, ita exceptiones admittit plurimas. Nos, quod poterimus, adferemus veniam præfati, ſi minus voto omne punctum feramus, qui primi fragilem ingenii ratem huic tam vaſto turbulentoque oceano committimus.

Exci-

Excipiuntur:

1. Diſſyllaba in e, quæ ut duplicem habent Nominativum in e & i breve, ut æde & ædi; Ita duplicem etiam admittunt Genitivum in eſs & iſs, ædeſs & ædiſs. Poſterior tamen Genitivi terminatio in is frequentior eſt. Verum Monoſyllaba unam tantum terminationem Nom. in e agnoſcunt, ac proinde in es ſolummodo genitivum formant, ut, ſpie ſpies, trie tries, hlie hlies. Sic habet ſiaar.

2. Liaar, *falx*; naar, *cadaveris pallor*; skiaar, *feneſtra*; ſaar, *vas*, in quibus r finale in genit. Sing. mutatur in s, ut, liaas, naas, skiaas, ſaas, non ſaars, ut diſtinguatur à neutro ſaar, *vulnus*, quod Regulariter flectitur, ſaars.

3. Bær, *habitaculum* vel *villa*, quod facit bæjer in Gen. Sing. Eſtque partim Heteroclitum: Genitivum enim Sing. format more fœmininorum Secundæ Decl. ut jam liquet; partim Anomalum, quia Dativum, Accuſ. & Ablat. Sing. facit in æ, ut dat. Þeim bæ, acc. Þann bæ, abl. Af Þeim bæ. Blær, *aura*, facit blæs.

4. Fader, *pater*, fodur: broder, *frater*, brodur, quorum peculiaris motio inter Heteroclyta tradetur.

5. Freir, *Deus Ethnicorum*, freis in Gen. non freirs.

6. Byr, *urbs*, byſs: ſnyr, *ſuſurrus*, ſnyſs: Tyr, *Deus Aſianorum*, Tyſs.

7. Hoor, *climacter*, hoos in Genitivo: skoor, *calceus*, skooſs: noor, *inſtrumentum fabrile, in quo aqua ad indurandum ferrum candens ſervatur*, nooſs: moor, *loca terræ muſcoſa*, mooſs: Þioor, *bos caſtratus*, Þiooſs: ſioor, *mare*, ſiooſs: ſnioor, *nix*, ſniooſs. Sed poſtremæ duæ voces multiformes ſunt, de quibus videantur Heteroclita.

Reg. 2. Maſculina in ll rejiciunt poſterius l in obliquis Singularis Num. & omnibus Plur. Num. ut Nom. Þræll, *ſervus*, gen. Þræls, dat. Þræle, acc. Þræl, voc. Þræll, abl. Þræle. Nom. Plur. Þrælar, gen. Þræla, dat. Þrælum, acc. Þræla, voc. Þrælar, abl. Þrælum. Sic fyll, *elephas*, fylls: kyll, *puteus*, kylls: Þaall, *viri nomen*, Þaalls, *&c.* Excipe kall, *ſenex*, kalls, cum compoſitis ut ſtafkall, *ſenex qui baculo nititur*; kotkall, *pauperculus ſenex, qui rus colit*; rækall, *vetus Calumniator*, uſurpatur pro Sathana; jaarnkall, *vectis ferreus*, & Jall, *Baro*, Jalls in Genit. quod tamen ut & prius kall, rectius per rl ſcribitur, karl, Jarl. Neutra vero in geminum l deſinentia nuſquam l rejiciunt, ut, gull, *aurum*, gulls; troll, *gigas*, trolls; fiall, *mons*, fialls, *&c.*

3. Deſinentia in ir breve, Genitivum formant in iar, ut, bir, *ventus ſecundus*, biriar (hodie etiam birs,) ſtir, *bellum*, ſtiriar; hir, *ignis*, hiriar, *&c.*

4. Omnia *Neutra* diſſyllaba & Polyſyllaba in ur Genitivum formant in urs, ut, fidur, *pluma*, fidurs; hreidur, *nidus*, hreidurs; ledur, *corium*, ledurs; vedur, *aer, ventus*, vedurs, *&c.* Sic Nordur, Sudur, Auſtur, Veſtur, id eſt, *Septentrio, Meridies, Oriens, Occidens.*

Horum genium imitantur hæc Maſculina:

Alldur	*ætas.*	Galdur	*magia.*	Mogur	*filius.*
akur	*ager.*	gollur	*abdomen.*	Nadur	*coluber.*
affur	*faſtus, odium.*	gißur	*Prop. nom. viri.*	nikur	*bellua aquatica.*
ardur	*aratrum.*	Hafur	*caper.*	Ogur	*fretum.*
Balldur	*Prop. nomen Dei cujuſdam Ethnicorum.*	heidur	*honor.*	Oſſur	*Prop. nom. viri.*
		hlaatur	*riſus.*	otur	*lutra.*
		Joffur	*rex* Poët.	Sigur	*victoria.*
bakſtur	*panificium.*	Legur	*caſtra.*	ſaaldur	*cribrum.*
biſur	*appetitus.*	leſtur	*lectio, lectura.*	Toffur	*magia.*
fingur	*digitus.*	ludur	*tuba.*	Vigur	*enſis.*

Quatuor hæc: Groodur, *viriditas*: hroodur, *verſificatio, carmen:* roodur, *remigium*: vetur, *hiems*, præter id, quod Genitivum more jam recenſitorum in urs faciunt, etiam eundem in rar aliquando formant ut groodurs vel groodrar, hroodurs vel hroodrar, roodurs vel roodrar, veturs vel vetrar.

Reg. 5. Diſſyllaba & Polyſyllaba *Maſculina* in ur Genitivum formant, mutando Nominativi terminationem ur in s, ut, Baatur, *Cymba*, Baats: bæcklingur, *libellus*, bæcklings: dagur, *dies*, dags: eidur, *juramentum*, eids: lydur, *populus*, lyds: lidur, *articulus*, lids, *&c.*

Excipiuntur:

1. Finita in adur, vrdur, skapur, quibus Genitivum Singularem in ar formare ſolemne eſt, more fœmininorum, ut, hagnadur, *commoditas*, hagnadar in genit. lagnadur, *fatum*, lagnadar: roſtnadur, *ſumptus*, roſtnadar: jafnadur, *æqualitas*, jafnadar: ſafnadur, *cætus* vel *congregatio*, ſafnadar: fagnadur, *lætitia*, fagnadar: Maanadur, *Menſis*, Maanadar: ſtadur, *urbs*, ſtadar. Excipe madur, *homo*, quod anomalos inflectitur mans in genit. Sic atburdur, *eventus*, atburdar: vidburdur idem, vidburdar: vtburdur, *expoſititium quid*, vtburdar: vitnißburdur, *teſtimonium*, vitnißburdar: vrskurdur, *cenſura, judicium, ſententia lata*, vrskurdar. Sic klookskapur, *calliditas*, ſtraakskapur, *nequitia*, dvinskapur, *inimicitia*, vinskapur, *amicitia*, klookskapar, ſtraakskapar, dvinskapar, vinskapr. His & alia ſed pauca veniunt annumeranda, ut, ſonur, *filius*, ſonar: vinur, *amicus*, vinar, *&c.*

2. Quæ o breviſſ. habent in penult. Hæc enim o *penultimæ* in a *breve*, & ur *finale* in ar mutant, ut, ſiorduꝛ, *ſinus maris*, ſiardaꝛ in genit. hiortur, *cervus*, hiartar: hnottur, *globus*, hnattar: rioſur, *carina*, rialar: logur, *humor*, lagar: vondur, *virga*, vandar. His adde Monoſyllaba cum compoſitis, quæ o conſtant, ut, biorn, *urſus*, biarnar: ſtirbiorn, *bellicoſus urſus*, ſtirbiarnar: Ørn, *aquila*, arnar. Excipe jofur & tofur de quibus ſupra. Fiotur habet fiatrar, *vinculum, compes.*

Reg. 6. Quædam utrumqne Genitivum admittunt, tam in s quam in ar finitum, cujus generis hæc ferè ſunt:

Audur	*opulentia.*	Kundur	*filius.*	Tugur.	*numerus vicenarius.*
Blundur	*ſomnus.*	krafftur	*virtus.*	Vegur	*via.*
bragur	*rythmus.*	Lavardur	*dominus.*	vindur	*ventus.*
Fridur	*pax.*	Oedur	*Poema.*	vogur.	*fretum.*
fundur.	*inventum.*	oddur	*mucro.*	verdur	*prandium.*
Gaukur	*cuculus.*	Saudur	*ovis.*	vidur	*arbor, lignum.*
Haukur	*accipiter.*	skoogur	*ſylva.*	Þrosulldur	*limen.*

Notetur autem quod horum genitivus in ar antiquis in uſu fuerit; in s autem à modernis additis.

Reg. 7. Quæ vel geminum, g, vel ck habent ante terminationem ur, præterquam quod duplicem admittunt Genitivum in s & ar, etiam terminationi ar, i præponunt, ut, beckur, *ſcamnum*, becks beckiar: drickur, *potus*, dricks drickiar: fleckur, *macula*, flecks fleckiar: gliggur, *flatus*, gliggs gliggiar: hriggur, *dorſum*, hriggs hriggiar: iggur, *metus*, iggs iggiar: leggur, *crus*, leggs leggiar: ſteckur, *caula*, ſtecks ſteckiar: veggur, *paries*, veggs veggiar. His adnumera lækur, *torrens*: reikuꝛ, *fumus*: riſuꝛ, *liciatorium*: veſuꝛ, *tela textoria.*

8. Deſinentia vel in duplum vel in geminum s Genitivum ſimilem Nominativo habent, ut lax, *ſalmo*, lax in Genit. quanquam nos diſtinctionis gratia s adjecimus in paradigmatis. fax, *juba*, fax, in Gen. hlaß, *onus*, hlaß: traaß, *obſtinatio*, traaß, &c. Hactenus Genitivus fuit: Sequuntur de Dativo obſervanda.

De Dativo.

Reg. 1. Dativus Singularis formatur à Nominativo Sing. addendo ad Nominativi terminationem e. Quam Analogiam ſequuntur:

1. Omnia Neutra, ut, Lamb Lambe, haad haade, haf hafe, hregg hregge. Excipiuntur quæ in Nominat. in e deſinunt; ut klæde, *veſtis* vel *pannus*, fræde, *doctrina*, *informatio*: Hæc enim Dativum faciunt Similem Nominativo, klæde, fræde.

2. Maſculina (exceptis diſyllabis & polyſyllabis in uꝛ) ita tamen ut abſque finali e in Dativo proferri etiam ſoleant, ut, Gude vel gud, fugle vel fugl, hrafne vel hrafn, reire vel reiꝛ, geyre vel geyꝛ, baaſe vel baas, aaſe vel aas, laxe vel lax.

Reg. 2. Diſyllaba & Polyſyllaba in ur Dativum formant mutando Nominativi terminationem ur in e, ut, heſtuꝛ heſte, preſtuꝛ preſte, geſtuꝛ geſte:

Excipiuntur:

Quædam finita in duꝛ, fuꝛ, guꝛ, kuꝛ, luꝛ, tuꝛ, & skapuꝛ, efinale Dativi non admittentia, ut, ſtaðꝛ, *urbs*: vaduꝛ, *funis*: ſiduꝛ, *mos*: huguꝛ, *animus*: buguꝛ, *curvatura*: duguꝛ, *audacia*: vegguꝛ, *paries*: dukuꝛ, *mappa*: ſtraakꝛ, *nebulo*: Munkuꝛ, *Monachus*: beckuꝛ, *ſcamnum*: reckur, *homo*: refuꝛ, *vulpes*: veſuꝛ, *tela*: Þiofuꝛ, *fur*: Þefuꝛ, *odor*: aluꝛ, *terebellum*: ſeluꝛ, *phoca*: meluꝛ, *ſalebræ*: maruꝛ, *cibus*: grautuꝛ, *puls*: vinskapuꝛ, *amicitia*: ſtrakſkapuꝛ, *&c.* In Dat. ſtad, vad, ſid, hug, bug, dug, vegg, duk, veſ, Þef, Þiooſ, &c.

Ab hac exceptione iterum excipiuntur, quæ conſonantem habent ante finale duꝛ, ut, lundur, *lucus*: blundur, *ſomnus*: funduꝛ, *inventum*: branduꝛ, *titio* vel *enſis*: ſanduꝛ, *arena*: burduꝛ, *nativitas, portatio*: ſturduꝛ, *ſectio.* Hæc enim inſtar ſuperiorum duplicem admittunt Dativum, Lunde vel lund, blunde vel blund, funde vel fund, brande vel brand, &c. His & alia complura veniunt adnumeranda, ut lidur, *articulus*: vidur, *frutex* vel *arbor*: Sodur, *Poema*: friduꝛ *pax*, &c.

Reg. 3. Quæ Ð habent ſive in penultima ſive ultima Nominativi mutant illud in e in Dativo, ut, vonduꝛ vende, Ørn erne, hnottuꝛ hnette, rottuꝛ rette, velluꝛ velle. Quod ſi ante o fuerit j conſonans, ſaltem abjicitur o in Dativo, ut, biorn birne, hiortuꝛ hirte, fiorduꝛ firde, miduꝛ mide, &c.

4. Maſculina in aar, ær, oor & iir, formant Dativum abjiciendo r Nominativi, ut, skiaaꝛ, *tranſenna*, skiaa: bær, *habitaculum*, bæ: glæꝛ, *mare*, glæ: ſiooꝛ idem, ſioo: ſniooꝛ, *nix*, ſnioo: joor, *equus*, joo: Tyꝛ, *Mars* vel *Mercurius*, Ty: Freyr, *Liber pater*, frey.

5. Finita in er, v conſonans Dativo inſerunt, ut, fior, *vita*, fiorve: hior, *gladius*, hiorve: hor, *linum rude*, horve: Nor, Prop. nom. viri, Norve.

6. Habentia a longum ante terminationem ttur mutant illud in Dat. Sing. in æ, ut, haattur, *modus*, hætte: maattuꝛ, *vires*, mætte: draattuꝛ, *tractio*, dratte, &c. Sic Spoonn, *Coclear*, ſpæne.

7. Quotque Genitivum Sing. formant in urs, Dativum vel Nominativo Similem faciunt, ut, alldurꝛ, galldurꝛ, rooduꝛ, hroduꝛ; vel in e, ita tamen ut ante e inſerant r, ut, alldre, galldre, roodre, hroodre. Sagur habet deige, ſonur, ſine.

8. Finita in geminum l vocales relictum l (vide Reg. 2. Gen.) præcedentes abjiciunt in Dativo

tivo & Ablativo ſingularibus & omnibus Piural. Numeri, ut, ſpeigell, *ſpeculum*, dat. & abl. Sing. ſpeigle non ſpeigele: Nom. Plur. ſpeiglar, g. ſpeigla, d. ſpeiglum, ac. ſpeigla, v. ſpeiglar, ab. ſpeiglum. Sic adall, *nobilitas*, adle: ſkutull, *miſſile telum*, ſkutle, ſkutlar, ſkutla, ſkutlum. Þeingell, *Rex* Poëtice. Hæc imitantur deſinentia in an, en & un, ut, drottenn, *dominus*, drottne, drottnar drottna drottnum: himenn, *cælum*, himne, himnar himna himnum: morgun, *mane diei*, morgne, morgnar morgna morgnum: jotun, *gigas*, jotne, jatnar jotna jotnum. Sic gaman, *jocus*, gamne.

De Accuſativo.

Reg. 1. Omnia Neutra hujus declinationis, ut & Maſculina in d, l ſimplex, n, r monoſyllabum, s & x Accuſativum ſimilem faciunt Nominativo, nom. Þad naut, acc. Þad naut. n. ſá gud, ac. Þann gud. n. ſaa fugl, ac. Þann fugl. n. ſaa himen, ac. Þann himen. n. ſaa geir, ac. Þann geir. nom. ſaa aas, acc. Þann aas. n. ſaa lax, ac. Þann lax.

Excipiuntur:

Maſculina in aar, ar, oor & iir, quæ Accuſativum cum Dativo unum & eundem habent; skiaa/ bæ/ ſioo/ ſnioo/ Ty/ frey. Vide Regulam de formando Dativo caſu quartam.

2. Maſculina in geminum l finita, rejecto altero l formant Accuſativum, ut, Eingell: Þeingill, Þeingil, &c. Id quod Reg. 2. Genit. ſupra monuimus.

3. Diſyllaba & Polyſyllaba in ur, rejecto finali ur formant Accuſativum, ut heſtur in nom. heſt acc. *Excipe* quæ urs in genit. habent, ut, alldur, groodur, roodur, hroodur, hæc enim Nominativi terminationem invariatam in Accuſ. retinent, nom. alldur, acc. Þann alldur: n. groodur, ac. itidem groodur. Sic Roodur & hroodur.

Hæc de tribus Singularis Numeri Caſibus Obliquis, quibus variatio ineſſe deprehenſa eſt, obſervanda notavimus. Cæterorum admodum facilis eſt formatio. Vocativus enim Nominativo ubique ſimilis eſt, ut & Ablativus Dativo. Nunc igitur ad Nominativum Plur. pedem promovemus.

De Nominativo Plurali.

Reg. 1. A Genitivo Singulari in s formatur Nominativus Pluralis in ar, ut, heſtur heſts heſtar, Þreſtur Þreſts Þreſtar, armur arms armar, dagur dags dagar, likill likils liklar, himin himins himnar, &c. Saungur facit ſaunguar in nom. Plur. à dat. Sing. ſaungue.

Excipiuntur:

1. Finita in dur, quæ Nominativum Pluralem in er finiunt, ut, lydur lyds lyder, ſidur ſids ſider, lidur lids lider. His adde, Gud, guds guder, hangur, *piſcis genus*, hanger, geſtur geſts geſter, liaar, liaas liaaer, & Adjectiva in aar, ut, haar, *altus*, haaer/ Smaar, *parvus*, Smaaer/ de quibus infra.

2. Omnia in lur, ut, Salur dals daler, ſalur, ſals ſaler, alur als aler, valur vals valer, halur hals haler, hualur hualer, bolur bols boler. Duo inſerunt i ante er finale nom. Pl. hilur, *gurges*, hils hilier: bilur, *turbo* vel *tempeſtas repentina*, bils bilier.

2. A Genitivo Singulari in ar vel iar fit Nominativus Pluralis in er, ut, vidur vidar vider, fundur fundar funder, veggur veggiar vegger, leggur leggiar legger, bir biriar birer, bar bæiar bæier. Excipe Grautur, cujus nominativus Plur. cum genit. Sing. plenè coincidit grautar. A footur footar eſt fætur.

3. A genitivo Sing. in urs formatur nominativus Plur. in rar. Idque quia dativus Sing. deſinit in re, ad quem etiam in formando nom. Plur. attendendum eſt: ut ab alldur alldurs in genit. & alldre in dat. fit alldrar in nom. Plur. Sic galldur galldurs, galldre galldrar: akur akurs, akre akrar. Excipe vetur & fingur, quæ non per vetrar aut fingrar, ſed vetur & fingur, hic ut in Singulari efferuntur. A Fader eſt Fedur, à Brooder Brædur.

4. Diſyllaba in ar & er nominativum Pluralem formant in rar, ut, hamar hamrar, kamar kamrar, heller hellrar, hirder hirdrar.

5. Vocalis quæ in penultima dativi Singularis fuit, in nom. Pl. invariata retinetur, ut ab hætte hætter, mætte mætter, erne erner, vende vender, birne birner, gallte gallter, hirte hirter, ſine ſiner, vine viner, à fæte fætur. At à deige dagar in uſu eſt. Atque hæc in Maſculinis locum habent, nunc quæ de Neutris animadvertenda ſunt, breviter indicabimus.

6. Neutra habent nom. Pl. ſimilem Singulari, ut raad, nom. Pl. Þaug raad: hliood, Þaug hliood.

Excipiuntur:

1. Quæ a longum habent ante terminationem ng; quippe quod heic in dyphthongum au mutatur, ut, faang, *acquiſitio*, item *ſinus brachiorum*, faung in nom. Pl. Þaang, *alga*, Þaung.

2. Quæ a breve habent ante quamlibet terminationem. Hæc enim id ipſum in o breviſſ. mutant, ut, nafn nofn, land lond, &c.

De Genitivo Plurali.

Reg. 1. Genitivus Pluralis formatur à Nominativo Plurali, mutando nominativi terminationes ar, er & ur in a, ut, heſtar heſta, alldrar alldra, galldrar galldra, ſaunguar ſaungua, geſter geſta, viner vina, bæjer bæja. A vollur fit vallna.

2. Quoties geminum g vel ck præcedit nom. Plur. terminationem er, ante a finale gen. ponitur i, ut, veggr veggia, leggr leggia, seggr seggia, beckr beckia, steckr steckia. Horum naturam sequuntur finita in eingur & angur, ut, streingur streingia, Þueingur Þueingia, vangur vangia, hangur hangia. Quibus adde ber, *bacca*: bed, *lectus*: egg, *ovum*: fen, *puteus*: gil, *fissura montis*: her, *exercitus*: kyn, *genus*: lif, *colustrum*: nef, *nasus*: sel, *mappalia*: skegg, *barba*, stef, *versus intercalaris*: rif, *costa*: sker, *saxum*: Þil, *sponda*. Item belgur, & kueikur, *follis*, *elychnium*: hogg facit hoggua. Aliter se habent, quæ nominativum in ar terminant, ut, Reckar recka, sockar socka, stockar stocka.

3. Vocalis penultimæ Syllabæ, quæ in genitivo Singulari fuit, in gen. Plurali resumitur, ut, haattar haatta, lands landa, vandar vanda, footar foota, &c. Exceptis broodurs brædra, & fodurs fedra.

4. Quorum nominativus Plur. definit in ur, ea r anteponunt terminationi genitivi a, ut, vetur vetra, ledur ledra. Excipe fætur foota.

De Dativo Plur.

Reg. 1. Dativus Pluralis formatur à genitivo Plurali, mutando a finale in um, ut, Aalfa aalfum, laatra laatrum, beckia beckium, recka reckum, foota footum, saungua saunguum, haatta haattum, brædra brædrum, sona sonum, fedra fedrum.

2. Quæ habent a breve sive in ultima, sive penultima nominativi Singularis, mutant illud in o in dativo Plurali, ut, Askur oskum, dalur dolum, barn bornum, kerall kerolldum. Quod si o fuerit in nominativo Singulari, heic non mutatur, quamvis in aliis Casibus mutetur, ut vollur vollum. Excipe orn ornum, biorn birnum.

De Accusativo Plurali.

Reg. 1. Omnia Neutra, ut in Singulari, ita in Pl. Num. Accusativum similem formant nominativo, ut, nom. Þaug raad, acc. Þaug raad. Sic nofn, kierolld, &c.

2. Accusativus Pluralis Masculinorum formatur à nominativo Plurali, rejecto r finali, ut ab hestar est hesta, ab himnar himna, ab alldrar alldra. Sic à dalr dale, hvalr hvale, salr sale, vellr velle, &c.

3. Quæ in ur faciunt nom. Pl. invariata manent in acc. Plur. ut, fingur, vetur, fætur, fedur, bræder.

Atque ita, Deo Benedicente, Tertiæ Declinationis difficultates, si non omnes, certe quamplurimas expedivimus. Nunc ut ad IV. Nominum declinationem tandem deveniamus, tempus monet.

Quarta Declinatio Simplex

Est Nominum Masculinorum & Fœmininorum * in e, & Neutrorum in a breve; cujus genitivus in Masculinis & Neutris definit in a, ut, Saa krabbe, Þess krabba: Þad auga, Þess auga. In fœmininis in e, ut, Su bræde, Þeirrar bræde. Fœminina vero ut & Neutra hujus Declinationis, eandem cum nominativo terminationem obtinent in omnibus casibus Singularis Numeri, qui ideo solis Articulis vel Augmento finali dignoscuntur.

Paradigmata Quartæ Declinationis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
I. in e Masculinum.	Nom. Saa Krabbe.	Nom. Þeir Krabbar.
	Gen. Þess krabba.	Gen. Þeirra krabba.
	Dat. Þeim krabba.	Dat. Þeim krobbum.
	Acc. Þann krabba.	Acc. Þaa krabba.
	Voc. Þu krabbe.	Voc. Þier krabbar.
	Abl. Af Þeim krabba.	Abl. Af Þeim krobbum.

Sic declinantur:

Afe	*avus.*	backe	*ripa.*	breistleike	*imbecillitas.*
ande	*spiritus.*	bakare	*pistor.*	brudgume	*sponsus.*
andskote	*adversarius.*	barke	*guttur.*	bruggare	*cerevisiarius.*
ape	*simius.*	bekre	*aries.*	brune	*æstus, ustio.*
almuge	*vulgus.*	bialke	*trabs.*	buste	*muscarium setaceum.*
asne	*asinus.*	bite	*bolus.*	bure	*colonus.*
Bage	*damnum.*	blome	*flosculus.*	Daare	*temerarius.*
bagge	*sarcina.*	boge	*arcus.*	daude	*mors.*
bane	*cædes.*	brite	*partitor.*	doomare	*judex.*

* Etiam in a, ut, herra, *dominus, herus*, in comp. declinatione herran.

Ende

Ende *finis.*
Faalke *circus.*
fiande *hoſtis.*
fielage *ſocius.*
flooe *ſolum uliginoſum*, ſeu *paluſtre.*
frame *promotio.*
fule *putredo.*
Galle *vitium, nævus.*
galge *patibulum.*
gallte *porcus.*
gante *ſcurra.*
glugge *feneſtra.*
granne *vicinus.*
Hage *paſcuum.*
hale *cauda.*
hegre *ardea.*
heile *cerebrum.*
hite *calor.*
hixte *ſingultus.*
hnacke *occiput.*
hooſte *tuſſis.*
hraake *ſputum.*
Jonkiære *juvenis.*
Kappe *athleta.*
kiærleike *charitas.*
klefe *conclave.*
klifbere *clitellum.*
klofe *fiſſura.*
kofe *domuncula.*
kodde *pulvillus.*
kuſe *vitulus.*
kulde *frigus.*
kuarde *ulna*, menſura.
Lampe *lampas.*
lauſnare *redemptor.*
læknare *medicus.*
linde *lemniſcus.*
loge *flamma.*
lunde *avis ſpecies.*
Mage *venter.*
moſe *muſcus.*
moskue *plaga.*
Nagle *clavus.*
nable *umbilicus.*
naunge *proximus.*
naare *femorum ſinus.*
nebbe *naſus.*
nioole *flos angelicæ.*
Økſe *talus.*
Penne *calamus.*
poke *ſaccus.*
prakkare *mendicus.*
puke *ſpiritus malus.*
Racke *vulpes.*
ramballde *rota campanæ.*
raudmage *piſculi ſpecies.*
raupare *jactator.*
ræningie *latro.*
regnboge *iris.*
riddare *eques.*
riſe *gigas.*
rope *ructus.*
roskleike *fortitudo.*
runne *ſaltus*, Silv.
Sioole *rex.*
ſmale *upilio.*
ſoome *honor.*
skade *damnum.*
skrifare *ſcriba.*
skunle *Prop. Nom. viri.*
skugge. *umbra.*
ſkiootleike, ſkindugleke } *celeritas.*
ſætleike *dulcedo.*
ſpade *liguncula.*
ſpooe *avis ſpecies.*
ſpore *calcar.*
ſope *hauſtus.*
ſtabbe *acervus.*
ſtedie *incus.*
ſtiake *contus.*
Tappe *ſtipamen.*
tuinne *filum lineum.*
Varme *calor.*
vaſe *funda.*
ude *imber.*
unge *pullus.*
vode *periculum.*
vodve *coxa.*
uxe *bos caſtratus.*
Þare *alga.*
Þoofe *dorſuale.*
Þuerfare *aſcia.*

Singulariter.

II. in e *Fœminin.*

Nom.	Su Bræde.	Acc.	Þaa bræde.
Gen.	Þeirrar bræde.	Voc.	Þu bræde.
Dat.	Þeirre bræde.	Abl.	Af Þeirre bræde.

Sic declinantur:

Agirne. *avaritia.*
Beidne *petitio.*
Elle *ſenium.*
Fiolkinge *artes magicæ.*
Geſtriſne *hoſpitalitas.*
giætue *attentio.*
goodgirne *benevolentia.*
hædne *ludibrium.*
hæſe *raucitas.*
hille *favor.*
hlidne *obedientia.*
Idne *diligentia.*
Kiæte *hilaritas.*
Leſte *ſegnities.*
loſtaſeme *libido.*
Millde *clementia.*
miſtunſeme *miſericordia.*
Reide *ira.*
Snille *elegantia.*
ſyke *morbus.*
Tillaatſeme *indulgentia.*
Þrætne *contentio.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
III. in a *Neutrum.* Nom.	Þad Auga.	Þaug Augu.
Gen.	Þeß auga.	Þeirra augna.
Dat.	Þui auga.	Þeim augum.
Acc.	Þad auga.	Þaug augu.
Voc.	Þu auga.	Þier augu.
Abl.	Af Þui auga.	Af Þeim augum.

Sic declinantur: Eyra, *auris*: eiska, *teſticulus*: Hiarta, *cor*: Lunga, *pulmo*: Nyra, *ren*, &c.

Obſervationes in Quartam Declinationem.

Obſ. I. Nominativus Pluralis Maſculinorum Quartæ Declinationis ſemper terminatur in ar, ut è præmiſſo Paradigmate liquet: Exceptis frænde, *cognatus*, frændur frænda frændum frændur, & fiande, *hoſtis*, fianda fiendum fiendur, &c.

II. A penult. nominat. Singul. heic ut in III Declinatione mutatur in ø in dativo & ablativo Plur. ut, Krabbar krøbbum, aſnar øſnum. In Neutris etiam in nominativo & accuſativo,

ut hiarta hiortu, in nom. & acc. Plur. & hiorttum in dat. & abl. Unum Neutrum Monoſyllabum in a longum Tertiæ Declinationis eſt, ſtraa ſtraas in genit. Reliqua omnia Analogica ſunt.

III. Fœminina hujus Declinationis carent Plurali Numero: exceptis tribus oxe, mere & myre, quæ (forte quia antiquitus aliter terminabantur) in utroque numero juxta tertiam Declinationem variantur hunc in modum:

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	Oxe.	Mere	Myre	Axer	Meraz	Myraz
Gen.	axar.	meraz	myraz	axa	mera	myra
Dat.	oxe.	mere	myre	oxum	merum	myrum
Acc.	oxe.	mere	myre	axer	meraz	myraz
Voc.	oxe	mere	myre	axer	meraz	myraz
Abl.	oxe.	mere.	myre.	Af oxum.	merum.	myrum.

Atque ita Declinationes Simplices abſolvimus, ſequuntur Compoſitæ.

CAPUT TERTIUM.

De Declinationibus Compoſitis, ſeu *Nominum Compoſitorum.*

DIXIMUS ſupra unumquodque Nomen bifariam efferri & variari; vel abſque Articulo in fine affixo, quod in quatuor Superioribus Declinationibus jam demonſtratum dedimus; vel cum affixo in fine Articulo, quod nunc oſtenſum ibimus. Sunt igitur Compoſitorum Nominum totidem, quot ſimplicium, id eſt, QUATUOR Declinationes, quarum Genitivi Plurales communiter exeunt in nna, Dativi & Abl. Plur. in num. Vocativi autem in utroque numero omnem in fine reſpuunt Compoſitionem.

PRIMA DECLINATIO COMP.

Eſt Nominum Fœmininorum in a exeuntium, exceptis Monoſyllabis in a longum finitis, quæ ad rectum Singularem adjiciunt nn, ad genit. nnar, ad dat. & ablat. nne, ad acc. na. Ad nom. & acc. Plur. nar, ut Kuinnann, kuinnunnar, &c.

Paradigma primæ Declinationis.

Singulariter.	*Pluraliter.*
Nom. Kuinnann.	Nom. Kuinnurnar.
Gen. kuinnunnar.	Gen. kuennanna.
Dat. kuinnunne.	Dat. kuinnunum.
Acc. kuinnuna.	Acc. kuinnurnar.
Voc kuinna.	Voc. kuinnur.
Abl. Af kuinnunne.	Abl. Af kuinnunum.

Sic declinantur: Askann eskunnar/ bidann bidunnar/ biſſan biſſunnar/ dingiann dingiunnar/ &c.

SECUNDA DECLINATIO COMP.

Eſt Nominum Fœmininorum in b, d, f, g, k, l, m, n, o, p, r, ſ, t, u, y, & Monoſyllaborum in a finitorum; quæ ad nominat. Singularis terminationem addunt enn, ad genit. ennar, ad dat. & ablat. enne, ad accuſat. ena. Nominativum vero & accuſativum Plurales, cum prima Declinatione habet communes in nar, ut Vombenn vambarennar/ &c.

Paradigma Secundæ Declinationis.

Singulariter.	*Pluraliter.*
Nom. Vombenn.	Nom. Vambernar.
Gen. vambarennar.	Gen. vambanna.
Dat. vombenne.	Dat. vombunum.
Acc. vombena.	Acc. vambernar.
Voc. vomb.	Voc. vamber.
Abl. Af vombenne.	Abl. Af vombunum.

Sic

Sic declinantur: Naadenn naadarennar/ tofenn tafarennar/ borgenn borgarennar/ skaakenn skaakarennar/ saalenn saalarennar/ skammenn skammarennar/ baunenn baunarennar/ klooend klooarennar/ greipenn greiparennar/ vorenn vararennar/ drooſen drooſarennar/ ambaatten ambaattarennar/ truuenn truuarennar/ meyenn méyarennar/ aaenn aarennar/ &c.

Tertia Declinatio Comp.

Eſt Nominum Maſculinorum & Neutrorum in d, l, n, r, ſ, x, & Neutrorum ſaltem in b, e, f, g, i, k, m, o, p, t, u finitorum, quæ ad nominativum Singularem Maſculinorum adjiciunt in fine enn, Neutrorum ed, ad genit. utrorumque ens, ad dativ. & abl. Maſc. num, Neut. *nu, ad acc. Maſc. enu, Neut. ed. Ad nom. Plur. Maſc. ner, Neut. enn, acc. Maſc. na, Neutrum enn ut in nom. ut, Gudenn gudſens/ bladed bladſens.

Paradigmata Tertiæ Declinationis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
I. Maſculinum.	Nom. Gudenn.	Nom. Guderner.
	Gen. gudſens.	Gen. gudanna.
	Dat. gudenum.	Dat. gudunom.
	Acc. gudenn.	Acc. gudena.
	Voc. gud.	Voc. guder.
	Abl. Af gudenum.	Abl. Af gudunom.

Sic declinantur: Fuglenn fuglſens/ hrafnenn hrafnſens/ heſturenn heſtſens/ baſenn baaſſenß/ laxenn laxſens/ &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
II. Neutrum.	Nom. Bladed.	Nom. Bledenn.
	Gen. bladſens.	Gen. bladanna.
	Dat. bladenu.	Dat. bledunum.
	Acc. bladed.	Acc. bledenn.
	Voc. blad.	Voc. bled.
	Abl. Af bladenu.	Abl. Af bledunum.

Sic declinantur: Hiooled hioolſens/ beined beinſens/ haared haarſens/ glaſed glaſſens/ faxid faxſens/ lambed lambſins/ ſædid ſædißins/ hafid hafsens/ troged trogſens/ heyed heyſens/ baked bakſens/ kaamed kaamſens/ hrooed hrooſens/ skipid skipſens/ ſpiooted ſpiootſens/ buved buuſens/ &c.

Quarta Declinatio Comp.

Eſt Nominum Maſculinorum & Fœmininorum in e, & Neutrorum in a breve. Quæ ad terminationem nominativi Sing. Maſculini affigunt nn, Neutri d, ad genit. utriuſque ns, ad dat. & abl. Maſc. num, Neut. nu, ad acc. Maſc. nn, Neut. d. Nominativus & accuſ. Plurales Maſculinorum eadem cum Maſculinis tertiæ Declinationis recipiunt in fine augmenta, ner & na. Neutra vero heic n affigunt fini. At fœminina hujus Declinationis idem recipiunt Augmentum cum Nominibus primæ Declinationis. Subjiciemus Singulorum Paradigma.

Paradigmata Quartæ Declinationis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
I. Maſculinum.	Nom. Krabbenn.	Nom. Krabbarner.
	Gen. krabbans.	Gen. krabbanna.
	Dat. krabbanum.	Dat. krabbunum.
	Acc. krabbann.	Acc. krabbana.
	Voc. krabbe.	Voc. krabbar.
	Abl. Af krabbanum.	Abl. Af krabbunum.

Sic declinantur: Afenn afans/ andenn andans/ barkenn barkans/ daudenn daudans/ &c.

Singulariter.

II. Fœmininum.	Nom. Brædenn.	Acc. brædena.
	Gen. brædennar.	Voc. bræde.
	Dat. brædenne.	Abl. Af brædenne.

In Plurali non uſurpatur.

---

* Et u in o verſo NO: ut, hann gaf nafn landino, oc kalladi Grænland, *ille dedit nomen regioni & vocavit Grœnlandiam.* Aræ Schedarum caput VI.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
III. Neutrum.	Nom.	Augad.	Augun.
	Gen.	augans.	augnanna.
	Dat.	auganu.	augunum.
	Acc.	augad	augun.
	Voc.	auga.	augu.
	Abl.	Af auganu.	Af augunum.

Sic declinantur: Eirad eyrans/ hiartad hiartans/ nyrad nyrans/ lungad lungans/ &c.

Atque hæc eſt variatio Affixarum in omnibus Nominum Declinationibus: quibus, cum de re aliqua in communi ſermo eſt, uti *Iſlandi* ſolent, ut ſupra dictum. Alias eodem plane modo, ac in ſuperioribus Declinationibus monitum eſt, voces declinantur: Id quod è jam datis paradigmatibus nequit non patere. Quomodo autem augmenta illa finalia in ſingulis Declinationibus ſe habeant, ſubjecta exhibebit Tabella.

SCHEMA.

Literarum affixarum, ſeu Augmentorum finalium in quatuor Nominum Declinationibus, Declinatio.

		I.	II.	III. Maſc.	III. Neut.	IV. Maſc.	IV. Neut.
	Singulariter.						
Affigit ad terminationem	Nom.	nn	enn	enn	eð	nu	ð
	Gen.	nnar	ennar				
	Dat. & Abl.	nne	enne	num	nu	num	nu
	Acc.	na	ena	enn	eð	nn	ð
	Pluraliter.						
	Nom.	nar		ner	enn	ner	n
	Gen.						
	Dat. & Abl.			nu ante m finale communiter.			
	Acc.	nar		na	enn	na	n.

Fœminina hujus Declinationis idem recipiunt Augmentum cum Nominibus I. D.

CAPUT QUARTUM.

De motione Nominum Adjectivorum.

ADJECTIVORUM terminationes ſunt quatuor, l, n, r, s: ut, haall, *lubricus*: ſeinn, *tardus*: blydur, *blandus*: vys, *ſapiens*.

In l finita trium ſunt terminationum. In Maſculino terminantur in geminum ll, ut hvikull, *inſtabilis*, *fallax*, in fœminino in l ſimplex, ut hvikul, in Neutro in lt, ut hvikult. Duo Adjectiva in l, litell & mikell, *parvus* & *magnus*, formant Neutrum in ð, liteð, miked.

Finita in n itidem trium ſunt terminationum. Nam in Maſculino terminantur in geminum nn, ut galenn, fynn, in Fœminino in n ſimplex, ut galen, fyn, in Neutro vel in ð, ut diſſyllaba, galeð, valeð, broteð, vel in t, ut Monoſyllaba fynt, ſeynt, &c. Eynn, *unus*, ein in Fœminino, facit eitt in Neutro. Sic neyrn, *aliquis*, nein, neitt. At eingenn, (olim einge communiter) eingen, eckert. Excipe in gn communia, quæ dant Neutrum per nt, ut megn, *validus* & *valida*, megnt. Agiarn, *avarus*, agiorn, agiarnt.

In r finita in duplici ſunt differentia. Alia namque ſunt diſſyllaba & polyſyllaba in ur, eaque plurima, ut, blydur, *blandus*: goodur, *bonus*: feitur, *pinguis*: alia monoſyllaba tam in ur, quam ar, er, ir, or, ut, truur, *fidus*: klaar, *clarus*: ber, *nudus*: skyr, *perſpicuus*: ſtoor, *magnus*.

Diſſyllaba & Polyſyllaba in ur, ut goodur, in Fœminino abjiciunt ur, ut good, in Neutro ad terminationem Fœminini adjiciunt t, ut godt. Sic blydur blyd blydt/ frydur fryd frydt/ feitur feit feitt/ &c.

Exci-

Excipiuntur:

1. Habentia a breve ante terminationem gur, quæ in Maſculino & Fœminino eandem obtinent terminationem, a penult. in o mutato, ſed in Neutro ad finem addunt t, ut, fagur fogur fagurt, *amœnus*, *na*, *num*: magur, *macer*, mogur magurt: Horum naturam imitantur duo in þur, dapur, *extreme affectus*, dopur dapurt, apur, *acris*, opur apurt. Item digur, *craſſus* & *craſſa*, digurt. Hagur, *artifex*, regulare eſt, hog hagt.

2. In ttur terminata Fœmininum habent ſimile Neutro, ut, rettur, *rectus*, rett rett: ſtuttur, *brevis*, ſtutt ſtutt: skiottur, *diſcolor*, skioott skioott: ſmellttur, *colliquatus*, ſmelltt ſmelltt, *&c.*

3. Polyſyllaba in adur, abjecta terminatione Maſculini ur, forment Fœmininum & Neutrum; ſed inter Fœmininum & Neutrum hoc intereſt, quod in Fœminino tam penultimum quam antepenultimum a mutetur in o vel u, in Neutro non mutetur, ut, bleſſadur, *benedictus*, bleſſod vel bleſſud bleſſad: alldradur alldrud alldrad: vopnadur vopnud vopnad. Ejuſdem indolis eſt annar, *ſecundus*, ønnur annad.

Monoſyllaba in ar, or & ur formant Fœmininum abjecto finali r, Neutrum vero additis ad Fœminini terminationem tt, ut, ſmaar, *parvus*, ſmaa ſmaatt: haar, *altus*, haa haatt: blaar, *flavus*, blaa blaatt: mioor, *tenuis*, mioo mioort: ſlioor, *habes*, ſlioo ſliott: trur truutt. Excipe klaar & ſtoor communia, hann & hun klaar, Þad klaart: hann & hun ſtoor, Þad ſtoort.

Reliqua monoſyllaba in r duarum ſunt terminationum: ut, hann & hun skiær, Þad skiært: hann & hun dyr, Þad dyrt: hann & hun tyrr, Þad tyrt: hann & hun ber, Þad bert: hann & hun var, Þad vart. Excipe nyr, *novus*, ny nytt, & hlyr hly hlytt.

Notanda de Adjectivis.

I. Ubicunque a breve in maſculinis fuerit, in fœmininis mutatur in o, ut halltur, *claudus*, hollt halltt/ bakadur bokod bakad/ gamall gomul gamalltt/ ſniall ſniøll ſnialltt.

Excipiuntur:

1. Si in penultima maſculini non fuerit a, quod eſt in antepenultima non mutatur, ut digdarykur, *virtutibus inſtructus*, digdaryk digdarykt/ skiallegur, *diſertus*, skialleg skiallegt.

2. Terminata in ſamur a antepenultimum non mutant, ut digdaſamur, *virtutibus cumulatus*, digdaſom digdaſamt/ heffndarſamur, *ultionis avidus*, hefndarſom hefndarſamt.

3. Finita in enn, a penult. non mutant, ut, galen, *inſanus*: valenn, *electus*: nakenn, *nudus*: vafenn, *implicatus*.

II. Á longum præcedens terminationem ngur, mutatur in dyphthongum au in fœminino, ut, laangur, *longus*, laung langt/ ſtraangur, *durus*, *aſper*, ſtraung ſtraangt.

III. Omnia Adjectiva in omni genere bifariam terminantur, vel ut jam recenſuimus; vel in e & a; in *e maſculina, in a fœminina & neutra. De his terminationibus formandis ſequentes obſervandæ regulæ.

1. A Diſſyllabis & Polyſyllabis in ur fit maſculinum in e, mutata terminatione ur in e, ut à blydur fit blyde: fœmininum vero & neutrum, eâdem mutata in a, ut ſu & Þad blyda.

2. Quædam, exempto u, ad finem addunt e & a, ut, ſaa magre/ ſu & Þad magra à magur/ fagre fagra à fagur/ ſnotre ſnotra à ſnotur *velox*, dapre dapra à dapur/ digre digra à digur.

3. In ggur & ckur finita r finale in e & a mutant, & u præcedens in vau, ut, ſa Þickve/ ſu & Þad Þickva à Þickur/ dockve & dockva à dockur. Gloggve & gloggva à gloggur.

4. Monoſyllaba in aar, oor & ur fœmininis adjiciunt e & a terminales; ut ab hun ſmaa fit ſaa ſmaae/ ſuu vel Þad ſmaa: ab hun haa fit ſaa haae/ ſuu vel Þad haaa: ab hun mioo fit ſaa miooe/ ſu vel Þad miooa: ab hun truu fit ſaa truue/ hun vel Þad trua. Sic à ny/ ſa nye/ ſu vel Þad nya.

5. Reliqua Adjectiva in r, terminationi r, addunt e & a, ut à skiær/ ſaa skiære/ ſu & Þad skiæra: à ber/ ſa bere/ ſu & Þad bera: allur & annar uniformia ſunt, neque hanc variationem ſuſcipiunt.

6. Monoſyllaba in ll & nn poſterius l & n in e & a mutant, ut à ſall fit ſaa ſale/ ſu & Þad ſala: ab haall/ ſa haale/ ſu & Þad haala.

7. Diſſyllaba vero & Polyſyll. in ll & nn, præter hanc poſterioris l & n mutationem in e vel a, etiam vocalem l & n finalia præcedentem abjiciunt, ut, gamle & gamla à gamall/ mikle & mikla à mikell/ litle & litla & litell.

Excipe deſinentia in aall, all & ull, ut, forſiall/ odall/ ſvikull/ ab his enim fiunt: forſiaale forſiaala/ odale odala/ ſuikule ſvikula. Antiqui tamen Þogle dixerunt, quod à Þogull, *taciturnus*. Eingenn uniforme eſt: neque enim eingne aut eingene dicimus.

8. Quæ conſonantem aliam quam n ante n finale habent, ſive monoſyllaba ſive diſſyllaba

---

* Vel i. Nam facile invicem mutantur duæ iſtæ vocales: hinc Eireckr enn rauthi, pro Eireckr hinn raude, *Ericus ille rufus*, & iſtiuſmodi multa in Aræ Schedis.

aut polyſyllaba fuerint, ſaltem ad finem adjiciunt e & a, ut, ern, *annoſus*, ſa erne & ſu & Þad erna: agiarn, *avarus*, ſaa agiarne/ ſu & Þad agiarna.

9. E dyphthongo ei præcedente terminationem genn rejicitur i, in formando fœminino primæ, & maſculino & neutro quartæ declinationis, ut à feigenn fit fegne fegna, *lætus*: à Þueigenn, *lotus*, Þuegne Þuegna, *&c.*

10. Adjectiva in s fini ſaltem adjiciunt e & a, ut, vyſe & vyſa à vys/ fuſe & fuſa à fus/ liooſe & liooſa à lioos/ *&c.*

IV. Hæc Adjectivorum in omni genere duplex terminatio, duplicem cujuſvis generis producit Declinationem. Nam maſculina in l, n, r, s finita Declinationem maſculinorum Subſtantivorum ita finitorum, id eſt, tertiam Simplicium imitantur: In e vero quartam. Sic fœminina â variis maſculinorum terminationibus varie formata, ſecundam Declin. Simplicium ſequuntur; at omnia a finita primam. Eadem neutrorum ratio eſt. Quotquot enim in t deſinunt, juxta tertiæ Declinationis regulas flectuntur, cum talis neutrorum terminatio eò ſpectet. Cum vero in a formata fuerint, ea ad quartam pertinere terminatio indicat. Omnia vero Adjectiva, cum juxta quartam Declinationem inflectuntur, in Plur. in u deſinunt, ibidemque invariata in omnibus generibus manent, ut è ſequentibus Paradigmatis patebit.

V. Adjectiva in ſecunda & tertia Declinatione abſque Articulo variantur, ut goodur gods/ good goodrar/ godt godts/ in prima vero & quarta cum Articulo, ut ſaa goode Þeß gooda/ ſuu goda Þeirrar goodu/ Þad gooda Þeß goda. Ita ut prior motio ſit Adjectivis inſtar Compoſitæ Declinationis; poſterior Simplicis. Exemplis Singula declarabimus.

Adjectiva Monoſyllaba in ll.

Parad. I.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	Sall	ſæl	ſælt	Sæler	ſælar	ſæl
Gen.	ſæls	ſællrar	ſæls		ſællra	
Dat. & abl.	ſælum	ſællre	ſælu		ſælum	
Acc.	ſælann	ſæla	ſælt	ſæla	ſælar	ſæl

Vel ſic

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	Saa Sæle	Su Sæla	Þad Sæla	Þeir Sælu	Þær Sælu	Þaug ſælu
Gen.	Þeß ſæle	Þeirrar ſælu	Þeß ſæla		Þeira ſælu	
Dat.	Þeim ſæle	Þeirre ſælu	Þui ſæla		Þeim ſælu	
Acc.	Þann ſæla	Þaa ſælu	Þad ſæla	Þaa ſælu	Þær ſælu	Þaug ſælu.
Voc.	Þu ſæle	Þaa ſælu	Þad ſæla		Þier ſælu	
Abl.	Af Þeim ſæla	Þeirre ſælu	Þui ſæla			

Sic declinantur: Haall haal haalt/ veill veil veilt/ heill heil heilt/ *&c.* Saa haale/ ſu haala/ Þad haala: veile veila: heile heila.

Diſſyllaba in ll.

Parad. II.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	Gamall	Gomul	Gamalltt	Gamler	Gamlar	Gomul
Gen.	gamalls	gamallrar	gamalls		gamallra	
Dat. & abl.	gomlum	gamallre	gomlu		gomlum	
Acc.	gamlann	gamla	gamallt.	gamla	gamlar	gomul.

Sic declinantur: Mikell, *magnus*: litill, *parvus*, &c.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc.	Sa & Þu Gamle	Su Gamla	Þad	gamla.
Gen.	Þeß gamla	Þeirrar	Þeß	
Dat. & abl.	Þeim gamla	Þeirre gomlu	Þui	
Acc.	Þann gamla	Þaa	Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug Gomlu/ *&c.*

Sic declinantur & reliqua in ll, ut, Vinſæll, *amicitia pollens*, ſaa vinſæle/ ſu & Þad vinſæla: roſull, *ſternax*, roſule roſula: ſannſogull, *verax*, ſannſogule ſannſogula: huikull, *inconſtans, fallax*, huikule huikula: vydforull, *qui paſſim peregrinatur*: forſiaall, *prudens*: ſpurull, *avidus quærendi*: vndeforull, *faldus animi.*

Mono-

Monoſyllaba in nn.

Par. III.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*		
Nom. Vann	væn	væne		Nom. væner	vænar	væri
Gen. væns	vænnrar	væns		Gen.	{vænnra}	
Dat. & abl. vænum	vænnre	vænu		Dat. & abl.	{vænum}	
Acc. vænann	væna	væne.		Acc. væna	vænar	væn.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu væne			Su væna		Þad		
Gen. Þeß			Þeirrar		Þeß		
Dat. & abl. Þeim	}	væna	Þeirre	} vænu	Þui	}	væna.
Acc. Þann			Þaa		Þad		

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug Vænu.

Sic declinantur: Beinn, *rectus*: grænn, *viridis*: hreinn, *purus*: hiænn, *calidus*: ſeirn, *tardus*: firn, *bonus*: ſic Ern/ erne erna.

Dißyllaba in nn.

Par. IV.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*		
Nom. Druckenn	Drucken	Drucked		Nom. Druckner	Drucknar	Drucken
Gen druckens	drucknrar	druckens		Gen.	{drucknra}	
Dat. & abl. drucknum	drucknre	drucknu		Dat. & abl.	{drucknum}	
Acc. druckenn	druckna	drucked		Acc. druckna	drucknar	druckeu.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu Druckne			Su Druckna		Þad		
Gen. Þeß			Þeirrar		Þeß		
Dat. & abl. Þeim	}	druckna	Þeirre	} drucknu	Þui	}	druckna.
Acc. Þann			Þaa		Þad		

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug Drucknu, *&c.*

Sic declinantur: Barenn, *cæſus*: bogenn, *curvus*: valenn, *lectus*: galenn, *veſanus*: fredenn, *gelu peruſtus*: fuinn, *putrefactus*: luenn, *feſſus*, &c. Item Agiarn agiorn agiarnt/ & ſa agiarne ſu agiarna Þad agiarna. Sic franmgiarn/ deilugiarn/ *&c.*

Notandum etiam quod finita in eigenn/ i penultimum ſubtrahunt, cum in quarta Declinatione formantur, ut feigenn fegne/ sleigenn slegne.

Monoſyllaba in aar.

Par. V.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*		
Nom. Haar	Haa	Haatt		Nom. Haaer	Haaar	Haa
Gen. haas	haarrar	haas		Gen.	haarra }	
Dat. & abl. haaum	haarre	haau		Dat. & abl.	haaum }	
Acc. haaann	haaa	haatt.		Acc. haaa	haaar	haa

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu Haaé			Su Haaa		Þad		
Gen. Þeß			Þeirrar		Þeß		
Dat. & abl. Þeim	}	haaa	Þeirre	} haau	Þui	}	haaa.
Acc. Þann			Þaa		Þad		

Pluraliter.

Nom. Gen. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug Haau, &c.

Sic declinantur: Mioor mioo mioott/ truur truu truutt/ &c.

Monoſyllaba reliqua in r.

Par. VI.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. Skiær	skiær	skiært		Nom. skiærer	skiærar	skiær
Gen. skiærs	skiærrar	skiærs		Gen.	skiærra	
Dat. & abl. skiærum	skiærre	skiæru		Dat. & abl.	skiærum	
Acc. skiærann	skiæra	skiært.		Acc.	skiærar	skiær.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu skiære		Su skiæra		Þad	
Gen. Þeß		Þeirrar		Þeß	
Dat. & abl. Þeim	skiæra	Þeirre	skiæru	Þui	skiæra.
Acc. Þann		Þaa		Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug skiæru, &c.

Sic declinantur: Klaar/ ær/ ſtoor/ ryr/ dyr/ fyrr/ før/ skyr/ kiær/ ber/ var/ id eſt, *clarus, demens, magnus, rarus, pretioſus, tranquillus, fortis, perſpicuus, charus, nudus, cautus.*

Diſſyllaba in r.

Par. VII.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. Blydur	blyd	blydt		Nom. blyder	blydar	blyd
Gen. blyds	blydrar	blydts		Gen.	blydra	
Dat. & abl. blydum	blydre	blydu		Dat. & abl.	blydum	
Acc. blydann	blyda	blydt.		Acc. blyda	blydar	blyd.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu blyde		Su blyda		Þad	
Gen. Þeß		Þeirrar		Þeß	
Dat. & abl. Þeim	blyda	Þeirre	blydu	Þui	blyda.
Acc. Þann		Þaa		Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. *&c.* Þeir Þær Þaug blydu, &c.

Sic declinantur:

Agiætur	*Benignus.*	dælskur	*qui magna ſibi pollicetur ab aliquo.*	froomur	*probus.*
alldradur	*ſenex.*			framur	*audaculus, naſutulus.*
armur	*piger.*	daufur	*ſurdus.*	fullur	*plenus.*
argur	*idem.*	deckur	*ſubniger.*	Galladur	*vitioſus.*
aumur	*miſer.*	dimmur	*obſcurus.*	gelldur	*caſtratus.*
audur	*vacuus.*	dugſegur	*valens.*	gloggur	*attentus.*
Braadur	*feſtinus.*	Einfalldur	*ſimplex.*	greidur	*celer.*
bagur	*malevolus.*	einraadur	*qui aliorum conſilia reſpuit.*	gilldur	*æquivalens.*
beiskur	*acerbus.*			grettur	*homo rugoſæ frontis.*
blaudur	*fœmineus.*	Falskur	*aſtutus.*	gráðugur	*eſuriens.*
blindur	*cæcus.*	falur	*venalis.*	giæddur	*ornatus, donatus.*
biartur	*clarus.*	fallegur	*pulcher.*	gryttur [lur	*lapidibus obſitus.*
brattur	*arduus.*	fatækur	*pauper.*	gleimſtur[ul-	*oblivioſus.*
breidur	*latus.*	feitur	*pinguis.*	grimmur	*ferox.*
blautur	*mollis.*	ferskeittur	*quadratus.*	gulur	*fulvus, buxeus.*
breittur	*mutatus, variatus.*	feigur	*moribundus.*	Hardradur	*durus.*
Dæſtur	*anhelus, curſu conſumptus.*	flatur	*planus.*	hamingiuſa- mur	*fortunatus.*
		fleigur	*volatilis.*	halltur	*claudus.*
diarfur	*audax.*	fliotur	*velox.*	hæfur	*aptus.*
daudur	*mortuus.*	folur	*pallidus.*	hagur	*artifex.*
dramblaatur	*ſuperbus.*	fimur	*alacer.*	hættur	*periculoſus.*
digur	*craſſus.*	frydur	*venuſtus.*	hærdur	*canus.*
d'apur	*ægre affectus.*	froodur	*eruditus.*		

hinne-

himneskur *cæleſtis.*
hirndur *cornutus.*
helviskur *infernalis.*
heitur *calidus.*
heidrykur *ſerenus.*
heidridur *ſanctitatem præferens*
heilagur *ſanctus.*
hoffmodugur *faſtuoſus.*
holur *cavus.*
hollur *utilis, opportunus.*
hoskur *eximius.*
hoſtugur *præceps.*
hraklegur *vitioſus.*
hreckioottur *fallax.*
hræddur *timidus.*
hriggur *triſtis.*
hrumur *viribus confectus.*
hunskur *ſordidus.*
huatur *Maſculini ſexus Epitheton.*
huomleidur *ingratus.*
Illur [gur *malus.*
Kallmannsle= *virilis.*
kalldur *frigidus.*
kirlatur *modeſtus.*
klookur *callidus.*
klunnalegur *craſſus, inconcinnus.*
kollottur *qui caret cornibus.*
koruglegur *purus.*
kramur *mollis, colliquatus.*
kringloottur *rotundus.*
kuenskur } *mulieroſus, effœmi-*
kuennelſkur } *natus.*
Latur *piger.*
lagur *humilis.*
langur *longus.*
langſamur *tardus, lentus.*
liſtugur *hilaris, facetus.*
liufur *humanus, humilis.*
leidur *res cujus ſatietas eſt.*
litelatur *humilis.*
liettur *levis.*
loflegur *laudabilis.*
loſtugur *pronus.*
Maadur *obliteratus.*
mattugur *potens.*
margur *multus.*
markadur *ſignatus.*
mæddur *defatigatus.*
mettur *ſatur.*

meinlegur *incommodus.*
Nadugur *gratioſus.*
naumur *parcus.*
nydlegur *abjectus.*
noturlegur *pannis obſitus.*
Oærlegur *improbus.*
odur *inſanus, celer.*
oflugur *robuſtus.*
ordugur *arduus.*
oruggur *viribus & diligentia pollens.*
Ramur *robuſtus.*
rammer *acerbus.*
raudur *ruber.*
rakur *humidus.*
ryfur *liberalis.*
rykur *dives.*
roskur [gur *fortis.*
rambiggiſe= *bene munitus.*
riettur *rectus.*
Sannur } *verus, indubitatus.*
ſannarlegur }
faddur *ſaturatus.*
ſivalur *teres.*
ſætur *dulcis.*
ſiukur *ægre habens.*
skeiſur *valgus.*
skiallegur *diſertus, diſtinctus.*
skoruglegur *ſerius.*
skemdur *depravatus.*
slakur *remiſſus.*
slæmur *malus.*
sliettur *planus.*
slingur *verſutus.*
ſnotur *alacer.*
ſnoggur *celer.*
ſnaudur *vacuus.*
ſodulbaka= } *qui dorſo curvato & velut aduncodur* } *co eſt*: dicitur de equis.
ſtefnlegur *modeſtus.*
ſterkur *fortis.*
ſtifur } *validus.*
ſtifarlegur }
ſtiggur *qui ſe capi non patitur.*
ſtodugur *ſtabilis.*
ſtollttur *ſuperbus, elegans.*
ſtrækoottur *nequitioſus.*
ſtraangur *rigidus, rigoroſus.*

ſtreittur *arduus, rebellis.*
ſtrydur *intenſus.*
ſturtur *brevis.*
ſuangur *eſuriens.*
ſuartur *niger.*
ſuanhvitur *candidus inſtar cigni.*
ſuefnugur *ſomnolentus.*
ſuinnur } *prudens, honeſtus; item, parcus, attentus ad rem.*
ſiergodur *philautos.*
ſierlegur *ſui ſenſus, ſingularis.*
Tamur *aſſuetus.*
tidugur *tempeſtivus.*
tyndur *perditus.*
tolugur *loquax, diſertus.*
tomur *vacuus.*
traudur *invitus.*
Varordur *prudens & parcus.*
vallttur *verborum vacillans, fallax.*
valennkunnur *perſpectæ fidei & integritatis homo.*
vanmegnugur *imbecillis.*
veglegur } *inſignis, glorioſus.*
vegſamlegur }
veikur *infirmus, languidus.*
vydur *amplus.*
villttur *errore captus.*
vindur *curvus.*
vitur *ſapiens.*
vndarlegur *mirus, alienus.*
vngur *juvenilis.*
vpphriggiadur } *qui eſt tumenti gibboſo dorſo, inſtar Elephanti.*
vondur *malus.*
vopnadur *armatus.*
Ypparlegur *præſtans.*
Þægmælskur *taciturnus.*
Þægur *gratus.*
Þickur *craſſus.*
Þydur *egelidus.*
Þiettur *denſus.*
Þraungur *anguſtus.*
Þrælslegur *ſervilis.*
Þreittur *feſſus.*
Þunnur *tenuis.*
Þungur *gravis.*

Paulò aliter quod ſequitur.

Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. Magur	megur	magurt	Nom. magrer	magrar	megur
Gen. magurs	magrar	magurs.	Gen.	magra	
Dat. & abl. megrum	magre	megru	Dat. & abl.	megrum	
Acc. magrann	magra	magurt	Acc. magra	magrar	megur.

Et ſic

Singulariter.

Nom. Sa & Þu	Magre		ſu magra		Þad		
Gen. Þeß			Þeirrar		Þeß		
Dat. & abl. Þeim	magra		Þeirre	megru	Þui	magra.	
Acc. Þann			Þaa		Þad		

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug &c. mogru.

Sic declinantur: Fagur fogur fagurt/ apur epur apurt/ digur digur digurt.

Par. VIII. in s.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*		
Nom. Vys	vys	vyſt		Nom. vyſer	vyſar	vys
Gen. vys	vyſrar	vyß		Gen.	{vyſra}	
Dat. & abl. vyſum	vyſre	vyſu		Dat. & abl.	{vyſum}	
Acc. vyſann	vyſa	vyſt.		Acc. vyſa	vyſar	vys.

Vel ſic:

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu Vyſe		ſu vyſa		Þad	}		
Gen. Þeß	}	Þeirrar	}	Þeß	}	vyſa.	
Dat. & abl. Þeim	} vyſa	Þeirre	} vyſu	Þui	}		
Acc. Þann	}	Þaa	}	Þad	}		

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug &c. vyſu.

Sic declinantur etiam Compoſita, ut hreckvis & prettviß *fallax, doloſus*: rettvyß, *juſtus*: fundvyß, *qui perdita facile invenit.* Item reliqua in s, ut, haas, *raucus*: laus, *ſolutus, liber*: liods, *lucidus, clarus*: fuus, *libens*, &c.

VI. Vocativum è quarta Declinatione Adjectiva deſumunt, ut Þu Blyde/ Þu fegne/ *&c.*

VII. Hoc præ ſubſtantivis ſingulare habent Adjectiva, quod per gradus Comparationis pleraque variari poſſint. *Eſt autem Comparatio vel Regularis vel Irregularis.*

Regularis eſt, quæ ab Adjectivo fœminino primæ declinationis format Comparativum & Superl. illum, addito re, hunc, ſtur, ut ab haala fit haalare haalaſtur: ab huikula/ huikulare huikulaſtur: à beina/ beinare beinaſtur: à druckna/ drucknare drucknaſtur: à vara/ varare varaſtur: à trua/ truare truaſtur: à blyda/ blydare blydaſtur: à vyſa/ vyſare vyſaſtur.

Notandum tamen eſt, quod quædam Adjectiva, licet Regulariter ſua Natura comparantur, frequentius tamen Syncopticẽs uſurpentur. Cujus generis in primis ſunt Monoſyllaba in n, & tam Monoſyllaba quam Diſſyllaba in l, item omnia in gur finita, ut, Beinn beinnre & beinne beinſtur/ pro beinare beinaſtur, vænn vænnre vel vænne vænſtur/ pro vænare vænaſtur: Sic haall hallre vel haalle haalaſtur/ huikull huikullre vel huikulle/ ſuikull ſuikullre vel ſuikulle/ pro haalare/ ſuikulare/ huikulare. *Item* fallegur fallegre in Comp. skiallegur skiallegre/ pro fallegare skiallegare. Sed in l & gur in Comparativo ſaltem Syncopam admittunt. Ejuſdem indolis ſunt Mioor mioorre miooſtur pro miooare miooaſtur: slioor slioorre slioaſtur pro slioffre/ *&c.*

"Notandum quoque eſt nomen idoli Tyr vel Týr adjectivis præpoſitum eorum ſignificationem "maxime adaugere apud *Cimbros* & in gradu ſuperlativo collocare: ut, in Tyrhrauſtur, *fortis*, &c. "Vide Gramm. *Anglo-Sax.* cap. IV. reg. 7.

Irregularis eſt, quæ in Comparativo & Superlativo radicalem Poſitivi vocalem amittit, ut, Stoor ſtærre ſtæſtur/ haar hærre hæſtur/ noogur nægre nægſtur/ gamall ellðre/ lytill minne minſtur/ *&c.*

Paradigmata Comparationis Regularis.

Parad. I. in l.	*Singulariter.*		
Nom.	Haal vel haale/	Haalare vel haallre/	Haalaſtur vel haalaſte/
	haal vel haala/	haalare vel haallre/	haaluſt vel haalaſta/
	haalt vel haala/	haalara vel haalla/	haalaſt vel haalaſta/
Gen.	haals vel haala	haalara vel hallra/	haalaſts vel haalaſta/
	haallrar vel haalu/	haalare vel haallre/	haalaſtrar vel haaluſtu/
	haals vel haala/	haalara vel haallra	haalaſts vel haalaſta/
Dat. & abl.	haalum vel haala/	haalara vel haallra/	haaluſtum vel haalaſta/
	haallre vel haalu/	haalare vel haalle/	haalaſtre vel haaluſtu/
	haalu vel haala/	haalara vel haallra/	haaluſtu vel haalaſta/
	haalann vel haala/	haalara vel halla/	haalaſtann vel haalaſta/
Acc.	haala vel haalu/	haalare vel haallre/	haalaſta vel haaluſtu/
	haalltt vel haala/	haalara vel haallra/	haalaſt vel haalaſta/
	haale/	haalare vel haallre/	haalaſte/
Voc.	haala/	haalare vel haallre/	haalaſta/
	haala/	haalara vel haallra/	haalaſta/

Plura-

Pluraliter.

Nom.	Haaler				Haalaſter		
	haalar				haalaſtar		
	haal				haaluſt		
Gen.	haallra				haalaſtra		
d. ab.	haalum	vel	haalu,	Haalare vel haallre,	haaluſtum	vel	haaluſtu.
	haala				haalaſta		
Acc.	haal				haalaſtar		
	haal				haal		
Voc.	haalu				haaluſtu		

Sic comparantur: Sæll vel ſæle, ſælare vel ſælle, ſælaſtur vel ſælaſte: hvikull vel hvikulle, hvikvlare vel hvikulle, hvikulaſtur vel hvikulaſte: ſuikull vel ſuikule, ſuikulare vel ſuikulle, ſuikulaſtur vel ſuikulaſte. Sic Monoſyllaba in n: Beinn vel beine, beinare vel beinne, beinaſtur beinaſte, vel beinſtur beinſte: vænn vel væne, vænare vel vænne, vænaſtur vænaſte, vel vænſtur vænſte, &c. Hæc enim tam in Comparativo, quam Superlativo Syncopam admittunt.

Parad. II. in n *Diſſyllabum.*

Parad. II. *Singulariter.*

Nom.	Druckenn		druckne/	Drucknare/	Drucknaſtur		drucknaſte/
	drucken		druckne/	drucknare/	drucknuſt		drucknaſta/
	drucked		druckna/	drucknara/	drucknaſt		drucknaſta/
	druckens		druckna		drucknaſts		drucknaſta/
Gen.	drucknrar		drucknu		drucknaſtar		drucknuſtu/
	druckens		druckna		drucknaſts		drucknaſta/
	drucknum		druckna	drucknara	drucknuſtom		drucknaſta/
Dat. Abl.	drucknre	vel	drucknu	drucknare	drucknaſtre	vel	drucknuſtu/
	drucknu		druckna	drucknara	drucknuſtu		drucknaſta/
	druckennn		druckna		drucknaſtann		drucknaſta/
	druckna		drucknu		drucknaſta		drucknuſtu/
Acc.	drucked		druckna		drucknaſt		drucknaſta.
	druckne			drucknare	drucknaſte		
Voc.	druckna			drucknare	drucknaſta		
	druckna			drucknara	drucknaſta		

Pluraliter.

Nom.	Druckner				Drucknaſter		
	drucknar				drucknaſtar		
	drucken				drucknuſt		
Gen.	drucknra				drucknaſtra		
d. ab.	drucknum	vel	druckna,	Drucknare/	drucknuſtum	vel	druckna.
	druckna				druckna		
Acc.	drucknar				drucknaſtar		
	drucken				drucknuſt		
Voc.	druckna				drucknuſtu		

Sic Comparantur Bogenn vel bogne, bognare/ bognaſtur vel bognaſte: valenn vel valde/ valdare, valdaſtur vel valdaſte: galenn vel galde, galdare, galdaſtur vel galdaſte: licet hæc duo & ſimilia in alen anomaliam quandam præ ſe ferant, fredenn vel fredne, frednare, frednaſtur vel frednaſte: fuenn vel fune, funare, funaſtur vel funaſte, &c. Item feigenn vel fegne, fegnare, fegnaſtur vel fegnaſte, &c.

Parad. III. in r *Monoſyllab.*

Parad. III. *Singulariter.*

Nom.	Skiær		skiære	Skiærare vel skiærre	Skiæraſtur		skiæraſta/
	skiær		skiæra		skiæruſt		skiæraſta/
	skiært		skiæra	skiærara vel skiærra	skiæraſt		skiæraſta/
Gen.	skiors		skiæra		skiæraſts		skiæraſta/
	skiærrar		skiæru		skiæraſtrar		skiæruſtu/
	skiærs		skiæra	skiærara vel skiærr	skiæraſts		skiæraſta/
Dat. Abl.	skiærum		skiæra		skiæruſtum		skiæraſta/
	skiærre	vel	skiæru	skiærare vel skiærre	skiæraſtre	vel	skiæruſtu/
	skiæru		skiæra		skiæruſtu		skiæraſta/

Acc.	skiærann	skiæra skiæru skiæra	skiærara vel skiærra	skiæraſtann skiæraſta skiæraſt	skiæraſta/ skiæruſtu/ skiæraſta/
	skiæra				
	skiært				
Voc.	skiære		skiærara vel skiærre	skiærſte skiæraſta	
	skiæra				
	skiæra		skiærare vel skiærra	skiæraſta.	

Pluraliter.

Nom.	Skiærer			Skiæraſter		
	skiærar			skiæraſtar		
	skiær			skiæruſt		
Gen.	skiærra			skiæraſtra		
d. ab.	skiærum	vel	skiæru, Skiærare vel skiærre,	skiæruſtum	vel	skiæruſtu.
Acc.	skiæra			skiæraſta		
	skiærar			skiæraſtar		
	skiær			skiæruſt		
Voc.	skiæru			skiæruſtu		

Sic comparantur reliqua Monoſyllaba in r, ut, dyr vel dyre, dyrare vel dyrre, dyraſtur vel dyraſte, item dyrſtur vel dyrſte. Skyr vel skyre, skyrare vel skyrre, skyraſtur vel skyraſte, &c.

Parad. IV. in r Diſsyllabum.

Parad. IV.

Singulariter.

Nom.	Blydur	blyde blyda	Blydare	Blydaſtur		blydaſte
	blyd			blyduſt		blydaſta
	blydt	blyda	blydara	blydaſt		blydaſta
Gen.	blyds	blyda		blydaſts		blydaſta
	blydrar	blydu		blydaſtrar		blyduſtu
	blyds	blyda		blydaſts		blydaſta
Dat. Abl.	blydum	blyda	blydara	blyduſtum		blydaſta
	blydre	vel blydu	blydare	blydaſtre	vel	blyduſtu
	blydu	blyda	blydara	blyduſtu		blydaſta
Acc.	blydann	blyda		blydaſtann		blydaſta
	blyda	blydu		blydaſta		blyduſtu
	blydt	blyda		blydaſt		blydaſta.
Voc.	blyde	blydare		blydaſte		
	blyda			blydaſta		
	blyda	blydara		blydaſta.		

Pluraliter.

Nom.	Blyder			Blydaſter		
	blydar			blydaſtar		
	blyd			blyduſt		
Gen.	blydra			blydaſtra		
d. ab.	blydum	vel	blydu, Blydare,	blyduſtum	vel	blyduſtu.
	blyda			blydaſta		
Acc.	blydar			blydaſtar		
	blyd			blyduſt		
Voc.	blydu			blyduſtu		

Sic Comparantur Aſgiætur agiætare agiætaſtur/ armur armare armaſtur/ braadur braadare braadaſtur/ baagur baagare baagaſtur/ &c.

Paradigm V. in s.

Singulariter.

Nom.	Vis	viſe	viſare	viſaſtur		viſaſte
	vis	viſa	viſare	viſuſt		viſaſta
	viſt	viſa	viſara	viſaſt		viſaſta
Gen.	viß	viſa		viſaſts		viſaſta
	viſrar	viſu		viſaſtrar		viſuſtu
	viß	viſa		viſaſts		viſaſta
Dat. Abl.	viſum	vel viſa	viſara	viſuſtum	vel	viſaſta
	viſre	viſu	viſare	viſaſtre		viſuſtu

viſu

	viſu		viſa	viſara	viſuſtu		viſaſta
Acc.	viſann		viſa		viſaſtann		viſaſta
	viſa		viſu		viſaſta		viſuſtu
	viſt		viſa		viſaſt		viſaſta.
Voc.	viſe			viſare	viſaſte		
	viſa			viſare	viſaſta		
	viſa			viſara	viſaſta.		
				Pluraliter.			
Nom.	Viſer				Viſaſter		
	viſar				viſaſtar		
	vis				viſuſt		
Gen.	viſra				viſaſtra		
d. ab.	viſum	vel		viſu, viſare,	viſuſtum	vel	viſuſtu.
Acc.	viſa				viſaſta		
	viſar				viſaſtar		
	vis				viſuſt		
Voc.	viſu				viſuſtu		

Sic Comparantur Haas vel haaſe/ haaſare/ haaſaſtur vel haaſaſte: laus vel lauſe/ lauſare/ lauſaſtur vel lauſaſte: lioos vel liooſe/ liooſare/ liooſaſtur vel liooſaſte: fuus vel fuuſe/ fuuſare/ fuuſaſtur vel fuuſaſte/ &c.

IRREGULARITER Comparantur ſequentia.

1.	Mikell vel mikle/	Meire/	Meſtur vel meſte
	mikel vel mikla/	meire/	meſt vel meſta
	miked vel mikla	meira/	meſt vel meſta/ &c.
2.	Litill vel litle/	Minne/	Minſtur vel minſte
	litil vel litla/	minne/	minſt vel minſta
	litid vel litla/	minna/	minſt vel minſta, &c.
3.	Gamall vel gamle/	Ellðre/	Ellſtur vel ellſte
	gomul vel gamla/	elldre/	ellſt vel ellſta
	gamalt vel gamla/	eldra/	ellſt vel ellſta/ &c.
4.	Goodur vel goode/	Betre/	Beſtur vel beſte
	good vel gooda/	betre/	beſt vel beſta
	gott vel goda/	betra/	beſt vel beſta/ &c.
5.	Illur	Verre/	Veſtur
	ill	verre/	veſt
	illtt	verra	veſt/ &c.
6.	Langur	Leingre/	Leingſtur
	laung	leingre/	leingſt
	langt	leingra/	leingſt/ &c.
7.	Þraungur	Þreingre vel Þraungvare/	Þreingſtur vel Þraungvaſtur
	Þraung	Þreingre vel Þraungvare/	Þreingſt vel Þraunguſt
	Þraungt	Þreingra vel Þraungvara/	Þreingſt vel Þraungvaſt/ &c.
8.	Laagur	Lægre/	Lægſtur
	laag	lægre/	lægſt
	lagt	lægra/	lægſt/ &c.
9.	Fagur	fegre	fegurſtur
	fogur	fegre	fegurſt
	fagurt	fegra	fegurſt/ &c.
10.	Magur	megre	megurſtur
	megur	megre	megurſt
	magurt	megra	megurſt/&c.
11.	Stoor	ſtærre	ſtærſtur
	ſtoor	ſtærre	ſtærſt
	ſtoort	ſtærra	ſtærſt/ &c.
12.	Haar	hærre	hæſtur
	haa	hærre	hæſt
	haatt	hærra	hæſt/ &c.
13.	Smaar	ſmærre	ſmæſtur
	ſmaa	ſmærre	ſmæſt
	ſmaatt	ſmærra	ſmæſt
Sic	Ungur	ingre	ingſtur
	ſtuttur	ſtytire	ſtyttſtur/ &c.

14. His adde quæ vel r vel u anteponunt terminationibus Comparativi, & Superlativi, ut, Vitur vitrare vitraſtur/ ſtiggur ſtigguare ſtigguaſtur/ drapur draprare drapaſtur/ & ſi quæ ſunt alia, ab amuſſi Analogorum declinantia, quæ rectius uſus docebit.

Deficiunt ſequentia Poſitiva.

1.	Effre	Effstur	*Superior*	*Supremus*
	effre	effst	*ſuperior*	*ſuprema*
	effra	effest	*ſuperius*	*ſupremum*
2.	Nedre	Nedſtur	*Inferior*	*Infimus*
	nedre	nedſt	*inferior*	*infima*
	nedra	nedſt	*inferius*	*infimum*
3.	Ytre	Ytſtur	*Exterior*	*Extremus*
	ytre	ytſt	*exterior*	*extrema*
	ytra	ytſt	*exterius*	*extremum*
4.	Innre	Inſtur	*Interior*	*Intimus*
	innre	inſt	*interior*	*intima*
	innra	innſt	*interius*	*intimum*
5.	Sydre	Sydſtur	*Poſterior*	*Poſtremus*
	ſydre	ſydſt	*poſterior*	*poſtrema*
	ſydara vel ſydare	ſydſt l ſydaſtur, &c.	*poſterius*	*poſtremum.*

Comparativo & Superlativo in Maſculino & Fœminino Singul. deficit

Margur			*Multus*
morg			*multa*
margt	fleyra	fleſt	*multum, plus, plurimum.*

Non Comparantur

Alldradur/ ſinnadur/ audur/ daudur/ &c. quæ uſus & Lexicorum diligens lectio rectius docebunt.

CAPUT QUINTUM,

De Heteroclytis ſeu Anomalis, item *Defectivis.*

HEteroclyta *Declinatione ſunt, I.* quæ partim juxta tertiam, partim primam Declinationem variantur, ut:

Singulariter.

Nom. Voc.	Fader	Broder	Footur	Vetur	Fingur
Gen.	fodurs	broodurs	footar	vetrar	fingurs
Dat. & Abl.	fodur	broodur	fœte	vetre	fingre
Acc.	fodur	broodur	foot	vetur	fingur.

Pluraliter.

Nom. Voc.	Feder	Brœdur	Fœtur	Vetur	Fingur
Gen.	fedra	brœdra	foota	vetra	fingra
Dat. & Abl.	fedrum	brœdrum	footum	vetrum	fingrum
Acc.	fedur	brœdur	fœtur	vetur	fingur.

Hæc enim in ſingulari in tertia Declinatione, licet non ſine quadam anomalia, flectuntur; At in plurali, primæ Declinationis genium ſequuntur, cujus proprium eſt, nom. & acc. Plur. in **ur** formare, ut **kuinnur.**

II. Quæ partim juxta ſecundam Nominum Declinationem, partim primam variantur, cujus cenſus ſunt omnia, quæ Obſervat. VIII. ad ſecundam Simpl. commemoravimus, quibus addatur **tonn**, *dens*, **tennur** in nom. Plur. & ſi quæ ſunt ejus generis alia.

Heteroclyta genere ſunt, I. quæ in diverſis numeris diverſis etiam generibus Declinantur, ut, Saa Goode in Singulari, Þaug giæde in Plur. Þad Einge, *pratum*, Þær eingiar.

II. Quæ in eodem etiam numero diverſa ſumunt genera ut Bullt, & ſu bullſtan, Þeß bullts vel Þeirrar bullttunar. Sa Gaangur vel ſu gaanga/ Þaug gaung vel Þær gaungur/ &c.

Heteroclyta genere & Declinatione ſunt, quæ tam generibus, quam declinationibus diverſis variantur, ut Þad gaar/ Þær giætur/ &c.

Ano-

Anomala ſunt, quæ in formandis quibuſdam caſibus à communi aliorum uſu & indole in ſolidum diſtant: qualia ſunt kloo & floo/ quæ Nominativum & Accuſ. Pluralem non in er aut ar, ſicut Regularia, ſed in ær finiunt, klær/ flær. Sic taa tær/ &c. Sic à communi conſuetudine multum abeunt ſioor ſiooffar vel ſiaafar/ vel ſæfar vel ſioos/ & ſnioor ſniooar vel ſnioos. Sed de his & ſimilibus Lexica conſulantur.

Defectiva ſunt quæ vel numerorum aliquo vel caſuum deficiunt.

Deficiunt Plurali.

Maſculina

Aſmur	*Amor.*	blundur	*ſomnus.*	ſilfer	*rex.*
afftan	*veſper.*	burdur	*portatio.*	feingur	*res parta*
almuge	*populus.*			fridur	*pax.*
audur	*divitiæ.*	Daude	*mors*, quanquam hoc etiam abl. ſeu dat. pluralem habet daudum.	fognudur	*gaudium.*
arffur	*hæreditas.*			Glaumur	*lætitia.*
agreiningur	*diſſenſio.*			graatur	*triſtitia.*
adgangur	*acceſſus.*			gramur	*rex.*
almenningur	*communitas.*	doffe	*ſtupor.*	Hixte	*ſingultus.*
adall	*nobilitas.*	duun	*pluma.*	hooſte	*tuſſis.*
Bane	*exitium.*	daun	*odor.*	hor	*mucor.*
blome	*flos.*	dunur	*fremitus.*	hoor	*adulterium.*
bioor	*cereviſia.*	Einer	*juniperus.*	hilmer	*rex.*
blær	*aura.*	Fue	*putredo.*	Jaffne	*herba lutea.*
bakſtur	*panificium.*	frame	*promotio.*	Varme	*calor*, &c.

His addantur deſinentia in leikur/ skapur & adur/ ut, ſannleikur/ ſtraakskapur/ skilnadur. Et ſimilia quæ ſolo uſu & exercitio dignoſci poterunt.

Fœminina

Quæ aliquid virtutis vel vitii, vel aliquem animi affectum ſignificant, ut, æra, *honos*: blyda, *blandities*: dyrfska, *audacia*: elska, *amor*: efterlangan, *deſiderium*: flærd, *verſutia*: giæska, *benignitas*: ligd, *mendacium*: ræna, *ratio*: roo, *quies*: ſuinna, *probitas prudentia*: ſneipa, *ignominia*: vinatta, *amicitia*: Addantur quæ IV. Declinatione Simplicium ad Parad. II. recenſuimus. Quibus & alia complura veniunt adnumeranda, ut, Aska, *cinis*: digurd, *craſſities*: eyſa, *favillæ igneæ*: fyfa, *lana pratenſis*: fiæfa, *fortuna*: græska, *malignitas*: ileinging, *laborum tolerantia*: linkind, *commiſeratio*: migla, *ſitus*: mioolk, *lac*: mær, *fœmina*: Þorfnun, *abſtinentia*, &c.

Neutra.

Aaform	*Propoſitum.*	fie	*pecunia.*	laan	*fortuna.*
afl	*vires, robur.*	forraad	*res quæ in promptu eſt.*	laſt	*vituperatio.*
aat	*comeſtio.*			lyſe	*garum.*
at	*maculatio.*	foolk	*populus.*	linde	*animus, mens.*
æde	*mores.*	fum	*feſtinatio.*	lym	*gluten.*
Babb	*murmuratio inconcinna & vana.*	Garn	*filum.*	lyf	*vita.*
		gool	*ululatus.*	lof	*laus.* [*quid.*
bar	*frons (dis.)*	grioot	*lapides.*	Mas	*garritus, ſuperfluum*
bit	*morſus.*	Haad	*irriſio.*	maas	*anhelorum reſpiratio.*
bol	*adverſitas.*	hial	*vaniloquentia.*	mallt	*Polenta, Byne.*
bolff	*maledictum.*	hland	*lotium.*	megn	*vires, potentia.*
blak	*verber.*	hool	*commendatio.*	my	*muſcæ.*
blek	*atramentum.*	hrim	*uredo.*	miol	*far.*
bloot	*maledictum.*	hroop	*clamor.*	miaalm	*felium vox.*
brak	*fremitus.*	Inde	*delectatio.*	Priaal.	*ornatus.*
briaal	*affectatio.*	jafnræde	*æqualis.*	Omak	*moleſtia*
Drabb	*geſtus incurioſus & inconcinnus.*	Kaal	*olus.*	Ongl	*inſomnia, patientium ejulatus.*
		kalk	*calx.*	Ol	*cereviſia.*
dramb	*faſtus.*	kapp	*ſedulitas.*	Rabb	*garritus.*
draap	*internecio.*	kiot	*caro.*	raf	*erratio.*
Eitur	*venenum.*	kuabb	*frequens poſtulatio.*	ragl	*idem.*
Farg	*preſſura.*	kuak	*murmur*, ut *avium.*	raup	*jactantia.* [*tas.*
faalm	*palpitatio.*	kuef	*catarrus.*	raus	*verborum prodigali-*
fargan	*vitæ inſtitutio.*	kuol	*cruciatus.*	regn	*pluvia.*
fas	*conſpectus.*	Laad	*ſolum.*		

rot	*deliquium animi.*	ſtraff	*garritus.*	ſpott	*ludibrium.*
rit	*ſcriptio.*	ſtry	*ſtria.*	Taal	*deceptio.*
rool	*evagatio.*	ſtriaal	*rarum quid.*	tal	*numerus.*
rugl	*nugæ.*	ſkrum	*jactatio.*	torff	*ceſpes.*
Salltt	*ſal.*	ſkarn	*ſtercus.*	Dyngl	*vertigo.*
ſaffn	*congregatio.*	ſtym	*colluctatio.*	vyn	*vinum.*
ſpad	*juſculum.*	ſkin	*fulgor.*	vit	*ſcientia, ratio.*
ſod	*idem.*	ſkaalldur	*garritus.*	Þamb	*extenſio.*
ſmyde	*fabricatio.*	ſkrollt	*vagatio.*	Þaang	*alga.*
ſpie	*illuſio.*	ſoot	*fuligo.*	Þy	*famulitium.*

Numero Singulari deficiunt.

Maſculina.

Fedgar dicitur de parte & filio, & langfedgar, *majorum ſeries*, qui ſunt in linea recta deſcendente, mioolkar, *lactes.* Huc referantur Poëtica bragnar, itar, firdar, *&c.*

Fœminina.

Flauter, *lacticiniorum genus*, quod fit coacto lacte, & deinceps ventilato, aaer, *lac* quod ſegregato Butyro reliquum eſt: abriſter, *coluſtra*: herdar, *humeri*: byfur, *pedes*: eriur, *lites*: frettter, *rumores*: dyr, *fores*, *&c.*

Neutra.

Bid, *expectatio*, *mora*: grid, *induciæ*: grioon, *fruges*: læte, *geſtus*: tidinde, *rumores*: skipte, *diviſiones*: lif, *coagulum*: leg, *leges*: ſuik, *inſidiæ*: ſuil, *lactes*: mok, *converſatio*: Jol, *Saturnalia*: ſol, *alga eſculenta*: ſpioll, *vitium*: ſpenſl, *fibulæ*: laun, *præmia*: skop, *pudenda*: kior, *conditiones*: hoot, *geſtus*: not, *uſus*: skol, *vappa*: skil, *redditio*: viel, *fallacia*, *&c.*

CAPUT SEXTUM

De Genere, Specie, Figura, Numero & Caſu.

GENERA ſunt Tria: Maſculinum, Fœmininum & Neutrum.
Maſculinum, Fader/ Fœmininum ut Moder/ Neutrum, ut Barn, Jood.
Maſculina ſunt, Deſinentia in ur & e, ut heſtur & heile.

Fœminina, in a & ur ſeu or natura brevius, ceu Græca in ος Fœminina. Item an, un, gd, fd, rd, *&c.*

Neutra, quæ in t & r (urs in Genit.) exeunt, & pleraque Monoſyllaba. Sed de his omnibus conſulantur Dictionaria. Omnia enim & ſingula, quæ eò faciunt, præceptis comprehendere, nimis non tam longum quam arduum foret.

Regulariter etiam omnia virorum & officiorum virilium nomina Maſculina ſunt, ut, Hogne/ helge ſnorre/ aſmundur egmundur/ erlendur: Sic Logmadur/ ſislumadur/ foovite/ logrettumadur/ preſtur/ Þaaffe/ &c.

Mulierum autem & muliebrium Offic. Fœminina, ut, Gudrun/ Þorgerdur/ erny. Radskona/ vinnukona/ veftarkona/ &c.

Notandum tamen, quod dentur quædam Neutra, viros ſignificantia, ut, hrak/ gerpe/ hræ grey. Inveniantur etiam, Neutra & Maſculina, Fœminas denotantia, ut, Dyf/ ſpracke/ ſuanne/ ſuarre.

Maſculini & Fœminini generis ſunt, quæ communia vulgo appellant, vor/ kiær, fær/ &c.

Trium generum, adjectiva, quæ tribus gaudent terminationibus, ut Lærdur lærd lærdt/ vulgo omnis generis.

Multa quoque ſunt animantium nomina, in primis avium & piſcium, quæ ſub uno genere utrumque ſexum comprehendunt; eoque nomine ab authoribus ἐπικοινὰ vocantur: ut, Hrafn/ loa/ Þoskvr/ *&c.*

Species eſt duplex.

Primitiva ut Fader/ jord/ ged. Derivativa ut Faderne/ jardan/ gedia.

Patronymica ſunt.

Quæ à patris, avi vel atavi nomine deſcendunt, ut Skiolldungar à skiell/ *&c.*

Gentilia

Gentilia.

Quæ gentem denotant, ut Gudingar, corruptè Gidingar à Gud: Danſker à Dan: Roomverſker & Romveriar à Rom. Sic Piſker, Spanſker, Færeyſker, Gudureyſker ab ey: Item Enſker, Eingelſker. Auſtveriar, Averiar, Auſtfirſker, Vaßdæler, Laxdæler, Ruumdæler, Naumdæler, Jamtar, Prændur, &c.

Poſſeſſiva.

Quæ poſſeſſionem ſignificant: Sed hæc apud Iſlandos non dantur. Nam loco poſſeſſivorum ponitur Genitivus cum nomine, ut Grettißtak, Balldursbraa, Eyhreiſte, &c.

Denominativa.

Quæ rem denominant, Drottenlegur & drottenleg à drotten, naadugur & naadug à naad, ſinnadur & ſinnud à ſinne, &c.

Diminutiva.

Quæ diminutionem ſui primitivi ſignificant. Eaque vel in ull deſinunt, ut à Bagge per diminutionem fit boggull. Vel ad primitivum nomen addunt in fine korn, ut bagge baggakorn, hey heykorn, &c.

Verbalia.

Quæ à verbis deſcendunt, ut Burdur, borur, bere, bære à ber: vog, vikt, vatt, vyg, vogun à veg, &c.

Numeralia vel ſunt *Cardinalia*; ut:

Nom.	* Eyrn	eyn	eitt,	Tueir	tuær	tuo
Gen.	eyns	eyrnrar	eins.		tueggia	
Dat. Abl.	eynum	eyrnre	eynu.		tueimur.	
Acc.	einn	eyna	eitt.	tuo	tuær	tuo

Sic

Nom.	Þryr	Þriar	Þriu.	Fioorer	fiooraz	fiogur.
Gen.		Þriggia			fiegra	
Dat. Abl.		Þremur			fioorum	
Acc.	Þriaa	Þriaar	Þriu.	Fioora	fiooraz	fiogur.

Reliqua uſque ad centum ſunt indeclinabilia, ut, Fimm, ſex, ſio, aatta, nyu, tyu, elleſu, toolf, Þrettan, fioortan, &c. Tuttugu, Þriatyu, fiorutyu, fimmtyu, ſextyu, ſiotyu, attatyu, nyutyu, Tiutyu vel Hundrad, gen. hundrads, dat. hundrade, acc. hundrad, voc. hundrad, abl. hundrade: *Plur.* nom. hundrud, gen. hundrada, dat. & abl. hundrudum, acc. hundrud. Sic Compoſita tuo hundrud, tueggia hundrada, &c. Þriu hundrud, Þriggia hundrada, &c. Fiogur hundrud, fiegra hundrada, &c. Hic enim utrumque declinatur. At in reliquis ſaltem poſterius, cum prius ſua natura ſit Indeclinabile, ut fimm hundrud, fimm hundrada, &c. Sic ſex hundrud, ſio hundrud, aatta hundrud, nyu hundrud/ ſex hundrada, ſio hundrada, &c. †Þuſund, gen. Þuſundar, dat. abl. Þuſund, acc. Þuſund: *Plur.* nom. Þuſunder, gen. Þuſunda, dat. Þuſundum, &c. Sic eyn Þuſund, eynar Þuſundar, tuær Þuſunder, tueggia Þuſunda, &c. Planè ut de hundrade dictum eſt.

Vel *ORDINALIA*; ut:

Singul.

Nom.	Firſtur vel firſte	Firſt vel firſta	Firſt vel firſta
Gen.	firſta	firſtrar vel firſtu	firſta
Dat. Abl.	firſtum vel firſta	ſirſtre vel firſtu	firſtu vel firſta
Acc.	firſtann vel firſta	firſta vel firſtu	firſt vel firſta
Voc.	firſte	firſta	firſta.

Pluraliter.

Nom. Voc.	Firſter	}	}	Firſtar	}	}	Firſt	}	}
Gen.		}	}	firſtra	}	}		}	}
Dat. Abl.		}	vel }	firſtum	}	vel }	firſtu	}	vel } firſtu
Acc.	Firſta	}	}	firſtar	}	}	firſt	}	}

* Quemadmodum *unus, na, num* apud *Latinos*: ſic apud *Iſlandos*, Eyrn vel einn legitur pluraliter conjunctum cum nominibus ſingulari carentibus: ut, Og Þar voru einar dyr, *& erant unæ fores.* III. lib. reg. VI. 8. dyr enim eſt plur. fœm. gen. etſi dyre ſit neut. gen. ſing. ut & dyr, *janua.* Legitur etiam plur. in ſenſu indefinito, ut *ſum* apud *A. Sax.* & *aliquis* apud *Latinos*: ut, enir Criſtnu menn, oc enir heithno, *aliqui Chriſtiani, & aliqui ethnici.* Þa bothe enir criſtnir menn hall a ſithe, *tum rogarunt aliqui Chriſtiani Hallum Sidanenſem.* *Aræ* Sched. caput VII. †Nonnunquam pro hoc numerali utuntur x hundrud: ut, for hann aptur til danmerkur, oc hafde hann Þa x hundrut herskipa, *Dein Daniam profectus eſt, & ibi mille navibus bellatoriis inſtructus eſt.* hiſt. *Styrbiornonis* in Commentar. Chriſtian. *Wormii* ad *Aræ* ſui Schedas.

Annar.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*		
Nom.	* Annar	Önnur	Annad	Adrer	Adrar	Önnur
Gen.	annars	annarar	annars		annara	
Dat. Ab.	ödrum	annare	ödru		ödrum	
Acc.	annann	adra	annad/	adra	adrar	önnur.

Þridie.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*	
Nom.	Þridie	Þridia	Þridia	Nom. Gen. Dat. Abl. Acc.	Þridiu.
Gen.	Þridia	Þridiu	Þridia		
Dat. Abl.	Þridia	Þridiu	Þridia		
Acc.	Þridia	Þridiu	Þridia		

Sic declinantur Fioorde, fimtte, siotte, siounde, aatunde, nyunde, tiunde, elleffte, toolffte, Þrettande, fioortande, fimtande, sextande, &c. Item Tuttugaste, Þritugaste, fertugaste, fimtugaste, sertugaste, siotugaste, attatugaste, nytugaste, Hundradaste, &c.

Vel *MULTIPLICATIVA.*

ut Singulariter.

Nom.	Einfalldur vel eynfallde,	einfolld vel eynfalda,	einfallt vel eynfallda,
Gen.	Eynfallds vel eynfallda,	einfalldra/ vel einfolldu,	einfallds vel einfallda,
Dat. Abl.	Eeinfolldum vel einfallda,	einfalldre vel einfolldu,	einfolldu vel einfallda,
Acc.	Einfalldan vel einfallda,	einfallda vel einfolldu,	einfalldt vel einfallda,
Voc.	Einfallde,	einfallda,	einfallda.

Pluraliter.

Nom. Voc. Gen. Dat. Abl. Acc. Einfallder / einfallda } vel { einfolldu,

Einfalldar / einfalldra / einfolldum / einfalldar } vel { einfolldu,

Einfolld / einfolld } vel { einfolldu.

Sic variantur Tuefalldur, Þrefalldur, Fiorfalldur, Fimmfalldur, sexfalldur, siofalldur, Hundradfalldur, &c.

Vel *DISTRIBUTIVA.*

Nom. Voc.	Einer	Tuenner	Þrenner	Fernar
Gen.	einnra	tuennra	Þrennra	fernra
Dat. Abl.	eynum	tuennum	Þrennum	fernum
Acc.	eina	tuenna	Þrenna	ferna.

"Notandum autem hic est veteres *Cimbros*, numerandi rationem per *Runas* priscum ordinem "servantes sic expressisse:

"1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.
"ᚠ. ᚢ. ᚦ. ᚬ. R. ᚴ. ᚼ. ᚾ. I. ᛅ. ᛋ. ᛏ. B. ᛚ. ᛦ. ᛆ. ᛦ. ᛘ. ᚱ.

"Nota etiam quod adjectivum numerale halfur, *semi, dimidius*, non bipartit numerum, cui ap- "ponitur, sed ab eo demendum docet dimidium: ut, hun skal vera half Þridiu alnar ad leingd, og "halfrar annarar alnar a breid, *habebit* [Arca testimonii] *longitudinem duorum cubitorum & di- "midii, & unius cubiti ac dimidii latitudinem.* Exod. xxv, 10. Þeim Biskopsdom halft fiorda "hundrad kyrkna, *in hâc dioceſi CCCL. parochiæ.* Þu skallt og gioora einn Naaderstol af skýra "Gulle halfrar Þridiu aalnar langan, og halfrar annarar aalnar breidan, *& facies propitiatorium ex "auro mundo, duorum cubitorum & dimidii erit longitudo ejus, & cubiti ac dimidii latitudo ejus.* "Exod. xxv. 17. Hic etiam non abs re fore arbitror ostendere numeralia quibus *Islandi* annos, "quot quisque natus est, exprimunt: ut, fertugr vel fertogr, *quadragenarius* vel *quadraginta anno- "rum.* Sextugr, vel sextogr, *sexagenarius* vel *sexaginta annorum.* Quibus præmissa vox halfr,

---

* Nota quod adjectivum numerale Annar per omnes numeros & casus conjunctum occurrit nominibus substantivis post conjunctionem *similitudinis* sem, haud secus ac *un* apud *Gallos*, & apud *Anglos* a, & an: ut, eg villda framm seigia honum Þat sem annar hofdinge, *vellem sicut princeps id illi offerre.* villda Eg spena honum i kring vm mig sem annare koranu, *vellem cum illo sicut coronâ me circumcingere.* Minn kuidur er lyka sem annad nytt wyn, *venter meus est quasi mustum.* Sem annad sky, *quasi nubes.* Suo sem i odrum reifum, *quasi in pannis.*

"neque

" neque bipartiendum docet ſequentem numerum, neque dimidium ab eo ſimpliciter eſſe de-
" mendum, ſed ultimæ duntaxat in eo *decadis* dimidium eſſe auferendum. Sic III. Reg. XXII.
" hann vard half fertugr Þa hann vard kongr, *triginta quinque annorum erat cum regnare cæpiſ-*
" *ſet.* Occurrit eadem phraſis in Ol. Sag. præf. teſte *Verelio.* Et in *Araæ* Schedis cap. X.
" tha vas hann vetri mithur en half fertogr, *tum erat triginta quinque annos, & ſex menſes na-*
" *tus*, & non *annos* 39 *& ſex menſes natus*, ut *Wormius* noſter in notis ad locum, falsò etiam
" verſum. Ratio autem regulæ in eo conſiſtit, quod quadragenarius habet quater decem annos,
" vel quatuor decades, annorum, unde half fertugr, idem valet ac halft fiorda tiu, i. e. XXXV.
" quemadmodum halft fiorda hundrad eſt CCCL, & halft fiorda Þuſand, MMM.D.

" Notetur etiam *Norvegis*, & *Iſlandis* peculiarem numerandi rationem in uſu eſſe per additio-
" nem vocum [1] tolfrædr, tolfræd, vel tolfrat quæ decem ſignificare faciunt *duodecim*; *Centum,*
" *centum & viginti*; *mille, mille* & CC, &c. Cauſa iſtius computationis hæc eſt, quod apud iſtas
" gentes duplex eſt *decas*, nempe minor cæteris nationibus communis *decem* continens *unitates*;
" & major continens XII i. e. tolf, *unitates.* Inde addita voce tolfrædr, vel tolfræd, centuria non
" decies decem, ſed decies duodecim i. e. CXX continet, & chilias non decies centum, ſed decies
" CXX, i. e. Mille & CC. continet. En quæſo exempla: Þar var meir enn [2] CC vætra tolfræd er
" Island var bygt, adr menn toko her ſaugur at rita, *elapſi ſunt* CCXL *anni ab inhabitata Iſlandiâ,*
" *antequam cæperunt hic homines hiſtorias ſcribere.* præfat. Olafs Saga. Oc hefur ſolin Þa fyldar
" allar raſer ſinar, bædi at uppſtigningu oc nidrſtigningu [3] CCC daga tolfræd, oc fim dagar, oc VI
" ſtunder: oc verdur Þat Þa a hinu fiorda hueriu are CCC daga tolfræd oc VI daga. oc heitr Þat
" hlaupars dagr, Þuiad Þa er deigi floira i tolf manudum enn fyr: Þuiad Þæi ſtunder VI faſtnaſt
" til tueggia dægra nætur oc dags, *implevitque tum ſol omnem curſum ſuum, tam aſcendendo,*
" *quam retrocedendo trecentis ſexaginta & V diebus, & VI horis, ſed quarto quolibet anno* CCCLX
" *& VI diebus, vocaturque ſextus ille dies intercalaris, quod plures ſunt dies in* XII *menſibus, quam*
" *antea, ſex illis horis congregatis duos dies* [naturales] i. e. [4] *diem & noctem efficientibus.* Bu-
" nadar balk. cap. 23. p. 32. Ef ei er leingra fra annars landmerki, enn tuo hundrad fadma
" tolfræd, *niſi alter ab alterius limitibus diſtent ſexcentis ulnis.* ibid. pag. 31, 32, 57. Hæc lu-
" culentius & ſuccinctius ex notis doctiſſimi *Olai Verelii* in cap. XVIII. Harvarar Saga. Ubi
" multa alia lectu utilia, ac jucunda de hac computandi ratione per *majores decades, centurias,*
" *& chiliades*, per tolfræd ſignificari ſolitas. Hæc autem *tolfrædica* ſive duodena computandi
" ratio per majores decades, quæ duodecim unitates continent, apud nos etiamnum uſurpatur in
" computandis certis rebus per duodenum numerum, quem dozen, *Suecice* [5] duſin, *Gallice* douzain,
" vocamus; quinimo in numeris, ponderibus, & menſuris multarum rerum, ut ex mercatoribus,
" & vehicularibus accepi, centuria apud nos etiamnum ſemper præſumitur ſignificare majorem ſive
" *tolfrædicam* illam centuriam, quæ ex *decies* XII conflatur, ſcilicet CXX. Sic *Arngrim. Jonas* in
" crymogæa ſive rerum *Iſland.* lib. I. cap. VIII. Hundrad, *centum* ſonat, ſed quadam conſuetu-
" dine plus continet nempe 120. Inde etiamnum apud nos vetus iſtud de centenario numero:
" five ſcore of men, money, pins: ſix ſcore of all other things. Sic *Arngrimus Jo-*
" *nas* in *Crymogææ* ſuæ lib. I. cap. VIII. pag. 85. Centuſſem *Iſlandorum* ita deſcribit: hund-
" rad, *centum* ſonat, ſed quadam conſuetudine plus continet, nempe 120. Hoc nomen per
" *aſſem* Iſlandicum vertemus, cujus nota I^{c}. Hujus aſſis partes ſunt:

" Uncia.	X.	Quincunx.	L.	Dodrans.	LXL.
" Sextans.	XX.	Semis.	LX.	Dextans.	LL.
" Quadrans.	XXX.	Septunx.	LXX.	Deunx.	LLX.
" Triens.	XL.	Bes.	LXXX.	As. LLXX vel CXX.	

" Quæ voces, & aſſis ſpecies, licet de ponderibus ſæpius uſurpentur, tamen cum etiam *as* de
" diviſione ſolidi, ut loquuntur, ut hæreditatis fundi, & aliorum bonorum rectiſſime dicatur,
" *aſſis* partes huc quoque accommodare non dubitavi.

Numerus

Duplex eſt, ſingularis cum de uno agitur, ut Gud, *Deus*: Pluralis cum de pluribus, ut Guder, *Dii.* Pronomina tamen primæ & ſecundæ perſonæ etiam Dualem habent, ut mox patebit.

Caſus

Ut apud Græcos, ita apud Iſlandos tantum quinque ſunt; Nominativus, Genitivus, Dativus, Acculativus, Vocativus. Ablativus enim cum Dativo in utroque numero ſemper coincidit: quanquam nos Latinos ſecuti in Declinationibus Ablativum poſuimus, ut loquendi conſuetudinem apud nos oſtenderemus. Sed & Vocativus idem eſt cum Nominativo, ſi Adjectiva excipias, quæ cujuſcunque in Nominativo terminationis fuerint, Vocativum tamen ſemper faciunt in e, ut è præmiſſis Paradigmatibus conſtat: licet & hic cum Nominativo quartæ Declinationis conveniat.

---

1 Id eſt, *duodena ratio.* 2 Verbum verbo, *ducenti anni* tolfræd. 3 Verbatim, *trecentis quinque diebus* tolfræd. 4 Nempe *diem unum civilem.* 5 Alias tolft, Wale, full.

CAPUT SEPTIMUM.

De Pronomine.

PRONOMINA numero & ſignificatione Latinis ferè reſpondentia hæc ſunt:

		Nom.	Gen.	Dat. Abl.	Acc.	Voc.
Ego	*Singul.*	Ég	myn	mier	mig	caret.
	Dual.	Vid	ockar	ockur	ockur	
	Plural.	Vier vel vær	vorra	oß	oß	
Tu	*Singul.*	Þu	Þíjn	Þier	Þig	Þu
	Dual.	Þid	yckar	yckur	yckur	Þid
	Plural.	Þier	ydar	ydur	ydur	Þier
Sui	*Singul.*	caret	ſyn	ſier	ſig	caret.
	Plural.		ſyn	ſier	ſig	
Ille	*Singul.*	Hann	hanns	honum	hann	
		hun	hannar	henne	hana	
		†Þad	Þeß	Þui	Þad	
	Plural.	Þeyr	Þeirræ	Þeim	Þaa	caret.
		Þær			Þær	
		Þaug			Þaug	
Iſte	*Singul.*	* Hinn	††hins	hinum	* hinn	
		hin			hina	
		hitt vel hid			hitt vel hid	
	Plural.	Hiner	hinna	hinum	hina	caret.
		hinar			hinar	
		hin			hin	
Ipſe	*Singul.*	Siaalfur	ſialfs	ſialfum	ſialfann	
		ſiaalf	ſialfrar	ſialfre	ſialfa	
		ſialft	ſialfs	ſialfu	ſialft	
	Plural.	Sialfer	ſialfra	ſialfum	ſialfer	
		ſialfar			ſialfar	
		ſialf			ſialf.	

Sa, ſu, Þad, *hic, hæc, hoc,* vel *is, ea, id* ſuperius declinatum heic ſcientes prætermittimus.

---

† Pro neutro ſingulari Þad, & plurali Þaug, Þau, Þo, frequenter occurrunt Þetta, & Þotta: ut, huiliki quediu er Þetta, *qualis eſt hæc ſalutatio.* Luc. 1, 29. Og huadan kiemur mier Þetta, *& unde hoc mihi venit. v.* 43. huor grunnar Þig ad Þetta barn verde, *quis putas puer iſte erit? v.* 66. Þetta gaf eg ydur til epterdæmis, *hoc dedi vobis in exemplum.* Joh. XIII, 15. Ef Þier vitid Þetta, *ſi hæc ſcitis. v.* 17. Eg em ſendur ad eg bode Þier Þotta, *miſſus ſum hæc tibi evangelizare*, Luc. 1, 29. Til Þeß daga Þa Þatta mun framkoma, *uſque in diem, quo hæc fiant*, vel *hoc fiat. v.* 20. Pro Þad etiam legitur Þadſama: Eg vill ſetia ovinskap amille Þins ſædis, og hennar ſædis Þadſama skal i ſundur meria Þitt hofud og Þu skallt bíta hann i hælen, *inimicitiam ponam inter ſemen tuum, & ſemen illius, ipſum conculcabit tibi caput, & tu mordebis illi calcaneum*, Gen. III, 15. Nota autem quod Þadſama vel Þatſama ſignificat *idipſum* vel *idem ipſum*, Gothice ΨΛTΛSΛMR, *Anglice* that ſame, *hoc ipſum*, vel *illud ipſum.* Legitur etiam & hjódſama, Luc. III, 11. In *Ara* etſama, edſama. Legitur quoque aliis pronominibus poſt-poſitum: ut, hinnſama, Þannſama: hinnſama atburdur gerdiſt, *geſta erat hæc res*; Enn Þann ſama dag drap Beorn Aka, *eodem autem die occidit Bearno Akan.* Hiſt. *Styrbiornonis.* in Commentar. pereruditi viri Chriſt. *Wormii* in *Araæ* Schedas. Inde conſtat à pronomine ſame, ſama, quod *Saxones* ignorabant, majores noſtros à *Danis* olim *Angliæ* dominis in ſuam vernaculam tranſtuliſſe. Nota etiam quod à pluralibus Þeyr, Þar, venit *Anglorum Borealium* thur, vel ther, pro theſe, *hi, hæ, hæc, illi, illæ, illa.* Sic in libro Satyrarum inſcripto, the viſion of Peirce Plowman. fol. XII. a. Ther cunning clarkes. Pro Þann quoque accuſ. ſing. Þennan bis legitur. Act. II. 32, 36. ** Pro hinn etiam legitur fere ſemper enn, in *Araæ* Schedis. pro hitt vel hid etiam occurrit es, ed, et, præſertim in *Araæ* Schedis. †† Pro hins nunquam fere non ſcribitur ens, in *Araæ* Schedis de *Iſlandia*: ut, ens ſvarta; ens millda; ens Harfagra.

Nom.

		Nom.	Gen.	Dat. Abl.	Acc.
Quis	*Singul.*	Huer	huers	huorium	huorn
		huor	huorrar	huorre	huoria
		huort	huers	huoriu	huert
	Plural.	Huorier	huorra	huorium	huoria
		huoriar			huoriar
		huor			huor.

A Pronominibus primæ & ſecundæ Perſonæ formantur adjectiva pronominalia:

A Genit. Singul. Myn *formatur*

		Nom. Voc.	Gen.	Dat. Abl.	Acc.
Meus	*Singul.*	Minn	myns	mynum	minn
		myn	minnar	minne	myna
		mitt	myns	mynu	mitt
	Plural.	Miner	minna	mynum	myna
		mynar			mynar
		myn.			myn.

A Genit. Dual. Ockar *fit,*

Hic & hæc Ockar & hoc ockart/ *noſter* de duobus, aliàs vix declinabile.

A Plur. Vorra *deſcendit.*

		Nom.	Gen.	Dat. Abl.	Acc.
Noſter	*Singul.*	Vor	vors	vorum	vorn
		vor	vorrar	vorre	vora
		vort	vors	voru	vort
	Plural.	Vorer	vorra	vorum	vora
		vörar			vorar
		vor			vor.

A Genitivo Singul. Þyn *derivatur*

Tuus	*Singul.*	Þinn	Þyns	Þynum	Þinn
		Þyn	Þinnar	Þinne	Þyna
		Þitt	Þyns	Þynu	Þitt
	Plural.	Þyner	Þanna	Þynum	Þyna
		Þynar			Þynar
		Þyn			Þyn.

A Duali yckar

Veſter	*Singul.*	yckar	yckars	yckrum	yckarn
de duobus		yckar	yckrar	yckare	yckra
		yckart	yckars	yckru	yckart
	Plural.	yckrer	yckara	yckrum	yckra
		yckrar			yckar
		yckar			yckar.

A Plurali ydar

Veſter	*Singul.*	ydar	ydars	ydur	ydarn
		ydar	ydrar	ydare	ydra
		ydart	ydars	ydru	ydart
	Plural.	ydrer	ydara	ydrum	ydra
		ydrar			ydrar
		ydur			ydar.

Magna etiam Compoſitorum Pronominum Copia eſt, è quorum numero ſunt:

Saa * enn/ ſu enn/ qui *relativum*, vel ſaa er/ ſu er/ Þad er. "Plural. Þeir enn, Þær enn, Þo "enn, vel Þa enn; Þeir er, Þær er, Þo er vel Þa er, *qui, quæ, quæ.* er autem aliquando poſt- "ponitur: ut, hann var allra manna vitraſtur er Þa voru i ſviavelldc, *is omnium ſapientiſſimus,*

---

* Enn videtur fieri per abbreviationem ab hinn; ed eodem modo ab hid; & er à *Franco-Theotiſco* er, *ille, qui.* Nota etiam quod pro ed in *Aræ* Schedis frequenter ſcribitur es, ef.

" *qui in Suecia vixere.* Styrbiornonis hiſtor. à *Chriſt. Wormio* in Comment. ad *Araæ* Schedas edita ". Hver er vel hver ed / huor er vel huor ed/ hvad er vel hvad ed. Item Sa * ſem/ ſuu ſem/ Þad ſem declinantur ut Saa/ ſu/ Þad/ particula poſtpoſita immota manente. Aliquando ex utraque particula Componuntur: ut hann ſem er/ hun ſem er/ Þad ſem er. Sic hver ſem er vel ed/ huor ſem er vel ed/ huad ſem er vel ed/ ſic ſaa ſem er/ hinn ſem er/ &c. Horum naturam ſequuntur huor hellſt/ *ecquis, qui,* huor ſem hellſt/ *quicunque*: in his enim ſaltem Pronomen movetur, particula manente. "Saa, er, Sem, ed, etiam abſolutè, & ſimpliciter uſurpantur in ſenſu re- "lativo. Vide *Luc.* I, 45. *Marc.* III, 8, 23. XIV, 47. II, 4. *Act.* II, 39. *Matth.* VI, 23. IX, 20. "*Marc.* III, 34. IV, 24. VI, 2. Legitur Þes ſem, *qui, Marc.* III, 3. &, huer hellſt ed, *qui, Act.* "II, 39. Hiſce addantur hvor ed, *qui, quæ,* hvorke ed, pro quo hvarki es in Ara, *quod.* Nota "autem quod hvorke, & hvarki Syncoptice fiunt à neutro hvoruge. Leguntur etiam in *Araæ* "Schedis, ſa es, ſu es, thad es, *qui, quæ, quod,* pro ſa ed, ſu ed, Þad ed. Theß er, *qui*: theß "er kallathr vas Tunguoddr, *qui vocatus erat Tunguoddus.* Araæ Schedarum cap. v. Thvi ed, "*quod*: enn their voro ſotter a thingi thvi ed var i Borgarfirdi, *illi vero accuſati erant in foro,* "*quod tum erat Bargafiordi.* Araæ Sched. cap. v. Es, *qui* quæ *quod,* i theim ſtath es ſithan es "kallat Thingneſſe, *in loco, qui poſtea vocatus eſt Thingneſs.* ibid. that voro tha log at vigſakar "skyldi ſækia a thvi thingi es neſt vas vett vangr, *hoc tum erat lex, ut de homicidio ageretur in* "*campo Cædi proximo, ibid.* es ſialfr vas thar, *qui ipſe ibi erat.* cap. VII. Thann er, *qui*: hann "ſendi hingat til lands preſt thann er het Thangbrandr, oc her kendi monnom Criſtni oc ſcirthi "tha alla es vith trutoco, *is miſit huc in terram ſacerdotem, qui vocabatur Thangbrandus, & præ-* "*dicabat religionem Chriſtianam, & omnes qui fidem ſuſceperunt, baptizabat,* Araæ Sched. cap. "VII. In hoc exemplo es ſignificat pluraliter *qui.* Unde es af, *à quibus*: oc quomo tha i veſt- "manna eyiar es X vicur voro af ſumri, *& venerunt ad Weſtmannenſes inſulas, à quibus per de-* "*cem ſeptimanas æſtivas abfuiſſent.* cap. VII. Enn ar Þinge redu bændr mann til af litlum "ſtigum Þann er Birne varnade kongdoms, *in foro autem ruſtici hominem præparabant, qui Bior-* "*nonem à regno prohiberet.* Hiſt. *Styrbiornonis* in Comment. *Chriſt. Wormii* ad *Araæ* Schedas. "Þeir es, ut Þeir er, *qui,* plur. Iſleifr vas myklo nyttri en athrer kenne menn, Þeir es a thviſa "landi voro, *Ileifus multo utilior erat, quam reliqui ſacerdotes, qui in hac regione erant.* Araæ Sched. c. IX.

Aliter vero ſe habent huereyrn/ *unuſquiſque,* & hvortueggie/ *uterque,* in his enim utrumque variatur: ut,

Singulariter

Huereyrn.	Nom.	† Huereyrn	huoreyn	huorteytt
	Gen.	huerſeyns	huorrareyrnar	huorseyns
	Dat. Abl.	huoriumeynum	huorreeyrne	huorieynu
	Acc.	huorneyrn	huoriaeyna	huorteytt/

Pluraliter

Nom.	Huoriereyner	huoriareynar	huoreyn
Gen.	huorraeynna	Junctim ut diviſim ſupra.	

Singulariter

Huortueggie	Nom.	Huortueggie	huortueggia	huortueggia
	Gen.	huorstueggia	huorrartueggiu	huorstueggia
	Dat. Abl.	huorumtueggium	huorretueggiu	huorutueggiu
	Acc.	huorntueggia	huorutueggiu	huorttueggia/

Pluraliter

Nom.	Huorertueggiu	huorutueggiu	huorutueggiu
Gen.		huorutueggia	
Dat. Abl.		huorutueggium	
Acc.	huorutueggiu	huorutueggiu	huorutueggiu.

Nonnunquam nomina in Compoſitione præponuntur Pronominibus, ut Einhuer/ *aliquis,* eyther thuort/ *aliquid,* & annarhuer/ *alteruter,* annadhuort/ *alterutrum*: declinantur conjuncta, ut ſuperius disjuncta.

Ipſa etiam Pronomina inter ſe quandoque componuntur, ut Eg Sialffur/ myn ſialffs/ *ego ipſe, mei ipſius,* Þu ſialfur/ *tu ipſe,* Þyn ſialfs/ *tui ipſius,* hann ſialfur/ hans ſialffs/ *ille ipſe,* &c. Sic ſinn huor/ ſyn huor/ ſit huort/ *diverſus,* ſyns huers/ ſinnar huorrar/ ſynum huers/ &c.

---

* Sem plane videtur factum à ſama, de quo ſupra in Þadſama, & hidſama, hinc in *Araæ* Schedis, er ſama relativum: ut, tha ſcrifatha ec theſſa of er ſama far fyrutan ættartolo oc kunga ævi, *tum hoc ſcripſi, quod prætergreditur genealogias, & regum vitas.* Sama autem unde *ſem,* à *Gothico* SAMR. † Vel hvor einn vel hvar einn.

Non

Non declinantur:

Huers fyns vel huers konar	*Cujuſmodi*
Þeß fyns vel Þeß konar	*Ejuſmodi.*

Þeſſe,		*Singulariter*			*Pluraliter*			
Hicce.	nom.	Þeſſe	Þeſſe	Þetta	nom.	Þeſſer	Þeſſar	Þeſſe
	gen.	Þeß/ Þeſſa.	Þeſſarar	Þeß/ Þeſſa.	gen.		Þeſſara	
	dat. ab.	Þeim	Þeirre	Þui	dat. ab.		Þeſſum	
	acc.	Þann	Þaa	Þad.	acc.	Þeſſa	Þeſſar	Þeſſe.

Nockur,		*Singulariter*			*Pluraliter.*			
Quidam.	nom.	Nockur	nockur	nockurt	nom.	Nockrer	nockrar	nockur
	gen.	nockurs	nockrar	nockurs	gen.		nockra	
	dat. ab.	nockrum	nockre	nockru	dat. ab.		nockrum	
	acc.	nockurn	nockra	nockurt.	Acc.	nockra	nockrar	nockur.

"Hiſce addantur, Interrogativum huad, *quid*? ut, huad ſculum vier Þa giora, *quid ergo fa-*
"*ciemus*? Luc. III, 10, 12, 14. huad, pro quo, & huada, legitur etiam indefinite pro huer-
"ed: Enn hanns lærosueinar spurdu hann ad og sogdu, huada Epterlykinga Þetta ad vera,
"*interrogabant autem eum diſcipuli ejus dicentes, quæ eſſet iſta parabola.* Luc. VIII, 9. Ex ver-
"ſione collegii Antiquitatum *Upſaliæ.* Vetus Einge vel Engi, hodie Einginn, Eingin, Eckart,
"*nemo, nihil,* quaſi Ein eige, *non unus,* ut *nemo,* quaſi *ne homo.* Mange, in gen. Manskis,
"*nemo,* ex mann & einge: liod Þau eg kann er kannat Þiodans kona og manskis, megur: vide
"*Gudm. Andreæ* notas de capite *Runico.* Þat licathi ollom, oc mellſi Þui mange i gegn, *hoc pla-*
"*cuit omnibus, nemoque contradicebat. Araæ* Sched. cap. x. Onguu, & onguo *nihil nemo*: vera
"ad onguu, *deficere, ad nihilum redigi.* Mansins hialp er ad onguu nyt, *vana eſt ſalus homi-*
"*nis.* Jesus suarade onguu, *Jeſus nihil reſpondit.* Og onguum, *& nemini,* vel *nullis*: ut, on-
"guum manne, *nullis hominibsn.* Og til ongra sa ydur sem hefur tuo kyrtla, hann giefe Þeim
"er onguan hefur, *qui habet duas tunicas, det nullam habenti,* i. e. *non habenti.* Luc. III. 11.
"Þeirra var Elias sendur, *& ad nullum earum miſſus eſt Elias.* Luc. IV. 26. Invariabile sod-
"dan etiam ad adjectiva pronominalia reduci poteſt, ſignificat enim *hic, hæc, hoc, hujuſmodi,*
"*iſtiuſmodi, talis, ſimilis,* per omnes caſus, & genera: med soddan hliode, *cum tali voce.* Þeir
"tala soddan ord, *talia verba loquuntur*; og margt soddan Þa giore Þier, *& ſimilia facitis multa.*
"Marc. VII, 1. ex verſione Coll. Antiqu. *Upſal.* In Bibliis autem *Iſlandicis Thorlackſonii* red-
"ditur locus, og margt annad Þessu lykt Þa giore Þier. hann sagde soddann epterlyking, *dixit*
"*autem parabolam iſtam.* Luc. XVIII. 9. Ex verſione Coll. ant. *Upſal.* In bibliis autem *Iſlan-*
"*dicis*; Þessa Epterlyking.

CAPUT OCTAVUM.

De Verbo.

VERBUM eſt duplex, Perſonale, ut eg elska/ Þu elskar/ hann elskar: Et Imperſonale, ut Þad vinnſt/ Þad teckſt/ *&c.*

Verbis accidunt, Genus, Species, Figura, Numerus, Perſona, Modus, Tempus, Conjugatio.

Genera Perſonalium ſunt IV. Activum, ut eg dæme/ *judico*; Paſſivum, ut eg dæmeſt/ *judicor*; Neutrum, ut eg græt/ *ploro*, ſef/ *dormio*; Deponens, ut eg andaſt/ *morior*, aſnaſt/ *ſerviliter laboro*, aulaſt/ ſtaulaſt/ *&c.*

Alia verborum ſunt Primitivæ ſpeciei, ut eg nyt/ bryt: alia Derivatæ, ut eg nytka/ brotna.

Alia Simplicis figuræ eg eyk/ vyk; alia Compoſitæ ut eg videyk/ hiaavyk.

Numerus triplex eſt, Singularis ut eg elska/ Dualis ut vid elskum/ Pluralis ut vær elskum. Dualis autem à Plurali ſolo pronomine diſtinguitur.

Perſonæ tres: eg elska/ Þu elskar/ hann elskar.

Modi quatuor: Indicativus, ut eg elska: Imperativus, ut elska Þu: Conjunctivus, ut ad eg elske: Infinitivus, ad elska.

Temporum alia peculiarem habent formam; alia circumſcriptam.

Peculiarem habent formam Præſens & Præteritum Indicativi, Præſens Imperativi, Præſens & Præteritum Imperfectum Conjunctivi, Præſens Infinitivi, Participium præſens Activum & Participium præteritum Paſſivum.

Circumſcribuntur reliqua omnia omnium modorum tempora, idque præcipue per ſequentia verba Anomala: Ęg er, *ſum*, eg hefe (quod verbum quanquam habendi ſignificationem obtinet, ut eg hef bookena, id eſt, *habeo librum*; In verborum tamen modis & temporibus circumſcribendis quoties adhibetur, nihil aliud, quam Præteriti temporis circumſtantiam deſignat) eg vil, *volo*; eg aa, *debeo, incumbit mihi*; eg maa, *licet mihi*: Item duo defectiva eg ſkal & eg mun, quæ ſola nihil ſignificant; ſed in conſtructione cum aliis verbis futuri temporis adjacentiam indicant, efficiuntque orationis ſtructuram non abſimilem illi, quam habet Græcorum μέλλω, ut eg ſkal giora vel eg mun giora/ *faciam* vel *facturus ſum*, cum ipſa verba, ſine eorum ope, futuro tempori denotando inidonea ſint. Horum igitur anomalas inflexiones præmittendas cenſuimus, cum ſequentibus Verborum Analogorum conjugationibus neceſſariò inſerviant.

Conjugatio Verbi Ęg er vel em.

Indicativus Præſens.

Sing.	Ęg er	Þu ert	Hann [a] er
Pl. & Dual.	vier, vid erum,	Þier, Þid erud,	Þeir [b] eru.

Perfectus.

Sing.	Ęg var	Þu varſt	hann var
Pl. & Dual.	vier, vid vorum,	Þier, Þid vorud,	Þeir [c] voru.

Imperativus Præſens.

Sing.	Vere eg,	ver Þu (per Syncop. vertu)	[d] vere hann
Dual. Plur.	verum vid, vier,	vere Þid, Þier,	vere Þeyer.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Sie	ad Þu ſiert,	ad Þann ſie
Dual. Plur.	ad vid, vier ſieum,	ad Þid Þier ſieud,	ad Þeir ſieu.

Imperfectus.

Sing.	Ad eg være	Þu være	hann være
Dual. Plur.	vid, vier værum	Þid, Þier værud,	Þeir være.

Infinitivus Præſens Ad [e] vera.
Participium Præſens Verande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Ęg verd, *fio*,	Þu verdur,	Hann verdur
Dual. Plur.	vid, vier verdum,	Þid, Þier verdid,	Þeir verda.

Præteritus.

Sing.	Ęg vard	Þu vardſt	hann vard
Dual. Plur.	vid, vier vrdum,	Þid Þier vrdud,	Þeir [f] vrdu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Verde eg	verder Þu	verde hann
Dual. Plur.	verdum, vid, vier,	verde Þid, Þier,	verde Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg verde	ad Þu verder	ad hann verde
Dual. Plur.	ad vid, vier verdum,	ad Þid, Þier verded,	ad Þeir verde.

Imperfectus.

Sing.	Ad eg yrde	Þu yrder	hann yrde
Dual. Plur.	vier, vid yrdum,	Þier Þid yrdud,	Þeir yrde.

Infinitivus Præſens Ad Verda.
Participium Præteritum Vordenn.

Conjugatia Verbi Ęg Heffe.

Indicativus Præſens.

Sing.	Ęg Heffe	Þu heffur	hann heffur
Dual. Plur.	vier vid hoffum,	Þier Þid haffed,	Þeir haffa.

---

a Et in *Araæ* Schedis eſt. *b* In *Araæ* Schedis ero u in o mutato. *c* Et voro. *d* Et aliquando Sie: ut, fierre ſie Þui, *abſit*. Luc. xx, 16. *e* Et Veſa. Ænn quomo her athrir v. Þeir er biſcopar quothuſt veſa, *venerunt vero huc alii* v. *qui Epiſcopos ſe jactabant*. Araæ Sched. cap. viii. At ſva ſcal veſa methan Iſlandes byet, *ut ita eſſet dum Iſlandia habitaretur*. cap. x. At ſtoll byſcops Þeſſer a Islandi veri, ſcylldi i Scalaholli veſa, *ut Epiſcopi ſedes, quæ in Iſlandia erat, Scalaholti eſſet*. ibidem. *f* Vrtho, & urdo, u in o mutato.

Perfectus.

Perfectus.

Sing.	Æg Heffe	Þu hafder	hann haffdé
Dual. Plur.	vier, vid hofdum,	Þeir, Þid hofduð,	Þeir hoffdu

Imperativus Præſens.

Sing.	Haffe eg	haf Þu, vel hafdu contr.	hafe hann
Dual. Plur.	hofum vid, vier,	hafe Þid, Þier,	hafe Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Að eg hafe	að Þu hafer	að hann haffé
Dual. Plur.	að vid, vier hofum	að Þid, Þier hafed,	að Þeir haffe.

Imperfectus.

Sing.	Jeg hefde	Þu hefder	hann hefdé
Dual. Plur.	vier, vid hefdum,	Þier, Þid hefduð,	Þeir hefdé.

Infinitivus Præſens Að hafa.
Participium Præſens Hafande.
Paſſivæ vocis ſolum Participium præteritum Haffdur in uſu eſt.

Conjugatio Verbi Æg Vil.

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg Vil	Þu villtt	hann vill
Dual. Plur.	vier, vid vilium,	Þier, Þid vilied	Þeir vilia.

Præteritus.

Sing.	Æg villde	Þu villder	hann villde
Dual. Plur.	vier, vid villdum,	Þier, Þid villdud,	Þeir villdu.

Imperativo caret.
Conjunctivus Præſens.

Sing.	Að eg vilie	að Þu vilier	að hann vilié
Dual. Plur.	að vid, vier vilium,	að Þid, Þier vilied,	að Þeir vilie.

Imperfectus.

Sing.	Æg Villde	Þu villder	hann villde
Dual. Plur.	vier, vid villdum,	Þier, Þid villduð,	Þeir villde.

Infinitivus Præſens Að Vilia.
Participium Præſens Viliande.

Conjugatio Verbi Æg Maa.

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg Maa	Þu maatt	hann maá
Dual. Plur.	vier, vid meigum,	Þier, Þid meigid,	Þeir meiga.

Præteritus.

Sing.	Æg maatte	Þu maatter	hann maatte
Dual. Plur.	vier, vid mattum,	Þier, Þid mattud,	Þeir maatu.

Imperativo caret.
Conjunctivus Præſens.

Sing.	Að eg meige	Þu meiger	hann meigé
Dual. Plur.	að vier, vid meigum,	Þeir, Þid meiged,	Þeir meige.

Imperfectus.

Sing.	Æg mætte	Þu mætter	hann mætte
Dual. Plur.	vier mættum,	Þier mættud,	Þeir mætte.

Infinitivus Præſens Að Meiga.
Participium Præſens Meigande.

Conjugatio Verbi Æg Aa.

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg Aa	Þu aatt	hann aá
Dual. Plur.	vier, vid eigum,	Þier, Þid eiged,	Þeir eiga.

Præteritus.

Sing.	Æg aaatte	Þu aatter	hann aatté
Dual. Plur.	vier, vid aattum,	Þier, Þid attud,	Þeir aattu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Æige eg	eig Þu vel eigdu,	eige hann
Dual. Plur.	eigum vier, vid,	eige Þier, Þid,	eige Þeyr.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Að eg eige	Þu eiger	hann eige
Dual. Plur.	að vier eigum,	Þier, Þid eigid,	Þeir eige.

Imperfectus.

Sing.	Æg ætte	Þu ættez	hann ætte
Dual. Plur.	vier, vid ættum,	Þiez, Þid ættud,	Þeir ætte.

Infinitivus præſens Að eiga.
Participium præſens eigande.

Conjugatio Verbi Æg skal.
Indicativus præſens.

Sing.	Æg Skal	Þu skallt	hann skal
Dual. Plur.	viez, vid skulum	Þier, Þid skulud,	Þeir skulu.

Conjunctivi præſens vel futurum.

Sing.	Að eg skule	að Þu skuler	að hann skule
Dual. Plur.	að viez, vid skulum,	Þiez, Þid skuled,	Þeir skule.

Imperfectum.

Sing.	Æg skillde	Þu skilldez	hann skillde
Dual. Plur.	vier, vid skilldum,	Þier, Þid skilldud,	Þeir skillde.

Conjugatio Verbi Æg Mun.

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg Mun	Þu muntt	hann mun
Dual. Plur.	vier, vid munum,	Þier, Þid munud,	Þeir munu.

Conjunctivi Præſens.

Sing.	Að eg mune	Þu muner	hann mune
Dual. Plur.	vier, vid munum,	Þiez, Þid muned.	Þeir mune.

Imperfectum.

Sing.	Æg munde	Þu munder	hann munde
Dual. Plur.	vier, vid mundum,	Þier, Þid mundud,	Þeir mundu.

Infinitivus futurus Að Mune.

His non immerito accenſeri poſſet Æg *ætla, *deſtino, certum mihi eſt*, quo ad exprimendam futuri temporis circumſtantiam haud raro utimur, ut eg ætla að giora Það, *ego faciam vel facturus ſum hoc*, vel *certum mihi eſt hoc facere*. Sed hoc verbum juxta primam conjugationem Analogorum variatur, ut non ſit opus ejus motionem ſigillatim tradere. Sunt & aliæ temporum deſcriptiones, quibus enumerandis non ſuperſedemus.

Exempli cauſa has Poëticas Præteriti Periphraſes apponere libuit:

Æg Nam/	Þu namſt/	hann nam	Giora, id eſt, *feci, &c.*
eg Ried/	Þu riedſt/	hann ried	
eg Vann/	Þu vanſt/	hann vann	

Et hæc eſt officioſa illa Anomalorum cohors ad famulandum reliquis verbis nata. Nam IMPERFECTUM Indicativi circumſcribitur per Æg var, & vel Infinitivum ipſius verbi, ut in activa voce, Æg var að elska; vel Participium paſſivum, ut in paſſiva, eg var elskadur. Sic eg var að brenna/ eg var brendur: eg var að ſnua/ eg var ſnuenn: eg var að gefa/ eg var gefenn: eg var að leſa/ eg var leſenn/ *&c.*

PLUSQUAMPERFECTUM per Æg haffde, & vel Participium paſſ. Neutrum, ut in activo; vel Maſculinum, ut in paſſivo, interjecta voce Vered: ut eg hafde elskad/ eg hafde vered elskadur: eg haffde brendt/ eg haffde vered brendur: eg haffde ſnued/ eg haffde vered ſnuenn: eg hafde gefed/ eg haffde vered gefenn: eg hafde leſed/ eg hafde vered leſenn.

---

* Eſt hoc verbum etiamnum in uſu apud Boreales *Anglos*, & *Scotos*, & frequens occurrit in verſione Æneidos *Douglaſſiana*: ut, This Goddes ettillit gif werdes were not contrare. .... hoc .... Dea gentibus eſſe, ſiqua fata ſinant ...

†FUTU-

† FUTURUM ACTIVUM per unum verborum: eg skal/ mun/ maa/ vil/ aa/ ætla/ & infinitivum verbi, exempta particula, ad, ut, eg skal elska/ brenna/ snua/ gefa/ lesa/ *&c.* Passivum autem per eadem verba, prætereaque particulam verda, & Participium passivum, ut eg skal verda elskadur/ brendur/ snuenn/ gefenn/ lesenn.

PERFECTUM & PLUSQUAMPERFECTUM Conjunctivi circumscribuntur per verbum Eg hefe ejusdem modi & temporis, & Particip. pass. Neut. in Activa voce; Masculinum autem in passiva, semper inserta vocula vered, ut, Eg haffe elskad/ brent/ snued/ gefed/ lesed; eg hafe vered elskadur/ brendur/ snuenn/ gefenn/ lesenn: Sic eg hefde elskad/ brent/ *&c.* Et eg hefde vered elskadur/ brendur/ *&c.*

FUTURUM circumscribitur per Verbum Eg skal vel mun ejusdem modi & temporis, & vel Infinitivum præsentem, adempto pronomine, ut, eg skule vel mune elska/ brenna/ snua/ gefa/ lesa; vel Participium, passivum præposito verda, ut, eg mune vel skule verda elskadur/ brendur/ snuuen/ gefenn/ lesenn.

PRÆTERITUM Infinitivi per Infinitivum Verbi eg hef circumscribitur, & vel particip. pass. Neutrum, in Activa voce, ut Ad hafa elskad/ brennt/ snued/ gefed/ lesed; Vel particip. itidem passivum, sed Masculinum in voce passiva, inserta, suo more, vocula vered: ut ad hafa vered elskadur, brendur, snuenn, gefenn, lesenn.

FUTURUM tandem exprimitur beneficio horum verborum, eg mun, eg skal, eg aa, eg maa, assumpto, vel ipsius verbi Infinitivo & dempta Præpositione, ut in Activa voce, ad mune *vel* skule elska, brenna, snua, gefa, lesa: vel Participio passivo, vocula verda interposita; ad mune verda elskadur, brendur, snuenn, lesenn, gefenn, *&c.*

"Notandum autem est in *Islandica*, *Cimbrica*, vel veteri *Scandica*, quemadmodum in *Anglo-*
"*Saxonicâ*, & *Franco-Theotiscâ*, verba auxiliaria haud raro usurpari cum elleipsi verbi principalis,
"cujus tempora circumscribunt: ut, Enn Groa vard so feingenn ad hun munde Ongua Galldra,
"*Groa tanto perfusa est gaudio, ut nullis incantationibus amplius usâ esset*; pro munde gala Ongua
"galldra, ut supra in eadem mythol. hun gol galldra sijna yffer Thor. *Edda Sturl.* mythol. LVI.

Præmonenda heic duo: I. Quorundam verborum hanc esse naturam, ut in præsenti & perfecto passivo non circumscriptis, diversam suscipiant significationem ab ea, quam in Activa voce habuerunt: ideoque & heic circumscribenda esse, ne mutetur significatio: Exemp. gr. Eg elskast, *vel* vier elskustum & eg elskadest, non tantum significat *me amari*; sed aliquid infert amplius, nimirum me ita ab aliquo *amari*, ut eum vicissim pari studio *amem*. Adeoque nova quædam significatio ex utraque voce conflata heic oriri videtur, eaque haud absimilis illi, quam *Mediam* Græci appellant. Sed cum dico: Eg er *vel* var elskadur, id solum dico, quod Activæ vocis significatui passive correspondet, me videlicet *amari* & *amatum esse*. Simile judicium est de verbo Eg Kenne, & eg Kennest, *&c.* "Operæ pretium me facturum spero, & à Grammaticis
"institutionibus haud alienum, si in hoc capite de verborum modis, & temporibus circumscri-
"bendis, ut *Islandi* etiam significationem Latini *possum*, vel *potis sum* circumscribunt, & designent
"auxilio verborum at Gæta, & at fa Tyronum gratia non gravatus fuero aliquot exemplis
"ostendere, istiusmodi autem sunt, in infinitivo, at gæta talad, *pose loqui*; at gæta lesid, *legere*
"*posse*. In aliis modis; so ad Þeir gatu eige mattast firi Þui, *adeo ut non possent manducare*, Marc.
"III. 20. Þeir gatu Þat eige, *non potuerunt*. Marc. IX, 18. Ef Þu gietur truad, *si potes credere*,
"*v.* 23. Þui gatum vær ei drifad hann vt, *quare non potuimus ejicere eum?* Haud secus per at fa:
"ut, at fa gietnad, *concipere*, vel *concipere posse*; at fa hendlat, *capere posse*, vel *capere*; huor fær
"Þa hialpast, *quis potest esse Salvus*, vel *quis Salvabitur?* Ottudest æser ad Þeir mundu ei fa bunded,
"ullfin afftur, *metuebant Asæ ne lupum denuo possent ligare*. En eff hann ei feinge slited Þetta
"band, *sin nequiverit rumpere istud vinculum*; Eff Þier binded mig so ieg fæ mig ecke leist, *si*
"*adeo me ligaveritis, ut ipse me expedire nequeam*; eff Þu villt Þa fær Þu mig vel hreinsad, *si vis*,
"*potes me mundare*; huornen fær eirn Satan annan utrekid, *quomodo potest Satanas Satanan ejicere?*
"epter Þui sem Þeir Þad heyrt gatu, *prout poterant audire*. At fanga etiam eodem modo usur-
"patur: ut, hieldu rad huornen hellst ad Þeir feinge tortynt honum, *concilium faciebant, quomo-*
"*do eum perderent*. Hæc autem perlectis VIII, & IX capitibus, faciliora intellectu erunt.

II. In Interrogando postponi Verbis pronomina, ut Elskar Þu? Villtu? Skriffar Þu? *&c.*

CONJUGATIONES VERBORUM SUNT QUINQUE.

PRIMA CONJUGATIO

Est Verborum in a desinentium, quæ personas Singularis Numeri secundam & tertiam Indicativi præsentis Activi terminant in ar, ut Eg elska, Þu elskar, hann elskar, *amo, amas, amat.*

---

† Nota etiam quod futurum aliquando circumscribitur per Eg fær: ut, Drotten huer fær ad bua i Þinne Tialbud, *domine, quis habitabit in tabernaculo tuo?* Psalm. XV, 1. Vide at fa

Paradigma Primæ Conjugationis.

Indicativus Præſens.

Sing.	[a] Ég elska	Þu elskar	hann elskar
Dual. Plur.	vier, vid elskum,	Þier, Þid elsked,	Þeir elska.

Præteritum Imperfectum.

Sing.	Ég var ad elska	Þu varst ad elska	hann var ad elska
Dual. Plur.	vier, vid vorum ad elska,	Þier, Þid vorud ad elska,	Þeir voru ad elska.

Præteritum perfectum.

Sing.	Ég [b] elskade	Þu elskader	hann elskade
Dual. Plur.	vier, vid elskudum,	Þier, Þid elskudud,	Þeir [c] elskudu.

Circumſcribitur per hefe, ut eg hefe elskad, Þu hefur elskad, han hefur elskad, vier hofum elskad, &c.

Præteritum pluſquamperfectum.

Sing.	Ég hafde elskad	Þu hafder elskad	hann hafde elskad
Dual. Plur.	vier, vid hofdum elskad,	Þier, Þid hofdud elskad,	Þier hofdu elskad.

Futurum.

Sing.	Ég skal elska	Þu skallt elska	hann skal elska
Dual. Plur.	vier, vid skulum elska,	Þier, Þid skulud elska,	Þeir skulu elska.

Sic eg mun elska, eg vil elska, eg aa ad elska, eg maa elska, eg atla ad elska, &c.

Imperativus Præſens.

Sing.	Elske eg	elska Þu, elskadu per Syncop.	elske hann
Dual. Plur.	elskum vier, vid,	elske Þier Þid,	elske Þeir,

Futurum Imperativi cum Futuro Conjunctivi coincidit, niſi quod pronomen poſtponatur hoc modo:

Sing.	Elska skal eg	elska skallttu	elska skal hann
Dual. Plur.	elska skulum vid, vier,	elska skulu Þid, Þier,	elska skulu Þeir.

Sic Elska muntu, elska villttu, elska aattu, elska maattu, &c.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg elske	Þu elsker	hann elske
Dual. Plur.	vier vid elskum,	Þier, Þid elsked,	Þeir elske.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg elskade	Þu elskader	hann elskade
Dual. Plur.	ad vier, vid elskudum,	Þeir, Þid elskudud,	Þeir elskudu.

Perfectum.

Sing.	Ad eg hafe elskad	Þu hafer elskad	hann haffe elskad
Pl. & Dual.	ad vid, vier hofum elſtad,	Þid, Þier hafed elskad,	Þeir hafe elskad.

Pluſquamperfectum.

Sing.	Ad eg hefde elskad	Þu hefder elskad,	hann hefde elſtad
Plur. Dual.	vier, vid hefdum elſtad,	Þier, Þid hefdud elskad,	Þeir hefde elſtad.

Futurum.

Sing.	Ad eg skule elſta	Þu ſtuler elska	hann skule elſta
Dual. Plur.	vier, vid skulum elſta,	Þier, Þid skulud elſta,	Þeir skule elska.

Sic Ad eg mune elska, ad eg eige vel meige elska, &c.

Infinitivus.

Præſens, Ad elska.

Præteritum, Ad hafa elskad.

Futurum, Ad mune vel skule elska.

Participium.

Præſens, Elskande: Circumſcript. Verande ad elska.

---

a Indicativus præſens non raro circumſcribitur per auxiliare verbum er, & participium præſentis temporis: ut, fyrſtu er Ég Þeß oſkande af ollu hiarta, *primum hoc ex corde precor.* Framar meir er Ég og ſo vmmbidiande alla mỹna medbrædr i Guds Orde, *præterea peto ab omnibus confratribus meis divini ſermonis miniſtris.* Gudbrand. *Thorluckſon.* Til leſarans in fine Bibliorum *Iſlandicorum.* *b* Præt. perfect, in *Aræ* Schedis terminatur in a: ut ſcrifatha, *ſcripſi.* & in i: ut, hannathi, *expulit, extorrem egit.* *c* In *Aræ* Schedis & *Snorronis Sturlonidis* hiſtoria *R. R.* Septentrionalium, pro u finali fere nunquam non legitur o breve in tertia plurali præt. imperfecti: ut in urÞo pro urdu; hofÞo pro hofdu; feingo pro feingu; flyÞo, pro flydu; giorÞo pro giordu; ſato, pro ſatu; heyrÞo, pro heyrdu. cum multis aliis

Vocis

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg elskaſt	Þu elskaſt	hann elskaſt
Dual. Plur.	vier vid elskumſt,	Þier Þid elskeſt,	Þeir elskaſt.

Sed in hac forma verbum eg elskaſt potius deponentalis ſignificationis eſt, quam paſſivæ, dicimus enim, Þeir elskaſt, non pro eo, quod Latini, *amantur*; ſed pro, *amant ſe invicem*, veluti ſupra monuimus. Nos tamen analogiam inflexionis oſtendendam cenſuimus. Alias hoc tempus ita circumſcribunt Iſlandi: Æg er elskadur/ Þu ert elskadur/ hann er elskadur/ vier vel vid erum elskader/ Þier vel Þid erud elskader/ Þeir eru elskader.

Imperfectum.

Sing.	Jeg var elskadur	Þu varſt elskadur	hann var elskádur
Dual. Plur.	vier, vid vorum elskader,	Þier, Þid vorud elskader,	Þeir voru elskader.

Perfectum.

Sing.	Æg elskadeſt	Þu elskadeſt	hann elskadeſt
Dual. Plur.	vier, vid elskuduſtum,	Þeir, Þid elskuduſt,	Þeir elskuduſt.

Sed & hoc tempus cum præſenti ſignificatione concurrit. Rectius enim in paſſiva ſignificat. dicimus;

Sing.	Æg hefe vered	Þu hefur vered	hann hefur vered } elskadur
Dual. Plur.	vier, vid hofum vered,	Þier, Þid hafed vered,	Þeir hafa vered } elskader.

Pluſquam perfectum.

Singul.		*Dual. Plural.*	
1. Perſ. Æg haffde vered	elskadur	Vier vel vid hofdum vered	elskader
2. Þu hafder vered		Þier vel Þid hofdud vered	
3. hann hafde vered		Þeir hoffdu vered	

Futurum.

Singul.		*Dual. Plural.*	
1. Æg mun verda	elskadur	vier vel vid munum verda	elskader.
2. Þu munt verda		Þier vel Þid munud verda	
3. hann mun verda		Þeir munu verda	

Imperativus Præſens.

Singul.		*Dual. Plural.*	
1. vere vel ſie eg	elskadur	verum vel ſieum Vid vel vier	elskader.
2. vertu vel ſiertu		verde vel ſieu Þidr vel Þid	
3. vere vel ſie hann		varde vel ſieu Þeir	

Futurum.

1. Æg skall verda	elskadur	vier, vid skulum verda	elskader.
2. Þu skallt verda		Þier, Þid skulud verda	
3. hann skal verda		Þeir skulu verda	

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg elskeſt	ad Þu elskeſt	ad hann elskeſt
Dual. Plur.	ad vier, vid elskuſtum,	Þier, Þid elskeſt,	Þeir elskeſt.

Circumſcribitur autem uſitatius ita:

Singul.		*Dual. Plur.*	
1. Ad eg ſie	elskadur	vier vel vid ſieum	elskader.
2. ad Þu ſiert		Þier vel Þid ſieud	
3. ad hann ſie		Þeir ſieu	

Imperfectum.

Singul.		*Dual. Plur.*	
1. Ad eg vare	elskadur	vier vel vid værum	elskader.
2. ad Þu varer		Þier vel Þid værud	
3. ad hann vare		Þeir vare	

Perfectum,

1. Ad eg hafe vered	elskadur	vier vel vid hofum vered	elskader.
2. ad Þu hafer vered		Þier vel Þid hafed vered	
3. ad hann hafe vered		Þeir hafe vered	

Pluſquam perfectum.

	Singul.		*Dual. Plural.*	
1.	Ad eg hefde vered	elskadur	vier vel vid hefdum vered	elskader.
2.	ad Þu hefder vered		Þier vel Þid hefduð vered	
3.	ad hann hefde vered		Þeir hefdu vered	

Futurum.

1.	Ad eg mune vel skule	verda	elskadur	vier vel vid munum vel skulum	verda	elskader.
2.	ad Þu muner vel kuler			Þeir, Þid munud, skulud		
3.	ad hann mune vel skule			Þeir mune vel skule		

Infinitivus.

Præſens, Ad elskaſt: rectius ad verda vel vera elskadur.
Præteritus, Ad hafa vered elskadur.
Futurus, Ad mune verda elskadur.
Participium præteritum, elskadur.

Et hæc eſt inflexio Verborum primæ Conjugationis. Ad hunc modum conjugantur reliqua omnia in a, ut, Eg Afla, *lucror* vel *venor*, Þu aflar, hann aflar, aflade in præterito: Eg baka, *pinſo*, bakade: Eg dyrka, *glorifico*, dyrkade: Eg efa, *dubito*, efade: eg grunda, *meditor*, grundade: eg hugga, *conſolor*, huggade: eg jaata, *confiteor*, jaatade: eg klaga, *accuſo*, klagade: eg loſa, *promitto*, *permitto*, *laudo*, loſade: eg marka, *ſigno*, markade: eg naga, *rodo*, nagade: eg offra, *offero*, offrade: eg prenta, *typis excudo*, eg prentade: eg rata, *viam teneo*, item *incurro*, ratade: eg ſyndga, *pecco*, ſyndgade: eg tala, *loquor*, talade: eg vitna, *teſtor*, vitnade: eg ykia, *exaggero*, ykiade: eg Þacka, *gratias ago*, Þackade: eg ætla, *opinor*, ætlade, & infinita alia.

Regula de præteritis Verborum primæ Conjugationis.

Omnia Verba primæ Conjugationis formant Præteritum adjecta ad primam perſonam præſentis Indicativi ſyllaba de, ut eg elska in præſenti, in præterito eg elskade: eg hata, *odi*, eg hatade. Excipiuntur pauca, ut eg tapa tapte, eg skapa skoop vel skapte, eg geya eg goo, *&c.*

Secunda Conjugatio

Eſt Verborum in e deſinentium, quæ Perſonas Singularis Numeri, ſecundam & tertiam Præſentis Indicativi Activi terminant in er, ut Eg Brenne, Þu brenner, hann brenner, *uro*, *uris*, *urit*.

Paradigma Secundæ Conjugationis.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Brenne	Þu brenner	hann brenner
Dual. Plur.	vid, vier brennum,	Þid, Þier brenned,	Þeir brenna.

Præteritum Imperfectum.

Circumſc. Eg var ad brenna, *&c.* ut in 1. Conj.

Præteritum perfectum.

Sing.	Eg brende	Þu brender	hann brende
Dual. Plur.	vid, vier brendum,	Þid, Þier brendud,	Þeir brendu.

Circumſc. per Hefe, ut eg hefe brent, Þu hefur brentt, *&c.*
Præteritum pluſquam perfectum, Eg haffde brentt, *&c.*
Futurum, Eg skal brenna, *&c.* Sic eg mun brenna, eg vil brenna, eg aa ad brenna, *&c.* omnia ut in 1. Conj.

Imperativus Præſens.

Sing.	Brenne eg	brenn Þu, brendu,	brenne hann
Dual. Plur.	brennum vid, vier, vær,	brene Þid, Þier,	brenne Þeir.

Futurum, brenna skal eg, skallttu, skal hann, *&c.*
Sic Brenna munttu, villtu, aattu, maattu, *&c.*

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg brenne	Þu brenner	hann brenne
Dual. Plur.	ad vid, vier brennum,	Þid, Þier brenned,	Þeir brenne.

Imper-

Imperfectum.

Sing.	Að eg Brende	Þu brender	hann brende
Dual. Plur.	að vier, við brendum,	Þier, Þið brendud,	Þeir brendu.

Perfectum, Að eg haffe brent, *&c.*
Pluſquam perfectum, Að eg hefde brent, *&c.*
Futurum, Að eg ſkule vel mune, vel eige vel meige brenna, *&c.*
Infinitivus præſens, Að brenna.
Præteritum, Að haffa brentt.
Futurum, Að mune vel ſkule brenna.
Participium præſens, brennande: Circumſc. verande að brenna.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Ég Brenneſt	Þu brenneſt	hann brenneſt
Dual. Plur.	við, vier brennuſtum,	Þið Þier brenneſt,	Þeir brennaſt.

Circumſc. uſit. Ég er brendur, vel verð brendur, &c.
Imperfectum Circumſc. Ég var brendur.

Perfectum.

Sing.	Ég brendeſt	Þu brendeſt	hann brendeſt
Dual. Plur.	við, vier brendunſt,	Þið Þier brenduſt,	Þeir brenduſt.

Uſitatius ita Ég hefe verед brendur, &c.
Pluſquamperfect. Circumſc. Ég haffde verед brendur, &c.
Futurum Circumſcript. Ég mun verða brendur, &c.

Imperativus Præſens.

Sing.	Brenneſt eg	brenneſt Þu	brenneſt hann
Dual. Plur.	brennunſt við, vier,	brenniſt Þið, Þier,	brenniſt Þeir.

Uſitat. Sie vel vere eg brendur, ſie vel vere hann brendur, &c.
Futurum Ciſcumſc. Ég ſkal verða brendur, &c.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Að eg brenneſt	að Þu brenneſt	að hann brenneſt
Dual. Plur.	að við, vier brennuſtum,	að Þið, Þier brenneſt,	að Þeir brenneſt.

Circumſc. Að eg ſie vel verðe brendur, &c.
Imperfectum Circumſc. Að eg være brendur, &c. Vel ſic,

Sing.	Að eg brendeſt	að Þu brendiſt	að hann brendiſt
Dual. Plur.	að við, vier brennuſtum,	að Þið, Þier brenduſt,	að Þeir brendeſt.

Perfectum Circumſc. Að eg hafe verед
Pluſquamperfectum Circumſc. Að eg hefde verед } brendur.
Futurum Circumſc. Að eg mune vel ſkule vera

Infinitivus.

Præſens, Að brennaſt, Circumſc. að verða brendur.
Præteritum, Að haffa verið
Futurum, Að mune vel ſkule verða } brendur.
Participium præteritum, brendur.

Sic Conjugantur Ég bende, *Vieo*, Þu bendeſt, hann bender, bendte in præterito: eg deide, *occido*, deidde: eg eide, *abſumo*, eidde: eg filge, *comitor*, filgde: eg gaae, *attendo* vel *animadverto*, gaade: eg hefne, *ulciſcor*, heffnde: eg irkie, *carmen facio*, item *colo*, ſc. *terram*, irkte: eg kaupee *emo*, keipte: eg leife, *permitto*, leifde: eg mæle, *metior*, mællte: eg nefne, *nomino*, nefnde: eg olle, *in cauſa ſum*, olle: eg pyne, *crucio*, pynde: eg ryke, *regno*, rykte: eg ſaae, *ſero*, ſaade: eg tyne, *perdo*, tynde: eg veide, *venor*, veidde: eg yle, *ejulo*, ylde: eg æde, *furo*, ædde, *&c.*

Regulæ de præteritis Verborum Secundæ Conjugationis.

Reg. I. Verba omnia, quæ unam harum literarum a, b, d, f, g, ſ, m, n, r, (quas doctrinæ causâ Characteriſticas nuncupamus) ante finale e habent, formant ſua Præterita, interſerendo, inter Characteriſticam & e terminale, literam d, ut, eg gaae, *animadverto*, eg gaade in præt. ſaae, *ſero*, ſaade: eg kembe, *pecto*, kembde: eg hlyde, *obedio*, hlydde: eg kiæfe, *ſuffoco*, kiæfde: eg leinge, *prolongo*, leingde: eg hæle, *commendo*, hælde: eg hremme, *unguibus rapio*, hremde: eg ſyne, *monſtro*, ſynde: eg fære, *loco moveo*, færde.

Excipiuntur:

1. Si Characteriſticam d aliæ præcedant conſonæ, non interſeritur d, ſed t, ut, eg bende, *vieo*, *flecto*, aut *innuo*, eg bendte: eg ellde, *igni coquo*, eg elldte: eg gellde, *exſeco*, eg gelldte: herde, *induro*, herte. Hinc tamen excipe eg vende, *verto*, eg ſende, *mitto*, quæ præteritum ſimile habent cum præ-

ſenti, eg vende *verti*, eg ſende *miſi*. Singularis formæ eſt eg hrinde, *pello*, eg hratt in præt. Þu hrattſt/ hann hratt/ vier/ vid hrundum/ Þier/ Þid hrundud, Þeir hrundu. Millde/ *mitigo*, facit eg milldade.

2. Geminnm l, præcedens terminationem e, adſciſcit t, ut, eg gille, *inauro*, gillte: eg helle, *fundo*, helltte: eg ſtille, *tempero*, ſtilltte: eg ſpille, *corrumpo*, eg ſpilltte, *&c.* Tria tamen inveni quæ Analogiam ſervant, eg hrelle, *mærorem affero*, hrellde: eg tolle, *hæreo*, tollde (eg trille, trillde.) At eg olle ſimile præſenti facit præteritum olle.

3. Ad eundem modum formantur, quæ geminum n pro Characteriſtica ſortita ſunt, ut eg brynne, *adaquo*, bryntte: eg kinne, *notum facio*, kynntte, *&c.*

4. Quæ habent geminum r ante e finale, etiam in Præterito deſinunt in te, eg fyrre, *privo*, *fruſtror*, fyrtte: eg ſperre, *exporrigo*, eg ſperte.

5. Nonnulla alia ſed pauca, quæ ſuo modo formant præterita, ut, eg mæle, *metior*, eg mælltte: eg ſtæle, *animum addo*, eg ſtælltte: eg Þeige, *taceo*, eg Þagde: eg ſeige/ eg ſagde/ *dico*: eg kyde/ *ægre habeo*, eg kueid: eg kiore/ *eligo*, eg kiore: eg bale/ *vigeo*, facit balade: eg gale, *vociferor*, galade: eg haange, *pendeo*, duplex facit præteritum, unum Analogum eg haangde; alterum anomalum ſed uſitatius eg hieck.

Reg. II. Habentia k, p, ſ, t ante e finale in Indic. Præſenti, aſſumunt in Præt. literam Characteriſticam t, ut, eg kueike, *accendo*, kueikte: eg gape, *hio*, eg gapte: eg lyſe, *lucernam præfero*, eg lyſte: eg reyte, *deglubo*, eg reytte. Hic tamen notabis, ſi vel t geminetur in præſenti ante e, vel etiam aliam conſonam immediate præcedentem habeat, idem erit præteritum cum præſenti indicativo; ut, eg friette, *fama accepi*, in præt. eg friette: eg giſte, *divertor*, giſte: eg helltte, *claudum facio*, helltte: eg ſlette, *explano*, ſlette: eg ſækie, *adfero*, facit eg ſookte: eg heite quando ſignificat *vocor* vel *voveo*, facit præter. eg hiet/ Þu hieſt/ hann hiet; ſed quando denotat *calefacio*, analogice formatur eg heytte.

Reg. III. Deſinentia in ye faciunt ude in præterito, eg hlye hlude/ kniie knude/ eg rye rude: At Þreye facit Þreide vel Þraade: eg ſockue/ *mergo*, facit ſokte: eg æe, eg aade.

Tertia Conjugatio

Eſt Verborum in i exeuntium quorum perſonæ ſingulares ſecunda & tertia præſentis Indicativi Activi deſinunt in ir, ut, eg ſny/ Þu ſnyr/ hann ſnyr/ *verto, vertis, vertit.*

Paradigma Tertiæ Conjugationis.

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg Sny	Þu ſnyr	hann ſnyr
Dual. Plur.	vier, vid ſnuum.	Þier, Þid ſnued,	Þeir ſnua.

Imperfectum, Æg var ad ſnua, &c.

Perfectum.

Sing.	Æg Snere	Þu ſnerer	hann ſnere
Dual. Plur.	vier vid ſnerum/	Þier Þid ſnerud/	Þeir ſneru.

Pluſquamperfectum, Æg haffde ſnued/ &c.
Futurum, Æg skal/ mun/ vil/ &c. ſnua.

Imperativus Præſens.

Sing.	Snue eg	Snu Þu/ ſnuudu/	Snuue hann
Dual. Plur.	ſnuum vid/ vier/	ſnued Þid Þier/	ſnue Þeir.

Futurum, Snuua skalltu/ Snuua skal hann/ &c.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg ſnuue	ad Þu ſnuver	ad hann ſnuue
Dual. Plur.	ad vid/ vier ſnuum/	ad Þid/ Þier ſnued/	ad Þeir ſnuue.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg ſnere	Þu ſnerer	hann ſnere
Dual. Plur.	ad vid/ vier ſnerum/	Þid Þier ſnerud/	Þeir ſners.

Perfectum, Ad eg haffe ſnued/ &c.
Pluſquam perfectum, Ad eg hefde ſnued/ &c.
Futurum, Ad eg munde/ skillde ſnua/ &c.

Infinitivus.

Præſens, Ad Snua.
Præteritum, Ad haffa Snued.
Futurum, Ad mune Snuua.
Participium præſens, Snuande.

Vocis

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Ég Snyſt	Þu ſnyſt	hann ſnyſt
Dual. Plur.	vier vid ſnuuſtum/	Þier Þid ſnueſt/	Þeir ſnuuaſt.

Imperfectum, Ég var ſnuuen vel var ad ſnuaſt/ item Mier var ſnuved.

Perfectum.

Sing.	Ég ſnereſt	Þu ſnereſt	hann ſnereſt
Dual. Plur.	vier vid ſneruſtum/	Þier Þid ſneruſt/	Þeir ſneruſt.

Pluſquam perfectum, Ég haffde ſnueſt vel vered ſnuvenn/ &c.

Futurum, Ég ſkall ſnuaſt, mun verda ſnuvenn, *&c.*

Imperativus Præſens.

Singulariter.		*Dual. & Plur.*	
1. Sie vel vere eg 2. ſiertu vel vertu 3. ſie vel vere hann	Snuenn	Sieum vel verum vier ſieud vel vered Þid Þier ſie vel vere Þeir	Snuuner.

Futurum, Suaſt ſkalltu, Þu ſkallt verda ſnuenn, *&c.*

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Snueſt	Þu ſnuueſt	hann ſnuueſt
Dual. Plur.	ad, vid, vier ſnuunſt	Þid Þier ſnueſt,	Þeir ſnueſt.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Snereſt	Þu ſnereſt	hann ſnereſt
Dual. Plur.	ad vid vier ſnerunſt,	Þid Þier ſneruſt	Þeir ſnereſt.

Perfectum, Ad eg hafe vered ſnuvenn.

Pluſquam perfectum, ad eg hefde vered ſnuenn.

Futurum, ad eg munde vel ſkillde verda ſnuenn.

Infinitivus.

Præſens, Ad Snuvaſt vel verda ſnuuenn Circ.

Præteritum, ad haffa vered ſnuuenn.

Futurum, ad mune verda ſnuenn.

Participium Præteritum, Snuenn.

Sic Conjugantur Ég By/ Þu byr/ hann byr/ *&c.* bioo in præt. Ég ſly/ *fugio*, fluude: eg ny/ *urgeo*, eg nere/ *&c.*

Regula de præteritis Verborum Tertiæ Conjugationis.

Verba hujus Conjugationis pauca ſunt: præter illud, quod Paradigmatis loco poſitum eſt, hæc ſaltem occurrunt:

Ég	By/ *habito*, Sy/ *quaſſo*, Fly/ *fugio*, Ny/ *urgeo*, Dey/ *morior*, Spy/ *vomo*,	In Præterito.	bioo. dude. flude. nere. doo. ſpioo.

Quarta Conjugatio

Eſt Verborum in b, d, f, g, k, l, m, n, p, t, deſinentium, quorum perſonæ ſingulares ſecunda & tertia præſentis Indicativi Activi terminantur in ur, ut, eg hverb/ *evaneſco*, Þu hverbur/ hann huerbur: eg bid/ *precor*, Þu bidur/ hann bidur: eg gef/ *dono*, Þu gefur/ hann gefur: eg ligg/ *cubo*, Þu liggur/ hann liggur: eg vijk/ *cedo*, Þu vijkur/ hann viikur: eg fel/ *occulto*, Þu felur/ hann felur: eg tem/ *domo*, Þu temur/ hann temur: eg finn/ *invenio*, Þu finnur/ hann finnur: eg kryp/ *curvus incedo*, Þu krypur/ hann krypur: eg et/ *comedo*, Þu etur/ hann etur.

Paradigmata Quartæ Conjugationis.

I. in b.

Indicativus Præſens.

Sing.	Ég Hverb	Þu hverbur	hann hverbur
Dual. Plur.	vier, vid hverbom,	Þier Þid hverbed,	Þeir hverba.

Perfectum.

Sing.	Ég hvarb	Þu hvarbſt	hann hvarb
Dual. Plur.	vier vid hvorbum,	Þier Þid hvorbud,	Þeir hvurbu.

Imperativus.

Sing.	Hverbe eg	hverb Þu	hverbe hann
Dual. Plur.	hverbum vier, vid,	hverbe Þier Þid,	hverbe Þeir.

Conjunctivus præſens.

Sing.	Ad eg hverbe	Þu hverber	hann hverbe
Dual. Plur.	ad vier vid hverbum,	Þier Þid hverbed,	Þeir hverbe.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg hvirbe	Þu hvirber	hann hvirbe
Dual. Plur.	ad vier, vid hvirbum,	Þier, Þid hvirbud.	Þeir hvirbe.

Infinitivus præſens, Ad hverba.

Participium { *præſens*, Hverbadde. *præteritum*, Horfenn.

Reliqua tempora omnium modorum, more ſuperiorum, Circumſcribuntur.

II. in ð.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Bid	Þu bidur	hann bidur
Dual. Plur.	vier, vid bidium,	Þier, Þid bidied,	Þeir bidia.

Perfectum.

Sing.	Eg bad	Þu badſt	hann bad
Dual. Plur.	vier vid baadum,	Þid Þier baadud,	Þeir baadu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Bidie eg	bid Þu, bittu,	bidie hann
Dual. Plur.	bidium vid vier,	bidie Þid Þier,	bidie Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg bidie	Þu bidier	hann bidie
Dual. Plur.	ad vid vier bidium,	Þid Þier bidied,	Þeir bidie.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg bæde	Þu bæder	hann bæde
Dual. Plur.	ad vid, vier bædum,	Þid, Þier, bædud,	Þeir bæde.

Infinitivus.

Præſens, Ad Bidia.

Participium { *præſens*, Bidiande. *præteritum*, bedenn.

Ab hoc verbo deſcendit deponens, Eg Bidſt, quod per ſe nihil ſignificat, ſed poſtpoſita præpoſitione fyrer, in adverbium mutata, ut eg Bidſt fyrer ſignificat, precationibus invigilo & inſto, preces coram numine fundo, in præterito Eg Badſt fyrer, Infinitiv. Ad Bidiaſt fyrer.

Paſſiva vox Verbi Eg bid omnia omnium modorum tempora habet Circumſcripta, per verba Eg er/ verd/ mun/ skal/ hefe/ & participium præteritum bedenn.

III. in f.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Gef	Þu gefur	hann gefur
Dual. Plur.	vid, vier gefum/	Þid Þier gefed/	Þeir gefa.

Perfectum.

Sing.	Eg Gaf	Þu gaffſt	hann gaff
Dual. Plur.	vid vier gefum/	Þid Þier gefed/	Þeir gefa.

Imperativus Præſens.

Sing.	Gefe eg	gef Þu/ gefdu	gefe hann
Dual. Plur.	gefum vid vier/	gefe Þid/ Þier/	gefe Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg giefe	Þu gefer	hann gefe
Dual. Plur.	ad vid vier gefum/	Þid Þier gefed/	Þeir gefe.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg giæfe	Þu giæfer	hann giæfe
Dual. Plur.	ad vid vier giæfum/	Þid/ Þier giæfud/	Þeir giæfe.

Infinitivus Præſens, Ad Gefa.

Participium Præſens, Gefande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Gefſt	Þu gefſt	hann gefſt
Dual. Plur.	vid vier gefunſt/	Þid/ Þier gefeſt/	Þeir gefaſt.

Per-

Perfectum.

Sing.	Æg gafſt	Þu gafſt	hann gafſt
Dual. Plur.	vid vier gaafunſt/	Þid/ Þier gafuſt/	Þeir gaafuſt

Utrumque tempus eleganter etiam circumſcribitur Æg er vel verd gefenn/ eg var vel vard/ vel hefe vered gefenn.

Imperativus Præſens.

Sing.	Giefeſt eg	Þu	hann
Dual. Plur.	giefunſt/ vid/ vier/	giefeſt Þid/ Þier/	giefeſt Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Giefeſt	Þu giefeſt	hann giefeſt,
Dual. Plur.	ad vid vier giefunſt,	Þid, Þier giefeſt,	Þeir gefeſt.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Giæfeſt	Þu giæfeſt	hann giæfeſt
Dual. Plur.	ad vid vier giæfunſt,	Þid Þier giæfiſt	Þeir giæfeſt.

Infinitivus Præſens, Ad Gefaſt.
Participium paſſivum, Giefenn.

IV. in g.

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg Ligg	Þu liggur	hann liggur
Dual. Plur.	vid vier liggium,	Þid Þier ligged,	Þeir liggia.

Perfectum.

Sing.	Æg Laa	Þu laaſt	hann laa
Dual. Plur.	vid, vier laaum,	Þid Þir laaud,	Þeir laau.

Imperativus præſens.

Sing.	Ligge eg	ligg Þu	ligge hann
Dual. Plur.	liggium vid vier,	ligge Þid Þier,	ligge Þeir.

Conjunctivus præſens.

Sing.	Ad eg ligge	Þu ligger	hann ligge
Dual. Plur.	ad vid vier liggium.	Þid Þier ligged,	Þeir ligge.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg læge	Þu læger	hann læge
Dual. Plur.	ad vid vier lægium,	Þid Þier lægiud,	Þeir læge.

Infinitivus Præſens, Ad Liggia.
Participium Præſens, Liggiande. C. P.

V. in k.

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg Vyk	Þu vykur	hann vykur
Dual. Plur.	vid vier vykium,	Þid Þier vyked,	Þeir vykia.

Perfectum,

Sing.	Æg viek	Þu viekſt	hann viek
Dual. Plur.	vid, vier vikum,	Þid Þier vikud,	Þeir viku.

Imperativus Præſens.

Sing.	Vyke eg	vyk Þu, vykttu	vyke hann
Dual. Plur.	vykium vier, vid,	vikie Þier, Þid,	vyke Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg vyke	Þu vyker	hann vyke
Dual. Plur.	ad vid, vier vykium,	Þid, Þier vyked,	Þeir vike.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg vieke	Þu vieker	hann vieke
Dual. Plur.	ad vid vier viekum.	Þid Þier viekud,	Þeir vieke.

Infinitivus præſens, Ad Vykia.
Participium Præſens, Vykiande.

Paſſivæ vocis tempora per Participium præteritum Vikenn, & verba ſuperius tradita circumſcribi ſolent.

VI. in l.

Indicativus præſens.

Sing.	Æg Fel	Þu Felur	hann Felur
Dual. Plur.	vid vier felum,	Þid Þier feled,	Þeir fela.

Perfectum.

Sing.	Æg Falde	Þu Falder	hann Falde
Dual. Plur.	vid vier foldum,	Þid Þier foldud,	Þeir foldu.

Imperativus præſens.

Sing.	Fele eg	fel Þu, feldu	fele hann
Dual. Plur.	felum vid vier,	fele Þid Þier,	fele Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Fele	Þu feler	hann fele
Dual. Plur.	ad vid vier felum/	Þid Þier feled/	Þeir fele.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Fæle	Þu fæler	hann fæle
Dual. Plur.	ad vid vier fælum/	Þid Þier fælud/	Þeir fæle.

Infinitivus Præſens, Ad Fela.
Participium Præſens, Felande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg Felſt	Þu felſt	hann felſt
Dual. Plur.	vid/ vier felunſt/	Þier Þid feleſt/	Þeir felaſt.

Perfectum.

Sing.	Æg Faldeſt	Þu faldeſt	hann faldeſt
Dual. Plur.	vid vier foldunſt/	Þid Þier folduſt/	Þeir folduſt.

Imperativus Præſens.

Sing.	Feleſt eg	felſtu	feleſt hann
Dual. Plur.	felunſt vid vier/	feleſt Þid/ Þier/	feleſt Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Feleſt	Þu feleſt	hann feleſt
Dual. Plur.	ad vid vier felunſt/	Þid Þier feleſt/	Þeir feleſt.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Fæleſt	Þu	hann
Dual. Plur.	ad vid vier fælunſt/	Þid Þier fæleſt/	Þeir fæleſt.

Sed hæc omnia elegantius circumſcribuntur ſicut ſuperiora.

Infinitivus præſens, Ad Felaſt.
Participium præteritum, Falenn.

VII. in m.

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg Tem	Þu temur	hann temur
Dual. Plur.	vid/ vier temium/	Þid Þier temied/	Þeir temia.

Perfectum.

Sing.	Æg tamde	Þu tamder	hann tamde
Dual. Plur.	vid vier tomdum/	Þid Þier tomdud/	Þeir tomdu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Temie eg	tem Þu	temie hann
Dual. Plur.	temium vid vier/	temie Þid Þier/	temie Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Temie	Þu temier	hann temie
Dual. Plur.	ad vid vier temium/	Þid Þier temied/	Þeir temie.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Temde	Þu temder	hann temde
Dual. Plur.	ad vid vier temdum/	Þid Þier temdud/	Þeir temde.

Infinitivus Præſens, Ad Temia.
Participium Præſens, Temiande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg Temſt	Þu temſt	hann temſt
Dual. Plur.	vid vier temiunſt/	Þid Þier temieſt/	Þeir temiaſt.

Perfectum.

Sing.	Æg Tamdiſt	Þu tamdiſt	hann tamdiſt
Dual. Plur.	vid vier tomdunſt/	Þid Þier tomduſt/	Þeir tomduſt.

Circumſc. Æg var vel vard Tamen. Et eg hefe vered Tamen/ *&c.*

Imperativus Præſens.

Sing.	Temieſt eg	temieſt Þu	temieſt hann
Dual. Plur.	temiunſt vid vier/	temieſt Þid Þier/	temieſt Þeir.

Rectius verttu vel ſiertu Tamenn/ *&c.*

Con-

Conjunctivus præsens.

Sing.	Ad eg Temiest	ad Þu temiest	ad hann temiest
Dual. Plur.	ad vid vier temiunst/	ad Þid Þier temiest/	ad Þeir temiest.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg	Þu	hann Temdest
Dual. Plur.	ad vid vier temdunst/	Þid Þier temdest/	Þeir temdest.

Infinitivus, Ad Temiast.
Participium, Tamenn.

VIII. in n.

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Finn	Þu finnur	hann finnur
Dual. Plur.	vid/ vier finnum/	Þid Þier finned/	Þeir finna.

Perfectum.

Sing.	Eg Fann	Þu fanst	hann fann
Dual. Plur.	vid vier fundum/	Þid Þier fundud/	Þeir fundu.

Imperativus Præsens.

Sing.	Finne eg	finn Þu, finndu	finne hann
Dual. Plur.	finnum vid/ vier/	finne Þid/ Þier/	finne Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg Finne	Þu finner	hann finne
Dual. Plur.	ad vid vier finnum/	Þid/ Þier finned/	Þeir finne.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Finde	Þu finder	hann finnde
Dual. Plur.	ad vid vier findum/	Þid Þier findud/	Þeir finde.

Infinitivus præsens, Ad Finna.
Participium præsens, Finnande.

Vocis Passivæ

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Finnst	Þu finnst	hann finnst
Dual. Plur.	vid vier finnunst/	Þid Þier finnest/	Þeir finnast.

Perfectum.

Sing.	Eg Fanst	Þu fanst	hann fanst
Dual. Plur.	vid vier fundunst/	Þid Þier fundust/	Þeir fundust.

Imperativus Præsens.

Sing.	Finnest eg	finnstu	finnest hann
Dual. Plur.	finnunst vid vier,	finnest Þid Þier,	finnest Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg finnest	Þu finnest	hann finnest
Dual. Plur.	ad, vid, vier finnunst,	Þid Þier finnest,	Þeir finnest.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Findest	Þu findest	hann findest
Dual. Plur.	ad vid vier findunst	Þid Þier findest,	Þeir findest,

Infinitivus præsens, Ad Finnast.
Participium præteritum, Fundenn.

IX. in p.

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Gryp	Þu grypur	hann grypur
Dual. Plur.	vid vier grypum,	Þid Þier gryped	Þeir grypa.

Plusquam perfectum.

Sing.	Eg Greip	Þu greipst	hann greip
Dual. Plur.	vid, vier gripum,	Þid Þier gripud,	Þeir gripu.

Imperativus præsens.

Sing.	Grype eg	gryp Þu (gryptu)	grype hann
Dual. Plur.	grypum vid vier,	grype Þid Þier,	grype Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg Greype	Þu gryper	hann grype
Dual. Plur.	ad vid vier grypum,	Þid Þier gryped,	Þeir grype.

P. Imperfectum.

Sing.	Ad eg Gripe (i breve)	Þu griper	hann gripe
Dual. Plur.	ad vid vier gripum,	Þid Þier gripud,	Þeir gripe.

Infinitivus præſens, Ad Grypa.
Participium præſens, Grypande.

Paſſivæ vocis ſolum Participium præteritum **Gripenn**, in uſu eſt, per quod reliqua tempora & modi circumſcribuntur.

X. int.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Et	Þu etur	hann etur
Dual. Plur.	vid vier etum,	Þid Þier eted,	Þeir eta.

Pluſquam perfectum.

Sing.	Eg Aat	Þu aatſt	hann aat
Dual. Plur.	vid, vier aatum,	Þid Þier aatud,	Þeir aatu.

Imperativus præſens.

Sing.	Ete eg	et Þu	ete hann
Dual. Plur.	etum vier, vid,	ete Þier, Þid,	ete Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Ete	Þu eter	hann ete
Dual. Plur.	ad vid, vier etum,	Þid, Þier eted,	Þeir ete

Præt. Imperfectum.

Sing.	Ad eg æte	Þu æter	hann æte
Dual. Plur.	ad vid vier ætum,	Þid Þier ætud,	Þeir æte.

Infinitivus præſens, Ad Eta.
Participium præſens, Etande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Etſt	Þu etſt	hann etſt
Dual. Plur.	vid vier etunſt,	Þid, Þier eteſt,	Þeir etaſt.

Pluſquam perfectum.

Sing.	Eg Aatſt	Þu aatſt	hann aatſt
Dual. Plur.	vid vier aatunſt,	Þid, Þier aatuſt,	Þeir aatuſt.

Uſitatius autem circumſcribuntur Eg er vel verd etenn & eg var vel hefe vered etenn, *&c.*

Imperativus Præſens.

Sing.	Eteſt eg	ettſtu	eteſt hann
Dual. Plur.	etunſt vid vier,	eteſt Þid, Þier,	eteſt Þeir.

Elegantius **Vertu** vel ſyerttu etenn, *&c.*

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg	Þu	hann eteſt
Dual. Plur.	ad vid vier etunſt,	Þid Þier eteſt,	Þeir eteſt.

Uſitat. Ad eg Sie etenn, *&c.*

Imperfectum.

Sing.	Ad eg æteſt	Þu æteſt	hann æteſt
Dual. Plur.	ad vid vier ætunſt,	Þid Þier ætuſt,	Þeir ætuſt.

Infinitivus Præſens, Ad Etaſt.
Participium Præteritum, Etenn.

Sic Conjugantnr eg Sverb, *limo*: hyd, *expecto*: gref, *fodio*: dreg, *traho*: eik, *augeo*: duel, *moror*: kem, *venio*: kann, *ſcio*: drep, *occido*: ſit, *ſedeo*, *&c.* Excipiuntur quædam Anomala, quæ Perſonas Indicativi Præſ. Act. S. N. anomalãs formant: cujus generis ſunt eg ann, *amo*, *faveo*, Þu annſt, hann ann: eg man, *recordor*, Þu manſt, hann man: eg kann, Þu kant, hann kann, *ſcio*: eg duyn, *ceſſo*, *deficio*, Þu duynar, hann duynar: eg hryn, *vocem extollo*, Þu hryn, hann hryn: eg skyn, *fulgeo*, Þu skyn, hann skyn: eg gyn, *hio*, Þu gyn, hann gyn: Sed hæc tria poſtrema genium ſequentis Conjugationis ſequi videntur.

Regulæ de Præteritis Verborum Quartæ Conjugationis.

Reg. I. Habentia e vel i breve ante terminationes b & d, mutant illas in a in Præterito, ut, eg hverb, hvarb: ſverb, *limo*, ſvarb: tred, *tero*, trad: kued, *cano*, kvad: velld, *levando oneri ſum*, vallð: verd, *cogor*, vard: bid, bad, *&c.* Excipiuntur: Kued, *valedico*, kuadde: gled, *lætifico*, gladde: ſed, *ſatio*, ſadde: gelld, *ſolvo debitum*, gallt: helld, *teneo*, hielt: ſtend, *ſto*, ſtood: ved, *vado*, vod: brid, *confringo dentibus*, brudde: ſtid, *fulcio*, ſtudde: Rid, *eruo*, Rudde. Quod ſi n proxime præcedat finale d, præteritum exit in att, ut, eg Bind/ *ligo*, batt: vind/ *glomero*, vatt.

Reg. II.

Reg. II. Habentia i longum ante terminationem ð mutant illud in dyphthongum ei in præterito, ut, eg lyð, *patior*, leið: rið, *equito*, reið. Excipiuntur: byð, *offero*, bauð: syð, *coquo*, sauð.

III. Finita in f faciunt Præterit. vel in af, ut eg gef, gaf: vel in váf, sef, *dormio*, svaf: vel in afde, ut, eg hef, hafde: kref, *expostulo*, krafde: vef, *circumvolvo*, vafde: vel in æfde, ut eg kef, kiæfde, *suffoco*: vel in oof, ut, eg gref, *fodio*, groof: hef, *elevo*, hoof: vef, *telam texo*, vof: vel in auf, ut eg klyf, *scindo*, klauf: vel in eif, cujus generis sunt pleraque in yf finita, ut, eg blyf, *maneo*, bleif: ryf, *lacero*, reif: dryf, *jactor*, dreif, &c.

IV. Finita in g formant Præt. vel in a, ut eg ligg laa/ þig *accipio* þaa: vel in agde, ut egg segg *pono* sagde: vel in aug, ut eg flyg *volo* (avi) flaug/ lyg *mentior* laug/ smyg *angustias penetro* smaug: vel in ack, ut styng *pungo* stack/ spryng *rumpor*, vel *insanio* sprack: vel in aung, ut syng *cano* saung: vel in eck, geing *ambulo* gieck: vel in ei & eig, ut eg Myg *Mejo* Mie & Meig/ hnig *decido* hnie & hneig/ syg *deorsum feror* sie & seig/ styg *pede premo* stie & steig: vel in o long. ut dreg *traho* droo/ hogg *verbero* hioo: vel in o breve, ut veg *trutino*, vel *interimo*, vo: vel in ugde, ut tigg *mando* (dentibus) tugde.

V. Desinentia in k formant Præt. vel in ak. ut eg lek *stillo* lak/ rek *pello*, vel *pellor*, rak: vel in akte, ut hrek *jacto* hrakte/ vek *excito* vakte: vel in ack, ut dreck *bibo* drack: vel in auk, ut fyk *vento feror* fauk/ lyk *aperio*, vel *absumo*, item *absolvo*, lauk/ ryk *defumo* rauk/ stryk *ito* strauk: vel in eik, ut suyk *fallo* sveyk/ vyk *cedo* veik, vel viek: vel in ook, ut eg ek *curru trahor*, vel *vehor*, eik, *augeo* jook/ tek *sumo* took/ skek *quasso* skook. Quæ vero terminantur in eck habent Præterit. simile Præsenti, ut eg hreck *cum impetu quodam moveor* hreck in Præt. seck *mergor* seck/ steck *salto* steck/ sleck autem facit sleckte *extinguo*.

VI. In l simplex terminata formant Præt. vel in al, ut eg Stel *furor* stal: vel in alde, ut duel *moror* dualde/ fel *occulto* falde/ kuel *crucio* kualde/ mel *minutim tundo* malde/ tel *numero* talde/ Vel *Eligo* Valde: vel in elde, ut sel *vendo* selde: vel ilde, ut skil *intelligo*, *distinguo* skilde: vel ool, ut eg el *alo* ool: vel ulde, ut dil dulde *cælo*, hil *oculo*, *tego* hulde/ mil *in minutas particulas divido* mulde/ þil *confuse recito* þulde.

VII. In l gemium finita faciunt Præterit. in all, ut eg giell *vociferor* gall/ smell *cum sono claudor* vel *collidor* small/ skell idem skall/ vell *ebullio* vall/ &c. Excipe fell *cado* fiell, & kiell *gelu aduror* kooll.

VIII. In m exeuntia formant Præt. vel in amde, ut eg frem *usurpo* framde/ hem *cicuro*, *contineo* hamde/ krem kramde/ lem *cædo* lamde/ sem *lites dirimo* samde, tem *domo* tamde: vel in umde, ut eg rym *submissam & raucam vocem edo* rumde, þrym *sub onere duro* þrumde. At kem *venio* facit eg kom, nem *capio* nam.

IX. Terminata in n formant Præt. vel in ann, ut eg brenn *uror* brann, finn *invenio* fann, renn *lubrico* rann, spinn *filum traho* spann, vinn *laboro* vann: vel in ande, ut ven *assuefacio* vande, þen *extendo* þande: vel in ein, ut hryn *exclamo* hreyn, skyn *fulgeo* skeyn, gyn *hio* geyn: vel in unne, ut ann *faveo* unne, kann *scio* kunne: vel unde, dryn *boo* drunde, hryn *ruo* hrunde, dyn *tono* dunde, man *recordor* munde, styn *doleo* stunde. Suyn facit eg duynade.

X. Finita in p faciunt Præt. vel in ap, ut eg drep *interficio* drap, slepp, *evado* slapp: vel in apte, ut sep *lingo* lapte: vel in aup, ut dryp *guttatim destillo* draup, kryp kraup, syp *sorbeo* saup: vel in eip, ut gryp *prehendo*, *rapio* greip, klyp kleip: vel in iop, ut hleyp *curro* hliop.

XI. In t simplex desinentia formant Præt. vel in aat, ut eg et *edo* aat: vel in at, ut get *conjecto*, *valeo* gat, sit *sedeo* sat: vel in atte, ut et *incito* atte, flet *explano*, *exentero* flatte, hvet *incito* hvatte, let *pigrum facio* latte, met *æstimo* matte: vel in aut, omnia sc. in yt finita ut, bryt *frango* braut, gyt *furtim conjicio* gaut, hlyt *sortior* hlaut, hryt *cum impetu feror aliquò* hraut, hnyt *pedem offendo* hnaut, flyt *fluo* flaut, lyt *deorsum me incurvo* laut, nyt *utor* naut. Excipe byt *mordeo* beit, dryt dreit: vel in ette, ut set *pono* sette: vel in utte, ut flit *veho* flutte, krit *decerpo* krutte. Eg læt *pono*, *simulo*, *me gero*, facit eg læt.

XII. Quæ vel desinunt in geminum t, vel alias consonas ante t finale habent, saltem mutant vocalem Præsentis in a in Præt. ut eg sprett *germino*, *erumpo* spratt, dett *cado* datt, suellt *esurio* sualltt, vellt *volvor* vallt.

Quinta Conjugatio

Est Verborum in r & s finitorum, in quibus omnes Personæ Singulares Indicat. Præs. Activi similes sunt, ut eg ber *porto* þu ber, hann ber: eg les *lego* þu les, hann les.

Paradigmata Quintæ Conjugationis.

I. in r. *Indicativus Præsens.*

Sing.	Eg Ber	þu ber	hann ber
Dual. Plur.	vid vier berum/	þid þier bered/	þeir bera.

P. Perfectum.

Sing.	Eg bar	þu barst	hann bar
Dual. Plur.	vid vier baarum/	þid þier barud/	þeir baru.

Imperativus Præſens.

Sing.	Bere eg	ber Þu/ berdu	bere hann
Dual. Plur.	berum vid vier/	bere Þid Þier/	bere Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg bere	Þu berer	hann bere
Dual. Plur.	ad vier vid berum/	Þier Þid bered/	Þeir bere.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg bære	Þu bærer	hann bære
Dual. Plur.	ad vid vier bærum/	Þid/ Þier bærud/	Þeir bære.

Infinitivus præſens, Ad Bera.
Participium Præſens, Berande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens circumſcriptus.
Þu berſt.
Eg er vel verd boren in uſu eſt.
Præt. Eg var vel hefe vered borenn. In Plurali etiam Þeir baruſt dicitur. Reliqua Circumſc.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg	Þu	hann bereſt
Dual. Plur.	ad vid/ vier/ berunſt/	Þid/ Þier bereſt/	Þeir bereſt.

Uſitatius Ad eg ſie borenn.

Imperfectum.

Ad eg Þu hann bæreſt/ &c. Uſitatius eg være borenn.
Infinitivus præſens Ad Beraſt.
Participium Præteritum Borenn.

II. in s. *Indicativus Præſens.*

Sing.	Eg Les	Þu les	hann les
Dual. Plur.	vid vier leſum/	Þid Þier leſed/	Þeir leſa.

P. Perfectum.

Sing.	Eg Las	Þu laſt/	hann las
Dual. Plur.	vid vier läſum/	Þid Þier laſud/	Þeir laaſu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Leſe eg	leſe Þu (leſtu)	leſe hann
Dual. Plur.	leſum vid vier/	leſe Þid Þier/	leſe Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Leſe	Þu leſer	hann leſe
Dual. Plur.	ad vid vier leſum/	Þid Þier leſed/	Þeir leſe.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Læſe	Þu læſer	hann læſe
Dual. Plur.	ad vid vier læſum/	Þid/ Þier/ læſud/	Þeir læſe.

Infinitivus præſens Ad Leſa.
Participium præſens Leſande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus præſens Eg er vel verd leſenn in uſu eſt.
Præteritum uti reliqua tempora etiam heic Circumſcrib. Eg var, &c. leſenn.
Imperat. præſens vertu vel ſiertu leſenn/ &c.
Conjunctivus præſens ad eg Þu hann leſeſt/ uſitatius ad eg ſie leſenn.
Imperfectum P. ad eg Þu hann leſeſt/ uſitatius eg være leſenn.
Infinitivus præſens ad leſaſt.
Participium præteritum leſenn.

Sic Conjugantur Eg fer *eo*, ſver *juro*, ſpir *quæro*, eis *haurio*, kys *eligo*, blæs *flo.* &c.

Regulæ de Præteritis Verborum Quintæ Conjugationis.

Reg. I. Finita in r formant Præterit. vel in ar, ut Eg ber bar/ sker skar: vel in arde, ut eg ber *pulſo* barde/ mer *minutim diſſipo* marde/ ver *defendo* varde: vel in iade, ut eg er *aro* eriade: vel in oor, ut fer *eo* foor/ ſver *juro* ſoor: vel in urde, ut eg ir *eruo* urde/ mir *mordeo* murde/ ſmyr *ungo* ſmurde/ ſpir *interrogo* ſpurde.

II. Deſinentia in s faciunt Præterit. vel in as, ut eg les las: vel in aus, ut eg gys *impetuoſe fundor* gaus/ frys *frigeo* fraus/ kys *eligo* kaus: vel in ics, ut eg blæs *flo* blics: vel in eis, ut eg rys reis/ *ſurgo:* vel in os, ut eg eis *haurio* ioos: vel in uſte, ut eg flis *deſquamo*, vel, *quod extimum eſt detraho* fluſte/ Þis Þuſte/ *feſtinanter & tumultuoſe incedo.*

Atque

Atque ita quinque Verborum Conjugationes absolvimus, Indicatis Præteritorum formationibus, & demonstrata ratione tempora Circumscribendi. Nunc quomodo Imperativi, Conjunctivi & Infinitivi Præsentia formari debeant, quæ sunt veluti primaria & radicalia tempora, unde cætera deducuntur, paucis monendum erit. Ab Infinitivo igitur exordiemur.

De Infinitivo Activo.

Reg. I. Infinitivus Activorum & Neutrorum semper desinit in **a** & ante se habet præpositionem **að**, ut **að elska/ að brenna/ að snua/ að gefa/ að lesa.**

II. In prima Conjugatione cum Præsenti Indicativi plane coincidit: nisi quod loco Pronominis ponatur particula **að**, ut ab **eg elska** est **að elska.**

III. In secunda Conjugatione mutatur **e** finale Indicativi in **a**, ut à **kenne** fit **kenna.** Observandum autem 1. si **a** longum præcedat **e** finale Indicativi, quod tum saltem abjiciatur **e**, ut à **sáae** *sero* fit **sáa/** à **smáae** *temno* **smáa.** 2. Quod nonnulla inter **e** finale & Characteristicam interserant **i**, ut ab **heinge** fit **heingia/** ab **heige heigia/** &c.

IV. Tertiæ, Quartæ & Quintæ Conjugationis Infinitivi formantur, adjiciendo ad terminationem Indicativi, literam **a**, ut à **dey** fit **deya**, à **byð byða**, à **ber bera**, &c.

Excipiuntur:

1. Tertiæ Conjugationis verba tria, **by bua, ny nua, sny snua.**
2. Quædam Quartæ & Quintæ, quæ **e** penultimum vel medium indicativi mutant vel in **á** breve, ut à **stend** fit **standa**, à **veð vaða, helld hallda, giellð giallda, vellð vallda, gref grafa, hef** *habeo* **hafa, dreg draga, ek aka, tek taka, skek skaka,** fell **falla,** el **ala, kell kala,** fer **fara,** quæ imitatur **eg geing að ganga:** vel in **o** breve, ut **tred troða, sef sofa, kem koma.**

Reg. V. **Æi** præcedens terminalem mutatur in **au**, ut ab **eyk** fit **auka**, ab **eys ausa, hleip hlaupa.** Excipe **leyk** *ludo* **að leyka, eg geing** facit **að ganga.**

VI. **Á** breve sive in media sive in penultima fuerit, mutatur hic in **u**, ut ab **Ánn** fit **vinna**, à **kann kunna.**

VII. Quæ habent dyphthongum **æ** ante literam finalem, mutant illam in **a**, ut à **Blæs** fit **blaasa, græt graata, læt lata.**

VIII. Si vel **i** breve vel **é** non mutatum præcesserit literas terminales, interseritur **i** ante **s** Infinitivi, ut à **bið** fit **biðia/ sed sedia/ hef hefia/ hrek hrekia/ duel duelia/** &c.

Excipiuntur:

1. Quæ duas consonas in fine habent, ut **bind binda/ verð verða:** Nisi sint duo **g**, in his enim valet Regula, ut **ligg liggia/ tigg tiggia/ Þigg Þiggia.** His adde **eg sing að singia:** Item **suyk suykia/ vyk vykia.**
2. Sequentia: **kued** *cano* **kueda** in Inf. ut distinguatur à **kued** *valedico*, quod juxta Regulam facit **kuedia/ gef gefa, vef** *texo* **vefa/ veg vega/ lek leka/ rek reka/ fel fela/ stel stela/ nem nema/ drep drepa/ ber** *porto* **bera/ sker skera/ les lesa/** et *comedo* **eta, get geta/ met meta.**

IX. Quæ habent **i** longum ante finales **g, k, p,** Infinitivo inserunt **u** long. ut à **flyg** fit **fliuga**, à **lyg liuga, smyg smiuga, syg** *sorbeo* **siuga, fyk fiuka, lyk liuka, ryk riuka, stryk striuka, kryp kriupa, syp siupa,** adde **klyf klyufa.** Excipe **myg myga, syg** *deorsum feror* **syga, styg styga, hnyg hnyga, suyk suykia, vyk vykia, gryp grypa, klyp klypa.**

X. Quæ **i** long. habent ante **s** vel **t**, **o** longum Infinitivo inserunt, ut à **gys** fit **giosa, frys friosa, kys kiosa, bryt briota, skyt skiota, gyt giota, hlyt hliota, hryt hriota, hnyt hniota, flyt fliota, nyt niota:** quibus cognatum est **syð sioða.** Excipe **rys** quod facit **að rysa, byt að byta, dryt að dryta,** & **lyt að luta.**

XI. Finita in **egg** & **eck**, **u** ante **a** finale interserunt, ut **eg Hegg hoggua, steck að steckua.**

Regula de Præsentibus Imperativi & Conjunctivi.

Ab Infinitivo formantur Præsens Imperativi & Præsens Conjunctivi, **a** mutato in **e**, ut ab **elska** fit **elske, brenna brenne, snua snue, gefa gefe, lesa lese.** Quodnam vero sit discrimen inter

Imperat. & Conjunct. & quomodo particulæ adjunctæ varientur ac tranſponantur, Paradigmata Conjugationum modo exhibita oſtendere poterunt.

Regula de P. Imperfecto Conjunctivi.

In Verbis Primæ & Secundæ Conjugationis Imperfectum Conjunctivi idem eſt cum Perfecto Indicativi, ut elſkade, brende, ſnædde, &c. Excipiuntur tamen aliquot, è quorum numero ſunt ſeige & Þeige, quæ in Perf. Indic. habent ſagde & Þagde; ſed in Imperf. Conj. ſegde & Þegde, &c.

In reliquis autem Conjugationibus mutantur vocales mediæ ſive penultimæ Præteriti Indicativi vel in e, ut hvatte *acuit*, hvette *acueret*; vel in i, ut à rann fit rinne, à kunne fit kinne; vel in æ, ut à bar fit bære, skar skiære. Quandoque etiam, ut in duab. primis Conjugationibus, concurrunt, ut ſette, mette, &c. Sed hæc omnia uſu quam præceptis rectius & facilius diſcuntur.

Vocis porro *Paſſivæ* tempora ab Activis formantur, ubique additis in fine ſt, ut ab elska fit elskaſt, ab elskade elskadeſt, ab elſte, elſteſt, à bære bæreſt. De Participii formatione vide dicenda ſuo loco.

Obſervationes de verbis deponentibus.

Deponentia terminantur vel in aſt, ut Andaſt *morior*, aſnaſt, aulaſt, ſtaulaſt; vel in iſt, ut eg dirfiſt, gletteſt, Þreitiſt, &c. Terminata in aſt Præteritum formant more Paſſivorum primæ Conjugationis, ut eg andaſt andadeſt, aſnaſt aſnadeſt, aulaſt auladiſt, ſtaulaſt ſtauladiſt. In iſt vero finita ſequuntur Regulas de Præteritis Verborum ſecundæ Conjugationis traditas, ut eg reidiſt facit in præterito reiddiſt, inſerendo literam d, tanquam à reide reidde, eg veikiſt facit veiktiſt, tanquam à veike veikte, eg ſlæpiſt ſlæptiſt, tanquam à ſlæpe ſlæpte. Eg drittiſt ſimile facit Præteritum Præſenti, juxta Reg. 2. p. 74. Eg Þikeſt anomalõs format Præteritum eg Þoottiſt. Inveniuntur etiam pauca aliter terminata, cujus generis ſunt, eg bidſt badſt, eg bindſt banſt, eg legſt lagdiſt, eg kemſt komſt.

In Genere notandum, quod a breve in penultima Verborum, mutetur in o in perſonis primis Numeri pluralis, ut eg afla, vier oflum, eg aflade, vid vel vier ofludum; Sic eg andaſt, vier ondunſt, &c.

A Communi Regula variant finita in æ, quæ ſecundam & tertiam Sing. Indic. Præſ. formant addendo ad primam r, ut eg fæ, *accipio*, Þu fær, hann fær: eg liæ, *accommodo*, Þu liær, hann liær, &c.

Sunt autem numero undecim:

Eg	Fæ *Accipio*,	fieck in Præt.	ad faa in Inf.
	Flæ *Cutem detraho*,	floo	ad flaa
	Græ *Germino*,	grere	ad grooa
	Hlæ *Rideo*,	hloo	ad hlæia
	Klæ *Frico*,	kloo	ad klaa
	Næ *Apprehendo*,	naade	ad naa
	Liæ *Commodo*,	liede	lia
	Ræ *Remigo*,	rere	rooa
	Slæ *verbero*,	sloo	ſlaa
	Tæ *Lanam carpo*,	taade	tæia
	Þuæ *Lavo*,	Þuode	Þuo.

Impersonalia *vel ſunt* Activa, *vel* Paſſiva.

Activa, vel regunt Accuſativum Pronominis 1. perſ. ut mig angrar, *male me habet*: mig aumkar, *miſeret me*; vel Dativum, ut mier baggar, *obeſt mihi*: mier biriaz, *oportet me*, &c. Sunt autem hæc in duplici differentia. Alia enim à Perſonalibus deſcendunt, & tertiam Perſonam ſingularis Numeri in temporibus primariis invariatam habent, qualia Grammatici ex accidenti Impersonalia vocant: ut mier dygier, *ſufficit*, à verbo Perſonali eg dyge, Þu dyger, hann dyger: mier batnar, *revaleo*, à Perſonali eg batna, Þu batnar, hann batnar: mig gledur, *gaudio mihi eſt*, ab eg gled, Þu gledur, hann gledur. Alia originem Perſonalibus non debent, ideoque proprie & per ſe nomen *Imperſonalium* merentur, ut mig firnar, furdar *in admirationem rapior*, mier hoſtar *juvat*, idraz *pœnitet*, liſter *delectat*, Þiſter *ſitio*, &c.

Paſſiva cum Dativo ſolummodo conſtruuntur, accito Pronomine Neutro 3. Perſ. ut mier tekſt Þad, mier leikſt Þad, mier vinſt Þad, *effici poteſt à me*. Et hæc pleraque, ſi non omnia, ex accidenti *Imperſonalia* ſunt.

Præterita *Imperſonalium* è Regulis Perſo alium petantur.

Ad

Ad naturam *Impersonalium* quodammodo accedit id verborum genus, quorum actio in nostra potestate non est: ideoque à Grammaticis *exemptæ actionis Verba* dici solent: Talia vero cum suis Præteritis hæc fere sunt:

	Birter	te	*Lucescit.*
	bregdur	raa	*vesperascit.*
	brimar	ade	*æstuat.*
	Dagar	ade	*diescit.*
	dimmer	de	*tenebræ oboriuntur.*
	dogguar	ade	*pluit.*
	dryfur	reif	*ningit.*
	dunar	ade	*tonat.*
	Fykur	auk	*ningit vehementer.*
	frister	iste	*gelascit.*
	Graanar	ade	*primis nivium flocculis terra canescit.*
	Hardnar	ade	*indurescit.*
	haustar	ade	*æstas adolescit, autumnus ingruit, qu. au-*
	hielar	ade	*pruina tegitur* scil. *terra.* [*tumnascit.*
	haglar	ade	*grandinat.*
	hlaanar	ade	*nix resolvitur.*
	huesser	ste	*ventis sæviri incipit.*
	hitnar	ade	*incalescit.*
Þad	Jelgar	ade	*ningit.*
	Kirrer	rde	*tempestates cessant.*
	koolnar	ade	*frigescit.*
	kuolldar	ade	*advesperascit.*
	Leggur	lagde	*aquæ constringuntur gelu.*
	lydur	leyde	*labitur* sc. *tempus.*
	Mynkar	ade	*minuitur.*
	morgnar	ade	*diluculescit.*
	Rigner	gnde	*pluit.*
	rockuar	ade	*crepusculum incipit.*
	Sniooar	ade	*ningit.*
	sumrar	rade	*æstas ingruit.*
	syler	lde	*gelu & pruina condensatur Solum.*
	Vetrar	rade	*hiemascit.*
	vdar	ade	*continui imbres descendunt.*
	voknar	nade	*humescit.*
	volnar	nade	*incalescit.*
	voraz	rade	*ver incipit.*
	Þidnar	nade.	*quod gelu rigidum erat, resolvitur.*

Tantum de verbis.

CAPUT NONUM.

De Participio.

CIRCA *Participium* considerandа 1. Terminatio, 2. Tempus, 3. Formatio, 4. Genus, 5. Declinatio.

Terminationes Participiorum tres sunt: **ande, ur, enn.**

In **ande** terminantur Activa & Neutra à verbis Activis & Neutralibus omnium Conjugationum formata, ut **Elskande, brennande, snuande, hverbande, bidiande, gefande, dragande, akande, dueliande, fremiande, vemiande, drepande, etande, berande, ausande, vagsande,** &c.

In **ur** omnia à Passivis primæ & secundæ Conjugationis formata, nt **Elskadur, brendur.**

In **enn** omnia à Passivis trium posteriorum Conjugationum descendentia, **snuvenn, horbenn, bedenn, gefenn dreigenn, hrakenn, falenn, framenn, sunden, drepenn, etenn, borenn, lesenn,** &c. Hinc tamen excipias Participia ab illis verbis descendentia, quæ in **de** aut **te** more secundæ Conjugationis terminant præterita. Hæc enim verba, ut in præteritorum, ita in Participiorum terminationibus in **ur** formandis Verba primæ & secundæ Conjugationis imitantur, ut **brudur** à **brudde** præterito verbi **eg brid, kuaddur** à **kuadde, studdur** à **studde, vasdur** à **vasde, lagdur** à **lagde,**

vaktur à vakte, Þandur à Þande, flattur à flatte. His accedunt & nonnulla alia, ut hrocktur, ſocktur, slocktur, Þiadur, &c. Multa etiam utramque terminationem admittunt, aliam tamen plerunque alia uſitatiorem, ut kraſenn vel krafdur, vaſenn vel vaſdur, tuggenn vel tugdur, ſamenn vel ſamdur, tamenn vel tamdur, hulenn vel hulſdur, &c.

Præſentis temporis ſunt omnia in ande definentia: In enn & ur *Præteriti.*

Participia præſentis temporis in ande formantur ab Infinitivo, adjiciendo ad a finale terminationem nde, ut ab elska fit elskande, à brenna brennande, à ſnuua ſnuuande, à hverba hverbande, à bidia bidiande, à draga dragande, à ſiuga ſiugande, ab heggua hegguande, ab auka aukande, à riuka riukande, à ſtockua ſtockuande, à duelia dueliande, à koma komande, ab vnna vnnande, à kriupa kriupande, ab auſa auſande.

In ur formantur à præterito Indicativi Activi, e finali in ur mutato, ut ab elskade fit elskadur, à bakade bakadur, à brende brendur, à bendte bendtur, à kueykte kueyktur, à brudde brudur, &c.

In enn formantur à Præſenti Indicativi Activi, affigendo terminationi geminum n, & vocales Verbi medias, penultimas & ultimas varie immutando, ut à fly fit fluuenn, à ny nuuenn, à dey daaen, *à* hverb horbenn, *à* bid bedenn, *à* byd bodenn, *à* bind bundenn, *à* lyd lidenn, *à* tred trodenn, *à* gref grafenn, *à* klyf klofenn, *à* dryf drifenn, *à* dreg dreigenn, *à* flyg flogenn, *à* ſpryng ſpruungenn, *à* dreck druckenn, *à* fel falenn, *à* ſtel ſtolenn, *à* frem framenn, *à* kem komenn, *à* renn runnenn, *à* ſpinn ſpunnenn, *à* klyp klipenn, *à* kryp kropenn, *à* slepp sloppen, *à* byt bitenn, *à* brát brotenn, *à* ber borenn, *à* fer farenn, *ab* eys auſenn, *a* kys koſenn, *à* rys riſen, *à* blæs blaaſenn, *à* vegs vagſenn, & ſimilia, quæ è dictionariis faciliori negotio petuntur.

In quibuſdam non mutatur vocalis radicalis, ſed ſaltem adjicitur fini enn, ut gefenn *à* gef: hnygenn *à* hnyg, hoggvenn *ab* hogg, ekenn *ab* ek, rekenn, tekenn, drepenn, etenn, &c.

Anomalia in æ faciunt Participia præterita in genn, ut fæ feingenn, flæ fleigenn, hlæ hleigenn, ſlæ ſleigenn, Þuæ Þueigenn: Excipe græ grooen, ræ rooenn, tæ taaen: Item næ naadur, liæ liedur.

Participia in ande ſub una terminatione *omnis generis* ſunt, ut hann, huun, Þad elskande, brennande, ſnuuande, gefande, leſande.

In ur ſub tribus terminationibus etiam *omne genus* agnoſcunt, ut hann ſnuuenn, gefenn, leſenn, hun ſnuuen gefen leſen, Þad ſnued gefed leſed, &c.

Declinantur Participia ut Adjectiva Nominalia. Nam finita in ande ſunt quartæ Declinationis ſimplicium; Sed in plurali Indeclinabilia. In ur & enn tertiæ & ſecundæ: Item quartæ & primæ, ſi articulus præponatur, ut ſaa elskade, ſu & Þad elskada: ſaa brende, ſuu & Þad brenda: ſaa ſnuune, ſuu & Þad ſnuna: ſaa gefne, ſu & Þad gefna, &c.

Reliqua Accidentia cum Nominibus communia ſunt. Participium futuri temporis non habet lingua *Iſlandorum*: pro quo utuntur præſenti, præcedente aliqua particula futurum tempus denotante, ut hann er komande, *venturus eſt*, thilkomande, *futurus*.

Et hæ ſunt Partes Etymologiæ Declinabiles: ſequuntur Indeclinabiles.

CAPUT DECIMUM.

De Adverbio.

DE Adverbio quotuor ſunt conſideranda, 1. Significatio, 2. Species, 3. Figura, 4. Comparatio.

Significatio Adverbiorum multiplex eſt;

I. Loci: & hæc ſunt quadruplicia.

1. *In loco*, ut hvar/ hvar hellſi/ hier/ hierna/ Þar/ Þarna/ hiedra/ Þadra/ einhvorſtadar/ allſtadar/ inne/ vte/ vppe/ nidre; mided/ vyda/ Eiſtra/ firer Auſtann/ Sydra/ firer Sunnan/ Vyrdra/ firer Nordan/ Veſtra/ firer Veſtan/ Nærre/ fiærre.

2. *Ad locum*, ut huort? hingad/ Þangad/ inn/ vt/ vpp/ Nidur/ Sudur/ Veſtur/ Nordur/ Auſtur.

3. *De loco*, huadann? hiedann/ Þadann/ ad innan/ ad vtann/ ad Sunnan/ ad Auſtan/ ad Nordan/ ad Veſtan: Vel vtanad/ Sunnanad/ Veſtanad/ Nordanad, &c. particula (ad) poſtpoſita, langtad/ skamtad/ langt till/ skamt til.

4. *Per locum*, framm/ aframm/ afftur: item Vm̃/ yfer/ & effter cum ſuis compoſitis, ut Sudurumm/ Veſturumm/ Auſtrumm/ Nordurumm/ Þaryfer/ hieryfer/ vppefftur/ nidurefftur/ ofanneffter/ Sudureffter/ Nordureffter/ Veſtureffter/ Auſtureffter.

II. Tem-

II. Temporis, Hvonær? Nær? nu/ Þaa/ idag/ igiær/ amorgun/ aarla/ sydla/ snemma/ aadann/ fordum/ eynhvorntyma/ nockurntyma/ senn/ seint/ snart/ slioott/ einatt/ skioott/ braatt/ beintt/ æ/ ætid/ aavallt/ jafnan/ sifelldt/ alldrei/ Þegar, sirr, sydar, stundum, laungum, & similia. "Huers "daglega, *semper*, Þa ad, & Þa ed, *cum*. Á medan, *donec*. Allt jafnt, *semper*, *continuo*. med jaf= "nade, *semper*, *continuo*, *perpetuo*. Ad sinne, *nunc*, *modo*.

III. Numeri, Einusinne, tuisuar tuisuarsinnum, Þrisuar Þrisuarsinnum, sioorumsinnum, simmsin= num, serssinnum, siosinnum, aattasinnum, nyusinnum, tyusinnum, ellefusinnum, &c. Tuttugusin= num, Þriaatyusinnum, Hundradsinnum, morgumsinnum, offt, sialldan, afftur, huadofft, hvorsiofft, soofft, iAnnadsinn, odrusinne, Þridiasinn, iÞridiasinne, &c.

IV. Quantitatis vel Copiæ, Noog, nooglega, huad miked? so miked, diupt, vydt, breidt.

V. Qualitatis, Huornen, Þannen, sesona, so, odruvijs, vel, illa, & plurima ab Adjectivis orta, ut sallega, hæfelega, matulega, diggilega, daglega.

VI. Similitudinis, Eyns, eynsog, alyka, apekt, abordvid, sosem, Þara vid, hieravid, huylykt, Þuilykt. "So sem ad, *sicut*. Þanne, *eo modo*.

VII. Intendendi, Miog, huorsu, harla Þeßmeyr, olldungis, alldeilis.

VIII. Remittendi, Valla, sinam, sinamsaman, hofft, hartnær, næsta, nær, Þui, Þuinær, sonær, næsta, Þuy.

IX. Minuendi sive *Excludendi*, Alleina, alleinasta, eynema, minst, eynast.

X. Comparandi, meir, midur, minst, sydst, helldur, hellst.

XI. Elevandi, Gemsie, sem er.

XII. Dubitandi, Kannskie, maaskie, kannvera, maavera, huort huortad, ef enneſ.

XIII. Interrogandi, Huarsire? Þui Þa? huorsu? huornen? Þuiecke?

XIV. Affirmandi, Jaa, jurjor, vyst, sannlega, vißelega, &c. "Ad sonnu, *verè*.

XV. Negandi, Nei, ecke, ecky, nie, aunguanneigen, hvorcke.

XVI. Demonstrandi, See! hana! Þana!

XVII. Respondendi, Ja.

XVIII. Precandi, Kiære, kiæreminn!

XIX. Hortandi Verttad, flyttier, komdu Þier.

XX. Concedendi, Hana Þa! Nuu!

XXI. *Corrigendi*, Edahvad, hitt helldur Þoo.

XXII. *Eligendi*, Helldur, hellst, velldst, eynkum, sierlega.

XXIII. *Separandi & distribuendi*, Sierilægie, sierdeilis, heimuglega, Í odrulagie/ margvisle= ga/ eynfalldlega/ tuefalldlega/ Þrefalldlega/ &c.

XXIV. *Congregandi* & *Comitandi*, Fiolment/ alment/ i eynu/ vndereyns/ asamt/ samann/ sa= mannvid/ thill samans.

XXV. *EVENTUS*, Gefens/ forgefis/ thill onytis/ voveifis.

XXVI. *Ordinis*, Adur/ firre/ seyrna.

Species Adverbiorum est Duplex:

Primitiva, ut Aar/ syd: Derivativa, ut Aarla/ sydla: Item fallega/ matulega à nominibus fallegur & maate.

Figura Triplex.

Simplex, ut so, hingad: Composita, ut so sem, hingad effter: Decomposita, ut hitt helldur Þoo, thil onytis.

Comparantur Adverbia ab Adjectivis Comparabilibus orta,

Idque vel *Regulariter*, ut			
	Leing	leingur	leingst,
	Dægilega	dægilegar	dægilegast,
	Fliott	fliotara	fliotast.

Ad horum modum comparantur etiam alia Adverbia, licet ab Adjectivis non sint orta, ut Sialldan, sialldnar, sialldnast, sunnan, sunnar, sidst vel sunnast, *&c.*

Vel *Irregulariter*, ut			
	Vel	betur	best,
	Illa	verr	vest,
	Lytt	midur	minst,
	Seintt	sydar	sydst, *&c.*

Deficiunt quædam

1. *Positivo*, ut				
	Firre	first,	Helldur	hellst,
	Nær	næst,	Fiær	fiærst,
	Skemur	skemst,	Et multa alia.	

2. *Positivo* & *Comparativo*, ut Vellst, *&c.*

3. *Superlativo*, ut Hiedann hiedar, *&c.*

NOTA. Adjectiva Neutra absolutè posita, & Præpositiones cum amittunt Casum fiunt Ad= verbia, ut Skamtt, langt, firer, nærre, vid, *&c.*

CAPUT UNDECIMUM.

De Conjunctione

UT Conjunctiones distincte & tradantur, & intelligantur, Tria consideranda veniunt: 1. Earum significatio, seu Potestas, 2. Figura, & 3. Ordo.

Significationes Conjunctionum variæ sunt:

Hæ tamen præcipuæ:

Copulativa, ut Og, ogsa, ſyka, eyrnen, asamtt, ſykamed, ſykaeyrnen & aliquando nuu. "Legi- "tur & *enda*: ut, Þad vard at sætt vid daneat, hann geck at eiga Þyri dottr haralldz Gormesa- "nar, enda skilldu Þeir fa honum hundrat skipa, *cum Danis conventum est, ut duceret Thyram,* "*filiam Haraldi Gormßonii, & ut suppeditarent ei centum naves.* Histor. *Styrbiornonis*, in Com- "ment. *Christiani Wormii* ad *Aræ* Schedas.

Disjunctiva, ut eda, edur, ella, ellegar.

Concessiva, ut Þoad, enn Þoo, enn Þoad, samtt sem adur. Þott, Þott ad, *etiamsi.*

Adversativa, ut Enn, Þoo, Þa er, *cum.*

Conditionalis, ut Nema, enneſ, so framt, med Þui moote.

Conclusiva seu *Ratiocinativa*, ut Þaa, Þesvegna, Þarfyrer, huarfyrer, hvorsvegna, Þuy. "Af "Þui ad, *quoniam.* Sottum Þes, *quia, quandoquidem.*

Continuativa seu *Ordinis*, ut Effteraa, effter Þad, effterad, Þareffter, longuefter: Sydann, syd- dar, sydast, ad syduſtu, frammveigis, vmmframm, auk, ad auke, Þar ad auk, hier ad auk, ofan- naa Þarofannaa, hier ofann aa.

Causalis, ut Þuiad, firer Þui, af Þui, af Þuiad, vppaa Þad, so ad, ad ey & quandoque ſimplex ad.

Explanativa seu *Completiva*, ut Ad sonnu, sem er, *&c.*

Nam ad harum significationum aliquam, omnes, quotquot sunt, Conjunctiones reduci possunt. Sunt autem quædam Significationes adeo tum sibi invicem, tum Adverbiis, addo etiam Præpo- sitionibus aliquando vicinæ, ut nunc huc, nunc illuc referri possint. Nec raro contingit, ut eædem Conjunctiones, pro varia Orationis constructione, varias admittant significationes. Id quod nec Latinis insolens est.

Figura Conjunctionum Triplex:

Simplex, ut Þui, auk, Þo, aadur.

Composita, ut Af Þui, ad auk, enn Þo, sem adur.

Decomposita, ut Af Þuiad, hieradauk, enn Þoad, samt sem adur.

Ordinem vero Conjunctionum quod attinet, pleræque earum in Oratione præponi amant, ut Af Þui Þu giorder Þad, *eo quod hoc faceres*: Nema Þu giorer Þad, *nisi hoc præstes.* Non enim recte diceretur, Þu af Þui, vel Þu nema.

Sunt tamen nonnullæ indifferentis ordinis, ut syka, eyrnen ogse, *&c.* Poëtæ vero pro ratione disponendarum in metro syllabarum, ut in aliis, ita & heic plurimum licentiæ sibi sumunt.

CAPUT DUODECIMUM.

De Præpositione.

DUO de *Præpositionibus* notanda sunt: Casus & Figura.

Genitivum adsciscunt:

Til, Þessumeigenn, hinumeigenn, badumeigenn, mille, millum, vtann, *sine.* i millum, in- nann, vegna, saker, miß, aan. "Ad, vel At, *apud*: ut, at hvers, at logmans, at Syslumans, "*domi, apud magistratum, legistam, vel præfectum.* vmmfram, *super, supra*: ut hann haffde Þa "specke vmmfram adra men, *sapientiam habuit supra alios homines.* Hann hefur og vmmfram "Sina synd gudlastar, *qui super peccata sua blasphemiam addit.*

Dativum

Dativum vel Ablativum:

"Á in: ut, á himne, *in cælo.* a Þinge, *in foro.* a Þeim daugum komo morgir menn till Ólafs "Kongs; *in illis diebus venerunt præstantes viri ad R. Olaum.* Saga *Olai Trygwasonii.* c. xxxv. "Í, *in*: ut í SueÞiodu, *in Suecia*, í Noreg, *in Norvegia.*

Hiaa, gegn, gegnt, mote; Þuert, gagnvart, jafnsýdis, nærre, fyrr, fiærre, framar, ums, af, * fraa, ur, alaun, nedanvert, vndann. "í fra, *à ab ex.* í hia, *in apud.* Vtaf, *ex.* uppyfar, han- "da acquisitivæ significationis: ut han liett og taka annan stol handa sinne modur, *ponendum quo-* "*que jussit alterum thronum matri suæ.* Vier hofum ecke meira epter handa herranum, *nihil re-* "*liqui habemus, pro domino.* Þeir fluttu og hafur og hey til fodurs handa hestunum og mulunum, "*Avenas quoque, & fœnum equis, & mulis in pabulum deferebant.* Á *versus, pone, tenus,* "*usque*: ut, Þad horfer ad manne, *quod versus virum spectat;* ad koma ad manne, *venire ad ho-* "*minem*; ad hælum, *calce tenus*; ad ælyfu, *usque in æternum.* Vnder, *sub*: Gialldurs under rau- "skillde, *sub Bellonæ rubro scuto.* Hist. *Styrbiorn.*

Accusativum:

Framan, hiedann, handan, kring, kryngumm, vmkring, ikryng, vmmhverfis, vmm, vtann, ne- dann, vmmframm, ofann, Sunnann, Ausean, Nordann, Vestann. "í bland, *inter, in.* Á, *in*: uf "a Gud, *in Deum.* a iord, *in terram,* vid, *erga, versus, tenus.*

Dativum & Genitivum sola ad.

Dativum & Accusativum regunt:

Vid, vidur, fyrer, effter, aa, í, med, medur, vnder, yfer, vppaa.

Figura Præpositionum duplex:

Simplex, ut Ofann, nedann, kring, millum.

Composita, ut Fyrerofann, ofannfyrer, fyrer nedann, nedannfyrer, í kring, í millum, í fra, ihia, vttaf, uppyfer, í bland, vmmkringi, vmmfram, &c.

Observandum autem quod Conjunctiones aliquando in Compositione mutant Casus, ut firer ofann hann & ofannfirer ann vel honum, firer nedann & nedannfyrer hann vel honum.

Nec ignorat Lingua nostra Conjunctiones *Inseparabiles*, quæ apud nos in duplici sunt discrimine. Aliæ enim cum Præpositionibus Separabilibus ita componuntur, ut ab iis separatæ nihil significent: Cujus generis sunt meigenn/ & vert/ Þessumeigen/ hiedann vert.

Aliæ cum Nominibus & Verbis in unam vocem, & quidem ab initio, ita coalescunt, ut ab iis disjunctæ nihilo plus significent, quam illæ Latinorum *di, dis, re, se, an, con.* Hujus generis tres reperio: †sam/o/ & sundur/ ut samlynde *consensus*, samteinge *conjungo*, obedenn *non rogatus*, ofier *nefas*, sundurlinde *dissensio*, sundurbryt *diffringo.* Postrema vero aliquando postpon. ut eg bryt sundur.

---

* Usurpatur præpositio Fra maxime in indiculis & syllabis capitum librorum: u Fra Gam- la Kongi, *de Rege Gamlone.* Cap. xxv. partes iii. Histor. *Snorronis Sturl.* Fra Þui er Sigvaldi tok Svein Kong, *de Suenone R. à Sigualdo Capto.* Histor. vel Saga *Olai Trygwasonii.* cap. xxx.

† Quibus Þor vel Tor adjungi haud immerito debet, siquidem in compositis denotat difficultatem, arduitatem, & quid efficiendi molestiam, pessundans significationem vocis cui præponitur: ut, in Tor-ære, *annonæ difficultas,* & *charitas.* Tor-fara, *iter difficile, & impeditum.* Tor-fein- ginn, *acquisitu difficilis.* Tor-gætur, *rarus nactu, inventu difficilis.* Tor-kennast, *difficulter agnosci.* Tor-leide, *iter arduum.* Tor-nemur, *quod difficulter discitur, captu difficilis.* Tor-sýnt, *quod facile discerni non potest.* Tor-tæke, *per errorem acceptum.* Tor-virki, *opus arduum.* Tor-tryggia, *diffidere, fidem detrahere.* Ex quibus constat, ut nomen deastri Tyr, veterum Septentrionalium *Mercurii*, in compositione, *gloriam, laudem,* & *excellentiam* denotat: sic nomen idoli Þor vel Thor, euphonice Tor, eorum *Jovis*, & *Herculis*, qui cum malleo suo omnia domuit & superavit, in compositione significat & insinuat *difficultatem* quasi *Herculeam*, vel *rem adeo arduam, & difficilem, ut* Thori *opem posceret, quâ superari quiret.* Hinc in rebus arduis, & difficilibus (quod doctissimus *Christianus Wormius* mecum communicavit) Cimbri *Thorum* vel *Thoronem* invocare solebant: ut in [Olafs Tryggra- sonar sogu] *Olai Tryggrasonii historiâ*: Þa toku menn Þat til raÞs ad heita a Þetta hit rauda skegg til fultings. quod sic reddo, *tum cœperunt homines saluti suæ consulentes invocare barbam illam rubicundam*, scil. *barbam rufam habentem Thoronem.* Vide *Olai Verelii Indicem linguæ veteris Scytho-Scandicæ*, in vocabulo Tor.

CAPUT TERTIUMDECIMUM.

De Interjectione.

INTERJECTIONI accidit Sola *Significatio.* Aliæ autem ſunt,

Admirantis, Hua! aa! hvadalaatum!
Approbantis, Jaavel!
Comminantis, Biby!
Concedentis, Vlunu! Soſo!
Dolentis, Auvi! æ! æejeje!
Metuentis, Þei Þei!
Indignantis, Svey! Fuy! Vei!
Gaudentis, Hohoo!
Ridentis, Hahaa! Hihy!
Exclamantis, O.
Inſtigantis vel *Impellentis*, rirr/ tack/ truttz hoho/ hoo.

Atque hæ ſunt illæ octo Orationis Partes, in quas Etymologia à Grammaticis diſtingui ſolet, leviter & curſim à nobis, pro inſtituti noſtri ratione, pertractatæ. Quibus vocum conſtructio ſive *Syntaxis* eſſet ſubjungenda, ut Grammatica Linguæ Septentrionalis ſuis numeris abſoluta haberi poſſet. Verum quia *Syntaxeos* ſcribendæ tradendæque ratio plurimum lectionis, obſervationum ac otii requirit, nobiſque propoſitum fuit, lectori linguæ noſtræ curioſo vocum ſaltem inflexiones hoc ſcripto ob oculos ponere, alioſque hujus idiomatis peritos, viſa jam pedum qualicunque via, ad perfectiora concinnanda inſtigare, nos pluribus in præſenti ſuperſedemus. Quod ſi DEUS vitam ac valetudinem porro indulſerit, & laborem hunc noſtrum non ingratum fore animadvertimus, *Syntaxin* ex antiquis noſtræ linguæ Scriptoribus collectam cum progreſſu temporis adjungemus. Nunc autem manum de tabula.

DICTIONARIOLUM ISLANDICUM

Ex Vocabulis, quæ in Grammatica Islandica *leguntur, Alphabetico ordine digestis, Conflatum.*

MONITIO AD LECTOREM.

CUM *primum* R. Jonæ *Grammaticam recudendam statuerim, cognationem Linguarum Gothicæ, Saxonicæ, & Anglicæ, cum Islandica, notis marginalibus ostendere, instituti nostri fore credebam. Verum attentius rem considerans, quum nitori operis, tum harmoniæ quatuor Linguarum melius consultum iri judicabam, si vocibus, in usum Lectoris, Alphabetice dispositis glossas, prout ansa glossandi daretur, hic illic apponerem.* Vale.

A.

Aa, *amnis*. G. ΑΟΑ. Matth. 7. 25, & 27. *Sax.* ea, *aqua*.

eg aa, *debeo, incumbit mihi*, Angli Austr. **to owe**; Bor. **to awe**.

aaer, *Lac. quod segregato butyro reliquum est*.

aaform, *propositum*.

aakarn, *acus, aceris*.

aan, *defectus*. G. ΥΑΝ significat *defectus*, & *indigentiam*, Marc. 10. 21. *Sax.* pan, vel pana est *deficiens*, & panian *minuere, decrescere, deficere*. *Ang.* **to want**. *Est opus habere, indigere*. *Ang.* etiam *defectus lunæ* dicitur, **the wane of the moon**. & **wan** est *pallidus*, nimirum cum color faciei deficit. Nota hic *Islandos* à multis abjicere Υ, & p. ut in ord, *verbum*, orm, *vermis*. *Goth.* & *Saxonicum* ΥΑΝΚΑ, ponb. ΥΑΝΚΜ, ponm, & pyjm. *Ang.* **word, worm**.

aar, *remus*, aarer, *remi*. *Sax.* ape. *Ang.* **oar**.

aas, *lignum oblongum*.

aast, *amor*. *Goth.* ΑΝSTS, *amor, gratia*, Luc. 2. 40. & 3. 30.

aat, *comestio*.

aatt, *comedi*. Est præteritum perfectum ab eg et, *edo*, ἔδω, G. ΕΤΑΝ, ΪΤΑΝ, *comedere*. *S.* etan. *A.* **to eat**.

aatta, *octo*, **eight**.

aattunde, *octavus*.

attatyn, *octoginta*.

attatugasta, *octuagesimus*. vide Gramm. nostræ. Cap. 6.

abrister, *columbra*.

adall, *nobilitas*. *Sax.* æþel. *nobilis*.

adgangur, *accessus*.

æde, *mos*, ἔθος.

æde, *mos*, ἔθη.

eg æde, *juro*, æddé in præt. *Sax.* aδ, *juramentum*, & juratio.

ædur, *vena*. *Sax.* æddpe.

ær, *demens*.

ær, *agna*.

æra, *honos*. *Sax.* ape.

eg ætla, *opinor*.

eg ætla, *destino, certum mihi est*. eg ætla ad giora þad, *ego faciam* vel *facturus sum hoc, certum mihi est hoc facere*.

af þui þú giordei þad, *eo quod hoc faceres*.

afe, *avus*.

afftan, *vesper*.

affur, *fastus, odium*.

afl, *vires, robur*.

afl, *fornax*.

eg afla, *lucror* vel *venor*.

aflaar, *Indulgentiæ*.

afmur, *amor*.

agiætur, *benignus*.

agiarn, *avarus*: agiorn, *avara*: agiarnt. *avarum*. *Goth.* ΓΑΙΚΝΑΝ, *vehementer cupere*, *Luc.* 15. 16. *S.* ȝyrnan, ȝirnerre, *cupiditas*.

agyrnd, *avaritia*.

agirnt, *avaritia*.

agreiningur, *dissensio*.

akur, *ager*. *S.* æcep, *A.* **aker** est *jugerum*

alldreduz, *senex*.

alldur, *ætas*. *S.* eld, *Angli Boreales* **auld**, *senex*.

almenningur, *communitas*.

almuge, *populus*.

almuge, *vulgus*.

alur, *terebellum*. *S.* ale. *Ang.* **awle**, *subula*.

ambaatt, *ancilla*. vid. ΑΝΔΒΑΗΤS in gl. *Goth.*

amma, *avia*.

anaud, *ærumna*.

eg andast, *morior*.

ande, *Spiritus*. *Ang.* Bor. **the eande**.

andlit, *vultus, facies*. G. ΑΝΔΑΥΛΕΙΖ, *facies*, *Luc.* 17. 16. & ΥΛΙTS, *Joh* 11. 44. à ΥΛΙΤΑΝ, *circumspicere*. *Sax.* andplita, & andplite, *vultus*.

andskote, *adversarius*.

andvarpan vel andvorpun, *suspirium*.

mig angrar, *male me habet*.

eg ann, *amo, faveo*: unna, *favere*:

unnande, *favens. Saxonicè* unnan, *ex gratia dare, donare.*
annar, *ſecundus.* vid. Gramm. noſtræ Cap. 6.
annar/ onnur/ annad, *ſecundus, ſecunda, ſecundum.* per omnes utriuſque Numeri Caſus declinatur.
annarhuer, *alteruter.*
ape, *Simius. S.* apa. *A.* ape.
apur, *hic acris*: opur, *hæc acris*: apurt, *hoc acre.*
ardur, *aratrum.*
arfur, *hæreditas. G.* ᚫᚱᛒᚷᚫ, *hæres*: ᚫᚱᛒᛁ, *hæreditas. S.* ẏɒɼe, *hæreditas.*
argur, *piger*, ἀργός.
armur, *piger.*
arnyeir, *lancea.*
aſynd, *aſpectus. S.* ɼean, vel ɼeon, *videre, cernere. Anglice* to ſee.
aska, *cinis. G.* ᚫᛋᛏᚱᚷ. *S.* acɼe. ahɼe, axan, axɼa, aɼca. *Ang.* aſhes. *Ang.* Bor. aſſe.
askur, *vaſculum.*
aſnaſt. eg aſnaſt, *ſerviliter laboro. G.* ᚫᛋᚾᛖᛁᛋ, *mercenarius. Sax.* eɼne, vel æɼne, *ſervus.*
aſne, *aſinus.*
at, *maculatio.*
atburdur, *eventus.*
att, *ſterna.*
atte, *incitavi*, eſt Præt. perfectum ab eg et, *incito.*
attungur, *ſpecies menſuræ.*
audur, *vacuus. Angl.* void.
audur, *opulentia.* vid. gl. *Goth.* in ᚫᚾᛞᚫᚱᛋ.
auga, *oculus*, declin. ibidem. *G.* ᚫᚾᚷᚱ. *S.* eaȝe. *A.* eye.
auglit, *vultus, facies.* ab ᚫᚾᚷᚱ, *oculus*, & ᛘᚫᛁᛏᚫᚾ, *circumſpicere.*
auka, *augere*: eik, *augeo*: aukande, *augens. Goth.* ᚫᚾᚴᚫᚾ. *S.* ecan, æcan, eacan, ican. *Angl.* to eke.
mig aumkar, *miſeret me.*
aumur, *miſer*: eimd, *miſeria.*
auſa, *haurire*: eys, *haurio.*
auſtur, *Oriens.*

B.

Baal, *Incendium.* vid. gl. *G.* in ᛒᚫᛚᚷᚫᚾ. *S.* bæl. & bælɼẏɒ, (per mutationem literarum ejuſdem organi bæn-ɼẏɒ, unde eſt noſtrum bone-fire) *rogus.*
baas vide bas.
baatur, *Cymba. S.* bat. *A.* boat.
babb, *murmuratio inconcinna & vana*, βάβαξ, *Heſychio, eſt* μάταιος, λάλος, φλυαρός.
back, *tergum. S.* bæc. *A.* back.
backe, *Ripa. Angl.* a bank.
bad, *balneum. S.* bæþian, baþian, *lavare. Ang.* to bath. Hinc Baþ, Bathe, celeberrima thermarum urbs in Agro Somerſetenſi.
bæclingur, *libellus.*
bæle, *Lectus, Recubatio.*
bæn & boon, *preces. Sax.* bene, *petitio*: bena, *qui petit. Angli* dicunt to beg a boon.
bær, *Habitaculum* vel *Villa.* vide by.
bage, *damnum.* mier baggar, *obeſt mihi.*
bagge, *ſarcina. Ang.* bagge, and baggage.
bagur, *malevolus.*
bakare, *piſtor*: bakſtur, *panificium*: eg baka, *pinſo*: bakade, *pinſui. S.* bacan, *pinſere. A.* to bake.
bale, *vigeo*: balade, *vigui.*
balldur, *proprium nomen Dei cujuſdam Ethnicorum.*
band, *ligamen. G.* ᛒᛁᚾᛞᚫᚾ. *ligare*: ᛒᚫᚾᛞᛁ, *vinculum. S.* bindan, banda. *A.* to bind. bong. *Angli* Bor. band.
bane, *cædes, exitium. A.* bane. *S.* bana, *interfector.*
bann, *damnum, excommunicatio. Ang.* Bor. ta bann, *execrari.*
bar, *frons, frondis.*
bard, *extremitas rei.*
barenn, *cæſus.*
barke, *guttur. Sax.* beoɼcan. *A.* to barke, *latrare.*
barn, *Infans, puer* vel *puella. G.* ᛒᚫᚱᚾ. *S.* beaɼn, à ᛒᚫᛁᚱᚴᚫᚾ. beɼan, *ferre, gignere, procreare. Ang.* Borealibus, ac *Scotis* Bairn.
bas, *ſtabulum boum. Ang.* Bor. a beouſe.
baukur, *lagena. Ang.* beaker.
baun, *faba. Ang.* bean.
mier batnar, *revaleo. Angli* B. dicunt to battn, vel batten, *vires acquirere*, & proprie dicitur de infante vires poſt nativitatem acquirente.
beckur, *ſcamnum.*
bed, *lectus. S.* bedd. *A.* bed.
beidne, *petitio.*
bein, *os, oſſis. S.* ban. *A.* bone.
beinn, *rectus.*
beiskur, *acerbus.*
beiſe, *frænum.*
bekre, *aries.*
belgur, *follis. Ang.* bellows.
bende, *vieo*: eg bendte in præt. *S.* bendan. *A.* to bend.
bende, *vieo, flecto*, item *innuo*, habent ſimiliter bendte in præterito.
ber, *bacca. Ang.* berry.
ber, *nudus. S.* baɼe. *A.* bare.
ber, *pulſo*: barde, *pulſavi.* unde forſan *Ang.* Bor. to berry, i. e. to threſh.
ber, *porto.* A. to bear.
berg vel biarg, *ſaxum. Goth.* ᛒᚫᛁᚱᚷ, *mons.* S. beɼȝ, beoɼȝ, bẏɼȝ.
biartur, *clarus. G.* ᛒᚫᛁᚱᚺᛏ. *S.* beoɼht. *A.* bright,
bid, *precor*: bidia, *precari. G.* ᛒᛁᛞᚷᚫᚾ. *S.* bidan. *A.* Bor. to bid, adhuc uſurpant pro *precari*; ut bid God bleſs me, *ora deum, ut mihi benedicat.*
bid, *expectatio, mora*: bidia, *expectare. Anglis* Bor. to bide. *Goth.* ᛒᛖᛁᛞᚫᚾ. *S.* bidan, abidan. *A.* abide. bidiande, *expectans.* bidlund, *expectatio.*
bida, *vas oblongum ſuperne acuminatum.*
biſur, *appetitus.*
by, *apis. Sax.* beo. *Ang.* bee.
by, *habito*: eg bioo, *habitavi*: bua, *habitare. G.* ᛒᚫᚾᚫᚾ. *S.* buȝan, & buan. bygd, *habitatio.* Bye, apud *Anglos* frequens eſt in locorum nominibus.
byd, *expecto*: byda, *expectare.*
byd, *offero*: baud, *obtuli. Angli* dicunt to bid money, i. e. *pretium offerre.*
byfur, *pedes.*
bygd, *habitatio.* A. Bor. to byg, *ædificare.*
byr, *urbs. G.* ᛒᚫᚾᚴᚱᛋ. S. bẏɼȝ, buɼuȝ, buɼȝ, buɼh. A. burrough.
byt, *mordeo*: beit, *momordi*: ad byta, *mordere. S.* bitan. A. to bite. bit, *morſus.* A. bit. bite, *bolus.*
bik, *pix.*
bilgia, *procella.*
bilur, *turbo*, vel *tempeſtas repentina*: bilier, *turbines.*
bind, *ligo*: batt, *ligavi*: binda, *ligare.* A. to bind.
bioor, *cereviſia. Sax.* beaɼ, vel beoɼ. Ang beer.
biorg, *adjumentum. S.* bioɼȝ, *propugnaculum.*
biorn, *urſus*: ſtir-biorn, *bellicoſus* vel *pugnarum urſus.*
bir, *ventus ſecundus.*
mier birias, *oportet me. Sax.* me

me bỳþıað, vel ȝebỳþıað.
Þad birtez, *luceſcit.*
biſſa, *ſclopetum bellicum.*
blaar/ blaa/ blaatt, *flavus, flava, flavum.* A. Bor. blea.
blaaſa, *flare*: vide blæs.
blad, *folium.* A. a blade.
bladra, *tenuis membranula ſpiritu incluſo tumida. S.* blæðr, *puſtula, tubercula*, & *veſica. Ang.* bladder.
blær, *aura.*
blæs, *flo*: bliæs, *flavi*: að blaaſa, *flare.* S. blæȝan, *flare*: blæȝt, *flatus.* A. blaſt.
blak, *verber.*
blaudur, *fœmineus.*
blautur, *mollis.*
blek, *atramentum.* S. blæc, *i. e.* blac. *Ang.* Bor. to blecken, i. e. to make black.
bleſſadur, *benedictus*: bleſſed vel bleſſud, *benedicta*: bleſſad, *benedictum. S.* bleȝıan, *benedicere*: bleȝoðe, *benedictus. A.* to bleſſe, bleſſed.
bly, *plumbum.*
blijda, *blandities.*
blydur, *blandus.* S. bliðe, *lætus, jucundus. Ang.* blithe.
blyf, *manco*: bleif, *manſi.*
blindur, *cæcus.* G. ƀLAINDAS. S. blind. A. blind.
block, *truncus ligneus.* A. block.
bloma, *flos.* G. ƀLAΧMA. S. bloȝm, bloȝma. *A.* bloom, bloſſom.
blood, *ſanguis. Goth.* ƀLAΧΨ. S. blod. A. blood.
bloot, *maledictum.*
blundur, *ſomnus.*
bod, *nuncius.* S. bode.
bodan vel bodun, *nuncius.* Sax. bodian, *nunciare. Angl.* to bode.
boge, *arcus,* S. boȝa. A. bow.
bogenn, *curvus.*
bol, *adverſitas.*
bolff, *maledictum.*
book, *liber*: bækur, *libri.* bækılingur, *libellus. Goth.* ƀΧK vel ƀΧKS. S. boc. *Ang.* book.
boola, *furunculus*: item *Bulla.*
boon & bœn, *oratio, preces.*
borg, *civitas.* vid. byr.
braaduz, *feſtinus.*
bræde, *furor.*
bragd, *deceptio.*
braguz, *rhythmus.*
brak, *fremitus.*
branduz, *titio*, item *gladius* Poëtice. S. bȝand. *A.* brand. *Goth.* ƀRINNAN, *ardere.* Sax. bỳrnan.
brattur, *arduus.*
braud, *panis.* Ang. bread.
braut, *via.*
bref, *literæ.* Ang. a breif.
Þad bregdur, *veſperaſcit.*
breidur, *latus.* S. bȝad. *Angl.* broad.
breittur, *mutatus, variatus.*
breiskleike, *imbecillitas.*
brenne, *uror*: eg brann, *uſtus ſum.* vide brandur.
brenne, *uro.*
brial, *affectatio.*
brid, *confringo dentibus.*
bryk, *ſponda.*
brynne, *adaquo*: brynte in Præterito. G. ƀRINNA, *fons,* S. boȝn, bȝunna, buȝna. *A.* burn. à brynne, *adaquo*, venit Anglicum brine.
briota, *frangere.* S. bȝıttan. A. Bor. to britten beef, *i e.* to break the bones of beef. bryt/braut, *frango, fregi.*
brim, *extremitas alicujus rei.* A. brim. eſt *ora*, vel *margo patinæ.*
Þad brimaz, *æſtuat.* Fortaſſe bruniaz legendum ab illo brune, *æſtus, uſtio*, quod mox ſequitur.
brine, *cos.*
bringa, *pectus.*
brite, *partitor.*
brixl, *exprobratio.*
brook, *bracca*: brækuz, *braccæ.* A. Bor. breeks.
brot, *delictum, fractio.*
brudgume. *ſponſus,* G. ƀRNΨ. S. bȝỳð. A. bride eſt *ſponſa.* S. bȝıðguma. Ang. bridegroom, *ſponſus.*
bruggare, *cereviſiarius.* S. bȝıpan. A. to brew, *coquere cereviſiam.* brun, *palpebra*: bryz, *palpebræ. Scotice* brun. A. Bor. the eye-brees.
brune, *æſtus, uſtio.*
brun, *pons*: bruuz, *pontes.*
bu, *res familiaris.* Scribitur & buu, atque ita per omnes utriuſque numeri Caſus declinatur.
bua, *habitare.* vid. by.
bugur, *curvatura.* A. Bor. to bue, *curvare.*
bur, *promptuarium.* Ang. Bor. boor.
burdur, *nativitas.*
burdur, *portatio.* S. beoȝð. A. birth.
bure, *colonus.* S. ȝebuȝe. Ang. bore. Hinc videatur *Anglicum* gaffer deduci, niſi potius trahatur à ȝeȝepa, *comes*, ut exiſtimat *Junius* in MS. notis ad *Tatianum.*
buſte, *muſcarium ſetaceum.*
buu, vide bu, *res familiaris.*

D.

Daad, *virtus.*
daan, *ſervus.* S. þeȝen, vel þen, *miniſter.* A. olim thane.
daare, *temerarius.* A. to dare. *audere.*
dæle, *vallis.* S. dæl. A. dale.
dælld, *terra ſubſidens,*
dælſtur, *qui magna ſibi pollicetur ab aliquo.*
eg dæme, *judico*: eg dæmeſt, *judicor.* G. DAMGAN. S. deman, *judicare.* Angl. to doom.
dæſtur, *anhelus, curſu conſumptus.*
dagur, *dies.* G. DAGS. Sax. dæȝ. A. day. Þad dagar, *dieſcit.*
dalur, *vallis.* A. dale.
dans, *choreæ.* A. a dance.
dapur, *ægre affectus*: dapur/ dopur/ dapurt, *extreme affectus, a, um*: dapur/ draprare/ drapraſtur.
daude, *mors*: daudur, *mortuus. Goth.* DAUÞS, *mortuus*: DAUÞUS, *mors.* A. dead. death.
daufur, *ſurdus.* S. deaf. A. deaf.
dann, *ardor.*
daus, *clunis.*
deide, *occido*: deidde, *occidi.*
dey, *morior*: doo, *mortuus ſum*: deya, *mori.* Ang. to dy.
deilld, *lis.*
dett, *cado*: datt, *cecidi.*
diarfur, *audax.*
digur, *craſſus*, & *craſſa*: digurt, *craſſum.* Sax. þicce, *craſſus, denſus*, digurd, *craſſities.*
dij, *puteus.*
dy, *quaſſo*: dude, *quaſſavi.*
duge, mier dygier, *ſufficit*: dygd, *virtus.* S. duȝuð. digdarykur, *virtutibus inſtructus*: digdaſamur, *virtutibus cumulatus.*
dyn, *tono*: dundc, *tonui*: Þad dunar, *tonat.* S. þunnan, & þunþan, *tonare*: þunoþ, þuneþ & þunðeþ, *tonitru.* A. thunder. Angli Bor. to make a dyn, i. e. a noiſe.
dyr, *fores.* G. DAIRR. S. duþ, vel duru. A. door.
dyr, *animal brutum.* S. deoþ. A. deer ſignificat *damas*, vel *cervos.*
dyr, *pretioſus.* S. dỳre. A. dear.

dyrd,

dyrd, *gloria*: dyrka, *glorifico*: dyrkade, *glorificavi*.
dyrfska, *audacia*: ita paulo ante diarfur eſt *audax*.
dik, *curſus*.
dil, *celo*: dulde, *celavi*.
dimmur, *obſcurus*. *S*. dim, dimgend. Ang. dim. Það dimmur, *tenebræ oboriuntur*.
dinckur, *fragor*.
dingia, *acervus*.
dockur, *ſubniger*.
doffe, *ſtupor*.
diogg, *pluvia*, item *ros*; unde *A*. dew. Það dogguar, *pluit*.
domur, *judicium*. *A*. doom, vid. dæme.
doomare, *judex*.
dooter, *filia*. G. ΔΑΝΗΤΑΚ, Sax. dohter, dohtor, dohtur. *Ang*. daughter.
draap, *nex*.
draap, *internecio*.
draattur, *tractio*.
drabb, *nugæ*.
drabb, *geſtus incurioſus* & *inconcinnus*. Apud *Angl*. dicitur *mulier inconcinna* a drabb.
dragsl, *novitia*.
draga, *trahere*. vid. dreg, *traho*.
dramb, *ſuperbia*.
dramb, *factus*.
dramblaatur, *ſuperbus*.
draugur, *ſpectrum*,
draumur, *ſomnium*. *A*. dream.
dreck, *bibo*: drack. *bibi*. *Goth*. ΔΚΙΓΓΚΑΝ, *bibere*. *S*. drincan. *A*. to drink.
dreg, *traho*: droo, *traxi*: draga, *trahere*. *S*. dragan. *A*. to draw, or dragg. dragande, *trahens*.
dregg, *fex*: dreggiar, *fæces*. *A*. the dregs.
dreingur, *famulus*.
drep, *interficio*, *occido*: drap, *occidi*. Infinitivus eſt drepa.
drickur, *potus*. *Ang*. drink.
dryf, *jactor*: dreif, *jactatus ſum*. huic affine G. ΔΚΕΙΒΑΝ, *agere*, & *Sax*. dræfan, drifan. dryfa, *nivis deſcenſus*. Það dryfur, *ningit*.
dryn, *boo*: drunde, *boavi*.
dryp, *guttatim ſtillo*: draup, *guttatim ſtillavi*. *Sax*. drupan, *ſtillare*, & dropa, *gutta*. *Ang*. to dripe. a drop.
dryt/ dreit, *caco*, *cacavi*: dryta, *cacare*: drit, *excrementum*. *Ang*. dirt.
droos, *fæmina*.
droot, *populus*.
drotten, *dominus*. *Sax*. dryht, dryhten.
drucken, Adjectivum Diſſyllabum.
duel, *moror*: dualde, *moratus ſum*. *A*. to dwell. *commorari*. duelia, *morari*: dnol, *mora*.
duergur, *pumilio*, *nanus*. *Ang*. a durgin, or dwarf. *S*. dweargr, dwergh, dwerg.
dufa, *columba*. G. ΔΥΒΧ. *A*. dove. *Sax*. duua.
duglegur, *valens*. *S*. dugan. *valere*.
dugur, *audacia*.
duyn, *ceſſo*, *deficio*: duynade, *ceſſavi*, *defeci*. *Ang*. Bor. to dwine away, i. e. *gradatim perire*.
dukur, *mappa*.
dunur, *fremitus*: Það dunar, *tonat*. vid. dyn.
duun, *pluma*. *A*. doun ſignificat *plumas lanuginoſas*, & iſtiuſmodi, ut, *flocculos carduorum areſcentium*. Et a doun-bed, eſt *culcitra plumea*, *plumulis lanuginoſis farcta*.

E.

Ef, *dubium*: efa, *dubito*: efade, *dubitavi*.
effre/ effſtur, *ſuperior*, *ſupremus*: effre/ effſt, *ſuperior*, *ſuprema*: effra/ effſt, *ſuperius*, *ſupremum*. *S*. ofer, *ſuper*, *ſupra*. *Ang*. Bor. ober.
efterlangan, *deſiderium*. *S*. langian, vel længian eſt *percupere*, & *deſiderare*. *A*. to long after, vel for a thing, *quid vehementer cupere*, & *appetere*.
efne, *materia*.
eg, *ego*: eg ſialfur, *ego ipſe*. vid. Gramm. noſtræ Cap. 5. *nec non* Matth. 5. 17.
egg, *ovum*. *S*. æg. *A*. egg.
egg, *acies*: eggiar, in plurali. *S*. ecge. *Ang*. edge.
eide, *abſumo*: eidde, *abſumpſi*.
eidur, *juramentum*.
eiga, *habere*, *poſſidere*: eigande, *habens*: eign, *poſſeſſio*. *Goth*. ΑΙΓΑΝ, *habere*. *S*. agan. Hinc ΑΙΓΙΝ. agen. *Ang*. awn, & own, *proprius*, quod quiſque poſſidet.
ey, *inſula*.
eyga, *poſſeſſio*.
eymyria, *cinis ignitus*, ſive *ſcintillans*. *A*. embers,
eyn/ ein/ eitt, *unus*, *a*, *um*. vide Gramm. noſtræ Cap. 6. eyrn/ ein/ eitt, *unus*, *a*, *um*.
eyra, *auris*. *Sax*. eare. *A*. ear.
eyſa, *cinis ignitus* ſive *ſcintillans*. vide aska. A. Bor. iſles.
eytthuort, *aliquid*.
eik, *arbor*: eikur, *arbores*.
eik, *augeo*: jook, *auxi*: auka, *augere*: vide auka.
eimd, *miſeria*: aumur, *miſer*.
ein, *una*: Fœmin. ab eyn, *unus*.
einer, *juniperus*.
einfalldur, *ſimplex*. *Sax*. anfeald.
einge, *pratum*. *Sax*. ing. Anglis Borealibus inge: forſan à *Goth*. ΥΙΝΓΑ, *paſcuum*. Cædmoni pang, vel pong eſt *campus*.
Eingel, *Angelus*. A. Angel.
eingenn, *uniforme*.
einhuor, *aliquis*.
einraadur, *qui aliorum conſilia repudiat*.
eis, *haurio*: joos, *hauſi*: auſa, *haurire*.
eiſta, *teſticulus*.
eitur, *venenum*. *Sax*. atter, vel ator.
ek, *curru trahor* vel *vehor*. Infinitivus eſt aka.
el, *alo*: ol, *alui*: ala, *alere*.
elia, *pellex*.
elldur, *ignis*: ellde, *igne coquo*: eg elldte, *igne coxi*. *S*. æled, & eld, *ignis*: ælan, *accendere*. Elding *Anglis* Borealibus eſt *cremium*, *pabulum ignis*.
elle, *ſenium*.
elleſn, *undecim*. vide Gramm. noſtræ Cap. 6.
elska, *amor*: eg elska, *amo*,
em vel er, *ſum*. G. ÏM. *Sax*. eom. Ang. am.
ende, *finis*. G. ΑΝΔΕΙ. *Sax*. end. Ang. end.
endur, *anates*: end, *anas*.
enne, *frons*.
eple, *pomum*. *Sax*. æpl, æppel. Ang. apple.
er vel em, *ſum*.
er, *aro*: eriade, *aravi*. *S*. erian, *arare*.
erende, *negotium*, item *verſus*. G. ΑΙΚΝ, *nuntii*. *S*. ærend. *nuntium*, *mandatum*, *legatio*. Ang. errand.
eriur, *lites*.
ern, *annoſus*.
ernur, *aquilæ*: ern, *aquila*. *S*. earn. *Scot*. an ern, eſt *grande genus accipitrum*.
eß, *veredus*, Poëtice.
et, *comedo*. Ang. to eat.
et, *incito*; atte, *incitavi*.

F.

Faa, *accipere*: fæ, *accipio*. *Sax.* ꝼon, *accipere*.
faakur, *equus*, Poëtice.
faalke, *circus*.
faalm, *palpitatio*.
faang, *ſinus*.
faang, *acquiſitio*: item *ſinus brachiorum*: faung, in plurali. Ang. Bor. the fange of a dog.
faar, *periculum*: item *inſania*.
fader, *pater*. *S.* ꝼæðeꝛ. *Angl.* father.
fæ, *accipio*: fieck, *accepi*: að faa, *accipere*.
fæde, *pabulum*. G. ꝼƐÐAN. *S.* ꝼeðan, vel ꝼoeðan. *Ang.* to feed, *paſcere*, & food, *eſculentum*.
fær, *fortis*.
fære, *funis*.
fære, *loco moveo*: færde, *loco movi*. *Sax.* ꝼaꝼan, *ire*. *Ang.* a way-faring-man.
færeikur, *jumentum*.
fagnadur, *lætitia*. *Goth.* ꝼAGNΩN. *S.* ꝼægnian, *gaudere*. Hinc *Ang.* fain.
fagur/ fogar/ fagart, *amœnus*, *a*, *um*. *Ang.* fair. fegurd, *amœnitas*.
fall, *caſus*: falla, *cadere*: fell, *cado*. *S.* ꝼeallan, *cadere*, *A.* to fall. Fall, *caſus*.
fallegur, *pulcher*.
falskur, *aſtutus*. *Ang.* falſe.
falur. Belg. veyl.
fans, *impedimenta*.
far, *itio*: item *navis*, Poëtice.
far, *ponto*.
farg, *preſſura*.
fargan, *vitæ inſtitutio*.
fas, *conſpectus*.
fat, *veſtis*: item *patina*.
fata, *hydria*. *S.* ꝼat, ꝼata, *vas*. *Ang.* a fat.
fatækur, *pauper*.
fauskur, *lignum aridum*.
fax, *juba*. *S.* ꝼeax, *coma*.
fedga, dicitur de patre & filio: inde langfedgar, *majorum ſeries*, eorum qui ſunt in recta linea deſcendente.
fegurd, *amœnitas*.
feigenn/ feyne/ fegna, *lætus*. v. fagnadur.
feigur, *moribundus*.
feingur, *res parta*. vid. faang.
feitur, *pinguis*. *S.* ꝼæt. *A.* fat. feitur/ feit/ feitt, *hic & hæc pinguis & hoc pingue*.
fel, *occulto*. *Ang.* Bor. to feal.
fell, *acclivitas*. *A.* Bor. a fell, *mons*.
fell, *cado*: fiell, *cecidi*; falla, *cadere*. vide fall.
fen, *puteus*. *Ang.* a fenn.
fer, *eo*: foor, *ivi*.
fara, *ire*. *S.* ꝼaꝼan.
ferd, *iter*.
feria, *navis vectoria*. *A.* a ferry-boat.
ferskeittur, *quadratus*. *S.* ꝼceaꝛ, *angulus*.
fet, *pes*, *menſuræ genus*. *S.* ꝼæt. *Ang.* a foot.
fiall, *mons*. vide fell.
fiande, *hoſtis*. *Goth.* ꝼIGAN, *odiſſe*: ꝼIAND, *inimicus*. *S.* ꝼeonð, vel ꝼÿnð. *A.* fiend.
fidur, *pluma*. *S.* ꝼeðeꝛ. *Angl.* a fether.
fie, *pecunia*. G. ꝼAIHU, *opes*. *Sax.* ꝼeoh, *pecunia*, & *pecus*. *Ang.* to give a fee.
fielage, *ſocius*. *A.* fellow. *S.* ꝼÿlgian, *ſequi*.
fifl, *demens*.
fyffa, *lana pratenſis*.
fyk, *vento feror*: fauk, *vento abreptus ſum*: fiuka, *vento ferri*: Það fykur, *ningit vehementer*.
upp að fylla, *implere*.
fylgd, *comitatus*. vide frelage.
fyll, *elephas*.
fyrre, *privo*, *fruſtror*: habet in præt. fyrrte.
fylge, *comitor*: fylgde in præt. fylgd, *comitatus*. *S.* ꝼÿlgian, *ſequi*. *Ang.* to follow.
fylker, *rex*.
fimm, *quinque*. vide Gramm. noſtræ Cap. 6.
fimur, *alacer*.
fingur, *digitus*. *S.* ꝼingeꝛ. *A.* finger.
finn, *invenio*. *S.* ꝼindan. *A.* to find, *invenire*.
fiodur, *calamus*. *A.* a feather.
fiol, *aſſer*.
fiolkinge, *artes magicæ*.
fioore, *quatuor*. vide Gramm. noſtræ Cap. 6.
fior, *vita*. *Sax.* ꝼeoꝛh.
fiordungur, *quadrans* vel *quarta pars*. *Ang.* a farthing.
fiordur, *ſinus maris*.
fios, *bovile*.
fiotur, *vinculum*, *compes*. *Ang.* a fetter.
firn, *bonus*.
firſtur, *primus*. vide Gramm. noſtræ Cap. 6.
fiskur, *piſcis*. G. ꝼISK. *Sax.* ꝼiſc. *Ang.* fiſh.
fiuk, *tempeſtas nivoſa*.

fiuka, *vento ferri*. vide fyk.
flaa, *mephitis*.
flæ, *cutem detraho*: floo, *cutem detraxi*: að flaa, *cutem detrahere*. *S.* ꝼlean. *A.* to flea.
flærd, *falſitas*.
flærd, *verſutia*.
flagd, *monſtrum*.
flagg, *vexillum navium*. *Ang.* flagg.
flangs, *inſultatio*.
flas, *præcipitatio*.
flaska, *lagena*. Hinc *A.* flask.
flatur, *planus*. Hinc *A.* flat.
flaustur, *navis*, Poëtice.
flauter, *lacticiniorum genus quod fit coacto lacte & deinceps ventilato*.
fleckur, *macula*. Hinc. *A.* flecked, vel flekt, *maculis*, vel *labeculis diſcoloribus interſperſus*.
fleigur, *cuneus*.
fleigur, *volatilis*. vide gl. G. in voce ꝼNΓAΧS. Eboracenſes vocant pullos avium volatiles fliggurs.
fleyrà, *plus*: fleſt, *plurimum*.
flet, *exentero*.
flet, *explano*: flatte, *explanavi*. *Ang.* flat.
flet, *lectiſternium*.
fly, *fugio*: flunde, *fugi*. *S.* ꝼleon. *fugere*. *Ang.* to fly.
flyg, *volo*: flaug, *volavi*: fliuga, *volare*.
flyk, *lacera veſtis*: flykur, *veſtes laceræ*.
flyt, *fluo*: flaut, *fluxi*: fliota, *fluere*. Ang. to float.
fliood, *mulier*, Poëtice.
fliotur, *velox*. Ang. flæt.
flis, *cachinnatio*.
flis, *deſquamo* vel *detraho quod extimum eſt*: fluſte, *deſquamavi*.
flit, *veho*: flutte, *vexi*.
floo, *pulex*: flær, *pulices*. Ang. a flea.
flood, *acceſſus maris*, *inundatio*. Ang. flood.
flooe, *ſolum uliginoſum* ſeu *paluſtre*.
floor, *cloaca*.
flot, *liquamen*.
fognudur, *gaudium*. vide fagnadur.
folk, *populus*. *Sax.* ꝼolc. Angl. folk.
folld, *terra*, Poëtice. Sæpius occurrit in *Cædmone* ꝼolð.
folur, *pallidus*.
fonn, *nix condenſata*.
fontur, *baptiſterium*. Angl. the font.

foodur,

foodr, *pabulum.* vid. fœde. *A.* fodder.
fool, *iracundus.*
foolk, *populus.*
footur, *pes*: fœtur, *pedes. Sax.* fot. *A.* foot. fet, *pes*, quatenus eſt menſura.
for, *iter.*
forn, *vetuſtus. G.* FAIRNGI, *vetus, Luc.* 5. 39.
forraad, *res quæ in promptu eſt.*
forſiall, *prudens.*
foß, *cataracta.*
fox, *vulpes. G.* FAnhR. *S.* foxa. *A.* fox. *A.* Bor. aliquando falvs.
fræde, *informatio, doctrina*: froodur, *eruditus. G.* FRAA, *ſapiens*: unde Abrahamus dicitur fnoð apud *Cædmonem.*
fræg, *heroica virtus.*
frænde, *cognatus. S.* fneond. *G.* FRIGRNAS, *amicus*, à FRIGRN, *amare.*
fræme, *promotio.*
fræmkuæmd, *executio.*
framur, *audaculus, naſutulus.*
fredenn, *gelu peruſtus.*
freya, *rana. Sax.* fnocca, & fnocx. *A.* frogg. *A.* Bor. a frosk.
freyr, *Liber pater*: freir, *deus Ethnicorum.*
freiſting, *tentatio*: freiſtingar, *tentationes. G.* FRAISAN, *tentare*: FRAISTnBNGA, *tentatio. S.* fnaſigan, *tentare.*
frem, *uſurpo*: framde, *uſurpavi.*
fremd, *res laude digna.*
fridur, *pax. S.* fnið.
friette, *fama accepi*: fretter, *rumores.*
frydur, *elegans.*
frydur/ fryd/ frydt, *venuſtus, venuſta, venuſtum.*
frygd, *libido.*
frys, *frigeo, frigore congelo*: frans, *gelavi*: froſt, *gelu. S.* fnyrt. *A.* froſt. frioosa, *gelare. A.* to freeze. Þad friſter, *gelaſcit.*
frilla, *concubina.*
froodleikur, *eruditio.* froodur, *eruditus.* vide fræde.
froomur, *probus.*
froſt, *gelu.* vide frys.
fruu, *matrona. G.* FRAUGA. *S.* fneah. *dominus, na.* fruur, *matronæ.*
fve, *putredo.* fuinn, *putrefactus. S.* fynigean, *muceſcere*: fynig, *mucidus. Angl.* dinny.
fugl, *avis.* v. gl. *Goth.* in FAnGRS. *A.* Auſt. fowl. *A.* Bor. fule.
fullur, *plenus. Goth.* FALLS. *Sax.* full. *Ang.* full.
fum, *feſtinatio.*
fundur, *inventum. A.* found.
fundvyß, *qui perdita facile invenit.*
fuus, *libens.*

G.

Ég Gaae, *attendo* vel *animadverto*: eg gaade, *attendi* vel *animadverti.*
gaas, *anſer. Sax.* gos. *Angl.* a goose.
gaata, *ænigma.*
gabl, *terminus. G.* GIBAR. *Belgice* gevell. *A.* gabell eſt *ſtructuræ totius extremitas*, ſive *cacumen.*
gaddur, *clavus ingens.*
gagl, *mulier nauci & nihili.*
gagn, *utilitas. Goth.* GAGEIGAN. *lucrari. Ang.* gain, *lucrum.*
gale, *vociferor*: galade, præt. *Ang.* yaul.
galen, *veſanus, inſanus.*
galge, *patibulum. Goth.* GALGA. *Sax.* galga. *A.* galowes.
gall, *fel. Ang.* gall.
galldur, *magia. S.* galdep, *incantator*: galdop, *incantatio.*
galle, *vitium, nævus*: galladur, *vitioſus. S.* gal, *libidinoſus.*
gallte, *porcus. S.* gilte, *ſuilla.* Boreales vocant *ſuculos*, & *ſuculas*, galts, and gilts.
gamall, *annoſus, ſenex.*
gaman, *jocus. S.* gamene, *jocus, ludus.* Inde vox *Ang.* backgamen. gemingz, *luſus*: *A.* gaming. gamian, *jocare, ludere*: *Ang.* to game.
gammur, *draco.*
ganga, *ire*: eg geinge, *eo. Goth.* GAGGAN. *Sax.* gangan. *A.* Bor. to gang.
gante, *ſcurra.*
gape, *hio*: gapte, *hiavi. Ang.* gape.
garduz, *agger.*
garn, *filum. Ang.* Auſtralibus yarn. *Ang.* Bor. garn.
gat, *foramen.*
gata, *via. Sax.* gate, *porta. A.* gate, yate.
gaukur, *cuculus. Ang.* Bor. the gowk.
gef, *dono. G* GIBAN, *dare. S.* gyfan. *A.* to give.
geimſla, *cuſtodia.*
geip, *jactatio, exaggeratio. Sax.* gilp, *jactantia, arrogantia.*
geit, *capra*: geitur, *capræ. G.* GATEINS, *hædus, Luc.* 15. 29. *S.* gæt, vel gat eſt *capra. Ang.* Auſtr. goat. *A.* Bor. gait.
gelld, *ſolvo debitum*: gallt, *ſolvi. Goth.* GILD, *tributum*, proculdubio à GILDAN. *Sax.* gildan, *ſolvere.* Occurrunt nsGILDAN, & FRAGILDAN, *reddere, retribuere, Luc.* 14. 12. & 19. 8. *A.* Bor. nowt-geld, i. e. *tributum pro pecore ſolutum.*
gellde, *exſeco*: gellte, *exſecavi*: gelldur, *caſtratus. Ang.* to geld, *caſtrare.*
geſtriſne, *hoſpitalitas*: gietur, *hoſpes. S.* geſt. *A.* gueſt, *hoſpes*: gueſtning, *hoſpitium.*
get, *conjecto, valeo*: gat, *in* Præt. geta, in Infinitivo.
giaa, *hiatus terræ*: habet hiaar in plurali.
giæddur, *ornatus, donatus.*
giæfa, *bona fortuna.*
giæra, *pellis ovilla.*
giæska, *benignitas.*
giætna, *attentio.*
gidia, *dea. G.* GUDA, *dii*: GAP, *deus. S.* god. *Ang.* god.
giekur, *ſcurra.*
giell, *vociferor*: gall, *vociferatus ſum. Ang.* Bor. to yell. vide gale.
gyn, *hio*: geyn, *hiavi. S.* ganian. *A.* to yawn, *oſcitare.*
gyt, *furtim conjicio*: gaut, *furtim conjeci*: gioota, in Infinitivo.
gys, *impetuoſe fundor*: gaus in præterito: giooſa, in Infinitivo.
gil, *hiatus montium.* } *A.* Bor. a
gil, *fiſſura montis.* } gill.
gillde, *convivium*, item *pretium.*
gilldur, *equivalens.*
gille, *inauro*: gillte, *inauravi. S.* gyldan. A. to gild, *inaurare*: gilt, *inauratus.*
gioff, *donatio. S.* gift, *donum*, *munus*: gife, *gratia, donum.* Ang. gift, *donum.*
giora, *facere*: eg skal giora, vel eg num giora, *faciam* vel *facturus ſum.* Anglis Borealibus & *Scotis* to gar eſt *facere.*
giord, *opus*, item *cingulum. S.* gyrdan, *cingere*: gyrdl, A. girdle, *cingulum.*
giota, *ſcrobs.*
girnd, *cupido. G.* GAIRNAN. *S.* gyrnan, *cupere, deſiderare.*

giſte,

giſte, *divertor*: giſte, *diverti.*
glæpur, *ſcelus.*
glær, *mare.*
glans, *ſplendor.*
glas, *vitrum. Sax.* ȝlæȝ. *Ang.* glaſſe.
glaumur, *lætitia.*
gled, *lætifico*: gladde, *lætificavi.* mig glædur, *gaudio mihi eſt. Sax.* ȝlæd. *Ang.* glad, *lætus.*
gleimskufullur, *oblivioſus.*
gler, *vitrum.*
glerungur, *ſolum glacie rigens.*
gliggur, *flatus.*
glyma, *lucta.*
glis, *levis.*
gloggur, *attentus.*
glood, *favilla*: glædur, *favillæ. Ang.* Bor. to glow, i. e. to be hot.
glopur, *ſtultus.*
glugge, *feneſtra.*
gnypa, *S.* cnæp. *ſummitas rupis* vel *montis. A.* Bor. a nabb.
gnyr, *ſuſurrus.*
golf, *pavimentum.*
gollur, *abdomen.*
gomur, *palatum. S.* ȝoma, *gingiva, palatum. A.* goom.
goodur/ good/ gödt, *bonus, a, um. S.* ȝod. *A.* gud.
goodgirne, *benevolentia.*
gool, *ululatus. Ang.* Auſtr. to houle: Bor. to youle eſt *ululare.*
graad, *maculæ.*
Þad graanar, *primis nivium flocculis terra caneſcit.*
graata, *plorare*: grat, *ploro*: graatur, *triſtitia. Goth.* ᚴᚱᛖᛁᛏᚨᚾ, *flere. Ang.* Septentr. to greet: Auſtral. to cric.
gradugur, *eſuriens. G.* ᚴᚱᛖᛞᚨᛚᛊ, *eſuriens. Sax.* ȝræd1ȝ, *vorax. A* grædy.
græ, *germino*: að grooa, *germinare.*
grænn, *viridis. S.* ȝræne. *A.* græn.
græska, *malignitas.*
grat, *ploro.* vid. graata.
grafa, *fodere*: gref, *fodio. Goth.* ᚴᚱᚨᛒᚨᚾ, *fodere. A.* to grub. ᚴᚱᚩᛒᚨ, *fovea. S.* ȝræf, *ſepulchrum. Anglicè* grave.
gramur, *rex.*
granne, *vicinus.*
gras, *gramen. G.* ᚴᚱᚨᛋ. *Sax.* ȝæꝛf, & ȝræf. *A.* graſſe, & gers.
grautur, *puls.*
gref, *fodio*: groof, *fodi.* vide grafa.
greidur, *celer.*
grey, *canis.* Extat in noſtro greyhund. Comp. ex grey, & hunta, *venator.*
grein, *ramus*: item *ſententia.*
greip, *ſinus digitorum. S.* ȝripan, *capere, arripere*: ȝripe, *manipulus. A.* to gripe eſt *manu conſtringere.* Gripe *Scotis* eſt *manuum prehenſio*, & *conſtrictio.*
grenlægia, *vulpes.*
grettur, *homo rugoſæ frontis.*
grid, *induciæ. S.* ȝriꝺ, *pax*: ȝriþian, *pacificare.*
gredka, *ancilla.*
gridungur, *taurus.*
gryfia, *fovea. Goth.* ᚴᚱᚩᛒᚨ. vide grafa.
gryp, *prehendo*: greip, *prehendi.* vide greip.
grys, *ſucula. Ang.* a grife.
gryttur, *lapidibus obſitus.*
grima, *capiſtrum.*
grimmur, *ferox. A.* grimme.
grioon, *fruges.* A. grain.
grioot, *lapides.*
grip, *rapina.*
gripur, *armentum.*
grof, *ſepulchrum.* vide grafa.
gron, *labrum bovis ſuperius.* Anglis Borealibus grun.
grooa, *germinare*: græ, *germino. S.* ȝropan, *germinare.* Ang. to grow.
groodur, *viriditas.* A. growth.
groof, *lacuna terræ.* vide grafa.
grugg, *fex.*
grund, *terra, fundus. S.* ȝrunꝺ. Ang. ground.
grunda, *meditor*: grundade, *meditatus ſum.*
Gud, *Deus. G.* ᚴᚢᚦ. *S.* Goꝺ. Ang. God.
gull, *aurum. S.* ȝolꝺ. A. gold.
gulur, *fulvus, buxeus. S.* ȝeolepe. Ang. yellow.

H.

Haad, *irriſio.*
haall, *lubricus.*
haaleiſtur, *ſocius.*
haange, *pendeo*: haangde vel hieck, *pependi. S.* hanȝan. A. to hang, *pendere.*
haar, *crinis. S.* hæꝛ. A. hair.
haar, *altus*: haar/ haa/ haatt, *altus, alta, altum.*
haattur, *modus. S.* haꝺ, haꝺe, *ſtatus, qualitas.*
hæd, *altitudo.* Ang. height.
hædne, *ludibrium.*
hæfur, *aptus.*
hægd, *facilitas.*

hæle, *commendo*: hælde, *commendavi.*
hæne, *gallina. Goth.* ᚺᚨᚾᚨ. *gallus. S.* hana, han vel hæn, *gallina.* Ang. hen.
hængur, *piſcis genus.*
hæra, *cani*: hærduꝛ, *canus.* Sax. haꝛ. Ang. hoary.
hæſe, *raucitas.* A. Bor. heaſy, *raucus.*
hættur, *periculoſus.*
hafa, *habere*: eg hef, *habeo. G.* ᚺᚨᛒᚨᚾ, *tenere. S.* habban, hæbban, *habere.* Ang. to have.
hafalld, *filum craſſum.*
haff, *pelagus.*
hafft, *compes. S.* hæfteꝺ, *captivus*: hæfteꝺe, *captivitas.*
hafur, *caper.*
hage, *paſcuum.*
hagl, *grando. S.* hæȝele, hæȝle, haȝol. A. hail. Þad haglar, *grandinat.*
hagnadur, *commoditas.*
hagur, *artifex.*
hagur, *conditio.*
hak, *uncinnus.* A. hook, *uncus.*
haka, *mentum.*
hale, *cauda.*
halld, *manubrium.* A. a hilt.
hallda, *tenere.* held, *teneo. S.* healꝺan. *tenere.* A. to hold.
halmur, *paleæ.*
hals, *collum. S.* halſ.
hallttur/ hellt/ hallt, *claudus, a, um. G.* ᚺᚨᛚᛏᛊ. *Sax.* healte, *claudus*: healtan, *claudicare.* Ang. to halte. *claudicare.*
hamingia, *bona fortuna*: haminȝiuſamur, *fortunatus.*
hamur, *exuviæ.*
hann, *ille.*
hardraduꝛ, *durus. Sax.* heaꝛꝺ. Ang. hard. Þad hardnar, *indureſcit.*
eg hata, *odi. Sax.* haꝺan, *odiſſe.* Ang. to hate.
hattur, *pileus.* Ang. hat.
haugur, *tumulus.*
haukur, *accipiter. S.* haꝛoc. A. hawk.
haunk, *funiculus in forma circuli colligatus.* Ang. a hank.
haus, *caput.*
hauſt, *autumnus*: Þad hauſtur, *æſtas adoleſcit*; *autumnus ingruit*; q. d. *autumneſcit.*
hef, *elevo*: hoof, *elevavi*: hefia, *elevare. Goth.* ᚺᚨᚠᚷᚨᚾ, *elevare. S.* heoꝛen, *elevatus*, & haꝛen. A. Bor. to heave, *elevare.*
hef, *habeo*: hafa, *habere*: eg hefe, *habeo:*

habeo: eg hef bokena, *habeo librum.* vide hafa.
heffne, *ulciſcor*: heffnde, *ultus ſum*: heffndarſamur/ heffndarſom/ heffndarſamt, *ultionis avidus, a, um.*
hegre, *ardea.*
heidyrdur, *ſanctitatem præferens.*
heidrykur, *ſerenus.*
heidur, *honor.*
hey, *fœnum.* G. hAYI, *fœnum.* S. heg. *Ang.* hay.
heilagur, *ſanctus.* S. halig. *A.* holy.
heile, *cerebrum.*
heite, *calefacio*: heytte, *calefeci*: heitur, *calidus.* Sax. hætu, *calor.* *A.* heat.
heite, *vocor* vel *voveo*: eg hiet, *vocatus ſum*, vel *vovi.* Sax. hatan, *vocare* & *vocari.* *A.* hight, *vocatus.*
hel, *lethum.* At G. hALGE. S. helle. *A.* hell eſt *inferiorum ſedes, tartarus, barathrum.*
hella, *petra*: holl, *tumulus, collis.* S. hil & hul, *mons.* Ang. hill.
helia, *interitus.*
helld, *teneo*: hielltt, *tenui*: hallda, *tenere.* vide hallda.
helle/ hellte, *fundo, fudi.* *Ang.* Bor. to helle water, *effundere aquam.*
hellte, *claudum facio.* v. hallttur.
helviskur, *infernalis.*
hem, *cicuro, contineo*: hamde, *continui.* *Ang.* to hemm a garment.
hendur, eſt plurale à hond, *manus.* G. hANDS. *Sax.* hand. *A.* hand, *manus.*
her, *exercitus.* S. hepe.
herdar, *humeri.*
herde, *induro*: herdte, *induravi.* vide hardradur.
hestur, *equus.*
hetta, *capitis tegmen.* vid. hattur.
hial, *vaniloquentia.*
hialmur, *galea.* S. helm. *Ang.* helmet.
hiarta, *cor.* G. hAIRTA. S. heopte. *Ang.* heart.
hid vel hitt, *iſtud.* *Goth.* ITA. *Ang.* it.
Pad hielur, *pruina tegitur terra.* *Ang.* hail.
hil, *tego*: hulde, *texi.* G. hlAGAN. S. helan. *A.* Mediterr. to hele eſt *tegere*: Boreal. to hull: item, the hulls of corne, *id eſt*, the husks. & a Swine-hull, *i. e.* the Swine-ſtie.
hilla, *abacus.*
hille, *favor.*
hilmer, *rex.*
hilur, *gurges*: hilier, *gurgites.*
himenn, *cœlum.* G. HIMINS.
himneskur, *cœleſtis.*
hind, *cerva.* S. hinde. *Anglicè* hinde.
hinn/ hin/ hitt vel hid, *iſte, a, ud.*
hiool, *rota.*
hior, *gladius.* G. hAIKNS.
hiortur, *cervus.* *A.* hart.
hir, *ignis.*
hirndur, *cornutus.*
hite, *calor*: Pad hetnar, *incalescit.*
hiuu, *famulitium.* G. hEIVA. S. hipe, *familia*: hipan, *familiares.*
hixte, *ſingultus.* *Ang.* hiccock.
Pad hlaanar, *nix reſolvitur.*
hlaatur, *riſus*: hlæ, *rideo.* *Goth.* hAhGAN. *Sax.* hlihan. *Ang.* to laugh, *ridere.*
hlad, *platea.*
hlæ, *rideo*: hloo, *riſi*: ad hlæja, *ridere.*
hland, *lotium.* *Ang.* lant.
hlaß, *onus.*
hlaup, *curſus, ſaltus, coagulum.* G. hLAPAN. S. hleapan. *Ang.* to leap, *ſaltare.* S. cepe-lip, *coagulum.* *A.* Bor. cheeſlop.
hleyp, *curro*: hlioop, *cucurri.* hlaupa, *currere.* *A.* Bor. to lowp, eſt *ſaltare.*
hlyde, *obedio*: hlydde, *obedivi*: hlidne, *obedientia.*
hlyt, *ſortior*: hlaut, *ſortitus ſum*: hlioota, *ſortiri.* S. hleotan, *ſortiri.* *Ang.* lot, *ſors.*
hliood, *vox, ſonus.* S. hlud, *ſonorus.* *A.* loud. S. hleoðrian, *ſonare.*
hluttakare skilnings, *particeps rationis.*
hlutur, *res* vel *portio.*
hnacke, *occiput.*
hnauk, *labor.*
hnans, *ceſpes.*
hneppe, *quantum brachiorum amplexu includi poteſt.*
hnig, *decido*: hnie & hneig, *decidi*: hnyga, *decidere.* *Goth.* hNEIVAN, *declinare.* *Sax.* hnigan, & hnigian, *inclinare caput, proſternere ſe.*
hnyffur, *culter.* *Ang.* knife.
hnyt, *pedem offendo*: hnaut, *pedem offendi*: hniota, *pedem offendere.*
hnottur, *globus.* inde *Ang.* a knott, *nodus.*
hoffmodugur, *faſtuoſus, Saxonicè* mod, *mens, animus.*
hoffn, *portus.* *Ang.* haven.
hoffrungur, *delphinus.*
hoffud, *caput.* G. hAUBID. S. heafod, ud, hæfd, Angl. head.
hogg, *verbero*: hioo, *verberavi*: ad hoggua, *percutere*: hogguande, *verberans.*
hola, *ſpecus.* S. hola. A. hole.
holl, *aula.* S. healle. A. hall.
holltt, *ſalebræ, glabretum.* *Sax.* holt, holte, *ſylva.*
hollur, *utilis, opportunus.*
holur, *cavus.* S. hola. inde holian, *excavare.* A. hollow.
hond, *manus*: hendur, in plurali; etiam, hondur. v. hendur.
hooffur, *ungula equina.* S. hof. A. hoof.
hool, *commendatio.*
hoor, *climacter.*
hoor, *adulterium.* G. hORA, *adulter*: hORINGAN, *mœchari.* *Sax.* hop. A. whore, *meretrix.*
hoora, *meretrix.*
hooſte, *tuſſis.* S. hoſta. Ang. Septentrional. hauſte.
hoot, *geſtus*
hor, *mucor.* *Sax.* hap, *mucidus.* Ang. hoary.
hor, *linum rude.*
hormung, *ærumna*: hormungar, *ærumnæ.*
horn, *cornu*: item *angulus.* G. hANR. *Sax.* hopn, vel hypn, *cornu.* A. horn. S. hypn eſt etiam *angulus.*
hoskur, *eximius*: mier hoskar, *juvat me.*
hoſtugur, *præceps.*
hraake, *ſputum.* *Sax.* hpæcan, *ſcreare*: hpaca, *fauces, tuſſis.* Ang. Sept. a whreak.
hræddur, *timidus.*
hræi, *cadaver.*
hrafn, *corvus* S. hparen & pæren. A. raven.
hrak, *res contempta.*
hraklegur, *vitioſus.*
hreck, *jacto*: hrackte, *jactavi*: hrekia, *jactare.* A. to crack, *jactare.*
hreckjootur, *fallax.*
hreckvis, *fallax.*
hregg, *imber.* *A.* Bor. a ragg.
hreidur, *nidus.*
hreinn, *purus.* G. hRAINS, *purus*: hRAINGAN, *mundare.* A. to reuſe.
hrelle, *mœrorem affero*: hrellde in præt.
hremme, *unguibus rapio*: hremde in præt. S. hnemm & hpemn. *corvus.*

corvus. A. Bor. **to ream,** *manum ad aliquid capiendum exporrigere.*
hret, *aëris in pejus mutatio.*
hriggur, *triſtis*: **hrigd,** *triſtitia.*
hriggur, *dorſum. S.* hpicze. *A.* Auſtralibus **ridge.** Borial. **a rigg.**
hryſa, *roſtrum.*
hrym, *pruina, ærugo. S.* hpime. *Ang.* **rime.**
hryn, *vocem extollo.*
hryn, *exclamo*: **hreyn,** *exclamavi.*
hryn, *ruo*: **hrunde,** *rui.*
hryt, *cum impetu feror aliquo*: **hraut** in præt. **hrioota,** in Inf.
hrim, *uredo.*
hrinde, *pello*: **hratt,** *pepuli.*
hrip, *dolium.*
hreck, *cum impetu quodam moveor*: in præt. quoque **hreck** habet. A. **to rock a cradle.**
hroo, *lacera res.*
hroodur, *verſificatio, carmen.*
hroop, *clamor, probrum. Goth.* **hRꝚCGAN,** *clamare. A.* **outrouper,** *præco.*
hrooſun, *commendatio.* A. Bor. **to reouſe,** eſt *commendare.*
hrumur, *viribus confectus.*
hrutur, *aries.*
hvalur, *balæna, cetus. S.* hpæl. *Ang.* **whale.**
hvatte, *acuit*: **hvette,** *acueret. Ang.* **to whet.**
hvatur, *epitheton ſexus maſculini.* q. d. *incitatus, promptus, fervidus. Sax.* hpæt, hpate, *alacer, acutus, fortis, bellicoſus.*
hver, *qui.*
hvereyrn, *unuſquiſque.*
hverb, *evaneſco.*
huerskyns vel **huerskonar,** *cujuſmodi.*
ath hueſſer, *ventus ſævire incipit.*
hvet, *incito*: **hvatte,** *incitavi.*
hugga, *conſolor*: **huggade,** *conſolatus ſum. Ang.* **to hugg.** *amplecti.*
hugur, *animus. S.* hyge, *mens, animus. Goth.* **hUGJAN,** *cogitare.*
hvida, *impetus.*
hvik, *inconſtantia.*
hvikull, *inſtabilis, inconſtans, fallax*: maſc. eſt **hvikull**: fœm. **hvikul**: neutrum **hvikult.**
hun, *illa*: fœm. ab **hann,** *ille.*
hundrad in plur. vid. Gramm. noſtræ Cap. 6.
hundur, *canis. G.* **hNDAR.** *Sax.* hunda. *Ang.* **hound,** *canis vanaticus.*
hunskur, *ſordidus.*
hvolff, *lacunar.*
hvolpur, *catellus. S.* hpelp. A. **whelp.**
hvomſeidur, *ingratus.*
hvönn, *flos angelicæ.*
hvor hellſt, *ecquis*: **hvor ſem hellſt,** *quicunque.*
hurd, *janua. G.* **hARKAA,** *oſtium.*
hus, huus, *domus. G.* **hNS.** *S.* huſ. A. **houſe.**

I.

Iaarn, *ferrum. G.* **EISAKN,** *ferrum. S.* ıpepn, ıpen, ıpen. Ang. **iron.**
iaarnkall, & rectius **iaarnkarl,** *vectis ferreus.*
iaata, *confiteor*: **iaatade,** *confeſſus ſum. Goth.* **ANDhAITA,** *confiteri. Sax.* andettan.
iaffne, *lutea, herba.*
iafnadur, *æqualitas. Sax.* epen, *æqualis.* A. **even.** **iafnrede,** *æqualis.*
ialkur, *quod groſſum eſt.*
iall, rectius **iarl,** *Baro.*
iaxl, *dens molaris.* Angl. Bor. **axeltooth.**
ida, *vortex aquæ. S.* yþa, *fluctus, undæ, æſtus marinus.* Ang. **eddy.**
idia, *labor, ſedulitas.*
idne, *diligentia.*
mier idrar, *pœnitet me. Goth.* **IDKEIRA MIK,** *Luc.* 17. 4.
iel, *nimbus.*
Þad jelgar, *ningit.*
iggur, *metus. G.* **AGAN,** *metuere*: **AGIS,** *metus. Sax.* oga, egeny.
yckar, *veſter,* de duobus. vide Gramm. noſtræ Cap. 5.
ydar, *veſter,* de pluribus.
ydur, *viſcera.*
ykia, *exaggero. A.* **to eke.**
yle, *ejulo*: **ylde,** *ejulavi. Ang.* Bor. **to yell, youl.** **ylffran** vel **ylffrun,** *ejulatio.*
ytre/ ytſtur, *exterior, extremus*: **ytre/ ytſt,** *exterior, extrema*: **ytra/ ytſt,** *exterius, extremum. S.* uttep, top, tup. *Ang.* **outer, utter.**
iſeinging, *laborum tolerantia.*
iſfur, *ejulatio.*
illa/ verr/ veſt, *malus, pejor, peſſimus. Ang.* **ill,** *malus.*
illur, *malus.* **illur/ verre/ veſtur,** *malus, pejor, peſſimus*: **ill/ varra/ veſt,** *mala, pejor, peſſima*: **illt/ verra/ veſt,** *malum, pejus, peſſimum.*
inde, *delectatio.*
ingre, *junior*: **ingſtur,** *maxime juvenis. G.* **GNGA,** *juvenus*: **GNIZA,** *junior. S.* zeonz, zeonzpe. *A.* **young, younger.**
innre/ inſtur, *interior, intimus. A.* **inner.** **innre/ inſt,** *interior, intima*: **innra/ inſt,** *interius, intimum.*
innſigle, *ſigillum. Gothice* **SIGLAGAN,** *ſigillare. S.* rigel, inrigel, *ſigillum. A.* **ſeal.**
ioffur, *rex,* Poëtice.
jol, *ſaturnalia. S.* zehul, zeol, *natalis domini. Ang.* Boreal. **yule, youle.**
jonkiære, *juvenis.* vide **ingre.**
jood, *fœtus.*
joor, *equus.* Eboracenſ. **yaud.** **yaud** autem alias deducitur. Nam apud *Iſlandos* **jalkur** eſt *equus* XII. *annorum,* aut ultra; *Senex,* à **jad** ſeu **jada,** *detrimentum dentium.* Hinc **jalkur** quaſi **jadlkur, jode,** n. g. & **iodla** eſt *edentuli more manducare.* Nota **Himenjodijr** in *Volu-ſpa equos ſolis* ſignificare.
jotun, *gigas.*
ir, *eruo*: **irde,** *erui.*
irkie, *carmen facio,* item *colo terram*: habet **irkte** in præt. *S.* yrcan vel peorcan, *laborare, fabricare, operari.*
is, *glacies. S.* ır, ıra. *A.* **ice.**
juck, *jus.*
ypparlegur, *præſtans.*
yſtra, *abdomen.*

K.

Kaal, *olus. Ang.* **kale.**
kaam, *macula.*
keapa, *pallium. A.* **the cape of a cloak.**
kalda, *febris.*
kaleikur, *calix. Sax.* calic. *Ang.* **chalice.**
kalfur, *vitulus* vel *vitula. S.* calr. *A.* **calf.**
kalk, *calx. S.* cealc. *A.* **chalk.**
kall, *vocatio, clamor. Ang.* **to call,** *vocare.*
kall, *ſenex.* Compoſita ſunt: **ſtafkall,** *ſenex qui baculo nititur*: **kotkall,** *pauperculus ſenex qui rus colit*: **rækall,** *vetus calumniator,* uſurpatur & pro *Satana*: **jaarnkall,** *vectis ferreus*: pro hoc interim **kall,** rectius ſcribas **karl. A. a karl,** *maſculus,* ut, **a karl-cat.**

kalldur,

kalldur, *frigidus.* *S.* cealb. *Ang.* cold & cald.
kallmannlegur, *virilis.*
kambur, *pecten.* *S.* camb. *Ang.* Auſt. comb, Bor. camb.
kann, *ſcio*: kunne, *ſcivi*: kunna, *ſcire.* *Sax.* cunnan. *Ang.* to ken.
kanna, *cantharus.* *A.* kan.
kapp, *ſedulitas.*
kappe, *athleta.*
karl, *ſenex.* vide kall.
kaſt, *jactus.* *Ang.* caſt.
kaſt, *veſtis muliebris.*
kaun, *ulcus.*
kaupe, *emo*: keipte, *emi.* *Goth.* KAUPAN. *S.* ceapa, *pretium*: ceapan, *emere, vendere.* *Ang.* Bor. to kowp, *mutare.*
kef, *ſuffoco*: kiæfde, *ſuffocavi.*
keyre, *lorum.*
kell, *voco, clamo*: kalla, *vocare.* vide kall.
kem, *venio*: eg kom, *veni.* hann er komande, *venturus eſt*: thil komande, *futurus.* *Goth.* QIMAN. *S.* cuman. *Ang.* to come, *venire.*
kembe, *pecto*: kemde, *pexui.* vide kembur.
keralld, *vas.*
kertapypa, *candelabrum.*
kiæfe, *ſuffoco*: kiæfde, *ſuffocavi.*
kixna, *navicula.*
kiænn, *callidus.*
kiær, *charus*: kiærleikie, *charitas.*
kiæra, *fœmina.*
kiæte, *hilaritas.*
kiafftur, *os*, proprie beſtiarum. *Ang.* Bor. the chafts.
kidlingur, *hœdus, hœdulus.* *A.* a kid.
kiell, *gelu aduror*: kolld, *gelu aduſtus ſum.* *A.* cool, *frigidus.*
kier, *vas.* G. KAS. *A.* a caſe.
kif, *contentio.*
kyl, *puteus.*
kyn, *genus.* G. KINN, in comp. KINDAS. *Sax.* cynne, ȝecynd. *Ang.* kind.
kyr, *vacca.* declin. Gramm. Iſl. inde deducas *A.* cow.
kyrr, *tranquillus.*
kys, *eligo*: kaus, *elegi*: kioſa, *eligere.* *S.* ceoſan. *Ang.* to chooſe.
kind, *creatura*: kindur, *creaturæ.*
kinne, *notum facio*: kynntte, *notum feci.* vide kann.
kiolur, *carina.* *A.* a keel. *Sax.* ceola.
kior, *conditiones.*
kior, *eligo*: eg kiord, *elegi.* *Sax.* ȝecoſen, *electus.*
kiot, *caro.*
kird, *tranquillitas.*
kirlatur, *modeſtus.*
Þad kirer, *tempeſtates ceſſant.*
kiſa, *felis.*
kiſta, *ciſta.* *S.* cyſte. *A.* kiſte, cheſt.
klaam, *obſcænus ſermo.*
klaar, *clarus* *A.* clear.
klæ, *frico*: kloo, *fricavi*: að klaa, *fricare.* *Sax.* clapu. *Anglicè* claws, *ungues*: & clapan, *A.* to claw, *ſcabere.*
klæde, *veſtis.*
klæde, *veſtis* vel *pannus.* *Sax.* clæð. *Ang.* cloth, *pannus*: cloaths, *veſtes.* *Ang.* Bor. cled, *veſtitus, a, um.*
klaga, *accuſo*: klagade, *accuſavi.*
klefe, *conclave*, *S.* clyſa, *cubile*: bedclyſa, *conclave.*
klettur, *rupes, cautes.*
klifbere, *clitellum.*
klyf, *ſcindo*: klauf, *ſcidi*: klyufa, *ſcindere, findere.* *S.* cleaſan, cleoſan, clyſan. *Anglicè* to cleave.
kløf, *corpus.*
kløf, *femorum intercapedo.*
klofe, *fiſſura.*
kloo, *unguis.* vide klæ.
kloofskapur, *calliditas*: klookur, *callidus.*
klunnalegur, *craſſus, inconcinnus.* *Ang.* clown.
knie, *genu.* G. KNIV. *S.* cneop. *Ang.* knee.
kodde, *pulvillus.* *S.* codde, *pera, marſupium, teſticulorum ſaculus.* Inde codd, *pulvillus*, *Anglis* Auſtralibus vero *teſticulorum marſupium.*
kofe, *domuncula.* *S.* coſa, *conclave, cavea.*
kol, *carbo.* *A.* coal.
kolffur, *crotalus.*
kollottur, *qui caret cornibus.*
kompaan, *ſodalis.* *Ang.* companion.
kona, *fœmina.* G. QINR, *mulier, uxor*: QENS, QEINS, *uxor.* *S.* cpen, & quena, *mulier, uxor.* Hinc in ſenſu bene diverſo, quæn κατ' ἐξοχὴν *regis uxor, regina*: & quean, *ſcrapta.*
kongur, *rex.* *S.* cyng, cyning. *Ang.* king.
Þad koolnar, *frigeſcit.*
koppur, *matula.*
kor, *decubatio.*
korn, *fruges.* G. KAUKNR. *S.* copn. *Ang.* corn.
korngleguz, *purus.*
koss, *oſculum.* G. KUKSAN. *S.* cyrſan. *A.* to kiſſe. *oſculari*: & coſre, kiſſe, *oſculum.*
koſtnaduz, *ſumptus.* *A.* coſt.
kot, *thorax.*
kot, *prædiolum.* *S.* cote. *Ang.* cote, & cottage, *caſa.*
kotkall, *pauperculus ſenex, qui rus colit.*
kotun, *goſſypium.* *Ang.* cotton.
kraas, *epulum delicatum.*
krabbe, Declinatur. Gramm. *Iſl.*
krafftur, *virtus.*
kramur, *mollis, colliquatus.*
krans, *coralla.*
krap, *aqua nive mixta.*
kref, *poſtulo*: krafde, *poſtulavi.* *S.* cpaſian. *A.* to crabe, *rogare.*
kryp, *curvus incedo*: habet kraup in præt. kriupa in Infinitivo. Ang. to creep: &, a cripple, *claudipes.*
kringloottur, *rotundus.*
krit, *decerpo*: krutte, *decerpſi.*
kroo, *taberna cereviſiaria*: kroor, *tabernæ.*
kroppur, *corpus.*
kroß, *crux.* *Ang.* croſs.
kruus, *culullus* vel *fidelia.*
kuabb, *frequens & tædioſa poſtulatio.*
kuæde, *cantilena.*
kuak, *garritus.*
kuarde, *ulna*, menſura.
kuat, *murmur*, ut avium.
kued, *cano*: kuad, *cecini.*
kued, *valedico*: quadde, *valedixi.* habet kuedia in Infinitivo, ut diſtinguatur à kueda Infinitivo à kued, *cano.*
kuedia, *ſalutis nuntium.*
kuedlingur, *rythmus.*
kuef, *catarrus.*
kueik, *prima cereviſiæ materia.* *Ang.* Bor. the quickening diſh.
kueike, *accendo*: kuekite, *accendi.*
kucikur, *lychnus.*
kueikur, *follis, elychnium.*
kueiſa, *febris.*
kuel, *crucio*: kualde, *cruciavi.* *S.* cuellan, vel cpellan. *A.* to cwell, kill, *occidere.*
kuennelskur/ kuenskur, *mulieroſus, effœminatus.*
kuer, *libellus.*
kuyde, *ægre habeo*: kueid, *ægre habui.*
kuinna, *fœmina.* vide kona.
kuiſl, *particula amnis* vel *fluvii ſcaturiens.*
kulde, *frigus.* *Sax.* caald. *Ang.* cold.

kundur,

fundur, *filius.*
fuol, *cruciatus.*
Þad fuolldar, *adveſperaſcit.*
fuotra, *alea.*
fuſe, *vitulus.*

L.

Laad, *ſolum.*
laag, *vallis.*
laan, *mutuum, fortuna. Goth.* ΛΛΠΝ, *merces, remuneratio. Sax.* lean. *A.* Auſtr. loan. Bor. lean, eſt *mutuum, ſtipendium:* to lend, *mutuum dare, accommodare.*
laangur/ laung/ langt, *longus, a, um. S.* lanȝ. *A.* Auſt. long, Bor. lang.
laas, *ſera.*
laat, *geſtus, obitus*; forſ. *habitus.*
laatun, *æs.*
læknare, *medicus. G.* ΛΕΙΚ, ΛΕΚ, *medicus. S.* læc: & lacnian, vel læcnian, *curare, ſanare. Goth.* ΛΕΙΚΙΝΩΝ. Majoribus noſtris leach erat *medicus.*
lækur, *torrens.*
lær, *femur.*
lærdur/ lærd/ lærdt, *doctus. Sax.* læran, *docere: A.* to learn, *docere.* lære, *doctrina.*
læt, *pono, ſimulo, me gero*: in præt. facit eg liet: Infinitivus eſt læta. A. Bor. to læten ſimulare, ſe gerere. *Goth.* ΛΙΝΤΕΙ, *do us.* ΛΙΝΤΛ, *hypocrita. Sax.* lýȝiȝ, *vafer, doloſus.*
læte, *geſtus.*
laf, *ora veſtis.*
lag, *modus, tonus.*
lagnadur, *fatum.*
lagur, *humilis.* laagur, Comparatur.
lamb, *agnus. Goth.* ΛΑΜΒΛ, *oves. S.* lamb. Ang. lamb, *agnus.*
lampe, *lampas.* Ang a lamp.
land, *terra. S.* land. A. land.
langfedgar, *majorum ſeries qui ſunt in linea recta deſcendente.* fedgar, dicitur de patre & filio.
langſamur, *tardus, lentus.* Ang. longſum.
langur, *longus.*
langur/ leingre/ leingſtur, *longus, longior, longiſſimus*: laung/ leingre/ leingſt, *longa, longior, longiſſima*: langt/ leingra/ leinſt, *longum, longius, longiſſimum.* Hinc A. to linger, *prolongare, cunctari.*
laſt, *vituperatio.*
latungur, *homo ſuperbiens.*
latur, *piger.* Ang. late, *ſerus.*
lavardaz, *dominus.*
laug, *balneum.*
laun, *præmia.*
laupur, *ſcrinium quo lanifices linum ſervant.*
laus, *ſolutus, liber.*
lauſn, *redemptio, ſolutio*: lauſnare, *redemptor.*
lax, *ſalmo.*
ledia, *lutum.*
ledur, *corium. Ang.* leather.
leg, *cubatio. Ang.* Sept to lig, *cubare.*
legg, *pono*: lagde, *poſui.* ligg, *cubo*, habet laa in præterito. *A.* to lay, *ponere.*
leggur, *crus. Ang.* leg.
Þad leggur, *aquæ conſtringuntur gelu.*
legur, *caſtra.* Inde *Anglicè* a leaguer.
leyd, *via.*
leidur, *res cujus ſatietas eſt.*
leife, *permitto*: leifde, *permiſi.* A. leave, *permiſſio, venia.*
leiff, *reliquum. S.* laf, *ſuperſtes.* lafe, *relicta, vidua.* Ang. to leave *relinquere*; left, *relictus.*
leikur, *ludus*: leik, *ludo*: ad leyka, *ludere.*
leinge, *prolongo*: leingde, *prolongavi.*
lek, *ſtillo*: lak, *ſtillavi*: leka, *ſtillare. A.* Bor. to lek. *Ang.* Auſtr. to leak.
lem, *cædo*: lamde in præterito. *Ang.* Bor. to lamme.
les, *lego.*
leſte, *ſegnities.*
leſtur, *lectio, lectura.*
let, *pigrum facio*: latte, *pigrum reddidi. Ang.* to let, *retardare, impedire.*
liaar, *falx.*
lia, *commodo*: liede, *commodavi*: lia, *commodare.*
lidur, *articulus. Sax.* lið.
lient, *lamina.*
lierept, *linum.*
liettur, *levis. Ang.* light.
lif, *coluſtrum.*
lif, *coagulum.*
lifur, *jecur*: lifraz, *jecinora. S.* lifere. *A.* liver.
ligd, *mendacium. S.* leogan, *mentiri. Ang.* to ly.
ligg, *cubo. S.* licȝan, liggan, *jacere, cubare. Ang.* Bor. to ligg: Auſtr. to lie.
ligna, *ſtagnans aqua.*
lyd, *patior*: leid, *paſſus ſum.*
lydur, *populus.*

Þad lydur, *labitur tempus.*
lyf, *vita. Goth.* ΛΙΒΛΝ. *S.* libban, lyfian. *A.* to live, *vivere.* ΛΙΒΛΙΝS, *vita.* lif. life.
lyg, *mentior*: laug, *mentitus ſum*: lygd, *mendacium.* liuga, *mentiri.* vide ligd.
lyk, *funus. G.* ΛΕΙΚ. *S.* lic, *cadaver.*
lyk, *aperio* vel *abſumo*, item *abſolvo*: habet lauk in præterito. liuka, *aperire.*
lym, *gluten. A.* bird-lime.
lyſe, *garum.*
lyſe, *lucernam præfero*: habet lyſte in præterito.
lyt, *incurvo me deorſum*: habet laut, in præt. ad luta, *incurvare ſe. A.* Bor. to lowt. *Sax.* hlutan.
lytt/ midur/ minſt, *parvus, minor, minimus. S.* lytel. *Ang.* little.
lina, *linea.*
lind, *aqua fontana ſcaturiens.*
linde, *lemniſcus.*
lidde, *animus, mens.*
linkind, *commiſeratio.*
lioos, *lux.*
lioos, *lucidus, clarus. G.* ΛΙΝhΛΔ, ΛΙΝhΛΨ. *Sax.* leoht. *A.* light, *lux.*
mier liſter, *delectat me.*
liſtugur, *hilaris, facetus.*
lited, *parvum.*
litell, *parvus.* vide lytt.
litil vel litle, Comparantur.
litelatur, *humilis.*
liuflingur, *dæmon ſubterraneus mitis.*
liufur, *humanus, humilis.*
lof, *laus. S.* lofe.
lofa, *laudo, promitto, permitto. S.* lofian, *laudare.*
loflegur, *laudabilis.*
lofft, *aër, camera. S.* lyft, *aër. A.* loft eſt *tabulatum*: cok-loft, *tabulatum ſuperius.*
log, *leges. S.* laȝa. *Ang.* law, *lex.*
loge, *flamma. S.* leȝe. *Eboracenſes* dicunt the fire lows, i. e. *ignis flammat.*
logur, *humor.*
lok, *operculum.*
loo, *floccus.*
lood, *glans.*
lood, *proprietaria ſoli poſſeſſio.*
loon, *ſtagnum.*
loſtaſeme, *libido. Ang.* luſt.
loſtugur, *pronus.*
ludur, *tuba.*
luenn, *feſſus.*
luude, *avis ſpecies. avis marina* inſulas

insulas & scopulos maris amans, rubeo rostro magno armata. Hinc forsan ex hâc voce & sær, *mare*, in obliquis sæ fit sæl; unde *anser marinus*, quem *Scoti* vocant a **solan-goose.**

lundur, *lucus.*

lunga, *pulmo.* *S.* lunzena, *pulmones.* *A.* **the lungs.**

lus, *pediculus*: lys, *pediculi.* *S.* lus. *A.* **lowse, lyce**, *pediculus, li.*

lutur, *res.*

M.

Maa, *possum*: eg maa, *licet mihi.* *S.* mæz. *Ang.* **may.**

maadur, *obliteratus.*

maagur, *affinis.* *S.* mæz, *propinquus.*

maal, *sermo, loquela.* *Gothice* MAΨAGAN. *S.* mæþlan, *loqui*: & mæþel, *sermo.*

maanadur, *mensis.* *Goth.* MENAΨ. *S.* monaþ. *Anglicè* **monthy.**

maas, *anhelorum respiratio.*

maat, *exitium, exitus.*

maatur, *vires.*

madkur, *vermis.* G. MAΨA. *S.* maþa. *A.* **moth.**

madur, *homo.* inflectitur ἀνομαλῶς· habet enim mans in genitivo.

mæddur, *defatigatus.*

mæle, *metior*: mælte in præt. G. MITAAS. *S.* zemete, & mete, *mensura.*

mær, *fœmina.*

mærd, *eloquentia.*

mage, *venter.* *S.* maza, *stomachus.* *Ang.* **maw.**

magn, *vires, robur.* *S.* mæzen. *A.* dicunt **with might and main**, i. e. *totis viribus.*

magt, *potentia.* *Sax.* mæzð, mæht.

magur/ mogur/ magurt, *macer, macra, macrum.* *A.* **meagre**, *macilentus.*

mak, *maceratio.*

mak, *tranquillitas*: inde omak, *molestia.*

mallt, *polenta.* *A.* **malt.**

man, *recordor*: munde, *recordatus sum.* *S.* zemunan, *reminisci.* *A.* **to mind.**

marguz, *multus*: morg, *multa*: margt/ fleyra/ flest, *multum, plus, plurimum.*

marka, *signo*: markaduz, *signatus.* *Sax.* meanc, *signum*: meancan, *signare, notare.* *Anglicè.* **a mark, to mark.**

mas, *garritus, superfluum quid.*

matur, *cibus.* G. MATS. *S.* mæte, mete. *Ang.* **meat.** MATGAN, *edere, Marc.* 3. 20.

mattugur, *potens.*

mauk, *mixtio.*

megn, *validus, da*: megnt, *validum.*

megn, *vires, potentia.* v. magn.

megurd, *macies.* vid. magur.

meigande, *potens*: að meiga, *posse*: eg maa, *possum.* *Sax.* mazan, *posse.*

mey, *virgo.* meyar, *virgines.* G. MAIAΨ. *Sax.* mæzden, mæden. *A.* **maiden.** *Sax.* mæzþe-hade. *A.* **maiden-head**, *virginitas.*

meinlegur, *incommodus.*

meis, *instrumentum ligneum quo fœnum portatur.*

mel, *minutim tundo*: malde, *tundendo confregi.* *Ang.* Bor. **a mell**, Austr. **mall** est *tudes, malleus.* *Sax.* MEL est *crux; quæ ad formam mallei fabricata est.*

melur, *salebræ.*

mer, *minutim dissipo*: marde *dissipavi.*

mergd, *multitudo.*

merke, *signum.* vid. marka.

met, *æstimo*: matte, *æstimavi.*

mettur, *satur.*

mialm, *felium vox.*

migla, *situs.*

my, *muscæ.*

myg, *meio*: mic & meig, *minxi*: myga, *mejere.*

myla, *milliare.* *S.* mila. *Ang.* **a mile.**

mynd, *imago.*

Þad mynkar, *minuitur.*

miked, *magnum*: **mikel**, *magnus.* *S.* micel. *Ang.* Aquilonar. & *Scot.* **mikel.** mikell vel mikle.

mil, *in minutas particulas divido*: habet præteritum mulde. Unde **a mill**, & **to mull.**

millde, *clementia.* *S.* mildre.

millde, *mitigo*: mildade, *mitigavi.* *S.* milde. *A.* **mild.**

millte, *splen.* *S.* milt. *A.* **the milt.**

minn/ myn/ mitt, *meus, a, um.* vide Cap. 5. Gramm. nostræ.

miol, *far.* *Sax.* mealeape. *Ang.* **meale**, *farina.*

miol, *candida & recens nix nondum condensata.*

mioolk, *lac.* *Sax.* meolc. *Ang.* **milk.**

mioolkar, *lactes.*

mioor/ mioo, *hic & hæc tenuis*: mioott, *tenue.*

mir, *mordeo*: murde, *momordi.*

miskunseme, *misericordia.*

mitte, *medium hominis.*

megur, *filius.*

mok, *conversatio.*

mol, *spatium soli lapillis & scrupulis obsitum.*

molld, *pulvis.* G. MNAAA. *S.* mold, *humus, pulvis.* *Ang.* **mould.**

mooder, *mater.* *S.* moder. *A.* **mother.**

moor, *loca terræ muscosa.* *Ang.* **moor.**

mord, *cædes clandestina.* *Goth.* MANKΨR. *Sax.* morð, þor, ur. *A.* **murder.**

morgun, *mane diei*: Þad morgnar, *diluescit.* G. MANKTINS, *mane, aurora*: ATMANKTIN, *mane.* *Sax.* mærzen, marzen, *aurora*: on morzen, *mane*: to morzen, *cras.* *A.* **to morrow.**

mose, *muscus.* *Ang.* **mosse.**

moskne, *plaga.*

mun, Verbum Defectivum, de quo Gr. nostr. & *Island.*

munkur, *Monachus.* *S.* munec, uc. *Ang.* **monk.**

munugaat, *zythus.*

munnur, *os, oris.* G. MNNΨS. *S.* elisio N, mud. *A.* **mouth.** *Ang.* Bor. **the mum.**

muus, *mus*: mys, *mures.* *Sax.* mur, *mus.* *A.* **mouse, myce**, *mus, mures.*

N.

Naad, *gratia*: naadugur, *gratiosus.*

naal, *acus*: naalar in plur. G. NEΨAS. *S.* nædl, nedl. *A.* **needle.**

naar, *cadaveris pallor.*

naare, *femorum sinus.*

nable, *umbilicus.* *S.* naþel. *A.* **navell.**

nadur, *coluber.* *S.* nædre. *A.* Bor. **a nedder.**

na, *apprehendo*: naade, *apprehendi.*

nagd, *copia.*

nafn, *nomen.* G. NAMR. *S.* nama. *A.* **name.**

naga, *rodo*: nagade, *rosi.* *A.* **to gnaw**, *rodere.*

nagg, *rixa.*

nayle, *clavus.* *S.* nægl. A. **nail.**

nakenn, *nudus.* G. NAUAΨS, *nudus.* *Saxonicè* nacod. Ang. **naked.**

naud.

naud, *malum.*
naudſyn, *neceſſitas*: naudþurfft, *neceſſitas.*
naumur, *parcus.*
naunge, *proximus.*
nauſte, *ſtatio navium.*
naut, *bos.* S. neat, *jumentum*: niten, nitenu, *pecora.* Extat vox in neat-heard, *bubulcus*: neats tongue, *lingua bovina*, &c. *A* Bor. noſut.
nebbe, *naſus.* S. nebbe. *Eboracenſibus* nebbe, *roſtrum.* Bor. *naſus.*
nedre/ nedſtur, *inferior, infimus*: nedre/ nedſt, *inferior, infima*: nedra/ nedſt, *inferius, infimum.* S. niþep, *infra.* *Ang.* the nedder floor. *A.* Auſtr. nether.
nef. *naſus.*
nefne, *nomino*: nefnde, *nominavi.* vide nafn.
negla, *ſtipamen navis.*
neid, *anguſtia.* vide naud.
neyrn/ nein/ neitt, *aliquis, aliqua, aliquid.*
nem, *capio*: nam, *cepi.*
nema, *capere.* G. NIMAN. S. niman. *A.* to nim.
nema, *niſi*: nema thu giorer thad, *niſi hoc præſtes.*
nidur, *ſuſurrus.*
ny, *novilunium.*
ny, *urgeo*: nere, *urſi.* nua, *urgere.*
nyd, *rejectanea, contumelia.*
nydlegur, *abjectus.*
nyflungur, *rex*, Poëtice.
nyr/ ny/ nitt, *novus.* G. NIUR. S. neop. *A.* new.
nyra, *ren.*
nyt, *utor*: naut, *uſus ſum.* *Sax.* nytlic, *utilis*: nytnerre, *utilitas.*
nyu, *novem*, &c. vide Cap. 6. Gramm. noſtræ.
nikur, *bellua aquatica.*
nioole, *flos angelicæ.*
nioota, *uti*: nyt, *utor.*
niſte, *ornatus muliebris.*
nockur, *quidam*: nockur, *quædam*: nockurt, *quoddam.*
nollður, *murmur.*
nollt, *curſitatio.*
noor, *inſtrumentum fabrile in quo ſervatur aqua ad indurandum candens ferrum.*
noot, *rete*: nætur, *retia.* *Goth.* NAT, *rete.* *Sax.* net, nyt. *A.* nett.
noot, *nox*: nætur, *noctes.* *Goth.* NAHTS. *Sax.* niht. *Ang.* night.
nordur, *Septentrio.* S. Nopð. *Ang.* North.
nos, *naſus.* S. næſe, noſe, noſu. *A.* noſe.
not. *uſus.* vide nyt.
noturlegur, *pannus obſitus.*
nunna, *Virgo veſtalis, Monialis*, S. Nun. *A.* Nunn.

O.

Oærlegur, *improbus.*
obedenn, *non rogatus.* *A.* unbidden. vide Gramm. *Sax.* Cap. XIV. Reg. 30, in marg.
ockar & ockart, *noſter*, de duobus. vide Gramm. noſtræ Cap. 5.
oddur, *mucro.* In Danico exegetico od exponitur *acumen, cuſpis, mucro*, atque in Gloſſario *Alamannico Juniano.* MS. D. 14, *mucro, non gladius ſed acumen eſt gladii; ſicuti & cuſpis eſt cujuſque teli* ort. ord *Chaucero eſt mucro, cuſpis*: He sticketh him upon his speares orde.
odur, *inſanus, celer.*
offn, *fornax.* G. AHN. *Sax.* open. *A.* oven.
offra, *offero*: offrade, *obtuli.* S. offrian, offrigean. *Ang.* to offer.
offund, *invidia.*
oflugur, *robuſtus.*
oyri, *mica.*
ogur, *fretum.*
ok, *jugum.* *Goth.* JUGK, GNKA. *Sax.* geoc. *Ang.* yoke.
okle, *talus.*
ol, *cereviſia.* *A.* ale.
old, *ſæculum.* S. ald. *A.* old. *ſenex.*
olle, *in cauſa ſum.*
omak, *moleſtia.*
ond, *anima*: in plurali ander. vide ande.
ond, *anas*: endur, *anates.*
ongl, *inſomnia, patientium ejulatus.*
onn, *occupatio.*
ood, *ivi*, eſt præteritum à ved, *vado.* G. IDAGA. S. eode, *ivi.* *A.* Bor. eod.
oodur, *poema.*
ooff, *texui*: eſt præt. ab eg vef, *telam texo.* S. peopan. *Ang.* to weave, *texere.* woof, *trama.*
oogn, *terror vehementiſſimus.* G. AGAN, *metuere.* *Sax.* oga. *terror.*
ool, *alui*: eſt præt. ab eg el, *alo.*
oop, *ejulatio.* S. peopan. *A.* to wæp, *flere*: pop, wæping, *fletus.*

P.

Par, *par.* *Ang.* pair.
peyſa, *induſium.*
peningur, *pecunia.* S. penig. *A.* penny.
penne, *calamus*: penna, *calami.* *Ang.* pen.
piel, *lima.*
pyla, *jaculum.*
pylſa, *farcimen.*
pyne, *crucio*: pynde, *cruciavi.* *Ang.* to pine.
pypa, *fiſtula.* *A.* pipe.
pyſl, *paſſio.*
pills, *veſtis muliebris.*
pilltur, *puer.*
pitla, *ahenum exiguum.*
pittur, *puteus.* S. pit. *A.* pitt.
plaaga, *calamitas.* *A.* plague.
plunt, *ſupellex.*
poke, *ſaccus.* S. pocca. *A.* poke.
prakkare, *mendicus.*
predikan vel predikun, *concio.*
prenta, *typis excudo.* *Ang.* to print, *typis excudere.* *Ang.* Bor. to prent.
preſtur, *paſtor.*
prettviß, *fallax.*
prym, *ſub oncre duro*: habet prunde in præt.
prym, *novilunium.*
pſalmur, *pſalmus.* *A.* pſalm.
puke, *ſpiritus malus.*
punctur, *punctum.*
puta, *ſcortum.* vide Gramm. *Iſland.*

R.

Raa, *antenna.*
raa, *locus vel angulus hypocauſti telæ textoriæ deſtinatus.*
raan, *ſpolium.*
raas, *diſcurſitatio.*
rabb, *nugamentum, garritus.*
racke, *vulpes.*
rœ, *remigo*: rere, *remigavi*: roda, *remigare.* *Ang.* to row.
ræda, *oratio.*

ræna, *oratio.*
ræninge, *latro.*
ræſe, *cuniculus ſive incile.*
raf, *erratio.*
rafftur, *lupus furioſus.*
ragl, *lentum iter.*
ragl, *erratio.*
ragn, *maledicentia.*
rak, *ellychnium.*
rakur, *humidus.*
ramballde, *rota campanæ.*
rambiggilegur, *bene munitus.*
rammur, *acerbus.* *Ang.* Bor. ramme.
ramur, *robuſtus.*
raß, *culus.* *A.* per metatheſin.
rata, *incurro*: item *viam teneo.*
raudmage, *piſciculi ſpecies.*
raudur, *ruber.* *Sax.* pead. *Ang.* red.
raun, *experientia*: item *adverſitas.*
raup, *jactantia.*
raupare, *jactator.*
raus, *verborum prodigalitas.*
reckia, *lectus.*
reckur, *homo.*
reffur, *vulpes.*
refur, *vulpes.*
regn, *pluvia.* G. ᚱIᚴᚾ. *Sax.* pezn, pen. *A.* rain. regnboge, *iris.* A. rainbow. Þad rigner, *pluit.*
reide, *ira.* *S.* pe᛫de, *ſævus.* A. wroth.
reidingur, *ephippium, dorſuale.*
reyk, *equitandi actus.*
reyſa, *iter.*
reyte, *deglubo*: reytte in præterito. A. Bor. to ritt.
reikaffur, *fornax.*
reikningur, *rationes.* *S.* peccan, *ſupputare.* A. to reckon.
reikur, *fumus.* *S.* pec. A. Aquilonar. & *Scotis* reek.
reim, *ligula*: reimar, *ligulæ.*
reinsla, *experientia.*
reip, *reſtis.* *S.* pape. A. rope.
reir, *arundo.* *Goth.* ᚱᚨᚾS.
reitur, *ſpatium ſoli.*
rek, *pello* vel *pellor*: habet rak in præteritò: reka in Infinitivo.
reka, *ligo.*
renn, *lubrico*: habet rann in præt.
rettur, *rectus*: rett, *recta*: rett, *rectum.* *S.* pihc. *A.* right.
rettvys, *juſtus.* *Sax.* pihc-pipe. *Ang.* righteous.
rid, *eruo*: rudde, *erui.*
riddare, *eques.* *A.* a rider.
riettur, *rectus.*
rif, *coſta.* *Sax.* pibbe. *Anglicè* rib.
rifa, *rima.*
riffur, *lignum tranſverſum cui telam textores appendunt.*
rifur, *liciatorium.*
ryd, *equito*: reid, *equitavi.* *S.* pidan, *equitare.* *A.* to ride.
ryf, *lacero*: reif, *laceravi.* *A.* to rive.
ryfd, *liberalitas*: ryfur, *liberalis.*
ryk, *fumo*: rauk, *fumavi*: riuka, *fumare*: riukande, *fumans.* vide reikur.
ryke, *regno*: rykte, *regnavi.* *G.* ᚱEIKS, *principes*: ᚱEIKINᚴN, *regnare.* *S.* pica, *princeps*: pice, *regnum*: pecan, peccan, pixian, *regnare.*
rykur, *dives.* *S.* pica, *egregie dives, potens.* *A.* rich.
rym, *calendarium.* *S.* pime, *numerus.*
rym, *ſubmiſſam & raucam vocem edo*: rumde in præt.
rys, *ſurgo*: reis, *ſurrexi*: ad ryſa, *ſurgere.* *S.* apiran. *Ang.* to riſe.
rik, *pulvis.*
riſe, *gigas.*
riſt, *crater.*
rit, *ſcriptio, nictatio.* *S.* ppitan. *A.* to write, *ſcribere.*
ritte, *fama.*
riupa, *perdix.*
Þad rockuar, *crepuſculum incipit.*
rod, *cuticula piſcium.*
rollt, *vagatio.*
roo, *quies.*
rooa, *cauda.*
roodur, *remigium.* *A.* rudder.
rool, *evagatio.*
roos, *roſa.*
root, *radix*: rætur, *radices.* *A.* root, *radix.*
rope, *ructus.*
roskungur, *aper marinus.*
roskur, *fortis.*
roſt, *cereviſia.*
roſull, *ſternax.*
rot, *ictus, putredo.* *A.* to rott, *putreſcere.*
rot, *deliquium animi.*
rugl, *nugæ.*
rum, *lectus.*
run, *runa.*
runne, *ſaltus ſylvæ.*
rutur, *aries.*
ruu, *cæſaries.*

S.

Sa/ ſa/ Þad, *is, ea, id*: Articulus Præpoſitivus. v. Gramm. noſtræ, pag. 104.
ſaa en/ ſu en vel ſaa er/ ſu er/ Þad er, *qui, quæ, quod,* &c.
ſaa, *ſerere.* G. ᛋᚨIᚨᚾ. *Sax.* ſapan. *A.* Auſtr. to ſowe, Bor. to ſawe.
ſaad, *granum.*
ſaae, *ſero*: ſaade, *ſevi.*
ſaal, *anima.* G. ᛋᚨᛁᚠᚨᚾᚨ. *S.* ſapel, ſapl, ſaul. *A.* Auſtr. ſoul. Bor. ſaule.
ſaaldur, *cribrum.*
ſaar, *vas.*
ſaar, *vulnus.* *S.* ſap, *ulcus, ſcabies.* *A.* Auſtr. a ſore. Bor. ſear.
ſaddur, *ſaturatus.* *A.* Bor. ſadd.
ſed, *ſatio*: ſadde, *ſatiavi.* *G.* ᛋᚨᛞᚨᚾS, *ſaturi*: ᛋᚨᚠᚾᚨᚾ, *ſaturari*: ᚴᚨᛋᚱᚠᚾᚴᚨᚾ, *ſaturare*: ᛋᚨᛞ ï-ᛏᚨᚾ, *implere ventrem.* *A.* I am ſaded, *repletus ſum.*
ſæde, *ſemen.*
ſækie, *adfero*: ſookte, *attuli.*
ſæll, Declinatur.
ſæng, *lectus*: ſængur, *lecti.*
ſæte, *ſedes.* vide ſit.
ſætur, *dulcis.* *Sax.* ſpæc. *Ang.* ſwæt.
ſætleike, *dulcedo.*
ſaffn, *congregatio.*
ſafn, *collectio.*
ſafnadur, *cætus, congregatio.*
ſallt, *ſal.* G. ᛋᚨᛚᛏ. *S.* ſealt. *Ang.* ſalt.
ſamlynde, *conſenſus.*
ſamteinge, *conjungo.*
ſandur, *arena.* *Sax.* ſand. *A.* ſand.
ſannſogull, *verax*: ſannarlegur/ ſannur, *verus, indubitatus.* G. ᛋᚾᚾᚴᚨ, *veritas*: ᛋᚾᚾ-ᚴEINS, *verus.*
ſauder, *ovis.*
ſaup, *ſorbillum*, a ſoup. *Sax.* ſupan, *A.* to ſup, *ſorbere.*
ſaurgan vel ſaurgun, *inquinatio.*
ſed, *ſatio*: ſadde, *ſatiavi*: ſaddur, *ſaturatus*: ſedia, *ſatiare.* vide ſed, ſupra.
ſef, *dormio*: ſvaf, *dormivi*: ſofa, *dormire.* *S.* ſpefen, *ſomnium*: ſpefan, *ſopire.*
ſeige, *dico*: ſagde, *dixi.* *S.* ſecgan. *A.* to ſay, *dicere.*
ſeinn, *tardus.*
ſeirn, *tardus.*
ſel, *mappalia.*
ſel, *vendo*: ſelde, *vendidi.* *S.* ᛋeᚱyllan. *A.* to ſell, *vendere.*
ſelur, *phoca.* *A.* a ſeal.
ſem, *lites dirimo*: habet ſamde in præterito. *S.* ſeman, *reconciliare*: ſema, *ſequeſter.*
ſende, *mitto.* *S.* ſendan, *mittere.* A. to ſend.
ſet, *pono*: ſette, *poſui.* *Saxonicè*

cè ſettan, *ponere.* Ang. **to ſett.**
ſex, *ſex*, &c.
ſiaalfur, *ipſe.* Ang. **ſelf.**
ſidur, *mos.*
ſiergoduz, *philautos.*
ſierleguz, *ſui ſenſus, ſingularis.*
ſigd, *falx.* *Sax.* ꝛıþe. Angl. **ſithe.**
ſigg, *callus.*
ſigur, *victoria.* *S.* ꝛıȝe, *victoria:* ꝛıȝop, *triumphus.*
ſyd, *coquo:* ſaud, *coxi:* ſioda, *coquere.* A. **to ſœth,** *coquere:* **ſodden,** *coctus.*
ſydre/ ſydſtur, *poſterior, poſtremus:* ſydre/ ſydſt, *poſterior, poſtrema:* ſydſt, *poſterius, poſtremum.* pro eo dicunt & ſidare, ibid. *Sax.* ꝛıþþan, *poſt, poſtea.*
ſyg, *deorſum feror:* habet in præterito ſie & ſeig.
ſyga, *deorſum ferri.*
ſyg, *ſorbeo:* ſiuga, *ſorbere:* ſiugande, *ſorbens.*
ſyke, *morbus.* G. **SIUKS,** *infirmus.* *S.* ꝛeoc. A. **ſick.**
ſyllð, *halec.*
Þad ſyler, *gelu & pruina condensatur ſolum.*
ſylungur, *trutta.*
ſyn, *ſui.*
ſyndga, *pecco:* ſyndgade, *peccavi.* *S.* ꝛınȝıan, *peccare:* ꝛınne, *peccatum.* Ang. **to ſinn, ſinn.**
ſyne, *monſtro:* ſynde, *monſtravi.*
ſyng, *cano:* ſaunge, *cecini:* að ſingia, *canere.* *Goth.* **SIUGGVAN.** *S.* ꝛınȝan. Ang. **to ſing.**
ſyp, *ſorbeo:* ſaup, *ſorbui:* ſiupa, *ſorbere.* vide ſaup.
ſyſter, *ſoror.* G. **SVISTAR.** *S.* ꝛpeoꝛtep, ꝛpuꝛtep, ꝛuꝛtep. A. **ſiſter.**
ſilgia, *ornamentum muliebre.*
ſinn huor/ ſyn huez/ ſitt huort, *diverſus, a, um.*
ſinne, *affectus.*
ſio, *ſeptem*, &c.
ſioole, *rex.*
ſioor, *mare.* G. **SAIV.** *S.* ꝛæ, Ang. **ſea.**
ſit, *ſedeo:* ſat, *ſedi.* G. **SITAN.** *S.* ꝛıttan. A. **to ſit,** *ſedere.* G. **SITAL.** *S.* ꝛetol. Ang. **ſeat, ſettle,** *ſedes, cathedra.*
ſivalur, *teres.*
ſiukur, *ægre habens.* vide ſyke.
skaak, *ludus latronum.*
skaal, *phiala.*
skaallð, *poëta.*
skade, *damnum.*
skafft, *manubrium, ſcaptus.* A. **ſhafft.**
skal, *debeo.* vide Gramm. noſtræ pag. 48, 49.
skalm, *genus enſis.*
skapa, *facio:* skoop vel skapte, *feci, formavi.* *Sax.* ꝛceapan. A. **to ſhape.**
skarn, *ſtercus.* Ang. Bor. **cow-skarn.**
skart, *ornamentum, mundus.*
skaß, *mulier impudica.*
skaud, *res nihili.*
skaut, *peplum, ſinus.*
skegg, *barba.*
skeid, *cochleare.*
skeifur, *vulgus.*
skek, *quaſſo:* skook, *quaſſavi:* skaka, *quaſſare.* *S.* ꝛceacan. A. **to ſhake.**
skell, *cum ſono collidor:* habet in præterito skall.
skendur, *depravatus.*
skemtun, *oblectamentum.*
sker, *ſeco, tondeo:* skera, *tondere.* *S.* ꝛceaꝛan. A. **to ſhær.**
sker, *ſaxum.*
skiaar, *feneſtra.*
skiaar, *tranſenna.*
skiæde, *materia calcei.*
skiær, Adjectivum.
skiallegur/ skialleg/ skiallegt, *diſertus, a, um.*
skiallegur, *diſertus, diſtinctus.*
skiemtan, *oblectamentum.*
skier, *ſcopulus.*
sky, *nubes.* A. **ſky,** *æther.*
skyn, *fulgeo:* skeyn, *fulſi.* *Goth.* **SKEINAN.** *S.* ꝛcınan. A. **to ſhine,** *fulgere, coruſcare.*
skyr, *perſpicuus.* *S.* ꝛcıꝛe. Ang. **ſheer.**
skil, *redditio.*
skil, *diſtinctio, cognitio.* Ang. **skill.**
skil, *intelligo, diſtinguo:* habet skilde in præterito.
skin, *fulgor.* vide skyn.
skindugleike, *celeritas.*
skinn, *pellis.* A. **ſkin.**
skiootleike, *celeritas.*
skiottur, *diſcolor.*
skip, *navis.* G. **SKIP.** *Sax.* ꝛcıp. A. **ſhip.**
skipte, *diviſiones.*
skirta, *interula.* A. **a ſhirt.**
skol, *vappa.*
skomm, *ignominia.*
skoogur, *ſylva.*
skoor, *calceus.* G. **SKOH.** *S.* ꝛceo, ꝛco, ꝛcoe. A. **ſhoe.**
skop, *pudenda.*
skor, *ſcabellum.*
skoruglegur, *ſerius.*
skot, *jaculatio,* item *angulus.* *S.* ꝛceotan, *jaculari.* *Ang.* **to ſhoot.** ꝛceat, *angulus.*
skraut, *ornamentum, mundus.*
skref, *paſſus.*
skrida, *ruina montis vel rupis.* *A.* Bor. dicunt **a skræd of cloath,** i. e. *pars panni minutula è toto diſſecta.*
skrifare, *ſcriba.*
skryn, *ſcrtuium.* *A.* **ſhrine.**
skrimſl, *monſtrum.*
skrof, *glacies rara & tenuis.*
skrollt, *vagatio.*
skrum, *jactantia.*
skualledur, *garritus.*
skugge, *umbra.*
skurdur, *ſectio.*
skutull, *miſſile telum.* *Anglicè* **a ſhuttle.**
skutur, *puppis.*
skuum, *ſpuma.* *A.* **ſcum.**
slæ, *verbero:* sloo, *verberavi:* slaa, *verberare.* G. **SLAHAN.** *S.* ꝛlean: inde *Ang.* **to ſlay,** *occidere.*
slæmur, *malus.*
slakur, *remiſſus.* *A.* **ſlack.**
sleyf, *cochleare.*
slepp, *evado:* slapp, *evaſi.* *A.* **to ſlip away,** *evadere.*
slette, *explano:* in præt. sletté.
slieter, *planus.*
sly, *ſtuppa.*
slingur, *verſutus.*
slior/ slioo/ sliott, *hic & hæc & hoc hebes.* *A.* **ſlow.**
slock, *helluatio.*
slock, *extinguo:* slockte, *extixi.* *Ang.* Bor. **to ſlocken.** Auſtr. **to ſlake.**
slood, *via in nive trita.*
sloppur, *album.*
slot, *arx.*
smaa, *temnere, contemnere:* eg smaae, *temno.*
smaar/ smaa/ smaatt, *parus, a, um,* smaar/ smærre/ smæſtur: smaa/ smærre/ smæſt: smaatt/ smærra/ smæſt.
smala, *upilio.*
smell, *cum ſono claudor vel collidor:* habet ſmall in præt.
smellttur, *colliquatus.*
smyde, *fabricatio.*
smyg, *anguſtias penetro:* habet smaug in præterito. smiuga in Infinitivo.
smyr, *ungo:* habet smurde in præt. *A.* **to ſmear,** & **beſmear,** *ungere, illinere.*
snære, *reſtis.*
snaudur, *vacuus.*
sneipa, *ignominia.*
sny, *verto:* eg snere, *verti:* að snua, *vertere.*

snyllð,

ſnyllð, *elegantia.*
ſnille, *elegantia.*
ſnioor, *nix.* *S.* ꝛnap, ꝛnau. *A.* ſnow, ſnaw. ꝛnapan, *ningere*: to ſnow, to ſnaw. Það ſniooar, *ningit.*
ſnoggur, *celer.*
ſnoot, *mulier.*
ſnotur, *velox.*
ſnotur, *alacer.*
ſock, *mergor.* *A.* to ſoak, *macerare*; apud *A.* Bor. ſignificat, *aquas diu mergere.*
ſockue, *mergo*: ſockte, *merſi.*
ſoð, *juſculum.*
ſoðulbakaður, *qui dorſo curvato & veluti adunco eſt*: dicitur de equis quibus ephippium commodiſſime poteſt inſterni. *A.* Bor. ſaddle-back'd.
ſogn, *fama & rumor vulgi.* v. ſeigð.
ſok, *alga eſculenta.*
ſonur, *filius.* *G.* ᛋᚢᚾᚾᚱ. *S.* ꝛuna, nu, ne. *A.* ſon,
ſoolskyſa, *horologium ſolare.*
ſoome, *honor.*
ſoot, *fuligo.* *A.* ſoot.
ſoott, *morbus.* *G.* ᛋᚫᚢᚺᛏᛁᚾᛋ, acc. pl. *infirmitates.* Apud *A.* Bor. morbus quidam oves infeſtans dicitur the ſowt.
ſope, *hauſtus.* *A.* Bor. dicunt a ſope of milk, drink, *&c.*
ſorp, *quiſquiliæ.*
ſpað, *juſculum.*
ſpað, *opſonium.*
ſpade, *liguncula.* *S.* ꝛpaðu. *A.* ſpade.
ſparlak, *aulæum.*
ſpaung, *lamina*: ſpeingur, ſpaanger, *laminæ.* *A.* ſpangle.
ſpeigeil, *ſpeculum.*
ſpensl, *fibulæ.*
ſperre, *exporrigo*: ſperte, *exporrexi.*
ſpiallð, *tabula.* *Goth.* ᛋᛈᛁᚫᛚᚱᚾ. *S.* ꝛpellan, *narrare.*
ſpic, *ludibrium.*
ſpic, *illuſio.*
ſpy, *vomo*: ſpioo, *vomui.* *A.* to ſpue.
ſpil, *luſus.*
ſpille, *corrumpo*: ſpilltte, *corrupi.* *Sax.* ꝛpillan, *vitiare, corrumpere.* *Ang.* to ſpoil, to ſpill.
ſpinn, *neo*: ſpann, *nevi.* *Goth.* ᛋᛈᛁᚾᚾᚫᚾ. *Sax.* ꝛpinnan. A. to ſpin.
ſpioll, *vitium.* vide ſpille.
ſpioot, *haſta.* *Sax.* ꝛpitu, *veru, obelus.* A. a ſpit.
ſpir, *interrogo*: ſpurðe, *interrogavi.* *S.* ꝛpyꝛian, *explorare, exquirere, ſcrutari.* Dicunt *Scoti*, to ſpær at him, *interrogare illum*, vel *quærere ex illo.* að ſpyria han að, *Marc.* 9. 32. Ang. Bor. to ſpeer after news.
ſponn, *ſpithama.* *S.* ꝛpan, Ang. ſpan.
ſpooe, *avis ſpecies.*
ſpoonn, *cochleare.* A. ſpoon.
ſpor, *veſtigium.* *S.* ꝛpoꝛ.
ſpore, *calcar.* *S.* ꝛpoꝛa, ꝛpuꝛ. A. ſpurre.
ſpott, *ludibrium.* A. ſport, *ludibrium.*
ſpryng, *rumpor vel inſanio*: habet ſprack in præt.
ſprund, *fœmina.*
ſpurull, *avidus quærendi.* vide ſpyr.
ſtabbe, *acervus.*
ſtaða, *ſtatio.* *Sax.* ꝛtaþa. *Ang.* ſtathe, *ſtatio navium.* *Ang.* Bor. dicunt ſtathel hay, i.e. *fœnum fundamento ſtratum.*
ſtaður, *urbs.* *Goth.* ᛋᛏᚫᚦᛋ, ᛋᛏᚫᚩᛋ. *Sax.* ꝛteð. *Ang.* ſtead, *locus.*
ſtæle, *animum addo*: ſtolltte, *animum addidi.*
ſtafn, *prora vel puppis.*
ſtam, *balbuties.* *G.* ᛋᛏᚫᛗᛋ, *mutus, ſurdus.* *S.* ꝛtameꝛ.uꝛ. *balbus, blæſus.* *A.* to ſtammer *balbutire.*
ſtaung, *haſta*: ſteingur, *haſtæ.* Stang *Eboracenſibus* eſt *lignum oblongum, contus bajulorum.*
ſtaup, *poculum.*
ſteckur, *caula*
ſtedie, *incus.* *Eboracenſ.* ſteddy.
ſtef, *verſus intercalaris.* *Ang.* ſtaffe, ſtave.
ſteffna, *dica.*
ſtefnlegur, *modeſtus.*
ſteik, *aſſum*: ſteikur in plur. *A.* ſteaks. Niſi potius derivanda eſt vox à ſtycke. n. g. fruſtum, tomus; quod ab að ſtyckia in fruſta diſſecare.
ſteirn, *lapis.* *G.* ᛋᛏᚫᛁᚾᛋ. *S.* ꝛtan. *A.* ſtone, ſtane.
ſtel, *furor*: habet ſtal in præt.
ſtela, *furari.*
ſtend, *ſto*: ſtood, *ſteti*: ſtanda, *ſtare.* G. ᛋᛏᚫᚾᛞᚫᚾ. *S.* ꝛtanðan. *A.* to ſtand.
ſterkur, *fortis.* *A.* ſtark, *rigidus, flexu difficilis.*
ſtiake, *contus.* *A.* ſtake.
ſtiarna, *ſtella.* *Goth.* ᛋᛏᚫᛁᚴᚾᛟᚾᛋ, *ſtellæ, Marc.* 13.25. *S.* ꝛteoꝛna. *A.* a ſtar, *ſtella.* *A.* Bor. a ſtarne. *Scoticum* ſterne occurrit in præfatione Æneidos *Douglaſianæ*, ubi *Virgilius* in hunc modum laudatur:

Choſin charbunkill, cheif floure, and cedir tre,
Lanterne, lade ſterne, myrrour, and A per ſe.

in eadem præfatione ſic *Douglaſius* deum invocat:

I mene, tho king of kings, lord eterne,
Thou be my muſe, my gidare, and lade ſterne.

ſtið, *fulcio*: ſtudde, *fulcivi.*
ſtifur/ ſtifarleguꝛ, *validus.*
ſtigð, *offenſio.*
ſtiggur, *qui ſe capi non patitur*: ſtiggur/ ſtigguare/ ſtiggaſtur.
ſtyg, *pede premo*: habet ſtie vel ſteig in præterito: ſtyga, in Infinitivo. *G.* ᛋᛏᛖᛁᚴᚫᚾ. *S.* ꝛtiɣan, *ire.*
ſtyn, *doleo*: ſtunde, *dolui.* *Ang.* Boreal. dicunt, it ſtounds, *dolet.*
ſtyng, *pungo*: ſtack, *pupugi.* *S.* ꝛtingan. *A.* to ſting.
ſtynt, *colluctatio.*
ſtille, *tempero*: habet ſtillte in præt. *Sax.* ꝛtille. *A.* ſtill, *tranquillus, quietus.*
ſtir, *bellum.* *S.* ꝛtyꝛan, *movere, turbare, irritare* *A.* to ſtirre.
ſtirbiorn, *bellicoſus urſus.*
ſtock, *ſalto*: að ſtockna, *ſaltare*: ſtocknande, *ſaltans.*
ſtoð, *columna.* *S.* ꝛtuðu, ꝛtuþe, ꝛtuþu. *A.* ſtud, *fulcrum.*
ſtodugur, *ſtabilis.*
ſtollttur, *ſuperbus, elegans.*
ſtoo, *focus*: ſtoor, *foci.*
ſtood, *equi admiſſarii*: & *equæ quando ad generationem ſeptis includuntur atque aluntur.* Inde *Ang.* ſtead.
ſtoor, *magnus.*
ſtoor/ ſtærre/ ſtærſtur, *magnus, major, maximus*: ſtoor/ ſtærre/ ſtærſt, *magna, major, maxima*: ſtoort/ ſtærra/ ſtærſt, *magnum, majus, maximum.*
ſtor, *juncus.*
ſtormur, *tempeſtas.* *S.* ꝛtoꝛm. *A.* ſtorm.
ſtraakoottur, *nequitioſus.*
ſtraakskapur, *nequitia.*
ſtraakur, *nebulo.*
ſtraangur, *rigidus.* *Ang.* Auſt. ſtrong, Bor. ſtrang.

ſtraangur/ ſtraung/ ſtraangt, *aſper, durus, a, um.*
ſtraff, *garritus.*
ſtreittur, *arduus, rebellis.*
ſtriaal, *rarum quid.*
ſtry, *ſtria.*
ſtryd, *bellum.*
ſtrydur, *intenſus.*
ſtryk, *ito*: habet ſtrauk in præterito perfecto: ſtryuka, in Infinitivo.
ſtrypur, *nudus homo. Ang.* to ſtrip, & ſtript, eſt *veſtes alicui detrahere*; *exutus, nudatus.*
ſtrönd, *ora maris. S.* ꝛtꝛeond, ꝛtꝛand. *A.* ſtrand.
ſtulka, *puella.*
ſtund, *hora.*
ſtuttur, *brevis. Ang.* Bor. to ſtutter. ſtuttur/ ſtyttre/ ſtyttſtur, *brevis, brevior, breviſſimus.*
ſvack, *tumultus ſuſurrantium.*
ſuangur, *eſuriens.*
ſuanhuitur, *candidus inſtar cygni.*
ſvar, *reſponſum. S.* anꝺꝛꝛapian. *A.* to anſwer, *reſpondere.*
ſuartur, *niger.* G. SVARTR. *S.* ꝛꝛeapꝛ. *A.* ſwearthy.
ſuck, *lucta.*
ſudur, *meridies. S.* ꝛuꝺ. *Ang.* the ſouth.
ſveffn, *ſomnus. S.* ꝛuefen.
ſuefungur, *ſomnolentus.*
ſveinn, *puer, miniſter.*
ſueit, *populus*; item *provincia.*
ſuellti, *eſurio*: ſualltt, *eſurivi.*
ſver, *juro*: ſoor, *juravi. Goth.* SVARAN. *S.* ꝛꝛepian. *A.* to ſwear, *jurare.*
ſverb, *limo*: ſvarb, *limavi.*
ſverd, *enſis. S.* ꝛꝛeoꝛꝺ. *Ang.* ſword.
ſvyk, *fallo*: ſveyk, *fefelli*: ſvykia, *fallere. S.* ꝛꝛican, *prodere, decipere*: ꝛꝛica, *deceptor, proditor.*
ſvik, *inſidiæ.*
ſvil, *lactes.*
ſvingl, *vertigo.*
ſuinna, *probitas, prudentia.*
ſuinnur, *prudens, honeſtus*; item *parcus, ad rem attentior.* Inde forſan celebre Regum *Danorum* nomen Suin.
ſumar, *æſtas. Sax.* ꝛumeꝛ, op. *Ang.* ſummer. Þad ſumraz, *æſtas ingruit.*
ſundurbryt, *diffringo.*
ſundurlinde, *diſſenſio.*

T.

Taag, *vimen. S.* tꝛig, tꝛiga. *Ang.* twig.
taal, *deceptio.*
tack, *clamor opilionum*: inde ad tacka, *clamoribus gregem compellere.*
tad, *excrementum aridum.*
tæ, *lanam carpo*: in præt. taade, in Infinitivo tæia.
tagl, *cauda equina.* G. TAGL, *capillus.* Inde *S.* tægl, *cauda. A.* tail.
tak, *ictus.*
tal, *numerus. A.* tale. *S.* talian, *æſtimare.*
tala, *loquor*: talade, *locutus ſum. S.* talu. *A.* tales, *fabulæ*; à tellan, to tell, *loqui, dicere narrare.*
tamur, *aſſuetus, manſuetus. S.* tam, tame. *A.* tame.
tappe, *ſtipamen.*
tarfur, *taurus.*
taug, *funiculus*; à toga, *attrahere. A.* to tow.
taung, *forceps*: teingur, *forcipes. A.* tonges.
tek, *ſumo*: took, *ſumpſi*: taka, *ſumere. A.* to take.
teirn, *lamina.*
tel, *numero*: talde, *numeravi. A.* to tell.
tem, *domo*: tamde, *domui. S.* tamian. *A.* to tame.
tennur, *dentes*: tonn, *dens.* G. TANDS. *S.* eliſo N, toð. *Ang.* tooth.
tidinde, *rumores. A.* tidings.
tidugur, *tempeſtivus. Sax.* tiꝺ. *tempus, hora.*
tigg, *mando dentibus*: tugde in præt. tiggia, in Infinit.
tyk, *canis canicula*: tykur in plur. *A.* Bor. a tyke, *canus.*
tyne, *perdo*: tynde, *perdidi*: tyndur, *perditus.*
tyr, *Deus Aſianorum.*
tyr, *Mars vel Mercurius.*
tyu, *decem*, &c. vide Gramm. noſtræ Cap. 6.
tillaatfeme, *indulgentia.*
tiorn, *ſtagnum ſeu lacus. Ang.* Bor. a tarn.
titlingur, *avicula. Ang.* a tit, *parus.*
toff, *mora.*
töffur, *magia.*
tolle, *hæreo*: tollde, *hæſi.*
tolungur, *loquax, diſertus. Sax.* tellan, *dicere, loqui, narrare.* A. to tell.
tomur, *vacuus. Anglis* Aquilonaribus tum, teum.
tonn, *dens.* vide tennur.
tooffa, *vulpes.*
toolff, *duodecim.* vide Cap. 6. Gramm. noſtræ.
torff, *ceſpes. S.* tuꝛꝛe. A turfe.

traaß, *obſtinatio.*
traudur, *invitus.*
tred, *tero*: trad, *trivi*: troda, *terere. S.* tꝛeꝺan. Anglicè to tread.
trie, *lignum.* G. TRIN. *Sax.* tꝛeop, tꝛyꝛ. A. tree.
trigd, *virtus, fidelitas.*
trine, *roſtrum.*
trippe, *equula.*
trog, *linter. Sax.* tꝛoh. Angl. trough, *alveus.*
troll, *gigas.*
trur/ trun/ truutt, *fidus, a, um.* Ang. true. truu, *fides. Sax.* tꝛeope.
tueir, *duo.*
tugur, *numerus vicenarius.*
tuinne, *filum lineum. S.* tꝛin. A. twine, *filum retortum*: à tꝛinan, *conduplicare.* Ang. to twine.
tungl, *luna. S. ſtella, aſtrum.*
turn, *turris. S.* top. A. tower.
tuttugu, *viginti.* vide Cap. 6. Gramm. noſtræ.

Þ.

Þaang, *alga.*
Þacka, *gratias ago*: Þackade, *gratias egi. Sax.* þancaꝛ. Ang. thanks, *gratiæ*: & þancian, to thank, *gratias agere.* Þackargiord, *gratiarum actio.*
Þad, *hoc vel illud.*
Þagd, *beneplacitum.*
Þagmælſtur, *taciturnus.*
Þægur, *gratus.*
Þær, *illæ*: plurale ab hann, *illa.*
Þamb, *tentigo.*
Þamb, *extenſio.*
Þang, *alga.*
Þare, *alga.*
Þaug, *illa*, plurale à Þad, *illud.*
Þefur, *odor.*
Þeyr, *illi*, plurale ab hann, *ille.*
Þeingell, *rex*, Poëtice.
Þeige, *taceo*: Þayde, *tacui.* G. ÞAGJAN, *tacere.*
Þen, *extendo*: Þande, *extendi.*
Þeſſe, *hicce.* v. Cap. 5. Gramm. noſtræ. Þeß kyns, vel Þeß konar, ejuſmodi.
Þickur, *craßus. S.* þiccol. Ang. thick.
Þid, *vos*: dualis à Þu, *tu.*
Þad Þidnar, *quod gelu rigidum erat, reſolvitur.* A. to thaw, *regelare.*
Þier, *vos*: plur. à Þu, *tu.*
Þiettur, *denſus.*
Þife, *furtum. Sax.* þeoꝛ. Ang. thæf, *fur.*
Þigg, *accipio*: Þaa, *accepi*: Þiggia,

Þiggia, *accipere. Sax.* þicgean.
Þy, *mancipium. S.* þeop.
Þy, *famulitium.*
Þydur, *egelidus.*
Þil, *ſponda.*
Þil, *confuſe recito*: habet Þulde in præterito.
Þing, *forum, res. S.* þinz, *res, cauſa.* Inde the huſtings, *Iſlandicè* Þinghuſe. *Marc.* xv, 16. *John.* xviii, 28, 33. *domus cauſarum*, vel *forum Londinenſe.* Anglicè thing, *res.*
Þingd, *gravitas.*
Þinn, *tuus*: Þyn, *tua*: Þitt, *tuum.* vide Cap. 5. Gramm. *Angl. Sax.*
Þioffur, *fur.* vide Þiſe.
Þioo, *femur. A.* thigh.
Þioor, *bos caſtratus.*
Þioos, *portio vel ceti*, vel *alterius cadaveris partiti.*
Þis, *feſtinanter & tumultuoſe incedo*: habet Þuſte in præt.
mier Þiſter, *ſitio. A.* to thirſt.
Þogull, *taciturnus.* vide Þeige.
Þoka, *caligo.*
Þol, *patientia, tolerantia. Goth.* ψΠΛΛΝ, *pati*: ψΠΛΔΙΝΛ, *patientia, Sax.* þolian, *pati.*
Þemb, *alicujus rei extenſio.*
Þooff, *condenſatio.*
Þoofe, *dorſuale.*
Þootta, *tranſtrum.*
Þor, *audacia. S.* þeappan. *A.* to dare, *audere.*
Þorfnum, *abſtinentia.*
Þorn, *fibula.*
Þ.all, *ſervus. Sax.* þþæl. *Ang.* thrall; & thraldome, *ſervitus.*
Þrælſlegur, *ſervilis.*
Þrætne, *contentio.*
Þraunguz, *anguſtus. A.* throng.
Þreya, *thorax.*
Þreittur, *feſſus.*
Þrep, *parietis pars prominens.*
Þridia/ Þridia/ Þridta, *tertius, tertia, tertium.*
Þrif, *nutritio. A.* to thrive, *augeri, nutriri.*
Þrym, *ſub onere duro*: habet in præt. Þrumde.
Þryz, *tres.*
Þroskulldur, *limen. S.* þæþrc-pald. *A.* threſhold.
Þrot, *defectus*; item, *vocula juris mendicis egeniſque applicari ſolita, qui proximorum bonis alendi ſunt.*
Þu, *tu.*
Þuæ, *lavo*: Þuode, *lavi*: Þua, *lavare.* G. ψΥΛhΛΝ. *S.* þpehan, þean. Þuætte, *lotio*: Þueigenn, *lotus.*
Þuerfare, *aſcia.*
Þuffa, *tumor terræ.*
Þungur, *gravis.*
Þunnur, *tenuis. S.* þinne, *tenuis. A.* thin.
Þuß, *gigas.*
Þuſund, *mille*: Þuſunder, *millia.* vide. Cap. 6. Gramm. *Angl. Sax.*

u.

ude, *imber*: Þad udar, *continui imbres deſcendunt.*
ugla, *noctua. A.* owle.
ulffur, *lupus.* G. ΥΝΛΡS. *S.* pulf. *A.* wolf.
ull, *lana. S.* pulle. *A.* wooll.
undarlegur, *mirus, alienus. S.* pondop. *A.* wonder, *miraculum.*
undeferull, *faldus animi.*
unge, *pullus. S.* ionz, *juvenis.*
ungur, *juvenis.*
ungur/ ingre/ ingſtur, *juvenis, junior, maxime juvenis. S.* ionzþe. *A.* younger.
unna, *favere*: unnande, *favens*: unne *favi*, ab ann *faveo. S.* unnan, zeunnan, *indulgere, ex mera gratia dare.*
upphaf, *initium, principium.*
upphriggiadur, *qui eſt tumenti gibboſoque dorſo, inſtar elephanti. Sax.* hpicze, *dorſum. A.* Bor. rigg.
urde, *erui*; ab ir, *eruo.*
urskurdur, *cenſura, judicium, ſententia lata.*
utburdur, *expoſititium quid.*
uxe, *bos caſtratus. S.* oxa. *Ang.* ox, *bos.*

v.

Vad, *vadum. S.* paban, *vadare, vadum tranſire*: pad, *vadum. Eboracenſibus* a wath.
vadur, *funis.*
vær vel vier, *nos*; plur. ab eg, *ego.* v. Gr. *A. S.* Cap. 5.
værd, *jucunda quies.*
vaf, *involutio.*
vafenn, *implicatus.*
vagl, *trabs.*
vagn, *currus. S.* pæzen. *Ang.* wain; or waggon.
valenn, *electus.* G. ΥΛΛΓΛΝ, *eligere*: ΓΛΥΛΛΙΔΛΝS, *electos, Luc.* 18. 7. *A.* Bor. to weal, *eligere.*
valennkunnur, *perſpectæ fidei & integritatis homo.*
vallttur, *vacillans in verbis & ſermone fallax. A.* to falter, in verbis vacillare.
vanmegnugur, *imbecillis.* ΥΛΝ, & pana, ut antea notavimus, denotant *defectum.*
var, *cautus. Sax.* pæpe, *cautio. A.* wary, *cautus*: beware, *cave.*
vareigd, *cautio, prudentia.*
vargur, *furioſus*: vann giordiſt vargur i vie, *violavit vel exuit ſacramentum.*
varme, *calor.* G. ΥΛRMGΛN, *calefacere. S.* pæpmian, pýpman. *A.* to warme.
varordur, *prudens & parcus.* G. ÞRRΔΛ, *ſapiens.*
varp, *ora calcei, pullatio.*
vaſe, *funda.*
vax, *cera S.* pæx. *A.* wax.
ved, *vado*: habet ood in præterito. vada, *vadere.* v. ood.
vedur, *aër, ventus. Sax.* peden. *Anglicè* wether, *tempeſtas, cælum.*
veſ, *circumvolvo*: habet vafde in præt.
veſ, *telam texo*: habet oof in præt. vefa, *texere. S.* peoxan. *A.* weave.
veſur, *tela textoria. S.* pexta. *A.* the weft, *ſubtegmen.*
veg, *trutino vel interimo*: habet vo in præt. vega, *trutinare. S.* pæzan. *A.* to weigh.
veggur, *paries.*
veglegur, *inſignis, glorioſus.*
vegſamlegur, *inſignis, glorioſus.*
vegſemd, *honor.*
vegur, *via.* G. ΥIRS. *S.* pæz, pez, *via. A.* way.
veide, *venor*: habet in præt. veidde.
veikur, *infirmus, languidus. S.* pac, pace. A. weak.
veitsla, *convivium.*
vek, *excito*: vakte, *excitavi. S.* pacian, *excitare.* Angl. to waken, awaken.
vel, *eligo*: valde, *elegi.* vide valenn.
vell, *ebullio*: vall, *ebullii. S.* peallan, *fervere, æſtuare. Droitwicenſibus* to wall.
velld, *levando oneri ſum*: habet valld in præt. Infinitivus eſt vallda.
vellde, *potentia. Goth.* ΥΛΛΔΛΝ. *S.* pealdan, *dominari, poteſtatem habere.* Ƿald, *potentia*: pealdan etiam ſignificat *regere, gubernare.* Inde apud nos to weild the ſcepter, to weild the ſword,

ſword, *ſceptrum, gladium regere.*
vellt, *volvor*: habet vallt in præt. A. Bor. to wellt a cart, i. e. *evertere. Goth.* ƿΛΛƿGΛN. *S.* palpian. A. to wallow.
ven, *aſſuefacio*: vande, *aßuefeci. Sax.* ȝepuman, *aſſueſcere.* A. to wont.
vende, *verto.* G. ƿΛNdGΛN. *S.* penban, *vertere.* Ang. to wind.
ver, *defendo*: varde, *defendi. S.* pepian, *defendere.* Angl. to ward.
að vera, *eſſe*; Infinitivus ab eg er vel em, *ſum*; in ſecunda Perſona Imperativi vertu, unde Ang. Boreal. dicunt war thou by, i. e. be thou by, or ſtand out of the way.
verð, *cogor*: habet in præt. varð.
að verða, *fieri*; ab eg verð, *fio.* vide Gramm. Angl.Sax. c. 7.
verður, *prandium.*
veria, *armamentum.*
verk, *opus. S.* peopcan, *operari.* Ang. to work.
versla, *aqua quæ non congelatur.*
veske, *ſcrinium, pyxis.* Angl. deske.
veſöld, *miſeria, calamitas*
veſtur, *occidens.*
vetur, *hyems.* G. ƿINTRNS. *S.* pintep. A. winter,
Það vetraz, *hyemeſcit*; unde A. Bor. dicunt it weathers, *tempeſtas ſævit.*
við, *nos*, de duobus.
viðburður, *eventus.*
viður, *arbor, lignum.*
viður, *frutex vel arbor.*
vie, *ſacramentum juſtitium. G.* ƿEIhΛ, vel ƿEIhS, *ſanctus.*
viel, *cauda avis.*
viel, *fallacia.*
vielinde, *gula.*
vier vel vær, *nos.*
vif, *fœmina. S.* pıf. A. wife.
vige, *munimentum.*
vigur, *enſis.*
vÞdforall, *qui longe lateque peregrinatur.* vÞdur, *amplus. S.* pıð, pıde. A. wide.
vÞg, *cædes. S.* pıȝ, *bellum.*
vÞk, *ſinus terræ*; etiam vik. *S.* pıc, pÿce, *ſinus, ripa, littus ſinuoſum.*
vÞk, *cedo*: veik vel vick, *ceſſi*: vÞkia, *cedere.*
vÞn, *vinum.* G. ƿEIN. *S.* pın. Ang. wine.
vÞngl, *vertigo.*
vÞs, *ſapiens. S.* pıſ. A. wiſe.
vil, *volo.*
villa, *error. S.* ÞpolIan, *errare.*
villtur, *errore captus.*
vilð, *voluntas. S.* pılla. A. the will.
vinatta, *amicitia. Sax.* pine, *dilectus.*
vind, *glomero*: vatt, *glomeravi.* Ang. to wind.
vindur, *curvus.*
vindur, *ventus.* G. ƿINDS. *S.* pınd. A. wind.
vingan, *amicitia, favor.*
vinn, *laboro*: vann, *laboravi.* G. ƿINNΛN, *tolerare. S.* pınnan, *laborare.*
vinſæll, *amicitia polleus.*
vinskapur, *amicitia. Sax.* pıneſcıp, *fraternitas.* óvinskapur, *inimicitia.*
vinur, *amicus.*
virke, *vallum. S.* pepc, peopc. A. a work, vel bullwork.
vit, *ratio, ſcientia.* G ƿITΛN, *ſcire. S.* pıtan. A. I wot, *ſcio*: pıtt, wit, *ingenium.*
vitna, *teſtor*: vitnade in præt. G. ƿEITƿRdGΛN, *teſtari. S.* ȝepıta, *teſtis*: pıtneſſe, ȝepÿtnıſ, *teſtimonium.* A. witneſſe.
vitnißburður, *teſtimonium.*
vitur, *ſapiens. Sax.* pıta. vitur/ vitrare/ vitraſtur.
vöde, *periculum.*
vödve, *coxa.*
vogur, *fretum.*
Það vöknar, *humeſcit.*
Það völnar, *incaleſcit.* v. vell.
vömb, *venter.* G. ƿΛMBΛ. *S.* pamb. A. womb. *Scot.* wamb.
vönum, *nævus, dedecus. S.* pem, & pemme. A. wem.
von, *ſpes.*
vöndur, *virga.* A. a wand.
vopn, *arma. Sax.* pæpen. Ang. weapons.
vopnaður, *armatus. Saxonicè* pæpneð.
vor, *noſter & noſtra*: vort, *noſtrum.*
vör, *labrum.*
vör, *ver.*
Það voraz, *ver incipit.*
vörn, *defenſio, munitio.* v. verð.
vös, *poſtula.*

SPECIMEN Iſlandiæ *Hiſtoricum & magna ex parte Chronographicum, per* Arngrimum Jonam, *Iſlandum, Amſtelodami*, 1648.

Biildur, notat *Uncum quo in venæ ſectione Chirurgi utuntur.*
Blanda, eſt *ſerum lactis, à miſcendo, quòd non niſi aqua mixtum bibatur. A.* Bor. to blend, *miſcere.*
Hængur, ſic *piſcem marem* vocant.
Hogg, eſt *verber.* Storhoggue, *magna verbera infligens.*
Onundur, liom, *ſplendor, à venuſtate formæ.*
Knappe, *velox.*
Kiſtropp, *querno corpore præditus.*
Belgur, *uter, bulga.*
Mioffce, *gracilis.*
Ormerus, hin orve, i. e. *liberalis; munificus.*
Helga fel, *ſacer mons.*
Siup, audga, *prædives.*
Thranderus, nuðbeinn dictus, à *crurum gracilitate.*
Stenulfus, hin lagir, dictus à *ſtatura puſilla.*
Kialke, *maxilla.*
Quiia vel kuiia, eſt *ſtabulum æſtivum agnis mulgendis ſub dio deſtinatum.*
Skutull, *ſagitta.*
Ogiæffa, *infortunium.*
Snæffioll, *montes nivoſi.*
Huiith sky, *alba nubes.*
Fagra brecka, *amœnus clivus.*
Faer eru friidare, foſtre þo peir, skiæle ſig, *pauci ſunt, mi nutritie, qui ſi ringant faciem, formoſiores appareant.*

Skammhendiguz, *qui curtum habet brachium.*
Thorderus, hræda, quasi dicas, *timor* vel *terror.*
Quærnbytur, *molam præmordens.*
Liot, *turpis.*
Gil, *montis cujusdam ruptura.*
Thorbrandus, orrekur, *quasi acriter impellens.*
Staffuz, denotat *scriptionem.*
Beckur est *rivus & scamnum.*
Helgo, hin magre, *macilentus.*
Kroppe, *corpus vel cadaver.*
Thoralfus, hin starke, *fortis.*
Odinus, rotenn sive *calvaster.*
Thever aa, est *rivus qui vallem, non per longitudinem, sed qui è montibus ruens, eandem transversim interluit.*
Fiskelækur, *piscosus rivus.*
Lundur, *lucus.*
Ormerus, Tosku-bakur, à *portata tergo mantica* dictus est.
Gnupar, vocantur *altiora montium cacumina.*
Skard, est *ruptura, defectus, hiatus.*
Skratta fel, *mons dæmonum.*
Þeianda dal, *silens vallis, vallis rivi sine murmure decurrentis.*
Thorkillus, hinn haffve, i. e. *procerus.*
Gunulfus, kreppa, i. e. *angustia.*
Boka neff, *rostrum accipitris.*
Bialme, appellant Islandi *Boves capite albos, reliquo vero corpore conspiciendo, quovis colore simplici præter album.*
Thyckva-bœ *conferta habitatio.*
Digre, *crassus, corpulentus.*
Raffnerus, Haffnar-lykill, cognominatus est à *portu & clavi, quòd, cum insignis fuerit pirata, portum ubique commodum tamen inveniret & aperiret.*
Biorno, offlate, i. e. *ornatui deditus.* Idem etiam hin audar cognomen habuit, i. e. *opulentus.* Audur, *vernacula, nomen est singulare collectivum, plurali defectivum: notat omnis generis opes & divitias.*
Kvolld, *vespera.*
Oarga, *animosus & audax, confidentia leonina præditus.* Leonem certe appellant *Islandi* dyr-red oarga, *quod metuere nesciat.*
Bliid, denotat *lætus, mentis cujusvis.*
Thornkillus, kernamule, *quasi os vel mentum hordeaceum.*
Breidbolstad, *latifundium.*
Olverus, Barna-kall, sic dictus *quia piraticam more sui seculi exercens, pueris & infantibus parceret, contra piratarum consuetudinem.*
Thorbernus, farlakappe, i. e. *Baronum pugil.*
Raffnerus, hinn-hermske, i. e. *stolidus.*
Hostmyrcuz, *Autumnales tenebræ.*
Sleggia, *majus mallium.*
Aatfanes, *Cygnorum Isthmus.*
Hauka-dal, *accipitrum vallis.*
Kirckus, hinu raude, i. e. *rufus.*
Germundus, heliar-skinn, à *furvo colore dictus.*
Thorarinus, hrokur, i. e. *uncus.*
Hafturs-fell, *Hircorum mons.*
Thorgerus, floskubakur, dictus à *gibbositate.*
Kutafiord, *sinus arietum.*
Kolsven, hinn rame, dictus à *robore.*
Gallte, *Suem marem & adultum*; Griis, *Suculum* exponimus.
Myvatn, *Stagnum majus in* Islandia, dictum à my & vatn, *propter muscas misere stagnum illud infestantes.*
Chetellus, pistill, à *tributis.*

GEORGII HICKESII

S. T. P.

DE ANTIQUÆ LITTERATURÆ SEPTENTRIONALIS UTILITATE,

SIVE

De Linguarum Veterum Septentrionalium Usu

DISSERTATIO EPISTOLARIS,

AD

Bartholomæum Showere,

EQUITEM AURATUM,

Non ita pridem Jurisconsultum apud *Anglos*, & Causarum Patronum Celeberrimum.

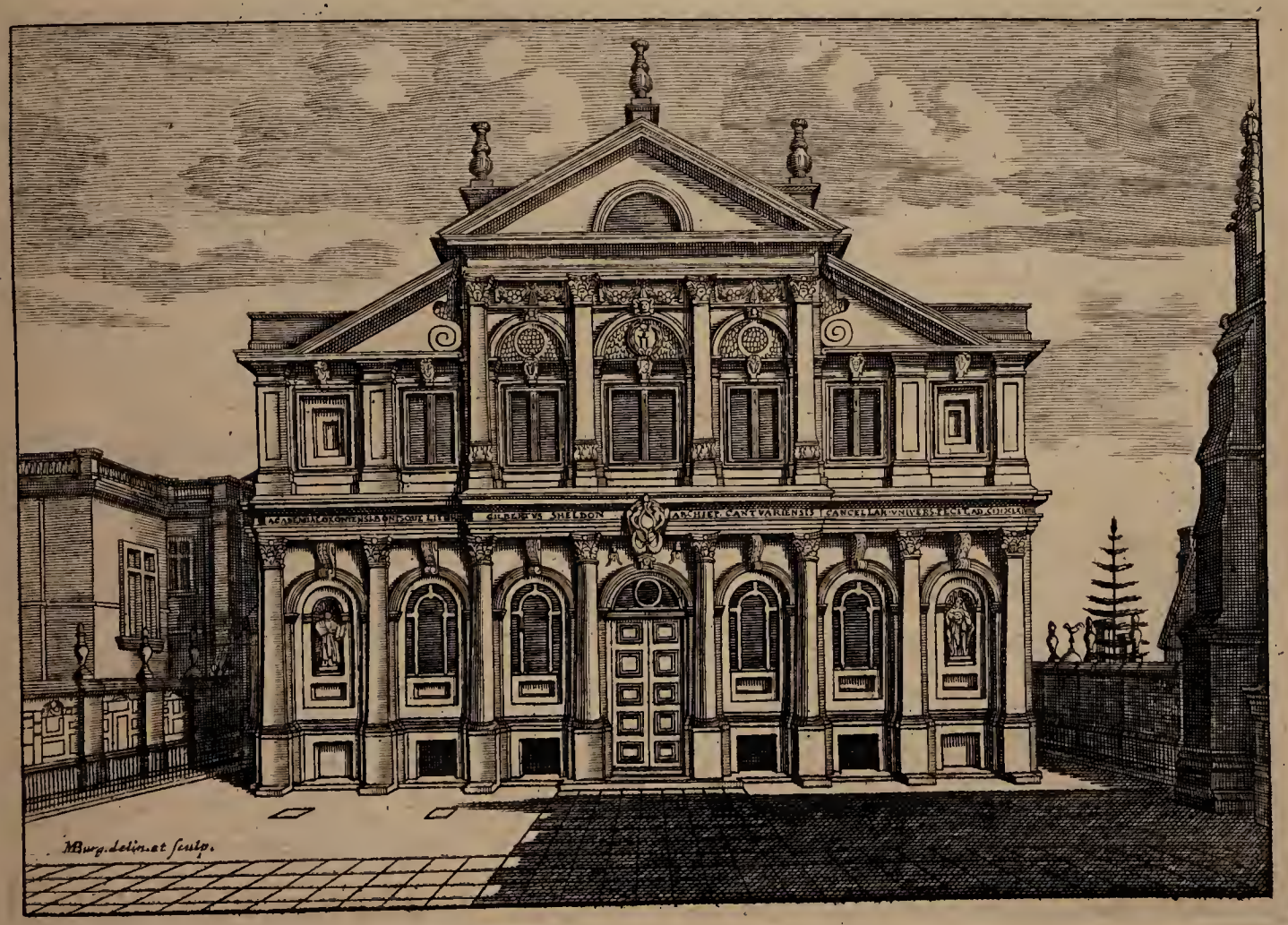

OXONIÆ,

E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCIII.

CHARLWOODO LAWTON,

ARMIGERO, JURIS-CONSULTO,

Et Foris in Juridicis litigantium Patrono,

GEORGIUS HICKESIUS, S. P. D.

DE Linguarum Veterum *Septentrionalium* Uſu & Dignitate ad *Bartholomæum Showere*, quas ſcripſi, Litteras, ad Te legendas mitto, *Charl. Lawtone*, quo interveniente, mecum amicitiam Is iniit, initamque ita colere & fovere voluit, ut Illi, quam qui maxime, familiaris & conjunctus eſſem. Meminiſſe jam juvat de variis argumentis ſermones, quos nunc in *prædio* Ejus *urbano*, nunc in *ruſtico* habuimus. Speciatim eos recolere delectat, quos mecum ferebat de fontibus Juris Civilis *Anglicani*; de Sacerdotio & Regno, ſive de Rep. Eccleſiaſtica & Civili; de Patria, pro qua nemo bonus dubitet mortem oppetere, ſi ei ſit profuturus; & de Patriæ vero amore; de cauſis & ſignis cadentis Imperii; de Exiſtimatione populari; de Veri Juſtique arcanis viribus; de Principiis Boni & Mali, ad quæ Humana & Chriſtiana Vita inſtituenda eſt; & de Inhoneſto iſto Vitæ genere, quod licentioſi homines Reip. tam Civilis quam Eccleſiaſticæ peſtes vivunt, principiis illis ſoluti, ad quorum normam ſe ſuoſque mores fingere & componere & Philoſophia & Theologia docet. De his & hujuſmodi materiis, quum ſuo more (quem noſti) ſolide & acute diſputans animi ſui ſenſa exponeret, equidem neſcio an majoris judicii, an ingenii Hominem ſe eſſe oſtendebat. Crede mihi, *Lawtone*, cum delectatione ſemper, & non raro cum admiratione, eum in *Quieto* dicendi genere ſermocinantem audivi; In *Contentioſo* vero & *Forenſi*, quam dicendi peritus, quam fervidus & nervoſus orator, denique quam fauſtus & fortunatus cauſarum propugnator erat, norunt Tecum, qui Forum frequentant, univerſi; præſertim Clientes ejus, qui tantum non omnes, Eo Defenſore, Victores à judicio abire ſoliti, id maximo ſuo commodo ſenſerunt. Quam juris etiam peritus erat, quos ſcriptos vivus edidit, libri monſtrant; & quos ſcripturus etiam erat, itidem demonſtraſſent, ſi D. O. M. qui ſuum cuique vitæ terminum definit, longiorem Illi vitam indulſiſſet. Noſti enim conſilium quod nobis aperuit, de edenda altera parte Libri ſui, quem inſcripſit **Cases in Parliament**; & de ſcribendo Tractatu *De*

Jure Criminali, quod Forenſes noſtri *Jus Coronæ* vocant. Ad quem quidem condendum tractatum, quæ opus eſſent, colligere cœperat, Defenſionum laboribus, & Senatoriis muneribus tandem (quod optabat) liberatus, id operis *Architectonica* manu auſpicaturus. Mitto dicere quam charus Amicis, & quam gratus Concivibus ſuis Exonienſibus erat, qui jam tertio, cum in extremis ageret, eum Procuratorem eligebant, qui in Senatu populi *Anglicani*, quem *Domum Comm.* nominamus, vices ſuas gereret. Quod Te attinet, *Lawtone*, ob eas rationes propter quas Ille Te, Tu Illum unice amaſti, nempe ob ingenium, morum ſuavitatem, honeſtatem vitæ, humanitatem cum beneficentia junctam, &, qui ſplendentium virtutum fere omnium parens eſt, divitiarum, quas maxime liberali manu non diſpenſavit dicam, ſed honeſtiſſime diſſipavit, contemptum vere *Chriſtianum*. Quapropter per *Showeri* noſtri ſemper chariſſimos Tibi manes, perque amicitiam quæ Tibi Illique communis fuit, oro Te, obſecroque, *Lawtone*, ut *Diſſertationem* hanc noſtram, qualis qualis eſt, non tamen ut noſtram, ſed ut Illius potius, æquo & benevolo animo accipias: ut illius, inquam; quia quemadmodum imago non amplius pingentis, ſed ejus, qui pingitur, eſſe dicitur; ſic ea Epiſtolarum & Epiſtolarium Librorum eſt natura, ut conſuetudine, quæ & in rep. literaria vim legis habet, non tam ſcribentium, quam eorum, ad quos ſcribuntur, eſſe habeantur. Præterea, Illo auctore, ſcripta eſt hæc *Diſſertatio*, ſiquidem ejus argumentis expugnatus, quibus id genus tractatum ſcribi oportere, Te audiente, contendebat, eam in me ſcribendam ſuſcepi. Quam jam prælo proditurum Omnibus qui civem in Eo bonum, & bonarum litterarum egregium fautorem ſibi patriæque ereptum dolent; Tibique imprimis, apud quem magnum Sui deſiderium reliquit, mærens dat, dicat, dedicatque Tuus *Georgius Hickeſius*. Vale.

Dabam Londini
xix.Cal.Jan.MDCCII.

IN-

INDICIUM
HUJUS
Dissertationis.

I. INTRODUCTIO, in qua Auctor declarat se in *Dissertatione* sua de *Linguarum Vett. Septentrionalium* usu, jucundum ab utili non secernere. Codices in lingua *Anglo-Saxonicâ* MSS. quid à Majoribus dictum, quid actum, quid doctum, quid constitutum; qui eorum mores, & consuetudines, quæ virtutes, quæ vitia; denique qui fuit apud eos *Reipub.* & *Ecclesiæ* status, ostendunt, pag. 1, 2.

II. Inchoat Auctor *Dissertationem* suam ab iis, quæ acta sunt apud *Anglo-Saxones* in *Comitiis* sive *Curiis Comitatuum*, utpote quæ primordia sunt, ex quibus jus nostrum *Civile*, & Consuetudines *Forenses* nascuntur. Commentarius sive *Recordum* Curiæ Comitatus *Herefordensis*, Saxonicè. pag. 2. idem Latinè versus. p. 3.

III. Undecim animadversiones in Acta *Curiæ* Com. *Herefordensis*. pag. 3. Regis negotia in *Comitiis Comm.* tractari, & geri solebant. Id amplius probatur ex *Causa*, quæ acta fuit *Saxonice* inter *Winflædam* & *Leofwinum* in *Comitiis Com.* pag. 4, 5. Acta *Comitiorum* istorum *Latinè* versa, ubi *Dissertatio* in Margine de *Signis* & *Sigillis*, & nonnullæ chartæ Sax. Ecclesiæ *Exonienses* fictitiæ esse evincuntur. pag. 5, 6, 7. Chartæ apud *Anglo-Saxones* bipartiri & tripartiri haud secus, ac apud nos membranarum INDENTURÆ per dimidiatos characteres majusculos solebant, pag. 8. ubi in Margine de *Forensi* nostro EXONIO, Anglicè **Essoin**. An *Brevia* originalia dari solebant è Curiis *Anglo-Saxonum*. pag. 8. Causæ apud *Anglo-Saxones* summariè & simplici modo agi solitæ. pag. 8.

IV. Mos erat apud *Anglo-Saxones* in libros qui in Cœnobiorum Bibliothecis asservati erant, tanquam in tabulas publicas, acta Curiarum *Comm.* referre; ut & emptiones, venditiones, donationes, *&c.* Id amplius probatur ex instrumento emptionis & venditionis contractæ inter *Leofwinum* & *Ædricum*, &c. pag. 9. ubi in margine de Feodo *Restricto*, seu conditionali, apud *Anglo-Saxones*. Instrumentum, sive emptionis contractus, quo *quidam* Se, & Suos à servitute redemit in Curia Urbis *Bathonensis*, è Bibl. *C. C. C. C.* descriptum. pag. 10. ubi sequuntur multa id genus alia *Saxonicè*. Donatio *Ealburgæ Saxonice*. pag. 10. Conventio *Eldredi Lisingesunii* cum *Wulfrico* Abbate, *Saxonicè*, *ibidem*.

Commentarius sive *Recordum* terrarum cujusdam *Gilebeardi*, *Saxonice*. *Ibid.* De celeberrimo codice Evangeliorum MS. Ecclesiæ *Lichfieldensis*, qui vulgo vocatur *Liber* S. *Ceadæ*: & de S. *Teliao*, *Landavensis Ecclesiæ* patrono. pag. 11, 12.

V. In membranis liturgicis contractus suos scribendi mos apud *Anglo-Saxones* fuit. pag. 12. id probatur ex *Manumissionibus servorum*, pro quibus redimendis contractum erat in publicis *Comitiis*, ut & *Curiis Urbium*, & *Hundredorum*. Quarum *Manumissionum* & *redemptionum* servorum formulæ multæ habentur notatu dignæ. pag. 13, 14, 15. inter quas notanda maxime est illa *Willelmi*, Episcopi Exonienses, quæ ansam Auctori dedit exhibendi Chartam, ut putat, Commentitiam, Ecclesiæ *Exonienses*, in quâ dicitur *S. Eadwardus* R. *Leofricum* Episcopum per dextrum brachium ducens, & *Eadgytha* ejus Regina per sinistrum, in novæ sedis Cathedra Episcopali illum constitisse. pag. 16, 17. in marg.

VI. *Recordum* Curiæ *Normanno-Saxonice*, quæ habita erat in *Exoniensi* Civitate, *Portreva Alwardo* præsidente. pag. 18. *Recordum* privilegii *Normanno-Sax.* quo *Osburnus Exonienses* Episcopus indulsit monachis *S. Nicolai*, ut pulsarent Campanas ad horas suas die nocteque significandas. pag. 18. *Sodalitia* sive *Fraternitates*, quas Episcopus & Canonici *Exonienses*, cum aliis, piis Laicis, instituerunt ad conservandam charitatem & pietatem promovendam. pag. 18, 19. *Sodalitium* institutum à *Wulfstano* Episcopo *Wigorn.* cum Præfectis, & Fratribus VII Monasteriorum, quo stipulati sunt se Deo obedientes, & Regi fideles fore, & multa alia charitatis & pietatis officia se præstituros, *Saxonicè*, è Bibl. *C. C. C. C.* pag. 19, 20. *Sodalitium Cantabrigiæ* institutum; ubi refutatur *G. Somnerus*, qui in Dictionario suo *Anglo-Saxonico* transfert þegena gild, **Gentlemen-hall**. pag. 20. *Sodalitium Exoniense*. pag. 21, 22. sequuntur *manumissiones* Servorum, & Servarum, in urbe *Bathonensi*, cum conventione inter Priorem & monachos *Bathonenses*, & quendam *Sæwium*, & uxorem ejus *Theodgifam* de domo & tertis eorum. pag. 22, 23. Auctor rationes dicit, propter quas tot *Manumissiones* Servorum ex

vetustis

vetuſtis MSS. deſcripſit. pag. 23. ubi rationes etiam declarat, quibus inductus nomina teſtium & fere ſemper cognomina omnia, quæ actis ſubſcripta cernuntur, tam diligenter deſcripſit. ubi etiam diſſertatiuncula de cognominibus, quæ in gentilia ſunt converſa, & de tempore in quo primum prænominibus addi cœperunt pag. 23, 24, 25, 26, 27, 28. ubi in margine nonnulla *Anglo-Saxonice* è MS. quodam Bibl. *Cottonianæ* proferuntur, quæ prima facie probare videntur nomina gentilia apud *Anglo-Saxones*, in uſu fuiſſe, quod tamen non reipſa probant.

VII. Duo Inſtrumenta *Saxonicè*, quæ demonſtrant ea perfectain & pleniſſimam firmitatem habuiſſe apud *Anglo-Saxones*, quæ in Curiis acta & teſtata erant. pag. 29.

VIII. De *Curiæ Comitatus* dignitate, amplitudine, & auctoritate apud *Anglo-Saxones* & *Anglo-Normannos*. pag. 30. *Willelmus* I. *Anglicum* regnum bello conquiſivit. pag. 31. in marg. & 32. in marg. Placitum apud *Pinendenam*. *Placitum* in *Com. Cantwarenſis* Curia inter *Roffenſem* Epiſcopum, & *vicecomitem*. pag. 31, 32, 33.

IX. Incipit Diſſertatio de *Cauſarum Duodecimvirali judicio*, & ejus origine. pag. 33. Mos iſte audiendi & finiendi cauſas non erat in uſu apud *Anglo-Saxones*. p. 33. reſpondetur illorum objectionibus, qui ſecus ſentiunt. pag. 34. per Duodecim Viros juratos judicandi ratio non ſtatim obtinuit, ac incepta eſt apud *Anglo-Normannos*. pag. 35, 36. Inſtituta tandem erat ab *Henrico* II. ad tollendam impiam per DVELLVM cauſas terminandi conſuetudinem. ibid. Ejus origo è *Scania*, unde *Nortmanni*, qui eam in *Angliam* induxerunt. pag. 37, 38, 39, 40, 41. Reſpondetur Juriſperitorum Argumentis, qui eam ab *Anglo-Saxonibus* petendam contendunt. pag. 42, 43, 44, 45, 46. de Curiæ *Cancellariæ*, & *Reſcriptorum Forenſium*, quæ *Brevia originalia* dicuntur, origine apud *Anglo-Normannos*. pag. 46, 47, 48, 49, 50.

X. *De Re Teſtamentariâ Anglo-Saxonum*. pag. 50. *Byrhtrici* & *Ælfswithæ* uxoris ejus *Teſtamentum*, *Saxonice* & *Latine*. pag. 51, 52. ubi in *nota* ad verbum *Regina*, multa de *Anglo-Saxonico* Hlafdia, in quibus defenditur R. *Bradeius*, qui verba *W. Malmsburienſis*, *Si eam* (Matildam) *in Dominam reciperet*, Anglice reddidit, If he would receive her as Queen. Teſtamentum *Wulfari*, *Saxonice*. p. 54. ubi in marg. oſtenditur, *Anglo-Saxones* ſervorum & ſervarum *prædialium* nomina mandaſſe literis, ut bonorum ſuorum partem, quæ cum prædiis legare fas eſſet. *Badanothi Beoltingi* teſtamentum Saxonice. pag. 54. *Abbæ* vicecomitis Teſtamentum, *Saxonice*, qui terras ſuas Relictæ ſuæ fruendas dedit, dum Vidua manens à ſecundis nuptiis abſtineret. pag. 55. permiſſum erat marito & uxori, ut conjunctim Teſtamentum facerent apud *Anglo-Saxones*. pag. 56. Lex nulla *Anglo-Saxonum* requirebat, ut Annus, quo teſtamenta facta erant, à tabellionibus notaretur. pag. 56. Tempus, ex quo *Teſtamentorum* uſus apud eos receptus erat. ibid. Quis apud eos legitimus Teſtium numerus, quibus coram Teſtatore uno eodemque tempore ſubſcribentibus & conſignantibus Teſtamentum erat jure factum. pag. 56, 57. Auctoris ea de re ſententia, ubi probat teſtium numerum eum fuiſſe, quem *Jus Civile Romanum* ſtatuit, ita tamen ut in extrema vitæ lucta agens, uno adhibito, eoque gravi, & optimæ fidei teſte, recte teſtaretur. pag. 57. Id probatur ex MS. Narratione Teſtamenti cujuſdam *Ælfegi*, qui moribundus teſtamentum ſuum fecit, ſingulari Teſte adhibito, *S. Dunſtano* Archiepiſcopo *Cantwarenſi*, quod in lite de eo mota, *Comitatus Curiæ* nihilominus jure factum eſſe videbatur. ibid. Apud *Anglo-Saxones*, quemadmodum apud *Romanos*, quis unum Teſtamentum pluribus Codicibus conficere potuit. ibid. non apud eos mos erat inſtituendi hæredes fideicommiſſarios, quos Practici EXECUTORES vocant: id ex eo veniſſe Auctor putat, quod CURIA pro hærede gereret, vel ſaltem aliquem è Legatariis loco hæredis fideicommiſſarii conſtitueret, cui Bonorum poſſeſſionem dabat, ut ea quæ relinqueret, & quibus reliquerat, Teſtator ſecundum Teſtamenti tenorem reſtitueret. pag. 57, 58. Hoc ut credat, facit narratio MS. de Teſtamento *Ælfegi* compoſita, in qua graviter taxatur *Leofsunius* quidam, qui ducta *Ælfegi* Relicta, & teſtamentum ejus, ut non jure factum, cauſans, terras occupabat BUTAN ƿITENA DOME, *ſine conſilio & judicio ſapientum*. pag. 57, 58. ubi multa, de poteſtate quam in cauſis teſtamentariis habuit Curia Com. apud *Anglo-Saxones*. Quomodo ab *Anglo-Normannis* de rebus & cauſis Teſtamentariis jus comparatum eſt, Civili & Eccleſiaſtico foro diviſis. pag. 58. Quomodo Auctor credit jus iſtud ſe prius habuiſſe, quàm diviſa fora erant. ibid. ſequitur narratio de Teſtamento *Ælfegi*, & controverſia de eo mota è textu *Roffenſi*, *Saxonice* & *Latine*, in qua traditur S. *Dunſtanum* mille Sacramentalium juramentis honeſtatum, non victorem tantum, ſed triumphatorem maximum ex litis iſtius judicio diſceſſiſſe. pag. 58, 59, 60. *Wulfſigus* presbyter Curiæ præpoſitus erat, cum in controverſia iſta juramento ſe adigeret *Dunſtanus*. ibid. Jurans S. *Dunſtanus* Codicem SS. Canonum in altera manu tenebat; Qui forte ille Codex MS. Canonum eſt, cui in Bibliotheca Bodleyana jam nunc extanti vetuſta manu in dorſo inſcribitur CODEX S. DUNSTANI. pag. 60. Codicem SS. Canonum, ut officii ſui inſigne, in Curiis præſto habebat Epiſcopus apud *Anglo-Saxones*. ibid. Codice iſto, & Canonibus ipſis nihil ſanctius populo *Anglo-Saxonico*, apud quem in publicis regni Comitiis nihil unquam contra Canones Eccleſiæ ſtatutum erat. ibid. Teſtatorum apud *Anglo-Saxones* aliis Conſenſus Regius, quo Teſtamenta ſua rata habita eſſent, impetrandus erat; aliis non. pag. 60, 61. Unde hujus diſcriminis ratio petenda eſt. ibid. Ubi de beneficiis, ſive terris beneficiariis, & feudalibus, apud *Anglo-Saxones*. Teſtamentum *Ælfrici* Archiepiſcopi *Cantwarenſis*, *Saxonice* & *Latine*. pag. 62. Ubi oſtenditur in margine

gine navium habendarum facultatem, & ab omni Vectigali, vel portorio ſolvendo immunitatem Archiepiſcopis Cantwarenſis olim, & Epiſcopis Roffenſis Eccleſiæ indulgere ſolitos eſſe RR. *Anglo-Saxonum*. De *re Teſtamentaria* Anglo-Saxonum deſideratur juſtum volumen. Id nonniſi à literarum *Anglo-Saxonicarum* peritiſſimo accurate ſcribendum eſſe, quod quidem quam utilis reipub. literariæ Linguarum Vett. *Septentrionalium* eſt ſcientia, manifeſte docet. pag. 63.

XI. Deſideratur etiam de Donationibus *Anglo-Saxonum* juſtus tractatus, pag. 63. Quo autem ordine, & qua diligentia ſcribendus eſt hujuſmodi tractatus, oſtendit Auctor. In eo ſcribendo nihil quis præclari præſtare poteſt, niſi literaturæ *Anglo-Saxonicæ* qui ſcientiſſimus eſt. Talis tractatus, opus ſingulare eſſe poteſt, vel pars Prolegomenωn, quæ Chartulario *Anglo-Saxonico*, & *Normanno-Saxonico* præmittenda ſunt. Chartularium *Anglo-Saxonicum* & *Normanno-Saxonicum*, & Regios ſumptus & Collectorem in literis *Septentrionalibus* verſatiſſimum poſtulat. Huic quæ evolvenda ſunt, & quæ ab eo præmittenda in ampliſſima talis operis præfatione oſtendit Auctor. De generibus Chartarum, quæ primo dividuntur in *Autographas* & *Apographas*. De veterum *Manuum* diſcrimine & *Manuum* diſtinguendarum peritia. Chartæ veteres, quas Auctor ex Manibus, quibus exaratæ ſunt, falſas eſſe, ſtatim ac eas inſpexit, cognoſcebat. Chartarum aliæ in Majuſculis, aliæ in Minuſculis, aliæ autem in Intermediis quibuſdam literis à majuſculis declinantibus exarantur. Exempla earum, quæ in Majuſculis ſcriptæ, rariores ſunt. In Majuſculis tum ſcribi ſolebant Chartæ, cum in iis Codices ſcribi ſolebant apud *Anglo-Saxones*, in quibus Inſtrumentis fori, vel Diplomatis ſcribendis, nulla ante S. *Eadwardi* II. tempora, qui innovator fuit, propria unquam Scriptura fuit. Exemplum Chartæ, quæ in Intermediis litteris ſcripta eſt. De ſermonibus & eorum dialectis, in quibus Chartæ apud *Anglo-Saxones* ſcribebantur. In legendis Chartis etiam animadvertendum eſt, an voces, & phraſes, quæ in iis occurrunt, iſtorum temporum fuerunt, in quibus ſcriptæ eſſe dicuntur. Nonnullæ Chartæ quum autographæ, tum apographæ, per voces ſuas & phraſes, falſitatis evictæ. Modus conficiendi Chartas apud *Anglo-Saxones*. An Chartæ apud eos *Non traditæ* perfectum robur habebant? Sine *Inſinuatione* etiam Chartæ apud eos valebant. Quibus tamen nihil antiquius, quam in Monaſteriorum libris ſacris, tanquam in tabulis publicis, eas Inſinuare. Modus ille communis conficiendi Chartas ſuprà memoratas non adeo obtinuit, quin ab eo aliquando receſſum erat. Signa, quæ Chartis præponi apud *Anglo-Saxones* ſolebant. De differentia, quæ eſt inter *Crucis* ſigna, quæ *Angli* ante *Conquæſtum*, & poſt *Conquæſtum Anglo-Normanni* facere ſolebant. Tres tabulæ rem iſtam elucidantes. Sigillorum appendentium ante S. *Eadwardi* II tempora nullus *Anglo-Saxonibus* uſus. Ubi de *Monogrammatis*, & eorum uſu in Signandis literis *Patentibus*. Iis uſus eſt aliquando *Willelmus* I. Chartas tam Saxonico more ſignis Crucis factis, quam *Normannico*, ſigillo appendente, confirmandi mos erat apud *Anglo-Normannos*. Non adeo tamen obtinuit ille mos, quin ab eo, quoad multa, receſſum eſſet, quod Chartæ multæ oſtendunt. Secunda differentia inter factionem Chartarum *Anglo-Saxonicam*, & *Anglo-Normannicam*, quæ ex Chartis etiam citatis conſtat. Mos erat *Anglo-Saxonibus* unam eandemque Chartam in pluribus tabulis, ſive exemplaribus conficere. Id pluribus exemplis monſtratur. *Willelmus* I. etſi in Chartis conficiendis innovator, nonnullas tamen, *Saxonico* ritu, abſque ſigillo adpendente confecit. Id Chartæ Eccleſiæ *Exonienſis* exemplo docetur. Quæ graviter à Chartarum ſtudioſo exploranda ſunt, ut Veras à Fictis diſtinguat. De tempore, in quo Chartæ ab *Anglo-Saxonibus* primum factæ ſunt. De Æris, quibus in *Anglo-Saxonum* donationibus tempora deſignari ſolebant. In ſeptimo ſeculo annus incarn. Chriſti, ſed ſæpius annus Indictionis ſolus ad deſignanda Chartarum tempora, uſurpatus erat. Octavo ſæculo haud multum progreſſo ad annum *Indictionis* annus *Chriſti incarnati* ante *Caroli* Magni tempora in deſignandis Chartarum temporibus frequentiſſime acceſſit. Originalis *Commentarius*, ſive *Recordum* eorum, quæ acta ſunt in Synodo Pan-Anglicâ, quæ *Cloveshouſi* in Regno *Merciorum* convenit, *Saxonice*. In qua Synodo Rex, Aldermannus, & Sapientes cum Clero conſederunt. In notandis Chartarum temporibus ad annum Indictionis & Chriſti, acceſſit etiam non raro annus Regni. Quinetiam quemadmodum tempus, ſic etiam locum non raro notarunt *Anglo-Saxones*, in quo Chartas conficiebant. Tempus confectæ Chartæ aliquando in principio, ſæpiſſime in medio, nonnunquam etiam, ſed rariſſime, in Chartæ fine notatur. Chartæ *Anglo-Saxonum* nominibus confectæ, quæ rubris aureiſve literis, aut rubris aureiſve Crucis ſignis ſplendent, falſitatis ſuſpiciendæ ſemper ſunt. Id multis exemplis docetur. à pag. 63, ad pag. 83.

XII. De generibus Donationum apud *Anglo-Saxones*. pag. 83. Donationes ſunt vel *ſine Scriptis* ſive *Verbales*, vel *cum Scriptis* ſive *Codicillares*. Utræque ſunt vel Simplices, vel Solennes. Præterea Donationes reſpectu donorum ſunt vel rerum *Mobilium*, vel *Immobilium*. Quid ad perficiendas rerum mobilium Donationes requiſitum erat. Prædia & quæ ad prædiorum exemplum dabantur apud *Anglo-Saxones* quemadmodum *cum Scriptis*, ſic *ſine Scriptis* ſolenni more conferri ſolebant. Id probatur exemplis. Donationes etiam per ſcripturam ritibus maxime ſolennibus non raro celebrari ſolebant apud *Anglo-Saxones*. Id probatur exemplis. Donantes ad Eccleſias profecti non raro Chartas ſuas ſolenni more ſuper altaria ponebant. *Ranulphus* Dunelmenſis Epiſcopus Annulum cum Charta ſuper altare ponebat. Ubi in margine de *Inveſtitura* dicta Eccleſiarum per Annulum & Baculum. De *Ceſpitis* traditione ſolenni

apud *Anglo-Saxones.* Donationes ſine ea perfectæ apud illos fuerunt. Ab ea ortus videtur ſolennis ille ritus *Anglo-Normannorum*, quem Forenſes noſtri vocant **Livery and Seizin**, ſine quo terrarum Venditio & Emptio inſtrumentalis, vel pretio numerato, olim non conſtabat. Donationes *Anglo-Saxonum* ſcriptis confectæ conſiderantur quoad jus, quod donans donatario in prœdiis conferebat. Quot Chartulario *Anglo-Saxonico* & *Nortmanno-Saxonico* poſtponenda cenſet auctor. Chartæ R. *Eadgari* de OSWALDESLAWE examinatio & cenſura. à pag. 83, ad pag. 87.

XIII. Legum *Saxonicarum* deſideratur editio nova prioribus auctior & emendatior, quæ à nemine niſi à *Saxonicæ* Linguæ & antiquitatis peritiſſimo expectanda eſt. Quæ in nova Legum iſtarum editione præſtanda ſunt. Leges *Saxonicæ Æthelberhti* I, *Hlotharii*, & *Eadrici*, regum *Cantiæ* cum Verſione *Latina Joh. de Laet*, Antwerpenſis, in locis nonnullis ab Auctore emendatâ, qui rationes dicit, quibus inductus leges illas antea non editas in libro ſuo edendas exiſtimat. à pag. 87, ad pag. 98.

XIV. Deſideratur *Homilarium Saxonicum*, ſeu *homiliarum Saxonicarum* ſelectior Sylloge. Quid in eo opere præſtandum auctor cenſet. Id autem nemo niſi Linguæ, & hiſtoriæ *Anglo-Saxonicæ* peritus literario orbi dare poteſt. Sermo *Lupi* Epiſcopi in die ſolenni indicti jejunii ad populum habitus, *Saxonice*, cum *Dani Angliam* terra marique maxime affligerent. Rationes dicit Auctor propter quas ſermonem iſtum Latine verſum edendum in libro ſuo putat. à pag. 98, ad pag. 108.

XV. Deſideratur liber, qui CENTO SAXONICVS inſcribi poteſt, in quo fragmenta multa *Saxonica*, incertorum auctorum opuſcula varia, rerumque deſcriptiones collectæ edi debent, ne æternis tenebris damnentur. Id genus nonnulla pretioſa fragmenta ab auctore deſcripta *Speciminis* nomine imprimuntur. In hoc Capitulo de *Nummorum Saxonicorum* generibus, ut de *Stica*, de *Helſingo*, de *Peningo*, de *Sceatta*, de *Thrimſa*, de *Scyllingo*, de *Mancuſſa* vel *Marca*, de *Ora*, & de *Punda* Diſſertatum eſt. *Juramentorum* formulæ ſolennes apud *Anglo-Saxones.* perſonarum jurantium æſtimatio. de finibus intra quos *Pax Palatina* ſancte ſervanda erat. Hiſtoriola Cauſæ, quæ determinata erat in Curia Publica per *Eadgarum* R. in tribunali ſedentem. Ratio propter quam Auctor iſtius cauſæ determinationem exhibuit. De Sanctis in *Anglia* Sepultis, *Saxonice.* cum verſione *Latina*, à pag. 108, ad pag. 121.

XVI. Literaturæ & Antiquitatis *Saxonicæ* utilitas ex eo oſtenditur, quod nemo, niſi qui illis inſtructus, *Britanniæ Saxonicæ*, & *Dano-Saxonicæ* Topographiam, quam literatus Orbis maxime deſiderat, publico dare poteſt. Quid per topographiam iſtam intelligit Auctor. Quo in libro, & quo ordine regiones, provincias, urbes, *&c.* quæ in *Saxonum* aut *Danorum* imperio, ſive in *Anglia*, ſive in *Scotia* ſitæ erant, deſcribendas cenſet, & quid in opere iſto Topographico præſtandum à Linguæ *Saxonicæ* perito proponit. pag. 121, 122.

XVII. Danda doctis viris eſt opera, ut *Arctoi* Orbis Linguas omnes antiquas intelligant. In iis omnibus ſcriptos eſſe libros auctor oſtendit, qui illorum operam compenſabit. *Hialmari* R. *Biarmlandiæ* hiſtoria, *Runice.* à pag. 123, ad pag. 148.

XVIII. Linguarum Veterum *Septentrionalium* Scientiam non tantum utilem ſed quodammodo neceſſariam oſtendit auctor ex erroribus, quibus lapſi ſunt præſtantiſſimi Viri, Lexico-graphi, Gloſſo-graphi, & Archæologi, qui Linguarum iſtarum aut nullos, aut non omnes intellexerunt; aut ſi aliquam forte intellexerint, ejus tamen perfectam ſcientiam non adepti ſunt. *ibid.*

De *F. Junii* F. F. Linguæ *Anglicanæ* Etymologico. doctiſſimi cujuſdam *Sueci* de eo judicium. quæ in eo deſiderantur. *Anglis* omnibus, Scotiſque, qui aut Vetuſtos ſuos ſcriptores, aut ſermonis ſui provinciales Dialectos recte ſcire velint, Linguarum Veterum Septentrionis ſcientiam Auctor oſtendit eſſe neceſſariam. pag. 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155.

XIX. Illarum notitia illi neceſſaria eſt, qui unius alicujus earum gloſſarium recte velit ſcribere; ut & illi, qui Borealium gentium Nomina Propria recte velit explicare. Quid docti in hac re tentarunt. *Gothici* etiam Orbis doctis viris neceſſaria eſt illarum linguarum ſcientia, quotquot de patriæ ſuæ ſermonum hodiernorum origine & progreſſu recte velint ſcribere, aut penitiores eorundem receſſus perſcrutari. Neceſſaria etiam iis eſt illarum ſcientia, qui patriarum linguarum grammaticas *ratiocinativas*, vel *ſcientificas* (detur verbo venia) ſcribere velint; & utilis omnibus, qui accuratiſſimam, quæ acquiri poteſt, multarum aliarum linguarum ſcientiam adipiſci cupiunt. pag. 157, 158.

XX. Linguis Vetuſtis *Septentrionis* qui eruditus eſt, bonos quoſdam auctores præſertim hiſtoricos, qui de *Gothorum* Origine rebuſque geſtis ſcripſerunt, majori non tantum cum delectatione, ſed uberiori etiam cum fructu lecturus eſt. Iis etiam, qui eas intelligunt, non adeo neceſſe erit Lexica & Gloſſaria *Latino-Barbara* verſare. Diſſertationem claudunt *Andreæ Fountaine* Equitis aurati numiſmata *Saxonica.* pag. 158, 159.

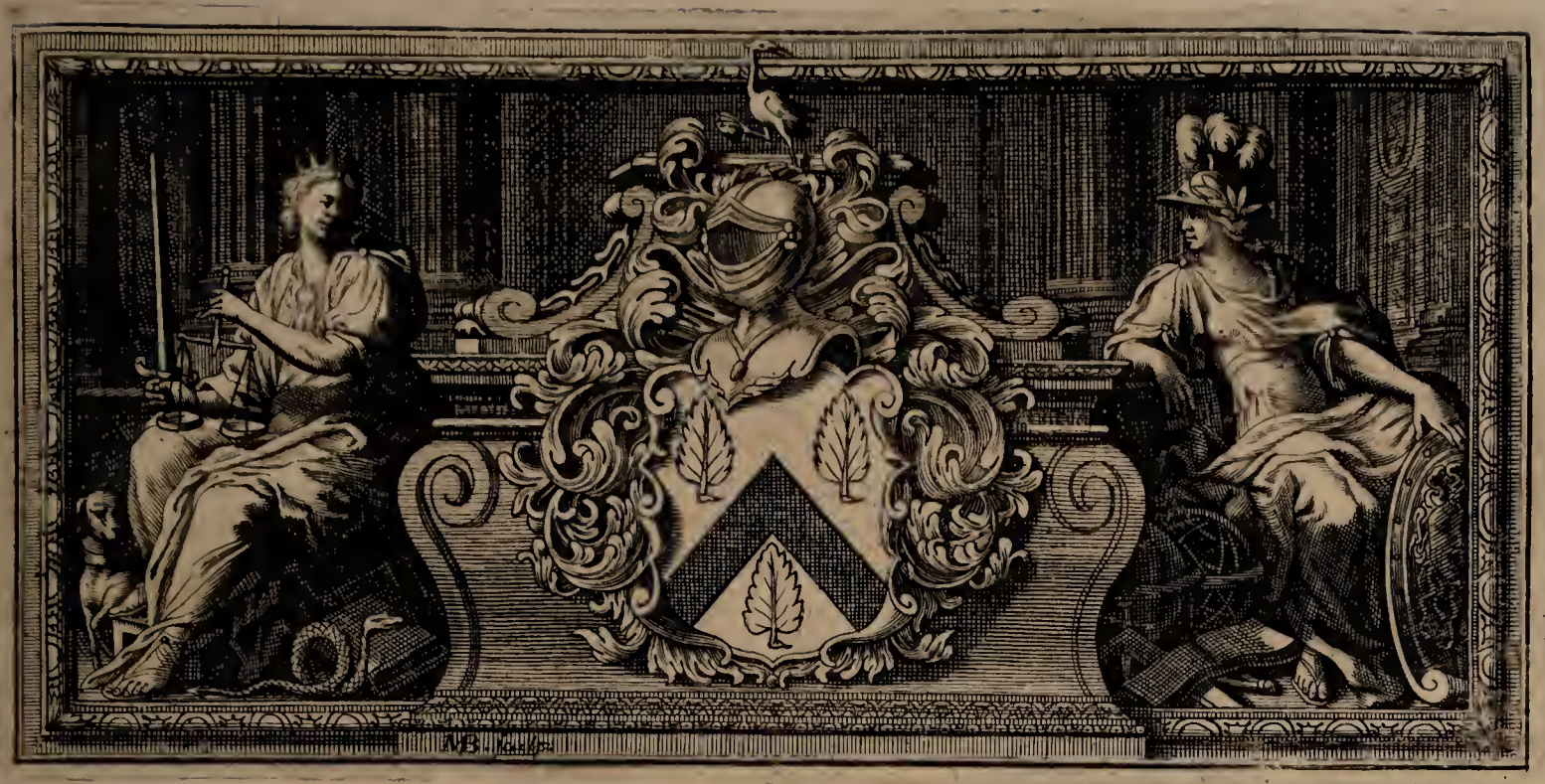

BARTHOLOMÆO SHOWER,

GEORGIUS HICKESIUS

S. P. D.

QUUM ante ſeſquiannum, Clariſſime SHOWERE, *Grammaticas* noſtras *inſtitutiones* recudendi conſilium Tibi omne meum exponerem, & tecum deinde complures horas, nullis in aliis, niſi de literatura *Septentrionali*, ſermonibus verſatus ſim, multis argumentis contendebas de linguarum veterum *Septentrionalium* dignitate & uſu *diſſertationem*, ſaltem *diſſertatiunculam* aliquam, me oportere ſcribere, qua, è doctorum numero qui venerabilem antiquitatem colerent, ad earum ſtudium accenderentur. Immo etiam continuis verbis iterum iterumque rogaſti, ne id facere prætermitterem, quod non modo honos *Grammatici* noſtri operis, ſed *auctoris* exiſtimatio poſtulare videbatur. Ego auctoritate tua graviſſima motus, id me facturum non tardavi promittere, tum quod maxime mihi faciendum exiſtimabas, tum etiam quod factum cum eſſet, tibi pergratum fore perſpiciebam, tum denique, ut tibi morem gerendo non tantum oſtenderem quanti ſemper apud me ponderis eſt judicium tuum; ſed ut meum ſtudium erga Te, & officium, quod tibi cognitum eſſe ſpero, & magnitudinem tuorum erga me meritorum, publice declararem. Præterea id operis, etſi laboris & moleſtiæ pleni, ſub tuis libentius auſpiciis moliri volui, quòd alii à me, ut idem facerem, petierunt, quum *noſtrates*, tum *exteri* ſummæ eruditionis viri, qui ad ſuam utilitatem *Græcis* & *Latinis Gothica* & *Saxonica* conjungere volentes, illi *Cimbricos* veteres & *Franco-Theotiſcos* Codd. hi *Anglo-Saxonicos*, quibus ſe exercerent, integros ad *Theſauri* noſtri finem, ut appendicis nomine adderem, non tantum plurimis verbis ſcribentes rogaverunt, ſed crebris etiam nuntiis, ut quod petierant, impetrarent, vehementer ſe expectare, ut intelligerem, fecerunt. Quamobrem cum *arctôas* veteres linguas nihilo magis ornari, aut uſum earum oſtendi, quam codicibus editis poſſe conſtat, noſtri eſſe cenſeo quod explicitis illi verbis, Tu implicitis rogaſti, uno eodemque opere dare, propterea quod non diverſum ſed unum idemque ambo poſtulâſtis, tametſi non iiſdem verbis; illi nempe qui MSS. tractatus in ſuum uſum è tenebris in lucem, me obſtetricante, miſſos deſiderant; & Tu qui diſſertationem de earundam linguarum uſu & dignitate requiris, quæ abſque publicatis MSS. pro merito ſuo non poſſunt ſatis declarari.

Hoc igitur, quicquid erit operis, tibi cum illis commune aggreſſurus, duo præcipue, VIR mihi ſemper colende, habeo in optatis; Primum, ut Deus Opt. Max. quod, te auctore, ſuſcepimus, adprobet & fortunet, vireſque quum animi tum corporis, quibus illud tandem ad finem feliciter perducam, pro infinita ſua bonitate largiatur; deinde ut Te nihil non, quod ſcripturus ſum, delectet, tametſi ea non poſſum eloquentia ſcribere, qua Tu cauſas coram tribunalibus tam in foro, quam in utroque Senatu, agis: Tu, cui quidem vel nondum *quadragenario*, ſi idem apud

nos in uſu mos eſſet, ob partas in contentione forenſi qui erat apud Romanos olim ob reportatas bello victorias, dici vix poſſet, quot decernendi eſſent triumphi, vel quoties imperator eſſes appellandus. Quinetiam non minus ſcribendo, quam dicendo eloquentia illa tua divina nota & illuſtris eſt. Etenim vernaculo ſermone ſcripſiſti libros, qui mirificè omnibus placent, & laudi ſuo auctori ſempiternæ erunt, præſertim quem togatis plaudentibus in forenſi dicendi genere nuper [a] edidiſti, ille de litibus & controverſiis coram ſupremi Senatus tribunali diſceptatis, & in eo judicatis, in quibus quidem in librum texendis tam pura, propria & ſuavi oratione adeo famam tuam, & dignitatem amplificaſti, ut Tibi ad eloquentiæ gloriam nihil addi poſſe videatur.

Hæc apud Te, Ornatiſſime vir, præfanda, mihi duxi, ne te dignam tuæve ſimilem orationem expectares in hac diſſertatione, quam, ut ad Te ſcriberem in Epiſtolâ, quamprimum de eâ ſcribenda inter nos conveniret, Tu qui rogatus, nihil mihi negare ſoles, cum eam ſcribendi conditionem interponerem, permittere non gravatus es. At vero quamvis mihi aliqua ſive dicendi, ſive ſcribendi foret, quam nullam eſſe ſcio, facultas, haud ullus plane in his, quæ mihi tradenda ſunt, ei locus eſſe poteſt. Nam *grammaticalia*, nam intacta, nam inculta, quæ ut barbara delicatuli noſtri in faſtidio habent, & tardum, ipſis judicibus, ingenium requirunt, mihi ſcribenda ſunt. Quinimo in epiſtolarum eo genere mihi ſcribendum eſt, cui, ut *Tullius* Tuus docet, non ultra plebeium ſermonem eſt aſſurgendum. Quapropter ſi Tu ea, ſummus qui ſis tum in dicendo, tum in ſcribendo orator, quæ neque per meum ornari queunt ingenium, neque ſuâ naturâ ornanda ſunt, quo tamen animo ornate & non vulgari dicendi genere ſcripta amplecteris, voles accipere, eo candore tuo, & humanitate, quàm muſis noſtris *Septentrionalibus*, imò quàm nobis ſis amicus, teſtificaberis, meamque tibi exiſtimationem chariſſimam eſſe, facies ut exteri pariter ac noſtri ſciant.

Præterea cum in hoc libro imprimis laborandum ſit, ut ea ſcribam, quæ bonarum literarum ſtudioſos inducant, ut linguis antiquis *Septentrionalibus* cum maximo ſuo commodo, haud ſecus ac *Latinæ* & *Græcæ* operam gnaviter dent; id quoque præmittendum exiſtimo, me à jucundo utile non ſecernere, ſed quod vere doctos & ſapientes cognitum delectet, iiſque *jucundum* ſit, id etiam omne iis *utile* exiſtimamus, propterea quod animi delectatio magnum doctrinæ beneficium eſt, opibus, honoribus & iſtiuſmodi vitæ commodis æquiparandum ſaltem, ſi non longe anteponendum.

Te certè, qui Tui *Ciceronis* æmulus, juriſprudentiæ & eloquentiæ ſtudium cum illo Philoſophiæ cohoneſtas, & quem aliter in multis ac vulgus non hominum tantum, ſed doctorum ſapientia docuit ſentire: Te certe, inquam, in hac re mecum idem ſentire ſcio. Etenim nihil tibi dulcius, niſi miſeros cives vafris & nequam hominibus oppreſſos coram tribunalibus defendere, quàm, ſiquando otii quid nactus fueris, bonos libros pervolvere. Imo non raro latebras & receſſus quæris, in quibus ab hominum frequentia remotus libris Te totum dedas, quorum delectum quotidie facis, & è quibus nulli tibi magis in deliciis ſunt, quam qui de rebus, quæ ad majorum tempora ſpectant, tractant; & ex eis, quid ab iis dictum, quid actum, quid doctum, quid conſtitutum, qui fuerunt eorum mores & conſuetudines, quæ virtutes, quæ vitia denique, qui fuit apud eos Reip. & Eccleſiæ ſtatus, optime potes cognoſcere. Quocirca, CL. SHOWERE, cùm MSS. codices, è quibus linguarum veterum *Septentrionalium* uſum & commoditatem notum, ſi non illuſtrem, facere velim, id genus ſint, diſſertationem hanc noſtram, cujus magna pars ſunt, non tibi ſolum, ſed omnibus *arctoarum antiquitatum* cultoribus voluptati fore magna mihi ſpes eſt.

Ab *Anglo-Saxonibus* igitur inchoans, à quibus *Anglo* inchoandum eſt, ea in fronte colloco, quæ tibi juris peritiſſimo, & primordiorum juris indagatori ſummo non poſſunt non eſſe grata, utpote quæ ipſa primordia ſunt, vel primordiis proxima, ex quibus jus noſtrum civile, & conſuetudines *forenſes* naſcuntur.

Inter hæc autem merito primum locum vendicat cauſæ ſive litis cujuſdam in comitiis ſeu curia comitatus *Herefordenſis* auditæ, diſceptatæ & determinatæ, & deinde in tabulas publicas relatæ apographum *Saxonicum* recenti manu, non ſine mendis plurimis, & lacunis deſcriptum; cui, ut medicam manum adhiberem, rogavit, cum propter ſummum ingenium ejus, ſummamque doctrinam, tum propter modeſtiam ſingularem honorificè ſemper appellandus *Robertus Harleyus* noſter, qui, exemplari eheu perdito, mecum tranſcriptum communicare voluit, quod in his verbis ſcriptum legitur.

Þeſ ꝛputelaþ on þiꝛꝛum ȝeꝛꝛite þ an ꝛcip-ȝemot ꝛæt æt [b] Æȝelnoþeꝛ-ꝛtane be Cnuteſ dæȝe Linȝeſ: Ðæſ ꝛæt on [c] Æþelꝛtan þ. ⁊ Raniȝ Ealdoꝛman. ⁊ Eoꝛpine þæꝛ ealdoꝛmanneſ. ⁊ Leoꝛꝛine Fulꝛiȝeſ ꝛunu. ⁊ Ðuncil Hꝛita. ⁊ Toꝛiȝ Pꝛuda com þæſ on þæꝛ Linȝeſ æſende. ⁊ þæſ þæꝛ Bꝛyniȝ ꝛcip-ȝeneꝛa. ⁊ Æȝelpeaꝛd æt [d] Fꝛome. ⁊ Leoꝛ-pine æt Fꝛome. ⁊ Loꝛꝛic æt [e] Stoce ⁊ ealle þa þeȝnaſ on Heneꝛoꝛd-ꝛcire: Ða com þæſ ꝛaſende to þam

---

a Libri titulus hic eſt: **Caſes in Parliament reſolved and adjudged upon Petitions and Writs of Errour.** fol. **London.** MDCXCVIII *b* Nunc **Aylſton** & **Aylton.** *c* Hic fuit Epiſcopus XXV *Herefordenſis.* *d* Quinque hujus nominis vici ſunt in pago *Hereford.* omnes ut videtur à cognomine fluvio ſic vocati: nempe Birh-Fꝛome i. e. **Biſhops-frome.** Canfrome i. e. **Canons-frome**, **Caſtle-frome**, **Little-frome**, & qui viculus eſt, **Frome** ſimpliciter vocatus. *e* Quatuor hujus nominis vici ſunt in Com. *Hereford.* **Stoke-Idy**, **Stoke-Lacy**, **Stoke-bliſſe**, **Stoke-prior**, quorum primus jam dominus eſt *Paulus Foley* armiger, inferioris Senatus quem *domum communium* vocant, non ita pridem bis Prolocutor.

ȝemote

ȝemote Eoꝑine Enneapneꝛ ꝛunu. ⁊ ꝛpæc þæꝛ on hiꝛ aȝene moꝺoꝛ æꝼteꝛ ꝛumon ꝺæle Lanꝺeꝛ. þ pæꝛ Feolintun. ⁊ [f] Lẏnꝺeꝛleah. Ða acꝛoꝺe þe biꝛceop. hpa ꝛceolꝺe anꝺ-ꝛpeꝛian ꝼoꝛ hiꝛ moꝺoꝛ:· Ða anꝺ-ꝛpeoꝛoꝺe Ðuncil Hpita. ⁊ ꝛæꝺe þ he ꝛceolꝺe. ȝiꝼ he þa talu cuꝺe. þa he þa talu nane cuꝺe:· Ða ꝛceopoꝺe man þꝛeo þeȝnaꝛ oꝼ þam ȝemote þæꝛ ꝺæꝛ heo pæꝛ. ⁊ þæt pæꝛ æt [g] Fæliȝlæh. þæt pæꝛ Leoꝼꝛine æt Fꝛome. ⁊ Æȝelꝛiȝ þe Reaꝺa. ⁊ Ðinꝛiȝ Ꝺtæȝꝺman. ⁊ þa þa heo to hiꝛe comon þa acꝛoꝺon heo hpẏlce talu heo hæꝼꝺe ẏmbe þa lanꝺ þe hiꝛe ꝛunu æꝼteꝛ ꝛpæc:· Ða ꝛæꝺe heo þ heo nan lanꝺ hæꝼꝺe þe him aht to ȝebẏꝛꝺe. ⁊ ȝebealh heo ꝛpiꝺe eoꝛlice piꝺ hiꝛe ꝛunu. ⁊ ȝecleopaꝺe ꝺa Leoꝼlæꝺe hiꝛe niaȝan to hiꝛe Ðuncilleꝛ piꝼ. ⁊ beꝼoꝛan heom to hiꝛe þuꝛ cpæꝺ. heꝛ ꝛit Leoꝼlæꝺe min mæȝe þe ic ȝeann æȝꝺeꝛ ȝe mineꝛ lanꝺeꝛ. ȝe mineꝛ ȝolꝺeꝛ. ȝe pæȝlæꝛ. ȝe peaꝼeꝛ. ȝe ealleꝛ þe ic ah æꝼteꝛ minon ꝺæȝe. ⁊ heo ꝛẏꝺꝺan to þam þeȝnon cpæþ. ꝺoꝺ þeȝnlice. ⁊ pel abeoꝺaꝺ mine æꝛenꝺe to þam ȝemote beꝼoꝛan eallum þam ȝoꝺan mannum. ⁊ cẏꝺaþ heom hpæm ic mineꝛ lanꝺeꝛ ȝeunnen hæbbe. ⁊ ealne minne æhte. ⁊ minan aȝenan ꝛunu næꝼꝛe nan þinȝ. ⁊ biꝺꝺaꝺ heom beon þiꝛꝛeꝛ to ȝepitneꝛꝛe:· Anꝺ heo þa ꝛpæ ꝺẏꝺon. ꝛiꝺon to þam ȝemote. ⁊ cẏꝺꝺon eallon þam ȝoꝺan mannum hpæt heo on heom ȝeleꝺ hæꝼꝺe. Ða aꝛtoꝺ Ðuncil hpita up on þam ȝemote. ⁊ bæꝺ ealle þa þæȝnaꝛ ꝛẏllan hiꝛ piꝼe þa lanꝺeꝛ clæne. þe hiꝛe maȝe hiꝛe ȝe-uꝺe. ⁊ heo ꝛpa ꝺẏꝺon. ⁊ [h] Ðuncill naꝺ ꝺa to ꝛce Æþelbeꝛhteꝛ mẏnꝛtꝛe be ealleꝛ þæꝛ ꝼolceꝛ leaꝼe. ⁊ ȝepitneꝛꝛe. ⁊ let ꝛettan on ane Lpiꝛteꝛ boc.

VERSIO.

In hoc ſcripto oſtenditur, Comitatus conventum quendam habitum fuiſſe *Ægelnothes-ſtan*[g] Rege Canuto regnante. In quo quidem conventu conſidebant *Æthelſtanus* Epiſcopus, & *Ranigus* comes, & *Edwinus* comitis & *Leofwinus Wulſigei* filius. Eò etiam convenerunt ad negotia regis gerenda *Thurcilus* cui *Albus*, & *Tofigus* cui *comptus*, cognomen erat, cum *Bryningo* vicecomite, *Ægelweardo Fromenſi*, *Goodrico Stocenſi*, & omnibus pagi *Herefordenſis* liberis hominibus. Tum ad conventum profectus *Edwinus Enneawnes* filius, [i]agebat contra matrem de quorundam prædiorum jure, quibus nomina erant *Weolintun*, & *Cradeſleah*. Controverſiâ autem ab illo motâ, rogavit Epiſcopus, quiſnam reſponſurus eſſet pro matre *Edwini*, cui ſtatim *Thurcilus Albus* ſe pro illa reſponſurum ait, ſi cauſam, unde actio deſcenderet, ſciret, cujus nullam eſſe ſciebat. Tum conſpecti erant in conventu tres liberi homines, nempe *Leofwinus Fromenſis*, *Ægelſigus Rufus*, & *Thinſigus Stægthmannus*, qui erant è vico *Fæligleahenſi*, ubi mater *Edwini* habitabat. Hi à curia mandati erant, ut ad eam profecti rogarent, de jure quod haberet ad terras, de quibus filius ejus controverſiam moviſſet. His autem illa reſpondens dixit ſe nullas terras habere, quas ille aliquo juris prætextu vendicare poſſet, & dein heroica quadam indignatione in ſuum filium vehementer excandeſcens, & *Leofledam* propinquam ſuam *Thurcili* uxorem advocans, ſic coram illis prope ſe ſedentem eam allocuta eſt. Ecce *Leofledam* propinquam meam, cui Ego cum prædia mea, tum aurum, tum etiam veſtes & indumenta, tum denique omnia, quæ habeo, me mortuâ, fruenda concedo. His dictis, dein liberos homines à curia miſſos ſic adfatur. Eja agite, ut liberos homines decet, & diligenter perferte mandata mea ad Curiam, fideliter declarantes coram omnibus [k]probis hominibus, cui terras meas omnes, & univerſa bona eâ intentione dedi, ut filium meum exhæredem facerem, & rogate eos, ut huic donationi teſtes eſſe velint. Illi protinus, quod petierat, præſtiterunt. Equis enim conſcenſis, ad conventum remeant, & coram probis hominibus univerſis, quod ſe præſentibus *Enneawne* ſe defendens protulerat, declaraverunt. Quibus quidem declaratis, ſurgens in foro *Thurcilus Albus* ab omnibus liberis hominibus poſtulabat, ut uxori ſuæ terras a lite immunes adjudicarent, quas illi propinqua ejus donaverat. Hi vero ita fecerunt, prout rogaverat *Thurcilus*, qui ſtatim conſentientibus univerſis, qui conventui intereſſent, cum omnium teſtimoniis, equo conſcenſo, ad Sancti [l]*Æthelberhti* monaſterium tendit, ad quod profectus, quod actum erat in quendam Evangeliorum codicem referri curavit.

In his actis Curiæ Com. *Hereford.* haud pauca ſunt, SHOWERE, animadverſione digna, quæ Te perſpicaciſſimi, quidni cum *Cicerone* tuo dicam, divini ingenii hominem fugere non poſſunt. *Primo* autem ſe oſtendit ſive antiqua [m] *Anglo-Saxonum Lex*, ſive ante legem latam, legis vigorem

---

f Nunc **Cradely.** *g* Nunc **Fawley** Viculus. diſtat v mille paſſus ab **Aylſton.** *h* Ðuncil vel Ðuncill, per contractionem, ut videtur, à Ðuncetil, pro Ðunketil, vel Ðurcẏtel, de quo infra. Fuerunt apud *Anglo-Danos* multi præclari hujus nominis viri, præſertim ille totius *Angliæ* ſub *Canuto R.* tetrarcha, qui orientali *Angliæ* præfectus erat. Ab aliquo hujus nominis magnate Vicus **Thurkilby** in *Septentrionali* præfectura *Com. Ebor.* prope oppidum *Thrusk*, *Threisk* vel *Thursk*, nomen ſuum ſortitus, in dominio prænobilis & perantiquæ FRANKLANDORUM Gentis, jam diu ſe manſiſſe jactat. *i* Placitum movebat. *k* Id eſt, legalibus. *l* Monaſterium hoc in loco edito amæniſſimo juxta *Wigam* fluvium, qui præterlabitur *Herefordiam*, ſitum olim erat. *m* LL. *Edgari* politicæ, c. v. Be Gemotum. Sece man hunꝺpeꝺ ȝemote ꝛpa hit æꝛ ȝeꝛette pæꝛ:· Anꝺ hæbbe mon þꝛiꝛa on ȝeaꝛe buꝛȝ-ȝemote. ⁊ tpa ꝛciꝛe-ȝemote. ⁊ þæꝛ beo on þæꝛe Sciꝛe-ȝemote Biꝛceop. ⁊ ꝛe Ealꝺoꝛ-man. ⁊ þæꝛ æȝþeꝛ tæcan ȝe ȝoꝺeꝛ niht ȝe peoꝛulꝺ-niht e:· Vide etiam LL. *Canuti* politicas, cap. XVII.

habens *conſuetudo*, quâ conſtitutum erat, ut Epiſcopus cum Comite vel ejus Vicecomite in curia comitatûs conſidens, primam obtineret ſedem, & parem cum illo in dicundo jure haberet poteſtatem. Duravit hujus conſeſſûs uſus uſque ad tempora *Conquæſtoris*, qui Eccleſiæ cum ſuis *Nortmannis* ſemper infeſtus, [n] ſtatuit circa annum imperii XVII. ut Sacerdotio in omnibus pagis ſuum à regno ſejunctum tribunal habente, Cauſæ civiles & Eccleſiaſticæ diverſis in foris agerentur. *Secundo*, conſeſſus Epiſcopi cum Comite, vel Ealdormanno, in comitatûs curia in memoriam facile revocat poteſtatem, quam veterum *Germanorum*, è quibus *Anglo-Saxones* oriundi ſunt, ſacerdotes olim habuerunt, ſine quibus, ut [o] *Tacitus* tradit, *ducibus in bello neque animadvertere, neque vincire, neque verberare quidem niſi ſacerdotibus permiſſum, non quaſi in pœnam, nec ducis juſſu, ſed veluti * deo imperante, quem adeſſe bellantibus credunt.* In conſiliis etiam magnis, ubi armati conſidentes eligebant [p] principes, qui jura per pagos vicoſque redderent, *ſilentium ſacerdotes, quibus tum & coercendi jus, imperare ſolebant.* Quocirca ut gentes omnes, quàm primum ad religionem *Chriſtianam* converſæ eſſent, maximi *Chriſtianos* faciebant ſacerdotes: hoc *Germanis*, ut facerent, maxime pronum erat, utpote apud quos ad fidem nondum converſos ſacerdotum auctoritas tanta erat, ut ſine eis nihil in conſiliis ſive *caſtrenſibus*, ſive *civilibus* agi rite poſſe credebant. *Tertio*, notandum eſt, Comite præſente *Gerefam*, qui vices ejus gerebat, communem cum cæteris *Thanis* ſive liberis hominibus, ſedem & poteſtatem in comitatûs conventù tantum habuiſſe. *Quarto*, conſtat omnibus comitatûs *Thanis*, ut conventui intereſſent, patrio jure non indultum ſolum fuiſſe, ſed [q] graviſſimis pœnis etiam cautum legimus, ne quis ter eo abeſſet. *Quinto*, *Thanorum* omnium, qui in conventu com. præſentes erant, par mihi videtur fuiſſe poteſtas, omniaque in eo communibus omnium vel majoris numeri ſuffragiis acta, decreta & definita fuiſſe: mihi quoque perſuaſum eſt; propterea quod nondum legi certum quendam hominum numerum ex iis unquam electum fuiſſe, quibus res forenſes, ut ante multa ſæcula apud nos majorum & minorum gentium cauſæ *duodeno* quos vocant *juratorum* numero, ſpeciali jure committerentur. *Sexto*, puto *Thanos* in comitatus ſui comitiis conventos in ea quaſi ſubſellariorum judicum munus obiiſſe, & Epiſcopo & Comiti, tanquam pedaneos vel inferioris ordinis aſſeſſores fuiſſe, quibus, ut *Taciti* verbis utar, conſilio potius, quam imperio præerant, officio ſuperiorum judicum auctoritate ſuadendi, & arguendi magis fungentes, quam coercendi jure, & jubendi poteſtate. *Septimo*, hujus conventûs ſive Curiæ vel maximam fuiſſe poteſtatem ex eo conſtat, quod à curiis centenarum, quas *hundredos* vocant, & [r] *Trithingis*, quæ plures complectebatur *centenas*, jus appellandi ad eam erat; ex ea vero appellare ad [s] ſolum regem liceret. Præterea ipſius Regis negotia in hac Curia tractari & geri ex eo conſtat, quod duo magni nominis *Thani* Com. *Herefordenſis* ad eam erant mandati, ut negotia Regis curarent. Quod etiam ulterius obſervare poteris, SHOWERE, ex apographo actorum curiæ cujuſdam comitatûs, quod ex autographo [t] *Cottoniano* deſcriptum hic infra & à nobis *Latio* donatum, antiquorum amatoribus & TIBI præcipue, quâ par eſt obſervantia, exhibeo.

Hep cyþ on þyrum ȝeppite hu pynfæd ȝe-lædde hyne ȝepitnerre æt pulfamepe beforan æþelpede cyninȝe. þ pær þon riȝenic ancebircop. ȝ ondbyrht bircop. ȝ ælfric ealdepman ȝ ælfþryþ þær cyninȝer modop. þ hi pæpon ealle to ȝepitnerre þæt ælfric realde pyrfladde þ land æt haccebupnan. ȝ æt bpadanfelda ongean þ land æt deccet. þa rende re cy-

---

n Vid. *Joh. Seldeni* ad *Eadmerum* not. & Spicileg. p. 167, 168. *o* De mor. *Germanorum*. * Deo vel Deaſtro, quem *Germani* bellantibus adeſſe credebant; nomen fuit *Odinus*. Sax. Poden. *p* Hepetoȝar & ȝepefar, Ealdopmen, qui per provincias, pagos & vicos dicebant jus, vocabant *Anglo-Saxones*. *q* *Æthelſtani* R. L. 20. leges *Hen. I.* cap. XXIX. *r* De Trithingis recte in legibus, quas vocant, *Edovardi* R. 34. *Erant etiam & aliæ poteſtates ſuper Wapentachia, quas vocabant Trithingas, quòd erat tertia pars provinciæ. Qui vero ſuper eas dominabantur, vocabantur Trithingerefas. Ad hos deferebantur cauſæ, quæ non poterant definiri in Wapentachiis. Sicque, quod Angli vocabant Hundredum, iſti Wapentachium; & quod Anglice vocabant* III *vel* IV *Hundreda, iſti vocabant trithingas. In quibuſdam vero provinciis Anglice vocabantur* leð, *quod iſti dicunt Trithinga. Quod autem in Trithinga definiri non potuit, ferebatur ad Scyram. Trithing* vero origine Cimbrica, vel Cimbro-Danica vox eſt ex þriu, *tres*, & þinȝ, *forum, conventus, comitiæ*; occurrit enim vox in hiſtoria R. R. *Septentrionalium à Snorrone Sturlonide* conſcripta, cap. CIX. cujus Epigraphe Fra Bruſa Jarli, oc Þorfinni Jarli. Þa er Þeir bræÞer komo veſtur til Orkneya Þorfinnur oc Bruſi Þa tok Bruſi tuo luti landi til forraÞa enn Þorfinnur ÞriÞiung; quæ ſic optimè vertuntur à doctiſſimo *Joh. Peringskioldo*, cui librum illum aureum, cum multis aliis, literatus orbis refert acceptum: *Quamprimum in Orcades delati eſſent Bruſo atque Thorfinnus, duarum regionis partium adminiſtrationem ſibi adſcivit Bruſo, Thorfinnus vero unius tantum*: quod aliter reddi poteſt, *tertiæ vero Thorfinnus*. Hinc tertia quæque pars provinciæ noſtræ *Eboracenſis*, in qua natus eram, vocatur adhuc *Riding*, corruptè pro *Trithing*: ut, **the North-riding, the Eaſtriding, the Weſtriding**, hoc eſt, **the North-trithing, the Eaſt-trithing, the Weſt-trithing.** ſLL. *Edgari*, 2. Ne ȝerece nan man þone cynȝ fop nanre rpræce. butan he æt ham nihter pyrþ beon ne mote. oððe niht abiddan ne mæȝe:. Lif þæt nihte to hefiȝ rÿ. rece rÿþþan þa lihtunȝ. to þæm cynȝe:. [t] In collectione Chartarum. N. 13.

ninȝ

ning þæp pihte be þam apcebiſcop. ⁊ be þam þe þæp mid him to ȝepitneſſe pæpon to leoſ-
pine ⁊ cyðdon him þiſ: Ða nolde he butan hit man rceote to rcipe ȝemote. þa dyde man
rpa. þa rende re cyning be æluepe abbude hiſ inſeȝel to þam ȝemote æt cpicelmeſ-hlæpe.
⁊ ȝpette ealle þa pitan þe þæp ȝeſomnode pæpon. þ pæpe æþelpiȝe biſcop. ⁊ æſcpiȝ biſcop
⁊ ælfpic abbud. ⁊ eal pio rcip. ⁊ bæd ⁊ hæt þ hi rciolden pynflæde ⁊ leofpine rpa pihtlice
ȝeſeman rpa hi æfpe pihtlicoſt þuhte. ⁊ piȝepic apcebiſcop rende hiſ rputelunȝa þæpto. ⁊
opdbyrhte biſcop hiſ. þa ȝetæhte man pynflæde þ hio morte hit hyne ȝeahnian. þa ȝe-
lædde hio þa ahnunȝa mid ælfþryþe "fultume þæſ cyninȝeſ modop. þ iſ þonn æpeſt pulf-
ȝap abbud. ⁊ pulfftan ppioſt. ⁊ æfic þapa æþelinȝa diſcſten. ⁊ eadpine. ⁊ eadelm. ⁊ æl-
felm. ⁊ ælfpine. ⁊ ælfpeapd. ⁊ eadpold. ⁊ eadpic. ⁊ ælfȝap. ⁊ eadȝyfu abbudiſſe. ⁊ hiof-
pun abbudiſſe. ⁊ æþelhild. ⁊ eadȝifu æt leofecan-opan. ⁊ hyſſe rpuſtop. ⁊ hyſſe dohtop.
⁊ ælfȝy (fu ⁊ hyſ) e dohtop. ⁊ pulfpyn. ⁊ æþelȝyfu. ⁊ ælfpapu. ⁊ ælfȝyfu. ⁊ æþel-
flæd. ⁊ menig ȝod þeȝen. ⁊ ȝod pif þe pe ealle atellon ne maȝon. þæt þæp fopþ come
ealle re fulla ȝe on pepum. ȝe on pifum. þa cpædon þa pitan þe þæp pæpon. þ betepe pæpe
þ man þene aþ apeȝ lete þonn hine man realde. fop þan þæp rydðan nan fneondſcipe næpe.
⁊ man polde bidðan þæſ neafflacef þ he hit rciolde aȝyfan ⁊ ropȝyldan. ⁊ þam cyninȝe hiſ
pep þa let he þone aþ apeȝ. ⁊ realde æþelpiȝe birpcope unbepacen land on hand þ he þanon-
fopþ ryþþan þæpon ne rppæce. þa tæhte man hyne þ hio rciolde bpinȝan hiſ fædep ȝold.
⁊ riolfop eal þ hio hæfde. Ða dyde hio rpa hio dopfte hyne aþe ȝebiopȝan. þa næſ he þa
ȝyt on þam ȝehealden butan hio rceolde rpepian. þ hiſ æhta þæp ealle pæpon. þa cpæþ hio
þ hio ne mihte hyne dæleſ. ne he hiſ. ⁊ þyſeſ pæſ ælfȝap þæſ cyninȝeſ ȝepefa to ȝe-
pitneſſe. ⁊ byrhtpic. ⁊ leofpic æt hpite cyſcan. ⁊ menig ȝod man to eacan him:

VERSIO.

Præſenti hac ſcriptura notificatur *Wynflædam* coram Rege *Æthelredo* teſtes ſuos *Wulfameræ* ſtitiſſe. Hi autem erant *Sigericus* Archiepiſcopus, & *Ordbyrhtus* Epiſcopus, & *Ælfricus* Comes & *Ælfthritha*, Regis mater, qui omnes teſtabantur *Ælfricum* dediſſe [vendidiſſe] *Wynflædæ* prædium iſtud, quod eſt apud *Hacceburnam*, & iſtud quod eſt apud *Bradanfeldam* è regione terræ, quæ eſt apud *Deccettam*. Tum protinus miſit eos Rex ad *Leofwinum*, qui ei id annunciarent, quod Archiepiſcopus, & qui cum illo conteſtes erant, coram illo declaraſſent. Ille vero cedere noluit, niſi comitatus conventus ad controverſiam cognoſcendam cogeretur, quod proinde, ut voluerat, factum erat. Conventu autem in *Cwicelmoshlæwa* acto, † Rex ad eum, per Abbatem *Ælverum*,

---

u Fultum, ut ego credo, idem ac a ðfultum. LL. Eccleſ. *Canuti*, R. 5. Scilicet *juramentum*, quo quis conſacramentalis in gratiam alterius una cum illo jurat. † Saxonicum in-ſeȝl reddendum duxi, *Showere*, per SIGNUM, vel SIGNACULUM, potius quam per SIGILLUM, quod pro adpendentibus *cereis impreſſionibus*, quibus chartæ & chirographa, ab adventu *Nortmannorum* apud nos corroborari ſolebant, & in noſtris & in exteris ſcriptoribus ſumptum eſt. Hujus autem diſtinctionis primus apud nos auctor fuit *Ingulphus* in monaſterii *Croyland.* hiſtoria, ubi ſic ſcribit: *nam chirographorum confectionem Anglicanam, quæ antea uſque ad* EADWEARDI *regis tempora fidelium præſentium ſubſcriptionibus cum crucibus aureis aliiſque* SIGNACULIS *firma fuerunt, Normanni condemnantes chirographa* CHARTAS *vocabant, & chartatarum firmitatem cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale* SIGILLUM *ſub inſtillatione trium vel quatuor teſtium aſtantium conficere conſtituebant.* Sic monogrammata IMPP. occidentis, SIGNA vocat *Octavius de Strada* in libro, cui titulus VITÆ IMPP. CÆSARUMQUE ROM. Ut enim *crucibus aureis* chartas ſuas, ita etiam tum literas, tum aliquando etiam *teſtamenta* & *chartas* monogrammatis, quæ Galli *Chifres*, nos **Cifers** vocamus, ſignare ſolebant IMPP. & RR. atque hoc *R. Æthelredi* inſeȝl, *monogramma* ejus fuiſſe, ut vero ſimile eſt, ita per SIGNUM vel SIGNACULUM, vertendum eſſe cenſemus. Occurrit vox in SNORRONIS STURLONIDIS hiſtoria veterum RR. *Septentrionalium*, nunc **innſigli**, nunc **inſigli** exarata, quam doctiſſimus editor & interpres *Johan. Perinskiold* haud recte vertit SIGILLUM, ut in cap. CXL. p. 612. **Knutur enn riki ſendi menn veſtan of Englande til Noregs, oc var Peirra ferÞ, buinn allvegleg haufÞu Þeir bref oc inſigli Englands kongs Knutur.** *Canutus dives legatos ex Anglia in Norvegiam miſit cum magnifico apparatu literiſque creditivis Angliæ ſui regni* SIGILLO *munitis.* Ita ille. ego vero locum ſic reddendum exiſtimo: *Canutus dives legatos ex Anglia in Norvegiam miſit, ad quorum iter omnibus magnifice paratis, iis dedit Rex Angliæ Canutus literas ſuo* SIGNO *munitas.* Sic cap. CLVIII. p. 677. **SiÞann bar iarl framm bref oc incigle Knuta kongs,** *regias inſuper literas ſigillo regio munitas in medium produxit Iarlus.* **Enn i Þeſſari raÞagionÞ hafÞi verit upphafs maÞur Emma drotning hafÞi hun latit giora bref Þeſsi, oc latit incigla, hafÞi hun med brogÞum naÞ incigli kongs en hann ſialfur var levnder Þeſſo aullo,** *horum vero conſiliorum arbitra erat Regina Emma, quæ literas conſcribi, atque* SIGILLO *obſignari curaverat, ſublato per dolum* REGIO ANNULO, *inſcioque horum omnium Rege.* Ita ille pro more recentiorum temporum; ſed, *Canuto* regnante, morem non fuiſſe apud *Anglos* chartas literaſve SIGILLIS ſive SIGILLORUM cereis appendentibus impreſſionibus firmare; ut credam,

dam, facit non ſolum *Ingulphi* auctoritas, ſed quod omnes ejus chartæ, quas mihi contigit inſpicere, crucis ſignis, ut mos tum obtinuit apud *Anglos*, corroborantur. Hujus etiam diſtinctionis, quæ inolevit inter *Signum* & *Sigillum*, ignarus prorſus falſarius quidam Eccleſiæ veſtræ *Exonienſis*, SHOWERE, duas regis chartas cum eadem temporis deſignatione, iiſdem maxima ex parte teſtibus, & in eadem manu *Normanno-Saxonica* ſcriptas, ſub *Æthelſtani* R. nomine, neſcio majori an impudentia, an imperitia, orbi obtrudens, ſignum Sanctæ Crucis, *Sigillum* vocavit. Chartas vero, ut quæ egregia doli & impoſturæ exempla ſunt, ambas infra ponendas cenſeo.

✠ Anno ab incarnatione dominica dclxx. indict̄. xi. Ego æðelſtan rex Anglorum dabo p̄ eterna retributione animæ meæ quinque Larratos ubi incolæ uocitant Culumſtoce. dō et rcē mariæ nec ñ et rcō petro principi apoſtolorum ab monaſterium qđ ab incoliſ nominatur Exanceaſter ut habeat quā diu fideſ catholica in gente anglorum maneat. precipimuſ q°q. et obſecramuſ in dī omnīptiſ nōie et in rcē trinitatiſ honore. ut nulluſ homo in aliq° tempore. unquam hanc n̄ram donationem infringere auſuſ ſit. reō ſtabiliſ ſit corā dō et hominbꝯ urque in rcłm. Si quiſ autem hoc in aliq°. frangere ł minuere temptaverit. rciat re in ētna dāmpnatione puniri. n̄. hic celebrit̄ emendet. huiuſ agri terminī hæc ſt̄. æreſt on hacapenn forðeardð aðun on recgpyll. þanon on Lnaðuce. þonne anlang ſtreameſ on culumforð. of þæm forðe to þornpylle. þanon to bryðpylle. þanon to þære ænlipan æc. þanon anlang herpoðeſ on hean hangran middeweardne. þanon on hpitan beorh. þanon on gerihtne on fengel. þanon on gerihtne to þam ealdan gemeorc. þanon to bynichangran. þon up on gyrantorn. þanon on þone hpyrfel. þanon on þone þorn. þanon on peon-mynet eaſtepaſð þanon on gerihte on þa lace aðun on culum. up of culum on þam ealdan lace on burhgeaðeſ - porðig. þanon on gerihtne to rancumb þanon perſt on gerihtne be ecge on hacapenn forðeardne.

Ego æðelſtan rex Anglorum hanc meam donationē cum SIGILLO ðcē cruciſ imp̄ri. Ego Eadmund inðoliſ Lito confenſi. Ego pulfhelm Archiep̄ dictaui. Ego ælfeah Epſ̄. adquieui. Ego æðelgar Epſ̄. Notaui. Ego brihthelm Epſ̄. faui. Ego pynſige Epſ̄ Loncluſi. pulfgar dux. æðelſtan dux. odda mī. ælfheah mī. æðelfeld mī. pihtgar mī.

✠ Anno dōmicæ incarnationiſ dclxx. indic̄ xi. Ego æðelſtan rex Anglorum dabo p̄ eterna remuneratione et p̄ expiatione animæ meæ ðex pecticaſ ubi incoliſ uocitatur hrocaſtoc dō et rcē mariæ ad monaſterium, qđ incoliſ uocitatur Exaceaſter *&c.* huiuſ agellulī terminī hæc ſt̄. æreſt of ſulforða eaſt anlang herpoðeſ on Lulum. þanon eaſt pihte to longanforð. þanon ſuð anlang ſtreameſ oð Lulum lace. anlang lace. of þære lace up to þære ealdan dic. anlang þære dice on Leagðan-cum þanon on Lingorſloh. þanon anlang þæg̃eſ to þæm mege̅n ſtane. þanon ſuð þæt þa pegaſ to-licgað. þanon on þone Norð-myſtan hricpeg anlang hrycgeſ to þære eorð-burh midde peapðne. þanon on brydenapill. þanon ut on exan up anlang exan oð ſeteæpanlegeſ lace ⁊ rcræpanlegeſ þæſto. þænne fram æðelſtaneſ hammeſ forða on ſulforða and feoper æceraſ beteſten Exan-forn agean eaſterðeſ ealð landæ.

Ego æðelſtan rex Anglorum meū donū cum ſigillo rcē cruciſ concluſi. Ego Eadmund inðoliſ clito confolidaui. Ego pulfhelm Archi-epſ̄ ad-quieui. Ego þeoðred epſ̄ coaðunaui. Ego brihthelm epſ̄ ſubſcripſi. Ego ælfeah epſ̄ faui. Ego æðelgar epſ̄. confolidaui. æðelſtan dux. ælfhere dux. Eadmund dux. odda mī. pihtbord mī. heremod mī. pihtlaf mī. ælfhere mī.

Tempus quo has chartas confeciſſe dicitur *R. Æthelſtanus*, qui in regem electus eſt an. dccccxxv, eſt an. dclxx. adeo non peritus chartarum fabricator fuit hic Falſarius, ut maxime ſtolidus & doctrinæ temporum imperitus eſſet, qui chartas *Æthelſtani R.* nomine commentus, eas regem confeciſſe prætendit ante cclv annos, quam Rex eſſet creatus. Præterea quod *Æthelgarus* Epiſcopus utrique chartæ teſtis ſubſcripſiſſe legitur. Unus fuit iſtius nominis Epiſcopus, ille nempe qui factus eſt Abbas novi monaſterii *Wintonienſis*, anno dccccLxiv, ut Chron. *Sax.* deinde factus eſt Epiſcopus *Seleſienſis*, ut *Malmsburienſis*, denique Archiepiſcopus *Catwarenſis*, anno dccccLxxxviii. Secundum quem computum Epiſcopus factus erat poſt mortem *Æthelſtani R.* qui diem obiit vi Kal. *Novembis*, an. dccccxli. Verum ut commentitias eſſe chartas has anachroniſmi probant; ſic abſque iis phraſis illa ſubſignandi *cum ſigillo crucis* utrique communis eas merito ſuſpectas reddunt. Ob eandem rationem aliam etiam chartam Eccleſiæ *Exonienſis*, quâ *Eadgarus R.* cuidam, nomine Vulfnoð, tres terræ manſas dicitur dediſſe, ſuſpectam habui, quippe quæ ſic concluditur: *Ego Eadgar gratiâ dei totius Britanniæ telluris Rex meum donum proprio* SIGILLO *confirmavi.* Sic enim *ſignum crucis*, quod nomini Regis præponitur, vocat Falſarius; qui chartam etiam cum anathemate finali univerſam præter nomina propria in manu *Normannica*; deſcriptionem terrarum manu *Normanno-Saxonica*, quam literarum apices bicornes oſtendunt; nomina vero teſtium, uno excepto, nempe illius, qui poſtremus ſubſcribit, omnia cum ſex primis chartæ vocibus manu *majuſcularum* deſcribit; quæ HEN. primo regnante in uſu erant, deſcripſit, ut autographon, cujus hic apographon habes, cum ipſis mendis deſcriptum, inſpicienti conſtabit.

Regnante in perpetuum Dnō nr̄ō ihō xr̄ō cunctiſ ſophie ſtudium fere prime primantib: ſtabili notum conſtat ratione quod preſentiſ eſentia periculiſ incubantib. et cupiſ evanercentium perum inopinate crebreſcentib. humana moralium perum cognitio quaſi roſ minuendo elabitur et oblivioni tantundem trabitur niſi aliqua certi ratione prenotetur

quia

Ælverum, ſignum mittens ſuum omnibus ſapientibus, qui in eo convenerant, ſalutem dicebat. Hi autem erant *Æthelſigus* Epiſcopus, & *Æſcwigus* Epiſcopus, & *Ælfricus* Abbas, cum univerſo comitatu, quibus mandabat & jubebat, ut *Winflædam* & *Leofwinum*, prout ſibi æquiſſimum videretur, conciliarent. *Sigericus* quoque Epiſcopus miſit ſuum teſtimonium, ſuumque *Ordbyrhtus* etiam Epiſcopus. Quibus lectis teſtimoniis, oſtendebant *Wynflædæ*, quod illius erat rem in controverſia poſitam petere ſive vindicare. Illa igitur terras, quarum dominam ſe eſſe dixerat, conſacramentalem habens *Ælfthrytham* regis matrem, his teſtibus vendicabat; videlicet *Wulfgaro* Abbate, qui primus erat, & *Wulfſtano* presbytero, & *Æſico* regis filiorum (*Clitonum*) dapifero, & *Edwino*, & *Eadelmo*, & *Ælfwino*, & *Ælfweardo*, & *Eadwoldo*, & *Eadrico*, & *Ælfgaro*, & *Eadgifa* Abbatiſſa, & *Liofruna* Abbatiſſa, & *Æthilhilda*, & *Eadgyfa Leofecanoranenſi*, & ejus ſorore & filiâ, & *Ælfgyfa* filiaque ejus, & *Wulfwina*, & *Æthelgyfa*, & *Ælfwara*, & *Ælfgyfa*, & *Æthalflæda*, cum multis aliis probis Thanis, & fœminis, quos non poſſumus facilè numerare, adeo ut celebritas maxima eſſet quum virorum, tum mulierum. Dein, qui curiæ intererant, ſapientes dicebant melius & conſultius fore, omittere, quam deferre juramentum. Siquidem jurejurando interpoſito, nulla amplius amicitia inter partes litigantes foret, propterea quod reus [x] juramento obſtrictus, ſi cauſa caderet, bona [y] rapta non ſolum reddere, ſed juſtum inſuper eorum pretium ſolvere deberet, & regi præterea *Weram* ſuam, ſive capitis æſtimationem dependere. Tum ille, omiſſo juramento terras tradebat in manus epiſcopo quietas & controverſiæ immunes, ut exinde de iis nulla lis moveretur. Dein illam de hac re docent, nempe, quod ille etiam deberet producere patris ſui aurum & argentum & quicquid bonorum haberet, quod proinde fecit ac ſi auderet jurando ei ſatis dare. Verum his non adeo contenta erat, niſi etiam omnia ſua bona ſe produxiſſe juraret; ſed reſpondet, neque ſe in partem paternorum bonorum quæ illius, neque illam in partem quæ ſui erat, poteſtatem habere. Hujus autem rei teſtis erat *Ælfgarus* regis Vice-comes, & *Byrhtricus*, & *Leofricus Whitecircenſis*, atque inſuper multi probi homines, qui in conventu aderant.

Sic *Wynflæda*, ut videtur, terras quas petebat, evictas ac acquietas recepit, ſcyræ vel comitatus teſtimonio ſecundum *Canuti* legem 76, qua ſtatuitur, ut quiſquis terram comitatus teſtimonio protectam haberet, eâ ab omni lite liberâ & tutâ, dum viveret, frueretur, & cui voluerit

---

quia non ſunt æteꝛna quæ conſumentuꝛ hic ſed teꝛꝛena. Idō Ego Eadgaꝛ ꝛex Angloꝛum telluꝛiſ gubeꝛnatoꝛ et ꝛectoꝛ uni meo fideli vaſallo nomine Wulfnoð ꝛumancant aliquā teꝛꝛæ poꝛtionem id eſt III. manſaſ concedo libeꝛalitep in æteꝛnam poſſeſſionem. in loco ubi vulgaꝛiteꝛ vocitatuꝛ Leſmanaoc et pennaꝛð ut illo p̄ dicto teꝛꝛitoꝛio voti compoſ vita ꝼꝛuatuꝛ comite et poſt obitum eiuſ cuicunque uolveꝛit heꝛedi deꝛelinquat tam in minimiſ quam in magniſ. campiſ. paſcuiſ. ꝓꝛatiſ. ſilviſ. piſcaꝛiiſque: immunem ab ꝼꝛuendum deꝛelinquat. ꝓꝛeꝼatum ſiquidem ꝛuſ omni ſeꝛvitio caꝛeat ꝓꝛæteꝛ expeditionem. pontiſ et aꝛciſ munimen.

Ðiſ iſ þaꝛa III. hida Landgemæꝛu æt Leſmanaoc. æꝛeꝛt up oꝼ puꝛðalap anðlanz ꝛiðe azean ſtꝛeam to hꝛyt eꝛelt. þon ꝛuð ⁊ lanz ꝛiðe to cꝛouſꝛꝛah þon ꝼoꝛð to ceſtell-meꝛit. ꝼꝛam ceſtellmeꝛit to cꝛucou-meꝛeðen. þon eaſt azeꝛihꝛt to lembꝛoin. þon to ꝛyht catꝛallon. þon aðun anðlanz cenðeꝼꝛion oð þa litlan ꝛiðe: þon up anðlanz ꝛiðe to ꝼontonzen. ꝼꝛam ꝼonton-zen ⁊ lanz ðiceſcoþam heꝛepaðe. þanon a ðan lytlan-ðic to þan miclan ðic. þon ꝼoꝛ on þa ðic to ꝼoꝛnocedu. þon aðun ⁊ lanz ꝛiðe eꝼt topeꝛð alau. þon iſ þiſ þæſ aneſ aceꝛeꝛ landgemæꝛu æt pennaꝛð. æꝛeſt ꝼꝛā ſæ ⁊ land-ðic to þa ꝛiðe þon anðlanz ꝛiðe eꝼt on ſæ. Dominicæ incaꝛnationiſ Anno DCCCCLXVII. mei imperii VII° Anno ſcꝛipta eſt hæc ſyngꝛafa hiſ teſtib: conſentientib: quorum nomina eſſe uidetur. Ego Eadgaꝛ gꝛā dī totiuꝛ bꝛitanniæ telluꝛiꝛ ꝛex meum donum ꝼꝛio ꝛigillo conꝼiꝛmavi. Ego Dunſtanuſ aꝛchiꝛꝛeſul Aꝛgiæ ſcē cꝛuciſ imꝛꝛeſſi. Ego Æðelꝛoldus Epꝛ̄. conteꝛtoꝛ. Ego Ælꝼſtanuſ Epꝛ̄. coꝛꝛoboꝛavi. Ego Byꝛhtelmuſ Epꝛ̄. adquievi. Ego Ælꝼꝛoldus Epꝛ̄. annui. Ego Wulꝼꝛie Epꝛ̄. hanc chaꝛtulam dictantiꝛ Regе ſuiſque ꝓꝛæcipientib: ꝓſcꝛibeꝛe iuſſi. Ego Ælꝼheꝛe ðux. t̄. Ego Ælꝼhean ðux t̄. Ego Æþeſtan ðux. t̄. &c.

Siquiſ veꝛo hominum hanc meam donationem cum ſtultitiæ temeꝛitate jactitando inꝼꝛingeꝛe ceꝛtaveꝛit. ſit ipſe gꝛavib: ꝑ colla deꝛꝛeſſuſ catenis inteꝛ ꝼlammivomaꝛ teꝛꝛoꝛum dæmonum cateꝛvaꝛ. niſi ꝓꝛiuſ iꝛꝛigуiꝛ penitentiæ gemituꝛ. et puꝛa ſatiꝛꝼactione emendaveꝛit.

Præter ea, quæ ſuprà obſervata ſunt, vox feudalis ſive forenſis *Vaſallus*, quam *Nortmanni* à *Franco-Gallis*, à *Nortmannis Angli* habuerunt, chartam hanc poſt introitum *Nortmannorum* confectam eſſe docet. Quinetiam Falſarius ille ſui propoſiti oblitus *Gallicam* vel *Nortmannicam* præpoſitionem A, bis pro Saxonica TO in deſcribendis terris uſurpavit. In averſa facie pergamenæ, in qua hæc charta *Eadgari* ſine adſcripto tempore deſcribitur, altera ejuſdem regis, ſed ejuſdem plane furfuris, exaratur, quæ annum & indictionem habet conſignatum; ſcil. annum ab incarnato Xpō D.CCCC.LIX. & indictionem XII. ſed eam etiam eſſe fictam manus pariter oſtendunt.

x De periurii pœnis vide LL. *Aluredi*, cap. 1. *Eadwardi*, cap. 3. *Æthelſtani*, cap. 25. *Canuti*, 33. y Vid. LL. *Inæ*. be neaꝛlace, *de rapina*. cap. 10. & *Canuti* cap. 60. in his verbis. gif hꝛa neaꝛlac gepyꝛce agife. ⁊ ꝼoꝛgilde. ⁊ beo hiꝛ peneꝛ ꝛcyldiz piþ ðone cyninge.

poſt mortem dandi poteſtatem etiam haberet. Se þe land ȝepeorð hæbbe be rcỳre-ȝeþincþeȝe hebbe he unbeȝacen on dæȝe. ⁊ æfter dæȝe to rỳllenne þam þe him leofaſt rỳ. Porro, SHOWERE, in ima membrana, unde hæc deſcripſimus, novemdecim majuſculi characteres dimidiati, & ultimæ chartæ lineæ paralleli cernuntur exarati, qui haud ſecus ac membranarum INDENTURÆ, ut vocantur, quæ in uſu apud nos ante multa ſæcula fuerunt, alterum exemplar hujus inſtrumenti cum eo par, & unà confectum fuiſſe docent, Bipartitæ vero per medias literas membranæ partem alteram penes *Wynflædam*, alteram penes *Leofwinum* fuiſſe, vero ſimillimum eſſe videtur. *Octavo*, notandum eſt Curiæ Comitatus ingens in eo beneficium & commoditas, quòd per cauſam *Sonticam*, quam vos, SHOWERE, * *Soinum* & *eſſonium* vocatis, cùm reus ad forum, actore litem movente, venire non poterat, à Curia ad eum mandarentur probi homines, qui, iis, quæ in ſe defendendo proferret, auditis reverterentur diligenter a Curiam, & quæ dicta eſſent Epiſcopo, Comiti & liberis hominibus conſidentibus fideliter renunciarent. *Nono*, obſervandum hoc præcipue eſt, ut donationes, emptiones, venditiones terrarum, & aliorum quæ inter bona numerantur, & omne genus ſtipulationes conventionales in his curiis ſolenni more tranſigi ſolebant, ut & teſtamenta, perinde ac apud *Romanos* in *Calatis Comitiis*, fieri, vel facta declarari, ut earum auctoritate, & in eis conſidentium teſtimoniis ſcriptis & adhibitis, rata omnia firmaque, & apud poſteros inconcuſſa haberentur. Sic *Enneauune*, *Edwini* actoris mater, à tribus *Thanis*, ad eam à Curia miſſis petebat, ut reverſi coram omnibus liberis hominibus, cui terras & bona ſua dediſſet, declararent; & ut donationi ejus teſtes eſſe velint, rogarent. *Decimo*, à tribus liberis hominibus, qui ad *Edwini* actoris ſive petentis matrem à Curia comitatûs Herefordenſis miſſi erant, probabile videtur *Summonitionum* ſcriptarum ſolennes iſtas formulas, quas † *Brevia*, SHOWERE, vos appellatis, apud *Anglo-Saxones* aut raras hactenus, aut plane nullas fuiſſe, quibus mos potius fuiſſe videtur reos in jus vocare, ſive ad centuriæ vel comitatûs Curias per nuntios citare. Certè, SHOWERE, cum *Glanvillæ* veſtri tractatum de legibus, & conſuetudinibus Angliæ legerem, non poſſem non credere quin *brevium* uſus tum primum iniret, cum majorum gentium cauſæ, tam *civiles*, quam *criminales*, à curiis Comitatûs, ad curiam domini Regis primum traherentur. Tunc enim, ut videtur, ſummus Regis Juſtitiarius in omnes partes Angliæ ſua *brevia* expedire ſatageret, quibus non opus eſſet, dum in comitatibus omne genus cauſas agere & determinare mos apud *Anglos* eſſet.

Præterea, SHOWERE, quatenus ex iis, quæ ſupra protulimus conjectare fas eſt, cauſæ agi, cognoſci, diſceptari, atque tandem penitus decerni apud *Anglo-Saxones* ſolebant ſummarie, planoque & ſimplici modo, quo quidem homines in cauſis judicandis procedere liceret, apud quos juris peritiâ nondum in artem vel diſciplinam adulta, quiſque cauſam ſuam ſine ſolennioribus juris formulis vel ipſe agebat, vel cauſidicum & patronum ſibi adſcivit, quem amicitia, quem propinquitas, quem charitas, aut benevolentia, vel denique quem ſors ipſa nonnunquam obtulerit.

---

* Aliàs *Exonium*, *Exonia*, *Sonia*, *Sonnis*, *Sunnis*, *Sunnia*, *Soinus*, *Sonius*, quæ in LL. veterum *Germanorum* & *Wiſi-Gothorum*, nunc *impedimentum*, nunc etiam *excuſatio*, Latinè transferuntur; quùm quis in jus vocatus, per alium mittit, cauſam oſtendens quâ impeditus ad Curiam non poterat venire. De *eſſoniorum* autem variis generibus vide *Glanvillæ* tractatum de LL. & conſuetudinibus Angliæ lib. 2. c. 6, 7, 8, &c. ad libri finem. vide etiam *Dufreſnii* Gloſſ. in voce SUNNIS. Deducuntur autem *Sunnia*, *Sunnis*, &c. à veteri *Mæſo-Gothico* SNNGIA, Sunia, *veritas*, vel SNNNGIENS, Suniens, *Cimbricè*, Sannur, *verus*. Nempe quod *impedimentum*, quo quis ad Curiam ſummonitus ſe *Eſſoniari* vel *excuſari* in foro curabat, *verificari*, vel *verum eſſe* probari, non tantum *Eſſoniatoris* ſeu illius qui vice ejus reſpondebat, ſed ſui ipſius & conſacramentalis aliquando juramento, cum tandem ad Curiam veniret, probandum erat. Hinc etiam Latino-barbarum *Eſſoniare* quàm aptiſſime reſpondet *Mæſo-Gothico* verbo SNNGIAN, Sunian, *Cimbro-Gothice* at Sanna, *probare verum*, *verificare*, *jure-jurando confirmare*, unde quoque *Eſſoniator* is propre dictus, qui excuſationem abſentis nomine factam, & impedimentum ſive cauſam, à quâ ſumpta excuſatio eſt, ſive nudè affirmando, ſive jure-jurando, confirmabat. Huic concinit etiam quod *Sunnium* vel *ESSONIUM*, *cauſam veram* vel *rationabilem*, quâ quis impeditus ad forum venire non poteſt, Juris periti definiunt. Vetus conſuetudo *Normanniæ* ait *Exoine* eſſe *ung delay qui Monſtre cauſe pourquoy cil qui eſt ſemons ne vient à court*. Monſtrare autem cauſam idem ſonat ac SNNGIAN, *Sunian*, apud *Mæſo-Gothos*, & apud *Cimbro-Gothos* at Sanna, quod modo obſervatum eſt. † Vel BREVIA ORIGINALIA, quibus apud nos reus ad comparendum, & actioni reſpondendum, & nomine regio & auctoritate compellitur. de his autem *brevibus*, ſive *reſcriptis regiis* plura infra, ubi de *duodecimvirali* cauſarum audientiâ & judicio tractatur. Interim nota forenſem vocem *breve* derivatam eſſe à veteri *Danico* vel *Norvegico* bref, brief, quod *epiſtolam* vel *literas* ſignificat. unde verbum at briefa, *exſcribere*, *literis mandare*. Bibl. *Iſland*. Act. Apoſt. cap. XXIII. 25. Skrifade brief Þeſſarar meiningar. *ſcripſit epiſtolam hæc continentem*. At *civili* ſignificatione vocis in *forenſem* converſâ, reſcripta regia *brevia* à *Nortmannis Norvegorum* & *Danorum* poſteris, dicta ſunt. Literæ etiam Regiæ, quibus in miſerorum ſubſidium collectas fieri mandat Rex *Angliæ*, etiamnum in hunc uſque diem appellantur the kings brief.

Ultimo

Ultimo, notandum eſt, SHOWERE, acta Curiæ Comitatûs liberis hominibus permittentibus, ob majorem eorum celebritatem,& perenniter manſuram memoriam,in libros qui in Coenobiorum bibliothecis aſſervati erant, maxime in libros ſacros, tanquam in tabulas publicas, referri ſolere. Sic quod actum & definitum erat in cauſa *Enneaunes* à curia Com. *Herefordenſis*, in quodam Evangeliorum codice, qui Sancti Æthelberti Monaſterii erat, quum ſolenni pompa, tum formula, ad conſervandam ejus memoriam, ſcriptum erat; unde non dubito, quin exemplar mendoſiſſimum, quod intervenientibus neſcio quot tranſcriptis, ſine mendis publico dedi, deſcriptum eſſet. Ex eodem Evangeliorum libro, vel alio conſimili deſcriptum fuit inſtrumentum emptionis & venditionis contractæ inter *Leofwinum* & *Ædricum*, in conventu quodam Com. *Herefordenſis*, qui *Herefordiæ* ſedebat, præſidente *Æthelſtano* Epiſcopo & *Ulfcetelo* vice-comite.

Hep ꝛputelaþ on þirꝛum ȝepꝛitе. þ leoꝛꝛine leoꝛlæþer bꝛoþoꝛ hæꝛþ ȝeboht healꝛe hiþe lanþeꝛ æt Malveꝛ-hylle. æt Æþꝛice hiꝛ mæȝe. uꝛiceꝛ ꝛuna. miþ healꝛ maꝛce ȝolþeꝛ. ⁊ miþ ane punþe ꝛeolꝛꝛeꝛ. ⁊ tpeȝan oꝛan. æꝛꝛe in hiꝛ cynn to ꝛane. ⁊ to ꝛyllanne þam þe him æꝛꝛe leoꝛoꝛt beo. on Sꝛeȝneꝛ eoꝛleꝛ ȝepitneꝛꝛe. ⁊ Æþelꝛtaneꝛ biꝛceoþeꝛ. ⁊ Ðunceleꝛ hꝛitan. ⁊ [a] Ulꝛceteleꝛ ꝛcipe-ȝeneꝛan. ⁊ ealna þaꝛa þeȝna on heneꝛoꝛþ-ꝛcipe. ⁊ þaꝛa tpeȝna hiꝛeþa æt ꝛcē Æþelbeꝛhteꝛ mynꝛtꝛe. ⁊ ꝛcē Guþlaceꝛ.

VERSIO.

In hoc ſcripto declaratur, quod *Leofwinus*, *Leofledi* frater, dimidio marcæ auri, una libra argenti, & duabus oris emit ab *Ædrico* propinquo ſuo, *Uſici* filio, dimidium hidæ terræ, quæ eſt *Malves-hyllæ*, ea quidem conditione, ut poteſtatem ſemper haberet illam dandi cuilibet, qui illi maxime charus eſſet è gente ſuâ, [b] in quâ illam deſcendere ſemper oportet. Teſtibus *Suuegeno* Comite, & *Æthelſtano* Epiſcopo, & *Thurcilo Albo*, & *Ulfcetelo* vice-comite, & duobus illis Coenobiis S. *Æthelberhti* & S. *Guthlaci*.

Sic in MS. quodam quod extat in Celeberrima bibliotheca *C. C. C. C.* folium membranaceum eſt, quod olim erat pars alicujus codicis Evangeliorum, in quo breviter *Saxonicè* memorantur emptiones & venditiones, quæ ſubſequuntur.

[c] Hep ꝛputelaþ on þiꝛꝛe cꝛiꝛteꝛ bec þ Leoꝛenoþ Æȝelnoþeꝛ ꝛuna æt koꝛꝛtune hæꝛþ ȝeboht hine. ⁊ hiꝛ oꝛꝛꝛpinȝ ut æt Ælꝛꝛiȝe abb. ⁊ æt hiꝛeþe on baþon. miþ ꝛiꝛ oꝛan ⁊ miþ xii heaꝛþon ꝛceapa, on keaꝛcilleꝛ ȝepitneꝛꝛe poꝛtȝeneꝛan ⁊ on ealne þæne buꝛhpane on Baþon. Lꝛiꝛt hine ablenþe þe hiꝛ æꝛꝛe apenþe.

Hic oſtenditur in hoc Evangelio, Leofenothum [d] *Korſtunenſem, Ægelnothi filium, quinque oris, & xii ovibus, ſe & ſuos ab Ælfſigo Abbate & omnibus monachis Bathoniæ redemiſſe. Teſtibus Keaſcillo urbis præpoſito, & univerſis civibus Bathonenſibus. Chriſtus eum excæcet, qui hoc obliteraverit.* Celebratus fuit hic emptionis contractus inter Leofenothum Coenobii Bathonenſis cum ſuis ſervum, & dominos ſuos in urbis curia ſive Comitiis. Ut enim Comes, ſive Ealdormannus ha-

---

a Lẏtel, apud veteres *Danos* Ketil, quod à *Goth.* ΓΛΤΙΛS *bonus, opportunus*, cum compoſitis proprium hominibus erat apud *Danos* veteres & *Dano-Saxones*. Hinc in *Aræ multiſcii Schedis* occurrunt Ketil; Ketilſſon; Ketil-biorn. Et in *Anglo-Saxonicis* Lẏtel. Oꝛcẏtel. Lꝛimcẏtel. Ulꝛcẏtel. Thuncẏtel. *&c.* Hinc quoque propria locorum, ut Lẏtelbẏ, corruptè Kettelby. Lẏtelpell. corrupte, Kettelwell, à quo in cognomen gentis converſo, Gens *Kettelwellorum* in agro *Eboracenſi*: è qua ſummus ille Theologus & ſanctiſſimus vir *Joh. Kettelwell* noſter, Eccleſiæ *Anglicanæ* eheu deſiderium, ſed immortale decus, oriundus eſt. *b* Addidi: *in qua illam ſemper deſcendere oportet*: & ut id adderem, tanquam Paraphraſtes, induxit lex *Aluredi* R. 37. cujus verba hæc ſunt: Se mon ꝛe þe boclanþe hæbbe. ⁊ him hiꝛ maȝaꝛ læꝛþon. þonne ꝛetton pe þ he hiꝛ ne moꝛte ꝛẏllan oꝛ hiꝛ mæȝe boꝛh. ȝiꝛ ðæꝛ biþ ȝepꝛit. oþþe ȝepitneꝛꝛe. þ hiꝛ þæꝛa manna ꝛoꝛþboþ pæne þe hiꝛ on ꝛꝛuman ȝeꝛtꝛinþon. ⁊ ðæꝛa þe hiꝛ him ꝛealþon. þ he ꝛpa ne mote. ⁊ þ þonne on cininȝeꝛ. ⁊ on biꝛcoþeꝛ ȝepitneꝛꝛe ȝeneccе beꝛoꝛan hiꝛ maȝum. Hæc autem ſic vertimus: *Statuimus ne quis terram aliquam, vel prædium codicillare à majoribus ſibi relictum, à cognatione vel familia ſua alienet, ſi ſcripto vel teſtimonio aliquo probari poteſt, eum, qui primus terram iſtam adeptus eſt illamque familiæ dedit, ne alienaretur prohibuiſſe, & prohibitionem ſuam Rege & Epiſcopo teſtibus confirmatam coram cognatis declaraſſe.* Secundum hujus legis tenorem propinquus propinquo, vel cognatus cognato (& non alieno) dimidium hidæ terræ vendidit; & qui emit, poteſtatem tantum habuit terram illam dandi vendendive cuilibet è cognatione ſuâ. Quale autem jus, vel dominium dominus talis prædii habuit per juris feudalis, præſertim Anglicani terminos, arduum eſt explicare. cum feudo *antiquo*, quod & *paternum* dictum eſt, in hoc convenit, quod terra, alienatione interdicta, familiæ conceſſa ſit, & ad naturam feudi ſimplicis, quod poſſidendi genus omnium maximum & ampliſſimum eſt, in eo accedit, quod terras ab illo, qui eas primus acquiſivit, chartâ ita datas quis ſimplici & perpetuo jure, interdicta tantum alienatione, ſibi & hæredibus ſuis teneret. Quidni igitur jus, quod quis in tali terra habuit, *feudum ſimplex reſtrictum* vel *conditionale* vocemus, quod alienandi conditioni, per donantis prohibitionem & legem hanc prohibitionem donantis corroborantem, non obnoxium fuerit? *c* Id eſt, In hac pagina hujus Evangelii. *d* Id eſt, *Colonum Korſtunenſis glebæ adſcriptitium.*

bebat, qui vices ſuas gerebant ad jus dicendum in pago & vicis; ſic in majoris nominis oppidis & urbibus, ubi religionis aut mercaturæ cauſa hominum frequentia erat, habebat etiam ſuos *Gerefas*, qui idem munus obirent, & *Port-Gerefæ*, vel *Tun-Gerefæ* vocarentur. Hep rputelaƀ on þirre Cnihtep bec þ Godpig re bucca hæfƀ geboht Leofgifre ƀægean æt Northtolce. ⁊ hyne offrþnig mid halfan punde æt Ælfrige abb to ecan fneote. on ealler þær hinedep gepitnerre on Bathon. Cnihт hine ablende þe þir æfre apende. *Hic notificatur in hoc Evangeliorum libro Godwigum Buccam dimidio libræ Leofgifam ſervam Northſtolcenſis glebæ adſcriptiam cum ſuis ab Ælfſigo Abbate in perpetuam libertatem redemiſſe. Teſtibus totius Coenobii fratribus, qui Bathoniæ ſunt. Chriſtus eum excæcet, qui hoc obliteraverit.*

Hep rputelaƀ on þirre Cnihtep bec. þ Ægelrige æt Linnecume hæfƀ geboht Pilrige hir runu ut æt Ælfrige Abb on Baƀon. ⁊ æt eallon hinede to eccan fneote.

Hep rputelaƀ on cnihtep bec þ Ægelrige Bytticep runu hæfƀ geboht hilderige hir runu æt Ælfrige abb. on Bathon. ⁊ æt eallon hinede mid rixtegon penegon to ecean fneote.

Hep rputelaƀ on cnihtep bec. þ Ælfrige abb. hefƀ gefneoƀ Godpine Bace æt Stantune fop tune. ⁊ fop ealne þone hined on Baƀon. on Sæmannep gepitnerre. ⁊ Pulrigep æt Pniretun. ⁊ Ælfnicep cepmep. Sic in codice IV Evangeliorum, qui majuſculis ſcriptus aſſervatur in eadem Bibliotheca; ad finem Evangelii S. *Matthæi* ſcripta legitur conſtitutio & donatio cujuſdam nobilis fœminæ Ealbuph vocatæ, qua ex prædio ſuo *Bradanburnenſi* certos redditus & proventus annuos præſtari voluit ad alendos & ſuſtentandos Abbatem & monachos coenobii *S. Auguſtini*, quod *Cantuariæ* erat.

In nomine Domini Ealbuph hafaƀ gefet myƀ hyne fneonda þeahtunga þ man ælce geape agyfe þam hypum to rcē Agurtine of þam lande æt Bnaƀenburnan XL. ambna mealtep. ⁊ ealƀ hnyƀep. ⁊ IIII Pebepap. ⁊ XL. ⁊ cc. hlafep. ⁊ ane Pægе rpicep. ⁊ cycep. ⁊ IIII fohho puƀep. ⁊ XX hen-fugla. *&c.* Ante Evangelium *S. Marci* ſequitur conventio vel concordia *Wulfrici* Abbatis cum *Eldredo*, *Lifingi* filio, in his verbis: In nomine domini Jeſu Chriſti. Hep rputelaƀ on þirum gegnite hu pulfnic. abb. and Ealdred lifinger runu þær þegner pæpon rammæle ymbe þ land æt clife. þæt he gebeh fop Godep ege. and fop Scs Augurtinur. ⁊ fop hir fneonda mynegunge. mid lande into S. Augurtine. ⁊ ælce geape ryld on Scs, Augurtinep mærre-dæg I. pō to gerputelunga. ⁊ æfter hir dege gange þ land, into S. Augurtine rpa gepenud. rpa hit þonne byƀ. þirep ir to gepitnerre re hined æt Scē Augurtine. ⁊ re æt cnihtep cyncean. ⁊ lifing hir fadep. ⁊ Sipeand. ⁊ Sined hir bnoƀop. ⁊ Pulfrtan æt realt-puda. ⁊ oƀep Pulfrtan. ⁊ þir ry gedon. fop Sipenƀ. ⁊ fop hir offrþnig. to hyna raple-ƀeanfe. á butan ende. amen. Sic in membranis Evangelicis MSS. biblioth. *Bodleyanæ* ſcriptum cernitur, in quo recenſentur prædia, ornamenta & veſtimenta ſacra cum libris, quos *Leofricus*, Epiſcopus olim veſter, dedit S. *Petri* monaſterio, quod tum erat *Exoniæ*, Weſt-Saxonum olim gloriæ; quæ ſe jam Te peperiſſe jactat, SHOWERE, cujuſque populus fruſtra renitente Tui æmulo, & in ambitu competitore gnavo, impigroque viro, Te procuratorem elegerunt, qui civitatis ſuæ perſonam in inferiori *Anglorum* Senatu ſuſtineres, cum prænobili & ampliſſimo viro *Edwardo Seymour* Baronetto, qui non ita pridem regnante *Carolo* II. binis vicibus, nemine reluctante, ejuſdem prolocutor fuit electus, licet altera vice Regiæ Majeſtati morem gerens de ſuo jure ceſſit. Scriptum vero iſtud ſic incipit:

Hep rputelaƀ on ƀirrepe Cnihtep bec hpæt leofnic B. hæfƀ gedon into rancte petpep mynrtpe on Exeanceartpe: & cætera, prout ſequuntur in Monaſtico Anglicano Gulielmi Dugdalii noſtri, immortalis memoriæ viri, qui de regno & de Eccleſia Anglicanâ, ſi quis alius, optimè meritus eſt. Sic ad finem codicis Evang. in Bibl. Bodl. cujus nota NE. B. 2. 9. Gilebeardi cujuſdam recenſentur terræ in ſcripto quod ſubſequitur: Hep reiþ hu micel landep Gilebeand hæfþ on Stiþfond þ ir on nopþ healfe þam bnoce XXX æcepap. ⁊ þa mæd þæpto. ⁊ XII on ruƀ healf þa bnoce æt þa rtane XXX æcepe. ⁊ fopep. ⁊ XX penege ælce geape. þæpto ir gepitnerre. Sigep. Sipond. Ægelnoƀ. Ægelpini. Ælfrtan. Godpine on peaplea. Sælide. Palƀpine. Hubeand. Ælfned Nuzpeoz. Lebbeand.

Scriptum hoc ſequitur aliud, quod morem hunc in pergamenis Evangelicis acta publica ſcribendi, etiam poſt adventum *Nortmannorum*, duraſſe oſtendit.

[a] Cyrographum.

Hoc [b] teſtamentum fieri juſſum eſt à domina Abbatiſſa *Ælfgiva* de decima, quam optulit filius *Leomari* de *Cochefelda* Eccleſiæ Sanctæ *Mariæ* in [c] *Berchingis* die nativitatis Sancti *Johannis* Baptiſtæ, ſic dicens: Ego *Adam* una cum matre meâ *Sagivâ* offero domino & Sanctæ *Æthelburgæ*

---

a Hæc vox proculdubio in dimidiatis majuſculis, ut bipartitæ ſyngraphes ſignum, in tranſcripti hujus exemplari exarata erat. *b* Id eſt, *publicæ atteſtationis inſtrumentum.* [c] De hoc monaſterio ſic *Beda*, Hiſt. Eccl. lib. IV. cap. VI. *Earconwaldum Epiſcopum conſtituit in civitate Londonia. Hic ſane, priuſquam Epiſcopus factus eßet, duo præclara monaſteria, unum ſibi, alterum ſorori ſuæ Æthilburgæ conſtruxerat; ſibi quidem in regione Suthrioæ juxta fluvium Tamyſam, in loco qui vocatur Ceorteſei; ſorori autem in orientalium Saxonum provincia, in loco qui nuncupatur in Bercingum, in quo ipſa Deo devotarum mater ac nutrix poſſet exiſtere fœminarum.*

ſuper

ſuper hoc altare in perpetuam poſſeſſionem pro ſorore mea *Edgitha* duas partes decimæ omnium illarum rerum, quæ decimari debent de terra quam teneo *Adlaleſeie* de quocunque illam teneam. Et ut ratum permaneat quod offero ſucceſſorum meorum venturis temporibus, hos quos præſentes hic video teſtes adhibeo, qui ſunt *Willelmus* monachus de Sancto *Eadmund*. *Godricus*, *Wilfricus*, *Rogerus* frater *Rodberti* vitrici mei. *Fulco* & *Rogerus* fratres mei de matre mea. *Wluardus* de *Hueletham*. *Godricus* presbyter de *Sexham*. *Walterus* de *Riſeby*. *Siuuardus* de *Ginga*. *Sigarus* dapifer. *Maximus* Presbyter. *Leveſtunus* Presbyter. *Sabernus* præpoſitus. *Ailmarus* filius ejus. In æternum Amen.

Sic etiam in celeberrimo codice Evangeliorum *Lychfeildenſi*, qui grandioribus literis exaratus, mille annorum antiquitatem præ ſe fert, (vulgo liber S. *Ceaddæ* vocatur) reperiuntur ſcripta in diverſarum paginarum marginibus, quæ infra ponuntur.

1. Þeꝛ ꝛputelaꝺ an ꝺæt Godpine Eaꝛꝛiȝeꝛ ſunu hæfꝺ ȝelæꝺ fulle laꝺe æt þan unꝛihtꝛiſe þe leofȝaꝛ ꝺ hyne tiht. ⁊ þ pæꝛ læꝺ æt Licitfelꝺa; *hic declaratur, quod Godwinus Earwigi filius ſe publico & plene purgavit de fornicationis ſuſpicione, in quam vocatus erat à Leofgaro Epiſcopo, & quod hæc ejus purgatio facta erat Licitfeldæ.*

2. Oftenꝺitu hic quoꝺ emit ✠ ȝelhi ✠ filiu apihtiuꝺ hoc euanȝelium ꝺe cinȝal et ꝺeꝺit illi p illo equm optimum et ꝺeꝺit pꝓo anima ſua iftum euanȝelium ꝺo̅ et ſc̅ teliau ſupeꝛ altaꝛe. ✠ ȝelhi ✠ filiu apihtiuꝺ et ✠ cincenu ✠ filiu ȝꝛipiuꝺ.

3. Supexit nutbulc filiu liuit haȝeneꝛ tutꝛi ꝺieꝛchm tiptelih haioꝺ ilau elcu filiu ȝelinȝ haluiꝺt iuȝuꝛet amȝucant pel cantannꝺi hoꝺiu et ꝺiꝛꝛotant ȝeneꝛ tutꝛi o ȝiuꝛ imȝuoꝺant inꝺeȝ ion ȝuꝛaȝun taȝc ꝛoꝺetit elcu ȝuetiȝ eq; tꝛeꝛ uache. tꝛeꝛ uache nouiꝺliȝi naȝiꝛ nibe caꝛ iȝ ꝛiꝺu ꝺimeꝺichat ȝuetiȝ bit ꝺiꝺ bꝛant ȝꝛeffiat ȝuetiȝ niꝛ minn tutbulc hai cencaïoiꝛ oiꝛouꝺ.

A ⁊ Ω

4. Aꝺulf. Ælfheh. æ pulfmeꝛ pulffȝeatim pulffꝛic. ꝺñe. ó. ꝛic̅ uiꝛ ⁊ ꝛciꝛ ꝛic ffac. [a] ōq MHᵖ ΔOCVERVPT. ⁊ ō qui MEIS ĪΔIIGNIꝛ p̄cibuꝛ ꝛM cōMENΔAUERUNT. qⁱ c̄ffeꝛi ꝛunt et qui baptiꝛmū acceꝛunt.

5. ꝼVLΦYN. pulfeꝛꝺ. puffþꝛýþ. pulfꝺꝛýꝺ pihtimunꝺ. BHRHTΦLHA pat̄ eiȝ hehpýn. ÆLΦFLHA. LECΦⁱHi pýnꝛiȝe. pulfic. æꝺelfleꝺ. elfeheꝛe. pulffꝛn. pulfilꝺ. hehfleꝺ. ꝺ. el. æ. æ. ꝛ. pulfmæꝛ. p. l. b.

[b] 6. ✠ teliau t̄ tuꝛȝint t̄ Linhilinn t̄ ꝛꝛ̄ t̄ ↄ tota familia teliau, ꝺe Laiciꝛ numin m̄ aiꝺan t̄ ꝛiȝnou m̄ iacou t̄ beꝛthutiꝛ t̄ cinꝺa t̄ qⁱc̄q; cuꝛtoꝺieꝛit benedictuꝛ eꝛ̄ qⁱc̄q; ffanȝeꝛit malaꝺictuꝛ eꝛ̄ 3 , , -

7. Oꝛtendit iꝛta conꝛcꝛipꝛio nobilitatem munauꝛ meꝺ ꝺiminih et menꝛuꝛam [c]ə apᵒ hueꝛꝺic̄ ȝuiꝺ maun ꝺitolꝺaꝛ īȝuo iliut clunꝺiꝛit cellꝛin ꝺilih o mouꝛ ꝺibiꝛ main.....

Pag. 8. ...oc e e 2.. pene lit.. IIII. ꝛi...leꝺꝛi. ȝu... nȝiꝛn.... Ueh. et ...ci...; aꝛthiuꝺ...eunt li... utemble... ꝛilio ꝛul... et ꝛemini... inꝛempi... num ꝓp̄... [d] tq. h2...; q; ꝺeꝺit ... lib̄ta ...1. qᵘtuoꝛ ... aꝛ etoc ... inciaꝛ ... ā. iꝺoneiꝛ ... eꝛtibuꝛ ꝺe ...iꝛ. Riȝuo...n ꝛiliuꝛ... inc. ȝuen... ꝛiliuꝛ...ꝛ ȝuoluic... eꝺan. ou... [e] ꝼ. ȝuuꝛ... um. meꝛ... an. ꝼ. ꝛaluꝛ. aꝛthan. p. cimuleh. iuꝺꝛi ꝼ. iuꝺneꝛth. ꝺe cleꝛiciꝛ veꝛo nobiꝛ epiꝛcopuꝛ teiliau ....uꝛnȝuiꝺ ꝛaceꝛꝺoꝛ teiliau ꝺubꝛino et cuhelm. ꝛiliȝ epīꝛ. ꝺat'nbiu cam ibiau. et ꝛulȝen... laꝛticȝ qⁱ h̄ ꝛiꝺeliteꝛ ꝛcꝛipꝛit. qⁱ cuꝛtoꝺieꝛit [f] hᵒ ꝺecꝛetum libeꝛtatiꝛ bleiꝺiuꝺ ⁊ ꝓliꝛ ə ꝛit... ctȝ. qⁱ hᵒ n̄ cuꝛtoꝺieꝛit. ꝛit maleꝺictȝ á ꝺō et á teiliau in cꝛ̄ evanȝelio ꝛcꝛip̄. 2. et...at omniꝛ plꝛ̄ ffiat ffiat..,

9. Oꝛtendit iꝛta ꝛcꝛiptio quoꝺ ꝺeꝺeꝛt. piꝛ. et luith ȝꝛethi. tꝛeꝺ ȝuiꝺauc 1 maliꝺuch cimaꝛtȝuich.... eꝛt hᵒ ⅔ cenꝛuꝛ ə ꝺoceint toꝛth. hamahaꝛuin. ī iꝛham. ha ꝺeucemt toꝛth. ī iꝛȝaem. hahuch.... uceint mannuꝺenn ꝺeo ⁊ ꝛcō eliuꝺo [g] ꝺꝛ̄ t̄. ꝛatuꝛnnȝuiꝺ. t̄. nobiꝛ t̄. ȝuuꝛci t̄. cutulf t̄. ꝺelaiciꝛ cinȝueꝛnn t̄. collbiu t̄. cohoiȝet t̄. eꝛmin t̄. houꝛoꝺ t̄. q'cunque cuꝛtoꝺieꝛit ƀꝺictuꝛ eꝛit. ⁊ qⁱ ffanxeꝛit maleꝺictuꝛ eꝛit a ꝺō.

10. Oꝛtendit iꝛta ꝛcꝛiptio. quoꝺ.... ꝓunc. ꝓiꝛ. na.....cibꝛacina. behet hiꝛmaī ȝuiꝺauc. oꝛoiꝺ celli iꝛlath. behet camꝺubꝛ. iꝛem hichet tꝛiuceint toꝛth.... ꝓum. ha ȝuoꝛ thoueiꝛ emeninn... [h] ꝺꝛ̄ oīpō. t̄. ꝛatuꝛnnȝuiꝺ. ꝛaceꝛ t̄. Nobiꝛ t̄. ȝuꝛci t̄. cutulf t̄. ꝺe Laicis cinȝueꝛn ... t̄. cohoꝛȝet ... eꝛmin. t̄ ..... ꝺieꝛit ... ꝺictu .... qⁱ ffai ..... et. in ..... tuꝛ ei ...

Ex his autem, quæ ſupra ex cod. Evangeliorum *Decani* & Capituli *Liccitfeldenſis* deſcripta ſunt, conſtat eum *Landavenſis* monaſterii, cujus inſignis erat patronus *Teliaus*, alias *Eliud* dictus, prius in bonis fuiſſe, quam ad Eccleſiam *Liccitfeldenſem* S. *Ceadæ* ſacram, neſcio quo ducente fato, tranſlatus eſſet. De Sancto autem *Teliao* vel *Teliavo* Landafenſi Epiſcopo multa habet Uſſerius Armachanus in Britannicarum Eccleſiarum antiquitatibus, cap. v. XIII. & XIV. quæ ex vitæ ejus ſcriptoribus, & *Davidis Menevenſis* vita à *Giraldo Cambrenſi* deſcripta, excerpta congeſſit. Qui vero vitam ejus ſcripſerunt, ſunt [i] *Galfridus Landavenſis*, *Johan. Tinmu-*

---

a Omnes qui. *b* In hac ſcriptura t̄ eſt *Teſtis* ↄ eſt *cum*. m̄. forſan eſt *miniſter*. *c* Nota *ejus*. *d* Hoc eſt. *e* ꝼ. eſt *Filius*. *f* Hoc. *g Deus teſtis*. *h Deus omnipotens teſtis*. *i* Vita *S. Teliavi*, à *Galfrido Landavenſi* deſcripta, edita eſt ab *Hen. Whartono* in *Angliæ* ſuæ Sacræ Tom. II.

thenſis,

thenſis, ejuſque excerptor *Capgravius*. Haud pauca etiam de eo reperiuntur in regeſto *Landavenſis* Eccleſiæ, præſertim apud auctorem vitæ *Oudocei*. Memoratur etiam frequens in Synodis *Landavenſibus*, quas ex vetuſto illo MS. deſcripſit non niſi honorifice nominandus *Henricus Spelmannus*, Concil. lib. I. pag. 62, 63, 64. 381, 382, 383, 384, 385, 386. Verum, SHOWERE, ne de tam celebri apud *Britannos* tum Epiſcopo, tum ſcriptore, qui in Sanctorum numerum relatus eſt, nihil amplius ſcribendo, negligentia arguar, hæc paucis accipe.

Fuit *Enciſi* viri nobilis ex ſorore *Davidis Menevenſis* filius, in loco Eccluis Gunniau appellato natus; in ſcripturis ſanctis à *Dubricio* primum, deinde à *Paulino*, ſimul cum *Davide Menevenſi* eruditus, tandemque Presbyter, & dein Archiepiſcopus *Landavenſis* factus, & à peſte in *Armoricam* fugiens à *k Samſone Dolenſis* Eccleſiæ tum Archiepiſcopo rogatus erat, ut cum illo habitaret.

Illius precibus ſe dedens cum illo multum temporis commoratus eſt, quo quidem non tantum ab Archiepiſcopo, ſed etiam Rege Armoricano, ſive is *Budicus*, ſive *Hoëlus* fuit, plurimi factus erat.

Sedata peſte, tandem abiturum Rex & Archiepiſcopus eum detinuerunt, & in Archiepiſcopatum *Dolenſem* provehere voluerunt. Ille vero poſt ſeptem annos totidemque menſes in *Armorica* peractos, ad ſedem ſuam *Landavenſem* redire voluit, in qua *Dubricio* ſucceſſit, & dein *Kinoco* vel *Cenauco* Davidis ſucceſſore mortuo, ad *Legionenſem* Archi-epiſcopatum promotus eſt. Hiſce addere viſum eſt quæ ex *Joh. Lelandi* libro MS. de viris illuſtribus *Britanniæ* excerpta ad me mittere dignatus eſt vir doctiſſimus & in antiquitatibus noſtris longe verſatiſſimus *Th. Tannerus*, Coll. Omnium Animarum *Oxon.* Socius digniſſimus.

Theliaus qui & Eliud inter Britanniæ proceres Eccleſiæ conſpicuus erat, & quoties de rebus agebatur literariis aut Eccleſiaſticis, judicium illius apud congregationem in pretio ſtetit magno. Contigit ut Dubricius Lantavanæ proto-Epiſcopus ſedis, autoritate Synodi Archiepiſcopus urbi legionum ad Iſcæ *fluenta deſignaretur; non diu caruit gubernatore Lantava, nam Theliaus à patribus continuo ſurrogatus. Ille vero muneri ſollicite invigilans egregium ſe paſtorem exhibuit, ac bonis artibus Eccleſiæ miniſtros erudiendos anxiè curavit. Hic talem peperit ſibi famam, qualem nulla certe unquam auferet dies. Longa ætas, quæ & ipſa morbus eſt*, Theliaum *è medio rapuit. Succeſſit Odoceus monachus doctrinæ & pietatis nobile planè exemplar.*

Hæc breviter de Sancto *Theliauo*, cui donatus olim erat codex Evangeliorum *Latinus*, ante multa ſæcula Eccleſiæ *Liccitfeldenſis* peculium. *Cingal* ille *Britannus*, à quo emptus erat, gliſcentibus bellis, eum forſan ex aliquo monaſterio *Angliæ*, quod *Cambriæ* vicinum erat, cum aliis direptum vendidit *Gelhi* filio *Arithtiudi*, qui eum *S. Teliauo* dedit, è cujus Eccleſia, gliſcentibus iterum bellis, forſan etiam direptâ, aliquis *Anglus* eum abſtulit, & *S. Ceadæ* conſecravit. Verum quo modo cunque res iſta ſe habeat, ex eo multa deſcripſi, SHOWERE, à quibus haud abſimilia multa *Britannice* ſcripta cernere eſt in *Monaſtici Anglicani*, vol. III. p. 188, *&c.* quæ ex *Landavenſis* Eccleſiæ MS. regeſto congeſſit immortalis *Gul. Dugdalius*.

Denique codicem hunc Evangeliorum è quo tot deſcribere operæ pretium mihi viſum eſt, ad me auro magis pretioſum perferendum dedit non ſolum de divinis, ſed etiam humanioribus literis & rep. Eccleſiaſtica præclarè meritus *Lancelotus Addiſon* Eccleſiæ Cathedralis *Liccitfeldenſis* Decanus digniſſimus, & venerandæ antiquitatis cultor & patronus.

Sic etiam ad initium codicis Evangeliorum Sax. qui extat in Bibl. Coll. *D. Joan. Bapt. Oxon.* deſcripta cernitur in recentiori manu tam *Latinè*, quam *Normanno-Saxonice* charta illa fictitia *Ægelredi* Regis, quâ terras quaſdam ſui juris Eccleſiæ Chriſti *Dorobernenſi* ad ſuſtentationem Monachorum dediſſe dicitur. Quam quidem chartam, ut ſpeciem veritatis præ ſe ferret, membranis codicis evangelici inſcribendam curârunt, qui eam commenti ſunt, monachi; ut terras iſtas, quas veræ alicujus chartæ, quam perdiderant, titulo peſſidebant, à *Normannis* chartas requirentibus ſalvas & intactas conſervarent.

Quinimmo non membranis Evangelicis ſolum, ſed liturgicis, ut quæ ad eas in ſanctitate proxime accederent, contractus ſuos inſcribendi mos apud *Anglo-Saxones* fuit.

Sic in miſſali quodam pulcherrime ſcripto *Bibl. Bodl. Th. M.* 12. 12. quod *Leofricus Epiſcopus* Eccleſiæ Sancti *Petri* in *Exonia* veſtra, ſucceſſoribus ſuis utendum dedit, tam ad initium, quam ad finem quidem reperiuntur ſervorum quorundam manumiſſiones, pro quibus redimendis contractum erat in Curia urbis, vel *Hundredi*, ut ex ſubſcriptis formulis conſtat.

Halpun Noce on Execerꝛre ꝼꝛeobe hagel hipe piman þi hy *l* bocꝛe. ⁊ ꝛilbe ꝼop hipe ꝛapuale Cꝛiꝛꝛ. ⁊ Scē Peꝛeꝛ. ⁊ alle Cꝛiꝛꝛer halga. hi puꝛðe ꝑꝛaðe þe hi hæꝼne geþýꝛie. Amen.

Haluuuna Noce Exonienſis manumiſit Hagelam ſervam ſuam domeſticam, quam in regiſtrum liberæ nomine relatam pro anima ſua dedit Chriſto & Sancto Petro, & omnibus Chriſti Sanctis, quos iratos habeat, qui illam, in meliorem ſortem elevatam, in ſervitutem redegerit. Amen.

Hep kýð on þýrre bec þ ælgýuu gode alýrde hig and ðunna and heopa oꝼꝼꝑꝛing æꝛ mangode ꝛo XIII. mancꝛon and ælgnulꝼ *m* poꝛꝛ-geneꝼa. and Godꝛuc gupa namon ðæꝛ

---

k Dol. urbs *Britanniæ* minoris Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo *Turonenſi*, *Neodunum* veteribus dicta.

l Id eſt, bocade.

m Vid. legem *Æthelſtani*, 12. infra in margine citatum.

n toll

[n] toll. on manlefer gepitnerre. and on leoperder healta. and on leopiner hir bro'dor. and on ælfricer maphapper. and on rpeigner rcylopiphta. and hæbbe he goder cupr þe þir æfre undo á on ecnyrre. Amen.

In hoc libro hic oſtenditur, quod Ælgiuua Hygonem & Dunnam, & eorum progeniem à Mangodo XIII. *Mancuſſis deo à ſervitute redemit, & quod Æignulfus præpoſitus, & Godſucus Gupa cenſus nummos receperunt. Teſtibus Manlefo, Leoweardo Healta, & fratre ejus Leowino, & Ælfrico Maphappo, & Suuigeno [o] Scutario; qui vero hoc irritum fecerit, æternam Dei maledictionem habeto. Amen.*

Hep ky'd on dyr bec þ edpy beopneger runu lyrde hine and hir pif and hir cild on edpeperder dæge cyngep æt Hunepine hega runa ut of toppeshamm lande. akinrtaner gepitnyrre pp̄. and aleofruna gepitnirre apunfordа. and on ælfricer hpita. and on Picingep þ batrpegener. and on ræpiner lufarunu. and on leofrier and on ælfrier.

In hoc libro hic notificatur Edwinum Beornigi filium Edweardo regnante, ſe, uxorem ſuam, & liberos ab Hunewino Hegaſonio redemiſſe ex terris Toppeshammenſibus, ubi coloni & ſervi prædiales fuerunt. Teſtibus Akinſtano presbytero, & Awunforda Aleofsunio, & Ælfrico Whito, & Picingo Præpoſito remigum, & Sæwino Lufaſonio, & Leofsio & Ælfsio.

Hep ky'd on þirrepe bec þ godpine blaca bohte hine rylfne ⁊ hir pyf. ⁊ hir offrpring æt pillelme hofethe mid xv. rcill. on edmæper gepitner ⁊ on ælpier ⁊ on duningep ⁊ on ræmæper ⁊ on ælmæper ⁊ on ealler þær hundpeder on cuic-lande ⁊ ælfric harl nā þæt toll for þær kyngep hand. ⁊ hæbbe he goder cupre þe hit æfre un-do. amen.

In hoc libro hic notificatur Godwinum Blacan ſe, conjugem, & ſobolem ſuam à Willelmo Hoſetho à ſervitute XV *ſcillingis redemiſſe. Teſtibus Edmæro, & Ælwigo, & Dunningo, & Sæmero, & univerſa centena Cuuiclandenſi, & Ælfrico Haſel, qui pro rege cenſus nummos recepit. Qui vero hoc caſſum reddiderit divinam maledictionem in æternum habeto.*

Hep ky'd on þirrepe bec þæt edıuuu ræuugeler laf bohte gladu æt colepine py'd healfe punde to cepe ⁊ to tolle. ⁊ ælpord [q] porht-genefa nā þ toll. ⁊ þæp to par gepitnirre leopine leoporder bro'dor ⁊ ælpi blaca. ⁊ ælpine re cyng ⁊ Land-byrıht ⁊ Alca. ⁊ Sæpeрd. ⁊ hæbbe he goder cupr þe þir æfre undo on ecnirre. Amen.

In hoc libro hic declaratur Ediwam Sæuugili relictam, Gladum à Colewino pretio [r] dimidiæ libræ, & dimidia libra cenſûs nomine numerata, quam Ælwordus præpoſitus recepit, redemiſſe. Hujus teſtes erant Leowinus Leowordi frater, & Ælwigus Blaca, & Ælwinus Cyng, & Landbirihtus, & Alca, & Sæwardus. Qui vero hoc abrogaverit, æternam Dei maledictionem habeto.

In fine Miſſalis.

Hep cy'd on þirre bec þ brihtmæp æt hola-cumbe hæfd geboht hine ⁊ ælfgifu hir pif ⁊ hira cild. ⁊ hira offrpring æt nocgepe dependig to tpā pundum æfre to freolre. on dudemanner gepitnirre pheorter on exancertre. ⁊ on leofpiner pp̄ on hpita-rtane ⁊ on ælfgæper porht-genefa ⁊ ælfpeperder porhtgenefa þe þ toll namon for þæp cyngep hand. ⁊ leofpæperder hir bro'dor. ⁊ edpiner leofede runa. ⁊ oteper dyrlingep runa. ⁊ ælfgæper ælfricer runa. ⁊ blakemaner ⁊ leofricer ræpiner runa. ⁊ dunrtaner repiner runa. ⁊ randolfer. ⁊ albalder. ⁊ rmepiner on hola-cumbe. ⁊ ægilpærde. ælfrier runa. ⁊ ælfmæp cyngep runa. ⁊ ælfrigep mid þā bepde. ⁊ edpine leofricer runa. ⁊ edpine edmæper runa. ⁊ edric on hrēnahricge. ⁊ on ealler þær hundpeder gepitnirre on holacumbe. ⁊ hæbbe he cpirter cupr ⁊ rcā marian. ⁊ rcs̄ petrur þe þir æfre undo. ⁊ on ealler þær hundpeder gepitnirre on exancertre.

In hoc libro hic oſtenditur Brihtmærum Halacumbenſem ſe, conjugem, liberos & nepotes in perpetuam libertatem à Rocgero Derendigo duabus libris redemiſſe. Cujus rei teſtes ſunt Dudemannus Presbyter Exonienſis, Leofwinus Presbyter Whitaſtanenſis, Ælfgarus Præpoſitus, Ælfwærdus Præpoſitus, qui cenſum pro Rege recepit, Leofwærdus ejus frater, Edwinus Leofediſonus, Oterus Dirlingſonus, Alfgærus Ælfriciſonus, Blakemannus, Leofricus Sæwiniſonus, Dunſtanus Sæwiniſonus, Randolfus, Alboldus, Smewinus Holacumbenſis, Ægilwardus Ælfsiſonus, Ælfmærus Cyngiſonus, & Ælfsigus à barba, & Edwinus Leofriciſonus, Edwinus Edmæriſonus, & Edricus Rennahricgenſis, & univerſitas hundredi Holacumbenſis. Qui vero hoc caſſaverit, maledictus ſit à Chriſto, Sancta Maria, & Sancto Petro. Teſtis quoque eſt univerſum in Exonia hundredum.

---

n Quemadmodum emptiones & venditiones ſervorum, haud ſecus ac pecudum, & aliarum mercium, publice & coram teſtibus per leges *Anglo-Saxonum* & *Normannorum* contrahendæ erant. ita perinde eorum emptione & venditione confectâ, cenſus, quem adhuc **Toll** dicimus, ſolvendus erat.. *o* De ſcutariis lex lata eſt. II. Æthelſt. cap. 15. be rcylo pyphtum. in his verbis. Fe cpædon þ nan rcylopiphta na lecge nan rceaper felle on rcylo ⁊ gif he hit do gylde xxx. rcyll. *p* Inde noſtrum **Boſon** corrupte; a **Boatswain.** *q* L. *Æthelſtan.* 12. pe cpædon be þon þ mon nænne ceape ne ceapige butan porte ofep xx peninga. Ac ceapige þæp binnon on þær porhtgenefan gepitnerre. oddе ofeper ungeligener manner. oddе eft on þæna genefena gepitnerre on folc mote. *r* Alias forſan & rectius: *pro pretio & cenſu, quem Ælwordus præpoſitus recepit, dimidio libræ penſo, redemiſſe.*

‡ D Süpe-

Superiores formulas manumittendi & redimendi ſervos, quæ in membranis iſtis Liturgicis reperiuntur, vel paulo ante, vel haud multo poſt *Conquæſtum* ſcriptas fuiſſe conſtat, partim ex quibuſdam nominibus, & agnominibus teſtium, partim ex earum ſermone qui dialectum *Semi-Saxonicam*, vel *Normanno-Saxonicam* ſapit. Ad eas autem rite intelligendas conſulendæ ſunt à curioſo lectore leges *Inæ* XXIV. XXXIX. *Eaduuardi.* I. *Æthelſtani* XII. *Æthelredi* IV. *Canut.* XXII. *Gulielmi* I. XXXIII. XLIII. cum charta ejuſdem cap. LX. LXI. *Henrici* I. Lex LXXVIII.

Diverſi etiam generis, & ſcripturæ acta, ſive rerum geſtarum commentarii, haud pauci in membranis nonnullis cernuntur, quæ quorundam codicum ſacrorum, ſive evangelia, ſive miſſalia ii fuerunt, olim folia, jam extant compactæ cum nobiliſſimo carminum *Saxonicorum* miſcellaneo, quem mihi tradendum ad Te miſerunt Reverendus Vir natalibus, ingenio & humanitate præclarus *Richardus Anneſly* Vicecomes de Altham, Eccleſiæ Cathedralis *Exon.* Decanus, & ejuſdem cum illo magna ornamenta confratres ejus Canonici. Quibus Te, SHOWERE, nihil charius, nihil optatius, ut qui apud Schiſmaticos doctus & inſtitutus, à Conventiculis in Eccleſiam propria indole, Deique ſimul ſpiritu ducente, tum admodum adoleſcens Te recepiſti. Ex his igitur membranis nonnulla, quæ in *Exonia* veſtra, aut circa eam acta, Te *Exonienſem* non poſſunt non delectare, præſertim *Normanno-Saxonica* depromta, Epiſcopo & clero *Exonienſi* quo par eſt cultu & reverentia; Tibi qua par eſt obſervantia; tuiſque concivibus debito cum honore, quotquot *Philo-Saxones* eſtis, hic *Latine* verſa offero.

Horum autem actorum agmen ducit iſtud, quod *Saxonice* recenſet prædia, ornamenta, & veſtimenta ſacra, cum libris quos *Leofricus* Epiſcopus dedit S. *Petri* monaſterio *Exonienſi.* Deſcriptum vero videtur poſt *Conquæſtum* ex exemplari, quod eſt in MS. Codice Evangeliorum Bibl. *Bodl.* Monaſterii *Exonienſis* non ita pridem peculio, unde illud in regeſtum ſuum olim retulerunt monachi *Exonienſes.* Nam regeſti cujuſdam folia fuiſſe in quibus tranſcriptum reperitur iſtud exemplar, ex eo conſtat, quod initium nempe, hep ꝼputelaꝺ on ꝺiꝼꝼepe cpiꝼtep bec, prætermiſſo ſancto nomine cpiꝼtep, ſic ſcriptum legitur: hep ꝼputelaꝺ on ꝺiꝼꝼepe bec. Præterea tranſcriptum iſtud continuo ſequuntur alia *Latine* in *Normannica* manu plane ſcripta; & perinde prætermiſſa voce cpiꝼtep, ut par eſt credere, ex foliis ſacris in regeſtum tranſcripta quorum primum ſic incipit: *Leowinus Presbyter & Canonicus Exonienſis pro Dei amore & pro anima OSBERTI Epiſcopi.* Secundum ſic: *Quum quidem à divæ recordationis imperatoribus, vel ab aliis orthodoxis Eccleſiis fundandis vel honorandis donata ſunt literarum memoriæ commendare conſuevit Eccleſia, &c.* Verſus autem finem occurrit forenſe Normannicum *ſaiſiretur* in hoc membro, *nulla autem terra de qua prædicta Eccleſia ſaiſiretur.*

Tertium verò, quod formulam manumittendi ſervum ſive villanum ſolennem ante DCLVII annos *Latinè* factam exhibeat, integrum ponere placet eorum gratia apud juris noſtri peritos, qui originem illius & progreſſum, perinde ac Tu, SHOWERE, ſcire amant, ejuſve ſolenniores formulas legere, publica luce *Marculfi* iſtis, quas edidit *Frid. Lindenbrogius*, multo magis dignas. "Capitulum beati Petri Exonienſis Eccleſiæ omnibus Eccleſiæ filiis, clericis & laicis in Chriſto "Salutem. Quod ad multorum notitiam pervenire decrevimus, id literarum monumentis con- "ſervare, & conſervando ad memoriam reducere tam præſentibus quam futuris dignum duxi- "mus. Noverit igitur præſens ætas omniumque poſteritas quod RANꝺ Auenꝺ in Dei nomine "pro remedio animæ ſuæ & parentum ſuorum, coram juſtitia Regis in Hundred civium "Exoniæ hunc Edricum filium Leowini de Alfintonia, ejuſque liberos ab omni vinculo ſervi- "tutis emancipavit, ita ut ab hac die, & deinceps ingenuus ſit, & ingenuus permaneat, tam- "que ſi ab ingenuis parentibus procreatus fuiſſet, eam partem pergat, vel remaneat, quam ma- "luerit. Nulli autem hæredum ſuorum vel prohæredum, nec cuique perſonæ aliæ quicquam "debeat ſervitutis, vel libertatis obſequium niſi ſoli deo, cui omnia ſubjecta ſunt. Siquis vero, "quod futurum eſſe non credo, de hæredibus ſuis, vel quælibet oppoſita perſona hanc abſolu- "tionem ingenuitatis infringere, vel infirmare voluerit, divino ſubjaceat judicio, à corpore San- "ctæ Dei Eccleſiæ diviſus efficiatur alienus. Facta eſt autem hæc abſolutio anno milleſimo cen- "teſimo quadrageſimo tertio incarnationis domini noſtri, regnante Stephano Rege & Rodb exi- "ſtente Epiſcopo, ſubannotatis teſtibus, Galtero Archidiacono, & Wiłł Archꝺ. & Hug̅. Arch. "& Raꝺ. Arch. & Rodb. Albo, & Galt. Iocelini filio, & Aluredo, Centiſque aliis.

Conſimilis alia formula non minus ſolennis manumiſſionis ſervorum reperitur ſcripta in iiſdem pergamenis, & in his verbis; in qua tamen, ut in ſuperiori, neque annus Chriſti, neque Rex Regnans deſignatur.

Capitulum Beati Petri Exoniæ omnibus fidelibus Eccleſiæ in Chriſto. Noverint omnes tam futuri quam præſentes, quod Will. Debur conſenſu uxoris, & Johannis filii, ejuſque pro æterna retributione, coram juſtitia Exoniæ Edwine Spileman ab omni ſervitute abſolvit, & abſolutum provida deliberatione ſub præſentia Will. Epiſcopi & nobilium, tam clericorum, quam Laicorum Eccleſiæ præſentavit, ut præſens ingenuitas tantorum aſtipulatione roborata omni tempore maneat inconvulſa.

Si quis hanc abſolutionem infeſtare tentaverit, ipſe, & ipſius factores ſubjaceant anatemati. Hujus rei teſtes, ſunt Odo arch. Ernold. arch. Heimgus presb. Rodb. Albus. Wal. presb. Alvricus Pater. Teocbal. Radul. fil. Teodb. Algarus fil. Feofled. Osb. filius Havoc. Are. presb. Notb. de Streete. Rodb. Leopes. Walt. fil. Are. Ricard fil. Odonis. Siward Letodore. Galfrid. Uedel. Alwine fil. Ueg. Rogerus Not. Pain rolboet. Turca.

Huc

Huc ſpectant in iiſdem membranis de ſervis manumiſſis teſtimonia *Normanno-Saxonice* deſcripta, qualia ſunt quæ infra ponuntur.

Hep kÿð on þirrepe bec þ Gerfpæg fealа rune geboht Gibið Edpiger doctep æt Alprta on punfopda. ⁊ æt Hpælepincenne to x rcill. fpeoh ⁊ racler. ut of punfopda. ⁊ Gÿldebepð popꝛtgepefa nam þ toll fop þar cÿngep hanð. ⁊ ðir ir reo gepitnerre. Gebmep on cuike. ⁊ fægæp pp. on Hefatþipe. ⁊ Randolf de hage. ⁊ Roggepe on Pinnoc. ⁊ Mopin at Gertgete. Riceapð Alprtaner rune. ⁊ Wlfpopð hÿr bpoðep. Godpine Leopineſ rune. ⁊ Goda hir bpoðep. ⁊ Geda. ⁊ Sægæp. Riceapð Kÿke-beap. ⁊ Edmæp Nopðmaneſ rune. ⁊ re þe þirr undo. hæbbe he Godeſ cunf. ⁊ Scā Maria. ⁊ Scꝰ Petpeſ. ⁊ ealle Cpirteſ halgena á butan ende. Amen.

Præſenti hoc ſcripto declaratur, quod Gesfrægus Fealaſunus x *ſolidis redemit Giditham Edwigi filiam ab Alfſta domino Wunfordæ, & à Hrælepincennâ, ut libera & ſecura foret à ſervitio Wunfordæ, ubi ſerva prædialis fuit. Teſtibus*, &c.

Hep kÿð on þirrepe bec þ Waltepe Wulfopðer rune upeode Aþelune inna Sceꝰ Petpeſ mÿnſtpe ouep hir fadeplic. hir fadep raule to alireonirre. ⁊ hir. on viuiener gepitnerre. ⁊ merſtpe Odo. ⁊ merſtpe Leopineſ. ⁊ Godpineſ p. ⁊ Edpakepeſ. ⁊ hir rune. ⁊ agealna. þapa hadeda. ⁊ lepeda þe þap igge pepe. ⁊ re þirr undo habbe he Godeſ cunf ⁊ þepe hlefdia Scē Maria. ⁊ Sceꝰ Petpeſ ⁊ gealle Cpirteſ halga. á butan ende. Amen.

*Præſenti hac ſcriptura notificatur Walterum Wulfordiſunum in Sancti Petri *Eccleſia pro redemptione animæ ſuæ & patris ſui animæ, ſuper patris corpus* [*ſepulchrum*] *Athelunen è ſervitute liberaſſe. Teſtibus*, &c.

Hep kið on þirrepe bec þ Sepine Finca boht hine relfne to x rcill. at Willelme on Edmæpeſ gepitnerre pꝑ. ⁊ on Edpineſ. ⁊ on Tailifepeſ. ⁊ on Rodbeſ. ⁊ on ealleſ þaſ hundpeðeſ on cuicu. ⁊ Alfric halſ nam þ toll. ⁊ habbe he Godeſ cunf þe hit æfre undo. Amen.

Hep kÿð on þirrepe bec þ Teollinġ gebohte Ælwopð Stamepa ⁊ Edpine hir bpoðop æt Golupine to vii Mancron to cepe. ⁊ to tolle. ⁊ Ælfpopð popꝛtgepefa nam þ toll. ⁊ hepto ir gepitnerre Uiðel columtune. ⁊ ræpulf. ⁊ Uitula. ⁊ Eadmund p̄. ⁊ rnellinġ tullinġeſ runu. ⁊ Leopine Leopepðeſ bpoðop. ⁊ Ælfġap hellebula. ⁊ hæbbe he ġodeſ cunf þe þir æfre undo á on ecnirre. Amen.

In iiſdem etiam membranis leguntur formulæ; quibus quis alterum liberat, abſolvit & quietum reddit, vel ab omni, vel ab aliqua actione, in rem vel perſonam; vel quibus quis renuntiat juri alicui quietè & pacifice, quod habet, vel habere poteſt, vel prætendit habere perſequendi alterum in foro, propter id quod ſibi debetur. Hoc vos, Showere, *quietam clamantiam* vel *clamationem* dicitis, formulaſque quibus quis alterum quietum clamat, *acquietantias*, Anglicè **Acquittances** vocatis, quarum infra ſequuntur nonnullæ formulæ ſolennes & legitimæ conceptis verbis *Normanno-Saxonicè* ſcriptæ.

Acquietantiæ generales.

Hep kÿð on þirrepe bec þ Aðelice Ricapðer rpurtep rcippeua cpæð Sepierrune an Alfintune raccleſ of elcre † cpauiġġe. Dap to ir ipitnir Ricapð re popꝛtpeua. ⁊ Willelm Lambꝑ. Dunniġ. Eoplapine. Reinep. Alupic Spot. Rotbð Puddiġ. Figġepe. Dalfin. Gotrelin Goppettil. Leġġefot..... Orbn ceaca. Rotbn Sceanca. Bpihtpic. Ailpopð Alġap runu. Ricapð Tpencapð. Iopðan re pꝑb. ⁊ eall þ hundpeð of Alfintun. Se þe þir undo. habbe he ġodeſ cunre. ⁊ Scē Mapie. ⁊ ealle cpirteſ halġena. á butan ende. Amen.

Hac præſenti ſcriptura notificatum eſt Athelicen Ricardi vice-comitis ſororem quietum, & ſecurum clamaſſe Hrodolfum Sewieſunum Alfintunenſem ab omni actione. Teſtibus, &c.

Hep kÿð on þirrepe bec þ Willelm ðe la Bpuġepe cpæð Saccleſ pulpæpð þane pebba inna tune. and ut of tune of elce cpafiġġe. ⁊ þapto ir ipitnir Rau Teoðb rune. ⁊ Teoðb hir rune. ⁊ Acrum re hpita hpoðolf Alcaſ'. Heinen Gutakiġ. Philippe farenerc. Ricapð Alkaſ. Gerfpei Hoel. hepðð ⁊ Golein. Ailpepð Abec. ⁊ hir bpoðop. Rau ðe ralcei. heplapine. Bpihtmep uidic. Se þir mape undo. habbe he Cpirteſ cunf ⁊ Scē Maria. ⁊ ealle Cpirteſ halġena. a butan ende. Amen.

Hep kÿð on þirrepe bec þ Rotbepð ‡ A Polðpaham cpæð raccleſ Willhellm hir bpoðop rune of Polðpaham landе ⁊ of elcre Cpaufiġġe. þap to ir ipitnir Reinalð ppeort. ⁊ Dunniġ. ⁊ Dalfin. ⁊ Seuapa. ⁊ Sepi. ⁊ Gipapð. ⁊ Willelm Maneſcalð. ⁊ Ricapð á cuic. ⁊ Fulfpic pig. ⁊ Rau Sculðuſ. ⁊ Ricapð Gilðuleſc. ⁊ Hepbapð. ⁊ Segap. ⁊ Alġep innabuſc. ⁊ Al-

---

* Qui ſervum ſuum liberat in Eccleſia, & mercato, vel comitatu, vel Hundredo coram teſtibus, & palam faciat, & liberas ei vias, & portas conſcribat apertas, & lanceum, & gladium, vel, quæ liberorum arma ſunt, in manibus ei ponat. *leges. Hen.* I. cap. lxxviii. † Cpauiġġe pro cpafinġe, infra cpaufiġġe, *petitio forenſis*, vel *actio*, qua quis in foro quid petit. à veteri *Normannico* Krafa, *peremptorie poſtulare* vel *in judicio petere.* Krafa autem *Saxonice* cpafian, vel cpafiġean, & f in u verſo cpaviġean, unde cpafinġe & cpaviġġe pro cpafinġe, in acquietantiis *Anglo-Normannicis*, *actio*, *clameum forenſe*, vel *forenſis poſtulatio.* Practici noſtri in curiis adhuc dicunt, **we crave.** ‡ A Polðpaham *i. e.* in Polðpaham.

ȝep ꝑe ꝓebba. Roȝep ꝑe ꝑtipeꝺ. ⁊ Rotbeꝺ ꝓianaꝺ. ⁊ Ricaꝺ oꝼannaꝼꝼ. ⁊ ðemeꝑ ðpeċleꝺ ðeꝑ. ⁊ Iohel uppatote. ⁊ Aꝼcetill. ⁊ Rotbeꝺ Ɛꝺpieꝼ mæȝ:· ðe ꝺiꝼꝼ euꝑe unꝺo habbe he Lobeꝼ cuꝑꝼ. ⁊ ðcā Mapia. ⁊ ealle Lꝑiꝼteꝼ ȝecoꝑena a butan enꝺe. Amen.

Hep kẏð on ꝺiꝼꝼepe bec ꝓ otep ⁊ hiꝼ cild cpeꝺe ꝛaccleꝼ Aluꝑic ꝺane ꝑeꝺa ⁊ hiꝼ oꝼꝼpꝑinȝ. ⁊ ðaꝑ to ꝛ ꝛpitniꝼ Alpoꝑꝺ pr̄. ⁊ Waltepe ꝑe Lan̄. ⁊ Theoꝺbalꝺ. ⁊ ðemeꝑ Lipꝼꝑoneꝼ ꝛune. ⁊ Waltepe ꝑe ꝓleminȝ. ⁊ Lepꝼꝑei Hoel. ⁊ Randolꝼ ꝑe conꝺepan̄. ⁊ Alpine Modi. ⁊ Alpi Kẏa. anꝺ Alȝep Oxapamb. ⁊ Ailpaꝑꝺ. ⁊ Iopꝺan. ⁊ mapꝺin. ⁊ Oꝛbepn havoc. ⁊ Fillemot quikevot. ⁊ Ricaꝑꝺ ꝑe ꝓleminȝ nam ꝓeop peniȝap to ꝺolle. Se ꝺiꝼꝼ mape unꝺo habbe he Lobeꝼ cuꝑꝼ. ⁊ ðcā Mapia anꝺ ealle chiꝼteꝼ ȝecoꝑena. a butan enꝺe. Amen.

Acquietantia Specialis.

Hep kẏð on ꝺiꝼꝼepe becc ꝓ Willelm biꝛceop oꝼ Ɛxeceꝛtpe cpæð Fulꝼꝑic piȝ ꝓꝑeoh ⁊ ꝛaccleꝼ oꝼ ꝺa lanꝺe a Teiȝtune a ꝺane ꝺæȝ ꝺe * ma ꝺiꝺe Oꝛbepn Biꝛceop. ⁊ Leoꝼꝑic Biꝛceop oꝼ ꝺa † ȝealla minꝛtpe inna ꝓ Nipe. ⁊ hine ꝓꝑeoꝺe ꝓop Lobeꝼ luue. ⁊ ðcē Mapie. ⁊ ealle cꝑiꝛteꝼ halȝena. ⁊ ꝓop ꝺapa biꝛceopa ðaule. ⁊ ꝓop hiꝼ ðaule to aliꝛeꝺneꝛꝛe. Ðaꝑ to ꝛ ꝛpitneꝛꝛ. Alȝaꝑ ꝑe biꝛceop oꝼ conꝛtance. ⁊ ꝑe ꝑꝑiop oꝼ plimtun. ⁊ ꝑe ꝑꝑiop oꝼ tantune. ⁊ ꝑe ꝑꝑiop oꝼ Scep Nicol. minꝛtep. anꝺ ꝑe ꝑꝑiop oꝼ ðcep Anꝺꝑeaꝼ. ⁊ leopine ꝑe Lanon. ⁊ paltepe p. ⁊ Willm. p. ⁊ Roꝺꝺeꝺ ꝑe blunꝺ. ⁊ Aluꝑic p. ⁊ oꝛ̄n ꝑe kapel. Willmo ⁊ oꝛ̄n ꝛ. Willm ⁊ Baꝑthol. Oꝺo. ⁊ Hugo Ou. Lauꝼꝑeȝep. ⁊ Hugo Oc. Willm Ɛꝺpiꝛ'. Alȝep liꝼꝼiꝛ' ⁊ Iopꝺan hiꝛ'. Randolꝼ ⁊ Rau Mahtiller'. Waltepe Dan. Oꝛbepn hauoc. Aꝛcetil butapeit. ðepapa ꝛalepaꝛ'. Dunniȝ. Rau. Theoꝺb. ꝛeoꝺbalꝺ. Willm ðelipieꝛꝛ' ⁊ ꝓela oꝺ̄na ꝺe ma nemna ne meȝ. ðe ꝺe ꝺiꝛ eꝼꝑe unꝺo habbe he Lobeꝼ cuꝑꝼ ⁊ ðcā mapia. ⁊ ealle cꝑiꝛteꝼ ȝecoꝑena. a butan enꝺe. Amen. *Verſio:*

Præſenti hac ſcriptura notificatum eſt, *Willelmum* Epiſcopum *Exonienſem* in die tranſlationis Epiſcoporum ** *Osberni* & †† *Leofrici* à veteri in novum monaſterium, declarâſſe *Wulfricum Piigum*

---

* Ma pro man, ut cpaꝼiȝȝe vel cpauiȝȝe, pro cpaꝼinȝe. † Lealla pro ȝealꝺa vel ȝeealꝺa: ut infra ðunneue pro ðunꝺæȝe, vel Sunꝺei. ** De hoc *Osberno* ſic *Malmsburienſis: Succeſſit Leofrico Osbernus Regis Willelmi tempore, natione Normannus, frater Willelmi præcellentiſſimi comitis, in Anglia ſub Edwardo liberaliter & domeſticè converſatus, quippe qui cognationem regiam attingeret gradu. Unde in victualibus, & cæteris rebus ad anglicos mores pronior parum Normannorum pompam ſuſpiciebat, conſuetudines domini ſui Regis Edwardi efferens, ...pro more antiquorum temporum veteribus contentus ædificiis, liberalis animo & caſtus habebatur corpore. Vixit ad quartum annum Regis Henrici imminente ſenio non paucis annis lumine captus.* De *Leofrico* vero ſic: *Huic [Livingo] tempore Regis Edwardi ſucceſſit Leofricus apud Lotharingos altus & doctus, qui ſedem Epiſcopatûs tranſtulit in civitatem, quæ propter fluvium Exam, qui muros lapſu ſuo allambit, vocatur Exceſter*, &c. †† Scilicet à *Cridienſi* in *Exonienſe* monaſterium. Quemadmodum enim *Livingus* defuncto avunculo ſuo *Brihtwoldo* Epiſcopo *Cornubienſi*, ambos Epiſcopatus, *Devonienſem* ſcilicet & *Cornubienſem*, arbitratu ſuo adunavit: ſic *Leofricus*, conſentiente *Edwardo* Rege ſedem Epiſcopalem à *Cridia*, olim *Cridenton*, nunc Kirton, *Devoneſcyræ* villula, in *Exonienſem* urbem tranſtulit; vel Rex potius, auctore *Leofrico*, cathedram Epiſcopalem huc illinc transferendam curavit, ſi fides adhibenda ſit fictitio chirographo, ſive chartæ *Edwardi* Regis, quam à falſario aliquo, confectam ex archivis ſuis mihi ſemper cum honore ſummo nominandi honorabilis admodum Decanus & Canonici *Exonienſes* ad me miſerunt. In dorſo autem membranæ *Saxonicè* legitur hæc inſcriptio:

Ðiꝛ ꝛ ꝑe ꝓꝑeolꝛ to þam þ. ꝑice on ðeꝼenanſcipe. ⁊ on þealan ðe Ɛaꝺpeaꝺ Lẏninȝe ðihte ⁊ ȝeꝛette miꝺ hiꝛ pitena ꝑæꝺe. ꝓop hiꝛ ꝛaple alẏꝛeꝺniꝛꝛe. into þam biſceopſtole on Ɛxanceaſtꝛe Leoꝼꝑice ðe. ⁊ hiꝛ æꝼtepȝenȝean on æce ẏꝑꝼe:· Charta vero, quam cum ſuis membrorum diſtinctorum notis, abbreviationibus, & mendis exhibeo, ſic ſe habet: IGITUR CUM UNIVERSA IN SAPIENTIA A DEO BENE CONDITA SUNT, videlicet cœlum, arvum, & quæ in eis continentur. dignum quippe æquumque dignoſcitur fore, quanquam impoſſibilitas ægræ humanitatis humanos actus plurimis calamitatibus conturbet, quo nos qui rectores hominum à ðo conſtituti dicimur inſtinctu ſupernæ Clementiæ. juxta modulum N̄r̄æ cenſuræ, prudenter æquitatem civilis exquirere ſtudeamus ſcientiæ, atque præcipue res eccleſiaſticæ. benigne diſcutiendo tractare. & ea quæ cernuntur nr̄s̄ non æqua optatib:· rectius conſtituere. ſicque ſancita ad p̄fectum innocentiæ. ſive utriuſque vitæ corroborando gubernare; equidem glorioſum eſt nimiumque laudabile deſtructas ſedes ſc̄orum locorum ad divinum adminiculum expoſcendum re-edificare, ſacraque altaria venuſtis velis cum nitore pii cordis velare. & unamquamque nocturnam ſive diurnam ſinaxim armoniacis moduliſ reſonare. Quapropter Ego EADWEARDUS dei gratia Anglorum Rex conſilio imbutuſ bonæ voluntatiſ. q^m. puiſum eſt mihi. juxta quod precipitur in divinis decretis. cathedram pontificalem conſolidare Exoniæ civitatis, in monaſterio beati Petri ap̄lorū principis quod eſt ſitum infra moenia ejuſdem urbis. auctoritate ſuperni Regis. Meaque meæque conjugis EADGYDE. ac univerſorum Epiſcoporum, ducumque meorum. p̄ hoc

privi-

privilegium teſtamenti. atque Cauctione Cyrographi. in ꝑpetuo tempore. conſtituo preſulem. LEOFRICUM. ut ſit ibi pontifex. & poſt illum cæteri adfuturi. ad laudem. & gloriam ſcē & individuæ trinitatis. Patris et filu. et ſpſſcī. et ad honorem ſcī petri apſli. Dono etiam omn̄ſ poſſeſſiones ad eundem locum pertinentes quæcunque ſint tam in rurib:· quam in paſcuiſ. pratiſ. Silviſ. aquiſ. liberiſ. ſerviſ. ancilliſ. legibuſ. Cenſu. pagiſ. deo ſcōq; petro. frībuſque Canonicīſ ibi famulantib: ut habeat jugiter ſubſidium hubertim corporiſ. quo valeant Xpō militare ſine ulla moleſtia animi. hoc tamen notum. Papæ domino in primiſ LEONI facio. Ipſiuſq; adteſtatione confirmo. deincepſq; cunctiſ anglorum magnatib:· quod Cornubienſem dioceſim. quæ olim in beati germani memoria. atque Petroci veneratione epiſcopali ſolio aſſignata fuerat. ipſam cum omnib: ſibi adjacentib: parochiiſ. terriſ. villiſ. opibuſ. beneficiiſ. ſcō petro in exonia civitate trado. ſcilicet ut una ſit ſedeſ Epiſcopaliſ. unumq; pontificium. et una eccleſiaſtica regula. ꝑpter paucitatem atq: devaſtationem bonorum. et populorum. qm̄ piratici Cornubienſem. ac Cridinienſem aeccleſias devaſtare poterant. ac ꝑ hoc in civitate exonia tutiorem munitionem adverſus hoſtes habere viſum eſt. et ideo ibi ſedem eſſe volo. hoc eſt ut Cornubia cum ſuis aeccleſiis. et Devenonia cum ſuis ſimul in uno epiſcopatu ſint. et ab uno epiſcopo regantur. Itaq: hoc privilegium ego EADWARDUS rex. manu mea ſuꝑ altare Scī Petri pono. et preſulem LEOFRICUM. ꝑ dexterum brachium ducens. meaq: regina. ϵADGYTHA ꝑ Siniſtrum. in cathedra epiſcopali conſiſto. preſentib: meis ducibus. et conſanguineis nobilibus. nec non Capellanis. et affirmantib: laudantibusq: Archiepīſ. ϵADSINO. et ALFRICO. cum cæteriſ aliis. quorum nomina deſcribentur in meta hujus cautionis. ϵnimvero ſi quis hoc teſtamentum privilegii affirmare poſt meum vitæ tranſitum. et bona aeccleſiæ augere tuendo voluerit. abaugeat omn̄ſ deus dies vitae ejus atq: centuplicato fructu nono decimo. coronet eum aeterno premio in gaudio aethereo. Si autem quod abſit aliquis compilator fraudis. vel cavillator fautoriſ. nevo fomitatuſ iniquæ cupidiniſ. hanc cauctionem ſeu decretum huiuſ epiſcopii. deſtituere. aut ꝑmutare contempnendo preſumpſerit. vel eiuſdem minuere. et ſubtrahere ſubſtantiam tēptaverit. aeterniſ mancipatuſ habeniſ cum diabolo. eiuſq; miniſtriſ ſit ſeparatuſ a Xpo. ipſiuſq: ſanctiſ. diſegregatione ꝑpetuæ anathematis fiat. Anno igitur incarnationis dominicæ. Mill. L. INDICTIONE III. ϵpacteq: XXV. et Concurr̄ VII. hæc cautio ſcripta eſt ϵdictione ſolida. karacterata karacteribus teſtium. Iubente puſſimo Rege anglorum ϵADWARDO gubernante eodem feliciter totiuſ monarchiam majoris Britanniæ.

ϵGO ϵADWARDUS REX hoc donum cautione hac affirmo. ϵGO ϵADSINUS ARCHIEP̄S manu mea ſubſcripſi. ϵGO ÆLFRICUS ARCHIEP̄S eboracenſis eccl̄æ conſolidavi. ϵGO STEGANDUS EP̄S dignum duxi. ϵGO HERIMANUS EP̄S corroboravi. ϵGO ϵALDREDUS EP̄S. conſenſi. ϵGO ÆGELPERDUS ABB. adjuvavi. ϵGO ÆFLPINUS Abb. adjuvavi. ϵGO SIHTRICUS AB̄B. adjuvavi. ϵGO RÆINBALDUS ꝑb laudavi. ϵGO GODMANNUS ꝑb laudavi. ϵGO GODPINUS ꝑb laudavi. ϵGO GODPINUS dux. ϵGO LEOFRICUS dux. ϵGO SIPERDUS dux. ϵGO SPEGEN dux. ϵGO Hapalduꝛ dux. ϵGO RADULFUS dux. ϵGO Toſti Nobil. ϵGO ODDA nobil. ϵGO bẏpihtpic nobil. ϵGO ORDGARUS mīn ϵGO ælȝapuꝛ mīn. ϵGO touinuꝛ mīn ϵGO ꝑaðpulfuꝛ mīn. ϵGO dodda mīn. ϵGO eadulfuꝛ mīn. ϵGO opdulfuꝛ mīn. ϵGO Oſmæpuꝛ mīn. ϵGO ϵcȝulfuſ mīn.

Cautionem autem vel chartam hanc falſarii cujuſdam eſſe commentum, præter manum, quæ *Henrici I.* temporibus recentior eſt, monſtrant I. Subſcriptio nominis Archiepiſcopi *Cantwarenſis*, qui non niſi recentioribus ſcriptoribus vocatur *Eadſinus*. A *Florentio* autem Wigorn. & aliis, qui *Eadwardi R.* temporibus viciniores floruerunt, vocatur *Eadſius* pro *Eadſigus* à *Saxonico* ϵadpin, Ꝥ pro more iſtius ſeculi in Y liqueſcente. II. Deſignatio temporis, nempe Annus *Mill. L.* cum ſecundum chron. Sax. Robertus Gemeticenſis Archiepiſcopus Cantwarenſis eſſet ut qui in Archiepiſcopum conſecratus erat, An. M.XL.VIII. in quadrageſima, quæ ſecuta eſt mortem *Eadſigi*, qui obiit IV. Kal. *Novembris*. Anno M.XL.VII.

Gervaſius Dorobernenſis monachus ſic de obitu Eadſini ſcribit. *Eadſinus cum annis* XI *optimè rexiſſet pontificatum, & eidem Eccleſiæ nonnulla contuliſſet beneficia* V. *Kal. Novembris defunctus eſt. Eadſini* anteceſſor fuit *Ægelnothus*, qui conſentientibus ſcriptoribus univerſis, diem obiit ſupremum III Kal. Novembris Anno MXXXVIII. in quo ipſo anno ſedem ejus capeſſit *Eadſinus*.

Secundum igitur computum *Gervaſii Eadſinus* mortuus eſt v. Kal. *Novembris*, Anno XLIX. (ſi literæ numerales XI recto ordine ponuntur,) anno ſcilicet antequam charta *Eadweardi* confecta eſſet. Si vero literas numerales XI ſive ſcriptoris, ſive typographi errore præpoſtere poni contigit pro IX. tum tempus mortis *Eadſini* erat IV. ut chron. *Sax.* vel V. Kal. *Novembris*, ut *Gervaſius*, Anni M.XLVII. quo ipſo anno *Eadſinum* diem ſupremum clauſiſſe affirmat chronicon *Saxonicum*. Præterea tradunt omnes ſcriptores *Eadſinum* ob ſuam corporis infirmitatem, vel incurabilem morbum ut ſcribit *Malmsbur.* archiepiſcopatum ſuum dimiſiſſe, in eumque *Siwardum* Abbatem *Abbendunenſem* conſecrâſſe, Anno MXLIII. poſt quem Archiepiſcopi titulum ſibi arrogâſſe haud vero ſimile eſt; quamvis ad annum M.L. miſeram vitam protraxiſſet, in quo eum obiiſſe ſcribit *Florentius Wigornienſis*, & qui eum ſequuntur, ut *Simeon Dunelmenſis*. *Matthæus Florilegus* quum *Eadſigum* tum *Siwardum*, quem volens ſucceſſorem ſibi adſcivit, anno ML. obiiſſe ſcribit, ſed prius obiiſſe *Siwardum*. Falſarius autem, qui chartam hanc *Eadwardi R.* commentus eſt, menſem anni ML. non deſignare auſus eſt, ne ficta eſſe deprehenderetur. III. Chartam hanc fictitiam eſſe ex eo conſtat,

Piigum liberum, & abſolutum à ſervitute fundi *Teigtunenſis* ubi glebæ adſcriptitius fuit, eumque manumiſſiſſe propter dei, Sanctæ *Mariæ*, & omnium *Chriſti* Sanctorum amorem, & ad redemptionem animæ ſuæ, & animarum Epiſcoporum. Teſtibus *Algaro* Epiſcopo *Conſtantienſi*, Priore monaſterii *Plimtunenſis*, priore monaſterii *Tantanenſis*, & priore monaſterii *S. Nicolai*, & priore monaſterii *Sancti Andreæ*, & *Leowino* canonico, & *Waltero* presbytero, & *Willelmo* presb. & *Roberto Blundo*, & *Alurico* presb. & *Osberno* Capellano, *Willelmo*, & *Osberno* T. *Willelmo* & *Bartholomæo Odone*, & *Hugone* Ou. *Gaufrego* Eſ. & *Hugone* Oc. *Willelmo Edwiſono*. *Algæro Littlſonio*, & *Jordano Hiſſonio*, (forſan *illius filio*) *Randolpho* & *Rollone Mahtilleſonio*. *Waltero Dan*. *Osberno Havoc*. *Aſcetillo Butapeit*. *Sewara Salewaſonio*. *Dunnigo*. *Rollone*. *Theodberto*. *Teodbaldo*. *Willelmo Seliwieſonio*, & multis aliis quos nominare non poſſumus. Quiſquis autem hoc caſſum reddit, maledictus ſit à *Deo* & Sancta *Maria*, & omnibus *Chriſti* electis, in ſecula ſeculorum. Amen.

In iis etiam membranis reperitur actum curiæ *Exonienſis* authenticum, quod practici noſtri *recordum* vocant, quo declaratur *Hubertum* quendam ſervam ſuam cum ejus progenie perdidiſſe propterea quod eam liberam antea factam injuſte vendicaverat.

Ðeꝑ kẏ̈ð on þyrꝛeꝑe bec þ hubeꝑð on Elyꝛt cꝑæꝼeðe anne pyꝼman þe Eðit hatte Liuegeꝑeꝛ Wiꝼ. ꝼoꝑ þam Liuegeꝑ hiꝛ alyꝛðe ut at Gorꝼꝑeiꝛge byrceope ealꝛꝑa man ꝛceolðe ꝼꝑeohne pyꝼman. ⁊ alꝛꝑa hit hꝑihꝛ pæꝛ on þam ðaꝛum æcle ꝼꝑeohne man piþ xxx [a] pe. ⁊ Ðubeꝑð pæꝛ leoꝛende þæꝑe pyꝼmanne ꝼaꝛ hiꝛ unꝑihꝛ Eꝑæꝼinꝛge þa ⁊ æꝼꝑe m... hiꝛ ⁊ eal hiꝑe oꝛꝼꝑpinꝛ. ⁊ þæꝛ to ꝛ ꝛepitneꝛ Willm. ðe buhut. ⁊ Ruolð ꝛe cnihꝛ. ⁊ oꝛbeꝑn ꝼaðeꝑa. ⁊ unꝼꝑeiꝛ ðe tettaboꝑna. ⁊ Alꝑoꝑð poꝑteꝑeua. ⁊ Iohan ꝛe cnihꝛ. ⁊ Rau ꝼolcaꝑð. [b] ⁊ þeoꝛ ꝛꝑæc pæꝛ innan Willmeꝛ buꝑe ðe buhut on Excerꝛtre ꝛerꝑæce.

Reperitur quoque *recordum* privilegii, quo *Osbernus Exonienſis* Epiſcopus monachis *S. Nicholai* pulſando Campanas horas ſuas die nocteque ſignificandi facultatem dedit.

Ꝑita þa þe nu beoð. ⁊ þa te cumene ꝛẏ. þat ẏc oꝛbeꝑn Excerꝛtreꝛ biꝛcop ꝛeꝼ leaua þam munche on Sc̄e Nichlauꝛ minꝛtre to hꝑinꝛende hẏꝑe tẏðe be ðaꝛe. ⁊ be nihte hpanne hi æꝼꝑe pillat ꝛꝑa belimpað to hiꝑe anðebeꝑnyꝛꝛe. bute an cꝑiꝛteꝛ paꝛꝛeniht. ⁊ ꝛieꝛteꝑ runneue. ⁊ Sc̄e petꝛeꝛ. ⁊ pauleꝛ maꝛꝛeðæꝛ. ⁊ þeoꝛ leaua þuꝑh hiꝑe Abbod Ðenꝑi. ⁊ toꝼoꝑan him. ⁊ hiꝛ munchun. ⁊ toꝼoꝑan eallum mẏnum chanunche innan minum capitule oꝼ mẏne. ⁊ hiꝑe ealꝑe helꝼ ꝛꝑa ꝼaꝛtlice ꝛ ẏꝛett. þ nan man aꝼteꝑ þẏꝛ ðaꝛ ẏꝛettinꝛe unðon ne mæꝛe. Anð ꝼoꝑ þẏꝛe leaua. tꝑẏꝛ elce ꝛeꝑe þat ꝛ an palmꝛunnenðeꝛ. ⁊ Eꝑiꝛteꝛ upꝛtiꝛandeꝛ to ꝑꝑoceꝛꝛiun mið þam Chanunche hẏ ꝛan ꝛceale.

Denique membranæ iſtæ nobis conſervarunt memoriam ſodalitiorum, ſive fraternitatum quarundam, quas Epiſcopus & Canonici *Exonienſes* communes inſtituerunt cum aliis piis hominibus ad conſervandam charitatem & pietatem promovendam.

On cꝑiꝛteꝛ naman. ⁊ Sc̄s Petꝛuꝛ Apoꝛtoluꝛ anð ꝛilðſcipe ꝛ ꝛeꝛaðeꝑoð on Ꝼuðebuꝑꝛ-lanðe. ⁊ ꝛe þ Oꝛb̄n. ⁊ þa canonicaꝛ innan Sc̄s petꝛuꝛ minꝛtre on Excerꝛtre habað unðeꝑꝼanꝛen þone ilcan ꝛeꝼeꝑꝛcipe on bꝑoðoꝑ ꝑæðenne ꝛemænelice ꝼoꝑð mið oðꝑum ꝛebꝑoðꝑum. Nu ðoð hiꝛ æt ælcum heoꝑðe to ꝛecnapnyꝛꝛe þam Canonicon anne peniꝛ to Eaꝛtꝑon ælce ꝛeaꝑe. ⁊ ealꝛꝑa æt ælcum ꝼoꝑðꝼaꝑenum ꝛilðan æt ælcum heoꝑðe ænne peniꝛ to ſapul-ſceote. ſe hit bonða. ſe hit piꝼ þe on þam ꝛilðoꝛcipe ꝛinðon. ⁊ þat ſapul-ꝛeꝛceot ꝛceulon þa canonicaꝛ habban. ⁊ ſpilce þeniꝛce ðon ꝼoꝑ hiꝛ ſpilce hiꝛ aꝛon to ðonne. ⁊ Ðiꝛ ſinðon heoꝑa nama þe beoþ on þam ꝛilðoꝛcipe. Bꝑihtꝑi. Wilnoð. Ealðpine. Leoꝼꝑic. Bꝑihtmæꝑ. Alꝼꝑic. Eðmæꝑ. Eðpine. Alꝛaꝑ. Eðꝑi. Wlꝑoꝑð. Alꝑoꝑð. Eðpine. Loðꝑi. Oꝛꝛoð. Aðeleoue. Bꝑihtmæꝑ. Loðꝑic.

In Chriſti, Sancti Petri Apoſtoli nomine, ſodalitium unum inſtitutum eſt [c] *in Wudeburglande, &*

---

quod neque crucis ſignis, neque aliquo ſigillo ceræ impreſſo confirmatur. Quinimo neque ſignorum, neque ſigilli ulla mentio fit, quorum alterutro *Eadweardi* chartæ omnes corroborari ſolebant. Adde quod ſine ſignis vel ſigillis nulla charta confici poteſt, ut enim charta donum ſic chartam ſigna vel ſigillum confirmat. Huic vero chartæ ſubſcriptum inſulſe legitur nomen Regis nudum abſque ullo ſive ſigno ſive ſigillo his in verbis. *Ego Eadweardus Rex hoc donum cautione* [*i. e.* charta] *hac affirmo.* IV. Fictitiam eſſe ut eam crederem, facit altum ſcriptorum de hac celebritate apud *Exoniam* ſilentium, cum in cathedram ſuam, brachium ejus dextrum Rege, Regina vero ſiniſtrum prehendente, inductus *Leofricus* eſſet. V. In charta ipſa ne una quidem litera, quæ non eſt *Normannica* ſive *Romana*, ſpectatur; quamvis manus *Saxonica* diu ab *Edweardo* denato, & adventu *Normannorum* apud *Anglos*, ut inſtrumenta, regeſta, & alia MSS. vetuſta oſtendunt, in uſu erat. Denique charta hæc falſarii commentum eſſe oſtenditur ex eo quod annus Xti. ML. coincidit cum indictione III. & Epacta VI.

Ejuſdem etiam furfuris ſunt quæ de ſede Epiſcopali *Exoniæ*, & inthronizatione *Leofrici*, leguntur in MS. (quod olim fuit Eccleſiæ *Exon.*) Bibl. *Bodl.* Med. 76. quæ in monaſtici ſui *Anglicani*, p. 220, 221. publicavit *Gulielmus Dugdalius*, qui chartas à *Rogero Dodſworth* incredibilis diligentiæ viro congeſtas, abſque fere omni ſive diſcriminis ſive cenſuræ nota univerſas, heu! in *Sax.* minus verſatus monaſtico ſuo publicavit.

a Peninꝛaꝛ. *b* Id eſt, *Et hæc acta erat cauſa in Curia Exoniæ civitatis, quæ apud Willelmum de Buhut convocata eſt.* *c* Vel *in Wudaburgenſi prædio.*

Epiſcopus

Episcopus Osbernus cum canonicis Sancti Petri monasterii & aliis fratribus eandem societatem in communi charitate fraternâ inierunt. Præterea fratres stipulati sunt se annuatim ad Pascha Canonicis unum denarium domatim exsoluturos. Quinetiam quoties diem obierit aliquis sodalis, sive maritus sit, sive uxor, promiserunt se omnes pro demortui anima domatim collaturos unum denarium, quos quidem denarios mortuales habebunt canonici, ut ea ministeria mortuis persolvant, quæ persolvere debent. Hæc autem nomina sunt sodalium, Brihtivius, &c.

On Wudebuȝe-lande is eac anoðer ȝildȝripe ȝeȝaderod crirte. ⁊ Scē petre. ⁊ hiȝ boð to Martinus mærran oþ ælcum heorðe anne peniȝ into scī petrus minstre þam Canonicon. ⁊ ælc sapul-ȝerceot ealra æt ælcum heorðe ænne peniȝ. and Ðis sint þæra manna nama. Kytel. Ðeoderic. Ðunnord. Ailnoð. Ailmer. pulmer. Ailric. Alfȝær. Sepine. Alpine. Edric. Alpi. Alpord. Nierdinȝ. Edmær. Lodpine. Lolspein. Brihtric. Edpine. Ælpord p̄. Soemer.

Oþ clistuner ȝildscipe. Isaac p̄. Almær. Lodpine. Alpine. Brihtric. Beorninȝ. Nierdinȝ. Ðeodric Edpin. Gladpine. Alupi. Leopine. Sæpor. Toui. Nemminȝ. Sæuue. Ailric. Alpine. Edrun. Ailpord. ⁊ Lifȝiue. Edpine. Alfric. ⁊ Alfric. Edpine. Edȝive. Wlfric. þada. Lodpine. Ailhild. Aluid. Edȝiue. Lifȝiue. Edȝive.

Oþ Lolutuner ȝildȝripe. orðric p̄. Almer. Ailpine. Alpord. Atherta. Lodric. Alȝær. Alfric. Osmær. Niaðemær. Sinic. pulpord. Ailric. Edric. Alfrid. Almær. *dein sequitur:* Ner kyþ on þirrere bec þ Leomær Sperrnæȝler sune hefð alired Leofilade hir meȝa ut oþ toppersamme-lande mid IIII ⁊ XX penuȝe æt Leolnice. Neordinȝer ȝereua Eadnoþor sune. ⁊ þærto is ȝeritner. Alpine preort. ⁊ Ailford puddinȝ. ⁊ Neordinȝ. ⁊ hir broðrar. ⁊ pulford at Iacober cirican. ⁊ huȝa se næda. ⁊ eall þ hundred at toppersamme ⁊ se þir undo hæbbe he Lober cunr. ⁊ Scā Maria erre butan ende.

Oþ Alpiner Lildȝripe on pudebiriȝ. Alstan. Leapine. Ailpine. Aðelhild. Ailric. Ðunerord. Alȝær. Siȝær. Aluið. Edmær. Alpord. Æþæpine. Dirlinȝ. Leopi. Lodpine. Edpine. Brihtpine. Ordric. Brunȝær. Alpin. Særic. Lodpine. Alȝær. Nierdinȝ. Alȝær. Edrihe. Vivet. Alpine. Edȝive.

Oþ Bridaforder ȝildȝripe. Edpine. Wlfric. Sæpine. Sæmær. Edpine. ⁊ Edpine. Alfric. Leopine. Ailric. Leofric. Alpine. Edmær.

Oþ Lirtpike. Waltere p̄. Edmær. Leopine. Sæneð. Sprin. Kinȝ. Ailpord. Alȝær. Særic. Edri. Edpine. ⁊ Edpine. Edri. Siprord. Edpine. Ailmær. Dunninȝ. Lodpine. Snellinȝ. Dirpine. Lodpine. Sæpine. Edric. Bruninȝ. Særi. Selepi. Ordȝiue. Edȝiue.

Oþ þam ȝildȝripe on leȝe. Ailri p̄. Tyrri p̄. Willm. Alfred. Lorfnæȝ. Ailpord. Edpine. Osȝæd. Osford. Lodric. Brihtric. Lola. Punric. Ailri. Alpord. Alneð. Alȝær. Edpine. Leorric. Dirlinȝ. Brihtric. Bilebald. Lifȝiue. Estmær. Limmær. Ailpine. Lod.... Sexman. Rocȝere. Siprord.

Oþ Nutpike. Lodric. Alpine. Edpine. Lodpine. Lodric. Wlfric. Alfric. Leofric. Dunepine. Alȝer. Edpine. Edȝið.

Oþ Lolatune. Alpine. Tneddasunu. Lodric. Ailric. ⁊ Beorn. Brihtmær. Almær. Ordric. Dirpine. purma. Dunninȝ. Siprord. Alfric.

Oþ Sidemuða. Alȝar. Ailric. Wlpine. Wnkinȝ. Ailmær. Edri. Brihtric. Alfric. Alpric. Alpi. Ludupine. Kinsta. Wlfric. Ailric. Kippinȝ. Edpine. Alfȝiue. Edȝið. Alfȝiue. Edpine. Orpord. Alfric. Alpi. Alpine. Leopine. Almær. Sceott. Leopine.

Oþ Halsforda. Ilberd p̄. Edpine. Alpine. Wlford. Limmær. Ailmær. Leofric. Edpine. Edri ⁊ Edri. Edpine. Leopine. Fuȝel. Edpine. Ealdpine. Ailpord. Ordulf. Sæpord. Alȝar. and Limmær.

Oþ Nritasrane. Edzi. Lodric. Edpine. Leopine. Alupic. Ealdpine. Alpine. Særi. Sæȝar. Wlpi. Alȝar. Edri. Kari. Wikinȝ. Wnninȝ. Siprord. Alpord. Ailpine. Leopine.

Oþ Examutha. Lodȝið. Erȝar. Edrid. Ailpard. Ailpine. Leopine. Sæneð. Pikinȝ. Nerman. Edpord. Sceȝȝi. Atli. Sæpord. Rotbb. Siprord.

Sodalitia hæc *clericorum* sive *Sacerdotum* cum *laicis* instituta in memoriam mihi revocant, Showere, Societates sacerdotum cum sacerdotibus olim etiam iniri solitas; cujus rei exemplum quoque exhibet ms. bibl. *C. C. C. C.* quod inscribitur *Miscellan.* G. p. 55. Etenim ibi extat transcriptum sodalitii instituti à *Wulstano* cum præfectis, & fratribus septem monasteriorum; scilicet Monasterii *Eoveshamensis, Ceortisigensis, Bathensis, Persorensis, Wincelcumbensis, Glocestriensis,* & *Wigornensis,* cujus stipulati sunt sodales se Deo obedientes & Regi fideles fore & multa alia fraternæ charitatis & pietatis officia se præstituros, plane *quasi,* sicut scriptum est, *cor unum & anima una,* essent.

On brihtner naman hælender crirter. ir þ Wulrtan b. on brihtner naman hæfð ȝenæbb pið hir leofan ȝebroðra þe him ȝetreore rynd for ȝode ⁊ for porulde. Ðæt ir þonne ærerr Æȝelriȝ abb. on Eofersham. ⁊ pulfpold abb. on Leortirige. ⁊ Ælfriȝe abb. on baðan ⁊ þa ȝebroðra. ⁊ Eadmund abb. on perrcopan. ⁊ Rapulf abb. on Wincelcumbe. ⁊ Sæfle abb. on Glepecearrre. ⁊ Ælfran decanur on Wiȝracearrre. Ðæt ir. þ pe pillað ȝeorne ȝehyrrume beon Lode. ⁊ Scā Mariam. ⁊ Scē Benedicte. ⁊ ur rylfe ȝerihtlæcan rra neah rra pe nyhrt maȝon to þam nihte. ⁊ beon rra hit arriten ir, *Quasi cor unum, & Anima una*: ⁊ pe pillað unum porulð-hlafordde Willelme cyninȝe. ⁊ Mahchilde þære hlæfdian hold

beon for Code. ⁊ for populde:. ⁊ habbe pe ur gepædd betpeonan to upe saule-þeapfe· ⁊ to ealna þara gebroðra þe ur undep-þeodde rynd. þe munuc hadef rynd. þ ir. þ pe pilla∂ beon, an annerre. rþylce ealle þar VII. mynrtrar ryn an mynrtep. ⁊ beon rpa hit hep befopan appiten ir. Quaſi cop unum, et anima una. ∂ir þ pe ælcepe pucan rinzan II. mærran on ælcum mynrtre. rynðeplice for eallum zebroðrum. Monan-dæze. ⁊ fpizedæze. ⁊ pite re broðor þe capitula mærre puca bi∂. þ þar mærran zefor∂izе. for þa zebroðra. þe libbende rynd. ⁊ for ælcan for∂fapenan broðor· ælc þæra þinza fopedon rpilce hiz ealle ætzedepe on anum mynrtron pæpon:. ⁊ nu ir þara aboda cpyðpædenne þ hiz pilla∂ beon Code zehyfrume. ⁊ heopa birсope to heopa zemænelicum þeapfe. þ ir. þ heopa ælc rceal don an C. mærran. ⁊ for hir azenra handa zebyczе. ⁊ an C. þeapfendra manna zeba∂izе. ⁊ þa fedan. ⁊ ealle þa zercyzean. ⁊ ælc rinze himrylf VII mærran. and him fopedon xxx. nihta hir mete befopan him. ⁊ ænne pæniz on uppan þam mete:. Cod ur zefultumize. þ pe hit þur motan zelærtan. ⁊ mid ruman Code ze-eacnian. ∂ic fiat.

Đir rynt þara zebroðra naman on Eofeрham. þ ir æpert Æzelpiz abb. ⁊ Codric abb. ⁊ Æzelpine decaner. ⁊ Opdmæn. ⁊ Codefrid. ⁊ Đeodræd. Regnold. ⁊ Eadric. Ælfpine. ⁊ Eadpiz. Collinіz. ⁊ Leofpine. Ælfric. ⁊ Pulfpine. ∂iped. ⁊ Brunin3. Ælmæn. ⁊ Ælfpine. Æzelric. ⁊ Æzelpyrd. Dunnin3. ∂æzeat. Uhtræd. ⁊ Eadpeard. Eadmund. Ulf. Brihtric. Pulfrize. ∂exa. Ælfpine. Wlmæn. Æzelpiz. Đir rynden þara zebroðra naman on Leoptirize. þ ir æpert pulfpold abb. ⁊ Ælfpard. ⁊ rælaf. Oten. ⁊ Codpine. Æþertan. ⁊ Eadzan. Eadmæn. ⁊ Codpine. Ælfpine. ⁊ Benedict. ∂ipine. ⁊ Alfpold. Brihnno∂. and Ælfric. Codric. ⁊ Ælfric. Orpald. ⁊ Ælfric. ⁊ Pulfpard. ⁊ Pulfric. Đir rynd þara zebroðra naman on ba∂an. þ ir. æpert Ælfrize Abb. ⁊ Ælfric. Leorpiz. ⁊ hie∂epulf. Ælfpiz. ⁊ Æzelmæn. Eadpiz. ⁊ Codpine. Æzelpine. ⁊ Orpold. Ælmæn. ⁊ Đeodpold. Eadric. Æzelmæn. ∂æpulf. Đuped. Æzelric. ⁊ Hæplepine. ⁊ Codric munuc on Malmerbyrig. ealrpa upe an. ⁊ ealrpa pulfend Picer broðor on tantune.

Verum è Cod. MS. Cotton. Bibl. Vitellius E. 18. fol. 8. conſtat Monaſteriorum Sodalitates ad majorem numerum in citerioribus ſæculis creviſſe. *Iſtæ ſunt Conventiones in iſta eccleſia, Burch. Wigornienſ. Gloceſtrie. Redinge. Teokesb. Certeſie, * Bertonio. Helienſ. Abendon. Glaſton. Scſ. Pancraci. Scſ. Albani. Scſ. Cuthbert. Scſ. Marie de Merton. Malmesbiri. Scſ. Edmundi. Scſ. Petri Weſtmonaſterii. Werecciaelle, Romeſie. Becci. De Bello.* Vide etiam Bibl. Cott. Domitian. A. 7. fol. 33. b. & fol. 45, &c. Veſpaſian. B. 24. fol. 11, &c. Veſpaſian. A. 6. fol. 63. Titus D. fol. penult. Sodalitium ſacerdotum cum ſacerdotibus ſequatur Laicorum nobilium cum ſuæ conditionis Laicis Sodalitium Cantabrigiæ inſtitutum, quod Latine verti propterea quod docti aliqui viri non ita pridem in *Saxonicis* minùs verſati in eo ſibi perſpexiſſe videbantur nonnulla quæ bonarum literarum Academiam, Academiæ ſaltem incunabula, ante tempora Nortmannorum apud *Cantabrigienſes* fuiſſe demonſtrant. Hinc in Dictionario *Gulielmi Somneri* ſub vocibus zild & ∂ezen, ∂ezena zild on Grantabrycze *Anglice* transfertur **Gentleman-Hall in Cambridge.** Cujus (*inquit*) mentio in charta quadam imperfecta in Bibliotheca *Cottoniana.* Hæc *Somnerus*, non à ſe inſpecta charta illa *Cottoniana*, quæ imperfecta eſſe dicitur, ſed alterius cujuſdam Lexico-graphi proculdubio verba deſcribens, qui Sodalitium hoc quo nobiles cum nobilibus Cantabrigiæ Societatem inibant, *Saxonicarum* literarum non adeo gnarus, *chartam*, eamque imperfectam eſſe cenſebat. E cod. *Cottoniano*, qui inſcribitur, *Tib.* E. 5. fol. 75.

Hep ir on þir Leppite riu zerpitelunz þæpe zenædnirre þe þiur zefenpæden zenæd hæfþ on þezna Cilde on Cnanta-bpycze. þ ir þonne æpert þ ælc oþrum aþ on halizdome realde rofþe heldræddenne for Code ⁊ for populde. ⁊ eal zefenpæden þæm á rylrte þe nihtorт hæfde; Cir hpilc zezilda forþfæpe zebrinze hine ealzezildrcipe þæp he to pilnie. ⁊ re þe þæpto ne cume zylde Syrtep hunizer. ⁊ re Cildrcipe hyrfe be healfre feorme of þone forðfepedan. ⁊ ælc rceotе tpezen Pænezar to þæpe ælmerran. ⁊ man þæp ozebrynze þ zepire æt rcē Æþeldryde; ⁊ zif þonne hpylcum zylban þeapf ri hir zefepena fultumer. ⁊ hit zecyð pyrþe þær Cilban nihrtan Cepefan butun re zilda rylf neah ri. and re zepefa hit forzymelear zezylbean pund. zif re hlafopd hit forzymelearie zylbean pund. buton he on Hlaforder neode beo. oþþe lezen-bæna; ⁊ zyf hpa Cylban ofrtlea. ne ri nan oþer butun eahta pund to bote. zif re Stlaza þonne þa bote ofephozie. pnece eal Cildrcipe þone Cilban. ⁊ ealle bepan. Cif hit þonne an do bepan ealle zelice; ⁊ zif æniz Cilda hpilcne man ofrtlea. ⁊ he neadppaca ri. ⁊ hir birmep bete. ⁊ re ofrtlazana tpelf hende ry fylrte ælc Cezylda healf meanc to fylrte zyf re Ofrtlazena ceopl ry tpezen opan. zif he pylirc ri anne opan; Gif re Cilda þonne hpænne mid dyrie ⁊ myd dole rtlea. bepe rylf þ he porhte; ⁊ zif Cezilda hir Cezilban þurh hir azen dyri ofrtlea bepe rylf pif mazar þ he bræc. ⁊ hir zezilde eft mid eahta pundum zebyczе oþþe he þolie á zefepep. ⁊ fpeondrciper; ⁊ zif Cezilda myd þæm ete oþþe dpince þe hir Cezilban rtloz. butun hit befopan Cyninze. oððe Leod Birceope. oððe Ealdormen beo. zilde an pund. butun he ætracan mæze mid hir tpam zefetlun þ he hine nyrte; Cyf hpilc zezilda opepne mirzhete. zylde anne Syrtep hunizer. ⁊ zif hpa opepne mirzhete zylde anne Syrtep hunizer butun he hine mid hir tpam zefetlun zeladie; Cif cniht pæpn bnede. zild re hlafopd an pund. ⁊ hæbbe re hlafopd æt þ he mæze. ⁊ him eal Cildrcipe zefylrte þ he hir feoh of hæbbe;

⁊

ȝ ȝif Cniht oþerne ȝepundie ppece hit hlaforþ ȝ eal Cyldȝrcipe on an rece þæt ð..... he rece þ he feorh nebbe; ȝ ȝif Cniht binnan rtiȝ rittе. ȝylde anne ðyrten huniȝer. ȝ ȝif hpa fot-retlan hæbbe do þ ylce; ȝ ȝif hpilce Ceȝilda ut of lande forðfere oððe beo ȝeryceld. ȝefeccan hine hir Ceȝilðan. ȝ hine ȝebringan deadne oððe cucene. þær he to pilnie. be þæm ylcan pite þe hit ȝecpeden ir. ȝif he æt ham forðferð ȝ Ceȝilda þ lic ne ȝefæcð; ȝ re Ceȝilda þe ne ȝefece hir morȝen rpæce. ȝilde hir Syrter huniȝer.

VERSIO.

In hoc ſcripto continetur narratio inſtitutionis, quam Socii ſodalitatis nobilium in Cantabrigiâ ſanxerunt. Primo inſtitutum eſt quod omnes Socii, tactis S. reliquiis, jurabunt ſe ſincere fideles fore ſuis ſingulis conſociis, tam in iis quæ deum, quàm quæ mundum ſpectant, & quod univerſa Societas eum ſemper adjuvabit, qui juſtiorem cauſam habet. Si quis Socius moriatur ab univerſa Sodalitate efferetur in Sepulturæ, quem elegerit, locum, & quiſquis ad eum efferendum non venerit Sextarium [1] *mellis ſolvet, & Sodalitas alteram partem ſumptuum accommodabit, quæ ad juſta ſolvenda in ſilicernio, ſeu epulatione funebri impendentur, & ſinguli inſuper ſodales duos denarios Eleemoſynes nomine erogabunt, ex qua, quantum convenit, vel oportet, ad Sanctæ* [2] Etheldrythæ *Eccleſiam perferetur. Et ſi cui ſodalium, ſuorum conſodalium auxilio opus ſit, id denuntiabitur* [3] Gerefæ, *qui ſodali illi maxime erit vicinus, niſi ſodalis ille in proximo ei ſit. Et ſi* Gerefa *eum adjuvare neglexerit, libram ſolvito. Pariter ſi præſes Sodalitatis ei in ſubſidium venire neglexerit libram ſolvito, niſi per domini negotia illi non licet,* [*vel domino in ære gravi obſtrictus ſit*] *aut valde ægrotetur. Si quis Socium occidat, non amplius quam octo libras ſatisfactionis gratia ſolvito. Si vero, qui occidit, ſatisfacere contumaciter recuſaverit, univerſa ſodalitas Socium vindicabit, & omnes in id ſumptus dabunt. Verum ſi unus quis id faciat, omnes in impenſis erunt pares. Si quis autem Socius qui egenus eſt quenquam occidat, & ei compenſatio facienda eſt, tum ſi* [4] *occiſus valeat* M.CC. *Solidos, unuſquiſque Socius dimidiam marcam conferet. Sed ſi occiſus, colonus ſit, contribuet quiſque Socius duas oras; ſi vero Wallus, duntaxat unam. Si aliquis Socius quenquam temere & petulanter occidat, ipſe compenſato. Siquis vero Socius petulantiâ ſua actus Socium occidat, conſanguineis ejus ipſe ſatisfaciat, & præterea conſocium ſuum octo libris redimat, aut Sodalitii, & fraternitatis jus perdito. Et ſiquis Socius cum eo, qui conſocium ſuum occidit, niſi in præſentia regis, Epiſcopi vel comitis, comedat, aut compotet, libram pendito, ni cum duobus conſacramentalibus inficiari poteſt ſe illum non noviſſe. Si quis Socius alterum durius & illiberaliter appellet, Sextarium mellis pendito; ſi vero quenquam alium inciviliter & aſperius appellet, Sextarium mellis etiam ſolvito, niſi ſe cum duobus conſacramentalibus poterit purgare. Si famulus* [*armiger*] *gladium ſtringat, dominus ejus unam libram pendito, quam quibus poterit cunque modis ab eo repetito, & in ed repetendâ univerſa ſodalitas illum adjuvabit. Et ſi famulum famulus vulneret, id vulnerati dominus cum univerſa ſodalitate vindicabit..... & petat, quod vitâ non fruatur.* [5] *Si famulus in via cuiquam inſidietur, Sextarium mellis ſolvito, & ſi tendiculam, ſive decipulam ponat tantundem pendito. Si quis Socius apud exteros moriatur aut æger ſit, conſocii eum accerſunto, ferantque ſive vivum, ſive mortuum ad quemcunque voluerit locum; aut pœnas dent, quæ conſtituuntur. Siquis vero domi moriatur, & Socius qui ad petendum ejus corpus non iverit, & Socius qui* [6] ne ȝefece hir morȝen-rpæce, *Sextarium mellis Solvito.*

Fraternam hanc ſodalitatem *Cantabrigiæ* factam poſtremo excipiat altera, SHOWERE, quæ *Exoniæ* veſtræ conflata erat. Hanc autem ex ejuſdem Cod. fol. 76. deſcriptam, & *Latio* donatam Tibi & *Exonienſibus* tot quot antiquorum cultores ſunt, lubens, & honoris cauſa offero.

Ðeor ȝeramnunȝ ir ȝeramnod on Exanceartre for ȝodeȝ lufun. ȝ for urre raule þearfe. æȝþer ȝe be urreȝ lifeȝ ȝerunðfulnerre ȝe eac be þæm æftenan dæȝum þe pe to ȝodeȝ dome for ur rylfe beon pillaþ. þonne habbaþ pe ȝecpeden þæt ure Myttinȝ rie þpipa on. XII. mondum. ane to rcē Michaeleȝ mærran oðre riðe to rcē Marian mærran ofre Midne Pinteȝ. þpiddan rife on eall Hæliȝna Mærre-dæȝ ofeȝ Eartron. ȝ hæbbe ælc Ceȝilda. II.

---

[1] *Mel* in maximo pretio erat apud *Septentrionales* gentes, utpote quas hydromeli, vel mulſum maxime delectabat, iiſque in vini loco erat. [2] De *S. Etheldrytha* vid. *Bedæ* hiſt. Eccleſiaſt. lib. IV. cap. XIX, XX. [3] Gepefa, *vicecomitem, præpoſitum urbis* vel *portus*, tunȝepefam & portȝepefam dictum, item ȝepefam *hundredi*, vel *Trithingæ*, ut & *decurionem* ſignificat, quorum, ut videtur, plures hujus ſodalitatis Socii fuerunt. [4] Vide ad finem LL. *Æthelſtani* R. quæ de *Weris* ſeu *capitum æſtimatione* dicuntur. [5] Vel forſan, *ſi famulus in loco dominis deſtinato ſederit, Sextarium mellis Solvito, & ſi ſcabello uti præſumpſerit, tantundem pendito.* [6] Hæc verba forſan ſic reddenda ſunt: *qui exequiis ejus*, vel *concioni funebri, quæ pro eo habetur, non interfuerit.* Ut enim antipherna, ſeu bona, quæ viciſſim loco dotis à marito in matrimonium adferuntur, vel donatio propter nuptias, *Anglo-Saxonice* vocantur Morȝen-ȝifu, vel Morȝen-ȝifu, quòd maritus ea uxori ſuæ erogat die nuptiarum ante nuptiale convivium: ſic funebris oratio Morȝen-rpæce dicta eſſe videtur, quod ante convivium funebre haberi ſolebat.

ðeꝛtepaꝛ Mealtep. ⁊ ælc cniht anne. ⁊ ꝛceat Hunigep. anð ꝛe Mæꝛꝛe-ꝑꝛeoꝛt á ꝛingе tpa Mæꝛꝛan oþþe ꝛoꝛ þa lýꝛigendan ꝛꝑýnð. oþþe ꝛoꝛ þa ꝛoꝛðgeꝛaꝛenan æt ælcepe Mittinge. ⁊ ælc gemæneꝛ haðeꝛ bꝛoðuꝛ tpegen ðaltepaꝛ-ðealma. oðepne ꝛoꝛ þa lýꝛigendan ꝛꝑýnð. oþepne ꝛoꝛ þa ꝛoꝛð-geꝛaꝛenan ⁊ eꝛt ꝛoꝛð-ꝛiðe ælc monn. vi. mæꝛꝛan oððe vi. ðaltepaꝛ ðealma. ✠ ⁊ æt ꝛuþ-ꝛope ælc mon. v. peningaꝛ. ⁊ æt huꝛ-bꝛýne ælc mon anne pen. ⁊ gif hꝑýlc man þone an-ðagan ꝛoꝛgemeleaꝛige. æt ꝛoꝛman cýꝑꝑe. iii. Meꝛꝛan. æt oþepum cýꝑ-ꝑe. v. æt þꝛiðdan cýꝑꝑe ne ꝛcipe hiꝛ nan man butun hit ꝛie ꝛoꝛ mettꝛumneꝛꝛe. oððe ꝛoꝛ hlaꝛoꝛðeꝛ neoðde. ⁊ gif hꝑýlc monn þone anðagan oꝛep-hebbe æt hiꝛ geꝛceote bete be tpiꝛealðun ⁊ gief hꝑýlc monn oꝛ þiꝛ Leꝛepꝛcipe oþepne miꝛgnete gebete mið xxx. pe-ningum. þonne biðdaþ pe ꝛoꝛ gоðeꝛ luꝛun. ꝥ ælc mann þæꝛ Lemittinge mið ꝑihte healðe. ꝛꝑa pe hit mið ꝑihte gepæðoð habbað. Lоð uꝛ to þæm geꝛultumige.

VERSIO.

*Agitur hic conventus in urbe Exonienſi, Dei & animarum noſtrarum gratia, ut ea ſtatuamus tam quæ ad Salutem & ſecuritatem noſtram in hac vita ſpectant, quam in diebus futuris, quos ipſi coram Deo judice nobiſmet optamus. In hoc igitur conventu coacti decrevimus, ut tribus vicibus annuatim comitia haberentur: prima in feſto S. Michaelis Archangeli, ſecunda in feſto S. Mariæ proxime ſequente Solſtitium brumale, & tertia * in omnium Sanctorum feſto, quod poſt paſcha celebratur. In ſingulis autem comitiis quiſque Socius præſtabit duos Sextarios polentæ, & quiſque famulus unum cum ſuo Symbolo mellis. Sacerdos etiam in iis duas miſſas cantabit, alteram pro vivis, alteram pro mortuis amicis. Quiſque etiam Laicus frater cantabit duos Pſalmos, alterum pro amicis, qui inter vivos ſunt; & alterum pro iis, qui ſunt mortui. Porro quiſque † vice ſua ſex miſſas, aut* VI *Pſalmos cantandos ſuis ſumptibus curabit. Et cum Socius aliquis peregre profecturus eſt, conſocius quiſque quinque denarios; & cum domus alicujus conflagraverit, unum denarium quiſque etiam contribuet. Si vero quiſquam condicta comitiorum tempora neglexerit, prima vice, in tres celebrandas miſſas, impenſas faciat; ſecunda, quinque miſſarum impenſis multetur; ſi vero tertia monitus abfuerit non pugabitur, niſi ægritudine aliqua laboret, vel domini negotiis impeditus fuerit. Condicta etiam conveniendi tempora ſi quis forte prætermittat, duplicetur illius Symbolum. Si vero quis ex hac ſodalitate conſocium ‡ ſuum inciviliter eo durius appellaverit, cum triginta denariis id compenſato. Denique dei gratia quemque obſecramus, ut quæ in hoc conventu decernuntur, rite obſervet, quemadmodum rite à nobis inſtituuntur. Deus autem in iis ſervandis nos adjuvet.*

Vide etiam Sodalitatis aliud exemplar, *Saxonice*, bibl. *Cott. Titus*, D. fol. penult. Verum, Showere, ut commentarium hunc noſtrum, jam plus ſatis longum, de uſu, qui erat apud *Anglo-Saxones*, acta curiarum contractûs, & id genus res civiles apud ſe geſtas, monaſteriorum inſcribendi libris concludam; ultimo loco ſequantur, quæ ſcripta reperiuntur *Normanno-Saxonicè*, in initio Codicis ms. Evangeliorum *Saxonicorum*, qui eſt in bibliotheca C. C. C. *Cantab.*

Hep ꝛutelað on þiꝛꝛepe cniꝛtep bec ꝥ Ælꝼpig ꝛe neð hæꝼð geboht ꝛilꝼne ut æt Ælꝼ-ꝛige abb. ⁊ eallen hineðe mið anon punðe. þan iꝛ to gepitnep eall ꝛe hineð on baðan. Lniꝛt hine ablenðe. þe þiꝛ gepꝑit apenðe.

Hep ꝛputelað on þiꝛꝛe cniꝛtep bec ꝥ Eðꝑic æt ꝛoꝛðan hæꝼð geboht ꝛeginu hiꝛ ðohtoꝛ æt Ælꝼꝛige Abb. ⁊ æt þam hineðe on baðan to ecum ꝛneote. ⁊ ealle bine oꝼꝼꝑing.

Hep ꝛputelað on þiꝛꝛe cniꝛtep bec ꝥ Ælꝼic ꝛcot. ⁊ Ægelꝑic ꝛcot ꝛýnð geꝼneoð ꝛoꝛ Ælꝼꝛigeꝛ Abboðeꝛ ꝛaple to ecan ꝛneote þiꝛ iꝛ geðon on ealleꝛ hineðeꝛ gepitneꝛꝛ.

Hep ꝛputelað on þiꝛꝛepe cniꝛtep bec þæt Sipine Leoꝼꝑieꝛ ꝛunu æt Lincumbe haꝼuð ge-boht ꝛýðeꝼlæðe ut nu ꝼiꝼ Scýllingan. ponegan æt Iohanne þam biꝛceope. ⁊ æt eallon þæm hineðe on baðon to ecum ꝛneote. ⁊ heꝑto iꝛ gepitneꝛꝛe Loðꝑic Laðða. ⁊ Sæpolð. ⁊ hiꝛ tpegan ꝛunan Sciꝑepolð. ⁊ Bꝑihtpolð.

Hep ꝛputelað on þiꝛꝛepe cniꝛtep bec ꝥ Iohann hæꝼð geboht Lunnilðe þunkilleꝛ ðohtoꝛ æt Loðe Leoꝼenaðeꝛ laꝼe to healꝼan punðe on ealleꝛ hineðeꝛ gepýtniꝛꝛe. Lniꝛt hine ablenðe. þe þiꝛ ꝑꝑit apenðe. ⁊ he heꝼð hi betæht cniꝛte. ⁊ Sc̄e Petꝛe ꝛoꝛ hiꝛ moðeꝛ ꝛaple.

Hep ꝛputelað on þiꝛꝛepe bec ꝥ Sæꝑi haggꝼ æt ꝑiðecumbe hæꝼð geðon ut hiꝛ tpegen ꝛu-nu æt Ælꝼꝛige abbuðe on ealleꝛ hineðeꝛ gepitneꝛꝛe.

Hep ꝛputelað on ðiꝛꝛe cniꝛtep bec. þa ꝛoꝛepaꝛðan þe þe ꝑꝑioꝛ on baðan. ⁊ ealle þa ge-bꝛoðꝛan habbað gemakeð ꝑið Sæꝑi. ⁊ ꝑiþ þeoðgiꝼu hiꝛ piꝼ. ꝥ iꝛ. ꝥ pe habbað heom ge-unnen oꝛ Loðeꝛ healꝼ. ⁊ oꝛ S. Maꝛ. ⁊ oꝛ S. Petꝛeꝛ. ⁊ oꝛ upe þa bꝛoþeꝛꝑæðenne. ⁊ þa beðꝛæðenne ꝛoꝛ liꝼe. ⁊ ꝛoꝛ ðeþe. ⁊ gelænð heom ꝥ lanð oꝛ þæꝛe ꝛtꝛæte þe upe pæꝛ. heoꝛe huꝛ on to ꝑýmenðe. þa hꝑile þe hi libbeþ. ⁊ hi uꝛ þaꝛ toꝛgeneꝛ giꝼeð. ꝥ hi uꝛ to hýꝑꝛu-mien ꝑýlleð. ⁊ holðe beon. mið eallon þam þe hi maꝛon. ⁊ cunnen. ⁊ æꝼteꝛ heoꝛe tpeiꝛe ðæie. Sæꝑieꝛ ⁊ Ðeoðgýꝼe hi geꝼeþ heoꝛe huꝛ. ⁊ heoꝛe lanð ⁊ upe cniꝛte. ⁊ S. Petꝛe. to þam þat ** me hi ꝼægeꝛe unðeꝛꝼo. ⁊ holðlice ꝛoꝛ heoꝛe ꝛapla beo. heꝛ iꝛ to gepitneꝛꝛe.

---

* Id eſt, Calendis Maii. vid. librum H. Leſtrangei, cui titulus, **The alliance of Divine offices.** Prim. Edit. p. 158. Secund. Edit. p. 148. † Forſan *poſt mortem ſuam*, vel *in obitum Socii*. ‡ *Vel* male tractaverit. ** *Me* pro *men*, ut ſupra *ma* pro *man*.

Oꝛpaꝛð

Orpaꝺ ꝑꝛeoꝛt. ⁊ Wiłłm ꝺe cleꝛece. ⁊ huga þe poꝛtgeꝛefe. ⁊ Beoꝛninġ. ⁊ Leoꝼꝛic. anꝺ Heoþepulf. ⁊ Buꝛehaꝛꝺ. ⁊ Fylꝛi. ⁊ Leoꝼꝛæi. ⁊ Ælꝼꝛoꝛꝺ þe ꝛmiþ. ⁊ Eꝺꝛy ꝛceꝛeꝺeꝛ ꝛune. ⁊ Roꝺꝺ. þe Fꝛencyce.

Hen ꝛutelaꝺ on þyꝛꝛene cꝛyꝛteꝛ bec. ꝺ Æġylmæꝛ bohte ꝛæꝺꝛyþe æt ꝛepolꝺe abbuꝺe miꝺ III. maxan [*i. e.* mancuꝛꝛan] on ealleꝛ hyneꝺeꝛ ġepitnyꝛꝛe. ⁊ ofeꝛ hiꝛ ꝺæġ. ⁊ hiꝛ pyꝼeꝛ ꝺæġ beo ꝛe man ꝼꝛeoh. cꝛyꝛt hine ablenꝺe. þe þiꝛ ġeꝺꝛit apenꝺe.

Hen ꝛputelaꝺ on þyꝛꝛene cꝛyꝛteꝛ bec. ꝺ Fulꝛine haneþenꝺ bohte æt ælꝛiġe abbuꝺe ælꝼġyþe miꝺ healꝼan punꝺe. on ealleꝛ hyneꝺeꝛ ġepitneꝛꝛe. ⁊ cꝛyꝛt hine ablenꝺ. þe þiꝛ ġeꝺꝛit apenꝺe.

Hen ꝛputelaꝺ on þyꝛꝛene bec. ꝺ Æġylꝛiġe bohte pynꝛic æt Ælꝛiġe abbuꝺe miꝺ anon ẏne [*i. e.* one.] ġolꝺeꝛ. þẏꝛꝛeꝛ ıꝛ to ġepitnẏꝛꝛe Ælꝼꝛiꝺ poꝛtġeneua. ⁊ eal ꝛe hyneꝺ on baꝺon. cꝛyꝛt hine ablenꝺe. þe þiꝛ ġeꝺꝛit apenꝺe.

Ex his emptionibus & venditionibus ſervorum, quæ ad conſervandam earum memoriam *Anglo-Nortmannicè* ſcriptæ ſunt ante Evangelia in codice bibl. *C. C. C. C.* conſtat & illas, quas ſupra deſcripſimus ex folio alterius MS. codicis, ejuſdem bibliothecæ, ex hoc vel alio libro Evangeliorum, qui monaſterii *Bathonienſis* olim fuit, deſumptas fuiſſe.

Sed quæres forſan, SHOWERE, ſi tamen id quærere Tu potes, quibus inductus rationibus, tot manumiſſiones ſervorum ex vetuſtis membranis deſcripſerim, quas quidem varias ob cauſas mihi deſcribendas arbitratus ſum; quum quod ſervorum manumiſſionis ſpecies, tum quod fines, propter quas, ſervi manumiſſi eſſent; tum etiam quod ſpecies nummorum & pretia, quibus empti eſſent, oſtendunt; tum denique, quod modis, quibus manumiſſio apud majores noſtros procedebat, docent. Primo igitur manumiſſionis ſervorum ſpecies oſtendunt; ut qui vel *libertate donati* ab iis, in quorum poteſtate erant, vel *redempti* erant. Libertate donati perinde duplicis generis ſunt: vel qui *donatione*, quam appellant *inter vivos*; vel donatione à *defunctis* relicta, & ab hæredibus præſtanda, quam *legatum* vocant, juſtam libertatem aſſequuntur; Quorum utriuſque exempla in ſuperioribus habentur. *Redempti* pariter duplicis generis ſunt, vel à ſe redempti, vel ab aliis. A ſe vero redempti, vel ſe ſolos, vel ſe cum ſuis redimebant. Hæc autem *ſui*, & multo magis *ſui* & *ſuorum* redemptio, ſervitutem apud majores noſtros humanam, imo vere Chriſtianam fuiſſe probat, utpote apud quos ſervi non ſemper dominis, ſed ſibi aliquando acquirebant, & peculia ſua habebant, & quibus etiam dare & legare non inutiliter quis poſſet. Secundo ſervorum, quas deſcripſimus, manumiſſiones oſtendunt fines, propter quas libertate donati, vel redempti eſſent. Hæ autem variæ fuerunt. Nunc enim quis redimit ſervum, vel ſervam, ſolam, vel cum ſuis, propter naturalem, nunc propter conjugalem affectum, nunc propter amorem Dei, & ſuam, vel aliorum, ſive qui in vivis, ſive qui mortui eſſent, ſalutem; nunc etiam ob majorem rerum, quæ gerendæ erant, ſolennitatem, ut tranſlationum ſanctorum, nuptiarum, & id genus rerum celebritatem; nunc denique ſervos ſervaſque piis hominibus redimere placuit, ut eos è ſervitute redemptos ſervitio Domini Dei perpetuo addicaret. Tertio, ſervorum manumiſſiones, quas exhibuimus, non ſolum pretia, quibus ſervi ſive ſoli, ſive cum ſuis redimi ſolebant, ſed nummorum, & ſummarum ſpecies & nomina oſtendunt, quos *peningas*, *pundas*, *oras*, *mancuſſas*, & *marcas*, tum auri, tum argenti vocabant, quibus in redemptionum, quæ produximus, tabulis diligenter invicem collatis, non ſolum quantum ſinguli valebant, ſed quota pars majorum minores erant, à curioſis forſan poteſt etiamnum cum majore certitudine, quam antea exquiri. Denique oſtendunt modos, quibus à majoribus noſtris ſervi manumitti ſolebant; ut à defunctis teſtamento; à vivis in curiis comitatûs, Hundredi; in Eccleſiis & venalium foris, palam & coram teſtibus, iiſque *portas apertas, & vias liberas denuntiando.* Quæ ſi de *Græcorum* & *Romanorum* moribus ſcire omnia juvat, & operæ pretium à doctis putatum eſt; Eadem certe de majorum noſtrorum ritibus digna eſſe, quæ à doctis, præſertim antiquorum ſtudioſis, ſcirentur, nemo niſi difficilis & inſolentis ingenii ſemidoctus auſus erit negare.

Forſan etiam rationes ſcire velis, propter quas nomina teſtium & cognomina fere ſemper omnia, quæ actis ſuperioribus ſubſcripta ſunt, tam diligenter deſcripſerim, quæ profecto multa ſunt. Nam primo *nomina* teſtium, præſertim eorum, qui Reges, magnates, aut ampliſſimæ dignitatis homines fuerunt, non ſolum obſcuros hiſtoriarum locos quandoque elucidant, & incertos extra dubium omne ponunt, falſoſque corrigunt & emendant; ſed defectus etiam aliquando ſupplent, & quis cui coætaneus fuit, oſtendunt in actis genuinis, & in fictitiis & ſpuriis falſitatem evincunt. Dein quoad *cognomina*, quæ diverſi generis ſunt, maxime curioſorum intereſt & ea quoque ſcire, quippe quæ Gentilium nominum, quibus familiæ & tribus apud nos diſtinguuntur, primordia ſunt, & quodammodo nobis non ſine magna voluptate origines noſtras referunt. Eorum quæ in ſuperioribus occurrunt, alia à *loco*, alia ab *affectionibus animi* vel *corporis*, alia denique à *parentum nominibus*, ſumuntur, quæ à Grammaticis *patronymica* vocantur.

Quæ à loco ſumuntur, exprimuntur vel cum præpoſitionibus *Anglo-Saxonibus* æt, on, in, vel inna; vel *Dano-Normannicâ* a quæ ſignificat *in*; vel *Gallo-Normannicâ* de. Primi generis ſunt in ſuperioribus * æt ꝑꝛome, æt hꝑitaſtane, æt STOCE, æt hꝑitecꝑcan, æt priſetun, æt bup-

---

* Frome. Whitſton. Stoke. Whitchurch. Preſton. Burn. Holcombe. Wurley. Heftrey. Quick. Pinnoc. Buſh. Kinſtan, & Kinneſtan. Bec.

nan, æt holtcumbe; on paplea, on hexatpipe, on cuicu, on cuike, on pinnoc, inna burc. Secundi generis ſunt à pulopaham, à punxopoa, à kinſtane, à cuike, à bec. Tertii generis ſunt, de Salci, [a] de hazе, de ſalep. Quæ ab affectibus animi vel corporis ſumuntur, ea exprimuntur cum articulo, vel ſine articulo, & in ſuperioribus hæc ſunt, [b] hpita, re peda, pæde, healta, modiz, re blunо, re blaca. Patronymica vero duplicis generis ſunt, vel quæ terminantur more veteri in inz, vel quæ circumſcribuntur, ope nominis ſuna, vel ſunu, vel ſune, pro quo in *Normanno-Saxonicis* non raro per abbreviationem ſcribitur ſ. Prioris generis in ſuperioribus ſunt Puddinz, vel puttinz, *Puttæ filius*. Bpynninz, *Brynæ filius*. Dyrlinz, *Dyrli filius*. Teollinz, *Teollæ filius*. Beopninz, *Beorni filius*. Dunninz, *Dunni filius*. Snellinz, *Snelli filius*. Tullinz, *Tulli filius*. Brunincz, *Brunæ filius*. Hierdinz, *Hierdi filius*. Hiendinz, *Hiendi filius*. Kippinz, *Cippi filius*. De hujus autem formæ Patronymicis, ſic *Ælfricus* Grammaticus in præfatione de partibus orationis: Sume [Naman] rynoon patronymica þ rynd pædeplice naman. æptep zpecipcum þeape. ac peo leden rpræce næfað þa naman. hi rynt rpa ðeah on Enzlipcpe rpræce. Penda. ⁊ of þam [c] Pendinzc & Pendinzaf. Lpicelm. ⁊ of þam Lpicelminzaf. ⁊ fela oðre. De his autem patronymicis tria, Showere, obſervanda ſunt; primo quod nonnulla propria hominum in inz terminata accerſenda ſunt à *Dano-Saxonico* **ing**, quod *pratum* denotat, (ut Sceaping, à quo *Ang.* **Shipping**,) quæ inter propria à loco formata accenſenda ſunt. Secundo, quod inz patronymicum deducitur ab inze veterum *Septentrionalium*, quod *Juvenem* & *Junium*, *Juventutis deum* ſignificat; adeo ut Pendinz idem eſt, ac *juvenis Penda*, vel *Penda Junior*, &c. Tertio, quod *Anglo-Normannicè* **ing** mutatur in **ig**, exterminato **n**. & **ig** denuo in **y** vel **i**. Sic in ſuperioribus legitur [d] Dunninz & Dunniz. Puttinz & Puttiz. Sic à Tullinz fit Tulliz, & à Tulliz, **Tully**. à Teollinz Teolliz, & à Teolliz, **Teolly**, vel **Tolly**; quorum utrumque jam ſunt nomina gentilia apud *Anglos*. Sic à patronymico Pendinz fit Penninz, & deinde gentile Anglicum **Penning**, & **Penny**. Porro notandum eſt hujus formæ patronymica veteres *Anglo-Saxones* in deſcribendis genealogiis maximè uſos eſſe: ut Chron. *Sax.* Gibſ. An. dlx. Ælle penz to Nopðan-hymbpan pice. iðan popðzepapenum. ⁊ þ heolð xxx pintep. Ælle pæp Yppinz. Yppe Urcppeainz. Urcppea Pilzipinz. Pilzir pertenppaleninz. pertenppalena Sæpuzlinz. Sæpuzl Sæbaldinz. Sæbald Sizezeatinz. Sizezeat Spæpdæzinz. Spæpdæz Sizezeapinz. Sizezeap Pæzdæinz. Pæzdæz Podeninz. Poden ppiðopulpinz. Veruntamen in genealogia *Christi* Salvatoris noſtri, *Luc.* cap. iii. 23. *Heliæ filius* vertitur per patronymicum periphraſticum Helier punu. Cujus formæ multa occurrunt in exſcriptis hic à nobis membranis: ut Snellinz Tullinzep punu. Lodpine Leopinep puna. Edmæp Nopðmannep pune. &c. Occurrunt etiam non pauca ſcripta abbreviatim cum apocopes notâ: ut Ricaph Alcaſ'. Hpoðolp Alcaſ'. Ricaph Oſannaſ'. Wilim Edpiſ'. Silpieſ'.

Ab antiquis autem hominum propriis patronymicè formata cognomina, quæ olim diſtinguendis ejuſdem nominis perſonis tantum ſerviebant, jamdiu ad diſtinguendas familias & gentes, quod ſupra dictum eſt, non apud nos ſolum, ſed etiam apud *Germanos*, *Danos*, *Suecos*, *Norvegos* & *Iſlandos*, imo & apud *Belgas* uſurpata ſunt. Sic à proprio *Normannico* [e] Hugo, vel Haugo, quod in pergamenis noſtris ſcribitur quoque *Hygo* & *Hyga*, & *animum* vel *mentem* denotat, fit gentile **Hux** pro **Hucs**, **g** in **c** mutato; ut & **Hygs**, vel **Hygges**; & **g** in **c** verſo Noſtrum **Hics**, quod nunc ſcribitur **Hicks**, **Hickes**. Sic à *Nortmannico* Rou, quod in ſuperioribus toties pro Roll *Gallonormannicè* occurrit, formatur gentile **Rous**. Sic etiam à *Saxonico* Sæmæp, quod in ſuperioribus occurrit etiam ſcriptum Semep, Sæmep, & *Normanno-Saxonice* Seomep, & Ille Magnus, Clarus, Illustris ſignificat, fit nomen gentis, Somers, quæ ſe jam jactat *Angliæ* dediſſe virum, ſecundum nominis notationem, *Maximum* & *Clariſſimum*, in quo uno ea ſane omnia conveniunt, quæ olim potuit in prætore Roma, & in Summo Cancellariæ præfecto jam nunc *Anglia* poteſt optare; ſcilicet cum Summa juris peritia, Summaque amplitudine & auctoritate, non minor ſapientia; & in cognoſcendis, ac definiendis litigantium cauſis, ſuum cuique tribuendi conſtans & perpetua voluntas.

Inter cognomina, quæ à loco ſumuntur, merito etiam numerantur iſta, quæ in irc vel irce formantur: ut Fpencirce, Londenire, quæ in ſuperioribus etiam leguntur. Quæ etiam effectus animi vel corporis ſignificant, aliquando ſubſtantivè in tralatitia ſignificatione exprimuntur: ut Lodwir re bucca, forſan *ob impudicos mores* ita appellatus. Osbern Hauoc, quod *rapinæ deditus* eſſet, forſan ita dictus. Sic Ælpin re cinz, id cognominis forſan habuit, *à regio animo*; ut *à piceo colore*, ⁊ulfpic Pizz, unde gentile noſtrum **Pike**. Adjectiva etiam affectus corporis vel animi ſignificantia non raro in ſubſtantiva tranſeunt, compoſita cum ſubſtantivo, veluti man, pot,

---

a Ang. **Haye. Heller.** *b* Ang. **White. Read. Holt**, quod etiam inter localia numerari jure poteſt, utpote derivatum ab holt, *Lucus*, *Sylva*. **Woody. Blunt. Blake.** A cognomine autem *Holt*, Gentile nomen *Holtorum*, quorum ingens decus, & patriæ ornamentum, prænobilis vir Carolus Holt de *Aſton* in Comit. *Warwic.* Baronettus. *c* Corrupte pro pendinz. quod habet codex Coll. divi *Johan. Oxon.* *d* **Dunning**, & **Downing**. *e* Enn er thialffa Preitte ras vid Þann er Huge hiet Þad var hugur min, *Sed Hugo ille cum quo in ſtadio Thialfus contendit animus meus fuit.* Eddæ *Iſlandicæ* Mythol. xli.

&

& ſimilibus, ut Blaceman, quod idem ac Blaca denotat, ſcilicet *ſubalbum* vel *pallidi vultûs hominem*; quikuoτ, πόδας ὠκὺς, &c. Cognomina ſubſtantiva quoque non raro munus vel magiſtratum, quem quis gerebat, vel artem, quam quis exercebat, denotabant: ut Ruolδ ſe [a] cniht, *Ruoldus eques*. Sweigen Scylδwirhta, *Sweinus Scutarius*. Alger ſe Webbas, *Algerus Textor*. Roger ſe Stiparδ, *Rogerus Oeconomus*. Osbern ſe Capellen, *Osbernus Capellanus*. Leoword þe Smith, *Leowordus faber-ferrarius*. Wicceng Baſtwægen, *Wiccingus Scapharius*, vel *remigum præpoſitus*. Oſward preoſt, *Oſward presbyter*. Willm clerec, *Wilhelmus clericus*. Wulfſige cynges gerefa, *Wulfſigus comes regius*. Heorδing gerefa, *Heordingus vice-comes*. Leowine ſe canon, *Leowinus canonicus*. Se Prior, ſe Abbod, & conſimilia multa.

Ubi notandum eſt eos, qui cœlibes à ſacris muneribus cognomina ſortiti ſunt, illa in agnatos ſuos, quos hæredes inſtituebant, derivâſſe; ut Gentilia **Preiſt, Clerc, Prior, Frier,** [b] **Munk** vel **Monk, Canon, Biſhop,** hodiè monſtrant.

Præterea in antiquis membranis cognomina multa reperiuntur ſubſtantive, & cum & ſine articulo formata, quæ ab aliqua parte vel nota corporis, ob quam quis notabilis erat, deſumpta ſunt: ut Alfric Hals, *Alfricus à collo dictus*, Aluric ſpot, *Alfricus à nævo*. Osbern [c] Ceaca, Osbernus *à bucca* vel urceo. —— Sceanca, —— *à cruribus*. Ælfric miδ tham berde, *Ælfricus à longa barba*, & alia quæ in membranis noſtris cernuntur; ut Algar Oxawamb, *Algarus ab immani ventre*; Alwi kya, *Alwigus à vaccis*, vel *Alwigus ab ovium mulgendarum ſtabulo*. Porro ab *arboribus* & *floribus* majores noſtri cognomina ſumſerunt: ut Ælwi [d] Haſel, *Ælwigus Corylus*. Sewin [e] Pinca, *Sewinus Cariophyllus*. Denique nonnulla cognomina in vetuſtis actis leguntur, quæ aut nullam ſignificationem habent, aut quorum ſignificationes in obſcuro latent: ut Semer Spetlether; Ricard Kykebeau: Ælfgar Hellebula; Aſcytil Butapeit: Ricard [f] Trencard; Ægelric Bygga; quæ omnia caſu potius quam conſilio data videntur, niſi quod Bygga verbale à *Saxonico* byċgan, *ædificatorem*; & Trencard *Dano-Normannice* dreng-hard, & drenc-hard; *ſtrenuum militem*, vel *ſtrenuum potatorem* denotat. Nam apud veteres *Danos* & *Norvegos*, è quibus *Nortmanni* oriundi ſunt, in compotationibus haud ſecus ac in prælio durare & prævalere, magnum quidem ſemper facinus & laude dignum, exiſtimatum erat. Hæc pro occaſione data, SHOWERE, de majorum noſtrorum cognominibus; quæ apud poſteros ſuos in gentilia tranſierunt.

Jam, ſi placeat, de tempore, in quo primum prænominibus cognomina addi cœperunt, paucis inquirendum eſt. Apud ulterioris ævi *Anglo-Saxones*, raro *binomines* in legendis *Saxonicis* occurrunt, ſi illos excipias qui, data occaſione, ſibi cognomina patronymica adſciverunt, aut quibus ab aliis data ſunt, ut ab ejuſdem nominis perſonis, eorum ope, diſtinguerentur. Sic ante adventum *Danorum*, *Eadbrihtus Northymbrorum R.* vocatur Eatinġ, *Eatæ filius*; & Eata, Leodpalδinġ, *Leodwaldi filius*: Chron. *Sax. Gibſ.* DCCXXXVIII. Sic regnante *Æthelwulfo Weſt-Saxonum R.* quidam nobilis Baδanoδ, teſtamentum ſolemne faciens, per cognomen Beottinġ, ab aliis ejuſdem nominis, & forſan à Baδanoδ quodam, qui ſubſcripſit teſtamento, ſe diſcriminari intendens, deſignari voluit. Ic Baδanoδ Beottinġ cyδδo, ȝ þritan hato hu min þilla ir. Cætera, SHOWERE, infra te expectare jubeo, cum de *Anglo-Saxonum* teſtamentis tractaverimus. Sic etiam longe ante *Danorum* ingreſſum, *Æthelbryhtus Cantwarorum R.* cognominatur Eormenricer runu, *Eormenrici filius*: Chron. *Sax. Gibſ.* DLII. & *Oſredus Northymbrorum R.* ut multos alios prætream, Alchreδer runu, *Alcredi filius*, appellatur: DCCLXXXIX. Primus autem *Anglo-Saxonum*, quem ego cognomine non patronymico notabilem animadverti, eſt *Offa*, Abbas ille *Medeshamſtedenſis*, qui *Beonne appellatus*: Chron. *Sax. Gibſ.* Anno DCCLXXV. ſcil. XVIII annos ante appulſum *Danorum*: on þar kinġer daġum Offa pær an Abbot of Meδerhamſtede Beonne ġehaten. Se ilca Beonne, *&c.* Sic etiam *Eadbrihtus* ille *Cantiorum R.* ſed nondum rex factus, ante invaſam à *Danis Angliam*, & longe antequam domini cum moribus ſuis apud *Anglos Dani* prævalerent, cognomento Þræn inſignitus eſt: Chron. *Sax. Gibſ.* An. *Chriſti* DCCXCIV. anδ þý ilcan ġeare Eaδbryht on-fenġ rice on Cent. þam pær oδer nama nemneδ Þræn, *eodem anno Eadbryhtus capeſſit regnum in Cantio, cui cognomen fuit* Þræn. ſic an. MDCCXCVI. Anδ her Lenpulf Merena cyninġ ofer hergiende Lantpara oδ merċ. ȝ ġefenġ Eaδbyrht Þræn heora cyninġ, *Hoc etiam anno Cenwulfus Merciorum R. devaſtavit Cantwarorum terram*

---

a Hinc gentilia noſtra, **Cnight, Steward,** & regiæ familiæ divinum cognomen **Stuart,** ut & **Chaplain**; ac **Smith,** multis viris magnis clarum, ſed in nemine clarius, quam in noſtro *Thoma Smitho*, S. T. P. per totum literarum orbem ſuis operibus maxime noto: **Boſon, Preiſt,** & **Preiſtman. Clerk, Prior**; **Congreve**, *Theocrito Anglo* clarum. **Greave. Greaves**, *Gravio* non ita pridem *Oxonienſi*, & *Grævio Urtra-jectino* profeſſore glorioſum cognomen. *b* Immortale cognomen illius Præclari *Weſt-Saxonis Georgii* **Monk,** non ita pridem Ducis *Albemarlenſis*, & Regni *Anglicani* inſtauratoris. MDC.LX. *c* Unde gentile noſtrum **Cheok,** *Johanne* iſtius cognominis equite aurato, ob doctrinam & mores præclaro, notiſſimum. *d* Nunc etiam **Haſell.** *e* Nunc **Pink**; & forſan **Fynch** vel **Finche**, quo inter gentilia nihil ornatius, præſertim in honorabili viro *Hennageo*, *Henn. M. Cancellarii* filio, gentis ſuæ & togæ forenſis maximo ornamento. *f* Nunc **Trenchard**, quod antiquæ & prænobilis familiæ apud occidentales *Anglos*, *W. Saxonum* poſteros, gentile etiamnum cognomen eſt.

uſque ad Mariſcum, & cepit Eadbryhtum Pꝑæn, *illorum regem.* In legibus, quæ in textu *Roffenſi, Saxonice* ſcriptæ, judicia civitatis *Lundoniæ* inſcribuntur, duo binomines memorantur; nempe lege x. in *Saxonico* exemplari, quæ verſionis Bromptonianæ xvii eſt. hiſt. *Angl. Antiq. Script.* Col. 855.

Teoꝺe ꝑ ꝺa piꞇan ealle ꝼealꝺon heoꝑa peꝺꝺ ealle ꞇoᵹæꝺeꝑe ꝺam aꝑceꝺ æꞇ ꝺunneꝼꝼelꝺa. ꝺa ælꝼeah ſcẏbb. ⁊ bꝛihꞇnoꝺ oꝺꝺan ꝼunu coman ꞇoᵹeaneꝼ ꝺam ᵹemoꞇe ꝺæꝼ Linᵹeꝼ poꝛꝺe: Quæ ſic verto: *Decimo omnes optimates una dabunt vadium ſuum Archiepiſcopo apud Thundreſfeldam, quum* Ælfeah Scybb, & Brihtnoth Oddan-Sunu *ad conventum juſſu Regis venerint. Bromptonus* autem, qui in *Saxonicis* ſciolus fuit, malè diſtinguit inter *Ælfeagum*, & *Scybbum* (ac ſi duo viri eſſent) in ſua verſione; quæ hæc eſt: *Item quod ſapientes omnes dederunt vadium ſuum inſimul Archiepiſcopo apud Thundresfeldam, quando Ealfeagus, Scybb, & Brihtnodus, Odonis filius, venerunt ad concilium ex ore Regis.*

In *Danicis* autem & *Flandricis* ſcriptoribus, qui antiquorum temporum res geſtas tradunt, nuſquam non occurrunt *Binomines* heroes ſuis conſpicui cognominibus: ſic antiquiſſimus ille omnium *Deorum Odinus*, ut cæteros intactos prætéream, innumera cognomina habuit: ut Alfader, Aldfader, Herra, Hnikari, Ome, Oske, Suidor, & ſimilia perplurima, quæ videre eſt in *Eddæ Iſlandorum* prima parte, fabulâ iii. & in ſecunda parte, de variis appellationibus inter nomina *Odini*. Sic in *Saxonis Grammatici* hiſtoria *Danica*, binomines Reges & duces multi memorantur; ut Dan *Fridlevus* cognomento *Celer*. Iſtiuſmodi quoque ſunt Rati *Fionicus*, Scalk *Scanicus*, Alf Aggi *filius*, Olvir *Latus*, Gnepia *vetulus*, Bo *Brami filius*. Orin *Anglicus*, Vbbo *Freſicus*, Ary *altero caſſus lumine*; Roe, quem barbæ prolixitas cognomento inſignem fecit, *Brandmicæ* cognomen habens, Sle *oppido*, cum *Hacone genam ſciſſo*. p. 143. Editionis *Soræ* M.DC.XL.IV. Id genus haud pauca alia alibi dedimus, ex ſpecimine *Iſlandiæ* hiſtorico, per *Arngrimum Ionam Iſlandum*, arctoi orbis ſidus fulgentiſſimum edito, *Amſtælodami*, 1648. Ut, *Thranderus*, Vnobein dictus, à *crurum gracilitate*. *Thorderus* Hræda. *Thorbrandus* Orrekur. *Thoralfus* Hin ſtarke. *Ormerus* Tosku-bakur. *Thorkillus* Hin haffve. *Gunulfus* Kreppa. *Biorno* Oſlate. *Thornkillus* Kernamule. *Olverus* Barna-kall. *Thorbernus* Farla-kappe. *Raffenerus* Hin-hermske. *Kircus* Hinn raude. *Thorarinus* Krokur. *Thorgerus* Floskubakur. *Kolſven* Hin rame.

In *Crymogæâ* ſuâ, multos etiam præclaros *Iſlandiæ* viros, qui cognomentis gaudebant, æternitati cum ſuis cognominibus conſecravit: ut *Barderum*, qui dictus eſt Snæfelſas; *Heraldum*, qui harfagra, *pulchricomus*; & Sofra-foſtre dictus eſt, quod à *Dofrane enutritus*; *Haquinum*, qui *Adelſtenius*; *Cetillum*, qui haurdakare; & *Torleifum*, qui Hinn-ſpake, *ſapiens* appellatus erat. Quibus etiam adde *Wemnadum*, cui Jordlokar; *Egillum*, cui Skallagrimus; *Atlantem*, cui skamme; *Biornonem*, cui Buna; *Theodorum*, cui Skeggi; *Helgonem*, cui Biota; & ne Fœminæ choro deſint; *Iorunem*, cui Manvitzbrec; & *Thorunam*, cui Hyrna cognomen erat. Hiſce etiam accedunt *Thorerus*, cognomento yrnathorer; *Haraldus* Gulskeg; *Scuta* Sarskegg; *Siguardus*, à prudentia, ἀφιώδης; *Thorſteinus Rufus*; *Haraldus Crudelis*; *Olaus Manſuetus*; *Magnus Nudipes*; *Olaus Sanctus*; *Magnus Clemens*, Rex Norvegiæ, *Eiperus*, à *legum ſcientia* Logoider; *Ormerus Robuſtus*; *Snorro* Gode; *Thorſteinus* Thorſcabyr; & *Ulfo* cognomine Skialge.

Sic in hiſtoriis RR. Septentrionalium *Snorronis Sturlonidis*, quas ex mss. codd. edidit, & verſione gemina notiſque illuſtravit *Johan. Perinskiold*, cognomentis ſuis, non minus quam nominibus illuſtres, Reges & heroes ad poſterorum notitiam, ſuo quiſque ordine & ævo deſcenderunt. In prima parte, quæ primævorum RR. res geſtas tradit, *Odinus* Aſa, i. e. *Aſiaticus*, appellatur. *Dagus* Spaca, i. e. *Sapiens*. *Ottarus* Wendilkraka; *Rolfus* kraka, *Cornix*; *Solvo* Juꝑa; *Ingialldus* illraꝑa, *malitioſus*; *Ivarus* Viꝑfadma; *Olaus* Tretelgio; *Halfdanus* huitbein; *Gudreidus* Beiꝑi, *venator*; *Olaus* Geirſtaꝑa Alſi; *Ragnvalldus* herꝑum hærra, *altos humeros habens*, cognomenta habent. In parte ſeptima, quæ continet hiſtoriam *Olaui R.* qui helga, *Sanctus*, cognominatus eſt; rex *Angliæ Canutus*, in noſtris ſemper uninominis, Hinn riki, *dives*; & filius ejus à noſtris *Hardacnutus*, haurꝑa vel horꝑa, *durus* appellatur. Sic etiam ſimul ac aliqua pars *Angliæ* in binominum *Danorum* poteſtatem redacta fuerit, uſque obtinere in ea cœpit cognomentorum uſus, dum progreſſu temporis ad totius *Angliæ* imperium *Canuto* provecto, non tantum aulam, ſed ab aula maxime remotas plagas cognomina perſonarent. Sic *Thani* fere omnes, quorum mentio facta eſt in actis illis curiæ comitatus *Herefordenſis* ſupra deſcriptis, quæ, *Canuto* regnante, *Aegelnotheſtani* habita erat, ſuis cognominibus ad prænominum quodam modo magnificentiam inſigniti commemorantur. Ðuncil hꝛiꞇa; Toꝛɼᵹ ꝑꝛuꝺa; Æᵹelpeaꝛꝺ æꞇ ɼꝛome; Lobꝛic æꞇ Stoce; Ðinꝛɼᵹ Stæᵹꝺman; Æᵹelꝛɼᵹ ꝺe Reada; Omnes, O lepidi! novo ritu binomines, quam vos glorioſos ad curiam cognominibus veſtris crepantes proficiſci mihi videre videor. *Edwardo* verò, qui *apud Nortmannos enutritus*, *in Nortmannum*, ut *Ingulphus* loquitur, *pene tranſiit*, regnum adepto, amplius crevit binominum numerus. Etenim ille non tantum *Anglicos* ritus dimittere, & *Gallo-Normannicos* introducere contentus eſt; ſed *Nortmannos*, quorum ingentem numerum ſecum ex *Gallia* adduxit, ad magiſtratûs honores & munera publica, tam regni, quam ſacerdotii evexit. Hinc, eo regnante, legimus de Osgod Llapa, de Grymkytel, *i. e. Danicè* Kytel grima vel Kytel hin grime; de *Rodberto Gemiticenſi*, & binominibus aliis haud paucis, quorum favori *Angli* velificari volentes, cognomina proculdubio ſibi ſumpſerunt: ut Ælfric hꝛiꞇa, & alii quos ſuperiores chartæ nonnullæ oſtendunt. Regno ad *Wilhelmum*, Normanniæ ducem, tranſlato, *Angli* in *Normannicos* mores ruentes, *Nortmannorum* more,

cogno-

cognomina ſibi quum patronymica, tum aliunde petita, à *prædiis*, *ſilvis*, *villis*, *oppidis*, ab *animi corporisque dotibus* & *affectibus*, ab *officio*, *magiſtratu*, *negotiis*, *rebus geſtis*, ab *artibus* tum honeſtis, tum ſordidis, & fere ex omni rerum genere adſciverunt. Hoc abunde, SHOWERE, quæ ex Eccleſiæ veſtræ *Exonienſis* archivis, in publicum protulimus, cognomina demonſtrant. Tum enim, quum eſſe *Anglicus* eques, loqui *Anglice*, *Anglorum* more chartas conficere, quinetiam quum eſſe *Anglus* dedecori eſſet; eſſe uninominis, *Anglicano* ritu, non turpe ſolum & opprobrii quid plenum, ſed grave & moleſtum fuiſſe nemini dubium eſſe poteſt; præſertim ei, ad quem *Anglo-Nortmannæ* illius nobilis fama pervenit, *Roberto* Henrici I. ex Concubina filio quæ nupta eſſe noluit, quod *binis nominibus* nondum honeſtaretur. Ea autem erat MABILA, filia unica, hæreſque ROBERTI FITZHAIM, Domini de *Gloceſter*, inter quam, & regem, proxenetæ partes agentem, ut virginis animum filio ſuo conciliaret, extat dialogus à *Roberto Gloceſtrenſi*, anteriorum temporum celebri Poetâ, rythmicè contextus, quem hic infra habes, non ex exemplari, quod in Bibl. *Bodl.* aſſervatum conſulere *Londini* non poſſum, ſed ex *Seldeni* libro, qui inſcribitur **Titles of Honour.** p. 11. cap. v. deſcriptum.

.....he ſeold is ſone to her ſpouſing avonge,
This maid was ther agen, and with-ſaid it long.
The King of-ſought her ſuith ynon, ſo that atten ende
MABILE him anſwered, as gode maid, and hende.
Sir, heo ſede, wel I chot that your herte ope me is,
More vor mine heritage, than for my ſulve I wis.
So vair eritage, as ich habbe, it were me grete ſhame,
Vor to habbe an loverd, bote he had an to-name.
Sir ROBERD LE FITZHAIM my faders name was
And that ne might nought be his that of his kunne nought nas.
Therefore, Sir, vor Godes love, ne let me no mon owe
Bote he habbe an two-name war thorou he be iknowe.
Damoyſele, quoth the King, thou ſeiſt well in this caſe
Sir Roberd le Fitzhaim thy fader two-name was
And as vair two-name he ſhall habbe, gif me him may biſe.
Sire ROBERD LE FITZREY is name ſhall be.
Sire, quoth this maid tho, that is a vair name.
As who ſeith all, his life, and of great fame,
Ac what ſholde his ſonne hote thanne, and hi that of him come.
So ne mighte hii hote whereof nameth gone.
The King underſtood, that the maid ne ſaid no outrage
And that Glouceſtre was cheif of ire heritage.
Dameſeile he ſaid tho, thi loverd ſhall have a name.
Vor him, and vor his heires vair without blame.
Vor ROBERD EARLE of Glouceſtre his name ſhall be, and his,
Vor he ſhall be Earle of Glouceſtre, and his heirs I wis.
Sire, quoth this maid tho, well liketh me this
In this forme I chole that all my Gode be his.
Thus was Earle of Glouceſtre firſt imade there
Ac his Roberd of all thulke that long biuore were;
This was Endleue hundred yere and in the ninth yere right
After that ure Loverd was in his moder ahight.

Gulielmus invictiſſimus *Angliæ* conquiſitor, & *Gulielmus* ejus filius & in regno ſucceſſor, quibus nullum quidem gentile cognomentum; ille *Nothi*, ſive *Baſtardi*, quod patri ex concubina natus; hic vero à rutila cæſarie, *Rufi* cognomen ſortitus eſt. His, inquam, principibus nullum gentile cognomen; imo genti è qua orti ſunt, *Rodlonis* ſcilicet, vel *Rollonis* ſtirpi, quæ ſi antea initium neſcivit originis, *Rollonidum* vel *Rollungorum* progenies dici poterat, nomen quidem nullum fuit. Equidem, hoc me mirari aliquoties ſubiit, SHOWERE, propterea quod veterum RR. *Septentrionalium* gentes, patronymica, quibus ab invicem diſtinguerentur, ſua quæque habuerunt.

Hanc obſervationem acceptam referimus SNORRONI STURLONIDI in ſecunda *Eddæ Iſlandorum* parte, ubi in Sectione cui titulus **Vpprune nockra konga heita**, ſic ſcribit de *Halfdani* R. qui uxorem duxit *Algivam* ſapientem, novem filiis, à quorum ſingulorum nominibus ſuis familiis gentile cognomen patronymicum inditum eſt. I. **Hilder er hilldingar eru frakomner**, *Hillder à quo Hilldingi.* II. **Neffer er Niflunger eru frakomner**, *Neffer à quo Niflungi.* III. **Aude er Audlingar eru frakomner**, *Aude à quo Audlingi.* IV. **Yngui er ynlingar eru frakomner**, *Yngui à quo ynglingi.* V. **Dagur er Daglingar eru frakomner**, *Dagur à quo Daglingi.* VI. **Brage er Bragningar eru frakomner**, *Bragi à quo Bragningar.* VII. **Bodle er Budlingar eru frakomner**, *Bodle à quo Budlingi.* VIII. **Lofdi er Loffdungar eru frakomner**, *Lofdi, à quo Loffdungi.* IX. **Sigar, Þadan eru Siklingar komer**, *Sigar, à quo Siklingi.* Sic etiam pergit: **fra-**

skylde i SAMMARCK eru Skioldungar komner, *à Skioldo Rege Daniæ dicti ſunt Skioldungi.* Fra volſunge i Franklande eru volſungar komner, *à Volſungo Rege Franciæ Volſungi.* Skelffer hiet eirn herkongur, og hans ætt kallaſt skelvingar, ſu kinſlod er i Auſturvegum, *A Skelfero Rege Skelfingi dicti ſunt, cujus proſapia in oriente eſt.* *Skylldum* illum ſive *Skiolldum*, à quo gens regia *Daniæ Skiolldungi* appellati ſunt, *Odini* filium fuiſſe dicit *Eddæ* ſcriptor. Prolegom. cap. III. Sem odenn hafde skipt Þui lande med ſonum ſynum, Þa byrlade hann ferd ſyna nordur, og kom i Þad land er Þeir kalla Reid Gotaland, og eignadeſt i Þiu lande alt Þad er hann villde, og ſette Þar till landrada ſon ſina er skioldur hiet, hanns ſon var fridleifur, Þadan ær ſu ætt komenn er SKIOLSVNGAR heita Þad eru dana kongar, oc Þad heiter nu Jotland er Þa var kallad REIDGOTALANDS, *Ubi primum Odinus terram iſtam* (Saxonicam) *inter filios diſtribuiſſet, profectus eſt verſus Septentrionem, & in aliam migravit terram, quæ tunc REIDAGOTALANDIA dicta erat, ubi pro arbitrio quicquid voluit, vendicavit. Huic terræ præfecit filium ſuum SKIOLDUM, ex hoc Fridleifus genitus eſt, ex cujus ſtirpe SKIOLDIADÆ appellati, Daniæ RR. deſcenderunt. iſta vero Reidogotalandia, nunc Jutlandia vocatur.*

Ynlinga ſaga, ſive *Ynlingorum hiſtoria*, ſcripta eſt à *Snorrone Sturlonide*, quæ primam partem facit hiſtoriæ RR. *Septentrionalium.* Verum ex *Ynglorum* ſtirpe regiâ, neque aliqua ex alia, oriundus quiſquam vett. RR. *Septentrionalium*, gentis ſuæ nomen in hiſtoriis *Septentrionalibus* ſibi in cognomen ſumpſit. Idem obſervat de majoribus noſtris, tam *Danis*, quam *Saxonibus*, *Henricus Spelmannus*, in literis, quas ad *Ptolæmonem Roſecrantzium*, Danorum Regis apud *Anglos* legatum, dedit; in quibus ſic ſcribit: *Certe apud hiſtoricos noſtros, qui de Danis copioſius tractarunt, quam ipſi Dani; nullus, quod ſciam, occurrit Saxo vel Danus, gentili fretus cognomine. Neque ejuſmodi quempiam repperi inter Gallos veteres apud Gregorium Turonenſem, nec ſub mediis ſeculis apud Aimoinum, nec inter Longobardos apud Paulum Warnefredum, ſeu Diaconum.*

Fateor tamen in hiſtoriis noſtris, ut & aliarum gentium, deprehendi, interdum alium atque alium bino compellatum nomine, neutro tamen gentili.

* Certum eſt igitur majores noſtros ſive *Anglo-Saxones*, ſive *Anglo-Danos*, quum cognomento-

---

* Nonnulla tamen occurrunt *Anglo-Saxonice* ſcripta in Codice *Cottoniano*, qui inſcribitur *Tiberius*, B. 5. fol. 76. b. ad finem Evang. *Joh.* poſt verba; *Capere eos qui ſcribendi ſunt libros*; quæ primo intuitu gentem quandam, HATTEORUM nomine inſignitam, in comitatu *Hartfordæ* vel *Heortfordæ* olim floruiſſe, probare videntur. Quod quidem concedendum eſt, ſi vox HATTE, quæ pro HATEN, *dictus, vocatus*, ſæpiſſime uſurpatur, Gentis nomen proprium, ut prima facie videtur, eſſe ſtatuatur. Ego participium eſſe judico. Verum vetuſtatis *Anglo-Saxonicæ* ſtudioſi, ut liberam de hac re ferant ſententiam, en iis iterum iterumque legendum, conſiderandum, quod ibi ſcriptum eſt integrum exhibeo.

Dudda pær ȝebuȝ into hæðfelda. ⁊ he hæfde þreo dohtoȝ. an hatte Deoraȳn. oþer Deorȝrið. þridde Golde. ⁊ pullaf on hæðfelda hæfð Deoraȳnne to pife. ⁊ Ælfȝtan æt tæccinȝaþȳnðe Deorȝrið to pife. and Ealhȝtan Ælfȝtaneȝ bnoðaȝ hæfð Goldan to pife:. Hȝita HATTE pær beocene into hæðfelda. ⁊ Tate HATTE hiȝ dohtoȝ pær Fulfȝiȝeȝ modoȝ Scyttan. ⁊ Lulle HATTE fulfȝiȝeȝ ȝreoȝtoȝ hehȝtan hæfð to pife on peala-dene:. Fifuȝ ⁊ Dunne ⁊ Seoloce ȳndan inbȳnde to hæðfelda. Dudunȝ HATTE pifuȝefunu ȝit on pealadene. Geolmund HATTE Dunnan ȝunu ȝit eac on peala-dene. and Æðeleah HATTE Seolecan ȝunu ȝit on pealadene. ⁊ Tate HATTE Genpaldeȝ ȝreoȝtoȝ Mæȝ hæfð to pife on pelȝan. ⁊ Ealdelm hȳne þrȳðe ȝunu hæfð Tatan dohtoȝ to pife:. Fæplaf HATTE pæȝtaneȝ fæðeȝ pær niht æht to hæðfelda. heold þa ȝneȝan ȝrȳn:. Bnada HATTE pær ȝebuȝ to hæðfelda. ⁊ hȝite HATTE þær Bnadan pif pær ȝebuneȝ dohtoȝ to hæðfelda. reo hȝite pær pæȝtaneȝ. ⁊ pændȳðe. ⁊ Fȳnhuȝe þridde modoȝ. ⁊ ȝpæȝtan ȝit æt padtune hæfþ pinneȝ ȝreoȝtoȝ to pife. ⁊ Fine hæfð pændȳðe to pife. ⁊ Dunne fæt on padtune pær inbȳnde to hæðfelda. ⁊ Deoranȳn HATTE hiȝe dohtoȝ hæfð cynepald on Mundbene to pife. ⁊ Deoranað HATTE hiȝe bnoðaȝ bið mid Gynepalde. and Dudde HATTE Fifuȝe dohteȝ ȝit æt pilmundeȝlea:. Gynelm HATTE Genpaldeȝ fæðeȝ pær ȝebuȝ into hæðfelda. ⁊ Manna HATTE Genpaldeȝ ȝunu ȝit æt Padtune undeȝ Eadpolde:. Buhe HATTE pær Dȳhtlafeȝ modðniȝe pær afapen ut of hæðfelda into Erlinȝadene. ⁊ Æþelpȳn ⁊ Eaduȝu ⁊ Æþelȝȳð heo penan ðreo ȝerpeoȝtna. ⁊ tilepine. ⁊ Duda pæpon ealle þæne buȝebeaȝh. ⁊ Ealȝtan Tilepine ȝunu. ⁊ ⁊ pulfȝiȝe Eaduȝu ȝunu. ⁊ Geolem Æþelȝȳðeȝunu. ⁊ Geolȝtan. ⁊ Manpine:. Ðiȝ cyn com of Felda. Deoranulf Gynebuþeȝunu. ⁊ hiȝ tpa ȝreoȝtna. ⁊ Gynnic æt Glæfpinȝ iȝ heona Eam. þaȝ men ȝynd TATAN maȝaȝ æt hæðfelda þær Gebuneȝ.

In deſcriptione hac quarundam Gentium, ſive familiarum, quæ ex *Hæthfelda*, ſive *Hatfelda* comitatus *Heortfordenſis* & olim & nunc inſigni oppido ortæ ſunt, conſtat vocem HATTE in omnibus perinde ac in primo, quo occurrit, loco eſſe nomen participiale, quo familiarum deſcriptores familiariter, ſi dicam, uſi ſunt. Secundo conſtat non unam ſed plures hic eſſe deſcriptas familias, in quarum ſtirpibus & capitibus recenſendis participium HATTE, à verbo hatan quod *vocare*, *appellare* ſignificat, deductum pariter omnibus in participiale ſignificatione uſurpatur.

rum

rum uſus obtinere cœperit, *Gentili* non uſos eſſe cognomine, ut mos jamdudum apud nos fuit; ex quo utentium quaſi conſenſu, Nomen ad deſignandam perſonam, & cognomen ad gentem denotandam, ex qua quiſque oriundus eſt, uſurpatum & veluti inſtitutum eſt. Quoad tempus autem in quo cognomina perſonalia in Gentilia primum abire cœperunt, id quidem, SHOWERE, ut ego puto, fuit cum gentes, ſive tribus, & familiæ, inſignibus quæque ſuis, quæ nos Gallice *Armes* vocamus, deſignari ſolebant. Inſignium vero uſus ad diſtinguendas gentes & familias ex eo ortum ſuum duxit, quod gentium & familiarum principes, ſigno crucis recepto, ex omni natione Chriſtiani nominis ad bellum, quod ſacrum dici ſolet, cum ſuis proficiſcentes teſſeris typiſque, in ſcutis & vexillis depictis, ſinguli voluerunt inſigniri; quæ progreſſu temporis ſenſim in Symbola illa ſcutaria ſive gentilitia ſcuta converſa ſunt, quibus gentes à gentibus, & à familiis familiæ internoſcuntur. Inſignium igitur gentilitiorum iſto uſu progreſſu temporis robur & auctoritatem accipiente, gentilia etiam nomina in cognomina tranſierunt, quibus utique auditis lectiſque, magis commode quàm inſignibus cognoſci poterat ad quam gentem familiamve quiſque ſpectaret, & unde oriundus eſſet. Inſignium autem & cognominum gentilitiorum uſus haud multo forſan ante obtinuit, quam eorum cognitio excoli cœpit, & in artis, quam ab *Heraldis*, nos Heraldry vocamus, dignitatem aſſurgere.

Cujus quidem artis incunabula *Galliam* fuiſſe termini artis, qui omnes *Gallici* ſunt, oſtendunt. In *Gallia*, inquam, artis fœcialis hodiernæ prima rudimenta poſita ſunt, aliquandiu poſt introitum in *Angliam Nortmannorum*, quorum poſteri forſan ſub ipſa tempora Henrici II. *Heraldicam* à *Gallis* ad nos tranſtulerunt. Ea circiter tempora, ut ego conjecto, *Anglorum* & *Anglo-Normannorum* cognomina perſonalia in gentilia abire cœperunt, ut melioris conditionis homines, quibus tribus familiæve ſuæ inſignia geſtandi jus eſſet, cognominibus à tribu vel gente ſua ductis etiam inſignirentur. Quinetiam inferioris ſortis plebeii quibus ad inſignia ſuæ gentis aſpirare non licuit, cognomine tamen gentili honeſtari, ut in votis habebant, ita iis à principe gentis indultum ſemper erat. Sic cognomina perſonalia ſive à patribus, ſive aliunde ducta, gentilia tandem facta familiis, & tribubus communia facta ſunt.

Sic illuſtris *Weſt-Saxo* aliquis, SHOWERE, qui à patre Sepaꝑeꝛ vel Sepæꝑeꝛ vel Sæpeꝑeꝛ vel Seopæꝑeꝛ, per Aphæreſin pro Seopeꝑeꝛ runa appellatus eſt, genti ſuæ, ſive poſteris, ex quorum aliquo Tu deſcendiſti, cognomen commune, quod Tu majoribus virtute prælucens multo notius & illuſtrius reddidiſti, reliquit.

Weſt-Saxo, inquam, aliquis, quippe quod nomen Sepæꝑ, & Emphaticè Sepæꝑa, mutatis vocalibus pro more temporis, variè ſcriptum in Pargamenis Exonienſis MS. è quo tot ſupra deſcripſi, haud raro in teſtium numero reperitur. Nomen autem ex appellativo proprium perſonale, & ex proprio perſonali dein patronymicum, & ex patronymico gentile tandem factum, *cautum, prudentem, & ſolertis ingenii virum*, ſcilicet *Catonem* Emphaticè ſignificat. Verum quemadmodum patronymicum Seopæꝑeꝛ ſuna, per Aphæreſin factum eſt Seopæꝑeꝛ; ſic per Apocopen finalis (ꝛ) denuo factum eſt Seopæꝑe. Sic leguntur apud nos *Edwins* & *Edwin*; & *Geoffrys*, *Geofry*: *Hickes*, & *Hick*; *Cookes* & *Cook*, & id genus multa. Porro, quemadmodum *Nortmanni* pro ſibilanti aſperaque ſuâ pronuntiatione, pronomen *Saxonicum* Seo, *Semi-Saxonicè* Se, *illa*, Scæ & Schæ, unde noſtrum She, corruptè ſcripſerunt: Sic cognominis Veſtri primam ſyllabam *Seo* vel *Se*, Scæ & Sco, quæ tum ſonabat ut Schæ & Scho, ſibilanter & aſpere pronuntiantes fecerunt, ut Seopæꝑeꝛ in Schopeꝑeꝛ, unde *Anglice* Showers & Shower, ſcribendo mutaretur.

Hæc, SHOWERE, de uſu referendi in * codd. præſertim codd. ſacros monaſteriorum, quæ acta & geſta erant in conventibus ſive curiis *Anglo-Saxonum*. Jam autem unum atque alterum inſtrumentum producamus, quæ illa, quæ curiarum apud ipſos teſtimoniis corroborata eſſent, perfectam & pleniſſimam firmitatem habuiſſe, ſive donationes eæ eſſent, ſive obligationes ex contractu, demonſtrant. Prioris generis eſt donatio terræ cujuſdam teſtamentaria, quam *Thurſtanus* Eccleſiæ Chriſti *Dorobernenſi* dedit chirographo, quod ſubſequitur.

† Ðeꝛ cẏð on þẏſan ȝeꝛꝛite ꝥ þunꝛtan ȝean þæꝛ landeꝛ æt ſimbiꝛt into Xpẽꝛ cẏꝛceon ꝛoꝛ hiꝛ ſaule ⁊ ꝛoꝛ leoꝛꝛaꝛe. ⁊ ꝛoꝛ æðelȝẏðe þam hiꝛeðe to ꝛoꝛtꝛe. æꝛteꝛ Ðunſtaneeꝛ dæȝe. ⁊ æꝛteꝛ æþelȝẏðe. buton tꝛam hiðan. ⁊ ȝelæꝛte ſe hiꝛeð æt Xpẽꝛ cẏꝛceon ꝛoꝛ Ðunſtaneꝛ ſaule ⁊ ꝛoꝛ æþelȝẏðe þam hiꝛeðe unto ſcẽ auȝuſtine. tpelf punð be ȝetale þiꝛ ſẏnðon þa ȝepitnẏſſe þæꝛ cpẏðeꝛ. Eaðpeꝛð kẏncg. ⁊ ælfȝẏfu ꝛeo hlæfðiȝe. ⁊ eaðꝛiȝe aꝛcebiꝛcop. ⁊ ælfꝛic aꝛceƀ. ⁊ ȝoðꝛine eoꝛl. ⁊ leoꝛꝛic eoꝛl. ⁊ ælȝaꝛ þeꝛ eoꝛlleꝛ ꝛune. ⁊ ælfꝛæꝛð ƀ on Lunðene. ⁊ ælfꝛine ƀ on ꝛincealtꝛe. ⁊ ðtiȝanð p̄. ⁊ Eaðpolð p̄. ⁊ leoꝛcilð ſciꝛȝeneſa. ⁊ oꝛulf ꝛila. ⁊ uſic. ⁊ ælfꝛine ꝑulfꝛneðeꝛ ꝛunu. ⁊ ælfꝛic pihtȝaneꝛ ꝛunu. and ealle ða ðeȝenaꝛ on eaꝛt ꝛexan. and beon heoꝛa menn fꝛiȝe æfteꝛ heoꝛa beiꝛa dæȝe. and na ſtinȝe nan mann æfteꝛ heoꝛa dæȝe on ðæt land buton ſe hẏꝛeð æt Xpẽſ cẏꝛ-

---

* Apud *Anglo-Saxones* etiam mos erat leges RR. latas in codd. Monaſteriorum tanquam in tabulas publicas referendi. Hoc oſtendit *Textus* ille *Roffenſis*, in quo ſcriptæ extant leges non *Anglo-Saxonicæ* tantum plurimæ, ſed pro more *Anglo-Saxon. Anglo-Normannicæ* quoq; nonnullæ. Hunc morem ſequutus *Ingulphus* Abbas *Croylandenſis*, ſecum attulit ex *Londino* in ſuum monaſterium adſervandas & deſcribendas leges R. *Edwardi*, quas *Willelmus* I. Anglis obſervandas dedit. *Ingulphi* Hiſt. *Croyland.* Edit. *Oxon.* p. 88.

† E collectione chartarum *Cotton.* 31.

cean. ⁊ ẏnꝼan hi ꝼꝑa hi pẏnde pitan. ⁊ þiꝛꝛepa ȝepꝑita ſindan þꝑeo. an iſ æt Xpē̄ſ cẏꝑcean. oðep æt ꝛce * Auȝuſtine. þꝑidde mid heom ꝛẏlꝼan.

Hac præſenti ſcripturâ notificatum eſt Thurſtanum animæ ſuæ, & Leofwares, & Æthelgithes cauſa, prædium iſtud quod Wymbiſtæ eſt, duabus hydis exceptis, Eccleſiæ Chriſti, (Dorobernenſi,) *ſe & Æthelgytha mortuis, fruendum conceſſiſſe ad religioſæ familiæ victum & proventum, & ut religioſa illa familia Eccleſiæ Chriſti pro animis Thurſtani, & Æthelgythæ ſolvat cœnobio Sancti Auguſtini* XII *libras numeratæ pecuniæ. Hujus teſtamenti hi teſtes ſunt: Edweardus Rex, & Ælfgifa Regina, & Eadſigus Archiepiſcopus, & Ælfricus Archiepiſcopus, & Godwinus comes, & Leofric comes, & Ælgarus comitis illius filius, & Ælfwærdus Epiſcopus Londinenſis, & Ælfwinus Epiſcopus Wintonienſis, & Stigandus presbyter, & Eadwoldus presbyter, & Leofcyldus vicecomes, & Oſwulfa filia, & Uſicus, & Ælfwinus Wulfrediſonus, & Ælfricus Wihtegariſonus, & † omnes Eſſexiæ THANI, ſive liberi homines. Horum igitur libera, & immunis ſit poſſeſſio poſt utriuſque (ſcil. Thurſtani, & Æthelgythæ) obitum, à quo nemo, præter familiam Eccleſiæ Chriſti, in fundum iſtum ſe immittat, & poſſideat hæc, ſicut illi teſtificati ſunt. Hujus vero ſcripti tres partes ſunt, quarum una eſt in Eccleſia Chriſti, altera in Cœnobio Sancti Anguſtini, tertia vero remanet cum ipſis donatoribus.*

Poſterioris generis eſt membrana collectionis chartarum bibliothecæ *Cottonianæ*, 32. in qua oſtenditur non ſolum emptionis & venditionis contractum in com. Curia celebratum eſſe, ſed & inſtrumenti, quo utriuſque memoria ad poſteros tranſmitteretur, triplex exemplar in tripartita membrana confectum fuiſſe; cujus una pars in Eccleſiæ Chriſti *Cantwarenſis* monaſterio, altera in Coenobio Sancti *Auguſtini*, tertia autem in *Godrici* emptoris manibus repoſita, & cuſtodita erat; ut ex hoc tranſcripto conſtat; in cujus autographi imâ paginâ CYROGRAPHUM biſectis majuſculis exaratum, & ultimæ lineæ parallelum, ſectæ in partes pergamenæ ut ſupra obſervavimus ſignum, ſe videndum præbet.

Þeꝑ ſputelað on þiꝛum ȝeþþite hu ȝoðꝛic æt buꝛnan beȝeat þ land æt oꝼꝼaham þ iꝛ donne þ he realde eaðȝẏuan hiꝛ ſpeoſtoꝛ ane maꝛc ȝolder ⁊ xiii. pð. ⁊ lxiii. pen̄. on ȝeceopodne ceap to ȝẏꝼanne ⁊ to ꝛẏllanne on dæȝe ⁊ æꝼteꝛ dæȝe þam þe him leoꝼuꝛt ꝛẏ. þeꝛ ceap pæꝛ ȝeceapod on pii ætꝼoꝛan ealꝛa ꝛcẏꝛe þiꝛeꝛ iꝛ to ȝepitncꝛꝛe eaðꝛiȝe apceð. ⁊ ꝛipaꝛð þ. ⁊ ȝoðꝛic decanuꝛ. ⁊ eall ꝛe hiꝛed æt cꝑiꝛteꝛ cẏꝑican. ⁊ pulꝼꝑic abb̄. ⁊ ꝛe hiꝛed æt ſce auȝuſtine ⁊ æȝelꝑic bẏȝȝa ⁊ þuꝛȝaꝛ ælꝼȝaꝛeꝛ ꝛunu. ⁊ Eaðꝑic ælꝼꝑiceꝛ ꝛunu. ⁊ oꝛpeaꝛð æt heꝛȝeaꝛdeꝛ ham. ⁊ leoꝼꝑine pꝑeoꝛt. ⁊ ȝoðꝑic poꝛt-ȝeneꝼa. ⁊ pulꝼꝛiȝe þæꝛ cẏnȝeꝛ ȝeneꝼa. ⁊ maniȝ ȝoð mann þaꝛ to. Nu ꝛẏnð þiꝛꝛa ȝeþþita þꝑeo an iꝛ æt cꝑiꝛteꝛ cẏꝑicean. ⁊ oþeꝛ æt ꝛcē̄ auȝuꝛtine. ⁊ þꝑiðde hæꝼð ȝoðꝑic mið him.

Hâc præſenti ſcripturâ declaratur, quomodo Godricus Burnenſis *acquiſivit fundum iſtum Offahamenſem: ſcilicet pro eo dedit ſorori ſuæ* Eadgivæ *conſtitutum pretium, unam marcam auri,* XIII *libras &* LXIII *denarios, ut eum daret & concederet, quibus vellet, ſe vivente vel mortuo fruendum. Emptio & venditio hæc contracta & celebrata erat in* VII *coram univerſo comitatu. Cujus rei teſtes ſunt Eadſigus Archiep. & Siward Ep. & Godric Decanus, & univerſa familia religioſa Eccleſiæ Chriſti, & Wulfricus Abbas, cum Coenobio Sancti Auguſtini, & Ægelricus Bygga, & Thurgar Ælfgariſonus, & Eadric Ælfriciſonus & Osweardus Hergeardeshamenſis, & Leofwine preſbyter. Et Godricus præpoſitus, & Wulfsigeus regius vice-comes, & præterea multi probi homines. Triplex autem eſt hoc ſcriptum, cujus una pars eſt repoſita in Eccleſia Chriſti, altera apud monachos Sancti Auguſtini, tertiam vero Godricus penes ſe habet.*

Ex his, SHOWERE, & ſuperioribus conſtat, quanta fuit dignitas & auctoritas Curiæ Comitatus apud *Anglo-Saxones*, utpote ad quam non ſolum teſtimonia ſua mittere ſolebant Reges, Reginæ, Archiepiſcopi, & Comites, quemadmodum in cauſa, qua *Winflæda* cum *Leofwino* egit; ſed cui teſtes intereſſe non gravati ſunt, ſuâque præſentia eam honeſtare.

Nortmannis etiam dominis, amplitudinem & auctoritatem ſuam aliquandiu defendit, & indelibatam conſervavit Curia Comitatus; Id oſtendit præceptum [a] illud, quo *Willelmus* conquæſtor mandavit *W. de Curtello* vicecomiti *Somerſætenſi*, ut denarios *Romanos* à populo *Somerſætenſi* ſolvendos curaret in curia comitatus, quæ in proximo S. *Michaelis* feſto tenenda erat.

Maximè autem id probat celeberrimum iſtud, ut barbare inſcribitur, *placitum* apud *Pinendenam* in Comitatu *Cant.* quod *Gulielmus Dugdalius* in libro cui titulus *origines judiciales* ad fidem [b] MS. veteris *Cottoniani*; & *Henricus Whartonus* ad fidem perfectioris exemplaris in [c] textu *Roffenſi* deſcriptum poſt [d] *Seldenum* edidit, in libro qui inſcribitur *Anglia-Sacra.* In textu autem *Roffenſi*, quem jam ſcribens inſpicio, inſcriptio hujus placiti rubris exarata ſic ſe habet. De placito ap̄ð pinendenam in̄t Lanꝼꝑancū̄ aꝑchiepm et odonem baiocenſē̄ epm̄.

Inſcriptionem continuo ſequitur placitum, è quo nonnulla hic, quæ ad forenſia *Anglo-Saxonum* ulterius explicanda ſpectant, deſcribenda mihi exiſtimo.

---

* In exemplari auȝuꝛtine tantum non eraſo ſuperſcribitur albane. † Mentio vicecomitis, & omnium *Thanorum* probat hoc teſtamentum in Com. *Eſſexienſis* conventu, ubi tum Rex & Regina præſentes erant, factum fuiſſe. *a Grammaticæ Anglo-Sax.* cap. XXII. p. 164, 165. *b Veſpaſian.* A. 22. fol. 120. a. *c* P. 108. *d* In notis & Spicileg. ad *Eadmerum.* p. 197.

"Tempore

"Tempore Magni regis Willelmi, qui Anglicum regnum * armis conquiſivit, & ſuis dictionibus "ſubjugavit, contigit Odonem, *&c.* ..... præcepit ergo Rex comitatum totum abſque mora "conſidere, & homines comitatus omnes Francigenas & præcipue Anglos, in antiquis legibus "& conſuetudinibus peritos, in unum convenire; qui cum convenerunt apud Pinendenam con- "ſiderunt..... eâ causâ *totus comitatus* per tres dies fuit ibi detentus. In illis tribus diebus di- "racionavit Lanfrancus plures terras..... & *ab omnibus illis probis, & ſapientibus* hominibus, "qui

---

* Sic in prima Charta, qua *Gulielm. Conquæſtor*, Anno M.LX.VI. quinque Marcas argenti, duas Marcas auri, pretioſum pallium, cum certis quibuſdam prediis & decimis, donavit Eccleſiæ Weſtmon. *IN NOMINE S. & individuæ Trinitatis, Anno dominicæ incarnationis* M°.LX°.VI°. EGO WILLELMUS *dei gratia Dux Normannorum per miſericordiam divinam, & auxilium Beatiſſimi Apoſtoli Petri pii fautoris noſtri, favente juſto Dei judicio, Angliam venimus, in ore gladii regnum adeptus ſum Anglorum, devicto Haraldo rege cum complicibus ſuis, qui mihi regnum providentia dei deſtinatum, & cognati mei R. glorioſi* EDWARDI *Conceſſum, conati ſunt auferre, &c.* quæ habentur in *Sulcardi* hiſt. Eccleſ. *Weſtmon.* Bibl. *Cott. Fauſtina.* A. 3. In eadem *Sulcardi* hiſt. Eccleſ. *Weſtmon.* fol. 27. habetur Charta R. JOHANNIS, in qua leguntur hæc verba: *CARTÆ beati regis Edwardi, & Willelmi Anglorum debellatoris.* Sic in charta qua Willelmus iſte *Anglorum debellator* certa quædam privilegia Eccleſiæ *S. Martini de* BELLO à ſe fundatæ conceſſit: WILLELMVS *dei gratia rex Anglorum tam Clericis, quam Laicis Salutem. Notum ſit vobis me conceſſiſſe.... ut Eccleſia S. Martini de Bello, quam fundavi ex voto ob Victoriam, quam mihi Deus in eodem loco contulit, libera ſit & quieta,* &c. *Et conſuetudinibus regalibus, quaſi ei Regali auctoritate conceſſi.* De charta hac ſic *I. Seldenus* in Notis & Spicilegio ad *Eadmerum*: *Coenobio, quod à Bello, in quo vicit Haraldum, ad littus Suſſexianum, denominari voluit, plurima privilegia..... ſtylo perquam imperioſo conceſſit.* Habetur etiam hæc charta in *Spelmanni* Concil. Vol. II. fol. 14. & in *Roberti Bradeii* appendice ad librum ſuum, cui titulus: **a compleat Hiſtory of England.** N. 12. Sic quoque in charta Eccleſiæ *Exonienſis*, qua *Wilhelmus* ille bello victor ſeptem manſos *Leofrico* Epiſcopo *Exonienſi* dedit: *Ego Wilhelmus, victorioſus Anglorum Baſileus conceſſi.* Sic in Epigraphe legum, quas victorioſus ille rex *Anglo-Normannice* editas, & promulgatas Anglis devictis conceſſit, hæc leguntur: *Ce ſont les leis qui li Reis William grantut à tut le peuple de Engleterre apres le Conqueſte de la terre*, poſt ſubactam terram, ut locum reddit *Joh. Seldenus.* In eodem *Conquæſtus*, ſeu *Conquiſitionis* ſenſu, nempe *Conquæſtus per bellum*, quo perſequuntur reges, quod ſibi vendicant, *Gulielmus*, ſuperatis *Anglis*, ſe *Conquæſtoris* titulo inſignivit in monogrammate, quod ſubſignavit chartæ, quâ monaſterio novo *Wintonienſi* terras quaſdam apud BUTERMÆRAM dedit. Gramm. *Anglo-Sax.* cap. XXII. p. 137. Sic ſcriptores *Anglici*, qui eo regnante, aut paulo poſt floruerunt, de eo, ut de *Anglorum domitore*, ſive *Angliæ Expugnatore* loquuntur. Sic Chron. *Sax. Gibſ.* p. 172. Willelm þiſ land ȝeode, inquit *monachus Petroburgenſis*; i. e. *Willelmus hanc terram ſubjugavit.* Sic p. 182. Đa æfter þam þe pillelm cyng ȝepan Engla lande; *poſt quam autem W. R. ſubjugâſſet Angliam.* Utitur alibi Chronologus iiſdem phraſibus in deſcribendis gentium & urbium expugnationibus. p. 1. l. 23. p. II. l. 28. p. VII. l. 23. p. CLXXXV. l. 41. p. C.XCI. l. 6. p. C.LXXXII. l. 3. p. CXCIV. l. 42. Sic apud, *Latinè* qui ſcripſerunt, hiſtoricos, ut *Eadmerum* in ſuæ *Hiſtoriæ Novorum* p. 6. *Uſus ergo, atque leges, quas patres ſui, & ipſe in Normannia habere ſolebant, in Anglia ſervare volens, de hujuſmodi perſonis Epiſcopos, Abbates, & alios principes per totam terram inſtituit, de quibus indignum judicaretur, ſi per omnia ſuis legibus, poſtpoſita omni alia conſideratione, non obedirent, & ſi ullus eorum pro quavis terreni honoris potentia caput contra eum levare auderet; ſcientibus cunctis unde, qui, ad quid aſſumpti fuerint. Cuncta ergo divina ſimul, ac humana nutum ejus expectabant. Quæ cuncta, ut paucis animadvertantur, quædam de iis, quæ Nova per Angliam ſervari conſtituit, ponam.* Sic in brevi relatione de Willelmo I. quem *Silas Taylor* ad finem libri, quem ſcripſit de GAVELKIND, edidit. p. 193. *Poſtea vero rex Anglorum Abbatiam conſtrui præcepit ob memoriam hujus victoriæ, & abſolutionem peccatorum omnium illorum, qui ibi interfecti ſunt. Victis vero Anglis, ad Caſtra ſua Willelmus Comes rediit, maximas omnipotenti Deo gratias reddit, qui ei per miſericordiam ſuam victoriam conceſſit de inimicis ſuis.* Sic *Ingulphus* in hiſt. ſua *Croylan.* Edita Oxoniæ, MDCLXXXVI. *Victorioſiſſimus Comes Willelmus obtenta palma... ovanterque rex conclamatus ... regale ſolium conſcendit. ipſe vero Angliam ſibi ſubjiciens. porro contra victorioſiſſimum Willelmum novum regem plurimi principes terræ aliquandiu reluctati, ſed poſtea fracti viribus ejus, & ſuperati tandem ſe Normannorum nutui ſubmiſerunt. Joh. Seldenus*, in libro cujus Epigraphe, JANUS ANGLORUM. L. II. cap. 1. *probe tametſi dixeris everſum, ſecundum quod diſputant I. Cti, Anglicum imperium.* Cap. 1. *Gulielmus dux Normanniæ inauguratus commilitonibus terras Anglorum, & poſſeſſiones affluentiori manu contulit. Illud parvum quod remanſerat* (ita Matthæus Paris) *ſub jugo poſuit perpetuæ ſervitutis.* Ex quo, cis *Normannorum* adventum, præter ipſum regem non fuit in Anglia is, qui Allodii, ut loquuntur, jure fundum poſſederit, cum ſcilicet aliis ad unum omnes fiduciarios probe dixeris dominos ſuperiorem inveſtituræ auctorem, interpoſita fide, perpetuo agnoſcentes. *Epiſcopatus & Abbatias omnes* (auctor eſt, quem dixi, *Matthæus*) *quæ baronias*

"qui affuerunt, fuit ibi diracionatum; & etiam *à toto Comitatu* concordatum atque judicatum, "quod ..... Huic placito interfuerunt *Goisfridus* Epiſcopus *Conſtantienſis*, qui in loco Regis "fuit, & juſtitiam illam tenuit. *Lanfrancus* Archiepiſcopus, qui, ut dictum eſt, placitavit; & "totum diracionavit. Comes *Cantiæ*, videlicet prædictus *Odo Baiocenſis* Epiſcopus, & noſter "Epiſcopus de *Hroveceſtra*. *Agelricus* Epiſcopus de *Ciceſtra*, vir antiquiſſimus, & legum terræ "ſapientiſſimus, qui ex præcepto Regis adductus fuit ad ipſas antiquas legum conſuetudines di-"ſcutiendas, & edocendas. in una quadriga, *Ricardus* de *Tunebrigge*, *Hugo* de *Monte forti*, *Will.* "*Dearces*, *Hamo* vicecomes, & alii multi Barones Regis, & Archiepiſcopi, atque illorum Epi-"ſcoporum homines multi, & alii aliorum comitatuum homines, etiam cum toto iſto comitatu "multæ & magnæ auctoritatis viri, *Francigenæ* ſcilicet & *Angli*. In horum omnium præſentia, "multis & aptiſſimis rationibus demonſtratum fuit, quod *Rex Anglorum* nullas conſuetudines "habet in omnibus terris *Cantuarienſis Eccleſiæ*, niſi ſolummodo tres ..... hujus placiti multis "teſtibus, multiſque rationibus determinatum finem poſtquam Rex audivit, laudabat, laudans cum "conſenſu omnium principum ſuorum confirmavit, & ut deinceps perſeveraret firmiter præce-"pit. Quod propterea ſcriptum eſt hic, ut & futuræ in æternum memoriæ proficiat, & ipſi "futuri ejuſdem Eccleſiæ Chriſti *Cantuarberie* ſucceſſores ſciant quæ & quanta in dignitatibus "ipſius Eccleſiæ adeo tenere atque à Regibus & principibus hujus regni æterno jure debeant "exigere.

Veterem etiam dignitatem ſuam, *Nortmannis* imperantibus, Comitatus Curiam apud *Anglos* retinuiſſe, oſtendit cauſa iſta, quæ in Comitatus *Cantwarenſis* curiâ, inter *Gundulphum Hroſenſem* Epiſcopum, qui *actor*, vel *querelans* erat; & *Pichot* vice-comitem, qui erat *reus*, vel *querelatus*, diſceptata, & determinata fuit, Gulielmo Conqueſtore imperante. Hujus etiam

---

nias tenebant, & eatenus ab omni ſervitute ſecularí libertatem habuerant, ſub ſervitute ſtatuit militari, inrotulans ſingulos Epiſcopatus, & Abbatias pro voluntate ſuâ, quot milites ſibi, & ſucceſſoribus ſuis hoſtilitatis tempore à Singulis exhiberi. Agraria ad eam formulam lege lata *decrevit ſubjectum ſibi populum* (copiam facit *Gervaſius Tilburienſis*) *jure ſcripto legibuſque ſubjicere; propoſitis etiam legibus Anglicanis, ſecundum tripartitam earundem diſtinctionem, hoc eſt Merchenlage, Weſt-Saxonlage, Danlage, quaſdam* reprobavit, *quaſdam autem approbans illis* tranſmarinas Neuſtriæ, *quæ ad regni pacem efficaciſſime tuendam videbantur, adjecit. Ordericus vitalis.* lib. IV. p. 505. *Anglia* tunc *Haraldi* ſævitia perjurioque polluta *corruit*, & genuinis hæredibus orbata *externis prædonibus* Gulielmo *Victori* faventibus ſubjacuit, unde *flebile thema de ſua ruina* piis hiſtoriographis ad dictamen tribuit ..... poſtquam bello peracto fortiter hoſtes ſubegit, & diadema regium apud Lundoniam ſuſcepit. p. 523. Euſtachius ... aliique comites, & optimates, quos ſingillatim nominare nequeo, magnos redditus, & honores in Anglia receperunt à R. Guilhelmo. Sic extranei divitiis Angliæ ditabantur, pro quibus filii ejus nequiter interficiebantur, vel extorres per extera regna irremeabiliter fugabantur. Ipſi vero regi, ut fertur, *mille & ſexaginta libræ Sterilenſis monetæ Solidique triginta, & tres oboli ex juſtis redditibus Angliæ per ſingulos dies redduntur, exceptis muneribus regiis, & reatuum redemptionibus, Aliiſque multiplicibus negotiis, quæ regis ærarium quotidie adaugent.* ..... Terras autem militibus ita diſtribuit, & eorum ordines ita diſpoſuit, ut Angliæ regnum *ſexaginta millia* militum indefinenter haberet, ac ad imperium Regis, prout ratio popoſcerit, celeriter exhiberet. Adeptis itaque *nimiis opibus*, quas alii aggregarant, Normanni furentes immoderate tumebant, & indigenas divino verbere percuſſos mactabant. Nobiles puellæ deſpicabilium ludibrio armigerorum patebant, & ab immundis nebulonibus oppreſſæ dedecus ſuum deplorabant. Matronæ vero elegantia, & ingenuitate ſpectabiles, deſolatæ gemebant, maritorum, & omnium pene Amicorum ſolatio deſtitutæ magis mori, quam vivere optabant.

Hiſce adjiciam è Cod. MS. Bibl. *Cottonianæ* quæ *Gervaſius Tilburienſis* ſcribit libro primo de neceſſariis obſervantiis Scaccarii. *Cum inſignis ille ſubactor Angliæ R. Willelmus ejuſdem pontificis ſanguine propinquus ulteriores Inſulæ fines ſuo ſubjugaſſet imperio, decrevit ſubjectum ſibi populum,* &c. ut ſupra à *J. Seldeno* citata. Sic in vita MS. S. *Wulſtani*, quam *Saxonicè* à *Colemanno* monacho *Wigornienſi* ſcriptam, *Latinam* fecit *Willelmus* ejuſdem Eccleſiæ monachus, Bibl. *Cotton. Claudius*, A. 5. fol. 170. ſcribitur: *Interea Willelmus Normanniæ Comes, Angliam veniens, Congreſſus prælio cum Haraldo, Cæde ipſius, & Anglorum ſtrage, regnum ditioni ſuæ aſſeruit, ubi ſicut præfatus ſum claruit prophetiæ veritas quod tanti fuit miſerorum provincialium imbecillitas, ut poſt primam pugnam nunquam communi umbone, ad libertatem temptarint aſſurgere, quaſi cum Haraldo robur omne deciderit patriæ.* Huc etiam ſpectant, quæ *Saxonice* leguntur de oppreſſis contra jus monaſteriis, ab *Anglorum* ſubactore *Willelmo*, Bibl. *Cotton. Tiberius*, A. 13. fol. 182.

Ðuſ mycel ıſ ȝeȝolden oſ þæſe cyſıcean W. cyninȝe ſýððan he þıſ land ahte. pıþutan þam hıð-ȝelde. þe nan man pıðutan ȝode anum atellan ne mæȝ:· Ðæt ıſ æneſt oſ þam Æſcene þe ıſ oðſe namon Hnýȝilebuc ȝecleopad x. punð. ȝ oſ þam vı hnoðan vı. manc. ȝ oſ þam oðſan Æſcene. ȝ oſ þam hlæſle. ȝ oſ þæſe Lſucan. ȝ oſ þam hnæppe xı. manc. ȝ oſ þæſe hlanȝan Scſıne vıı. punð. ȝ oſ þam ıı. hoſnan ıı. manc. ȝ oſ þam Landel-ſtæſe x. punð. ȝ oſ þæſe hæcce xxxıı. manca. ȝ þæſ to ecan xl. marca. ȝ ſıxte halſ marc Lolðeſ:·

contro-

controverſiæ commentarius extat in *textu Roffenſi*, quem antehac ab *Henrico Whartono* unde deſcriptum, hic iterum ad exemplaris fidem mihi deſcribendum arbitror; quippe quod non tantum omnium veterum ſcriptorum, in quibus acta Curiæ comitatus leguntur, ſed omnium etiam quæ ubi ubi fide digna, quod ſcimus, ſuperſunt, primum eſt, SHOWERE, in quo duodecim virorum, quos *juratos* vocamus, mentio clara & perſpicua habetur.

"Tempore Willelmi Regis Anglorum magni, patris Willelmi Regis ejuſdem gentis, fuit quæ-
"dam contentio inter Gundulfum Hrofenſem Epiſcopum, & Pichot vice-comitem de Gronde-
"burge pro quadam terra, quæ erat de frachenham, & jacebat in Giſelham, quam quidam re-
"gis ſerviens *Olchete* nomine, vicecomite dante, præſumpſerat occupare. Hanc enim viceco-
"mes, Regis terram eſſe dicebat, ſed Epiſcopus eandem beati *Andreæ* potius eſſe affirmabat.
"Quare ante Regem venerunt. Rex vero præcepit, ut omnes illius comitatûs homines con-
"gregarentur, & eorum judicio cujus terra deberet rectius eſſe probaretur. Illi autem congre-
"gati terram illam Regis eſſe, potius quam beati Andreæ timore vicecomitis affirmaverunt. Sed
"cum eis Bajocenſis Epiſcopus, qui placito illi præerat, non bene crederet, præcepit, ut ſi ve-
"rum eſſe, quod dicebant, ſcirent, ex ſeipſis DUODECIM eligerent, qui quod omnes dixerant,
"jurejurando confirmarent. Illi autem cum ad conſilium ſeceſſiſſent, & inibi à vicecomite con-
"territi fuiſſent, revertentes, verum eſſe quod dixerant, juraverunt. Hi autem fuerunt: *Ead-*
"*uuardus de Cipenham*; *Heraldus*, & *Leofuuine Exninge*; *Eadric de Giſelham*; *Wlfuuine de Land-*
"*uuade*; *Ordmer de Berlingeham*, & alii ſex de *melioribus* Comitatus. Quo facto terra in manu
"Regis remanſit. Eodem vero anno monachus quidam *Grim* nomine, quaſi à domino miſſus
"Epiſcopum venit. Qui cum audiret hoc, quod illi juraverunt, nimium admirans, & eos de-
"teſtans, omnes eſſe perjuros affirmavit. Ipſe enim monachus diu præpoſitus de *Frachenham*
"extiterat, & ex eadem terra ſervitia & Coſtumas, ut de aliis terris de Frachenham ſuſceperat,
"& † unus ex eiſdem qui juraverunt in eodem manerio ſub ſe habuerat. Quod poſtquam Epiſco-
"pus Hrofencis audivit, ad Epiſcopum Baiocenſem venit, & monachi verba per ordinem nar-
"ravit. Quæ ut Epiſcopus audivit, monachum ad ſe venire fecit, & ab ipſo illa eadem didicit.
"Poſt hæc vero unum ex illis qui juraverant ad ſe fecit venire, qui ſtatim ad ejus pedes pro-
"cidens, confeſſus eſt ſe perjurum eſſe. Hinc autem cum * illum, qui prius juraverat, ad ſe
"venire feciſſet, requiſitus ſe perjurum eſſe ſimiliter confeſſus eſt. Denique mandavit vice-
"comiti, ut reliquos obviam ſibi Londoniam mitteret, & [a] alios DUODECIM de *melioribus* ejuſ-
"dem comitatus, qui quod illi juraverunt, verum eſſe confirmaverant. Illuc quoque fecit [b] venire
"multos ex melioribus totius Angliæ Baronibus. Quibus omnibus Londoniæ congregatis ju-
"dicatum eſt, tam à *Francis*, quam ab *Anglis*, illos omnes periuros eſſe, quandoquidem [c] ille,
"poſtquam alii juraverant, ſe periurum eſſe fatebatur. Quibus tali judicio condemnatis, Epiſco-
"pus Hrofenſis terram ſuam, ut juſtum erat, habuit. [d] Alii autem DUODECIM cum vellent af-
"firmare iis, qui juraverant, ſe non conſenſiſſe, Baiocenſis Epiſcopus dixit, ut *hoc* ipſum judi-
"cio ferri probarent. Quod quia ſe facturos promiſerunt, & facere non potuerunt, cum [e] alii
"ſui Comitatus hominibus trecentas libras Regi dederunt.

Ex narratione hujus cauſæ, conſtat nondum per univerſos Comitatûs probos & legales homines melioris notæ, in Curia congregatos, cauſas cognoſcendi & determinandi morem avitum apud *Anglos* exoleviſſe. Etenim nominandi XII homines ex univerſis Curiæ ſectatoribus, penes quos facta aut deferre aut judicare eſſet, adeo adhuc non inoleverat conſuetudo, ut non inchoata erat. Nondum, ut ex ſuperioribus videtur, in forenſibus cauſis, ſive criminalibus, ſive civilibus, de ſumma litis, quoad factum decernere ſolebant è cæteris electi *duodecim Jurati*, antequam præſes curiæ ſententiam ſuam ferret. De iſto *duo-decem-viratûs juratorum* numero nihil, SHOWERE, in actis curiarum, quæ ſupra dedimus ex *Saxonicis*, neque in controverſia iſta, quæ, conquæſtore mandante, apud *Pinendenam* diſceptata & determinata fuit. Jam tum adeo ad *Duodenos* duntaxat *Juratos* res forenſes non redactæ erant, ut abſque omni reſtrictione de iis per *omnes comitatûs probos homines* liberior multo judicandi ritus eſſet. Quare ad cognoſcendam cauſam quæ agenda erat inter *Lanfrancum* & *Odonem*, Rex præcepit *Comitatum totum* conſidere, & *homines comitatûs omnes, Francigenas*, & præcipue *Anglos*, in antiquis legibus & conſuetudinibus peritos, in unum convenire, qui cum convenerunt apud *Pinendenam*, omnes pariter conſederunt. Et ab *omnibus illis probis* & ſapientibus hominibus, qui affuerunt, fuit ibi diracionatum, & etiam *à toto comitatu* concordatum & judicatum, quod ſicut Rex tenet ſuas terras liberas & quietas in ſuo dominico, ita Archiepiſcopus *Cantuarberie* tenet ſuas terras liberas & quietas in dominico ſuo.

Equidem ſcio, SHOWERE, non defuiſſe, neque jam nunc deeſſe doctos viros, qui ab altiori origine, nempe à tempore *Anglo-Saxonum*, *Juratorum* ſive *Sacramentalium Duodecem-vira-*

---

† L. *unum*. * L. *alium*. *a* Scilicit *liberos homines, qui non jurati erant, ſed quod jurati affirmaverant, confirmabant*. *b Venire fecit, ut par eſt credere, Barones, vel liberos* homines viginti quatuor. Quia mos ante multa ſecula fuit duplicandi JURATORUM numerum. quando duodecim viri JURATÆ JUDICIARIÆ falſi ſacramenti, ſive perjurii, arguendi forent. *c* Id eſt, DUODECIM JURATORUM, quem nunc appellamus, **the foreman of the Jury**. *d* Duodecim qui non jurati erant. *e* L. Aliis.

tum iſtum petendum exiſtimant. In iſto numero ſunt, vir in juris *Anglicani* ſcientia maximus, *Edwardus Cokus*, &, in antiquorum ſive rerum primordiorum ſcientiâ *Coko* major, *Henricus Spelmannus*. Argumenta quibus ſtabilitum [a] hic it ſuam ſententiam accerſuntur è LL. R. *Ethelredi* apud *Venetyngum* latis, c. 4. ex ejuſdem ſenatûs conſilio de *Monticolis Walliæ*, cap. 3. & ex fœdere *Ælfredi* & *Guthruni R R.* cap. 3. Quoad primum, notandum eſt legem illam *Ethelredi* ſic à *Bromtono* eſſe verſam: *Et habeantur placita in ſingulis Wapentachiis, ut exeant ſeniores* XII *Thayni, & præpoſitus cum iis, & jurent ſuper Sanctuarium, quod eis dabitur in manus, quod neminem innocentem velint accuſare, vel noxium concelare.*

Latiniùs autem transfertur [b] apud *Henricum Spelmannum* his in verbis: *In ſingulis centuriis comitia ſunto, atque liberæ conditionis viri duodeni una cum præpoſito ſacra tenentes, jurento ſe adeo virum aliquem innocentem haud damnaturos ſontemve abſoluturos.* *Saxonicè* autem ſic ſe habet lex: ⁊ þaꝛ man hæbbe ȝemoꝛ on ælcum [c] ƿæpenhace. ⁊ ȝan uꝛ þa yldeſtan XII þeȝnaƿ. ⁊ ꝛe ȝeneꝛa miþ. ⁊ ꝛpeꝛian on þam haliȝdome þe heom man on hande ſylle. þ hiȝ nellon nænne lacleaſan man foꝛſecȝean. ne nænne ſacne foꝛhelan. Quæ ſic *Latio* donanda ſunt: *Conſtituitur, ut in ſingulis centuriis comitia habeantur, & ut præpoſitus & duodecim ætate grandiores Thayni prodeuntes ſuper ſacras reliquias, quæ ipſis in manus tradentur, jurabunt ſe neminem innocentem damnaturos, ſontemve protecturos.*

Qua quidem lege, SHOWERE, cautum eſt primò, ut centuriarum ſenatus, qui, ut par eſt credere, jam tum in deſuetudinem abire coeperant, frequentes cogerentur: Secundò, ut iis coactis præpoſitus cum XII. ob ætatem maximæ auctoritatis *Thanis*, prodeuntes jurarent, &c.

Ex quibus ſatis conſtat duodenos iſtos ſeniores *Thanos* eaſdem fuiſſe in omnibus curiis centuriæ perſonas. Eaſdem (inquam) fuiſſe perſonas, & non de novo conſcriptos toties juratores, quoties in centuriæ curiis, aut de delictis & delinquentibus inquirendum; aut de cauſis quoad factum, decernendum erat. Contrà, per hanc *Ethelredi* legem ætate ſtatuti & definiti erant duodecim *Thani*, qui pares quaſi cum præpoſito ad jurandum prodibant, & cum illo in omnibus centuriæ conſeſſibus cognitores, & collegæ ſemper iidem conſidebant; quorum conſilio & auctoritate fretus, facilius inferiorum, & juniorum Friburgorum vulgus reprimeret, cum ſtudio partium praviſque ducti affectibus, aut innocentes damnare, aut ſontes abſolvere, contra jus & fas irent. Imò forſan non niſi collectis *duodecim ſeniorum* ſententiis, ferenda ei erat de jure ſententia. Sic vir in antiquis verſatiſſimus, & patriarum legum & conſuetudinum feliciſſimus indagator, [d] *Robertus Bradeius* noſter, ſeniores iſtos *duodecim* viros, eoſdem fuiſſe ſentit apud *Anglo-Saxones*, quod *Scabini* & *Rachinburgii* apud veteres *Germanos*, qui comitibus plane aſſeſſores, & in dicundo jure adjutores & ſocii tribunalis erant.

Dufreſnius quoque, maximæ auctoritatis ſcriptor, idem quod *Bradeius* de XII iſtis ſenioribus *Thanis* opinatur; Gloſſarii Tom. II. p. 167. col. a. ubi lege iſta *Ethelredi*, prout à *Bromptono* vertitur, recitata, *hæc*, inquit, *ad Judicum potius numerum videntur ſpectare.*

Præterea quamvis apud *Anglo-Saxones*, majorum natu *Thanorum* ob gravitatem & ſapientiam, quam eorum qui minores erant, [e] major ſemper, ut par erat, auctoritas eſſet; nullibi tamen legimus ex iis certum aliquem & definitum duntaxat numerum, in Comitatus curia, Epiſcopo, Comiti, vel Vicecomiti Judices conſediſſe; quibus, ut ſupra obſervavimus, *liberi homines* ſive *Thani* pariter omnes in ſubſelliis, quod probabile eſt, ſedentes, in cognoſcendis cauſis & dicundo jure adjutores & adſeſſores fuere.

Hactenus de LL. *Æthelredi*, quas apud *Venetyngum* tulit, cap. 4. Jam progrediamur ad Senatus conſultum, quod cum conſiliariis *Walliæ* de monticolis fecit, cap. 3. ubi ſic ſcriptum eſt: XII lahmen ꝛcẏlon þihꝛ tæcean ƿealan ⁊ Ængland. VI Engliꝛce. ⁊ VI ƿẏliꝛce; *duodeni juriconſulti, quorum Sex Angli & Sex Walli erant, Anglis, & Wallis jus dicunto.* Sed hos etiam fuiſſe Judices in dicundo jure pares vel collegas & conſeſſores ejuſdem tribunalis, qui eædem ſemper perſonæ erant, & non juratores, qui pro conſeſſuum vel cauſarum numero mutari, & de novo conſcribi ſolebant, ex verbis ipſis conſtat, ut *Bradeius* in loco ſupra citato obſervavit. Fœderis inter *Aluredum*, & *Guthrunum* RR. icti cap. 3. ſic ſe habet:

Gif mon cẏninȝeꝛ þeȝn manꝛlihteꝛ beteo. ȝif he hine labian dẏnne do he þaꝛ miþ XII cẏninȝeꝛ deȝnum :· Gif mon þonne deȝn betẏhþ. þe biþ læꝛꝛa maȝa donne ꝛe cẏninȝeꝛ. ladiȝe he hine miþ XI hiꝛ ȝelicena. ⁊ miþ anum cẏninȝeꝛ þeȝne :· Quæ ſic *Latinè* transferenda ſunt: *Thanus Regis, ſiquando homicidii incuſetur, liberet & compurget ſe ab illatâ accuſatione juramento* XII *Regis Thanorum conſacramentalium, ſi id facere audeat. Verum ſiquis Thanus, qui Regis Thano ſit inferior, accuſetur; cumpurget ſe cum Sacramento undecim parium ſuorum, & unius Thanorum Regis.*

Ex quibus conſtat in hac lege ſtatutum eſſe de compurgatorum numero, quorum Sacramen-

---

a Joannes Seldenus in cap. IV. lib. II. opuſculi ſui, quod inſcribitur *Janus Anglorum*, ita etiam ſentit, ut ex verbis ejus conſtat: *primos jam inducit Polydorus Vicecomites, Officiarios, duodecimviralis Judicii incunabula, lapſus in utroque. Hoc vincet Ethelredi Lex Lambardi, verborum in explicationibus, & quæ à CL. V. D. Edw. Coke Equ. aur. decretoria feruntur arma.* *b Gloſſar.* Edit. II. p. 328. col. b. *c* Mendoſe pro pæpentace. *d* In libro cui titulus, **a compleat hiſtory of England.** p. 76. *e* Vide LL. *Æthelſtani.* cap. 20.

tis

tis quis *Thanus*, ſive Regis *Thanus*, ſive mediocris, homicidii accuſatus, ſe à crimine diluere debebat. Hoc autem, *vadium legis* appellant Practici noſtri, quod ut jam diu apud *Anglos* fere in deſuetudinem abiit; ſic à diſceptatione cauſarum per *duodecim juratos*, quæ etiamnum adeo in uſu eſt, ut ſine ea nec fora *Anglicana* conſiſtere poſſunt, toto cœlo differt. Præterea non tantum diverſa juris nomina, diverſique cauſas determinandi ritus ſunt *Compurgatio* & *de ſumma litis*, quoad factum XII *juratorum*; ſed in eo etiam maximè differunt, quod numerus compurgatorum incertus erat, ut qui augeri ſolebat, pro rei vel cauſæ, quæ agebatur, momento; & pro numero conſacramentalium qui jurabant, compurgatio majus vel minus ſacramentum dictum eſt. Jurare dicebatur accuſatus *ſua manu*; cum ſolus jurabat, nec habebat conſacramentales; cum unum habebat conſacramentalem, dicebatur jurare *unica manu*; & ſic pro numero conſacramentalium in compurgatione, de qua ſolum agitur in hoc fœdere, jurari ſolebat ab una manu uſque ad centeſimam. Imo purgatio erat apud *Cambrobritannos* * ASSATH dicta, quâ res *trecenteſima manu* jurandum erat, ut *Henricus Spelmannus* teſtatur. At numerus juratorum, ad quos ſpectat cauſas tam civiles quam criminales cognoſcere, *duodenus* ſemper erat, & jam nunc eſt; niſi quando accidit numerum duplicari, ob duodecim viros Perjurii arguendos. Quod vero compurgatorum numerus, quo Thanos homicidii poſtulatos, ſtatuentibus *Aluredo* & *Guthruno* regibus, ſe oportebat purgare, duodenus eſſet; non conſuetudini, quæ vigorem legis obtinuerat; non vetuſto alicui mori majorum vel inſtituto, quod Reges oporteret obſervare; ſed libero illorum arbitrio caſuique tribuendum eſt.

Hactenus, SHOWERE, de argumentis, quibus aliqui noſtrorum *duodecim-virale* cauſarum examen ab *Anglo-Saxonibus* eſſe petendum contendunt. Quibus tamen argumentis tantum abfuit, ut ipſe *Spelmannus* perſuaderetur, ut plane dubius, incertus, & tantum non ſibi diſcors ſic de eo ſcribit in *Gloſſario* ſuo: *Rarum nihilominus fuit duodecem-virale examen ſub illis ſeculis, & quod inter multas aliorum decadas, (ne dicam centurias,) haud ſemel reperies. ..... Morem igitur ſive è Normannia ductum, ſive apud Anglos jam tum repertum, cito eſt amplexus Gulielmus conqueſtor. Sic enim in prooemio confirmationis LL. Divi Edouardi, quam ipſe fecit Anno regni ſui quarto.* "*Electi igitur de ſingulis totius patriæ comitatibus viri duodecem, jurejurando coram Rege primum* "*confirmaverunt, ut, quoad poſſent, recto tramite incedentes, nec ad dextram nec ad ſiniſtram di-* "*vertentes, legum ſuarum & conſuetudinum ſancita patefacerent, nihil præternittentes, nihil ad-* "*dentes, nihil prævaricando mutantes*". *Juramenti formula non ab hodierna diſſona. Danda itaque Polydoro venia, duodecem virorum judicium (quod terribile nuncupat) à Gulielmo conqueſtore illatum aſſerenti. Antea enim ſatis videtur delituiſſe, poſteaque haud inſigniter floruiße; donec ad duelli caſum (inquit Glanvilla, ſed rectius impietatem) declinandum, ab Henrico ſecundo inducere-tur. Vide Glanvillæ* lib. II. cap. 7.

Danda (inquit *Spelmannus*) *Polydoro* venia. Imo non excuſandus, SHOWERE, ſed † laudandus eo nomine eſt *Polydorus*, quod *duodecem virorum* juratorum originem à *Nortmannis* acerſivit. Etenim ſententia ejus confirmatur ab eo; tum quod in placito ſupra memorato apud *Pinendenam* inter *Lanfrancum* Archiepiſcopum, & *Odonem Baiocenſem* Epiſcopum, ab *omnibus* probis & ſapientibus hominibus, qui Curiæ Comitatus interfuerunt, controverſia definita erat; tum etiam quod in lite quam *Gundulfus Hroffenſis* Epiſcopus cum Vicecomite *Pichot* habuit; Comes *Odo*, poſtquam *omnes* liberi homines comitatus, more *Anglo-Saxonum*, judicium ferentes terram Epiſcopi Regis eſſe affirmaſſent, iis non credens præcepit, ut ſi verum eſſe, quod dicebant, ſcirent, ex ſeipſis *duodecem* eligerent qui quod omnes dixerant, *jurejurando* confirmarent. Notandum igitur eſt, *duodecem* iſtos juratores, è comitatûs liberis hominibus, non à vicecomite, vel ab eo qui illius munere fungeretur, nominatos fuiſſe.

Quin vero neque ipſe Comes *Odo* eos nominare jam tum audebat, ſed peregrinum dirimendi lites ritum, nondumque inductum de cauſis decernendis morem, ſed ſenſim introducendum ordiens, in foro *Anglorum Nortmannus* conſultius putavit ita ſibi faciendum, ut *Anglis* ipſis conſentientibus, & tantum non auctoribus, primordium ſumeret jam tum novum *Duodecem-virale juratorum* inſtitutum.

Verum non ſtatim obtinuit ac incepta eſt, SHOWERE, de cauſis per *duodecem* viros juratos

---

* Quaſi ANDSACE-ATH. à *Saxonico* andſace *negatio, abnegatio, excuſatio*, & aþ *juramentum, ſacramentum*. ASSATH ergo *Juramentum* eſt, quo quis obſtrictus crimen ſolenniter abnegat, cujus accuſatus eſt; & *conſacramentalium* etiam juramentis, ſiquando requiruntur, ſe ab eo purgat. † *Polydorum* tamen perperam ſtringit *Gulielm. Lambardus*, in ſua rerum & verborum explicatione, ubi in verbo *Centuria* ſic ſcribit: *modus autem judicandi quis fuerit, Ethelredus Rex, legum, quas frequenti apud Vanatingum ſenatu ſancivit*, cap. IV. *his fere verbis exponit: In ſingulis centuriis comitia ſunto, atque liberæ conditionis viri duodeni ætate ſuperiores, una cum præpoſito ſacra tenentes, juranto ſe adeo virum aliquem innocentem haud damnaturos, ſontemve abſoluturos.* Huic etiam non diſſimile eſt illud *duodecim virorum judicium*, quod *Angliæ Walliæque* ſapientum conſilio (quodque nos hodie per *medietatem Linguæ* appellamus) reperitur fol. 91. *Quæ cum ita ſint omnia, viri intelligentes judicent, quam diligenter omnia veterum monumenta ſcrutatus eſt Polydorus, qui libro Anglic. hiſt. nono ex centum hominibus electos fuiſſe Decemviros, adeoque Gulielmum R. terribile illud (ita enim loquitur) duodecimvirorum judicium introduxiſſe contendit, verum danda erat homini juris neſcienti venia.*

forenſibus judicandi ratio, donec ad tollendam impiam illam duelli conſuetudinem ab Henrico ſecundo inſtitueretur. Hoc planè in loco ſupra citato affirmat Glanvilla, teſtis in hac re maxime idoneus.

Eſt (inquit) *magna aſſiſa regale quoddam beneficium clementia principis de concilio procerum populs indultum, quo vitæ hominum, & ſtatûs integritati tam ſalubriter conſulitur, ut in jure, quod quis in libero ſoli tenemento poſſidet retinendo, duelli caſum declinare poſſunt homines ambiguum. Ac per hoc contingit inſperantis & præmaturæ mortis ultimum evadere ſupplicium, vel ſaltem perennis infamiæ opprobrium illius infeſti & inverecundi verbi, quod in ore victi turpiter ſonat, conſecutivum. Ex æquitate autem maxima prodita eſt legalis illa inſtitutio. Jus enim, quod poſt multas & longas dilationes vix evincitur per duellum, per beneficium iſtius conſtitutionis commodius & acceleratius expeditur.* Ex quibus etiam *Glanvillæ* verbis conſtat, *Henricum* ſecundum conſenſu procerum totius regni *duodecemvirale judicium* lege lata inſtituiſſe, quod prius conſenſu *Omnium* liberalium & ſapientum hominum Curiæ comitatus in placito inter *Gundulfum Hrofenſem* Epiſcopum, & Vicecomitem *Pichot*, Comes *Odo* pro vice iſta ſtatuiſſet.

Quæ quidem quid novum, & non antea apud *Anglos* uſitatum, quod ita ſtatutum & tandem inſtitutum erat, oſtendunt. Præterea quemadmodum Comes *Odo*, omnibus liberis hominibus, penes quos in curia comitatus congregatos, de cauſis judicare erat, præcepit, ut ex ſeipſis *duodecem juratos* eligerent: Sic Regali *Henrici ſecundi* inſtituto cautum erat, ut quatuor legales milites de Comitatu, & de vicineto eligerent *duodecem* viros iſtos, qui *jurati* inter partes litigantes de ſumma litis, quoad factum, judicarent, ut conſtat ex *Glanvillæ* libro II. cap. 10, 16. A *Nortmannis* igitur *Anglorum* dominis *Juratæ duodecimviralis* ſive *Delatoriæ* ſive *Judiciariæ* quum civilis, tum criminalis inſtitutum accerſendum, ut credam, facit, SHOWERE, non tantum in *Saxonicis*, quæ ſuperſunt, altum de eo ſilentium; ſed quod poſt ingreſſum *Nortmannorum* conſuetudinis, ſive legis vigorem non ante *Henrici ſecundi* tempora id habuiſſe conſtat. Hinc in lite, quam, *Gulielmo ſecundo* regnante, * monaſterium *Croilandenſe* contra *Evonem Talbois* in conſeſſu comitatûs, quæ *Spaldingi* fuit, habuit, nulla *Duodecimvirorum Juratorum* mentio. Hinc etiam, *Stephano* regnante, lis, quæ orta eſt de quodam fundo inter monachos *Eccleſ. Chriſti Cant.* & *Radulfum Picot* vicecomitem, definita erat, per judicium *totius* comitatus, ut conſtat ex actis curiæ, quæ extant in Bibl. *Cott. Fauſtina*, A 3. 11, 31.

"Ælwardintune eſt terra monachorum aeccleſiæ Chriſti Cant. & de menſa eorum, Iſta ter-
"ra dat 4 lib & 10 ſol ad victum eorum, & 3 ſol ad altare Chriſti pro omnibus ſervitiis &
"conſuetudinibus quæ ad terram pertinent. De iſta eadem terra, quidam Vicecomes Radulfus
"Picot nomine, *Scottum* & *Denegeldum*, & de *Murthra* & cætera quæ de terris reddi ſolent, exi-
"gebat injuſte. Tandem autem poſt multos ſermones, & placita inde habita, ventum eſt in
"*Comitatum*, quod idem Radulfus apud Caſtainers tenuit. Et ibi per judicium *totius comita-*
"*tus* oſtenſum & diratiocinatum eſt à Juſticiis vel miniſtris Regis, vel ab alio aliquo nichil omnino
"de praedictis exigi vel accipi debere, nec aliquam poteſtatem ſuper eandem terram habere, præ-
"ter monachos aeccleſiæ Chriſti Cant. quia Dominica terra eorum eſt. Iſti nominatim prae-
"ſentes fuere in comitatu ubi hoc diratiocinatum fuit. Actum eſt autem hoc tempore Regis
"STEPHANI, & Archiepiſcopi THEOBALDI ſub praedicto Vicecomite apud Caſtaners, An-
"no ab incarnatione domini noſtri IHV Chriſti M°.C°.L.III°. Radulfus Picot, Aſcketinus de Ret-
"linga, Ricardus Caſtel, Thomas de Sancta Margareta, Malgierus, Willelmus de Ticheſei, Re-
"ginaldus dapifer, Willelmus filius Ansfridi, & Radulfus frater ſuus, Hunfridus de Wotringe-
"burgh, Philippus de Tanga, Rogerus Folet, Turſtanus dapifer Epiſcopi, Gerardus de Hardes,
"Rodbertus le Vethel, Petrus de Otteham, Hugo Brutin, Thomas de Ledeſinge, Heielnoth
"praepoſitus de Hollinga, Florent de Boſentune, Alanus de Retlinga, Remberd, Hugo filius,
"Thomas de Bockynga, Rodbertus le Arbleſtir, Rodbertus Pel de Lu, Æielwinus de Cliva.

In his actis nomina omnium liberorum hominum, quorum judicio cauſa determinata eſt, nulla facta de *duodecemviris iuratis* mentione, leguntur. Quinetiam quod maxime obſervandum eſt in LL. & conſtitutionibus *Gallo-Nortmannicè* † promulgatis, quas victor *Nortmannus Anglis* avita jura petentibus dedit, nullum *duodecemviralis* inſtituti veſtigium, quod me judice, in LL. *Anglicanarum*, ſi dicam, *deuteronomio*, non potuit non deſiderari, ſi in uſu non dicam quotidiano, ſed aliquo, apud *Anglos* fuiſſet. *Duodecim-virorum iudicium*, inquit *Spelmannus*, antea (i. e. ante *Normannorum* tempora) delituiſſe videtur, poſteaque haud inſigniter floruiſſe, donec ab *Henrico* II. induceretur. *Maxime Spelmanne*, antea delituit, quia nullum plane antea fuit, ut quod à *Nortmannis* novatoribus initium ſumpſit apud *Anglos*, quibus per *totius* comitatus liberos homines cauſas determinandi mos ab antiquo erat.

Præterea inter ‡ avitas conſuetudines & leges, quas in *Anglia* obſervari voluerunt *Nortmanni*, *duodecimvirale* judicium recenſendum eſſe ex eo arguitur, quòd ab antiquo obtinuit apud *Scanos*,

---

* Hiſt. *Ingulphi*, Edit. *Oxon.* p. 707. † Vid. *Ingulphi Croil. Oxon.* Edit. p. 8. & *Archaionomiam Lamberti Cantabrigiæ Editam.* M.DC.XLIV. & Notas *Seldeni* ad *Eadmerum.* p. 171. ‡ Uſus ergo atque leges quas patres ſui & ipſe in *Normannia* habere ſolebat, in *Anglia* ſervare volens, —— —— *Eadmeri hiſtoria Novorum.* pagina 6.

&

& quæ è *Scania* vel *Scandia* profectæ ſunt gentes à quibus *Nortmanni* oriundi ſunt, ejuſdem uſus. Hinc apud veteres *Danos*, *Suecos*, & *Norvegos* multa de hoc inſtituto, quod namd vel næmd, nunc nembd vocant, leguntur. Namd autem i. e. *Nominatio*, vocatur apud eos *duodecim-viralis juratorum numerus*, quod illorum ſex quidem ab actore, & totidem à reo nominarentur. Sic apud *Scotos* à **paginella**, in qua nomina *duodecim* juratorum ſcribi olim ſolebant, Jurata vocatur **The pannell**, & apud nos *impannellari*, hoc eſt *impaginellari*, jurata dicitur, quod in paginellis, ſive codicillis, juratorum nomina à vicecomite jam, vel ab eo qui ejus locum tenet, ſolenniter inſcribuntur. Næmd, inquit doctiſſimus * *Olaus Verelius*, *ubique in legibus judicium ordinarium duodecim aſſeſſoribus conſtans*; *dicitur à* nemna, *denominare, eligere, quod à litigantibus denominabantur, ſex ab actore, & totidem à reo, qui rem controverſam inſpicere, & ſententia terminare debebant cum ſuo judice, ſive* HÆRÆDZ-HOFDÓMR, i. e. *judice territorii*. Idem in notis ad Hervarar Sagæ cap. XIV. in hæc verba: HANN HJELT MEÐ SJER TOLF SPÆKJUM.

"Jam inde ab ultimis retro temporibus moris fuit, apud majores noſtros, in omnibus contro-
"verſiis dijudicandis, tam in infimo foro, quam intermedio & ſummo, præter præſidem, qui in iſto
"HÆRÐSHOFÐINGI, in illo lagman, in hoc *Rex* ipſe erat, *duodecim* ſelectos & optimæ
"fidei viros adhiberi: quorum conſeſſus Nembd hodieque dicitur, ab ſelectis ſcilicet illis judici-
"bus, qui ab utraque litigantium parte nominabantur, inde in LL. uſitata formula, Radi half
"nembd huar. Poſtea deprehenſum, magis ex uſu eſſe, non requiſita litigantium nominatione,
"*duodecim* hos judices auctoritate conſtitui publicâ, non in cauſas ſingulas, ſed omnes judi-
"candas: ita tamen, ut litigantibus integrum eſſet, contra hunc vel illum, ex hoc ordine, ex-
"cipere quem partium ſtudio teneri exiſtimabant. Ita etiam *duodenarium* hunc numerum nego-
"tiis & cauſis omnibus ſufficere arbitrabantur, ut ne in Regium quidem Senatum plures ſimul
"adhibiti ſint quam *duodecim*.

Tantundem enim in cauſis expediundis *duodecim* valere putabant, quantum duodecies duodecim. Olafs Saga, cap. 90. de *Olao* Skautkonung: Let han kalla til ſin ſpekinga ſinna. Olafur konungr hafdi jafnan med ſer XII. enu vitruſtu menn; Þeir ſatu yfer domum med honum, oc ræddu um vandamal. Enn Þat var ey vandalauſt: Þui at kongi likadi illa, ef domi var hallat fra retto; en ey hlyddi at mæla moti honom. h. e. *advocavit ſapientes ſuos, habuit autem Olaus Rex quotidie circa ſe duodecim ſapientiſſimos viros, qui in judiciis ſedebant, cum ipſo, & de rebus graviſſimis conſultabant; Quod tamen perquam difficile illis fuit: Quia nolebat Rex à juſto declinare ſententiam, & tamen non ferebat alios contra ſe ſentire.* Iſte inquam *duodenarius* numerus à primis temporibus ad noſtram memoriam duravit. Nam & *duodecim*, hodie ut olim, Nembdam in judicio conſtituunt; neque plures ſimul in ſenatum legit *Guſtavus Adolphus*.

Quod idem in *Daniæ* regno obſervatum fuiſſe videmus. Ut autem amplior jam hic numerus ſit, negotiorum multitudo & gravitas exigere viſa eſt. Eodem tendunt, quæ Johannes Loccenius I. C. apud *Suecos* longè celeberrimus, ſcripſit in Lexico ſuo Juris *Sueo-Gothici* ad vocem Namd, de quo in LL. *Dalecar.* per *Johan. Hudorphium*, *Stockholmiæ*, in folio editis, 1676. p. 33. capite ſcilicet de judicio, N. 8. *Judex* Nempdam nominabit pleno utriuſque partis litigantis cum conſenſu. Sic in antiquiſſimis LL. urbanicis vetuſtæ *Sueonum* Metropoleos *Biorco*, ab eodem doctiſſimo *Hudorphio*, *Stockholmiæ* editis, cap. XI. N. I. "Qui animo irato in vicini
"domum pertranſierit, & ipſum plagis percuſſerit, ſi ſex adfuerint teſtes, mulctetur tanquam pro
"integro [a] Kungs-Edſore XL. ſcilicet marcas, Regi ſoli, & XL. etiam in [b] tres partes dividen-
"das. Si nulli adfuerint teſtes, Nempdæ, ſive XII virorum judicio res committatur. Sic in LL.
"W-Gothicarum libro, quam è *Gothico* in *Latinum* convertit Idem ille *Loccenius*, notis illuſtravit
"*Carolus Lundius*, ediditque vir in Septentrionali literatura longe maximus *Ol. Rudbeckius*, ti-
"tuloque *de Judicio territoriali*, multa de *nemdâ* & *nemdariis* leguntur: ut cap. II. ut nullus qui
"ſervit, *Nemdarius* eſſe debet, ni cum colonorum & præfecti territorii conſenſu; hoc eſt, Nul-
"lus miniſter, nimirum alii fidem & obſequium debens, *Nemdarius* eſſe debet, niſi cum præſidis
"territorii & litigatorum etiam conſenſu. cap. III. Si ad judicia non veniat *Nemdarius*, octo tri-
"entibus mulctabitur. Si vicini domi deſideant, nec habeant *Nemdarios*, nec proferant excuſa-
"tiones ob neceſſaria impedimenta, omnes vicini mulctabuntur tribus marcis; ſi juſtas excuſatio-
"nes proferant, impune habebunt: hoc eſt, ſi tota vicinia domi deſideat, ita ut deſint ex qui-
"bus quis in *Nemdam* eligi poſſit, nec juſtas abſentiæ cauſas proferat, &c. cap. VI. Si territorii
"præfectus id apponat *Nemdæ*, quod ei non debet apponi, ſex marcis tripartiendis inter actorem,
"Judicem provincialem, & Regem. cap. VII. Si territorii *Nemda* ſe ultro offerat ad abſolvendam
"aliquam cauſam, quum juſtam eſſe putat, præfectus territorii ab ea non divertet [c] illam. Si

---

* In indice linguæ veteris Scytho-Scandicæ, ſive Gothicæ. *a* Edſore vel Edzore, ab Eed, *juramentum*, & ſoria, nunc ſwaria *jurare*: Eſt autem Edſore de pace publica vel privata, ſacra vel profana tuenda jusjurandum; & Kungs-Edſore vel Konungs-Edſore, *jusjurandum*, quo *populus Regi jurat ſuam fidem & obedientiam*, & quod omne jus regium pro viribus firmare velit. Qui ergo pacem & fidem juratam violat, & per ipſam ſtat, quo minus ſecuritas publica vel domeſtica ſervetur, ille Edſore vel *juramentum regium* violare dicitur. *b* Tres hæ partes dividendæ erant inter Regem, Judicem, & actorem cui injuria fuit illata. *c Supple*: ſed ſecundum eam judicabit.

"*Nemda* * revocetur, vel ab illa appelletur quilibet *Nemdarius*, mulctabitur tribus marcis, & "inde Epiſcopus capiet tres marcas. Si *nemdarius* velit abſolvere id, quod ante condemnavit; "vel condemnare, quod antea abſolvit, purgabit ſe cum duodecem virorum juramento, & duo- "rum virorum teſtimonio, qui in [a] juramento perſiſtunt, ac jurant in judicio. cap. VIII. Si ter- "ritorii *Nemda* injuſtè procedat, vel cum alia territorii *Nemda* faciat, judex provincialis nomi- "nabit *duodecim* ſapientes viros ex provincia in judicio provinciali ad videndum, quid veri ſub- "ſit; & [b] quem facto juramento damnant, ejus damnatio retractabitur. Ubi una *Nemda* "aliquem damnat, ibi altera abſolvere poteſt, & ibi *Nemdæ* ſententia locum habebit, ubi ter- "ra ſita eſt, vel facinus commiſſum eſt. Si *Nemda* iniquam ſententiam ferat, [c] tribus marcis "mulctabitur tripartiendis, inter actorem, Regem, & territorium. Si colonus prætendat ſe non "eſſe legitime damnatum, *Nemda* vero dicat ſe juſtè eum damnaſſe, ejus aſſertione ſtabitur, qui "plus teſtimonii accipit à vicinis cum duodecim virorum juramento. Cap. IX, & X, recitant ca- "ſus, in quibus *nemdæ examini*, vel *inſpectorum de Nemda cognitioni* ſtandum erat.

Auctorem autem hujus inſtitutionis apud *Norvegos* & *Danos* fuiſſe R. *Regnerum*, Lodbrog dictum, putat O. *Wormius*; De eo enim *Saxo Grammaticus*, Hiſtoriæ *Danicæ* lib. IX. ſcribit in his verbis. *Præterea, ut omnis controverſiarum lis ſemotis actionum inſtrumentis, nec accuſantis impetitione, nec rei defenſione admiſſa*, Duodecim patrum approbatorum *judicio mandaretur, inſtituit. Cujus legis beneficio temeraria litium contractione ſummotâ, improborum calumniæ ſufficienter obviatum exiſtimans, arma in Britanniam erexit.* Vixit ille *Regnerus* circa annum Chriſti DCCCXX. Verum ex his *Saxonis* verbis non adeo conſtat, an duodecim iſti patres adprobati, quibus cauſarum cognitio, Jubente Regnero commiſſa eſt, judices fuerunt tribunalis collegæ, an *nemdarii*: verum maxime eſt probabile eos fuiſſe Patres familiarum, quos veteres *Dani* & *Scani* BONDOS vocabant, è quibus vel à judice, vel à litigantibus, in omni provincia & territorio, duodecim nominati omnes controverſias cognoſcebant, & de iis quoad factum judicabant. At cujus fuerunt cunque conditionis *Regneri duodecim patres*, quorum judicio & ſententiæ litigantibus ſtandum erat, lex iſta, quâ inſtituti erant, ut obſervat [d] *Olaus Wormius*, non adeo obtinuit, quin per duellum cauſas terminandi morem ab ea lata diu conſtet viguiſſe. Tandem vero [e] *Waldemarus* I Rex *Danorum*, per *ordalium* modum finiendi cauſas apud *Danos* & *Scanos* abrogandum cenſens duodecimvirale per *Namdam* judicium inſtituit, Anno Chriſti MCLXIII. Cujus de hac re decretum, SHOWERE, cum *Petrus Reſenius*, apud *Danos* Juris conſultus doctiſſimus, ſecum à Cl. *Wilhelmo Wormio* communicatum, in notis ſuis ad *Canuti* II. jus Aulicum edere operæ pretium exiſtimaverit; viſum eſt etiam mihi, ut bene non de te ſolo, ſed de omnibus juris *Anglicani* ſtudioſis & profeſſoribus mererer, hic † *Latine* denuo deſcriptum exhibere.

"Waldemarus Dei gratia, Danorum Sclavorumque Rex, Schaniam inhabitantibus Salutem & "gratiam. Quia Dominus Apoſtolicus examinationem candentis ferri inhibuit converſis, qui "Chriſtiano cenſentur nomine, nos nec volumus, nec potuimus excipere nos ab hac generalitate, "unde cum meliorum conſilio diu multumque deliberavimus, quam legem univerſitati magis to- "lerabilem, quàm candentis ferri ſententia, traderemus. Tandem poſt multam deliberationem "decrevimus ſtatuentes, quod ſi quis de furto trahitur in cauſam, ſe defendat per nominatos de "provincia in hunc modum. Primo reus trahatur in cauſa in provinciali placito. In ſecundo "actor nominet viros XV. de provincia, quorum tres reus tantum debet excipere, & cum XII. "reſiduis poſt quindecim dies à ſecundo placito ſe purgato ſub hac forma; quod præfati XII. ju- "ramento ſuo afferant quod de cauſa rei nihil cognoverint, verius quam quomodo jurant. Iſti "XII. debent reum vel convincere jurando vel purgare, & hoc de dimidia materia & amplius. "Si vero actor reum de majori, quam jurando accipiat, incuſaverit, ipſi XII. jurabunt quod non "ſit furatus tantum, & ita actor propter ſuam cupiditatem carebit rebus ſuis furtim ablatis. Sed "de furto convictus furtum legitimè reſtituet, & duplo tantum, & jus noſtrum (**Kongens Ret.**) "Si autem XII. contra ſeſe juraverint, & ſex alii aliud, alii ſex nominandi ſunt, & ſic ratum "habebitur quod juraverint plures; ſed ſi illi ſex contra ſeſe juraverint, tres nominandi ſunt, "& quod poſtea plures jurabunt ratum eſt habendum. Præterea quicunque tribus vicibus ſuper "furto juramento legitimè convincitur, poterit ſuſpendio adjudicari. Omni tempore anni con- "tra fures agendum eſt, præterquam Dominica palmarum uſque ad octavam Paſchæ, & præter "hebdomadam Pentecoſtes, & præterquam à nativitate Domini uſque ad Epiphaniam. De vul- "nere quidem in provinciali placito ſicut & de furto agendum eſt, excepto quod in primo duo- "rum teſtimonium adhibendum eſt, & juraturi de parochia ſunt nominandi. De homicidio ante "iſtud ſtatuimus, ut reus in generali placito trahatur in cauſam, & ſecundo placito actor nomi-

---

* *i. e.* Si cauſa retractatâ ſententiâ iſtâ infirmetur. *a Lege.* qui quidem jusjurandum ſolenni formula dabunt in judicio. *b* Nempe ut illa quam præſtito juramento damnant, ſententia retractetur. *c Id eſt*, quilibet *Nemdarius* tribus beſſibus mulctabitur tripartitò diſtribuendis. *d Mon. Dan.* lib. I. p. 72. *e* Vide O. *Worm. Mon. Dan.* p. 85. collat. cum pag. 7. additament. ad *mon. Dan.* & *Petri Reſenii* notas in *Canuti* II. Jus aulicum, quod eſt ad finem libri, qui Hirdskra inſcriptus, editus eſt *Hafniæ*, MDCLXXIII. † *Danice* extat hoc *decretum*, ut ex LL. antiquis *Scanicis* deſcribitur, in ejuſdem *Reſenii* notis. pagina 724.

"net

"net XV. de provincia rei, de quibus illi concedimus tres excipere, & XII. reſidui poſt XV. dies "à ſecundo placito jurabunt, vel quod ille pace privari meruit, quod occiderit innocentem, vel "quod ſatisfacere debeat, eò quod ob vindictam debitam occidit illum, vel juramento ſuo eum "penitus excuſabunt. Si autem primo incuſatus fuerit excuſatus, & actor alium incuſaverit, "ille juramento XII. cognatorum ſuorum ſe purgabit; ſimiliter & tertius ſi incuſatus fuerit ſe "purgabit; ſed plures quam tres ſuper uno eodemque non debet incuſari, ſed tribus purgato- "rum in actorem homicidii proferri debet ſententia excommunicationis. De Berverckí quod "fit in raptu fœminarum iſtud decrevimus, quod reus juramento XII cognatorum ſe purget. Si "vero ſuper cauſis terminatorum in placito contradictio, & contentio orta fuerit, exactor no- "ſter nominabit XII qui erant in eodem placito, qui illud dubium terminent juramento ſuo. "Sed ſi cauſa exactoris fuit, ſuper qua oritur contradictio, aliquis de *melioribus bondonibus nomi-* "*nabit* XII. de placito ad terminandam illam contradictionem.

Ab his non aliena ſunt, quæ idem *Reſenius* ex vetuſtis LL. *Scandicis* profert in Notis ſuis ad *Canuti* II. jus aulicum, p. 636. "Accuſatus de furto, ſi compareat primo die juridico, vel "ſecundo, & pro ſe offerat per jurisjurandi religionem defenſionem *virorum duodecim*, quos actor "voluerit de tota provincia nominare; oportebit actorem juri acquieſcere nominationis, & cum "*duodecim-viri* fuerint nominati, licebit reo tantum tres viros inimicitiæ cauſa ſibi ſuſpectos re- "cuſare de nominatis *duodecim*, in quorum locum actor tres alios ſtatim nominabit. Quo fa- "cto vel eodem die ſi omnes præſentes fuerint, & in hoc omnes conſenſerint, vel proximo die "juridico nominati *duodecim*, ab injuncto negotio ſe abſolvent. Et ſi omnes liberum juraverint, "accuſatus conſequenter innocens comparebit. Sin autem vel unus jurare noluerit, reus habe- "bitur pro convicto, niſi candentis ferri judicio ſe committat, in quo caſu tamen non debet acto- "ris exigi juramentum, ſicut exigeretur, ſi ſtatim ab exordio ferri judicio conſenſiſſet. Quan- "do vero ad conſequentem diem juridicum nominatorum defenſio prorogatur; ſi ſtatuto die tan- "tum tres viros [a] *nominatorum* numero deeſſe contingat, uniuſcujuſque trium vel duorum teſti- "monio de numero *nominatorum* reus abſentiam excuſabit, & tunc actor alios in locum abſentium "nominabit. Licet autem reus prius conſenſerit, ſi tribus diebus vel duobus ante præfixum "diem [b] *nominationi* renunciet, audietur; ut actoris præcedente juramento, per igniti ferri judi- "cium ſe defendat, quod *Trygſiern*, in lingua patria nominatur. Hæc eſt forma juramenti, quod "candentis ferri judicium antecedit, ut affirmet actor ſub jurisjurandi religione, quod non odii "cauſa, non lucri gratia reo impoſuerit furti crimen, ſed quia ſcit eum veraciter rem ad minus "valentem dimidiam marcam nummorum, ſibi furti vitium ſubtraxiſſe.

Hæc de *Namda*, ſive *duodecim-virali* examine, & judicio, quod ante multa ſecula inſtitutum erat apud veteres *Scandiæ*, & quæ ſunt ex *Scandia* ortæ, gentes. Verum, SHOWERE, non deſunt docti viri, qui altioris eſſe originis exiſtimant *duodecim-virale* juratorum inſtitutum, id ab Odino ipſo Aſarum duce, & regnorum *Septentrionalium* fundatore accerſentes. Inter hos numerandus venit vir doctiſſimus *Carolus Lundius Suecus*, in libro ſuo, cui ZAMOΛΞIΣ titulus, ex cujus cap. III. nonnulla, quæ de *duodecim-virali* judicio excerptu digna cenſui, hic non potui, quin adjicerem.

"Verum enim vero ne qualiſcunque inductionis de numero iſtos XII adſeſſorum, uberioris cum "detrimento materiæ, quæ ſub manibus eſt obliti videamur, ad *Odini* quoque tempora, & ſiqua "Tibi, LECTOR, remotiora velis monſtrari, oculum, animumque vertamus. Hic certe *Odi-* "*nus* omen ipſe fecit in *Sueoniam* adveniens civitati novæ, quam ſuo de nomine [c] SIGI, *Sigtu-* "*nam* appellavit, præfectis eidem XII, qui more utique priſco, Trojæque inveterato, res ex æquo "& bono dijudicarent. Id enim verba volunt præfationis [d] *Eddæ*. Skipaþe þar hauſþingiar "i þa liking ſem i troia voru ſetir XII hauſþingiar at domina Landzlag. ——— Nota igitur in "more fuiſſe genti veteri *Sueonum*, *Gothorum* & *Trojanis* ſtirpis utpote *Gothicæ*, poſtmodum una cum "ſacris legibus ſcriptis recepto, ut iſthæc judicii forma religioſiſſimè ſervaretur. Quem etiam "confirmant hiſtoria legeſque longè vetuſtiſſimæ. Fragm. vet. Viu war þat ſwa at oþin aff thim "tolf war domarin: &c. [e] *Jamque in hoc collegio erat Odinus ipſeque judex.* De *duodecim* etiam "aſſeſſoribus Harvarar Saga. Han hielt þa med ſier tolff ſpekinga, þa er ſiþa skyldu yfer ollum "vandmalum. Duodecim tum etiam (Rex *Heidricus*) circa ſe habuit viros ſapientiſſimos, [f] qui "in cauſas graviſſimas inquirerent. In verſione notiſque *cl. Verelii* minus propriè iidem appel- "lantur judices. Olafs Saga. Olafr Kuuungr hafdi lafnan med ſier XII enu vitruſtu men,

---

a Id eſt, *Nemdariorum*. *b* Id eſt, *Nemd* vel *Namd*. *c* Id eſt, *victoria*. *d* In *Edda Iſlandorum* à *Reſenio* edita ſic ſe habet locus: Odenn skipade thar hoffdingium i Þa liking ſem vered haffde i troia, ſetle tolff hofudmenn i ſtadnum ad dæma landſlog. Og Þa skipade hann Rietum ollum ſemfyrr hoffdu vered i troia, og tyrkiar voru vaner. *Ibi Odinus principes quemadmodum in Troja conſtituit, duodecim præfectos ſtatuens in urbe* (Sigtunenſi,) *qui jus dicerent. Dein omnes leges Trojæ ratas eße juſſit, & conſuetudines Teucrorum.* Hiſce conſonant, quæ in Heimskringla leguntur partis primæ cap. II. *e Lege potius*, jam autem ita conſtitutum erat ut *Odinus* decemviratus judex (arbiter) eſſet. *f* Qui de cauſis arduis & difficilibus judicarent. *vel*, Qui cauſis arduis diſceptandis præſiderent.

"Þeir ſatu yfer domum med honum, oc radu um vandamal; *Olaus Rex* XII *ſemper adſeſſores ha-*
"*buit ſecum prudentiſſimos*, [a] *qui in judiciis de rebus difficillimis conſultarent.* Ex ultima vetuſta-
"tis memoria, legum repetita fragmenta: Kunungr a nembd med ſier ſatia tolffman: [b] *Rex ad-*
"*ſeſſores habeat viros* XII. Konungar skal nembd firi ſik ſatia, oc logmadur a Þingi; *duodecim*
"*Regi, & totidem judici etiam provinciæ adſidento.* Qui numerus ſimiliter in judicio cujuſlibet
"regionis, nec non territorii minoris (vulgo herad, ſeu hundari, quum hodieque centum pagis
"habitetur) jam inde ab antiquo conſtanter obſervatus, ut ex capitibus liquet bene multis ju-
"ris *O. Gothorum.* vide conſimilia loca cæterorum codicum, atque ipſius etiam magni *Erici* Re-
"gis, ut ita legum cernatur omnium univerſi juris noſtri patrii conſenſus. Sed *aſſeſſores* tan-
"tum non judices vocati. —— Nobis Namd & Namdamann, à namna, quod eſt *nominare*, ad-
"ſeſſores, inquam, vocati, quorum officii erat ut ſupra innuebam inquirere, non judicare, [c] ſen-
"tentiis primis damnare, aut abſolvere, non illis, quæ iterum legibus ferri debebant. [d] falla el-
"ler friia, oc ei domma. Judicibus namque vere ſic dictis, & judicio præfectis facultas compe-
"tebat cognitam plane cauſam, & diſcuſſam, prævio ſacramento, dijudicandi. —— Aliud igitur
"quæſtione probè examinata [e] ſimpliciter damnare, aut abſolvere: legibus item ferre ſententiam,
"ſive jus ſcienter applicare longe aliud. —— hven Þeſſe tolff eller ſiu af Þem falla, vari faltur,
"*quem duodecim iſti, aut ſeptem ex illis condemnant, damnas eſto.* Quid ergo ſi pares ſunt ſen-
"tentiæ damnantium & liberantium. —— Ad mentem omnino juris patrii antiquiſſimi: Nu
"an ſier Willia veria oc ſier falla, Þa aſu Þeir witzord ſum waria Willia, *ſex abſolventibus, item-*
"*que ſex condemnantibus, ſententia vincit liberantium.* Quod deinde inſertum LL. O. *Gothicis*
"etiamnunc in omnibus judiciis per univerſum *Sueoniæ* regnum obſervatur. —— de jurejuran-
"do in ejuſmodi ſententiis ferendis parum abeſt, quin infinitis locis LL. Noſtrarum, tam anti-
"quorum quam recentiorum tractetur, ubi ſequentes formulæ: MES EES THERA:
"MES EES: EES TOLFMANNA: EES SIV MANNA; & aliæ ſimiles
"occurrunt. In profanæ quoque religionis ſuperſtitione pertinaciſſime hærentibus ſeculis factum
"eſſe in patria noſtra jusjurandum per *Neptunum*, ſive *Attinem*; *Jovem*, ſive *Thorum*; & *Ce-*
"*rerem*, ſive *Frejam*, legum docent fragmenta, & hiſtoriæ. Formula antiquiſſima hunc in mo-
"dum, aut ſimilem concepta: Hialpi mier ſua Freia, Thor, oc [f] hin almathi As, *ita me Freia,*
"*Thorus, & Attin maximus adjuvent.*

Eorum, quæ dicta ſunt, ſumma, SHOWERE, hæc eſt. I. ſcilicet *Gothis* in *Scandia* vel *Scania* imperium nactis, ſemper eam politiæ rationem fuiſſe, Judici, vel fori præpoſito, ſive is Rex eſſet, ſive Judex provincialis, qui Regis vicem gerebat, ſive denique territorii judex, qui à Judice provinciali conſtitutus erat, ſemper adfuiſſe *duodecim viros* adſeſſores juratos, quibus facultas erat de ſumma omnis controverſiæ, quoad factum, judicare; & ſpeciatim in cauſis criminalibus accuſatum damnare; vel liberare ſontem; vel non ſontem in foro declarare. II. Quod in ea politiæ forma, quam ex *Aſia* ſecum in *Arctoas* terras *Gothi* invexerunt, Rex in antiquiſſimis temporibus, vel Judex, qui Curiæ præfectus erat, *duodecim-viros* iſtos adſeſſores eligere, vel nominare ſolebat. III. Quod progreſſu temporis, & rogante, ut videtur, populo, litigantibus indulta erat *duodecim virorum* adſeſſorum nominatio. IV. Quod mos iſte avitus *Gothorum* cognoſcendi & finiendi forenſes lites tam civiles quam criminales, prævalentibus ordalio, duello, & compurgatione, in deſuetudinem abire cœpit. V. Quod morem iſtum tandem quaſi obſoletum & tantum non extinctum Rex *Regnerus*, cognomento Lodbrog, abrogato duello primus de novo inſtituit, ac redintegravit circa annum DCCCXX. De novo autem ita inſtitutus vim ſuam, ac robur non niſi in [g] levioribus litibus, & minoris momenti cauſis diu conſervavit. VI. Quod eundem morem avitum, qui apud magnates de majorum gentium cauſis decertantes in deſuetudinem iterum abierat, ad ordalium abrogandum renovavit, reſtituit, & ab orco quaſi revocavit *Scandiæ* & *Daniæ* Rex *Waldemarus* primus, An. Ch. MCLXIII. centum fere poſt annos, quam *Angliam* ſubegerat *Gulielmus Nortmannus*; & circa idem tempus, quo Nepos ejus *Henricus* II. ad evitanda duelli incommoda conſilio procerum, populo Angliæ id indulſit privilegii, quo in omni controverſia, quam ſingulari certamine terminare liceret, penes reum eſſet [h] eligere, utrum duello ſe defendere velit adverſus actorem, an per ſententiam *duodecim* juratorum, quos [i] *magnam aſſiſam* domini Regis noſtri vocant, litem cognoſci & finiri mallet.

Maxima ergo ratione, SHOWERE, duodecemvirale juratorum inſtitutum à *Nortmannis* accerſen-

---

a Qui cum illo in judiciis una conſidebant, & in cauſis arduis conſilium dederunt. *b* Rex habeat *Nemdarios* XII, qui ſecum conſideant. *c* Ut *Angli* dicunt, **to pronounce Guilty or not Guilty**; in cauſis criminalibus. *d* Duodecim viri (Namd) damnant, vel abſolvunt, ſed non judicant, vel ut nos dicimus, penes eos eſt facti probatio, vel improbatio, vel in cauſa omni quoad factum decernunt, & ex eorum judicio, quod *veredictum* dicimus, Judex, vel Judices ſententiam ſuam proferunt, & de jure pronuntiant. *e* Id eſt, ſontem vel non ſontem denuntiare in cauſis criminalibus. *f* Per hin almhthi As, Ego *Odinum* intelligendum eſſe exiſtimo. *g Ol. Wormii* mon. *Dan.* lib. I. p. 72. *h Glanvilla*, de LL. & conſuet. *Angliæ.* lib. 2. *i* Juratores vel jurata domini Regis Aſſiſa dicuntur, quod eorum numerus decreto regis tunc primum *aſſiſus*, i. e. *definitus* fuit.

dum

dum videtur, qui, ut par eſt credere, è *Scandia* ſub *Rollone*, viro apud *Norvegos* potentiſſimo, in *Neuſtriam* profecti, ut primam illius quietam poſſeſſionem obtinuerint, antiquam illam, quam à majoribus accepiſſent traditam forenſis politiæ rationem inſtituerunt; & dein in *Angliam* induxerunt; ubi, ut in ſuperioribus oſtendimus, quum antè tum poſt Nortmannorum appulſum, non per *duodenos* nominatos viros; ſed per omnes comitatus liberos homines cauſæ univerſæ examinari, cognoſci, & terminari ſolebant.

Huc etiam accedit, quod *Nortmanni* è *Scandia* diſceſſerunt [a] quinquaginta circiter annos poſt renovatum *duodecim-virale* cauſarum judicium; ſcilicet poſt legem latam à *Regnero*, cognomento Lodbrog, qua cautum erat, ut ad tollendum duellum, *duodecim* patrum judicio lites omnes more majorum terminandæ mandarentur. Itidem in libro cui titulus *le grant cuſtumier du pais & duche de Normandie*, ſæpe [b] legitur de *duodecim-virali* juratorum inſtituto. Itidem quoque ut ſupra obſervatum eſt, *Gulielmus* I. quarto ab *Anglia* acquiſitâ anno dicitur elegiſſe ex ſingulis comitatibus *duodecim Anglos*, qui jurati leges & conſuetudines ſuas ei declararent. Itidem ejus frater *Odo* Epiſcopus Baiocenſis, cum coram eo cauſa ageretur inter *Gundulphum* Hrofenſem Epiſcopum, & *Pichot* vicecomitem in curia Com. *Cant.* præcepit liberis hominibus, ut ex ſeipſis *duodecim* eligerent, qui quod omnes dixerant jurejurando confirmarent. Itidem denique *Henricus* II. ut modo dictum eſt, vitæ famæque ſuorum conſulere volens, quaſi in remedium duelli, optionem eligendi Reo dedit, an ſingulari certamine experiri vellet, an litem finitam mallet per judicium *duodecim-virorum juratorum*; qui *jurata* ſimpliciter, *jurata viceneti*, & *jurata patriæ*, imo & *vicenetum*, & *patria*, non raro in *codd.* LL. noſtrarum, haud ſecus ac in corpore juris *Normannici* vocantur.

Hæc, SHOWERE, de origine & primordiis *duodecimviralis judicii* apud *Anglos*, quod à *Nortmannis* è *Scandia* potius quam à *Saxonibus* è *Germania* profectis accerſendum puto; apud quos more majorum per omnes liberos homines ſive comitatus, ſive trithingæ, ſive denique centuriæ, cauſas cognoſcere & terminare mos erat. [c] Sic in veterum *Germanorum*, è quibus oriundi ſunt, comitiis ſive conſiliis, quibus Rex, vel princeps præſidebat, & in quibus licebat acculare, & capitis diſcrimen intendere, omnia liberis omnium ſuffragiis agebantur. In iiſdem conſiliis eligi ſolebant principes, qui jura per pagos vicoſque redderent; ſed non niſi [d] cum ingenti comitum numero, ſine quorum conſilio & auctoritate, cauſas cognoſcere & determinare iis non liceret. Sic in lege Lombardorum, lib. III. Tit. VIII. qua ab imperatore *Conrado* cautum eſt, ut nullus miles, (apud nos *liber homo*) ſuum beneficium perdat, niſi *parium judicio*; duodeni juratorum numeri nulla mentio facta eſt. Itidem in ejuſdem legis lib. II. tit. LI. de teſtibus, per quos juratos proprie ſic dictos, qui cauſarum cognitores eſſent, intelligendos contendit noſter *Bradeius*, altum eſt de *duodecimviris* ſilentium; pariter ac in conſuetudinibus *feudalibus*, quarum præcipua erat *judicium parium*, cum ſcilicet *convaſſalli*, qui etiam pares *curiæ* vel *curtis* dicebantur, de cauſis cognoſcebant; quorumque Judicium, *laudamentum parium* appellatur.

[f] Sic etiam in placito iſto, quod quidem nomine *Hrothelmus* movit in publico mallo, de Manſo quodam à ſe ablato, coram *Humfredo Rhetiæ* comite, convocavit comes omnes teſtes, qui de pago erant, in quo manſum ſitum eſt; & interrogavit eos per ipſam fidem & ſacramentum quod domino noſtro dederant, ut veritatem dicerent. Hi autem numero *quindecim* erant, & ſi jurata propriè ſic dicta erant, quod ſentit *Bradeius*, ſcilicet, qui de lite quoad factum judicarent, tum ut liberi homines ejuſdem pagi, conditione, munere, & dignitate pares, omnes pariter de cauſa cognoſcebant. Ego vero, SHOWERE, teſtes ſolum fuiſſe *quindecim* eos, adducor, ut credam; propterea quod nobiles in magno numero cum comite & ſcabinis adfuiſſe dicuntur, quos plane quaſi liberos comitatus homines, ſive *Barones* curiæ pares, comes cum teſtibus miſit ad viſendas terras, & earum terminos; de quibus controverſia, & prodita actio à *Hrothelmo* erat.

---

a Flor. *Wigorn.* ſcribit *Rollonem* in *Neuſtriam* penetrâſſe anno. 876. hoc eſt poſt legem à *Regnero* de *duodecim-virali* judicio latam circa annum 820. circiter quinquaginta & ſex annos. Alii vero ſcribunt *Rollonem* cum ſuis in *Neuſtriam* veniſſe, non ante annum 895, hoc eſt circiter ſeptuaginta quinque annos poſt legem iſtam à *Regnero* latam. *b* Cap. LXXXXIII. de inquiſitione. cap. CXV. de brevi de ſtabilia, & recognitione. quibus conferenda ſunt. cap. IX, de judicio. & LXIX de juratoribus. *c* Ut turbæ placuit, conſidunt armati. Silentium per Sacerdotes, quibus tum & coercendi jus eſt, imperatur. Mox Rex vel princeps, prout ætas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia eſt, audiuntur, auctoritate ſuadendi magis, quam jubendi poteſtate. Si diſplicuit ſententia, fremitu aſpernantur; ſin placuit, frameas concutiunt. Honoratiſſimum aſſenſûs genus eſt armis laudare. Licet apud concilium accuſare quoque, & diſcrimen capitis intendere. ——— Eliguntur in iiſdem conciliis & principes, qui jura per pagos vicoſque reddunt. *Tacitus.* *d* Centeni ſingulis ex plebe comites, conſilium ſimul & auctoritas, adſunt. *Tacitus. Hoc eſt* (inquit *Lipſius* in notis) *quod in lege Alamannorum priſca lego: Conventus autem ſecundum conſuetudinem aliquam fiat in omni centena coram comite, aut ſuo miſſo, & coram centenario ipſum placitum fiat.* *e* In libro qui inſcribitur: **A compleat Hiſtory of England.** p. 78. *f* Antiquitates *Alaman.* Tom II. fol. III. & in Appendice qui eſt ad *Roberti Bradeii* librum, cui titulus, **A compleat Hiſtory of England.**

Terminata autem cauſa hæc eſt, (ut verbis actorum Curiæ utar,) ad campos [a]mallo publico, Anno VII imperii *Caroli Auguſti*, & XXXVII regni ejus in *Francia*, & XXXIV in *Italia*. Dat. VII. id. Feb. ſub *Humfredo* comite feliciter. Et ut haud olim apud *Germanos* duodecemvirali judicio cauſæ in mallis cognitæ & finitæ erant; ita neque jam nunc, quod à *Germanis* accepi, id apud eos in uſu eſt. Unde neque cuiquam mirum eſſe debet, *Saxones* è *Germania* in *Angliam* profectos *duodecimvirales* controverſiarum forenſium Judiciarios, ut aliqui contendunt, non habuiſſe. *Duodecemvirales*, inquam, *Judiciarios*. [b]Ita enim eos appellat *vetus conſuet. Normanniæ*, eoſque iſto nomine à *Juſtitiario*, ſive curiæ præpoſito, diſtinguit. cap. IX. Verum, SHOWERE, ne quis nimis ſuſpicax malevoluſve hæc in remp. *Anglicanam*, & in *duodecemvirale* juratorum inſtitutum, politiæ forenſis ſimul, ac libertatis *Anglorum* ingens robur, & ſecundum parliamenta firmamentum maximum exiſtimet, me ſcripſiſſe, notatum mecum à te velim *duodecimvirales* cauſarum, apud nos, Judiciarios quinque modis conſiderandos eſſe. Scilicet quatenus ſunt pares; quatenus ſunt pares à vicineto conſcripti; quatenus ſunt judices litis quoad factum; quatenus jurati judices; denique reſpectu numeri perſonarum, quatenus *duodeni* ſunt. Quo ſolo quidem reſpectu duodecimvirale judicium petendum à *Nortmannis* contendo; qui cognitionem cauſarum ab omnibus partibus, vel liberis hominibus qui jus ſuffragii in Curiis habuerunt, ad *duodenos* paulatim contraxerunt. Præterea, ut ingenuè dicam, SHOWERE, perſuaſum mihi eſt, liberos homines curiarum olim apud *Anglos* ſectatores non juratos ad cognoſcendas cauſas eaſque terminandas proceſſiſſe. Ratio quâ, ut hoc credam, inductus ſum, ex eo petitur; quod in actis curiarum, quæ ſupra deſcripſimus, non ſolum nihil reperitur, ex quo eos prævio aliquo ſacramento adactos ad cognoſcendas cauſas proceſſiſſe conſtat; ſed quod in placito, quod erat inter *Gundulphum Hroſenſem Epiſcopum* & *Pichot* vicecomitem, liberi homines, non jurati, de terris, de quibus controverſia mota erat, ſententiam ferebant, eas Regis eſſe affirmantes: unde quidem *Epiſcopus Baiocenſis*, Curiæ præfectus, præcepit iis, ut ex ſeipſis *duodecim* eligerent, qui quod omnes dixerant, jurejurando affirmarent. Verum tametſi non in ea opinione ſum, liberos homines ante inſtitutum *duodecimvirale judicium*, quoties ad cauſas cognoſcendas convenerint, toties juramento adſtrictos fuiſſe; ſingulatim tamen unumquemque eorum, cùm primum in curiam admitteretur, data fide vel jurejurando, ſe cauſas omnes vere & fideliter examinaturum, cogniturum, & ſententiam dein laturum, obſtrinxiſſe, ſi quis affirmare placeat, tametſi de hoc quoque altum in antiquis ſilentium, equidem non adverſabor. Vero tamen, me judice, magis ſimile eſt, *Thanos* in *trithingis* & *comitatûs* comitiis, *Friburgos* in *Centuriæ* curiis, & *cives* in *Burgemotis*; haud ſecus ac majorum gentium *Barones*, ſive *optimates*, qui *pares regni* dicuntur, jam nunc apud nos in cauſis capitis, abſque præmiſſo juramento; de cauſis omnibus cognoviſſe.

Jam tandem de *duodecimvirale* cauſarum judicio, quæ animo mihi diu inſiderunt, omnes, SHOWERE, Tibi explicavi cogitationes meas. Quas veſtræ profeſſionis homines ſecum communicatas objectis rationibus oppugnare ſolent; quibus, quia forſan Tibi quoque in mentem venerint, ut facerem ſatis, muneris mei eſſe exiſtimo. Primo igitur objiciunt quæ temporibus *Edwardi primi* ſcripta ſunt ab *Andræa Horne*, in libro cui titulus *MIRROIR des juſtices*, cap. v. ſect. I. de *Aelfredo* Rege, de quo ſic ſcribit: *Patibulo ſuſpendit Cadwinum, qui Hacwyum morte multavit, ſine ſuffragiis omnium juratorum. Hic enim cum ſe duodecimvirorum judicio ſubmiſiſſet, quorum tres eum abſolvere contra novem alios voluerunt, Cadwinus tres alios eorum loco ſubſtituit, quibus ſe non ſubmiſit. Patibulo ſuſpendit Markeſium, qui Duringum condemnavit ſuffragiis duodecimvirorum non juratorum. Suſpendio multavit Thurſtonum, qui Thurguerum damnavit veredicto juratorum, ex officio conſcriptorum, cum iis ipſe non ſubmiſiſſet. Suſpendit Frebernum, qui Harpinum capitis damnavit, cum duodecimviri de ſententia ferenda ambigerent. In dubiis enim liberare potius, quam damnare oportet.*

Ex his *Horni* veſtri, ſi quam vim haberent, plane conſtat Regnante *Ælfredo* magno, criminoſos apud *Anglo-Saxones* ſententia *duodecim-virorum* liberatos aut damnatos fuiſſe. Cui cum contrarium robuſtiſſimis argumentis probavimus, quæ ex vetuſtiſſimis optimæ fidei ac maximi ponderis monumentis petuntur, imprimis Tibi ad examen revocanda ſunt, tam quæ ſcripſimus, quam quæ contra ex *Horno* proferuntur. Quod ſive Tu, ſive quis alius, quaſi libripendens, æquâ manu fecerit, non dubito quin auctoritas veterum ſcriptorum, quos ſententiæ noſtræ teſtes appellavimus, præponderabit uni *Horno*, quem contra nos teſtem ſingularem producunt. Certe non numero ſolum, ſed antiquitate, ſed pondere, ſed auctoritate ſcriptorum ſuperior ſum, quæ in controverſiis teſtimonio determinandis ſemper præferenda ſunt. Verum ne teſtimoniis

---

a Ab *Alamanico* Mahal, Mahl, *curia*. Quod à *Gothico* ᛗᚨᚦᛚᛋ, *Forum*. *Marc*. VII. 4. *Forum* autem *Gothis* ᛗᚨᚦᛚᛋ, à ᛗᚨᚦᛚᚨᚷᛁᚨᚾ, *loqui*, *ſermonem habere*. Quam ob cauſam quoque forum ab *Anglo-Saxonibus* dicebatur Spræce, à Sprecan, *loqui*. Itidem apud *Iſlandos*, At mæla vel mala, eſt *loqui*; & mal, *Sermo*. Unde malefna, *cauſa*; & malafert, *judicium*. Fruſtra igitur *Bradeius*, cum honore ſemper nominandus, ab alio deceptus, *Mallum*, à Mahl, quod eſt *Saxonicè*, ut ait, *ſignum*, deducit. *b* Judiciarii autem ſunt diſcretæ perſonæ, & auctenticæ, qui judicium proferunt de auditis. Si vero Juſtitiarius Judiciarios in Judicio faciendo ignorantia vel malitia errare perceperit, licet omnes conſenſerint, illud debet ad alias aſſiſias prorogari.

noſtris

noſtris aut numerus aut pondus deeſſe videatur, mantiſſæ nomine in libræ ſcutellum jaciam etiam alterum actorum Curiæ Comitatus commentarium, qui ſolus omnia, quæ ex *Horno* pro *duodecim-virale* Cauſarum determinatione apud *Anglo-Saxones* citari ſolent, falſitatis arguet.

E Textu Roffenſi. pag. 155.

Hep cyð on ðyrrum ȝeppite hu Lodpine birCop on hpofeceartre. ⁊ Leofpine Ælfeaȝer runu Funðon ȝerýbrumode ymbe þ Land æt Snoddunglande on Lantpapabýrig.

Ða ða re birCop Lodpine com to þam birCopртole þuph hære hir Lynehlafordер Lyngeр æfteр Ælfrtaneр forðrihte ƀ. þa ȝemæte he on ðam mynrtre þa ilcan rputelunga þe hir forfeȝenga hæfde. ⁊ þæрmid on þat land rpæc:. Onȝan ða to rpecenne on þæt Land. ⁊ eller for Loder eȝe ne dorrte. oððæt reo rpræc peарð þam Lynge cuð:. Ða him reo talu cuð pær. þa rend he ȝeppit. ⁊ hir infeȝl to þam Aрcebircope Ælfpice. ⁊ bead him þ he hýr þeȝenaр on Eaрt-Lent. ⁊ on Ferт-Lent hý on riht ȝeremdon be on tale be of tale:. Ða þ pær þ re birCop Lodpine com to Lantpapabýrig to þam aрcebircope:. Ða com ðiðeр re rciрerman Leofric. ⁊ mid him Alfun Abb. ⁊ þeȝeneр æȝðeр ȝe of Eaрt-Lent ȝe of Perт-Lent eal reo duȝuð. ⁊ hý þæр þa rpræce rpa lange handledon. rýðdon re birceop hir rputelunge ȝeeopod hæfde. oð hy ealle bædon þone birCop eaðmodlice. þ he ȝeunnan rcolde þ he morte mid blætrunga þær landeр bnucan æt Snoddinȝ-lande hir dæȝ. ⁊ re birCop þa pær ȝetiðode on Ealra þæра pitena þanc þe þær ȝeromnode pæрan:. And he behet þær trupan þ land æfteр hir dæȝe unbefacen:. Eode eft into þære rtope þe hit ut alæned par. ⁊ aȝeaf þa rputelunga þe he to þam Lande hæfde þe æр of þære rtope ȝeutod pær. ⁊ þa haȝan ealle þe he be pertan þære Lyncan hæfde into þære halȝan rtope. ⁊ þirer locer æрendрacan pæрan Ælfun Abbod. ⁊ Fulfpic Abbod. ⁊ Leofpic rciрerman. ⁊ Sipeарd. ⁊ Fulfrtan æt Sealtpuda. ⁊ Ælfælm Oрdelmer runu:. Ðonne ir here reo ȝepitnerre þe æt þirum loce pær. þ ir æрerт re aрcebirCop Ælfpic. ⁊ re birCop Lodpine. ⁊ Fulfpic abb. ⁊ Ælfun Abb. ⁊ Ælfnoð æt Oрpedinȝtune. ⁊ re hired æt Lnirter Lyncan. ⁊ re hired æt Sce Auȝurtine. ⁊ ro buphparu on Lantpapebýrig. ⁊ Leofpic Sciрerman. and Lifnig æt Meallinȝan. ⁊ Sipeарd. ⁊ Siред hir bnoðor. ⁊ Leofrtan æt Mæрrcham. ⁊ Lodpine fulfeaȝer runu. ⁊ pulrtan æt Sealtpuda. ⁊ Fulrtan lunga. ⁊ Leofpine æt Dictune. ⁊ Leofpic Ealdреder runu. ⁊ Sidepine æt Fealer pýрðe. ⁊ pæрelm. ⁊ Æthelred porȝ-ȝeрefa on býrig. ⁊ Luðpolð:. Lir hpa þir pence to apendenne. ⁊ þer forepoрð to abrecenne. apende him Lod fram hir anfýne on þam miclan dome. rpa þ he ri arcired fram heofener ricer mýрhðe.

Horsum etiam tendunt, quæ traduntur in narratione litis quam intendit *Wulfstanus* Epiſcopus contra *Walterum* Abbatem *Eoveshamenſem*, & ad quam determinandum convenerunt Comitiæ plurium comitatuum. Quæ narratio habetur in MS. Bibl. *Cotton.* Cujus nota, *Tiberius* A. 13 fol. 37, Cui titulus, *Commemoratio placiti, quod fuit inter Wulfſtanum Epm̄. & Walterum Abbatem de Eovesham.* In hujus placiti Commemoratione nulla mentio fit *Duodecimvirorum*, aut alicujus definiti numeri hominum, qui controverſiæ iſtius judices quoad factum nominati erant. Verum numerus *Baronum*, qui huic placito intererant, indefinite exprimitur, ut in ſequentibus obſervare eſt. *Conventus magnus factus eſt in Wireceſtria vicinorum Comitatuum, & Baronum* [i. e. liberorum hominum] *ante Gosfridum Epiſcopum, & diſcuſſa fuit cauſa audita diverſis diebus.... JUSTITIÆ & baronum, qui interfuerunt placito.* ——— *Ex præcepto JUSTITIÆ regis, & decreto baronum itum eſt ad judicium, & quia Abbas dixit ſe teſtes non habere contra Epiſcopum, judicatum eſt ab optimatibus quod Epiſcopus teſtes ſuos nominaret, & die conſtituta adduceret, & Abbas, quaſcunque vellet, reliquias afferret. Venit dies ſtatuta, Venit Epiſcopus Wulfſtanus, & Abbas Walterus, & ex præcepto Gosfridi Epiſcopi affuerunt Barones, qui interfuerunt priori placito, ſed Walterus Ceſſit.*

Miſſis autem ſcriptoribus, quos hactenus conteſtatus ſum, liceat mihi etiam ad *Hornum* redarguendum quaſi in auctarium ponderis adjicere leges *Edwardi* R. non fictitias eas *Latine* ſcriptas, quas falſarius aliquis *Horno* non abſimilis interpolavit; ſed quas *Gallicè* exaratas, ad monaſterium ſuum in Archivis, ut authenticas adſervandas ſecum à Londino tulit *Ingulphus* Abbas *Croylandenſis*. In hiſce LL. *duodecemviralis judicii* nulla mentio, nullum plane veſtigium; quod tamen non potuit non populo *Angliæ* imprimis concedi, ſi inter leges & conſuetudines antiquas *Anglorum* locum habuiſſet. Certe *Anglos*, qui leges & conſuetudines paternas à *Conquæſtore* iterum atque iterum rogaſſe dicuntur, non conceſſa hac de *Duodecimvirale* audientia, & judicio contentos, & placidos poſſe fuiſſe nemo, rerum æquus arbiter, vel animo fingere poteſt. Quamobrem, SHOWERE, inter falſarios ſeculi, qui commenta ſua orbi obtruſerunt, ut *Hornum* veſtrum numerandum exiſtimem, faciunt non ea tantum Ælfredo regnante de *Duodecimviris* fabulæ, ſed ejuſdem furfuris alia multa, quæ nullum teſtem appellans in eodem capite, ſe auctore, tradit. Iſtiuſmodi ſunt quæ ſcribit de ſuſpendio LXIV *Juſtitiariorum*, quos tanquam homicidas morte multaſſe *Ælfredum* ſcribit propter falſa eorum judicia; cum tamen *Aſſerius*, qui acta *Ælfredi* ſcripſit,

de his ſuſpendiis nihil tradiderit, neque quales cujuſve ordinis *Juſtitiarii* illi fuerunt, * Epiſcopi ſcilicet, an *Ealdormanni*, an denique *Gerefæ*: & ſi *Gerefæ*; an *Scyrerefæ*, an *portrefæ*: ipſe qui fabulam commentus eſt, generali nomine tutus dicit. Iſtiuſmodi quoque ſunt, quæ de *Athulfo* judice ſcribit, quem *Ælfredum* ſuſpendiſſe dicit, quod *Coppingum* quendam ipſe ſuſpendit, antequum XXI annos natus eſſet; plane quaſi, non dico ſolum apud *Anglo-Saxones*, qui pueros † Decennes, & duodecennes furti arguebant; ſed apud quemvis populum legibus cautum & ſancitum eſſet, non niſi XXI annis majores Capitali ſupplicio fore plectendos. Sic ſcribit *Ælfredum*, *Bermondum* quendam patibulo damnaſſe, quia *Garboltum* decollaverat propter crimen, cujus gratia in *Hibernia* exlex factus eſt; plane ac ſi Ælfredus *dominus* fuiſſet *Hiberniæ*, pariter ac *Edwardus* II. erat, quo regnante, *Hornus Speculum* fallax ſuum traditur ſcripſiſſe. Accedunt quæ de BREVIBUS Regis de coronatoris inquiſitione; & commentariis, de chartis in cancellario irrotulatis ſcribit: prorſus quaſi non ſolum eadem nomina forenſia, ſed curiarum idem numerus, eademque fori conſtitutio apud *Anglo-Saxones* fuiſſet; ac, illo ſcribente, apud *Anglo-Normannos* eſſet, quo nihil ineptius. Dicit etiam *Ælfredo* ſtatuente, cauſam obtinenti licuiſſe placitum ſuum *ſigillo* Judicis vel adverſarii munitum ſecum auferre, quod non poteſt non eſſe fictitium; Præterea quod apud *Anglo-Saxones*, ante *Edwardi* S. tempora, ſigilla in uſu recepta non fuiſſe certum eſt, ex iis, quæ de hac re ſupra diſſeruimus. Quinetiam in cap. I. ſect. III. multa fabuloſa, & fictitia tradit de R. *Ælfredo*, quæ *Aſſerius*, qui de vita ejus, & rebus geſtis ſcripſit, non memorat. Dicit enim eum in frequenti comitum ſenatu ſtatuiſſe, ut bis anno *Londini* convenirent, ‡ *ad parliamentandum* de gubernatione populi, &c. Cum tamen neque de comitiis regni bis in anno edicendis, neque de hoc procerum conventu, in quo id ſtatuit Ælfredus, quicquam tradit *Aſſerius*, qui tamen id, ſi revera ſtatutum eſſet, non potuit non memoraſſe, utpote qui res longe minoris momenti magno cum apparatu deſcripſit.

Alterum argumentum, quo ſententia noſtra oppugnatur, ſumptum eſt ab iis, quæ ſcripſit *Guillermus de Rouille* Alenconienſis, in LL. licentiatus, in deſcriptione *Normanniæ*, quæ habetur inter repertorium & prologum libri, qui inſcribitur LE GRANT COUSTUMJER DU PAIS ET DUCHE DE NORMENDIE. Verba ejus ſunt: *at hujuſce NORMANNICÆ CONSUETUDINIS latorem ſive datorem, Sanctum Edwardum Angliæ Regem, teſtatur vulgaris illa chronica, quæ chronica chronicarum intitulatur, ubi de Guillermo Baſtardo Normannorum duce, ac Angliæ Rege loquitur, dicens, quod cum prædictus ſanctus Edwardus ex ſe nullos liberos hæredes haberet, Guillermum hæredem regni inſtituit. Qui Guillermus de victo & mortuo Araldo regni uſurpatore hac conditione regno libere potitus eſt, ut ſcilicet leges patriæ à præfato Edwardo latas inviolatas ſervaret. Qui quidem Edwardus etiam Normannis leges dederat, cum in Normannia diu fuiſſet enutritus. Hæc præfata cronica. Adverte tamen, quod etiam præfatus Guillermus erat Regni Angliæ primior hæres ex Matilda* alias *Mahault conjuge ſua filia Balduini Flandriæ comitis neptis ejuſdem Regis Angliæ Sancti Edoardi, ut teſtatur chronica Britanniæ fol.* LXXV. Et quod Edoardus Sanctus Angliæ Rex fecerit dictas conſuetudines Angliæ, & Normanniæ ſatis patet ex conformitate dictarum conſuetudinum, de qua habetur in GLO. in C. UNIC 9. *porro ne moniales*, in verbo *partibus* de *ſtat. regul.* LI. VI. Et quæ not. per. *panor*, & *Decium* in cap. I. de *Appella*, ubi loquuntur *de conſuetudine Angliæ ad probandum aliquid* PER CREDENTIAM XII HOMINUM VICINORUM *quæ etiam viget. in Northmania, de quibus dixi poſt eoſdem* in GLO. *conſuetu.* Cenomaniæ in *rub.* GLO II. G. & facit GLO. illa vulgaris in ca. *Moiſes.* in verbo *inſicco* XXXII. q. II. *quæ Normannos, & Anglicos veluti in complexionibus, & conſuetudinibus pares invitat ad fortiter bibendum.*

Hæc *le Rouille* Gallus, qui *conſuetud. Normanniæ* edidit, anno MDXXXIV. Quibus tamen ea, quæ ſententiam noſtram propugnant, & argumentorum pondere, & ſcriptorum quum numero, tum auctoritate longè ſuperantia quovis pendente, ad examen revocata maximo momento præponderabunt. Quid enim ſingularis illa *chronica chronicarum* ab obſcuro aliquo, eoque extero incerti ſeculi homine, ſcripta contra fidem & auctoritatem tot noſtrorum, quos ſupra appellavimus, ut qui in rebus noſtris maximè idonei teſtes ſunt?

Verum, SHOWERE, ne contra *Rouillium* tergi-verſari videar, eaque præterire velle, quibus reponere non poſſum, ad ſingula ab eo dicta mihi dicendum eſt. Primo igitur nihil eo abſurdius, aut ineptius, quod, teſte *chronica chronicarum*, de *S. Edoardo* R. dicit, nempe eum *Normannicæ conſuetudinis*, ** (iſtius ſcilicet quem *Rouillius* edidit) auctorem fuiſſe. Quo nihil inquam abſurdius, aut ineptius fingi poteſt, utpote in quo non ſolum multa, quæ *Edoardi* temporibus non conveniunt, ut charta *Philippi* Regis, & prælatorum *Normanniæ* literæ, cap. CXII, CXIII. ſed quamplurima etiam, quæ *Edoardum Normannis* dediſſe, quòd, ipſo regnante, in *Anglia* non uſitata

---

* And þ ilce ȝeðo eac ðа biſcopaſ heoꝑa ȝeðpilcꝑa. ⁊ eac mine Ealðoꝑmanna. ⁊ ȝeꝑeaſa ⁊ ic pille þ mine biſcopaſ. ⁊ ȝeꝑeaſa ðæſ ðemaþ eallum ðe hio ȝehẏꝑumian ȝebẏꝑaþ. *Quæ omnia, quum Epiſcopi, tum Ealdormanni, & Gerefæ noſtri faciunto. præterea volo ut Epiſcopi, & Gerefæ noſtri ex hoc omnes, judicent, qui eorum juriſdictionibus ſubjecti ſunt.* † LL. *Inæ.* c. VII. LL. *Æthelſt.* c. I. be ðeoꝑum. ‡ *Pur Parliamenter.* ** Verba ejus ſunt: *hujuſce Normannicæ conſuetudinis latorem ſive datorem.*

fuerint,

fuerint, impoſſibile eſt. Hujuſmodi ſunt omnia quorum neque in *Edoardi* legibus, quas *Anglis* à ſe emendatas dedit *Gulielmus* I. neque aliorum Regum legibus & conſtitutionibus, quæ etiamnum ſuperſunt, ullum veſtigium repertum eſt.

Præterea *conſuetudines iſtas Normanniæ*, ut ipſe non abſurde minus ſcribit, *Angliæ* S. *Edoardum* dediſſe, nemo iſtius temporis ſcriptorum, aut eorum qui ad id proximè ſcripſerunt, ſive apud *Anglos*, ſive *Normannos* tam ſtultus fuit, qui affirmare auſus eſt. [a] Contrà enim leges *Anglorum* & *Normannorum*, adeo neque eædem eundem auctorem habuerunt, neque adeo conſimiles in iſtis temporibus fuere, ut maxime fuerint diverſæ. Hoc monſtrant communitatis *Anglorum* preces, qui *Wilhelmum Angliæ* expugnatorem ſupplices rogaverunt, ut leges & conſuetudines patrias, leges *R. Edwardi* ipſis daret, in quibus patres eorum nati & enutriti erant.

Quod ſi *Edoardus* utrique genti leges adeo conformes dediſſet, cur ut ſuis legibus regerentur, *Gulielmum* rogaverunt *Angli*; aut cur ex ſingulis comitatibus *Gulielmus* earum ignarus, duodecim ſapientes eligeret, qui quæ eſſent leges iſtæ & conſuetudines, jurejurando obſtricti ei fideliter declararent? Quinetiam, ſi ſcriptoribus noſtris fides adhibenda, tantum abeſt ut Regnante *Edoardo S.* leges *Angliæ* cum iis *Normanniæ* convenirent, ut planè ſibi ipſis non eſſent conformes. Hoc probat nota iſta diſtincto inter *provincias* ſive *diſtrictus Danorum*, *Merciorum*, & *Weſt-Saxonum*, quæ non ſolum in LL. *Canuti* politicis, ſed in LL. *Edoardi* à *Gulielmo* conceſſis, & [b] emendatis, Danelaga, Myrcenalaga, & *Weſt-Saxenelaga* dicuntur. In illis enim juris-ditionibus non tantum diverſæ fuerunt leges [c] *Norfolcenſium*, *Suffolcenſium*, & *Northymbrorum* qui ex Dania & Norvegia oriundi ſunt; ſed etiam *Merciorum* & Weſt-Saxonum, qui ambo *Saxones* fuerunt, leges in multis differebant.

Apage igitur fabulam iſtam quam ex *cronica cronicarum* ſumptam appellat ſcriptorum noſtrorum ignarus *Rouilleus*, qui leges & conſuetudines *Normanniæ* ſuæ, ut ab *Edoardo Sancto* auctore quaſi inſtitutas venditaret, ſententiam ſuam ex eo firmare voluit, quod conformes eſſent cum *Angliæ* legibus; & ſpeciatim ex eo quod conſuetudo *Angliæ* ad probandum aliquid per *credentiam* XII *hominum* in uſu foret apud *Normannos*. Quo quidem nihil futilius. Etenim conformitas illa legum & conſuetudinum, quæ *Anglis* & *Normannis* communes erant, aliunde, quam à *S. Edoardo* & peti poteſt, & petenda quidem eſt. Nam primo *Gulielmus* ipſe conquæſtor, ut tradit *Eadmerus*, *uſus & leges, quas patres ejus, & ipſe in Normannia habere ſolebant, in Anglia ſervare volens, de hujuſmodi perſonis, Epiſcopos, Abbates, & alios principes per totam terram inſtituit, de quibus indignum judicaretur, ſi per omnia ſuis legibus poſtpoſita omni alia conſideratione non obedirent.* Secundo, à communi aliqua origine leges & conſuetudines nonnullas quum *Angli* tum *Normanni* derivare potuerunt, nempe à veteribus *Norvegis* & *Danis*, à quibus tam *Normanni*, quam *Dani*, qui *Anglis* leges dabant, oriundi ſunt. Hujuſmodi videtur eſſe lex illa *de Namio* à *Canuto* R. lata. c. 18. & inde integre ſumpta & tranſlata ad leges à *Gulielmo* I. *Anglis* datas. c. XLII. ut infra patet.

And ne nime nan man nane name. ne innan ſcyp-pan. ne ut of ðcyþe. æþ man habbe ðþýpa on hundþeðe hiſ þihteſ ȝebeðan; Liſ he æt ðam þþiðdan cyþe nan þiht nabbe. þan ſaþe he æt ðam ſeoþþan ſýðe to ſcyþe ȝemote. ⁊ ſeo ſcyþe him ſette þonne ſeoþðan anðaȝan; Liſ ſe ðonne beþſte nime ðonne ȝeleaſe ȝe heonen ȝe ðanon. þ he mote hentan æftep hiſ aȝenan;

Ne prenge hum [d] nammil en conte ne [e] de fors d' ici quil eit tresfois [f] demand dreit el hundred u el conte, e ſil a la tiers fice ne pot dreit aver, alt à conte, é le cunte len a Sete le quart [g] jura, e ſe cili [h] de-fait de ki il ſe claime [i] dunt prenge conge qui il [k] puſſe nam prendre pur le ſon [l] lum e pref.

Nemo [m] *Namium, vel in comitatu, vel extra capito, niſi prius vel in centuria* (vel *comitatu*) *ter rectum petierit. & ſi tertia vice rectum non poteſt habere, quartâ adeat curiam comitatus, quæ quartum diem ei aſſignabit. Verum ſi ab illo deficiat, quod ſibi vindicabat, tum licentiam habeat capiendi Namium ubicunque poteſt ad ſuum uſum & commodum.* De Namiis itidem in LL. *Hen.*

---

a Chron. *Lichfeldenſe.* Archæonomia. edit. *Cantabr.* M.DCXLIV. p. 158. *b Lagam* Eduuardi Regis vobis reddo cum illis emendationibus, quibus pater meus eam emendavit conſilio Baronum ſuorum. Inſtit. Hen. R. in text. *Roſſenſi*, & in *Matth. Paris.* p. 55. *c* Chron. *Lichfeld.* LL. Hen. I. VI. IX. Quibus accedunt LL. *Edoardi Latinæ.* cap. 12. 37. & quæ ſcripta ſunt à *Gervaſio Tilburienſi* de *Scacc.* cap. 32. *propoſitis etiam legibus Anglicanis, ſecundum tripartitam earundem diſtinctionem, hoc eſt Merchenlage, Danlage, Weſt-Saxenlage, quaſdam reprobavit, quaſdam autem approbans illis tranſmarinas Neuſtriæ, quæ ad regni pacem efficaciſſime tuendam videbantur, adjecit.* Hæc *Gervaſii* noſtri, *Rovilleo Gallo-Normanno* plane contradicant. & quis, quæſo, præferendus eſt, noſter, an exterus? Noſtrorum gnarus, vel ignarus? ſcriptor antiquus, vel modernus? *d* Nam nul. *e* Dehors. *Sax.* ut oſ. *f* Demande dreit. *g* Jur *vel* jurn. *h Forſan* defaut. *i* Dunc. *k* Puiſſe. *l* Vox *Gallo-Francica*, vel *Franco-Gallica. Sax.* Luma, anluma, ȝeloma, *utenſile, utendum quid, quod uſui noſtro neceſſarium eſt.* *m* Id eſt, res omnes, præſertim animatæ, ut homo, pecus, ob debitum vel delictum diſtrictæ. vid. Gram. *Sax.* p. 164. in marg. & Horni *Myrroir des juſtices*, cap. II. ſect. XXVI. *Naam n' eſt autre choſe, que reſonable diſtreſſe. deux manieres ſont de Naams: Naam mort, ſicome des blees, vine & autres tielx chatelx; & Naam vief, ſicome de home, beſte, & tielx vife choſes.*

cap. XXIX. Bracton. l. 3. Tract, 2. cap. 37. *Myrroir de juſtices*, ut in margine. De Namiis multa etiam in *conſuet. veteri Normanniæ*, ſpeciatim cap. VII. quod inſcribitur *de liberatione Namptorum.* ut & antiquis *Scotiæ* legibus. Quod tamen non probat *Normannicarum* legum *Edwardum* S. latorem fuiſſe; ſed quum *Normannis Norvegorum* & *Danorum* poſteris; tum *Anglis* ſive *Dano-Saxonibus*, qui *Danos* dominos & legis latores habuerunt; tum denique *Scotis*, qui *Norvegis* & *Danis* olim ſuccubuerunt, multaſque olim de *Namiis* aliiſque rebus conſuetudines cum *Anglis* & *Nortmannis* conſimiles habuerunt; à *Norvegis* & *Danis* ſuas de *Namiis* accerſendas eſſe leges, in quorum antiquarum legum * codicibus, de *Namiis*, & pecoribus *Namii* nomine captis, quæ *Namfæ* dicuntur, multa quoque leguntur. Denique, fidem omnem ſuperat *Nortmannos* à *Rollone* ad *Gulielmum Baſtardum*, ſcilicet per centum & quinquaginta annos, ſine ſuis legibus & inſtitutis in *Neuſtria* vixiſſe, aut quibus tam diu more majorum uſi eſſent rejectis, novas & alienas ab extero principe recepiſſe. Quorum alterutrum neceſſe eſt is dicat, qui in *Rouillei* ſententiam pedibus euns *S. Edwardum Normannicæ* conſuetudinis latorem & auctorem auſus fuerit affirmare.

Tertium argumentum, quo de origine *duodecemviralis* judicii ſententia noſtra impugnatur, ſumptum eſt ex [a] libro *Aſſiſarum*, An. XXVI. pl. 24. quod *Gallicè* ſic ſcribitur. En Aſſiſe *de no diſs.* deuant *Thorpe* monſtre fuit per labbe, [b] de B. que ſes predcēſ. aver Conis. de plees, *&c.* d' aver orig. hors de court, *&c.* per uſage, *&c.* en temps de Saint Edmund roies, *&c.* & que le Roy Hen. le prim. per chrē. confirm. *&c.* toutz lez uſagez, *&c.* & quils avoient conis dez toutz manners des ples iſſint q̄. Iuſtic̄. dun bank, & daūt. ne Iuſtic. al aſſis prēd. ne mellaſſent rien, *&c.*

Hic eſt *clameus recti*, ſive petitio Abbatis *Burienſis*, ſeu *Edmundiburgenſis*; ex quo conſtat eum in *reſcripto Aſſiſæ*, ut loquuntur forenſes, ſibi vendicaſſe actionum ſive cauſarum cognitionem, atque determinationem, ut & reſcripta, tam *Aſſiſæ*, quam originalia alia, è curiis Regis data, idque ex uſu, & præſcriptione ducta à temporibus *S. Edmundi*, & *S. Edwardi Confeſſoris*, quorum uterque R. Angliæ prius extitit, quam à *Normanno Duce* vinceretur. Ad hanc rem probandam Abbas præterea varias oſtendit [c] *Allocationes*, atque quod *Henricus I.* conſuetudines iſtas confirmaſſet, & nominatim illam de cauſarum & quæſtionum deciſione, adeo ut neutrius [d] Banci, ſive tribunalis, Juſtitiariis liceret ſe miſcere, aut auctoritatem ſuam interponere.

Ex his, SHOWERE, quatuor colligit Regii tribunalis non ita pridem capitalis juſtitiarius, qui *juris oraculum* apud Anglos dici meruit, [e] *Edwardus Cokus* miles *Palatinus*. Primo vicecomites apud *Anglos* ante *Conquæſtum*, quod dicunt, extitiſſe, quandoquidem Abbas *Burienſis* reſcripta *Aſſiſæ*, ut & alia ſingula reſcripta originalia, utpote quibus prædeceſſores illius à temporibus *S. Edmundi*, *S. Edwardi* RR. gaudebant, vendicabat. Quæ vicecomiti ſemper inſcripta ad eum ſolum mittuntur, nec ad alium quenquam mitti poſſunt, niſi forte ad *f Coronatorem*, ut appellant, idque in ſpeciali aliqua cauſa vel negotio, quando is vicecomitis locum obtinet.

Secundo in antiquis iſtis ante conquæſtum temporibus, in quibus *Brevia*, vel reſcripta *aſſiſæ* prædeceſſores Abbatis Burienſis ad vicecomitem mittebant, cauſas fuiſſe cognitas & definitas *fide & judicio duodecim hominum juratorum*, quippe quod *brevium* iſtorum ſolennia verba hæc ſunt. *g* REX VICECOMITI SALUTEM, *&c.* ET INTERIM FACIAS DUODECIM LIBEROS, ET LEGALES HOMINES DE VICINETO ILLO VIDERE, *&c.* vel [h] *hunc ſummone per bonos ſummonitores duodecim liberos, & legales homines de vicineto.*

Tertio, jus *Anglicanum, commune* dictum, idem prorſus, ac immutatum poſt conquæſtum, quod ante eum fuit, perennâſſe; propterea quod in antiquis iſtis *Anglo-Saxonum* temporibus reſcripta *Aſſiſæ*, aliaque reſcripta originalia in curias Regias relegari ac remitti ſolebant.

Quarto, in iſtis etiam temporibus Curiam fuiſſe, quam *cancellariam* dicimus, utpote ex qua ſola, neque aliunde petita prodeunt originalia reſcripta univerſa.

Hæc & hujuſmodi legens in *Coki* veſtri ſcriptis, Cl. SHOWERE, tantum quum juriſconſultum, tum Judicem, in patriæ ſuæ antiquis conſuetudinibus & conſtitutionibus avitis tam hoſpitem fuiſſe, equidem non poſſum non dolere. Etenim ut ab eo, quod ultimo loco quaſi probatum venditat, incipiam; tantum abfuit, ut in temporibus ante *conquæſtum* à quibus *Clameum* ſuum orditur *Abbas Burienſis*, curia, quam [i] *Cancellariam* dicimus, extiterit, ut ſub ipſo ingreſſu *Normannorum*, *Cancellarii* neque nomen neque dignitatem, ut poſtea, claruiſſe conſtat.

Apud *Anglo-Saxones*, qui cancellarii poſtea dicti erant apud *Anglo-Normannos*, BOCERAS appellati ſunt: id eſt, SCRIBÆ, NOTARII, qui Regibus duntaxat ab epiſtolis & chartis fuerunt, in quibus ſcribendis, & forſan aliquando dictandis, operam navârunt.

---

* Vide *Loccenii* Lexicon juris *Sueo-Gothici*, in voce *Nam* & *Namfæ*, in *Verelii* Indice ling. vet. *Scytho-Scandicæ*. *a* Vide etiam *Fitzherberts* graunde abridgement. fol. 219. pl. 57. & *Brooks* graunde abridgement. p. 173. pl. 40. *b* Id eſt, *de Bury*. *c* *Allocatio* in noſtro jure eſt rei ut veræ & probatæ receptio & admiſſio. *d* Intelige Bancum Regium, & Bancum communem, in quo tractantur *placita* communia. *e* In præfat. ad lectorem, quæ eſt ante lib. cui titulus *La tierce part des reports*. *f* De coronatore apud *Anglos* vide *Spelmanni* vel *Dufrenſii* gloſſaria. *g* *Bracton.* lib. IV. cap. XVI. *h* *Glanvill.* lib. XIII. cap. 34. *i* Vide quæ in voce CANCELLARIUS ſcripſit *Hen. Spelmannus*: ſpeciatim de cancellario apud *Anglo-Saxones* & *A. Normannos*.

Apud

Apud *Anglo-Normannos* pariter non ea fuit cancellarii dignitas & auctoritas, neque pro amplitudine muneris is locus, ad quem in ſequentibus temporibus ex parvis quidem initiis per varios quaſi gradus à cancellariis perventum eſt. Nam in vetuſtis iſtorum temporum chartis in loco inferiori utique ſubſcribit cancellarius pro Eccleſiaſtico ſuo ſtatu ac ordine, & non pro muneris ſui, quæ quidem parva jam tum fuit, dignitate. Sic in charta quadam *Gulielmi* II. qua abbatiam S. *Petri Bathoniæ*, *Johannei* Epiſcopo *Sumerſetenſi* ad ampliandos Epiſcopatûs redditus donat, *Rodbertus* cancellarius inter Regis capellanos æquales ſuos ſubſcribit.

Chartam iſtam dignam eſſe, quæ hic locum habeat, exiſtimo propter varias rationes. Primo, quod tum more *Anglo-Saxonico* cum crucis ſignis, tum Anglo-Normannico cum ſigillo Regis corroboratur. Secundo, quod tot tempore æqualium virorum præſertim Eccleſiaſticorum, qui magni nominis fuerunt, illuſtris redditur. Denique quod Rotbertus iſte Cancellarius videtur is fuiſſe, qui in ſerie Cancellariorum Angliæ à *Spelmanno* in gloſſ. ſuo edita Robertus *Bluet* vel *Bloet* vocatur.

A Inppetuũ dĩcoliſ omnĩb; tam futuriſ q̃ preſentib:. Qĩñ dõ omnitenente tẽpora ſcłorum ordinante. & hiſ prout placuerit finẽ imponente celũ & terra. & omĩa que in eiſ ſt̄ ſuo fine tranſibt̄. & uita nrã que ad temp⁹ floret. & cito tãquã flos foeni decidit. uidetur eſſe momentanea. idcirco cunctiſ agendũ. ut hic boniſ actib; future beatitudinis mercemur gaudia abſq; omĩ immutatione p̃pnit̄ manſura, Quo circa ego Willelm⁹ Willelmi regis fili⁹. dĩ diſpoſitione monarcheſ britannie promeæ meiq; patriſ remedio anime. & regni proſpitate. & popłi á dnõ mihi collati ſalute. acceſſi JOHANNI epõ abbatiã Scĩ petri bathonie. cũ omnib⁹ apenditiis tam in uillił quã in ciuitate & inconſuetudinib;. illis videlic& quib⁹ ſaiſita erat ea die qua regnũ ſuſcepi. Dedi inquã adſumerſetenſis epiſcopat⁹ augmentadionẽ eoten⁹ preſertim ut inibi inſtituat preſuleã ſedem. Anno dnĩce incarnationiſ. Mił. xc. Regni uero mei. IIII. Indictione. XIII. VI. kł. FEBR. LVNA. III. pepigi id in eorum optimatũ meorum preſentia. ✠ quorum Nõia ſubt̄ ſt̄ annexa. & ut perpoſtitateſ ſuccedenteſ apud quoſq; hoĩeſ ueritatiſ amatores p̃ſeueret ratũ. mee regie auctoritatiſ annecto ſigillum. ſed & propria manu mea depingo crucíſ dnĩce ſignum. Lanfranco archĩpſule machinante ¡Wintonie factũ ẽ donũ hui⁹ beneficii. Mił. LXXXVIII. anno abĩcarnatione dnĩ. Scdo uero anno regni regiſ Wiłłi filii priorıſ. Will. Confirmatio aut̄ huius charte facta ẽ apud douerſã. eo tẽpore qd̄ ſupi⁹ determinatũ eſt;

✠ Ego Thomaſ archiẽpſ eboracenſiſ laudaui.
Ego Mauricı⁹ londonienſiſ ẽpſ corroboraui.
✠ Ego Walchelm⁹ wintonienſis ẽpſ aptaui.
Ego Oſmund⁹ ſarbienſiſ ẽpſ conſolidaui.
Ego Osbn⁹ exonienſis ẽpſ confirmaui.
Ego Remigi⁹ lincolienſis ẽpſ aſtruxi.
Ego Rotbt⁹ herefordenſis ẽpſ audiui.
Ego Rotbt⁹ ceſtrenſis ẽpſ conſpexi.
✠ Ego Cunnulf⁹ rouerceſtrenſiſ epſ annui.
Ego Woleſtann⁹ wigreceſtrenſis epſ acceſſi.
Ego Radulf⁹ ciceſtrenſiſ epſ uidi.
Ego Herbt⁹ tetfordenſiſ epſ audiui.
Ego Goiffrid⁹ conſtantienſiſ hoc exquiſiui.
✠ Ego Ego Hoell⁹ cenomannenſiſ epſ interfui.
✠ Ego Wido abbaſ Scĩ Auguſtini cantuarii.
✠ Ego Giſlebt⁹ abb S petri weſtmonaſterii.
Ego Turſtin⁹ abbaſ gleſtonienſiſ.
Ego Symeon abbas de eli.
Ego Balduin⁹ abbaſ ſcĩ eadmundi.
Ego Raginald⁹ abbaſ de abendona.
Ego Rotbt⁹ abb S Petri wintonie.
Ego Walter⁹ abbaſ de euesham.
Ego Pauluſ abb. ſcĩ albani.
Ego Odo abbaſ de certiſeio.
Ego Godefrid⁹ abb. de malmesbia.
Ego Goisbt⁹ abbaſ de bello.
Ego Serlo abbaſ de gloeceſtra.
Ego Goisfrid mala terra.
✠ Ego Roger⁹ comeſ.
Ego Rotbt⁹ comeſ.
✠ Ego Symon comeſ.
Ego Hugo comeſ.
✠ Ego Alan⁹ comeſ.

Ego Henric⁹ comeſ.
Ego Walter⁹ comeſ.
Ego Willm⁹ comeſ.
Ego Rotbt⁹ fili⁹ hannoniſ.
Ego Philipp⁹ capellan⁹.
✠ Ego Rotbt⁹ cancellari⁹.
Ego Samſon capellan⁹.
✠ Egg Turgiſ⁹ capellan⁹.
✠ Ego Gerald⁹ capellan⁹.
Ego Anſger⁹ capellan⁹.
Ego Herbt⁹ capellan⁹.
✠ Ego Willelm⁹ capellan⁹.
✠ Ego En rãn⁹ capellan⁹.
✠ Ego Ranulf⁹ capellan⁹.
✠ Ego Petr⁹ capellan⁹.
✠ Ego Tuſald⁹ capellan⁹.
Ego Eudo dapifer.
Ego Juo dapifer.
Ego Hanno dapifer.
Ego Roger⁹ dapifer.
Ego Willm⁹ dapifer.
Ego Rotbt⁹ de oili.
Ego Vrſo de abetot.
Rotbt⁹ diſpenſator.
Hugo de portu.
Roger⁹ de buſleio.
Rannulf⁹ peuerelluſ.
Willm⁹ peuerell⁹.
✠ Aiulfus uicecomeſ.
✠ Aluerad⁹ de lincola.
✠ Ernulf⁹ de hefding.
✠ Folco criſpin⁹.

Sigillum ſimul cum cera periit, ſericâ tamen appendiculâ, quæ ceram tenuit, remanente.

Sic in charta quadam Henrici primi qua manerium de *Thorp* Eccleſiæ Norwicenſi dedit An. MCI. Rogerus Cancellarius, Abbatibus omnibus & Epiſcopis poſtpoſitus inter capellanos ſubſignat.

Nondum ad forum juris communis, nondum ad prætorii dignitatem ſurrexiſſet, ut Spelmannus, qui ſic ſcribit: conſtat hodie cancellaria tribus partibus, è collegio ſcribarum regiorum, è foro juris communis, è prætorio boni & Æqui. His omnibus ſolus præeſt cancellarius, collegio nempe miniſter principalis: foro judex canone circumſcriptus: prætorio arbiter honorarius à Rege datus. Miniſterium ejus antiquæ eſt originis; poteſtas forenſis mediæ; prætoria recentioris.

Sed licèt in eo falſus eſt *Cokus*, quod in antiquis iſtis temporibus curiam extitiſſe affirmat, quam *Cancellariam* appellamus, tamen qui Cokum propugnare velit aliquis forſan reſpondebit, Antiquæ eſſe originis eam partem Cancellariæ, nempe Collegium iſtud ſcribarum, ſive officina brevium & Chartarum regiarum, Cui Cancellarius præeſt, & è quo petita dantur brevia, ſeu reſcripta illa originalia, ſpeciatim reſcripta *aſſiſæ*, quæ longo uſu, & præſcriptione ducta à temporibus S. Edmundi, & S. Edwardi ſibi vendicabat Abbas Burienſis. Antiquæ eſſe originis eam partem *Cancellariæ* fateor, ut quæ *Scaccarii* primo pars fuit, quod curiarum omnium regiarum apud Anglo-Normannos antiquiſſima eſt. Veruntamen non tam altæ eſt originis, quam eſſe contendendum eſt ab iis, qui *Coki* ſententiam velint defendere. Etenim nullum tale fuiſſe ſcribarum forenſium Collegium in Anglo-Saxonum temporibus, Cui Cancellarius præfuit, ex iis conſtat: Primo quod Regis ſcriba à Normannis ſcriptoribus *Cancellarius* dictus, in aula, non in foro, officio ſuo functus eſt. Secundo, quod conſtitutio, vel politia forenſis apud Anglo-Saxones longe alia fuit, ut ſupra oſtendi, quum quæ talem *brevium* officinam requiret, utpote apud quos cauſæ omnes, liteſque * *domi* cognitæ, & determinatæ eſſent, in ſingulis Centuriis, trithingis, comitatibus, urbibus, & curiis Dominorum, quorum jus audiendi, & finiendi cauſas, *Sac* & *Soc* eſt appellatum. *Domi*, inquam, audiri, & finiri Cauſæ ſolebant apud Anglo-Saxones, eo tamen ordine, ut à † Centuriis ad trithingas deferebantur cauſæ, à trithingis imo & curiis dominorum ad comitatus curias, in [a] quibus ſi quis jus impetrare non poterat, Regem licebat appellare. Nondum enim majorum Gentium Cauſæ (ſeu *placita*) à curiis comitatuum ad curiam domini Regis tractæ erant. Contrà ab ingreſſu Normannorum curiæ comitatuum dignitatem ſuam priſtinam, ut ſupra oſtendi, aliquandiu retinuerunt, uſque ad *Henrici* II. tempora, cum Juſtitiarii Regis non amplius in comitatus ad audiendas cauſas legati eſſent, quemadmodum in [b] placito de *Pinnendenam*, in quo *Goisfridus* Epiſcopus Conſtantienſis *loco Regis fuit*, ut & in [c] contentione iſta inter *Gundulfum*, & *Pichot*, cui præerat Regis Juſtitiarius Odo Epiſcopus Bajocenſis: ſed cauſæ, quæ in *Scyris* vel Comitiis placitari, & terminari ſolebant coram comite, vel ejus vicecomite, ante adventum *Normannorum*, & poſtea à Regis Juſtitiariis, tum primum ab iis ad [d] curiam Regis, coram Juſtitiario ejus audiendæ, tractæ & ablatæ erant. Cauſis autem à *Scyris* ad curiam Regis ſic tractis, creſcebat indies *querelantium* numerus, qui ad Dominum R. vel juſtitiarios ejus de injuriis factis clamarent. Delatis vero ab omnibus regni partibus ad curiam R. querelis, Cancellarius, qui ab Epiſtolis, chartis & reſcriptis Regi erat, ex aulico duntaxat miniſtro factus curiæ Regis *Officialis*, augere numerum ſcribarum neceſſe habuit, & Collegium quaſi ſub ſe inſtituere, in quo, tanquam in communi regni officina, reſcripta forenſia, à noſtris dicta *brevia originalia*, quod iis inchoantur omnes lites, formarentur, & ſolennibus fori verbis formatæ in omnes regni partes mitterentur. Hic ortus, hæc origo fuit Cancellarii, ut Magiſtratus forenſis, qui in Scaccario à ſiniſtra Juſtitiarii regii, paulum procedente tempore, adſeſſor ſedere ſolebat; adeo ut in eo ſine illius conſenſu, & conſilio, haud longo à primis iſtis *Cancellariæ* initiis, nihil magni momenti factum eſſet.

Hic etiam ortus, & origo fuit *reſcriptorum forenſium*, ſive brevium originalium, quæ in omnes comitatus ad vicecomites è *Cancellaria*, ſive potius è ſuprema Scaccarii curia, cujus Cancellaria pars erat, tum primum expediri, & mitti ſolebant. Et Speciatim, quoad *Aſſiſarum reſcripta*, *Magna aſſiſa* ipſa, à qua denominantur, antiquiora eſſe non poſſunt. Magnam autem Aſſiſam, ut ingens populo beneficium inſtituiſſe *Henricum* II. teſtatur *Glanvillus* lib. II. cap. VII. Obtinente ergo nova hac forenſi conſtitutione, quæ teſte Glanvillo tollendi duelli gratia ab *Henrico* II. inventa eſt, Juſtitiarius regis omnes liberos Comitatus homines, ut coram ipſo ſe ſiſterent, non ſine graviſſimo & populi & Curiæ incommodo citari cum diſcerneret, magis commodum, idoneum, & opportunum, & è re etiam publica magis fore judicabat, certum & definitum eorundem numerum datis ad vicecomitem reſcriptis regis nomine citare; & cum definitus ex iis numerus ciendus, & arceſſendus eſſet, quem, quæſo, magis aptum gratumve *Normannigenæ*, qui de eo Conſulerent, comprobarent, quam, qui apud eorum majores tam in *Scandia*, quam in Normannia ab antiquiſſimis temporibus in uſu fuiſſet, DUODENARIUM? Is quidem numerus fuit liberorum hominum totius Com. Cant. quem eligi præcepit Odo Normannus Bajocenſis Epiſcopus, cum curiæ præſideret, in qua diſceptata erat lis, quæ orta erat inter Gundulfum R. Epiſcopum, & *Pichot* V.comitem.

---

* *Sax.* æt hæm. LL. Edgari R. c. 3. † Edoardi R. c. 34. *a* LL. Edgari R. c. 3. *b* Text. *Roff.* fol. 108. a. *c* Text. *Roff.* fol. 145. b. *d* Vide *Glanvillum*, lib. I. cap. 1, 2, 3, 4.

Apage

Apage igitur, SHOWERE, concluſiones iſtas *Coki* omnes de *reſcriptis aſſiſæ* ante conquæſtum ad vicecomitem miſſis; de cauſis tum cognitis, & definitis *fide, & judicio duodecim virorum*; de reſcriptis Aſſiſæ jam olim, ut nunc in curias Regis remiſſis; denique de Cancellaria, quam curiam tum fuiſſe, quæ nunc eſt, fruſtra contendit, quod ex ea ſola reſcripta originalia univerſa jam nunc petuntur, & ante aliquot ſecula non aliunde petita fuerunt.

Hæc omnia contra fidem, & auctoritatem teſtium maxime idoneorum, quos ex *Codd.* editis, & nondum editis ad partes noſtras vocavimus. His auctoribus, contrà atque *Cokus* animo finxit, omnia conſtant; nimirum vicecomites in *Anglo-Saxonum* temporibus non regis miniſtros, ſed *Ealdermannorum* fuiſſe vicarios, cauſaſque apud eos *domi* tum audiri ſolitas per omnes liberos homines, quibus *Curiæ* ſupra nominatæ frequentandæ erant, & non per definitum aliquem eorum numerum. His, inquam, auctoribus ea tunc fuit Anglorum *politiæ forenſis* conſtitutio, qua quidem immutata manente neque reſcriptis regiis, præſertim *aſſiſæ* reſcriptis, neque officina *Cancellariæ*, ex qua formata reſcripta illa prodirent, iis opus eſſe potuit. Quinetiam manente integra forenſi iſta conſtitutione, curiæ regis, in quas reſcripta illa remiſſa fuiſſe ſibi perſuadet *Cokus*, nondum inſtitutæ erant.

Apage iterum concluſiones iſtas omnes inanes, falſas, & celebri ſuo nomine plane indignas, quas *Cokus* in re forenſi antiqua minus verſatus elicuit ex placito Abbatis *Burienſis*, in quo vendicabat jura & privilegia habendi reſcripta *Aſſiſæ*, & originalia reſcripta alia à curiis regis petita, idque longo uſu à temporibus S. *Edmundi*, & S. *Edwardi* RR. quo nihil quidem abſurdius dici potuit. Nam S. *Edmundus* Rex, & Martyr, qui paſſus eſt, An. DCCCLXX. Cœnobii nomine ſuo poſt multorum intervallum annorum inſigniti neque fundator eſſe potuit, neque privilegiorum auctor, quæ longo uſu ab illius temporibus, hoc eſt, ante conſtructam in honorem S. Edmundi Eccleſiam, Abbas *Edmundiburgenſis* ſibi jure arrogabat. Primus, qui Eccleſiam, ad quam Corpus S. Edmundi R. tranſlatum erat, terris dotavit, Edmundus Rex fuit in Anno DCCCCXLV. Sed non admodum floruit ante Canuti magni tempora, qui, ut *Sueni* patris Sacrilegam in hanc Eccleſiam impietatem expiaret, novo opere inſtauravit, coronam ſuam S. Martyri obtulit, monachos cum abbate induxit, prædia multa, & magna, & inter alia ipſum oppidum integrum donavit. Cui ipſi monachi per ſenaſcallum ſuum præfuerunt, & jus dixerunt. Verum neque in *chartis, quæ ſuperſunt, ſive *Edmundi* R. ſive *Canuti* M. ſive *Harda-Canuti*, ſive *Wilhelmi* I. neque denique in privilegiis & exemptionibus cœnobii *Edmundiburgenſis*, quæ ſane multa, & magna in monaſtico Anglicano recenſentur, de vindicato illo jure, habendi reſcripta originalia, ſpeciatim reſcripta *aſſiſæ* è curia regis petita, quicquam aut diſerte dictum eſt, aut ita deſcriptum ex quo inferri poteſt. Quamobrem, SHOWERE, inter commenta monachorum numerandus eſt iſte Abbatis Edmundi-Burgenſis prætextus; inter commenta, inquam, monachorum, *qui*, ut loquitur † *Johannes Marshamus* noſter, *nimium faciles fuerunt in iis tradendis, quæ ad ſuarum Eccleſiarum gloriam conferre putarunt, & in contexendis hiſtoriolis, referciendiſque cœnobiorum monumentis audacem nimis navarunt operam.* Inter hiſtoriolas illas digna omnino eſt, quæ recenſeatur, [a] fabula illa de S. *Edmundi* R. Corpore, quod licet telis, & ſagittis confoſſum, flagris laceratum, capite denique truncatum, incorruptum tamen, integrum, illæſum, & ſpiranti ſimillimum, abſque cicatricibus, abſque omni vulneris ſigno, in ſepulchro repertum eſt. Ejuſdem etiam furfuris ſunt, quæ Abbas iſte *Edmundiburgenſis* à temporibus S. *Edmundi* in placito ſuo ſibi vendicabat, ut & eorum *allocationes*, quas memorat, & confirmationes *Henrici* primi, quo regnante, ut verbis [b] legis ab illo ferri dictæ utar, in *ſcyres motis*, vel comitatuum curiis, *agebantur primo debita veræ Chriſtianitatis jura*; *ſecundo regis placita*; poſtremo *cauſæ ſingulorum dignis ſatisfactionibus explebantur.* Imo lege iſta non tantum de *Scyres motis*, ſed *Burgimotis*, & Hundredis duodecies in anno congregandis ſancitum eſt; & de transferendis cauſis in *trithingas* cum penuria judicum in *hundredis* foret. Quinetiam & de multis aliis, quæ monſtrant *cauſas* nondum ab iſtis curiis ad curiam Regis eſſe tractas, neque querelas populi ad Regem aut Juſtitiarium ejus tum deferri eſſe ſolitas, & conſequenter neque *reſcripta forenſia*, quæ ad vicecomites miſſa ab iis in curias regis remiſſa ſunt, adhuc in uſu fuiſſe.

Supra obſervavi, SHOWERE, apud *Nortmannos*, & eorum majores, *duodecimviralem* cauſarum audientiam ab antiquis temporibus uſitatam fuiſſe; ac proinde cùm, Henrico II. regnante, è liberis comitatus hominibus certus & definitus numerus ad eam rem ſtatuendus eſſet, qui ad curias Regis citarentur, *Duodenarium* placuiſſe. *Anglo-Normanni* enim *Normannorum*, ut *Normanni Norvegorum*, quorum nepotes erant, exempla moreſque ſecuti ſunt. Poſteri ſcilicet majorum, quibus, [c] pro numero Deorum Dearumque, *duodenario* nihil ſanctius, nihil antiquius fuit; ac ſi in ipſo hoc numero ſecreta quædam eſſet religio, ut inquit *Henricus Spelmannus*. Hinc dum [d] *Odinus Aſgardi*, quæ metropolis fuit *Aſaheimi*, vel *Aſalandiæ*, *Tanai* ad ortum conterminæ, princeps fuit, mos obtinuiſſe dicitur, ut duodecim præfecti cæteris eminentiores, DIAR ſeu DROT-

---

*Monaſt. Anglican. Vol. I. † In propylæo ad Monaſt. Anglican. *a* Monaſt. *Anglican.* Vol. I. *b* LL. Hen. I. cap. VII. *c* Tolff eru Aeſer godkunigir, *duodecim ſunt Aſæ divinis afficiendi honoribus.* Edd. *Iſland.* Mythol. XIX. Totidem *Deæ*, ſeu *Aſyniæ* enumerantur. Myth. XXX. *d* Heims kringla, ſive *Hiſt. Reg. Sept.* à *Snor. Sturl.* conſcript. *Stockholmiæ*, M.DC.XC.VII. cap. II.

NAR dicti curam gererent ſacrorum, & populo jus dicerent. Sic duodecim virorum magna quondam auctoritas, & uſus in R. R. eligendis, & majoris momenti negotiis. Duodecim viri è qualibet præfectura nominati *Sverrum* in foro Oirenſi elegerunt in Regem. Chron. *Norv.* 504. XII viri *Haquinum Haquini* è Schola Nidroſienſi adductum, in Regem eligerunt. p. 600. XII viri magno *Haquino* homagium præſtiterunt in foro *Egeroenſi.* p. 762. Unde hodie è qualibet *Norvegiæ* præfectura, XII viri conſcribuntur, qui Regi *Daniæ* homagium præſtituri ſunt. In * libro cui hirdskraa titulus ante trecentos plus minus annos *Norvegicè* ſcripto, de jure aulico antiquo *Norvegico*, legimus fuiſſe ſancitum, ut ſiquando eo deventum foret, ut nemo è ſtirpe regia *Norvegiæ* ſupereſſet, qui in Regem crearetur, tum nominandos eſſe duodecim ſapientia & prudentia præſtantiſſimos homines, qui, durante interregno, ad pacem tuendam, & conſervandam continuo per regnum diſcurſitarent. Sic adhiberi olim ſolebant duodecim igniti vomeres in vulgari per *Ordaliam* purgatione; & *Gulielmus* I. acquiſita *Anglia*, duodeno pro more majorum gaudens numero, duodecim viros ex ſingulis comitatibus elegit, qui jurati leges ſuas & conſuetudines illi patefacerent. De duodenaria numerandi ratione, quæ *tolfræd* apud Septentrionales populos appellatur, tractavimus in Gram. *Iſlandicæ*, cap. VI. & ne nimius in hac re forem, non dubitandum, SHOWERE, me judice, eſt, quin *Namdariorum* priſcus ille in cognoſcendis cauſis uſus, qui apud veteres *Scandiæ* incolas olim ab utraque litigantium parte nominabantur, poſtea ex auctoritate publica conſtituti, & *Aſſeſſores* dicti, ex *duodenarii numeri* religione ortum ſuum habuerit, quæ ab antiquiſſimis temporibus, Septentrionalium Gentium animis alte fixa erat.

Miraberis hic forſan, SHOWERE, me Dom. *Johannis Spelmanni* H. F. ſententiam hic ſiluiſſe, qui in *Ælfredi* ſui vitâ tradit regem illum *duodecimvirale* cauſarum judicium primum inſtituiſſe. Ea fateor non ſolum Joh. *Spelmanni*, ſed doctiſſ. etiam *Ob. Walkeri*, qui vitam *Ælfredi* à *Spelmanno* ſcriptam annotationibus illuſtravit, ſententia eſt. Sed eorum neque auctoritatem moror, neque ſententiam à me ad examen revocandam arbitror; quod omnia argumenta ſive teſtimonia, quibus eam adſtruere conantur, in ſuperioribus à me infirmata & diluta ſunt. Ambo legem *Ælfredi*, quæ in fœdere quod cum *Guthruno* tertia eſt, de compurgatione *Thani regii* per duodecem conſacramentales, latam de *duodecim virali Cauſarum judicio*, ut quam plurimi alii, male intelligunt. *Hornum* præterea, quo nihil mendacius, ad partes ſuas advocant, cum imprimis *Aſſerius* diligentiſſimus *Ælfredi* vitæ ſcriptor citandus iis teſtis foret, ſi de hoc *Ælfredi* inſtituto quid ſcripſiſſet; ut eum maxime opporteret ſcribere, ſi *Ælfredus*, illius auctor extitiſſet.

Hactenus, SHOWERE, *antiquorum amantiſſime*, de Actis Curiarum *Scyrenſium* ſive comitatuum apud *Anglos*, & de earum priſtina dignitate, auctoritateque, qua fuit quum ante, tum poſt debellatam à *Normannis Angliam*. In quibus reſuſcitandis, dum ſtrenue navarem operam, ex cauſa maxime notabili, quæ diſceptata erat inter Epiſcopum *Roffenſem*, & vicecomitem *Cantiæ*, de duodecimviralis cauſarum examinis & judicii initiis, diſſertatiunculam componendi occaſio mihi data eſt. Quæ ſi tibi æque in legendo, ac in ſcribendo mihi, placuerit, beatum me ſentiam, & oleum meum operamque omnem in ea ſcribenda bene impendiſſe.

Jam vero cum Deo O. M. progrediamur ad ea proferenda, quæ ſecundo loco, quam utiliſ ſimul & jucunda ſit Lingg. Vett. *Septentrionalium* ſcientia; & quanti doctis, præſertim Antiquarum conſuetudinum ſtudioſis, habenda ſit, cum iis, quæ ſupra traduntur, commonſtrant. E tenebris ergo ſuis in theatrum tandem prodeant majorum nonnulla *teſtamenta*. Quibus in lucem evocandis me de doctis non male meriturum ſperabo, ſiquidem qui edidit *Vett.* teſtamentorum fragmenta aliqua & formulas, quæ *Græci* olim & *Romani*, fecerunt, de rep. literaria optime meruiſſe judicatur *Barn. Briſſonius*, ut & *Janus Gruterus*, *Aldus*que *Ciceronis* operum editor, qui ſpurium & ſuppoſititium idem teſtamentum ambo ediderunt, quod id genuinorum ſolennibus verbis falſarius condidiſſet.

In primam autem ſcenam producatur, quod fecerunt *Brihtricus*, *Ælfrici* cujuſdam magnatis *Thanus*, & conjux ejus *Ælfswitha*, teſtamentum. Hoc ante centum annos demptis quatuor publicum fecit, plaudentibus venerandæ antiquitatis cultoribus, ex hoſpitio *Lincolnienſi*, *Gulielmus Lambardus* inter legum conſultos, † *Jocelino* teſte, domeſtici juris peritiſſimus, è Codice, MS. Eccleſiæ *Roffenſis*, cui epigraphe *Textus Roffenſis.* fol. 144. Idem quoque dignum judicamus, quod recuſum choream ducat teſtamentorum, quæ infra *Philo-Saxonibus* ſpectanda exhibemus; præſertim juris *Anglicani* ſtudioſis, qui rei teſtamentariæ, & ſolennium verborum, quibus utebantur teſtamenta facientes *Anglo-Saxones*, notitiam aliquam habere cupiunt.

---

* Editus erat hic liber *Hafniæ*, curis & ſumptibus *Joh. Reſenii*, An. M. DC. LXXIII. † In præfatione *ante Ælfredi* res geſtas ab *Aſſerio* ſcriptas, & in *Saxonicis* literis à *Dayo* excuſas.

TESTA-

Testamentum Byrhtrici & Ælfswythæ Uxoris ejus Saxonice & Latine.

Ðis is býnhtpices ⁊ ælf-scýðe his pifes nihsta cpiðe. ðe hi cpæðon on meapaham on heopa maga gepitnesse. þ pær pulfstan ucca. ⁊ pulfsie his bpoðop. ⁊ sines ælfsnoðes suna. ⁊ pulfsie se blaca. ⁊ pine pheopt. ⁊ ælfgap on meapaham. ⁊ pulfeh op-ðeges suna. ⁊ ælfeh his bpoðop. ⁊ býnhtpapa ælfsnices laf. ⁊ bnýhtsnic hisnæ mæg. ⁊ ælfstan birceop æsest his kýne-hlafopðe ænne beah. on hund eahtotigan mancýsan golðes. ⁊ an hand-secs. on eal spa miclan. ⁊ feopes hopf. tpa ge-snæðeðe. ⁊ tpa speopð gefetelsoðe. ⁊ tpegen hafocas. ⁊ ealle his heaðop-hundas. ⁊ ðæse hlæfðian ænne beah on ðsittigan mancýsan golðes. ⁊ ænne stedan. to fose-sspnæce. þ se cpýðe. stanðan morte. ⁊ fop his saple ⁊ his ýlðsena. into scē andsneæ. tpa sulung æt ðene-tune. and hio fop hisne saple ⁊ hisne ýlðsena. tpa æt langan-felda. ⁊ biðes in fop hý. ðsittig mancýs golðes: And ænne speop-beah. on xl. mancýsan. ⁊ ane cuppan seolfsene. ⁊ healfne bænd gýlðenne. ⁊ ælce geasne to þeosa ge-mýnðe. tpegpa daga feop me. of hærlholte. ⁊ ii. of poðsingа-besan. ⁊ ii. of bæslingan. ⁊ ii. of hæsigeasðes-hamme. ⁊ to csistes cisan. lx. mancýs golðes. xxx. ðam birsope. xxx. ðam hisoðe. ⁊ ænne speop-beah. on. lxxx. mancýs. ⁊ tpa cuppan seolfsene. ⁊ ðæt land æt meafaham. ⁊ to scē augustine. ðsittig mancýs golðes ⁊ tpa cuppan seolfsene. ⁊ healfne bænd gýlðenne.

And þ land æt ðæsæntan. býnhpapa hisne ðæg. ⁊ æftes hisne ðæge into scē andsnee. fop unc. ⁊ uncsne ýlðsan. ⁊ bæslingas sulfehe. ⁊ he selle. x. hund pænega. into scē andsnee fop unc ⁊ uncsne ýlðsan; ⁊ pulfsie poðsinga-býnas. innon þ gecýnðe; ⁊ sisebe. hærlholt. innon þ gecýnðe; ⁊ pulfege ⁊ elfege his bneðes hesigeasðes-hamme. innon þ gecýnðe. pulfege þ inland. ⁊ ælfege þ ut-land.

And pulfstane uccan. polcnes-stede. innon þ gecýnðe. ⁊ an hand secs. on ðsim pundan. ⁊ ða týn hýða on stsæt-tune. into þæm mýnstsne. to polcnes-stede; ⁊ þ land æt fealc-na-ham. æftes býnhtpapa ðæge. into scē andsnee. fop ælfsnic hisne hlafopð ⁊ his ýlðsan. spa heosa cpýðe pæs. ⁊ bsomleah. æftes bnihtpapa ðæge. into scē andsnea. spa ælfsnic hisne hlafopð hit becpæð. fop hine ⁊ his ýlðsan. ⁊ snoðing-land eac. into scē andsnea. æftes hisne ðæge. spa ælfene hit be-cpæð ælfsnices fæðes. ⁊ he seoððan. on gepitnesse. eaðgife ðæsne hlæfðian. ⁊ oðan ansceopirceoses. ⁊ ælfeges ælfstanes suna. ⁊ ælfsnices his bpoðop. ⁊ ælfnoðes pilian. ⁊ godpines æt fecham. ⁊ eadsnices æt ho. ⁊ ælfsnies sneostes on cnogðæne; ⁊ pulfstane. lx. mancos golðes to ðælanne fop unc ⁊ uncsne ýlðsan. ⁊ oðes snilc pulf-stige to ðælanne. ⁊ hæbban heom· pið god gemæne gif hý hit ne don; ⁊ pulfstige. týðicef-eg. ⁊ ða boc. innon þ ge-cýnðe. ⁊ ii. spusan. on iii. pundan. ⁊ ic bidde fop godes lufan minne leofan hlafopð þ he ne ðafige þ ænig man uncesne csiðe apænðe. ⁊ ic bidde ealle godes sneond þ hi ðasto filstan. hæbbe pið god gemæne þe hit bsiece. ⁊ god him sý sýmle milde þe hit healdan pille.

Sequitur Verſio per monachos Roffenſes, *Latinè.*

Hæc eſt ultima commendatio ſive rerum ſuarum pro deo diſtributio, quam fecerunt ſimul *Brihtricus* & *Ælfsuuitha* uxor ejus, appropinquante die mortis eorum in villa quæ vocatur *Meapeham*, teſtibus his præſentibus de propriis *parentibus* ſuis, videlicet *Uulfſtano* cognomine *Ucca*, & *Uulfſio* fratre ejus, & *Siredo* filio *Ælfredi*, & *Uulfsio* cognomine *Blaca*, & *Wine* presbytero,

& *Ælfgaro* in *Meapaham* & *Wulfego* filio *Ordegi*, & *Ælfego* fratre ejus, & *Brihtwara Ælfrici* relicta, & *Bryhtrico* ejus consanguineo, & Ælfstano episcopo. Primum naturali domino suo *regi* armillam auream quæ habebat octoginta mancas auri, & unum handseax tantundem auri habentem, & quatuor equos, duos ex eis optime faleratos, & duos gladios optime adornatos, & duos accipitres, & omnes canes suos venaticos. Et * dominæ suæ * *Reginæ* armillam unam quæ habebat triginta mancas auri; & unum equum emissarium, eo pacto ut adjuvaret eum apud Regem, quatenus

---

** Ita, SHOWERE, reddit interpres *Saxonica* ðæne hlæfdian. Quamvis enim apud veteres *Francos*, fœmininum à kuning deductum, nempe kuninginna *reginam* denotabat, *Anglo-Saxones* tamen, quibus à suo cyning vel cyng, fœmininum non formare licuit, duobus aliis vocabulis ad REGINAM significandam usi sunt, LFEN & HLÆFDIA, quorum istud UXOREM hoc DOMINAM primo denotabat. Usu vero obtinente, utrumque REGINAM, quum *conjugem*, tum *relictam* in sensu relativo; tum denique in absoluto sensu REGINAM, quæ summo jure imperabat, designabant.

Quoad primum scilicet Lpen, REGINAN *conjugem*, sive Regis consortem significat, Chron. *Sax. Gibs.* DCC.XXI. Her Æðelburh Lpen tobeann tantun, *hoc anno Æthelburga REGINA* (Inæ R) *castrum tantunense destruxit. Bed.* Eccles. Hist. L. IV. C. 19. Ecgfrið se cyning him gehet ge lond ge micel feoh to gegyllanne. gif he ða Lpene gefangnian. ⁊ gelæstan mihte ᵹ heo bucan polde his gegyngcipes, *Ecgfridus promisit, se ei terras ac pecunias multas esse donaturum, si* REGINÆ *posset persuadere ejus uti connubio.* REGINAM regis relictam significat in versionis *Saxonicæ* MS. *Orosii*, lib. I. cap. VII, quod *Lat.* Codicis est IV. Æftes his ðeaðe Samenamis his Lpen fenge æghes ge to ðam gepinne ge to ðam nice. Seo ilce Lpen Samenamis syððan ðat nice pæs on hyne gepealde. Sic etiam vocantur *Tomyris* istius versionis cap. IV. lib. II. & *Cleopatra*, *Julii Cæsaris* relicta, lib. VI. versionis cap. XIII. and he him het to pisse gesteccean Cleopatran ða Lpene ða hæfde Iulius æs. Cleopatra his Lpen peanð gesiðmeð. REGINAM etiam, quæ supremo jure imperat, significat, *Matth.* XII. 42. Suððæles Lpen aris on ðome, *regina austri surget in judicio.* Sic in *Orosii* lib. I. cap. XV. versionis MS. X. *Amazonum* REGINÆ hac voce denotantur: heora Lpena Mapperia. ⁊ Lampida pæran hatene. Ðæs pær Mapperia feo Lpen ofslagen. Ðæs pæron tpa Lpena ᵹ pæran gesteorta Antiopa. ⁊ Ospithia.

Quemadmodum etiam τὸ Lpen emphaticè usurpârunt *Anglo-Saxones* ad designandam in triplici illo sensu REGINAM; sic etiam citerioris ævi, præsertim apud eos scriptores, in trina illa significatione τῷ hlæfdia, quod alias hlæfdiga, hlævdia, hlæfdig, hlævdig & hlafdia, scribitur, usi sunt. REGINAM regis conjugem hic in *Brythrici*, & Ælfswithes testamento τὸ hlæfdia significat, ut & in Chron. *Sax. Gibs.* An. M.LII. And se Cyng gaf ðære hlæfdian eall ᵹ heo ær ahte, *& rex* (Eadwardus) *restituit reginæ, quicquid prius habuerat.* REGINAM regis relictam significat ejusdem *Chronici* p. 183. ⁊ Eadgiᵹ seo hlafdig forðferde on pinceastre, *& Eadgitha regina* (R. Eadwardi relicta) *decessit in urbe Wincestrienſi.* REGINAM denique, cui summi imperii jus ac potestas erat, significat ejusdem etiam Chronici pagg. 103, 104, 106, 107. ubi *Æthelfleda* de cujus rebus gestis liber erat scriptus, qui in Catalogo vet. libb. in prima pag. MS. ad Eccl. *Dunelmens.* pertinentis videndo, *Elfledes boc* vocatur, & quæ, mortuo marito *Ætheredo* duce Merciorum, summo imperio eos gubernabat, vocatur hlæfdig: ut, her com Æðelflæd Myrcna hlæfdige. —— ðy heo Myrcna anpeald mid riht hlafordome healdende pær, *quo ea Merciorum imperium justâ dominatione tenuit.* Ut enim hlaford DOMINUS emphatice positum *Regem* sæpe denotat: Sic hlafordome hic *regiam dominationem* significare contendendum est, quòd Æthelfleda plane REGINA, sive suprema *Merciorum* domina erat. Nam, ut *Joh. Brompton* Abbas *Jorvallensis* in Chronico suo Col. 834. 26. *tantæ potentiæ fertur fuisse, ut à quibusdam non solum* DOMINA *vel* REGINA, *verum etiam* REX *ad laudem & excellentiam vocaretur.* Ex quibus *Jorvallensis* verbis constat hlafdia vel hlæfdia DOMINAM, ut DOMINA *reginam* aliquando denotat, significare. Hinc tandem *Ælfledam* REGINAM vocat *H. Huntingdon* in suo de ejus laude Carmine: *Tu* REGINA *potens* REX*que trophæa parans.* Hinc etiam *Matildam* imperatricem *Hen. I.* filiam, cui totius *Angliæ* proceres sacramentum fidelitatis & homagium fecerant, *Angli* pro vernaculo suæ linguæ idiomate HLÆFDIÆ, *i. e.* DOMINÆ, nomine receperunt, eamque appellatione illa à *Matilda* R. *Stephani* uxore, quæ Lingef cpen vocatur, Chron. *Sax. Gibs.* p. 242. recte distinxerunt. Sic continuat. ad *Florentium*, p. 677. *Interpellavit* DOMINAM (hlæfdian) *Anglorum Regina pro domino suo rege capto.* Quapropter, nie judice, redarguendus est diligentissimus & luculentissimus historiæ *Anglicanæ* scriptor, *Jacobus Tyrrellus*, qui in *R. Bradeium*, suum in historia *Anglicana* ducem, semper obliquus, candorem, si non fidem in illo requirit, propterea quod in libro suo, cujus Epigraphe, **A compleat History of England**, p. 283. ista, & istiusmodi dicta *Malmesburiensis*; (SI IN DOMINAM RECIPERET. —— NEC DUBITAVIT EPISCOPUS IMPERATRICEM IN DOMINAM ANGLIÆ RECIPERE.) *Anglice* reddebat: **if he would receive her, as Queen. ——The Bishop then acknowledged her Queen of England.** Verum scriptorum, qui ante *Tyrrellum* extiterunt, quem vidi, nemo, *Anglos Matildam* in *reginam* sub DOMINÆ appellatione recepisse negavit. Etenim & ipsa, & immor-

quatinus iſta commendatio ſive diſtributio rerum ſuarum firma & ſtabilis eſſet poſt mortem ſuam, Et pro anima ſua & omnium antiquorum ſuorum dedit æccleſiæ Sancti Andreæ duas ſullingas terræ in danituna, & ipſa *Ælfsuuitha* ſimiliter dedit eidem aeccleſiæ Sancti Andreæ pro anima ſua & omnium parentum ſuorum duas ſullingas terræ quæ vocantur *Langafelda*, & præter hæc dedit eidem aeccleſiæ xxx mancas auri & unam torquem auream de XL mancis auri, & unam cupam argenteam, & dimidiam vittam capitis auream. Et omni anno in diebus anniuerſariorum ſuorum ordinaverunt ſervitoribus aeccleſiæ Sancti Andreæ firmam duorum dierum de terra illa quæ vocatur *Hæſleholt*, & duorum dierum de *Uuotringeberia*, & duorum dierum de *Bærlinges*, & duorum dierum de *Herigetes-ham*. Et aeccleſiæ Xpī. Cantuariæ dederunt ſexaginta mancas auri. XXX. archiepiſcopo. XXX. conventui fratrum, & unam torquem auream, quæ habebat octoginta mancas auri, & duas cuppas argenteas, & terram illam quæ vocatur *Meapeham*. Et aeccleſiæ Sancti Auguſtini dederunt XXX. mancas auri, & duas cuppas argenteas, & dimidiam vittam auream. Et terram illam quæ vocatur Dærente dederunt *Brihtwaræ* in diebus vitæ ejus tantum, & poſt mortem ejus aeccleſiæ Sancti Andreæ pro ſe & anteceſſoribus ſuis. Et *Berlinges* dederunt cuidam nomine *Wulfego* tali pacto, ut ipſe daret inde omni anno decies centum denarios pro ſe, & pro anteceſſoribus ſuis, aeccleſiæ Sancti Andreæ. Et cuidam *Wulfſio* dederunt uuoᵵrÿnȝebÿri, ſibi & ſuæ progeniei in hereditatem futuram. & *Siredo* hæſel-holt, & *Wulfego* & *Ælfego* fratri ſuo hergeteſ-ham, in hereditatem futuram, & cuidam *Wulfſtano* cognomine *Ucca* terram quæ vocatur *Wolcneſtede*. & illas X. hydas terræ quæ ſunt in ſtrættuna, dederunt monaſterio de Wolcneſteda. Et poſt mortem *Bryhtwaræ* terram de Falcheham dederunt aeccleſiæ Sancti Andreæ, & *Bromlegam* ſimiliter poſt mortem ejus, ſicut *Ælfricus* dominus ejus dederat eam eidem aeccleſiæ. ſimiliter dederunt & *Snodilande* eidem aeccleſiæ poſt mortem *Brihtwaræ*, ſicut *Ælferus* filius *Ælfrici* eam prius dederat ipſi aeccleſiæ, & ipſe poſtea per teſtimonium *Æadgivæ* reginæ, & *Odonis* archiepiſcopi, & *Ælfegi* filii *Ælfſtani*, & *Ælfrici* fratris ejus, & *Ælfnodi* cognomine *Pilia*, & *Goduuini* de Fecham, & *Eadrici* de ho, & *Ælfſii* prbri de Croindene. Et cuidam *Wulfſtano* dederunt LX. mancas auri dividere pauperibus: pro animabus ſuis, & cuidam Wulfſio tantundem dividere pro animabus eorum, & cum deo agant judi-

---

immortalis memoriæ frater ejus *Gloceſtrienſis Comes*, cum *Anglis* egerunt, ut ipſam tanquam *Hen. I.* filiam & hæredem, cui omnis *Anglia* & *Normannia* jurata eſſet, in REGNUM reciperent, *W. Malmeſ.* p. 106. 51. Homagium etiam & fidelitatem, qui eam in DOMINAM recipiebant, ut *reginæ* dederunt. *Traditur* (inquit *continuat.* ad *Florentium* p. 676.) *ejus imperio urbs nobiliſſima Wintoniæ, datur ejus* DOMINIO CORONA *regni Angliæ.* Et paulo poſt; *venit illa, totiuſque civitatis & circumjacentis Regionis ſuſcepit* DOMINIUM *atque* HOMINIUM. In *Reginam* ergo *Matildam* receperunt, qui ab ejus partibus ſteterunt. Nec de eo dubitavit SHOWERE, veſter *Eadwardus Cokus* juris *Anglicani* oraculum, in libro qui inſcribitur, **the firſt part of the Inſtitutes**, p. 7. ubi de appellationibus regum agens, ſic de *Matilda* loquitur: **Maud the ſole daughter and heir of Hen. I. wrote** *Matildis imperatrix Hen. Regis filia, & Anglorum* DOMINA, **divers of whoſe creations and grants I have ſeen.** Dein pergit ad recenſendos RR. *Angliæ*, qui ſe *dominos Hiberniæ*, tum cum illius reges eſſent, appellari voluerunt. *Johan.* etiam *Seldenus*, in libro cui titulus, **Titles of Honour**, *Matildam* etiam REGINAM agnoſcit, p. 36. ubi ſic ſcribit: **and as Kings with their ſubjects of the greater name have been ever ſtyled by it** DOMINUS; **ſo Queens have had, and uſed the name of** DOMINA, **as Lady Maud called herſelf,** *Imperatrix Hen. Regis filia, & Anglorum* DOMINA. Sed objicit vir clariſſ. *Matildam* in ſigilli ſui epigraphe, ſe REGINAM *Romanorum, &* DOMINAM *Anglorum* appellaſſe, quod (inquit) haud oportebat eam facere, ſi utriuſque populi ſe *reginam* pariter credidiſſet: verum id ut faceret maxime oportebat, quod in Aula *Cæſarea, Regina Romanorum* appellaretur, apud Anglos vero vernaculo DOMINÆ nomine, in regnum admitteretur: præterea, inquit, *Henricus* Epiſcopus *Wintonienſis* eam DOMINAM *Andegavenſium* vocavit, quæ ſecundum *Bradeyi* verſionem reddenda ſunt **Queen of the Aniovins.** Minime vero, quoniam ANDEGAVIA non regnum erat, ſed ducatus; & Matilda illius domina, domina tantum conſors, ſive conjugalis, non autem ſuprema, quæ *Andegavis* ſummo jure imperabat; *Anglorum* vero domina ſuprema *Matilda* erat, qui fidelitatem ei ut patris ſui hæredi juraverant, & apud quos regio jure & poteſtate, quoad potuit, utebatur. Accedit, quod loco *regii* nominis, **konungur**, veteres reges *Scanorum*, i. e. veteres RR. *Norvegiæ*, *Daniæ*, & *Sueoniæ*, appellatione **ᵵᵹ drotten**, quod *dominum* ſignificat in antiquis ſcriptoribus inſigniri ſolent. Et ut **drotten**, olim erat *Rex*: ſic **drotta**, *domina*, poſtea **drottning**, & in compoſita declinatione **drotningen**, hodie corruptè **dronning** erat *Regina*: ut in Bibliis *Iſlandicis*, lib. *Regum*, cap. X. 1, 4, 10, 13. *Nehem.* XI, 6. *Eſther.* I. 9. *Matth.* XII. 42. Vide etiam **heims kringla**, ſive *hiſtoriam R.R. Septentrionalium à Snorrone Sturlonide conſcriptam*, quam in ingens orbis literarii beneficium nuper editam, verſione gemina & notis illuſtravit *Joh. Peringskiold.* cap. CXLVIII. Quamobrem, Cl. SHOWERE, ſi non ab errore & lapſu, nam labi & errare humanum eſt; ſaltem à doli crimine vindicandus eſt Hiſtoriæ *Angl.* pater *Bradeijus*; cujus Manibus, ut qui à morte erat abreptus tum quum ad ſui defenſionem accinctus eſſet, has inferias conſecro.

cium niſi fideliter fecerint. Ego *Brihtricus* pro Dei amore rogo dominum meum dulciſſimum, ut iſta noſtra donatio inviolabilis permaneat, nec eam à quoquam violari permittat, ſimiliter rogamus & petimus omnes amicos Dei, quatenus nobis in hac re adjutores exiſtant. Et quicunque eam aliquatenus violare præſumpſerint, ab ipſo domino Xto. judice, æternum recipiant Judicium, & qui eam inviolabilem conſervaverint, dominum ſibi ſentiant affore propicium.

Teſtamentum Wulfari, *è Regeſto* Abbatiæ *S.* Petri *de* Bath. *p.* 88. *Chart.* 22. *In Bibl. C. C. C. C.*

Ic pulfaru bidde minne leofan hlafordd æþelred kyninc to ælmyrran þ ic mote beon miner cpyðer pynde. Ic kyðe þe leof on ðirum ȝeppite hpæt ic ȝeann into baðum to ðcē Petpes mynrtre. for mine eapman raple. ⁊ for minra yldrena þe me min ar afcom. ⁊ mine æhta. þ ir þonne þ ic ȝeann ðædes into ðære halgan rtope anes beaȝes ir on rextigum mancurrum ȝoldes. ⁊ anre blede ir on þridda healfon punde. ⁊ tpeȝea ȝyldenra roda. ⁊ anes mærreneafes mid eallum þam ðe ðæro ȝebyred. ⁊ anes hpicȝ-hpæȝles þæs relestan þe ic hæbbe. ⁊ anes beddneafes mid pahryfte. ⁊ mid hoppreyran. ⁊ mid eallum þam þe þæro ȝebyred. And ic ȝeann Ælfene abbode þæs landes æt fenrcef-forda mid mete. ⁊ mid * mannum. ⁊ mid ealne tyl'de. rra ðæro ȝetiloð bi'ð. And ic ȝeann pulfmæne minum yldran runa þæs landes æt clatfordtune mid mete. ⁊ mid mennum. ⁊ mid ealne tilþe. ⁊ ðælon hi þ heafoddotl him betpeonan rra rihte rra hi rihtlicost maȝon. þ heora æȝþes hir ȝelice micel habbon. And ælfrine minum ȝyngran runa ic ȝeann þes landes æt leaȝe. mid mete. ⁊ mid mannum. ⁊ mid eallne til'de. And þes landes æt healhtune. mid mete. ⁊ mid mannum. ⁊ mid eallne til'de. And þer landes æt hocȝertune. mid mete. ⁊ mid mannum. ⁊ mid eallne til'de. ⁊ ðrittiga mancurra ȝoldes. And ic ȝeann ȝodan minne yldran ðehtes þes landes æt punfford. mid mete. ⁊ mid mannum. ⁊ mid eallne til'de. ⁊ tpeȝea cuppena on feopes pundum. ⁊ anes bendes on ðritigum mancurrum ȝoldes. ⁊ tpeȝea ppeonar. ⁊ anes pifrcnudes ealles. And alfpare minre ȝyntran ðehtes ic ȝeann ealles þæs pifrcnudes þe þento lafe bi'ð. And pulfmære minum runa. ⁊ ælfrine minum ofrum runa. ⁊ alfpare minre ðehtes heora ðreoðra ælcum ic ȝeann tpeȝea cuppena on ȝodum feo. And ic ȝean pulfmære minum runa anes heallpahrifres. ⁊ anes beddneafes. ælfrine minum ofrum runa ic ȝeann anes heall-neafes. ⁊ anes burrneafes. mid beod-neafe. ⁊ mid eallum hpæȝlum rra ðento ȝebyred. And ic ȝeann minum feopes cnihtum. ælmære. ⁊ ælfpende. ⁊ pulfrice. ⁊ pulfrtane anes bendes on tpentigum mancurrum ȝoldes. Ac ic ȝeann eallum minum hired pifmannum to ȝemanum anes ȝodes carteneres pel ȝenenodes. And ic pylle þ þa þe to minre are for þ hi ridon tpentiȝ fneot manna. tyne be eartan ⁊ tyne be pertan. And æfre ælce ȝeare ealle ȝemænelice ane feorme into Baðum rra ȝode rra hi bette þurhteon magon to rpylcre tide rpælce heom eallum þince þ hi bett ⁊ ȝenirenlicost hi forð bringan maȝon. rpylce heora rpylce þir ȝelærte. hæbbe he ȝodes milte ⁊ mine. and rpylce heora rpylce þir ȝelærtan nelle. hæbbe he hit him pið ðone hehrtan ȝemæne. þ ir re roða ȝod. þe ealle ȝefceafta ȝefceop ⁊ ȝeporhte.

Badanothi Beottingi Testamentum.
E Bibl. Cott. Auguſtus. II.

Ic badonoð beottinȝ cyðo ⁊ ppitan hato hu min pilla ir ðet min æfre-lond fere þe ic, et, aeðeluulfe cyninge beȝæt ⁊ ȝebohte mid fullum frioðome on æce æfre æfter minum deȝe ⁊ minra æfre-peanda ðet ir miner pifes ⁊ minra beanna, ic pille æfirt me reolfne ȝode allmehtiȝum forȝeofan to ðere rtope æt cpirtes cirican ⁊ min beann ðær lifferт ȝeðoan ⁊ þib ⁊ cild ðæm hlafordde ⁊ hiȝum ⁊ ðære rtope befertan oðer minne ðei to frið̄e ⁊ to mundbyrde. ⁊ to hlafordðome on ðæm ðinȝum ðe him ðeaf rie ⁊ hie bpucen londes hiora ðei ⁊ hiȝon ȝefeormien to minre tide rpæ hie roelert. ðurhtion meȝen ⁊ hiȝon ur mid heora ȝodcundum ȝodum rpæ ȝemynen rpæ ur anlic ⁊ him ælmeslic

---

* *Anglo-Saxones*, quibus ſervitus in uſu erat, nomina ſervorum & ſervarum ſuarum prædialium, cum eorum liberis glebæ etiam adſcriptiis, mandare literis ſolebant, quaſi bonorum ſuorum partem: ut conſtat è text. *Roffenſis* fol. 162.a.. ðir pæron ða æhtemen into pulda. ham ⁊ heora offrinc. ðar man dyde ðiden of Æ-ȝlefforda. tottel ⁊ eadpiȝ hir bro'ðor. and heora oftream. ⁊ totteles rurten ⁊ hire cild. ⁊ hir rurten dohtor. ⁊ hire tpa cild. ðar comon ru'ðan of cincer tune. æþelflede ⁊ hire cild. ⁊ of æȝlefforda rigburh. ⁊ hire cild. ⁊ ȝarpiȝ ⁊ hir pif. ⁊ boia ⁊ hir pif. ⁊ heora oftream. ⁊ þar comon of cealce. bunel ⁊ hir pif. ⁊ hidda ⁊ hir pif. ⁊ nodbald ⁊ hir pif. ⁊ heora oftream:. Ða ȝebohte ælfrtan þ land ælfeher fader æt eadmunde cince mid eallum þam þe ðar onrtod on ece yrfe mid hund tpelftigan mancer an ȝolder. ⁊ mid þrittiȝan punðan:.

fiæ

ꝛiæ ⁊ ðonne oꝼeꝛ hioꝛa ðei piꝼeꝛ ⁊ cilda. Ic bebeoðe on ȝoðeꝛ noman ðæt mon aȝeꝼe ðæt land inn niȝum to heoꝛa beoðe him to bꝛuccanne on ece æꝛꝼe. ꝛꝑæ him leoꝼaꝛt ꝛie. ⁊ ic biddo hiȝon ꝼoꝛ ȝoðeꝛ luꝼe ðæt ꝛe monn ꝛe hiȝon londeꝛ unnen to bꝛucanne ða ilcan piꝛan leꝛte on ꝛꝑæꝛendum to minꝛe tide ⁊ ða ȝoðcundan lean minꝛe ꝛaule miþ ȝeꝛece ꝛꝑæ hit mine æꝛꝼe numan æꝛ on-ꝛtellen. ðonne iꝛ min pilla ðæt ðiꝛꝛa ȝeppiota ꝛien tꝛa ȝelice. oðeꝛ habben hiȝon miþ boecum oðeꝛ mine æꝛꝼe-peaꝛdaꝛ heoꝛa ðei ðonne iꝛ ðæꝛ landeꝛ ðe ic hiȝum ꝛelle, xvi. ȝioc æꝛðæ londeꝛ ⁊ meðꝛe..... all on æce æꝛꝼe to bꝛucanne ȝeminne ðe ...e æꝼteꝛ ꝛꝑæ to ationne ꝛꝑæ me meꝛt ꝛeþ ⁊ lioꝼaꝛt ꝛie.

✠ Leolnoð aꝛc̄ epiꝛc̄ ðiꝛ ꝑꝛito ⁊ ꝼeꝛtniæ miþ cꝛiꝛteꝛ ꝛoðe-tacne.
✠ Alcheꝛe ðux ðiꝛꝛ ꝑꝛito ⁊ ðeaꝼiæ.
✠ Bæȝmunð ꝑꝛ̄b aþ̄ þiꝛꝛ ꝑꝛito ⁊ þeaꝼiæ
✠ Hỳꝛenoð ꝑꝛ̄ ðiꝛꝛ ꝑꝛito ⁊ þeaꝼiæ.
✠ ꝗiȝmunð ꝑꝛ̄.
✠ Baðenoð ꝑꝛ̄.
✠ Oꝛmunð ꝑꝛ̄.
✠ Ðuiþbeꝛht biāc.
✠ Ðỳðel.
✠ Lichuꝛ.
✠ Diȝemunð.
✠ Eðelpulꝼ.
✠ Tile.
✠ Lỳnebeꝛht.
✠ Æðelꝛeð
✠ Baðanoð.

Abbæ Vicecomitis Testamentum,
E Bibl. Cott. Auguſtus. A. 2.

✠ Ic abba ȝeꝛoeꝼa cỳðe ⁊ ꝑꝛitan hate hu min pilla iꝛ þæt mon ỳmb min æꝛꝼe ȝeðoe æꝼteꝛ minū ðæȝe. æꝛeꝛt ỳmb min lonð þe ic hæbbe ⁊ me ȝoð lah. ⁊ ic æt minum hlaꝼoꝛðum be-ȝæt. iꝛ min pilla ȝiꝼ me ȝoð beaꝛneꝛ unnan pille. ðæt hit ꝼoe to londe æꝼteꝛ me ⁊ hiꝛ bꝛuce miþ minū ȝemeccan ⁊ ꝛioððan ꝛꝑæ ꝼoꝛð min cỳnn ða hꝛile þe ȝoð pille ðæt ðeaꝛa æniȝ ꝛie. þe londeꝛ peoꝛðe ꝛie. ⁊ land ȝehalðan cunne. ȝiꝼ me ðonne ȝiꝼeðe ꝛie ðæt ic beaꝛn beȝeotanne meȝe. þonne iꝛ min pilla þæt hit hæbbe min *ꝑiiꝼ ða hꝛile ðe hia hit miþ clenniꝛꝛe ȝehalðan pile. ⁊ min bꝛoðaꝛ alchheꝛe hiꝛe ꝼultume ⁊ þæt lond hiꝛe nỳtt ȝe-ðoe, ⁊ him man ꝛelle an halꝼ ꝛpulunȝ and ciollan-ðene to habbanne ⁊ to bꝛucanne piððan ðe he ðỳ ȝeoꝛnliocaꝛ hiꝛe ðeaꝛꝼa be-ȝa ⁊ be-ꝑiotiȝe. ⁊ mon ꝛelle him to ðæm londe, IIII oxan, and II cỳ, and L ꝛcepa ⁊ ænne hoꝛn, ȝiꝼ man piiꝼ ðonne hia nỳlle miþ clenniꝛꝛe ꝛꝑæ ȝe-halðan. ⁊ hiꝛe lioꝼꝛe ꝛie oðeꝛ hemeð to niomanne. ðonne ꝼeon mine meȝaꝛ to ðen londe. ⁊ hiꝛe aȝeꝼen hiꝛe aȝen. ȝiꝼ hiꝛe ðonne leoꝼꝛe ꝛie almỳꝛteꝛ to ȝanȝan ne oðða ꝛuð to ꝼoꝛanne ðonne aȝeꝼen hie tꝛeȝen mine meȝaꝛ alchheꝛe ⁊ aeðelpalð hiꝛe tꝛa ðuꝛenda ⁊ ꝼon him to ðen londe, ⁊ aȝeꝼe mon to limiȝe L, eapa, and v cỳ, ꝼoꝛe me, ⁊ mon ꝛelle to ꝼolcanꝛtant pin miþ minū lice. x oxan. and x cỳ. and c, eapa. and c, ꝛpina, and hiȝum an ꝛunðꝛan, D, pendinȝaꝛ piððan ðe min piiꝼ þeꝛ be nuȝe inȝanȝeꝛ ꝛꝑæ miþ minū lice ꝛꝑæ ꝛioððan ỳꝼeꝛꝛan ðoȝꝛe ꝛꝑæ hꝛæðeꝛ ꝛꝑæ hiꝛe lioꝼꝛe ꝛie. ȝiꝼ hiȝan ðonne oððe hlaꝼoꝛð þæt nỳlle hiꝛe mỳnꝛteꝛ-liꝼeꝛ ȝeunnan. oðða hia ꝛiolꝼ̄ nỳlle. ⁊ hiꝛe oðeꝛ ðinȝ lioꝼꝛe ꝛie, þonne aȝeꝼe mon ten hund pendinȝaꝛ inn miþ minū lice me pið leȝeꝛꝛtope ⁊ hiȝum an ꝛunðꝛan ꝼiꝼ hund pendinȝaꝛ, ꝼoꝛe mine ꝛaple, ⁊ ic bidde ⁊ bebeoðe ꝛꝑælc mon ꝛe ðæt min lond hebbe ðæt he ælce ȝeꝛe aȝeꝼe ðen hiȝum æt ꝼolcanꝛtop L. ambꝛa malteꝛ and VI. ambꝛa ȝꝛuta and III. peȝa ꝛpiceꝛ ⁊ ane ceꝛeꝛ. and cccc. hlaꝼa ⁊ an hꝛiðꝛ and VI. ꝛcep, ⁊ ꝛꝑælc monn ꝛe ðe to minum æꝛꝼe ꝼoe ðonne ȝe-ðele he ælcum meꝛꝛepꝛeoꝛtum binnan cent mancuꝛ ȝolðeꝛ. ⁊ ælcum ȝoðeꝛ ðiope pendinȝaꝛ, ⁊ to ꝛcē peꝛꝛe min pæꝛ ȝelð tꝛa ðuꝛenda ⁊ ꝼneoðomunð ꝼoe to minū ꝛpeoꝛð ⁊ aȝeꝼe ðeꝛ æt ꝼeopeꝛ ðuꝛenda ⁊ him mon ꝼoꝛȝeꝼe ðeꝛ an ðꝛeotene hund pendinȝaꝛ. ⁊ ȝiꝼ mine bꝛoðaꝛ æꝛꝼepeaꝛð ȝeꝛtꝛionen ðe londeꝛ peoꝛþe ꝛie þonne ann ic ðem londeꝛ. ȝiꝼ hie ne ȝeꝛtꝛionen deð ðe him ꝛỳlꝼū ælleꝛ hꝛæt ꝛele æꝼteꝛ hioꝛa deȝe. ann ic hiꝛ ꝼneoðomunde ȝiꝼ he ðonne liꝼeꝛ biþ. ȝiꝼ him elleꝛ hꝛæt ꝛæleþ ðonne ann ic hiꝛ minꝛa ꝛꝑæꝛteꝛ ꝛuna ꝛꝑælcum ꝛe hit ȝeðian pile ⁊ him ȝiꝼeþe biþ, ⁊ ȝiꝼ þæt ȝeꝛele þæt mine cỳnn to ðan clane ȝepite þæt ðeꝛ þeaꝛa nan ne ꝛie ðe londeꝛ peoꝛþe. ꝛie þonne ꝼoe ꝛe hlaꝼoꝛð to and þa hiȝon æt knihteꝛ ciꝛican ⁊ hit minum ȝaꝛte nỳtt ȝeðoen. an þaꝛ neðenne ic hit ðiðeꝛ ꝛelle ðe ꝛe monn ꝛe þe knihteꝛ ciꝛican hlaꝼoꝛð ꝛie ꝛe min ⁊ minꝛa epꝼe-peaꝛða ꝼoꝛe-ꝛꝑneoca ⁊ munðboꝛa ⁊ an hiꝛ hlaꝼoꝛðdome þe bian moten.

✠ Ic Lolnoþ miþ ȝoðeꝛ ȝeꝼe æꝛcebiꝛcop þiꝛ ꝑꝛite ⁊ ðeaꝼie ⁊ miþ cꝛiꝛteꝛ ꝛoð-tacne hit ꝼeꝛtin.
✠ Ic Beaȝmunð ꝑꝛ̄ aþ̄ þiꝛ þeaꝼie ⁊ ꝑꝛite.
✠ Ic Pæꝛ-haꝛð ꝑꝛ̄ aþ̄ þiꝛ þeaꝼie ⁊ ꝑꝛite.
✠ Ic Aeþelhun ꝑꝛ̄ þiꝛ þeaꝼie ⁊ ꝑꝛite.
✠ Ic Abba ꝑꝛ̄ þiꝛ þeaꝼie ⁊ ꝑꝛite.
✠ Ic ꝗiȝmunð ꝑꝛ̄ þiꝛ þeaꝼie ⁊ ꝑꝛite.
✠ Ic Loꝼ ꝑꝛ̄ þiꝛ þeaꝼie ⁊ ꝑꝛite.
✠ Ic Oꝛmunð ꝑꝛ̄ þiꝛ þeaꝼie ⁊ ꝑꝛite
✠ Ic ꝗealheꝛe ðiac̄ þiꝛ ꝑꝛite ⁊ þeaꝼie.
✠ Ic Baðanoð ðiac̄ þiꝛ ꝑꝛite ⁊ ðeaꝼie.
✠ Ic Abba ȝe-neoꝼa þiꝛ ꝑꝛite ⁊ ꝼeꝛtnie miþ Kniꝛteꝛ ꝛoð-tacne.
✠ Ic Heabeꝛh ðiac̄ þiꝛ ꝑꝛite ⁊ þeaꝼie.
✠ Ic Noþꝑulꝼ ꝛubðiac̄ þiꝛ ꝑꝛite ⁊ þeaꝼie.
✠ Ic ꝗeolheꝛe ꝛubðiac̄ þiꝛ ꝑꝛite ⁊ þeaꝼie.
✠ Ic Liolꝑulꝼ ꝛubðiac̄ þiꝛ ꝑꝛite ⁊ þeaꝼie.

---

* Id eſt. Dum vidua manens à ſecundis nuptiis abſtineret.

Teſtamentum *Byrhtrici* & *Ælfswithæ* ante centum & quatuor annos à *Will. Lambardo* in itinerario ſuo *Cantiæ* editum, denuo in doctorum gratiam publicandum cenſui, SHOWERE, quum quod à cl. viris * *Joh. Seldeno*, & † *Hen. Spelmanno* citatur: tum etiam quod antiquam illam conſtitutionem *Impp. Theodoſii* & *Valentiniani* oſtendit; qua permiſſum erat marito & uxori ut conjunctim teſtamentum facerent, quo alter alteri ſuperſtes, & dein ambobus defunctis, hæredes & legatarii, quos eſſe voluerunt, in bonorum poſſeſſione ſuccederent. Id genus teſtamenti *formula* ſolennis, quæ quidem digna eſt ut à Te conſulatur, SHOWERE, extat apud *Marculfum*, cap. LXXI.

Quoad tempus in quo *Byrhtricus* fecit teſtamentum ſuum, id quidem cognoſci non poteſt; quod in quo ſcriptum erat neque annus, neque menſis, neque dies deſignatur. Neque enim jus civile Romanum, quo conſtitutum erat, ut uno eodemque tempore ſeptem teſtibus adhibitis, & ſubſcriptione teſtium, ſignacula teſtamentis imponerentur, requirebat, ut annus, quo facta à quoquam teſtamenta erant, à tabellionibus notaretur. Seculum, in quo *Byrthricus* vixit, noſcitur ex eo, in quo floruit patronus ejus *Ælfricus*, quod fuit poſt annum DCCCC.LXXXIII. regnante *Æthelredo*, quando [a] dux *Merciæ* factus erat, uſque ad annum M.XVI. in quo interfectus fuit. Aliquo igitur intermedio viventis *Ælfrici* Ducis anno, cliens ejus ſive *Thanus*, iſque opulentiſſimus, *Byrthricus* teſtamentum ſuum fecit; in quo etiam tradit *Ælfherum*, *Ælfrici* patrem, qui floruit regnantibus *Edgaro* & *Edweardo* martyre, de bonis ſuis ſolenniter etiam teſtatum fuiſſe. Sed ante hæc tempora, teſtamentorum factionem apud *Anglo-Saxones* obtinuiſſe, luculente probat *Ælfredi* R. lex 37, quæ, ut exiſtimat *H. Spelmannus*, de teſtamento datis & legatis intelligenda eſt, & non de donationibus, quas INTER VIVOS jus civile appellat, quod ſine ulla mortis cogitatione factæ, non omnino comparantur legatis. Imo R. ipſe *Ælfredus* teſtamentum etiam condidit in publicis regni comitiis, in quo etiam *Æthelwulfum* R. patrem ſuum teſtamento terras ſuas legaſſe dicit. *Badanothus Beottingus* teſtatus eſt, regnante *Ecgbertho Æthelwulfi* patre. Quinetiam regnante INA R. qui *Ceadwellæ* ſucceſſit, An. DCLXXXVIII. & *Romæ* mortuus eſt, An. DCCXXVIII. teſtamentorum ſolennem factionem apud *Anglo-Saxones* in uſu fuiſſe, teſtamentum probat, quod [c] HEAN fundator, & primus Abbas cœnobii *Abbendonenſis* feciſſe dicitur, in *Abbendonenſis* Eccleſiæ hiſtoria, bibl. *Cotton.* cujus nota eſt *Claudius*, c. 9, 10. Porro, teſtamentorum uſum apud *Anglo-Saxones* inoleviſſe ex quo, regibus ad fidem converſis, regna *Saxonica* cum ſacerdotio & eccleſia in unum corpus coaluerunt, me judice, non dubitandum eſt. Verum ante id tempus iis teſtamentorum uſus penitus fuit ignotus, majorum mores & inſtituta ſecutis, de quibus ſic *Tacitus* in libro ſuo de moribus *Germanorum*: *Hæredes tamen ſucceſſoreſque ſui cuique liberi, &* NULLUM TESTAMENTUM. *Si liberi non ſunt, proximus gradus in poſſeſſione, fratres, patrui, avunculi.*

Quis autem apud eos legitimus teſtium fuit numerus, quibus coram teſtatore eodem tempore ſubſcribentibus & conſignantibus valebat teſtamentum, ex numero quidem teſtium, qui ſuperioribus teſtamentorum exemplaribus ſubſcripſerunt, eaque ſignarunt, haud facile dici poteſt. *Byrthricus* cum conjuge ſua Ælfswitha teſtati ſunt præſentibus uno eodemque tempore XI teſtibus, quorum una mulier erat, quæ jure civili *Romano* teſtis adhiberi non potuit. Teſtamenti, quod *Wulfarus* ordinavit, tranſcriptum caret nominibus teſtium, qui ſubſcriptionibus & ſignaculis ſuis ad id firmandum adhibiti erant. *Badanothus Beottingus* teſtatus eſt adhibitis uno eodemque tempore ſexdecim teſtibus. *Abbæ* vicecomitis teſtamentum, teſtatoris ipſius & XIV inſuper teſtium ſubſcriptionibus & appoſitis ſignaculis confirmatur. *Ælfricus* autem in teſtamento *Byrthrici* & *Ælfswithæ*, adhibitis tantum VIII. teſtibus, quorum prima *Eadgyva* regina, ſecundus vero *Odo* Archiepiſcopus erat, recte teſtatus eſſe dicitur. Sic teſtamentum *Wolgithæ*, quod eſt in *Gul. Somneri* libro, qui inſcribitur, **Of Gavelkind**, præter cœnobium S. *Auguſtini Cantwar.* & regis conſiliarios, decem etiam teſtium nominibus, inſignitur. Certus igitur & jure definitus teſtium numerus, quo in ordinandis teſtamentis major non erat adhibendus, apud *Anglo-Saxones* nullus erat. Quo vero minor non adhibendus erat in faciendis teſtamentis, propter eorum ſinceritatem, certus proculdubio apud eos teſtium numerus, conſtitutionibus regni & eccleſiæ ſancitus & definitus erat. Quis vero is fuit in tanta heu *vett.* monumentorum jactura & defectu nihil certi dici poteſt. probabile tamen eſt, jure regni & eccleſiæ, de ordinandis teſtamentis in unam conſonantiam apud *Anglo-Saxones* tandem juncto, eos conſtitutionem *Romanam* cum fide & moribus *Chriſtianis* recepiſſe, qua cautum erat, ut, *uno eodemque tempore ſeptem teſtibus & ſubſcriptione teſtium adhibitis, ſignacula etiam teſtamentis, quæ jure facta ſunt, imponerentur.* Jus hoc de ſeptem ſaltem adhibendis teſtibus, quorum ſi unus defuerit, jure deficit teſtamentum, cum ipſo teſta-

---

* In tractatu Anglice ſcripto, qui inſcribitur, **The originall of Eccleſiaſticall Jurisdiction of teſtaments.** † In reliquiis Spelmannianis. p. 130. *a* Vid. Chron. *Sax. Gibſ.* *b* Hujus teſtamenti verſio *Latino-Normannica* habetur in *Ang. Norm.* p. 22. & in *Ælfredi* magni vita, *Oxonii* impreſſa, M.DCLXXVIII. Append. II. Verſio inquam *Latino-Normannica*, in qua leguntur multi termini phraſeſque *feudales*, quos *Anglo-Sax.* penitus ignorarunt, ut *Conqueſti* ſumus. *Sei. Seina. feodum. Armiger. Seiſinare. Valettus*, &c. *c* De *Heano*, qui nepos fuit cujuſdam reguli *Cyßæ*, vide librum Bibliothecæ *Cottonianæ*, cujus nota, *Vitellius*. A. 13. 6.

mentorum

mentorum uſu, à *Romanis* ad majores noſtros veniſſe, ut rem vero ſimillimam, & Te, SHOWERE, & omnes, qui, æque ac Tu, juris ſcientes ſunt, amplexuros certe quidem ſcio; quamvis in extrema vitæ lucta, ut animam afflaturus uno adhibito præſertim gravi & optimæ fidei teſte recte de bonis teſtaretur, ut credam, facit narratio illa, quæ infra ſequitur de teſtamento, quod *Ælfegus* moribundus fecit, accerſito *S. Dunſtano* Archiepiſcopo *Cantwarenſi*, qui teſtis ſingularis vocatus & adhibitus, & dein controverſia de illius teſtimonio & teſtamento, cui teſtimonium præſtabat, in comitiis comitatus motâ, non victor tantum, ſed mille ſacramentalium juramentis honeſtatus triumphator maximus à lite determinatâ diſceſſit. Morientibus ergo apud *Anglo-Saxones*, haud ſecus ac militantibus apud *Romanos* diligens illa & formalis dicta in ordinandis teſtamentis obſervatio, propter anguſtiam temporis, conſtitutionibus regni & Eccleſiæ remiſſa eſſe videtur; Adeo ut ii, quamvis neque legitimum numerum teſtium adhibuerint, neque aliam teſtamentorum ſolemnitatem obſervaverint, recte nihilominus teſtarentur, videlicet cum in ultimo vitæ diſcrimine poſiti cum morte luctarentur. Si igitur moriens apud majores noſtros, vocato ad hoc ſingulari homine, ut voluntatem ejus teſtaretur, ita locutus eſſet, ut declararet, cui bona ſua daret, voluntas ejus ſive ſcripta, ſive ſine ſcriptura, rata habita eſſe videtur. Aliter enim ſi fuiſſet, cur ſuprema *Ælfegi* voluntate coram *Dunſtano* Archiepiſcopo, ad hoc ſolo accito, declarata, teſtamentum ejus valeret, ne quidem animo cogitare poſſum. Etenim quod ſingulare illius teſtimonium ſufficeret, id non alicui privilegio, quo ut Archiepiſcopus gaudebat, attribuendum eſſe ex hoc probatur, quod *Badanothus Beottingus*, & *Abbas Gerefa* cum Archiepiſcopo *Cantwarenſi*, *Ceolnotho*, cum teſtarentur, etiam alios multos teſtes adhibebant.

Præterea notandum etiam id eſt, SHOWERE, quod apud *Anglo-Saxones*, perinde ac apud *Romanos*, quis unum teſtamentum pluribus Codicibus conficere potuit. Quod ut [a] *Juſtinianus* imp. ait, neceſſarium eſt propter innumerabiles cauſas, quæ humanis neceſſitatibus imminent. Sic *Badanothus B.* voluit, ut teſtamentum ſuum duobus codicibus conficeretur, quorum alter Monachis Eccleſiæ Chriſti *Cantuarienſi*; alter hæredibus ſuis tradendus erat. Sic [b] *Edſigus* presbyter, cum teſtatus eſſet, teſtamentum ſuum tribus exemplaribus confectum eſſe voluit, quorum alterum *Cœnobio* Eccleſiæ *Chriſti*, alterum *Cœnobio* S. *Auguſtini Cantwar.* cuſtodiendum dedit, tertiumque *ipſe* apud ſe ſervavit. Sic etiam [c] *Siwerthus Dunelmenſis*, cum forte ægrotans *Lindani* in Inſula *Elienſi* ſupremam ſuam voluntatem declararet, in tribus Membranis teſtamentum fieri juſſit; quorum alteram dedit Abbati *Elienſi*; alteram miſit ad *Ailwinum* comitatus *Aldermannum*; tertiam autem apud *ſe* retinuit.

Obſervare etiam non potes non, SHOWERE, in ordinandis teſtamentis morem iſtum inſtituendi *hæredes* fidei commiſſarios, quos practici noſtri *executores* vocant, qui *legata* vel donationes à defuncto relictas *legatariis* præſtarent, *Anglo-Saxonibus* non fuiſſe. Nullum, quod animadverti, hujus inſtitutionis in eorum teſtamentis veſtigium; quod ex eo veniſſe videtur, quòd [d] *Curia* pro hærede, vel exequendi teſtamenti curatore gereret, rebus in teſtamento defuncti ordinatis tanquam hæres utens, & bonorum poſſeſſionem dans, prout quiſque de iis, quoquo modo, vel re, vel verbo, ſcripto, vel ſine ſcripto, arbitrium ſuum ſupremum declarabat. *Curia*, inquam, pro defuncti hærede gerebat apud *Anglo-Saxones*, vel ſaltem aliquem è legatariis, quemadmodum in quibuſdam caſibus Prætor *Romanus*, loco hæredis conſtituit, cui teſtati bonorum poſſeſſionem dabat, ut ea quæ reliquerat, & quibus reliquerat, ſive immobilia, ſive mobilia ſecundum teſtamenti tenorem reſtitueret. Horum alterutrum faciendi poteſtatem habuiſſe curiam apud *Anglo-Saxones* id maxime mihi ſuadet, quod in modo citata *Ælfegi* teſtamenti narratione, eo nomine graviter arguitur *Leofſunius*, qui *Ælfigi* relictam in uxorem acceperat, quod ſingulare teſtimonium Archiepiſcopi *Dunſtani* aſpernans, & teſtamentum *Ælfigi*, ut non jure factum, infirmare volens, terras occuparet Butan Witena Dome, *ſine concilio & judicio ſapientum*; à quibus an *Ælfegus* jure teſtatus eſſet non ſolum judicandum erat; ſed quibus etiam inconſultis, nemo bonis defuncti ſe immiſcere debebat, quod ab illis, ut videtur, eorum poſſeſſio petenda; dein petentibus danda erat, antequam jure adipiſcenda foret. Huc etiam ſpectant verba *Æthelſtani* Clitonis, *Æthelredi* R. filii, qui in teſtamento ſuo infra citato rogat omnes SAPIENTES, quum Clericos, tum Laicos, coram quibus legendum erat; ut, iis adjuvantibus, teſtamentum quod facerat, ratum haberetur, ſiquidem, conſentiente patre, id feciſſet. Nu bidde ic alle þe WITEN þe mine quiðe gehineð nede eiðen gehoðede ⁊ lefede. Þ hi ben on vultume. Þ miȝ cpiðe ſtonden mote. riþe minef uaðen gelauu on mine quiðe ſtent. Per Sapientes autem ſive *Curiam*, intelligo non tantum *Curiam* comitatus ejuſque ſapientes, quibus cum *Ealdormanno*, vel Scir-gereafâ, illius vicario, Epiſcopus præſidebat; ſed Curias etiam urbanas, quibus præpoſitus *Tungereafa* dictus, moderari ſolebat. Quinetiam & Curias dominorum, quibus haud mul-

---

a Juſtit. lib. II. Tit. X. *b* In Appendice ad G. *Somneri* librum, cui titulus **Of Gavelkinde**, p. 216. *c* Vid. *J. Seldeni* tract. cui titulus, **Of the Originall of Eccleſiaſticall Jurisdiction of Teſtaments.** pag. 5. *d Johannes Seldenus* putat conſanguineos defuncti, executorum officiis functos eſſe apud *Anglo-Saxones*, ut apud *Anglo-Normannos*; quum teſtator nullum, qui voluntatem ejus exequeretur, in teſtamento ſuo nominaret. vid. *Glanvill.* de legg. & conſuetud. *Angliæ*, lib. VII. cap. 6.

tum disparius erat apud *Anglo-Saxones* in colonos suos, ac tungereafis in civitatibus, ac Episcopo & *Ealdormanno* in comitatu erat.

Potestatem autem quam in causis testamentariis habuit olim Curia comitatus apud *Anglo-Saxones* manifeste ostendit controversia illa de *Ælfegi* suprema voluntate, quæ in comitiis comitatus *Cantwarensis*, præsidente *Wulfsigo* presbytero *Scirmanno*, vel *Scir-gereafâ*, audita & determinata erat. In qua superior factus Archiepiscopus *Cantwarensis* omnes terras illas *Ecclesiæ Andreanæ Hrofensi* ab *Ælfego* supremis tabulis relictas, quas *Leofsunius* sine curiæ judicio occupaverat, in hæreditatem æternam ab ejus calumniis vindicavit.

Postea vero, quàm ecclesiastica jurisdictione à Civili separatâ, Episcopus & *Ealdormannus*, sive princeps, * *Gulielmo* I. id statuente, in divisis foris jura dabant, de rebus causisque testamentariis jus à majoribus nostris *Anglo-Normannis* ita comparatum erat, ut ultimæ defunctorum voluntates in foro Ecclesiastico, coram Episcopo ejusve vicario publicarentur; penes quem de testamentis, an jure facta; & si jure facta, an rupta irritave essent, judicare erat. De legatis etiam eatenus, an ea quæ legari dicebantur, vere & recte legata essent judicabant episcopi sive forum Ecclesiasticum: si vero testamentorum executores, vel quos testator nominaverat, vel quos lex dedit, ea quæ legata erant, præstare recusarent; tum à legatariis petendum erat forum civile, quibus petentibus *rescriptum divale*, sive breve regium vicecomiti inscriptum in hac verborum forma dabatur. † *Rex Vicecomiti Salutem; præcipio tibi, quod juste & sine dilatatione facias stare rationabiliter* [a] *DIVISAM N. sicut rationabiliter monstrari poterit, quod eam fecerit, & quod ipsa stare debeat.* Ita in Re testamentaria jus *Anglicanum* in diversis foris se habuisse testantur ea quæ sequuntur *R. Glanvilli.* lib. VII. cap. 8. *Si quis autem authoritate hujus brevis conventus aliquid dixerit contra testamentum, scilicet, quod non fuit rationabiliter factum, vel quod res petita, non fuerit ita, ut dicitur, legata; tunc quidem placitum illud in curia Christianitatis audiri debet, & terminari. Quia placitum de testamentis coram judice Ecclesiastico fieri debet; & per illorum, qui testamento interfuerunt, testimonia secundum juris ordinem terminari.*

Probabile etiam mihi videtur, SHOWERE, rei testamentariæ jus eodem, vel haud multum dispari, modo administratum fuisse apud *Anglo-Saxones*, dum in una eademque curia comitatus considentes Episcopus & Princeps jura simul dicerent. Quid enim convenientius indiviso foro, vel animo fingi potest, quam, ut Episcopo testamentum jure factum, & firmum esse decernente, Princeps omnia, quæ in eo, & quatenus in eo ordinata essent, omnia & suâ, & curiæ consentientis auctoritate exequenda juberet? Eodem etiam, ut videtur, modo, & in aliis curiis jus dici solebat in re testamentaria apud *Anglo-Saxones.* In aliis, inquam, curiis, in quibus aut ipsum, aut ipso absente, vicarium ejus Diaconum consedisse semper, non possum, SHOWERE, non sentire. In curiis *Hundredorum*, Episcopum aut Archidiaconum suum Causas audivisse & determinasse extra omne dubium ponit rescriptum illud *Gulielmi* primi toties in superioribus citatum, quod ad *Remigium* antistitem *Lincolniensem* misit, anno regni sui XVIII, ut putat [b] *Henricus Spelmannus.* Hujus rescripti nobilissimum exemplar extat in libro *Rad.* de *Diceto*, qui in Archivis ecclesiæ *Paulinæ Londinensis* adservatur. quod à *Jo. Seldeno*, cum illud publici juris fecerit, non est visum.

Quocirca, SHOWERE, cum in centuriæ curiis considendi jus Episcopos & eorum vicarios habuisse apud *Anglo-Saxones* constet, quidni & in curiis urbanis, imò & in *Dominorum* curiis, aut eos, aut qui eorum vices gererent, consedisse credamus? Equidem, de hac re quamvis mihi fere dubium non est, Tibi tamen, & omnibus vetustatis cultoribus, liberum judicium relinquo.

In superioribus pluries citavi narrationem testamenti à quodam *Ælfego* facti; quod, etsi solo testimonio Archiepiscopi *Cantwarensis* munitum, jure tamen factum *Curiæ Comitatus* esse videbatur. Hanc igitur, ut pretiosissimum monumentum tam *Latine*, quam *Saxonicè*, è *Textu Roffensi* descriptum, præmissâ epigraphe, quæ *Saxonicè* in rubricis exaratur, & Tibi, & omnibus juris *Anglicani* scientissimis, quâ par est observantiâ, offero.

Ðus þæþon ða þeox þuluncg æt Þulðaham Scē Andþea gerealð into hþoþeceaster̃e.

Æðelbryht Cinc hit gebocade þam Aple on ece yrfe. ⁊ betæhte hit þam birecope Eadulfe to bepitenne. ⁊ hir æfterfgæncan:. Ða betpeonam þam peaþð hit ute. ⁊ hæfdon hit Cynegar oð Eadmund cinc:. Ða gebohte hit [c] Æfrtan Heahrtaninc æt þæm Cince mid hund tpelftigan mancefan goldef. ⁊ ðritteg an pundan. ⁊ ðæt him realde mærte eal Ælfæh hir runu:. Æfter Eadmunde Cincge. Ða gebocade hit Eadred Cinc Ælfrtane on ece yrfe:. Ða æfter Ælfrtanef dæge pæf Ælfeh hir runu hir yrfepærð. ⁊ þæt he leac on halne tungon. ⁊ ofteah Ælfnice hir bneðef landef. ⁊ æhta butan he hpæt æt him geeapnode:. Ða fof þæne bnoðof-fibbe geuðe he him Eadhiðef. ⁊ Cnæg an. ⁊ Ænerfordef. ⁊ Þulðahamef hir ðæg:. Ða ofenbad Ælfeh ðæne bnoðof ⁊ fenge to hir [d] Læne:. Ða hæfde

---

* Vide *Seldeni* notas ad *Eadmerum*. pag. 167. ejusdem JANUM ANGLORUM. p. 87. Reliquias *Spelmannian.* p. 131. † *Glanvill.* de legg. & consuet. *Angliæ*, lib. VII. cap. 7. *a* Id est, *Legatum.* *b* Reliquiæ *Spelman.* p. 131. *c* *Lege* Ælfrtan. *d* Læne, quod in sensu vulgari *commodatum* significat, hic in sensu forensi *allodium*, vel prædium denotat, quod alicui ad vitam tantum utendum datur. Alias Landef Læn, quod in gl. R. *precarium* redditur, & in versione quæ sequitur mon. Roffens. *præstitum.* de *precario* vero vel *præstito.* vid. cl. *Dufresnii* glossarium.

Ælfric

Ælfric ſuna Eadric hatte. ⁊ Ælfeh nænne:· Đa ȝeuđe Ælfeh þam Eadrice Eaſhriđeſ. ⁊ Lꝛæȝan. ⁊ Fulbahameſ, ⁊ hæfde himſylf Æneſſoꝛd:· Đa ȝepat Eadric æſ Ælfeh [a] Lꝛibeleaſ. ⁊ Ælfeh ſenȝ to hiſ læne:· Đa hæfde Eadric Laſe. ⁊ nan beaꝛn:· Đa ȝeuþe Ælfeh hiſe hiſe moꝛȝenȝife æt Lꝛæȝan. ⁊ ſtod Eaſhriđ. ⁊ Fulbaham. ⁊ Litlanbꝛoc on hiſ Læne:· Đa him eft ȝeþuhte đa nam he hiſ ſeoꝛme on Fulbaham. ⁊ on þam ođꝛan polđe ac hine ȝeyflade. ⁊ he đa ſende to þam Aꝛcebiſcope Dunstane. ⁊ he com to Sćylfe to him. ⁊ he [b] cpæđ hiſ Lꝛiđe beſoꝛan him. ⁊ he ſette ænne Lꝛiđe to Lꝛiſteſ Lẏꝛican. ⁊ ođeꝛne to Sćē Anđꝛea. ⁊ þane đꝛiđdan ſealde hiſ Laſe. Đa bꝛæc ſẏđđan Leoffunu đuꝛh þ piſ đe he nam Eadꝛiceſ Laſe đæne cpiđe. ⁊ [c] he ꝛepade" þæſ Aꝛcebiſcoꝛeſ ȝeꝛitneſſe:· Rad đa innon đa Land mid þam piſe Butan Fitena Dome:· Đa man þæt þam [d] biſcope ciđde. þa ȝelæđde ſe [e] biſcop ahunȝa ealleſ Ælfeheſ cpiđeſ to Eaſhriđe on ȝeꝛitneſſe Ælffſtaneſ biſcoꝛeſ on Lundene. ⁊ ealleſ þæſ hiſeđeſ. ⁊ þæſ æt Lꝛiſteſ Lẏꝛican. ⁊ þæſ biſcoꝛeſ Ælffſtaneſ on hꝛoffeꝛceaſtꝛe. ⁊ Fulffꝛieſ Fꝛeoꝛteſ þæſ ſciꝛiȝmaneſ ⁊ Bꝛihtfalđeſ on Mæꝛepeoꝛđe. ⁊ ealꝛa Eaſt-Lantpaꝛena. ⁊ Feſt-Lantpaꝛena:· And hit þæſ ȝecnæfe on Suđꝛeaxan ⁊ on ꝛeſtꝛeaxan. ⁊ on Middelꝛeaxan. ⁊ on Eaſtꝛeaxan. þ ſe Aꝛcebiſcope mid hiſ ſelfeſ ađe ȝeahnođe Lođe. ⁊ Sćē Anđꝛea mid þam bocan on Lꝛiſteſ [f] hꝛođe đa land þe Leoffunu him toteah. ⁊ þæne ađ nam Fulffiȝe ſe ſciꝛiȝ-man þa he nolde to þæſ Lingeſ handa. ⁊ þæꝛ þæſ ȝod eaca ten hundan mannan [g] đe þane ađ ſealdan.

[h] Iſto tali ordine fuerunt illæ vi ſulingæ quæ vocantur *Uuldeham* primum uenditæ Ecclıæ Scī Andreæ Apoſtoli de Hrofeceſtra, & poſtea extractæ, ac iterum emptæ ipſi Eccleſiæ, ac tandem ꝑ beatum Dunſtanum Archiēpm iuramento mille uirorum eidem Ecclıæ acquiſitæ, & iure hereditario in æternum relictæ.

Sequitur Verſio per Monachos Roffenſes.

Rex Æthelberhtus primum heridetaverat de *Uuldaham* Apłm Scm̄ Andream, & Eccliam ſuam in Hrofeceſtra æterno jure, & commiſit illud manerium Eardulfo Epō Hrofenſi ad cuſtodiendum, & ejus ſucceſſoribus. Igitur in manibus ſucceſſorum ablatum eſt iterum apło, & eccliæ ſuæ in manus regum, ita quod plures reges unus poſt alterum habuerunt illud poſtea uſque ad tempus regis Eadmundi. Tunc quidam probus homo nomine Ælfſtanus *Heahſtaninc* emit illud à rege Eadmundo, & dedit illi pro eo [i] *Centum duodecim* mancas auri, & xxx libras denariorum. Hujus pecuniæ majorem partem dedit poſtea ipſi regi *Ælfegus* filius ipſius Ælfſtani. Poſtea mortuo rege Eadmundo, *Eadredus* rex hereditavit inde predictum Ælfſtanum in æternam hæreditatem. Itaque poſt mortem hujus Ælfſtani, præfatus Ælfegus, qui regi Eadmundo dederat majorem partem pecuniæ pro patre ſuo propter *Uuldeham*, ſucceſſit huic Ælfſtano in hereditatem. Qui ſtatim concluſit, & omnino confirmavit totum quod pater ſuus in vita ſua fecerat. Hic autem fratri ſuo Ælfrico & terras, atque pecunias patris ſui ita plene ſubtraxit, quod ipſe Ælfricus nichil omnino inde poterat habere, niſi ſervitio illud ab eo promeruiſſet, quemadmodum quilibet extraneus. Tamen præcogitatus tandem Ælfegus propter Conſanguinitatis fraternitatem conceſſit illi *Earhetham*, & *Cræiam*, & *Æinesfordam* & *Uuldeham* in diebus vitæ ſuæ tantum, in *præſtito* ſolummodo. Itaque mortuo Ælfrico; Ælfegus ſtatim accepit omnia *præſtita* ſua, quæ fratri ſuo viventi præſtiterat. Ælfricus autem habuit filium nomine Eadricum. Ælfegus vero non habuit. Et [k] idō Ælfegus conceſſit illi Eadrico *Earhetham* & *Cræiam* & *Uuldeham*, & retinuit in manu ſua *Æinesford*. Mortuus eſt autem ipſe Eadricus abſque commendatione vel diſtributione rerum ſuarum; tunc iterum Ælfegus accepit *præſtita* ſua omnia. Habebat etiam ipſe Eadricus uxorem, & non liberos. Hac de cauſa conceſſit Ælfegus illi viduæ donum dotis ſuæ tantum, quod ei dederat Eadricus, quando eam primum accepit uxorem, in *Cræia*. Et tunc remanſit *Litelbroc* & *Uuldeham* in *præſtito* ſuo. Poſtea quando ei viſum, ac placitum fuit, accepit firmam ſuam in *Uuldeham*, & in aliis volebat ſimiliter facere, ſed iterum infirmatus eſt, & quia infirmatus eſt valde, miſit ilico ad Archiepiſcopum *Dunſtanum*; ut veniret ad eum. Qui abſque mora venit ad eum, & locutus eſt illi in loco illo, qui vocatur *Scelfa*. Ibi coram Archiepiſcopo fecit Ælfegus commendationem ſive diſtributionem omnium rerum ſuarum, & conſtituit unam partem Eccliæ Chriſti Cantuariæ, & alteram partem Eccliæ Scī Andreæ, & terciam partem uxori ſuæ. Poſtea fuit quidam *Leofſunu*, qui uxorem Eadrici nepotis Ælfegi relictam accepit ſibi in uxorem, & per ipſam mulierem incepit frangere conſtitutiones Ælfegi, quas fecerat coram Archiepiſcopo, & vituperare Archiepiſcopum, & teſtimonium ejus irritum facere. Tandem multa ſtimulatus cupidine cum illâ muliere ſua, quaſi quadam ſecuritate illius uxoris ſuæ inductus intravit in terras illas [l] Absque Concilio Et Judicio Sapientum Virorum. Quod ubi Ar-

---

a Id eſt, *inteſtatus*. *b* Id eſt, *teſtamentum ſuum fecit coram illo*. *c* *Aſpernabatur*, *contemnebat*, *nihili faciebat*. *d* *Lege* þam Arcebiſcope. *e* *Lege* Arcebiſcop. *f* *Lege* þoꝛe. *g* id eſt, *qui ſacramentales vel conjuratores cum Archiepiſcopo eum in veritate juraſſe conjurabant*. *h* Quæ ſequuntur in rubris literis ſcripta ſunt. *i* Id eſt, *duodecies centum, vel mille & ducentas mancas auri*. *k* Ideo. *l* Id eſt, *abſque concilio, & judicio ſapientum virorum*, ſive pitena, qui in curia comitatus convenire ſolebant.

chiepiſcopus audivit, ſine omni mora induxit ſtatim calumniam proprietatis in omnem diſtributionem Ælfegi, cui ipſemet affuit, & quæ per eum facta fuerat. * Diem ergo placiti hujus rei conſtituit Archiepiſcopus apud *Erhetham* per teſtimonium Ælfſtani Epiſcopi *Lundoniæ*, & Ælfſtani Epī *Hrofeſceſtre*, & totius conventus Canonicorum Lundoniæ, totius conventus Eccleſiæ Chriſti Cantuariæ, & omnium Orientalium & Occidentalium Cantiæ, & Uulfſii presbyteri, qui tum vocatus eſt *Scirman*, id eſt, Judex Comitatus, & †Brihtuualdi de *Mæreuurtha*. Ad ultimum ita notificatum eſt in *Suthſeaxa*, & in *Weſtſeaxa*, & in *Middelſeaxa*, & in *Eaſtſeaxa*, quod Archiepiſcopus *Dunſtanus* cum libris Eccleſiaſtici juris, & ſigno crucis Chriſti, quam ſuis manibus tenebat, *ſui ſolius juramento* adquiſivit in æternam hereditatem Deo, & Scō Andreæ Apło omnes terras illas, quas *Leofsunu* ſibi uſurpabat. Ipſum vero juramentum Archiepiſcopi accepit *Uulfſi* [a] SCIRMAN. id eſt, *judex provinciæ*, ad opus regis, quandoquidem ipſe Leofsunu illud ſuſcipere nolebat. Inſuper ad hoc perficiendum fuit hoc quoque maximum adjumentum temporibuſque futuris maximum ſecuritatis probamentum, quod decies centum viri electiſſimi ex omnibus illis ſupradictis comitatibus juraverunt poſt [b] Archiepiſcopum in ipſa cruce Chriſti, ratum, & æternæ memoriæ ſtabile fore ſacramentum, quod Archiepiſcopus juraverat.

Præter ea, Doctiſſime Vir, quæ in hac narratione obſervavi, id etiam maxime notandum eſt, quòd Dunſtanus Archiepiſcopus, dum in curia comitatus, cui præſidere ſolebat, ſacramentum coram Scirmanno, quatenus *teſtis*, diceret, judicis tamen Eccleſiaſtici perſonam ſibi ſuſtinendam putavit. Etenim jurans in altera manu crucem, in altera *Eccleſiaſtici Juris librum*, i. e. Sacrorum canonum codicem tenebat, quem, Epiſcopi in curiis ſedentes, non tantum ut eum conſulerent, ſed plane quaſi muneris ſui inſigne, ut præſto haberent, mos antiquus erat. Scilicet, ut par eſt credere, Ealdormannum, ejuſque vicarium, codicem legum, quem *Anglo-Saxones* DOM-BOC vocabant, ut magiſtratus ſui indicium in curia ſemper habuiſſe: ſic in dicendo jure collega ejus Epiſcopus *codicem Canonum*, muneris ſui ſignum in curia ſemper etiam habuit, quem aliquod ſolenniter acturus dicturuſve in manum ſumebat. Inter Codd. MSS. *Hattonianos* Bibliothecæ *Bodleianæ* extat nobiliſſimus Codex SS. canonum, cui in dorſo vetuſta manu inſcribitur CODEX S. DUNSTANI. qui forſan ille ipſe liber eſt, quem juramentum ſuum in curia de Ælfegi teſtamento deferens in manibus tenebat. Codex ergo SS. Canonum, ex quo jura Eccleſiaſtica ad populum recitanda erant, perinde in curiis comitatus, & urbanis, dum cum principe, & præpoſitis conſideret Epiſcopus; ac in Synodis, & conciliis locum ſemper habuit, quamvis ſine eo, ut ſacrarum conſtitutionum qui pandecta erat, clero *Anglo-Saxonicæ* Eccleſiæ non coeundum erat, quemadmodum de habendo concilio provinciali oſtendit egregium illud MS. Bibliothecæ *Cottonianæ* qui notatur, *Tiberius*, C. I. quod tractatum ſic in rubris inſcriptum habet, *Incipit ordo qualiter agatur concilium provinciale.* In hoc tractatu ſymbolum Nicenum à diacono legendum ſubſequitur hæc rubrica. *Tunc Diaconus Alba indutus* CODICEM CANONUM *in medio proferens capitula de conciliis agendis pronuntiet.* Codice ergo canonum in comitiis *Anglo-Saxonum*, ubi de rebus Eccleſiæ ſimul atque regni agi ſolebat, non ſacerdoti tantum dico, ſed populo nihil ſanctius fuit; Populo, inquam, *Anglo-Saxonico*, codice Canonum, imo ipſis Canonibus nihil ſanctius, nihil antiquius; utpote in cujus conciliis generalibus à R.R. ſuis vocatis nihil unquam contra Canones eorumve præjudicium, vel Eccleſiaſtici juris diminutionem, erat ſtatutum. Quinimo in legibus à RR. *Anglo-Saxonum* in publicis regni comitiis latis, de nullo magis ſedulò cavetur, quàm de libertatibus & privilegiis Eccleſiaſticis; neque unquam, quod ſcio, auditum eſt, Sacerdotium adverſus aliquem regum *Anglo-Saxonum* querimonias liteſve de hac re moviſſe. Neque hoc mirum, SHOWERE, cum Epiſcopi, quemadmodum legiſti, ſemper fuerint præcipui, tum in legibus ferendis conſiliarii, tum in iis interpretandis exequendiſque judices, qui in foris indiviſis cum comitatuum urbiumque præpoſitis populo jura dabant.

Porro obſervandum eſt teſtatorum alios apud *Anglo-Saxones* regium conſenſum, quo teſtamenta ſua rata eſſent habita, ſolenniter rogâſſe; alios vero non, etſi teſtamenta ſua haud minus ſolenniter quam illi ordinarent. Ratio hujus diſcriminis ex eo petenda eſt, quod hi teſtamentis legabant terras illas *Codicillares*, quæ apud *Saxones* boc-land vocabantur, & *Latine* redduntur *Terræ Allodiales*, quod prædia immunia eſſent ab omni præſtatione, & onere, & à quolibet ſervitio, quum reali, tum perſonali libera, præter *trinodam*, quam dicunt, *neceſſitatem*; ſcilicet *expeditionem*, *pontis*, & *arcis* extructionem; quibus ſolis præſtandis obnoxia erant. De his terris liberum cuique erat teſtari, eaſque ſupremis tabulis dare pro arbitrio, ſine conſenſu regis, aut

---

* Hic notandum eſt Archiepiſcopum, & pari ratione Epiſcopos in ſuis juriſdictionibus poteſtatem habuiſſe edicendi comitia comitatuum apud *Anglo-Saxones*. † Hic forſan quis fuit ob legum peritiam, Juſtitiæ amorem, & morum gravitatem maximi à Cantianis factus, iiſque chariſſimus. *a* Hic Scipman, & in exemplari *Saxonico* Scipiȝman, idem eſt ac Scip-ȝepeꝛa. *b* Ita ſcilicet tunc temporis Archiepiſcopos, & Epiſcopos colebant Laici, ut ex illis vel præcipui certatim prodirent ad conjurandum cum eis, ſe, quæ jurati affirmaverant, vera eſſe credere. Quo quidem S. Antiſtitum non tantum ad tuendam, ſed augendam dignitatem, exiſtimationem, & reverentiam, nihil magis idoneum ab eorum gregibus, quidni dicam vel deo magis gratum, aut fieri, aut excogitari potuit.

alius

alîus alterius domini, quatenus liceret per LL. *Aluredi* R. cap 37. quo cautum eſt, *ne quis terram aliquam codicillarem aliquibus, qui è gente ſua non erant, daret legaretve; modo teſtimonio vel ſcriptura probari poſſet, quum illum, qui primus eam acquiſivit, tum qui eam illi dedit venditve, coram Rege & Epiſcopo, & propinquis declaráſſe ſuam de eâ non alienandâ voluntatem.* In hoc ſolummodo caſu teſtatores in dandis legandiſque terris ſuis *Allodialibus* limitati & reſtricti, in cæteris omnibus ut liberi eſſent, neceſſe erat per regulam juris, quæ docet nihil non permiſſum eſſe, quod non prohibetur.

Illi vero, quibus, ut teſtamenta ſua valerent, conſenſu regio opus eſſet; illi, inquam, legabant terras, quæ primitus *beneficia* appellantur, poſtmodum *feudorum* nomen acceperunt. Beneficia autem appellata ſunt, quod ex niero Regis vel principis beneficio ac liberalitate, is cui dabantur, vel pro libitu domini, vel ad vitam ſuam poſſidebat. Principio autem duplicis generis *beneficia* fuerunt; *Eccleſiaſtica*, & Secularia.. Secularia qui poſſidebant, eorum ratione *Servitia* quæ dicunt *Nobilia*, ut palatina, forenſia, militaria Regi præſtabant; & quum in temporibus priſcis ad vitam poſſeſſoris dabantur, ad poſteros tranſire non poterant, niſi principis interveniente conſenſu. Hinc *Nithardus*, lib. 3. de *Bernardo* Duce *Septimaniæ*: *Victoriam ut Caroli eſſe didicit, filium ſuum Willelmum ad illum direxit, & ſi honores, quos idem in Burgundia habuit, eidem donare vellet, ut ſe illi commendaret, præcepit.* Regin. an. 940. *Uto comes obiit, qui permißu regis, quicquid benificii, aut præfecturarum habuit, quaſi hæreditatem inter filios diviſit.* Atque inde origo conſenſus dominorum (inquit *Dufreſnius*) in feudis vaſallorum adhibiti, cum ea ad poſteros tranſeunt, qui vulgo *Laudimii*, interdum *conſenſus* & *concilii* nomine donatus legitur. Haud diſſimili modo *Wulfarus* teſtatus ultimam ſuam voluntatem in limine teſtamenti, ut id ratum haberetur, à R. *Æthelredo* ſuppliciter petiit. Et *Byrthricus* pariter, cum teſtaretur, dominæ ſuæ reginæ pretioſiſſimam armillam, & equum gradarium reliquit, ut eâ auctrice, regio conſenſu teſtamentum illius firmaretur, abſque quo neque teſtamentum, neque legata valere potuerunt. Sic etiam * *Æthelſtanus* Ætheling, R. *Æthelredi* filius, bis in teſtamento ſuo declarat ſe patris conſenſum impetraſſe, quo teſtamentum ſuum faceret.

Badanothus vero *Beottingus*, & *Abba* vicecomes, quum teſtamenta facerent, conſenſum regium non rogabant, quod terras liberas & hæreditarias ſuas legarunt, quas pro arbitrio ſuo utiliter legare potuerunt. Ic Baðanoð, *inquit ille*, cýðo, ⁊ ꝑꝑitan hato hu mín ꝑilla ıꝛ ðet mín æꝑꝑelonð ꝑeꝑe, ðe ıc beȝæt. ⁊ ȝebohte mıð ꝑullum ꝑꝑıoðome on ece æꝑꝑe. Et, Ic Abba ȝeꝑoeꝑa (*inquit hic*) cýðe. ⁊ ꝑꝑitan hato hu mín ꝑilla ıꝛ. ꝥ mon ẏmbe mín æꝑꝑe ȝeðo æꝑtep minum ðæȝe. Quamobrem, præclare Showere, quum hi, quibus regio conſenſu, ut recte teſtarentur, non opus erat, terras ſuas codicillares & hæreditarias utiliter ſine eo rogato legabant, tantum non conſtare mihi inde videtur *Wulfarum*, *Byrthricum*, & *Æthelſtanum* clitonem, ut teſtamenta, & legata ſua valerent, regium conſenſum petere propterea oportuiſſe, quod terras legarunt, quas, ſine ſcripto ad vitæ terminum ſolummodo à RR. ſibi beneficiario jure datas, non niſi interveniente regio conſenſu, ſive ſuis, ſive alienis utiliter legare potuerunt.

De terris his beneficiariis, quæ ob libera præſtanda ſervitia à regibus dari proceribus ſuis ſolebant, altum eſſe fateor in *Anglo-Saxonibus* ſilentium, tum propter ingentem monumentorum, quæ perduntur, eheu defectum, tum quod ſine ſcripto dari ſolebant. Id genus autem fuiſſe maximam partem provinciarum, quas *Ealdormannis*, ſive *Heretochis*, qui & *Eorli* dicti ſunt, RR. *Anglo-Saxonum* dabant, mihi perſuaſiſſimum eſt, quod nulla de iis chirographa RR. extant. Id genus etiam fuiſſe nihil non prædiorum regiæ donationis, quod Thanis & comitibus ſuis dare ſolebant RR. ut affirmetur neceſſe eſt; vel eos niſi per chirographa nihil terrarum donaſſe, omneſque proinde *Angliæ* terras, quas nobiles habebant, codicillares, ſive Boclande, fuiſſe, ſtupide afferendum eſt.

De jure ordinandi teſtamenta apud *Anglo-Saxones*, nonnulliſque aliis eorum patriis conſuetudinibus hæc ad Te, juris peritiſſime Showere, qui *jura regni & magiſtratus Anglicani, conſuetudineſque fori, quas in cauſis capitis uſus approbavit*, contra maledicentiſſimum hominum genus, in † libro pluries edito adeo propugnaſti, ut adverſariis tui, & veritatis, qui jam per decennium victi quieverunt, omnis repugnandi adempta ſit facultas. Plura quidem in hac uberrima dicendi materia à me apud Te diſſertari poſſunt. Sed ne nimius pro ſuſcepti ratione eſſe videar, hic mihi ſiſtendum exiſtimo in teſtamento *Ælfrici* Archiepiſcopi *Cantwarenſis*, quod eorum gratia adjiciendum putavi *Saxonice* & *Latine*, qui antiquitatis ſtudioſi, inveſtigatores aut veri ejus amatores ſunt.

---

* Vide ejus teſtamentum *Saxonice*, in libro *G. Somneri*, qui inſcribitur **Of Gavelkind.** p. 198. † Qui inſcribitur **The Magiſtracy, and Government of England vindicated in three parts. Containing**, &c.

Teſtamentum Ælfrici Archiepiſcopi Saxonice, *è Cod. Bibl. Cotton. qui notatur*, Claudius, B. 6.

[a] Her ſutelaþ hu Alfric Arcebiſceop hiſ Lyfde ȝedihte. þ iſ æreſt him to [b] Saul-ſceate he becpæþ into Xpeſ Lyrcan þ land æt Fyllan ⁊ æt Burnan. ⁊ Riſenbeorȝaſ:· And he becpaþ hiſ Laforde hiſ beſte Scip ⁊ þa Seȝel-ȝereda þarto. ⁊ lx. healma. ⁊ lx. [c] beornena:· And he pilnode ȝif hit hiſ Laforbeſ pilla pære þ he ȝefreſtnode into Scē Albane þ land æt Lyngesbyriȝ. ⁊ fenȝe ſylf piþ þam eft to Eadulfingtune:· And he becpæþ þ land æt Dumeltun into Abbandune. ⁊ Ælfnoþe þarof. iii. hida hiſ Dæȝ. ⁊ ſuþþan to þan oþaran to Abbandune. ⁊ x. Oxan. ⁊ ii. Men. he him becpæþ. ⁊ filȝan hi him Laforþſcype þe he þ land to hyre:· And he cpæþ þæt land æt Wealingaforda þe he ȝebohte Lelepærde. ⁊ hofer hiſ Dæȝ into Leoleſiȝe:· And he becpæþ into Scē Albane þ land æt Ripan. ⁊ ſtandan þa forporþ betpeonan þan Abbe ⁊ Leolrice þe ær piþ þæne Arcebiſceop ȝeforpyrd pæran. þ iſ þ Leolric habbe þæne deel þæſ landeſ þe he hæfþ hiſ Dæg. ⁊ eac þæne dæl þe ſe Arceb forþ hiſ Sceatte him to-let. þ pæſ ehtoþe healf hid pið. v. Punbun. ⁊ l. Mancuſum Lolbeſ. ⁊ ȝa hit ofer hiſ Dæȝ eall to ȝædere into Scē Albæne. ⁊ heora forepyrd pæron þ Oſaniȝ æfter Leolriceſ Dæȝe ȝanȝe eac þyder in. ⁊ þ land on Lundene þe he mid hiſ Feo ȝebohte. he becpæþ into Scē Albæne. ⁊ hiſ Bec ealle becpæþ eac þyder in. ⁊ hiſ Letelb:· And he becpæþ þ man fenȝe on þe Feoh þe man hæfde. ⁊ æreſt ælcne Borh aȝulde. ⁊ ſuþþan tilode to hiſ Herȝeatpæn þæſ þe man habban ſceolde:· And Scipeſ he ȝeuþe þam Folce to Lent and oþreſ to Filtunſcire. and elleſ on oþrum þinȝum ȝif þæſ hpæt pære. He bæd þ Wlfrtan Biſceop. ⁊ Leofric Abbud dihton ſpa heom beſt þuhte:· And þe land be Feſtan æt Sittingtune. ⁊ æt Nipantune he becpæþ hiſ Spæoſtrum ⁊ heora Beornum. ⁊ Ælfheaȝeſ land Esneſ Suna ȝa á on hiſ Lyn:· And he becpaþ Wlrſtane Ærcebiſceope ane ſpeor Rode. ⁊ ane Rinȝ. ⁊ anne Pſaltere. ⁊ Alfheaȝe Biſceope anne Rode:· And he forȝeaf on Lodeſ eſt Lentingan þæne Borh þe hy him ſceolban. ⁊ Middel-Sexon. ⁊ Suþrion þ feoh þ heom foreſceat:· And he pyle þ man freo ȝe æfter hiſ Dæȝe ælcne pitefæſtne man. þe on hiſ timen forȝylt pære:· Lif hpa þiſ apende. hæbbe him piþ Lod maene. Amen.

Verſio Latina *è Cod. Bibl.* Cott. *qui notatur*, Claudius, *c.* 9. 10. *Nota autem, lector, nos verſionem hanc cum mendis ſuis omnibus exſcriptam prælo dediſſe.*

Hic notificatur quomodo Ælfricus Archiepiſcopus ſuarum rerum teſtamentum in extremo condidit. In primo Eccleſiæ Chriſti Cantuariæ terram apud Wellam, & apud Burnam, & Brisen Burgam contulit. Domino ſuo meliorum [d] navium ſuarum unam cum ſibi pertinentibus armamentis, & lx. galeas cum totidem loricis, & hoc apud ipſum dominum ſuum erat interveniens, ut concederet loco Scī. *Albani* terram apud Chingesbiri, & ipſe in commutationem reciperet Kadulfingtun. Abbendonenſi Eccleſiæ terram apud Dumeltun, ubi Alfnodo cuidam iii. hidas conceſſit tenere tantum ſuis diebus, & poſtea rediret cum reliqua terra Abbendonenſis Eccleſiæ poteſtati; Inſuper & decem boves cum duobus hominibus. Cuidam quoque viro Celewardo, terram quam emerat apud Walingaford, ut quam diu viveret poſſideret & poſt ejus diſceſſum Eccl'ia de Ceolſiga ipſius dominatu terræ potiretur. Eccl'iæ Scī. Albani terram apud Tiwan, & Osanig cum terra de Lundonia, quam emerat idem Archiepiſcopus. Quæ omnia quidem Ceolricus tunc tenebat, ſed ſecundum quod Archiepiſcopo in conventione habebat poſt vitæ illius viri finem ad prædictam Eccl'iam Martyris univerſa redirent. Libros etiam ſuos univerſos illic delegavit; præcepitque, ut de ſuis propriis expenſis quicquid in mutuo ab aliquo acceptum erat, reſtitueretur, & cætera in ejus exequiis expenderentur. Populo Cantiæ unam navem, & alteram Genti Wiltiſcire juſſit largiri. Reliqua univerſa, quæ ſua videbantur eſſe dominum Wlfſtanum Epiſcopum, & Leofricum Abbatem rogavit quatenus ſua

---

a In teſtamenti ms. exemplari xvi elementum Alphabeti *Anglo-Saxonici*, ſcilicet ƿ, pingitur *Gallo-Romano* more, ut r. ſecundum ea, quæ docuimus Gramm. *Anglo-Saxonicæ*, cap. xxii de dialecto *Normanno-Sax.* pag. 144, 145. *b* Quod Sacerdotibus datum vel legatum olim erat, ut pro defunctorum animabus ſolennes ſupplicationes haberent, id omne apud *Anglo-Saxones* Saulȝceat vocari ſolebat. Tranſlator autem *Normannus* vocem hanc, quam non intellexit, præterire voluit. *c* Vox *Dano-Saxonica*, à *Scano-Gothico*, vel *Cimbrico* brynia, *Lorica, Thorax ferreus*. *d* Navium habendarum facultatem, & ab omni vectigali *portorii* nomine poſtulando immunitatem Archiepiſcopo *Cant.* & Epiſcopo *Roffenſi* concedere ſolitos eſſe RR. *Anglo-Saxonum* ex hoc teſtamento, & charta *Æthelbaldi* R. quæ in textu *Roffenſi* legitur ſub rubrica *de unius Navis libertate* collatis, tantum non conſtat: verba iſtius chartæ hæc ſunt: *Quamobrem ego Ethilbaldus rex Merciorum præſentibus literis indico me dediſſe pro anima mea Alduulfo epō. Eccliæque B. Andreæ apti. quam gubernat, unius navis, ſive illa proprie ipſius ſive cujuſlibet alterius hominis ſit, INCENSUM, id eſt vectigal, mihi & anteceſſoribus meis jure regio in portu Lundoniæ uſque hactenus competentem.*

provi-

providentia, quo melius conſulerent, diſpartirent. Sororibus ſuis, & earum filiis terram de Fittinctune, & Niwentune contulit, & terram, quæ erat ALFEAGI filii ESNI reſtituit iis, quibus proprie pertinuerat habere. Domino WLFSTANO Archiepiſcopo I. *phylacterium cum uno annulo, & Codice pſalterii, ſed & Alfheago Epiſcopo unam crucem in ſuam memoriam dedit. Debita quæ ſibi debebantur à multis paſſim condonavit. Si quis vero ſecundum patriæ Angliæ morem in aliquam incurriſſet ſervitutem tempore ſuæ poteſtatis, libertate ſibi penitus contributa, relaxatus ejus juſſu eſt. De his, qui aliter, quam dicta ſunt, perverterit, inde cum deo concertamen habeat. Amen.

Cum teſtamento hoc tractatum de teſtamentis jam ſatis longum, & ſatis, ut ſperare velim, jucundum claudo, præſtantiſſime SHOWERE, rogans D. O. M. ut aliquis tandem exurgat literarum *Saxonicarum* peritiſſimus, qui de *re teſtamentaria Anglo-Saxonum*, cui nobis non licet immorari, juſtum volumen condat. Literarum, inquam, *Saxonicarum* peritiſſimus; nam talis debet eſſe is, cui iſtud argumentum, quemadmodum docti deſiderant, enucleandum, & ornandum eſt. Earum autem ſive penitus rudis, ſive mediocriter tantum gnarus, in hoc, & hujuſmodi operibus præſtare nihil præclari poteſt. Quod quidem, reip. literariæ quam utilis & neceſſaria ſit literaturæ Septentrionalis ſcientia, manifeſte probat.

Deſideratur etiam, SHOWERE, de *donationibus* Anglo-Saxonum juſtus tractatus, in quo quidem de omnibus donationum generibus diligenter & accurate diſſertandum eſt. Talis autem tractatus aut opus ſingulare eſſe poteſt aut pars prolegomenωn, quæ †*Chartulario Anglo-Saxonico*, & *Anglo Normannico*, ſiquando editum id fuerit, præmittenda ſunt. *Chartulario*, inquam, *Anglo-Saxonico* & *Normanno-Saxonico*, ut ut regios ſumptus, qui in eo edendo ponentur: ita in literis Septentrionalibus virum verſatiſſimum, qui id pro ſua dignitate publicet, requirit. Illi enim in unum *Corpus*, Herculeo pene labore, & diligentia ſumma colligendum eſt, quicquid uſpiam [a] Chartarum, ſive in libris editis, ſive in MSS. haberi poteſt. Inchoandum autem illi eſt à chartis AUTOGRAPHIS, quæ primum ſibi locum vendicant; ſive vere exemplares ſint, ſive ſpuriæ & fictæ, quæ tamen inter vere exemplares numerantur. Harum vero quædam [b] *Latine*, quædam *Saxonice*, quædam *Semi-Saxonice* & *Normanno-Saxonice*, & diverſis in manibus, pro temporibus, in quibus confectæ ſunt, ſcribuntur. Chartæ autem, quas jam nunc ſcribens *autographas* eſſe ſcio, eæ tantum non omnes ſunt, quæ cernuntur in collectione chartarum Bibl. *Cott.* quæ inſcribitur, *Auguſtus*, 2. Eæ etiam, quæ ibidem reponuntur in ciſtis ductilibus, fere omnes etiam *autographæ* ſunt. Id genus etiam tredecim eccleſia *Exonienſis*, totidemque ſed *Normanno-Latinas*, aut coætaneas & conſimiles *Scoto-Latinas* omnes Eccleſia *Dunelmenſis* ad me utendas miſerunt. Quarum quidem omnium maxime mihi placuit *Willelmi* I. illa, quæ tam *Saxonico* ritu, cum ſignis crucis à teſtibus ipſis factis; quam *Normannico*, cum ſigillo appendente munita eſt, qua dat Scō CUTHBERTO, *regium ſuum manerium* de *Heminburch*, cum terra de *Brachenholm*, &c. Id genus etiam non ita pridem fuerunt in Archivis Eccleſiæ *Wigornienſis* [c] XCII. quarum eheu XV jam nunc in iis ſuperſunt. Id genus etiam, una atque altera excepta, XXIV mihi utendas dedit operis noſtri fautor maximus honorabilis dominus *Johannes Dominus* SOMERS, baro *Eoveshamenſis*, nulli in omne genus literaturæ ſcientia ſecundus. Multas etiam autographas chartas,

---

* Id eſt, *Arca*, *theca*, vel aliquod aliud *vaſculum* pretioſum, in quo Sanctorum reliquiæ, vel cineres reconduntur, & ſervantur εἰς φυλακτήριον. † Per chartularium *Anglo-Sax.* & *Anglo-Norm.* hic intelligo collectionem Chartarum, quæ in *Anglo-Saxonum*, & *Anglo-Normannorum* temporibus confectæ ſunt. *a* Inſtrumenta donationum à temporibus *Conquæſtus Normannici* vulgo *Chartæ* fuerunt vocatæ; ante eum tamen aliis appellationibus gaudebant: quales ſunt *Chyrographum*, *Kartula*, *Syngrapha*, *Polipticon*, i. e. πολύπτυχον. *Cautio*, *teſtamentum*, *pagina*, *libellus*, *donatio*, *literæ*, *ſcedula*, *arratum*, *aratum*, id eſt, *exaratum*, *&c.* Quinimo & in temporibus, quæ victoriam *Normannicam* præceſſerunt, *Chartæ* etiam vocabantur. Sic in Cod. MS. Bibl. *Cott.* cujus nota Tiberius, A. 13. fol. 153. Sub rubrica de *Mearnan-cliffe* hæc leguntur: *In nomine domini Jeſu Chriſti Æthelred, deo adjuvante, Merciorum dux, hanc* Chartam *Euthulfo miniſtro regis pro illa terra* Marnancliffe, *i.e. X Manentium fieri conceſſit.* Et donatio *Æthelredi* R. *Anglorum*, Textus *Roffenſ.* fol. 158. b. *Carta* etiam nuncupatur: *ſcripta eſt hæc* CARTA, *&c.* Hæc animadvertere placuit corrigendi *Ingulphi* gratiâ, qui ſcribit *Normannos*, *Anglo-Saxonum* chirographa, *Chartas* vocaſſe, plane quaſi ea vox in uſu non fuiſſet apud *Anglo-Saxones*, qui inſtrumentum donationis in vernacula ſcribentes ſemper vocabant Boc aut Ꝉeppiꝛe. Pari fide ſcribit etiam *Ingulphus*, *Ælfredum* R. totius *Angliæ* pagos & provincias in *Comitatus* primum omnium commutaſſe; Comitatus in Centurias, i. e. *Hundredas*; & in *decimas*, i. e. in *trithingas* diviſiſſe. Quod quam falſum eſt oſtenderunt *Joh. Seldenus* in libro cui titnlus, **Titles of Honour**, & R. *Bradeijus* in opere ſuo, qui inſcribitur, **A compleat Hiſtory**, &c. p. 84. Notandum præterea eſt, quam abſurde *Ingulphus*, *Decimas* cum *trithingis* confundit, quod neſcio, an à quoquam antea obſervatum eſt. *b* Quædam etiam, ſed eæ raræ, partim *Latine*, & partim etiam *Saxonice* ſcribuntur. *c* Vide Catalogum Libb. Septentrionalium ad finem *Inſtitutionum Grammaticarum Anglo-Saxonicæ* & *Mœſo-Gothicæ*, pagina 169. quæ, me auctore, prodierunt *Oxoniæ*, è Theatro *Sheldoniano*, MDC.LXXX.IX.

ſive veras, ſive quæ ad verarum exempla finguntur, multi alii poſſident. Penes me habeo unam CEONWULFI R. Merciorum, quam *Thomas Guidot* M. P. urbis *Bathonenſis* Æſculapius mihi dono dedit: unam etiam poſſidet *aureis* crucibus ſpectabilem, ſed plane commentitiam, ſcilicet *Æthelbaldi* R. chartam fundationis Monaſterii *Croilandenſis*, quæ excuſa habetur in *Ingulphi* hiſtoriæ *Croilandenſis* p. 2, 3. Edit. *Oxon.* & Monaſtici *Anglicani* Vol. I. p. 164. Nonnullas etiam autographas, eaſque vetuſtiſſimas chartas extare dicunt in Archivis Eccleſiæ *Cantuarienſis*, quas nondum vidi. In archivis Eccleſiæ *Weſtmonaſt.* extat charta *Saxonica* S. *Eadwardi Conf.* *Saxonico* ritu confecta, qua cœnobio *Weſtmonaſt.* certa prædia dat, cum altera charta literarum patentium ejuſdem R. *Saxonice* etiam ſcripta, & *Normannico* ritu ſigillo regio adpendente munita, qua abbati, & monachis *Weſtmon.* certas terras in *Eſſexia* ſe dediſſe *Ælfwardo* Epō, & vicecomiti notificat. Chartæ etiam duæ *Willelmi Conqu.* quarum altera breviuſcula eſt literarum patentium ad Epm̄ *Lond.* & *Gaufrid.* de *Magn.* cum tribus teſtibus, & ſigillo regio adpendente munita, quâ coenobio *Weſtmon.* manerium de *Winantune* confirmat. Altera autem in oblonga membranâ ſcripta auguſtiorem ſpeciem præ ſe fert, ut quæ confecta erat in communi concilio regni in die pentecoſtes convocato, An. Dom. Incarnat. M.LXX. & ejus regni anno IIII. XI. Kal. Junii. Sigillatur hæc charta ſigillo regio adpendente, *Normannico* ritu; & more *Saxonico* etiam, teſtimonio multorum, quorum nominibus ſigna crucis anteponuntur, confirmatur. Harum autem originalium chartarum copia mihi facta eſt, jubente Reverendo admodum patre *Thomâ* Epō *Roffenſi*, & Eccleſiæ *Weſtmon.* Decano digniſſimo, ob humanitatem exemplarem, & literarum tum divinarum, tum humanarum ſcientiam præclaro. Neque dubito, quin aliæ haud paucæ in aliis locis habentur, quæ à Chartularii *Anglo-Saxonici*, & *Anglo-Normannici* conditore diligentiſſime exquirendæ ſunt. Collectis, quæ undique conquiri poſſunt, *autographis* chartis, colligendæ dein ab auctore noſtro, & pro temporum ſerie diſponendæ ſunt chartæ *apographæ*, quæ non unius generis ſunt. Quædam enim ex *autographis* vere deſcriptæ ſunt, aut deſcriptæ eſſe creduntur. Id genus multæ ſunt, quæ in chartulariis MSS. monaſteriorum, & hiſtoriis eorum reperiuntur; ut iſtæ quæ ſunt in *Sulcardi* chartulario Eccleſiæ *Weſtmon.* Biblioth. *Cotton. Fauſtina*, A. 3. In *textu Roffenſi*, in Monaſterii *Wigornienſis* chartulario, quod in Bibl. *Cott.* notatur, *Tiberius*, A, 13. Cujus maxima pars ab *Hemingo* monacho *Wigornienſi*, rogante *Wulfſtano* Epiſcopo, ex autographis chartis deſcripta & collecta eſt. Id genus etiam multæ continentur in hiſtoria MSS. Eccleſiæ *Abbendonenſis*, Bibl. *Cott. Claudius*, C. 9. Et nonnullæ in hiſtoriis Eccleſiæ *Elienſis*, *Otho*, E. 5. *Veſpaſian.* A. 19. Titus, A. 1. quas ex vetuſtis *Codd. Oxoniæ* edidit. *Th. Gale*, T. P. nunc Eccleſiæ *Cath. Eboracenſis* Decanus. Habentur etiam hujus generis chartæ in veteri regeſto coenobii S. *Auguſtini Cantuarienſis*, quod in Bibliotheca Aulæ *S. Trinitatis* extat apud *Cantabrigienſes*; ut & in chartulario, ſive regeſto monaſterii *Edmundiburgenſis*, in quo *autographæ* chartæ haud paucæ, tam *Latinæ*, quam *Saxonicæ*, & *Semi-Saxonicæ* deſcriptæ leguntur. Hujus chartularii & aliorum *Codd.* rariorum uſum acceptum gratus refero reverendo patri ac domino Domino *Johanni More*, quo è præſulibus *Angliæ* nemo antiquitatum *Anglicorum* magis ſciens, aut venerandæ vetuſtatis eſt major fautor & patronus. Ad *apographarum* etiam chartarum claſſem reducendæ ſunt, quæ eduntur omnes; quarum exemplaria perduntur. Id genus ſunt ingens earum numerus, quæ in *Monaſtici Anglicani* tribus voluminibus; R. P. *Clementis Reyneri* opere, quod inſcribitur *Apoſtolatus Benedictinorum in Anglia*, & *Duaci* prodiit 1626, publicantur. In hac etiam claſſe cenſendæ ſunt chartarum, quæ *Saxonice*, *Semi-Saxonice* vel *Normanno-Saxonice* confectæ erant, verſiones Latinæ; quales nonnullæ forſan occurrunt in vetuſtis chartulariis, regeſtis, & hiſtoriis, quas, ante victoriam *Normannicam* confectas eſſe viſas, voces phraſeſque *Normanno-Latinæ* aut mera monachorum *commenta*, aut verarum chartarum tranſlationes eſſe demonſtrant. Inter chartas etiam *Cottonianas*, & *Somerſianas* nonnullæ, eæque vetuſtæ *apographæ* extant, quas Catalogus oſtendit.

Inter chartas etiam *apographas* recenſendæ ſunt *Latinæ*, *Saxonicæ*, & *Semi-Saxonicæ* illæ, quæ in aliis chartis quas confirmationes vocant ſive *autographis* ſive *apographis*, per ſolennem formulam vocis INSPEXIMUS, aut id genus ſolennia verba, recitatæ, ab interitu conſervantur. Hujuſmodi haud paucæ leguntur in veterum RR. *Angliæ*, qui poſt conquæſtum floruerunt, chartis. Quinimo ante id tempus anteriorum regum donationes in * Chartis S. *Eadwardi Conf.* ſolenni iſta formula recitatas & confirmatas legimus; ut falſam iſtam *Canuti* R. quæ ſic incipit: *In nomine poliarchis Jeſu Chriſti*, &c. Sic in charta † *Edwardi* III. recitata confirmatur per INSPEXIMUS charta Æthelberhti I. Regis *Cant.* mihi ob *æram Chriſti*, qua notatur, merito pro ſuſpecta habita. In charta confirmationis *Richardi* II. quæ eſt in collectione *Cottoniana* de Monaſterio *Thorneyenſi*, deſcripta legitur charta *Eadgari* R. Ejuſdem regis charta altera deſcripta extat in charta confirmationis *Henrici* V. vel VI. quæ in eadem collectione aſſervatur. Charta Latina modo citata *Canuti* R. quæ incipit ab his verbis: IN NOMINE *Poliarchis Jeſu Chriſti*, cum alia, comite ejus, *Saxonice* vel potius *Normanno-Saxonice*, confecta, quæ ſic incipit: On almiȝhti ðriȝðheſ name, leguntur deſcriptæ in charta *Henrici* IV. qua Monaſterio S. *Edmundi* certas libertates Abbati & conventui conceſſas confirmat, præmiſſis, quæ ſequuntur, ſolennibus

---

* Monaſtici *Anglicani* I. Vol. pag. 287. † Ibid. pag. 24.

verbis:

verbis: INSPEXIMUS *chartam, quam bonæ memoriæ Kanutus quondam rex Anglorum progenitor noſter fecit in hæc verba,* IN NOMINE, *&c.* Dein præmiſſis ejuſdem formulæ ſolennibus verbis in eo continuo ſequuntur plures chartæ *S. Edwardi* II. Regis, *Semi-Saxonice* factæ; quarum prima, quæ ſigillo regis dicitur eſſe munita, ſic incipit: ic Eadwarð kinȝ kiðe on þiſſum ȝewrite alle leafulle men. In MS. autem regiſtro vel chartulario monaſterii *Eadmundiburgenſis*, quod pro ſumma humanitate ſua utendum mihi dedit paulo ſupra laudatus φιλαρχαῖος Antiſtites. Ic Eadward kinȝ kiðe on þiſe write alle lefful menne. Secunda ſic incipit, Eðward kinȝ ȝret Aylmer. Tertia ſic, Eðward kinȝ ȝret Aylmer b. ȝ Alfȝar. Quarta autem ſic, Eðward kinȝ ȝret Grymkitel. Quæ quidem omnes, cum aliis nonnullis Sancti *Eadwardi* II. chartis in eodem chartulario extant. *Chartæ autem *Henrici* IV. è qua hæc deprompſimus, notitiam humaniſſimo viro *Carolo Battely* officinæ *rememoratoris* Theſaurarii in Scaccario uni ſcribarum, monumentorum antiquitatis *Anglicanæ* ſcientiſſimo, qui nobiſcum id genus plura communicaturus eſt, gratus acceptam refero.

Verum è Chartis apographis, SHOWERE, id imprimis notandum eſt, nempe quod earum nonnullæ, quarum exemplaria in puriori *Saxonico* non potuerunt non ſcribi, *Semi Saxonice* à librariis pro ſermone ſui temporis excribuntur. Id quod etiam in homiliarum *Saxonicarum* deſcriptione aliquando accidiſſe obſervavi, quæ in MSS. *Codd.* anteriorum temporum, ut ut in puriori *Saxonico* ſcriptæ, in citeriorum tamen temporum membranis *Semi-Saxonice*, vel *Normanno-Saxonice*, à tranſcribentibus deſcribuntur. Quamobrem, SHOWERE, etſi iſtiuſmodi chartæ, quæ pro *autographis* anteriorum temporum, in quibus Saxonicus ſermo nondum, aut non omnino, aut non multum labefactatus erat, venditantur; in ſuperiorum, & male ſimulatarum numero habendæ ſunt; de *Apographis* autem, quas poſt *Normannicam* victoriam vel in vetuſtis regeſtis, vel in diplomatis RR. deſcriptas legimus, idem decernere, crede mihi, non adeo tutum eſt. In regeſtis etiam occurrunt chartæ *apographæ*, *Anglo-Normannice* plane deſcriptæ; quarum tamen exemplaria ante victoriam *Normannicam*, imo ante *S. Eadwardi Conf.* tempora confecta eſſe dicuntur cum lingua *Saxonica*, etiamſi à ſe multum mutata, in *Anglo-Normannicam* tamen barbariem nondum degeneraverat. Id genus eſt charta illa *Canuti* R. quoad ſermonem plane *Anglo-Normannica*, quam *Latinæ* ejuſdem R. chartæ principali fuiſſe inſertam falſe teſtatur citatum modo cœnobii *Eadmundiburgenſis* chartularium. In almichten brichtiner name. Ic Cnut kinȝ kiðe alle manne þe beð þat ic mið mine redȝmen reð habbe for mine ſaule þearfe ȝ for alle mine þeðſchippaſ ſendfulneſſe þat iſ þat ic an ece fredomeſ þan haleȝen kinȝe ſeint Eadmund ſo forth ſo he firmeſt haueðe into þere ſtowe þat he onreſteth ȝ þo wille ic þat ſe fredom ſtonde on his welde unawend buton ælches biſcopes anwælde þere ſchire ekelik fre ȝ ſo fele ſiche ſo men ȝildith here-ȝeld oþer to ſchipȝelde. ȝelde ſe tunſchipe ſo oþere men don to þere monekenede þe þer binnen ſchulen for hus þewien ȝ we curan þat ic nefre ne ſchulde ani man wenden to oþre ȝoðeȝ manne buten he walde bon aſchired from ȝodis manne ȝ alle hiſe haleȝen. ȝ ic an þo monekes to fode al þat fiſchnoth þat Uulfketel aichte at welle. ȝ min ȝovel-fiſch þe me ariſt be ſe londe. ȝ min quen Ælȝive an þen haleȝen four þuſend Ele mið hire looc þe þer to-birið at lakinȝheth ȝ ic an hem alle here tuneſdene of alle here lond þe he nu habben ȝ ȝet biȝeten ſchulen on ȝodes efte.

Hanc vero chartam *Anglo-Normannicè* deſcriptam, ſive potius ſcriptam, evincit literarum patentium charta *Willelmi* Conquæſtoris in eadem plane dialecto ſcripta, quæ in eodem codice ſic ſe habet: William kyng ȝret aylmer biſchop and Rauf erl ȝ Norman and alle mine þeynes on Suffik frendlike, and hic kiðe ou þat ic wille þat þe ſokne þas Niȝend halfhundredes liȝe into þen haleȝe minſtre at ſeynt Eamundesbiri ſo ful and ſo forth ſo ic alfrich withȝares ſone bi wiſte ȝ Orȝer ſiþen ymme þere quene to hande Eadwardes moder kynȝes mine meyes and he ſelf þider in unnen haueðe on alle þe þinȝe þat is on firdwite and on fichtwite ȝ on †eberechef and on ȝriðbreche ȝ on forſtal ȝ on ham ſokne. Nu forbede ic alle manne þat ſokne him to hande to-tene eiþer engliſſce or franſſchiſſen or deniſſcen buten ſeynt Eadmūd ȝ þen abbote. And ȝif wo henne forth þis withquenchen wille: ic wille piten þanne wat he be.

Tali chartarum, quæ ante regnum *Stephani*, ſive in *Anglo-Saxonum*, ſive *Dano-Saxonum*, ſive denique *Normanno-Saxonum* temporibus ſcriptæ, vel exſcriptæ fuerint, collectione à chartularii noſtri conditore tandem abſolutâ, ampliſſima ab eo operi ſuo prolegomena præmittenda ſunt. Imprimis enim inſtituendus ab eo Lector eſt in ſcientia manuum, quibus in omni tempore, quatenus fieri poteſt, chartæ *autographæ* exaratæ ſunt. Hanc autem manuum ſcientiam facillime lectorem docebit inſpectione tabellarum, quibus differentia *manuum* ſpecimina à peritiſſimo ſculptore inciſa diſcentibus ob oculos ponenda ſunt. Triplex autem fuit *Manus*, ſeu ſcriptura apud *Anglo-Sax.* Una quæ exarata in grandioribus vel majuſculis literis cernitur in antiquiſſimis lib. MSS. & aliquibus vetuſtiſſimis chartis, ut *Hlotharii* R. *Cant.* & *Sebbi* Orientalium *Saxonum* R. quæ infra citantur. Altera, quæ ſcribentibus commodior amplis ſatis characteribus, rotundioris

---

*In memorandis Scaccarii inter communia de termino S. *Trinitatis* ex parte rememoratoris theſaurarii rotulus ſeptimus. † f. in hac voce videtur mendoſe ſcriptum: quo ablato reſtat ebereche, id eſt, epbryce vel æpbryce, *adulterium.*

formulæ, ſed in quâ majuſculæ minoribus in MSS. quum libb. tum chartis immixtæ ſunt, exarata legitur. Tertia, quæ ſcribentibus promptiſſime ſcribere volentibus commodiſſima, duplex fuit; altera quæ in uſu erat ante *Ælfredi* R. tempora; altera, quæ eo auctore, inolevit. Præſertim autem ab auctore chartularii docendum eſt diſcrimen hujus ab illa manu; nempe manûs, qua *Anglo-Saxones* promptiſſime ſcribentes uſi ſunt ante *Ælfredi* tempora, ab illa, quam Rex iſte *Romanorum* & *Gallorum* elegantiori ſcriptura inſtitutus ab exteris redux *Anglos* ſuos docuit. De Differentia harum manuum, quarum illam κατ' ἐξοχὴν, *Saxonicam*; hanc *Gallicanam, Ingulphus* vocat; nos haud pauca, SHOWERE, in Gramm. noſtræ *Anglo-Sax.* & *Mœſo-Goth.* cap. XXII. tradidimus; quibus in præfatione ad opus ſuum à chartularii auctore multa addi poſſunt, ex quibus lector maximum fructum capturus eſt. Harum manuum differentia ab eo oſtenſa, ad illam dein oſtendendam procedendum eſt, quæ fuit inter manum *Saxonicam* ab *Ælfredo* reformatam, quæ *Anglo-Saxonica* vulgo dicitur, & *Normanno-Saxonicam* vel *Anglo-Normannicam*, quam *Gallo-Normanni* ſcriptores in *Angliam* induxerunt. De qua nos etiam in dicto capite nonnulla ſcripſimus, quæ ab auctore noſtro, cui neque chartæ, neque ſumptui parcendum eſt, in tabellis amplificanda, ornanda, & magis elucidanda ſunt.

Etenim crede mihi, SHOWERE, manuum diſtinguendarum peritia neceſſariò ab illo acquirenda eſt, qui è vetuſtis chartis autographis, veras à falſis & ſpuriis recte velit diſtinguere. Hanc manuum ſcientiam chartarum obſervatione mediocrem ipſe adeptus, chartam Originalem *Æthelbaldi* R. Merciorum eſſe dictam, & non ita pridem, ut fertur, in curiis veſtris quaſi genuinam & veram probatam, multum & laudatam, ſtatim ac conſpexi, falſam eam, ac fictam eſſe diſcernebam. Chartam autem hanc ementiri neceſſe habuit coenobium *Croilandenſe*, qua terras ſuas ſine charta datas, aut quarum chartas perdiderant, ſervarent à *Nortmannis*, qui nullam fere juſtam poſſidendi prædia cauſam, præter chartas, Monaſteriis indulgebant.

Id inſtrumentum, eo nomine, quod fictitium eſt, ſi non dominus ejus, ſaltem antiquarius pluris quidem facere debet; quamvis eſſe fictam neque hiſtoriæ *Croilandenſis*, in cujus 2. pagina exhibetur, Editor *Oxonienſis*, neque ipſe *Dugdalius* cognoverunt. Sic etiam chartam * *Wulferi* R. *Merciorum*, quæ in collectione *Cottoniana* [4.] eſt, cui diſcrimen manuum notum eſt, is facillime deprehendet eſſe commentitiam, ut & illam quæ in eadem collectione chartarum eſt [91.] qua *Cædualla* R. *Ulfrido* Epiſcopo certa quædam prædia & privilegia dediſſe dicitur. Haud diſſimilem falſitatis ſpeciem præ ſe fert ejuſdem collectionis charta, figura numerali [95.] notata, qua *Offa* R. *Anglorum* donaſſe fingitur *Iaenberto* Archiepiſcopo terram apud *Hebham* v. aratrorum. Denique charta collectionis *Cott.* cui numeralis nota [7.] ſuperſcribitur, ejuſdem eſſe furfuris ex manu facile cognoſcitur. Hæc autem ea ipſa charta originalis eſſe fingitur R. *Canuti*, qua monaſterio quod dicitur † Badrices purðe conceſſit, ut ab omni dominatione omnium Epiſcoporum comitatus liberum eſſet, & Monaſterio *Edmundiburgenſi*, ut fundo, in quo requieſcit S. *Edmundus* R. libere frueretur. Infra hanc chartam, quemadmodum in chartularii *Edmundiburgenſis* apographo, ſubſcriptum etiam extat privilegium Monaſterii *Edmundiburgenſis* in *Anglo-Normannicâ* quum dialecto, tum manu, male pariter exaratum. Ex his, quæ dicta ſunt, falſitatis etiam manifeſtæ arguenda eſt charta S. *Eadwardi* II. qua confirmaſſe dicitur hanc *Canuti* R. Chartam commentitiam, ut ex illius verbis liquet. *Rex Archiepiſcopo*, &c. *Salutem.* INSPEXIMUS *chartam, quam bonæ memoriæ Knutus quondam Rex Angliæ progenitor noſter fecit in hæc verba*: IN NOMINE POLIARCHIS JESU CHRISTI.

Ex manu etiam falſa eſſe conſtat charta illa ſplendidiſſima *Eadgari* Regis in Eccleſiæ *Weſtmonaſt.* Archivis extans, quæ ſic incipit: *Regnante dnō nrō ihū xpō in perpetuum* Aω. Ut & altera ejuſdem Eccleſiæ non minus ſplendida S. *Dunſtani*, qua declarat *Eadgarum* regem Monaſteria ab omni Epiſcoporum poteſtate & juriſdictione exemiſſe. Quarum quidem chartarum copiam mihi factam gratus acceptam refero reverendo admodum patri *Thomæ* Epō. *Roffenſi*, & Eccleſiæ *Weſtmon.* decano, ob humanitatem ſimul & doctrinam maximam colendo, cui immortales gratias ago. Ex manu quoque, ficta eſſe conſtat charta, quæ *Æluredus* R. dediſſe dicitur *Burrico* Epō Hrobi, & eccleſiæ *Roffenſi* terram ſuam in oppido de *Frekeham*, &c. Anno incarnationis dominicæ DCCC.XCV. Hæc charta una illarum eſt, quæ in capſis ductilibus bibl. *Cott.* jam adſervantur. Maxime autem omnium falſitatis vel primo intuitu damnanda ob manum eſt charta *Eadgari* R. qua Deo, Scō Petro, monachiſque veteris coenobii [a] ȳentanæ Civitatis, quandam telluris particulam, v. videlicet Manſas cum quindecim hydis in perpetuam poſſeſſionem donat. ſcripta eſſe fingitur hæc charta, Anno dom. incarnationis DCCCCLXXV. Sed manus eam non ante ducentos annos ſcriptam eſſe oſtendit. Una etiam earum eſt, quæ nondum in bibliothecæ *Cottonianæ* catalogum relatæ, in capſis ductilibus etiamnum reponuntur. Præterea ab auctore noſtro de chartis docendus eſt in ſua præfatione lector, ſcilicet alias in Majuſculis, alias in Minuſculis, alias etiam in intermediis literis eſſe exaratas. In majuſculis ſcribuntur, quæ extant *Latinæ* duæ in prima pagina collectionis *Cottonianæ*, quæ inſcribitur, *Auguſtus* 2. Quarum altera eſt *Hlotharii* R. *Cantuariorum*, cujus duæ quaſi partes ſunt; altera qua *Bercualdo* & ejus monaſterio terram in [b] TENED donat,

---

* In hâc charta *Wulferus* dicitur *S. Petro* & monaſterio de *Medeshamſted* certa *tenementa* contuliſſe & confirmaſſe. † *Saxon.* Beaȝpicerȝpuȝe. [a] Sic MS. pro ȳentanæ. [b] Nunc Thanet.

quæ

quæ vocatur WESTANAE: altera, qua cum conſenſu Archiepiſcopi *Theodori* dat eidem monaſterio terram in STURIA. Confecta fuit hæc charta in Civitate [a] *Recewulf*, menſe Maio, Indictione Septima. Nam in eo ſeculo annum redemptionis in chartis notare uſu nondum erat receptum.

Altera eſt charta *Æthelbaldi* R. Auſtralium *Saxonum*, qua donat terram x caſſatorum juxta *Stur* fluvium comiti ſuo *Cyneberto* ad conſtruendum coemeterium. Conſtat vero ex [b] hiſtoria, & Synopſi Bibl. *Cottonianæ*, quam in ingens reip. literariæ beneficium edidit amplificandis bonis literis natus doctiſſimus *Thomas Smithus* noſter, & indiculo Pſalterii *Latini* in majuſculis ſcripti cum verſione *Saxonica* interlineari, quod notatur *Veſpaſian.* A. I. chartam hanc ex iſto MS. exſciſſam eſſe. Quod etiam illius quum menſura, quæ cum foliis illius MS. quadrat, tum etiam manus in utroque prorſus eadem, tum denique locus MSS. unde ſciſſa eſt, inter folia X. & XI. codicem vertentibns oſtendit. Etenim, SHOWERE, in *Libb.* Evangeliorum & Pſalmorum, chartas originales tanquam in tabulis, ſive regeſtis publicis, inſinuare ſolere *Anglo-Saxones*, præter illa, quæ in ſuperioribus à nobis traduntur, oſtendunt verba [c] chartæ *Alhwini* Epiſcopi *Wigornienſis*, quæ in veteri manu *Saxonica* ſcripta *Æthulwulpho* duci deſcriptæ cernuntur. Aliquando etiam ſed rariſſime, *Latine* deſcribuntur metæ: ut in charta vetuſta *Uhtredi* ſubreguli *Offæ* R. *Merciorum. Eſt rus illud in auſtrali parte montis qui nominatur* Breodun. *In aquilonari plaga rivuli, qui vocatur* Carent, *protendens à flumine illo* Carent *aſcendens uſque ad ſummitatem montis ſupradicti* Breodun. *In cujus cacumine urbs eſt antiquo nomine* Baeningesburg. *Ibi eſt terminus agri illius ſurſum in monte, & à meridie*, &c.

Monachi vero *Anglo-Normanni* in chartis autographis tranſcribendis metas non raro prætereunt, quas tamen omnes collectas in alieno ſeorſim chartularii loco aliquando ponunt. Sic in hiſtoria Eccleſiæ *Abbendonenſis*, quæ in Bibl. *Cottoniana* notatur, *Claudius* C. 9. metæ hidarum *Saxonice* deſcriptæ ad finem codicis ſeorſim rejiciuntur. Sic metæ terrarum nonnullæ monaſterii *Wigornienſis* cernuntur ſeorſim deſcriptæ in fol. 162. MS. ejuſdem bibliothecæ, cui nota, *Tiberius*, A. 13. ut & in fol. 130 MS. cujus nota, *Nero*, E. I. ubi metæ *Widiandunenſis* prædii, *Saxonice* ſolæ abſque charta ſcribuntur. Monachi etiam in autographis exſcribendis ſæpe metas *Saxonicas* contemnunt, quas tamen aliquando *Latine* deſcriptas ſervant, quemadmodum in charta textus *Roffenſis*, fol. 128. qua *Egebertus* Rex *Cantiæ* poſſidendam conceſſit Epō *Dioran*, & Eccleſiæ ejus, in honorem *S. Andreæ* conſecratæ, terram x aratrorum *Hallingas* dictam. *Termini autem ſunt à loco, qui vocatur* Hrofesbreta, *uſque in arborem,* [d] *qui vocatur* Curues ac *& inde via recta per medium campum,* [d] quæ *appellatur* Hiuæmhanſtedi *uſque in locum, qui dicitur* Halleſmeri, *& inde circumit per locum, qui vocatur* Heortleagu *in flumen* medeuuæge.

De his etiam oportebit auctorem noſtrum monere lectorem, utpote quibus inter *Latinas* chartas, autographas ab apographis; originales *Saxonicas* ab earum verſionibus; indubitatas à ſuſpectis; & veras à falſis melius poterit diſcernere.

De manibus, ſermonibus & ſermonum dialectis in quibus chartæ ſcriptæ ſunt, illa præfatus auctor noſter, quæ à lectore chartularii ſui præcognoſcenda ſunt, eum dein moneat, ut legens chartas id præſertim animadvertat, an chartarum, quo ſermone, vel dialecto cunque ſcriptæ ſint, voces & phraſes iſtorum fuerunt temporum, in quibus ſcriptæ eſſe dicuntur. Hoc imprimis ſpectandum eſt in chartis, quæ pro originalibus aut originalium tranſcriptis venditantur, quales ſunt in hiſtoria *Croilandenſi* regum *Saxonicorum* omnes. E quibus univerſæ, aut tantum non univerſæ, ex eo fictæ eſſe noſcuntur, quod voces & phraſes *Gallo-Normannicas* contineant multas, quæ ante adventum *Normannorum*, aut ſaltem in temporibus, quibus confectæ eſſe finguntur, adeo in uſu non erant apud *Anglo-Saxones*, ut *Anglia* aut eas, aut earum uſum jam tum penitus ignoraret. Sic in charta *Æthelbaldi* R. ſupra damnatâ, occurrunt UNAM LEUCAM. DUAS LEUCAS, TRES LEUCAS, *&c.* Per *leucas* autem computandi rationem introduxiſſe *Normannos* conſtat, ex [e] charta *Willelmi* Conquæſtoris, qua Eccleſiæ *S. Martini de Bello*, à ſe ob victoriam de *Haraldo* reportatam fundatæ, certa privilegia dedit. In illa enim charta hæc habentur verba: *Quatenus Eccleſia illa cum* Leuga *circumquaque adjacente libera ſit ab omni*, &c. *Normannica* etiam ſunt, quæ ſequuntur: *Chirographo patenti. Communis Sewera. Omnibus f Seiſonis: Centum libras legalis monetæ.* Maxime vero commentitiam eſſe hanc chartam probat iſta locutio: *ad fundationem monaſterii* NIGRORUM MONACHORUM *ſub norma* S. BENEDICTI. Nondum enim *Æthelbaldo* regnante, an. DCCXVI. monachorum familiæ ab indumentis ſuis nuncupabantur, neque per ea diſcriminati erant. Hoc conſtat ex [g] *Concil. Clovesh.* cap. 19. Quo tantum cautum eſt, *Ne Monachi & nunnones pompaticis, & quæ ad inanem gloriam more ſæcularium utatur indumentis; ſed ut ſimplici propoſitoque congruenti eorum veſtiantur habitu.* [h] Nondum

---

a Nunc *Reculver.* vid. hiſt. *Anglicanæ* X Scriptores, col. 2207. ubi hæc charta facta eſſe dicitur An. Dom. DC.LXXIX. *b* P. XXXV. *c* Hæc eſt una XXIV chartarum, quarum uſum acceptum gratus ſupra retuli *Johanni* Domino *Somers* Bar. *Eoveshamenſi.* *d* Ita MS. *e* Vid. Append. ad librum R. *Bradeyi*, cui titulus, **A compleat Hiſtory**. p. 15. *f* Id eſt, omni tempeſtate, à *Gallico Saiſon*, quod *Latino-barbare Sciſo*, *Soiſonum.* *g Spelmanni* Concil. Vol. I. pag. 256. *h* Vid. *Marshami* propylæum ante Monaſt. *Anglicani* Vol. I.

in Angliam noſtram ignota adhuc *Benedicti* regula inducta erat, nondum in familias abierat ſimplex adhuc monachatus inſtitutio, neque tunc temporis *Benedictinæ* regulæ tenaciores erant, qui à *Benedicto* nuncupari cœperant. Denique *Benedictinorum* ordo ipſe nondum per familias aut veſtimenta diſtinctus fuit. Sed hæc omnia poſteriora tempora olent, (ſcilicet *Edgari* R.) & triumviratum iſtum *Dunſtanum*, *Æthelwoldum*, & *Oſwaldum*. Imo *Benedictini* ordinis, *Nigri* qui dicti erant, monachi nulli adhuc erant, aut eſſe, me judice, potuerunt ante reformatum *Benedicti* ordinem à *Romualdo* monacho *Caſſinenſi*, circiter annum MXX. à quo familia *Camaldunenſium* monachorum, qui ab * *albis* tunicis & caputiis, *albi* dicti erant; aut *Carthuſianos* à *Brunone* ortos, An. MLXXX. qui † *albis* veſtimentis induti ſunt. Undecimo igitur ſeculo, diſtinctionis gratia, cæteri *Benedictini* ordinis monachi, quibus *Niger* amictus in uſu erat, primum NIGRI denominari cœperunt.

Ob eandem rationem pariter damnanda eſt *Eadredi* regis charta, *Hiſt. Croiland.* Oxon. Edit. p. 32. Ubi quoque *Cœnobium nigrorum monachorum ordinis S. Benedicti à nobili rege Merciorum Ethelbaldo fundatum.* Cætera *Normannorum* mores & tempora olentia, brevis eſſe volens, prætereo. Sic in *Wulferi* charta ſupra etiam falſitatis evicta leguntur, *certa tenementa, longitudine XX Leugiarum*, quæ præter manum *Normannicam*, à falſario Monaſterii *Petroburgenſis* fictam eam eſſe probat. Sic quoque phraſis iſta, BARONIBUS MEIS, in charta Weſtmonaſterienſi *Eadgari* R. ſupra ob manum damnata, eam à falſario aliquo fictam eſſe oſtendit. Sic in charta *S. Dunſtani*, quæ etiam in Eccleſiæ Weſtmonaſterienſis archivis extat, *Anglo-Normannica* iſta, PARROCHIANO SUO PRESBYTERO. TOTIUS ANGLIÆ DECANUS. falſarii eam opus eſſe demonſtrant. Denique *Gallo-Normannica* iſta, *Sexdecim* VILLANIS. *Decem* BORDIS. PASTURA *unius* LEUCI. LEUGI *Latitudine*. *Liberum* MERCATUM. *In* PURAM & PERPETUAM *elemoſinam*. *Uſque* LA DROUE. DE LA DROUE. iſta, inquam, *Gallo-Normannica* chartam *Cottonianam Eadgari* R. in ſuperioribus manus gratia quoque damnatam, ut de crucis forma illi præpoſita, de CYROGRAPHO integris in majuſculis abſurde exarato, cui ſubjicitur $\overline{E|R}$, hoc eſt, *Eadgarus Rex*, nihil hic dicam, falſarii commentum eſſe evincunt. Denique ab auctore noſtro maxime opera danda eſt, ut quæ oportet, præfetur de modo conficiendi chartas, ſive perficiendi donationum, teſtamentorum, ut & emptionum & venditionum inſtrumenta, apud veteres *Anglos*. Is autem, SHOWERE, pro temporum ſerie & viciſſitudine alius & alius apud eos fuit. Ante S. *Eadwardi* II. tempora, chartas conficiendi mos hic fuit. Donator, ſive quis alius inſtrumenti auctor, chartam ſuam in aliqua plerunque celebritate à tabellione paratam & prælectam, cum crucis ſigno ante nomen ſuum à tabellione ſemper ſubſcriptum à ſe facto fere ſemper ſignabat. *Fere ſemper*, inquam, ſignabat, quippe quod tabellio, ſive notarius, illius vice, illoque jubente, cum crucis ſigno ſua manu facto non raro etiam chartam ſignabat. Dein qui præſentes erant, vel eorum ſaltem haud exiguus numerus, ſuo quiſque ordine, & eodem loco & tempore ſignis crucis à ſe, vel ſe jubentibus, à notario factis chartam conſignabant. Formæ autem conſignandi chartas diverſæ erant.

Nunc enim conſignabant teſtes in prima perſona, hoc pacto, quod omnium uſitatiſſimum eſt:

✠. Ego Dunſtanus archiepiſcopus confirmavi. ✠. Ego Alfpolvus Eps. annui.
✠. Ego Æþelpolvus Eps. conſcripſi. ✠. Ego Wulfrie Eps. ſubſcripſi.

Nunc in tertia, hoc modo, præmiſſis id genus ſolennibus verbis: *Scripta eſt hæc charta his teſtibus conſentientibus.* Et, *Hii ſunt teſtes, quorum infra nomina notantur.* Et, *His teſtibus quorum nomina ſubſequuntur conſcribentibus.* Et, And me ſalvan heora honvſetene þiſſe gemæðniſſe. þara noman hem beneoðan appiten ſtondað:

✠. Oda Archiepiſc. ✠. Wulfgar Epiſcop. ✠. Wulfrige pontiſ. ✠. Nopæl regulus.

Nunc vero hac in forma:

✠. ſignum Man. N. ✠. ſignum Man. B. ✠. ſignum Man. G.

Nunc denique modi iſti comſignandi chartas conjuncti cernuntur: ut in charta quadam *Offæ* regis *Merciorum* SOMERSIANA:

✠. Ego Offa. *&c.*
✠. Ego Eadbehtus. *&c.*
✠. Ego Leolulfus. *&c.*
✠. Ego Tilhelmus. *&c.*
✠. Ego Aldbehtus. *&c.*
✠. Signum manus Botuinni. Abb.
✠. Signum manus Folcbehti. Abb.
✠. Signum manus Bronbani pbrincī. *&c.*

---

* Non baſta à S. Romualdo rifformare, è riddurre à perfettione i monachi, ma nell'eſtremo di ſua vita fermò novo eremita con molti digiuni, & aſprezza di vita, va raſo il capo con uno breve tonica di panno bianco col ſcapolare dello ſteſſo colore attacato alla tonica, e di ſopra una coccella dello ſteſſo. *Briefve hiſtoire de l'inſtitution de toutes les religions auec leur habits gravez.* par *Odoard Fialetti.* A Paris, 1658.

† In circa veſtono queſti tutti di bianco. fuor che la cappa nera. *idem.*

Charta *Uhtredi* reguli *Huicciorum* SOMERSIANA ſic etiam conſignatur. Chartaque *Biornwulfi* R. *Merciorum*, quæ etiam *Somerſianarum* una eſt, conſignatur hunc in modum:

✠. Signum manꝰ. Bioɲnpulfi ɲẽg. Mepc̄.
✠. Fulfɲed Apc̄ Epiſc̄. &c.
✠. Oeþelpalð Epiſc̄. &c.
✠. Hnæðhun Epiſc̄. &c.

Notandum autem hic eſt, SHOWERE, in medio vocis *ſignum*, ſignum crucis aliquando in chartis conſignatis hoc pacto eſſe factum Sig✠num, ut in charta vetuſtiſſima *Sebbi* R. *Cottonianâ*, quam ſupra citavimus. Quinetiam ſupra vocem *Crucis*, crucis ſignum cernitur aliquando poſitum, ut in charta *Eadgari* R. *Cottoniana* in capſis ductilibus viſenda, cui an. DCCCCLV. confectæ, ſic Rex ſubſcribit: ✠. Ego Eadgar ɲex Angloɲum ſub ſigillo ſcē cɲucif coɲɲoboɲaui. Chartam etiam ſuam, quæ in collectionis *Cottonianæ* libro notatur numerali charactere [40] eodem modo ſignabat *Eadredus* R. an. DCCCC.LXIV. Aliis etiam modis reperitur aliquando factum crucis ſignum in conſignatis *Anglo-Saxonum* inſtrumentis: ut in *Eadwigi* R. charta, quæ collectionis *Cottonianæ* eſt [38.] Scē ✠ cɲucif. & in ejuſdem collectionis charta [51] crucis ſignum ſic cernitur poſitum: Scē cɲucif ✠ Signo.

Præterea conſignantium teſtium nomina nunc in ſingulari columna à ſummo ad imum legenda ſubſcribuntur: ut in charta *Æthelredi* R. *Somerſiana*, quæ ſic incipit: Apoſtolus Paulus de extremo iudicio dñi manifeſtiſſime loquens; *&c.* Nunc in bini ordinis columnis eodem modo legenda cernuntur: ut in charta *Uuerfrithi* Epiſcopi *Somerſiana, Saxonice* confecta. Aliæ in trini ordinis columnis ſubſcripta teſtium nomina oſtendunt eodem modo legenda, ut charta quædam *Hardicnuti* R. *Somerſiana*. Aliæ vero quaternarii ordinis columnis conſignantium teſtium nomina eo etiam modo legenda exhibent: ut charta *Oſualdi* Epī *Somerſiana*, an. DCCCC.LXXX.IIII. ſcripta. Aliæ quinarii ordinis columnis illa eo quoque modo legenda oſtentant: ut charta *Eadgari* R. *Somerſiana*, cui rex ſic ſubſcribit. ✠. Ego Eadgar ɲex anglorum conſenſu doctorum meorum cum ſigno ſcē cɲucif noboɲaui. Charta *Æthelſtani* R. *Cottoniana*, qua fideli ſuo miniſtro, quandam ruris particulam novem caſſatorum tribuit, in loco quem ſolicolæ æt hamme vocitant, conſignantium ſex columnas habet. Aliæ denique in iſtiuſmodi conſignantium teſtium columnellis ad majores numeros adſurgunt: ut alia *Eadgari* R. charta *Somerſiana*, cui, præmiſſo dimidiatæ crucis ſigno, vox CYROGRAPHUM bipartitis majuſculis ſcripta ſuperponitur. Hac enim in charta in octoni ordinis columnellis conſignantium teſtium nomina à ſummo ad imum etiam legenda poſuit notarius. Verum modus iſte diſponendi teſtium nomina in columnis à ſummo ad imum legenda, etſi maxime in uſu erat apud *Anglo-Saxones*, in nonnullis tamen conficiendis chartis tabellioni non placuit. Nam in charta *Burgredi* regis Merciorum *Somerſianâ*, nomen regis & quæ id ſequuntur, conſignantium nomina in perpetua ſcriptura, præmiſſis crucis ſignis, ſcribitur. Sic ſcribuntur etiam charta apographa *Cenulfi* regis & *Cenegithæ* uxoris ejus, cui ſubſcribit *Theodorus* Archiepiſcopus, collect. *Cotton.* Auguſt. 2. [91] Et charta S. *Eadwardi Conf.* quæ in eadem collectione notatur [51] & ſic explicit: Ego ſigillo etiam ſcē cɲucif ✠ ſigno hoc pɲiuilegium. noſtɲæ imagiɲ ſigillo iɲſupeɲ aſſignaɲi iuſſimuſ. ✠ Ego buɲgɲed rex Mepc̄. hanc meã donationem cũ ſigno ſcē crucif xpī ɲiɲmabo. ✠ Ego æðelſpið ɲegina ꝺſ̄ ⁊ ſ̄ð. ✠ Ego Leolpeoɲo cſ̄ ⁊ ſ̄ð. ✠ Ego Fulfſig epiſc̄ ꝺſ̄ ⁊ ſ̄ð. ✠ Ego eaðbalð epiſc̄ ꝺſ̄ ⁊ ſ̄ð. ✠ Ego ceoɲed ep̄ ꝺſ̄. ✠ Ego alhhun ep̄ ꝺſ̄. ✠ Ego ðeoɲlaf ꝺſ̄ ⁊ ſ̄ð. ✠ Ego alðɲeð aẽ. Humbeɲht dux. beoɲnoð dux. beoɲnaɲð dux. eambeɲht dux. mucel dux. Ego æðelpulf dux. æðelheaɾð. beɲhtfeɲð. æðelɲed. beɲhtɲic. ceolmund. boldɲed. eadgaɲ. mucel. Sic in charta originali *Cottoniana Ecgbearhti* R. *Cantiæ*, cujus tranſcriptum eſt in textu *Roffenſi*, nomen regis cum conſignantium nominibus in trini quidem ordinis columnis, ſed à ſiniſtra ad dextram, legenda ponuntur:

Adiectiſ quattuoɲ denbeɲiſ. hpetonſtede. heahden heſe. helman-hỳɲſt.

✠. Ecbeɲht ɲex.
✠. Beoɲnmod epſc̄.
✠. Lỳnɲed epſc̄.
✠. Eðelulf dux.
✠. Eðeluulf ɲex.
✠. Ealhſtan epſc̄.
✠. Leolbeoɲht epſc̄.
✠. Eanulf dux.
✠. Lialnoð. aɲhi-epſc̄.
✠. Eadhun. epſc̄.
✠. Uulfheaɲð dux.
✠. Heɲebeaɲht. dux.

Et in oɲiente ciuitatiſ hɲoui unum uiculum.

A ſiniſtra, inquam, ad dextram legenda ſunt ſecundum ordinem ſtatus & dignitatis, quo cujuſque nomen, antepoſita cruce, ſubſcribitur. In iſto enim ordine teſtium nomina, & appellationes ſive Eccleſiaſticas, ſive civiles, chartis ſubſcribebant *Anglo-Saxonum* notarii; qui etiam diverſos conſignantium ordines totidem diverſis crucis ſignis ſolebant nonnunquam notare, & diſtinguere: ut in charta *Cottoniana*, quæ ſic incipit: Anno heɲdicæ incaɲnationiſ DCCCCLVI. indict. XIV. Chartæ etiam aliquando occurrunt, in quibus ſigna crucis prorſus deſiderantur, tametſi earum auctores & teſtium nonnulli crucis ſigna ſuis manibus feciſſe dicuntur. De chartis hujus generis, quid ſentio, libere dicam. Scilicet aut apographas eſſe omnes, in quibus deſcribendis crucis ſigna à librario

prætermittuntur; aut exemplares, quæ à notario paratæ, nunquam perfectæ & munitæ erant, vel quod earum auctores consilium forte mutantes signare; vel quod testes designati, quorum nomina subscripserat notarius, eas prælectas non probantes consignari noluerunt. In quibusdam quoque chartis nonnullorum testium nomina sine præpositis crucis signis subscripta cernuntur; ut *Æthelwoldi* diaconi, & *Wulfnothi* diaconi; quorum nomina subscripta sunt chartæ SOMERSIANÆ *Oswaldi* Archiepiscopi *Eboracensis*, quæ confecta erat An. Dom. DCCCC.LXXX.III. Accedat charta *Edwigi* regis, quæ confecta erat an. DCCCC.LVI. cujusque nota numeralis in collectione *Cottoniana*, Augustus, 2. est [38.] cum illa *Eadredi* R. à *Dunstano* dictata, composita, & scripta esse dicta, cujus in eadem collectione nota numeralis est [52.] Hoc autem ex eo accidisse autumo, vel quod diaconi isti cum conficeretur charta forte præsentes non erant, vel si præsentes tum cum cæteris essent, quod eam ipsis displicentem neque à se, neque à notario sua vice consignari voluerunt.

Chartæ autem, SHOWERE, signatæ à donationis auctore, ac à testibus consignatæ, etsi *non traditæ*, ut opinor, apud *Anglo-Saxones* perfectum robur habebant. Sine *traditione*, inquam, plenum & perfectum robur habebant. Quippe quod nulla lege, nulla constitutione, nullave denique consuetudine vim legis habente, quam scio, *traditionis* necessitas terrarum donatori, vel venditori apud *Anglo-Saxones* incumbebat. Sine *insinuatione* etiam, ut ego autumo, chartæ apud eos valebant. Verum quamvis forsan *insinuationem* penitus fieri minime desiderabant eorum chartæ, sive *donationum simplicium*, sive *conventionis* & *contractus*, sive *literarum patentium*, sive *testamentorum*, sive denique eorum quæ in litibus determinandis in foris eorum acta erant; iis tamen, SHOWERE, nihil antiquius fuisse, quam ob majorem solennitatem, & ad conservandam rerum gestarum memoriam, chartas omne genus in *libb.* monasteriorum, tanquam in tabulis publicis insinuare, supra demonstravi.

Præterea modus iste conficiendi chartas, quem descripsi, etsi maxime usitatus apud veteres *Anglos*, non adeo tamen obtinuit, aut lege aliqua necessarius fuit, quin ab eo chartæ auctor recedere posset, & aliquando recessum esset. Etenim in nonnullis chartis tantum recitantur nomina testium, coram quibus charta erat confecta: ut in charta conventionis, quæ facta fuit inter *Wulfricum* quendam, qui sororem Archiepiscopi *Wulfstani* duxerat, ipsumque Archiepiscopum, & quæ *Saxonice* clauditur in his verbis: Nu pæt þýrest to gepitnesse Wulfstan Arceb. ⁊ Leofsine Ealdorman. ⁊ Ælþelstan ð. ⁊ Ælfsexð abb. ⁊ Bristeh Munuc. ⁊ manig god man to eacan hem. Sic charta quædam Ealdredi Episcopi, quâ terras *Wulfgeato* donavit eodem modo concluditur: ⁊ þisses is to gepitnesse ealle se hired on Wigena ceastre. ⁊ se hired on Eoxes hamme. ⁊ se hired on Pensceapan. ⁊ Leofric eorl. ⁊ Odda eorl. ⁊ his broðor. ⁊ Beorhtsic Ælfstanes sunu. ⁊ Osine. ⁊ Wagan. ⁊ Ægelsic þæs ð. broðor. ⁊ Leolmæs. ⁊ Atsus. ⁊ Erebeasn. ⁊ Osgis. ⁊ Æþestan stætta. ⁊ Ælfsaxð æt Langadune. ⁊ ealle þa ylderstan þegnas on Wigena-Leastneresire. Denisce. ⁊ Englisce:.

Chartæ hujus formæ sine consignatione testium factæ nihilominus pleniſſimum robur habuerunt; propterea, ut ego judico, quod in maxima hominum celebritate à notario testium nomina scribebantur. Imo nonnunquam, SHOWERE, chartæ non modo sine consignatione testium, sed sine testibus nominatis factæ, in Archivis reperiuntur. De quibus tamen non dubitari potest, quin valerent, & jure factæ essent. Id genus esse videtur * Charta *Oswaldi* præsulis, quam confecit, annuente R. *Eadgaro*, An. Dom. DCCCC.LXII.

De chartis consignatis etiam ab auctore nostro monendus est lector *Chirographorum* studiosus, eas in dorso membranæ non raro esse consignatas. Id genus est charta *Werfrithi* Epi. *Anglo-Saxonice* confecta, qua tres *hidas* telluris dat cuidam *Cyneswitho*, quæ etiam earum una est, quas ab honorabili viro *Johanne* Dom. *Somers* utendas accepi. Hanc formam etiam sequitur charta illa apographa valde lata ex eodem numero ab *Eadgaro* R. confecta esse dicta. in cujus dorso hæc leguntur: Anno Dom ce incarnationis DCCCCLXXII scripta est huius munificentiæ syngrapha his testibus consentientibus quorum inferius nomina secundum uniuscuiusque dignitatem utriusque ordinis decusatim Dor——Ci——No——diSpoNe——Nte caraxAnt—— ur. In dorso etiam consignatur charta illa *Eadgari* regis, metis suis *Saxonicè* descriptis ampliſſima, quæ in collectione *Cotton.* cum figura numerali [5] notata est.

Monendus quoque est chartarum lector, eis semper à veteribus *Anglis* præponi aut signum crucis simplex, aut vexillare *Christi* monogramma, & aliquando ut in *Eadgari* charta modo citata quæ in collectione *Cottoniana* cum numerali nota [5] designata est.

Curandum etiam est auctori nostro, ut lectorem instituat in differentia, quæ est inter signa crucis, quæ *Angli* ante *conquæstum*, & post eum *Anglo-Normanni* facere solebant. Ante conquæstum ab *Anglis* consignantibus facta cernuntur cum mero atramento signa crucis simplicia, perpendicularia, rectangula, aut obliquangula rectangulis proxime accedentia, quorum lineæ transſ-

---

* Charta hæc cum quatuor illis, quæ noviſſime à nobis citantur, è numero est earum, quas grato animo acceptas supra retuli præclaro in omne genus eruditione, & ampliſſimo viro *Johanni* Domino *Somers*, Baroni de *Eovesham*.

TABULA · B.

In Carta Æthilredi Regis Merciorum, Osforo Wigorn. Episc. Facta circa Ann. D. 690.

In Carta Aldredi Subreguli Hwicciorum, Fithero Wigorn. Episc. facta circa A. D. 780.

In Carta Burgredi Regis Merciorum. A. D. 866.

TABULA · C.

Carta Egeberhti Regis confecta Dioruno Hrofensis Ecclesiæ Epō. A. D. 778. (Cotton.)

Carta Hlotharij Regis Cantiæ. A. D. 679. (Cotton.)

Carta Eadwigi Regis Anglorum. A. D. 956. (Cotton.)

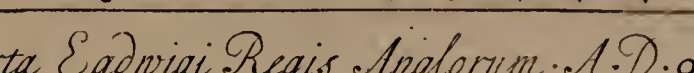

Carta Wihtredi Regis Cantiæ, Apographa. (Cotton.)

Carta Æthilberhti II. Regis Cantuariorum. Ann. Regni 7. Indict. 15. (Cotton.)

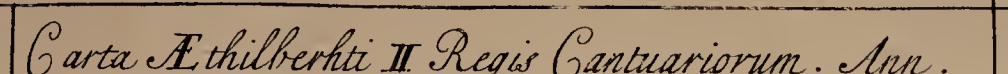

Carta Ejusdem Regis. A. D. 741. (Cotton.)

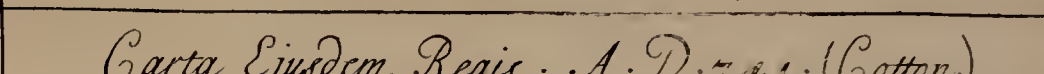

In nomine patris & filii & spūs scī Āmn. Ego Willm Rex Anglor hereditario iure factus. do & concedo & psenti Carta confirmo deo & scō Cudbto & pōri & monachis ibidē deo seruientib⁹ in perpetuam & puram elemosinā Hoc regiū maneriū meū Videlicet Villam de hēmingbusch cū omī terra de brachenholm. cū omīb⁹ rēb⁹ ad illam adiacentib⁹ cū eccl̄a ville p̄dicte & cunctis rebus ei⁹dē pertinentib⁹ i bosco & plano. Osors de p̄to i siluis & paludib⁹ dēs. molendinis. duc stagnis. cū ostiar. & mere. & sac. & socne. & tol & team. & infangenthef & omīb⁹ rectis dnūs ei⁹dē ville bene & recte & libere. cū rectitudinib⁹ & omīb⁹ consuetudinib⁹. sicut unq̄m scī Cudbti dnūs eas suas melius & liberius habuit. cum omīb⁹ consuetudinib⁹ regiis & libertatib⁹ q̄s ego habui ipso die illud potuit uictoriā Anglie in manu propria tenui. pcessē dūnas quib⁹ ego ipse. seu antecessor meus Comtes Tosti uel Siward ipsum maneriū tenuim. Qđ si q̄s in posterū hanc donationē meā irritare p̄sumpserit. a dīno consortio separetur. & condēpnatione extremi iudicii cū diabolo & angelis eius in p̄petuum feriatur. Āmn. Ut hec donatio mea firma sit in p̄petuum. manu propria presentem cartam signo sancte crucis + impressi & subscripsi. Signū Willelmi regis Anglie. Signū Thome eboracēsis archiepi.

Signū Willmi + Dunelmēsis epi. Signū Johannis + bathoniensis epi. Signū + Osmundi salesbiriensis epi. Signū + Baldewini abbis scī = Cadmundi. Signū + Osberti vicecomitis.

Signū hugonis + cōitis de cestre. Signū Arnoldi + de pereo. Signū Rodberti + dispensatoris. Signū + Osberti filii Normanni. Signū + Rodberti bloet.

Signū Rogerii + comitis scrobesbiriensis. Signū + Willmi filii regis Signū Roberti + comitis northymbrorū. Signū Ricardi de + cariteio. Signū + Rodberti de reduerus. Signū Willelmi de + licomia.

Signū + Rodberti capellani. Signū + philippi filii comitis de cestre.

Signū Ranulfi + clerici regis. Signū Osmundi + capellani. Signū philippi + filii Rogerii comitis. Signū + Rodberti de reduerus. Signū + Ricardi de bundunilla.

Signū Rod + berti de hulmes.

Sutton Nicholls sculp.

eternaliter. Firmatum est hoc cirographum meum in anno ab Incarnacione xpi Septingentesimo Sexto decimo. quod et huius probabilibus testibus sancte crucis indicio subnotatur. Ego Athelbaldus Rex Mercionum gratuito consensu confirmaui. Ego Bruthwaldus Dorouernensis Archiepus ratificaui. Ego Wynfrid Mercionum Epus approbaui. Ego Ingwaldus Londonensis Epus meris consensi. Ego Aldewinus Lichefeld Episcopus adoptaui. Ego Tobias Roffensis Epus collaudaui. Ego Athelredus Abbas de Bardeneu multum affectaui. Ego Aegbaldus Abbas de Medeshamstede istud fieri deuote rogaui. Egga Comes Lindcollis consilium dedi. Ego Lauricus Comes Leucestrie assensum prebui. Ego Saxulphus filius Saxulphi Comitis corroboraui. Ego Ingulphus presbiter et humilis minister uocatus audiui.

Ego Athelbaldus licet indignus paciencia tamen diuina regni Mercionum gero gubernacula summa cum fiducia auctori meo xpo humiliter redeo de qui oppheticis scribitur in psalmo miseraciones eius super omnia opera eius. Eius dem pietati me totum submitto et sancte matris ecclesie precibus beneficiisque spiritualibus commendo.

Sutton Nicholls sculp.

verſæ rectas ſecabant aut in parte ſuperiori, ut cernere eſt in tabella B. aut non infra medium punctum. Verum poſt *Conquæſtum* ſigna crucis magis ſplendentia ex lineis rubris, & aureis formata, quum perpendicularia, tum à perpendiculo declinantia, atque obliquangula, quorum lineæ tranſverſæ rectas infra medium punctum ſecabant, faciendi mos *Anglo-Normannis* erat. Imo lineam rectam duabus aliquando tranſverſis ſecabant, aliquando etiam tranſverſam ipſam aliis duabus brevibus tranſverſis ſecabant, iſtam crucis formam facientes, quæ in feciali arte heraldorum *crux cruciculata* vocatur, *Anglice* a croſſe-croſlett. Decuſſatim etiam crucis ſigna facere ſolebant *Anglo-Normanni*. Circulis etiam, & quadrangulis incluſa crucis ſigna formabant variis quidem modis, iiſque ſatis phantaſticis, qui à ſimplicitate *Saxonica* immane quantum abeuntes, melius inſpectione tabularum C. D. quam verbis, intelligi poſſunt.

Illa Tabula chartam Willelmi *Conqu.* exhibet, quæ tam *Saxonico*, quam *Normannico* more; nempe tam ſignis crucis, quam ſigillo vel imagine cerea appendente, cujus nullus *Anglo-Saxonibus* uſus erat, corroboratur. Cujus, inquam, nullus *Anglo-Saxonibus* uſus erat, ſcilicet ante S. *Eadwardi Conf.* tempora; in quibus tamen ſigilla iſta adpendentia inoleviſſe vix dici poſſunt. Quamobrem, SHOWERE, *Eadgari* R. & S. *Dunſtani* chartæ *Weſtmonaſterienſes*, quæ ſupra non uno in loco fictæ eſſe oſtenduntur; hoc etiam nomine falſitatis damnandæ ſunt, quod ambæ pariter, SIGILLIS (ſic enim cereas laminas & impreſſiones vocamus) adpendentibus munitæ eſſe finguntur. *Eadgari* quidem charta ſigillum ſuum perditum non oſtentat; ſed locus membranæ, è quo per retinaculum pendebat, etiamnum cernitur; & ſigillum penſile olim habuiſſe, hæc ejus verba monſtrant: *Manus noſtræ ſubſcriptionibus ſubtus eam decrevimus roborare, & de ſigillo noſtro* (quæ phraſis eſt *Gallo-Normannica*, De notre ſeau) *juſſimus ſigillare.* E charta autem *Dunſtani* ſigillum adhuc ritu *Normannico* dependet, in cujus obverſa facie impreſſa cernitur *Dunſtani* effigies, ſcabello pedibus ſuppoſito ſedentis, dextraque pedum paſtorale, ſiniſtra vero librum tenentis, in quo, PAX VOBIS. cum epigraphe, quæ in perimetro hæc eſt: SIGILLUM DUNST. EPĪ. LUND. In averſa autem facie cernitur icuncula impreſſa, circa quam inſcriptio hæc: DUNSTAN ЄPC̄. ƑIGORN. Hæc, inquam, ritu *Gallo-Normannico*. Nam apud *Normannos* noſtros mos hic erat conficiendi chartas; ut auctor donationis, qui duobus honorificis titulis gauderet, in utraque ſigilli adpendentis facie, qua chartam muniebat, ſui diverſam effigiem exhiberet. Sic nobilis illa charta *Cottoniana*, Latine & Saxonice, confecta ab *Odone Baiocenſi* Epō & Comite *Cantiæ*, qua eccleſiæ *Cantuarienſi* quatuor DENNAS, *&c.* dat, adpendens ſigillum habet; in cujus obverſa fronte *Odo* veſtimentis *Pontificis*; in adverſa vero *Comitis* amictu indutus exhibetur.

Ob eandem etiam rationem, aut fraudis, aut inſcitiæ ſaltem arguendus eſt *Godefridus* ille Archidiaconus *Wigornienſis*; qui ſummum pontificem *Alexandrum* tertium certiorem faciens de charta quadam *Edgari* regis, quam, ut certiſſimæ auctoritatis fideique ſcriptum, commendatam eſſe voluit, ſic ad eum ſcribit: *Reverendiſſimo domino, & patri A. ſummo Pontifici minimus ſanctitatis ſuæ ſervus * Godefridus dictus Archidiaconus Wigornienſis.* ——— *Noverit itaque Sanctitas veſtra verum eſſe, quod contraſcripti hujus ſcriptum originale in virtute Scæ Trinitatis ſigilla tria trium perſonarum autenticarum ad veritatem triplici confirmatione commendant. Eſt autem ſigillum primum illuſtris Regis Eadgari. Secundum S. Dunſtani Archiepiſcopi Cantuarienſis. Tertium Alferi ducis Merciorum.* Hæ *Godefridi* literæ ad ſummum pontificem datæ, ſub charta ampliſſima *Eadgari* R. qua Monaſterio *Perſcorenſi* libertates & privilegia confirmat, agglutinatæ cernuntur in collectione *Cottoniana*, quæ inſcribitur, Auguſtus, 2. Charta illa habet ſupra ſcriptam notam numeralem [5] eamque ipſam eſſe putat † *Joh. Seldenus*, & qui illum citat ** *Edvardus Stillingfletus*, decanus *Londinenſis*, honorifice ſemper ob maximam eruditionem ſuam nominandus, quam *Godefridus* in literis ſuis ad ſummum pontificem ſcriptis, veram, ut quam tribus ſigillis munitam vidiſſet, atteſtatus eſt. Eam autem ipſam eſſe id propter exiſtimant, quod tres inciſuras totidem ſigillorum adpendentium indicia oſtentat. Verum charta illa, cui in collectione *Cottoniana*, *Godefridi* literæ ſuffixæ cernuntur, non tres, (quod pace *Seldeni* dictum velim) ſed quinque, quales ille memorat, inciſuras habet, caſu forſan factas. Quod ſi conſilio factæ fuerint, id fraudi monachorum tribuendum eſt; qui de fallendis *Normannis* conſultantes, qui chartas antiquas ſigillis non munitas in dubium non raro vocare ſolebant, iis aliquando ſigilla pendula apponebant. Sic chartæ forſan iſtæ *Cottonianæ*, ſive illa eadem, ſive alia eſt, de qua ad ſummum pontificem ſcripſit *Godefridus*, ſigilla adpoſuerunt monachi, ut *Normannis* illam non ſigillatam damnaturis palpum obtruderunt. Nam ſigillationem chartarum cum pendulis ſigillis in uſu non fuiſſe apud *Anglos* ante S. *Edwardi* II. tempora, non *Ingulphus* tantum affirmat, cujus verba in alienum ſenſum diſtorquet Cl. noſter ** *Stillingfletus*: ſed poſt eorum uſum ab illo rege introductum mos non erat ſimplicium donationum chartas pluribus ſigillis muniendi; ſed tantum *conventionales* chartas, quibus perſonæ, quotquot erant, contrahentes, ſigilla ſua ordine adponebant.

Quinimo ſigillorum cujuſvis generis rarior erat uſus apud *Anglo-Saxones*. Quorum quidem

---

* Hic erat archidiaconus *Wigorn.* ab an. 1148. ad annum 1167. † Of the office of Lord Chancellour. *ch.* 2. ** In egregio opere ſuo *Anglice* ſcripto, cui titulus, *Origines Britannicæ*.

reges quandoque legimus iis literas ſuas muniviſſe. Sed ad * chartas, vel diplomata ſua, obſignandas iis uſos eſſe ne unius quidem chartæ exemplo, quod ſcio, conſtat. Sic in ſuperioribus oſtendi *Æthelredum* R. per *Ælverum* Abbatem, ſigillum ſuum, *Saxonice* hiꝛ inꝛeȝl, hoc eſt *literas ſuas*, quas *brevia* vos, SHOWERE, vocatis, ſigillo vel ſigno ſuo ſignatas ad ſapientes curiæ Comitatus miſiſſe, omnibus, qui in ea convenerant ſalutem dicentem. *Saxonicum* vero inꝛeȝl per *ſignum* in iſto loco tranſtuli, propterea quod ſigilla iſta, quæ ad literas ſuas obſignandas adhibuerunt *Anglo-Saxonum* R.R. id genus me judice fuerunt, quæ MONOGRAMMATA dicuntur, quòd nomina principum certarum literarum implexionibus compendio deſcripta exhibebant. Sigilla hæc, quibus monogrammata erant inciſa, atramento illita vel immerſa, chartæ vel membranæ, in qua patentes literæ ſcriptæ erant, imprimi ſolebant; rariuſque, ni fallor, ceræ molli vel ſolutæ imponebantur. Quinetiam calamo aliquando monogrammata ſua faciebant literarum patentium auctores; aut iis jubentibus, conſentientibusve, qui iis ab epiſtolis erant ſcribæ vel librarii. Sic monogrammate ſuo membranæ impreſſo literas patentes, quas Gramm. *Anglo-Sax.* & *Mæſo-Goth.* p. 137. exhibuimus, ſignatas eſſe voluit *Gulielmus* I. Quas quidem patentes literas, chartæ nomine, citavimus; quod iis *Conquæſtor* terras aliquas ſe dediſſe notificat veteri monaſterio *Wintonienſi*, eaſque *Sigillo appendente* etiam corroboratas eſſe, neſcio quo errore memoriæ lapſus, de quo monitum hic lectorem velim, temere affirmavi. De monogrammatis hoc in loco ſcripta, ad illa quæ de iis ſupra in margine diximus, referenda ſunt. Qui vero varia eorum genera, figuraſque delineatas videre cupit, conſulat imprimis velim *Vitas Imperatorum*, &c. cura *Octavii* de *Strada*, *Francofurti* editas, M.DC.XXIX. & *Mabillonium* in opere ſuo præſtantiſſimo de *re diplomatica*, & Dufreſnii gloſſarium in voce *Monogramma*; ut & Doctiſſimum *Perinskioldum Suecum* in Annotationibus ſuis ad *Vitam Theodorici* R. p. 579. Ubi veteres quoque *Sueo-Gothicorum* R.R. monogrammatis uſos eſſe oſtendit.

Hæc obiter, SHOWERE, de charta *Willelmi Baſtardi* Conquæſtoris. in qua hæreditario jure ſe regem factum jactat; neque tamen victoriam, qua fractam, & plane ſubactam Angliam ſibi ſuiſque conquiſivit, reticere voluit; jus ad regnum *Angliæ* non uno titulo ſibi vendicans. Charta hæc earum una eſt, quarum copiam mihi fecerunt cum honore & obſervantia mihi ſemper nominandi *Decanus* & *Capitulum* eccleſiæ *Cath. Dunelmenſis*, operis noſtri fautores maximi. Atque ut ob manum *Gallo-Normannicam*, ſignorum crucis *Normannicam* factionem, & *Normannorum* teſtium nomina notabilis eſt: ita ob id præcipue ſculpendam eam curavimus, quod tam *Anglico*, quam *Normannico* more corroborata eſt. Eodem plane ritu confecta eſt, charta illa ampliſſima nobiliſſimaque ejuſdem regis *Cottoniana*, facta anno dom. incarnationis M.LX.VII. in qua regnum *Anglorum*, favente juſto dei judicio, ſe *ore gladii* adeptum dicit devicto *Haraldo* rege, *&c.* Etenim ad chartæ hujus confirmationem, qua innumera, eaque pretioſiſſima dona eccleſiæ *Weſtmonaſterienſi* donabat, una cum conſignantium teſtium illuſtriſſimi generis aut dignitatis quatuor columnis, quorum nomina ſubſcripta ſunt, ſigillum regis magnum adhibetur. Eo etiam ritu confecta erat charta *Willelmi* II. cujus apographum habetur in textu *Roffenſi*, fol. 212. ſubter rubricam *de Hedenham*. Quinetiam charta illa nobilis oblonga *Henrici* I. *Cottoniana*, quæ præmiſſo crucis ſigno, ſic incipit; SERVIRE DEO. & ſic explicit; *Hanc donationem confirmo ego Henricus rex, & aſtipulatione S. Crucis, & appoſitione ſigilli mei.* Ad quam etiam chartam diplomaticâ quadam manu ſcriptam adhibentur communi manu ſcripta: ✠. *Signum ipſius regis Henrici.* ✠. *Signum Mathildis reginæ.* ✠. *Signum Rogerii Salesberie Epĩ.* ✠. *Signum Willelmi Bigoti.* ✠. *Signum Radulfi filii Godrici.* Accedat triplex iſtud inſtrumentum modò citati *Textus Roffenſis* fol. 218. quod ab eodem *Henrico* rege, *Anſelmo* Archiepiſcopo *Cant.* & *Gundulpho Roffenſi Epõ*. Cantuarbiæ factum eſt nonas martias, An. dom. M.CIII. de quo ſic rex: *Hanc confirmationem meam pro ſalute*, &c. *Stabilio, & ſtabilitate ſigni S. Crucis dnĩ noſtri Ihũ Xpĩ propria manu & ſigillo meo conſigno.* Gemino etiam iſto ritu confecta eſt charta *Herberti* Epĩ *Nor-*

---

* Hic, lector, non moror, quæ in chartulario coenobii Scĩ *Auguſtini Cantuarenſis*, Aulæ S. Trinitatis *Cantabr.* depoſito, in ſequentibus verbis leguntur: *Nec moveat aliquem quod nec rex* Æthelbertus, *nec etiam alii reges de gente illa in* chartis ſuis, *prout mos inolevit modernis temporibus*, ſigilla cerea *imprimebant: cum tam rudis ac barbarus populus ad Chriſti fidem à perfidia converſus* ſignum crucis *in teſtimonium ſuæ converſionis omnibus ſuffeciſſe credebat. Non enim uſque poſt conquæſtum à tempore fundationis hujus monaſterii, exceptis* (illis) *Regis* Cnuti, *qui fuit* alienigena *&* conquæſtor, *aliqua in munimentis reperimus* ſigilla cerea; *ſed ſolummodo* crucis ſigna. *Poſt adventum vero Normannorum in Angliam, tam reges, quam alii domini & magnates laminas cereas membranis apponebant chartarum, crucis ſignum in laminis cereis imprimentes, de capillis capitum vel barbarum in eadem cerâ aliquam portionem pro ſigno poſteris relinquentes.* Hæc, inquam, de ſigillis cereis Regis *Canuti* non moror, quod ejuſdem furfuris eſſe videntur cum iis quæ dicta ſunt in iſto codice, *de bullâ plumbeâ S. Auguſtini*, quam commentum monachorum eſſe demonſtrat *H. Spelmannus*, Concil. Vol. I. p. 122, 123, 124, 125. ubi quoque tres chartas *Æthelberti* regis, quæ in chartulario iſto deſcribuntur, à monachis coenobii Scĩ *Auguſtini* fictas eſſe probat. Neque dubito, quin chartas iſtas *Canuti* R. ad examen vocatas, ſiquæ tales uſpiam cereis ſigillis munitæ extent, facile foret falſitatis evincere.

wicenſis,

wicenſis, regnante *Henrico* II. qua *Norwicenſem* matrem Eccleſiam in honore & nomine Sanctæ & individuæ trinitatis à ſe conſtructam dotavit. Nam in membrana originali, quam ob auctoris pœnitentiam, & conſignantes teſtes notandam, ſæpius inſpexi, reſtat adhuc videnda pargamenacei retinaculi pars, appendentis olim Epiſcopalis ſigilli nota & indicium. Eodem modo charta literarum patentium * *Stephani* R. *Cottoniana*, qua *Deo, & Eccleſiæ SS. Apoſtolorum*, Petri & Pauli, & Scī Swithuni *in* Wintonia, *Manerium Sudtone*, &c. *pro eſcambio manerii ſui de Mordona donat*, confecta & munita erat, An. incarn. dom. M.CXXX.VI. & regni ſui primo; nempe cum quatuor conſignantium teſtium nominibus in quaterno ordine diſpoſitis, & ſigillo regis adpendente. Verum an conjunctus iſte ritus faciendi chartas tam *Saxonico*, quam *Normannico* more, ultra hæc tempora manebat in uſu, ego, cui in chartis exquirendis non ulterius progrediendum eſt, haud queo dicere.

Verum ut eò redeam, SHOWERE, unde digreſſus ſum, tabella D. exhibet partem chartæ toties ſupra damnatæ *Ethelbaldi* R. monaſterii *Croilandenſis* fundatoris, cum ſignis crucis, quæ in exemplari chirographo aurea ſplendent, ab aliquo *Croilandenſi* falſario, forſan *Ingulpho* ipſo auctore, factis. Hanc chartam, qua *Willelmo* ſuo palpum obtruſit ille veterator, non manus tantum, voceſque, & phraſes, *Æthelbaldi* temporibus *Anglis* penitus ignotæ, ſignaque crucis aurea phantaſtico, ſi dicam, more facta, verum etiam teſtium nomina fictam eſſe oſtendunt. Nam, ut in libro ſuo aureo de epiſcopis *Londinenſibus* animadvertit *H. Whartonus*, falſam eam eſſe nomina *Winfridi Merciorum* Epiſcopi, & *Aldewini Lichefeldenſis* Epiſcopi demonſtrant. Chartas etiam alias hiſtoriæ *Croilandenſis* ex nominibus teſtium fictas eſſe in eodem libro evicit ille nunquam ſatis laudandus auctor. Sic chartam *Witlafii* R. an. DCCC.XXX.III. confectam eſſe dictam, quam *Oſmundus Lundonienſis* epiſcopus conſignat, *Godwini* epiſcopi *Roffenſis* nomen ſpuriam eſſe oſtendit. Sic etiam chartæ *Bertulphi* R. *Merciorum* anno DCCC.LI. ſubſcripſiſſe dicitur *Swithulphus*. falſam ergo eam eſſe *Godwini* epiſcopi *Roffenſis* nomen, illo auctore, monſtrat. Denique, ut ille, *Elſtanus* chartam *Beorredi* R. conſignaſſe dicitur anno DCCC.LX. Eam ergo fictam eſſe nomen *Alwini* epiſcopi *Wintonienſis* probat. Has tamen aliaſque ejuſdem furfuris chartas Regi ſuo, & conſilio illius confirmandas attulit è monaſterio ſuo *Croilandenſis* Abbas, qui eas à domino ſuo & magnatibus, qui illi à conſilio erant, *Saxonicarum* rerum imperitis *examinatas*, *acceptas*, & *collaudatas* eſſe ſcribit.

Verum, SHOWERE, ut iterum in viam redeam, è qua detegendi *Ingulphi* gratia digreſſus ſum, teſtes, quos *Normanni* ad confirmandas donationes ſuas adhibere ſolebant, adeo non ſemper crucis ſignis conſignabant chartas, ut multo ſæpius teſtium nomina iis tertia in perſonâ ſubſcripta cernuntur, quibus ſigna crucis ritu *Saxonico* non præponuntur. Sic in charta nobiliſſima *Willelmi* Epī *Dunelmenſis* recitata leguntur teſtium nomina ſine ſignis crucis antepoſitis, in iis quæ ſequuntur: *facta ſunt hæc omnia in concilio Lundonienſi coram Dnō Guillō rege anno ab incarnatione domini* M. octogeſimo II. his teſtibus: Lanfranco primate totius Angliæ, Dorobernenſis Ecclæ Archipræſule. Et Thoma Eboracenſi Epiſcopo. Et Odone fratre Regis, Bajocenſi Epō. Et Gosfrido Epō. Conſtantienſi. Et Willelmo Lundonienſi Epō. Et Walkelmo Wintonienſi Epō. Et Heremanno Sireburnenſi Epō. Et Walſtano Wireceſtrenſi Epō. Et Walterio Herefordenſi Epō. Et Giſono Wellenſi Epō. Et Remigio Dorcēſi, vel Licoln̄. Epō. Et Herfaſto Hemanienſi Epō. vel Norwicēſi. Et Stigando Selengenſi Epō. Et Osberno Exonienſi Epō. Et Petro Licetfeldenſi Epō. Et Turſtino Abbate Glaſtoniæ. Et Scolando Abbate Scī Auguſtini. Et Ælſio Abbate Bathonenſi. Et Eadmundo Abbate Perſorenſi. Et Witali Abbate Weſtmonaſterii. Et Ægelwino Abbate Eoueshamenſi. Et Paulo Abbate Scī Albani. Et Turoldo Abbe Burgenſi. Et Roberto Comite Moritunenſi. Et Rogero Scrobbesberienſi Comite. Et Roberto Comite Northumbrenſi. Et Rogero Bidod. Et Urſone Vice-Comite d' Abetot. Et Ricardo de Curceio. Et Wiłło de Redueriis. Et Roberto diſpenſatore. Et Haimone dapifero. Et Roberto de Monteforti. Et Roberto filio Giraldi. Et Turald de Papeleon. Et Morkaro. Et Rogero. Et Siwardo cognomento Barn. Et Wlnoto Haroldi regis germano. & Alani de Lincolnia. Et Capellanis regis Mauricio, & Wiłło, & Roƀto. Sic in charta illa oblonga WULSTANI *Cottoniana*, quæ ſic incipit:

Ꝑ Ego Wlſtanus ꝥrā ƀī. uuiꝥorniensis ecclıæ pontıfex, *&c.* Sic legitur: ✠ Ego Wlſtanus Epc̄. hanc meam ƀonatıonem propria manu firmaui et ſigillo corroboraui hiſ teſtibuſ. Thomas Prior cum omni congregatione wigornienſis ecclıæ. Agelricuſ Archiƀiaconus. Colemannuſ monachuſ et cancellarius Epī. Frithericuſ capellanuſ eiuſ cum omnibuſ clericiſ epī. Urſo vicecomeſ cum omnibuſ militibuſ vicecomitat. eiuſ. Orƀricuſ ƀapifer cum omni curia epī. Alwinuſ ſimiliter ƀapifer epī. Orƀricuſ præpoſituſ ipſius uillæ et plurimarum uillarum epī. facta erat hæc charta M.LXXX.VIII. indictione XI. regni vero Willelmi junioris tertio, Epiſcopatus vero ſui XXVII. Ingreſſionis ſuæ in novum monaſterium, quod conſtruxit primo die Scō pentecoſtes. Nota vero, quod *Wulſtani* ſigillum furis alicujus improbi manus ab hac charta abſcidit.

---

* Extat etiam charta *Stephani*, ante quam regnum *Angliæ* invaderet, ab eo facta tam *Anglico*, quam *Normanico* ritu, in Bibl. *Cotton.* quæ ſic incipit: IN NOMINE PATRIS, &c. *Ego Stephanus Comes Bolonii*, &c. Confecta erat hæc charta An. M.C.XXVII. indictione quinta. Epacta XVII. In perimetro ſigilli: SIGILLUM STEPHANI COMITIS BOLONIÆ ET MORITONII.

Hujus quoque formæ eſt charta literarum patentium *Henrici* I. quibus priori & conventui *Dunelmenſi* omnes ſuos honores, dignitates, & libertates confirmat. Quæ quidem charta, ut & illa Willelmi Epiſcopi proxime citata, ex earum numero ſunt, quas RR. *Decanus, & Capit. Dunelm.* pro ſuo in bonas literas amore, ad me utendas miſerunt. Eodem etiam modo confecta, & confirmata eſt charta *Willelmi* Archiepiſcopi *Cantwarenſis* ſedis apoſtolicæ *Legati*; qua *Johanni* Epiſcopo *Roffenſi* omnia jura Epiſcopalia conceſſit, & confirmavit, ut ex ejus apographo conſtat, quod deſcriptum habetur, *Text. Roff.* fol. 203.

Hujus etiam factionis chartam, quum ob manum, tum ob ſigillum, tum etiam ob brevitatem, & perſpicuum ſolennemque orationis formulam, quantivis, SHOWERE, æſtimandam dono mihi dedit vir integerrimus, antiquitatis fautor Maximus, & officinæ Cancellariæ ornamentum, dominus *Richardus Snow*, quam, cum veſtræ profeſſionis hominibus, qui pariter ac Tu, vetuſtatem colunt, gratiam inire cupiens, infra deſcriptam exhibeo.

" Sciant præſentes, & futuri quod Ego *Philippus de Albiniaco* dedi & conceſſi, & hâc pre-
" ſenti charta mea confirmavi *Radulfo de Nevilla* nepoti meo totum manerium meum *de* [a] *En-*
" *dredsby* cum [b] *brulio*, & cum omnibus pertinentiis ſuis, in plano, in boſco, in viis, in ſemi-
" tis, in paſturis, in pannagio, in herbagio, in paſtione, in molendinis, in aquis, in pratis, pro
" homagio, & ſervitio ſuo, habendum & tenendum, ſibi & heredibus ſuis, de me & heredibus
" meis, libere, integre, honorifice, hereditarie per ſervitium quartæ partis feodi unius militis pro
" omni ſervitio, conſuetudine, & exactione. Et ego & heredes mei warrantizabimus dicto *Ra-*
" *dulfo* & heredibus ſuis, dictum manerium cum omnibus dictis pertinentiis per prædictum ſer-
" vitium, in perpetuum, contra omnes gentes. Et in hujus rei teſtimonium huic chartæ meæ
" [c] *Sigillum* meum appoſui. Hiis teſtibus. Rogero de Quenei. Ricardo de Gray. Rogero de la
" Zuche. Bertrande Garelip. Willo de Percy. Oliverio de Scō Georgio. Willo de Cnapwell.
" Eueraddo de Trumpintona. Willō de Waltham. & multis A — L — I — I — S.

Verum, SHOWERE, quamvis *Normanni* in conficiendis chartis ſuis pro majore ſolennitate teſtes ſæpe adhibuerunt, id tamen ex juris neceſſitate iis non incumbebat; utpote apud quos donationes ſolis ſigillis adpendentibus munitæ plenam firmitatem habuerunt. Hujus generis eſt charta literarum patentium Willelmi *Conq.* quâ magno [d] Sigillo adpendente tantum munita, Eccleſiæ *Dunelmenſi* terras in *Lodeneio Scotiæ* confirmat, quas *Eadgarus* rex, filius *Malcolmi R. Scotorum*, illi prius donaverat. Ejuſdem etiam factionis eſt illa literarum patentium charta *Eadgari* R. *Scotorum*, quam etiam poſſidet eccleſia *Dunelmenſis*; ut & charta *Rodberti* Scī *Andreæ* Epī. cujus teſtimonio declarat ſe confirmaſſe Eccleſiæ *Dunelmenſi*, & monachis deo ibidem ſervientibus, donum certorum prædiorum, quæ GOSPATRIC frater *Dolfini* iis dederat. Hujus quoque formæ ſunt chartæ nonnullæ in loculis ductilibus Bibl. *Cottonianæ*: ut literæ patentes *Willelmi* R. ad *Goisfredum* vicecomitem datæ, è quibus in *dextro latere* membranæ Sigillum regium pendet. Literæ patentes regis in his verbis: W. rex Anglorum h. ðe portu et omnibuſ fidelibuſ ſuiſ Francigeniſ et Anglicíſ ſalutem. ſciatis me ðediſſe Scō Petro ðe Weſtmonaſterio ðecimam ðe Soteland̄a. Et tu h. ðe portu inde eum ſaiſiaſ. E charta vero hâc ſigillum regis ab ima membrana pendet. Hujus quoque formæ ſunt literæ patentes *Henrici* I. *Latine* & *Saxonice* ſcriptæ, è quibus etiam in dextro latere membranæ ſigillum regium dependet. Progrediente etiam tempore, obtinuiſſe videtur chartarum id genus factio, quam luculente exhibet charta *Roberti* de * Neyuile qua ſe *Feofeffaviße* notificat *Ricardum* filium ſuum de toto manerio ſuo de [e] *Endirdeby*, &c. Et quæ his verbis finitur. *In cujus rei teſtimonium has literas meas prædicto Ricardo fieri feci patentes. Dat. Londoniis die Jovis proxima poſt feſtum Sancti Leonardi*, ſcilicet *in Craſtino prædicti feſti anno regni Regis Edwardi fil. regis Henrici.* Huic autem chartæ, quam mihi etiam dedit à me honorifice ſemper appellandus *Ricardus Snow*, adpendit rotundum ſigillum affabre impreſſum, in quo roſa cinctum videtur Nevillorum ſcutum gentilitium, & in perimetro roſæ hæc inſcriptio SIGILLUM ROBERTI DE NEUILLE.

Ex iis, quæ de hujus factionis chartis dicta ſunt, corrigendus eſt iterum *Ingulphus*, qui in hiſtoria *Croilandenſi* Oxon. edita, p. 70. ſic ſcribit: *Normanni chartarum firmitatem cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum ſub* [f] *inſtillatione trium vel quatuor teſtium adſtantium conficere conſtituebant.* Quod quidem adeo non eſt verum, ut charta literarum patentium *Henrici* I. qua confirmat donum *Mathildis* reginæ Scō *Cuthberto* & monachis ſuis, ſingulari adhibita teſte ipſa Mathilda regina, magno illius ſigillo munita, in archivis eccleſiæ *Dunelmenſis* adſerva-

---

a Nunc **Ainderby** ni fallor, in Com. *Ebor.* *b Alias* brolium, broilum, briulum, brolius, broilus, brogilus, brogilum, brulum, brollum, bruillus, brullium; Gallice *breil, breuil, breuille, Nemus, ſilva, ſaltus*, in quo ferarum venatio exercetur; maxime vero *ſilva muris, ſepibuſve cincta*, unde nominis etymon à *Græco* περίβολον, *Anglice* **a park**. *V. Dufreſnii* gloſſar. in voce BROLIUM. *c* Sigillum hoc eſt rotundum, in quo ex viridis coloris cera facto, circum inſignia gentilitia ſcribitur in majuſculis SIGILLUM PHILIPPI DE ALBINIACO. *d* Inſcriptio hujus ſigilli in utraque facie eadem eſt: nempe, WILLELMUS DĪ. GRA. REX ANGLORUM. * In ſuperiori charta de *Neuilla*. *e* In ſuperiori charta *Endredeby*. *f* Intitulatione.

tur.

tur. Sic charta ejuſdem eccleſiæ, quod præceptum eſt R. *Stephani*, ad *Rain̄*. de *Muſcampis*, de reddenda *Scō Cuthberto* terra de *Hadereslawe*, ſingularem teſtem habet W. MARK. Sic etiam charta literarum patentium *Willelmi Conq.* qua conceſſit, & confirmavit donum *Rogeri Bigot*, quod dederat eccleſiæ *S. Andreæ* de *Roueceſtra*, unicum teſtem habet, *Eudonem Dapiferum*; ut ejus apographum teſtatur, *Text. Roffenſ.* fol. 182. Chartam hanc alia etiam id genus ſequitur in eadem folii pagina, quæ duos ſolummodo teſtes oſtendit, *Rogerum Bigot*, & *Haimonem Vicecomitem*. Id genus quoque eſt charta breviuſcula præcepti ſive literarum patentium *Willelmi* I. *Text. Roff.* fol. 175. a. qua ſuis TEIGNIS in Epiſcopatu *Rofenſi* ſalutem mittens, iis mandat ac præcipit, conſuetudines omnes exolvere, quas Eccleſia *Rofenſis* habuit tempore *Edmundi* regis. Id etiam genus eſt literarum patentium charta ejuſdem regis tam *Latine* quam *Saxonice* facta ſub *rubrica* de *Frachenham*, *Text Roffenſ.* fol. 170 b. & 171 a. his in verbis: Willelmus grā dī rex Anglorum Epō Erfaſti. Balduino Abbi. Picoto et Roberto Malet uicecomitibuſ. et cæteriſ fidelibuſ meiſ ſalutem. Sciatiſ quod ego conceſſi Archiepō Lanfranco manerium qui uocatur frachenham. ſicuti heroldus tenebat ea die quando mare tranſiui. et ſicuti turbertuſ et gotinuſ ab ipſo herolbo tenebant. in omnibuſ terriſ. pratiſ. paſchuiſ. ſyluiſ. ruſticiſ et ſochemanniſ. Will̄m kinḡ gret Epſaſtb. ⁊ Baldpine abb. ⁊ Picot ſciṗgepeſen. ⁊ Robbæṗt Malet ⁊ ealle þa þegenaſ þæṗ þiſ gepṗit tocym̄ð ꝑreonblice. ⁊ ic kyðe eop ꝥ ic an Lanꝑꝑance Archeb. ꝥ land æt Þnachenham ſpa ꝑull ⁊ ſpa ꝑoṗð ſpa Þaṗolð hit ꝑýṗmeſt hæꝑde þæſ dagef þe ic ꝑýṗmeſt ꝑꝑam oꝑeṗ ſæ com. ⁊ ſpa ſpa þuṗbeaṗn ⁊ gotı oꝑ Þaṗolde heolden on eallan landan. ⁊ mæde. ⁊ læſe. ⁊ peode. ⁊ geneataſ. ⁊ ſocnmen. ⁊ ealle þinḡ þe þæṗto gebýṗað. Sed hæ forte è chartularum, ſive breviorum literarum patentium genere erant, quas Rex ſigillo, quaſi haud ſemper dignas monogrammate ſuo, tanquam manuali ſigno nonnunquam ſatis haberet munire.

Præterea, SHOWERE, chartæ *Anglo-Saxonum*, & *Anglo-Normannorum*, quoad earum factionem, in duobus quidem aliis differunt, quorum ambo à vetuſtatis ſtudioſo obſervanda ſunt. Primo enim chartis *Anglo-Normannorum* æra Chriſtiana fere ſemper deeſt, quæ in illis *Anglo-Saxonum*, (ſi paucas illas excipias, quæ ſuperſunt, ſeptimi ſeculi, & nonnullas octavi,) raro ſola, ſæpius cum anno indictionis, & ſæpiſſime cum epacta, quibus menſis haud raro additur, plerunque notatur.

Sic XIII. chartarum *Normanno-Latinarum*, quas ad me miſerunt RR. *Decanus* & *Canonici Dunelmenſes*, in duabus tantum anni deſignantur, in quibus confectæ erant. Nempe iſtæ *Willelmi* Epī *Dunelm.* & *Rodberti Andreenſis* Epī. quarum hæc non annum ſolum, ſed menſem, & menſis diem ſic in fine notat: octaua Kl. Nouembris anno ab incarnatione dn̄i M.C. Sic nobili chartæ *Brientii* vel *Brienni* de *Brantona*, & *Margaretæ* uxoris ejus, qua partem ſuam terrarum de *Humeltono*, priori & monachis *Wigorn.* dederunt, annus deeſt, quo confectus erat. Sed eam non citra *Henrici* II. tempora eſſe ſcriptam manus plane docet. Chartæ hujus copiam mihi fecit vir à doctis nunquam ſatis celebrandus ROBERTUS HARLEY Armiger de *Branton*, vulgo *Brampton*, pagi *Herefordenſis* vico, ob caſtrum vetus & familiam antiquam *Harleyorum* inſigni, quæ per hæredes femellas ab illo *Brienno* vel *Briano* genus ducit. A quo, & à cujus, ejuſdem nominis, majoribus cognomen etiam ſortitus *Brampton*, jam ante multa ſecula **Brampton-Brian** nuncupari cœpit. Charta vero hæc factionis id genus eſt, quod, quibus præſentibus facta erat dicit, eorum, ut teſtium, nomina enumerans in his, quæ ſequuntur, verbis: His teſtib; Will̄o de Bellocampo. Randulfo filio Rogī. Robto de [a]Penedoc. Simone et Johē H'edib; Brienni. Will̄o [b]Rupa. Walt'o del Manſ. Helia le paumer. Henrico de brektuna. Bñdicto de [c]Lindengḡ. Colebrando. Iordano. ⁊ Edgaro ſac'dotib; Magiſtro Godefrido. Walt'o. prepoſito. Willo de Haleſ. Æthello de Weſt. Simone abbo. Osb. de Stokeſ. Sic in charta *Cottoniana Ebrardi* Epī *Norwicenſis*, qua conventui monachorum *Norwicenſis* eccleſiæ privilegia confirmat, deſideratur temporis notatio, in quo confecta eſt.

Chartæ pariter omnes *Anſelmi*, *Radulfi*, & *Willelmi*, Archiepiſcoporum *Cant.* & *Willelmi* II. regis nulla temporis nota, in quo confectæ ſunt, conſignantur. Sed [d] chartæ *Willelmi* I, qua Eccleſiæ *Edmundiburgenſi* donationes R.R. *Anglorum* ſua confirmatione roborabat, non tantum *annus dom.* ſed *indictionis*, & *regni*, cum *die menſis*, adjicitur his in verbis: [e] *Data pridie Kalendis Junii anno* XV. *regnante Willelmo rege glorioſiſſimo, ab incarnatione autem Domini* M.LXXXI. *Indictione* IIII. *Actum apud Wintoniam in Palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.*

Sed chartam hanc commentitiæ in illa memoratæ privilegiorum chartæ faciunt, ut & illam commentitiam eſſe credam. Charta autem *Willelmi Conq.* confecta feſto Pentecoſtes, de qua dubitari non poteſt, quin genuina, & vera ſit, & quam ſupra ut veram citavi, oſtendit non ſolum

---

a Nunc **Pendut.** *b* Nunc **the Rock.** membrum manerii de **Lindridge.** *c* Nunc ni fallor **Lindridge**, manerium Decani & cap. Eccleſiæ Cath. *Wigornienſis.* *d* Chartæ hujus tranſcriptum habetur in ſupracitato chartulario MS. Monaſterii *Edmundiburgenſis.* & monaſtici *Anglicani* p.p. 288, 289. Vol. I. *e* In chartulario *Burgenſi* Hæc conſignantium teſtium nominibus, quibus aureæ, & cæruleæ cruces præponuntur, continuo adſcripta ſunt: ipſique chartæ præmittuntur hæc verba: *Willelmus Dux Normannorum, qui Angliam armis adquiſivit.* Et, *Vi illelmus R. Anglorum, qui Angliam manu adquiſivit Bellica.*

annum Domini, & regni, ſed diem menſis, in quo confecta eſt. Quemadmodum & charta illa ampliſſima *Cottoniana Willelmi* I. ſupra citata, quæ tam *Saxonico*, quam *Normannico* ritu confecta eſt M LX.VII. Ut & illa *Wulſtani* Epī *Wigorn.* paulo ante citata, quæ non tantum Anno æræ Chriſtianæ, & indictionis, ſed anno regni, illiuſque Epiſcopatus, imo ac ingreſſionis in monaſterium, quod conſtruxerat, denique ac die feſto notata eſt. Sed chartas *Anglo-Saxonum*, vel quæ ab *Anglo-Saxonibus* poſt adventum *Normannorum* dictatæ vel ſcriptæ ſunt, tempora, in quibus confectæ ſunt, conſignata habere, non adeo mirum eſſe debet, quamvis in iſtis à *Normannis* factis rarius notantur.

Secundo, SHOWERE, factio chartarum apud *Anglo-Saxones* ab illa, quæ in uſu erat apud Normannos, in hoc diſcrepabat, quod hi ſingulas ſuas donationes perficiebant ſemper in ſingulari charta; illi vero unius ejuſdemque donationis plures chartas exemplares facere ſolebant; quarum una uni, altera alteri eorum, quorum intereſſet ea ſervare, tradebatur. Hoc autem maxime obtinuit in chartis contractûs, ſive conventionalibus; ut ex hac, quæ ſequitur, conſtat: * Þeꝑ ꝛpu-
telaꝺ on ꝺiꝛum ȝeppiꝛe ẏmb þa ꝓoppeꝑꝺa þe ƿulꝼꝑic ⁊ ꝛe Aꝑcebiꝛceop ȝeꝑohꝺan þa he
beȝeaꝛ þæꝛ Aꝑceƀ ꝛpuꝛteꝑ him ꝺo piꝼe. ꝑ iꝛ þæꝺ he behet hẏꝑe ꝑ lanꝺ æꝺ Ealꝑetune. anꝺ
æꝺ Ribbeꝺ-ꝓoꝑꝺa hiꝑe ꝺæȝ. ⁊ behet hiꝑe ꝑ lanꝺ æꝺ Cnihte-pican. ꝑ he polꝺe hiꝺ hiꝑe beȝẏꝺan þꝑeoꝑa manna ꝺæȝ. æꝺ þam hiꝑeꝺe on ƿincelcumbe. ⁊ ꝛealꝺe hẏꝑe ꝑ lanꝺ æꝺ Eanulꝼin-ꝺune ꝺo ȝẏꝼenne ⁊ ꝺo ꝛẏllenne þam þe hiꝑe leoꝼeꝛꝺ pæꝑe on ꝺæȝe anꝺ æꝼꝺeꝑ ꝺæȝe. þæꝑ hiꝑe leoꝼeꝛꝺ pæꝑe. ⁊ behæꝺ hiꝑe L. mancep ȝolꝺeꝑ. ⁊ xxx manna. ⁊ xxx hoꝑꝛa:. Nu pæꝛ þẏꝛeꝑ ꝺo ȝepiꝺneꝛꝛe ƿulꝼꝛꝺan anceƀ. ⁊ Leoꝼpine ealꝺoꝑman. ⁊ Æþelꝛꝺan ƀ. ⁊ Ælꝼꝓoꝑꝺ Aƀƀ. ⁊ Bꝛiꝺeh munuc. ⁊ maniȝ ȝoꝺ man ꝺo eacan heom. æȝþeꝑ ȝe haꝺoꝺe ȝe leapeꝺe. þæꝺ þaꝛ ꝓoꝑepeaꝑꝺa þuꝛ ȝepoꝑhꝺe pæꝑan:. Nu ꝛẏnꝺon ꝺo þẏꝛam ꝓoꝑepoꝑꝺan ꝺpa ȝeppiꝺa. oƀeꝑ miꝺ þam Anceƀ. on ƿiȝepe-ceaꝛꝺpe. ⁊ oƀeꝑ miꝺ Æþelꝛꝺane biꝛceop on Þepꝓoꝑꝺa:.

Hujus chartæ duo exemplaria fuerunt, ut ex verbis conſtat: Nu ꝛẏnꝺon ꝺo þẏꝛam ꝓoꝑepoꝑꝺan ꝺpa ȝeppiꝺa. At in charta conventionis, quæ facta fuit inter *Ægelricum* & *Eadſigum* Archiepiſcopum *Cantwarenſem*, quæ eſt (65.) in collectione *Cottoniana*, tria facta ſunt exemplaria, ut hæc verba oſtendunt: Nu ꝛẏnꝺ þiꝛꝛa ȝeppiꝺa þꝑeo. an iꝛ innan Cꝑiꝛꝺeꝑ cẏꝑicean. ⁊ oþeꝑ æꝺ Scē Auȝuꝛtine. ⁊ ꝑ þꝑiƀƀe hæꝼƀ Æȝelꝑic miꝺ him ꝛẏlꝼan.

Una autem eademque charta in pluribus tabulis, ſive exemplaribus confecta erat, SHOWERE, hunc in modum: ſi in duobus exemplaribus ſcribenda erat charta, tum bis; ſi vero tribus, tum ter in eadem pergamena deſcribebatur; & qua parte, vel quibus partibus ſecanda, aut dividenda erat membrana, exarabatur plerunque CHIROGRAPHVM, CHYROGRAPHVM vel CYROGRAPHVM, ſigno crucis aliquando præmiſſo, in majuſculis characteribus, per quorum medium ſecabatur pergamena; idque fiebat, SHOWERE, perinde ac in ſyngraphis conventionalibus, quas vos vocatis INDENTVRAS, ad vitandam falſitatem. Quippe ut charta eſſe vera probaretur literæ vocis iſtius bipartitæ conferebantur. Quanto etiam chartæ in latitudinem magis extenſæ erant, tanto in ora pergamenæ majoribus literis, majorique intervallo diſſitis exarabatur CHIROGRAPHVM. Et in immanis Latitudinis chartis, quarum haud paucæ occurrunt, in uncialibus literis & unciali fere intervallo ab invicem poſitis, exaratum non raro id vocabulum cernitur. Cum in ſumma, vel ima tantum pergamenæ ora, cernitur dimidiatis majuſculis ſcriptum, id bipartitæ membranæ ſignum eſt; cum vero & in ſumma, & in ima ſic ſcriptum conſpicitur, id in tribus tabulis chartam confectam eſſe monſtrat. In nonnullis chartarum oris poſt CHYROGRAPHVM additur etiam donatoris, & aliquando donatarii nomen in biſectis literis cernendum, ut: in vetuſta charta *Alhwini* epī. *Wigorn.* qui certas terras apud CODES-WELLE, & STURE *Æthelwulpho* duci dedit. Confecta fuit hæc charta, An. Dom. DCCC.LV. & in ſuperiori ejus ora, in grandioris & quadratæ formæ literis exaratum eſt CYROGRAPHVM ALHPINI ET ÆTHELPULFI DUCIS. Hæc charta una earum eſt, quas *Johannes* dominus *Somers* mecum communicare voluit. In nonnullis quoque, ſed rarius, alia vocabula bipartitis literis diſcernenda ſunt: ut in charta mutila *Cottoniana Æthelredi Merciorum* R. facta Anno DCCCCI. in cujus ima ora dimidiatis in majuſculis legendum eſt, [SIGNU]M CRUCIS.

In aliquibus etiam conficiendis chartis apud *Anglo-Saxones*, grandiores alphabeti literas, quas forte voluerat, notarius in pergamena, qua parte ſecanda erat, deſcribebat; ex quibus biſectis ne quidem in membranis vetuſtis verſatiſſimus aliquid *vocis* elicere poteſt. Hujuſmodi characteres,

---

* Tria in hoc contractus inſtrumento obſervatu maxime digna ſunt: I. De quàm immani dotario convenit inter Archiepiſcopum & ſororis ejus ſponſum *Wulfricum*. II. Tria genera dominii, quibus dotales terras ſponſæ ſuæ poſſidendas dedit *Wulfricus*: ſcilicet duo prædia, ſive maneria *Ealretunenſia* & *Ribbedfordenſia* ſponſæ ſuæ, durante ejus vitâ, poſſidenda conceſſit. Jus autem vel dominium prædii *Cnihtwicenſis*, durantibus trium hominum vitis, illi ſe daturum ſtipulatus eſt. Verum prædii *Eanulfintunenſis* perpetuum dominium, ſive hæreditatem, quod practici noſtri *feodum ſimplex* vocant, in iſtorum temporum ſolennibus verbis dedit. III. Conventio hæc pro ſolenni more *Anglo-Saxonum*, quem in ſuperioribus oſtendimus, facta erat in comitiis com. *Herefordenſis*, quibus præſidebant *Ealdormannus* & *Epiſcopus*, qui in inſtrumento contractus teſtes adhibentur.

me

me judice iſti ſunt, qui ſcribuntur in ima ora chartæ actorum curiæ comitatus à nobis ſupra exhibitæ, quæ in collectione *Cottoniana* eſt [13.] ad quam mitto curioſum Lectorem. Mos hic autem ſecandi & dividendi chartarum membranas per medium vocabulorum vel literarum Alphabeti, quæ in majuſculis exaratæ erant, diu, SHOWERE, poſt ingreſſum *Normannorum*, ante quàm in deſuetudinem abiit, durabat. Extat enim in Bibliotheca *Cottoniana*, charta *Conventionis*, quæ facta eſt, * Anno ab incarnatione dni. noſtri Ihū Xpī M.C.XL. & in cujus ima ora CYROGRAPHUM, more *Anglo-Saxonico*, linea recta bipartitum, diviſæ membranæ indicium, cernitur. Procedente vero tempore cœpit & inolevit ritus biſecandi CYROGRAPHUM, majuſculaſve Alphabeti literas in linea curva ſerrata, ſive dentiformi, quemadmodum in charta quadam conventionali STEPHANI Archiepiſcopi *Cant.* quæ in Eccleſiæ *Weſtmonaſterienſis* chartophylacio adſervatur. Etenim in chartæ illius ſuprema ora CYROGRAPHUM, quod in continuæ ſcripturæ quaternis characteribus, iiſque maxime proceris exaratum eſt, non tantum in linea *dentiformi* bipartitum cernitur, ſed chartam ſuam Archiepiſcopus ad *Chirographi Saxonici* exemplum factam fuiſſe, in verbis, quæ ſequuntur, declarat: *ut autem hæc noſtra ordinatio firmum & perpetuum robur obtineat, eam ſub forma Cyrographi duximus annotandam, ita quod parti Epī. & capituli memorati, Abbatis & conventus ſigilla; & parti Abbatis memorati & conventus, Epiſcopi & capituli ſigilla pariter cum ſigillis noſtris apponantur.* Sic charta contractûs *Cottoniana*, quæ facta fuit *inter* ROBERTUM .... *ex una parte*, & JOHANNEM DE RIPES *ex altera*, *die Sabbati proximi poſt feſtum aſſumptionis beatæ virginis Mariæ, Anno regni Regis* Edwardi *quarto decimo.* in ſuprema ora ſua oſtendit CYROGRAPHUM per medias literas in linea dentiformi diviſas. Chartaque *Cottoniana* R. Epiſcopi *Londonienſis*, duos margines dentiformes habet, ſcilicet alteram in ora membranæ quæ verſus dextram eſt; & alteram in ſuprema ora: in quibus Alphabeti literæ à prima incipientes ad decimam quintam; hoc eſt, ab A. quod in ima parte marginis, qui ad dextram eſt, locum habet, ad P. quod in ſiniſtro extremo ſupremæ oræ extat, bipartitæ conſpiciuntur. Progrediente autem tempore chartæ conventionales, SHOWERE, confici cœperunt cum dentiformibus inciſuris puris, in quibus neque CYROGRAPHUM, neque aliud aliquod vocabulum, neque denique dimidiatæ Alphabeti literæ exaratæ cernuntur. Id genus eſt charta *Cottoniana* nobiliſſima, quæ ſic incipit: *hæc charta* indentata *facta inter magnificum principem Dnm.* Edwardum *regem Angliæ & Franciæ, & cariſſimum filium ſuum* Johannem *regem* Caſtellæ *&* Legionis, *& ducem Lancaſtriæ illuſtrem, teſtatur.* Verba, quibus chartæ confectæ tempus notatur, hæc ſunt: *dat. apud Weſtmonaſterium viceſimo quinto die Junii. Anno regni dicti domini regis Angliæ quadrageſimo ſexto, regni vero ſui Franciæ triceſimo tertio.* E membrana ima pendet ſigillum regis magnum.

Hæc, SHOWERE, de geneſi & ortu chartarum conventionalium, quas vos INDENTURAS vocatis, à me dicta ſunt, ut ab antiquitatis ſtudioſis & magiſtris, gratiam inirem; præſertim ab iis, qui togæ forenſis tecum decus, & honeſtamenta ſunt.

Hæc autem velut in compendio de factione chartarum, quam aliam apud *Anglos*, aliam apud *Normannos* fuiſſe oſtendi. *Willelmus* vero *Normannus*, etſi cum ſuis in *re diplomatica* maximus innovator fuit, *Anglico* tamen ritu chartas nonnunquam confeciſſe, illa, quam, ut exemplum ſui generis rarum infra poſui, cùm manu, tum dicendi genere, tum etiam crucis ſignis, & præmiſſo vexillari Chriſti ſigno, abſque ſigillo adpendente, demonſtrat.

P MUNDO ACCRESCENTIA MALA. MINANTUR ETIAM MUNDI APPROPINQUARE EXIDIA. ET BEATIUS EST HOMINEM mortalem illuc mentiſ paſſib: tendere. ubi poſt finem huiuſ uitę beatiſ datur penniter uiuere. Hoc enim uiuere beatiſſimum oportet regem Xpianum omī mentiſ conamine ſibi alacriter emere. quia miſerabile ē. regem hoc ſclō coronari. & in futuro ętermiſ pęniſ manciparı. Haec uero uigili mente intuenſ. hiſ quoq: ne ſuccumbam precauenſ. EGO WILHELMUS uictorioſuſ anglorum baſileuſ conceſſi fidelem meū LEOFRICUM epm̄ ſeptem manſoſ terrę in priuatiſ locis. hoc eſt apud BEMTUN. & ESTUN. & CEOMMANYG. Ac HOLACYMB ęcclę̄ PETRI aplī in exonia ubi eiuſ epiſcopaliſ ſedeſ eſt donare. & canonicorū eiuſdem ęcclę̄ uictum ampliare hereditario iure. tam in magniſ quam in modiciſ reb: ad ſe rite ptinentib: uidelicet agriſ. ſiluiſ. pratiſ. paſcuiſ. cultiſ. & inculiſ exitib: & reditib: eo tenore ac conceſſu. ut prefata terra ab omī cenſu ſit libera excepta expeditione. pontiſ ac urbiſ conſtructione & reſtauratione. Siquis autē qđ abſit diabolo inſtigante meum regalem conceſſum p̄ſumat euertere. & beneficia predictę ęccl'ę et canoniciſ data detrahere. uel in aliquo minuere niſi conuerſuſ reddendo & dupliciter reſtituendo ſcę̄ dī ęcclę̄ ſatisfaciat. in reſurrectione beato⁊. diuina uoce damnatuſ fiat ſociuſ omiūm demoniorum.

Anno dominicę incarnationiſ MILLESIMO LXVIIII. conſentiente WILHELMO rege data eſt hęc terra ęcclę̄ ſcī̄ PETRI aplī in exonia ciuitate a uenerabili LEOFRICO ſub teſtimonio eorum qui ſubſcripti ſunt.

---

* Ita incipit hæc charta. explicit autem: huiuſ conuentioniſ teſteſ ſunt Radulfus decanuſ. Wilelmus Archidiacō. Walteruſ huiꝰ frater. Ricarduſ Ruffuſ Archī. Ricarduſ de Bealm Archī. &c.

Ðiꝛ ꝛýnð þa landgemæꝛo þoeꝛ landeꝛ þe eaðꝛig cýninꝛ aꝛeaꝛ þam halꝛan peꝛe æt bemtune. ⁊ þam hýꝛeðe. ⁊ ꝛiððan leoꝛꝛic b. be pillhelmeꝛ cýnꝛeꝛ unnan. let ꝛebocýan into ꝛcē peꝛꝛeꝛ mýnꝛtꝛe on exanceꝛtꝛe. Aꝛeꝛt þæꝛ ceoman lace ut ꝛcýtt. andlanꝛ ceoman lace þ hit cýmeþ on temeꝛe. anlanꝛ temeꝛe peꝛtpaꝛð. ꝛpa peꝛtꝛexena ꝛemæꝛe iꝛ and mýꝛcena. þ hit cýmeð up to ðam ꝛemýðan. þonne pent hit on þa noꝛðeꝛan ea. þ hit cýmeð to anꝛe lace. betpix beꝛhtulꝛinꝛ ýꝛe. ⁊ hꝛiꝛýꝛe þ on ða noꝛð ea. þ anlanꝛ þæꝛe ea. þ hit cýmeþ eꝛt to ceoman lace. ⁊ þ land æt cýnꝛbꝛýcꝛe noꝛð andlanꝛ bꝛoceꝛ. þ hit cýmeð ðæꝛ holanbꝛoc ut ꝛcýtt. andlanꝛ bꝛoceꝛ up to þam peꝛe be noꝛþan cýnꝛtaneꝛ tpeope. andlanꝛ peꝛeꝛ to ꝛulan bꝛoceꝛ heaꝛðon. andlanꝛ bꝛoceꝛ on þa ꝛtanbꝛicꝛe. oꝛ þeꝛe ꝛtanbꝛicꝛe andlanꝛ peꝛeꝛ on buꝛꝛðýc. andlanꝛ ðýc on þone bꝛoc. andlanꝛ bꝛoceꝛ eꝛt on cýnbꝛýcꝛe. a on ecniꝛꝛe into ꝛcē petꝛneꝛ mýnꝛtꝛe on exanceꝛtꝛe. ⁊ ealle þa teoðunꝛa þæꝛ cýninꝛeꝛ. þiꝛ ꝛýnð þa lanꝛemæꝛo þæꝛe anꝛe hýðe ⁊ þæꝛe oðeꝛ healꝛan ꝛýnðe æt holacumbe þe laꝛ into ðoꝛliꝛc. þe leoꝛꝛic b. let ꝛebocýan ꝛoꝛ hiꝛ ꝛaple into ꝛcē petꝛneꝛ mýnꝛtꝛe on exanceꝛtꝛe. Æneꝛt on cꝛampanꝛteoꝛt. oꝛ cꝛampanꝛteoꝛte on ꝛloꝛa heaꝛðo. and oꝛ ꝛloꝛa heaꝛðo up on þone peꝛ be peꝛta ðæꝛe cýꝛcan up to þa ꝛeꝛnꝛaꝛa. oꝛ þam ꝛeꝛnꝛaꝛa to þam ðunnaꝛtane. oꝛ ðam ðunnaꝛtane up to þæꝛe ðýc. ⁊ ꝛpa eaꝛt andlanꝛ þæꝛe ðýc to ðam pæteꝛe. oꝛ þam pæteꝛe noꝛð on þæꝛ cꝛohteꝛ heaꝛoð ⁊ ꝛpa noꝛþ on ꝛmala paðe. ꝛpa on ðun to þæꝛe þꝛiꝛðic. ⁊ ꝛpa to ðoꝛoliꝛceꝛ land ꝛcoꝛe aðun to aꝛieteꝛ ꝛtane ⁊ ꝛpa andlanꝛ to cꝛampanꝛteoꝛte.

✠ Ego Wilhelmus dī grā rex anglorum hanc donationem ꝑpetuę memorię mandaui.
✠ Ego Mathilda regina adiuui.
✠ Ego Stiganduſ archiep̄ſ xpī ęcclę confirmaui.
✠ Ego Odo ēpſ conſolidaui.
✠ Ego Hermannuſ ēpſ corroboraui.
✠ Ego Leofricuſ ēpſ conceſſi & ſubſcripſi.
✠ Ego Gosfreduſ ēpſ conſenſi.
✠ Ego Giſo ēpſ aſſenſum prebui.
✠ Ego Wilhelmuſ ēpſ confortaui.
✠ Ego Balwinuſ abbaſ dignū duxi.
✠ Ego Robertuſ comeſ.
✠ Ego Willhelmuſ.
✠ Ego Brient comeſ.
✠ Ego Eduuinuſ comeſ.
✠ Ego Morkeriuſ comeſ.
✠ Ego Raulfuſ comeſ.
✠ Ego Arfaſtus cancellariꝰ.
✠ Ego Inꝛetricuſ p̄bꝛ.
✠ Ego Wilhelmuſ uicecomeſ.
✠ Ego Rodbertuſ uicecomeſ.
✠ Ego Rocgeriuſ uicecomeſ.
✠ Ego Leofnoðuſ miniſter.
✠ Ego Ricarduſ miniſter.
✠ Ego Folco min̄.
✠ Ego Hugo min̄.
✠ Ego Raulfuſ min̄.

Ad hujus chartæ exemplum, facta eſt *Saxonice* altera charta ejuſdem regis, quæ in *Cottoniana* collectione notatur [21], qua Abbatiam S. *Eadmundi* ab *Arfaſti* Epiſcopi omniumque ſuccedentium Epiſcoporum dominatione vult exemptam, ut ex ejus verbis patet. Ic Willelm oꝛ Godeꝛ ꝛiꝛe Engla kýnꝛe bebeaþ þiꝛ ꝛeꝑꝑite to ꝑꝑitene. ⁊ ꝛeꝑꝑiten ic hit ꝛemeaꝛcode to tꝛýmminꝛe mið tacne ðꝛihtenlican ꝛode. Charta autem *Latina*, qua idem privilegium dat, ſigillo ejus magno inſuper munita erat, ut conſtat his ex verbis: Manus noſtræ ſubſcriptione cartam hanc decreuimuſ roborare et ſigilli nrī firmare. Chartæ autem penultimæ & aliarum duodecim copiam mihi fecerunt *Decanus* & *Canonici* Eccleſiæ Cath. *Exonienſis*, & in membranæ dorſo duæ leguntur inſcriptiones; quarum altera eſt *Saxonica*, altera *Latina*. Illa in *Saxonicâ*, iſtius temporis manu ſcripta ſic incipit: Ðiꝛ iꝛ ðæꝛa ꝛýx hýða Landboc on Oxenaꝛoꝛdꝛcýꝛe æt bemtune, *&c.* Hæc autem in *Normannicis* literis exarata, quæ non niſi ſculptæ poſſunt delineari, ſic incipit: Confirmatio Reg̃. Will. de vi hidis de bētū, *&c.*

Verum, Showere, etiamſi chartæ hæ *Willelmi Saxonicæ* factionis veræ & indubitatæ ſint, damnanda tamen eſt eo nomine charta regis *Stephani*, quæ in Archivis Eccleſiæ *Weſtmonaſt.* adſervatur, quod abſque ſigillo adpendente regio, præmiſſo ✠, *Saxonico* prorſus ritu, cum ſignis crucis factis & ſubſcriptis teſtium nominibus confecta eſſe dicitur *anno incarnationis dominicæ* M.CXXXVIII. pontificatus autem D. papæ *Innocentii* IX. regni vero mei anno III. Præterea, hanc *Stephani* R. chartam, damnatam ſupra illam *Eadgari* R. eundem habuiſſe falſarium auctorem eadem ſolennia verba oſtendunt. ſcilicet; *& ut hæc noſtra auctoritas noſtris, & futuris temporibus circa ipſum ſanctum locum perenniter firma & inviolata permaneat, vel per omnia tempora cuſtodiatur illæſa, atque conſervetur, & ab omnibus optimatibus noſtris, & judicibus publicis, & privatis melius, ac certius credatur, manus noſtræ ſubſcriptionibus ſubtus eam decrevimus roborare.*

De his omnibus, quorum ego tantum quaſi ichnographiam deſcripſi, Showere, auctori noſtro in operis ſui præfatione ampliſſime differendum eſt. In qua etiam monendus eſt lector, qui chartas veteres cum fructu, & ſine erroris periculo, legere flagitat, ut tempus in quo inſtrumentum conficitur, ſi in illo id deſignatur, diligenter animadvertat. Verum ſi confecti inſtrumenti tempus in eo non notatur, tum lectori imprimis incumbet, ut id diligenter exquirat. Cum tempus ſcripti inſtrumenti in eo editur, tum lectori imprimis inquirendum eſt, in chartis purarum donationum, an donatores; in chartis conventionalibus, an perſonæ contrahentes; & in literis patentibus, an principes & epiſcopi, quorum in nominibus ſcriptæ leguntur, iis in temporibus vixerunt, aut floruerunt, quæ in chartis deſignantur. De quibus etiam diligenter inquirendum eſt, an in temporibus viventes, quæ in chartis ſuis exprimuntur, titulis quoque & appellationibus

pellationibus jam tum gaudebant, quibus illos & illorum nomina inſtrumento ornant, & diſtinguunt. Ea ipſa etiam de iis, qui teſtes adhibentur, inquirenda ſunt: ſcilicet an in illis temporibus, vel ea circiter vixerunt, quæ in chartis deſignantur; an titulis, appellationibusve quæ nominibus ſuis adduntur, jam tum inſigniti erant; & an chartarum auctoribus, quæ iis teſtibus factæ eſſe dicuntur, coævi fuerunt.

Quod ſi inſtrumentum ſine deſignato tempore confectum eſt, tum ſtudioſe inquirendum eſt de tempore, in quo vixit, floruitque ejus auctor, vel aliquis è numero teſtium notabilis. Quo invento, dein an teſtes auctori, & mutuo ſibi ipſis in aliqua vitæ parte coætanei fuerint, diligenter indagandum eſt. Hæc gnaviter explorando chartarum veterum ſtudioſus multa inſtrumenta, ob manum utique vel ſermonem, vel forſan ob ſermonis voces, phraſeſque, falſitatis poſtulata, abſque omni calumniæ, & calliditatis ſuſpicione, de falſitate manifeſta poterit condemnare. Imo chartas cætera irreprehenſibiles, quæ veritatis ſpeciem maximam præ ſe ferunt, hoc quidem pacto fictas & falſas eſſe nonnunquam evincet.

Præterea, SHOWERE, Chartulario ſuo ab auctore noſtro aliquid etiam lectoris præparandi gratia præmittendum eſt de tempore, in quo primum ab *Anglo-Saxonibus* chartæ factæ ſunt. Id autem *Septimum Seculum* erat; ante quod, ut videtur, prædia, &, quæ ad prædiorum exemplum dabantur, privilegia, & libertates, ſine *ſcriptis*, *baculo*, *haſta*, *cornu*, *ſagitta*, *ceſpite*, & id genus donationum ſymbolis, dari apud *Anglo-Saxones* ſolebant. *Septimum*, inquam, erat *Seculum*, in quo chartæ ab *Anglo-Saxonibus* primum fieri cœperunt. Nam in *Sexto Seculo* antequam ad fidem converſi eſſent, quæ confectæ fuerunt, chartæ nullæ aut extant, aut tum ab eorum aliquo factæ fuiſſe, quovis auctore, traduntur. Extant vero, quæ VII ſeculo inito, & deinceps confectæ erant, *vetuſtiſſimæ*. Scilicet charta *Æthelberti* I. regis *Cantwarorum*, omnium antiquiſſima, quam concilio *Laurentii* Epī. & omnium principum ſuorum confecit, cujuſque apographum extat in *textus Roffenſis* folio 119. a. Idem ille terras primus *ſcriptis* dedit, qui, auctore **Beda*, primus etiam leges conſcriptas promulgavit. Ab his legibus deſcriptis inchoat auro omni pretioſior codex ille MS. *Textus Roffenſis*, cujus uſum R.R. & doctiſſimis viris, *Decano* & *Canonicis* Eccliæ Cathedralis *Roffenſis* magnis ornamentis grato maximè animo acceptum fero. De quibus legibus, & de quo codice, ſic in primæ paginæ margine ſua manu forenſis togæ immortale decus GUL. LAMBERTUS: *Beda lib. Eccleſ. Hiſtoriæ 2. cap. 9. has ipſas leges ſua memoria viguiſſe refert. Harum autem exemplar haud ſcio an aliud uſquam extat. Ac propterea hunc librum magni facito, quiſquis es, qui eum nactus fueris. W. L. 1573. in gratiam antiquitatis.* Extant etiam in Bibl. *Cotton.* Auguſtus 2. in grandioribus literis hujus ſeculi finem verſus ſcriptæ chartæ SEBBI regis *Orientalium Anglorum*, qui floruit an. dom. DC.LXXX. & *Lotharii* regis *Cant.* qui chartam *Reculvenſis* monaſterii confecit, An. dom. DCLXXIX. quas in ſuperioribus citavi. Exeunte etiam hoc ſeculo, ſcilicet An. dom. DCLXXXX.IV [a]chartam fecit *Witheredus* R. *Cant.* in concilio *Becanceldenſi*. [b] Alteram etiam fecit, An. dom. DC.XCV. [c] Tertiam etiam in primæ tenorem confecit, An. dom. DCC. Harum autem primam chartarum, quæ in *Anglia* factæ ſunt, omnium abſolute primam [d] *H. Spelmannus*, illumque ſecutus [e] *Edwardus Stillingfletus* affirmant; quos tamen errore lapſos fuiſſe, *Lotharii*, *Sebbi*que chartæ, abſque *Æthelberhti* illa, quæ omnimodam veritatis ſpeciem præ ſe fert, manifeſte evincunt. Verſus ſeculi hujus finem etiam *æra Chriſtiana* in deſignandis chartarum temporibus uſurpari cœpit, ſi fides adhibenda eſt OSHERI regis chartæ, quæ in MS. *Cottoniani*, cujus nota, *Tiberius*, A. 13. fol. 20. b. ſic ſcripta legitur: *Regnante in perpetuum, ac gubernante dnō noſtro Saluatore ſecula univerſa Anno* RECAPITULATIONIS DIONISI. i.e. *ab incarnatione Xpī.* Sexcenteſſimo Octuageſſimo. *indictione* SEXTA *revoluta.... Ego* OSHERE *rex*, &c. Hic quidem, SHOWERE, fatendum eſt anno Chriſti DCCLXXX. non convenire indictionem ſextam, ſed octavam; quam ob cauſam chartam hanc ſuſpectam habeo. Cætera tamen vero ſimilem, & in bonæ fidei chartulario deſcriptam non damno; propterea quod tabellionis forſan errori imputandum eſt, quod anno Chriſti indictionis annus non exacte reſpondeat. Quod ſi vera habeatur hæc charta, facta in ea mentio nominis *Dionyſii* monachi oſtendit, circa id tempus, nimirum verſus *ſeculi ſeptimi* finem, annum *Chriſti incarnati* ad notanda inſtrumentorum tempora in *Angliâ* uſurpari cœpiſſe. Quapropter, SHOWERE, chartulario etiam ſuo ab auctore noſtro aliquid de ÆRIS præmittendum eſt, quibus in *Anglo-Saxonum* chartis donationum, actorumque aliorum tempora notari & ſignari ſolebant. In *ſeptimo ſeculo* annus *indictionis* aut ſolus, aut tantum non ſemper ſolus, adhibitus erat, ad indicanda omne genus chartarum tempora: ut in charta *Hlotharii* vel *Lotharii* toties antea citata, quæ facta eſſe notatur menſe Maio, Indictione Septima. i. e. Anno Chriſti DC.LXIX. ut obſervatur in *Evident.* Eccl. Chriſti *Cant.* x. Script. Col. 2207. Sic charta *Æthelberhti* I. regis *Cant.* ſupra è textu *Roff.* citata, confecta eſſe dicitur *Menſe Aprilio ſub die* IIII *Kl. Maias*,

---

* Qui inter cætera bona, quæ genti ſuæ conſulendo conferebat, etiam decreta illa judiciorum juxta exempla *Romanorum* cum conſilio ſapientium conſtituit: quæ conſcripta *Anglorum Sermone* hactenus habentur & obſervantur: *Bed.* E. H. cap. 5. Edit. *Cantabr.* *a Spelman.* concil. Vol. I. p. 191. *b* p. 192. *c* p. 198. *d* Ibid. pag. 125, & in *Reliquiis Spelmannianis*, p. 8. *e Origines Britannicæ.* pagin. 18, & 22.

indictione ſeptima. i. e. Anno Chriſti DC.XIX. quo anno *Laurentius* Epiſcopus (nondum enim *Cantwarenſes* præſules *Archiepiſcopi* vocabantur) etiam mortuus eſt. Quod ſi codici MS fundationis monaſterii *S. Auguſtini Cantuarienſis*, qui bibliothecæ *Aulæ S. Trinitatis Cantab.* depoſitum eſt, credendum eſſet; *æra Chriſtiana* ab ineunte pene Septimo ſeculo in uſu fuiſſe apud *Anglo-Saxones* ſtatuenda eſt. * Nam prima & ſecunda chartæ iſtius codicis, quæ *Æthelberhti* I. regis nomine factæ ſunt, confectæ eſſe dicuntur *Anno ab incarnatione Chriſti* DCV. indictione octava. Verum chartas iſtas non modo non *liberas* eſſe *à ſuſpicione*, ut pro modeſtiâ loquitur [a] *Spelmannus*; ſed plane falſas, illius argumenta, quibus [b] alia addi poſſunt, oſtendunt. Quamobrem *annum Chriſti incarnati* ad annum *indictionis*, ineunte, aut provecto *ſeptimo ſeculo*, chartis acceſſiſſe tantum abeſt, ut conſtet; ut de eo maxime incertum eſt. Verum inito *octavo ſeculo*, eove haud multum promoto, in deſignandis chartarum temporibus ad annum *indictionis* annus dominicæ incarnationis frequentius jam tum uſitatus acceſſit: ut in charta *Æthelbaldi* regis in ſuperioribus è MS. *Cotton. Auguſtus*, 2. citata, quæ ſcripta eſſe notatur, *Anno ab incarnatione dñi nrī Ihū Xpī ſeptincentiſſimo triceſſimo ſexto.* Sic charta *Alduulfi* Epī. textûs *Roffenſis* folio 120. b. confecta eſſe notatur, *menſe Aprili*, *indictione* VI. *Anno ab incarnatione Chriſti* DCC.XXXVIII. charta *Sigeraedi* R. *Cantiæ*, Textus *Roffenſis* folio 122. conſignata erat, *indictione* XV. *anno dom. incarn.* DCC.LXII. Charta *Earduulfi* R. Cantiæ ejuſdem Cod. fol. 123. confecta etiam erat *Anno ab incarnatione Chriſti* DCC.LXII. *indictione* XV.

Hæc à Te, SHOWERE, obſervata eſſe velim, propterea quod docti multi, iique primi ordinis ſcriptores, (quales [c] *H. Spelmannus* & [d] *Joh. Marshamus*) affirmant *æram Chriſtianam* quæ tamen à *Beda* uſitata eſt, vix tandem à *Caroli Magni* temporibus uſu apud *Anglos* receptum fuiſſe. qui tamen factus eſt *Francorum* Rex non ante annum DCC.LXVIII. & Anno DCCC. factus erat imperator, mortuuſque eſt anno DCCCXIIII. Quinetiam, ut alibi obſervavi, ſolus *æræ Chriſtianæ* annus iis in temporibus non raro adhibitus erat ad deſignanda chartarum tempora. Sic in [e] charta *Æthelberhti* regis *occidentalium Saxonum*: *Scripta eſt hæc charta anno dominicæ incarnationis* DCC.XC. Sic in [f] charta *Offæ* regis *Merciorum*: *Actum Anno dominicæ incarnationis* DCC.LXXX.VIII. Sic in [g] charta *Æthelberhti* II. regis *Cant.* --- *Actum* (anno) *dominicæ incarnationis* DCC.LXXXI. Sic etiam in [h] charta *Ecgberhti* R. *Cant.* --- *Actum anno dominicæ incarnationis* DCC.LXV. qui fuit quartus, antequam *Carolus* in regem *Francorum* unctus erat. Accedat charta autographa *Somerſiana* quam anno Chriſti DCCC.XXV. & indictione ſecunda notatam, integram exhibeo, quum quod in antiquo *Saxonico* ſcripta eſt; tum quod nonnullorum, quæ ſolenniter acta ſunt in concilio, vel ſynodo apud *Clouesbous* originalis commentarius eſt; quem quia *Latine* verſum in *H. Spelmanni* concil. Vol. I. p. 334, 335. hic *Latio* donare ſupervacaneum exiſtimamus.

✠ In nomine þrino diuino qui eſt deuſ benedictuſ in ſæcula amen. Đý ǯeſe þe pæſ ſſom Criſtes ǯeburde aǯæn. eahta hund ſintes. ⁊ xxv. [i] ⁊ aſteſſe indictio pæſ in ſime. ⁊ pæſ Beorhtpulfes dice Mercna cýninges. þa pæſ ſinodlic ǯemot on þæſe meſan ſtope đe mon hateþ Cloſeſhouſ on þam ſe ſiolfa Cýninǯ Biorhtpulf. ⁊ hiſ biſcopaſ. ⁊ hiſ aldorſmen. ⁊ alle þa diotan þiſſe þiode þæſ ǯesomnade ſeſon. þa pæſ tiolo micel ſſpec ymb pudulefe to Suþtune onǯæǯum ſeſt on Sciſhýlte. paldon þa [k] ſſpanǯeneſan þa lefe foſđuſ ǯedriſan ⁊ þone pudu ǯeþioǯan. þonne hit ald ǯenýhta ſeſon. [l] þonne cuæđ ſe biſcop. and þaſa hiſa diotan þæt hio him neſen maſan ondeta þonne hit aſædeđ pæſ on Æþelbaldes dæǯe þſim hunde ſſina mæſt. ⁊ ſe biſcop ⁊ đa hiǯen ahten tpæde þæſ pudu ⁊ þæſ mæſtes: Đa ǯenæhte Fulfſted aſcebiſcop. ⁊ alle þa diotan þet ſe biſcop ⁊ þa hiǯen moſton mid aþe ǯecýthan þet hit ſua aſæden ſeſe on Æþelbaldes daǯe. ⁊ him maſe to ne rohte: And he þa rona ſe biſcop bepæddade Eadulfe đæm aldorſmen þæſ aþes biſoſan allum þæm diotum. ⁊ him mon þone ǯelædde ymb xxx næhta to þæm biſcop-ſtole æt Fiǯoenna-Leaſtre: In þa tiid pæſ Nama Suanǯeneſa to ſuđtune. ⁊ he næd đæt he pæſ æt Leaſtre. and þone

---

* Prima charta editur in Monaſtico *Angl.* p. 23. ſecunda cum tertia in chron. *W. Thorn.* x Scriptorum. col. 1761. & *Spelman.* concil. p. 118, 119, 120. [a] Ibid. p. 125. [b] Sic voces Gallo-Norm. *Armilcaiſia*, *Camiſia*, tertiam; & ſolennia illa verba in chartis *Normannorum* uſitata, *Notum ſit omnibus, tam præſentibus, quam futuris*, ſecundam falſitatis arguunt. [c] Concil. Vol. I. [d] In propylæo ad monaſticon *Anglicanum.* [e] Text. *Roffenſ.* f. 134. b. [f] Fol. 132. a. [g] Fol 131. a. [h] Fol. 127. a. [i] Hoc eſt, *& ſecunda indictio erat in calendario, rege Merciorum* Beorhtuuulfo. [k] Ǯeneſa compoſitum non raro occurrit: ut ſcipǯeneſa, tunǯeneſa, ǯaſolǯeneſa, porcǯeneſa, picǯeneſa, *&c.* Sed ſpanǯeneſa, *vel* ſuanǯeneſa jam primum à me legitur; neque, quid ſuan iſtud extra compoſitionem ſignificat, ſcio. Sed ſuanǯeneſa hac in charta denotare videtur *eum qui regis ſylvis & foreſtis ab Aldormanno præpoſitus erat.* [l] Tum Epiſcopus (*Wigornenſis*) ejuſque domeſticorum *ſapientes* dicebant ſe ab illo non plus vendicare, quam jus paſcendi trecentos porcos, & quod epiſcopus & monaſterium ſylvæ, glandiumque duas tertias partes proprio jure poſſidebant.

aaƀ geræh. ⁊ ȝerceapaƀe ſua hine hiſ alƀoſmon hehꝛ Eaƀpulf. ⁊ he hine hpeƿƿe ne ȝneꝛꝛe. hii ſunꝛ * nomina eꝛ uocabula qui in ſynoƀali concilio ſueſunꝛ conȝneȝaꝛi.

✠ Sıȝnum manⁿ. bioſnnpulfı ſneȝıſ Menc.
✠ Fulfſneƀ aſnc epiſcⁿ. oſenⁿ. hanc ƀbicionem.
✠ Oeƀelpalƀ epiſcⁿ oſenⁿ.
✠ Hnæƀhun epiſcⁿ oſenⁿ.
✠ Heabepheꝛ epiſcⁿ oſenⁿ.
✠ Bionna epiſc. oſenⁿ.
✠ Eaƀpulf epiſc. oſenⁿ.
✠ ſılfſneƀ epiſcⁿ. cſenⁿ.
✠ Fıȝƀeȝn epiſcⁿ. oſenⁿ.
✠ Alhſtan epiſcⁿ. oſenⁿ.
✠ Humbepheꝛ epiſcⁿ oſen.
✠ Leolbepheꝛ epiſcⁿ.
✠ Lynneƀ epiſcⁿ.
✠ Toſhthelm ꝑꝑıõ.

✠ Eanmunƀ aƀƀ.
✠ Fihtſneƀ aƀƀ.
✠ Luƀpulf aƀƀ.
✠ Eanmunƀ aƀƀ.
✠ Eaƀbepheꝛ ƀux.
✠ Bioſnnoƀ ƀux.
✠ Sıȝneƀ ƀux.
✠ Luƀſneƀ ƀux.
✠ Eaƀpulf ƀux.
✠ Mucel ƀux.
✠ Uhꝛſneƀ ƀux.
✠ Alhheaſnƀ ƀux.
✠ Bolam ✠ bynna.
✠ Alƀſneƀ. ✠ pıȝhelm.
✠ Heahbepheꝛ. epiſcⁿ.
✠ Eaƀȝaſ pⁿ.

✠ Wıȝbepheꝛ pⁿ.
✠ Heahſtæf pⁿ.
✠ Bnaƀa pⁿ.
✠ Luƀbalƀ pⁿ.
✠ Reȝnȝaſ pⁿ.
✠ Luƀbepheꝛ pⁿ.
✠ Ecȝmunƀ pⁿ.
✠ Ecmunƀ pⁿ.
✠ Heahfephƀ ƀıāc.
✠ pıȝhelm ƀıāc.
✠ Epnebepheꝛ ƀıāc.

Onƀ alſe oƀeſſa ꝑꝑıoſꝛa bu-ꝛan þıſſum mæſſe-ꝑꝑıoſ-ꝛum eſen LX.

Progrediente etiam tempore ad annum Chriſti & *indictionem*, acceſſit *epacta* plerumque ſola, nonnunquam cum *concurrente*: ut in MS. codice *Cottoniano*, cujus nota, *Tiberius*, A. 13. tempus confectæ chartæ *Æthelſtani* R. qua certas terras dedit eccleſiæ *Wigornienſi*, ſic notatur: Anno dom. incarnationis DCCC.XXX. regni vero mihi commiſſi VI. indictione VII. epacta III. concurrente II. ſeptimis Junii idibus. Luna XXI. in civitate omnibus nota, quæ LONDINIA dicitur.

Ex charta *Æthelſtani* etiam conſtat ad annum Chriſti & indictionem, acceſſiſſe etiam non raro *annum regni* apud *Anglo-Saxones*. Sic in charta MS. codicis *Cotton. Nero.* E. I. 130. quæ eſt *recordum* decreti, ſive eorum quæ acta ſunt in concilio, in terminanda lite quæ orta erat inter *Heahthoredum* Epm. & Wulfherdum filium *Cuſſan*, hæc leguntur verba:----*in conciliabulo, in loco, qui dicitur* celhÿƀ, *præſidentibus duobus Archiepiſcopis, Iamberto & Higeberto, mediante quoque* Offan *rege cum univerſis principibus ſuis. dat. anno dom. incarn.* DCC.LXXX.VIII. *indictione vero* XII. *qui eſt annus regni mei* XXXI. Sic chartæ *Oſuualdi* Archiepiſcopi *Eboracenſis*, quæ ex earum numero eſt, quas penes ſe habet mihi muſiſque *Arctôis* ſemper colendus, honorabilis vir *Johannes* dominus *Somers*, hoc exordium eſt: ✠ *Regnante dnõ nrõ Ihū Xpõ anno ejuſdem dnī incarnationis* DCCCC.LXXX.IV. *regni vero noſtri R. Æthelredi anno quinto, &c.*

Quinetiam, SHOWERE, quemadmodum tempus, ſic ex decreto concilii paulo ante citati conſtat, locum etiam non raro notâſſe *Anglo-Saxones*, in quo chartas conſignabant. Sic charta *Alhwini* Epī. *Wigorn.* quam in ſuperioribus citavi, confecta eſſe dicitur, An. incarn. Chriſti, DCCC. ⁊ LV. indictione III. in metropole, quæ nominatur peȝpionancæſtoꝛ. In charta *Bertulphi* R. *Merciorum*, Bibl. *Cott.* Nero, E. I. 130, cujus exemplar eſt inter chartas *Somerſianas*, ſic legitur: *Hæc autem charta Karaxata eſt an. dom. incarn.* DCCC.XLI. *indictione* IIII. *in die natalis domini in celebri vico* ꝛompeoꝛƀin:. In charta ejuſdem codicis *Burrhedi* R. *Merciorum*, ſic legitur: *Geſta eſt hujus chartæ libertas anno dom. incarn.* DCCC.LV. *indictione* III. *in vico, qui* ꝛompeoꝛƀin *nuncupatur.* Sic in charta Offæ Regis; Text. *Roffenſis* fol. 132. b. *Actum Anno dom. incarn.* DCC.LXXXIX *in loco ubi dicitur* Lelchÿƀ. In charta *Ecgbearthi* R. ejuſdem cod. fol. 138. b. *Scripta eſt hæc chartula in* [a] bica regali, *quæ dicitur* ſneſicbuſna. ıſ ꝛeſtibus, *&c.*

Notandum quoque eſt, tempus aliquando, ſed rarius in principio chartarum eſſe notatum: ut in charta *Æthelberhti* R. *Cant.* quam ſupra citavi; in charta autographa recordi comitiorum regni *Merciæ*, quam integram ſupradedi. Ut & in charta *Alhwini* Epī. *Wigorn.* toties in ſuperioribus citata. Quinetiam in charta antecitata *Oſuualdi* Archiep. *Eboracenſis*, quibus addas exordium chartæ noviſſime citatæ *Ecgbearhti* R. In nomine domini nrī Ihū Xpī Salvatoris mundi, Anno dom. incarn. DCCC.XXX.VIII.

Sæpiſſime vero notatum cernitur tempus in media charta, idque plerunque ante teſtium conſignantium nomina. Nonnunquam etiam, ſed rariſſime in earum fine: ut in [b] charta *Ætheredi* R. occidentalium *Saxonum* & *Cant. Actum eſt autem anno ab incarnatione dnī. nrī. Ihū Xpī* DCCC.LXVII. Sic in fine [c] chartæ *Ceonuulfi* R. *Scripta eſt autem hæc kartula anno dom. incarn.* DCCC.XI. *indictione* IIII. [d] *his teſtibus conſentientibus & ſubſcribentibus.* Hæc autem de tempore in fine chartarum notato ſcripſi, SHOWERE, quòd quidam vir doctus, iſque in chartis verſandis exercitatus, à me ſciſcitatus eſt, an in chartarum *Saxonicarum* extremis partibus unquam videram notatum. Denique nonnunquam, ſed rariſſime quidem, tempus confectæ chartæ bis

---

* Conferenda nomina hæc ſunt cum iis, quæ leguntur *H. Spelman.* concil. Vol. I. p. 335. ubi quoque, to ꝛeſtmynſtre, errore ponitur pro to ſıȝoepnaceaſtſe, ut in hac charta. *a Sax.* ſıc. *b* Text. *Roff.* f. 141. b. *c* Ib. f. 137. a. *d* Scil. teſtibus, quorum nomina in charta ſuprà exarantur.

in ea notatur: ut in charta *Eadredi* R. *Somerſiana*, cujus tam in principio, quam in medio, notatur annus dominicæ incarnationis DCCCC.XLVI. Contra etiam, quod ſupra animadverti, chartarum, quæ *Anglo-Saxonibus* auctoribus factæ ſunt, haud exiguus numerus nulla temporis nota diſtinguuntur: ut in *Textu Roffenſi*, ubi quarta circiter pars chartarum nullo anno notantur. Chartarumque *Somerſianarum* in tertia fere parte notatio temporum, quibus conſignatæ ſunt, penitus deſideratur.

Denique, SHOWERE, auctorem, quiſquis ille futurus eſt, lectorem ſuum oportebit præmonere, ut nunquam non * falſitatis ſuſpectas chartas habeat, quotquot *Anglo-Saxonum* nominibus ſeu Latine, ſeu Saxonice confectæ *rubris aureiſve* literis, aut *rubris aureiſve* crucis ſignis, quæ quidem auratura evaneſcente non raro rubra fiunt; vel denique, quæ *aureis* crucibus iconibuſque in ſumma vel ima membrana depictis ſplendent, ſplendoreque ſuo inſciorum oculos perſtringunt dicam, an magis delectant. Equidem id genus omnes, ſaltem quæ ante S. *Eadwardi* II. tempora confectæ eſſe dicuntur, vel primo intuitu damnandas propterea cenſeo, quum quod chartam, quam *Anglo-Saxonem* habuiſſe auctorem, aut certum, aut probabile eſt, nondum aliquam vidi, cui ex pigmentis iſtiuſmodi, cultus aut ſplendor accerſitus erat; tum etiam, quod chartarum, quas in ſuperioribus falſitatis damnavi, maxime famoſæ pigmentis iſtis claræ ſunt.

Prima earum eſt iſta *Æthelbaldi* R. *Merciorum*, coenobii *Croilandenſis* fundatoris, quæ non tantum ſignis crucis aureis exotico more factis, verum etiam crucibus aureis grandioribus in ſumma, & infima membrana graphicè deſcriptis, magnum ſibi nomen fecit. Hæc tamen charta eſt, quam tot nominibus à nobis damnatam in partes ſuas advocat R. P. *Clemens Reynerus*, ad probandam antiquitatem ordinis & congregationis *Benedictinorum* in *Anglia*, libri ſui ſectionis primæ §. 18. ubi quidem perperam omnia ſcripſit.

Secunda eſt *Cottoniana* iſta *Wulferi* R. *Merciorum*, quæ non tantum ſignis crucis aureis conſpicua eſt, ſed in ſupremo margine aurea regis imagine [quæ ad dextram crucem florentem auream cum ſceptro, & ad ſiniſtram crucem florentem auream cum aureo gladio habet] ad ſpeciem comparata, tres grandiores cruces pariter aureas [a] *Florentes*, *acutas*, in imo margine oſtentat.

Tertia eſt *Weſtmonaſterienſis* iſta *Eadgari* regis quæ aureis ſignis crucis, maxime verò tribus hoc pacto factis notabilis eſt. Hæc tamen charta eſt, quam *Rogerus Owen* eques auratus, in MS ſuo [b] codice, ut veram & indubitatam citat, vir quidem doctus, ſcriptorque diligentiſſimus; ſed qui linguæ, & antiquitatis *Saxonicæ* minus gnarus, *Saxonicas* neque *manus*, neque dictiones phraſeſque, neque denique conſuetudines à *Normannicis* rite potuit dignoſcere. Hunc autem MS. codicem ab ampliſſimo viro *Joh. Trevor* equite aurato, & [c] *rotulorum* magnæ Cancellariæ regni *Angliæ* cuſtode, per manus R. & doctiſſimi viri *Franciſci Atterbury* Archidiaconi *Totneſenſis* dignıſſimi, utendum me accepiſſe gratus agnoſco.

Quarta eſt *Weſtmonaſterienſis* etiam iſta *Dunſtani* Epī. eidem *Rogero* minime ſuſpecta, quæ non tantum præpoſito vexillari Chriſti ſignò aureo ſpecioſa eſt, verum etiam ſigno crucis *Eadgari* R. aureo ſignique crucis peregrino more, tam poſt, quam ante conſignantium teſtium nomina poſitis; quorum quæ poſtponuntur aurea ſunt; denique & retinaculo ſigilli adpendentis ſerico aurei coloris inſcios in ſui admirationem rapit. Hiſce, SHOWERE, ſinas ut accedant duæ aliæ chartæ *Eadgari* R. nomine, à falſario quodam poſt adventum *Normannorum* ſimulatæ, quæ grandioribus characteribus aureis ſcriptæ extant in cod. MS. bibl. *Cotton.* cui nota *Veſpaſian.* A. 8. Et crede mihi multos magni nominis doctos, ſed literaturæ & vetuſtatis *Saxonicæ* imperitos, ſuo nitore deceperunt. Harum altera *monaſticarum conſtitutionum* charta eſt, quæ ſic incipit: OMNIPOTENS TOTIUS MACHINÆ CONDITOR. quam etiam ſignis crucis aureis inſignem, *capitula* etiam conſtitutionum à condendis *Anglo Saxonum* chartis maxime aliena falſam eſſe oſtendunt. Altera donationis charta eſt, duobus exemplaribus ſcripta, qua *Eadgarus* Novo *Wintonienſi* monaſterio terras nonnullas dediſſe fingitur, & ſic incipit: ANNUENTE ALTITHRONI MODERATORIS IMPERIO. Eamque falſitatis arguunt non ſolum aurea crucis ſigna, duoque exemplaria, ſed charta altera *Henrici* II. intra duo exemplaria iſta in eadem aurearum literarum grandiori ſcriptura exarata, qua pariter novo illi S. *Trinitatis* monaſterio certas terras & privilegia dicitur dediſſe *Henricus*. Hanc tamen *Eadgari* R. chartam vel iſtâ *Henrici* II. ſpuriam eſſe dignoſcendam, prorſus ut veram bis citavit in libro ſuo, cui titulus, **Titles of Honour**, *Joh. Seldenus*, vir ſane maximi nominis, ſed qui in hoc tamen infelix, & ſe quaſi minor videbatur, quod cum *Orientalis*, *Græcæ* & *Latinæ* literaturæ, quæ in illo erat ſum-

---

* Eo nomine haud injuria in ſuſpicionem vocanda eſt charta *Edmundi* R. Anglorum apud *Will. Malmesb.* de geſtis R. A. cap. VII. qua Eccl. *Glaſtonienſem* prædiis magnis, & honorificis privilegiis donaſſe dicitur; quia *ſcripta eſt literis aureis in libro evangeliorum, quem* (rex ille) *eidem Eccleſiæ obtulit eleganti ſatis opere compoſitum.* *a* Ut *Heraldi* dicunt, *des croix fleuries, fichees.* *b* Cui titulus eſt: **Of the Antiquity, Ampleneſſe, and Excellency of the Common Lawes of England.** *c* Sic tabulas publicas, è quibus acta & decreta Magnæ cancellariæ recitantur, *Angli* vocant.

ma

ma ſcientia, *Septentrionalis*, & præſertim *Saxonicæ* linguæ notitiam perfectam nec habuit, nec forſan tanti putavit habere conjunctam.

Hoc dictum velim, SHOWERE, non quod tanti viri gloriæ aliquid detrectandum putem, ſed ut oſtendem noſtris ut ut maximis viris, qui cum foras aquilæ ſunt domi talpæ non eſſe debent, *Saxonicam* literaturam, ſi antiquitatem patriam ſcire cupiunt, non admodum utilem tantum fore, ſed quodammodo neceſſariam.

Hoc auctori noſtro, SHOWERE, in chartularii ſui prolegomenis de chartis præfato, progrediendum recta eſt ad ſcribendam de *donationibus Anglo-Saxonum* diſſertationem, quatenus de iis ex *Saxonicæ* antiquitatis penu dicere illi fas erit.

Inprimis autem illi diſſerendum eſt de generibus *donationum*, quæ perinde ac apud alias gentes, apud *Anglo-Saxones* duo fuerunt; nempe quæ **ſine ſcriptis*, & quæ *ſcriptis* perficiebantur. In *illis* donator vel *verbis*, vel, ſi fandi facultas ei non eſſet, *ſignis*; in *his* vero voluntatem ſuam *ſcriptis* manifeſtabat. Illæ autem, quibus donator voluntatem ſuam *verbis* declarabat, *verbales*: quibus autem *ſcriptis* illam declarabat, hæ *inſtrumentales*, vel *codicillares* donationes recte dicuntur. Utræque vero vel *Simplices* ſunt, vel *ſolennes*. *Simplices* dico, quæ nullo accedente ſolenni ritu vel ceremonia, abſque omni apparatu, aut pompa, ſola vi verborum, quæ dicta vel ſcripta ſunt, perficiuntur; & forſan aliquando rei datæ traditione, quæ, ſi lege aliqua, vel conſuetudine vim legis habente neceſſaria eſt, ſolennis ritus non dicendus eſt, quod donatio ſine ea perfici non poteſt; contrà donationes *ſolennes* ſunt, quæ ſymbolis donationum ſolenni ritu à dantibus traditis aut aliqua alia ceremonia accedente celebrantur. Præterea donationes reſpectu *donorum* in duo genera dividuntur. Etenim vel rerum *mobilium* ſunt, vel *immobilium*. Ad perficiendas rerum *mobilium* donationes, præſertim earum, quæ verbis datæ ſunt, *rei datæ*, ſi ſingularis eſt; ſin vero in numero, pondere vel menſura conſiſtit, ſaltem *partis ejus*, totius nomine, *traditio*, quemadmodum apud omnes fere gentes, ſic apud veteres *Anglos*, neceſſaria fuiſſe videtur. Verum de donationibus rerum *mobilium* prælertim earum, quæ ſine *ſcriptura* perficiuntur, nihil plane expectandum eſt ab auctore noſtro; cui de donationibus *prædiorum ruſticorum*, & *urbanorum*, & *libertatum*, *privilegiorum*que quæ ad exemplum prædiorum dantur, tantum ſcribendum eſt. Prædia autem apud *Anglo-Saxones*, ut *ſcriptis*, ſic *ſine ſcriptis* ſolenni more dari ſolebant, teſte *Ingulpho*, qui hiſtoriæ *Croilandenſis* Oxoniæ editæ p. 70. hæc ſcribit: *conferebantur etiam primo multa prædia nudo verbo, abſque ſcripto, vel chartâ, tantum cum domini gladio, vel galea, vel cornu, vel cratera, & plurima tenementa cum calcari, cum ſtrigili, cum arcu; & nonnulla cum ſagitta.* Hunc autem ſolennem *ſine ſcripto* donandi modum, auctore eodem *Ingulpho*, *Willelmus* Conquæſtor à ſe initio regni ſui obſervatum, *poſterioribus annis immutavit*, ſecum, ut par eſt credere, ſtatuens, donationes terrarum, & eorum, quæ terris exequantur, non niſi inſtrumentis ſcriptis dare, aut ab aliis data confirmare. Donationum autem prædiorum, & eorum, quæ ad exemplum prædiorum *abſque ſcriptura*, cum ſolenni gladiorum, & id genus ſymbolorum traditione, celebrari ſolebant, duo exempla è temporibus, quæ victoriam *Normannicam*

---

* Morem donandi terras *ſine ſcriptis* quum apud *Anglo-Saxones*, tum apud *Anglo-Normannos* fuiſſe receptum oſtendunt hæc quæ ex vetuſto chartulario monaſterii *Edmundiburgenſis*, quod ſupra citavimus, deſcripta hic continuo ſequuntur. [Habemus præterea plures terras, & tenementa, de quibus nulla apud nos reſtant munimenta. Aut enim *ſimplici freti veritate nulla fecerunt*, aut ſi fecerint per cuſtodum incuriam perierunt. Aliquorum tamen, qui nobis beneficia ſua contulerunt, tantum nomina retinemus. Aliquorum vero nec memoriæ cujuſlibet veſtigia potuerunt inveniri, nomina ſiquidem eorum, quæ apud nos inveniuntur, ſunt hæc. *Hedredus* Epſ dedit Scō *Eadmundo* unam partem de Bertone; *Eadwinus* aliam partem, *Brichtricus* præpoſitus tertiam partem adquiſivit, ſed penitus *nulla eſt charta*. *Willelmus* rex dedit *Brokrum* cum pertinentiis, cujus carta nuſquam reperitur: invenimus tamen ſcriptum, quod cartam inde fecerit. *Matildis* regina uxor ejus dedit *Werketon* ipſius aſſenſu, & voluntate, ſed nullam penitus cartam habemus. *Oſulphus le Syre*, & domina *Leneruna* uxor ejus dederunt Scō. *Eadmundo* Briſingham, ſed *ſine carta*. *Lefgina* tempore Regis *Willelmi*, & *Baldewini* abbatis pro *Siredo* nepote ſuo, & ſuo victu, dedit Scō. *Edmundo Blumham*; ſet *ſine charta*. *Alfricus* filius *Withgari* dedit *Meleford*, & Eccleſiam Scī *Johannis* Baptiſtæ apud *Claram* conſtruxit, & clericos ibidem collocavit, & manerium eidem Eccleſiæ dedit, & Scō *Eadmundo*, & *Lefſtano* abbati dominium ejuſdem tradidit in perpetuum, & *Withgarum* filium ſuum eidem concedere compulit, ſet totum *ſine carta*. Fuit autem idem *Alfricus* temporibus *Aethelredi*, *Canuti*, *Haroldi*, *Hardecanuti*, & Scī *Eadwardi*, regum *Angliæ*. Quidam *Langardus* apud *Stapelford* pro ſanitatis gratia recuperata dedit illud manerium, ſet *ſine carta*. *Manning Swartinges ſune* dedit Chebenhall, ſet *ſine charta*. *Leofſtanus* dapifer *Lefſtani* abbatis, & *Stannardus* cognatus ejus dederunt Wolnetham, Geneſtede, & Bochinge. *Siwardus* Monachus procuravit Tifteshalle à parentibus ſuis, ſet *ſine charta*. *Edricus* præpoſitus adquiſivit Hemegreth, ſet *ſine charta*. *Reginaldus Scanceber* dedit Lidgate, ſet *ſine carta*. *Ulfricus* dedit Heſingwell, ſet *ſine carta*. *Godricus Clarke* cum filio ſuo dedit ſuam partem in Neutone, ſet *ſine carta*. *Robertus* le *Manaunt* dedit tertiam partem de Horninggish, ſet *ſine carta*. *Eadwinus* rex dedit Beccles, ſet *ſine carta*.] Chartularii fol. 50. a. b.

præceſſerunt, à ſcriptoribus proferuntur. Alterum eſt *Eadgari* regis, de quo ſic *Willielmus Malmsburienſis*, lib. II. cap. 8. *Eadgarus rex monaſterii Glaſtonienſis patronus maximus, ubi generali aſſenſu pontificum, abbatum, optimatumque ſuorum hæc privilegia ipſi loco conferre diſpoſuit,* LITUUM *proprium ebore decentiſſime formatum, atque decoratum, ſuper altare Scæ deæ genetricis poſuit, ac ſuis monachis ea perpetualiter poſſidenda attribuit. Eundemque* LITUUM *mox in ſui præſentia fecit ſecari in medium, ne eum cuiquam dare, vel vendere poſſet quilibet abbatum ſequentium, præcipiens partem illius ſervari in* LOCA *ad jam dictæ donationis teſtimonium.* Sic *R. Canutum* prædium *Puſeyenſe* dediſſe cum ſolenni *cornu* traditione, Antiquarius noſter præſtantiſſimus * *Gul. Camdenus* his in verbis tradit: *Ocke ille fluvius, quem dixi, deinde interlabitur inter* Puſey, *quod illi, qui* de Puſey *nominati adhuc tenent per* Cornu *à majoribus, olim à rege Canuto Danico datum, & juxta unum, & alterum* DENCHEWORTH. Idem [a] *Camdenus*, ex veteri libro, de *Ulpho, Thoraldi* filio, ſic ſcribit: *dominabatur* Ulphius *ille in occidentali parte* DEIRÆ, *& propter altercationem filiorum ſuorum, ſenioris & junioris, ſuper dominiis poſt mortem, mox omnes fecit æque pares. Nam indilato* Eboracum *divertit, &* Cornu, *quo bibere conſuevit, vino replevit, & coram altari, Deo & beato Petro Apoſtolorum principi omnes terras & redditus flexis genubus propinavit.* Cornu iſtud, vel potius *Corniforme* poculum eburneum, *Camdeno* ſcribente amiſſum, nunc in Eccleſiâ *S. Petri Eboracenſi* extare, ante aliquod tempus repertum, accepi. Sic reverendus, & doctiſſimus vir, *Whitus Kenettus*, de vetuſta omne genus literatura præclare meritus, in illo antiquitatis penu, libro ſuo, qui inſcribitur [b] **Parochial Antiquities**, ex veteri chartulario *Borſtalienſi*, tradit S. *Eadwardum* confeſſorem dictum, ob vægrandem occiſum aprum, dediſſe præfecturam ſaltus, ſive Sylvæ, cui **Brenwode** nomen, in pago *Buckinghamenſi*, cum una *hida* terræ, præclaro *Cynegetæ*, NIGEL vocato, & hæredibus ejus, *ab iis tenenda per unum cornu, quod eſt Charta prædictæ foreſtæ.* NIGEL ille ex *Cynegeta* gregario, *Cynegatarum*, ſive *venatorum* regiorum tribunus factus erat, *Cornu*que venatorium iſtud quod apud *Sedis Borſtalienſis* dominum vidit *Kenettus*, non tantum ut donationis, ſed ut *Cornicinis* officii Symbolum, *Nigello* datum eſſe videtur.

E donationibus autem *per ſcripturam* perfectis, illæ prædiorum, & eorum, quæ ad prædiorum exemplum, Eccleſiis, Eccleſiaſticorumque collegiis, & ſodalitatibus dabantur, maxima cum ceremoniarum pompa celebrari & honeſtari ſolebant. Donantes enim non raro ad Eccleſias à ſe terris privilegiiſve donatas profecti, chartas ſuper altaria ritu maxime ſolenni ponebant. Sic *Eadgarus* R. chartam, quam à *Johanne* papa, *Octaviani* in eccleſia *Romana* ſucceſſore, ad corroboranda privilegia, quæ eccleſiæ *Glaſtonienſi* conceſſerat, impetraverat, [c] *ſuper aram beatiſſimæ Dei genetricis* Mariæ *ad perpetuale poſuit monumentum, jubens diligenter aſervari in poſterum ad notitiam quorumque ſequentium.* Sic *Eadredus* R. chartam, qua Eccleſiæ *Wellenſis* monaſterio villam PUCELANCYRCAN dabat, An. Dom. DCCCL. [d] *propria manu* (verba chartæ ſunt) *ſuper altare dñi. in vetuſta baſilica S. Dī genetricis Mariæ poſuit, deprecans dominum noſtrum, ut ſi quis tam inflatus, Philargyriæ ſeductus amentia, quod non optabat, ſuam munificentiæ largitatem auſu temerario confringere temptaret, ut ipſe eſſet alienatus à conſortio Scæ dī Eccleſiæ, &c.* Sic in charta *Henrici* I. *Anglo-Normannorum* regis, quæ etiamnum extat in Eccleſiæ *Dunelmenſis* archivis, *Ranulphus* iſte Epiſcopus Dunelmenſis, monaſterii ſimul ac regni ſpoliator, pœnitentiâ ductus, dicitur omnes terras, quas abſtulerat à monaſterio, per unum [e] annulum, & per chartam ſuam, ſpontanea voluntate ſuper altare *B. Cuthberti* reddidiſſe. Sic Wulſtanus Epiſcopus Wigorn. in charta ſua, quam in ſuperioribus citavi: conſilio ergo inito cum optimatibuſ meiſ terram quandam xv hidarum quæ ALFESTVN ab incolis nominatur. multo tempore à quibuſdam potentibuſ hominibuſ iniuſte poſſeſſam maximo labore et peccuniæ donatione a rege Willelmo ſeniore adquiſiui. adquiſitam uero ad uictum eorundem ꝑm in eodem monaſterio dō ſeruientium dedi eamque ſuper altare Scē dī genetriciſ mariæ pro remedio animæ meæ atque eiuſdem regiſ filiique ſui Willelmi ſimiliṫ regiſ in teſtimonio tam optimatum eiuſ et meorum quam etiam totiuſ populi deuote optuli, anno, *&c.*

Cum *f* CESPITIS etiam traditione, quaſi cum ſolenni ritu, celebratæ quandoque fuerunt donationes terrarum *inſtrumentales*, apud *Anglo-Saxones.* Sic cum *Sigeridus* rex dimidiæ partis provinciæ *Cantuariorum*, terram aratrorum viginti, quæ vocabatur ÆSLINGAHAM *Earduulfo*

---

* In Britannia ſua *Londini* edita. M.DC.VII. p. 203. *a* Pag. 573. *b* Pag. 52. *c Willielmus Malmesb.* lib. II. cap. VIII. de geſtis regum *Anglorum.* *d* Chartæ hujus apographum elegantiſſime & graphice deſcriptum, acceptum gratus refero doctiſſimo viro *R. Healy* LL. D. & *Wellenſis* eccleſiæ oeconomo, & chartophylaci digniſſimo. *e* Traditione *annuli*, ut donationis Symbolo, prædiorum, ac dignitatem dominium datum, & tranſlatum fuiſſe oſtendit *Dufreſnius*, Gloſſarii col. 109. in voce INVESTITURA. *Baculus* etiam in dandis transferendiſve prædiorum & dignitatum dominiis tradi ſolitum eſſe idem oſtendit, Gloſſarii col. 107. Inde inveſtitura eccleſiarum per *annulum*, & *baculum*, quæ Chriſtianum orbem diu afflixit & conturbavit. *f Ceſpitem* nude, *ramum* & *ceſpitem*, *herbam* & *ceſpitem*, quod *Guaſo*, vel *Waſo* vocabatur ab antiquis *Germanis*, ex ipſo agro, prædiove dato deſumptum, in manus illius, cui donabatur, tradere ſolebant veteres. Quo tanquam donationis ſymbolo, fundi proprietas prorſus in donatarium tranſlata eſſe ſignificabatur. *Dufreſnii* Gloſſ. in voce INVESTITURA.

Epō

Epō *Roffenſi* dedit, chartam ab eo confectam *ceſpitis* terræ etiam traditione ſolenni celebrabat; ut ex verbis Apographi, quod habetur in *Textu Roffenſi*, fol. 125. b. conſtat: *ſane quia cavendum eſt, ne hodiernam donationem noſtram futuri temporis abnegare valeat, & in ambiguum devocare præſumptio, placuit mihi hanc* PAGINAM *condere, & una cum* CESPITE *terræ prædictæ tradere Tibi, per quam non ſolum omnibus meis ſucceſſoribus regum, ſive principum, ſed etiam mihi ipſi penitus interdico, ne aliter, quam nunc à me conſtitutum eſt ullo tempore de eadem terra, quippiam agere audeant.* Ab hac ſolenni *ceſpitis* traditione *Rogerus Owen*, eques auratus, in MS. ſuo & qui [a] illum citat ..... *Whitlockius* in commentariis ſuis *Anglice* editis, ortam putant conſuetudinem *Anglicanam* tradendi, venditi prædii nomine, cum ſolenni verborum formula, in emptoris vel ejus procuratoris manus à vendente vel ejus procuratore, *ceſpitem* ex tellure amputatum. Abſque hoc ſolenni ritu, quem vos, SHOWERE, à *Gallo-Normannis* dominis, LIVERY, & SEISIN, (vel *Seizin*,) vocatis, prædiorum ruſticorum, ſive terrarum emptio, & venditio *inſtrumentalis*, pretio etiam numerato, olim non conſtabat. Sed jam aliquandiu mos iſte non adeo obtinuit, imo tantum non exolevit, propterea quod in contractibus de terris à domino in dominum transferendis cum tempore multum innovatum eſt. Verum ut ad *ceſpitis* traditionem redeam, SHOWERE, in actis concilii provincialis, quod convenit apud [b] *Clovesho*, *rex Merciorum Æthelbaldus* dicitur *Monaſterium Cotham Eccleſiæ Dorobernenſi Salvatoris dediſſe, utque illius donatio perſeverantior fieret, ex eadem terra* ceſpitem *& cunctos* libellos *præmemorati coenobii per venerabilem virum* Cuthberhtum *Archiepiſcopum miſiſſe, & ſuper Altare ſalvatoris pro perpetua ſua ſalute poni præcepiſſe.*

Præterea, SHOWERE, donationes ſcriptæ apud *Anglo-Saxones* ab auctore noſtro conſiderandæ ſunt quoad *jus*, quod donans donatario in prædiis; vel in iis, quæ ad prædiorum exemplum dari ſolebant, conferebat. Aliæ enim *jus* tantummodo *terminatum* in prædiis conferebant, aliæ *perpetuum* jus in prædio. *Terminatum* id erat, quod pro donationis forma donatarius accipiebat, vel durante tantum donantis beneplacito, vel durante certo & definito temporis ſpatio, vel denique durante vita, ſive ſuâ ſolâ, ſive durantibus, & ſua, & alius, vel aliorum vitis, *dominio* dati prædii tantiſper manente, vel in donante, vel in aliqua alia ſive ſingulari perſona, ſive ſocietate, in quam, completo donationis termino, *dominium* transferendum erat. Donationes prædiorum, quæ donantis arbitrio, vel definito temporis ſpatio, puta definito annorum numero terminabantur, neſcio an apud *Anglo-Saxones* in uſu erant. Quæ autem vitis ſive donatarii, ſive aliorum, ſive denique quum donatarii, tum aliorum finitis terminabantur, uſitatiſſimas eas fuiſſe ex illorum chartis tam *Latine*, quam *Saxonice* confectis conſtat. Donationes autem quæ terminum habituræ terminatum jus tantum conferebant, vel *abſolutæ* erant, vel *conditionales*. Abſolutas dico, quæ ad terminum donatæ jus in prædiis dabant nulla interpoſita lege, vel conditione. Conditionales autem, quæ jus illud ea lege dabant, ut certas quaſdam conditiones præſtaret donatarius, qui in prædio jus terminatum habens, uſufructuarius erat, ad quem dati prædii dominium non pertinebat.

Jus in prædio perpetuum erat, cujus dominium alicui ſive ſingulari perſonæ, ſive Societati in perpetuam, & æternam hæreditatem ita dabatur, ut donatario alii ſive vivens, ſive moriens id dare liceret. Jus vero iſtud duplex erat, vel *ſimplex*, vel *reſtrictum*. Simplex id erat, quod vos hæreditatem vocatis, & quo donatarius fretus prædium datum cui hominum cunque vellet, donandi, vel legandi poteſtatem habebat. Ius hoc apud *Anglo-Saxones* cum eo, quod vos *feudum ſimplex* appellatis, prorſus convenire videtur, niſi quod terræ ſcriptis datæ apud *Anglo-Saxones* omnes *allodiales* erant, nec ſuperiorem donatario agnoſcebant dominum.

Jus autem perpetuum, quod *reſtrictum* dico, apud *Anglo-Saxones*, id erat, quo donatarius fretus prædium datum cui vellet è familia donantis vel ſua dandi, vel relinquendi, tantum habebat poteſtatem, propterea quod donans id ea lege daret, aut relinqueret, ut in ſua familia vel donatarii perpetuo maneret. Hoc vero jus quamvis reſtrictum, nullam tamen fere ſimilitudinem habet cum illo, quod *feudum talliatum* vos dicitis, neque juris veſtri nomen ſcio, SHOWERE, quo id rite nuncupare poſſum. Hæc de donationum generibus reſpectu juris, quod in datis prædiis conferebant. Quæ omnia ab auctore noſtro in *ſolennibus* ſuarum chartarum *verbis* ampliſſime tradenda, & explicanda ſunt. Quinetiam illi in ſubſidium advocanda ſunt *emptionis* & *venditionis* inſtrumenta, ut & *teſtamenta* Anglo-Saxonum, ſeu *Saxonice*, ſeu *Latine* facta, utpote ex quibus etiam *ſolennia illa verba*, haud ſecus ac è donationum chartis, depromenda ſunt, quæ jus, quod in prædiis habebant *Anglo-Saxones*, omniaque ejus genera, recte, & in terminis fori *Saxonici* receptis oſtendunt. Horum quidem utriuſque, quæ donationis quodammodo genera ſunt, exempla in ſuperioribus haud pauca exhibuimus, quibus accedere poſſunt, [c] teſtamentorum *Saxonice* factorum circiter viginti & tria apographa, quæ continuo ſcripta leguntur in chartulario, ſive regeſto ſacriſtæ monaſterii Sancti *Eadmundi*, quod toties ſupra citavimus, à fol. XLV. ad fol. LI.

Hactenus de iis, præſtantiſſime SHOWERE, quæ ab Auctore noſtro operi ſuo præmittenda exiſtimamus. Cui etiam tres perfectos indices, alterum nominum hominum, alterum locorum,

---

a In anno M.DCL. *b H. Spelm.* concil. Vol. I. p. 319. *c* Teſtamentorum horum nonnulla facta ſunt tempore *Canuti* R. nonnulla tempore *Eadgari* R. nonnulla deniq; regnante S. *Eadwardo* II.

tertium rerum memorabilium, cum gloſſario, quod nomina propria, & vocabula *fori*, ſive *juris Saxonici*, à ſuis fontibus derivata rite explicet, lectoris inſtruendi & delectandi gratia poſtponendos etiam cenſemus.

Dum hæc ſcriberem, SHOWERE, ampliſſimus & honorabilis vir ROBERTUS HARLEY armiger, *Senatus Anglicani*, quem domum COMMUNIUM vocamus, diu, quod noſti, magnum decus, & plaudente *Anglia*, nuper electus PROLOCUTOR, mecum communicare voluit, pro ſuo in *antiquitatem* amore, exemplar *Latinum* quod eſſe fertur, chartæ, quæ vulgo dicitur *charta Eadgari* R. de OSWALDESLAWE, & quæ chartarum omnium vetuſtatem *Saxonicam* præ ſe ferentium maxima quidem veneratione à ſcriptoribus noſtris citatur. Teſtis enim producitur à [a] WILLELMO PURCHASIO, [b] JOHANNE SELDENO, & [c] JOH. DEE, ad probandum RR. Saxonicorum *marinum imperium*. Citatur etiam à [d] JACOBO USSERIO ARMACHANO, & integra, ac abſque omni fraudis ſuſpicione à GULIEMO DUGDALIO exhibetur, *Monaſtici Anglicani* Vol. I. p. 140. Editur etiam ab H. SPELMANNO, concil. Vol. I. p. 434. ubi ſic de illa ſcribit: *obvenerunt mihi chartæ hujus duo exemplaria, ſed utrumque mutilum. Tranſiit enim in priori ſcriba prædiorum cum deſcriptis libertatibus ceſſionem, quam è ſecundo exemplari typis hic italicis nos adjecimus, ut & alia quædam his intercluſa characteribus †. ‡. In cæteris vero ſat conveniunt donec ad datum, & ſubſcriptiones ſit perventum, quæ in ſecundo quidem deſiderantur.*

Duorum autem exemplarium, quæ deſcribit *Spelmannus*, prius iſtud finitur in his verbis: *quamdiu fides Chriſtiana in Anglia duraverit*, &c. Ut & iſta quæ publicaverunt *Armachanus*, *Purchaſius* & [e] *Edwardus Cokus* maximi nominis juriſconſultus, & non ita pridem Capitalis Angliæ Juſtitiarius. *f* MS. autem exemplar HARLEYANUM, omne id, quod duo *Spelmanni* exemplaria habent, complectitur, & præterea paragraphen *Saxonice* ſcriptam, quam poſt verba, IN NATALE DOMINI FESTIVITATE SS. INNOCENTIUM FERIA IIII. ſic incipientem: Dir rindon þa ȝepitnerre þe pæpon ætȝeberan. claudunt hæc: ert on clepican hanb getýrnaþ. In exemplari etiam HARLEYANO, teſtium conſignantium nomina in majori numero habentur, quàm in iis quæ exſcripta ediderunt *Uſſerius*, *Purchaſius*, *Cocus*, & vel ipſe *Seldenus*, qui illius exordium ex rot. pat. I. Ed. 4. deſcriptum citat. *Gulielmus Dugdalius* etiam in verbis chartæ 9. E. 3. N. 49. & chart. 4. Ed. 4. memb. 13. deſcriptam eam exhibet, quæ tamen in omnibus, exceptis quibuſdam variantibus lectionibus, ſeu potius librarii & typographi erroribus, & nonnullorum *g* teſtium nominibus, quæ in eo deſiderantur, cum HARLEYANO exemplari convenit, quod tamen poſt *Eadgari* R. tempora fuiſſe ſcriptum perpetua ipſa ſcriptura, quæ plane *Anglo-Normannica* eſt, uſuſque *Anglo-Normannici* vu. pro Saxonico ƿ. in ſcribenda voce vuepabpeobun, plus ſatis evincunt. Signa etiam crucis non *Anglo-Saxonico*, ſed *Anglo-Normannico* ritu facta, id poſt victoriam *Normannicam* ſcriptum, & à falſario quodam fictum eſſe demonſtrant. Phraſes etiam *Normannicæ* idem luculente teſtantur. Id genus eſt *Latina* illa, *cum Eccleſiaſtici beneficii diſpendio*; ut etiam illa, *cuncta quæ illi* [*clerici*] DE ECCLESIA *poſſidebant*----TAM MOBILIA, QUAM IMMOBILIA ----*poſſidenda trado.* Verbum etiam iſtud *Normanno-Saxonicum* ȝetýrnaþ, quod fecit falſarius à *Gallo-Normannico* [h] *Turner*, [nunc *Tourner*] in clauſula, ert on clepican hanb ȝetýrnaþ, chartam Eadgari *Harleyanam* falſitatis arguit. Adde quod in hoc diplomate, Orpalberlap, & pulfepferlap *Anglo-Normannico* more ſcribuntur, pro Orpalberlaȝa & ƿulfepferlaȝa, quæ ſecundum *Saxonicam* órthographiam ſcribere oportebat. Sic pro ƿýnriȝ & Æfcriȝ, ƿýnri & Æfcri *Anglo-Normannicè* ſcribuntur. Præterea in eo fingitur *Eadgarus* jactaſſe ſe *maximam partem Hiberniæ cum ſua nobiliſſima civitate* Dublinia *Anglorum regno ſubjugaſſe*, quod hiſtoricorum, qui de illo tamen, quæ fidem ſuperant, ſcribere ſolent, *nemo hercule, nemo* tradit. Se etiam *quadraginta & ſeptem monaſteria cum monachis, & ſanctimonialibus, conſtituiſſe* dicit rex; de quo tamen dubitandum eſt, cum [i] *Ethelredus* Abbas *Rievallenſis*, diligens rerum *Saxonicarum* ſcrutator, de illo ſic ſcribit: *denique per regnum Anglorum quadraginta conſtrui fecit monaſteria*: Et [k] *Joh. Brompton Ethelredo* poſterior *Eadgarum* ſuo tempore *pluſquam quadraginta monaſteria monachorum, & monialium* conſtruxiſſe, & reparaſſe ſcribit. Porro chartam *Harleyanum* poſt victoriam *Normannicam* ſcriptam fuiſſe, me judice, oſtendunt iſta, in quibus rex fingitur dicere ſe ſubjugaſſe *omnia regna inſularum oceani uſque Norregiam*, quam *Normannicorum* temporum phraſin, ne dicam quod *Normannicorum* temporum commentum eſſe interpolata illa in legibus S. *Eadwardi* II. [quas pſeudonymas infra eſſe probavi] tantum non evincunt; ſcilicet, [l] *inſulæ omnes uſque Norregiam, & uſque Daciam* pertinent ad coronam domini regis. Denique charta hæc, quæ videtur [m] 24ta. in chartarum Ec-

---

a PERIGRINANTIUM *Anglice* editorum part. 3. lib. 3. cap. 19. p. 619. *b* MARE CLAUSUM. cap. XII. p. 178. *c* MONACH. BRITANN. p. 58. 60. *d* EPIST. HIBERICARUM SYLL. p. 121. 163. *e* In præfat. ad commentariorum juris lib. 4. *f* Quod tabulâ expreſſum ad finem hujus diſſertationis ſpectare eſt. *g* Ut *Wynſigi* & *Wulfrici* Epiſcoporum. *h* *Turner* ab Italico *tornare*, legitur in vita S. *Margaretæ*, quæ *Normanno-Saxonice* deſcribitur Grammat. *Anglo-Saxonicæ* p. 224, *&c.* *i* X Script. col. 359. 55. *k* X Script. col. 868. 23. *l* Cap. 17. *m* Vide Catalogum librorum Septentrionalium qui eſt ad finem inſtitutionum Grammaticarum quas Edidi Oxoniæ in Quarto MDCLXXXIX.

cleſiæ

cleſiæ *Wigornienſis* catalogo, quem ante LX annos texuit *G. Dugdalius*, eo nomine in ſuſpicionem venit, quod *libertatum, & privilegiorum* inſtrumentum eſt, quo non tantum contra *expulſos conjugatos* clericos, & omne eorum perſequendi jus monachi *Wigornienſes* muniti erant; ſed etiam quo omnia, quæ tum monaſterium, tum ejus bona & regimen ſpectabant, *poſita eſſent in ſola manu, & poteſtate præpoſiti & monachorum*, quibus ab ipſo Epiſcopo, & contra ipſum, ad Regem & Archiepiſcopum appellandi jus per hoc diploma datum eſt. Quinetiam hac in charta *prior & Conventus Wigornienſis* conceſſas habuiſſe dicuntur eaſdem libertates, eademque jura omnia in tertia parte *Hundredi*, quod ab *Oſwaldo* Oſwaldeſlaw [a] nuncupatum rex dicit, quas rex in iſto hundredo ipſi *Oſwaldo*, & ſucceſſoribus Epiſcopis conceſſerat, i. e. *omnia, quæ rex ipſe habuit.* cujus tamen rei nulla plane mentio in *indiciis* libertatum, & deſcriptionibus terrarum, *Hundredi de Oſwaldeſlawe*, quæ leguntur in libro cenſuali *Angliæ*, qui vocatur **Domesdaybook**; aut in codice *Cott.* qui inſcribitur *Tiberius* A. 13. in quo quadruplex iſtius *hundredi* notitia habetur; ſcilicet fol. 33. b. 140. a. 142. a. & 144. b. Quibus omnibus in locis integra *Oſwaldi* centuria, quæ ex CCC *hidis terræ* conſtabat, nulla parte excepta, cum juribus univerſis ad eam ſpectantibus abſque omni prorſus monachorum mentione, ut Epiſcopi ſolius eſſe deſcribuntur. Quapropter, SHOWERE, charta hæc, quam tanti fecerunt tot docti, qui linguæ, & antiquitatis *Saxonicæ* aut nullam, aut modicam tantum ſcientiam aſſecuti ſunt, in commentis numeranda eſt, quæ, de Eadgaro monaſticæ inſtitutionis patrono, monachi ipſi ſcripſerunt. Id genus ſunt [b] fabellæ illæ de *latratu catulorum*, quem audivit rex in alvo matris incluſorum; de *vocibus* iſtis ex *colliſione duorum pomorum* ortis, quas etiam à latratu continuo audivit, **well is thee**; deniqua de *urceo majori*, quem minorem aquis, quibus repletus erat, à ſe uſque, & uſque recedentem implere non potuit, quamvis ad id efficiendum totis viribus eum in gurgite perſequeretur. Accedant fabulæ de S. [c] *Eltuco* regi Eadgaro apparente, & ablatam nolam repetente; de [d] *Corpore* ejus poſt multos annos incorrupto, è quo ſanguis emanabat. Denique accedat, ne plura memorem, [e] *ſermo* ejus ille fictus ad Archiepiſcopum, & Epiſcopos, in quo conjugatos clericos ejiciendos decernit, & introducendos monachos: de quo ſic [f] *H. Spelmannus*: *Interea non eſt prætereundum, vel ſcriptorem vel typographum valde hic erraſſe. Regem enim Eadgarum proavum ſuum atque abavum principes celeberrimos, quis neſciviſſe crediderit?* proavus, *inquit*, meus *Eadwardus*, ut ſcitis, omnem terram ſuam Eccleſiis decimavit. *Certe Eadwardus non proavus Eadgari fuit, ſed avus. Nec hic terram ſuam Eccleſiis decimavit, ſed avus ejus Æthelwulfus Eadgari abavus. --- & ubi ait*, ſanctæ memoriæ atavus meus Aluredus, *in hoc etiam errat. Nam Aluredus proavus ejus fuit, non Atavus.*

Hæc, SHOWERE, de charta *Eadgari* R. exemplari, quæ ampliſſimi ſui domini ſumptibus æri inſculpta, ad finem hujus diſſertationis exhibetur.

Præterea, SHOWERE, legum *Saxonicarum* deſideratur editio tertia, quæ prioribus longe emendatior, auctior, variiſque lectionibus ornata, & annotationibus illuſtrata, à nemine, niſi *Saxonicæ* linguæ & antiquitatis ſcientiſſimo, quem cæterarum linguarum Septentrionalium etiam peritum eſſe oportet, expectanda eſt. Legum *Saxonice* conditarum primam editionem *Gulielmo Lambardo*, Maximo forenſis togæ ornamento, debet orbis noſter literarius. De quo *M. Parkerus* Archiep. *Cant.* in prefatione ad lectorem, quam *Ælfredi* R. rebus geſtis à ſe in literis *Saxonicæ* formæ editis præmiſit, ſic ſcribit: "quibus de rebus, ſi quis forte deguſtare concupiverit, "*Gulielmi Lambardi* (viri ſane eruditi, & in hoſpitio *Lincolnienſi* inter legum conſultos dome- "ſtici juris peritiſſimi) præfationem perlegat, & expendat, quam libro de veteribus *Saxonum* "legibus præfixit, quas nuper *Latinis* literis eleganter expreſſit. Ibi etenim nonnulla de in- "ſtituti ſui ratione, atque conſilio prudenter præfatus, demum (ut eſt in iſtiuſmodi rebus per- "ſcrutandis ſagaci certe ingenio & peracri) quorundam verborum vim, ac naturas ſubtiliter per- "ſecutus eſt. Quo in libro ſi ſe ſtudioſius exercuerint ii, qui aut hujus linguæ notitiam, aut "vetuſtarum legum (quas reges antiqui ſanxerunt) ſcientiam habere deſiderant, ſapienter meo "judicio facient, & inde non mediocre ſibi ad eas quoque res percipiendas inſtrumentum, fa- "cultatemque comparabunt.

Leges *Saxonicæ* [ſive ΑΡΧΑΙΟΝΟΜΙΑ *Lambardi*] denuò editæ, Cantabrigiæ, caſtigatiores prodierunt, an. M.DC.XLIV. cura, & opera *Abrahami Wheloci*, qui librum *Lambardi* ipſius manu plurimis in locis emendatum pro exemplari uſus eſt, Verum de priſcis *Anglorum* legibus, *Lambardi* librum non adeo emendatum edidit *Whelocus*, quin mendæ multæ in eo reſtent, quibus in tertia editione purgandus eſt. Imo nonnullis in locis mendas habet, qui in *Lambardi* codice ſine mendis imprimuntur: ut in p. 55. linea 39. ubi pro Leopl legitur Leonte. Hæc obiter, SHOWERE, de legum *Saxonicarum* editionibus, quæ prodierunt, ut iter mihi aperirem ad ea dicenda, quæ in editione tertia tandem aliquando, quod ſperandum, proditura ab aliquo Editore

---

a In loco, quem ob ejus memoriam Oſpaldeſlap *deinceps appellari placuit*: cum tamen non ob Oſwaldi memoriam, ſed ab Oſwaldi *juriſdictione*, quæ *Saxonice* laga dicitur, appellatum eſt hundredum iſtud Oſwaldeſlawe. *b Willelm. Malmſburienſis* de geſtis RR. *Angl.* fol. 32. b. & x ſcript. 135, 136. *c* X. ſcript. 870, 7. *d* X. ſcript. 870, 5. 2313, 28. *e* X. ſcript. 360. *f* Concil. Vol. I. pag. 478.

præſtanda ſunt, qui eam talem publico dabit, qualem optat quidem literarius orbis, & ab eo expectaturus eſt.

Primo igitur codicis *Lambardi* textus *Saxonicus* cum [a] MSS. exemplaribus omnibus, quorum unius tantum fidem ſecutus eſt *Lambardus*, diligentiſſime ab editore noſtro ob quatuor cauſas conferendus eſt; quum ut correctiſſimum eum emittat; tum ut variarum lectionum additione eum muniat & ornet; tum etiam ut verum ejus ſenſum, & verborum vim felicius in nova Latina verſione aperiat; tum denique, ut illorum omnium additione, eum perfectum reddat, quæ in prioribus deſiderantur.

De correcta iſtius libri denuo recudenda editione, variiſque in ea lectionibus addendis, non opus eſt, ut quid amplius dicam. . Verum quoad novam *Latinam* verſionem, quam LL. *Saxonicæ* tertio imprimendæ requirunt, cenſura, qua veterem notat in præfatione ſua *Abrahamus Whelocus*, novæ illius, quam optamus, ſine noſtra animadverſione magnam doctorum omnium expectationem SHOWERE non poteſt non commovere. Illi vero, qui LL. *Saxonicarum* in *Latinam* linguam converſionem novam præclare moliri & perficere cupit, danda imprimis opera eſt, ut, iis iterum iterumque lectis, fori, juriſque *Saxonici* vocabula propria, ſolemneſque formulas recte intelligat, rectèque intellecta in idoneis verbis juris ſeu *Romani*, quod Civile; ſeu *Feudalis*, quod *barbarum* vocant, reddat. Id etiam illi quoad poteſt, in reddendis magiſtratuum, hominumque omnis ordinis nominibus obſervandum eſt; & de rebus eccleſiæ, perſoniſque eccleſiaſticis ſicubi agatur, ibi juris canonici, & receptæ eccleſiæ dictiones ab illo ſtudioſe utendæ ſunt. Ad umbilicum tandem perducta nova hæc verſio, textuſque LL. *Saxonicus* in parallelis columnis, altera è regione alterius per totum librum ob oculos opponenda ſunt. Quibus, ſubducta lineola, in inferiori parte paginæ, barbaræ iſtarum LL. verſiones, quotquot in *Johan. Bromptoni* Chronico imprimuntur, ſubjiciendæ ſunt, ut quæ ad earum ſenſum aſſequendum non raro conducunt.

Quæ autem additionum nomine ad amplificandam novam hanc editionem acceſſura ſunt, ea ex LL. *Saxonicarum* exemplaribus MSS. editor optime cognoſcet. Quibus uſus eſt exemplaribus *Lambardus* ex ejus præfatione dici haud facile poteſt. *Primum* enim ait, *Laurentium Noëlum priſcas Anglorum Leges Saxonum Lingua, & literis conſcriptas illi obtuliſſe, atque ut Latinas faceret flagitaſſe. Dein magna fide, & religione profitetur ex vetuſtiſſimis exemplaribus eas eſſe deſumptas, quorum pleraque in R. D. Matthæi Cant. Archiepiſcopi bibliotheca, alia aliorum in Librariis viſenda ſupereſſe.* Quibus vero, aut quot exemplaribus cunque uſus eſt, ab illo tamen aut caſu omiſſa, aut conſilio præterita nonnulla fuiſſe unus TEXTUS ROFFENSIS demonſtrat. Codicem iſtum, cum in edendis LL. *Saxonicarum* tabulis operam navaret, An. M.D.LX.VIII. eum non vidiſſe, ex illis, [b] quæ in primæ paginæ margine ſcripſit an. M.D.LXXIII, certum eſt. Id etiam conſtat ex *itinerario* ejus *Cantiæ*, cui epigraphe **A Perambulation of Kent**, ab eo non ante AN. M.D.L.XX. ſcripto, & dein primum edito An. M.D.LXXVI. In hoc enim libro nonnulla è *Textu Roffenſi* [c] citat, quæ illum conſulto præteriiſſe in APXAIONOMIA ſua non poſſum induci, ut credam. Id genus ſunt vetuſtiſſimæ omnium *Æthelberhti* R. qui S. *Auguſtini* in Chriſto è RR. numero primogenitus fuit, *tabulæ* LL. *Saxonicæ*, quas veras, & genuinas eſſe, aut verarum ſaltem compendium, nemo non, me judice, qui earum initium, quod *Latine* verſum publicavit [d] *Hen. Spelmannus*, cum iis contulerit, quæ ſcripſit *Beda* Hiſt. Eccl. lib. II. cap. 5. lata quaſi ſententia pronuntiare debet. Id genus etiam ſunt *Hlotharii* & *Eadrici* Regum Cantiæ leges, fol. 3. b. quas, cum iſtis *Æthelberhti* l. à celeberrimo ſui temporis viro *Joh. de Laet* Antwerpenſi *Latine* converſas, edendas hic cenſui, quum propter earum vetuſtatem, tum etiam quod nondum editæ ſunt, tum denique ut noſtros ad ſtudium *Anglo-Saxonicæ* linguæ provocarem, quam externus, iſque ob eruditionem inſigniſſimus, & in controverſia de origine gentium *Americanarum* H. Grotio ſuperior, miratus, perinde ac *Græcam* & *Latinam* dicere non gravatus eſt. Harum legum ipſum autographum *Laetianum* mecum communicavit operis noſtri fautor maximus *Ed. Gibſon.*

Nobiliſſimo Ampliſſimo atque Doctiſſimo Viro, D. Henrico Spelmanno, *equiti, I. de Laet S. P. D.*

NE diutius inſtitutum tuum, vir ampliſſime, morarer, omnibus aliis ſepoſitis, leges illas Æthelberhti & Hlotharii, *&c.* Regum ſum agreſſus explicare: minime mihi mirum videtur doctiſſimum virum D. Lambardum ab eis edendis & vertendis deterritum; ſunt enim in iis quædam haud dubio ſcriptorum ignorantia aut negligentia perverſa atque corrupta, de quibus ſine MSS. codicum ope ſtatuere difficile eſt: occurrunt & verba, quæ nondum alibi obſervavi, & quorum verſionem conjectura aſſequi non potui: paucis ergo in medio relictis novam illis verſionem adjeci; & præterea obſervationes aliquot, quæ rationem reddunt verſionis, & obſcuriora quædam explicant. voluiſſem ſane ipſum MS. codicem Roffenſem videre. Quæſo ut hanc operam noſtram boni conſulas, & utere illa prout placuerit; neque enim ea ſum confidentiâ, ut me vidiſſe putem

---

a De quibus Catalogum conſulat curioſus lector. *b* Hæc ſupra citavimus. *c* Editionis ſecundæ p. 500. *d* Concil. Vol. I. p. 127. *e* Verſionem iſtam *Johannis de Laet* nonnullis in locis, quos uncis notavimus, ſupplevimus, & emendavimus.

quæ

quæ tuos & aliorum oculos præterierunt. Mea autem opinione, hiſce legibus nondum ſatis expeditis, lux major afferri poſſet, ſi denuo ſumma cura è MS. Roffenſi deſcriberentur: & impreſſionem earum differres in poſteriorem locum. nam inter ruminandum, aliorum Regum leges haud dubio occurrent quæ ad harum priorum explicationem faciant, quæ nunc non veniunt in mentem: ſin melius judicas ſuo ordine haſce, id eſt primo loco ponere, non difficile erit in obſervationibus ad alias leges hiſce quoque mederi: Maximopere autem te hortor atque obſecro, ne editionem differas; bene enim de patriæ antiquitatibus mereberis. Quanquam autem de Lambardi diligentia nolim dubitare, tamen non puto præter rem fore adhuc diligentius inquirere in leges Offæ Merciorum Regis: aliaque fragmenta hiſce legibus addere, quæ Jus ſpectant illorum temporum, qualia memini quædam in ſcedis tuis vidiſſe è Bibliotheca Cantabrigienſi deſcripta. Cæterum T. A. cum filiis ſuis & amicis plurimum ſalvere jubeo; deumque precor ut te adhuc dudum incolumem & florentem ſervet.

Si bene memini, vidi aliquando mentionem fieri Eirenarchæ à D. Lambardo editæ; illam ſi haberi poteſt equidem videre vellem.

Lugd. Batav. CIↃIↃCXL. *Calend. Auguſt. Gregor.*

Ðiſ ſýnðon þa Domaſ ðe Æþelbiſhт cýnинg aſette on Aguſtinuſ ðæge:.

Hæc ſunt Judicia quæ Æthelbertus rex conſtituit Auguſtini diebus.

1. Ꞇoðeſ ƒeoh ⁊ ciſicean xii gylde. Biſcopeſ ƒeoh, xi gylde. Pꝛeoſt ƒeoh ix gylde. Diaconeſ ƒeoh vi gylde. Ꞇlepiceſ ƒeoh iii gylde. Ꞇiſic-ƒniþ ii gylde * ᛗ ..... ƒniþ ii gilde.

Dei peculium & Eccleſiæ duodecies emendetur. Epiſcopi peculium undecies emendetur. Sacerdotis peculium novies emendetur. Diaconi peculium ſexies emendetur. Clerici peculium ter emendetur. Eccleſiæ pax bis emendetur. Monaſterii pax duplici emendatione emendetur.

2. Ꞇiſ cýninг hiſ leode to him gehateþ. ⁊ heom mon þæꝛ ýƒel gedo. ii bote. ⁊ cýninг l ſcillinga.

Si Rex populum ad ſe mandaverit [vocaverit] & ipſis ibi quis malefecerit, duplex emendatio, & Regi l ſolidi.

3. Ꞇiſ cýninг æt manneſ ham ðꝛincaeþ ⁊ þæꝛ man lýſꝛæꝛ phaet gedo ꝛpi bote gebete.

Si Rex in alicujus domo convivetur & ibi aliquis [a] damni quid fecerit, duplici emendatione emendet.

4, Ꞇiſ ƒniгman cýninge ſtele ix gylde ƒoꝛþgylde.

Si liber homo Regi furto auferat, [b] novena emendatione compenſet.

5. Ꞇiſ in cýninгeſ tune man mannan oƒſleah l ſcill. gebete.

Si in Regis villa quis aliquem occiderit l ſolid. emendetur.

6. Ꞇiſ man ƒniгne mannan oƒſleaþ cýninг l ſcill to [c] ðꝛihtin beage.

Si quis liber aliquem occiderit, Rex l ſolid. pro dominio habeat vel recipiat.

7. Ꞇiſ cýninгeſ ambiht-ſmiþ oþþe [d] laaðꝛincmannan oƒſlehþ [e] .. ðuman leod-gelde ƒoꝛþgelde.

Si Regii præfecti fabrorum aut pincernæ famulos occiderit moderatam, [f] popularem mulctam ſolvat.

8. Ꞇýninгeſ mundbýꝛd l ſcill.

Regis patrocinium violatum, l ſolid.

9. Ꞇiſ ƒniгman ƒneum ſtelþ iii gebete ⁊ cýninг age þ pite ⁊ ealle þa æhtan.

Si liber libero quid furto ſubducat, triplo emendet, & Rex habeat multam & omnia illius bona.

10. Ꞇiſ man piþ cýninгeſ maegden-man gelicgeþ l ſcill gebete.

Si quis cum Regis virgine ancilla concubuerit, l ſolid. emendetur.

11. Ꞇiſ hio gꝛindende þeopa ꝛie xxv ſcill. gebete. ꝛio þꝛidde xii ſcill.

Si ea molens ſerva fuerit, xxv ſolid. emendetur. ſi tertiæ ſortis, xii ſolid.

12. Ꞇýninгaꝛ ƒedeꝛl xx ſcill. ƒoꝛþgilde.

Regis fidicina [obſonatrix] xx ſolid. compenſetur.

13. Ꞇiſ on Eoꝛleſ tune man mannan oƒſleaþ xii ſcill. gebete.

Si in patricii villa quis aliquem occiderit, xii ſolid. emendetur.

14. Ꞇiſ piþ Eoꝛleſ bipele man gelicgeþ xi ſcill. gebete.

Si cum patricii bajula [pocillatrice] quis concubmat, xii ſolid. emendetur.

15. Leoꝛleſ mundbýnd vi ſcillinгaꝛ.

Plebeii patrocinium violatum, vi ſolid.

16. Ꞇiſ piþ ceoꝛleſ bipelan man geliгeð vi ſcill. gebete þæꝛe oþeꝛe þeopan l ſcætta, æt þæꝛe þꝛiddan xxx ſcætta.

Si quis cum plebeii pocillatrice concumbat, vi ſolid. emendetur. altera ſerva l ſcættas, de tertia xxx ſcættas.

17. Ꞇiſ man in manneſ tun æꝛeſt geiꝛneð vi ſcill. gebete. ꝛe þe æƒteꝛ iꝛneþ iii ſcill. ꝛiþþan gehýlc ſcillinг.

Si quis in alicujus villam primus ingrediatur, vi ſolid. emendetur. qui ſecundus ingreditur iii ſolid. deinceps unuſquiſque ſolidum.

---

* Lege Munſteꝛeſ ł Mýnſteꝛeſ. *a Vel* illegitimi, *aut* quod redimi poſſit. *b* Leges *Burgund.* dicerent; *in Novigildo reddat.* Tit. viii. *c* Quia cum liber dominium non habeat, quod dominus capturus eſſet, rex accipit. *d* Quaſi lað-ꝛinc, convivii miniſter. *e* Meðuman, ut 21. *f* Id eſt, non talem quaſi in Regem ipſum peccaſſet.

18. Gif man mannum pæpnum bebýȝeþ þæȝ [a]ceaȝ peoȝð ⁊ man nænigȝ ýȝel ne ȝeðeð vi ȝcill. ȝebete.

19. Gif peȝ-ȝeaf ȝý ȝeðon vi ȝcill. ȝebete.

20. Gif man þon man offleþ xx ȝcill. ȝebete.

21. Gif man mannan offleð meðume leoð-ȝeld c ȝcill. ȝebete.

22. Gif man mannan offleþ æt openum ȝnæfe xx ȝcill. foȝȝelde ⁊ in xl nihta ealne leode foȝȝelde.

23. Gif bana of lande ȝepiteþ ða maȝaȝ halfne leod foȝȝelden.

24. Gif man fniȝne man ȝebinðeð xx ȝcill. ȝebete.

25. Gif man ceorlef hlæf ætan offlæþ vi ȝcill. ȝebete.

26. Gif [b] læt offlæþ þone releftan lxxx ȝcill. foȝȝelde.

27. Gif þane oþerne offlæþ lx ȝcill. foȝȝelde. þane þniddan xl ȝcill. foȝȝelde.

28. Gif fniman eðoȝ-bnecþe ȝeðeþ vi ȝcill. ȝebete.

29. Gif man inne-feoh ȝenimmeþ fe man iii ȝelde ȝebete.

30. Gif fniman eðoȝ ȝeȝanȝeð iv ȝcill. ȝebete.

31. Gif man mannan offleaþ aȝene ȝcætte ⁊ unfacne feo ȝephilc ȝelde.

32. Gif fniman piþ fnief manneȝ pif ȝeliȝeð hif pefe ȝelde abuȝe ⁊ oþeȝ pif hif aȝenum ȝcætte beȝete ⁊ þæm oþȝum [c]æt þam ȝebnenȝe.

33. Gif man [[d] niht] [e] ham ȝcýld þuþh ȝtinȝþ mid peoȝþe foȝȝelde.

34. Gif feax fanȝ ȝepeoȝþ l ȝcætte to bote.

35. Gif baneȝ blice peoȝðeþ iii ȝcill. ȝebete.

36. Gif baneȝ bite peoȝþ iiii ȝcill. ȝebete.

37. Gif ȝio uteȝȝe hion ȝebnocen peoȝðeþ x ȝcill. ȝebete.

38. Gif butu ȝien xx ȝcill. ȝebete.

39. Gif eaxle ȝelameð peoȝþeþ xx ȝcill. ȝebet.

40. Gif oðeȝ eaȝe napiht ȝeheȝeð xxv ȝcill. ȝebete.

41. Gif eaȝe of peoȝþ aflaȝen xii. ȝcill. ȝeb.

42. Gif eaȝe þýȝel peoȝðeþ iii ȝcill. ȝebete.

43. Gif eaȝe ȝceaȝð peoȝðeð vi ȝcill. ȝebete.

44. Gif eaȝe of [f] þe oȝþ l ȝcill. ȝebete.

45. Gif muð oð eaȝe poh peoȝðeð xii ȝcill. ȝebete.

46. Gif naȝu þiȝel peoȝþ ix ȝcill. ȝebete.

47. Gif hit ȝio on hleoȝe iii ȝcill. ȝebete.

48. Gif butu þiȝelle ȝien vi. ȝcill. ȝebete.

49. Gif naȝu [g] ælcoȝ ȝceaȝð peoȝð ȝehpilc vi ȝcill. ȝebete.

Si quis alicui arma accommodet, ubi rixa eſt, & nihil mali patretur, vi ſolidis emendet.

Si in via publica rixa excitetur, vi ſolid. emend.

Si quis aliquem occidat, xx ſolid. emendet.

Si quis aliquem occidat, [ordinaria mulcta] c ſolidis emendet.

Si quis aliquem occiderit, [apud apertum ſepulchrum] xx ſolid. compenſet. Et intra xl noctes omnis compenſatio ſolvatur.

Si homicida patria exierit, cognati ejus mediam compenſationem ſolvant.

Si quis ingenuum mercetur [vinxerit,] xx ſolid. emendet.

Si quis plebæi [convictorem] occidat, vi ſolidis emendet.

Si ..... occiderit optimum, lxxx ſolidis compenſet.

Si proximum occiderit, lx ſolid. compenſetur. tertium autem, xl ſolid. compenſet.

Si liber oſtii aut ſepis aperturam fecerit, vi ſolidis emendet.

Si quis intus rem abſtulerit, is triplici compenſatione emendetur.

Si liber [ſeptum ſuperaverit,] iv ſolidis emendet.

Si quis aliquem occiderit, proprio cenſu & proba pecunia quiſque compenſet.

Si liber homo cum liberi hominis uxore cubuerit, ejus capital redimat, & aliam fœminam ſuo proprio cenſu comparet, & illi alteri adducat, *vel* alterum ad ipſam inducat.

Si quis ..... tranſpunxerit, ſuo pretio compenſet.

Si comæ prehenſio aut vulſio fiat, l ſcattæ ad emendationem.

Si [os appareat,] iii ſolidis emendetur.

Si lædatur, iv ſolidis emendetur.

Si id penitus ei rumpatur, x ſolidis emendetur.

Si utrumque ſit, xx ſolidis emendetur.

Si auris mancata fuerit, xx ſolidis emendetur.

Si altera auris nihil audit, xxv ſolidis emendetur.

Si auris abſcindatur, xii ſolidis emendetur.

Si auris perforetur, iii ſolidis emendetur.

Si auris mutiletur aut attondeatur, [ſecetur,] vi ſolidis emendetur.

Si oculus erutus ſit, l ſolidis emendetur.

Si os aut oculus damno afficiatur, xii ſolidis emendetur.

Si natus perforetur, ix ſolidis emendetur.

Si ſit tantum una membrana, iii ſolid. emend.

Si ambæ perforatæ ſint, vi ſolid. emendetur.

Si nares ſingulæ attondeantur, unaquæque vi ſolidis emendetur.

---

a Lege ceaft. *b* Forſan *Homicida,* nam Lat *Cimbricè* eſt *exitium, interitus*, à verbo at lata, *perdere.* inde at lata liſiþ, *perdere vitam.* *c* Corruptè forſan pro æt ham. *d* Riht. ita Textus *Roffenſis*, ſed in evaneſcentibus literis, & ut videtur, à librario, errorem ſuum corrigente, tantum non obliteratis. locus autem ſic forſan reſtituendus eſt: ȝif man hanðȝcýlð þuȝȝtinȝð, *ſi quis ſcutum tranſpunxerit.* *e* Ham ȝcýlð autem retineri poteſt, quod ſignificat *ſcutum coriaceum*; hama enim vel ham, *Cimbrice* hamur, *corium, cutem, exuvias*, & ſecundario *tegmen* denotat. *f* Lege peoȝþ. *g* Lege, ælce ofȝceaȝeð:.

50. Gif þipel peorþ VI. rcill. gebete.

51. Se þe cin-ban for-rlæþ mid XX rcill. forgelde.

52. Æt þam feoper toþum fýnertum æt gehpilcum VI rcill. fe toþ fe þanne birtandeþ IV rcill. fe þe þonne bi þam rtandeþ III rcill. ⁊ þonne riþþan gehpilc rcill. gif rpneac apind peorþ XII rcill. gif pido-ban gebroced peordeþ VI rcill. gebete.

53. Se þe eapm þurh rtingþ VI rcill. gebete. Gif eapm forbrocen peorþ VI rcill. gebete.

54. Gif þuman of arlæþ XX rcill. Gif þuman nægl of peordeþ III rcill. gebete. gif man rcyte-fingep of arlæþ VIII rcill. gebete. gif man middle-fingep of arlæþ IV rcill. gebete. gif man gold-fingep of arlæþ VI rcill. gebete. gif man þon litlan-fingep of arlæþ XI rcill. gebete.

55. Æt þam negtum gehpylcum rcill.

56. Æt þam [b] læpertan plite-pamme III rcill. ⁊ æt þam mapan VI rcill.

57. Gif man obepne mid rýrt in naro rlæþ III rcill.

58. Gif dýnt fie rcill. gif he heahre handadýntef onfehþ rcill. forgelde.

59. Gif dýnt rpeapt fie buton pædum XXX rcætte gebete, gif hit fie binnan gehpilc XX rcætta gebete.

60. Gif hpif pund peordeþ XII rcill. gebete. gif he þurh þipell peordeþ XX rcill. gebete.

61. Gif man gegemed peordeþ XXX rcill. gebete.

62. Gif man ceaf pund fie III rcill. gebete.

63. * Gif man gekyndelice lim apirdeþ þrým leud gelðum hine man forgelde. gif he þurh rtinþ VI. rcill. gebete. gif man in berting VI rcill. gebete.

64. Gif þeoh gebrocen peordeþ XII rcill. gebete. gif he healt peorþ þæf motan fpeond feman.

65. Gif nib forbrocen peorþ III rcill. gebete.

66. * Gif man þeoh þurh-rtringþ rtice gehpilc VI rcill. gif ofer ýnce rcilling. æt tpam ýncum tpegen. ofer þrý III rcill.

67. Gif pælt pund peordeþ III. rcill. gebete.

68. Gif fot of peordeþ L rcill. forgelde.

69. Gif reo micle ta of peordeþ X rcill. forgelde.

70. Æt þam obrum taum gehpilcum healf gelde. alrpa æt þam fingrum if cpiden.

71. Gif þape mýcclan taan nægl of peordeþ XXX rcætta to bote, at þam obrum gehpilcum X rcættaf gebete.

72. Gif fri pif loc bope † lefpæf þpæt gedeþ XXX rcill. gebete.

73. Mægþ bote rý rpa figef manner.

74. Mund þape betrtan piduan eorlecunde L rcill. gebete. þape obre XX rcill. þape þridban XII rcill. þape feorþan VI rcill.

Si perforentur, VI ſolidis emendetur.

Qui menti os abſciderit, XX ſolidis compenſet.

Pro quatuor dentibus prioribus, pro ſingulis VI ſolidis; [a] dente qui tunc proximus eſt, IV ſolidis; pro eo qui tunc juxta ſtat, III ſolidis; & deinceps ſingulis ſolid. ſi elocutio deterior fiat, XII ſolidis; ſi maxilla fracta fuerit, VI ſolidis emendetur.

Qui brachium pertundit, VI ſolidis emendet. ſi brachium fractum fuerit, VI ſolid. emendetur.

Si pollex abſcindatur, XX ſolidis; ſi pollicis unguis abſcindatur, III ſolidis emendetur. ſi quis ſagittarium digitum abſcidit, VIII ſolidis emendetur. ſi cui medius digitus præſcindatur, IV ſolidis emendetur. ſi cui annularis digitus præciſus, VI ſolid. emendetur. ſi cui minimus digitus præcidatur, XI ſolidis emendetur.

Pro unguibus ſingulis ſolid.

Pro minima formæ deformatione III ſolid. & pro majore VI ſolid.

Si quis alteri pugno naſum verberet, III ſolidis.

Si plaga [vibex] ſit, ſolid. ſi elata manu plagam exceperit, ſolid. compenſetur.

Si plaga [vibex] nigra ſit extra veſtes, XXX ſcættis emendetur. ſin ſit intra veſtes ſimilibus XXX ſcættis emendetur.

Si diaphragma vulneretur, XII ſolid. emendet. ſin autem perforatum fuerit, XX. ſol. componatur.

Si quis ..... fuerit, XXX ſolidis emendetur.

Si quis .... vulneratus ſit, III ſolid. emendetur.

Si cui genitale membrum corrumpatur, [lædatur,] triplici æſtimatione populari illi compenſetur. ſi pertuſum ſit, VI ſolid. emendetur. ſin quis circumciderit, [inciderit,] VI ſolid. emendetur.

Si femur ruptum fuerit, XII ſolidis emendetur. ſi claudus fiat, debent amici arbitrari.

Si coſta rumpatur, III ſolidis emendetur.

Si cujus femur omnino pertundatur, pro unoquoque vulneris orificio, VI ſolid. ſi ſupra pollicem penetret, ſold. pro duobus pollicibus duos. ſupra tres, III ſolid.

Si [vertebra] vulneretur, III ſolid. emendetur.

Si pes amputetur, L ſolid. compenſator.

Si major digitus pedis amputetur, X ſolidis compenſator.

Pro cæteris digitis pedis ſingulis dimidium pretii, ſicuti de digitis manus dictum fuit.

Si majoris digiti pedis unguis amputetur, XXX ſcætt. ad emendationem. pro ſingulis aliis, X ſcætt. emendetur.

Si liberæ fœminæ capillatæ inhoneſti quid fecerit, XXX ſolidis emendet.

Virginis aut virginitatis compenſatio ſit ut liberi hominis.

Patrocinium violatum potioris viduæ patritiæ ſortis, L ſolid. emendetur. ſecundariæ, XX ſolid. tertiæ ſortis, XII ſolid. quartæ ſortis VI ſolid.

---

a Pro dente vero qui proximus eſt. pro eo vero qui juxta ſtat. *b* Lege læftan. * Vid. leg. Aluredi 40. * Vid. leg. Aluredi XL. † Vid. legem III.

75. Gif man piduan unagne genimeð 11 geld reo mund ful.

76. Gif man mægþ gebigeþ ceæpi geceapod fy. gif hit unfacne if. gif þonne facne if ef þæp æt ham gebpengе ⁊ him man hif fcæt agefe.

77. Gif heo cuic beapn gebýpeþ. healfne fcæt age. gif ceople æp fpiltеþ.

78. Gif mid beapnum bugan pille. hælfne fcæt age.

79. Gif ceopl agan pile. fpa an beapn.

80. Gif hio beapn ne gebýpeþ. * fæbeping fioh agan ⁊ mopgan-gýfe.

81. Gif man mægþ man nede genimeþ. þam agende l fcill. ⁊ æft æt þam agende finne pillan æt gebicge.

82. Gif hio oþþum men in fceat [a] bepýdod fy xx fcill. gebete.

83. Gif gængan gepopdeþ. xxxv fcill. ⁊ cyning xv fcill.

84. Gif man mid efnef cpýnan gelicgeþ. becpicum ceople. 11 gebete.

85 Gif efne oþepne offlea unfýnnigne ealne peopþ fopgelde.

86. Gif efnef eage ⁊ foot of peopdeþ aflagen. ealne peopþ hine fopgelde.

87. Gif man mannef efne gebindeþ vi fcill. gebete.

88. [b] Deopæf peg-peaf fe iii fcill.

89. Gif þeop fteleþ 11 gelde gebete.

Si vir viduam non ſui juris capiat, is compenſet patrocinium violatum.

Si vir virginem mercatus ſit, pretio emta ſit, ſi ſine dolo factum ſit. Sin autem dolus ſubeſt, poſtea domum reducitor & illi ſuum peculiū reddatur.

Si ipſa vivum fœtum pepererit, medietatem bonorum habeat, ſi vir ante moriatur.

Si cum liberis recedere velit, dimidiam partem facultatum habeat.

Sin maritus habere velit [liberos,] ſicuti unus liberorum.

Si ipſa prolem non pepererit, alimenta habeant & dotem nuptiarum cauſa datam.

Si quis virginem per vim ceperit, poſſeſſori l ſolid. & poſt tamen ſecundum poſſeſſoris voluntatem, redimat eam.

Si illa alteri viro ..... deſponſata ſit, xx ſolid. emendet.

Si ..... fiat, xxxv ſolid. & Regi xv ſolid.

Si quis cum ſervi [uxore] concubuerit, vivente marito, duplo emendet.

Si ſeruus alterum occiderit innocentem, omnibus facultatibus compenſato.

Si ſervi oculus eruatur, aut pes amputetur, omni valore compenſator.

Si quis alicujus ſervum vinciat, vi ſolidis emendet.

Servi in via rapina ſit, iii ſolid.

Si ſervus furetur, duplo emendent.

Thif fýndon þa domaf þe Hlofhæpe ⁊ Eadpic Cantpapo-cýningaf afetton.

Hæc ſunt judiciorum decreta, quæ Hlotharius & Eadricus, Cantuariorum Reges, ſtatuerunt.

Hlofhæpe ⁊ Eadpic Cantpapa cýningaf afetton þa æ þa þe heopa aldopaf æp gepophton þýfrum domum þe hýp eftep fegeþ.

Hlotharius & Edricus Cantuariorum Reges ſtatuerunt leges has, quas ipſorum ſeniores ante ſtatuerant, eorū judiciorū quæ poſt hæc edicūtur.

1. Gif mannef efne eoplcundne mannan offlæþ. þane þe fio þpeom hundum fcill. gylde. fe agend þone banan agefe. ⁊ do þæp þpio man pýnþ to.

Si cujuſquam ſervus patritiæ ſortis virum occidat, tunc ſit ccc ſolid. compenſatio, & dominus homicidam tradat, & præſtet trium hominum valorem.

2. Gif fe bana oþbýpfte feonþe manpýnþ he to gedo. ⁊ hine [c] gecenne mid godum æpdum ꝑ he þane banan begeten ne mihte.

Si Homicida evaſerit, quartum viri valorem adjiciat, & ipſi manifeſtet probis juramentis quod homicidam tenere non potuerit.

3. Gif mannef efne fpigne mannan offlæþ þane þe fie hund fcill. gelde. fe agend þone banan agefe. ⁊ oþep manpýnþ þæpto.

Si alicujus ſervus liberum hominem occidat, tunc ſit c ſolid. compenſatio. *D*ominus homicidam tradat, & viri pretium adjiciat.

4. Gif bana oþbýpfte. tpam manpýnþum hine man fopgelde. ⁊ hine gecænne mid godum æpdum ꝑ he þan banan begeten ne mihte.

Si homicida evadat, duplex viri pretium perſolvatur, & ei manifeſtet probis juramentis, quod homicidam tenere non potuerit.

5. Gif fpigman mannan fopfcele. gif he efc cuma [d] æp melda fecge an andpeapdne. gecænne hine gif he mægе. hæbbe þapе [e] fpeopa pim æpda manna. ⁊ ænne mid maþe. æghpilc man æt þam tune þe he to hýpe. gif he ꝑ ne mæg gelde fpa he [f] gono hage.

Si ingenuus hominem furetur, ſi poſtea venerit antequam accuſator poſcat reſponſum, purget ſeſe ſi poſſit: habeat ibi quatuor conſacramentales, & unum conjuratorem: quenque in villa ad quam pertinet. ſi hoc non poſſit, luat ſicut [in ejus poteſtate eſt.]

6. Gif ceopl acpýle be libbendum pife and beapne. pihte if ꝑ hit ꝑ beapn modden folgige.

Si vir moriatur viventibus uxore & prole: jus eſt ut proles matrem ſequatur: & uni ſuo-

---

* Leg. foedeping. *a* Id eſt, bepeddod. *b* Leg. þeopef. *c* Vel *purget ſe*. *d* Step in textu *Roffenſ.* hinc forſan fteppmelda, quaſi fty̆pmelda, *qui in lite orta criminis accuſatum perſequitur*. *e* Leg. feopa. *f* Leg. geonhage, *in ejus poteſtate eſt*.

ȝ him man an hiꝛ ꝼædepinȝ maȝum pilꝼumne, bepiȝean [a] ȝepelle hiꝛ ꝼeoh to healdenne oþ þ he x pintpa ꝛie.

7. Gif man oþþum man ꝼeoh ꝼopptele. ȝ ꝛe aȝend hit eꝼt ætꝼo. ȝeteme to cyngeꝛ ꝛele ȝif he mæȝe. ȝ þane æt ȝebpinȝe þe him ꝛealde. ȝif he þæt ne mæȝe lætе an and ꝼo ꝛe aȝend to.

8. Gif man oþepne ꝛace tihte. ȝ he þane mannan mote [c] anmedle oþþe anþinȝe, ꝛymble ꝛe man þam oþþum bypiȝean ȝepelle. ȝ þan piht apyꝛce þe to hiom cantwapa deman ȝepcpiꝼen.

9. Gif he þanne bypiȝan ꝼoppæpne xii. ꝛcill. aȝylde þam cyninȝe. ȝ ꝛio ꝛe ꝛace ꝛpa open ꝛpa hio æꝛ paꝛ.

10. Gif man oþepne tihte ꝛiþþan he him bypiȝan ȝepealdne hæbbe. ȝ þonne ymb ȝ niht ȝepæcen him ræmend. buton þam uꝼoꝛ leoꝼꝛe ꝛio þe þa tihtlan aȝe. ꝛiþþan þan ꝛio ꝛace ȝeremed ꝛio. an ꝛeoꝼan nihtum ꝛe man þam oþþum piht ȝedo. [d] ȝecpince an ꝼeo oþþe an aþe. ꝛpa hpæden ꝛpa him leoꝼꝛe ꝛio. Gif he þonne þ nylle. ȝelde þonne c. buton aþe. ꝛiþþan ane neaht oꝼeꝛ þ ȝeꝛem bie.

11. Gif man mannan an oþneꝛ [e] ꝼlette manꝛpaꝛa haꝼeþ oþ hine mid birmæꝛ popdum ꝛcandlice ȝnætte. ꝛcill. aȝelde þam þe þ ꝼlette aȝe. ȝ vi ꝛcill. þam þe he þ popd to ȝecpæd. ȝ cyninȝ xii ꝛcill. ꝼopȝelde.

12. Gif mon oþþum ꝛteop aꝛette. þæꝛ men dpincen buton ꝛcylde an ealdniht. ꝛcill. aȝelde þam þe þ ꝼlet aȝe. ȝ vi ꝛcill. þam þe man þon ꝛteap aꝛette. ȝ cyninȝ xii ꝛcill.

13. Gif man pæpen abneȝde þæꝛ man dpincen. ȝ þæꝛ man nan yꝼel nedeþ. ꝛcill. þan þe þ ꝼlet aȝe. ȝ cyninȝ xii ꝛcill.

14. Gif þ ꝼlet ȝebldȝed pynþe. ꝼopȝilde þem man hiꝛ mundbynd. ȝ cyninȝ l ꝛcill.

15. Gif man cuman ꝼeopmeþ iii niht an hiꝛ aȝenum hame. cepeman oþþe oþepne þe ꝛio oꝼeꝛ meance cuman. ȝ hine þon hiꝛ mete ꝼede. ȝ he þon ænigum man yꝼelȝode. ꝛe man þan oþepne æt niht ȝebpinȝe. oþ niht ꝼope-pynce.

16. Gif Cantpapa æniȝ in Lunden pic ꝼeoh ȝebicȝe. hæbbe him þon tpeȝen oþ þneo unꝼacne ceopleꝛ to ȝepitneꝛꝛe. oþ cyninȝeꝛ pic ȝeneꝼan. ȝif hit man eꝼt æt þam man in cænt at ꝼo. þon tæme hi to pic to cyngeꝛ ꝛele to þam man þe him ꝛealde. ȝif he þane pite ȝ æt þam teame ȝebnenȝen mæȝe. ȝif he þ ne mæȝe ȝecyþe þanne in pioꝼode mid þiꝛ ȝepitena ænum, oþe mid cyninȝeꝛ pic ȝeneꝼad. þ he þ ꝼeo undeoꝛnunȝa hiꝛ cuþan ceape in pic ȝebohte. ȝ him man þan hiꝛ peoꝛþ aȝeꝼe. Gif he þanne þ ne mæȝe ȝecyþan mid niht ꝛe canne. læte þonne an. ȝ ꝛe aȝend to ꝼo.

rum paternorum cognatorum voluntario [b] fide jubeatur ejus bona ſervatum iri, donec decennis fuerit.

Si quis alterius viri bona furetur, & proprietarius id poſtea arripiat, vadiet ad Regis tribunal ſi poteſt, & ibidem adducat illum qui ipſi tradidit. ſi hic non poſſit [protinus cedat, & proprietarius vel dominus accipiat.]

Si quis alterum criminis poſtulet, & tunc ipſum ad conventum vocet aut citet: continuo is alteri fidejuſſores det, & tunc rectum faciat quod ipſi Cantuarii judices imponent,

Si autem fidejuſſores dare negligat, xii ſolid. luat Regi; & ſit lis integra, uti ante fuit.

Si quis alterum violenter perſequatur poſtquã illi fidejuſſores dedit, & hunc intra iii noctes requirat ſibi arbitrum: ſine quo ſuperior potius erit ille, qui accuſatur. poſtquam ergo lis compromiſſa eſt, poſt ſeptem noctes ipſe alteri rectum faciat. Placet illum in pecunia aut juramento, utrum ipſi magis placuerit, ſin autem id nolit, ſolvat tunc c ſine juramento, poſtquam una non ſupra condictum fuerit.

Si quis aliquem in alterius area per virum vocet, aut ipſum ignominioſis verbis inhoneſte compellet, ſolid. ſolvat ei qui aream poſſidet: & vi ſolid. ei in quem hoc verbum dixit, & Regi xii ſolid. perſolvat.

Si quis alterum ſupplantet ubi homines potant, ſine culpa antiqui juris, ſolid. perſolvat ei cujus area eſt, & vi ſolid. ei qui ſupplantatus eſt, & Regi xii ſolid.

Si arma deſtringat, ubi homines potant, & ibi nihil malefaciat, ſolid. ei cujus area eſt, & Regi xii ſolid.

Si area cruentetur, perſolvat viro illi ſuam pacem violatam, & Regi l ſolid.

Si quis advenam hoſpitio accipiat iii noctibus propria ſua domo, mercatorem aut alium, qui extra limites advenerit, & eum ibi ſuo cibo alat, & is tum alicui malefecerit, is alterum judicio ſiſtat, aut rectum pro ipſo faciat.

Si Cantiorum quis in Londinenſi urbe quid rerum emat. habeat ſibi tunc duos aut tres probos plebeios teſtes, aut Regis urbis præfectum. ſi id poſtea apud ipſum in cantio capiatur, tunc provocet in urbe ad Regis ſalam eum qui ipſi id tradidit. modo eum noverit & ad provocationem adducere poſſet. ſi autem hoc non poſſet, profiteatur tunc coram altari cum ſuorum teſtium uno, aut cum Regis urbano præfecto, quod rem illam *f ſine noxa ſuo ſenſu* pretio in urbe emerit, & ei tunc pretium reddatur. Sin autem id non poteſt profiteri bona conſcientia, cedat tunc eam, & verus proprietarius accipiat.

Ad has leges accedere ordine debent illæ *Withredi* R. quas è Textu *Roffenſi*. *Latio* donatas edidit *H. ſpelmannus*, concil. Vol. I. p. 194. Accedere etiam poſſunt, quæ *Withredi* Leges ſequuntur in iſtius codicis fol. 7. ab his verbis * Seoꝼonꝼealde ȝyꝼa: ad iſta, þam ȝeꝼæꝛꝛcipe:

---

a Lege ȝeꝛelle. *b Aut* fidejuſſores det. *c Latino-barbare* admallet. *d* Gecpime in textu *Roffenſi*. *e Conclave, cœnaculum, cubiculum, interior pars domus*. *f Palam, illo conſcio*. * Vide *Hen. Spelmannum*, Concil. Vol. I. pag. 406, 407.

Desiderantur etiam in impressis *Inæ* R. legibus, *Codicis Roffensis* cap. CXXI. quod fol. 31. b. sic incipit: pe cpæðon be þam blaſepum, *&c.* Et sic explicit, fol. 32. b. ⁊ ꝼeopeꝑtiȝ ꝼulboꝑenꝑa þeȝena:. In impressis quoque *Æthelstani* R. Legibus desiderantur haud pauca, quæ supplenda sunt ex hujus codicis fol. 38. ab iis quæ sequuntur verbum ȝeaꝑnian, ad finem fol. 39. b. In impressis *Æthelredi* R. Legibus desunt illæ, quas WANETINGI tulit; habentur autem *Saxonicè* hujus cod. fol. 48, *&c.* & *Latino-barbare* in *Chronico Joh. Brompton, X Script.* col. 695. Neque prætereunda est, me judice, à LL. *Saxonicarum*, quisquis hic erit, editore, vetus illa *Latina* versio LL. *Canuti* R. quæ habentur in hujus cod. fol. 58. & deinceps. Neque quæ leguntur à fol. 63. ad rubricam in fol. 80. Quamvis iis similia in *Canuti* R. Legibus politicis quæ editæ sunt, leguntur.

Ad locupletandam etiam Legum *Saxonicarum* novam editionem accedere maxime debent JUDICIA CIVITATIS LUNDONIÆ, quæ *Saxonice* leguntur in ejusdem cod. fol. 88. & *Latino-barbare* in chron. *Joh. Brompton* X Script. col. 852. Accedant etiam quæ *Saxonice* † scripta sunt de antiqua quadam lege, & consuetudine *Anglorum*, fol. 93. a. Cum antiqua eorum *Latina* translatione, fol. 79. b. quæ conferenda est cum alia versione *Latino-barbara*, quam è regio codice descriptam edidit *H. Spelmannus*, concil. Vol. I. p. 406. Denique neque prætermittendæ sunt institutiones illæ, seu Leges *Willelmi I.* R. quæ habentur in hujus cod. fol. 87. sub rubrica, *Willelmus* cyninȝeꝛ aꝛetnyꝛꝛe; quas *Latinas* factas publicavit *Abrahamus Wheloc.* in sua ARCHÆONOMIÆ editione, p. 172. Maxime etiam ad amplificandam ornandamque legum *Saxonicarum* editionem accedere debent * Leges, quas *Gulielmus* I. *Gallo-Normannice* latas promulgavit, propterea, SHOWERE, quod è Regum *Anglo-Saxonicorum* legibus maxima ex parte collectæ, ac desumptæ sunt. Maxima, inquam, ex parte; quòd quædam novæ esse videntur, ut XIX. *de muliere vi compressa.* XXXVII. *de adultera à patre deprehensa.* XL. *de relevio eorum, qui fundum ad censum tenent.* Quædam etiam sunt, quarum nulla plane vestigia, in Legibus *Saxonicis*, quæ ad nos superstites venerunt, discerni possunt; ut XXXVIII. *de jactu mercium è navi ob justum mortis metum.* Quæ tamen Lex, ut & id genus aliæ, novæ non nisi temere dicendæ sunt, quod Legum *Saxonicarum*, quas, jubente *Willelmo*, *sapientes Angliæ* recognoverunt, haud exigua forsan pars partim *Anglo-Normannorum* incuria, quibus *Saxonica* contemptui fuerunt; partimque Bibliothecarum interitu perdita, & consumpta est. *Hen. Spelmannum* rogavit *Joh. de Laet*, ut in Leges *Offæ* R. *Merciorum* diligentius inquirere vellet; quem rogare etiam frustra posset, ut in Bibliothecis quæreret codicem *S. Edwardi* R. & Confessoris, in quo tanquam in pandectis omne jus *Anglorum* antiquum collectum esse traditur. E legibus autem *Angliæ*, quas *Willelmus* expugnatis *Anglis* concessit, quasdam immutatas, quasdam vero magis minusve mutatas, & emendatas pro arbitrio suo dedit. Prioris generis sunt XLVI. & XLVII. *de hospitibus, & famulis*; quæ ex cap. 25 LL. Politicarum *Canuti* R. sumptæ sunt; ut & XLII. *de namio capiendo*, quæ invariata legitur in cap. 3. LL. Pol. *Canuti* R. quod in superioribus observavimus.

Posterioris generis sunt, I. *de pace Ecclesiæ*, quæ cum LL. *Inæ* R. cap. 5. LL. *Aluredi* R. cap. 2. LL. Pol. *Canuti* R. conferenda est. III. *de pacis publicæ violatoribus*, in aliquibus convenit cum cap. 12, 13, 14. LL. pol. *Canuti* R. XII. *de vulneribus*, & *plagis*; & XIII. *de membrorum præcisorum æstimatione*, in multis cum cap. 40. LL. *Aluredi, de vulneribus*, consentiunt. XV. *de corrupto judice*, tantum quoad pœnam statutam differt à tertio cap. LL. *Eadgari, De judicio iniquo.* In XVIII, & XX. *de denario S. Petri*, cum emendationibus denuo quasi promulgatur. LL. *Eadgari* R. cap. 4. be þon heoꝛþ-peninȝe:. XXII. XXIII. XXIV. & XXIX. *de Comitis, Baronis, Valvasoris & villani relevio*, eadem pene statuunt, ac cap. 69 LL. politicarum *Canuti* R. *de hereotis.* In XLI. *de judiciis*, eadem fere sanciuntur, ac in 2, & 5, capp. LL. *Eadweardi* R. quorum *illud* inscribitur, Be þone þe oþþum niht̃eꝛ þýnnð:. *hoc*, Be ȝeþeꝛan þe mið niht̃e ne amaniȝe:. XLIII. *de re non emenda sine testibus*, plane compendium est cap. 22 LL. Pol. *Canuti* R. *de rebus sine testimonio non emendis.* XLIV. pariter idem statuit, ac in iisdem verbis, ac istius capitis quæ finem versus sic incipiunt: ⁊ uꝛ ne þýnȝeð nan niht̃:. XLVIII *de latronibus*, in compendium redegit, quæ in cap. 28. LL. Pol. *Canuti* R. pluribus verbis statuuntur.

Qui Legum *Saxonicarum Codd.* vel festinanter percurrere velit, illi hæc observare obviam erit. Qui vero legibus *Angliæ* vetustis denuo publicandis operam feliciter navare cupit, ab eo Leges *Normannicæ Willelmi* C. cum *Saxonicis* summa cum diligentia conferendæ sunt; quod illarum depravati librariorum incuria, insciticque, & obscuri facti loci, quos se non assecutum esse potuisse confessus est vir maximus *Joh. Seldenus*, non nisi harum accedente luce intelligendi, & *Latino* sermone transferendi sunt.

Præterea ob dictam rationem Legibus *Saxonicis* adjiciendas puto *Pseudonymas* istas *Latine* scriptas

---

† Eduntur hæc *Saxonice* cum *Anglicana* versione à *Gulielm. Lambardo* in *itinerarii* sui *Cantiæ* ed. secund. p. 500. & in p. 519. Vol. I. libri cui titulus; **The treasury of ancient and modern times.** * Editæ sunt hæ leges cum *Latina* versione à *Joh. Seldeno*, in notis suis ad *Eadmerum*, p. 173. dein earum specimen edere voluit *H. Spelmannus*, concil. Vol. I. pag. 624. Eas postea cum versione *Latina Seldeni* recudit *Abrahamus Whelocus*, in suâ *Archæonomiæ Cantabrigiensi* editione. Denique absque versione eas edidit Hist. *Croilandensis* editor Oxoniensis, p. 88.

Eadwardi

Eadwardi R. *Confeßoris* nuncupati, quas à *Sapientibus Angliæ* recenſitas, & ſelectas, *Anglis* ſuppliciter petentibus dediſſe fertur victor *Willelmus* I, *Pſeudonymas* dico, tum quod neque leges ſunt, neque leges *Eadwardi*, neque leges quas *ſapientes Angliæ* ſelegerunt, neque denique leges, quas debellatis *Anglis Willelmus* conceſſit. Primo enim non leges eas eſſe conſtat, ſed *Inſtitutiones*, vel *commentarios* juris *Anglo-Normannici*, quos * aliquis juris, quod poſt victoriam *Normannicam* obtinuit, peritus *Latino barbare* ſcripſit, ſeu in ſuum privatum, ſeu in publicum eorum uſum, qui iis in temporibus ad ſtudium juris animos appellebant. Id oſtendunt haud pauca capitula, quæ more *commentariorum* prorſus ſcribuntur: ut & XVI. *de inventione murdri.* XX. *de Friburgis.* XXXIII. *de hundredis, & wapentachiis.* XXXIV. *de trithingis, & ledis.* XXXV. quod inſcribitur *de greve*, in paragrapha, cui epigraphe, *Lex Noricorum & Danorum in Britannia*, editionis *Cantabrigienſis* p. 149. In his capitulis non modo termini juris explicantur pro commentariorum more, ſed multæ res geſtæ regum, plane ut in commentariis, traduntur. Secundo non leges eas *Eadwardi* eſſe conſtat, quòd immane quantum à legibus illis *Normannice* conſcriptis differunt, quæ leges, & conſuetudines *Eadwardi* R. eſſe dicuntur. Tertio neque leges eſſe poſſunt, quas, ut epigraphe præ ſe fert, *Sapientes Angliæ* ſuis legibus eruditi *Willelmo* R. patefecerunt. Id plus ſatis probant falſæ illæ, & ridiculæ vocabulorum forenſium juris *Saxonici* explicationes, quæ à ſapientibus, & juriſperitis *Anglorum*, qui regnante *Willelmo* forte floruerunt, plane abjudicandæ ſunt. Iſtiuſmodi eſt notatio WAPPENTACHII, cap. 33. *Anglice enim ARMA* Ƿ ÆPNU *& TACCARE confirmare, quaſi ARMORUM CONFIRMATIO, vel ut magis expreſſe ſecundum linguam Anglicam* WAPPENTAC *ARMORUM TACTUS EST,* Ƿ ÆPNU *enim ARMA ſonant*; TAC *TACTUS EST.* Sic cap. †35, *Videtur etiam quibuſdam* GREVE *vocabulum eſſe nomen compoſitum ex Anglico* GRIÐ, *&* VÆ *Latino.* GRIÐ *enim PAX eſt,* VÆ *MISERIA, domino atteſtante, qui dicit VÆ TIBI BETHSAIDA.* GREVE *igitur ideo dicitur, quod jure debebat* GRIÐ, *i.e. pacem ex illis facere, qui patriæ inferunt* VÆ, *id eſt, miſeriam, vel malum.* Hæccine autem *Anglorum* quiſquam *ſapiens* ut ſcriberet, adeo ſtultus eſſe potuit? Sic in paragrapha, quæ inſcribitur LEX NORICORUM: *rex Eadwardus Eadgarum filium eorum ſecum retinuit, & pro filio nutrivit, & quia cogitavit ipſum hæredem facere, nominavit* ÆTHELINGE *quod nos dicimus* DOMICELLUM. i.e. DOMICELL. *ſed nos indiſcrete de pluribus dicimus, quia Baronum filios vocamus* DOMICELLOS, *Angli vero nullos niſi natos regum. Quod ſi expreſſius volumus dicere, in quadam regione Saxoniæ* LING. *IMAGO dicitur,* ATHEL *Anglicæ NOBILIS eſt, quæ conjuncta ſonant NOBILIS IMAGO.* Hæc autem, SHOWERE, pro ſolertia tua dic an *Anglo-Saxone* quoquam ſapiente, vel *Anglo-Normanno* quodam *Saxonicæ* linguæ, & antiquitatis maxime ignaro auctore ſcripta eſſe potuerunt? Denique neque has *leges* eſſe, quas *Willelmus Anglis*, victor ſcilicet victis, conceſſit, ex his conſtat, quæ in cap. 11. leguntur: *Et hanc libertatem tenuit Anglorum Eccleſia uſque ad tempus Willelmi regis junioris.* Poſt tempora ergo *Willelmi* II. floruit, quiſquis ille fuit, qui has pſeudonymas leges collegit, digeſſit, & paraphraſtice explicationibus & hiſtoriolis explanatas edidit. Quas tamen, SHOWERE, juſtitiarius quidam *Angliæ*, haud vulgaris ingenii, nec obſcuri nominis vir, cui tecum anonymo non ita pridem controverſia fuit, ad *Duodecimviros*, quos *grandem juratam*, vel *inqueſtam magnam* vocamus, in publicis *Aſſizarum* comitiis Wigorniæ de tribunali pro more dicens, ut veras, & genuinas *Eadwardi* R. leges, quas *Willelmus Anglis* à ſapientibus eorum collectas dedit, citavit; ex cap. 17. probare pro virili ſuo niſus priſcis *Anglis* reges ſuos de ſtatu regio dejicere licuiſſe, quotquot poteſtate regia, in ſubvertendis populi libertatibus, pro arbitrio agentes contra jus faſque abuterentur. Itidem anonymus quidam auctor, egregio quidem à natura inſtructus ingenio, qui ante aliquot annos librum edidit, cui titulus **the Calends of May**, ex pſeudonymis iſtis *Eadwardi* R. legibus, quas vetuſtatis ignarus veras eſſe credidit, perperam contendit in publicis regni comitiis, quæ veteres *Angli*, ut in iſtis legibus falſe traditur, FOLCMOT vocabant, ſemel quotannis in *Calendis Maiis*, tanquam in annuo parliamento convenire eſſe ſolitum populum *Angliæ*, ſcilicet regni principes, epiſcopos, magiſtratus, liberoſque homines, ad conſulendum de communi ſalute, de pace, de bello, & utilitate publica promovenda. In libro etiam ſuo multa ridicule ſcripſit de FOLCMOTE *Anglo-Saxonum*, & de campanis iſtis commentitiis, quas MOT-BELLE vocabant, iis deceptus (ut videtur) quæ in cap. 35 leguntur in Italicis, quos vocant, characteribus tam in *Cantabrigienſi*, quam *Daiiana* editione deſcripta, ut interpolatoris additamenta eſſe conſtaret. Hæc obiter obſervanda duxi, SHOWERE, ut non uno exemplo certior ſcires linguæ & antiquitatis *Saxonicæ* notitiam omnibus *Anglis*, ut ut eruditione, & ingenio præſtantibus, utilem eſſe, juriſque præſertim ſtudioſis quodammodo neceſſariam, ne *Angliæ* antiqui juris primordia ignorantes, quæ gravitate juriſconſultorum, quidni dicam, quæ honorabili toga forenſi, imo quæ tribunali ipſo & purpura judicum haud digna ſunt, aliquando ſcribant, aut loquantur.

---

* R. *Houeden* in Annal. part. poſter. fol. 342. b. leges iſtas, quas *Pſeudonymas* voco, à *Ranulpho de Glanvilla*, quem *Henricus* II. *ſummum Juſtitiarium* totius *Angliæ* conſtituit, conditas fuiſſe tradit. † In hoc etiam cap. *Grevam* confundit cum *Ealdormanno*, quod plane oſtendit, ſapientibus Anglis auctoribus, has dictas leges conditas non fuiſſe.

Ob eandem etiam rationem legibus *Saxonicis* accedere debent leges *Henrici* I. per quas, SHOWERE, intelligo non tantum genuinas illas, quas inaugurationis die corona redimitum in forma *chartæ*, ſive literarum patentium, illum populo conceſſiſſe tradit *M. Pariſius*; ſed pſeudonymas iſtas leges ejus eſſe dictas, quas è *codice rubro Schaccarii* deſcriptas edidit Angliæ decus *Rogerus Twyſden*, eques auratus, ad finem libri legum *Saxonicarum*, qui *Cantabrigiæ* prodiit, M.DC.LXIV. *Pſeudonymas* & illas leges voco, tum quod à tertio capite ad finem, non leges eſſe conſtat, ſed inſtitutiones, & commentarios juris poſt *Henrici* I. mortem, quæ incidit in annum 1135, juriſperito quodam auctore, ſcriptos, & in XCIV capita diſtributos. Hoc ex eo conſtat, quod auctor, quiſquis ille fuit, in quinto capite *Gregorii decreta* citat, quæ à *Gratiano* monacho *Benedictino* non compilata fuere ante annum 1151. In ambobus vero hiſce juris *Anglicani* commentariis nonnulla ſunt, SHOWERE, quæ leges & conſuetudines *Anglo-Saxonum* explanant, tum etiam haud pauca, quæ ab illis rite explicanda ſunt. Quam quidem ob cauſam vetuſtas illas *Anglicani* juris inſtitutiones cum RR. *Saxonicorum* legibus denuo publicandas cenſeo.

Collectis, ordineque digeſtis *Anglo-Saxonicis*, & *Anglo-Normannicis* legibus, annotationes etiam ab editore addendæ ſunt, quibus eas ornet & illuſtret. Annotationes autem cum dico, intelligo præcipue obſervationes è locis conſimilibus legum petendas; ſive ii ſint, quibus leges *Saxonicæ* & *Normannicæ* diligenter collatæ ſe mutuo explicent; ſive quibus è legibus antiquis gentium *Septentrionalium* exterarum, quæ cum noſtris majoribus *Gothicæ* erant originis, ab editore depromptis, leges *Saxonicæ* & *Normannicæ* uberiorem lucem accipiant. Id genus obſervationes priſci juris *Anglicani* ſtudioſos non delectabunt tantum, ſed facient etiam, ut clariorem legum veterum notitiam facilius adipiſcantur. Hanc ob cauſam codices legum barbararum, quæ à *Gothicæ* ſtirpis gentibus exteris latæ ſunt, ab editore noſtro diligenter perlecti, cum priſcis noſtris legum codicibus conferendi ſunt. Præcipue vero codex LL. antiquarum *Wiſigothorum*, &c, quem *Francofurti* duobus voluminibus edidit vir quidem maximus, ſed linguarum veterum *Septentrionalium* ſcientia ad id operis haud ſatis inſtructus *Fridericus Lindenbrogius* I. C. Anno M.DC XIII. ab eo pervolvendus eſt. Qui ab eo etiam perlegantur digni maxime ſunt * codices legum veterum *Scanicarum*, *Norvagicarum*, *Sueo-Gothicarum*, *Danicarum*, ſive *Cimbricarum*, quorum haud pauci, multis tamen nondum editis, opera, & ſtudio Cl. virorum prodierunt.

Sueciæ regni leges provinciales in linguam *Latinam* tradactæ notiſque illuſtratæ à *Johanne Loccenio*, *Londini Scanorum* prodierunt, M.DC.LXXV. Legum *Weſtro-Gothicarum* in *Sueonia* latarum librum è *Gothico* in *Latinum* ab eodem Cl. *Loccenio* converſum, & notis à *Carolo Lundio* illuſtratum, edidit Upſalis omni laude major *Olaus Rudbeckius*. Leges veteres *Dalorum*, *Scanorum*, *Gothlandorum*, urbiumque in *Suecia*, cum antiquis R.R. ſtatutis, diverſis in libris, temporibuſque, omnes tamen in vernaculo ſermone ſcriptas, ſemiſſibus foliis *Stockholmiæ* edidit *Joh. Hadorphius Oſtro-Gothus*, primum Academiæ *Upſalienſis*, dein regii Archivi ſecretarius, & per *Hanekindiam* Oſtro-Gothiæ judex *territorialis*. Horum librorum copiam factam laudato ſuper Epiſcopo, magnam illi gratiam habens, refero acceptam. qui bibliothecam ſuam, quæ ampliſſima eſt, non in proprium magis quam in Reipublicæ literariæ communem uſum ſervatam, partis undicunque bonis libris indies amplificat. Cui vero plures id genus libros cognoſcendi, comparandique animus eſt, *Petri Joh. Reſenii* Bibliothecæ, Hafniæ, M.DC.LXXXV. editæ, *capſam* VI conſulat, qua perlecta, notitiam eorum, quam vellet, aſſequetur. Ex libris autem legum veterum *Septentrionalium* petenda ſunt, quibus, legibus *Saxonicis*, *Anglo-Normannicis*que à ſe editis ornamentum ſimul & lucem quis afferat, ſecutus exemplum *J. de Laet* Antwerpenſis, qui leges R.R. *Cantiæ* à ſe *Latio* donatas ſimilibus locis è legibus barbaris depromptis paſſim locupletavit ſimul, & elucidavit. Sic in obſervationibus ſuis ad LL. R. *Æthelberhti*: Ad *legem* 34. ſimilem, *inquit*, legem habes in *Saxonum* legibus cap. 1. de vulneribus §. 7. Si per capillos alium comprehenderit, ſol. CXX. componat, *&c.*

Ad legem 35. baner bite idem videtur, quod in prædicta §. leg. *Bavariorum*, *Si os fregerit, & pellem non fregit*: aut quod in legg. *Friſonum*, Tit. 22. §. 6. *Si os perforatum fuerit.* Ita ut antecedens lex de oſſe quidem tecto, non autem læſo; hæc de læſo.

Ad leg. 36. quid ſit baner blice, nondum capio; dubito legendum eſſe pite, *laceratio*, id eſt, ſi cutis & caro ita laceretur, ut os appareat. In legg. *Bavariorum*, Tit. 3. §. 4. *in capite teſta appareat.* Et legg. *Friſonum*, l. 22. §. 5.

Ad leg. 41. Similem plane legem habes *Friſon.* Tit. 22. §. IX. *Si quis alteri aurem abſciderit*, XII *ſol. componat.*

Ad leg. 43. Vult legiſlator id quod lex *Alaman.* Tit 60. §. 3. *Si autem medietatem auris abſciderit, quod Alamanni ORSCARDI dicunt, cum* VI *ſol. componat.* Ubi & ipſum verbum occurrit. OR enim EARE; & SCARDI à SCARAN.

Ad leg. 46. Similem habes Alaman. *Si naſus tranſpunctus fuerit*, &c.

Ad leg. 47. An hleope, † accipio pro lipe *membrana.* lex convenit cum lege LXIV. in additione ad leges *Friſonum*: *ſi unam parietem tranſpunxerit.*

---

* Præcipue liber de jure Sueonum veteri, Auctore Cl. *Stiernhookio.* † Sed in hoc hallucinatus eſt doctiſſ. *Annotator.*

Ad

Ad leg. 52. De dentium excuſſione habes leg. *Boiariorum* Tit. 3. cap. 1. §. 24. & Tit. 5. §. 13, 14. *Friſionum* addit. Tit. 3. §. 36, 37, 38. *Longobard.* lib. 1. Tit. 7. §. 6. *&c.*

Ad leg. 56. Agitur de faciei deformatione: ſimilem legem habes in additione III. ad leges *Friſion.* §. 16. *Si ex percuſſione deformitas faciei illata fuerit, quæ de duodecim pedum longitudine poſſit agnoſci, quod WULITIVAM dicunt*, &c. *Wulitiva* corrupte pro *Wlituwama.*

Ad leg. 60. Eandem legem habes apud *Alured.* titulo 40, ubi agitur *de vulneribus.* Ubi *Lambardus* hpiſ vertit *alvum*, ſed malim *diaphragma* vertere. Medicus MS. vocat uſeppe hpiſ. *Belgæ*, middel riff. Similis lex *Friſionum*, Tit. 22. §. 50. Si membranam qua jecur, & ſplen pendent, quod MITHRIDI dicunt, *&c.* Ubi facile videre MITHRIDI corruptum ex Mibhpiſ.

Ad leg. 63. Addit. ad leg. *Friſionum*, §. LVI. *Si veretrum quis [a] alium abſciderit Werigildum ſuum componat.*

Ad leg. 66. ſtice ȝehpilc paulo operoſius vertimus. Mens enim legiſlatoris eſt; *Si vulnus fuerit, quod femur tranſadigat, ita ut vulnus penetret ad alterum latus, pro utraque apertura*, ut ita dicam, *ſolvendum eſſe---.* Quod *Alured.* leg. 40 dicit æt æȝþþum muþe; ad verbum, *pro utroque ore.*

Ad leg. 72. * Locbope verti *capillatam.* Capillus enim ingenuitatis ſignum erat. Hinc in leg. *Burgundionum*, Tit. 6. §. 4. *Capillum ſervo facere.* id eſt, *Capillum ei alere, ut ingenuus videatur.* Et in leg. *Longobard.* lib. 2. Tit. 14. & alibi, *Filiam in caſa in capillo habere.* & *capillatorum* crebra mentio in *Gothicarum* rerum ſcriptoribus. † Tondere autem invito *Capillum* inter crimina numeratur. Loc, & Locca, *capillus.* Bope à verbo beþan, *geſtare.*

Ad legem 75. Unaȝne verti *non ſui juris.* Non enim hic agitur de *raptu.* Quid autem ſit MUNDIUM pluribus locis videre eſt in legg. veterum: ut *Allaman.* LIV. & *Longobard.* paſſim.

Ad leg. 80. Pro ꝥæbeþinȝ leȝo ꝥoebeþinȝ. Credo enim hujus hanc eſſe ſententiam: *ſi mulier illa, [illegible] liberos non peperit, & maritus ante eam moriatur, defuncti agnati bona illius habeant, ipſa tantum donum, quod à marito mane poſt nuptias accepit, & alimenta, quanquam forte & aliter accipi poſſit.* Quod hic moꝛȝan ȝyꝛe, in legg. *Burgund.* Tit. 42. dicitur MORGANGEBA. Quod gloſſar. vet. ita exponit: *Morgan Germanice ſignificat mane, & Gab, donatio. donatio ſc. facta mane, quando eam ducit.*

Ad legg. *Hlotharii* & *Eadrici* RR.

Ad leg. 5. De purgandi ſe per ſacramentum modis alia occaſione melius dicetur. þim æꝛba manna vertimus CONSACRAMENTALES, quemadmodum in vett. leg. *Burgund. Alamann.* & aliarum nationum dicuntur. Tales autem aſſumebantur, aut dabantur à judice: alii tantum manum ſupponebant principali juratori; quidam & una conceptis verbis jurabant; illos þim æꝛba manna puto dictos, quia magis numerabantur, quam ponderabantur. Sic habes apud *Æthelſtan.* leg. 9. þimaþe. Hos miꝛmaþe, qui in conceptis verbis una jurabant. Sed de his alias. Pro ꝥneoꝛa ſubſtituimus ꝥeoꝛa, ſenſu ſic exigente.

Ad leg. 16. Jure *Romano* obtinebant in venditionibus *confirmatores venditionis*, qui Juriſconſultis, qui *Græcè* ſcripſerunt, dicuntur βεβαιωταὶ, & hinc βεβαιώσεως δίκη. Verum in *Athenienſium* repub. (ut nos docet *Cl. Salmaſius* Tom. 2. de uſurarum modis) βεβαιώσεως δίκη erat quæ dabatur emtori adverſus venditorem, ſi ei re emta contraverſiam tertius moveret. Emtor enim, qui nolebat actionem excipere, & litigare cum eo, qui rem venditam vindicabat, monſtrabat illi venditorem, hoc eſt, *auctorem ſuum*, ut cum eo potius, quàm ſecum experiretur. *Galli* dicunt *appeller ſon garant.* Quod ſi, qui venditorem ſuum indicaverat, & eum auctorem allegaverat, victus eſſet, res controverſa adjudicabatur victori. Emtor autem victus pretium recipiebat à venditore. vid. LL. *Ripuar.* Tit. 31.

Hæc, ut exemplum, LL. *Saxonicarum* editori, quod in ſuis annotationibus imitetur, propoſui. A quo etiam faciendum eſt gloſſarium, vel Lexicon *Anglo-Saxonici*, & *Anglo-Normannici* juris, ad exemplum illius, quod *Joh. Loccenius* juris *Sueo-Gothici* edidit in uncialibus foliis, Holmiæ, 1674. Vel quale in explicatione terminorum juridicorum ex legg. *Norvagicis* edidit *Joh. Bielke* eques auratus, & regni *Norvegiæ* Cancellarius.

Deſideratur etiam, Cl. SHOWERE, *Saxonicum* HOMILARIUM, ſeu *concionum*, quas ad populum habuerunt Eccleſiæ *Saxonicæ* ſacerdotes, *delectus*, quem nemo rite facere, riteve factum rectè edere poteſt, niſi Theologus, aut Theologiæ peritus, qui perfectam linguæ *Saxonicæ* ſcientiam aſſecutus eſt. Ab hoc qui talis ſit, in archivis *Angliæ*, ſive publicis, ſive privatis, quicquid uſpiam homiliarum *Saxonice* ſcriptarum extet, diligenter ſcrutandum, & perlegendum eſt. E quarum exemplaribus ſtudioſe collatis deſcriptiſque, quæ notatu dignæ ſunt, diſcrepantibus Lectionibus, ſeligendi ſunt ſermones, qui, quæ doctrina diſciplinave Eccleſiæ, quæ controverſiæ

---

a Lege *alii.* * † Vide §. XXIII, XXIV. Comment. *Jo. Schilteri* in ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ Rhythmo *Teutonico* LUDOVICO R. acclamatum. Ubi præclare multa dicta ſunt in vocabulum HARANSCARA, de poena ignominioſa & ſervili tonſuræ capillorum. Prodiit autem ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ iſtud *Argentorati*, An. Dom. M.DC.XCVI. cum interpretatione ejuſdem viri doctiſſimi.

in ea ortæ, qui mores cleri vel populi, quæ divinæ iræ in terris indicia, denique quæ Episcoporum & presbyterorum auctoritas, & in instituendis gregibus suis Pastoralis cura, & diligentia fuit, docent & declarant. Accedant etiam qui sanctorum vitas, & res ab iis gestas describunt, cum aliorum quidem plurimorum excerptis, qui ut integri excudantur, forsan non merentur. Id genus sermonum, quorum delectum faciendum, & imprimendum esse censeo, duo tantum prodierunt, SHOWERE; Scilicet egregia illa *Homilia Paschalis*, quam à *Foxio*, dein à *Matthæo Parkero* Archiepiscopo *Cant.* demum à *Gulielmo Lisleo*, [sive *ab insulis*] nostrati editam, quarto cum *Latina* versione excudit in suis ad *Bedæ* Hist. Eccl. animadversionibus *Abrahamus Whelocus*. & sermo *de fide Catholica*, quem in suis ad *Bedæ Hist. Eccl.* observationibus etiam edidit *Abrahamus Whelocus*. Quibus ego hic in gratiam *Philo-Saxonum* tertium addo, quem ad populum in die jejunii pœnitentiam solenni more agentem habuit *Lupus* quidam Episcopus, cum *Dani* terra marique *Angliam* devastando populum quasi ad internecionem ab infenso numine deditum maxime afflixerunt. Hunc ad fidem apographi *Juniani* diligenter descriptum, me etiam atque etiam rogante, *Latinum* fecit in literatura & antiquitate Septentrionali præclare eruditus *Willelmus Elstob* Collegii Universitatis apud Oxonienses Socius dignissimus, *Ælfredi* R. qui Collegium fundavit, versionem OROSII libri Historiarum, qui & ORMESTA dicitur, deo fospitante, literario orbi aliquando etiam daturus.

GEORGIO HICKESIO
GULIELMUS ELSTOBIUS,

S. D.

VIris summis placere velle, etsi officio istud minus consequamur, exiguam sane, nonnullam tamen laudem forte mereatur. Quæ causa est, Vir Eruditissime, ut has meas in avita Lingua excolenda primitias, tum ut quale sit meum erga te studium, etsi non sine timore aliquo, majori tamen verecundia ego jam certe proferam libentius. Mitto enim ad Te, Sermonem Lupi Anglo-Saxonicum, *tuo nutu, Latine conversum. Eam tamen versionem non, quæ digna sit ut præclaro tuo judicio sese commendet, politam & accuratam: sed Saxonismis haud paucis quasi obsoletam, & qualem ego pro tenuitate mea offerre possum, simplicem & inornatam; à Te vero, nisi id jam nimis esset tibi molestum, limandam expoliendamque; ab omnibus, in hisce linguis antiquis Septentrionalibus transferendis exercitatis, aliqua saltem ratione excusandam.* De Lupo, *Auctore isthoc nostro, ego vix certi quidquam habeo, nec ab eruditis nostris familiaribus possum adhuc fieri certior. Fuisse quidem in dignitate summa Episcopali constitutum, sedes ejus quamvis sit ignota,* [a] Parkerus, & F. Junius. FF. *cum indice cujusdam codicis* Homiliarum, [b] Hattoniani *fortassis, uno ore affirmant. Eundem tamen fuisse cum* [c] Ulfo Dorcestrensi *isto, qui in Concilio* Vercellensi *tantam prodidit inscitiam, ut de eo ab Episcopali munere amovendo Leo Papa cogitaret, nec sermo hujus pius & eruditus, nec ratio temporis persuadent. Nam Orationem hanc sublimem & eruditam, & perelegantem quicunque semel inspexerit, & perlegerit, & quemadmodum ævi sui scelera ac flagitia perstringit, diligenter animadverterit; agnoscet hominem, cum in rebus Ecclesiasticis & Civilibus versatissimum, & qui cum sacrarum literarum scientia, juris patrii peritiam habuerit conjunctam; tum concionatorem sane egregium, & sanctitate morum, & gravitate auctoritateque summa spectabilem. Quæ Ego dum transferendo planius perceperim, atque arctam illam inter Jus Civile & Ecclesiasticum, cognationem quasi, & necessitudinem, quæ ea tempestate viguit, diligentius observarem; nonnulla etiam inter legendum occurrerent, dilucidandæ huic rei accommodata. Visum est mihi, ex Antiquis nostris Historicis, tum ex libris de legibus & Conciliis; quos* cll. Lambardus & Spelmannus *evulgarunt, brevissimas quasdam notas subjungere, quæ & lumen aliquod huic nostræ versioni imperfectæ afferre possint, & sua novitate delectare. Ac Tibi in primis Ego has non ingratas fore arbitror, quas dum percurreres, & voluptatem dicis Te cepisse, & dignas esse judicaris, quæ cum ipsa versione locum habeant in* Dissertatione tua Epistolari, *quam ad* SHOWERUM *Tuum, multiplici quidem & diffusa doctrina, sed admiranda plane & incredibili diligentia conscripsisti. Ad* SHOWERUM *Tuum, qui non tantum sua juris peritia singulari, sed bonarum artium scientia, & dicendi facultate magnam nominis existimationem consecutus, dignus erat, qui argumentum daret ad scribendum, novum quidem illud, & inauditum; sed & Tibi gratum, & utile Reipublicæ literariæ.* Vale.

Oxoniæ è Collegio Universitatis. V. Id. *Aug.* Anno MDCCI.

---

a Antiquit. Britan. Edit. *Hanov.* p. 89. *b* Verisimile est librum istum *Hattonianum* cujus lectiones variantes apographo suo *Junius* adjecit, eundem esse qui inter codices *Junii* membranaceus nu. 99. reperitur. *c* Vide *Spelman.* Concil. Tom. I. p. 571.

SERMO

SERMO LVPI AD ANGLOS QVANDO DANI MAXIME PERSECVTI SVNT EOS: *QVOD FVIT ANNO MLO XIV AB INCARNATIONE DNI NRI IHV XPI.

I. Leoꝼan men. ȝe cnapaꝺ ꝥ ſoþ ıſ:· Ðeoſ poꝑolꝺ ıſ on oꝼſte. ⁊ hıt nealæcꝺ ꝺam enꝺe. ⁊ ꝺý hıt ıſ on poꝑolꝺe a a ſpa lenȝ ſpa pýnſte. anꝺ ſpa hıt ſceal nýꝺe. ſoꝑ ꝼolceſ ſýnnan. [1 ꝼꝑam ꝺæȝe to ꝺæȝe".] æꝑ anꝺecꝑıſteſ to cýme. ýꝼelıan ſpýꝺe. ⁊ huꝑu hıt pýnꝺ [2 þænne] eȝeſlıc ⁊ ȝꝑımlıc pıꝺe on poꝑulꝺe; [3 Ðıſ pæſ on Æþelꝑeꝺeſ cýnınȝeſ ꝺaȝum ȝeꝺıhꝺ. ꝼeopeꝑ ȝeaꝑa ꝼæce æꝑ he ſoꝑꝺꝼeꝑꝺe; Lýme ſe þe pılle. hu hıt ꝺa pæꝑe. ⁊ hpæt ſıꝺꝺan ȝepuꝑꝺe;]

Fratres dilecti, noſtis id quod verum eſt, iſthoc ſeculum feſtinat, & appropinquat ad finem. Propterea ea ſemper eſt hujus Univerſitatis conditio, ut quanto ætate provectior, tanto etiam fiat deterior. Oportebit autem in hunc modum propter hominum peccata & flagitia, priuſquam advenerit Antichriſtus, malum de die in diem abundare, quo ſaltem tempore horror inmanis & crudelitas erunt longe lateque per orbem terrarū diſſeminata. *a* In diebus Æthelredi Regis fuit hæc oratio inſtituta, quarto ante ejus obitum anno: cui lubet, iſtud animadvertat, quænam tum res *b* geſtæ fuerunt, & poſtea quid evenerit.

II. Unꝺeꝑſtanꝺaꝺ eac ȝeoꝑne ꝥ ꝺeoꝼol þaſ þeoꝺe nu ꝼela ȝeaꝑa ꝺpelꝺe to ſpýþe. ⁊ ꝥ lýtle 4 ȝetꝑeoꝑþa" pæꝑon mıꝺ mannum. þeah hý pel ſpꝑæcon. ⁊ unꝑıhta to ꝼela ꝑıcꝺe on lanꝺe. ⁊ næſ na ꝼela manna þe 5 ſmeaꝺe" ýmbe ꝺa bote ſpa ȝeoꝑne ſpa man ſcolꝺe. ac ꝺæȝhpamlıce man ıhte ýꝼel æꝼteꝑ oꝺꝺum. ⁊ unꝑıht pæꝑꝺe. ⁊ unlaȝa maneȝa ealleſ to pıꝺe. 6 ȝýnꝺe" ealle ꝺaſ ꝺeoꝺe; Anꝺ pe eac ꝼoꝑꝺam habbaꝺ ꝼela býꝑſta ⁊ býſmꝑa ȝebıꝺen. ⁊ ȝıꝼ pe æniȝe bote ȝebıꝺan ſcýlon. þonne mote pe þæſ to Lꝺe eaꝑnıan bet þone pe æꝑ 7 ꝺýſan ꝺý-ꝺon;

Illud etiam vobis manifeſto eſt compertum & exploratum, diabolum per quamplures annos, hunc populum vehementer ſeduxiſſe, & paululum fidei reperiri inter homines, honeſta quamvis ſint loquuti. Injuriæ item in terra plurimæ regnabant. Neque ingens erat illorum hominum multitudo, qui, quantopere fieri oportebat, de vera poenitentia, tantopere erant ipſi ſollicitiAc malum malo viri quotidie accumularunt: *c* iniquitatem præterea exſuſcitarunt, & legibus multa adverſantia, ea etiam nimium prorſus crebra & vulgaria per Gentem hanc ipſam Univerſam. Quamobrem & multas nos contumelias, atque calamitates ſumus perpeſſi. Et ſi quid jam remedii ſit ſperandum, iſtud ſane nobis curandum eſt, ut melius quam hucuſque fieri contigit, de bono Deo promereamur.

III. Foꝑꝺam mıꝺ 8 mıclum eaꝑnunȝum pe ȝeeaꝑnoꝺon ꝺa ýꝑmꝺa þe uſ onꝑıttaꝺ. ⁊ mıꝺ ſpýꝺe mıccan eaꝑnunȝan pe þa bote motan æt Lꝺe ȝenæcan. ȝıꝼ hıt ſceal heonan ꝼoꝑꝺ 9 ȝoꝺıȝenꝺe peoꝑþan; La hpæt pe pıtan ꝼul ȝeoꝑne ꝥ to mıclan bꝑýce ſceal mıcel bot nýꝺe. ⁊ to 10 mıclan bꝑýne pæteꝑ unlýtel. ȝýꝼ man ꝥ ſýꝑ ſceal to ahte acpencan. ⁊ mıcel ıſ nýꝺþeaꝑꝼ [11 eac] manna ȝehpılcum ꝥ he Lꝺeſ laȝe ȝýme heonan ꝼoꝑꝺ ȝeoꝑne. [12 bet þonne he æꝑ ꝺýꝺe.] ⁊ Lꝺeſ ȝeꝑıhta mıꝺ ꝑıhte ȝelæꝑte:·

III. Our ſins and our wickedness have deſerved, that we have ſeen with our eyes, and with our ears have heard, that which we never before have known in our days, nor our fathers before us, that the heathen ſhould ſo deſtroy our country, and ſo much of it poſſeſs, as they have done, and ſo many of our people ſlay, as they have done. Now it is manifeſt and known unto you, and alſo unto all men, how it hath been done unto us for our ſins. And yet, for all this, we have not humbled us before God, as we ought to do, and as we muſt do, if we will that he ſhould help us againſt our enemies, according to his will. Nor have we yet left our ſins, nor our unrighteouſneſs. Nor have we yet ſhewed ſufficient amendment for the miſchief that we have done. Nor are we yet minded to do ſo much good, as we ought to do, for the evil that we have done. But we are ever more and more turned to ſin, in all manner of unrighteouſneſs. And therefore I ſay unto you, that we muſt firſt amend thoſe things in ourſelves, which we have done amiſs againſt God, if we will that he ſhould help us againſt our enemies, before this nation can obtain any permanent peace, or any ſecurity againſt our enemies.

---

* Sic habet *Cottonianus* codex. *Hattonianus* verò, Qvod Fvit In Die S. Æthelredi Regis. at *Benedictinus*, Qvod Fvit Anno MLO viiii. 1 Deeſt *Hatt.* 2 deeſt *Hatt.* 3 deeſt *Ben.* 4 ȝetꝑýꝑꝺa *Hatt.* 5 hoȝoꝺe *Ben.* 6 ȝeonꝺ *Ben.* ȝýnꝺ *Hatt.* 7 ꝺýſum *Ben.* ꝺıſon *Hatt.* 8 mıclan eaꝑnunȝan *Ben.* 9 ȝoꝺıenꝺe *Hatt.* 10 mıclum *Hatt.* 11 deeſt *Hatt.* 12 deeſt *Hatt.*

Conſummationem ſeculi docet inſtare, enumeratis flagitiis ævi, ſui juxta *Matthæi* notam iſtam finis rerum deſcriptionem, c. 24. v. 3, & 14. item c. 28. v. 20. *a* Mortuus eſt *Æthelredus* anno MXVI. he ȝeenꝺoꝺe hıſ ꝺaȝaſ on ſcſ Geoꝑȝıuſ mæſſe-ꝺæȝe æꝼteꝑ mıclum ȝeꝑpınce. ⁊ eaꝑꝼoꝺnıſſum hıſ lıꝼeꝑ, *deceſſit in die feſto S. Georgii poſt multos dolores & miſerias vitæ ſuæ*; Chron. Sax. p. 148. Vide *Fl. Wigorn. Matth. Weſtm. Ingulphum*, &c. Quare ſcripta fuiſſe hæc Oratio videtur anno MXII. non autem anno MXIV. ut titulus *Cottonianus*; neque MVIIII. ut *Benedictinus* perhibet. *b* Iſtius ævi calamitatibus & miſeriis pleni ſunt Hiſtoricorum libri. Leges etiam RR. *Eadgari, Eadwardi, Æthelredi*, ita perſtringunt vitia in hoc ſermone commemorata, quaſi leges ad ſermonem conformatæ eſſent, aut ad leges iſthæc Oratio accommodata. Ex quibus facile dignoſci poteſt, qualem tum Epiſcopi morem & Auctoritatem obtinuerunt, tum in legibus firmandis, tum in prædicando evangelio. *c* De Juſtitia efferenda. *Concil. Spelm.* p. 552.

IV. On hæðenum ðeoðum ne ðeaþ man þorhealðan [1] lýtel ne micel ðæt þe [2] gehalgoð ir to gebyrgoða peorðunge. ⁊ pe þorhealðað ægþpæp Loðer gepihta eallep to gelome; And ne ðeaþ man gepanian on hæðenum inne ne ute æniġ ðæþa ðinga þe gebyrgoðan [3] bþoht bið ⁊ to lacum betæht bið. ⁊ pe habbað Loðer hup inne ⁊ ute clæne benýrte. [4 eac] Loðer ðeopar rýnðon mæðe ⁊ munde gepel hpæþ bedelde; And [5 rume men recgað þæt] gebyrgoðan þenan ne ðeaþ man miþbeodan on æniġe piran mid hæðenum leodum. rpa rpa man Loðer ðeopum nu deð to pide. þæp Xpēne rcoldan Loðer laġe healðan ⁊ Loðer ðeopar ġriðian;

V. Ac roð ir þ ic recge. ðeaþf ir ðæþe bote. þorðam Loðer gepihta * panodan to lange innan [6] þýrre ðeode" on æghýlcum ende. ⁊ þolclaga pýnredon eallep to rpýðe. [7 rýððan Eadgap gecendode.] ⁊ haliġnerra rýnðon to griðleare pide. ⁊ Loðer hup rýnðon to clæne benýrte [8] ealðra gepihta ⁊ innan [9] berrnýrte ælcra genýrena. [⁊ godcunde hadap þæþon nu lange rpiðe þorþrapene.] ⁊ pýðepan rýnðon [10 pide] þop nýdde on unrihт to ceople. ⁊ to mæniġe þorýrmde ⁊ gehýnede rpýðe. ⁊ eapme men rýnðon rape berpicene ⁊ hneoplice berýrde ⁊ ut of [11] þýrum eapde pide gerealde rpýþe unþorþorhte þnemdum to gepealde. and cnadolcild geðeopode þurh pælhneope unlaga þor lýtelne ðýþðe pide gýnd ðar þeode. ⁊ þneo niþt þornumene. ⁊ ðnælrihт [12] genýrde. and ælmerrihт gepanode:

VI. [13 Fniġe men ne motan peolðan heona rýlfna ne faran þæn hi pilla ð. ne ateon heona agen rpa rpa hi pilla ð. ne ðnælar ne moton habban þæt hi agon on agenan hpilan mid eanfneðan gepunnen. Ne þ heom on Loðer ert gode men geuðon. ⁊ to ælmergife þor Loðer lufan realdon. ac æghpilc ælmer-

* Apud Gentiles nemo quidem auſus eſt earum rerum quæ idolorum cultui conſecrata erant ſeu magnum aliquod, ſeu minimum auferre, at nos deo quæ ſacra ſunt, ſæpiſſime detrahimus. Neque auſus erat quiſpiam è paganis, eorum quidquam comminuere, quæ vel in parte ædium interiore, vel extra templi parietes, Deorum ſimulacris allata fuerant, & oblatione commendata. Nos vero Eccleſiæ Dei internam faciem, externam etiam prorſus ſpoliavimus; ſacerdotes autem ſunt reverentia & pace undique deſtituti. fertur præterea ethnicorum nemini licuiſſe, idolorum miniſtros ullo modo ignominioſe tractare; quemadmodum Dei ſervis fieri, longe lateque etiamnum accidit, ubi æquum eſſet chriſtianis, Dei legem ut adſervarent, atque illius miniſtros ut tuerentur.

Ego tamen quod dicturus ſū verum eſt, ſcilicet compenſatione opus eſſe: Divina enim jura intra hanc Gentem nimium diu ex omni parte ſunt imminuta, & [a] jus humanum ab Eadgari Regis interitu graviſſime quidem eſt labefactatum, & carent ſuo ſanctiſſima quæque propugnatore, Templa enim Dei ſpoliantur omnibus ſuis privilegiis, & commoditatibus introrſum penitus denudantur. ſed & ſacri ordines peſſime jam diu audiverunt. [b] Viduæ item crebro injuſte ad nuptias trahuntur, & plurimæ ſunt redactæ ad miſeriam, & vehementer oppreſſæ. Pauperes autem & egeni, graviſſime quidem ſeducuntur, & circumventi ſunt crudeliter per inſidias, & è Terra [c] venales miſſi ſunt longe in exilium, deditique in ditionem alienam, & infantes è cunabulis, minimo furti pretio plerumque per hanc Gentem, ac ſæviſſime contra leges ſunt mancipati. Et jus libertatis eſt abreptum, & jus mancipii coanguſtatum, & jus [d] Eleemoſynæ imminutum.

Liberis eſſe ſui juris non eſt permiſſum, neque quo velint commigrare, neque facultates ſuas, quemadmodum ipſi cupiunt, licet diſponere: Mancipiis vero, quæ diuturna ſui temporis uſura, laborioſe ac difficulter ſint conſecuti, iis frui plane non permiſſum eſt, neque vero iis quæ probi ſanctique homines religioſiſſime donarunt, & in

---

1 Micel ne litel *Ben.* 2 gelagoð *Hatt.* 3 gebyroht *Ben.* 4 deeſt *Hatt.* 5 deeſt *Hatt.* * panedan *Hatt.* 6 þýran eapde *Hatt.* 7 deeſt *Hatt.* 8 ealra *Ben.* 9 benýrte *Hatt.* nýrena. 10 deeſt *Ben.* 11 *Hatt.* 12 þýran *Hatt.* 13 deeſt in exemplari inter codices Junii membran. nu. 99.

* Ad Paragraph. 4. Lector conſulat leges Regis *Æthelredi*, de multiplici pace eccleſiæ, de debitis Deo perſolvendis. apud *Spelm.* in *Concil. Ænhamenſi Generali* latas anno 1009 pag. 517. Inſpiciendæ ſunt etiam *Canuti* leges, quæ etſi poſt ſcriptam hanc Orationem latæ fuerint, tamen cum eodem fere ſtylo utuntur atque eadem damnant ſcelera ac flagitia, ad res geſtas, quæ paulo antea contigerint, illuſtrandas poſſint quidem nonnihil conducere: tales ſunt apud eundem Cl. *Spelmannum* Legês iſtæ, *de mulcta pro dignitate Eccleſiæ conferenda*: *de reverentia ſacerdotibus præſtanda*: p. 540, & 541. *de ordinatum vinciente aut verberante*; p. 555. *Eccleſiæ & Miniſtri ut ſint immunes*; inter Synodalia Decreta, *Concil. Ænham.* p. 527. *a* De Juſtitia efferenda, *Concil. Spelm.* ann. 1032. p. 552. Obiit *Eadgarus* anno DCCCCLXXV. *Chron. Sax. Rog. Hoved. Ingulfus, M. Weſt.* &c. *b Ut viduæ ſint per annum innubæ*, LL. *Æthelredi*, p. 519. item *de Conjugiis prohibitis*, LL. *Canuti* R. p. 543. Quæ deſumpta videtur ex ea lege quæ in *Concil. Ænhamenſi*, tempore R. *Æthelredi*, lata fuit, *de gradibus matrimonium prohibentibus*, cap. 8. pag. 516. vid. exhort. tum ad Eccl. tum ad ſecul. p. 523. *ut Dei pauperes foveant & paſcant.* *c* Ut *nemo vendatur extra Patriam*, LL. *Æthelr.* p. 515. in exhortatione prius memorata; þ hi þýðepan ⁊ rceopcilð to oft ne ahpænan. *ne viduam & orphanum ſæpius cædant.* p. 523. *d De debitis Deo reddendis*, LL. *Æthelredi* Regis pag. 517.

ꝑihꞇ þe man on Ꞇoðeꝛ eꝛꞇ ꝛceolðe miþ ꝑihꞇe ȝeoꝛne ȝelæꝛꞇan. ælc man ȝelicaþ oððe ꝓoꝛhealðeþ. ꝓoꝛðam unꝑihꞇ iꝛ ꞇo ꝑiðe mannum ȝemæne ⁊ unlaȝa leoꝛe;] Anð hꝑæðoꝛꞇ iꝛ ꞇo cpeðenne. Ꞇoðeꝛ laȝa laðe ⁊ laꝑa ꝓoꝛꝛepene. ⁊ þæꝛ pe habbaþ ealle ðuꝑh Ꞇoðeꝛ ẏꝑꝑe bẏꝛmoꝛ ȝelome. ȝecnape ꝛe ðe cunne. anð ꝛe [1] bẏꝑꝛꞇ ꝑẏꝑð ȝemæne. [2]ðe man ꝛꝑa ne pene. ealꝑe ðẏꝛꝛe ꝑeoðe. buꞇon Ꞇoð beoꝛȝe :.

VII. ꝓoꝛðam hiꞇ iꝛ on uꝛ eallum ꝛꝑuꞇol ⁊ ȝeꝛene. ꝑ pe æꝑ ðẏꝛan oꝛꞇoꝛ bꝛæcon ꝑonne pe beꞇꞇon. anð ðẏ iꝛ ðẏꝛꝛe ðeoðe ꝓela onꝛæȝe; Ne ðohꞇe hiꞇ nu lanȝe inne ne uꞇe. ac ꝑæꝛ heꝑe ⁊ hunȝeꝑ. bꝛẏne ⁊ bloðȝẏꞇe on ȝepel [3] hꝑẏlcum enðe oꝛꞇ ⁊ ȝelome. anð uꝛ ꝛꞇalu ⁊ cpalu. ꝛꞇꝑic ⁊ ꝛꞇeoꝛꝓa. oꝛꝓcpealm ⁊ unco ðu. hol ⁊ heꞇe ⁊ ꝑẏpeꝑa ꝑeaꝛꝓlac ðeꝑeðe ꝛꝑẏðe ðeaꝑle. anð uꝛ unȝẏlða ꝛꝑẏðe ȝeðꝑehꞇon. ⁊ uꝛ unpeðeꝑa ꝓoꝑoꝛꞇ peolðan unꝑæꝛꞇma. ꝓoꝛðam on [4]ðẏꝛum eaꝑðe pæꝛ. ꝛꝑa hiꞇ ðincan mæȝ. nu ꝓæla ȝeaꝑa unꝑihꞇa ꝓela. ⁊ ꞇealꞇe [5]ȝeꞇꝑẏꝑð æȝhpæꝑ miþ mannum :.

VIII. Ne beaꝑh nu ꝓoꝑoꝛꞇ ȝeꝛibb ȝeꝛiðban þe ma þe ꝓꝑemðan. ne ꝓæðeꝑ hiꝛ beaꝑne. ne [6]hꝑilum beaꝑn hiꝛ aȝenum ꝓæðeꝑ. ne bꝑoðoꝑ oðꝑum :. Ne uꝑe æniȝ hiꝛ liꝛ ne ꝓaðoðe ꝛꝑa ꝛꝑa he ꝛceolðe. ne ȝehaðoðe ꝑeȝollice. ne læꝑeðe lahlice. ac poꝛhꞇan luꝛꞇ uꝛ ꞇo laȝe eallep ꞇo ȝelome. anð naþoꝑ ne heolðan ne laꝑe ne laȝe Ꞇoðeꝛ ne manna ꝛꝑa ꝛꝑa pe ꝛceolðan. ne æniȝ pið oðeꝑne ȝeꞇꝑẏplice ðohꞇe ꝛꝑa ꝑihꞇe ꝛꝑa he ꝛcolðe. ac mæꝛꞇ ælc ꝛꝑicoðe anð oðꝑum ðeꝑeðe poꝑðeꝛ anð ðæðe. [7] ⁊ huꝑu unꝑihꞇlice mæꝛꞇ ælc oðeꝑne æꝛꞇan heapeþ miþ ꝛceanðlican [[8] ⁊ miþ ꝓꝓohꞇlican] onꝛcẏꞇan. ⁊ ðo maꝑe ȝiꝛ he mæȝe :.

donũ eleemoſynæ conceſſerunt, quolibet ferme homine id aut diminuente, aut detinente, quod Dei cauſa juſte, & ſtudioſe iis debet præſtare. [a] Nam injuſtitia commune hominum peccatum eſt, & iniquitas eorum deliciæ; deniq; ut breviſſime dicam, [b] Dei leges odio, & inſtructiones cõtemptui habentur. Atque omnia hæc convitia nobis, Dei ira, evenire ſciat, is qui ſapiens eſt. Quinetiam niſi Deus id tempeſtive avertat, calamitas hæc, quamvis homines aliter ſentiant, univerſas totius hujus nationis partes percellet, & proſternet.

[c] Nobis enim omnibus clarum eſt & manifeſtum; ſæpius nos antehac peccâſſe quam pœnitentiam egiſſe. Adeo ut de natione in proverbiũ dici merito poteſt, Ne ðohꞇe hiꞇ nu lanȝe inne ne uꞇe. quod, *boni nihil in ea jam diu eſt repertum.* ſed, [d] Exercitus, & [e] fames, [f] incendium, & ſanguinis effuſio in omni parte jam creberrime verſantur. Furta etiam & neces, [g] Plaga & Peſtilentia, [h] lues & morbi, ignominia, & odium, & prædatorum rapinæ, lædunt nos vehementer. ſumus etiam inimicitiis graviter oppreſſi. Intemperies vero & ſterilitas nobis perſæpe dominãtur. Nam in his regionibus (quod animadvertendum eſt in promptu) jam plures annos multiplex injuria eſt pervagata, & ſincera fides undequaque ab hominibus calumniata.

[i] Neque jam cognatis quiſquam favet magis, quam peregrinis. neque pater filio ſuo, nec filius ejus parenti, neque frater fratri. [k] Nemo quidem è nobis vitam ita inſtituit, ut oportet. Nam neque ex norma ſua & præſcripto vivunt Eccleſiaſtici, nec laici ex mandato legis; ſed libido plerunque legis & juſtitiæ nomen atque locum invaſit. Nulli enim [l] diſciplinæ aut decreto ſive humano, ſive divino, uti par erat, obtemperavimus. Neque homines jam diutius ingenua mente inter ſeſe, ac fideli animo verſantur. At unuſquiſque adverſus alios fraudem ſuſcipit, [m] dictis interim plerique invicem laceſſunt atque factis. Abſentem ſaltem adoriuntur impetu quodã probroſo & accuſatorio, cupientes etiam (ſi poſſint) pergere ulterius.

---

1 Bepꝛꞇ *Ben.* 2 ðeah *Ben.* & *Hatt.* 3 hꝑẏlcon *Hatt.* 4 ðẏꝛan *Hatt.* 5 ȝeꞇꝑiꝑþa *Ben.* & *Hatt.* 6 hꝑẏlc *Ben.* 7 ⁊ unþeȝenlice *Ben.* 8 deeſt *Hatt.* ꝓꝓohꞇlacan.

a In juſtitia abolenda. *Spelm.* Conc. p. 519. *b* Deum, verbum, fidem colant in exhort. tam ad Eccleſ. tam ad ſæcul. LL. *Æthelredi, Conc. Ænham.* p. 522. Item LL. *Can.* ad Deum ex intimis colendum & fidem. *c* Omnia mala quæ huic genti incubuerunt, deducit ab *Eadgari* exitu, & ſane permulta ſunt & luctuoſa, quæ in ſublimi iſto atque eleganti carmine facta commemorantur. *Chron. Sax.* ann. DCCCCLXXV. Quod carmen præclarum, & numeris, ſi ita dixerim pace tua, Lector, quaſi Anacreonticis conſcriptum, cum in Grammat. *Saxonicæ* p. 185, & 186. ſit expreſſum, non recenſeo. *d Danorum* Exercitus *Anglis* infenſiſſimus. *e* Paſſim ſævit fames. *Chron. Sax.* ann. DCCCCLXXV, & DCCCCLXXVI, & MV. *f* Agros *Pagani* depopulabantur, villaſque incendebant, *Chron. Sax.* ann. MI. item MIV. Quo tempore *Swanus* urbem *Northwic* devaſtavit penitus & combuſſit, & id genus exempla quamplurima occurrunt, quæ à tempore mortis *Eadgari* R. ad annum, quo hæc habita fuit Oratio & deinceps, tum in Chronico tum in cæteris, qui res geſtas iſtius ævi deſcribunt, à curioſo obſervari poſſunt. *g* ꝛꞇꝑic. etſi vox iſthæc in Gloſſariis non reperitur, cum Plagam & Peſtilentiam in Litania Anglicana noſtra conjunctas viderem, opinabar ſtatim ꝛꞇꝑic idem Anglice ſonare, cum priore; cujus loco hodie vocem **Plague** à Latina deductam uſurpamus. *h* DCCCCLXXXVI. hoc anno primum ſæviit magna Animalium lues in Anglica natione. *Chron. Sax. Flor.* p. 987, &c. *i* Nota eſt perfidia *Alfledæ* novercæ Regis *Edwardi*, cujus fraude & inſidiis fuit Rex ſanctiſſimus interfectus. *k* Vid. Exhort. tum ad Eccl. tum ad Sæc. *Spelm. Conc.* p. 522. *l* Ut Deum, fidem, verbum colant. ibid. item LL. *Can.* de Doctrina Chriſtiana. *m* de verbis & operibus curandis LL. *Æthelr. Conc. Ænham.* p. 519.

IX. Forðam hefr fýnd on lande ungetrýþða micle for Gode ⁊ for forolde. ⁊ eac hefr fýnd on eande [*on mirtlice firan] hlafordrican manege. ⁊ ealra mæst hlafordrice re bið on forulde þ man hir hlafordes raule berrice ⁊ ful mycel hlafordaþice eac biþ on þeolde. þ man hir hlaford of life forrædde. [1] oððon of lande lifiendne drife; And æg-ðer ir gedon on ðýrum eande. Eadpeard man forrædde. ⁊ fýðdan acpealde. ⁊ æftes þam forbærnde:.

X. And godribbas and godbearn to fela man forrpilde pide [2] gýnd ðas þeode. [3] to eacan oðran ealles to manegan ðe man unrcýldige forfor ealles to pide.] ⁊ ealles to mænege halege rtopa [4] pide forpundon. þurh þ man rume men [5] æs ðam gelogode rpa man nane rcolde. Gif man on Godes griðe mæþe pitan polde. ⁊ Cpistenes folces to fela man gefealde ut of [6] ðýran eande nu ealle hpile. ⁊ [7] eal þ ir Gode lað. gelýfe re ðe pille:.

XI. And rcandlic ir to rpecenne þ gedon-den ir to pide. ⁊ egeslic ir to pitanne þ oft doð to manege þe dreogað þa ýnmðe þæt rceotað togædere ⁊ ane cpenan gemænum ceape bicgað gemæne. ⁊ pið ða ane fýlðe adreogað an æftes anum ⁊ ælc æftes oð-num. hundum [8] gelicaft. þe for fýlðe ne rcnifað. ⁊ fýðdan pið peonðe rýllað of lande [9] feondum to gepealde. Godes gerce-afte ⁊ hir agene ceap. þe he deope gebohte:. Eac pe pitan full geonne hpæs reo ýnmð gepeanð þæt fæder gefealde hir bearn pið peonðe. ⁊ bearn hir modor. ⁊ bropor re-alde oðerne fremdum to gepealde ut of ðirre ðeode. ⁊ eal þ rýndan micle ⁊ egeslice dæda; Understande re þe pille:.

XII. And gýt hit ir mare ⁊ eac [10] mænig-fealdre þæt derað ðýrre ðeode. Mænige rýnd forrporene and rpýðe forlogene. ⁊ þed rýnd tobrocene oft ⁊ gelome. ⁊ þ ir gerýne on ðýrre ðeode þæt ur Gode ýrre hetelice onrit; Gecnare re þe cunne:.

In terra enim noſtra multiplex tam erga Deum quam erga homines eſt Perfidia, & proditionum varia genera, præcipue vero ea † erga dominum infidelitas apud nos in uſu eſt, qua contra vitam ejus inſidiæ ſtruantur. Quinetiam id proditionis genus maxime apud nos auditur, quo quis perden-dæ domini animæ conſilium ineat; aut è patria [a] vivum ejicit. Utrumque vero horum in hac gente fieri contigit. † Eadwardus enim pravo conſilio proditus occiſus eſt, & poſtea combuſtus. ** *& Æthelredus ejus frater è regno fugatus.*

Et ſuſceptores luſtrici, & infantes à ſacro fonte ſuſcepti, complures ſunt interfecti; quorum numero etiam alii, qui nimis multi inſontes perie-runt, poſſunt adjungi. [b] loci etiam ſacri quampluri-mi longe lateque devaſtantur. Atque ea plane ra-tione quod ab aliis fuiſſent poſiti, & conſecrati. Quod ab hominibus fieri nullo modo oportuit. Si in pace Dei modum quendam agnoſcerent. Et permulti ex hac regione venum dantur Chriſtiani. Quæ quidem res Deo omnino ſunt ingratæ. cre-dat idem, qui velit.

[c] Et dictu quidem, quod ſæpe fit, turpiſſimum eſt: ſed & horret animus, meminiſſe quod pleri-que faciunt, dum calamitatem iſtam patiuntur, quâ ſymbolum una conferentes, communi pretio meretricem plures mercantur. cum qua ſinguli rem habent nequiſſimam, alter in alterius huic ſceleri vicem ſuccedentes, canibus ipſis ſimillimi, qui ſpurcitiem ſuam impune exercent. Deinde vero Dei, ſummi ipſius Creatoris peculium, & proprium ejus mercimonium, è terra in extero-rum poteſtatem atque inimicorum, vili pretio [d] transferendum concedunt. Præterea illud certo cognovimus, ubi ea tanta calamitas invaſerit, ut pater filium, filius ejus matrem, & frater fratrem hoſtibus mercede quadam accepta vendiderit; im-mania quidem hæc omnia atque horrenda plane facinora. ſciat id, qui velit.

Sed ærumnis hiſce, quibus hæc gens miſera conflictatur, dantur plura & diverſa. permul-ti enim ſunt [e] perjuri & mendaces, pacta au-tem, creberrime diſſolvuntur, ideoque compertū eſt intra hanc gentem iracundiam Dei in nos gra-viter exardeſcere. qui poſſit, iſtud intelligat.

---

* Deeſt *Hatt.* 1 oððe *Ben.* 2 geond *Ben.* 3 deeſt *Hatt.* 4 eac ða *Ben.* 5 æs rpa *Ben.* 6 ðam *Hatt.* 7 eac *Ben.* 8 gelicoft *Hatt.* 9 fremdum *Hatt.* 10 manige fleardne *Hatt.*

† *Edwardi* R. corpus non igne conſumptum, ſed ſepultum fuiſſe omnes Hiſtorici tradunt. ** Hic in Sermone Sax. lacuna eſſe videtur, in qua *Lupus Æthelredum Eadwardi* fratrem è regno ſuo expulſum, proditionis alterius generis exemplū, ut par eſt credere, adjecit. Ad fidelitatem erga Dominos LL. *Canuti* p. 548. de vitæ Regis In-ſidiatore, p. 521. LL. *Æthelredi.* Nemo Pa-tribus noſtris deteſtabilior olim, aut ſceleratior habebatur, quam qui Dominum ſuum hoſtibus proditum in diſcrimen capitis adducebat, atque ideo qui nefas iſtiuſmodi habebant impunitum, non uni tantum domui vel Domino nefarium pu-tabatur indicere bellum, ſed omnia vitæ, ſalutiſ-que communis atque etiam humanitatis jura vio-lare. Tanta etenim ſervorum corruptela impu-nita, nulli parietes (ut inquit *Cicero* pro R. *Deio-taro*) noſtram ſalutem, nullæ leges, nulla jura cuſtodient. Ubi enim id quod intus eſt atque noſtrum impune evolare poteſt, contraque pug-nare, fit in dominatu ſervitus, fit in ſervitute Do-minatus. *Junius* in voce hlafordrica. *a Æ-thelredus* ad *Richardum* D. *Normanniæ* transfre-tat, ibique commoratur uſque ad *Swani* obitum. *Chron. Sax.* an. MXIII. p. 144. De *Ædrico* Duce vid. Hiſtoriam *Ingulfi Croylandenſis*, *Florilegi*, & *Chron. Sax.* Qui patriæ proditor & publicus ho-ſtis ſub *Cnuto* tandem fraudium finem ſortitus eſt. *b Alferus* Dux mandavit deſtrui multa Monaſte-ria quæ *Eadgarus* antea juſſerat Sanctum Epiſco-pum *Æthelwoldum* reſtaurare. *Chron. Sax.* an. DCCCCLXXV. *c* Vide LL. *Canuti* de Adulterio p. 557, & 558. *d* LL. *Æthelredi* p. 515. *e* LL. *Æthel.* R. K. 21. fidem pactam tenendam, & K. 25.

XIII. And

XIII. And la hu mæg maþe ſcamu ðuþh Godes ýþþe mannum gelimpan þonne ur deþ gelome for agenum gepýrhðum: Ðeh þræla hpylc hlaford æthleape and of Cristendome to picinge peorðe. ⁊ hit æfterðæm eft gepeorðe þ pæpngeppixl peorðe gemæne þegene ⁊ ðþæle. gif ðþæl ðæne ðegen fullice afylle. licge ægylde ealne hir mægðe; ⁊ gif se þegen ðæne ðþæl þe he æn ahte fullice afylle. gylde þegen gylde; Ful [1] eaphlice laga and ſcandlice nýdgylð ðuþh Godes ýþþe ur ſýn gemæne. ⁊ ſela ungelimpa gelimpð ðýrre ðeode oft and gelome; Undeprtande ſe þe cunne:

XIV. Ne ðohte hit nu lange inne ne ute. ac pær hepe and hete on gepel hpylcan ende oft ⁊ gelome. ⁊ Engla nu lange eal rigeleare and to rpýðe [2] geýngde ðuþh Godes ýþþe. ⁊ flotmen ſpa ſtþange ðuþh Godes þafunge. þ oft on gefeohte an [3] feref̃ð týne. ⁊ hpilum læſ. hpilum ma eal for upum ſýnnum; And oft týne oððe tpelfe. ælc after oðrum ſcendað [4 ⁊ tapiað] to birmore [4 micclum] ðær ðegener cpenan. and hpilum hir ðohtor oððe nýd magan. þær he onlocað þa læte hine ſýlfne pancne ⁊ pincne and genoh godne æn þ gepurðe: And oft þþæl ðæne ðegen. ðe æn pær hir hlaforð. cnýt ſpýðe fæſte ⁊ pýnceð him to þþæle. ðuþh Godes ýþþe:

XV. Fa la ðære ýþmðe. and pa la ðære porold ſcame þe nu habbað Engla eal [5] þuþh Godes ýþþe: Oft tpegen fæmen oððe ðriý hpilum ðrifað ða ðnafe Cristenna manna fram fæ to fæ ut ðuþh ðar ðeode [6] gepelede togædere. ur eallum to porold ſcame. gif pe on eorþnoft ænige ſcame cuðon [7] oþþea polðan aniht undeprtandan: Ac ealne þæne býrmore. ðe pe oft ðolað. pe gýldað mid peorðrcýpe ðam ðe ur ſcendað; pe hým gýldað ſingallice. and hý ur hýnað dæghpamlice. hý hepgiað and [8] hý bænnað. pýpað and neafiað ⁊ to ſcipe lædað; And la hpæt ir ænig oðer on eallum ðam gelimpum. buton Godes ýþþe ofer ðar ðeode [9] ſputol and gefæne:

Eheu conditionem hujus temporis! num majus opprobrium Deo irato & offenſo nobis accidere potuit, quam illud ipſum, quod noſtris meritis contraximus? [a] A Domino ſuo ſervus ſi quis aufugerit, adjungens ſemet piratis ac paganis, [b] & bella forſan deinceps fuerint concitata inter Dominum atque ſervum, ſi ſervus ipſius dominum prælio ſtraverit, inultus jaceat ſine compenſatione totius ſuæ dignitatis: ſi dominus autem, ſervum iſtum, qui ad ſe jure olim pertinuerat, interfecerit, ſolvat dominus vectigal. Leges enim iniquiſſimæ, & [c] tributa prorſus inhoneſta, accenſo divino numine nobis ubique ſunt infenſa, & gens ipſa plurimis ſæpe urgetur difficultatibus & incommodis. qui vult ſapere, iſtud intelligat.

Nec malorum remedium quidquam alicunde apparet. ſed exercitus atque odium in omni parte ſæpius graſſantur. Et Anglia jam diu ſine Victoria, & iracundia Dei perculſa admodum & proſtrata. Piratæ etiam Dei præſidio ita ſtrenui evadunt, ut in pugna unus ſæpe decem [d] in fugam egerit, nunc plures, nunc vero fortaſſe pauciores. Creberrime autem decem aut duodecim alternis vicibus uxorem Thayni vitiant, & cum ejuſdem filia, aut cognata, graviſſima contumelia eam afficiunt. ſpectatore quidem ipſo, nec prohibente, qui animoſus & ditiſſimus, atque olim ſatis viſus eſſet ſtrenuus. ſervus etiam ſæpenumero, qui ipſius quondam herus fuerat Thaynum arcte perſtringit, & ad ſervitutem offenſo Deo, miſerum adigit.

Eheu miſeriam, & eheu dedecus & opprobriũ! quib[9] etiamnum ex ira Dei Anglia tota eſt afflicta, ſæpe etenim duo treſve è piratis, Chriſtianorum agmen congregatũ regionem univerſam tranſcurrentes, à mari uſque ad mare compellunt, quod ad noſtram infamiam fædum eſſet omnino, & turpiſſimum; ſi ignominiam aliquam perſentiſcere, aut poſſimus unquam, aut recte percipere velimus. Omnes autem iſtas quibus nunc vexamur contumelias, cum eorum honore ac dignitate ſumus perpeſſi, qui ſummis nos injuriis proſequuntur. Nos indeſinenter tribuimus iis & concedimus; ipſi interea graviter & inhumanè opprimunt nos quotidie; devaſtant & comburunt, prædantur & diripiunt, & [e] ad navigia perducunt; & eheu quid aliud, ex hac multiplici adverſæ fortunæ diverſitate, quã ſeverã Dei indignationẽ adverſus hunc populũ commotam, eſſe apertam, & manifeſtam.

---

1 Eapnlice *Hatt.* 2 geýnde *Hatt.* 3 afealleð týne. and tpegen oft tpentig. *Ben.* 4 deeſt *Ben.* 5 for *Ben.* 6 gepýlede *Ben.* 7 oððon pe polðan *Hatt.* 8 heapað. bændað ⁊ birnpiað. pipað ⁊ *Ben.* 9 rpýtol gerýne *Hatt.*

a Vide LL. *Canuti* R. de fidelit. ad Dominos p. 548. *b* De *Edrico* conſulas Hiſtoricos. *c* Anno DCCCCXCI. Tributum, x nempe millia Librarum *Danis* ſolvitur. *Chron. Sax.* & *M. Weſtm.* An. MII. vectigal. XXIV mill. librarum. An. MVII XXX mill. librarum, *Chron. Saxon. Floril.* &c. *d* Anno DCCCCXCVIII fugati ubicunque *Angli.* *Chron. Sax.* & *Math. Weſtmonaſt.* *e* *Chron. Sax.* An. MXI. hi ða þæp genaman þone Arceb. Ælfeah. ⁊ Ælfpopð þer cýngef geferan. &c. Tunc ibi ceperunt Archiepiſcopum *Ælfeagum*, & *Ælfwordum* R. Præfectum, & *Leofwinum* Abbatem, & *Godwinum* Epiſcopum, *Ælmærum* autem Abbatem dimiſerunt. In ea autem ceperunt omnes conſecratos homines, viros & fœminas (inenarrabile verò cuiquam quantum populi prehenderetur,) & in Civitate (Cantuarienſi ſc.) poſtea manſerunt quam diu vellent. quamprimum totã urbem exploraſſent, reverſi ſunt ad naves, & ſecum deduxerunt Archiepiſcopum. Fuit tum Captivus, qui antea fuit Anglicæ Gentis & Chriſtianiſmi Caput.

XVI. Nıꝛ eac nan ꝑunꝺoꝛ ðeah uꝛ mıꝛlimpe. ꝑoꝛðam ꝑe ꝑıtan ꝑul ȝeoꝛnne þæt nu ꝑela ȝeaꝛa men na ne ꝓohton ꝑoꝛ oꝑt hꝑæt hẏ poꝛhtan poꝛꝺeꝛ oððe ꝺæꝺa. ac peaꝛð ðeꝛ ðeoꝺꝛcıpe. ꝛꝑa hıt ðıncan mæȝ. ꝛꝑẏðe ꝑoꝛꝛẏnȝoꝺ ðuꝛh mænıȝꝑealꝺe ꝛẏnna ȝ ðuꝛh ꝑela mıꝛꝺæꝺa. ðuꝛh moꝛðꝺæꝺa ȝ ðuꝛh manꝺæꝺa. ðuꝛh ȝıtꝛunȝa anꝺ ðuꝛh ȝıꝑeꝛnerꝛa. ðuꝛh ꝛtala anꝺ ðuꝛh [1]ꝛtꝛuꝺunȝa. ðuꝛh mannꝛẏlena anꝺ ðuꝛh hæðena unꝛıꝺa. ðuꝛh ꝛꝑıcꝺomaꝛ ȝ ðuꝛh ꝛeaꝛa cꝛæꝑtaꝛ. ðuꝛh lahbꝛẏcaꝛ ȝ ðuꝛh bꝛẏcaꝛ ȝ ðuꝛh [2]æꝛꝑıcaꝛ. ðuꝛh mæȝꝛæꝛaꝛ ȝ ðuꝛh manꝛlıhtaꝛ. ðuꝛh haꝺbꝛycaꝛ ȝ ꝓuꝛh] æꝑbꝛẏcaꝛ. ðuꝛh ꝛıbleȝeꝓu ȝ ðuꝛh mıꝛtlıce ꝑoꝛlıȝꝓu:

XVII. Anꝺ eac ꝛẏnꝺon ꝑıꝺe. ꝛꝑa ꝑe æꝛ cꝛæꝺon. ðuꝛh aðbꝛẏcaꝛ ȝ ꝓuꝛh peꝺbꝛẏcaꝛ anꝺ ꝓuꝛh mıꝛtlıce leaꝛunȝa ꝑoꝛloꝛen ȝ ꝑoꝛloȝen ma ꝓonne ꝛcolꝺe. ȝ ꝑneolꝛbꝛıcaꝛ ȝ ꝑæꝛtenbꝛẏcaꝛ ꝑıꝺe ȝeꝑoꝛhte oꝑt ȝ ȝelome:· Anꝺ eac heꝛ ꝛẏn on eaꝛꝺe [3a Goꝺeꝛ ꝑıþeꝓꝛacan] aꝑoꝛtatan abꝛoþene. ȝ cẏꝛıchatan hetole. ȝ leoꝺhatan ȝꝛımme. ealleꝛ to maneȝe. ȝoꝑeꝓhoȝan ꝑıꝺe ȝoꝺcunꝺꝛa ꝛıhtlaȝa ȝ Cꝛıꝛtenꝛa ðeaꝛa. anꝺ hocoꝛꝑẏꝛꝺe ꝺẏꝛıȝe æȝhꝑæꝓ on ðeoꝺe. oꝑtoꝛt [4]oꝑ ða ðınȝ þe Goꝺeꝛ boꝺan beoꝺaþ. ȝ ꝛꝑẏðoꝛt on þa ðınȝ þe [5]æꝑꝓe to Goꝺeꝛ laȝe ȝebẏꝛıaðꝺ mıꝺ ꝛıht:·

XVIII. Anꝺ ðẏ ıꝛ nu ȝeꝓoꝛꝺen ꝑıꝺe anꝺ ꝛıꝺe to ſꝑul ẏꝑelan ȝepunan. ꝓ menn ꝛꝑẏðoꝓ ꝛcamaðꝺ nu ꝓoꝓ [6]ȝoꝺ ꝺæꝺan ꝓonne ꝓoꝓ mıꝛꝺæꝺan. ꝓoꝓðam to oꝑt man mıꝺ hoceꝓe ȝoꝺ ꝺæꝺa hẏꝓꝓeðꝺ ȝ ȝoꝺ-ꝓẏꝓhte leahtꝛaðꝺ ealleꝛ to ꝛꝑẏðe. ȝ ꝛꝑẏðeꝛt man tæleðꝺ ȝ mıꝺ olle ȝeȝꝛeteðꝺ ealleꝛ to ȝelome ꝓa ꝓe ꝛıht luꝑıaþ ȝ Goꝺeꝛ eȝe habbaðꝺ [7ȝ ꝛẏn ꝺæꝺa eaꝛȝıaþ] be æniȝum ꝺæle:· Anꝺ ðuꝓh ꝓæt ðe man ꝛꝑa ꝺeðꝺ. ꝓ man eal hẏꝓꝓaðꝺ ꝓ man ꝛcolꝺe [8]heꝓeȝian. anꝺ toꝑoꝓðꝺ laðeðꝺ ꝓ man ꝛcolꝺe luꝑian. ðuꝓh ꝓæt man ȝebꝛınȝeðꝺ ealleꝛ to maneȝe on ẏꝑelan ȝeðance ȝ on unꝺæꝺe. ꝛꝑa ꝓ [9]hẏne ꝛcamaðꝺ na [10]ꝓeh hẏ ꝛẏnȝıan ꝛꝑẏꝓe. ȝ ꝑıðꝺ Goꝺ ꝛẏlꝑne ꝑoꝓꝑẏꝓcan hẏ mıꝺ ealle. ac ꝑoꝓ ıꝺelan onꝛcẏtan hẏ ꝛcamaðꝺ ꝓ hẏ beꝛan heoꝛa mıꝛꝺeꝺa ꝛꝑa ꝛꝑa bec tæcan. ȝelice ðam ꝺꝓæꝛan ðe ꝑoꝓ heoꝛa [11]ꝓꝓẏtan lepe nellaðꝺ beoꝓȝan. æꝛ hẏ na ne maȝan. [12]ðe hẏ eall ꝑıllan:·

XIX. Heꝛ ꝛẏnꝺan ðuꝓh ꝛẏnleaꝛa. ꝛꝑa hıt ðıncan mæȝ. ꝛaꝛe ȝelepeꝺe to maneȝe on eaꝛꝺe:· Heꝛ ꝛẏnꝺan [13ꝛꝑa ꝑe æꝛ ꝛæꝺon] mannꝛlaȝan ȝ mæȝꝛlaȝan ȝ [14]mæꝛꝛeꝓꝓeoꝛta banan ȝ mẏnꝛteꝓhatan [15ȝ hlaꝑoꝓꝺꝛꝑıcan ȝ

Neque cuiquam mirum eſſe debet, in hunc modum res nobis male vertere. certo enim ſcimus, hos plures annos parum id fuiſſe cautum ab hominibus, [a]quid dicerent agerentve. Iſthæc autem natio (quod intellectu quidem eſt haud difficile) peccatis ſuis quam plurimis, & innumeris ſuis pravis flagitiis eſt perditiſſima. homicidiis, & ſceleribus nefandis, ingluvie atque avaritia, furtis & rapinis, donis impuris & ethnicis impudicitiis, ſeditionibus,& machinationibus inſidiarum, legibus violatis & eluſis, parricidis, & homicidis, & ſacris ordinibus violatis, adulteriis, & inceſtu, & variis fornicationibus.

Sunt præterea, quod à nobis prius dictum fuit, propter perjurias, & propter pactiones interciſas, & propter mendaciorum multiplicem varietatem, perditi permulti & mendaces. Feſta item ac jejunia vulgo facta ſunt profana. Ad hæc, ſunt etiam in terra, à Deo miſere deficientes, degeneres Apoſtatæ, & Eccleſiæ magnopere infenſi, populoque inimiciſſimi. Dei etiam ſacra jura, & Chriſtiani ritus, vulgo & paſſim deſpiciuntur. Contumeliæ vero ſtultæ, & opprobria in omni regione contorquentur. Earum rerum preſertim contemtiones fiunt & deſpicientiæ, quæ Divina efflagitant mandata & concionatores; tum earū maxime quæ ad legem Divinā jure pertinent.

Ideoque ea jam longe lateque conſuetudo feleratiſſima invaſit obtinuitque,ut homines, hâc tempeſtate bonorum operum magis pudeat, quam malorum. nam bona opera plerumque conſcindunt ignominiis, & Dei cultus publice, ac frequentius deridetur. Graviſſime tamen obtrectant iis, & ſummis eos vexant opprobriis & injuriis; qui juſtitiam colunt, & Deum pie venerantur & peccati vim atque poteſtatem quavis ratione frangere & debilitare conantur. Quamobrem cū res illuc perducta eſt, ut iſtud ſpreverint homines quod laudarent; & quod amarent, illud oderint. eo deinceps pervenerunt, ut ſint parati, cum ad cogitandum male, tum inhoneſtè faciendū. Quo factum eſt, ut graviſſime peccantes, minime tamen erubeſcant, è divina tutela & præſidio, à ſemetipſis cum omnibus ſuis ejecti & exterminati. Fit autem per inanes contumelias, ut pudeat eos quæ libri docent fieri minime oportere, eadem emendare & corrigere. Fatuorum inſtar, qui ſuperbam cavere licentiam nolunt, niſi cum omnibus cupientibus, nemini liceat.

A peccati autem fraude & illecebris quod facillime quidem credendum eſt, plurimi ſunt hic in terra miſere ſeducti. ſunt etiam, quod ipſi prius animadvertimus, homicidæ, & parricidæ, [b]& interfectores ſacerdotum, & inimiciſſimi monaſte-

---

1 ðtꝛutunȝa *Ben.* 2 deeſt *Ben.* & *Hatt.* 3 deeſt *Hatt.* 4 on *Hatt.* 5 ȝeoꝓnoꝛt *Hatt.* 6 ȝoðan *Ben.* 7 deeſt *Ben.* 8 heꝓian *Hatt.* 9 himne *Ben.* 10 þeah *Hatt.* 11 ꝛaꝛe *Ben.* 12 ðeah *Hatt.* 13 deeſt *Hatt.* 14 ꝛaceꝓðbanan *Hatt.* 15 deeſt *Hatt.*

a Vide LL. *Æthelr.* de verbis & operibus curandis, *Spelm. Conc.* pag. 519. Sufficiat ſemel hic Lectorem monuiſſe quæ immania flagitia à Concionatore noſtro etiamnum memorantur, eadem planè omnes fere Hiſtoricos enarrare. Leges autem *Eadgari*, *Eadwardi*, & *Æthelredi* graviter & eodem fere ordine ea perſtringunt. *b* Vid. LL. R. *Can.* de Sacrum ordinem violante. p. 557.

æbeꝓe

æbelne apoſtȝtatan] ȝ hel ſýnban man ſpoſlan ȝ moꝛðoꝛlan ȝ moꝛðoꝛ þýlhtan. [1 ȝ] hel ſýnban haðbnecan ȝ æþbnecan ȝ ðuꝛh ſiblicȝu ȝ ðuꝛh miſtlice ſoꝛlicȝu ſoꝛſýnȝoðe ſþýðe.] ȝ hel ſýnban mýlteltnan ȝ beaꝛnmýnðlan ȝ ꝑule ſoꝛlecȝene hoꝛinȝaꝛ maneȝe. ȝ hel ſýnban piccan ȝ [2 pælcýꝛian. ȝ hel ſýnban ꝑýpenaꝛ ȝ neaxenaꝛ ȝ popolð ſtȝnðenaꝛ [anð ðeoꝛaꝛ ȝ ðeoðꝛcaðan ȝ pebloȝan ȝ pæꝛloȝan.] ȝ hnæðelt iſ to cpeðennne. mana ȝ miſðæða unȝenim ealna:.

XX. Anð ðæꝛ uꝛ ne ſcamað na. ac [3 ðaꝛ] uꝛ ſcamað ſþýðe ꝑ pe bote aȝinnan ſpa ſpa bec tæcan. ȝ ꝑ iſ ȝeſýne on ðýſſe eaꝛman ſoꝛſýnȝoðan ðeoðe:. Eala micel maȝon maneȝa ȝýt hel to eacan ȝ eaðe beðencan ðæꝛ þe an man ne mihte on hnæðinȝe [4 ꝑullice] aꝛmeaȝan hu eaꝛmlice hit ȝeꝑaꝛen iſ nu ealle hþile piðe ȝýnð ðaꝛ ðeoðe. ȝ ſmeaȝe huþu ȝeoꝛne ȝehna hine ſýlꝑne. ȝ ðæꝛ na ne 5 latiȝe ealleſ to lanȝe:. Ac nu on Ȝoðeſ naman. uton ðon ſpa uꝛ neoð iſ. beoꝛȝan uꝛ ſýlꝑum ſpa pe ȝeoꝛnoꝛt maȝon. þe læꝛ pe æt ȝæðepe ealle ſoꝛþeoꝛðan:.

XXI. An ðeoðpita pæꝛ on Bꝛýtta tiðum. Ȝilðaꝛ hatte. ſe appat be heoꝛa miſðæðum. hu hý miþ heoꝛa ſýnnum ſpa openlice ſpýþe Ȝoð ȝeȝnæmeðan. ꝑ he let æt nýhſtan Enȝla hepe heoꝛa eaꝛð ȝepinnan. ȝ Bꝛýtta ðuȝeðe ſoꝛðon miþ ealle. anð ꝑ pæꝛ ȝeꝛoꝛðen ðeꝛ þe he ſæðe [6 ðuꝛh ȝelæꝛneðna neȝolbnýce ȝ ðuꝛh læꝛeðna lahbnýce.] ðuꝛh ꝓicna neaꝑlac ȝ ðuꝛh ȝitſunȝe poh ȝeſtneona. ðuꝛh leoðe unlaȝa ȝ ðuꝛh pohðomaꝛ. ðuꝛh biſcopa aꝛolcennerſe [7 ȝ unꝛnotoꝛnerſe.] ȝ ðuꝛh lýðne ýꝛhðe Ȝoðeſ býðela. þe ꝛoðeꝛ ȝeꝛpuȝeðan ealleſ to ȝelome. ȝ clumeðan miþ ceaꝑlum þæꝛ hý ſcolðan clýpian. ðuꝛh ꝑulne eac ꝑolceſ ȝælſan ȝ ðuꝛh oꝑenꝑýlla ȝ mæniȝꝑealðe ſýnna heoꝛa eaꝛð hý ſoꝛþoꝛhtan ȝ ſelꝑe hý ſoꝛþunðan:.

XXII. Ac 8 putan ðon ſpa uꝛ ðeaꝛꝑ iſ. paꝛnian uꝛ be ſþilcan; Anð ſoð iſ ꝑ ic ſecȝe. þýꝛſan ðæða pe pitan miþ Enȝlum [9 ſume ȝeþoꝛðene] þonne pe miþ Bꝛittan ahpaꝛ ȝehýꝛðan. ȝ þý uꝛ iſ ðeaꝛꝑ micel ꝑ þe uꝛ be ðencan ȝ pið Ȝoð ſýlꝑne ðinȝian ȝeoꝛne:. Anð utan ðon ſpa uꝛ ðeaꝛꝑ iſ. ȝebuȝan to þihte. ȝ be ſuman ðæle unþiht [10 aꝛcunian ȝ] ſoꝛlætan. ȝ betan ſþiðe ȝeoꝛne þæt pe æꝛ bꝛæcan:. Anð utan Ȝoð luꝑian ȝ Ȝoðeſ laȝum ꝑýlȝean ȝ ȝelæꝛtan ſþýðe ȝeoꝛne ꝑ þæt pe behetan þa pe ꝑulluht unðeꝛꝑenȝon. 11 oððon ða þe æt ꝑulluhte upe ſoꝛeſpecan pæꝛon:. Anð utan poꝛð ȝ peoꝛc þihtlice ꝑaðian.

riis. proditores etiam dominorum, notique Apoſtatæ, ac manifeſti; ad hæc perjuriæ, & homicidia atque ſicarii. violatores etiam ordinum ſacrorum, & adulteri; imo inceſtu, variiſque impudicitiis profligatiſſimi. dantur etiam lupinaria, & infantium neces, multæque *a* meretrices, fœdæ, ac adulteræ. Sagæ porro, & Veneficæ, prædones direptoreſque, & graſſatores publici. & fures & latrones, & mendici & mendaces. & breviſſime ut dicam, ſcelera atque flagitia, quæ enumerari nunquam poſſunt, omnia.

Atque harum rerum, è nobis ne unum quenquam pudeat omnino. nos vero pudet vehementer, libris pulchre admonitos ſtatim incipere poenitentiam. quod in hac gente miſera, peccatrice, apertum eſt & vulgatum. Atque hei mihi! multa his ſunt annumeranda, & revocanda in memoriam, quæ ſinguli vix unquam poſſint legendo plenè inveſtigare. Quanta ſcilicet infortunia, ac miſeriæ univerſam gentem quotidie vexant, & perturbant. ac diligenter unuſquiſque ſemet examinet, nec iſtud nimium diu procraſtinet. ſed in nomine Dei agamus illud quod nobis eſt maximopere neceſſarium, quam diligentiſſime poſſimus, caveamus nobiſmetipſis, ne una omnes pereamus.

Temporibus Britannorum, doctus quidam erat atque ſapiens, cui nomen Gildas; qui res eorum male geſtas ſcriptis ſuis commemoravit. Eoſdem nempe peccatis ſuis Deum tam aperte graviterque laceſſiſſe, ut Anglorum exercitum tandem permitteret victorem terra potiri: Britannorum autem virtutem atque gloriam expugnare, & prorſus extinguere. Factum eſt autem id, quod ipſe prius monuerat, fracta regula doctiorum, & laicorum violata lege. ob divitum rapinas, & uſurarum injuſtarum cupiditatem; propter leges Gentis iniquas, & iniqua judicia; propter Epiſcoporum deſidiam, & imprudentiam; & nunciorum Dei laborem ingratum, qui veritatem prorſus occultarant, & muſſitaverunt faucibus, ubi vehementius eſſet inclamandum; propter populi luxum conſummatum; propter crapulam & ingluviem, variaque ac multiplicia peccata; patriam ſuam amiſerunt, ipſi autem omnes perierunt.

Agite vero, quod opus eſt nobis perficiamus, hujuſce modi commonefacti ſimus exemplis, veritatem enim ego plane enuntio; deteriora quædam flagitia Anglis fuiſſe nota, & perpetrata, quam Britannis olim fuiſſent unquam audita. Quamobrem nobis eſt id ſummopere neceſſarium, hæc ut animo nobiſcum iterum iterumque reputemus. & Deum nobis ut conciliemus. Agite ergo jam fiat quod nobis eſt perneceſſarium, ad juſtitiam noſmet convertamus, & nefas aliquo ſaltem modo devitemus relinquamuſque. reſarciamus autem illud ſedulo quod perfregimus. Agite porro, amemus Deum, & legibus divinis obſequamur, iſtud etiam omni diligentia perficiamus, quod bapti-

---

1 Deeſt *Hatt.* 2 pælcepian *Hatt.* 3 deeſt *Hatt.* 4 deeſt *Ben.* 5 ȝelatiȝe *Ben.* 6 deeſt *Hatt.* 7 deeſt *Hatt.* 8 utan *Hatt.* 9 deeſt *Hatt.* 10 deeſt *Ben.* 11 oððe *Ben.*

a LL. *Æthel. Concil. Ænham.* ut ſagæ incantatores & egregiæ meretrices exulant pag. 515. Furta autem & Latrocinia omnia funditus abſiſtant. pag. 528.

and upe inzeðanc clænrian zeopne. ⁊ að ⁊ [1] peð pæplice healðan. ⁊ rume zetpýpða habban up betpeonan. butan uncpæftan:. And uton zelome undepptandan ðone miclan dom þe pe ealle to rculon. ⁊ beopzan up zeopne pið þone peallendā bpýne helle piteꝛ. ⁊ zeeapniā up ða mæpða ⁊ ða mýphta þe God hæfþ zeze-appod ðā þe hiꝛ pillan on popolde zepýncað:.*

zandi, profeſſi ſumus olim atque polliciti. ſive id quod ſponſores noſtri pro nobis baptizandis ſuſceperunt. Agite jam tandem dicta atque facta rite inſtituamus. cogitationes vero diligenter noſtras expurgemus. jusjurandum etiam & pactum caute ſemper conſervemus, & fidem aliquam inter noſmetipſos amota omni fraude tueamur, Agite nunc demum ſupremum iſtud judicium, ad quod perventuri ſumus omnes, ſæpiſſimè in mentem revocemus, nobiſmet vero caveamus ab luctuoſo iſto infernæ pœnæ incendio; comparemus autem nobis gloriam & beatitudinem, quas repoſuit iis Deus, qui in mundo illius voluntati obſequuntur.

GOD URE HELPE. AMEN. DEUS NOS ADJUVET. AMEN.

† Præcipui articuli Sermonis ad Anglos habiti ab Lupo Epiſcopo.

I. Hujus univerſitatis finem inſtare docuit, quoniam peccatum exuberat; idque ita prædictum in S. Scripturis, ante adventum Antichriſti futurum, eaque mala oſtenſa palam quatuor annis ante Ethelredi Regis obitum.

II. Gentes cum Chriſtianis conferens, eas antetulit, planeque oſtendit quod in illo impio divino cultu falſaque religione, multò ſint juſtiores, ferventiores, & obſervantiores quàm Chriſtiani, quorum vita indies fit ſceleratior. Nam Eccleſiæ vaſtantur, ſanctitas è vita tollitur, ordo clericalis ludibrio habetur & contemptui, viduitas ad ſecundas nuptias adigitur invita, imo plebs proditoriè è regno ſumpto pretio venumdatur, infantes ab ipſis incunabulis ad miſeram ſervitutem ſumpti, & redacti ſunt, omniſque benignitas & eleemoſyna periit, ipſi denique liberi avitâ libertate & ingenuitate frui, & in ſervili conditione conſtituti bonis labore ſuo partis uti prohibentur.

III. Aliaque illorum temporum vitia commemorat multa. Parentum, liberorum, conjugum, amicorum, propinquorum, agnatorumque non eſſe Chriſtianis aut hominibus dignam amoris & officii inter ſe retributionem & viciſſitudinem. Clericos, amuſſi regulaque ſuâ arctiore contemptâ, & laicos communi humanâ lege ſpretâ vivere. Quæcunque mala ubique jam eſſe diffuſa atque diſſipata, eaque quæ ad Rempublicam labefactandam atque evertendam ſumma ſunt, Proditionem nempe, atque falſum in ipſos dominos atque heros teſtimonium. Cujus fuit indicium Edwardi Regis ipſis hoſtibus traditio, parentumque ac filiorum impietas, quòd illi liberos hi matres pecuniâ concedebant. Oſtendit ex hac Chriſtianæ vitæ & integritatis deterioratione pervenisſe ad hanc gentem; ignominiam & infamiam; deinde bellum, famem, incendia, homicidium undique gentem delere.

IV. Furtum autem, egeſtatem, peſtem, latrocinia, & rapinas eſſe gentis propria atque inteſtina mala. Quibus præter ſolitum acceſſere divinitus cœli atque aëris intemperies & ſterilitas agrorum.

V. Alia cum his punienda in regno frequentia obtinere oſtendit vitia; perjuria nimirum, mendacia, nec non fœderum atque pignorum fractiones & violationes.

VI. Piratas ipſa divinâ irâ ac vindictâ in hanc gentem prævaluiſſe; ita ut ab iſtis invaſionibus ſæpè decem aut viginti unà mulctatæ conjuges, atque filiæ inſpectantibus parentibus & maritis ſtupratæ; Domini ipſis ſervire coacti. Chriſtiani inſtar pecudum agminibus unà abducti & vinculis copulati in pelagos varios acti; dum ipſi interim eos qui vinculis, infamia, rapinâ, contumeliis ac ſceleribus omnibus ſe male tractabant atque in navigia cogebant, honoribus proſequebantur.

VII. Has omnes dicebat calamitates regno invectas, incenſo numine divino, quia hæc gens multifariam multiſque modis deliquit homicidio, avaritia, gulâ, furto, profuſione, pace ac induciis inſidioſe conſtructis, barbariſmo, proditione atque technis vaferrimis, legum religioniſque contemptu, fraude atque deſertione, propinquorum oppreſſione, ordinum deſpectu, & maculato conjugio, inceſtu atque adulterio; juramenti, fœderis, promiſſi, fidei, jejuniorum atque feriarum crebrâ fractione, mendaciis, orationiſque vanitate. Ineſſe præterea in ordine clericali Apoſtatas & deficientes atque renunciantes fidei; permultos quoque exiſtere inter Laicos, qui ſummo odio Clerum proſequuntur, legemque divinam & Chriſti imperium contemnunt: eorum exemplo qui ex famâ populari magis quàm ex divinâ aut humanâ Lege pendebant, quique ex facinoribus quàm ex rectè geſtis gloriam atque commodum quærunt.

VIII. Ad extremum, pœnitentiam, prioris vitæ emendationem atque novitatem, omniſque mali vitationem ſuadens peroravit.

---

1 Þeðð *Hatt.* * In marginalibus notis huic ſermoni ſubjunctis, quoties legitur DEEST HATT. notandum eſt lectori, eas voces, quæ in *Hattoniano deeſſe* notantur, inſertas eſſe in textum hunc ex codice *Hattoniano.* † Hos articulos deſumpſit Cl. *F. Junius* F. F. ex *M. Parkeri* Antiq. Brit. Edit. Hanov. pag. 89.

Cum

Cum Lupi Episcopi Sermone ad Anglos, ob quandam materiæ affinitatem, non malè forte subjungentur quæ, de Variis casibus, ex Hattonianâ *Bibliothecâ deprompsimus; quemadmodum & quæ, Hostili exercitu impressionem in terras nostras faciente, publicè legenda proponit volumen* 248 *Collegii Sancti Benedicti.*

*ÞE MISTLICAN GELIMPAN.

I. Gyf hit gepeorðe þ on ðeodrcype [a] becume healic ungelimp for manna gepyrhtan hepe [b] oððon hungep. byrne oððon blodgyte. unpærtm oððon [c] unpedep. orfcpealm oððon mancpealm [d] ðurh fæplice uncoðan. ðonne rece man ða bote a a to Gode fylfum:. Ealpa ðinga [e] æpert ga man to rcpifte. ⁊ gebuge man to rihte. ⁊ [f ælc] unpiht forlæte. hupu heafodmen ⁊ gehadode men. ⁊ þonne do man fyðdan [g georne] fra fra dyde Dauid ⁊ eac mænig oðep. geomepigendum mode clypige mon to Cpifte. ⁊ ealfpa [h] Niniuete [i fra þ folc agylt hæfde] gif man þ gepæde. gold ⁊ [k] glenga alecge man þa hpile. ⁊ ælce pig-pæpna. ⁊ ælce idele penca. ⁊ æghpylce populð raca lætе man rtille. ⁊ nime man hæfan [l] ob-þon pyllen to lice. ⁊ færte fpyðe georne. ⁊ ælmerfan dæle:. God ir fpyðe milde:.

II. Niniuete pæron forfyngode fpyðe. ac hy dydon fra heom [m to donne] ðeaf pæf. gependon to rihte fram eallum unrihte. ⁊ [n] fengan on færten. ⁊ ðingedon georne geompigendum mode [o þið God. ⁊ God ælmihtig þa heom allum gemildode ðurh ðæt rtrange færten ⁊ behreopringe þe hi dydon.] ⁊ ðæt mæg to byrne:. [p] Utan don eac fra fra oft fra ðær neod fy-. [q ealfpa nu ir micel neod ofer eal ðirne eapð.] beode mann fona ðreo-pa daga fæften [r to bepenan hlafe. to fealte. ⁊ to gpenan pyntan. ⁊ to ofete. ⁊ hpilum læf. hpilum ma. be ðam ðe reo neod fy.] ⁊ rece gehpa hir rcrift fpyðe [ſ] georne. and [t] unrcodum fotum georne Godef cyrican dæger ⁊ nihter. ⁊ ga man mid [u] reliquium ut ⁊ mid [x] letanian. ⁊ rceote man ælmerfan be ðæm þe man þonne to ðeapfe gepæde. fra æt heafde peninc. fra æt heorð peninc. fra æt [y] fulhgange peninc. fra æt faldgange peninг. fra gefyfledne hlaf. gæf man ðæt gepæde. æt [z] hpeocendum heorðe. fra eller hpæt þinga be ðam þe pitan þonne to ðeapfe gepædan [a for ealler folcef neode.] hpilum peaxgercot. hpilum mealt gercot. hpilum melo gercot. hpilum ælmer bæð. and hpilum ðeapfena fotþpeal. ⁊ eller ælmer geðal. ⁊ hpilum be teoðunge. hpilum be manner efenpihte. hpilum be fpeot men. hpilum be healf fpeon. ⁊ hpilum an. ⁊ hpilum oðer:.

III. pitan rcylon pæðan folce to ðeapfe. and [b] racenda gehpilc do fri hit ðeapf ir on hir mærferangum. rona fpyðe georne clypige to Cpifte:. To æghpælcre neode man hæfþ on cyricbocum mærran gerette. ⁊ tilige man georne mid ðam ⁊ mid halgum gebedum a a þonne ðeapf fy:. And þ ir hpene betere þonne man to piccan ⁊ to pigglepan tilunge rece æt ænigre neode:. And ealle Godef ðeopaf don fra hit neod ir. mid [c] realmfangum ðingian georne for ealle ðaf ðeode. ⁊ æt [d] ælcum tidfange. aðenedum himum. rumne realm fingan. ppecef ⁊ col. ⁊ geornlice biddan ape ⁊ miltre ealre ðyrre ðeode:. And Godef ðeapfan. myngie man gelome. þ hy eac to Cpifte clypian fpyðe georne. ⁊ anpædlice gebiddan for ða þe heom on Godef ert ælmerfan fyllan. ⁊ for ealle ðaf ðeode ðingian hy georne:.

IV. And ælcef manner ðeopetlingaf ealle ða ðry dagaf. þe þ fæften aboden fy. [e ælcef] peorcef beon [f] gefpeode pið cyricfocne ⁊ pið ðam þe hy ðæt fæften þe lurtlicor [g] ge-fæften ⁊ pyncen heom fylfum [h þ þ hy pillen.] ⁊ clypien to Cpifte eac fpyðe georne:. And gyf hi ðonne ðæt fæften rihtlice ne [i] gefæftan. ðolian [k hi] ðæpe hyde. oððon hyd-gyldaf:. And gyf fpigman fra fpæc fy þ he ðæt fæften [l] abpece. oððon hir ælmerfan rihtlice [m] ne gelærte fra fra hit gelagod fy. [n] gebete þæt fra rcipe pitan fylfe geceoran. [o fra þ oðpe manega beon gertyndе be ðam.] [p] oððon þur gyf hit beon mæge. bonda mid ðryttiga penigan. þegen mid xxx rcyll. gyf man fra gepæde. and fra hpar fra þ feoh upapire. ðæle man on Godef ert æghpylcne penig:. And manna gehpylc ðæle on Godef ert geornе Godef ðeapfum [q] ðæne fylfan mete ðe he polde bpucan. gif him ðæt fæften fra geboden næpe:. And hupu ir mæft ðeapf þ man fram unrihte gebuge to rihte ⁊ yfeleſ gerpice ⁊ Godef lage healde ⁊ godcunde lape gyme fpyðe georne ⁊ rihtlice gelærte eall þ man behate on Godef ert to donne:. GOD US GEÞEALDE:.

---

*ÞE MISLICUM GELIMPUM *Ben.* & *Hatt.* *a* cume *Ben.* & *Cott.* *b* oððe *Ben.* & *Cott.* paſſim. *c* anpiðer *Ben.* ungelimplice gepiðepu *Cott.* *d* oððe fæplic coða. oððe fæplic ðeað. *Cott.* *e* æpoft *Ben.* *f Cott.* *g Cott.* *h* Niniuite *Ben.* & *Cott.* *i Cott.* *k* glænca *Ben.* *l* ⁊ *Ben.* & *Cott.* *m Cott.* *n* fæftan ðpy dagar on ann. *Cott.* *o Cott.* *p* Uton *Ben.* & *Cott.* *q Cott.* *r Cott.* *ſ* geornlice *Ben.* *t* unrceodum *Cott.* *u* haligdome *Cott.* *x* halig pæteре *Cott.* *y* fulh pænig oððe pænigef purþ *Ben.* *z* heocendum *Ben.* & *Cott.* *a Cott.* *b* mærfepheorta *Cott.* *c* realmfang *Cott.* fangum *Ben.* *d* æghpilcum tidfangum *Ben.* & *Cott.* *e Cott.* *f* fpige *Cott.* *g* gefæftan ⁊ pyncan *Ben.* & *Cott.* *h* fra hpæt fra hi pillan. ⁊ clypian *Ben.* & *Cott.* *i* healdan *Cott.* *k Cott.* *l* tobpece oððe *Cott.* *m* na *Cott.* *n* bete þ fra fe rcip þ ⁊ ealle rcippitan rihtlicoft deman *Cott.* *o Cott.* *p* oððe *B.* & *C.* *q* ðone *Ben.*

Hattonianum *hunc de Variis caſibus tractatulum contulimus cum ſupra memorato volumine collegii Sancti Benedicti; nec non cum Cottoniano MS. qui inſcribitur* TIBERIUS. A. 3. *Ac minime quidem videntur omittenda quæ codex ille Cottonianus in fine opuſculi addit.*

V. Na ꝛiꝛ nan ꝸehaꝺoꝺ man to þam ꝺýꝼꝛtiꝛ. ꝼ he æꝼꝛe liꝼe ænigan men ꝺiꝛ ꝼæꝛten to abꝛecenne. ⁊ ꝸiꝼ hit ænig manꝺeꝺ. þonne mæig he penan him ꝛýlꝼan ꝼ him Loꝺeꝛ ꝸꝛama ꝼullice on becume:· Uton niman uꝛ nu ealle býꝛne be Saule ꝺam cýninꝸe. ꝺe Loꝺ hine ꝛenꝺe into anum leoꝺꝛcýꝛe. ⁊ ꝛceolꝺe eall ꝼoꝛꝺon ꝺæt on ꝺam eaꝛꝺe pæꝛe. þa buꝺon hiꝛ þitan eallan ꝺam ꝼolce ꝺꝛeoꝛa ꝺaꝸa ꝼæꝛten. ꝼ hi ꝛiꝸe moꝛtan hahban æt Loꝺe oꝼeꝛ heꝛa ꝼeonꝺon:· Ða nýꝛte na Ionathaꝛ ꝺæꝛ cinꝸeꝛ ꝛunu ꝼ hit ꝛꝛa ꝸeboꝺen pæꝛ eallan ꝺam ꝼolce. ah abýꝛiꝸꝺe þa on ꝺam lanꝺe aneꝛ ꝺꝛopan huniꝸeꝛ. ⁊ þa ꝺuꝛh ꝺýꝛne ꝸýlt na mihte næꝼꝛe ꝼ Iꝛꝛaeliꝛce ꝼolc habban ꝛiꝸe oꝼeꝛ heoꝛa ꝼeonꝺan. ah peaꝛꝺ ꝼeala ꝺuꝛenꝺa manna oꝼꝛlaꝸen oꝼ Sauleꝛ ꝼolce ꝺuꝛh ꝺiꝛne ýlcan ꝸilt:· Nu maꝸon pe ealle niman ꝛþiþe ꝛoꝺe býꝛne be ꝺýꝛan ýlcan ⁊ be maneꝸan oꝺꝛum ꝺinꝸum. þe men noldan Loꝺeꝛ beboꝺa healꝺan ꝛꝛa ꝛꝛa hi ꝛcolꝺan ⁊ ꝛꝛa ꝛꝛa heom ꝸeboꝺen pæꝛ ꝼꝛam heoꝛa laꝛeope. ꝼ ꝼeala ꝺuꝛenꝺa ꝼoꝛꝼýꝛꝺaꝺ oꝼ ꝺuꝛh aneꝛ manneꝛ ꝸilt. þonne hit biꝺ ꝸeboꝺen fæꝛteꝛ ꝼoꝛ ealleꝛ ꝼolceꝛ neoꝺe. ⁊ ꝛum man hit þonne toꝺꝛýcꝺ ꝺuꝛh hiꝛ ꝸiꝼeꝛneꝛꝛe. þonne hæꝼꝺ eall ꝼolc. ꝛe ꝛcýlꝺiꝸa ⁊ ꝛe unꝛcýlꝺiꝸa micele ꝛꝛaꝺe æt Loꝺe ꝺuꝛh hiꝛ ænne ꝸilt. þe he nolꝺe healꝺan þa ꝺinꝸ þe heam ꝼoꝛ ꝼolceꝛ neoꝺe ꝸeboꝺen pæꝛ :· Ac uton pe nu ꝸecýnꝛꝛan to Eniꝛte miꝺ inpeꝛꝺꝛe heoꝛtan. ⁊ heonan ꝼoꝛꝺ ælceꝛ ýꝼeleꝛ ꝸeꝛꝛican ⁊ ꝛihtlæcan uꝛ ꝛýlꝼe on eallan ꝺinꝸan ꝺæꝛ þe pe ꝺon maꝸon. ⁊ biꝺꝺan Loꝺ ælmihtiꝸ ꝼ he uꝛ ꝸemiltꝛiꝸe æt eallum uꝛum ꝛennan. ⁊ ꝼ he uꝛ ahꝛæꝺꝺe oꝼ ꝺæꝛe miclan ancꝛumneꝛꝛe þe pe nu on ꝛýnꝺon:· Dꝛihten hlaꝼoꝛꝺ Eniꝛt alýꝛ uꝛ ealle ꝺuꝛh ꝺine micclan milꝺheoꝛtneꝛꝛe. ⁊ ꝼ pe moton ꝺinne ꝛillan ꝸepýꝛcan æꝛ pe oꝼ ꝺiꝛan liꝼe ꝸepitan:· Halig Dꝛihten ꝸemiltꝛie uꝛ eallan:· AMEN:·

ÐIS MAN LEREDDE ÐA SE MILELE HERE LOM TO LANDE:·

Ealle pe beꝺuꝛꝼan ꝼ pe ꝸeoꝛnlice eaꝛnian ꝼ pe Loꝺeꝛ miltꝛe ⁊ hiꝛ milꝺheoꝛtneꝛꝛe habban moton. ⁊ ꝼ pe ꝺuꝛh hiꝛ ꝼultum maꝸon ꝼeonꝺum piꝺꝛtanꝺan.· Nu ꝛille pe ꝼ eall ꝼolc † —— to ꝸemænliche ꝺæꝺbote ꝺꝛiꝸ ꝺaꝸaꝛ be hlaꝼe ⁊ ꝛýꝛtum ⁊ pætepe. ꝼ iꝛ on monanꝺæꝸ. ⁊ on tiꝛeꝛꝺæꝸ. ⁊ on ꝛoꝺneꝛꝺæꝸe æꝛ Michaeleꝛ mæꝛꝛan. ⁊ cume manna ꝸehꝛilc bæneꝼoꝛ to ciꝛcan buton ꝸolꝺe ⁊ ꝸlænꝸum. ⁊ ꝸa man to ꝛcniꝼte. ⁊ ꝸan ealle uꝛ miꝺ haliꝸꝺome. ⁊ clýꝛian inpeaꝛꝺꝛe heoꝛtan ꝸeoꝛnne to Eniꝛte. ⁊ ꝛceote man æꝸhꝛilce hiꝺepæniꝸ oꝺꝺe pæniꝸeꝛ peoꝛꝺ. ⁊ ꝸebꝛinꝸe man ꝼ to cýꝛican. ⁊ ꝛýꝺꝺan on ꝺꝛeo ꝺæle be *Eniꝛteꝛ ⁊ be tuneꝛ ꝸeneꝼan ꝸepitneꝛꝛe:· And ꝸiꝼ hꝛa ꝺiꝛ ne ꝸelæꝛte. þonne ꝸebete he ꝼ ꝛꝛa ꝛꝛa hit ꝸelaꝸoꝺ iꝛ. bunꝺa miꝺ xxx penꝄ. ꝺꝛæl miꝺ hiꝛ hýꝺe. þeꝸn miꝺ xxx ꝛcill. And ꝛꝛa hꝛaꝛ ꝼ ꝼeoh upaꝛiꝛe. ꝺæle man on Loꝺeꝛ eꝛt æꝸhꝛilcne pæniꝸ. ⁊ ealꝛꝛa ꝺone mete þe ꝸehꝛa bꝛucan ꝛolꝺe ꝸiꝼ him ꝼ ꝼæꝛten ꝛꝛa ꝸeboꝺen næꝛe:· Deale mon on Loꝺeꝛ eꝛt ꝸeoꝛnne æꝼteꝛ ꝺam ꝼæꝛtene eallum ꝺeaꝛꝼiꝸenꝺum mannum ⁊ beꝺꝛiꝺan ⁊ ꝛꝛa ꝸebꝛoceꝺum mannum þe ꝛꝛa ꝼæꝛtan ne maꝸon. oꝺꝺe hiꝛ hlaꝼoꝛꝺ ꝼoꝛ hine. buton he ꝛylꝼ hæbbe. ⁊ heoꝼoꝺ men teoꝺian. ⁊ ꝺeop men þa ꝺꝛiꝸ ꝺaꝸaꝛ beon peoꝛceꝛ ꝸeꝼꝛeoꝺe. piꝺ ciꝛicꝛocne. anꝺ piꝺ ꝺam þe hi ꝼ ꝼæꝛten þe luꝛtlicoꝛ ꝸeꝼæꝛtan:· And on on ꝸehpýlcan mýnꝛtꝛe ꝛinꝸe eal ꝸeꝼæꝛꝛæꝺen æt ꝸæꝺepe heoꝛa ꝛaltepe þa ꝺꝛý ꝺaꝸaꝛ. ⁊ ælc mæꝛꝛepꝛ̄ mæꝛꝛiꝸe ꝼoꝛ uꝛne hlaꝼoꝛꝺ ⁊ ꝼoꝛ ealle hiꝛ ꝺeoꝺe. ⁊ ꝺaꝛ to eacan mæꝛꝛiꝸe man æꝸhpýlce ꝺæꝸe on ælcan mýnꝛtꝛe ane mæꝛꝛan ꝛýnꝺeplice ꝼoꝛ ꝺaꝛe neoꝺe þe uꝛ nu on hanꝺa ꝛtent. oꝺ ꝼ hit beteꝛe puꝛꝺe. ⁊ æt ælcan tiꝺꝛanꝸe eall hineꝺ aþenedum linium ætꝼoꝛan Loꝺeꝛ peoꝼoꝺe ꝛinꝸe ꝺone ꝛealm Domine quid multiplicati ꝛunt. ⁊ ꝛꝛecer ⁊ colł. ⁊ ealle ꝸemænelice ꝸehaꝺe ⁊ læꝛeꝺe buꝸan to Loꝺe ꝸeoꝛnne ⁊ ꝸeeaꝛnian hiꝛ milꝺꝛe· ⁊ æꝸhpýlce ꝸeaꝛe heononꝼoꝛꝺ ꝸelæꝛte man Loꝺeꝛ ꝸeꝛihta huꝛu ꝛihtlice. piꝺ ꝺam þe uꝛ Loꝺ ælmihtiꝸ ꝸemiltꝛiꝸe anꝺ uꝛ ꝸeunne ꝼ pe uꝛe ꝼýnꝺ oꝼeꝛꝛinnan motan:·

GOD URE HELPE. AMEN.

Quinetiam, SHOWERE, quemadmodum è terræ fodinis eruuntur, quæ in iis natæ deliteſcebant, maximi pretii gemmæ, ex quibus levigatis, & ordine diſpoſitis, quæ omnes non delectant tantum, ſed in ſui admirationem convertunt, ornamenta concinnantur : ſic è MSS. Saxonicis, imo ex iis non raro, quæ in nulla fere ratione habentur, effodi, ſi dicam, multa præclara, multa pretioſa poſſunt, quæ à gnaro homine ſua de rubigine terſa, & in librum compoſita, docti quidem, ut ego judico, quibus vetuſtas placet, univerſi, non modo cum voluptate, ſed cum admiratione perlecturi ſunt.

Talem librum, qui tanquam *Cento,* ex variis & diverſi coloris pannis conſuendus eſt, quiſquis *Saxonicos* MSS. verſavit, SHOWERE, non poteſt non deſiderare, quippe quod pretioſa multa

† Hoc in loco videtur ꝛæꝛte, aut ſimile quid, inſerendum. * Forte legendum ꝛcniꝼteꝛ. frag-

fragmenta, tractatuli, rerumque descriptiones *Saxonice* scriptæ, nisi in tali libro collectæ in lucem proferantur, æternis tenebris damnabuntur. Tali ergo libro quemadmodum opus esse dico, SHOWERE: sic operæ pretium me facturum spero, si excerpta quædam *Saxonica* hic exhibuero, ex quibus cum multis id genus aliis contexendum eum esse censeo.

Id genus esse duco fragmentum illud *gromaticum*, quo quis geodætes *Anglo-Saxonicus*, ACRARUM, HIDARUM, & FURLANGARUM dimensiones in usum colonorum descripsit in cod. *Cott.* qui inscribitur, *Otho*, B. II. fol. 350. b.

To anes æceres bræde on pealrtillinge. ⁊ to þære þære gebirigeað xvi. hida. gif ælc hid byþ be anum men gemannod þonne mæg man gerettan ælce gyrde mid feoper mannum:. Ðonne gebyreð to trentigan gyrdan on pealrtillinge hundeahta hida. ⁊ to þam furlange gebyrigeað oþer healf hund hida. ⁊ x. hida be þam ylcan getæle þe ic here bebufan tealde:. to tram furlangum gebyrað xx. hida. ⁊ þreo hund hida:. To þrim furlangum hundeahtig hida. ⁊ cccc. hida:. Ðonne gebyrigeað to iiii. furlangum xl. hida. ⁊ vi hund hida:. To fif furlangum gebyreð ymbegangef eahta hunda hida on pealrtyllinge:. To rix furlangum gebyreð rextig hida. ⁊ nigan hund hida:. To vii. furlangum xx. hida. ⁊ xi hund hida:. To eahta furlangum ymbegangef pealrtyllinge hund eahtig hida. ⁊ xii hund hida:. To xi. furlangum gebyreð. lx. hida. ⁊ xvii hund hida:. To xii. furlangum ymbegangef pealrtyllinge gebyreð xx. hida. ⁊ nigantyne hund hida:. Gif ymbegange mara bið. þonne mæg man eaþe þone oferfeacan geþencan of ðirre tale, forþon ealmang to anum furlange gebyreð rixtig manna. ⁊ c. þon bið ælc gyrd mid feoper mannum gerec:.

Id genus etiam sunt, quæ ad explicandam rem NUMMARIAM *Anglo-Saxonum* conducunt, & ad illam rite intelligendam conferunt. Vocabula autem quibus rem *nummariam* denotabant *Anglo-Saxones*, vel sunt quibus *monetam percussam*, vel quibus certas *pecuniæ summulas*, seu auri argentive quid, certo quodam pondere aut valore constans, indicabant. Monetæ percussæ argenteæ unum, ut videtur, apud eos genus fuit, nempe argenteus ille nummus, quem penning, peniig, penninc, & cum simplici N. penig, peig, peninc, penic, & peneg, vocabant. Penning autem, qui à nobis PENNINGUS Latino-barbare nuncupabitur, cusum nummulum argenteum, quem hodie dicimus **a threepence**, i. e. tres denarios *Esterlingos*, quod trutina probat, pondere, & valore æquabat. Quinque *penningi* pecuniæ argenteæ summulam, quam ænne rcyllinc, i. e. *unum scyllingum*; & triginta *penningi*, summulam pecuniæ argenteæ, quam ænne Mancur, vel ænne Mancr, i.e. *unum* [a] *Mancusam* vocabant, constituebant. Hæc, auctore *Ælfrico*, SHOWERE, qui in Grammaticæ suæ *Saxonicæ* fine sic scribit: Libra on leden ir pund on Englirc. [b] fif peneger gemacia ænne rcyllinc. ⁊ þritti [c] peneza ænne Mancur:. Quemadmodum ergo *unus penningus* Anglo-*Saxonum*, tres nostros continebat: Sic unus *scyllingus* eorum ex quinque *penningis* constans, quindecim nostros *penningos* complectebatur, unumque *Scyllingum* nostrum quinta parte excedebat. Mancusa pariter argentea, quæ xxx penningos tales continebat, nonaginta nostros valebat penningos, seu tres excusos patriæ nostræ nummos argenteos, quos vocamus **halfcrowns**. *Mancusa* vero, vel *Marca* auri decies valebat *Mancusam* argenti, secundum valorem quo aurum argentum superabat apud *Græcos* & *Romanos*.

Dimidium *peningi* apud *Anglo-Saxones* vocabatur helflinge, ut videtur ex *Lucæ* cap. XII. 6. Ne becyrað hi fif Speapran to helflinge, *nonne quinque passerculi veneunt minutis assibus duobus*? Quadrans autem *peningi* dicebatur feorðling: ut videtur ex *Matth.* cap. v. 26. ær þu agylde þone ytemeftan feorðling, *usque dum reddideris ultimum quadrantem.* & *Luc.* XXI. 2. þa gereah he eapme puðepan bringan trezen feorðlingar, *vidit autem viduam quandam pauperem mittentem æra minuta duo.*

Erant in usu etiam apud *Anglo-Saxones* æreæ monetæ percussæ, eæque valde minutæ, quas STYCAS vocabant, quarum una semiquadrantem; quadrantem duæ; quatuor helflingum; & octo denarium eorum argenteum, seu *peningum* valebant. Hoc constare videtur ex *Marci* cap. XII. 42. ða com an eapme puðupe. ⁊ peapp trezen rtycar. þ ir feorðung peningef. *& venit quædam vidua pauper, misitque minuta duo, quod est quadrans.* Quemadmodum enim denarium Romanum [d] per suum *penning*; sic dimidium ejus sive semissem, per suum helflinc; quadrantem per suum feorðling; & minuta æra, quorum certus quidam numerus denarium valebat apud *Romanos*, in transferendis evangeliis per *stycas* suas reddebant. Præterea notandum est, SHOWERE, inter penningos *Saxonicos*, & penningorum fragmenta, scilicet penningorum partes dimidias, & quartas, non raro reperiri, quod ita erat comparatus, sive is fusus, sive excusus fuit

---

a Vel *unam marcam*. Meapc enim, seu Mapc, apud *Anglo-Saxones* idem argenti pondus, ac Mancur, significabat. *b* Ita non solum liber excusus, sed MSS. nempe is, quem penes me habeo, & ille bibl. Coll. *D. Joh. Bapt.* apud *Oxonienses*. Hoc observatum à Lectore velim, quippe quod sunt, qui contendunt *Scillingum* Anglo-Sax. ex quatuor *penningis* constitisse. *c* Lege peneger. *d Matth.* XX. 2. gepodenre gecpyðræðdenne þam pyhtum. he realde ælcon ænne penig pið hir dæger peorce, *conventione autem facta cum operariis*, &c.

penningus argenteus *Anglo-Saxonum*, ut ipſe in ſemiſſes, & ſemiſſes ipſius dein in quadrantes facile diſcindi, aut diſrumpi poſſent.

Merciæ Saxones etiam pecuniam argenteam per ſummulas numerabant, quas ſceata vel ſceatas vocabant. *Textus Roffenſis* fol. 38. b. Leoplef pefgylo if Myfcnalage cc. ſcill. Detaf vocabant. *Textus Roffenſis* fol. 38. b. Leoplef pefgylo if Myfcnalage cc. ſcill. Đegenef pefgylo if Six ſpa micel. ꝥ byð xii. hundred ſcill. Đonne bið cyningef anfealo pefgilo Six ſegena pefgilo be Myfcnalage ꝥ if xxx ðuſend ſceata. ꝥ bið ealleſ cxx punda. ſpa micel if þæf pefgylðef on. ⁊ fop þam cynedome gebynað oðef ſpilc to bote on cynegylde. Se pef gebynað magum. ⁊ re cynebot þam Leodum. Quæ ſic à [a] *Johanne Bromton* redduntur: Ceorles Weregildum *eſt in Mercenorum laga* C. C. S. Thayni Weregildum *eſt Sexies tantum, id eſt, duodecies* C. S. *Regis ſimplum* Weregildum *eſt Sex* Thaynorum Weregildum *in Mercenorum laga, hoc eſt* xxx *millia Sceata, id eſt totaliter* cxx.l. *Tantum eſt de* Weregildo, *ſed pro dignitate regni debet addi tantundem in* Cynegilde. *Ipſam* Weram *debent habere* [b] Parentes *ejus, & regni emendationem ipſius terræ populus.* In *Lambardi* vero *Archæonomid*, hæc *Æthelſtani* R. lex ſic ſe habet: Leoplef pefegylo on Mefcnalanð bið cc. ſcill. þegnef ſyxfealo þam ꝥ if m.cc. ſcill. Cyngef anfealo pefegilo bið ſyx m. ðegna pefegilða. ꝥ if þryttig ſceatas. ⁊ ſpa micel bið re pefegylo:. Ac fop þæf picef cynebote bið to þifum genumen eft ſpa micel on Cynegilo:. Đam pefe habbaþ ða mægas. ⁊ ðam Cynebot re land Leod; *Ruſticum Mercii* cc. *ſolidis æſtimant. Thanum autem, cujus æſtimatio ſexies major, mille & ducentis ſolidis æſtimant. Regis æſtimatio ſimplex, ſex millium Thanorum æſtimationi æqua eſt*, i. e. triginta ſceatis. *Tanta eſt regis æſtimatio. Cui etiam tantundem mulctæ, vel compenſationis nomine addi debet, quo regnum ſatisfactionem recipiat. Occiſi regis æſtimationem, ſeu pretium cognati ejus habeant. Mulctam autem populus habere debet.*

Maxime inter ſe diſcrepant hujus *Æthelſtani* legis duæ iſtæ lectiones, ſc. *Textus Roffenſis* illa, quam [c] firmat verſio *Bromtoni*, atque altera codicis quem ſecutus eſt *Lambardus*. Secundum *illam* ſceat, vel ſceata fuit ſummula ſolido *Saxonico* multo minor, ſcilicet decem *ſticarum*, ſeu *peningi* cum quadrante ſummula, quæ eſt *ſcillingi* quarta pars, ut ſupputando conſtat. Secundum *hanc* vero, quam rejiciendam eſſe judico, ingens argenti ſumma fuit, nempe cc.xl. mille *Scyllingorum*, qui faciunt monetæ *Anglo-Saxonicæ* quater mille libras, quas *pundas* vocabant. Rejiciendam (inquam) judico codicis, quem *Lambardus* eſt ſecutus, Lectionem, quod errore librarii m. nota numeralis *Saxonici* þuſend ſcriptum eſſe videtur ante ꝥegna, quod inter þpittig, & ſceataſ ab eo erat ſcribendum. Hanc Conjecturam noſtram, qua vera loci lectio, legiſque verus etiam ſenſus reſtituitur, ſuſtentat verſio *Latino-barbara* Cod. ms. *Cott.* qui inſcribitur, *Titus*, A. 27. his in verbis: *Ceorles Weregildum eſt in Myrcenorum laga* cc. *ſol. Taini Weregildum eſt ſexies tantum.* i. e. *duodecies* c. *ſol. Regis ſimplum Weregildum eſt* vi[illegible]. *Tainorum Weregildum* [illegible] *in Myrcenorum Laga, hoc eſt,* xxx Milia Sceatta. *i. e.* Totaliter cxx Libræ. *Tantum eſt de Weregildo*, &c. In qua quidem verſione verba iſta, *hoc eſt*, xxx *milia Sceatta*, i. e. *totaliter* cxx *libræ*, exacte reſpondent *Saxonicis* iſtis *Textus Roffenſis*, ꝥ if xxx ðuſend ſceata. ꝥ bið ealleſ cxx. punda:.

Đpimſa etiam ſummulæ genus eſt, qua Orientales, Auſtrales, & Occidentales *Angliæ Saxones* in numerandis ſuis pecuniis utebantur. De hac etiam in Lege *Æthelſtani* R. Be pepum:. Đæſ cyningef pefegylo ſie mid Engla cynne on folcpiht ðpittig þuſend ðpimſa. ⁊ ðæpa xv.m. ſien ðæſ pefef. ⁊ oðpa xv.m. ðæſ cynedomef:. Se pæpe belimpaþ to þam mægþe. ⁊ ꝥ cynebot to þam Landleod:. Quæ ſic vertuntur in cod. ms. *Cott. Claudius*, D. 2. *Regis Weregildus eſt cum Anglis in publico recto tringinta millia thrimſa. [d] id trium quindecim milia ſunt de wera, & quindecim milia cynedomes.* i. e. *regiæ dignitatis. Ipſum natalis ejus pretium pertinet cognationi. & Kynebot ipſius terræ nationi.* In ms. autem *Cott. Titus*, A. 27. tranſferuntur his in verbis: *Regis Weregildum eſt cum Anglis in jure publico* xxx. *milia* þrimſa. [e] i. e. *trium* xv *milia ſunt de were. & quindecim milia cynedomas.* i. e. *regiæ cenſuræ. Ipſum natalis ejus pretium pertinet cognationi. & cynebot ipſius terræ nationi.*

Sic legem *Æthelſtani*, Showere, tranſtulerunt *Anglo-Normanni*, *Saxonicæ* linguæ & antiquitatis fere prorſus ignari, quæ tamen ſic verti debet: *Apud Anglos communi jure rex triginta mille Thrimſis æſtimatur, quarum quindecim millia regii capitis pretium ſunt, & quindecim millia, quibus regno ſatisfiat, mulctæ nomine ſolvenda ſunt. Regii capitis pretium ejus cognatorum eſt, mulcta vero populi Anglicani.*

De Thrimſa autem ſic *Lambardus*: *Thriſma* à ðpeo, *quod* tria *ſonat efficlum. Eſt igitur Thrimſa trium Solidorum nummus.* Thrimſa vero, Showere, non à ðpeo, ſed à Tremissis, ut

---

a X. Script. col. 846. & *Spelman*, concil. Vol. I. pag. 406. *b* Gallice *parents*. i.e. *agnati, cognati*, ſanguine propinqui. *c* Textus *Roffenſis* lectionem etiam corroborat verſio cod. ms. *Cott. Claudius*, D. 2. *Cheorles Weregildum eſt in Mercenorum Laga* cc. *ſolid. Thaini Weregildum* [*ſexies*] *tantum*, i. e. *duodecim hunshillinges. Regis ſimplum Weregildum eſt ſex Thainorum Weregildum in Mytenorum Laga. hoc eſt triginta* milia ſceatta. hoc eſt, *totaliter centum viginti libr. Sed pro regni emendatione debet tantundem addi in cenegildo. Ipſam weram debent habere parentes ejus, & regalem emendationem ipſius terræ populus.* *d* Lege *& iſtorum.* *e* Lege *& iſtorum.*

recte

recte R. *Bradijus* noſter, derivandum eſt. *Tremiſſis* autem in legibus antiquis fuit ſumma ſolido minor: ut [a] *Wiſigoth.* 7. Tit. 2. l. 11. *Si quis tintinnabulum involaverit de jumento, vel bove, ſolidum reddat. de vacca tremiſſes duos. De berbicibus tremiſſes ſingulos cogatur exſolvere.* Sic 8. Tit. 3. l. 10. *pro caballis, aut bubus, per ſingula capita ſingulos* ſolidos *reddat, per minora vero capita ſingulos tremiſſes.* Sic *Burgund.* Tit. 4. 3. *pro porco ſol.* 1. *pro ove ſol.* 1. *pro capra tremiſſem. Tremiſſis* ergo non nummus trium ſolidorum, ſed denariorum ſumma fuit ſolido minor, ſcilicet *quatuor* denariorum ſummula, ut conſtat ex Lege *Rip.* XXIII. *de iĉlu ſervorum: ſed tamen propter pacis ſtudium* tremiſſem, *id eſt*, IIII. den. *componat.* Quemadmodum enim in aſſis *Romani*, qui ex XII unciis conſtabat, tertia pars, *Triens* dicta, quatuor unciarum pondus fuit: ſic, ut ego autumo, *tremiſſis*, qui apud *Germanas* gentes IV. denariorum ſumma erat, tertia pars fuit veteris ſolidi *Germanorum*, quem ex tribus tremiſſibus, vel XII. denariis conſtitiſſe analogiæ ratio jubet credere.

Quamobrem, SHOWERE, *Thrimſa* vel pro numero IV. denariorum, quos tremiſſis Germanorum continebat; vel pro ratione, quæ fuit inter tremiſſem iſtum, & ſolidum, cujus *tertia pars* erat, æſtimanda eſt. Secundum priorem æſtimationem *Thrimſa* quatuor denariorum *Anglo-Saxonicorum*, qui *penningi* vocabantur, ſumma erat. Verum ſecundum poſteriorem, continebat *Thrimſa ſcyllingi*, ſive ſolidi *Anglo-Saxonici*, tertiam duntaxat partem, hoc eſt *peningum* integrum, quinque *ſticas*, *ſticæque* tertiam partem, cujus nulla denominatio eſt. Priorem *Thrimſæ* æſtimationem poſteriori præpono, SHOWERE, quum quod rotunda ſumma eſt, & computantibus *fractâ* multo commodior; tum quod prope accedit ad *Thrimſæ* valorem, qui legitur in Lege *Æthelſtani* R. in *Textu Roff.* Leopleſ pepezÿlð ıſ cc. ⁊ vı. ⁊ lx. ðpımſa. ꝑ bıð tpa hunð ſcÿllınza be Mÿncna Laze. *Villani Weregildum eſt* CCLXVI *Thrimſæ*, h. e. *ducenti ſolidi Merciorum Lege.* Ut enim quatuor denarii, ſive *peningi*, ex quibus *Thrimſam* conſtitiſſe arbitror, ſe habent ad *ſcyllingum*: ſic CCL. ðpımſa, quæ vera forſan lectio eſt, ſe habent ad cc. *ſcillingos.*

Hactenus de *Thrimſa*, ſeu tremiſſe *Anglo-Saxonico*, jam reſtat, ut de *punda* ſive libra *Anglo-Saxonica* dicamus. Quæ, ut ex ſuperioribus conſtat, LX *Scyllingorum* ſumma fuit. Nam eadem ratio eſt ſingularis *pundæ* ad LX. *ſcyllingos*, quæ eſt CXX pundarum ad XXX millia *Sceatta*, quæ conſtituunt ſepties mille & ducentos *Scyllingos.*

Verum, SHOWERE, ut omnia in compendium redacta in uberiore luce tibi ob oculos ponam, paucis accipe: octo *ſticæ*, vel duo *helflingi* conſtituebant denarium, ſeu *penningum* Anglo-Saxonum, qui tribus argenti denariis noſtris, quos **pennies**, & per contractionem **pence**, vocamus, pondere & valore par etiamnum eſt. Penningus cum quadrante, vel duabus ſticis, conſtituebat *unam ſceatam*; quatuor *penningi* conſtituebant *Thrimſam*; quinque penningi, vel quatuor ſceatæ conſtituebant *ſcyllingum*, qui quindecim denariis noſtris, ſive *shillingo* noſtro, & tribus noſtris denariis, valore æqualis eſt. Sex ſcyllingi, ſive triginta penningi, unam *mancuſam*, vel *marcam* conſtituebant. Decem mancuſæ, ſive ſexaginta ſcyllingi, qui shillingorum noſtrorum ſeptuaginta & quinque valebant, conſtituebant *pundam*, quæ argenti tres *noſtras* pundas, & XV shillingos noſtros continebant, ideoque XV unciarum argenti pondo, vel libra fuit.

Quinetiam monetæ *Anglo-Saxonicæ* genus, ſive id nummus ſignatus, ſive pecuniæ pondus vel ſumma fuit, ORE, vel ORA erat, cujus uſum *Dani*, quæ mea eſt opinio, in *Angliam* induxerunt. *Ora*, autem vel *ore* fit à veteri *Cimbrico*, vel *Norvagico* Aur, vel Auri, *Iſlandice* eyrir, quibus *plural. communis* Aurar. *Latino-barbare* ÆREUS. de quo ſic *Ol. Verelius* in ſuo Linguæ veteris *Sueo-Gothicæ* indice: Auri *eſt octava pars Marcæ.* Sic *Gudmundus Andreæ* in Lexico ſuo *Iſlandico*: Mork, *Marca duplex, una ponderis, altera menſuræ. Marca ponderis continet octo Æreos.* Sic *Arngrimus Jonas Iſlandus*, Crymogææ lib. 1. cap. VIII. p. 85. *Marca porro in rerum taxatione octies* eyrir. *Hanc ſimpliciter Marcam Iſlandicam appellaturi ſumus. Valebat unciam argenti defæcati cum* [b] *duella.* dein p. 86. *Etenim marca auri puri, & argenti defæcati* VIII *unciarum pondus habuit: ubi etiam uncia* eyrir *nobis dicta eſt.* ORA ergo, ſive *Æreus* argenteus, quamvis in rerum taxatione apud *Iſlandos* valebat *unciam argenti*, & *duellam*, duntaxat tamen pendebat unciam, adeoque viginti penningos veteres *Anglo-Saxonum*, & *Anglo-Normannorum*, id eſt, ſexaginta noſtros penningos, ſive nummum percuſſum, quem vocamus **a crown**, pondere & valore æquabat. *G. Somnerus* in gloſſario ſuo de ora ſic ſcribit: ora *autem* i. e. *ut dixi* uncia, *in re nummariâ duplex reperitur*, major *ſc. &* minor: *hæc* XVI *continens argenti* denarios, illa XX. *Quarum poſterior in libro cenſuali Anglorum ubique fere obvia. In regeſto monaſterii* Burton, (*obſervante Cl.* [c] Camdeno *in Wiltonia*) XX *oræ dicuntur valere duas argenti Marcas. Hoc ut verum ſit, per* Marcam *hic intelligenda* Marca *temporum poſteriorum*, XIII. *valens argenti ſolidos, &* IV *denarios*; *ut per* Oram, Ora *minor*, XVI *ſc. denariorum. Hac enim computandi ratione* XX. Oræ *duas faciunt argenti* Marcas, *viz.* XXVI S. & VIII. d. Hæc ille de du-

---

a Codex legum antiquarum ex bibliotheca *Frid. Lindebrogii. Francofurti*, M.DCXIII. *b* Id eſt, cum tertia unciæ parte. de ORA etiam ſic *Skeneus* de verb. ſignificatione. ORA, **ane auld Saxon word, and ſignifies metall, ſike as braſſe, or Gold; and mairover in auld times it was ane peice of Cunzied ſilver, or gold. for,** *tres oræ aureæ* **are the price of ane Cowe.** *Stat. Alex.* lib. 4. c. *Sciendum* 63. *c Britan.* Londini edit. in fol. M.DC.VII. p. 186.

plici *Ora*, regesti *Burtonensis* auctoritate fretus; ubi etiam XXVI. s. & VIII. d. ex quibus *Marca* constitisse dicitur, de solidis & denariis, qui nostros ter valore & pondere superabant, intelligendi sunt.

ORÆ autem argenteæ viginti veterum denariorum pondus & valorem habentis frequens mentio est, SHOWERE, in rerum & servorum emptionibus & venditionibus, quas supra ex monumentis *Dano-Saxonicis* & *Normanno-Saxonicis* descripsimus. Id genus sunt: Leofpine ȝeboht healf hide landef æt Æðpice hif mæȝe Uficef funa mið healfe Mapce ȝoldef. ⁊ mið ane punð feolfpef. ⁊ tpeȝan opan, *Leofwinus emit ab Ædrico, propinquo suo, Usices filio, dimidium hidæ telluris cum dimidio Marcæ auri, una libra argenti, & duabus oris.* Leofenoð ȝeboht hine. ⁊ hif offpþing ut æt Ælffiȝe mið fif opan. ⁊ mið tpelf heafðon fceapa, *Leofenothus se & suos redemit ab Ælffigo, quinque oris, & duodecim ovibus.* In legendis etiam vetustis *codd.* non raro occurrunt rerum & servorum pretia, quæ per *oram auri* exprimuntur: ut, Æȝelfiȝe bohte fynfic æt Ælfiȝe abbude mið anon yfe ȝoldef, *Ægelsigus emit Wynricum ab Ælwigo abbate cum ora auri.* Ora auri autem secundum proportionem, qua aurum valore superabat argentum apud Græcos & Romanos, Oram argenti decies non potuit non valere.

Hæc paucis & obiter, SHOWERE, de re nummaria *Anglo-Saxonum*, quæ plenius & ornatius dici possunt ab eo, quisquis ille φιλαεχαίων nostrorum fuerit, qui *Centonem Saxonicum* scripturus est. Ad quem etiam, tanquam opus *Phrygionicum* intexendum, accedere debent juramentorum solennes formulæ, quæ habentur *Text. Roffen.* fol. 38. b. ibique inscribuntur:

ÞU ÐE MAN ÐLEAL [a] ÐYERIE.

I. [b] On ðone dihten þe þef halizdom ir foftehaliz ic pille beon N. hold. ⁊ getripe. ⁊ eal lufian ðæt he lufað. ⁊ ealle arcunian ðæt he arcunað æftef Godef pihte. ⁊ æftef populd gefyrnum. ⁊ nænfe pillef ne gefealdef. popdef ne peoncef opiht don ðæf him laðne bið. pið þam ðe he me healde fpa ic eapnian pille. ⁊ eall ðæt [c] læfte ðæt uncef fopmæl pæf þa ic to him gebeah. ⁊ hif pillan geceaf:.

II. [d] On þone dihten þe ðef haligdome ir fopehaliz fua ic fpæce difce mið fullan folcpihte butan bnæde. ⁊ butan fpice. ⁊ butan æghpylcum facne. fpa me fopfcolen pæf þæt opf N. ðæt ic onfpæce. ⁊ þæt ic mið N. gefengen hæbbe:.

III. [e] On ðone dihten næf ic æt fnæde. ne æt dæde. ne gepita. ne gefyhta ðæf man mið unpihte N. opfe ætfefed:. Ac fpa ic opfe hæbbe fpa ic hit mið pihte begeat. ⁊ fpa ic hit tyme fpa hit me fealde ðe ic nu on hand fette. ⁊ fpa ic opfe hæbbe [*f* fpa ic opfe hæbbe] fpa hit me fealde ðe hit to fyllanne agte. ⁊ fpa ic opfe hæbbe fpa hit of minum agnum þingum com. ⁊ fpa hit on folcpiht min agen æht ir. ⁊ min infortef:.

IV. [g] On ðone dihten ne teo ic N. ne fof hete. ne fof hele. ne fof unpihtfe feoh gynnerfe. Ne ic nan fodfe nat bute fpa min fecga me fæde. and ic fylfe to fodde taliȝe þæt he minef opfef þeof pæfe:.

V. [h] On ðone dihten ic eom unfcyldiȝ æghef ge dæde ge dihtef æt þæfe tihtlan ðe N. me tihð:.

VI. [i] On ðone dihten. fe að ir clæne. ⁊ unmæne. ðe N. fpofe:.

VII. [k] On almihtiȝef Godef naman þu be hete hal. ⁊ clæne þæt þæt þu me fealdeft. ⁊ fulle pafe pith æftef fpfæce on þa gepitenefre þe unc þa mið pæf N.:.

VIII. [l] On almihtiȝef Godan naman fpa ic hef N. on fodfe gepitnefre ftande unabeden.

---

a Dano-Saxonice pro fpepnan. *b* Videtur ex solenni formula fidelitatis jusjurandum esse quo vel servus, vel cliens, utpote Thanus, vel Drengus, domino se adstringebat. *c Dano-Saxonice* pro læftan. *d* Conceptis verbis jusjurandum, quo quis pecus in alius possessione inventum vendicans, à se furto surreptum jurabat. *e* Solennibus, & legitimis verbis jusjurandum, quo is, in cujus possessione pecus vendicatum inventum est, jurabat se furti nullo modo conscium fuisse, sed id pecoris jure acquisitum possidere, ut quod illi vel datum, vel venditum, vel ab illo altum esset. *f* Sic MS. repetita vero scriptio librarii culpa est. *g* Juramentum calumniæ, quo actor jurabat se reum furti accusatum non animo calumniandi in judicium vocasse. *h* Juramentum calumniæ, quo reus criminis furti, cujus accusatur ab actore, se immunem esse jurat. *i* Jusjurandum sacramentalis conjuratoris, seu compurgatoris esse videtur. *k* Monitio, ut videtur, solennis ad testem jurejurando adigendum. *l* Jusjurandum, quo testis, quæ de re aliqua testimonio dixerat, corroborat, vel vera esse jurat.

ȝ unȝeboht to ſpa ic hit mið minum eȝum oſeþſeah. ȝ minum eaþum oſeþhẏþde ðæt ðæt ic him mið ſæcȝe:.

IX. [a] On almihtiȝer Ȝoban naman. nẏrte ic on þam þinȝum þe þu ẏmb ſpecſt ſul.ne ſacn. ne ſacne pom. to þæþe ðæi tẏðe ðe ic hit þe realðe. ac hit æȝðeþ pæſ ȝe hal ȝe clæne butan ælcne ſacne:.

X. [b] On liſienðeſ Ȝoðeſ naman ſpa ic ſeoþ biðde ſpa ic ȝẏpanan hæbbe þæſ þe me N. behet ða ic him min realðe:.

XI. [c] On liſienðeſ Ȝoðeſ naman. ne ðeaþſ ic N. ſceat ne ſcẏllinȝ. ne peninȝ. ne peniȝeſ peoþð. ac ealle ic hit ȝelærte þæt þæt ic him ſcolðe ſpaſoþð ſpa uncþe poþð ȝecpẏðu ſẏþmeſt pæþon:.

Æſtimatio juramentorum pro ſtatu, & gradu perſonarum jurantium.

Mærre þeoſteſ að. ȝ poþulð þeȝeneſ að iſ on Enȝla-laȝe ȝetealð eſen ðẏþe. ȝ ſoþ þam ſeoſan cẏþic haðan þe re mærre-þeoſt þuþh Ȝoðeſ ȝiſe ȝeþeah þ he hæſðe he biþ þeȝen nihteſ puþðe.

Tpelſhinðeſ man að ſoþſtent vi. Leoþla að. ſoþ þam ȝiſ man þone tpelſhinðan man þnecan ſceolðe. he bið ſull þnecen on ſẏx Leoþlan. ȝ hiſ þeþeȝẏlð biþ. vi. Leoþla þeþeȝẏlð:.

Formulis juramentorum hiſce antiquis adjiciatur etiam vetuſtiſſima illa Sacramenti, quo mos erat RR. *Anglo-Saxonum* ſe in ſolenni tempore conſecrationis obſtringere. Sed quia id in præfatione, quæ eſt ante *Inſtitutiones Grammaticas Anglo-Saxonicas*, quas *Oxoniæ* edidimus 1689, exhibuimus, eo remittimus Lectorem.

Dignum etiam eſt, quod, tanquam panniculus pretioſus, *Centonis Saxonici* pars ſit, [d] iſtud *Textus Roff.* fol. 93. a. b. Be leoðe ȝeðincðum. ȝ laȝe. hoc eſt, *de populi*, ſeu *civium cenſu, & conditione ſecundum uniuſcujuſque bonorum æſtimationem.*

Hit þæȝ hþilum on Enȝlalaȝum þ leoð. ȝ laȝa ſoþ be ȝeðincðum. anð ða þæþon leoðpitan peoþðȝciþeȝ pẏþðe ælc be hiȝ mæðe. Eoþl. ȝ Leoþl. þeȝen. ȝ þeoðen:. Anð ȝiſ Leoþl ȝeþeah þ he hæſðe ſullice ſiſ hiða aȝeneȝ lanðeȝ. cẏnecan. ȝ kẏcenan. bellhuȝ. anð buþhȝeat. retl. ȝ runðeþnote on cẏnȝeȝ healle. þonne þæȝ he ðanonſoþð ðeȝen nihteȝ peoþðe:. Anð ȝiſ þeȝen ȝeþeah þ he þenoðe. ȝ hiȝ naðȝteſne nað on hiȝ hiþeðe. ȝiſ re þon hæſðe þeȝen þe him ſiliȝðe þe to Linȝeȝ utſaþe ſiſ hiða hæſðe. on cẏnȝeȝ rele hiȝ hlaſoþðe þenoðe. anð þnipa mið hiȝ æþenðe ȝeſope to cinȝe. re moȝte riððan mið hiȝ ſoþaðe hiȝ hlaſoþð aȝpelian æt miȝtlican neoðan. ȝ on hiȝ onȝpæce ȝeþæcan mið nihte. ſpa hpæþ ſpa he ſceolðe. ȝ re þe ſpa [e] ȝeþoȝenne ſoþþẏþhtan næſðe. ſpoþe ſoþȝẏlſne æſteþ hiȝ nihte. oððe hiȝ þoloðe. ȝ ȝiſ þeȝen ȝeþeah þ he peaþþ to eoþle. þonne þæȝ he ȝẏððan eoþl nihteȝ peoþðe:. ȝ ȝiſ maȝȝeþe ȝþeeah þ he ſeþðe þniȝe oſeþ pið ræ be hiȝ aȝenum cnæſte. re þæȝ þonne ȝẏððan þeȝen nihteȝ peoþðe:. Anð ȝiſ leoþneþe ȝeþeh þuþh laþe þ he hað hæſðe. ȝ þenoðe Xpe. re þæȝ þonne ȝẏððan mæðe. ȝ munðe ſpa micelȝe pẏþðe. ſpa þæþto ȝebẏneðe. buton he ſoþþoþhte þ he þæþe haþ-note notian ne muȝte. ȝ ȝiſ hit ȝeþuþðe þ man ȝehaðeðum oððe ælþeoðiȝum ahpeaþ ȝeðeþoðe poþðeȝ oððe peoþceȝ. þonne ȝebẏneðe Linȝe. ȝ biȝceope þæt hiȝ þæt bettan. ſpa hiȝ naðoȝt mihton:.

Hæc Latino-barbare verſa extant *Tex. Roff.* fol. 79. b. Ea autem ſic in Latinum convertimus:

"Legibus olim Angliæ conſtitutum erat, ut populus, & eorum conditio pro facultatibus, quas "quiſque habebat, in honore haberetur. Etenim tum ſapientes nationis pro ſua quiſque conditio-"ne, ſive is Comes, ſive Colonus, ſive Thanus, ſive Subthanus, honore digni cenſebantur. "Nam ſi colonus eo profecerat, ut *f* quinque propiæ telluris Hidas, Eccleſiam, Coquinam, & "portam cum clocario haberet, & ſede, & peculiari officio in Aula regis gauderet, tum quidem, "qui Thano æqualis haberetur, deinceps dignus habebatur. Et ſi Thanus eo profecerat, ut regi "miniſtraret, & in regis ſatillitio, (exercitu) ſua vice iter equo faceret, ſub ſe etiam habens "inferiorem Thanum, qui illi famularetur, & qui quinque hidas terræ ea conditione tenebat

---

a Jusjurandum ſolenne, quo venditor rem venditam integram, & indiminutam bona fide emptori tradidiſſe jurabat. *b* Jurisjurandi formula, quo emptor jurat ſe rem venditam diminutam, & cum defectu à venditore accepiſſe. *c* Jusjurandum quo debitor rem creditori ſolviſſe jurabat. *d* Extat etiam è cod. regio Latino-barbare deſcriptum in *Spelmanni* concil. Vol. I. p. 406. In libro, cui titulus, **The Treaſury of Ancient, and Modern Times.** Vol. I. p. 519. *Lambardi* itinerar. Cantiæ pag. 500. & *Joh. Seldeni*, Libro, cui titulus **Titles of Honour.** *e* Leȝe ȝetoȝen. *f* Sic in LL. *Æthelſtani* à *Lambardo* editis: ȝiſ ceoþl ſie ȝepeleȝoð to þam þ he aȝe v. hiða lanðeȝ. ȝ mon hine oſſlea. ȝẏlðe hine mon mið ii. m. ðȝimſa. ȝ ȝiſ he beȝẏtaþ þæt he hæbbe bẏþne. ȝ helm. ȝ oſeþȝẏlðene ſpeoþð. ðeah ðe he lanðe næbbe. he bið ſiþcunð. ȝ ȝiſ hiȝ ſunu. *&c.*

"ut regem proficiſcentem comitaretur, & qui regis in cœnaculo domino ſuo miniſtraret, ter-
"que regem illius nomine nuntius adiiſſet; hic poſſet præjuratus [a] domini ſui variis in negotiis
"vices gerere, &, quemadmodum ille, alii actionem intendere, qui ſic accuſatus, ſi culpæ reus non
"foret, purgandus erat tot conſacramentalium juramentis, quot lex à ſui ordinis homine poſce-
"ret, aut pœna danda ab eo eſſet. Verum ſi Thanus eo profecerat, ut comes factus eſſet, ex
"eo tempore comitis juribus, & dignitate plane gaudebat. Et ſi mercator adeo in opibus cre-
"verat, ut ter *Altum* ſuis facultatibus trajiceret, tum Thano par jure cenſebatur. Et ſi Scho-
"laris in eruditione adeo progreſſus erat, ut in ſacris ordinibus inſtitutus Chriſto ſerviret, hic
"omni illa reverentia & patrocinio dignus habebatur, quam ejus ordo & conditio requirebat.
"Denique ſi ita aliquando contingebat, ut quis ſacris ordinibus inſtitutum, aut peregrinum, ſive
"verbis, ſive facto læderet, tum ut reum cogerent noxam ſuam quamprimum emendare, regi
"& Epiſcopo incumbebat,

Hæc à te forte ante triennium in verſione *Anglicana* cum ſumma voluptate lecta, ut Latio donata cum nova delectatione relegeres, volui cl. SHOWERE; propterea quod oſtendunt immutatos Almæ noſtræ Angliæ mores, in qua hominibus vel infimæ ſortis, in quibus cum ingenio diligentia conjuncta erat, olim, ut nunc, ad honores aditum facilem patuiſſe conſtat. Colonos, & mercatores *Thani* divitiæ; & bonarum literarum ſtudioſum divitiis omnibus præferendus presbyteratus ordo *Thano* exæquabant. Quod cum primum ſcires, tibi non miror placuiſſe, qui orphanus relictus è re anguſta domi diligentia & ingenio adeo deo adjuvante emicuiſti, ut inter illos jam diu habitus fueris, quorum dignitas & amplitudo poſtulat, ut *Thanis*, qui nunc *Barones* appellantur, pares cenſeantur.

Dignum etiam judicabis, quod *Centoni Saxonico* immittatur iſtud *text. Roff.* fol. 38. a. de ſervanda pace palatina propter regis honorem.

Ðuƿ ƿeoƿ ƿceal beon Linȝeƿ ȝrið. ƿƿam hiƿ buƿhȝeate ðæƿ he iƿ ƿittenðe on ƿeopeƿ half [b] hiƿ. ðæt iƿ iii. mila. ȝ iii. ƿuƿlanȝ. ȝ iii. æceƿa bƿæðe. ȝ ix. ƿota. ȝ ix. ƿcæftamunða. ȝ ix. beƿe coƿna:.

Intra hos fines pax Regis ſervanda eſt. ſcil. à porta domus in qua manet, uſque ad intervallum trium . . . . . cum dimidio, hoc eſt, uſque ad diſtantiam trium milliarium, trium furlangorum, trium acrarum, novem pedum, novem palmorum, & novem granorum hordeaceorum.

Pax autem ſive protectio regis, SHOWERE, [c] multiplex fuit apud veteres *Anglos*. Alia enim [d] manu data fuit, quam *Anglo-Saxones* vocabant Lýninȝeƿ hanð-ȝrið. de qua ſic in foed. Edv. & Guthr. 1. ƿ iƿ ƿonon æƿeƿt ƿ hiȝ cƿæðon. ƿ cýƿic ȝrið binnan paȝum. ȝ Lýninȝeƿ hanðȝniƿ ƿtande eƿne unpemmeð. Alia data fuit tempore Coronationis, per octo dies ſcilicet continuos. Alia feſtorum gratia data eſt: ut in natale domini data eſt pax octo dierum, totidemque in paſchate, & pentecoſte. Alia data fuit quatuor *Cheminis*, ſive viis publicis, *Watlingſtrete, Foſſe, Hikenildſtrete*, & *Ermingſtrete*. Alia fuit fluviorum, quorum navigiis victualia deferebantur ad civitates, vel burgos. Sacratiſſima vero omnium fuit pax palatii, quod ob honorem regiæ majeſtatis ſemper aſyli jure gaudebat, & ad magnam uſque diſtantiam defenſionis, immunitatis & tutelæ locus erat. De hac pace ſanctè, & inviolate ſervandâ latæ ſunt Leges *Aluredi* R. 7. & Pol. *Canuti* 56. quas tu cum otio conſule. Digna etiam eſt, quæ ad *Centonem Saxonicum* contexendum accedat Relatio cauſæ *Saxonicè* ſcripta, quæ ſolenni more determinata fuit, R. *Edgaro* in tribunali præſidente. Cujus equidem cauſæ notitiam exhibere placuit contra *monarchomachos* noſtros, quibus nihil antiquius eſt, quam aſſerere Regi Angliæ, quem jus ipſum Anglicanum *juſtitiæ fontem, & originem* etiamnum vocat, in tribunali ſedere, & cauſas judicare non licere.

Text. Roffen. fol. 162. a. & 163. a. b.

De ƿalcheham ȝ Bƿomleaȝe.

Ðiƿ pæƿon þa lanð. æt Bƿomleaȝe. ȝ æt Fealcnaham. þam cinȝe Eaðgaƿe ȝeƿeht. on Lunðenbýriȝ. ðuƿh ƿnoðinȝlanðeƿ lanð-bec. ðaþa ƿƿeoƿtaƿ ƿoƿƿtælon þam biƿcope on Ƿoƿceaƿtƿe. ȝ ȝeƿealðan heo ælfƿice æƿcƿýnne ƿunu. ƿið ƿeo ðeaƿnunȝa. ȝ heo æƿcƿýn ælfƿiceƿ moðoƿ ƿealðe heo æƿ ðiðeƿ in. ða ȝeacƿoðe ƿe biƿcop ƿ þa becc ƿoƿƿtolene pæƿon. bæð þaƿa boca ða ȝeoƿnlice. unðeƿ þam þa ȝepatt ælfƿic. ȝ he bæð þa laƿe ƿýððan. oð man ȝeƿehte on cinȝeƿ þeninȝ manna ȝemote ðæƿe ƿtope ȝ þam biƿcope ða ƿoƿƿtolenan becc ƿnoðiȝlanðeƿ. ȝ bote æt þæƿe þýfðe ƿ pæƿ on Lunðene. þæƿ pæƿ ƿe cinȝ Eaðgaƿ. ȝ ƿe aƿcebiƿcop Dunƿtan. ȝ Aðelpolð biƿcop. ȝ Ælfƿtan biƿcop. ȝ oðeƿ Ælfƿtan. ȝ Ælfeƿe ealðoƿman. ȝ ƿela cýnȝeƿ pitena. ȝ man aȝæf ða into ðæƿe ƿtope ðam biƿcope þa becc. þa ƿtoð þaƿa pýðepan aƿe. on þæƿ cýnȝeƿ hanða. ða polðe Ƿulfƿtan ƿe ȝeƿeƿa niman þa aƿe to ðæƿ cýnȝeƿ hanða. bƿomleah. ȝ ƿealcnaham. ða ȝeƿohte ƿeo pýðepe ða halȝan ƿtope. ȝ ðane biƿcop. ȝ aȝæf þam cinȝ Bƿomleaȝeƿ boc. ȝ Fealcnahameƿ. ȝ ƿe býƿcop ȝebohte þa becc ȝ þa lanð æt ðam cinȝe on ȝoðeƿ pille. mið ƿiftiȝan manceƿan ȝolðeƿ. ȝ hunð teontiȝan. ȝ þƿit-

---

a Scil. *Regis*. *b* Significatio hujus vocis, quam male à librario ſcriptam judico, me plane latet. *c* LL. Edv. Conf. cap. 12, 30, 31. *d* Id eſt, litteris regiis.

tiȝum

tigum punbum. þuph foneppræce. ⁊ cortnunge. into rcē Anbrea. riððan þa lexbe re bircop ðane pyðepan. ðana lande bryceſ. unbeſ þam þa ġepatt re cing. Ongan ða ryððan Byrhtric ðane pyðepan mæġ. ⁊ heo to ðam ġenebbe þ hy bpucan ðana landa on neaxlace. ġerohtan ða ðane ealbopman Eadpine. ⁊ þ folc ðe pær ġobeſ anrppeca. ⁊ ġenebban þane bircop be ealne hir ane aġixteſ ðana boca. ne morte he beon þana ðpeopa nameſ pynðe ðe eallum leobrcipe ġerealb pær on pebbetale. ne teameſ. ne ahunga.

Ðir ir reo ġepitneſſe ðær ceapeſ. Eaðgan cing. ⁊ Dunrtan arceb. ⁊ Orpalb arceb. and Aþelpolb b. Æþelġan b. ⁊ Ærcpi b. ⁊ Ælfrtan. b. ⁊ oðeſ Ælfrtan. b. ⁊ Sibeman. b. and ðær cinġeſ modop Ælfðryð. ⁊ Orġan ab. ⁊ Ælfepe Ealbopman. ⁊ pulfrtan on Dælham. ⁊ Ælfric on Ebbeſham. ⁊ reo ðuġuð folceſ on peſtan cænt. þæp þæt land. ⁊ þæt læð to liþ:.

Huc ſpectat lex Edgari politica 2. Be ðone þe mon cyngе ġerece. Illaque, quæ ſcripſit Bractonus lib. III. *de actionibus*, cap. 9,10. "Ideo videndum erit de iis, quæ pertinent ad regnum, "quis *primo*, & *principaliter poſſit*, *& debeat judicare*. & ſciendum quod *ipſe rex*, *& non alius*, "*ſi ſolus ad hoc ſufficere poſſit*, cum ad hoc per virtutem Sacramenti teneatur adſtrictus. Et ſi "ipſe dominus rex ad ſingulas cauſas terminandas non ſufficiat, ut levior ſit illi Labor, in plu-"res perſonas partito onere, eligere debet de regno ſuo viros ſapientes, & timentes deum—— "& ex illis *conſtituere juſtitiarios*.

Nimius forem, SHOWERE, ſi, quæ *Centonem Saxonicum* ſpectant, & quæ illi contexendo idoneam materiam ſuppeditare poſſunt, omnia pergerem deſcribere.

Quapropter inſtitutum noſtrum tanquam ſuis finibus terminabo cum iis, quæ ab incerto quodam auctore *Saxonice* ſcripta ſunt de *Sanctis in Anglia Sepultis*; & quæ, me rogante, verſione *Latina*, notiſque ſuis illuſtravit collega noſter, & amicus chariſſimus, *Gulielmus Hopkinſius* S. T. P. Eccleſiæ Cath. *Wigornienſis* non ita pridem præbendarius, & ſi quis alius, à jactis ejus fundamentis, maximum ornamentum. Qui neſcio an omne genus eruditione, morumve ſanctitate ſimul, & ſuavitate, præſertim candore, modeſtia, & humanitate clarior, præpropera morte nuper abreptus eſt, qua reſp. Literaria & Eccleſiaſtica ingens detrimentum cepit haud poſteris ſeculis ferme reſarciendum.

Incertus Auctor de Sanctis in Anglia *ſepultis*, *deſcriptus à* D. Junio *cl. ex* MS. *Collegii* Corporis Chriſti, *alias* Benedicti, *quod eſt* Cantabrigiæ; inveniturque pagina 147 voluminis 284.

Hep cyð ymbe ða halġan ðe on Anġelcynne perta'ð. on uper bpihtner naman Hælenber Lpirter:.

Sc̄ Agurtinur ġexullobe Æthelbpihtlantpapena cynninge ⁊ all hir ðeobe:.

Ðonne pær Eadbalb Æthelbpihteſ punu cynġeſ. ⁊ Bipihtan hatte hir cpen. ⁊ Æthelbuph hatte heopa bohtop. ⁊ oðpe nama Tate. heo pær fopġixen Eadpine Nopðhymbpa cyninge to cpene. ⁊ rc̄ Paulinur re mæpa bircop fop mid hine ⁊ ġexullobe ðone cyninge ⁊ ealle hir þeoda. ⁊ heo þa æftep Eadpineſ dæge ġerohte Lantpapabyrig. ⁊ hine bpoðop Eadbalb pær Lantpapa cyninge. ⁊ he hine þa fopġeaf þ land on Limene. ⁊ heo ða þ mynſtep ġetymbpode. ⁊ þap nu pertebð. ⁊ rcā Eadbuph mid hine:.

Ðonne pær Ymme. Eadbalbeſ cpen. Franca cyninġep bohtop. ⁊ hig begeaton rcē Eanrpiþe. ðe æt folcanrtane pertaðð. ⁊ Eapcanbpiht Lantpapa cyninge. ⁊ Eopmenred Æðelinge. ⁊ Eopmenburg. ⁊ rcē Eopmenġið. ⁊ rcē Æþelred. and rcē Æþelbpiht. ðir pæpon Eopmenpæðeſ beapn. ⁊ of Lafe hir cpene:.

Ðonne pær Ecgbpiht cyninge. ⁊ Hlopepe cyninge. ⁊ rcā Eopmenhilð. ⁊ rcā Epcenġota pæpō Eapcanbpihteſ beapn. ⁊ Sexburge hir cpene:.

Hic [incipit] Narratio de *Sanctis* qui in [a] *Anglorum* regione quieſcunt. In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Sanctus Auguſtinus baptizavit *Æthelbertum* Regem *Cantiorum* cum gente univerſa.

Erant tunc temporis *Æthelberto* regi *Æadbaldus* filius, & Regina nomine *Bertha*, nec non filia cui nomen *Æthelburga*, cognomen vero *Tata*. Hæc *Eadwino Northymbrorum* Regi in uxorem tradita erat, eamque Scūs *Paulinus* Archiepiſcopus comitatus eſt, qui baptizavit Regem populumque univerſum. Defuncto autem *Eadwino Cantuariam* rediit *Æthelburga*, *Cantiorum* regnum obtinente *Eadbaldo* fratre, qui dedit illi terram in [b] *Limene* ubi Eccleſiam condidit, ibidemq; una cum *Sancta* [c] *Eadburga* requieſcit.

Eadbaldus in uxorem habuit *Emmam*, Regis *Francorum* filiam. his prognati ſunt Scā *Eanſwitha*, quæ *Folceſtonæ* requieſcit, & *Ercombertus* Rex *Cantiorum* & *Eormenredus Clito*: *Eormenburga* vero & Scā *Eormengitha* cum [d] Scō *Æthelredo* & [d] Scō *Æthelbrihto* liberi erant *Eormenredi* ex **Oslava* conjuge.

Ecbertus Rex, & *Lotharius* Rex, una cum Scā *Eormenilda* & Scā *Ercongota* procreati ſunt ab *Eorcanberto* & *Sexburga* Regina.

---

a In *Anglia* tantum, non de *Sanctis* in *Wallia*, *Scotia* vel *Hibernia*; S. *Columcyllam* ſi excipias. *b* Hodie LIMINGE. *c* Plures hujus nominis *Virgines Sanctæ* Angliam olim ornarunt; tres in his catalogis memorantur, inter quas hæc noſtra erat longe celeberrima. *d d* S. *Æthelredus*, & *Æthelbrihtus* fratres S. *Eormenburgæ*, quos occiſos juſſu *Ecberti* Regis infra legimus. * Mendoſe of Lafe hir cpen, legendum Orlafe. & ſic *Capgravius*.

Ðonne pæʃ ʃcē Eoʃmenbuʃge oðeʃ nama Domne Eue. heo pæʃ ʃoʃgifen Meʃʃale. Pendan ʃunu cyngeʃ. ⁊ þaʃ hi begeaton ʃcē Mildan buʃge. ⁊ ʃcē Mildriðe. ⁊ ʃcē Mildgiðe. and ʃcē Meʃʃynn. hig ða ʃoʃ Lodeʃ todældon be heom libbendum eal þ hi ahton. ⁊ heo þa Domne Eue ʃoʃ eft to Lantlande. ⁊ hyʃe broðra feʃgildeʃ onfenge innon Tænetlande æt Ecgbrihte ðam cyninge. þe hig æʃ acpellan het:. Ðunoʃ hatte hiʃ geneʃa ðe hig acpellan het. ⁊ he hig bebiʃigde undeʃ þæʃ cyngeʃ heahʃetle on Eaʃtnege innon hiʃ healle. ⁊ hi ða puʃdon ðuʃh Lodeʃ naman pundoʃlice gecyðde. ʃpa þ ðuʃh Lodeʃ mihte ʃe Leoma aʃtod ymbe middeʃniht up ðuʃh ðæʃe healle hʃoʃ. ʃpilce ðaʃ ʃunne ʃcine. ⁊ ðæt ʃe cyninge him ʃylf geʃeah. ⁊ he pæʃ ʃpiðe aʃpyʃht. ⁊ he ða be ðam pirte þ he hæfde ðam Hælande abolgen.

And he þa het heona ʃpuʃtoʃ Domne Eue him to gefeccan. þæt heo heona fengilde onfon mihte. ⁊ heo ʃpa dyde. þ iʃ ðonne hund eahtati ʃulunga landeʃ. þæt hig þ mynʃteʃ on aʃændon. ðam ʃaulum to gebnædenne. þe hit heona fengild pæʃ. ⁊ ſe cyninge hine ðaʃ to fel fylʃte. ⁊ heo ða ʃcē Mildriðe hine dohtoʃ ofeʃ fæ ſende. þ heo ðone pirdom þaʃ geleoʃnode ðe man on ðam mynʃtre healdan ſceolde. ⁊ heo ða ʃpa dyde. ⁊ þaʃ micelne haligdom begeat. ðe man nu git to dag ſceapian mæg. ⁊ heo ða ʃcē Mildryð eft to hyne meddeʃ ham com. ⁊ heo hene ða þat mynʃteʃ ʃoʃgeaf ða hit gertaðelod pæʃ:. And heo ða ʃcē Mildrið halig niʃte ongenge æt Theodoʃe ancebiʃceope. ⁊ hund ſeoʃontig mædena mid hine. þe ſe cyninge ⁊ hine modoʃ begiten hæfdon ⁊ gelæned þ hig æt ðaʃe ʃtope nytte beon mihton. ⁊ heo ða þaʃ Lode to pillan geðeah ⁊ þ ece liʃ geeaʃnode. ⁊ ʃpa oft riðdan heona mihta cuþe ʃyndon:. And ʃcē Eoʃmengið hyne moddrige mid hyne punode oþ hine liʃeʃ ende. ⁊ heo ſylf ðaʃ hyne licneʃte geceaʃ be hine libbendne. þ iʃ ðonne an mil be eaʃton ʃcē Mildryðe mynʃtre. ⁊ hyne mihta ðaʃ oft pæʃon cuðe ⁊ git ſyndon:. And ʃcē Eadburh ða to ðam mynʃtre fenge æfteʃ ʃcē Myldryðe. ⁊ heo ðaʃ cirican gefette þe heona lichaman nu on neʃteð:.

Ðonne pæʃ Sexburh Lantpaʃena cpen. heo gertaþelode ʃcā Maʃian mynʃteʃ on Sceapege. ⁊ ða Lodeʃ ðeoʃaʃ ðaʃ to gefette:. Hpæt þa Loþhene cyninge. hyne ſunu. heom ðaʃe landaʃe geuðe þe hig git big libbað. ⁊ heo þa gebeð nædene þaʃ aʃændon:.

Scā *Eormenburga*, cui [a] cognomen erat *Domneva*, nupſit *Merwaldo* filio *Pendæ* Regis, qui progenuerunt Scam̄ *Milburgam*, & Scam̄ *Mildredam*, & Scam̄ *Mildgitham*, & Scum̄ *Mervinum*. Omnes hi adhuc viventes pro Dei amore patrimonium totum diſtribuerunt [in pios uſus.]

Domneva autem in *Cantium* poſtea profecta eſt, ad recipiendam [b] *Weregildam* fratrum *Egberto* Rege (qui eos interfici juſſerat) in inſula *Thanetæ*. *Thunor* erat Comitis nomen, cui cædem eorum demandaverat. Hic eos ſepeliverat ſub ſolio Regis intra Aulam ſuam [c] *Eſtregiæ*; ſed [corpora eorum] in Dei nomine miraculoſe revelata erunt; quippe circa mediam noctem, virtute divina, columna lucis Solaribus radiis æqualis aſcendit per tectum Aulæ Regiæ: hanc Rex ipſe conſpexit & valde perterritus erat; inde enim novit ſe Jeſum ſibi infenſum reddiſſe.

Mandavit ideo *Domnevam* ſororem eorum acceſſi ad Weregildam pro eis accipiendam; qua recepta, videlicet [d] octoginta carucatis terræ, [*Domneva*] ibi Monaſterium ædificavit, ut [e] preces fierent in eodem pro animabus eorum, in quorum Weregildam [terra iſta data erat.] Rex præterea plurimum eam adjuvit. Ipſa autem *Mildredam* filiam ſuam in partes [f] tranſmarinas miſit erudiendam in diſciplinis monaſticis, quas edocta ibidem, plurimum in ſanctimonia profecit, ut etiam nunc obſervari poteſt. *Mildredæ*, cum rediſſet, Mater Monaſterium quod conſtruxerat [regendum] commiſit. Scā ergo *Mildreda* ſacrum velum ſuſcepit à *Theodoro* Archiepiſcopo una cum ſeptuaginta virginibus, quas Rex & Mater ejus congregaverant, & inſtitutis utilibus monaſterio imbuerant. Illa autem ibi juxta voluntatem Dei [pietate] profecit, vitam æternam promeruit, & poſtea crebris miraculis inclaruit.

Materteram Scam̄ *Ermengitham* ad ſupremum diem convictorem habuit, quæ adhuc vivens ſepulturæ locum ſibi deſignavit ad primum lapidem à Monaſterio Scǣ *Mildredæ* Orientem verſus; cujus Virtutes olim frequentes innotuerunt, imò & hodie celebrantur. *Mildredæ* vero in regimine monaſterii ſucceſſit Scā *Eadburga*, quæ Eccleſiam ibi fundavit, in qua corpus ejus nunc requieſcit.

Sexburga etiam *Cantiorum* Regina fundavit Monaſterium Scǣ *Mariæ* in Scapea Inſula, & in eodem moniales conſtituit, quibus in victum prædia contulit filius ejus *Lotharius* Rex, unde adhuc aluntur. Ipſa vero [g] Oratorium ibi condidit.

---

a Oðeʃ nama, *Prænomen Somnero*. mallem *Cognomen*, ut *Lucæ* XXII, 3. Judam ʃe pæʃ oþþe naman Scaþioð. Utcunque fuerit, *Capgravius* perperam haud ſemel *Eormenburgam* & *Domnevam* diſtinguit, fol. 142, & alibi. *b Weregilda*, ut wera, *æſtimatio capitis occiſi propinquis ſolvenda*, de qua vide Leges *Æthelſtani* & *Edmundi* ex editione Whelocii, pag. 55, 56. & pag. 58, 59. nec non Gloſſarium *Somneri*. *c* Hodie Estrie, Vide *Capgravium* in vita *S. Æthelredi* & *S. Æthelbricti*. *d Quadraginta aratrorum*, Capgravius fol. 143. 48 *aratrorum*, Monaſticon *Angl.* Tom. I. pag. 84. *e* To gebedþæðenne, hic ſignificat *ipſas preces* ſive *orationes*. aliquando vero *locum orationis*; ut paullo infra. *f* Cum pauca aut nulla tunc temporis extiterunt in *Anglia* Monaſteria, multi Religionis amore aut eruditionis gratia in *Galliam* tranſierunt, Teſte *Beda*, Hiſt. Eccleſ. III, 8. *g* Lebedþæðenne þaʃ aʃæþðon corrige aʃæʃeð. Hic gebedþæðenne, *ora-*

Ðonne

Ðonne pæſ ſcē Sexburh. ⁊ ſcā Æþelðryþ, ⁊ ſcā Wihtburh. Annan ðohtra eaſtengla cyninges:. Ðonne pæſ ſcē Æþelðryþ ſoſgifen Ecgfryþe Noſþhymbra cyninge to cpene. ⁊ heo hpæðere hyre mægðhað geheolð oþ hyre liſes ende. ⁊ heo þa hire licnerte gecear on Eliga birig on þam mæran mynſtepe. ⁊ þar hyre miht a oſ cuðe ſyndon. ⁊ ſcā Wihtburh hire ſpuſtor mið hire nu nerteð:.

Ðonne pæſ ſcā Eormenhilð. Ercenbrihtes ðohtor ⁊ Sexburge. ſoſgifen Wulfhere cyninge to cpene. he pæſ Penðan ſunu Mýrcna cynges. ⁊ on heora ðagum Mýrcna ðeoð onfeng fulpihte. ⁊ þar hi begeatun ſcā Fæneburge. þa halgan fæmnan. ⁊ heo peaſð bebyrged on þam mynſtre þe ir genemnoð Heanburh. heo peaſþ eft up a ðon. ⁊ nu nerteþ on Legeceaſtre þære byrig:.

Ðonne nerteð ſcē Eormenhilð on Eliga byrig mið hire mebbes ⁊ mið hire moðrian ſcē Æþelðryðe. ⁊ hyre miht þar oft cuþe ſyndon:.

Ðonne pæſ ſcē Ercengota heora ſpuſtor gerent oſer ſæ to lande to hire moðrian ſcē Æðelburge. þar heo pæſ abboderre. ⁊ heo ða Lode to pillan geðeah. ⁊ þar hire lif geendode. ⁊ hyre miht a ſona cuþe pæron:.

Ðonne pæſ Wihtred cyninge. Ecgbrihtes ſunu cyninges. ⁊ he aræreðe þ mynſter on Doferan. ⁊ hit gehalgode ſcē Martine to puniunge. ⁊ ſcī Martinuſ him ſylf æt þa ſtope getacnoda þ he hit mynſter þar habban polde. ⁊ he þa ſpa dyde. ⁊ þa Lodes ðeopaſ ðar to gerette mið ðare landare þe he heom ðar to geuþe þ hiġ git biġ labbað oð þirne andpeardan dæġ. ⁊ he nerteð hine æt ſcē Aguſtine innon ðam portice on ſuþhealfe ſcā Marian cirican. þe hit ðriddа fæder Eadbold cyninge het arettan Lode to lofe ⁊ ſcā Marian:.

Scā *Saxburga*, Scā *Æthelðrida* & Scā *Withburga* filiæ erant *Annæ* Regis *Anglorum* Orientalium. Scā *Æthelðryda* nuptui collocata eſt *Ecfritho Northymbrorum* Regi; quæ nihilominus virginitatem coluit quoad vixit. Hæc ſibi ſepulturæ locum elegit in Eccleſia majori civitatis *Elienſis*, ubi miraculis inclaruit. Ibidem etiam requieſcit ſoror ejus Scā *Withburga*.

Scā *Eormenilda* filia *Ercomberti* & *Sexburgæ* nupſit *Wulfero* Regi, *Pendæ Merciorum* Regis filio, quo regnante gens *Merciorum* baptiſmum ſuſcepit. Illis prognata eſt Scā [a] *Werburga* Virgo ſacra quæ ſepulta in monaſterio dicto *Heanburh*, poſtmodum exhumata, nunc [b] *Legaceſtriæ* requieſcit.

Scā *Ermenilda* vero in Burgo *Elienſi* requieſcit cum matre & matertera ſua Scā *Æthelðryda*, ubi ob crebra miracula celebratur.

Scā *Ercengota* ſoror ejus trans mare miſſa eſt ad materteram ſuam [c] Scam *Æthelburgam*, loci Abbatiſſam, erudienda; ibique juxta Dei voluntatem [in pietate] profecit, & vitam finivit ibidem, brevique miraculis inclaruit.

Withredus Rex, filius *Ecberti* Regis, monaſterium conſtruxit *Doveræ*, quod in honorem Scī *Martini* conſecravit. Ipſe autem S. *Martinus* locum deſignavit in quo Monaſterium ſuum fundari voluit, quod ſubinde factum eſt. Monachos etiam ibidem conſtituit collatis prædiis, unde in hunc uſque diem iiſdem victus ſuppetit. Requieſcit [*Withredus*] juxta Scum *Auguſtinum* intra porticum ex parte auſtrali eccleſiæ Scæ *Mariæ*, quam *Eadbaldus* Rex, proavus ejus, ædificaverat in laudem Dei & Scæ *Mariæ*.

Mox ejuſdem voluminis pag. 149.

Her onginneð recgan be ðam Lodes ſcm̄ þe on Engla lande nerton:.

Scī Albanuſ æroſt martyr on Breotone. ſe nerteð neah Wæclinga ceaſtre be ðea ea þe ir genemnod pæplame:.

Ðonne nerteð Columcylle on ðare ſtope þe ir genemnod ðuncachan. neah ðare ea þe ir genemnod tau:.

Hic incipit Narratio de Sanctis Dei qui in *Anglia* requieſcunt.

Sanctus *Albanus* Protomartyr *Britanniæ* requieſcit juxta Civitatem [d] *Wæclingam*, ad aquam dictam *Werlame*.

Sanctus [e] *Columcylle* requieſcit in loco dicto *Duncahan* juxta fluvium *Tau*.

---

torium ſignificat; unde fortaſſe venit nomen BEDWARDINE inditum duabus Parochiis juxta civitatem *Wigorniæ*, & forte aliis alibi; *S. Michaelis* & *S. Joannis* in *Bedwardine*, i. e. infra ditionem Monaſterii, ut hodie de facto manent.

a Vide *Capgravium* in vita S. *Wereburgæ*, fol. 299. ubi de morte ejus, ſepultura & tranſlatione. *Heanburh* Eccleſia, ut videtur, non procul à *Stanfordia*, vel *Croylandia*, vel *Tretinghamia*, ubi depoſitum dicitur corpus S. *Wereburgæ*, & *Hanburgenſibus* vi ablatum. de *Trekingam* vide *Ingulfum* ad annum 870. *b* *Legaceſtriæ*, hodie *Ceſtriæ*. LEICESTER. A. S. Ligepaceſtre. *c* De S. *Ercongota* vide *Bedam*, III, 8. & de S. *Æthelburga*, quæ diverſa eſt ab illa *Berkingæ* ſepulta. Noſtra erat filia *Annæ* Regis *Saxonum Orientalium*, ſoror Sexburgæ. Vide *Capgravium* in vita S. Sexburgæ, ex Beda. *d* *Verolamium*, *Bedæ* Peplameceaſtep, Regius Interpres, 1, 7. *e* S. *Columba* dictus Columcylle à multitudine cellarum, quarum fundator extitit. vide *Uſſer. Antiq.* Eccleſ. *Britan.* c. 15. De corpore & ſepultura hujus Sancti contendunt *Glaſtonienſes*, Monachi Inſulæ Joniæ, & *Dunenſes* in *Hibernia*. *Uſſerium* adi operis ſupra laudati p. 460, 461, &c. *Dunenſibus Hagiologus* noſter favere videtur, *Duncahan* non longe abludit à Down; neſcio an in vicino habeat rivulum ſic dictum.

Ðonne ꝑeꝛteð ꝛcꝰ Luðbeꝛht. on ðaꝛe ꝛtope ðe men hatað Dunholm:.

Ðonne iꝛ ꝛcē Oꝛpoldeꝛ heaꝼod cyninȝeꝛ mið ꝛcē Luþbeꝛtuꝛ lichaman. ⁊ hiꝛ ꝛpiþe eaꝛm iꝛ on Bebbanbyꝛiȝ. ⁊ ꝛe oðeꝛ dæl iꝛ on Glepeceaꝛtꝛe on niꝛan myꝛtꝛe:.

Ðonne ꝑeꝛteþ ꝛcꝰ Iohanneꝛ biꝛcop on ðaꝛe ꝛtope Beꝼeꝛlic. neah ðaꝛe ea Hul:.

Ðonne ꝑeꝛteþ ꝛcē Ecȝbꝛiht. ⁊ ꝛcē Pilꝼeꝛþ biꝛceop. ⁊ ꝛcē þihtbuꝛh on þā myꝛtꝛe þe iꝛ ȝenēnoð æt Riopum. neah ðeꝛe ea þe hatte Eaꝛꝛ:.

Ðonne ꝑeꝛteþ ꝛcē Leaðða. ⁊ ꝛcē Leðde. and ꝛcē Leatta on þam myꝛtꝛe þe iꝛ ȝenemneð Licetꝼelð. neah þaꝛe ea ðe iꝛ ȝenemnoð Oncel:.

Ðonne ꝑeꝛteð ꝛcē Æþelꝑeð ꝛe cyninȝe. ⁊ ꝛcē Oꝛtꝛyþ. ꝛcē Oꝛpoldeꝛ ꝛpuꝛtop cyneȝeꝛ. on ðam myꝛtꝛe ðe iꝛ ȝenemnoð Baꝛðaneȝe. neah ðaꝛe ea ðe iꝛ ȝehaten Pið̄ma:.

Ðonne ꝑeꝛteð ꝛcē Eaðbuh in Suðꝛillum neah ðaꝛe ea Tꝑeonte:.

Ðonne ꝑeꝛteð ꝛcē Luþlac on þaꝛe ꝛtope ðe iꝛ ȝenemnoð Lꝛulanð. ꝧ myꝛtꝛeꝛ iꝛ on miðdan Liꝛꝛan ꝼænne:.

Ðonne ꝑeꝛteð ꝛcē Ealhmunð on Noꝛþꝛoꝛðiȝ. neah ðaꝛe ea Deoꝛꝛentan:.

Ðonne ꝑæꝛ ꝛcē Botulꝼ bebyꝛȝed on ðam myꝛtꝛe ðe iꝛ ȝenemnoð Meðeꝛhamꝛtede. ꝧ iꝛ neah ðæꝛe ea Nen:.

Ðonne ꝑeꝛteþ ꝛcē Æðelbꝛiht æt þam biꝛcoꝛtole æt Heꝑeꝼoꝛða. neah þaꝛe ea pæȝe:.

Ðonne ꝑeꝛteð ꝛcē Lett on ðam myꝛtꝛe þe iꝛ ȝenemnoð Unðola. neah þaꝛe ea Nen:.

Ðonne ꝑeꝛteþ ꝛcē Pinbuh on þam myꝛtꝛe Penlocan. neah þaꝛe ea þe mon Sæꝼeꝛn hateð:.

Ðonne ꝑeꝛteþ ꝛcē Pynꝛtan on þam myꝛtꝛe Hꝑeopeðune. neah ðaꝛe ea Tꝑeonte:.

Ðonne ꝑeꝛteþ ꝛcē Diania on þaꝛe ꝛtope þe iꝛ ȝenemnoð Leoꝛlinȝebuh. neah þaꝛe ea Penꝑiꝛc:.

Ðonne ꝑeꝛt ꝛcē Eaðȝið on ðaꝛe ꝛtope þe iꝛ ȝehaten Polleꝛꝑyꝛh. nea þaꝛe ea Onceꝛ:.

Sanctus *Cuthbertus, Dunelmi.*

Caput Sancti *Oſwaldi* Regis eſt cum corpore Sancti *Cuthberti*; Brachium dextrum, *Bamburgæ*; reliquum vero corpus, in [a] novo monaſterio *Gloceſtriæ.*

Sanctus *Joannes* Epiſcopus *Beverlaci* quieſcit juxta rivulum *Hullam.*

In monaſterio *Riponenſi* juxta fluvium *Earwe* requieſcunt *Sanctus* [b] *Ecbertus*, & Scus *Wilfridus* Epiſcopus, & Sca *Withburga.*

In Eccleſia *Lichfeldenſi*, prope aquam, *Oncel* dictam, jacent Scūs [c] *Ceadda*, Scūs *Cedda*, & Scūs *Ceatta.*

d Sanctus *Æthelredus* Rex & Scā *Oſtrytha* Soror Scī *Oſwaldi* Regis quieſcunt in Monaſterio *Bardneyenſi*, juxta fluvium *Wightam.*

Scā [e] *Eadburga* requieſcit *Suthwellæ* ad *Trentam* fluvium.

Scūs *Guthlacus*, *Crolandiæ*; quod monaſterium ſitum eſt in medio paludis [f] *Girwiæ.*

Scūs [g] *Alkmundus* apud *Northworthig*, ad fluvium *Derwentam.*

In monaſterio *Medeshamſtediæ*, juxta fluvium Nen, ſepultus eſt Scūs [h] *Botulfus.*

Herefordiæ, in Eccleſia *Cathedrali*, ad fluvium *Vagam*, requieſcit Scūs [i] *Æthelbertus.*

Scūs [k] *Cet*, in monaſterio dicto *Undola*, ad aquam Nen.

Scā [l] *Winburga*, in Monaſterio *Wenlocæ*, ad *Sabrinam.*

[m] Scūs *Winſtanus*, in monaſterio *Repedunæ*, ad *Trentam.*

Scā [n] *Dionia*, in loco dicto *Ceorlingburga*, ad rivulum *Wenriſcum.*

Scā [o] *Eadgitha* requieſcit *Polleſworthæ*, juxta fluvium *Oncer.*

---

a Novum monaſterium *Gloceſtriæ* ab *Aldredo* Epiſcopo dedicatum erat, A. D. 1058. vide monaſt. Tom. I. p. 108, & 110. *b* Monachus, (ni fallor,) cujus vita extat apud *Capgravium*, fol. 121. S. *Wilfridus* Archiepiſ. fundator monaſterii de *Rippon.* S. *Withburga Annæ* Regis *Anglorum* Orientalium filia moriens, Derhamiæ ſepulta eſt, atque inde in Monaſterium *Elienſe* tranſlata, teſte *Capgravio* in Vita S. *Withburgæ.* *c* Quatuor germani fratres *Cedd* & *Cinebil* & *Celm* & *Ceadda*, (quod raro invenitur) omnes Sacerdotes Domini fuere præclari; & duo ex eis ſummi ſacerdotis gradu functi ſunt. *Beda.* Hiſt. E. XIII, 23. *d* S. *Ethelredus* Rex, loci fundator, vide Monaſt. Tom. I. p. 142. filius *Pendæ*, quondam Rex *Merciorum*, poſtea Abbas *Bardonienſis*, ut *Florentius* & *Annales Sax.* A. D. 716. S. *Oſtrytha* Uxor *Ethelredi*, *Ecgfridi* [non Oſwaldi] Soror. Chron. *Sax.* A. D. 697. *e* Tres hujus nominis Virgines Sanctæ in hoc opuſculo memorantur; inter quas celeberrima *Eadburga*, *Æthelberti* R. *Cantii* filia, Limenæ Sepulta. *f* GIRWIÆ, à *Saxonico* ȝyꝛꝛan, *ſtagna, paludes.* *g* **Northworthig**, *Derbeia*, ubi Eccleſia eſt *S. Ælkmundo* dedicata. *h* Neſcio an duo *Botulfi* ſint ſtatuendi, an potius pars aliqua corporis *S. Bothulfi Medeshamiæ* obtigit. *i Æthelbertus Anglorum* Orientalium Rex. Vide *Capgravium*, fol. 136. *k* De *S. Cet*, nil compertum habeo. *Undola* hodie OUNDLE, *Northamptoniæ.* *l* Mendoſe pro *Milburga.* Vide Capgrav. fol. 232. *m S. Winſtanus* Rex *Merciorum* & Martyr. vide Capg. fol. 313. *Reptoniæ* ſepultus, *Eveshamiam* autem poſtea tranſlatus. *n Sancta Dionia* penitus mihi ignota eſt; forte legendum *S. Diuma*, qui primus erat *Merciorum* Epiſcopus. de loco etiam ſepulturæ hæret mihi aqua. fluviolus *Winrush* rigat partem Occidentalem agri *Oxonienſis*, à cujus ripa quinque milliaribus diſtat **Charleburp.** Obiit *S. Diuma* apud *Mediterraneos Anglos.* Tho. de *Cheſterfeild* de Epiſcopis *Lichefeldenſibus* in *Anglia* ſacra. Tom. I. *o* Soror *Edgari* Regis. vide *Capgravium.* fol. 102. altera *Edgari* filia, *Wiltoniæ* ſepulta, infra memoratur.

Ðonne

Ðonne ꝑerteþ ꝟcē Rumpolð on þaꝑe ꝟtope þe ıꝟ ȝehaten Buccyngaham neah ðæꝑe ea Uꝟan :·

Ðonne ꝑerteð ꝟcē Æþelꝑeð æt Leomẏnꝟtꝑe. neah ðæꝑe ea Lucȝe :·

Ðonne ꝑerteð ꝟcē Eadmund cẏnınȝe æt Beaðꝑicef pẏnðe on Eaꝑtenglum :·

Ðonne ꝑerteð ꝟcē Oꝟgıð on Lice neah ðaꝑe ꝟæ on ꝟce Petꝑef mẏnꝟtꝑe :·

Ðonne ꝑerteð ꝟcā Æðelbuꝑh on þam mẏnꝟtꝑe æt Beoꝑcinȝan. neah Temeꝑe :·

Ðonne ꝑerteð ꝟcē Eꝑconpalð ꝑe bıꝟceop. on Lunden bıꝑıȝ :·

Ðonne ꝑerteð ꝟcē Neot Mæꝟꝟe-ꝑꝑeoꝟt æt EanulꝽef bıꝑıȝ.

Ðonne ꝑerteð æt Rameꝟıȝe ꝟcē Iua. ȝ ꝟcē Æðelꝑeð. ȝ ꝟcē Æðelbꝑıhт :·

Ðonne ꝑerteþ on Buꝑh ꝟcꝟ Floꝑentıuꝟ maꝑtıꝑ. ȝ ꝟcē Lẏneꝟpeoð. ȝ ꝟcē Lẏnebuꝑh. ȝ monıȝe oðꝑe. þeah hıȝ mannum ðıȝle ꝟẏnð. Ᵹoꝑþon ne pẏꝟcað ealle halıȝe men punðꝑa :·

Ðonne ꝑerteð on Ðoꝑnıȝe ꝟcē BotulꝽ. ȝ ꝟcē AþulꝽ. ȝ ꝟce Huna. ȝ ꝟce Ðancꝑeð. ȝ ꝟcē Toꝑhtꝑeð. ȝ ꝟcē Heꝑefeꝑð. ȝ ꝟcē Lıꝟꝟa. and ꝟcꝟ Benedictuꝟ. ȝ ꝟcē Toua :·

Ðonne ꝑerteð on Abbanðune ꝟcꝟ Vincentıuꝟ maꝑtıꝑ :·

Ðonne ꝑerteð ꝟcꝟ Dunꝟtanuꝟ Aꝑcebıꝟceop. ȝ ꝟcꝟ Aȝuꝟtınuꝟ æt Lantpaꝑa bẏꝑıȝ. ȝ Ᵹela oðꝑa ꝟcā mıð heoman :·

Ðonne ꝑerteþ ꝟcꝟ Paulınuꝟ on RoꝽeceaꝟtꝑe :·

Ðonne ꝑerteð ꝟcꝟ Bıꝑınuꝟ ꝑe Romanıꝟca bıꝟceop on Ꝟınceaꝟtꝑe. on ealðan mẏnꝟtꝑe. ȝ ꝟcæ Hedda. ȝ ꝟcē Sꝑiðun. ȝ ꝟcē Aðelpolð. ȝ ꝟcē AlꝽheah. ȝ ꝟcē Bıꝑnꝟtan. ȝ ꝟcē Fnıþeꝟtan. ȝ ꝟcē Iuꝟtuꝟ maꝑtıꝑ. ȝ Ᵹela oðꝑe halȝa mıð heom :·

Ðonne ꝑertað on nıꝑan mẏnꝟtꝑe ꝟcꝟ Iuðocuꝟ ȝ ꝟcꝟ Lꝑımbalðuꝟ :·

Scūs *Romualdus*, *Buckinghamiæ*, ad *Uſam*.

Scūs *Æthelredus*, apud *Leominſtre*, ad aquam *Lucgum*.

Scūs *Edmundus* Rex, apud * *Beadriceſworth*, in Orientali *Anglia*.

† Scā *Oſgytha* apud *Cice*, in Eccleſia *S. Petri*, juxta mare.

Scā *Æthelburga*, in monaſterio *Berkingæ*, ad *Thameſin*.

Scūs *Erconwaldus* Epiſcopus requieſcit *Londini*.

Scūs *Neotus* Presbyter, [a] *Einulfesburiæ*.

Rameſeiæ requieſcunt [b] Scūs *Ivo*, Scūs *Æthelredus* & Scūs *Æthelbertus*.

In burgo Scī *Petri*, [c] Scūs *Florentius* Martyr, & Scā *Kyneſuitha*, & Scā *Kyneburga*, cum multis aliis licet hodie ignotis. Non omnes enim *Sancti* miracula operantur.

[d] *Thorneiæ* requieſcunt 1 Scūs *Botulfus*, & 2. Scūs *Athulfus*, & 3. Scūs *Huna*, & 4. Scūs *Thancredus*, & 4. Scūs *Torhtredus*, & 5. Scūs *Herefærthus*, & 6. Scūs *Ciſſa*, & 7. Scūs *Benedictus*, & 8. Scā *Toua*.

Abendoniæ, [e] Scūs *Vincentius* Martyr.

Cantuariæ, [f] Scūs *Dunſtanus*, & Scūs *Auguſtinus*, cum plurimis aliis *Sanctis*.

Scūs [g] *Paulinus*, *Roſeceſtriæ*.

Wintoniæ in veteri Monaſterio requieſcunt Scūs *Birinus* Epiſcopus [h] *Romanus*, & Scūs *Hedda*, & Scūs *Swithinus*, & Scūs *Æthelwoldus*, & Scūs *Ælfeagus*, & *S. Birſtanus*, & *S. Fritheſtanus*, & *S. Juſtus* Martyr, cum multis aliis *Sanctis*.

In novo Monaſterio quieſcunt *S. Jodocus*, & *S. Grimbaldus*.

---

* Bedricesworth, hodie *S. Edmundi* Burgus, à Martyre ſic dictus. † *S. Oſgitha*, vel *Oſyth*. *Cice*, hodie S. Oſythes, prope *Colceſtriam* in *Eſſexia*. *a* Hodie à Sancto vocatur *S. Neots*, in Comitatu *Huntingdoniæ*. *b S. Ivo*, à villa dicta Slepe, hodie S. Ives in Comitatu *Huntingdoniæ*, Ramſeyam An. Dom. 1001. tranſlatus. *Æthelredus* & *Æthelbertus* fratres *Domnevæ*, à loco dicto Wakering, Ramſeiam etiam tranſlati erant, regnante *Æthelredo*. vide Capgravium. fol. 143. *c S. Florentini* corpus totum, præter caput, emit *Ædſigus* Abbas ab Abbate & Monachis *Bonævallis*. Vide Chronicon Saxon. ad Annum 1013. *Kyneburgæ*, *Kyneſwithæ*, nec non *S. Tibbæ* corpora *Petroburgum* tranſlata, A. D. 1005 docet *Capgravius*. fol. 213. [d] *Thorneia*, olim Ancarig. i. e. *Inſula Anachoretarum*, Comitatu *Cantabrigienſi*. 1. *Botulfus* Abbas de *Ikanho*, ni falſor, hodie Boſton. 2 *Athulfus* Epiſcopus *Trajectenſis*; de quorum tranſlatione, juſſu *Ethelwaldi*, vide *Capgravium*. fol. 42. 3. *Huna* Presbyter. vide Monaſt. Tom. I. p. 91. in Inſula *Huneia* ſepultus erat, ſed oſſa furtim Thorneiam delata ſunt. 4. *Thancred* & *Torhtred* fratres Antiſtites, qui vitam hic loci egerunt ſolitariam. Monaſt. Tom. I. p. 243. 5. *Hereferthus*, forte Epiſcopus *Wintonienſis*, à *Danis* in prœlio ad *Carrum* occiſus. vide Chron. Saxon. A. D. 833. & Antiquitates Britannicas, in vita *Celnothi*. 6. *S. Ciſſa* Presbyter & Anachoreta. *Ingulfus*. A. D. 870. 7 *Benedictus*, Biſcop dictus, Abbas *Weremuthenſis*, cujus etiam oſſa, juſſu *Æthelwoldi*, huc tranſlata tradit Capgravius. fol. 42. 8. *S. Toua*, perperam *Tona* in Monaſtico. *SS. Tancredi* & *Torhtredi* ſoror. *beata Virgo Chriſti* Toua *incluſa fuerat*. Capgravius. fol. 42. *e* De *S. Vincentio* nil liquet. *f Glaſtonienſes* ſibi vendicant Corpus *S. Dunſtani*. Monaſt. Tom. I. p. 4, Ibidem etiam requieſcit *S. Dunſtanus* Archiepiſcopus, & *Glaſtonienſium* pater magnificus. *g Paulinus*, primo *Northymbrorum* Epiſcopus, in *Cantium* reverſus, *Roffenſi* Eccleſiæ præfuit. *h* Epiſcopus *Romanus*, quia *Romæ* educatus, ordinatus, & in *Angliam* ab *Honorio* Papa miſſus. Vide *Bedam*. H.E. III, 7. Reliqui omnes Epiſcopi *Wintonienſes* erant, *S. Juſto Martyre* excepto, de quo nil certi habeo. *Æthelſtanus* Rex dedit Eccleſiæ *Wintonienſi* caput *S. Juſti* Martyris: Annales *Winton*. in *Anglia* ſacra. Tom. I. Anno, 924.

Ðonne ꝑerteð ꝛcā Eaðburh on nunnan mynꝛtre :·

Ðonne ꝑerteð on Rumeriȝe ꝛcā Meꝑꝑin. ꝑær ꝛeo ꝓorme abboðerre ðær mynꝛtrer. anð ꝛcā Balðhilð ꝑegina. ⁊ ꝛcā Æþelꝓlæð. ⁊ ꝓela oðre halȝan :·

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Ipi birceop. ⁊ ꝛcē Eaðgið on piltune :·

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Eaðpeaꝛð cyninȝe. ⁊ ꝛcā Ælꝓȝiua on Sceaꝓter byꝛiȝ :·

Ðonne ꝑerteð ꝛcꝛ Aiðanuꝛ. ⁊ ꝛcꝛ Patꝛiciuꝛ on Glæꝛtinȝa byꝛiȝ. ⁊ ꝓela oðꝛa ꝛcā :·

Ðonne ꝑertað ꝛcꝛ Longaꝛuꝛ conꝓeꝛꝛoꝛ on Lunȝꝛer byꝛiȝ :·

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Siþeꝓulle ꝓæmne piþutan Exanceaꝛtre :·

Ðonne ꝑerteð ꝛcꝛ Romanuꝛ birceop on Tæuiꝛtoce :·

Ðonne ꝑerteð ꝛcꝛ Petꝛocuꝛ on ꝑeꝛtpealum be ðæꝑe ꝛe. neah ðam ꝓleote ðe man clypað Hæȝlæmuða :·

Ðonne ꝑerteð ꝛcꝛ Mæilðun. ⁊ ꝛcꝛ Alðelmuꝛ. ⁊ Iohanneꝛ ꝛe piꝛa on Eaðelmeꝛ biꝛiȝ :·

Ðonne ꝑerteð ꝛcꝛ Oꝛpalðuꝛ Aꝛcebiꝛcop on Piȝꝛaceaꝛtre. ⁊ ꝓela oþꝑe haliȝꝛa biꝛcopa miþ him :·

Ðonne ꝑerteð ꝛcꝛ Ecȝꝛinuꝛ biꝛcop on Eoueꝛham. neah ðaꝑe ea Auene :·

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Kenelm cynebeaꝛn on Pinceleꝛcumbe :·

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Luðburh ⁊ Lpenburh on Finburꝑnan mynꝛtre. ðe æꝑeꝛt þ minecena liꝓ ⁊ ðeaꝓaꝛ aꝑæꝛðe ðe man ȝit on ðam mynꝛtre hylt :·

Ðonne ꝑerteþ ꝛcē Fniþerꝛeoþ on Oxenaꝓoꝛða :·

Ðonne iꝛ on Middeltune ꝛcē Bꝛanȝꝓalato-

In Eccleſia Sanctimonialium vero [a] *S. Eadburga.*

[b] *Rumeſeiæ*, *Sancta Mæruuina*, prima loci Abbatiſſa, & [b] Scā *Bathildis* Regina, & Scā [b] *Æthelfleda*, cum plurimis aliis *Sanctis.*

Wiltunæ, [c] Scus *Iwius* Epiſcopus, & Scā *Eadgytha.*

Scafroniæ, Scus *Edwinns* Rex, & [d] Scā *Elfgiva.*

Glaſtoniæ, [e] Scus *Aidanus*, & Scus *Patricius*, & complures alii *Sancti.*

[f] *Congresburiæ*, Scus *Congarus.*

[g] Scā Siðeꝓulla virgo juxta *Exoniam.*

[h] Scus *Romanus* Epiſcopus, *Taveſtociæ.*

Scus *Petrocus* inter [i] *Wallos* Occidentales ad maris æſtuarium, dictum *Hailemutha.*

In [k] Burgo *Adelmi* requieſcunt Scus *Mæildunus*, & S. *Adelmus*, & *S. Joannes* ſapiens.

Wyreceſtriæ, Scus *Oſwaldus* Archiepiſcopus, & cum eodem plurimi alii *Sancti* Epiſcopi.

Eveshamiæ juxta fluvium *Avonam*, [l] *S. Ecgwinus* Epiſc.

Wincelcumbæ, [m] Scus *Kenelmus* Regius Puerulus.

In Monaſterio Wimburnæ requieſcunt [n] Scā *Cuthburga*, & S. *Quenburga*, quarum prior inſtituit iſtam vitæ & diſciplinæ monialium rationem quæ hodie ibidem viget.

Oxoniæ requieſcit [o] Scā *Fritheſweoda.*

[p] *Middletoniæ*, habentur Caput *S. Brangwa-*

---

a S. Edburga, filia *R. Edwardi* ſenioris. *b* In comitatu *Hamtonienſi*. *b* Forte pars aliqua corporis. *b Ethelfleda*, vel *Elfleda*, Abbatiſſa tertia, cujus vitam adi apud *Capgravium*. fol. 126. *c S. Iwius*, *S. Cuthberti* alumnus. in *Britannia Armorica* obiit; vide *Capgravium*. fol. 201. De Epiſcopatu ejus ſilet Biographus. *S. Edgitha*, alias *Editha*, filia *Eadgari* Regis ex *Wilftruda*. *d S. Edwinus*, potius *S. Edwardus* Rex, quem ibi ſepultum tradit *Malmesburienſis*, in Monaſteriis ſubditis Epiſcopo *Schirburnenſi*. *d Elfgifa*, uxor *Edmundi*, qui fuit pronepos hujus *Alfredi*. G. Malmesb. ibidem. *e S. Aidani* reliquias, &c. *Glaſtoniam* attulit *Tiđa* Abbas, Teſte *Capgravio*, fol. 264. In *Dunenſi* civitate ſepultum *S. Patricium* longe ſimilius vero. *f* Inter *Somerſetenſes*. à Confeſſore nomen ducit. fingitur *Cungarus* Imperatoris *Conſtantinopolitani* filius, & hæres, qui mundum & Regnum fugiens, eremum petiit. Vide Vitam apud *Capgravium*, *g* De *S. Sithefulla* nil compertum habeo. *h* In Monaſtico, necnon à *Malmesburienſi*, hic *Sanctus Rumonus* appellatur. de quo nil præter nudum nomen, 500 retro annis, relictum erat. *Malmsb.* in Epiſ. *Cridienſibus*. *i* Id eſt, *Cornwallos*. ex hoc loco primum didici (quod fugit diligentiam Cl. *Somneri*) *Weſtwallos* eſſe *Cornwallos*, quod à *Florentio Wigorn.* plus ſemel confirmatum vide in explicatione Nominum locorum, ad finem *Chronici Saxonici*, p. 48. *k Malmesburia. S. Mæildunus*, fortè *Maildulphus*. *S. Adelmus* Epiſcopus *Scireburnenſis*, ſeculo octavo ineunte. *Joannes Æthelingenſienſis* Abbas, vulgo *Joannes Sapiens* dictus, olim idem cum *Joanne Scoto Erigena* habebatur. & ſæculo noſtro animoſe contendunt multi longe diverſos fuiſſe; argumenta qui cupit expendere, adeat *Natalis Alexandri* Hiſt. Eccl. Sec. 9. Diſſert. 14. *l Ecguinus* Epiſc. *Wicciorum* tertius, fundator Monaſterii *Eveshamienſis*. *m Kenelm* cinebeaꝛn, Martyrologus; ſed *Florentius* per aliquot menſes Regem *Merciorum* fuiſſe palam affirmat, A. D. 819. *n* Sorores *Kenredi*, *Merciorum* Regis; ſorores *Inæ*, Capgrav. fol. 79, 80. *o* Adi *Fritheſweodæ* Vitam apud Capgr. fol. 152. *p Midletunenſe* Monaſterium in Agro *Dorſettenſi*, perinde ac *Wirnburnenſe*. de Epiſcopo *Branwalatore* nil ſupereſt præter nomen, ex cujus terminatione haud temere conjicio illum natione fuiſſe *Cambro-Britannum*. In Monaſt. Tom. I. 196. non *Caput*, ſed *Brachium Sancti Branwaladri* extare dicitur. *Samſon Dolenſis*. *Brachium* & plura *Oſſa S. Samſonis*. Monaſt. T. I. p. 195. De reliquiis vel de ſtrage Monachorum *Certeſeienſium* nil mihi uſpiam inter legendum adhuc occurrit.

ꝺiꝛ heaꝼoꝺ biꝛcopeꝛ. ⁊ ꝛce̅ Samꝺoneꝛ eaꝺm biꝛcopeꝛ. ⁊ hiꝛ cꝛice:.

Ðonne ꝺeꝛteꝺ ꝛce̅ Luꝺman æt Stæningum on Suꝺꝺꝛeaxum. neah ꝺaꝺe ea Bꝛæmbꝛe:.

Ðonne ꝺeꝛteꝼ ꝛce̅ Beocca abboꝺ. ⁊ Eꝼoꝛ mæꝛꝛe ꝺꝺeoꝛt on Lÿꝺteꝛ iȝe ꝺam mÿnꝛtꝛe. ⁊ ꝺaꝺ man oꝼꝼloh hunꝺ eahtantiȝ muneca miꝺ him:. Si loꝼ ⁊ pulꝺoꝺ Nælenꝺum Lꝺiꝛte hiꝛ ȝoꝺneꝛꝛa in ealꝺa poꝺulꝺa poꝺulꝺ on ecnÿꝛꝛe

Amen:.

latoris Episcopi, & Brachium *Sancti Samsonis* Episcopi, necnon ejusdem baculus Pastoralis.

Stæningæ ad fluvium *Bræmberum* inter *Saxones* Australes requievit Scus̄ *Cuthmannus*.

Scus̄ *Beoeca* Abbas, & Scus̄ *Ethor* Presbyter requiescunt in Monasterio *Certesieiensi*, ubi etiam octoginta cum iisdem erant trucidati.

Sit Laus & Gloria Jesu Christo ob benignitatem suam per omnia sæcula in æternum.

Amen.

Præterea, SHOWERE, literaturæ, & antiquitatis *Saxonicæ* quam utilis scientia est, ex eo ostenditur, quod nemo, nisi qui illis instructus, *Angliæ*, seu potius *Britanniæ Saxonicæ* topographiam, quam literatus orbis desiderat, dare potest.

Cum vero *Britanniæ Saxonicæ topographiam* dico, *Britanniæ*, tam *Dano-Saxonicæ*, quam *Anglo-Saxonicæ* descriptionem intelligo, in qua quicquid uspiam regionum, provinciarum, urbium, oppidorum, vicorum, villarum, castellorum, montium, fluviorum, aliorumque omnium, quæ topographiæ nomine comprehenduntur, sive in *Anglia*, sive in *Scotia*, aut in *Saxonum*, aut *Danorum* imperio sita illa essent, in uno libro, si tam egregio operi unus sufficit, illustranda sunt. Ab eo autem, qui tam utile opus topographicum aggressurus est, prælegenda sunt omnia sive *Latine*, sive *Saxonice* scripta, ex quibus locorum nomina, quum *Anglo-Saxonica*, & *Dano-Saxonica*, tum *Anglo-Britannica*, & *Dano-Britannica* describi & excerpi possunt. Id genus imprimis habendi sunt libri omnes historici, qui scripti sunt à temporibus conversæ ad fidem *Christianam Angliæ*, usque ad tempora *Henrici* II. quo regnante veterum locorum vestigia evanescere cæperunt. Chartæ etiam antiquæ, chartasque antiquas, tam *Latinas*, quam *Anglo-Saxonicas*, *Dano-Saxonicas*, & *Anglo-Normannicas* complectentia vetusta chartularia & regesta, diligenter ab eo pervolvendæ sunt; utpote in quibus ingens numerus oppidorum, vicorum, villarum, agrorum, prædiorum, montium, & fluviorum, quorum appellationes, quamvis mutilæ, truncatæ, contractæ, variisque modis mutatæ, etiam nunc restant, perquam accuratè describuntur.

Nomina locorum è *Codd.* MSS. & impressis diligenter exscripta & collecta, in *Britanniæ Saxonicæ topographia* alphabetico ordine disponenda sunt. Quibus primo, ut licet, explicatis, dein locorum ipsorum situs, si noti sunt, exacte describendi sunt. Situ cujusve loci descripto, tum dicendum est, quo prælio, cladeve; quo concilio, seu civili, seu Ecclesiastico; quo domino, qua arce, vel præsidio; quibus ædibus, sive Regis, sive principis; quibus regum, principumve, vel virorum illustrium natalibus, vel sepulchris; vel denique quibus terræ motibus, vel portentis in antiquis temporibus clarus fuit. Si vero loci alicujus, puta *urbis* vel *oppidi*, incertus & obscurus situs sit, tum cujus provinciæ, vel *Sciræ* urbs, vel oppidum fuit, declarandum est. Verum si neque id constat, tum danda est opera à *Britanniæ Saxonicæ* topographo nostro, ut quo regno heptarchiæ *Saxonicæ*, urbs ista, vel oppidum, sita fuit, exquirat. Illi etiam incumbet, ut de fundatoribus, & fundationibus urbium, arcium, episcopatuum, Ecclesiarum, & monasteriorum, siquid de iis certi sciat, dicat; etiam ut curet, quæ locorum *Romana* & *Britannica*, ante *Saxonum* ingressum, nomina fuerint, nunquam non dicere; utpote quod operis sui magnificentiam simul augebit, & lectori id tam gratum, quam quod gratissimum, reddet. Quinetiam eo pacto faciet, ut liber suus non tam *Britanniæ Saxonicæ*, quam *Britanniæ Romano-Saxonicæ topographia*, inscribi mereatur. En unum atque alterum exemplum.

Bathanceaꝛteꝛ; i. e. *urbs balneorum*. & à *valetudinariorum* ad thermas *concursu*, Acemanneꝛceaꝛteꝛ, i. e. *ægrotantium hominum urbs*. Britannis, *yr Ennaint twymin*, & *Caer Badon*. *Ptol.* Ὕδατα θέρμα. i. e. *aquæ calidæ*. Antonin. *Aquæ Solis*. Stephano, *Badiza*. vulgo *Latinorum*, Bathonia; nobis hodie **Bath**, urbs *Angliæ* occidentalis, in agro *Sumersætensi*, in limite comitatus *Wiltoniæ* ad *Avonam* fluvium, qua per planitiem non ita magnam collibus obvallatam ad *Bristolium* tendit, sita, aquis suis calidis, sive thermis clara. Ubi jam Ecclesia Cathedralis, antiquitus templum *Minervæ* sacrum, extitisse fama refert. Unde & *Britanni*, *Caer Palladur*, i. e. *urbs Palladiæ aquæ*, sua lingua dixerunt. *Offa R.* alterum templum extruxit, quod *Dani* destruxerunt, è cujus ruinis postea templum erectum est, B. *Petro* Sacrum; in quo *Eadgarus* in regem inauguratus est, in Pentecostes festo, v. id. Maii, An. DCCCC.LXX.III. Thermarum inventionem referunt fabulæ nostræ ad *Britannorum* regem Bleyden Cloyth. i. e. *Bleyden Magus*.

Ꝼiȝoꝛa-ceaꝛtꝛe, Ꝓioȝeꝛena-ceaꝛtꝛe, Ꝓeoȝoꝛena-ceaꝛteꝛ, Ꝓeoȝoꝛna-ceaꝛteꝛ, Ꝓiȝuꝛna-ceaꝛteꝛ. Ꝼiȝeꝛa-ceaꝛteꝛ. Ꝼiȝꝛa-ceaꝛteꝛ. Ꝓeȝeoꝛna-ceaꝛteꝛ. *Britannis*, *Caer wrangen*; *Ninii* Catalogo, *Caer guorangen*; *Anton. Branonium*; Ptol. *Branogenium*; Latine vulgo *Wigornia*; nobis hodie **Worcester**; contractum ex Ꝓeoȝoꝛa-ceaꝛteꝛ. Urbs vetusta, opulenta, & Episcopali sua sede, quam ibi constituit Æthelredus Merciorum rex, Anno DCLXXX. clara; in comitatu, cujus caput est, ad *Sabrinam* flumen sita. † *Gulielmus Hopkinsius*, nunquam non mihi cum ho-

† Vid. cl. *Edm. Gibsoni* nominum locorum explicationem ad finem sui Chron. *Sax.* pag. 48.

nore memorandus, Wigorna-ceaster ductum, dictumque putabat, à Pic-papa-ceaster, i. e. *civitas Wicciorum,* qui partes *Sabrinæ* vicinas incolebant. Cætera autem quæ ad historiam hujus celeberrimæ urbis, Ecclesiæ Cath. coenobiique, è quo presbyteros conjugatos expulit *Oswaldus* Episcopus, monachos inducturus, cum aliis multis ad *Wigorniam* antiquitus spectantibus, à topographo nostro ex antiquis scriptoribus addenda sunt.

Supra dixi, SHOWERE, vetustas chartas, & regesta in quibus vetustæ illæ chartæ descriptæ sunt, auctori nostro ad opus suum topographicum fore maxime utilia. Addo quod topographus ille noster, quo veteres locos ex suis nominibus facilius, & felicius exquirat, operam dare debet, ut unum atque alterum antiquitatis topographicæ studiosum in qualibet *Britanniæ Saxonicæ* provincia adinveniat; à quo, locorum, qui in vetustis chartis describuntur, notitiam assequatur. Sic longo rerum usu, & experientia perfectam comitatus *Wigornienſis* cognitionem topographicam non ita pridem consecutus, locos ferme omnes, ut oppida non solum majorum gentium, sed viculos, prædia, agros, montes, fluviosque, quæ in vetustis chartis & regestis Ecclesiæ *Wigornienſis* describuntur, non sine magno studio, multave opera investigatos aliis, quos forte Comites itineris haberem, ante tredecim annos, ostendere solebam, decanatu Wigornienſi non tum exutus. Tum autem maxime me delectabat observasse, quod Lnomba erat **Crome**; Hryd-mæpleze, **Rydmarlege, Redmarly**; pitleaze, **Whitlaege, Witley**; Beonetleaze, **Bently**; Salapeappa, **Salwearp**, rivulus; Heoptlanbyrig, **Hartlebury**; Bradingcota, **Bredicott**; Hpitintun, **Whitington**; Tameda, **Temd**, fluvius; Tyrdebicza, **Tarbeck**; Loddanhryzze, in antiquioribus membranis **Coddaryege, Cotheridge**; Salder ford, **Salford**; Oddingleaze, in vetustioribus membranis **Ddungalea**, nunc **Oddingley**; Himeltun, **Himbleton**; Ludelea, **Cudley**; Wulfpintun, **Wulverton**; Penedoc, & Peonedoc, **Pendut**; Teodintune, **Teddington**; Ufepabyrig, **Dverbury**; Scipenac, **Shurnock**; Fepretnatun, Feprinton, **Phepston**; Lpimanleaze, **Grimley**; Donndun, **Thornton**; Eanulfertun, **Alston**; Lapepn, **Lawern**; Heanbyrig, **Hanbury**; Halleze, nunc **Hollow**. Hertefordtun, juxta *Avon* fluvium, nunc **Harbington**; Wulfeperleaze, **Wulverley**; & id genus innumera alia.

Quæ hactenus scripsi, SHOWERE, quam fructuosa erit doctis, præsertim illis, qui juris nostri studiosi sunt, Linguæ Anglo-Saxonicæ Scientia, duntaxat ostendunt. Verum nec minorem fructum ex cæteris *Arctôi* orbis antiquis Linguis percepturi (crede mihi) illi sunt, qui graviter dabunt operam, ut eas omnes perfecte, saltem quoad fieri potest, intelligant. *Mæso-Gothicæ* Studium, quæ omnium vetustissima est, Evangeliorum ULPHILANA versio, quanquam mutila, maxime compensabit. Illis, qui *Franco-Theotiscæ* studebunt, ut de *Willerami* cantico, & *Otfridi* evangeliis, quæ *Argentinæ* ornamentum cl. *Schilterus* recusurus est, nihil dicam; *Tatiani* harmonia Francica, quam *Fr. Junius* F.F. prælo à se paratam almæ matri nostræ, Universitati *Oxonienſi,* supremis tabulis legavit; & MS. Cod. Cottonianus, qui inscribitur, *Caligula* A. 7. & in quo res gestæ à *Jesu Christo* in sermone *Francico* vetustissimo rythmicè describuntur, absque aliis, qui in bibliothecis delitescunt, ampliſſima quidem merces erunt. Antiquæ *Scandicæ* linguæ, quam sæpius *Cimbricam* vocavimus, innumeri *Codd.* tam in literis antiquis, quas RUNAS vocant; quam in novis scripti, ingentem usum declarant. Horum non exiguam copiam * doctissimi viri, quum in *Dania*, tum præsertim in *Sueonia*, in magnum reip. literariæ beneficium, suique sempiternam gloriam, ediderunt, & indies † edituri sunt. Quorum unum, scilicet *Hialmari* R. *Biarmlandiæ* atque *Thulemarkiæ* historiam, *Runici* MS. fragmentum, *runis*que sculptis *Stockholmiæ* nuper expressum, & à se gemina versione illustratum, ad me pro humanitate sua misit omni laude major *Joh. Peringskioldus.* Quem in nostrorum gratiam, qui *Runicæ* literaturæ studio se exercere cupiunt, tam in antiquis, quam in novis characteribus recusum *Peringstioldi* Latina versione, Tibi, SHOWERE, omnibusque nostris, quibus *Arctôa* antiquitas placet, offero, si per sumptus liceret, *Cottonianum* Codicem. qui res gestas à Salvatore nostro in rythmis *Francicis* describit, in hæc dissertatione etiam editurus.

---

* Vide Joh. Schefferi *Sueciam litteratam*, à *Joh. Mollero* editam, *Hamburgi.* M.DC.XCVIII. & *Petri Joh. Resenii* Bibliothecam, *Hafniæ* editam M.DC.LXXXV. & Bibliothecam Septentrionis eruditi à *Joh. Mollero Lipsiæ editam*, M.DC.XC.IX.

† Vide *Johannis Peringskioldi* ep. ded. ante *Vitam Theodorici* R. denuo à se editam, *Stockholmiæ*, M.DC.XCIX.

*HISTORIA HIALMARI REGIS BIARMLANDIÆ Atque THULEMARKIÆ,

AB

Anonymo Roduri Filio, in gentiliſmo ante ſecula octo, Lingua & *Runis Sueo-Gothorum* antiquis in membrana conſcripta; quam, ex Fragmento Runici Manuſcripti vetuſtiſſimi accuratiſſime delineatam, ac Literis recentioribus deſcriptam, cum verſione illuſtravit

JOHAN. PERINGSKIOLD.

---

* De hac hiſtoria ſic editor in epiſt. dedicatoria, quam Vitæ THEODORICI regis à ſe nuper editæ præmiſit: *Hiſtoria* HIALMARI *regis, characlere Runico, cum gemina verſione noſtra, & annotationibus, ſub prelo ſudat. Luculentum hæcce præbebit teſtimonium de uſu ac ratione veteris ſcripturæ Runicæ, vigente per orbem paganiſmo, maximopere uſitatæ.*

rakur mi	multi in fugam conjecti . . . . .
Hramr va	Hramurus erat inter omnes . . . . .
kappa ma	pugiles fortiſſimus, ...
Heidi vik	Heido retroceſſit . . . . .
fliotur m	fugam intendit . . . . .
hiolt var	ſubſtitit . . . . .
ſem ſvom	qui natabat . . . . .
fuſdi their	properabant . . . . .
ath er frekn	ut qui validiores . . . . .
Heidi tha hi	Heido, tum . . . . .
berſadi	inſequebatur . . . . .
nokri me	aliquot viros . . . . .
bland iæri	mixtio facta . . . . .
ſig ſemi	ſibi conveniens . . . . .
ath han ein	ut ille ſolus . . . . .
mik	magn . . . . .
ol	omn . . . . .

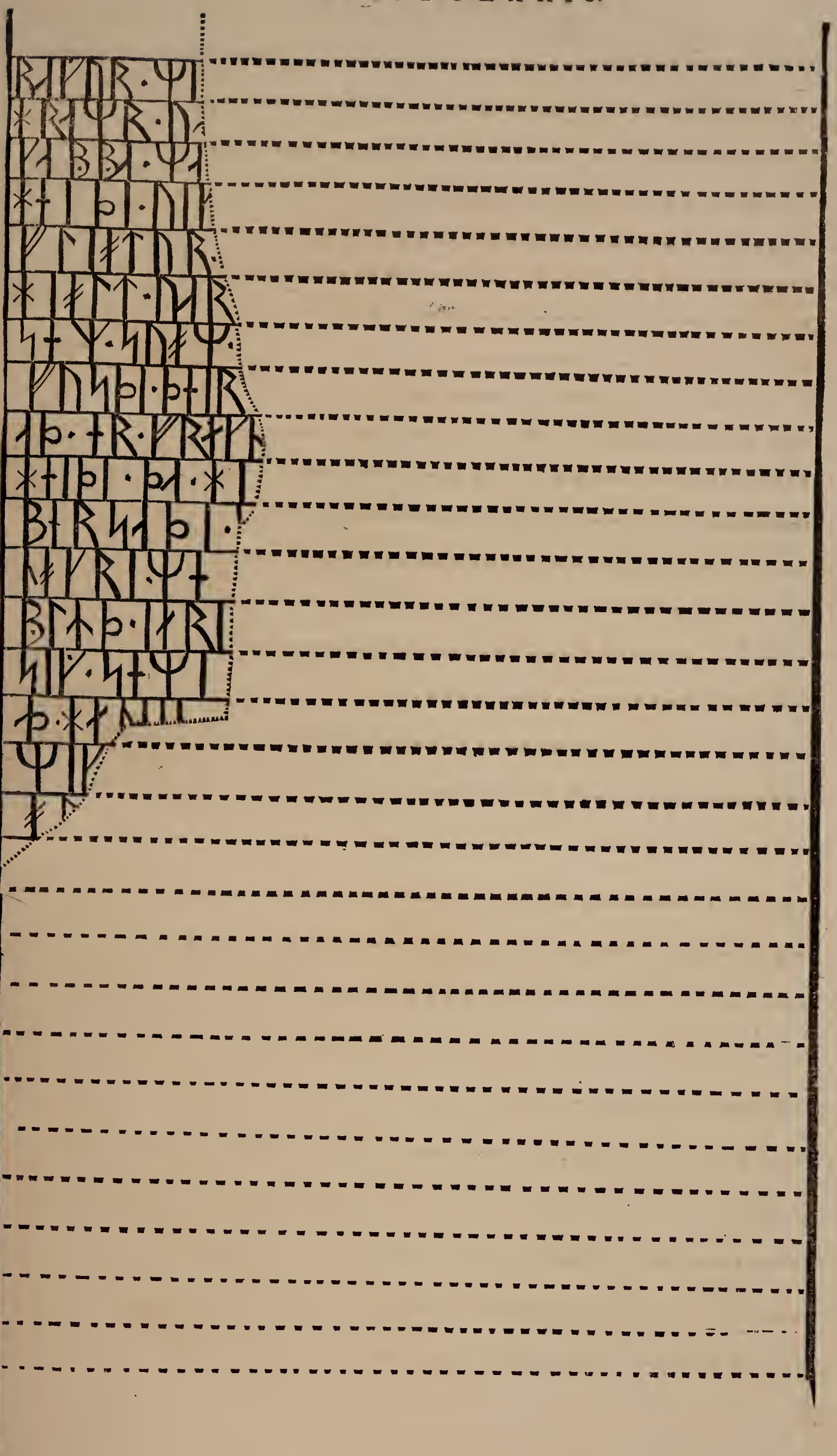

MS. Runici Folium III. primo & ſecundo penitus deperditis.

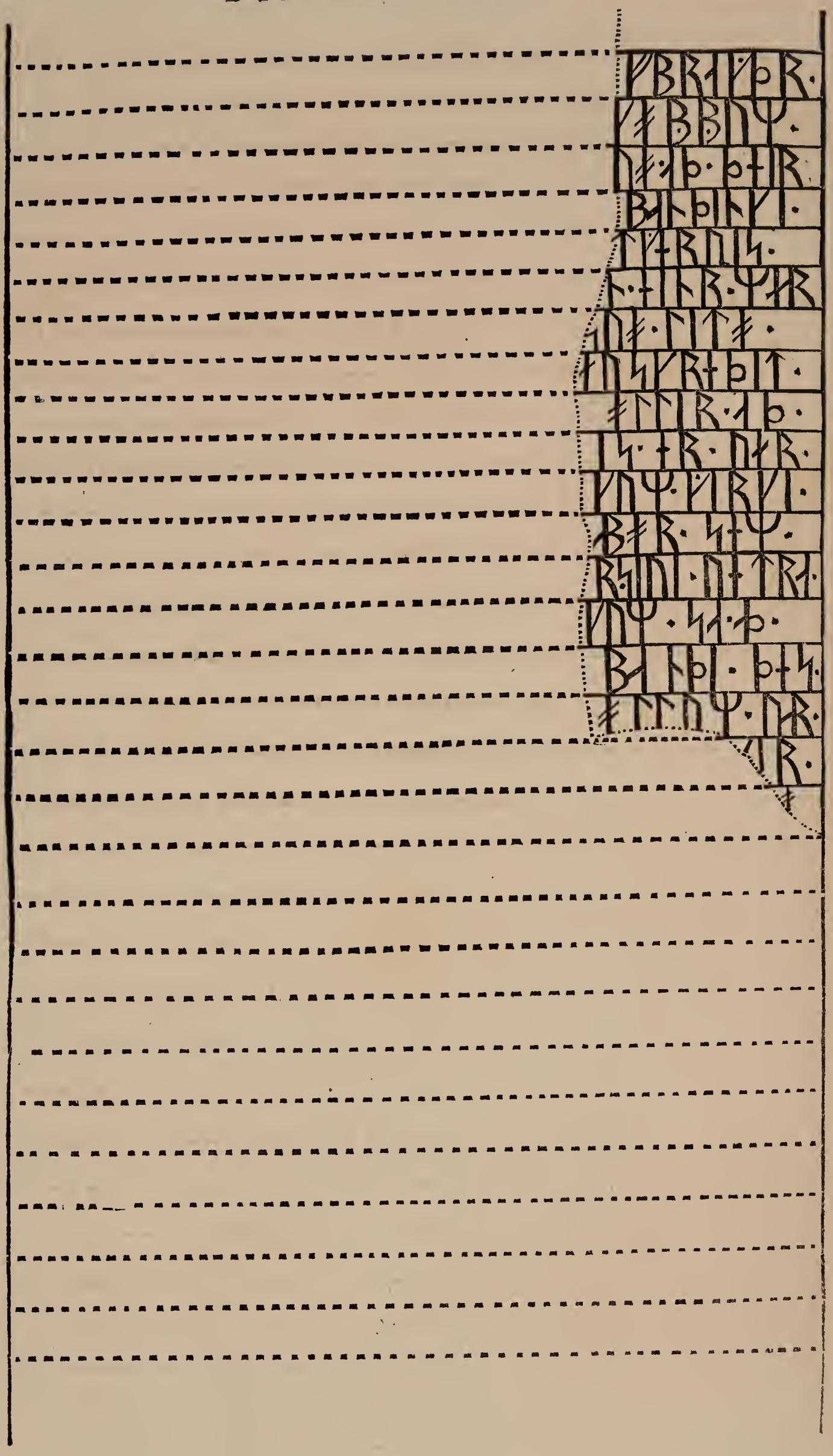

af bragdr

. . . . . afbragdr . . . . . præſtantiſſimus,

. . . . . koppum / . . . . . heroes,

. . . . . vo ath their . . . . . ita ut illi

. . . . . bandingi . . . . . vinculis conſtrictus,

. . . . . tgervis . . . . . induſtrius vir

. . . . . n einr mar . . . . . At virgo quædam

. . . . . ſvo lito . . . . . ita reliquerant

. . . . . ausfredit . . . . . itineri expeditum

. . . . . ollir ath . . . . . omnes, ut

. . . . . is er var . . . . . qui erat

. . . . . kum Girki . . . . . venit Græcus,

. . . . . Abor ſem . . . . . Abaris qui

. . . . . r ſiui vetra . . . . . ſeptem hyemes,

. . . . . kum ſa ath . . . . . factum tandem, ut

. . . . . bandi theß . . . . . vinculum, quod

. . . . . ollum var . . . . . omnibus erat

. . . . . gir . . . . . deſiderab

. . . . . o . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Fra Girkia kumi Abor auk Samolis / meth margi agietum mannum / vori thegar vinsele / theiris gridmathur vart Herse a Glisisvollir.

Ex Græcia advenerunt Abaris & Samolis, cum pluribus eximiis viris, qui mox grati acceptique sunt. Ac horum quidem assiduus famulus factus est Hersius Glysisvallensis.

Einr Kongr hit Hialmar svo er sirir ollum Kongum af siaum uferettis ithrottum aug fabarum afreksverk var agietastr auk hirden guder thiagn. Han hafdi rikis stiornr a Biarmlanthi / er sir kuadum vier / thath ligr amilli Thule markn aug Gandvik / siri austan kiosn. Kiarlatur var nu theira adr en han setteſt i bu / for han optliga i hernad ath han giordist svo afbragd a vikinge / ath i ollum frasogum framaverkiom han giordist kienastr. Barst vith einr gang ath vardagi / vorf han i burt meth Hramr sesse sin / aug hildur lid ath Biarmlathum meth sim Skip / tha theim ghaf burd. Er their komu a lanth / brendu their olt / svo ath vith tha olli bloskrathi.

Giora nu their herverke hith mesti aug baldu olt / adr Baghmar B: Kongr thath friettr ; han kallar skindlika ludrsveinr sin aug malti blasa saman lid / auk kvath ath taka vopn sina / aug bua til orosto; varth tha barthagi hin manskiedast / sil margt manna af Baghmar / thvi Hialmar sokti hart at honum / en han varthist threingiliga meth lidi sinu / thvi han hadi fraknra mamna ; en ath Hialmar hadi atgiorum lid [meth frakustu

INclutus ea tempestate erat Hialmarus rex, qui ante reges quoscunque alios propter egregiam indolem virtutesque heroicas eminebat, optimusque, aulicis suis præfectus erat. Ipse Biarmlandiæ imperium adeptus fuerat, sicut in superioribus diximus ; quod regnum situm est inter Thulemarkiam atque Gandvikiam, ultra orientale latus jugi montium. Nimirum paludosa initio cum suis incolebat loca, antequam sedes fixas sibi eligeret. Cæterum crebro in piraticas expeditiones profectus, nominis sui gloriam in tantum auxit, ut in omnibus annalibus, quibus rerum gestarum memoriæ describebantur, laudari meruerit. Forte is vernali quodam tempore, comitante sodali Hramuro, iter ingressus, versus Biarmlandiam cursum direxit cum classe navium quinque, quæ ferentibus à puppi ventis, celeriter pervecta est. Facta mox exscensione, omnia flammis devastabant, adeo ut multum consternarentur civium animi. Hic prædæ actæ magnæ, occupataque loca plurima, antequam Wagmarus Biarmlandensium rex taliũ quidquam resciscceret. Ille allato sibi nuncio, tubicines ad tubarum sonum milites convocare jussit, ac perarmatos ad prælium prodire. Tum vero atrox incruduit pugna, cæsique sunt plurimi à partib⁹ Wagmari, impetũ strenue faciente Hialmaro. Interim fortiter vim propulsare cõabatur Wagmarus, egregia suorum fortitudine confisus. Verum selectissima militum cohorte instructo Hialmaro,

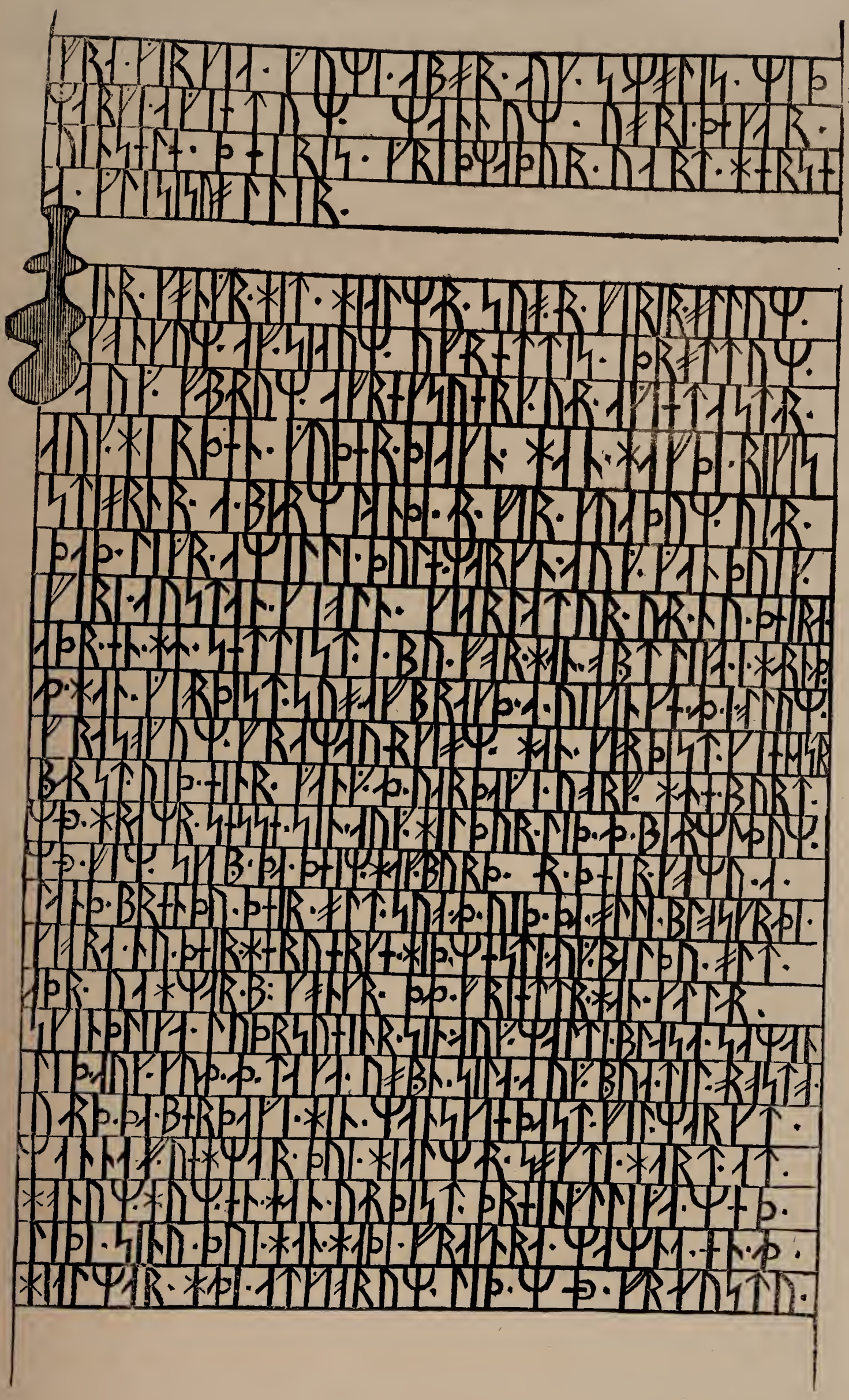

MS. Runici Folium IV.

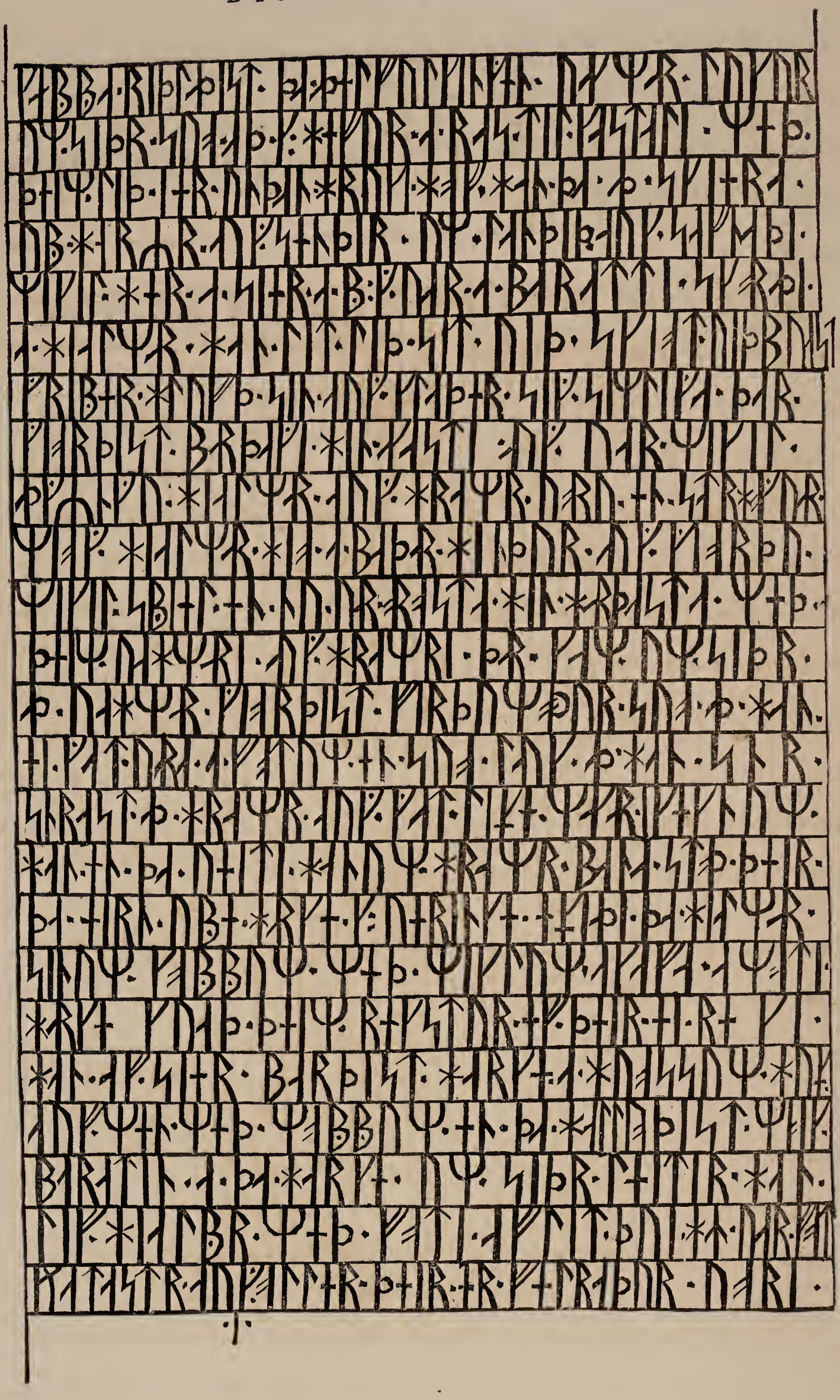

Käppa/ tidladiſt tha athelfulkingen Bagmar/lukur um ſithr ſvo/ ath K: hefur a ras til kaſtali meth theim lid ier undan hruki; hof han tha ath skiera up heror/ aug ſendir um lanthith/ aug ſafnadi mikil her a ſier a B: K. var a baratti/ skoradi a Hialmar/ han lit lid ſit vith skiot vithbuaſt/ griper hlufd ſin aug klader ſig ſinliga/ thar giordiſt barthagi hin akaſti auk var mikil athgöngu. Hialmr auk Hramr voru en ſatrhogver miog/ Hialmar hio a bathar hinthur aug giordu mikil ſpiel/ en nu var oroſta hin hardaſta meth theim Baghmari aug Hramri/ thar kam um ſithr/ ath Bagmar giordiſt firdumodur/ ſvo ath han ei gath vara a fotum; en ſvo lauk ath han ſner ſnaraſt ath Hramr/ aug gat ligge maker igegnum han/ en tha veiti hanum Hramr bana; Stod their tha eirn upe Harke K: veringe/ eggiadi tha Hialmar

ſinum koppum meth miklum akafa amoti Harke/ kvad theim rekſtur ef their ei reki han af ſier; barthiſt Harke a hvoſſum hugg auk men meth moppum/ en tha halladiſt miok baratin a tha Harke; um ſithr leiter han lif/ hialpr meth foti aflit/ thvi han var fot vataſtr/ aug oller their er felradur vori

laxati ſunt ordines Vagmari, rege tandem ipſo ad propugnaculum ſeſe recipere coacto, cum reliquis, qui fuga evadere poterant. Igitur feciali teſſera protinus per provincias emiſſa, ingentem exercitum in Biarmiam convocavit. Et vero rex pugnæ avidus, Hialmarum ad certamen provocavit, qui, juſſis militibus confeſtim arma capeſſere, acceptoque clypeo ſuo, ad bellum ſe accinxit. Tunc cruenta pugna vehementi impetu commiſſa fuit; Hialmaro atque Hramuro ferocius irruentibus. Hialmarus ambabus manibus ictus ferendo, multam ſtragem edidit, acrius interim oborto certamine inter Vagmarum atque Hramurum, donec viribus tandem deſtitutus Vagmarus, pedibus conſiſtere nequiret: itaque ſubito impetu contra Hramurum proſiliens, gladio ipſum confodere tentabat, ſimulque tum lethali vulnere à Hramuro percuſſus eſt. Perſtabat vero adhuc dum regiorum ſatellitum unus Harko nomine. Igitur contra hunc pugiles ſuos multa vehementia incitavit Hialmarus, eos imbelles ac ignavos merito vocandos eſſe dicens, niſi hominem propellere audeant. Harko vero acrius gladio armiſque contra irruentes ſe tuebatur; cum ingruente tandem pugnæ violentia, fuga ſalutem ſibi quærere coactus eſt, pedum imprimis velocitate adjutus, qua plurimum pollebat, intra propugnaculum ſe recepturus, exemplum ejus imitantibus etiam aliis, qui necem evitare cupiebant.

til borgarinar. A vige voro attiki vigra men/ en tha Hialmar lid komu ath/ giordhu their svo hardh hrid/ ath their hristu giatur/ en er hord var a kiate/ ridladist verir; um sithr vart ofur lide bornt aug hanteckian/ auk settir i morka stofu i starkum pitslum/ en their um nottina / for han til Valhal ath gista Odian/ thvi hafdi Hr: reit honum blodir a baki i barati. um morgin a ar gar Hialmar up a vige/ tha sa han thottr Konkr vana ath aliti/ sem var einr hoska man imimilli sini skiemu miar; theirar gik han ath eiga til astkona/ thvi hun var skorungr mikil/ aug nu roskin/ a thve houm var biffur mikl/ thvi lit han buast til brudveitslu/ um apton uru their leid in eerna rekium; takast svo meth theirm gothar astr; ei miklu tidr gerr Hialmar sveinbarn vith konu sini/ er Troma hit/ thath var frudht / fedist thar up meth miklu virdinki aug agietasta meth hird faudur sin. K: veiti honum eirn siredi mathr/ theira er fregasti var thar northur ollum tha iafnaldra; han veiti honum allan ridarskab auk ithrottum ther/ sem vaskir men auk konseirnom theim hafdi ath nåma/ thvi vart han bradgior a ollum throtska.

Aderant intra propugnaculum octoginta viri robustissimi; Ingruentibus autem Hialmari militibus, tanta illi vehementia impellebant, ut porticus dejicerentur omnes, adapertisque portis, procul dissiparentur satellites. Tandem tribunus militum captus in vincula carceremque conjectus est. Qui post tormentorum cruciatus, nocte proxima Valhalliam ad Odinum migravit, accepto in prælio lethali vulnere, quod à tergo ei inflixerat Hramurus. Matutino tempore intra propugnaculum progressus Hialmarus, regis filiam eximiæ pulcritudinis fœminam, inter puellarum greges adsidentem conspexit: Hanc ipse conjugio sibi jungi petiit, quod formæ inprimis venustate commendabilis, annisque jam maturior, mire ipsi placebat. Itaque confestim pro nuptiarum solennitate apparatis omnibus, circa vesperam in thorum conjugalem deducti sunt ambo. Ita vero in posterum illorum crevit amor, cum interjecto tempore, prolem masculam ex conjuge sua suscepit Hialmarus, impositum est puero Thromonis nomen; qui cum eximiæ esset formæ, multa sollicitaque cura in aula regia paterna educabatur. Hunc suum filium magistro informandum tradidit rex, qui omnium inter boreales præstantissimus eo tempore habebatur. Is regium puerum omnibus heroicis virtutibus atque exercitiis imbuebat, quæ ingenuum atque regali fastigio dignum adolescentem nosse fas erat. Unde etiam his suffultus præsidiis magna indies incrementa fecit.

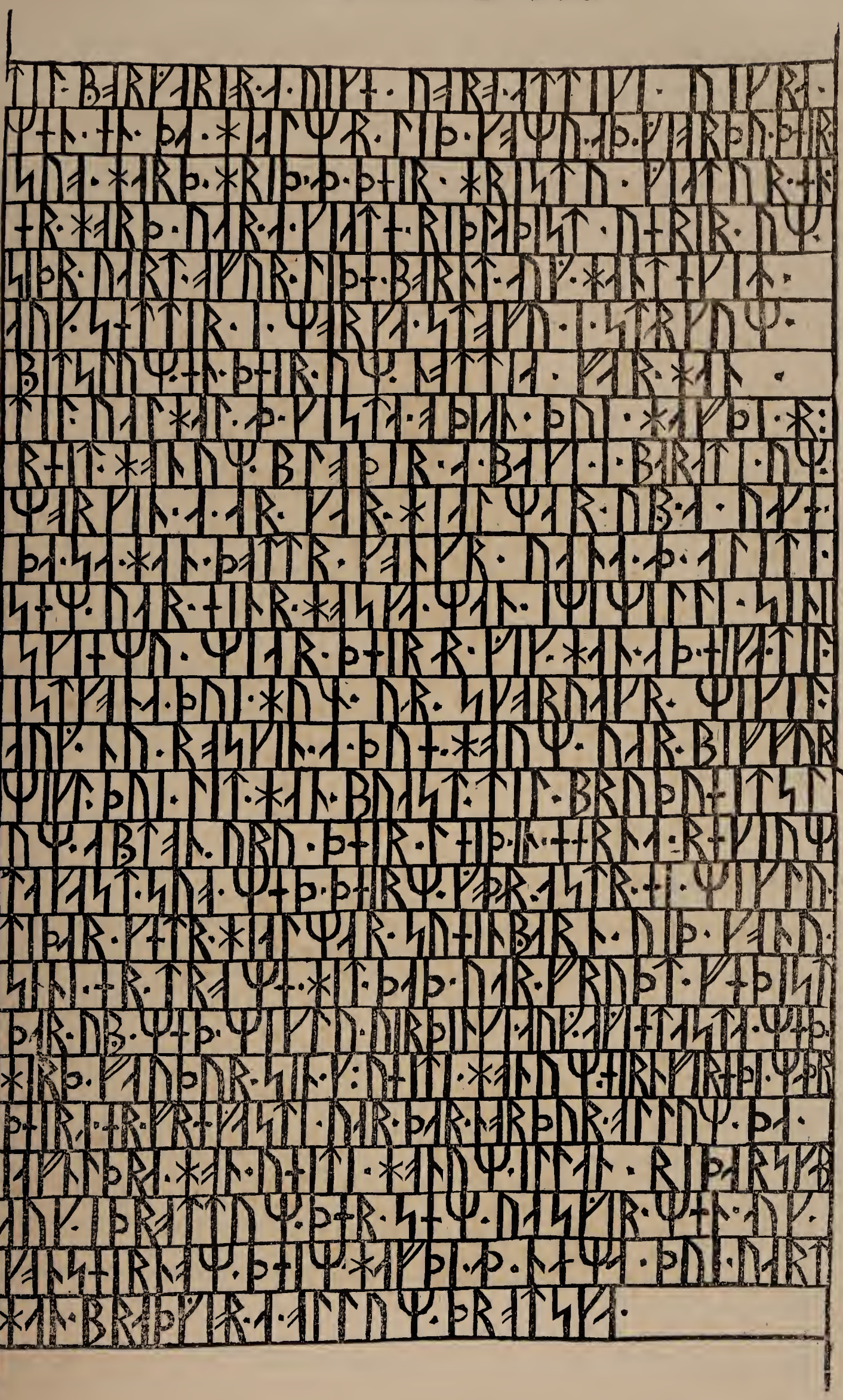

MS. Runici Folium V.

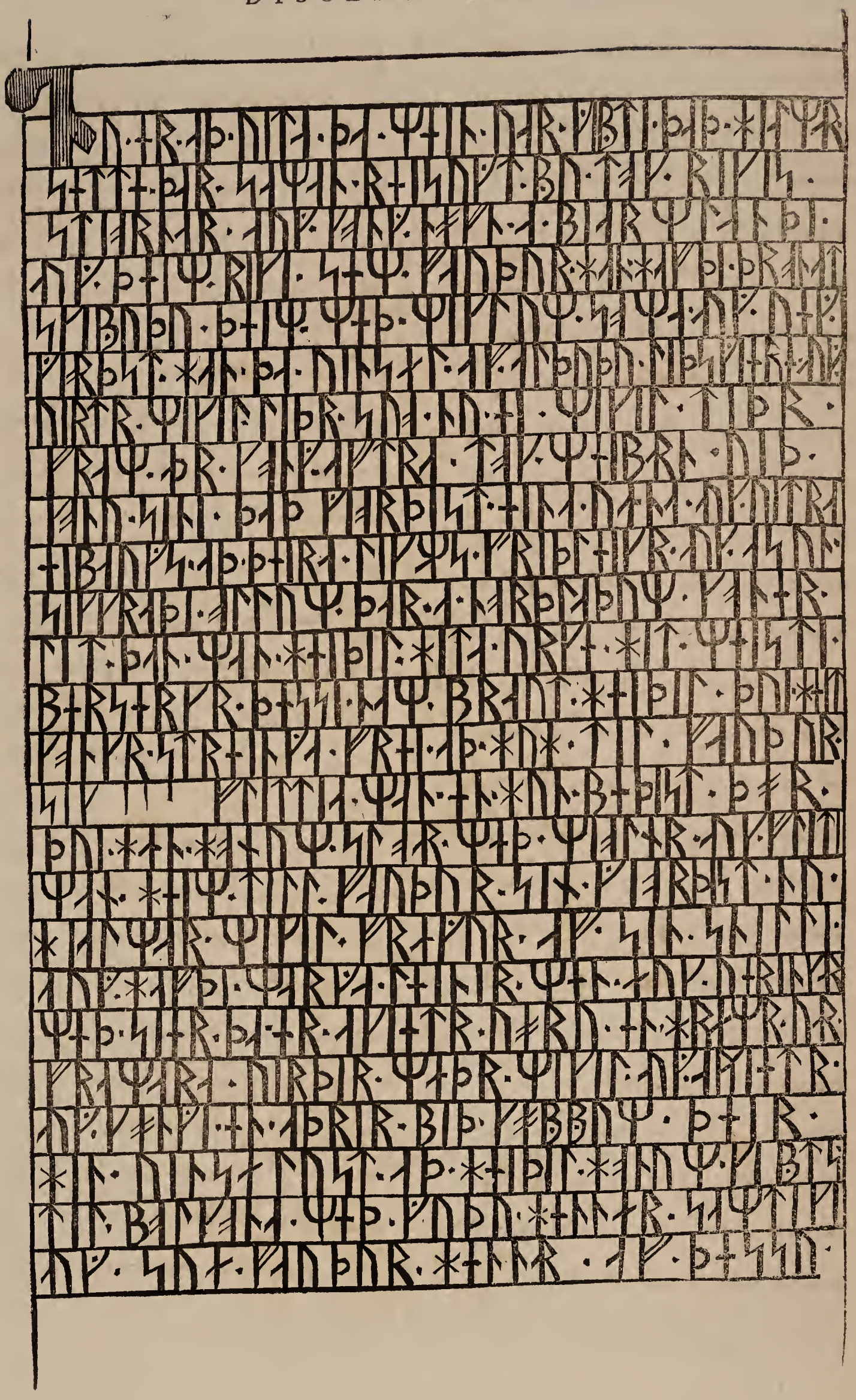

Nu er ath vita tha Mein var gipti / thath Hialmar
ſette thar ſaman reiſugt bu / tok rikis
ſtiornar aug Kong nofn a Biarmlanthi
aug theim Riki ſem faudur han hafdi thronat /
skipudu theim meth miklum ſoma aug veg ;
giordiſt han tha vinsæhl af althudu lidsgiere aug
virtr mikil. Lidr ſvo nu ei mikil tidr
fram / adr Kong aftra tok meibarn vith
konu ſini / thath giordiſt eina væna aug vitra
eibaugs / ath theira likams fridleikr auk aſun
ſikkradi ollum thar a nordlathum ; Koner
lit than man Heidil hita. Vrke hit meiſti
Berſerkr / theſſi nam braut Heidil / thvi heit
Kongr ſtreinga Frei ath hun til faudur
ſin matti flittia man / en him bediſt Thor
thvi han honum ſloar meth Miolner / auk fliti
man heim till faudur ſin. Giordiſt nu
Hialmar mikil frægur af ſin ſnilli /
aug hafdi marga Leinir men auk Beringar
meth ſier / tha er egietur voru ; en Hramr var
framara virdir mathr mikil aug agietr /
aug Kongi en adrir bith koppum their
hin vinsæluſt / ath Heidil honum giptis
til bolkona / meth guthuh ennær ſamtiki /
aug ſva faudur hennar. Af theſſu

CÆterum ſcire convenit, quod ducta in matrimonium regia puella, mox eximium palatium ſibi exſtrui curavit Hialmarus, ſuſcepta etiam regiminis cura omni, regium titulum per Biarmiam, provinciaſque, quas pridem tenuerat pater ejus, ſibi vindicavit. His ſane multa cum æquitate atque lenitate imperitavit ; quam etiam ob cauſam magno civium amore proſequutus, magnique habitus fuit. Et vero tranſacto tempore nonnullo, prolem fœminam enixa eſt regia coniux, quæ formæ venuſtate indoliſque præſtantia omnes in boreali tractu viventes longe ſuperabat. Hanc pater Heidilam vocari voluit. Ipſam vero hanc puellam per vim rapiebat Urkius pugil robuſtiſſimus. Hanc ob cauſam votum Frejæ nuncupavit rex, ut ipſa lubens volens puellam patri rurſus reſtituendam curaret. Ipſa igitur Thoronem obſecrando, id effecit, ut malleo ejus Miolnero percuſſo pugile, puella ad patrem ſuum reduceretur. Interim Hialmarus propter inſignem ſapientiam plurimum celebrabatur, alebatque apud ſe eximios quoſque militiæ duces atque athletas, domi foriſque inclutos. Ante illos tamen omnes dignitate auctoritateq; præſtantiſſimus habebatur Hramurus, præcipuo etiã in honore apud regem charus, adeo ut illi nuptũ data ſit Heidilis, aſſenſum filiæ ſuæ una adprobante patre. Hanc ob

vart einr adr mikil mathr Ulf harda odur / sem aug bedith hennr ganga vith sier / en han vart frakosnin / thvi hun thotti sier ei i hum i allan matti vara sulkosta / thvi kvadst hefna skildi a Hramri / aug bidur han til holmgaungu / aug kvädr honum vera hvors koppes nidingur ef gingr fra sir han hafdi beriast. Af thessu ath K: skildi skildi säma theim mal milli / giefr han honum mikit i gulli aug silfri auk morgi hnossirum. Ath thessum dura gripum var it agietr hurn / o ther voru skoradi mindr af rauda gulli / til THOR OTHINN FREJ virdin. Lit nu Kongr bredas til brudkaup hin vänsamlikastr / auk burdr olli Lenthir men af Riki sinu; thruku allr saman katr meth blidri vingan aug gothu fahed; giptis nu mei Hramri / aug K: gief honum Jarls riki a eium vith Th: han nam auk marga hnossir af Kongi i kästar kä / veiti aug honim K: tveim men i menagripum / einra thrumu meth theim han kina spa. Af thessum hafdi thagr men mindum af rauda gulli telgdi / aug thuing simtän punri pundr. Jarlen tog vid

cauſam animo valde commotus eſt procerum alius, nomine Ulfo, qui regiæ puellæ antehac ſibi ſollicitaverat nuptias; ſed repulſa rejectus, faſtidituſque fuerat propter inæquales animi dotes; cujus illatæ ſibi injuriæ vindictam in Hramurum ulturus, ipſum ad ſingulare certamen provocavit. Quin & conviciis æmulum laceſſens, omnium viliſſimum appellandum dicebat, ſi ante diſceſſum ſuum certamen ſecum inire detrectarit. Proinde horũ diſſidio componendo ſatagebat rex, largitus Ulfoni auri argentiq; plurimũ, ſimulq; pretioſam ſupellectilem, ac inprimis cornu eximiæ raritatis, cui inſculptæ erant imagines auro cælatæ, in honorem THORONIS, ODINI atque FREJÆ. Poſtea nuptiarum apparatum multa cum lautitie inſtrui curavit rex, vocatis ad ſolennitatem omnibus regni ſui proceribus. Et vero multa compotatione genio libatum fuit. ſumma cum lætitia atque feſtivationibus, nuptumque collocata eſt regia puella Hramuro, cui etiam Jarli dignitatem ac munus ſupra inſulas Thulemarkiæ aſſignavit rex, cum inſigni dote nuptiali, addito etiam munere gemino, eoque præſtantiſſimo, tympano videlicet, quo res futuras præſagire poterat. Huic imagines ex puro auro incruſtatæ erant, pondere quindecim librarum. Jarlus acceptis

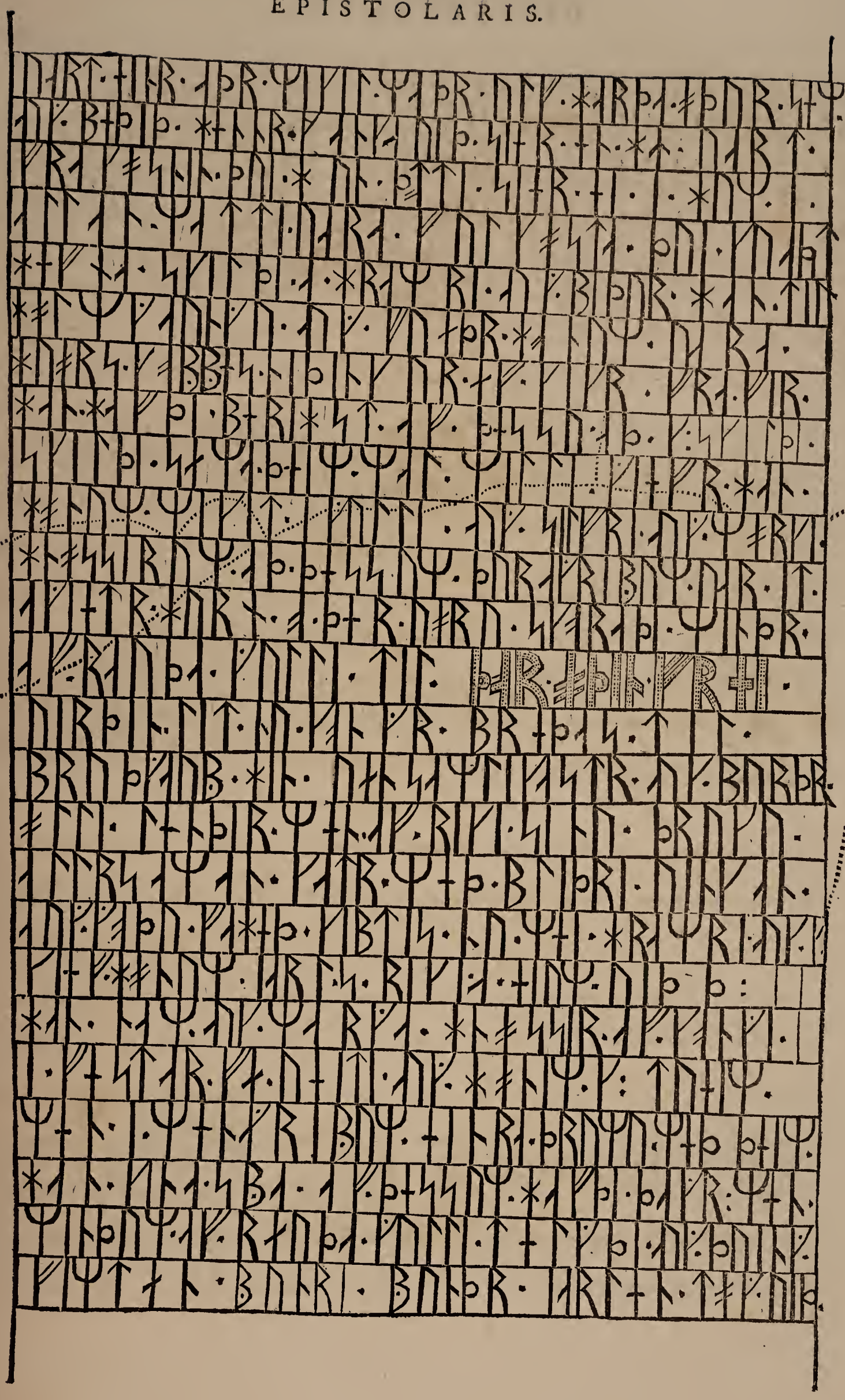

MS. Runici Folium VI.

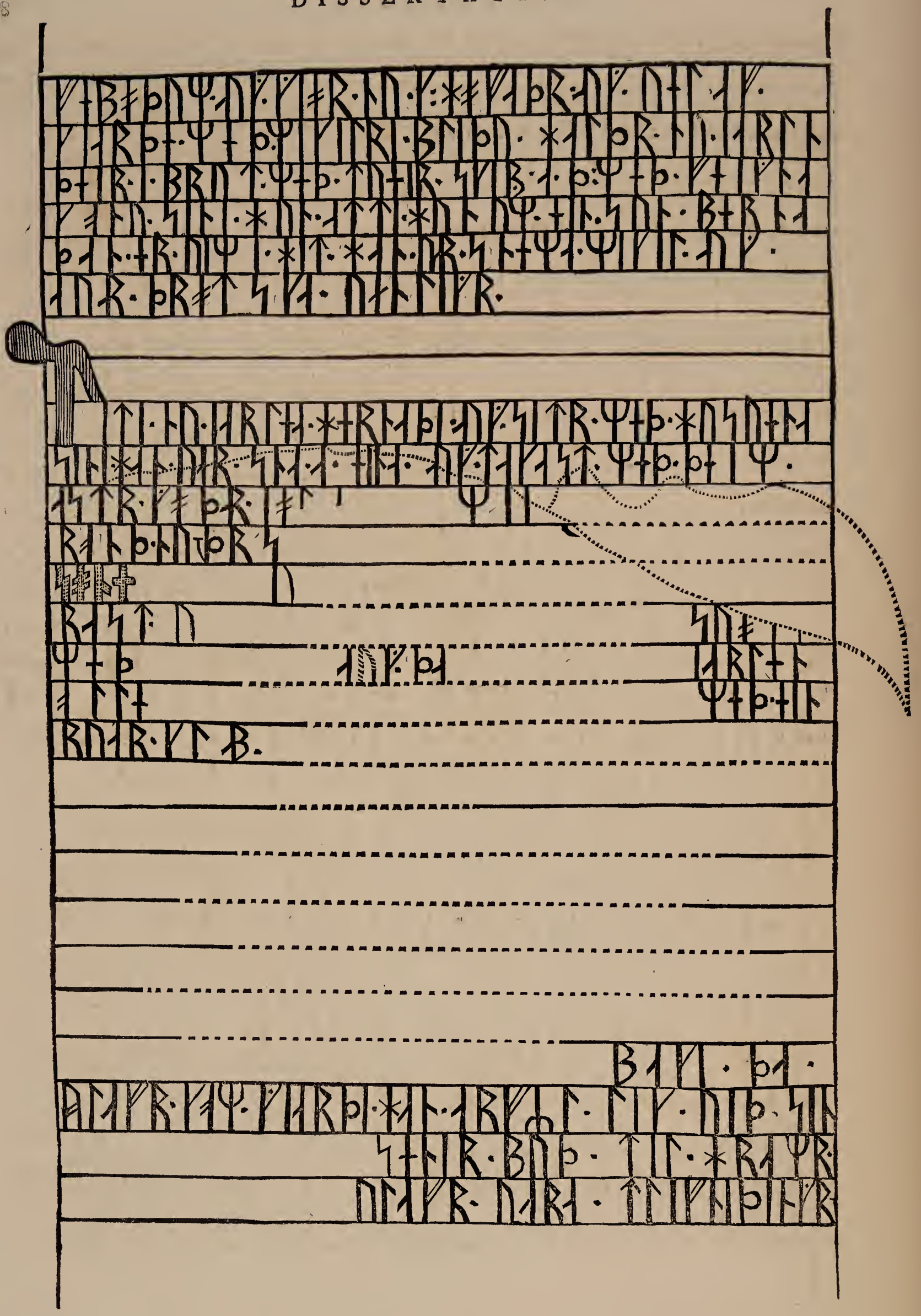

febothum/

febothum / aug gior nu K: hofadr aug vel af giarde meth mikilri blidu. Haldr nu Jarln their i brut meth tveir Skip / a Th: meth feigna konu sini; Hun atti hunum ein sun barna than er Vimi hit; han var snema mikil aug avar throtska vänligr.

donariis, regi valedixit, actis pro munere ac beneficio gratiis ampliſſimis. Mox ex Biarmlandia diſcedens Jarlus cum duabus navibus, dilectam ſuam ſponſam una in Thulemarkiam ducebat. Hæc filium poſtea enixa eſt, cui Vimi nomen impoſitum fuit. Is mature crevit, corporisque robore ac venuſtate obfirmatus eſt.

Liti nu Jarlen hernadi / ang sitr med Husvena

sini / han var sna a eina / auk takast meth theim astr godar / Ja . . . . . .

rond nu th r s . . . . . .

Sone . . . u . . . . . .

rast . . . . . svo . .

med . . . . aug tha . . . Jarlen

olle . . . . . meth ein

Ruar klab . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . t . . . baki / tha

Vlafr kom / giardi han arsöl lik vid sin

. . . . . senir bud til Hramr

. . . . . Vlafr vara tlifnidingr

JAm expeditionum militarium pertæſus Jarlus, domeſticam vitam cum conjuge ſua exegit. Commorabatur autem perpetuo in inſula, in conjugali interim amore perſeverantibus utriſque Jarlus . . . . . .

filium . . . . . .

. . . . . .

cum . . . . & dum . . . . Jarlus

omnes . . . . . cum

Runico tigno . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . ex equi dorſo, cum

Olavus adveniret, exequias uxori ſuæ facie-

bat, . . . nuncium miſit ad Hramurum,

qui Olavum hominum viliſſimum fore dicebat.

viors mans. Tha nu Vlafr Hramr ſpurthi
kuis / hielt han vid skioth meth nokrum
Skip til ein / aug gik ei nokr niaſn
ſiri honum their ; tha han kom vid lanth um
nottina / tok han their vige a Jarlen auk
ſlo ildi i ; Hramr ſof i borgen vid konu
ſia / en er umſidr a fotum var / flithi hina
nethr leid a skogi meth nakrum hraustum
Koppum ; en Vlafr brendi Kaſtali auk lid
thath er enni var ; Jarlens husfrei vart
hertakin. Med theſſum friettum giordiſt
Jarlen gandalfar til K: a B: tha han han
hafdi bata / braſt han hardla reitr
ſama tima ; ad Vlafr ei skildi ovart ſara
ad K: / nam han ſin belſek / a hvem han haf
ath bulra / aug gol ſinum galdurum / aug
mälti ſvo: Samar ſnegda meth rinno auk
ehnor ſem Jotum ſiui / Narnir trape
. . . inortis Bergriſar margi / aug Jotu
. . . . lae / hriſtis ſtormur ili . . .
. . . . . itar ſtin . . . . . .

Igitur Ulafus cognitis Hramuri opprobriis, magna feſtinatione cum navibus nonnullis ad inſulam properavit, ut famam ſui adventus anteverteret. Noctu autem ad terram delatus, aulam Jarli circumcingebat, injectiſque flammis aduſſit. Hramurus intra munimentum apud conjugem ſuam dormiebat, unde lecto mox exſurgens perque occultum oſtium elapſus, in ſylvam aufugit, comitantibus ipſum eximiis quibuſdam athletis. Cæterum Ulafus munimentum igne delevit, omneſque qui intro manſerunt homines, ſervata Jarli conjuge, quæ captiva abducta fuit. Hujus rei nuncium perlaturus Jarlus, ſupra baculum ſuum magicum Runicis characteribus inciſum, ad regem in Biarmlandiam devectus eſt. Ac vero expoſito negotio, ira valde excanduit rex eodem momento. Ne vero regem ex improviſo adoriretur Ulafus, admoto ſacculo ſuo, eundem quatere cœpit, carmen ſimul magicum obmurmurans, hac verborum formulâ: Duriter increpetur cum tonitru; ſtringant Cyclopia tela; Injiciant manum Parcæ; . . . acriter excipient monticolæ genii plurimi, atque Gigantes . . contundent; quatient; procellæ . . . . , diſrumpent lapides navigium ejus , ...
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

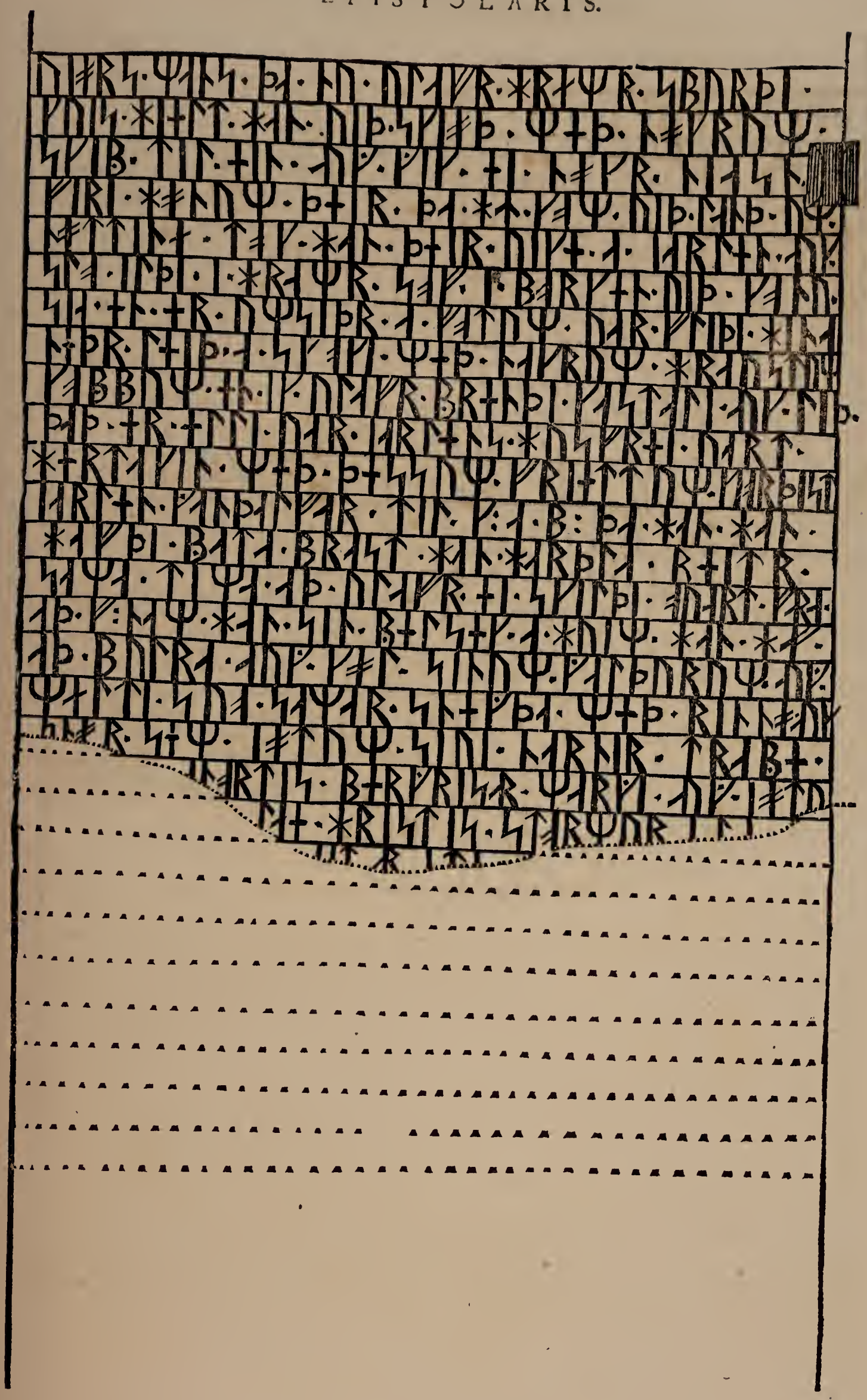

MS. Runici Folium VII.

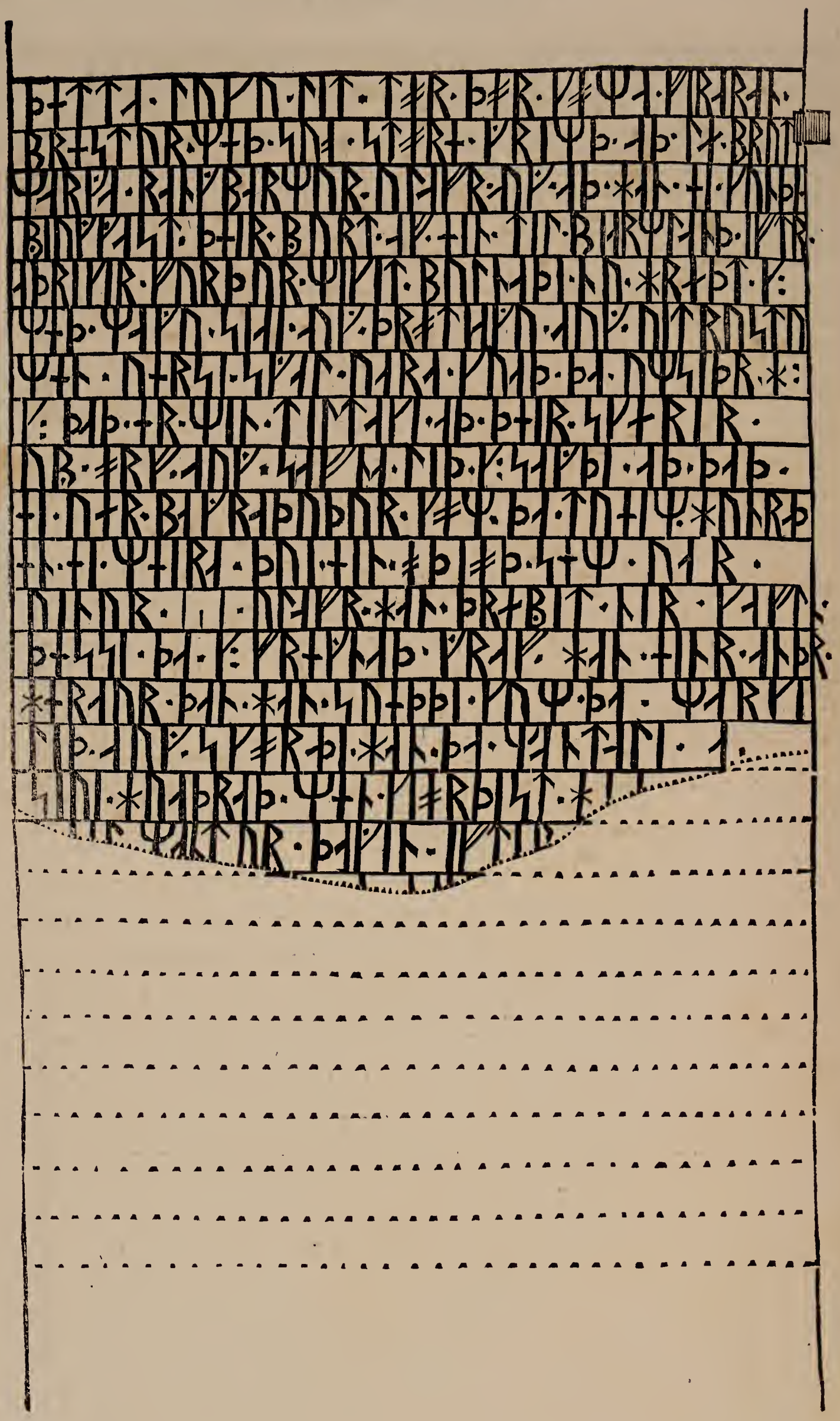

Thetta

Thetta luku lit Thor koma ſiraran breſtur / meth ſvo ſtore grimd ath la bruti marga rangbarmur Olafr/ aug ath han ei kundi biuggaſt their purt af eine til Biarmlanth/ iſtr ath rikir furdur mikit bulnathi. Nu hradt K: meth magu ſini aug Drotingu aug vitruſtu men verſi skal vara. Kvath tha umſithr H: K: thath er min tiltaki / ath their skärir up orf aug ſafna lid/ K: ſagdi ath thad ei var bakradudur. Kom tha tveim hunrath en ei meira / thvi ein othiod ſem var vinur meth Olafr han thräpit nir kaſin. Theſſi tha K. fregnad/ graf han einr andr heraur / than han ſveddi / kum tha margi lid / aug skoradi han tha mantali a ſiui hundrath men / giorthiſt han . . . . fiolmäntur. Dagin iſtir . . . . . .

Hoc prolato carmine, vehementem tempeſtatem immiſit Thoro, ſævo mixtam turbine, ut ex navibus Ulafi plurimæ frangerentur, ipſe quoque ab inſula in Biarmiam movere nequiret, propter fluctus ingenti tumore impellentes. At vero rex habito conſilio cum genero ſuo, regina conjuge, ſapientioribusque viris, quid facto opus eſſet deliberabat. Ubi tandem ad regem converſus Hramurus, hoc ſe conſilii ſuggerere dixit, ut inciſa teſſera feciali, militem colligere conetur. Ad quæ viciſſim rex; Idipſum haud contemnendum ſibi videri conſilium. At vero ducenti haud amplius convenerunt milites; quippe aſtu nebulonis cujuſdam, qui Ulafo amicus erat, detenta fuit alicubi locorum teſſera. Hoc cum regi cognitum fuiſſet, aliam ipſe apparavit teſſeram, cui certe inuſſit ſigna. Tunc frequens hominum multitudo in unum congregata eſt, quorum inito numero reperti ſunt ſeptingenti viri. Hoc ſupplemento copias ſuas auxit. Die inſequente

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

gat banna us meth ollum ath bleſſa
minthi / aug åſna iſtir ſaudurum ſin
arſi / kvath hin thegar tha lidrekur / ef ier
ei vardiſt Gudirni aug rekn af ier than
kaksnavargur; ſem iheir hirdi theſſi urd
K: vard thegar ſvo odir / ath their viſi trôt
hvath their skildi ath hafaſt; blotdi their
tha Thur / aug var thath tuska ad Drotir
toki einr heſt / er alen var / aug tha
er kum fram / logdi K: iſir kiannur
hans / aug ſtrengiu heit / ef er thuttir ſin
kumi heim / skildi han åſla blot Frei.
Tha foradi Druttirni heſtin / aug flathit /
brutiadi their Konkr / aug Herſum; ſithin
beiti han ollum ſinum koppum vobnaſt
aug ka um burdi; for tha K: à ſiorden meth
attiki Skip aug ſiui Birdinkr. Tha Vlafr
thatti ſa / litiadi honum margi ath halda
til oroſto vith han / thui han skildi lita
men ſina thar / i ſvom anvidri aug fiol.
K: akedi / verdum vith rosklika / aug lati
ongvan bilbug a us ſia; ſithan biugaſt
aug reru from firi Ein meth fimtan
skip / aug ſiks fertugſeſſor. Bâr nu
ei bil mikit milli Skipin / adr en opti
thegar herop; tokſt tha hardar bardagi.

omnino prohibere conatur; ne libationes nuncupemus, nec epulas ferales in memoriam defunctorum parentum inſtituamus. Proinde rex omnium ignaviſſimos eos habendos eſſe ait, niſi numinum ſuorum tutelam ſuſcipiant, ac latronem illum procul ſemoveant. Illi audito regis ſermone, ira ſubito excanduerunt, in diverſa ruentes præ animi impotentia. Enimvero Thoroni ferale ſacrum faciebant; quippe prout ſolennis erat moris, ſacrificuli acceptum equum ſaginatum in medium producebant, cujus capiti manus imponens rex, votum nuncupavit, ſua ſi redux advenerit filia, victimam in honorem Frejæ ſe ſacrificaturum. Mox jugulato equo, adipem coram rege atque Herſiis apponebant. His peractis, arma pugiles ſuos omnes accipere rex juſſit, inque naves prodire. Ita cum navibus octoginta ac ſeptem onerariis mari ſe commiſit rex. Jam in conſpectum venerant Ulafi, cum plurimi eum diſuadere conabantur, à pugna ineunda, ne forte ſuorum jacturam faceret, ingruente pariter tempeſtate hoſtiumque multitudine. Contra rex ſuos animabat, ad fortiter dimicandum hortans, ne ullis imbellis animi indiciis proderentur. Itaque ad pugnam accincti, ante inſulam provecti ſunt cum quindecim navibus, itemque ſex triremibus quadraginta omnino remigum. Jam modico exiſtente inter claſſes intervallo, ſublatus fuit clamor militaris: concurſum mox, acri ſane pugna.

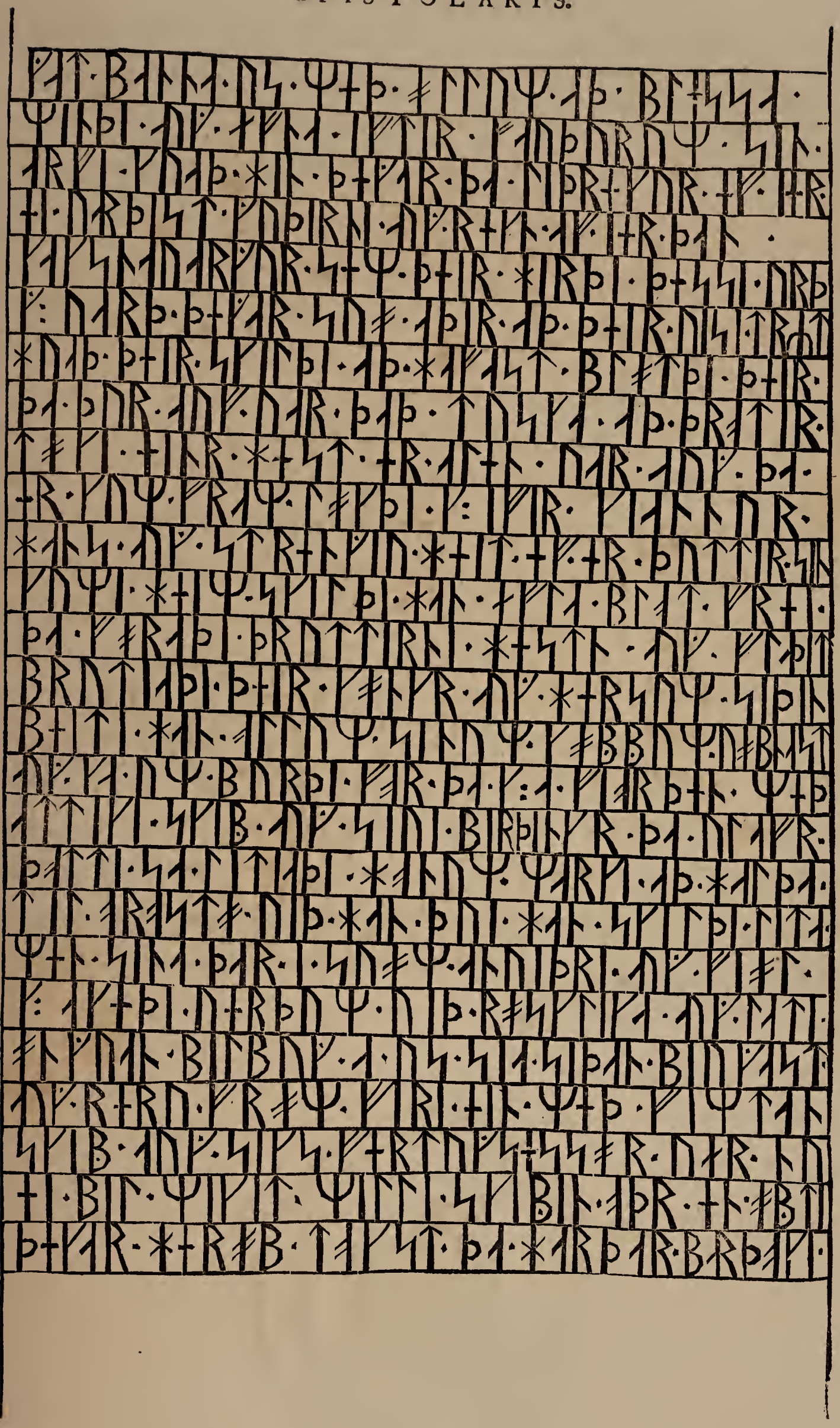

MS. Runici Folium VIII.

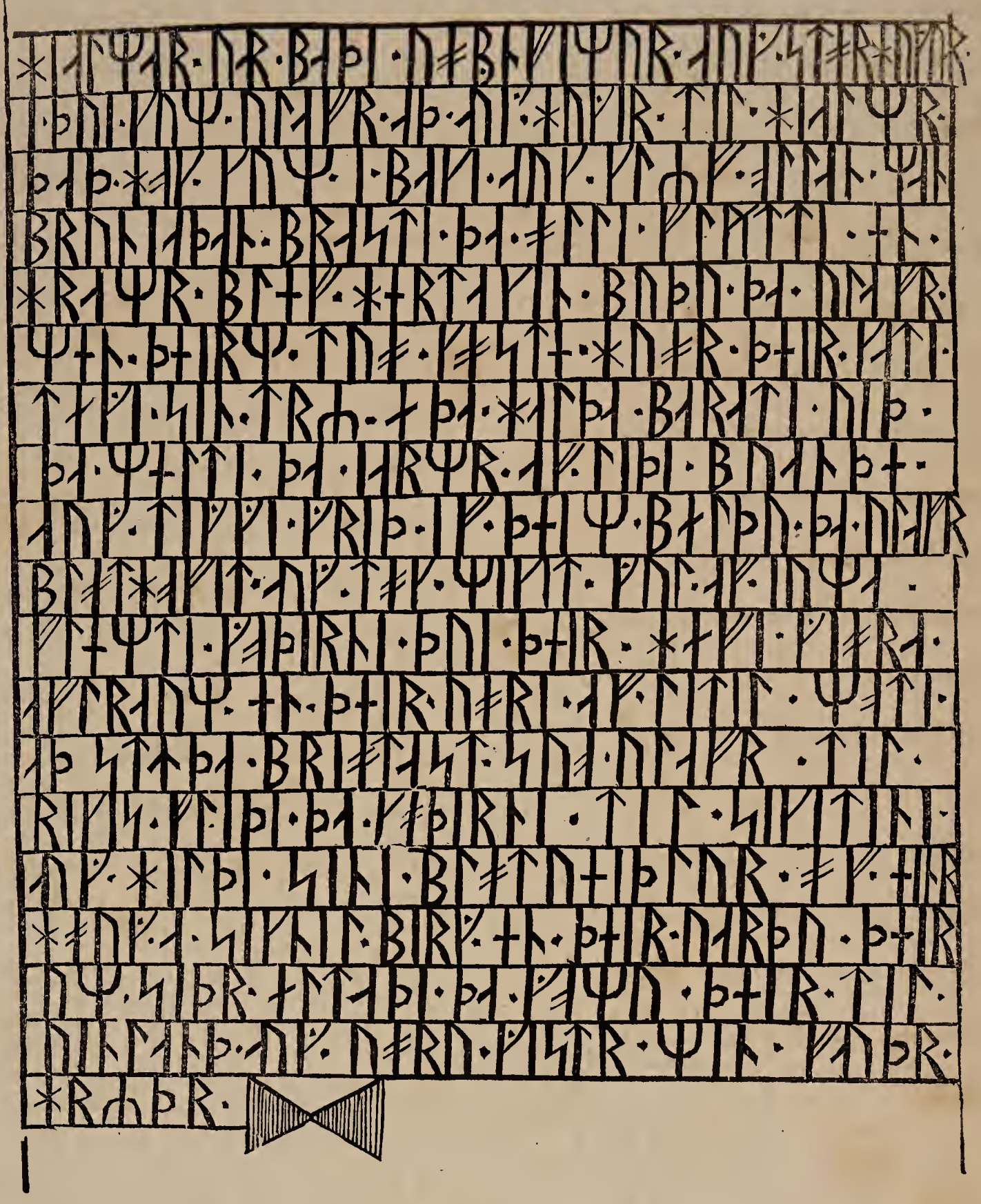

Bialmar

Hialmar var badi vopnfimur aug ſtorhugver i thvi kum Vlafr ath aug hugir til Hialmr / thath hog kum i baki / aug klöf ollan man bruniadan; braſti tha olli flutti / en Hramr blef hertakin. Budu tha Vlafr men theirm tvo koſte / hvor their gati tägi ſin trö / äda halda barati vith tha; mälti tha Jarmr af lidi buande / aug tiggi grid af theim. Bäldu tha Vlafr blot hofit aug tok mikit gul af Juma / flemti Godirni / thvi their häfi giora aſtraum / en their vori af litil moti ath ſtanda; briotaſt ſvo Vlafr til rikis / flidi tha Godirni til Sigitini / aug hildi ſini blotveidlur of einr houg a Signil birg; en their varthu their um ſithr ältadi / tha komu their til Vinland / aug voru giſtr min faudr Hröder,

Hialmarus arma ſua agiliter ferociusque vibrabat, animi intrepidus. Irruens autem Ulafus ictum contra Hialmarum intentavit; ac contra dorſum adacto ferro, medium eum, quamvis loricatum, ſecabat. Hinc in fugam conjecti ſunt omnes, captus autem Hramurus. Tunc binas conditiones ipſis propoſuit Olafus, ut nimirum ſuæ religionis acceptarent ſacra, aut novo prælio ſecum decernerent. Ibi totius cœtus nomine perorabat Iarmurus, vitæ veniam pacemque poſcens. Mox fanum exſpoliatus Ulafus, plurimũ auri idolo Juma detraxit, deturbatis ſacrificulis, qui acceſſu eum prohibere conati ſunt; ſed debiliores viribus, regi diutius reſiſtere nequibant. Ita quidem armata manu regnum illud occupavit Ulafus, Sacrificulis Sigtunium uſque profligatis, ubi prope collem de Signilæ nomine nuncupatum, mactationes ſuas peragebant. Tandem etiam hinc expulſi, in Vinlandiam ſe receperunt, ubi hoſpitio apud patrem meũ Hraudurum accepti ſunt.

Præterea, SHOWERE, cùm omnibus omnium gentium hominibus à natura ita comparatum ſit, ut linguas patrias diligant, eaſque à ſuis originibus repetere ſtudeant; verborumque, quæ diu tentata tandem loqui didicerunt, etyma indagare: nullius non nationis *Lexicographis*, quæ Arctoa eſt, aut quæ Arctoos dominos olim habuit, Linguarum veterum Septentrionalium ſcientia non tantum utilis, ſed neceſſaria eſt; utpote ſine qua, neque ſermonum, qui ipſis vernaculi ſunt, primordia cognoſcere; neque etymologica eorum rite conſcribere poſſunt. Quinimo ſine iſtarum Linguarum mediocri ſaltem ſcientia, in rimandis verborum cauſis, & texendis Etymologicis, fruſtra laboravit, perperamque omnia ſcripturus eſt, quiſquis linguarum, quibus Septentrionales gentes hodie utuntur, etymologiſta, vel gloſſographus eſſe velit. Sic MINSHÆUS noſter, qui in *Saxonicis* hoſpes, Linguæ *Anglicanæ* vocabula ex *Hebræis*, *Græcis*, *Latinis*que fontibus arceſſere tentavit, miſere operam luſit, & inepte fere omnia ſcripſit. Sic etiam, SHOWERE, Juriſperitorum ille princeps *COCUS*, regii tribunalis olim magnum decus, quamvis vocabula juris *Anglicani* à ſuis originibus petere & explicare, in inſtitutionibus ſuis, operam navabat; linguæ tamen *Saxonicæ*, & *Dano-Saxonicæ*, ut de *Gallo-Normannica* nihil dicam, prorſus rudis, operam iſtam fere omnem perdidit, in etymis ſuis tantum non ſemper hallucinatus. Quinetiam, ut multa juris vocabula inepte derivavit, maleque explicavit: ſic etiam multa intacta præterire neceſſe habuit, quæ ſi in linguis iſtis mediocriter fuiſſet verſatus, facile deduxiſſe poterat, & feliciter explanaſſe. Sic etiam *R. Verſteganus* noſter [in libro ſuo, cui titulus, **A reſtitution of decayed intelligence in Antiquities,**] quamvis, temporis habita ratione, in quo floruit, præclare ſcripſit, & de *Anglia* noſtra bene meritus eſt; literis tamen *Saxonicis* cum leviter imbutus eſſet, multa inepte dixit, præſertim in etymologicis, quæ, ſi jam redivivus eſſet, cum rubore emendaret. Idem ſane haud injuria dicendum etiam eſt de *Carolo Butler*, qui librum *Oxoniæ* edidit, anno M.DC.LXIII. quem inſcripſit, **The Engliſh Grammar.** in quo quidem libro, præſertim in indice vocabulorum, quem vocat, **An index of words like and unlike,** auctor in literatura *Saxonica* haud verſatus, quædam perperam, nonnulla ſatis inepte, aliaque ridicule, in reddendis vocum rationibus proponit.

Accedat *Stephani Skinneri*, M. D. *Etymologicum Linguæ Anglicanæ* Londini *Editum*, M.DC.LXXI. egregium quidem opus, & reip. literariæ utile; ſed quod adeo non perfectum eſt in ſuo genere, ut vocabula perquam multa, quæ à veteribus Septentrionis linguis accerſenda ſunt, in eo deſiderantur. In eo quoque pluries vir doctiſſimus lapſus eſt, quod *Saxonicæ* literaturæ levem ſolummodo conſecutus ſcientiam, non ſolum aliorum errores in vocibus explicandis deſcripſit; ſed ipſe perquam multas non rite derivatas male explicavit.

In quibus quoque lapſi ſunt *Ægidius Menagius*, & *Octavius Ferrarius*; Hic Linguæ *Italicæ*, Ille *Italicæ* & *Gallicæ* Etymologus, qui in priſcis Septentrionis linguis hoſpites fuerunt: de iis nonnulla diximus in fine capitis XXI. *Grammaticæ Franco-Theotiſcæ.*

Accedat clariſſimus * Scriptor *Hiſpanicus*, De origine, & primordiis Linguæ *Caſtellanæ* vel *Hiſpanicæ*, doctor *Bernardus Aldrete*, Eccleſiæ *Cordubenſis* canonicus, qui in patrii ſui Sermonis originibus indagandis nihil præclari iis in † capitibus præſtare potuit, in quibus de Sermone *Gothico* ſcribit reliquiiſque illius, quæ in lingua *Hiſpanica* jam nunc ſuperſunt; nihil, inquam, præclari dedit ipſe, qui nec *Ulphilo-Gothicam*, nec *Scano-Gothicam*, vel primis, quod aiunt, labris guſtaverat. Imprimis igitur veteris *Gothicæ*, perinde ut *Græcæ*, *Romanæ*, & *Arabicæ* peritiſſimus ille eſſe debet, qui *Hiſpanicæ* linguæ origines etymaque cum ſucceſſu invenire cupit. Id ex indice vocabulorum *Hiſpanicorum* oſtendere Tibi conſtitueram, SHOWERE. Eam ab cauſam vocabularium *Hiſpanicum*, me rogante, deſcripſit humanitatis & eruditionis nomine clarus IOH. CHAMBERLAINE, *Edwardi Chamberlaine*, ob *Angliæ* notitiam toties à ſe editam præclari, filius natu maximus; qui linguarum *Hiſpanicæ*, *Gallicæ*, *Germanicæ*, & *Danicæ* ſcientiſſimus eſt. Eo conſilio etiam vocabularium *Italicum*, mei gratia, cum incredibili diligentia deſcripſit. Verum cum ſtatutos ſibi fines diſſertatio noſtra jam nunc ſupergreſſa eſt, tum tempus, tum ſane & ſumptus, quibus mihi parcendum eſt, jubent, ut quod mecum hac in re ſtatueram faciendum, intactum prorſus præterirem.

Quam utilis ac neceſſaria etiam non etymologica tantum, ſed & gloſſaria ſcripturis linguarum veterum Septentrionis, ac præſertim *Anglo-Saxonicæ* ſcientia eſt, oſtendit unus *Gulielmi Somneri* codex MS. quem mihi utendum per aliquas horas ante decennium dedit, cum in urbe Cantuarienſi forte verſarer, *Johannes Battely*, eccleſiæ *Cantuarienſis* Canonicus, & archidiaconus digniſſimus. Eo in codice, qui archivorum Decani & Capituli *Cantwarenſis* cimelium eſt, eo, inquam, in codice, cujus inſcriptionis ſum oblitus, auctor linguæ & literaturæ *Saxonicæ* peritiſſimus, non ſolum errores, in quos per linguæ *Anglo-Saxonicæ* ignorantiam lapſus eſt in gloſſario ſuo vocum *Semibarbararum*, quod ad finem operum *Matthæi Paris*, adjecit *Willielmus Wats*; ſed eos etiam, in quos per imperfectam illius ſcientiam *G. I. Voſſius*, in libro ſuo de *vitiis ſermonis*, & *H. Spelmannus*, in gloſſario ſuo archæologico inducti ſunt, notavit, & correxit; voceſque *Latino-barbaras*, quas Illi male; Hic à ſuis originibus petitas recte explicavit.

---

* *Del origen y principio de la lengua Caſtellana o Romance, que oi ſe uſa en Eſpana. En Roma, en el anno del Senior*, M.DC.VI.

† Lib. II. cap. XVIII. lib. III. cap. XIV.

Quinimo

Quinimo ipſe etiam *Somnerus* in eo ſolum infelix, quod linguæ *Anglo-Saxonicæ* perfectam notitiam cum *Scano-Gothicæ* & *Franco-Theotiſcæ* ſcientia non conjunxit, in dictionario ſuo *Saxonico-Latino-Anglico*, perperam aliquando ſcripſit. Nonnullos illius errores & defectus, haud tamen diſerte notatos, correximus & ſupplevimus in *Gramm. noſtræ Anglo-Saxonicæ* cap. XXI. Eſt etiam ubi impegit in Gloſſario ſuo, in quo X. *Scriptorum* voces barbaras, quatenus per *Anglo-Saxonicæ* literaturæ peritiam liceret, ad origines ſuas revocavit. Ubi vero vocum originationi *Saxonicæ*, literæ non ſufficerent, ibi in erroribus verſatus eſt de nobis, de patria, de veneranda antiquitate optime meritus literaturæ Saxonicæ pater: ut in voce ORDALIUM, quod divinum illud judicii, ſive examinis genus ſignificat, quod in criminibus explorandis apud veteres *Septentrionis* gentes in uſu erat. Quod vocis originationem attinet, puram putam *Anglo-Saxonicam* exiſtimat *Somnerus*, nec aliunde accerſendam. Eam igitur à *Saxonico* Oþ, quod in compoſitione negationis & privationis particula eſt, & ðale, quod quomodo ðoðale & ȝeðale, diſtinctionem ſive differentiam ſignat, petit. Quaſi dicas *judicium ſine differentia*; ſemota ſcilicet partium, ac perſonarum diſtinctione vel acceptione; & ſic Oþðal, oþðæl idem ac *judicium æquum*, *juſtum*, *indifferens*, neutri partium plus juſto favens. Hæc (*inquit*) mihi dictabam, cum in hujus decantatiſſimæ vocis enodatione aliquandiu hæſiſſem.

Verum, SHOWERE, quoad vocis originem in eo allucinatus eſt *Somnerus*, quod puram putam *Anglo-Saxonicam* putabat. Occurrit enim in cap. XVII rythmici codicis *Cottoniani*, Caligula, A. 7. in quo, tanquam in Evangeliorum harmonico libro, res geſtæ *Servatoris* noſtri *Francice* deſcribuntur: Ꞓnði iſt theſ ferahef ſcolo all ſulicef URÐELES ſo thie anðer waſ, *Mortiſque reus, eidem prorſus judicio, perinde ac alter, erit obnoxius.* In eodem capite Aðelian, *judicare*, *judicium ferre*, ſignificat: Them ſculun liuðio barn ðuoð aðelian, *hic reus mortis judicabitur.* Sic in cap. XX. Ne ſculun ȝi eniȝon man unrehteſ uuihð ðereðaſ aðelian, *in neminem iniquum judicium feretis.* Sic cap. XLI. Muotun ȝi Iſrahelo Ꞓðili folcon aðelian after iro ðaðeon, *judicabitis electum populum Iſraeliticum ſecundum opera eorum.* Sic cap. LXI. Iuðeo liuði ſuno ðrohtineſ ſunðia loſan aðelðun te ðoðe, *Judæi filium dei peccati immunem ad mortem judicabant.* Legitur etiam cum nomine DUOM conjunctum: ut in cap. XLI. Thaȝ ik allon ſcal irmin theoðon ðuomoſ aðelean, *tum omne humanum genus judicabo.* Sic in cap. LXIII. Thaȝ hie ðuomoſ aðelði, *ut judicaret*, vel *judex eſſet.* In eodem etiam libro, Aðelian te ðuome, *pro tribunali judicare*, ſignificat. Ex his conſtat Adelian, [in ſoluta oratione adelan] *judicare* apud veteres *Francos* ſignificaſſe; ut ȝeðælan in *Cædmonis* paraphraſi, p. VII. l. 21. Ða hiȝ ꝑe allpalða. eall ȝehẏnðe. þ hiꝛ Ꞓnȝel onȝan. oꝛeꝛ meðe micel. ahebban piþ hiꝛ heaꝛꝛan. ⁊ ꝛꝛæc healic poꝛð. ðollice piþ ðꝛihten ꝛinne. ꝛceolðe he þa ðæð onȝilðan. ꝼoꝛc þæꝛ ȝepinneꝛ ȝeðælan. ⁊ ꝛceolðe hiꝛ piȝe hebban: Urðel igitur, *Saxonice* oþðal, verbale eſt à veteri *Franco*, vel *Teutonico* Urðela, *judicare.* Quemadmodum enim leguntur compoſita Aðelan, Ꞓeðælan: ſic omni proculdubio & Urðelan, à quo Urðel [nunc Urteil] in uſu olim erat. Ur enim, quod alias ſcribitur Ar, Ꞓr, Ir, in veteri lingua *Francica*, perinde ac A, & Ꞓe, in compoſitione, uſitatur, & ſimplicem vocem facit cum effectu ſignificare. ORDALIUM igitur, ut *Francicum* urðel, generatim *judicium* in primo ſenſu denotabat. Uſu vero obtinente, ſpecialius ad judicium iſtud divinum denotandum, quo crimina apud antiquas ſeptentrionis gentes purgabantur, κατ' ἐξοχήν uſurpatum eſt. Contra quod *Somnerus*, qui vocem apud *Teutones* veteres aut eſſe repertam, aut *judicium* generatim ſignaſſe negat.

v. Præfat. p. 23

Ingens mihi foret volumen condendum, SHOWERE, ſi in quibus hæſerunt, defecerunt, aut aberrarunt viri, cæteroquin doctiſſimi, qui veteres *Septentrionis* linguas aut plane nullas, aut non omnes; & ſi forte aliquam, eam tamen non bene, intellexerunt, omnia recenſerem. *Henricus Spelmannus*, quid [a] Oꝛꝛtinȝ, quid [b] Rænca, quid [c] Foꝛꝛteal, quid [d] Ꞓepim, quid denique [d] Antỳmbeꝛ ſignificat, neſcivit. *Edwardus Gibſonus* non, dum chronicon *Saxonicum* verteret, in *Francica* lingua inſtitutus, quæ vocis [e] Tenꝛepie ſignificatio eſſet, prorſus ignoravit.

In *Hebræis*, *Græcis*, & *Latinis* Doctiſſimus *Thomas Smithus*, literarum *Saxonicarum* haud tamen ſatis peritus, teſtamentum *Abbæ Vicecomitis*, ſ Charta *Abbatis de Roſa*, inſcribendum exiſtimavit, eo quod non norit, in IC ABBA GEREFA, quam longe, & quoad orthographiam *Saxonicam*, & quoad ſenſum inter ſe differebant Abba, & Abboð vel Abbað; ac Ꞓepoeꝛa appellativum *Vicecomitis*, & urbis *Roffenſis* proprium nomen, Hꝛoꝛ-ceaꝛtep vel Hꝛoꝛeꝛ-ceaꝛtep.

Ad *Smithum*, *Smitho* qui non impar eſt, accedat *Henricus Savile*, qui literarum *Saxonicarum* forte prorſus rudis, variantes Lectiones haud paucas, ſuo quidem nomine & eruditione indignas, ut quæ inſulſæ ſunt, paſſim adnotavit in marginibus ſingularis voluminis, in quo *rerum Anglicarum Scriptores poſt* Bedam, Londini publicavit, M,D.XCVI. Sic in marg. pag. 42. obſervat *Curcſcet*, quod mendoſe ſcribitur in textu pro Cyric-ſceaȝ, aliter ſcriptum eſſe *chireſeth*; nomenque R. *Edwardi*, ſcriptum aliter eſſe *Edpardi.*

Abrahamus Whelocus, cui Linguæ *Saxonicæ* adita non patefacta ſunt, in ſua Chronologiæ

---

[a] Concil. Vol. I. p. 165 [b] P. 474. [c] P. 512, 522. [d] 577. [e] Vide Gramm. noſtræ *Anglo-Sax.* pag. 146, 147. [f] Bibliothecæ *Cottonianæ* Catal. *Auguſtus*, II. 59. p. 17.

Saxonicæ editione pluries lapſus eſt: ut in anno DCCCLI. ubi [a] vocis numeralis healfe in numerando uſum neſciens, And þy ilcan ȝeare ofer þeofþe halfe hund ſcipe on Temese muðan, reddidit, *eodemque anno* quinquaginta *naves od oſtium Tameſis appulerunt.* Quæ tamen vertenda ſunt: *eodemque anno* ter centum, *&* quinquaginta *naves ad oſtium*, &c.

Gulielmi Lambardi Legum *Saxonicarum* verſionem *Latinam* medica manu indigere in ſuperioribus oſtendi: & quod *Skenæum* attinet, regium in *Scotia* non ita pridem chartophylacem, in quibus ille Linguarum veteris *Danicæ*, & *Anglo-Saxonicæ* ignarus defecit, infra annotavi.

Itidem in omnibus *Juris veſtri*, SHOWERE, ſive dictionariis, ſive gloſſariis *Anglice* hactenus ſcriptis, errores multos, nec defectus pauciores, quibus enumerandis immorari non licet, deprehendere fas eſt; qui à nemine, niſi Linguæ *Saxonicæ*, ejuſque dialectorum perito corrigendi & ſupplendi ſunt.

Idem de mirifico illo opere, gloſſario ad ſcriptores mediæ & infimæ Latinitatis *Caroli du Freſne* dicendum eſt. Qui, ſi *Septentrionis* linguas veteres bene intellexiſſet, barbara, & exotica vocabula non pauca rectius ad origines ſuas revocata felicius explicaſſet.

Nathaniel Bacon, in libro cui titulus, **An hiſtoricall, and politicall diſcourſe of the Laws and Government of England**, exſcriptor quidem diligentiſſimus, ſcil qui *Saxonica* à *Normannicis* in plurimis ſecernere non potens, ficta multa ex *Horni ſpeculo*, *Pſeudonymis S. Eadwardi Legibus*, *chartis commentitiis*, & id genus monumentis tradidit, ut in cap. XXIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXVI, XXXVIII, XLI. quæ ferme omnia in ſuperioribus à nobis redarguta ſunt.

F. *Junius* F. F. *Saxonicæ* Linguæ peritiſſimus, in innumeris locis caſtigavit, emendavitque verſionem *Anglicanam*, qua *Ælfrici* Abbatis *De veteri teſtamento* Codicem *Saxonice* ſcriptum illuſtravit *Gulielmus Liſlæus*, qui perfectam Linguæ *Saxonicæ* ſcientiam non adeptus eſt.

Itidem *Jacobus Tyrrellus*, errores eorum ſecutus, quos *Anglo Normannici* Scriptores, de rebus *Saxonicis* qui inepte ſcripſerunt, in errores induxerunt, non ſolum in multis hallucinatus eſt ipſe in INTRODUCTIONE, quam generalis ſuæ hiſtoriæ Vol. I. præmiſit; ſed commiſit etiam ut alii, illo auctore, labi poſſent, & errare. Sic ad probandum quem vocant ORIGINALEM CONTRACTVM, p. LXX, citat ex pſeudonymis *S. Eadwardi* II. legibus verba iſta decantata toties de officio Regis cap. 17. à primordio capitis uſque ad iſta: *quod niſi fecerit, nec regis nomen in eo conſtabit.* Ubi quoque non poſſum, quin obſervem, ab illo, ſive conſilio, ſive caſu non dicam, prætermiſſa fuiſſe, quæ integrum ſenſum faciunt; nempe, *Verum teſtante Papa Johanne nomen regis perdit.* Eorundem etiam legum exemplo *Trihing*, pro Trithing ſemper ſcribit; & p. LXXII, *Saxonicum* ÆTHELING, ab Æthel, *nobilis*, & ING, quod *regio Sanguine natum* ſignificare ait, male deducit. Ejuſdem furfuris ſunt, quæ de *Heretochiis Anglo-Saxonum* ſcribit, p. LXXV, ex interpolata parte iſtarum legum, quæ adeo non eſt alicujus auctoritatis, ut antiquitatis periti illam nihili faciant. *Thegen* etiam & contra Grammaticæ analogiam, & contra rei, quam ſignificat, naturam, à *Theowian*, *Servire*, inſulſe ibi deducit; & p. LXXXIII, tritam illam fabulam de campanis, motbel dictis, cum alia de juramento fidelitatis, quo omnes proceres, milites, & liberi homines regni, ab interpolatore fingebantur ſe RR. *Angliæ Saxonicæ* in curia comitatuum ſtrinxiſſe.

Adde quod p. CXXIII, *duodecim-virale* cauſarum criminalium examen ab *Anglo-Saxonibus* accerſit, quod nos aliunde petendum in hac diſſertatione oſtendimus.

Pag. XCV, probatum it ex duabus chartis, quarum [b] alteram *Kenwulfus* R. *Merciorum*, anno dom. DCCCXI, [c] alteram vero *Æthelſtanus*, anno DCCCC.XXXI, dicitur confeciſſe, urbes *Angliæ Saxonicæ*, majorumque gentium Oppida, in Parliamentis, quæ *Witena-gemotas* dicebant, *Procuratores* habuiſſe, qui populi vices gererent, & civitatum ſingularum perſonas ſuſtinerent. Verba, quæ ex priori charta citat, hæc ſunt: *Merciorum optimates, Epiſcopos, principes, Comites*, procuratores, *meoſque propinquos*; *nec non Cuthredum regem Cantuariorum, atque* [d] *Suthredum Regem Orientalium Saxonum, cum omnibus, qui teſtes noſtris Synodalibus conciliabulis aderant.* Poſterioris autem hæc ſunt verba: *Hæc charta in villa regali, quæ* Ætwelope *nuncupatur, epiſcopis, abbatibus, ducibus*, Patriæ Procuratoribus, *regia dapſilitate ovantibus, perſcripta eſt.* Verum, quoad harum chartarum primam, quæ à *Kenwulfo* R. *Merciæ*, confecta eſſe dicitur anno dom. DCCC.XI, cum alias fraudis ſuſpecta, tum ex eo ficta eſſe conſtat, quod *Cuthredus Cantuariorum* R. qui huic chartæ teſtis adfuiſſe dicitur, [e] mortuus eſt anno dom. DCCCV. unde ſuæ fraudis conſcius ſibi falſarius ſic ſcribit: *ſi quis literas ſupra ſcriptas ob ſcripturæ novitatem parvi penderit, cartam vetuſtam ſtudioſe revolvat, & idem inveniet.*

Præterea conventus iſte in quo *Kenulphus* R. chartam hanc confeciſſe fingitur, non concilium id genus fuit, in quo *Sapientes*, tanquam in *Parliamento*, de rebus regni & eccleſiæ *Merciorum* tractabant; ſed panegyris, quæ, *Kenulpho* invitante, convenerat in encæniis eccleſiæ *Wincelcumbenſis*, ad celebrandam cum ſolenni pompa, feſtoque ritu, eccleſiæ iſtius dedicationem. Audi Chartam ipſam: "Eccleſiam, quæ in pulcherrimo clareſcit Schemate jam nempe præparata enituit;

---

a Vide Gramm. *Anglo-Sax.* cap. VI. pag. 33. *b* Biblioth. *Cotton.* Tiberius, E.4. in Annal. Wincel. *c* Bibl. *Cotton. Claudius*, B.6. fol. 21. col. 2. *d* MS. habet *Sigredum.* *e* Vide Chron. *Sax.* & *Chronol.* Auguſt. Cant. X. ſcript. 2238.

"ibi

" ibi *Wulfredus* quoque præſul Cantuariæ in honorem Ieſu Chriſti, beatæque Mariæ genetricis " dei - - - - - - dedicavit. Ibi quoque meum in domino Corpus pauſare decrevi. Complacuit " autem mihi *Kenulpho* accerſiſſe *Merciorum optimates*, epiſcopos, principes, comites, PROCU- " RATORES, *meoſque propinquos.* nec non & *Cuthredum regem Cantuariorum*, atque *Sigredum* " *regem orientalium Saxonum*, cum omnibus, qui teſtes noſtris Sinodalibus conciliabulis ade- " rant.

De hac quoque ſolennitate audi *Willelm. Malmesburienſem*: " Nam apud Winchelcumbam, ubi " Eccleſiam, quæ adhuc ſupereſt, deo (*Kenulphus*) exædificaverat, ipſa dedicationis die regem " captivum ad altare manumittens libertate palpavit, memorabile clementiæ ſuæ ſpectaculum ex- " hibens. Aderat ibidem regiæ munificentiæ applauſor *Cuthredus*, quem ille Cantuaritis regem " præfecerat; Sonabat baſilica plauſibus, platea tremebat diſcurſibus, eo quod ibi in conventu " tredecim Epiſcoporum, decem ducum, nullus largitatis pateretur repulſam, omnes ſuffarcinatis " marſupiis abirent. Nam præter illa *Xenia*, quæ magnates ſuſceperant, inæſtimabilis ſcilicet " pretii & numeri, in utenſilibus, veſtibus, equis electiſſimis, omnibus, qui agros non habebant, libram " argenti, presbyteris marcam auri, monachis ſolidum unum, poſtremo toti populo multa ero- " gavit.

Quicquid igitur per PROCURATORES intelligendum veniat in *Kenulphi* charta *Winchelcumbenſi*, certum eſt, conventum, in quo ſignaſſe illam dicitur, non fuiſſe *Merciæ Parliamentum*, neque quenquam ad eum accitum fuiſſe ad reip. negotia gerenda; ſed tantum ad celebrandam eccleſiæ *Winchelcumbenſis* dedicationem, cui adſtiterunt & aliorum regnorum Epiſcopi, duces, *&c.* qui *Parliamenti* Merciorum *membra* (ut vulgo loquimur) eſſe non potuerunt. Præterea ne *gry* quidem *Malmesburienſis* de charta, ſive hac, ſive alia quavis, in celebritate iſta à *Kenulpho* R. confecta; ſed ſtatim addit: *idem cum monaſterium magnis redditibus, quantum hoc tempore incredibile videatur, ampliaſſet,* XXIV. *anno regni funere ſuo honoravit.* Scilicet dicit tantùm regem eccleſiam à ſe conditam prædiis ampliaſſe; ſed quo tempore, quove modo, an cum ſcriptis, vel ſine ſcriptis illam terris donavit, non dicit. Verum de charta hac, qua *privilegium Apoſtolicum*, quo S. *Leo* Papa monachos *Wincelcumbenſes ab omni jugo, & ſervitio ſeculari exemerat*, rex confirmaſſe dicitur in encœniis Eccleſiæ, nihil ille, nec, quem ſcio, quiſquam alius ſcriptorum noſtrorum aliquam mentionem fecit. Itidem quoad *Æthelſtani* R. chartam, quæ confecta eſſe dicitur Anno Dom. DCCCCXXXI. regni VII. indict. IV. in villa regali, quæ æt Yellope nuncupatur, Epiſcopis, Abbatibus, ducibus, PATRIÆ PROCURATORIBUS, regia dapſilitate ovantibus, neque etiam de ea conſtat, quod conventus, in quo facta eſſe dicitur, fuit *Witena-gemotum* proprie ſic dictum, in quo, tanquam in *Parliamento*, ſapientes totius regni ad negotia civilia & eccleſiaſtica tractanda convenerant; an qui vocatus coiverat in feſtivo aliquo tempore coetus optimatum non omnium, ſed illorum, qui ex vicinis provinciis ad *Wellopam* profecti ſunt, ubi rex quaſi compitalia convivia agitabat.

Demus autem *Tyrrello* utramque veram eſſe, & indubitatam chartam; conventuſque, in quibus factæ ſunt, fuiſſe *Witena-gemota* proprie, & ſpeciatim ſic dicta, an igitur ex hoc ſequetur *Procuratores*, & *Procuratores patriæ* ſignificare in hodierno ſenſu legatos, & vicarios, quos urbium, & oppidorum populi ad vices ſuas in parliamento obeundas eligunt, & conſtituunt? nihil minus. Etenim *Tyrrellus* ipſe, de id genus *procuratoribus* altum eſſe in aliis monumentis Saxonicis ſilentium fatetur. Quæ igitur *Procuratorum*, & *Patriæ procuratorum* aptior explicatio eſſe poteſt? Reſpondeo 1°. Cum procuratores ſunt, qui aliorum negotia curant, & procurant, optimates regni, apud Anglo-Saxones *Sapientes* dicti, qui in conciliis publicis populi res & negotia procurabant, proprie *procuratores*, & procuratores regni, patriæ, populive dici poſſent. In quo quidem ſenſu ſe pupuli *Dunelmenſis* in Parliamento procuratorem, & vicarium fuiſſe, non ita pridem in ſuperiori domo Parliamenti concionem habens, iterum, iterumque jure contendebat *Joh. Coſins* Eccleſiæ Dunelmenſis Epiſcopus, nunquam ad hoc à populo conſtitutus. Sic † *Guido* Epiſcopus Ambianenſis, *præſul, & procurator reipublicæ Ambianenſis* inſcribitur in charta. anno M.LXX.III. Ut & *Garinus* ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus in alia charta. An. M.C.XXX.III. II° * *Procurator* judicem aliquem, vel magiſtratum publicum denotat, ut in charta *Caroli* III. imp. in hiſtoria Pergamenſi, tom. 3. p. 399. *Nemo ſuperioris, aut inferioris reip. procurator ad cauſas judiciario more audiendas conventum facere, vel freda exigere*, &c. III° †† *Procuratores* etiam dicebantur, qui neceſſaria ad victum regium procurabant. Ii apud *Anglo-Saxones* erant GEREFÆ, ſcilicet comitatuum, & urbium *præpoſiti*, ut conſtat ex Lege pol. Canuti R. 67. qua conſtitutum erat, ut GEREFÆ, quæ regi ad menſam & ejus apparatum neceſſaria forent, ex prædiis regiis procurarent. Ob eandem etiam rationem, *Seneſcalli*, ſeu dapiferi regii, quorum munus erat circa menſam regiam, ejuſque apparatum, *procuratores* dicti ſunt. per *procuratores* igitur, & *procuratores patriæ* intelligi poſſunt officiales, & miniſtri, ſive provinciarum, ſive aulæ, ſive utriuſque, qui in feſtivis iſtis temporibus, cum *Kenulphus* & *Æthelſtanus* genialiter feſtum agerent, convivia, cum congiariis, & aliis donativis procurabant, & apparabant. ** *Villici* etiam, qui res dominicales in villis, & maneriis procurabant, *procuratores* olim vocabantur. Adeo quidem ut *procuratores* & *procuratores patriæ*, non ſine ratione pro *villicis regis* his in chartis ſumi poſſunt, qui magni nominis miniſtri fuerunt. Hactenus quidem de ſignificatio-

† Du *Freſnii* gloſſar. * Ibid. †† Ibid. ** *Hen. Spelmanni* gloſſ.

nibus, quarum quavis, dictiones *procuratores*, & *patriæ procuratores* multo aptius explicari poſſunt, quam ea in ſignificatione, qua illas temere vult acceptas *Jacobus Tyrrellus*. Qui etiam monendus eſt, *patriam* non ſolum ſignificare in ampliſſimo ſenſu integram alicujus reip. vel regni, in quo nati ſumus, terram; ſed in arctiori etiam ſenſu ſæpe denotare pagum aliquem ſingularem; vel provinciam, quæ plures pagos; vel denique regionem, quæ plures regni provincias complectitur.

Johannes Skene Scotus, *regeſti Regii* cuſtos, librum Scotice ſcripſit *de verborum ſignificatione*, verborum ſcilicet *forenſium*, quorum ſignificationis cauſas prorſus ignoravit, non tantum mediæ & infimæ Latinitatis pene rudis, ſed *Anglo-Saxonici*, & *Cimbro-Gothici* ſermonis, quibus inſtructum eſſe eum oportebat, tam neſcius, quam qui illos maxime neſciret. Hujus cenſuræ ſive potius infortunii notam, *Skeneum* meruiſſe Archæologi omnes, qui in verbis infra poſitis librum ejus conſulent, facile agnoſcent; mecumque ſortem hominis, alioquin ſcientiſſimi, humaniſſime miſerabuntur, quem in iis temporibus naſci, & florere contigit, in quibus linguæ iſtæ è ſuis tenebris nondum evocatæ erant. Verba autem ſunt: *Baſtardus. Borgh. Bothna, Bothena, Buthna. Burlaw, Byrlaw. Campiones. Clep. Creffera. Arga.* p. 50. *Farand-man. Feodum, Feudum. Forthocht. Garba. Gilda. Haimſuken. Haim-haldarf. Herrezelda. Infang-thefe. Ligeantia, Ligium. Murthrum. Pedellus. Placitum. Reif. Schaffa. Schireffe. Thanus. Theme.* Quorum quidem nulla *Skeneus* ab originibus ſuis repetere potuit, ut qui linguas veteres *Septentrionis*, unde accerſenda ſunt, nullatenus intelligeret.

Robertus Bradyus etiam, quamvis *Saxonicæ* hiſtoriæ & antiquitatis ſagaciſſimus ſcriptor, ex eo tamen nonnunquam, cum etymologi partes ageret, lapſus eſt, quòd iſtas linguas parum ſciret. Hujus probationes ſunt, quæ de MALLO ſcribit, *completæ ſuæ hiſtoriæ* p. 74. Itidem quæ de voce GRAVEN ſcribit, p. 81. & de nonnullis aliis, ut PORT-REVE, tractatus ſui *de urbibus & & Burghis* p. 16.

Denique, SHOWERE, Laudatus toties *Edwardus Cocus*, qui non linguæ tantum, ſed antiquitatis *Saxonicæ* propemodum ignarus fuit, haud ſolum ut *Etymologus* in quærendis vocum forenſium originibus; ſed ut *Archæologus*, in iis præſertim quæ res juris, earumque origines ſpectant, ſæpe aberravit. Sic in præfatione quartæ partis *Commentar. Juris*, commentitiam *Edgari* R chartam, quam in ſuperioribus damnavimus, deſcribit, & ut *pietatis, virtutum, fortitudinis, atque victoriarum regum ac principum hujus imperii* exemplum ſingulare laudat. Ex ea etiam in *imperii Anglicani amplitudinem*, & *Hiberniæ primam ſubjugationem* animadvertit, ut quæ diu ante tempora regis *Henrici* ſecundi ab *Anglis* ſubacta fuerit. In præfatione, quæ eſt ante ſextam partem *Commentar. Juris*, probatum it jus municipale *Angliæ* in hoc ſe habuiſſe ante victoriam *Normannicam*, ut hodie ſe habet; *quod Regina regis conſors perſona tum fuit, quæ in jus vocare, & vocari poſſet; & quæ per ſe daret, & acciperet, Regis conſenſu non adhibito. Ad hoc probandum chartam producit *Æthelſwithæ* reginæ *Merciorum* qua terram xv manentium vendidit miniſtro ſuo *Cuthwulfo*. Verum pace tanti viri liceat mihi dicere terram iſtam, quam in tam ſolenni Cœtu vendidit regina *Merciorum*, ſuum *peculium*, ſuique juris fuiſſe, ut ex his verbis conſtat: *Concedens donabo Cuthwulfo aliquam telluris partem meæ propriæ poteſtatis.* Nam tabulis nuptialibus apud Anglo-Saxones ſponſus ſponſæ prædia dare ſolebat, cum poteſtate illa pro libitu cuilibet dandi, vel vendendi. Id conſtat ex charta conventionali inter *Wulfricum*, & Archiepiſcopum, quam exhibui hujus diſſertationis p. 76. Illa enim charta Wulfricus ante nuptias, quas cum Archiepiſcopi ſorore contracturus erat, prædium illi dedit cum libertate iſtud alienandi, ut verba Chartæ oſtendunt: ⁊ ꝛealde hiꝛe ꝓ land æt Eanulfintune to ȝyfenne. ⁊ to ꝛyllenne þam þe hiꝛe leofeſt pæꝛe on dæȝe ⁊ æfteꝛ dæȝe. þæꝛ hiꝛe leofeſt pæꝛe. Inde conſtat privilegium dandi, vendendive terras ſibi tabulis nuptialibus abſolute, & ut *feodum ſimplex*, datas conjugibus omnium apud Anglo-Saxones, reginæque regis conſorti commune fuiſſe. Perperam igitur ex *Æthelſwithæ* Charta colligit juriſconſultorum princeps reginam Regis conſortem apud Anglo-Saxones perſonam fuiſſe, quæ, regis conſenſu non adhibito, alios in jus vocare, & ab aliis in jus vocari poſſet, & quæ per ſe daret, & acciperet. In præfatione, quam nonæ parti commentariorum ſuorum juris præpoſuit, multa de *antiquitate juris communis*, auctore *Horno*, ſubleſtæ fidei ſcriptore, tradit. Cujus quoque *ſpeculum juſtitiariorum* diu ante adventum *Normannorum* maxima ex parte ſcriptum abſurde affirmat in præfatione, qua commentariorum juris decimam partem munivit. In præfatione quoque nonæ partis aliorum errorem ſecutus dicit *Ælfredum* R. primum omnium *Angliam* in *Scyras*, ſeu comitatus diviſiſſe. Quo nihil falſius *Johan. Seldenus*, *R. Bradyus*, iiſque præeuntibus, *Jacobus Tyrrellus* eſſe demonſtravit. Ejuſdem furfuris ſunt quæ ſcripſit de antiquitate tractatûs, qui inſcribitur *modus tenendi Parliamentum*, inſtit. parte II. p. 7, & parte IV. p. 12. ubi tractatum iſtum, quem dudum poſt ingreſſum *Nortmannorum* ſcriptum eſſe conſtat, epigraphe ejus deceptus, ante id tempus ſcriptum, & à *Willelmo* I. approbatum non ſine ** maximo ſuo errore declarat. Adhæc: in prælectione ſua prima in legem

---

* Anglice, That a quæn being wife to a king regnant was a perſon ſole by the common Law to ſue, and to be ſued; to give, and to take, *&c.* ſolely without the king. ** V. Lib. *Will. Prinne*, cui tit. Breif Animadverſions on the fourth part of the inſtitutes of the Laws of Engl. &c. Quod Lond. publici juris fecit auctor, An. 1669.

29. E. quæ à forenſibus dicitur STATVTVM *de finibus levatis*, duodecimvirale judicium ante *victoriam Normannicam* apud *Anglos* in uſu fuiſſe fruſtra it probatum ex ſive rotulo cenſuali, **Dooms-day-book** vocato, quem, imperante *S. Edwardo, Confeſſore* dicto, factum fuiſſe contra fidem hiſtoricorum contendit.

Verum, SHOWERE, ut à noſtris ad exteros tranſeam, linguarum veterum Septentrionalium ſcientia in nemine magis aut deſideratur, aut earum ignorantia in aliquo doctorum magis deplo-randa eſt, quam in viro maximo *Friderico Lindenbrogio*, qui *codicem legum antiquarum* edidit, cum *Marculphi formulis ſolennibus*; in quorum fine *Gloſſarium rerum vocumque difficilium* adjecit, in quo incœpto ſuo fere nunquam non in hoc deeſt, aut quod voces *barbaras* haud omnino expli-cat; aut, ſi forte explicat, quod ad origines ſuas raro eas revocat. Alterius exempla ſunt. SAIO quod alias ſcribitur SAGIO, *apparitor, diſtrictor, exactor*, qui magiſtratui, ad ejus ſemper man-data exequenda miniſter præſto erat; & THIUPHADUS vel *Tyuphadus*, *poteſtatis* quum *ci-vilis*, tum *caſtrenſis* appellatio apud *Wiſigothos*, de qua infra. Horum prius, nempe SAGIO, unde SAIO, mihi videtur dictum quaſi *Sakio*, à Scano-Gothico **SAKAN**, in forenſi ſenſu *ac-cuſare, perſequi*. Unde ſec in genitivo **ſakar**, *cauſa, culpa*. **ſokn**, *actio, exactio rei judicatæ*, vel *mulctæ*. **Socnare**, *executor litis, quæſitor, inquiſitor*: ut in, **konungs ſoknare, biskops ſoknare**, *litium regis* & *epiſcopi exactor* vel *executor*. *Hiſpanis* etiam nunc in uſu *el Sayo*, quo nomine *ſpiculatorem*, ſive *carnificem* denotant. Poſterius autem, nempe *Thiuphadus*, *Tyuphadus*, vel *Tiu-phadus*, accerſendum, me judice, eſt à *Francico* articulo *Thiu, thie, Diu, die*, &c. & *fads*, quod *Go-thice* ſcribitur **FADS**, à Fadian, *ordinare, diſpenſare*; & in compoſitione legitur in Evangeliis Gothicis: ut in **HUNDAFADS**, *centurio*, &c. quemadmodum diximus in voce *Vaſſus*, Gramm. *Franco-Theotiſcæ* p. 99. Magiſtratus autem fuit tam civilis, quam caſtrenſis præpoſitus apud *Wiſi-Gothos*; Hiſp. *Thiuphædus*, cui millenarii, quingentenarii, centenarii, decani, exercitus etiam compulſores, annonarii, defenſores, numerarii ſuberant, quemadmodum ipſe duci, comiti, co-mitis vicario, & forſan gardingo, erat ſubjectus. Civilem vero rerum adminiſtrationem ſub comite, ejuſque vicecomite, in *Thiuphadia* ſua habuiſſe *Thiuphadum* oſtendunt *Wis.* 2. *Tit. I.* L. XV. "Cum cæteris negotiis criminalium etiam cauſarum Tiuphadis etiam judicandi conceſſa "licentia ſit. - - - qui *Tiuphadi* tales eligant, quibus viciſſitudines ſuas audiendas injungant, ut "ipſis abſentibus, illi cauſas & temperatè diſcutiant, & juſtè diſcernant". *Sic* L. XXIII. "Si "quis judicem, vel comitem, aut vicarium comitis, ſeu *Tyuphadum* ſuſpectos ſe habere dixerit - - - "*Sic* L. XXVI. quoniam negotiorum remedia multimodæ diverſitatis compendio gaudent, ideo "dux, comes, vicarius, * pacis aſſertor, *Tyuphadus*, millenarius, quingentenarius, centenarius, de-"canus, defenſor, numerarius & qui ex regis juſſione, aut etiam ex conſenſu partium, judices in "negotiis eliguntur. *Sic Tit.* V. L. VI. "Si hæredes fundatores eccleſiæ adſunt, ipſi talia proſe-"quantur. Si autem non fuerint, aut etiam ſi ſint, cauſare noluerint, tunc ducibus, vel comi-"tibus, Tyuphadis, atque vicariis, ſive quibuſcunque perſonis, quos cognitio hujus rei attigerit, "& aditus accuſandi, & licentia attribuitur exequendi.

Caſtrenſem etiam miniſtrum fuiſſe *Tyuphadum* probant Wis. 9. Tit. II. L. 1. "Si *Thyuphadus* "ab aliquo de *Thyuphadia* ſua fuit beneficio corruptus, ut eum ad domum ſuam redire per-"mitteret, quod acceperat in novecuplum, reddat comiti civitatis in cujus eſt territorio conſtitutus. Et "ſi ab eo nullam mercedem acceperit, ſed ſic eum, dum ſanus eſt, ad domum dimiſerit, vel "de domo in exercitum exire non compulerit, reddat ſolidos XX. quingentenarius vero XV. & cen-"tenarius X. Si certe decanus fuerit, V. ſolidos reddere compellatur. L. III. "Si quis cente-"narius dimittens centenam in hoſtem ad domum ſuam refugerit, capitali ſupplicio ſubjacebit. "- - - - ipſe autem poſtmodum centenarius nullo modo præponatur, ſed ſit ſicut unus ex de-"canis - - - - *dein* L. IV. "Si decanus relinquens decaniam ſuam de hoſte ad domum ſuam re-"fugerit, aut de domo ſua, cum ſanus eſt, exire, & ad expeditionem proficiſci noluerit; det "comiti civitatis ſolidos X. Quod ſi alicui forte mercedes dederit, reddet ſolidos V. comiti ci-"vitatis, in cujus territorio eſt conſtitutus: & ipſe comes civitatis notum nobis faciat, ut cum "noſtra juſſione dividantur inter eos in quorum centena fuerit adſcriptus. Quod ſi aliquis qui "in *Thyuphadia* ſua numeratus ſine permiſſu *Thyuphadi* ſui, vel quingentenarii, aut centenarii, "vel decani ſui, de hoſte ad domum ſuam refugerit, aut de domo ſua in hoſtem proficiſci no-"luerit, in conventu merentium publice centena flagella ſuſcipiat, & reddat ſolidos X. *Item* in L. V. "Thyuphadus vero quærat per centenarios ſuos, & centenarii per decanos, & ſi potuerit cogno-"ſcere, quia per precem, aut per redemptionem ad domum ſuam confugerint, aut de domo ad "hoſtem proficiſci noluerint, tunc *Thyuphadus* Præpoſito comitis civitatis notum faciat, & ſcri-"bat comiti civitatis, in cujus eſt territorio conſtitutus, ut comes civitatis vindictam, quæ in lege "poſita eſt, de his, qui pro ſe rogant, aut qui ſe redimunt à *Thyuphadis*, vel centenariis, aut de-"canis, vel ſervis dominicis, omnia ad integrum implere non differat. *In* L. VIII. "Ideo præ-"ſenti ſanctione decernimus, ut à die legis hujus prænotato, vel tempore, ſi quælibet adverſi-

---

* De quo magiſtratu ſic in LL. Wiſ. Tit. 1. L. 16. pacis autem aſſertores non alias dirimant cauſas, niſi quas illis regia deputaverit ordinandi poteſtas, pacis autem aſſertores ſunt, qui ſola faciendæ pacis intentione regali ſola deſtinantur auctoritate.

"tas inimicorum contra partem noſtram commota extiterit, ſeu ſit epiſcopus, ſive etiam in quo-
"cunque Eccleſiaſtico ordine conſtitutus; ſeu ſit dux, aut comes, *Thyuphadus*, aut vicarius, gar-
"dingus, vel quælibet perſona - - - - ſtatim ubi neceſſitas emerſerit, mox à duce ſeu comite, *Thyu-*
"*phado* vel vicario, aut à quolibet fuerit admonitus - - - . *In* L. IX. "Si majoris loci perſona fu-
"erit, id eſt, dux, comes, ſive etiam gardingus, à bonis pro his ex toto privatus, exilii relega-
"tione juſſu regio mancipetur, ita ut quod principalis ſublimitas de rebus ejus judicare elegerit,
"in ſuæ perſiſtat poteſtatis arbitrio. Inferiores ſane vilioriſque perſonæ, Thyuphadi ſcilicet,
"omniſque exercitus compulſores, vel hi, qui compelluntur, ſi aut in exercitum venire diſtule-
"rint, aut in loco, vel tempore conſtituto minime occurrerint, vel proficiſci neglexerint, ſeu
"de expeditione publica quocunque fraudis commento effugiendo ſe ſubſtraxerint, non ſolum
"ducentis ictibus flagellorum verberati, ſed & turpi decalvatione fœdati, ſingulas inſuper libras auri
"cogantur exolvere, quas principalis poteſtas, cui largiri decreverit, ſui maneat incunctanter arbitrii.

Ex his conſtat *Thyuphadi* muneris fuiſſe provinciales ſuos, ſeu regios ſubditos, qui ex ſua *Thiu-phadia* erant, in bellum educere, & cum millenariis, quingentenariis, centenariis, & decanis, cæteriſque, qui ſub eo militiæ præfecti erant, in hoſtem proficiſci compellere. Hoc genus hominum *Anglo-Saxones* Sıþcunðmen, ȝeriþcunðmen, riþcunðan, Latino-barbare, *ſithcundos homines*, etiam & ȝeriþaf, à Sıþian, ȝeriþian, *proficiſci, iter facere*, vocabant. Id manifeſtum eſt ex lege R. *Inæ* 52. Cui epigraphe Be þon ȝeriþcunðman þe fynð foþfitte, *de præpoſito militari, qui exercitum reliquerit.* Gif re riþcunð-man land aȝende fyndе foþfitte ȝefylle hundtpelftiȝ Scill. ⁊ þoliȝe hif Landef :. Unland aȝende rixtiȝ rcill. Leoplic ðpittiȝ rcill; *ſi præpoſitus militaris, qui prædia habet, exercitum reliquerit, centum & viginti ſolidos pendat, prædiiſque ſuis mulctetur. Qui vero non habet prædia, Sexaginta ſolidos ſolvat. Ruſticus autem triginta ſolidis mulctetur.* Vide etiam leges R. *Inæ* 51, & 55. ex quibus patet *Sithcundum hominem* è claſſe nobilium fuiſſe, quòd ruſtico vel plebeio ſemper opponitur. In lege Æthelſtani de *Weris*, poſteri filiorum & nepotum plebeii hominis, loricam, galeam, & enſem auratum habentis, qui eo divitiarum creverant, ut quinque hydas terræ poſſiderent, Sıþcunða-cynnef. *i. e.* iis, qui Sıþcunðmen, vel ȝeriþaf dicti ſunt, dignitate, & honore æquales eſſe decernebantur. ex illa etiam lege Sıþcunða-cynnef hominem, *Sithcundlicæ conditionis* hominem, aliter Sıþcunðlice man dictum, Thano parem fuiſſe ſatis liquet, quod utriuſque eorum eadem eſt *Wera*, ſive capitis æſtimatio, *viz.* MM. *Thrimſæ*: proinde neque minoris dignitatis, vel inferioris gradûs Sıþcunða cynnef, *i. e.* Sithcundlicæ conditionis homine *Sithcundus* homo eſſe potuit.

Poſterioris exempla ſunt LEUDES, & MALLUM; quorum iſtud à Franco-Theotiſco *liud, liut, leud*, Saxonice leoð, *populus*; hoc à Francico *Mahal*, Gothice ΜΑΨΛS, derivandum eſt.

Adrianus Scrieckius Rodornius Originum Rerumque *Celticarum* & *Belgicarum* volumen unum XXIII libros complectens, *Hypris* tanquam *abortivum* edidit, M.DC.XIV. In quo libro, tametſi quæ placent & delectant multa ſcripſit auctor, plurima tamen falſa, & à mente ſua ficta, quæ riſum ſimul & miſerationem linguarum veterum Septentrionis gnaro commovebunt, tradidit vir nobilis, & doctiſſimus; cujus vicem in hoc uno non poſſum non dolere, quod tum ſcriberet, cum ad iſtarum Linguarum ſcientiam nemo iter aperuiſſet.

Idem de *Joanne Goropio Becano*, quamvis divini ingenii homine, dicendum eſt. Qui duos libros ſcripſit de gentium originibus lectu quidem jucundos, quos tamen maxima ex parte perperam & inepte eſſe ſcriptos, nemo eſt, ſi linguas Aquilonis antiquas calleat, quin mecum facile affirmabit. Horum alteri, qui editus fuit *Antwerpiæ*, anno M.DC.LXIX, titulus eſt, JOAN. GOROPII BECANI ORIGINES ANTWERPIANÆ. Alter autem *Antwerpiæ* editus, anno M.DC.LXXX. ſic inſcribitur: OPERA JOAN. GOROPII BECANI, hactenus in Lucem non edita, HERMATHENA, *&c.*

Quinimo, SHOWERE, integrum, idque immane volumen conſcribendum mihi foret, ſi in quibus defecerunt & lapſi ſunt *Belgici* & *Germanici* ſcriptores, quotquot linguas Septentrionis veteres non ſciverunt, diligenter pergerem notare. *Sueciæ*, etiam & *Daniæ* doctiſſimi ſcriptores, veteris *Scano-Gothicæ* & *Mœſo-Gothicæ* quantumvis ſcientiſſimi, ex eo tamen nonnunquam falluntur, quod *Anglo-Saxonicæ* & *Franco-Theotiſcæ* aut omnino ignari, aut non perfectè gnari ſunt. Hoc ſine omni invidentia, cujus cauſas procul habeo, ob id tantum dixi, quod iſtarum nationum ſummis viris auctor eſſe velim, ut cum matricis ſuæ communis SCANOGOTHICÆ ſcientia cæterarum ſeptentrionis matricum linguarum notitiam conjungant, exemplum habentes quod ſequantur F. *Junium* F. F. qui linguarum *Anglo-Saxonicæ* & *Franco-Theotiſcæ* in primis gnarus, ad *Scano-Gothicæ*, & *Mœſo-Gothicæ* ſtudium adpulit animum; quibus omnibus præclare eruditus, erat ſane idoneus, qui ad Linguæ *Anglicanæ* etymologicum conſcribendum lingua Anglicana dignum accederet. In quo opere quidem id genus omnium longe præſtantiſſimo, vocum noſtrarum etyma è propriis ſuis fontibus, ſcilicet *Anglo-Saxonicis*, *Dano-Saxonicis*, & *Normanno-Saxonicis*, tam perite & perſpicue hauſit, ut non tam *Etymologicum* linguæ *Anglicanæ*, quam ejus *ex cauſis* ſcientifica notitia dici mereatur. Illius MS. Codicem à ſe in Bibliotheca *Bodleyana* diligenter verſatum adeo miratus eſt Doctiſſimus quidam *Suecus*, ut dictionarium MENAGII Etymologicum, quem adeo Galli prædicant, ne comparandum quidem ad præſtantiſſimum illud opus F. *Junii* vocem tollens dixerit. Sententiam, quam de *Junii* etymologico, quaſi arbitrum agens, pronuntiavit ille *Suecus*, ut, me auctore, ſciret literarius orbis, propterea volui, quòd *Gallus*

ille,

ille, qui præfationem, quæ eſt ante MENAGII dictionarium Lutetiæ Pariſiorum nuper editum, antiquitatum noſtrarum prorſus ignarus ſcribit, nos jam nunc præter *Bedæ* hiſtoriam in linguam *Saxonicam* converſam, non niſi pauca quædam *Saxonice* ſcripta habere monumenta. * Quam ob cauſam (inquit) etymologis *Anglis* moleſtum eſt de ſui ſermonis cauſis ſcribere, quippe quod iis ad id recte faciendum lingua *Gallica* opus eſt. Imo quidem linguæ *Anglicanæ* etymologicum ſcribenti *Gallica* nonnunquam, ſed rarius utenda eſt. *Rarius*, inquam, quia ſermonis noſtri inita proportione, perpauca vocabula ad origines *Gallicas* revocanda ſunt. Inter quas, ac origines *Anglo-Saxonicas*, *Dano-Saxonicaſque*, ea in Syſtemate linguæ *Anglicanæ* ratio eſſe videtur, quæ eſt inter tibiam alteram, brachiumve, cæteraque membra, quæ corpus humanum conſtituunt.

Hæc obiter, SHOWERE, de linguæ *Anglicanæ* etymologico *Juniano*, quod auctor celeberrimæ totius terrarum orbis univerſitati Oxonienſi noſtræ ſupremo teſtamento dedit. In cujus bibliotheca publica adſervatum expectat, dum ab aliquo, qui *Junio* in linguarum ſeptentrionis veterum ſcientia par eſt, editum, *è Theatro Sheldoniano*, ad ſui, ad auctoris, ad academiæ, imo ad *Angliæ* gloriam ſempiternam prodeat. Verum cum F. *Junius* in opere ſuo id maxime agitaret, ut etyma vocum daret, quæ à communi ſermone utentibus, præſertim in ſcribendis libris, vulgo receptæ erant, etymologici *Juniani* editori danda inprimis opera erit, ut appendicem etymologicam adjiciat, in qua voces à communi uſu abhorrentes è ſuis fontibus petitas recte interpretetur. Id genus ſunt vocabula quæ vetuſtate obſoleta, non niſi in antiquis ſcriptoribus noſtris occurrunt; ut & ea quæ *topica* vocamus, quod communis uſus cum non amplius ſint, in certis tamen locis à ruſticis & ruſtice loquentibus, ut in *Scotiæ* auſtralibus, *Angliæque* borealibus partibus, ut & in *Norfolcia*, *Eſſexia*, *Devonia*, & in agro *Sumerſætenſi*, *Glouceſtrienſi*, *Herefordenſi*, *Salopienſi*, &, ut verbo dicam, in pleriſque *Magnæ Britanniæ* provinciis uſurpantur. Horum generum ad ſuas origines revocatas, id rogante cl. viro *Whito Kenetto*, archidiacono *Huntingtonenſi*, aliquot centenas, ſupra mille, voces explicavi, quarum non exiguus numerus ex iis ſumptus eſt, quas in libello collectas *Londini* edidit *Joh. Ray*, herbarum peritia clariſſimus; Anno M.DC.LXXIV.

Ex his quæ dicta ſunt, SHOWERE, facile in meam ſententiam te pedibus in hoc iturum credo, quod linguarum veterum ſeptentrionis ſcientia *Anglis* omnibus, *Scotis*que neceſſaria eſt, qui vetuſtos ſuos ſcriptores, ſuive ſermonis provinciales dialectos recte ſcire volunt. Equidem qui in comitatus *Eboracenſis*, *borealis trithingæ* vico, *Rogeri Aſchami* natalibus præclaro, quem **Kirby-Wiske** vocant, natus eram, eo ſolo conſilio pene quinquagenarius ad iſtas diſcendas linguas animum appuli, ut *Doriſmorum*, ſi dicam, quibus *mei* in loquendo utuntur cauſas tandem notas haberem; quamvis linguarum iſtarum ea *utilitas* & *præſtantia* eſt, ut ſtudiorum meorum, quorum me haud pœnitet, ampliorem multo fructum & mercedem acceperim.

Iſtarum etiam linguarum omnium, quidni dicam, perfecta Scientia illi neceſſaria ſit, qui unius alicujus earum gloſſarium recte velit ſcribere. Id conſtat ex gloſſarum *Alamannicarum* Theſauro *Juniano*, cujus ſpecimen *Edwardus Thwaites*, exteris quibuſdam cl. viris id ab eo rogantibus, humaniſſime *typis Junianis curavit* imprimendum.

Anima, ſala. *Animæ*, ſelu. *Animarum*, ſelono. *Animas*, ſelo.] ſela fram hello kihalota, *Necromantia*; gl. C, 7. *Exanimis*, urſeller; gl. B, 18. mihhiloſot min ſela Truhtin, *Magnificat anima mea Dominum*; Tatianus IV, 5. thie ſela arſlahen, *Animam occidere*; Idem XLIV, 20. gitruobit iſt min ſela unzin tot, *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*; Idem CLXXX, 5. erfurahtit eocalih ſela, *Paveſcit omnis anima*; Hymn. XXIV, 5. uuarth min ſela zerennet, *Liquefacta eſt anima mea*; Willeramus v, 6. Angloſaxones diverſimodè ſcribunt ꝑapel. ꝑapul. ꝑapl. ꝑaul. Iſlandis ſaal. Danis ſiel. Anglis **ſoule**. Belgis **ſiele**. Argenteus codex magis integrè **SAIVALA** ſcribit: atque adeò cuivis quoque primo ſtatim intuitu liquere poteſt, reliqua paullatim ex hoc Gothico per corruptionem deflexa. Ipſum verò **SAIVALA**, peculiari quadam elegantiſſimæ Græco-Gothicæ compoſitionis ratione, *Vitæ fontem* denotare videtur: tanquam ſit à ζάω, *Vivo*: & pala, *Fons*. prorſus ut *Radicem* non abſimili, ſed merè Angloſaxonicâ compoſitione Patres noſtri dixere ꝑẏꝑꞇpala, q. d. Herbæ fons vel origo: quòd Herba exurgat ex radice, tanquam ex fonte; nam ꝑẏꝑꞇ eſt *Herba*. pala verò *Fons* vel *Scaturigo*.

Balnearum, pado.] bad, *Lavacrum*. badon, *Lavare*, occurrunt apud Otfridum lib. III, cap. 4. *Balneum*, bæþ; gr. Ælfrici, cap. 13. *Balnearium vel Thermarium*, bæþhuſ, gl. R, 109. *Thermas*, bæþhuſ ł bæþꝛtop; gl. R. 109. *Thermas vel gymnaſium*, bæþꝛtede. *Apodyterium*, baþienðꝑa manna huſ. i. *domus qua veſtimenta balneantium ponuntur*. ðæꝑ hi hi unꝛcꝑeðaþ inne; gl. R. 55. baþ, *Balneum*; Beda I, 1. baþian, *Lavare*; Beda IV, 19. Oroſius III, 9. bebaþoð beon, *Ablui*; Beda I, 27, reſp. 8. liꝑeꝛ bæþ, *Lavacrum vitæ*; Beda II, 5. on beþe hine ðpean, *Balneo ſe lavare*; Somn. 30. Cottoniano interlineati codicis gloſſatori Johannes præcurſor Domini dicitur bæꞇzeꝑe ł ꝑuluihꞇeꝑe, Matth. III, 1. at Rushworthiano idem Baptiſta aliquando bæðzeꝑe, aliàs verò bezeꝑa nuncupatur. Iſlandis **bad** eſt *Balneum*. Danis **bad/**

* Les monumens de la langue Saxone, que l'on a pris de l'Hiſtoire du venerable Bede, & de quelques autres . . . , tout ce qui fâche les Etymologiſtes Anglois, c'eſt que pour rendre raiſon du ſyſtéme de leur langue, il faille avoir beſoin de la langue Francoiſe.

badſtue. Angis bath. Belgis bad/ badſtove. quorum poſtremum planiſſimè reſpondet Angloſaxonico baþſtop. Suſpicabar olim Angloſaxonicum baþ abſciſſum à βάθος, quod frequenter Remotum ſepoſitúmque locum denotat; ſiquidem Balnea olim in penitiore atque intimâ ædium parte conſtruere ſolebant antiqui. Nunc verò bad rectiùs crediderim poſſe derivari à baden, *Aquæ immergere ſe, abluere.* Ipſum verò baden à waden, *vadare, vado tranſire.* Angloſaxones paðan dicunt. Cædmon 20, 22; Ðeah me on ſæ paðan heðe heoþoneſ Ꝺoð. *Licet cœli dominus injungeret mihi ut mare vado pertranſirem.* Oroſius lib. II, cap. 4; piſmen mihton þæſ ea be heopa cneope oþeþpaðan, *Flumen erat permeabile fœminis vix genua tingentibus.*

Bibere, trinchan] *Bibere & panem*, trinchan enti prot; App. gloſſarii C. *Dedit ei bibere*; gab imo trincken; Tatianus CCVIII, 3. *Primitus diſcunt bibere*, ſie ze eriſt lernan drinkan; Willeramus V, 12. *Potus*, tranh; Kero. *Potio*, dranc; gl. D, 36. *Potator*, drinkere. *Ebrius*, drunken; gl. D, 28. *Temulentam, vinolentam*, trunchena; gl. B, 53. *Temulentum*, ubartrunchini; gl. C, 19. *Vinolentum*, uuintrunchaz; Kero. fardruncon, *Crapulatus*; gl. Lapſii. *Ebrietas*, ubartrunchanii; Kero. *Vini potator*, uuintrinko; Tatianus LXIV, 14. Gothis ᚭᚱᛁᚴᚴᚨᚾ eſt *Bibere*. Angloſaxonibus ðpincan, ðpican. ðpýcian. Cimbris ᚦᚱᛁᚠᚨ. ᚦᚱᛁᚠᚠᚨ. ᚦᚱᚨᚠᛁᚨ. Danis dricke, Iſlandis dreckа. Anglis drink. Belgis drinken. Deduxi aliquando, per epentheſin rr vel n, ex πτειγέναι, quod eſt à τείζω *Strido*; ut verbo dederit originem inamabilis aſperitas illius ſtridoris quem edit guttur avidè ſe ingurgitantium. Alias interim de verbi origine conjecturas habet gloſſarium noſtrum Gothicum in ᚭᚱᛁᚴᚴᚨᚾ:

Cantat, ſinkit. *Cantante*, ſingantemu. *Cantor*, ſangari. *Canticum*, ſanc.] *Modulatis*, kiſungenen; App. gloſſarii C. *Precinebat*, foraſanc; gl. B, 39. *Melodia*, ſuazzaz ſanc; gl. A, 21. *Choris*, kartſangun; gl. B, 10. *Jubilo*, hohſange; gl. B, 27. *Cantor*, ſengere. *Choraula, idem*; gl. D, 20. ni tuo trumbon ſingan fora thir, *Noli tubâ canere ante te*; Tatianus XXXIII, 2. uuir ſungun ju, *Cecinimus vobis*; Idem LXIV, 12. nu ſingemes alle, *Canamus nunc omnes*; Otfridus I, 6, 29, thir lop ſingemes, *Tibi ymnum canimus*; Hymn. XXIV, 12. Angloſaxonibus ſingan eſt *Cantare, pſallere*. Iſlandis ſingia. Danis ſiunge. Anglis ſing. Belgis ſingen. Origo verbi videtur peti poſſe ex συγχεῖν, *Confundere, confundendo miſcere*; quòd ſcitè modulateque concinentes varias tantummodo voces variè permiſcere videantur. *Non vides*, inquit Seneca epiſtolâ LXXXIV. *quam multorum vocibus chorus conſtet? unus tamen ex omnibus ſonus redditur: aliqua illic acuta vox eſt, aliqua gravis, aliqua media: accedunt viris feminæ, interponuntur tibiæ: ſingulorum illic latent voces, omnium apparent. fit concentus ex diſſonis.* Olim interim ſubdubitare cœpi an non priſca gens mortalium, longiſſimè adhuc à laſcivientium delitiis remota atque etiamnum expers artium quæ ad aurès detinendas excoluntur, leni apum ſuſurro pertentatum aëra mulcente, putaverit inter auras canere Sirenum concordiam: id ſi non procul à vero abire judicabimus, videri quoque poterunt majores noſtri ſuum illud ſingan à canoro bombylantium apum murmure, qui ζίγγος dicebatur, derivâſſe. ζίγγος enim Heſychio eſt ὁ τῶν Μελιοσσῶν ἢ τῶν ὁμοίων ἦχος, *Sonus quem apes & ſimilia inſecta reddunt.* Videbarque mihi non abſimilem etymologiæ rationem obſervare in Teutonico ſwarm, *Examen, globus apum in ramo aut loco quocunque ſuſpenſus*, Cenſebamque fieri potuiſſe ut hujuſmodi Uva conglobati examinis primò ſarm, ac poſtea ſwarm diceretur: primâ illâ voce detruncatâ ab ἁρμονία, *concentus, harmonia*: propter gravius murmur, quo perſtrepit apum populus, quotieſcunque ex alveariibus prorumpit ac grande aliquod uber, ſuſpendens ſe, imitatur. Ab hac denique hujus verbi origine accidiſſe credebam, quòd ſingan olim quoque uſurpatum ſit de iis qui aliquid veluti ſubmurmurantes legunt aut recitant: unde erſingan exponitur *Recitare* in App. gloſſarii C. Argenteo quoque codici ᛋᛁᚴᚴᚤᚾ eſt *Legere*: quâ de re vide Gothicum gloſſarium. Omnino itaque ſingan Patribus noſtris, ob canorum ſubmiſsè legentium murmur, pro *Legere* uſurpatum eſſe fatebimur; vel dicendum erit à veteribus id factum imitatione antiquiſſimorum Græcorum, quibus (ut egregiè docet Strabo libro Primo) τὸ ᾄδειν ἀντὶ τοῦ φθέγγειν τίθεται. Verba nobilis Geographi, ſi cui libeat ea ponderare, magnam lucem afferent iis quæ jam nunc diximus. Allegatum locum invenies paginâ 18 editionis Caſaubonianæ anni 1620.

Dominus, truhtin. *Domini*, truhtines. *Domino*, truhtine. *Dominum*, truhtinan. *Dominicum*, truhtinlihhun. *Dominicis*, truhtinlihhem. *Dominico die*, truhtinlichemu tage.] drohtin ł druhtin ł druſtin, *Dominus*, druftene, *Domine*; gl. Lipſii. Cum noſtratibus Deus opt. max. receptiſſimâ conſuetudine dicatur onſen lieven Heer; mihi quoque libuit aliquando ſuſpicari, vocabulum druhtin ł truhtin deſumptum ex illo drut, *Carus, dilectus, fidelis*, de quo non nihil Spelmannus in *Druchte* & *Drudes*, & nos aliquid ad Willerami paginam 14 diximus: unde & Theotiſcis truhtine olim dictus eſt *Paranymphus*; gl. B, 37. in *Pronuba*. Nunc tamen ambigo an non verior ſit illa vocabuli truhtin etymologia, quam attingit Kilianus in drutin & trutin. Angloſaxonibus profectò Deus opt. max. peculiariter olim dictus videtur ðpihten vel ðpýhten, quamvis eadem vox ſequioris poſtmodum ſæcli adulatione traſlata quoque ſit ad Reges & quoſvis alios homines cujuſcunque dominii jure conſpicuos. Primò tamen modeſtiùs & cum quadam limitatione manðpihten dixerunt. Cædmon 49, 5. 78, 14. 88, 23. donec tandem adulatione magis magiſque gliſcente abſolutè ðpihten vel ðpýhten dictus eſt quilibet Dominus. Simile quid in Romano quoque aliquamdiu obtinuiſſe imperio, egregiè nos docet nobiliſſ. Henr. Spelmannus in *Dominus*. Quod verò vocabulum ðpihten vel ðpýhten attinet, *Kyrie eleiſon* certè regularum Benedicti interlineatarum cap. 17.

exponitur

exponitur ᵹpihten ꝛi mid uf. & in perantiquâ Cædmonis paraphraſi Deus paſſim dicitur ᵹpihtna ᵹpihten, *Dominorum dominus*, engla ᵹpihten, *Angelorum dominus*, peꝓoda ᵹpihten, *Exercituum dominus*. ꝛigoꝓa ᵹpihten, *Victoriarum dominus*. ᵹumena ᵹpihten, *Hominum dominus*. &c. Ab eodem ᵹpihten eſt ᵹpihtenlic, *Dominicus*. unde ᵹpihtenlica mennÿſcenſc eſt *Dominica incarnatio*; Beda 1, 6. ᵹpihtenlica hànd, *Dominica manus*; Beda v, 4. ᵹpihtenlica dæg, *Dominica dies*; Beda v, 9. ᵹpihtenlice ᵹebed, *Dominica oratio*; Regula Bened. cap. 17. Antiquioribus Cimbris ᛏRᚢᛋᛁᚴ vel ᛏRᛅᛋᛁᚴ dicebatur, *Deus*. Primum habes Danicorum monument. p. 230; ᚠᚢᚠ ᛏRᚢᛋᛁᚴ ᛫ᚼᛁᚱᛒᛁ ᛫ᚼᚱᚴᚢ ᛅᚴᛋ (fortè ᛅᚱᛋ) ᚱᚢᚠ ᚺᛁᚱᛋ ᚠᛁᚴᛋ. *Bone Deus juva ejus ſpiritum & animam meam.* Ubi doctiſſ. Wormius: ᛏRᚢᛋᛁᚴ Dominum aut Deum notat; vox olim apud nos frequens, ſed ejus loco jam Germanico Herre utimur. Iſlandi tamen priſcâ noſtrâ adhuc gaudentes linguâ, eam non reſpuunt, ſed *drotten* ſcribunt. nobis quoque etiamnum hodie familiare eſt *jord drot*, Terræ dominus. Alterum verò eorundem monumentorum pag. 462; ᚠᛅᚠ ᛏRᛅᛋᛁᚴ ᛫ᚼᛁᚱᛒᛁ ᚺᚱᚴᛋ ᚠᛅᛋᛁᚴᛋ. *Bone Deus ſerva animam Ketilli.* ubi rurſus Wormius: ᛏRᛅᛋᛁᚴ priſcâ linguâ Deum & Dominum notat, unde eſt ᛏRᛅᚴᛁᚱᚠ, quod nobis etiamnum ſignificat *Reginam*. Eorundem denique Danicorum monumentorum paginâ 199 occurrit etiam priſca vox ᛏRᚢᚠ, *Fidus, fidelis*, à quâ manifeſtè ſatis deſumta ſunt Alamannorum drut & truhtin. Angloſaxonum ᵹpihten. & Cimbrorum ᛏRᚢᛋᛁᚴ. quòd verus Deus gloriam Fidelitatis peculiari quodam jure ſibi vindicet Deuteron. vii, 9. quo etiam pertinet illud toties in novo fœdere iteratum, πιστὸς ὁ θεὸς, *Fidelis eſt Deus*; 1 Cor. 1, 9. & x, 13. 2 Cor. 1, 18. 1 Theſſ. v, 24. 2 Theſſ. iii, 3. Hebr. x, 23. 1 Petr. iv, 19. De origine interim Cimbrici ᛏRᚢᚠ vide à nobis annotata ad Keronem in *Suſpicio*. Quòd verò diem cultui divino deſtinatum *Dominicum* potius quàm *Solis diem* dixerint, evincunt melioris notæ ſcriptores Francici. Aimoinus monachus Floriacenſis hiſtoriæ Francorum libro ii, cap. 11; *Imperat Dominus ut adveniente die Solis (ſic enim barbari diem vocant Dominicam) tale paret convivium, quod venturi ad eum amici habeant admiratui.* Greg. Turonenſis lib. iii, cap. 15; *Ecce dies adeſt: ſic enim barbaries diem Dominicum vocitare conſueta eſt.* Vide quoque eundem Turonenſem Gregorium libro x, cap. 30.

Neceſſaria etiam illi eſt, qui borealium gentium propria nomina collecta, & in Alphabetico ordine diſpoſita recte velit explicare. Hac in re aliqui non ita pridem tentarunt noſtri, *Camdenus*, & *Verſteganus*. *Pontius Heuterus Delfius* in opere ſuo de veterum ac ſui ſeculi Belgio *Antuerpiæ* edito anno MDC. etyma variorum nominum utriuſque ſexus hominum Germanicæ originis publicavit, in quibus tamen per errorem ſæpe ex eo lapſus eſt, quod Linguam Franco-Theotiſcam neſciret. *Hugo Grotius* ad finem hiſtoriæ Gothorum, *&c.* quam Amſtelodami edidit M DC.LV. nomina propria cum appellativis *Gothica*, *Vandalica*, & *Longo-bardica*, quæ illa in hiſtoria reperiuntur, alphabetica ſerie cum explicatione dedit. ſed, quod origines parum intellexit, multa male is quoque interpretatus eſt. *Olaus Verelius* in indice verborum, notiſque, quibus *Herrauds Segu* illuſtravit ex inſcriptionibus *Lapidum Runicorum* tabulam ſubjunxit in magno ſatis numero nominum viris fœminiſque propriorum, *quibus* (inquit) *ſi cui animus, & otium foret lapides, qui per totum regnum reperiuntur, exſcribere, nominaque, quæ in illis leguntur, addere, numerus decuplo major confici poteſt.* *Gulielmus Elſtobus Collegii Univerſ.* apud Oxonienſes Socius, tantis viris præeuntibus, ingentem numerum nominum propriorum, quæ apud veteres Septentrionis gentes in uſu erant, eo conſilio diligenter collegit, & ordine Alphabetico digeſſit, ut ea è fontibus ſuis recte derivata, & Latine explicata in libro ſingulari ederet. Quem utinam, cum *Oroſii* hiſtoriarum verſione *regiâ*, quam literario orbi daturus eſt, me auctore, publicaret.

Præterea ſi quis *Gothici*, ſi dicam, *orbis* incola de patrii ſui ſermonis origine, & progreſſu recte ſcribere velit, ad id operis *Matricum* Linguarum, & *antiquitatum* Septentrionalium doctrina inſtitutus accedere debet, utpote ſine quâ nihil in illo præſtare poterit, quod aut doctorum expectationi, aut votis ſuis reſpondeat. Hanc igitur ſcribendi materiam ſi quis ſibi ſumat, ſive is Anglus, Scotuſve, ſive Belga, aut Germanus, ſive denique Danus, Suecuſve, vel Norvægus ſit, id imprimis curet, ut omnibus iis in Linguis & eorum dialectis egregie ſit inſtructus, quippe quod niſi illarum ſcientia bene ſit munitus *vernaculum ſuum* ab avitis ſuis originibus petere non poterit, aut penitiores ejus receſſus rimari. Etenim *Anglica*, *Scotica*, *Friſica*, *Weſtphalica*, *inferior Saxonica*, & quicquid Platt-Teutſch vulgo audit, & ex parte *Belgica* à Mœſo-Gothica, & Anglo-Saxonica deducendæ ſunt. *Germanica* Hoch-Teutſch vocata, & in parte Belgica ex Mœſo-Gothica, & Francica tanquam ex fontibus derivandæ ſunt. *Iſlandicæ*, *Norvagicæ*, *Suecicæ*, & *Danicæ* primordia in veteri Scano-Gothico ſunt quærenda, ut & *Anglicæ* in parte, quæ Dano-Saxonicæ haud fere minus, quam Anglo-Saxonicæ progenies eſt. Quin eam ob cauſam iis etiam quibus harum linguarum inſtitutiones Grammaticas, quemadmodum *Scientiarum* ſcriptoribus, cum ratiocinio tradere mens eſt, *Matricum*, ex quibus per varias mutationes ad hodiernum ſtatum pervenerunt, cognitio neceſſaria eſt. Excitet ergo aliquem tandem bonus deus *matricum* omnium peritiſſimum, qui ad linguæ Anglicanæ Grammaticam raciocinativam, & ſi dicam, *Scientificam* ſcribendam, quæ etiamnum deſideratur ſe accingat. Fruſtra enim id tentarunt omnes cæteroquin doctiſſimi homines, qui linguæ noſtræ Grammaticas antehac ſcripſerunt, adeo ut,

quiſquis in matricibus Linguis egrégie eruditus in eo operam bene poſiturus ſit, non tantum, quod omnibus ſuis gratum faciet, ſed & ſibi, & patriæ ingentem gloriam comparabit.

Ad aliarum linguarum accuratam quoque ſcientiam adipiſcendam utilis eſt linguarum veterum Septentrionis notitia, Speciatim *Medo-Perſicæ*, cujus cum his *in communitate multarum vocum*; *in forma comparativi, qui deſinit utrobique in* R; *in forma infinitivi, qui utrobique* (ſi Scano-Gothicam excipias) *deſinit in* N; *in compoſitionibus duorum, pluriumve ſubſtantivorum*; *denique*, ſi unam Mœſo-Gothicam excipias, *in illo vehementius negandi modo per duas negationes*, eam docti perſpicient convenientiam, quæ illos mirifice delectabit, & quam fortuitam eſſe ut credant, nunquam adducentur.

Græcæ etiam Linguæ cum his in multorum vocabulorum communitate; *in terminatione modi infinitivi*; *in dualium numerorum uſu*, qui adhuc cernitur in Mœſo-Gothica, Francica, & Anglo-Saxonica; *denique & in compoſitione nominum* magna convenientia eſt, de qua, qui omnes forte noverit, facile poſſet non contemnendum opuſculum ſcribere.

Quinetiam Latinæ Linguæ & antiquis Septentrionalibus multa vocabula communia ſunt. Veruntamen neque de *Medo-Perſicæ*, neque de *Græcæ*, neque de *Latinæ* cum his convenientia quiſquam adhuc, quod ſcio, ex conſulto ſcripſit, tametſi nuper extitit, qui de *Germanicæ*, & *Belgicæ*, quæ veterum Septentrionalium nepotes linguæ ſunt, cum Medo-Perſicâ, convenientia exercitationem ſcripſit, *Andreas Mullerus* præpoſitus, & paſtor Eccleſiæ Lutheranæ Berilonenſis orientalium linguarum notitia Celebris. De linguæ Anglicanæ cum Perſica convenientia ad me etiam unas literas eruditionis plenas dedit *Thomas Hyde* Ædis Chriſti apud Oxonienſes Canonicus, & Hebr. & Arab. Linguarum Profeſſor, cum aliarum orientalium, tum præcipue Perſicæ & Armeniacæ linguæ ſcientia præclarus. Ex illis literis veteres Septentrionales linguas cum Medo-Perſica in multis convenire ex eo perſpexi, quod vocibus, quæ illi, & linguæ noſtræ communes ſunt, veteres *Gothi*, *Saxones*, & *Franci* communiter utebantur. Ex iis etiam nonnullas cum Græcis, aut Latinis, aut cum utriſque habebant, communes: ut Dû, *duo*. Tû, *tu*. Nau, *novus*. Pader, *pater*. Mâder, *mater*. Brader, *frater*. Stara, *aſtrum*. Lab, *labium*. Mûsh, *mus*. Nam, *nomen*. Iûg, *iugum*. Ne, *non*. Dénd, Gothicè ΤΠΝΨS, *dens*. quas cum aliis omnibus Septentrionalis originis, quæ in Linguam Perſicam irrepſerunt, Parthi Medique Scythis vicini in ſubactam Perſiam induxerunt.

De *Græcæ*, & *Latinæ*, ut & de *Perſicæ* linguæ cum Belgica ſua convenientia tractavit *Abraham Vander Milius* in libro ſuo cui titulus LINGVA BELGICA, *ſive de linguæ illius Communitate tum cum pleriſque aliis, tum præſertim cum Latina, Græca, Perſica, deque Communitatis illius cauſis*. In quo quidem libro non tantum catalogum vocabulorum *Belgis*, & *Perſis* Communium, ſed eorum etiam Specimina, quæ Belgis, Græcis, & Latinis ſunt Communia, exhibuit. Indiculum etiam dedit ex A. G. *Busbequii* Epiſt. IV. dictionum *Procopenſibus*, vel *Tauricis*, & *Belgis* Angliſque Communium, quas è Gothico fonte derivavimus in præfatione ad inſtitutiones Grammaticas Anglo-Saxonicas à nobis *Oxonii* editas Anno M.DC,LXXXIX. Oſtendit etiam linguam Germano-Belgicam habere multa vocabula cum hodierna Italica, Gallica, & Hiſpanica Communia; verum matricum linguarum Septentrionis ignarus in multis defecit, & hallucinatus eſt vir acutiſſimus; cujus exemplum ſecutus, utinam earum omnium qui peritus eſt, ad ſcribendum de earum latiſſima per terrarum orbem diffuſione, & cum aliis linguis antiquis communitate, deq; communitatis illius cauſis, ſive noſtrorum, ſive exterorum aliquis tandem ſe accingat.

Porro, SHOWERE, linguarum veterum Septentrionalium ſcientia & alias ob rationes utilis eſt, quas ad finem properans leviter tantum pertingam. Earum enim peritus bonos auctores, præſertim hiſtoricos quoſdam veteres, ut *C. Julii Cæſaris* commentarios, *Taciti* de moribus Germanorum librum, *Procopii Cæſareenſis* hiſtorias *Vandalicas* & *Gothicas*, ejuſque quaſi continuatoris *Agathiæ*, ut nihil dicam de libris, & librorum capitibus aliorum ſcriptorum, qui *Gothorum* res pace, bellove geſtas tradiderunt, non tantum majori cum delectatione, ſed etiam majori cum fructu lecturus eſt. Mitto dicere de *Jornande* Epiſcopo *Ravennate*, qui de *Gothorum* origine, rebuſque geſtis ſcripſit, ut & de *Iſidoro* Archiepiſcopo *Hiſpalenſi*, qui rerum à *Gothis* & *Vandalis* in *Hiſpania* geſtarum chronicon ſcripſit; aliiſque rerum *Gothicarum*, *Vandalicarum*, & *Longobardicarum* recentioribus ſcriptoribus.

Illarum etiam uſus non contemnendus iis eſt, quibus auctores, qui *Græco-barbare* ſcripſerunt, aut qui *Græcè* ſcribentes barbaras, & exoticas voces quamvis ob cauſam uſurpant, perlegendi ſunt. Id, SHOWERE, hanc ad Te Epiſtolam auſpicaturus in peculiari capite oſtendere conſtitueram; ſed jam ut à propoſito diſcedam multa quidem cogunt, quæ tibi multo promptius eſt conjectura aſſequi, quam mihi verbis dicere. Statueram quoque monſtrare illarum & iis ingentem fore uſum, quibus auctores, qui *Latino-Barbare* ſcripſerunt, pervolvendi ſunt; ſed quo minus, quod in hac re animo molitus fueram, aggrediar, operis quidem ipſius foecunditas & magnitudo obſtant. Hoc tantum, ut pace tua dicam, rogo, ſcilicet ut omnibus aliis, ſic præſertim juris noſtri peritis, qui linguarum iſtarum ſcientiam aſſecuti fuerint, non adeo neceſſe fore lexica & gloſſaria, præcipue lexica & gloſſaria juris ſive *Latino-Barbara* ſive *Anglica* verſare, ut qui origines, unde tot vocabula juris orta ſunt, ſcientes, ipſi ſibi Lexica & gloſſaria ſunt.

Denique, SHOWERE, ad oſtendendum linguarum veterum aquilonarium, præſertim *Anglo-Saxonicæ* ingentem uſum, cumulo accedunt, ſed in longe majori, quam antehac, numero *numiſ-*

mata

mata Saxonica, quæ undique comparata diligenti manu collegit, commodiſſima ſerie diſpoſuit, propriiſque tandem ſumptibus æreis tabulis inciſa, in literas, & antiquitates patriæ Saxonicas, ut ut amoris ſui teſtimonium, erudito orbi in hoc opere noſtro dare voluit Prænobilis, & Ampliſſimus vir *Andreas Fountaine*, Eques auratus Ædis Chriſti apud Oxonienſes Alumnus & ingens decus, cum humaniorum literarum omnium, tum præcipue *veterum nummorum* ſcientia celebris, Studiorumque noſtrorum in primis fautor; Cui Tecum, SHOWERE, cunctiſque vetuſtæ literaturæ cultoribus, & patronis, res proſperas, vitamque longævam, & incolumem in hoc ſeculo, & in futuro ſalutem æternam ſupplex precatur tuus

GEORGIUS HICKESIUS.

Dabam Londini, idibus menſis *Auguſti*. An. Dom. M.DCC.I.

Multis Ille bonis flebilis occidit;
Nulli flebilior quam Mihi. ——

+ Altitonantis di largiflua clementia q est rex regu & dns dnantiu Ego Eadgar anglorum basileus omniumq; regu insularu oceani que brytannia circumiacent cunctarumq; nationu que infra ea includunt imperator & dns. gratias ago ipsi do omnipotenti regi meo qui meu imperiu sic ampliauit & exaltauit sup regnu patru meorum; Qui licet monarchia totius anglie adepti sint a tempore Aethelstani qui primus regnu anglorum omnes nationes que brytannia incolunt sibi armis subegit. nullus tamen eorum ultra eius fines imperium suum dilatare aggressus e. Mihi autem concessit ppitia diuinitas cu anglorum imperio omnia regna insularu oceani cu suis ferocissimis regibus usq; Norreginam maximamq; parte hibernie cu sua nobilissima ciuitate Dublina anglorum regno subiugare. quos etia omnes meis imperiis colla subdere di fauente gra coegi. Quapropt & ego xpi gl[ori]am & laude in regno meo exaltare. & ei seruitium amplificare deuotus disposui. & p meos fideles fautores Dunstanum uidelicet archiepm. & Aethelwoldu ac Oswaldum epos. quos mihi patres spuales & consiliatores elegi. magna ex parte secdm qd disposui pfeci. Siquidem temporibus antecessorum meorum regum anglorum monasteria tam monachorum quam uirginum destructa & penitus neglecta in tota anglia erant. que ego ad di laude & p remedio anime mee reparare. & seruorum & ancillarum di numerum multiplicare deuoui. & ipsis supradictis meis cooperatoribus strenue annitentibus. iam. xl. & vii. monasteria cu monachis & sanctimonialibus constitui. & si xpc mihi tam diu uita concesserit usq; ad quinquagesimu remissionis numeru mee deuote do munificentie oblatione ptendere decreui. Unde nunc in psenti monasterium qd pdictus reuerendus epc Oswald in sede epali Weogernaceastre in honore sce di genitricis Marie amplificauit & eliminatis clericorum neniis & spurcis lasciuiis religiosis di seruis monachis meo consensu & fauore suffultus collocauit ego ipsis monachis religionis uiris regali auctoritate confirmo; & consilio & astipulatione principu & optimatu meorum corroboro & consigno. ita ut iam amplius non sit fas neq; ius clericis reclamandi quicquam inde. quippe q magis elegerunt cu sui ordinis periculo & ecclesiastici beneficii dispendio suis uxoribus adherere. qua do caste & canonice seruire. Et ideo cuncta que illi de eccla possedant cu ipsa eccla. siue ecclastica siue sclaria tam mobilia qua immobilia ipsis di seruis monachis ab hac die ppetualiter regie munificentie deinceps possidenda trado & consigno. ita firmiter. ut nulli principum nec etia ulli epo succedenti fas sit aut licitum quicqua inde subtrahere aut puadere aut ab eorum potestate surripe [...] clericorum ius iterum traducere. quamdiu fides xpiana in anglia perdurauerit. Sed & dimidiu centuriatu qd anglice uocatus Cudburzelg [...] hundred. ad qd iacent .L. hide in Cropedonne [...] Offa rex merciorum quonda familie in Weogernaceastre donauit. liberas ab om[ni re]gali exactione ego ipsis di seruis cu eadem libertate [...] scribo. Insup etia ad supplendum ipsu centuriatu id e hundred ut ex [...] eo dono illud plenu habeant. terras ipsius eccle que hactenus regie exactioni subiacebant. ab hac die in ppetuu liberabo. & liberas ee concedo & pcipio. eas uidelicet que st ultra Auene flumen. que istis uocabulis nominantur. Uuerabreodun cu Weonedoc. Teotintun cum Ortune. Secgesbearuue. & in monte Wreccsica. Nordwica. Sa- eopenland. Dætlasford. & Dorene. & Iccacumb. & in ripa Sture fluminis Sceppæscetun. & ibi iuxta ea Blacwelle. & in occidentali parte Sabrine Bruman læge cu Wirtlæge. & Cnihtawice. & Hallege cu sibi ptinentibus. & ite Herefordtun iuxta Auene. p supplendo ut supradixim centuriatu id e hundred do & sce di genitrici Marie ad usus seruorum ei monachorum scilicet liberas dono. & liberas ee pcipio deinceps. & in ppetuu ab omnibus sclariu rerum oneribus duris & leuibus; & ab omni seruitute. & exactionibus fiscalibus magnis & modicis. notis & ignotis tam regis qua principis. & ministrorum atq; exactorum eorum. exceptis pontis & arcis constructione & expeditione contra hostem. Habeatq; prefinitus reuerendus sacerdos que ipse epc Oswald me fauente & auctoritate regia pstante in sede epali monachis pposuit. quamdiu ipse uixerit omnisq; p eu sui successores q eide congregationi ppositi fuerint ipsum hundred cu omnibus debitis que rex antea in eo habuit. & ius & potestate earunde possessionu cum tolle & teame. Saca & socne. & infangeneþeof. & ppriis iuris debitu transgressionis & penam delicti que anglice dr ofersæpnesse & Wyltwite. nec sit fas aut potestas cuiquam ppositorum seu exactorum uel ministrorum meorum. nec alicui principi. uel ex succedentium numero pontifici hanc mee munificentie libtatem & concessionis firmitatem in aliq minuere l' infringere. uel quoquo modo mutare. aut puadere. aut quocumq; ingenio ipsos monachos di seruos in quietando pturbare. ut aliqua fraudulenta occasione iterum in clericorum aut ipsius epi pprium transeant ius. ab ipsorum potestate quorum usui ista concessi & donaui. Puidi etiam cautele studio ut hec libertas firmi eis posset pdurare. ne cum regis ministris aut eius centuriatus id e hundredes exactoribus nauiumue expeditione que ex tota anglia regi inuenit faciant. sed cu suo archiductore uidelicet epo qui eos defendere & ptegere debet ab omni perturbatione & inquietudine. Et quia ide reuerendus antistes Oswald p suos amicos & meos consiliarios supranominatos uidelicet Dunstanu archiepm & Aethelwoldu [...] & uiru magnificu Byrhtnoðum comitem me requisiuit & impetrauit ut ad confirmanda ecclastica rum possessionum libtate sui epatus ad centuriatum qui Wulfereslaw dr que ipsa eccla antiquitus libere possidebat ei concederem alterius hundredum facere libertate donata de terris eccle que adhuc hactenus regiis exactionibus subiacebant uidelicet Breodune. Blockelea. Tyrduntune. quatin posset ipse cu monachis suis unam nauculpletione id anglice Scypfylled dr pse habere placuit mihi hoc ei annuere tam p eius religiosa scitate. qua p ipsorum legatorum reuerentia & dilectione. Quapropt ego Eadgar anglorum rex & basileus do & sce di genitrici Marie eiusq; ministro Oswaldo meo fideli epo libens annuo & dono huius libertatis priuilegiu sicut ab ipsis rogatus sum. scilicet ut ipse epc cu monachis suis de istis tribus centuriatibus id e hundredis uidelicet Wulfereslaw & Winburge triowe. & tertio monachorum qd dr Cudburzelawe. constituant una nauculpletione qd anglice dr Scypfylled oþþe scypsocne in loco que ob eius memoria Oswaldeslaw deinceps appellari placuit. ubi querelarum cause secdm more patrie [...] legum iura iuste discernant. habeatq; ipse epc omnisq; sui successores ibi ad ius ecclasticu debita transgressionu & pena delictorum que nos dicimus ofersetenesse & Wyltwite. & omnia quecumq; rex in suis hundredis habet. ita tamen ne ipsi qui ibi do seruiunt monachi de suo iure aut libertate qua ad suum hundred eis concessi quicqua pdant. sed habeant ipsi ibi omnia que ad sui ius id e ad tertiu centuriatu ptinent eque integra. ac si pse separatim essent. uidelicet debita transgressionu & penam delictorum. & cetera que supi comprehensa sunt. que eis libere & quiete ppetualiter tenenda concessi. Sintq; hec omnia & quecumq; illorum sunt sub ei [...] & potestate qui ipsis in monastici ordinis regimine sub epo prepositus fuerit. Qui si se uiderint iniuste grauari uel ius opprimi. fas sit eis ad regie maiestatis & archiepi examen & tutela si tamen necesse fuerit confugere. qui ppt dm equitatem & clementie defensione eis impendant. Seruantibus hec. uita etna tribuat a dno in celestibus. Quicumq; il imminuerit. uel in pei mutando subtraxerit eis quicqua de iure. sit pars ei cum Dathan & Abyron. & cu Iuda traditore dni. & Iuliano apostata ecclia rum di oppressore & psecutore. etno anathemate ligat cu diabolo & angelis ei infernalibus ignibus ppetuo cruciand. nisi resipiscat & emendet. Amen. Am. Am. fiat. fiat. fiat. Facta st hec anno dnice natiuitatis dcccclxiiii. Indictione. vii. regni u Eadgari anglorum regis. vi. in regia urbe que ab incolis Gleaweceastre nominat in natl'e dni. festiuitate scorum Innocentiu. feria. iiii.

Þis syndon þa ge[...] [...] þrym[...]don [...] allinge gá fæstnodon uppon allum ðam þe þis undoð oþþe gewanað oððe gewemmað [...] of þæne munekan anwalde eft on clerican hand gecyrrað. + Ego Eadgar basile anglorum & imperator regu gentiu cu con[sens]u pncipu & architectorum meorum hanc mea munificentia signo crucis xpi corroboro.

+ Ego Aelfþryð regina consensi. & signo crucis confirmaui. + Ego Dunstan archiepc dorouernensis eccle xpi consensi & subscripsi.

+ Ego Oscytel archiepc eboracensis eccle consensi & subscripsi.

+ Ego Aelfstan epc cons.	+ Ego Aescwi abb.	+ Ego Aelfere dux.	+ Ego Bruhtferð. mi.	+ Ego Wulstan. mi.
+ Ego Aethelwold epc. cons.	+ Ego Osgar abb.	+ Ego Byrhtnoð dux.	+ Ego Aelfwine. mi.	+ Ego Leofwine. mi.
+ Ego Oswald epc. c.	+ Ego Aelfstan abb.	+ Ego Ordgar dux.	+ Ego Aethelward. mi.	+ Ego Aelfward. mi.
+ Ego Osulf epc. cons.	+ Ego Aethelgar abb.	+ Ego Aelfeah dux.	+ Ego Wulstan. mi.	+ Ego Aethelmund. mi.
+ Ego Wynsi epc. cs.	+ Ego Aelfric abb.	+ Ego Aethelwold dux.	+ Ego Eanulf. mi.	+ Ego Osward. mi.
+ Ego Wulfric epc. cs.	+ Ego Kineward abb.	+ Ego Aethelwine dux.	+ Ego Osulf. mi.	+ Ego Leofwine. mi.

Ampliss. et Illustrissimo Viro Roberto Harley Armigero,
DOM. COMM. III. *Præsidi, Tab. hanc*
grato cum animo VIRTUTE ET FIDE *D.D.D. Georgius Hickesius.*

In fine dissertationis Epistolaris ad Barth. Shower.

NUMISMATA

Anglo-Saxonica & Anglo-Danica

BREVITER ILLUSTRATA

A B

ANDREA FOUNTAINE, Eq. Aur.

Et Ædis Christi Oxon. Alumno.

OXONIÆ,

E Theatro Sheldoniano, *An. Dom.* MDCCV.

AD

Illuſtriſſimum & Honoratiſſimum Dominum

THOMAM Dom. *HERBERT*

Comitem de *Pembroke* & *Montgomery*;

Sereniſſimæ ANNÆ REGINÆ Sanct. Con. Præſidem, &c.

ANDREÆ FOUNTAINE

De Numiſmatibus *Anglo-Saxonicis* & *Anglo-Danicis* Diſſertatio Epiſtolaris.

Eritis Tuis, Honoratiſſime Comes, & officio meo admodum defuiſſe viderer, niſi Tabulas Nummorum *Anglo-Saxonicorum* & *Anglo-Danicorum* à me nunc editas Dignitati Tuæ dicarem; qui cum in omni alio Literaturæ genere, tum in eo, quod ad antiqua ſpectat numiſmata, non tantum habearis, verum etiam ſis, verſatiſſimus. Hanc ob cauſam Te laborum meorum Judicem habere minime in votis eſſet, niſi conſtaret etiam, quod Solis ad inſtar, quo magis in intima rerum Ipſe penetras, eo candidiore ſoleas interim effulgere vultu. Spes certe eſt, Te pluſquam ſolito ac paterno quodam affectu in hunc rapi Fœtum, cui Tu (Numen quaſi Literarium) non tantum vitam dediſti, ſed & (ſiqua inſint) Corporis robur & Formæ elegantiam. Lubens enim fateor, immo fateri me poſſe ſuperbio, quicquid in hac Diſſertatione occurrit notatu dignum, id non tam meo deberi ſive ingenio ſive judicio, quam (quibus me ſæpius es dignatus) Conſuetudini Tuæ & Gazophylacio nummario; in Illa quidem utenda fas eſt felicius & majore cum fructu pauculas collocare horas, quam in evolvendis libris annos integros; in Hoc autem explorando facile quis reperiat gemmas iſtas pretioſiores, quas fruſtra quæret alibi, aut in Procerum ædificiis, aut etiam in Principum curiis. Inter alios quippe eſt admodum rarus, qui tantam exhibere valet veterum numiſmatum Copiam; nemo prorſus, qui talem Delectum: Illa nimirum amplas Fortunæ, Hic egregias indicat Animi Tui dotes. Quid memorem *Deorum Dearum*que omnium apud priſcos Ethnicos celebrium Imagines? Græcarum *Regionum*, *Coloniarum*, *Civitatum*que nummos? *Familias* Romanas numiſmatibus inſignitas? aut antiquorum Romanorum *Pondera* pœne univerſa? Pars hæc exigua eſt Theſauri Tui Nummarii, in quo licet etiam videre numiſmata *Antiochorum Syrorum*, *Ptolomæorum Ægyptiorum*, & *Regum* ceterorum fere omnium, quotquot olim *Alexandro* magno ſucceſſerunt in variis Imperii Macedonici Provinciis; item numiſmata *Herodum*, & Romanorum *Imperatorum* à *Julio Cæſare* uſq; ad *Heraclium* omnino omnium. Adeo ſplendida, adeo auguſta Tibi, (Hon. Dom.) Supellex nummaria; quæ interim adeo copioſa eſt, ut omnia memoratu digna ſigillatim memorare immenſus labor evaderet. Prætereo itaque numiſmata illa quamplurima, quorum alia conquiſita ſunt ad ſtabiliendas Epochas cognitu difficiliores; alia ad confirmandas Veterum Hiſtoricorum

 narra-

narrationes, quarum veritas à nonnullis in dubium vocatur; alia ad dilucidanda eorundem ſcriptorum loca obſcura, & proinde luce carentia; alia denique ad redarguendam nuperorum quorundam Autorum ignorantiam, ipſorumque corrigendos errores. Prætereo etiam numiſmatum Fictitiorum varia genera non alium in finem conſervata, quam ut inde ediſcant in ſcientia Nummaria Tyrones, numiſmata Archetypa ſeu vere antiqua, ab Ectypis ſive vafrorum hominum arte confictis dignoſcere. At vero tandem haud prætereunda reſtant Numiſmata illa, quæ ad hanc noſtram gentem ſpectant, omnibus ſanè numeris perfecta & abſoluta, & quæ noſtro huic inſtituto quammaxime inſerviebant; ſpeciatim ſelecta illa numiſmata *Regum Saxonicorum*, quotquot ſive durante Heptarchia *Egbertum* anteceſſerunt, ſive eundem ordine exceperunt ad *Gulielmum* uſque cognomento *Victorem*. De hiſce ſcilicet numiſmatibus, una cum aliis eodem ſpectantibus & aliunde à me collectis, in ſequenti Tractatu fuſius & pro modulo meo ſum acturus.

Walkerus in Diſſertatione illa, quæ edita eſt in Britanniæ *Camdenianæ* Editione *Gibſoniana*, aſſerit nummos *Saxonicos* ex ære factos multo rariores eſſe, quam qui ex auro vel argento conſtant. Quibus verbis innuere videtur, iſtiuſmodi nummos aureos haud perquam eſſe raros, aut ſaltem extare nonnullos. At vero mihi haud diffitendum eſt, ne unum quidem aut à me unquam fuiſſe viſum, aut inter legendum mihi occurriſſe, niſi in Diſſertatione illa *Walkeriana* & Hiſtoria naturali Comitatus *Oxonienſis* à Doctore *Plot* conſcripta. Hic quidem ſcriptor, eumque ſecutus *Walkerus*, nummum 40um in Tabula 8va (quam videre eſt in prædicta editione Britanniæ *Camdenianæ*) autumant eſſe *Saxonicum*, & qualem ad curandam Scrophulam *Edvardus* Cognomento *Confeſſor* hominibus morbo illo laborantibus elargiri ſolitus eſt. Sed ratiociniis adeo infirmis innixa eſt hæc opinio, ut in Tabulis noſtris Monetæ *Saxonicæ* nummus iſte nullum obtinuerit locum. Veruntamen Iconem ejus infra apponere viſum eſt, ut inde judices, Hon. Comes, quam valido argumento contendat *Walkerus* nummum hominibus Scrophula affectis elargiendum, Monachæ quam Angeli (uti nunc dierum in more poſitum eſt) imagine rectius eſſe ſignandum.

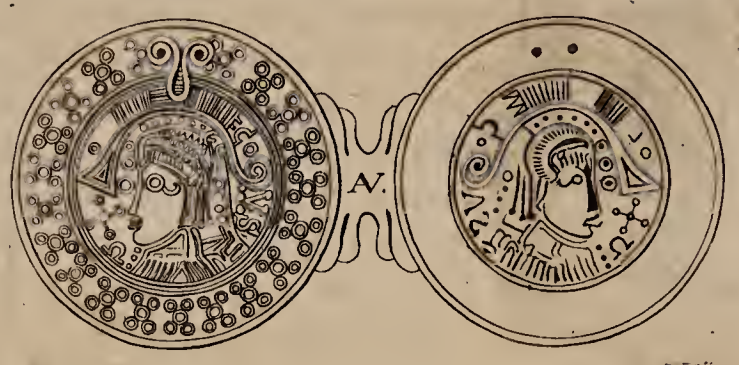

Porro ex verbis iſtis *Walkeri* ſupra citatis facile quis (in numiſmatum ſcientia Tyro) induci poteſt, ut credat extare nummorum *Saxonicorum* majorem copiam ex auro, quam ex ære conflatam; quod quidem à vero tantum abeſt, ut in abacis nummorum ferè univerſis conſpiciendi ſint ænei nonnulli; immo plurimi in abacis Reverendi maxime Patris *Johannis* Archiepiſcopi *Eboracenſis*, & Reverendi admodum Patris *Gulielmi* Epiſcopi *Carleolenſis*, necnon in abaco Viri ſpectabilis *Radulphi Thoresby* de *Leeds* in Agro *Eboracenſi*: ſed interim, (quantum memini) ne unum quidem aureum, ſive in nummorum abacis modo memoratis, ſive in quibuſvis aliis, fas mihi erat unquam vidiſſe. Quod ad argenteos nummos, quibus *Anglo-Saxones* utebantur, ſpectat, plurimi quidem etiamnum ſuperſunt, ut ex tabulis ſequentibus conſtabit; nempe hæ, ſi æreorum minoris moduli nummorum unam excipias, ex argenteis nummis conficiuntur omnes.

De nummis autem *Saxonicis* eo modo & ordine, quem vides, recudendis tum primum cogitabam, cum Doctiſſimi *Hickeſii* Linguarum vett. *Septentrionalium*, & imprimis *Saxonicæ*, Grammaticas ſub prœlo Academiæ noſtræ longe florentiſſimæ ſudantes viderem. Tunc enim multum dolebam, Avitæ Linguæ Grammatico-Criticum & Poeticum opus una cum Catalogo codicum omnium in ea ſcriptorum (ſtudio aut ſaltem auſpicio Viri iſtius Doctiſſimi) in lucem eſſe proditurum ſine numiſmatibus *Saxonicis*. De quo cum *Hickeſium* admonerem, me rogabat, ut Theſauro Suo, & *Humphredi Wanleii* Codicum *Saxonice* Scriptorum Catalogo, etiam numiſmata *Saxonica* tabulis exhibita ipſe adjungerem: nihil enim aliud deeſſe operi iſti, ut

omnibus

omnibus numeris abſolutum reddatur, ſe ſentire ajebat. Hoc autem animum ad idem aggrediendum quammaxime incendebat, quod conatus noſtros in nummis *Saxonicis* meliori, quam antea, forma edendis, Tu, Vir Illuſtriſſime, comprobaveris. Unde ſpes haud levis eſt, hoſce meos qualeſcunque conatus Reip. Literariæ non omnino ingratos fore, cum Tibi, Vir Honoratiſſime, jam fuerint grati; cumque in pretio ſint apud viros literatos opera fere omnia de nummis antiquis conſcripta, ſpeciatim bina illa, quorum alterum contexuit *Du Cangius* de *Familiis Byzantinis*; alterum *Le Blanc* de monetis *Francicis*. Fateor equidem mihi deeſſe tam egregias & ingenii & doctrinæ vires, ut inde valeam è nummis noſtris tantam eruditionis copiam eruere, quantam doctiſſimi autores modo laudati eruerunt, è nummis *Byzantinis* alter, alter è *Francicis*. Sed nullus interim dubito, quin ſi quis me peritior hanc ſuſciperet provinciam, facile commoſtraret Regum *Anglo-Saxonicorum* & *Anglo-Danicorum* numiſmata non minus inſervire Literis promovendis, quam illa alia ſive Imperatorum *Conſtantinopolitanorum* ſive Regum *Francicorum*; & quo melius hac de re judicet lector, ſingularum gentium numiſma aliquod heic loci affigendum eſſe curavi.

Si quis monetam, qua uſi ſint Majores noſtri ſub variis *Saxonum* ac *Danorum* ditionibus, monetæ aliarum (tum temporis) gentium conferat, conſtabit noſtram illam, aut majore aut ſaltem non minore arte elaboratam fuiſſe, quam aliam quamcunque. Et quamvis non ſit interim denegandum, nummos illos antiquos quoad formæ elegantiam longe exuperari à nummis aliquot poſt *Gulielmum* cognomento *Victorem*, & à nummis univerſis poſt *Henricum* VII. excuſis, tamen operæ pretium eſt eorundem ſeriem (quantum licet) colligere: quippe qui veterum noſtrorum Regum imagines exhibent utut minus elegantes; atque etiam aperte teſtantur, iſtorum ſeculorum homines Artis tam Pictoriæ quam Sculptoriæ fuiſſe admodum rudes.

Verum & aliis multis nominibus magnus eſt veterum noſtrorum numiſmatum uſus, propter quem docti non tantum non aſpernari illa, ſed in pretio habere debent. Etenim primo Inſcriptionibus ſuis, quæ antiquas literas ex Alphabeto *Runico* deſumptas oſtendunt, ad dignoſcendam codicum in *Anglia* ſcriptorum ante nongentos annos antiquitatem quammaxime conducunt. Nam ante id Tempus priſtinæ illæ Literæ, tam in ſcribendis libris quam in ſignandis nummis, Majoribus noſtris in uſu erant, & Alphabeti illius antiqui, ſed minus elegantis, pars fuerunt, quod (ut ſcribit *Ingulphus*) Rex *Ælfredus* in novam & elegantiorem ſcribendi formam convertit, quæ exeunte nono ſeculo, cum Rex ille principatum obtineret, *Romanis* literis in vetuſtarum loco ſubſtitutis, inoleſcere apud *Anglos* cœpit. De omnibus igitur MSS. codicibus, in quibus priſtinæ illæ Literæ cernuntur, quod ante id Tempus exarati eſſent, pronunciandum eſt. Id genus eſt Codex ille Evangeliorum *Lychfeildenſis*, quem librum S. *Ceadæ* vocant; cujus ſpecimen in uncialis formæ literis deſcriptum nobis *Hickeſius* in Grammaticæ ſuæ Franco-Theotiſcæ Cap. I. exhibuit. Præterea in ſeculo undecimo, præſertim regnante *Edweardo* Confeſſore dicto, ut Orthographica ſcribendi ratio apud *Anglos* variari ſeu potius vitiari cœpit, iſtius Temporis numiſmata oſtendunt. Hinc occurrunt in iſtius ſeculi nummis EDƿARD, LEFƿINE, &c. pro quibus antea ſcribi ſolebant EADƿEARD, LEOFƿINE, &c. Plura enim hujuſmodi exempla afferre licet, non obſcurum nobis lumen præbentia, quo innoteſcant varia codicum noſtrorum MSS. ſecula.

Secundo, Veteres noſtri nummi ab antiquitatis ſtudioſis magni ſunt faciendi, quod in partibus ſuis averſis varia nobis etiamnum exhibeant virorum Illuſtrium nomina, quorum nonnulla aliter oblivione prorſus eſſent obruta. Equidem heic loci depingendum curavi numiſma quoddam *Ceolwulfi* Merciorum regis, cujus in averſa parte videre eſt Proſapiæ Tuæ, Comes Illuſtriſſime, nomen; barbaro quidem modo iſtius ſeculi deſcriptum, ſed quod ſatis indicat nongentis fere abhinc annis inclaruiſſe Genus Tuum. Et ſane ex ipſius vocis origine licet idem colligere,

cum HEREBERHT ſeu HEREBRYHT *Saxonice* tantundem valet ac *Clarus in armis*, & *Dano-Saxonice* ſignificet *Dominum Illuſtrem.*

In Chronico *Saxonico*, quod duodecim abhinc annis *Oxonii* eruditiſſimus edidit *Edmundus Gibſonius*, memorantur hujuſce nominis Viri Illuſtres haud pauci; ſpeciatim in anno Dom. DCCCCXXXVIII ſic legitur; HER HEREBRYHT EALDORMON ÞÆS OFSLEGEN FROM HÆÐENUM MONNUM AND MONIGE MENN MID HIM ON MERSC-ÞARUM; *hoc anno Herebryhtus Dux fuit occiſus à Paganis, & complures cum Illo in Merſcwaris.* Quæ clades cum acciderit anno tantum XVII° poſtquam *Ceolwulfus* eſſet regno ſuo privatus, veriſimile eſt Ducem hunc *Herebryhtum* non diverſum fuiſſe ab *Herebryhto* ſeu *Hereberhto* illo, cujus mentio fit in prædicto *Ceolwulfi* nummo.

Tertio, Quemadmodum multorum Hominum illuſtrium, ſic & Locorum, præſertim Regionum, Oppidorum & Villarum nomina poſteris prodiderunt veteres noſtri nummi, qui eo nomine adeo non ſunt contemnendi à rei nummariæ ſtudioſis, ut multum ab illis æſtimandi ſint. Hinc Topographiæ *Anglo-Saxonicæ* ſeu *Britanno-Saxonicæ* Studioſo non poſſunt non eſſe maximi uſus, cum non ſolum urbium & oppidorum nomina, ſed pro Temporibus in quibus impreſſi erant, receptam ſcribendi rationem in averſis ſuis partibus oſtendunt. Quamobrem ad *Britanniæ* ſeu *Anglo-Saxonicæ* ſeu *Dano-Saxonicæ* topographiam conficiendam maxime utiles ſunt, quam quidem deſiderari animadvertit *Hickeſius* noſter Diſſertationis ſuæ Epiſtolaris pag. 121, & ad quod opus aggrediendum è *Saxonicæ* Literaturæ peritis aliquem vehementer exhortatur. Hic nummorum noſtrorum veterum uſus ſatis patebit ex Tabulis ſequentibus, adeo ut nullum aliud heic loci adjiciam hujuſce rei exemplum præter nummum aliquem *Edweardi* Confeſſoris, qui peculiari quodam modo ad Te, (Honoratiſſime Comes) ſpectat, WILTONII Tui ſcilicet excuſus, uti teſtatur ipſius pars averſa. De quo etiam nummo fortaſſe non abs re erit adnotari, unicum eſſe in quo mihi adhuc occurrit WILTONII mentio; necnon nomen *THVRGIL*, quod erat nomen Præfecto Nummorum excuſorum, aut ſaltem Oppidi Domino, etiamnum ſupereſſe (uti prædicant) in loci iſtius vicinia.

Hactenus de uſu nummorum veterum noſtrorum: è quibus qui ex argento conflantur, utplurimum eximiæ tenuitatis ſunt, adeo ut eoſdem imitari minus in promptu ſit; eorumque omnes, quos mihi contigit intueri, habebantur pro diverſis ſuis ætatibus PENINGI ſive denarii, quorum plerique accedunt prope ad valorem trium Denariorum juxta hodiernam monetæ noſtræ rationem. Quod enim attinet ad diverſitatem tam ponderis quam magnitudinis, quæ in denariis illis *Anglo-Saxonicis* & *Anglo-Danicis* facile conſpicitur, eandem opinor ortam eſſe partim à diverſo Argenti valore juxta majorem minoremque ipſius copiam, partim à diverſo ſtatu, quo res Principum ſeſe habuerunt. Eandem diverſitatem in nummis aliarum Gentium conſpicere licet; nec Te fugit, Domine rei nummariæ ſcientiſſime, cum pondere tum magnitudine ſæpius immutatum eſſe Denarium Romanum. Non alium nummum Argenteum præter Peningum ſive Denarium à *Saxonibus* fuiſſe excuſum haud aſſero; ſed mirari interim ſubit, nullum alium Antiquariis noſtris aliquando occurriſſe, ſi quis alius olim extiterit.

Ex Æneis *Saxonum* nummis nonnulli adhuc ſuperſunt, eoſque id genus monetæ *Hickeſius* eſſe exiſtimat, quod STYC vel STYCA ab antiquis *Anglis* vocabatur.

Occurrit

Occurrit vox in Evangeliis Saxonicis Marc. XII, 42. ubi verba Latinæ verſionis [*Cum veniſſet autem una vidua pauper, miſit duo Minuta quod eſt quadrans*] ſic redduntur: ÐA COM AN EARM ƿUDUƿE AND ƿEARP TƿEGEN STYCAS. THÆT IS FEORTHUNG PENINGES. at Luc. XXI. 2. [*Vidit autem & quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo*] ſic redduntur: ÐA GESEAH HE SUME EARME ƿUDEƿAN BRINGAN TƿEGEN FEORÐLINGAS. Ex quibus conſtat STYCAM & quadrantem Denarii FEORÐUNG PENINGES, ſeu FEORÐLING apud *Anglo-Saxones* idem valuiſſe; adeo ut earum octo exæquarent olim valorem unius tantum Denarii *Saxonici*: ſed nè hanc quidem rationem hodie obtinent reſpectu Monetæ *Anglicanæ*. Quamvis enim Denarius *Saxonicus* intrinſeco valore nunc exæquet tres Denarios *Anglicanos*, tamen octo nummuli prædicti non exæquant Semidenarium ſive obolum noſtrum hodiernum; unde colligi poſſe videtur nummos hoſce æreos nunc dierum repertos non eſſe veteres STYCAS *Saxonicas*, ſed aliud monetæ genus Northanhymbris proprium, & alio (ut par eſt credere) nomine appellatum.

Præter Peningum & STYCAM, occurrunt apud Hiſtoriographos aliorum nummorum (aut potius ſummarum nummariarum) variæ denominationes, cujuſmodi ſunt HELFLING ſeu Saxonicus Semidenarius; FEORÐLING ſeu Quadrans Denarii Saxonici; SCYLLING, qui continebat V Denarios; MANCUS, qui continebat XXX Scyllingos; SCEAT, cujus valor nondum conſtat; THRIMSA, incerti pariter valoris, niſi quod Scyllingi pars aliquota videtur fuiſſe; PUND qui continebat LX Scyllingos. His addi poteſt ORA, nummus vel computandi ratio à Danis mutuatus; item MARC ſeu MARCA ſumma vel nummus ex VIII Oris conſtans; denique *Siclus* in Latinis Saxonum ſcriptis memoratus. Ex nummis prædictis plurimos, ſi denarium excipias, opinor fuiſſe mere nominales, quales hodie ſunt apud nos **Pound, Mark, Noble.** Sed de illis nihil aliud adjiciam, cum de iiſdem copioſe & accurate agatur ab *Hickeſio* noſtro pag. 109. 110. 111. 112 Diſſertationis ſuæ Epiſtolaris ad *Bartholomæum Showerum*.

Verum enimvero, Celeberrime Domine, numiſmatum omnium quæ aut Anglo-Saxonibus aut Anglo-Danis in uſu fuiſſe videntur, nullum notatu dignius eſt quam id literis Rúnicis inſcriptum, quod poſſidet vir genere & ingenio clarus *Radulphus Thoresbeius* Leodienſis. In nupera verſione *Britanniæ Camdenianæ* Inſcriptio ejus ita legitur & explicatur; *Thur Gut Luetis*, hoc eſt, juxta Interpretis iſtius mentem *Thoris Dei Facies* ſeu *Effigies*. Opinatur enim Interpres Ille Figuram nummo impreſſam repræſentare Deum Thorem, eoque modo quo coli ſolebat, flamma ſcilicet ad ſolis inſtar ambiente caput & Dextra geſtante ſceptrum ſeu aureum malleum. At vero *Hickeſius* Literaturæ Septentrionalis inſtaurator amice me docuit, Lectionem prædictam, *Thur Gut Luetis* (modo vera fuerit) non reddendam eſſe *Thoris Dei Facies*, ſed *Thor Deus Populi*, vel *Thor Deus Patrius*; quippe ſingula hæc vocabula *Liut*, ſeu *Luit*, ſeu *Luet* (in Genitivo caſu *Luetis*) idem valent ac *Populus*.

Eſt autem & alia Interpretatio inſcriptionis, de qua nunc agitur, ab Erudito *Nicolao Kedero* (Regii Antiquitatum Collegii, quod Holmiæ eſt, Aſſeſſore) excogitata & Lipſiæ nuperrime in lucem edita, quam ad me tranſmittendam curavit Illuſtriſſimus *Leibnitius*, multis nominibus Reipublicæ Literariæ, præſertim vero mihi, quam maxime æſtimandus. Autumat Kederus figura prædicta repræſentari non Thorem ſeu Thoris Idolum, ſed Dominum Salvatorem noſtrum, Literaſque inſcriptas hunc ad modum eſſe legendas, *Thurgut Luntis*; & Lectionem hanc ita reddendam *Thurgut Londinenſis*. Vult nimirum *Thurgut* eſſe nomen Monetarii, & *Luntis* ſeu *Lundis* non aliud eſſe quam Londinum, ubi nummus excuſus eſt. Nec certe deſunt argumenta ſatis valida, quibus vir doctiſſimus hanc ſuam firmare voluit ſententiam; niſi quod inſcriptio videatur rectius reddi

posse *Thurgut Lincolnienſis* quam *Londinenſis*. A *Lyndo* enim ſeu *Lindo* veteri Lincolnienſis urbis appellatione, Saxones fecerunt LYND ſeu LIND, cujus Genitivus cernitur in vocibus LYNDIS-EGE *Lyndſeia*; LYNDIS-FARA *Lincolnienſes*. At vero tandem quid obſtat, quo minus excudi potuerit nummus hic in urbe illa *Scaniæ* in *Suecia*, quæ ab antiquis omnibus *Lundis* dicta eſt, hodie dici ſolet *Londinum Scanorum*; maxime cum Literæ Runicæ tam apud *Scanos* in uſu eſſent, quam apud *Jutas*, *Anglos*, eorumque poſteros in hac noſtra terra?

Tanto demum in pretio habentur Veteres noſtri nummi, ut eoſdem comparare Antiquarii etiam Exteri minime dedignentur. Juvat heic memorare præclaram illam gazam Illuſtriſſimi Comitis Schwartzburgici, quam Humaniſſimus *Morellus* mihi haud ita pridem *Arnſtadiæ* verſanti commonſtravit, monetis tam Anglo-Saxonicis quam aliis pene innumeris locupletatam, adeo ut egregiis Antiquitatis reliquiis ibidem perluſtrandis totum triduum impendere minime gravatus ſim. E noſtratibus plurimi ſunt, qui magno ſtudio magnoque ſumptu nummorum Anglo-Saxonicorum & Anglo-Danicorum amplam ſibi compararunt copiam. Ex his ſilentio minime prætereundi ſunt ii, quorum beneficio (præſertim vero Tuo, Comes Illuſtriſſime) debetur monetarum ſeries ampliſſima Tabulis ſubſequentibus conſpicienda. Oportet gratias referre quam maximas Reverendiſſimo Domino Archiepiſcopo *Eboracenſi*, magno Inſulæ ornamento, qui non modo Monetas ſuas fidei meæ mandavit, verum etiam difficilia quædam in iiſdem occurrentia pro more ſuo candide enucleavit. Egregius ille Antiquarius, Reverendus admodum Epiſcopus *Carleolenſis* amice mihi impertiit nummos haud paucos, cum ex ære tum ex argento conflatos. Pari modo de me cæteriſque omnibus rei nummariæ ſtudioſis bene promeriti ſunt, Vir Honoratiſſimus Dominus *Finch* de Wye in Comitatu Cantii; Reverendus *Hickeſius*, à quo accepi nummos fere omnes *Burgredi* in Tabula tertia reperiendos; Inclytus Vir & Literis promovendis natus Dominus *Sloane*, M. D. Reverendus *Gul. Lloyd* Eruditiſſimi Epiſcopi Wigornienſis filius, Dominus *Chicheley*, Dominus *Robertus Cotton* Bibliothecæ Cottonianæ Fundatoris clariſſimi pronepos digniſſimus, Dominus *Brown Willis*, Dominus *Brome*, Singuli Antiquitatis apprime Studioſi; necnon Reverendus Magiſter *Elſtob*, qui pro eximia ſua humanitate mihi communicavit Iconas nummorum, quos ipſe habet Saxonicorum, & quidem rariſſimorum: atque etiam copiam mihi fecit nummorum, quos poſſidet Reverendus *C. Batteley* Archidiaconus *Cantuarienſis*. Sed dolendum eſt, hoſce omnes ad me haud prius delatos eſſe, quam exſculptæ fuerint Tabulæ: nec interim licere eoſdem commode Tabulis inſerere; cum fuerint omnes nummi Regis *Ethelredi*, modo unum excipias qui erat *Ethelſtani*; & quatuor qui erant *Edmundi*. At vero tandem maximo mihi erat adjumento in Tabulis conficiendis nummarius plane Theſaurus Domini *Thoresby* de *Leeds* in Agro *Eboracenſi*, qui mihi in manus tradidit plures quam 100 nummos Anglo-Saxonicos & Anglo-Danicos, quorum ope data eſt mihi copia emendandi Iconas non paucas, quæ extant in Britannia Camdeniana: quas vero (deſideratis Archetypis) neceſſe erat ſine omni emendatione à Tabulis *Walkerianis* deſumere, iis apponitur Litera W. Denique Tabulæ Chronologicæ Regum Anglo-Saxonicorum & Anglo-Danicorum huic operi annexæ ſumuntur ex Hiſtoria Anglicana ab Erudito *Jacobo Tyrrell* Armigero nuperrime conſcripta.

In delineandis Tabulis noſtris ipſiſſimum modulum nummorum, quotquot in manus meas pervenerunt, accurate obſervatum eſſe ſummopere curavi; cæterorum autem Iconas è Tabulis *Walkerianis* deſcriptas paululum imminuere haud dubitavi, compertum habens ipſorum nummorum magnitudinem ab Iconibus iſtis eſſe exuperatam; quamvis non adeo facile ſit augurari, cur prædictas Iconas ita dilatare viſum eſſet *Walkero*, tam in vita Regis *Ælfredi* quam in nupera Editione *Britanniæ Camdenianæ*. Et ſpes eſt haſce Tabulas Tibi, Vir Honoratiſſime, gratas fore, propterea quod nummos *Anglo-Saxonicos* & *Anglo-Danicos* triplo plures exhibent, quam Tabulæ quævis antehac Editæ: atque etiam id mihi curæ fuerit, ut quoad omnia nummi hi Ectypi accurate reſponderent ſuis Archetypis. Quem in finem nummos utplurimum ipſiſſimos non modo diligenter inſpexi, verum etiam manibus iterum iterumque verſavi. Ubi mihi non data fuit copia videndi Archetypos, numiſmatum iſtorum Icones tanquam minus accura-

tas

tæ fortaſſe haberi poſſunt, quales ſunt Icones è Tabulis *Walkerianis* deſumptæ, in quibus idcirco ſi quæ occurrant mendæ, mihi vitio minime vertendæ ſunt. Et quamvis verear interim Opuſculum hoc meum omnimodæ maculæ non adeo purum eſſe, ut nullos inibi errores detegat Lector in hiſce ſtudiis mediocriter verſatus, multo minus verſatiſſimus, hoc eſt, Tui (Comes Honoratiſſime) ſimilis; nullus tamen dubito, quin ſi Tuo pariter Candore ſit ornatus, quæcunque invenerit, facile condonarit ſphalmata. Id quidem unicum eſt quod me anxium habet, nè Publicæ Saluti videar injurius, dum haſce meas nugas Tibi (Illuſtriſſime Domine) evolvendas auſus ſim obtrudere, qui tanto cum Honore, tanto cum fructu, & Horas Tuas & ipſum Te Publico impendis commodo.

Honoratiſſime COMES,

Tibi addictiſſimus

& obſequentiſſimus

ANDREAS FOUNTAINE.

Alphabetum è Numismatibus Anglo-Saxonicis *et* Anglo-Danicis *desumptum.*

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H. 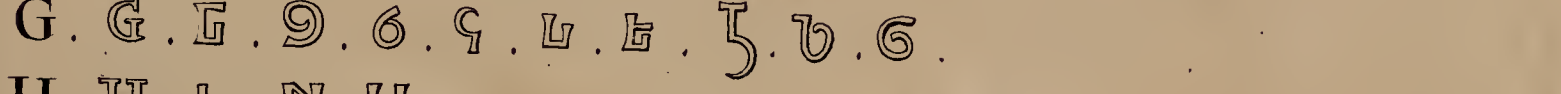

I.

K. 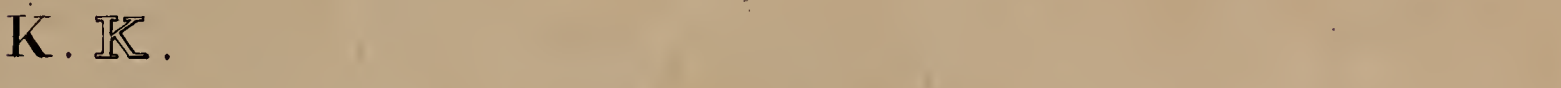

L.

M.

N. 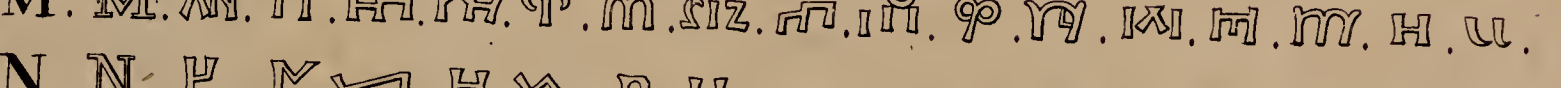

O.

P. 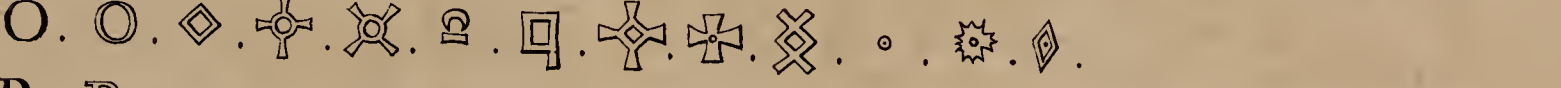

R.

S.

T.

V. 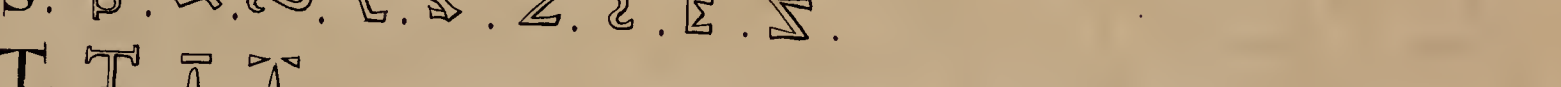

W.

X. 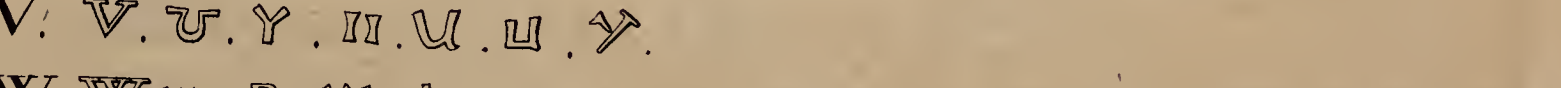

Y. 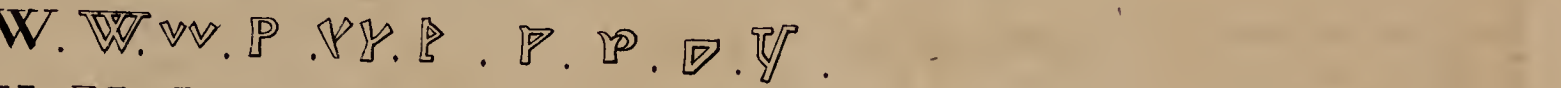

Z.

Abbreviaturæ quædam in Numismatibus Anglo-Saxonicis *et* Anglo-Danicis *occurrentes.*

Æ. 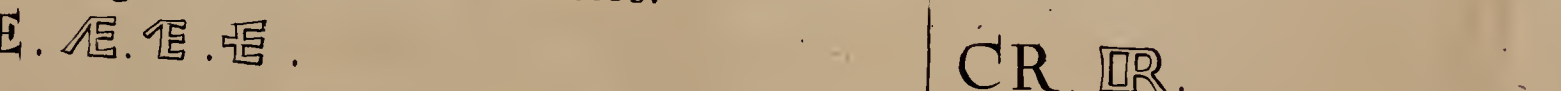

DR.

MONETARIUS.

REX.

RUM.

TH.

THB.

CR. 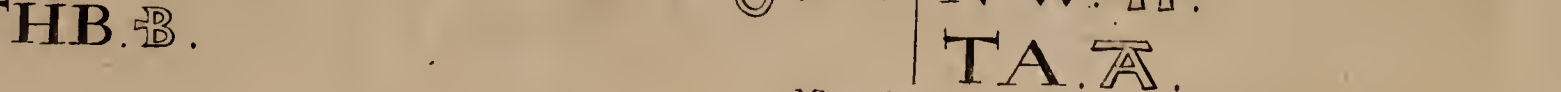

HE.

MAE.

MO.

NG.

NW.

TA.

MBurg. f. et f.

TAB. I.

Dissert. Epist. pag. 168.

ÆLFRED.

ÆTHELRED.

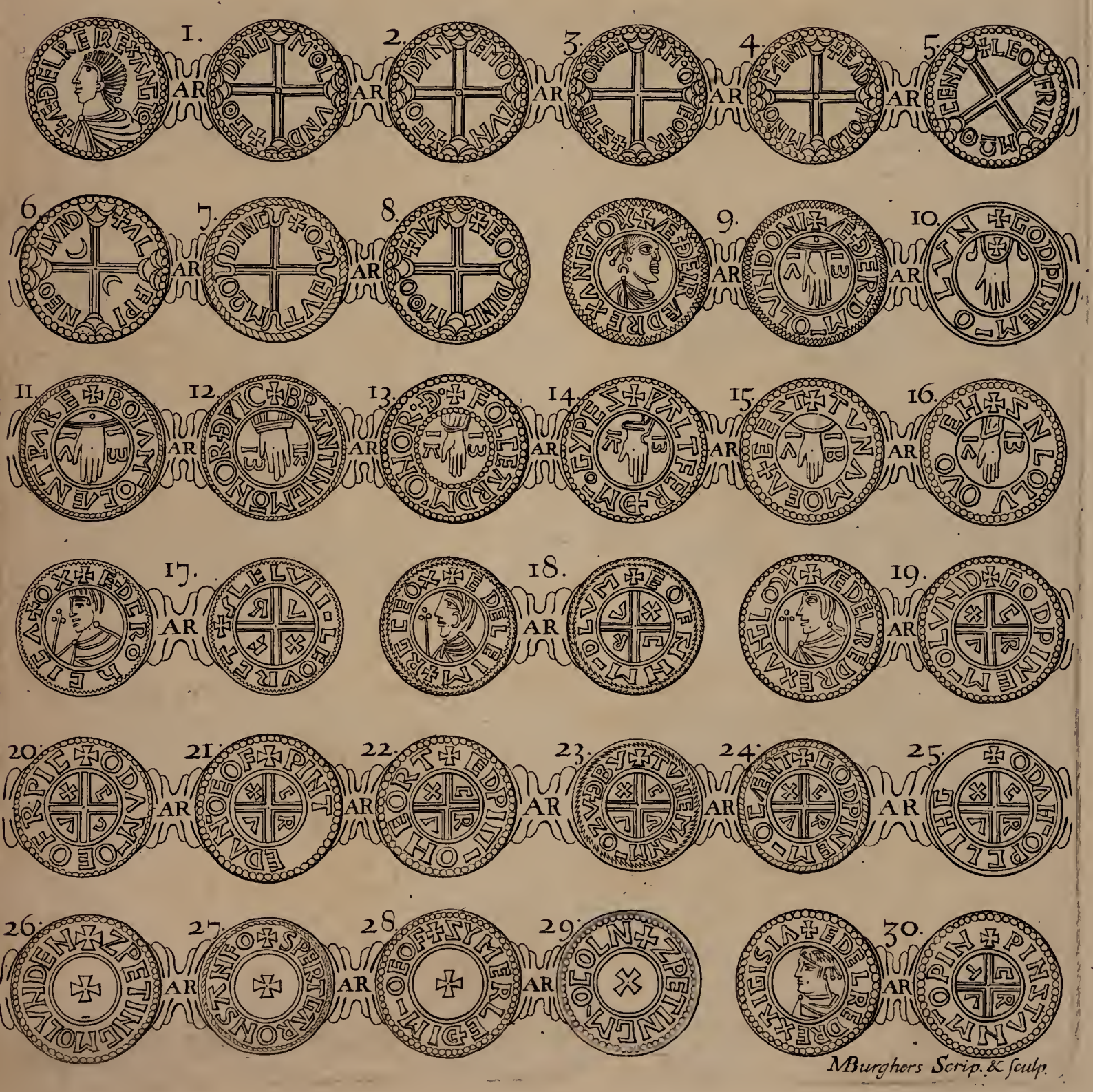

MBurghers Scrip. & sculp.

ÆTHELRED.

31. AR

32. AR

33. AR

34. AR

ÆTHELSTAN.

1. AR

2. AR

3. AR

4. AR

5. AR

6. AR

7. AR

8. AR

9. AR

10. AR

11. AR

12. AR

13. AR

14. AR

15. AR

16. AR

17. AR

18. AR

19. AR

20. AR

21. AR

22. AR

ÆTHELWEARD.

1. AR

2. AR

3. AR

4.

ÆTHELVVLF.

1. AR

2. AR

3.

4.

MB.

ANLAF.

1. AR

2. AR

3. AR

AUDULFIUS.

1. AR

2.

BEORMIRIC.

1. AR

2.

BEORNUULF.

1. AR

BERHTULF.

1. AR

1. AR

2. AR

BURGRED.

1. AR

2. AR

3. AR

4. AR

5. AR

6. AR

7. AR

8. AR

9. AR

10. AR

11. AR

12. AR

13. AR

14. AR

15. AR

16. AR

17. AR

18. AR

19. AR

20. AR

21. AR

22. AR

23.

CYNEÐRYÐ

1. AR

REGINA.

2. AR

CEOLNOTH ARCHIEPISCOPUS.

1. AR

2. AR

TAB. IV.

Dissert. Epist. pag. 168.

CNUT.

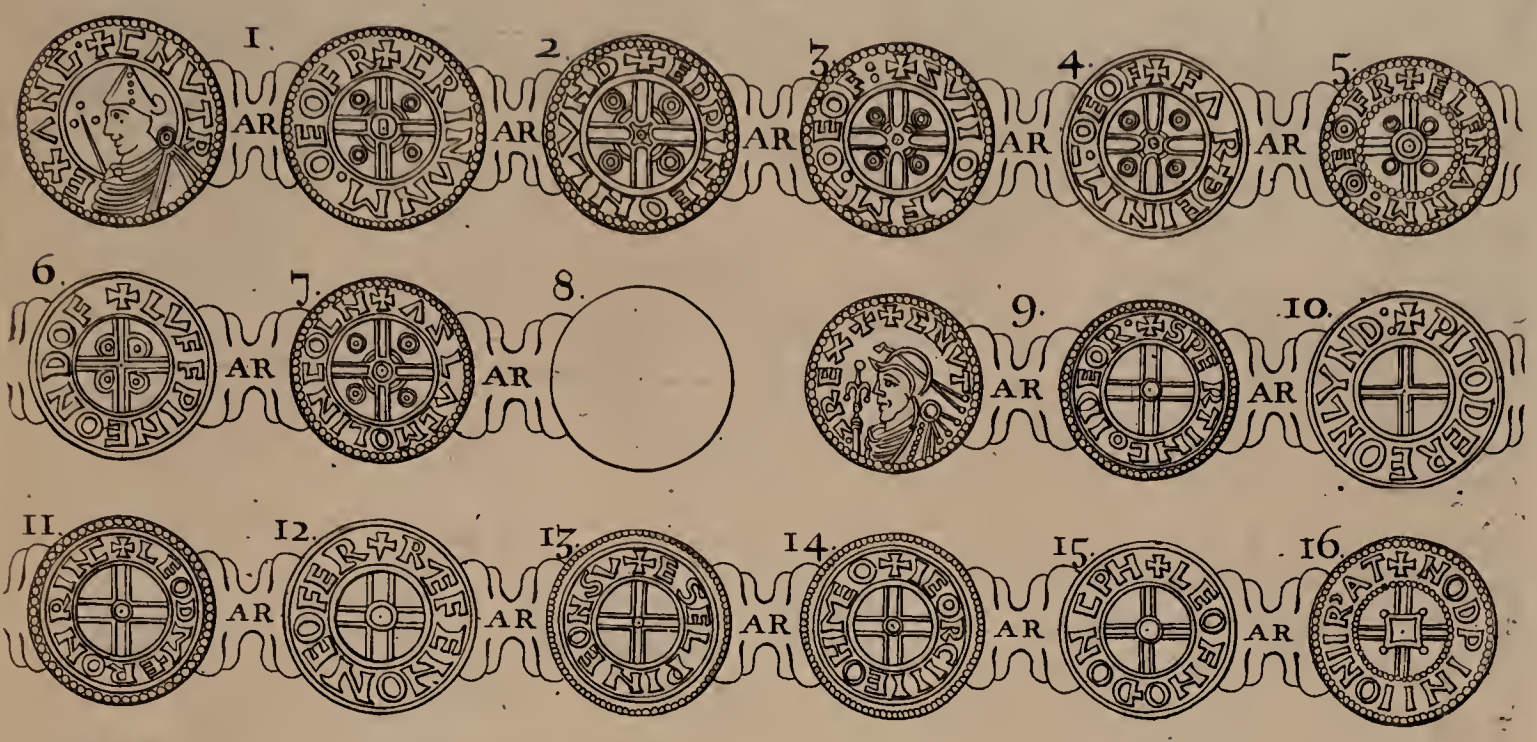

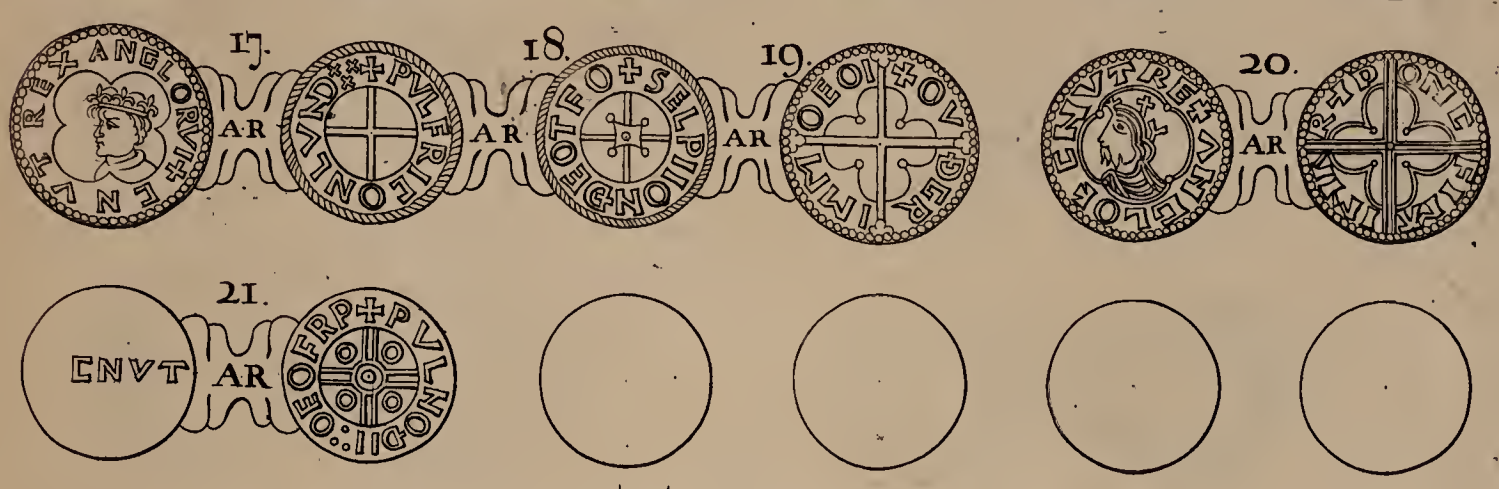

CEOLVVLF.

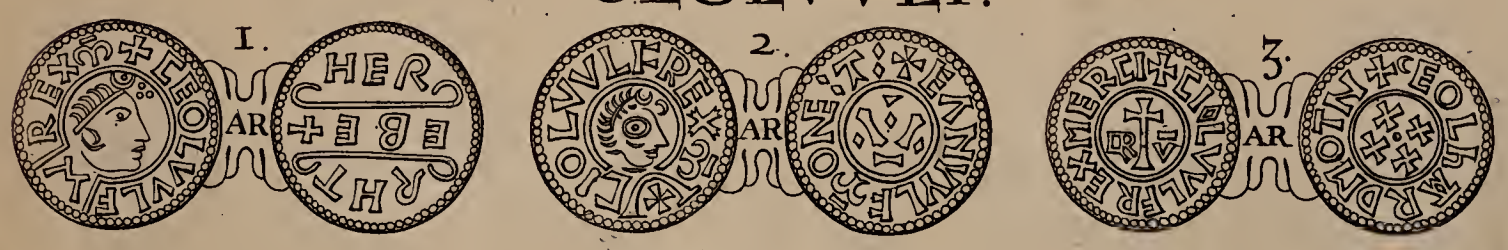

COENVVLF.

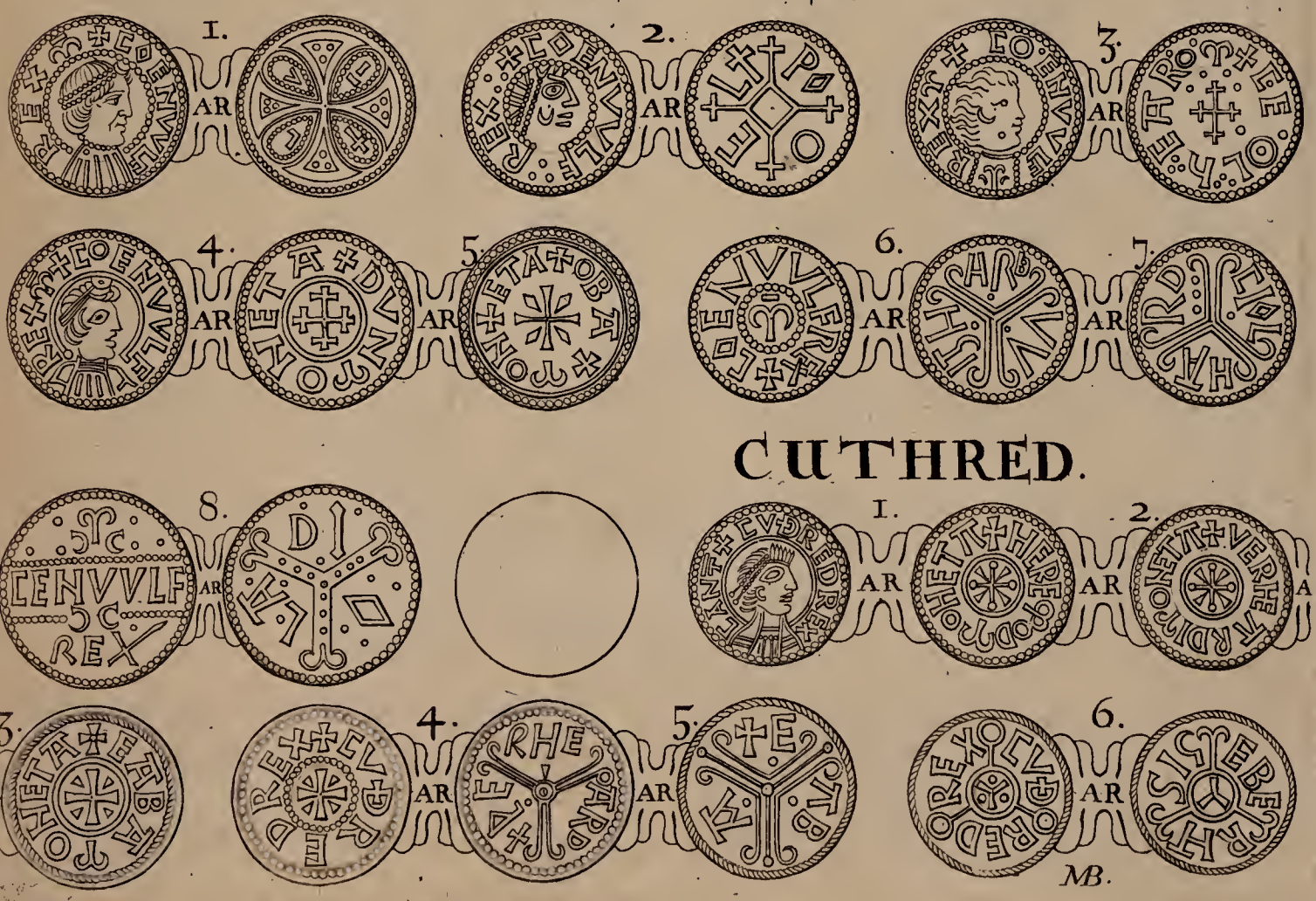

CUTHRED.

MB.

TAB. V.

EADGAR.

Diſsert. Epist. pag. 168.

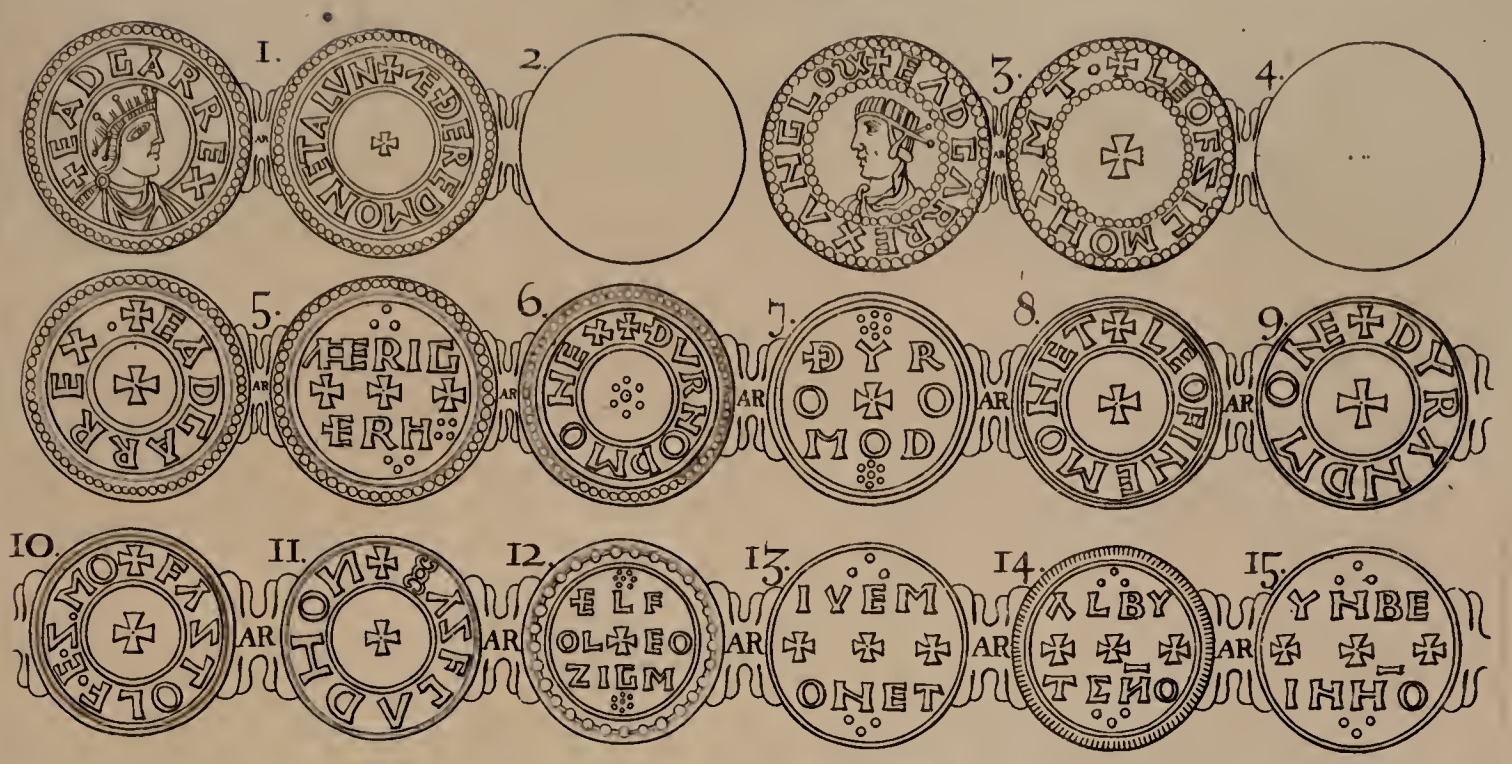

EADMUND.

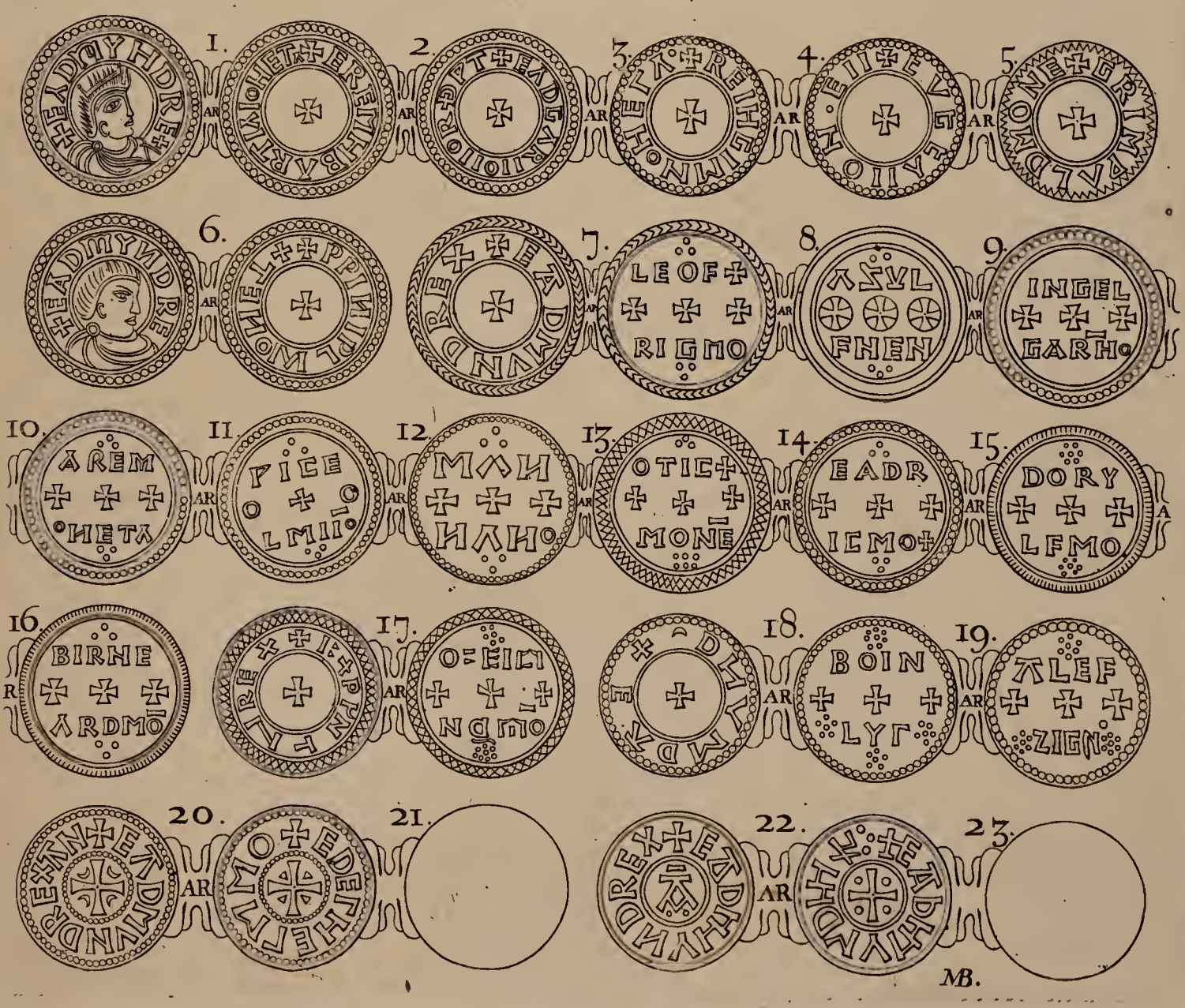

MB.

EADMUND.

EADRED.

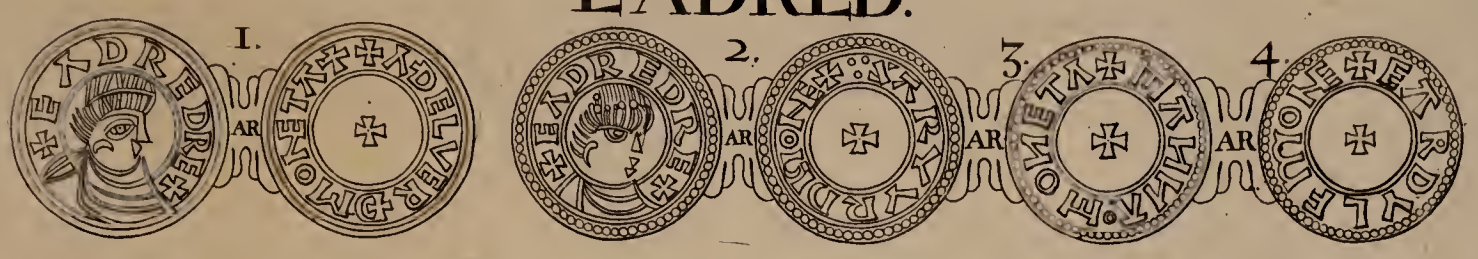

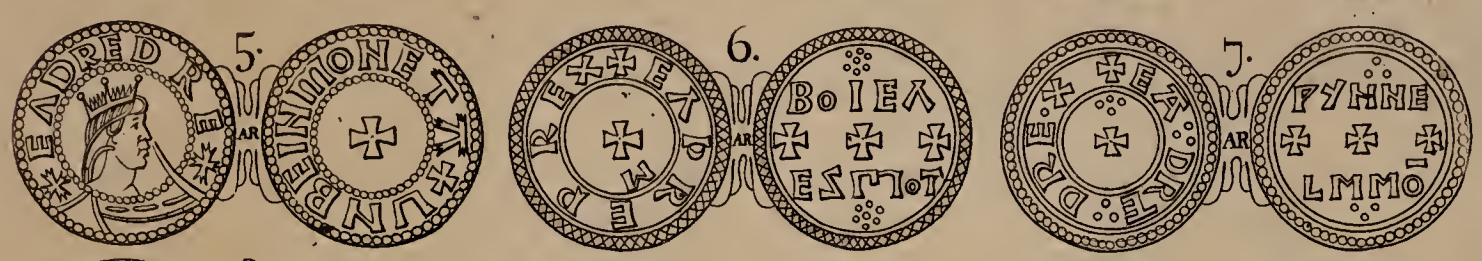

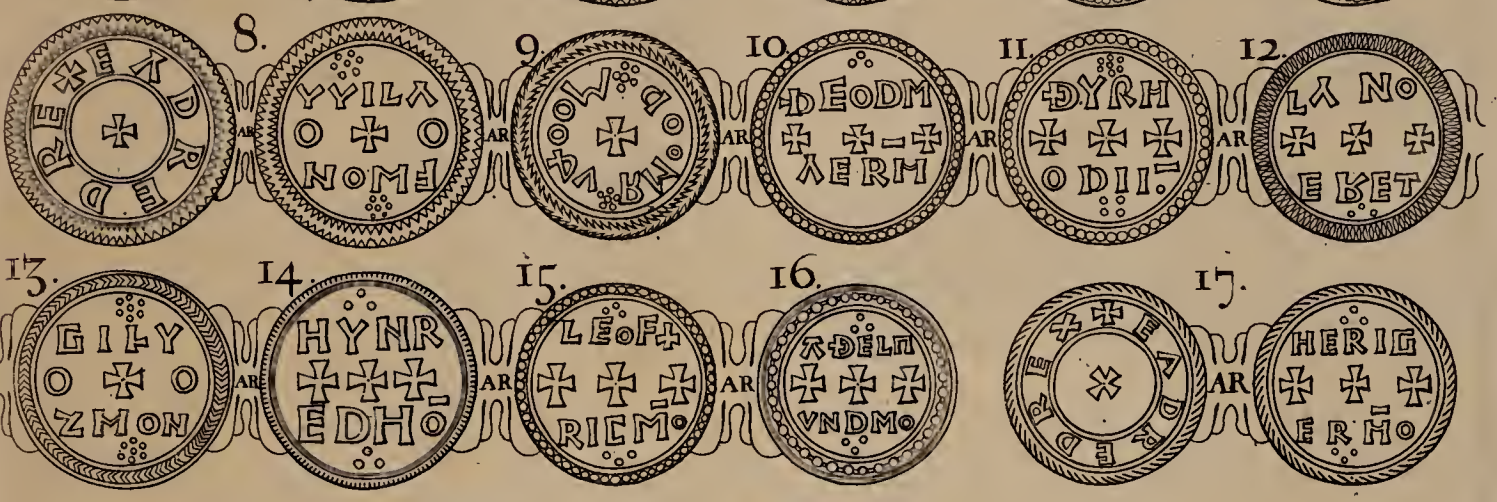

EADVVARD.

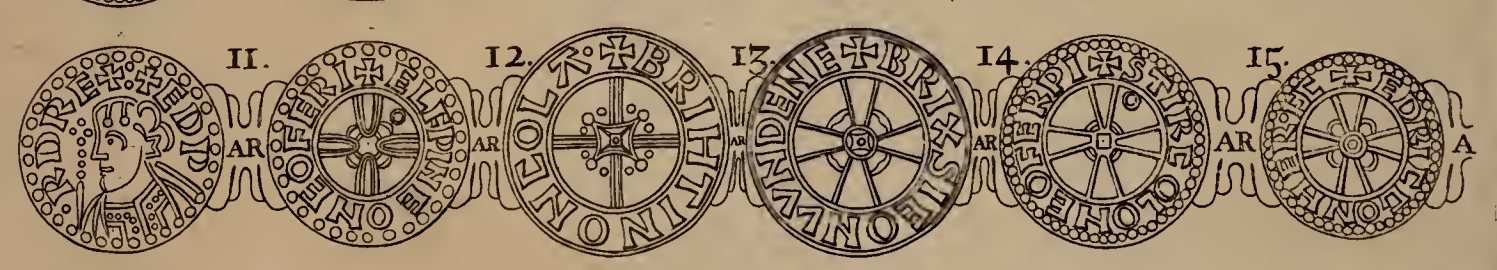

MB.

TAB. VII.

EADVVEARD.

Dissert. Epist. pag. 168.

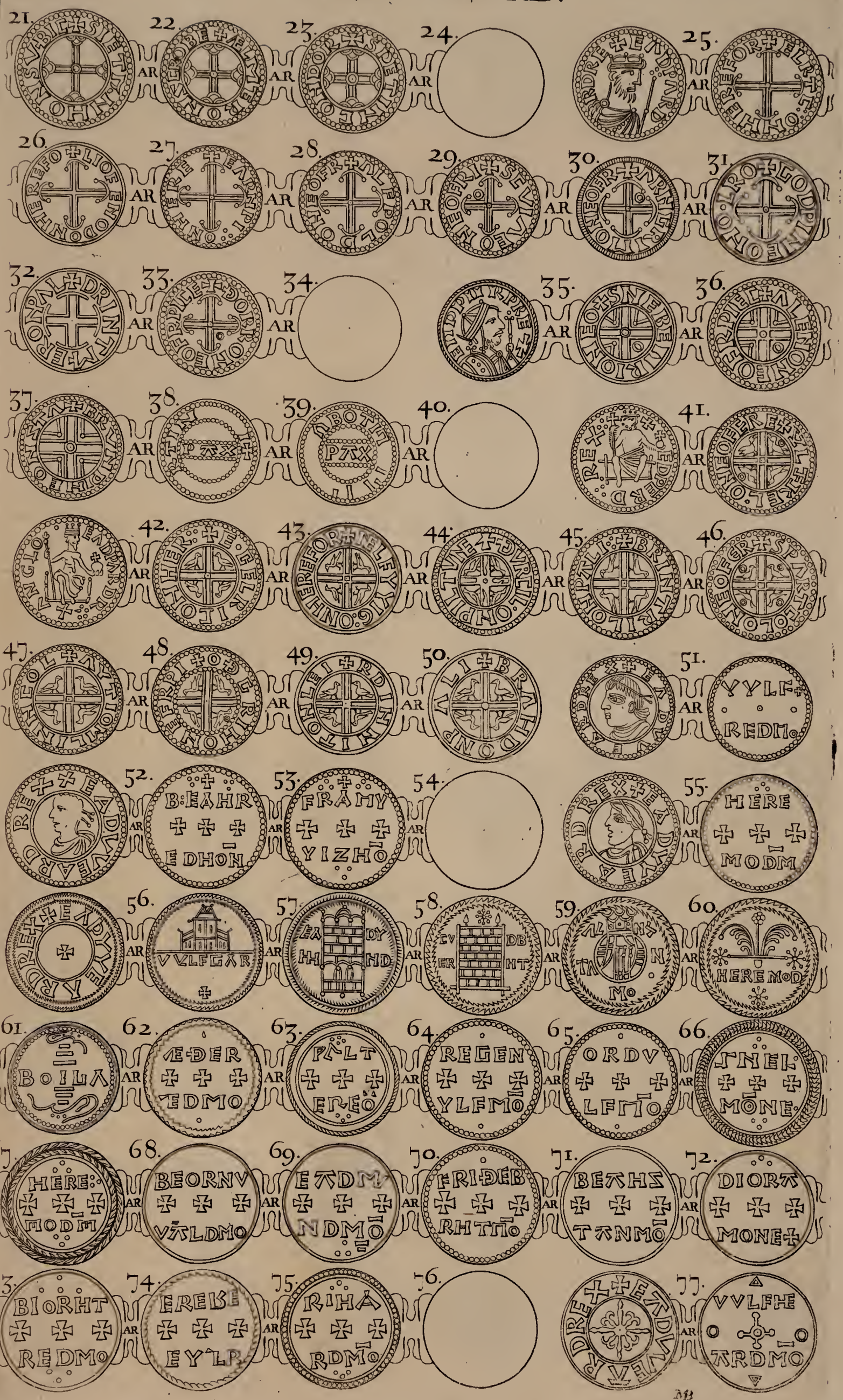

MB

TAB. VIII.

Dissert. Epist. pag. 168.

EADVIG.

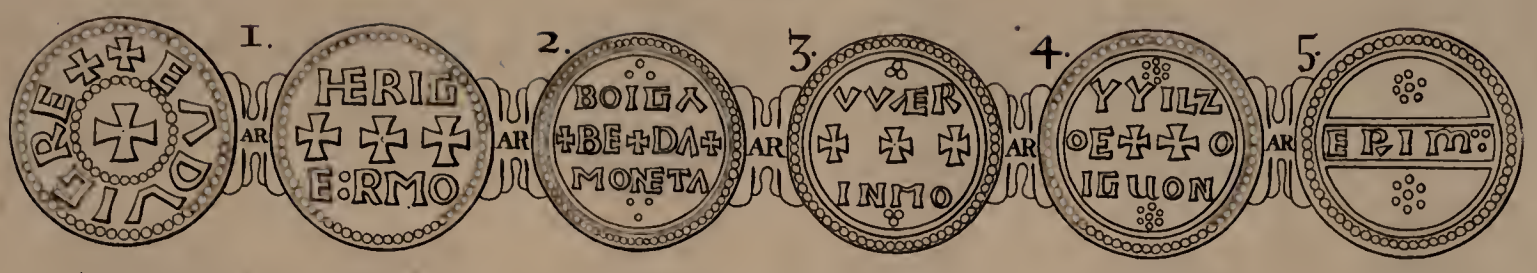

EANRED.

ECGBERHT.

EDWIN.

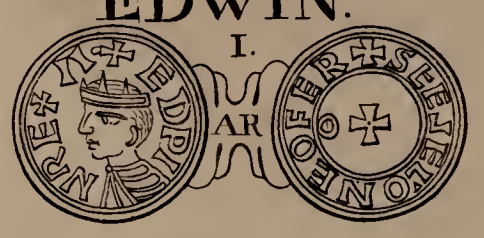

EOTBEREHTVS.

ERIC.

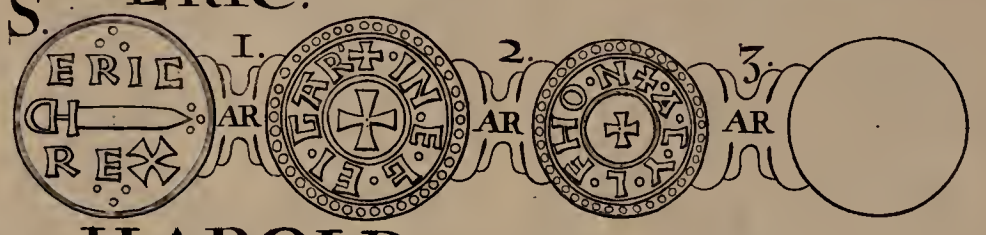

HAROLD.

HARTHACNUT.

LUDICA.

OFFA.

MB.

TAB. IX.

OFFA.

Dissert. Epist. pag. 168.

7. AR

8. AR

9. AR

10

11. AR

12. AR

13. AR

S.TI PETRI MONETA.

1. AR

2. AR

3. AR

4. AR

5. AR

6. AR

PLEGMUND ARCHIEPISCOPUS.

7. AR

1. AR

2. AR

SIHTRIC.

SYCFRED.

1. AR

2. AR

1. AR

WIGLAF

NVMISMATA INCERTA.

1. AR

1. AR

2. AR

3. AR

4. AR

5. AR

6. AR

7. AR

8. AR

9. AR

10. AR

11. AR

MB.

TAB. X.

Dissert. Epist. pag. 168.

ALLA, 1.

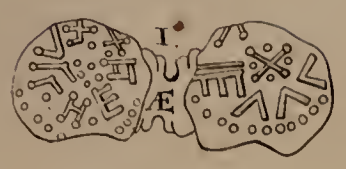

ALLA, 2.

ALLA, 3.

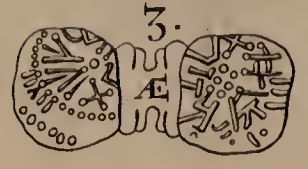

ALRED, 1.

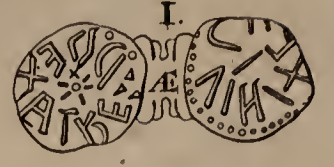

ALRED, 2.

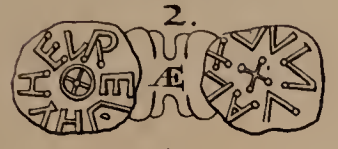

ALRED, 3.

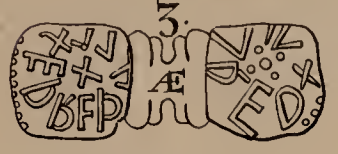

ALRED, 4.

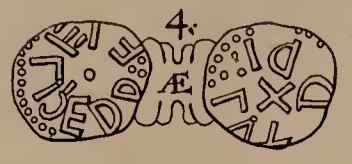

ANLAF, 1.

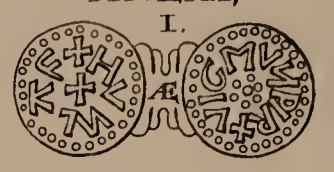

ANLAF, 2.

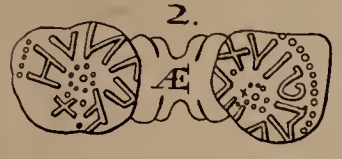

CUTHRED, 1.

EANRED, 1.

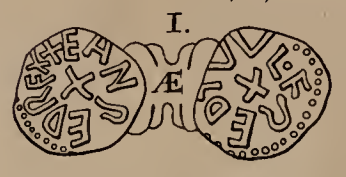

EANRED, 2.

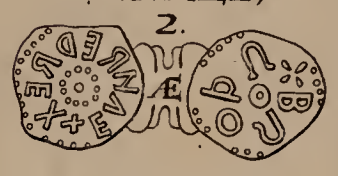

EANRED, 3.

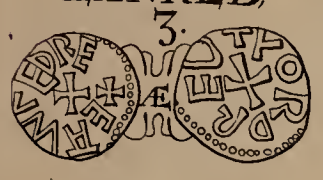

EANRED, 4.

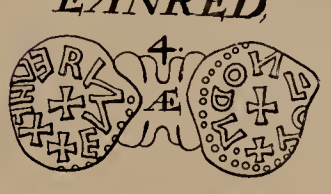

EANRED, 5.

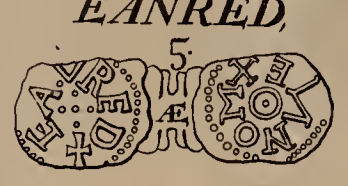

EANRED, 6.

EARDWVLF, 1.

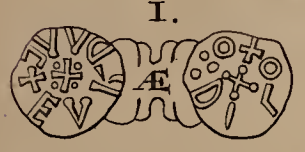

EARDWVLF, 2.

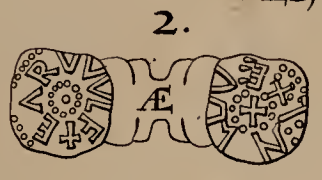

EARDWVLF, 3.

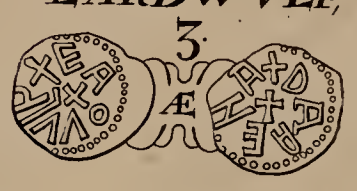

EARDWVLF, 4.

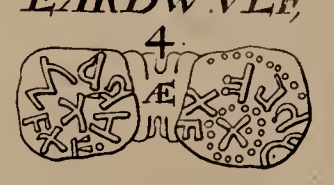

EARDWVLF, 5.

ETHELBERT, 1.

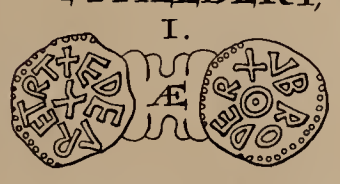

ETHELHELM, 1.

ETHELHELM, 2.

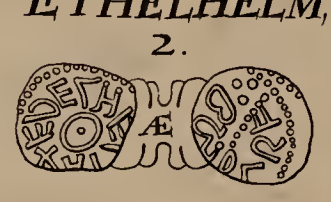

ETHELRED, 1.

ETHELRED, 2.

ETHELRED, 3.

ETHELRED, 4.

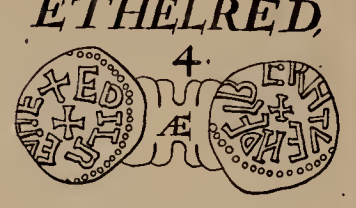

ETHELRED, 5.

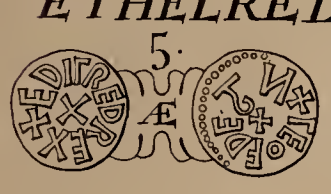

ETHELRED, 6.

ETHELRED, 7.

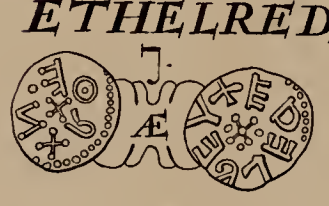

OSBRIGHT, 1.

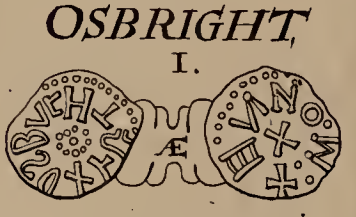

OSBRIGHT, 2.

OSBRIGHT, 3.

OSBRIGHT, 4.

OSBRIGHT, 5.

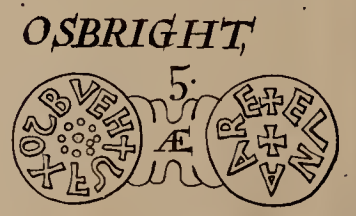

WVLFRED, 1.

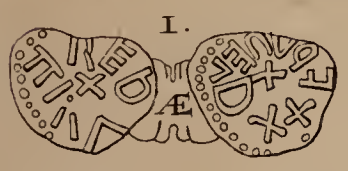

WVLFRED, 2.

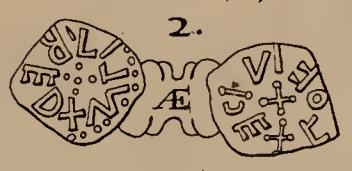

INCERTVM, 1.

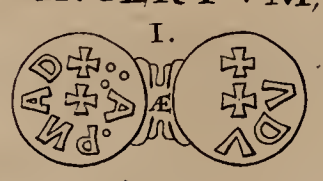

INCERTVM, 2.

TABULA I.

ÆLFRED.

1. ÆLFRED REX. *in averſa parte*, CVDBERHT. non mihi placet ſententia *Walkeriana*, nummum hunc in honorem Sancti *Cuthberti* eſſe excuſum; opinor potius illud fuiſſe nomen cujuſdam magnatis aut monetarii. Quamvis interim non ſit denegandum ſummo in honore apud *Ælfredum* Regem fuiſſe Sanctum *Cuthbertum*, uti ſatis ex eo conſtat, quod prædictus Rex Eccleſiæ in honorem Sancti *Cuthberti* dedicatæ donarit provinciam, quæ hodie dicitur *Epiſcopatus Dunelmenſis*; nimirum gratitudinis cauſa (ut aiunt) quippe Sanctus ille Regi apparuit, pollicitus egregiam victoriam, quam de hoſtibus ſuis mox reportavit. W.

2. VVLFRED. nomen cujuſdam nobilis. W.

3. ÆDERED MOnetarius. W.

4. LVDIG MONetarius. W.

5. OYDIG MONetarius. W.

6. ELFRED REX. *in averſa parte*, EÐELSTAN MOnetarius. W.

7. ORSNA ÆLFRED FORDA. Neſcio quid Literæ ſupra & infra Regis nomen poſitæ denotent, niſi *Oxonium* ſeu vulgo Oxford: oppidum enim illud tum temporis ſcribi ſolitum eſt OXNAFORDA. Quod attinet ad literas RS, erratum haberi poſſint opificis pro X. *in averſa parte*, BERNFALD MOnetarius.

8. AELFRED REX. *in averſa parte*, AÐELVLF MOnetarius.

Octo hi nummi ſpectant omnes ad Ælfredum *Magnum.*

9. AELFRED REx. Creditur hunc nummum pertinere ad *Ælfredum Northumbriæ* Regem. Monogramma in parte ejus averſa explicare non valeo. W.

10. ELFRED REX DOR. Ultimas literas quidam legunt NOR, ac proinde nummum referunt ad *Ælfredum Northumbricum.* Sed nummo accuratius ſpectato, legendum mihi videtur (non NOR ſed) DOR, vel DORo, hoc eſt, uti auguror, *Dorobernium* (ſeu vulgo Canterbury) ubi excuſus eſt hic nummus, & ad *Ælfredum* Magnum referendus. *in averſa parte*, DIARVALD MOnetarius.

11. EALRVED. Hic nummus locum ſibi aſſignatum obtinuit perſuaſu viri cujuſdam Eruditi, qui eundem ad *Ælfredum* ſeu *Alvredum* ſpectare opinatus eſt. Mihi autem uiſus eſt nummus accurate inſpectus ad *Offam* potius pertinere; quam quidem ſententiam meam haud parum confirmant Literæ iſtæ in parte averſa, *viz.* O. R. M. (hoc eſt juxta interpretationem meam *Offa Rex Merciorum*) necnon ipſa nummi fabrica, atque etiam ejuſdem collatio cum nummo primo Tabulæ nonæ. *Ealrued* erat unus è magnatibus, ſicut & *Eoba* in nummo jam dicto.

ÆTHELRED.

1. AEÐELRED REX ANGLOrum. *in averſa parte*, GODRIG MOneta (vel MOnetarius) LVNDinenſis.

2. GODPINE MOneta (vel MOnetarius) LVNdinenſis.

3. STEORGER MOneta (vel MOnetarius) de EOFeRwic, hodie York.

4. EADPOLD MoNeta (vel MoNetarius) On (de) CÆNT-wara-byrig, hodie Canterbury.

5. LEOFRIG MOneta (vel MOnetarius) On (de) CENT-wara-byrig, hodie Canterbury.

6. ALFPINE On (de) LVNDene, hodie London.

7. OSGVT MOneta (vel MOnetarius) On (de) ƿINCeaſter, hodie Wincheſter.

8. EODING MOneta (vel MOnetarius) de OXNAforda, hodie Oxford.

Hi nummi referendi ſunt ad Ætheredum *ſeu* Æthelredum *Regem, Filium* 3^tium Æthelvulphi.

9. ÆÐELRÆD REX ANGLOrum. *in averſa parte*, ÆÐERED MOneta (vel MOnetarius) LVNDONI.

10. GODƿINE MOneta (vel MOnetarius) LVNdinenſis.

11. BOIA MOneta (vel MOnetarius) de CÆNTƿARE-byrig, hodie Canterbury.

12. BRANTING MOneta (vel MOnetarius) de NORÐƿIC, hodie Norwich.

13. FOLCEARD MOneta (vel MOnetarius) de NORÐwic, hodie Norwich. W.

14 WALTFERÐ MOneta (vel MOnetarius) de GYPESwic, hodie Ipſwich.

15, 16. Opinor in hoc nummo binas partes averſas ſive inſcitia ſive incuria Monetarii perperam eſſe conjunctas, quas interim ex ipſarum Fabrica colligo ad *Æthelredum* ſpectare. Nummum hunc excuſum eſſe apud *Exe* ſeu *Exan-ceaſter* (hodie Exeter) ex priori conſtat. Poſterior omnino me latet. W.

17, 18. *Æthelredi* eſt nummus uterque 17us & 18us, opus Monetarii alicujus adeo ignari, ut nec Regis nec ſui nominis Orthographiam calleret. Uterque videtur *Londini* fuiſſe excuſus.

19. ÆÐELRED REX ANGLOrum. *in averſa parte*, GODƿINE MOneta (vel MOnetarius) de LVNDene, hodie London.

20. ODA MOneta (vel MOnetarius) de EOFeRƿIC, hodie York.

21. ƿINT------ED MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York.

22. EDƿIN On (de) HEORTford, hodie Hartford.

23. TVNEMAN MOneta (vel MOnetarius) de SVÐBYri, hodie Sudbury.

24. GODƿINE MOneta (vel MOnetarius) de CÆNTwarabyrig, hodie Canterbury. W.

25. ODA MOneta (vel MOnetarius) de ƿELINGford, hodie Wallingford. W.

26. SƿETING MOneta (vel MOnetarius) de LVNDEN, hodie London.

27. SƿERTGAR.ON (de) STANFOrd in Agro *Lincolnienſi.*

28. SYMERLEÐI MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York.

29. SƿETING MOneta (vel MOnetarius) de COLNeceaſter, hodie Colcheſter.

30. EDELRED REX AIGISIA. Proculdubio conſtat haſce literas perperam deſignatas eſſe in Tabulis *Walkerianis*. Siquis enim eaſdem conferet cum literis nummi 19^mi, inde intelliget literas rectius deſignandas eſſe ANGLORVM. W.

Numiſmata omnia à 9°. *uſque ad finem Tabulæ attinent ad* Æthelredum *filium* Eadgari. Quæ de hujuſce Regis impietate narrant iſtius ſeculi Scriptores videntur minus congruere partibus averſis nummorum ad Eum ſpectantium; extant enim in plurimis pietatis ſuæ, ni fallor, veſtigia; *viz.* manus inter Ā Ω, ſignum Fiduciæ in Divina Providentia; & CRVX, ſignum Fiduciæ in Salvatore Crucifixo.

TABULA II.

ÆTHELRED.

31. EÐELRED REX ANGLOrum. *in averſa parte*, LEOFAT MOneta (vel MOnetarius) de NOrth-wic, hodie Norwich.

Nummus hic pertinere videtur ad Æthelredum Æthelvulphi *Filium.*

32. AEDELRED REX. *pars averſa*, ELBERE MONETArius.

33. EÐEL-

33. EÐELRED MONETArius.

Bina hæc numiſmata conflata ſunt ex Argento minus puro, quam alia quævis Saxonica à me unquam conſpecta. *Ad* Æthelredum *Northumbricum*, *Filium* Eanredi *iſta pertinere auguror.*

34.

ÆTHELSTAN.

1. ÆÐELSTAN REX. *pars averſa*, VVLFHEARD MOneta (vel MOnetarius) VVINtoniæ CIvitatis

2. GRIMALD MOneta (vel MOnetarius) LONDini CIvitatis.

3. ÆLFƿALD MOneta (vel MOnetarius) LONDini CIVItatis.

4. BIORNEARD MOneta (vel MOnetarius) LONDini CIvitatis.

5. BARBE MOneta (vel MOnetarius) de NORÐƿIC, hodie Norwich.

6. DRYNTVALD MONetarius.

7. *Hi nummi attinent ad* Æthelſtanum *Regem Filium* Eadwardi *Senioris.*

8. ÆÐELSTAN REX. *in averſa parte*, SMALA MONETArius.

Hic nummus referendus eſt ad Æthelſtanum *Cantii Regem ultimum.*

9. EÐELSTAN REX. *pars averſa*, ROTBERT MOneta (vel MOnetarius) de EOfer-wic, hodie York.

10. BERNARHDE ON (de) ------- Nomen civitatis in hoc nummo omiſſum eſt.

11. ÆDelSTAN REX. *in averſa ejus parte*, ABERTEE MOneta (vel MOnetarius) de EOferwic, hodie York.

Numiſmata 9um, 10um, *&* 11um *pertinent omnia* (*uti auguror*) *ad* Æthelſtanum *Filium* Eadwardi *Senioris.*

12. ÆÐELSTAN REX. *pars averſa*, ƿVLLSIG, nomen magnatis vel Monetarii.

13. REGNALD MONetarius. In hoc nummo circa ædificium legitur EBORACA, unde conſtat Eundem *Eboraci* fuiſſe excuſum: & probabile quidem eſt, ejuſdem urbis Eccleſiam Cathedralem haud melius deſignari potuiſſe iſto ſeculo.

14. ABBA MONetarius.

15. RIDT MONETARIVS. In inſcriptione literæ modo inverſo ſeſe habent.

16. DEORYVALD MOnetarius.

17. EÐELSTAN REX TOtius BRITanniæ. *pars averſa*, REGNALD MOneta (vel MOnetarius) de EFORƿIC, hodie York.

18. PAVLS MONETa (vel MONETarius) de LEGE Ceaſter, hodie Cheſter.

19. DEORVLF MOneta (vel MOnetarius) de LEGECEaſter, hodie Cheſter.

20. SIGFERÐ MOneta (vel MOnetarius) de LEGECeaſter hodie Cheſter.

21. EDELSTAN REX AXORVM pro ANGLORVM. *in averſa parte*, HEGENREDES MOneta (vel MOnetarius) ON (de) DEORABYI, hodie Darby.

Omnia hæc Æthelſtani *filii* Eadwardi *Senioris fuerunt numiſmata.*

22. EÐELSTANI. *pars averſa*, EADNODMD pro EADMOND.

Nummum hunc pertinere credo ad Guthrun *Danum. Baptizatus fuit tempore* Ælfredi *Magni & nominatus* Æthelſtanus.

ÆTHELWEARD.

1. AEÐELVVEARD REX. *in averſa parte*, ENNEBE Moneta (vel Monetarius) RAE. Harum trium literarum ſignificatio me latet.

2. EADMVND monetarius.

3. EÐELWARD REX. *in averſa parte*, AEÐELHELM unus è magnatibus vel monetariis.

4.

Hi nummi ſpectant omnes ad Æthelweardum *ſeu* Æthelheardum *regem Occidentalium Saxonum & Succeſſorem* Inæ.

ÆTHELVVLF.

1. AEÐELVVLF REX. *pars averſa*, DVNN MONETArius.
2. AEÐELVVLF REX. *in averſa parte*, BRIÐ MONETArius. W.
3.

4.

Numiſmata hæc pertinent ad Æthelwulphum *Regem, Filium* Egberti *Regis.*

TABULA III.

ANLAF.

1. ANLAF REX TOD, ultimas tres literas non intelligo. *in averſa parte*, RADVLEF. monetarius vel unus è magnatibus.
2. ANLAF CYNYNG. *i. e.* Rex. *pars averſa*, FARNAN MONETArius. W.

Neſcio quid indicent Icones ex utraque parte hujus numiſmatis. Haud mihi videtur Icon partis averſæ repræſentare faciem ſeu Frontiſpicium cujuſdam Eccleſiæ, ſicuti *Walkerus* opinatus eſt.

3. ANLAF CYNYNG, *i.e.* Rex. *in averſa parte*, AÐELFERD MINETRIL. forſan Monetarius. W.

Aquila (vel alia quæcunque ſit avis) huic Nummo impreſſa videtur fuiſſe ſignum ſeu vexillum *Anlafi* ad inſtar Aquilæ Romanæ. *Hi nummi referendi ſunt ad* Anlafum *filium* Sihtrici *& Regem Northan-Hymbrorum.*

AUDULFIVS.

1. AVDVLFIVS PRISIN. *in averſa parte* VICTVRIA ADVLFO. W.

Quid PRISIN ſignificet, me latet; niſi nomen ſit alicujus Magnatis vel monetarii, ſiquidem nullus in parte averſa relictus ſit locus utrumvis nomen inſcribendo idoneus. Videtur autem pars averſa fieri ad inſtar Labari cum hac inſcriptione (*in hoc ſigno victor eris*) qualis nimirum extat in monetis ad Conſtantini magni Filios ſpectantibus.

Hæc moneta pertinet ad Adulfum *ſeu* Aldwulfum *Anglorum Orientalium Regem Pietate inſignem.*

2.

BEORMIRIC.

1. BEORMIRIC REX. *in averſa parte.* EELHFARD. monetarius vel nobilis. W.

Hic nummus eſt Beormirici *qui &* Brihtricus *dicitur ab Hiſtoriographis; eratque cognatus & ſucceſſor* Coenwulfi *Saxonum occidentalium Regis.*

2.

BEORN-

BEORNVVLF.

1. BEORNVVLF REX. *pars averſa*, MOHN. hæ literæ denotant monetarium. W.

Nummus hic pertinet ad Beornwulfum *Regem Merciorum & ſucceſſorem* Ceolwulfi.

BERHTVLF.

1. BERHTVLF REX. *in averſa parte*, BYRNVVALD unus è magnatibus vel monetariis.

2. BERHTVLF REX. *in averſa parte*, VIILEHEAH. haſce literas non intelligo. W.

Nummi hi attinent ad Bertwulfum *Regem Merciorum.*

BVRGRED.

1. BVRGRED REX. *pars averſa*, CEALLA MONETArius.
2. CENRED MONETArius.
3. CVNEHEL MONETArius.
4. TATA MONETArius.
5. FRAMRI MONETArius.
6. ICCDVD MONETArius.
7. BERHRED MONETArius.
8. BVRGRED REX Merciorum. *in averſa parte*, EANRED MONETArius.
9. DVDDA MONETArius.
10. DIA MONETArius.
11. DVDFINI MONETArius.
12. BERNEA MONETArius.
13. BEAGNA MONETArius.
14. DYDECI MONETArius.
15. EANARL MONETArius.
16. ELFEAR MONETArius.
17. BVRGRED REX. *in averſa parte*, DVDA MONETArius.
18. OSMVND MONETArius.
19. VVINE MONETArius.
20. EÐELVL MONETArius.
21. DIARVLF MONETArius.
22. VVLFEAR MONETArius.
23. HVSSA MONETArius.

Hi nummi referendi ſunt omnes ad Burgredum *ſeu* Burhedum *Regem Merciorum.*

CYNETHRYTH REGINA.

1. EOBA. *in averſa parte*, CYNEÐRYÐ REGINa.
2. EOBA. *in averſa parte*, CYNEÐRYÐ REGINA.

Opinor *Cynedredam* hanc fuiſſe *Offæ Merciorum* Regis uxorem; tam hujus etenim regis quam illius nummis inſcribitur EOBA. Caput primo impreſſum, eſſe *Offæ*, indicio (ni fallor) eſt diadema. Caput ſecundo impreſſum poteſt eſſe ipſius *Cynedredæ*; eſt enim muliebre caput, ſed adeo rudi Minerva ductum in Tabulis *Walkerianis* ut ab illo Autore habeatur tanquam caput virile.

CEOLNOTH ARCHIEPISCOPUS.

1. CEOLNOÐ ARCHIEPiſcopus. *pars averſa*, DIALA MONETA (vel MONETArius) DOROberniæ. W.

2. CVLNOÐ ARCHEPIScopus. *in averſa parte*, YVYNIMRE MONETArius.

Hæc duo numiſmata ſpectant ad Ceolnothum, *qui cognominatus erat Bonus Epiſcopus*; Conſecratus *Archiep. Cantuar.* Anno Dom. 830; Pallium accepit A. D. 831. Erant tum temporis Cantuariæ præla Monetaria 7, quorum 4 pertinebant ad Regem, 2 ad Archiepiſcopum & unum ad Abbatem. Iſtis nimirum ſeculis multis Epiſcopis & proceribus jus conceſſum erat cudendi nummos. *in averſa parte* ultimi numiſmatis eſt (X. P.) monogramma Chriſti.

TABULA IV.

CNUT.

1. CNVT REX ANGlorum. *in averſa parte*, CRINAN MOneta (vel MOnetarius) de EOFeR-wic, hodie York.
2. EDFINE ON (de) LVNDen, hodie London.
3. SVNOLF MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York.
4. FARÐEIN MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York.
5. ELFNAN MOneta (vel MOnetarius) de EOFeRwic, hodie York.
6. LVFFFINE ON (de) DOFre, hodie Dover. W.
7. ASLAC MOneta (vel MOnetarius) LINCOLNienſis.
8.

9. CNVT REX. *pars averſa*, SFERTING ON (de) DEORaby, hodie Darby.
10. FITODERE ON (de) LVNDene, hodie London.
11. LEODMÆR ON (de) RINCofa, forſan pro RVNCofa, hodie Runkhorne.
12. RÆFEN ON (de) EOFERwic, hodie York.
13. ESELFINE ON (de) SVthberi, hodie Sudbury.
14. IEORCINE ON (de) MEO.
15. LEOFNOÐ ON (de) CPH.
16. NODFIN MONeta (vel MONetarius) IIRAT. W.

Ultimas literas Num. 14, 15, 16. explicare non poſſum.

17. CNVT REX ANGLORVM. *in averſa parte*, FVLFRIC ON (de) LVNDene, hodie London. W.
18. SELFiN ON (de) ÐEOTFOrd, hodie Thetford.
19. OVÐGRIM MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York. W.
20. CNVT REX ANGLOrum. *partem averſam* non intelligo.
21. CNVT. *pars averſa*, FVLNOÐ MOneta (vel MOnetarius) de EOFeRFic, hodie York. W.

Hi nummi referendi ſunt ad Canutum *Magnum.*

CEOLVVLF.

1. CEOLVVLF REX Merciorum. *in averſa parte*, HEREBERHT unus è magnatibus.
2. CIOLVVLF REX Merciorum. *pars averſa*, EANVVLF MONETarius.
3. CIOLVVLF REX MERCIorum. *in centro* CRVX. *in parte averſa*, CEOLHARD MONeTarius.

Numiſmata hæc attinent ad Ceolwulfum *Regem Merciorum*, *ſucceſſorem* Kenelmi.

COENVVLF.

1. COENVVLF REX Merciorum. *in averſa parte*, LVL. nomen forſan Monetarii. W.

2. COEN-

2. COENVVLF REX. *pars aversa*, POOEL unus è magnatibus vel monetarius.

3. COENVVLF REX Merciorum. *pars aversa*, CEOLHEARD Monetarius. W.

4. COENVVLF REX Merciorum. *in aversa parte*, DVN MONETArius.

5. OBA MONETArius.

6. COENVVLF REX. *pars aversa*, VVIGHARD monetarius vel unus è magnatibus.

7. CIOLHARD monetarius.

8. CENVVLF REX Merciorum. *in aversa parte*, DIOLA nobilis quidam vel monetarius.

Hi nummi spectant ad Kenwulfum *Merciorum Regem & successorem* Egferthi.

CVTHRED.

1. CVÐRED REX CANTii. *in aversa parte*, HEREMOÐ MONETArius.

2. VERHEARDI MONETArius.

3. EABA MONETArius. W.

4. CVÐRED REX. *pars aversa*, VERHEARD monetarius vel unus è magnatibus.

5. EABA monetarius.

Numismata hæc referenda sunt ad Cuthbertum *Regem Cantii & successorem* Eadberti.

6. CVÐRED REX. *in aversa parte*, SIGEBERHT, satrapas vel monetarius vel forsan *Sigebertus* successor *Cuthredi* in regno Occidentalium Saxonum: nummum enim hunc pertinere credo ad *Cuthredum* regem Occident. Saxon. & Successorem *Æthelheardi* seu *Æthelweardi*.

TABULA V.

EADGAR.

1. EADGAR REX. *in aversa parte*, ÆÐERED MONETA (vel MONETArius) de LVNdene, hodie London.

2.

3. EADGAR REX ANGLOrum. *in aversa parte*, LEOFSIG Moneta (vel MOnetarius) de HAMTun, hodie vel Southamton vel Northamton; Antiquis enim uterque vocabatur *Hamtun*. W.

4.

5. EADGAR REX. *pars aversa*, HÆRIGÆR Monetarius.

6. ÐVRNOÐ MONEtarius.

7. ÐVRMOD monetarius.

8. LEOFINE MONETarius.

9. DVRAND MONEtarius.

10. FASTOLFES MOnetarius.

11. ASFCAD MONetarius.

12. ÆLFSIG Monetarius. literas OL EO explicare non possum; nisi forsan denotant nummum *Eboraci* fuisse excusum.

13. IVE MONETarius.

14. ALBYTS MOnetarius.

15. VNBEIN MOnetarius.

16. VVERSTAN monetarius vel unus è magnatibus.

17. AÐELGER mOnetarius.

18. GRID MONEtarius.

19. AÐELAVER MOnetarius.

20. EALFSIGE monetarius vel unus è proceribus.
21. VVALFSER mONetarius.
22. EADGAR REX TOtius BRitanniæ. *in averſa parte*, BOIEA Moneta (vel Monetarius) de DEORABY, hodie Darby.
23.

24. EADGAR REX ANGLORVM. *partem averſam* non intelligo.
25.
Hi Nummi pertinent ad Eadgarum *Regem & ſucceſſorem* Eadwigi.

EADMVND.

1. EADMVND REX. *in averſa parte*, EREMHBART MONETArius.
2. EADGAR MOneta (vel MOnetarius) de NORÐ'IC, hodie Norwich.
3. REINGIM MONETArius. W.
4. Nummum hunc explicare non valeo. W.
5. GRIMƑALD MONEtarius.
6. EADMVND REX. *in averſa parte*, ƑƑINIƑL MONETarius.
Hi nummi referendi ſunt ad Eadmundum *Fratrem & ſucceſſorem* Æthelſtani.
7. EADMVND REX. *pars averſa*, LEOFRIG MOnetarius.
8. ASVLFNEN monetarius vel unus è magnatibus.
9. INGELGAR MOnetarius.
10. ARE MONETArius.
11. ƑICELM MOnetarius.
12. MANNA MOnetarius.
13. OTIC MONEtarius.
14. EADRIC MOnetarius.
15. DORVLF MOnetarius.
16. BIRNEARD MOnetarius.
17. EADMVND REX. *partem averſam* non intelligo.
18. EADMVND. *in averſa parte*, BOINLVC monetarius vel nobilis quidam. W.
19. ALEFSIG Monetarius.
Hæc ſunt, uti auguror, Numiſmata Edmundi *Martyris, Regis Orientalium Anglorum.*
20. EADMVND REX ANglorum. *in averſa parte*, EÐELHELM MOnetarius.
21.

22. EADMVND REX. *pars averſa*, EADMVND Monetarius.
23.

Bina hæc numiſmata pertinere credo ad Eadmundum *ſucceſſorem* Æthelſtani.

TABULA VI.

EADMVND.

24. SC (ſanctus) EADMVND. *in averſa parte*, VVNER Monetarius.
25. SC (ſanctus) EADMVND REX. *in averſa parte*, VVINIFeR MONETARius. W.
26. ODO MONEta (vel MONEtarius) de RLIA haſce ultimas literas haud intelligo. W.
27. IOMA Monetarius ME FECIT. W.
Hæc quatuor ultima numiſmata excuſa ſunt in honorem Sancti Eadmundi *Martyris; ſed juſſu cujuſnam Regis incertum eſt; alicujus certe qui erat ejuſdem ſive nominis ſive proſapiæ.*

EADRED

EADRED.

1. EADRED REX. *pars averſa*, AÐELVERÐ MONETArius.
2. EADRED REX. *in averſa parte*, SARYYRD MONEtarius.
3. MANNA MONETArius.
4. EARDVLF MONEtarius.
5. EADRED REX. *in averſa parte*, VNBEIN MONETArius. W.
6. EADRED REX. *pars averſa*, BOIEAES MONETarius.
7. EADRÆD REX. *in averſa parte*, ƿYHNELM MOnetarius.
8. EADRED REX. *in averſa parte*, VVILAF MONetarius.
9. ÐVRMOD MOnetarius.
10. ÐEODMAER Monetarius.
11. ÐVRMOD Monetarius.
12. TERELA MOnetarius.
13. GILYS MONetarius.
14. MYNRED MOnetarius.
15. LEOFRIC MOnetarius.
16. AÐELMVND MOnetarius.
17. EADRED REX. *in averſa parte*, HERIGER MOnetarius.

Numiſmata hæc omnia pertinent ad Edredum *Fratrem & ſucceſſorem* Edmundi.

EADWARD.

1. EADƿARD REX ANGlorum. *in averſa parte*, REFƿINE ON (de) RINCofa, hodie Kunckhorne.
2. LEFƿINE ON (de) LINR. pro LINDcolne, hodie Lincoln. W.
3. OÐeLRIc MONeta (vel MONetarius) de RINGofa, hodie Kunckhorne. W.
4. EADƿARD REX. *in averſa parte*, VCESTEL ON (de) EOferwic, hodie York.
5. EDƿAERD REX. *pars averſa*, ÐORR ON (de) EOFERƿIc, hodie York.
6. EADƿƿARD REX. *in averſa parte*, BRININ MONeTArius.
7. EADƿARD REX Anglorum. *in averſa parte*, BRAND ON (de) ƿALIngeford, hodie Wallingford.
8. IEDƿERD REEX. *pars averſa*, ARNERIM ON (de) EOFERwic, hodie York. W.
9. EDRERD REEX. *in averſa parte*, ERNGRIM ON (de) EOFERwic, hodie York.
10. EDƿARD REX Anglorum. *pars averſa*, AELFAN ON (de) EOFeRwic, hodie York.
11. EDƿaRD REX. *in averſa parte*, ELFƿINE ON (de) EOFERƿic, hodie York.
12. BRINTIN ON (de) COLNAceaſter, hodie Colcheſter.
13. BRIXSIE ON (de) LVNDENE, hodie London.
14. STIRCOL ON (de) EOFERƿIc, hodie York.
15. EDRICG ON (de) HEREFord, hodie Hereford.
16. LEOFENOÐ ON (de) EOFHerwic, hodie York.
17. EDƿARD REX. *in averſa parte*, COVMVND ON (de) STÆFford, hodie Stafford.
18. ÐORR ON (de) EOFERHwic, hodie York.
19. ƿVLNOÐ ON (de) NTIMC. ultimas Literas explicare non valeo.
20. ELFƿERD ON (LVNDEne, hodie London.

Hi nummi referendi ſunt omnes ad Eadwardum *Confeſſorem.*

TABULA VII.

EADWEARD.

21. SIETMaN MONetarius de SVÐBIC forsan pro SVÐBERI, hodie Sudbury.
22. ÆLMÆR ON (de) SCROBEsbyrig, hodie Shrewsbury.
23. SƿETINC ON (de) DOR ceſceaſter, hodie Dorcheſter. vel DOR witceaſter, hodie Canterbury.
24.

25. EADƿARD RD REX. *in averſa parte*, ELRIC ON (de) HEREFORd.
26. LIOFENOÐ ON (de) HEREFOrd.
27. EARNƿI ON (de) HEREford.
28. ALFƿOLD ON (de) EOFeRwic, hodie York.
29. SCVIAE ON (de) EOFeRƿic, hodie York.
30. ARNGRIM ON (de) EOFeRwic, hodie York.
31. GODƿINE ON (de) OLRO. has literas non intelligo.
32. DRINTMER ON (de) ƿALingeford, hodie Wallingford.
33. ÐORR ON (de) EOFRƿICe, hodie York.
34.

35. EADƿARD REX. *in averſa parte*, SNEBENRY ON (de) EOferwic, hodie York.
36. ALEN ON (de) EOFeRƿIEC, hodie York.
37. BRVNDINE ON (de) STAnford, hodie Stamford.
38. } Hæc numiſmata explicare non poſſum.
39 W. }
40.

41. EDƿERD REX. *in averſa parte*, VLFKEL ON (de) EOFERwic hodie York.
42. EADƿARD REX ANGLOrum. *pars averſa*, EGELRIC ON (de) HEREford.
43. NELFVVIG ON (de) HEREFORd.
44. ÐVRCIL ON (de) ƿILTVNE, hodie Wilton.
45. BRINTRIL ON (de) ƿALIngeford, hodie Wallingford.
46. SƿARTCOL ON (de) EOFERwic, hodie York.
47. AVTI ON (de) LINNCOLn, hodie Lincoln.
48. OÐGRIM ON (de) EFeRƿIc, hodie York. W
49. RDINNIT ON (de) LEIceſtre, hodie Leiceſter.
50. BRAND ON (de) ƿALIngeford, hodie Wallingford.

Numiſmata hæc omnia ſpectant ad Eadwardum *Confeſſorem.*

51. EADVVEARD REX. *in averſa parte*, VVLFRED MOnetarius.
52. EADVVEARD REX. *in averſa parte*, BEANRED MONetarius.
53. FRAMVVIS MOnetarius.
54.

55. EADVVEARD REX. *pars averſa*, HEREMOD Monetarius.
56. EADVVEARD REX. *in averſa parte*, VVLFGAR unus è magnatibus vel monetariis.
57. EADMVND monetarius vel nobilis.
58. CUÐBERHT monetarius vel unus è magnatibus.

Quænam ſint ædificia in tribus nummis præcedentibus pronuntiare non poſſum. Credebam aliquando primum deſignare Templum *Weſtmonaſterienſe*; ſecundum Eccleſiam

cleſiam magnam in oppido vulgo dicto St. *Edmonds Bury*; & tertium Eccleſiam Cathedralem *Dunelmenſem*: ſed cum hæ conjecturæ nullis certis fundamentis innixæ ſint, Iconas illas aliis explicandas relinquo.

59. ALNSTAN MOnetarius.
60. HEREMOD monetarius.
61. BOIGA unus è magnatibus vel monetariis.
62. ÆÐERÆD MOnetarius.
63. ƿALTERE mOnetarius.
64. REGENVLF MOnetarius.
65. ORDVLF MOnetarius.
66. SNEL MONEtarius.
67. HEREMOD Monetarius.
68. BEORNVVALD MOnetarius. W.
69. EADMVND MOnetarius. W.
70. FRIÐEBRHT MOnetarius.
71. BEANSTAN MOnetarius. W.
72. DIORA MONEtarius. W.
73. BIORHTRED MOnetarius.
74. ERE REEVLR. haſce literas explicare non valeo.
75. RINARD MOnetarius.
76.

77. EADVVEARD REX. *in averſa parte*, VVLFHEARD MOnetarius. W.

Numiſmata hæc referenda ſunt omnia ad Eadweardum *ſeniorem.*

TABULA VIII.

EADVIG.

1. EADVIG REX. *in averſa parte*, HERIGER MOnetarius. W.
2. BOIGA MONETArius de BEDAnford, hodie Bedford.
3. VVÆRIN MOnetarius.
4. VVILSIG MONeta (vel MONetarius) de EOferwic, hodie York.
5. ERI Monetarius.

Hi nummi pertinent ad EAdwigum *fratrem & ſucceſſorem* Eadredi.

EANRED.

1. EANRED REX. *in averſa parte*, EADVINI unus è magnatibus, vel forſan monetarius. W.

Nummus hic attinet ad Eanredum *Regem Northymbrorum & ſucceſſorem* Ælfwoldi.

ECGBERHT.

1. ECGBERHT REX. *in averſa parte*, OBA MONETArius. Monogramma in centro non intelligo.
2. ECGBEARHT REX. *in averſa parte*, DEBLS MONETArius. W.
3. ECGBEORHT REX. *in centro*, SAXONum. *in averſa parte*, IFA MONATArius.

Pertinent hæc numiſmata ad Ecgbertum *Occident. Saxon. Regem, qui, pluribus Heptarchiæ Regnis in unum Imperium unitis, habetur primus omnium Monarcharum Saxonicorum; deditque nomen Angliæ Imperio ſuo.*

4. ECGBERT A. *in averſa parte*, VIBEREHTVS nomen vel ſatrapæ vel monetarii. W.

Nummum hunc ex ipſius fabrica pertinere judico ad Egbertum *regem Northumbrorum & ſucceſſorem* Ællæ.

EDWIN.

1. EDƿIN REX. *in averſa parte*, SEEVEL ON (de) EOFERwic, hodie York.

Cenſet Walkerus hunc nummum ſpectare ad Edwinum *Northumbriæ Regem; quod ſi verum ſit, Saxonicorum omnium nummorum, quos novimus, antiquiſſimus eſt. Vid. Num.* 38. *Tab.* 8va. *in Britannia Camdeniana.*

EOTBEREHTVS.

1. EOTBEREHTVS. Draco in averſa parte; vexillum, uti auguror, iſtius Regis.

Hoc numiſma referendum eſt ad Eadberhtum *Regem Northymbriæ & ſucceſſorem* Ceolwulfi.

ERIC.

1. ERIC REX. in centro, gladius. *pars averſa,* INEGEIGAR monetarius vel unus è magnatibus.
2. ACVLF MONetarius.
3.

Hi nummi pertinent ad Eoricum *ſeu* Ericum *Regem Orientalium Anglorum & ſucceſſorem* Guthruni.

HAROLD.

1. HAROLD REX ANGLorum. *in averſa parte*, LEOFƿINE ON (de) BRIcgſtow, hodie Briſtoll.
2. HAROLD REX ANGLorum. *in averſa parte*, ƿNLFGENT ON (de) GLEawan-ceaſter, hodie Gloceſter.
3. BRINTRIL ON (de) TVNebricge, hodie Tunbridge.
4. BRINTNÆR ON (de) ƿALingeford, hodie Wallingford.
5. GOÐRIC ON (de) ÐEOTFord, hodie Thetford.
6. ƿILLEM ON (de) OXENFord, hodie Oxford.
GODƿINE ON (de) SCEaftesbyri, hodie Shaftesbury.

Hi nummi ſpectant ad Haroldum *Filium & ſucceſſorem* Canuti *Magni.*

8. HAROLD REX. *in averſa parte*, BRVNNSTAN ON (de) ÐEOTFord, hodie Thetford.
9. HERRA ON (de) EGLESCbyrig, hodie Ailesbury.
10. SƿAFA ON (de) LINCOLN. W.

Numiſmata hæc attinent ad Haroldum *ſucceſſorem* Eadwardi *Confeſſoris.*

11. HAROLD REEX Anglorum. *in averſa parte*, SLEƿINE ON (de) ÐEODford, hodie Thetford.

Eſt Moneta Haroldi *ſucceſſoris* Canuti *Magni.*

HARTHACNVT.

1. HARÐACNVT. *in averſa parte*, LEOFSAN ON (de) LVNDene, hodie London.
2. ƿOLSIG ON (de) BAÐEnceaſter, hodie Bathe.
3. HARÐACNVT REX. *in averſa parte*, ELƿINE ON ƿIGEraceaſter, hodie Worceſter. W.
4.

Hi nummi referendi ſunt ad Hardacnutum *fratrem & ſucceſſorem* Haroldi.

LVDICA

LVDICA.

1. LVDICA REX MErciorum. *pars averſa,* VERBALD MONEtarius.
2.
Nummus hic attinet ad Ludicanum *Regem Merciorum ſucceſſorem* Beornwulfi.

OFFA.

1. OFFA REX MERCIORVm. *pars averſa,* EALMVND monetarius vel unus è magnatibus.
2. OFFA REX. *pars averſa,* LVLLA monetarius vel nobilis.
3. OFFA REX. *in averſa parte,* IBBA unus è magnatibus vel monetariis.
4. OFFA REX. *in averſa parte,* LVLLA, ut ſupra.
5. OFFA REX. *in averſa parte,* EOPPA ſatrapas.
6. OFFA REX. *pars averſa,* CIOLHARD ſatrapas vel monetarius.

Numiſmata hæc omnia referenda ſunt ad Offam *regem Merciorum ſucceſſorem* Beornredi.

TABULA IX.

OFFA.

7. EOBA. Caput, uti auguror, Regis, etſi nomen EOBA ſit unius è magnatibus. *in averſa parte,* OFFA REX.
8. OFFA REX Merciorum. *in averſa parte,* LVL pro LVLla ut ſupra.
9. EÐELMOD. monetarius vel unus è magnatibus.
10.
11. OFFA REX. *partem averſam explicare non poſſum.*
12. OFFA REX. *in averſa parte,* EÐELVALD unus è magnatibus vel monetariis.
13. OFFA REX. *in averſa parte,* EOBA unus è proceribus. W.

Hi nummi etiam ſpectant ad Offam *Regem Merciorum ſucceſſorem* Beornredi.

Sti. PETRI MONETA.

1. SCI (Sancti) PETRI MOneta. *partem averſam non intelligo.*
2. SCI PETRI MOneta. *in averſa parte,* ERIVIITM. has literas explicare non poſſum.
3. SCI PETRI MOneta. *in averſa parte,* EBORAcenſis CIVitas.
4. SCI. PETRI MOneta. *pars averſa,* EBORACEnſis CIVitas. W.
5. SCI PETRI Moneta. *in averſa parte,* EBORACEnſis CIVitas. W.
6. SCI PETRI MOneta. *pars ejus averſa,* EBORACEnſis CIvitas. W.
7. SC PETrI MOneta. *in averſa parte,* EBORACEnſis CIvitas. W.

Videntur Numiſmata præcedentia potius juſſu ſeu Authoritate Archiep. *Eboracenſis* (ad quem etiam pertinebat jus cudendi monetam) cuſa eſſe in uſum communem, quam in Tributum Papæ ſolvendum. Nam ex hac ſuppoſitione ſequitur pluſquam probabile eſſe ut numiſmata hujuſce generis nonnulla in ditione Papali eſſent reperienda, cum res ita ſeſe non habeat. Numiſmatis 2di. pars averſa exhibere videtur nomen alicujus Monetarii: & 7um. ejuſdem generis plane eſt cum reliquis; quamvis Walkerus legit St. *Neglino* pro Sc. *Petri Moneta.* Hæc omnia diſcrepant quoad Iconas (ideoque heic loci una collocantur) ſed interim quoad inſcriptiones fere conveniunt.

PLEGMUND ARCHIEPISCOPUS.

1. PLEGMVND ARCHIEPiſcopus. *in averſa parte,* ÆÐELVLF MOnetarius. W.

2. PLEGMVND ArCHIEPiſcopus. *pars averſa*, EICMVND MOnetarius. W.

Hi nummi pertinent ad Plegmundum *qui electus fuit ad Archiepiſcopatum Cantuarienſem.* An. Dom. 890.

SIHTRIC.

1. SIHTRIc REX DHGH ultimas has literas non intelligo. *in averſa parte*, COLBRAND PIODH nomen loci me latet. W.

2. SITRIC CVNYNG, *i.e.* Rex. *in averſa parte*, ASCOLY MONETArius. Vid. num. 2. Tab. 3.

Numiſmata hæc referenda ſunt ad Sihtricum *Regem Northymbrorum ſucceſſorem* Reginaldi & Nieli.

SYCFRED.

1. SYCFReD NII. *in averſa parte*, EVVRA MONetarius. W.

Hic Nummus attinet ad Sycfredum *ſeu* Sigebertum *Regem Saxonum Occidentalium ſucceſſorem* Cuthredi.

WIGLAF.

1. VVIGLAF REX Merciorum. *in averſa parte*, REDVAD Monetarius. *Attinet hic nummus ad* Wiglafum *Regem Merciorum ſucceſſorem* Ludicani.

NVMISMATA INCERTA.

Numiſmata hæc omnia ſunt *Anglo-Saxonica* vel *Anglo-Danica*; ad quem vero Regem ſingula ſpectent, non liquet: liquet autem 4um. incuria Monetarii conſtare ex binis partibus averſis perperam conjunctis, EÐELNOÐ ON (de) SNOTENGEHAM, hodie Nottingham. Item 5um. cum eandem ex utraque parte habet inſcriptionem, non patet ad quem regem ſit referendum. 6^ti^. inſcriptio eſt CVNING MONETA. i.e. *Moneta Regis*; in averſa parte, DOROBERNIA CIVITAS, hodie Canterbury: ſed ad quem regem ſpectat me latet. De reliquis nihil certum habeo quod dicam; quorum itaque explicatio ab aliis in hac ſcientia melius verſatis expetenda eſt.

TABULA X.

Numiſmata omnia in hac Tabula ex ære conflata ſunt, & ſpectant ad Reges ſive Satrapas *Northumbriæ*; & cum ſingula nomina ſingulis nummis ſint ad verticem appoſita, ulteriori explicatione non opus eſſe videtur; præſertim cum in partibus averſis inſcriptiones fere omnes temporis injuria adeo ſunt deletæ, & tam rudi Minerva primum fabricatæ, ut ex nominibus Magnatum vel Monetariorum admodum pauca intelligi queant; &, quantum mihi licet colligere, nullius oppidi mentio in iiſdem occurrat.

In Illuſtrationibus præcedentibus Nummorum *Anglo-Saxonicorum* & *Anglo-Danicorum* id mihi ſolum curæ erat nummos ſingulos ſuis Regibus vel magnatibus aſſignare, nomina in partibus averſis pro viribus meis explicare, necnon urbes ſive oppida ibidem memorata. Quod vero atttinet ad Hiſtoriam Regum, Magnatum vel oppidorum, quorum mentio fit in numiſmatibus prædictis, eandem ſuis locis apponere ſupervacaneum duxi; ſiquidem ea colligi poſſit ex iſtorum ſeculorum Hiſtoriographis. Viſum erat numiſmata ordine Alphabetico collocare, quo facilius pro re nata numiſma aliquod reperiat Lector, conſulatque. Siquem autem juvat nummos Saxonicos in ſuo Abaco diſponere juxta ſeriem Temporum, in promptu eſt idem efficere ope Tabularum Chronologicarum ſubſequentium, quæ licet ſint non omnibus numeris abſolutæ, tamen omnium, quæ extant, accuratiſſimæ haberi poſſunt.

TAB-

TABULÆ CHRONOLOGICÆ.

Ex Hiſtoria Anglicana Erudit. JAC. TYRRELLI Armigeri.

REGES CANTII.

Anno Dom.	
457	*Hengiſtus* regnavit annos 31.
488	*Æskius*, ſeu *Oricus*, filius ejus, annos 24.
512	*Otha*, ſeu *Oiſcus*, filius ejus, annos 20.
532	*Ermenricus*, filius ejus, ann. 29.
560	*Ethelbertus*, filius ejus, ann. 56.
616	*Eadbaldus*, ſeu *Ethelbaldus*, filius ejus, ann. 24
640	*Ercombertus*, filius ejus, ann. 24.
664	*Egbrithus*, filius ejus, ann. 9.
673	*Lotharius*, frater ejus, ann. 12.
685	*Eadricus*, Regio ſtemmati alienus.
686	*Wittredus* & *Wæbberdus* regnum uſurparunt, (alieni etiam ſtemmati Regio) & ſimul renarunt.
694	*Wightredus* Regiam familiam reſtauravit, & moriens reliquit tres filios, qui regnabant ſucceſſive, *viz.*
727	*Ethelbertum*, qui regnavit ann. 22.
749	*Eadbertum*, qui ann. 11.
760	*Alricum*; in quo defecit Regia familia, & exinde peregrini ſunt Reges facti, *viz.*
764	*Heahbertus* & *Sigaredus*, regnabant ſimul, & Regnum inter ſe diviſerunt.
778	*Egfertus*, hic etiam regnum uſurpavit.
786	*Eadbertus* ſeu *Ethelbertus*, cognomine *Prænus*, captus à *Kenwulfo* Rege *Merciorum*, qui regnum *Eadberti* dono dedit
794	*Cuthredo*, Tributario ſuo, ann. 8.
805	*Baldredus*, ann. 18. Ultimus hic *Cantii* Rex, ab *Egberto* Rege exauctoratus.
838	*Athelſtanus* R. *Ethelwolfi* filius illegitimus, à Patre creatus *Cantii*, *Eſſexiæ* & *Surriæ* Rex. Moriebatur ſine prole; Regno ejus ad *Ethelwolfum* relabente.

REGES SAXONUM MERIDIONALIUM.

Anno Dom	
491	*Ælla* regnavit annos 24.
515	*Ciſſa* quot annos regnavit non innoteſcit. ſucceſſio regum hujus Proviciæ mirum in modum dehiſcit.
618	*Ethelwalchium* ſeu *Athelwaldum* in prælio occidit *Ceadwalla*, qui regnum ejus proprio adjunxit, uſque dum à *Bertuno* & *Autuno* duobus R. *Ethelwalchii* Ducibus expulſus eſt: hi Regnum inter ſe diviſerunt, quibus ſucceſſerunt multi reges, quorum omnium nomina nobis non innoteſcunt, excepto
725	*Aldwino*. Hunc occidit *Ina* Rex *Saxonum Occidentalium*, illiuſque Regnum proprio adjunxit.

REGES SAXONUM OCCIDENTALIUM.

Anno Dom.	
519	*Cerdicus* regnavit ann. 15.
534	*Cynricus*, filius ejus, 26 ann.
560	*Ceawlinus*, filius ejus, 31 ann.
591	*Ceolricus*, affinis ejus, 5 ann.
597	*Ceolwulfus*, 14 ann.
611	*Cynegilſus* &
613	*Cwichelmus*, filius ejus, regnarunt 32 ann.
643	*Kenewalcus*, filius ejus.
672	*Sexburgia*, Regina *Kenewalchi*.
674	*Æskwinus*, *Kenewalchi* Conſobrinus, ann. 2.
676	*Centwinus*, *Cynegilſi* filius, ann. 9.
685	*Ceadwalla*, an. 3 & dim.
688	*Ina*, Conſobrinus ejus, 39 ann.
728	*Æthelheardus*, affinis ejus, ann. 14. & dim.
741	*Cuthredus*, conſobrinus ejus.
754	*Sigebertus*, conſobrinus ejus, ann. 13.
755	*Cynewulfus*, 29 ann.
784	*Brihtricus*, conſobrinus ejus, 18 ann.
802	*Egbertus*, affinitate aliqua *Brihtrico* conjunctus.

REGES SAXONUM ORIENTALIUM.

Anno Dom.	
527	*Erkenwinus* ſeu *Eſcwinus*.
. . .	*Sigebertus*.
535	*Swithelmus*.
587	*Sledda*, ann. 9.
596	*Seabertus*, ann. 47.
617	*Sexredus*, *Sewardus* & *Sigebertus*, tres fratres, an 6.
623	*Sigebertus* Parvus, dictorum conſobrinus, an. 25.
648	*Sigebertus* Bonus.
661	*Swithelmus*, ejus frater, ann. 2.
663	*Sigherus* & *Sebba*, conſobrini; horum prior non niſi ad parvum tempus regnabat; poſterior ann. 30.
693	*Sigehardus* & *Swenfredus*, ann. 7.
700	*Offa*. ann. 9.
709	*Selredus*, illius conſobrinus, ann 37 & dim.
746	*Swithredus*.

Poſt hujus obitum (ut tradit *Florentius*) pauci fuerunt *Saxonum Orientalium* Reges; eodem enim anno, quo *Saxones Auſtrales* & *Cantii Incolæ* R. *Egberto* ſe ſubdiderunt, *Saxones* etiam *Orientales* ſeſe pariter ſubmittebant.

NORTHUMBRIÆ REGES, in Provinciis.

Anno Dom.	[BERNICIA.]	Anno Dom.	[DEIRA.]
547	*Ida*, *Eoppæ* Filius, regnavit 12 ann. utroque regno eidem ſubjecto.		
559	*Adda* ſeu *Odda*, Filius ejus, 5 ann.	559	*Ælla*, *Yffi* Filius, 30 fere ann.
564	*Clappa* 7 ann.		
571	*Theodwulfus*, 1 an.		
572	*Freothwulfus*, 7 an.		
579	*Theodoricus*, 7 ann.		
588	*Æthelricus* 2 ann.		
	Hi duo ultimi, erant *Idæ* Filii, & in hac provincia regnaverunt, *Ællâ* in *Deira* regnante.	589	*Edwinus*, dicti filius, brevi expulſus ab *Æthelfrido Berniciæ* Rege, qui, utroque Regno ſibi ſubjecto, regnavit 14 ann. donec *Edwinus* reſtauratus erat.
	Æthelricus utriuſque Regni adeptus eſt Imperium, moriente *Ællâ*, & regnavit 5. ann.		
593	*Æthelfridus* regnavit 24 ann. utroque ſibi ſoli regno ſubjugato.		
617	*Edwinus*, etiam *Ællæ* fil. 17 ann. utroque ſibi quoque regno ſubjecto: Edwino occiſo, ſuum imperium in duo abiit; etenim tunc temporis in		

Anno Dom.	[DEIRA]	Anno Dom.	[BERNICIA.
634	*Oſricus*, *Alfredi* filius, regnavit, 1 an.	634	*Eanfredus Ethelfridi* non ita pridem Regis filius etiam an. . . .

His

Anno Dom.	His vero in eodem an. occiſis.
634	*Oſwaldus Eanfridi* frater regnavit 9 ann. in utraque provincia, quo etiam occiſo
642	*Oſwieus Oſwaldi* frater 9 ann. in *Bernicia* regnavit.
A. D 644	*Oſwinus, Oſrici* filius, in *Deira*, regnavit donec ſeptenni regno finito, occiſus erat ab
651	*Oſwieo*, noviſſime dicto, qui ambo regna tunc iniit, quæ ab illo tempore unita manſerunt. Regnavit 28 ann.
670	*Egfridus* ſeu *Egfertus*, Oſwiei Fil. 15 ann.
685	*Alfredus*, frater ejus, 20 ann.
705	*Oſredus, Alfridi* Fil. 11 ann.
716	*Kenredus, Cuthelmi* Fil. 2 ann.
718	*Oſricus, Kenredi* Frater, 11 ann.
789	*Ceolwulfus, Kenredi* Germanus, 8 ann.
737	*Eadbertus*, 21 ann.
758	*Oſulfus*, Fil. ejus. 1 annum.
759	*Ethelwaldus*, cognomine *Mollus*, 6 ann.
765	*Alhredus Idæ* pronepos, 16 ann.
774	*Ethelredus* ſeu *Ethelbertus, Molli* Fil. 4 ann.
778	*Alfwoldus* 11 ann,
789	*Osredus* Nepos ejus, *Alredi* Fil. 1 annum.
790	*Ethelredus* ſeu *Ethelbertus* reſtauratus, 4 ann.
795	*Osbaldus* 27 dies, deinde exauctoratus.
795	*Eardulfus* 10 ann.
	Eardulfus è regno pulſus An. Dom. 806. Huic ſucceſſit
806	*Ælfwoldus*, Qui regnavit 2 ann.
808	*Eanredus, Eardulfi* Fil. 32 ann.
840	*Ethelredus*, Fil. ejus, 9 ann.
849	*Osbertus*, 13 ann. è ſolio deturbatus ab
862	*Ælla* Uſurpatore. Ambo hi reges à *Danis* occiſi, qui præfecerunt
866	*Egbertum* Regem, ab iiſdem non multo poſt expulſum; deinde ſubrogarunt
	Ricſigum Danum qui regnavit 10 ann. deinde
872	*Egbertus* alter in Regem ab iiſdem electus eſt, quo moriente, *Dani* & *Northumbri* ſine rege vixerunt donec
883	*Guthredus*, Verna egenus in Regem electus erat. *Brigantes* huic ſubjecti ſunt, 11 ann. deinde
194	*Alfredus* Rex partem iſtius Regni occupavit, *Osberto Dano* in locis magis Borealibus regnante, qui regno ſuo tandem expulſus erat.
902	*Ricſigus*, alter è *Danis* Rex, cui occiſo ſucceſſerunt
903	*Reginaldus* & *Nielus*, ambo *Dani*, qui ſimul regnarunt, totum imperium poſt Alfredi obitum occupantes: at *Nielo* occiſo
914	*Sihtricus* frater, Nieli Vice fungebatur.
919	*Ingualdus* alter è *Danis* Rex circa hoc tempus regnavit, ſicut etiam
926	*Guthferdus, Sihtrici* Filius. ab *Athelſtano* rege hic expulſus eſt. poſt Illum *Anlafus Norvegiæ* Rex hoc regnum in tempus occupavit, ſed à Northumbris è ſolio turbatus.
944 945 947 948	*Anlafus*, ſecundus Sihtricus Fil. in Regem electus eſt, ab *Edmundo* Rege expulſus: in duos vero annos reſtauratus eſt; & denuo ab *Edredo* Rege exauctoratus. *Northumbri* tamen *Ericum* è *Danorum* ſtirpe in Regem eligebant. idem à *Northumbris* abdicatus, qui *Edredo* Regi rurſus præſtant fidem. is hac adductus ratione hoc proprio adjecit regno.
952	*Northumbriæ* Regibus abhinc exſpirantibus, jam uſque ab illo tempore regnabant Comites,
953	*Oſwulfo* Comite ab *Edredo* Rege primùm præfecto. at vero *Edgarus* Rex in duos Comitatus regnum dividi voluit.

Anno Dom.	REGES ANGLORUM ORIETALIUM.
. . .	*Uffa* regnavit, quamdiu vero incertum eſt.
578	*Titylus* ſeu *Tytila* Fil. ejus, regnavit, quamdiu vero incertum etiam eſt.
593	*Redwaldus* Filius ejus.
599	*Eorpwaldus* ſeu *Earpenwaldus*.
636	*Sigebertus* Magnus.
638	*Egricus*, Germanus ejus.
643	*Anna, Redwaldi* Nepos.
654	*Ethelthertus*, Frater ejus.
656	*Æthelwaldus*, Germanus ejus.
664	*Aldwulfus, Ethelthteri* filius.
683	*Ælfwoldus*, Frater ejus.
690	*Beorne*, ex altera dom ooriundus. NB. quod ſub Anno 749. *Sim. Dunelmenſis*, & Chronicon de *Mailroſs*, *Hunbeanum* & *Albertum Ælfwoldo* Succeſſiſſe referunt, & regnum diviſiſſe. Sed quum *Matth. Weſtmonaſt.* Illos *Beornam* & *Athelbertum* nominari voluit, hunc *Hunbeanum* non alium arbitror quam *Beornem* nuper dictum, nec *Athelbertum* alium quam
749	*Ethelredum, Æthelwaldi* Filium; Qui poſt *Beornæ* obitum ſolus regnavit: quo temporis ſpatio licet, haud ſatis conſtat.
793	*Æthelbertus, Ethelredi* Filius, ab *Offa* Rege interfectus, qui regnum ejus occupavit. Poſt quem quamplurimi ſucceſſerunt Reguli, durante 61 annorum ſpatio, uſque ad
859 870	Sanctum *Edmundum* qui regnavit 11 annos, à Danis tandem martyrio coronatus. Obtinuit interregnum uſque dum
878	*Guthrumus* Danus, *Alfredi* Regis permiſſu, coronaretur. regnavit 12 ann.
890	*Eoricus* Danus, *Guthrumi* Dicti ope, ſucceſſit: Quo moriente, Rex *Edvardus* ſenior, Danis ſubditis, hoc proprio adjecit Regno.

Anno Dom.	REGES MERCIÆ.
585	*Crida* ſeu *Creoda*, quamdiu regnavit is, parum conſtat.
. . .	*Wippa* ſive Ƿybba, dicti filius, quamdiu regnavit incertum eſt.
	Ceorlii ibidem regnantis tempus incertum.
627	*Penda*, regali proſapia oriundus, an. 30 regnavit.
655	*Peada, Pendæ* filius, regnum per 1 an. adminiſtravit, cui ſucceſſit
656	*Oswius, Northumbriæ* rex. per 3 ann. regnum occupavit. Cui expulſo
659	*Wulferus, Pendæ* fil. in regnum fraternū ſuccedit.
675	*Ethelredus*, frater *Wulferi*, 39 ann. regnavit.
704	*Kenredus, Ethelredi* conſobrinus, 5 ann.
709	*Ceolredus, Ethelredi* filius, 9 ann.
719	*Ethelbaldus, Superbus* cognominatus, Ceolredi neceſſarius, 36 ann.
755	*Beornredus*, regnum vi vel dolo occupatum per ſemeſtre ſpatium tenuit.
756	*Offa, Ethelbaldi* nepos, 40 ann. regnavit.
796	*Egfertus, Offæ* filius, vix per ſemeſtre ſpatium regnavit.
796	*Kenwulfus* Regali proſapiæ quodammodo affinis, 24 ann.
819	*Kenelmus, Cenwulfi* filius, adhuc infans, ab amita *Quendrida* è vita ſublatus eſt. eique ſucceſſit
820	*Ceolwulfus* patruus, qui 1 an. regnavit.
821	*Beornwulfus*, 3 ann.
824	*Ludicanus*, an. unum, & 6 menſes.
825	*Wiglafius*, 14 ann.
839	*Bertwulfus*, 13 ann. Hi 4 ultimi *Saxonum* Occidentalium Regibus vectigal ſolvebant, ſicut &
852	*Burhedus*, qui 22 ann. regnavit. quem *Dani* regno exuerunt; dederuntque
874	*Ceolwulfo*; ab quo brevi poſt *Dani* regnum iterum abſtulerunt. quos expulit *Edwardus Senior*, regnumque *Ethelredo* (ſub titulo Comitis) gubernandum reliquit, qui *Ethelfledam Edwardi* ſororem matrimonio duxit; quæ defuncti mariti regnum adminiſtravit. cujus poſt
920	mortem *Edvardus* hoc regnum vi occupans ſuo adjecit.
956	*Edgarus*, Regis *Edwi* frater, rex *Merciæ* & *Northumbriæ* cooptatus. ibidem ante fratris obitum ann. 1 regnavit.

REGES

REGES ANGLIÆ.

Anno Dom.	
802	*Ecgbertus* regnavit 36 ann.
837	*Ethelwolfus*, Filius ejus, 18 ann. & ſeſquian.
857	*Ethelbaldus*, Filius ejus, 2 ann. & ſeſquian.
860	*Ethelbertus*, frater ejus, 5 ann. & ſeſquian.
866	*Etheredus*, frater ejus, 5 ann.
871	*Alfredus*, frater ejus, 29 ann. & ſeſquian.
901	*Edvardus*, filius ejus, cognomine *Senior*, 24 ann.
925	*Athelſtanus*, filius ejus, 16 ann.
941	*Edmundus*, frater ejus, 5 ann.
946	*Edredus*, frater ejus, 9 ann.
955	*Edwius*, *Edmondi* filius, 2 ann.
957	*Edgarus*, frater ejus, 16 ann.
973	*Edwardus*, filius ejus, cognomento *Martyr*, 5 an.
978	*Ethelredus*, frater ejus, 38 ann.
1016	*Edmundus*, cognomento Iron-Side, 9 menſes.
1017	*Cnutus*, *Daniæ* Rex, 19 ann.
1036	*Haroldus*, filius ejus, 3 ann.
1039	*Hardecnutus*, frater ejus, 2 ann. & ſeſquian.
1042	*Edvardus Confeſſor*, 24 ann.
1066	*Haroldus*, comitis *Godwini* filius, 9 menſes.

Superficies Convexa.

Superficies Concava.

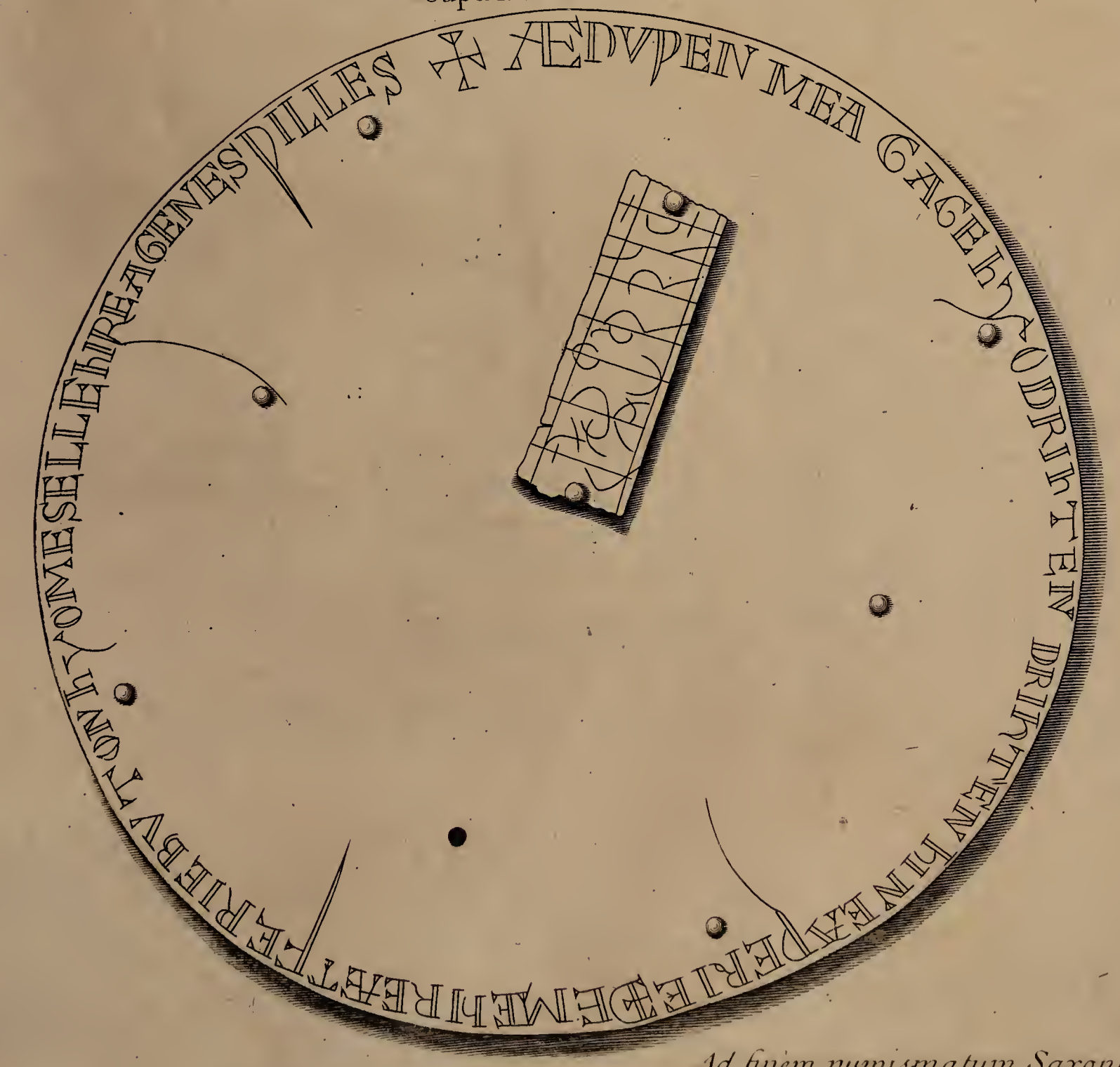

Ad finem numismatum Saxonicorum.

CLARISSIMO VIRO

ANDREÆ FOUNTAINE

EQUITI AURATO

GEORGIUS HICKESIUS

S. P. D.

DUM ſub prælo eſſet de Numiſmatibus Saxonicis & Dano-Saxonicis diſſertatio Tua, *vir doctiſſime*, ad me miſit Clypeum argenteum ejuſdem peripheriæ, quam in icone illius ex adverſo vides, Reverendus & pereruditus *Johan. Taylor* Eccleſiæ paroch. de *Harlow* in Com. *Eſſex*. Vicarius, & Eccleſiæ Cathedr. *Petroburgenſis* Canonicus. Repertus erat ante x annos à Colono quodam, qui illum forte cum terra vertebat, dum aratro proſcinderet agrum quendam qui juxta *Sutton* jacet, *Inſulæ*, quam vocant, *Elienſis* oppidum. In lamina plumbi, cum quinque magni ponderis & pretii aureis annulis, centum Nummis argenteis, *Wilhelmo Conqueſtore* regnante percuſſis, catinoque argenteo, cui nihil inſcriptum erat, ipſe qui in ora ſuperficiei concavæ inſcriptionem Dano-Saxonicam præ ſe ferebat, affabre erat coagmentatus. Hunc igitur, qui inter Antiquitates Saxonicas locum ſibi vendicare videbatur, ne in opere noſtro ſculptum collocare gravarer, monebant quidam φιλαρχαῖοι, præſertim in litteris ad me datis vir præclarus *Johannes Covell* Collegio Chriſti apud *Cantabrigienſes* præfectus. Res etiam ipſa monebat, ut à quo conſumendo tempus omnium edax forte temperaſſet, id publici juris faciendo, poſteris & æternitati donarem. Quamobrem, cum de loco illi deſtinando mecum cogitarem, nullus alius antiquæ Literaturæ Septentrionalis duobus in libris magis idoneus viſus eſt, quam is, qui Numiſmata Tua continuò ſequeretur. tum quod à re nummaria non prorſus alienum cum foret, cum Tuis id connecti Te non moleſte laturum crederem; tum etiam maxime, quod in fine Numiſmatum à Te explicatorum locum opportunum nactus eſſe viderer, in quo gratum ac beneficiorum memorem animum in Te meum oblato hoc munuſculo declararem; qui cum magni laboris, majoris ſumptus, & maximi quidem ingenii ac doctrinæ libello Tuo opus meum ornare, ac amplificare voluiſti. Accipe igitur, pro ſumma humanitate Tua *Tabellam* hanc, quam perinde officii in Te mei, ac antiquorum temporum Monumentum in duabus faciebus exhibeo; quarum ambæ prototypum clypeum ad magicum uſum eſſe fabrefactum ſuadent. Id ut credam faciunt, Primo, *Gyri Runici* qui in ſuperficie convexa cernuntur, quamvis *Runarum* expertes. Secundo, *Runæ* ſive potius *Runarum* jugationes, ut opinor, *Magicæ*, quas cœlatas in fragmento anſæ argenteæ illi clavis umbellatis fixæ (qua quis prehenſum tenebat Clypeum) ſuperficies Concava oſtendit. Tertio, ipſa Inſcriptio, quam Incantamenti genus eſſe conſtat; quo quiſquis Clypeum in prœlio portabat, à metu Mortis ſecurus factus, ſe invulnerabilem eſſe putabat. Sic autem à ſigno Crucis diſtinctis verbis Inſcriptio legenda eſt.

✠ ÆDVƿEN MEA GAGEHY O DRIHTEN DRIHTEN HINE A ƿÆRIE ÐE ME HIRE ÆT FERIE BVTON HYOM SELLE HIRE AGENES ƿILLES.

Ut vero magis & incantatoribus, iiſve qui ſe tales fingunt, ſuum arcani ſermonis genus ſemper eſt, quo in ſuperſtitioſorum animis fidem & reverentiam crē-

ent:

ent: ſic iſta, quæ ſuppoſitis punctis notavi, ex Magico iſto & occulto verborum genere eſſe cenſeo, utpote quæ nihil, quod ſcio, ſignificant; aut ſi quid forte ſignificent, illorum ſenſum me prorſus latere fateor. Reliqua autem Inſcriptionis pars, ſic, ni fallor, Latinè interpretari fas eſt:

O DOMINE DOMINE! ILLVM SEMPER DEFENDE QVI ME SECVM CIRCVMGESTAVERIT; ILLI VOTA SVA CONCEDE.

Hæc precationis formula adeo conſecratos & quaſi munitos Clypeos, ἀπροπαλῆς eſſe factos ignari credulique cujuſvis ordinis homines exiſtimabant. Adeo ut qui id genus ullum contra plagas quaſi Amuletum in prælio geſtaret, ſecurus à metu Vulnerum pugnabat.

Supra dixi Clypeum hic exhibitum in agro quodam *Inſulæ Elienſis* eſſe inventum. Quæ paluſtris Regio, eaque maxima, cum olim eſſet, loci ingenio freti Proceres quidam Angli contra Gulielmum Conqueſtorem arma illic movebant. Hinc vero ſimile eſſe puto illum cum Gaza quæ cum eo applumbata erat reperta, Magnatis alicujus fuiſſe peculium, qui cum aliis Normannici jugi impatientibus in paludoſa terra iſta Natura adeo munita à Normannis novis Dominis ſe ſuoſque cum armis tutari voluit. Hæc, ad Te raptim, verbis tantum non extemporalibus ſcripſi, *celeberrime Fountaini*. Quæ oratum candidum Lectorem velim uſque adeo ut accipiat, donec aut Tu, Tuuſve *Williſius* avo *Thoma* nepos digniſſimus, aut alius aliquis rei Antiquariæ ſcientia vobis par, rei tam ſpiſſa Nocte obvolutæ uberiorem Lucem accerſat. Vale. Dabam pridie Kalend. Octobris. A. D. M.DCC.IV.

VOLUMINIS PRIMI

FINIS.